IACOBI BRVCKERI

REG. SOC. SCIENT. BEROLIN. MEMBRI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

AB INITIIS

MONARCHIAE ROMANAE,

AD REPVRGATAS VSQVE LITERAS.

PERIODI SECVNDAE PARS PRIMA.

TOMVS SECVNDVS.

LIPSIAE, MDCCXLII.

TYPIS ET IMPENSIS BERN. CHRISTOPH. BREITKOPF.

[illegible]

[illegible]

L. [illegible]
1723.

[illegible]

PRAEFATIO.

Quem coepimus curſum, LECTOR BENEVOLE, hiſtoriam philoſophicam critica enarratione a mundi primordiis ad noſtra tempora expoſituri, ita in hoc Tomo ſecundo proſecuti ſumus, vt philoſophiam gentilem omnem ſub imperatoribus Romanis florentem, tum philoſophiam gentis Iudaicae totam Tuis oculis perluſtrandam ſubiecerimus. Animus erat Saracenicam quoque philoſophiam huic tomo adiicere, et ſequentem ſeruare integrum philoſophiae inter Chriſtianos a ciuitatis ſacrae origine ad tempora vsque reſtauratarum literarum cultae, ſed obſtitit conſilio noſtro prolixitas argumenti, quae nimis voluminoſum hunc tomum reddidiſſet, reliquisque mole nimis inaequalem. Seruata igitur philoſophiae Saracenicae conſideratione ſequenti tractationi, duo iſta capita hiſtoriae philoſophicae poſt C. N. qua potuimus diligentia

et accuratione enarrauimus, et hoc argumentum eo plenius excussimus, quo magis hanc historiae philosophicae partem nemo hactenus, totam ex instituto exposuit, quique particulas quasdam eius nobis descriptas dederunt, quoad potiora ita plerique in eo versati sunt, vt accuratiora desiderare iure quis queat. Cuius rei rationes et specimina cum in ipsa tractatione dederimus, Lectorem hic, vbi breuitas sectanda est, non moramur. Ast merebatur hoc historiae philosophicae caput plenam atque veritati propiorem et accuratiorem expositionem, eo quod illius in historia non solum eruditionis vniuersalis, sed sacrae quoque, et ad Christianam rempublicam pertinentis summa est necessitas, nec recte cognosci sine ea multa sacrorum annalium loca, resque in ecclesia gestae, maxime vero doctrinae mutationes, et, quas passa est, corruptiones, variique ritus et consuetudines possunt. De quo dubium Lectorem ea cum attentione legere velimus, quae de philosophia Alexandrina et Orientali scripsimus, certi, miraturum eum esse, quantas vtrumque philosophiae genus radices in Christi ciuitate egerit, quantumque habuerit in res eius, exiguo licet eius commodo, detrimento vero maximo, influxum. Eadem fere ratio est philosophiae Iudaicae, cuius historiam ignorare is non potest, qui vel innumera sacrorum oraculorum loca recte intelligere, vel origines ecclesiasticas intime perspicere cupit. Ea itaque prolixitate, quam institutum nostrum permittebat, eaque attentione, diligentia et accuratione abiectis praeiudiciis omnibus, quae magnos cetera quoque viros fascinauere, in vtroque capite versati sumus,

quam

quam vires dedere; summo studio ea, quae in Germanico H. P. opere scripsimus, omnia recolentes nouoque subiicientes examini, iisque luminibus vtentes, quae tempus, meditatio, et industria virorum quorundam in hac palaestra magnis profectibus progressorum, maxime vero viri summi Io. Lavrentii Moshemii, qui prorsus incomparabilem iudicii aciem in hoc argumento demonstrauit, subministrauerunt. Quo factum est, vt dispar prorsus tractationis huius a priori prodiret facies, non mutatae tantum penitus, sed auctae quoque nouis accessionibus insigniter. Nam et reliquarum sectarum, maxime Pythagoricae, imprimis vero famosissimi impostoris Apollonii Tyanei historiam ita excussimus, vt vbique de rei veritate et momento iudicium interponeremus; et sectae eclecticae, vel, quo nomine appellari aequius est, Alexandrinae origines, fata, philosophos, rationes arcanas, affectiones, damna ecclesiae illata &c. ex instituto ita descripsimus, vt sine iactantia sperare nos liceat, tam plenam eius historiam alibi frustra quaeri. Maxime vero copiosa narratione systematis Alexandrinae philosophiae delineationem simus prosecuti, cumque eius partem aliquam, nempe theologicam et moralem in Germanico opere tantum dedissemus, integram nunc exhibuimus, et, quae reliquarum fundamentum est, metaphysicam adiecimus. Philosophiae autem Orientalis descriptio noua prorsus accessit, quae occasionem quoque dedit, re paulo altius mente pensitata, multa in historia philosophiae Iudaicae mutandi, scenamque hanc melius pulchriusque, quam antea instruendi. De his itaque

que dogmatibus, reliquisque historiae philosophicae circa haec capita circumstantiis, id tantum iudicium eamque sententiam pro nostra agnoscimus, quam posterioribus curis, in haud paucis meliora et verisimiliora edocti, in hoc tomo indicauimus. Non enim erubescimus mutare sententiam, et vel viris doctis certiora demonstrantibus accedere, vel recentiores et maturiores cogitationes, antiquioribus praeferre; quin non alia ratione hoc eruditionis genus ad aliquam perfectionem perduci posse, sumus persuasissimi; dies enim diem docet, nouisque auget et emendat luminibus. Haec vero cum nobis ob oculos posita constanter simus intuiti, facile intelliget lector, nos ad fontes historiae huius iterata diligentia recurrisse, et omnia nouo labore examinasse, quo factum est, vt haut pauca errata sustulerimus, quae vel nostra, vt sumus homines, nec humani quid a nobis alienum est, ἀβλεψία vel typothetarum, quibus praesentes non fuimus, incuria admisit. Abiecimus etiam ex hac nostra tractatione nonnulla, quae in Germanico opere attulimus, eo quod in iuuentutis studiosae gratiam ibi adducta essent, viris vero, haec forte nostra lecturis, ignota esse non possent. Reliquum tractationis ordinem habitumque ex antecedentis tomi facie Lector beneuolus facile colliget, quem totum in hoc quoque tomo seruauimus, iisdemque legibus parentes, eadem momenta respicientes, eodem dictionis genere vsi in coepto cursu perreximus. Cum autem in hoc quoque tomo, veterum verba vbicunque licebat, maxime in delineandis dogmatibus, expresserimus, vt ex collatione locorum in fine paginae summa fide et dili-

diligentia adductorum intelligi poteſt, hic quoque veniam a Lectore beneuolo exoramus, ſi in iis philoſophiae generibus, quae barbaras nobis doctrinas tradiderunt, aures Latinas interdum vocibus minus puris, et ſubſellia philoſophorum magis redolentibus, quam oratorum, violauerimus: maluimus enim cum aliquo elegantiae Latinae detrimento intelligi eſſeque in narrando fideles atque accurati, quam ſectando dicendi ornatum obſcuri et non ſatis veterum mentem exponentes. Iam ad tertium Tomum properantes, non ſolum Saracenorum hiſtoriam explicabimus, ſed fata quoque philoſophiae inter Chriſtianos veteres, maxime vero iis temporibus, quae aeuum medium vocari ſolent, accurate delineabimus, ſicque vsque ad eam aetatem, qua literae deperditae reuocatae ſunt, et honos illis reſtitutus eſt, hiſtoriae noſtrae filum deducemus. Interim vt hoc noſtro labore qualicunque fruatur cum beneuolentia et aequitate Lector, maximopere oramus. Quamuis enim omnem, quam licebat, diligentiam adhibuerimus, vt et plenam et accuratam tractationem ſiſteremus, ita tamen nobiſcum habitantes, noſtri ſumus curtaeque ſupellectilis noſtrae memores, vt et humana multa nobis accidiſſe, et potuiſſe alios melioribus eruditionis copiis inſtructos in hac palaeſtra doctius verſari, merito credamus. Quemadmodum vero illius veniam in via tam ardua, et a nemine hactenus rite calcata iure quodam poſcimus, laetique ſperamus, ita laboris noſtri fructum reputabimus dulciſſimum, ſi is viris doctiſſimis, quorum merita vehementer ſuſpicimus, occaſionem dederit, melioribus curis hanc eruditionis partem adeo neceſſariam,

am, adeo vtilem, ita excolendi, vt, quae hodienum tantum non deserta iacuit, ad perfectionem quandam atque certitudinem perducatur, certissime persuasi, magnam inde futuram esse aliis quoque eruditionis partibus accessionem, oculosque apertum iri illis, qui hanc ignorantes multis se praeiudiciis occoecari et in deuia abripi passi sunt. Ceterum cum nos ab editionis loco satis magna locorum intercapedine disiuncti simus, et typos emendandi labore curaque perfungi ipsi non valeamus, veniam quoque, si qua typorum errata offenderit, Lectorem oramus, et ab eius aequitate nos consecuturos speramus. Scrib. Kaufbyrae VI Idus Iunii, anno post Soteris natiuitatem cIↄ Iↄ CCXL.

IACOBI

IACOBI BRVCKERI

HISTORIA CRITICA PHILOSOPHIAE

TOMVS II.

HISTORIAE PHILOSOPHICAE PERIODVS SECVNDA,

Ab initiis monarchiae Romanae ad repurgatas vsque literas.

PARS PRIMA DE PHILOSOPHIA GENTILI, IVDAICA, SARACENICA.

LIBER PRIMVS DE PHILOSOPHIA ROMANORVM.

CAPVT PRIMVM DE PHILOSOPHIA APVD ROMANOS VSQVE AD CONDITAM MONARCHIAM.

§. I.

Ordo tractationis.

Enarrauimus in antecedente historiae philosophicae parte primam eius periodum, per omnis gentis et aetatis fata, quae philosophia habuit, decurrentem, vna Romanorum natione excepta, cuius circa philosophiam historia ita cohaeret, vt ab ea, quam suscepimus, tractatione commode diuelli nequeat. Succedit altera, quam constituimus, periodus philosophiae historiam a Romani imperii natalibus ad renatas vsque et ex tenebris atque squalore reuocatas literas complexa. Quae cum partim gentilium sub isto imperio floren-

tium

tium philosophorum fata et doctrinas exponat, partim Iudaeorum de philosophia merita enarret, partim Saracenorum in ea excolenda depingat studium, vno haec omnia fasce comprehensuri quicquid circa philosophiam memorabile occurret, a populis a Christianae religionis doctrina diuersis susceptum, hoc quidem tomo delineabimus; alteri parti historiam philosophiae omnem inter Christianos a sanctissimi Seruatoris natalibus, qui cum secundae huius periodi initiis conspirant, ad reuocatam vsque meliorem eruditionis atque ipsius philosophiae quoque faciem, quod circa Sec. XV. contigit, decurrentem seruabimus. Qua in tractatione quem nobis ordinem praescripserimus, in προλεγομένοις fusius edisseruimus, hicque repetere otiose supersedemus.

Scriptores de philosophia Romanorum.

§. II. Philosophiae Romanae historiam consideraturi, ea potissimum tempora respicimus, quibus respublica adoleuit, quaeque propius a virili ista aetate absunt, qua imperii summa ad vnum potissimum dominum atque principem reducta est. Quae enim de antiquorum Romanorum, sub ipsa reipublicae incunabula florentium philosophia disputari solent, ea, quod ad barbaricam suo modo philosophiam pertinent, superioris tomi primi libro primo excussimus. Huius vero historiae philosophicae partis tractationem iustam atque solidam hactenus desideramus. Et dedit quidem *de philosophia Romanorum* iustae magnitudinis librum PAGANINVS GAVDENTIVS, [a] in quo non sine dictionis ornatu de fatis philosophiae, eiusque initio et progressu [b] ab incunabulis reipublicae vsque ad tempora Boëthii disserit, qui cum rarius occurreret, [c] meruit, vt non tantum recuderetur, [d] sed et a viris doctis passim laudaretur. [e] Nec denegandam esse vel eruditionis vel eloquentiae in ista tractatione adhibitae laudem Gaudentio putamus, qui multam lectionem comtamque atque veneribus dictionis ornatam Musam in ea prodidit. Tantum tamen abest, vt vel iustae historiae philosophiae mensuram expleat, vel legibus in isto argumento tractando obseruandis aequissimis respondeat, vt omnia alia praestitisse, quam Romanae philosophiae historiam scripsisse Gaudentius merito videatur. Totus enim declamando occupatus, et oratorio dicendi genere circa veterum Romanorum studia versatus, [f] laudat non narrat, et neglecto omni fere rerum iudicio, quicquid in buccam venit extemporali scribendi facultate gauisus, cumulat, miscet quadrata rotundis, et superficiaria opera in excutiendis potissimis argumenti grauissimi et prolixi momentis

a) Homo Rhaetus, Reformatorum coetui addictus, a quo ad Romanae ecclesiae castra transiit, literasque Graecas et humaniores primo Romae, postea Pisis docuit, et apud magnum Herruriae ducem valde gratiosus fuit, teste LEONE FRANCVCCIO DE BEZZOLIS in epistola operi huic praefixa. Plura de eo colligentem vide Cel. HEVMANNVM, Act. philosoph. Vol. III. p. 631. seqq.

b) Titulus libri hic est: De philosophiae apud Romanos initio et progressu Paganini Gaudentii volumen, in quo praeter historiam multa ad contemplationem rerum, et dissidentes veterum sapientum scholas facientia enarrantur.

c) Prodiit Pisis 1643. et ita disparuit, vt Ionsio indictus liber manserit, a Cl. DORNIO, demum nouae editioni, L. III. c. 29. §. 1. p. 164. adiectus.

d) In conlectione noua librorum rariorum Hal. Magd. Fasc. II. p. 81. seqq. Fasc. III. toto, p. 1. sqq.

e) Obs. Halens. T. VII. obs. 9. 13. vid. §. 2. p. 238. Cl. STOLLE, Hist. liter. P. II. c. 1. §. 60. p. 375.

f) Saepius etiam carmina inserit facili et profluente vena laudes virorum doctorum inter Romanos canentia.

mentis vſus, ſatis prodit, nec ſe intellexiſſe, quid ſit philoſophia, nec aliter, niſi ſine ordine et iudicio, quod in aliis quoque eius ſcriptis deſideres, [g] ſcribere potuiſſe. Confuſa enim ſemel inter ſe eruditionis et philoſophiae notione, mirum non eſt, tot hic inueniri ἀλλότρια, tot homines de philoſophia parum nihilue meritos, tot abſurdas tractationes, quae a ſaniori philoſophiae diſciplina auctorem longius abfuiſſe produnt, tot digreſſiones, ipſam, quam ſibi propoſuerat argumenti rationem mole ſuperantes, vt parum ad Romanae philoſophiae hiſtoriam auctor contuliſſe merito dicendus ſit. [h] Tacemus, nec fontes hominem feſtinantem indicaſſe, nec veros recte et diligenter ſatis conſuluiſſe. Alii, qui in hac arena deſudarunt, vel ad eundem plerique lapidem impegerunt, et hiſtoriam eruditionis Romanae, cum philoſophiae fatis commiſcuerunt, vel iuſto breviores ſunt, et vix limina tangunt. [i] Ipſa itaque Romanorum monumenta rimanda ſunt, vt qua fortuna inter eos philoſophia vſa ſit, diſcamus.

Tempore poſt reges proximo philoſophiae inter Romanos locus nullus.

§. III. Exulaſſe regum tempore philoſophiam apud Romanos, fallique eos, qui in Numa philoſophum deprehendunt, luculentis ſuperioris tomi libro primo argumentis euicimus. Idem de temporibus regiam inter eos poteſtatem ſecutis dicendum eſt, quibus aliquam philoſophiae ſpeciem apud Romanos floruiſſe, ipſa reipublicae recens enatae et corroboratae ratio et conditio negat. Narrant enim Romanae hiſtoriae conditores LIVIVS [k] atque FLORVS, [l] Romulum interfecto, qui nouae vrbi illuſerat, fratre Remo, *cum ei incolae deeſſent, lucum, qui in proximo erat, aſylum feciſſe, et ſtatim miram vim hominum Latinos Tuſcosque paſtores, quosdam etiam transmarinos, Phryges, qui ſub Aenea, Arcades qui ſub Euandro duce influxerant, conueniſſe. Ita ex variis quaſi elementis congregaſſe corpus vnum, populumque Romanum ipſum feciſſe.* Conſtitit ita tota ciuitas agreſti hominum turba, quae vna armorum vi nixa, cum latrociniis aſſueuiſſet, non alio vinculo contineri colligarique niſi armis, potuit. Hinc ratio deriuanda eſt, cur ſapientiſſima Numae inſtituta, qui diuino cultu, religione, et ſeuera diſciplina neruos reipublicae connexuerat, cum ipſo Rege prudentiſſimo tantum non deſierint penitus et exoleuerint. Scilicet feroci hominum cumulo non alia mens erat, niſi in armis, quae ſi aduerſus exteros mouendi defuiſſet occaſio, in propria ſaeuitura fuiſſent ciuitatis recens conſtitutae viſcera. Cui malo auertendo bellorum ſemper quaerenda erat occaſio, et ita armorum occupationi-

g) Τὸ αὐτοσχέδιον, in eius ſcriptis reprehendit NAVDAEVS, ep. 90. p. 675. eaque impetu magis quam certa ratione edita, ſine ingenio ſolido iudicat OCTAVIVS FERRARIVS, Proluſ. XIII. p. 153. non diſſentiente Nicolao Heinſio, et qui eum laudat MORHOFIO, Polyhiſt. T. II. L. I. c. 2. §. 9.

h) Recte et erudite hoc tuetur Cl. HEVMANNVS, *l. c.* non diſſentiente Cl. GENTZKENIO, Hiſt. philoſ. P. I. c. 10. p. 138.

i) Pertinent huc praeter GENTZKENIVM, aliosque, qui compendia hiſtoriae philoſophicae dederunt v. c. CHRISTIANVS FALSTERVS, qui in Qq. Roman. c. II. p. 249. ſeqq. pauca quaedam de ſtudio Romanorum philoſophico attulit, b. lo. GEORGIVS FRICKIVS, in initiis eruditionis apud Romanos, §. 13. ſqq. p. 12. ſeqq. CHRIST. CELLARIVS, diſſ. de ſtudiis Romanorum literariis in vrbe et prouinciis, §. 9. CONRADVS BVDDEVS, de ſtudiis liberalibus apud veteres Romanos, p. 30. ſeqq. aliique.

k) L. I. c. 5.

l) L. I. c. 1.

bus detinendi animi, ne noua in imperantes moliri et fundamenta reipublicae conuellere vel auderent, vel huius etiam ſceleris meditandi tempus nanciſcerentur. Quae ſtatus Romani ratio vti ad ſummum rerum faſtigium Romanam rempublicam euexit, ita neglecta, turbarum motuumque internorum inter eos plerumque occaſio cauſſaue extitit. Pulchre id videre, qui regibus in imperio ſucceſſere optimates, homines fortes et aſtuti, ingeniumque nacti moribus et inclinationi plebis ſe aſſuefacere pulchre edoctum: hinc vt contra infrunitae plebis, quae toties mala peſſima reipublicae minitata eſt, otia in inteſtina bella deſitura ſe munirent, mature iuuentutem ad armorum vſum bellique apparatum adduxerunt, moresque eius in ipſo aetatis tirocinio et rudimentis ad ſeueritatem bellicam et auſteram diſciplinam formarunt, cuius rei cum teſtis ſit tota Romae veteris hiſtoria, bella et diſciplinam militarem inter eos vigentem ſeueriſſimam enarrans, ampliore teſtimonio opus non habet. Contrarium his rationibus non immerito viſum fuit, quicquid iſto et ſequenti etiam tempore circa artes et philoſophiam moliebatur Graecia. Quae cum tota voluptatibus eſſet corrupta, et priſtinae fortitudinis militarisque diſciplinae laudem amiſiſſet fere omnem, Athenaeque ipſae, vbi Apollo cum ſororibus domicilium ſibi fixiſſe videbatur, libertatis vix vmbram tuerentur, philoſophia, quae inter Graecos et imprimis in hoc Muſarum emporio ſedem ſibi elegerat, inter cauſſas eneruatae reipublicae et amiſſae laudis militaris relata eſt, hincque factum, vt Romani proceres pugnis calcibusque repugnarent, ne Graecanica philoſophia Romae admiſſa iuuentus a veteri diſciplina auocata corrumperetur, nervique reipublicae, quibus hactenus immenſum in modum excreuerat, inciderentur; qua de re in ſequentibus plura dicemus. Aliam rationem affert Cl. FALSTERVS, [m] ſine examine non dimittendam; cauſſam philoſophiae inter veteres Romanos non admiſſae reiicit is in varias philoſophorum de diis ſententias inter ſe vehementer diſſentientes, quas pati noluerint Romani, cultus diuini a maioribus accepti tenaciſſimi. Cuius rei argumentum in eo haud leue ſitum eſſe putat, quod, narrante PLINIO, [n] libri Numae in agro Cn. Terentii reperti combuſti fuerint, quia Pythagorici fuerint, et philoſophice ſcripti, praecepta ſcilicet philoſophiae continentes. Ex quo vir praeclarus infert, libros eos ad deſtruendam auitam religionem nouamque introducendam aptiſſimos igne fuiſſe deletos. Valde vero aut fallimur, aut plus ſibi ſumit vir doctus, quam vel Plinii verba poſtulant, vel res ipſa. Non enim receptis religionis placitis contradixiſſe libros Numae repertos, Plinius ait, ſed philoſophiam arcanam, qualis Pythagorica fuit, enarraſſe, quam vulgare nefas ipſe Numa ducebat, et id ſine dubio in ipſis libris innuerat. Deinde manifeſte falſam opinionem ſequitur Plinius, Numam a Pythagora fuiſſe edoctum, quam tomo primo totam inuictis rationibus euertimus. Qui tamen ipſe haud obſcure veras rei cauſſas prodit, monens, fuiſſe eos libros iuris

m) l.c. p. 256. n) L. XIII. c. 13.

iuris pontificii, id eſt veras rationes introductae inter Romanos religionis explanauiſſe. Eas vero non vulgari nec plebi innoteſcere eo magis e re Romanorum erat, quo magis religionis capiſtro, vbi alia omnia deeſſent, plebs ad obſequium erat ducenda, terrenda ominibus, vincienda ſuperſtitione et flectenda coeco pontificum ſacerdotumque imperio, cuius exempla plurima Romanae hiſtoriae ſcriptores narrant, et in his praecipue Livius. Religionis itaque arbitrium cum penes ſenatum eſſe cuperent, manifeſtum eſt, ad politicas, non vero philoſophicas, rationes rem omnem fuiſſe reuocatam, ad quas illi Numae libri pertinebant. Verum tamen eſt, fuiſſe apud Romanos tempus, quo peregrinas religiones, e. g. Aegyptiorum, vehementer perhorreſcebant, et ex vrbe eiiciebant, viſos quoque aliquando philoſophos et mathematicos fuiſſe in patrium deorum cultum iniurios, adeoque iuſſos eſſe vrbe et Italia excedere; ſed hoc ſerius et circa monarchiae emergentis tempora demum factum eſt: vera autem ratio, cur priſtino illo aeuo, philoſophiam procul vrbe eſſe Romani iuſſerint, illa eſt, quod homines adoleſcentulos dies totos apud philoſophos deſidere ſicque maiorum deſeri inſtituta noluerint, quod haec noua praeter conſuetudinem ac morem maiorum fieri cenſerent, quibus verbis philoſophos et rhetoras ex vrbe eiectos eſſe in ſequentibus docebimus. Ludos itaque Martios commendabant, quibus cum Apollinis ludos putarent contrarios, philoſophos procul ire iubebant. Nec meliori fundamento firmiorique talo nituntur, quae de Hermodoro, amico Heracliti, mouet GAVDENTIVS [o], veriſimile eſſe, eum fuiſſe philoſophica praeditum cognitione. Cum autem tanti factus fuerit, vt XII. viri eius opera et conſilio fuerint vſi, in concinnandis XII. tabulis, ſuſpicari licere eius auſpiciis aliquid ſaltem ex philoſophia Heraclitea, quae maximi fiebat apud Graecos, Romae illatum fuiſſe. Recte enim is ipſe adiicit: ſuſpicionem hanc eſſe deſtitutam claro hiſtoricorum teſtimonio, ſine quo, qui veriſimilitudini velificetur, nihil agat. Incertiſſimum enim eſt, vtrum Heracliti philoſophiae tenax fuerit Hermodorus, etſi certum eſt, in compilandis duodecim tabulis eum legatos Romanos adiuuiſſe, quod ſuo loco [p] veterum teſtimoniis comprobatum dedimus. Quod ſi tamen veteres legislatores ſenſu latiori ad philoſophiae cancellos reuocamus, poterit aliqua ratione duodecim illis tabulis rudimentorum philoſophiae Romanae nomen iusque tribui, quanquam veri non ſimile eſt, Romanos philoſophicas earum legum rationes intellexiſſe vel quaeſiuiſſe.

§. IV. Multum vero ſatisque longum effluxit temporis ſpatium, quo Roma auitae diſciplinae militari inſtitutisque parentum innutrita, et intenta nihil de philoſophis atque philoſophia comperit, ad finem nempe Seculi ab V. C. ſexti, quo tempore Athenienſes legatos Romam miſerunt philoſophos diſertiſſimos, Carneadem Academicum, Diogenem Stoicum, Critolaum Peripateticum, mulctam D. talentorum, quam ob vaſtatam Oropiorum vrbem Sicyonii Athenienſibus dictauerant, deprecatum. Enar-

Tempus, quo primum philoſophi Romae comparuerunt.

o) De philoſ. Roman. c. IV. p. 105. p) P. I. L. III. c. 12.

Enarrauimus totam legationis eius hiſtoriam ſuperioris tomi libro tertio [q], et qua ratione praeſtantiſſimi philoſophi ſe geſſerint, expoſuimus, adductis veterum de ea legatione teſtimoniis [r]. Vnde ſemel prolixe dicta otioſe heic loci non repetemus, de iis tantum dicturi, quae ad praeſentem magis Romanae, quam Graecae, philoſophiae hiſtoriam pertinent, et ſtrictim tantum ſupra tacta ſunt. Et temporum quidem rationes, quibus iſta legatio contigit, ob obſcuram et incertam Carneadis aetatem [s], dubias et non ſatis expeditas eſſe, eodem loco monuimus, cauſſasque difficultatum expediuimus. Curatius iam nobis de iſtius legationis tempore diſpiciendum eſt, cum veram nobis epocham exhibeat, qua primum philoſophi Romanis innotuerunt. Illud vero, Clitomachi auctoritatem ſecutus CICERO [t] ait fuiſſe, cum P. Scipio et M. Marcellus conſulatu, A. Albinus praetura fungerentur. Conſulatum hunc A. V. C. DXCVIII. Olymp. CLVI. 2. contigiſſe, faſtorum auctoritate conficitur: concordantque haec etiam tempora cum rationibus chronologicis legatorum, quas ſuo loco excuſſimus. Interceſſit vero his doctiſſimus FOVCHERIVS [u], qui vt contra Lantinum euinceret, Carneadem Epicuro fuiſſe contemporaneum, maturius hunc conſulatum contigiſſe coniicit, Scipione Caluo et Marcello Coſſ. qui conſulatus in A. V. C. DXXXI. vel DXXXII. incidit. Haec vero ornandae tantum hypotheſis cauſſa ſine fundamento aſſeruiſſe Foucherium, vel hoc vno argumento euincitur, quod Oropus poſt deuictum demum a Romanis Macedonum Regem, Perſeum, cum Macedonia in prouinciam eſſet redacta, in Romanorum poteſtatem deuenerit, id quod A. V. C. DLXXXVII. factum eſt, ex quo luce meridiana clarius eſt, Athenienſibus de direpta Oropo non potuiſſe ante hoc tempus vel mulcta indici, vel ea remitti. Tacemus aetatem Catonis maioris, eo tempore iam ſenis [x], quem, cum Philippo et Caepione Coſſ. annum aetatis LXV. egerit [y], A. V. C. DXIX. natum eſſe oportet; iſte enim conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. incidit, id quod notationibus chronologicis Foucherii prorſus aduerſatur. Ipſa quoque Diogenis et Critolai repugnant tempora. Hic enim Ariſtonileo, vt parte prima dictum, in ſchola ſucceſſit, Ariſto Olymp. CXXXVIII. ſcholae praeeſſe coepit, adeoque Critolaus multo ſerius Peripateticam cathedram conſcendit; ille Chryſippi et Zenonis praeceptorum ſucceſſor fuit, quorum iſte Olymp. CXLIII. fatis conceſſit. Quae omnia euidenter euincunt, ſerius, quam Olymp. CXXXII. quod vult Foucherius, hos legatos in Capitolio ſtetiſſe. Difficilius vero eſt, ſtatuere, quo anno iſta legatio ſuſcepta ſit, quia incertum eſt, vixque definiri poteſt, quis ille Scipio et Marcellus fuerint? Et Scipionum quidem, qui ex Afri-

q) c. VI. ſect. 4. c. VII. ſect. 2. c. IX.

r) Addi laudatis poſſunt LACTANT. L. V. c. 14. QVINTILIAN. Inſtit. L. XII. c. 1. PAVSANIAS L. VII. p. 216. ſeqq. PLIN. L. VII. c. 30.

s) Conf. BAYLE Dict. T. II. art. Carneade not. N. p. 63. ſeqq.

t) Acad. Quaeſt. L. IV. c. 45.

u) Journal des Savans 1692. p. 704.

x) PLVTARCH. in Cat. mai. T. IV. p. m. 652.

y) CICERO de ſenect. c. 5. Incidit vero hic Conſulatus in A. V. C. DLXXXIV. vnde deductis annis LXV. ſequitur, Catonem maiorem A. V. C. DXIX. natum fuiſſe. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius, not. A. p. 743.

Africae victoriis nomen tulerunt, neutrum fuiſſe, vel ex eo conſtat, quod ſenior A. V. C. DCVI. demum conſul creatus eſt, et CICERONE [z] auctore, Laelio et Scipione adoleſcentibus Stoicus Diogenes, et Academicus Carneades ad ſenatum ab Athenienſibus miſſi legati ſunt, quos principes adoleſcentes illos ſecutos fuiſſe, recte ex hoc ipſo Ciceronis loco colligitur. Scipionem itaque Naſicam fuiſſe ſtatuit LANTINVS [a], qui A. V. C. DXCVIII. conſul fuit: quod ſi ob adductas ſupra rationes ſequimur, incertum eſt plane, quis Marcellus eius collega fuerit, cum Marcellus, qui bello Punico II. inclaruit, A. V. C. DXLV. occubuerit. Aliam difficultatem mouet A. GELLIVS [b], qui refert: C. Fannio Strabone, M. Valerio Meſſala Conſulibus ſenatusconſultum de philoſophis et rhetoribus Latinis factum eſſe. M. Pomponium Praetorem Senatum conſuluiſſe, quod verba facta eſſent de philoſophis et rhetoribus: de ea re ita cenſuiſſe, vt M. Pomponius Praetor animaduerteret, curaretque, vti ei e Rep. fideque ſua videretur, vti Romae ne eſſent. Aliquot deinde annis poſt id Senatusconſultum, Cn. Domitium Aenobarbum, et L. Licinium Craſſum Cenſores de coërcendis rhetoribus Latinis edixiſſe. Quibus poſtea ipſum Cenſorum edictum adiungit, quo nouum genus diſciplinae ab his hominibus inſtitutum, ad quos iuuentus in ludum conueniat, prohibetur. Incidit vero Conſulatus C. Fannii Strabonis et M. Meſſalae in A. V. C. DXCII. quo anno legationem Athenienſium iam factam fuiſſe oportet, quae eiiciendi philoſophos occaſionem praebuit. Nec habemus, quo ex hoc labyrintho nos extricemus filum, niſi, quod certum putamus, circa finem ſeculi ab vrbe condita ſexti ea legatione ab Athenienſibus miſſa primum ſapientiae profeſſores inter Romanos innotuiſſe, id quod haud obſcure quoque confirmat CICERO [c]. Incertae vero notationes temporum, quae circa Coſſ. dictos occurrunt, eo minus mirandae ſunt, quo magis in his veterum Romanorum faſtos non ſemper fuiſſe accuratos, vel certos exempla plurima monſtrant, dudumque viri docti dubitarunt, an faſti Conſulares, an tabulae Cenſoriae maiorem fidem mereantur [d], ipſa quoque nominum homonymia, incertumque, quo Conſulatum Conſules inierunt, tempus, ſuadet ad modeſtam hic ἐποχὴν confugere. More vero ſuo hic αὐτοσχεδιάζει GAVDENTIVS [e], qui non tantum SC. hoc, quod alio loco [f] ad A. V. C. DXCII. retulerat, A. V. C. DLXV. adſcribit, ſed ea quoque ratione Gellium mendacii coarguit, quod, teſte Cicerone, Scipio, Laelius et Furius eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam ſecum habuerint. Non enim credibile eſſe, legatos a tantis viris, auditos, pulſos fuiſſe, cum tantae auctoritatis viri Catoni in os contradixiſſent, etc. Supra enim obſeruauimus, tres hos, viros poſtea ſummos, eo tempore admodum iuuenes fuiſſe, cum legatos Athenienſium conſectarentur, quo tempore exigua eorum in republica auctoritas eſſe potuit. §. V.

z) Tuſc. Qq. Lib. IV. c. 2.
a) Journ. des Savans l. c.
b) Lib. XV. c. 11.
c) l. c.
d) Conf. STRAVCH. breuiar. chronol. c. XVII. q. 1. p. m. 658.
e) l. c. c. XIX. p. 137.
f) c. X. p. 116.

Fata Philosophorum Graecorum apud Romanos.

§. V. Legatis Athenienſium Romam aduenientibus ſtatim, narrante PLVTARCHO [g], „adoleſcentum ſtudioſiſſimi quique literarum viros „illos acceſſerunt, audientesque eos in admiratione habuerunt. Maxime „autem Carneadis gratia in dicendo, qua valebat plurimum, et auctoritas „eloquentiae non minor magnos nacta et humanos auditores venti inſtar „vrbem perſonabat: et fama tenebat, Graecum virum ad ſtuporem vsque „ad percellendos hominum demulcendosque animos aptum vehementem „apud iuuenes amorem excitare, quo correpti omiſſis voluptatibus reliquisque oblectationibus, quaſi furore quodam ad philoſophiam ferrentur. „Haec reliquis Romanis accepta erant, filiosque ſuos diſciplinis Graecis „operam dare, et cum viris ſummae exiſtimationis verſari gaudebant.„ Laetiſſimam hanc philoſophiae ſementem pulcherrimam promiſiſſe meſſem, eo magis credibile eſt, quod ſummorum virorum filii, et inter hos Laelius, Furius et Scipio, tanto ardore correpti philoſophiae amorem conceperunt, qui ad ſumma reipublicae faſtigia graſſantes magnum philoſophiae peperiſſent patrocinium. Sed interceſſit ſeuera Catonis maioris auſteritas [h], totamque hanc ſegetem in herba quod aiunt, ſuffocauit. Is auitae diſciplinae innutritus, quae militarem auſteritatem et virtutem vnice ſectabatur, homo etiam iam prouectioris aetatis et indolis ſeuerae [i] non

g) l. c. Vtimur verſione G. XYLANDRI.

h) Catonis maioris, ſiue, quo integro nomine gaudebat M. Porcii Catonis Cenſoris vitam praeter veteres CORNELIVM NEPOTEM et PLVTARCHVM, quibus addendi LIVIVS L. XXXIX. c. 40. PLIN. L. VII. c. 27. L. XXIX. c. 1. ex recentioribus delinearunt Io. GLANDORPIVS, ANDREAS SCHOTTVS, CASPAR SAGITTARIVS, MARTINVS HANCKIVS aliique, quorum loca indicauit Io. ALB. FABRICIVS Bibl. Latin. T. I. p. 19. omnium diligentiſſime in ea examinanda verſatus eſt P. BAYLE Dict. T. III. art. Porcius p. 793. Diligenter ea excuti meretur, quod ex Catonis exemplo diſci poteſt, qua facie eruditio, quin philoſophia quoque, ſi hac voce vti fas eſt, Romana ea tempore enituerit. Vtroque enim nomine Catonem inclaruiſſe ex PLVTARCHO patet, librique de agricultura et de re ruſtica ingenium et eruditionem ſatis teſtantur. Quae cum a Graecanica, comtiorem faciem efferente diſtaret, mirum non eſt, quod PLVTARCHVS l. c. p. 633. refert, eum vniuerſam philoſophiam Graecorum inuiſam ſibi habuiſſe, et ambitione quadam omnes Graecas artes et diſciplinas contempſiſſe, Socratem affectatae tyrannidis accuſaſſe, Iſocratis ſcholam ſubſannaſſe, et vaticinatum eſſe, Romanos Graecis ſtudiis repletos rem ſuam perdituros. Sed et medicinam Romae facientes Graecos ſuſpectos habuiſſe, filiumque, vt ab vniuerſis ſibi caueret monuiſſe, et peculiari ſcripto libro domeſticam medendi rationem docuiſſe. Qua de re ipſa Catonis verba recitat PLINIVS L. XXIX. c. 1. Vnde merito mirandum, hominem auſterum, Graecosque tanto proſecutum odio, ſenem Graecas literas ab Ennio, cum in Sardinia Praetor eſſet, didiciſſe, qua de re videſis CICERONEM in Cat. c. 1. 8. in Lucullo c. 2. QVINTIL. L. XII. c. 11. AVREL. VICT. de vir. illuſtr. c. 47. PLVTARCHVM l. c. p. 615. qui eius in Graecis literis labores enumerat. Idem narrat quoque, quod hic omittendum non eſt: *Quo tempore Fabius Maximus Tarentum recepit, Catonem iuuenem admodum ſub eo ſtipendium feciſſe: ibi hoſpitio cuiusdam Nearchi Pythagorici vſum ad philoſophiam eam animum applicuiſſe. A quo cum eadem, quae Plato docuit, percepiſſet, voluptatem maximam malorum eſſe eſcam, id primum animo hominis incommodi accidiſſe, quod eſſet corpori incluſus purgari, tamen animum ſoluique earum cogitationum auxilio, quae maxime eum a corporis affectionibus abducerent, atque ſepararent, frugalitatis atque continentiae amorem inde auxiſſe.* Quae, ſi modo vera ſunt, non ad eſotericam, quae aduenis non patuit, ſed exotericam Pythagoreorum philoſophiam pertinent, qua facile fuit Catonem imbui: qui cum eiusmodi praeceptis rigidiorem philoſophiam didiciſſet, mirum non eſt, quam paternis et domeſticis inſtitutis attemperatam amauerat, reliquis Graecorum ſectis oppoſuiſſe, quos hanc moralis philoſophiae ſeueritatem loquacitate Graeca corrumpere credebat, quosque internecinum erga barbaros fouere odium, ſuſpicacius, quam par erat, contendebat, vid. PLIN. l. c. Toto enim coelo ingenium, mores, inclinationes Graecorum a Romanorum indole diuerſa fuiſſe, nemo veteris hiſtoriae peritus eſt, qui ignorat.

i) Eleganter animi eius characterem exprimit LIVIVS L. XXXIX. c. 40. 41. vbi inter alia: *Aſperi procul dubio animi, et linguae acerbae, et immodice liberae fuit, ſed inuicti cupiditatibus animi, et rigidae innocentiae, contemtor gratiae, diuitiarum, in parſimonia, in patientia laboris periculique ferrei prope corporis animique etc.*

non potuit non ab initio, quod PLVTARCHVS[k] porro addit, „aegre ferre, sermonem ea de re cum admiratione hominum per ciuitatem spargi, „veritus ne studio suo ad philosophiam adiuncto, adolescentes inde potius, „quam agendis rebus et militia decus sibi quaerere intenderent. Vbi per „vrbem gloria philosophorum increbuit, primosque eorum sermones C. „Acilius vir illustris in senatu, a quo, id vt sibi liceret, magno studio impetrauerat, est interpretatus, statuit Cato, honeste philosophos ab vrbe „amandare. Quam ob rem in senatum iuit, et magistratus incusauit, „quod legationem eorum virorum, qui facile persuadere de quacunque re „possent, tamdiu in vrbe, re infecta desidere passi essent; cognoscendum „quam primum, et decernendum de legatione, vt legati ad scholas re„versi apud Graecos pueros disserant, Romani vero adolescentes magi„stratus, vt ante, et leges audiant.„ Respexisse hac in re Catonem ad Romanae reipublicae rationem et naturam, dubium non est, quam ista Graecorum philosophorum loquacitate corrumpi, et a bellica virtute, qua tota nitebatur, auocari, simulque maiestatem Romanam, seueritate et auctoritate tanquam talis nixam pessundari credebat. Quae ratio quoque ita apud senatum valuit, vt legati re confecta quam primum domum remitterentur, iuuentus vero Romana ad maiorum instituta reuocaretur. Cumque ab eo tempore philosophiae amor, qui tantas inter Romanos radices egerat, extingui penitus non posset, et, vt verisimile, alios quoque in vrbem philosophos alliceret, eiusdem forte Catonis studiis tribuendum est, quod iam narrauimus, C. Fannio Strabone, M. Valerio Coss. SC. M. Pomponio praetori mandatum, curaret philosophi vti Romae ne essent. Quod aliquot deinde annis post id SC. ad rhetores quoque a censoribus relatum est, quorum edictum hic omitti non debet, quod ita recitat GELLIVS:[l] *Renuntiatum est nobis, esse homines, qui nouum genus disciplinae instituerunt, ad quos iuuentus in ludos conueniat: eos sibi nomen imposuisse, Latinos rhetoras: ibi homines adolescentulos totos dies desidere. Maiores nostri, qui liberos suos discere, et quos in ludos itare vellent, instituerunt. Haec noua, quae praeter consuetudinem, ac morem maiorum fiunt, neque placent, neque recta videntur. Qua propter et iis, qui eos ludos habent, et iis, qui eo venire consueuerunt, visum est faciundum, vt ostenderemus nostram sententiam, nobis non placere.* Mirifice hoc edictum, ea quae supra disseruimus illustrat. Vt enim vero videtur simillimum, viuidam triumvirorum istorum Graecorum eloquentiam studia Romanorum ita accendisse, vt aliis, qui post dimissos Atheniensium legatos, philosophiam se docturos in se receperant, locum apud se facerent; eaque re SC. impedita, rhetorum sibi nomen illos asciuisse, eo quod eloquentia Graeca animos Romanorum tempore istius legationis cepisset, sicque senatusconsultum nouo nomine posset eludi: ita prohibuisse magistratus hanc Graecae philosophiae et rhetorices disciplinam ea

 potissi-

k) l. c. p. 632.

l) Lib. XV. c. 11. SVETON. de Clar. Rhetor. c. 1.

potiſſimum ex cauſſa inde patet, quod a moribus et inſtitutis maiorum iuventutem auocari aegre ferrent. Cum enim in Graeciae ciuitatibus philoſophorum et ſophiſtarum eloquentia in republica multum valeret, qua nempe populus ad optimatium voluntatem flecti poterat: contrariam prorſus in republica Romana rationem obtinere videntes viri acuti, qui ſummam rerum moderabantur, eiusmodi homines, qui facile perſuadere de quacunque re poſſent, tanquam peſtes reipublicae vrbe eiiciendos cenſuerunt [m]. Quae ſententia etiam Romanis ſequentibus temporibus ſtetit, vbi C. Claudio Pulchro et M. Perperna Coſſ. A. V. C. DCLXII. idem edictum repetita vice vulgatum eſt [n], donec introducta per duces Romanorum, qui Graeciam ſubegere, philoſophia et eloquentia Graeca inter Romanos quoque locum obtineret exoptatiſſimum [o].

Philoſophia Graeca Romae recepta.

§. VI. Nempe patrocinium philoſophiae Graecae, parauit, eadem, quae eiiciendorum Roma philoſophorum occaſionem exhibuit legatio Athenienſium. Quae cum diſſertationes philoſophicas Romae habuiſſet, iuuentutem Romanam, vt ſupra dictum ita corripuit amore, vt furore quaſi quodam ad philoſophiam ferrentur. Inter eam vero adoleſcentes quoque patricia gente, ſummoque loco natos fuiſſe, ex Cicerone notauimus. Hos, ne patria inſtituta deſererent, Graecamque ſequerentur diſciplinam, Cato quidem impediuit, amorem tamen philoſophiae extinguere non potuit. Etſi enim pauci admodum erant, qui Muſas Graecas ſequi, et imprimis philoſophiam, cuius elegantiam legati Athenienſes Romanis oſtenderant, amplecti prae patria diſciplina vellent, ſic vt CICERO [p] fateatur, *ſcientiis reliquis ſenſim emergentibus ex contemtu, quo Romae delituerant, vnam philoſophiam iacuiſſe vsque ad ſuam aetatem, nec vllum habuiſſe lumen literarum Latinarum* [q], dicti tamen iuuenes cum adoleuiſſent, ſummis Reipublicae muneribus admoti occaſionem nacti ſunt, amorem, quem in philoſophiam conceperant, latius explicandi. Exercitibus enim, quibus Graeciam Romani ſubiugabant, itemque prouinciis, quae Romano adiectae erant imperio in magiſtratibus, quos acceperant, praefecti, non Graecae tantum eruditionis pulchritudinem propius pernoſcebant, ſed viris quoque magnis, qui philoſophiam literasque et elegantiores et ſeueriores tum temporis in Graecia, praecipue Athenis, ſumma nominis fama docebant, innoteſcebant, quorum eloquentiam et doctrinam admirantes eorum conſuetudinem affectabant, et cum facile eos ſibi conciliaſſent, philoſophiae praecepta ab iis percipere non dedignabantur, hocque fine eos ſecum habebant, cum in prouincia eſſent, ſaepius, immo domum

m) Conf. CHR. FALSTER. Qq. Rom. Lib. II. c. 4. §. 6. p. 165.

n) Conf. GAVDENT. de philoſ. Rom. c. XIV. p. 128. VINET. ad l. c. Suet. Plura in hiſtoria Rhetorices quaerenda ſunt hac de re.

o) Ex dictis de Romanorum de eloquentia Graeca iudicio iudicari poteſt, quam falſi ſint, qui Catonem, Carneadis odio et inuidia ductum Senatui perſuaſiſſe putant, ne Graecorum orationes diutius apud Romanam iuuentutem tolerarentur, quem errorem ipſe notauit PLVTARCHVS l. c. p. 633. vnde merito miramur, Auctorem hiſtoriae criticae philoſophiae T. I. p. 261. dum ad Plutarchum prouocat, ad haec non attendiſſe.

p) Tuſc. Qq. Lib. I. c. 3.

q) Cauſſas ſerius apud Romanos caput extollentis eruditionis Graecae eleganter explicat VELLEIVS PATERCVLVS Lib. I. c. 17. 18. qui legendus.

domum quoque adducebant, tanta vis erat amoris illius in philoſophiam ſemel in adoleſcentia concepti, quamuis philoſophos agere, hancque vitae profeſſionem ſequi non conſtituiſſent viri rebus ſummis pace belloque gerendis occupati. Inter hos nobiles ex patriciorum gente viros, quos patronos apud Romanos philoſophia nacta eſt, fuiſſe Scipionem Africanum, Laelium et Furium Cicerone teſte ſupra iam probauimus. Et Scipio quidem Africanis victoriis immortale nomen nactus, armorum ſtrepitum literarum dulcedine mitigauit, Graecamque eruditionem tantopere adamavit, et quod VELLEIVS PATERCVLVS [r] teſtatur, *tam elegans liberalium ſtudiorum omniſque doctrinae et auctor et admirator fuit, vt Polybium, Panaetiumque, praecellentes ingenio viros, domi militiaeque ſecum habuerit; Neque enim quisquam hoc Scipione elegantius interualla negotiorum otio dispunxit, ſemperque aut belli aut pacis ſeruiit artibus, ſemper inter arma ac ſtudia verſatus aut corpus periculis aut animum diſciplinis exercuit.* Cumque Panaetius, quem ex Stoica familia philoſophum fuiſſe magnae famae et exiſtimationis ſuo loco [s] docuimus, non homo tantum eſſet ingenuus et grauis, dignusque illa familiaritate Scipionis et Laelii, vt ait CICERO [t], ſed et praeter Stoicorum diſciplinam, Platonem quoque maximi faceret [u], facile inde intelligi poteſt, ſummum illum Carthaginis euerſorem non vnius tantum porticus praecepta perluſtraſſe, ſed aliorum quoque philoſophorum, ex diuerſis ſectis, placitis cognoſcendis tempus impendiſſe. Cuius fidem nobis facile CICERO [x], teſtatus, ſemper Africanum Socraticum Xenophontem in manibus habuiſſe. Et haec quoque diuerſarum ſectarum praeceptorum quaſi miſtura, cauſſa videtur fuiſſe, cur Scipio oratione et praeceptis Panaetii, quamquam Stoica forent, aſperior factus non ſit, ſed leniſſimus,[y] cum eodem modo ipſe Panaetius animum inſtituens Stoicam ſeueritatem temperauerit. His acceſſere ſtudia alia, et imprimis hiſtoria, cuius excolendae cauſſa Polybium frequentiſſimum ſecum habuit imperator ſummus, qua ſcilicet non armorum tantum, bellique artium ſeueritatem demulcebat, ſed et animum, ad pacis bellique neceſſitates formabat. Iisdem veſtigiis eodem calcare incitati inſtitere Laelius et Furius, quos *cum Scipione ſecum eruditiſſimos homines ex Graecia ſemper palam habuiſſe* CICERO [z] auctor eſt, qui et alibi [a], *Laelium adoleſcentem, ait, audiuiſſe Diogenem Stoicum, poſt autem Panaetium, et ſapientem fuiſſe appellatum, quia, quod eſſet, ſuauiſſimum duceret.* Laudandum vero in ſummis his viris praecipue eſt, quod licet philoſophorum choris ſe non immiſcuerint, ſed belli pacisque artibus ad nominis immortalitatem fuerint graſſati, philoſophiae tamen, praecipue Stoicae, praecepta ad formandam virtutem, tantis viris dignam adhibuerint, ſicque, *cum ad naturam eximiam atque illu-*

r) Lib. I. c. 13.
s) P. I. c. 8.
t) De finib. L. IV. c. 9.
u) CICERO Tuſc. Qq. L. I. c. 32.
x) Tuſc. Qq. L. II.
y) Orat. pro Muraena Or. XXXIII.
z) De Orat. L. II.
a) De finib. L. II.

ſtrem recte id obſeruante CICERONE [b], *acceſſiſſet ratio quaedam conformatioque doctrinae, tum illud neſcio quid praeclarum ac ſingulare extiterit. Ex quo numero diuinum hunc hominem Africanum, C. Laelium et L. Furium, modeſtiſſimos homines et continentiſſimos fuiſſe,* idem teſtatur. Tantorum virorum exemplo excitati ſecuti ſunt in premenda philoſophiae ſemita viri alii magnae inter Romanos exiſtimationis, et imprimis Iureconſulti famigeratiſſimi. Ex quorum imprimis numero Q. Tubero, et Q. Mucius Scaeuola notandi ſunt; illum enim, Scipionis Africani ſororis filium Panaetio duce, Stoicam philoſophiam didiciſſe, CICERO [c] teſtatur atque TACITVS [d], ideoque GELLIO [e] audit *antiſtes iuris ciuilis et Stoicae doctrinae ſectator*, et CICERONI [f] *eruditus vir ex ſtudio Stoico;* cuius tamen ſeueritas Stoica, paupertati, cui ab ineunte aetate eſſet aſſuetus, iuncta, cum epulum dare vellet populo nomine patrui ſui Africani, isque ligneos lectulos, haedinasque pro ſtragulis pelles, et ante ipſius Iouis cellam propoſita conuiuis vaſa fictilia ſtruxiſſet [g], praetura eum deiecit [h]. Scaeuolam vero Panaetium quoque praeceptorem habuiſſe, idem ait CICERO [i], qui *Iuriſperitorum eloquentiſſimi* nomine eum mactat. Addi his poſſent Iureconſultorum Romanorum veterum alii, paſſim Ciceroni laudati [k], ſi eorum hiſtoriam ſcriberemus, qui philoſophiam honore ſtudioque dignam iudicarunt, licet ipſi philoſophi ſtricto nomine appellandi non ſint. Semper enim fere apud Romanos Stoica philoſophia iuris antiſtitibus placuit [l], cuius contrariam ſententiam licet defendant GAVDENTIVS [m], veterum tamen teſtimoniis atque rationibus, quae rem conficiunt, prorſus deſtituitur.

ICti philoſophiae ſtudioſi.

§. VII.

b) Pro Archia Orat. XXVI.

c) Pro Muraena Orat. XXXVI.

d) Annal. L. XVI.

e) Lib. XV.

f) Pro Muraena.

g) SENECA ep. 95. VALER. MAX. L. VII. c. 5. CICERO l. c.

h) Conf. VINC. GRAVINA de ortu et progreſſu iuris ciuilis c. LVII. p. m. 112. ed. Neap.

i) De orat. L. II. plura de eo dabit GRAVINA l. c. c. LIX. p. 115 ſeq. conf. FRANC. BALDVINVS de Iurisprudentia Muciana.

k) De Orat. pleroſque poſt GRAVINAM l. c. Io. SCHILTERVM manud. philoſ. moralis ad Iurisprud. c. I. §. 3. ſeqq. aliosque iuris ciuilis eiusque interpretum hiſtoriam exponentes nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. I. p. 829. ſeqq. conf. D. WESTPHAL. de Stoa Iureconſultorum Rom. Roſt. 1727.

l) Fuiſſe inter ſacerdotes iuſtitiae Romanos quosdam, quibus aliarum quoque ſectarum doctrinae arriſerint, dubitari quidem non poteſt. Supra enim Catonem Cenſorium Pythagorea placita fuiſſe edoctum, probauimus, quem in cenſum etiam Appius Claudius Coecus ob carmen, quod Ciceronis aetate extitit, cui ipſi Pythagoricum viſum fuit, referri ſolet, quod tamen paraeneticum fuiſſe, hincque ad exotericam tantum philoſophiam Pythagoreorum pertinuiſſe, recte monet SCHILTERVS l. c. §. 2. p. 3. Verum hoc non de ſyſtemate toto morali, ſed de certis tantum dogmatibus intelligendum eſt, quae ex reliquarum ſectarum placitis ſparſim receperunt. Ipſum tamen philoſophiae moralis aedificium a Stoicis extructum admiſiſſe ICtos Romanos et principia ab iis adhibita, et definitiones, partitiones, axiomata Stoica hisque ſimilia, teſtimonia item Ciceronis aliorumque inter veteres luculenter probant. Quae ne hoc loco, vbi hiſtoriam iuris Romani non ſcribimus, demonſtremus, otium nobis fecere viri doctiſſimi, Io. SCHILTERVS l. c. §. 44. ſeqq. GRAVINA l. c. EVERARDVS OTTO de Stoica Iurisconſultorum philoſophia, CHR. AVG. HEVMANNVS act. philoſ. Vol. I. p. 48. qui ipſi conſulendi.

m) De philoſ. Roman. c. XLIII. p. 197. quo loco demonſtrandum ſibi ſumit, veteres Iurisconſultos videri potius cum Platonicis et Peripateticis, quam cum Stoicis feciſſe. Cuius ſententiae, communi veterum ſuffragio contrariae rationes has potiſſimum affert: ciuilem et forenſem vitam longe maiorem habere cum Ariſtotelica et Platonica philoſophia affinitatem, quam cum Zenonis ſchola. In hac enim multa afferri, quae leges euertunt e. c. omne delictum eſſe ſcelus neceſſarium, clementiae non eſſe locum et veniae, Sapientem nihil opinari. Quae vero Stoica videntur apud

ICtos

Cauſſae adamatae a ICtis Stoicae philoſophiae.

§. VII. In cauſſas, vt hic Lectoris pace parumper a via digrediamur, adamatae a iurisperitis Romanis Stoicae philoſophiae inquiſituri, non ad rationes tantum huius philoſophiae, ſed ad temporum potiſſimum circumſtantias attendendum eſt. Etſi enim non magnopere repugnandum putamus, elegantiſſimae eruditionis ICto EVERARDO OTTONI,[n] qui magnificentiam ethicae Stoicae iurisperitos Romanos ita occupaſſe putat, vt crediderint, eam omnium aptiſſimam eſſe praeparandis ad rempublicam capeſſendam animis, quam ſcenam virtutem Stoicam omnium optime inſtruxiſſe, ſeneſcentis et in monarchiam degenerantis reipublicae exempla ſatis loquuntur: primariam tamen hanc cauſſam fuiſſe, eo minus affirmari poteſt, quo magis magnificentia ſectae Stoicae inter ampullata verba et hypocriticam philoſophorum ſuperbiam ab ipſa Zenonis aetate ſolebat referri et contemni. Alia itaque ratio ex ipſius ſectae Stoicae hiſtoria repetenda eſt. Nempe Panaetium praecipuum philoſophum fuiſſe, per quem extorris reducta Romam, certe inter Romanos ad dignitatem et exiſtimationem euecta fuit philoſophia, ex allatis hactenus teſtimoniis indubitatum eſt. Factum id vero conſuetudine cum maximis ex patricia gente viris inita, qui Panaetium hominem optimum, omnique eruditione et diſciplina imbutum maximi faciebant. Is vero, moderato licet iudicio, ſectae adhaerebat Stoicae. Cum itaque homines magni, Scipio, Laelius, Furius, et quos CICERO [o] addit L. Philippus et C. Gallus Stoico profeſſori adhaererent, eumque in familias ſuas traductum liberaliter alerent, factum eſt, vt qui reipublicae vel gubernandae vel iuris peritia moderandae operam nauabant, praeſtantiſſima exempla ſecuti in eandem philoſophiam incumberent. Acceſſit vero alia quoque ratio, qua Stoicae philoſophiae pars illa, quae mores hominum format, non potuit non iuſtitiae ſacerdotibus commendari. Nempe Stoicos primos fuiſſe, qui derelictam a reliquis philoſophis doctrinam de officiis gnauiter perſecuti ſint, Tomi primi libro tertio, vbi de Stoicis actum, demonſtrauimus, monuimusque Panaetium huic practicae philoſophiae parti maxime ſtrenuam nauauiſſe operam. Huic vero doctrinae tota innitebatur iurisprudentia Romana, quae ex diuerſarum gentium, aetatum, morumque legibus et conſuetudinibus collecta cum fundamento certo et rationali careret, principiis Stoicis ſemel admiſſis in non abſurdum ſyſtema coibat, id quod apud reliquas ſectas non ita fiebat commode, nec eae ita innotuerant iſto, quo Stoica vulgata fuit inter Romanos, tempore, vt ſtudium et attentionem iurisperitorum poſcerent. Sceptica enim ſecta, quae cum Academica valde arridebat viris ſummis, cum euertere putaretur omnia

ICtos Romanos ex legibus XII. tabularum, interpretatione prudentum, iudiciorum vſu, iuribus magiſtratuum etc. ante natam ſectam Stoicam innotuiſſe. Poteramus haec ſine examine dimittere, adeo infirma ſunt, et more Gaudentii nihil ad rhombum faciunt. Ne tamen nihil dixiſſe videamur, hoc vnum monemus, Gaudentium ab hiſtoriae philoſophicae accuratiori imparatum notitia, Stoicam philoſophiam non intellexiſſe, et praecepta Sapientis perfecti, de quibus loquitur, cum incipientis officiis, quae ſequebantur ICti, turpiter confudiſſe.

n) Diſſ. cit. conf. Act. philoſ.

o) Pro Muraena.

omnia honesti iustique principia, ad regendos et continendos in officio ciues inutilis visa fuit et prorsus aliena. Epicuream adamabant viri principes, sed priuatae magis vitae quam reipublicae aptam, cuius administrationem effugiebat. Peripateticae vero philosophiae, in ipsa Graecia exigua fortuna vsae ante Syllae aetatem, vt postea dicemus, notitia Romae nulla fuit, eaque ad reipublicae Romanae minus, quam ad Graecarum formam adaptata. Platonicae etsi magna erat existimatio, ea tamen ab Antiocho circa haec tempora ita cum Stoica in concordiam reuocata fuit, vt qui hanc sequeretur, se ab illa haud procul abire crederet: vt taceamus Platonicam philosophiam magis de diuinis quam humanis rebus fuisse sollicitam, ipsumque Platonem ineptis de republica somniis, quae locum in ciuitate inueniebant nullum, et omnium minime Romanae reipublicae aptari poterant, laudem fidemque, quam in metaphysicis sibi parauerat, in practicis, praecipue in politicis, amisisse fere omnem. Quae cum, ita esse, indubitata veterum loquantur testimonia, ratio vera patet, cur ad Stoicam potissimum philosophiam iurisconsulti diuerterint. Qui cum ducendae etiam auctoritate virtutisque opinione plebi eam philosophiam inseruire viderent, et dialectica quoque Stoica magnam accurationem in tradendis populi iuribus sponderet, mirum certe haud est, plerosque iurisperitos in Zenonis castra transiisse, huiusque sectae principia, quibus totum mundum tanquam ciuitatem considerabant, et ex iis officia communia praescribebant, admittendo, iis legum a maioribus acceptarum vel a reipublicae necessitate et emolumento praescriptarum rationes attemperauisse. Nec alia vel potior ratio fuit, cur viri quoque magni magistratibus in prouinciis Graecis functi philosophos audirent, et imprimis Stoicis adhaererent. Quanquam nec alias sectas contemsisse in confesso est. Cuius exemplum praeter Pompeium Magnum, quem magna veneratione Posidonium prosecutum fuisse, Rhodique inuisisse, in huius philosophi vita docuimus, Crassus est, qui cum praetor ex Macedonia Athenas venisset, Carneadem, Clitomachum, Aeschinem, Metrodorum, Carneadis discipulum, Mnesarchum discipulum Panaetii, Critolaum et Diodorum Peripateticos aliosque vidit, Platonemque legit, vt narrat CICERO. [p]

Lucullus. §. VIII. Multum contulisse virorum horum summam, qua in republica gaudebant, auctoritatem, fauoremque, quo philosophiam Graecam prosequebantur, dubitari nequit, omnium tamen maxime ad summum, quod Romae nacta est philosophia Graeca, fastigium eam euexit Lucullus. Is cum primum Quaestor in Macedonia esset, et post hunc magistratum bellum quoque Mithridaticum non sine fortunae fauore multisque victoriis gereret, fauentissimam occasionem nactus est, philosophos Graecos, praecipue Athenienses conueniendi, et praecepta philosophiae hauriendi, sicque eam, quam in Graecia didicerat, doctrinam Romae iuuandi ornandique. Qui quo animo erga philosophiam fuerit, praeter PLVTARCHVM, vitae eius enarratorem [q] testatur CICERO,

p) De Orat. L. I. q) In Lucullo, T. IV. p. m. 221.

RO, familiaris Luculli amicus, [r] licet in philoſophia ab eo diſſentiret. Is in *Lucullo*, quo amici ſui nomine *Academicarum quaeſtionum librum quartum* inſigniuit, poſt enumeratas ciuiles eius virtutes, ita de eius in philoſophiam ſtudio diſſerit: [s] *Nos illa exteriora cum multis, haec interiora cum paucis ex ipſo ſaepe cognouimus. Maiore enim ſtudio Lucullus cum omni literarum generi, tum philoſophiae deditus fuit, quam, qui illum ignorabant, arbitrabantur: nec vero ineunte aetate ſolum, ſed et pro Quaeſtore aliquot annos, et in ipſo bello, in quo ita magna rei militaris eſſe occupatio ſolet, vt non multum imperatori ſub ipſis pellibus otii relinquatur. Cum autem e philoſophis ingenio ſcientiaque putaretur Antiochus, Philonis auditor excellere, eum ſecum et quaeſtor habuit, et poſt aliquot annos imperator: cumque ea eſſet memoria, quam ante dixi, ea ſaepe audiendo facile cognouit, quae vel ſemel audita meminiſſe potuiſſet. Delectabatur autem mirifice lectione librorum, de quibus audiebat.* Etſi vero Lucullus, quod PLVTARCHVS [t] teſtatur, philoſophiae omnia genera amplexus erat et familiaria habebat, Academiam tamen iam inde ab initio miro ſtudio et amore coluit, non vero nouam illam, quae tum maxime Philonis opera diſputationibus Carneadicis florebat, ſed veterem, cuius tum princeps erat Antiochus Aſcalonita, [u] vir magna dicendi vi praeditus; quem cum omni ſtudio amicum domeſticumque ſuum feciſſet, Philonis auditoribus, inter quos erat Cicero, opponebat. Quae ratio quoque eſt, cur Cicero in *Academicarum quaeſtionum libro quarto* Lucullo Academiae veteris vel renouatae etiam partes tuendas dederit, cum mediam Academiam non probaret. Qui philoſophiae amor in Lucullo effecit, vt non ipſe tantum ei operam etiam inter armorum ſtrepitus nauaret, ſed et apud alios et Romae quoque pro virili iuuaret, promoueretque. Cuius finis obtinendi cauſſa multos beneque ſcriptos coëmit libros, vſumque eorum poſſeſſione laudabiliorem inſtituit. Inſtructa enim praeſtantiſſima bibliotheca, quam Xyſtis et Scholis iuxta aedificatis auxerat, Graeci, qui ex patria bellorum tumultibus plena, Romam tanquam in nidum quendam ſe receperant, eo ſe tanquam in Muſarum aliquod diuerſorium recipiebant, diesque ibi iucunde commentando exigebant. Ipſe frequenter in ambulationes eas ſe contulit, ac cum philoſophis diſputauit, Graecisque Romam venientibus hoſpitii Prytaneique publici vſum domus eius praeſtitit. [x] Tantum viri optimi exemplum aemulatione accenſi ſecuti ſunt alii, qui pari ratione Graecos philoſophos commendarunt et receperunt. Inter quos imprimis Cicero fuit, qui Philonis, qui quartam Academiam inſtituerat, diſciplinae innutritus eiusque facundia captus, cum is Romam veniſſet, eum de meliori Lucullo commendauit, [y] licet hic Antiochi magis, quam Philonis viam philoſophandi probaret.

r) Eius ſibi conſilium et auctoritatem in maximis rebus profuiſſe, fatetur l. c. c. 3.

s) Cap. 4.

t) l. c. p. 221.

u) Concordiam hunc philoſophum inter Academiam veterem et Stoam tentaſſe Tomi primi libro tertio, c. 8. narrauimus.

x) PLVTARCH. loc. cit.

y) IDEM, in Cicerone, T. VI. p. m. 28. CICERO

baret. Ab hoc itaque Luculli et Ciceronis tempore, quod in A. V. C. DCLXX. incidit, prima adolefcentis inter Romanos philofophiae aetas deriuanda eft. Et fuerunt quidem ante iftud tempus quidam, qui monente CICERONE, [z] *fe philofophos appellari voluerunt, quorum dicebantur effe Latini fane multi libri:* parum tamen exiftimationis eos philofophiae parauiffe, ex contemtu eorum colligi poteft, nec fine probabili coniectura haec ad Epicuri fequaces trahi poffunt, quos circa iftam philofophiae Graecae apud Romanos infantiam valde fuiffe contemtos et neglectos conftat. [a] Paulo tamen prius, quam Lucullus vrbem philofophis repleuit, Peripateticae fectae nouus quafi fol Romae exortus eft. Cum enim amiffis, et in peregrinas bibliothecas translatis fcriptis Ariftotelis et Theophrafti acroamaticis ipfa, quid vere Peripateticum effet, ignoraret, valdeque de auctoris fui mente receffiffet, hincque tantum non contemneretur, vt primi tomi libro tertio prolixe narratum, belli fortuna euenit, vt non tantum Romae innotefceret, fed et Ariftotelis libros, qui tot annis delituerant, reciperet, cuius rei hiftoriam paucis fic habe: Sylla in Graeciam miffus cum exercitu, reliquas vrbes legatis miffis fe ei dedentes recepit, Athenas refiftentes vi oppugnauit, cumque materia munimentis machinisque exftruendis deficeret, facros lucos aggreffus Academiam, quae plurimas omnium fuburbanorum arbores ferebat, et Lyceum cecidit, et facra philofophiae ita loca violauit. [b] Occupata tandem et crudeliter direpta vrbe, [c] cum omnia in victoris poteftate effent, Apelliconis Teii bibliothecam, quae in Piraeeo collocata communem ftragem euaferat, paulo poft ex Afia redux, fibi exemit. Erant in illa bibliotheca plerique Ariftotelis et Theophrafti libri, quos non vulgatos fuiffe, fed intra priuatos parietes manusque hominum indoctorum delituiffe, et ab iis ad Apelliconem emtio-

in Lucullo, f. Qq. Acad. L. IV. Epift. ad famil. L. IX. ep. 8. L. XIII. ep. 1.

z) Tufc. Qq. L. II. c. 2.

a) Quos hoc loco philofophos Cicero intelligat, valde obfcurum eft, nihil enim de iis affert, nifi, eorum libros fe non quidem contemnere, quippe quos nunquam legerit, fed quia profiteantur ipfi illi, qui eos fcribunt, fe neque diftincte, neque diftribute, neque eleganter, neque ornate fcribere, lectionem fe fine vlla delectatione negligere, quid enim dicant, fentiantue ii, qui funt ab ea difciplina, neminem mediocriter quidem doctum ignorare. Patet tamen ex his Tullii verbis, certam hic difciplinam fectamque philofophorum peti, qui dicendi fcribendique ornatum et elegantiam negligentes, a Romanis dicendi virtutem maximi facientibus neglecti fint. Quoniam vero non aliae, nifi Graecae fectae, Romae innotuere, inter eas hanc difciplinam Latino fermone fcriptis propofitam quaerendam effe dubio caret. Inter Graecas vero fectas, quae Latina lingua dogmata fua ifto tempore propofuit, non alia inuenitur, nifi Epicurea, cuius dogmata primum Latinis vocibus expofuit Lucretius. Is id ipfe ita innuit:

Denique natura haec rerum ratioque reperta eft,
Nuper: et hac primum cum primis ipfe repertus
Nunc ego fum, in patrias qui poffim vertere voces.

L. V. v. 535. conf. LACTANT. Inft. L. III. c. 16. Huic quoque accurate conueniunt, quae obiicit Cicero. Partis enim primae L. III. capite decimo quarto docuimus, Epicurum et fequaces ab ornate dicendi ftudio abftinuiffe, et ἰδιωτικωτέρως fcripfiffe. Quam fcribendi negligentiam libros Epicuri et Metrodori ita contemtos feciffe vt nemo, praeter fuos, in manum fumat, hoc ipfo loco Cicero ait, haud obfcure prodens, ad Latinos Epicuri interpretes eum refpexiffe. Dubium tamen eft, an ipfum Lucretium ifto loco petierit, cuius doctam et elegantem fimplicitatem Ciceronem adamauiffe, immo eius carmina emendaffe, infra dicamus.

b) PLVTARCHVS in Sylla T. II. p. m. 130. conf. MEVRSIVS de Ceramico gemino, cap. XXVII. p. 94.

c) Narrant victoris crudelitatem PLVTARCHVS l. c. FLORVS Lib. III. c. 5. VELLEIVS L. II. c. 23. APPIANVS de bello Mithridat. et Romanae conditores hiftoriae alii.

emtionis iure perueniſſe, ſuo loco narrauimus. [d] Bibliothecam hanc Romam perferri cum curaſſet Sylla, Tyrannio grammaticus, [e] quem captiuum Romam Lucullus deduxerat, occaſionem nactus gratiam Syllae aucupandi, poteſtatem ab eo accepit, deſcribendi, quos cuperet, codices. Is melioribus libris manum admouens, Ariſtotelis quoque et Theophraſti ſcripta compilauit. Id cum comperiſſet Andronicus Rhodius, [f] qui Peripateticam philoſophiam deperibat, Tyrannionem exorauit, vt Ariſtotelis atque Theophraſti exemplarium copiam ſibi faceret. Id quod eo facilius obtinuit, quo magis in id illo tempore connitebantur viri docti inter Romanos, vt eruditionis incrementa quouis modo iuuarent. Andronicus itaque acceptos a Tyrannione ipſo [g] libros Ariſtotelis carie exeſos, mutiloſque ex ingenio et coniectura ſuppleuit, obſcuros illuſtrauit, et vulgauit; ſicque Peripateticae philoſophiae ſtudium, quod Romae hactenus neglectum iacuerat, valde euexit, licet, quod ſuo loco [h] demonſtratum dedimus, haud parum iſta emendatione veram Ariſtotelis doctrinam adulterauerit, incertamque reddiderit. Ab his itaque Syllae, Lucullique temporibus,

d) Tom. I. L. IV. c. 7. vbi veterum teſtimonia de ea re copioſe attulimus, recentioribus etiam, qui eam tetigere indicatis.

e) Tyrannio grammaticus Amiſenus fuit, ex Ponto, Epicratidis et Lindiae Alexandrinae filius, diſcipulus cum aliorum, tum etiam Heſtiaei Amiſeni, a quo etiam Tyrannio dictus eſt, eo quod condiſcipulos vexaret et exagitaret, (κατατρέχων τῶν ὁμοσχόλων,) cum antea Theophraſtus diceretur. Poſtea vero etiam Dionyſium Thracem Rhodi audiuit, aemulusque fuit Demetrii Erythraei, de quibus in hiſtoria grammaticae pluribus dicendum. Ariſtionis tyrannidem fugiens, cum Athenis in patriam Amiſenum ſe recepiſſet, a Lucullo in vrbis expugnatione captus Romam traductus, Muraena vero apud Lucullum pro eo intercedente, libertate donatus fuit. Ibi artis, quam profitebatur, criticae fama innoteſcens, ſummis viris carus fuit, adeo, vt opibus tandem magnis auctus, incredibilem numorum ſummam in bibliothecam, quam ſtruxerat, conferret, optimosque vbique codices magnis ſumtibus coëmeret. Quo ſtudio illa tantum creuit, vt plus triginta millibus librorum conſtaret, narrante id SVIDA T. III. v. Tyrannio, p. 517. ſeq. vnde audiendi non ſunt GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. 20. p. 140. et poſt eum Lexicographi MORERIVS et HOFFMANNVS, qui conſtantem tribus tantum librorum millibus bibliothecam habuiſſe Tyrannionem falſo produnt. Quanta vero in exiſtimatione Romae fuerit Tyrannio, inde colligere eſt, quod non tantum praeter Strabonem, Ciceronis filium et nepotem diſcipulos habuerit, ſed et Cicero pater eius miniſterio vſus ſit, ad deſignationem librorum ſuorum conficiendam, quam mirificam vocat, Atticoque commendat, Lib. IV. ep. 4. Plura de eo dabunt PLVTARCHVS l. c. p. 143. et in Lucullo T. II. p. 210. HESYCHIVS MILESIVS et SVIDAS in Tyrannio l. c. ex recentioribus PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. III. p. 29. L. IV. p. 34. ſeqq. GAVDENTIVS l. c. et qui primo loco nominandus erat P. BAYLE Dict. T. IV. art. Tyrannion. Non confundendus vero eſt cum Tyrannione iuniore, Phoenice, eius diſcipulo, qui nomen a praeceptore accepit, cum prius Diocles vocaretur, qui in bello inter Caeſarem et Antonium captus a quodam Dymante Caeſaris liberto redemtus, et poſtea Terentiae, Ciceronis vxori donatus eſt, a qua manumiſſus Romae docendo et ſcribendo inclaruit, de cuius ſcriptis SVIDAS l. c. videndus. Incertumque annon Tyrannio hic iunior bibliothecae Ciceronis catalogum confecerit, Straboque eius fuerit diſcipulus, quod placet doctiſſimo KVSTERO ad l. c. Suidae. Ceterum in geographiae quoque cognitione Tyrannionem fuiſſe verſatiſſimum, ex CICERONIS ep. 6. L. II. ad Atticum colligere eſt. Atque STRABO L. XIII. p. 609. valde eum Ariſtotelem amaniſſe, eiusque libros manu ſua emendaſſe, (διεχειρίζετο.) Quam vocem PATRICIVS l. c. praeter rem vertit: *peiores reddidit*; Recenſuiſſe enim tantum eos Tyrannionem, officium grammatici innuit, et Andronicus is fuit, qui lacunas ſupplendo textum Ariſtotelis corrupit. Obiit Tyrannio poſt Ol. CLXXXIV. ſi ipſe apud CICER. l. c. intelligendus eſt. Apud SVIDAM enim, qui ſenem podagra confectum obiiſſe Olymp. CXX. dicit, in numero vitium eſſe, ex Syllae, Luculli, Ciceronis, Strabonis aetate, qua vixit Tyrannio, manifeſtum eſt.

f) Dicemus plura de eo paulo infra.

g) Contendit RAPINVS, comparat. Platonis et Ariſtotelis pag. 371. Andronicum poſt Tyrannionis mortem Romam demum veniſſe, et ab eius haeredibus libros Ariſtotelis accepiſſe. Cui recte opponitur PLVTARCHVS, qui in Sylla l. c. Andronicum Rhodium ſcribit, a Tyrannione adeptum exemplaria in medium protuliſſe atque ediſſe ea, quae hodie circumferuntur volumina.

h) Tom. I. L. III. c. 7.

bus, mira velocitate philoſophia Romae adoleuit, omnesque Graecorum ſectae patronos ſectatoresque viros ſummos nactae ſunt. Illi enim non domi tantum praeſentes audiebant philoſophos, ſed filios quoque ad diſcendam philoſophiam Graecam mittebant in Graeciam, ipſique contubernio adhaerebant philoſophorum praeſtantiſſimorum. [i]

Cauſſae cur ſectaria Graecorum philoſophia Romae admiſſa.

§. IX. Cunctarum itaque ſectarum Graecarum fata, ſectatoresque, qui eas inter Romanos amplexi ſunt, exponendi, et qua ratione ſingulis adhaeſerint viri magnae auctoritatis ediſſerendum, vt Romanae philoſophiae acta enucleentur, eiusque hiſtoria pateat. Quod tamen priusquam fiat, duo lector monendus eſt, hic non negligenda. Primum enim probe obſeruandum eſt, non aliam philoſophiae rationem, quam ſectariam Romae obtinuiſſe, nec ad nouas ſectas deſcendiſſe viros iudicii et ingenii laude inclutos, ſed iis tantum adhaeſiſſe, quos Graecia protulerat. Id quod primo quidem intuitu alienum a tantorum virorum, qui ab A. V. C. DCLXX. ad A. DCC. floruerunt, (quo ſcilicet temporis interuallo philoſophia inter Romanos adoleuit,) praeſtantia et ingenii acumine, et mirabile videri queat, homines tantis animi virtutibus ornatos maluiſſe Graecarum ſectarum dogmata ſequendo, deuictae quaſi genti praeſtare obſequium, quam propriis vtendo viribus noua philoſophiae ſyſtemata condere: propius tamen et ex temporum hominumque iſtorum circumſtantiis conſideratum, aliter euenire non potuiſſe, manifeſtum erit. Plerique enim, quos Graecae philoſophiae aſſeclas in ſequentibus producemus, viri erant ſummae inter Romanos auctoritatis et dignitatis, qui non tantum ſupremis reipublicae muneribus admoti eam regebant, ſed et exiſtimatione, nominisque gloria, opibus etiam et cenſu immenſum aucti nouas plerumque res moliebantur, et augendae in republica poteſtatis ſuae conſilia capiebant innumera, magnamque ſibi ea de re ſpem concipiebant, quae res tandem libertati Romanae exitio fuit, et monarchiam introduxit. Tantis vero viris, belli pacisque artibus et facinorum gloria immortale nomen conſecutis, non deerat iudicii acumen, ingenii elegantia et literarum praeſidium ad exco-

i) Abhorruiſſe veteres Romanos a moribus, literisque aliarum gentium, imprimis Graecorum, ſupra luculento Catonis Cenſorii exemplo comprobauimus. Valde enim timebant, ne peregrinis inſtitutis et diſciplina capti iuuenes a patriis legibus et moribus deſciſcerent, ſicque reſpublica detrimentum caperet. In omnia alia tamen conuerſa eſt Romana elegantia morum literarumque, ex quo imperatores Romani gentes eas, inter quas literae vigebant, vicerunt, et imprimis Aſiam, Macedoniam, Graeciamque ſubegerunt, iisque in prouincias redactis magiſtratibus in illis functi ſunt. Cum enim viri ſummae auctoritatis Graeca eloquentia et eruditione mire caperentur, viroſque doctos, imprimis philoſophos magni facerent, colerentque, ad tantorum virorum Graecae eruditionis elegantia ſuperbientium exemplum tota ſe Roma compoſuit, et non humaniores tantum literas, imprimis, poëticam et oratoriam artem, ſed et philoſophiam magnifacere et addiſcere coepit, filiosque non tantum ad ſapientiae profeſſores in Graeciam miſit, ſed et ipſi viri ſummi eos inuiſerunt, ſuoque dignati ſunt contubernio. Ita Pompeium M. Poſidonium inuiſiſſe ſuo loco diximus. Idem de M. Antonio PLVTARCHVS tradit T. III. p. m. 115. et de Bruto, T. II. in Bruto, p. m. 703. quem Academicum Theomneſtum et Peripateticum Cratippum Athenis audiuiſſe, narrat. Athenas quoque eandem ob cauſſam Atticum inuiſiſſe tradit CORNEL. NEPOS in Attico c. 2. ita OVIDIVS quoque Triſt. L. I. eleg. 2. v. 77. et Cicero ipſe atque eius filius. Non vero Athenas tantum inuiſerunt, poſt Syllae direptionem a veteri gloria valde deficientem, ſed et Spartam, vid. QVINTILIAN. L. III. c. 7. Rhodum, Apolloniam, Maſſiliam aliaque loca philoſophiae ſtudio clara, de quibus videndus GEORG. NICOL. KRIEGK, in erudita diatribe de Romanorum peregrinationibus Academicis, add. Cl. FALSTERI Qq. Rom. c. VII. p. 207.

excolendam ſuo Marte philoſophiam, ſed tempus atque otium, a rerum ciuilium et bellicarum tumultu remotum, ſine quo fruſtra noua fiet ad philoſophiam acceſſio. Cum vero omni artis elegantia ornatos adeoque philoſophia quoque munitos ſe cuperent, ne deeſſet virtutibus pace belloque partis literarum et philoſophiae imprimis honos, quo ſapientiae laudem adiici poſſe videbant, ſectis Graecorum adhaeſerunt, et prout in profeſſorem inciderunt, eloquentiae vi et eruditionis praeſtantia aures demulcentem, ita ſectam ſibi ex Graecanicis elegerunt, quam ſequerentur. Multum vero diſertiſſimi quoque inter Graecos philoſophi eloquentia ſua ad id contulerunt, vt prudente doctrinarum delectu omiſſo, ſine magno et prolixo examine Romani principes placitis ſuis calculum adiicerent. Cum enim facundia eorum viros illos ſummos mirifice cepiſſet, enata primum admiratio et ex ea amor haud vulgaris ita auctoritatis firmauit praeiudicium, vt tandem in aſſenſum quoque doctrinarum raperentur, et eorum placita admitterent, quos diligebant, vt Panaetii, Poſidonii, Philonis, Antiochi, Cratippi exemplo diſcimus. Nec aliud oculis obuerſabatur ſtudium, niſi ſectarium, toto orbe philoſophico in ſectas diuiſo et ſectariam philoſophandi rationem ſequente. Etſi enim in fine partis primae demonſtrauimus, in certam quandam ἔκλεξιν vel ſyncretiſmum potius philoſophicum in Aegypto philoſophantes quosdam homines conſpirare coepiſſe, ſerius tamen, et poſt roboratas tantum inter Romanos et ſtabilitas ſectas, id Romae, capta Aegypto et in prouinciam redacta, innotuit, et ipſa haec eclectica philoſophandi ratio ſectae Platonicae nomen titulumque ſeruauit. Non defuere quidem Romanis ingenia excelſa, quae et ipſa Graecorum dogmata examinabant, et fundamenta ſyſtematum excutiebant, et infirmitatem atque naeuos, quae paſſim latebant, detegebant, cuius fidem nobis faciunt elegantiſſimae Ciceronis diſſertationes, ſyſtematum ſectarum defectus, errores et naeuos paſſim luculenter demonſtrantes: ſed, quo minus ad ſalubriora et meliora progrederentur, et ipſi nouam doctrinae viam inirent, obſtitit Academica philoſophandi ratio ab Arceſilao et Carneade introducta, quae omnibus ſectarum philoſophis dubia obiiciendo fortiſſima, earum quidem infirmitatem demonſtrabat, verum nec meliora dabat, nec certiora, ſed rebus omnibus incertitudinem ex vtraque parte diſputationi obnoxiam ineſſe contendebat, et de recte inſpiciendis philoſophiae myſteriis deſperabat. Hanc cum optimam philoſophandi viam eſſe crederent, viri excitati ingenii, qui acute ſectarum diſſidia et errores peruidebant, actum erat, de meliori philoſophiae ordine modoque, multumque ſe profeciſſe credebant, ſi nobiliſſimam illam incertitudinis philoſophicae artem didiciſſent, id quod elegantiſſimae, quas CICERO inſtituit, *Quaeſtiones*, ſiue diſputationes *Academicae* luce meridiana clarius comprobant, oſtenduntque, ſuffeciſſe viris magnis, ſi in tanto philoſophorum diſſenſu et rationum incertitudine, aliquam ſaltem ſequi probabilem ſententiam liceret. Addi his poteſt, ſectarum Graecarum ſyſtemata diuerſa, diuerſi quoque generis

hominibus placuisse, prout rationibus, temperamento, vitae professioni, muneribus aliisque, quae eos premebant, circumstantiis conueniebant, et ex horum hominum voto respondebant. Ita iureconsultis et magistratibus Romanis Stoicam philosophiam eo potissimum nomine placuisse, supra docuimus, quod regundis ciuibus, et instruendae virtute Stoica, quam exorsi erant, scenae magnificae melius quam reliquae sectae, inseruire posse credebant. Alii eloquentiae laude, et orationum ad populum habitarum commendatione ad supremos reipublicae honores adspirantes non poterant non Academicae philosophiae nomen dare, et insigni eam amore prosequi, quod eius philosophandi et disserendi modo scopum feliciter suum assequerentur. Alii difficiliori et tristiori ingenio atque temperamento vsi, et ad metaphysicas cogitationes inter reipublicae turbas et tumultus, quibus se subducebant, sibi viuentes, delapsi, Pythagorica et Platonica deperibant. Alii inter tanta vitae scelera et facinora, quibus nefandis ausibus se Roma maculauerat, magnum animi ad tranquillitatem adspirantis solatium et praesidium in Epicuri inuenerunt systemate, et posthabito atque reiecto omni diuinorum metu et religione sibi viuere gaudebant. Quidam melioris commatis vitaeque, non prorsus malae, vacationem a republica, quae misere tum concuti coeperat, summum sibi statuentes leuamen miseriae, ob eiusdem commendationem et priuata otia hortos quoque Epicuri reliquis praeferebant. Quae omnia cum suis commodis et felicitati, quam quaerebant, satis respondere Romani crederent, non potuere non in sectaria Graecorum haerere philosophia, nec noua moliri opus habebant. Id quod eo difficilius cum esset, quo magis turbae atque tumultus, quae noua philosophiae molimina vehementer impediri solent, inualescebant, impossibile fere fuit, si morali ratione consideramus, vt orbis Romanus nouum philosophiae genus conderet. Ex hoc vero clarum esse putamus, in delineanda philosophiae Romanae historia doctrinarum a Romanis admissarum explanatione opus haud esse: eae enim non aliae fuerunt, quam quas tomo primo fuse delineauimus. Nisi hoc vnum addas, non tam seruili iugo sectariae philosophiae inhaesisse Romanos, vt non ex aliis quoque sectis quaedam sibi eligerent: quae tamen et pauca fuerunt, suis locis non praetermittenda, et ab integro sectae systemate eos non auocarunt. Alterum, quod monendus est lector, antequam philosophiam Romanorum sectariam pandimus, hoc est, deserendam esse paulisper notionem eam philosophi, quam sectas Graecas describendo secuti sumus. In iis enim homines inuenimus certo professionis vitaeque genere philosophos et philosophiae doctores. Qui quidem ex Graecis, qui Romam commigrarunt, circa haec quoque tempora non defuerunt, vt in sequentibus docebimus, inter Romanos vero, qui philosophiae operam dederunt, eo characteris genere tantum non inueniuntur. Qui enim ex Romanis philosophati sunt, fuere viri fere maximi summisque reipublicae gubernaculis admoti, munerumque splendore illustres, qui non elegantiores tantum et humaniores

literas excolebant, ſed philoſophiam quoque artibus iungebant politicis, et rempublicam curantes ad philoſophiae praeſidia reſpiciebant. Inter eos ſectas Graecorum Pythagoream, Academicam, quaeque ſub eius nomine latuit Scepticam, Stoicam, item atque Peripateticam, et tandem Epicuream quoque aſſeclas inueniſſe, iam prolixius demonſtrabimus.

§. X. *Non potuiſſe Pythagorae diſciplinam, licet is in vltimis Italiae oris iuuenum aemulantium ſtudia coetus habuerit, fama linguaeue commercio per tot gentes diſſonas ſermone moribusque in Sabinos peruenire*, recte monuit, et hac ratione Romanis Pythagoricam philoſophiam denegauit LIVIUS [k]. Cum tamen eius fama inter Graecos poſtea percrebuiſſet, isque inter celeberrimos Graecorum philoſophos eſſet numeratus, tanta quoque eius exiſtimatio Romae fuit, vt teſte PLINIO [l], *illi et Alcibiadi in cornibus comitii ſtatua poneretur, cum bello Samnitico Apollo Pythius fortiſſimo Graecorum gentis iuſſiſſet et alteri ſapientiſſimo ſimulacra celebri loco dicari.* Addit his Plinius: *Mirum eſt, illos patres Socrati cunctis ab eodem Deo ſapientia praelato Pythagoram praetuliſſe, aut tot aliis virtute Alcibiadem, aut quenquam vtroque Themiſtocli.* Cuius cauſſam eam putat G. I. VOSSIVS, quod Pythagoras Romanis notior fuerit Socrate, quia docuerit in Italia: immo et acceptior, quia Numa fuiſſe Pythagoricus vulgo crederetur. Vtrumque leui veriſimilitudine dicitur: nam eadem facilitate Socrates Romanis innoteſcere potuit, qua Pythagoras, Numam vero Pythagoricum fuiſſe, error eſt temporum bello Samnitico poſteriorum. Nobis ratio et conditio vtriusque philoſophiae cauſſa fuiſſe videtur. Socrates enim, qui vitae, non ſcholae, philoſophabatur, quamuis inter ſuos integerrimae vitae morumque laudem obtinuiſſet, longe tamen et ipſe ab oſtentatione ſectaeque ſtudio abſuit, et eius gloria a Sectis, quae ex eius ſchola prodierunt, breui obſcurata eſt, vt mirum non ſit tanti viri famam iſtis temporibus ad Romanorum aures non pertigiſſe. Pythagoreae vero diſciplinae fama, non ea tantum ex ratione inualuit, quod arcana methodus, quam adhibebat, neſcio quae myſteria promitteret, ſed quod etiam potiſſima huius philoſophiae pars in Deorum cultu et religione explicanda occuparetur, quae non potuere non Romanis ad ſuperſtitionem iſto tempore procliuibus videri magnifica, et eo magis Pythagoras pro ſapientiſſimo haberi, quo magis miracula, quae de hoc viro ferebantur, in vulgus edita, et finitimarum gentium laudibus iactata, mirumque in modum mendaciis aucta, opinionem de Pythagora viri diuini, et humana forma auguſtioris confirmabant, ad quam Romanos potiſſimum in iſto iudicio reſpexiſſe, nulli dubitamus. Nihil tamen haec Pythagorei nominis exiſtimatio ad eius philoſophiae excolendae ſtudium contulit, quos nempe Marti magis, quam Apollini, litaſſe, et arma magis tractaſſe, quam literas, ſupra demonſtrauimus. Intercidente quo-

Pythagoricae philoſophiae fata Romae.

k) Lib. I. c. 18. Ad quod non attendit Auctor Hiſtoriae criticae philoſophiae, qui T. III. p. 8. Nigidium Pythagoricae philoſophiae aſſeclam Numae philoſophiam reſuſcitaſſe ſcribit.

l) Lib. XXXIV. c. 6.

quoque mature secta, et reliquis, qui ex collegio Pythagoreo supererant, in Aegyptum et Graeciam fugientibus, non potuit non Pythagorea philosophia Romae manere incognita, quae etiam alienis prorsus institutis, quam Romani habebant, vsa, exigua forte fortuna fuisset gauisa, vbi etiam innotuisset. Vnus ENNIVS Rudiae inter Calabros A. V. C. DXIV. natus [m], cum vicinus illis locis esset, vbi reliquiae Pythagoricae philosophiae, tanquam tenues igniculi sub cineribus latebant, quibusdam doctrinas Pythagoricas hausisse visus est. Hinc de eo PERSIVS [n]:

Ennius.

Cor iubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Maeonides Quintus pauone ex Pythagoreo.

Pauonem enim Pythagoreum nominat ideo, quod initio annalium suorum somniauerit Ennius, Pythagorea metempsychosi supposita, animam suam fuisse in Homero, exque eo in Ennium descendisse, quare etiam *Quintum* (quo nomine gaudebat) *Maeonidem* vocat [o]. Cum vero Ennius non tantum in vltimis Italiae oris natus sit, sed et quadraginta annos in Sardinia triuerit, non absque verisimilitudine dicitur, eum quaedam dogmata Pythagoreorum exoterica, inter quae transmigratio animarum locum habuit nobilissimum, didicisse. Certe literaturae Graecae non expertem fuisse Ennium, ex eo patet, quod eo in isto eruditionis genere praeceptore Cato Censorius vsus sit, vt supra dictum. Cumque a Nearcho quodam Pythagorico eundem Catonem praecepta Pythagorica didicisse eodem loco demonstratum sit, facile intelligitur, simile quid de Ennio quoque non absurde statui posse, qui semper fere in iis locis haesit, vbi Pythagorica instituta viguerant. Quicquid tamen verisimilitudinis huic coniecturae inesse potest, attamen omne illud ad exoterica Pythagorae dogmata trahendum est, qui enim acroamaticam disciplinam tenuerant Pythagorei vltimi, integro seculo [p] ante Ennium A. V. C. DLXXXV. denatum, vixere. Non defuisse vero Ennio ingenium philosophicum clarius disceremus, si Euemeri *historia de Diis* suppeteret, quam ex Graeca Latinam fecisse tradit LACTANTIVS [q]: hunc enim librum non exigui in historia veteris philosophiae momenti esse, parte prima docuimus [r].

Nigidius Figulus.

§. XI. Maiorem melioremque nacta est asseclam philosophia Pythagorica inter Romanae eruditionis principes in PVBLIO NIGIDIO, cui FIGVLI cognomen peperit data de astrorum praedictione et euentu responsio [s]. Qui Ciceroni coaeuus eiusque amicus familiarisque circa A. V. C.

m) POMPON. MELA de situ orbis Lib. II. c. 4.
n) Satyr. VI. v. 10. seqq.
o) Conf. Comment. ad h. l. HORN. Hist. phil. Lib. IV. c. 4. p. 239.
p) Annus enim natiuitatis in Olymp. CXXXV. incidit, vltimi vero Pythagorei vixere Olymp. CX.
q) De falsa relig. Lib. I. c. 11. 13. 14.
r) De reliquis Ennii circumstantiis vid. VOSSIVS de hist. Lat. Lib. I. c. 2. p. 9. de poëtis Lat. p. 4. aliique.
s) Frustra affertur nobile illud commentum de figuli rota, quod respondisse ferunt Nigidium hac quaestione turbatum, vnde et Figulus appellatus est. Dum enim rotam figuli, vi quanta posset, intorsisset, currente illa bis numero de atramento tanquam vno eius loco summa celeritate percussit, deinde inuenta sunt signa, quae fixerat desistente motu non paruo interuallo in eius rotae extremitate distantia. Sic, inquit, in tanta coeli rapacitate, etiam si alter post alterum tanta celeritate nascatur, quanta rotam bis ipse percussi in coeli spatio plurimum est. Hinc sunt inquit, quaecunque dissimillima perhibentur in moribus casi-

V. C. DCLXXX. floruit et non eruditionis tantum praecipue mathematicae gloria, fed et munerum dignitatibus magnam fibi nominis famam conciliauit. Tanta enim difciplinarum omnium, praecipue elegantiorum notitia inclaruit, vt *hominis in ftudiis bonarum artium praecellentis, et impenfe docti* laudem confequeretur a GELLIO [t], qui eundem cum M. Varrone inter *doctrinarum multiformium variarumque artium, quibus humanitas erudita eft, columina quae aetas Ciceronis habuit*, referre nullus dubitat [u]. Praeter elegantiores autem literas mathematicas quoque difciplinas impenfe coluit [x], et inter has imprimis aftrologiae tanta felicitate operam dedit, vt fidem fere fuperet, quod de eius praedictionibus aftrologicis referunt veteres, qui Augufto orbis imperium praedixiffe ex themate natalitio teftantur [y], et triumuiratus mala ex aftrorum conftellationibus fuiffe vaticinatum, referunt [z]. Qui tanta, addunt, certitudine in euoluendis futuri feculi fatis vfum fuiffe, vt in magiae fufpicionem adduceretur, et arcanis ftudiis vti crederetur [a]. Id quod male accepit EVSEBIVS [b], qui perperam ait: *Nigidius Figulus Pythagoricus et magus in exilio moritur.* Adderemus, quod APVLEIVS [c] narrat: *Fabium, cum quingentos denarios perdidiffet, ad Nigidium confultum veniffe, ab eo pueros carmine inftinctos indicaffe, vbi locorum defoffa effet crumena, cum parte eorum; ceteri vt forent diftributi, vnum etiam denarium ex eo numero habere M. Catonem philofophum, quem fe a pediffequo in ftipem Apollini accepiffe confeffus fit;* nifi manifeftum putaremus effe, haec ex illarum narratiuncularum genere effe, quae ad fidem vaniffimis artibus faciendam ab otiofis hominibus folent excogitari, adeo indigna funt Nigidii grauitate et eruditione, et anilia commenta fapiunt. Rationibus vero arithmeticis et aftrologicis impenfe delectatum fuiffe, vel vnum Pythagoricae philofophiae ex tenebris ab eo quafi reuocatae ftudium demonftrat, fi vera funt, quae CICERO [d] narrat, accuratus de amico intimo teftis, qui qualis quantusque fuerit philofophus ita edifferit: *Multa funt nobis et in Academicis confcripta contra phyficos, et faepe P. Nigidio Carneadeo more et modo difputata. Fuit enim vir ille, quum ceteris arti-*

cafibusque geminorum. Hoc figmentum fragilius eft, quam vafa quae illa rotatione figuntur. Ita S. AVGVSTINVS de C. D. Lib. V. c. 3. qui cum vnicus rei teftis fit, fides penes eum efto. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Nigidius not. G. p. 509.

t) Lib. X. c. 11. Lib. XI. c. 11. MACROB. Saturn. Lib. VI. c. 8.

u) Lib. XIX. c. 14.

x) Scripfit enim Comm. de fphaera barbarica et Graecanica, cuius meminit SERVIVS ad VIRG. Georg. I. 29. 42. conf. VOSS. de Scient. mathem. c. XXXVI. §. 6. p. 569. feqq.

y) DIO Lib. XLV. p. 306. SVETON. in Aug. c. 94.

z) Digni, qui hic legantur, ea de re verfus funt LVCANI Pharfal. Lib. I. v. 639. feqq.

At Figulus, cui cura Deos fecretaque coeli
Noffe fuit, quem non ftellarum Aegyptia Memphis
Aequaret vifu, numerisque mouentibus aftra,
Aut hic errat, ait, nulla cum lege per aeuum
Mundus et incerto difcurrunt fidera motu,
Aut, fi fata mouent, orbi generique paratur
Humano matura lues.

a) DIO l. c.

b) In Chronic. n. MDCCCCLXXIII.

c) In Apologia.

d) De vniuerfitate c. 1. Pythagoreos vero non numerorum tantum et fiderum fcientiae plurimum tribuiffe, fed vaticinari quoque ex vtrisque fuiffe folitos, ex dictis P. I. Lib. III. c. 10. notum, hicque repetendum eft.

artibus, quae quidem dignae libero essent, ornatus omnibus, tum acer inuestigator et diligens earum rerum, quae a natura inuolutae videntur. Denique sic iudico, post illos nobiles Pythagoreos, quorum disciplina extincta est quodammodo, quum aliquot secula in Italia Siciliaque viguissent, hunc extitisse, qui illam renouaret. Ex quo Ciceronis loco haud obscure colligitur, Nigidium non tantum more Pythagoreo arcanam seruauisse doctrinam, sed rationes quoque mathematicas et imprimis arithmeticas ad rerum naturalium scrutinium adhibuisse; quae fidem quoque faciunt, vaticinia eius, quibus more Pythagoreo vacabat, ex numeris facta fuisse. Quod si libri eius *de animalibus, de extis, de auguriis, de ventis*, aliique quorum mentio passim fit apud veteres [e], extarent, accuratius de philosophia Nigidii posset fieri iudicium: illud certum est, si SERVIO [f] credimus, non in communibus tantum literis, verum in theologia quoque eum scripsisse, in qua tamen eum Varroni postponit; dignus itaque visus Sammonico Sereno apud MACROBIVM [g], qui *maximus rerum naturalium indagator* audiat. Etsi vero scripsit plurima, vnde Varroni a veteribus iungi solet, disparuere tamen mature eius monumenta, eo quod more Pythagoreo obscurius essent Scripta. Vnde GELLIVS [h], *Varronis*, ait *monumenta rerum ac disciplinarum, quae per literas condidit, in propatulo frequentique vsu ferri; Nigidianas autem commentationes non perinde in vulgus exire, et obscuritatem subtilitatemque earum tanquam parum vtilem derelictam esse.* Quibus frustra opponit Macrobianum de eruditione Nigidiana testimonium GAVDENTIVS [i], more suo leui brachio de hoc viro tractans, cum obscuritas a Pythagoreae disciplinae studio quaesita, literarum profunditatem non tollat. Non vero in literis tantum vir summus fuit Nigidius, verum etiam in republica, senatui enim erat adscriptus [k], Praeturamque gessit, Ciceronique Consuli in supprimenda Catilinae coniuratione fidelem operam praestitit, [l] qui cum ingenii doctrinarumque nomine eum summe reuereretur, *non in philosophia tantum eum*, quod ait PLVTARCHVS [m], *socium habuit, sed eius quoque grauissimis in negotiis publicis vsus est consilio.* Licet vero Pythagoricam Nigidius adamaret philosophandi rationem, tantum tamen abest, vt Pythagoreum αὐτὸς ἔφα secutus aliarum sectarum philosophos contemserit, vt non tantum more Academico, vt supra ex Cicerone relatum, disputarit, sed et libenter cum aliis philosophis sermones miscuerit, quales disputationes cum Cicerone suo et Cratippo Peripatetico habuisse ille testatur.

e) Vid. DONAT. ad Terent. p. 447. 448. 454. PHYLARGIR. in Georg. Virg. III. 147. et Scholiastae alii, imprimis SERVIVS, qui ad eius librum de animalibus Georg. III. 147. de Diis Ecl. IV. 10. comm. grammaticalem Georg. I. 120. de hominum naturalibus Aen. IV. 152. de sphaera Graecanica Georg. I. 43. etc. prouocat. Alios tacemus. Fragmenta quaedam collegit IANVS RVTGERSIVS var. lect. Lib. III. c. 16. p. 269. conf. FABRICIVS Bibl. Lat. Lib. IV. c. 7. §. 31. p. 799. BAYLE l. c. not. B.

f) In Aen. X. 175.

g) Saturn. Lib. II. c. 12.

h) Lib. XIX. c. 14.

i) l. c. c. XXXI. p. 169. Inter obscuritatis Nigidianae caussas non immerito referas etiam modum disputandi Carneadeum, quem ei tribuit Cicero.

k) DIO l. c. SVETON. l. c. in Senatu enim expectans Octauium, qui sero venerat, cognita morae caussa, ei imperium praedixit.

l) GELLIVS Lib. XI. c. 11.

m) In CICER. T. III. p. m. 40. conf. CICER. ad famil. Lib. IV. ep. 31. BAYLE l. c. not. F.

tur [n]. Tandem fecutus Pompeii M. partes, cum C. Iulius Caefar rerum potiretur in exilium abire coactus eft, in quo A. V. C. DCCIX. magna elegantiorum et philofophicarum literarum iactura deceffit [o].

Cauffae cur Pythagorica fecta mox euanuerit.

§. XII. Quamuis vero inter Romanos quoque Pythagorica difciplina magnam exiftimationem effet nacta, eamque fumma Nigidii eruditio vehementer auxiffet, neglecta tamen mox adeo iacuit, vt poft eum pauciffimi inueniantur, qui huic philofophiae generi nomen dederint, vixque fub Caefaribus vnus atque alter comparuerit, qui in hunc cenfum queat referri. Cuius cauffae variae videntur fuiffe. Nempe fecta ipfa diu defierat, et tria fere effluxerant fecula, ex quo vltimi Pythagorei vixerant: qui cum arcane cuftoditam fecum quafi fepeliuiffent philofophiam, paucaque effent, quae hominum memoriae de ea effent relicta, nemo fuit, qui fectam eam ex cineribus reuocare, tantumque laborem impendere vellet, vt quid Pythagorae placuerit, accuratius inquireret. Multa quoque, quae in vulgus exire paffi erant Pythagorei, vel Graeci philofophi ab iis fuerant expifcati ad Platonem reliquosque Academiae philofophos peruenerant, et ab iis tanquam fua laudabantur, maiori fapientiae fama et minori labore. Cum etiam pauca illa, quae fupererant obfcuriffima effent, neglecta ea funt, nec lecta, quae intelligi ipfi auctores noluerant, citoque contemtus obfcurorum memoriam deleuit, id quod ipfis Nigidii fcriptis, licet doctiffimis, accidiffe, modo narrauimus. Tales quoque erant philofophiae Pythagoricae reliquiae, vt ad rerum futurarum fcientiam, et occulta naturae ad Deorum etiam cultum pertinere viderentur. Ea vero non negligebant tantum plerique tanquam exigui in republica vfus, fed et ipfe Senatus Romanus ab eiusmodi ftudiis homines arcebat; fupra enim docuimus, ideo libros Numae tanquam Pythagorice fcriptos combuftos fuiffe, ne religionis arcana vulgarentur. Mirandum itaque non eft, exiguam fectae huius apud Romanos fuiffe fortunam. Narrat quidem VALERIVS MAXIMVS [p]: *C. Cornelium Peregrinum M. Pompilio Laenate et Cn. Calpurnio Confulibus edicto Chaldaeos intra decimum diem abire ex vrbe atque Italia iuffiffe, leuibus et ineptis ingeniis fallaci fiderum interpretatione quaeftuofam mendaciis fuis caliginem nutrientes, iniicientes.* Verum et paulo fupra eam aetatem haec afcendunt, qua philofophia Graeca caput Romae extulit, cum ifte Confulatus vel ad A. V. C. DLXXX. quod vult GAVDENTIVS [q], vel ad A. V. C. DCXIV. quod vult PIGHIVS [r], referendus fit: et incertum prorfus eft, vtrum hi aftrologi Pythagoricam philofophiam mentiti eiusmodi difciplinam prae fe tulerint, cum Chaldaeorum natio in hoc vaticiniorum genere, quod ex fideribus fit, peculiarem femper fectam conftituerit. Non tamen plane omittendum hoc eft in hiftoria philofophiae Romanae, eo quod Chaldaei, qui aftrologiae iudiciariae operam locabant fuam, philofophorum famam quaererent, et mathematicorum

n) De vniuerfitate c. 1.
o) EVSEB. in Chron. ad Olymp. CLXXXIII. 4. qui eft A. V. C. DCCIX. conf. CICERO famil. ep. Lib. IV. ep. 13.
p) Lib. IV. c. 3.
q) l. c. c. XLIV. p. 200.
r) Ad l. c. Val. Max.

corum nomen affectarent. Vnde mathematicos non tantum geometris et arithmeticis opponit SEXTVS EMPIRICVS [s], sed et veteres hoc nomine plerumque astrologos notarunt [t]. Etsi vero non sine apparatu mathematico inanem iactantiam et vanissima mendacia vulgo facile credenti, facileque decepto vendebant, tantum tamen abest, vt virorum prudentium et in philosophiae mysteriis non coecutientium oculos fefellerint, vt potius vanissimae artis somnia ad emungendos tantum loculos et ducendam plebem excogitata mature omnibus patuerint. Vnde Chaldaei et astrologi, quod et sub imperatoribus factum, tanquam homines otiosi et inutiles in republica vrbe et agro Romano excedere iussi sunt. Nihil tamen momenti hoc ad ipsius astrologiae contemtum habuit, vt ipsius Nigidii exemplo patet, qui ob istius scientiae cognitionem maximi naturae indagatoris titulum nomenque meruit, immo sub Caesarum imperio eam illa fidem locumque inuenit, vt principibus viris esset gratissima, et Augustus Theagenem, Tiberius Thrasyllum haud semel ex siderum constellationibus praedicentes consuluerint. Cum enim hi essent philosophi, naturaeque indagatione fidem sibi nomenque conciliassent, hypotheses philosophicas obseruationibus astrologicis pro fundamento substernentes ab agyrtarum istorum, qui Chaldaeorum nomine totum orbem terrarum oberrabant infamia se distinxere, sicque, quod in his contumeliosum viroque bono et sapiente indignum visum fuit, tanquam laudabile et commendandum excoluere. Ita scilicet semper mundus voluit decipi. Verum de sectae Pythagoricae fatis ante Caesarum imperium satis. Iam de reliquarum quoque sectarum inter Romanos studio dispiciendum est.

Academiae primae sectatores.

§. XIII. Academiae duplicem fuisse faciem, qualem nempe Plato prius instituit, Arcesilaus vero et Carneades totam immutarunt, indeque distinctionem inter Academiam veterem et nouam inualuisse, suo loco prolixe enarrauimus, illud etiam addentes, vltimae Academiae quam quartam a Philone, et quintam ab Antiocho auspicium habuisse diximus, doctrinam ad primam valde appropinquasse, hancque concordiam insuper inter Stoicos et Academicos tentasse. Huius itaque non minus, quam illius sectatores Romae deprehendimus plurimos. Et quod ad primam quidem Academiam Antiochi cura resuscitatam nouoque colore auctam attinet, Lucullum amicum eam habuisse, supra docuimus. Iungimus maximo viro alium, vitae factorumque magnitudine Lucullo non minorem M.

M. Brutus.

BRVTVM, cuius memoriam in historia reipublicae Romanae summi esse momenti, scriptorum historiae Romanae testimonia loquuntur [u]. Matrem habuit Seruiliam, cuius frater cum esset Cato philosophus, quem auunculum Brutus omnium Romanorum potissimum sibi ad imitandum proposuit, facile inde ratio iniri potest, Brutum magno, quod et Cato solebat, studio

s) Adv. math. Lib. IV. f. vlt. conf. Lib. V. f. 2.

t) Vid. EVSEB. Praep. L. VI. c. 1. GELLIVS Lib. I. c. 9. SVETON. in Tiber. c. 14. 36. conf. FABRICIVS praef. ad Sextum adu. mathematicos, FALSTERVS Qq. Rom. L. III. c. 7. q. 1. p. 331.

u) VELLEII, PLVTARCHI, FLORI, DIONIS. Ex recentioribus P. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus p. 685. seqq.

ſtudio accenſum in philoſophiam incubuiſſe. Id quod diſerte tradit PLVTARCHVS[x]; *nullum fere fuiſſe Graecorum philoſophorum, quem non audierit: nullam ſectam, quam non cognouerit.* Ita enim ſolebant Romani per omnes fere ſectas tanquam exploratores, quid ſentiant doceantque, perquirere, et tum demum eam, quae maxime ipſis placuiſſet, eligere: id quod Brutus quoque fecit, qui, eodem teſte, *maxime Platonicam doctrinam amplectebatur, nouamque et mediam Academiam non admodum probans, antiquam ſectabatur, et ob eam cauſſam Antiochum Aſcalonitam perpetua in admiratione habebat, fratremque eius Ariſtonem amicum ſibi et contubernalem adſciſcebat, hominem vſu doctrinae longe reliquis philoſophis inferiorem, modeſtia autem et lenitate nemini primorum cedentem.* Idem tradit CICERO[y], qui et alibi[z] de eo ita ad Varronem: *Brutus quidem noſter excellens omni genere laudis, ſic Philoſophiam Latinis literis perſequitur, nihil vt iisdem de rebus a Graecis deſideres: et eandem quidem ſententiam ſequitur, quam tu, nam Ariſtum audiuit aliquamdiu, cuius tu fratrem Antiochum.* Ex quo Ciceronis loco etiam manifeſtum eſt, multum debuiſſe Latinas literas et philoſophiam hoc quoque nomine Bruto, quod non ſine elegantia Graecorum praecepta patrio ſermone tradiderit, licet ob ſermonis breuitatem[a], cuius magiſter CICERONI[b] audit, huic viſus fuerit conciſus nimis et disiunctus[c]. Tantus vero philoſophiae propagandae inſedit Brutum ardor, vt homo maximis negotiis occupatus, libros etiam philoſophicos ſcripſerit. Libri enim eius *de virtute* mentionem faciunt CICERO[d] et SENECA[e], cuius pars videtur fuiſſe laudata a DIOMEDE[f] tractatio *de patientia;* diuerſus vero ſine dubio fuit a libro *de officiis* veteribus[g] laudato. Alia eius ſcripta quibus eloquentiam et hiſtoriam illuſtrauit, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineant, praeterimus, quaerenda apud VOSSIVM[h] et FABRICIVM[i]. Errant itaque, quos GAVDENTIVS[k] caſtigat, quidam Itali recentiores, quos ſequitur P. BAYLE[l], qui Brutum Stoicos ſecutum fuiſſe ſomniant, quos Plutarchi et Ciceronis teſtimonia modo adducta ſatis refutant. Niſi hoc ſenſu Brutus Stoicis fauiſſe dicatur, quod Antiochus, quem ille in philoſophia ſequebatur, Stoicos cum Platonicis in concordiam redegerit, hosque verbis magis quam re ab Academia vetere recedere, contenderit, Stoicamque Platonicae diſciplinae iungere iuſſerit. Id quod Brutum ſecutum fuiſſe, veriſimilitudine non caret, cum is enim de officiis ſcripſerit, partem ethicae Stoicae perſequi voluiſſe apertum eſt; reliquae enim ſectae de officiis tacebant. Laudanda vero Bruti philoſo-

 phia,

x) In Bruto T. V. p. m. 688.
y) In Bruto c. vlt.
z) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
a) PLVTARCH. l. c.
b) Epiſt. fam. Lib. IX. ep. 15.
c) Dial. de cauſſis corruptae eloq. Bruto vero Cicero viſus eſt fractus et elumbis. Sed nec Caeſari Bruti ſtilum placuiſſe ex CICERONE ad Attic. Lib. XII. ep. 46. colligi poteſt.
d) Tuſc. Qq. Lib. V. c. 1. de finibus Lib. I. c. 3.
e) Conſol. ad Heluiam c. 9.
f) Lib. I.
g) CHARISIVS L. I. PRISCIAN. Lib. VI. SENECA ep. 95.
h) De hiſtor. Lat. Lib. I. c. 7. p. 28. c. 13. p. 68.
i) Bibl. Graec. Vol. I. p. 410. ſeq. 440. Vol. XIII. p. 622. Bibl. Lat. T. III. p. 681. conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. G. p. 686.
k) De philoſ. Rom. c. XXV. p. 151.
l) l. c.

phia, quod non tantum ſcribendo, ſed viuendo quoque philoſophum ſe praeſtiterit. Eum enim *ob virtutem a multitudine dilectum, ab amicis amatum et ne hoſtibus quidem inuiſum* fuiſſe PLVTARCHVS [m] perhibet, *quod in eo inſignis manſuetudo, animus magnus, et ab ira, voluptatibus et cupiditatibus vacuus eſſet, qui in recta et immobili de honeſto et iuſtitia perſiſteret ſententia; maximam autem beneuolentiam et gloriam ei parauiſſe voluntatis propoſitique fidem.* Quam laudem licet caede Iulii Caeſaris, maximis beneficiis ab eo mactatus, et virtutis vituperio [n] maculauerit, vtrumque tamen ſi non condonandum homini ereptam patriae libertatem aegerrime ferenti, ſaltem illud opinioni falſae de patriae amore aliis omnibus praeferendo, hoc vel deſperationi, vel principio aliquo Platonico et Stoico, corporis ſarcinam et vincula abiici poſſe, licereque vita emigrare, vbi ſalus publica deſperata eſt, nec a nobis medicina poteſt afferri, quae auunculo quoque Bruti Catoni philoſopho gladium in pectus adegit, eſt adſcribendum.

M. Terentius Varro.

§. XIV. Nemo vero Academiae veteris famam et honorem inter Romanos vindicauit melius, et tuitus eſt felicius, quam M. TERENTIVS VARRO, cum Varrone Atacino eodem tempore ſcriptis hiſtoricis et poëticis inclareſcente [o] non confundendus, cuius vitam ab ipſo ſcriptam periiſſe merito dolemus [p]. Natus Romae A. V. C. DCXXXVIII. et ad optimarum artium et ſcientiarum ſtudia animum feliciſſimo euentu applicans, maximorum virorum beneuolentiam et amicitiam virtute et doctrina meruit, cuius ampliſſimum ei exhibuit teſtimonium CICERO [q] in illa epiſtola, qua Varronem quaeſtorem Bruto imperatori commendauit, promiſitque, *fore eum illi et voluptati et vſui: nam et modeſtum hominem cogniturum, et prudentem, et a cupiditate omni remotiſſimum, praeterea magni laboris ſummaeque induſtriae.* Quibus virtutibus inſolitae eruditioni iunctis aditum ſibi ad honores et munera parauit, Pompeii tamen partibus addictus eiusque fatis preſſus victoris vindictam fuiſſet expertus, niſi mature de eo ſibi reconciliando cogitauiſſet. Ex turbis itaque, quibus reſpublica tum miſere iactabatur, tandem eluctatus, totus literarum ſtudiis ſe tradidit, et bibliothecis ſuae curae demandatis praefuit. Triumviratus vero tempore cum Cicerone proſcriptus, vita quidem ſaluus euaſit, bibliothecam vero, et ſcripta propria perdidit. Tandem Romae redux otio literato totum ſe dedit, negotioſus tamen adeo, vt teſte GELLIO [r] librorum a ſe conſcriptorum numerum CDXC. attigerit, et LXXXVIII. aetatis anno adhuc in exarandis ſcriptis ſuis fuerit occupatus [s], donec morte

m) l. c. p. 706.

n) Quanto efficacior eſt fortuna quam virtus! et quam verum eſt, quod moriens efflauit, non in re ſed in verbo tantum eſſe virtutem. FLORVS Lib. IV. c. 7. Id quod prolixius explicat DIO Lib. XLVII. et fruſtra negat GAVDENTIVS L. c. p. 152.

o) GYRALD. de poët. Dial. IV. p. 202. VOSS. de hiſt. Lat. L. I. c. 16. p. 77. G. HORN. hiſt. philoſ. Lib. IV. c. 4. p. 240.

p) Pleraque veterum loca de eo collegere vitamque eius enarrauere VETERANIVS MAVRVS et AVSONIVS POPMA praemiſſam ſcriptis Varronis Lugdun. Bat. 1601. 8. editis.

q) Ep. fam. Lib. XIII. ep. 10.

r) Lib. III. c. 10.

s) PLINIVS Lib. XXIX. c. 4.

t) Splendida, quibus Varronis eruditionem ornarunt

morte XL. anno, A. V. C. DCCXXVII. qui XXVII. poſt C. N. eſt, viuis eriperetur. Tanta vero eruditionis praeſtantia inter omnes ſui temporis viros doctos enituit, vt communi iudicio [t], neminem vnquam doctiorem ne apud Graecos quidem, nedum apud Latinos vixiſſe, dictum fuerit [u], et S. AVGVSTINVS [x] laudato illo Terentiani elegantiſſimo verſiculo: *Vir doctiſſimus vndecunque Varro*, addere hoc aequum cenſuerit: *eum tam multa legiſſe, vt aliquid ei ſcribere vacaſſe miremur, tam multa ſcripſiſſe, quam multa vix quenquam legere potuiſſe credamus.* Cuius in optimarum artium et ſcientiarum ſtudium et felicitatem diligentiae et eruditioni parem vel ex ſola ſcriptorum eius deſignatione, quam FABRICIVS [y] exhibet, facili iudicio colligas. Quae tamen cum ad literariam Romanorum hiſtoriam pertineant, hic praetermittimus, illud vero porro notamus, philoſophiae non minus, quam elegantioribus literis, in quibus quidem totus haerebat, operam ſuam impendiſſe. Cui etſi *Latinis literis lumen afferre ſe nolle* apud CICERONEM [z] profiteatur, teſtis tamen QVINTILIANVS [a] eſt, eum cum Lucretio in Latinis praecepta ſapientiae verſibus tradidiſſe. Academiae vero veteris doctrinam ſecutum fuiſſe, CICERO [b] locuples teſtis eſt, qui non eius tantum partes defendendas Varroni tradidit, ſed eadem in ſententia quoque eſſe, qua Brutus fuit, teſtatus eſt. Mirandum itaque LEONARDVM COZZANDVM [c] Varronem inter Stoicos numerauiſſe eiusque auctoritate ſeductum τὸν πάνυ FABRICIVM [d], Stoicorum catalogo inſeruiſſe, niſi eodem id nomine iureque factum eſſe dicatur, quo Brutus, vt ſupra dictum. Aliter doctiſſimus HVETIVS [e], qui Varronem inter Academiae mediae patronos numerat, eo quod in Satyra, cui *Eumenidis* nomen Varro inſcripſit, quaque ſenſu et ſapientia carere homines probauiſſe dicitur, humanae cognitionis incertitudinem demonſtrauiſſe, ipſi videtur. Qui, ſi, qua erat veteris philoſophiae notitia inſtructiſſimus, pauliſper cogitaſſet, Antiochum, cuius praeceptis, Varronem imbutum fuiſſe ipſe eruditiſſimus praeſul innuit, Philoni non tantum contradixiſſe, ſed longius etiam progreſſum apertum ab Arceſilae et Carneadis ſententia diuortium feciſſe, neque Varronem, neque Piſonem, neque Lucullum, neque Brutum inter ſcepticiſmi patronos numeraſſet. Etſi enim argumentum ſatyrae verum ignotum eſt, non inepte tamen coniicimus, Varronem non tantum ad humani intellectus imbecillitatem, ſed praecipue quoque ad humani generis ſtultitiam ignauiamque in veritate inquirenda reſpexiſſe. Scripſiſſe vero Varronem non plurima tantum, ad eruditionis vniuerſae ambitum pertinentia, ſed philoſophiam quoque illuſtrantia, licet non eadem, qua reliqua argumen-

narunt viri docti encomia vide apud CICERONEM paſſim, SENECAM Conſol. ad Helv. c. 8. ARNOB. adu. gent. Lib. V. p. 158. ed. Cant. AVGVSTIN. de C. D. Lib. IV. c. 1. QVINTILIAN. Inſtit. or. Lib. X. c. 1. Recentiorum collegit THOM. POPE-BLOVNT Cenſ. cel. auct. p. m. 60.

u) LACTANT. Lib. I. c. 6.

x) l. c. Lib. VI. c. 2.

y) Bibl. Lat. T. I. L. I. c. 7. p. 76. conf. VOSS. de hiſt. Graec. L. I. c 16. p. 77. ſeqq.

z) Acad. Qq. Lib. I. c. 2.

a) l. c. Lib. I. c. 4. b) l. c.

c) De magiſterio antiq. phil. L. III. p. 231. ſeqq.

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 413.

e) De la foibleſſe de l'eſprit humain Lib. I. ch. 14. §. 25. p. 121.

mentorum genera, deduxerit prolixitate, vel vnus CICERONIS[f] locus ad demonstrandum sufficit, vbi de Varrone ita: *Tu aetatem patriae, tu descriptiones temporum, tu sacrorum iura, tu sacerdotum, tu domesticam, tu bellicam disciplinam, tu sedem regionum et locorum, tu omnium diuinarum humanarumque rerum nomina, genera, officia, caussas aperuisti, plurimumque poëtis nostris omninoque Latinis et literis luminis attulisti et verbis: atque ipse varium et elegans omni fere numero poëma fecisti; philosophiamque multis locis incboasti, ad impellendum satis, ad docendum parum.* Extitisse etiam Varronis librum *de philosophia*, AVGVSTINVS[g] testis est, qui idem fuisse videtur, cum libro secundo *de forma philosophiae* Charisio laudato. Quin non libros tantum *de republica* huc referendos esse, argumentum eorum suadet, sed et *de re rustica*, in quibus politicam specialem, siue prudentiam explicuisse oeconomicam, ipsa docet tractationis hodie extantis inspectio, in qua meliori ordine ac ratione quam Graecos Varronem fuisse philosophatum recte iudicauit SCALIGER[h], qui libros hos tanquam praestantissimos iure suo commendat. Addit, qui his calculum suum adiicit Cl. STOLLIVS[i], SARDVM in *derelictis a Polydoro Virgilio* tradidisse, fuisse Varronem primum, qui Latino sermone philosophiae rationalis praecepta explicuerit, id quod tamen veteres tacent omnes, leuique coniectura niti videtur. Inter moralis vero philosophiae scriptores meliori iure tituloque Varro collocandus est propter satyras, quas ad imitationem Cynici Menippi prosa carminis vario genere distincta atque expolita scripsit, vnde *Menippeus* ATHENAEO et TERTVLLIANO, *Cynicus Romanus* ARNOBIO et SYMMACHO dictus est. *In illis enim veteribus suis Menippum imitatum se multa ex intima philosophia, multa dialectice dixisse*, ipse apud CICERONEM[k] fatetur. Varroni iungimus M. PISONEM, quem de finibus bonorum et malorum veteris Academiae sententiam prolixe edisserentem producit CICERO[l] licet non tantum Academicam sed Peripateticam quoque doctrinam in hoc argumento defendat. Ait etiam Athenis eum per multos menses audiuisse Antiochum, et Peripateticum quendam philosophum, Neapoli oriundum, Staseam. Ex quibus colligitur, non defuisse inter Romanos, quibus Antiocho praeeunte placuerit syncretismus philosophicus.

M. Piso.

Academiae mediae et nouae asseclae.

§. XV. Non vero Academia tantum vetus viris magnis placuit sed et media patronos nacta est non minus illustres. Cuius caussas facile deteget, qui ad philosophorum circa istam aetatem circumstantias paulo attentiorem habet animum. Suo enim iam loco[m] demonstratum dedimus incerta et precariis tantum fundamentis nixa systemata philosophorum Graecorum mature Scepticismum peperisse. Cuius licet, vt hoc quoque in

f) Academ. Qq. Lib. I. c. 3.
g) De C. D. L. XII. c. 4. L. XIX. c. 1.
h) Scaligerana prima p. 146. seq.
i) Hist. liter. P. III. c. 6. §. 9. p. 737. vbi libri hi recte inter eos referuntur, quibus practica philosophia illustratur.
k) Tusc. Qq. Lib. I.
l) De finibus Lib. V. c. 1.
m) Tom. I. Lib. III. c. vlt.

in historia Pyrrhoniae sectae monuimus, exigua esset existimatio, eo quod communem rationem atque sensum hominum eiurare, sicque sacra et profana omnia euertere videretur, fuit tamen et dissensus dogmaticorum, et mutua, quibus se inuicem oppugnabant tela, et scepticorum perpetua, qua dogmaticos impetebant, pugna, vt homines acri ingenio praediti, quam imbecillis esset philosophia Graecorum sectaria omnis, apertis viderent oculis. Qui cum de rebus omnibus dubitationes et obiectiones fundi cernerent, veritatem in profundo puteo demersam putantes, vnde nequiret depromi, satisfieri et intellectui humano, et vtilitati communi arbitrabantur, si probabili quadam ratione disserere de rebus in vita occurrentibus liceret. Quam ratiocinandi viam cum Academia media esset ingressa, sicque inuidiam, qua Pyrrhonii, tanquam humani generis osores, premebantur, declinasset, sua sponte in amplectendam sectae huius philosophiam ruebant viri magni inter Romanos nominis et existimationis. Accessit his alia ratio, quae Academicam philosophandi viam valde commendauit. Nempe forensi eloquentia causarumque patrocinio non famam tantum quaerebant ex patricio et equestri ordine viri excitatissimi ingenii, sed ad munera quoque et magistratus isto modo adspirabant. Huic fini obtinendo cum Academica disputandi ratio viam aperiret facillimam, vnde argumentorum in omnes partes versatilium copia posset depromi, non sine contentione ad huius sectae philosophiam properarunt, qui ita in republica emergere conati sunt. Accessit his Philonis, bello Mithridatico Romam fugientis apud Ciceronem contubernium. Qui cum nouae Academiae placitis, tanto praeceptore duce, nomen dedisset, auctoritate sua facile alios ad eandem sectam admittendam adduxit. Cuius exempla nobis dant CICERONIS *dialogi Academici* et *de natura Deorum*, huius potissimum philosophiae generis tuendi caussa conscripti, in quibus Cotta prae aliis acerrimi Academici locum occupat. Qui licet dialogorum more conficti sint, virorum tamen, quos collocutores inter se disputantes introducit Cicero, eam sententiam fuisse, illisque eos sectis adhaesisse, quas illis tribuit, ipse Cicero monuit. Nemo tamen inter veteres Romanos, qui Academiam nouam secuti sunt, maiorem inde famam et illustrius nomen consecutus est, quam M. Tullius Cicero, qui non tantum eloquentiae laude, (quo iure quaue iniuria hic non disquirimus[n]) omnes multis post se parasangis reliquit, sed et philosophi ius titulumque, quem ipse sibi ambitiose vindicauit[o] apud veteres[p] et recentiores[q] non iniquo, vt plerisque visum,

n) Conf. BAYLE Dict. T. I. art. Brutus not. H. p. 686. MORHOF. Polyhist. lit. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 845. seqq. quosque nominat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 165. seqq.

o) Vid. Acad. Qq. Lib. I. c. 2. ad famil. Lib. IX. ep. 17. Lib. XV. ep. 4. conf. PLVTARCH. in Cicerone T. VI. p. m. 55.

p) LACTANT. Lib. I. c. 15. Lib. III. c. 14. HIERONYM. in Nahum c. I. QVINTILIAN. Lib. X. c. 1. MACROB. in Somnium Scip. Lib. I. c. 27. Lib. I. c. 17. aliique.

q) ERASMVS ep. Lib. XXVII. ep. 1. Lib. II. ep. 26. conf. THOM. POPE-BLOVNT. Censf. celebr. auct. p. 58. seq. G. HORNIVS Histor. philos. Lib. IV. c. 5. p. 246. GAVDENTIVS de philos. Romana c. XXXVI. p. 179. seq. CONRING. de prud. ciu. p. 47. aliique laudati cel. HEVMANNO act. philos. Vol. II. p. 443. seq. qui ipse accurate de Ciceronis philosophia disserit.

visum, calculo accepit. Qui cum toties in philosophiae historia in partes nobis vocatus sit, dignus est, Romanae eloquentiae parens, de quo in praesenti tractatione pluribus agatur.

Ciceronis vita.

§. XVI. M. TVLLIVS CICERO, cuius vitam enarrauerunt plurimi [r], Arpinas fuit, *in hac enim germana patria stirpe antiquissima se ortum fuisse, hic sacra, hic genus, hic maiorum multa vestigia, villamque fuisse, patris sui lautius aedificatum cura*, ipse narrat [s]. Matrem Heluiam et honesto loco natam, et honestam egisse vitam in confesso est, de patre diuersissima traduntur [t]. Habuit eum M. Tullium, qui *cum esset infirma valetudine in Arpinati villa aetatem fere in literis exegit*, vt habet noster: Eum vero fulloniam fecisse, ac vites oleasque semper coluisse Q. Calenus apud DIONEM [u] ait, nec negat PLVTARCHVS [x], quosdam dicere, eum in officina fullonis et natum esse, et educatum: id quod tamen inimicorum videtur fuisse opprobrium, ipse enim Cicero haud semel ad maiores nobilitate inclytos prouocat. Natus est III. Non. Ianuar. A. V. C. DCXLVII. [y] qui est ante C. N. CIII. iis, si matri et nutrici habenda fides, circumstantiis, quae magnum Romanae vrbi virum portendebant. Nam et mater sine dolore se peperisse dicebat, et nutrix sibi spectrum apparuisse, afferebat, atque praedixisse, puerum, quem aleret, magnae Romanis vtilitati fore [z]. Id quod tamen vel mulierculárum nugis, vel hominum Platonicae de genio tutelari doctrinae addictorum [a] fabulis adscribendum est, vel confictum ab iis, quorum intererat, Ciceronem pro homine diuinitus misso et promisso venditare. Illud magis fidem invenit, in prima pueritia ita ingenium eius eluxisse, tantumque ei nominis et gloriae inter pueros peperisse, vt patres eorum ad ludum literarium venirent, videre cupientes Ciceronem, celebratamque eius in discendo celeritatem cognoscere; et inurbaniores nonnullos filiis suis fuisse iratos, cum hono-

r) Vitam Ciceronis concinnarunt ex veteribus Tullius. Tiro et Cornelius Nepos, quorum scriptis caremus. Supersunt autem PLVTARCHI vita CICERONIS, quae inter vitas comparatas exstat Tom. III. p. m. 27. seq. Breuius eam ac strictim exposuit AVRELIVS VICTOR. c. 81. Ex recentioribus omnium in hac vita delineanda diligentiam superauit FRANC. FABRICIVS, qui secundum aetatis annos digestam LXIV. quibus Cicero vixit, totius simul Romanae historiae παρεκβλησμῷ illustrauit editam prima vice Colon. 1563. 8 qua vtimur editione, quae vero variis locis formisque recusa, et melioribus quoque operum Ciceronis editionibus praefixa est, vid. TH. CREN. Animadu. P. I. p. 193. seqq. PASCH. Introd. in rem lit. vet. c. III. §. 12. p. 632. Praeter Fabricium LEONARDVS ARETINVS vitam Ciceronis delineauit, et Plutarchum suppleuit, vnde Plutarcho interdum adiici solet. His addendi CHRISTOPHORVS MYLAEVS, HENR. BVLLINGERVS, IAC. ANGELVS DE SCARPARIA, CONSTANTINVS FELIX, CHR. PREYSSIVS, SEBAST. CORRADVS, PETRVS RAMVS, DIONYS. LAMBINVS, IO. BRANTIVS, BENEDICTVS HERBESTVS, DAVID CHYTRAEVS, SIMON VALLAMBERTVS, RVDOLPHVS CAPPELLVS, CASP. SAGITTARIVS, IAC. MASENIVS, quorum scripta enumerant MORHOF. Pol. T. I. Lib. IV. c. 11. §. 7. p. 846. seq. et FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 89. seq. not. b. qui Vallamberti vitam Cic. cum ANDR. SCHOTTI Cicerone a calumniis vindicato recudi fecit Hamb. 1730 8. Addi potest vita Ciceronis ex eius scriptis congesta a CHRISTOPH. CELLARIO praefixa Epistolis ad famil.

s) De legib. Lib. II. c. 1.

t) PLVTARCH. l. c. PROSPERI Chron. p. 679.

u) Lib. XLVI. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 95.

x) l. c. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. 2.

y) GELLIVS Lib. XV. c. 28. Ipse CICERO in Bruto, et L. VII. 5. Lib. XIII. 41. ad fam. conf. STEPH. BALVZII diss. de die natali Ciceronis quosque laudat IO. ALB. FABRICIVS l. c.

z) PLVTARCH. l. c.

a) Hinc PLVTARCHVS pronus ad fidem dandam fabulae, cuius tamen incertum rumorem ipse prodit.

honoris cauſſa Ciceronem ab iis inter eundum in medium recipi viderent [b]. Cum autem, quod porro narrat PLVTARCHVS [c], ingenio ad omnes diſciplinas ferretur, neque quidquam literarum eruditionisue aſpernaretur, praeceptoribus doctis vſus eſt, et quidem Graecis, inter quos L. Plotium quendam ipſe commendat [d]. Fuit etiam inter eos Archias poëta *quem ſibi*, teſtatur, *a prima pueritia principem et ad ſuſcipiendam et ad ingrediendam rationem ſtudiorum ſuorum* [e]. Imprimis autem ad poëticam propenſior, in eam diligenter incubuit, et puer adhuc Pontium Glaucum, quod carmen fuit verſibus tetrametris conſcriptum, compoſuit [f]. Cuius in fingendi artis gloriam adhuc poſt fata integram permanſiſſe ait PLVTARCHVS [g], quae tamen hodie ſuperſunt carminum eius fragmenta [h], multo eum plus valuiſſe in ſolutae orationis genere, quam ligato, loquuntur. Puerilibus ſtudiis relictis maturiori iudicio in philoſophiam incubuit, Philonemque Lariſſaeum, *quem vnum*, PLVTARCHO [i] teſte, *de ſectatoribus Clitomachi Romani et propter doctrinam in admiratione ſumma babuerunt, et morum cauſſa magnopere dilexerunt*, audiuit [k]: ab eoque dicendi quaeque praecepta accepit [l], cuius vtriusque ſtudium eo magis in Academia iungendum exiſtimabat, quo magis Academicam diſputandi rationem forenſi eloquentiae inſeruire iudicabat [m]. Cui tamen cum et Stoicorum et Peripateticorum dialectica inſeruiret, quae ſcilicet diſſerendi locos et quaſi fontes exhiberet, nec in harum quoque ſectarum praeceptis hauriendis diligentiam ſuam deſiderari paſſus eſt [n]. Quin ſibi Phaedrum, hominem Epicureum, cum puer eſſet, antequam Philonem cognouiſſet, valde fuiſſe probatum ipſe fatetur [o], Patronemque, ex hac quoque familia philoſophum ob hunc eius praeceptorem commendatione iuuit, licet a philoſophia Epicurea valde abhorreret. His fundamentis eloquentiae ſuperſtruxit aedificium, quod noſtra adhuc mirantur tempora. Anno aetatis decimo octauo iuris, vt ipſe quoque narrat [p], ciuilis ſtudio multum operae dabat, ſub Q. Mucio Scaeuola, P. F. qui quanquam nemini ſe ad

docen-

b) PLVTARCH. l. c. qui de hoc honore in praeceptis ciuilibus T. II. p. 450. ſeq. OVIDIVS faſtor. Lib. V.

Et medius iuuenum non indignantibus ipſis
Ibat et interior, ſi comes vnus erat.

c) Indolem philoſophicam ex praeſcripto Platonis hinc in eo notat PLVTARCH. l. c.

d) In epiſtola ſeruata a SVETON. de clar. rhetor. c. 2. Alios vide apud FRANC. FABRIC. l. c. p. 30

e) CICERO pro Archia c. 1.

f) PLVTARCHVS l. c. p. 28.

g) Ibid.

h) Vertit adhuc adoleſcentulus Arati carmina de coelo ſtellisque, quorum fragmenta extant. De reliquis eius carminibus vid. VOSSIVS de poët. Lat. p. 16. ſeq. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 129.

i) Ibid.

k) De orat. Lib. III. c. 28. Tuſc. Qq. Lib. II. c. 2. non confundendus hic Philo cum Iudaeo huius nominis, qui calami error eſt in Cl. GENTZKENII hiſt. phil. p. 120.

l) l. c. Qua vero ratione in dicendo ſtudium adhibuerit, ſub Craſſi perſona Lib. I. de Orat. explicat, quem locum eloquentiae ſtudioſis vehementer commendamus.

m) Rationem, cur eloquentiae philoſophiam iunxerit, explicat de offic. Lib. I. c. 1. cur vero Academicam philoſophiam ſecutus ſit, in paradoxis c. 1. exponit, vbi ait, ſe ea philoſophia plus vti, quae peperit dicendi copiam, et in qua dicuntur ea, quae non multum diſcrepant ab opinione populari, nihil enim eſſe tam incredibile, quod non dicendo fiat probabile, nihil tam horridum, tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione, et tanquam excolatur: cum e contrario Stoici et ea ſentiant, quae non probentur in vulgus, et nullum ſequantur orationis florem, nec dilatent ſententiam etc. Vidit hoc GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XXXVI. p. 179.

n) De offic. Lib. II. c. 1. et quae infra notabimus.

o) Fam. ep. Lib. XIII. ep. 1.

p) In Laelio ſ. de amicitia c. 1. conf. FRANC. FABRIC. l. c. p. m. 42.

docendum dabat, tamen consulentibus respondendo studiosos audiendi docebat: et hic Mucius Augur est, *ad quem sumta virili toga a patre se ita deductum* ait, *vt quoad posset, et liceret, a senis latere nunquam discederet*, ex quo loco, et PLVTARCHI [q] relatione, testantis, vsum eum fuisse consuetudine Mucii, viri in republica et senatu principis, coniici potest, eius gauisum fuisse contubernio. Sed et optimos et excellentissimos in dicendo viros eo tempore studiose consectatus est [r]. Militauit etiam aliquandiu sub Sylla, bello Marsico, et sub Pompeio [s]. Post haec domum reuersus, cum vrbs fere sine armis esset, hoc tempore omni, vt ipse scribit, noctes et dies in omnium doctrinarum meditatione versabatur; tunc erat cum Diodoto Stoico [t], quem cum Diodoro dialectico male quidam confundunt [u], cui adeo se tradidit, vt habitaret is cum ipso, atque viueret, et domi etiam suae moreretur: ab eo cum in aliis rebus, tum studiosissime in Dialectica exercebatur, quam contractam et adstrictam eloquentiam esse putabant Stoici: fateturque alio loco [x], *hominem eum fuisse eruditissimum, quem et admiratus sit, et dilexerit, eo quod artibus variis atque multis excelleret.* Sub hoc magistro totus in exercitationibus philosophicis et oratoriis fuit, ita vt nullus ab iis dies esset vacuus [y]. Commentabatur declamitans saepe cum M. Pisone et cum Q. Pompeio aut cum aliquo quotidie, idque faciebat multum etiam latine, sed graece saepius. Circa hoc tempus in Xenophontis *oeconomico* lusit [z], quem *se iuuenem viginti annorum e graeco in latinum conuertisse* ad filium scribens ait [a]. Sed et FABIO [b] teste, libros Platonis quosdam hoc genere tralatos edidit, *Timaeique pars* hodie huius versionis specimen extat [c]. Protagorae etiam aliqua ab eo conuersa fuisse Hieronymi, Prisciani et Donati testimoniis scimus [d]. Tandem eloquentiae indefesso studio acquisitae specimen editurus, Sextum Roscium parricidii reum contra Syllae accusationem defendit [e], sex et viginti annos natus [f], qua occasione ob Syllam, cuius ob metum patrocinium Roscii nemo suscipiebat, splendidius aut praeclarius gloriae initium sperare non poterat. Et victor quidem in caussa tanta admiratione fuit, vt, quod ipse scribit, *non vlla esset, quae non eius digna patrocinio videretur* [g], metu tamen Syllae, cuius dominantis opes omnes reformidabant, in Graeciam abiit, sparso rumore, se curandi corporis caussa profectum. Et prae se tulisse quidem hecticam aliquam corporis dispo-

q) l. c. r) Vid. de Or. Lib. I.

s) PLVTARCH. l. c. CICERO Philip. XII. 11.

t) In Bruto c. 90. ad fam. L. XIII. ep. 16.

u) Diuersos enim esse ex fam. Lib. IX. ep. 4. patet. Conf. CELLAR. ad l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 402. FR. FABRICIVS l. c. ad An. 22. Cicer. p. 56.

x) Lib. XIII. fam. ep. 16. et in Lucullo. Caecum fuisse, et tamen, quod credibile vix esset, eum in philosophia multo etiam magis assidue, quam antea, versatum, et fidibus Pythagoreorum more vsum. cum ei libri noctes et dies legerentur, tum, quod sine oculis fieri posse vix videtur, Geometriae munus tuitum, verbis praecipientem, vnde, quo, quamque lineam ducerent, refert Noster Tusc. Qq. Lib. V.

y) In Bruto c. 90. conf. PLVTARCH. l. c. QVINTILIAN. Inst. orat. L. I. c. 2. L. III. c. 1. CICERO de officiis L. II. c. 24. FR. FABRIC. l. c. p. 59. seqq.

z) HIERONYM. praef. in EVSEB. Chronic.

a) De officiis Lib. II.

b) Lib. X. c. 5.

c) Sub titulo: de vniuersitate.

d) FR. FABRICIVS l. c. p. 60.

e) Extat hodie oratio, conf. GRAEVIVS ad Orat. pro Roscio c. 21. GELLIVS Lib. XV. c. 28.

f) QVINTILIAN. Lib. XII. c. 6.

g) Ipse in Bruto c. 91.

diſpoſitionem, facile credemus PLVTARCHO [b], qui eum gracili ait, fuiſſe et minimo carnoſo corpore, cum ob imbecillitatem ſtomachi pauco vteretur ac tenui victu, idque ſero atque imminente iam nocte, voce item copioſa quidem praeditum et bona, ſed aſpera et rudi, et quae ob orationis vehementiam ſemper ad altitudinem contenta periculum videretur denunciaſſe: veram tamen peregrinationis eius cauſſam fuiſſe metum Syllae, nec Plutarchus negat, nec circumſtantiae eius temporis dubitare ſinunt: Athenas delatus in Antiochum Aſcalonitam incidit, cuius facundiam et elegantiam magis probabat, quam doctrinae, qua ab Academia recedebat, nouitatem. His ſtudiis delectatus Cicero, magnopere intendebat animum, atque ita ſecum cogitabat, ſi a republica plane arceretur, a foro et negotiis publicis in otio philoſophico ſe vitam tranſacturum [i]. Poſt mortem vero Syllae, cum, quem metuebat, non amplius eſſet, amicis Romam crebro per literas reuocantibus, ac Antiocho etiam ad rempublicam capeſſendam hortante, cum iam et corporis vires exercitationibus confirmaſſet, habitumque valetudinis bonae paraſſet, et vocem ita formaſſet, vt et ſuauis ac copioſa in aures auditorum influeret, et corporis ſtatui congrueret, eloquentiam rurſus, tanquam inſtrumentum negotia publica cum dignitate tractandi arripuit, ac cum ipſe ſe declamando exercuit, tum nobiles oratores adiit [k]. Eius rei cauſſa in Aſiam et Rhodum nauigauit, ac ex rhetoribus Aſianis, Dionyſio Magnetto, Xenocli Adramytteno, ac Menippo Cari vacauit, Rhodi oratore Apollonio, philoſopho Poſidonio vſus eſt, tantaque ferunt, facundia Graece declamaſſe Ciceronem, vt Apollonius triſtis et admirabundus fortunam Graeciae miſeratus ſit, cernens ea, quae ſola ei relicta erant, ornamenta etiam Romanis addere, doctrinam et facundiam [l]. Domum poſtea redux cum bona ſpe plenus ad rempublicam ſe conferret, ex oraculi non tantum monitu [m], primum tempus caute admodum triuit, ſegniterque ad magiſtratus petendos acceſſit, ſed neglectus quoque eſt, tanquam Graecus, et literario otio deditus, id eſt, vt PLVTARCHVS habet, *ſcholaſticus* et reipublicae minus aptus [n]. Poſtquam vero et innata laudis cupiditate et patris amicorumque adhortationibus compulſus, cauſſis agendis ſe dedit, non iam paulatim, narrante PLVTARCHO, ad principem locum progreſſus eſt, ſed gloria eius ſtatim effulſit, longoque poſt ſe interuallo caeteros reliquit oratores. Ita cum

vnum

b) l. c. p. 29. Ipſe l. c. et ex his FR. FABRICIVS l. c. p. 76. conf. G. NIC. KRIEGK de peregrin. Romanorum lit. S. Reu. WALCHII amoenit. hiſt. ex peregrinatione Ciceronis Lipſ. 1715. ex locis quoque allatis de forma Ciceronis iudicandum, cuius imagines paſſim ex veteribus marmoribus aere impreſſae apud viros doctos viſuntur, quorum loca indicauit I. A. FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. c. 8. p. 95.

i) PLVTARCH. l. c.

k) IDEM l. c. QVINTIL. Lib. XII. c. 6. de Xenocle et Menippo. qui Stratonicenſis quoque et Carocas audit, vid. STRABO Lib. XIII. Lib. XIV. Habuit etiam Molonem praeceptorem, vt ipſe in Bruto teſtatur. De his viris in hiſtoria literaria rhetorices pluribus dicendum.

l) PLVTARCH. l. c.

m) IDEM l. c.

n) CICERO Orat. pro Sextio, ſe Graeculum et otioſum habitum fuiſſe dixit, pro quo Plutarchus voce Scholaſticus vſus, quae vox poſtea enata, hominem ſtudiis priuataeque vitae indulgentem denotauit, vid. ARRIAN. diſſ. Epict. Lib. I. c. 11. Eodem vero ſenſu vſurpatum, quo noſtra aetate, paedantiſmum exprimimus. Hadriano imperatori conuicium Graeculi et Scholaſtici peperit, vid. VLR. HVBERVS de paedantiſmo p. m. 49. Cl. HEVMANN. ad TRIBBECHOV. de DD. Scholaſt. p. 7.

vnum annum, vt ipſe ait [o], reuerſus ex Aſia cauſſas nobiles egiſſet, Quaeſturam petiit, et quaeſtoriis comitiis, quae tributa fuerunt, quaeſtor cunctis ſuffragiis eſt factus. De quo ſibi collato munere paſſim, more ſuo, gloriatur, *ſibi honorem illum tum non ſolum datum, ſed etiam creditum, ac commiſſum ſe putaſſe.* Quaeſturam hanc vero, qua ratione geſſerit, et Siciliam, quae ipſi ſorte obtigerat, annonae caritate laborantem, ſubleuauerit, diligentia, iuſtitia et comitate ſua Siculis probata, pluribus PLVTARCHVS [p] ediſſerit, nos vero hic, vbi ſtudiorum Ciceronis tantum hiſtoriam ſcribimus, non repetemus. Ipſe certe, nullius vnquam in Sicilia quaeſturam aut gratiorem, aut clariorem fuiſſe, ſeſeque negotiatoribus comem, mercatoribus iuſtum, municipibus liberalem, ſociis abſtinentem, omnibus in officio diligentiſſimum, ſe praebuiſſe, paſſim iactantius gloriatur [q]. Hunc honorem ſecuti ſunt alii, cumque annum aetatis trigeſimum ſextum exegiſſet, quinquennio poſt quaeſturam in plurimis cauſſis et in principibus patronis, vt monet ipſe [r], verſatus, nullis donis ab iis, quorum cauſſas egerat, acceptis, aedilis factus eſt, et paulo poſt praetor primus; cumque anno aetatis XLIII. conſulatum homo nouus petiiſſet, ad eum non minus optimatium fauore, quam populi iudicio euectus eſt [s], quo in munere C. Antonium collegam habuit. Acceperat Cicero rempublicam plenam ſolicitudinis, plenam timoris, in qua nihil eſſet mali, nihil aduerſi, quod non boni metuerent, improbi expectarent [t]: cum non ſolum tribuni plebis multa turbarent, ſed et L. Catilina homo audax, et magnarum rerum appetens, conſulatusque ſpe excidens, euertendae reipublicae conſilia concepiſſet. Quae cum initio latuiſſent, mira Ciceronis prudentia protracta in lucem auctori exitium attulerunt, et euerſa Conſulis vigilantia ſalutem reipublicae conſeruarunt: cuius rei hiſtoria, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineat, ex Romanis ſcriptoribus peti poteſt [u]. Magnam hoc Conſulatu feliciter geſto gratiam cum apud optimates, tum apud populum Cicero iniit [x], quam tamen paulo poſt maior inſecuta eſt inuidia. P. Clodius enim homo audax et inſolens Pompeiae vxoris C. Caeſaris amore captus, anno poſt conſulatum Ciceronis ſequente, cum Bonae deae pro populo ſacra fierent, in opertum cum veſte muliebri venit; ſperans ſe, quod imberbis eſſet, clam ingreſſum ad Pompeiam peruenturum. Sed dum in amplis et laxis aedibus oberrat, ab Aurelia, matris Caeſaris ancilla conſpectus nomenque rogatus, cum ſe Auram pediſſequam Pompeiae quaerere dixiſſet, ex voce agnitus, et a mulieribus in cubiculo ancillae, cum qua domum ingreſſus erat, deprehenſus atque foras eiectus eſt [y]. Huius facinore

o) In Bruto l. c.

p) l. c. p. 30. et CICERO ipſe Orat. pro Planc. in Bruto l. c. Or. in Piſon. Orat. VII. in Verr. c. 14.

q) Loca congeſſit FR. FABRIC. l. c. p. 89. ſeq.

r) In Bruto l. c. Or. in Piſ. FABRIC. p. 115.

s) Cauſſas exponit PLVTARCHVS p. 33. conf. orationes pro lege agraria.

t) Or. agrar. II.

u) Omnium accuratiſſime rem narrat SALLVSTIVS in bello Catilinari, cui iungendus PLVTARCHVS l. c. Ciceronis loca huc pertinentia collegit FR. FABR. l. c. p. 114. ſeqq.

x) Pater patriae primus appellatus Or. pro Sextio, aliorum loca habes apud FABRIC. l. c. p. 171. 172.

y) Pluribus haec enarrant PLVTARCH. l. c. p. 49. ſeqq. et in Caeſare T. V. p. m. 518. SVETONIVS

nore patefacto, cum Caesar vxori nuntium remisisset, Clodius a tribuno plebis accusatus est. In eo iudicio M. Tullius testis productus, cum Clodius crimen ita refelleret, vt se illa nocte Romam non fuisse diceret, Cicero contra testimonium dixit, illum ad se domum venisse, et de quibusdam rebus egisse. Clodius tamen non absolutus tantum, verum etiam, licet patricia gente esset, patriciatu eiurato, ad plebem transiens, tribunus plebis creatus, L. Calpurnio Pisone Caesonino A. Gabino Coss. Ciceronem, captata prius omnium ordinum a seditioso tribuno gratia, in exilium eiecit, rogationem ferens, qua ei aqua et igni interdiceretur, qui ciuem Romanum indemnatum interemisset, qua lege solus Cicero petebatur. Reus igitur Cicero vestem mutauit, et sordidatus populo supplicauit, Clodius omnibus illi vicis occurrens, eum exagitauit, et supplicationes indignissimo impediuit modo. Quod licet plerique boni ex Senatorio et equestri ordine aegerrime ferrent, et Ciceronem etiam mutata veste defenderent, hosque hominum viginti millia sequerentur, Cicero tamen a Consulibus derelictus et proditus, maluit vrbe cedere, quam bonorum vitam seruis armatis obiicere. Quem vbi discessisse compertum est, illi aqua et igni interdictum est, edictumque ne intra quingenta millia passuum tecto reciperetur, quod qui fecissent, cum ipso impune interficerentur. Clodius praeterea villas eiecti Ciceronis flammis deleuit, et domum in palatio incendit, atque in area templum libertatis extruxit, bona direpta atque ad Consules delata sunt [z]. Pulsus patria M. Tullius, vt scribit PLVTARCHVS [a] pedibus iter per Lucaniam, Siciliam versus fecit, a praetore vero C. Virgilio, ne in Siciliam veniret prohibitus a Vibone in fundo Sicae Brundisium venit, eoque proficiscens, Dyrrhachium peruenit. Dyrrhachio aliquorum dierum viam in Macedoniam perrexit, et cum eo Thessalonicam adiit, vbi eum Plancius sua liberalitate per menses septem retinuit. Mature tamen Romae de reuocando Cicerone in senatu actum est, tribunis plebis de eius reditu legem promulgantibus; ipsum autem certatim officiis prosequebantur Graeciae vrbes, multique ad eum beneuoli viri conueniebant. Quae omnia licet exilii miseriam homini philosopho lenire apta essent, ipse tamen, referente PLVTARCHO [b], moestus semper et in summo dolore viuebat, crebro ad Italiam, vt infeliciter amantes ad amasias, respiciens, animo calamitate plane deiecto, quod de viro ita in optimis studiis versato, vt IDEM recte addit, nemo sibi fuisset pollicitus. Adiicit porro: frequenter ipsum ab amicis postulasse, *vt non oratorem se, sed philosophum appellarent, nam se philosophiam, vt rem, sibi proposuisse, arte oratoria tanquam instrumento in rebus publicis tractandis vti, eam vero doctrinam vim gloriae veluti tincturam quandam eluisse* [c]. Tan-

NIVS in Caes. c. 6. Ex recentioribus FR. FABRICIVS l. c. p. 200. seqq. et nuperus Historiae Coniugum imperatorum Romanorum auctor Gallus DE SERVIES p. 18. seqq. ad cuius versionem Germanicam a nobis editam loca veterum diligenter notauimus.

z) Videndi, qui haec prolixius narrant, Romanae historiae scriptores DIO Lib. XXXVIII. VELLEIVS Lib. II. PLVTARCHVS l. c et ipse CICERO multis locis. a) l. c. p. 49. b) l. c.

c) Vix itaque caussam Ciceronis tuetur, quod Act.

Tandem, cum Clodii licentia in Pompeium quoque grassaretur, et Lentulo Consule seditio augesceret, ita vt tribuni plebis in foro vulnerarentur, animi populi mutari coeperunt, et tribunus plebis Annius Milo ausus est Clodium vi in iudicium trahere. Pompeioque Clodium repellente vnanimi populi consensu Cicero reuocatus est, Senatusque decreuit, vt villae eius et domus publicis sumtibus restaurarentur [d]. Tanto etiam studio, tantaque contentione omnium fere vrbium ciues ei obuiam contenderunt, vt *se humeris Italiae Romam deportatum esse*, ipse CICERO [e] dixerit. De quo suo reditu ipse ad populum orationem habuit, senatuique ea oratione, quae *post reditum in senatum* inscripta est, gratias egit, pecuniamque publicam ad aedificandam domum, cuius area ei restituta erat, accepit. Posthaec prouinciam Ciliciam sortitus, multa egregie perfecit, pacisque artes in bello exercuit. E prouincia decedens Rhodum appulit, Athenis autem desiderio ante actae olim ibi vitae aliquantisper commoratus, et cum doctissimis viris collocutus, amicis et familiaribus salutatis Romam reuersus est [f]. Id quod eo quidem accidit tempore, quo flamma, quae sub cineribus hactenus latuerat, in apertum ciuilis belli incendium erumpere conabatur. Auctorem pacis inter socerum et generum Ciceronem fuisse, Caesaremque per literas et Pompeium coram deprecatum mitigare vtrumque et placare tentauisse, et ipse passim innuit, et ciuilis discordiae, quae tum erupit, enarratores testantur omnes [g]. Postquam insanabile malum vidit, diu anceps et incertus haesit, grauique sollicitudine in vtramque partem distractus, cuius partes sequi debeat? cum Pompeium quidem gloriosam et honestam belli habuisse caussam, Caesarem autem rem melius gerere, magisque suae et amicorum saluti consulere ipsi visum esset. Quod si Caesaris voluntatem fuisset secutus, qui, si ob senectutem bello abhorreret, ei suadebat ab vtraque parte remotum in Graeciam proficisci et ibi quietem agere, melius sibi consuluisset. Iam se eam, quam ab initio delegisset, reipublicae constitutionem honeste deserere non posse credens, Pompeio se iunxit [h]. Cuius tamen consilii ipsum mature poenituit, cum nulla necessitate coactus tanti periculi societatem iniisset, nec vlla in re magna eius opera Pompeius vteretur. Pugna quoque apud Pharsalum facta, cui Cicero non interfuit, et fugato Pompeio Cato, qui Dyrrhachii magnas copias et numerosam classem habebat, Ciceroni quidem imperium detulit, Cicero autem recusauit, et omnino cum illis militare subterfugit, occisusque fere fuisset a Pompeio iuniore, nisi eum Cato seruasset. [i]

Cae-

Act. Phil. Vol. II. p. 460. dicitur, hanc animi abiecti et desperantis sollicitudinem rationibus politicis inductum Ciceronem tantum simulasse. His enim adductus Plutarchi locus repugnat, quem ipse Ciceronis animi character, verum esse suadet.

d) DIO L. XXXIX. PLVT. l. c. CICERO or. pro domo sua, post redit. ad Quir. post red. ad senatum, aliisque locis, quae diligenter collegit FR. FABRIC. p. 213. seqq.

e) Orat. vltima post reditum, in Sen.

f) PLVTARCH. l. c. p. 52.

g) Ep Lib. VI. fam. ep. 6. PLVT. l. c. p. 53. Ep. Lib. VII. ep. 3. Lib. XIII. ep. 11.

h) PLVTARCH. l. c. quae hoc tempore, quo Pompeii partes secutus est, Cicero fecerit, susceperitque ex eius scriptis collegit FR. FABRIC. ad ann. 58. p. 287. seqq.

i) PLVTARCH. l. c. p. 54.

Caesari itaque ex Asia redeunti obuiam factus, ei reconciliatus est, qui etiam eum constanter honore et beneuolentia prosecutus est. Reipublicae vero forma mutata, vt auctor est PLVTARCHVS [k], et ipse prodit CICERO [l], cum omnia in vnius potestatem essent redacta, Cicero publicorum negotiorum dimissa cura, adolescentibus philosophiae studiosis vacauit, qui cum nobilissimi et primarii essent, eorum fere consuetudine in vrbe iterum plurimum valuit [m]. Occupabat autem suam operam in scribendis dialogis philosophicis, vel conuertendo aliquid de Graeco, vel vocabulis dialecticorum ac physicorum in Latinum sermonem transferendis [n]. Sua etiam in scribendo carmine facilitate animi caussa vtebatur, ferturque quoties ad eam rem se dedisset, vna nocte D. versus fecisse. Eius vero temporis maiorem partem in praedio suo apud Tusculum [o] exigebat, raro autem in vrbem veniebat, Caesaris colendi caussa, taediumque quod de mutata reipublicae forma ceperat, studiorum dulcedine leniebat, quibus lectissima inseruiebat bibliotheca [p], cuius designationem confecisse Tyrannionem grammaticum supra monuimus. Hoc vero tempore studiorum olim inter Graecos cultorum memoria Ciceronem iterum Athenas petiisse, ex eius epistolis ad Atticum [q] colligere est. Multumque in hoc viri doctissimi otio eius doctrina inualuit, quae in omni genere vires versauit [r]. Ait etiam PLVTARCHVS, animum induxisse Romanam historiam scribere, multaque ei operi de Graecis rebus immiscere, et omnes eorum fabulas narrationesque inserere; multis tamen publicis priuatisque casibus impeditus est. Primum cum Terentia diuortium fecit, quod malae mulieris sustineret notam, officioque erga maritum defuisset suo [s]. Paulo post ducta puella diuite, filia eius Tullia in partu apud Lentulum periit, cui post Pisonis, mariti prioris mortem nupserat. Ad consolandum vero Ciceronem vndique philosophi conuenerunt, cum nimis grauiter is mortem filiae tulisset [t]. Post Caesaris caedem, cuius coniurationis particeps non fuit, mature Antonio, regnum inuasuro, inuisus fuit, qui

k) loc. cit.

l) Tusc. Qq. L. I. c. 1. de offic. L. II. c. 1. 2.

m) PLVT. l. c.

n) Hoc tempore scripsit Hortensium, siue adhortationem ad philosophiam, de qua infra.

o) Videndus de villa hac Ciceronis ATHANASIVS KIRCHERVS in Latio c. II. & ex eo REIMMANNVS Syst. antiq. liter. p. 496. conf. Tusc. Qq. L. I. c. 1.

p) Seruum Dionysium, qui suam bibliothecam multorum nummorum tractauerit, cum multos libros surripuisset, nec se impune laturum speraret, aufugisse, ipse conqueritur L. XIII. fam. ep. 77. Conditionem vero bibliothecarum Romanarum exponit C. FALSTERVS Qq. Rom. L. II. c. 1. p. 113.

q) L. XII. ep. vlt. FABRIC. ad ann. 62. p. 318.

r) Conf. IAC. PERIZONIVS de eruditione et industria Ciceronis Franeq. 1682. In Iurisprudentia versatum fuisse demonstrauit ANT. SCHVLTINGIVS de Iurisprud. Cicer. in medicina IO. SAM. BERGER in Cicerone medico, in Theologia IO. GASP. HAFERVNG. in Theologo Cicerone. Alios nominat IO. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 100.

s) Caussas multas, officiique neglecti specimina narrat PLVTARCHVS l. c. p. 55. qui tamen non negat sparsisse rumorem Terentiam, id factum amore formae puellae quam paulo post duxerat. Tironem libertum, vt esset, qui aes alienum, quo opprimebatur, solueret, cum diues admodum esset, eius bona fidei suae commissa Cicero haeres ab ea scriptus seruaret. Eam tamen postea quoque repudiauit, quod ex morte filiae Tulliae cepisse gaudium suspicaretur. Nupsit postea Terentia Vibio Rufo, et VALERIO MAX. L. VIII. c. 13. auctore CIII. annos viuendo expleuit.

t) Filiam hanc sibi carissimam primo C. Pisoni, post Furio Crassipedi, vid. L. II. ad Q. fr. ep.

qui eius praeſentiam moleſte ferebat. Haec metuens Cicero cum Dolabella ſtatuit in Syriam legatus proficiſci; Conſulibus tamen cum Hirtio et Panſa, bonis viris, pactus ſe aeſtatem Athenis acturum, cumque ipſi conſulatum occepiſſent, rediturum, eo nauigauit ſolus [v], et cum mutati in melius Antonii nuncius eſſet allatus Romam rediit, inimicitiam tamen Antonii mox expertus eſt, quam orationibus Philippicis mire auxit. Commoratus circa hoc tempus Athenis Ciceronis filius Marcus Tullius, ſtudiorum cauſſa, quem Brutus ad ſe recepit, eoque legato vſus eſt. Ad hunc nobilem de officiis librum pater exarauit. Ita vero exitium inimicitia contra Antonium aucta, ſibi ipſi parauit Cicero. Conſul enim creatus Caeſar Octauianus, pace cum Antonio et Lepido facta, triumuiratus ſocietatem iniit, Romanumque imperium tres viri quaſi poſſeſſionem aliquam inter ſe diuiſerunt, partiti inter ſe prouincias, pactique vt ſuos quiſque inimicos proſcriberet [x]. In qua proſcriptione cum praeter CXXX. ſenatorum nomina Cicero quoque eſſet, ab Antonio poſtulatus, maximam hoc contentionem peperit, cum Antonius nullam conditionem acciperet, niſi primus ille interficeretur, Lepidus Antonio aſſentiretur, et Caeſar vtrique repugnaret, vt narrat PLVTARCHVS [y]. Tandem tertio die Caeſare, quamuis inuito concedente, Cicero proſcriptus eſt. Is primo in Tuſculanum fugerat cum Quincto fratre, vnde in Macedoniam ad M. Brutum, de cuius victoria laeti rumores ſpargebantur, tranſire conſtituerunt. Ferebantur lecticis confecti moerore, inopia etiam preſſi, cum perexiguum illis viaticum eſſet. Quinctum itaque Marcum fuga antecedere, Marcum conuaſatum domum recurrere cum placuiſſet, Quinctus paulo poſt a ſeruis proditus cum filio interfectus eſt. Marcus Aſturam [z] delatus, nauem ſubito conſcendit, et oram legens Circeum vſque peruenit: Inde ſoluere gubernatores cum pararent, vel maris metu permotus vel Caeſaris fidem non plane deſperans, in terram egreſſus, Romam pedibus contendit, mutata tamen mox ſententia, ad mare rurſus deſcendit deſperabundus cogitationes anxias verſans, conſiliaque concipiens inepta. Tandem ad Caietam [a], vbi praedia habebat deportatus, in villam ſe recepit, et quieti ſe dedit. Vbi cum milites adueniſſent, qui eum trucidarent, a ſeruis lecticae impoſitus ad mare delatus eſt. Quibus percuſſores cum miniſtris ſuperuenerunt, et Popilius Laenates tribunus militum, quem Cicero parricidii reum olim defenderat, caput diſertiſſimum, Ciceroni immotam ex lectica ceruicem praebenti praecidit, manus quoque milites amputauerunt; quae membra cum capite Romam ad An-

ep. 5. L. I. fam. ep. 7. poſtea P. Cornelio Dolabellae, apud quem in partu extincta eſt L. VI. fam. ep. 19. L. IX. ep. 11. Aegerrime hanc filiae mortem tuliſſe Ciceronem ex L. XII. XIII. ad Attic. patet. Librum quem de conſolatione hac occaſione ſcripſit intercidiſſe dolemus. Qui enim hoc titulo ſupereſt, recentiorem manum auctorem agnoſcit, vid. FABR. Bibl. Lat. T. I. p. 138. ſeqq. T. II. p. 154.

v) PLVT. l. c. FABRIC. ad an. 63 p. 331.

x) Hiſtoriam triumuiratus huius plerique huius temporis hiſtorici enarrant, quibus addi poſſunt vitae Ciceronis ſcriptores omnes. Loca veterum diligenter congeſſimus ad DE SERVIES hiſt. des femmes des douze Ceſars p. 73. not. 7.

y) p. 59.

z) Fuit id praedium maritimum Ciceronis.

a) Alii Capuam nominant, ſed male, vid. VALER. MAX. L. I. c. 4.

Antonium perlata, pro roftris pofita funt, vbi in Antonium orationes habuerat, non fine indignatione et lachrymis populi, qui Romanae eloquentiae parentis finem tragicum vehementiffime dolebat [b]. Factum id A. V. C. DCCX. aetatis Ciceronis LXIV. Animi characterem, et temperamenti rationem fuiffe fanguineo-cholericam, ex tota vitae eius hiftoria patet. Etfi enim gloriae valde appetens erat, inter fpem tamen metumque fluctuans, nouas res nec moliebatur, nec ferebat, fed pacis inter proceres dominatum quaerentes ineundae femper auctor fuit: tantumque a iurgiis et contentione abfuit, vt iniurias amicorum ipfiusque vxoris fatis patienter diuque ferret. Imprimis vero amicorum confuetudine, et colloquiis doctorum virorum gaudebat, cuius rei fpecimina, eruditiffimi dialogi philofophici ad eius exemplum confcripti, exhibent elegantiffima. Eidem vero animi conditioni adfcribenda quoque eft magna timiditas, quae, cum Milonem inter ftrepitus armorum, quibus forum praeuertendae feditionis cauffa Pompeius clauferat, propter caedem Clodii, defendere fufcepiffet, tanta fuit, vt toto corpore contremifcens, pauca tantum nec fatis cohaerentia dicere poffet, ficque Milo, licet cauffa effet fuperior, exilio mulctaretur [c]. Additque his PLVTARCHVS [d], non in armis modo timidum, fed et ad dicendum trepide acceffiffe, vixque titubandi et tremendi finem feciffe, plerisque in certaminibus prouecta iam oratione et augefcente. Gloriae tamen immoderatum defiderium, fed animi fortitudine nulla firmatum variis exemplis prodidit, non in republica tantum, fed in eruditorum quoque circulis, cuius iactantia de fe et oftentatio immoderata luculentum dant teftimonium, quare eloquentiam quoque fuam auditoribus haud raro fecit moleftam [e]. Ex hoc animi charactere de ingenii quoque viribus iudicandum, quod imaginationis magis fertilitate, quam iudicii acrimonia excelluiffe, & philofophiae, quam fecutus eft Academicae conditio, et libri philofophici, quos confcripfit [f], et neglectum faepe in orationibus decorum, facetiaeque ad fcurrilitatem vsque progreffae [g], fatis loquuntur. Ex qua ingenii Ciceroniani facie recte colligimus, aptum magis fuiffe Ciceronem ad perfuadendum, quam ad iudicandum; nec fatis ea iudicii vi valuiffe, quae in nexus rerum atque notionum penetrat, falfumque nouit a vero difcernere.

Scripta Ciceronis philofophica.

§. XVII. Triuiffe Ciceronem tempus, quo in republica otium fibi effe videbat, philofophiae ftudiis, fupra tetigimus. „Etfi enim, quod „ipfe fcribit [h], ftante republica in agendo plus, quam in fcribendo, ope-

 „ram

b) Circumftantias exitus tragici Ciceronis vide apud PLVTARCHVM, LIVIVM APPIANVM, DIONEM, VELLEIVM PATERCVLVM aliosque. Elegantiffimis hanc mortem verfibus deplorauit CORNELIVS SEVERVS, ad cuius fragmentum THEODORVS GORALLIVS, vel, qui hoc nomine latet, Io. CLERICVS videndus. MARTIALIS elegans epigramma L. III. ep. 66. legitur. Alios nominat FABRICIVS Biblioth. Lat. T. II. p. 98.

c) Dio L. XLVI. PLVT. l. c. p. 51. Orationem vero pro Milone, quam habemus, poftea confcripfit elegantiffimam, qualem fcilicet meditatus erat.

d) l. c. e) IDEM p. 63.

f) Id luculento Laelii, five, dialogi de amicitia exemplo probauit Cl. HEVMANNVS act. phil. Vol. II. p. 453.

g) Reprehendit id PLVTARCHVS l. c. p. 63.

h) De officiis L. II. c. 1. 2.

„ram ponebat, et quae ſcribebat, iis actiones ſuas, non philoſophiae „praecepta, mandabat; vbi tamen illae literae conticuerunt forenſes et „ſenatoriae, nihil autem agere non poſſet animus, in philoſophiae ſtudiis „ab initio verſatus aetatis exiſtimauit honeſtiſſime moleſtias deponi poſſe, „ſi ſe ad philoſophiam retuliſſet. Cui cum multum adoleſcens, diſcendi „cauſſa temporis tribuiſſet, poſtea quam honoribus inſeruire coepit, ſe„que totum reipublicae tradidit, tantum erat philoſophiae loci, quantum „ſuperfuerat amicorum et reipublicae temporibus. Id autem omne con„ſumebatur legendo, ſcribendi otium non erat. Maximis itaque in ma„lis hoc boni aſſecutus ſibi viſus, vt ea literis mandaret, quae nec ſatis „erant nota Romanis, et erant cognitione digniſſima, ad ſcribenda ſapien„tiae praecepta ſe accinxit, et philoſophiam Graecam, haud vno ſcripto „explicuit.„ Et naturalem quidem philoſophiae partem reſpicit *Timaei* Platonis verſio, quam *de vniuerſitate* inſcripſit, quamque integram non ſupereſſe merito dolemus. Theologiae naturalis limites tangunt libri tres *de natura Deorum* [i], quorum primo Velleius Epicuri de Diis ſententiam tuetur, Cotta refellit, ſecundo Balbus Stoicorum theologiam explicat, tertio Cotta oppugnat, qua diſputatione tantopere theologiae gentilis imbecillitatem detexit Cicero, vt ad eam non tantum prouocet, erroriſque eam conuincere iubeat ſacerdotes gentiles ARNOBIVS [k], ſed et narret: dixiſſe quosdam: *Oportere ſtatui per ſenatum, aboleantur vt haec ſcripta, quibus Chriſtiana religio comprobetur et vetuſtatis ſupprimatur auctoritas.* Addit his ex vero: *intercipere ſcripta, & publicatam velle ſubmergere lectionem, non eſſe Deos defendere, ſed veritatis teſtificationem timere.* Sed et libri *de diuinatione* [l], quemque *de fato* [m] habemus, non plane integrum, huc pertinent, itemque *ſomnium Scipionis* a MACROBIO [n] nobis ſeruatum et prolixo commentario illuſtratum, quod totum Platonicis hypotheſibus de anima mundi, ſtatuque animarum poſt mortem nititur. Moralem philoſophiam tractauit Cicero, libris quinque *de finibus* bonorum et malorum, quos hiſtoriam doctrinae de fine ſummoue bono recte dixeris. Eleganter enim et copioſe Graecorum philoſophorum de finibus ſententiam et diſceptationes explicat, argumenta enumerat, quibusque quaeuis ſententia prematur difficultatibus, erudite oſtendit [o]. Sed et *Tuſculanae quaeſtiones* huc pertinent, quarum libro primo de contemnenda morte, ſecundo de tolerando dolore, tertio de

aegri-

i) Prolixo commentario libros hos illuſtrauit ex S. I. vir doctiſſimus PETRVS LESCALOPIERIVS, Pariſ. 1660. fol. quem pandectas veteris theologiae gentilis non inepte vocaueris, licet, non vbique rectum viderit, veramque ſyſtematum philoſophicorum aſſecutus ſit ſententiam. Optimam librorum de N. D. editionem debemus IO. DAVISIO Cantabr. 1718 8. verſionem Gallicam OLIVETO Pariſ. 1721. Alias editiones enumerat FABRIC. Biblioth. Lat. T. I. p. 118. T. II. p. 132.

k) Adu. gent. L. III. c. 2. p. 104. ed. Canteri.

l) In primo Quinctus Cicero pro diuinationibus pugnat, in ſecundo omnia diuinationum genera Marcus euertit. De editionibus vid. FABRIC. l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 133. ſeqq.

m) Conf. FABRIC. ll. cc.

n) Particula eſt, ex vltimo ſiue ſexto libro Ciceronis de Republica, quod Platonis veſtigiis inſiſtens compoſuerat, laudatum SENECAE ep. 108. Gellio, Auguſtino aliisque. De Macrobio dicendum ſuo loco. Conf. Cl. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 3. p. 474. ſeqq.

o) Editiones indicat FABRICIVS l. c. T. I. p.

aegritudine lenienda, quarto de reliquis animi perturbationibus, quinto de virtute ad beate viuendum se ipsa contenta disputat [p]. Eundem in numerum referendi *de senectute & de amicitia* dialogi, quos *Catonis et Laelii* nomine inscripsit [q]. Sed et *paradoxorum Stoicorum sex explicatio* [r] huc pertinet: quam tamen eloquentiae magis ostentandae, quam erudiendi lectoris caussa scripsisse, ex eo recte colligitur, quod alio loco hanc Stoicorum παραδοξολογίαν riserit [s]. Iuris vero naturalis et ciuilis praecepta, libri *de officiis* ad filium Marcum secundum Stoica principia [t], quibus Peripatetica quaedam admixta sunt, conscripti, itemque libri *de legibus* [u], quos tamen non plane integros habemus, explicant. Nullo vero scripto animi sententiam, easque partes, quas in philosophando secutus est, magis prodidit, quam in *quaestionibus Academicis*; quarum licet duo tantum libri extent, quorum alterum *Luculli* nomine insigniuit [x], totum tamen in iis potiorum inter Graecos sectarum doctrinae aedificium extruit, et Academico more destruit, Carneadis potissimum partes secutus: vnde in philosophiae historia miram praestat vtilitatem. Desiderantur vero ex scriptis Ciceronis philosophicis, *Hortensius*, siue *admonitio ad phi-*

p. 116. seqq. T. II. p. 129. Versionem Gallicam debemus REGNIERIO des MARAIS, Paris. 1721. 12.

p) Vid. FABRIC. l. c. p. 117. sq. T. II. p. 129. sq. DAVISII editio Cantabrig. 1709. 8. prodiit.

q) IDEM *l.* c. p. 125. Iungi solent libris de officiis.

r) Editiones vide apud FABRICIVM l. c. T. I. p. 126. T. II. p. 144. Scripsere contra haec paradoxa Antiparadoxa VITVS AMERBACHIVS et ANTONIVS MAIORAGIVS, conf. IO. GEORG. PASCHIVS Introd. in rem liter. moral. vet. c. III. §. 11. p. 628. Accurate hanc paradoxorum Stoicorum explicationem a Cicerone datam examinauit Cel. HEVMANNVS act. philos. Vol. III. p. 694.

s) Or. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. l. c. p. 62.

t) Panaetium ante alios secutus est, vt ex Lib. III. c. 2. patet, Peripatetica vero, propter filium apud Cratippum philosophiae studiis inuigilantem, admiscuisse videtur. Magna semper laude hos Ciceronis libros prosecuti sunt viri docti, qui eos non mature tantum edidere, sed et commentariis illustrauerunt. De quibus iterum consulendus FABRICIVS loc. c. T. I. p. 121. sqq. T. II. p. 136. merenturque post Fustianas 1465. 1466. raritate notabiles, editiones Graeuii et Iac. Facciolati praestantia memorabiles commendari. Conf. Hist. biblioth. Fabric. T. VI. p. 267. Recentiori tamen aetate, quibus Stoicae philosophiae defectus toties detecti sunt, aliter de hoc libro iudicatum. Edidit enim Gallus quidam LEIEVELLVS, discrimen inter veram et falsam philosophiam moralem, vbi falsitas officiorum Ciceronis, et libellorum de amicitia, de senectute et paradoxorum demonstratur. Amst. 1695. quem librum postea, philosophiae suae nouae et hodiernae Paris. 1698. 12. editae T. IV. inseruit. Eandem dicam Ciceroni scripsere clarissimi viri, qui acta eruditorum Germanica concinnant. P. IX. p. 441. Indignatur horum virorum iudiciis B. FABRICIVS l. c. T. II. p. 140. qui tamen ad Stoicae ethicae fundamenta, ex quibus legis naturalis conceptus a Cicerone admissus fluit, non satis attendisse videtur. Conf. MORHOF. Polyhist. lit. T. III. L. I. c. 17. T. I. L. IV. c. 11. §. 17. Ciceronis exemplum imitatus tres de officio ministrorum libros S. AMBROSIVS conscripsit, de quibus Tomo III. dicemus. Sed et PVFENDORFIVM titulum elegantis libelli de officio hominis et ciuis hinc mutuo accepisse, notum est. Varias vero in hos libros commentationes refert SAM. RACHELIVS in Comm. libro de officiis praemisso. Ethicam quoque Ciceronianam ANTONII BVSCHERI nobis non visam memorat FABRICIVS T. II. p. 164.

u) Secutus et in his libris Stoicos est Cicero, ita tamen vt ad leges Romanas et consuetudines respexerit. Iudicat de iis Cl. STOLLIVS Hist. phil. mor. §. CLXXVI. p. 311. Conf. Hist. lit. P. III. c. 4. §. 18. p. 702. FABRICIVS l. c. T. I. p. 120. T. II. p. 134. seqq.

x) IDEM l. c. p. 115. FR. FABRIC. ad ann. 62. p. 316 ex veteribus QVINTILIAN. Lib. III. c. 6. Nomen vero dedit Cicero dialogo a loco quo colloquia habita fingit, nempe a villa, quam in agro Cumano habebat, quam Platonis exemplo Academiam vocauit. Thermas ibi fuisse, oculorum aciei seruandae aptissimas et saluberrimas PLINIVS ait L. XXXI. c. 2. Conf. illustr. LVDEWIGIVS de Academia.

philoſophiam, [y] quam efficaci ſtimulo animum ſuum ad quaerendam ſapientiam excitauiſſe fatetur AVGVSTINVS. [z] Tum libri ſex *de republica*, [a] Librique *oeconomici*, quos pleraque ex Xenophonte expreſſit. [b] Sunt, qui *dialecticam* [c] Ciceronis ſomnient, qualem Ciceronem ſcripſiſſe probari nonp oteſt, licet dialecticam Stoicam interdum adhibuerit in ſcriptis ſuis. [d] Certe *Topica* quae ſcripſit, dialecticae in arte dicendi vſum demonſtrant. Multum vero de philoſophia pariter atque Latinis literis meruit Cicero, quod philoſophorum Graecorum terminos et vocabula primus fere Latinis expreſſit literis. [e] In ipſis philoſophiae myſteriis nihil noui Graecorum praeceptis addidit Cicero, ſed eorum tantum placita enarrauit, id quod nemo negauerit, qui libros eius philoſophicos vel per tranſennam inſpexit. Iniurii tamen in Ciceronem ſunt, qui plagii ei crimen ideo obiiciunt [f]; faſſus enim plerumque eſt, per quos profecerit. [g] Vnde magis in philoſophiae hiſtoria, quam in ipſa philoſophia bonarum artium ſtudioſis vtilitatem praeſtat, licet et hic ſine examine non ſit admittendus [h].

Philoſophia Ciceronis.

§. XVIII. Ex dictis de Ciceronis philoſophia iudicium a mediocriter attento fieri poſſe, plane confidimus. Qualis enim in eo ſtudio fuerit, quasque rationes ſequendas ſibi praeſcripſerit, ex propriis eius verbis atque confeſſione depinximus. Vt tamen cuncta luce ſua radient, paucis omnia obſeruationibus complectemur, vt ex his ea queant iudicari, quae viri docti de Ciceronis philoſophia [i] fuerunt commentati. Et

I. quidem, ex ſupra dictis repetendum eſt, non fuiſſe inter Romanos, qui nouum philoſophiae ſyſtema condere ſuſceperit. Neſcio enim qua paupertate animi exhauſta quaſi illorum temporum ingenia nihil addi poſſe inuentis Graecorum philoſophorum putabant. Cuius veram cauſſam vix in alia re, quam in auctoritatis praeiudicio quaerendam putamus, qua Romani falſa Graecae eruditionis opinione decepti, cum, ſe ad eorum perfectionem, qui ſectarum auctores fuerant, pertingere poſſe deſperarent, ſatis

y) Paſſim eius mentionem iniicit, de fin. L. I. de div. L. II. Tuſc. Qq. L. III. conf. FR. FABRIC. ad an. 62. p. 316.

z) Dicemus ea de re infra Tomo III. Loca Auguſtini notantur Act. philoſoph. Vol. II. p. 462. ſeqq. conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 151.

a) Vid. dicta not. (*n*. p. 44.) add. FABR. l. c. T. I. p. 127. T. II. p. 145. ſeqq. vtrum alios hac de re ſcriptores antecelluerit, quod BOECLERO placet, Comm. de Script. p. 42. ex eo iudicari poteſt, quod Platonis exemplum ſecutus eſt.

b) Partitionem eorum recenſet SERVIVS ad Georg. L. I. conf. FABRIC. T. II. p. 151.

c) ADAMI BVRSII Dialectica Ciceronis prodiit Zamoſcii 1604. 4.

d) Oſtendit id STVRMIVS in Inſtit. dialect. conf. FABRIC. T. II. pag. 168. STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 2. §. 13. p. 432.

e) Paſſim hac de re more ſuo gloriatur Cicero. Bene vero de noſtra aetate meruit vir doctus, qui ſub PLEXIACI nomine latere voluit, Lexiconque philoſophicum Hag. Com. 1716. edidit, in quo terminos philoſophiae technicos ordine expoſuit verbis Ciceronis, altera vero parte barbaras Scholaſticorum voces et nomina Ciceronianis commutauit: quam quoque partem Gloſſario nouo Latinitatis adiecit B. SIG. IAC. APINVS Norimb. 1728. 8.

f) Vid. HIERONYM. prooem. in Qq. Ebr. T. IV. opp. p. 90. IAC. THOMASIVS de plag. lit. §. 392. p. 171.

g) PLINIVS in praef. Hiſt. nat.

h) Exempla complura Tomo I. attulimus, conf. R. SIMON, cuius verba adducit STOLLIVS Hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 55. p. 370.

i) Pertinent huc praeter laudatos IASONIS DE NORES Nobilis Cyprii breuis et diſtincta inſtitutio in Ciceronis philoſophiam de vita et moribus Pat. 1597. 12. BVSCHERI ethica Ciceroniana, TREVNERI et HAVERVNGII diſſ. de theologia Ciceronis aliique. Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 148. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. H. HENR. DODWELL. Apologia Script. philoſoph. Cicer. quam Anglicae verſioni librorum de finibus praefixit SAM. PARCKERVS Lond. 1702. 8.

ſatis ſuis deſideriis fieri crediderunt, ſi in illorum ſententiam pedibus irent. Qua ratione deuicta a Romanis Graecia ingeniorum Romanorum euaſit victrix, victoresque inſolito prorſus more in deuictorum tranſiuere mores et placita.

II. Sed et hoc ex ſuperioribus repetendum eſt, rationem philoſophiae Academicae, qualem poſt Arceſilaum, Carneades, et qui hunc ſuo modo ſecutus eſt, Philo, tradidere, quaue de nulla quidem re certi quid ſtatutum, probabiliter tamen in vtramque partem de argumento quouis diſputatum eſt, non iis tantum mire placuiſſe, quibus ſectarum Graecarum diuortia et inſignes contentiones oculos aperiebant, vt quam infirma pleraque eſſent, quae ab iis afferebantur, peruiderent: ſed et calculum eorum meruiſſe, qui in foro et republica eloquentia ſua et orationibus forenſibus cauſſisque dicundis inclareſcere, ſicque ad honores eniti contendebant, quosque mire iſta philoſophia in inueniendis argumentis fuiſſe foecundos exempla complura docent. Vtramque rationem apud Ciceronem ad amplectendam Academiae mediae philoſophiam plurimum valuiſſe, ſupra ipſius teſtimoniis euicimus. [k]

III. Acceſſit vero et hoc, quod plurimum momenti in philoſophiae ſtudio habuit apud Ciceronem, nempe incidiſſe eum admodum adoleſcentem in eiusmodi Academicae philoſophiae doctorem, Philonem, qui exoſam philoſophandi rationem, quae Arceſilaum inuidia cumulauit, ita emendauit, vt modeſtius et humano ingenio conuenienter magis ratiocinari videretur. [l] Qua de re ea repetenda ſunt, quae *Tomo primo* diximus.

IV. Patet tamen ex adducta quoque Ciceronis hiſtoria, non adeo deſipuiſſe Ciceronem, vt reliquarum ſectarum doctrinam prorſus repudiaret, ſed totius potius Graecae philoſophiae campum fuiſſe emenſum. [m] Luculenter id docent diſertiſſimi Academicarum et Tuſculanarum quaeſtionum de finibus item et de natura Deorum dialogi, libri item de officiis, in quibus non Academicae tantum doctrinae ſummam propoſuit, ſed Platonicae, Stoicae, Peripateticae, Epicureae quoque philoſophiae placita mira facundia illuſtrauit: ita tamen, vt nulli calculum adiiceret, niſi Academica ratione ductus, poſſe hunc in modum probabiliter de iſtis rebus diſputari. Pleraque vero eo potiſſimum fine adhibuit, vt in refutandis illis ingenium oſtentaret, ſeque nullam eruditionis partem latuiſſe oſtenderet. [n]

V. Etſi vero nullam ſectam, ex Graecis Cicero probabat praeter Academicam, certum tamen eſt, eum vni magis fauiſſe, quam alteri. Et Stoicam quidem ſectam in iis, quae ad iuris rationem et reipublicae conſtitutionem pertinebant, ipſi vehementer placuiſſe, ipſe ad filium ſcribens [o] non

k) Notabilis imprimis locus in paradoxorum praefatione, et prooemio etiam librorum de officiis, vbi philoſophiam eloquentiae cauſſa didiciſſe fatetur.

l) Et haec quoque ratio fuit, cur ei Philo magis probaretur, quam Antiochus, quem ſine ratione veterem Academiam reuocare et Stoicis conciliare credebat.

m) Vid. de orat. c. 30. conf. MACROB. in Somn. Scip. L. I. c. 27. L. II. c. 17.

n) Obiectum hoc Ciceroni in declamatione, quae SALLVSTIO tribui ſolet.

o) De officiis L. I. c. 2.

non negat, ita tamen vt *eos, in doctrina de officiis ſecutus ſit non vt interpretes, ſed, vt ſe ſolere* ait, *e fontibus, eorum iudicio arbitrioque ſuo, quantum quoque modo viſum erat, hauriens.* Platonem vero magni feciſſe, praecipue in iis, quae ad naturae contemplationem pertinent, et ipſe faſſus eſt, [p] et ſuſcepta Timaei interpretatione prodidit. Cumque in morali quoque philoſophia Peripatetica a Socraticis et Platonicis non multum diſſidentia crederet, [q] non plane ab eorum praeceptionibus in doctrina de officiis abiit, licet alibi minus huius ſectae, quam aliorum, habuerit rationem. A nulla tamen ſecta magis abhorruit, quam ab Epicurea, quamuis eius doctrinam omnium primam didiciſſet, et haberet amicos cariſſimos, qui huic ſectae adhaerebant. Cuius rei exempla per omnia quidem eius ſcripta philoſophica deprehenduntur, maxime vero ſecundo, quem *de finibus* ſcripſit, libro. Quod ſectae Epicureae odium tantum fuiſſe, vt contra veritatem Epicurum calumniis oneraret, in Epicureae ſectae hiſtoria *tomo primo* manifeſtum fecimus. Quod qua potiſſimum ratione inductus fecerit, ipſe haud obſcure prodit, cauſſatus, [r] *recubantem in hortulis molliter et delicatule nos avocare Epicurum a roſtris, a iudiciis, a curia.*

VI. His ex Ciceronis hiſtoria praemiſſis, dubitandum amplius non eſt, fuiſſe Ciceronem ex eorum Academicorum genere, qui poſt Carneadem et Clitomachum, Philonem ſequebantur viderique volebant aptius humanoque intellectui conuenientius philoſophari, admittendo in aſſerta humanae cognitionis incertitudine probabilitatem vel maiorem vel minorem, quam ſequi queamus. Qua de re ita diſſerit ipſe: [s] *Non ſumus ii, quorum vagetur animus errore nec habeat vnquam, quid ſequatur; quae enim eſſet iſta mens, vel quae vita potius, non ſolum diſputandi, ſed etiam viuendi ratione ſublata? Nos autem, vt caeteri, qui alia certa, incerta alia dicunt, ſic ab his diſſentientes alia probabilia, contra alia improbabilia eſſe dicimus.* Male itaque et praeter rem LACTANTIVM [t] reprehendit HORNIVS [u] ſcribentem: *Cedo Cicero quid didiceris, aut in qua ſecta veritatem deprehenderis? In Academia ſcilicet, quam ſecutus es, quam probaſti? At haec nihil docet, niſi vt ſcias, te nihil ſcire.* Putat enim Academicum ſe dixiſſe, non quod etiam illis vbique ſe addixiſſet, ſed quod prae caeteris eorum libertatem probaret et ea vteretur. Qua in re mire fallitur Hornius. Non enim illo in philoſophiam animo fuit Cicero, vt ſectariam philoſophiam improbaret, quod ille putat, ſed Academicam ſectam ea ratione, quam inſtituit Carneades, ſecuti ſunt Clitomachus et Philo, amplexus eſt, vt et ipſe nihil ſciri, id eſt indubitatis rationibus aſſeri poſſe contenderet, probabilitatem tamen ſequeretur, quam reiecit Academia media ab Arceſilao inſtituta. Hanc probabilitatem ſecutus quaedam ex Platonis atque Stoicorum placitis ſibi non diſplicere, manifeſtum fecit, cuius ea potiſſimum

p) Tuſc. Qq. L. I. c. 21. conf. HORNIVS hiſt. philoſ. L. IV. c. 5. p. 248. et quos nominat.

q) De offic. L. I. c. 3.

r) De orator. L. III. conf. GASSENDVS de vita Epicuri L. III. c. 6. p. m. 97. ſeq.

s) De officiis L. II. c. 2. conf. Tuſc. Qq. L. II. c. 2. L. IV. c. 4.

t) L. III. c. 14.

u) Hiſtor. philoſ. L. IV. c. 5. p. 249.

tiſſimum cauſſa fuiſſe videtur, quod per tempus aliquod Antiochum Aſcalonitam audiuit, quem Academiae ſtudioſis Platonem et Zenonem commendaſſe conſtat. Patetque Ciceronis ſcripta philoſophica attente legenti, eum, cum de veris philoſophiae fundamentis incertus haereret, ad ſyncretismum philoſophicum, qualem inſtituit [x] Antiochus, valde fuiſſe pronum. Certe non Stoica tantum, ſed et peripatetica ſuis placitis finitima eſſe contendit.

VII. Cauſſam cur hanc potiſſimum philoſophandi viam Cicero ingreſſus ſit, praeter ſcopum ſe foro parandi, recte in ingenii eius charactere quaeſiueris. Quod vt imaginationis magis foecunditate quam iudicii acie valuiſſe, ſupra obſeruatum eſt, ita mirum non eſt, Ciceronem ad inueniendas magis probabiles rationes et diſputandum in vtramque partem, quam ad diiudicandum ſyſtematum nexum natura et procliuem et aptum, Academicae philoſophiae nomen dediſſe. Vbique etiam in ſcriptis eius philoſophicis haec ingenii Ciceroniani indoles ſe prodit. Videas enim viuis quidem coloribus et verborum eximio quodam delectu depingi philoſophorum opiniones, afferri rationes in contrarium cauſſamque, vt ſolent oratores, etiam in Academia, in Tuſculo, aliisque eruditorum congreſſibus, ornari, rationum vero pondera nec ad trutinam examinari, nec ex certis principiis deduci concluſiones, nec ſyſtematis nexum et quaſi vincula exhiberi, ſicque male multa cohaerere, dicique, quae examen non ſuſtinent. [y] Quae licet talia non ſint, vt inter philoſophaſtros Cicero, AVGVSTINO [z] praeeunte reiici, vel e philoſophorum plane albo deleri mereatur, quod recentiori quoque tempore viris quibusdam doctis [a] placuit: aperta tamen demonſtratione euincunt, longe errare eos, qui in philoſophia multum eum valuiſſe contendunt, [b] longius abeſſe a vero, qui in philoſophia magis praeſtitiſſe, quam in dicendi arte et regenda republica ineptiunt. [c] Rectius, Cl. HEVMANNVS, [d] qui inter ſedulos magis philoſophorum diſcipulos, quam inter philoſophos primi ordinis collocare eum iubet.

§. XIX. Ex adductis hactenus manifeſtum eſſe putamus, fruſtra a nobis poſtulari, vt philoſophiam Ciceronis, morem noſtrum et inſtitutum ſequentes breuiter delineemus, licet ſcriptorum eius philoſophicorum nobis ſat magna ſuperſit copia. Academicum enim philoſophandi genus ſecutus, proprium doctrinae ſyſtema non condidit, ſed vel aliarum ſectarum placita oppugnauit, vel vbi aſſerendum quoque dogma quoddam erat, ex Graecorum ſectis eam opinionem elegit, quam reliquis probabilius diſputari

Summa philoſophiae Ciceronis.

x) De offic. L. I. c. 2.

y) Indubitatis hoc rationibus et exemplis ex Ciceronis Scriptis petitis demonſtrauit doctiſſimus HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. II. p. 441. ſeqq.

z) De Civ. Dei L. II. c. 27. id quod tamen eo minus mirandum, quo magis Auguſtinus Academicos odio proſecutus libros ſuos contra Academicos Ciceroni oppoſuit.

a) Pomponatii et Ionſii iudicia vide Act. phil. l. c. vterque Ciceroni fuit infenſior, quod Peripateticus non eſſet. Similiter Campanella, cuius ſententiam Act. phil. Vol. I. p. 566. exhibent. Ita et SCALIGER, Scalig. prim. p. m. 49. Alios nominat HORN. l. c. p. 246.

b) Indicauimus eos §. XV. not. q.

c) Auctor gallus Hiſtor. crit. philoſ. T. III. p. 32.

d) Act. phil. l. c. p. 459.

ri posse, comtiusque ornari putabat. Et in naturalibus quidem, si Platonicae physiologiae praecepta ex *Timaeo* Latino sermone expressa, quaeque *in Somnio Scipionis* Platonice scripsit, excipias, plane nihil, quod Academicum non esset, et non euertendis dogmaticorum opinionibus aptum, Cicero attulit. Aliter tamen in moralibus, vbi non Carneadeam tantum disputandi, et oppugnandi sectas Graecorum fere omnes rationem tenuit, sed et Panaetium aliosque Stoicos secutus de officiis quaedam dogmatice praecepit. Quorum dare tamen compendium [e] eo minus necesse putamus, quo magis ea a Stoicorum doctrina suo loco fuse a nobis enarrata non abeunt, sed ordinem tantum sequuntur nouum, acroamaticam tractandi rationem non diligenter et accurate satis tenentem, et Peripatetica quaedam sine necessitate interdum miscentem. Theologiae vero Ciceronianae enarrare capita impossibile putamus, eo quod de natura Deorum et de diuinatione disputando a declaranda sua sententia abstinens in eo tantum versatus sit, vt omnium sectarum de Diis placita euerteret. Ex quibus, vt hoc coronidis loco addamus, etiam de atheismo Ciceronis quaestio decidenda est, quem qui ei obiiciunt, [f] vel practicam impietatem vrgent, de qua tamen non quaeritur, vel obiectionum contra doctrinam de Deo Academicarum malignitatem et pericula respiciunt. Quae licet negari nequeant, nondum tamen Ciceronem atheorum albo adscribunt: cum istae quidem disputationes nudam obiectionum contra theologiam receptam recensionem exhibeant. qua Cicero non suam de Diis mentem explicuit, sed quid Academici dogmaticis obiiciant, exhibuit. Tacemus, si etiam supponamus, Ciceronem in his quoque ex animo cum Academicis fecisse, esse haec opposita theologiae gentili, et imprimis iactantiae dogmaticorum, qui cum insana et absurda multa de Diis fuissent commenti, istis Academicorum telis obruebantur. Addendum his, Ciceronem certitudinem quidem doctrinae philosophorum de diuinis denegare, non vero probabilitatem, quam tamen vnam in philosophia sequendam esse cum Philone suo contendebat. Non sustulisse enim argumentis, quae pro asserenda DEI existentia philosophi attulerunt, probabilitatem, ex primo *de natura Deorum* libro patet, etsi negari nequeat, non valuisse Ciceronem tanto iudicii robore, vt contra Academicorum obiectiones veritates has in tuto ponere posset, vnde non magnopere viris doctis refragamur, qui non satis certum in tanto dogmate haesisse Ciceronem queruntur. [g] Quae vero ita Academico disputauit more, ea ad ipsius doctrinae speculationem, non ad cultum practicum pertinent. In eo enim more Academicis et Scepticis communi patria instituta moresque secutus est. [h]

Cicero an atheus?

Stoicae sectae asseclae inter Romanos.

§. XX. Stoicam philosophiam non minus illustres sectatores fuisse nactam, ex iis intelligere est, quae supra de Iure consultorum apud Romanos

e) Qui illud desiderat, in Cel. STOLLII hist. phil. mor. gent. §. 177. p. 311. seqq. inueniet, quae sitim extinguent.

f) Nominat eos REIMMANNVS hist. ath. c. XXXVIII. §. 3. p. 273. quem vide.

g) BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. BVDDEVS thes. de atheismo c. I. §. 22.

h) Vid. Lib. III. de natura Deor.

manos ſtudio erga hanc ſectam diximus. Doctrina enim de officiis, ſpinoſo licet, et ſi verum fatendum, cerebrino magis, quam vero, fundamento ſuperſtructa, in ſe tamen reipublicae moderandae, iurique dicundo erat aptiſſima; quemadmodum et dialecticam Stoicam commodiſſimam iuris interpretibus viſam fuiſſe, ſupra obſeruauimus. Traxit haec ad rempublicam facilis philoſophiae Stoicae applicatio alios quoque viros magnos, qui ad eius clauum ſedebant in partes, qui impenſo ſtudio hanc ſectam proſecuti ſunt. Inter quos Q. Lucilius Balbus CICERONE teſte [i], tantos habuit progreſſus in Stoicis, vt cum excellentibus in eo genere Graecis compararetur: quae cauſſa fuit, cur in doctiſſimis *de natura Deorum* dialogis Stoicae theologiae partes ei defendendas tribuerit. Hi tamen plerique cum eo tantum fine Stoicam diſciplinam didicerint, vt et verbis et factis Stoicis reipublicae adeſſent, non vero, ut Stoicam ſectam amplificarent, philoſophosque ex porticu ſe praeſtarent, omittendi hic ſunt, et inter illuſtres Romanae reipublicae exſpirantis viros collocandi. Vnum Catonem, quem minorem vocant, deſcribemus, qui et nomine & re Stoicum ſe praeſtitit philoſophum.

§. XXI. CATONIS, qui, vt a proauo, de quo ſupra, diſtinguatur, minor, et VTICENSIS, a loco vbi illuſtri morte extinctus eſt, vocari ſolet, vitam laudesque ex veteribus enarrauerunt Munatius, qui ex familiaribus eius fuit, et qui huius memoriis vſus eſt, Thraſeas, quae tamen ſcripta hodie deſideramus. Quemadmodum laudes quoque Catonis a Cicerone praedicatas, quique iis a Iulio Caeſare oppoſiti erant Anti-Catones [k] temporis nobis iniuria eripuit. Vita itaque magni viri, qui immortale ſibi nomen philoſophia virtuteque Stoica peperit, cum ex Romanae hiſtoriae ſcriptoribus, imprimis ex ſcriptis Ciceronis, qui magna eum admiratione proſecutus eſt, colligenda, tum audiendus PLVTARCHVS eſt, qui eam more ſuo ſtrictim quidem, ſed eleganter expoſuit [l]. Attendendum vero nobis, non Romanam, ſed philoſophicam hiſtoriam ſcribentibus ad eas praecipue vitae circumſtantias eſt, quae ingenium eius philoſophicum, Stoicaeque philoſophiae indolem, qualem vita et actionibus ſuis expreſſit, concernunt. Quae vbi recte ponderantur, fatendum, in tota Stoicae ſectae hiſtoria non occurrere, qui Stoicam virtutem illuſtribus vitae actionibus tantopere expreſſerit, ſic vt non homines tantum Stoicos, ſcholae natos, Zenonem, Chryſippum, Panaetium, ſed et in aula Stoica praecepta ſequentes, Senecam, et Antoninum imperatorem longe ſuperauerit. Id quod CICERO [m] agnouit, qui perfecti eum Stoici laude mactat, et vidit LVCANVS [n], qui eleganter de eo: *Cato minor.*

Hi mores, haec duri immota Catonis
Secta fuit, ſeruare modum, finemque tenere,
Naturamque ſequi, patriaeque impendere vitam,

 Nec

i) De nat. Deor. L. I. c. 4. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. XXXIII. p. 172. qui in alienis hic totus vagatur, ne nihil dixiſſe videatur.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26. 172.

l) In vitis parallelis T. V. Opp. p. m. 590.

m) Praefat. paradox. n) L. II. v. 385. ſeqq.

Nec ſibi, ſed toti genitum ſe credere mundo.
Huic epulae, viciſſe famem, magnique penates
Summouiſſe hiemem tecto; pretioſaque veſtis
Hirtam membra ſuper Romani more quiritis
Induxiſſe togam: venerisque huic maximus vſus
Progenies: vrbi pater eſt, vrbique maritus:
Iuſtitiae cultor, rigidi ſeruator honeſti,
In commune bonus: nullosque Catonis in actus
Subrepſit, partemque tulit ſibi nata voluptas.

Quibus verſiculis Stoicam virtutem tam accuratis depinxit coloribus, vt, qui Stoicum non agnoſcat, in eius ſectae hiſtoria peregrinus merito videatur hoſpes.

Catonis vita. §. XXII. Genere natus eſt Cato illuſtri et in republica pariter atque inter eruditos magni nominis. Proauum enim magna vixiſſe Romae gloria, et auſtera virtute Graecae philoſophiae initiis reſtitiſſe ſupra narrauimus. Auus noſtri M. Cato libro *de iuris diſciplina* eruditionis dedit ſpecimen, pater Marcus orationibus ſcriptis inclaruit [o]. Quem cum praematura morte amiſiſſet, parentibus orbus vna cum fratre Caepione, ſorore germana Porcia, et uterina Seruilia [p], apud Liuium Druſum auunculum ſuum, qui vir, ſumma praeditus facundia, morumque probitate et animi magnitudine, tum in republica principatum obtinebat, educatus eſt. Tale vero temperamentum animique Catoni indoles obtigit, qua ad Stoicam philoſophiam natus quaſi videbatur. Teſte enim PLVTARCHO [q] ſtatim a puero voce, vultu, adeoque inter ludendum etiam, ingenium rigidum atque immobile conſtansque in omni re prae ſe tulit. Nam et vis perficiendi ei, quae inſtituiſſet, maior, quam pro aetate, affuit, at adulatoribus difficilem ſe aſperumque praebens, magis adhuc terrentibus obſiſtebat. Riſus ita difficulter ei mouebatur, vt perraro ad leuem etiam riſum vultum remitteret: haud facile ad iram prolabebatur, iratus placari aegre poterat. Cuius exempla non PLVTARCHVS tantum narrat, ſed VALERIVS MAXIMVS [r] quoque exhibet, qui videndi. Non audiendus itaque eſt CICERO [s], qui hanc morum ſeueritatem Stoicae tantum diſciplinae tribuit, quae nunquam tantopere illam effeciſſet, niſi animi indoles natura auſterior acceſſiſſet. Cum ſe ad diſcendum contuliſſet, tardus fuit ad percipiendum; quae autem percepiſſet ea firmiter memoria retinebat. Monet etiam PLVTARCHVS [t] Catoni, vt difficilius diſceret, in cauſſa fuiſſe incredulitatem. Eum enim obtemperaſſe quidem omnibus in rebus paedagogo, ſingulorum tamen cauſſas ex eo quaeſiuiſſe: habu-

o) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 26.

p) Vtramque moribus fratri diſſimilem prorſus impudicitia extrema corruptam vixiſſe, notat PLVTARCHVS p. 607. Seruilia enim Iulii Caeſaris amoribus obſequens, Brutum ex eo genuiſſe dicebatur. Altera, quam Lucullus in matrimonio habuit, cum eum vnius prolis patrem feciſſet, ob impudicitiam domo eiecta eſt. Sed nec ipſa Catonis vxor Attilia eius criminis pura fuit. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcie, not. A. p. 791.

q) p. 592.

r) L. III. c. 1.

s) Orat. pro Muraena c. 29.

t) loc. cit.

habuisse vero paedagogum Sarpedonem, verbis, quam verberibus promtiorem. Cum vero et praeceptor ei obtigisset prudens, et indoles animi erectior atque excitatior, non potuit non mature ad excelsa quaeuis formari Catonis ingenium, quod imperterritam constantiam, patriaeque amorem etiam in pueritia spirauit, cuius aliquot exempla valde iucunda PLVTARCHVS [w] memorat, qui fratrem quoque Caepionem tenerrime amauisse, semperque cum eo fuisse, vnguento tamen eo vtente, respuisse, ob vitam accuratam et seueram, monet. Flamen Apollinis creatus diuisa paterna haereditate a fratre migrauit, victusque ratione ad maiorem etiam, pristina, frugalitatem conuersa Antipatrum Tyrium, [x] Stoica ex secta philosophum, socium sibi asciuit, morali potissimum et ciuili doctrinae intentus. Cum autem ad omne virtutum genus quasi numine afflatus ferretur, eam tamen honesti partem, quae in iustitia conspicitur, nulla aequitatis aut gratiae respectu inflexa prae reliquis sectatus est, qua in re Zenonis aemulum eum sententias Stoicas non disputandi, vt magna pars, sed viuendi caussa arripuisse, et magna seueritate expressisse CICERO [y] in iudicio testatus est. Instrumentum porro, vt pergit PLVTARCHVS, orationis, quo ad populum vti posset, exercitatione sibi parauit, neque tamen apud alios declamauit, vel declamantes audiuit. Orationis vero imaginem consecutus animi indoli naturaeque suae conformem, et Stoica disciplina dignam, magnam sibi admirationem eius peperit, quae inuitum eum in forum produxit. erat enim in oratione nihil noui, nihil ad elegantiam compositi, sed recta omnia et plana, atque aspera: gratia quoque animos auditorum concilians breuitati aderat, voluptatemque aliquam et risum ciuilem, admixta ingenii eius indicia, et per orationem sparsa, mouebant. Vox autem ea erat, quae satis ab vniuerso populo exaudiri posset, eius vero intentio visque inexhausta [z]. Sed et corporis exercitatio talis fuit, quae Stoicum, viuendo magis, quam dicendo philosophantem decebat. Illud enim exercitationibus validis assuefaciebat ad perferendum aestum, et niuem nudo capite, iterque pedibus omni tempore anni faciendum absque vehiculo: vitae etiam et studiorum rationem diuersam sibi ab ea, quae vulgo tum obtinebat, tenendam ratus, purpura reliquis probata reiecta, nigra veste ipse vsus est, saepe etiam nudis pedibus et sine tunica post prandium in publicum prodiit, non gloriae venandae studio, sed adsuefaciens se, ne cuius ipsum rei, nisi turpis, puderet, reliquas infamias contemneret, sic vt facile in hoc quoque genuinum Zenonianae austeritatis imitatorem agnoscas. In bello ciuili Gellio duci se adiunxit vltro

 pro-

w) p. 594.

x) Non confundendus hic Antipater Stoicus, cum alio eius nominis eidem quoque sectae addicto, qui Tarsensis fuit, vt Tom. I. L. III. c. 9. monitum. Sed diuersus quoque fuit ab alio, qui et ipse Tyrius fuit, quem Athenis docuisse et obiisse tradit CICERO de officiis L. II. c. 24. Hic enim in domo Catonis mansit, aetate quoque illo paulo superior, qui post Panaetium Romae fuit. Vnde deferendum putamus DIONYS. GODOFREDVM ad l. c. Cicer. et I. G. OLEARIVM ad STANLEII Histor. philos. P. VII. p. 655. qui eundem fuisse coniiciunt.

y) Orat. pro Muraena c. 29. Conf. PLVT. p. 622.

z) PLVT. l. c. p. 595. Exemplum orationis Catonianae habes apud CICER. fam. Lib. XV. ep. 5.

propter fratrem, qui in eo tribunus militum militabat, et inter magnam militum luxuriam modestiam suam, fortitudinem audaciamque prudentiae coniunctam summa cum ducis laude expressit, honores et praemia, quae ipsi decernebantur, detrectauit. Tribunus militum factus et in Macedoniam missus Stoicae virtutis exemplum militibus praeiuit, equitantibus seruis pedes incessit, inque iis, quae aliis imperasset, ipse elaborauit, habituque, victu et incessu militum, quam ducum, similior, moribus vero, animi magnitudine, facundia ducibus omnibus superior [a]. Eo loco, cum inaudiuisset de Athenodoro [b] cui Cordylioni cognomentum fuit, virum illum Stoica disciplina illustrem, regum principumque familiaritatem subterfugisse, senemque iam apud Pergamum degere, eum sibi adsciscendum ratus, cum scribendo aut mittendo profuturum se desperaret, ipse ad eum in Asiam nauigauit, sperans fore, vt suis dotibus animoque vinci et in consuetudinem pertrahi posset. Congressus cum homine peruicit, et in castra eum deduxit, secumque tanquam magnam nactus praedam, habuit. Sub idem tempus mortuo iam fratri Caepioni grauissimo naufragii periculo ereptus superuenit, et quod in Catone mireris, grauius, quam philosophum Stoicum decebat, eum casum tulit, dolorem non lachrymis tantum et cadaueris amplexibus, sed et sumtibus sepulturae et monumenti magnificentia testatus [c]. Adeo difficile est viris etiam maximis et animi indole atque disciplina adiutis naturam, quod Stoici poscebant, vincere. Defunctus tribunatu cum statuisset, antequam ad rempublicam accederet, Asiam peruagari, regionum, morum, institutorum, et quae alia essent memoria et obseruatione digna, contemplandorum caussa, peregrinationem ita instituit, vt Stoicae disciplinae etiam cum decori neglectu videretur obseruantissimus, adeo vt pro abiecto et humilis animi homine interdum haberetur [d]. Romam reuersus aut Athenodoro, aut in foro amicis operam dedit. Quaesturam autem, cuius petendae tempus appetierat, non ante ambiit, quam leges quaestorias legisset, singula ex peritis esset percontatus, et eius magistratus ius animo quasi informasset. Quaestor vero

a) Ibid.

b) Non confundendum esse hunc Athenodorum Cordylionem, cum Athenodoro Solensi, et cum alio, eiusdem nominis, qui Augusti praeceptor fuit, supra T. I. Lib. III. c. 9. monuimus. Fuit vero Athenodorus Cordylio Tarsensis, refertque LAERTIVS L. VII. f. 34. cum Pergamenae ei bibliothecae cura esset commissa, erasisse eum ex Stoicorum libris quae male dicta essent a Stoicis, eo vero deprehenso et periclitante iterum esse inserta atque restituta. Quae male de Athenodoro Augusti tempore viuente intelligit ALDOBRANDINVS ad h. l. eo enim tempore Pergamenae bibliothecae iam Romam erant translatae, teste PLVTARCHO l. c. p. 597. et STRABONE L. XIV. p. 674. Recte itaque LIPSIVS Manud. in phil. Stoic. L. I. diss. 12. p. m. 71. coniecit, hunc Athenodorum, qui bibliothecae Pergamenae praefuit, esse Cordylionem. Qui tamen in eo fallitur, quod hanc caussam fuisse putat, cur facilior Catoni fuerit abducenti. PLVTARCHO enim l. c. teste regum et principum contubernia subterfugit, quae facile potuisset obtinere, si Pergameni muneris fastidium eum cepisset. Cordylionem vero fuisse, qui Pergami bibliothecae praefuit, FABRICIO quoque placuit Bibl. Graec. Vol. II. p. 391. Pergamenae vero bibliothecae a Pergami regibus, praesertim ab Eumene, STRABONE L. XIII. teste constructae et ab Antonio in gratiam Cleopatrae Alexandrinae illatae, vt habet PLVT. in Anton. T. VI. p. m. 151. historiam vide apud scriptores de biblioth. I. LIPS. de bibl. c. 4. IO. LOMAIER. de bibl. c. 5. p. 76. MONTFAVCON palaeogr. Gr. p. 16. 17. aliosque.

c) PLVTARCH. p. 598.

d) Ibid. p. 599.

vero conſtitutus multa, quae iuſtitiam reique publicae ſalutem aliter poſcere putabat, mutauit, animum rationemque eo magiſtratu hactenus male corrupto, dignam primus attulit, maximamque ob virtutem exiſtimationem meruit, quod iuſtitia et temperantia omnes antecellere Romanos crederetur [e]. Eandem vero rationem quoque defunctus quaeſtura tenuit. Primus in ſenatum veniebat, diſcedebat vltimus, ſaepe reliquis tardius venientibus libro togam praetendens legebat [f], non opum ſtudio, non gloriae, non fortuito caſu ad tractandas res delatus ſed conſilio, quod hoc boni viri officium eſſe putaret, intentiorem ſe reipublicae, quam apem melli eſſe debere cenſebat, ſicque in republica auctoritatem et exiſtimationem conſequebatur maximam. Solutus republica acceptis libris et philoſophis in Lucaniam profectus eſt, vbi praedia habebat otio liberali maxime apta: ob Metellum tamen, quem reipublicae noxium ciuitatique metuendum nouerat, vt peſtilentiſſima conſilia euerteret, breui Romam reuerſus eſt, et tribunatum plebis petiit, vt reſiſtendi ei facultatem haberet. Quo in officio quam praeſtiterit iuſtitiam et fidem, quem candorem, magnanimitatem et bonitatem, in Muraenae potiſſimum ambitus accuſati cauſſa oſtendit, in qua tamen Stoica eius virtus a Cicerone, qui Conſul Muraenae patrocinatus erat, iocis traducta eſt illiberaliter [g]. Quod tamen Cato, qui iuris defendendi cauſſa ſe terribilem et durum in foro praebebat, adeo humane beneuoleque tulit, vt ſemper eum Cicero impenſe coleret, cui etiam in ſupprimenda Catilinari coniuratione ſtrenuus adfuit [h]. Cumque eo tempore ciuitas tota turbis miſceretur, et potentiorum factionibus reipublicae euertendae conſilia non ſemel caperentur, tanto animo, Marcello, Pompeio, Caeſari aliisque, qui peſſundare libertatem cogitabant, tamque infracto virtutis robore reſtitit, vt, licet non familiae tantum, ſed et ſuam ſalutem obiici maximis videret periculis, a recta tamen via nunquam receſſerit, neque prodere patriam in animum inducere potuerit, qua de re cum in hiſtoria reipublicae Romanae, amiſſa libertate in paucorum dominatum degenerantis tractari ſoleat [i], eam hic ſilentio praeterimus. Certe vnus dignus Cato viſus eſt SENECAE [k], cuius vultum habitumque aſſignet *viro forti*, *cum altius nemo ingredi potuerit*, *quam qui ſimul contra Caeſarem Pompeiumque ſe ſuſtulit*, *et aliis Caeſarianas opes aliis Pompeianas fouentibus*, *vtrumque prouocauit*, *oſtenditque aliquas eſſe reipublicae partes.* Imprimis mirantur horum temporum ſcriptores prudentiam acutiſſime cernentem, et futurorum quam maxime prouidam [l], atque e duobus malis, quod tolerabilius eſſet eligentem, qua ductus, Pompeium ſine collega Conſulem eſſe creandum ſenatui perſuaſit, vt Caeſarianam potentiam, quam reipublicae libertati exitio eſſe videbat, infringeret. Quae cauſſa quoque fuit, cur Pompeii partes

e) Ibid. p. 601.

f) Ibid. p. 605. Conf. CICERO praef. paradox. fam. L. XV. ep. 5.

g) Vid. Or. pro Muraena c. 29.

h) PLVTARCH. p. 606.

i) Videndi Romanae hiſtoriae ſcriptores VELLEIVS, FLORVS, DIO, PLVTARCHVS aliique.

k) Epiſt. 95. conf. ep. 14.

l) Exempla ſunt apud PLVT. p. 620. 626.

partes ſecutus, cum Caeſar exercitum Romam verſus duceret, ei Romam relinquenti, quod cauſſam meliorem haberet, fugae comitem ſe dederit, ſorteque nactus Siciliam prouinciam exercitui praefecerit, res Pompeii, quantum poſſet, adiuturus. Quem tamen cum Italia exceſſiſſe, et Dyrrhachii caſtra habere comperiſſet, tantae fatorum peruerſitati in cauſſa, quam credebat, meliori et iuſta, contra philoſophiae ſuae praecepta indignatus, magnam dixit eſſe rerum diuinarum inconſtantiam atque obſcuritatem [m]. Sicilia itaque relicta ad Pompeium ſe contulit, ſperans fore, vt pace inter duos reipublicae procos inita extremis cladibus ea eriperetur. Qui tamen cum Catonis propoſitum ſentiret, quo die Caeſarem viciſſent, omni dominatu patriam liberare cogitantis, diffidere illi coepit. Nec tamen a recta via diſceſſit Cato, ſed ad pugnam ad Dyrrhachium, de libertate, virtute, morte et gloria orationem ad milites ex philoſophia depromtam habens languentes ad ſummam alacritatem erexit, in pugna tamen ciues multos et bonos a ſe mutuo caeſos videns, peſtiferam hominum et infelicem ambitionem deplorauit [n]. Poſt pugnam Pharſalicam, quae Pompeium ſpe ſua totum deiecit cauſſae eius, quantum potuit, adfuit, et in Aegyptum aufugiſſe coniiciens eo cum exercitu ſoluit, et a filio Pompeii necatum patrem audiens, cum in peregrina regione omnes eſſent deſerti, imperium accepit, et in maxima hiemis inclementia agmen pedes ducens ad Iubam cum exercitu profectus eſt, vbi Scipioni in Africa duci imperium conceſſit; ipſe Vticam cuſtodiendam in ſe recepit. Etſi vero, quod conſiliis ſuis Scipio non obtemperaſſet, Cato de euentu belli ſe nihil boni ſperare poſſe videbat, euentu quoque vaticinium comprobante, cum magno apud Thapſum commiſſo praelio res ſociorum plane euerterentur: tantam tamen in publico luctu et metu virtutem animi oſtendit, vt et terrorem ſiſteret, et ſenatu coacto de ſalute communi deliberaret, et conſilia optima atque ſalubria ſuggereret, et perſuaderet omnibus, vt ſe malle parendo huic duci occumbere, quam prodita tam inſigni eius virtute ſupereſſe ſignificarent [o]. Quae vero promiſſa cum extremus ſubito ex animo eieciſſet pauor, a ſuis deſertus eſt. Qui tamen nec a fide ſua quicquam remiſit, et cum de ſalute reipublicae deſperaret, Stoicae philoſophiae praecepta ſecutus, emigrandum ſibi ex hac vita eſſe ſtatuit. Dimiſſis itaque quos ſecum habebat, vt fuga ſibi conſulerent, balneum ingreſſus eſt et coenam; poſt coenam compotatio perelegans atque erudita fuit, vno poſt alterum ex praeſentibus, (aderant vero ſocii et Vticenſium principes) philoſophicas quaeſtiones ordine proponentibus [p], donec ad

m) Ibid. n) Ibid p. 628. o) Ibid. p. 632. 633. p) Solebat Cato, teſte PLVT. l. c. p. 595. interdiu publicis negotiis occupatus et a philoſophia excluſus per noctem ſaltem et inter pocula cum philoſophis confabulari, ita vt ſaepe vſque ad auroram traheret potationem, quod ebrietatis ei opprobrium peperit, tum apud veteres, vt Plutarchus teſtatur, tum apud recentiores, vid. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CLXVI. p. 297. Neque vero vel ebrietas Catonis vnquam probari potuit, nec haec compotatio alia fuit, quam ea, quam in vltima coena Cato inſtituit, quae ſcilicet quaeſtionibus et diſputationibus philoſophicis abſoluebatur. Quo ſenſu SENECA de tranq. animi, c. vlt. accipiendus eſt ſcribens: „Nec in eadem intentione aequali- „ter

ad Stoicorum paradoxa disputatio esset deuoluta; vbi cum sententiae: solum sapientem esse liberum, Peripateticus more suo repugnaret, acriter et aspera voce insurgens Cato prolixe disputauit, magna vtens contentione, vt nemo non animaduertere posset, statuisse eum vitam finire, atque sic praesenti conditione defungi. Quas suspiciones vt eximeret conuiuis, de praesentibus rebus quaestiones mouit. Soluto conuiuio vbi domum se recepit, filium et amicos singulos familiarius, quam pro more suo allocutus, suspicionem resuscitauit. Ingressus deinde cubiculum consedit ac Platonis Phaedonem in manus sumsit, magnaque eius parte perlecta, gladium requirens, cum abesse videret, eum ferri iussit. Cunctantibus cunctis plorans filius cum amicis accurrens patrem amplexus et deprecatus est, quem tamen toruo intuitus vultu, graui oratione reprehendit, quo omnes flentes ab eo egressi sunt, solis Apollonide et Demetrio [q] philosophis intus manentibus. Quos placidius alloquens, et ad Stoicae, in qua aetatem triuerat, philosophiae praecepta prouocans, vt ea vel ipsum dedocerent, vel deliberandi spatium concederent, iussit, sicque abire passus est. Tum gladio a paruulo puero allato, librum resumsit bisque totum perlegit, deinde altissime cum dormiuisset, suos vt securos redderet, medico manum, quam laeserat, ligandam dedit, et paulum obdormiscens, cum solus esset, gladium strinxit, eoque se infra pectus feriit: ictu tamen non satis valido vulneratus non statim est mortuus, sed in mortis agone se deuoluens lecto abacum quendam geometricum euertit: quo strepitu excitati famuli clamorem sustulerunt, filiusque et amici accurrentes sanguine respersum et intestina pleraque prolapsa viderunt. Quae ubi reponere adhuc spirantis tentaret medicus, Cato paulisper ad se rediens, idque sentiens, manibus intestina discerpsit, vulnusque lacerando patefaciens, mortem obiit [r]. Ita qui Stoicam vitam vixerat, Stoica morte principia sectae suae secutus verus huius familiae philosophus occubuit, magno honore, licet metus Caesaris ubique Vticenses premeret, sepultus. Filius molliter vixit, strenue vero pugnando parentis virtutem imitatus apud Philippos pro liberalitate caecidit: [s] filia Porcia, Bruti eius, qui Caesarem necauit, vxor, pudicitia et fortitudine patrem referens, voluntariae mortis genere se ex Stoico philosopho natam et educatam fuisse probauit [t], vnde inter Stoicas feminas numerari solet [u].

§. XXIII.

„ter retinenda mens est, sed ad iocos reuocan„da. Cum pueris Socrates ludere non erube„scebat, et Cato vino laxabat animum, curis pu„blicis fatigatum.

q) Apollonides Stoicus fuit, Demetrius Peripateticus, Byzantinus, cum alio Byzantino eius nominis historico non confundendus. Meminit eius LAERT. L. V. s. 83. et forte etiam ATHENAEVS L. X. conf. VOSSIVS de hist. Graec. L. III. p. 352. IONS. de script. hist. philos. L. II. c. 18. p. 209.

r) Sequimur hic, vt in plerisque Catonis, PLVTARCHI narrationem l. c. p. 635. conferendus vero FLORVS L. IV. c. 2. SENECA ep. 24. de prouident. c. 2.

s) PLVTARCH. l. c.

t) Porciam hanc, matris vestigiis relictis paternae virtuti insistentem, cum post Bibulum aetate integra M. Bruto nupsisset, non viri tantum, sed et philosophiae studiosam fuisse, magnoque et prudenti animo praeditam PLVT. testatur in Bruto T. III. p. 695. qui etiam narrat, qua ratione grauiter se vulnerans, se insuperabilem a dolore esse marito probauerit, vt ipsam in

Αὐτοχειρία Catonis ex quo fonte orta?

§. XXIII. Meruit Cato, cuius vitam prolixius enarraret historia philosophica, nemo enim Stoicam virtutem exemplo melius suo vel viuendo vel moriendo expressit, et magnificentiam Stoicam ipso facto aeque tuitus est, quamuis negandum non sit, animi eius indolem plurimum vt in tota vita, ita praecipue in morte valuisse, vt hanc potissimum personam effingeret. Cui cum accederet doctrina Stoica, non potuit non animus Catonis ita roborari, vt inuictum omnibus tempestatibus ipsique morti pectus opponeret. Et LACTANTIO [x] quidem Cato videtur caussam quaesisse moriendi, non tam vt Caesarem fugeret, quam ut Stoicorum decretis obtemperaret, quos sectabatur, suumque nomen grandi aliquo facinore clarificaret. Aliter tamen alii, et in his Cl. STOLLIVS [y]. Nos vtrumque recte iungi existimamus, si ad totam Catonis vitam respiciamus. Ex cuius historia apertum est, ambitionem primariam in animo viri sanguine nobili iisque temporibus geniti, quo optimates ad res summas Romae adspirabant, propensionem affectuumque eius quasi *ἀκρόπολιν* fuisse, voluptatis habuisse partem minimam fereque nullam, accessisse animo alta spiranti austeram seueritatem, ex sanguinis potissimum dispositione enatam. Temperamento hoc cholerico - melancholico, quod vocant, gauisus Cato, conforme inclinationi animi facileque consilium habuit mortem gloriosam et spontaneam oppetere. Cum enim non ignoraret, nihil magis in votis habere Caesarem, quam vt viuus Cato in suam potestatem veniret, siue vindictae caussa, siue gloriae in clementia demonstrandae; vtrumque sibi grauissimum reputans, cum in seruitute eius, quem tyrannum hostemque reipublicae agnoscebat, viuere non sustineret, mortis voluntariae gloriam, tot magnorum virorum exemplis probatam turpi vitae, non praeferre non potuit. Nec obstant, quae obiicit LACTANTIVS [z]: *Cui quid mali potuerit accidere, si viueret, non inuenio. Caius enim Cæsar, vt clemens erat, nihil aliud efficere volebat, etiam in ipso ciuilis belli ardore, quam vt bene mereri de rep. videretur, duobus optimis ciuibus, Cicerone et Catone seruatis.* Etsi enim tum coniecturam fuisse, PLVTARCHVS [a] quoque fatetur, Caesarem Catone humaniter fuisse vsurum, quamuis, quid acturus cum eo fuisset, non liqueat, certum tamen est, non aliter salutem potuisse redimere Catonem, nisi Caesaris partibus se aggregando, eaque consilia damnando, quibus hactenus perditissimo reipublicae hosti obuiam eundum tanta contentione suaserat; quae animi seruitus ipsa morte Catoni altos spiritus pro caussa bona et libertate publica ducenti sine dubio fuisset intolerabilior. Quae quoque mortem meditanti Catoni maxime obuersata fuisse

in consilii de necando Caesare societatem asciscere. Post mortem coniugis cum et ipsa mori auidissime cuperet, ab amicis prohibita est, qui eam obseruabant, quos vt falleret carbones ex igne arreptos degluriit oreque clauso ita suffocata periit, vt praeter PLVTARCHVM l. c. p. 783. narrat VALERIVS MAXIMVS L. IV. c. 4. Conf. BAYLE Dict. T. III. art. Porcia p. 791. sqq.

w) MENAG. hist. philosophant. mul. §. 75. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p 416. sumta tamen philosophantis voce sensu paulisper laxiore.

x) Lib. III. c. 18.

y) Hist. philos. mor. gent. §. CLXXVII. p. 299.

z) loc. cit.

a) In Cat. p. 640.

fuiſſe animo, inde liquet, quod pro ſapientis libertate magna contentione Stoica, ſenſu in vltima coena pugnauerit. Eam enim demum libertatem eſſe contendebant Stoici, *quae nihil dicit, nihil facit, nihil cogitat denique, niſi libenter, et libere.* Quo ſenſu, quem Cicero [b] exprimit, non niſi ſeruitutem expectare debebat Cato ſub Caeſaris imperio. Huic tamen animi Catonis propenſioni acceſſit, multumque eam roborauit, et ad violentas ſibi inferendas manus armauit philoſophia Stoica, quam a teneris imbiberat, quam in virili aetate non deperierat tantum, ſed et exprimere per omnem vitam ſibi conſtituerat. Ea enim eiusmodi illi praecepta inſtillabat, quae non poterant non αὐτοχειρίαν ſuadere homini cum deſperatione luctanti. Tradebant Stoici, ſolum ſapientem eſſe liberum; aſt in iſtis rerum circumſtantiis, quibus opprimebatur Cato, non alia libertas ſperanda eligendaue erat, niſi mors. Hanc veram libertatem eſſe, egregie ex Porticus mente docet Seneca [c]. *Qui mori didicit, ſeruire dedidicit: ſupra omnem potentiam eſt, certe extra omnem. Quid ad illum carcer, et cuſtodia, et clauſtra? liberum oſtium habet.* Hanc libertatis faciem nec ipſe Epictetvs [d] dedignatus eſt et contemſit. Porro et hoc Stoicis praeceptum: *Sapientem viuere quantum debet, non quantum poteſt. Viſurum vbi victurus ſit, cum quibus, quomodo, quid acturus? Si multa occurrant moleſta, et tranquillitatem turbantia, emittere ſe, nec hoc tantum in neceſſitate vltima facere, ſed cum primum illi coeperit ſuſpecta eſſe fortuna. Nihil referre faciat finem an accipiat* [e]. Huiusmodi praeceptis innutritus Cato, qui potuit aliter, cum tot moleſta et tranquillitatem turbantia occurrerent, quam emittere ſe, fortuna ſibi diu iam ſuſpecta? Alias αὐτοχειρίας a Stoicis commendatae cauſſas ſuo loco enarratas, quae omnes Catoni facile applicari poſſunt, breuitatis cauſſa hic omittimus. Sed et ipſum phyſiologiae Stoicae principium ſuadere mortem ſua manu inferendam Catoni potuit. Ea enim animam, aeterni Dei animaeque mundi particulam corpori tanquam carceri incluſam tum demum liberari, et in animam mundi beatasque, quam illa occupat, ſedes recipi docebat, cum ſarcina depoſita ad ſuperiores auras libera euagari poteſt, vt ex Senecae *conſolationibus* notum, nobisque alio loco [f] obſeruatum eſt. Hac ſpe magna, vt vocat Seneca, excitatus Cato, cum deſperata omnia in partibus ſuis videret, ad liberiorem ſe ſtatum erexit, ſicque felicitatis ianuam, qua voce Epictetvs [g] vtitur, gladio ſibi aperuit. Fuiſſe vero in hac ſententia Catonem, facile nobis perſuadet ter ab eo in fatali nocte lectus Phaedo Platonis. Qui etſi αὐτοχειρίαν non probabat vel commendabat, animae tamen immortalitatem et beatas ſedes ei poſt mortem promittebat, eo quod ex mundi anima auulſa eſſet anima hominis. Haec Platonico quidem dicta ſenſu, Stoico accepit Cato, quo anima ipſius Dei pars eſt, ei poſt mortem iterum iungenda. Quibus cogitationibus cum non Socratis tantum

b) Paradox. V. c) Epiſt. 26. d) Arrian. Lib. I. diſſ. 24. e) Seneca ep. 20. f) T. I. L. III. c. 9. g) l. c. L. I. diſſ. 9.

exemplo animum ad mortis contemtum muniuiſſet, ſed et ſuaui futuri inter diuina conſortii ſpe erexiſſet, mirum non eſt, ſecutum fuiſſe conſilium violentas ſibi inferendi manus ſomnum placidiſſimum: omnia enim, quae ſe Catonis obiiciebant animo, pollicebantur laeta, libertatem, malorum finem, hoſtis fugam, diuorum conſortia, ipſamque diuinitatem. Quae omnia ſatis luculenter euincunt, Stoicam philoſophiam Catoni armauiſſe manus, vt in propria ſaeuiret viſcera. Ex dictis vero iudicari quoque poteſt, num inter pantheiſtas, quos vocant, Cato referendus ſit, quorum gregi adnumerat COLLINVS,[h] eo quod dicat apud LVCANVM.[i]

Iuppiter eſt, quodcunque vides, quocunque moueris.

Quae, modo Catonis, et non Lucani tantum, ſint, ab hac impietate non procul abeſſe iudicauit Cel. BVDDEVS,[k] aliter rationes ineunte Ven. REIMMANNO[l] qui non locum tantum Lucani corruptum putat, ſed commodam quoque admittere explicationem contendit, nempe Deum eſſe vbique praeſentem, nec certo loco vel ſpatio includi. Quae omnia noſtro quidem iudicio fruſtra dicuntur. Quemadmodum enim Lucanus, Stoicae philoſophiae ſatis peritus Catonem ex ſectae, quam ſecutus eſt, placitis loquentem vbique depinxit, ita et hoc loco aliud innuit, quam animam mundi Deumque ipſum, per omnem materiam totum diffuſum. Quae phyſiologia Stoica, vti a ſano ſenſu longiſſime abeſt, ita quo nomine inter placita pantheiſmi vel atheiſmi queat referri, ex iis iudicari poteſt, quae *Tomo primo*[m] fuſe hac de re attulimus.

Peripateticae philoſophiae cultores apud Romanos.

§. XXIV. Vt vero in viam, a qua pauliſper digreſſi ſumus, reuertamur, poſt Academicae ſectae apud Romanos hiſtoriam, Peripatetica quoque conſideranda eſt. Quae cum poſt Ariſtotelis et Theophraſti mortem libris praeceptorum ſuorum, vt ſupra dictum caruiſſet, et inde in acroamaticis diſciplinis parum habuiſſet, quod Peripateticum vere eſſet, tandem Romanae diligentiae reſtituta Ariſtotelis ſcripta debuit, Apelliconis Teii bibliotheca per Syllam Romam translata, in qua latentia Tyrannionis ſtudium ex puluere et ſqualore, quo demerſa iacebant, produxiſſe in lucem ſupra enarrauimus. Ab eo accepit ANDRONICVS RHODIVS, philoſophus Peripateticus, quem in ſucceſſione ab Ariſtotele vndecimum Boëthii Sidonii praeceptorem fuiſſe teſtatur AMMONIVS,[n] et vixiſſe Luculli, Pompeii et Ciceronis temporibus, ex Tyrannionis aetate, de qua ſupra, manifeſtum eſt. Multum iis de Ariſtotelica philoſophia ipſisque ſcriptis Ariſtotelis atque Theophraſti meruit. Non enim libros tantum hos, quos poſt Appelliconis curam ex laceris membranis emendauerat Tyrannio, transſcripſit, et vbi opus erat reſtituit, ſicque edidit in vulgus,[o] ſed etiam ſcripta argumenti affinis, mutato, malo conſilio, auctorum ordine, in vnum coniungens, in proprios tractatus diſtribuit,[p] tabulas quoque, ſiue indices

Andronicus Rhodius.

h) De la liberté depenſer p. 207.
i) L. IX. v. 581. ſeq.
k) De atheiſmo et ſuperſt. c. I. §. 22. p. 98.
l) Hiſt. atheiſmi c. XXXVII. §. 2. p. 272. ſeq.
m) L. III, c. 9.
n) In categor. apud FABRIC. et PATRIC. ll. citandis.
o) PLVTARCH. in Sylla T. V. p. m. 143.
p) Τὰ Ἀριστοτέλους καὶ Θεοφράστου εἰς πραγματείας

dices eorum compoſuit, ſicque vulgatiorem fecit genuinam philoſophiam Ariſtotelis. Quod tamen Andronici ſtudium non tantum iuuiſſe Peripateticam philoſophiam, quantum quis coniiciat, recte creditur. Nam non ſolum mendoſe deſcripta fuiſſe Ariſtotelis opera multumque corrupta STRABO [q] prodidit, nosque *tomo primo* eius teſtimonio probauimus, ex quo colligere eſt, nec Andronicum ſatis emendatis codicibus fuiſſe vſum; et veriſimile eſt, Andronicum ſibi magis tantum theſaurum ſeruauiſſe, quam communicaſſe cum aliis. Cuius coniecturae fundamentum exhibet CICERO, [r] qui cum *topica* ſcriberet, peripateticam hanc doctrinam traditurus, (id quod factum poſt mortem Caeſaris) narrat, Trebatium, ICtum celebrem, cum in bibliotheca Ciceronis in topica Ariſtotelis incidiſſet, nouitate argumenti inductum, cum a Cicerone monitus librum legiſſet, obſcuritate libri more Ariſtotelis breui et conciſo orationis genere conſcripti deterritum a ſe eius rei explicationem petiiſſe, quod Ariſtotelem et ipſe, et rhetor, ad quem ablegauerat, ignoraret. Ita enim: *A libris te obſcuritas reiecit, rhetor autem ille, magnus vt opinor, Ariſtotelica ſe ignorare reſpondit. Quod quidem minime ſum admiratus, eum philoſophum rhetori non eſſe cognitum, qui ab ipſis philoſophis, praeter admodum paucos, ignoretur.* Eo vero, quo haec ſcripſit tempore Andronicus Ariſtotelis et Theophraſti libros iam deſcripſerat. Ex quo coniicimus, Andronicum non tam vulgando libros Ariſtotelis, quam compendium et tabellas eorum concinnando, et commentariis explicando, nouoque ordine digerendo de Ariſtotele bene meritum eaque edidiſſe ac vulgaſſe PLVTARCHO [s] dici. Exercuiſſe vero criticam quoque in eos cenſuram Andronicum inde colligere eſt, quod librum *de interpretatione*, et partem poſtremam libri *de categoriis* Ariſtoteli abiudicauerit. [t] Commentatum fuiſſe virum diligentiſſimum in Ariſtotelem, ex veterum allegationibus conſtat, qui eius *paraphraſin in categorias, et commentationem in phyſica Ariſtotelis* memorant. [u] Liber vero *περὶ παθῶν*, quem ſub eius nomine edidit de Graeca literatura meritiſſimus HOESCHELIVS, [x] noſtri non eſt, ſed Andronici Calliſti itidem Peripatetici, [y] vt taceamus *paraphraſin Nicomachorum*, quam ſub Andronici Rhodii nomine edidit DANIEL HEINSIVS, [z] itidem ad eum perperam referri. [a] Laudem vero acuti diligentisque Ariſtotelicorum librorum iu-

τείας δι' ἴιλεν, τὰς ὁμιλίας ὑποθέσεις ἱις ταυ̂τὸν συναγαγών. PORPHYR. vit. Plot. c. 26. p. 140. ed. Fabric. quibus illuſtrari poſſunt, quae habet BAYLE l. citando not. L.

q) L. XIII. p. 419. cauſſas eodem loco L. III. c. 7. expoſuimus corruptos et exeſos vermibus et ſitu codices, quos Grammatici ex coniectura et ingenio emendabant.

r) Praef. topicor. ad Trebatium. Cum vero libri Ariſtotelis topici ad exotericos pertinuerint, quos habuere Peripatetici Graeci, ab horum frequentius occurrentium ignoratione recte ad ſummam raritatem acroamaticorum concluditur.

s) L. c. *t*) Boethius, Ammonius, Alex. Aphrodiſ. in Analyt. prior. L. II.

u) Simplicius apud PATRICIVM diſcuſſ. Peripat. L. I. p. 41.

x) Aug. Vind. 1594. 8. Perperam apud BAYLE l. c. et FABRICIVM Bibl. graec. Vol. II. p. 151. annus 1593. ponitur. Latinam verſionem adiecit paraph. Nicomach. D. HEINSIVS.

y) Videndus de eo BAYLE Dict. T. I. art. Andronicus Theſſalonicenſis p. 237.

z) 1617. 8. Lugd. Bat. recuſam Cantabrig. 1679.

a) Aliter quidem praeter Heinſium, Io. MEVRSIVS de Rhodo L. II. c. 5. p. 88. et REINESIVS Ep. ad Hoſman. p. 312. ſed perperam, vt demonſtrauit SALMASIVS in Epictet. p. 227. conf. BAYLE l. c. not. d. FABRIC. l. c.

dicis et repertoris apud antiquos tulisse, testis est BOETHIVS,[b] quique ex recentioribus de eo pluribus videndi FR. PATRICIVS,[c] IO. ALB. FABRICIVS[d] et PETR. BAYLE[e].

Peripatetici alii.

§. XXV. Non vero philosophorum tantum Peripateticorum fata inter Romanos haud obscura fuere, sed inuenit quoque Aristoteles inter optimates, virosque magnos patronos, qui Peripateticam philosophiam amabant et fouebant. Vt enim taceamus, quod supra iam tetigimus, M. Catonem, licet totum Stoicae philosophiae addictum, secum habuisse Demetrium Peripateticum, et cum eo paulo ante vitae finem disputasse; Crassum etiam Aristotelicam philosophiam attigisse, Alexandro Antiocheno vsum praeceptore, scribit PLVTARCHVS,[f] addens, vix dici posse, pauperiorne ad Crassum accesserit, an apud ipsum factus fuerit, quippe solum amicorum vna peregre proficiscentem ab eo lecticam accepisse, eamque repetitam a reuerso: id quod in tanta Crassi auaritia non mirum; tantum tamen tamque celebrem isto tempore virum ea patientia potuisse vti merito miratur Plutarchus, qui leuitatem animi ideo illi exprobrat, quam summam gloriam putat GAVDENTIVS,[ff] hic cum legentis taedio extra oleas vagatus. Sic et M. PISO, quem a philosophia non imparatum fuisse CICERO copiosa *de finibus* disputatione innuit, quemque cum Antiocho in Ptolomaeo disputantem TVLLIVS[g] audiuit, Staseam Neapolitanum multos annos apud se habuit,[h] quem nobilem doctorem Peripateticum fuisse CICERO alio loco[i] testatur. Ipse vero Romanae eloquentiae parens, licet totus Academiae adhaereret, non contemsit tamen Peripatetica, sed et topica explicuit, et Peripatetica quaedam Stoicis, de officiis disputans immiscuit, filiumque CRATIPPO Peripatetico Athenis instituendo tradidit,[k]

Cratippus.

quem *Peripateticorum omnium, quos ipse audierit, suo iudicio facile principem, imo omnium eius aetatis philosophorum*[l] vocat, eique summam auctoritatem fuisse dicit.[ll] Fuit is Mytileneus, et vt ex Ciceronis et filii eius Marci Bruti, item et Pompeii atque Caesaris aetate colligi potest, circa A. V. C. DCCVIII.[m] Athenis, tanquam in mercatura bonarum artium, vt ait CICERO,[n] summa auctoritate Peripateticam philosophiam docuit, postquam prius eandem philosophiae in patria operam praestitisset. Quanta vero non Romae tantum sed Athenis quoque eius existimatio fuerit, ex eo palam est, quod summorum virorum apud Romanos filii eius institutioni commissi sunt, cum eorum temporum philosophus non esset, qui ipsum

b) De interpret. apud PATRIC. l. c.
c) Loco cit. d) L. c. p. 277.
e) L. c. add. MEVRSIVS l. c.
f) In Crasso T. V. p. m. 262. non vero confundendus cum Alexandro Aphrodiseo, Damasceno, et Aegeo, nobilibus in peripateticorum schola nominibus.
ff) De phil. Rom. c. XXIV. p. 147. seqq.
g) De fin. L. V. c. 1.
h) Ibid. c. 2. 25. i) De orat. L. I. c. 22.
k) De vniuers. c. 1. l) De offic. L. III. c. 2.
ll) Ibid. L. I. c. 1.

m) Post pugnam Pharsalicam adhuc Mytilenis fuisse, ex loco PLVTARCHI adducto patet illa vero A. V. C. DCCV. commissa est, et post hanc Athenas concedens homines doctos sibique probatissimos adduxit ex patria CIC. fam. L. XVI. ep. 21. Ibique docuit cum eum CICERO filius audiret, de off. L. I. c. 1. quod fuit Caesare iam interfecto, adeoque post A. V. C. DCCX. quo nomine IONSIVM Ciceronis filii moram apud Cratippum ad A. V. C. DCCVIII. referentem de Scr. hist. phil. L. III. p. 203. castigat BAYLE in Cratippus T. II. not. C. p. 223. n) De off. L. III. c. 2.

ipſum antecelleret. Id quod CICERO aliquoties ad filium Cratippo traditum ſcripſit. Tantam vero filii inſtitutione apud Ciceronem iniuit Cratippus gratiam, vt pro eo apud Caeſarem iam rerum potitum ageret, vt ciuis Romanus adſcriberetur, efficeretque etiam, vt Areopagitae decreto facto a Cratippo poſtularent, vt tanquam ornamentum vrbis Athenis maneret, ibique iuuentutem philoſophiam porro doceret. [o] Qua in re eo faciliores iudices inuenit, quo magis in id connitebatur Cratippus, vt non paedagogorum more, ſed decenti philoſophum ratione iuuentutem erudiret. Cuius teſtimonium luculentum prorſus exhibet Cicero filius dignum, quod totum hic legatur. Scribit [p] is ad Tironem: *Cratippo me ſcito, non vt diſcipulum, ſed vt filium eſſe coniunctiſſimum: nam cum et audio illum libenter, tum etiam eius propriam ſuauitatem vehementer amplector. Sum totos dies cum eo, noctisque ſaepe numero partem: exoro enim, vt mecum quam ſaepiſſime coenet. Hac introducta conſuetudine ſaepe inſcientibus nobis et coenantibus obrepit, ſublataque ſeueritate philoſophiae humaniſſime nobiscum iocatur. Quare da operam, vt hunc talem, tam iucundum, tam excellentem virum videas quam primum.* Non vero Cicero tantum, ſed et alii ex illuſtribus Romanis quanto amore complecterentur Cratippum, teſtati ſunt. Brutus enim cum in Graeciam cum exercitu eſſet profectus, Athenis honorifice a populo exceptus, Theomneſtum, Academicum et Cratippum Peripateticum audiuit, et cum iis de philoſophia diſputauit. [q] Pompeius vero poſt pugnam Pharſalicam, cum Mytilenen acceſſiſſet, eumque ſalutatum egreſſi eſſent ciues, Cratippum inter eos conſpicatus ac ad eum conuerſus reprehendit ac de prouidentia diuina pauca quaedam cum eo diſputauit: Cratippo, ne contradicendo moleſtus aut intempeſtiuus eſſet, ſubterfugiente certamen, et ad meliores ſpes ſuſcipiendas deducente. Quem tamen vt erat viuendi non minus, quam docendi magiſter callidus, prudenti ſermone iniucundam diſputationem contra Philoſophiae ſuae placita declinaſſe, ex iis, quae PLVTARCHVS [r] addit, recte colligitur. [s] Prouidentiae enim in peripatetica ſchola locum nullum fuiſſe relictum, ſuo loco fecimus manifeſtum. Scripſiſſe librum *de diuinatione ex ſomniis*, hocque diuinationis genus praeter furorem ſolum admiſiſſe ex CICERONE [t] patet. Quod qua ratione demonſtrauerit, exponit idem eodem loco: *Animos hominum quadam ex parte extrinſecus eſſe tractos et hauſtos. Ex quo intelligatur, eſſe extra diuinum animum humanus vnde ducatur; humani autem animi eam partem, quae ſenſum, quae modum, quae appetitum haberet, non eſſe ab actione corporis ſeiugatam: quae autem pars animi rationis atque intelligentiae ſit particeps, eam tum maxime vigere, cum plurimum abſit a corpore.*

Qui

o) PLVTARCH. in Cic. T. VI. p. m. 43.
p) Famil. L. XVI. ep. 21.
q) PLVTARCH. in Brut. T. V. p. 703.
r) IDEM in Pompeio T. II. p. 430.
s) Conf. BAYLE l. c. not. B. qui tamen BISSELIVM Plutarchi narrationem ſequentem, praeter rem reprehendit. Paucis enim retulit Plutarchus, quae Biſſelius more ſuo verbis ampliora fecerat. Rem ipſam leges apud vtrumque.
t) De divin. L. I. c. 32. 50. L. II, c. 48. 52. TERTVLL. de anima c. 49.

Qui locus et Cratippi Peripateticam philoſophiam mire illuſtrat, et ab Ariſtotele de anima humana diſputatis lucem accendit ſatis claram. Quemadmodum enim actiuum intellectum a paſſiuo, animamque ſenſitiuam a rationali eſſentia differre ex hoc loco patet, ita rationalem animum non extrinſecus tantum ingredi hominem eique adeſſe, ſed etiam ex animo quodam diuino decerptum eſſe clare innuitur. Qui animus diuinus, cum Deus ipſe, primusue motor eſſe nequeat ſupremae ſphaerae alligatus, ſequitur vltimam intelligentiam, intellectus vniuerſalis locum praeſtare, fontemque eſſe, ex quo vno omnes animi hauſti ingrediantur homines, vnumque intellectum conſtituant. Quod mirabile dogma Ariſtotelem obſcuriſſime propoſuiſſe, vidiſſe vero poſt Auerroem Ariſtotelicae philoſophiae doctores acutiſſimos recteque magiſtro tribuiſſe ſuo loco *tomo primo* monuimus, inſigni hoc Cratippi loco in ea ſententia confirmati. Vidit id quoque Baelius, qui cum his conferendus.

Epicuri inter Romanos ſectatores.

§. XXVI. Sed nec Epicuri philoſophiae ſua apud Romanos gratia et fortuna defuit. Et negari quidem non poteſt, odium, quo haec ſecta inter Graecos, Stoicorum potiſſimum cauillationibus et calumniis, preſſa fuit, ad Romanos cum hac ſecta eiusque inimicis commigraſſe. Nunquam legiſſe oportet Ciceronis, quos de philoſophia ſcripſit libros [u], qui haec vel ignorat vel vocat in dubium, adeo vbique in Epicuri philoſophiam, immo in ipſum philoſophum Gargettium debacchatur, nec parcit ei vllo modo vt foedae voluptatis reum contortis vbique ratiunculis, deprauatisque locis atque falſis teſtimoniis vſus euincat. Cuius ſpecimina pluſcula cum *tomi ſuperioris capite duodecimo* ex Cicerone allegauerimus, lectorem breuitatis cauſſa eo remittimus. Vnum, ne ſine teſte abeamus, locum eius afferimus, et quidem talem, vbi Epicureos homines, viros bonos ſibique caros commendauit. Ita enim, pro Patrone ad Memmium [x], quocum tamen ſibi praeter philoſophiam omnia eſſe dicebat: *totam hominis vitam rationemque, quam ſequitur in philoſophia derideamus, licet, ſi hanc eius contentionem volumus reprehendere. Sed mehercule, quando illi, caeterisque quos illa delectant, neſcio an ignoſcendum ſit huic, ſi tantopere laborat: in quo etiam ſi peccat, magis ineptiis, quam improbitate peccat.* Alia his multo amariora praetermittimus. Quod tamen ita emolliuit alibi [y], vt Epicureos viros dicat optimos, fateaturque, nullum genus eſſe minus malitioſum: vt ſcilicet amicos, quos habebat Epicureae philoſophiae addictiſſimos, et honeſtatis virtutisque laude inter Romanos illuſtres, quales Atticus, Velleius, hisque fuere ſimiles, ſibi conſeruaret, neque eos offenderet. Animo enim in Epicurum et ſequaces fuiſſe infenſiſſimo, adeo non celauit, vt non tantum acriter, ſed et contumelioſe interdum in eos diceret, vt vel vno orationis *in Piſonem* loco [z] conſtat, qua Epicurum ex hara productum indigna

u) Imprimis Lib. II. de fin.
x) Famil. Lib. XIII. c. 1. y) Tuſc. Qq. L. III.
z) c. 9. 16. Addi his poſſet HORAT. L. I. ep. 4. vbi edita legunt: *Epicuri de grege porcum*, niſi pro, porcum *parcum*, legendum, recte videretur MEIBOM. ad LAERT. L. X. ſ. 130.

digna tanto viro voce dixit. Fuiſſe vero alios quoque eodem in Epicurum animo inter Romanos ex iis, ad quos ſcripſit Cicero, facile colligere eſt. Hoc tamen odio non obſtante viderunt viri quidam ſummi illuſtrique apud Romanos loco poſiti, tantam non eſſe foeditatem Epicuri, quantam iactabant Stoici et Academici, nec indignos eſſe eius hortos, ex quibus philoſophiam addiſcerent. Inter quos fuiſſe L. Torquatum, C. Velleium, C. Trebatium, L. Papirium Paetum, Verrium, L. Sanfeium, T. Albutium, L. Piſonem, M. Panſam, M. Fabium Gallum aliosque, ex Ciceronis et Quintiliani ſcriptis accurate docuit GASSENDVS [a], qui de his viris, quorum opera non niſi πάρεργος in philoſophia fuit, quique a nobis prolixe enarrari non poſſunt, adeundus eſt. Omnium tamen maxime in probanda Epicuri philoſophia inter proceres Romanos eminuit T. Pomponii Attici diligentia, cuius vitam cum deſcripſerit CORNELIVS NEPOS, hic, vbi philoſophiae tantum hiſtoriam condimus, enarrari eam opus haud eſt. Quae etiam de praeclaro eius ingenio et inſigni virtute dici poſſunt, vbique apud Ciceronem, qui collocutorem eum in libris *de legibus* conſtituit, ei librum *de ſenectute* dicauit, et ad eum *ſedecim*, quae ſuperſunt, *epiſtolarum volumina* ſcripſit, occurrunt, et exiguo labore colligi poſſunt. Nos hoc, quod noſtri tantum inſtituti eſt, notamus, virum optimum et a ciuilibus turbis, quibus respublica tum commouebatur abhorrentem, propter motus in ciuitate a Sylla excitatos Athenas ſe contuliſſe, idoneum tempus ratum ſtudiis obſequendi ſuis, et ne illa peregrinatio detrimentum aliquod afferret rei familiari, eodem magnam partem fortunarum traieciſſe ſuarum. Addit his CORNELIVS [b] *hic ita vixiſſe, vt vniuerſis Athenienſibus eſſet cariſſimus, et communis infimis, par principibus videretur etc.* huicque omnes honores, quos poſſent, publice haberent, ciuemque facere ſtuderent. Ibi non Phaedrum tantum ſed et Zenonem Sidonium Epicuri ſententias docentes audiuit, huicque ſe totum ſectae tradidit, vt ex CICERONE [c] apertum eſt. Quod dum ex hac potiſſimum ratione negat IONSIVS [d], quod et Cicero Phaedrum et Zenonem cum Attico audiuit, qui tamen Epicureus habitus haud eſt, et is Epicureis omnem doctrinam adimit, Attico tribuit, non attendit ad eum ſatis locum, quem ipſe affert, vbi CICERO [e] Pomponium ita loquentem inducit: *At ego, quem vos, vt deditum Epicuro inſectare ſoletis, ſum multum equidem cum Phaedro, quem vnice diligo, vt ſcitis, in Epicuri hortis, quos modo praeteribamus, ſed veteris prouerbii admonitu viuorum memini, nec tamen Epicuri licet obliuiſci, ſi cupiam, cuius imaginem non modo in tabulis noſtri familiares, ſed etiam in poculis et annulis habent.* Ex eo enim ſole meridiano clarius eſſe putamus, Atticum, non quidem Epicureum philoſophum habitum fuiſſe, hanc enim pro-

a) De vita et moribus Epicuri L. I. c. 6. p. m. 65. qui multum praeſtat Gaudentio valde in hoc argumento ieiuno.

b) l. c. c. 3.

c) ll. cc.

d) De Scr. hiſt. phil. L. II. c. 18. p. 212.

e) De fin. Lib. V.

professionem nemo ex Romanis proceribus ambiebat, sed tamen Epicuro deditum, eiusque philosophiae addictum, eumque non in hortis tantum Epicuri audiuisse Phaedrum, sed et Epicureos inter familiares suos, id est vni addictos sectae retulisse. Non vero doctrina his obstat, quam Attico tribuit Cicero, Epicuro negat. Ille enim ex Romanorum consuetudine elegantioribus literis probe imbutus fuit, antequam ad philosophiam accederet, quas Epicurus tantum non omnes neglexit. Vixisse vero Atticum secundum Epicuri praecepta, et talem se praestitisse, qualem virum bonum esse voluit Epicurus, amplissimo encomio exponit NEPOS [f]. Praestititque in eo quoque se Epicureum Atticus, quod auocatus a rostris, a iudiciis, a curia sibi et amicis priuatus vixerit, quod licet valde improbaret CICERO [g], ea tamen, quae tum erat republica, sapienter fieri, fatebatur. Praeter Pomponium Epicuri imprimis partibus ex illustribus Romanis addictus fuit C. Cassius, de cuius fatis PLVTARCHVS [h], CICERO [i], Romanaeque historiae scriptores differunt, quem ab Epicuri fuisse secta, PLVTARCHVS [k] monet, et memorabili confirmat exemplo. „Narrat enim, cum inusitatae et monstrosae magni„tudinis spectrum Bruto apparuisset, seque malum eius genium esse, „apud Philippos iterum videndum, diceret, isque Cassio visum expo„suisset, Epicureis rationibus disputauisse, deceptum sensuum fallacia, „mentisque imaginatione commotum, inanem hanc imaginem sibi effor„mauisse, corpusque natura afflictum animum exagitare, atque minus sui „compotem reddere. Addit et hoc, dixisse Brutum, quod longius, quam „Epicurei solebant ab Academiae veteris et Stoae placitis discedebat: Ne„que probabile esse genios vel esse, vel hominum formam habere, vo„cemue aut vim quandam ad nos pertinentem.„ Epicurus enim eiusmodi imagines hominibus apparere interdum concedere videri volebat: licet, quod rei erat, nihil his talibus Epicurei tribuerant. Horum Epicureae philosophiae defensorum patrocinio gauisi Epicurei philosophi Romae inter viros principes fautores plures inuenerunt. Cuius nobis Patro exemplo est, quem a Cicerone fuisse commendatum Memmio supra diximus, vt domum, quam legatam acceperat, tueretur, quem locum Memmius ab Areopago, praetore Polycharmo, obtinuerat, in quo exaedificaret [l]. Vnde non absimilis vero coniectura est GASSENDI [m], fuisse eum ex haeredum Epicuri successoribus, quos acceptas a praeceptore facultates gnauiter curauisse, suo loco demonstrauimus. Sed et Philodemus Gadarensis ex horum numero fuit, itemque Syron, quos cum optimos viros, tum doctissimos homines CICERO [n] appellat, illumque Epicureum Ciceronis aetate nobilissimum fuisse ASCONIVS [o] notat, quem et philosophorum historia [p] et carmina elegantia quidem et acuta, sed

f) loc. cit. g) De orat. L. III.
h) In Bruto T. V. p. 690. seqq.
i) Philipp. II. famil. Lib. XVI. et passim.
k) p. 711. l) Fam. Lib. XIII. c. 1.
m) loc. cit. p. 69.
n) De finib. L. II. conf. STRABO L. XVI. p. 759.
o) Ad Orat. in Pis. c. 28. p) Meminit eius LAERT. L. X. s. 3. conf. MENAG. h. l.

ſed laſciua [q] fecere memorabilem. Praecipuo tamen nomine in hac philoſophicae *hiſtoriae* parte Epicurei ideo notandi ſunt, quod primi, vt ſupra iam dictum, fuerunt, qui philoſophiam ſectae ſuae, Latino ſermone, tradiderunt, cum hactenus nemo id eſſet aggreſſus. Id quod tamen non feliciter ſucceſſiſſe plerisque, elegantiae ſcribendi incuriis, Ciceronis locus ſupra adductus probat, et exempla Amafanii atque Catii Inſubri docent. Nam non illum tantum vnum cenſet Caſſius [r] ex malis verborum interpretibus, ſed et hunc eodem collocat ordine, obiectum ſibi a CICERONE [s]. Hinc riſit eum HORATIVS [t]:

> *Vnde et quo Catius? non eſt mihi tempus, auenti*
> *Ponere ſigna nouis praeceptis, qualia vincant*
> *Pythagoran, Anytique reum, doctumque Platona.*

Sed et QVINTILIANVS [u], vbi eos recenſet, qui philoſophiam, Graecam Latinis tradiderunt literis, ita de Catio: *In Epicureis leuis quidem, ſed non iniucundus tamen Catius.* Videturque hic Inſuber inter Pſeudo-Epicureos referendus eſſe, qui magiſtri voluptatem foedarunt, et ad ventrem et culinam retulerunt. Id enim velle Horatium, Epicureae ſectae alias fauentiſſimum, totus ille locus loquitur [x]. Ex quibus colligi poteſt, qua ratione de rerum natura ſummoque bono [y] ſcripſerit. Melius conatus ſucceſſit Lucretio, qui inter primos fuit, qui elegantiſſimo carmine philoſophiam Epicuri fuit complexus.

§. XXVII. T. LVCRETIVS Carus, Romanus ſine dubio fuit, *Lucretius.* an Romae, vbi Lucretiorum nomen inter illuſtres familias receptum erat, incertum [z]. Pauca et de eius vita fatisque annotatum nobis reliquere veteres [a]. Natum fuiſſe Olymp. CLXXI. 2. qui A. V. C. DCLIX. eſt, aſſerit EVSEBIVS [b]. Quos habuerit parentes, quam educationem, veterum memoriae tacent; didiciſſe vero in Graecia et forte in ipſis Epicuri hortis eius philoſophiam dubium non eſt [c]. Relictis Athenis quem vitae curſum domi tenuerit, ignoratur etiam: nec alia nobis refert EVSEBIVS [d], quam, amatorio poculo in furorem verſum quum aliquot libros

 per

q) Conf. IONSIVS loc. cit. Lib. II. c. 18. p. 209. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 814.

r) Fam. L. XV. ep. 19. conf. Ac. Qq. L. I.

s) Lib. XV. ep. 16. fam.

t) L. II. Satyr. 4. Quem a Catio Inſubro quidem diſtinguunt Commentatores, ſed perperam, quod erudite oſtendit BAYLE Dict. T. II. art. Catius not. C. p. 101.

u) Inſtit. L. I. c. 1.

x) Vidit id GAVDENTIVS c. XXXVII. p. 157. et poſt eum BAYLE, l. c. et haec ratio eſt, cur Horatius ipſe de grege Epicuri, ſed parcus, et frugalis Epicuri vitae ſtudioſus Catium rideat, nouis vocibus occupatum, quibus voluptatem culinariam, ſapientiamque ventris explicet, Pythagorae, Socratis et Platonis praeceptis gratiorem.

y) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 312.

z) Lucretiorum nomen receptum in Veſpillonum et Ofellarum familiis, quarum meminere Cicero et Iulius Caeſar. Quibus tamen dum noſtrum adſcribunt recentiores vitae eius enarratores, coniecturas leuiſſimas ſine fundamento nobis obtrudunt.

a) Ex recentioribus vitam eius, coniecturis maximam partem ducti, delinearunt DIONYSIVS LAMBINVS, OBERTVS GIFANIVS, et BARO DE COVTVRES, praemiſſam editionibus Lucretii ab his viris doctis curatis. Pleraque docte congeſſit P. BAYLE Dict. T. III. art. Lucrece, p. 209. ſeqq.

b) In Chronic. virorum doctorum circa natalem Lucretii lapſus corrigit BAYLE l. c. not. B. qui videndus. GASSENDVS l. c. p. 65. natalem in emortualem perperam commutauit.

c) Audiuiſſe Phaedrum et Zenonem Sidonium ex illorum temporum ſucceſſione Scholae Epicureae coniiciunt vitae eius ſcriptores laudati: nec id ſine veriſimilitudine: nam nec alibi Epicurea diſcendi occaſionem habebat, et peregrinationes literariae apud Romanos praeſertim Athenas eo tempore inualuerant.

d) loc. cit.

per interualla insaniae conscripsisset [e], quos postea Cicero emendauit, propria se manu interfecisse anno aetatis XLIV. Quem itaque vita non nobilitauit, immortale ei nomen peperit carmen Epicureum, quod ad C. Memmium, philosophorum atque eruditorum fautorem plane summum, de rerum natura conscripsit, quo totam nobis physiologiam Epicuream eleganti castoque dicendi genere, si archaismos quosdam excipias, descripsit, quod vnum nobis ex tota Epicuri schola monumentum doctrinae huius viri integrum seruauere tempora. Id quod tum ob praeceptorum ordinem, tum ob dicendi puritatem, ea Latinam elegantiam omnis aetatis doctorum virorum laudem et commendationem meruit [f]. Etsi vero Epicuri asseclam in eo se totum probauit, rationibusque multa cura et eruditione conquisitis systema atomisticum ita roborauit, vt praeter atomos et inane non aliud principium admitteret, et prouidentiam Deorum improbaret omnem, vt ex Epicureae physiologiae compendio, quod *superiore tomo* pleraque ex Lucretio descripsimus, patet; visus tamen est acutissimo BAYLIO [g], philosophiam suam principiaque quae ab Epicuro transsumsit, interdum fuisse oblitus, saltem populariter locutus. Non enim Epicureum, sonare putat vir doctissimus hoc LVCRETII [h]:

Vsque adeo res humanas vis abdita quaedam
Obterit et pulchros fasceis, saeuasque secureis
Proculcare ac ludibrio sibi habere videtur.

Neque, quod alibi [i] *fortunam omnia gubernantem* in partes vocet. Etsi vero viro acuto facile damus, de vulgi opinione in priori illo loco loqui poëtam, apparet tamen ex tota eius connexione, non loqui eum secundum vulgi opinionem; id est secundum vulgus placita philosophari, sed esse vim istam abditam, fatum illud, siue concursum atomorum earumque resolutionem ineuitabilem, omnibus hominum consiliis imperantem. Male itaque hoc loco vsum fuisse doctissimum RONDELLVM [k], ad prouidentiam Epicuri ex Lucretio exsculpendam *tomo primo* [l], excussa hac physiologiae Epicureae parte luculenter, nisi fallimur, demonstrauimus, planumque fecimus, iuxta Epicurum et Lucretium motum atomorum declinantem, siue clinamen, qua voce poëta vtitur, caussarum omnium rationalium et moralium fontem et originem statui. Nec alia fortuna est omnia gubernans, nisi fortuitus accessus et decessus atomorum, quo destruitur, quod alio loco exstruitur, atomis perpetuo in motu agitatis, vt accedant, et recedant, sicque solutae alibi implicentur. Quod vero Lucretius Venerem carminis inuocauit initio, id ex lege poëtarum factum esse, omnium optime dicitur, cum facile potuerit per hanc Venerem subtilissimam illam animae partem, quam nomine carere, et rationis auctorem esse

e) Dubitat de eo FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 43. cuius tamen exempla plura extant.

f) Dicendum hac de re, in historia critica L. L. vid. quos nominant FABRICIVS et BAYLE ll.cc.

g) l.c. not. F.

h) L. V. v. 1225. seq.

i) L. V, v. 105.

k) In vita Epicur.

l) L. III. c. 13.

esse tradit, intelligere. Quamuis autem ita subuerterit prouidentiam Lucretius, vt Epicureis sententiis conuenienter de diuina natura cecinerit [m]:

Nam priuata dolore omni priuata periclis
Ipsa suis pollens opibus, nihil indiga nostri
Nec bene promeritis capitur, nec tangitur ira.

Vitiis tamen infensum se, et acrem passim censorem praebuit, suo etiam exemplo docens, sancta Epicurum tradere, et si propius accesseris, etiam tristia. Passim enim honestatem, candorem, iustitiam commendat, acriterque in vitia sui temporis inuehitur [n], quem morem seruauisse Epicureos veros suo etiam loco in eorum historia ostendimus. Qua vero ratione quoue nomine inter atheos referendus sit [o], ex iis, quae superiori periodo de atheismo Epicuri disputauimus, facile potest colligi. Certe ex principiis, quae inseruit carmini suo physiologicis, Deos statuisse apertum est. Ita enim [p]

Omnis enim per se diuum natura necesse est
Immortali aeuo summa cum pace fruatur,
Semota a nostris rebus, seiunctaque longe.

Eas vero diuinas naturas non e mundo tantum in intermundia relegauit, sed et homines omni earum timore soluit, cunctis atomorum concursui permissis, quae proximam ad impietatem viam struere, quilibet videt. Vnde recentiori aetate veneno parare antidotum multi viri docti connisi sunt, qui contrarium systema Lucretiano euertendo aptum carmine sunt exorsi [q]. Editiones elegantissimi carminis enarrat FABRICIVS [r], inter quas eminet, quam curauit Lucretio fato similis THOMAS CREECH Britannus [s]. Obiit Lucretius A. V. C. DCCIII. vnde errare colligitur auctor *Vitae Virgilii* vetus, qui eodem die Lucretium periisse narrat, quo natus est Virgilius. Hic vero Ol. CLXXVII. 3. A. V.C. DCLXXXIV, in lucem est editus, quo Lucretius XXVI. modo annum vitae agebat [t].

§. XXVIII. Restat una secta Pyrrhonia siue sceptica; quae tamen Romae iisdem, quibus caeterae, fortunae fauoribus vti non potuit, sed extorris mansit. Non quod sceptica philosophandi ratio Romanis non placuit, sed quod Academica philosophia, quae sobrie magis et prudenter in hac via incedere videbatur, illam quasi absorpsit, et in sua recondit viscera. Cum enim acerbitas Scepticorum, iuncta negligentiae sectam hanc tantum non omnem extinxisset, et odio quoque atque inuidia philosophos cumulauisset, qui se contra omnes erigebant; factum est, vt, quod *superioris* *Secta Pyrrhonia.*

tomi

m) L. I. v. 59.

n) Conf. BAYLE l. c. not. G. et quos laudat. Exempla vbique in hoc carmine deprehendes.

o) Ita plerisque placet. Vid. REIMMANN. Hist. atheismi c. XXXVII. §. 5. p. 250.

p) L. I. v. 59. 60. 61.

q) Latino Heroico, Aonius Palearius, Scipio Capicius, Polignacus Cardinalis et Thomas Ceua. Anglico Henricus Morus, et Richardus Blackmore, Gallico Carolus Claudius Genestus et Italico Alex. Marchetti, de quibus vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 55. sqq.

r) loc. cit. T. I. p. 43. seqq.

s) Ox. 1695. 8. cum notis magis philosophicis, quam criticis. Suspendio vitam sibi finiuisse ob perditos amores disces ex IAC. BERNARDI nou. relat. reip. lit. 1700. p. 331.

t) Notauit id iam VOSSIVS de poët. Lat. p. 15.

tomi libro tertio oſtendimus [u] his, quibus Graeca philoſophia inter Romanos effloreſcere coepit, temporibus, Pyrrhonis ſecta, extincta quaſi iaceret: id quod ſuo teſtimonio confirmauit CICERO [x]. Quod odium tantum fuiſſe videtur, ut cum circa Ciceronis tempora Aeneſidemus in Aegypto Pyrrhoniam philoſophiam reuocaret ex exilio, libroſque Pyrrhonios inſcriberet Lucio Tuberoni, viro inter Romanos principi, nullibi tamen legamus, tanto patrocinio vſam philoſophiam ſcepticam ſectatores Romae inueniſſe.

u) c. 10. x) De finib. L. II.

* *

CAPVT SECVNDVM
DE PHILOSOPHIA ROMANORVM CONDITA MONARCHIA.
DEQVE PHILOSOPHIS GENTILIBVS SVB IMPERATORIBVS ROMANIS
VSQVE AD SECVLVM POST C. N. OCTAVVM.

SECTIO I.
DE RATIONE PHILOSOPHIAE GENTILIS SVB IMPERATORIBVS GENERALI.

§. I.

Ratio philoſophiae ſub Caeſaribus.

Quam inſignia philoſophia Graeca incrementa, florente adhuc republica Romana ceperit, quamque propitios inter ſummos principeſque ciuitatis viros patronos nacta ſit, praecedente capite, quaſi in prolegomenis philoſophiae Romanae, expoſuimus, demonſtrauimuſque, etiam ad paucos, treſque tandem viros ſumma rerum deuoluta, non tamen defuiſſe philoſophiae patrocinium. Tandem eiecta omni reipublicae libertate, vbi ad vnum redactus eſſet principatus, iſque ſolus ſenatui populoque Romano, vix vmbram priſtinae ciuitatis tuenti imperare coepiſſet, mutata quidem Romae ſunt omnia, non tamen philoſophiae honos ſuus pretiumque haberi deſiit, ſed ea porro culta, immo ad maiora et laetiora incrementa promota eſt. Cuius potiſſimam cauſſam inde deriuandam exiſtimamus, quod, qui primus monarchia Romana frui potuit Auguſtus Caeſar, non elegantioribus tantum literis eſſet excultus, ſed philoſophiae quoque praeceptis more Romanorum ſupra expoſito innutritus. Qui cum ingenio maximo, artibuſque illis, quibus viri in republica principes eo tempore ſe ornabant, excelleret, reſtituta tandem, poſt graues dimicationes, orbi Romanae pace, eius etiam fructus et emolumenta pomouere, laudabili ſategit inſtituto, et hoc quoque nomine atque cauſſa philoſophiam,

am, qua nihil apud Romanos viros doctos habebatur praestantius, egregie promouit. Quem secuti ex Caesarum gente viri maximi, cum insigni auctoritate pollerent, eandem dignitatem philosophiae tuiti sunt, et at dominatum tandem euecti, non ipsi tantum philosophiae studium non abiecerunt, sed etiam quos gubernando imperio adhibebant, ad easdem artes et philosophiam colendas impulerunt. Ex quibus dici non potest, quam laeta philosophiae seges effloruerit, cum in seculo potissimum Augusteo vix quisquam dignitate atque eruditione eniteret, qui non philosophiam ita degustasset, vt eius in vitae illius historia vestigia apparerent. Qua philosophiae felicitate excitati, qui eius professionem sequebantur, per omnes fere Graeciae sectas in promouendis sectae suae incrementis diligentissimam nauauerunt operam. Quo factum est, vt licet interdum sub dominis essent, vel philosophiae et philosophis inimicis, vel voluptatis magis quam sapientiae curam gerentibus, attamen, diuersa licet fortuna, sectae potiores vsque ad ea tempora, quibus gentilis religio in imperio Romano tantum non omnis euanuit, quod circa Sec. IIX. initia fere factum, sectatores inuenirent plurimos et insigniter florerent; noua etiam et monstrosa secta conderetur, quae reliquos omnes tantum non suppressit, et quasi deuorauit. Quae si paulo curatius expendamus, historiae Romanae quousque gentilis religio in orbe Romano, dominata est, vno quasi oculi ictu intuentes ambitum, innumeros fere deprehendimus vel philosophos, vel philosophiae cultores, qui quidem professionem philosophorum non secuti sunt, attamen philosophiam didicerunt. Quos vero enumerare omnes nec necessarium esse putamus, nec possibile; cum hi quidem ad philosophiae historiam non pertineant, sed vel eruditionis disciplinarum qui aliarum laude, vel muneribus publicis nominis famam consecuti sint. Ex quibus potiores tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι strictim carpemus, summatimque delibabimus, sequentibus vero sectionibus historiam singularum Sectarum diligenter perquiremus, et quae fata habuerint, quosue sectatores, enarrabimus. In qua noua eius historiae periodo, cum non nisi Graecae sectae occurrant, praeter vnam eclecticam sectam, quae nefando syncretismo Platonicam philosophandi rationem adulterauit, nouumque philosophiae ex omnibus fere orbis placitis conflatae chaos condidit, systematum enarrandorum labore supersedere eo facilius possumus, quo diligentius ea *tomo primo* sumus prosecuti.

Virgilii Philosophia.

§. II. Fuisse Romae vix virum aliquem eruditionis laude clarum, qui non philosophiam attigisset, virosque summos et ad clauum reipublicae admotos ei honorem habuisse, et intra musea sua recepisse, superiore capite diximus. Eadem ratio sub imperatoribus fuit, cum et viri summi, qui poëticae arti, historiarum, aliarumque disciplinarum studio se toti dederant, et viri in republica et in aula illustres ostenderint, se a sapientiae huius praesidio non esse imparatos. Vtriusque generis exempla quaedam illustria magis et memoria digna paucis exponemus. Et inter doctos quidem, et eruditione

ditione nomen famamque ſibi immortalem conciliantes hoc tempore viros VIRGILIVM merito aliis anteponimus, quem carminis elegantia et artificio, et ſermonis nitore parem non habuiſſe, epicumque carmen apud Latinos ad perfectionem ſuam perduxiſſe, in poëſios hiſtoria enarrandum eſt, nec ad noſtri inſtituti limites pertinet. Incubuiſſe vero illum in philoſophiam, teſtatur SERVIVS,[a] qui cum Quintilio Varo ſub Sirone[b] philoſopho Epicureo philoſophiae operam eum dediſſe, notat. Vnde ipſe in epigrammate:

Magni petentes docta dicta Seironis.

Et in poëmate, cuius titulus *Ceiris:*

Etſi me vario iactatum laudis amore
Irritaque expertum fallacis praemia vulgi,
Caecropius ſuaueis exſpirans hortulus auras
Florentis viridi ſophiae complectitur vmbra.[c]

Non negat hoc, qui vitam eius ſcripſit, DONATVS,[d] ſed Academicum tamen magis, ſiue Platonicum fuiſſe, cum diuina conderet carmina, putat. Ait enim: *Audiuit a Silone* (Sironem alii vocant) *praecepta Epicuri, cuius doctrinae ſocium habuit Varium. Quamuis diuerſorum philoſophorum opiniones libris ſuis inſeruiſſe, de animo maxime, videatur, ipſe tamen fuit Academicus. Nam Platonis ſententias omnibus aliis praetulit.* Id quod tamen non ſine cautione admittendum eſt. Scilicet non deſeruiſſe Virgilium, cum carmina feciſſet ſua, hortos Epicuri, aliquoties tam luculenter prodidit, vt quid Epicureae ſectae alumnum non agnoſcat, merito quid Epicureum ſit, ignorare videatur. Ita enim de rerum omnium origine, ad Quintilium Varum, in hortulis Epicuri olim commilitonem:[e]

Namque canebat vti magnum per inane coacta
Semina, terrarumque animae mariſque fuiſſent,
Et liquidi ſimul ignis, vt his exordia primis,
Omnia et ipſe tener mundi concreuerit orbis.

Quibus verſibus rerum omnium primordia ex ſeminibus, ſiue atomis per inane iactatis et coactis et inani conſtantia, indeque elementorum originem elegantiſſime canit. Et ne prouidentiam tanto operi immiſcuiſſe, ſuſpicemur, ecce hominem prorſus Epicureum:[f]

Felix qui potuit rerum cognoſcere cauſſas,
Atque metus omnes et inexorabile fatum,
Subiecit pedibus, ſtrepitumque Acherontis auari.

Quem primarium omnis phyſiologiae Epicureae finem eſſe, ſuperiori tomo[g] ex ipſis Epicuri *ratis ſententiis* demonſtrauimus. Alia, ne nimii ſimus, non addimus, ſed lectoris attentioni notanda relinquimus. Recte tamen

a) Ad eclog. VI.
b) Meminit huius philoſophi etiam CICERO de finib. L. II.
c) Hinc inter Epicureos philoſophos Virgilio locum dedere GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. 72. et FABRICIVS Bibl. Graec. vol. II. p. 815. ſeqq. et Bibl. Lat. L. I. c. 4. §. 4. p. 50.
d) P. m. 11. edit. H. Stephan.
e) Eclog. VI. v. 31. ſeq.
f) Georg. L. II. v. 490.
g) L. III. c. 13.

men monuit Donatus, diuerſorum philoſophorum opiniones libris cum ſuis inſeruiſſe, maxime Platonicas, vel, quod magis verum, Stoicas. Illud enim non de Virgilio tantum, ſed omnibus fere poëtis, hiſtoricis, geographis aliisque ſeculorum horum ſcriptoribus Romanis probe tenendum, eos, vbi ſectae alicuius placita tradere non ſuſcepiſſent, [g] ſed philoſophiae dogmata obiter tantum tangere carminibus opus habuiſſent ſuis, non illius tantum ſectae, cui addictiores, quam reliquis, erant, doctrinam ſecutos fuiſſe, ſed aliarum quoque ſectarum paſſim inſperſiſſe dogmata, prout carminis habitus atque nitor et materiae ſubſtratae poſceret conditio. Ad quam obſeruationem cum ſaepius nobis in ſequentibus prouocandum ſit, ea probe tenenda eſt, ſine qua vix de horum ſcriptorum philoſophia certi quid poteſt diſcerni.

Qua in re memorabili Virgilius exemplo eſt, qui paſſim per alias ſectas vagatur, earumque placita pangit. Ita, *ecloga quarta* [h] canens:

Vltima Cumaei venit iam carminis aetas
Magnus ab integro ſeclorum naſcitur ordo
Iam redit et virgo redeunt Saturnia regna,

manifeſte Platonis annum exprimit, vt elegantiori ſub ſchemate Pollioni de nato gratularetur filio, id quod SERVIVS iam vidit atque monuit. [i] Stoicos vero qui rerum omnium primordia ex anima diuina per omnem materiam diffuſa deriuabant ita eleganter docentes depingit: [k]

His quidam ſignis, atque haec exempla ſecuti
Eſſe apibus partem diuinae mentis et hauſtus
Aetherios dixere: Deum namque ire per omnes
Terrasque tractusque maris, Coelumque profundum,
Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,
Quemque ſibi tenues naſcentem arceſſere vitas.
Scilicet huc reddi deinde ac reſoluta referri
Omnia, nec morti eſſe locum, ſed viua volare
Sideris in numerum atque alto ſuccedere coelo.

Sic et alio loco [l] Anchiſen inducit philoſophantem:

Principio coelum ac terras campoſque liquentes,
Lucentemque globum Lunae, Titaniaque aſtra
Spiritus intus alit: totamque infuſa per artus,
Mens agitat molem, et magno ſe corpore miſcet:
Inde hominum pecudumque genus, vitaeque volantum,
Et quae marmoreo fert monſtra ſub aequore pontus.
Igneus eſt ollis vigor, et coeleſtis origo
Seminibus, quantum non noxia corpora tardant,
Terrenique hebetant artus, moribundaque membra.
Hinc metuunt, cupiuntque: dolent gaudentque: nec auras

g) Vt fecit Lucretius, qui Epicurea, Manilius qui Stoica proſecutus eſt.

h) v. 5. ſeqq.

i) Conf. GAVDENTIVS c. CLXXIV. p. 242. ſeqq.

k) Georg. L. IV. v. 220. ſeq.

l) L. VI. Aeneid. v. 724. ſeqq.

Respiciunt, clausae tenebris et carcere coeco
Quin et supremo quum lumine vita reliquit.
Non tamen omne malum miseris, nec funditus omnes
Corporeae excedunt pestes, penitusque necesse est
Multa diu concreta modis inolescere miris.
Ergo exercentur poenis, veterumque malorum
Supplicia expendunt, aliae panduntur inanes
Suspensae ad ventos: aliis sub gurgite vasto
Infestum eluitur scelus, aut exuritur igni.
Quisque suos patimur manes; exinde per amplum
Mittimur Elysium, et pauci laeta arua tenemus,
Donec longa dies, perfecto temporis orbe,
Concretam exemit labem, purumque reliquit
Aethereum sensum atque aurai simplicis ignem.
Has omnes, vbi mille rotam voluêre per annos,
Letheum ad fluuium Deus euocat agmine magno.
Scilicet immemores supera vt conuexa reuisant,
Rursus et incipiant in corpora velle reuerti.

Quem locum, etsi longiusculum ideo totum hic apponere placuit, quod Stoicam physiologiam egregie prorsus exprimit. Licet enim fabulas poëtarum de statu animarum post mortem immisceat poëta,[l] vt carminis iuuaret habitum atque elegantiae poëticae decus seruaret, reliqua tamen omnia adeo aperte Stoicas hypotheses redolent, vt miremur, post MACROBIVM,[m] ex sectae suae more cuncta Platoni vindicantem non GAVDENTIVM[n] tantum hic cespitasse, sed et illo in veterum doctrina millies oculatiorem CVDWORTHVM[o] Pythagoricum dogma hic quaesiuisse. Aperte enim animam diuinam per omnia fusam omnibus prorsus rebus inesse, illamque mentem ignem esse statuit; hinc animae coelestem originem, motuumque et passionum eius quatuor generibus diuisorum, originem deriuat, et post mortem magnam Stoicorum spem euadendi ad superiora, corporeis sordibus detersis, ponit, magnamque illam periodum, qua succensis omnibus nouus ex Ioue orbis proditurus est, luculenter innuit. Quae cum mire cum dicto loco conueniant, Stoicos hic sensus et decreta physica dedisse Virgilium, dubitandum non est. Quod licet sua radiare claritate euidens sit, non tamen inde recte concluditur, Virgilium desertis Epicuri hortulis ad porticum transiisse. Ex priori enim, quem adduximus, loco manifestum est, poëtam non suam sed aliorum philosophorum, a sua, quam sequebatur, secta, diuersorum placita enarrasse. Quod dum initio mox ita indicet: *Quod QVIDAM signis etc.* miramur, ad id non attendisse viros doctissimos, qui de Virgilii atheismo disputarunt, hancque ei maculam

l) Ex quo sequitur, verba non nimis esse premenda. Multa enim aliena admiscebant poëtae philosophicis Dogmatibus, id quod Tom. I. de poëtarum theologia differentes iam monuimus.

m) Somn. Scip. L. II. c. 12. p. 161.

n) L. c. p. 248. seq.

o) Syst. intell. c. V. sect. 4. §. 29. p. 1155. quem ideo notauit interpres doctissimus.

lam ob iſtas Stoicas hypotheſes inuſſerunt. Qua de re quae dixerint RICH. SIMONIVS,[p] P. BAYLE,[q] G.G. LEIBNIZIVS[r] et N. HIERONYMVS GVNDLINGIVS[s] notum eſt. Qui ſi cogitaſſent, nec atheismum ex hoc Virgilii loco aliter, quam de tota ſecta Stoica fieri poteſt, poſſe concludi, nec eam eſſe ipſius Virgilii, ſed quorundam aliorum, ſententiam, parcius in elegantiſſimum hunc vatem opprobrium conieciſſent, cautius etiam CVDWORTHVS[t] inter recte ſentientes Numinis profeſſores eum retuliſſet: In quo vtroque extremo eos nimios fuiſſe ex adductis eſt manifeſtiſſimum. Alias philoſophorum apud Virgilium hypotheſes e. g. ſtellas maris exhalationibus nutriri, hisque ſimiles, breuitatis cauſſa ſilemus. Philoſophiae moralis eandem fere, quam naturalis et diuinae rationem Virgilius habuit, qui mox Epicurea principia ſecutus eſt, mox fato Stoico heroëm ſuum inuoluit, mox Academico ſiue Platonico more de corpore animae carcere diſſerit, etc. Praeſertim ex Romanorum conſuetudine ſtoica de virtute praecepta ei arriſere,[u] vt ex locis patet a Cl. STOLLIO[x] adductis, quae conſuli ipſa velimus. Quae omnia tamen vt non eo fine immiſcuit poëta, vt philoſophiam doceret lectorem, ſed vt carminis decorem ſententiis tueretur philoſophicis, nec philoſophum faciunt, nec doctorem eius omnium optimum, quod nimius Virgilii amor olim magno perſuaſit SCALIGERO. Non omittendum de Virgilio hoc quoque; eum medicinae et mathematicae artis cognitione imbutum, anno LII. vt vltimam manum Aeneidi imponeret, ſtatuiſſe in Graeciam et Aſiam ſecedere, triennioque continuo omnem operam limationi dare, vt in reliqua vita tantum philoſophiae vacaret. Sed in itinere languorem nactum reuerſum Brunduſium obiſſe.[y]

§. III. Poſt Virgilium inter poëtas Latinos excellit omnium maxime Q. HORATIVS FLACCVS illi aetate ſuppar, quem inter Epicuri aſſeclas a plerisque numerari videas.[z] Ipſum Epicureum voluiſſe videri, ex his eius verſibus patet:[a] *Horatii philoſophia.*

Me pinguem, et nitidum bene curata cute viſes,
Cum ridere voles Epicuri de grege porcum.

Pro quo *parcum* non ſine ingenio legit MEIBOMIVS.[b] Nec multa obſcurius alibi:[c]

Parcus Deorum cultor et infrequens
Inſanientis dum ſapientiae
Conſultus erro, nunc retrorſum
Vela dare, atque iterare curſus
Cogor relictos.

 Paſſim

p) Bibl. crit.
q) Contin. des penſees ſur les com. p. 119.
r) Theodic. diſc. prelim. p. 13.
s) Gundlingian. P. XLIV. §. 80.
t) L. c. c. IV. §. 19. p. 437. Praeiuit LACT. L. l. c. 5. conf. Cl. ZIMMERMANN. de atheiſmo Plat. Amoenit. lit. T. XIII. p. 128. ſeq.
u) Conf. LVDOV. THOMASIN. methode d' etudier les poëtes chretiennement P. I. L. II. c. 8.
x) Hiſt. philoſ. mor. gentil. §. CXCV. p. 374. ſq.
y) DONATVS L. c. p. 6.
z) GASSEND. l. c. p. 72. FABRIC. l. c. p. 811. REIMMANN. Hiſt. atheiſm. c. XXXVII. p. 255. STOLL. Hiſtor. phil. mor. gent. p. 385.
a) Epiſt. L. I. ep. 4.
b) Ad LAERT. L. X. ſ. 138.
c) Lib. I, od. 34.

Paſſim etiam inſignia apud eum philoſophumena occurrunt, quae Epicuri hortos ſapiunt, qualia praecipue ſermones eius exhibent. Recte huc etiam ſcommata in Stoicos refert Cl. REIMMANNVS,[d] qui locutiones quoque eius ſordidas hanc ſectam referre putat; in quo tamen ex vitio ſectatorum quorundam iniuriam ipſi ſectae fieri, ex iis liquet, quae ſuo loco de infamia hortorum Epicuri diſſeruimus, immo ex ipſo Horatio demonſtrari poteſt, qui dum Catium Epicureum multo ſale ſatyrico perfricat,[e] eo quod philoſophiam Epicuri ad culinam ventremque, et voluptatis corporeae inſtrumenta traduxiſſet, hoc ipſo meliorem caſtioremque inſediſſe ſectae Epicuri opinionem indicat atque fatetur. Etſi vero ex adductis Horatii verſiculis manifeſtum eſt, fuiſſe eum hortorum Epicuri ſectatorem, duo tamen notanda ſunt, quae de Horatii philoſophia diſtincte ſtatuendum eſſe monent. Primum enim, ipſe fatetur[f] ſe Athenis philoſophiae operam dantem, in Academia didiciſſe philoſophiam:

Adiecere bonae paulo plus artis Athenae,
Scilicet vt poſſem curuo dignoſcere rectum,
Atque inter ſiluas Academi quaerere verum.

Tum vero in Academia vltimus adhuc docuit Antiochus, qui Platonica, Stoica et Peripatetica inter ſe conciliabat. Quem licet non ſequeretur Horatius, libertatem tamen inde illam, quae nullius ſe magiſtri placitis totam mancipat, didicit, qua in carminibus ſuis, ex ratione ſ. *praecedente* dicta, vſus eſt, et de qua elegenter:[ff]

Nunc itaque et verſus et caetera ludicra pono,
Quid verum atque decens, curo et rogo, et omnis in hoc ſum,
Condo et compono, quae mox depromere poſſim.
Ac ne forte roges, quo me duce, quo lare tuter.
Nullius addictus iurare in verba magiſtri:
Quo me cunque rapit tempeſtas, deferor hoſpes,
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis,
Virtutis verae cuſtos rigiduſque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor.

Alterum, quod notari in hac re meretur, hoc eſt, videri Horatium, vel fortunarum ſuarum iactura, aliaue calamitate de diuina, quae rebus ineſt omnibus prouidentia fuiſſe monitum, vel ceſſantibus, quas temperamentum eius proſequebatur, voluptatibus,[g] ſerio magis et ſeuere philoſophari coepiſſe. Prius adducti ſupra verſiculi ſuadent, quibus ab inſanienti ſe philoſophia reuocari luculentis diuinae prouidentiae ſpeciminibus fatetur; poſterius diuerſis locis innuere videtur, et imprimis in celebri ad Moecenatem epiſtola,[h] qua ſibi non eandem quam prius, aetatem, non mentem eſſe dicit, monerique ſe, vt ſenectutem tandem aliquando feriam ducat, ſuisque annis et perſonae decentem. Vnde ad virtutis Stoicae, ſeucrioremque ſapientiae diſciplinam ſeſe conuerſum, ſeria iam ſcribere ait, licet inuita forte

d) L. c. vid. Lib. I. Sat. 3. Lib. II. Sat. 3. e) L. II. Sat. 4. f) L. II. ep. 2. ff) L. I. ep. 1. g) L. II. ep. 2. Singula de nobis anni praedantur euntes Eripuere iocos, Venerem, conuiuia ludum.

forte Minerua ad priſtinos interdum de voluptate ſenſus relabatur. Haec volunt verſus ſequentes:

Eſt mihi purgatam crebro qui perſonet aurem:
Solue ſeneſcentem mature ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus, et ilia ducat etc.
Nunc agilis fio, et merſor ciuilibus vndis
Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles;
Nunc in Ariſtippi furtim praecepta relabor etc.

ſuntque in hac epiſtola Stoica pluſcula, qualia ſunt:

Virtus eſt vitium fugere, et ſapientia prima
Stultitia caruiſſe.
\- \- *Rex eris, aiunt*
Si recte facies
Ad ſummam, ſapiens vno minor eſt Ioue diues
Liber, honoratus, pulcher rex denique regum.

Ex quibus parca, vt inſtitutum noſtrum poſtulat, manu datis, facile cuiuis ad rem ipſam attendenti de philoſophia Horatii erit iudicium [i], et quousque admittendum ſit, quod DAN. HEINSIVS [k] contendit: non referendum eſſe Horatium ad Epicuri gregem, ſed Eclecticis a Potamone tunc conſtituta ſecta adnumerandum: qua de re infra.

§. IV. Sequitur inter poëtas OVIDIVS, inter cuius carmina haud pauca deprehenduntur, quae in Graecorum philoſophia non parum exercitatum fuiſſe loquuntur. Qui tamen, ut reliqui poëtae, non ipſe egiſſe philoſophum cenſendus eſt; etſi enim philoſophorum paſſim placita ſuis interſeruit carminibus, interpres tamen magis eſt philoſophiae Graecae, quam ipſe philoſophus. Exemplum eius illuſtre eſt theogonia, quam veteres theologos Graecos ſecutus in ipſo metamorphoſeων limine elegantiſſime expoſuit. Quem licet communem populorum aetatis ſuae ſententiam expreſſiſſe CVDWORTHVS [l] tueatur, cum Graecis tamen theogoniis comparanti erit manifeſtiſſimum, illos Ouidium ſecutum eſſe, licet quem preſſius ſequutus ſit, definiri accurate nequeat. Summa eius haec eſt: Initio fuiſſe chaos, diſcordia rerum ſemina continens; ex hoc ortum eſſe et mundum, et formas Deorum. Hanc congeriem litemque diremtam a Deo et natura [m], eiusque cura mundum formatum et ornatum fuiſſe: et tandem hominem natum vel ex diuino ſemine, vel ex aethere cognati coeli ſemina retinente; huncque hominem in effigiem Deorum, quorum curae et prouidentiae mundum Deus diſtribuit, eſſe formatum. Quae *Ouidii philoſophemata.*

 pau-

h) L. I. ep. I.
i) GVIL. BERGERI et Io. HENN. FORELLII diſſ. de philoſophia Horatii nobis non viſas laudat FABRIC. Bibl. Lat. T. II. p. 321.
k) De Satyra Horat.
l) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 275. Conf. BAYLE T. III. art. Ouide not. G. p. 556.
m) Intrudit hic naturam ſuam genitricem CVDWORTHVS, de qua tamen non cogitaſſe Ouidium apertum eſt. Deum vero hunc et naturam non diuerſa eſſe, omnino veriſimile eſt, nec aliud illa videtur eſſe, quam neceſſaria Dei in materia latentis actio et commotio, qua cuncta ex legibus amicitiae et diſcordiae ordinata tandem ſunt, formamque acceperunt. Qua de re nos ſuo loco.

paulo comtius ornata sunt, Graecis, rem ipsam tamen, ab his expressam continent, et imprimis Empedoclea sapiunt, scholamque Pythagoream, cuius systema elegantissimis versiculis [n] expressit, et imprimis Empedocleam physiologiam luculenter exposuit. Ridet enim eos, qui mortem stygis metu timent, cum illae non moriantur, sed nouas semper sedes quaerant, migrentque: tum praecipit, nihil interire, omnia mutari, transire spiritum hominis in feras; nihil esse, quod toto perstet in orbe, cum semper omnia fluminis instar labantur et mutentur. In quo tamen Pythagoricam μετεμψύχωσιν cum Stoica μετενσωματώσει confundere videtur. Assumit etiam Empedoclis et Heracliti dogma, nostra semper corpora sine requie verti nec esse nos, quod vel heri fuimus, vel cras erimus. Ipsa porro, Empedoclem secutus, addit elementa mutari, omnia ex ipsis fieri, in ea redire, ipsa inuicem commutari, monens, nasci vocari

Incipere esse aliud, quam quod fuit ante, morique
Desinere illud idem, cum sunt huc forsitan illa
Haec translata illuc.

Coelum itaque et tellus formas mutare, nosque, partem esse mundi, et quoniam in omnes creaturas ire condique possimus, aliorum animas posse habere. Non igitur esse viuendum carne, sed alimenta carpenda congrua, et nec piscibus vescendum, nec brutis. Hactenus Ouidius, qui licet satis luculenter physiologiam Pythagorico-Empedocleam exprimat, ideo tamen inter Italicae scholae sectatores referri non potest. Non enim ipse suam de hac rerum omnium origine, transmutatione, et facie sententiam exponit, sed Numam loquentem inducit, qui cum vulgi rumore et opinione Pythagoreus haberetur, hanc ei personam Ouidius induit, et Pythagoreis principiis seriem euoluere fati iussit. Perperam itaque ex hoc metamorphoseων epilogo coniecere viri docti et in his ROBERTVS HOOCKIVS [o], Ouidium in metamorphosi sua sub fabulis illis describendas sibi proposuisse varii generis mutationes, quae telluri contigerunt, et systema quoddam historiae naturalis tradere. Nihil enim aliud sibi propositum habuit poëta ingeniosissimus, quam mythologos Graecos exprimere, et facundiam carminis atque fertilitatem ingenii, descriptionibus luculentis et viuis demonstrare: licet non negemus, mythologiae veteris partem aliquam, post historicam, fuisse etiam philosophiae naturalis, cui nempe illae fabulae, emendata theologia fabulari rationibus philosophicis accommodatae sunt. Qua de re cum *tomi primi libro secundo* pluribus actum sit, eo lectorem remittimus.

Manilii philosophia. §. V. Praeter triumuiros hos inter poëtas Latinos, ob philosophiae in carminibus expressae vestigia notari adhuc debent, Manilius, Lucanus et Persius, qui Stoicorum decretis propensi fuerunt. Et M. MANILIVS quidem, quem cum Manlio mathematico PLINIO [p] memorato quidam

n) Lib. XV. v. 150. seqq.
o) Vid. Act. erud. 1707. p. 155. vbi breuem operum eius posthumorum habes recensionem. Displicere sibi hanc sententiam fassus est FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 364. seq.
p) Lib. XXXVI. c. 10.

quidam eundem esse putant [q], qui epico carminis genere *astronomicon* ad Augustum scripsit [r], in quo corpora coelestia eleganti et iucundo poëmate descripsit, vel hoc solo nomine in historia philosophiae non prorsus praetereundus. Verum mysteriis quoque philosophiae imbutum fuisse, passim prodit: cumque physiologiam Epicuream, quaè mundi compagem sine Deo eiusque prouidentia constare tradit, indignam philosopho censeret, ad Stoicorum castra secessit, Deumque mundi animum esse, omnibus intentum, omnia peruadentem passim inculcat. Illius odii in Epicurum testes hi versus sunt [s]:

Quis credat tantas operum sine numine moles
Ex minimis coecoque creatum foedere mundum?

Stoicae autem physiologiae palmarium dogma hoc est [t]:

Namque canam tacita naturam mente potentem
Insusumque Deum coelo terrisque fretoque
Ingentem aequali moderantem foedere molem
Totumque alterno consensu vivere mundum,
Et rationis agi motu, quum spiritus vnus
Per cunctas habitet partes atque irriget orbem,
Omnia peruolitans corpusque animale figuret.

Similia passim interserit [u], breuitatis gratia hic omittenda. Visus hanc ob doctrinam Stoicam dignus Manilius ANT. COLLINO [x], quem pantheismi fautoribus aggregaret, quemadmodum inter Spinozae praelusores eum retulit MOSHEMIVS [y]: qui probe notat, hominem Stoicis hypothesibus imbutum cum Zenone adeo ineptire, vt mundum vniuersum Deum esse censeat. Ita enim mire Στωικῶς canit [z]:

Ac mihi tam praesens ratio non vlla videtur,
Qua pateat mundum diuino numine verti,
Atque ipsum esse Deum, nec forte coisse magistra.
Vt voluit credi, qui primus moenia mundi
Seminibus struxit minime - - -

Quibus frustra opponit Cl. REIMMANNVS [a]: *non sequi exinde, eum mundum pro ente infinito et aeterno habuisse, vsitatum quippe fuisse ethnicis, iis quoque entibus Dei nomen tribuere, quae nouerant esse a Deo producta. Manilium etiam mundum hunc productum a ratione, quae ei inest, dicto loco distinguere.* Primum enim huc non pertinet, cum per mundum non Deum quendam, sed ipsum Deum, numenque quo vertitur mundus, intellexisse ex ipsis eius verbis pateat, nec Stoica aliter physiologia patiatur, quam totum hoc, quo continemur, et vnum esse, et Deum. Alterum nihil caussam Manilii iuuat, qui, licet a mundo rationem, quae mundo inest, distinguat, facit id tamen more sensuque

q) RICCIOLVS in Almagesto, FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 293. qui vero T. II. p. 409. sententiam mutauit.
r) Prolixe de eo FABRIC. ll. cc. quem vide.
s) Lib. I. v. 492. 493.
t) L. II. v. 61.
u) L. IV. v. 915.
x) De lib. cogit. p. 219. cui praeiuit TOLANDVS Origin. Iudaic. p. 106.
y) Ad CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. §. 20. n. 38. p. 438.
z) L. I. v. 483. sqq. nec id negat CVDW. l. c.
a) Hist. ath. c. XXXVII. §. 11. p. 255. seqq.

ſuque Stoico, quatenus pars agens patienti, ſiue materiae craſſiori in vno toto opponitur. Quae hoc quidem efficiunt, non prorſus cum Spinoza facere Manilium, ſed nec pia magis, nec meliora multo eum aſſerere; vt ex iis liquet, quae *tomo primo* de Stoicorum his dogmatibus et atheiſmo iis obiecto diſſeruimus. Eandem in claſſem poëtarum Stoicis fauentium

Lucanus. M. ANNAEVM LVCANVM referimus, Senecae fratris filium, qui praeter Palaemonem Grammaticum, et Virginium Flauium rhetorem Cornutum philoſophum praeceptorem habuit, vnde amor eius erga Stoicorum dogmata enatus fuit; Cornutum enim inter Stoicos eminuiſſe, in ſequentibus dicemus. Prodidit hanc paſſim in porticum propenſionem, in Pharſaliae carminibus, quae bellum ciuile Caeſaris et Pompeii enarrant, ſatisque luculenter iuuenilium annorum impetum produnt. Exemplum laudati Stoiciſmi ſupra in Catonis deſcriptione dedimus, ad quod breuitatis cauſſa, prouocamus. Vnum damus eumque illuſtrem Stoicae phyſiologiae locum [b]:

Sic cum compage ſoluta
Secula tot mundi ſuprema coëgerit hora,
Antiquum repetent chaos omnia, miſtis
Sidera ſideribus concurrent: ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere litora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phoebe
Ibit et obliquum bigas agitare per orbem
Indignata, diem poſſet ſibi: totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit foedera mundi.

Alia, et in his fati quoque ſideralis deſcriptionem et aſſertionem Figulo tributam, hic praetermittimus. Philoſophicum magis argumentum pro-

Perſius. ſecutus eſt A. PERSIVS FLACCVS, qui etiam ex Cornuti ſchola prodiit, Lucanumque commilitonem et amicum habuit. In ſatyris enim adeo ſtrenue ſequitur Stoicae ethicae praecepta, vt recte appellari queat

Virtutis verae cuſtos rigidusque ſatelles,

Quo nomine Stoicam ſe ethicam proſequentem appellat HORATIVS [c]. Qui cum ſeueriſſimae diſciplinae praeceptorem eſſet nactus, acerbus vitiorum reprehenſor et rigidus virtutis Stoicae doctor, in ipſa iuuentute (vix enim XXVIII. annos vixit) euaſit, et vbique Stoica praecepta diſſeminauit. Cuius illuſtre prorſus exemplum eſt *ſatyra tertia*, qua ſub perſona Stoici philoſophi iuuenes Romanos monet, ne otio et mollitie corrupti, vel patrimoniis et natalibus freti philoſophiae ſtudia negligant, quae ſola vitiis mederi, virtutem et honeſtatem docere, animum bene conſcium et vitae felicitatem largiri queant. Cuius ex multis en carptim paucula:

Diſciteque o miſeri, et cauſſas cognoſcite rerum,
Quid ſumus, et quidnam victuri gignimur, ordo

Quis

b) L. I. v. 74. ſeqq. Quae vero paſſim occurrunt voces Epicureae, v. g. L. VI. v. 445. ſeqq. non ad Lucanum trahendae ſunt, ſed ad carminis σχῆμα, quod eas poſcebat. c) L. I. ep. I.

Quis datus, aut metae quam mollis flexus, et vnde,
Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
Vtile numus habet, patriae carisque propinquis
Quantum elargiri deceat: quem te Deus esse
Iussit, et humana qua parte locatus es in re.

Quibus versibus Stoicam de officiis doctrinam eleganter comprehendit. *Satyra* vero *quinta* dum Cornutum praeceptorem laudibus extollit, prodit etiam quo loco Stoicam philosophiam habeat, et solum sapientem esse liberum Stoico more eleganter edisserit; et passim porticus principia sententiis [d] exponit suis [e]. Addi his possent ex poëtarum Latinorum choris alii, nisi vela contrahere institutum iuberet. Vnus Seneca tragoedus, quem locum in theatro etiam philosophico ceperit, ostendit: cuius tragoedias si modo vnius sunt, non inepte philosophiam cothurnatam personatamque stoam dixeris.

§. VI. Quod de poëtis Latinis dictum est, idem de historicis quoque dici potest, eos philosophiae studiis in iuuentute innutritos narrationibus suis passim praecepta philosophiae, prout locus, persona, res atque materia poscebant, inspersisse: id quod adeo notum et peruulgatum esse putamus, vt non esse credamus quenquam, qui vel a limine eorum scripta inspexit, qui haec negauerit. Vt tamen et hic symbolam addamus nostram, paucos in exemplum producemus. Et principem quidem locum recte LIVIO dari, nemo forte pertinacius disputauerit. Hunc in philosophorum album transscribit SENECA [f], qui ita: *Nomina adhuc Liuium. Scripsit enim et dialogos, quos non magis philosophiae annumerare possis, quam historiae, et ex professo philosophiam continentes libros.* Nihil tamen horum non superesse tantum hodie, sed ne quidem memorari apud veteres scriptores alios, merito mireris. Et habet quidem in historiae Romanae opere haud raro sententias philosophicas, sed quas non ex sectarum scriniis, sed ingenii practica ratione iudicantis acie congessit. Quae vero de ἀδεισιδαιμονίᾳ Liuii inter TOLANDVM [g], IO. FAYVM, EL. BENOIST aliosque [h] disputata sunt, cum huc non pertineant, ea praetermittimus, in historia atheismi speciali quaerenda. Liuio iungimus TACITVM, consuetudine ad ciuilem philosophiam historiam referendi eo tantum non superiorem. Eum Stoicis iungit LIPSIVS [i], nec prorsus male, si quaedam loca respicias, quibus Stoicos commendat, qui in corrupta Romanorum imperatorum aula saepe seuerae virtutis commendatione et exemplo eminebant [k]. Alibi tamen nec Epicurum dedigna-

Historicorum Latinorum philosophia.

Liuius.

Tacitus.

d) v. 66. seqq.

e) Sententias eius morales collegit STOLLIVS Hist. phil. mor. gent. §. CCVIII. p. 437. seqq.

f) Epist. 100. Conf. GAVDENTIVS l. c. c. XII. p. 381. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 199.

g) Cuius Liuius ἀδεισιδαίμων, siue de superstitionis culpa Liuio falso impacta, prodiit Hagae Comit. 1709. 8. h) Enumerat huius controuersiae historiam S. Reu. MOSHEM. in vita Tolandi §. 28. Vindic. vet. Christian. p. 151. seqq.

i) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XVII. p. m. 100.

k) E. g. Thraseas Paetus, Heluidius Priscus, Rubellius Plautus et his similes.

gnatur, et, quod aliquoties monuimus, ſententias tantum quasdam philoſophiae ſpargit, et hiſtoriam, gemmarum inſtar iis interſtinguit, philoſophari nunquam exorſus eſt. Hinc per varias ſectarum inter ſe valde diſſidentium doctrinas vagantem videas. Prouocat [l] ad inſitam opinionem, non initia noſtri, non finem, non denique homines diis curae eſſe; quod Epicureum: tuetur fatum, ita tamen vt felicitas hominum conſtet [m], quod Stoicum; non cum corpore extingui animas, ait, quod Socraticum; et ſic in aliis quoque, prout locus et argumentum ſententiam poſcebat. Quae dum ad philoſophiam a Tacito cultam operoſe reuocat GAVDENTIVS [n], prodit is, ignoraſſe ſe, de qua re ipſi fuerit tractandum. Iungimus his STRABONEM Geographiae opere clariſſimum, qui ipſe hoc argumentum ad philoſophos pertinere, et ab iis tractatum eſſe, fuſe demonſtrat [o]. Vnde paſſim non literariam tantum, ſed et philoſophicam hiſtoriam reſpicit, multaque affert, ad noſcendos philoſophos eorumque doctrinam perſpiciendam vtiliſſima. Ipſe Amaſea Cappadociae oriundus, audiuit in grammaticis Tyrannionem, vt ſupra dictum, et in Rhetoricis Ariſtodemum, e philoſophis frequentauit Xenarchum Seleucienſem Peripateticum [p], et cum Boëtho quoque in Ariſtotelis dogmatibus ſe exercuit [q]. Id quod occaſionem dedit XYLANDRO [r] inter Peripateticos eum referendi. Probauere vero viri docti, qui in elegantiſſimum ſcriptorem commentati ſunt [s], Stoicos eum prae Peripateticis probauiſſe. Stoicos enim et Zenonem noſtros vocat, et Stoica paſſim dogmata ſequitur: v. g. ſidera nutriri exhalationibus; multa fieri fato, quorum cauſſa dari nequeat, et his ſimilia [t]. Quae ſine dubio cauſſa fuit SVIDAE [u], vt eum inter philoſophos referret. Quem vero is memorat [x] Stratonem Amaſenum philoſophum, qui vixit ſub Tiberio Caeſare, et ſcripſit Geographiae libros ſeptem, non alium eſſe a Strabone hoc, dudum contra temerariam FRANC. PATRICII coniecturam, neſcio quem Stratonem Geographum conſtituentis [y], dudum viris doctis obſeruatum eſt [z], videturque vel, Stratonis Lampſaceni et Strabonis nominibus inter ſe confuſis falſus eſſe more ſuo Suidas, vel ab exſcriptoribus articulus Strabo, paulo ſupra iisdem fere verbis occurrens, mutato nomine fuiſſe iterum poſitus. Quales transpoſitiones et confuſiones apud Suidam dari frequentes infra aliquoties monendi nanciſcemur occaſionem.

Strabo.

§. VII. Non vero inter eruditos tantum, quos Romanum fouebat imperium, variis ſcientiis deditos inuenti ſunt multi, qui philoſophiam deguſtarent, licet philoſophiae profeſſionem non ſequerentur; ſed et viri prin-

l) Annal. L. VI.
m) In Agric.
n) L. c. LXXXV. p. 287. ſqq.
o) L. I. et II.
p) L. XIV.
q) L. XVI.
r) In praef. ad Verſ. Strab.
s) CASAVB. praef. in not. add. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 6. p. 185. GAVDENT. l. c. c. LI. p. 212. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 3.
t) Hinc Athenodorum Stoicum ἑταῖρον vocat Lib. XVI. p. 779.
u) T. III. v. Strabo p. 579.
x) Ibid. v. Straton p. 382.
y) Diſcuſſ. Perip. L. III. T. I. p. 29. ſeq.
z) Vid. CASAVB. ad Strab. GAVDENT. l. c. FABRIC. l. c. IONSIVS de Scr. H. Phil. L. III. p. 202. MARS. CAGNATVS Var. Obſ. L. III. c. 20.

principes, et Caesarum aulae admoti, vel in republica administranda occupati complures fuere, quibus a philosophiae studio ornamentum accessit et praesidium, quique omnem inde mouerunt lapidem, vt philosophiae incrementa promouerent, philosophosque iuuarent atque commendarent. Hos vero enumerare omnes nec institutum locusque patitur, nec tempus. Potiores tamen strictim enumerare, haud abs re erit. Inter eos primum merito locum assignamus MOECENATI, cuius in viros doctos studium et liberalitas in prouerbium abiit, quique tanta diligentia philosophos, poëtas, oratores, Augusto commendauit. Etsi enim, narrante DIONE [a], Moecenas *Augustum obseruare monuerit eos, qui se philosophiae nomine populo venditarent, dicendo: Cauere te iubeo philosophos, neque enim, quia Arium et Athenodorum, bonos ac honestos viros expertus es, omnes alios idem studium prae se ferentes, similes eorum iudicare debes, quum hac specie vsi multi, infinita mala populis priuatisque hominibus afferant;* non inepte tamen coniecit GAVDENTIVS [b], non eam ipsam Moecenatis orationem fuisse ad Augustum, sed finxisse eam Dionem, more historicorum. Quanquam facile concedi potest, eiusmodi praecepta instillasse Augusto Moecenatem, cum homines otiosi, philosophiae nomine abusi tum fuerint plurimi, qui gratiam Augusti, philosophiae nomine venabantur: id quod ad philosophorum honestorum ac bonorum commendationem trahi non potest. Sed imprimis verisimile, homines nugiuendulos, quales Chaldaei et mathematici erant, qui innumeris modis homines decipiebant, Augusti in haec studia propensione abusos, philosophiae nomine se ipsi commendauisse, ideoque Augustum a Moecenate fuisse monitum, vt ab iis caueret. Illud certum, non commendasse tantum hero suo Moecenatem philosophos, sed et ipsum philosophiam tenuisse, et Epicuri imprimis sectae fauisse. CANIVM IVLVM virum in primis magnum in hanc quoque eorum classem pertinere, qui bene praeparatum philosophia pectus opposuere fortunae, SENECA [c] dubitare nos non sinit, qui refert: *cum Caius Caligula mori eum iussisset, Stoicis eum principiis roboratum se immortalitatis experimentum laeto et tranquillo animo facturum dixisse, et proposuisse illo velocissimo momento, an sensurus sit animus, exire se, promisisseque, si quid explorasset, circumiturum amicos et indicaturum, quis esset animarum status.* Imprimis illustre nomen hoc quidem philosophiae praesidio consecutus est THRASEAS PAETVS, Senator Romanus, Neronis aeuo clarus, quem ab candorem, iustitiam, fortitudinem, virtutisque omnis cultum laudibus summis extollunt veteres [d]. Is ex libro Munatii *de rebus Catonis* incensus est ad virtutis Stoicae amorem, qua re Catonis exemplum imitatus in id maxime incubuit, vt se virum bonum, rectique custodem effingeret. Quo in studio tantopere profecit vt, qui de laudibus eius scripsit Iunius Rusticus, eum virum appellaret sanctissimum [e]. Quam morum integritatem ab omni

Moecenas.

Canius Iulus.

Thraseas Paetus.

L 2 adula-

a) Lib. LII. b) c. L. p. 210. c) De tranquill. c. 14. Locus totus legendus. d) TACITVS Annal. L. XV. c. 20. PLINIVS Lib. VIII. ep. 22. e) Vid. infra not. (h)

adulatione longiſſime remotam cum non ferret Neronis animus, totus aulae vitiis corruptus, Stoicae ſectae ſtudium in vitium vertit [f], eumque interfici iuſſit; id quod Stoica virtute et digno Catonis imitatore animo, apertis venis ſuſtinuit Thraſeas, qui cum philoſophico vixiſſet more, philoſophus etiam mortuus eſt. Mortis enim mandatum a Caeſare cum accepiſſet, cum Demetrio Cynico de animae natura et immortalitate diſſeruit, eumque ſibi exhalaturo animam adeſſe voluit [g]. Huius gener fuit

Heluidius Priſcus.

HELVIDIVS PRISCVS, ſenator Romanus, qui ipſe quoque ex Stoicorum diſciplina robur ſibi et virtutem parauit, exiliumque ſub Nerone paſſus, integritatis laudem Caeſaris gratia habuit potiorem. Cuius, vt et ſoceri eius Thraſeae laudem cum ſcripſiſſet Iunius Ruſticus, a Domitiano interemtus eſt [h]. Id quod Herennio Senecioni quoque eueniſſe, Fanniae rogatu idem officium exequenti, veteres narrant [i]. Addi his poſſent ICti magni nominis, Q. Mucius, Ceruidius aliique, niſi quae ſupra de Iureconſultorum Romanorum philoſophia dicta ſunt, his lucem ſatis claram accenderent. Nihil vero magis philoſophiae incrementa promouit, quam imperatorum Romanorum gratia, cuius exempla multa in ſequentibus occurrent. Qui cum et ipſi philoſophos beneuole eſſent complexi, et philoſophiae honorem tribuiſſent, dici non poteſt, quantum philoſophiae ſtudium euectum ſit. Cuius rei exemplum ipſe Auguſtus eſt, quem non Athenodorum ſolum et Nicolaum Damaſcenum fouiſſe infra dicemus, ſed et *hortationes ad philoſophiam* ſcripſiſſe ait SVETONIVS [k]. Veſtigia eius preſſiſſe Tiberium, in ſequentibus audiemus. Quae cum dereliquiſſent Claudius, Nero, Domitianus, qui philoſophos omnes Romana vrbe et orbe eiecerunt [l], ſub Traiano et Hadriano honos philoſophiae rediit, Antoninorum vero cura ſtudiisque immenſum auctus, Athenae reſtitutae, ſalaria philoſophis conſtituta ſunt [m]. Eisdem veſtigiis inſtitit Septimius Seuerus eiusque vxor, Iulia [n]. Mammaea etiam filium Alexandrum philoſophis erudiendum commiſit, quos tamen male poſtea mulctauit Heliogabalus. Nec ab hoc philoſophiae amore alienus fuit Alexander Seuerus, qui LAMPRIDIO [o] teſte, philoſophorum libros legit, philoſophosque menſae ſuae adhibuit, immo Apollonii Tyanenſis imaginem larario inſeruit. Ita Gordianos quoque philoſophiae amore flagraſſe, et ſeniorem Platonis et Ariſtotelis libris legendis inſudaſſe, iuniorem philoſo-

f) TACITVS L. XVI. vbi cogitaſſe, ait, Neronem ipſam virtutem exſcindere.

g) Catonem ideo et Thraſeam iungit MARTIALIS:

Quod magni Thraſeae conſummatique Catonis
Dogmata ſi ſequeris.

Conf. SCARDEONIVS de claris ciuibus Patauinis p. 48. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. II. p. 230. VOSS. de hiſt. Lat. L. II. p. 135. quem librum Thraſeae nomine meditatus ſit LIPSIVS vid. Ep. Miſcell. Cent. II. ep. 22.

h) SVETON. in Domit. c. 10.

i) Prolixe Heluidii familiae cauſſam exponit PLINIVS L. IX. ep. 13. quibus adde XIPHILIN. in Domit. et ex recentioribus IONSIVM l. c. L. III. c. 5. FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 410. GAVDENTIVM l. c. c. LXXV. p. 256. ſq.

k) In Aug. c. 85.

l) GELLIVS Lib. XV. c. 11. conf. SVETON. in Domit. c. 10.

m) XIPHILIN. et CAPITOLIN. in Antonin.

n) HERODIAN. L. II. PHILOSTRAT. vit. Soph. L. II. p. 601. SPARTIAN. in Seuero c. 18. MENAG. Hiſt. mul. philoſ. §. 16. LE MOYNE var. ſ. praef.

o) In Alex. c. 29. 30.

losophiae mysteriis imbutum fuisse CAPITOLINVS [p] auctor est, et PORPHYRIVS [q] narrat, eam in expeditione aduersus Persas Plotinum philosophum habuisse comitem. Ita ab Augusti temporibus et imperii Romani incunabulis ad Constantinum M. vsque, quo Romanum imperium Constantinopolin translatum est, habuit semper fere philosophia in aula, si paucos imperatores demas, praesidium. Quod et postea in orbe Romano nacta est, sede imperii ad Graecos translata, id quod constitutiones Theodosii et Valentiniani, in Cod. Theodosiano extantes, satis probant. De quibus tamen cum *tomo tertio* dicendum sit, dictis nil addimus, sed ad ipsas sectas, quae sub imperatoribus floruerunt, considerandas progredimur, quibus doctoribus gauisa, quibus fatis vsa sit secta Pythagorica, Platonica, Eclectica, Peripatetica, Cynica, Stoica, Epicurea, Sceptica, consideraturi.

SECTIO SECVNDA.

DE PHILOSOPHIS PYTHAGOREAM SECTAM RESVSCITANTIBVS.

§. I.

Secta Pythagorica an post C. N. restituerit?

Intercidisse sectam Pythagoricam, altero, postquam condi coepit seculo, nec Aristotelis superasse aetatem, inuidia Italorum eam calumniis et persecutione premente, qua tandem igne ferroque deleta fuit, *superioris tomi libro tertio* enarrauimus. Vnde nec inter Graecos amplius eius mentio facta, nec Athenis, etsi fautores repererat, ea resuscitata est. Pythagoreae itaque sectae institutum reuocauisse philosophos sub Imperat. Romanis quando demonstrare hac sectione suscipimus, non id volumus, resurrexisse ex cineribus, quibus per tot secula sepulta fuit, disciplinam Pythagoricam, et successionem scholae restitutam accepisse. Cuius rei contrarium potius euenisse, SENECA [a] testis est, qui luculenter: *Quis philosophiam, aut vllum liberale studium respicit, nisi cum ludi intercalantur, cum aliquis pluuius interuenit dies, quem perdere licet. Itaque tot familiae philosophorum sine successore deficiunt. Academici et veteres et minores, nullum antistitem reliquerunt. Quis est, qui tradat praecepta Pyrrhonis? Pythagorica illa inuidiosae turbae schola praeceptorem non inuenit.* Sed de philosophis Pythagoricam sectam resuscitantibus tractaturi, id modo volumus, fuisse in imperio Romano philosophos, quibus vel Pythagorea quaedam, quae innotuerunt, dogmata placuerunt, vel qui institutum vitae moresque Pythagoreorum reuocare, atque imitari magno consilio conati sunt. Fuere etiam complures, qui Pythagorica cum Plato-

L 3

p) In Gord. c. 18. q) Vit. Plot. c. 3. p. 96. a) Qq. nat. L. VII. c. 32.

Platonicis iungentes aliisque sectarum systematibus aptantes, se Pythagoream sapientiam γνησίως tenere gloriati sunt. Quos tamen Pythagorea corrupisse, et eclecticorum magis nomine innotuisse, in sequentibus dicemus, eorumque philosophiam separata tractatione considerabimus. Ex prioribus circa haec, de quibus disserimus, tempora inclaruere Anaxilaus Larissaeus, Quintus Sextius, Sotion Alexandrinus, Moderatus Gaditanus, Euxenus Heracleensis, Apollonius Tyaneus, Secundus Atheniensis, Nicomachus Gerasenus, quorum philosophorum cum magna eo tempore fama fuerit, accurate iam historia enarranda est.

Anaxilaus Larissaeus.

§. II. ANAXILAVS LARISSAEVS sub Augusto vixit, et Pythagoream disciplinam se sequi professus est, [b] quam illo potissimum tempore in naturae mysteriis secretioribus cognoscendis constituisse doctos viros, vel vnum Nigidii Figuli exemplum, supra memoratum, docet. Eandem philosophiae rationem tenuit etiam Anaxilaus, qui in id maxime incubuit, vt in naturae secreta penetraret, medicam inde artem augeret, [c] et mirandis magiae naturalis effectis in stuporem spectatores coniiceret. Cuius exempla aliquot nobis seruauit PLINIVS [d] narrans, asbestino eum arborem circumdedisse, sicque effecisse, vt surdis ictibus, et qui non exaudirentur, caederetur: equinorum capitum visus repraesentasse monstrifice: lusisse etiam sulphure, candens in calice nouo prunaque subdita circumferentem exardescentis repercussu pallorem dirum velut defunctorum offundente conuiuis. Qualia multa in libro eius quem παίγνια siue *ludicra* vocauit, et cuius passim meminere veteres, [e] fuisse comprehensa, dubium non est. Valde tamen istius artis iactantia sibi nocuit Anaxilaus, ob magiae crimen enim vrbe et Italia cedere ab Augusto iussus est, referente EVSEBIO. [f] Quod cum propter naturalis illius magiae specimina sola a principe prudente et philosophiae non ignaro, nec eiusmodi ludicra prorsus contemnente factum esse verisimile non sit, coniectura inde nascitur, probabilitate non destituta, Anaxilaum, qui se Pythagorica instituta sequi profitebatur, veterum Pythagoricorum morem fuisse secutum, ac magiae artem, qua vix nobilius quicquam habere schola Italica olim credebatur, se assecutum iactantius ostentasse. [g] Audiemus enim in sequentibus, eos, qui Pythagoreorum se imitatores venditarunt, eiusmodi miracula iactasse, et fucum fecisse simplicioribus. Cuius veras caussas in sequentibus pandemus. [h]

Q. Sextius.

§. III. Candidiore calculo notandus est in Pythagoricorum post C. N. inclarescentium historia Q. SEXTIVS, vir magnus et illustris inter Romanos, qui tamen, auctore SENECA [i] ita natus, vt rempublicam debe-ret

b) EVSEB. in Chron. n. MCMLXXX.

c) LE CLERC Hist. de la medecine P. III. L. I. c. 1. p. 561. seq.

d) L. XIX. c. 1. L. XXVIII. c. 11. L. XXXV. c. 15.

e) IRENAEVS L. I. c. 7. EPIPHAN. haer. 34. T. I. p. 232. conf. VOSSIVS de orig. idol. L. I. c. 6. p. 45. FABRIC. Bibl. gr. Vol. I. p. 706.

f) Loc. cit.

g) Iuuat hanc coniecturam quod EPIPHANIVS narrat l. c. Marcum, Marcosiorum parentem se magicarum artium peritum iactauisse, ac Anaxilai ludicra cum eorum, quos magos vocant, versutia coniungentem, atque iis praestigiis et artibus illudentem, spectatores omnes ac fautores suos in stuporem admirationemque conuertisse. Iisdem prorsus vestigiis institisse Anaxilaum, dubium non est.

h) Alios Anaxilaos indicat FABRIC. l. c.

i) Epist. 98. PLIN. L. XVIII. c. 28.

ret capeſſere, latum clauum diuo Iulio dante, non recepit. Cuius cauſſam cum temperamenti rationem ſubtriſtem atque ſeueram fuiſſe eſt probabile, tum ex reipublicae, quibus premebatur, circumſtantiis ea deriuanda videtur. Cum enim republica tota vnius dominatui ſubiugata libertas, qua carius nihil Romanis fuit, prorſus eſſet euerſa, et triumuiratus eo tempore omnia ſanguine, bello, exitio miſcuiſſet, omnino veriſimile eſt, Sextium honores reſpuiſſe, quos breui ſibi tempore eripi poſſe videbat. Id quod SENECA[k] quoque innuit, qui dictis hoc addit: *Intelligebat enim, quod dari poſſet, eripi poſſe;* et exempla quoque aliorum, Ciceronis, Attici et his ſimilium, probant, qui ideo otium et Philoſophiae ſtudium curiae et foro praetulerunt, quod in republica locus eorum virtuti non eſſet. Sextius itaque quem acrem virum SENECA[l] vocat, vt genio ſuo obſecundaret, *Graecis verbis*, vt is ait, *Romanis vero moribus philoſophari*, et peculiarem eximiae et inſolitae ſeueritatis et fortitudinis ſectam condere coepit, quam *nouam et Romani roboris* fuiſſe IDEM[m] porro indicat. Quale vero inſtitutum ea ſecta ſecuta fuerit, veteres non ſatis prodidere, forte quod in ipſo fere ortu interiiſſet, ſicque ad paucos eius perueniſſet notitia: coniecturis tamen a vero non prorſus abludentibus concludi poteſt, Pythagorae inſtituta Sextium Romae reſuſcitare, nouaque diſciplina mores Romanorum corruptos emendare voluiſſe. Cum vero nouam inter Romanos ſectam, quae inter Graecos non fuerit vigueritque, enatam fuiſſe nullam, ſuperiori capite primo demonſtratum ſit, et ex adducto Senecae loco pateat, Graecae alicuius diſciplinae imitatorem fuiſſe Sextium, ex dicendis etiam apertum ſit, inauditae et intolerabilis fere ſeueritatis ſectam eam fuiſſe; non alia inter Graecos ſecta patet, ad quam Sextius mores et inſtitutum attemperare potuit ſuum, quam Pythagorea et Cynica vel Stoica. Et Stoicum quidem in morem fuiſſe philoſophatum Sextium, nec tamen habitum pro Stoico, ipſe prodit SENECA,[n] qui ita: *Lectus eſt liber Q. Sextii patris, magni, ſi quid mihi credis, viri, et, licet negent, Stoici. Quantum in illo, dii boni, vigoris eſt, quantum animo, hoc non in omnibus philoſophis inuenies. Quorundam ſcripta clarum habent tantum nomen, caetera exſanguia ſunt: inſtituunt, diſputant, cauillantur, non faciunt animum, quia non habent. Cum legeris Sextium, dices: viuit, viget, liber eſt, ſupra hominem eſt, dimittit me plenum ingentis fiduciae: in quacunque poſitione mentis ſim, cum lego hunc, fatebor tibi, libet omnes caſus prouocare, libet exclamare: quid ceſſas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quaerit vbi ſe experiatur, vbi virtutem ſuam oſtentat. Libet aliquid habere, quod vincam, cuius patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quod et oſtentet tibi beatae vitae magnitudinem, et deſperationem eius non faciet, ſcias illam eſſe in excelſo, ſed volenti penetrabilem; hoc quidem virtus tibi ipſi praeſtabit, vt illam admireris, et tamen ſperes.* Ex quo breui philoſophiae moralis Sextianae compendio recte quidem colligitur, Sextium

aſſinia

k) L. c. *l*) Ep. 59. *m*) Qq. nat. L. VII, c. 32. *n*) Epiſt. 64.

affinia Stoicae philosophiae praecepisse, euidens vero ex eo quoque est, non ad Stoicae perfectionis impenetrabile prorsus et desperandum culmen Sextium virtutem euehendo, sed humanis viribus exponendo a Stoicis recessisse, et virtutis laudem a summa felicitate commendasse. Quae Pythagoreis magis, quam Stoicis conueniunt, quamuis praefracte negare nolimus, Sextium, vt vult acutissimus FABRICIVS,[o] Pythagorea Stoicis miscuisse, haecque illis accommodasse. Certe Stoicum nec visum fuisse, nec haberi voluisse, hoc vno argumento conficitur, quod nouam sectam et condere suscepit, et condidisse ipsi Senecae visus est. Stoicam vero sectam si amplexus fuisset Sextius, non noua ea disciplina fuisset, cum Stoicismus isto tempore magnis nominibus et exemplis inclaruisset. Sed nec otium Sextii, quo se reipublicae subtraxit, Stoica disciplina, fert atque patitur. Stoici enim cum sapientem suum solum rempublicam recte et prudenter administrare crederent, eius illum partes capessere, quoad liceret, iubebant: quod eo magis ad munera publica coëgisset Sextium, quo magis summa tum esset virorum fortium, candidorum, patriaeque vere amantium, et adulationi non deditorum, inopia. Nihil tamen horum secutus est Sextius, sed honores et munera respuit. Qua in re cum Stoicos sequi non vellet, Pythagoreos sibi imitandos proposuit, qui, vbi legibus rempublicam iuuare se non posse videbant, a curia, tribunali et foro discipulos reuocabant, et otium commendabant philosophicum, vt theoreticis virtutibus, quas consummatas putabant atque summas, toti indulgerent, qua de re multa praecepit IAMBLICHVS.[p] Pauca insuper illa, quae de Sextii praeceptis moralibus nobis seruauerunt veteres, non magis Stoica sunt, quam Pythagorica, et ex eodem fundamento ad magnificum, quem prae se ferunt, habitum exsurgunt, sapientem, Ioui parem esse, et hunc esse sapientiae finem Deo euadere similem. Eo enim posito, recte dixit,[q] quod tanquam Stoicum obiici solet, Iouem plus non posse, quam bonum virum. Pythagoreorum enim principium cum esset, fluxisse animam ex Deo, eiusque in se fontem habere, vt vel solum tetractyos iusiurandum luculenter docet, recte is de viro bono, qui ad originem, vnde emanauit et descendit, suam rediit, dixit et conuenienter suae hypothesi locutus est, Iouem plus non posse quam bonum virum. Pythagoreae vero non Stoicae disciplinae et instituti est, quod de Sextio narrat SENECA[r] his verbis: *Omnes sensus perducendi sunt ad firmitatem, natura patientes sunt, si animus illos desinat corrumpere, qui quotidie ad rationem reddendam vocandus est. Faciebat hoc Sextius, vt consummato die, cum se ad nocturnam quietem recepisset, interrogaret animum suum: Quod hodie malum tuum sanasti? cui vitio obstitisti? qua parte melior es?* Quem morem inter Pythagoreos receptum fuisse, *tomo primo* luculentis veterum testimoniis docuimus, et aurei carminis praecepto notum est. Addi his merito debet, quod iterum SENECA[s] narrat, *Sotionem praeceptorem suum ita sibi Pythagorae amorem inie-*

o) Bibl. graec. Vol. XIII. p. 645.
p) In protrept. c. 14.
q) SENECA ep. 73.
r) De ira L. III. c. 36.
s) Epist. 108.

iniecisse: docuisse, quare ille animalibus abstinuisset, quare postea Sextius. Dissimilem vtrique caussam fuisse, sed vtramque magnificam. Hunc homini satis alimentorum citra sanguinem esse credidisse, et crudelitatis consuetudinem fieri, vbi in voluptatem esset adducta laceratio. Adiecisse: contrahendam materiam esse luxuriae. Collegisse, bonae valetudini contraria esse alimenta varia, et nostris aliena corporibus. At Pythagoram omnium inter omnia cognationem esse dixisse, et aliorum commercium in alias atque alias formas transeuntium. Quae ita porro applicat Sotion, vt Senecae ostendat, aequum esse, *vt si etiam animalia per orbes agi et per vices ire non credat, Sextianis tamen rationibus adductus, Pythagoreum se praestet, ab animalibus comedendis abstinendo.* Quam Sextii consuetudinem, Sotione auctore, se quoque secutum esse, Seneca fatetur, nec desiisset, nisi Tiberio principatum tenente cum alienigenarum gentium sacra mouerentur, et inter argumenta superstitionis poneretur, quorundam animalium abstinentia, pater ipsi persuasisset, vt melius coenaret. Addimus his veterum testimonia, quae Sextium Pythagoreos secutum esse tradunt, [t] quibus ex recentioribus recte calculum adiecere viri magni nominis et eximiae doctrinae, IVSTVS LIPSIVS, [u] IO. SCHEFFERVS, [x] et THOMAS GALEVS [y] Neque vero huic sententiae, quae nouam Sextii sectam inusitatam Pythagorae disciplinam reuocasse statuit, obstat Nigidius Figulus, quem, primum inter Romanos Pythagoream secutum doctrinam, et habitum fuisse Pythagoricum, supra diximus. Licet enim Nigidius astrologiam eiusque imprimis partem μαντικὴν excoluisset, et naturae studio se, more Pythagoreo, dedisset, nec ipse tamen sectam nouam instituit, nec disciplinam resuscitauit Pythagoricam. Sextius vero positis Pythagoreorum de moralibus fundamentis, mores sui seculi corruptos emendaturus, nouam et fortissimam quidem virilisque roboris sectam introduxit, et Pythagorea instituta sequendo, a voluptate Romana virtuti tantopere inimica, ita asseclas reuocare studuit, vt abstinentiam quoque ab animalibus, qua vix grauius quid delicato Romanorum palato indici potuit, introduceret. Quae omnia cum pro Pythagoreis militent, desinemus otiose quaerere, cuinam sectae addicendus sit Sextius? quod leuius more suo, quam par erat, in hoc argumento versatus, quaesiuit GAVDENTIVS [z]. Tantopere vero sectae rigor non aliis tantum, sed ipsi quoque eius auctori intolerabilis durusque visus est, vt, tradente PLVTARCHO, [a] *vrbanis dignitatibus honoribusque resignatis vt philosophiae vacaret, cum inter philosophandum ab initio graues sentiret molestias, animusque doctrinam aegre amplecteretur, parum absuerit, quin se de biremi quadam in mare abiiceret.* Nec aliam caussam putamus esse, quam inusitatam sectae seueritatem, quod nullos sectatores habuerit, praeter filium, et quod, licet noua et Ro-

t) EVSEB. Chron. n. MMX.

u) Ad SENEC. ep. 59. p. m. 387. et Manud. ad philos. Stoic. L. I. diss. 6. p. m. 40.

x) De nat. et constit. phil. Ital. c. vlt. p. 179.

y) Praef. ad Sexti Sententias.

z) C. LXVI. p. 240.

a) De sent. virt. profectu T. I. p. m. 186.

Romani roboris esset, et cum magno impetu coepisset, inter initia tamen sua extincta sit [b]. Et Flauianum quidem philosophum, cuius meminit SENECA [c], rhetor, Sextium habuisse discipulum ait LIPSIVS [d] qui tamen id veterum testimonio non probauit. SVETONIVS [e] tamen narrat: *Lucium Crassitium Tarentinum, cognomine Pasidem et Pansam, postquam in pergula docens inclaruisset, cum edoceret iam multos ac nobiles, in his Iulium Antonium triumuiri filium, vt Verrio quoque Flacco compararetur, dimissa repente schola transiisse ad Quinti Septimii philosophiam.* Ita quidem Codices impressi, Codices vero Pithoeani, Sextii nomen reponunt, et quidem meliori iure. Nullus enim Septimius Romae sectam condidit, sed Sextius. Quod si PLINIO [f] fides, rerum etiam naturalium peritissimus fuit Sextius, tradit enim, cum Athenis studiis operam daret, praeuisa ex astris futuri anni olearum fertilitate coëmisse agros, magnaque sic pecunia congesta restituisse eam dominis. Quam tamen antiquam fabulam esse, de Thalete quoque atque Democrito narratam, suo loco demonstrauimus.

Sexti Pythagorei sententiae.

§. IV. Extant hodie sub Sexti Pythagorei nomine sententiae, quas Ruffinus Latine vertit, et Xysto II. Romanae ecclesiae Pontifici tribuit. Cuius nomen cum idem esset quod Sextii, quem Sextum vocant ORIGENES [g], et EVSEBIVS [h], Q. Sextii patris, qui Pythagorea secutus est, eas esse viri docti non sine verisimilitudine iudicarunt: ex quibus praeter auctorem *de vitis philosophorum* [i], cuius excerpta nobis dedit FABRICIVS [k], imprimis videndus est vir multae in veteris philosophiae historia eruditionis THOMAS GALEVS [l], qui hoc sententiarum moralium enchiridion *opusculis mythologicis, ethicis, physicis* inseruit [m]: quocum faciunt viri acutissimi et veteris eruditionis callentissimi IACOBVS THOMASIVS [n], et IO. ALB. FABRICIVS [o], vt alios taceamus. Intercessit tamen huius seculi anno XXV. Vir πολυμαθέστατος VRBANVS GODOFREDVS SIBERVS, qui cum noua editione hoc enchiridion erudito commentario suo illustratum typis iterum vulgasset [p], Concilioque Romano eo tempore congregato ad restituendam libri famam obtulisset, non Sexto II. tantum Philippo Pontifici R. et martyri operose vindicare aggressus est, sed et magna animi contentione Sextii Romani vel alterius gentilis philosophi non esse, disputauit. Quam viri doctissimi disputationem in praesentia quidem nostram non facimus, cum instituti limites operosam rationum allatarum, et magnam partem subtilium et obscurarum discussionem non admittant: paucis tamen, quid rei sit, et an sancto martyri vindicandae sententiae hae, exponere et dispicere, praesens tractationis argumentum postulat. Vrget nempe GALEVS [q], quem *caussam*

b) SENECA Nat. Qq. L. VIII. c. 32.
c) Praef. Controu. L. III. d) loc. cit.
e) De claris grammat. c. 18.
f) L. XIX. c. 29.
g) In Matth. T. XV. Op. p. 369. ed. Huet.
h) loc. cit. i) c. 110.
k) T. I. Bibl. Lat. p. 732.
l) Praef. Opusc. myth.
m) p. 645. edit. Amstelod.
n) Ad FABRI Lexicon. v. Xystus.
o) loc. cit. p) Lips. 1725. 4.
q) loc. cit.

ſam Sextii tam male egiſſe, et Sextum ſatis pro ſe in ſententiis loquentem tam oſcitabundum audiiſſe conqueritur SIBERVS [r], vt *ſomniaſſe vigilantem* haut quaquam dubitet: 1. teſtimonium ORIGENIS [s], qui ita Sexti ſententiarum meminit, vt aperte eas Chriſtianis opponat, et quidem ad eam ſententiam prouocando, quae eſu animatorum abſtinere ſuadet. 2. Prouocat ad HIERONYMVM [t], qui fraudem Ruffini verſas a ſe ſententias Sexto ſiue Xyſto Epiſcopo tribuentis vidit ſtatim et exagitauit; et ad AVGVSTINVM [u], qui ea retractauit, quae ſenſerat de Sextio [x]: tum ad decretum, quod ſub GELASII nomine ambulat, quod ſententias has ex catalogo librorum eccleſiaſticorum expunxit, et hunc librum prouerbiorum ab haereticis conſcriptum et S. Xyſti nomine praenotatum inter apocryphos reiecit. 3. Monet Ruffinum non ſatis habuiſſe, alienum foetum Xyſto ſuppoſuiſſe, ſed huic ipſi Sextio aliena dicta inſeruiſſe, ſuoque more omnia vertendo peruertiſſe et contaminaſſe; id quod vltro faſſus ſit. 4. Eſſe γνώμας has more Pythagoreorum ſcriptas, quas praeter Senecam imitatus Demophilus, et Pſeudo-Clemens, ex quo Sextii ſententias interpolauerit Ruffinus. Haec argumenta ſunt, quae Galeo excidiſſe ſomnianti Cl. SIBERVS ait. Qui vt ea refellat, et Ruffini integritatem, libellumque Sixto pontifici vindicet, ea potiſſimum vrget [y]: 1. libellum hunc ad nullum Pythagoreorum poſſe referri: Sextium enim, cui tribui ſolet, vixiſſe vel ſub ipſa nati Saluatoris tempora, vel paulo ante ea, et Chriſtiana, quorum tot his inſunt veſtigia, videre non potuiſſe. 2. Referre Origenem eo loco, quo nititur Galeus, Sextum inter Chriſtianos, quorum ſint de eunuchiſmo propter regnum DEI iuxta literam exercendo ſententiae: et altero quoque loco Chriſtianam ab idolothytorum eſu abſtinentiam probare ex Sexto, eiusque ſententias maximi apud Chriſtianos habitas inculcare, quod non facturus eſſet, niſi ipſum Chriſtianum fuiſſe cognouiſſet. 3. Sixtum licet nonnulla retinuerit, ea tamen, quae Chriſtianae ſapientiae aduerſa erant, omnino reieciſſe: e. g. aſſeruiſſe prouidentiam, quam Pythagoras negauerit. 4. Laurentium Martyrem Sexto ſententiam ex enchiridio ipſius hauſtam obieciſſe, eoque tanquam laqueo conſtrinxiſſe, vt ſeſe martyrii atque palmae conſortem aſciſceret. Vrſiſſe enim diaconum hanc ſententiam: *Abiectio diſcipuli eſt detrimentum magiſtri*, eam vero ita in enchiridio legi: *Peccata diſcentium opprobria ſunt doctorum.* 5. Hieronymum facile in eos ſuccendi ſolitum, quos gloriae ſuae aut aemulos aut impeditores noſſet, quum eo nomine ſuſpectum haberet Presbyterum Aquileienſem, obtrectandi occaſionem ſumſiſſe, ſic vt Ruffinum pariter atque Sextum euerteret, Ruffinum fraudis et malitiae, Sixtum gentilis ſuperſtitionis inſimularet. 6 Sixtum etiam, licet nomina Chriſti et Apoſtolorum, Spiritusque S. reticeat, id eo feciſſe conſilio, vt vocationis ad Chriſtiana ſacra ſub tegumento philoſophi

r) loc. cit. p. 33.
s) loc. cit. et contra Celſ. L. VIII. p. 408. ed. Hoeſch.
t) In Ezech. c. 16, 18. L. VI.
u) Retract. L. II. c. 42.
x) Adu. Pelag. de N. et G. c. 64.
y) In prologo loc. cit. p. 10. ſeqq.

losophi desiderium excitaret. Patris tamen, ὄντως nomine, Christi, verbi, sapientiae et veritatis, Spiritus S. sub sapientiae itidem nomine, more veterum ecclesiae doctorum, fecisse mentionem. Ea vero, quae tanquam aliena a fide orthodoxa obiicit Hieronymus, recte modo intellecta, concidere, nec errorem fouere: postulasse perfectionem, sed quam Christus postulat; sapientem Deo aequasse, sed sensu et phrasi patribus coaeuis vsitata. 7. Acerbitati Hieronymi et auctoritati viri magni tribuendum esse, quod Augustinus retractauerit opinionem de Sixto sententiarum auctore priorem, qui tamen sententias non retractauerit, idque fecisse ex odio Pelagii, hisce sententiis ad errores suos palliandos abusi. 8. Inter Graecos tamen mansisse Sixto honorem, imitatos eum Euagrium Ponticum, et Marcum Eremitam, itemque Nilum et Diadochum, Ioannem Climacem aliosque, imprimis vero Syris placuisse, in Syriacam linguam translatum [z]. 9. Gelasii vero decretum et friuolum esse, cum vnius Stridonensis praesulis iudicio nitatur, et sublestae esse fidei, Isidoro in contrarium pro Sixto pronuntiante [a], ex quo liqueat, decreti huius apud Hispanos nullam fuisse auctoritatem: 10. Laudasse quoque pluscula Sixti nomine Graecos, pauca Latinos: recentiores vero Brasichellensem, Baronium, Norisium et his similes Hieronymi auctoritate et Pelagii odio accensos in Ruffinum iniquiora attulisse de Sixto Pontifice iudicia. Hae quadratae phalanges sunt, quibus contra receptam sententiam: Sextii Pythagorei, non vero Sixti pontificis, opus has sententias esse, in aciem procedit; quae omnia elegantissima eruditione, multaque rerum antiquarum in ecclesia notitia ornat. Neque tamen tanta haec acies visa fuit viris eruditissimis, et in diiudicandis veterum scriptorum operibus versatissimis, vt pristinam et probatam per tot secula sententiam euertere posse iudicarent: inter quos Io. Alb. Fabricivm [b] et Io. Lavr. Moshemivm [c] nominamus. Nec negamus nos quoque, ea quae attulit doctissimus Siberus [d], erudita magis esse, et ingenium acre atque elegantem lectionis copiam testantia, quam solida et supra dubitationem omnem posita. Cuius vt nos paucas rationes afferamus, 1. supponendum putamus, quod ipse vir doctissimus statuit: auctorem non philosophum tantum fuisse, sed et Pythagoreum: et reperiri inter sententias has, tales, quae cum Pythagoricis aperte conspirant. Quod licet a Sixto, Athenis philosophiam edocto factum teneat, eumque inter Pythagoricos referat, non aliud tamen eius rei testimonium affert, quam quod ex ipsis sententiis desumtum. Quo argumento dum circuli vitio labitur vir praestantissimus, nec aliam Pythagoreismi in S. martyre suspicionis caussam afferre potest, prodit mox in limine, valde infirmo totam hanc, quam defendendam susceperat caussam

z) Dubitauerat Cl. Assemannvs in Bibl. Orientali, vbi Syriacas huius enchiridii versiones recenset, an Xystus auctor esset, et hic prolixe a Cl. Sibero l. c. p. 76. sqq. refutatur.

a) Non vero hic articulus est Isidori, sed incerti auctoris, qui appendicem XII. Script. libello de Script. eccles. adiecit, p. 68. edit. Fabric.

b) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 645.

c) Diss. de turbata per recent. Platonicos ecclesia §. 45. Syntagm. diss. hist. eccl. p. 202. In prima enim editione in medio reliquerat §. 29. p. 64.

d) p. 10. s.

ſam fundamento niti. 2. Fruſtra vero oggeri putamus, auctorem ea, quae ſapientiae diuinae contraria videbat, miſſa feciſſe. Suppoſito enim, quem ipſe cauſſae huius patronus agnoſcit, Pythagoreiſmo auctoris, non videmus, qui exculpari ab errore Pythagoreo queant ſequentes ex multis ſententiae: *Vere fidelis eſt, qui non peccat, atque etiam in minimis caute agit: ſapiens vir, et contemtor pecuniae ſimilis eſt Deo: templum ſanctum eſt Deo mens pii, et altare eſt optimum ei, cor mundum et ſine peccato: cogitatio tua pura ſit ab omni labe. Vir caſtus et ſine peccato poteſtatem accepit a Deo eſſe filius Dei. Renuncia rebus corporis dum adhuc potes, et quantum potes. Dum optima quaeque abieceris praedia, tunc purificatus pete quod vis a Deo. Dilige omne, quod eiusdem tecum naturae eſt. Ratio, quae in te eſt, vitae tuae lux eſt. Tunc te putato fidelem, cum paſſionibus animae carueris. Coniugium tibi refutare conceſſum eſt, idcirco vt indeſinenter adhaereas Deo. Quae gratis accepiſti a Deo, gratis praeſta: viuere quidem non eſt in nobis, recte autem viuere in nobis eſt. Relinquens quae poſſides, ſequere verbum Dei. Ex carne nihil oritur bonum. Si quis te vult corpore exuere, ne indigneris. Verbum de Deo non omni homini committas. In multitudine de Deo dicere, ne audeas. Dignus Deo homo, et Deus eſt in hominibus. Videns Deum, facies mentem tuam, qualis eſt Deus. etc.* Non ignoramus, poſſe his quoque ſententiis ſenſum quendam tribui tolerabilem, vidimusque eruditiſſimum cauſſae Ruffini patronum huc aduocaſſe, quae meliorem iis faciem affingere queant. Sed ſi pro conceſſo ſumamus, quod ipſe non negat, eſſe has ſententias Pythagorei hominis, fatebitur quilibet, qui Pythagorae philoſophiam moralem atque metaphyſicam vel per tranſennam inſpexit, haec adeo craſſos Samii philoſophi errores ſapere, et latenti in hominis anima particulae diuinae, oriundoque ex ea enthuſiaſmo frigidam ſuffundere, vt credi non queat, ſanctum aliquem martyrem, et Romanae eccleſiae epiſcopum in his erroribus in ſuo ſyſtemate conſideratis haeſiſſe. Neque 3. quo maxime argumento fidit vir eruditiſſimus, a phraſibus inter Chriſtianos receptis argumentum deſumi poteſt ſatis validum, Chriſtiani auctoris id opus eſſe. Vt enim hoc euitetur telum, notandum putamus, etſi conceditur, Sextium ante ſcripta oracula Chriſtiana has ſententias collegiſſe, nec ea vidiſſe vel legiſſe, potuiſſe tamen in argumento morali paria paſſim dicere, quae fruſtra et ſine ratione ſolis Chriſtianorum praeceptis vindicantur. Ita ſententiam eam, quam manifeſte ad baptiſmi ſponſionem alludere vir doctus putat: *fidelem te. eſſe profeſſus, ſpopondiſti pariter non peccare Deo*, quis euincat, non niſi ad baptiſmi vota pertinere, et non ad ſectae, quam ſemel elegit, fidem quam ſpondere ſolebant in ὁμακοῖον Pythagorae recepti? Certe ſi Stoicorum ante C. N. ſententias legimus (quibus Pythagorea ſua attemperaſſe Sextium ſupra monuimus) multa deprehendemus Chriſtianis affinia, nec tamen ab iis accepta: vt de Stoicis poſt C. N.

nihil dicamus. Deinde recte Ruffino obiecit malam in interpolando fidem Hieronymus, quacunque etiam ratione vel affectu fuerit ductus. Eam enim ipse fatetur homo audax, totiesque ideo veteribus notatus. Qui cum Origenem in deliciis haberet totusque eius amore caperetur et in eius partibus esset, id facinus, supponendi libros fictos sanctis viris ab aequitate non abhorrere, a magistro edoctus erat, vt acute monet Cl. MOSHEMIVS [e]. Si itaque, quod lubentes concedimus, in Latinis Ruffini unt multa, Christianis affinia, et ab interpolatoriis manibus profecta, ea etiam in Graecis fuisse, vt sunt initio edita, nondum sequitur. Licet coniiciamus, etiam in Graecis succedente tempore ante Ruffinum accessisse Christiana quaedam interpolata. Cum enim libellus inter Christianos reciperetur passim et legeretur, fieri facile potuit, quod toties in aliis factum est, vt Christianae sententiae passim intersererentur. Quam quoque veram caussam fuisse verisimile est, cur Origene teste, multis inter Christianos libellus probaretur. His praemissis ad praestantissimi viri argumenta et rationes facile responderi potest. Nam ex dictis 4. patet, qua ratione ad Sextium Pythagoricum enchiridion queat referri, et 5. loca Origenis nisi plane coecutimus, valde torquentur, quae si absque hypothesis praeiudicio considerantur, luculenter hoc compendium Christianis scriptis opponunt, totusque demonstrationis neruus Origenis alias exscinditur, qui a Sextianis gentilibus sententiis inter Christianos pro veris admissis ad sacra dogmata recipienda argumentatur. Addimus, Origenem nunquam auctorem vel episcopum nominare vel martyrem, quod, cum toties eum in partes vocet, non omisisset, si Sixtum auctorem reputasset. 6. Frustra vero Pythagoram omnem negare prouidentiam asseritur, quem locum ei reliquisse in rebus humanis suo loco contra illud ipsum. quod obiicit V. C. Theophili Antiocheni testimonium, euicimus. Quae porro 7. de sententia Laurentii Sixto tributa refert Ambrosius, nec ea prorsus exhibent, quae in enchiridio dicuntur, et in communi dicto saepiusque passim in hunc sensum occurrente potuere a pluribus dici, vel ea quoque sententia a Ruffino addi, id quod notauit FABRIC. [f]. 8. Hieronymum vero licet gloriae vel inuidiae potius aestu incensum in Ruffinum debacchatum fuisse valde conqueratur Vir eruditus, perperam tamen ob nimiam, quam suo more et temperamento ductus adhibuit verborum contentionem durasque voces, ipsa res atque caussa, quam defendebat, reiicitur. Nec mirandum, Hieronymum in Ruffinum calamum stringentem acerbius inuectum esse, cum hominem istum Origenis partibus deditum non ignoraret in ea opinione esse, quam Alexandriae didicerat in eclecticorum scholis Origenes, tales pias fraudes esse licitas, sicque posse rem magistri tanti viri, qualis Sextus fuit, auctoritate iuuari. 9. Nec Hieronymi argumento sua vis deest, scilicet, nec Christi, nec Apostolorum, nec S. Triados nomina occurrere: id enim ab episcopo Romano expectari vix potest, nec iuuat eum, quod gentilium in gratiam tegumento se inuoluerit isto; hoc enim si fecisset, abstinuisset

e) loc. cit. f) loc. cit.

ſtinuiſſet etiam ab aliis, quae ex Chriſtianorum libris ſacris et myſteriis aperte interpolata ſunt. Sapientiae vero nomine, filium et Spiritum S. indicare voluiſſe, nobis iſtas ſententias legentibus, frigidum valde viſum fuit, iisque in locis prorſus ineptum. 10. Rei itaque rationibus magis, quam vnius Hieronymi auctoritati tribuenda eſt et Auguſtini retractio et Gelaſii, vel quisquis auctor eſt, decretum, quibus tanti Hieronymus non fuiſſet, vt opus Romani epiſcopi in eccleſia lectum et probatum damnaſſent, et inter apocrypha, tanquam ab haeretico ſcriptum, id eſt, ab Ruffino, reieciſſent, niſi iisdem, quas adduximus rationibus fuiſſent perſuaſi. 11. Recentiorum vero Graecorum auctoritas vt exigua eſt, ita eo minus roboris habet, quo magis non Sexti tantum ſententiis, ſed et Epicteti enchiridio eundem honorem habitum fuiſſe conſtat, vt Chriſtianis ſententiis interpolatum, aſcetis legendum commendaretur, cuius *tomo tertio* in Nilo epiſcopo fidem exemplo faciemus. Quem interpolandi ſcripta imprimis Pythagorea, Stoica et Platonica morem in eccleſia magno eius damno ex eo tempore inualuiſſe, quo Alexandrina philoſophia caput extulit, tot exempla nos conuincunt, et quam cautos nos eſſe oporteat, in examinandis eiusmodi antiquitatis foetibus luculenter docent. Quod ſi haec omnia, quae adduximus, ad vindicandas homini Pythagoreo ſententias has et abiudicandas eas Sixto martyri non ſufficiunt, conſenſuros tamen in eo ſperamus aequos rei arbitros, nihil plane de auctore decerni poſſe, niſi hoc: habuiſſe nomen Sexti, et Pythagorea dogmata recepiſſe; *eſſe etiam*, quod auctor *appendicis ad Iſidorum et Ildefonſum de ſcriptoribus eccleſiaſticis* [g] fatetur, *huic opuſculo inſerta multa contra eccleſiaſticam fidem*, quo facilius ſub nomine tanti martyris peruerſorum dogmatum reciperetur aſſertio. Quae an Sixto II. Pontifici Romano et martyri digna ſint, viderint quorum intereſt. Nobis enim in argumento prolixo vltra digredi, et diſputare de ea re nec libet, nec licet.

§. V. Paulo ſerius, quam Sextius Romanus, inclaruit SOTION ALEXANDRINVS, cum aliis eiusdem nominis et patriae, non confundendus [h]. *Sotion.* Vixit

g) loc. cit.

h) Fuit quoque Sotion Alexandrinus, Senecae praeceptore paulo aetate ſuperior, qui librum de ſucceſſionibus philoſophorum ſcripſit, hodie magna philoſophicae hiſtoriae iactura deſideratum, ad quam ſaepe prouocat Laërtius, vt videre eſt ex indice auctorum a Laërtio allegatorum, quem Wetſtenianae editioni ſubiunxit Io. CLERICVS. Eius etiam meminit ATHENAEVS L. IV. c. 17. et EVNAPIVS de vit. Sophiſt. init. Vixit ſub Ptolomaeo Epiphane, vnde aetas eius cognoſci poteſt. Compendium eius libri confecit Heraclides Lembus, quod ipſum quoque intercidit. Conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. I. c. 20. p. 128. MENAG. ad Laërt. L. I. ſ. 1. IONSIVS de Script. hiſt. philoſ. L. II. c. 10. p. 166. Praeter hunc alius fuit Sotion Alexandrinus ex Peripatetica diſciplina vir haut ignobilis. Quem librum multae variaeque hiſtoriae refertum compoſuiſſe, eumque inſcripſiſſe κέρας ἀμαλθείας, id eſt, cornu copiae, refert GELLIVS L. I. c. 8. Legitur quidem in editis Phocion, ſed hanc vocem corruptam eſſe, dudum viri docti obſeruarunt, vid. IONS. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 311. Meminit etiam Sotionis Alexandrini Apollonii Peripatetici fratris natu minoris PLVTARCHVS de fratr. am. T. II. p. m. 294. ex fratris gloria participantis, vtrum vero cum illo idem ſit, incertum, affirmatiuam ſequente IONSIO l. c. negatiuam FABRICIO l. c. Eſt etiam inter ſcriptores de rebus Alexandri M. Sotion quidam Alexandrinus. An vero ad Pythagoreum, vel ad Peripateticum referendus ſit, incertum. Prius tamen ob temporum rationes magis probabile. Conf. VOSS. l. c. c. 7. p. 189.

Vixit enim ſub Auguſto et Tiberio [i], et hoc imperante Senecam habuit diſcipulum, qui eum ſibi magnum Pythagoreorum inſtitutorum et imprimis abſtinentiae a carnibus amorem ingeneraſſe dicit: quod cum rationibus Pythagoreis fecerit, quas cum Sextianis ſupra memoratis coniunxit, cauſſam non videmus, cur Sotioni inter Pythagoreos locum denegandus, isque Stoicorum albo inſerendus ſit [k], licet pertinaciter negare nolimus, Sotionem more Sextii Pythagoream ethicam Stoicae attemperauiſſe. Ita enim Seneca [l]. *Quoniam coepi tibi exponere, quantum maiori impetu ad philoſophiam iuuenis acceſſerim, quam ſenex pergam, non pudebit fateri, quem mihi amorem Pythagorae Sotion iniecerit. Docebat, quare ille animalibus abſtinuiſſet, quare poſtea Sextius - - At Pythagoras omnium inter omnia cognationem eſſe dicebat, et aliorum commercium in alias atque alias formas tranſeuntium. Nulla, ſi illi credas, anima interit, nec ceſſat quidem, niſi tempore exiguo, dum in aliud corpus transfunditur. Viderimus per quas temporum vices, et quando pererratis pluribus domiciliis in hominem reuertatur: interim ſceleris hominibus ac parricidii metum fecit, cum poſſint in parentis animam inſcii incurrere, et ferro morſuve violare, in quo cognatus aliquis ſpiritus hoſpitaretur. Haec cum expoſuiſſet Sotion, et impleſſet argumentis ſuis, non credis, inquit, animas in alia corpora atque alia deſcribi? Et migrationem eſſe, quam dicimus eſſe mortem? Non credis in his pecudibus, feriſue, aut aqua merſis illum quondam hominis animum morari? non credis nihil perire in hoc mundo, ſed mutare regionem? nec tantum coeleſtia per certos circuitus verti, ſed animalia quoque per vices ire et animos per orbem agi? magni iſta credidere viri, itaque iudicium quidem tuum ſuſtine, caeterum omnia tibi integra ſerua. Si vera ſunt iſta, abſtinuiſſe animalibus innocentia eſt, ſi falſa, frugalitas eſt. Quod iſtic credulitatis tuae damnum eſt? alimenta tibi leonum et vulturum eripio.* Haec ad Senecam Sotion, qui diſcipulum etiam ad iſtam ἀποχὴν perduxit. Qui Locus integer deſcribendus fuit, ut de Sotionis philoſophia conſtaret, quem non Pythagorae ſolum amatorem, ſed aſſeclam fuiſſe, allatae et probatae diſcipulo hypotheſes Pythagoricae ſatis loquuntur, quae, praeter abſtinentiam et alia vitae inſtituta, dogmata quoque Samii philoſophi Sotioni placuiſſe demonſtrant. Vnde ſententiae de Sotione Stoico ſuae ipſe diffidit Lipsius, eumque alio loco [m] inter Pythagoricos refert, Cl. Fabricius autem et Stoicis et Pythagoreis adſcribit [n]. Quod ſuo modo recte et prudenter factum eſſe ex iis, quae de Sextio obſeruauimus, patet. Qui enim circa haec tempora Pythagoream ſequebantur philoſophiam, moralem potiſſimum partem excolebant, quam cum conuenire magna ex parte cum Stoicis viderent,

i) Eusеb. in Chron. Hieron. ad h. l. Ionsius et Vossius ll. cc.

k) Ita Lipsius Manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. XII. p. m. 73.

l) Epiſt. 108.

m) In not. ad ep. 49. p. m. 354.

n) Prius Bibl. Gr. Vol. II. p. 412. poſterius Vol. I. p. 505.

derent, vtramque in hoc quidem argumento ſectam coniunxerunt, vel Stoica potius Pythagoreis accommodarunt. Id quod facili eo magis labore fieri potuit, quo magis Zenonem ex Pythagorae doctrina, totius fere philoſophiae ſuae cum naturalis, tum moralis aedificium conſtruxiſſe, illique demum Platonica, nouatis vocibus, adieciſſe, et Heraclitea ex Italicis quoque ſcholis profecta immiſcuiſſe, in Stoicae Philoſophiae hiſtoria *tomo primo* [o] euidentibus probauimus rationibus. Ex quibus et hoc planum eſt, non fuiſſe ſatis rationum VOSSIO, [p] vt Sotionem eclecticis aggregaret. Etſi enim ſyncretiſticam quandam philoſophandi viam ingreſſus eſt Sotion, Pythagorea tamen ſe ſequi profeſſus eſt, quae a Stoicis non multum, ſi doctrinam reſpicias, diſſidere putauit. Memorantur Sotionis *de ira* ſermones a STOBAEO [q] et ANTONIO ac MAXIMO [r] qui an noſtri ſint, licet incertum ſit, credunt id tamen LIPSIVS [s] et IONSIVS. [t] Nec ſententiae allatae Pythagoreis abſimiles ſunt.

§. VI. Ex Pythagoreis porro, ſub haec tempora inclareſcentibus, MODERATVS quoque eminuit. Quem vixiſſe ſub Nerone ex eo colligere eſt, quod ſe cum Lucio ex Etruria diſcipulo Moderati Pythagorici conuiuio Syllae interfuiſſe PLVTARCHVS [u] dicat. Gaditanum fuiſſe PORPHYRIVS [x] innuit, vnde Gades vrbs et inſula in mari Atlantico vtra columnas Herculis cum Gadara Palaeſtinae vrbe, quae alio nomine Antiochia et Seleucia dicta, non confundenda eſt. [y] Is eo potiſſimum nomine de Pythagorea doctrina, quae tota fere hactenus ſepulta iacuerat, meruit, quod eam ex veterum ſchedis disiectam collegit, variisque ſcriptis, maxime vero vndecim libris *de placitis ſectae ſuae* expoſuit, quo in argumento eruditiſſime fuiſſe verſatum, PORPHYRIVS [z] teſtatur. Meminit etiam *ſcholarum Pythagoricarum*, quinque libris comprehenſarum STEPHANVS, [a] quas malumus a priori opere cum IONSIO [b] diſtinguere, quam idem eſſe pronunciare cum FABRICIO. [c] Laudatur vero veteribus impenſe Moderatus, qui inter praecipuos Pythagoricos eum numerant, leguntque eius ſcripta diligenter Alexandrinae ſcholae philoſophi, Origenes, [d] Porphyrius, Iamblichus. Quem Moderatum hunc virum eloquentiſſimum ex parte fuiſſe imitatum recte notauit HIERONYMVS, [e] licet Iamblichus nunquam ad Moderatum prouocauerit, vt RITTERSHVSIO annotatum. [f] Quod vero ex LONGINO [g] obſeruat TENNVLIVS, [h] Moderatum etiam Platonicis dediſſe operam, eo magis veriſimile, quo magis *Moderatus.*

o) L. III. c. 9.
p) De ſectis c. XXI. §. 8. p. 117.
q) Serm. XCVIII. p. 324.
r) Serm. XCIX. p. 329. edit. Stob. Wecheli.
s) loc. cit. t) loc. c. p. 166.
u) Sympoſ. L. VIII. q. 7. T. III. p. m. 286.
x) In vit. Pyth. n. 48.
y) Non enim γαδαρεὺς, ſed γαδειρεὺς dicitur. vid. STEPH. in γάδειρα, RITTERSHVS. ad l. c. Porphyr. p. 74. ed. Kuſteri. z) L. c.
a) L. c. Ita reponendum pro Suida apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 495.
b) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 5. p. 229.
c) L. c.
d) EVSEB. Hiſtor. eccleſ. L. VI. c. 19. SVID. in Orig.
e) In Ruffinum. f) L. c.
g) De fine.
h) Ad IAMBLICHI Introd. in Anth. Nic. p. 61.

gis Pythagorica et Platonica ſecta in Aegypto confundi in vnum ſyſtema ante Moderati tempora coepit. Fuit et alius Moderatus inter adulteros Fauſtinae, quos ſtupide M. Antoninus philoſophus ad varios euexit honores.[i]

Alii Pythagorei.

§. VII. Fuiſſe alios quoque circa hanc aetatem philoſophos, quibus Pythagorae inſtituta et diſciplinam ſequi placuit, dubium non eſt. Non tamen eorum memoria ſupereſt, forte quod obſcurius vixerunt. ALEXICRATES tamen atque EVXENVS memorantur. De priori hoc vnum meminit PLVTARCHVS,[k] eo tempore illum, quo Platonicum conuiuium inſtitutum fuiſſe fingit, vixiſſe, diſcipulosque habuiſſe, reliquis mediocriter veſcentes, atque etiam mactantes, piſcem autem guſtare omnino recuſantes. Niſi placeat magis, omnes hos, inter ſe colloquentes conuiuas confictos a Plutarcho fuiſſe. Euxenus Heraclea, quae in Ponto eſt, oriundus, *Pythagorae ſententias ita nouerat, ſicut aues ea, quae diſcunt ab hominibus*, vt ait PHILOSTRATVS.[l] Quae volunt: hunc Apollonii praeceptorem, verbotenus quidem doctrinam Pythagorae tenuiſſe, eam vero nec intellexiſſe, nec vixiſſe ſecundum eam. Eum enim minime bonum, nec vita et moribus philoſophum fuiſſe, ventrique ac veneri indulſiſſe ad Epicuri mores compoſitum, teſtatur PHILOSTRATVS. AREVM quoque, Auguſti praeceptorem inter Pythagoreos numerat Continuator VOSSII,[m] prouocans ad SVETONIVM.[n] Apud eum vero, vt et apud SENECAM,[o] ſectae quam ſecutus eſt, Areus, nomen non exprimitur, ſed hoc tantum dicitur, Auguſtum Arei philoſophi filiorumque eius Dionyſii et Nicanoris, contubernium iniiſſe. Quanta apud Auguſtum gratia floruerit, eo potiſſimum argumento imperator demonſtrauit, quod deuicto Antonio Alexandriae, Arei patriae, in gratiam praeceptoris, ignouerit.[p] Adeo vero valuit philoſophia Areus, vt Liuiae, quae ſe ei conſolandam ob viri ſui mortem praebuerat, multum eam rem ſibi profuiſſe confiteretur. Fuere et alii Arei,[q] et in his Stoicus, Didimus cognomine, cum Auguſti praeceptore non confundendus.

Apollonius Tyaneus.

§. VIII. Nemo tamen, non inter omnes tantum huius aetatis Pythagoreos, ſed inter omnes quoque, quotquot in orbe Romano eminebant, et magna quoque fama inclareſcebant, Philoſophos, maiori nominis celebritate gauiſus eſt, et poſt fata quoque honorem magis inſolitum atque diuinum accepit, quam APOLLONIVS TYANEVS. Qui cum ſibi conſtituiſſet, Pythagorae vitam adaequare atque reſtituere diſciplinam, iisdem prorſus artibus ad id culmen enixus eſt, ad quod Pythagoram euexit ſuperſtitioſa credulitas. Quem cum ſanctiſſimo Saluatori vere θαυμαστίῳ eiusque Apoſtolis et diſcipulis non

i) CAPITOLIN. in Antonino c. 29.
k) L. c. T. III. p. 288.
l) Vit. Apollon. c. 8. p. 8.
m) De ſectis phil. c. IV. §. 1. p. 155. quem ſequitur BALTH. FEIND. in theatro philoſoph. §. 92. p. 259.
n) In Auguſto c. 85.
o) Conſol. ad Helv. c. 4.
p) Vid. PLVT. i. Anton. T. VIII. p. m. 164. et in Apophth. T. I. p. m. 454. IVLIAN. ep. ad Alex. et in Caeſaribus, DIO Lib. LI. LII. STRABO L. XIV. GAVDENTIVS de phil. Rom. c. XLVII. p. 205. IONSIVS de Scr. hiſt. phil. L. III. c. 1. p. 215.
q) Videndus de iis IONSIVS l. c.

non aequare tantum, ſed et anteferre auſa ſit impia Alexandrinorum philoſophorum, qui ſe eclecticos mentiebantur, ſchola, vt haberent, quem mirabiliter progredienti Chriſtianae religioni opponerent, et vel fidem Ieſu Chriſti eiusque miraculorum atque doctrinae eleuarent, vel gentilem ſuperſtitionem ei praeferrent, diligentius is iam a nobis et accurate conſiderandus, eiusque vita ita examinanda eſt, vt, quod interſit diſcriminis, inter lucem et tenebras contra impietatem hodie, proh dolor! regnantem fiat manifeſtiſſimum. Cuius eo patentior nobis aperitur campus, et fauentior offertur occaſio, quo diligentius ſe praeſtitit gentilium philoſophorum ſtudium acta et facta huius impoſtoris non prolixe tantum deſcribendi, ſed et ita mendaciis, plauſtris et quadrigis congeſtis augendi et ornandi, vt fabulam Romanenſem, nugasque Mileſias corraſiſſe merito cenſendi ſint, id quod in ſequentibus euidenter demonſtrabimus. Primus qui vitam famoſiſſimi philoſophi magique conſcripſit Damis fuit, homo Babylonius, diſcipulus eius et itinerum comes, qui ſe miraculorum, vaticiniorum, et quae alia ſtupenda fecerat Apollonius teſtem ocularem dixit, et dictorum eius ſummam plane quidem ſatis, ſed parum diſerte, propoſuit.[r] Hos de vita et miraculis Apollonii commentarios diu neglectos cum cognatus quidam poſſediſſet, Iuliae Domnae Auguſtae, Seueri coniugi notos fecit, cui eo magis erant accepti, quo magis illa non viris tantum doctis omnibus, ſed et philoſophis ſpeciatim vehementer fauebat,[s] inque iis memoriis contineri credebantur, quibus gentilis religio, labans iam tum vehementer et ruinam minitans, contra arietes Chriſtianae diſciplinae poſſet ſuſtineri et firmari. Iulia itaque Auguſta hos Damidis libros nacta, quos inconcinne compoſitos negligi nolebat, Flauio Philoſtrato,[t] qui in familia eius erat, eiusque gratia fruebatur, tradidit, cumque rhetorices eſſet ſtudioſiſſima, praecepit, vt refingeret diatribas iſtas, curamque elocutionis haberet. Qui vt herae mandatis obtemperaret, et comtiorem, quam acceperat, exornaret fabulam atque amplificaret, de aliis quoque, quae ad Apollonium referrentur, memoriis ſollicitus, in Maximi cuiusdam Aegrenſis librum incidit, qui Apollonii

Scriptores vitae actorumque Apollonii.

r) Ita PHILOSTRATVS vit. Apoll. l. I. c. 3. p. 5. Non confundendus eſt Damis hic Nini oriundus cum Damide Epicureo philoſopho, LVCIANO in Ioue tragoedo memorato. Alios Damides enarrat OLEARIVS ad h. l. not. 1.

s) SPARTIANVS et XIPHILINVS in Seuero, quique feminarum doctarum hiſtoriam tradidere.

t) Fuit is Lemnius, quamuis Athenienſis dicatur Euſebio, quod Athenis aliquantiſper docuit, poſtquam magnam orbis partem peregrinando obiiſſet, oratoriae artis peritia clariſſimus, ab imperatore Ant. Caracalla viginti quatuor annos natus immunitatem a publicis oneribus accepit. Romam deinde translatus in Aula Seueri inter viros ſophiſtas receptus a Iulia Domna Auguſta in honore habitus eſt, et hanc vitam Apollonii ſcribere iuſſus. Cuius poſt varias editiones nouam eamque emendatiſſimam et doctiſſimo commentario illuſtratam nobis dedit, celeberrimus, dum viueret, Lipſienſium theologus et polyhiſtor GOTTFRID OLEARIVS Lipſ. 1709. fol. qui et iunioris Philoſtrati ſcripta ei adiunxit. Plura de Philoſtratis eorumque operibus, charactere et eloquentia in hiſtoria rhetorices differendum, videndi autem SVIDAS in Philoſtrat. T. III. p. 610. G. I. VOSSIVS de Hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 234. IO. MEVRSIVS pec. epiſt. de Philoſtratis, huius epiſtolis praefixa, IONSIVS de Scr. H. P. L. III. c. 13. p. 279. TILLEMONT. Hiſt. des emper. T. III. de Lipſienſi vero Opp. Philoſtrati editione vid. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 53. Gallicam vitae Apollonii verſionem confecit BLASIVS VIGENERIVS Paris 1611 4. Anglicam, ſed primum tantum librum et ſecundum complexam CAR. BLOVNT. Lond. 1680. f. qui cum annott. non ſine offenſa legendis eam auxiſſet, et librum publice vidit prohibitum, violentam ſibi manum intulit, vid. Hiſt. des ouvrag. des Savans 1693. p. 135. 136. BAYLE Dict. T. 1. art. Apollonius not. I. p. 269.

pollonii in Aegis gesta omnia continebat. Sed et ab ipso Apollonio perscriptas testamenti tabulas ad manus habuit. Fuit etiam Moeragenes quidam, qui libros de Apollonio quatuor scripserat: cuius tamen nullam se rationem habuisse ait Philostratus, quod multa ignorauerit eius viri gesta: reapse, quod non sine verisimilitudine coniicit CVDWORTHVS,[u] quod Apollonium pro mago haberet et describeret. Ex his monumentis Apollonii vitam eleganti et Attico sermonis genere concinnauit Philostratus. Cum vero eo potissimum fine conscriptus esset hic *de vita Apollonii* commentarius, vt Christianis posset opponi, vsus eius praesidio Hierocles Bithyniae Praefectus,[x] cum iuratus Christianorum hostis esset, comparationem inter Christum et Apollonium instituit, ostensurus, maiora, vel saltem aeque magna miracula patrasse Apollonium, quam Christum, habereque gentilem religionem, qui Christianorum heroi praeferatur. Quae comparatio cum ad confundendos imbecilles animos esset aptissima, hominis impudentiam retundendam ratus EVSEBIVS PAMPHILI, scripsit *animaduersiones in Philostrati de Apollonio Tyanensi commentarios*, ob institutam cum illo ab Hierocle Christi comparationem adornatas. In quibus quae vel vera, vel falsa, vel arti et fraudi adscribenda essent, quae fidem omnem respuerent, quae pro verisimilibus admittenda essent, prolixe disseruit: quas animaduersiones Eusebii Scriptis iungere solent editores, et plerisque etiam Philostrati commentariorum editionibus adiicere. In iis tamen iudicium et accurationem, quae non vbique apud scriptores ecclesiasticos reperiuntur, merito desideres.[y] Hanc vero Apollonii vitam, licet tota fabulis scateat, fundamenti loco in describenda huius philosophi historia substernere eo magis licet, quo apertiora falsitatis et mendaciorum vestigia commenta vel Damidis vel Philostrati prae se ferunt, vt facile ad lydium critices lapidem examinata detegi queant. Qua in re viam nobis fecerunt, exemplumque praeiuerunt, viri eruditissimi NANVS TILLEMONTIVS,[z] HVMFR. PRIDEAVX,[a] ROBERTVS IENKINVS,[b] quique in miraculorum Apollonii veritatem falsitatemue inquisiuerunt, infra nominandi.

Natiuitas Apollonii et educatio philosophica.

§. IX. Natus fuit Apollonius Tyanae Cappadociae vrbe, quae alium quoque Apollonium philosophum progenuit, cuius meminit SVIDAS,[c] a quo, vt ab aliis quoque hoc nomine inter veteres haud incelebribus[d] Pytha-

u) Syst. Intell. c. IV. §. 14. p. 304

x) Distinguendum esse hunc Hieroclem, a philosopho Platonico, infra inter eclecticos de hoc dicturi, docebimus. Videndi interim de hoc Bithyniae praefecto LACTANT. L. V. c. 2. 3. IONSIVS L. III. c. 18. PEARSON. proleg. ad Hierocl. comment. in aur. carm.

y) Vid. GVIL. CAVE Hist. lit. Scr. eccles. P. II. p. 99.

z) Hist. des empereurs T. II. p. 195. seqq. ed. Brux.

a) Lingua is Anglica vitam Apollonii enarrauit.

b) Is Tillemontii vitam Apollonii Anglico idiomate expressit, et annotationibus auxit vid. Act. erud. 1704. p. 36. Addi potest Ven. MOSHEMII Diss. de existimatione Apollonii.

c) In Apollonius T. I. p. 283.

d) Multos Apollonios veteribus memoratos collegit pec. tr. de Apolloniis IO. MEVRSIVS qui in Bth. Gr. p. 1234. quoque videndus. Addi debent diligentissimi in homonymis notandis viri G. I. VOSSIVS de hist. Graec. p. 148. 149. 234. IONSIVS de histor. phil. Scr. L. III. c. 9. p. 258. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 526. multi eorum fuere medici.

Pythagoreus philoſophus probe diſcernendus eſt. Pater cognominis, genus ei antiquum fuit, et quod PHILOSTRATVS[e] tradit, ad vrbis conditores pertingens, opes, quae maximae in illa gente eſſent. Si verum, centenarium eum obiiſſe,[f] incidunt natales eius, in ea propemodum tempora,[g] quibus IESVS CHRISTVS, mundi ſalus, homo natus apparuit: vt ita infernalem humani generis hoſtem eodem tempore, quo filius, DEI inter homines natus et verſatus eſt, ſimium hunc ideo excitaſſe, vt eius miraculorum curſum ſiſteret, tantum non quis credat.[h] Matri vtero eum geſtanti ſpectrum apparuit Aegyptii DEI Protei, qui ſe in varias mutaſſe formas dictus eſt, illa vero nihil territa, quemnam paritura eſſet? interrogauit: ille me, inquit, Tu vero quis es? illa dicente, Deus Aegyptius. Ita PHILOSTRATVS,[i] qui, vt nonſolum Pythagorae, ſed ipſi quoque filio DEI heroëm ſuum, quem ornare ſuſceperat, adaequaret, diuinam ei originem tribuere non erubuit. Quem haec ex ſectae ſuae, cui adhaeſiſſe videtur, ſtudio talibus viris diuinos natales tribuendi adieciſſe, dubium non eſt, vt adeo neceſſe non ſit, cum TILLEMONTIO[k] ſtatuere, inferni principem praedixiſſe matri Apollonii, foetum eam ſuum geſtare. Haec enim, daemonem impurum commercio Apollonio iunctum fuiſſe ſine neceſſitate ſupponunt. Ipſe Philoſtratus, ſe meliore quam Damis iudicio vſum non eſſe, mox in hoc narrationis ſuae limine prodidit, qui matrem Apollonii non Apollinem geſtaſſe in vtero, vt Pythais olim, ſed Proteum, deum mutabilis et verſutae formae, mentitur. Etſi enim egregie ſe perſonam Apollonii ornaſſe putat, monendo, eum longe plura praeſciuiſſe, quam Proteum, atque ex multis ambiguis et difficilibus rebus eſſe eluctatum, ubi vel maxime ad incitas eſſet redactus, prodit tamen infelicem comminiſcendi ſine vlla veriſimilitudine audaciam, dum ea diuinitatis argumenta fuiſſe dicit, quae Philoſopho Pythagoreo prorſus indigna ſunt. Imo Philoſtratum Pythagoreiſmi ignarum heroi ſuo contraria finxiſſe, paulo curatius attendentibus erit perſpicuum. Proteus enim, quem in omnes ſe verti formas tradebat theologia mythologica, materiae in omnes ſe partes vertentis et mutabilis ſymbolum eſt; materia vero, adeoque Proteus etiam, ſi rationes Pythagoricas ſequimur, daemon eſſe non poteſt, qui ex monadum ſiue ſubſtantiarum per ſe ſubſiſtentium numero eſt. Quae ea propter in ipſo vitae Apollonii veſtibulo obſeruare placuit, vt nec ſibi ipſi, nec veritati, nec veriſimilitudini etiam in ſtruendis fabellis Mileſiis Oratori obſeruandae, ſatisfeciſſe, nec concordare Philoſtrati hiſtoriam pateat. Quem ſi porro ſtrenue mentientem audimus, miraculoſa infantis Apollonii natiuitas fuit. In pratum enim naſcendi tempus cum inſtaret, mater in ſomnio ex-

e) L. 1. c. 4. p. 6.

f) SVIDAS l. c.

g) Incidit enim mors eius in annos Neruae. Quod ſi A. C. XCVI. fatis functus eſt, incidit natiuitas eius in tertium vel quartum annum ante natum Saluatorem, ſi communem aeram ſequamur. conf. TILLEMONT. l. c. p. 196.

h) Ita CVDWORTHVS Syſt. int. c. IV. §. 15. p. 310. ſeqq. in quo tamen multa hic deſiderat eruditiſſimus interpres recte, an ſecus, lector diſpiciet. Nos hoc vnum monemus, admiſſa hac Satanae impoſturis illudendi orbi malitia, nihil diuinae ſapientiae incongruum admitti, quae ita vera miracula I. C. illuſtriora reddidit.

i) L. l. c. 4. p. 6.

k) L. c.

exſpatiare, ſibi viſa floresque decerpere, cum illuc veniſſet, famulis flores decerpentibus, ipſa ſtatim ſomno oppreſſa eſt, cygni, quos pratum paſcebat, chorum circa ipſam dormientem formabant, et, alis ſublatis clangebant, fauonius etiam ſpirabat *: quibus excitata mox peperit; ſimulac vero peperiſſet, fulmen, quod in terram delapſum videbatur, in aetherem ſubuectum, in ſublimi euanuit, quibus nominis claritatem et commercium cum Diis portendi ait Philoſtratus, qui communem gentilium in eo opinionem, iam in Zoroaſtre nobis ** notatam, ſecutus eſt, magnos viros deorumque commercio deſtinatos, aut ex fulmine prodiiſſe, aut fulminis igne ad Deorum ſedes eſſe euectos. Cum ad aetatem perueniſſet literis idoneam, memoriae vim prodidit atque conſtantiam; eius enim cum Pythagorei ſummam curam haberent, et praeceptorem ea gauiſum excellente iactarent, vt *tomo primo* [a] dictum, in his quoque ad Pythagoreiſmum factus natusque dicendus erat Apollonius. Cumque forma eſſet conſpicuus, qua Pythagoras quoque excelluiſſe dicitur, omnium oculi in eum conuertebantur. Inde cum annum quartum decimum attigiſſet, Tarſum ad Euthydemum, rhetorem inſignem pater eum deduxit: cuius diſciplinam recepit quidem Apollonius, ciuitatis vero indolem ineptam iudicauit, nec ſatis ſtudiis philoſophiae opportunam. Luxum enim et cauillationes Tarſenſium, quem Ciliciae populum K. κακιςȣ nota olim iam infamem fuiſſe, conſtat, oderat [b], licet etiam ipſe Apollonius, qui Cappadox fuit, in illam literae famoſae ſocietatem veniret [c]. Traduxit itaque magiſtrum, patre exorato, Aegas, vicinum oppidum, vbi et otium erat philoſophanti idoneum, et ſtudia adoleſcentibus magis conuenientia, et Aeſculapii templum, in quo pater hic artis ſalutaris ipſe hominibus apparere dicebatur. Ibi cum eo philoſophati ſunt Platonici et Chryſippei, et Peripatetici, id quod facile credi poteſt, iam tum philoſophis ex Aegypti conſuetudine, circa ea tempora per totam Aſiam ſe diffundente, in ſyncretiſmum ſectarum conſpirantibus. Addit tamen, quod maxime mireris, PHILOSTRATUS [d]: Epicuri quoque philoſophiam audiuiſſe, neque eam parui feciſſe, Pythagorea vero ineffabili quodam ſtudio complexum fuiſſe. Qua narratione vel prodit rhetor, Apollonium omni iudicio deſtitutum contraria, qualis Epicurea et Pythagorea philoſophia e diametro ſibi aduerſa fuere, inter ſe iunxiſſe; vel ipſe nullo ſe iudicio vſum iunxiſſe gryphes equis, et cum canibus timidos vocaſſe ad pocula damas, manifeſtum facit, adeo inepta ſunt omnia, et male cohaerentia, quae tamen, more horum hominum, quos ſecutus eſt Philoſtratus, minime ſibi obſtare putauit, modo omnis ſectae et eruditionis participem heroëm ſuum fingeret, et in hac quoque parte Pythagorae aequaret. Cuius diſciplinae cum ſe tradere conſtituiſſet Apollonius, Euxenum praeceptorem nactus eſt, quem ſententias quidem et doctrinas Pytha-

*) Prodit hic quoque Philoſtratus, ſe poëtarum magis fabulas, quam hiſtoriae leges fuiſſe ſecutum. Illi enim Zephyrum adſpirare oloribus canentibus fingebant. Ita ſaepe PHILOSTRATUS alter in imaginibus, vid. L. I. c. 9. p. 776. et OLEAR. ad h. l. n. 43.

**) T. I. L. I. c. 3.

a) L. III. c. 10.

b) PHILOSTR. L. V. c. 7. p. 8. Conf. STRABO Lib. XIV. p. 674.

c) Καππάδοκες, Κίλικες, Κρῆτες, τρία Κάππα κάκιςα.

d) loc. cit.

Pythagorae memoria tenuiſſe, vita vero mala ducta, inſtituta Pythagorea non fuiſſe ſecutum ſupra narrauimus. Eius itaque inſtitutione Apollonius puer vſus, Pythagoream diſcebat ſapientiam. Cum vero ad annum aetatis ſextum decimum perueniſſet, ad Pythagorae vitam et diſciplinam impetu quodam ruebat, et praeceptore, quem tamen amabat, ſuis moribus viuere iuſſo, ſeueritatem inſtituti Pythagorae ſibi vita exprimendam ſtatuit. Vt itaque Pythagoricis praeceptis obſequeretur, a ventris purgatione et coërcitione philoſophiae ſtudium exorſus eſt, corpusque ad frugalitatem et temperantiam reuocauit. More itaque Pythagoreo animalium eſu, tanquam impuro et mentem hebetante abſtinebat, bellariis vero et oleribus veſcebatur [e], pura eſſe dicens, quaecunque ei terra ſuppeditabat. Vinum, etſi purum potum eſſe iudicabat, non bibebat tamen, quod bono animi ſtatui aduerſaretur, et aethera, qui in animo eſt, vt volunt Pythagorei [f], perturbaret. Poſt hanc ventris coërcitionem et purgationem nudipes quoque inceſſit et diſcalceati habitu, et veſte ex lino indutus, ex animalium vellere confectam reſpuens, vt in his quoque Pythagorae ſe aſſimilaret. Comam etiam, vt Samium comatum imitaretur, aluit, et in templo vitam egit, in quo ipſum Aeſculapium ad ſacerdotes gaudium de praeſentia Apollonii teſtatum fuiſſe, ſtrenue nugatur, vel Maximus, vel Philoſtratus, qui, ſe Ciliciae et Cappadociae incolae, id eſt hominis mendacis et nugiuenduli facta narrare, debebant meminiſſe. In hoc Aeſculapii templo morum emendator ephebus apparuit Apollonius, qui aegrotos, valetudinis recuperandae cauſſa dum accedentes grauiter obiurgauit, ipſo Deo eius corripiendi licentiam non probante tantum, ſed ſalutari etiam effectu confirmante. Cuius aliqua exempla ita narrat PHILOSTRATVS [g], vt vel hominis audaciam, vel ſimplicitatem mirari ſatis vix valeas. Dum enim omnium in oculis hunc reformatorem philoſophum fuiſſe, exemplis nobis vult perſuadere, hominem nobis fanaticum et paedagogicis moribus aliis inepte imperantem deſcripſit et deridendum propinauit, et hunc tamen iam tunc vaticinandi facultate fuiſſe praeditum perſuadere voluit. Poſtquam mortuum patrem audiuit, Tyana properauit, eumque manibus ſuis matris in tumulo compoſuit: haereditatem autem lautiſſimam cum fratre partitus eſt homine intemperante et heluone. Viginti vero annos tantum natus ex legibus Romanorum tutori ſubiiciebatur. Rurſus igitur Aegis aliquamdiu commoratus tanto ſtudio in philoſophiam incubuit, vt Aeſculapii templum in Lyceum Academiamque conuerſum, totum philoſophia reſonaret [h]. Sed vt fratrem quoque ad meliorem vitam reuocaret, ſuae portionis dimidiam ei conceſſit, et hortationibus ad virtutem multis reductum a vitiis in ordinem redegit. Quae vbi in fratre ſucceſſiſſent, ad alios mox ſeſe cognatos conuertit, eorumque

e) Εὐτελῆ, habet PHILOSTRAT. c. 8. quod parcam et frugalem vitae ſuſtentandae rationem notat. Quae hic habuit Apollonius ſingularia, ea omnia a Pythagora transſumta fuiſſe, collatio eius cum diſciplina Italica docet.

f) Conf. LAERT. Lib. VIII. ſ. 9. 28. et nos T. I. L. III. c. 10. Conf. OLEAR. ad h. l.

g) c. 9. p. 10.

h) Ibid. c. 13. p. 14.

que illos, qui indigentiores erant, exigua haereditatis portione ſibi relicta, ex reſiduis ſibi conciliauit, cum pauciſſimis opus haberet. Ipſe enim vxorem non duxerat, neque vnquam venerea commercia obibat, ſed iuuenis licet ac valens voluptatem furentem compeſcebat. Quae licet de homine eiusmodi temperamento, quo Apollonius, vſo facile credi queant, non negat tamen Philoſtratus, furentem dominam, voluptatem, fuiſſe expertum, quam compeſcuiſſe dum dicit, immemor fuit, quod paulo ante dixerat, nunquam, ne in adoleſcentia quidem, ei fuiſſe obnoxium. Certe ob veneris vſum eum calumniatos fuiſſe nonnullos tradit biographus [i], et eius apologiam facit. Accidere haec A. N. C. XXI. Poſthaec vt ſe vere Pythagoreum praeſtaret, echemythiam Pythagoricam ſeruandam ſibi eſſe ratus, per quinquennium ſiluit, et vocem quidem continuit, memoria tamen omnia et oculis retinuit et didicit. Vbi iterum vel mire lectoris patientia abutitur Philoſtratus, vel incredendorum fidem omnem ſuperat, narrans, cum eo, quo ſiluit, tempore, ad illa, quae dicebantur, oculis manuumque atque capitis nutibus ſigna redderet, non iucundum tantum et humanum, placidis ſeruatis moribus in conuerſatione fuiſſe, ſed moratum etiam hoc ſilentii tempore partim in Cilicia, partim in Pamphylia, nunquam quidem vel verbum feciſſe, ſi quam tamen in ciuitatem veniſſet ſeditioſam, ſe oſtendendo, et reprehenſionem, quam parebat, manu vultuque prae ſe ferendo a ſeditione incolas continuiſſe, et Aſpendios fame preſſos, cum in praeſidem prouinciae triſtia molirentur, ſolis nutibus ita commouiſſe, vt obortis lachrymis a ſeditione deſiſterent, frumenti caupones copiam eius facerent. Quae, licet copioſe narret, Philoſtratus [k], tam miſere tamen cohaerent, vt omnibus ſibi fere lineis contradicant; ſane

- - - *credat Iudaeus apella,*

Non ego.

Sed manibus palpatur, Philoſtratum, vt Apollonium Pythagorae ſimium rite effingeret, in compeſcendis ſeditionibus et cicurandis animis eandem illi facilitatem tribuere voluiſſe, ineptum tamen ad hiſtoriam ſcribendam, illud ſilentii tempus elegiſſe, quo ne congredi quidem cum aliis licebat apud Pythagoreos, quoque hominem amenti ſimilem ſolis nutibus ſeditioſam turbam compeſcere erat impoſſibile. Cum iam ſilentio finem feciſſet, Antiochiam, Epheſum aliasque vrbes magnas et hominum frequentia celebres frequentauit, templa intrauit, et vbi diſputare ſtatuit, loca, in quae populi fieret concurſus, et in quibus promiſcue viueretur, euitauit, non hominibus, ſed viris ſibi opus eſſe, inquiens: templa vero frequentauit non clauſa [l]. Ibi ſole oriente a turba ſemotus nonnulla patrabat, (id eſt, vt recte monet OLEARIUS [m], theurgiae operam dabat,) quae ſolis aperiebat illis, qui quadriennio ſilentium obſeruauiſſent; inde vero ſi Graeca eſſet ciuitas, et cognita ſacra, conuocatis templorum ſacerdotibus de diis philoſophabatur, ſi barbara, ritus explicabat et emendabat. Diſcipu-

Vitae et docendi ratio.

i) c. 13. p. 13.
k) c. 15. p. 17. ſeqq.
l) Mire hic impoſtorem ſapit Apollonius.
m) Ad c. 16. n. 13. p. 20.

ſcipulos deinde ſuos obibat, et ſi quid vellent, iubebat interrogare. Aiebat enim, oportere eos, qui ſuum philoſophandi modum ſequantur, aurora primum exoriente cum diis verſari: procedente autem die de diis, et proximo deinde tempore de humanis rebus colloquia inſtituere. Inde ſub meridiem ad publicas diſputationes procedebat, deinde vngebatur, et perfricatus aquae frigidae ſe immittebat. Vtebatur vero non prolixa oratione et elegantiam affectante Atticam, nec faſtidioſa in diuidendo ſubtilitate, nec protrahebat orationem, nec diſſimulatione vel apoſtrophe, ſed velut ex tripode noui, inquiebat, atque: ita cenſeo, et, quorſum feremini? aut, ſcire oportet: ſententiasque adhibebat breues et voces proprias, ita nempe, vt legislator, quo modo ſapientem docere oporteat, ipſe profeſſus eſt. Patet ex hac docendi ratione Apollonii, quam ipſis PHILOSTRATI [n] verbis retulimus, ad Pythagorae imitationem eam fuiſſe effictam, ſed ita, vt ab imitatore ſeruo pecore poteſt expectari, nempe vt in fraudem omnia conſpirarent. Electa templa, et tempus antelucanum; diſſertationes de Diis et cum ſacerdotibus habitae; theurgiae primarius habitus honos; diei partitio Pythagorea; adhibita arcani diſciplina; vnctio, frictio, et quae alia ſunt Pythagorei moris et conſuetudinis. Adeoque recte in conſortium impoſturae, cuius Pythagoram merito reum agi demonſtrauimus, trahitur. Sed ineptior multo Pythagora, et longe ab eius calliditate remotus, qui ſibi ex tripode dicenti ſoli credendum eſſe poſtulavit, et Pythagorae αὐτὸς ἔφα male intellectum, apud omnes omnino diſcipulos ſuos adhibuit, non nudarum veritatum propoſitione, ſed paedagogico faſtu, qui vel nauſeam, vel miſericordiam excitare aptus eſt. Qua in viuendi et docendi conſuetudine Apollonii, quam tamen in coelos extollit Philoſtratus, dubium eſt, an vel inſtituentis paedantiſmum (veniam verbo exoramus) et ſuperbiam, vel narrantis inſaniam et ſimplicitatem magis admirari nos oporteat?

§. X. Vt vero propiori ſimilitudine Pythagoram exprimeret, ad barbaras quoque gentes iter ſibi philoſophicum ſuſcipiendum ratus eſt Apollonius. Cumque traditio, licet, vt ſuo loco demonſtratum, infirmiſſima et exiguae veriſimilitudinis percrebuiſſet, penetraſſe Pythagoram vsque ad Indos, Brachmanasque et Gymnoſophiſtas adiiſſe, et cum iis fuiſſe congreſſum, magno impetu ad orientale iter ſe accinxit [o]. Quanquam non diſcendi cauſſa, quod Pythagoram impuliſſe dicunt, ſed vt tantum ſe virum et orbis reformatorem omnibus fere gentibus oſtenderet, ſibique et ſuis gloriam pararet, hoc iter ſe ſuſcepiſſe non negauit, ſcribens ad Tyanenſes ſuos [p]: *peregrinatum ſe, vt gloriam patriae, et nomen et amicitiam virorum illuſtrium, atque ciuitatum pararet, ad quem ſcopum vires ſuae et ingenii conatus valuerint.* Id quod ad cognoſcendum verum Apollonii characterem omnino notandum eſt: certe ſuis

Iter Apollonii Orientale.

n) c. 16. 17. o) c. 18. p. 22. Lib. IV. c. 7. p) Epiſt. 47. p. 396.

ſuis hoc iter ideo ſuaſiſſe, vt inclareſcerent, non negat PHILOSTRATVS [q]. Diſcipulis igitur, quos ſeptem habebat, conſilium aperuit, qui cum ſequi nollent, iturum ſe dixit, quo ſe ſapientia et daemon duxerint. Quibus verbis Apollonius mire, quid ſibi conſilii fuerit, prodidit nempe, Pythagoram imitari, qui ſe daemonem eſſe apud homines, vel, ab inhabitante potius daemone regi credi voluit, et doctrinae cum ſummam, tum prodigia ad hanc fidem obtinendam adhibuit. Cui cum non inferior cuperet eſſe Apollonius, eiusmodi inhabitante daemone ſe agi et ad θαυμάσια peragenda inſtrui aptumque reddi, eoque etiam duce, ad exteras gentes manu quaſi duci iactauit. Quae vere ita fuiſſe profeſſum, et impoſtorem ob eum finem egiſſe Apollonium, omnino veriſimile eſt; quanquam probabile non eſt, illum ſe pro Deo venditaſſe, id quod poſteriorum demum temporum commentum fuit, ſacerdotibus gentilibus, aliisque hominibus, quorum intererat, IESV θεανθρώπῳ verorum miraculorum patratori, ſimiam opponere, ad hunc dignitatis gradum Apollonium euehentibus. Ita praeparato animo Antiochia diſceſſit, cum duobus famulis, qui in patria fuerant familia, quorum alter velocitate, alter pulchritudine ſcribendi excellebat. Venit itaque Ninum antiquam [r], eiusque notitiam plus quam ſacerdotes et incolae habent, amplam ſibi adeſſe demonſtrauit: ibique in Damin incidit Ninium, qui ſe ei diſcipulum et itineris comitem dedit. Eſtque hic Damis, quem praecipuum mirabilium Apollonii factorum teſtem eſſe, ſupra monuimus. Quem hominem fuiſſe Aſſyrium, id eſt leuem, et exigui iudicii, ipſe prodit, dum, narrante ex eius memoriis PHILOSTRATO [s], non tantum riſibus et iocis a gymnoſophiſtis exceptus, ſed et ſua praeſtigiatricis aniculae habenda eſſe, ipſe iocabundus profeſſus eſt, ſuamque ſimplicitatem et ingenii futilitatem prodidit, qui cum primum incidiſſet in Apollonium, nullo eius virtutum et miraculorum facto ſpecimine, daemonio ſe ad eum ſequendum compulſum fuiſſe, ridenda Socratici daemonii affectatione credi voluit. Totque vaniſſimi hominis, et ad quamuis fraudem pro vero accipiendam nati in hac Apollonii vita exempla occurrunt, vt vel ex ſola teſtis praecipui conditione totius hiſtoriae Apollonii fides corruat. Cuius in ſequentibus euidentiſſima cum danda ſint teſtimonia, cautum lectorem ad ea attendere eo magis iubemus, quo magis hoc euerſo vel corruente fundamento, totum labitur fabulae huius Mileſiae aedificium. Mox in primo ad Apollonium acceſſu cum ſe variarum linguarum cognitione non inutilem illi operam praeſtare poſſe dixiſſet, Apollonio dicenti, ſe omnes linguas noſſe, quas non didicerit, immo ea intelligere, quae homines ſilentio premunt, ſine examine credidit, et mendacia his ſimilia annalibus his ſuis poſtea inſeruit, dignus qui ſibilis excipiatur et cachinnis. Sed vt ad Apolloni-

um

q) loc. cit.

r) Ninum antiquam totam deletam ait STRABO L. XVI. p. 737. conſentiente LVCIANO in contempl. cum itaque eam adiiſſe dicitur, intelligendum eſt de Nino reſtaurata, cuius meminere TACITVS ann. L. XIV. c. 13. AMMIAN. L. XXIII. c. 6. Conf. OLEAR. ad h. l.

s) Lib. III. c. 43. p. 131.

um redeamus, is tam ſagaci comite auctus et ſtipatus, per Meſopotamiam iter fecit, et per gentes latrocinio infeſtas ſine formidine tranſiit et ſapientia eousque profecit, vt brutorum animantium voces intelligeret. Didiciſſe enim hanc artem ab Arabibus, vt et aues audiret futura noſcentes et oracula canentes, egregius teſtatur vir, Damis, non recordatus, iſta intelligentia opus non fuiſſe Apollonio, qui, ſi illi fides eſt, ipſe omnia praenoſcebat. Nec meliori iudicio et memoria vtitur Philoſtratus, qui haec ſibi Damidis auctoritate credi poſtulat, neque tamen memor eſt, quod in ipſo tractationis limine ſcribit [t], aues voces edere edoctas non intelligere quid dicant, neque aliquid eorum, quae dicunt, intendere. Adeo mendacium ſuo ipſo ſe indicio prodere ſolet, vt ſorex! quanquam facile credimus, Apollonium eiusmodi artes iactaſſe, apud veteres non ignotas, et Pythagoricis hypotheſibus reſpondentes, qui ſcilicet communi vnius diuinae animae vinculo omnia necti, migrareque animas etiam in bruta, dicebant. In Babylonis fines ingreſſus cum a cuſtodibus finium ad ſatrapam cum comitibus eſſet adductus, tanta diuinae faciei et orationis magnificae auctoritas fuit, vt cum hoc ſolum dixiſſet, eſſe ſe Tyanenſem iſtum Apollonium, regius miniſter non pro diuino tantum viro eum agnouerit, ſed et pecuniam, vinum atque commeatum liberaliter obtulerit. Quae ita futiliter narrat PHILOSTRATVS [u], vt anicularum naeniis inficetiora ſint, et ſi ex parte vera ſint, Apollonium faſtu puerili omnes ſuperaſſe prodant: vt taceamus, non oſtendere Philoſtratum, qua via per gentes infeſtas latrocinio, et Romanorum imperio non ſubiectas, adeoque commercio propiori cum Aſiaticis Romanorum prouinciis non iunctas Apollonii, nondum publicis miraculis tantopere inclareſcentis fama penetrauerit? Simili fere modo iudicii paupertatem prodit vel Damis vel Philoſtratus, narrans: Babylona profectum, in leaenam incidiſſe in venatu interfectam, quae octo catulos geſtabat, praedixiſſe ex ferae inſpectione Apollonium Damidi, peregrinationis tempus anni fore vnius, et menſium octo, ſe enim ex catulis menſium, ex leaena anni indicium capere [x]. Quod quamuis inſanientis alicuius Pythagorei vaticinium videri queat, facileque credendum ſit, impoſtorem Apollonium eiusmodi nugis ſuos pauiſſe: turpe tamen eſt, infra paulo [y] rideri et reprehendi a Iarcha Indo eos, qui in numeris eiusmodi myſteria quaerunt, et iis ſeruiunt, cum tamen heroem ſuum iſtam Indorum ſapientiam attigiſſe iactent homines nugiuenduli. Alias inſulſas et ne anicularum quidem fide dignas narratiunculas praeterimus, ne nauſeam creemus lectori, qui huiusmodi cupediarum amans facile ſitim ex ipſis Philoſtrati riuulis extinguet. Tandem Babylona veniſſe narrat PHILOSTRATVS [z], eamque iis coloribus depingit, quibus deſcripſere veteres, Diodorus, Herodotus aliique: murosque altiſſimos pontemque Euphratis et regiam ambitioſa oratione delineat. Verum hic quoque et impune atque ſine fronte

t) Lib. I. c. 7. p. 10.

u) c. 21. p. 26.

x) c. 22. p. 28. Non reſpondiſſe euentum vaticinio infra notabimus.

y) L. III. c. 30. p. 120.

z) L. I. c. 24. p. 33. ſeqq.

mentientem deprehendimus Damidem, et eum non minori impudentia ſequentem Philoſtratum. Eo enim, quo ad Indos peregrinabatur, tempore, tantum abeſt, vt illi muri Babylonii inter ſtupenda veteris aeui opera numerati, et magnifica illa, quam deſcribit Philoſtratus, regia adhuc ſteterint, vt potius ſua aetate ad ſolitudinem rediiſſe Babylonem, vicinitate Seleuciae exhauſtam pridem, ſcribat PLINIVS [a], cui alii concinunt. Certe Cteſiphonte Parthorum regiam ea aetate fuiſſe TACITI [b] aliorumque auctoritate conficitur [c]. Mendacia itaque eſſe oportet, quaecunque de hac mora Apollonii Babylonia narrant nugatores inſulſi: miramurque, doctiſſimum OLEARIVM [d], qui mendacium hoc vidit, in eo tamen Philoſtratum coarguendo haeſitaſſe, eo quod Euſebius iſtud non reprehenderit. Vt enim Caeſarienſis epiſcopus ad ea tantum attendit, quibus miraculorum Chriſti eleuare fidem Hierocles auſus eſt: ita mentiendi impudentiam adeo vbique prodit Philoſtratus, vt mirum non ſit, eum ἀνιϛορησίας vitio fuiſſe lapſum. Videturque vero admodum ſimile, hominem rhetorem, qui in hac vita deſcribenda orationis virtutem, herae vt placeret ſuae, demonſtrare cupiebat, ad antiquae hiſtoriae formam ideo haec effinxiſſe, vt ſplendidior orationis habitus efflorefceret, licet et temporis et hiſtoriae veritas laederetur. Ad quam rhetores non attendiſſe, modo artis praeſidium et occaſionem fuerint nacti, tot hactenus exemplis didicimus. Etſi vero facta haec Babylone mora Apollonii non exiguam partem gloriae eius, qua Pythagorae ſe ſimilem reddere conatus eſt, conſtituat, nihil tamen quod ad philoſophiam Apollonii ſpectet, nobis narrat hiſtoricus, niſi verſatum cum magis, atque mutua inſtitutione accepta dataque ab iis receſſiſſe; Damidem enim, quae loquutus ille cum magis fuerit, ignoraſſe, prohibitum ab Apollonio, ne ſe illuc euntem comitaretur. Hoc vnum dixiſſe ait: eſſe illos ſapientes quidem non autem in omnibus; id quod prorſus faſtui Apollonii ſcholaſtico conuenit. Reliqua etiam, quae de Apollonio regem Parthorum inuiſente narrat, nec aptius cohaerent, nec maiore ſe commendant fide. Vidit, ſi Philoſtratum audimus, hominem rex Parthorum Bardanes, quem Babylone habitaſſe contra totius antiquitatis teſtimonium fingit [e]; Apollonius regem ſoli ſacrificantem acceſſit, et ipſe ſoli ſacra fecit, et thus adoleuit, exque igne omen cepit. Philoſophus, vt res ſuas regi enarraret, Graecae linguae veniam popoſcit [f], quem ſupra [g], omnes callere linguas, Damis eiusque exſcriptor dixerant. Faſſus in hoc colloquio quis eſſe cupiat Apollonius, ait: amplecti ſe Pythagorae Samii ſapientiam, qui ſe Deos colere, ſiue videndos ſe praebuerint, ſiue minus, mente complecti, commercia item frequentare cum iis, lanaque ex terra nata vti docuerit: comam ſe promittere ex Pythagorae diſciplina, et ex ea cauſſa ab

anima-

a) L. VI. c. 30. PAVSAN. L. VIII. c. 33. HIERON. in Eſaiam c. 13. STRABO L. XVI.

b) Annal. L. VI. PLIN. l. c.

c) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. IV. c. 15. p. 266. VITRINGA ad Ieſaiae c. XIII. §. 17. p. m. 266. PEARSON. de ſucceſſ. epiſc. Rom. L. I. c. 8. §. 5. TILLEMONT. Hiſt. des Emper. T. II. p. 200.

d) Ad l. c. Philoſtrati.

e) Reges Parthorum hieme Cteſiphonte aeſtate Ecbatanae commoratos teſtatur STRABO L. XVI. p. 745.

f) c. 32. p. 40.

g) vid. not. (r)

animalibus vescendis se purum continere: et a curis se, illum liberare, polliceri: ex quibus liquet, ipsum Apollonium non daemonem aliquem se venditasse, sed philosophum Pythagoreum, et, si coniecturae locus, theurgum; homines vero insanos, inter daemonas post eius fata eum demum retulisse, et vt huic fini inseruirent, totam vitae eius fabulam istis nugis instruxisse. Non praetereundum etiam hoc est, mentiri PHILOSTRATVM [h], ex India reducem Apollonium, Babylonem ad Bardanem nauigasse, eumque, qualem ante cognouerat, post viginti septem mensium moram inuenisse. TACITI enim, digni fide scriptoris, testimonio constat, Bardanem Parthorum regem toto suo imperio vix biennium attigisse [i]: ipseque Philostratus supra narrauit, praedixisse Apollonium, itineris sui moram annum vnum octoque menses duraturam: quod totum tamen tempus in aula Parthorum regis exegisse, septem vero mensibus in itinere Indico consumtis, ad eum rediisse asserit [k]. Caeterum omnigenarum virtutum, ac magni et diuitiarum negligentis animi, ingentisque in morum potissimum Philosophia sapientiae eum luculentissima dedisse vestigia, multis praedicat PHILOSTRATVS [l]. Tandem dimissus a rege, cum pecuniam renuisset, commeatum, et itineris ducem accepit et circa aestatem camelis cum comitibus vectus iter ingressus, et vbique locorum omni cultus et reuerentiae genere exceptus est [m].

§. XI. In itinere Indico progressus Apollonius, et ad iuga Tauri perueniens, cum ad montem Caucasum propius accessisset, ad eum locum deductus est, vbi Prometheus ob generis humani amorem ligatus per fabulam dicitur. Pertinere hanc narratiunculam ad mythologiam vel Graecam, vel Indicam, non ignorauit Philostratus, sed ipse monuit; et tamen narrat [n], dicere Damidem, vincula ex petris suspensa superesse, quarum difficile sit materiam coniectura assequi. Qua insulsa relatione, quae fabulam in veram historiam mutat, licet Damidis fidem nolimus in dubium vocare, cum antrum hoc monstrari etiam DIODORVS [o] et STRABO [p], testentur, prodit ea tamen hominis stupiditatem omni prorsus iudicii acie carentem, qui incolarum regionis mendaciis fidem facile adhibuit, et vincula hominis, nuspiam, nisi in veterum mythologorum cerebro apparentis, sibi monstrari passus est. Mirandum itaque non est, impostori eum Apollonio, ineptissima miracula ostentanti sine examine fidem habuisse, seque reuera praestitisse Ninium. Multa in hoc itinere virtutis praecepta comitibus dedisse Apollonium, Philostratus auctor est, qui tamen in iis, quae ex Damide suo refert [q] paucissima habet, vel mediocri philosopho, ne dicam, Apollonio illo, quem mundum vult suspexisse totum, digna: quare illa, ne nimii simus, praetermittimus. Tandem superato itinere difficillimo versus Taxila vrbem Indiae cum comitibus peruenit, vbi Regia erat Indorum regis, Phraotae, quem Pori regis successorem

Iter Indicum.

h) L. III. c. 58. p. 139.
i) Conf. TILLEMONT. in Claud. not. 16. in Apollonio p. 200.
k) Sensit hoc PHILOSTRATVS adeoque c. 40. ad moram tantum in aula regis Parthorum trahit.
l) c. 33. seqq.
m) L. II. c. 1. p. 49.
n) c. 3. p. 51.
o) L. XVII. p. 552.
p) L. XV. p. 688.
q) L. II. c. 6. sq.

ſorem fuiſſe ait PHILOSTRATUS[r], cuius etiam bellum cum Alexandro inſolito artificio ibi fuiſſe depictum more Sophiſtarum, quaeſita artis ſuis oſtentatione contra regionis hominumque illorum indolem et fidem nugatur. Excepiſſe regem beneuole hoſpitem, et ab Apollonio etiam ob philoſophiae amorem magni habitum eſſe, facile credemus PHILOSTRATO[s], ſermones eum iſtos habuiſſe, adeo a veroſimili diſſidet, vt potius ſophiſta artis ſuae ambitionem vbique oſtenderit. Adeo vero Pythagoreis inſtitutis, moribus, doctrinis ſimilia ſunt, quae Phraotes ediſſerit, adeo Indorum philoſophiae, qualem ſuo loco deſcripſimus, aduerſa et diſſimilia, vt vel mediocriter attento manifeſtum fiat, Philoſtratum ſophiſtam haec omnia more rhetorum confinxiſſe, vt fabulam ornaret ſuam, et quem ſibi ornandum ſumſerat heroëm, vbique admirandum oſtenderet. Longe enim aliter philoſophiam excoluiſſe Indos, et riſiſſe Graecorum ſectas, cum eorum per Alexandri comites ipſis notitia eſſet facta, ſuo *tomo primo* [t], loco docuimus. Patebitque ex dicendis, totam hanc Philoſtrati narrationem huic vni fundamento inhaerere, acceſſiſſe Pythagoram ad Indos non philoſophiae diſcendae, ſed docendae cauſſa. Quo vno fere halitu difflato tota Apollonii hiſtoria corruit. Sed vt hiſtoriae proſequamur filum, a Phraota commendatus eſt litteris ſyſtaticis Apollonius Iarchae gymnoſophiſtarum principi, vt eum eruditionis ſuae facerent participem [u]. Iter itaque ille ingreſſus et ſocii miranda gentis et regionis viderunt plurima, talia vero, quae vt credantur, alterum Damidem, hominemue nullius vel iudicii vel lectionis requirunt. Tot enim ſe vidiſſe portenta narrat Damis, quot inter veterum fabulas diſperſa [x], de his locis colligere potuit nugator, quaeque mera ſomnia eſſe, recentiorum, qui has terras curioſis perluſtrarunt oculis, narrationibus de itineribus ſuis eſt longe certiſſimum. Totus his ineptiis ſcatet liber tertius vitae Philoſtrati, ad ciendam nauſeam veritatis ſitienti lectori comparatus, in quem, licet de fide nugarum ipſe deſperauerit Philoſtratus, congeſſit tamen, quicquid fabulam hanc Mileſiam ineptorum hominum admirationi commendare potuit. Cuius vt vno alteroue exemplo faciamus fidem, ecce narrat, in mulierculam ipſos incidiſſe, a capite vsque ad mammas nigram, a mammis vero ad pedes usque albam totam, naſcique hanc feminam Veneri ſacram, ſicut Apin apud Aegyptios, et Apollonium eam, data dextera, agnouiſſe [y]. Interfuiſſe ſe venationi draconum, quos more ſuo artificioſo orationis colore depingit Philoſtratus,

r) c. 20. p. 20. s) c. 26. ſeqq.

t) L. I. c. 5.

u) L. II. c. 41. p. 93.

x) Loca veterum, ex quibus has de rebus Indicis fabulas Philoſtratus congeſſit, diligenter notauit OLEARIUS, quem vide. Saepe vero adeo oſcitanter incedit Philoſtratus, vt ne veteres quidem recte inſpexerit. Ita cum Apollonium eiusque comites in aras, ab Alexandro exſtructas incidiſſe narrat, ipſas inſcriptionem, ait habuiſſe, patris Ammonis et Herculis fratris, et Mineruae prouidentiae et Iouis Olympii, et Samothracum Cabirorum, et Indici ſolis et Apollinis fratris. Aſt Indicos Deos abſurde miſcet, cum Graeca ſacra in iis peracta eſſe PLUT. in Alex. memoret, et XII. diis ſacras fuiſſe, DIODORUS p. 563. aſſerat. Illi vero Dii maiores vel Conſentes fuerunt, inter quos nec Herculi nec ſoli Indico locus fuit.

y) L. III. c. 3. p. 96.

tus [z], eorum pupillas oculorum lapides eſſe ignei fulgoris, vimque eorum maximam eſſe ad plurima arcana: micare ex ſquamis ignem magis quam ex facula, et magicis tantum incantationibus poſſe vinci, oculosque eripi lapideos mirifici coloris et virtutis [a], vt annulus Gygis; hepate draconis vel corde deuorato animalium voces atque conceptus intelligi [b]; Inueniſſe ſe mirabile animal martichoram, caput hominem, magnitudine leonem, caudam beſtiae referentem, aquam item auream ex fontibus manantem, homines item, qui ſub terra habitant, et pygmaeos, gemmam item pantarbam, radios ignis inſtar ſpargentem, et incluſo in ſe ſpiritu omnes ad ſe gemmas colligentem apum examinis inſtar racematim ſub ea iacentes: auem apud Indos eſſe phoenicem, quingentorum annorum interuallo in Aegyptum aduentantem, et in nido flammis conſumendam, propempticum carmen canere ſibi; inueniri gryphes, aurum effodientes [c]. Haec et ſimilia ex Cteſiae *Indicis* in hos commentarios vel Damis transtulit, vel Philoſtratus, cuius neſcio an impudentiam et audaciam lectori eiusmodi fabulis imponendi, vel iudicii defectum magis mireris, cui ignotum eſſe non potuit, ARISTOTELI [d] iam ob has nugas Cteſiam viſum eſſe οὐκ ἀξιόπιστον. Recte itaque hanc Philoſtrati in nugis veterum colligendis diligentiam notauit, et μυθογράφου nomine eum traduxit PHOTIVS [e]. Nec meliora ſunt; maioremque veri ſpeciem habent, quae de congreſſibus atque confabulationibus Apollonii cum ſapientibus Indorum narrat ſophiſta: ad caſtellum eorum vbi peruentum eſſet, caduceatorem miſſum, praecepiſſe more Pythagorico: ſolus Apollonius vt veniret, ipſos enim ita praecepiſſe, et agnouiſſe Apollonium laeto omine illud: αὐτοὶ, Pythagoreum eſſe [f]. Acceſſiſſe Apollonium ad tumulum nube cinctum vbi ſapientes habitarent, viſibiles ſimul et inuiſibiles, prout voluerint, vidiſſe ibi puteum iudicii et ignem veniae, quibus Indi luſtrentur, aqua et igne mirabiles ob peccata ab inuitis commiſſa: gemina quoque illic ſe dolia conſpexiſſe ex lapide nigro imbrium quae ſint atque ventorum, quorum vnum nubes ad irrigandam regionem emittit, alterum ad ſiccandam cohibet [ff]. Incidiſſe in ſimulacra deorum Graeca, quibus Graeco more Indi ſacrificauerint, et tamen igni ſacra fecerint. Tales vero offendiſſe ſapientes Indos, quales ab Apollonio, tanto viro tamque ſapiente inueniri dignum eſſet, quos cum *tomo primo* iam deſcripſerimus, notata ſimul Damidis et Philoſtrati leuitate, lectorem eo, pace eius, vt breuitati conſulamus, ablegamus. Iarcham porro in throno ex aere nigro, aureis ſimulacris varie ornato ſedentem, Apollonium ea docuiſſe et praedixiſſe, quae ille, vnde ſciret maximopere admiratus ſit. Quam admira-

z) Loca veterum, quae ſecutus eſt Philoſtratus vid. apud BOCHART. Hierozoic. P. II. L. III. c. 13. p. 430.

a) Reſpicit ad Dracontidem veterum, vid. PLINIVS L. XXXVII. c. 57. add. SOLIN. c. 30. ISID. Orig. L. XVI. 13. b) c. 9. p. 101.

c) c. 45. ſeqq. p. 132. ad quae loca conferendus OLEARIVS, qui veterum de his portentis loca diligenter congeſſit.

d) Hiſt. animal. L. VIII. c. 28. conf. CLEN. GAZ. in Theophr. p. 23.

e) Bibl. Cod. CCXLI. p. 533.

f) c. 12. p. 102.

ff) c. XIV. p. 103. ſeqq.

mirationem cum illa rerum omnium praefcientia, quam fupra Apollonio tribuit, non confpirare, non vidit Philoftratus. Haec et alia multa his prorfus fimilia dum recitat ineptus fcriptor, tantopere lectoris patientia abutitur, vt nulla plane fide dignus fit. Has enim fabulas recitaffe, eft refutaffe, non apud viros tantum prudentes et eruditos, fed et apud pueros, et qui nondum aere lauantur. Nec melioris commatis funt, quae de colloquiis Apollonii cum Iarcha Philoftratus vel ex Damide, vel, quod magis nobis arridet, ex ingenii fui fomniis et commentis narrat. Cuncta enim eo redeunt, fi Philoftrateam narrationem totam vna confideratione examinamus, Pythagoram in Indiam ad gymnofophiftas excurriffe, totamque philofophiae fuae rationem apud Indos didiciffe. Effe etiam eum perfectiffimum, veriffimum et folum diuinum philofophandi modum. Huic enim fcopo obtinendo, tot Indis affingit miracula, vt parem eorum philofophiam non habere, nec admirandam magis, oftenderet. Pythagoream vero philofophiam iftis fabulis folam commendari, euincunt ea omnia, quae amiciffime cum Pythagoreis confpirant, et gymnofophiftis tamen a Philoftrato tribuuntur. Vbique enim accuratum mirumque deprehendes παραλληλισμὸν, et perfectam concordiam. Ita Iarchas Pythagorae transmigrationem animarum, eodem, quo ille exemplo fulcit, narratque Apollonio, quis ipfe, quis hic, qui alii inter Achiuos ad Troiam fuerint? et ridicula haec omnia narratione tradit, Apollonio fimiliter fuas migrationes exponente [g] ftatuit porro, dari praeter elementa quatuor, quintum, nempe aetherem [h]; effe mundum animal, progignere enim animantia, effe item hermaphroditum, fibi enim miftum, patris matrisque vicem in producendis animantibus fupplere, amoreque ferri fui ipfius ardentiore, quam quo diuerfa fe mutuo complectuntur, qui fibi ipfis iunguntur et coalefcunt, partibus nempe mundi, mentis, qua reguntur, ope, fefe accommodantibus rebus gignendis. Ipfa etiam mala, quae ex nimiis folis fint ardoribus, anima mundi dirigente euenire. Mundum nauis inftar a variis numinibus regi, primum enim ac perfectiffimum locum Deo tribuendum huius animalis genitori, ei proximos Deorum effe, qui eius partes gubernant. Plurimos in coelo Deos effe, multos etiam in mari, multos in fluminibus fontibusque, in terra praeterea multos, immo et effe fub terra. Loca vero infera, fiquidem fint, quoniam exitialia et horrenda fint, a reliquo mundo fecerni [i]. Medicinam magia parari, potiffimam philofophiae partem circa arcanarum rerum inueftigationem, facrificia et appellationes, quibus Dii maxime gaudent, itemque circa aftrologicas diuinationes verfari [k], quaeque alia huius commatis funt, quae Iarchae tribuuntur: ea omnia adeo Pythagoreifmum fapiunt, vt ouum ouo non effe fimilius iuraueris, et haec omnia ex Italica fchola his commentariis illata effe, quilibet manibus palpat, qui Pythagorica intelligit. Id quod adeo non negauit Damis, vt fe mente potius motum dicat,

g) c. 19. 20. h) c. 34. p. 124. feqq. i) c. 35. p. 126. k) c. 41. p. 129.

cat, prae admiratione, quod Indus eousque in literis Graecis proficere potuerit [l]. Quasi non ſenſuri ſint lectores cauti et attenti, omnia haec eſſe ὑπερβολιμαῖα et Indis ideo falſo tributa, vt Apollonii philoſophia etiam inter Gymnoſophiſtas triumphaſſe crederetur. Eandem viam in deſcribenda diſciplina et inſtituto Indorum tenuit fabulae Apollonianae incruſtator, vt illud depingeret Pythagoreis moribus quam ſimillimum. Narrat enim, abſtinuiſſe ſapientes Indiae ab animalium carne veſcenda, ſed frugibus tantum terrae compeſcuiſſe famem, nec bibiſſe vinum, ſed aquam puram; vixiſſe in vna ſocietate atque communione, mane ſurgentes in honorem ſolis carmen ceciniſſe, eique ſacra feciſſe, et quae alia ſunt, quae a ſodalitiis Pythagoreorum tranſſumta eſſe vel coecus palpat, quaeque luculenter manifeſtant, vitae Apollonii conſarcinatorem eam veterum opinionem tenuiſſe, penetraſſe philoſophiae cauſſa Pythagoram ad Indos, eamque a Brachmanibus didiciſſe. Abhorrere vero hanc opinionem a vero, immo plane impoſſibilem eſſe, etiamſi admittamus, Pythagoram ad magos vsque perueniſſe, in Pythagorae hiſtoria, niſi fallimur, copioſe et accurate demonſtrauimus. Quod ſi haec falſa ſunt, falſum etiam eſſe oportet vel Damin, vel Philoſtratum, vel vtrumque, qui pro certis nobis haec hiſtoriis obtrudunt. Quod ſi cum genuina philoſophiae Indicae facie haec comparamus, qualem in barbaricae philoſophiae hiſtoria depinximus, apparebit, quam inſulſus ſit Philoſtratus, qui in condendo hoc commentario ne minimam quidem veriſimilitudinis rationem habuit. Immo ſunt in his Philoſtrati de Indorum philoſophia narrationibus nonnulla, ipſi Pythagorae non probata, ſed a ſequiorum tantum temporum turba, quae ſe Pythagorico-Platonicam iactabat, quamque in Aegypto miſerum omnis religionis in vnam maſſam confuſae chaos commentam fuiſſe tomo primo diximus, excogitata, qualia doctrina illa de ſpiritibus et magiae operibus ſiue theurgia eſt, qualem ita Indis ſuis tribuit Philoſtratus, vt haec ſe hauſiſſe ex Alexandrinis ſcholis hiſtoriae philoſophicae perito non ſit obſcurum. Nihil itaque de philoſophia Apollonii, qualem ab Indis didiciſſe dicitur, his adiiciendum eſt, niſi hoc vnum, Apollonium tot myſteria apud Indos didiciſſe, quot ante eum mortalium nemo, et tamen daemonem fuiſſe, omni ſcientia diuinum, quod Philoſtratus de eo iactat [m]. Ita in hac quoque hiſtoriae Apollonii periodo non recordatus eſt mythologus: mendacem oportere eſſe memorem. Ita vero onuſtus quaſi ſapientia Indica Apollonius, eodem, quo venerat, faſtu et arrogantia ſurgens per Indos Babylonem ad Bardanem rediit: poſtquam Indi de eo vaticinati fuiſſent, vt volunt biographi eius, apud complures Dei auctoritatem conſecuturum non poſt mortem ſolum, ſed viuum etiam. Factum hoc iter naui conſcenſa, quo propitio et leni vento vſum eſſe, vult PHILOSTRATVS [n], vt in hac quoque

l) c. 38. p. 127. m) L. III. c. ult. n) c. 52. p. 136.

que parte Pythagorae, Aegyptum placido curſu petenti ſimilis euaderet. Alia, quae is narrat, in via viſa θαυμάσια, nullique vel veterum vel recentiorum dicta in tanto fabularum aceruo omittimus.

Mora Aſiatica.

§. XII. Redux ex orientali itinere in Ioniam Apollonius, Epheſum conceſſit, quam vrbem religionis cauſſa ab omnibus fere orbis incolis inuiſi ſciebat, vt eo magis artibus ſuis inclareſceret. Omnes omnino huius vrbis ciues, etiam opifices, relictis operis, ad eum accurriſſe, alium ſapientiae, alium formae, alium generis viuendi, alium veſtis admiratorem, tradit PHILOSTRATVS [o], qui et hoc addit: Oraculorum etiam, Colophonii ex Didymis et ex Pergameno templo effatis, diuinae ſapientiae participem iudicatum fuiſſe Apollonium. Vbi tamen Philoſtrati leuitatem et inconſtantiam iterum miramur, qui paulo infra [p], ſolum ex oraculis Orpheum reſpondiſſe tum temporis conſulentibus Lesbi, memorat. Nos hic priorem Philoſtrati relationem non totam reiiciendam eſſe arbitramur, cum non Colophonii tantum oraculi, ſed et Didymaei Apollinis apud Mileſios mentionem faciant PORPHYRIVS et IAMBLICHVS [q], Pergameni vero, ſiue templi Aeſculapii, vbi per ſomnum mille oracula reddebat medelamque morbis oſtendebat, in numis Pergamenorum etiam poſt Apollonii aetatem iniiciatur mentio [r]: Apollonium vero impoſtorem cum oraculorum ſacerdotibus rem habuiſſe, et dolis iſtiusmodi, qui exercebantur circa haec oracula, vſum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus, cuius non contemnendum teſtem habemus LVCIANVM [s], acerrimum impoſturarum harum hoſtem et irriſorem, qui Alexandrum ψευδομάντιν, hominem Pythagoreum, refert, eos qui in Claro ac Didymis Malloque reſponſa ferebant, diuinandi arte celebres haberi non ignorantem, illos ſibi reddidiſſe amicos: habuiſſe vero doctorem natione Tyaneum, ex eorum numero, qui cum Apollonio erant verſati, totamque eius tragoediam nouerant. Hunc porro Apollonii imitatorem nonnullis remedia morborum vitaeque rationes praeſcripſiſſe, cum ſciret complura atque efficacia pharmaca, vt filius Aeſculapii crederetur. Cum enim haec impoſtor Alexander, Apollonio ſimillimus, a ſociis Apollonii didicerit, veriſimillimum eſt, hunc eodem inſtituiſſe modo, praeſertim cum in Aeſculapii templo educatus, remediorum contra morbos deſcriptiones, quae ibi aſſeruabantur, diſcere potuerit. Hiſce artibus in ſuperſtitioni dedititiſſima ciuitate inclareſcente Apollonio, mirum non eſt, ciuitates finitimas legatos miſiſſe, hoſpitem illum declarantes [t]. Vt vero, quem ſibi praefixerat, ſcopum attingeret, diſſertationes ad populum more Pythagoreo habuit, et Epheſi quidem, ex crepidine [u] templi, inque nemoribus, quae xyſtis ſunt adſita, in quibus otium et ferociam diſſuaſit, mores emendare conatus eſt, vitam Pythagoricam commendauit, peſtem minatus eſt [x]. Cum-

o) L. IV. c. 1. p) L. IV. c. 14. p. 151.
q) De Myſt. Aegypt. L. III. ſ. 11.
r) vid. SPANHEM. ep. IV. ad Morell.
s) In Pſeudomante T. I. p. m. 547. 554.
t) PHILOSTRAT. l. c.
u) Id eſt eo loco, quo columnae ſtabant, quibus cingebatur templum Dianae.
x) Ea cum inualuiſſet, ita auerruncaſſe Apollonium, vt daemonem malum peſtilentiae auctorem

Cumque parum ad eum attenderent Ephesii, similem rationem in aliis Ioniae ciuitatibus tenuit, praesertim Smyrnae, quibus literarum studium et concordiam commendauit. Quas dissertationes, nisi ingenio confinxerit Philostratus, nihil quod diuinum prodat virum, vel supra mediocres Philosophos sapientem, spirare, facile iudicabit, qui legerit. Ex Ionia in Graeciam contendit Pergamumque profectus in Aesculapii templo animum oblectans, consilia supplicibus dedit, et sanitatem eis restituit, id quod ea confirmant, quae paulo supra de eius cum sacerdotibus oraculorum conspiratione diximus. Postea in Iliensem agrum abiit, atque ad Achaeorum accessit sepulchra, incruenta iis, vt decebat Pythagoreum, sacrificia obtulit, ad Achillis tumulum pernoctauit, et cum eo ex inferis reduce congressus est. Tales enim cum manibus congressus et societatem finxisse Pythagoreos, in Pythagorae historia docuimus, iisque se attemperare fas erat Apollonium, qui conuersationis cum Diis et daemonibus gloriam auide quaerebat. Tam insipida vero sunt, et aliena a Philosophi grauitate et tanti morum reformatoris sapientia, quae de colloquio Apollonii cum Achille in literas retulit PHILOSTRATVS [y], vt, quid dignum sit heroë suo ignorasse, merito censendus esset, nisi cogitandum, Philostratum ex Alexandrinorum, siue Platonicorum recentiorum impostorum schola prodiisse, qui in his cum daemonibus congressibus summam quaerebant sapientiae gloriam, vt exemplis et dogmatibus constabit ad eorum historiam, *sectione huius capitis quarta* delatis. Ipse sane Apollonius ne incurreret iactantiae speciem, valde, cum haec narraret, metuebat [z]. Sed et Orphei adytum adiuit, Lesbum appellens, cum illis sacerdotibus congressurus [a]. Qua ratione Pythagorae, omnia oracula obeuntis, se simiam nouo exemplo praestitit. Ex Lesbo Athenas nauigauit, Piraeeum ingressus mysteriorum tempore, quo maxima hominum ibi solebat esse frequentia. Hic eorum, qui philosophiae operam nauarent, complures obuiam habuit, qui cum eo salutato in vrbem redierunt, omnes enim tantum virum videndi desiderio vehementer flagrabant [b]. Cumque Epidauriorum dies incideret, quae in Aesculapii gratiam instituta sunt, complures neglectis initiis Apollonio adhaeserunt, quos tamen sacris operam dare iussit, alio cum ipsis tempore collocuturus. Ipse vero a sacrorum antistite ad sacra admissus non est, qui sibi fas non esse dixit, incantatorem (γόητα) initiare, neque Eleusinem patefacere, qui purus non esset in daemonum negotio cultuue [c]; qua tamen repulsa animo non deiectus et se plura de initiis cognoscere, quam hierophantam, dixit, et initiatum se iri ab alio, quem nominabat, praedixit. Ex quo loco manifestum est, non tantopere

 coecu-

ctorem lapidandum Ephesiis sisteret, ridicule nugatur infra c. 10. p. 147.

y) c. 11. seqq. z) c. 15. p. 151. a) c. 14.

b) c. 17. p. 155.

c) c. 18. p. 156. Ἀνθρώπῳ μὴ καθαρῷ τὰ δαιμόνια. Vltimam vocem non ipsos daemonas, sed res diuinas notare ingeniose monet OLEARIVS ad h. l. Respicit vero ea vox non ad omnem orthodoxiam, sed ad solum commercium orthodoxum cum daemonibus, quod goëtis deesse, sed in his sacris celebrari putabant Athenienses. Καινὰ δαιμόνια Socratis, ad quae prouocat, non noua doctrina fuit, sed noua de daemonibus eorumque cultu sententia.

coecutiisse tum omnes circa artes Apollonii, vt non praestigiatorem eum haberent: Excludebantur enim ab his sacris, licet et ipsa illa inter praestigias mereantur referri, solenni praeconis voce barbari, homicidae, magi, praestigiatores, impii [d], scilicet ne impostor impostorem proderet: Athenis porro Apollonius dissertationes varias habuit, et primam quidem de sacrificiis, quo modo cuiuis Deo conuenienter sacrificandum sit, quam in scriptum postea retulit. Quem libellum foedissimae superstitionis sentinam fuisse, facile ex iis coniicere est, quae de simili argumento tradidit schola eclecticorum, ab Apollonii doctrina parum distans. In reliquis dissertationibus Athenienses ad frugalitatem et sobrietatem reuocauit, et iuuenem, qui eum de libaminibus satis pueriliter disputantem, et ansas poculo affigendas vehementer commendantem, riserat, a daemonio, quo obsidebatur, eius rei ignarus, (si credere fas est,) liberauit, et ita emendationi morum, quam iactabat, foedissimum superstitionis anilis fundamentum substrauit [e], Parem rationem cum in reliquis, quae in Graecia confecit, itineribus iniuerit, opus non est, vt taediosa prolixitate ea enarremus, ex dictis enim de iis iudicare potest quilibet, cui sanum est synciput. Vbique enim Pythagorae imitatorem affectabat, templa Graeciae omnia obitat, Dodonaeum et Pytheum, et quod Abis est; Amphiarai quoque et Trophonii specus ingressus est, et ad Isthmia accessit, inque iis citharodiis, et praeconiis et tragicis vicit [f]. Corinthi cum Demetrio Cynico, de quo infra inter Cynicos dicendum, viro omnis philosophiae robur complexo congressus est, qui Menippum discipulum habuit. In cuius historia fabulae magicae iterum totius narrationis ornamenta sunt: Narrat enim, adolescentem Menippum caetera philosophiae plurimum deditum, veneri tamen obnoxium, a spectro, quod empusae nomine inter Hecates sacra fuit celebre [g], feminae forma ad amores inuitatum, assidue illud frequentasse, tanquam delicias suas, spectrum esse minime suspicantem: Apollonium vero, cum audiisset nuptiarum diem, et conuiuii etiam tempus designatum esse, accessisse ad locum; et diffugiente atque euanescente omni vasorum et poculorum aureorum et argenteorum apparatu, pincernis item et coquis ac reliqua familia omni disparentibus, Apollonio ea arguente, lacrymas spectrum simulasse, et ne torqueret sese, vel quid esset fateri cogeret, orasse [h]: At illo vrgente neque dimittente, empusam lamiamue se esse fassum esse, et Menippum voluptatibus saginasse, vt eius corpus deuoraret. Quam quidem rem in media Graecia gestam celeberrimam esse de Apollonio testatur PHILO-

STRA-

d) Conf. MEVRSIVS de sacris Eleusin. c. 20.

e) c. 19. p. 156.

f) c. 24. p. 162.

g) Id ab vno, quo incessit pede nomen accepit, et in varias se formas mutare potuisse dicebatur, vnde prouerbium: *empusa mutabilior*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 413. ed. Frob. Alter pes cum asini calcem referret, etiam Onocele dictum est, conf. SVIDAS in Empusa T. 1. p. 729. et KVST. ad h. l. dictum est etiam lamia et larua.

h) Qui nasum habet, ex his facile subolfaciet propter cuius imitationem haec attulerit Philostratus nequam.

STRATVS *, quanquam incerto rumore ferri ipse prodit: miramur tamen, de eiusmodi facto silere scriptores reliquos omnes; quod si ita fama percrebuit, facile id consentientibus in fraudem Apollonio et sociis cum Menippo, fieri quoque potuit, vt eiusmodi imposturae atque praestigiae ederentur. Porro cum Lacedaemonii legatos ad eum misissent, rogantes vt ad ipsos veniret, luxum eorum Sybariticis magis, quam Spartanorum moribus similem, indignatus, literas tantum ad eos misit, Laconica scytala breuiores, duabus lineis significans, *virorum quidem esse*, *non peccare*, *ingenuorum autem*, *si peccauerint*, *id agnoscere*. Quibus ita immutatam esse Lacedaemona splendide mentitur PHILOSTRATVS **, vt publico decreto ab ephoris proposito omnia voluptatis instrumenta sublata, et pristinam seueritatem reductam asserat. Quod caeteris Philostrati mendaciis esse annumerandum, vel vnius IOSEPHI, paulo post haec, quo haec gesta esse oportet, tempora scribentis, testimonio confici potest, qui Lacedaemonios λιπαρεῖς εἶναι καὶ τὰ σώματα πρὸς κάλλος ἀσκοῦντας testatus est, adeoque eandem vitae mollitiem etiam sub Vespasianis Lacedaemone perdurasse tradit †. Nec aliter apud Eleenses in Olympicis se gessit, qui se ipsi valde probabant. Interrogantibus tamen sociis, quid de Eleis, quantum quidem ad dispositionem Olympicorum, sentiret? *sapientes*, inquit, *an sint*, *ignoro*, *Sophistas saltem esse*, *puto* ††. Qua responsione non ineptum quidem de Eleis tulit iudicium, se tamen illum animorum scrutatorem, qui omnia sciret, non esse, qualem Damis ineptiens venditauit, prodidit: immo se Pythagora deteriorem demonstrauit, qui ex vultu reliquoque animi et corporis habitu probe discernere poterat, sapiens quis vere esset, vel quis sapientiam externo vultu et ingeniosa affectatione simulare nosset [i], postea Lacedaemonam ingressus est, vt morum emendationem porro iuuaret, ibique more suo multa de moribus disseruit, eiusdem prorsus cum superioribus generis, quanquam hic quoque contra temporum rationes peccare Philostrati narrationem, recte vidit TILLEMONTIVS. [k] Tandem Romam, post longam satis moram, petiturus in somnio admonitus, Cretam appulit, Idaeque montis sacra [l] inuisit, vt in his quoque sequeretur Pythagoram.

§. XIII. Romam petebat Apollonius, vrbem hanc, imperii sedem, dignum tragoedia sua, vt vocat Lucianus, theatrum fore reputans. In quo tamen itinere haut leues se obiecere difficultates, quas non magno tantum animo, sed diuina etiam virtute, si eius biographos sequimur, superauit Apollonius: in qua tamen narratione iterum eorum fidem et accurationem desideramus, qui haec nobis scripta reliquerunt. Audiemus tamen illorum narrata, ast examinabimus, et ponderabimus fidem. Nolebat philosophiae studia permittere Nero, eo quod non ipsius philosophiae de- *Iter Apollonii Romanum.*

P 3 creta

*) c. 25. p. 166.
**) c. 27. p. 167. Conf. TILLEMONT. l. c. p. 203.
†) L. II. contra Appion.
††) c. 29. p. 169.
i) Hoc enim vult sophistae nomen ab Apollonio adhibitum.
k) loc. cit.
l) Vid. MEVRS. in Creta c. III. p. 72. sq.

creta explicare, ſed curioſius vanis artibus deditos [m], et magiae atque diuinandi audacia efferre ſe philoſophos putabat: quibus ſuſpicio male ſedula curioſitate in vitam et ſalutem principis eos inquirere, maximum aliquoties periculum grauesque perſecutiones attraxit. Factumque eſt iſto imperatoris in philoſophiam odio, vt magni quidam viri in vincula coniicerentur, tanquam Chaldaei, artiumque *περιέργων* cultores, complures vt periculum effugerent, paſſim hac illac dilaberentur. Ita quidem PHILOSTRATVS [n], cuius tamen ſi non falſa prorſus, ex parte tamen ſuſpecta eſt narratio. Silent enim hanc philoſophorum perſecutionem, qui in Neronis inſania deſcribenda accurati et prolixi fuerunt DIO et SVETONIVS [o], quorum hic illud tantum narrat: *Neronem interfecta matre, cum furiis exagitaretur, et materna ſpecie, facto per magos ſacro euocare manes et exorare tentauiſſe.* Quibus concinit PLINIVS [p], tradens: *omnia, quae magi promittunt, Neronem vana falſaque comperiſſe, cum nemo vnquam vlli arti validius fauiſſet.* Alia et plura, quam haec ſunt, ignorant huius aetatis ſcriptores, non tacituri, ſi vniuerſalem in philoſophos perſecutionem, qualis ſub Domitiano facta eſt, Nero excitaſſet. Immo ſuſpectum ſe facit ipſe Philoſtratus, qui non Apollonium tantum, ſed Demetrium quoque Cynicum Romae tum temporis toleratum fuiſſe narrat. Aut itaque tota deſerenda eſt Philoſtrati narratio [q], aut ſtatuendum, quod veriſimilitudine non caret, illud philoſophorum genus, quod Chaldaeas artes, et *περίεργον* ſuae profeſſionis, magiam nempe et vaticinandi peritiam iactabat, Neroni ab his impoſtoribus decepto inuiſum vrbe cedere iuſſum eſſe. Quibus, cum Pythagorici et Platonici qui ex Aegypto per omnes Romani imperii prouincias ſe diffuderant, ipſi ſeſe aggregarent, fieri omnino potuit, vt, artium Chaldaearum, (Babylonias vocat Philoſtratus) ſtudioſos ſe perhiberent, et ipſi Romae ne eſſent, decerneretur. Quae tamen mire ſuo more auget Philoſtratus, vt illuſtrior videretur non animus tantum Apollonii, ſed et virtus et ſapientia. Qui cum ſtadiis adhuc viginti ſupra centum in Philolaum Cittieum incidiſſet, qui Roma diſcedens, quoscunque inueniebat philoſophos, vt ſecum fugerent, admonebat, ab eo periculi accepit notitiam. Suaſit enim Philolaus, vt tempori cederet, nec portarum praefectis comprehendendum ſe exponeret. Quae licet magno contemneret animo Apollonius, ita tamen terruerunt diſcipulos, vt ex quatuor et triginta, quo numero eius conſtabat familia, octo tantum remanerent, reliqui, varios praetextus cauſſati, tergum verterent, et magiſtrum relinquerent [r]. Reliquos ad capiendum animum fortem excitauit Apollonius,

m) *Περίεργον αὐτῷ χρῆμα οἱ φιλοσοφοῦντες ἐφαίνοντο, καὶ μαντικὴν συσκιάζοντες*, habet PHILOSTRATVS L. IV. c. 35. p. 175. vbi per *περίεργον* magicas artes, et inanes vanasque ſcientias intelligi ex Act. XIX, 19. patet: ex quo etiam loco intelligitur, has artes, valde tum inualuiſſe, quibus imprimis Platonicos, vel eos potius Philoſophos, qui ex Alexandriae Platonicis prodierunt ſcholis, et per omnem diſcurrerunt orbem, ſe dediſſe, ſequentia probabunt.

n) loc. cit. o) In Ner. c. 34. p) L. XXX. c. 2.

q) Philoſtrati hic labare fidem vidit iam et notauit GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. LXXIII. p. 254. r) c. 37. p. 178.

lonius, eo effectu, vt moriendi etiam pro philoſophia animum ſumerent, cumque iis recta Romam contendit. Vbi ad portas venit, ob habitum ſacrum et circumforaneorum non diſſimilem ſine examine admiſſus, cum commiſſatorem ebrium, Neronis carmina pretio cantantem negligentius audiret, ſuſpectum ſe reddidit; altero die ad conſulem Teleſinum ductus eſt, in cuius tamen annis iterum dubium occurrit, fidem Philoſtrati ſubleſtam reddens [r]. Examinatus a Teleſino, qui horum hominum generi fauebat, et cultui diuino addictus, cum eiusdem commatis eſſe ſe probaret, poteſtatem accepit, omnia templa intrandi, commendandus ſacerdotibus a conſule. Ingreſſus itaque templa ea reformauit, eamque libertatem, cum reprehenderetur, defendit. Addit his PHILOSTRATVS [ſſ], dum in templis doceret Apollonius in dies creuiſſe religionem, magnis et frequentibus factis hominum concurſibus, quaſi plura a Diis bona hic eos manerent: neque adhuc eius ſuſpecta fuiſſe colloquia, eo quod publice diſſereret. Vbi vero Demetrius Cynicus, cuius amicitiam Corinthi ſibi conciliauerat, Romam poſtremum venit, coluitque Apollonium quidem, cum Nerone autem ſeipſum commiſit, eius rei cauſſam Apollonii philoſophiam eſſe, ſuſpicio orta eſt, isque viſus Demetrium ad haec incitaſſe. Cum enim is Cynica verborum licentia Neronem offendiſſet, a Tigellino praetorio praefecto Roma expulſus eſt, Apollonius vero clanculum obſeruatus, ſi forte et ipſe quid animaduerſione dignum aut liberum diceret nimis. Qui licet nec inſultare videretur, et cum viris grauibus ipſoque Teleſino philoſopharetur, cum tamen eclipſin ſolis incidere, magnumque quid euenturum Apollonius praediceret, quod triduo poſt ſolis defectionem contigit, calice Neronis a fulmine in menſam decidente ex manibus traiecto, continuo non ſuſpectus tantum factus eſt Tigellino, ſed et illum metuit, tanquam rerum diuinarum callentiſſimum. Quem cum palam aggredi non auderet, clanculum eum obſeruabat; Apollonio omnem cautionem et prouidentiam adhibente, et Menippum quoque, ne Cynica libertate crabrones irritaret, cohibente, et monente, Diis veniam daret, ſi morionibus oblectare ſe velint [t]. Ea verba cum ad Tigellinum relata eſſent miſit, qui ad praetorium Apollonium traherent dicentem, non laeſam a ſe Neronis maieſtatem, defenſurum ſe vero apologia, aduerſus delatorem, qui multos iam perdiderat. Is cum accuſationis libellum Tigellino dediſſet, et ille explicuiſſet, nullum literarum veſtigium in eo inuenit, ſed deleta ſigna omnia: inde daemonem eum eſſe, illi in mentem venit, quo argumento inductus, eum a turba remotum et in ſecretiorem praetorii partem pertractum, ſe-

motis

r) c. 40. p. 180. C. Lucius Teleſinus A. C. 66. cum C. Suetonio Paulino Conſul fuit. Haec autem A. C. 62. eueniſſe oportet, ſi vera ſunt, quae narrat Philoſtratus, vid. TILLEMONT. in Apollon. p. 203. cuius fidei vt ſubueniat doctiſſimus OLEARIVS, pro ἕτερος τῶν ὑπάτων legi vult ὕστερος. Huic vero coniecturae obſtat, quod ex h. l. Philoſtrati pateat, Teleſinum tum fuiſſe Pontificem Maximum, quod munus vel ſibi referuarunt imperatores, vel primae tantum dignitatis viris, conſularibusque tradiderunt.

ſſ) c. 41. p. 182.

t) Eo quod pro imperatore

motis arbitris, quisnam esset, interrogauit, Apollonius parentes, patriam, vitae genus indicauit, vatem se, et diuinandi arti deditum negauit. Cumque eum dimitteret Tigellinus, vade corporis postulato, corpus suum vadem non recipere dixit, quod vinculis constringi non posset. Quae omnia tam diuina visa sunt Tigellino, vt eum, tanquam potentiorem omni magistratu dimitteret. Hactenus PHILOSTRATVS [u], Damidis, qui se his interfuisse ait, memoriis vsus. Quae si paulo accuratiori lustramus examine, non dubiis tantum subiecta sunt magnis, sed et omni fidei historicae gradu debito destituuntur. Vt enim taceamus, eclipseos illius tempus non incidere in consulatum Telesini, siue cum SCALIGERO [x] et TILLEMONTIO [y] A. C. LIX. siue cum OLEARIO [z] A.C.LXIV. accidisse statuamus; ipsa, quam Philostratus habet, narratio tota fabulam redolet. Nihil de iis habent vitae Neronis et historiarum huius temporis, scriptores, quos eo minus tam memorabile et celeberrimum Apollonii per omnes gentes iam innotescentis facinus tacuissent, si reuera euenisset, quo magis in minimis etiam Neronianae dementiae exemplis notandis fuere diligentissimi. Nec sibi satis constat Philostratus, qui paulo supra omnes philosophos vrbe eiecisse, non sine magna saeuitia Neronem, narrat, hic vero impune licuisse atque palam Apollonio in templis quoque philosophari, et cum Telesino eius rei caussa saepius congredi, tradit, quae publica philosophandi libertas homini sine accurato examine concessa, cum illa philosophorum omnium persecutione stare nequit. Nec videtur probabile, Telesinum virum consularem cum eo viro familiarius se gessisse, qui laesae maiestatis imperatoris esset suspectus, Tigellino magna crudelitate in omnes eos saeuiente, quos vel leuissima suspicio suspectos reddiderat. Quod si verum est, euanescentibus accusationis libelli literis visum esse Apollonium eum, qui μάντις esset, vel plane rem cum daemone quodam haberet, cur tolerauit Tigellinus hominem, quem περίεργον hoc agere nouerat? cur inuisam et eiectam philosophorum professionem sequentem ex edicto Caesaris vrbe et Italia non eiecit? Et qua ratione factum est, vt tantopere ira Neronis in philosophos grassante Demetrius Cynicus ausus fuerit caninam in imperatorem dicacitatem exercere? Cur non Tigellinus, qui tanto Apollonium persecutus est odio hominem γοητίας artibus suspectissimum maxima iuris seueritate vsus ab hero suo remouit? Alias difficultates his non minores, breuitatis caussa non adducimus, cum apud GAVDENTIVM [a] queant legi, hae enim sufficiunt, vt, sibi non constare Philostratum, quilibet palpet. Quem si non ipsum, certe primos fabulae Apollonianae architectos in condendis his narratiunculis ad Saluatoris sanctissimi historiam respexisse, et,

ratore catarrho laborante homines supplicarent, c. 44. p. 185.

u) loc. cit.

x) Ad Euseb. p. 195.

y) In Ner. p. 457.

z) Ad h. l. Priorem sententiam suadet TACITVS Ann. L. XIV. c. 21. Quaeque Olearius affert, nituntur sola Philostrati auctoritate, et serie historiae Apollonii, quam in dubium vocandam esse, tot hactenus rationes suaserunt.

a) De Philos. Rom. c. LXXIII. p. 253. seqq.

et, vt Apollonium tanto orbis reformatore non minorem effingerent, ista ex ingenio ita fuisse commentos, lectori paulo attentiori, facile subnasci potest suspicio. Sacra enim nobis narrat historia, filium DEI humana specie indutum cum Hierosolymas proficisceretur, habuisse discipulos secum, multosque retro cessisse, vbi imminentia fata aduersa audissent: Ingressum vrbem Iesum templum adiisse, reformasse abusus, magnaque hominum frequentia docuisse; captum ac ad Praesidem prouinciae adductum, laesae maiestatis imperatoriae reum accusatum et a Praeside in Praetorio semotis etiam arbitris examinatum suspicionem daemonis in humana specie latentis excitauisse, ideoque eum etiam, maiora humanis de se fatentem, iudicem liberum dimittere voluisse. Quae si cum narratis conferantur, aut coecos nos esse, omnique sensu destitutos oportet, aut fateri, totam hanc narrationem in eum finem corrasam fuisse, inuitis historiae huius temporis testibus et annalibus, vt Iesu Christo non minora vel dissimilia fecisse Apollonium homines crederent [b]. Quae si contradictionibus et confusioni, in Philostrati historia occurrenti iungimus, non potest non omnis collabi nugacissimi sophistae fides atque auctoritas. Is tamen porro audiendus est, vt Apollonium totum et in cute noscamus.

Iter Apollonii Hispanicum et Aegyptiacum.

§. XIV. Cum in Graeciam iter ingrederetur Nero, publiceque ediceret, (quod tamen omnes reliqui tacent historicorum commentarii) ne quis philosophus Romae esset [c], Apollonius ad occidentales vrbis partes se vertit, quas columnis terminari dicunt, oceani spectaturus aestum et Gades, eo quod de illorum hominum philosophia audiuisset, quod ad diuinam sapientiam proxime accederent. Hos cum accessisset, eius potissimum in eo labor versatus est, vt Neronem Hispaniae incolis ridendum et contemnendum proponeret, et Baeticae prouinciae Procuratorem ad seditionem et conspirationem contra Neronem incitaret. Fatetur hoc non solum Philostratus [d], sed et tanquam eximium tantoque philosopho dignum laudat, quod aduersus Neronem tragicis cantibus in Achaia indulgentem non prouinciae tantum procuratorem, sed et eo auctore oratione a Vindice habita purissimae philosophiae fontibus contra tyrannum turgente, et quae his sunt similia, exercitum excitauerit. Ex quibus facile, si seriem historiae impostoris, qui Romae repulsam tulit, intuemur, cuius generis philosophia Apollonii fuerit, quod daemone actus inter homines apparuerit, iudicium ferri potest, si eam cum Christiana comparamus, quae Paulo sub eodem Nerone praeeunte, intercessiones precesque armorum loco contra tyrannos commendauit, fidem pacemque et obsequium postulauit [e].

Rebus

b) Pluribus, hoc consilio scopoque Apollonii vitae fabulam conscriptam fuisse, infra ad oculum quasi demonstrabimus. Id quod mox c. 45. narratur, resuscitasse Apollonium puellam consularem. *c)* c.47.p.188. *d)* L.V.c.7.8.9.10.

e) Pulchre hic monet TILLEMONTIVS l. c. p. 203. solam Christianam religionem homines non officii tantum sui, sed et fidei et sanctitatis iureiurando erga magistratus seruandi admonere, hancque iis virtutem conciliare. Quibus perperam obiicit P. BAYLE Dict. T. I. art. Apollonius not. F. p. 268. fuisse multos inter Christianos, qui religionis et iustitiae obtentu seditionem et arma in principes suos mouerint. Hoc enim Christianae religioni obiici non potest, quae omnem violentiam improbat, et non alia arma, quam preces et patientiam contra tyrannos commendat: sed hominum ambitioni, turbas quae-

Rebus in Hesperiis partibus, ipsius Apollonii cura, exasperatis, et ad seditionem spectantibus, Apollonius in Africam profectus est, et cum comitibus ad Tyrrhenos inde in Siciliam traiecit, vbi Neronis mortem et occupatum ab aliis imperium esse audiuerunt, et vbi iterum diuinae scientiae et sapientiae arcanam fatorum seriem detegentis specimina edidisse, et ita ab incantatoribus se distinxisse dicitur Philostrato, iudicii defectum egregie prodenti [f]. Ex Sicilia in Graeciam, exque ea regione in Aegyptum cum sociis nauigauit. Quibus in itineribus, quantum gentibus profuerit, quae pericula praedixerit et euaserit, qua ratione Athenis initiatus tandem cum Demetrio et Musonio egerit, ipse narrans taediosa prolixitate legendus est PHILOSTRATVS [g], cuius nugas enarrare omnes, nec nostri patiuntur limites, nec lectoris decet patientiam, adeo vbique ineptit, et nec ad veritatis nec ad verisimilitudinis leges attendit. Aegyptum vero adiisse Apollonium eo minus mirandum est, quo magis eam horum impostorum patriam quasi fuisse, certum est, ipsique Alexandrini, leuissimi homines, et superstitioni longe deditissimi, qui ex fama Apollonium nouerant, eius videndi desiderio tenebantur [h]. Versabatur tum in Aegypto Vespasianus, idque agebat, vt quam nuper arripuerat, imperatoriam dignitatem, sibi confirmaret. Cui cum omnium ordinum homines, etiam Philosophi, Dion et Euphrates obuii facti essent, solus Apollonius in templo remansit et philosophando tempus triuit: Imperator benigne illos allocutus versareturne in his locis Tyanensis interrogauit? et se isto viro opus habere dixit, moxque ad templum accessit, Apollonium allocuturus, qui in Iudaeam ad eum vocatus venire recusauerat, vt de imperio cum illo colloqueretur. Quod si PHILOSTRATO [i] fides, imperator eum supplex quasi, tanquam Deum quendam veneratus est, et vt se imperatorem faceret, rogauit, Apollonio annuente, et qua ratione imperium gerere debeat, monente, acclamante omni populi turba. Quae omnia superba oratione exsequitur Philostratus, vt a Sophistae ingenio multa accessisse dubium non sit: rem tamen ipsam gestam in hunc fere modum esse, non dubitandum videtur. Erat enim Vespasianus vir callidus iisque artibus instructus, quibus praeparatum oportebat eius pectus, qui regnum inuadere iustitiae et aequitatis spe vellet. Qui cum Diis potissimum monitoribus et ductoribus imperii frena arripuisse videri cuperet, vt multitudinem ad recipiendum nouum dominum superstitione magis, quam armis adigeret, non solum vaticinia oraculorum artificiosa ad se interpretatione traxit [k], sed cum sciret etiam, sacerdotum, theurgorum, hisque similium hominum artibus nihil ad flectendos populorum animos esse salutare magis atque vtile, praesertim in Aegypto, qua populus

quaerenti, et religionis praetextu cuncta mouenti, adscribendum est. Certe sub ipso Nerone quietam et tranquillam vitam, pietate et honestate nixam, commendabat Paulus 1 Tim. II, 3.

f) ib. c. 12. seqq. vbi inter alia narrat ex monstro tricipiti, tres Imperatores futuros praedixisse, quorum neuter perfecto imperio potiturus sit, idque in Galba, Vitellio, Othone fuisse impletum. Quae ipso monstro informia et absurda magis esse, quis non videt?

g) c. 18. seqq. p. 202. seqq.

h) c. 24. Dictum de hoc Alexandrinorum studio T. I. L. II. c. ult.

i) c. 28. p. 211.

k) vid. omnino TACITVS Hist. L. II. c. 82.

lus totus ſuperſtitione regebatur, varias hanc in rem artes adhibuit, vt non hominum vi et conſilio, ſed Deorum vindicum voluntate imperio Romano praefectus videretur [l]. Hinc ratio petenda, cur Aegyptum omnium fere primum adierit, cur miraculoſas ſanationes finxerit, earumque ſcenam artificioſe inſtruxerit, cur templa primum ingreſſus ſit. Cumque Tyanenſem eiusmodi fama, quod daemonis inſtar in hac terra verſaretur, inclaruiſſe inter populos ſciret, nihil ſibi magis apud plebem, praeſertim Alexandrinam, vſui fore credidit, quam ſi ab Apollonio, volente Deorum conſilio, imperator declararetur. Cuius effectum mirabilem cum ſentiret Veſpaſianus, vir callidus, et ſcenae inſeruiendi aptiſſimus eum nullo non honoris cultusque genere Apollonium fuiſſe proſecutum, omnino veriſimile eſt, non quod talem eum cenſeret, qualis ferebatur, ſed quod a populo, ab illo rem ſuam probari, credi ipſius plurimum intereſſet. Attemperauiſſe etiam Apollonium conſilia ſua noui imperatoris ingenio et ſcopo, non obſcure prodit PHILOSTRATVS [m], qui narrat, diſceptatione inter imperatorem et philoſophos Apollonium, Dionem et Euphratem inita de conſtituendo imperio, cum Dio et Euphrates reſtituendam rempublicam a tyrannide vindicatam libertati ſuae contenderent, Apollonium graui eos oratione obiurgauiſſe, et vt principatum mordicitus teneret, Veſpaſiano auctorem fuiſſe, offenſis licet philoſophis modo dictis, ex quibus Euphrates ab eo tempore infenſo in Apollonium fuit animo. Quam inimicitiam vt parum curauit Apollonius, de imperatoris, cui tantopere ſua auctoritate inſeruiebat, gratia certus, ita ſalutaribus eum ad feliciter imperandum orbi monitis inſtruxit [n]. Quae tamen monita, ſi modo ita imperatori ſuggeſſit Apollonius, nec in Sophiſtae ingenio nata ſunt, paedagogicum valde ſapiunt faſtum, hominemque produnt, artium imperatoriarum prorſus imperitum. Quae ſine dubio cauſſa fuit, cur firmato poſtea imperio Veſpaſianus Apollonio obſecutus non ſit, huiusque ita ab eo animus disiunctus fuerit, vt ad eum, etiam vocatus venire amplius nollet. Scilicet libertatem Graeciae ciuitatibus, quam iis donauerat Nero, ſuſtulit Veſpaſianus: qui, cum ad hanc eas libertatem perueniſſe inſeruiendo dementiae et voluptatibus Neronis cognouiſſet, nec hanc ſtare ſimul poſſe, cum Romani orbis ſub vno capite imperio, conuenienter ſtatui et circumſtantiis ſuis hanc iis libertatem ademit. Quod cum non aſſequeretur Apollonius, qui fanaticum magis vitae genus ſecutus erat, quam aulicum, improbauit epiſtolis Laconicis, intolerabilem et plane puerilem faſtum erga imperatorem teſtantibus [o]. Manſit itaque Apollonius in Aegypto, in qua miranda multa patrauiſſe porro nugatur

l) Digni qui de miraculis Veſpaſiani legantur viri eruditiſſimi C. AVG. HEVMANNVS pec. diſſ. Poecil. T. II. L. III. p. 427. IAC. SERCES tr. des miracles p. 276. ſeqq. I. L. MOSHEM. ad CVDWORTH. Syſt. int. c. IV. §. 15. n. 12. p. 307.

m) c. 32. ſeqq. p. 214. ſeqq.

n) c. 36. ſeqq. p. 220. ſeqq. Eleganter vero, cum Euphrates quoque dicere iuſſus eſſet, inter alia monuit: *Philoſophiam caueat, quae commercia cum Diis iactat, eos enim, qui de Deo multa parum ſana fingunt, nos inani tumore implere.* Id in Apollonium dictum fuiſſe, ipſe monet PHILOSTRATVS l. c. c. 37. p. 222.

o) c. 41. p. 224.

gatur PHILOSTRATVS, cuius tamen fabellas narrare omnes nec e re nostra, nec ex lectoris esse iudicamus. Vnum tamen praetereundum non est, cuius historiam ita exponit Sophista: leonem mansuefactum loro, veluti canem non nemo ducebat: qui hominibus blandiebatur, et per multa vagabatur oppida, et templa quoque intrabat, nec carnibus vescebatur sacrorum, sed mellitis placentis et pane gaudebat coctisque carnibus: vinum etiam bibebat. Apollonio autem maxime blandiebatur, et magis illi, quam vlli alii mortalium, assidebat. Hunc ope sua indigere professus Tyanensis, hominis in eo animam esse, Amasinque in hoc leone obambulare dixit, qui Rex Aegypti fuisset. Leo haec audiens miserabiliter eiulauit, lacrymas etiam mittens, quem demulcens Apollonius iubet in templum Leontopoli collocari: Regem enim in beluam regiam migrasse, et circumuagari: inde sacerdotes leonem torque et vitis redimitam tibiis et hymnis in interiorem Aegyptum deduxerunt. Ita PHILOSTRATVS [p], non maiorem fidem meritus, quam cum Iarcham Gangem fluuium fuisse narrat. Cuius tamen ineptiis vt subsidio veniret eruditissimus OLEARIVS [q], cum literaliter intellectum insaniam Apollonii prodere videret, ad sensum figuratum et hieroglyphicum referendum esse statuit, eo quod Aegyptiis in more positum fuerit, Deorum et Heroum naturam, indolem, virtutes sacris huiusmodi symbolis repraesentare, imitandaque proponere, cum optimus eorum cultus iuxta eos et Pythagoricos, HIEROCLE teste [r], sit imitatio. Sic Apin regem suum bouis symbolo repraesentasse. Simili ergo modo Apollonium Amasis herois repraesentandi aptissimum symbolum hunc leonem iudicasse, nempe eum regis, moribus simillimum esse, generosum animal et φιλάνθρωπον, idque ξυμβολικῶς exprimendo more Indicae et Pythagoreae philosophiae animum Amasis immigrasse, dixisse. Nihil habet noui haec μετεμψυχώσεως Pythagoricae explicatio, quam pluribus viris doctis placuisse, *tomo primo* [s] fuse docuimus, verum autem non esse, et nec veterum relationibus nec systemati Pythagoreo conuenientem, luculenter demonstrauimus. Cum itaque Apollonius Pythagoream philosophiam secutus sit, eaedem rationes hic quoque pugnant, nec συμβολικῶς esse haec intelligenda, docent. Quod si ad haec non attendimus, adeo manifestus est narrationis Philostrateae sensus, vt nos quidem non aliam ex ea sententiam queamus elicere, quam, regem Amasin in hanc regiam beluam migrasse; hoc enim velle verba Philostrati: βασιλέα γὰρ ἐς τὸ βασιλικώτατον τῶν θηρίων μεταβάλλοντα, quilibet Graeci sermonis mediocriter peritus videt. Nec Apis solum regis symbolum fuit, sed ei anima regis inesse credita, vel inhabitare potius numen quoddam; vt taceamus Indica, quae Gymnosophistis tribuit Damis, eandem μεταβολὴν et migrationem animae in varia corpora manifeste supponere. Patet etiam ex aliis locis huius vitae Apollonii [t], hunc simium Pythagorae simpliciter et ad literam huic dogmati inhae-

p) c. 42. p. 225. seq. q) Ad h. l. n. 9. s) L. II. c. 10.
r) Ad aur. carm. v. 2. t) L. III. c. 22. L. VI. c. 43.

inhaesisse. Quod si admittimus, vt non potest non admitti, nisi vim inferre velimus verbis clarissimis, euidentissimum putamus esse, Apollonium fuisse aut impostorem impudentissimum, aut hominem simplicitate et superstitione anili turpissimum. Quem eius characterem tota vitae eius comprobat historia.

§. XV. Ex inferiori Aegypto in superiorem atque Aethiopiam iter ingressus est Apollonius, cum gymnosophistis vt conuersaretur, Menippo Alexandriae Euphratis obseruatore relicto, cum viginti discipulis qui itineris taedia metuebant, decem ex iis magistrum sequentibus. In quo itinere nec templorum, nec delubrorum, quae in Aegypto sunt, vllum praeterierunt silendo, sed vbique sacras doctrinas vel acceperunt communicatas vel cum aliis communicarunt [u]: ex quo, qualis illa doctrina fuerit, si cum illis comparetur, quae de Aegyptiorum philosophia suis locis diximus, coniici sine labore potest. In Aethiopiam ex Aegypto transgressus [x] ad gymnosophistas iter direxit, quorum philosophorum qualem tum conditionem fuisse Philostratus tradat, *tomo primo* [y] fuse enarrauimus. Monuisse eos praemisso nuncio Euphratem, cauerent sibi ab Apollonio, indicat historicus, addens, innumera contra ipsos argumenta comparasse: quae illi vera esse rati, cum is aduenisset, cum eo colloqui recusauerint, varios praetextus quaerentes: donec tandem meliora edocti, et de calumniis Euphratis certiores facti, se aduenturos promitterent: id quod altera luce factum [z]. Non enarrabimus colloquia gymnosophistarum cum Apollonio, ne in prolixiorem iusto campum deducatur tractatio: quae enim momentum habent, si modo habent, ex iis, quae de gymnosophistis Aethiopum supra diximus, intelligi possunt, reliqua, quae potiorem partem constituunt, adeo puerilia sunt, vt non nisi Damidis simplicitate vel Philostrati leuitate digna iure videantur. Pleraque enim de vitae suae instituto Indorum gymnosophistarum disciplinae praeferendo agunt, et vt verum fateamur, nobis valde scholam Sophistae, non vero arenas Libyae redolent. Miscet et huic narrationis parti θαυμάσια Philostratus, vt lectori placeret. Narrat enim [a] Thespesionem gymnosophistam, vt se arte Indis non cedere demonstraret, mandasse vlmo, sub qua disputabant, vt distincta voce salutaret Apollonium, idque arborem articulata foeminae voce fecisse. Quod commentum ideo huic Milesiae fabulae infarserunt nugatores, vt in eo quoque Pythagorae similis euaderet Apollonius, quem a Caucaso flumine clara voce salutatum fuisse narrat PORPHYRIVS [b]. In quo tamen mire iterum oscitantiam prodidit fabulae huius architectus. Supponit enim ista narratio, inesse partibus mundi omnibus spiritus daemonasque, et arboribus quoque, quos Dryadas vocasse veteres alibi notauimus: quam Pythagoream hypothesin Apollonio placuisse, paulo ante ex Philostrato narrauimus. Ast hic non Apollonio hoc miraculum

Iter Apollonii Aethiopicum.

u) c. 43. p. 228. x) L. VI. c. 1. p. 228. y) L. I. c. 9. z) c. 7. seqq. a) c. 10. p. 239. b) Vit. Pythag.

culum tribuitur, ſed Gymnoſophiſtae Aethiopi, ad quos perueniſſe Pythagoricam philoſophiam, nemo vnquam, ne Damis quidem ipſe mendax, profeſſus eſt. Multo magis talia affert, de iis PHILOSTRATVS [c], vt ab eiusmodi impoſturis Pythagoreorum longe abhorruiſſe videantur. Dixiſſe enim Theſpeſionem refert: ſapienti ſatis eſſe quidem, vt a cibo ſit purus, qui animatus, et a deſiderio quod per oculos ſubeat, inuidia item, quae ſit iniuſtorum operum magiſtra, manumque ſimul animumque inuadat: miraculorum vero oſtentatione aut arte magica non opus habere veritatem. Quae omnino Gymnoſophiſtam ſapiunt, licet, quae ornandi ſermonis cauſſa adiecit ſophiſta [d], artem eius ad nauſeam vsque affectatam prodant, omnemque verum perſonarum characterem ſupprimant. Ad ea quae reſpondit Apollonius, (modo illius ſint, et non conficta a Philoſtrato) digna ſunt tali philoſopho, nec aliena ab eius charactere et animi indiciis. „Non ſe de eligenda ſecta vt cum ipſis conſul„taret, veniſſe, ſed vt ſui conſilii cenſoribus iis vtatur. Nempe cum in „Pythagorea philoſophia magnum quid obſeruaſſet, vt ineffabili ſapien„tia ſeipſum cognouerit, ad aras item quanta puritate acceſſerit, ventre„que vt ſit vſus ab omni animalium eſu puro, quin et corpore puro ab „omni veſtitu, qui ex animalibus eſſet, linguam porro vt primus mor„talium frenauerit, reliquam denique philoſophiam quaſi ex oraculis com„poſitam veriſſimamque praeſtiterit; ad eius placita ſe conuolauiſſe, non „ex duabus vnam eligentem philoſophiam; eam enim omnes, quotquot „habentur, opiniones ſuas quaſi in orbem circa ſe diſponentem, ſuoque „induentem ornatu in eas intueri, et recte delectum facere praecepiſſe. „Pulchrae cum omnes eſſent, in omnes fixiſſe oculos; et aliam eorum „voluptatem, aliam poſt labores quietem, aliam gaudium labori admiſcen„dum promiſiſſe, ſed ventris habenas laxatas, manusque ad diuitias rapi„endas paratas oſtendiſſe, et perturbationes, quas cohibere ſe iactabant. „Vnam, qua Pythagoras victus fuit, ſe parum iucundam et aerumnarum „plenam ſe venditaſſe, ſubtrahere ſe et carnes, et vinum et lanam, cal„ceos dare ex corticibus, et ſomnum ſine apparatu, adeoque ſeueram ſe „eſſe, vt linguae quoque vincula parata habeat. Inde vero praemia ex„iſtere temperantiam, iuſtitiam, et Deorum amorem, et fatidicam faculta„tem, et lucem, vt Deum poſſit diſcernere et heroëm, et vmbroſa „phantaſmata redarguere, ſi humanam ſpeciem mentiuntur.„ Quae ita porro proſequitur Apollonius, vt hanc ſapientiam non Graecis, ſed barbaris deberi fateatur, eamque apud Indos ſe inueniſſe dicat. Quae omnia licet rhetorico ita amplificentur artificio, vt dubium non ſit, ſuis veſtibus indutum Apollonium in ſcenam produxiſſe Philoſtratum, ita tamen depingitur philoſophiae Pythagoricae, qualis eo tempore fuit, facies, vt quam perſonam effingere voluerit Apollonius, quam ei laruam induere

c) l. c. p. 239.

d) Flumen orationis huius ipſe laudat Apollonii nomine PHILOSTRATVS p. 241.

duere conatus ſit Philoſtratus, in aprico ſit. Reliqua quae his ſubiunguntur miſera ſunt, licet in ruborem dediſſe aethiopem mentiatur ſophiſta, qui pleraque ex ſuo ingenio finxiſſe, et verborum elegantia potius, quam ratiocinandi artificio valuiſſe videtur. A gymnoſophiſtis ad quaerendos Nili fontes ſe conuerterunt Apollonius et ſocii, cuius itineris hiſtoriam iisdem affaniis cumulat, quibus Indicum cumulauerat Philoſtratus. Vidiſſe eos, tradit [e] hirco-boues, androphagos, pygmeos et ſciapodas, ſatyri ſpectrum petulanter feminis illudens, vino inebriatum quod aquario immiſtum erat, manſuefeciſſe, idque traditione conuenienter viſibile oſtendiſſe [f]: vidiſſe etiam catarrhactas Nili tres, ad fontes tamen non penetraſſe. Quibus quidem omnibus, experientia, ſi credis, nixis, fidem non denegandam eſſe cauillatur PHILOSTRATVS [g], experientiam vero et fidem ſenſumque omnem ea contraria habere, quilibet videt, qui harum regionum indolem ex fide dignis eorum relationibus didicit, qui noſtro tempore eas explorarunt. Ex Aethiopia cum rediiſſet Apollonius, altercationis ſerra cum Euphrate reciprocata Titum adiit, de Hieroſolymis captis gratulaturus eiusque modeſtiam laudauit, quod coronas et victoriae laudem renuiſſet, et ſe manus irae diuinae porrexiſſe dixiſſet, quod tantopere Tito placuiſſe, ait PHILOSTRATVS [h], vt patris collega declaratus, Argos Apollonium vocauerit, et de imperii rationibus conſilia cum eo agitauerit, ab eo de vitae ſuae inſidiis morteque edoctus. Quod ſi verum eſt [i], eadem ambiguitate in vaticiniis fuiſſe vſum Apollonium, qua oracula ad decipiendos homines vti ſolebant, dicendum eſt, nouo impoſturae eius argumento. Addit et hoc Apollonii encomiaſtes, commendaſſe eum Titum Demetrio Cynico, ad quem epiſtolam affert et Laconica breuitate et ſcholaſtico faſtu atque imperio turgentem [k]. Poſt haec noua in Ciliciam, Ioniam atque Graeciam itinera ſuſcepit, et miracula edidit plurima, quae cuius generis fuerint, ex allatis iudicari poteſt, nec crambem bis cum taedio coquere opus. Exemplum, qui vult legat [l] canis rabioſi, qui iuuenem momorderat, et aufugerat, ſola Damidis heri nomine facta citatione adducti miraculum, qui puerum ideo morſu laeſerat, quod anima Telephi Myſii in eum commigraſſet, taliaque in eum fata decreuiſſent. Quae non tantum κατὰ τὸ ῥητὸν intellexiſſe metempſychoſin Apollonium produnt, ſed et, quam futilia fuerint eius miracula, immo et naturalia, manifeſtant. Rabioſum enim canem aqua, vt morſum, curari ait CELSVS [m].

§. XVI. Sublato Tito, cum imperii habenas capeſſeret Domitianus, Neronis veſtigiis inſiſtens crudelitatis et tyrannidis, quam iuſtitiae et clemen- *Inquiſitio Romana.*

e) L. VI. c. 22. ſeqq. p. 264. ſeqq.

f) c. 26. p. 267. Quaſi inebriari poſſet ſpectrum! Verum hoc ex Pythagoreorum diſciplina, qui ὀχήματα ſpiritibus tribuebant, craſſiora malis, ſubtiliora bonis. Multa de iſtis, eorumque in nidorem carnis inclinatione IAMBLICHVS de myſt. Aegypt.

g) c. 27. p. 267.

h) c. 29. 30. p. 268. ſeq.

i) Praedixit enim ei, Vlyſſis morte obiturum, id eſt ex mari. Marino vero lepore a Domitiano fratre enecatum fidem vaticinio feciſſe Damis ait c. 32.

k) c. 33. p. 271.

l) c. 43. p. 278.

m) L. V. c. 7.

mentiae potiorem rationem habuit. Senſere tyranni ſaeuitiam philoſophi, quos ob laudatam Thraſeae et Heluidii Priſci virtutem, quos ſanctisſimos viros Iunius Priſcus appellauerat [n], vrbe et orbe Romano proſcripſit, tantoque philoſophos terrore compleuit, vt habitu mutato alii in extremam Galliam aufugerent, alii in Lybiae Scythiaeque deſerta, quidam etiam doctrinam amplecterentur, ſeculi vitiis conſentaneam [o]. Exilium tum paſſum fuiſſe Dionem Pruſaeenſem, et ad Getas profugum habitu philoſophico poſito agriculturae operam nauaſſe [p]; item Epictetum Roma exceſſiſſe in ſequentibus, horum philoſophorum vitas enarraturi, dicemus. Contra quam Domitiani tyrannidem eo fuiſſe animo Apollonium narrat PHILOSTRATVS [q], vt nil quidem ſibi timeret ipſi, ſed aliorum miſericordia commotus omnem aduerſus imperatorem quae in ſenatu eſſet, iuuentutem, omnemque quam in nonnullis obſeruabat, prudentiam conuerteret, et in prouincias profectus, atque apud praeſides philoſophatus ad euertendam tyrannidem eos cohortaretur, exemplis ex Graeca et Romana hiſtoria ad audendum facinus adiectis. Quae tanquam inſignis virtutis factique prorſus heroici ſpecimina laudat, Zenoniſque atque aliorum philoſophorum exemplis tuetur, et tamen cum ab Euphrate delatus Apollonius, arcanorum rationes redditurus citatus eſſet, quod mox narrabimus, friuolis cauillationibus fateri ſubterfugit, cauſſatus philoſophari ſe de fatorum vi, quodque adeo mutari nequeant, vt ſi imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne ab eo exuatur imperio, etiam in vitam interemtus ſit rediturus, quo fatorum ſatisfiat decretis. Immo cauſſari non erubuit, colere ſe imperatorem, non vt ſeruus dominum, ſed vt ciuis principem [r]. Quae, annon, puduiſſe ipſum Apollonium ſeditionis excitatae, ſaltem non fuiſſe auſum hanc patriae libertatis vindictam defendere, euincant, lectoris eſto iudicium. Certe a ſeditione non poſſe abſolui Apollonium PHILOSTRATVS [s] locuples teſtis eſt, narrans, ex ſociis prudentiſſimos quoſuis modo iſtum, modo alium remotis arbitris allocutum, Romam miſiſſe, vt in tyrannum quos poſſent, armarent, cum Nerua quoque ea de re publice locutum, eique imperium praedixiſſe. Quae cum cognouiſſet Euphrates, vt diximus, inimicitiae contra Apollonium inſtigatione ad Domitianum ab eo delata ſunt, qui non tantum citauit philoſophum, ſed et ad Aſiae ſcripſit proconſulem, vt comprehenderet Apollonium et Romam adduceret. Omnia haec vt ſcribit PHILOSTRATVS [t], diuinitus pro more ſuo antea proſpexit Tyanenſis. Qui cum nihil timeret, ipſe non communicato cum amicis conſilio in Italiam iter ingreſſus eſt, quinta die placido curſu Puteolos delatus [u]. Ibi in Demetrium Cynicum incidit, qui ne Romam

n) SVETON. in Domit. c. 10. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXXXII. p. 251. ſeqq. TILLEMONT. in Domit. not. g.

o) Ita PHILOSTRAT. L. VII. c. 4. p. 282. Conf. GELLIVS L. XV. c. 11. EVSEB. Chron. n. MMCIV. PLIN. panegyr. c. 47. init. Dictum hac de re ſupra capitis huius ſect. I. §. vlt.

p) PHILOSTRAT. vit. Soph. L. I. c. 7. p. 488.

q) loc. cit. r) L. VIII. c. 7. §. 16. p. 351.

s) L. VII. c. 8. p. 285. t) c. 10. p. 286. u) c. 10. p. 286.

mam accedens, philoſophiae tantum periculum crearet rogauit, cauſſatus, philoſophis ne mutire quidem conceſſum eſſe, ſed crimen contra eos inuentum ſapientia, et contra ipſum Apollonium, quando inter eos excellat ſapientia, hanc callidam magis inuentam eſſe accuſationem. Cupere enim Domitianum eum criminum eſſe complicem, ob quae Nerua eiusque comites exulent: ſuſpectam eſſe et vitam et veſtem, et honores, haec ſe a Teleſino accepiſſe, qui ipſe philoſophiae cauſſa ex vrbe emigrauerit. Nec eſſe vel ius, vel iudicem ſed talem, qui cauſſam non audiat, vel occidat tamen nullius criminis reum. Illa Demetrii oratione victus Damis, magiſtro ipſe quoque iter diſſuaſit, nam pro philoſophia ita moriendum eſſe, dixit, ſicut pro aris et focis, pro moeniis et ſepulchris: philoſophiae vero perdendae cauſſa, nec ſe mori velle, nec eorum quenquem, qui illam et Apollonium ament. In omnia alia ſe vertit Apollonii ſententia, ſe enim omnia, dixit, ſcire, nec ſe ſtolido huc veniſſe conſilio, nihil enim periculi corpori ſuo eſſe metuendum, nec tyranni vi ſe interfici poſſe, etiamſi hoc ipſe velit: contra intelligere ſe, periculum eſſe, ne viros illos perdat, quorum vel ducem vel ſectatorem eum faciat tyrannus. Ideo, neque conſilium Damidis probabat, vt veſtem mutaret, quod tamen illi permiſit, vt plebeiam indueret, nec comam geſtaret [x]. Interim Romae artibus, quae clanculum prodeſſe poſſunt, omnibus pro Apollonio vſus eſt Aelianus, praefectus praetorio, qui eum iampridem amauerat, et cum eo in Aegypto erat locutus. Cautius tamen agendum ratus, iuſſit eum comprehenſum ad ſe duci, quod eum tanquam incantatorem, eumque excellentem accuſator detuliſſet. Sublato vero delatore cum in ſecretiorem praetorii locum deduxiſſet, amicum ſe eius eſſe, quod ei varia in Aegypto praedixiſſet, dixit, et accuſari veſtitum, et reliquam viuendi conſuetudinem, item quod ſint, qui Apollonium adorent, quodque multa aduerſus imperatorem tum ſecreto, tum palam etiam, tanquam diuinitus accepta diſſeruerit, quodque in agrum egreſſus dicatur ad Neruam, Arcadem in eius gratiam puerum ſecuiſſe, qui mactatus ſit exitii imperatori procurandi cauſſa, atque hoc ſacrificio ad imperii ſpem eum erexiſſe. Ad hanc itaque accuſationem apologia depellendam eum paratum eſſe oportere, quam etiam ſe ſuſcepturum promiſit Apollonius [y]. Aelianus itaque diſſimulato, quod ſuſceperat, Tyanenſis patrocinio, de eo ad imperatorem retulit. Ex praetorio igitur dimiſſus Apollonius et in carcerem deductus eorum, qui vinculis nullis conſtringerentur, cum captiuis multa diſſeruit, quae taedioſa prolixitate exponit PHILOSTRATVS [z]: Tandem cenſualium ex imperatoris iudicio aliquis miſſus, iuſſit Apollonium circa meridiem in palatium venire, non vt cauſſam dicat, ſed vt eum imperator videat, et cum eo ſolo agat. In palatium adductum vbi imperator conſpexit, viri attonitus ſpecie, daemonium ad ſe adductum, exclamauit, quod Apollonius arripiens imperatori

x) c. 14. p. 291. ſeqq. y) c. 17. 18. p. 298. ſeqq. z) c. 21. ſeqq. p. 300. ſq.

ratori exprobrauit, qui cum ſe Palladis tutelae commiſiſſet, Deos atque homines dignoſcere non poſſet, et homines inter daemonum ſpectra collocaret. Domitianus autem conſcium eum criminis Neruae eſſe ſtatuens, de ea re ſe edoceri cupiit: quod recipiens Apollonius, Neruam tanquam mortalium omnium moderatiſſimum mitiſſimumque impenſe laudauit, ad res autem magnas meticuloſum eſſe monuit, nec amicos eius res nouas moliri teſtatus eſt. Quibus auditis ira intumeſcens imperator, quod eum ſycophantiarum reum ageret, et turbatores imperii tanquam quietos et bonos commendaret, ſceleſtiſſima haec capita cum Apollonio conſpiraſſe clamabat; et libellum ea detecturum minabatur. At ille, ne his quidem territus, defenſionis licentiam ab eo petiit [a]. Quo facto in carcerem reductus et ignominioſe habitus eſt, barba detonſa et coma, atque inter ſceleſtiſſimos in vincula coniectus, Apollonio defenſionem a tempore, et Deorum ſpiritu et amore philoſophiae, cui ſe addixerat, ſibi promittente, et ridente Caeſarem, quod quem incantatorem haberet, vinculis conſtringi poſſe putaret [b]. Subornabat etiam Domitianus hominem callidum, fraudibus inſtructum, vt habitis cum Apollonio colloquiis inſidias ei ſtrueret, quas tamen magna prudentia euitauit, Damidemque anxium rerum praeſentium, iisque diffiſum erexit, praedicens, vitam ipſis ademturum neminem, ſed liberatum iri ex arbitrio ſuo. Cuius vt daret illi exemplum, e compede crus eduxit [c], et bono animo eſſe iuſſit. Tum ſe primum, Damis ſcripſit, penitius viri indolem perſpexiſſe, diuina quod eſſet, et humana ſuperior. Quod eo magis mirandum, quo his maiora et diuiniora vidit et in literas Damis retulit, qui quo erat inficeto ingenio, hic ſe ſibi contradicere non animaduertit. Cum autem liberiorem illi cuſtodiam decreuiſſet imperator, et diem defenſionis praeſtitueret, dimiſit Damidem licet inuitum, et Puteolos pedes ire ad Demetrium, tumque ad inſulam Calypſum ſe conuertere iuſſit, illic enim ſe apparere viſurum, id quod Damis etiam exſecutus, iterque pedibus, vti iuſſerat, profecutus eſt, vitata ita graui maris tempeſtate, quam Apollonium praeuidiſſe dicit [d]. Cum iudicii dies aduenisset, introductus eſt in dicaſterium Apollonius, in quo imperator cum familiaribus et nobilioribus vrbis viris conſederat, contendente eo, vt coram plurimis Apollonium deprehenderet, virorum illorum complicem [e]. Ille vero adeo imperatorem alto deſpiciebat ſupercilio, vt ne reſpiceret quidem. Accuſator, ſubmiſſus ab Euphrate, tanquam veneficum detulit, et accuſationis libellum obtulit, ex quo de quatuor potiſſimum capitibus quaeſtionem inſtituit imperator, nempe: cur proprio et ſingulari plane vtatur habitu? cur eum Deum vocent homines? quo inſtinctu aut qua coniectura Epheſiis peſtem praedixerit?

a) c. 32. ſeq. p. 312. ſeq.
b) c. 34. p. 313. ſeqq.
c) Fatetur Damis vel PHILOSTRATVS c. 39. p. 318. magos eiusmodi oſtenta efficere poſſe, ſed ob media adhibita eam artem incertam eſſe et fugiendam. Quaſi vero non, qui ſe altiorem magiae gradum attigiſſe iactabat Apollonius, eandem cenſuram mereretur!
d) c. 41. p. 319. ſeq.
e) L. VIII. c. 1. ſeqq. p. 322. ſqq.

rit? cur in agrum profectus et in cuius gratiam puerum sacrificauerit? Ad quae accusationis capita paucis ita respondit Apollonius: vti se vestibus ex terra, ne animalibus molestiam afferat: Dei nomine se honorari a quibusdam, quoniam vir omnis, qui bonus existimatur, Dei cognomine honoretur. Pestiferi morbi malum primum se sensisse, tenuiori victu vsum. Ast quod ad puerum attinet, nec pedem domo extulisse, neque in rure fuisse atque ibi sacrificasse; ista enim probanda esse. Quae omnia an disciplinae, quam sequebatur Apollonius, cosentanea dicta fuerint, iudicent, qui philosophiae eius, quam affectabat, picturam ab ipso supra delineatam contemplati sunt. Domitiano tamen fecere satis, qui eum ab intentatis criminibus absoluit, manere tamen iussit, quoad priuatim cum eo fuerit collocutus. Recitat etiam prolixam apologiam Apollonii PHILOSTRATVS [f], quam scripto consignasse ait, cuius summa eo tendit, vt virum Pythagoreum Deorum communione gaudere, fatorum ordinem inspicere, hincque praedicere futura demonstret, et ab intentato sacrificii et periurii crimine Apollonium liberet, congestis maledictis et opprobriis in Euphratem plurimis. Quam tamen non ipsius Apollonii opus esse, sed Philostrati, sophisticam eloquentiam in ea apologia ostentantis, eo magis verisimile est, quo magis Laconica breuitate fuisse vsum Tyanensem ipse nobis narrat. Apollonius manere iussus, vt vel audiretur, et ab exulibus insulae, terrae gemitibus, exercitus formidine, senatus suspicionibus liberarentur; vel si nolit, dimitteretur, postulauit, et se capi non posse professus e dicasterio disparuit [g]. Quae ita quidem pro certo narrat Philostratus, quasi ex tripode foliisque Sibyllae hausta, parum tamen habent verisimilitudinis. Quis enim credat, Domitianum tyrannum crudelissimum suspicionibus et caedibus indicta etiam caussa cuncta complentem, et in Neruam ac coniuratos acerrima ira flagrantem, Apollonium, quem consiliorum participem certo certius nouerat, sola facti negatione absoluisse, nec aliter in hanc caussam inquisiuisse hominem suspicacissimum? quis philosophum, incantatorem habitum, et disparendi facultate probatum ab imperatoris aula non quaesitum esse putet? quis tam illustris tantoque apparatu instituti dicasterii finem tam puerilem atque ludicrum fuisse sibi persuadeat? et quis sophistae eloquentiam a breuissimi sermonis philosopho adhibitam, vel mediocri colore persuasus admittat? Adeo in hac quoque historiae suae parte verisimilitudinis rationem habuit fere nullam Philostratus [h]: si etiam concedamus, quod eius temporis magis veteres vindicant, potuisse eos ex oculis hominum disparere et euanescere [i]. Miramur potius Domitiani patientiam, qui hominem, qui tot eum modis ludibrio habuerat, quem in caput suum coniurasse non ignorabat, quaerere posthac nunquam ausus est. Verum ex eiusmodi ἀπίστοις καὶ ὀλιγοπίστοις constitisse Pythagoreorum historias fere omnes, historiae eorum

f) c. 7. g) c. 5. p. 326.
h) Conf. TILLEMONT. l. c. p. 208.
i) De Simone mago id refert Auctor Recognit. L. II. p. 32.

perito non ignotum esse existimamus. Quicquid vero illud est, quod lectori examinandum relinquimus, discessit ante meridiem e Dicasterio Apollonius, circa ipsam vero meridiem Demetrio et Damidi Puteolis apparuit [k]. Quem cum vidissent, dubii primum haerebant, vtrum is esset? ast is protendens manum, viuere se, et spectrum non esse demonstrauit, et tangentibus se praebuit. Quo illi surgentes viro inhaeserunt, eumque osculati sunt, et narraturum acta istius diei in Demetrii domum deduxerunt.

Iter Apollonii Graecum.

§. XVII. Rebus Apollonii hunc in modum in Italia confectis, in Graeciam nauigare constituit, conscensaque, quae in Siciliam soluere parata erat, naui, in Siciliam prius, deinde in Peloponnesum traiecit [l]. Naui egressus Olympiam abiit, et in Olympii Iouis templo egit, neque vltra Scilluntem inde digressus est. Quem cum viuere et in Graeciam venisse, constans fama dictaret, primum quidem fabula visa est; ad Graecorum enim aures de eius fatis varia fama peruenerat, aliique viuicomburio interiisse tradebant, alii viuum relictum, sed vncinis ceruici impactis tortum dicebant, alii in barathrum, alii in puteum demersum narrabant: postea vbi de eius aduentu certior fides facta est, insigni frequentia ad eum videndum confluxere Graeci. Qui cum ab iis, qui ex Italia aduenerant, (ipse enim quo pacto saluus euaserit, non aperiebat) quae in Dicasterio facta essent, comperissent, parum abfuit, quin eum adorarent, diuinum esse existimantes virum, ob id quoque quod fastu se non efferret: in quo falsos eos fuisse, ex narrata hactenus historia satis liquet [m]. Cum Damis vero de pecuniis Apollonium consuleret, quoniam viatici parum oppido iis esset relictum, illud curaturus Apollonius in templum sequente die veniens ex Iouis thesauris drachmas mille petiit, et a Sacerdotibus lubens accepit [n]; quae attento lectori argumento esse possunt, vel conspirasse cum sacerdotibus impostorem, eorumque rem ita iuuisse, vt ex praemiis et emolumento, ipse quoque partem acciperet, vel vix esse probabile, sacerdotum auaritiam in partem quaestus Apollonium admisisse. Quod vero omnem verisimilitudinem superat, hoc praecipue est, quod in tanta Domitiani saeuitia, et inter tot, quos vbique locorum alebat, obseruatores tanta linguae proteruia, orisque maledicentia in imperatorem impune debacchari, et seditiosis omnia complere vocibus sine periculo potuerit, qua in re fidem Philostrati recte desiderat doctissimus TILLEMONTIVS [o]. Olympia in Arcadiam transgressus est, Lebadeae celeberrimum Trophonii antrum, quod nondum viderat, aditurus, quod inter celeberrima eius temporis oracula habitum est. Ibi cum in templum venisset, vt demitteretur, de philosophia consultaturus, a sacerdotibus petiit, repulsam vero tulit, quod incantatorem admittere nollent. Vnde vespera cum sequacibus ad ostium accedens adolescentibus, et quatuor ex obeliscis reuellens, claues qui

k) c. 10. p. 354. seqq. Etiam hoc ad imitationem Pythagorae diuersis locis apparentis.

l) c. 14. p. 358.

m) c. 15. p. 359.

n) c. 17. lucripetam fuisse inde colligit TILLEM. l. c. p. 208.

o) l. c. p. 208.

qui continebant, quibus aditus panderetur, ſub terram penetrauit cum pallio, quaſi diſputaturus. Quod ita acceptum fuiſſe Deo, ait PHILOSTRATVS [p], vt ſacerdotibus apparens Trophonius, ſeuere non tantum in eos ob virum illum animaduerterit, verum etiam praeceperit, vt eum in Aulidem proſequerentur, quod illic emerſurus ſit ex antro, modo maxime omnium admirando. Nempe die ſeptimo inde emerſit, quo nemo vnquam eorum, qui fatidicam ſpecum intrauerunt, afferens libellum, in quo ad interrogationes ex Pythagorica philoſophia oraculum reſpondit. Quem libellum Antii in palatio Adriani ſeruatum eſſe refert PHILOSTRATVS [q]. Quae hiſtoriae Apollonii particula ſi cum circumſtantiis antri Trophonii confertur, eleganter impoſturas Apollonii malamque fidem Damidis et Philoſtrati prodit [r]. Iſtis artibus non potuit non augeri nominis Apollonii celebritas, iis enim Pythagoras quoque caput extuliſſe dicitur, ad cuius famam adſpirabat Apollonius. Inſigni itaque diſcipulorum

p) c. 18. p. 362. q) c. 19. p. 364.

r) Digna eſt haec vitae Apollonii pars, ad quam paulo attentius reſpiciamus: id quod fieri nequit, niſi praemiſſa celeberrimi oraculi deſcriptione, quam PAVSANIAE debemus, qui hoc antrum in Boeoticis p. 313. diligentiſſime deſcripſit, qui nempe ipſe illud conſuluit: Deſcenſurus in Trophonii antrum primum certum dierum numerum in aedicula quadam commorari habebat neceſſe, expiationes ſuſcipiens, varias, imprimis abluendus in Hyrcina fluuio, et ſacrificaturus Trophonio et Filiis, Saturno et Ioui regi, Iunoni Heniochae, et Cereri Europae: ex extis haruſpex denuntiat, num ſatis placatus Trophonius? Deſcenſurum tum ſacrificuli noctu ad fluuium deducunt, oleo inungunt, pueri oppidani abluunt. Poſt ad fontes deducitur lethes, vt omnium obliuiſcatur, et Mnemoſynes, ne memoria defluat, ſed teneat, quae intra penetralia viderit. Tum ſimulacrum Daedali contemplatus, cum multa religione votisque nuncupatis in antrum demittitur. Erat id ſupra lucum in monte, crepido in orbem candido ſaxo circumdata. Erecti ſuper ea obeliſci aenei; inter eos media oſtia, intra ambitum ſpecus non natura ſed artis opera ſolertiſſime excuſus, eius ſubterraneae cellulae formula furno ſimiles, in altum ſubſidit hiatus octo fere cubitorum. Nulli vero gradus conſtructi, ſed ad Trophonium deſcenſuri ſcalas admouebant, vbi deſcenſum fuerit, medium inter ſolum et antri teſtudinem cauernula erat latitudine duarum ſpithamarum: altitudine vnius: qui eo penetraſſet, humi procumbens, melle ſubactas offas tenens pedes prius in cauernulam illam immittebat. Mox toto ipſe corpore ſequens, genua in cauernam inſerere nitebatur: ibi ſtatim reliquum corpus veluti attractum genua ſequebatur, quaſi ab amnis vortice abreptum. Qui infra penetrale deſcendebant, futura non vno eodemque modo cognoſcebant, ex viſis alius, alius ex auditu conſequebatur. Per easdem fauces patebat reditus ſed itinere retrogrado praeeuntibus pedibus. Neminem non reducem euaſiſſe affirmabant, praeter Demetrii ſpeculatorem, qui non initiatus et auri exportandi cauſſa adiuit, cuius cadauer alibi apparuiſſe, et non per ſacrum antri oſtium eiectum dicunt. Redux conſultor ſtatuebatur a ſacrificulis in ſolio mnemoſynes, vt quae vidiſſet, et audiuiſſet, enarraret. Poſt in cellam bonae fortunae et boni genii, quo veniens commoratus erat reducebant, terrore attonitum, et ſuimet fere oblitum, redire tamen ei ſolebat mens: et is tabulae quae vidit inſcripta ſuſpendere. Hactenus, qui ipſum hoc antrum adiit Pauſanias. Non diſputabimus hic prolixe, an ad meras fraudes et impoſturam cuncta fuerint diſpoſita, et ita ordinata, vt ex ſacerdotum voluntate cuncta euenirent? eleganter hoc oſtendit ANTONIVS van DALE de orac. gentil. diſſ. 2. p. m. 268. ſeqq. Sed hoc in praeſentia tantum obſeruamus, impoſſibile fuiſſe, vt adiret hoc antrum impune, inuitis ſacerdotibus quisquam. Quod exemplo ſpeculatoris a Demetrio miſſi luculenter probatur, et ex ipſa antri conditione facile poteſt colligi, quae talis fuit, vt qui inuitis ſacerdotibus accederet, ab iis in cuniculis illis et meatibus ſubterraneis facile poſſet iugulari. Quod eo magis fieri oportebat, quo magis ſemel impune admiſſo, qui initiatus non erat, tota res potuiſſet detegi. Aut itaque mentiuntur Damis et Philoſtratus, non initiatum et inuitis ſacerdotibus ſubiiſſe antrum Apollonium, aut ſi initiari ſe paſſus eſt, adeoque falſa ſunt, quae illi tradunt, non iſto, quo hi referunt, modo emerſit ex antro, alio loco terraue; aut ſi vera ſunt, quae narrant, ex compoſito et ſimulata tantum tergiuerſatione ſacerdotum haec facta eſſe oportet, vt extraordinario modo antrum ſubiret illaeſus Apollonius. Id quod eo magis fieri potuit, quo magis cum his hominibus rem habuiſſe Apollonium, illosque eum vehementer coluiſſe, quod rebus eorum et auctoritati valde ſubueniret, ſupra demonſtraulmus, et finis Apollonii poſtulabat, vt modo diuino et inſueto a Deo audiretur. Quamcunque partem eligimus, corruit fides vel Apollonii vel Philoſtrati.

rum numero aucta eſt ſchola eius, veneruntque ad eum ex Ionia diſcipuli, quos Apollonios vocabant, illisque permiſti, qui in iſtis locis habitabant, nouum quaſi ὁμακοῖον Pythagorae referebant, magno ardore in philoſophiam incumbentes. In eo tamen a Pythagora diſceſſit Apollonius, quod apertas ſapientiae fores ſinebat, et omnibus, qui modo quaererent ſapientiam, impertiretur ſuam, de quibuscunque vellent interrogandi copia omnibus facta [s]. In quo attemperauiſſe ſe Apollonium ingeniis Graecorum, apud quos arcani diſciplina euiluerat, non eſt quod dubitemus, licet ea, quae ad arcanas theurgiae artes pertinebant, ſelectos tantum diſcipulos docuiſſe videtur. Ab aliis vero etiam conſultum Tyanenſem, etiam magnis viris, ex eo liquet, quod PHILOSTRATVS [t] narrat, apparente corona ſolis, iridis in ſpeciem, quae eius radios illuſtraret, cum ad rerum mutationem tendere oſtentum omnibus ſtatim liqueret, Achaiae rectorem Apollonium in Boeotiam inuitantem, ſciſcitatum fuiſſe ex eo, quid portenderet, metuentem, ne omnia in noctem verterentur: Apollonium vero, bono eum animo eſſe iuſſiſſe, aliquod enim ex iſta nocte lumen ſuboriturum. Quae, vt haec ὡς ἐν παρόδῳ tangamus, iterum impoſtorem produnt, qui ex φαινομένῳ naturali futurae in imperio mutationis portentum effinxit, magis vero Philoſtrati artes ſcenae huic ſeruiendi detegunt, qui coronam ſolis nominat, inuſitata voce, vt Stephanum libertum, qui Domitianum interemit praenuntiaſſe videretur. Maiori attentione dignum eſt, quod porro refert [u], vbi biennium in Graecia peregerit Apollonius in Ioniam cum vniuerſa ſua ſchola nauigaſſe. Smyrnae autem et Epheſi vt plurimum philoſophiae operatum fuiſſe, ita tamen, vt alias quoque vrbes inuiſeret. Epheſi autem factum eſſe, vt, dum inter arbores, quae in xyſto eſſent, meridiano diſputaret tempore, primo quidem quaſi pauore perculſus vocem ſubmitteret, deinde minore, quam qua eſſe ſolebat in dicendo, vi orationem continuaret, vt ſolent, qui inter dicendum aliud quid cogitant. Poſtea vero, vt conticeret, acriterque in terram deſpiciens, et tribus quatuorue paſſibus progreſſus, *caede tyrannum, caede*, clamaret: ſtupente autem tota Epheſiorum ciuitate, bono eos eſſe animo iuberet, quoniam hodie occiſus eſſet tyrannus, et quidem eo modo tempore quo verba protulerit: ea etiam, quae iam Romae fierent, exponeret, quaſi coram intueretur. Addit PHILOSTRATVS [x], aduentantes poſtea nuntios teſtimonium perhibuiſſe, quod et cum caede tyranni, et cum die, quae illam attulit, et cum meridie, et cum interfectoribus ita res ſe habuerit, vt Dii viro huic manifeſtauerint. Varia hac de re eruditorum ſunt iudicia. Quidam [y] enim narrationi Philoſtrati adhibentes fidem, eo quod DIONEM quoque eodem prorſus modo referre viderent, cacodaemonis ope Apollonio caedem Domitiani innotuiſſe, coniiciunt: alii [z] incerti haerent,

s) c. 21. p. 364.
t) c. 23. p. 365.
u) c. 24. 25. 26.
x) c. 27. p. 367. De morte Domitiani vid. SVET. c. 23. DIO L. LXVII.
y) BARONIVS ad Ann. XCVIII. n. 21.
z) TILLEMONT. in Domit. art. 21. p. 122. ſeqq.

haerent, quid ſtatuant. Nobis fides Philoſtrati, quam toties Graecam prorſus eſſe deprehendimus, ſuſpecta eſt. Dionem enim non moramur, quem ob oculos habuiſſe Philoſtratum, et iisdem fere verbis exſcripſiſſe, egregie obſeruauit OLEARIVS [a]. Vixque nobis perſuademus, tam memorabilem rem indictam manſiſſe reliquis ſcriptoribus, qui Domitiani res enarrarunt, ſi ita geſta fuiſſet, vt Damidis memoriis vſus exponit Philoſtratus. Qui Apollonianae hiſtoriae conditores, cum toties iam in fraude deprehenſi a nobis ſint, digni non ſunt, quorum cauſſa ipſius infernalis ſpiritus commercium hic ad Apollonii tragoediam aduocetur. Sed vt ad Apollonii hiſtoriam reuertamur, poſt dies triginta ſcripſit ad eum Nerua, Romanum ſe iamiam imperium Deorum arbitrio tenere atque Apollonii, illud autem facilius ſe tuiturum, ſi ad ſe veniat Apollonius a conſiliis illi futurus. Cui reſcripſit hunc in modum: *Nos quidem, o imperator, vna viuemus inuicem longiſſimo tempore, quo neque in alios nosmet, neque in nos alii imperium tenebunt.* Quod hoc ſibi voluiſſe videtur Philoſtrato: et ſe ipſum paulo poſt ex humana vita eſſe transferendum, et Neruae quoque breuem futurum eſſe principatum [b]. Epiſtolam vero per Damin ad eum miſit, qua, quomodo respublica gerenda eſſet, ipſum admonuit [c]. Hanc vero ideo Damidi transferendam dedit, ne ipſe morienti adeſſet, cum latenter ex vita diſcedere diu in animo habuiſſet. Damidis itaque commentariis hic deficientibus de eius obitu, et in iſtam narrationem deſinentibus, mirum non eſt, de vltimis Apollonii fatis apud veteres omnia eſſe incertiſſima. Alii enim octogeſimum, alii nonageſimum, alii centeſimum aetatis annum ſupergreſſum fuiſſe, incerto prorſus rumore perhibent: ad extremam tamen ſenectutem perueniſſe, non eſt, quod dubitemus. Nec certior promitti poteſt de mortis loco, genere, modoque narratio. Quidam enim Epheſi deceſſiſſe tradunt, alii in Lindo mortuum aiunt, Palladis templum ingreſſum atque in eo conſpectui hominum ſubductum. Alii in Creta rebus humanis ereptum hoc modo narrant [d]. Commoratum in Creta, in maiore, quam antea, auctoritate, ingreſſumque Dictynnae templum nocte intempeſta eſſe. Canes diuitiarum, quae ibi aſſeruantur cuſtodes, ne latratu quidem aduentantem excepiſſe, ſed blanditos magis fuiſſe. Templi itaque antiſtites deprehenſum eum, tanquam magum, ligaſſe, offam eum placandis canibus obieciſſe dicentes. Ipſum vero ſe media nocte vinculis exſoluiſſe, iisque vocatis, qui in vincula eum coniecerant, ne clanculum ageret, ad templi portas accurrentem eas apertas habuiſſe. Vbi intraſſet vero, fores ſua ſponte coiuiſſe, prout antea fuerant clauſae, vocemque interea concinentium virginum ex templo reſonaſſe: *veni e terra*, *veni in coelum*, *veni*, quaſi dicant, ex terra ad loca ſuperiora aſcende. Quam narratiunculam excogitaſſe illos, qui Apollonii hiſtoriam, vitae fatisque Saluatoris aptare, eiusque in coelos aſcenſum hac ratione impoſtori tribuere ſategerunt, res ipſa

a) Ad h. l. b) c. 27. p. 368. c) c. 28. d) c. 30. p. 369. ſeq.

ipſa loquitur. Nobis ipſum mortem latenter, quod Philoſtratus etiam monuit, habuiſſe, eo minus mirandum videtur, quo magis impoſturae per tot annos ſumma nominis celebritate actae, et poſt fata diuinis honoribus excipiendae intererat, vt, quo mortis genere modoque viuis ereptus eſſet, ignoraretur. Illud momentum habere viſum eruditiſſimo TILLEMONTIO [e], quod PHILOSTRATVS [f] ſcribit, in ſepulchrum viri aut cenotaphium nuſquam ſe incidiſſe, quamuis terrae, qua late patet, maximam partem obiuerit. Cum enim LVCIANVS [g] totam Apollonii hiſtoriam tragoediam vocet, diſpaleſcere inde, tragico mortis genere necatum ſepulchro caruiſſe. Quod, tanquam incertum, ſuo loco relinquimus: probabile tamen videbitur illis qui pro vero mago, diaboli commercio miranda iſta patrante, eum habent, vitam eum finiiſſe tragica et horrenda morte, quae Magis euenire dicitur. Poſt mortem apparuiſſe iuueni, eum oranti, vt de immortalitate animae ſe edoceret, in fine quoque fabulae nugatur PHILOSTRATVS [h].

Miracula Apollonii.

§. XVIII. Inclaruiſſe Apollonium miraculis, ſi biographorum eius fide ſtandum eſt, ex enarrata hactenus eius vita conſtat. Horum enim hominum conſilia ſi ſequimur, par erat θαυμάσια multa adſcribi illo viro, quem non tantum λόγῳ diuino inter homines obambulanti opponere, ſed aequiparari etiam Pythagorae cogitabant. Eiusmodi enim iam olim crepuiſſe miracula, illisque etiam, licet omnem fidem ſuperarent, habuiſſe fidem, et ab aliis coecum poſtulaſſe aſſenſum Pythagoreos, in hiſtoria horum hominum demonſtrauimus, eosque fatentes fraudes et ſimplicitatem ſuam in apricum produximus [i]. Talis itaque, qui nouo lumine Pythagoream ſapientiam colluſtrarit, cum videri voluerit Apollonius, neceſſarium fuit, vt non minora edidiſſe miracula Pythagora ipſo crederetur. Quae cum affectaſſet Apollonius, ſi non ille ipſe, certe, qui vitam eius callidiſſimo conſilio enarrarunt, egregiam ſcenam ſe nactos crediderunt, in qua Ieſu Nazareno eiusque legatis homo iisdem fere θαυμασίοις illuſtris opponeretur. Et hinc larga illa miraculorum ſeges, quae in hac vitae Apollonii hiſtoria Tyanenſi tribuitur, quorum partem paſſim iam tetigimus, Philoſtrati vel Damidis fide narrando, et praeterita eum et futura tanquam praeſentia inſpexiſſe et praedixiſſe, nouiſſe, in quae corpora prius animae migrantes fuerint ingreſſae, quidque in iis peregerint: potuiſſe educere membra corpusque ſuum vinculis, prout placuerit; auerruncaſſe malos ſpiritus, peſtilentes morbos et alia mala hominibus inducentes, confectisque talis manibus et amuletis [k], magica arte conſtructis damna pluri-

e) l. c. p. 205. f) c. 31. p. 371.
g) In Alex. T. I. p. m. 354.
h) l. c. p. 370. i) T. I. L. II. c. 10.
k) Exempla huius rei habemus apud PHILOSTRATVM L. IV. c. 20. L. VIII. c. 7. ſ. 9. p. 339. Meminit harum imaginum magicarum TZETZES Chil. II. hiſt. 60. his verſibus, quos OLEARIVS quoque ſubiecit Philoſtrato:

Apollonius, Neronis qui fuit temporibus
Ille Tyanaeus ſapientiſſimus, qui praeſciebat omnia.
Antiochiae quidem fecit, imo et Byzantii
Ne ingrederentur culices, aliaque huiusmodi
Atque ciconias, cum ſculpſiſſet olim marmoreas.

Idem

plurima a totis regionibus et ciuitatibus depulisse: visum eum fuisse, paucarum horarum tempore Romae et Puteolis, longius inter se distantibus, et priori loco ex imperatoris dicasterio disparuisse. Vidisse Ephesi caedem Domitiani, quaeque eam Romae secuta sunt, tanquam praesentia, et eodem momento non tantum denuntiasse, sed fidem quoque eius rei gestae fecisse. Potuisse porro manes ex inferis sedibus prouocare, et precibus ab Indis acceptis Achillem ex sepulchro produxisse, eique varia praecepisse. Excitauisse puellam viri proconsularis e mortuis et sponso reddidisse: imperasse mari ventoque et fluctibus, vt placido Neptuno semper vteretur: aperuisse fores templorum, et clausisse, silentio canibus custodibus inducto, et morte naturali non eductum corpore ad coelos commigrasse: apparuisse etiam eum post mortem, inuocatum et de animarum immortalitate fudisse oracula. Sexcenta alia huius furfuris sunt, quae a Damide et Philostrato narrantur, apud ipsos hos homines videnda et legenda ab iis, qui eiusmodi narratiunculis delectantur. Nobis enim qui summam tantum historiae Apollonii enarramus, in his copiosis et prolixis esse non licet. Fecit haec miraculorum, quae de Apollonio narrabantur, quaeque in vnam fascem collegit Philostratus, multitudo, vt non tantum Pythagora ipso non minor videretur Apollonius, sed etiam, cum maxima incrementa caperet Christiana religio, et ad omnes orbis habitabilis angulos penetrasset fama miraculorum IESV CHRISTI et apostolorum, quae negare non sine excusso omni pudore audebant impii, vt hunc potissimum philosophum, Iesu Nazareno, quem eiusdem generis hominem fuisse vel credebant, vel mentiebantur, miraculis suis opponerent, eumque daemonem inter homines apparentem fuisse, Deumque aliquem contenderent, multum se obtinuisse contra religionem Christianam rati, si suam superstitionem non minus illustria miraculosorum virorum exempla produxisse demonstrarent [l]. Quo potissimum fine Philostratum hanc conscripsisse historiam, et fabulas fabulis auxisse, imposturisque et praestigiis Apollonii mendacia addidisse, aliquoties docuimus, et luculentis speciminibus ex ipsa eius narratione confirmauimus. Vnde merito miramur, praestantissimum OLEARIVM [m], quem Pythagorico-Pla-

Idem CEDRENVS in comp. hist. sub Claudio refert: „Effecisse suis magicis artibus, ne ser„pentes et scorpii percuterent, neue culices ad„essent, ne equi ferocirent Lycum quoque „amnem compescuisse, ne suis exundationibus „Byzantio noceret.“ Didicisse vero hanc artem ab Indorum philosophis iactauit, traditque ANASTASIVS, in hunc vsque diem stare eius haec opera, et efficaciam prodere. Quam auerruncandi virtutem peritiae eius naturalium virium, et rerum, quae in eis sunt tum repugnantiae, tum cognationis scientiae, et congruentis materiae assumtioni tribuit Auctor Qq. ad orthodoxos, quae IVSTINO tribuuntur q. 24. p. 405. Plerique veterum magicis virtutibus adscribunt, vid. CEDREN. l. c. HIERONYM. ad Paulin. p. 103. Conf. Viri clarissimi I. L. MOSHEMIVS de Apollonii imaginibus Telesticis, P. FR. ARPE de Talismanibus p. 25.

l) Aut enim, credebat, qui hos homines inspirauit, malus genius, miraculorum I. C. fidem eandem fore, quae Apollonii, adeoque nihil veritatis probaturum, quod vtraque ficta esse, homines increduli decreturi sint, aut, iisdem mediis suffultum iri sperabat superstitionem, quibus nitebatur Christiana religio.

m) In praef. p. 36. in qua tamen veritatis non magnopere curam habuisse Philostratum vir beatus largitur.

Platonicorum morem, mendaciis rem ſuam, praecipue ſacram iuuandi non ignoraſſe, aliunde [n] ſcimus, nimio erga auctorem, quem illuſtrandum ſibi ſumſerat, amore ductum, vero non ſimile habuiſſe, *incaute adeo eum mentiri voluiſſe, eo maxime ſcopo illi ob oculos poſito, religioni Chriſtianae iſta hiſtoria aegre vt faceret, vt a quouis e triuio mendacia eius in rebus fere quotidianis deprehendi poſſent.* Vt enim demus eruditiſſimo viro, non omnia reprehendenda eſſe, quae in eo reprehendunt magni viri Scaliger, Lloydius, Sauilius aliique, licet valde torquendus ſit textus Philoſtrati, vt a magnis in chronologia et hiſtoria erroribus liberetur; tam aperta tamen occurrere mendacia, immo contradictiones, luculenter, niſi nos omnia fallunt, oſtendimus, vt vel fraudis et impoſturae atque falſitatis, vel ſupinae negligentiae et inſcitiae omnino accuſandus ſit Philoſtratus. Quod poſtremum cum dicere vetet viri eruditio, alterum dicatur, neceſſe eſt, ſtudio mentitum fuiſſe Philoſtratum, et θαυμάσια Apollonii fabulis auxiſſe. Quod eo minus in eo miramur, quo magis non ſophiſta tantum fuit, quos ad veriſimilitudinem, multo minus ad veritatem, non attendiſſe, modo orationis vim et elegantiam explicare narrationibus ſuis poſſent, nemo eſt, qui ignoret, et tot nobis fabulae, quae hiſtoriam philoſophicam contaminarunt, in horum ſcholis cuſae, euincunt, ſed et inter eos recte reputatur, qui circa illa, quo vixit Philoſtratus, tempora tandem Alexandriae in nouam coierunt ſocietatem, quosque eclecticorum nomine in ſequentibus contemplabimur, demonſtrabimusque, non licitum tantum ſed pium quoque et laudabile duxiſſe, in rebus ſacris fraudibus vti et mendaciis, modo religio tum valde collapſa et ruinam minitans ſuſtentaretur [o]. Certe hoc fine fabulam hanc Mileſiam Apollonii ſcriptam eſſe apertiſſima fronte prodidere, qui ex hac ſchola egreſſi ſunt homines audaces et impudentiſſimi, et in his omnium maxime HIEROCLES, auctor λόγου φιλαλήθους, qui vt Chriſtianam religionem euerteret, dicamque Ieſu Chriſto et apoſtolis ſcriberet, hiſtoria Apollonii potiſſimum vſus eſt, id quod, deficiente hodie peſtilente ſcripto, ex EVSEBII refutatione et AVGVSTINI [p] teſtimonio conſtat. Poſt eum, ſcopum hunc hominum veſanorum, qui ſe Pythagorico-Platonicos ſomniabant, et Deorum commercia iactabant, prodidit EVNAPIVS [q], profeſſus, *Apollonium Tyanenſem, non iam philoſophum, ſed mediae inter Deos ac mortales naturae participem iudicandum eſſe, quippe qui, Pythagoreae diſciplinae ſectator, illius diuinitatis famam dignitatemque mire adauxerit, de quo enucleate ſcribens Philoſtrates Lemnius libros, quibus titulum: vita Apollonii praefixit, debuerit inſcripſiſſe verius: acceſſum Dei ad homines.* Ita enim ſolitos fuiſſe huius generis ſectaeque homines Chriſtianae ſe religioni opponere, poſtea ad eorum contemplationem tractatione noſtra delata demonſtrabimus. Nullo

n) Ex diſſert. de Philoſophia eclectica ad calc. STANLEII Hiſt. phil.

o) Conſulat, qui de his dubitat IAMBLICHVM in vit. Pyth. c. XXVIII. n. 138. et in protrept. ad Symb. 4.

p) Epiſt. 5. et 49.

q) Vit. Sophiſt. p. m. 6. edit. Commelin.

lo vero argumento melius hunc infernalis hoſtis eiusque inſtrumentorum ſcopum, luculentiusque euincemus, quam facta comparatione inter vitam Chriſti et Apollonii, quam ad illius imitationem fuiſſe conſarcinatam, aliquoties ὡς ἐν παρόδῳ tetigimus, et attente conſideranti erit longe maniſeſtiſſimum. Quo labore vt ſuperſedere queat lector, en pauca e multis, hunc παραλληλισμὸν nefariorum hominum probantia: Geſtaſſe Deum quendam, nempe Proteum in vtero, ipſe Deus hic Apollonii matri ſomnianti apparens prodidit, filium enim Dei in vtero geſtare ſanctiſſimae Virgini manifeſtauerat angelus, et Ioſepho in ſomnio patefecerat. Deciдiſſe fulgura coelique lumina naſcente Apollonio fingunt, claritatem enim coeleſtem illuminaſſe nato Ieſu paſtores, legerant. Cecinere olores puero nato, nam Nazareni quoque natiuitati accinuere chori coeleſtes. Traductus eſt in templum ad doctores adoleſcens Apollonius, in templo enim inter doctores conſediſſe puerum Ieſum, traditum eſt. Morbis liberauit homines Tyanaeus, quibus medelam attuliſſe Saluatorem, ſacri teſtantur hiſtorici. Emendauit hominum mores, corripuit peccatores, confirmauit recte ſentientes Ieſus magiſter optimus, eadem vero moribus reformandis ſuſcepiſſe Apollonius dicitur. Solus ſaepenumero precibus vacauit et meditationi Chriſtus; nec in his ei cedens Apollonius aliter inſtituiſſe fertur. Verſatus eſt in templo et ſynagogis docens ſaepe numero propheta maximus; nec alius docendi locus, quam templa, erat Apollonio aſſignandus. Praedixit plurima et cogitationum pariter atque futurorum omnium ſe conſcium probauit ſalus mundi; aſt Apollonius et et ipſe praeterita et futura videbat et noſcebat tanquam praeſentia. Variarum linguarum donum Apoſtolis diſtribuerat magiſter; ea vero facultate et Apollonium polluiſſe Damis mentitur. Excitauit ex mortuis puellam Ieſus; et Apollonius quoque. Malignos ſpiritus expulit et compeſcuit Mariae filius; ſed Tyanenſis quoque: orauere vero Ieſum, ne ſe torqueret, cacodaemonis angeli, ita vero Apollonium quoque rogauit empuſa, Menippum perſecuta. Propitiis in mari vectus vſus eſt ventis Apollonius, tempeſtatibus enim maris imperaſſe Chriſtum legerant nugatores. Qui oraculis confirmatam Apollonii diuinitatem mentiuntur, quod diuinarum literarum teſtimoniis Ieſum eſſe Chriſtum Dei filium, doctores Chriſtiani demonſtrarent. Cum inferis et manibus fuiſſe Apollonium, par erat confingi, eo quod ad inferos deſcendiſſe Ieſus praedicaretur. Quem cum ſponte Hieroſolymam acceſſiſſe, multis diſcipulorum retro cedentibus ſacri retulerint hiſtorici, Apollonius quoque Romam, relictus a diſcipulis plerisque, ad carcerem et vincula properaſſe dictus eſt. Diſparuiſſe Ieſum, e manu lapidantium, ſacra refert hiſtoria, ſed diſparuit quoque Apollonius, quem non minus poſt liberationem ſuis apparuiſſe, quam Ieſum poſt reſurrectionem diſcipulis, finxere. Examinatus a praetore Ieſus cauſſam etiam ſecreto in praetorio dixit, nec minus eodem quoque modo Apollonius; cuius innocentiam agnouit praefectus praetorio,

vt Christi Pilatus, nec tamen metu Caesaris vterque dimissus est. **Iesu** illusere milites vestitu, nec alia mansere fata Apollonium, vestimenti genere irrisum. Excitata propter Christiani nominis gloriam persecutio in eius discipulos, et in sectatores Apollonii omnesque philosophos pariter, ob nomen Tyanaei. Is pro Deo a suis habitus, et mediator inter Deum et homines, ne minor esset Christo, quem Deum mediatorem sui profitebantur. Tandem non esse inter mortuos, sed ascendisse ad coelum Christum, vnanimi testati sunt ore Apostoli, et eandem fere traditionem secuti sunt Apollonii cultores. Plura non addimus, facile ex enarrata hactenus Apollonii historia colligenda et passim quoque adducta a viris doctis [r], qui hunc hominum vecordium et maleferiatorum scopum pernouerunt; pauca haec enim ea luce radiant, vt nisi prorsus coecutiamus, nos plane conuincant, Apollonium ab historiae eius architectis sisti Iesu Christi, filii DEI, aemulum, eoque nec natura, nec dignitate, nec miraculis minorem. Et in hunc censum omnes referendi sunt, quotquot pro numine Apollonium habuere, vt infra dicemus.

Iudicia de Apollonio.

§. XIX. Etsi vero maxima Apollonii et viuo eo et post eius fata fuit celebritas, isque pro daemone quodam inter homines versante habebatur, non defuere tamen, etiam cum viueret, plurimi, qui longe alium eum fuisse, et inter magos referendum esse putauerunt, atque praestigiatoribus annumerarunt. Cuius non alio teste, nisi ipso Philostrato opus est, qui non Euphratem solum, narrat, γοητίας nomine traduxisse Apollonium, sed et illum ab Eleusiniorum et Trophoniorum sacrorum antistibus repulsam passum, quod incantator magusue esset, tradit, et apud Domitianum eo nomine inuisum et accusatum fuisse refert, et hanc potissimum maculam vt ab eo abstergat, in toto historiae suae volumine vires omnes adhibet [s], et initio mox atque limine talem eum iudicatum fuisse prodit, qui ὑγιῶς sobrie saneque philosophatus fuerit. Talem enim fuisse, qui magicis artibus philosophiam professus fuerit, apud ORIGENEM [t] ait, Moeragenes in commentariis de vita eius. Nec pro alio venditant veteres apud LVCIANVM [u] et APVLEIVM [x], qui eum inter celebriores magos numerat. Nec hanc exemisse suspicionem Philostrati commentarios, hominibus ex XIPHILINI [y], HIERONYMI, AVGVSTINI, aliorumque iudiciis de Apollonio, hic non cumulandis, videre est. Fuit et tertia veterum de hoc homine opinio, quae gloria philosophi et viri boni Apollonio relicta, melius de eo tanquam philosopho seuerius philosophante sentiendum statuit. Damidi vero, Maerageni, et horum compilatori Philo-

r) NAVDE apologie pour les grands personages supçonner de Magie p. m. 233. HVET. demonstr. Evang. Prop. IX. c. 147. §. 4. p. m. 642. ROB. IENKING. not. ad TILLEMONT. vit. Apoll. GVIL. NICHOLS coll. cum Deist. P. III. p. 203. aliique a TILLEM. l. c. laudati, quibus plures facile addi possunt. Nemo non enim hoc vidit.

s) L. I. c. 2. p. 40. L. VI. c. 12. L. VII. c. 39.

t) Contra Cels. L. VI. p. m. 311. ed. Hoesch.

u) In Pseudomant. T. I. p. m. 529.

x) In Apolog. p. m. 248. ed. Scriu.

y) In Caracalla.

Philoſtrato fidem denegat, et hos fraudis, mendaciorum et τερατολογίας incuſandos eſſe putat. Quam potiſſimum ſententiam ſecutus eſt EVSEBIVS [z], qui *ſe humanae ſapientiae egregie callentem fuiſſe Tyanenſem, exiſtimare* fatetur, *quae vero philoſophiae excedant vires, a Damide, Philoſtrato vel alio quopiam afficta putat grauare virum, et ceu laruam aliquam Pythagoricum ei vitae inſtitutum aptare, vt aſino exuuias leonis.* Pulchre enim vidit Euſebius, Pythagoreum inſtitutum eiusmodi nugis omnium optime quadrare, cui iam Platonis aetate τερατολογίαν obiecere Socratici [a]. Inter recentiores non minora de Apollonio fuere ſententiarum diuortia. Quidam enim cum Euſebio malam fidem Damidis atque Philoſtrati accuſant, qui non μυθολογίαν tantum, ſed et mera et putida nobis obtruſere mendacia, quaeque ex Cteſia, Agatarchide, aliisque fabularum conſarcinatoribus acceperunt, tanquam ſuis oculis viſa nequiſſimo auſu nobis tradiderunt, qua ratione Philoſtrati fidem in dubium vocarunt NAVDAEVS [b], OLEARIVS [c], BVDDEVS [d]. Alii, quibus reiici prorſus fidem Philoſtrati non placet, eo quod ante eum Apollonius magi nomen et celebritatem obtinuerit, in Apollonium reiiciunt cauſſam, ſed diuerſo modo. Quidam enim, hominem et in naturali ſcientia probe verſatum, et artis potiſſimum ſalutaris praeceptis imbutum viriumque naturae ſecretiorum notitia inſtructum multa naturali virtute miranda praeſtitiſſe, multa vero fraude, impoſtura milleque fallaciis, effeciſſe, vt aliquid homine maius videretur, autumant: alii diaboli potiſſimum artibus et ſecreto cum daemonibus commercio ea effeciſſe contendunt. Quorum prius ANONYMVS, qui hiſtoriam Apollonii falſitatis conuicit, et ex parte quoque HERM. WITSIVS [e], poſterius CVDWORTHVS [f] et magna eruditorum pars [g] tuetur, qui hunc ideo hominem excitaſſe ſatanam Chriſti Ieſu quaſi ſimiam putant, vt curſum euangelii ſiſteret, et miraculorum fidem eleuaret, gentilis vero religionis fulcra corroboraret [h]. Quae ſententiarum diuerſitas licet ex quauis parte ſuis roboretur rationibus, quamcunque tamen eligas, cadit inde aſſerta Apollonii diuinitas, quantoque inter ſe interuallo diſtent religionis Chriſtianae veritas, et impoſtura atque praeſtigiae Apollonii ſole meridiano, non ſine inſigni ſanctiſſimae fidei noſtrae gloria, diſpaleſcit clarius. Nihil enim horum de miraculis Ieſu Chriſti dici poteſt, quae Apollonio obiiciuntur,

 cum

z) Adu. Hieroclem. c. 4. 5. p. 432. ed. Olear.

a) XENOPHON. Opp. T. II. p. 1001.

b) loc. c. p. 229. c) Praef. l. c. p. 36.

d) Diſſ. de verit. rel. Chriſt. philoſophorum obtrectationibus confirmata, Synt. diſſ. theol. p. 494. ſeqq.

e) Melet. Leidenſ. diſſ. VII. §. 7. p. 380. ſqq.

f) Syſt. intell. c. IV. §. 14. p. 306.

g) Ita BARONIVS, SVDORIVS, GODEAV, TILLEMONT, FLEVRY, I. F. PICVS, GROTIVS, CASAVBONVS, P. MOLINAEVS, S. MARESIVS, H. MORVS, HVETIVS LLOYDIVS, quorum loca nominat OLEAR. l. c. Conf. BAYLE l. c. T. I. Dict. p. 267. IONSIVS de S. H. P. L. III. p. 203.

h) Diſplicet hoc, tanquam ad ipſa I. C. miracula ſuſpecta reddenda, Deique ſapientiam calumniandam idoneum NAVDAEO l. c. et MOSHEMIO ad l. c. CVDW. Nobis, nihil nos, ad hoc extremum vt confugiamus, cogere, videtur. Omnia enim quae miracula adducuntur, aut imposturae fuere Apollonii, aut mendacia Damidis et Philoſtrati.

cum habeant testes viros optimos, omnique fide dignissimos, quaeque Iesus Christus patrauit θαυμάσια ab omni impostura aliena, nec praestigiae queant esse, et magiae incantamenta, nec naturalium virium effecta ab humana sapientia producta. Tantum vero abest, vt, quod intendit hominum pessimorum peruersitas, ex hac Apollonii fabula, detrimentum capiat Christiana religio, vt potius eam fortius et validius roborare dicenda sit. Quod si enim miracula Christi cum θαυμασίοις Apollonii comparantur, primo, nisi quis malitiose claudat oculos, intuitu patebit, haec illis nec fine atque scopo, neque ratione, circumstantiis et modo, neque numero et fide testium, neque vtilitate, neque efficacia in animis hominum, neque dignitate et grauitate vllo modo posse comparari. Quin propria vineta caedunt acerrimi religionis Christianae hostes, qui dum miraculis Christi Apollonium opponunt, eo ipso vera esse Saluatoris miracula notabili confessione concedunt. Quod si testes futiles et inanes, vitam Apollonii fastu et simplicitate turgentem, miracula, quae ei tribuntur, infra viri tanti dignitatem constituta, et saepe puerilia atque ridicula, affectatum eruditionis nitorem, fabulasque dudum a veteribus explosas, cum testibus et miraculis Iesu Christi comparamus, euidentissimis inde rationibus demonstrari potest, quid distent aera lupinis, et tenebrae luci. Quo in argumento laudabilis se exercuit diligentia HENRICI MORI [i], HERM. WITSII [k], BVDDEI [l] HOUTTEVILLAEI [m] aliorumque, qui pro veritate religionis Christianae depugnarunt.

Sententia Auctoris. §. XX. Sed vt nostram quoque, vt fert instituti nostri ratio, sententiam de Apollonii historia exponamus, lectorisque propinemus iudicio, coniungendas, suo modo et ratione, enarratas hactenus virorum doctorum opiniones esse putamus. Certum enim et nemini ignoratum putamus, ex quo diuina filii Dei virtus Satanicum regnum tum coelesti doctrina, tum passione meritoria, tum miraculis potentissimis, destruxerat, eandemque miraculorum virtutem cum discipulis communicauerat, quibus Christianae philosophiae veritas atque sanctitas, vt sol exoriens per omnem mundum radios sparsit, valde nutare coepisse gentilem superstitionem, quaeque ea nitebantur, sacerdotum collegia, ventris et arcae emolumenta sibi detrahi sentientium. Qui ne detrimentum acciperent, ad quasuis fraudes et imposturas delabebantur, quibus a pueritia erant innutriti, et vel oraculorum suorum mirabilibus, vel hominum ab ipsis conductorum et instructorum praestigiis nebulam plebi et superstitiosae turbae obiiciebant. Excitabat etiam fama nomenque Iesu Christi eiusque testium, per totum terrarum orbem celeberrimum et diuinum homines astutos et versipelles, vt magiam ab orientalibus populis diu iactatam, profitentes, per orbem Romanum discurrerent, et fictis prodigiis atque innumeris imposturis se supra humanas vires sapere dicerent. Qui licet toties non plebem tantum, sed et ipsos imperatores decipe-

i) In mysterio pietatis L. IV. c. 2. §. 4.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) Relig. chretienne prouveé par les faits p. 440. seqq.

ciperent, ſicut vrbe et Italia haut ſemel eiicerentur, magna tamen apud ſimpliciores pleroſque praeſertim inter Graecos et Aſiaticos populos ſuperſtitioni addictiores fruebantur exiſtimatione, et maxima inde hauriebant emolumenta. Qualem ea aetate diſciplinam Magorum viguiſſe [n], ſacrae et profanae hiſtoriae [o] ignariſſimum eſſe oportet, qui negauerit. Ex hoc vero hominum grege fuiſſe Apollonium, dubium nobis haut eſt. Qui enim, quaecunque ab eo patrata ſunt, ad naturales cauſſas et philoſophiae arcanae effectus referunt, non cogitant, talia ab eo narrari, quae omnes naturae vires ſuperant. Quale illud eſt: diſparuiſſe coram Domitiano, et eadem meridie apparuiſſe Puteolis; item, eo, quo Domitianus interemtus eſt, momento eius caedem Epheſiis indicaſſe. Qui vero θαυμάσια haec a Philoſtrato eiusque furfuris hominibus conficta et Apollonio aſſicta putant omnia, non reſpicuunt ad teſtimonia veterum Philoſtrato tempore vel coaeuorum vel ſuperiorum, qui Apollonium magica arte infamem fuiſſe teſtantur, ex quibus LVCIANVM [p], qui ſub Traiano vixit, et APVLEIVM, qui [q] ſub Antonino Pio floruit, ſupra iam adduximus: quibus omnino addendus illuſtris locus ORIGENIS [r], qui Moeraginis vitam Apollonii ipſe inſpexit, qui ita: *De magia hoc tantum dicimus; quicunque vult cognoſcere, vtrum et philoſophi capi ab ea poſſint, an non, legat ſcripta Moeraginis, qui memoriae prodidit Apollonii Tyanenſis magi et philoſophi res memorabiles: vbi, non Chriſtianus, ſed philoſophus, ait, captos ab Apollonii magia non ignobiles philoſophos, quum tanquam ad praeſtigiatorem acceſſiſſent, et in his opinor, etiam de famoſo illo Euphrate narrat, et quodam Epicureo.* Clare haec probant ante Philoſtratum Apollonium magicis artibus inclaruiſſe, et hos fruſtra eſſe euincunt, qui totam Apollonii hiſtoriam ad fabulas reuocant. Dubitandum itaque non eſſe videtur, fuiſſe Apollonium ex eo hominum genere, qui magicis artibus et praeſtigiis famam ſibi quaerebant, plebem vero emungebant pecunia [s], multaque ex illis, quae narrat Philoſtratus patrauiſſe, mirabilia illis viſa, qui ad fraudes et impoſturam hominis non attenderunt. Nihil in hac de Apollonio ſententia eſt, quod non homini apprime conueniat. Erat enim is, et temperamento ad fanaticum vitae genus proniſſimus, et educatione inter ſacerdotes a pueritia enutritus, et artibus illis praeſens, quibus in Aeſculapii templo homines ſplendide decipiebantur: didicerat ſine dubio hac occaſione multa ad medendi peritiam pertinentia [t], quibus in Aſiaticis regionibus

n) Faciunt huius rei nobis fidem Acta Apoſt. VII. 9. XIII. 6. XIX. 13. Exemplo eſſe poſſunt Simon Magus, et Bar Ieſu.

o) Conferendus PLINIVS Lib. XXX. qui magiae hiſtoriam continet. Peculiari de hoc hominum genere Celſum ſuum opere egiſſe teſtatur LVCIANVS l. c.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

r) loc. cit.

s) Valde hoc ſuadet data a ſacerdotibus pecunia Apollonio, quam certe non accepiſſet, niſi in ſocietatem fraudis et emolumenti inde enati veniſſent.

t) Medicinae enim ſtudium ad Pythagoreiſmum pertinere T. I. L. II. c. 10. ſuſe demonſtratum eſt. Erat vero illa quoque magica.

bus medicorum peritorum penuria laborantibus ſupra fidem plebis efficere multa valebat. Elegerat is Pythagoricum vitae genus, et Pythagorei nominis celebritate venerandum et religionis cultu atque ſuperſtitione in admiratione poſitum, et diu miraculorum fama celebre: obierat omnia fere templa, adyta, oracula, antra, et cum ſacerdotibus, quorum res egregie promouebat, amiciſſime plerumque conſpirabat. Comites habuerat non ſimplices tantum ſed et, quod LVCIANI [a] teſtimonio conſtat, ad perficiendam tragoediam inſtructos et calidiſſime rem ſuam iuuantes. Abierat ad orientis gentes, magiae profeſſione celeberrimas, et redux earum artibus ſe inſtructum erat gloriatus. Poſueratque in eo omnem ſuam induſtriam, vt religionem receptam ſtatuminaret et confirmaret. An ab huius generis homine impoſturas fraudesque maximas quis non exſpectauerit? an alienum eum a theurgiae arte, quam tot impoſtores tum iactabant, fuiſſe quis crediderit? an non multa patraſſe mirabilia hominem, illo, quod ei iunctum erat, conſortio, adiutum, quis ſibi perſuaſerit. Quod vt eo facilius credamus, legere iuuat LVCIANI Pſeudomanten, ſiue Alexandri impoſtoris, qui vera fuit Apollonii effigies, hiſtoriam, quo lecto deſinemus mirari, qui tantis impoſturis et nequitiae artibus ludere potuerint homines in fraudes conſpirantes. Nam et is Pythagoreus fuit, et artem medendi edoctus, et ſacra religione deuinctus, et in ſchola Apollonii edoctus, et diuina commercia ſimulans, et fictis miraculis clarus. Quibus artibus eo magis inclareſcere potuit Apollonius, quo magis philoſophiae nomen a reliquis circulatoribus et praeſtigiatoribus eum diſtinguebat. Quod tamen licet vero eſſe omnino ſimile, nemo inficias iuerit, non eo tamen procedendum eſſe putamus, vt infernalis genii ope miracula edidiſſe Apollonium ſtatuamus: quanta enim virtus atque vis ſit humani ingenii in fraudes ob gloriam et pecuniam corradendam exardeſcentis, omnis nos aeui priſci et recentioris hiſtoriae edocent. Fatemur tamen eſſe in hac hiſtoria Apollonii talia, quae nec naturali artis nec ingenioſo fraudis opere eueniſſe dici poſſunt. Quae quo minus inferni viribus effeciſſe fingamus Apollonium, Damidis et Philoſtrati facit leuitas et mentiendi impudentia, tot nobis ſupra ſpeciminibus detecta. Ab eorum itaque vel ſimplicitate vel mentiendi prurigine eiusmodi miracula deriuamus, quae omnem humanam artem et ingenium ſuperant. Quis enim non mentitos eos, credat, Apollonium diſparuiſſe, et eodem meridie alibi viſum eſſe, qui nobis homines ſciapodas, mulierem ex dimidio corporis albam et nigram, menſas item et cyathos ſaltantes, dolia ſerenitatem et pluuias emittentia, et huius furfuris nugas alias, dudum in Cteſia et Agatarchide exploſas, tanquam res a ſe viſas commendant? Qui cum mentiendi audacia per ſe praeſtarent, in hanc impudentiam frontis eo facilius conſpirarunt, quo magis ita pia, quod credebant, fraude contra religionis Chriſtianae inſultus auitam ſuperſtitionem ſe defendere poſſe credebant. Id quod imprimis de Philoſtrato iudicandum,

[a]) loc. cit.

dum, qui vt dominae placeret, et sectae rationes sequeretur, et eloquentiae argumentum caperet illustrius, Apollonii impostura, et praestigiis clari miracula ita auxit mendaciis, vt dubites, impudentia hominis, an mentiendi peritia magis sit miranda. Noster hic est, qui pari fere modo de Apollonio et Philostrato sentit Cel. MOSHEMIVS, qui ne nimii simus, cum his conferri meretur [v]. Nos priusquam Apollonii historiam dimittamus totam, duas his obseruationes iungimus. Prima Philostrati spectat personam, quem ad tantam mentiendi audaciam consurrexisse ex ea potissimum caussa putamus, tum quod Pythagoream sectam si non sequeretur ipse professione, (Sophista enim fuit, non Philosophus) probaret tamen, eiusque τερατολογίαις a Pythagora iam introductis, et a sequioris aetatis Platonicis confirmatis pollicem premeret, tum quod Iuliae Domnae, a qua Damidis commentarios emendandos et ornandos acceperat, gratiam aucupari cuperet. Eam enim foeminam inter sacerdotes et abominabilem superstitionem educatam Syrorumque ex gente natam, fraudes superstitioni iunxisse, adeoque eiusmodi τερατολογίαις non credendis tantum, sed et fingendis fuisse aptissimam, SPARTIANI [x] de ea imago prodit: cui vt se commendaret Philostratus, eo facilius mendacia iunxit eloquentiae, quo magis pia fraude id licere credebat. Altera obseruatio hoc nos monet, ingenia etiam maxima et fertilissima, ac ad fraudes et imposturam nata non excogitare posse eiusmodi mirabilia, nec philosophiae cuiusuis colore posse pingi, quae vllo modo cum miraculis Iesu Christi et Apostolorum, doctrinaque illis comprobata queant comparari. Quod si locus pateretur et institutum, dignum esset, ex comparatione vel unius ex orationibus Iesu cum Apollonii concionibus instituta demonstrari, et ex tenebris lucis praestantiam ostendi, quem tamen laborem nunquam poenitendum pio et attento lectori vehementer commendamus.

§. XXI. Scripsisse Apollonium Tyanensem plurima, in hoc vno morem sectae Pythagoreae non seruantem, quem scilicet in aeuo suo parum sibi profuturum sciebat, veteres testantur, et in his maxime Philostratus. Is Moeragene auctore [y] memorat, libros *de astrologica diuinatione* quatuor, quibus scientiam praedicendi futura ex astrorum constellationibus, quam ab Indorum Gymnosophistis se didicisse gloriabatur, comprehendit. In eiusmodi enim studiis cum olim diligentissime versatus esset scholae Italicae labor, in iis quoque non inferiorem se veteribus Pythagorae discipulis probare voluit Apollonius. Porro et τελετῶν meminit PHILOSTRATVS [z], siue *de sacrificiis, et quo pacto quis Deorum cuiuis, vt*

Scripta Apollonii.

v) Ad l. c. CVDWORTHI.

x) In Caracalla, conf. DE SERVIES femmes des Cesars P. III. p. 303. Ast huic mulieri Damidis memoriae venditae sunt: vnde suspicio est, eum quoque, qui, quam carissime posset hos commentarios Imperatoris coniugi vendere vellet, illos ita auxisse et instruxisse, vt potuerint superstitiosissimae feminae placere.

y) L. III. c. 41.

z) Ibid. et L. IV. c. 19. Particulam ex iis habet EVSEB. de praep. L. IV. c. 13. p. 150. Theurgicum hoc opus fuisse, et euocationes Deorum tradidisse, ex l. c. recte colligitur. Qua arte vsus est Apollonius ad tumulum Achillis.

vt gratum ei sit, atque conueniat, sacrificare possit. Scripsisse hunc librum τῇ ἑαυτοῦ φωνῇ ait IDEM [a], qua tamen lingua cum Cappadocum ea esse potuerit, et Atheniensium, qua vtebatur, priorem indicari OLEARIVS [b], posteriorem innui contendit FABRICIVS [c], cuius etiam sententia inde robur accipit, quod PHILOSTRATVS [d] refert, *linguam eius fuisse Atticam, neque sermonem eius a gentilibus fuisse vitiatum.* Inuenisse se, hoc de sacrificiis opus in plerisque templis et in ciuitatibus plurimis, multis item virorum sapientum domibus, PHILOSTRATVS [e] ait, siue reuera huic libro auctoritatem conciliauerit fama Apollonii, siue sacris Christianorum oraculis aequalis auctoritatis et famae librum opposuerit Philostrati malitia. Cuius de eo libro verba, cum quadam ei interpretatione opus fuisse monerent, occasionem dederunt suspicandi viris doctis, hieroglyphicis eum conscriptum fuisse literis, vnde inuenti sunt, qui literas hieroglyphicas ab Apollonio vsurpatas exhiberent [f], quas indignas esse commemoratione, idonea fide destitutas recte iudicauit OLEARIVS [g]. Locus enim Philostrati, si recte inspicias, nihil aliud vult, nisi eadem periodorum concisa et Laconica breuitate, qua vsus est Apollonius, conscriptum fuisse [h]. *Tabulas* quoque *testamenti* ab ipso Apollonio perscriptas, ex quibus perspici possit, vt diuino actus spiritu philosophatus fuerit, memorant SVIDAS [i] et PHILOSTRATVS [k], qui hoc vnum ex scriptis eius Ionica dialecto fuisse compositum monet. Ex quo coniicimus, apud Ephesios forte degentem Tyanensem illas tabulas conscripsisse. SVIDAS [l] etiam χρησμοὺς siue *oracula* eius narrat, quae *aereis columnis eas, quae extremis temporibus ventura sint, res omnes inscriptas seruasse, ne temporis iniuria perirent*, refert CODINVS [m]. Librum quoque Apollonii ex antro Trophonii, dogmata Pythagorea ab ipso Trophonio comprobata comprehendentem, et Hadriani Imperatoris bibliothecae in palatio, quod Antii habebat, illatum supra PHILOSTRATI fide laudauimus *. Nihil ex his scriptis omnibus, quae recensuimus, superest; legimus tamen apologiam ab Apollonio scriptam, vt coram Domitiano recitaret, licet valde nobis ea suspecta sit, et si non res ipsas, saltem stilum et scribendi rationem a Philostrato accepisse

a) L. IV. c. 19.
b) Ad h. l. not. 9. p. 130.
c) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 61.
d) L. I. c. 7. et c. 17. e) L. III. c. 41.
f) BLASIVS VIGNERIVS in Steganographicis et ex eo ARTHVRVS THOMAS in Comm. ad Gallicam Versionem vitae Apollonii, p. 703. g) Ad h. l. p. 130. not. 9.
h) ἡ ἠχὼ τοῦ ἀνδρὸς enim, quam in illo libro obseruari ait, fuit ὥσπερ ἀπὸ σκήπτρου θεμιστευόμενα, vt scribit L. I. c. 17. Nempe praecipienti et legislatori similis erat.
i) In Apollon. l. c. k) L. I. c. 3.
l) l. c. m) Origin. CP. p. 30.
*) L. VIII. c. 19. Consulendam hic commendat FABRICIVS l. c. FRANCISCI BLANCHINI Bibl. Ottobon. praefecti epistolam de Lapide Antiate, in qua agitur de villa Hadriani Augusti in Antiati colonia sita, oraculo fortunarum, ac templis in eo celebratis, libro Apollonii ibi dicato, et eiusdem asseclis eo confluentibus, nec non de signis celeberrimis ibi effossis, Apolline praesertim Vaticano, et gladiatore Burghesiano Romae 1698. Ait etiam SVIDAS, scripsisse Apollonium vitam Pythagorae, et de Pythagora scripsisse ait PORPHYRIVS: ex quo Pythagorae res enarrasse eum, visum IONSIO de S. H. P. L. III. c. 5. p. 230. conf. FABRIC. l. c. TILLEMONT. p. 216. Sed cum alii veterum taceant, videtur sane SVIDAS scriptor inaccuratus, doctrinas Pythagorae cum eius vita confudisse.

pisse videatur, adeo vbique Sophistae artem redolet. Nam et *hymnus in memoriam*, cuius a PHILOSTRATO [n] fit mentio, intercidit. Superest tamen *epistolarum* ab Apollonio scriptarum sylloge, ab incerto auctore profecta. Eam enim, quam se instituisse ait PHILOSTRATVS [o], aliam, et ab ista diuersam fuisse, ex eo satis patet, quod desiderentur in ea haud paucae, quas tamen vel ipsas adducit Philostratus, vel earum saltem mentionem iniicit earumque argumentum repraesentat. Illas nouo lumine collustratas debemus diligentiae et eruditioni praestantissimi OLEARII, qui esse eas veras et genuinas nullus dubitat, cum characterem, placita, mores, indolem Apollonii luculenter spirent. Quod displicuit quidem eruditissimo Vigorniensium episcopo GVILIELMO LLOYDIO [p], qui putat, Philostratum, Sophista qui esset, neque ignoraret, quo stilo ad reges exarandae epistolae essent, ipsum esse auctorem epistolarum, quae sub Apollonii nomine feruntur. Certe id ipsum, quod tam bene iis cum historia Apollonii a Philostrato scripta conueniat, magis suspectas eas nobis reddere, et Philostratum ipsum, veritum, vt satis esset auctoritatis eis epistolis postquam ad eas prouocasset, subiungere, certiora se ex Damidis ephemeridis hausisse. Recte vero his opponit Cl. OLEARIVS [q], vltimum tantum ad prolixiorem rerum Apollonii enarrationem, quas Laconica breuitate, tangunt modo, non explicant epistolae, respicere: esse etiam in ipsis epistolis profundiorem philosophiam, quam quae in Philostratum competere videatur: neque vero simile esse, audacter adeo ad bibliothecam Hadriani Imperatoris apud Antiates, quae pluribus haut dubie patebat, prouocaturum fuisse, si ipse harum epistolarum extitisset faber, facile ab eruditis hominibus reuincendus. Addimus his, non characterem tantum Apollonii, paedagogica ambitione facile ab aliis philosophis se distinguentis, ex iis elucere, quem praepostere passim Philostratus expressit, vt aliquoties notauimus; sed et philosophiam talem esse, quae Apollonio conueniat, eiusque mentem luculenter exprimat. Vnde genuinas esse, minime dubitamus, et ad Apollonium recte referri putamus. Sunt enim breuissimae et notante ipso PHILOSTRATO [r] Laconica dictione concisae, et quasi ex scytala profectae omnes, tales nempe, quales scribi par erat ab homine fastu et superbia, alios omnes contemnente, et ex stulta Pythagorae imitatione auctoritatem plus quam regiam in ipsos etiam Imperatores et Principes ridiculo et puerili plane ausu affectantes [s], adeo vt quasi ex tripode praecepisse ipse fateatur PHILOSTRATVS. Qui cum legislatoris instar haec adhibuisse Apollonium moneat, prodit se legislatoriam maiestatem a scholastica non distinxisse,

n) L. I. c. 3. conf. OLEAR. ad PHIL. p. 380. o) L. VII. c. 35.
p) In ep. de vita Pythag. ad Bentleium.
q) l. c. in addendis p. 956.
r) L. I. c. 17.
s) Hoc ἡ ἠχὼ τῦ ἀνδρὸς peculiaris, not. (h)

Fama et existimatio Apollonii.

§. XXII. Non apud omnes eadem fuisse existimatione Apollonium cum viuum, tum mortuum, ex dictis notum est. Nec mirandum, fanatici hominis et impostoris nomen atque suspicionem sibi eum contraxisse, cuius vita tam integra non fuit scelerisque pura, vt quidem iactarunt eius laudatores. Eluxit enim, praeter insanam prorsus superstitionem, quae omnes omnium regionum et gentium religiones nefando consilio in vnum systema conflabat, ex eo quoque intolerabilis fastus et puerilis quidem, ast grauis eo magis atque inaudita arrogantia, quae viris quoque principibus debitam reuerentiam non exhibuit, et non Domitianum tantum intueri dedignata est tyrannum, sed et Vespasiano Titoque bonis aequisque principibus, vt paedagogi solent pueris, ridicula quasi sub ferula praecepta dedit, immo, si Philostratum audias, leges tulit, et Principum Imperatorem se habendum esse contendit, immo Deum se coli non passus est tantum [t], sed misera quoque cauillatione defendit. Cuius summae superbiae et puerilis fastus in epistolis [u] tam luculentum specimen dedit, vt vel ex hoc vno loco, quam indignus Philosophi nomine et titulo Apollonius fuerit, pateat. Non contemsisse pecuniam, eo quidem specimine satis probauit, quod sacros templorum thesauros inuolauerit, quamquam eum felicem reputat, a quo pecuniam acceperit [x]. Adulationis eum egregie conuicit EVSEBIVS [y], et mendacem ob hoc vitium fuisse obseruauit, qui, in quem tam grauiter ante fuisset inuectus, nunc eidem turpissime adularetur, Domitiano, simulans ac si non contra ipsum vllo modo, sed pro ipso potius faciant, quos in Ionia ipse de fatis atque necessitate mouerat sermones. Non afferamus, quae Euphrates de eo sinistra retulit, quem inimicitias graues cum Apollonio gessisse, vbique clamat Philostratus, licet tam malae notae Philosophum non fuisse, quam ille depingit, infra sit demonstrandum. Vnus nobis LVCIANVS [z] sufficit, qui Apollonium scholae nequissimorum impostorum principem nobis sistere, non erubuit, et eorum ducem fuisse indicauit, *qui magiam et diuinas incantationes profitentur, tum illectamenta ad conciliandam in amoribus gratiam, malorum immissiones in hostes, rationem eruendi reperiendique thesauros, haereditatum successiones.* Talis licet fuerit multis, qui nasum habebant, visus Apollonius, apud maiorem tamen hominum partem insanum in modum excreuit eius auctoritas et existimatio, adeo vt viuus adhuc a multis pro numine quodam, vti in antecedentibus dictum, haberetur, et coleretur. Multo vero magis factum illud est, postquam incerto et obscuro mortis genere e viuis fuit sublatus, et quod ipse de se disseminauerat Indorum Sophorum vaticinium, morte non occubiturum, fidem inuenit. Tyanenses enim, ciuis sui gloria intumescentes ei templum dedicarunt, et imago eius suspensa, et non locus ille tantum sacer habitus, sed tota inde Tyanensium vrbs eo priuilegio gauisa, et ab

t) L. IV. c. 10. L. VII. c. 10.
u) Ep. 43. p. 395.
x) Ep. 42.
y) c. 43.
z) l. c.

et ab imperatoribus αὐτονομίας iuribus aucta [a], vnde etiam legatis imperatoribus obnoxia non fuit. Ex quo patet, imperatores Tyanam ob Apollonium eodem iure gaudere voluisse, quo vrbes νεωκόροι, qui in honorem imperatorum templa haberent instructa, et sacra solennia obirent, gaudebant. Quae Apollonii existimatio non tantum ita creuit, vt imperatores quoque eum pro numine haberent, sed et Tyanensibus saluti esset. Qua de re memorabile est, quod narrat VOPISCVS [b] hunc in modum: *Fertur, Aurelium de Tyanae ciuitatis euersione vera dixisse, vera cogitasse: verum Apollonium Tyanaeum celeberrimae famae auctoritatisque sapientem, veterem Philosophum, amicum verum, Deorum ipsorum etiam pro numine frequentandum, recipienti se in tentorium ea forma, qua videtur, subito adstitisse; atque haec latine, vt homo Pannonius intelligeret, verba dixisse: Aureliane, si vis vincere, nihil est, quod de ciuium meorum nece cogites. Aureliane, si vis imperare, a cruore innocentium abstine. Aureliane, clementer te age, si vis vincere. Norat vultum Philosophi venerabilis Aurelianus, atque in multis viderat templis eius imaginem. Denique statim attonitus, et imaginem, et statuas, et templum eidem promisit, atque in meliorem rediit mentem.* Addit his porro, vnde de existimatione Apollonii eo tempore iudicari potest: *Haec ego a grauibus viris comperi, et in Vlpiae bibliothecae libris relegi, et pro maiestate Apollonii magis credidi. Quid enim illo viro sanctius? venerabilius? antiquius? diuiniusque inter homines fuit? ille mortuis reddidit vitam, ille multa vltra homines et fecit et dixit, quae qui velit nosse, Graecos legat libros, qui de eius vita scripti sunt. Ipse autem [c] si vita suppetat, atque ipsius viri fauori usquequaque placuerit, breuiter saltem tanti viri facta in literas mittam, non, quod illius viri gesta munere mei sermonis indigeant, sed vt ea, quae miranda sunt, omnium voce praedicentur.* Ex quo memorabili loco liquet, non templis tantum, statuis, imaginibus, aliisque cultus diuini honoribus Apollonii memoriam fuisse honoratam, sed habitum quoque fuisse talem, qui peculiari suo fauore homines iuuaret, et tutelarem quasi se praeberet daemonem. Quod in Christianorum potissimum factum esse opprobrium dictante inuidia, verisimile est valde. Cum vero tanta gratia vsa sit apud imperatores Apollonii memoria, mirum non est, populum tantam auctoritatem fuisse secutam. Nam et Hadrianus imperator tantopere eum venerabatur, vt non sine magnis sumtibus praeter librum eius de Pythagorica disciplina, omnes eius, quotquot nancisci poterat (omnes enim ad eum non peruenerunt) epistolas colligeret, et Antii bibliothecae insereret [d]. Maiora molitus est Antoninus Caracalla, qui templum ei tanquam daemoni inter homines dicauit, teste DIO-

a) PHILOSTRAT. L. I. c. 5. L. VIII. c. 29. p. 369.

b) In Aureliano c. 24.

c) Non tamen hoc executus est Vopiscus, vti nec Sidonii Apollinaris interpretatio vitae Apollonii ex Philostrato aetatem tulit. Ita et Soterichus Oasites, de quo SVIDAS, intercidit.

d) PHILOSTRAT. L. VIII. c. 20. p. 364.

NE [e]. Sed et Alexander Seuerus in larario ſuo, in quo animas ſanctiores ſeruabat, Apollonium, Chriſtum, Abraham et Orpheum et huiuscemodi Deos habebat, ad quorum effigies rem diuinam faciebat, vt auctor eſt LAMPRIDIVS [f]. Quam de Apollonio opinionem plebs ſecuta inter diuinos eum viros frequens retulit, ac Apollonii nomen ad abigenda ſpectra et edenda mirabilia adhibuit [g]. Quod ſi LACTANTIO [h] fidendum eſſet, ſub Herculis Alexicaci ſimulacra, quod apud Epheſios conſtitutum fuit, venerata fuiſſet Apollonium liberatorem ſuum et auerruncatorem peſtis ea ciuitas: ſed eum perperam intellexiſſe PHILOSTRATVM, appoſite monuit OLEARIVS [i]. Addi his poteſt iudicium ſcholae eclecticae de Apollonio, ex Eunapio ſupra relatum, quod eum dei inter homines peregrinantis honore tituloue mactauit. Alia, ne nimii ſimus, praeterimus, videnda apud Cel. MOSHEMIVM [k].

Doctrina Apollonii.

§. XXIII. Enarrata vitae Apollonii hiſtoria paucis etiam de philoſophicis eius doctrinis dicendum eſt: ipſum enim a mago ſe ita diſtinxiſſe, vt ſe philoſophiae cognitione ea ſcire diceret, quae magi et praeſtigiatores fruſtra affectarent, ſupra docuimus. Elegiſſe vero Apollonium Pythagoream philoſophiam, toties ipſum non confitentem tantum, ſed et gloriantem audiuimus, hoc vt vltra demonſtrare plane ſuperfluum ſit. Nam non tota tantum vita eius *κακοζηλίαν* Pythagoricam prodit, ſed et ipſa miracula et *τὸ τερατῶδες* quod affectauit, quodque characteris inſtar in hac ſecta notauere veteres. Pleraque etiam quae edidiſſe dicitur miracula nituntur placitis Pythagoricis de migratione animarum, de poteſtate ſapientis in elementa, de natura et colligatione fatorum ineuitabili, de ordine, conditione et natura daemonum, et quae his ſunt ſimilia [l]. Ex Pythagorico itaque ſyſtemate, quae ei dogmata placuerint, facili coniectura intelligi poteſt, nec opus eſt prolixo de Apollonii philoſophia Commentario. Quoniam tamen ſi non ſolus, certe celeberrimus et famoſiſſimus eorum eſt, qui poſt C. N. Pythagoricam philoſophiam reuocarunt, paucas ex eius epiſtolis aſſertiones, adhibito iudicio et examine, huc transferemus, vt qua ratione Pythagorice philoſophatus ſit impoſtor maximus, quaeue fuerit huius philoſophiae tum temporis facies, pateſcat.

I. Philoſopho cum philoſophis amicitia eſt, cum Sophiſtis vero et Grammatiſtis et his ſimilibus non item [m]. Ita ad Euphratem, quem hoc nomine pungit, quod quaeſtus cauſſa philoſophiae inuigilaret. Improbaſſe

e) L. LXXVII. p. 878.

f) In Alex. Seu. c. 29.

g) EVSEB. l. c.

h) L. V. c. 3.

i) Ad PHIL. L. VIII. c. 7. ſ. 9. n. 13.

k) Diſſ. de varia exiſtimatione Apollonii, quae extat in eius obſeru. hiſt. crit.

l) Maxime hoc demonſtrauit in apologia PHILOSTRAT. L. VIII. c. 4. ſ. 4. ſqq. 332. ſeqq. modo Apollonii ſit. Nam non ſolum ibi ſe comam alere more Pythagoreo ait, ſed et ſcire ſe, in quos anima ſua migrauerit; eſſe hominibus cum Diis cognationem, ex qua Dii et ipſi euadant, qui boni ſint, vt Deus bonus eſt. Cibis vilibus ſeruari ſenſus integros, vt tanquam in ſpeculo futura videant, vt praeſentia, Deum incruentis honorandum eſſe ſacrificiis, reuocari per iyngas poſſe animas defunctorum, fata eſſe immutabilia et generoſo animo excipienda etc. Talia multa in hac apologia offendet lector attentus.

m) Ep. I. p. 385.

se vero non sophisticam tantum professionem, sed et scribendi genus notat PHILOSTRATVS [n], qui cum, ita ipse, qui sophista erat, inter homines κακοδαίμονας referretur ab Apollonio, mirum est, quod tam impenso labore eius coluerit memoriam.

II. Natura, institutione, possessione, vsu virtus acquiritur: cuius quidem gratia omnia amplectenda [o]. Aut igitur a sophistica abstinendum, aut gratis illa cum omnibus communicanda: curandi affectus, neque inuidendum aliis, qui vere philosophantur.

III. Veritatis caussa philosophandum [p].

IV. Philosophus (qualis Apollonius fuit) omne balneum deuitat, extra domum nunquam prodit, pedesque suos tuetur impollutos. Nunquam aliquod membrum corporis mouere conspicitur, semper scilicet anima eius in motu est: nutrit in capite comam: vestem gestat lineam, et quicquid est hominibus in sacris purissimum: diuinatione vtitur: et corporis aegritudines tollit, et affectus sedat: comedit solus, pauca loquitur, et de paucis: ab omnibus carnibus abstinet, et omnibus animalibus, scilicet eo, quod homo sit [q]. Describere ita Apollonium philosophum Pythagoreum, ex collatione eorum, quae suo loco de scholae Italicae institutis et disciplina dicta sunt, facile intelligitur: miscet tamen more Stoicorum παράδοξα quaedam: e. g. non mouere membra, nempe motu rationali et spirituali; comedere solum, quia reliqui vorant; pauca loqui, nempe tacere posse.

V. Paucis opus est philosopho, vnde par est, vt ne de pluribus, quam necessariis, sibi prospiciat, deque iis conquirendis sollicitus sit, tum alio modo quocunque, tum eo, qui cum aliqua turpitudine sit coniunctus. Id tamen cum factum sit semel, proximum est consilium, magno studio partem elargiri facultatum patriae et amicis [r].

VI. Philosophus idem est ac liber. [s] Sapit hoc quoque παραδοξολογίαν Stoicam, quam ob Euphratem in his Stoico more versantem, sectatus fuisse videtur.

VII. Turpissimum est, diuitiarum studio nos peregre agere videri, maxime cum sint homines, qui vt memoriam post se relinquant, easdem contemnunt, licet nullo virtutis amore ducti [t]. Nec philosophus, mercedem pro philosophia accipiet, etiamsi indigeat [u]. Passim in hunc sensum disserit, et Euphratem mercede docentem pungit, ipse, vt supra vidimus, a pecuniae amore non alienus.

VIII. Pulchrum est omnem terram patriam censere, omnes homines fratres et amicos, cum Dei genus sint, eiusdemque naturae; cum item affectuum omni modo atque omnibus eadem sit communitas, quocunque loco et quacunque conditione quis degat, siue barbarus, siue Graecus sit, aut alius homo [v]. IX. Nulla

n) L. III. c. 19. o) Ep. II.
p) Ep. IX. p. 389.
q) Ep. VIII. p. 387.
r) Ep. IV. p. 386.
s) Epist. XXVIII. p. 392.
t) Epist. XXXV. p. 394.
u) Epist. XLII. p. 395.
v) Epist. XLIV. p. 395.

IX. Nulla ſapientia vinci poteſt cognationis affectus, omniſque res id, quod cognatum eſt ſibi ad ſe trahit.

X. Rerum omnium philoſophia eſt praeſtantiſſima.

XI. A viro Pythagoreo accipies iſta et tanta: artem condendi leges, geometriam, aſtronomiam, arithmeticam, harmonicam, muſicam, medicinam, vniuerſam diuinam diuinationem (id eſt theurgiam, goëtiae oppoſitam [w]). Et quae pulchriora adhuc, animi magnitudinem, grauitatem, conſtantiam, bonam famam, cognitionem Deorum non opinionem, ſcientiam daemonum certam, non credulum aſſenſum, amicitiam vtrorumque, ſuis vt ſit contentus, aſſiduitatem, frugalitatem, facilitatem rerum neceſſariarum, ſenſuum integritatem, agilitatem, reſpirationem facilem, colorem conuenientem, ſanitatem, tranquillitatem, immortalitatem [x].

XII. Magus Deorum miniſter eſt; aut indole qui ſit diuina. Qui vero non magus, ille atheus [y].

XIII. Verum dixit Heraclitus phyſicus, hominem natura irrationalem eſſe. Merito itaque omni illi facies prae pudore tegenda, qui ſtulta opinione intumeſcit [z]. Recte hanc ſententiam tribui Heraclito ex veterum teſtimoniis et ſyſtemate eius phyſico *tomo primo* [a] illuſtrato patet. Rationalis enim ſecundum Heraclitum anima extrinſecus homini aduenit. Eſſe vero Pythagorea et Heraclitea proxima inter ſe cognatione iuncta, eodem loco diximus. Hincque ratio explicanda, qui pudore et ſtultitia hominem opinione intumeſcentem hic oneret Apollonius, ipſe inſana de ſe opinione nimium elatus, vt vel ex his epiſtolis luculentum eſt [b]. Accepiſſe ſe enim hanc ſapientiam a Deo, et cognatione diuini ſpiritus in eum deſcendentis putabat, vnde ſe diuinum praedicare, fratribusque grauem dicam ſcribere non erubit, quod non ipſi quoque de fratre tam magnifice ſentirent.

XIV. Vis animi a prudentia non ſeparanda, ſed vtraque coniungenda; ſemper enim alterum alterius indiget, vt viſus lumine, et lumen viſu [c].

XV. Anima ſemper in motu eſt [d]. Etiam hoc a Pythagora accepit, cui animus eſt numerus ſe ipſum mouens.

XVI. Nulla res interit, niſi in ſpeciem, quemadmodum nec gignitur quicquam, niſi ſpecie.

XVII. Vbi aliquid ex ſtatu eſſentiae in naturae ſtatum tranſit, id generatio videtur: mors contra, vbi ex ſtatu naturae ad ſtatum eſſentiae redit.

XVIII. Interea vere nihil quidquam generatur, aut corrumpitur, ſed tantum conſpicuum fit modo, modo conſpectui ſubducitur rurſum, illud quidem propter materiae craſſitiem, hoc vero propter eſſentiae tenuitatem.

XIX. Eſſentia ſemper eadem, motu tantum et quiete differt. Illud enim

w) Conf. PHILOSTRAT. L. V. c. 12.
x) Epiſt. LII. p. 398.
y) Epiſt. XVII. p. 390. z) Epiſt. XVIII.
a) L. II. c. 12. Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. V. p. 602. SEXT. EMPIRIC. adu. math. L. VII. ſ. 126.
b) Ep. XLIV. p. 395. c) Ep. XX. p. 391.
d) Epiſt. VIII. p. 387.

enim proprium neceſſario mutationis, quae extrinſecus non aduenit, ſed qua totum in partes mutatur: partes autem in totum reuertuntur, dum omne, quicquid eorum eſt, coniungitur.

XX. Plenum quod eſt, id viſibile fit propter craſſitiei renitentiam, inuiſibile autem fit, ſi vacuum quaſi fiat raritate ſua: materia, quae vi quadam detinetur, ex continente eam vaſe aeterno, quod nec ortum habet, nec interitum, diffluente.

XXI. Rerum viſibilium modus nullus ſingulorum eſt inuiduorum, ſed vnius omnis modus eſt rei ſingularis.

XXII. Rem illam primae eſſentiae nomine recte quis vocauerit. Quae ſane ſola efficit et patitur, et fit omnia in omnibus, Deus aeternus: nominum tantum et repraeſentationum varietate nomen amittens, iniuſte licet.

XXIII. Homine itaque moriente, Deus fit ex homine, modo mutato, non ipſa natura et eſſentia. Mors itaque non dolenda, ſed colenda et reuerenda eſt. Deo itaque relinquendus is, qui iſtuc peruenit. Luculentum hoc phyſiologiae Apollonianae compendium eſt, quod ipſis eius verbis ex epiſtola conſolatoria ad Valerium e) expreſſimus, quodque, cum ſubtilitate Philoſtrati ingenium ſuperet, argumento eſt, non ab hoc illi ſuppoſitum, ſed ab ipſo profectum eſſe Apollonio. Apertum vero ex delineatione ſyſtematis Pythagorei et Heracliti, quam ſuo loco exhibuimus, ſequi hic Apollonium Pythagorae quidem placita, ſed eo modo, vt ex Hippaſi ſchola in ſuam ſectam tranſtulit Heraclitus, cuius philoſophiam valde probatam fuiſſe Apollonio modo vidimus. Quod vt planum faciamus, ſupponit quidem Apollonius οὐσίαν rerum eſſe aeternam et immutabilem, qua ratione ideas Plato, numeros definiuit, rerumque eſſe eſſentias dixit Pythagoras, ſed in materia ita latere putat, vt hanc vnam conſtituere eſſentiam vel ſubſtantiam ſtatuat, quae nec principii, nec finis vnquam particeps ſit, et vna omnia efficiat pariter atque patiatur, quaeque cum particulis minimis vehementiſſime inter ſe commotis ſemper et agitatis conſtet, condenſata atque coarctata rerum omnium ſpecies producat ſenſibiles et viſibiles, rarefacta autem et quaſi euacuata, reſolutaque iſta compagine prioris coagmentationis naturam amittat, et fiat inde inuiſibilis, ſpeciebus iſtis euaneſcentibus, licet iſtae materiae vniuerſalis ſiue eſſentiae particulae immutabiles maneant. Status itaque eſſentiae eſt, fons quaſi et ſubiectum naturarum, ſiue eſſentia illa vniuerſalis, immutabilis, aeterna, diuina, ex qua omnia formantur; ſtatus naturae vero viſibilis ſpecierum formarumque apparatus, vbi ita materia compingitur, vt certa forma fiat viſibilis; quae vbi ita coniungitur, generari res, vbi reſoluitur, mori dicitur. Ex quibus patet, non ſecutum fuiſſe Apollonium genuinum ſyſtema Pythagoreum, quod aeternas eſſentias ideaſue ac numeros per ſe exiſtentes ſupponit, et materiae opponit, vt quidem vult doctiſſi-

e) Epiſt. LVIII. p. 401.

ctiſſimus OLEARIVS [f], et nos eodem fere modo olim [ff] Apollonii phyſiologiam explicuimus; ſed acceſſiſſe Semi-Pythagoreis, quique ex eorum ſchola prodiit, Heraclito, qui vnam tantum rerum omnium eſſentiam, ignem nempe diuinum in generatione rerum varie coarctatum et ita quaſi compactum, vt viſibilis fieret, ſtatuerunt. Cuius non luculentior dari ratio poteſt, quam quae ab ipſo Apollonio affertur, πάθος ἐδὲν τῶν φαινομένων περὶ ἕκαςον ἐδὲν εἶναι, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ ἓν ἕκαςα, *affectiones atque paſſiones* (recentiores barbare modificationes vocant,) *non conſtituere res ſiue eſſentias ſingulares, ſed rem vnamquamque ex vno modum hunc accipere, quem prae ſe fert.* Vnde hanc vniuerſalem materiam non tantum eſſentiae primae nomine notat, ſed et ei proprietates atque affectiones omnes tribuit, quae eſſentiis tribuebantur in Pythagorae ſchola, eamque non patibilem tantum cauſſam, ſed efficientem quoque eſſe, innuit. Ex quibus ſequitur, vnam tantum, eſſe rerum eſſentiam (naturam enim, τῶν φαινομένων eſſe putabat,) eamque ſe ipſam formare, modos formasque ipſi imprimere, in res omnes alteratione, non vero mutatione ſua, transfigurari, coëuntem fieri viſibilem, extenuatam et reſolutam inuiſibilem reddi. Hanc itaque vnam tantum ſubſtantiam dari in mundo, hanc Deum eſſe ipſum, in hanc omnia redire, hanc aeternam et immutabilem eſſe. Deum itaque eſſe omnia, variis modis indutum, licet, iniuſte tamen, nomen amittat. Vniuerſae itaque naturae vnam eſſe vnius eſſentiae cognationem, pendere ex ſe omnia, reuocari omnia eandem ad eſſentiam, et ſic reuera hominem et viuum et mortuum Deum eſſe. Vidit iam acutiſſimus OLEARIVS [g], haec Spinoziſmo valde fauere, qui vnam tantum ſubſtantiam, variis modis affectam nobis geometrico ordine primus exhibuit, anteceſſores tamen habuit multos. Et vt verum fateamur, non videmus, qua ratione ab hac impietate liber queat pronuntiari Apollonius, qui res omnino omnes ad vnam refert eſſentiam, et non emanatione (quod theoſophici volunt in hanc claſſem minus accurate ab Oleario relati) ſed modificatione tantum extrinſeca, differre inter ſe res vſibiles, principium item agens et patiens vnum idemque eſſe, ſtatuit. Qua in re multo audacior et impudentior eſt Apollonius philoſophis reliquis omnibus, qui in hoc haeſerunt luto. Illi enim dicis gratia, et vt puluerem hominibus incautis obiicerent, Deum ab iſta materia vniuerſali verbo nomineque diſtinxerunt; hic vero indignatur et improbat, aliter res omnes vocari, quam Deum, cum reuera omnia Deus vnus ſint. Quae cum atheiſmum apertum exhibeant, nouo nos docent ſpecimine, impudentiſſimam impietatem, abiectiſſimae tamen ſuperſtitionis poſſe eſſe fundamentum et materiam. Ita enim dum omnia non mutantur tantum in Deum, ſed ipſe Deus ſunt, coli etiam, virtutesque rerum naturalium, cognita

f) Ad h. l. qui tamen Spinozae vnam poſtea ſubſtantiam in his agnoſcit.

ff) In Germanico Hiſt. phil. op. T. III. p. 332. ſeqq. licet iam tum monuerimus. Heraclitea melius Apollonii φιλοσοφεμένοις conuenire quam Platonica.

g) loc. cit. not. 11. p. 402.

cognita ſemel ratione vniuerſalis cognationis elici poſſunt. Non tacebimus tamen, quae huic potiſſimum explicationi ſyſtematis Apollonii obiici poſſunt: Affert nempe EVSEBIVS [b] fragmentum operis Apollonii de ſacrificiis, vbi ita de colendo ſummo numine praecipit: *Equidem ſic exiſtimo, iuſtis eum verisque religionis officiis numen colere, ſibique per ſeſe propitium illud ac ſecundum prae caeteris hominibus habere poſſe, ſi Deo quidem illi, quem principem diximus, quique et vnus eſt, et longo a reliquis interuallo ſeiunctus, ſecundum quem vtique caeteros cognoſci neceſſe eſt, nihil unquam ſacrificarit, ignem non accenderit, nec eorum quae ſenſibus vſurpantur, quicquam plane conſecrarit; vtpote qui rei nullius indigeat, non modo noſtrae, ſed nec eorum etiam, a quibus plurimum naturae dignitate ſuperamur: cumque adeo nihil ſit eorum, quae a terra vel aëre quoquo modo procreentur, animalque nullum ab eodem nutritum, quod, ſi tanti naturam numinis attendamus, non labis genus aliquod videatur, ſed tantum excellentem illam ac praeſtantem orationem ei ſemper obtulerit, quae nequaquam in ore profertur, atque ab eo, qui rerum omnium eſt optimus, eo quod ſimiliter in nobis eſt optimum, interprete, bona poſtularit. Illud autem mens eſt. quae nullius operam inſtrumenti deſiderat.* Hactenus Apollonius, cuius verba ſyſtemati emanatiuo magis, quam Spinoziſtico, fauere non negamus, cum eodem prorſus modo diuinum ſyſtema ordinet, quo IAMBLICHVS et eclectici, ſed et Deum primum ſummumque ab omnibus reliquis daemonibus, multoque magis a rebus corporalibus longo interuallo ſeparet. Etſi vero vna reſponſione defungi licet, dubitando de fide et γνησιότητι huius fragmenti, non tamen eo deuenire opus putamus eſſe, cum ſupra exhibita cum his queant inter ſe conciliari, modo ad genuinam rationem ſyſtematis Semi-Pythagoraei attendatur. Statuit enim illud in centro vniuerſitatis latere iſtam eſſentiam vniuerſalem primamque, nempe ignem illum mundanum, quo nomine Hippaſus et Heraclitus eam appellarunt, exque centro ad peripheriam ſe extentendo, res quidem omnes in ea modificari, ipſam tamen in extrema tandem ſphaerae mundi parte, lucidius puriusque reſidere; vnde quo propiores ſint, ignis huius eſſentiaeue primae modificationes, quas vocant, atque πάθεις, eo diuiniores cenſendas eſſe, licet longo adhuc interuallo a primo ignis fonte puriſſimo remotae. Haec ratio fuit, cur daemonibus locum fecerit hoc ſyſtema, licet eandem naturam ſiue eſſentiam per vniuerſum eſſe et modificari ſtatuerent. A quo dogmate parum abierunt Stoici Pythagoreis et Heracliticis principiis vſi, vno hoc diſcrimine, quod agens et patiens, in ſigno magis rationis, quam re ipſa, diſtinguerent. Apollonius itaque, qui in epiſtola ad Valerium nudam ſyſtematis impii faciem detexit, in opere de ſacrificiis, illud ad ſuperſtitionem cui adhaerebat, applicans, et ſcalam illam daemonum, vsque ad impenetrabilem Deitatis abyſſum, quam ſchola Alexandrina iam tum erat commenta, adhibens, illum inacceſſibilem

b) Praep. L. IV. c. 13. p. 150.

lem Deum, essentiam quidem illam primam esse statuit, sed in centro quasi suo latentem, quae cum ipsa se essentiae suae modificatione rebus omnibus largiatur, his certe placari et sacrificiis honorari non potest, quae tam pura et simplicia natura sua esse nequeunt, quam ipsissima est: cui, quae apud ipsum sunt, modificationes proximae, speciem essentiarum singularium prae se ferentes, daemones sunt, colendi et placandi sacrificiis, quae propius naturam eorum accedunt. In epistola itaque adducta metaphysice locutus est Apollonius, in fragmento theologice, quae posteriora non obstant, quo minus inter impietatis patronos et Spinozae antesignanos numerandus sit Apollonius, licet, nescio qua felicitate, hactenus apud omnes, qui atheismi historiam scripsere, hanc notam effugerit, solo acutissimo OLEARIO hanc Apollonii maculam perspiciente. Ex dictis, sequentibus etiam lux affulgebit, patebitque non sine ratione graui vtramque systematis huius interpretationem nos in concordiam redegisse. Ita enim porro ad Valerium praecipit:

XXIV. Et ordo quidam rebus inest, eique Deus praesidet, sapiens itaque bona sibi ipse non eliget, quae sibi evenient autem, ea sibi vtilia existimabit. Sana haec videri, qualia et Stoici et Pythagorei praeceperunt, negari nequit: sed ad illud, quod in antecedentibus diserte tradidit, systema applicata, pessimum fundunt sensum. Nihil enim aliud esse potest ille ordo, quam σύρα τῶν παθῶν, siue ordo, consecutio et concatenatio istarum vnius vniuersalis essentiae modificationum, quae in ipso essentiae intimo incipiunt centro, et necessaria ratione, vt circuli aquae a lapillo motae se dilatant, et inuicem consequuntur. Quibus cum illa vniuersalis essentia vera caussa agensque sit, eaeque ab illa proficiscantur, praeesse illis non incommode dicitur, sed bene eueniunt vniuersali illi substantiae, quaecunque ita ex suo centro modificationes exsurgunt. Qua ratione Spinoza quoque ordinem, consilium et prouidentiam agnouit.

XXV. Ordo hic fatorumque vis mutari prorsus nequit adeo, vt si imperium alicui decreuerint, quod alter modo teneat, illumque hicce interficiat, ne exuatur imperio, interemtus sit rediturus, quo fatorum satisfiat decretis [i]. Sequitur haec fatorum conditio ex systemate semel admisso, vbi non externa quidem necessitate, cum nihil, praeter hoc vnum sit, interna tamen naturae suae omni libertate spoliatae indole, modificationes se mutuo consequuntur, exque iis effectus exoriuntur. Qua ratione Stoici quoque doctrinam de fato ex iisdem, quibus Apollonius, hausere fontibus. Quod itaque de illis dictum, etiam de Apollonio dicendum et fatalis philosophia exsecranda est.

XXVI. Immutabilem hanc fatorum seriem qui cognoscit et inspicit, ille de futuris diuinandi peritus est. Vatidicam facultatem vere sapientium hoc fundamento niti contendit Apollonius, mentemque puram, et ve-

stem

i) Ita fusius haec explicantur in apologia L. VIII. c. 7. f. 16. p. 351.

ſtem puram victumque tenuem requiri contendebat, qua de re copioſe diſſerit in Apologia ad Domitianum [k].

XXVII. Quod eſt, non perit, vt quod per hoc ipſum ſit, quod ſine fine ſit extiturum: vel certe ſtatuendum erit, ex nihilo etiam aliquid fieri poſſe. Quomodo autem fiat, cum nunquam aliquid in nihilum abeat? [l]

XXVIII. Quamdiu hic viuimus, punimur [ll]. Pythagoreum et Platonicum hoc eſſe, corpus carcerem eſſe animae, ſupponens, quilibet videt. Non abludit tamen a ſenſu Spinoziſtico, quem ſupra expreſſit Apollonius. Nam licet diuinae eſſentiae modificationem accipiat homo, contracta tamen et condenſata quaſi eſſentia prima, deitatis naturam nomenque amittit, ſibique quaſi eripitur; et ita multis mutationibus fit obnoxius, ex quibus calamitates haud exiguae oriuntur. Quouſque itaque homo hoc τρόπῳ modoue affectus in hac vita eſt, eouſque carceri eſt incluſus, ſolutus corpore, vt habet alibi [m], niſi veſtiatur denuo, extemplo fit aliis hominibus melior.

XXIX. Si ars medica diuiniſſima, cum corpore etiam animae cura habenda eſt; alias animal ſanum non erit, quod parte quidem ſui meliore aegrotet [n].

XXX. Dii victimis non indigent: is ergo faciens gratiam eorum inierit, qui animum recte inſtitutum poſſideat, et hominibus, id qui mereantur, quantum poſſit benefaciat; haec Diis cara ſunt, illas vero athei quoque obtulerint [o].

XXXI. Abſtinendum ab omnibus ſacrificiis cruentis, propter cognationem [p].

XXXII. Naturale eſt, vt quaeuis res conſummata denique tranſeat, hocque ipſum rebus omnibus ſenectam inducit poſt quam non ſubſiſtere poſſunt amplius [q].

XXXIII. Diuitiae moleſtiam vitae inducunt, et angores pariunt, cur itaque homines euadunt diuites? [r]

XXXIV. Decet pauperem eſſe, vt virum fortem, diteſcere vero vt humanae ſortis memorem [s].

XXXV. Loquacitas multa habet praecipitia, at tutum eſt, tacere [t].

XXXVI. Paucis contentus eſt ſapiens, non eo animo, vt vilibus ac exiguis vtatur ſemper, ſed animum aduerſus ea obfirmet [u].

XXXVII. Iracundiae flos eſt inſania, et niſi curetur ſaneturque, in morbum degenerat naturalem [x].

 XXXVIII.

k) loc. cit. l) Epiſt. LVIII. p. 403.
ll) Ep. XIII. p. 390.
m) Ep. LVIII. p. 403. Ex his vero μετεμψύχωσις Apollonii explicanda, quae magis ad μετενσωμάτωσιν Stoicorum ſaluis his principiis redit. Magis tamen Pythagorice de illa locutus eſt, ad principia ſua non ſatis attentus, vel ſecum non vbique concors. Sequitur vero ex hac quoque theſi, metempſychoſin poenam eſſe homini.
n) Ep. XXIII. p. 391.
o) Ep. XXVI.
p) Prolixe hac de re in Apologia l. c.
q) Ep. LVII. p. 399.
r) Ep. VI. p. 386. s) Ep. XXII. p. 391.
t) Ep. LXXXII. p. 409. STOBAEVS Serm. CXXXIII. p. 393.
u) Ib. Serm. XXXIX. p. 136.
x) Serm. XCVIII. p. 324.

XXXVIII. Non esse, nihil est, esse vero est aerumna. Lucem obscura sententia capit ex Θ. XXVIII. [y]

XXXIX. Pulchrum est, antequam ferenda sint mala, quanta res sit tranquilla patientia, discere [z].

XL. Quae aegre nobis faciunt, iis solatium ex aliorum malis quaerendum est [a].

XLI. Plerique mortalium propriorum criminum aduocatos, ab aliis commissorum accusatores se gerunt [b].

XLII. Breuis est vita homini, cui ex voto omnia succedunt, longa ei, qui fortuna vtitur parum fauente [c]. Potiores hae sunt philosophiae Apollonii sententiae, quarum vltimae fere omnes exotericae sunt. Plures quidem multo et ampliores dare possemus, si sermones, quos habuisse eum Philostratus refert, vellemus consulere, sed cum verisimile omnino sit, Philostratum eos vel finxisse totos, vel refinxisse tamen, vt ipse fatetur, ex parte, adeoque more sophistarum, argutam et sententiis tanquam stellulis interdistinctam orationem affectantium, multa ex suis addidisse, ea omittimus. Pauca enim, quae adduximus, sufficiunt, vt nec magnum, nec pium fuisse philosophum Apollonium euincant, rationemque edoceant, quo potissimum modo superstitionem impietati iunxerit. Quae si imposturae, cuius iure conuictum deprehendimus, iungantur, ex diuino philosopho merito Philosophastrum facimus, perditissimum.

Secundus Atheniensis.

§. XXIV. Iam ad reliquos, qui inter Pythagoreae doctrinae sectatores circa haec tempora inclaruerunt philosophos properandum est, inter quos eminet SECVNDVS sophista et philosophus ATHENIENSIS, qui quod fabri lignarii filius esset, dictus est Epiurus, id est clauus ligneus [d]. Addit his SVIDAS [e], vocatum fuisse Plinium; verum aut ipsum Suidam, cuius supina oscitantia tot speciminibus nobis iam deprehensa est, aut glossatorem aliquem ineptum hunc Secundum cum Plinio Secundo confudisse, recte viris doctis obseruatum est. Inter Pythagoreos recentiores recte eum numerari, sententiae eius docent. Addunt alii, VINCENTIO BELLOVACENSI auctore [f], seruasse Secundum Pythagoreum silentium, non per quinquennium tantum, sed per totam vitam, quam Pythagoricis institutis conformem duxerit, ab eo inde tempore, quo mater eius pudicitiam ipsius tentauerat, repulsamque passa pudore et tristitia obierat. Alii ita narrant: [g] cum matre nesciente filium esse, com-

y) Ep. XC. p. 410.

z) STOBAEVS Serm. CCXXIV. p. 742.

a) Ib. Serm. CCLXXVIII. p. 898.

b) Serm. CXVII. p. 371.

c) Serm. CXX. Modo hae sententiae non sint alterius Apollonii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophist. L. I. c. 26. p. 544. seqq. SVIDAS in Secundus T. III. p. 295. In prioris loco pro ἐπίθυρος legendum esse ἐπίουρος dudum videre viri docti, quos ad haec loca nominant OLEARIVS et KVSTERVS atque FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 564.

e) l. c. KVSTER. OLEAR. FABRIC. ll. cc. qui alios nominant hunc errorem secutos.

f) Spec. Histor. L. XI. c. 70. eandem fabulam ex vetustis membranis Aduers. L. XV. c. 17. inseruit C. BARTHIVS.

g) RAVIS. TEXTOR in Offic. p. 1320. Diogeniano auctore.

commiscuisse, et illo facto cognito intulisse eam sibi sceleris horrore mortem, ipsum quoque cum incestus poenitentia tum dolore maternae mortis aeternum tacuisse, vt vlcisceretur vocem, qua in concubitu matri innotuisset [h]. Immo et hoc additur, Secundum frustra abHadriano imperatore, etiam mortis iniecto per spiculatorem metu sollicitatum ad loquendum, tandem ad quaesita eius scripto respondisse. Recte vero hanc fabulam reiecere viri docti, et ineptientis Graeculi ingenio deberi iudicarunt [i]. Nihil enim de ea habet PHILOSTRATVS [k], aetate illi propinquus: tacet etiam Suidas. Habuit Herodem Atticum, Sophistam celeberrimum, discipulum, ex quo mala lectione apud SVIDAM exsculptus est Herodotus [l]. Aemulatione tamen inter vtrumque, cum Herodes quoque iam alios instituerct, oborta, refriguit paulisper amicitia, non tamen extincta est, mortuo enim et funebrem orationem habuit, et illacrymatus est, quamuis matura senecta vitam finiret [m]. Luxuriantem in inuentione, extitisse in elocutione castigatissimum ait PHILOSTRATVS [n], ex quo argutum et βραχύλογον fuisse liquet. Maxime vero eius fama nomenque inclaruit *sententiis* siue responsionibus ad quaestiones ab Hadriano imperatore propositas, quas nominis confusione quidam ad Plinium Secundum retulerunt [o]. Eas *speculo historiali* inseruit VINCENTIVS BELLOVACENSIS [p], ex quo alii multi repetitis vicibus ediderunt: Graece primus cum Demophili et Democratis sententiis vulgauit LVCAS HOLSTENIVS [q], et post eum THOMAS GALEVS [r], diuersorum vero codicum lectiones cum Gudiano contulit et integras exhibuit ὁ πάνυ FABRICIVS [s]. Et Secundi quidem nomen vbique prae se ferunt, titulo *altercationis Hadriani imperatoris et Secundi*, fatemur tamen, suspectas has nobis esse sententias, quod interpolationem passae sint [t]. A Sophista tamen esse, argutum dicendi genus, quale multi tum temporis affectabant, et τὸ αἰνιγματῶδες sectante, lectio earum prodit: quemadmodum Hadrianum cum philosophis et sophistis disceptasse, veteres testantur [u]. Pythagoreum vero systema secutum fuisse earum auctorem, ex sequentibus manifestum est assertionibus:

I. Mundus est incomprehensibilis complexio, structura mente contemplanda, altitudo oculis inaccessa, ex se natum spectaculum, multiformis figuratio, aeternus tenor, almus aether, multipartitus spiritus, septiuagus circuitus, sol, lumen, dies, luna, stella, tenebrae, nox, terra, ignis, aqua, aër. Comprehendit enim haec definitio totum mundi, vel vniuersi

h) Msc. apud FABRIC. l.c. Vol. I. p. 502.
i) HOLSTEN. praef. ad Sentent.
k) loc. cit.
l) MEVRS. Lect. Attic. L. VIII. c. 19. KVSTER. loc. cit.
m) PHILOSTRAT. l. c. OLEAR. ad h. l.
n) ibid. o) Nominauit eos FABRIC. l. c.
p) loc. cit.
q) Rom. 1638. Lugd. Bat. 1639. 12.
r) Opusc. mythol.
s) Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 565.
t) Saltem id de iis valet, quae Latine tantum leguntur.
u) Ita vero disputauit, vt victoriam ei cederent docti viri, nisi de vita periclitari vellent, vid. DIO L. LXIX. AVR. VICTOR, XIPHILINVS, ALBIN. FLACCVS ep. 102. SPARTIANVS c. 16. Eiusdem fere generis ferri altercationem Hadriani et Epicteti infra dicemus.

uerſi potius Pythagorei ambitum, qui et aethere diuino, et materia in multas partes figurata conſtat, et ex ſe natus id eſt interna Dei, aetherisue diuina virtute figuratus eſt, et circulos, elementa, tempus, verbo omnia, quae ſunt, licet non videantur, comprehendit.

II. Deus eſt bonum natiuum, multiformis imago, altitudo inuiſibilis, varie effigiata forma, quaeſtio intellectu difficilis, mens immortalis, ſpiritus omnia peruadens, peruigil oculus, propria omnium eſſentia, multinominis poteſtas, manus omnipotens, lumen mens, poteſtas. Nihil in his, non Pythagoreum, Deum animam mundi omnia peruadentem et in omnes formas ſe transfundentem ſtatuens, ex qua omnia eſſentiam accipiunt. Haec vniuerſi ſiue mundi pars eſt, rerumque omnium, ſiue numerorum idearumque eſſentia, de qua et Pythagoras et Plato difficulter diſſerendum eſſe faſſi ſunt.

III. Homo mens eſt induta carne, vas ſpirituale, ſenſile domicilium, breue habitaculum, anima ad labores nata, fortunae ludibrium, temporis cura inſtrumentum oſſeum, vitae explorator, lucis deſertor, terrae creditum. Lapſum animae corpori poenae loco incluſae luculenter ſupponit et innuit.

IV. Terra eſt coeli baſis, ſpeculatio ſine fundo, radicatio aërea, gymnaſium vitae, lunae peruigilium, ſpectaculum viſu incomprehenſibile, imbrium nutrix, frugum mater, inferorum operculum, cuſtodia aeterna, ſpatium multarum ditionum, generatio et receptaculum omnium rerum.

V. Mors eſt ſomnus aeternus, reſolutio corporis, afflictorum deſiderium, receſſus ſpiritus, fuga et abdicatio vitae, diuitum timor, pauperum ſolamen, reſolutio membrorum, pater ſomni, verus terminus fixus, diſſolutio omnium.

Eiusdem fere commatis ſunt ſententiae et reſponſiones morales, quae affectatum Pythagoreiſmum ſapiunt, quas tamen, cum vbique occurrant legique poſſint, huc non transſcribimus.

Nicomachus. §. XXV. NICOMACHVS, Geraſa [x] Coeleſyriae vel Arabiae oriundus, et ipſe Pythagoream doctrinam amplexus [y] eſt. Quo tempore vixe-

x) Duas nobis Geraſas memorant veteres, vnam Coeleſyriae, cuius meminit PTOLOMAEVS L.V. c.15. et SVIDAS T.I. Geraſa p. 476. alteram Arabiae, cuius mentionem faciunt PTOLOMAEVS L.V. c.17. add. VALESIVS ad Ammian. L. XIV. c.8. Et ex Coeleſyria quidem Nicomachum oriundum volunt ABRAH. BERCKELIVS ad Steph. p. 296. et SAM. TENNVL. ad Iamblich. Intr. in Nicom. ex Arabia vero FABRICIVS Bibl. Gr. Vol.IV. p. 2. not. a. Quorum tamen opiniones poſſunt conciliari, ſi cum HADR. RELANDO Palaeſt. L. III. p. 806. vnam tantum vrbem eſſe ſtatuamus, quae ab aliis in caua Syria collocatur, ab aliis in Arabia, iungiturque cum Philadelphia et inter Decapolitanas recenſetur, conf. I. G. GRAEVIVS Lect. Heſiod. c. 16.

y) Teſtantur id Porphyrius apud EVSEB. Hiſt. Eccl. L. VI. c. 19. PAPP. ALEX. Collect. Math. L. III. p. 19. MARINVS in vita Procli c. 28. IAMBLICHVS l. c. p. 3. PHOTIVS Cod. CLXXXVII. p. 237. Ex quibus Iamblichus ait: „Omnia eum tradidiſſe ad mentem Pythagorae, plurimumque feciſſe in mathematicis, „et in illis vſum eſſe expertiſſimis magiſtris, „praeterea mirabilem ordinem, theoriam et doctrinam cum mirabili ſcientificorum principiorum demonſtratione exacte tradidiſſe, rationemque de illis nouiſſe reddere, docere „theoremata ſincera et genuina, non infecta aliorum opinionibus, eſſe etiam varium et foecundum, ordinatum et diſtinctum in numerorum „ſpeciebus. In cognitione quoque plurimum eſſe „vniuerſalem et acrem ad inueniendum etc.

vixerit, accurate definiri non poteſt, hoc tamen certum eſt, vixiſſe poſt Thraſyllum Platonicum, et ante Apuleium, adeoque inter Auguſti et Antoninorum tempora floruiſſe. Ipſe enim paſſim ad Thraſyllum prouocat [z], quem vixiſſe ſub Tiberio ſectione ſequenti dicemus: Apuleius autem, qui ſub Antoninis fuit, CASSIODORO [a] teſte, arithmeticam Nicomachi Latina veſte donauit. Addit his doctiſſimus FABRICIVS [b], videri Theone Smyrnaeo, qui Plutarcho fuit σύγχρονος, iuniorem, apud quem nulla fit Nicomachi mentio, ex quo poſt Neronis tempora vixiſſe coniici poteſt. Inclaruit vero admodum introductione in arithmeticam et enchiridio harmonico [c], quae duo ſcripta temporis iniuriae erepta, elegantem atque eruditam arithmeticae atque muſicae artis explicationem ſecundum Pythagorea principia nobis conſeruarunt. In priorem commentationem introductionem ſcripſit IAMBLICHVS, quam edidit SAMVEL TENNVLIVS [d]. Quo fato, optandum eſſet, vt licuiſſet vti theologumenis eius arithmeticis, ſiue libris duobus ſpeculationum de numeris ad varias res theologicas, phyſicas et morales applicatis, ex illis enim multam philoſophiam Pythagoream lucem fuiſſe foeneratam ex libri compendio, quod PHOTIVS [e] affert, diſci poteſt. Quae enim hodie ſuperſunt theologumena arithmetica, incertum auctorem habent, et a Nicomachi labore differunt, qui aliquoties in iis laudatur, licet dubium non ſit, multa ex Nicomachi libris in ſua arua deriuauiſſe auctorem anonymum [f]. Non confundendus vero eſt cum aliis huius nominis veteribus memoratis [g]. Ex Nicomachi enim ſenioris ſchedis Apollonii Tyanenſis vitam ſcripſiſſe Taſcium Victorianum ex Philoſtrato delineatam refert SIDONIVS APOLLINARIS [h], ex quo loco noſtrum Philoſtrato aetate inferiorem coniecit TENNVLIVS [i], qui tamen ipſe erroris ſe redarguit, referens [k], Apuleium Nicomachi introductionem Latinam feciſſe, qui Nicomachi interpres, Philoſtrato aetate prior fuit.

SECTIO

z) In Manuali harm. L. I. p. 24. 72.

a) De Arithmet. b) loc. cit.

c) Hiſtoriam literariam vtriusque libri erudite more ſuo enarrat FABRIC. l. c. conf. TENNVL. l. c. p. 65. G. I. VOSSIVS de ſcient. math. p. 37. 94.

d) Addito IOACH. CAMERARII ſuoque commentario Arnhemii 1668. 4. Aſclepii vero et Philoponi Commentationes adhuc in Mſc. deliteſcunt.

e) Cod. CLXXXVII. p. 237. conf. FABRIC. l. c. p. 9.

f) Nobile hoc theologiae Pythagoreae monumentum editum ſemel tantum Graece Paris 1643. 4. et a MEVRSIO in Denario Pythagorico commentario illuſtratum: nouae vero eius editionis ſpem fecit FABRICIVS l. c. p. 10. De auctore diſputatur. Nicomachi non eſſe, licet multa ex eo hauſta habeat liber, ex allato argumento manifeſtum. Qui ad Theonem referunt, coniecturae fidem non faciunt. THOMAS vero GALEVS ad IAMBLICH. de myſt. Aegypt. p. 201. non inepte ſuſpicatur, Iamblichum eorum auctorem eſſe. Certe eum inter decem, quos promiſerat, libros Pythagoricos, dare voluiſſe phyſicum, quoque ethicum et theologicum ex Comm. in Introd. in Nicomach. p. 167. 176. patet. Solenne quoque Iamblicho alios ante ſe exſcribere, vt in his theologumenis factum. Addimus his, paſſim in hac Introductione ea afferre Iamblichum, quae in theologumenis leguntur, ex parte quoque TENNVLIO notata. Ex inſcriptione Codicis Medicei hanc coniecturam firmat FABRICIVS l. c. p. 11.

g) Videndi SVIDAS in Nicomach. T. II. p. 624. MEVRSIVS ad Nicom. manuale harm. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 13. TENNVL. ad Iamblich. p. 65. FABRIC. Bibl. Gr. l. c.

h) L. VIII. ep. 3. conf. SIRMOND. h. l.

i) l. c. p. 64. k) p. 66.

* *

SECTIO TERTIA.

DE PHILOSOPHIS PLATONICIS.

§. I.

Platonica secta emergens.

Pythagoreae, quam hactenus confiderauimus fectae merito iungimus Platonicam, quae in vnum quafi corpus coaluere. Et fupra quidem, *fectione prima*, docuimus, Academicam philofophandi viam illam quae Arcefila, et Carneade auctoribus a Platonis placitis prorfus defecit, et incertitudinem humanae cognitionis atque ἀκαταληψίαν vrgendo, modeftiam philofophandi, vltra exiguos probabilitatis gradus non progredientem vehementer commendauit, prae veteri Academia, genuinis Platonis doctrinis inhaerente Romanis placuiffe, et a fummis viris fuiffe excultam, eo quod non tantum in tam ingenti fectarum diuortio omnium maxime rationalem hanc philofophandi rationem effe crederent, fed forenfi eam quoque eloquentiae, quae viam ad honores et magiftratus pandebat, egregie inferuire putarent. Euiluit tamen Academicorum nomen atque fecta fub imperatoribus, partim quod odio et inuidia a reliquarum fectarum philofophis cumularetur, partim quod Sceptica philofophia, quae depreffa hactenus, caput tandem erigere, et ex puluere emergere coeperat, eam quafi abforberet, tolleretque e medio, quique Academice philofophabantur, fub Scepticorum nomine comprehenderentur, partim quod fori Romani facie fub Caefarum imperio tota mutata, eloquentia ad fophiftas migraffet, quibus reliquarum fectarum placita prae Academicae, inferuiebant. Mirandum itaque non eft, in tanto, quem imperatorum Romanorum tempora produxerunt, philofophorum prouentu vnum fere Fauorinum, de quo in fequentibus differemus, inuentum effe, qui pro Academico philofophandi modo verbo fecerit, licet Platonicum fe fimulauerit. Qui tamen, ne prorfus inuidiae odioque philofophorum fe exponeret, ab Arcefilai non tantum, verum etiam a Carneadis rigore difceffit, et quod GALENVS [a] teftatur, non tantum dari certas quafdam veritates, conceffit, fed et Pyrrhoniis, vt ait PHILOSTRATVS [b], in foro verfandi facultatem non denegauit. Efflorefcere e contrario coepit Platonis, per tot fecuta iam inter philofophos venerabilis exiftimatio, cuius eloquentia et differendi ratio cum fophiftas valde iuuaret, doctrina vero magnam rerum diuinarum humanarumque notitiam fponderet, factum inde eft, vt quae ab Academia quinta duce Antiocho ex fepulchro quafi reuocata eft Academia vetus, et genuina philofophandi fecundum Platonis placita methodus, valde infolefceret et a magnae eruditionis viris reciperetur. Qui cum apud Augu-
ftos

a) De optima difciplina T. I. p. 6. b) Vit. Sophift. p. 491.

ſtos Romae principes fauore multo gauderent, multum inde profecit ſecta Platonica. Acceſſit recepta circa haec tempora opinio, Platonicam philoſophiam eſſe filiam Pythagoricae, quae tanquam diuinior hoc tempore commendabatur, vt in antecedentibus dictum, et cum Platonica coniungebatur. Ex quo factum eſt, vt magna et illuſtri fama ſub imperatoribus haec ſecta florere inciperet, et nec numero philoſophantium, nec eruditione ſectatorum, nec fatis ſecundis et duratione cederet vlli. Id quod tum quidem maxime factum eſt, poſtquam Alexandrinorum philoſophorum, qui Platonicam ſe ſequi philoſophiam iactabant, aſt in omnium fere ſectarum et religionum concordiam, vel ſyncretiſmum potius coniurauerant, methodus in peculiarem atque ſingulari nomine a reliquis diſtinctam ſectam degenerarat, quae eclecticorum nomine, quamuis Pythagorico-Platonica eſſet, ſe efferebat. Nam hi quoque homines, qui vaccarum Aegyptiacarum inſtar reliquas ſectas tantum non omnes deuorarunt, Pythagoram Platonemque ſe ſequi ante alios dicebant, licet eorum ſyſtemata nefandi ſyncretiſmi conſilio miſere corriperent, id quod exeunte ſeculo poſt C. N. ſecundo vel ineunte tertio factum. Ordini itaque conſulentes, vsque ad eclecticae ſectae origines Platonicos conſiderabimus, ſequentem ſectionem eclecticorum hiſtoriae tribuentes. Eminuerunt vero inter Platonicos duorum fere ſeculorum ſpatio Thraſyllus, Theon Smyrnaeus, Alcinous, Fauorinus, Taurus Berytius, Apuleius Madaurenſis, Atticus, Numenius Apameenſis ac Maximus Tyrius.

§. II. Fuit THRASYLLVS Mendeſius, vixitque ſub imperatoribus Auguſto et Tiberio. Multarum artium ſcientiam profeſſus poſtremo ſe dediſſe Platonicae philoſophiae ac deinde matheſi dicitur Scholiaſtae IVVENALIS [c]. Qui vnde habeat, quod Thraſyllus fuerit Platonicus, fatetur GAVDENTIVS [d] ſe neſcire. Putat enim, veriſimile non eſſe, eum fuiſſe Platonicum, quandoquidem Platonici vix vacauerint Aſtrologiae, quam viſus ſit Plato in *Timaeo* damnare. Cum igitur abſque controuerſiae Chaldaicae diſciplinae fuerit doctor Thraſyllus, et quidem inſignis, veriſimile non eſſe, fuiſſe Platonicum. Sed opponimus dubitationibus Gaudentii PORPHYRIVM [e], qui inter praecipuos Platonicos a Plotino lectos Thraſyllum numerat. Falſumque eſt oppido, huius temporis Platonicos aſtrologiae pretium non ſtatuiſſe: quatenus nempe inter artes mathematicas, in quas magno ſtudio incumbebat Thraſyllus, referebatur, quo nomine a Chaldaeorum arte nullo fundamento, nullaque philoſophia nixa diſtinguebatur [f]. Emendatam enim et auctam fuiſſe circa haec tempora Platonicam diſciplinam Pythagorica in antecedentibus monuimus, vnde, quae Pythagoreis in deliciis fuit, aſtrologia *Thraſyllus.*

Pla-

c) Ad Satyr. VI. v. 576.

d) De phil. Rom. in addendis c. XIV. p. 383.

e) In vita Plotini c. 10. n. 9. p. 130. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. add. NICOMACH. enchir. harmon. p. 24. aliaque loca veterum laudata FABRICIO l. c. p. 2. not. c.

f) Conf. viri docti ad SVET. Tiber. c. 14.

Platonicis quoque non placere non potuit, cuius nobis fidem exemplo suo faciunt Theones; sed et haud obscure ex hoc hominum genere Thrasyllum fuisse, PORPHYRIVS [g] innuit, studiumque circa Platonis libros id satis prodit. Commendauit haec astrologiae peritia Thrasyllum Tiberio, qui et antequam imperium esset adeptus, eum comitem asciuit [h], eumque imperator tanquam mathematicum et sapientiae professorem contubernio admouit [i], et ad innocentium praesidium eius monitis paruit [k], et huius artis, teste TACITO [l], praecepta ab eo accepit. Patetque ex iis, quae de eo narrant veteres, Thrasyllum vel ipsi arti suae nimium fisum esse, vel studio astrologicae scientiae praetextu ad deludendum crudelem imperatorem vsum fuisse [m]. Id quod tamen in exitium pene adduxisset Thrasyllum; affirmantem naue praeuisa, gaudium afferri, cum quidem illum durius, et contra praedicta cadentibus rebus, vt falsum et secretorum temere conscium praecipitare in mare destinasset Tiberius, teste SVETONIO [n], nisi tum maxime certum fuisset expertus, quem, explorata ita eius peritia ab eo tempore coepit magnifacere et familiaritate dignari. Neque tamen insidias mortemque euitare potuit, imperatoris crudelitate interemtus [o]. Nobile vero nomen non scriptis tantum mathematicis, ad musicam et astronomiam pertinentibus [p] sibi comparauit, sed et distributione dialogorum Platonis in tetralogias, quam etiam operam scriptis praestitit Democriti [q]: coniecit etiam IONSIVS [r], Platonis vitam alicubi enarrasse. Fuere alii quoque Thrasylli [s], et in his Cynicus philosophus, SENECAE et PLVTARCHO memoratus, qui cum Platonico confundi non debent.

Theon Smyrnaeus.

§. III. Thrasyllo in Platonicorum schola non inferior fuit THEON, vt ab aliis huius nominis [t] distinguatur, a patria SMYRNAEVS dictus, eoque etiam nomine ab Alexandrino Theone, de quo infra dicemus, distinguendus. Aetatem eius definire liquido, impossibile. Iuniorem esse Thrasyllo, inde euincitur, quod eum laudat; Ptolomaei autem, qui tum maxime inter mathematicos inclaruit, cum mentionem nullam fecerit, coniicitur inde, Theonem Ptolomaeo aetate fuisse superiorem. Cum

g) loc. cit.

h) SVET. in Aug. c. 28.

i) IDEM in SVET. c. 14.

k) IDEM l. c. c. 62. vbi Thrasyllum consulto differre quaedam crudelitatis specimina, spe longioris vitae compulisse ait.

l) Annal. L. VI. c. 20.

m) SVETON. in Caio Calig. c. 19.

n) In Tib. c. 14. Conf. TACITVS l. c.

o) Dio siue XIPHILIN. L.LVII. p. 655. sqq.

p) Conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XX. §. 9. p. 87. FABRICIVS l. c. Inprimis diuisio musici canonis ex mente Thrasylli notabilis, de qua vid. NICOMACH l. c. THEON SMYRNAEVS mus. c. 35. seqq. p. 137. seqq.

q) LAERT. L. III. s. 56. L. IX. s. 38. dictum hac de re Tom. I. L. II. c. 6. s. 1.

r) De Script. hist. phil. L. III. c. 3. p. 224.

s) Enumerant eos MEVRSIVS ad Nicom. p. 166. VOSSIVS de hist. Graec. L. IV. c. 16. IONSIVS et FABRICIVS ll. cc.

t) Octo nominat SVIDAS, in Theon T. II. p. 182. inter quos tres fuere philosophi Stoici. Addit sex alios FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. Inter quos notus poëta maledicentissimus, qui prouerbio locum fecit: *Theonino dente arrodere*, vid. ERASMVS Chiliad. p. m. 407. Theonis etiam nomen apud Graecos pro incerto quouis ponitur, vt apud Latinos Caii vel Sempronii. Conf. I. ANDR. SCHMID. diss. de Hipparcho, Theonibus et Hypatia Sect. II. p. 14.

Cum vero Thrafyllus Tiberii temporibus vixerit, Ptolomaeus fub Antonino Pio, recte inde concluditur, floruiffe Theonem inter A. C. XX. et CXL. Prouocat etiam PTOLOMAEVS [u] ad Theonis cuiusdam obferuationes aftronomicas, et PLVTARCHVS [x] quoque Theonem mathematicum memorat, ex quo coniiciunt viri docti [y], infra Traiani et Hadriani tempora, quibus Plutarchus inclaruit, viuere Theonem non potuiffe. Ex quibus liquet errare IOS. BLANCANVM [z], qui in Sec. XI. et XII. eum collocat, quod occafionem dedit VOSSIO [a], de duobus Theonibus Smyrnaeis praeter neceffitatem cogitandi. Platonicum fuiffe non PROCLVS [b] tantum affirmat, fed et libri ab eo fcripti probant. Scripfit enim de quatuor mathematicis difciplinis compendium in Platonis libros, fiue, vt MSta habent, de iis, quae in mathematicis ad Platonis lectionem vtilia funt: in quibus de geometria, arithmetica, mufica, et denique aftronomia egit, ac fubiunxit tractatum de harmonia mundi [c]. Priorem eorum partem debemus magni nominis mathematico ISMAELI BVLIALDO, nempe ea, quae arithmeticam et muficam illuftrant [d]. Non vero Platonicam tantum, fed Pythagoricam quoque difciplinam iftis libris illuftraffe, et ipfe fatetur [e], et iis notum eft, quae de ratione huius fectae in antecedentibus monuimus.

§. IV. ALCINOVS quo tempore vixerit incertum eft, folet tamen a plerisque viris doctis [f] ad initia fecundi poft reparatam falutem feculi referri. Sed et reliqua de eius vita obfcura funt. Et Platonicum quidem fuiffe, ex introductione in Platonem non inepte colligitur, nifi velis alterius fectae hominem eiusmodi doctrinarum Platonicarum compendium confcripfiffe, quemadmodum Ciceronem feciffe fcimus. Fuere enim alii quoque Alcinoi, interque eos Stoicus etiam PHILOSTRATO [g] memoratus. Certe a Platonicae philofophiae cognitione hominem non imparatum fuiffe [h], elegans introductio in Platonis doctrinam oftendit, quae cum ALBINI introductione [i], fimili confundenda non eft. Eius verfionem debemus MARSILIO FICINO [k], quam emendauit IAC. CARPENTARIVS, et commentario illuftrauit [l]. Graeco Latinam, *Alcinous.*

u) Mathemat. Syntax. L. IX. c. 9. L. X. c. 1.

x) De facie in orbe lunae et εἶ apud Delphos.

y) BVLLIALD. praef. ad Theon. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 100. feq. VOSSIVS de fcient. mathemat. c. XXXIII. §. 13. p. 162. SCHMID. l. c. p. 15.

z) In Chronolog. math. p. 57.

a) l. c. c. LXII. §. 14. p. 359.

b) In Timaeum L. I.

c) Vid. p. 73. 150.

d) Gr. et Lat. Paris 1644. 4.

e) p. 183.

f) conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 40.

g) In vit. fophift. L. I. c. 24. §. 1. p. 518.

h) Ducem itaque eum in delineatione phil. Plat. Tomo I. L. III. c. 6. f. 1. fecuti fumus poft ipfum Platonem fimul audientes et comparantes cum Alcinoo.

i) Inferuit hanc ALBINI Introductionem in Platonem B. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 42. feqq. ex qua manifeftum eft, diuerfam effe ab Alcinoi. Eius mentionem iam fecit TERTVLLIANVS de anima c. 28. 29. Conf. IAC. PAMELIVS ad h. l. vt alios ex veteribus taceamus.

k) Edidit cum aliis Platonicis Venet. 1497. fol. apud Aldum; vid. Cl. SCHELHORNII noftri Amoenit. lit. T. I. p. 98.

l) Paris 1573. 4.

nam editionem Maximo Tyrio adiecit DANIEL HEINSIVS [m], ipſam, etiam introductionem hiſtoriae philoſophicae inſeruit TH. STANLEIVS [n], Alcinoum vero a Didymo, vel Didymum ab Alcinoo ſua habuiſſe, locus ſuadet EVSEBII [o].

Fauorinus.

§. V. Plura conſtant de Fauorino, quem Phauorinum etiam quidam ſcribunt, licet minus accurate [p]. Gallus fuit Arelatenſis, teſte, qui vitam eius nobis deſcripſit PHILOSTRATO [q], qui vtriusque ſexus participem natum fuiſſe tradit, et ex viro atque muliere compoſitum, idque ipſa ſpecie prodidiſſe, facie enim imberbem, etiam ſenem extitiſſe, vocem etiam acutam et tenuem habuiſſe. Non vero ipſe tantum Fauorinus apud eundem ſe eunuchum vocat, ſed et alii ex hoc hominum genere fuiſſe produnt, et ipſa vocis, et faciei imberbis ratio eunuchum demonſtrat: quare non eunuchum tantum Academicum vocat LVCIANVS [r], ſed et Demonactis in eum dicteria refert: *Poſtquam Fauorinus audiſſet a nonnemine, ſuas diſſertationes a Demonacte haberi ludibrio, maxime vero membrorum in iis fractas delicias, minus generoſam et muliebrem mollitiem, ac philoſophiae minime congruentem, acceſſiſſe ad Demonactem et interrogaſſe: quisnam eſſet, a quo ſubſannaretur? dixiſſe hunc, hominem aures habentem difficiles deceptu; inſtante vero Fauorino, et interrogante, quibusnam viaticis inſtructus ad philoſophiam acceſſerit? reſpondiſſe: teſticulis. Aliquando etiam riſiſſe Fauorinum, ex barba Demonactem philoſophum iudicantem, qui ipſe ſine barba philoſophabatur.* Cum vero eunuchi neque viri neque mulieres ſed monſtra quaedam naturae dici ſoleant [s], ratio inde patet, cur hermaphroditi ſpeciem exhibuiſſe Fauorinus Philoſtrato dicatur. Vixit vero Fauorinus ſub Traiano et Hadriano [t], cumque eruditionis atque philoſophiae gloria excelleret, delectus fuit ab imperatore Hadriano, quocum de eloquentia et doctrina, vt cum aliis quoque agere ſolebat, certaret [u]. Quod cum iis, qui ſuperare illum contenderent, eumque antecellerent, exitioſum ſoleret eſſe, quos ſcilicet e medio tollebat imperator, quod in omnibus primas ferre cuperet, ſolus Fauorinus damnum paſſus haud eſt, qua in re prudentia ſua vſus eſt, ſibique parauit praeſidium. Nam cum ſuperare omnes ſtuderet imperator, nec cederet vlli, non moroſe ei refragatus eſt, vel curioſe reprehendit, ſed ceſſit vltro victoriam, cumque, nar-

m) Lugd. Batau. 1608. 1617. 8. prodiit etiam ſeorſim, Oxon. 1667. 8.

n) p. 326. Latinam h. l. exhibuit OLEARIVS.

o) Praep. L. XI. c. 23. vbi locus in Alcinoo extans Didymi nomine laudatur. Ex quo coniicit VOSSIVS de ſectis c. XVI. §. 5. p. 80. Didymum ex Alcinoo eum deſcripſiſſe. LAMBECIVS de biblioth. Vind. L. VII. p. 18. et FABRIC. l. c. Alcinoum ex Didymo.

p) Graecis enim, qui F. latinorum non habent Φαβωρῖνος dicitur. Aſt nomen Romanum eſt a fauore, vt Cenſorinus, a Cenſore, conf. IONS. de ſcript. hiſt. philoſ. L. III. c. 7. p. 244.

q) Vit. ſophiſt. L. I. c. 8. §. 1. p. 489. ſeq. LVCIAN. in Eunucho T. IV. p. m. 164. vbi maximi nominis apud Graecos eunuchum Academicum, natione Gallum vocat. SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. ſeqq.

r) In Demonacte T. II. p. m. 569.

s) Vid. LVCIAN. in Eunuch. l. c. OLEAR. ad l. c. Philoſtrati.

t) SVIDAS l. c. Conf. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 212. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 7. p. 244.

u) Laudat hanc imperatoris gratiam PHILOSTRATVS l. c.

narrante Spartiano [x], *professores omnium artium semper, vt doctior, rideret, contemneret, obtereret, cum his professoribus et philosophis libris vel carminibus inuicem editis saepe certans* [y], *Fauorinus, cum verbum eius quoddam ab Hadriano reprehensum esset, atque ille cessisset, arguentibus amicis, quod male cederet Hadriano de verbo, quod idonei auctores vsurpassent, risum iucundissimum mouit. Ait enim: non recte suadetis familiares, qui non patimini me illum doctiorem omnibus habere, qui habet triginta legiones.* His modis euenit, id quod ipse, se mirari dixit, vt cum imperatore contenderit saluus, et inter grammaticos, rhetores, musicos, geometras, pictores, astrologos, quos fauore prosequebatur Hadrianus, vnus emineret [z]. Vt vero eloquentiae flumen a Dione habuit Prusaeensi, cui a linguae facundia Chrysostomi nomen enatum est [a]; ita a praestantissimo scholae Stoicae circa idem tempus doctore Epicteto philosophiae praecepta hausit [b], licet parum ei obtemperasse et scribendo et viuendo postea ostenderit [c]. Sed cum Demetrio quoque Cynico fuit, quem plurimi, teste Philostrato [d], fecit, et imprimis familiari amicitiae vinculo Plvtarcho [e] iunctus fuit, quem in scriben-

x) In Hadriano c. 15.

y) Ingenio vt erat Hadrianus eleganti iisque instructo dotibus, quibus multos antecelleret, ita artium fere omnium et scientiarum cultu auxit, et ad mirabilem euexit elegantiam. Ait enim Spartianvs l.c. „Fuisse memoriae „ingentis, facultatis immensae, ipsumque ora„tiones dictasse, et ad omnia respondisse. Hinc „non omnis tantum generis viros doctos in au„la fouit, grammaticos, rhetores, musicos, ge„ometras, pictores, astrologos, sed philoso„phos quoque habuit carissimos, et in his ma„xime Epictetum, Heliodorum, et Fauorinum „familiares. Gratia etiam et beneficiis plerumque „cumulauit professores artium omnes, eosque „honorauit et diuites fecit, licet eos quaestioni„bus semper agitauerit: Et cum ipse auctor es„set, vt multi ab eo tristes recederent, dicebat „se grauiter ferre, si quem tristem videret. Do„ctores, qui professioni suae inhabiles videban„tur, ditatos honoratosque a professione dimi„sit. Famae vero celebris tam cupidus fuit, vt „libros vitae suae scriptos a se libertis suis li„teratis dederit, iubens vt eos suis nominibus „publicarent. Amauit praeterea genus dicendi „vetustum, controuersias declamauit, Ciceroni „Catonem, Virgilio Ennium, Sallustio Caecilium „praetulit, eademque iactatione de Homero ac „Platone iudicauit." Quaestionibus vero eruditos valde vexauit, cuius generis sunt, quas de Secundo attulimus, et de Epicteto afferemus in sequentibus. Eademque consuetudine non in aula tantum vsus est, sed etiam inter viros doctos, qui in museo alebantur. Quaestiones vero Hadriani ad Philologiam tantum artemque grammaticam spectauisse, nec ad alia extendisse se eruditionem eius contendit Herm. Conringivs, Antiq. Academ. Suppl. XIII. p. 236. Aliud vero euincit familiaritas eius cum magni nominis philosophis, Epicteto, Fauorino, Heliodoro, Secundo. Verisimile vero est, maxime in conuiuiis ita eruditos vexasse imperatorem. Hunc enim symposiorum inter doctos morem fuisse ex Athenaeo, Plvtarcho aliisque veterum constat. Conf. Salmas. ad l.c. Spartiani, Andr. Chr. Eschenbach. de symposiis vet. dissert. p. 308. seqq. In tot de viris doctis meritis hoc vnum reprehendendum in Hadriano, quod non tantum professores omnium artium tanquam doctior semper risit, contemsit, obtriuit, sed vitae quoque insidiatus est eorum, qui se extulissent, qua ratione non tantum insidias molitus est in Fauorinum, sed et Dionysium Milesium. Qua de re ne nimii simus, videndi ex veteribus Spartianvs l.c.c. 15. 16. Dio L. LXIX. siue Xiphilin. in Hadr. Const. Porphyrogen. Coll. de virt. p. 713. et qui ex eo excerpta dedit Svidas in Hadr. T. I. p. 57. ex recentioribus Tillemont. in Adr. De Servies vir. Vx. Imper. Rom. T. III. p. 59. Gavdentivs de Phil. Rom. c. XCIII. p. 322. seqq.

z) Spartianvs et Dio ll. cc.

a) Philostrat. l. c. p. 490.

b) Gellivs L. XVII. c. 19.

c) Scripsisse enim contra Epictetum tradit Galenvs T. I. Opp. p. 6. Conf. Fabric. Bibl. Graec. Voll. II. p. 60.

d) Vit. Apollon. L. IV. c. 25. p. 164.

e) Patet id ex Plvtarchi libello de primo frigido, quem Fauorino inscripsit. Inter deperdita quoque Plutarchi fuit epistola ad Fauorinum de amicitia, teste Lampria. Sed et, auctore Galeno T. I. p. 6. Fauorinus librum inscripsit

bendis libris et philoſophiae ſtudio videtur eſſe imitatus. Herodi vero ſophiſtae maxime familiaris fuit, qui magiſtri ac patris loco eum habuit; quare moriens Herodem haeredem conſtituit, et librorum, et domus, quam Romae habebat, vt et ſerui Indi oppido nigri, qui Herodi et Fauorino in deliciis erat [f]. Non eodem tamen fortunae fauore Athenis vſus eſt. Athenienſibus enim, teſte PHILOSTRATO [g], deteſtabilis viſus eſt, inde concurrentes, qui magiſtratus munere fungebantur Athenis, aeneam eius ſtatuam diruerunt, tanquam infeſtiſſimi imperatoris hoſtis. Quod vbi ille cognouit, moleſte id minime tulit, neque irritatus ob iniuriam, quam paſſus fuerat, *bene*, aiebat, *actum cum Socrate fuiſſet ab Athenienſibus, aerea ſtatua priuato potius, quam cicutam bibere coacto*. Romae autem tanta eius gratia fuit atque auctoritas, vt eo docente, omnia literarum ſtudiis eſſent plena [h], magnique viri eorumque filii adhaererent: quod non potuit non in aemulationis tandem materiam excreſcere, inter eiusdem profeſſionis homines. Lis enim ei interceſſit cum Polemone [i], in Ionia enata, Epheſiis ei fauentibus, Smyrna Polemonem admirante, viris conſularibus, filiisque eorum, modo hunc modo illum laudibus efferendo aemulationem inter eos fouentibus, qua in lite conuitia intemperanter effuſa eſſe, non negat, qui haec narrat PHILOSTR. [k]. Memorabile vero, quod IDEM [l] quoque refert, etſi eunuchus eſſet, incaluiſſe tamen adeo Veneris igne, vt adulteri dicam vir ei conſularis ſcriberet, ipſeque tria in vita ſua admiranda diceret: *quod Gallus Graece loquatur, quod eunuchus adulterii cauſſam dixerit, quod cum imperatore contenderit ſaluus*. Ex dictis patet, profeſſione non philoſophum tantum fuiſſe, ſed et ſophiſtam [m], ſiue rhetorem, qui adeo excelluit in eloquentiae ſtudio, vt ne apud illos quidem, qui Graecanicae linguae ignari erant, abſque voluptate fuerit auſcultatio eius. Eos enim et pronuntiationis ſono deliniuit, et vultus geſtu, et linguae modulatione. Deliniuit item tono orationis, quem cantum oratores dicebant [n]. Valde in philoſophia adamauit Platonem, de quo ſingulari ſcripto egiſſe SVIDAE [o] dicitur, vt et *de Socratis vita* [p].

Dolen-

ſcripſit Plutarcho, de hypotheſi Academica. Ait etiam SVIDAS l. c. plurima ſcribentem Fauorinum ſcriptorum multitudine cum Plutarcho contendiſſe. Conf. IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 241. ſeqq.

f) PHILOSTRAT. l. c. et in Herode L. II. c. I. §. 14. p. 564. Non praetereundus hic eſt Herodes Atticus, licet eloquentiae magis laude, quam philoſophiae fama inclaruerit, quam nominis celebritatem ſtupendis operibus ex parentis theſauris excitatis auxit, de quo praeter Philoſtratum, videndus GELLIVS L. I. c. 2. nam is in Pythagorica philoſophia Secundum, in Platonica Taurum Berytium, in Academica Fauorinum praeceptores habuit, et inter omnes ſectas Platonicae maxime addictus fuit. Parem non habuiſſe eloquentiae praeſtantia, ait, qui vitam eius exponit PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. c. I. p. 545. ſeqq.

g) loc. cit. p. 490. *h*) Ibid. p. 491.

i) Polemonis magni nominis et celebritatis Sophiſtae vitam PHILOSTRATVS quoque L. I. c. 25. p. 530. enarrauit, hominisque mores agreſtes et ſcholaſticos, quibus ipſum Antoninum Pium imperatorem offendit, memorabili narratione delineauit. Mirum itaque non eſt, debacchatum fuiſſe in Fauorinum, qui ne imperatori quidem ceſſerat. *k*) loc. cit.

l) Ib. p. 489. Petit eum hoc nomine LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 167. ſed recte, ſecus ac viſum VOSSIO de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 212.

m) SVIDAS in Φαβωρῖνος T. III. p. 572. 573.

n) PHILOSTRAT. l. c. §. 4. p. 491.

o) l. c. Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 60.

p) De Socrate et arte eius amandi, contra quem librum ſcripſiſſe GALENVM ex eius tr. de libris propriis T. IV. p. 368. patet.

Dolendum vero eſt, et haec eius ſcripta et alia [q] intercidiſſe, imprimis vero eius *ſyluam collectaneorum omnigenorum hiſtoricorum* [r], ad quam ſaepe prouocant Laërtius, Gellius, aliique veterum, et ex qua Sopatrum *excerpta varia* deſcripſiſſe PHOTIVS [s] ait, temporis nobis ereptam iniuria: multa enim ad philoſophiae hiſtoriam, quibus aegre hodie caremus, comprehendiſſe, ex locis iſtis, quibus laudatur, colligitur [ſſ]. Quamuis vero Platonem magni faceret, non tamen primae, ſed ſecundae tertiaeque adhaeſit Academiae, eamque, cum eo quidem tempore cum Pyrrhoniis faceret, rationibus ſcepticis auxit. Hinc enati libri, quorum meminere GELLIVS [t] et PHILOSTRATVS: [u] *de comprehenſiua imaginatione, de Academica propoſitione; ſolem non poſſe comprehendi; tropi item Pyrrhonii* [v]. Vbi tamen repetendum, quod ſectionis huius initio diximus, moderatius, quam Pyrrhonii ſolebant, Fauorinum Academiae ἀκαταληψίαν propugnaſſe, propius Platonem accedentem ſtatuendo, eſſe quaedam, quae certo ſciri queant, pleraque tamen incerta eſſe atque dubia [w]. Non errabimus itaque, ſi eum inter Pyrrhoniae quoque ſectae alumnos referimus, cuius cauſſam ſcriptis multis iuuit, quae enarrantem videſis praeſtantiſſimum FABRICIVM [x]. Diſcipulos habuit multos, et in his Alexandrum, cognomento Peloplatonem, celebrem oratorem, Seleucia Ciliciae oriundum, cuius vitam ſcripſit PHILOSTRATVS [y], qui et ipſe Platonicae philoſophiae adhaeſit [z], licet non eadem, qua in eloquentia vſus eſt, felicitate, quod Peloplatonis ei nomen conciliaſſe videatur [a]. Fuere vero et Fauorini alii cum noſtro non commiſcendi [b].

§. VI. Serius paulo, nempe ſub Antonino Pio inter Platonicos eminuit CALVISIVS TAVRVS, Berytius [c], quem tamen alii Tyrium vocant [d]. Duos enim Tauros eo tempore fuiſſe, Berytium et Tyrium, quod vult KVSTERVS [e], veriſimile haut eſt. Platonicam iſta aetate ſectam eruditione ornaſſe ſua, veteres referunt [f], et vel vno hoc argumento euinci poteſt, quod Atticus, Herodis Sophiſtae parens, vir illuſtris et immenſis theſauris potens, filium hunc ſuum Tauri diſciplinae et inſtitutioni *Taurus.*

q) Pleraque poſt extemporaneam Suidae diligentiam accuratius enarrat FABRICIVS l.c.

r) Laudat hanc παντοδαπὴν ἱστορίαν LAERT. L. III. ſ. 24. L. VIII. ſ. 47. conf. STEPHANVS in τετράπολις.

s) Cod. CLXI. vbi vſum hoc libro fuiſſe Sopatrum ad librum tertium eclogarum ſuarum ait.

ſſ) In reliquis etiam Fauorini ſcriptis hiſtoriae philoſophicae lucem fuiſſe accenſam, ex titulis et inſcriptionibus patet.

t) L. XI. c. 5.

u) l. c. conf. FABRIC. l. c.

v) Hunc inter philoſophicas eius diſſertationes omnium praeſtantiſſimum foetum fuiſſe, PHILOSTRATVS l. c. §. 4. p. 491. ait. Tropi Pyrrhonii quid ſint ex Tom. I. Libr. II. cap. penultimo notum.

w) GALEN. l. c. et de optimo doctrinae genere.

x) l. c. y) Vit. Sophiſt. L. II. c. 5. p. 570.

z) Ideo in Platonicorum eum album tranſſcripſit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 52.

a) Vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. SVIDAS in Alexander Aegeus T. I. p. 105.

b) Ariſtotelici Fauorini meminit PLVTARCHVS Qq. conuiu. L. VI. c. 10. oratoris GELLIVS L. XV. c. 8. conf. FABRIC. l. c. p. 301.

c) SVIDAS in Tauro T. III. p. 435. EVSEB. in Chron. ad A. C. CXLVIII. GELLIVS L. XVIII. c. 10. SYNCELLVS p. 351. MARIAN. SCOTVS ad Ann. X. Ant. Pii.

d) PHILOSTRAT. Vit. Sophiſt. L. II. p. 564.

e) Ad l. c. SVIDAE.

f) Ipſe Platonem noſtrum vocat, apud GELLIVM L. VI. c. 13.

tioni commendauerit [ff]. Fuit etiam ex discipulis eius AVLVS GELLIVS vir doctus variaeque doctrinae, qui de hoc praeceptoris sui modo philosophandi aliquot nobis conseruauit specimina [g], ex quibus disci potest, per omnes quidem sectas exploratorem discurrisse, potissimum tamen Platonicam doctrinam probauisse, de reliquis modeste sententiam dicentem. Laudandum vero in eo quam maxime, quod a syncretismo philosophico, qui eo tempore tanquam pestis, omnem fere philosophorum nationem, praecipue tamen Platonicos, corripuerat, abstinuerit, et qui inter Platonis, Aristotelis et Stoicorum dogmata, quae iam Antiochus in vnum confuderat, Alexandrina vero Platonicorum schola nouis commentis in concordiam redigere, infelici quidem conatu, contenderat, esset dissensus atque discordia, demonstrauerit, scriptis de *differentia dogmatum Platonicorum ab Aristotelicis, et de dissensu Platonicorum a Stoicis* libris [h], quos periisse magnopere dolemus. Dubium enim non est, genuinae secundum has sectas philosophandi rationi quam infausti illi conciliatores magno historiae philosophicae malo adulterarunt, egregiam Taurum lucem accendisse. Scripsit et alia, ad Platonem potissimum illustrandum pertinentia [i], de quibus videndi, qui historiam literariam veterum illustrarunt [k]. Vixit docuitque Athenis, idque non tantum inter subsellia discipulorum, sed et inter accumbentium lectulos. Narrat enim GELLIVS [l], qui et ipse istis coenis interfuit: *Accepisse eos Philosophum Taurum Athenis coena plerumque ad id diei, vbi iam vesperauerat, id enim fuisse tempus istic coenandi frequens, eius coenae fundum et fundamentum omne fuisse in olla vna lentis Aegyptiae, et cucurbitae inibi minutim concisae. Occasionem vero captasse a tempore et quaerentium circumstantiis colloquiorum philosophicorum: Cum enim, qui eo essent iunctiores domum suam vocasset, ne omnino, vt dicitur, immunes et asymboli venirent, coniectasse ad coenulam, non cupedias ciborum, sed argutias quaestionum. Vnumquemque igitur eorum commentum paratumque iuisse, quod quaereret, fuisse autem et initium loquendi, et eundi finem. Quaesita autem fuisse nec grauia, nec ferenda, sed enthymemata quaedam lepida, et minuta, et florentem vino animum lacessentia, quae postea Taurus graui eruditione illustrauerit*, cuius duo exempla affert, de eximia viri eruditione testantia. Nec dubium est, multa afferri a Gellio in *noctibus Atticis*, in eiusmodi symposiacis olim quaestionibus in Tauri coenis proposita, licet eius plerumque nomen reticeat [ll].

§. VII.

ff) PHILOSTRATVS l. c.

g) L. I. c. 26. Tauri philosophemata refert, de quaestione, an sapiens irascatur, L. II. c. 2. de officiis et reuerentia filiorum in patres, L. VI. c. 13. quando mori dicatur homo, L. XII. c. 5. de modo et ratione tolerandi dolores secundum principia Stoica, L. XVII. c. 8. de caussa congelationis olei, c. 20. de ratione vertendi apte scite que: Ex quibus varia et elegantissima elucescit Tauri eruditio, cui insigne accessit ornamentum, quod placidissime et suauiter prorsus dissereret. Plura de egregiis viri optimi moribus passim in Gellio obseruari possunt.

h) SVIDAS l. c. GELLIVS L. XII. c. 5.

i) Comm. in Gorgiam Platonis meminit IDEM, L. VI. c. 14.

k) SVIDAS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 67. sq. IONSIVS L. III. c. 9. p. 255.

l) L. VI. c. 13. L. XVII. c. 8.

ll) Seriae tamen disputationis, et quidem elegantissimae exemplum habes L. XII. c. 5.

§. VII. Eadem aetas tulit quoque LVCIVM [m] APVLEIVM, ex Platonicorum ſchola Philoſophum clariſſimum. Fuit is oriundus Madaurae, ciuitate Africae in Numidiae Gaetuliaeque confinio [n], quae poſt Syphacis et Maſiniſſae dominatum colonia Romana fuit [o]. Vitae is ſuae hiſtoriam in *Apologia*, maiorem partem tetigit. Honeſto ibi loco natus eſt [p]. Patrem enim habuit Theſeum loco principe duumuiralem [q], et honoribus aliis cunctis perfunctum: matrem vero Saluiam, ab inclyto illo Plutarcho Chaeronenſi ac mox Sexto philoſopho, nepote eius genus ducentem [r]. Quando natus fuerit, ipſe nuſquam prodidit, vnde coniecturis tempus eius definiendum eſt. Et ANASTASIVS SINAITA [s] quidem audiendus non eſt, qui Apollonio Tyaneo iungit, quod non, niſi magiae profeſſione, ex ſententia veterum quorundam, admitti poteſt: nec PETAVIVS [ſſ] accuratus eſt, qui Traiani et Hadriani temporibus vixiſſe putat, quemadmodum nimis eum aetate deprimunt, qui ſub Theodoſio floruiſſe aſſerunt [t]. Vixiſſe enim ſe ſub Antoninis, haud obſcure prodidit, memorans Lollianum Auitum, qui A. C. CXLIV. proconſul fuit, Claudium item Maximum, Lollium Vrbicum et Scipionem Orfitum, qui ſummis honoribus ſub Antonino Pio, et Antonino Philoſopho atque Vero perfuncti ſunt [u]. Nec IONSIVS [v] admitti poteſt, qui quod diuum vocauerit Antoninum, Commodi temporibus adſcribit, nihil enim horum apud Apuleium legitur. Formae concinnam ſpeciem, licet mediocrem eam ipſe dicat [w], ingenii dotes auxere eximiae, et indefeſſa imprimis induſtria, qua *ab ineunte aeuo vnis ſtudiis literarum ex ſummis viribus ſe deditum, omnibus aliis ſpretis voluptatibus, ad hoc aeui, ſuper omnes fere homines impenſo labore, diuque noctuque cum deſpectu et diſpendio bonae valetudinis ſe eruditionem et eloquentiam quaeſiuiſſe* ipſe fatetur [x]. Parentum itaque cura ſtudiis addictus eſt, et rudimenta quidem literarum Carthagine didicit, ibique Platonicam quoque ſectam inchoauit [y], poſtea

Y 2 Athe-

Apuleius.

m) Lucii nomen tanquam ſpurium reiiciunt ELMENHORSTIVS ad Ap. SALMASIVS, aliique, nec male, Lucii enim nomen ex fabulae tantum argumento, quod Lucium transformatum ex Graecis refert, hauſiſſe veriſimile.

n) Ita ipſe in Apolog. p. m. 203. edit. Petr. Scriu. vbi ſe quoque Semi-Numidam et Semi-Getulum vocat.

o) *Ibid.* p. 4. „Syphace victo ad Maſiniſſam eam „conceſſiſſe munere populi Romani, ait, ac de„inceps veteranorum militum nouo conditu „ſplendidiſſimam coloniam fuiſſe.

p) Vitam Apuleii, vel vt vetera marmora ſcribunt Appuleii, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 514. ex eius ſcriptis collegere ex recentioribus Petrus Coluius, Petrus Scriuerius, Guil. Elmenhorſtius, et editionibus ſuis praefixerunt. Eandem rationem ſecuti ſunt B. DE COTOURES, et IO. WOWERIVS, quam inde vitam repetiit FLEVRIVS in editione Apuleii in vſum Delphini. Egit etiam de eo BAYLE dict. T. I. art. Apulée p. 272. vt alios taceamus.

q) Apol. l. c. Quod Romae conſules ex Senatu lecti id in coloniis Duumuiri iuridicundo, ex Decurionibus aſciti, vid. H. NORIS Cenotaph. Piſan. diſſ. 2. MARC. WELSERVS Rer. Aug. L. II. Opp. p. 208. quod magiſtratus genus hodie quoque in quibusdam S. R. Imperii ciuitatibus liberis, e. g. Norimbergae, Auguſtae Vindelicorum, Vlmae, obtinet.

r) Metamorph. L. I. p. 5. L. II. p. 18.

s) Qq. in Script. XXIII.

ſſ) Rat. temp. L. V. c. 9. p. m. 308. extremis tamen Hadriani temporibus natus eſſe potuit. Plutarchus enim, qui ſub Traiano et Hadriano floruit, ex maioribus eius fuit.

t) Conf. PITHOEVS Adu. L. II. c. 10. FABRICIVS l. c.

u) Vid. vitae eius enarratores not. *(p)* laudati.

v) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 11. p. 267.

w) Apolog. p. 189.

x) loc. cit. p. 190.

y) FLOR. c. 18. p. 366.

Athenas translatus, et omni literarum genere imbutus, eam confirmauit. Aitque alio loco [z], *non crateras tantum literatoris, grammatici et rhetoris se potasse, sed et alias Athenis bibisse, poëticae commentam, geometricae limpidam, Musicae dulcem, Dialecticae austerulam, et uniuersas philosophiae, inexplebilem scilicet, nectaream: canere enim Empedoclem carmina, Platonem dialogos, Socratem hymnos, Epicharmum modos, Xenophontem historias, Xenocratem satyras, Apuleium haec omnia, nouemque Musas pari studio colere, maiore scilicet voluntate, quam facultate.* Romam postea translatus, magno etiam cum labore, vtpote nullo magistro praeeunte, Latinum sermonem addidicit, et *in vrbe Latia*, vt ipse scripsit *, *aduena studiorum Quiritium indigenam sermonem aerumnabili labore aggressus excoluit*, vbi etiam tam peritus iuris Romani euasit, vt aduocati munus obierit et in foro caussas dixerit. A parente censu graui HS vicies sibi et fratri relicto, longam peregrinationem iniit **, et cognoscendi potissimum leges ceremoniarum, fas sacrorum, ius religionum cupidus, sacerdotum arcanis se adscribi collegiis passus est, et patrimonii maiorem partem, crebris liberalitatibus huic scopo impendit [a]. Vnde *iam dudum perspicua euidentique magni numinis dignatione felici ministerio nuncupatum destinatumque, nec secus, quam cultores caeteros, cibis profanis ac nefariis iam nunc temperare, quo rectius ad arcana purissimae religionis secreta peruaderet*, dixit [b]. Quibus licet admodum facultatibus exhauriretur, sumtuum tamen eum non poenituit, liberali Deum prouidentia iam stipendiis forensibus bellule fotum. *Deum enim magnorum maximum per quietem ipsi praecepisse*, ait [c], *quae nunc incontanter gloriosa in foro redderet patrocinia.* Maxime tamen inopiam, ad quam eum peregrinationes et liberalitas redegerant, leuauit nuptiis Pudentillae, ex Oea, Africae etiam ciuitate, quae sestertium quadragies possidebat. Quae cum hystericis vexata malis nubendi consilium a medicis accepisset, Apuleii potissimum formositate [d] capta ei nupsit. Quam ob rem tunc apud Cl. Maximum Africae Proconsulem magicarum artium insimulatus fuit, quod et Pudentillam viduam prouectiorisque aetatis foeminam cantaminibus in amorem sui pellexisset, et Pontianum priuignum suum e medio sustulisset: et vagae peregrinationis atque tot mysteriorum doctrinae caussam non aliam, quam magiam habuisset [e]. Quae omnia doctissima multaque veteri doctrina referta apologia [f] refutauit, effecitque vt absolueretur. Inde tamen factum esse, ait AVGVSTINVS [g], *vt ad aliquam iudiciariam reipublicae potestatem*

z) c. 20. p. 370.

*) Metamorph. L. I. c. 5. Falsum itaque est quod TILLEMONTIVS habet Hist. imp. T. II. p. 722. Carthagine Latii sermonem didicisse.

**) Apol. p. 203.

a) Ibid. Passim huc respicit in metamorph. L. III. p. 42. L. XI. p. 177.

b) l. c. L. XI. p. 183. c) l. c. Apolog. p. 203.

d) Formae suae meminit Metam. L. II. p. 18. Apol. init. Imago eius occurrit in thes. GRONOVII et apud ANDR. MORELL. Spec. rei num. ant. T. II. L. II. p. 45.

e) Prolixe de his capitibus agit in Apologia.

f) Quam tamen in tantillo temporis spatio habuisse talem, qualem scripsit, dubites. Commentati sunt in eam ISAAC. CASAVBONVS 1594. 4. IO. MEVRSIVS L. B. 1607. 8. SCIPIO GENTILIS Hanou. 1607. 8. tum PRICAEVS, conf. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I, p. 517. seqq.

g) Ep. 5.

ſtatem peruenire non potuerit, licet nobili familia eſſet natus, et ſacerdos in prouincia Attica fuerit, et tunc munera ediderit, et venatores veſtiuerit. De quo tamen vt dubitemus, ipſe facit Apuleius, qui ſe *patris locum in republica exinde, vt participare curiam coeperit, nequaquam degenerem, pari honore et exiſtimatione tueri*, dicit [b]. Niſi hoc velit, ſe quamdiu cauſſas in foro egerit, parentis honorem exiſtimatione tueri, quod tamen vim nobis videtur inferre verbis Apuleii clariſſimis: praeſertim cum non tantum aliarum ciuitatum honores ſtatuarum et alios ſibi decretos, ſed et poſitam auctoritate publica ſtatuam ipſe memoret. Etſi vero facile credi poteſt, ab intentato magiae crimine innocentem fuiſſe Apuleium, ipſum tamen non haberi tantum pro theurgo voluiſſe, ſed et eiusmodi interdum artes adhibuiſſe veriſimile eſt, quae huic ſuſpicioni gignendae erant aptiſſimae [i]. Vt enim taceamus, metamorphoſin Lucii eo potiſſimum colore ſcriptam eſſe, vt perditas circulatorum et praeſtigiatorum artes a ſacerdotum, quorum adſcriptus erat collegio ſapientia diſtingueret, veramque his, vt in apologia [k] quoque contendit, magiam vindicaret, quorum tamen artificia magis nec meliora nec ſanctiora fuiſſe, conſtat, LACTANTII nouimus teſtimonio [l], *multa et mira Apuleii ſolere memorari*; AVGVSTINVS [m] quoque teſtatur, *homines ex gentilibus improbos, Dominum nihil amplius, quam quod alii homines facere potuerunt feciſſe vel geſſiſſe, mentientes, Apollonium ſuum nobis Apuleium aliosque artis magicae homines in medium proferre, quorum maiora contendant extitiſſe miracula.* Ex quibus recte colligitur, Apuleium, ſi non ipſe magus fuit, ad exagitandos tamen inimicos, et faciendam ſacerdotio auctoritatem iis artibus vſum fuiſſe, quibus numinibus ſuis miraculorum fidem conciliare ſolebat ſacerdotum gentilium aſtutia; qui cum magiae nomen, ex eo tempore, quo in Romano imperio infame fuit, deprecarentur, mirum non eſt, illud ſcripta apologia ſtudioſe Apuleium declinaſſe. Quem goëtiae quidem crimen fuiſſe vehementer deteſtatum, theurgiae tamen nauaſſe operam, vel vna eius *metamorphoſis*, et eius imprimis epilogus luculenter ſuadent. Vnde ſi ſalua velimus ſanctorum virorum teſtimonia, patet, de Apuleio idem ſuo modo dici poſſe, quod de Apollonio diximus [n], quem tamen eruditione multiuaria et doctrina multis paraſangis ſuperauit. Vixiſſe in iuuentute minus caſte, colligi euidenti ratione poſſet ex illis, quae de Fotidis amo-

 ribus

b) Apolog. p. 204. conf. BAYLE l. c. not. L.

i) Florid. p. 362.

k) p. 204. 205.

l) L. V. c. 3.

m) Ep. 4. conf. ep. 49. HIERONYMVS in Pſ. LXXXI. BAYLE l. c.

n) Suadet hoc locus memorabilis in Apologia p. 205. vbi ita: „Verum haec ferme communi „quodam errore imperitorum philoſophis obie„ctantur, vt partim - - qui prouidentiam mundi „curioſius veſtigant, et impenſius Deos celebrant, „eos vero vulgo magos nominent, quaſi facere „etiam ſciant, quae ſciant fieri: vt olim fuere „*Epimenides* et *Pythagoras* et *Oſthanes*. „ Et infra p. 216. genuinum horum hominum fundamentum exponit, quo tota theurgia nititur p. 216. ſcribens: „Inter Deos atque homines natura et „loco medias quasdam diuorum naturas interſi„tas, easque diuinationes et magorum miracula „gubernare, poſſe etiam animum humanum ſeu „caninum auocamento ſiue odorum delinimen„to ſoporari, et ad obliuionem praeſentium ex„ſternari, et pauliſper remota corporis memo„ria, redigi ac redire ad naturam ſuam, quae „eſt immortalis ac diuina, atque ita veluti ſo„pore quodam futura rerum praeſagire. „ Sed et reliqua legenda ſunt, licet magi nomen omni modo declinet.

ribus ipse narrat [o], nisi Graeca fabulae huius narratio, quae apud LVCIANVM [p] occurrit, eadem exhiberet, ostenderetque, eum more suo ἀρχέτυπον secutum fuisse, idque nouo inuentionis genere adauxisse; id quod tamen in argumento adeo lubrico et impudico a sacerdote, *in animae castimoniae*, vt ipse iactat [q], *iugum qui subiit*, fuisse factum, merito improbamus. Caste tamen in matrimonio se gessit, et diu atque noctu etiam cum bonae valetudinis dispendio, eloquentiae et literarum studio impalluit [r]. Imprimis vero eruditionem eius et accuratam in Platonica philosophia doctrinam libri tres de *dogmate Platonis* [s] probant, introductionis loco ad lectionem Platonis cum Alcinoo et Albino adhibendi. Nominis tamen celebritatem, praeter istos libros, et apologiam, multa doctrina refertam, maxime sibi comparauit, *fabularum Milesiarum libris vndecim*, *siue metamorphosi Lucii in asinum*, quam tanta eruditionis veteris varietate, tantoque lepore et iucunditate condiuit, vt inde ob dulcedinis et elegantiae praestantiam aurei asini nomen nacta sit [t]. Materiam tamen ex Lucii Patrensis *libris metamorphoseων* accepit [u], vel a LVCIANO etiam transsumsit, qui Patrensem eleganti quoque narratione expresserat. Scribendi tamen genere vsus est peregrino et insolito, vnde *exotici et forensis sermonis*, *tanquam locutor rudis veniam* mox in limine deprecatur: in quo tamen multa sunt, etsi insolita et aures Romanas offendentia, erudita tamen et veterem disciplinam spirantia [x]. Sed et reliqua Apuleii scripta ab historiae philosophicae studioso non negligenda sunt. Dedit enim *interpretationem libri de mundo*, ARISTOTELI perperam tributi, vt ex collatione Graeci textus cum hoc Apuleii labore euidenter demonstrari potest: [y] licet fatendum sit, eum non vbiuis sensum accurate fuisse assecutum [z], *apologiam item Socratis* ex Platonicae philosophiae adytis haustam: *Florida* vero etsi eloquentiam magis spectant, quam philosophiam, multa tamen continent veteris philosophiae historiae apprime inseruientia [a]. Reliqua eius scripta, quae historiam, philosophiam, eloquentiam et poësin illustrarunt, desideramus [b]. Non confundendus autem est cum Apuleiis aliis [c], praesertim cum Apuleio Celso, medico celebri [d].

§. VIII.

o) Metamorph. L. II.   *p)* In asino.

q) Metamorph. L. XI. p. 183.

r) Apolog. p. 204.

s) Tertius tamen de philosophia rationali multa habet ex Dialectica Stoica.

t) Conf. FABRIC. l. c. p. 516.

u) PHOTIVS Cod. CXXIX. p. 165.

x) Conf. iudicia doctorum collecta a TH. POPEBLOVNT cens. cel. auct. p. 170. TOB. MAGIRO Eponymol. crit. p. 59. CREN. de singular. script. §. 18. p. 28. De editionibus vid. FABRICIVM et BAYLE ll. cc. Satyram esse in magos censet BARTHIVS Adu. L. LI. c. 11. et BAYLE l. c. FABRIC. l. c. T. III. p. 35.

y) Videnda editio BONAV. VVLCANII L. B. 1591. 8. quae Graeca Latinis Apuleii habet adiuncta.

z) FABRIC. l. c. p. 518. Bootius apud POPEBLOVNT. l. c. p. 172.

a) Fragmenta esse videntur orationum passim habitarum.

b) Interpretatus est Phaedonem Platonis, et Nicomachum de numeris. Scripsit etiam Qq. naturales.

c) Enumerant eos IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 11. FABRIC. Bibl. Lat. T. III. p. 34.

d) Vixit sub Tiberio fuitque Scribonii Largi praeceptor, conf. FABRIC. l. c. T. I. p. 525. 858. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 77. Occurrit sub Apuleii nomine liber, de herbis, earumque nominibus et virtutibus, verum nec philosophum nec medicum agnoscere, sed iuniorem quendam Apuleium stilus prodit.

§. VIII. Marco Aurelio Antonino philoſopho imperante [e], celebre inter Platonicos nomen fuit Attico, cuius tanta inter ſectae ſuae homines fuit exiſtimatio, vt a Plotino cum reliquis, quos potiores ex Platonicis eſſe iudicabat, delectus ſit, quem diſcipulis accuratiori Platonicae philoſophiae ſtudio inuigilantibus, explicaret [f]. Notandus vero et hic Atticus eſt, ob diligentiam, quam in demonſtranda differentia inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam exhibuit, vt patet ex fragmentis, quae nobis ſeruauit EVSEBIVS [g], vbi contra Ariſtotelem de vltimo fine hominis, de prouidentia, de ortu, de quinta corporum ſubſtantia, de rebus coeleſtibus, de immortalitate animae diſputauit, et quam ab eo diſſentiat Plato planum fecit. Quod eo magis momentum habet, quo magis ab eo tempore parum abfuit, quo nouo foedere coire coacti ſunt Plato et Ariſtoteles ab eclecticis. Nec alios ferire videtur homines, quam maleſanos huius generis ſyncretiſtas, ſcribens: *Quisquis hanc Ariſtotelis imbiberit doctrinam probaueritque, quo tandem amabo, vel ad mentem Platonis accedet, vel in eadem, vt alii acquieſcant conſtanter efficiet? Nunquam profecto, nunquam, qui ex ſchola iſta prodierit, haec plane Herculea diuinaque dogmata ſuſcipiet.* Cumque noſſet iam tum ex Alexandrinis ſcholis prodiiſſe Platonicos, qui mundi aeternitatem Platoni tribuerent, vt eum cum Ariſtotele in concordiam redigerent, praeclara ait ſententia: Παραιτούμεθα δὲ νῦν μὴ ἐμποδῶν ὑμῖν τοὺς ἀπὸ τῆς αὐτῆς ἑστίας εἶναι, οἷς ἀρέσκει καὶ κατὰ Πλάτωνα τὸν κόσμον ἀγένητον εἶναι, hic vero admodum exoratos velim, *vt ne moleſtiam nobis vllam faceſſant, qui eiusdem ac nos familiae cum ſint, mundum tamen ex Platonis quoque ſententia generatum eſſe negant.* Quos ipſis poſtea Platonis verbis ex Timaeo petitis refutat, quae vt manifeſtum faciunt, iam ante exortum eclecticorum nomen iſtum ſyncretiſmum ex Plotini poſtea ſchola in omnem orbem diſſeminatum, inualuiſſe, ita iis, quae *ſequenti ſectione* de his hominibus dicemus lucem affundunt, probantque viros graues et acutos, qualis Atticus fuit, non defuiſſe, qui ab iſta concordia abhorrerent, ſinceramque conſeruarent Platonis philoſophiam. Fuere alii quoque Attici, a Platonico hoc probe diſtinguendi; Atticum enim Romanum, cuius vitam deſcripſit CORNELIVS NEPOS, vt taceamus, Attici Pergameni rhetoris meminit STRABO [h]. Atticus etiam epiſcopus Conſtantinopolitanus, controuerſiis cum Chryſoſtomo habitis illuſtris [i], Licinius Atticus, medicus GALENO [k] memoratus, Atticus quidam epiſcopus [l], apud veteres recenſentur. Attici etiam philoſophi PLVTARCHVS [m] meminit; aſt Herodem Sophiſtam habuiſſe patrem Atticum, ſupra diximus. Quo loco

Atticus.

e) SYNCELLVS p. 353. EVSEB. Chron. ſub Aurel. ad A. CLXXIX. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 54.
f) PORPHYR. in vita Plot. c. 14.
g) Praep. L. XV. c. 4. ſeqq. p. 794. ſeqq.
h) L. XIII. p. 625.
i) Conf. CAVE Hiſt. Lit. ſcr. eccl. p. 44. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VII. p. 43. Vol. IX. p. 391. Vol. XI. p. 398.
k) T. II. p. 238.
l) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 567. 581.
m) De Monarch. T. I. p. m. 72.

loco Plutarchi fretus IONSIVS [n] nobis Atticum Herodis parentem non exſculpit tantum philoſophum, ſed cum Attico quoque noſtro eundem facit. Qua in re accurationem in viro docto merito deſideramus. Ex allegatione enim Plutarchi liquet, hunc Atticum philoſophum ſupra aetatem Plutarchi vixiſſe; Plutarchus autem ſub Traiano floruit. Aſt Atticus Herodis pater Nerua imperante viguit, et ab eo theſaurum ingentem, quem domi ſuae inuenerat, accepit, nec philoſophus fuit, vt ex vita eius a PHILOSTRATO [o] exarata patet, qui philoſophiae ſtudium non omiſiſſet indicare, ſi qua in illud Atticus incubuiſſet. Praeterea Euſebius, Syncellusque Aurelio Antonino imperante floruiſſe Atticum dicunt, Atticus itaque, qui Neruae coaeuus fuit, eſſe non poteſt. Quod vt eludat Ionſius, verba Euſebii de Herode Attico filio interpretanda monet. Aſt Herodem omiſſo proprio nomine Atticum philoſophum vocari, nusquam legimus, nec philoſophiae cauſſa inter philoſophos nomen tuliſſe, traditur, licet eam didicerit, ſed eloquentia omnibus magna cum gloria praeſtitit. Accedit Atticum hunc Plutarchi alicuius filium dici ab ipſo Ionſio, auum Herodis ſophiſtae. Aſt Atticus Herodis parens, non Plutarchum, ſed Hipparchum genitorem habuit, teſte PHILOSTRATO [p]. Ex quibus omnibus clarum eſt, Atticum hunc Platonicum ab Attico Herodis patre eſſe diſtinguendum.

Numenius. §. IX. Platonicis illuſtrioribus, quos explicuit diſcipulis ſuis Plotinus, annumeratur etiam NVMENIVS Syrus, Apamea oriundus [q], ex quo colligere eſt, circa eadem quoque Antonii tempora eum floruiſſe. Nam quod ante Seuerum vixerit, ex Plotini aetate, qui ſub eo imperatore fuit, innoteſcit, quem plagii in Numenium commiſſi incuſatum fuiſſe, infra trademus, quemadmodum ante Origenem floruiſſe eodem argumento concluditur, quod ab eo Numenii ſcripta lecta ſunt [r], cumque Cronium et Numenium PORPHYRIVS, tanquam familiares iungat et συγχρόνȣς [s], illis vero Caius Seuerus et Atticus adiiciantur [t], coniectura non prorſus a vero abludente Numenius in tempora Antoninorum, cum reliquis his Platonicis refertur [u]. Illuſtrem inter Platonicos fuiſſe EVSEBIVS [x] tradit, cui non obſtant, quod ille et ORIGENES [y], eum inter Pythagoreos numerent, ſupra enim iam monuimus, vtramque ſectam pro vna fere habitam, vel in vnam potius fuiſſe confuſam. Tanta vero eruditione in hac familia inclaruit, vt ſectae ſuae principem vocare, et ſcribere de eo non dubitet ORIGENES [z], plerisque de rebus melius, quam Platonem diſſeruiſſe. Nec alia forte ratio fuit, cur Plotinus exſcri-

n) De S. H. Phil. L. III. c. 7.
o) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. p. 547.
p) loc. cit.
q) PORPHYR. in vita Plotini c. 17.
r) PORPHYR. contra Chriſt. L. III. apud SVIDAM in Orig. T. II. p. 761. et EVSEB. Hiſt. crit. L. VI. c. 19.
s) De antro p. m. 123. ed. Rom.
t) In vita Plot. c. 14. et adu. Chr. L. III.
u) Ita et IONSIVS l. c. p. 264.
x) Praep. L. XI. c. 9. p. 525.
y) l. c. et L. XIX. ORIG. contra Celſ. L. IV. p. 204.
z) loc. cit.

ſcripſiſſe Numenium dictus ſit, quam quod principem Platonicorum eruditione doctrinaque Platonica aequare videretur [a]. Certe tanti eum fecit Amelius, vt omnia eius ſcripta memoria ediſceret [b]. Scripſit autem multa, quibus tum de philoſophia ipſa, tum de eius hiſtoria meruit. Imprimis laudantur paſſim apud veteres libri eius de differentia Academicorum a Platone, ex quibus fragmenta ampla ſatis nobis ſeruauit EVSEBIVS [c] digna, quae in Academicae philoſophiae hiſtoria diligenter conſulantur. Scripſit etiam de iis, quae effari nefas (ἀποῤῥήτων) apud Platonem, ex quibus etiam adduxit quaedam EVSEBIVS [d]. Alia nominat, qui multum Numenio tribuit, ORIGENES [e], qui inter alia narrat, multa eum ſuis commentariis inſerere, depromta e Moſis et prophetarum libris, tractataque per veriſimilem tropologiam, quemadmodum in epope, ſic inſcripto, itemque in libris de numeris, et de loco. In tertio autem de bono narrare etiam de Ieſu quandam hiſtoriam, non addito nomine? etc. dignatum etiam diſcendi cauſſa ſcripturas noſtras perquirere, habentem eas non pro ſtultis, ſed pro figuratis. Quae oraculorum ſacrorum lectio effecit, vt cum Moſen multa habere cum Platone affinia putaret, Platonem vocaret Moſen Atticiſſantem [f]. Quod ſi THEODORITO [g] credendum, priſcos philoſophos non ab Aegyptiis tantum, ſed ab Hebraeis quoque veri Dei notitiam adeptos eſſe ſtatuit Numenius. Alios Numenios laudant IONSIVS [h] et FABRICIVS [i]. Inter quos fuit vnus Rhetor, alter grammaticus, tertius medicus.

§. X. Poſt Numenium MAXIMVS, gente TYRIVS praecipue inter Platonicos celebres numerandus eſt. Etſi enim eloquentiae dedit operam, et inter ſophiſtas ſui temporis diſſerendi facultate nomen ſibi celebre comparauit, non tamen arti tantum oratoriae ſe addixit, ſed philoſophiam quoque eloquentiae iunxit, Platonem prae caeteris, non ſine decenti tamen libertate ſecutus [k]. Vixiſſe ſub Commodo SVIDAS [l] tradit, EVSEBIVS [ll] autem et SYNCELLVS ſub Antonino Pio ponunt, quod facile conciliari poteſt, ſi ſtatuamus, Maximum ſub Antonino florentem Commodi etiam tempora attigiſſe. Romae fuiſſe iterato, ex diſſertationibus eius intelligitur, maiorem tamen temporis partem in Graecia exegiſſe veriſimile eſt. Et Romae quidem inter praeceptores Marci imperatoris locum fuiſſe nactum, magni quidam nominis viri docti conten-

Maximus Tyrius.

a) PORPHYR. in vita Plot. c. 17.
b) Ibid. c. 2.
c) Praep. L. XIV. c. 5. ad quae ſuo loco prouocauimus.
d) L. XIII. c. 5.
e) l. c. et L. V. p. 276. libri de immort. animae meminit, THEODORIT. Serm. V. libri de anima. Conf. IONS. de S. H. Phil. L. III. c. 10. p. 264. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.
f) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 342. EVSEB. praep. L. II. THEODORIT. Therap. L. II. HESYCH. MIL. in Numenius.
g) Serm. I.
h) l. c. p. 265.
i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 486. Vol. II. p. 455. Vol. XIII. p. 351.
k) Ipſe diſſ. XI. ait, ſe decenti libertate vſum ſequi Platonem.
l) In Maximo T. II. p. 494.
ll) In Chronic.

tendunt [m], eo quod Maximo quodam praeceptore se vsum esse imperator refert [n], et tempora concordant, et gratia dictorum, quam Marcus ei tribuit, prodere videtur, quod tamen rectius negant alii [o], cum Stoicae potius familiae philosophus fuisse videatur. Mellitissimam eloquentiam possedisse, dissertationes eius varii argumenti probant, quas plerasque ad Platonicae doctrinae normam exegit, quamuis interdum σκεπτικῶς satis differat [p]. Multis inter veteres Maximi nomen fuisse, etiam philosophis, constat [q], attentio itaque adhibenda, ne hunc Tyrium cum aliis eiusdem nominis confundamus [r].

Platonici alii. §. XI. Et hi quidem potiores Platonicorum sub imperatoribus viuentium sunt, qui eruditionis praestantia prae reliquis nomen famamque sunt adepti. Iungi his possent ex secta magno sectatorum numero gauisa plures, quorum tamen vel nomen obscurum mansit, vel praeter nomen et sectam nihil apud veteres, quos hodie legimus, deprehenditur, quales fuere Cronius, Aspasius, aliique lecti a Plotino et Origene: vnde eos praetermittimus, in catalogis Platonicorum facile inueniendos. Quidam eorum ad Christianos pertinent, suo etiam loco enarrandi. Maxime vero sectionis huius finem facit, enata circa Seculi post C. N. secundi exeuntis tempora secta eclectica, quam reuera Platonicam fuisse, supra monuimus. Quae tamen cum se totam illi potissimum faciei attemperauerit, quam in Aegypto assumsit Platonicorum familia, et singularem habitum atque constitutionem acceperit, quae magnum inter philosophos, et in ipsa etiam Christiana ecclesia momentum habuit, peculiare quoque eclecticorum nomen affectauerit, singulari tractatione nobis eius fata exponenda, sicque Platonicae sectae historia ad seculum vsque octauum, quo, inter gentiles quidem, deleta fuit, deducenda est. Antequam vero eclecticam sectam enarramus, duo adhuc viri graues et illustres qui circa haec tempora inclaruerunt, adducendi sunt, qui plerumque Platonicorum familiae annumerantur, licet eclectica potius libertate quadam fuerint vsi, nempe Plutarchus Chaeronensis et Galenus.

Plutarchus. §. XII. Referendum esse PLVTARCHVM inter sui temporis philosophos, nemo dubitabit, qui vel semel eruditissimi viri libros inspexit, quibus non historiam tantum atque elegantiores literas, sed philosophiam

m) SCALIGER ad Euseb. IONSIVS de S. H. Ph. L. III. c. 9. p. 256. IAC. CAPPELLVS Hist. eccles. cent. 2. TILLEMONTII, BARTHII, HEINSII loca affert FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 33.

n) De se ipso L. I. §. 15.

o) GATAKERVS et MER. CASAVB. ad h. l. DACIER ad h. l. KVSTER. ad l. c. SVIDAE, FABRICIVS l. c.

p) Conf. Cl. STOLLIVS Hist. Phil mor. gent. §. CCLIV. p. 572. Laudandus imprimis quod philosophiam virtute et praxi demonstrandam commendet. De editionibus, inter quas eminent DAN. HEINSII Lugd. Bat. 1614. 8. et IO. DAVISII Cantabrig. 1703. 8. videndus FABRIC. l. c. de Dauisii CLERICVS Biblioth. select. T. XI. p. 287. in qua optandum, vt Heinsii annotationes apparerent integrae.

q) Plerosque nominant IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 9. p. 256. et FABRICIVS l. c. quibus multi ex Christianis addi possent, si id ageremus, qui tamen ex scriptoribus historiae liter. eccles. facile possunt colligi.

r) Ita Tyrium cum Maximo Ephesio, Iuliani apostatae praeceptore confundit FR. MORELLVS in lemmatibus ad Libanium T. II. p. 175.

phiam quoque diligenter illuſtrauit [s]. Natus Chaeroneae in Boeotia [t], Boeoticum ingenium non accepit, ſed a συμπατριωτῶν moribus et indole totus diuerſus, optimis naturae muneribus ornatus eſt, ingeniique elegantiam induſtria ſtudiisque auctam mire probauit. Et iudicandi quidem facultate, qua polluiſſe multis videtur [u], vltra mediocritatem non fuiſſe gauiſum, ea, quae vel ipſe tractauit, argumenta modusque ratiocinandi, quem adhibuit, vel quae ex veterum ſyſtematibus decerpta illuſtrauit, ſatis produnt. Nam in illis infirmis ſaepenumero rationibus et exiguo argumenti pondere vſus eſt, in his haud raro ſectarum mentem peruertit, et alienam iis ſententiam affricuit, cuius exempla [x] luculenta eſſe poſſunt, quae de Epicurea philoſophia, et de Platonis mente circa animam mundi diſſeruit, quae nec Epicuri nec Platonis ſententiis quadrant; Epicuro nempe voluptatis infamis et otioſae patrocinium, Platoni praeter Deum et materiam animam quoque malignam inter principia phyſiologica admiſſam perperam tribuit [y]. Magis autem in moralibus, quam in phyſicis valuit, et lectionis haud raro copia iudicii vim minuit et quaſi ſuffocauit, in hiſtorico tamen argumento illud magis probauit quam in philoſophico. Vnde ſi cum VOSSIO [z] inter philologos et hiſtoricos ſummos referendus eſt, de quo diſceptare nolumus, philoſophis tamen illum ſummis cum eo adſcribere, veritati omnino eſt contrarium, cum intra mediocritatis limites eius philoſophia conſiſtat. Ingenii autem fertilitate vique quadam imaginationis, in varias argumentorum, quae exponit, partes, et in omnem quaſi eruditionis campum excurrentis verſatili, memoria item excellenti vſus eſt, quae cum magna induſtria et immenſo ſtudio iuuaretur, vaſtiſſimam ei in optimis diſciplinis parauit lectionis copiam. Natus eſt familia nobili et eruditionis quoque fama celebri, quam paſſim prodit. Auus Lamprias fuit, quem inter potandum inueniendi ac diſputandi facultate ſibi ipſi praeſtitiſſe, ait [a]. Sed et frater eius nominis illi fuit, ob voracitatem Boeoticam ſcommate impetitus a Xenocle [b]; et filius, cui catalogum ſcriptorum parentis debemus, praeter quem etiam Autobulum et Plutarchum ſuſcepit, ad quos libellum de procreatione animae ſcripſit. Nepotem habuit Sextum [c], de quo infra dicendum, inter praeceptores Marci imperatoris. Apuleium etiam maternae originis fundamenta Plutarcho prodita referre [d] ſupra monuimus. Quo vero tem-

 pore

s) Vitam Plutarchi qui ex veteribus nobis exhibeat, deſideratur, quae enim SVIDAS in Plutarchus T. III. p. 133. habet, pauca admodum ſunt. Pleraque, quae de eo conſtant, ex ſcriptis eius hauriri debent, ex quibus Plutarchi vitam collegit, eiusque Operibus Paris. 1624. fol. editis praefixit IOANNES RVALDVS. Sed et DECII CELERIS vita Plutarchi edita eſt Patauii 1617. 8. Alios, praeſertim hiſtoriae literariae veteris ſcriptores, qui eum non omiſerunt, cum nota eorum loca ſint, praetermittimus.

t) De curioſ. T. II. p. m. 237. et alibi.

u) Ita plerique de Plutarcho iudicarunt, quorum elogia videnda apud HANCKIVM de Rom. rerum ſcript. P. I. c. 12. p. 81. G. I. VOSSIVM de Hiſt. Graec. c. X. p. 208. T. MAGIRVM Eponymol. crit. p. 86. TH. POPEBLOVNT. Cenſ. Cel. auct. p. 143. BOECLER. bibliograph. crit. pol. p. 652. aliosque multos.

x) Adu. Coloten, an ſuau. viui poſſit ſec. Epicurum? an latenter viuendum.

y) Dictum de priori T. I. L. II. c. 12. de poſteriori c. 7. ſ. 1.

z) loc. cit.

a) Qq. Sympoſ. L. I. q. 5.

b) Ibid. L. II. q. 2.

c) CAPITOLINVS in Marco c. 3.

d) Metamorph. L. I. p. 5. Conf. qui de familia Plu-

pore floruerit, etsi accurate definiri non potest, certum tamen est, sub Nerone iam vixisse, quod non PHOTIVS [e] tantum testatur, sed ipse PLVTARCHVS [f] quoque affirmat, audiuisse se Ammonium disputantem, quo tempore Nero apud Delphos esset peregrinatus. Vixisse autem vsque ad Hadriani tempora passim prodidit, meminit enim caedis Neronis [g], item Vespasiani [h] et Titi [i], et Domitiani [k], Traiano vero apophthegmata inscripsit [l], et senex sub Hadriano Procurator Graeciae, SYNCELLO teste [m], constitutus est. Praeceptorem habuit Ammonium, philosophum doctum [n], sed syncretismi iam tum peste afflatum, quem cum Ammonio Sacca eclecticae scholae parente, toto seculo iuniore passim a viris doctis confundi videas [o]. Iuuentutem optimis literarum studiis excultam mature reipublicae applicuit, legatus enim decreto publico ad proconsulem constitutus est [p]. Sed et Chaeronensium aliquando archontis siue praetoris officio defunctus est [q]. Apud Traianum, magnum doctorum virorum patronum valde gratiosus, et, vt SVIDAS [r] habet, consulari dignitate ab eo auctus fuit, edixitque imperator, ne quisquam Illyriae magistratuum, absque consensu eius quicquam ageret. Affert etiam SARISBERIENSIS [s] epistolam eius ad Traianum, cum imperium capesseret, in qua imperatori gratulaturus praecepta gerendi imperii ei commendat, ad capitula quoque aliqua politicae constitutionis prouocat [t], hausta, vt ait e libello Plutarchi qui inscribitur: *Institutio Traiani:* ex quibus colligere liceret [u], Traianum, antequam imperii habenas capesseret, praeceptorem habuisse Plutarchum. Verum et ipsa epistolae ratio paedagogum spirans, et amoribus Plutarchi tota aliena, et lingua in qua scripta est Latina foetum satis produnt suppostitium. Senex enim Latinam demum linguam didicit Plutarchus, Graece ad imperatorem scripturus, si hoc consilium suscepisset [x]. Nec forte alius commatis sunt ista capitula, si ab apophthegmatibus, Traiano a Plutarcho inscriptis [y] differunt. Sub Hadriano Procuratoris Graeciae honore mactatus est [z]. Non vero reipublicae tantum gerendae, muneribusque publicis vacauit Plutarchus, sed cum Romae quoque et in Italia versaretur, philosophiam docuit [a], maxime vero scribendis libris operam impendit, de quibus catalogum confecit filius LAMPRIAS, hodie adhuc superstitem,

Plutarchi late disserit RVALDVS l. c. IONSIVS de S. H. Phil. L. III. c. 6. p. 238. seqq. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 329. seqq.

e) Cod. CXLV. p. 642.

f) De ει Delphis inscripto T. I. p. m. 555.

g) De garrul. T. II. p. 306.

h) In Amat. T. III. p. 349.

i) De tuenda valetud. T. I. p. 253.

k) In Valer. Poplicola T. IV. p. 190.

l) T. I. p. 322. m) p. 349.

n) Loca vbi praeceptoris huius meminit, habes collecta a RVALDO l. c. c. 7.

o) HADR. IVNIVS ad Eunap. VOSSIVS de sectis c. XXI. §. 6. HENDREICH. Pandect. Brandeb.

p) Praecept. gerend. reip. T. II. p. 457.

q) Sympos. L. VI. q. 8. T. III. p. 239.

r) In Plutarch. Chaer. T. III. p. 133.

s) In Policrat. L. V. c. 1. p. m. 250.

t) Ibid. c. 2. p. 252.

u) Ita DEMPSTERVS in elencho script. apud POPE-BLOVNT. l. c. p. 143.

x) Conf. FABRICIVS Bibl. Graec. l. c. p. 365.

y) Quae tamen eius non esse videtur Rualdo, Xylandro et Vossio.

z) SYNCELLVS loc. cit.

a) In Demosthenis vita T. III. p. 21.

ſtitem [b], ex quo patet plura, quam habemus, Plutarchi ſcripta temporis iniuria intercidiſſe [c]: dolendumque eſt, hunc ſcriptorum Plutarchi indicem in fine deficere; vt quae genuina ſint Plutarchi quae ſpuria poſſent diſcerni, quod deficiente libelli fine fieri non poteſt. Gratulandum vero noſtrae aetati eſt, in tanta veterum ſcriptorum iactura libros Plutarchi plurimos fuiſſe ſeruatos, in quibus non hiſtoriae tantum Graecae et Romanae, ſed philoſophiae quoque veteri, maxime vero morali egregiam paſſim lucem accendit [d], hiſtoriam quoque philoſophicam egregie illuſtrat, licet non nemini [e] incertum ſit, an libellus *de placitis philoſophorum* Plutarchum auctorem agnoſcat. Certe inexhauſtae in veterum libris lectionis copiam, et inſignem prorſus eruditionem in iis contineri, nemo erit, qui vel ſemel eos inſpexit, qui negauerit. Et hinc inſolita prorſus huius viri elogia apud veteres et recentiores paſſim occurrentia. Inter quos GASSENDVS [f], aequus doctorum ſcriptorum iudex ac cenſor, ſi omnibus veteribus ſcriptis fuerit carendum, Plutarchi nos aegerrime carituros dixit; THEODORVS GAZA [g] vero, ſi omnes in mare abiiciendi ſint, Plutarchi ſe poſtremo loco ſeruaturum eſſe profeſſus eſt. Sed et Ioannis Metropolitae Euchaitenſium, ſub Conſtantini Monomachi et Comnenorum imperio clari verſiculos affert FABRICIVS [h], quibus teſtatur, ſi quos auerni nexibus liberare non credentium Chriſto conſtitutum eſſet, precibus ſe Platonem et Plutarchum petiturum, quos ſententia et moribus ad leges eius proxime acceſſiſſe conſtet. Quod licet nimium ſit, merito tamen pretium maximum ſtatuendum eſt libris optimis, qui, ſi iudicium accedat, et diligens cum veterum ſcriptis collatio, magnum veteris eruditionis theſaurum comparare apta ſunt: iuuentutem quoque et delectant et docent, quare laudanda virorum doctorum induſtria et conſilium, qui quoſdam Plutarchi libellos iuuentutis commodo ſeparatim ediderunt; licet dictionem duriuſculam, et quoſdam in eo naeuos notent eruditi [i]. In philoſophia, licet ſummi limatiſſimique iudicii fuiſſe paſſim viris doctis videatur [k], recte tamen LIPSIVS [l] iudicauit,

 melio-

b) Edidit hunc catalogum primus DAV. HOESCHELIVS ex MSc. Bibliothecae Auguſtanae Aug. Vind. 1597. inde additus editioni Plutarchi Francof. 1620. Paris. 1624. vnde miramur VOSSIO non fuiſſe viſum, de Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 210. Graece et Latine recudi fecit praeſtantiſſimus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 333.

c) Signo (*) ea notauit FABRICIVS.

d) Hinc in vitas comparatas, et ſcripta moralia diuiduntur. Ex Graecis editionibus optima eſt H. STEPHANI, ex Graeco-Latinis Pariſienſis, 1624. fol. quae interpretationes habet variorum auctorum. Nos GVIL. XYLANDRI viri docti, ciuiſque noſtri verſionem ſecuti ſumus, quae Francof. tomis ſex, 8 1606. prodiit, eo quod in plerorumque manibus ſit. Gallicam AMIOTI ſecutus eſt plerumque Baelius.

e) VOSSIO l. c. p. 210. et de ſatisfact. I. C. c. 1. rationes eius ſunt, quod eius libelli nunquam eo loco, vbi debet, Plutarchus mentionem faciat, quod alibi ei contraria afferat, quod alia docendi methodo vtatur, conf. IONSIVS L. III. c. 6. p. 234. Quibus tamen coniecturis conſenſum veterum libellum hunc Plutarcho tribuentium merito opponimus. Hiſtoriae philoſophicae Galeno tributae libellum eundem eſſe, ſed neutrum integrum in ſequentibus dicemus, conf. IONS. p. 268.

f) In vit. Epicuri L. III. c. 7. p. 98. Conf. NAVDE apologie des accuſez de magie p. 194. aliique laudati FABRICIO l. c. p. 331.

g) Apud FABRIC. loc. cit.

h) Ibid.

i) VOSSIVS, FABRICIVS ll. cc.

k) DEMPSTER. l. c. MVRET. Orat. Vol. II. or. 15. IAC. PONTAN. Progymn. Vol. II. pr. 44.

l) Polit. L. I. c. 9.

meliorem omnino, quam acutiorem doctorem fuiſſe, cuius ex parte cauſſam detexit magnus SCALIGER [m], *libros eius philoſophicos, vt Ciceronis magni non faciendos, nihil enim in iis eſſe, quod demonſtret et doceat, ac cogat; ſcripſiſſe enim aulicis tantum, non doctis.* Illud certum eſt, et ex lectione ſcriptorum Plutarchi manifeſtum cuiuis, plus eum egiſſe philoſophorum interpretem, quam ipſum philoſophum. Sumto enim ſemel tractandi argumento, ex ſecta, hac illaue principia prima aſſumit, et prout licet, et ipſe nexum peruidebat, illud proſequitur, vbi aqua haerere coepit, Scepticum agit, et incertum ſuſpenſumque dimittit lectorem, quem opinionum vanitate delectat magis, quam iuuat, nec iudicium firmat, ſed doctrinarum tantum auget hiſtoriam, per ſectas tanquam explorator diffuſus. Negari tamen nequit maxime fauiſſe Platoni, et Academiae veteri, docteque ex eius principiis, licet non ſemper accurate, Platonisque menti conuenienter fuiſſe philoſophatum [n]. In quibusdam vero, praecipue in doctrina de virtute, Ariſtotelem quoque ducem ſecutus eſt, et in doctrina de anima Aegyptios, vel Pythagoreos potius; Parmenidis vero phyſiologiam in libello *de primo frigido* expreſſit. Saepe tamen Academice et Sceptice quoque philoſophatur, Stoicis vero et Epicureis infenſiorem ſe praebuit, et vtramque ſectam conſcriptis libellis refutauit. Caeterum an vel aequi et verum ex parte amantis animi, vel neſcio cuius negligentiae et contemtus ſignum ſit, quod Chriſtianorum in tot ſcriptis nullam vnquam facit mentionem, incertum [o]. Per Elpiſticos enim non intelligi Chriſtianos, quod vir quidam doctiſſimus contendit [p], ſed Stoicos notatos videri, *tomo primo* [q] demonſtrauimus. Etſi vero prudenter paſſim pieque de Diis locutus eſt Plutarchus, meruit tamen inter numinis hoſtes referri, PETRO MOLINAEO [r], eum in atheiſmum propenſiorem iudicante, quippe libro in eam rem edito probare conantem, atheiſmum eſſe ſuperſtitione tolerabiliorem. Qua tamen in re iniurium eſſe Molinaeum in Plutarchum eo magis conſtat [s], quo magis non hodie tantum eandem ſententiam viri tuiti ſunt eruditi inter impios non numerandi, ſed et, recte obſeruante optimo FABRICIO [t], Plutarchus non dixit, quamuis ſuperſtitionem eſſe deteriorem atheiſmo, cuius contrarium diſertis verbis docet [u], ſed dari tantum genera ſuperſtitionis quaedam tam flagitioſa, vt in Deum aeque iniuria ſint, quam atheiſmus, et grauius bellum etiam indicat honeſtati, virtuti et ſocietati humanae, non, quam atheiſmus omnis cum ſuis conſecutionibus et malitia omni, ſed quam atheiſmus nonnullorum hominum, in ſola ſpeculatione falſiſſima acquieſcen-

m) Scaligerana p. 49.

n) Vid. Qq. Platonicae, tr. de Iſide, de animae procreatione, de fato.

o) Non auſus dicere bona, auerſatus dicere mala. Ita TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. II. p. 477. Nobis contemtus magis Chriſtianorum, qui illiterati habebantur, cauſſa fuiſſe videtur.

p) Cl. CHR. AVG. HEVMANNVS act. Philoſ. Vol. II. p. 911.

q) L. II. c. 9. et Miſc. Berolin. T. V. obſ. vlt.

r) De cognitione Dei p. 81.

s) Agnouere hoc FABRICIVS l. c. p. 351. et Syll. Script. de V. R. C. p. 338. et BVDDEVS theſ. de atheiſmo p. 223.

t) l. c. u) An poſſit ſuauiter viui ſec. Epicurum.

ſcentium, et naturae bonitate errorem hunc in vitam ciuilem influere non patientium. Quo ſenſu veteres quoque ita pronuntiaſſe [x] magno feruore contendit, qui pro Plutarchi opinione tanquam pro aris et focis, etiam cum atheiſmi ſuſpicione pugnauit vir acutiſſimus PETRVS BAYLE [y]. Quando obierit Plutarchus aeque incertum; certe Hadriani temporibus valde ſenem fuiſſe, cum Apollinis ſacerdotio fungeretur, ipſe ſignificat [z]. Hinc coniectura enata viris doctis, natum circa decimum Claudii annum, qui Chriſti L. fuit, denatum eſſe quarto vel quinto Hadriani circa A. C. CXX. Memorabile eſt, quod de eius morte refert ARTEMIDORVS [a]. Morti vicinum ſomniaſſe, in coelum ſe aſcendere duce Mercurio; quod ſequente luce ita quis interpretatus ſit: fore eum beatum [b], hocque ſignificaſſe aſcenſum in coelum, nempe excellentiſſimam beatitatem. Idque etiam ita eueniſſe, pauloque poſt Plutarchum deceſſiſſe. Id quod Artemidori fide credat, qui volet: Duodecim Plutarchos cum enumerent viri docti [c], noſter ab aliis accurate diſtinguendus, et inprimis cum Plutarcho Neſtorii, de quo infra dicendum, confundendus non eſt.

§. XIII. Alter qui circa idem fere tempus non artis tantum ſalutaris cognitione, ſed philoſophica quoque eruditione [d] illuſtre ſibi nomen conciliauit, eſt GALENVS, maximae famae et medicus et philoſophus, quem diuiniſſimum vocatum et a quibusdam diuino honoratum cultu refert EVSEBIVS [e]. Is potiora vitae ſuae momenta in ſcriptis ſuis ipſe tetigit, ex quibus ea magna diligentia collegit [f], et ſecundum temporis ordinem diſpoſuit PHILIPPVS LABBEVS [g], quibus alii quoque addi poſſunt, qui in enarranda vitae principis medicorum hiſtoria induſtriam exercuerunt ſuam [h], vel qui ſalutaris artis hiſtoriam aggreſſi ſunt. *Galenus.*

x) EPIPHANIVS T. II. p. 13. ARNOBIVS L. V. p. 151.

y) Notiſſimis locis Qq. prouinc. et de cometis. Conf. FABRIC. Syllab. l. c. BVDDEVS l. c. c. X. §. 2.

z) Num ſeni gerenda reſpublica T. II. p. 442.

a) Oneirocrit. L. IV. c. 47. p. 245.

b) Id eſt, moriturum, beatos pro defunctis iam tum dictos eſſe ex HORATIO, L. I. c. 9. AMMIANO L. XXV. c. 3. HESYCHIO in *μακάριος*, aliisque conſtat.

c) l. c. p. 370. octo habet IONSIVS L. III. c. 6. p. 240.

d) Vocatus *γνήσιος ἰατρὸς καὶ μόνος φιλόσοφος*, imperatoris Marci iudicio.

e) Hiſt. eccleſ. L. V. c. vlt. *θειότατον* vocat Alex. Trallianus.

f) Egit etiam de Galeno SVIDAS T. I. p. 465.

g) Cum videret PHILIPPVS LABBEVS ex S. I. vir doctiſſimus, vitas Galeni paſſim enarratas ſcatere erroribus, ex eius potiſſimum ſcriptis, ea quae ad vitam illius illuſtrandam facere poterant, collegit, exque his locis *elogium Galeni chronologicum* contexuit, idque tanquam ſpecimen bibliothecae ſuae vniuerſalis ſtrenae loco miſſum ad Iac. Mentelium cum Eius epiſtola edidit Paris 1660. Eodem vero anno alium quoque libellum vulgauit hoc titulo: Vita Claudii Galeni Pergameni medicorum principis ex propriis operibus collecta: in quo loca ipſa, ex quibus elogium contexuerat, adduxit. Vtriusque libelli cum ſumma eſſet raritas, inſigniter de hiſtoria huius viri meruit, vir tot meritis in rem literariam immortalis I. A. FABRICIVS, quod non tantum elogium illud bibliothecae Graecae Vol. III. p. 509. ſeqq. totum inſeruit, ſed ex altero quoque libello loca Galeni omnia annotauit, ſicque vtrumque magno legentium commodo confudit in vnum, et exhibuit. Quae *βιογραφία* cum acurata ſit, eam hic ſequimur, lectoremque loca noſſe cupidum ad h. l. ablegamus.

h) Vitam Galeni enarratam a ſe, eius operibus a ſe verſis praefixit CONRADVS GESNERVS, Baſil. 1562. fol. in praef. et de Galeno, eiusque libris et interpretibus docte egit. Conf. MERCKLINI Linden. renov. p. 184. Poſt hunc IO. MARTINVS EVSTACHI-

VS

ſunt [i]. Nos ea potiſſimum ſpectabimus, quae ad inſtitutum noſtrum propius pertinent [k]. Natus eſt Claudius Galenus, Pergami in Aſia et Attalicorum regum nomine et literarum ſtudiis clara vrbe [l]; patre Nicone, viro eruditiſſimo et ſedatiſſimis moribus praedito, A. C. circiter CXXXI. Hadriani imperatoris XIV. vel XV. labente. Matrem habuit adeo iracundam, vt quandoque ira abrepta ancillas morderet [m]. Pater cum non mathematicarum tantum diſciplinarum notitia excelleret, ſed et optimis quoque literis eſſet excultiſſimus [n], filium ipſe mature inſtituit, et praeſtantiſſimis quoque praeceptoribus inſtituendum dedit, vnde in prima pueritia artes liberales atque elegantiores, quaeque humanitatem iuuare aptae ſunt, edoctus eſt. Anno aetatis XV. ineunte, Antonino Pio tunc imperante ad philoſophiam traductus, ſub Caio Platonico [o], et quodam Philopatoris Stoici diſcipulo, ei operam dare coepit; tum anno vitae XVII. ad ſalutarem artem a patre in ſomnio admonito translatus, Satyrum Quinti [p] diſcipulum [q], Stratonicum [r], et Aeſcrionem [s] empiricum aliosque habuit in patria ſua praeceptores, medicamque artem cum philoſophiae coniunxit ſtudio. Cum morte eriperetur pater filio moeſtiſſimo, Smyrnam hic ſe contulit, anno aetatis XXI. vt Pelopem ex Quinti diſcipulis medicum celeberrimum [t], atque Albinum Philoſophum Platonicum [u] audire, ſicque philoſophiae et medicinae ſtudia maioribus excolere poſſet profectibus. Smyrna Corinthum ſe contulit ad Numeſianum [x], non minoris famae medicum, qui et ipſe ex Quinti fuit diſcipulis. Varias deinde per prouincias peregrinatus [y], alios quoque medicos audiuit, ſimul medicaminum in iis naturam viresque explorauit, tandem Alexandriam et mercaturae laude et literarum ſtudiis inclytam, Aegyptique inferioris metropolin [z] deſcendit, qua vrbe

vs Medicus Neapolitanus de vita Galeni Neapoli 1577. 4. commentarium edidit, eruditum quidem ſatisque accuratum, ſed digreſſionibus multis onuſtum. Eandem Galeno operam praeſtitit RENATVS CHARTERIVS, qui ſplendidae, quam curauit, editioni operum Galeni et Hippocratis, eius vitam praefixit. Qui tamen ita in hoc argumento verſati ſunt, vt aliam vitam alios ſcriptores eum poſtulare iudicauerit MENTELIVS loc. cit.

i) Inter hos primum in enarranda Galeni hiſtoria et doctrina locum tenet DANIEL CLERICVS V. C. in hiſtoria medicinae P. III. Libro tertio fere integro p. 660.

k) Reliqua medicis relinquenda ſunt.

l) Imprimis illuſtris Pergamus, ob celeberrimum templum Aeſculapii, morborum curationibus miraculoſis famoſum, de quo vid. CLERIC. l. c. L. I. ch. 20. p. 63. mirum itaque non eſt, Galenum tantis exemplis famaque patriae incenſum arti ſalutari ſe dediſſe.

m) De dignoſc. animi morbis. Digna itaque quae albo malarum eruditorum mulierum adſcribatur.

n) SVIDAS l. c. qui in architectura et geometria eum excelluiſſe dicit.

o) Veriſimile admodum, eſſe hunc Caium, qui in ſchola Plotini lectus eſt, quemque cum Cronio, Aſpaſio, Numenio vixiſſe ſupra coniecimus. Addi itaque hic Galeni praeceptor poteſt Platonicorum catalogo apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 55.

p) Videndi de hoc medico, quem licet a ſuis opinionibus diſſentientem valde laudat Galenus, CLERIC. l. c. p. 661. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 321.

q) FABRIC. Bibl. Gr. l. c. verſatus eſt Satyrus praecipue in anatomicis. CLERIC. l. c. p. 658.

r) Ciuis Galeni, diſcipulus Sabini FABRIC. p. 429. CLERICVS l. c.

s) Vocatur etiam Aeſcheron, ib. p. 40.

t) Conf. PLIN. L. XXXII. c. 5. CLERIC. l. c. FABRIC. l. c. p. 360. Fuit diſcipulus Numeſiani.

u) Dictum de eo ſupra in Alcinoo.

x) Fuit Corinthius, rei anatomicae valde peritus, vid. citati.

y) Ciliciam, Palaeſtinam, Coeleſyriam, inſulasque Cretam, Cyprum, Lemnum, peragrauit, opobalſami et terrae Lemniae naturam explorauit.

z) Dictum de hoc non mercaturae tantum ſed eruditionis quoque emporio ſupra Tomo I. L. II.

vrbe praeter reliquas disciplinas imprimis medicae artis studium laetissime floruit. Vnde anno aetatis XXVIII. digressus, in patriam rediit [a], cumque vulnerum curationem praecipue excoluisset, magistris vsus, qui in secandis corporibus excellebant, pontificum annuorum iussu gladiatorum curationi praefectus est, quam per quinque aut sex circiter annos magna felicitate absoluit, sicque non medicinae tantum, sed et chirurgiae mysteriis probe se initiatum demonstrauit. Illo tempore exacto cum seditionem patriae effugeret [b], se Romam conuertit aetatis anno XXVIII. A. C. CLVIII. imperantibus M. Aurelio Antonino et Lucio Vero fratribus, quorum gratia tum magnam eruditorum frequentiam Romam adduxerat: ibi cum anno sequenti iugulum ei humero motum esset, per dies quadraginta

L. II. c. ult. quibus, cum in sequentibus scholae Alexandrinae saepius facienda sit mentio, addendum, redacta sub Romanorum imperatorum potestatem Aegypto, Alexandriae studia literarum non refriguisse, sed maiori potius feruore fuisse exculta. Docebantur enim ibi praeter grammaticam et rhetoricam, philosophia quoque, artesque mathematicae et medicina. Multum vero ad incrementa studiorum Alexandriae contulit imperatorum Hadriani et Antonini Pii liberalitas, qui professoribus salaria constituerunt, quod cum calcar iis ad excolendas magis artes et disciplinas adderet, magna eruditionis incrementa produxit. Exque eo potissimum tempore, medici celeberrimi nominis Alexandriam migrauerunt, tantaque industria excoluerunt artem salutarem, vt iatrosophistarum Alexandrinorum schola, siue, vt ex nostri temporis moribus loquamur, facultatis medicae Alexandrinae nomen et fama per omnem orbem Romanum celebraretur; cuius initia Galeni quidem tempore facta esse, loca eius a LABBEO l. c. adducta dubitare non sinunt, altius tamen exsurgentem medicorum suorum gloriam vidit Alexandria Sec. IV. Non tacendum tamen Galenum, qui Iuliano professore ibi vsus est, non de iis sentire tanquam optimis et pro Sophistis habere Com. I. in VI. Epid. T. II. Et hoc loco amicum habuit intimum Heraclianum, medicum insignem. Valentiniano tamen imperante adeo creuit schola medica Alexandriae, vt AMMIANVS MARCELLINVS, qui hanc scholam L. XXII. c. 16. descripsit, dicat: „Medicinae studia Alexandriae augeri in dies, vt licet opus „ipsum redoleat, pro omni tamen experimento „sufficiat medico ad commendandam artis au„ctoritatem, si Alexandriae se dixerit eruditum.„ Plura de studio medico Alexandriae culto dabit HERM. CONRINGIVS de Hermetica medicina C. IX. p. m. 84. Quibus vnum addimus testimonium Geographi veteris a DIONYSIO GODOFREDO editi, qui C. XVIII. p. 23. ait: „Ciuitatem Alexandriae totius pene orbis terrae „solam vera philosophia (eclecticam intelligere „religionibus insignem ex antecedentibus intel„ligitur) abundare, et varia in ea philosopho„rum genera inueniri: hinc et Aesculapium „ei medicinae peritiam concedere voluisse, di„gnatumque id ei praestare, vt per totum or„bem medicos spargeret, quo fiat, vt ciuitas „propemodum ista omnibus hominibus initium „salutis sit.„ De philosophiae vero studiis Alexandriae vsque ad Saracenorum tempora cultis, praecipue de eclecticorum siue Platonicorum recentiorum scholis cum sequenti sectione, et in historia etiam philosophiae inter Christianos dicendum sit, hic nihil addimus, videndi tamen EVNAPIVS in vita Magni p. 178. et IVLIANVS ep. ad Zen. Sed resurrexisse philosophiae et medicae artis studia Alexandriae quoque sub Saracenis, qui initio Sec. VIII. exitium tantum non attulerant, infra dicemus, vbi de philosophia Saracenorum differendum. Narratque BENIAMIN TVDELENSIS in Itinerar. p. m. 121. „Extra vrbem Alexandriam „Aristotelicam se scholam offendisse, pulchra „et magna structura, marmoreis columnis inter „scholas collocatis; viginti enim scholas visi, „quia eo ex toto mundo confluerent, quo Ari„stotelis philosophiam addiscerent.„ Id, quod de Saracenorum temporibus intelligendum, quibus vna haec secta obtinuit: quam tamen mature Alexandriae doctam esse Anatolii exemplo suo loco demonstrabimus: nec a vero prorsus abludit fundamenta eius ipsum Alexandrum M. iecisse.

a) In Alexandriam aemulatione literarum accensam fuisse Pergamum, optimasque ibi disciplinas artesque fuisse doctas, tomo primo iam notauimus, et bibliothecae Pergamenae fecimus mentionem. Imprimis medicae artis incrementa promouit fanum Aesculapii celeberrimum, de quo in antecedentibus conf. TACIT. Annal. L. III. c. 63. BAYLE dict. T. III. art. Pergame not. D. Meminit etiam Cycli Pergameni SVIDAS in Musaeus Ephesius T. II. p. 578. vbi verisimili coniectura putat KVSTERVS fuisse Pergami Museum, vt Alexandriae, in quo viri docti alebantur, inter quos forte Galenus quoque fuit.

b) In librum Hippocratis de fracturis.

ginta decubuit, ſanitati poſtea reſtitutus; et cum medicinam faceret, et experientiae doctrinaeque ſuae panderet theſauros, inuidiam medicorum Romanorum expertus eſt. Quae tamen non obſtitit, quo minus, felici ſucceſſu ſanatis multis in virorum optimatium notitiam atque amicitiam veniret, inter eruditos vero eius temporis inclareſceret. Inter quos fuit Eudemus, Philoſophus Peripateticus magnae famae et exiſtimationis, quem a febre quartana eodem, quo morbum prius is intenderat, medicamine liberauit. Sed et inter aulae proceres Sergio Paulo praetori Barbaro, Seuero, tunc conſuli et poſtea imperatori Boëthoque viro conſulari innotuit, et ſectione publica cadaueris inſtituta, demonſtratisque reſpirationis atque vocis organis, magnam peritiae in re medica famam conſecutus eſt: praeſertim cum Boëthi quoque vxorem feliciter ſanaſſet. Quae in curandis aegrotorum morbis felicitas, et in praedicendis eorum euentibus ſagacitas cum omnium ore Romae ferretur, vehementer auxit inuidiam medicorum, qui aegre vt ei facerent, omiſerunt omnino nihil, et conuiciis proſciderunt, quem arte ſuperare nequiuerant: hinc grammatici, et medici dialectici in eum coniecta nomina (λογίατρος ipſe habet) [c] immo et παραδοξολόγου et παραδοξοποιοῦ, mirandarum curationum promiſſoris et effectoris, quod maiora ſolitis iactare et oſtentare auderet. Ita enim ad conuicia magis inimicorum haec poſtrema nomina cum Cel. CLERICO [d] trahenda eſſe putamus, quam ad laudes optimatium atque plebis, vt vult LABBEVS [e]. Inuidiae itaque ceſſurus, ſimul peſtis, quae graſſari coeperat euitandae [f] cauſſa vrbem reliquit, et in Campaniam ſe ſubduxit, et Brunduſio, Pergamum vela fecit anno aetatis XXXVIII. A.C. CXLVIII. Verum nec patria frui diu illi licuit, nec otio optato: namque ſub exitum eius anni aut ſequentis principium ab imperatoribus Marco Aurelio et Lucio Vero, e Parthica expeditione paulo ante reuerſo, qui tum Aquileiae morabantur, vt ſe bello Germanico pararent, in Italiam reuocatus eſt. Romae itaque iterum ſe reddidit, et inde Aquileiam ad imperatores properauit. Acrius vero ſaeuiente maximasque ſtrages edente morbo peſtilentiſſimo imperatores cum paucis Romam euaſerunt, Lucius in via ictu ſanguinis extinctus eſt [g], Galenus cum Marco incolumis Romam venit; paulo poſt imperatore petente vt ſecum moliente bellum in Germaniam proficiſceretur, quod fieri a ſe non poſſe Galenus cauſſatus eſt, eo quod ab Aeſculapio, mortifero apoſtemate ſanatus, monitus eſſet ſomno, ne Roma excederet. Abeunte itaque et in Quados, Marcomannos ac Sarmatas bellum proſequente imperatore, ipſe Romae haeſit, et tum artis ſalutaris exercitio, tum libris ſcribendis totum ſe dedit, inter quos libri *de praecognitionibus* ſunt, et praeſtantiſſima *de vſu partium corporis* diſſertatio [h], quaeque aduerſus Stoicos et Peripateticos de voce et reſpira-

c) De praecognitione.

d) l. c. p. 663.

e) l. c. §. 4.

f) CAPITOLINVS, in Vero c. 8. EVTROP. L. VIII.

g) Videndi ſcriptores vitae Antonini philoſophi et Veri.

h) Ex merito paſſim laudatur hic libellus, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 550. et

ſpiratione diſputauit. Quoniam tamen medicis gloriae eius vehementer inuidentibus diffidebat, ſaepe in ſuburbano imperatoris tempus terebat, eo haud raro vocatus vt Commodi ſanitati proſpiceret, quem cum febri liberaſſet, Sextumque alterum imperatoris filium curaſſet morbo, admodum creuit nominis eius gloria. Ex eo tempore ſemper manſiſſe videtur Romae, et quod SVIDAS teſtatur, etiam ſub Pertinace vixit [i], cuius et ipſe in ſcriptis ſuis meminit [k]. Vtrum vero ſub Didio Iuliano, Clodio Albino, Peſcennio Nigro, atque Seuero eiusque filio Antonino Baſſiano vixerit, de eo varia eſt virorum eruditorum ſententia, quemadmodum incertum eſt, vtrum Pergamum redierit nec ne, et quo aetatis anno fuerit extinctus? De quibus cum poſt EVSTACHIVM, LABBEVS atque CLERICVS [l] fuſe egerint, lectorem criticae huius diſquiſitionis pernoſcendae auidum ad hos viros doctos remittimus, cum noſtri inſtituti ratio non patiatur, his, quae ad medicinae hiſtoriam pertinent, prolixe immorari. Illud laudatorum virorum diligentia extra dubium poſitum eſſe exiſtimamus, vixiſſe Galenum adhuc ſub Seuero; nam narrat ipſe [m], theriacam, quam praeſtantiſſimi vſus et efficaciae M. Aurelio imperatori parauerit, poſt Commodi tempora ſe imperatori Seuero conſtruxiſſe, imbecilliorum virium, eo quod cinnamomum omne, quod Antoninus habuerat, fuiſſet conſumtum, quodque ipſe ſibi parauerat, iſta tempeſtate, qua templum pacis conflagrauit [n], periiſſet. Quae cum ad Lucium Verum, quem ſub Seuero intelligi viri quidam docti putant, trahi nequeant, certiſſimum inde eſt, vixiſſe adhuc ſub Seuero, et inter medicos, imperatoris locum illuſtrem obtinuiſſe. Quidam et in his COELIVS RHODIGINVS [o] CXL ei annos tribuunt, quam inſulſitatem refutatione opus non habere, recte LABBEVS [p] pronuntiat, qui vulgare inde enatum prouerbium putat, quo Galenica ſanitas pro ea, quae vltra, quam ſolenne, in offenſa eſt, dicitur. Nec in alium cenſum, quam inter Graeculorum fabulas referendum, quod GLYCAS [q] habet: Galenum in Magdalenam incidiſſe, et audiuiſſe ex ea, Chriſtum quendam a natiuitate coecum curaſſe; et reſpondiſſe: neceſſe fuiſſe, vt Chriſtus terrae metalla bene cognita habuerit, alioquin viſum coeco reſtituere non potuiſſe. Quae ex ipſius Galeni aetate recte refutat Glycas. Alii LXXX, alii LXXXVII, alii LXX ei annos tribuunt [r], quos ſequitur SVIDAS [s],

 et

et imprimis Syll. Script. de V. R. C. C. II. p. 144. ſeqq.

i) loc. cit.

k) De libris propriis c. 18.

l) ll. cc.

m) De antidotis c. 13.

n) Multa ſcriptorum ſuorum tum amiſiſſe ait. De libr. propr. l. c.

o) Antiq. lect. L. XXX. c. 12. p. m. 1157. qui ſine morbo ſola virium defectione obiiſſe ait, conf. CLERIC. l. c.

p) loc. cit.

q) Annal. P. III. p. 231. Pertinet in eundem cenſum fabula de eius in Iudaeam profectione, vt miracula Chriſti videret, conf. LABBEVS l. c. et FABRICIVS p. 526.

r) Vid. quos nominat LABBEVS l. c.

s) loc. cit.

et calculo suo probat LABBEVS [t], paulo vero diutius vixit, si quod Tzetzes vult, Caracallam viuendo attigit. Scripsit libros plurimos non medici tantum argumenti, sed et philosophici, rhetorici et grammatici; qui tamen periere fere omnes, medicorum parte magna ad nostra tempora seruata [u]. Pauca quae ad philosophiam spectantia nobis restant, sunt: *de optima doctrina contra Fauorinum*, vbi Sceptici refutantur; *quod optimus medicus sit quoque Philosophus; de cognitione et medela affectuum, de placitis Hippocratis et Platonis; de vsu partium corporis humani, commentarius in Platonis Timaeum* etc. Licet vero maxime sobrie philosophatus sit in illo, *de vsu partium* libro, inuenti tamen sunt, qui atheismi notam ei inurerent; alii enim Mosis cauillatorem esse caussati sunt; aliis Epicureus visus est, aliis naturalista, aliis immortalitatem animae negasse dicitur, quorum loca dedit Cl. REIMMANNVS [v]. Qui omnes vna illa demonstratione sapientiae diuinae, ex vsu partium corporis humani refutari possunt; qui vero Epicureismum ei obiiciunt, ignorant nullam sectam Galeni demonstrationi magis aduersari, quam hanc. Ferenda quoque ea sunt in homine gentili, et a sectarum praeiudiciis nondum libero, quae sanctiori philosophiae repugnant. Tribui quoque solet Galeno *historia philosophica*, siue placitorum philosophicorum apud Graecos enarratio; verum vnum idemque scriptum esse, cum eo, quod de *placitis Philosophorum* scripsit Plutarchus, sed neutrum integrum, ex collatione patet, recteque obseruatum IONSIO [x], vnum ex altero posse suppleri. De rationali etiam philosophia figurae quartae inuentione meruit. Sectae vero nulli ex integro addictus per omnes exploratoris instar discurrit, et quodcunque placebat elegit. Et in dialecticis quidem plerumque secutus est Aristotelem, cuius libros *de categoriis, de interpretatione, analytica priora et posteriora* commentariis illustrauit: et, quod laudem meretur, doctrinae de demonstratione clariorem lucem accendit. Sed et Stoicam dialecticam excussit, et in *Chrysippi libros logicos* scripsit, etiam *de theoria logica secundum Platonem* commentatus est. Vitae porro felicitatem secundum Epicurum, et voluptatem quoque Epicuream scriptis exposuit; pro Epicteto quoque contra Fauorinum scripsit. Multis etiam scriptis Platonicam philosophiam illustrauit, quae tamen periere, de quibus ipse in scripto *de libris propriis* videndus [y]. Non inepte itaque suo modo inter eclecticos Philosophos Galenum retulit GAVDENTIVS [z].

SECTIO

t) loc. cit. p. 523.

u) Ex CHARTERII editione, ea quae supersunt enumerat MERCKLINVS Lind. renou. p. 184. et FABRICIVS l. c. p. 528. seqq. suntque numero CLXX. conf. Act. phil. Vol. II. p. 72.

v) Hist. atheismi C. XXXV. §. 2. p. 238. seq.

x) De Scr. Hist. phil. L. III. p. 268.

y) Conf. de his omnibus FABRIC. l. c.

z) De phil. Rom. C. XXXVI. p. 124. seqq. qui tamen multa miscet huc non pertinentia.

SECTIO QVARTA.

DE SECTA ECLECTICA.

§. I.

Platonica, quam hucusque enarrauimus, secta eclecticam genuit, monstrosi nominis generisque philosophiam, si nomen natiua significatione adhibeatur. Secta enim cum dicatur, quae vnius potissimum philosophi rationem philosophandi, quodque sibi construxit, systema doctrinarum sequitur; eclectica vero methodus ea sit, quae ex omnium sectarum placitis ea sibi eligit, quae veritati propiora sunt, et propriis meditationibus iungi apta; exque iis proprium doctrinae excitat aedificium; clarum inde est, sectariam philosophiam adeo repugnare eclecticae, vt in vnum redigi corpus nequeant. Nec si proprie appellationem accipiamus, eclectica philosophia noua est, sed antiquissima, maximisque viris sectarumque conditoribus omnibus vsitatissima. Pythagoram enim ex Agyptiorum, et si quosdam audias, orientalium placitis, Phaenicumque philosophia, Graeciaeque veteris theologia systema suum conflasse; Platonem ex Italica, Socratica et Heraclitica philosophiae nouum eius genus condidisse, Zenonem Pythagoreorum, Heracliteorum, Platonicorum, Dialecticorum, Cynicorum placita nouo, quod in porticu condidit systemati intulisse, sicque alios quoque nouarum sectarum auctores instituisse rem suam, tomo primo, vbi Graecarum sectarum historiam enarrauimus, ita demonstratum est, vt dubium superesse queat fere nullum. Etsi enim videri voluerunt nouo systemate, omnes ante se philosophos reliquisse, et alia longe atque meliora prioribus dedisse, quod imprimis de Aristotele et Epicuro suo loco notauimus, intelligendum id tamen est, non quod nihil ab aliis acceperint, sed quod ipsa systematis noui constructio, et expositis propriae meditationis principiis excitatum doctrinae aedificium noua sint, et veteribus indicta; sumtis tamen ex veteribus, quaecunque in rem suam verti posse credebant, quae caussa est, cur PLATO [a] et ARISTOTELES [b] eclecticam philosophandi viam laudauerint et commendauerint. Immo multa ex veteribus in sua vtrumque arua, non laudatis auctoribus, sed reprehensis quoque, transtulisse, exemplis et testimoniis in eorum historia confirmauimus. Neque tamen mirum, viros eclectica ratione philosophantes sectarum auctores factos esse. Idem enim et ipsis et discipulis eorum accidit, quod et nostris temporibus, quibus eclectica philosophia postliminio reuocata et reducta est, accidisse nouimus, vbi sectarum inter eclecti-

Secta eclectica vnde dicta?

 cos

a) In Charmide T. II. p. 161. Prot. T. I. p. 347.

b) Ethic. L. I. c. 4. conf. Vita eius ab AMMONIO scripta.

cos philoſophos nomina ignota ſunt nemini, ipſaque eclectica philoſophia nobis Gaſſendiſtas, Carteſianos, Newtonianos, Leibnizianos, etc. peperit. Ambitionem enim, quae caput ſectae euadere cupit, hancque ſibi ſumma cum iucunditate gloriam vindicat, quod ſola et prima facem ad veritatem praetulerit humano generi, in ipſis ſectarum conditoribus ſaepe regnantem multum ad condendam ſectam contuliſſe, Platonis et Epicuri ex veteribus, Carteſii ex recentioribus exemplo conſtat. Factum tamen ſaepe eſt, vt magnis viris a ſectae ſtudio abhorrentibus adeo in vnius viri placita coniurauerint diſcipuli, auctoritatis et venerationis praeiudicio ducti, ſuisque in inquirenda veritate viribus diffiſi, vt qui ſectam condere nunquam cogitauit, ſectae caput atque conditor factus ſit. Ex quibus manifeſtum eſt, hic vbi de ſecta eclectica agitur, communem propriamque ſectae ſignificationem eſſe deſerendam, eoque nomine intelligendam certam philoſophorum familiam, quae non tam ipſa placita quam ratiocinandi modum methodumque philoſophi alicuius ſecuta eſt, hancque ſucceſſione multorum philoſophorum propagauit, varia vero diuerſarum ſectarum dogmata in vnum ire coëgit doctrinae aedificium. Quam genuinam fuiſſe ſectae eclecticae faciem, ex ſequenti tractatione luculenter diſpaleſcet. Negandum tamen non eſt, ſectae potius nomine, quam eclecticae philoſophiae titulo dignos eſſe hos homines, qui cum ex Platonico-Pythagoricis Alexandrinorum ſcholis prodierint, Platonicum philoſophandi genus nomenque valde adamarunt, vt in ſequentibus dicemus. Immo, ſi fatendum, quod res eſt, nec eclecticum illis nomen debetur, qui non in eligendis veris, ſed in conciliandis et in vnam quaſi maſſam chaosque magnam partem informe conflandis diuerſiſſimarum opinionum generibus fuere diligentiſſimi, ſic vt conciliatorum potius vel ſyncretiſtarum nomen mereantur. In hoc tamen vno eclecticum quid in iis deprehenditur, quod nullus inter eos ita in magiſtri verba iurauerit, vt non propria ingenii commenta nugasque nouo affricaret ſyſtemati, ſicque ineptum philoſophiae genus nouis inuentis adaugeret, et ſi Diis placet, ornaret cumularetque. De quibus omnibus in ſequentibus dicendi campus ſe nobis pandit ampliſſimus.

Origo ſectae eclecticae.

§. II. Sed vt propius origenes famoſae ſectae, cuius vsque ad noſtra tempora hiſtoria valde obſcura et ignota fuit [c], cognoſcamus, ad ea, quae tomo primo de philoſophia inter Aegyptios, vbi nata et educata eſt, diximus, potiſſimum attendendum eſt, ex huius enim regionis indole

c) Pauca fereque nulla ſunt, quae de hac ſecta veteres habent, cuius potior ratio haec eſſe videtur, quod Potamonis, qui ſectam condidit, inſtitutum cum ipſo auctore obierit quaſi et exſpirauerit, Ammonii vero Plotinique ſchola Platonicorum nomine plerosque deceperit. Vnde recentiori demum tempore lux eius hiſtoriae allata eſt, viris doctiſſimis GODOFR. OLEARIO, de ſecta eclectica, duabus diſſertationibus, quas STANLEII Hiſt. phil. p. 1205. ſqq. affixit, et IO. LAVR. MOSHEMIO de turbata per recentiores Platonicos eccleſia diſputantibus, quae et CVDWORTHI ſyſtemati et Vol. diſſ. Hiſt. eccleſiaſticarum, p. 85. ſqq. inſerta eſt.

dole moribusque potiſſimum eius origo eſt deriuanda. Tomo vero primo fuſe iisque quae rem conficere apta ſunt, teſtimoniis rationibusque demonſtrauimus, theologiam non tantum Aegyptiacam veterem mutationes varias fuiſſe paſſam, et, cum ſacris potiſſimum diſciplinis conſtaret, in ſyncretiſmum diuerſarum religionum degeneraſſe, praeſertim vbi peregrinae gentes, inque his Perſae terram hanc inuaſiſſent, ſed pronos quoque fuiſſe Aegyptios, gentem ſuperſtitioni cultibusque Deorum longe deditiſſimam, ad recipienda quaeuis religionum per omnem terrarum orbem diffuſarum dogmata, nec pauca in adyta et templa ſua transtuliſſe. Porro monuimus, ex quo ſub Alexandro M. eiusque ſucceſſoribus ſumma rerum in Aegypto ad Graecos rediit, attemperauiſſe ſe ſacerdotes Aegyptios non moribus tantum, ſed placitis quoque victorum, et non tantum patriam doctrinam ad Graecae eruditionis praeſertim theologiae quae mythologiis comprehendebatur normam inflexiſſe, ſed philoſophiae quoque Graecanicae, cuius ſub Alexandro eiusque ſucceſſoribus per totum fere orbem maxima fama et exiſtimatio fuit, magnum ſtatuiſſe pretium, ne Graecis viderentur doctrina inferiores: maxime tamen Pythagoricae et Platonicae philoſophiae doctrinam admiſiſſe, eo quod omnium ſectarum lucidiſſime et ampliſſime de Diis differeret, et occaſionem offerret, elegantiſſima methodo, ſuperſtitionem vulgi, patriasque traditiones cum philoſophia conciliandi, ex quo non potuiſſe non euenire, docuimus, vt ſyncretiſmus religionum et philoſophiae in hac ſecta inualeſceret. Quae res eo magis incrementa ſumſit, quo magis in Aegypto, maxime Alexandriae, tot diuerſarum religionum hominibus ſcatente, omnis generis placita recepta erant, et in vnum quaſi chaos poterant coire, vnde mirum non eſſe diximus, quod ad ipſos Iudaeos iſta accommodatio religionum ad doctrinam Pythagoreo-Platonicam tranſierit, vt hoc infra in hiſtoria philoſophiae Iudaicae faciemus manifeſtiſſimum. Sed et hoc ad origines philoſophiae eclecticae cognoſcendas repetendum eſt ex ſuperioribus, philoſophos Alexandrinos, qui ſub Ptolomaeo Phyſcone, extrema hominis amentia expulſi et per omnes delabi terras ad euitandam tyrannidem coacti ſunt, inque Aſia ſcholas inſtituerunt, enatum circa iſta tempora, vel paulo ſupra, nouum philoſophiae Orientalis genus, quod ex Zoroaſtris diſciplina ceu ex fonte manaſſe, infra, vbi de eo quoque ediſſerendum erit, dicemus, quodque in delineandis genealogiis Deorum eorumque ex ſummis diuinisque fontibus emanationibus occupatam de rerum etiam ſublunarium et materiae omnis conditione diſputauit, didiciſſe, et quamuis illi philoſophaſtri Platonem mire contemnerent, Platonico-Pythagoricos eo magis tamen has nugas admiſiſſe, quo magis ſyncretiſmo religionum ſuo fauerent, et cum Pythagorico-Platonicis conciliari poſſent, venerabile quoque Zoroaſtris nomen prae ſe ferrent, a quo philoſophiam ſuam Pythagoram, vt ab Hermetis Aegyptii poſteris, accepiſſe, communi tum traditione credebatur. Id quod

cum

cum efficeret, vt Zoroaſtrianae et Hermeticae philoſophiae titulo ornari poſſet philoſophia, quae in Aegypto florebat, Pythagorico-Platonica, magnum inde nominis famaeque atque dignitatis ei ex hac re, incrementum accederet. Contulit etiam aliquid ad hanc Alexandrinorum conciliatricem philoſophiam Graecarum ſectarum conditio. Dogmatici enim cum ſe inuicem mutuis aggrederentur praeliis, et quam infirmae eſſent aſſertiones pleraeque, et quam precaria tota dogmatica philoſophia, prodebant [d], et Scepticorum atque Academicorum gladiis cateruatim quaſi cadebant. Quod quam valide aperuerit ingeniis ſupra vulgus ſapientibus oculos, et ſcepticiſmum genuerit, ſuo etiam loco demonſtrauimus. Cum vero et ſcepticiſmus videretur inſanus, et ab humani intellectus natura remotior, et inuidia odioque eſſet plenus, non potuere non ad certam quandam eligendi ex variis ſectis doctrinas libertatem ingenia excitari, et ad hanc ſpem erigi fore, vt hac demum ratione veritatem inter omnes hactenus ſectas diſperſam colligerent: cuius rei exempla ex ſupra adductis Plutarchus atque Galenus eſſe poſſunt. Multum hoc conſilium confirmauiſſe philoſophos Alexandrinos, qui omnium ſectarum et religionum conciliationi ſtudebant, per ſe intelligi poteſt, nec Oedipo opus habet: vnde eo audentiores progreſſi, de conſiliis ſuis maturandis dies noctesque cogitabant. Quam tamen rem ad perfectionem perduxit Chriſtiana religio, eo tempore etiam inter Aegyptios, et inprimis Alexandriae ſparſa, quibus philoſophia Pythagorico-Platonica valde inualuerat. Cum enim ſanctiſſima veritas miraculorum ſplendore atque doctrinae ſanctitate mire inter populos, etiam Alexandriae [e] creſceret, et exorientis ſolis inſtar, reliqua lumina extingueret, labaſcere valde coepit, vt gentilis omnis, ita Aegyptiorum quoque ſuperſtitio: cuius cum non exiguum fulcrum eſſet theologia philoſophorum, qui in Pythagorico-Platonicis docebant ſcholis: illi ſua intereſſe rati, vt rebus ſuis ſuccurrerent, quouis modo annixi ſunt. Idque factum tum arma contra Chriſtianam religionem ſibi parando, tum ea, quae non poterant vel refellere vel etiam contemnere, exque animis hominum eiicere, imitando, easque doctrinas ita in πανδοχεῖον philoſophiae ſuae, omnibus religionibus aptum ſiniſtra conciliatione recipiendo, vt tamen ſalua maneret philoſophiae ſuae auctoritas integrique eius cardines. Quod incautius adiuuerunt Chriſtiani quidam doctores, in horum hominum ſcholis iſtam philoſophiam edocti, qualis Pantaenus, et Clemens Alexandrinus, et ante hos Hermae paſtoris architectus fuere, qui neſcio quam ſalubrem et eclecticam apud eos philoſophiam ſe inueniſſe rati, retia inimici infernalis non caute ſatis dignouerunt. Quod tamen in apertam ſectam non erupit, ante ſeculi poſt C. N. ſecundi finem, tertiique initia, vbi philoſophorum diſcor-

d) Factum id Alexandriae quoque eſſe, memorabili Hieroclis loco infra in Ammonio Sacca probabimus.

e) Videnda quae ad EVTYCHIVM de eccleſiae Alexandrinae originibus eruditiſſime commentatus eſt illuſtris IOAN. SELDENVS.

ſcordiae, conciliatricem philoſophiam in ſectae formam redigendi occaſionem dedere Potamoni homini Platonico: cuius res cum non eo, quo cupiebat, modo ſucceſſiſſent, eo quod Platonicae magis, quam reliquarum religionum notitiam Potamo habuiſſe videtur, nouo conſilio audaciorique fronte hanc ſyncretiſticam ſtatuminare ſectam aggreſſus Ammonius Saccas ex Chriſtianorum caſtris transfuga, tale tandem philoſophiae ſyſtema condidit, quod his finibus obtinendis erat aptiſſimum; quod qua ratione egerit, quidue conſilii ſuſceperit, in ſequentibus data opera diligenterque enarrabimus. Ex dictis enim patebit, hos homines, ſuppoſitae quaſi baſi philoſophiae Pythagoricae inaedificaſſe monſtroſum aedificium, quod nobis doctrinas Aegyptiacas, Orientales, et Chriſtianas, Pythagoricis et Platonicis attemperatas exhibet: vt ex dicendis luculenter, vt ſperamus, conſtabit.

§. III. POTAMO itaque non quidem rationis iſtius philoſophandi quae ἀκέφαλος καὶ ἀνόνυμος ante eius tempora in ſcholis Pythagorico - Platonicis obtinuit, ſectae tamen peculiaris, ab iſto conciliandi, omnesque alias in vnam conflandi ſtudio, eclecticae vocatae auctor eſt [f]. De cuius hominis circumſtantiis mirum eſt apud veteres ſilentium, vnus enim LAERTIVS [g], et poſt eum SVIDAS [h] atque PORPHYRIVS [i] eius meminit: ex quo, niſi fallimur, certo conſtare poteſt, mox in ipſo ortu ſuffocatum Potamonis partum condendique ſectam laborem fuiſſe, alio nempe, vt infra dicetur, felicius meliusque eius partes tuente. Quare pollicem premere non poſſumus, viris doctiſſimis, et in veteris philoſophiae hiſtoria exercitatiſſimis, qui a Potamone inſtitutam hanc ſectam per duo integra ſecula poſt C. N. continuaſſe, variisque hominibus eruditiſſimis floruiſſe, donec ab Ammonio reformaretur, putant. Vt enim ab eclectico vel etiam ſyncretiſtico ratiocinandi et philoſophandi modo ad peculiarem hoc nomine conſtitutam ſectam nulla eſt conſequentia, cum ſi ea eſſet, longe ante Potamonem eius origo eſſet quaerenda, vt §. primo oſtendimus: ita nullo modo probabile eſt, ſectam tam illuſtrem, vt celeberrima nomina, v. g. Plinium, Galenum, Plutarchum eiusque praeceptorem Ammonium, et ex Chriſtianis primae dignitatis et notae viros, e. g. Clementem Alexandrinum comprehenderet, omnibus ſcriptoribus eo nomine manſiſſe indictam. Quod ſolum argumentum, vt deficientibus monumentorum teſtimoniis coniecturis veriſimilibus res definienda eſt, ita ſufficit, vt Potamonem non eo iam, quo volunt viri docti tempore ex Pythagorico-Platonica ſiue ſyncretiſtica Alexandrina nouum ſectae nomen et inſtitutum cudiſſe, ſtatuamus. De hoc vero Potamone ita LAERTIVS, ἔτι δὲ πρὸ ὀλίγου καὶ ἐκλεκτική τις αἵρεσις εἰσήχθη ὑπὸ Ποτάμωνος τοῦ Ἀλεξα-

Potamo.

f) Conferendus omnino SVIDAS in αἱρέσεις, T. I. p. 656.

g) L. I. ſ. 21.

h) l. c. et in Potamo T. III. p. 161.

i) c. 9. p. 108. Bibl. Graec. FABRIC. Vol. IV. quam editionem in allegando ſemper ſequimur.

ξανδρέως, ἐκλεξαμένȣ τὰ ἀρέσαντα ἐξ ἑκάϛης τῶν αἱρέσεων, quibus poſtea eius placita quaedam ſubiungit, quae in ſequenti paragrapho dabimus. Exſcripſit hunc locum Suidas, qui et in altero de eo dicit, vixiſſe πρὸ καὶ μετ' Αὐγȣ́ϛȣ. Tertius Porphyrius, hoc habet: διὸ καὶ ἐπελήρωτο αὐτῷ ἡ οἰκία, παίδων καὶ παρθένων· ἐν τȣ́τοις καὶ ἦν ὁ Ποτάμων, ὃ, τῆς παιδεύσεως φροντίζων πολλάκις ἓν καὶ μεταποιȣ̃ντος ἠκροάσατο. Fecit obſcuritas textus tum Suidae tum Porphyrii, iuncta ſilentio veterum de Potamone, vnde lux alias quaedam affulgere poſſet, vt in ſententias valde inter ſe diuerſas de Potamonis aetate digrederentur viri docti. Et ſi Suidae textui fidendum, Auguſto imperante vixiſſe Potamonem adeoque illum (quod et acutiſſimus F A B R I C I V S monuit,) a Potamone Plotini aetate viuente diſtinguendum eſſe, nulla prorſus eſſet controuerſia. Sed Suidae textum vehementer ſuſpectum fecit ipſa temporis ratio: Auguſtus enim cum L fere annis imperauerit, impoſſibile videtur, Potamonem et ante Auguſtum et poſt eum floruiſſe. Vidit difficultatem, nodum tamen ne tangere quidem, multo minus ſoluere auſus eſt V O S S I V S [k]. Et doctiſſimo quoque M E N A G I O [l] ſuſpectum fuiſſe tempus Potamonis ex eo colligitur, quod ſibi videri ait, Potamonem illum Alexandrinum Dionis paucorumque ſimilium exemplo motum eam philoſophandi viam inſtituiſſe, quae ſapientiae candidatos neceſſitate alieno arbitrio ſeruiendi ſolutos in libertatem aſſereret. Cum enim Dio Chryſoſtomus cum Apollonio et Euphrate Domitiani et Veſpaſianorum temporibus floruerit, non poteſt illius exemplo commotus eſſe Potamo, ſi ſub Auguſto vel etiam ante eum floruerit. Propius nodum hunc conſiderans B. O L E A R I V S [m], cum ſoluere non poſſet, vt haberet, quod de ſecta eclecticae certum diceret, ſecuit, coniiciens, liberaliter nimis indicatam a Suida Potamonis aetatem emendationem critici paſſam eſſe, qui cum apud Suidam legeret: πρὸ Αὐγȣ́ϛȣ, margini ſuae alleuerit μετ' αὐτὸν, quae voces poſtea in textum admiſſae, vt ſaepe factum obſeruamus, et cum reliquis coniunctae fuerunt. Et hac ratione forte melius ſe tueri poſſe, quod Laërtius ait, haud ita pridem philoſophiam illam introductam eſſe. Antea enim obſeruauerat vir accurato pollens iudicio, illud Laërtii: philoſophiam Potamonis πρὸ ὀλίγȣ inuectam, non tam antiquam facere Potamonis diſciplinam, quam Suidas refert. Paulo prolixius poſt Olearium in hanc Potamonis aetatem inquiſiuit vir multae in veterum hiſtoria lectionis et iudicii C H R I S T O P H O R V S A V G V S T V S H E V M A N N V S [n], qui cum Laërtii aetatem definire vellet, ad hanc ſectae eclecticae epocham potiſſimum reſpexit, cumque non ſufficere ipſi viderentur momenta, quibus I O N S I V S, F A B R I C I V S et D O D W E L L V S euicerunt, ſerius, quam ſub Antoninis, quae communis eſt opinio, vixiſſe Laërtium, origines ſectae eclecticae κριτήριον ſtatuit, ex quo de certa Laërtii aetate queat iudicari, cum is

k) De ſectis c. XXI. §. 23.

l) Ad l. c. Laërt.

m) Diſſ. de philoſ. eclect. §. 2. l. c.

n) Act. philoſ. Vol. I. p. 327.

is πρὸ ὀλίγου, paulo ante ſua tempora hanc philoſophandi viam a Potamone inſtitutam fuiſſe fateatur. Potamonem vero, vt non Auguſti aetate, ſed ſerius multo vixiſſe, demonſtraret, eumque Laërtii temporibus fuiſſe vicinum aſſereret, Potamonem Porphyrio memoratum, quem ab eclecticae ſectae conditore diſtinguendum monuerant Fabricius et Olearius, eundem eſſe, qui Suidae ante et poſt Auguſtum vixiſſe dicitur, ſtatuit, Porphyrii vero locum falſa Ficini interpretatione corruptum, non ita intelligendum eſſe putat, vt Potamonem fuiſſe diſcipulum Plotini dicat, ſed, referendas eſſe voces, ἐν τούτοις, quas ad pueros, quorum educationi Plotinus praeerat, retulerat Ficinus, ad viros illuſtres nobiliſſimosque, quos morti cum vicini eſſent, filios ſuos commendaſſe tutelae Plotini a Porphyrio narretur. Senſum itaque loci Porphyriani integrum hunc eſſe; inter viros generis nobilitate conſpicuos, feminasque, qui moribundi liberos cum omnibus facultatibus Plotino tanquam ſacro cuidam cuſtodi tradiderint, ſic vt domus eius puerorum virginumque plena eſſet, fuiſſe etiam Potamonem, cuius olim inſtitutione gauiſus fuerit Plotinus, eumque audierit, cum ex multis ſectis vnam faceret. Quia enim verba Porphyrii, πολλάκις ἓν καὶ μεταποιοῦντος, vel plane nullum vel obſcuriſſimum ſenſum fundunt, corruptum hunc locum putat doctiſſimus Heumannus, legendumque πολλὰ εἰς ἓν μεταποιοῦντος, leuiſſima mutatione. Quibus poſitis concludit, Potamonem fuiſſe ſeniorem Plotino eius diſcipulo, qui cum Alexandro Seuero, Maximino et Gordiano imperantibus vixerit, et antequam ad Ammonium accederet, alias philoſophorum Alexandriae ſcholas ingreſſus ſit, quod ante A. C. CCXXXII. factum eſſe debuit, certum inde eſſe, docuiſſe Potamonem Alexandriae ſub Alexandro Seuero, licet incertum ſit, quot ante eum annis iam docuerit. Suidae vero locus cum manifeſte corruptus ſit, emendandum eum vel ita, vt librarii audacia ex verbis: ſub Alexandro, factum ſit, ſub Auguſto; vel vt vox, Alexandro, exciderit, ſcribente Suida πρὸ Ἀλεξάνδρου Αὐγούστου, vt ab Alexandro M. diſtingueretur. Non ab ingenio tantum et eruditione, ſed a veriſimilitudine quoque in tanta argumenti obſcuritate commendare ſe ſententiam doctiſſimi Heumanni, nemo rerum peritus facile negauerit; Quam nec ſibi diſplicere faſſus eſt, qui hodie Goettingenſium Academiam magna criticae potiſſimum et philologicae eruditionis laude ornat, Io. Matthias Gesnervs *), eo quod et ipſe Suidam, et Potamonis aetatem ab eo indicatam deſerendam putat. Qui cum datam a doctiſſimo Heumanno explicationem loci Porphyriani coactam putaret, ſi naturalis conſtructionis ratio haberetur, nec φροντίζειν τῆς παιδεύσεως ſenſum eum eſſe ſtatueret, attendiſſe cum cura Plotinum, qua ratione doceret diſcipulos Potamo, vt vult Heumannus, vocem etiam ἠκροάσατο, et actiue et paſſiue vſurpari, et intelligi poſſe moneret, ſenſum hunc quidem verborum Porphyrii eſſe putat: inter filios curae Plotini

 com-

*) Act. philoſ. Vol. I. p. 851. ſeqq.

commiſſos fuiſſe etiam Potamonem, adeoque aetatem Potamonis iuniorem Alexandri Seueri imperio ſtatuendam eſſe. Verba autem Porphyrii obſcura ſanumque non fundentia ſenſum ita emendanda eſſe: Οὗ τῆς παιδεύσεως φροντίζων, πολλάκις μὲν καὶ μεταποιοῦντος ἠκροάσατο, hoc ſenſu: in quo Potamone inſtituendo cum occupatus eſſet Plotinus, ſaepe etiam commutantem vices, diſcipulum Potamonem audiebat. Ita nempe patientiam Plotini laudari ingeniumque Potamonis, quem differentem interdum exercitii, excitandique eius animi cauſſa auſcultauerit Plotinus. Suidae autem locum ita omnium optime emendari poſſe, vt ex ΑΥΡ. id eſt Aureliano ab exſcriptoribus factum ſit ΑΥΓ leuiſſima facilique mutatione, cum litera Ρ et Γ. ſibi valde ſint ſimiles. Auguſtum enim non poſſe intelligi, cum tantam longaeuitatem non tetigerit L V C I A N V S inter μακροβίους. Diſplicuit Geſneriana loci Porphyrii explicatio Heumanno, qui modeſte quidem, accurate tamen eam examiuauit[p]. Monet is, non pati coſtructionis rationem, vt ad pueros Plotini fidei commiſſos referatur Potamo; eſſe enim eam propoſitionem tantum incidentem, maiorem vero et principalem illam eſſe; homines multos nobiliſſimos liberos ſuos Plotino curandos poſt mortem ſuam tradidiſſe. Propoſitioni itaque incidenti, ſi connectendus eſſet locus Porphyrii, dicendum fuiſſe, ἐν οἷς ἦν καὶ Ποτάμων κ. τ. λ. aſt non ita ſcripſiſſe Porphyrium, ſed pronomine vti οὗτος, quod ad proximam theſin principalem, non ad incidentem Graecos, immo et alias gentes ſolere referre, et ita ſubiectum principale, quod vocant, demonſtrare, aliquot locis ex ſacris N. T. oraculis corroborat, particula, δὲ, autem addita nouam inchoari periodum monet. Vrget porro, ſi Potamo diſcipulus fuiſſet Plotini, Porphyrium eum non fuiſſe omiſſurum in catalogo diſcipulorum Plotini, qui inclaruerunt. Addit porro, παίδευσιν innuere inſtitutionem actiuam, docendique modum, παιδείαν, vero paſſiuam, inter οὗ autem et τῆς παιδεύσεως apud Porphyrium comma ponendum illudque ad ἠκροάσατο referendum eſſe, vt ita actiua et frequentior ſignificatio vocis mediae ſeruetur. His a viro docto poſitis, ſenſus loci obſcuriſſimi hic eſt: Plotinum, cum modi inſtituendi docendique, (quem tenebant profeſſores Alexandrini) explorandi cauſſa eſſet valde ſollicitus, ſaepeque commutaret praeceptores, (id eſt mox ad hunc mox ad alium accederet) etiam interfuiſſe acroaſibus Potamonis, viri celeberrimi et nobiliſſimi. Interceſſit, vero et tertius controuerſiae arbiter vir πολυμαθέστατος, nimiſque maturo fato bonis literis ereptus I A C O B V S H A S A E V S, qui magno eruditionis apparatu paulo ante mortem Heumannianam de aetate Potamonis ſententiam examinauit, cuius diſſertationem poſt fratris mortem a Cel. T H E O D O R O H A S A E O Heumanno tranſmiſſam hic quoque nobis legendam exhibuit[q]. Non negat is, ita comparata eſſe, quae hactenus de hoc argumento diſputata erant, vt ſaepe ſibi, vtram in partem inclinaret, dubiam mentem traheret. Locis tamen

p) l. c. p. 859. q) Act. philoſ. T. III. p. 711. ſeqq.

men ipſis, quibus vniuerſa vtriusque partis fulcitur ſententia, meditata cura perpenſis, poſtquam compertum ſit, in vnoquoque eorum vel interpretando vel cum altero conciliando, aliquid fortaſſe humani paſſos eſſe viros doctos, ad examen controuerſiae et ſeſe accinxiſſe. Ponit vero ad excutiendam de Potamonis aetate diſceptationem prima acie Suidam, propterea, quod certum tempus, quo ille floruerit, definiuerit. Illius vero verba haec eſſe: γεγονὼς πρὸ Αὐγούστου καὶ μετ' αὐτοῦ. Eius iudicio quidem hoc loco ſtandum eſſe monet, qui licet recentiorum multo temporum ſcriptor ſit, et tot ſeculis ab Auguſti aetate remotus, eo tamen nomine, quod ea, quae ſcripſit, verbum verbo ex antiquioribus monumentis, noſtra aetate deperditis tranſcripſerit, optimam fidem non quidem ſuo, ſed alieno teſtimonio promereatur; eum vero de Potamone eclectico agere, de quo alio loco Laërtium exſcripſerit. Eius verbis autem, cum omnem omnino fidem ſuperet, floruiſſe Potamonem ſupra LVII, quibus imperio praefuit Auguſtus, annos, non afferendam eſſe criticam violentamque medicinam, vt fecere viri docti ſupra nobis memorati, ſed in ipſa verborum Suidae conſtructione explicationem latere. Nempe praepoſitionem μετὰ cum accuſatiuo peruulgatum in morem Graecae linguae non ſignificare tantum *poſt*, ſed et *cum*, etſi perſonae rebusque iungatur, vel eiusdem ſociam operam, vel aetatem, qua ipſe vixit, non tantum, quae eius vicem excepit, indicare, cuius complura exempla alio in argumento collegit FABRICIUS [r], ipſeque vir doctiſſimus, ex ſacris potiſſimum paginis, exemplis roborat. Senſum itaque ſani apud Suidam loci eſſe, vixiſſe Potamonem, non ante Auguſtum tantum, ſed eius etiam temporibus. Deinde quod ad Laërtii locum attinet, quo πρὸ ὀλίγου emerſiſſe eclecticam ſectam narrat, quoue concluditur paruum aliquod temporis ſpatium anteceſſiſſe aeuum Diogenis Laërtii, ex quo Potamon Alexandrinus orbem literarium eclecticae philoſophiae ſtudio, dum in viuis erat, illuſtrauerit, non tantam eſſe inter Suidam et Laërtium pugnam contendit praeſtantiſſimus Haſaeus, quo minus ex aequo et bono non queant componi quam amiciſſime. Obſeruat nempe: Laërtium id non agere, vt de induſtria certam aetatem Potamonis deſignet, aut primordia ſectae eclecticae excutiat, ſed id ſibi negotii datum credidiſſe, vt varias philoſophorum familias ſummatim et velut in tabella vna cum ſuis principibus, lectori in ipſo operis exordio perluſtrandas exhibeat. Proinde antiquiſſimas ſectas cum auctoribus ſuis cum enarraſſet, quae ſuam aetatem multis annorum centenariis antecederent, monere eum tandem paucis, eſſe ſectam quandam, nec adeo pridem, ac quidem illae, quas nominauerat, conditam ab Alexandrino Potamone. Loqui itaque Laërtium, non ſimpliciter, ſed ſecundum quid, nimirum comparatiue et relatiue, hoc eſt in aliarum antiquiſſimarum ſectarum oppoſitione. Quo modo ſeculi ſecundi ſcriptor aliquis merito dicere potuerit, ſectam ſub Auguſto enatam, haud ita pridem exortam fuiſſe; cum mos hic omnium fere populorum

r) Bibl. Graec. Vol. I. p. 233.

lorum ſit, de rebus iis, tanquam quae nuper contigiſſent, ſi ad veteres referantur, loqui, etiamſi quaedam interea ſecula effluxerint. Eſſe etiam nihil frequentius, quam vt ſcriptores, quotiescunque ſectam commemorant, qua, vt cenſetur, ſeu vna ſeu plures antiquiori iure gaudent, eandem nouitatis nomine inſigniant, vtut ante plurimorum annorum centurias iam pridem ſuos nacta ſit natales. Cuius exemplum affert Chriſtianae religionis ſectam, Auguſteo ſeculo in hunc mundum prodeuntem, quae tamen Diocletiani temporibus in edicto imperatoris noua religio et nouella ſecta appellatur. Tandem ad locum Porphyrii intricatiſſimum conuerſus, rem omnem monet eo redire, vtrum verba: *ἐν τȣ́τοις* referenda ſint ad filios Plotino traditos, an ad parentes Plotino tradentes? Primae ſententiae accedit vir doctiſſimus, eo quod naturali conſtructioni nihil videatur accommodatius, quam hoc relatiuum referre ad proximum ſubiectum, non vero ad remotum: Vbique enim, ſi res recte aeſtimetur, filios hoc eſſe ſubiectum principale, ad quos ſequentia referantur. Deinde conſtructionem hanc, ait, ſcopo atque nexui loci Porphyriani eſſe peridoneam, cum ex fine orationis et ſubiecto, de quo eſt primaria ratiocinatio, aperte perſpiciatur, vbicunque locorum in veterum ſcriptis duplex occurrit, ſequente relatiuo, propoſitio, vtrum cum ea, quae proxime antecedit, an vero cum altera, quae remotior, ſit coniungenda propoſitione. Scopum autem Porphyrii non fuiſſe alium, quam vt recenſeret, quo animo et inſtitutione vſus fuerit Plotinus erga fidei ſuae commiſſos vtriusque ſexus orphanos: de iis principalem eſſe ſermonem, incidentem tantum de parentibus. Sequi etiam, ſi *ἐν τȣ́τοις* ad parentes referendum ſit, Potamonem tradidiſſe liberos ſuos Plotino. Non poſſe vero cum eius moribus componi, adduci potuiſſe hunc eclecticae philoſophiae principem, vt ſuos liberos Plotino, homini, ſi quisquam, ſectariae doctrinae Platonicae ſummo defenſori propagatorique, educandos ſponte conceſſerit, idque vltimo vitae ſuae tempore, quo de ſtudiis liberorum et educatione plus ſolito homines ſollicitos eſſe conſtat. Tandem hoc adiicit, a Porphyrio non referri inter Plotini, quos nactus eſt, praeceptores, Potamonem. Qualis vero ille Potamo, quem Porphyrius narrat, fuerit, licet, vt ſciamus, parum interſit, putat tamen, cum nullus vnquam Potamo inter diſcipulos Plotini numeretur, Polemo vero capite vndecimo recenſeatur, mutandam eſſe lectionem: *Potamon*, in, *Polemo*, quem, cum eius inſtitutionis curam gereret Plotinus, quod peſſimis ſaepe moribus mutatis vteretur, (*πολλάκις ἤδη μεταποιȣ̃ντος* legit) praeceptis omnibus imbuerit.

Potamonis aetas definita.

§. IV. Summa haec eſt eruditae et modeſtae diſceptationis, de Potamonis aetate, quam inter ſe reciprocarunt viri eruditionis et iudicii laude florentiſſimi. Nihil enim repoſuit eruditiſſimus Heumannus, ſed lectoris arbitrio controuerſiae iudicium permiſit. Haſaei partibus nuper ſe iunxit Ven. MOSHEMIVS [s], eo quod eclectica philoſophandi ratio longe

s) Loc. cit.

longe prius, quam Sec. III. initio inualuerit, et recepta iam atque adulta fuerit Sec. II. vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [t] aliisque patet. Poteramus et nos lectoris arbitrio totam controuerſiam relinquere, cum quae diſputata ſunt, facile queant inter ſe conferri, ipſa vero quaeſtio anceps ſit, locisque vel incertis vel corruptis et emendationem poſtulantibus nitatur: quo fine etiam praeter morem prolixe partium rationes adduximus, praeſertim cum pleraque Germanico tantum ſermone fuerint propoſita. Quoniam tamen inſtituti noſtri ratio poſtulat, vt quid nos iudicemus veriſimilius, lectoris exponamus examini, quaque ratione in hiſtoria philoſophiae critica de ambiguo argumento decernendum putemus, ediſſeramus, dabit nobis veniam lector, vt ſententiam quoque noſtram eadem, qua laudatiſſimi viri vſi ſunt, modeſtia, enarremus, non vt arbitri nobis partes ſumamus, quod a noſtro pudore alienum eſt, ſed vt ampliorem de eo argumento cogitandi occaſionem exhibeamus lectori. Quam vt paucis delineemus I. praenotandum putamus, loca certiora et euidentiora, incertis et obſcuris praeferenda eſſe: fatemur itaque, neque Suidae, neque Porphyrii locum nobis talem videri, quo ſine formidine erroris niti queamus. Prodiderunt id viri noſtro encomio maiores, qui medicinam iſtis locis afferendam eſſe, omnes concedunt. Quae cum ab iis ex ſolius ingenii coniecturis abſque codicum MSc. auxilio allata ſit, prout hypotheſin iuuare apta videbatur, patet cuilibet, licet plurimum tantorum virorum auctoritati et eruditioni tribuenti, nihil in iis inueniri, quo tuto niti queamus, ſed pro coniecturis tantum omnia eſſe habenda. Vnde parum abeſt, quin pro deplorata habeamus inueſtigationem aetatis Potamonis. II. Omiſſo enim loco Porphyrii, de cuius ambiguitate et obſcuritate ſententiae ipſa facie contrariae, quas ex eo exſculpſere viri doctiſſimi, ſatis teſtantur, res omnis ad Suidam et Laërtium redit: quorum narratione ſemel poſita de Porphyriano demum loco diſpiciendum eſſe videtur. III. Suidae vero etſi primum locum recte tribuere videtur ὁ πάνυ Haſaeus, eo quod tempus accuratius definit, fatemur tamen, nobis quidem minime ſatisfacere ea, quae pro confirmanda eius auctoritate attulit vir doctiſſimus. Nam quamuis alios veteres exſcripſiſſe, Suidam ſatis conſtet, nemini tamen vel leuiter his literis tincto ignotum eſſe putamus, Suidam, hominem iudicio plane nullo, nec vlla etiam diligentiae accuratione praeditum multa corraſiſſe, et conſcripſiſſe ἀσύστατα maleque cohaerentia, et imprimis in definiendis temporibus miſere fuiſſe hallucinatum ſaepiſſime. Cuius fidem vt faciamus, eo minus opus eſt, quo magis toties iam ſupinam miſeri ſcriptoris negligentiam luculentiſſimis exemplis demonſtrauimus, et hac ipſa etiam ſectione memorabile exemplum occurret, qua ratione integris ſeculis a veris temporum notationibus aberrauerit Suidas, viroſque etiam magnos in parem errorem auctoritate ſua adduxerit. Deinde nec hoc ignorare poſſunt hiſtoriae literariae veteris gnari,

t) Strom. L. I. Alia PP. loca afferemus T. III. vbi de philoſophia veterum Chriſtianorum agendum.

gnari, Suidae lexicon, quod vocat, male habitum fuiſſe a librariis et recentioribus compilatoribus, qui naeuos naeuis auxerunt ſaepe pudendis, et vel primo intuitu detegendis, multa imprimis ex margine in textum irrepſiſſe. Quibus omnibus, cum nota ſint admodum et a doctiſſimo Kvstero [w] annotata, prolixe non inhaeremus. Aſt tam inaccurato et negligenti ſcriptori in tanta teſtium reliquorum penuria fidem adhibere nos iubet Haſaeus, huncque incertiſſimae controuerſiae arbitrum conſtituit, qui et tempore ab Auguſti ſeculo fuit remotiſſimus, et veteres exſcripſit negligenter et ſupine, et in chronologia toties lapſus eſt turpiter, et perſonas infinitis modis inter ſe confudit, et, vbi monumenta vetera integriora ſecutus eſt, et excerpſit, indignis modis a librariis eſt corruptus? Hoc ſi quis teſte ſolo ſtare voluerit, per nos erit integrum, nobis Suidae fides, vbi ſola eſt, exigui ponderis, et in hac quidem controuerſia et contradictone, fere nulla eſt. Etſi enim non negamus, veteres eum exſcripſiſſe, nemo tamen nos certos reddere poteſt, eum illorum memorias non corrupiſſe, vel integras ab illo relatas ab aliis, quod toties factum eſt, non fuiſſe adulteratas. IV. Sed ponamus integrum eſſe Suidae textum, nondum exemit nobis ſcrupulum de incredibili aetate Potamonis, Haſaeana reſponſio, *μετὰ* cum accuſandi caſu ſocietatem temporis notare. Non negamus hoc, quod in triuio pueris notum eſſe debet, ſed id addimus, quod a praeſtantiſſimis philologis obſeruatum eſt, *μετὰ* quidem, non ſemper declarare conſequens tempus, ſed quandoque interiectum et vigens; aſt eo ſenſu, vt non vltimam temporis partem, quam notat, ſemper plane exactam et praeteritam eſſe ſignificet, ſed aliquid deeſſe indicet [x]. Quo ſenſu, vt luculento exemplo illuſtremus, dixit Seruator [y], *μετὰ τρεῖς ἡμέρας ſe ſurrecturum*, id eſt die tertio nondum plane exacto, et alibi [z] *μετὰ τὸ δειπνῆσαι*, dediſſe in vltima coena *calicem*, id eſt, coena nondum plane exacta porrexiſſe poculum ſalutare. Quae ſine dubio cauſſa fuit Fr. Vigerio [a], vt *μετὰ* cum accuſatiuo oratorie tantum ***poſt*** ſignificare diceret. Quibus poſitis nondum euaneſcit difficultas verborum Suidae. Ponamus enim, dicere illum, vixiſſe Potamonem et ante Auguſtum et cum eo, id eſt eius temporibus, innuit tamen vis voculae *μετὰ*, diu ſub eo, licet non integris imperii Auguſti annis floruiſſe, et ad finem vſque vergente eius vita. Quod priorem non tollit difficultatem, ſed roborat. Vnde merito cum viris doctis codices Suidae adulterantes manus paſſas eſſe, credimus, licet non audeamus medicinam ex ſola coniectura afferre; ſufficit nobis, Suidae teſtimonium ad definiendam Potamonis aetatem prorſus eſſe ineptum. V. Cuncta itaque ad ſolum Laërtium redeunt, cuius narratio eo nobis magis conſideranda venit, quo magis ſolus ille nobis de hac ſecta, et Potamonis placitis reliquit aliqualem notitiam. Eum vero, haud ita pridem ſectam hanc exortam eſſe ſcribere, ſupra audiui-

w) In doctiſſima praef. ad ſuam Svidae editionem. p. 1050.

x) Vid. Glassivs philol. S. L. VII. c. 6.

y) Matth. XXVII. 63.

z) Luc. XXII. 20.

a) De idiotiſmis Graec. c. IX. ſ. 5. §. 9. p. 515.

diuimus. Id quod relatiue quidem ad antiquissimas sectas dictum esse vult Cl. Hasaeus, nobis autem ad sua tempora, nisi manifestam vim facere velimus verbis Laërtii, respicere videtur. Qui non tam ipsas sectas, quam modum philosophandi innuens, eclecticam istam rationem haud ita pridem obtinuisse dicit; cum suo tempore sectae iam ex dictis plures conticuissent. Vnde non videmus, qui potuerit de secta ea, quae, vigentibus reliquis, iam sub Augusto, tribus fere integris seculis ante Laërtium exorta est, dicere, haud ita pridem eam esse inuectam. Maxime vero, verba Laërtiana intelligenda esse in relatione ad sua, quibus ille viuebat, tempora, probat silentium veterum de ista secta, ante Laërtii aetatem. Si enim Augusteo iam seculo exorta est secta eclectica, idque nuper factum esse Laërtius dicere potuerit, cur siluere veteres rem maximi momenti? qui tamen sectas longe obscuriores, e. g. Sextianam memorarunt, cur Galenus, vel quisquis est auctor libri *historiae philosophicae*, huius sectae placita reticuit? Cur qui obscurissimae sectae Elpisticorum meminit, Plutarchus, eclecticae libertatis magnus sane fautor, eius mentionem non fecit? Cur Galeno, Alexandriae degenti et in philosophiam incumbenti, cui a patre electio ista philosophica commendata erat, indicta mansit, qui toties, de ea dicendi habuerat occasionem? Cur in tanta sectariorum philosophorum concertatione nemo eam adortus est? Imprimis vero VI. Laërtiana verba ad sua potissimum tempora relationem habere, et Potamonicae sectae aetatem Sec. II. inferiorem esse, probare videtur silentium Sexti Empirici. Is cum omnium dogmaticorum sententias et doctrinam conuellere aggressus esset, nullam eorum intactam praetermisit. An eum nouissimam et a suo tempore non ita longe remotam sectam, quae magnos viros asseclas habebat, indictam et non oppugnatam dimisisse probabile est, si eo iam, quo viuebat, tempore extitisset? Eadem vero ratio etiam VII. de ecclesiae doctoribus valet, qui Alexandriae eclecticam philosophandi viam secuti, modum quidem hunc ratiocinandi laudant, sectam reticent. Quae omnia vt luculenter satis produnt Potamonicae sectae initia non procul fuisse a Laërtii temporibus remota, ita post Sec. II. finem demum quaerenda esse suadent. His vero porro VIII. temporibus cum ex Porphyrii relatione certum sit, fuisse tum Potamonem quendam in eclectica philosophia enutritum (ita enim statuere oportet, qui Plotini discipulum faciunt, vt ex sequentibus palam erit) quid impedit, quo minus in vexatissimo loco ille intelligendus sit, qui eclecticae philosophiae initia Alexandriae fecit? Quod si enim largiamur, posse intelligi istum locum ita, vt inter Plotini discipulos fuisse videatur, concedent tamen viri docti, nec alteram interpretationem abhorrere a Graeci sermonis indole ac consuetudine. Cui cum reliquae rationes hactenus adductae faueant, cur in obscurissimo loco, non eum, qui reliquis apte magis cohaeret, eligamus sensum? Nec id textus et scopi eius συναφεία adeo

aduersum est, quam persuadere nobis vult Hasaeus. Nam cum gloriam et fidem Plotini augere ista narratione suscepisset Porphyrius, non habuit argumentum maius, quam inter ceteros nobilissimos Alexandriae viros Potamonem etiam liberos suos ideo illi commendasse, quod doctrinam moresque eius, cum lectionibus suis interesset, cognouisset. Ficulneum vero est, quod obiicitur, non conspirare cum moribus Potamonis eclectici, quod filios suos moribundus homini sectario commiserit curandos et instituendos. Non potuit enim ignorare vir eruditissimus et in veterum lectione exercitatissimus, Potamonicam sectam, quoad fundamenta potiora fuisse Platonicam, Ammonii autem scholam, licet Platonica esset, eodem modo et colore, quo Potamonis fuit, fuisse eclecticam: id enim in OLEARII dissertatione, ad quam prouocat, dudum legerat. Quare argumentum inuertimus et ita potius concludimus, longe esse verisimillimum, commendasse Potamonem moribundum filios suos curae et institutioni Plotini, quod hic, eam philosophandi viam, quam ipse exorsus erat sine magno successu, nempe reliquas sectas cum Platone conciliando felicius prosequeretur, sicque spes esset, filios etiam suos paterna vestigia sub hoc duce esse pressuros. Sed et reliquae hoc suadent circumstantiae; studium eclecticae philosophiae circa Sec. III. initium Alexandriae efflorescens, vt ex Ammonii Saccae exemplo est manifestissimum, constituta eo nomine ab illo schola Alexandriae, industria Plotini doctores philosophiae plures Alexandriae audiendi, Platonique conciliandi reliquos et quae his sunt similia. Nec, quod obiicit V. C. opus erat, vt Potamonem inter praeceptores Plotini enumeraret Porphyrius, cum audierit quidem eius lectiones, sed systema tamen eius sequi noluerit, sed Ammonio accesserit latius syncretismum extendenti, et ad sacra magis, quam Potamo, dogmata accommodanti: praesertim cum hoc loco ex eius lectionibus eum didicisse quaedam innuat. Potamonem vero in Polemonem mutare, et refingere in textu Porphyriano quicquid libuerit, si dicendum, quod res est, desperatae caussae signum est. Vnde malumus IX. totum locum Porphyrii tanquam ambiguum omittere, quam incertis solisque ingenii coniecturis nixis emendationibus nostram opinionem lectori obtrudere, praesertim cum parum intersit, respiciatne is locus Potamonem eclecticum nec ne? Nam hoc, vt tandem rem peroremus, verisimillimum esse putamus, sectam eclecticam sub Augusto nondum fuisse enatam, quam non omisissent tot illustres scriptores memorare, si eo tempore iam floruisset; nec ante Sec. II. finem potuisse originem cepisse; sed nec iuniorem esse, cum eo tempore eclectica etiam philosophia Alexandriae in Ammonii schola sectae habitum formamque acceperit, certum autem sit, Potamonem ante hunc istam philosophandi viam primum tentasse. Id quod etiam vno ictu cogitata praestantissimi Gesneri prosternit, fuisse Potamonem eclecticum ex discipulis Plotini: hunc enim eclecticam philosophiam non inuenisse, sed inuentam propagasse ex dicendis constabit.

Ex

Ex quibus omnibus copiose disputatis error etiam insignis PETRI ALLIXII [b] detegitur, qui vt philosophiam eclecticam ad maiorem aetatem extolleret, Philonemque eius sectarium faceret, Potamonem ad Alexandri M. tempora retulit, et hunc esse Augustum Suidae memoratum putat. Qui si vnius loci Laërtiani fuisset recordatus, vanam opinionem dimisisset, certe inter ipsius sectae natiuitatem et tot seculorum antecedentium conceptionem distinguere coepisset. Hoc enim facile largimur, mature post Alexandri M. obitum Graecos Alexandriae Pythagorico-Platonicam philosophiam professos, seductosque syncretistica Aegyptiorum consuetudine, coepisse eiusmodi conciliationi religionum et doctrinarum cum opinionibus Pythagorico-Platonicis studere, Philonemque inter eos fuisse, qui hanc philosophandi methodum sequerentur. Verum hoc studium et libertas quaedam fuit philosophorum, quae tandem a Potamone, cumque ei res minus feliciter succederet, ab Ammonio in sectae habitum traducta est. Certe a modo philosophandi eclectico ad sectae institutionem non posse nos concludere, exempla eclectice philosophantium ante Potamonem, etiamsi Augusti aetate statuatur non inferior, luculenter probant, de quibus videnda quae eleganter edisserit PETRVS DANIEL HVETIVS [c]. Ceterum si adducta quoque seuero in his rebus iudici nondum satisfaciunt, omittendus plane est in tenebris suis Potamon, cui clariorem accendi posse lucem desperamus, hocque tamen pro certo adsumendum Sec. III. ineunte, scholam eclecticam Ammonio auctore fuisse enatam.

§. V. Qua in re vero Potamo eclecticam istam philosophandi viam modumque quaesierit, quaque ratione nouum systema consarcinauerit, deficientibus veterum memoriis dici non potest. De placitis eius haec tantum ex *institutionibus* eius *eclecticis* recitat LAERTIVS [d], quaeque ad rationalem potissimum partem pertinentia, haec sunt: *Potamonis φιλοσοφούμενα.*

I. Duplex esse veritatis examen, vnum a quo iudicium fiat, alterum per quod.

II. Prius esse τὸ ἡγεμονικὸν siue facultatem mentis principalem, id est rationem mentemque. Nempe id voluit Potamo, Scepticis, vt videtur se oppositurus: quicquid clara et distincta ratione se concepisse eiusque percepisse naturam intellectui videatur, id et verum esse.

III. Alterum, per quod iudicatur, esse certissimum visum, id est, recte explicante doctissimo OLEARIO: per quod non video, quid intelligi possit aliud, nisi clara impressio per mentem facta. Vnde solertissimam, vel accuratissimam imaginem (recentiores ideam clarissimam et distinctam dixere,) hoc veritatis esse criterium dixit.

 In

b) In iudicio Eccl. Iud. adu. Vnitarios c. XXIII. p. 357.

c) De la foiblesse de l'esprit humain L. II. c. 10. p. 217. seqq.

d) loc. cit.

In naturali philoſophia ſtatuebat Potamo:

IV. Principia rerum vniuerſarum eſſe duo, patiens alterum, quod eſt materia, alterum agens ſiue cauſſa efficiens.

V. Affectiones autem corporum naturalium duas eſſe qualitates et locum; in omnibus enim rebus quaeſitum ex quo ſint; et a quo confectae, tum quomodo ea ſe habeant, et in quo loco ſint.

Ex moralibus Potamonis doctrinis hanc fuiſſe Potamonis ait Laërtius:

VI. Finem, ad quam omnia referantur, vitam eſſe omni virtute perfectam, non tamen absque bonis corporis, bonisque externis; quae quidem virtuti conueniant.

Hactenus de Potamonis philoſophia Laërtius, qui cum potiſſimum ad receptas Graecorum ſectas reſpiceret, pauca nobis ex multis dedit, ex quibus de toto philoſophiae Potamonicae habitu iudicare eſt difficillimum. Illud tamen vel ex paucis his, quae adduxit, diſcimus, conciliaſſe in rationali et morali parte Potamonem Platonicos cum Stoicis et Ariſtotelicis, ita tamen, vt hac ratione peculiarem ſibi ſententiam eligeret. Quatuor enim vbi cauſſas recenſet rerum naturalium, qualitates et locum ad formalem potiſſimum partem refert; adeoque nec ideas Platonis, rerum eſſentias extra materiam continentes admittit, nec has materiae immerſas, vt Ariſtoteles ſtatuit, formasque ſubſtantiales effingit, ſed qualitatum inter ſe nexum, et διαμονὴν, vt dixit Strato, ad hanc rerum naturalium formam retulit. Quod an ab Stratone, an ex Democriti philoſophia, vel aliunde acceperit, dici non poteſt, ſed in eo quoque conciliatricem philoſophiam prodidit, quod locum inter cauſſas naturales retulit, quem cum negaſſent alii, alii ad affectiones corporis retuliſſent, ipſe Epicuri hac in re placita ſecutus locum, ſine quo res naturales conſtare non poſſent, ſiue vacuum potius, in quo res naturales eſſent, vt ait Laërtius, admiſit in cauſſarum naturalium ordine. Idem de moralibus coniiciendum, in quibus Stoicos et Peripateticos Potamonem coniunxiſſe inde intelligitur, quod finem quidem in vita ſecundum virtutem perfecta cum Stoicis poſuerit, naturalia tamen et externa fortunae bona non excluſerit, vt placebat Peripateticis. Cum vero nihil de placitis Potamonis metaphyſicis et theologicis habeat Laërtius, incertum quoque, an in iis quoque conciliationem molitus ſit, et an, quod coniicimus, more Alexandrinorum ad religionum ceterarum cum ſuis placitis concordiam reſpexerit. Certe Ammonium circa eadem fere tempora id feciſſe, ex ſequentibus conſtabit, moremque fuiſſe in ſchola Pythagorico-Platonica ex dictis notum eſt. Pertinuiſſe autem Potamonem ad hanc ſcholam, inde non absque veriſimilitudine concluditur, quod *commentarium in Platonis Timaeum* ſcripſit, qui ſi extaret, forte de metaphyſica et phyſica eius doctrina plura poſſent dici, quae iam ignoramus.

§. VI.

§. VI. Certiora et notiora eclecticae sectae fundamenta iecit AMMONIVS, Alexandrinus, a vitae genere quod sectatus est, Saccas, cognominatus [e]: Potamonianam enim scholam cum ipso auctore interiisse, verisimile est; credi enim non potest, nulli auctori dictam fuisse istam sectam, si per aliquod tempus floruisset [f]. Qui enim Diogenem Laërtium fuisse addictum illi sectae putant, magnopere errant, et ex ipsa eius narratione possunt refelli [g]. Caussam vero cur extincta sit cum auctore suo, cum non designauerint veteres, nihil etiam certi de ea re dici potest, et ad coniecturas cuncta redeunt. Et CASAVBONVS [h] quidem inde euenisse coniicit, quoniam libellis Potamonis genius defuerit, sed hoc absque auctore dicitur et testimonio, et ne coniici quidem, deficientibus Potamonis monumentis, certo potest. Nobis, si coniecturis agendum, ipsa eodem fere tempore Alexandriae enascens schola Ammonii in caussa videtur fuisse. Qui, vt in sequentibus prolixius explicabimus, cum non sectarum tantum Graecarum concordiam tentasset, sed religiones quoque fere omnes more iam recepto in Platonicorum Aegyptiacorum scholis, Platoni conciliasset, Christianam etiam partim expilasset, partim validius refutandam sibi sumsisset, sicque in sacro quoque et theologico argumento tanta eruditione placeret, vt primae classis discipulos reliquis, qui Alexandriae docebant, professoribus eriperet, et gentiles, atque Christianos ad subsellia sua raperet: radiis eruditionis suae facile reliquorum stellas exstinxit, cumque Potamo ad sacra dogmata eclecticam philosophiam extendisse non videatur, illi et discipulos et famam surripuit, eo quod se felicius laetiorique profectu sub Ammonio philosophari posse arbitrarentur. Certe id euenisse Plotino, prius ad Potamonis lectiones delabenti, eum vero postea relinquenti et ad Ammonii scholam transeunti PORPHYRIVS [i] haud obscure innuit. Ast vixisse circa Sec. II. exeuntis, tertiique ineuntis tempora Ammonium hunc, ex THEODORITI [k] testimonio constat, qui sub Commodo eum ponit. Quo tempore si vixerunt et Ammonius et Potamo, et vtriusque auditor fuit Plotinus circa A. C. CCXXX. ad philosophiae studia delatus, sequitur inde, a Sec. III. initiis deriuandam esse scholae eclecticae originem. Fuit autem Ammonius Alexandriae natus [l], de cuius vrbis incolis eorumque indole pronoque in superstitionem et syncretismum animo, aliquoties mentionem fecimus. Huius enim generis locique esse oportebat eum, qui eiusmodi sectae, qualem describemus, parens futurus erat. Is parentibus Christianis natus et, quod dubio carere videtur, in catechetica, quae Alexandriae flore-

Ammonius.

e) SVIDAS in Plotinus T. III. p. 133. VALES. ad Amm. Marc. L. XXII. c. 16. KVSTER. ad Suid. voce Ammonius, T. I. p. 143. BAYLE dict. T. I. arr. Amonius not. A. p. 183. Quid Saccarii isti fuerint, videndi Commentatores ad Cod. Theodos. XIV. 22. de Saccariis portus Romae, quosque laudat FABRICIVS Bibl. Graec. *Vol. IV.* p. 159.

f) Auctor vitae Laërtii, versioni Anglicae praemissae.

g) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 610.

h) Praef. ad Dion. Chrysost.

i) In vita Plotini c. 3.

k) Therapeut. L. VI. p. 573.

l) AMMIANVS MARCELL. L. XXII. c. 16. SVIDAS in Ammonius T. I. p. 143.

florebat, Chriſtianorum ſchola educatus, cum annis maturior magno impetu ad philoſophiam ferretur [m], quae tum temporis in gentilium cathedris Alexandriae magna iuuenum frequentia docebatur, non potuit non animum ad eclecticam philoſophandi rationem intendere, cum qui iſta aetate hanc ſcholam moderabantur, doctores Athenagoras, Pantaenus, Clemens Alexandrinus, eodem fere modo et inclinatione ſacris doctrinis philoſophiam iungerent [n]. Malo tamen ductus daemone, forte quod liberius et elegantius ſe philoſophaturum eſſe crederet, cum philoſophiae, quod aggreſſurus erat, ſtudio, etiam gentilem ſuperſtitionem amplexus eſt, et πρὸς τὴν κατὰ νόμους πολιτείαν μεταβάλετο, vt habet PORPHYRIVS [o], quod ad religionem gentilem, legibus imperatorum et imperii conſtitutam et firmatam eum defeciſſe indicat, vt ignotum eſſe in huius temporis ſcriptorum libris exercitato non poteſt. Valde tamen hic in diuerſa abeunt ſcriptores veteres et recentiores. Inter illos enim huic Porphyrii narrationi contradixit EVSEBIVS [p], negans, haec ita ſeſe habere, et Ammonium vſque ad vitae ſpiritum immotum in religione Chriſtiana perſtitiſſe, ferri etiam adhuc legique eius commentarios inter Chriſtianos. Secutus eſt Euſebium HIERONYMVS [q], et ex recentioribus tantum non omnes, inque his imprimis, VALESIVS [r], IONSIVS [s], CAVEVS [t], BAYLIVS [u], BASNAGIVS [x], SELDENVS [y], aliique. Subolfecit tamen aliquid veritatis his aſſertis contrariae FRANCISCVS BALTVS [z], qui cum Hieroclis locum de Ammonio, infra producendum, adduxiſſet, non intellexit tantum, ita Hieroclem de Ammonio loqui, vt vel neſciuiſſe, quod Chriſtianus fuerit, vel crediliſſe cum Porphyrio videatur, quod ad Gentiliſmum defecerit; ſed et in eam inclinauit ſententiam, Ammonium eclecticum diuerſum eſſe ab Ammonio, de quo loquuntur Euſebius et Hieronymus. Et his tamen non obſtantibus maluit communi errori adhaerere, quam incertae narrationi virorum eccleſiaſticorum auctoritate roboratae nuntium mittere; vnde in abſurdam hanc eſt ingreſſus ſententiam, Ammonii conciliationem in eo fuiſſe verſatam, vt gentilis philoſophiae placita ad Scripturae S. normam emendaret. Quod quam falſum et ineptum ſit, ex dicendis conſtabit clariſſi-

m) Hierocles loco infra citando.

n) Dicetur ea de re ex inſtituto infra T. III. vbi de philoſophia veterum Chriſtianorum dicendum. Conf. MOSHEM. de turbata per recent. Platonicos eccleſia §. 8. p. 102. vbi tamen malumus a Pantaeno, quam a Clemente talia accepiſſe Ammonium. Etſi enim hic eandem ἐκλέξιν ſequebatur, vt ex Stromat. L. I. p. 188. patet, vixit tamen Clemens non ante Ammonium ſed cum eo, circa finem Sec. II. recte hoc monente OLEARIO de philoſ. eclect. C. IV. p. 1217. et loco Pantaeni ad Indos profecti ſcholae catecheticae praefuit A. C. CXCIII. vnde magis condiſcipulum, quam praeceptorem Ammonii fuiſſe recte colligitur. Certum tamen Athenagoram, huic ſcholae praefectum, vt SIDETES teſtatur, fuiſſe eclecticum.

o) Apud EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 19. quem exſcripſere NICEPHORVS L. V. c. 13. et SVIDAS l. c.

p) loc. cit. p. 221.

q) De S. E. c. 55. p. 132. Bibl. eccleſ. Fabr.

r) Ad l. c. Ammiani.

s) De Script. Hiſt. phil. L. III. c. 1. p. 282.

t) Hiſt. lit. Script. eccleſ. p. 68.

u) l. c. add. OLEAR. l. c. C. III. p. 1210. et viri docti ad l. c. Hieronymi.

x) Hiſt. eccleſ. L. II. c. 4. §. 10. p. 167.

y) In origin. Alexandr. p. 147.

z) Defenſe de SS. Peres accuſez de Platoniſme L. I. c. 3. p. 21.

rissime, et seduxit etiam CASIMIRVM OVDINVM [a], „vt non abs„que consilio diuino his temporibus factum esse censeret, vt homo Chri„stianus externam philosophiam coram auditoribus gentilibus professus „fuerit, ad magnam Christi gloriam et Euangelii profectum, quod eius„modi scholae essent compluribus quoddam velut ad capessendam fidem „tyrocinium: dum quae apud sapientiores gentiles philosophos sublimio„ra erant, eadem longe facilius sublimiusque ipso Christianae institutio„nis exordio discerentur.„ Id quod secus se habere, et, accidisse Ammonii philosophiam magno ecclesiae detrimento infra accurate demonstrabimus. Aliter et vero propius coniecit κριτικώτατος FABRICIVS [b], qui Ammonium a saccis deportandis, quibus victum sibi antea parauerat, ad philosophiae studia digressum, vt scribit THEODORITVS [c], ab aliis Ammoniis, praesertim autem ab Ammonio Christiano Seculi III. scriptore, qui Mosen et Christum conciliauit, et monatessaron siue Euangelistarum harmoniam scripsit, distinxit, assensumque meruit doctissimi MOSHEMII [d]. Nec dubitamus nos his etiam partibus accedere, Porphyriumque magis, quam Eusebium sequi, qui Christianum scriptorem cum gentili, et philosophum cum theologo confudisse videtur. Ita enim, quae de Ammonio Sacca narrantur comparatae sunt circumstantiae, vt vix queant cum homine conciliari, qui in ecclesiae communione et Christianae doctrinae confessione spiritum coelo reddidit. Nam si ad testium conditionem respiciamus, quibus de Ammonii rebus nobis constat, propior longe fit ei Porphyrius, quam Eusebius, et a Plotino, quem de praeceptore suo narrantem audiuit, eius rei certissimus factus esse potuit, cum Longino etiam, aliisque Ammonii et Plotini discipulis familiariter vixit, et tanti praeceptoris, cuius sectae se addixerat, res ab ipsis discere potuit. Nec obiici potest, Porphyrium Christiani nominis gloriae inuidum hunc hominem suae superstitioni vindicasse, et, more suo, splendido mendacio de eius ad gentilem religionem transitione fuisse locutum: id enim probandum prius, et eo minus ex verisimilibus est, quo minus Christiani quid genuinum purumque habet schola et doctrina Ammonii, ex quo species huic coniecturae posset conciliari. E contrario cum tot fuerint inter veteres Ammonii, vt facillime potuerint commisceri, vt ipsi IONSIO [e] accidit, in discernendis inter se homonymis diligenti alias et accurato, qui eum cum Ammonio Hermeae confudit, qua in re ei facem praetulisse videtur PATRICIVS [f], qui nostrum inter Peripateticos numerat; facile etiam id accidere potuit Eusebio, vt Christianum scriptorem eundem cum gentili esse putaret. Accedit his, quod ex Longini testimonio clarum est [g], Ammonium nihil scripsisse. Ast ad

a) De Script. eccles. T. I. p. 250.
b) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 159. 172.
c) loc. cit. d) loc. cit.
e) loc. citat.
f) Discuss. Perip. T. I. p. 135. hunc enim Peripateticum a Platonico distinguit Longinus apud PORPHYR. vit. Plotini c. 20. conf. TILLEMONT. mem. P. II. p. 391. BAYLE l. c. FABRIC. loc. cit.
g) loc. citat.

ad libros eius sacros prouocant Eusebius et Hieronymus; quis non palpat, vtrumque diuersum esse? Nec exceptioni locus est, loqui Longinum de scriptis philosophicis, Eusebium de theologicis, quae discipulis hominibus gentilibus, reticuerit Ammonius. Contrarium enim ipsi, qui huic opinioni adhaerent, statuunt, tradentes, Ammonium hunc discipulis suis Plotino, Herennio Origeni religionis Christianae arcana, sub silentii fide communicasse, aut eos edocuisse, quod, quicquid praeclarum in Graecorum philosophis continetur, multo prius traditum sit a prophetis, et longe pulchrius in Christianorum libris contineatur. Quod si ita accidit, annon libri etiam theologici huius viri, et imprimis harmonia Mosis ac Christi eius discipulis innotescere potuissent, si is ille Ammonius Saccas fuisset? Addit his celeberrimus MOSHEMIVS [h]: incredibile prorsus esse, sectam, qua nulla vnquam inimicior Christianis extitit, ab homine Christiano conditam esse, et philosophiam, quae tota comparata est ad res Deorum fulciendas et religionis Christianae progressionem remorandam, inuentum esse hominis sanctissimam hanc religionem ad vitae vsque finem profitentis. Non minus incredibile esse, omnes Platonicos iuniores, quorum vniuersa in eo versabatur industria, vt honori et gloriae Seruatoris nostri nocerent, disciplinae suae initia ad hominem referre voluisse, quem aliqui saltem eorum non ignorare poterant, Christo pertinaciter adhaesisse. Sed et alia sunt, quae recte communi receptaeque sententiae obiiciuntur. Qua auctoritate iis adhuc temporibus floruerit πολιτεῖα κατὰ νόμους, siue gentilis atque dominans legibusque publicis stabilita religio, praesertim in Aegypto, maxime omnium Alexandriae, nemo ignorabit, qui vel AMMIANVM MARCELLINVM [i], vel GOTHOFREDI Geographum veterem [k], de Alexandria differentes legerit, inque his sacrae eruditionis historiaeque partibus non plane hospes est. An verisimile, in vrbe superstitioni tota dedita homini religionem exosam et patrio cultui tot nominibus aduersam sequenti adhaesisse iuuenes gentiles magni nominis et eximiae eruditionis, et relictis gentilium professorum acroasibus ad Christianum quendam priuatum hominem tanto cum ardore deflexisse? an Plotinum, Herennium, Originem sine heterodoxias apud sacerdotes Christianis tanta vehementia inimicos suspicione tam familiariter cum homine Christiano se gessisse probabile, nec persecutionem nec suspicionem esse passos? an homo Christianae religionis radiis illustratus haberi potuit a perditissimae idololatriae et superstitionis cultoribus doctor coelesti luce collustratus, quo encomio eum mactat Hierocles. Nemo haec sibi persuadebit, nisi qui prorsus Sec. II. et III. rerum est ignarus. Ast nec Christianum hominem, si horum temporum mores consideramus, probabile est, relicta schola suae fidei, gentilem cathedram conscendisse, multo minus ἀμυήτοις sanctissimae doctrinae mysteria, quae arcana methodo ex parte custodiebantur, propalasse: et non multo magis exemplo Athenago-

h) loc. c. i) loc. cit. k) p. 23.

nagorae, Pantaeni, Clementis, aliorumque Chriſtianorum, philoſophiae amore ductorum intra parietes ſcholae Chriſtianae fuiſſe philoſophatum. Tandem et hoc conſtat, arcanam habuiſſe Ammonium doctrinam ſuam, et ita quoque cuſtodiendam diſcipulis tradidiſſe: eos autem officii immemores tandem nouam philoſophiam vulgaſſe. Ex quibus neceſſario ſequitur, Ammonii philoſophiam arcanam talem fuiſſe, qualem Plotinus, Origenes, Longinus aliique poſtea publicarunt: eam vero hominis Chriſtiani fuiſſe, vel ab eo potuiſſe proficiſci, is demum aſſeret, qui eclecticam philoſophiam ne a limine quidem cognouit, doctrinasque Chriſtianae religioni oppoſitas et ad eam euertendam excogitatas plane non animaduertit. Quod nunquam feciſſet Chriſtianus, Platonis licet, omnisque Aegyptiacae philoſophiae amantiſſimus. Quae omnia luce, niſi fallimur, meridiana clarius demonſtrant, impoſſibile eſſe, vt hic Ammonius Saccas in religionis Chriſtianae confeſſione manſiſſe ad vitae vsque finem dicatur, adeoque diſtinguendum eſſe ab Ammonio, cuius canones euangelici in eccleſia lecti ſunt. Non tacendum tamen, quod ſpeciem conciliandi Porphyrium cum Euſebio aliquam habet. Narrat enim EVTYCHIVS [l] patriarcha Alexandrinus, qui diptychis eccleſiae ſuae vſus eſſe videtur, *Heraclam patriarcham Alexandrinum, viginti epiſcopos conſtituiſſe: ex his vnum fuiſſe religionis deſertorem, Ammonium dictum, de quo ſimulac ad Heraclam delata ſit fama, congregâſſe eum ſynodum epiſcoporum, et in vrbem Ammonii perrexiſſe, vbi re ſatis cognita et perſpecta eum ad veritatem reduxerit.* Eſſe hunc Ammonium celeberrimum illum ſectae Platonicae philoſophum, Plotini ac Origenis praeceptorem, ac canonum euangelicorum auctorem praeter POCOCKIVM [m] non dubitat illuſtris SELDENVS [n], qui putat, facile fieri potuiſſe, vt deficeret a fide Ammonius, reuocatus tamen a patriarcha poſtea in fide Chriſtiana tenaciſſimus vsque ad exitium maneret. Facit huic coniecturae fidem coloremque conciliat temporis harmonia, Heraclius enim ſiue Heraclas eo tempore ſedem Alexandrinae eccleſiae occupauit, quo Alexander Seuerus imperauit [o], ſub quo Plotinum ad Ammonium perueniſſe in ſequentibus dicemus. Recte tamen vbi Eutychii narrationem conſideramus, parum praeſidii pro communi et recepta opinione deprehendimus. Vt enim de exigua, quam habet Eutychius, fide taceamus, incertum adhuc eſt, vtrum is Ammonium intellexerit nec ne; Arabicum enim nomen, quod habet Eutychius pro *Eumene* alias ab eo adhiberi, et a ſe tantum per *Ammonium* translatum eſſe fatetur Seldenus. Deinde epiſcopum hunc Ammonium fuiſſe, tradit ſcriptor Arabs, aſt Ammonium Saccam ad hanc dignitatem eccleſiae perueniſſe vnquam, nemo ex tota antiquitate vſpiam ſcriptum memoratumue reliquit. Ammonium quoque aliquem epiſcopum defeciſſe, et reuocatum

l) T. I. p. 332.

m) In indice Chronologico ſplendido raroque operi adiecto.

n) loc. cit.

o) Vid. POCOCK. loc. cit.

tum esse, nondum probat, quod is fuerit Ammonius Saccas. Nec credibile est, taciturum hoc fuisse Eusebium, rediisse ex apostasia ad fidem ecclesiae Ammonium, si id verum fuisset; cum non meliori argumento Porphyrii obiectionem potuisset eludere. Ast nihil is de defectione, sed immotum perstitisse in fide ait. Sed nec tota Eutychii narratio rebus Ammonii Saccae quadrat. Is enim Alexandriae vixit atque docuit, Ammonius Eutychii in alia vrbe; qui monitus ab episcoporum synodo mox resipuit, Ammonius Saccas diu Alexandriae instituto suo inhaesit, discipulos educauit, arcanam disciplinam constituit: quae omnia tam exiguo temporis spatio, intra quod rediit Ammonius Eutychii ad ecclesiam, euenire non potuerunt. Merito itaque hanc quoque fabulam cum reliquis, quibus scatet Eutychius, reiicimus, vel si fidem dare placet, Ammonium episcopum ab Ammonio Sacca distinguimus, qua in re nostri sunt, viri summi Gvil. Cavevs [p], Nanvs Tillemontivs [q] et Io. Alb. Fabricivs [r]. Ex dictis enim, vt in summam ea contrahamus, verisimillimum esse putamus, Ammonium Saccam in communione ecclesiae non mansisse, sed ad publicam superstitionem, vel ad religionem potius quandam mixtam, quam ipse commentus est, defecisse. Neque tamen nihil ad hanc rem contulit Christiana, in qua educatus erat Ammonius, religio. Cum enim a praestantissimis doctoribus, quae scholae Alexandrinae praeerant, esset eruditus, et philosophandi formam, quae inter Christianos tum obtinuerat, didicisset, obiectiones quoque doctorum contra superstitionem cognouisset, multum inde praesidii ad nouum, quod meditabatur, doctrinae et philosophiae genus constituendum accepit, idque illi, qua ratione ipse magister scholae euaderet, Christianorum cathedrae non inferioris, commonstrauit. Cum enim, vt solent apostatae, magnum patriae religionis odium foueret, et forte quoque furiis conscientiae exstimularetur, talem ex pristina disciplina efformare doctrinam sectamque coepit, quae aciem eius armis obuerteret, et apta esset ad retundenda, quibus auitam religionem Christiani petebant, tela. Quod tamen feliciter satis fieri non poterat, si pueriles nugas veteris superstitionis popularisque religionis pertinaciter tueretur, vel si debellatorum hactenus a Christianis doctoribus philosophorum instar, vni sectae adhaerendo, iugulum non Christianis tantum, sed et aliarum sectarum philosophis obuerteret. Vnde cum Potamonianam nouitatem, pristinam syncretismi scabiem in sectae elegantiam transformasse cerneret, iisdem viis institit, exque sectis praecipuis ea sibi elegit, quae scopo suo inseruire poterant, eaque Platoni subiecit, quod hunc philosophum maximi fieri a Christianis nouerat; et his illa addidit, quae, cum refutare non posset, ex Christiana doctrina imitanda et mutuum accipienda, vel adulteranda etiam sibi constituit. Quod eò facilius in mentem ei venire potuit, quo magis in Aegypto non ignota erat traditio, Platonem a barbaris,

p) loc. cit. p. 68. q) loc. cit. T. III. P. II. p. 392. r) loc. cit. p. 180.

baris, ipſisque etiam Hebraeis, Pythagoram item ab orientalibus ſub quibus illi comprehendebantur, multa diuinioris doctrinae capita accepiſſe. Qua de re cum infra pluribus dicendum ſit, hic alia non addimus. Legendus autem, qui erudite et copioſe in hoc argumento verſatus eſt, eruditiſſimus MOSHEMIVS [s].

Occaſio condendae philoſophiae eclecticae.

§. VII. Sed vt ex longo ſatis diuerticulo, ad quod Ammonii nos a fide defectio deduxit, in viam redeamus, maxime memorabile eſt, qua potiſſimum occaſione ad eclecticae alicuius ſectae conſtituendae conſilium delatus ſit. Etſi enim veriſimile eſt, hominem ab eclecticis Chriſtianorum philoſophis hanc per omnes ſectas colligendi conciliandique doctrinas varias methodum didiciſſe, vel in gentilium quoque ſcholis eam viam preſſam vidiſſe, id quod de Aegyptiacis ſcholis, praeſertim Alexandriae ſupra monuimus: maxime tamen philoſophorum contentiones et rixae ad condendam eiusmodi pacificam ſectam eum excitarunt, et ſyncretiſmi ſtabiliendi auctores fuerunt. „Hierocle enim auctore [t] cum „hactenus magnae inter Platonicos et Ariſtotelicos, ceterosque philoſo-„phos contentiones extitiſſent, quorum inſania eo vsque fuerat prouecta, „vt ſcripta quoque praeceptorum ſuorum deprauarent, quo magis viros „hos inter ſe pugnantes ſiſterent, aeſtu quodam raptus ad philoſophiam „Ammonius, vir θεοδίδακτος [u], reiectis, quae philoſophiae contemtui „erant et opprobrio opinionum diſſenſionibus, perpurgatisque et reſe-„ctis, quae vtrinque excreuerant nugis, in praecipuis quibusque et maxi-„me neceſſariis dogmatibus concordem eſſe Platonis et Ariſtotelis philo-„ſophiam demonſtrauit, ſicque philoſophiam a contentionibus liberam „ſuis diſcipulis tradidit." Fuiſſe inter haec maxime neceſſaria dogmata, ea quae de Deo et familia diuina, de mundo eiusque generatione, de anima, de mali origine, de mundi conuerſionibus et ſimilibus agunt, dubium non eſt: circa huiusmodi enim dogmata verſatam fuiſſe Ammonii et ſectatorum philoſophiam, ex ſequentibus diſcemus [x]. De his vero cum potiſſimum quaeſtionibus inter Chriſtianos doctores et gentiles philoſophos diſceptaretur, vera inde ratio coniici poteſt, quae Ammonium impulit, vt concordiam inter gentiles ſectas conderet. Scilicet in grauisſimis his quaeſtionibus potiſſimum argumentum atque telum ſumſiſſe et in gentiles philoſophos torſiſſe Chriſtianos doctores a diſſenſionibus circa eas inter illos regnantibus, nemini ignotum eſt, qui apologias P. P. Sec. II. et III. legit, et vel fugitiuo oculo HERMIAE *irriſionem philoſophorum gentilium* inſpexit. Cui malo vt mederetur homo aſtutiſſimus, eiusmodi ſyſtema excogitauit, quo non tantum abſurdiſſimae ſectarum de

Dd 2 diuinis

s) loc. cit. §. 8. p. 102.

t) De fato apud PHOTIVM Cod. CCXIV. p. 283. Cod. CLI. p. 730.

u) Solenne his hominibus eiusmodi epitheta addere iis, quos excelluiſſe in ſua ſchola credebant. Ita Longinus criticus, Amelius nobilis, Theodorus θαυμάσιος, Iamblichus diuinus, Porphyrius philoſophus dictus eſt. Conf. HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6. p. 26. ed. Rom.

x) Prodit PORPHYRIVS l. c. doctrinam de daemonibus pertinuiſſe ad hanc arcanam doctrinam.

diuinis et naturalibus rebus ſententiae conciliarentur, ſed abſurdae quoque et inconcinnae, quas Chriſtiani obiiciebant, ſententiae tollerentur; et, cum purius ſe ſanctiusque Deum colere ſtatuerent, orthodoxae ciuitatis aſſeclae, philoſophos quoque non deteriora habere oſtenderet, vnam infinitam numinis abyſſum, et ex ea multas naturas diuinas fatentes, et mundi non naturalem tantum, ſed aeternam quoque generationem, et quae his ſimilia ſunt, comminiſcentes. Quae omnia in ſequentibus latius explicabimus, hic vero ea fini attulimus, vt et ſyncretiſticam philoſophandi rationem placuiſſe Ammonio oſtenderemus, et haec non ob ſolos philoſophos, ſed ob Chriſtianos etiam, ab eo inſtituta fuiſſe demonſtraremus. Conſtituta hunc in modum philoſophia conciliatrice, quam ἀκύρως eclecticam vocaueris, ad diſcipulos in ea erudiendos ſe accinxit Ammonius. Gloriae ſtudium incitaſſe hominem, vt deſertis Chriſtianorum ſacris ipſe caput et magiſter ſectae eſſet, nec aliis ſubeſſet et obtemperaret, facile credimus, eruditiſſimo MOSHEMIO [y]: hanc enim praecipuam cauſſam fuiſſe plerisque ſectarum conditoribus, fidem facit hiſtoria philoſophica. Nec defuit Ammonio ſucceſſus feliciſſimus. Multos enim nactum fuiſſe diſcipulos et auditores, maxime tamen Olympium Alexandrinum, Antonium, Herennium, Origenem, Plotinum gentiles, immo ex Chriſtianis quoque aliquos, interque eos Origenem Adamantium, veteres teſtantur [z]. Id quod mirum eſſe non debet: nam cum diſſenſionibus philoſophorum et oppugnationibus Chriſtianorum valde euiluiſſent ſectae, Pythagorico-Platonicae vero ob doctrinam de Diis magna eſſet exiſtimatio; neceſſario creſcere debebat auctoritas ſectae nouae, quae Platonem potiſſimum ducem ſequendo, non Chriſtianorum tantum ſectae gloriam eripere videbatur, et laudatiſſimae veritati aequalia tradere credebatur, ſed ſublata quoque in tam arduis argumenti generibus diſſenſione excellentiſſimam et diuinam ſapientiam promittebat. Certe tantam fuiſſe Ammonii exiſtimationem, vt Θεοδίδακτος et peculiari coeleſti lumine colluſtratus diceretur ſuis, Hieroclis conſtat teſtimonio. Cui tamen auctoritati pondus aliunde quoque acceſſiſſe coniicimus. Supra nempe obſeruatum nobis eſt, Alexandriae philoſophiae orientalis capita praecipua, quae de Deo eiusque familia, deque ſecretiori cultu diuino, quem theurgiam vocabant, inſolita tradebant et a vulgi opinionibus remotiora locum inueniſſe, tandemque in illam religionum fere omnium ſentinam confluxiſſe. Factum id praecipue Ammonio auctore, vero eſt ſimillimum. Cum enim is ad haec potiſſimum doctrinarum capita maxime attenderet, et in theologia, eiusque operibus miraculoſis Chriſtianis inferior eſſe nollet, non potuit non ad has philoſophiae Orientalis partes delabi, dudum inter Aegyptios innoteſcentes, quae maxime diuinum facere videbantur ſyſtema eius recens inuentum. Cuius non alia confirmatio peti debet, quam ab ipſis Ammonii diſcipulis, quos ex his lacunis hau-

y) loc. cit. z) HIEROCLES l. c. PORPHYR. l. c.

hausisse et in sua arua deriuasse doctrinas has diuinas et theurgicas in sequentibus planum faciemus. Recte vero Ammonio tribui, ipse prodit PORPHYRIVS [a] narrans, Plotino in Ammonii schola profectus, quos in eius doctrina fecit, excitasse desiderium addiscendi philosophiam Orientalem Persarum et Indorum. Quae cum diuinissima haberetur, haesit sine dubio inde Θεοδιδάκτȣ nomen Ammonio. Nec aliunde forte deriuanda est arcani, quam constituit in schola sua Ammonius, disciplina. Nam et hoc refert PORPHYRIVS [b]: *Constituisse cum Plotino reliquos Ammonii discipulos, ne Ammonii dogmata ederent, quae audita ab eo purgata mente seruauerant.* Quod vt recte ad diuinas illas doctrinas, vndecunque ab Ammonio corrasas, refertur, ita absurde satis et inconuenienter a LABBEO [c] et HOLSTENIO [d], arcani disciplina in quibusdam doctrinis apud Christianos obseruata seductis, ad mysteria Christianae religionis trahitur, quae reuelasse discipulis suis Ammonium ea lege, ne vulgarentur, putant. Tale enim nihil verba dicunt Porphyrii, quique Ammonii disciplinam doctrinasque, quales postea in vulgus editas esse, ipse ait Porphyrius, considerat, facile videt, quam leuia haec sint et sine vllo fundamento dicantur. Certe qualia ἀπόῤῥητα fuerint Plotini, Porphyrii et Iamblichi scripta satis loquuntur a Christianis dogmatibus toto coelo aberrantia [e]. Non seruasse enim silentium, in quod coniurauerant, Origenem et Herennium, sed in vulgus arcana edidisse, Plotino promissum seruante, testis iterum est PORPHYRIVS [f]. Quanta vero iudicii acrimonia et eruditione fuerit inclytus Ammonius, vel ex eo intelligere est, quod Plotino, post auditos et reiectos omnes, qui Alexandriae docebant, professores, solus placuerit Ammonius, eiusque schola tanta ceperit incrementa, quanta nulla fere alia [g]. Nec denegandam ei ingenii laudem putamus, sine quo systema tam informe speciem eruditionis, centoque miser formam eclecticae philosophiae accipere non potuit. Qui vero iudicium cum Plotino ei tribuunt acre, non cogitant hominem fuisse fanaticum, qui homines plerumque quo magis valent ingenii et imaginationis viribus, eo magis premuntur iudicii penuria. Nihil vero scripsisse testis est Longinus [h], qui eum inter Platonicos refert, qui satis sibi factum existimarunt, si praesentes familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecissent. Quod, vt supra iam dictum, argumentum est, distinguendum esse Ammonium Saccam a Christiano Ammonio, cuius libri Eusebii tempore extabant, de quibus scriptorum ecclesiasticorum catalogi videndi sunt [i]. Quo vero tempore fatis concesserit Ammonius, dici non potest; non tamen verisimilitudini aduersatur coniectura IONSII [k], decessisse eum anno XXXIX. Plotini,

 vbi

a) loc. cit. c. 3.
b) Ibid.
c) De Script. eccles. T. I. p. 58.
d) Loc. cit. p. 28.
e) *Edidisse ex iis doctrinam de daemonibus Plotinum ipse* refert Porphyrius.
f) loc. c. g) Ibid.
h) loc. cit. c. 20.
i) CAVE l. c. p. 68. FABRICIVS l. c. p. 172. et ad HIERONYM. l. c. OVDINVS l. c. BAYLE l. c. not. G. p. 18).
k) De S. H. Phil. L. III. c. 3. p. 282.

vbi eum audire desiit. Fuit is A. C. CCXLIII. Ammonio forte LXXX. maiore.

Longinus.

§. VIII. Ex discipulis Ammonii prae ceteris eruditionis et philosophiae laude celebrati sunt Longinus, Herennius, Origenes et Plotinus. DIONYSIVS LONGINVS, interdum Cassius quoque dicitur [l], nepos forte Cassii cuiusdam [m]. Quidam Syrum Emesae oriundum faciunt, sed incerta coniectura, nam hoc tantum constat, Cornelium Frontonem Plutarchi nepotem, rhetorem Emesenum eum ex sorore sua Frontonide natum haeredem reliquisse [n]. Ex quibus coniici potest, ab eo educatum vel institutum, eloquentiae praecepta hausisse. Id certe testatur, varia se loca cum parentibus adiisse multasque passim regiones a teneris annis peragrauisse [o]; cum itaque pleraque Musarum domicilia adiret, Athenis, Alexandriae, Romae praestantissimos in grammatica, rhetoricaque arte et in philosophia quoque viros audiendi occasionem nactus est, cumque iis, vt ipse quoque testatur [p], in eundem saepe locum concurrit. Inter eos fuere Platonici non doctrinae tantum, sed et scriptorum laude celebres Euclides et Democritus, et Proclinus, qui in Troade habitauit: et qui nihil scriptis designarunt, sed praesentes tantum familiaresque consilii sui doctrinaeque participes fecerunt, Ammonius atque Origenes. Quos disciplinae caussa adiisse, ipse non obscure fatetur scribens [q]: *οἷς ἡμεῖς τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου προσεφοιτήσαμεν ἀνδράσιν, οὐκ ὀλίγῳ τῶν καθ' ἑαυτοὺς εἰς σύνεσιν διενέγκουσιν, quibus nos plurimum temporis discendi caussa adhaesimus, eruditionis et iudicii excellentia haud parum sui temporis philosophos superantibus.* Cum tamen immenso eruditionis vniuersae amore ferretur, aliarum quoque familiarum philosophos audiuit, et ex Stoicis quidem Themistoclem [r] atque Phoebionem, et Annium atque Medium, ex Peripateticis Heliodorum Alexandrinum [s]. Sed et Hermini atque Lysimachi, et qui Athenis egerunt Athenaei atque Musonii Stoicorum; et inter Peripateticos Ammonii atque Ptolomaei meminit, quorum tum maximam fuisse eruditionis famam, ait [t]. Id quod ex consilio Ammonii Saccae fecisse, dubium nullum est, quem nullam sectam, si Epicuream exceperis, reiecisse, sed cum sua omnes philosophia conciliasse, supra diximus. Adhaesit enim Longinus non Peripateticae, nec Stoicae doctrinae sed Platonicae, qualem nempe Ammonius nuper reformauerat. Tanti etiam fecit Platonem, vt, teste EVSEBIO [u], quotannis memoriam eius conuiuio celebraret, et Platonianum festum sacrum haberet. Et legit quidem recepta apud Eusebium lectio Πλωτίνεια [x], sed emendandam esse, legendumque Πλατώνεια, recte monuit *κριτικώτατος* FABRICIVS [y].

Ploti-

l) SVIDAS in Longinus T. II. p. 454.

m) Cassii Longini fit mentio apud PLVTARCH. Sympos. L. IX. Prooem.

n) SVIDAS in *Φρόντων* T. III. p. 634.

o) In Prooemio libri de fine, quod affert PORPHYR. de vita Plotini c. 20. f. 1. p. 127.

p) Ib. f. 2. q) f. 4.

r) Conf. SYNCELLVS p. 380.

s) Ibid. f. 4. t) Ibid. f. 6.

u) Praepar. L. X. c. 3.

x) Ita etiam HOLSTEN. in vita Porphyr. c. 2. p. 17.

y) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 436. De ipsa consue-

Plotini enim memoriam Longinus condiſcipulus eo minus celebraſſe dicendus eſt, quo magis tanta eius auctoritas Longino non fuit, vt non ſaepe Plotino contradiceret, et contra eum ſcriberet, aemulatione laudis philoſophiae in eum accenſus, quod cum iſta veneratione non conuenit. Paucis quoque poſt Plotinum annis viuendo ſuperfuit Longinus, quibus inſtituiſſe demum Plotiniana conuiuia, veriſimile non eſt. Et, quod rem conficit, teſte PORPHYRIO [z], ne quidem fieri potuit, nec vnquam a Plotini diſcipulis factum eſt, cum Plotinus ideo menſem diemque, quo natus eſſet, declarauerit nemini, quod putaret, non decere, natalem eius conuiuiis ſacrificiisque celebrari. Sed et ſcripta Longini teſtimonium ſunt, delectae ſibi philoſophiae Platonicae, ſiue Ammonianae potius; ſcripſiſſe enim de iuſtitia apud Platonem contra Gentilianum Amelium, et de ideis contra Porphyrium diſputaſſe, ipſe in prooemio libri de fine [a] refert. Accidit tamen ex inſigni, quod in grammatica, rhetorica et critica arte habuit, iudicio, vt in his magis, quam in philoſophia valeret, vnde eum philologi magis quam philoſophi nomen mereri dixit Plotinus [b]. Illo enim encomio dignum iudicauit virum elegantioribus literis ad miraculum fere inſtructum, quisquis ex veteribus et recentioribus de his eruditionis partibus iudicium facere intellexit [c]: cuius ſpecimen eſt, quod Longini nomen, vt olim Ariſtarchi, pro critico quouis ſoleat adhiberi excellentiſſimo, et ſui generis primo [d]. Sed et literaturae antiquae atque hiſtoriae fuit peritiſſimus, quod ei φιλαρχαίȣ nomen apud PORPHYRIVM peperit [e], et memorabile eſt, quod EVNAPIVS [f] refert: *fuiſſe* Longinum *eo tempore βιβλιοθήκην τινὰ ἔμψυχον, viuam quandam ac ſpirantem bibliothecam et muſeum ambulans, cui de veteribus iudicandi poteſtas commiſſa fuerit, eumque ceteris omnibus ſuae aetatis adeo antecelluiſſe, vt ſi quis vetuſtum auctorem aliqua in parte reprehendiſſet, non prius rata firmaque haberetur ſententia, quam Longini illam firmaſſet iudicium.* Multos habuit diſcipulos, ex quibus eruditionis, praeſertim antiquae, et philoſophiae laude ſuper ceteros eminuit Malchus, cuius gentilitium nomen in Graecum Porphyrii mutauit Longinus [g]. Sed et Zenobia Orientis regina Longino praeceptore ad diſcendas Graecas literas vſa eſt. Quibus vtinam ſe profeſſionis ſuae limitibus continuiſſet, nec ad aulae conſilia infauſto ſidere ſe applicuiſſet Longinus. Zenobia enim quae poſt Odoenathum regem Palmyrenorum maritum ſuum A. C. CCLXVII. occiſum, regni habenas ſola capeſſere auſa fines regni, adiecta Aegypto

ſuetudine philoſophorum natales conuiuiis et ſacrificiis celebrandi, imprimis Platonis et Epicuri diximus Tom. I. Platonicorum imprimis eum morem fuiſſe, prouerbium: *coena Platonica*, et PLVTARCH. Sympoſ. L. VII. c. 9. probat. Conf. ESCHENBACH. de Sympoſ. vet. §. 20. diſſ. Acad. p. 316. cui haec Longini Platoniana addi debent.

z) *loc. cit. c. 15. p. 95.*

a) PORPHYR. l. c. c. 20.

b) l. c. PROCLVS in Timaeum L. I. p. 27. HOLSTEN. l. c. c. 6. p. 42.

c) Collegit haec iudicia et praefixit nouae editioni περὶ ὕψȣς IO. HVDSONVS Oxon. 1710.

d) Apud HIERON. ep. 95. Conf. FABR. l. c.

e) l. c. c. 14. p. 116. quod in nomen proprium abſurde mutauit FICINVS.

f) In vitis Sophiſt. p. m. 14.

g) Citati.

Aegypto aliisque prouinciis, auxerat, ab Aureliano imperatore, victa bello A. C. CCLXXIII. et capta eſt. Quae cum inter eos, quorum conſiliis vſa eſſet, Longinum etiam nominaſſet, ſtatim eum imperator interfici iuſſit [h]. Sed in morte philoſophum ſe praeſtitiſſe, teſtatur, qui haec narrat ZOSIMVS [i]. Non enim ipſe modo ſupplicium fortiter ſubiit, ſed et alios, qui iniquius illud ferebant, ſolatio erexit. Dolendum vero intercidiſſe tam egregii viri ſcripta omnia, praeter vnum de ſublimi libellum, prorſus excellentiſſimum, neque tamen integrum, de cuius editionibus, et hiſtoria, cum ad nos non pertineat, videndus eſt FABRICIVS [k].

Herennius et Origenes.

§. IX. Longino iungendi ſunt HERENNIVS et ORIGENES, qui ex intimae admiſſionis diſcipulis Plotini fuere. Et de Herennio quidem nihil conſtat, niſi fuiſſe eum inter auditores Ammonii, nouamque diſciplinam non didiciſſe tantum accurate, ſed et ſancte cuſtodiendam minimeque vulgandam promiſiſſe, primum autem ſoluto promiſſi pacto eam edidiſſe, et Origeni atque Plotino, vt paria facerent, auctorem fuiſſe. Quae enim paſſim de Herenniis apud veteres occurrunt [l], ad hunc Ammonii diſcipulum non pertinere, temporum rationes euincunt. Origenis maiorem et immortalem famam fuiſſe, nemini ignotum eſt, et percepiſſe quoque Origenem Adamantium Ammonii diſciplinam, veteribus traditum eſt. Verum non poteſt hic Origenes, qui cum Herennio et Plotino arcanis Ammonii lectionibus interfuit, idem haberi cum Alexandrinae eccleſiae doctore Chriſtiano, cuius hiſtoria circa haec tempora maxime memorabilem annalium Chriſtianae reipublicae partem occupat [m]. Is enim Chriſtianus fuit, inter veterum Chriſtianorum philoſophos ſuo loco et tempore accurate enarrandus: hic gentilis ſine dubio erat, certe ab illo ob hanc cauſſam diſtinguendus eſt, quod nihil ſcripſit, praeter quendam de daemonibus libellum, et ſub Galieno librum ὅτι μόνος ποιητὴς ὁ βασιλεύς, vt tradit PORPHYRIVS [n]. Origenem autem Adamantium innumera fere ſcripſiſſe, quorum pars ad noſtram aetatem peruenit, nemini ignotum eſt. Inter quae eius ſcripta cum argumenti quo-

h) VOPISCVS in Aureliano c. 30. qui his addit: „Aurelianum ideo Longinum occidiſſe, „quod ſuperbior, quam ad imperatorem miſerat „Zenobia epiſtola, ipſius diceretur dictata con- „ſilio, quamuis Syro eſſet ſermone contexta.„

i) L. I. c. 56.

k) loc. cit. p. 437.

l) Paſſim apud veteres occurrunt Herennii, ſed vel aetate noſtro ſuperiores, vel inferiores. Herennium Senecionem Stoicum, vitam Priſci Heluidii exarantem a Domitiano fuiſſe interfectum ſupra notauimus. Et ad ea fere tempora Herennius Philo referendus eſt, cui Sanchuniathonis fragmenta Phoenicia debentur, de quo vid. VOSSIVS Hiſt. Graec. L. II. c. 10. p. 211. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 2. p. 242. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 120. Sed Herennius quoque Seuerus ab Hermippo commendatus ſub Adriano vixit, vid. SVIDAS in Hermippus Berytius T. I. p. 560.

m) Dicendum de eo T. III. inter philoſophos veterum Chriſtianorum ex inſtituto.

n) l. c. c. 2. Senſus tituli obſcurus, quid enim ποιητὴς βασιλεὺς, an poëta, quod Galienus quosdam verſiculos fecit, quod frigidum eſſe recte iudicat FABRICIVS ad h. l. Effectorem vertit FICINVS, exiguo ſenſu. Nobis, ſi coniecturae locus vox βασιλεὺς, non ad imperatorem, ſed ad Deum regem vniuerſi referenda videtur, qui ſolus conditor rerum omnium Platonicis dicitur. Voces enim has Platonicas eſſe nemo ignorat.

quoque philoſophici quaedam fuerint, palam eſt, Porphyrium loqui de alio Origene, quam Chriſtiano. Qui cum teſte EVSEBIO [o] A. C. CCLIII. ſeptuagenarius obierit, paulo ante imperatorum Galli et Voluſiani mortem, librum ſane ſub Galieno ſcribere non potuit. Plotinus etiam non vidit Alexandriam ante annum vndecimum Alexandri Mammaeae, et paulo poſt Ammonio praeceptori ſe tradidit, cum iam Origenes noſter Alexandriam relinquere coactus eſſet, quo nunquam poſtea reuerſus eſt [p]. Ex quo ſequitur, non fuiſſe eum Alexandriae, cum Ammonio ſe traderet Plotinus, nec eius condiſcipulum tum temporis eſſe potuiſſe. Mire itaque falluntur viri docti, qui hunc Origenem cum Chriſtiano eundem putant [q], et qui multo magis labitur CASIMIRVS OVDINVS [r], qui oſcitanter Porphyrii locum inſpexit, et veniſſe Origenem Adamantium A. C. CCXLVIII. Romam putat, et cum Plotino congreſſum. Male enim huc rapit teſtimonium EVSEBII [s], qui ad Fabianum Romanum epiſcopum Origenem, fidei confeſſionem ſcripſiſſe refert: quam eum attuliſſe Romam, hacque occaſione cum Plotino contuliſſe coniicit. Pleraque enim nimiam oſcitantiam produnt, cum non tantum de itinere hoc nihil habeat Euſebius, ſed et Porphyrius dicat, Alexandriae, non vero Romae cum Plotino Origenem diſciplinae Ammonii adhaeſiſſe, Plotinum autem, cum ſilentium promiſſum Origenes non ſeruaſſet, Romae tandem Ammonianam philoſophiam euulgaſſe. Eius etiam aetatis fuit Origenes gentilis, vt a Porphyrio non videri tantum potuerit, ſed et ei propius innoteſcere [t]: cum Chriſtianum Origenem valde iuuenis tantum cognouerit, antequam ſe philoſophiae ſtudio apud Plotinum dediſſet.

§. X. Omnes tamen eruditionis laude et iudicii acumine ſupergreſſus eſt PLOTINVS, ſcholae Ammonianae ſtator quaſi, ſectaeque eclecticae alter parens, qui et ſcriptorum et diſcipulorum multitudine recentem ſectam, quam Platonicam reformatam recte dixeris, maxime illuſtrauit, dignus cuius vitam paulo plenius enarremus. Id quod faciliori fieri poteſt negotio, cum temporis iniuriam euaſerit vita Plotini a Porphyrio, diſcipulo et familiari eius ſcripta, quam a MARSILIO FICINO cum verſione Latina Plotini operibus praefixam recudi fecit et notulis interſperſis ac chronologia Plotiniana auxit optimus FABRICIVS [u]: Porphyrium paucis ſecuti ſunt EVNAPIVS [x], et SVIDAS [y], et ex recentioribus P. BAYLE [z], quem tamen criticum, quo pollebat acumen, non adhibuiſſe merito miramur. Quare de hac quoque hiſtoriae philoſophicae particula egregie meruit, praeſtantiſſimus HEVMANNVS [a], qui *Plotinus.*

o) Hiſtor. eccleſ. L. VII. c. 1.
p) Monuit hoc illuſtris PEARSONIVS Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 10.
q) HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 39.
r) De S. E. T. I. p. 238.
s) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 28. 29.
t) Vita Plot. c. 14.
u) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 88. ſeqq.
x) Vit. Sophiſt. p. 1.
y) In Porphyr. T. III. p. 135.
z) Dict. T. III. art. Plotin p. 787. ſeqq.
a) Act. Philoſ. Vol. I. p. 139. ſeqq.

qui critica manu vitam Plotini delineauit, fabulas excussit, quidque verisimile, quid minus, doctissime annotauit. Ad vnum enim Porphyrium omnia fere redire, eiusque fide stare atque cadere, manifestum est. Qui si eam animi integritatem et sinceritatem ad hunc de vita praeceptoris sui commentarium scribendum attulisset, quae in scriptore tali requiritur, omne certe punctum tulisset. Eius enim vitae circumstantias omnium optime nosse potuit, qui hominem non tantum nouit, sed familiariter quoque cum eo per sexennium vixit, intimaque gauisus admissione, res Plotini omnes rationesque eius totas perspexit, scriptaque eius recognouit et emendauit. Ast, quam vere et sincere scribendi facultatem habuit, eum non adhibuisse, adeoque mendacii et fraudis postulari posse, attenta vitae huius a Porphyrio conscriptae lectio nos mox conuincit, et in aprico ponit astutiam hominis praeceptorem suum non ex veritate, sed sectae suae emolumento describentis. Qua in re huius scholae mores secutus est Porphyrius, quam fraudibus quoque et mendaciis, vanaque iactantia res suas iuuare licitum existimasse, supra in Apollonio monuimus. Eo minus vero fides sine examine adhibenda est Porphyrio, quo magis in vitae, quam nobis dedit, Pythagorae historia, fraudes eius et mendacia deteximus, planumque fecimus, eo potissimum scopo atque fine conscripsisse subdolum hominum genus vitas, philosophorum sectae suae, vt eos diuinos fuisse homines, maiora, quam a nudo homine expectari queant, edentes opera, et ita vixisse, docuisseque ostenderent, vt non tantum nouae sectae inde auctoritas accederet maxima, sed et Christianae religioni, eiusque diuino magistro ac doctoribus sanctis opponerentur homines, eadem sapientiae et miraculorum gloria insignes. Sane hic scopus vbique in hac vitae Plotini historia regnat, vt in sequentibus monebimus, dudumque viris doctis obseruatum est, hocque semel de sequentibus quoque vitarum philosophorum eclecticorum enarrationibus probe tenendum est. Sine hac enim cautione insignes audacissimorum hominum fabulas nunquam detegemus. Qui cum insano praeterea sectae praeiudicio, coecoque praeceptorum amore flagrauerint, facile intelligitur, quam fidem in annalibus philosophicae historiae mereantur.

Plotini vita. §. XI. Plotinus singulari Platonici systematis errore occupatus neque vnde genus duceret, neque quibus ortus esset parentibus, neque etiam qua patria oriundus, narrare nisi inuitus, sustinuit [b]: nempe pudebat eum, animam suam erroris sui lapsusque consciam in corpore tanquam in carcere detineri ac migrare. Patriam itaque eius non indicauit Porphyrius, quam tamen Lycopolin Aegyptii vrbem fuisse Evnapivs [c] prodit, quem sine dubio secutus est Svidas [d]: siue ea Thebaidis siue Sebenniticae prouinciae ciuitas fuerit, duas enim in Aegypto vrbes huius nomi-

b) Porphyr. c. 1. c) Vit. Sophist. p. 10. d) loc. citat.

nominis fuiſſe conſtat [e]. Aegyptii vero dum deſcribimus hiſtoriam lectorem monitum volumus eorum recordari, quae de huius gentis ingenio fanatico moribusque ad ſuperſtitionem procliuibus aliquoties monuimus. Ex hac enim gentis eius indole character atque indoles animi Plotini omnium optime cognoſcitur. Natiuitatis tempus, ex computatione PORPHYRII [f] incidit in decimum tertium imperatoris Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCV. quo tempore ſurrexiſſe Alexandriae ſcholam eclecticam, ex ſupra dictis notum eſt. Diem vero et menſem cur ſtudioſe celauerit Plotinus, ſupra quoque indicauimus. Indignum enim putabat eius diei memoriam recolere, quo anima de loco atque dignitate ſua deiecta in corporis carcerem detruſa et migrare in inferiori regione ſubiecta errori et paſſionibus iuſſa eſt. Nec plura de parentibus et familia et educatione etiam conſtant. Hoc vnum referebat ipſe [g], ſe dum octauum ageret aetatis annum, ac iam ad γραμματοδιδάσκαλον accederet, adhuc tamen ſolitum ad nutricem diuertere, ſugendique lactis auiditate nutricis nudare papillas; cum vero quandoque ſibi obiiceretur, quod puer eſſet moleſtus, pudore cohibitum deſtitiſſe. Qua vero ratione adoleſcentiae annos exegerit, an vel bonis literis animum imbuendum exhibuerit [h], vel deſidia tempus perdiderit, dici, deficientibus veterum memoriis, non poteſt. Id de ſe narrat, cum vigeſimum octauum aetatis annum iam compleuiſſet, philoſophiae amore vehementer ſe accenſum eſſe. Id quod animi ignauiae voluptatique in iuuentute litantis ſignum eſſe putat doctiſſimus Heumannus, ambitione ſub virilis aetatis florem demum philoſophiae amorem inſpirante [i]. Qua in re nolumus Plotino eſſe graues, eo quod non conſtet, an non vel encyclicis prius literis ſe dederit, vel alii deſtinatus vitae generi ſtudia prius omiſerit literarum, et maturis demum animi viribus ſeueriori diſciplinae ſe tradiderit. Serius enim et nonniſi in virili aetate praeſtantiſſimos philoſophos ſapientiae ſtudia attigiſſe multis exemplis nos docet hiſtoria philoſophica [k], et ipſe Porphyrius [l], optimis licet literis eruditus in iuuentute, exemplo eſt, qui trigeſimo demum aetatis anno ad philoſophiam acceſſit. Maturus itaque annis et iudicii viribus cum philoſophiae ſtudium elegiſſet Plotinus, commendatus eſt ſapientiae profeſſoribus, quotquot Alexandriae ex variis ſectis famam eruditionis erant conſecuti, et philoſophiae laude excellebant. Non defuiſſe Plotino inſano in philoſophiam amore accenſo ſtudium et attentionem, dubitari non poteſt, notumque ex iis, quae ſupra in Ammonio diſputauimus, hominem curioſum de modo tradendi ſapientiae praecepta, per ſcholas philoſophorum diſcurriſſe, eorumque lectiones audiuiſſe, eaque occaſione etiam ad Potamonis cathedram acceſſiſſe. Fatetur

 tamen

e) Prius placet FABRICIO ad Porph. l. c. p. 92.

f) l. c. c. 2.

g) loc. cit. c. 3.

h) Parum praeſidii Plotini ab elegantioribus literis in iuuenture acceſſiſſe ſtilus obſcurus, qui Porphyrii emendatione opus habebat, prodit. Illud tamen vitium ingenio magis quam diligentiae Plotini adſcribendum eſſe videtur.

i) Act. phil. Vol. I. p. 152.

k) Conf. OLEAR. de philoſ. eclect. c. 3. p. 1211.

l) loc. cit. c. 4.

tamen Plotinus [m], se ex eorum scholis tristem discessisse, atque animo moesto; caussam tamen moeroris, quam amico indicauit, non adiecit, quae varia esse potuit. Fuisse enim tum temporis complures, qui in criticam magis artem et philologiam, quam in philosophiam incumberent, hancque cum illa miscerent, Longini exemplo discimus; quod valde Plotino displicuit. Forte contentiones philosophorum, quas occasionem dedisse Ammonio condendae sectae eclecticae, et Potamoni quoque simile consilium suggessisse, supra diximus, Plotino fuere exosae, quod eo magis verisimile est, quo magis conciliatricem Ammonii philosophiam sibi, vehementer placuisse fatetur. Vero tamen proximam coniicimus caussam, quod homini Aegyptio, ex gentis indole ad superstitionem et fanaticismum etiam temperamento procliuiori displicuerint doctrinae philosophorum de aliis magis rebus, quam de diuinis, disputantium, eamque, quam magni apud suos fieri videbat, sapientiam spondentium magis, quam tradentium. Quaecunque vero ea demum fuerit, cum illam amico detexisset, qui mentis eius consilium atque affectum omnium optime nouerat, ad Ammonium, cuius nullum adhuc fecerat periculum, adductus est. Huius cum ingressus scholam esset, eumque audiuisset, adeo placuere lectiones ei Ammonii, vt ad amicum diceret: hunc fuisse, quem quaesiuerit. Quae haud obscure innuunt, philosophiam Ammonii et syncretisticam et fanaticam ob animi ad istas affectiones mentis inclinantis indolem, vehementer Plotino placuisse. Ex eo die magna industria annos vndecim Ammonium auscultauit, ad illud nempe tempus, quo verisimili coniectura et vitae et lectionum philosophicarum finem fecisse, supra diximus, quem circa haec tempora octogenario non inferiorem fuisse oportet [n]. Praeceptore, vt probabile, destitutus, cum in Ammonii schola orientalem philosophiam laudari commendarique, et coniungi cum Pythagorae ac Platonis praeceptis audiuisset, quos nempe ipsos Orientis quoque philosophos adiisse, traditio eius temporis, licet fallax et incerta, dicebat; cumque in hac philosophia illud doctrinae genus, quod quam maxime sectabatur, et apud Ammonium didicerat, quodque de Deo, diuinisque emanationibus, de daemonibus et his similibus praecipiebat, longe excellentius, quam inter Graecos, tradi crederet, constituit Persidem atque Indiam adire, eamque sapientiam addiscere, quam magi et gymnosophistae magna admiratione tanquam oracula fundere dicebantur. Cuius consilii maturandi occasionem accepisse coniicimus ab Apollonii Tyanei exemplo, cuius facta theurgica a Magis, Persis et Indis accepta et edocta eo tempore magna, vt supra vidimus, fama celebrabantur. Talem enim sapientiam diuinam Plotinum non affectasse tantum, sed et iactasse, tota vitae eius loquitur historia. Commode vero accidit haec meditanti Plotino, vt Gordianus imperator expeditionem in Persas moliretur, Parthis bellum illaturus. Huius igitur exercitui se adiunxit Plotinus A.C. CCXLIII. aeta-

m) loc. citat. c. 3.

n) Natum scilicet sub Commodo, vt supra dictum.

aetatis anno trigefimo nono. Rebus tamen Gordiani infeliciter cedentibus, ipfoque imperatore in Mefopotamia interfecto [o], fugatoque exercitu ipfe quoque fuga dilapfus eft Plotinus, vixque faluus fofpesque Antiochiam euafit. Deinde imperante Philippo Romam venit, annos iam natus quadraginta. Ibi licet magnum pandendae, quam infigni ftudio improboque labore fibi parauerat, fapientiae theatrum inueniffet, quoniam tamen arcanae Ammonii difciplinae adhaerens condifcipulis Herennio et Origeni fidem fecerat, nihil philofophiae purgatae fuoque nitori ab Ammonio reftitutae fe vulgaturum, inhaefit quoque inftituto, fidemque inuiolatam praeftitit; et cum iis quidem, qui illum conuenerant humane conuerfatus eft, Ammonii autem myfteria fecreta integraque conferuauit. Quod confilium eo diligentius premi a Plotino par erat, quo magis non tantum eius rei fidem condifcipulis, et, vt dubio caret, praeceptori quoque fecerat, fed et ipfa fapientiae, quam didicerat, auctoritas id poftulabat, quae tantum crefcebat, quantum abfcondita a vulgi auribus infanda myfteria oftentabat: quantumque illa arcana difciplina ab inuidia telisque philofophorum, quibus Alexandria et Roma quoque abundabat, praeftabatur immunis. Non tamen diu nimis durauit iftud filentium. Herennio enim, vt fupra dictum, pacti fidem primum foluente, et Origene fequente, liberum fe a promiffis reputans Plotinus ad docendam tandem eam philofophiam, quam in lectionibus Ammonii audiuerat, fe compofuit, a fcribendo tamen, licet id feciffet Origenes, diutius fe continuit, et colloquiis tantum eas interferuit doctrinas, quas ab Ammonio acceperat. Et hac quidem ratione decennium integrum philofophando confumfit, ad colloquia quidem et difputationes quosdam admittens, nihil tamen ipfe fcribens. Sed quoniam difcipulis, quos fcholae confuetudine et familiaritate dignos iudicauerat, non permitteret tantum, fed inuitaret etiam illos, vt pro arbitrio, quae vellent, ipfum interrogare poffent; accidit, vt magno ardore in haec noua dogmata exardefcentes difcipuli, multisque quaeftionibus praeceptorem fatigantes ludum illum confufione nugisque replerent. Quae fine dubio cauffa quoque fuit, vt ad libros fcribendos fe accingeret, quibus meliori ordine philofophiae decreta fe explicare poffe fperabat. Arcanam itaque philofophiam Ammonii in literas retulit Plotinus, et primo quidem Galieni imperatoris anno fe ad fcribendas conuertit qualescunque inciderint quaeftiones, mox fingularium argumentorum genera fcriptis complexus eft, fic vt decimo Galieni anno iam vnum vigintique libros exaratos deprehenderet Porphyrius. Sed non facilis erat eorundem editio, neque cuiuis illi patebant, vel confcius erat quilibet, fed illi duntaxat accipiebant, qui effent maturo quodam iudicio comprobati [p]. Ordinis vero et elegantiae non curiofum valde fuiffe Plotinum inde colligere eft, quod non ipfe libris certos titulos praefixerit, fed difcipuli, quorum alius aliter libros infcripferat:

o) Vid. CAPITOLINVS in Gordiano tertio c. 28.

p) loc. cit. c. 4.

rat: prout nempe quaeſtiones diſcuſſae occaſionem dediſſe videbantur. Scripſit vero libros philoſophicos quinquaginta quatuor, quorum plerique metaphyſici argumenti ſunt, et fanaticam Ammonii philoſophiam mire produnt, pauci ad dialecticam, multi ad ethicam pertinent, quorum titulos cum enarrauerit Porphyrius [q] eos huc tranſcribere ſuperſedemus. Eos variam Plotini aetatem variumque animi vigorem oſtendiſſe obſer-„uat PORPHYRIVS [r], prout nempe vel in prima philoſophicae aetate, vel „florentibus iudicii philoſophici viribus, vel exhauſto iam corporis animi-„que vigore eſſent conſcripti [s]. Primos namque vnum et viginti, ſi cum „proxime ſequentibus conferantur, leuius habere robur videri, nec ſuffici-„entem habitum conſtantemque vim animi; qui vero medio tempore „compoſiti ſint, virtutis florem prae ſe ferre, ad ſummum vsque vigen-„tem; talesque eſſe quatuor et viginti, exceptis quibusdam paucis, perfe-„ctiſſimos. Vltimos denique nouem remiſſiorem iam referre facultatem, „idque poſtremos quatuor magis, quam antecedentes quinque declarare." Magnam ſcriptorum horum curam gerebat, cui totos permiſerat, Porphyrius. Cum enim, relegere, quod ſcripſerat, non ſuſtineret, immo ne ſemel quidem legere et percurrere, propterea quod viſus ei non ſatis ſufficeret ad legendum, cumque ſcribens, nec belle literas pingeret, nec exacte ſyllabas diſtingueret, referretque, ne vllam orthographiae curam adhiberet, quaecunque etiam ſemel animo conceperat, tanquam ex exemplari ob oculos poſito, vna ſcriptione delinearet, vt quaſi traducere videretur, nonnunquam etiam cum ſuis inter meditandum verba faceret, et quae ad vitae humanae commercia pertinebant, componeret, ſeruata interim in animo totius meditationis atque cogitationum ſemel conceptarum ſerie, tandem, cum nec colloquiis cum amicis finitis ſcripta repeteret, ſed deinde ſequentia ita contexeret, quaſi ne minimum quidem temporis inſtitutum prius intermiſiſſet [t], facile cogitari poteſt, defuiſſe ſcriptis Plotini accurationem et elegantiam, eaque non in ſcribendi tantum modo, ſed in ipſa quoque ordinis ſerie, et cogitationum inter ſeſe concinnitate valde defeciſſe. Quod hodie quoque, licet criticas Porphyrii manus experti ſint, in libris Plotini deprehenditur, in quibus magna obſcuritas ordinisque defectus, et grauis ſaepe regnat confuſio. Vt itaque huic ſcriptorum ſuorum ſcabiei mederetur Plotinus, Porphyrium hominem doctum et elegantioribus literis arteque critica probe ſubactum conſtituit, qui ſcripta ipſius emendaret [u]: quo munere cum diligentiſſime Porphyrius ſe defunctum fateatur, dubium non eſt, ad omnes hos naeuos eum atten-

q) c. 4. p. 99.

r) Ibid. p. 103.

s) Ita nempe intelligenda ſunt verba Porphyrii, qui non ad aetatem vitae, ſed ad annos philoſophiae iudiciique eius ſtudio ſubacto retulit: ad quod non attendit Ficinus, qui de florentis aetatis vigore interpretatus eſt, quod occaſionem dedit Cl. HEVMANNO l. c. p. 154. grauem dicam ſcribendi Porphyrio, quod primo aetatis vigore eos libros exaratos dixerit, quos ad ſexageſimum vsque aetatis annum vix poterat abſoluere. Non enim vitae ſed ſtudii philoſophici annos computabat Porphyrius, quam bene recteque locus hic non eſt diſpiciendi.

t) c. 14. Quae negligentia an laudi cedat Plotino, lector iudicet.

u) c. 24. p. 134.

attendiſſe, et non orthographiae et idiotiſmi ſcribendi habuiſſe rationem, ſed et ad ἀνακόλουθα et male cohaerentia reſpexiſſe, melioremque et concinniorem ordinem inducere ſategiſſe; quibus fieri non potuit, vt non de ſuis, quicquid ipſi videretur neceſſarium, adiiceret, praeſertim cum relegendi emendata et correcta labore fungi ob viſus defectum non potuerit Plotinus. Idem porro Porphyrius, vt veriſimile, tetralogiarum Platonis auctores imitatus [x], in ſex eos enneadas diſtribuit, quem ſimilem laborem ſuſcepit etiam Euſtochius Alexandrinus, qui et ipſe eius diſcipulus fuit, librorumque partitione paulo a Porphyrio receſſit, vt hodie quoque ex loco quodam deprehenditur [y]. In hos Plotini libros commentarios ſcripſit Proclus, et Dexippus eos aduerſus Peripateticos defendit, de quibus laboribus docte, more ſuo commentatus eſt FABRICIVS [z]. MARSILIO FICINO vero non verſionem tantum ſcriptorum Plotini, ſed et argumenta praefixa, quae commentariorum vices explent, debemus, quae et ſola primum [a], et ſemel poſtea cum Graeco textu tantum prodiit [b]. Magnam enim obſcuritatem, et difficultates vix ſuperabiles in argumento metaphyſico, quod plerumque proſequitur Plotinus, regnantes, deterruiſſe pleroſque lectores ab his voluminibus, dubium non eſt.

§. XII. Fecit haec et ſtudiorum aſſiduitas, et in docendo fidelitas, et noui ſyſtematis obſcuritas atque ſingularitas in admirationem eorum, quae non ſatis intelliguntur, pleroſque rapiens, vt auditores nanciſceretur plurimos, ſectatores vero, qui eius philoſophandi viam ingrederentur, (ζηλωτὰς διὰ φιλοσοφίαν συνόντας ait Porphyrius) haberet pauciores [c]: quod in tanta docentis obſcuritate et confuſione, et ſyſtematis, quod totum fere metaphyſicum eſt, difficultate mirandum non eſt; plurimorum enim annorum conſuetudine et conuerſatione cum Plotino opus erat, vt rite intelligeretur. Dedere tamen manus ſectae Plotinianae Gentilianus Amelius, Paulinus Scythopolites, Euſtochius Alexandrinus, medicus vterque, Zothicus criticus homo et poëticus. Sed et familiarem habuit diſcipulum Zethum genere Arabem, qui et vxorem duxerat filiam Theodoſii, quondam familiaris Ammonii, et medicinae erat peritiſſimus. Fuiſſe hunc, ait PORPHYRIVS [d], Plotino dilectiſſimum, eoque vſum hunc fuiſſe familiariter, adeo vt in agros eius ſecederet, a ciuilibus vero muneribus, quibus ornatus erat, eum reuocare contenderet. Sed et alii magni viri adhaerebant Plotino et eum venerabantur, Caſtricius Firmus, vir bonarum artium ſtudioſiſſimus, et Plotini atque Amelii ſeruili etiam obſequio cultor, Marcellus Orontius, Sabinillus ac Rogatianus, Senatores Romani, quos in philoſophiam diligentiſſime incubuiſſe Porphyrius teſta-

Schola Plotini, eruditio, ingenium.

x) Secutum ſe exempla Apollodori Athenienſis, Epicharmi comoedias, et Andronici, Ariſtotelis et Theophraſti libros diſtribuentium, ipſe ait l.c.

y) Enn. IV. L. IV. p. 413.

z) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 154.

a) 1540. 1559.

b) Baſil. 1580. quae enim anni 1615. notam prae ſe fert editio, ſola tituli pagina mutata, prior eſt: cum obſcuriſſimi ſcriptoris opera lectorem ſatis tardum inueniſſent. Conf. FABR. l.c.

c) Id quod ad Act. phil. T. II. p. 157. notandum.

d) c. 7. p. 105.

teſtatur [e]. Rogatianum vero ita fanatica ſua philoſophia occupauit Plotinus, vt et bonorum ſuorum curam neglexerit, et ſeruos omnes expulerit reſpueritque dignitates, nec vllam haberet praetor conſtitutus, publici muneris rationem, nec lares proprios habitaret, ſed cum amicis quibusdam et coenaret et dormiret; qua vitae extrema factum eſſe incuria ait Porphyrius [f], vt a podagrae doloribus liberaretur. Quod ad cognoſcendum characterem philoſophiae fanaticae Plotini omnino notari meretur. Sed et Serapion Alexandrinus et Porphyrius inter diſcipulos Plotini familiares fuerunt. Audiebant etiam eum mulieres nonnullae, inter quas erant Gemina, in cuius aedibus habitabat, item huius filia, etiam Gemina nomine, Amphiclea quoque Ariſtonis filia, et filii Iamblichi (cum Iamblicho Porphyrii diſcipulo, de quo in ſequentibus dicemus, non confundendi [g],) vxor. Hos et ſcriptis, quod diximus, et viua voce docebat Plotinus, et ad quaeſtiones diſcipulorum reſpondebat, et tanto ardore philoſophiae ſuae opus proſequebatur, vt neque ſolus neque inter diſcipulos, neque cum aliis a conuerſione et intentione ad mentem ſuam aliquid intermitteret, niſi forſan cum dormiret, quamuis et ſomnum ab eo excuſſerit [h] tum cibi parcitas, ſaepe enim pane etiam abſtinebat, et aſſidua quaedam eius erat conuerſio ad mentem. Ex quo Plotini charactere, quem depinxit his verbis Porphyrius, hominis ingenium miro ardore inflammatum et neſcio qua ambitione ductum ſeſe iudicii habenis ſubtraxiſſe, et obiectorum magnitudine captum et abreptum ſibi ſaepe ipſi non fuiſſe praeſentem, recte concluditur, et Plotinus inter eos non immerito doctores refertur, qui non, quid dicant ſcribantque perpendunt, ſed cogitationum fertiliſſimarum fluctibus abrepti, amplectuntur, quicquid aeſtuanti imaginationi occurrit ſingulare et ab aliis diuerſum, licet iudicio fulciatur nullo: quibus proprietatibus gaudere ingenia fanatica, norunt, quibus ſacrae atque philoſophicae hiſtoriae acta ignota haud ſunt [i]. Accidit tamen haud raro, vt eiusmodi ingeniorum fanaticiſmus, eo quod ſingularia, excelſa, diuina hominibus iudicii accuratione non praeditis promittere videtur, magnam conſequatur nominis famaeque gloriam. Certe id Plotino euenit, cuius licet obſcuriſſima eſſet philoſophia, isque a vita ciuili homines ſtulta perſuaſione, metaphyſicas nugas ſuas maiorem praeſtituras felicitatem, auocaret, tantum tamen creuit auctoritas, vt non ſolum inter viuos ſumma eſſet eius exiſtimatio, ſed et viri nobiliſſimi mulieres item generis ſplendore illuſtres, morti vicinae filios ſuos tam mares, quam feminas Plotini curae et educationi crederent, facultates quoque eorum adminiſtrandas ei traderent. Magna in his fide verſatum fuiſſe

e) c. 7. p. 106. f) loc. cit.

g) Iamblichum hunc cum Syro confudit MENAGIVS Hiſt. mul. philoſ. §. 48. Iamblichi enim huius filii vxor Plotinum audiuit cum Porphyrio, huius demum diſcipulus fuit Iamblichus ille, aetate valde inferior. Legendum etiam Amphiclea, vel Amphiclia, pro Amphichia ibid.

h) c. 8. p. 108. Mirum itaque non eſt ieiuniis et vigiliis ad ecſtaſes praeparatum fuiſſe corpus Plotini.

i) Conf. Act. phil. l. c. p. 159. MOSH. l. c. p. 112.

isse Plotinum Porphyrius testatur [k] facileque credi potest, hominem metaphysicis magis thesauris, quam ciuilis vitae diuitiis intentum, coelibem item et sine familia, atque a sectatoribus magnifice curatum, a pupillorum facultatibus abstinuisse. Plena vero eius domus puerorum virginumque fuit, quorum procuratores, rationes administrationis reddentes diligenter audiebat, diligentemque adhibebat parsimoniae curam, affirmans, quam diu nondum philosopharentur, sua illos bona possidere, et prouentus accipere sine detrimento debere [l]. Quibus cum ita inuigilauerit Plotinus, vt tamen nunquam aliquid ab intentione mentis ad se conuersae remitteret, mirum est, et tempus et patientiam ei superfuisse, aliorum quoque desideriis velificandi. Narrat enim porro PORPHYRIUS[m]: tanta fuisse Plotinum humanitate erga quosuis, vt omnibus, qui ei quoquo modo adhaererent, pro arbitrio esset expositus: factumque inde esse, vt, cum Romae annos sex atque viginti integros habitasset, plurimorum arbiter mutuas controuersias diremerit, et nullum tamen ciuium habuerit inimicum, amicos vero possideret plurimos, et a summis etiam viris coleretur. Quin et ipse imperator Galienus, eiusque vxor Salonina Plotinum honorabant maximeque colebant: dignumque est memoratu, ad cognoscendam Plotini animi indolem, quod porro tradit PORPHYRIUS [n]: beneuolentia eorum fretum orauisse, vt dirutam quandam olim in Campania ciuitatem philosophis aptam instaurarent, regionemque circumiacentem cultae ciuitati donarent, permitterentque vrbis futurae ciuibus, Platonis legibus gubernari, ipsamque etiam ciuitatem Platonopolin appellari: pollicitum, se illuc habitatum cum omnibus amicis suis profecturum. Quod lepidum consilium ambitione et stulta Platonis imitatione susceptum, quo minus exsequeretur pronus ad preces Plotini imperator, obstitere amici Galieni, quos vel indignatione vel inuidia, vel alia quacunque de caussa acriter obstitisse ait PORPHYRIUS [o]: qui scilicet insanientem philosophi pruriginem, et stulta ingenii metaphysici politicis rebus inepte se miscentis consilia, male tandem desitura viderunt et impediuerunt. Et his quidem rationibus vixit Plotinus, sanitate non prorsus firma vsus, cui tamen, licet medicae artis peritiam possideret, singulari prorsus corporis odio medicinam afferre noluit. Saepe enim cum colico vexaretur morbo, semper clysteres renuit, nec theriaca antidota accepit vnquam, cum nec ex animalium, etiam mansuetorum corporibus capere se escam diceret: abstinebat etiam a balneis solisque frictionibus vsus est [p]. Quae omnia praeiudiciis Pythagorico-Platonicis nitebantur, abstinendum esse ab iis, quorum eiusdem generis et naturae cum hominibus sit cognatio, detrusam in corpus animam poenas peccati errorisque sui terrenis et corporeis

k) c. 9. p. 108.
l) Aliter enim a philosophantibus poscebat communio Pythagorea, quam haec schola summis extollebat laudibus.
m) loc. cit. p. 109.
n) c. 12. p. 113. sqq.
o) p. 114.
p) c. 2. p. 93.

poreis affixam luere, grauemque feruire feruitutem, et liberandam a corporis contagio ad principia, vnde effluxit, fua reuocandam effe, etc. Ex quibus odium illud in hanc, quam circumferebat, corporis molem exortum eft, quod non tantum natiuitatis tempus celabat, fed et ne fe pingi quidem patiebatur, et amicos cogebat, imprimis Amelium praeceptoris imaginem vehementer exoptantem, vt Carterium pictorem optimum in fcholas Plotini, quibus intereffe licebat cuiuis, introduceret, longaque attentione Plotini imaginem animo fibi imprimere altius, et lineamenta concitatius concipere iuberet: ex qua memoriae imagine cum fimilitudinem referret pictor, eamque Amelius emendaret, tandem is infcio Plotino eius imagine quam fimillima potitus eft [q]. Quod Plotini fingularis indolis exemplum tanquam modeftiae rarae, et vanitatis profligatae fpecimen inter Chriftianos, fi paucos viros claros excipias vix occurrens, vehementer quidem laudat P. Bayle [r], fed, vt dicta probant, praeter meritum. Tantum enim abeft, vt modeftiae in eo laudem quaefiuerit Plotinus, vt fanatica potius ambitione quadam irritatus, cum fe corporea mole grauatum a diuinis originibus coeleftique dignitate deturbatum crederet, bilem hanc ob rem omnem in corpus euomeret, et abiecte nimis atque indigne de eo ftatueret, eius etiam imaginem deteftaretur, quod diuinae tamen imaginis lineamenta et artificii coeleftis perfectionem referre nouimus [s]. Contraxit vero haec valetudinis fuae negligens cura Plotino mortem miferabilem. Paulatim enim in anginam incidit, cuius adeo morbi peftis inualuit, vt raucedine nimia clarus ille atque canorus vocis rotundae vigor omnis abiret, caligaret vifus, manusque et pedes vlcerarentur, et in putredinem tandem abirent, quam eius miferiam praeter Porphyrium [t] tetigit Firmicus Maternus [u]. Derelictus itaque ab amicis, praeter vnum Euftochium, (nam Porphyrius tunc in Sicilia verfabatur) ex vrbe deceffit, et in Campaniam deductus eft in agrum Zethi veteris difcipuli fatis iam functi, a cuius haeredibus ei neceffaria fuppeditabantur, atque etiam ex praediis Minturnis Caftricii afferebantur. Mortem vero cum fentiret appropinquantem, ad Euftochium dixit: *Equidem iam annitor, quod in nobis diuinum eft, ad diuinum ipfum, quod viget in vniuerfo, adiungere*, hisque dictis fpiritum reddidit. Quibus verbis totam fere philofophiam fuam expreffit, hoc potiffimum fundamento nixam: cuncta ex diuino fonte animae mundanae emanaffe, animam ipfam, vel τὸ Θεῖον potius, mentemque diuinae naturae atque effentiae particulam iungendam iterum effe fonti ex quo effluxerat. Etfi enim migrationibus prius purgandas animas nec Plotinus quidem

q) c. I. p. 92.

r) Idem enim de Busbequio, M. Velfero, Io. Vinc. Pinello, Iacobo Gretfero Gabriele Palaeoto, Thoma Gatackero, Valerio Herbergero, Antonio Varillafio, Cafparo Scioppio, Vincentio Placcio, I. Mabillonio ipfoque P. Baelio narratur, quorum tamen plerorumque habemus imagines inuitis illis extortas, vt Plotino.

s) loc. cit. not. A.

t) c. 2. p. 94.

u) L. I. p. 6. Math. qui viuo corpore tabefcentem, et mifere putrefcentem defcribit.

quidem negabat [v], suam tamen mentem ita philosophiae studio purgatam credebat, vt corpori adhuc adhaerens, ad Dei ipsius intuitionem ascenderit: vnde ista quidem purgatione, quam per μετεμψύχωσιν fieri et per multas periodos transire cum Ammonio statuebat, se opus habere minime putauit. Quae an laude digna sint, et Christianum quoque hominem non indecentia, quod non RHODIGINVM [x] tantum sed et illo longe doctiorem in veterum doctrinis P. BAYLIVM [y] scripsisse miramur, iudicent rei periti. Ita vero Plotinus rebus humanis LXVI. aetatis anno, Claudii imperatoris secundo, A. C. CCLXX. ereptus est. Facile ex enarrata fuse Plotinianae vitae historia de eius temperamento corporis, animique indole, et intellectus atque voluntatis virtutibus pariter atque vitiis iudicari potest. Accurate enim si singula ponderentur, et potissimum ea, quae passim iam ἐν παρόδῳ notauimus, intelligitur sane, fuisse eum temperamento, quod quidem in ipso Porphyrio notabat Plotinus [z], melancholico, corpusque eius atra bile refertum, valde animam grauasse, et non sanguinem tantum corruptis repleuisse et stagnantibus humoribus, qui tandem in morbum degenerarunt miserabilem, sed et animi facultates valde corrupisse. Inde enim eximius magnusque iudicandi facultatis defectus deriuandus est, quem non in vita tantum toties, sed in ipso quoque, quod elegit, systemate prodidit. Cui cum accederet animi ex eadem temperamenti natura ad superstitionem vehementer inclinantis conditio, quae gentis, ex qua ortus erat Plotinus, indole, et educationis consuetudine immensum augebatur, non potuit non animus Plotini totus corrumpi, vbi Ammonii accessisset institutio, qua ad enthusiasmum ab eo manu quasi ductus, huicque scopo reliquas disciplinas totamque philosophiam adhibere iussus est. Quae animi ad enthusiasmum inclinatio imaginationis ardentioris magnaque vehementia exaestuantis intemperie ita aucta est, vt si verum est, quod PORPHYRIVS narrat, vsque ad ecstasin raperetur. Mirum itaque non est, hominem non metaphysicis tantum speculationibus male saepe cohaerentibus totum fuisse occupatum, sed et theurgicis virtutibus gloriatum, miseramque Ammonii philosophiam amplexum; obscuritate quoque totum laborare, et vix posse intelligi, quem se ipsum non vbique intellexisse, valde est probabile: licet illi intensissimum acumen et multiplicem intellectum adscribat Porphyrius, eiusdem prorsus commatis philosophus. Cuius si testimonio standum est, post Pythagoram et Apollonium tertius in hac philosophorum θαυμασίων schola locus debetur Plotino: cuncta enim eius laudibus prorsus inuidendis personant. Porphyrium [a] enim si audis, „erat in congressibus ad dicendum strenuus, ad inuentionem solers, ad „opportuna percipienda promtissimus, licet in dictionibus nonnullis aber-

 „raret.

v) Vid. Enn. VI. L. VII. c. 6. p. 699. quae tantum more Aegyptio ludere, non vero Platonice asserere nugatur Ficinus, vt Platonicorum suorum dementiae succurreret.

x) Antiq. lect. L. XXI. c. 10.

y) l. c. Vterque ad sensum dicti enthusiasticum non attendit.

z) c. II. p. 112.

a) c. 13. 14. 15. add. FIRMICVS l. c.

„raret. Praeterea inter loquendum mens emicabat, lumen intimum ad „vultum vsque diffundens: amabilis enim cum esset aspectu, pulchrior „tamen inter disputandum videbatur, benigna mansuetudine et placida ad „excipiendas quaestiones lenitate cum robusto ad eas dissoluendas vigore „certante. Et quamuis breuis esset, sensibus tamen vbique pluribus, „quam verbis abundans, multa diuino afflatus numine effundebat, animo„que ad rem ipsam ardenter affecto. Eruditio erat vniuersalis sparsaque „latenter in libris eius Stoicorum, Peripateticorumque dogmata. Late„bat eum nihil illorum, quod ad geometriam, arithmeticam, mechani„cam, opticam, musicam pertineret, licet ad haec nunquam data opera „exercendo se praeparasset. Etsi vero in eius schola legebantur Platoni„corum praestantissimorum commentarii, Seueri, Cronii, Numenii, Caii, „Attici; item Peripateticorum Aspasii, Alexandri, Adrasti, sui tamen „iuris erat et ab his in theoria prorsus diuersus, quippe qui in „soluendis quaestionibus ad Ammonii systema conformabat responsum. „Operam etiam dedit astronomicis regulis [b], quamuis more non ad„modum mathematico, astrologorum autem iudiciis incubuit diligentius, „eorumque praedictiones saepe refutauit. Gnosticos, orientalem Zoro„astris philosophiam iactantes repulit, Platonem ab contemtu eorum vin„dicauit". Quae licet magna satis longe tamen his praecelluit vis Plotini „theurgica, qua vir vere fuit, si Porphyrio fides, θαυμάσιος. „Cum „enim semper animo inuigilaret, vt scilicet purus, et erga diuinam illam „naturam amore accensus ex amara huius vitae vnda emergeret, hacque „ratione hoc beato lumine cum saepe se ipsum attolleret tota mente ad De„um primum mente superiorem, perque gradus Platonicos omnes ascen„deret ad diuina, ipsi protinus apparuit Deus ille nec formam, nec ideam „aliquam habens, sed super intellectum vniuersumque intelligibile in se „ipso consistens. Qua Dei summi apparitione ad philosophiae suae finem „appropinquauit, qui erat Deo vbique praesenti coniungi, quam etiam „felicitatem quater consecutus est [c]. Sed diuino etiam collustratus lumi„ne in docendo et scribendo auxiliis Deorum singularibus adiutus est, vt „intus et extra ea pulcherrima aspiceret, quae alii philosophi attingere ne„queunt." Talis cum esset Plotinus, qui tanta familiaritate supremo Deo vteretur, mirum non est, inferioribus Diis fuisse familiarissimum. Daemones enim non euocauit modo alios sed et genium suum non inferioris ordinis, sed superioris classis ex Diis aetheriis [d], quae ei occasio fuit de familiari daemone librum conscribendi hodie extantem [e]: immo tanta inter eos auctoritate fuit, vt excelsa mente Deos ad se, non vero se ad Deos accedere debere professus sit. Horum vero ope & ministerio factum est, vt cum obtrectatorem ex condiscipulis apud Ammonium, Olympium Alexandrinum nactus esset, quocum de principatu in illa philosophia certabat,

quam

b) Hoc vnum displicet Firmico l. c. locum integrum habes etiam apud FABRIC. l. c. p. 153.

c) c. 23. p. 137. seq.

d) c. 10. pag. 111.

e) Ennead. III. L. IV.

quam tanto magiſtro didicerant, isque veneficiis Plotinum inuaderet magicisque incantationibus efficere tentaret, vt ſideraretur: retudit ictus directos Plotinus in aduerſarium arte hac ei ſuperior, vt totum eius corpus tanquam marſupium contraheretur [f]. Talia multa de Plotino praedicat Porphyrius, vt euinceret vera eſſe, quae magnifico carmine de praeceptore hoc ſuo cecinit oraculum [g], quod eum ſupra humanae naturae conſortium euexit, Deorumque adſcripſit contubernio. His vero omnibus quanta fides adhibenda ſit, opus non eſſe, vt prolixe oſtendatur, arbitramur, poſtquam non fuſe tantum de horum hominum totiusque ſectae conſilio ſe ſuosque philoſophos diuinis miraculis filii Dei et legatorum eius opponendi diſſeruimus, ſed in Pythagorae quoque et Apollonii Tyanenſis exemplis demonſtrauimus, fictis et mendacio exſtructis miraculis res ſuas confirmare, in hac ſecta non licitum tantum fuiſſe, ſed et laudabile, et commendatum. Quo artificio cum Porphyrius quoque in Pythagorae vita vſus ſit, luculenter inde apparet, eum in hac quoque praeceptoris ſui *βιογραφία*, a rationibus et conſuetudine ſectae ſuae non diſceſſiſſe; hinc mendacis laudis vbique in hoc encomio apparent veſtigia, quae facile detegi poſſunt, ſi ad eam, quam delineauimus, Plotini animi imaginem reſpiciamus. Quam enim ei tribuit iudicandi ſolertiam, ſyſtematis euertit conditio, quod ita comparatum eſt, vt vel mediocri attentione iudicandique facultate, quam miſerum ſit maleque cohaereat, queat deprehendi. Qua de re vt conuincamur, vnius tantum ex eius libris lectione opus eſt, vt pateat, acumine quidem et ſubtilitate metaphyſica non deſtitutum fuiſſe Plotinum, ſed ſaepe prorſus delirantis in modum; tantaque obſcuritate et dictionis poëticis figuris vbique repletae ſalebris eſſe impeditum, vt ſatis pateat, inſanientem prae eruditione Plotinum, ſe ipſum non ſatis intellexiſſe. Ipſe certe EVNAPIVS [h] de Plotino fatetur, quod *τῷ τε τῆς ψυχῆς ὑρανίῳ καὶ τῷ λοξῷ καὶ αἰνιγματῶδει τῶν λόγων βαρὺς ἐδόκει καὶ δυσήκοος propter diuinum argumentum obliquamque et aenigmaticam dictionis obſcuritatem grauis et difficilis intellectu viſus ſit.* Quod licet ex eo tantum deriuat MACROBIVS [i], quod parciſſimus verborum fuerit, fatetur tamen Porphyrius ex ignorantia aptae dictionis proueniſſe, veraque cauſſa inde deriuanda eſt, quod obſcuris vagisque mentis notionibus et ideis nihili vteretur, et nimia ſubtilitate cogitationum tandem in auras euaneſceret. Quod licet ſatis potuiſſet verum philoſophiae Plotinianae characterem prodere, et efficere contemtum, contrarium tamen effectum habuit, vt quae homines non intelligerent, ea laudarent. Quod Chriſtianos [k] quoque feciſſe merito miramur. Nihil vero magis pſeudo-philoſophum fuiſſe Plotinum prodit,

 quam

f) Ibid.
g) c. 21. p. 133. Conſarcinatum illud carmen fuiſſe a diſcipulis Plotini et Apollini ſuppoſitum non eſt quod dubitemus, adeo ſapit eius ſcholam, et ipſe Apollo ſe Plotino facit inferiorem.
h) p 17. Ita ipſe quoque Porphyrius et Longinus.
i) In ſomn. Scip. L. II. c. 12.
k) AVGVSTINVS contra Acad. L. III. c. 13. recentiorum elogia vide apud THOM. POPE-BLOVNT. Cenſ. celebr. auct. p. 203. ſeq. et FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 148. ſeqq.

quam qui ab ipſo Porphyrio [l] tanquam ſumma ei felicitas attribuitur enthuſiaſmus, qui et totum eum ſaepiſſime occupauit, et totius philoſophiae eius finis atque ſcopus fuit, eoque tandem progreſſus eſt, vt laxatis imaginationis efferueſcentis habenis ad ecſtaſes raperetur. Quam animi conditionem vel morbum potius corruptae et ab inſania prope diſtantis mentis argumentum eſſe, non ignorant, qui vnquam de humani intellectus, et imaginationis viribus morbisque fuere ſolliciti. Non imparatum fuiſſe a lectionis in ſcriptis philoſophorum verſatae copia facile credi poteſt, cum hanc poſtulauerit ſyncretiſticae philoſophiae conditio, longiſſime tamen in his eum ſuperauit diſcipulus Porphyrius. Mirum vero quod de eius eruditione mathematica is iactat, in qua tamen ſe nunquam exercuiſſe dicit, quaſi habitu Θεοδιδάκτῳ ſine vlla exercitatione ea acquiratur: nec ſaniora ſunt, nullius eum philoſophi iuris factum eſſe, et tamen in decidendis quaeſtionibus vni adhaeſiſſe Ammonio. Ex his enim intelligimus, nefanda conciliationis praepoſterae et ad fanatica placita attemperandae conſilia ſecutum fuiſſe Plotinum. Quibus tantopere obtemperauit, vt plerisque Graecorum, non diffitente PORPHYRIO [m], plagii, expilatique Numenii ſuſpectus eſſet, Ameliusque peculiari libello *de differentia doctrinae Plotini ad Numenii diſciplinam* ab hac turpitudine nomen eius vindicare opus haberet. Tota enim eclectica ſecta ab hoc plagii crimine immunem et innocentem calamum non praeſtitit, vt ex dicendis conſtabit. Hoc vnum laudandum in Plotino, quod aſtrologicas vanitates contemſerit, quod tamen artis magis ignoratione, quam philoſophiae iudicio factum fuiſſe videtur, cum ſyſtema Ammonii eas non repudiet. Nihil tamen magis morbos, quibus laborauit Plotini animus, prodit, quam iactabunda admirandorum narratio. Quam ſi totam reiicimus, nihil ea in re agimus, quod non attentum veteris hiſtoriae lectorem decet, et prudentiae fideique hiſtoricae regulae poſtulant: cum ſupra iam, vbi de Apollonii miraculis actum, euidenter probauerimus, huius ſcholae homines fraudibus, praeſtigiis, mendaciis eiusmodi θαυμαστὰ iactaſſe, vt ſibi ſuisque praeceptoribus diuinioris auctoritatis et ἱερᾶς γενεᾶς (quod nomen affectabant) fidem facerent, et haberent, quod miraculis Chriſtianorum opponerent [n]: nec eos puduiſſe, impudentiſſimis eiusmodi mendaciis nutanti ſuperſtitioni ſuccurrere. Sed dabimus Porphyrio, licet ob Pythagoreas, quas conſcripſit, fabulas, valde ſuſpecto, fidem, quid quaeſo miracula narrata loquuntur aliud, quam hominem et delirum, et impoſtorem? Et ecſtaſin quidem haud ſemel paſſum eſſe, facile credimus, et vidiſſe ſe Deum ſummum nulla imagine conſpicuum, vt quidem ſibi perſuadebat. Naturale enim hoc eſt

l) Τὰ πολλὰ ἐνθουσιῶν καὶ ἐκπαθῶς φράζων, c. 14. p. 115.

m) c. 17. p. 119. Dictum hac de re ſupra ſect. 3. in Numenio.

n) Fidem eius rei nobis facient hiſtoriae vitarum ab Eunapio, Marino, Damaſcio confectae, quas in ſequentibus examinabimus. Vbique enim hi homines ſibi ſimiles deprehenduntur, id eſt, ſui amantiſſimi, iactatores, impoſtores impudentiſſimi, plauſtra mendaciorum congerentes.

eſt hominibus atra bile ad furorem et deliria laborantibus, corpusque inedia et vigiliis extenuantibus, et ſaepius factum, vt deiecta ab imaginationis regimine iudicandi vi, ad inſolita vagaretur ingenii delirantis furor, cuius exempla plurima nobis ſacra et philoſophica narrat hiſtoria. Incantatorem vero magicis eum ſuperaſſe artibus et prouocaſſe ſpiritum tutelarem cum Aegyptiaco ſacerdote de hac arte certantem, quid aliud probat, quam vel veneficum, magumque, vel impoſtorem et praeſtigiatorem fuiſſe Plotinum maximum, quales ſacerdotes fuiſſe gentiles toties annotauimus? Qui ſi Luciani vixiſſet temporibus, dignus fuiſſet, qui Apollonio et Alexandro iungeretur. Aſt hic tandem communis quaſi Aſiae, Africae et Europae praeceptor fuit, qui nouum et peſtilentiſſimum philoſophiae genus, quod totum ſuperſtitionem, enthuſiaſmum, praeſtigias et innumeras decipiendi homines artes complectebatur, per diſcipulos vbique diſſeminauit [o]. Hic fons fuit Caſtalius, ex quo arua ſua irrigarunt non Aſiae tantum celeberrimae ciuitates, ſed et Athenae, Alexandria, Roma. Hoc oraculum fuit, quod imprudenter a Chriſtianis conſultum magnam errorum multitudinem per agrum Domini diſſeminauit, et vehementer rempublicam turbauit Chriſtianam [p], qua de re dicemus plura in ſequentibus [q].

Succeſſio ſcholae Plotinianae.

§. XIII. Magnam ſcilicet ſegetem, laetiſſimis prouentibus effloreſcentem non promiſerunt tantum, ſed tulerunt etiam ſemina a Plotino iacta, cuius philoſophia per totum fere orbem Romanum propagata eſt. Cum enim diſcipulos haberet ipſo praeceptore doctiores, ambitione vero nimium elatos, qui ſe labaſcenti ſuperſtitioni auitae nouos quaſi Atlantes miſſos eſſe credebant, ad ſuſtinendum, quod ruinam minabatur, onus, quique Ammonii et Plotini artibus inclareſcere ſe poſſe non inepte coniiciebant, diſſeminatum ab iis ſyſtema philoſophiae Ammonii per omnes fere terras locum inuenit hominesque, qui id porro propagarent. Nam non Romae tantum, vbi docuerat Plotinus, ſed imprimis Alexandriae, vbi nata erat haec philoſophia, et in nobilioribus Aſiae minoris vrbibus, tandemque Athenis etiam non aſſeclas tantum inuenit, ſed publicos quoque doctores, et profeſſorum eius ſyſtematis ſucceſſionem. Quae licet ab Ammonio Alexandriae fundamenta accepiſſet, vnde Alexandrinam quoque, ſenſu eminentiori, philoſophiam recte vocaueris, reliquis tamen Ammonii diſcipulis, neſcio quo fato, mature obliuione tenebrisque ſepultis, vnus emicuit Plotinus, qui totum aedificium ab Ammonio extructum, non fulciret tantum, ſed totum exornaret et ad faſtigium deduceret. Recte itaque dixit SOCRATES [r], Hypatiam Alexandrinam in

o) Conf. elegantiſſimus MOSHEMIVS l. c. p. 112. ſeq.

p) IDEM l. c. §. 12. p. 115. ſeqq.

q) Vnus cum inter veteres Plotinus philoſophus occurrat, de homonymis diſpicere non poſſumus.

r) Ὑπατίαν τὴν Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίνου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι, Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.

in ſchola Plotini Platonica ſucceſſiſſe. Id quod reprehendit quidem doctiſſimus VALESIVS [s], negans ſcholae Alexandrinae ſucceſſionem a Plotino deducendam eſſe, quod is quidem Alexandriae ab Ammonio inſtitutus eſſet in philoſophia, nunquam tamen Alexandriae docuerit, ſcholamque tenuerit, ſed in vrbe Roma vſque ad obitum docere perſeuerauerit, vnde mallet pro Plotino Ammonium ſubſtituere. Praeter rem tamen haec dicuntur, ipſo viro doctiſſimo fatente ſcholam Alexandrinam ſibi Plotinum vindicaſſe. Vbi enim de ſectae huius Alexandrinae ſucceſſione agitur, non de ſolo loco, ſed de ſyſtemate ſermo, quod in iſto loco enatum, et magnam quoque partem ibi propagatum eſt, quod licet Plotinus Romae docuerit, manet tamen ſcholae eius nomen Alexandrinae, quod non tantum Alexandriae eam philoſophiam Plotinus didicit, ſed ipſi quoque eius diſcipuli Plotinianae ſcholae ſucceſſionem rectam Alexandriae ſeruarunt. Quae licet Athenas quoque Antiochiam aliasque in vrbes propagines demitteret, nomen tamen Alexandrinae ſcholae et philoſophiae ſeruauit, vt Academica philoſophia atque ſecta dicta eſt, quae ex Academia progreſſa latiſſime per Graeciam et Romanum orbem ſe diffudit. Succeſſionem vero Plotinianae ſcholae, quam Alexandrinam quoque dicemus, praeter Amelium, diuturnum Plotini et familiarem diſcipulum, propagauit Porphyrius, qui praeter Theodorum Aſinenſem, Iamblichum Chalcidenſem ex Coeleſyria magni in hac ſchola nominis philoſophum diſcipulum habuit, qui Conſtantini M. temporibus floruit. Qui vel ea propter peculiari attentione in huius ſcholae hiſtoria dignus eſt, quia ad conſtituendam huius generis ſectam dandumque ei iuſtum habitum et perfectionem omnium plurimum contulit. Ex eius diſciplina progreſſi ſunt multi viri eruditi huius philoſophiae laude inclyti, et imprimis Sopater Syrus, Aedeſius et Euſtathius Cappadox eiusque vxor Soſipatra et Antoninus filius, quibus Theodorius et Euphraſius Graeci adduntur. Aedeſius ſcholam Alexandrinam inſtitutione ſua porro propagauit, et non Soſipatram tantum et Antoninum Euſtathii, ſed et Euſebium Myndium, Maximum Epheſium, Priſcum et Chryſanthium Sardianum diſcipulos habuit, qui ſectam hanc eruditione ſua plurimum nobilitarunt. Ipſe Iulianus imperator hanc philoſophiam ab Aedeſio, Chryſanthio, Priſco et Maximo edoctus eſt, de ea ſcripſit valdeque eius incrementa promouit. Chryſanthio adhaeſit, et philoſophiae ab eo myſteria didicit Eunapius Sardianus, cuius fere diligentiae acceptum referimus, quicquid nobis de eius ſucceſſione innotuit. Sed et Hierocles circa haec tempora in hac ſchola Alexandriae doctor fuit; ex qua vrbe ad Graecos Athenas praeter Chryſanthium traduxit Plutarchus Neſtorii, cui Syrianus diſcipulus ſucceſſit. Syrianum audiuit Hermias Alexandrinus eiusque vxor Aedeſia, itemque Domninus Syrus, et praecipue Proclus, magnum in hoc coelo ſidus. Qui cum diſcipulos educaſſet plurimos, per omnes fere terras hanc philoſophiam diſſeminauit, inter quos eius auditores maxime illu-

s) Ad l. c. Socratis.

illuſtres fuerunt Heliodorus et Ammonius, Hermiae filii, Hierius Plutarchi, Aſclepiodotus, Zenodotus, Seuerianus, Vlpianus, Gazaeus, et Marinus, qui in cathedra praeceptori ſucceſſit. Multos hos in philoſophiae huius ſocietatem adduxiſſe, facile ex his coniici poteſt, cum Chriſtiani quoque horum hominum ſcholas frequentauerint, vnde inter veteris eccleſiae viros philoſophos huius quoque ſectae veſtigia, nimis eheu! frequentia ſuo loco occurrent. Ex gentilibus Ammonii auditoribus fuere Simplicius, vir eruditus et magnae inter eos exiſtimationis et Aſclepius Trallianus. Marinus diſcipulo gauiſus eſt Iſidoro Gazaeo, isque Damaſcium Damaſcenum huic philoſophiae innutriuit, in quo defecit celeberrimae ſcholae ſucceſſio. Horum itaque, quantum nobis relictum de iis ex veterum memoriis, condemus hiſtoriam, non neglectis tamen iis, qui ex eadem ſchola nominis atque eruditionis celebritatem conſecuti ſunt, qualis fuit Theon Alexandrinus, magnae famae mathematicus, et imprimis philoſophiae Alexandrinae et mathematum laude inclyta eius filia Hypatia [t]. Addemus etiam quos Chriſtianis quidam annumerant, rectius gentiles viſi, licet ex vtrisque mixti videantur, qualis fuit Macrobius, et ſi quosdam audias Chalcidius quoque, quem tamen Chriſtianis magis addendum eſſe ſuo loco faciemus veriſimile. Quin et tota fere Peripatetica ſecta a Sec. III. initio huc referenda eſt. Cum enim inter Platonicos et Ariſtotelicos concordiam tentaſſet Ammonius, eiusque diſcipuli eam confirmaſſent, factum eſt, vt non minorem in explicando *Ariſtotelis* ſyſtemate operam ponerent, eclectici, inter quos Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius eminuerunt. Quorum tamen cum maxime circa Peripateticam philoſophiam eminuit induſtria, in huius ſectae hiſtoria faciemus mentionem.

§. XIV. Amelius natione Tuſcus fuit, vt teſtatur, qui diu cum eo vixit PORPHYRIVS [u]; quare audiendus non eſt SVIDAS [x], qui Syrum Apamea oriundum facit, ſine dubio, quod locum natiuitatis cum eo, vbi diu vixit, ciuemque aliquem filium adoptauit, confunderet, qualis negligentia Suidae paſſim in eius lexico deprehenditur. Proprium Amelii nomen, Gentilianus fuit, maluit vero nominari *Amerius*, ab integritate ducta appellatione, quam *Amelius*, a negligentia [y]. Praeceptorem in philoſophia habuit ante Plotinum Lyſimachum, quem Stoicae familiae addictum fuiſſe, ex LONGINI fragmento de fine liquet [z]. *Amelius.*

Ab

t) Succeſſionis huius fidem faciemus in ſequentibus. Videndi etiam praeter Eunapium, Marinum, Damaſcium, huius ſcholae philoſophos, ex recentioribus IONSIVS de Scr. Hiſt. Philoſ. L. III. c. 16. p. 293. OLEARIVS de philoſ. eclect. c. 3. p. 1209. FABRICIVS prolegom. ad Marini vitam Procli p. 10.

u) In vita Plotini c. 7. p. 104.

x) SVIDAS T. I. Amelius p. 137. conf. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 6. p. 44. KVSTER. ad l. c. Suidae, MEVRS. Bibl. Graec. alii.

y) PORPHYR. l. c. Amerium vocat EVNAPIVS vit. Sophiſt. p. 17.

z) l. c. ſ. 6. p. 129. conf. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 405. Aſt Vol. I. p. 559. Lyſimachis ibi enarratis addendus. conf. IONS. de S. H. Phil. L. II. c. 18. p. 209. L. III. c. 15. p. 288.

Ab hoc ad Plotinum transiit, Philippi imperatoris anno tertio, qui fuit A. C. CCXLVI. cum iam prius ex Numenii scriptis magnum in Platonem amorem concepisset. Omnia enim fere scripta Numenii descripsit, plurimaque eorum memoriae mandauit [a]. Ab eo tempore Plotini semper lateri adhaesit indiuiduus comes, per viginti atque quatuor annos, et fortasse non reliquisset praeceptorem, nisi eum in saluberrimam Campaniam Roma discedere coëgisset morbus desperatus, vt supra narrauimus. Tum enim in Syriam Apameam discessit [b], sine dubio, quod ita viribus defecerat Plotinus, vt docendo non amplius sufficeret. Tantopere vero a socordia et negligentia, quae nomen tamen ei fecit, abhorruit, vt laboris tolerantia omnes condiscipulos suos superaret [c]; cuius dedit specimen cum ex lectionibus et disputationibus scholia multa atque commentariolos colligeret; ex quibus centum ferme libros composuit [d]. Quam diligentiam cum longum tempus continuaret, et praecipue quaestionibus Plotino propositis de grauissimo quouis philosophiae argumento differendi occasionem ei offerret [e], dici non potest, quantum in eclectica philosophia scholae Ammonii profecerit. Tanta certe Plotinus in eum erat fiducia, vt si quaestiones a discipulis propositas prolixiori dissertatione excuti cuperet, Amelium ad eas dubitationes, scriptis etiam, respondere iuberet [f]: eumque potissimum deligeret, qui famam praeceptoris a plagii obiecto vindicaret crimine, quo fine librum eius scripsisse *de differentia doctrinae Plotini a Numenii disciplina* [g], supra diximus. Verum in aliis quoque materiae philosophicae generibus vtilem Plotini philosophiae praestitit operam. Cum enim haeretici veteres Gnosticorum ex semine prognati, orientalisque philosophiae alumni, vt auctoritatem nugis suis conciliarent, reiectis Pythagora et Platone, quos diuinitatis abyssum, ex qua emanasse diuina omnia miris somniis crepabant, non intellexisse contendebant, libros multos suppositititios circumgestarent, et reuelationes quasdam Zoroastris, Zostriani, Nicothei, Allogenis, Mesi, aliorumque ostentarent; grauiter id ferens Plotinus, qui scholae Ammonii tantorum heroum sapientiae possessionem vindicabat, discipulis Porphyrio Amelioque negotium dedit, vt eos fraudis conuincerent. Amelius itaque libros quadraginta composuit contra librum Zostriani apocryphum [h], sed et libros Plotini ex ipso eius ἀρχετύπῳ et manu Plotini scriptis voluminibus descripsit quam emendatissime [i]; et de eius philosophia ad Longinum disseruit peculiari epistola, in qua tamen nimiam prolixitatem et ambages, breuitati Plotini oppositas sibi non placuisse Longinus ait [k]. Tantus cum in schola Plotini esset, omnium, qui philosophum hunc colebant, amorem meruit, et in his potissimum Castricii Firmi senatoris Romani, cuius supra in Plotino mentionem fecimus,

a) Ibid. c. 3. p. 98.
b) c. 2. p. 95.
c) c. 3. p. 98.
d) Ibidem.
e) c. 5. p. 101.
f) c. 8. p. 122.
g) c. 17. p. 119. inscripsit eum Porphyrio.
h) c. 16. p. 118.
i) c. 20. p. 126.
k) c. 21. p. 133.

cimus, quem Amelio *οἷα οἰκέτης ἀγαθὸν ἐν πᾶσιν ὑπηρετούμενον*, *serui instar officia praestitisse*, ait PORPHYRIVS [l]. Sed cum ipso quoque Porphyrio amicitiam coluit, quamdiu simul essent apud Plotinum, arctissimam. Octodecim enim annos iam in familia Plotini erat Amelius, cum Porphyrius ad Plotinum se contulisset [m]. Vnde et Amerium, siue Amelium inter *συμφοιτητὰς* Porphyrii numerat EVNAPIVS [n]. SVIDAS [o] vero, Porphyrium facit Amelii discipulum, quod sine examine nudaque assertione admisit IONSIVS [p], contrarium recte tuente doctissimo HOLSTENIO [q], qui et hic Suidae negligentiam carpit, quo nomine quoque eam notauit diligentissimus KVSTERVS [r]. Etsi vero satis nota est supina Suidae, vel, quos adhibuit, amanuensium eius oscitantia, vt parum laborandum sit de hoc loco ab errore absoluendo, propter Amelii tamen historiam sine obseruatione dimittendum non est, certa ratione Amelium quoque dici posse Porphyrii praeceptorem. Cum enim Plotinus meditationum metaphysicarum profunditate et dictionis negligentia valde esset obscurus, et ab iis, qui recens eius disciplinae se tradiderant, non intelligeretur, hincque multis vexaretur quaestionibus et obiectionibus, iussit ille veteranos philosophiae suae callentissimos ad has quaestiones et obiectiones respondere, et philosophiae suae praecepta enucleatius atque luculentius tradere. Id quod etiam accidit, cum Porphyrius ad eius scholam accessisset. Cum enim is minus recte Plotinum esset assecutus, eum contra scribendo prouocare ausus est, tentans ostendere, *τὰ νοήματα*, quae extra mentem non esse Plotinus statuebat [s], extra intellectum existere. Ille vero cum Amelio eius scripta legenda dedisset, isque iam perlegisset, subridens Amelium iussit, Porphyrio has dubitationes, in quas ob ignorantiam sententiae Plotini inciderat, eximere: quod et fecit Amelius haud exiguo contra Porphyrium conscripto libro, cui iterum contradixit Porphyrius, respondit Amelius, donec ille veriorem opinionem, et genuinam Plotini mentem conspicatus sententiam mutauit [ss]. Factum id esse haud vna vice, familiaris, quae inter Amelium et Porphyrium culta est, amicitia suadet. Cum itaque in communi apud praeceptorem contubernio magistri praecepta Porphyrio, nouo commilitoni declararet Amelius, veteranus miles, non sine veritate is Amelii quoque dici potest discipulus. Nimius tamen est HOLSTENIVS [t], qui, vt Suidae eo fortius contradiceret, *non putare se*, scribit, *Porphyrium expleto iam XXXVIII. aetatis anno in disciplinam Amelio se tradidisse, quem iam Romae doctrinae et sapientiae laude superabat, adeo quidem, vt Amelius sua scripta cum venia ab eo legi peteret atque emendari.* Prius enim falsum esse, ipsius Porphyrii confessio manifestat modo adducta; posterius de eo tantum intel-

l) c. 7. p. 104.
m) c. 4. p. 99.
n) loc. cit.
o) loc. cit.
p) L. III. c. 16. p. 293.
q) l. c. p. 43.
r) Ad l. c. Suidae.
s) Ennead. I. V. l. 5.
ss) c. 18. p. 122.
t) loc. citat.

intelligendum eſt tempore, quo in ſchola Plotini plurimum Porphyrius profecit, adiutus elegantia dictionis, quam ex Longini diſciplina acquiſiuerat, quaue carebat Amelius nimis in ſcribendo prolixus. Certe non ad philoſophiae cognitionem ſed ad ſcribendi perfectionem eſſe trahendum, ex ipſo PORPHYRIO [u] diſcitur, qui ad Longini prouocat teſtimonium laudantis in Porphyrio, quod deuitatis Amelianis ambagibus in ſcribendo, Plotini formam propius expreſſiſſet. Quod clarius adhuc explicat EVNAPIVS [v], monens: *Condiſcipulos Porphyrii, quos ex optimis fuiſſe ipſe fatetur, Origenem, Amelium, et Aquilinum, quorum extent volumina, ſermonis nulla gratia florere, eo quod nullae adſint dicendi veneres, quamuis dogmata pulchre intexta orationi habeant, et ipſe Porphyrius eos ob ſtili acumen et grauitatem laudet, omnemque iis gratiam referat: Ipſum vero Porphyrium tanquam Mercurialem quandam catenam, ad mortales demiſſam omnigenae eruditionis beneficio cuncta aperte, dilucide, clare explicuiſſe.* Ex quibus ſimul clarum eſt, pueriliter hallucinatum eſſe, interpretem THEODORITI [x], qui nobis ex Amelio Porphyrii diſcipulum exſculpſit. Immo et Suidas a negligentia non poteſt abſolui, qui Ammonio coaetaneum facit Amelium, quem decimo quarto demum ſcholae ſuae anno Plotinus nactus eſt diſcipulum, quo diu iam in viuis eſſe deſierat Ammonius, vt ex illis intelligi poteſt, quae ſupra de eius aetate diſſeruimus [y]. Quando vero, et vbi obierit, incertum. Superuixiſſe Plotino aliquot annis dubio caret, Apameam enim abiit, vbi etiam deceſſiſſe videtur. Nam ibi commentarios ſuos Iuſtino Heſychio cuidam filio adoptiuo dono dedit, et vt coniici poteſt, haeredem reliquit [z]. Fuit ingenio non ſecus ac praeceptor et condiſcipuli fanatico et ſuperſtitioni valde dedito, qualem ex diſciplina Plotini prodire par erat, fuiſſe enim ſacrorum obſeruantiſſimum, ſinguliſque νεομηνίαις, (quas ſacras habuiſſe hanc ſcholam Procli quoque exemplo infra diſcemus,) ſacrificaſſe, narrat PORPHYRIVS [a].

Porphyrii patria.

§. XV. Non Amelium tantum, ſed Plotinum quoque eruditione ſuperauit, fanaticae vero philoſophiae ſtudio ſecutus eſt PORPHYRIVS, inter primos et praecipuos ſcholae Plotinianae, et ſectae Alexandrinae doctores iure numerandus. De cuius vita praeter ea, quae paſſim hiſtoriae Plotini interſeruit, more ſuo ſcripſit EVNAPIVS [b], quem ex parte ſecutus eſt SVIDAS [c], in enumerandis tamen libris, quam exponenda vita, copioſior. Reliqua quae apud veteres occurrunt magna diligentia et copioſa eruditione collegit, et prolixam vitae Porphyrii ſcriptorumque eius enarrationem nobis exhibuit LVCAS HOLSTENIVS [d], quam recuſam dedit, cum rarius compareret, IO. ALB. FABRICIVS.

u) c. 21. p. 133. v) loc. c.
x) Therap. L. II.
y) Conf. HOLSTEN. l. c. p. 44.
z) c. 3. p. 98. a) c. 10. p. 111.

b) loc. cit. p. 17. ſeqq.
c) In Porphyrius, T. III. p. 158.
d) Adiecta diſſertatione de vita et ſcriptis Por-

CIVS [e]. Addi ei poſſunt, qui hiſtoriam veterem ciuilem pariter et literariam atque eccleſiaſticam enarrarunt [f]. Non enim inter gentiles tantum homines eruditionis fama valde inclaruit, ſed peſtilentiſſimis quoque ſcriptis ciuitatem Chriſtianam adortus eſt, et omnia clamoribus et concertationibus repleuit. Patriam ſibi Tyrum eſſe, et ipſe fatetur [g], et refert EVNAPIVS [h], quos ſecutus eſt SVIDAS [i]. Quibus tamen locis clariſſimis non obſtantibus magno ſententiarum diſſidio de patria Porphyrii diſceptarunt viri docti. Quibus diſputandi occaſionem dedit HIERONYMVS [k], qui ſuffragante CHRYSOSTOMO [l], eum dixit Bataneoten. Certe hunc Hieronymi locum quaſi ſcopulum eſſe, ad quem multi naufragium fecerunt, non inepte dixit IOACHIMVS KVHNIVS [m]. Primus annalium eccleſiaſticorum conditor CAESAR BARONIVS [n] fuit, qui verbis Hieronymi ſtans, coniecit Porphyrium Bataneoten dici ab oppido tractuque terrae, quae Batanea dicta eſt, inque ſacris paginis Baſan dicitur, parsque fuit Trachonitidis, in Palaeſtina ſitae, de qua docte diſſeruit Cl. RELANDVS [o]. Puduiſſe vero putat ſcriptor purpuratus, Porphyrium originis gentisque Iudaicae, quam vt tegeret, a vicina Tyro Tyrium ſe dixiſſe. Nec contemnendum mox, et prima fronte reiiciendum videtur Hieronymi teſtimonium, qui non tantum in Palaeſtina vixit, ſed cum Iudaeorum quoque viris literatis conuerſatus eſt, adeoque circumſtantias hominis non ignoti, et vt literariis ſtudiis, ita canina, qua efferbuit non in Chriſtianos tantum, ſed et in Hebraeos ſcriptores, viros ſanctos et diuino ſpiritu afflatos, ira dudum per omnia volitantis ora noſcere potuit. Addit veriſimilitudinem, quod SOCRATES [p] habet: *Porphyrium, cum apud Caeſaream Palaeſtinae a quibuſdam Chriſtianis verberatus fuiſſet, iram comprimere non valentem prae nimio furore Chriſtianam religionem deſeruiſſe, et odio eorum, a quibus caeſus fuerat, impulſum, libros maledicentiſſimos aduerſus nomen Chriſtianum compoſuiſſe; cuius eum coarguat Euſebius Pamphyli, qui libros eius validisſime confutauerit.* Quod Auguſtinum quoque videri affirmaſſe, in ſequentibus dicemus. Prona enim inde coniectura eſt, Porphyrium, Iudaeum natione, ad ſacra Chriſtiana transgreſſum, cum offenſae recordatione ab iis defeciſſet, ne obiicerentur ei natales, Tyrium a vicinia ſe finxiſſe. Etſi vero haec non ſine aliqua veriſimilitudine dicuntur, recte tamen maioris roboris eis rationes opponuntur [q]. Vix enim credi poteſt,

 Por-

Porphyrii, eius vitae Pythagorae Romae 1630. 8. quam editionem ſequimur.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 207.

f) Scriptores hiſtoriae literariae profanae et eccleſiaſticae, Caueus, Dupinius, Fabricius, Ionſius. Item Act. phil. Vol. I. p. 138. BASNAGE Annal. T. II. ad A. C. 278. TILLEMONT. Hiſt. Imper. T. IV. p. 107. Promiſit etiam IO. FRIDERIC. THOMAS diſſ. de vita et philoſophandi ratione Porphyrii Miſcell. Lipſ. T. I. p. 306.

g) In vita Plotini c. 8. p. 107.

h) In vitis ſophiſt. p. 12.

i) loc. cit.

k) Praef. epiſt. ad Galat.

l) Homil. VI. in I ad Corinth. p. 58.

m) Qq. Philolog. Pent. I. c. 5. p. 11.

n) Ad A. C. 325.

o) Palaeſtin. L. I. c. 33. p. 200. L. III. p. 616.

p) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23.

q) HOLSTEN. de vit. Porphyr. c. 6.

Porphyrium hominem inter ſuos, praecipue in frequentiſſimis vrbibus Alexandria, Romaque clarum, vbi tot Tyriae gentis homines verſabantur, tam impudenter patriam alienam fuiſſe mentitum, cum non ſine rubore ab iis potuiſſet mendacii, vanaeque oſtentationis conuinci. Sed fuere quoque Syri Longinus et Iamblichus ille praeceptor, hic diſcipulus Porphyrii, quibus facile fuiſſet, fraudem detegere, ſi patriam fuiſſet mentitus Porphyrius. At hi pro Tyrio habuerunt Malchum, nec vnquam de patria eius alia cogitarunt, exque eorum relatione Eunapius habuit, quod non priſcarum tantum hac vrbe Phaenicum oriundus fuerit, ſed et maiores habuerit claros, nec ignobiles. Ipſe Longinus ad eum ex Phaenicia in Sicilia degentem ſcripſit, et Tyri incolam fuiſſe dixit, quam epiſtolam nobis ipſe ſeruauit PORPHYRIVS [r]. Vixit etiam Apameae in Syria Amelius eius condiſcipulus, neque tamen is Iudaeum Bataneoten eſſe cogitauit vnquam. Addi his poteſt: Neque Socratem, neque quem is ſequitur, Euſebium, nec Suidam, graues ceteroquin Porphyrii inimicos, quicquam habere, quod hos eius natales Iudaicos referat, ſed gentilem iſtis ſcriptoribus eum haberi: non obiicere inter tot viros eccleſiaſticos, qui contra illum ſcripſere, quemquam ei apoſtaſiam a Iudaiſmo ad gentiliſmum, ea quoque, quae de eius ex Chriſtianis caſtris ad gentiles defectione memorantur, fide omni deſtitui: viderique deceptos, qui talia de eo coniecerunt, quod ſacra oracula legerit, et contra ea virus maledicentiae atque calumniarum euomuerit; quod tamen ab aliis quoque Platonicis fuiſſe factum, qui gentiles cum eſſent, ſacras paginas euoluerint, Longini et Amelii exemplo conſtet. Placuit tamen his non obſtantibus Batanea Porphyrii patria STEPH. LE MOYNE [s], IAC. HASAEO [ss], et I. A. FABRICIO [t], qui ad ſequendas Hieronymi partes eo adducti ſunt, quod alia huius nominis ratio, quae ſatisfacere queat, non facile poſſit afferri. Aliter tamen viſum aliis et imprimis HOLSTENIO [u], qui licet fateatur, ſe non facile perſpicere, quam medicinam afferat loco Hieronymi, in varias tamen partes ſe verſans, nodum, quem ſoluere non potuit, ſecauit, legitque vel βιοθάνατος ſceleratus, eo quod furore et atra bile percitam animam habuerit, vel cum IACOBO SIRMONDO [x] Βαλανεώτης, hoc eſt SVIDA [y] interprete περίεργος καὶ πολυπράγμων; vel a Beten, vel Batnae, vico Palaeſtinae, quem tamen nomen tum iam perdidiſſe, ipſe notat. Putat etiam dici poſſe, Batanaeotam per conuicium appellari atque opprobrium, vt Sodomitarum ac Capernaitarum nomen in ſacris, Melii, pro impio, Cretenſium, pro mendacibus, Aegyptiorum, pro impoſtoribus, non patriae, ſed vitii deſignandi cauſſa adhibetur. Aliis pro Bataneotes legitur βοτανιώτης, vel βοτανώδις, eo quod Porphyrius more Pythagorae ſolis herbis veſcendum ſtatuerit, quod placuit

r) l. c. c. 19. p. 124.

s) Ad varia ſacra T. II. p. 607.

ss) De Academia Beryt. c. XI. §. 3.

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 181. not. a.

u) l. c. p. 227. ed. Fabric.

x) Vid. eius Epiſt. ad Holſten. T. IV. Opp. p. 656. quam opinionem ſibi diſplicere, idem fatetur l. c.

y) In Balaneot. T. I.

cuit TANAQ. FABRO [z], VRB. CHEVRAEO [a], RICH. SIMONIO [b], et IO. CLERICO [c]. Quae coniecturae, cum vocem apud Hieronymum sollicitandam postulent, merito et minus probabiles videntur, et frigidae atque longius petitae sunt. Hinc aliis Bataneotes Hieronymo dictus videtur, quod instar taurorum Basan, ταυρῶν Βατανεωτικῶν petulco impetu inuaserit religionem Christianam, vt olim inimici Dauid, quod quam longe sit a verisimilitudine remotum, licet placuerit STEPH. LE MOYNE [d] et IOACH. KVHNIO [e], quilibet videt. Nec, quod putamus, maiori probabilitate se commendat N. HIER. GVNDLINGII [f] explicatio, qui Bataneotae nomen confictum putat ab Hieronymo ex Battus, cuius nominis poëta battologiae nomen fecit, et νεότης, adeoque ita vocari *nouum nugiuendulum.* Recte hoc displicuit doctissimo HEVMANNO [g] qui vt suam quoque sententiam exponeret, monuit, ex loco Chrysostomi [h] apparere, quod tanquam nomen verum et ab ipso operis antichristiani scriptore vsurpatum in ipso titulo, haud secus, ac Celsus nomen suum praescripserit, operi suo eiusdem argumenti. Inde concludit, a Porphyrio suum illud opus editum fuisse ψευδωνύμως, hincque verba Hieronymi ita emendanda esse. *Quod nequaquam intelligens Bataneotes, id est,* (editi libri habent, *et*) *sceleratus ille Porphyrius, in primo operis sui aduersus nos libro etc.* Coniicit etiam, ideo hoc nomen ascititium praefixisse operi suo aduersus Christianos Porphyrium, vt Christiani crederent, auctorem illius operis, quem versatissimum esse in sacri codicis lectione apparebat, esse natione Iudaeum, in regione Batanea natum. Ingenio et elegantia se commendare hanc coniecturam, non negamus, sed non magis, quam reliquae nobis satisfacit, licet in eo melior, quod ipsam vocem non lacessat, et nescio quod nomen inde effingat. Vnde enim probabitur, Bataneotae nomen ipsum adhibuisse Porphyrium ψευδώνυμον? Locus enim Chrysostomi nihil hac de re, quod cogat, habet, sed tantum Batanaeoten vocat Porphyrium innuendo, eum, qui ita Christianis vocetur, praeter Celsum Christianis sacris contradixisse, quod etiam dici potuisset, si haec vox conuitii loco fuisset posita. Locus vero Hieronymi cum MSc. Codd. non suffragantibus sollicitetur, plane nihil probat, sed potius nouam eamque elegantem coniecturam facit suspectam; et licet fieri forte potuerit, vt se in isto libro Batanaeoten ipse appellauerit Porphyrius, de quo nihil certi definiri potest, falsum tamen est, voluisse videri Iudaeum, in aciem contra Christianos procedentem. Qui enim ille videri voluit ex Iudaeorum gente esse, qui atrocissimas iniurias non tantum contra Christum et Apostolos, sed etiam contra scriptores Hebraeos θεοπνεύστους euomuit? quod quam infami

z) Lib. I. epist. 64.
a) Opusc. p. 415.
b) Nouv. biblioth. choisie T. I. c. 1.
c) Bibl. antiq. et nou. T. I. p. 166.
d) loc. cit.
e) loc. cit.
f) Gundlingian. T. VIII. p. 444. seqq.
g) Poecil. T. III. art. 6. p. 46. seqq.
h) Verba eius haec sunt: „Possunt de antiquitate librorum sacrorum testari qui nobis contradixerunt Celsus nimirum et post illum Batanaeotes" l. c.

fami fecerit impudentia, et EVSEBIVS [i] teſtatur, ex maledictis atque conuiciis manifeſtum eſt, quae contra Danielem prophetam eructaſſe tradit Hieronymus [k]. Si itaque Hieronymi et Chryſoſtomi auctoritas deferenda haud eſt, nobis ſimpliciſſima in obſcuro argumento via videtur, quam ingreſſus eſt IONSIVS [l], ſecutusque FABRICIVS [m], vt reuera Bataneoten fuiſſe Porphyrium ſtatuamus, ſed a nobiliori loco, vbi educatus eſt Tyrium cognominatum, et hoc quoque nomine notum. Teſte enim STEPHANO [n], Βαταναῖαι συνοικία Συρίας, ἡ καὶ Βαταναία ἑνικῶς, *Bataneae, locus habitatus Syriae, quae et Batanea, in numero ſingulari.* Patet ex his Bataneam ad Syriam quoque tractam fuiſſe, et veriſimilitudine ſe commendat coniectura FABRICII [o], in ea conſediſſe etiam coloniam Tyrorum: vicinam enim Tyro fuiſſe totam regionem Batanaeam, ex eius apud veteres deſcriptione demonſtrat RELANDVS [p]. Obſcuriori itaque cum loco natus eſſet Porphyrius, et forte ex colonia Tyriorum, maluit ab illuſtriori ſe loco appellari Tyrium, quod forte coloniae iure poterat. Nec enim iactantiae, nec mendacii inſimulatos fuiſſe eos, qui obſcurius patriae nomen cum illuſtriori vicino commutarunt, exemplum probat Diogenis Stoici, quem propter vicinitatem, Seleucienſem Babylonium fuiſſe vocatum LAERTIVS [q] teſtatur. Quin nec hodie hic mos exoleuit, vt homines ignobilioribus oppidis nati, viciniae magis clarae adſcribantur. Cum vero Porphyrius Tyri quoque diu iuuenis habitauerit, (παλαιὰν συνήθειαν enim ei in memoriam reuocat Longinus illum ex Sicilia Tyrum euocans [r],) ratio inde manifeſta patet, cur ſe absque iactantiae futilis vitio Tyrium dixerit, proque Tyrio ipſe habitus fuerit. Quod vero Bataneoten, non Tyrium eum vocant Hieronymus et Chryſoſtomus, per modum conuicii factum eſſe coniicimus. Scilicet exagitauerat ſine dubio ſanctiſſimum diuinumque Chriſtianorum magiſtrum Galilaei nomine Porphyrius, quod opprobrii loco ei obiectum fuiſſe, ex ſacra hiſtoria conſtat, et receptum quoque Chriſti fuiſſe conuicium in ſchola Platonicorum horum, illud Iuliani: viciſti Galilaee, probat. Quam hominis impudentiam non ſine aceto et ſale perfricuerunt Hieronymus et Chryſoſtomus, cum Bataneoten vocantes, patriamque veram in memoriam reuocantes, quae vel ipſi Galilaeae olim iuncta et pars eius fuit vel viciniſſima tamen adiecit, ignominiam ita Saluatori illatam fortiſſime in canem hunc latrantem retundentes. Certe ſimpliciora haec ſunt, magisque veriſimilia, quam quae coacte et frigide ſatis ſine teſte et calculo afferuntur: praeſertim cum ex hac eius patria non ſequatur fuiſſe Iudaeum, tota tum illa regione repleta gentilibus, praeſertim cum Syriae adiectam fuiſſe teſtetur Stephanus.

§. XVI. Quae-

i) Praepar. L. X. c. 9.
k) Vid. Prooem. in Daniel. Conf. HOLSTENIVS vit. Porphyr. c. II. p. 273.
l) De ſcript. hiſt. phil. L. III. c. 15. p. 286.
m) loc. cit.
n) In ethnicis.
o) loc. cit.
p) loc. cit. p. 200. ſeq.
q) L. VIII.
r) Vit. Plotini c. 18. p. 124.

§. XVI. Quaecunque vero fuerit demum Porphyrii patria, illud certum est, vel ipsam Tyrum vel locum ei valde vicinum fuisse; id enim Malchi nomen, quod in patria gessit, quodque et patrem tulisse [s] refert, ostendit, Phaeniciae fuisse originis [t]. Quod nomen cum regem indicaret, barbaram vocem, Graecis, rotundo loqui ore adsuetis, incommodam, in Graecam Porphyrii mutauit eius praeceptor Longinus [u], quod purpuratum, vel Purpurionem potius non ignotum Latinis auribus nomen [x] significat. Tempus vero annumque, quo is natus est, ipse prodidit, narrans [y], accessisse se ad Plotinum LIX aetatis annum agentem XXX annos natum, decimo Galieni imperatoris anno. Retro itaque si numeremus, incidunt natales Porphyrii in annum duodecimum Alexandri Seueri, qui fuit A. C. CCXXXIII. Aut calamus itaque, aut typothetarum opera errarunt, quando in HOLSTENII vita Porphyrii [z] decimus Alexandri annus ponitur. Mature a parente ad literarum studia traductus est, et si veteres audimus, fere puer Origenem audiuit Adamantium, et ab eo eruditionis semina accepit, ac principia quoque philosophiae eius, cui postea diligentissime et pertinaciter adhaesit, didicit. Adducit enim EVSEBIVS [a]; ipsius Porphyrii verba, quibus ad Origenem prouocat, *quocum viro sibi valde adolescenti fuisse familiaritatem* dicit. Clarius VINCENTIVS LIRINENSIS [b]: *Ait namque impius ille Porphyrius, excitum se fama ipsius* (Origenis) *Alexandriam fere puerum porrexisse, ibique eum vidisse iam senem, sed plane talem tantumque virum, qui arcem totius scientiae condidisset.* Addit his locum PROCLI [c] eruditissimus HOLSTENIVS [d], ex quo colligi posse putat, Platonicae, vel Ammonianae potius philosophiae praecepta Porphyrium primum ab Origene hausisse. Adducto enim loco quodam Platonis, narrat Proclus, *de eo dubitasse Longinum et Origenem: adeo vt etiam Porphyrius affirmauerit, Origenem triduum integrum in eo haesisse, et clamantem ac rubore suffusum multum sudasse, quod magnum dubitandi argumentum esse ipse diceret.* Quare se mirari ait Holstenius, quod Eunapius Porphyrii condiscipulum vocet Origenem, idque ipsius Porphyrii verbis, cum constet, Origenem LXIX annos natum anno Christi CCLVI, qui fuit Galli et Volusiani XXII vel XXIII, diem suum obiisse. Humani tamen aliquid in his passus est, et Lirinensis et Holstenius. Ille enim falsus est, quando nobis Porphyrium adducit, fatentem se Alexandriae Origenem iam senem audiuisse; hoc enim rationibus chronologicis vitae Origenis prorsus aduersatur. Qui eo, quo natus est Porphyrius anno CCXXXII, certe

Porphyrii vita viuo Plotino.

s) l. c. c. 17. p. 120. t) EVNAP. loc. cit.
u) PORPHYR. l. c. Conf. HOLSTEN. Vit. Porphyr. c. 2. p. 215.
x) Vid. LIVIVS L. XXVII. 2. vbi L. Furius Purpurio nominatur. Graecum vero Porphyrogennetarum nomen inter imperatores CP. nemini ignotum est.
y) c. 4. p. 99.
z) Ita in editione Romana p. 15. quam secuta est Fabriciana p. 217.
a) Hist. eccles. L. III. c. 19.
b) Commonit. c. 23. p. m. 77. edit. Baluz.
c) In Timaeum L. I. p. 20.
d) l. c. c. 6. p. 236. edit. Fabric.

certe ſequenti Alexandria pulſus in Palaeſtinam conceſſit, teſte EVSEBIO [e], nec vnquam Alexandriam rediit, ex quo ſequitur, Porphyrium eum Alexandriae audire non potuiſſe. Recte itaque Lirinenſis in hac narratione fidem deſiderat IOANNES PEARSONIVS [f]. Quia tamen non Vincentius tantum, ſed et Euſebius ad Porphyrii verba prouocant, quibus teſtatum faciunt, eum Origenem diſciplinae cauſſa conueniſſe, hinc ſuſpicamur, Porphyrium non Alexandriae, quod fieri non potuiſſe ex dictis liquet, ſed Caeſareae in Palaeſtina Origenem docentem audiuiſſe. Eo enim loco Origenem philoſophiam ſacrasque literas adoleſcentibus non chriſtianis tantum, ſed et gentilibus tradidiſſe, GREGORIVS THAVMATVRGVS [g] et EVSEBIVS [h] teſtantur: vnde valde veriſimile eſt, Porphyrium loci vicinia et doctoris fama inuitatum, valde adoleſcentem ad Origenem accurriſſe: nec aliud putamus velle verba Euſebii; quae cum legiſſet Lirinenſis, cum ad rationes Origenianae hiſtoriae chronologicas non attenderet, factum id eſſe Alexandriae ſibi aliisque fruſtra perſuaſit. Qui quidem aliquo modo poſſet excuſari, ſi verum eſſet, quod EPIPHANIVS [i] innuere videtur, et tanquam certum ſupponit CASIMIRVS OVDINVS [k], Decianam perſecutionem pertuliſſe Origenem Alexandriae. Eo enim tempore XVIII annos natus erat Porphyrius. Sed indubitato EVSEBII [l] teſtimonio conſtat, non Alexandriae, ſed Tyri fuiſſe Origenem, cum iſta tempeſtas ingrueret, adeoque hoc quoque Lirinenſem magis refellit, quam confirmat. Quae vero de eo dicta ſunt, ad Holſtenium quoque pertinent, huic narrationi fiſum, qui errorem errore auxit, et Origenem Porphyrii condiſcipulum cum Origene Chriſtiano confudit, quos diuerſos eſſe, illumque hoc multis annis iuniorem, ipſi tempora vtriusque oſtenderant. Nam non alius iſte Origenes eſt, quam quem ſupra docuimus, Plotinum habuiſſe apud Ammonium condiſcipulum: licet illuſtris HVETIVS [m] ſtatuat, etiam ab iſto Origene, Porphyrio antiquiore, diſtinguendum eſſe hunc Origenem Porphyrii συμφοιτητὴν Eunapio memoratum, quod tamen ſecus nobis videtur, cum facile poſſit dici hic Origenes condiſcipulus Porphyrii, eo quod illum ad Plotinum in ſcholam eius interdum digreſſum eſſe conſtat [n]. Locus vero Procli, vtrum de Chriſtiano, an gentili Origene intelligendus ſit, dubii haeremus, licet prius magis arrideat, eo quod gentilis Origenis inſtitutione Porphyrium fuiſſe gauiſum non legamus, et condiſcipulum tantum eum Porphyrii vocat Eunapius. Ex Origenis Adamantii ſchola ad Longinum diſceſſit [o] Porphyrius, magna eruditionis fama plurimorumque diſci-

e) l. c. L. VI. c. 20. 23.
f) Vindic. Ignat. P. II. c. 1. p. 9. 10.
g) In Panegyrico in Origenem.
h) loc. c. c. 21.
i) Haereſ. LXIV. T. I. p. 524.
k) De Script. eccleſ. T. I. p. 1238.
l) loc. cit. L. VI. c. 39.
m) Origenian. L. I. c. 1. p. 5.
n) c. 14. vitae Plot. p. 116. Ita etiam Amelius iungitur Origeni, tanquam condiſcipulus Porphyrii, licet illi multo vetuſtior.
o) Contrarium magis placet HOLSTENIO l. c. p. 238. a Longino demum ad Origenem perueniſſe Porphyrium. Sed falli eum ex Euſebii et Lirinenſis narratione patet, qui *fere puerum* conueniſſe Origenem dicunt.

diſcipulorum laude philoſophiam, eloquentiam, ceterasque literas, quae ab humanitate nomen acceperunt, tum temporis Athenis docentem. Qui cum eſſet vir literatiſſimus, et totius fere antiquitatis promus condus, dicendi autem facultate paucos haberet aequales, facile inde colligi poteſt, quantum eruditionis augmentum Porphyrio magno ardore ad haec ſtudia inflammato acceſſerit. Ex hac enim Longini diſciplina potiſſimum repetendum eſt, quod non ſcribendi et dicendi tantum facultate Plotinum longe ſuperauerit Porphyrius, ab ipſo praeceptore Longino laudatus [p], quod, vitatis Amelianis ambagibus, neruoſam Plotini breuitatem ſine obſcuritate norit exprimere: ſed quod etiam in omni fere eruditionis antiquae genere ſe praeſtiterit verſatiſſimum. Non vero tanto ſub magiſtro in elegantioribus tantum literis haeſit, ſed, quod teſtatur EVNAPIVS [q], in ſupremo eruditionis genere ab eo erudiebatur, et omnem philoſophiam edoctus eſt: cuius inſtitutionis philoſophicae veſtigia in illa epiſtola, quam ipſe PORPHYRIVS [r] affert, haud obſcura extant. Multum vero contuliſſe inſtitutionem Longini ad Porphyrianam eruditionem, ex eo patet, quod non tantum infinitam in veterum ſcriptis lectionis copiam inde ſibi parauit Porphyrius, ſed is illi quoque ſub hoc duce philoſophiae generi vacauit, quod ex omnium fere philoſophorum et religionum fontibus tanquam in πανδοχεῖον quoddam confluxiſſe ſupra diximus, et Longinum etiam ab Ammonio didiciſſe demonſtrauimus. In hac vero Longini ſchola cum verſaretur, prima vice Romam venit, XX annos natus, quo tempore Plotinus iam inclaruerat; quia vero is eo tempore otioſas ducebat aeſtates [s], quamquam confabulantium conſuetudinem minime deuitaret, ideo is in Aſiam vel in Aegyptum remigrauit. De hoc enim tempore, vsque ad annum XXX, quo Plotini diſciplinae ſe tradidit, pauca de eo conſtant. Aut itaque in Longini ſchola haeſit, aut ſi Origenem, gentilem illum, Plotini condiſcipulum audiuit [t], hoc eo tempore factum eſt. Circa hanc enim aetatem A. C. CCLV, Origenem ſoluta arcana Ammonii diſciplina et ſecretis philoſophiae vulgatis libros ſcripſiſſe, ſupra planum fecimus. Vbi autem Plotinus, commilitonum exemplo excitatus, cum illi fidem ſilentii fregiſſent, ſcholas philoſophicas habere coepit, laudesque eius paſſim increbuere, libris etiam philoſophicis magnam ſibi gloriam Romae comparauit, tandem Porphyrium quoque permouit, vt profundioris, quam apud Longinum, philologum magis, quam philoſophum, didicerat, philoſophiae pernoſcendae cauſſa ad eum conuolaret. Venit itaque triginta annos natus cum Antonio Rhodio Romam, ibique a Plotino et Amelio XVIII annos iam apud Plotinum commoranti benevole

p) Vit. Plotini c. 21. p. 133.

q) l. c. p. 13. En verba Graeca: Παρ' ἐκείνῳ δὴ τὴν ἄκραν ἐπαιδεύετο παιδείαν, γραμματικῆς τε εἰς ἄκρον ἁπάσης ὥσπερ ἐκεῖνος ἀφικόμενος καὶ ῥητορικῆς; πλὴν ὅσον οὐκ ἐπ' ἐκείνην ἔνευσε, φιλοσοφίας τε πᾶν εἶδος ἐκματτόμενος.

r) c. 19. p. 123.

s) c. 5. p. 101.

t) Nihil tamen de eo vel ipſe vel Eunapius notant.

vole receptus eſt [w]: multumque apud vtrumque, praeceptorem pariter, et veterem eius diſcipulum fauorem meruit. Cum enim incredibili ardore in philoſophiam ferretur, tantopere placuit Plotino diſcendi feruor, vt non tantum liberum Porphyrio faceret, quaeſtionibus et diſputationibus, quaecunque vellet ex ſe percontari, et ad eas copioſe et profunde reſponderet [x], ſed et Amelio id negotii dedit, vt de iis, que initio obſcuriora Porphyrio videbantur, eum edoceret, qua ratione cum Amelio ſcriptis etiam velitationibus philoſophicis de ideis diſputaſſe, nec ceſſauiſſe, donec obſcuram et reconditam Plotini de eo argumento mentem perſpexiſſet §. praecedente narrauimus. Iſtam diligentiam ſtudiumque in addiſcenda Plotini philoſophia cum per ſex annos, quibus indiuulſus comes Plotino adhaeſit, ei probaſſet, et non tantum eius myſteria accurate didiciſſet, ſed magnum etiam pro praeceptore eiusque philoſophia ardorem oſtendiſſet, cariſſimus Plotini factus eſt diſcipulus, tantaque praeceptoris in eum fuit fiducia, vt non tantum pro inſigni eum ſcholae ornamento haberet, commendaretque hoc nomine reliquis [z], ſed et illo vteretur, ad refutandos eos, qui dogmata ſua fuiſſent adorti, adque praeferendam aliis in locis obſcurioribus facem. Quin immo tanti eruditionem Porphyrii faciebat Plotinus, vt ei libros ſuos emendandos et in ordinem redigendos commendaret, de quo in ſuperioribus dictum iam eſt [a]. Non obſtitit tamen tanta, qua apud Plotinum fruebatur Porphyrius, familiaritas, quo minus cultam cum Longino amicitiam conſeruaret, quam integram manſiſſe et illibatam, licet deſerta ſua philoſophia ad Plotinum eum defeciſſe, non ſine aculeo reprehenderit Longinus [b], ex literarum quod cum eo fouebat commercio intelligi poteſt, cuius nobis ipſe fragmenta quaedam exhibuit [c]. Mirum ita in modum aucta eſt Porphyrii eruditio, creuitque philoſophiae cognitio, ita tamen, vt mature effectum prodiderit philoſophia enthuſiaſmo pleniſſima. Tanto enim melancholiae furore oppreſſus eſt Porphyrius, vt anno aetatis XXXVI, quo ſolet eſſe vigor animi corporisque maximus, de ſe interficiendo cogitaret: cuius verum primumque quidem fontem fuiſſe animum atra bile furentem Plotinus non inepte iudicauit, et ipſe faſſus eſt [d]: multum tamen contuliſſe ad hoc inſanae mentis conſilium eam ipſam, quam a Plotino didicerat philoſophiam, eo minus dubitandum eſt, quo magis ea in accuſanda materiae malignitate, tanquam mali fomite, et animi miſeria deploranda, quamdiu corporis carceri incluſa eſſet, verſabatur, hucque tendebat maxime, vt ſolutis corporis vinculis animus ſerenior ad fontem diuinum, ex quo effluxit, aſcenderet, et liberatus peſtilenti, qua premitur, ſarcina, ad felicitatem ſuam emergeret. Quae cum animo fracto, graui et deſperabundo, qualis melancholicorum eſſe ſolet,

w) c. 4. p. 99. x) c. 13. p. 115.

z) Exempla habemus l. c. p. 115. 117. quae non ſine iactantia enumerat, Porphyrius, magnus ſui oſtentator.

a) c. 7. p. 107. c. 24. p. 139.

b) c. 20. ſ. 12. p. 131.

c) c. 19. p. 123.

d) c. 11. p. 113.

ſolet, quotidie inculcarentur, et obſcuris Plotinianae philoſophiae myſteriis iudicandi facultas, quae ſaniora ſuadere debebat, ſuffocaretur, non potuit non ſtultum illud αὐτοχειρίας conſilium inde ſequi, et Porphyrius, qui ſe, μυστικῶς πολλὰ μετ' ἐνθουσιασμοῦ ἐπικεκρυμμένως εἰρεῖσθαι, *ſecreto multa myſterio ex diuino afflatu interdum diſſeruiſſe*, ideoque pro furente habitum fuiſſe iactat [e], eo adigi, vt ſoluta corporis compage ad diuinum illud, ex quo decerptus erat, aſcendere conaretur; id quod libere faſſus eſt EVNAPIVS [f], narrans: *vbi in magni illius Plotini conſuetudinem ſe inſinuauerit, valere iuſſis omnibus ceteris, ad amicitiam fidemque illius ſe totum applicuiſſe, vbi et animum ſcientia explere, et verba fonte illo manantia, ac de mentis illius ſacrario depromta haurire, citra ſatietatem tamen licuerit: poſtea abundantis magnitudine doctrinae victum atque fatiſcentem, concepiſſe corporeae molis humanitatisque odium quoddam.* Ita ſcilicet decebat diſcipulum inſanientis philoſophiae decreta ſequentem. Quae licet ipſe probaret Plotinus, quem ſimile corporis humanitatisque fouiſſe odium in antecedentibus diximus, deteſtatus tamen eſt violentae mortis conſilium, et Porphyrium ex inſania reuocauit, ac ad meliorem mentem reduxit. Quod qua ratione factum ſit, ita quidem enarrat EVNAPIVS: *Concepto corporeae molis humanitatisque odio quodam tranſmiſit in Siciliam, traiecto freto ad charybdin, qua Vlyſſes enauigaſſe perhibetur, quod neque Romam amplius adſpicere, neque hominum voces audire ſuſtinebat, ſicque et gaudia ſua et triſtitiam ibi ſimul deponebat. Inde Lilybaeum contendit, quod vnum eſt e tribus Siciliae promontoriis Africam verſus porrectum; ibi iacuit gemitibus et ſuſpiriis ſpiritum trahens, cibumque non admittens, et hominum conſortium declinans. Sed non caecutiit, deceptusque eſt animo magnus Plotinus, qui e veſtigio eum conſecutus, et aufugientem iuuenem inquirens, decumbenti ſuperuenit, et verborum facundia euolaturum iamiam corpore animum reuocauit a morte, et corpus etiam corroborauit, vt animam contineret. Ita ille reuocatus quaſi in vitam reſurrexit, aſt Plotinus, ſermones inter ſe habitos in literas retulit.* Haec Eunapius: quae licet ad ipſa Plotini ſcripta videantur prouocare, falſitatis tamen facile poſſunt conuinci. Aliter enim rem nobis narrat ipſe PORPHYRIVS [g]: *Mirabiliter perſenſiſſe Plotinum conſilium illud ſeſe interficiendi, ſibique domi deambulanti protinus adſtitiſſe, et dixiſſe: ſtudium nunc iſtud o Porphyri, tuum, non ſanae mentis eſt, ſed animi atra bile furentis, itaque Roma abire ſe iuſſiſſe. Huic ergo ſe parentem in Siciliam eſſe profectum, praecipue cum audiret, Probum quendam elegantem virum, circa Lilybaeum tunc habitare. Quo quidem factum ſit, vt hac perturbatione animi liberaretur, ſed interea impediretur cum Plotino vſque ad eius obitum vitam ducere.* Patet ex hac ipſius Porphyrii relatione, ipſo Plotini conſilio factum eſſe, vt Romam

e) c. 15. p. 117. f) l. c. p. 14. g) c. 11. p. 113.

mam cum Sicilia commutauerit [b], nec in montibus Lilybaei desperabundum iacuisse, sed apud Probum vitam duxisse, Plotinum vero, qui Roma nunquam secessit, nisi morti vicinus, vbi in Campaniam deportatus est, ipsum non fuisse in Siciliam profecutum. Ex quo sequitur, non potuisse vel Porphyrium, vt HADRIANVS IVNIVS intellexit [i], vel Plotinum, vt explicat FABRICIVS [k], habitorum inter vtrumque colloquiorum summam in literas redigere: sed verisimillimum, Eunapium respexisse ad aliquem librum, quem ad Porphyrium in Siciliam misit Plotinus, vt nutantem erigeret, qualem fuisse librum de prouidentia [l], in quo disputat, animis licere in hoc quoque mundo esse felicibus, et calamitatibus non esse succumbendum, sed decertandum aduersus illas strenue, vt praemia virtuti proposita sequantur, acute coniecit FABRICIVS [m]. Quae eo potissimum fine paulo attentius discutienda nobis sumsimus, quod memorabile exemplum nobis exhibent, quam fidem in exponendis philosophorum sectae suae vitis Eunapius adhibuerit. Qui enim apertis haec intuetur oculis, facile deprehendit Eunapium eo potissimum scopo hanc philosophorum Platonicorum historiam enarrandam suscepisse, vt eleganti, quam affectat orationis genere philosophiae a se adamatae patrocinium laudemque acquireret, et vt hoc obtineret, circumstantias ex lubitu ita exposuisse et mutasse, vt eo mirabilior exsurgeret horum hominum historia, parum vero ad veritatis legem, vel ad verisimilitudinis etiam conditionem respexisse, sectae suae consuetudine tutum, licere de tantis viris impune mentiri, modo eorum ex illo crescat auctoritas, et τὸ θεῖον καὶ θαυμαστὸν, quod vnice in his vitis sectatur, elucescat. Qui animus hominis cum in sequentibus quoque βιογραφίαις vbique se prodat, lectorem cautum iubemus haec recordari, vt quae fides homini danda sit, noscat. Ad eum enim in plerisque, quae sequentur prouocandum; eiusque fides vbique nobis examinanda est.

Porphyrii fata post Plotini mortem.

§. XVII. Hactenus viuo quidem Plotino in philosophiam incubuit Porphyrius; illo vero fatis in Campania concedente, vt supra narratum, cum Porphyrius abesset, turbauit hoc nonnihil eius circulos; vt itaque animum resumeret, et quam a Plotino didicerat philosophiam ad Christiani nominis inuidiam, scopo atque fine illius philosophiae primario traduceret, praeter alios libros, pestilentissima quoque scripta contra Christianos exarauit. In Sicilia hos sceleratissimos ingenii maledicentissimi foetus produxisse testantur EVSEBIVS et HIERONYMVS [n], a quibus tamen discessit BARONIVS [o], qui loco quodam LACTANTII [p] inductus, quo *se in Bithynia literas oratorias docente fuisse philosophiae antistitem*, scribit, *vitiosum, qui veritati iacenti insultaret*,

b) Mutato aëre, victusque ratione, conuersatione etiam Probi sanatum iri sperabat Plotinus.

i) Cui versionem Eunapii non satis accuratam debemus.

k) Ad l. c. Bibl. Graec.

l) Enn. III. l. 2.

m) loc. citat.

n) ll. supra citat.

o) Ad A. C. 325.

p) L. V. c. 2.

ret, tresque libros euomeret, contra religionem nomenque Chriſtianum: profeſſum ante omnia, philoſophi officium eſſe, erroribus hominum ſubuenire, atque illos ad veram viam reuocare, id eſt, ad cultus Deorum, quorum numine ac maieſtate mundus gubernaretur, nec pati, homines imperitos quorundam fraudibus illici, ne ſimplicitas eorum praedae ac pabulo ſit hominibus aſtutis; concludit, non alium intelligi quam Porphyrium, in quem omnia haec quadrent. Sed nec librorum numerus concordat, quindecim enim contra Chriſtianos ſcripſit Porphyrius, non tres, nec locus, cum diſerte Euſebius et Hieronymus teſtentur, in Sicilia contra Chriſtianos ſcripſiſſe furentem hunc philoſophum, nec vita omni luxu et ſuperbia contaminata, quam Lactantius illi ſapientiae antiſtiti adſcribit, conuenire videtur Porphyrio, ἀποχὴν non ſcriptis tantum commendanti, ſed et ſeruare in Plotini ſchola edocto, adeo, vt gulae et libidinis vitium nemo illi ex iis obiecerit, qui rabidum tamen canem vocare non dubitauerunt: alias rationes, quae rem prorſus conficiunt, affert HOLSTENIVS [q], breuitatis cauſſa heic loci praetereundas, cum res ad ſacram potius, quam philoſophicam hiſtoriam pertineat, vbi etiam de conatibus ſummorum virorum, ad eius obiectiones reſpondendi plura dici ſolent, quae infra ſtrictim tangemus. Praeter hoc, quod aduerſus Chriſtiana ſacra ſuſcepit bellum ſacerrimum, illuſtrandis quoque aliis philoſophiae Plotinianae capitibus ſtudium operamque impendit, et conciliatrices Platonicae atque Ariſtotelicae philoſophiae manus admouit: affirmat enim Ammonius, notiſſimam iſagogen de quinque vocibus ad Chryſaorium in Sicilia ab eo ſcriptam fuiſſe [r], vt alia taceamus. Sane Longinus emendatos ab eo libros Plotini ex Sicilia petiit, eumque ad ſe Tyrum euocauit, cauſſatus aërem imbecillitati corporis, de qua querebatur, ibi fore ſalubriorem [s]. Ex quibus recte colligit HOLSTENIVS [t], multi eum temporis moram in Sicilia feciſſe; nec aliam putamus cauſſam fuiſſe, cur Porphyrium *Siculum illum, cuius celeberrima fama eſt*, vocauerit AVGVSTINVS [u], quam quod pro indigena quaſi, ob diuturniorem in Sicilia moram, fuerit habitus. Ex Sicilia tamen Carthaginem excurriſſe, ex eo colligitur, quod ibi perdicem a ſe ita cicuratum narrat, vt vocem humanam intelligeret, eidemque reſpondere conaretur [x]. Tranſiiſſe etiam ex Sicilia ad Longinum Athenas, HOLSTENIVS [y] ex eo iudicat, quod Plotini natales apud Longinum epulis celebratos referat, et ſermones de auctorum furtis inter conuiuas habitos commemoret: Plotini vero natales poſt eius demum mortem celebrari

q) l. c. C. III. p. 220. ed. Fabr. Miramur itaque doctiſſimum PEARSONIVM in prolegom. ad Hieroclem, et Cl. V. G. SIBERVM Miſc. Lipſ. T. I. p. 332. Baronii ſententiae acceſſiſſe.

r) Non praetereundus locus Ammonii in prolegomenis, quem affert HOLSTENIVS p. 248. vbi dicitur, ideo Porphyrium in Siciliam fuiſſe profectum ad Chryſaorium diſcipulum ſuum, quod ab eo rogatus fuiſſet, vt incendium Aetnae coram cognoſceret. Sed haec tacet ipſe Porphyrius.

s) Vita Plot. c. 19. p. 123.

t) l. c. p. 222. ſeqq.

u) Retractat. L. II. c. 31.

x) De abſtin. L. III.

y) loc. cit. p. 219.

brari potuerint. Sed hoc temporis rationibus et feriei hiſtoriae Porphyrii prorſus repugnat, quae diu vixiſſe in Sicilia, multosque ibi libros exaraſſe Porphyrium tradit: Longinus autem paucis, poſt Plotini fata annis, Aureliani iuſſu A. C. CCLXXIII interfectus eſt, quo adhuc tempore in Sicilia commorabatur Porphyrius. Nec is extremis vitae annis Athenas iterum diuertit, ſed in Syria vixit, tandemque ad Zenobiam ſeceſſit, vt ex eius vita ſupra enarrata [z] videre eſt. Deceptus autem eſt vir doctus falſa lectione apud Euſebium, apud quem non Πλωτίνεια ſed Πλατώνεια legendum eſſe, ex eo ſupra euicimus, quod natales Plotini conuiuiis et ſacrificiis non potuerint celebrari, eo quod magna cura eos tacuerit ipſe Plotinus. Ex quo argumentum Holſtenii a conuiuiis Plotinianis ductum per ſe corruit, et intelligitur, factam eſſe iſtam diſputationem Porphyrii Athenis apud Longinum, antequam is ad Plotinum perueniſſet. Ex Sicilia Romam reuerſus interruptum, teſte EVNAPIO [a], ſtudiorum curſum dicendique facultatem proſecutus fuit, ſaepe in publicum prodiens, vt doctrinae ſpecimen daret, ex quo magnam apud ſenatum et populum Romanum gloriam non ad Porphyrium tantum, ſed Plotinum quoque, ex cuius diſciplina ille prodierat, rediiſſe, idem narrat. Quod eo minus mirandum, quo magis enthuſiaſtico philoſophiae generi a praeceptore condito inſiſtebat, et diuinum habitum, quem ſibi viuo adhuc Plotino, vt ſupra dictum, parauerat, prae ſe ferens, pro diuino quodam non philoſopho tantum, ſed ſacerdote etiam generisque ſanctioris homine habebatur. Qua animi diſpoſitione ne inferior videretur magiſtro, in ſenectute, annum agens LXVIII, ſummum intelligibile, Deumque omnibus Diis ſuperiorem ſine imagine vidit, ecſtaſinque paſſus eſt, vt ipſe ſcribit [b]. Quod mali genii illuſioni quidem tribuit AVGVSTINVS [c], nos autem vel inanem eſſe iactantiam Porphyrii, magiſtri gloriam imitantis aemulantisque, vel naturalem effectum imaginationis nimio feruore incenſae et agitatae in homine atra bile laborante putamus, quod temperamentum eiusmodi raptibus, delirantisque imaginandi facultatis exceſſibus eſſe aptiſſimum, nemo ignorat, qui humani animi naturam moresque intelligit. Poſtquam hunc ſummum philoſophiae ſuae gradum attigerat, ſcripſit vitam Plotini praeceptoris, quam ſuae etiam hiſtoriae compendium recte dixeris, et exiguum vitae tempus Romae ſuperuixiſſe videtur, morte in finem forte imperii Diocletiani incidente, qui A. C. CCCIV accidit, Conſtantio ſuccedente [d]: diutius enim vixiſſe qui contendit, Baronium errare, infra probabimus. In coniugio vixiſſe, EVNAPIVS [e] ex libro eius *ad Marcellam coniugem* probat, quo *eam quinae ſobolis matrem in matrimonium duxiſſe* praedicat, *non ſuſcipiendae ex ea prolis gratia, ſed vti eos erudiret, quos ex amico ſuo vxorem partu edidiſſe norat.* Coniugii enim opus his homini-

z) vid. ſupra §. 8.
b) Vit. Plot. c. 23. p. 137.
c) De C. D. L. X. c. 10.
a) l. c.
d) Sollicitat has rationes Cl. SIBERVS l. c. p. 332. cui infra reſpondebimus.
e) loc. cit. p. 18.

minibus ob graue in materiam corpusque odium, valde erat inuiſum, vt ſupra de Plotino quoque obſeruauimus, et plura eius rei exempla adhuc in hiſtoria huius ſectae occurrent [f]. Marcellam vero hanc a philoſophiae ſtudiis non fuiſſe alienam, eorumque admiratione totam occupatam ipſe Porphyrius teſtatus eſt [g]. Diſcipulos habuit plurimos eruditione et philoſophiae Plotinianae notitia magnam ei famam et applauſum conciliantibus. Inter eos caput extulit Iamblichus, cuius hiſtoriam ſequenti §. enarrabimus, qui praeceptorem quoque gnauiter exſcripſit, vt poſtea dicemus. Iamblicho eruditionis nominisque gloria ex diſcipulis eius proximus fuit Theodorus Aſinenſis, teſte Damaſcio [h], cuius crebro meminit PROCLVS *in Timaeum* [i], qui eum non tantum γεννᾶιον, virum nobiliſſimum, egregium, et magnum, ſed et θαυμαςὸν appellat, id eſt admirandum, cuius nominis ratio a mirabilibus iſtis artibus, quas haec ſchola iactabat, cum deriuanda ſit, inde coniicimus, eum non minus, quam Porphyrium praeceptorem, et Iamblichum condiſcipulum, operibus theurgicis inclaruiſſe. Chryſaorium vero, Nemertium et Gedalium, quibus libros inſcripſit, vel diſcipulos et alumnos diſciplinae Porphyrianae [k], vel admiratores cultoresque fuiſſe, ex ipſis dedicationibus intelligitur. Laudatque Ammonius, fuiſſe eum κοινωνικὸν καὶ ἥμερον πρὸς τοὺς παιδείας ἐπιθυμοῦντας, *fideliter atque humaniſſime eruditionis theſauros cum ſtudioſis diſciplinae verae communicaſſe* [l]. Temperamento melancholico-ſanguineo vſum fuiſſe, et ſupra ex Plotini iudicio diximus, et tota hominis eruditi quidem, eloquentis et copia lectionis inſtructi, ſed furentis et ad enthuſiaſmum inclinantis conditio demonſtrat. Hinc videas iudicii magnum in materiis grauiſſimis defectum, et deamatam philoſophiam talem, quam, ad enthuſiaſmum ineptum omnique prorſus fundamento carentem ducere fatetur, quisquis iudicandi facultate ſatis inſtructus eſt; ingenii vero non florentis tantum, ſed imaginum quoque et cogitationum fertilitate luxuriantis exceſſus, vt huic ipſi temperamento corporis, animique, quae cum illo coniuncta eſt, indoli debentur, ita potiſſimum in allegorica illa philoſophandi methodo, qua excelluit Porphyrius, quaque fabulis veterum ſenſus induxit philoſophicos antea non auditos, ſe prodidere, et eloquentiam quoque admirabilem et imaginibus pariter atque coloribus plenam, ſed fanaticam et iudicio non roboratam produxere, immo viam parauere ad ecſtaſin. Nec alio ex fonte memoriae ſtupendae fidelitas, quam copioſiſſima lectione demonſtrauit, deriuanda eſt. Iudicent itaque rei periti, et quid philoſophia virtutis roborisque poſtulet, gnari, an non Porphyrio quoque aptandum ſit Plotini de Longino iudicium, philologum eum magis eſſe, quam philoſophum,

f) Conf. Damaſcius apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 566. 574.

g) Apud CYRILL. contra Iulian. L. VI. p. 209.

h) l. c. p. 565.

i) Loca vide apud HOLSTEN. c. 6. p. 242.

k) Chryſaorium diſcipulum Porphyrii fuiſſe, ex loco Ammonii not. (r) obſeruauimus.

l) loc. citat.

phum, et cuius a parte ſtandum ſit, acutiſſimi HEVMANNI [m] philoſophiae gradum excellentem Porphyrio denegantis, vel HOLSTENII [n], in laudes eius ob ſummam philoſophiae cognitionem, cum veterum multis quorum iudicia adducit, excurrentis? Qui ſi recordatus fuiſſet, quod ipſe monuit, corrupiſſe philoſophiam Alexandrinam homines doctiſſimos, et eruditionem Porphyrii late ſe diffundentem a philoſophia diſcreuiſſet, deſiiſſet laudare hominem, praeiudiciis turpiſſimis auctoritatis, obſequii, praecipitantiae, antiquitatis, ſectae, ſpiritus contradictorii, quin fraudis et impoſturae ſatis prodentem, longiſſime ſe a veri philoſophi indole abfuiſſe. Teſtem aduocamus eam ipſam, quam ſequitur, philoſophiae conditionem, infra accurate delineandam, et enthuſiaſmum vbiuis in ſcriptis eius, praecipue in *ſententiis ad intelligibilia ducentibus* regnantem, ſuperſtitionem vbique proditam, credulitatem, ineptiſſima de Plotino, et multo magis de Pythagora, tanquam certiſſimas veritates, narrantem. Cui haec nondum ſufficiunt, eum, cogitet, rogamus, hominis impoſturas et audaciam, mille fabulas vel aliunde ſine iudicio conquiſitas, vel a ſe ſuique generis hominibus otioſis excogitatas pro certiſſimis veritatibus vendendi, mythologiam et doctrinam veterum omnem, miris et nudis ingenii luxuriantis interpretamentis in partes ſectae ſuae rapiendi [o], et huic inani interpretationi lectionis copiam et verborum elegantiam deſtinandi, et imprimis theurgicarum impoſturarum commendationem, quas libris quoque, imprimis commentario in Iuliani Chaldaei philoſophi hiſtoriam tradidit [p], et vt EVSEBII [q] teſtimonio conſtat, ipſe probe intellexit, id quod exemplo quoque confirmaſſe tradit EVNAPIVS [r], et non tantum ſcriptis in hanc artem fuiſſe commentatum, ſed et e balneo eieciſſe daemonem quendam, ab indigenis Cauſanthem cognominatum: licet D. AVGVSTINI [s] teſtimonio conſtet, Porphyrium, *inter vitium ſacrilegae curioſitatis et philoſophiae profeſſionem ſententiis alternantibus fluctuaſſe; et nunc hanc artem tanquam fallacem, et in ipſa actione periculoſam, et legibus prohibitam cauendam monere; nunc autem velut eius laudatoribus cedentem vtilem dicere eſſe mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelli-*

m) Act. philoſ. Vol. I. p. 159.

n) l. c. c. 1. p. 213. c. 6. p. 233.

o) Exemplo eſſe poſſunt PORPHYRII Quaeſtiones Homericae, de antro nympharum, fragmentum de ſtyge, apud STOBAEVM eclog. phyſ. p. 129. et ad calcem vitae Pythagorae ab HOLSTENIO editae p. 49. ed. Rom.

p) Librorum theurgicorum a Porphyrio exaratorum indicem dedit SVIDAS T. III. p. 185. inter quos commentarius in Iuliani hiſtoriam eminebat. Scripſit is Iulianus de daemonibus libros quatuor, quibus docuit modos propulſandi mala ab hominibus, ſecundum omnes partes quae coelo ſubiacent, teſte SVIDA T. II. p. 123. Filium habuit, eiusdem nominis artisque, qui et ipſe Teleſtica ſcripſit, id eſt, de modis conſecrationis magicae. Vterque Iulianus, qui ante et ſub M. Antonino floruere, artibus magicis celebres fuere. Pater enim lapidem vi verborum manu diuiſiſſe dicitur, apud SOZOMEN. L. I. c. 18. p. 433. De filio autem narraſſe quosdam SVIDAS loc. cit. ait: Romanis ſiti aliquando laborantibus, effeciſſe, vt atrae nubes ſubito coactae ingentem imbrem cum crebris tonitribus et fulguribus effunderent, conf. SCALIGER ad Euſeb. n. MMLXXXIX.

q) Praep. L. IV. c. 6. p. 142. vbi eum τὸν δαιμόνων φίλον ἑαυτὸν ἐκεῖνον etc. vocat.

r) loc. cit. p. 18.

s) De C. D. L. X. c. 9.

telligibilium percipiatur veritas, nullas habentium ſimilitudines Corporum, ſed ſpirituali, qua rerum corporalium capiantur imagines; hanc enim per quaſdam conſecrationes theurgicas, quas teletas vocant, idoneam fieri atque aptam ſuſceptioni ſpirituum et angelorum, ad videndum Deos. Ex his vero theurgicis teletis, fateri eum, intellectuali animae nihil purgationis accedere, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum ſuum, et perſpicienda ea, quae vere ſunt: Quae paſſim Hipponenſis praeſul repetit [t]. Quamuis enim ex his pateat, non adeo magnum pretium his theurgicis operibus ſtatuiſſe Porphyrium, non haec tamen veritatis ſunt teſtimonia, ſed ſuperbiae, ſupra has artes ſe emerſiſſe gloriantis ſpecimina, clareque produnt, Porphyrium malae curioſitatis praeſtigias a Chaldaeis, vt putat Auguſtinus, et quod ſupra vidimus, in Ammonii et Plotini ſchola didiciſſe.

§. XVIII. Nulla vero in re magis ſe Ammonianae et Plotinianae ſcholae, in Chriſtianae reipublicae euerſionem coniurantis diſcipulum pariter et magiſtrum praeſtitit, quam in ſacerrimo, quod contra eam ſuſcepit bello. *Porphyrius hoſtis Chriſtianorum.* Et fabulam quidem eſſe, quod ſupra ex SOCRATE [u] recitauimus, quodque AVGVSTINVS [x] quoque, et qui Socratem ſecutus eſt, NICEPHORVS [y], confirmare videntur, Porphyrium Chriſtianum fuiſſe initio, ſed quod apud Caeſaream Palaeſtinae a quibusdam Chriſtianis verberatus fuiſſet, prae ira nimia religionem Chriſtianam deſeruiſſe, et in eam libros maledicentiſſimos ſcripſiſſe, facile credet, qui hiſtoriam Porphyrii paulo exactius conſiderauerit. Ea enim nos docuit, ſine teſte et veriſimilitudine eum vel Iudaicae vel Chriſtianae propaginis hominem dici, quem Tyriis parentibus ortum dixit EVNAPIVS [z], quemque diu poſt moram ſuam in Syria, poſtquam Plotinum quoque deſeruiſſet, in Sicilia contra Chriſtianos ſcripſiſſe, ſupra ipſius Euſebii, ad quem prouocat Socrates, teſtimonio euicimus. Nec Auguſtini etiam verba obſtare, obſeruat IAC. THOMASIVS; [a] quando enim is ita ad Porphyrium ſcribit: *Quam* (ſapientiam) *ſi vere ac fideliter amaſſes, Chriſtum Dei virtutem et Dei ſapientiam cognouiſſes, nec ab eius ſaluberrima humilitate tumore inflatus vanae ſcientiae reſiluiſſes*; vltima hac voce non id vult, defeciſſe Porphyrium a religione Chriſtiana, quam eſſet amplexus, ſed tantum, abhorruiſſe ab ea amplectenda, eamque cognoſcere noluiſſe, id quod luculentis locis aliis ex AVGVSTINO [b] petitis confirmat. Aliter tamen viſum, et apoſtaſia Porphyrii pro vera admiſſa, a viris quibusdam doctis, quorum aliquos idem THOMASIVS [c] nominat. Nemo tamen maiori diligentia hanc de apoſtaſia Porphyrii ſententiam pro-

Ii 2 pugna-

t) c. 10. 24. 26. 28.

u) L. III. c. 23. ex Sadducaeorum genere fuiſſe ineptit PETR. GALATINVS de arc. cath. verit. c. 14. notatus ideo REINESIO Var. lect. L. II. c. 13. l. c. c. 28. Conf. VOSSIVS de Hiſtor. Graec.

x) L. II. c. 16. p. 244.

y) L. X. c. 36.

z) loc. cit.

a) In obſ. de Porphyrio apoſtata, quam Poeciles T. III. p. 53. exhibuit HEVMANNVS.

b) c. 24. 27. 29. 32. Conf. CAVE Hiſt. liter. ſcript. eccleſ. p. 98.

c) loc. cit. pag. 57.

pugnauit, quam qui ſacras et eccleſiaſticas nuper adhuc literas in Academia Lipſienſi magna cum laude tuebatur ſumme Reu. VRB. GODOFREDVS SIBERVS. Is de hoc ipſo argumento rogatus a V. C. Io. FRIDERICO THOMA, qui nouam operis Porphyriani περὶ ἀποχῆς ἐμψύχων editionem moliebatur, duabus epiſtolis erudite et prolixe de hoc argumento diſſeruit [d]. Is in prima epiſtola triumuirorum Sozomeni (Socrates nominandus erat) Theophanis et Nicephori auctoritatem tanti videri poſſe putat, vt reapſe Porphyrius Chriſtianiſmum olim amplexus videri queat. Potuiſſe tamen, coniicit vir doctiſſimus, eſſe catechumenum, in quorum ordine diu verſabantur etiam hi, qui vero ſacrorum noſtrorum ſtudio tenebantur. Potuiſſe etiam ſola oraculorum diuinorum lectione delectari, fortaſſe igitur acceſſiſſe, vt amplexurum Chriſtianiſmum, ſi rationes placerent, diſceſſiſſe vt hoſtem, cum animus ſapientum demonſtrationibus adſuetus iniuriis etiam eorum irritaretur, quorum vita a coeleſti regula diſſidebat. Sicque ἀποστασίας vocabulum largiori ſignificatione eſſe ſumendum; nolle tamen ea operoſius diſcuti, ne ſcriptorum eccleſiaſticorum auctoritas corruat, ſi ea euertamus, quae tamdiu credita atque ab his ſtabilita ſunt, ad quos, tanquam ad antiquitatum promos condos abire conſueuimus: nihil enim officere rei Chriſtianae, quod Chriſtianus apoſtatam agat, cum et perfectiores coeleſteſque genios ipſum deſeruiſſe Numen agnoſcamus. Quibus cum Cl. Thomas potiſſimum opponeret, veriſimile eſſe, Chriſtianos nimio affectuum oeſtro percitos et inuidia ſuccenſos apoſtaſiae crimen Porphyrio obieciſſe, in altera epiſtola prolixius argumentum diſcutit Vir eruditiſſimus, et ita quidem ſententiam de vera Porphyrii apoſtaſia ſuam roborat, vt neget, affectibus aliquid in hac cauſſa dediſſe ſcriptores ad quos prouocat, ſed ſumma potius in accuſandis gentilibus tranquillitate fuiſſe vſos [e]: nec cauſſam habuiſſe, vt ex furore apoſtaſiam Porphyrio obiicerent: nec citationes Porphyrii apud Patres, inuidiam ſpirare, ſed laudes potius aliquando exhalare, quod locis quibusdam, ab Holſtenio iam adductis, probat. Sic ad reliquas quoque aduerſarii rationes reſpondet, quae cum caput et cardinem rei non tangant, praeterimus, tandem vero collatis ac iunctis inter ſe phalangibus partes ſuas ita roborat, vt pro ſarta tectaque auctoritate ſcriptorum eccleſiaſticorum omnem lapidem mouendum exiſtimet; ideoque expendere iubet LACTANTII [f] de Porphyrio teſtimonium, ſupra nobis adductum, quod etſi apoſtatae nomen non contineat, ad alium tamen niſi ad hunc translatum fuiſſe negat, adeoque reiectis Holſtenii rationibus, Baronii partes ſequitur, eo quod probari nequeat, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, vel ſi illud poſtulatum admittatur, nonagenarium vel centenarium non eſſe factum, qui ſingulari cognomento ſenex appelletur. Socratem vero quae

d) Miſcell. Lipſiens. T. I. p. 317. ſeqq.

e) Quod quam verum ſit reſpectu ad Porphyrium habito, infra dicemus.

f) loc. cit.

quae ſcripſit, ex libris Euſebii aduerſus Porphyrium hauſiſſe, nec ſine omni fidei euerſione mendacii vtrumque poſſe coargui. Non vero aliam cauſſam habere nomen Porphyrii a Conſtantino M. in ignominiam tracti, de quo infra diſpiciemus, quam apoſtaſiam. Nec poſſe Socratis verba aliam ſignificationem admittere, quia Iulianum apoſtatam ei mox iungit, idque facere etiam Libanium apud NICEPHORVM [g]: huius autem, veteres ſequentis, auctoritatem ſperni non poſſe, nec Theophanis, qui Chronologiam ſuam e praeſtantiſſimis ſcriptoribus collegerit: Theophanem ſequi ELIAM CRETENSEM [h]. Inter Latinos Porphyrium et Iulianum iungere HIERONYMVM [i], et RVFINVM [k] vocare perfidum, diu in Palaeſtina et Caeſarea moratum, vt veritatem ſcire poſſet. Sed et idem Auguſtini locum probare, ex quo appareat, eum a ſapientia adamata reſiluiſſe, nuperis editoribus Auguſtini Benedictinis non diffidentibus. Cum Auguſtino facere Caſſiodorum. Et ſi hic numerus teſtium nimis adhuc exiguus videatur, cogitandum, apoſtatarum nomen nondum ſatis ſolenne fuiſſe, et Chriſtianos cenſuram ex prudenti ratione aliquando occultauiſſe. Hactenus vir ſumme reuerendus, magis docte et ingenioſe, quam veriſimiliter, vt nos quidem iudicamus, et cenſuit etiam acutiſſimus HEVMANNVS [l]. Cuius ſententiae rationes vt paucis ediſſeramus, I. quae de neophytiſmo ſtatuque catechumeni Porphyrii dicuntur, huc prorſus non pertinent. Non enim de eo quaeritur, ſed an Chriſtianae prius religioni fuerit addictus? id quod Socrates diſerte tradit: vnde recte vir doctiſſimus, huic coniecturae non inhaeſit. II. Dum vero antiquitatis hac in re conſenſum prae ſe fert vir praeſtantiſſimus, probe diſtinguenda eſſe illa teſtimonia, quae afferuntur, cauti monemus. Quaedam enim id tantum volunt, Porphyrium et Iulianum apoſtatam eiusdem commatis eſſe. Aſt quis inde concludat, Porphyrium, vt Iulianum, fidei Chriſtianae profeſſionem deſeruiſſe, cum ſcriptorum, qui adducuntur, ſcopus alius non ſit, quam vtrumque oſtendere infernali in ciuitatem Chriſti rabie et furore incenſum fuiſſe. Alia, et in his potiſſimum Auguſtini, loca id tantum euincunt, non ignotam fuiſſe Porphyrio veritatem, quam lectis ſacris oraculis cognoſcere poterat, ſed tumore vanae ſcientiae inflatum humilem ipſi diuinam Chriſti doctrinam et contemnendam viſam eſſe, adeoque eam, quo minus amplecteretur, reieciſſe. Quae veriſſima quidem ſunt, et vel ex ſola furentis aduerſarii oppugnatione ſcripturae ſacrae patent, aſt, cognouiſſe prius Chriſtum, quod ipſe Auguſtinus negat, non dicunt, nec apoſtaſiam vllam ſenſu recepto, qualem Socrates de Porphyrio narrat, innuunt. Tertia teſtium claſſis ea eſt, quae diſerte hanc apoſtaſiam Porphyrio tribuit, qua Socratem, Theophanem et Nicephorum collocat vir doctus. Nam Lactantii locum huc praeter rem adferri, vel vno hoc argumento confici poſſe putamus, quod

g) L. X. pag. 86.
h) Comm. in Orat. IV. Gregor. Naz. n. 69.
i) In Hoſ. c. 16.
k) L. II. Inuect. in Hieronym. T. II. Opp. Hieron. p. 131.
l) loc. cit. p. 60.

quod nuſpiam legatur Porphyrius in Bithyniam deſcendiſſe, ſed EVNAPIVS [m] diſerte teſtetur, mortuum eum fuiſſe Romae; quodque non in Bithynia, ſed in Sicilia, non duos, ſed quindecim libros contra Chriſtianos conſarcinauerit. Vt taceamus, teſtari EVNAPIVM [n], annos Porphyrii in Galienum Flauium Claudium, Tacitum, Aurelianum, et Probum imperatores indiciſſe; et SVIDAM [o] quoque confirmare, vixiſſe Porphyrium vsque ad Diocletiani tempora. Sub cuius imperii exitu ſi obiit Porphyrius, quod A. C. CCCIV factum eſſe debuit, ſeptuagenario maiorem deceſſiſſe eum oportet, vnde ad ſenectutem perueniſſe recte Eunapio dicitur. Et dum negat vir praeſtantiſſimus, anno Diocletiani XIX, Chriſti CCCIII, Porphyrium aetatis annum LXIX ſuperaſſe, non meminit, ipſum in Plotini vita [p] aſſerere, ſe LXVIII anno aetatis ecſtaſin paſſum eſſe. Natum itaque A. C. CCXXXIII Porphyrium, iſto exceſſu mentis diuino raptum fuiſſe oportet A. C. CCCI et cum vitam Plotini poſt hoc demum tempus ſcripſerit, certe A. C. CCCIII, qui Diocletiani XIX fuit, ſeptuagenario maior fuit. Quod ſi ad Conſtantini M. tempora quod vult Baronius, centenarius perduraſſet, non omiſſurus erat Eunapius, nec dicturus Suidas, vixiſſe eum vsque ad Diocletianum. Quae noſtro quidem iudicio ſufficiunt clariſſime, vt euincant, Lactantium per iſtum philoſophum, Chriſtiani nominis detractorem quem Hierocli iungit, Porphyrium non intellexiſſe. Sed ſi hoc etiam demus, nihil tamen habet Lactantius de apoſtaſia, vnde ei etiam loco non inhaeremus. Quod vero ad iſtos triumuiros attinet, qui diſerto teſtimonio apoſtaſiam Porphyrii aſſerunt, illi pro vno tantum teſte habendi ſunt, ſolusque Euſebius in cenſum venit; ex eo enim ſe exſcripſiſſe non negat Socrates, Socratem more ſuo ſecuti ſunt Theophanes et Nicephorus. Aſt deficiente Euſebii contra Porphyrium libro, quis nobis faciet fidem, Socratem recte verba Euſebii intellexiſſe. Euſebium enim adſcititiis et alienis aſſutis panniculis deprauatum fuiſſe, in hac ipſa Porphyrii hiſtoria ſupra Vincentii Lirinenſis exemplo vidimus. Sed ſi Socrates fideliter Euſebium expreſſit, quis hunc vano rumore non fuiſſe deceptum, fidem dabit? quis vnius ſtabit teſtimonio, ex tot viris grauiſſimis, quorum vltra triginta in eum inſurrexerunt, ne vno quidem apoſtaſiae culpam Porphyrio obiiciente? Et quis quaeſo tam caram ſibi antiquae hiſtoriae ſacrae ſcriptorum auctoritatem habeat, vt eos vanis vulgi rumoribus nunquam deceptos, cuncta nobis ex vero ſemper retuliſſe ſibi perſuadeat? Certe veritatis curam omni auctoritate priorem habendam eſſe, ipſe, qui hic diſputauit, vir eruditiſſimus, vltro concedet, qui vnius Rufini, hominis ſuſpecti, nomine Hieronymi auctoritatem in deſignando ſententiarum Sexti auctore reiecit. Excuſſis itaque rationibus omnibus nulli dubitamus, cum literatiſſimis aeui noſtri viris [q] hanc fabulam reiicere. Quae tamen non ex fallendi ſtudio vel inuidia calumni-

m) loc. cit. n) p. 21.
o) In Porphyr. T. III. p. 758.
p) c. 23. pag. 137.
q) Vid. THOMASIVS et HEVMANNVS ll. cc.

mniandique Porphyrium cupiditate fuisse profecta, sed rumori aliquo vulgi originem debuisse videtur. Quam licet certo detegere indice impossibile, putamus tamen, nos occasionem hariolari posse fabulae. Supra nempe ex ipsis Porphyrii verbis demonstrauimus, conuenisse familiariter Porphyrium Origenem Caesareae, non vero Alexandriae, vt perperam tradit Lirinensis, docentem, eumque audiuisse. In cuius schola cum indecentius forte agens verbera meruisset, facile fieri potuit, vt ignominiam se vlturum minatus sit, indeque fabula originem ceperit. Quae tamen cum testimoniis destituantur veterum, vltra coniecturae fidem non assurgere, sponte fatemur. Illud vero, vt e tam longo diuerticulo in viam redeamus, certum est, non ignota fuisse Porphyrio Christianae doctrinae capita, nec perfunctorie eum sacra oracula euoluisse. Quibus luminibus, si voluisset, vti, cum facile potuisset ad veritatem coelestem amplectendam collustrari, vanae scientiae, vt ait Augustinus, opinione, quam in Plotini schola concepit, et cui clara et humilia Christi dogmata prae superbis et obscuris praeceptoris sordebant, in diuinam veritatem insurrexit, sicque, quod Ammonii schola fouebat arcanum odium in publicam lucem produxit, et maledicta atque conuicia in sanctos viros, non Christianos tantum, sed et Hebraeos euomuit. Quae calumniae licet aetatem, quam minime merebantur, non tulerint, eo quod imperatoris Theodosii iussu libri isti e medio sublati sint, ex fragmentis tamen, et relationibus scriptorum ecclesiasticorum [r] satis patet, quam canina rabie non lunam allatrauerit, sed ipsum solem, et contra meridianam lucem oggannierit. Quae hominis insania atque furor, cum eruditionis specie et philosophiae fama sustentaretur, e re ciuitatis Christianae esse rati sunt viri insigni DEI zelo flagrantes, vt impudentiam insanientis philosophi, reprimerent, quod vltra triginta suscepisse traditur [s], inter quos tamen Methodius, Apollinaris et Eusebius palmam meruerunt [t]. Hos ita armauit hominis impudentia, vt magno ardore inflammati, ne a conuiciis quidem in Porphyrium iaciendis abstinerent. Videas enim Porphyrium passim tanquam diaboli familiarem, et amicum, impietatis propugnatorem, et omnis pietatis euersorem, ab Eusebio; ab Hieronymo autem tanquam stultum, impium, blasphemum, vesanum, impudentem, sycophantam, calumniatorem ecclesiae, rabidum aduersus Christum canem passim traduci; quorum similia passim apud reliquos quoque occurrunt. Tantumque inualuit apud Christianos odium in Porphyrium, vt non tantum Theodosiano edicto libri pestilentes extinguerentur, sed Constantinus M. quoque Arianos publico edicto Porphyrianos tanquam Christiani nominis professos et iuratos hostes apellari iuberet. Exhibet edictum

r) Conf. quae collegerunt notaruntque HOLSTENIVS c. 3. et 11. p. 123. TILLEMONT. Hist. imp. T. IV. p. 118. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 197. et bibliothecarum ecclesiasticarum conditores.

s) PSEVDO-DEXTER Chron. ad A. C. CCCX. Conf. citati.

t) Conf. FABRICIVS Syllab. Script. de V. R. C. c. III. p. 163.

edictum SOCRATES [u], quod cum argumentum de quo hactenus disseruimus, mire illustret, ex parte hic apponimus. Ita vero imperator: „Cum malos et impios homines imitatus sit Arius, eandem cum illis poe„nam infamiae meretur subire. Quemadmodum ergo Porphyrius verae „pietatis inimicus compositis aduersus Christianam religionem nefariis „voluminibus dignam mercedem retulit, vt et ipse infamis sit apud poste„ros, multisque appetitus opprobriis, et impii eius libri penitus fuerint „aboliti; ita nunc placuit Arium sectatoresque eius Porphyrianos appella„ri vt, cuius imitati sunt mores, eius etiam vocabulo nominentur". Fecit haec Porphyrianorum appellatio Arianis tributa, vt in varias de eius caussa et significatione opiniones delaberentur viri docti. Fuit non nemo [x], cui suspectum erat totum edictum, cum tamen caussam indicauerit nullam, cur fides eius et γνησιότης in dubium vocanda sit, et cum forte nulla, quae quidem cogat, afferri possit, ad eam suspicionem non attendimus. Aliter RAD. CVDWORTHVS [y], qui ideo Arium et sectatores Porphyrianos dictos putat, quod non secus, ac Porphyrius, homines ad multorum numinum cultum adducere viderentur. Recte vero opponit eruditissimus Interpres: eam rationem ad plures, non vero ad solum Porphyrium pertinuisse, nec tamen ab iis nominatos esse Arianos, nam et Ammonium, et Plotinum, et innumeros alios in hoc luto haesisse, nec tamen infamiae notam ab eorum nomine, sed a Porphyrii fuisse accersitam. Alii, et in his imprimis SANDIVS [z], hypothesi suae inseruiturus, ideo Porphyrianos dictos fuisse Arianos coniiciunt, quod Arius et Ariani, non solum cum Porphyrianis, sed et omnibus aliis Platonicis et Platone ipso eandem de vno Deo et verbo et spiritu Sancto defenderint doctrinam. Verum supponit haec coniectura, quod probandum prius erat, et falsum esse suo loco docebimus, Arium cum Platone eandem tibiam inflasse; et demonstrari non potest, Constantinum pro infami doctrina habuisse Platonicam, quam ipse Arianae praetulit [a], et si haec coniectura locum haberet, Platonicorum magis, vel Ammonianorum vel etiam Plotinianorum nomen Ariani meruissent. Magis ab ingenio se commendat HERMANNI AB ELSWICH [b] opinio, qui ideo Arianos Porphyrianorum nomine infames fuisse coniicit, quod Arius philosophia Porphyrii ad confirmandos errores suos abusus sit. Arianos enim vsos esse libro Porphyrii de quinque vocibus ad incrustandam doctrinam suam erroneam. Sed inuitis veterum testimoniis haec dicuntur, et si ipsum edictum consideretur frigida sunt, parumque verbis eius facientia satis. Nos cum viris aliis eruditionis et iudicii laude summis [c] nodum hic in scirpo quaeri putamus, et ipsam verissimam caussam prodidisse imperatorem

u) Lib. I. c. 9. p. 32.
x) Io. FRID. THOMAS Misc. Lips. l.c.
y) Syst. Intell. c. IV. §. 36. p. 701.
z) Nucl. Hist. eccles. L. II. p. 171.
a) Apposuit hoc ex Oratione eius ad coetum SS. obseruat MOSHEM. ad l. c. Cudworthi.
b) Ad LAVNOIVM de fort. Arist. in Acad. Paris. p. 158.
c) PETR. DE MARCA de conc. sacerd. et imp. L. II. c. 10. §. 10. p. 137. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 309. 310. CLERIC. Bibl. anc. et mod. T. X. p. 448. MOSHEM. l. c.

torem cenſemus, nempe quod Arius et ſectatores mores Porphyrii ſint imitati, et Chriſtianam religionem ſubruere tentauerint. Porphyrio itaque cum moribus ſint ſimiles, eius quoque nominis infamia dignos eſſe. Haec vt perſpicua ſunt, ita clare hoc nominis ideo Arianos accepiſſe innuunt, quod non minus in diuinam de filio Dei doctrinam iniurii fuerint, quam Porphyrius, et vterque peſtilens homo fundamenta Chriſtianae religionis ſubuertere tentauerit. Sane aliud ex ipſo edicto exſculpi non poteſt, nec alia ratio dari, quae conceptis eius verbis ſatis faciat. Oportet vero eo tempore Porphyrii nomen infame fuiſſe, et execrabile, et pro peſſimo quouis pietatis et religionis hoſte vſurpatum, vt Epicuri nomen de voluptatis hara porcum infami ſignificatione indicat. Quare vix nobis perſuademus, Porphyrium de ſanctiſſimo Seruatore mitius locutum [d], licet nihil tale ei doctores Chriſtiani obiiciant, et Platonici ſoliti fuerint, de Chriſto Saluatore honeſte iudicare [e]. Cum enim et Porphyrii et antagoniſtarum eius ſcripta perierint, nihil de ea re definiri poteſt, et infamia nominis Porphyriani, Arianis ob ἑτεροδοξίαν in doctrina de Dei filio contrarium ſuadere videtur.

§. XIX. Etſi vero, quae merito culpes, in Porphyrio inueniuntur plurima, virtus tamen in hoſte laudanda et teſtimonium eruditionis per omnes fere diſciplinas ingentis et elegantiſſimae denegandum ei non eſt. Nam, quod ſupra iam tetigimus, Longini manuductione ad optimorum auctorum lectionem perductus, dici non poteſt, quantam veteris doctrinae atque hiſtoriae cognitionem ſibi comparauerit, quos auctores legerit, excerpſerit, fragmenta ſeruauerit. Quibus ſi per iudicii mediocritatem et ſuperſtitionis atque deteſtandae fallaciſque philoſophiae, quam ſequebatur, vanitatem recte vti licuiſſet, non haberemus forte in tota antiquitate, quem praeponeremus Porphyrio. Aſt hoc defectu in pleriſque eius ſcriptis regnante, magna attentione, iudicio et circumſpectione opus eſt, ne fallamur: cuius exemplum eſſe poſſunt, quae de Pythagorae ſcripſit hiſtoria ſuo loco a nobis examinata. Sed et dictionis nitor et perſpicuitas et variae doctrinae elegantia valde lectorem capiunt, modo attentum et veteris literaturae non ignarum nanciſcantur. Cumque in omni fere doctrinae genere libros ſcripſerit, et grammaticam, criticam, rhetoricam, dialecticam, mathematicam, hiſtoriam, philoſophiam, et theologiam illuſtrauerit, non inuidendae ei laudes ſunt, quas non Evnapivs [f] tantum ei tribuit, ſectae ſuae laudis, buccinator, ſed et Evsebivs [g] antagoniſta, qui τῶν μάλιστα δια-

Porphyrii ingenium, eruditio, ratio philoſophandi.

d) Tradit tamen id Avgvstinvs, de C. D. L. XIX. c. 23. nempe pium fuiſſe, et in coelum, ſicut pii conceſſiſſe: ſed mox calumniam adnectit: eum fataliter dediſſe hominibus, errori implicari.

e) Conf. Ven. Moshem. de turbata per Platonicos recentiores eccleſia §. 24. p. 148. Chriſtum ſcilicet ex theurgorum genere fuiſſe putabant.

f) loc. cit.

g) De praep. L. III. c. 1. p 82. L. IX. c. 1. p. 403. add. Cyrillvs contra Iul. L. I. Avgvstin. de C. D. L. VII. c. 25. L. X. c. 10. 32. L. XIX. c. 22.

διαφανῶν καὶ πᾶσι γνωρίμων, κλέος τε ἐ μικρὸν φιλοσοφίας παρ' Ἕλλησιν ἀπενηνεγμένων, *ex maxime illuſtribus et clariſſimis Graecorum philoſophis, qui non exigua philoſophiae laude floruerunt*, fuiſſe teſtatur. Id quod clarius poſſet certiuſque iudicari, ſi integri ad nos perueniſſent libri eius, quos magno numero ſcripſit, quorum catalogum dederunt conſummatae eruditionis viri LVCAS HOLSTENIVS [b] et IO. ALB. FABRICIVS [i]. Sed pleraque eius ſcripta nobis temporis eripuit iniuria: hodie enim, ſi fragmenta quaedam deperditorum ſcriptorum excipias, legimus fere nullum, praeter vitam Pythagorae tomo primo enarratam, libellum de antro nympharum apud Homerum, et quaeſtiones Homericas, ſententias ad intelligibilia ducentes, de ſtyge fragmentum[k]: epiſtolam ad Anebonem ſacerdotem Aegyptium [l], librum item de praedicabilibus ſiue quinque vocibus, qui introductionis loco organo Ariſtotelis praefigi ſolet, et ab Ammonio Hermeae commentario illuſtratus eſt [m], et tractationem de abſtinentia ab eſu animalium Pythagorica, vitamque Plotini. Inter deperditos vero maxime iacturam hiſtoriae eius philoſophorum deploramus, cuius partem fuiſſe vitam Pythagorae non inepte coniecere viri docti. Ex hac enim vita patet, quot nobis vetuſtiſſimorum ſcriptorum fragmenta veteris philoſophiae hiſtoriam illuſtrantia perierint: quamuis EVNAPIVS [n] dicat, eius hiſtoriam philoſophicam in Platonem eiusque tempora deſiiſſe. THEODORETVS [o] autem, non vitas tantum philoſophorum, ſed opiniones quoque eorum expoſuiſſe ait. Quod anſam praebuit viris doctis ſuſpicandi, vitae Pythagorae quaedam in fine, quae dogmata tangebant, deeſſe; quemadmodum in MSc. quoque Codd. Porphyrii nomen non praefigitur, quod ſuppreſſum fuiſſe ex ea cauſſa, vt indignationi iraeque imperatorum in ſcripta Porphyrii igne et ſuppreſſione graſſantium eriperetur, recte coniicitur [p]. Etſi vero tot nobis veterum memorias ereptas merito dolemus, fatemur tamen, parum ſinceri de iſta hiſtoria philoſophica poſſe nos ſuſpicari: cuius quidem, praeter vitam Pythagorae, nullo nobis exemplo opus eſt [q]; attamen vt nouo ſpecimine conſtet, qua fide haec ſchola in veterum philoſophorum rebus enarrandis verſata ſit, monemus, tertii libri, quod de Socrate tractauit, fragmentum adduci a CYRILLO [r], ex quo patet, valde iniurium fuiſſe in optimum philoſophorum omnium virum taliaque de eo narrare, quae falſa eſſe et ab eius aduerſariis conficta ſuo loco probauimus. Quare recte eum iam ſuo tempore reprehendit SOCRATES [s], hiſtoriae

b) l. c. c. 7. ſeqq.

i) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 180. ſeqq.

k) Haec ſubiunxit Porphyrii vitae Pythagorae HOLSTENIVS Rom. 1639. quae repetita ſunt addito libro de abſtinentia Cantabrig. 1655. 8.

l) Eam praefixit IAMBLICHO de myſteriis Aegyptiorum THOMAS GALE.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 163. qui addit explanationem in categorias Ariſtotelis, et Comm. in harmonica Ptolomaei, de quibus tamen ipſe videndus.

n) p. 4.

o) Therapeut. ſerm. II. Conf. EVNAP. p. 17.

p) HOLSTEN. et FABRIC. ll. cc.

q) Vid. T. I. L. II. c. 10. dicta.

r) Contra Iulian. L. VI. init.

s) L. III. c. 23. quae exſcripſit NICEPHOR. L. X. c. 36. et Hiſt. tripart. L. VII. c. 2.

riae ecclesiasticae scriptor, quod in libris, quos scripsit de historia philosophica, Socratis philosophorum omnium excellentissimi vitam ridicule traduxerit, eaque de illo scriptis traduxerit, quae nec Melitus vnquam, nec Anytus, Socratis accusatores contra illum dicere ausi fuerint. Ad quod responderi quidem et Porphyrium facile excusari posse HOLSTENIVS [t] statuit, eo quod historiam suam ex aliorum auctorum locis „centonis instar concinnauerit, qui vt tempore fuerint propinquiores, „ita fidem maiorem meriti sint. Qua in re diligentiam eius mirandam „et laudandam esse, quod ne illa quidem dissimulare voluerit, quae se„quiora de clarissimis hominibus seu vera fide seu inuidia quorundam „atque obtrectandi studio prodita fuerint. Ea enim quae maleuole contra „Socratem philosophum scripserit, nequaquam de suo confinxisse Porphy„rium, nec propria fide asseruisse, sed Aristoxeni grauissimi ac celeberri„mi scriptoris auctoritate. „ Sed vt demus, nihil hic peccasse Porphyrium mala fide, cuius tamen vel ex vna Pythagorae historia conuinci potest, vtque concedamus, non fecisse male, quod et sequiores narrationes attulerit, debebat tamen earum falsitatem ostendere, verosque nobis historiae fontes eruere; quod cum pro eruditione critica, qua pollebat, posset, idque non fecerit, recte conquerimur cum Socrate historico, inuidia eum more sectae suae Socratem pressisse, ne gloriae Pythagorae obstaret eius historia. Nec meliori fide in reliquis etiam scriptis, quae ad philosophicam historiam pertinent, fuisse versatum, ex his non inique colligitur. Id quod luculentius forte posset ostendi, si superesset adhuc liber eius, *quod vna sit Platonis et Aristotelis secta.* Ex eo enim, quam misero syncretismo vtriusque sectae placita confuderit, potuisset demonstrari. Eandem rationem tenuisse in libro *de Homeri philosophia*, credibile, in quo suae philosophiae placita more toti Graeciae recepto quaesiuit, vt ex iis colligi potest, quae *de antro nympharum apud Homerum* disseruit, quae putidissimarum allegoriarum equuleo Homerum in eas partes torquent, quae placuere Porphyrio. Fuit et alius Malchus, Sophista et rerum Byzantinarum scriptor, quem cum philosopho confudit CONR. RITTERSHVSIVS [u]; quod in Porphyrii nomine BARONIO [x] quoque euenit, qui narrat: *Eum cum ipsum imperatorem contumeliis proscidisset, dignam laboribus mercedem accepisse, libris non tantum incendio condemnatis, sed eo etiam exilio mulctato; misso tamen post triennium insigni ad imperatorem volumine ab exilio fuisse liberatum.* Ex quo concludit etiam, ad Constantinum M. vsque vitam prorogasse. Dudum vero obseruatum est viris doctis [y], confudisse illustrem annalium scriptorem Porphyrium philosophum cum Publio Optatiano Porphyrio poëta, Christiano quidem sed homine nugacissimo, de quo loqui Hieronymum, cuius loco seductus est Baronius, panegyricus ille ad Constantinum,

t) l. c. c. 8. p. 256.
u) In notis ad eius vitam Pyth. p. 4. Alius enim Malchus Philadelphiensis, alius Tyrius, id quod ipse p. 27. tandem agnouit, vitam hanc ad Porphyrium pertinere.
x) loc. citat.
y) HOLSTEN. c. 4. p. 224. seqq.

tinum, qui adhuc fupereft [z], euincit. Quo errore animaduerfo fimul vitae longaeuitas, Porphyrio tributa, concidit.

Iamblichus. §. XX. Porphyrii difcipulus fuit IAMBLICHVS, in Plotini fchola praeceptori gloria non cedens, magnumque inter Platonicos recentiores nomen nactus, vnde merito miramur, vitam eius a nemine hactenus accurate fuiffe defcriptam [a]. Nam non folum magna Alexandrinae philofophiae et theologiae notitia inclaruit, fed et inter theurgos huius fectae maximam venerationem famamque meruit; cum enim Conftantini M. temporibus (vt ex praeceptoris Porphyrii aetate colligi poteft, et SVIDAS [b] tradit) floreret, quo gentilis fuperftitio vltimam minabatur ruinam, labantes partes fulcire artibus Ammonianae et Plotinianae fcholae folennibus haud infeliciter contendit. Illuftrem genere ortum et ampliffima atque locuplete familia natum EVNAPIVS tradit, fufpicaturque FABRICIVS [c] fuiffe eum ex pofteris Iamblichi, cuius nomen ex Babylonicis de Sinonidis et Rhodanis amoribus haud ignotum eft. Patriam habuit Chalcidem Coelefyriae vrbem, cum aliis huius nominis [d] non confundendam. Praeceptorem habuit initio Anatolium, quem poft Porphyrium fumma philofophiae laude floruiffe ait EVNAPIVS [e]. Hunc Anatolium eum putat effe HENR. VALESIVS [f], qui A.C. CCLXX Alexandriae floruit, et Peripateticam fcholam in hac Mufarum fede excitauit, de quo, quia Chriftianorum facris addictus fuit, ad Laodicenfem epifco-

z) Editus a PAVLO WELSERO, Aug. Vind. 1595. fol. et inter MARCI WELSERI Opera, conf. CAVE l. c. p. 9. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 618.

a) Pleraque, quae de Iamblicho conftant, EVNAPIO debemus, qui inter vitas Sophiftarum p. 21. feqq. fatis quidem prolixe de eo egit, ita tamen, vt accuratam criticamque eius viri hiftoriam merito defideremus. Qui enim eius operum edendorum vitaeque iis praefigendae fpem fecere HOLSTENIVS et GALEVS promiffis non fteterunt, vid. ILLIVS vita Porph. c. 6. p. 242. et huius praef. ad librum de myfter. Aegypt. qui Eunapii tantum vitam Iamblichi libro praefixit. FABRICIVS, quae habet, ad hiftoriam literariam fcriptorum eius tantum pertinent, Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 282. feqq. Nec plura dant vel ARCERIVS vel TENNVLIVS, fcriptorum Iamblichi editores.

b) T. II. in Iamblich. p. 90.

c) l. c. qui de hoc fcriptore critico egit L. V. c. 6. Vol. VI. p. 822. Floruit hic fub Traiano et Antonino, et, vt habet fcholion vetus apud DAV. HOESCHELIVM in annot. ad Photium p. 937. in Syria natus, Babylone vero educatus, literisque melioribus tinctus fcriba regis factus eft. Poftea fub Traiano captus, et libertati reftitutus, Graecam quoque linguam didicit et inter rhetores, clarum nomen adeptus eft. Ab hoc genus forte Iamblichus deriuauit, conf. de eo SVIDAS T. II. p. 90. qui ex his poteft fuppleri.

d) Aliquot huius nominis vrbes fuiffe veteres geographi notant. Vna fuit Thraciae, multorum virorum clariffimorum patria, inter quos fuit etiam Xenophilus Pythagoreus, cuius meminit IAMBLICH. vit. Pyth. n. 251. *Lycophron* Ifaeus, rhetor, Eubulides, Philo aliique, de quibus videndus IONSIVS de Script. Hift. Phil. L. II. c. 9. p. 160. Fuit etiam Chalcis Euboeae ciuitas, cuius incolas, vt a Chalcidenis Syriae diftinguat, Chalcidenfes vocat STEPHANVS in Chalcis, conf. SVIDAS in Chalcis T. III. p. 651. quam tamen diftinctionem non femper feruarunt veteres, vnde Iamblichus χαλκιδεὺς in infcriptionibus librorum fuorum vocatur, et apud IVLIANVM Orat. IV. p. 146. atque EVSTATHIVM Iliad. β. v. 537. f. 211. conf. IONSIVS L. III. c. 11. p. 292. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 282. Ab huius Chalcidis Euboeae moribus chaldiciffare dicebantur rapaciores et nimis ad rem attenti, eo quod auaritia Chalcidicenfium veteris comoediae conuiciis notata effet, vid. ERASM. Chil. II. Cent. II. p. m. 671. Sed in ipfa quoque Syria duae fuere Chalcides, vt docte notatum HADR. RELANDO Palaeftin. L. I. c. 48. p. 315. vna inter Beroam et Andronam, altera in caua Syria, fub monte Libano, quae Iamblichi patria fuit, de qua vid. IOSEPHVS Antiq. L. XIV. c. 13. PLIN. L. V. c. 25.

e) p. 21.

f) Annot. ad EVSEB. p. 158.

episcopatum tandem euectus, inter veterum Christianorum philosophos pluribus est dicendum, FABRICIVS autem, qui Anatolii fragmentum de sympathiis et antipathiis vulgauit, ab hoc episcopo diuersum iudicat [ff]. Nobis vero Iamblichi praeceptor et aetate paulo iunior, et disciplinae genere, quod haud obscure cum Porphyrii secta Eunapius iungit, ab illo diuersus, nec inter Christiani nominis asseclas fuisse, adeoque ab Anatolio Alexandrino distinguendus videtur, quas etiam partes sequuntur CAVEVS [g] et FABRICIVS [h]. Sed distinguendum illum etiam esse ab Anatolio, Iamblichi familiari, cuius saepe mentionem facit Libanius, ex huius Iamblichi aetate, Iuliani imperatoris tempora aequante [i], recte demonstratur: Ab hoc Anatolio ad Porphyrium delatus et ab eo in Alexandrina philosophia institutus est. Quo magistro vsus, cum ingenio vteretur satis felici, ad summum philosophiae gradum adscendit, sic vt, monente iterum EVNAPIO [k], praeceptore Porphyrio nulla in re esset inferior, praeterquam in concinna orationis structura, dicendique facultate. *Neque enim*, vt is addit, *pari venere et gratia ab eo dicta instructa fuerunt, neque candorem habebant et perspicuitatem, neque puritate sermonis exornare scripta laborabat, quanquam non obscuritate innoluta sit, aut vitium habeat oratio; sed lectorem non detinet, nec obrepit illecebris quibusdam, et ad lectionem inuitat, quin potius auertere et obtundere aures videtur.* Vnde non probandum LVDOVICI VIVIS [l] de Iamblicho iudicium, qui *ingenio moribusque Porphyrio meliorem fuisse* putat. Nam nec eruditionis per omnes disciplinas versatae lateque grassantis elegantia Porphyrium vicit, nec moribus fuit melior, sed eandem pestilentissimam doctrinam in ciuitatis Iesu Christi fraudem et detrimentum, dolis, mendaciis, praestigiis et fanatica philosophia propagauit, et superstitionem, si non ista, qua Porphyrius rabie, eadem tamen imponendi et mentiendi audacia et impudentia fulciuit [m], inde-

ff) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 295.

g) Hist. Lit. Script. eccles. p. 87.

h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 275. Occurrit apud STOBAEVM Serm. LI. p. 187. fragmentum Epistolae Iamblichi ad Anatolium, in quo de iustitia agitur, conf. Cl. HASAEVS de Acad. Beryt. C. VIII. §. 6. C. X. §. 5. seq.

i) Dicetur de eo paulo infra.

k) loc. citat.

l) Ad AVGVSTIN. de C. D. L. VIII. c. 12.

m) Porphyrii et Iamblichi scripta inter se comparantibus, manifestum est, longe infra praeceptorem esse Iamblichum non dictionis tantum elegantia et sermonis gratia, vt fatetur Eunapius, sed et ordinis, perspicuitatis, et eruditionis, lectionis imprimis infinitae. Quam licet Iamblichus saepe quoque spiret, arat tamen vitulo aliorum et praecipue Porphyrii, vt vel ex sola vitae Pythagorae ab vtroque scriptae collatione patet. Cautius etiam parciusque mentitur Porphyrius, quam Iamblichus, impudentissimae frontis homo. Moribus vero melior *fuisse*, respectu tantum odii in Christianos et librorum pestilentissimorum, Iamblichus dici potest. Qui si vel Porphyrii temporibus vixisset, vbi gentilis superstitio adhuc dominabatur, forte meliorem se atque candidiorem non praestitisset, vel si Iuliani aeuo floruisset, eius patrocinio ad persequendam Christianam religionem fuisset vsus. Sed Constantini M. temporibus cum esset, vbi sacra Christiana ab imperatore recepta sunt, modeste magis parceque philosophis cum Christianis erat agendum. Quod adeo non negat, EVNAPIVS p. 37. vt potius moneat, „philosophos huius sectae rem suam „occultam tum habuisse, ob temporum iniqui„tatem, quod tum Constantinus imperium re„geret, qui fana toto orbe celebratissima euer„tebat, et Christianorum aedificia exstruebat. „Hincque fuisse, quod doctissimus quisque di„scipulorum ad mysteriis congruum silentium, „et dignam antistite taciturnitatem inclinare coe„perit, iisque angustiis se concluserit etc.„ Quae vt horum hominum consilia produnt, ita malitiae magis et calliditatis, temporibus inseruientis, quam probitatis specimen faciunt.

indeque celebritatem in hac Ammonii et Plotini ſchola nactus eſt maximam, tantamque, vt nec Chriſtiani ab eo laudando deſiſterent [n], et imprimis huius ſcholae homines in coelum laudibus eum extollerent. EVNAPIO enim famigeratiſſimus philoſophus, θαυμάσιος ſiue admirandus, et doctor diuiniſſimus, Proclo, diuinus, audit, vt alia horum hominum elogia taceamus [o]. Fecit haec ſumma philoſophiae Iamblichi celebritas, vt diſcipulos nanciſceretur plurimos, qui, vt refert EVNAPIVS [p], vndecunque affluebant, ad hauriendum ab eo animi cultum. Inter eos fuere [q] Sopater Syrus [r], Aedeſius et Euſtathius Cappadox, de

n) AVGVST. de C. D. L. VIII. c. 12. BESSARIO adu. calumniat. Plat. L. II. c. 9. conf. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 228. ſeqq.

o) Vid. quae collegit SAM. TENNVLIVS ad IAMBLICHI Introd. in Nicomach. p. 60.

p) loc. citat.

q) Addi hi diſcipuli debent catalogo Platonicorum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 52. ſeqq.

r) Sopatrum, Apameae ex Syria oriundum laudat EVNAPIVS l. c. ob eloquentiam in dicendo et ſcribendo ſummam, et SOZOMENVS τὸν ἐπισημότατον τόν τε παρ' Ἕλλησιν ἐπὶ παιδεύσει γεγενημένον, „philoſophum eruditionis „cauſſa apud Graecos ea aetate nobiliſſimum habitum„ vocat. Qui qualia fata habuerit in aula Conſtantini his verbis exponit EVNAPIVS in Aedeſio p. 39. „Conſtantinopolis, vetuſto „nomine Byzantium, antiquitus ſuppeditabat „Athenienſibus annonam, fidemque omnem ſu„perabat frumenti inde aduecti vis: at noſtro „ſeculo neque onerariae naues, quas Aegyptus „mittit, totaque Aſia cum Syria et Phoenice, „neque frumentariae copiae ex aliis prouinciis „vectigalibus comportatae, explere valent aut „ſatiare circumfluentem et copioſam populi multitudinem, quam Conſtantinus e debellatis vrbibus Byzantium tranſtulit, ac circum ſe habere voluit, ad captandos in theatro a temulentis et crapulam reiectantibus, plauſus: „ambiens ſcilicet a titubante populo laudari, „nominarique ab his, qui difficulter nomen ſo„nant, niſi ex vſu. Accidit forte vt cum By„zantii poſitu male conueniret nauium appel„lentium acceſſus, ni ſecundus, purusque au„ſter afflaret; quod cum ob montium naturam „vſu veniret, tuncque frequentius malum illud „occurreret, plebs ſtimulante fame incenſa ad „theatrum conuenit; ingens raritas laudum „ebrii populi ſtuporem imperatori incuſſerat. „Interea inuidi opportunum cumprimis tempus „ſe inueniſſe rati, Sopater inquiunt, tantis per „te honoribus cumulatus beneficio ſummae „peritiae, quae te quoque laudatorem habet, „et per quam imperatorio in ſolio reſidet, ven„tos vinxit. Quo audito credulus Conſtantinus „ſecuri virum percuti mandat, maleuoli dicto „citius exequi iuſſa feſtinant. Iſtius mali auctor „fuit Ablabius, praetorio praefectus, qui a So„patro claritate ſuperabatur.„ Ita quidem Eunapius, qui tamen paulo ante celare non potuit, Sopatrum, „reliquis Iamblichi diſcipu„lis ſe abſcondentibus, cum et ceteris eloquen„tior, et natura ſublimium honorum appetens „eſſet, animoque magnus atque ferox, aſper„natum reliqua in turba aetatem degere, ma„gna celeritate ad aulam imperatoris accurriſſe, „quaſi Conſtantini propoſitum atque impetum „domiturum et ratione ſuperaturum. Addit „porro: eo exiſtimationis perueniſſe, vt im„perator delinitus captusque ab homine aſſeſſo„rem eum ad dextram publice habuerit: pro„ceres aulicos inuidia diſruptos, quod regia „philoſophiam iam ſerio addiſceret, concilia „coetusque agitaſſe, vt Sopatrum inſidiis euer„terent, et iſta quidem arte Ablabium fuiſſe „vſum.„ In qua Eunapii narratione fidem quidem et veriſimilitudinem deſideramus, cum ſatis prodiderit, extollendae, quam commendabat philoſophiae Plotinianae cauſſa hanc ſe ſcenam exornaſſe, et nullis teſtimoniis conſtet, Conſtantinum Sopatrum ad philoſophiam iſtam magicam et theurgicam docendam in aulam ſuam vocaſſe; immo rumor vulgi fuerit Sopatrum, quod caede genere proximorum Conſtantinum expiari poſſe negaſſet reiectum eſſe, et imperatorem ad Chriſtianorum ſacra tranſiiſſe, vt refert SOZOMENVS H. E. L. I. c. 5. p. 407. non putamus tamen, totam reiiciendam eſſe, et de veritate mortis Sopatri dubitandum, quod placet GAVDENTIO de philoſ. Rom. c. CLXXI. p. 231. Nam SVIDAS quoque in Sopater T. III. p. 354. narrat: „Conſtantinum eum interfeciſſe, „vt fidem faceret, ſe non amplius religioni gen„tili addictum eſſe.„ Id quod Suidas, vel quisquis auctor eſt, quem is exſcripſit, improbat. Quod ſi in obſcura re aliquid coniiciendum, videtur Sopater apud Conſtantinum ante eius ad Chriſtianam religionem conuerſionem gratioſus fuiſſe, et pro magno theurgo et hierophanta habitus. Nam Ioannes Lydus apud VALESIVM ad l. c. Sozom. p. 101. refert: „Con„ſtantinum Sopatro in condenda vrbe Conſtan„tinopolitana vſum eſſe τελεστῇ et praetextato „hierophanta:„ nec aliunde putamus ortam fabulam de negata a Sopatro expiatione ſcelerum, quam vt accedente ad ſacra Chriſtianorum imperatore eum inuidia, (quam ſatis prodit Eunapius)

de quibus in ſequentibus dicendum; e Graecia Theodorus et Euphraſius, virtute excellentes viri, aliique multi, non multo in dicendi facultate inferiores. Adduntur his alii ex Alexandrina ſecta viri celeberrimi, quos vero non audiuiſſe Iamblichum, facile temporum rationes euincunt. Nam hanc philoſophandi rationem ex Iamblicho non percepiſſe, et in patriam Athenas retuliſſe Neſtorii filium, Plutarchum, vt vult H o l s t e n i v s [s], et qui hunc exſcripſit T e n n v l i v s [t], aetas eius, Iamblicho multo inferior, prodit, vt ex iis, quae infra de hoc philoſopho dicentur, conſtabit; nec alio ſenſu potuit ex Iamblicho Alexandrinae philoſophiae myſteria addiſcere, quam vel ex ſcriptis, vel ex quodam diſcipulorum Iamblichi [u]. Nec meliori iure Iulianus apoſtata [x] et Proclus [y] inter Iamblichi numerantur diſcipulos. Hic enim Conſtantino M. imperante vixit, et quidem, primis imperii eius annis, quibus nondum natus fuit Iulianus, quem poſt Iamblichi demum obitum aſpexiſſe lucem eſt veriſimile. Proclus ſerius Athenis docuit, ſeculo quinto ineunte demum natus. Vterque autem cum ex Iamblichi potiſſimum ſcriptis profecerit [z], et hanc philoſophandi viam didicerit, erroris inde fons liquet. Valde in his diſcipulis ſuis erudiendis diligentiam et dexteritatem animi

„pro-

pius) onerarent philoſophi et ſacerdotes. Facta vero ad caſtra Chriſti tranſitione Conſtantini, Sopatrum hominem ambitioſum, quod non negat Eunapius, vt priſtinam exiſtimationem tueretur apud imperatorem, artibus forte ſuis tentauiſſe, Conſtantinum autem et populi metu et aulicorum inſtigatione, cum malae artes Sopatri in vulgus eſſent notae, eum ſuſtuliſſe e medio, vt ſe horum hominum inimicum oſtenderet, eorumque artes ſe improbare publico ſpecimine demonſtraret. Certe Ablabium hominem ex infima ſorte ad tantam dignitatem euectum inuidia preſſiſſe Sopatrum narrat etiam Z o s i m v s Hiſtor. L. II. Scripſit hic Sopater librum, teſte S v i d a l. c. de prouidentia, et de iis, qui immerito ſunt felices vel infelices, ex cuius argumento coniicimus, occaſionem Sopatrum ſumſiſſe a nutante in aula fortuna ſua, et inuidia Ablabii, praeter meritum ad tantam dignitatem euecti. Vocat hunc Sopatrum S o z o m e n v s l. c. *προεστῶτα τῆς τοῦ Πλωτίνου διαδοχῆς*, quod tantum de doctrina Plotini, quam is propagauit, intelligit V a l e s i v s ad h. l. ſed ad ipſam ſcholam, licet certo loco non affixam referendum eſſe, ſucceſſio ſcholae Plotinianae ſupra enarrata ſatis confirmat. Fit etiam Sopatri mentio in I v l i a n i Ep. XL. tanquam adhuc viui, quod cum rationibus chronologicis aduerſum ſit, argumentum inde ſumſit praeſtantiſſimus D o d w e l l v s de aetate Pythag. p. 187. *γνησιότητα* harum epiſtolarum in dubium vocandi. *ὁ πάνυ* F a b r i c i v s autem Bibl. Graec. Vol. I. p. 413. non neceſſe putat Sopatrum Syrum Iamblichi diſcipulum eundem exiſtimare cum Sopatro, quem Ablabii ſycophantia interemit Conſtantinus. Quod tamen nec Eunapii, nec Sozomeni narrationi ſatis quadrat; vterque enim de Sopatro Iamblichi diſcipulo manifeſte loquitur, vt ex collatione patet. Nec obſtat quod F a b r i c i v s l. c. monet, dici hunc Sopatrum non Iamblichi, ſed Plotini diſcipulum: non enim vel *γνώριμος* vel *ἑταῖρος* Plotini dicitur, ſed antiſtes ſcholae Plotinianae: aſt tales et Plutarchus, et Proclus, et Iſidorus, et alii huius ſectae philoſophi fuerunt, licet Plotinum ipſum non audiuerint. Vnde non videmus, qua ratione ab errore chronologico locus ille in epiſtolis Iuliani queat liberari, niſi dicamus, Sopatrum hunc iuniorem fuiſſe, illo diſcipulo Iamblichi ſenioris, quod amplexus eſt poſtea F a b r i c i v s Bibl. Graec. Vol. IV. p. 283. IX. p. 423.

s) De vit. Porphyr. p. 236.

t) Ad I a m b l i c h. in Nicomach. p. 61. conf. O l e a r. de philoſ. eclect. C. III. p. 1214.

u) conf. M a r i n. in vita Procli p. 74. S v i d a s in Plutarch. Neſt. T. III. p. 133. et in Nicolaus T. II. p. 624. I o n s. de S. H. Ph. L. III. c. 6. p. 241. c. 18. p. 301. 302. quaeque infra de hoc philoſopho dicemus.

x) Vid. T e n n v l i v s ad l. c. Iamblichi p. 61.

y) Z o n a r a s Annal. T. III. p. 28. et ex eo P e v c e r v s de diuin. et T e n n v l. l. c.

z) Vid. I v l i a n. Orat. IV. p. 146. M a r i n v s l. c. c. 32. conf. F a b r i c. ad h. l. p. 81. et Bibl. Graec. Vol. IV. p. 294.

„probauit Iamblichus. Teſte enim Evnapio [a], „erga cunctos ex „aequo erat comis ac benignus, et vix quicquam in ſui gratiam agebat „extra diſcipulos et ſodales, numinis religione tactus, plerumque vero „cum ſuis conuerſabatur, conuictum facilem ſequens, et frugalem priſci „ſeculi menſam apponens [b]; in ſympoſio praeſentes exhilarabat, et ceu „nectare delibutos replebat, qui vero indefeſſo eius audiendi ſtudio arde„bant, neque ſatietatem huiusce voluptatis capere poterant, aſſidui illi „erant conuiuae. Non vero eruditionis tantum celebritas hanc diſcipulorum admirationem ei conciliauit, ſed praecipue ſanctitatis fama, et theurgicae virtutis inſolita, quae de eo narrabantur, opera. Narrabant enim diſcipuli [c], rumorem emanaſſe per eius miniſtros, Iamblichum inter fundendum preces videri ab humo plusquam cubitos decem ſublimem rapi atque attolli, corpus et veſtimentum in aureolum colorem mutari, mox finitis precibus in priſtinam redire ſpeciem corpus, ac tum demum ad terram deſcendere, et in congreſſum colloquiumque venire [d]. Sed et alia virtutis humana maioris exempla afferebant, et qua ratione futura praeuiderit, tanquam praeſentia exponunt: imprimis vero imperium in daemonas exercuiſſe tradunt, eiusque exemplum narrant [e], lauantem in thermis Syriae, quae Gadara erant, nata de balneis diſceptatione, vt diſcipulis doctrinae ſuae fidem faceret, iuſſiſſe eos ex popularibus indigenis ſciſcitari, quibus iam olim nominibus donati fuiſſent duo e calidis fontibus elegantiores: et poſtquam reſciuiſſet, vni amori, alteri anteroti ſiue amori oppoſito, nomen eſſe, ipſum confeſtim, contacta manu aqua, paucis admurmuratis verbulis de fontis imis exciuiſſe puerulum candidum, commoda ſtatura, capillitio in fuluum aurum tincto, dorſi cute nitida. Tum tranſeuntem ad alterum fontem, et eadem, quae prius peragentem, alterum amorem euocaſſe, prioris per omnia ſimilem, extra comas nigricantes magis et rutilas per collum ſparſas: ambos puſiones circumfuſos arctis complexibus Iamblicho veluti naturali patri inhaeſiſſe, eos vero illum in proprias ſuas ſedes e veſtigio reſtituiſſe, obſtupefacto comitum et familiarium coetu, qui ab eo tempore ſcrutari quicquam deſierint, et argumentis ac ſignis, quae viderant, tanquam vali-

a) l. c. p. 23. Vtimur verſione Hadriani Ivnii, quam tamen cum Graeco textu conferre e re fore lectoris monemus.

b) Morem hunc Platonicorum, vt omni fere, ita hoc quoque, tempore fuiſſe, vt non tantum conuiuia inter ſe celebrarent, ſed et philoſophiae ſtudioſos iuuenes in menſa ſua alerent, Plotini, Longini, Porphyrii hocque Iamblichi exemplo conſtat, ad quem morem hic alludit Eunapius, veteremque conuictum Pythagoreum obſeruatum a Iamblicho et reductum eſſe innuens.

c) Evnapivs l. c. Vbi tamen memorabile, quod diſcipulis talia narrantibus reſpondit Iamblichus: ὁ μὲν ἀπατήσας ὑμᾶς ὀυκ ἦν ἄχαρις ταῦτα δὲ ὀυκ ὄυτως ἔχει; „Qui ita vos decepit, „non fuit inuenuſtus, ſed haec ita ſe non habent.„ Forte de aliis quoque, ſi non dixit, cogitauit tamen Iamblichus, quae de ipſo narrabantur.

d) Ibid. Haec et ſimilia nugarum et mendaciorum exempla plurima narrauit ſchola Platonica. De Brachmanibus talia refert Philostrat. vit. Apoll. L. II. c. 5. Sed idem tamen miraculum de Loiola referre Maffeium notat Fabricivs, ad Marinum p. 83. qui memorabile exemplum affert ex Bodini Colloq. heptaplom. II. mulieris annis amplius 30. cum atrato daemone ephialte concumbentis, quae tamen tantam religionis et pietatis prae ſe ſpeciem ferebat, vt dum ſacra fierent, ſublimis veheretur e terra.

e) Evnap. loc. cit.

validis habenis pertracti in omnibus credulos se praebuerint. Plura eiusmodi de illo in vulgus sparsa fuisse fidei absona monstrique similia, ait EVNAPIVS f), nec se tamen historiae veraci et solida fide nixae, fabulas inanes et commentitias inserere velle: immo, et haec ipsa scribere non sine religione quadam, metuentem, ne rumores sint et fictae auditiones, nisi quod viros sequatur, qui fidem non adhibentes aliis rei visae sensu permoti sint. Quibus an fidem suam satis in tuto posuerit Eunapius, iudicium erit penes lectorem. Nos hoc vnum addimus, non insolens quidem in hac schola fuisse, praestigiis vti, artibusque magicis homines decipere: valde tamen, si non ipsius Eunapii, saltem virorum istorum, ad quos prouocat, fidem suspectam esse, cum supra iam probauerimus, Iamblichum ipsum non licitum tantum, sed et pium et laude dignum statuisse, quicquid monstrorum de diuinis narratur, fidem ei adhibere, et mendaciis quoque atque fraude vti, modo superstitionem, cui addicti erant hi homines, promoueret, et contra emergentem in dies magis Christianam veritatem collocaret in tuto. Qui si ex arte fuissent mentiti, et verisimilitudinis leges non migrassent, maiori labore in fraude deprehenderentur: ast insigni mentiendi licentia enormes fabulas cudentes omni se mox fide indignos ostendunt. Etsi vero, vel mediocriter attento non possunt non eiusmodi fabulae esse suspectissimae, ea tamen coecutientis philosophorum vulgus miseranda fuit conditio, vt Iamblichum in coelum non tantum extollerent, sed et διδάσκαλον θειότατον, *praeceptorem diuinissimum* vocare non erubescerent, et respectu ad miracula et stupenda, quae de eo narrabantur, opera habito, θαυμάσιον, singulari appellationis genere nominarent, nempe vt recte obseruauit IONSIVS ob θαυματεργίαν et miras praestigias. Insolita enim apud vetustissimos Graecos appellatio, post nati demum Christi tempora, quae miraculis eius inclaruere, in vsum venisse videtur, θαυμασίȣ enim titulum atque laudem ante Galenum, Athenaeum, et, ex Christianis Tatianum non occurrere, erudite idem obseruauit, et exemplis docuit Ionsius: vnde coniicimus, vocem a Christianis forte exortam, qui viros sanctos θαυμασίȣς esse, recte dicebant, ob miraculorum claritatem, gentiles scriptores suis vindicasse, et non illos tantum admiratione dignos pronunciasse, qui mirabili virtute et eruditione excellerent, vt CICERO g) Herodotum Halicarnassaeum dixit mirabilem, et ATHENAEVS h) θαυμασιώτατον, sed imprimis illos isto mactasse titulo, qui mirabilia praestitissent, siue vera essent, siue ficta, qua ratione Apollonium fere primum ex philosophis inclaruisse supra narrauimus. Fecit haec miraculorum claritas, vt iuuenes philosophiae studiosi aliarum sectarum philosophos relinquerent, Iamblicho adhaesuri, qui scilicet mirabiles istas artes et ipsi pernosse cupiebant, id quod Alypio accidisse, philosopho corpore exiguo, pauloque quam cubitale aut Pygmaei maiore, ingenio autem maximo et in dialecticis

f) De S. H. Ph. L. II. c. 12. p. 174. g) Orat. in Brut. h) Deipnosoph. L. III. c. 5.

cis exercitatiſſimo, quem ipſe Iamblichus magni fecit, quod eius in periculis malisque conſtantiam et animi firmitatem, praeterea orationis acrimoniam et penetrationem probaret, narrat EVNAPIVS [i]. Fuit vero Iamblichus ingenio ſatis quidem felici atque fertili et ex praeceptoris Porphyrii doctrina, eruditione quoque philoſophica et mathematica probe exacto, ſed iudicii vi non firmato, quae ratio eſt, cur ad enthuſiaſmum et fanaticam philoſophiam declinauerit. Elegantiae etiam dictionis incurium fuiſſe, ſupra Eunapio fatente percepimus, et plagii eum praecipue in praeceptorem commiſſi reum eſſe diximus. Multoties enim, in vita Pythagorae exſcripſit Porphyrium, nec tamen, vel verbulo eius mentionem fecit, vel, per quem profecerit, faſſus eſt. Idem crimen in praeceptorem commiſit, teſte SIMPLICIO [k], in commentario in categorias Porphyrii, quem ſaepe iisdem fere verbis expreſſit. Sed et attentionem atque induſtriam in ſcribendo merito in Iamblicho deſideres. Quae negligentia fecit, vt haud raro idem bis ſcriberet, et odioſe repeteret, cuius exempla pluſcula in vita Pythagorae obſeruantur [l], quae non ſatis excuſat KVSTERVS [m], exiſtimans, *vitae huic Pythagoricae non eſſe vltimam manum a Iamblicho impoſitam, ſed varia tantum collectanea ad hoc argumentum pertinentia, confuſe, vt fit, in ſchedas ab eo coniecta, vnde alii poſtea vitam hanc conſarcinauerint, idque tam exigua cura ac diligentia, vt ſaepe eadem, ſuperiorum obliti, bis terue iterarent, et quaedam in alienum locum nullo iudicio infercirent.* Non enim tantum nullo vir doctus argumento hanc ſuam coniecturam firmat, ſed et illa ipſi operis huius oeconomiae contraria eſt, quae auctorem data opera, ſecundum methodum Platonicis adhibitam hanc biographiam conſcripſiſſe teſtatur. Nec dici poteſt, Iamblichum vitae huius collectanea tantum congeſſiſſe, cum ex decem, quos de philoſophia Pythagorica ſcripſit libris, hic primus fuerit, quem abſoluit. Nulli itaque dubitamus Iamblicho hanc negligentiam tribuere, quem non eſſe accuratum ſcriptorem, et reliqua eius ſcripta oſtendunt, et non negat Eunapius, auertere ea potius et obtundere aures lectoris, quam allicere. Eruditionem tamen et lectionem, mathematicarum etiam diſciplinarum peritiam ei non denegandam eſſe, ex ſcriptis eius ſatis apparet, modo lectorem is nanciſcatur in eo argumento ſatis exercitatum atque attentum, et philoſophiae Alexandrinae non ignarum, ſine cuius notitia pleraque Iamblichi ſcripta griphi ſunt atque aenigmata; quae vero rite intellecta miram nobis huius philoſophiae cognitionem parant, quam aliunde fruſtra petimus. Dolemus itaque vehementer ex decem, quos conſcripſit, libris Pythagoricis, dimidiam partem intercidiſſe. Superſunt tamen non ſine magno philoſophicae hiſtoriae emolumento, *vita Pythagorae* ab eo ſcripta, cuius editionem, poſt

i) p. 29. ſeqq. Vnde ſua hauſit PETR. BAYLE Dict. T. I. art. Alypius, p. 162.

k) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 189.

l) Vid. n. 68. 188. 225. collato n. 86. 87. 137. item n. 69. 229. n. 133. 177. n. 196. 224. n. 101. 102. 230. 231. n. 139. 140. 148.

m) Praef. ad IAMBLICHI vitam Pythagorae.

post ARCERII satis infelicem [n], ob corruptos maleque emendatos, quos habuit codices, et promissas HOLSTENII [o] atque GALEI [p], LVDOLPHO KVSTERO [q] debemus, de qua cum Tomo primo [r] necessaria dixerimus, hic prolixi esse nolumus. Alter, qui huc pertinet liber, *sermones protrepticos* siue *exhortationes ad philosophiam* continet, ab eodem Arcerio non magis feliciter editas et Latine versas, quas meliori habitu nobis dare cum constituisset, FABRICIVS [s], intercedente V. C. TIBERII HEMSTERHVSII opera, lampadem ei tradidit. Dignae eae sunt noua editione, cum philosophiae Pythagorico-Platonicae magna inde lux queat affulgere. Idem vero, quod in vita Pythagorae notauimus vitium in his quoque exhortationibus regnat, vt in iis repetatur iisdem verbis, quod priore libro dixerat; quae satis probant, ipsum Iamblichum huius negligentiae esse auctorem. Tertii libri, *de mathematica communi disciplina* fragmenta tantum quaedam edidit NIC. SCVTELLIVS [t], optamus itaque, vt a viro quodam docto, et mathematicarum pariter atque Pythagoricarum doctrinarum gnaro ex bibliothecis regiis Galliae, Italiae, Britanniae et Germaniae, vbi integer latet, eruatur, et docto commentario illustratus edatur, quod post Holstenium et Galeum [u], qui omnium librorum Iamblichi editionem meditati sunt, Tennulius quoque, Kusterus et Hemsterhusius nos sperare iusserunt [x]. Quartus ex Pythagoricis Iamblichi scriptis est *introductio siue commentarius in institutiones arithmeticas Nicomachi Geraseni*, de quo supra [y] dictum, adiecisse IOACH. CAMERARII suumque commentarium SAMVELEM TENNVLIVM [z]. Quartum hodie legimus, *de mysteriis Aegyptiorum* Chaldaeorum, Assyriorum, siue responsionem ad Porphyrii epistolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, quem nobis seruatum esse, merito nobis gratulamur, cum non aliunde melius Ammonianae scholae, et si recte attendatur, Orientalis quoque et Aegyptiacae, qualis circa nati Saluatoris tempora inualuit, philosophiae placita de Deo, diis, daemonibus, horumque cultu et commercio, deque tota theurgia et coniunctione animi cum Deo, addisci queant, vnde recte MORHOFIO [a] compendium theurgiae gentilis dicitur, in quo vero micare lucidissimae veritatis scintillas et stricturas quasdam Christianismi, sine calculo dixit illustris HVETIVS [b]. Nihil enim horum deprehendet lector cautus et dictionis Platonicae gnarus, si ab iis recesseris, quae, vt propius Christianis accederent, mira fallendi astutia doloque confinxere homines

n) Franeq. 1598. 4. ignoscendum tamen Arcerio corruptos Codices sequenti. Plerique enim codices Iamblichi eius commatis sunt, hinc cum Graecis malis sibi rem fuisse conqueritur THOM. GALE praef. ad librum de myst. Aegypt.

o) In vita Porphyr. c. 6.

p) loc. cit.

q) Amstelod. 1707. 4.

r) L. II. c. 10. conf. FABRIC. l.c. p. 287.

s) Ibid. p. 289.

t) Ad calc. libri de myst. Aegypt. Rom. 1556. 4.

u) Vid. ll. cc.

x) Conf. FABRIC. l.c. p. 290.

y) Sect. III. huius capitis §. 25.

z) Arnhemii 1678. 4.

a) Polyhist. T. I. L. I. p. 87.

b) Demonstrat. Ev. axiom. 4. p. 15. ed. rec.

verſipelles, qualia infra, vbi de philoſophia eorum agendum, producemus. Dedit nobis ſcripti ad cognoſcendam horum temporum philoſophiam late vbique Sec. III et ſequentibus regnantem, vtiliſſimi editionem et verſionem nullius prorſus pretii NICOLAVS SCVTELLIVS [c], meliorem vero [d] doctoque commentario illuſtratam, vir de veteri eruditione immortaliter meritus THOMAS GALEVS [e]. Quintus, ſextus, ſeptimusque huius collectionis Pythagoricae liber, de phyſicis, ethicis et diuinis, quae in numeris obſeruantur, tractauit, octauus inſtitutiones muſicas ex mente Pythagoreorum, nonus inſtitutiones geometricas, decimus introductionem ſphaericam exhibuit, quos omnes hodie deſideramus [f]. Sed et multa alia ſcripſit Iamblichus deperdita hodie, quorum catalogum confecit Cl. FABRICIVS [g], qui videndus. Vbi et quo tempore mortalitatis exuuias depoſuerit, incertum. Ex verbis EVNAPII [h], quibus Iamblichum Alypium in patria decedentem ſenio confectum, ſecutum paulo poſt eſſe dixit, colligi poſſe, eum Alexandriae obiiſſe, vidit quidem FABRICIVS [i], ſed recte monuit, incertum id eſſe, nam hoc tantum verba eius velle videntur, ſublato in patria morte Alypio Iamblichum non diu ſuperuixiſſe. Nec de mortis tempore certiora conſtant. Id vnum ex EVNAPII [k] relatione certum eſt, poſtquam Iamblichus hominem exuiſſet, diſcipulique eius alius alio diſperſi eſſent, Sopatrum in aulam Conſtantini M. ſe contuliſſe, vt ſupra in ora paginae narrauimus: ex quo ſequitur mature, viuo adhuc Conſtantino, obiiſſe Iamblichum: ex quo annum eius mortis in A. C. CCCXXXIII incidere, viri docti [l] coniectant: quod ſi cogitamus, fuiſſe Iamblichum Porphyrii diſcipulum, qui ineunte Sec. IV obiit, vix vltra hos annos extendi poteſt vitae eius terminus. His ſuppoſitis indubitatum eſt, aſt in Iamblichi hiſtoria ad euitandam homonymiae confuſionem probe notandum, Iamblichum illum, ad quem epiſtolas dedit Iulianus imperator, quique et gente et theurgiae profeſſione noſtro par fuit, a Porphyrii diſcipulo eſſe diſtinguendum. Etſi enim is Syrus erat, Apamea tamen, non Chalcide oriundus fuit, et theurgicis quidem miraculis non minores a Iuliano laudes, quam Iamblichus Chalcidenſis a diſcipulis retulit, ſed ſi recte attendimus, ab ipſo IVLIANO [m] ab eo, ad quem ſcripſit, et cuius etiam non ſine elogio meminit Libanius, diſtinguitur. Chalcidenſis enim Iamblichi ſcriptis ſe in arcana philoſophia inſtitutum fuiſſe, ipſe fatetur, ſicque viuae vocis inſtitutionem excludit. LIBANIVS vero in epiſtola quadam, quam vulgauit primus FABRICIVS [n], et poſt eum ereptus nuper nobis non ſine magna literaturae omnis iactura deſideratiſſimus IO. CHRIST. WOLFIVS, cui inſignem epiſtolarum LIBANII collectio-

c) Vid. PETAVIVS ad Iulian. p. 275.
d) FICINVS excerpta tantum ex eo dedit, in ſelectis Platonicis.
e) Oxon. 1678. fol. ex theatro Scheldoniano.
f) Conf. FABRIC. l. c. p. 292. ſeqq.
g) loc. cit. p. 293.
h) p. 33.
i) loc. cit. p. 283.
k) p. 37.
l) Conf. FABRIC. l. c.
m) Orat. IV. p. 156.
n) loc. cit. p. 284.

ctionem debemus, clariſſimis verbis Iamblichum hunc theurgum et τὸν ὁμόνυμον θεῖον, *eius patruum cognominem*, diſtinguit. Nec aliter rationes chronologicae admittunt, quae Iulianum vix ante obitum Iamblichi natum docent. Ex quibus hoc etiam manifeſtum eſt, elogia, quae a Iuliano Iamblicho tribuuntur, pleraque ad Chalcidenſem a viris doctiſſimis [o] perperam referri, cum iuniorem tantum concernant. Quod ſi Iamblichos Sopatrosque duos inter ſe diſtinguere non placet, reiiciendae ſunt cum Dodwello epiſtolae Iuliani, et ſuppoſitae imperatori cenſendae a ſophiſta quodam, chronologiae rationem non habente, cui coniecturae fauet dictio admodum ſophiſtica et imperatore indigna. Verum cum et Iulianus ab his hominibus edoctus eorum in dicendo veſtigia preſſerit, et, vt vidimus, Iamblichus illi laudatus patria et vitae tempore a Iamblicho Chalcidenſi diſerte diſtinguatur, Libanius etiam huius mentionem faciat, vix Dodwellianam opinionem poſſe admitti putamus: nec veriſimilitudinem excedit, hominem quendam Iamblicho et generis propinquitate et natione affinem, iisdem, quibus, ille, artibus et philoſophiae ſtudiis innutritum, non minorem theurgicis patrui artibus famam ſibi conciliaſſe: vt Sopatros quoque duos fuiſſe non ſine veriſimilitudine dicitur: vel ſi hoc non placet, coniiciendum, habuiſſe Iamblichum Apameenſem diſcipulum, praeceptoris veſtigiis non minus, quam Sopater Iamblichi Chalcidenſis, inſiſtentem, qui in iſta Iuliani epiſtola ob morum et circumſtantiarum ſimilitudinem, cum praeceptorem haberet Iamblichum, vocatus eſt Sopater. Certe per familias artes ſuas ſacras tradidiſſe ἱερὰν γενεὰν, ad imitationem Pythagoreorum, Eunapiana eorum hiſtoria nos dubitare non ſinit. Ex eadem vero, quam fiximus, Iamblichi mortis epocha fabulam quoque eſſe, comperimus, quod Zonaras et Cedrenus et poſt hos recentiores quidam [p] Iamblicho tribuunt, detexiſſe philoſophum, per alectriomantiam primarum literarum nominis ΘΕΟΔ. Oraculum, quod eum indicaret, qui Valenti imperatori eſſet ſucceſſurus. Valentis enim tempore Iamblichum iam ad plures abiiſſe ſupra probauimus, nec de eo quicquam memorant, qui malis artibus in fortunam et ſucceſſionem Caeſaris a Platonicis inquiſitum fuiſſe narrant AMMIANVS MARCELLINVS [q], SOCRATES [r], SOZOMENVS [s] et NICEPHORVS [t], et vt poſtea videbimus, Iamblichus cum Maximo Epheſio eiusdem generis homine, confuſus eſt. Fuere et alii, praeter nominatos, Iamblichi, quos FABRICIVS [u] enumerat. Ex noſtri diſciplina magna huius furfuris prodiit philoſophorum caterua, quae, licet clanculum, per vniuerſam Romani imperii ditionem diſperſa fuit.

 §. XXI. Poſt

o) Vid. IONS. de Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 16. p. 292. TENNVL. l. c. p. 59. OLEAR. de philoſ. eclect. p. 1212.
p) Vid. quos laudat TENNVLIVS l. c. p. 61.
q) L. XXIX. c. 1. r) L. IV. c. 19.
s) L. VI. c. 31.
t) L. XI. c. 45.
u) l. c. p. 294. TENNVL. l. c. p. 62.

Scholae Iamblichi post eius mortem fata. §. XXI. Post Iamblichi ex hac vita excessum aduersis vsa fuit fatis schola Plotini. Cum enim Constantinus M. ad Christianos transiisset, quod ob denegatam caedis expiationem a Sopatro factum esse, illi garriebant, falsum vero esse non inepte demonstrauit SOZOMENVS [x], vt supra iam dictum: cum Christianae religionis propagatione gentilis superstitionis euersio fuit coniuncta, quae non potuit non philosophis his esse grauissima, eo quod non philosophiae sacraria, sed sacros quoque templorum recessus custodirent, haberique vellent, non philosophi tantum, sed et sacerdotes: quam rem Sopatro attulisse interitum in praecedentibus diximus. Cautiores hoc exemplo facti Iamblichi discipuli non tantum sacram professionem et mysteria celabant, sed et per omnem fere terrarum orbem dispergebantur, et vbique locorum clandestinis prae metu imperatorum Romanorum artibus διαδοχὴν Πλωτίνε, vt habet SOZOMENVS [y], scholae doctrinaeque Plotini, vel vt EVNAPIVS [z] habet, Iamblichianae philosophiae successionem propagabant. Et his quidem fatis pressa fuit secta eclectica, siue schola Alexandrina sub Constantino M. et Constantio. Reuixit tamen ea et noua incrementa floremque accepit sub Iuliano, qui ob fidem Christianam cum horum hominum superstitione commutatam, apostatae nomine insigniri solet. Is cum animi inclinatione naturali ad superstitionem ferretur [a], et ex hac Plotini Iamblichique schola praeceptores nactus esset, qui eas illum artes edocebant, quibus ad imperii habenas capessendas adspirare posset, mire inde post eius defectionem a fide Christiana, res horum hominum auctae sunt, et Pseudo-Platonicorum istorum quidam singularibus fatis inclaruerunt. Quorum, vt ipsius imperatoris, huic factioni adscribendi res iam porro enarrabimus, et cuius generis homines huic se sectae addixerint, quibus artibus fuerint vsi, quae de se suisque mendacia fuerint commenti, quantum instituti ratio permittet, tangemus, vt intus et in cute hanc sectam, quae non mediocri audacia ecclesiae et philosophiae circulos turbauit, pernoscamus. Plerique vero eorum, quorum historia enarranda est, fuere Ammonii, Plotini et Iamblichi συμπατριῶται, nempe Aegyptii, Syri, Asiaeue minoris incolae, Cappadoces, et huius generis atque nationis alii, quorum superstitio, et pronus ad aniles fraudes et fabulas animus, maxime vero leuitas et audacia mentiendi et fingendi veteris historiae gnarum lectorem fugere non potest. Ex his vero gentibus populisque flos ille philosophorum exortus est, qui Ammonii, Plotini Iamblichique vestigia prementes omnia superstitione, enthusiasmo, praestigiis, et inani philosophia repleuerunt.

Aedesius. §. XXII. Ex Iamblichi discipulis praeter Sopatrum valde inclaruit AEDESIVS, qui post eius excessum scholam et in contubernio docendi munus suscepit, cuius vitae historiam nobis descriptam reliquit EVNAPIVS

PIVS

x) H. E. L. I. c. 5.
y) Ibid.
z) p. 37.

a) Non negat hoc AMMIANVS MARCELLINVS eiusdem commatis scriptor, L. XXI. c. 2. L. XXV. c. 26.

PIVS [b]. Fuit is gente Cappadox, generis nobilitate inter ſuos facile princeps, ſed cenſu exiguo. Quae facultatum modica conditio patrem eius permouit, vt in Graeciam filium amandaret, vt artem aliquam addiſceret, ex qua lucrum peti ſicque opes vtriusque augeri poſſent. Qua in re ſpem patris euentus valde fefellit. Redux enim filius theſauros quidem apportauerat, ſed non quaeſtuoſos, artesque didicerat, ſed non lucroſas; philoſophiae enim operam dederat. Pater itaque ſpe ſua falſus, filioque ob eam rem vehementer indignatus, quod nihil, quod opes ſuas augere poſſet, didiciſſet, tanquam inutilem, nulliusque bonae frugis domo exegit, fugientemque perſecutus, ei obiecit: ecquid tandem emolumenti affert philoſophia? quo ille conuerſus, non parum, inquit, mi pater; patrique eum perſequenti genubus aduolutus, eius patientiam et miſericordiam exorauit. Pater enim admiratus filii conſtantiam indolemque, eum domum reduxit. Ille vero, reſumtis, quae dimittere patris indignatio coegerat, ſtudiis, totum iis ſe tradidit; pater vero intermiſſae diſciplinae denuo dicauit, alacri laetoque vehementer animo, abeuntem filium proſecutus, velut Deum quendam, non hominem genuiſſet. Non expleuit vero ſpem tantum patris Aedeſius, ſed ſuperauit quoque, nam non ceteris tantum omnibus, qui prae aliis eminebant, vel quorum etiam auditor erat, longe praecurrit, ſed et eruditionem experientiae iunxit. Tandem vt ſapientiam perficeret, in Syriam ad Iamblichum, cuius tum iam celeberrima fama erat, perrexit. Quem vt videre et audire contigit, tanta eius admiratine atque veneratione captus eſt, vt totus ab eius doctrina ſermonibusque penderet, nec ſolis eius lectionibus ardens eius audiendi deſiderium reſtingui poſſet. Quod vt amorem Iamblichi ei maxime conciliauit, ita tantam ei comparauit philoſophiae cognitionem, vt praeceptorem tantum non aequaret. Excipit tamen Eunapius θειασμὸν, afflatumque illum diuinum et theurgicum, de quo non ſe habere fatetur, quod ſcribat: licet coniiciat, fieri potuiſſe, vt iſtam virtutem enthuſiaſmi occultam tenuerit, neque reuelauerit cuiquam Aedeſius, temporibus iſtis, quibus grauis erat huius generis hominibus Conſtantini M. zelus, callide inſeruiens. Poſt Iamblichi ex hac vita diſceſſum, cum ſchola eius diſſiparetur, aliusque alio diſpergeretur, et Sopatri fata magnam iis ſollicitudinem metumque inieciſſent, Aedeſius, quo ſe verteret, conſilii inops, cum clariſſimus diſcipulorum eſſet Iamblichi, inſidiasque metueret, ad precatiunculam, quam in ſchola praeceptoris didicerat, confugit [c], diuinationem ex ea quaerens, cui futura praeſagiendi generi quam maxime fidebat: qua nempe per inſomnium ſe de voluntate conſilioque Deorum certum fore credebat. Deſcenderat (ita quidem rem totam enarrat EVNAPIVS)[d] ad preces Deus et hexametris verſibus oraculum ediderat: ille vero diductis palpebris cum adhuc metu tremeret, dicta quidem memoria recolebat, aſt ſupernaturalis et coeleſtis verſuum contextus ei exciderat. Puerum itaque vocat, qui puram

b) p. 34. ſeqq. c) Ἐπὶ τινα μαντείαν δι᾽ εὐχῆς καταφυγὼν. d) p. 46.

puram aquam ad extergendos oculos atque faciem afferret: Puer manum eius laeuam conspicatus, plenam eam extrinsecus literarum esse mònet, quam vbi ille inspexit, rem eam diuinitus euenisse intelligit. Veneratus itaque et manum et scripturam, hos versus inscriptos deprehendit:

Parcarum ingenibus fatalia pensa trahentum
Sors tibi stat vitae: si degere in vrbibus, inque
Coetibus est animus, fama super aethera viues,
Sin tauros ouiumque greges tibi pascere curae est,
Sic quoque te aucturum coelestia numina spera.

Huic oraculi monito vt insisteret, praediolum aliquod sibi dispiciebat, et pastoritiae se vitae parabat. Neque tamen hoc eius institutum philosophiae studiosos latuit, qui inuestigati limina tanquam vlulantium canum grex, obsedere, laniaturos se minati, si tantam tamque reconditam eruditionem montibus syluisque magis quam hominibus seruaret, veluti illis nunquam esset natus. Quibus precibus minisque tandem expugnatus, societati hominum et institutioni discipulorum se reddidit. Hactenus Eunapius, hic, vt horum hominum indolem discamus, iterum sine censura non dimittendus. Negabat is scire se, vtrum θειασμῷ gauisus fuerit Aedesius, vt supra dictum. Ast ad hanc diuinam agitationem, vel excitationem, quam ab ἐκστάσει distinguebant Platonici recentiores, pertinere τὴν καθ' ὕπνȣ μαντικὴν prolixe docet, quaque ratione animus a Diis agitetur exciteturque inter somniandum, dormiendo et vigilando medius prolixe describit IAMBLICHVS [e], nec aliud hariolationis genus Aedesius quaesiuit, vt ipse nobis tradit Eunapius. Si itaque θειασμὸν nullum vel habuit, vel habuisse tamen non significauit Aedesius, vnde eius notitia fuit scriptori fabulae? annon contradictio mendacis postulat ruborem? Sed alio loco [f] incogitanter refert: Iulianum Aedesii doctrina excitatum, in colloquium et familiaritatem ab Aedesio receptum, obstupuisse τὴν μὲν ἀκμὴν καὶ θεοειδὲς τῆς ψυχῆς, *diuinitus immissum vigorem animi*, non putasse sibi discedendum, sed plenis faucibus disciplinas haurire constituisse; eamque ob caussam regalia ad eum munera misisse, Aedesium vero, senem et corporis exuuiis deponendis proximum, ad discipulos suos eum dimisisse, promittentem, ibi non sapientiae tantum omnis atque disciplinarum, sed et mysteriorum fore participem. Mysteria autem vbi philosophiae opponuntur, in horum hominum schola nihil aliud sunt, quam theurgicae operationes, deorum euocationes et apparitiones, animi cum iis coniunctiones, et his similia, qualia habuit et exercuit Iamblichus, quaeque an Aedesius nouerit, Eunapius se ignorare dixit, licet θεοειδὲς ei tribuat. Quo nouo hominis ex hac familia oriundi malae fidei mendacique specimine manifestum fit, quam parum in fingendis et tribuendis suae sectae viris miraculis ad verisimilitudinem attenderint, ac erubuerint, ea

e) De myst. Aegypt. L. III. c. 2. p. 60. f) In Maximo p. 85.

ea ſcribere et iactare, quorum falſitatem ipſa leuiſſimorum hominum prodit narratio. Sed vt ad Aedeſium reuertamur, is diſcipulorum importunis expugnatus precibus, ad docendam philoſophiam et myſteria ſe accingens, Cappadociam reliquit, tradita Euſtathio prouincia ſua, Aſiamque ingreſſus, quae vniuerſa illi manum porrigebat, ſedem fixit Pergami, quo vniuerſam fere Graeciam et finitimos attraxit, illuſtris fama Aedeſii. Ibi nactus diſcipulos plurimos, et in his celeberrimos ex hac ſecta Maximum, Chryſanthium Sardianum, Priſcum Theſprotium, Euſebium, Myndium, et Sopatram, feminam philoſopham, itemque Iulianum, poſtea imperatorem, vt paulo ante notauimus [g]. Ceterum et hoc in laudem Aedeſii narrat EVNAPIVS [h], fuiſſe eum humano et populari ingenio et poſt concertationes literarias et in diſputationibus conſumtas apud Pergamum prodeambulare ſolitum, ſodalibus honoratioribus comitatum, eundemque doctorem diſcipulis, quos rudes et tardos videret, harmoniam quandam et ſolertiam inſeruiſſe, quantum vires humanae paterentur: rurſus quos glorioſos ob dogmatum inſolentiam animaduertebat, eos ſenſim ex alto deduxiſſe, ad humanitatis modulum: Sed et non illibenter cum opificibus obuiam factis de ipſorum negotiis atque operis praeſentibus diſcipulis diſſeruiſſe. Obiit valde ſenex, licet corpore eſſet infirmo.

§. XXIII. Aedeſio ſucceſſiſſe in ſchola, quam is in Cappadocia collegerat EVSTATHIVM, in antecedente §. diximus. Eius non tantum, ſed vxoris quoque illius SOSIPATRAE atque filii ANTONINI hiſtoriam ita enarrat EVNAPIVS [i], vt vix alio exemplo lucu-lentius genius huius ſectae, et audacter ac ſine fronte mentiendi libido pateat. Audiemus itaque laudatorem magis, quam narratorem fatorum huius viri et familiae eius [k], ſed cogitabimus etiam, quem audiamus, et de quibus porro hominibus inuſitata et diuina nobis obtrudantur. Fuit Euſtathius Cappadox, Iamblichi prius [l], et poſt hunc Aedeſii diſcipulus, a quo ſcholaſticam prouinciam accepit, licet nulla ſecum cognatione coniuncto. Quod eo magis omnium comprobatione factum, quo magis cuncti vno ore fatebantur, eum et fuiſſe et viſum eſſe virum optimum, qui experientia teſte oſtenderit, quid in dicendi facultate valeret: quippe linguae facundia labiisque inſidens lepor quiddam magicis praeſtigiis ſimile (Graeca, οὐκ ἔξω γοητείας, ſatis produnt, magicae virtutis in dicendo ſuſpectum fuiſſe) obtinebat, ſermo efflorеſcebat ſuauis et placidus, tantaque cum gratia effundebatur, vt, qui vocem hominis audirent, obliti

Euſtathius.

g) loc. cit.

h) p. 117.

i) In Aedeſio p. 50. ſeqq.

k) Sequimur verſionem HADR. IVNII, monemus vero lectorem, vt ad Graeca attendat, quae cum ſenſu magis, quam ad verbum exprimere cogitaret interpres, ea interdum peruertit, quod ſemel indicaſſe ſufficiat. Dolemus itaque nouam FABRICII verſionem non comparuiſſe, vid. Vita eius a Cl. REIMMARO edita.

l) Ibid. p. 23. Diſtinguendus ab aliis Euſtathiis, quos enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 189.

liti ſui, a verbis illius dependerent. Cuius mirum ita refert exemplum Eunapius: Imperatori Conſtantio [m] illo accidit tempore, vt in repetentinam rerum turbationem coniiceretur, quod impenderet ei graue bellum a Perſarum rege Sapore, qui Antiochiam circumſidebat, et funditoribus tela eiaculantibus premebat, atque imminentem theatro arcem repentino ac improuiſo inſultu occupauerat, immenſamque ſpectatorum multitudinem ſagittis interfecerat. Quo rerum ſtatu cum de legato ad regem mittendo deliberaretur, neque Graecum quemquam imperatoris auribus obiicere illi auderent, ſed ex exercitus tribunis aliquem mittendum cenſerent, neceſſitate tamen coacti prudentiſſimum omnium, vniuerſo coetu conſentiente, Euſtathium exiſtimarunt. Qui imperatoriis literis in aulam vocatus cum comparuiſſet, tanto ſermonis lepore imperatorem cepit, vt maioribus honoribus ac dignitatibus cumularet eos, qui committendae Euſtathio legationis auctores fuiſſent. Vbi in Perſiam ventum eſt, Sapores homo tyrannicus cum variis artibus percellere hominem pauore non potuiſſet, vultum placidum demiratus, per cubicularium ad menſam intro vocat. Is parens ad epulum regale acceſſit, tantaque eloquentiae virtute inualuit, vt parum abfuerit, quin rex Perſarum, inſignia regni depoſita cum Euſtathii penula commutauerit. At illud prohibuerunt affinitate regi coniuncti, qui praeſtigiatorem magumque (γόητα) eſſe hunc hominem dicebant, regique auctores erant, vt Romanorum imperatori reſcriberet, cur, qui ſpectatis viris optimatibusque abundaret, eiusmodi homines legatos mitteret? Aliter tamen communis Graecorum de eo expectatio ferebat, qui vota pro incolumi eius reditu faciebant, quae adiuuabant oracula. Aſt cum non rediret, illique ſpe fallerentur, legationem ad eum mittunt, ex Graecorum clariſſimis et prudentiſſimis, rogantes, cur res minus prodigiis ſuccederet? Aſt ille examinatis oraculorum circumſtantiis cum veritatem rei exploraſſet, Deos reditum ſuum non praedixiſſe, dixit. Hactenus Eunapius, qui quem effectum habuerit legatio, non refert, his tamen mire prodit, eiusdem hunc Euſtathium generis fuiſſe, qualis praeceptores Iamblichus et Aedeſius, et iisdem artibus circumueniſſe homines, incerta et obſcura oraculorum interpretatione deceptos. Licet fatendum ſit, parum veriſimilitudinis habere totam legationis hiſtoriam, eam non ſilente tantum Ammiano Marcellino, ſed ſupra probabilitatem fere omnem poſito, in tam ancipiti et vrgente populi Antiocheni fato tam longam et fructu omni carentem moram Euſtathium nexuiſſe. Notanda tamen ipſa Eunapii confeſſio, Euſtathium magum et praeſtigiatorem fuiſſe habitum, eam enim fidem et exiſtimationem non apud Chriſtianos ſolum, vt ſupra in Aedeſio vidimus, ſed et apud gentiles pleros-

que

m) Ad Galienum ab Antiochenis legatum miſſum eſſe Euſtathium ait FABRICIVS l. c. ſed pro *Galieno* legendus eſt vel, ad *Saporem*, vel, ad *Conſtantium*, qui graui bello impliciti tum contendebant inuicem. Deſcribit id AMMIANVS L. XX. XXI. et legationum inuicem miſſarum aliquoties meminit, nihil vero de Euſtathio habet, licet huic ſectae faueret.

que inuenerant huius sectae philosophi, qui non philosophiam tantum docendi, sed et sacra peragendi, et artes theurgicas exercendi munus sibi tribuebant, vnde non tantum τὸ φιλοσοφεῖν, sed et τὸ λατρεύειν Eustathio tribuit [n] vxor Sosipatra; cui quinque tantum annos cohabitauit, ante praeceptorem Aedesium fatis functus. Verum SOSIPATRAE quoque historia his iungenda est, fabulae Milesiae non dissimilis, indolem tamen nugacissimorum impostorum mire referens, quam hunc in modum tradit porro EVNAPIVS [o], sophistico dicendi genere, quaesitisque eloquentiae coloribus molestus magis, quam gratiosus: quare rem tantum ipsam omissis orationis lenociniis enarrabimus. Tanta fuit Sosipatrae doctrinae gloria, vt mariti famam pene extingueret. Natale ei solum fuit in Asia circa Ephesum, genere locuplete et felici. Cum adhuc infans esset, felicissime omnia ei succedebant, tanta erat eius gratia leposque. Quinquennium illa expleuerat, cum duo senes, peregrinantium habitum prae se ferentes, ad praedium parentum Sosipatrae venissent, villicoque persuasissent facillime, vt vineae curam ipsis permitteret. Postquam vero prouentus praeter spem extitisset copiosior, ad stuporem vsque, ita vt suspicionem miraculi iniiceret, et diuinae cuiusdam operationis (θειασμοῦ) [p], parens Sosipatrae mensae senes adhibitos liberaliter tractat, colonos, quod non eandem operam nauassent, increpat. Senes autem puellae Sosipatrae, quae simul aderat, venustate capti, praedii domino confirmabant, se quidem istis honoris et beneuolentiae testimoniis non capi, quod si tamen eorum gratiam vicemque reponi donis coelestibus velit, permittat, rogare se, istam Sosipatram sibi alumnis verisque parentibus futuris, in quintum vsque annum, neque de puellae morte sit sollicitus, neque de curando agro fundoque, qui per se cumulate profusurus sit prouentus opesque, de filia vero humanam conditionem transgressura expectet. Pater pauore perculsus, linguamque comprimens filiolam tradit, villicoque mandat, se benigne senibus praestare, quicquid vellent, neque curiose rerum satagere. Quinquennii tempore exspirante, quum pater praedium reuiseret, filiam neque statura, neque venustate formae satis agnoscebat, eamque venerabatur, aliam prorsus se videre ratus. Apposita mensa, patrem, filiam quae vellet, rogaret, monent: ast illa facta dicendi potestate, cuncta, quae patri interea acciderunt, enarrauit, ne minimis quidem rerum circumstantiis omissis, quod in tantam patrem admirationem stuporemque rapuit, vt filiam deam esse crederet. Itaque accidens ad pedes senes rogat, ederent, quinam essent? Illi cunctabundi aegre post aliquam moram, se sectae illi, quae Chaldaica dicatur, adhaerere, et initiatos esse eius mysteriis dixerunt, idque velut per aenigma et demisso vultu. Quo audito pater genibus aduolutus suppliciter precatur, velint esse praedii domini, filiamque sub imperio habeant, diisque initiatam plenius erudiant, quod se facturos nutibus illi significarunt, nullum amplius verbum prolocuti. Ille gaudio delibutus arctiori

Sosipatra.

 somno

n) p. 65. o) p. 57. seqq. p) Ita mature scenam instruit nugator.

somno oppressus fuit, senes autem a coena digressi, virginem secum abducunt, et amictu sacro, instrumentis ac libris in arculam reconditis Sosipatrae, vt eam obsignet, mandant. Illucescente die, cum fores resferarentur, illi cum famulis ad operas prodeuntibus exeunt: virgo laeta ad patrem accurrit, arculam ostendens; pater, vbi diuitias, quibus ditatus erat, laetus enarrasset, viros accersi iubet, at illi nusquam comparuere, cuius rei caussam ex filia sciscitatus, tandem ex ea comperit, fuisse illos genios. Pater itaque filiam diuino numine agitatam et enthusiasmo vacantem (θειασμένην καὶ ἐνθουσιῶσαν, vocibus ex huius sectae disciplina petitis, vocat EVNAPIVS) suo arbitrio viuere permisit, rerum eius minime curiosus inuestigator, nisi quod taciturnitate eius nonnihil offenderetur. Ipsa iam florentis aetatis limen ingressa, nullisque aliis vsa magistris, non poëtarum modo, sed et philosophorum atque oratorum scripta in ore habebat, et quae alii non nisi difficillime intelligere poterant, ipsa citra laborem luculenter explicabat. Cum vero nubere decreuisset, Eustathium coniugem delegit, ei praedicens, ternos ex eo liberos parituram, infeliciter bonis externis vsuros: illi autem ante se decessuro sedem a fato ad lunarem globum destinari. Addit Eunapius, vbi conuenisset Eustathio, eique nupsisset, cuncta impleta fuisse; Sosipatram autem a mariti morte ad praedium suum regressam, apud Pergamum vetus in Asia minore consedisse, et magnopere eam beneuolentia fuisse prosecutum magnum illum Aedesium, qui etiam eius prolem instituerit, quamuis et ipsa domi suae eandem erudiuerit, omnibus in Sosipatrae magis quam Aedesii admirationem raptis, eiusque enthusiasmum diuinasque agitationes veneratione prosequentibus. Sed et Philometor quidam Sosipatrae consobrinus, quod mulierem diuino commercio (θειοτέραν) praestare sciebat, eam valde deperibat, quin et ipsa eodem amoris sensu tangebatur. Quae, vt affectu liberaretur, Maximo, qui Aedesii familiaritate vtebatur, animi morbum reuelauit: Philometor rem vrgens per extispicium, quo fato esset vsurus, cognoscere tentauit, auctore Maximo. At illa peracto sacrificio exploranti, quae sensisset, Maximo, cuncta, quae peregerit, tanquam si fuisset praesens, exponit. Quo ille attonitus in terram procumbens Deae instar Sosipatram esse fassus est, et occurrentem sibi Philometorem, a veneficio, quod animo conceperat reuocauit. Ast Sosipatra ab eo tempore Philometorem in oculis ferebat, illius accensa studio: cumque illa aliquando de anima diuina agitatione commota dissereret, absente Philometore subito attonita, eum de curru delapsum, de crurum perfractione periclitari, famulorum tamen ministerio saluum euadere dixit, euentu rem comprobante [q]. Addit his EVNAPIVS: ex his cunctis persuasum fuisse Sosipatram vbique locorum esse praesentem, quod deorum proprium esse dicatur. Ex ternis relictis liberis ANTONINVS parentum *Antoninus.* institit vestigiis, sedemque apud Canopicum Nili ostium [r] fixit: Ad hunc, scri-

q) Iisdem fere circumstantiis rem narrat Eunapius, quibus caedem Domitiani Ephesiis indicasse Apollonium Tyanaeum refert Philostratus, vnde coniicimus, ad hunc impostorem respexisse Eunapium.

r) Conf. AMMIAN. MARCELL. L. XXII. c. 16.

ſcribit Eunapius, frequentem, quae philoſophiae operabatur, iuuentutem conuolaſſe, eumque praedixiſſe, deſolata a morte ſua Deorum templa futura et euertendam religionem. Diis vero gentilibus iſtius loci ſe dediſſe, et myſteria atque arcana excoluiſſe, nihil tamen, quod ſciri poſſet, a communi hominum opinione diuerſum Deorum cultui fuiſſe operatum, quod imperatoris ingenium et conatus noſſet, qui theurgos (ita enim Graeca Eunapii habent) tolleret: omnes vero viri conſtantiam, temperantiam et mentem flecti neſciam fuiſſe admiratos, neminemque inſalutato Antonino praeteriiſſe. Quotquot vero ad colloquia admiſſi problemata propoſuerint, Platonica refertos doctrina abiiſſe; qui vero diuiniora quaererent, mutum quam ſtatuam magis deprehendiſſe. Euentum vero haec omnia comprobaſſe euerſis a Theodoſio imperatore, Theophilo epiſcopo et Euetio ſummo magiſtratu politico fungente, templis Canopicis ipſoque Serapidis fano, et introductis in eum locum monachis. Et ita quidem Eunapius, qui maledicentiſſimae linguae frena, non in ſacra tantum Chriſtianorum, ſed et ipſum ſanctiſſimum Saluatorem hoc loco impudentiſſime laxauit, et rabie huic ſectae propria in rem Chriſtianam debacchatus eſt. Expoſuimus paulo prolixius, quam inſtituti noſtri ratio ferre videtur, Euſtathii, Soſipatrae et Antonini hiſtoriam, vt natiuis coloribus depicti ab ipſo Eunapio homines peſtilentiſſimi, qua fuerint animi indole, quo genio, quibusue vſi fuerint ad extollendam famam ſuam et fulciendam ſuperſtitionem artibus, pateſceret. Quos vt intus et in cute pernoſcamus, I. quidem notandum, hos homines non philoſophiae tantum ſtudiis nomen dediſſe, ſed latuiſſe ſub honeſto hoc nomine etiam nefandae ſuperſtitionis miniſtros: Euſtathium enim cultui quoque Deorum vacaſſe, et quod Soſipatrae foeminae non licebat, Antoninum filium feciſſe, qui non Platonicam tantum philoſophiam explicabat, ſed et, *θεοῖς τε καὶ ἀῤῥήτοις ἱεροῖς ἀναθεὶς καὶ προσαρμόσας ἑαυτὸν, ſacris myſticis et diuinis ſe applicabat*, magna iactantia refert Eunapius. Aſt, quod II. ex inſigni hoc Eunapii loco luculenter diſpaleſcit, maximo hi homines ardebant in Chriſtianam religionem, quae ſub imperatoribus Chriſtianis laetiſſima incrementa capiebat, odio, cum res ſuas fieri deteriores, templaque, vnde honores et reditus ad eos olim confluxerant, vel deſolata ſtare, vel dirui plane, et famoſiſſima quoque oracula, quale Serapidis fuit, deſtrui viderent. Vehementiſſime itaque inuidia turgentes cum animaduerterent, Ieſu teſtiumque eius (quos maledicentiſſimo impuroque ore calumniatur Eunapius) gloriam peſſimas ſuas artes denudaſſe, et feciſſe inermes, et ſanctiſſimorum martyrum ſanguine victas eſſe virtute magiſtri infernales poteſtates, quod vnum poterant, praeſtigiis mendaciisque impedire conabantur. Vt itaque III. ſe quoque ſuamque ſuperſtitionem Diis curae eſſe oſtenderent, et miraculorum, quibus effulgebat reſpublica Chriſtiana, gloria non minorem famam ſibi acqui-

rerent, ad θειασμὸν, diuinarum operationum fundamentum confugiebant, eumque in finem enthusiasmum affectabant raptusque diuinos. Quod imprimis de Sosipatra ostentat Eunapius, cui κορυβαντιασμὸν καὶ ἐκβάκχευσιν ipsi tribuit. Ast cum IV. haec quidem simplicium oculos deciperent, paulo attentiores vero fallere non possent, alia fraude opus erat. Nempe per discipulos iactanda θαυμαστὰ et inusitata, et maxima cum fiducia talia narranda, quae supra ingenii viriumque humanarum modulum assurgerent. Gnauiter id fecere Eustathii et Sosipatrae discipuli, qui praeceptoribus his suis diuinam mentem, educationem, informationem, absentium rerum scientiam, amicitiam cum Diis, aliaque theurgicae scientiae opera tribuebant. Quibus tamen V. omnibus fuse delineandis nec modus, nec verisimilitudo, nec testium fides adhibita, eisque narratio superstructa fuit, sed narratae fabulae Milesiis longe deteriores, omnique prorsus verisimilitudine, etiam quoad facti circumstantias, destitutae. Id quod ea potissimum confidentia admisere homines mendaces, quod ad sacra sua stabilienda eiusmodi fraudibus vti licere haberent pro explorato. Ita sane Eunapius, ἱερᾶς γενεᾶς assecla, solet, cuius si narrationes de Sosipatra paulo attentius consideraueris, mendacem deprehendes sui plane immemorem, ita finxisse, et nugatum fuisse, vt manibus queat palpari mendacium: diuina ita prouidentia dirigente, vt mendaciorum pater prudentibus quibusuis regni sui fundamenta proderet. Quis enim, qui sanae mentis est, sibi persuaderi patiatur tanquam verissimum, et extra dubitationis aleam positum, duos aduenas, homines prorsus ignotos primumque conspectos non admissos tantum in familiam illico esse, sed et rei oeconomicae vinearumque illis curam creditam praecipuam? quis fertilitatem tantam fuisse credat, vt miraculi instar fuerit? cum tamen praeter aduenas duos etiam villicus cum seruis curam laboremque impenderint suum. Et qui nouisse potuit praedii dominus, largissimum prouentum peregrinis senibus deberi solum, non vero et reliquis in eius vinea operariis, quos pigritiae accusabat, licet infra villicus rationes reddidisse dicatur? Et qui potuit Sosipatrae genitor vno illo indefessae sedulitatis indeque exortae fertilitatis vineae specimine commoueri, vt sine vlla contradictione et formidine hominibus agricolis, rusticamque vitam prae se ferentibus sine conditionis eorum examine et fraudis metu vnicam filiolam sibi tantopere dilectam traderet? Et si etiam fingamus tantae eum credulitatis fuisse, quis quaeso sibi tanquam verum persuadeat, cum non iudicium tantum omne sed et rerum suarum atque vtilitatis rationem omnem ita eiurauisse, vt et filiam, et praedium eiusque administrationem ita in quinquennium cesserit, vt ne quidem de eius statu et incrementis quaesiuerit? Vt haec omnia sint ἀσύστατα et prorsus incredenda, nullo tamen ea pingit colore sophista impudentissimus, sed sibi ipsi contradicit turpissime. Vindicat Sosipatrae rerum omnium scientiam, et exercitationem in oratorum et philosopho-

ſophorum libris, et tamen neſcire ſe fatetur, quid et qua ratione edocta illa ſit. Genios fuiſſe, et neſcio quales ſpiritus, hos doctores Soſipatrae quaſi ex tripode definit, aſt fuiſſe homines Chaldaicae doctrinae initiatos narrauerat. Et vt fabulam digno ornaret epiſodio, genios hos ita ſubducit oculis, vt ſomno oppreſſum parentem dicat, et nec ipſa Soſipatra habere innuat, quod de iis patri referret. Quin et hoc addit, vt nugis omnia ſcateant, dediſſe diuinos hos philoſophos puellae libros in arcula repoſitos, quam tamen ſine libris omnia, quae in omnium libris erant, contenta ſcire mentitus erat. Alias affanias hominis nugiuenduli tacemus, quem deſtructorum templorum puluis, et ſublatorum ſacrificiorum recordatio ita exaſperauit, vt in Chriſtiani nominis contumeliam iſta fingeret et Theophili, Alexandrinorum patriarchae [s] memoriam pollueret. Quod Theodoſio imperante ſub quo vixiſſe Eunapium infra dicemus, auſum fuiſſe illum merito miramur. Tandem et VI. hoc ex Eunapii narratione non omittendum eſt, iactaſſe hos homines eruditionem et ſectam Orientalem. Ex qua cum progreſſi haeretici Platonicis veram Zoroaſtreae et Hermeticae ſapientiae notitiam denegaſſent, vt narrat PORPHYRIVS [t], vna fidelia duos, quod aiunt, dealbantes parietes Platonici, Chaldaicam ſe diſciplinam edoctos diuinis operibus inclareſcere iactando, eandem rem et haereticis philoſophiſque orientalibus, et Chriſtianis oppoſuerunt, prodideruntque, etiam ex hac ſentina, ſua eos arua irrigaſſe. Quae omnia ſuo nobis loco obſeruationes ſubminiſtrabunt, grauiſſimas, ſine quarum lumine nec ſacra nec philoſophica huius temporis hiſtoria ſatis illuſtrari poteſt. Ex dictis autem liquet, Soſipatram inter mulieres philoſophas occupare locum, nam Ammonianam Plotinianamque philoſophiam, habitu diuinitus infuſo edocta filium quoque docuit [u]. Merito itaque foeminis Platonicis cum Aedeſia aliiſque adiicienda eſt apud I. A. FABRICIVM [x]. Poſt Soſipatrae mortem, Iuliano tandem ad imperii gubernacula emergente, preſſa ſub imperatoribus Romanis ſecta caput iterum extulit, et ex Aedeſii diſciplina noua impoſtorum cohors progreſſa eſt, quorum hiſtoriam, duce Eunapio, porro explicabimus.

Euſebius Myndius.

§. XXIV. Ex Aedeſii porro diſciplina prodiit EVSEBIVS Myndo Cariae oppido oriundus, qui tamen Plotinianis magis, quam Iamblichianis et Aedeſianis principiis vſus, non eandem de theurgia ſententiam fouit, quae eo tempore in ſchola Platonicorum Alexandrinorum fuit receptiſſima. Narrat enim, cui notitiam de Euſebio debemus, EVNAPIVS [y], Iulianum ab Aedeſio ad diſcipulos propter ſenectutem ablegatum,

s) Facta haec eſſe imperante Theodoſio praeter Eunapium narrant RVFIN. L. II. c. 29. SOCRATES L. V. c. 16. SOZOMEN. L. VI. c. 15. SVIDAS in Serapis T. III. p. 286. Theophilum Patriarcham in praefectum praetorio abſurde tranſmutat totumque hunc locum plane peruertit Iunius, id quod iam obſeruatum IONSIO de Script. Hiſt. Phil. L. III. c. 17. p. 29.

t) c. 16.

u) MENAG. Hiſt. mul. phil. §. 21. p. 490.

x) Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

y) p. 86. ſeqq.

tum, cum Maximus et Priscus non adessent, Eusebio Chrysanthioque adhaerere institisse. Fuisse autem vnanimem cum Maximo Chrysanthium, et circa diuinos afflatus atque agitationes eodem enthusiasmi genere fuisse occupatum [z], in disciplinis vero sese ei subduxisse, suum morem secutum. Eusebium vero, praesente Maximo, accurationem in partiendis disputationibus, et dialecticas captiones nexusque atque labyrinthos subterfugisse; absente vero tanquam solari iubare, ipsum veluti stellam refulsisse, ob gratiam et facilitatem, quae in sermone emicabat. Chrysanthium praesenti esse assensum, et Iulianum vehementer virum suspexisse. Circa finem disputationis autem adiecisse Eusebium: *ὡς ταῦτα εἴη τὰ ὄντως ὄντα, αἱ δὲ τὴν αἴσθησιν ἀπατῶσαι μαγγανεῖαι καὶ γοητεύουσαι θαυματοποιῶν ἔργα, καὶ πρὸς ὑλικάς τινα, δυνάμεις παραπαιόντων καὶ μεμηνότων. Ea tantum reuera esse, quae per se existant*, id est, ideas; *quae vero sensus aedificantur, imposturas et opera praestigiatorum, miracula edentium, ad materialium tantum potestatum virtutes pertinere atque insana esse et ratione carentia.* Demiratum expositionis epilogum Iulianum cum Chrysanthium interrogaret, ablegatum fuisse ad Eusebium ea saepius repetentem. Hunc percontante Iuliano maxima verborum eloquentia tandem dixisse: Maximum esse vnum e doctioribus et antiquioribus auditoribus, qui propter ingenii acumen, et excellentiam eiusmodi demonstrationes contemnat, animumque totum ad eiusmodi insana deliramenta applicet, eius eum non ita pridem in Hecates aede specimen edidisse, conuocatisque condiscipulis, cum humi consedissent omnes, emundata thuris mica admurmuratoque apud se hymno quodam effecisse, vt Deae simulacrum rideret, produxisse etiam fulgur luminis, quo faces, quas Dea manibus tenebat, accenderentur. Talia non esse miranda Iuliano, eo quod philosophia aliam purgationem nos edoceat. Iulianum vero his auditis ei valedixisse, et ad Chrysanthium esse conuersum atque Maximum. Maxime memorabilis locus hic est, qui satis docet, praestigias et miracula eorum hominum parui fecisse, et inter imposturas retulisse, qui paulo accuratius philosopharentur. Qua in re post Plotinum praecipue Porphyrium parum istis artibus tribuisse, quamuis eas egregie calleret, eo quod ad intellectualem animae partem non pertinerent, supra Augustini testimonio demonstrauimus. Et ratio quoque, quae ab Eusebio adducta est, ex Platonis principiis desumta aliud non admittit. In cuius philosophia, quam in doctrinae de ideis recentiores quoque Platonici, siue Alexandrini philosophi secuti sunt, vt ex PORPHYRII *sententiis ad intelligibilia ducentibus* patet, cum *τὰ ὄντως ὄντα* principale cognitionis sapientiaeque humanae obiectum constituant, quae ab omni materiali specie remota sunt, nullus hic *φαντασμάτων*, specierumque imaginibus visibilibus conspicuarum locus est, sed intellectu tantum comprehenduntur: nec sapiens circa aliud versa-

z) Prodit et hic locus, *θειασμὸν* ad theurgiam eiusque opera pertinuisse.

verſatur obiectum, cum reliquae poteſtates materiali corpore veſtitae impuritatem materiae ſecum vehant. Cum itaque apparitiones iſtae ſenſus mirabili modo afficerent, materialium hoc ſpirituum commercium eſſe rati philoſophi, qui maiora et puriora ſe ſectari ſomniabant, eiusmodi artes impoſturis ſimiles eſſe ſtatuebant, parumque facere ad vniendam cum Deo animam dicebant: vt ex laudato AVGVSTINI [a] loco Porphyrium ſtatuiſſe, eſt manifeſtum. Paulum de iſta ſeueritate receſſit Iamblichus, qui orientalem et Aegyptiacam in his magis philoſophiam ſe ſequi profeſſus, materiamque ex Dei quoque ſinu deriuans, non omne cum ſpiritibus commercium pro impuro habuit, et apparitiones quoque theurgicas dari ſtatuit [b]: ex cuius ſchola cum magnus diſcipulorum numerus egreſſus eſſet, qui magiſtri placita extenderent, valde hoc cum ſpinoſa et difficili philoſophia propagatum fuit, multique in his theurgicis operibus fuere Platonici: ſine dubio vt iſtis praeſtigiis gentilem, quae plenam iamiam ruinam minabatur, quocunque modo poſſent, ſuperſtitionem fulcirent. Quod eo magis placuit Iuliano, quo magis non naturali tantum temperamenti inclinatione ſuperſtitioni addictus fuit, ſed et eam ad obtinenda vota ſpesque ſuas has ſibi putabat artes fore vtiliſſimas. Quas cum meras praeſtigias et illuſae imaginationis phantaſmata eſſe probe intelligeret Euſebius, non potuit admirari vanas ludificationes; idque διὰ τῦ λόγυ κάθαρσιν, quod anagogica et philoſophica purgatio eſſet quaerenda. Non vidit horum verborum ſenſum HADR. IVNIVS, notitia philoſophiae Alexandrinae non ſatis inſtructus, quod ſaepe eum in deuia ſeduxit, qui vertit: *propterea quod ratio nos rectiora docet.* Non enim id vult Euſebius, ſed ad receptam in Plotini ſchola doctrinam de duplici purgatione reſpicit, quae vel theurgica eſt, et per commercium cum Diis effici credebatur, vel anagogica, quae λόγῳ, ratione et philoſophia, a corporis vinculis ad intuendum ſine imagine Deum et ideas ducere ſtatuebatur. Hac gauiſum fuiſſe Plotinum et Porphyrium ſupra narrauimus; quorum hic *theurgicis teletis nihil purgationis accedere fatetur, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum et ideas* [c]. De qua doctrina ex Platonicis HIEROCLES [d] ex recentioribus HOLSTENIVS [e] videndus.

§. XXV. Euſebium theurgicae artis celebritate ſuperauit MAXIMVS Epheſius, cuius quoque vitam deſcripſit EVNAPIVS [f], qui ſenem adoleſcens vidit, et loquentem audiuit. Natales illi fuere clari, parentibus illuſtri genere ortis, opesque amplae [g]. Fratres habuit Germanos, *Maximus Epheſius.*

a) De C. D. L. X. c. 9. 26.

b) De myſt. Aegypt. Sect. V. c. 14. p. 129. et paſſim. Aliter Apollonius, qui iſtas apparitiones ad Goëtiam referebat, theurgiam in communione cum Deo et viſione eius collocans, vt ſupra demonſtratum.

c) Apud AVGVSTIN. l. c. c. 9.

d) Ad carm. aur. in fine.

e) Vit. Porphyr. c 9. p. 260. ſeq. qui legi meretur.

f) loc. citat.

g) EVNAP. p. 82. 86. SOCRAT. Hiſt. eccl. L. III. c. 1. NICEPHOR. L X. c. 1.

nos, eruditione non minus, quam ipſe tinctos, Claudianum, qui Alexandriam commigrauit, ibique docuit, et Nymphidianum, qui Smyrnae cum laude profeſſus eſt, rhetorem vtrumque [h]. Quibus vt nulla in re cederet, non eloquentiae tantum ſtudiis ſe dedit, adeo vt cum eo conuerſantes neque curſum et flumen ſermonis ferrent, neque diſertorum hominum quisquam ei contradicere auderet, cuncti vero tanquam ex tripode dicenti acquieſcerent: ſed et Alexandrinam philoſophiam duce Aedeſio didicit, quem cognatione attingebat, et cui ſe familiari conſuetudine iunxerat [i]. Qui cum in reliquis etiam ſcientiis egregie eſſet verſatus, tantus ex eius diſciplina euaſit Maximus, vt *vir ingenti nomine doctrinarum* audiret AMMIANO MARCELLINO [k]. Sed et magna familiaritate in Soſipatrae domo fuiſſe vſum, ex ſupra narratis conſtat, vnde coniicitur, ex Euſtathii quoque diſciplina ingenii eum opes adauxiſſe. Summam tamen Maximo famam et auctoritatem conciliauit, quod ſe Iulianus illius inſtitutioni ab Aedeſio ſibi commendatae credidit, licet Conſtantium ſolum eum principi iuueni magiſtrum delegiſſe, cum ceteros ſuſtuliſſet, non ſit veriſimile. Valde hic enim, in diuerſa inter ſe abeunt EVNAPIVS [l], et Chriſtiani hiſtoriae eccleſiaſticae ſcriptores. Eunapius haec tradit: Decreſcente ac deficiente Conſtantini progenie ſolum relictum fuiſſe Iulianum, ob aetatem teneram contemtum, et ob ingenii mollitiem: cuſtodiuiſſe vero, adoleſcentem eunuchos, ne in fide Chriſtiana vacillaret. Eum vero, quicquid librorum proferebatur, magnitudine ingenii memoria complexum, praeceptoribus non reliquiſſe, quibus eum erudirent. Eos itaque Conſtantio auctores fuiſſe, vt permitteretur ei rhetoricae arti et philoſophiae ſtudiis vacare, et imperatorem quoque libenter id permiſiſſe, quod in libris eum volutari, quam de imperio cogitare, mallet. Profectum itaque cum ſuis Iulianum, Aedeſii fama excitum aduolaſſe Pergamum, quem cum ſenio confectum audire diu non poſſet, ad diſcipulos eum miſſum eſſe, et reprobato, vt ſupra diximus, Euſebio, Chryſanthio, quod Maximus abeſſet, ſe tradidiſſe; tum Epheſum profectum, totum a Maximi ore pependiſſe. Aſt aliter SOCRATES [m], et qui eum ſequitur NICEPHORVS [n] rem narrant: Iulianum, prudenter quidem ita cauente Conſtantio, ne a pagano ſophiſta ad gentilium ſuperſtitionem ſeduceretur, Chriſtianos habuiſſe praeceptores in grammatica et rhetorica: cum vero fama ob progreſſus in ſtudiis literarum inſignes percrebuiſſet, idoneum eum eſſe imperio, imperatorem eum ab vrbe regia Nicomediam transtuliſſe, praecipiendo, ne ſcholam adiret Libanii. Cuius cum orationibus legendis occuparetur, aduenisse Nicomediam Maximum philoſophum, ſola Iuliani fama impulſum. Apud quem cum Iulianus philo-

h) EVNAP. in Nymphid. p. 177. qui non arte ſed natura rhetorem factum dicit. Fratris commendatione Iuliano ab epiſtolis fuit Graecis. Addi poteſt vterque catalogo rhetorum et ſophiſtarum apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. IV. p. 481. 486.

i) EVNAP. in Aedeſio p. 67.

k) L. XXIX. c. 4. EVNAP. p. 82.

l) p. 86.

m) loc. cit.

n) loc. cit.

philoſophiam deguſtaſſet, ſtatim cultum religionemque praeceptoris imitari coepiſſe, aſt hunc ei imperandi cupiditatem in animum inieciſſe. Iulianum vero, quod id imperator comperiſſet, monaſticam vitam ſimulaſſe, clam autem philoſophiae, quam a Maximo didicerat, dediſſe operam. Haec eccleſiaſtici ſcriptores, in eo potiſſimum ab Eunapio diuerſi, quod ſua ſponte ad Iulianum veniſſe Maximum dicunt, huncque, referunt, incenſa imperii potiundi ſpe animum Iuliani ſibi conciliaſſe. Etſi vero partium ſtudio ab vtrisque in hac narratione datum aliquid videri queat, conciliari tamen aliquo modo inter ſe poſſunt, ſi dicamus, Iulianum, quem gentilis eruditionis iucunditate ita delectatum captumque innuunt hiſtorici eccleſiaſtici, vt cuſtodiendus eſſet ſedulo, ne a Chriſtiana fide deſciſceret, temperamento ſuo ad Platonicas artes, quibus imperium ei miris portentis vaticinati ſunt, vehementer inclinaſſe; et Aedeſii fama excitum ei, atque eius diſcipulo Chryſanthio et Maximo innotuiſſe: Nicomediam vero translatum, Maximum, de eius ad has partes inclinatione certum, eum conueniſſe, et his potiſſimum artibus eum inſtituendo, quibus maximum tribuebat, animum illius mire cepiſſe, et ex eo demum tempore inſigne in hanc ſectam ſtudium Iulianum poſuiſſe, quod infra pluribus enarrabimus. Niſi SOZOMENI [o] fidem ſequutis ſtatuere placeat, Iulianum, antequam in Aſiam abiret, et ad Aedeſium perueniſſet, Nicomediae Maximum Epheſium habuiſſe ſibi occurrentem, a quo et philoſophiam et odium Chriſtianae religionis didicerit, quique ei, vt vates, affirmauerit, verum eſſe, quod de illo vulgi ſermonibus ferretur, nempe quod imperio potiturus ſit. Iſtis enim fundamentis apud Maximum poſitis facile fuit in Aſiam delato, ampliora philoſophiae Alexandrinae ipſiusque theurgiae apud Aedeſium et Maximum incrementa capere. Certe iam Nicomediae Iulianum praeſentis calamitatis ſenſu ad meliorem fortunae ſpem illectum Maximum in familiaritatem ſuam adſciuiſſe, tradit idem SOZOMENVS. Aſt haec facta eſſe imperatore ignorante, inde patet, quod metu eius, quod id reſciuiſſet, monaſticum habitum induerit. Veriſimile enim non eſt, Conſtantium, qui tanta cura cauebat, ne gentilium doctorum ſcholas frequentaret, quique a Libanii praelectionibus eum arcebat, ſcientem volentemque huius eum generis hominibus permiſiſſe, quos manibus calcibusque et obniti Chriſtianae religioni et firmare auitam ſuperſtitionem ſciebat, licet id tradat Eunapius, teſtis domeſticus et ſuſpectus. Sane hoc probabilius eſt, quam quod olim [p] nobis non alienum a veriſimilitudine viſum fuit, Conſtantium hanc cum Maximo familiaritatem Iuliani non ignorauiſſe, ſed eam toleraſſe, quod magnum pietatis zelum ille prae ſe ferret. Ad hoc enim conſilium tum demum Iulianus delatus eſt, cum iratum ſibi ob Maximi familiaritatem imperatorem ſeque ei ſuſpectum intellexiſſet. Iuliano ad imperii gubernacula euecto, Maximus mox adfuit. Et EVNAPIVS [q] quidem Iulianum, tradit, euerſa Conſtantii tyrannide, Maximum et Chryſanthium

o) L. V. c. 2. p) In Germanico Hiſt. philoſ. opere p. 710. q) p. 94. 190.

um literis ad ſe euocaſſe: eos autem Diis conſultis in prodigia triſtia atque atrocia incidiſſe, et Chryſanthium quidem animo deiectum itineris conſilium abieciſſe, Maximum contrarium tuentem, vim naturae inferendam eſſe ſtatuiſſe, et ad iter ſe accinxiſſe. Aſt veniſſe quidem inopinatum Maximum ad imperatorem ait AMMIANVS MARCELLINVS [r], ſed vocatum literis non dicit, forte quod vanam vtriusque tantum gloriae captationem deſcribere in animo haberet, ceteris omiſſis. Decedens ex Aſia Maximus a ſummis pariter viris, et magiſtratus honoribus perfunctis, atque promiſcua plebe, turba quoque feminarum gratulantium et obteſtantium, ſui vt eſſet memor, maximo cum honore dimiſſus eſt. Poſtquam ingenti cum comitatu Conſtantinopolin appulit Maximus, tanto imperatoris gaudio exceptus eſt, vt dignitatis ſuae oblitus Iulianus quibusdam videretur. Ita enim AMMIANVS [s]: *Cum die quodam cauſſa eius ſpectandi veniſſe nuntiatus eſſet ex Aſia philoſophus Maximus, exiluit indecore, et, qui eſſet, oblitus, effuſo curſu e veſtibulo longe progreſſus, exoſculatum ſuſceptumque reuerenter ſecum induxit, per oſtentationem intempeſtiuam nimius captator inanis gloriae viſus.* Quod quamuis vehementer improbet Ammianus, mirandum tamen non eſt, cum Maximus potiſſimum ad imperii ſpem et bellum contra Conſtantium, et voce et vaticiniis erexiſſet. Cui cum accederet imperatoris nimius erga hos homines amor atque fiducia, qua impoſtorem fere quemlibet admittebat, eoque gloriabatur, vt indignabundus refert EVNAPIVS [t], non potuit non indecenter ſe gerere imperator, cum primarius ſuperſtitionis ſacerdos ad eum acceſſiſſet. Mores imperatoris, vt fere fit, ſequuti ſunt amici et aulici, et officiis honoribusque dies noctesque Maximum cumulauerunt. Qua fortuna aulae elatior factus Maximus, habitum ſumſit philoſophum indecentem, mollemque ac elegantiorem, alloquiis moroſus ac difficilis, ignaro, quid rerum ageretur, imperatore [u]. Quam hominis ſuperbiam Iuliani ſtudio, honoribus et literarum commercio (cuius duo hodie ſuperſunt exempla) nutritam paſſim perſtringit EVNAPIVS [x]. Cum vero horum potiſſimum philoſophorum arbitrio cuncta perageret imperator, Chryſanthium, inuito, vt videtur, Maximo accerſiri iuſſit, hic Priſcum vocari petiit, qui et venit, Chryſanthio futuram calamitatem praeſentiente, quae paulo poſt nequiſſimos homines ex merito oppreſſit. Ad bellum Perſicum ſe parabat imperator, in quo itinere comitem voluit ſibi eſſe, non Priſcum tantum et Maximum, ſed et alios, ſuas virtutes qui ſtulte extollebant, et ſe imperatori commendabant, quod mira eſſent praeſtituri [y]. Eiusmodi enim fraudibus capi poterat animus imperatoris ſuperſtitione nimium capti. Fuiſſe in eorum numero Maximum quoque, et per ſe credi poteſt, cum maxima Iuliani erga illum eſſet fiducia, et teſtantur SOCRATES [z] atque

r) L. XXII. c. 4.
s) loc. cit.
t) p. 101.
u) p. 98.
y) Ibid. p. 101.
z) loc. cit.
x) p. 69. 89.

que THEODORETUS [a]: nempe *diuinationibus credentem, quas ipsi Maximus philosophus, qui cum eo assidue versabatur, suggesserat, in eam opinionem adductum fuisse, Alexandri se Macedonis gloriam non aequaturum modo, sed et superaturum, putasseque, Alexandri animam in ipsum immigrasse.* Quod et Iuliano male cecidit, et Maximo: ille enim, vt suo loco docetur, a Persis interemtus est, hic a Christianis Antiochenis redux publica voce exagitatus, quod a caussa Iesu Christi victus esset. Rebus Iuliani, quas Maximus sociique eius struxerant, in ruinam datis, Iouianus quidem imperator eos non minus honoratos habuit, sed breuem et deplorandum finem sortitus nil effecit [b]. Cui cum successissent Valentinianus atque Valens, subito Maximi fortuna, qua fauentissima hactenus vsus fuerat, in supremam conuersa est miseriam. Vocati enim Maximus atque Priscus in aulam in custodiam abripiuntur: et Priscus quidem nihil mali passus et publico testimonio vir bonus declaratus in Graeciam rediit: Maximus vero cum et publice in theatris et apud imperatorem priuatim traduceretur, erecto quidem animo ferebat aerumnas, graues vero cruciatus, qui admouebantur, passus est. Tandem mulcta imposita, quantam homo philosophus ne audire quidem vnquam potuisset, eo quod omnes cunctorum opes et fortunas possidere crederetur. Quod cum aliter se habere compertum esset, mutata sententia exigua mulcta ei imposita, dimissusque in Asiam, vt pecuniam in quam damnatus erat, solueret. Ibi miserrimam iterum tragoediam omnibus verbis superiorem excepisse Maximum refert EVNAPIVS [c]. Exquisitissimis enim tormentorum generibus inter muliebria et procacia tortorum ludibria ita excruciatus est, vt, cum neque modus neque finis vllus suppliciorum esset, oraret vxorem, vt medicatam ei potionem emeret, qua tantis demum malis eriperetur. Ea vero emit, sed allatam bibere praeoccupans, exanimata concidit, Maximus bibere supersedit. Studiose hic celat Eunapius inquisitionis caussam, tantaeque crudelitatis originem, nisi quod accusatum corrasarum facultatum nimiarum fuisse, haud obscure probat: valde tamen inconsideratus laudator suae sectae suspectam fecit caussam Maximi, narrans, Priscum eiusdem generis sectaeque hominem, qui ex eodem Iuliani consortio fuit, illaesum et cum gratia dimissum fuisse. Aliam itaque et grauiorem accusationem pressisse Maximum oportet, quod is tam male mulctaretur. Consulentibus vero historicos ecclesiasticos, vera caussa tam seuerae inquisitionis, grauisque supplicii facile detegi potest. Nempe fax et tuba eorum omnium, quae susceperat aduersus Christianos et ipsa Romani imperii incrementa, Iulianus, habebatur Maximus. Hunc perditissimas diuinandi et magiae artes docuisse Iulianum, hunc a Christiana eum fide ad gentilem superstitionem auocasse; hunc in vitam Constantii coniurantem excitasse, hunc euertendae Christianae ecclesiae, et tot modis vexandorum Chri-

a) Hist. eccles. L. II. c. 27. b) EVNAPIVS p. 102. c) loc. c.

Chriſtianorum conſilia imperatori ſuggeſſiſſe: hunc intolerabili faſtu ſuper ipſum imperatoris ſolium ſe euexiſſe: hunc peſſimis artibus ad bellum Perſicum, quibus Romanorum opes valde attritae ſunt, Iulianum animaſſe: hunc ſtolidis vaticiniis fortunae imperatoris atque victoriae obſtitiſſe: hunc Chriſtum per Iulianum immani odio et magicis artibus fuiſſe perſecutum, et clerus atque populus clamabat, et imperatoris accuſabant miniſtri, et credebant eo facilius principes ad crudelitatem et saeuitiam proni. Mirum itaque qui fiet, tam famoſum praeſtigiatorem, qualem eum fuiſſe Euſebii condiſcipuli teſtimonio ſupra vidimus, tantum hominumque ipſiusque Dei hoſtem inauditis cruciatuum generibus fuiſſe vexatum? Nondum tamen fata viam inuenerant Maximi, ſed hac quidem vice morti eripiendus erat philoſophus. Nouis enim curis turbisque a Procopio implicitus Valens, a plectendo Maximo deſiſtebat, rebellantique hoſti ſe obiiciebat [d]; qua occaſione vſus Clearchus, quem Aſiae, ſanae tum et morigerae, imperator praefecerat, Maximum inueniens quaeſtionibus admotum et equuleo diſtentum, ſatellites tormentis adhibitos fugere coëgit, Maximum vinculis exemit, corpus curauit reficiendum, ſuaeque illum menſae admouit, eaque libertate de his cum imperatore egit, vt cuncta is comprobaret, inimicos eius talionis poena affecit, vel repetundarum poſtulauit, bona furto ablata ei reſtituit, et facultatibus auxit [e]. Spectatus itaque omnibus et reuerenter iterum habitus Conſtantinopolin acceſſit. Factum ibi periculum innocentiae eius circa theurgiam ait EVNAPIVS, non vero indicat, qua in re tentatus fuerit, niſi quod ſuſpicamur, reſpicere Eunapium ad ſequentem diuinationis hiſtoriam, quae Maximo interitum attulit. In vitam ſcilicet imperatoris coniurauerant aulici quidam, qui accuſabantur, nomen imperaturi poſt Valentem de teſtandis praeſagiis didiciſſe ſecretim. Correptus ex his, vti narrat AMMIANVS MARCELLINVS [f], eius temporis hiſtoricus, qui „totam coniurationis detectae ſeriem pandit, „Fiduſtius praeſidialis, occulteque inductus, viſo indice, nulla inficiatione obumbrare iam publicata „conatus, rei totius calamitoſum aperit textum: abſolute confeſſus, ſe cum „Hilario patricio vaticinandi peritos de imperio conſuluiſſe futuro, motasque „ſecretis artibus ſortes et nuncupationem principis optimi, et ipſis conſultoribus luctuoſos exitus praedixiſſe: viſumque eſſe, referri oraculum ad „Theodorum virum praeſtantiſſimum, moribus et literis ornatiſſimum. „Relato geſtorum volumine imperator formidine ſucceſſoris exagitatus „et ad vindictam incenſus ab aulicis, praecipue a praefecto praetorio et „Theodorum rapi et reliquos ſuſpectos iuſſit, eo quod ſaepius iam vitae „periculum inſidiis adiiſſet. Diris quaeſtionibus habitis, adacti tormentis „Patricius et Hilarius negotii fidem aperuerunt, qua ratione menſulam „Delphicam inſtruxerint et imprecationibus choragiisque multis ac diutur-„nis

d) Coniurationem et rebellionem Procopii narrat AMMIAN. MARCELL. L. XXVI. L. XXVII. SOCRAT. L. IV. c. 5. SOZOMEN. L. VI. c. 8.

e) EVNAPIVS p. 106.

f) L. XXIX. c. 1.

„nis ritualiter consecratam mouerint tandem“: quod qua ratione factum sit, vt breuitati consulamus, apud ipsum Ammianum legi velimus, eo quod artes, in schola quoque Platonicorum non ignotas, produnt clarissime. Hoc vnum notamus, indicatas primas successoris literas ΘΕΟΔ. Theodori successoris spem fecisse, oraculumque inquisitores detulisse, quod non negat EVNAPIVS [g], ad Maximum, de re inter sese non conuenientes: eum vero mentem aduertentem et dicta perpendentem, celeriter perspexisse, quod in verbis abstrusi latebat, immo veritatem ipsam, idque ita protulisse, vt oraculis ipsis verius esset, dicentem, quod et se pronuntiantem perdidissent, et omnes eos, qui conscii essent consilii, et plures alios, qui mortem iniuste subituri essent; imperatorem vero post promiscuam et multiformem omnium caedem, nouo et inusitato mortis genere inhumatum periturum. Ita vero euentum quoque rem comprobasse testantur Eunapius et Ammianus. „Nam et reliqui iugulabantur vni„uersi, praeter Simonidem philosophum iuuenem, quem solum saeuus ille „sententiae lator, efferatus ob constantiam grauem, iusserat flammis exu„ri, quique vitam, vt dominam fugitans rabidam, ridens subitas momen„torum ruinas immobilis conflagrauit, Peregrinum philosophum (de quo „infra) imitatus: et non multo post Maximus quoque philosophus, Ora„culi supra dicti versus audisse insimulatus; seque comperisse adsensus, sed „reticenda professionis consideratione non effudisse verum vltro praedi„xisse consultores ipsos suppliciis poenalibus perituros. Ephesum ad „genuinam patriam ductus, ibique truncatus sensit, docente periculo extre„mo, quaesitoris iniquitatem omnibus esse criminibus grauiorem“. Haec Ammianus, quibus lucem affundit EVNAPIVS [h], narrans, “pudore de„territos a necandi Maximi consilio, quod in iudicio confutata essent „omnia, quodque falsitatis eos, a quibus erat comprehensus, conuicisset, „Festum truculentum hominem vna cum eo in Asiam misisse, qui iussa „executus sit ac de suo ingenio, rabiei suae indulgens, choragium saeuitiae „adiiciens, post trucidatos complures sontes et insontes, magnum illum „Maximum iugulauerit“. Eadem quoque tradit SVIDAS [i], qui hunc Festum temporibus Valentis proconsulem in Asiam missum, regioque fisco praefectum crudelitate omnes fere superasse et Maximum quoque gladio interfecisse tradit, Eunapii, vt verisimiliter coniicit KVSTERVS [k], memoriis vsus. Non videmus itaque caussam, qua inductus Cel. FABRICIVS [l] hunc Maximum a Festo interfectum distinguit, cum eundem esse, Eunapii locus manifeste doceat. Nec obstat, Maximum Ephesium interemtum dici a Valentiniano, apud SOCRATEM [m] et NICEPHORVM [n], ast Maximum a Festo capite plexum esse sub Valente. Ex Eunapii enim et Ammiani, qui istis temporibus vixere, huiusque sectae historiam accurate norunt, narratione constat, Valentis, non vero Valentiniani crudelitate philosophum hunc

g) p. 109.
h) loc. cit.
i) In Φῆστος T. III. p. 596. seq.
k) Ad h. l.
l) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 770.
m) L. III. c. 10.
n) L. X. c. 1.

hunc e medio ſublatum eſſe. Adeoque aut pro Valentiniano, Valens ſubrogandus eſt apud Socratem, aut, quod duo regnarent imperatores, Valentiniano adſcriptum eſſe, quod a Valente factum, dicendum, aut, quod nobis quidem magis placet, ſtatuendum, Socratem priorem inquiſitionem, quam in eum ὡς μαγγείας ποιοῦντα, *tanquam artes magicas exercentem*, factam fuiſſe, ex Eunapio narrauimus, cum vltima ſub Valente confudiſſe. Secuta tamen mortem Maximi mox diuina erga Feſtum Nemeſis. Tradit enim porro EVNAPIVS: Teſtis, vt ait, αὐτόπτης [o], Feſtum iſtum munere exſpirante, ad Theodoſium nouum imperatorem profectum, poſt reditum nuptias potentiſſimas iniiſſe, luxusque oſtentandi et iniuriarum obliterandarum cauſſa feſtum epulumque magnificum optimatibus et magiſtratibus feciſſe: ipſum autem delubrum Eumenidum ingreſſum, narraſſe ſomnio ſibi viſum Maximum, numella collo iniecta ad orcum pertrahere, ſiſtendum Plutonis iudicio. Praeſentes conterritos omnes, quod vitam viri recolerent, lachrymas pro ſe quemque profuſas ſiccaſſe, et vota facere iuſſiſſe, quod factum a Feſto. Sed dum egrederetur ipſe, humi concidiſſe, vocisque vſu deſtitutum iacuiſſe, ac domum relatum confeſtim exſpirauiſſe. Ceterum fuiſſe Maximum et corporis et ingenii dotibus ornatiſſimum, non ſine eius laude inſigni depraedicat EVNAPIVS [p], qui oculorum pupillas volubiles, canam promiſſamque barbam, ingenii velocis vigorem atque agilitatem ex oculis elucentem, miramque harmoniam et conſonantiam virtutum ſe non ſatis potuiſſe mirari, quum adoleſcens ſenem vidiſſet, fatetur. Sed et artibus theurgicis excelluiſſe, et inter primarios Deorum miniſtros fuiſſe relatum, qui diuinatione et magia eorum voluntatem et auxilia euocarent, allata Eunapii, Ammiani, Socratis, Sozomeni et Nicephori teſtimonia ſatis ſuperque docent. Fuere alii quoque Maximi [q], quorum ex parte mentio facta eſt, et in his aliquot philoſophi cum noſtro non confundendi, Maximus nempe Tyrius, Maximus Aegienſis, Maximus Cynicus [r]. Imprimis autem Maximus Epheſius, a Maximo Byzantino diſtinguendus eſt. Quem licet confundere videatur cum Epheſio SVIDAS [s], vt hoc ſolenne ſcriptori valde negligenti minusque accurato, dum Maximum Byzantinum Iuliani praeceptorem dicit, non diſplicet tamen coniectura FABRICII [t], qui Maximum hunc inter praeceptores quoque Iuliani numerandum eſſe putat. Etſi enim eum inter philoſophos Peripateticos IDEM eo nomine collocat, quod in Ariſtotelem commentatus eſſe dicitur; notum tamen eſt, et a nobis, infra demonſtrabitur, eclecticos adeo in Peripateticae philoſophiae ſtudio, ſcriptis etiam in Ariſtotelis opera commentariis interdum

o) p. 110.

p) p. 82.

q) Enumerauit eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 769. ſeqq.

r) De hoc Cynico Alexandrino, tandem ad ſedem Conſtantinopolitanam euecto, vnde et Byzantius dicitur, extat inter Orationes GREGORII NAZIANZENI vna: in laudem Maximi philoſophi poſt exilium reuerſi. Conf. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 16. §. 4. p. 92. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 363.

s) In Maximus T. II. p. 494.

t) loc. cit.

terdum inclaruiſſe, vt magis inter Peripateticos, quam Platonicos referendi videantur, vt Themiſtii, Simplicii aliorumque exemplis conſtat: cuius rationem cauſſamque ab henotico vtrumque philoſophum conciliandi ſtudio deriuandum eſſe, ex ſupra dictis liquet. In qua opinione maxime confirmamur fragmento illo carminis Maximi huius Epirotae, περὶ καταρχῶν, i. e. *de electionibus ſiue auſpiciis actionum*, quas quis ſuſcipit, ex poſitu lunae proſpere ne an ſecus ſucceſſurae ſint diiudicandis, quod nobis exhibuit idem Cl. FABRICIVS [w]. Id enim non tam Peripatetico genuino, quam Eclectico ſiue Alexandrino philoſopho conuenire, vel ſola latiſſime in ea regnans ſuperſtitio et influxus ſiderum admiſſus probant; Eiusdem forte argumenti libellus fuit περὶ ἀλύτων ἀντιθέσεων, quod Maximo Byzantino adſcribit SVIDAS [x], id enim *de inſolubilibus oppoſitionibus egit*. Cauenda tamen confuſio inter hunc et Epheſium Maximum, quam non ſatis euitauit auctor indicis* copioſi et praeſtantis ad hanc Bibliothecam Graecam, qui nempe poëma illud de auſpiciis Maximo Epheſio tribuit, refragante et Suida, et ipſo, vt modo dictum, Fabricio.

§. XXVI. PRISCVM, Theſprotium vel Moloſſum genere, ad hanc quoque ſectam pertinuiſſe, ex Aedeſii diſciplina in antecedente §. diximus, et in inquiſitione de theurgicis ſub Iuliano, apud quem gratioſus fuit, conatibus quaeſitum liberum dimiſſum fuiſſe in Graeciam, auctore EVNAPIO [y] tradidimus, qui addit, nonagenarium in Graecia obiiſſe, ingenioque, dicit fuiſſe recondito atque abſtruſo, multumque ex arte diſſimulante, praeterea memoria praeſtantiſſima, veterum etiam opiniones omnes cognitas atque collectas habuiſſe in promtu: ex quibus colligimus, Priſcum preſſius, quam reliquos, indolem philoſophiae Ammonianae ſecutum, ex omnium ſectarum placitis philoſophiam ſuam conflaſſe, theurgica vero, quod vt ſupra, ab Euſebio factum eſſe, vidimus, ea indigna philoſopho altiora ſpiranti haberet, neglexiſſe. Forma fuit egregia, ſtatura magna, aegreque ad diſputationes adduci potuit. Cuius duplex ratio apud Priſcum inualuit. Nam ſecutus arcanam Ammonianae ſcholae methodum a tot veteribus philoſophis adhibitam, nec cum ἀμυήτοις et profanis, nec cum vulgo, quicquam ſapientiae ſuae communicauit, ſed velut theſaurum dogmata ſua cuſtodiuit, eos prodigos decoctoresque nominans, qui facile de iis differerent. Deinde nec fructum ex diſputationibus oriri dicebat, cum victus nec miteſcat magis, quam veritatem potius oppugnet eique fortius obſtrepat, nec qui voluptatibus deditus eſt, melior reddatur, ſed efferatur potius, et μισολόγος καὶ μισοφιλόσοφος euadat. Sed et moribus grauis erat et faſtuoſus, quam animi elationem cum aduerſus ſodales et commilitones, tum in omni vita ad ſenium uſque conſeruauit, et ne magiſtro quidem praeſenti pepercit. Quam animi ſingu-

Priſcus.

w) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 414. x) loc. cit. y) p. 114. ſeq.

fingularitatem, et feruatum de doctrinis fuis filentium proteruorum quidem adolefcentium infultus prouocaffe, fed poft Iuliani quoque imperium ab obtrectatione et reprehenfione liberum feruaffe, EVNAPIVS monet, indeque factum effe dicit, vt cum alii eo quidem tempore miferi vel fua vel hoftis manu perierint [z], ipfe folus in Graeciae templis vsque ad prouectam aetatem abfque infidiis vixerit.

Chryfanthius. §. XXVII. Plurimum tamen inter fcholae Plotinianae doctores extollit EVNAPIVS [a] CHRYSANTHIVM, praeceptorem fuum, quem Iulianum quoque inter praeceptores fuos numeraffe fupra diximus, quique Eunapio auctor fuit fcribendi de vitis fophiftarum commentarii. Ordinis vero fenatorii fuit Chryfanthius, et nobilitate fuae ciuitatis facile Princeps. Auus illi fuit Innocentius quidam, qui opibus et auctoritate atque exiftimatione, quam priuati hominis, fuperiore vfus eft, et cui legum condendarum poteftas ab imperatoribus erat permiffa: cuius etiam libros fupereffe Romano Graecoque idiomate fcriptos, et acre iudicium et ingenii acumen prae fe ferentes IDEM ait. Adolefcens parente orbatus, et diuino quodam naturae inftinctu ad philofophiae ftudia inflammatus, Pergamum ad Aedefium fe contulit, cumque maximo ardore eruditionem fitiret, in profundae doctrinae viro inuenit, vnde fe totum fcientia ingurgitaret: cumque effet corpore firmo, et plane adamantino, quod labores patienter toleraret, et cuiuis exercitationis generi facile affuefieret, in philofophia myfteria cito penetrauit, et Platonis atque Ariftotelis dogmata plane didicit: fed ad omnem quoque philofophiae fpeciem animum conuertens, non tantum in eloquentia vires vfu et exercitio roborabat, fed et demonftrare eas publicis fpeciminibus non refugiebat, dicendi et filendi arte pariter confpicuus, et vbi dicendum effet, non fine magnificentia de rebus profundioribus edifferens [b]. Poft haec *γνώσει τῶν Θεῶν καὶ σοφίᾳ* fublimiori Deorum cognitioni [c] et fapientiae fe totum tradidit, ei nempe, quam et Pythagorae fectatores, et Apollonii Tyanenfis affeclae excoluere, qui hunc humano corpore veftitum olim adorabant. Ad hos homines accurrit Chryfanthius, et ipfis eorum principiis vfus, ad eam animi perfectionem fubleuatus eft, vt omnis eruditionis fpecies et perfecta eius notitia illi exfurgeret [d], et futura ita praediceret, vt

z) Inter hos fuiffe Hilarium Bythinium, non philofophiae tantum laude, fed et artis pictoriae excellentia illuftrem, qui cum familia obtruncatus fuerit Athenis narrat EVNAPIVS p. 119. Cuius verba mifere peruertit IVNIVS, *πρὸς δὲ τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν οὕτω φιλοσοφήσαντα, ὥστε οὐκ ἐτεθνήκει ἐν ταῖς ἐκείνου χερσὶν ὁ Εὐφράνωρ*, ita reddens: „In „arte pingendi aduerfus liberalium artium va„cuos ita philofophatus eft, vt appareat in illi„us manibus non effe extinctum Euphranorem". Haec enim nec fenfum fanum fundunt, nec Eunapii verbis faciunt fatis, quae ita vertenda: „Qui praeter reliquam liberalem difciplinam „etiam pictoriam ita excoluit, vt per eius ma„nus puer Euphranor (ab eo pictus) fupereffe „videatur". Conf. GATAKER ad Antonin. L. I. §. 6. p. 5.

a) p. 186. SVIDAS T. III. p. 691. hunc exfcripfit.

b) Graeca ipfa infpicienda funt, quorum fenfum non fatis affecutus eft Iunius.

c) Subliniorem diuinae familiae cognitionem *γνῶσιν* innuere, vel ex folo Gnofticorum nomine notum effe putamus.

d) Valde memorabilis hic locus eft, ex quo fontes philofophiae Plotinianae difcuntur.

vt cernere magis, quam vaticinari diceretur. In his ſtudiis magnam temporis partem vbi cum Maximo Socio conſumſiſſet, multumque aerumnarum pertuliſſet (ita enim ſolitos fuiſſe arcanarum iſtarum diſciplinarum doctores, vt multis laboribus et aerumnis diſcipulos prius probarent, ex barbaricae philoſophiae hiſtoria notum eſt, et ſatis innuit Eunapius voce συναθλήσας, quae moleſtias cum commilitone exantlatas ſignificat) eum myſteriorum ſuorum participem dereliquit: tantoque in has artes ſtudio incubuit, vt totus cum Maximo, vt alibi dicit EVNAPIVS [e], diuinae agitationi et enthuſiaſmo occuparetur, reliquas diſciplinas liberales negligeret, prodigiis vero et Deorum monitis obſecundaret, quod neglexiſſe Maximum et Deos obteſtatum fuiſſe, vt fata mutarent, Eunapius monet, et nos ſupra exemplo profectionis in aulam imperatoris a Diis diris oſtentis improbatae illuſtrauimus. Magnam eo tempore et artis peritiam et animi conſtantiam Chryſanthium demonſtraſſe, vitae eius narrat hiſtoricus, quem nec Maximi obteſtationes, nec honorifica imperatoris legatio, nec literae Iuliani repetitae, nec Melitae vxoris, quam deperibat, preces, ab imperatore expetitae, potuere flectere, vt iter ingrederetur, honores et felicitatem ſummam promittens, ſed quod ſigna diuina calamitoſum fore atque tragicum praedixerant, et repetitis a Chryſanthio victimis, immutabilem ita fatorum ſeriem poſuere ſignificauerant. Et ita quidem cum fatis vim inferre naturamque vincere Maximus ſtatuens, Byzantium eſſet profectus, a Chryſanthio relictus eſt, ab imperatore autem pontificatum regionis Lydiae accepit, adiecta poteſtate, auita ſacra, quae Chriſtianorum imperatorum zelus eiecerat, reuocandi. Qua ille tanta prudentia et moderatione vſus eſt, vt nec ſe moroſe in iſto munere gereret, cum magna vteretur morum lenitate atque ſimplicitate, nec calida et feruentia nimis conſilia ſequeretur, neque Chriſtianis valde moleſtus eſſet, ſic vt nemo fere reſtitutionem ſacrorum, et renouatum Deorum cultum animaduerteret. Id quod magno emolumento ceſſit Chryſanthio, cum enim cuncta placide et aequabiliter atque tranquille ſopirentur, poſtea vbi omnia alia, quam Iuliani caterua ſperauerat, eueniſſent, reliquis ſurſum ac deorſum velut tempeſtate iactatis ſolus euaſit, et omnium admirationi fuit Chryſanthius, eo quod non futura tantum praenoſſet, ſed et ea ſcientia magna prudentia ſciret vti. Munere vero motus ſub imperatoribus, qui Iulianum ſequebantur, Chriſtianis, Athenas conceſſit, vitamque ibi priuatam magna tolerantia et frugalitate egit, nullius, quod inter homines exerceri ſolet, vitae generis curam agens, non oeconomiae, neque agriculturae, neque rei pecuniariae honeſte faciendae, ſed inopiam tolerauit facilius, quam alii diuitias [f]. Sed ex lege ſcholae ſuae viuens facile parabili vtebatur cibo,

e) In Maximo p. 85. hic finis fuit philoſophiae Alexandrinae primarius.

f) Contrarium hic ſenſum expreſſit IVNIVS, qui ita transtulit: „Vitam exegit in prouectam aetatem, nullius alterius rei ſatagens, „quam oeconomiae a rerum domeſticarum cura „dictae,

et raro admodum carnibus vefcebatur animalium; Deorumque cultus primaria ratione affidue habita, tempus lectione veterum terebat, et fcribendis libris infudabat, tanta affiduitate vfus, vt octogenario maior, propria manu tantum librorum fcripferit, quantum vix vnquam aetate florente legunt alii. Quo factum eft, vt extremi digitorum articuli ob indefeffum fcribendi ftudium contraherentur. Viua vero voce quoque profuiffe, et philofophiae dogmata iuuentuti tradidiffe, Eunapii exemplo conftat, quem in chariffimis habuit. Ab exercitatione ftudiorum furgens animum recreabat ambulationibus in viam publicam adfcito Eunapio comite, fpatiaque longe, fed otiofe lenteque emetiebatur, animum interea narrationum fuauitate deliniens. A magnatum vero procerumque congreffu non faftu abftinebat, fed vitae fimplicitate, et Socraticam vitam exprimebat, cum inaffectatus candor et facilitas quaedam fimplex fermoni eius infideret, verborum tamen venuftate aures demulciente [g]. Comis erat in congreffu erga omnes, adeo vt ambitione id fieri quidam cenferent; fermo concinnus et in tanta ingeniorum diuerfitate congruus. Pertinacior tamen erat, nec de fententia facile moueri fe patiebatur: neque autem facile quis eum audiuit eruditionem fuam oftentantem, eoque nomine infolentius fe efferentem, immo dicta quoque ab aliis probabat, fi vel perperam dicta effent; et quae male etiam ftatuebantur laudabat, ac fi ne principium quidem aufcultaffet, ne quenquam contriftaret. Quod fi forte inter praefentes magnae famae et exiftimationis philofophos, difputatiuncula exorta placuiffet fe difceptationi mifcere, omnes conticebant, ac fi nemo adeffet, neque quisquam in contentionis aream cum eo defcendebat, ne erroris conuincerentur. Accidit etiam, vt ii, qui virum mediocriter tantum nouerant, et folam animi manfuetudinem laudabant, facto difceptationis periculo, longe alium, quam putarant, deprehendere fe putarent: coma tunc in horrorem erecta, et oculis animi in dogmatum certitudine triumphum agentis indicibus. Quibus vitae rationibus et artibus factum, cum auitae reipublicae facrae (τῆς ἀρχαίας καὶ πατρίου πολιτείας, id eft, religionis veteris et patriae) antiftes effet primarius, vt a fummis viris, qui ifto adhuc tempore fuperftitione veteri tenebantur, eamque firmare labantem conabantur, oraculi inftar confultus fuerit, cuius exempla quaedam narrat EVNAPIVS [h]. Firmiffimo corporis robore vfus, ad vltimam, vt fupra dictum, fenectutem peruenit, animo philofophiae beneficio femper placido et fereno feruato. Cuius exemplum dedit in funere filii praeceptori Aedefio cognominis, qui aetatis anno vicefimo maximae fpei adolefcens,

„dictae, aut agriculturae, aut pecuniariae rei, „quae honefte iufteque acquiritur: inopiam to„lerabat patientius, quam diuitias caeteri." Sed Graeca ita exprimenda effe, vt nos vertimus, facile intelliget Graeci fermonis peritus lector. Ita enim EVNAPIVS p. 197. εἰς μακρὸν δὲ γῆρας ἀφικόμενος, τὸν πάντα διετέλεσε βίον, οὐδενὸς τῶν καθ' ἀνθρώπους ἑτέρου φροντίσας, οἰκονομίας τινὸς ἢ γεωργίας, ἢ χρημάτων, ὅσα δικαίως παραγίνεται, ἀλλὰ πενίαν μὲν ἔφερε ῥᾷον ἢ πλοῦτον ἕτεροι.

g) Ibid. p. 195.

h) p. 207.

lescens, et in facris pariter atque humanis fcientiis valide verfatus deceffferat, quam mortem vel affectu vacuus, vel infractus animo pertulit, vxoremque perferre docuit. Senex etiam, quod vegeto effet corpore venam fecare folitus eft, regente fanguinis fluxum Eunapio rerum medicarum non imperito: quod cum faepius fieret, Eunapio quoque aliquando abfente, mox fubitus languor, et virium defectio fecuta eft, cum articulorum contractione. Aduocatus in auxilium confiliumque Oribafius, Eunapii familiaris [i], qui ex medicis imperatoris Iuliani fuerat, molliter naturae vim reuocandam effe ftatuens, per fomenta calida et emollientia refrigeratis artubus vigorem aliquem reftituit: fed vicit fenectus, quae fequente anno eum abfumfit.

§. XXVIII. Nemo tamen vel maiorem fuo nomine gloriam huic fectae conciliauit, vel fortiori quoque conatu res eius atque incrementa adiuuit, IVLIANO imperatore, qui ob defectionem ad auitam gentilium fuperftitionem apoftata dici folet. De cuius vita et imperii hiftoria, licet maxime memorabilem Sec. IV partem conftituat, prolixe differere, huius loci non eft, fed quaerenda ea apud illos, qui Romanorum imperatorum res geftas in facra et profana hiftoria enarrauerunt. Nobis enim de magni principis virtutibus atque vitiis illuftriffimi, confiliis, infidiis, difcordia cum Conftantio, bellis cum Parthis, Gallis, Germanis, defectione a Chriftiana fide, artibus euertendi rem Chriftianam, morte quoque praematura, quaeque alia in eius hiftoria occurrere folent, multum recentiori aetate controuerfa agere, criticamque his tractandis manum afferre, nec libet nec licet; fed lectorem eius rerum fciendi cupidum vel ad fcriptores ecclefiafticos vel ad profanos, vel quod nobis placeet, ad vtrosque ablegamus [k], monentes, vt abiecto vel odio vel fauoris praeiudicio, quod ex vtraque parte, multos, qui in hoc ftudio verfati

Iulianus apoftata.

i) Oribafius Pergamenus fuit, in prima adolefcentia ob praeclaram eruditionem famam iam nactus, in iuuentute Zenonem, Magni condifcipulum, ex hac fchola philofophum audiuit, poftea ad artem medicam animum applicuit, eoque nomine a Iuliano, vt fanitatis fuae cuftos effet, accerfitus eft. EVNAPIVS etiam l. c. p. 180. tradit, tantis eum virtutibus excelluiffe, vt ad imperium etiam Iuliano viam demonftrauerit: quod odium imperatorum fequentium ei conciliauit, qui facultatibus eum omnibus fpoliarunt, et in barbaras terras eiecerunt in exilium. Quae calamitas ei felicitatis ianuam aperuit, cum artis falutaris confiliis apud reges barbaros plurimum valeret. Redeundi poteftate accepta et facultatibus redditis, vxorem duxit potentem, medendi pariter felicitate atque morum fuauitate maxime commendatus. De ratione eius medendi fcriptisque confulendi hiftoriae medicinae fcriptores CLERICVS P. III. p. 576. FREINDIVS P. I. p. 6. MERCKLINVS Lind. renou. p. 875. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XII. p. 639. IX. p. 451. ex veteribus PHOTIVS Cod. CCXVI.

k) Qui de Iuliani hiftoria fcriptores confulendi fint, ex catalogis fcriptorum, qui res huius feculi ecclefiafticas et ciuiles enarrarunt, difcendum eft, adeundique ex illis Socrates, Theodoretus Sozomenus, ex his Ammianus Marcellinus, Sextus Aur. Victor, Eutropius, Rufus Feftus, Zofimus aliique; et qui propius literariam eius hiftoriam refpiciunt EVNAPIVS in Aedefio, Maximo et Chryfanthio. LIBANIVS in Orationibus, et qui paffim tetigere res eius Chriftiani Doctores Nazianzenus, Cyrillus Alexandrinus, Bafilius aliique, de quibus videndus MART. HANCK. de Script. rer. Rom. c. XXX. art. 1. p. 154. ex recentioribus ante alios TILLEMONTIVS et Ez. SPANHEMIVS adeundi funt, vbique vero feruandus modus et nec extollendus nimis, fuppreffis vitiis, nec culpandus fine modo, virtutibus eius neglectis, quae extrema fatis feliciter vitauit Ammianus, feuerus vitiorum eius cenfor laudatorque virtutis.

ſati ſunt, in tranſuerſum egit, ſine ſtudio partis examinata teſtium ſide rerumque probabilitate de Iuliano ſtatuant. Quam legem et illis latam eſſe volumus, qui philoſophicam imperatoris huius hiſtoriam noſſe cupiunt. Etſi enim magni principis perſonam omnino ſuſtinuiſſe cenſendus eſt, tantus tamen non in omni tantum eruditionis genere, ſed in philoſophia quoque euaſit, vt non tantum Alexandrinae philoſophiae alumni eum ſibi totum vindicarent [l], ſed et Chriſtiani [m] philoſophi nomen laudemque ei non denegarent. Quare ad ea potiſſimum reſpiciemus, quae ad huius ſectae, quam tantopere promouit, hiſtoriam pertinent. Et qua quidem occaſione ad Plotinianae ſcholae philoſophos peruenerit, ſupra in Maximo iam narrauimus, et hic paucis ea repetimus, quae ad integram enarrandam huius principis hiſtoriam philoſophicam pertinent. Educatus nempe magna Conſtantii cura Iulianus, bonisque artibus innutritus a praeceptoribus Chriſtianis, Mardonio eunucho hanc eius inſtitutionem moderante [n], quod male habet EVNAPIVM [o]. In Grammaticis a Nicocle quodam, in Rhetoricis ab Ecebolo eruditus eſt, ſeuere prohibente Conſtantio, qui Nicomediam eum ire iuſſerat, ne Libanii ſophiſtae, cuius tunc ſchola in dicendi arte maxime excellebat, lectiones audiret. Id quod grauiter ſe indoluiſſe conqueritur LIBANIVS [p], *quod in tali anima, tanquam in agro foecundo ſementem ſibi facere non licuerit: peſſimo enim cuidam rhetori mercedis loco, pro eo quod Deos maledictis aſſidue proſequeretur, iuuenem ceſſiſſe, ipſum quoque eiusmodi de Diis opinione innutritum magiſtrorumque in dicendo imperitiam ob indictum ab iis altaribus bellum ferre non recuſaſſe.* Quam ob cauſſam Libanium amare excepit SOCRATES [q]. Parum tamen vel Conſtantii ea in re ſeueritas, quam haud iniuſta ſuſpicio, ne Iulianus a fide Chriſtiana deficeret, excitauerat, vel eorum, qui illi praeerant, cura impedire potuere, quo minus Iulianus ad gentilium ſuperſtitionem prono ferretur animo. Cuius rei cauſſas expendentibus variae occurrunt. Vt enim de magno, qui in iuuene flagrabat, diſcendi ardore, quem ingenii dotes excellentiſſimae ſuſtentabant, quique forte a Chriſtianis praeceptoribus non ſatis extingui poterat, taceamus [r], negligentia ſane eorum, quos educationi feruentis et ad magna tantum et excelſa adſpirantis adoleſcentis praefecerat Conſtantius, in culpa fuit, vt, quod maxime cauendum eſſe recte imperator viderat, ad gentilium philoſophorum ſcholas declinaret. Narrat enim EVNAPIVS [s], vbi Iulianus ingenii vim et magnitudinem ita oſtendiſſet, vt, „quicquid librorum proferretur, id memoria complecteretur, ita vt prae„cocem eruditionem aegre ferre magiſtri viderentur, quaſi non habituri, „quod

l) Patebit hoc ex dicendis. Conf. EVNAP. l. c. AVR. VICTOR. in epit. p. m. 372. EVTROP. L. X. LIBANIVS loco citando.

m) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOMEN. L. VI. c. 2.

n) SOCRATES l. c.

o) In Maximo p. 82.

p) In orat. parent. in Iulian. Volum. VII. Biblioth. Graec. FABRICII §. 5. p. 228.

q) L. III. c. 23.

r) Multa de hac re gloriantur EVNAPIVS p. 82. et LIBANIVS l. c.

s) loc. cit. p. 83.

„quod puero porro inſtillarent, et nec Iulianus haberet, quod amplius „diſceret, nec illi quod docerent, rogaſſe eos conſobrinum Conſtantium, „vt permitteretur ei, oratoriae arti ac philoſophiae vacare, quod ille lu-„bens conceſſerit, eum in libris magis volutari et ineptire, quam generis „et imperii memoriam recolere cupiens. Eum itaque regiis ſumtibus „inſtructum perueniſſe ad Aedeſium, vt ſupra retulimus. Valde hic attendere et ſollicite curare debuerat eorum fides, quorum prudentiae principem hunc Conſtantius commiſerat, dum ignorare non poterant, ea animi indole atque inclinatione eſſe Iulianum, vt facile ſuperſtitione traheretur, ne ad ſcholas gentilium philoſophorum delaberetur, quos eo tempore miris artibus et praeſtigiis firmiſſima ſuperſtitioni fulcra paraſſe, peruulgatum tum erat. Tanta enim eius ſuperſtitio fuit, vt AMMIANO MARCELLINO [t] licet huic ſectae, quam vehementi proſequebatur ſtudio Iulianus, valde addicto, vapularet, carpenti, quod *praeſagiorum ſciſcitationi nimiae deditus fuerit, vt aequiparare videretur in hac parte principem Hadrianum et ſuperſtitioſus magis, quam ſacrorum legitimus obſeruator fuerit.* Tali cum animo eſſet, maxima eorum negligentia culpanda erat, qui anceps ingenium ad hos homines diuertere permiſerant, licet vix perſuaderi queat, Conſtantium, vt vult EVNAPIVS [u], eius rei fuiſſe conſcium. Addit his GODOFREDVS ARNOLDVS [x], notiſſimus hiſtoriae eccleſiaſticae compilator, ingentia doctorum Chriſtianorum diſſidia, et controuerſias praeſertim cum Arianis, ad contemnendam Chriſtianorum doctrinam et amplectendum cultum gentilem pleraque contuliſſe. Quas licet ingenio attento facile ſcrupulum mouere potuiſſe non negamus, miramur tamen virum non indoctum in hanc praecipue cauſſam defectionem Iuliani reieciſſe, cum tamen ſcriptores gentiles eam non indicent, non tacituri, ſi ea primaria ratione ad deſerendam patriam religionem commotus fuiſſet Iulianus, qua nempe haud leue ἔγκλημα habuiſſent in Chriſtianorum ſacra, quae data quauis occaſione traduxere, et in his praecipue Eunapius. Nec, ſi verum dicendum, valde ad philoſophorum caſtra hae controuerſiae atque lites inuitaſſent Iulianum, qui, vt erat in veterum lectione ſatis verſatus, et ex apologiis Chriſtianorum dudum didicerat non ignorabat, non aeque magna tantum, ſed et grauiora inter philoſophos eſſe diſſidia, et tanquam perditiſſimas impoſturas et praeſtigias traduci ab Epicureis, quae tanquam ſummae ſapientiae et diuinae doctrinae myſteria tradebant Platonici Alexandrini, quaeque ipſe ſtudioſe conſectabatur. Quaecunque vero cauſſa demum fuerit, illud certum eſt, Maximi familiaritatem aduentumque Nicomediae ad has gentilium partes amplectendas Iulianum determinaſſe. Id enim ſupra diſerto Eunapii teſtimonio confecimus. Qui vt erat veterator vaferrimus, et praeſtigiarum peritiſſimus artifex, inge-

t) L. XXV. c. 6.
u) loc. citat.
x) Hiſt. eccleſ. et haereſiol. P. I. L. IV. c. 4. p. 126. ſeqq.

ingenium Iuliani feruidum quidem, ſed in iudicando, teſte AMMIANO [y], lentius et ad ſuperſtitionem inclinans eo facilius potuit impellere, quo magis diuinationibus ſuis iuuenem ambitioſum et odio patruelis flagrantem in ſpem imperii potiundi erexerat, vt ſupra quoque in Maximi vita demonſtratum. Proni enim et lubentes ea amplectimur, quae votis noſtris velificantur, quaeque, vera vt ſint, optamus et ſperamus. Non negamus quidem, Eunapium Oribaſio tantum et Euemero hanc accenſae imperii ſpei cauſſam tribuere [z]: ſed vt taceamus, Oribaſium cum his hominibus feciſſe, valde veriſimile faciunt diſerta ſcriptorum eccleſiaſticorum teſtimonia non Iuliani tantum deſiderium potiundi imperii, ſed Maximi etiam ſtudium Iuliano diuinationibus placendi, maximaque quam in hunc praeſtigiatorem ponebat in futuris praedicendis fatis, etiam imperii, Iulianus fiducia. Cui cum acceſſiſſet animus anili ſuperſtitione corruptus, qui ſimplicitatem Chriſtiani cultus faſtidiebat, non potuit non euenire, quod de eo gloriatur LIBANIVS [a]: *Cum aliquando Iulianus perueniſſet in eorum coetum, qui pleni quaſi toti Platonis erant, atque de Diis geniisque, a quibus vniuerſa haec, et condita certiſſima ſint, et conſeruentur, differentes eos audiuiſſet, de anima item etc. doctrinam, qua antea fuerat imbutus ſalſae, adeoque potui non inſeruienti, aquae ſimilem, dulciori potabilisque aquae inſtar habente diſciplina ſubmerſiſſe atque aboleuiſſe, omnibusque, quas antea imbiberat egeſtis nugis, veritatis pulcbritudinem in anima ſua, velut in magnifico aliquo templo, Deorum ſtatuas, ſtercore antea profanatas, earum loco collocaſſe. Atque adeo animum quoad iſta mutauiſſe, ſimulaſſe tamen eundem ſeſe atque antea, eſſe, cum animi ſenſa haudquaquam prodere liceret.* Addimus his, Iulianum, licet aliarum quoque ſectarum placita, teſte LIBANIO [b] teneret, omnemque doctrinam animo complecteretur, doctoresque coleret, maxime tamen eos homines ſecum habuiſſe frequentiſſimos, qui Muſarum aliorumque Deorum cultui eſſent addicti, qui terra alii, alii mari iter ad eum faciebant, videre illum, cumque eo verſari, et verba coram eo facere, ipſumque rurſus audire loquentem certatim properantes. Horum enim hominum inſignis ob hanc religionem laudis thura adolentium conuerſatione non potuit non in hac animi ſui affectione mire corroborari. His ſane rationibus inductus, vbi ſemel ad Aedeſii ſcholam diuerterat, et Maximo atque Chryſanthio, in theurgiae operibus excellentibus innotuerat, tanquam peſtilenti afflatus ſidere in diuinationis potiſſimum et ſacrificiorum ſtudia exarſit [c], et a tantis viris Alexandrinam philoſophiam, etiam theurgicam, qualis in Iamblichi potiſſimum ſchola tum effloruerat, edoctus eſt: qua in re miram et diuinam fuiſſe in Iuliano ingenii felicitatem gloriatur EVNAPIVS

y) L. XXV. c. 6.
z) In Oribaſio p. 180. et in Maximo p. 94.
a) loc. cit. §. 9.
b) §. 10. p. 254.
c) Vid. AMM. MARCELL. L. XXI. c. 1. L. XXII. c. 12. L. XXIII. c. 2. 5. 11. L. XXV. c. 6. EVNAPIVS, SOCRATES, SOZOMEN. ll. cc.

PIVS [d], et vix suffecisse Maximum et Chrysanthium, ait, capacitati puerilis ingenii. Aucta haec egregia, quam a ducibus istis didicerat, disciplina est, cum Iulianus, interfecto Gallo fratre [e], ab imperatore custodiri iussus, atque elapsus fuga tandem Eudocia imperatoris coniuge intercedente veniam a Constantio accepisset, Athenas adeundi, vt philosophiae operam daret [f]. Ibi enim nouam augendae eruditionis non tantum philosophicae, sed etiam theurgicae occasionem nactus, magistros adiit, ex quibus iis, quae iam tenebat, addere quaedam posse sperabat, ita vero eruditionis gloria, si LIBANIO [g] fides, inclaruit, vt omnes in admirationem rapuerit, et semper apud eum conspecta fuerint iuuenum, seniorum, philosophorum, rhetorum examina, ab eius ore pendentia, eo quod et ingentem eruditionem et virtutem summam omni doctrina superiorem admirarentur. Maxime vero, teste EVNAPIO [h], cum intellexisset, plus aliquanto latere apud Eleusiniorum sacrorum antistitem, velociter ad eum accurrit, ab eoque initiatus futuras imperii clades, et sacrorum templorumque ruinam didicit. Sacra vero Eleusinia ob apparitiones et diuinationes magicas celebres fuisse, non est, quod operose in re nota moneamus. Nec alio putamus respicere verba LIBANII [i] asserentis: *Iulianum ipsorum Daemonum Athenarum oculos in se conuertisse, vtpote quibus probe esset perspectum, hunc eos, quibus patrum aeuo colebantur, honores ipsi aliquando reddituros.* Instigatum itaque et artis theurgicae studio, et praenoscendi futura desiderio, quod ei assignare maleuolos ait MARCELLINVS [k], Athenas concessisse, recte de eo dixit SOZOMENVS [l], qui cum eius loci vatibus diligenter eum conuersatum fuisse tradit. Qui hoc singulare accidisse Iuliano tum externa professione Christianum simulanti ait, vt in fano quodam euocatis sacro carmine diis, cum terrore exagitatus sui obliuisceretur, crucis signo se signaret, euanescentibus mox ad salutare signum spectris: improbante hierophanta, quod daemones illius odio duci, diceret. Quod an verisimilitudine se commendet nec ne, lectoris relinquimus iudicio. Constitutum vero fuisse Iuliano et viuere Athenis et mori ibidem, idque summum felicitatis suae cacumen reputasse, tradit LIBANIVS [m], vix tamen credi potest, iuuenem in spem tantarum rerum ipsiusque imperii accensum, inter vmbras et otia philosophantium mortem oppetere statuisse. Quicquid tamen illud fuit, coegere istius temporis circumstantiae Constantium, vt Iulianum Caesarem constitueret, et a subselliis philosophorum ad imperium euocaret. Data itaque Helena sorore in matrimonium, in Gallias contra barbaros ab imperatore mittitur; factum id esse, vt in bello caderet, EVNAPIVS in Constantium valde iniquus, asse-

d) In Maximo p. 85.
e) SOZOMEN. L. V. c. 2.
f) SOCRATES L. III. c. 1. SOZOM. l. c. LIBANIVS l. c. §. 13. p. 233.
g) loc. cit. §. 14.
h) loc. citat. p. 90.
i) loc. citat. p. 238.
k) L. XXI. c. 1.
l) l. c. add. THEODORET. H. E. L. III. c. 3
m) l. c. §. 15. p. 239.

afferit [n], et fuiſſe etiam famam eius rei, non negat SOCRATES [o], veriſimilitudinem vero ſuſpicioni, non prorſus malo argumento, abiudicat, eo quod data ei ſorore coniuge ita ſibi ipſi ſuisque inſidias ſtruxiſſet. Quibus merito additur: eam tum fuiſſe, teſte, qui prolixe hanc rem narrat AMMIANO MARCELLINO [p], Romani imperii conditionem, vt non potuerit non Conſtantius ἑκὼν ἄκων hoc eligere conſilium; „continue „enim eum exagitabant aſſidui nuntii, deploratas iam Gallias indicantes, „nullo renitente ad internecionem barbaris vaſtantibus vniuerſa, aeſtu„ansque diu, non aliud remedium inuenit, idque vrgente malorum im„pendentium mole confeſſus eſt proximis, ſuccumbere tot neceſſitatibus „tamque crebris vnum; idque cum illi diſſuaderent, opponebat ſe ſola „regina, memorans anteponi debere propinquum". Quamquam ideo quoque Conſtantium in Gallias miſiſſe Iulianum non improbabile eſt, vt ancipitis et difficilis belli moleſtiis fatigatus, a periculoſo futuri imperii fata ſcrutandi conſilio deſiſteret: qua de re in ciuili horum imperatorum hiſtoria diſpiciendum eſt pluribus. Profectus contra barbaros Iulianus, atque tum exercitus, tum prodigiorum atque vaticiniorum ſuffragiis de victoria laetiſſima ſpe certus, iisque etiam artibus praeditus, quae non magnum tantum, ſed et felicem imperatorem reddere ſolent, hoſtes ſubegit, et a Romani imperii propulſauit finibus, non tamen amorem eruditionis et imprimis philoſophiae inter bellorum ſtrepitus depoſuit, ſed LIBANIO [q] teſte, *ex mediis libris ad pugnam proceſſit, immo potius vna cum libris aduerſus hoſtes profectus eſt. Semper enim vel libros manibus tenebat, vel arma, perſuaſus bello maximam a literis vtilitatem praeſtari, maiusque rebus momentum poſſe afferre imperantem, ſi conſiliis, quam ſi armis, valeat.* Tanta vero exercitus admiratione et applauſu bellum hoc confecit, vt magno clamore eum Auguſtum proclamarent milites. Multum huic conſilio refragabatur Iulianus, tempori callidiſſime inſeruiens, et prolixa oratione, vt narrant AMMIANVS [r] et LIBANIVS [s] diſſuaſit propoſitum, maximo tamen contentionis fragore, probro et conuiciis mixto aſſentire coactus, vt ille ſcribit, Auguſtus renunciatus eſt. Qua in re artes et calliditatem Iuliani merito miramur, ex animo vero id feciſſe, perſuaderi non poſſumus. Vt enim taceamus clandeſtina, quibus patruelem impetiuit conſilia, non tantum inſana futura ſciendi cupiditas, de imperio eum ſollicitum quidem at certum quoque reddens, quo in hac re fuerit animo, prodit, ſed et id, quod porro MARCELLINVS [t] narrat, ſuggerit, retuliſſe imperatorem, nocte praecedente genium ſuum apparuiſſe, minitantem, ſe eum relicturum, niſi morem gereret. Quibus ſignis cum plurimum vteretur imperator, facile inde colligi poteſt, Iulianum ſimulatorem egregium eo potiſſimum fine ita moroſe repugnaſſe dignitati, cuius ſpem ei ſummam Platonici fecerant,

n) p. 94.
o) L. III. c. 1.
r) L. XX. c. 4.
p) L. XV. c. 7.
s) l. c. §. 48. p. 272. ſeqq.
q) §. 34. p. 260.
t) loc. citat. c. 5.

cerant, vt eo magis, fidem et conſtantiam militum accenderet. Quicquid tamen illud fuit, hoc AMMIANI [u] teſtimonio minime ſuſpecto certum eſt, *incendiſſe Iuliani cupiditatem, pacatis iam Gallis inceſſendi vltro Conſtantium, coniicientis eum per vaticinandi praeſagia multa, quae callebat, et ſomnia, e vita protinus exceſſurum:* id quod luculenter et animum principis et vim doctrinae effectumque promiſſionum, quas a philoſophis acceperat, manifeſtat. Narratque IDEM [x] eum, quum apud Viennam quieſceret ſobrius, hora media noctis imaginem quandam vidiſſe ſplendidiorem, verſus heroos modo non vigilanti dicentem, quibus futura imperii dignitas ei promittebatur ſoli. Qualem θειασμὸν cum ſupra quoque in Aedeſio narrauerimus, exemplum hoc eſt principis artes Platonicorum mire exprimentis et ad publica conſilia transferentis. Quae omnia ſatis, niſi fallimur, docent, non inuitum ad hoc conſilium acceſſiſſe Conſtantium, ſiue Maximus, quod eccleſiaſtici ſcriptores volunt, ſiue Oribaſius, Euemerus, et antiſtes e Graecia accitus eius auctores fuerint, vt tradit EVNAPIVS [y]. Ita vero Deorum auxiliis et militum virtute nixus, in Conſtantium exercitum mouit, cognouitque, dum in via haerebat anceps, ex victimarum extis, obiiſſe Conſtantium, nuntiis ea de re paulo poſt aduenientibus. Qua re explorata poſt exemtos periculorum aeſtus in immenſum elatus, et vaticiniis credens, iter edixit in Thraciam, et a Conſtantinopolitanis ſummo gaudio et alacritate exceptus eſt [z]. Quae imperator ſolus conſtitutus ſuſceperit, qua ratione mouerit cuncta et reformauerit, apud hiſtoricos huius temporis, eosque, qui vitam magni, ſed infelicis, principis, ſcripſerunt, quaerendum eſt, cum ad noſtros id limites non pertineat. Illud tamen praetereundum non eſt, magno ſtudio et auctoritate ſumma collapſam eum reſtituiſſe ſuperſtitionem, reſeraſſe templa Deorum, reuocaſſe ſacrificia, aedificaſſe altaria [a], et innumeras ſine parſimonia pecudes mactaſſe, vt aeſtimaretur, ſi reuertiſſet de Parthis, boues iam defuturos [b]; totam etiam gentilium religionem ad mores et inſtituta Chriſtianorum attemperaſſe, miroque conformaſſe conſilio [c]: in quo tamen fuere aliqua dudum Pythagoreis iam recepta, quae tamen eo tempore inter gentiles exoleuerant omnia [d]. Laudandum tamen vel maxime in Iuliano, quod non vi vel tormentis Chriſtianos ad mutandam religionem adegerit, eo quod recte monente LIBANIO [e], probe nouerat, *illos quidem, qui corporis aliqua parte laborant, vinculis aliisque violentis remediis poſſe ſanari: falſam autem de Diis opinionem vrendo et ſecando nunquam*

 eiici

u) L. XXI. c. 1.

x) c. 2.

y) l. c. Hinc diiudicanda quae contra Iulianum SOCRATES l. c. et pro eo excuſando LIBANIVS l. c. §. 50. ſeqq. p. 275. affert.

z) Citati AMMIANVS L. XXI. c. 14. LIBANIVS §. 56. p. 281.

a) Ibid. SOZOMEN. L. V. c. 3. ſeqq.

b) L. XXV. c. 6.

c) SOZOMEN. l. c. c. 16. GREGOR. NAZIANZ. Or. III. adu. Iul. conf. BALTVS Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne, L. II. c. 7. p. 230.

d) Patet hoc ex collatione, indeque ratio praeter alias deriuanda eſt, cur ad hoc conſilium animo delatus ſit. Mores enim Pythagoreos imitabatur ſchola Platonicorum Alexandrina.

e) §. 58. p. 256.

eiici poſſe; vnde ad alias artes confugit, in ſacra hiſtoria enarrandas. Multum quoque ad hanc, quam prae ſe ferebat moderationem politicae contulerunt rationes; cuius luculentum ſpecimen ita narrat AMMIANVS [f]: *Vbi abolitis quae verebatur, adeſſe ſibi liberum tempus faciundi quae vellet, aduertit, ſui pectoris patefecit arcana, et plane abſolutis decretis, aperiri templa, arisque hoſtias admoueri et reparari Deorum cultum ſtatuit. Vtque diſpoſitorum roboraret effectum, diſſidentes Chriſtianorum antiſtites cum plebe diſciſſa in palatium intromiſſos monebat, vt ciuilibus diſcordiis conſopitis, quiſque nullo vetante religioni ſuae ſeruiret intrepidus: quod agebat ideo obſtinate, vt diſſenſiones augente licentia non timeret vnanimantem poſtea plebem.* Quae cum artes ſane improbas et Machiauelli praeceptis non impares contineant, qua ratione vel laudari vel commendari poſſint, a quibusdam [g], qui res veteres, ſine attentione ad arcanas rationes et conſilia, conſiderant, viderint quorum intereſt. Vt vero, quibus ſummam fere poteſtatem acceptam referebat, philoſophos digno modo coleret, nihil in ſe deſiderari paſſus eſt Iulianus. Eos enim, qui ex Aedeſii ſchola prodiere, quosque duces et anteſignanos habebat earum artium, quibus imperii dignitatem ſe conſecutum eſſe credebat, maximo cultu proſecutus eſt, quoue loco eos poneret, coram omnibus teſtatum fecit, ſequente ea in re mores imperatoris aula tota. Qua de re cum in ſupra dictis pluribus actum, quoue honore excepti fuerint Maximus, Priſcus, Chryſanthius, Iamblichus iunior ſiue Apameenſis, et huius generis alii, qui in ſacris artis theurgicae operationibus excellebant, et ſacratioris generis homines eſſe credebantur, traditum ſit, ea otioſe repetere, ſuperſedemus [h]. Tanto vero, quo hos homines proſecutus eſt, honore et beneuolentia, praecipue ſuperſtitionem, ab Alexandrina ſecta nouis conatibus reuocatam ex puluere et ſqualore, quo ſub imperatoribus Chriſtianis ſepulta fuerat, ſtabilire voluiſſe, candide, et in laudem Iuliani faſſus eſt LIBANIVS [i], iactans: *Iulianum fraterno quaſi vinculo literas Deorumque religionem inter ſe connexa eſſe exiſtimantem, hanc autem penitus, illas maximam partem periiſſe deprehendentem, vt et illam perfecte reſtauraret, et literas amare homines denuo occiperent, eos quidem, qui religionem exacte callebant, honoribus cumulaſſe; orationes vero ipſummet concinnaſſe, atque ita vtrumque fuiſſe conſecutum.* Qua in re gratum imprimis erga ſectam hanc animum teſtari voluit, faſſus cum Maximum in curiam introduxiſſet, et dexteram ei manum conceſſiſſet, eius potiſſimum ſtudio, conſilio et opera eum affectum eſſe, qualis nunc eſſet. Qua Iuliani gratia, ad humilitatem, tantum principem, vt boni omnes tunc obſeruabant, indecentem progreſſa, tanta fiducia abuſi ſunt homines inſolentiſſimi, vt non tantum

f) L. XXII. c. 3.
g) ARNOLDVS l. c. §. 13. p. 129.
h) Conf. LIBANIVS §. 77. p. 302. EVNAPIVS in Maximo p. 98. ſeqq. AMMIANVS L. XXII. c. 4.
i) §. 77. p. 302.

tum caput ex ſcholaſtico puluere efferentes iactanter et ſuperbe ſe gererent, ſed et ingens turba impoſtorum vaniſſimas artes iactantium et ab imperatore ſuperſtitioſo admiſſorum aulam eius ſequeretur, animumque eius prorſus corrumperet [k]. Cuius varia exempla propudioſam ſuperſtitionem teſtantia narrant ſcriptores eccleſiaſtici, quos qui odio et inuidiae dediſſe aliquid contendunt, Ammianum, Eunapium, et Libanium, teſtes omni exceptione maiores legant, neceſſe eſt; ex quibus diſcent, omnes anilibus his nugis ſuperaſſe Iulianum, quem tantum in his artibus profeciſſe ait LIBANIVS [l], vt eos quoque longiſſime antecelleret, qui ſolas illas callebant. Id quod maximo eius damno euenit. Horum enim hominum vaticiniis in ſummam ſpem adductus, Parthos ſe, ferum hominum genus, ſuperaturum, titulisque Parthici nomen inſerturum eſſe, ad fatale in Perſidem bellum inſtigatus eſt, et innumeras eo fine hoſtias cecidit, et ceremonias, vt ait AMMIANVS [m], et ritus immodice auxit, cum impenſarum amplitudine antehac inuſitata et graui. Aliter tamen in Chriſtianos animatus, quos, cum literarum ſtudia praecipuum ornamentum eſſe recte cenſeret, a docendis artibus arcuit: vnde memorabilis ſententia AMMIANI [n]: *Illud inclemens obruendum perpetuo ſilentio, quod arcebat docere magiſtros rhetoricos et grammaticos, ritus Chriſtiani cultores.* Quod licet in has artes infenſo animo inſurgens non nemo [o] laudet in Iuliano, certum tamen eſt, eo potiſſimum feciſſe imperatorem conſilio, vt ignorantiam et barbariem tanquam peſtem aliquam in coetus Chriſtianorum induceret. Vnum Proaereſium ſophiſtam Athenienſem excepiſſe auctor eſt HIERONYMVS [p], ſponte tamen officio cedentem; quem tamen Iulianum a docendi munere, quod Chriſtianus haberetur, excluſiſſe auctor eſt auditor eius EVNAPIVS [q], qui vitam eius prolixe deſcripſit. Non vero promouit tantum Iulianus philoſophiam Alexandrinam, doctores fouendo, et honoribus, ſalariis, diuitiis cumulando, ſed et libros ſcribendo, quibus et, quod diei ſupererat ab imperii curis, tempus tribuebat, et noctis partem. Cuius diligentiae ſpecimina hodie ſuperſunt, eruditiſſimis commentariis a DIONYSIO PETAVIO [r] et EZECHIELE SPANHEMIO [s] illuſtrata, qui cum Io. ALB. FABRICIO de ſcriptorum Iuliani literaria hiſtoria conſulendi ſunt [t]. Facile et primo fere intuitu videbit, qui hos Iuliani libros, et imprimis *encomium matris Deûm*, atque *ſolis* inſpiciet, totum adhaeſiſſe imperatorem ſectae Alexandrinorum Platonicorum, in omnium fere religionum et doctrinarum concordiam conſpirantium, eamque Platonico habitu induentium [u]. Nam et

k) EVNAP. l. c. p. 101. AMM. MARC. L. XXII. c. 12. ex quibus emendandus Libanius, cuncta in Iuliani laudem vertens.

l) loc. cit. m) L. XXII. c. 12.

n) L. XXII. c. 10. Edictum continet IVLIANI Epiſt. XLII. Scriptores de hac re nominat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VI. p. 77. not. l.

o) ARNOLDVS loc. cit.

p) In Chron.

q) In Proaereſio p. 161.

r) Paris 1630. 4. cum notis DIONYS. PETAVII. s) Lipſ. 1696. fol.

t) Vol. VII. p. 78.

u) PAG. GAVDENTII libro de metempſychoſi Pythag. Piſ. 1641. edito adiecta diſſ. de

et in his principis literatiſſimi ſcriptis Pythagoras [v] et Plato [x] ſuper omnes extollitur, iisque iungenda et concilianda eſſe Ariſtotelica monentur [y]. Platonicos vero recentiores vt in vita honorauit, ita ſcriptis quoque laudauit; et praecipue Iamblichum ſuum, cui praeter alios propudioſam hanc ſchola iſta faciem ea aetate debebat, tanquam commune terrarum orbis lumen, et animarum medicum, Mercuriumque ſuum extulit [z], et quae Porphyrius, Iamblichus et his ſimiles conſcripta reliquere, imitando exprimere, teſte LIBANIO [a] ſtuduit, tanta admiratione ſyncretiſticam hanc philoſophiam proſecutus, vt Iamblichum ſuum impenſe laudaret, *quod non ſolum Pindarum aut Democritum aut Orpheum illum antiquiſſimum, ſed omnes omnino Graeciae philoſophos, qui in eo genere floruiſſe memorentur, tanquam in lyrae variis e ſonis concentu ad perfectam muſicam coniunxerit* [b]. Sed et vita talem ſe praeſtitit, qualem ſcholae huius inſtituta a diſcipulis requirebant. Exponit enim LIBA-„NIVS [c], „neminem, vt illum, ita ventrem coërcuiſſe, inter eos, qui in „exigua caſa philoſophantur: neminem ita ac ipſe, pro temporum diuerſitate „variis cibis abſtinuiſſe, vt modo huic, modo alii Deo cultum ſuum praeſta-„ret, Pani nimirum, Mercurio, Hecatae, Iſidi, et reliquorum vnicuiuis: „neminem tot ieiunia, cum voluptate, vt cum Diis verſari poſſet, inſtituiſſe". Haec vt Alexandrinae philoſophiae alumnum eleganter depingunt, ita quo loco habendus ſit Iulianus, demonſtrant. Non mirandum itaque principem enthuſiaſtico philoſophiae generi et fanaticae ſectae ſe dedentem, eandem diuinae agitationis et repletionis ſpeciem ſibi vindicaſſe, quam Plotinus, Porphyrius, Iamblichus de ſe iactabant: nam et hoc narrat LIBANIVS [d], praeter reliquas cum Diis conuerſationes vidiſſe in Caſio monte Deum, eoque viſo ſeſe erexiſſe, et monitum ab eo accepiſſe: ſaepeque ad eum Deos acceſſiſſe eius ſeruandi cura diſtrictos. In Perſiam cum exercitu profectus imperator, Antonini philoſophi aemulus, philoſophos Platonicos, theurgos, vates reliquamque ſacrificulorum cateruam ſecum habuit, quae magna victoriae ſpe eum repleuit. Quamquam oraculum quoque ferebatur, quod SVIDAS [e] ſeruauit, quod finem vitae imminere Perſis domitis ei praedicebat. Id tale fuit:

Sed poſtquam ſceptris tuis Perſas
Vſque ad Seleuciam gladiis fugatos domueris,
Tunc vero te ad olympum ducet igne fulgens currus,
Procelloſo turbine rotatus,

Poſt-

de philoſophica cognitione Iuliani, quam cum non viderimus, qualis ea ſit, dicere non habemus. Parum tamen ſolidi promittit Gaudentii feſtinatio ſolita. Legendus etiam illuſtris SPANHEMIVS in praef. et Ven. MOSHEMIVS de turbata per Platonicos eccleſia §. 29. p. 160.

v) Locum ex eius Saturnalibus lege apud SVIDAM in Iul. T. II. p. 125.

x) Orat. VI. in Cynicos p. 188.

y) Or. V. in matrem Deorum p. 162.

z) In epiſtolis ad eum ſcriptis, ep. XXIV. XL. LX.

a) §. 87. p. 313.

b) Epiſt. XXXIV. p. 405.

c) §. 83. p. 309.

d) l. c. p. 310.

e) l. c. hauſta haec ſine dubio ex EVNAPII commentariis hiſtoricis hodie deperditis.

Poſtquam aerumnoſam mortalitatem exuiſti,
Venies autem in aetherei luminis paternam aulam,
Vnde deſcendens, humanum in corpus veniſti.

Tam aperte autem ſcholam Platonicorum, Alexandrinorum ſapit hoc oraculum, vt vel ab his hominibus ad inducendum exitui tragico miſeraeque cataſtrophae colorem excogitatum eſſe, aut Deum iſtum oraculi auctorem ſcholam horum philoſophorum frequentaſſe oporteat. Occubiturum vero ſe ferro dudum didiciſſe, ipſe, vbi graui vulnere confoſſus, morti appropinquabat, fatetur [f], fide fatidica praecinente [g]: qua de re amicos vltimum affatus, philoſophum et animo et oratione ſe praeſtitit, ſicque animam efflauit, poſtquam cum Maximo et Priſco philoſophis ſuper animorum ſublimitate perplexius diſputauerat, anno aetatis triceſimo et ſecundo, meliori fato, et magis ſanis praeceptoribus dignus.

§. XXIX. Vixit circa iſta quoque tempora EVNAPIVS, ad quem tanquam praecipuum horum hominum laudatorem multoties hactenus prouocauimus, Sardibus Lydiae vrbe oriundus [h], Chryſanthium ex Melita vxore cognatione attingens, qui eius quoque a pueritia ad eloquentiam et philoſophiam formauit animum [i]. Et tempus quidem, quo floruit, haud obſcure ipſe prodidit, referens Proaereſio magiſtro ſe annos natum ſedecim fuiſſe vſum: Proaereſium autem docuiſſe eloquentiam Athenis eo tempore, quo Iulianus Chriſtianos rhetorices magiſtros a docendo arcuit, ſupra probauimus. Vixiſſe vero adhuc ſub Theodoſio inde patet, quod euerſi, vt ſupra in Maximo dictum, Serapidis fani meminit [k]. Teſtatur etiam PHOTIVS [l], continuationem hiſtoriae Dexippi, quam Eunapius confecerat, pertingere vsque ad tempora filiorum Theodoſii, Honorii et Arcadii. Ex quibus recte colligit IONSIVS [m], ſcripſiſſe et floruiſſe Eunapium ſub Theodoſio, quem in Valentiniani et Valentis tempora reiicit VOSSIVS [n]. Iſta enim aetate adoleſcens adhuc Eunapius a Maximi ore pependit. Ex qua ſerie annorum Eunapii confirmatur egregie coniectura FABRICII [o], diſtinguendum eſſe Eunapium rhetorem a Lydis ad Iulianum miſſum. A Chryſanthio et oratoria arte et philoſophiae Alexandrinae principiis imbutus, ex Aſia in Europam circa annum decimum atque ſextum traiecit, et Athenas appulit, Proaereſium, annum iam LXXVII agentem, ſed et animi et corporis vigore valentem auditurus. Inter nauigandum vero vehementi febre correptus, cum circa primam noctem in Piraeum portum appuliſſent, et vectores in vrbem contenderent, ipſe pedibus inſiſtere inualidus, per manus ſublatus in vrbem deportatus eſt, tantaque comitum turba domus Proaereſii impleta,

Eunapius.

f) AMMIANVS L. XXV. c. 3. 4.
g) Exempla affert idem L. XXIII. c. 2.
h) PHOTIVS Cod. LXXVII. p. 100.
i) Ipſe in Maximo p. 99.
k) In Aedeſio p. 77.
l) loc. cit. p. 99.
m) De Script. Hiſt. Philoſ. L. III. c. 17. p. 296.
n) De hiſtoricis Graecis L. II. c. 18. p. 252.
o) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 233.

pleta, vt totum ſophiſtarum gymnaſium ea expletura videretur. Vbi cum animum alii, alii corpus curarent, Eunapius animi aeger, gliſcente vi morbi ſemper conſumtus magis, ne Proaereſii quidem vultu frui potuit, ſic vt morti proximus videretur. Chius tamen quidam, Aeſchines, qui medendi audacia et imperitia multos peremerat, flagitans, vt ſibi permitterent, medicam potionem morti viciniſſimo exhibere, diducto inſtrumentis quibusdam oris hiatu infudit pharmacum, moxque ab immiſſo medicamine aluo ſoluta, apertis aeger oculis coelum aſpexit et domeſticos agnouit, et paulo poſt conualuit, magnam ea propter ſeruatori ſuo gratiam referens, quem ab eo tempore in magna exiſtimatione vixiſſe ait [p]. Quae ſalutis reſtitutio magno etiam gaudio affecit Proaereſium, qui nouum auditorem diſcipulis commendauit, vt dicteriis ſalibusque parcentes [q], eum pro ſuo haberent filio, atque recrearent. Cum autem Chriſtiani tum principes regnarent, qui ſacra gentilium arcana valde coërcebant, factum inde eſt, vt licet a puero Chryſanthii hierophantae inſtitutione gauiſus fuerit EVNAPIVS [r], non tamen ante viceſimum annum theologiae myſteriis et ſublimiore doctrina imbueretur. Hoc enim verba eius: *ἐκ παιδὸς ἀκροατὴς Χρυσανθίȣ γενόμενος, μόλις εἰς εἰκοςὸν ἔθος ἠξιȣ̃το τῶν ἀληθεςέρων*, velle, ex Platonicorum doctrina intelligitur, quibus ſcientia *τῶν ἀληθῶς καὶ ὄντως ὄντων*, theologiam ſignificat, adeoque male ad gentilem religionem ea aetate demum Eunapio traditam trahitur a IONSIO [s], cum a puero eius principiis a Chryſanthio imbutum ſe fuiſſe, ipſe referat. Quintum annum, poſtquam Athenas venit, Aegyptum adire ſtatuit [t], eo ſine dubio ſine, vt ſacros ritus, et ceremonias, quaeque reliqua erant ſublimioris theologiae Alexandrinae capita, quae in hac vrbe omnium optime docebantur, addiſceret: ſed a parentibus, qui ſacris eum diſciplinis et ſacerdotio ſe tradere aegre ferebant, in patriam, Sardes reuocatus et ſophiſticen excolere iuſſus eſt. Quam parentum voluntatem ſecutus, optimisque vſus magiſtris, praeter Proaereſium, paucis poſt diebus vita excedentem, Diophante et Sopolide, quorum in ſophiſtarum vitis paſſim meminit, illuſtris in dicendo euaſit, et doctiſſimorum oratorum applauſum meruit, vnde dictionem quoque Sophiſticam, et affectatum circumſtantiarum enarratarum ornatum, quo eo tempore rhetores eloquentiam fere metiebantur, in eius ſcriptis vbique regnantem videas. Praeter eloquentiam tamen artis quoque medicae ſtudio non ſine diligentia et felici ſucceſſu ſe dedit, ſic vt Chryſanthium praeceptorem inſtituta prudenter venae ſectione haud ſemel mortis faucibus eriperet [u]: qua in arte ab Oribaſio

p) Ambitioſa, vt ſolebant ſophiſtae, circumſtantiarum minimarum prolixaque enarratione haec ipſe refert in Proaereſio p. 129. ſeqq.

q) Ibid. Hunc nouitios dicteriis ſalibusque excipiendi morem, quem hoc tempore in Athenarum Academia vſitatum fuiſſe ex hoc loco patet, quique ad noſtra fere tempora viguit vixque principum auctoritate potuit ſupprimi, ex Pythagorae imitatione, in cuius ſchola is receptus erat, ab his philoſophis adhibitum fuiſſe, non eſt, quod dubitemus.

r) In Aedeſio p. 37.

s) l. c. monuit id etiam FABRICIVS l. c. p. 233.

t) l. c. p. 162.

u) Vid. ſupra in Chryſanthio.

basio summae doctrinae medico praecepta accepisse videtur, eo enim familiariter vsus est, qui tetrabiblon ei inscripsit. Summam tamen doctrinae partem, et eruditionis fastigium quaesiuisse Eunapium in mysteriis theologiae, quaeque eius pars fuit primaria, theurgiae gentilis, vbiuis fere ipse prodit: ex quo, vt ex praeceptoribus etiam quos in hunc finem audiuit, colligendum est, in philosophiae Alexandrinae cognitione Eunapium fuisse versatissimum, cum nemo ad ista sacra admitteretur, nisi philosophia bene praeparatum pectus attulisset. Certe Athenis Eleusiniis sacris se initiatum et inter Eumolpidas relatum ipse narrat [v]: et Chrysanthium, tradit, se Athenas ad illum profectum, in diuinioribus et philosophicis studiis horis pomeridianis instituisse, antemeridianis ad tradenda aliis eloquentiae praecepta consumtis [x]. Qualem vero philosophiam docuerit Chrysanthius supra diximus, qui sine dubio hunc discipulum, filii loco carissimum, sibique intime coniunctum, omnium mysteriorum, quae pandebat philosophia Alexandrina, fecit participem. Et huius etiam praeceptoris sui desideriis et voluntati, vt obsecundaret, libellum de vitis sophistarum scripsit, quo si careremus, angustior longe nobis esset campus historiae philosophorum huius sectae: vnde optamus, vt quam telam exorsus abiecit iterum desideratissimus FABRICIVS [y], vir quidam doctus, huius sectae historiae gnarus resumat, et absoluat [z]. Scripsit etiam Eunapius commentarios historicos ad quos passim prouocat, aliaque huius generis, et continuationem quoque historiae Dexippi, siue, Chronicorum post Dexippum libros quatuordecim, quos recenset PHOTIVS [a], qui non partium tantum studium in vellicandis imperatoribus Christianis, et extollendo supra modum Iuliano, sed et dictionem cetera pulchram, at vocibus audacioribus corruptam, et innouata non pauca, tropos item praeter modum adhibitos notat, et furore rabieque in Christianos plenum fuisse opus scribit. Quam insaniam a praeceptoribus suis didicisse, non est, quod dubitemus. Eam tamen euitauit, omissis conuiciis in Christianos, qui cetera Eunapii vitulo strenue arauit Zosimus [b].

§. XXX. Athenis digressi Alexandriam, sedem et patriam philosophiae huius, cuius antistitum doctorumque historiam fuse hactenus enarrauimus, occurrit HIEROCLES, de quo cum admodum pauca nobis veteres referant, in varias partes ductae sunt virorum in hac eruditionis parte summorum coniecturae [c]. Et Alexandrinum quidem fuisse, et in ea *Hierocles.*

v) In Maximo p. 90.

x) In Chrysanth. p. 198.

y) Vid. Cl. REIMMARI vita Fabricii p. 209. nos vsi sumus hactenus editione Comeliniana Basil. 1596. 4. cum versione Hadr. Iunii, multis in locis lapsi.

z) Conf. VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

a) loc. citat.

b) IONSIVS, FABRICIVS ll. cc.

c) Videnda, quae de hoc philosopho differuere IO. PEARSONIVS in prolegomenis ad eius scripta, BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles, OLEARIVS praef. ad Hierocl. librum contra Christ. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. NEEDHAM praef. ad nouam edit. Hieroclis.

ea quoque vrbe docuisse, Damascii testimonio apud PHOTIVM, quod SVIDAS quoque exscripsit, certum est. Qui etiam, qua aetate vixerit, haud obscure prodidit, referens habuisse Hieroclem Theosebium et Aeneam Gazaeum discipulos: ex quibus patet, eo tempore vixisse Alexandriae, quo Plutarchus Nestorii Alexandrinam philosophiam Athenis propagauit, quod in Theodosii iunioris seculique post C. N. sexti tempora incidit [d]. Vxorem habuit daemonio obsessam, de cuius expulsione memorabile est, quod Damascius refert: daemonem illum, quod mansuetioribus verbis expelli non posset, iuramentis Theosebium, quamuis theurgiae peritus non esset, exire compulisse, adiurans eum per solis radios et Hebraeorum Deum; quo facto exiisse daemonem, clamantem: colere se quidem Deos, hunc vero se timere. Quamquam locus hic Damascii etiam ita queat intelligi, vxorem hanc fuisse Theosebii. Eodem narrante in magnas calamitates Hierocles incidit. Cum enim Byzantium profectus, (τοῖς κρατοῦσι, id est, quorum religio tunc praedominabatur,) offensam incurrisset, in iudicium adductus, et verberibus caesus est. Ast is sanguinem manu caua excipiens, iudicis faciem aspersit, versum HOMERI [e] recitauit:

Ecce Cyclops, bibe vinum, postquam humanam carnem devorasti.

Exilio tandem, cum capitis periculum euasisset, mulctatus est, reduxque Alexandriam rediit, et more solito discipulis philosophiam exposuit. Fuisse vero philosophiae Alexandrinae, siue Platonicae reformatae doctorem vel vno illo, quod de prouidentia nobis reliquit compendio, quodque nobis seruauit PHOTIVS [f] patet. In eo Ammonianam philosophiam ita commendat, vt, quotquot in Platonis atque Aristotelis opiniones commentati discordiam esse dixerunt inter vtrumque philosophum, refellat, et conciliare quoque horum inter se doctrinas non de prouidentia tantum, verum etiam de animorum immortalitate, de coelo ac mundo conetur, et qui in diuersa abire scripserunt, eos vel contendendi studio, vel praeoccupata opinione atque imperitia seductos, statuat, quam ἑτεροδοξίαν diuina illa Ammonii sapientia sustulerit. Respexisse hanc henoticam Hieroclis philosophiam non solum Platonem tantum, sed alios quoque philosophos, quod lege quasi scholae Alexandrinae ita cautum esset, tota tractatio, cuius summam exhibet PHOTIVS [g], luculenter demonstrat. Ex iis enim, quae Photius refert, patet, Hieroclem Platonicam doctrinam in oraculis, et sacerdotum legibus, in Orpheo, Homero et ceteris, qui ante Platonem celebrabantur, quaesiuisse, et qui post Platonem fuere, ipso quoque Aristotele principe atque duce vsque ad Ammonium Alexandrinum, eiusque familiares, Plotinum et Origenem, eiusdem

d) PHOTIVS loc. cit.

e) Odyss. I. v. 347.

f) Cod. CCXIV. p. 283.

g) l. c. et Cod. CCLI. p. 749. seqq. peculiari libello hoc compendium edidit FRID. MORELLIVS Paris 1597. 8. Nouam autem et elegantem versionem HVGO GROTIVS inseruit sententiis philosophorum de fato p. m. 16. ed. Paris.

dem ad vnum omnes cum Platone fuiſſe ſententiae ſtatuiſſe, Ammoniique diſputationibus pro fundamento poſitis, quid Plotinus, Origenes, Porphyrius, Iamblichus, et deinceps ceteri τῆς ἱερᾶς γενεᾶς homines vsque ad Plutarchum Athenienſem, in repurgata philoſophia Platonica ſtatuerint, quaue ratione cum his conſpirauerint, oſtendiſſe. Quod vt hominem prodit ſectae eclecticae addictiſſimum, ita corruptorem veteris philoſophiae fuiſſe euidenti probat argumento. Qua de re vt certus euadat lector, ſola, quam ex libris de prouidentia et fato duobus locis dedit PHOTIVS, epitome lecta ſufficit, vt maleſanus ex ea conciliator ſectarum agnoſcatur. Nec alia forte ratio Hieroclem permouit, vt librum hunc Olympiodoro, ex hac, niſi fallimur, ſecta philoſopho magni nominis, cuius tamen, quod Ariſtotelicam maxime philoſophiam illuſtrauit, infra in Peripateticorum hiſtoria mentio facienda, inſcripſerit. Sed ex ipſis quoque Hieroclis dogmatibus, eo praecipue, quo ſtatuit: *Platonem opificem Deum, cenſere, ſuſtinere omnem inuiſibilem et viſibilem mundum ex nulla praeexiſtente materia factum, ſufficiente eius voluntate ad exiſtentiam entium*, ſyncretiſtica, qua Ammonii ſchola ſe efferebat, philoſophandi ratio Hieroclis demonſtrari poſſet, qua non tantum Platonem cum Ariſtotele, ſed vtrumque etiam maleſano conſilio cum Chriſtianis in concordiam redire coëgit, niſi infra vbi de huius ſectae philoſophia agendum, commodius de eo argumento, quod aliis quoque ex huius familiae hominibus placuit, tractari poſſet. Eadem vero philoſophiae ratio in illis quoque commentariis regnat, quos in aurea, quae Pythagorae tribui ſolent, carmina, ſcriptos reliquit Hierocles [h]. Quos licet magnificis laudibus exornet, cui Gallicam verſionem debemus ANDREAS DACIERIVS, recte tamen eo nomine reprehenſionem incurrit, FRANCISCI BALTI [i], qui eadem prorſus, qua reliqui Platonici, oberaſſe Hieroclem chorda, et philoſophiam ſuam contra Chriſtianam religionem exornaſſe eique oppoſuiſſe eleganter obſeruat. Fuere et alii Hierocles cum hoc noſtro non confundendi [k]. Maxime vero diſtinguendus eſt ab Hierocle Bithyniae iudice, λόγων φιλαληθῶν *ad Chriſtianos* auctore, quibus diſſertationibus acerbiſſimum Chriſti et doctrinae eius hoſtem ſanctiſſimo Saluatori Dei filio oppoſuiſſe atque praetuliſſe Apollonium Tyaneum, eumque ſcripta apologia refutaſſe Euſebium ſupra diximus [l]. Qua de ſententia, non ignoramus receſſiſſe viros magni in orbe literario nominis, qui totam veterum doctrinam atque hiſtoriam animo complexi ſunt, ex quorum numero imprimis Io. IONSIVM [m], LVD.

 Kv-

h) Poſt alias editiones, de quibus videndus FABRICIVS l. c. elegantem et docta praefatione auctam debemus IO. PEARSONIO, Lond. 1654. quam recudi fecit PETRVS NEEDHAM. Editiones elegantis commentarii fuſe enarrat FABRICIVS Biblioth. Graec. Vol. I. p. 461. ſeqq.

i) Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 498. ſeqq.

k) Enumeratos habes apud IONSIVM l. c. BAYLE l. c. FABRICIVM l. c. PEARSONIVM l. c. OLEARIVM l. c.

l) Conf. ſupra Sect. I. huius capitis citatos. Add. CAVE Hiſt. lit. ſcript. eccleſ. p. 218. BAYLE l. c. p. 758. DACIER. praef. l. c. p. 239. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I p. 459. Vol. VI. p. 91. Vol. IX. p. 450. OLEAR. l. c.

m) loc. citat.

KVSTERVM [n] et IOANNEM PEARSONIVM [o] nominamus; quorum ille, licet alias in homonymis rite discernendis accuratissimus, tantopere huic sententiae adhaesit, vt, cum videret Hieroclem Alexandrinum philosophum, cuius meminit Damascius, necessario statuendum esse iuniorem Eusebio, quod multis rationibus, licet ex parte spuriis et confusa homonymia Olympiodori nixis, probat, eum, qui Hieroclem refutauit Eusebium episcopo Caesariensi longe iuniorem esse contenderet. Quibus suo modo addi potest doctissimi GOTTFR. OLEARII [p] sententia, licet moderatior, quae distinguendos quidem esse inter se Hierocles duos, vnum Bithyniae praesidem, et postea Alexandrinum eparchum, alterum philosophiae doctorem; dubia tamen haeret, an libellus, quo aurea carmina explicantur, priori debeatur, vel posteriori. Rectius tamen, nisi nos omnia fallunt, distinguitur vterque, et quae hodie suppetit commentatio Pythagorico-Platonica huic tribuitur, quam quoque partem sequuntur viri summi GVILIELMVS CAVEVS [q], NANVS TILLEMONTIVS [r], Io. ALB. FABRICIVS [s]. Quam sententiam vt rationibus, quae rem conficere aptae sunt, corroboremus, ad aetatem Hieroclis vtriusque attendendum est, qua posita facile erit de vtroque iudicium, miraque luce tota controuersia dispalescet. Iam quod ad Bithyniae Iudicem attinet, vixisse eum ante Eusebii tempora, vel ex vna Caesariensis praesulis refutatione λόγων φιλαληθῶν est manifestissimum. Ionsium enim, alium nobis et iuniorem Eusebium comminiscentem, non audiendum esse, LACTANTII loca [ss] supra quoque ex parte in Porphyrio a nobis laudata euincunt, quibus satis luculenter innuitur, praesidem hunc Christianos et scripto et persecutione vexantem eo vixisse tempore, quo ipse in Bithynia oratoriam doceret et Diocletianus vexaret Christianos. Hunc enim Hieroclem intelligi, et ipsa descriptio hostis Christianorum iurati probat, et viris doctis dudum animaduersum est. Quae vti reiici sine aperta vi et euersione testimoniorum veterum scriptorum non possunt, ita et argumenti quoque indole confirmantur. Eo enim, quo Hierocles contra Christianos scripsit tempore, impune contra Christianos scribere licebat, tantaque proteruia ipsum Dei filium aggredi gentilibus par erat, eo quod gentilis superstitio, imperatorum ei addictorum tutela secura, religio esset dominans. Ast Hieroclem Alexandrinum philosophum non vixisse tantum eo tempore, quo Christiana religio superior fuit, sed et a τοῖς κρατοῦσιν, id est Christianis [t] caesum fuisse refert Damascius. Ast hunc Hieroclem habuisse Theosebium discipulum ait idem Damascius; ille vero Iustiniani vixit temporibus: qua etiam aetate vel paulo prius Aeneas Gazaeus floruit, qui vtrumque distinguit, et iuniorem se habuisse praeceptorem fatetur [u]: vixit enim, vt ipse prodit, tempore incursionis

n) Ad l. c. Suidae. o) In prolegom. l. c.
p) l. c. qui tamen in alteram magis propendet sententiam.
q) loc. cit. p. 114.
r) Memoires pour servir a l'hist. de l'eglise T. V. p. 606. s) Bibl. Graec. Vol. 1. p. 462.
ss) Institut. L. V. c. 2. de mort. persec. c. 16.
t) Videndus de hac Platonicorum gentilium formula HENR. VALESIVS ad Euseb. p. 62. et ex eo KVSTERVS et BALTVS ll. cc.
u) De resurrect. p. 24. conf. CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 15. p. 313. FABRIC. l. c. p. 464.

nis Bulgarorum, adeoque Seculo V. exſpirante: quo tempore Hieroclem Alexandriae docuiſſe oportet. Qui cum ſucceſſionem ſcholae Alexandrinae vsque ad Plutarchum Athenienſem memoret, qui Procli praeceptor Sec. V fuit, neceſſario poſt eum vixit, adeoque eo tempore prior eſſe non potuit. Conſentit etiam Olympiodori tempus, cui librum *de prouidentia et fato* dedicauerat Hierocles: ille enim, Honorio et Theodoſio II. imperantibus floruit; quae omnia inuicto argumento docent, Hieroclem Alexandrinum Seculi quinti philoſophum fuiſſe, et integris CL annis Hierocle Bithyniae praeſide eſſe iuniorem, adeoque pro auctore λόγων φιλαληθῶν haberi non poſſe, eiusque tempora in medium ſeculum quintum incidere. Vtrum vero commentarius in aurea carmina ſeniori tribuendus ſit Hierocli an iuniori, certis equidem et inuictis rationibus demonſtrari non poteſt, longe tamen veriſimilius, philoſophum, quam eparchum Alexandrinum eius eſſe auctorem. Hunc enim philoſophum fuiſſe Platonicum veteres non dicunt, licet philoſophiae antiſtitem eum appellet LACTANTIVS [v], eo quod ſacris illius regionis, vt videtur, ſimul eſſet praefectus, quo nomine philoſopho profeſſione tali luculenter eum opponit: aſt quaecunque de Hierocle iuniore conſtant, huc quadrant, qui in Alexandrina Platonicorum ſchola docuit, eamque philoſophiam, quae in commentario in aurea carmina continetur, profeſſus eſt. His addimus SVIDAM [w], diſertis verbis Hierocli iuniori et librum *de fato et prouidentia* et *aureorum carminum interpretationem* tribuentem, qui cur concordantibus amice reliquis circumſtantiis ob nudam nominis affinitatem deferendus, et Hierocles ſenior parens opuſculi dicendus ſit, cauſſam videmus nullam. Etſi vero Alexandrinae philoſophiae doctorem fuiſſe Hieroclem ex dictis conſtat clariſſime, in philoſophicis tamen magis, quam theologicis doctrinis eminuit, nec alius eſſe videtur ſenſus iudicii de Hierocle, quod Iſidoro tribuit Damaſcius: *Hieroclem et ſimiles in ſcientiis humanis nihil quidem deſiderari paſſos eſſe, aſt in beatioribus ſcientiis diuinisque notionibus multum defeciſſe, parumque verſatos fuiſſe.* Quo et reſpicit, quod Idem apud SVIDAM [x] habet, *ſcientia eum non accuratum fuiſſe:* γνῶσιν enim Damaſcio memoratam, ad rerum diuinarum cognitionem, quas μακάρια νοήματα in loco altero vocat reſpicere, et theurgicam ſcientiam innuere, ſupra iam monuimus. Quam niſi fallimur, diuinioris operationis atque ſcientiae ignorantiam, quam ſuis hominibus Iſidoro, hisque ſimilibus Damaſcius nugator vindicat, Hierocli vero denegat, in eo quoque Hierocles prodidit, quod daemonium ex vxore eiicere non potuerit, nec Theoſebium in theurgicis exercitatum diſcipulum habuerit. Laudat tamen Damaſcius parum aequus philoſophorum alias cenſor, *ingenii Hieroclis morumque elegantiam, et venerabilem fuiſſe ait, atque magnificum, inſigni etiam ingenii vbertate praeditum, et copioſe ornateque dicendi facultate excellentem, adeo vt auditores ſuos vbique in admi-*

v) loc. cit.   w) loc. cit.   x) loc. citat.

admirationem raperet. Laudat etiam *animum eius virilem et constantem Byzantii in iudicio demonstratum, cum a sex lictoribus caederetur: in vita tamen animo alta sectante fuisse vsum* monet. Ceterum Hieroclis quoque philosophumena laudant veteres, quae tamen, an Platonici fuerint, an Stoici, an alius incertum. Facetiae autem ei tributae tanto viro ea auctoritate vso indignae sunt [y].

Fata philosophiae eclecticae Athenis.

§. XXXI. Hactenus quibus fatis vsa sit philosophia Alexandrina, quae eclecticum mentita habitum in confundendis inter se et conciliandis omnis generis doctrinis et religionibus industriam posuit suam, cum Alexandriae tum, in Asia minore, Syria nempe et Ionia, quin in Thraciae quoque parte, exposuimus. Dicendum iam porro, quae in Europa etiam, praecipue vero Athenis, in vetere illa Musarum et philosophiae sede incrementa ceperit, quaue ratione quibusque magistris fuerit propagata. Etsi enim post Graeca bella, quibus libertas Graeciae a Romanis erepta eaque in prouinciam redacta est, dissipatis huc illuc philosophis valde decreuerat philosophiae, qui Athenis floruerat, vigor, vt capite huius libri primo demonstratum; factum tamen est, vt imperatorum Romanorum beneuolentia studiorum incrementa mature iterum Athenis resurgerent, et primo quidem eloquentia mire promoueretur, mox philosophia quoque caput iterum attolleret. Cuius potissimum gratia referenda est ad Hadrianum et Marcum Antoninum philosophum, qui vt principes erant omni eruditionis genere tincti, et praecipue philosophiae studiis addictissimi; ita, vt eo illa loco, vbi per tot secula sedem habuit, reflorescerет, omnem curam adhibuere, sumtibusque iuuarunt prorsus regiis. Hadrianus enim et bibliothecam et gymnasium, teste PAVSANIA [z] condidit, M. Aurelius Antoninus autem professores eloquentiae et philosophiae Athenis constituit, eosque stipendiis ornauit [a], fuitque Theodotus sophista primus, qui decem mille drachmarum stipendium imperatoris meruit [b]. Non vero rhetorices tantum, et politices professoribus [c], qui sex mille drachmis fruebantur, teste PHILOSTRATO [d], stipendium constitutum fuisse, sed et philosophis praecipuarum sectarum, LVCIANVS [e] testatur, asserens, „salarium, idque non exiguum ab „imperatore fuisse constitutum, singulis philosophorum generibus, puta, „Stoicis, Platonicis, Epicureis, et Peripateticis: ita vt vnicuique sectae „praemium esset aequale: etiam demortuo ex his quopiam, alium ali-„quem

y) Conf. FABRICIVS l. c.

z) In Atticis.

a) XIPHILINVS in Marco.

b) PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 2. p. 566. OLEAR. h. l.

c) Dubitat CONRINGIVS antiq. Acad. Suppl. XV. p. 233. vtrum politices professores ad philosophos pertinuerint, putatque politicam cathedram fuisse occupatam a rhetoribus illis, qui scholam habuerunt, in caussis generis deliberatiui. Recte vero huic coniecturae obiicitur, quod politices cathedram, qui tenuit Apollonius iuridiciali genere, non deliberatiuo excelluisse dicatur PHILOSTRAT. l. c. c. 20. p. 600. Qui cum eo loco legationibus publicisque muneribus adhibitus dicatur, quod in ciuilibus rebus clarus haberetur, statuendum magis hanc professionem a rhetoribus et philosophis prorsus fuisse distinctam, et vtriusque vsum praesuppo-suisse.

d) loc. citat.

e) In Eunucho T. IV. p. m. 160.

„quem in eius locum ſubrogandum fuiſſe, qui ſit optimatum calculo pro„batus; praemiumque illud non leue fuiſſe, ſed ſingulos in annos decies „mille nummorum, quos acceperint, vti doceant iuuentutem: factum„que inde eſſe, vt cum Peripateticus quidam profeſſor deceſſiſſet, huius ſe„ctae philoſophi ea de ſucceſſione ſingulari certamine conflictarent (ἐμο„νομάχουν) propoſitis de quaeſtionibus philoſophicis concertationibus, et „ſpeciminibus ac documentis datis, quod eſſent illi factioni addicti.„ Qua in re multa ridicula admiſiſſe hos homines, Lucianus non ſine multo, vt ſolet, ſale ſatyrico refert [f]. Ita conſtituti, qui philoſophiam iuuentutem docebant, προεστῶτες τῆς νεότητος dicti, vt ex loco Philoſtrati laudato patet, quos horis docuiſſe pomeridianis, matutinis rhetores, ex EVNAPII [g] loco ſupra adducto recte colligitur, ex quo etiam conſtat, non ſemper a philoſophia ad eloquentiam demum transgreſſos fuiſſe iuuenes ſtudioſos, vt ex loco alio PHILOSTRATI [h] colligit Meurſius, ſed et vtrumque inter ſe ſtudium coniunxiſſe; quemadmodum Procli quoque exemplo liquet, eloquentiae addiſcendae ante philoſophiam quoque induſtriam quosdam adhibuiſſe [i]. Sed et reliqua in ſcholae auguſtioris formam vt reliquis artium profeſſoribus conſtituta, erectae cathedrae ſiue θρόνοι, quarum magna dignitas et exiſtimatio, eo quod ab ipſis imperatoribus deſignabantur, qui illis praeficiendi eſſent, de quibus ſcholarum philoſophicarum circumſtantiis, ſine quarum notitia vitae philoſophorum eclecticorum, vel Platonicorum potius Alexandrinorum, a veteribus deſcriptae, vitae item ſophiſtarum intelligi ſatis non poſſunt, plura dabit IOANNES MEVRSIVS [k]. Fecit haec philoſophorum Athenis conſtitutorum et dignitas et merces, vt viri excellentiſſimi, et doctrinae laude maxime florentes diu ibi docerent, et Athenarum gloria in literis reſurgeret. Videntur tamen ſtipendia publica, a ſequentium temporum imperatoribus philoſophis aut plane ademta, aut valde imminuta fuiſſe; narrat enim MARINVS [l]: *Proclum, Platonicae philoſophiae Athenis profeſſorem hac etiam ratione ſtudia literarum promouiſſe, quod eorum, qui literas tractabant, curam ſuſcipiens, principes popoſcerit ſtipendia, et vt cuique pro dignitate praemia decernerentur, cogentem ita illos, vt in ſua quisque profeſſione quam diligentiſſime verſaretur.* Id eueniſſe, florentibus Chriſtianorum rebus, ingenioſe coniicit HERM. CONRINGIVS [m], qui recte quoque obſeruat, Platonicam iſtam haereditatem, ita dictam, quam philoſophis in ſalarium ceſſiſſe Marinus refert, non ex publico, ſed quantum coniicere eſt, ex gentilium nonnullorum priuata liberalitate collectam fuiſſe. Coniicimus tamen, a Iuliano, qui ſcholas ad Chriſtianorum imitationem erexit gentiles, Athenis ſalaria conſtituta fuiſſe philoſophis, eo quod iſto tempore Chryſanthium docuiſſe auctoritate publi-

f) Exemplum quoque affert EVNAPIVS in Proaereſio p. 134.

g) In Chryſanthio p. 198.

h) Vit. Soph. L. II. c. 3. p. 567. et OLEAR. ad h. l. qui recte Meurſium notat.

i) MARINVS l. citando.

k) De fort. Attica c. VIII. p. 66. ſeqq.

l) In vita Procli c. 16. p. 37.

m) Antiqq. Academ. diſſ. I. p. 19.

publica Athenis, ex EVNAPIO [n] conſtat: quam tamen philoſophorum gentilium felicitatem, Chriſtianis, quos loco mouerat Iulianus, iterum ſuccedentibus illo ſublato interiiſſe, dubium non eſt. Qui Athenienſis ſcholae flos valde emarcuit, cum imperante Arcadio, ab Alarico et Gothis Athenae magnum paterentur infortunium, cuius teſtis oculatus fuit SYNESIVS [o], qui de ea re pluribus videndus: vnde ZOSIMO [p] non credendum, qui nihil mali paſſas Athenas ab Alarico ait, contrarium docente, quem is in reliquis plerumque exſcripſit, EVNAPIO [q]. Accidit vero incurſio Gothorum Sec. IV exeunte, in quae tempora cum Plutarchus, de quo mox dicendum, inciderit, facile inde intelligere eſt, philoſophiam Alexandrinam, quam priuatim tantum Athenis prius docuerat Cryſanthius [r], in publica vero cathedra profeſſus eſt Plutarchus, magnas difficultates offendiſſe ſuperandas. Quibus fatis aſperis tandem perfuncta reflorefcere coepit, docerique poſt Plutarchum a Syriano, Proclo, Marino, Iſidoro, reliquisque philoſophis circa Iuſtiniani imperatoris tempora florentibus, quorum nunc porro hiſtoria enarranda eſt.

Plutarchus Neſtorii.

§. XXXII. Quae itaque priuata induſtria Athenis prius doceri tantum potuit philoſophia Alexandrina, tandem publicum quoque locum atque cathedram nacta eſt. Quod amori Chriſtianorum, quem in hanc philoſophiam, in gentilium et Origenis quoque aſſeclarum ſcholis conceperunt, adſcribendum eſt, cum prius ob artes theurgicas magnamque, qua Chriſtianos perſecuti erant philoſophi, inuidiam ſub imperatoribus Chriſtianis, ſumma rerum potitis premeretur. Factum id potiſſimum cura PLVTARCHI Athenienſis, NESTORII filii, quo parentis nomine ab aliis Plutarchis, praecipue Chaeronenſi probe diſtinguendus eſt [s]. Praeceptores quos habuerit, in tanta veterum, de hoc philoſopho, narrationis, penuria, dici non poteſt. Et HOLSTENIVS [t] quidem, Plutarchum Athenienſem hanc philoſophiam ex Iamblicho perceptam in patriam retuliſſe et Platonis academiam reſtauraſſe, ſcribit, ſed id rationibus chronologicis prorſus repugnare euidenti demonſtratione euinci poteſt. Narrat enim MARINVS [u], Plutarchum ſenem Proclum biennio tantum audiuiſſe Athenis, morientem autem Syriano ſucceſſori adoleſcentem nondum annos viginti natum commendaſſe. Proclus autem, quod infra demonſtrabitur A. C. CCCCXII natus eſt: ex quo absque exceptione certum eſt, Plutarchum A. C. CCCCXXXIII, vel CCCCXXXIV natu-

n) Eum regali munificentia philoſophos auxiſſe praemiis, teſtatur EVNAPIVS in Max.

o) Epiſt. VI.

p) L. V. Hiſtor.

q) p. 93.

r) Satis id prodit EVNAPIVS in Chryſanth. p. 198. tum enim is rhetoricam publice docebat.

s) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27. SVIDAS in Plutarcho Neſtorii p. 133.

t) De vita Porphyr. c. 6. p. 236.

u) l. c. c. 12. p. 29. Probe ad has rationes chronologicas attendendum, ſine quibus facilis lapſus eſt in huius ſcholae hiſtoria. Id quod nupero quoque Hiſtoriae criticae philoſophiae auctori Gallo euenit, qui multis erroribus Athenarum hiſtoriam philoſophicam T. II. p. 295. ſeqq. contaminauit, quam poſt Gothorum incurſiones hoc loco iacuiſſe dicit, alio vero T. III. p. 195. florentem et reſtitutam per Syrianum nouo errore aſſerit.

naturae debitum exſoluiſſe. Etſi vero incertum, quo anno is natus fuerit, licet valde ſenex, teſte Marino, obierit, octogenario tamen maior deceſſiſſe non videtur, cum vsque ad extremum vitae halitum docuerit iuuentutem, quod a ſene valde decrepito non eſt praeſumendum; adeoque vix ante A. C. CCCL naſci potuit, et anni, quibus philoſophiam edoctus eſt, quod ante vigeſimum non in vſu fuiſſe, ſupra ex Eunapio didicimus, incidunt in A. C. CCCLXX. Supra vero luculentis Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus, Iamblichum ante Conſtantinum M. vita fuiſſe functum, eo quod poſt eius mortem Sopater eius diſcipulus in aulam Conſtantini digreſſus eminuerit. Aſt abiit ad plures Conſtantinus A. C. CCCXXXVII, et Iamblichus ante hos annos; quo tempore Plutarchum Neſtorii nondum natum fuiſſe, ex ſupra dictis ſequitur. Non poteſt itaque alio ſenſu hoc admitti, niſi vt dicatur, ex ſcriptis doctrinaque Iamblichi profeciſſe, quo ſenſu et alios, quin ipſum Proclum Plutarchi Neſtorii diſcipulum, Iamblichum habuiſſe praeceptorem dici ſupra obſeruauimus. Maiori veriſimilitudine dici poſſet, hauſiſſe Iamblichianae philoſophiae myſteria a Chryſanthio, quem ea docuiſſe Athenis ante Gothorum incurſionem ſupra demonſtratum eſt: qua in re tamen veterum teſtimoniis deſtitutis ſolis coniecturis ſtandum eſt. Intelligendum inde eſt, Priſcianum Lydum, Plutarchum hunc Iamblicho iungentem, non temporis, ſed famae et philoſophiae profeſſionis rationem habuiſſe [x]. Illud vero dubio caret, et ex diſcipulorum, quos habuit, conditione, rationeque philoſophiae illius, quam profeſſi ſunt, recte colligitur, edoctum fuiſſe non conciliatricem tantum Ammonii, ſed et theurgicam Plotini, et imprimis Porphyrii atque Iamblichi philoſophiam. Certe tantum eum in hoc eruditionis genere virum euaſiſſe, vt ſingulari encomio, ὁ μέγας, magnus ille, appellaretur MARINVS [y] et DAMASCIVS [z] teſtes ſunt, et ſcripta etiam, licet hodie deperdita teſtantur [a], quae a veteribus ei tribuuntur, quae valde verſatum eum fuiſſe in philoſophia Platonica et Ariſtotelica, quae vtraque in vnum ſyſtema tunc conflata docebatur, produnt. Maxime vero in theurgia quoque excelluiſſe [b] inde colligitur, quod liberi eius in illius operibus producendis valde fuerint verſati. Habuit

x) Apud FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. III. p. 370. y) loc. cit. p. 28.

z) In vita Iſidori apud PHOTIVM Cod. CCXLII.

a) SVIDAS l. c. inter ea fuit etiam commentariis in Platonem; vid. FABRIC. l. c. Praelegiſſe etiam Ariſtotelis de anima commentarium et Platonis Phaedonem ait MARINVS c. 12. p. 27. ſ. Confundit autem FR. PATRICIVS diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 140. ſeqq. SVIDAE, in Plut. l. c. et in Syrianus T. III. p. 410. verba miſcens Syrianum cum Neſtorio, dum ait, Plutarchum in libros Procli de Diis Homericis ſcripſiſſe. Hoc enim ad Syrianum referendum eſſe verba SVIDAE l. c. poſcunt, quae ita ſe habent: Πλούταρχος Νεστορίου Ἀθηναῖος φιλόσοφος, διδάσκαλος Συριανοῦ, τοῦ γενομένου ἐξηγητοῦ Πρόκλου τοῦ Λυκίου τοῦ προστάντος τῆς ἐν Ἀθήναις φιλοσόφου σχολῆς οὗ Μαρῖνος διάδοχος. In quibus verbis non vidit Patricius deſcribi ſucceſſionem ſcholae Athenienſis, Proclumque ad Syrianum referri, vt taceamus, ἐξηγητὴν hic non ad commentandi rationem ſed praelegendi referendam videri, niſi Syrianus iunior quidam intelligendus potius ſit, quem cum ſeniore confudit Suidas, quod placet IONSIO de S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

b) Vide quae de ipſo Plut. habet SVIDAS in Domnin. T. I. p. 616. ſeq.

Habuit enim filium Hierium, eidem philoſophiae addictum [c], et filiam Aſclepigeniam [d], *quam ſolam Procli tempore ſeruaſſe per patrem traditam ſibi magnorum orgiorum vniuerſaeque diſciplinae theurgicae notitiam*, ait MARINVS [e], quam artem Proclum quoque docuit. Habuit etiam generum Archiadem, philoſophum, non tam verbis quam factis philoſophantem [f], et Proclo intimo amicitiae vinculo iunctum, ex quo et filia Aſclepigenia, neptis illi nata eſt, de qua miraculum hoc narrat MARINVS [g]: „eam cum etiamnum puella eſſet, atque in parentum familia aleretur, in morbum grauiſſimum et a medicis incurabilem incidiſſe: id aegerrime tuliſſe „Archiadem, medicis vero deſperantibus, quod in rebus maximi momenti „facere conſueuiſſet, ad ſupremam anchoram confugiſſe, Proclumque „philoſophum adiiſſe, vt pro filia ſua precibus apud Deum intercederet. „Proclum itaque aſſumto ſecum Pericle Lydio, celebris nominis philoſo„pho, Aeſculapii templum petiiſſe, pro ſalute aegrotae Deum oraturum: „ſimulac igitur Proclus antiquo ritu oraret, magnam ſenſiſſe puellam mu„tationem extemplo, ſanitatique ita reſtitutam fuiſſe, vt rediens ex Ae„ſculapii templo Proclus eam ſanitate iam vtentem deprehenderet„. Qua ex narratione, qualis generis Plutarchi familia fuerit, facile colligi poteſt. Ea poſtea Theageni nupta fuit, quem valde commendat Marinus. Multos habuiſſe diſcipulos Plutarchum ex SYNESIO [h] colligitur, qui τὴν ξυνωρὶν τῶν σοφῶν Πλουταρχείων, *coetus philoſophorum Plutarcheorum* memorat, ex quo loco coniectura naſcitur, tanta vſum fuiſſe Athenis auctoritate Plutarchum, vt peculiari eius nomine diſcipuli appellarentur, vt Plotino, Porphyrio, Iamblicho factum. Inter eos Proclus fuit, magni nominis in hac ſecta philoſophus, quem filii inſtar amauit, cui viſus eſt per quietem adeſſe, affirmans eum tot annos victurum, quot in oracula tetrades compoſuiſſet. Quod ita contigiſſe poſtea, licet LXXV annos vixerit Proclus, miſero ſophiſmate nugatur MARINVS [i].

§.XXXIII.

c) Valde nugatur de hoc Hierio more ſuo Damaſcius in vita Iſidori apud PHOTIVM l. c. p. 556. vidiſſe ſe eum ſub Proclo philoſophantem, adeo paruum hominis caput referentem, vt cicer adaequaret magnitudine et forma et nomen inde acciperet, ceterum humanam formam in omnibus expreſſiſſe, vocemque tantam quantam mille homines. Quae digna nugatore Damaſcio recte pronuntiat Photius: ex quo vero diſci poteſt, quam audaces in cudendis fabulis omni veriſimilitudine deſtitutis fuerint Platonici Alexandrini: eiusmodi enim affaniarum plena fuit haec Iſidori hiſtoria. Docuiſſe vero hunc Hierium Athenis ex SVIDA colligi poteſt, qui in Pamprepius T. III. p. 13. narrat, vel ex Damaſcio potius repetit, Aegyptium hunc grammaticum cum inter philoſophiae profeſſores Athenis recipi contenderet, cum Hierio concertaſſe de gloria doctrinae. De concertationibus vero Athenienſium profeſſorum §. antecedente dictum eſt.

d) Referenda itaque in catalogum mulierum Platonicarum apud MENAGIVM Hiſt. mul. phil. et FABRICIVM Bibl. Graec. Vol. II. p. 69.

e) c. 28. p. 67.

f) Ex genero nepotem inepte exſculpſit interpres notante FABRICIO ad h. l. Laudat hunc Archiadem, tanquam ſummum veri amatorem, et honoris cauſſa, pientiſſimum Archiadem, celebratum appellatumque MARINVS l. c. c. 14. p. 33. continentiam quoque eius in iactura bonorum extollit SVIDAS in Archiades T. I. p. 341. Damaſcius autem apud PHOTIVM l. c. p. 568. monet, ſuperaſſe patrem (ita ſocerum vocat,) non parum virtute, et non tam philoſophiam, quam vitam piam curaſſe. Idem vult MARINVS l. c. p. 32. monens Proclum Archiadem, religioſum virum politicas virtutes edocuiſſe, quas etiam iuſtitia, et imprimis liberalitate et magnificentia oſtenderit.

g) c. 29. p. 71.

h) Epiſt. XVII. IONS. de S. H. P. L. III. c. 6. p. 241.

i) c. 26. p. 62. nempe quinque annos reliquos, ait, Proclum integris amplius viribus vſum non eſſe.

§. XXXIII. Plutarchum in cathedra fecutus eft SYRIANVS Philoxeni filius, Alexandrinus, tefte MARINO [k] et SVIDA [l]. Qui tamen, quod Ifidorum Syriani ciuem vocat, occafionem dedit IONSIO [m] ftatuendi, fuiffe hunc Gazaeum; quod tamen non fequendum videtur, eo quod et hoc loco, dubitandum non fit, Suidam more fuo diuerfas res ex Damafcio excerptas confuiffe. Tanto hunc Syrianum amore complexus eft Plutarchus fenex, vt non tantum fucceflorem defignauerit, fed et chariffimos fibi moriens commendauerit [n]. Magna is philofophiae fcriptorumque Platonicorum, praecipue Iamblichi admiratione captus, in huius familiae doctrina fyncretiftica magno cum ingenii acumine verfatus eft, indeque fcripta quoque fua non Platonis tantum et Ariftotelis placitis inter fe conciliatis, fed et allegoricis Orphei, Homeri aliorumque carminum interpretationibus expoliuit, et eadem via manu quoque duxit difcipulos; qua de methodo docendi et erudiendi iuuenes philofophiae ftudiofos luculenter egit MARINVS [o], quae cum egregie naturam huius fectae delineet, ille merito audiendus eft. Ita vero Marinus: *Itaque breuiore, quam biennii fpatio, omnia Ariftotelis opera vna cum Proclo perlegebat Syrianus, logica, ethica, politica, phyfica, itemque fcientiam theologicam; in his vero fatis inftitutum, vt quibusdam tyrociniis paruisque myfteriis ad ipfam Platonis deduxit facram difciplinam [p]; vtque fpectaret apud eum vera myfteria, curauit, animi non caliginofis oculis, et mentis integra ac ab omni labe puriffima fpeculatione [q].* Quibus verbis luculenter Plotinianae fcholae et difcendi methodus et philofophandi finis exprimitur, et Syrianum eiusdem cum reliquis huius fcholae doctoribus generis fuiffe euincitur. Clarius id forte perfpici poffet, fi fupereffent libri ab eo fcripti, quos nominat SVIDAS [r], inter quos cum praeter *Commentarium in Orphei theologiam* etiam liber *de confenfu Orphei, Pythagorae et Platonis* fuerit, fyncretifticam fuiffe philofophiam Syriani, nobis non monentibus intelligitur. Qui vero hodie extat commentarius *in metaphyficos Ariftotelis libros*, inter προτέλεια tantum fuit, et praeparationes, quibus ad ἐποπτείαν et ipfa myfteria Alexandrinae philofophiae infpicienda adducebat auditores Syrianus. Fecit vero maxima, qua in his literis regnabat, Syriani eruditio [s], vt non tantum fummo loco haberetur Athenis, fed et multos haberet difcipulos, eloquentiae flumine ad difcenda, eo duce, philofophiae myfteria inuitatos, et magna nominis fama in huius familiae ferie inclytos. In his fuit Hermias vel Hermeas, cuius notitiam nobis ex Damafcio dedere PHOTIVS [t] et

Syrianus.

k) l. c. c. II. p. 25.

l) In Syrianus T. III. p. 410.

m) De S. H. P. L. III. c. 18. p. 300.

n) MARINVS c. 12. p. 29.

o) c. 13. p. 30.

p) Lucem his affert FABRICIVS ad l. c. Marini quem vide.

q) Hanc confecutos fuiffe Plotinum, Porphyrium, Iulianum, fupra enarrauimus.

r) l. c. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 450.

s) Inde μέγας vocatus, non minus quam praeceptor Plutarchus vid. Damafc. apud SVIDAM T. I. p. 643.

t) Cod. CCXLI. p. 554.

et SVIDAS [w]. Fuit is Alexandrinus, pater Ammonii et Heliodori, quo nomine ab aliis Hermiis diſtinguitur. Laudat eum Damaſcius non tam ab ingenii perſpicacia, quam vitae integritate, et virtutibus, quibus eminebat. Ei enim ſi fides habenda, „natura fuit bonus, et moribus ſim- „plex, ac induſtria quidem nullo ſodalium ſub Syriano philoſophantium „inferior, ne ipſo quidem Proclo, qui iam inde ab initio eius condiſcipulus „fuerat. Solers tamen non valde fuit et acutus; (apud SVIDAM enim „vbi contrarium dicitur, particulam negatiuam deeſſe ex Photio ipſoque „textus ordine et connexione intelligitur) cuius animi ſimplicioris ſpeci- „men fuit, quod Aegyptio cuidam morienti iureiurando affirmauerit, „animam eſſe interitus expertem. Aſt fiducian ipſi afferebat vitae inte- „gritas; et quamuis in dicendo a perfectione eloquentiae abeſſet, adeo tamen „in virtute erat exercitatus, vt ne Momus quidem ipſum reprehendere, „nec inuidia odio proſequi poſſet. Tanta autem manſuetudo et tanta iu- „ſtitia in illo viro erat, vt ſi quid emeret, quod minori veniret pretio, „quam par erat, iuſtum ipſe pretium daret etiam non expetitum". Contrariis huic dotibus ingenii animique fuit frater eius Gregorius, maiori quidem praeditus perſpicacitate animi, ſed minori virtute. Nec omittenda hic quoque vxor Hermiae Aedeſia, inter Platonicas mulieres omnino locum merita [x], et in huius familiae hiſtoria iure ſuo notanda. „Cogna- „ta fuit Syriani, pulcherrima et optima mulierum Alexandrinarum, mo- „ribus, vt refert ex Damaſcio SVIDAS [y], marito ſimilis, candida et „generoſa, iuſtitiaeque non minus, quam modeſtiae per omnem aetatem „ſtudioſa, et inſigni amore Deum et homines proſequens: Quapropter „etiam ſupra vires egentibus bene faciebat, adeo, vt Hermia quoque „defuncto, vidua cum pupillis relicta, eosdem ſumtus in beneficentiam „conferret. Vnde factum vt patrimonium liberis obaeratum traderet, li- „cet ab alis paſſim reprehenderetur. Imprimis autem dabat operam, vt „filii in philoſophia erudirentur, cupiens doctrinam patris velut haeredita- „tem quandam illis tradere, quin (nam et hoc verba Damaſcii patiuntur[z]) „ipſa curam eam ſuſcipiebat tradendae filiis paternae doctrinae atque phi- „loſophiae. Sed et filiis publicum victum, qui patri praebebatur, con- „ſeruauit paruulis et philoſophantibus, ex quo ſummo magiſtratus in pu- „pillos Hermiae beneficio, quod nulli alii philoſopho, nedum mulieri, con- „ceſſum vnquam fuiſſe, non abs re Damaſcius monet, intelligi poteſt, quan- „tum valuerit virtutis Hermiae vxorisque eius recordatio apud Alexandrinos, „apud quos ſumma fuit Aedeſiae exiſtimatio atque honor. Filios poſtea ad- „ultiores Athenas ad Proclum deducens, magiſtri et diſcipulorum chori admi- „rationem meruit. Hanc Aedeſiam Proclo deſponſurus erat puellam Syria- „nus, niſi is diuino quodam inſtinctu animum a matrimonio auocauiſſet". De filiis autem Ammonio praecipue, inſigni nominis claritate inter philoſo-

phos

w) In Hermeas T. I. p. 858.

x) Eam immerito omiſſam a MENAGIO in Hiſtoria mulierum philoſophantium monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 608.

y) In Aedeſia T. I. p. 643.

z) Μάλιστα τῶν υἱέων ἐπεμελεῖτο τὰ περὶ φιλοσοφίαν.

phos huius sectae conspicuo, infra inter Procli discipulos plura dabuntur. Porro inter Syriani discipulos Domninus quoque praetereundus non est, vir haud obscuri eo tempore inter philosophos Alexandrinae Platonicorum sectae nominis. Qui natione Syrius Larissa vel Laodicea Syriae vrbe oriundus Athenas discessit et Syriani disciplinae, teste MARINO [a] et Damascio apud SVIDAM [b] se tradidit; et in mathematicis quidem disciplinis se demonstrauit exercitatissimum, in aliis autem philosophiae partibus adhuc exercitatiorem, et versatiorem: quae caussa fuit, vt tritam scholae huius viam relinquens Platonicis dogmatibus domestica placita assueret, quod reprehendit quidem Damascius [c], ast nec Proclus aliter instituit, nec qui ante hos philosophiam Platonicam docuere, quorum quilibet, vt ingenio valebat, ita miserum centonem propriis nugis et deliriis, vel etiam subtilibus speculationibus metaphysicis farciebat et ornabat. Sed nec vita quoque se genuinum huius scholae discipulum probauit eius asseclis, eo quod carnem suillam, quam reprobabant Platonici [d], ederet commendatam ab Aesculapio Atheniensi, qua de re nugas et mendacia Damascii sciendi cupido ipse Suidas adeundus est. Fatetur tamen Asclepiadem iuuenem Domninum senem conuenisse, et vidisse, hominem illum habere quiddam eximium et constans, qui cum peregrinis aut illiteratis non multum colloqui vellet, praecipue cum illis, qui se ceteris praestare gloriarentur: id quod ipsi quoque acciderit, asperius habito, cum de arithmetico quodam theoremate cum illo contenderet. Nullus tamen discipulorum Syriani vel charior fuit magistro, vel gloriam parauit maiorem, quam Proclus, quem non tantum vt supra narratum, in arcanis philosophiae mysteriis instituit, sed et cathedrae successionem ei reliquit, eumque summo amore complexus adeo redamatus ab eo est, vt se eodem tumulo condi iuberet Proclus addito epitaphio, quod, quanti fecerit Syrianum, eximio specimine comprobat. Tale enim fuit [e]:

Proclus ego heic Lycius iaceo, tuus, optime, alumnus
Successorque tuus qui, Syriane, fui.
Condita communi tumulo hoc sunt corpora nostra,
Sic et vtramque animam coelica templa tenent.

Quin, si fides habenda MARINO [f], in somnio Syrianus visus Proclo adesse, qui minis adhibitis eum deterruit a scribendis in Orphica commentariis. Quod narrauisse Proclum, eo minus mirandum, quo magis insana, qua Syrianum is prosecutus est veneratio tanta fuit, vt quotannis ad sepulchrum praeceptoris manibus eius iusta faceret, vt in sequentibus etiam dicemus. Meminit et alterius ex hac secta Syriani Damascius [g], Procli praeceptore iunioris et Isidoro Gazaeo aequalis, quem is, mortuo Marino, hortatus est, vt labentem philosophiae successionem Athenis cum Hegia restitueret.

 §. XXXIV.

a) c. 26. p. 60.
b) In Domninus T. I. p. 616. seqq.
c) Eum tamen librum, purgatorem Platonicae doctrinae contra Syrianum scripsisse ait Damascius l. c.
d) Vid. quod de Plutarcho refert h. l. DAMASCIVS, et de Chrysanthio EVNAPIVS.
e) MARINVS c. 36. p. 91.
f) c. 27. p. 66.
g) Apud PHOTIVM l. c. p. 564.

Procli vitae scriptor.

§. XXXIV. Omnes tamen, quotquot philosophiae Alexandrinae operam collocarunt suam superauit si non eruditione, quam possedit, magna, certe insana superstitione ad fastigium perducta Proclus, cuius iam exponenda historia est, digna quae accurato perlustretur oculo, cum non alibi melius genius sectae, qui tanto influxu in omnem rem literariam et ecclesiasticam horum temporum gauisus fuit, cognosci queat quam ex rebus Procli. Quas speciali magis et prolixa ratione cognoscendas nobis exhibuit MARINVS, Procli discipulus et successor, qui vitam praeceptoris accurate, licet methodo Platonica, descripsit, quam initio quidem quamuis non totam vulgauit GVILIELMVS XYLANDER [h], et post eum AEMILIVS PORTVS [i]: integram vero post frustra expectatam LVCAE HOLSTENII editionem publici iuris fecit, prolegomenisque doctissimis, historiam Procli literariam illustrantibus annotationibus et epilogo de scriptis Procli auxit vir de his quoque literis, vt de omni elegantiore eruditione immortaliter meritus, Io. ALBERTVS FABRICIVS [k]. Peculiarem in hac vitae Procli historia ordinem seruauit Marinus, non quidem nouam, et passim iam a Platonicis, praecipue Porphyrio et Iamblicho in vitis Pythagorae et Plotini adhibitam, sed elegantius tamen, nec tam σχολαστικῶς, et ad praecepta rhetorices Platonicae, ac Marinus fecit. Hic enim supposito virtutum Platonicarum, quas in Physicas, morales, purgatorias, purgatas, theoreticas et theurgicas distribuunt, ordine, et quatuor cardinalibus virtutum capitibus, prudentia, temperantia, fortitudine et iustitia, non tam vitae, et factorum Procli seriem exponit, quam hunc praeceptorem suum potius perfectissimi philosophi exemplum dedisse, superbo panegyrico exponit. Quae ratio fuit, cur libello titulum, *de felicitate* praefixerit, inque ipso opusculo inusitatae methodi rationem excusaturus scripserit: *Auspicari se velle non vsitata scriptorum consuetudine, qui orationem in capita distributam ordine pertractant, sed ipsam felicitatem viri fundamentum beati viri iacere; arbitrari se enim, fuisse illum felicissimum eorum hominum, qui multis antea seculis celebrati sunt, non particulari tantum vel sapientiae vel corporis, vel fortunarum conditione felicitatis, sed perfecta, omnibus partibus absoluta et ex his vtrisque constituta.* Quae duabus ex caussis probe notari in animo et expendi merentur. Nam intelligitur non modo ex hoc Marini scopo Platonicorum Alexandrinorum spes superba obtinendi sua philosophia finis primarii, nempe felicitatis absolutae omnique numero perfectae, quaque ratione felicitatem suis virtutibus fanaticis et enthusiasticis acquiri posse crediderint, luculento exemplo conspicitur: verum etiam cognoscitur inde, qua fide dignus sit Marinus, in eo solo omnem ponens industriam, vt Proclum statueret, omnium omnino philosophorum longe felicissimum eaque opinione obsessus, qua putauit

h) Adiecit hanc vitam Procli M. Antonini libris de se ipso, Tigur. 1588. 8.

i) Praefixam PROCLI theologiae Platonicae.

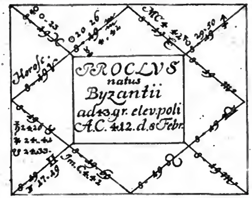
k) Hamburgi 1700. 4.

tauit neminem ad hanc beatitatem posse peruenire, qui non per virtutes theoreticas ad theurgicas vsque et vltimum enthusiasmum peruenerit. Quod cum de heroë suo demonstrandum sumsisset, quem hominem fuisse, et humani multum passum esse non ignorabat, necessario ad artes scholae eclecticorum proprias confugiendum ei erat, eaque ornanda, comenda, augendaque et mendaciis atque confictis miraculis admirationi hominum proponenda, sine quibus, si Proclo ea defuisse dicerentur, felicissimi philosophi titulo iureque frui, virtusque orationis Marini constare non potuisset. Quod vero eo facilius fieri potuit, quo magis, quod aliquoties monuimus, licitas sibi esse fraudes has pias et mendacia officiosa haec secta impudentissime statuit. Non fieri hac in re Marino iniuriam, in sequentibus clarissime demonstrabimus, et attentus lector mediocri labore facile deprehendet. Quam coacte enim trahat omnia, aliena etiam et ridicula saepius, in rem suam, vt taceamus; tanta interdum insania in laudes Procli effunditur Marinus, vt sibi contradicat. Cuius vt specimina quaedam, ad faciendam rei, quae nonnihil momenti habet, fidem, afferamus, ecce μετριοπάθειαν denegat Proclo, et exuisse affectus humanos omnes splendide mentitur [l]; alio tamen loco et gloriae cupidiorem, et vehementissimum fuisse negare non potuit, et ira efferentem se ostendisse fassus est [m]. Eadem narratio ἀσύστατος deprehenditur, quando morbum Procli vltimum magnis doloribus grauissimum, fortitudine inusitata, vitaeque neglectu, magnoque animo contemsisse philosophum asserit, alio tamen loco confugisse tradit, eum cum amicis ad anilia remedia, carmina et precatiunculas, vt molestissimum morbum depelleret. Alia in sequenti tractatione passim monenda praeterimus. Quae cum ita sint, non monendum esse ambitiose lectorem putamus, ne fidat homini, vel eius aliter sequatur narrationem, quam leges fidei admittunt historicae; sed quemuis veritatis sine fuco cupidum nos secuturum speramus, Marinum non audituros tantum, sed et examinaturos et fabellas impudentissimas et manibus quoque palpandas explosuros, conditionemque philosophiae, totiusque rei literariae istis temporibus, barbariei, quae Athenas paulo post occupauit, vicinis illustraturos.

§. XXXV. Natus est PROCLVS Byzantii, teste MARINO [n]. Parentibus vero genitus Lyciis, qui Xanthi habitauerunt, eumque ibi educauerunt, Lycius habitus est, et ipse Xanthum patriam agnouit. Fuit vero pater Procli Patricius, mater Marcella, quae eam A. C. CCCCXII, die octauo Februarii peperit. Euinci hic Procli natalis, quo supra ad quorundam Platonicorum reformatorum tempora definienda vsi sumus, recte potest, ex astrorum situ, et themate Procli genethliaco, quod, ne his *Procli vita.*

l) p. 15. seqq. m) p. 28. 37. 38. n) c. 6. p. 14.

his ornamentis spoliemus Procli historiam, ex Marino, duce FABRICIO [o]; huc apponimus:

Sed et aliis argumentis annus hic Procli natalis euinci potest: nam testatur Marinus, eclipsin solis maximam contigisse, anno Procli mortem praecedente; ea vero, si tabulae consulantur astronomicae, incidit in diem decimum tertium Ianuarii A. C. CCCCLXXXIV, d. 13. Ian. [p], ex quo annus Procli emortualis A. C. CCCCLXXXV fuisse euincitur. Cumque LXXV annos Graecos, qui lunares fuerunt, natus decesserit, annus idem CCCCXII natalis recte exsurgit. Alias rationes, a Iuliani imperio desumtas in re certa non adducimus, ne simus prolixi; adeundus vero est FABRICIVS [q] iis, qui plura hac de re volunt. His iam positis errasse censendus est PETRVS LAMBECIVS [r] V. C, qui multis annis Proclum iuniorem constituit, natiuitatem eius reiiciendo ad Theodosii iunioris tempora A. C. CCCCXLIII, mortem in A. C. DXVIII, vel sequentem. Ad quem errorem a ZONARA [s] inductus est, apud quem legebat, combussisse Proclum classem Vitaliani Thracis, tyrannidem sub Anastasio affectantis, speculis vstoriis ex aere fabricatis: confirmatus praeterea CEDRENI, auctoris chronici Alexandrini [t], et THEOPHANIS [u] narratione, Proclum ὀνειροκρίτην Asianum philosophum, Anastasio mortem imminentem praedixisse. Qui si ad eos temporis characteres attendisset, quos Marinus definiuit, facile intellexisset, Proclum hunc sub Anastasio viuentem esse ab hoc distinguendum. Nam vel sola Atheniensis scholae successio id clarissime euincit, Proclum sequente Marino, qui sub Leone Thrace floruit, et hunc Isidoro, Isidorum Damascio, qui vitam huius scripsit tempore Theodorici Gothorum regis [x]; qui

o) In prolegom. p. 6. MARIN. c. 35. p. 87.
p) In 25 · 39. Capricorni.
q) loc. cit. p. 7.
r) Comm. de Biblioth. Vindobon. L. VII. p. 46. seqq. p. 404. seqq.
s) L. XIV. p. 55.
t) p. 331.
u) p. 140.
x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 553.

qui omnes Anaftafio fuere fuperiores, praeter Damafcium eo regnante viuentem. Sed vt ad ipfum Proclum reuertamur, parentibus is ortus genere cenfuque confpicuis, Byzantio in patriam fuam Xanthum ductus ibique elegantiffimis moribus inftitutus et formatus eft. Qui cum a puero veritatis fumme effet cupidus, parentum quantumuis ditiffimorum diuitias puer contemfit, et infatiabili difcendi defiderio totum fe literis tradidit, et natiuitatis loco et patria, Mineruae et Apollini dicatis ad ftudia fecreto compulfus inftinctu [y]. Multa hic garrit Marinus de magno Procli ftudio in theologia, deque amore Deorum, quibus tam charum fuiffe dicit, vt, cum adolefcens aliquando aegrotaret tam grauiter, vt fanari vix poffet, Telefphorus (quo nomine Apollinem intelligit) ei apparens, nomenque, quis effet, prodens, attacto capite ftatim fanitatem ei reftitueret, atque ita euanefceret. Domi vero grammaticis inftitutionibus formatus [z], cum ad fublimia adfpiraret adolefcens plane diuinus, profectus eft Alexandriam Aegypti, quo loco fuperftitionem, et philofophiam etiam, quae illam nutriebat, reformatam Platonicorum patriam habuiffe atque fedem fupra retulimus. Ibi eloquentiae fe et elegantiorum artium tradens ftudiis, earum magiftros publice docentes audiuit, et imprimis Leonam Ifaurum, rhetorem, inter complures, qui tum erant Alexandriae, fuae profeffionis clarum: qui eum non tantum ftudiorum fuorum fecit participem, fed etiam in familiam interque domefticos recepit, curauitque vt cibum cum vxore liberisque, tanquam verus filius, caperet [a]. Tanta vero et eruditionis et morum elegantia fe praecipuae dignitatis doctrinaeque viris commendauit, vt mirifice eius acumine ingenii, et morum integritate delectarentur, eumque inter amiciffimos haberent [b]. Eloquentiae ftudio iunxit grammaticam, quam ab Orione celebri grammatico didicit [c]; Romanorum quoque praeceptorum adiit fcholas magnosque in ea lingua progreffus fecit: quod ea potiffimum faciebat cauffa, quod parentis exemplo iurisprudentiae fe quoque dederat [d]. Omnium tamen maxime delectabatur adolefcens dicendi arte, quamuis philofophiae doctrinam nondum attigiffet [e]: magnam fibi in ea gloriam acquirebat, propter fermonis elegantiam et in percipiendo celeritatem et praeceptoribus et condifcipulis admirandum fe praebens; fic vt magis magiftri habitum, quam difcipuli referret. Poftea cum Leonas rhetor Byzantium proficifceretur, Proclus cum eo iter ingreffus, natale folum inuifit,

y) c. 3. 4. p. 10. 14.

z) c. 8. p. 15.

a) Ib. p. 16.

b) Ibid.

c) Orionem Alexandrinum, eiusque fcripta memorat S v i d a s in Orion. T. II. p. 767. non vero confundendus eft, cum Grammaticis tribus hoc nomine claris, praeceptoreque Procli Alexandrino, qui fub Hadriano vixit eiusque encomium fcripfit. Vnde eum ab Orione Procli praeceptore diftinguit F a b r i c i v s Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 67. qui ad l. c. M a r i n i prius eundem effe ftatuerat.

d) c. 8. p. 17.

e) Patet ex hoc loco M a r i n i, Alexandriae ordinaria methodo philofophiae ftudium praeceffiffe ftudio eloquentiae, a qua recedebat Proclus.

uisit, ibique eum Minerua, dea vrbis tutelaris in somnio alloquuta excitauit, vt Atheniensium quoque scholas inuiseret [f]. Nescio tamen qui factum sit, vt tantus Deorum cultor, quantum iactat Proclum Marinus, diuinis monitis non obsequutus fuerit. Alexandriam enim reuersus est, sine dubio, quod tum temporis philosophiae studiis illa omnes antecelleret, et ab hac matre genita fuerit schola Atheniensis. Alexandriae itaque, valere iussis rhetorum aliorumque lectionibus, totum se philosophis, qui tum in hac schola docebant, audiendis tradidit, eorumque conuentus frequentauit [g]. Audiuit igitur in Aristotelica philosophia, qualis nempe a syncretistis Alexandrinis, cum Platonismo conciliata tum tradebatur, Olympiodorum, philosophum clarissimum, in mathematicis vero disciplinis Heronis institutione vsus est, viri religiosi, et rationum mathematicarum valde periti [h]. Adeo vero delectatos fuisse viros hos celeberrimos Procli iuuenis moribus, scribit MARINVS [i], vt Olympiodorus suam ei filiolam despondere voluerit, quae et ipsa literis erat instituta, et Hero omnem ei religionem suam committeret, atque assiduum sibi conuictorem asciseeret. Tanta autem felicitate in discenda philosophia vsus est, vt, cum Olympiodorus, vir magna dicendi facundia praeditus, et propter suam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a paucissimis auditoribus intelligeretur, Proclus finita lectione cuncta condiscipulis iterato ordine exponere posset [k], qua in re, cum Aristotelica facili negotio perdidicisset, omnino gratam rem fecit consodalibus, inter quos fuit Vlpianus, Isidori frater, Gazaeus, qui, vt ait MARINVS [l], magnam etiam vitae partem in philosophia consumsit, qua de re videndus est Damascius [ll]. Ita philosophorum Alexandrinorum lectionibus eruditus, vt addere ex iis doctrinae quicquam non posset, somniique Byzantini, quo Minerua Athenas ei commendauerat, recordatus, contemtis Alexandrinis, quod non semper facere satis in interpretandis auctoribus illi posse videbantur, Athenas contendit, exceptus

f) c. 9. p. 18.

g) c. 9. p. 18.

h) Tres inter veteres mathematicos celebrantur Herones, duo Alexandrini, sed tempore longe inter se diuersi. Primus discipulus fuit Ctesibii artium mechanicarum peritissimi, qui sub Ptolomaeo Euergeta vixit, et Epicuream philosophiam adamauit, vt ex BERNARDINI BALDI vita Heronis notat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 592. quem tamen in Epicureorum catalogo omisit Gassendus: edidit eius scripta Baldus laudatus. Secundus Procli praeceptor fuit, de quo legendi PETR. LAMBEC. de Biblioth. Vindob. L. VII. p. 404. et FABRICIVS l. c. p. 593. Tertius sub Heraclio vixit, vid. VOSSIVS de scient. mathemat. c. XLVIII. §. 8. p. 290. c. XXVII. §. 8. p. 115. SVIDAS autem in Hero T. II. p. 79. duos Herones coniungit, vel confundit potius, et quae distinguenda erant, vno nomine effert.

i) c. 9. p. 20.

k) Ibid. et SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681, sed confuse, vt solet.

l) l. c. p. 20. facit tamen eum Procli discipulum FABRICIVS in prol. ad Marin. p. 14. quod non alio sensu potest admitti, quam quo supra Porphyrium Amelii discipulum dictum fuisse exposuimus.

ll) In vita Isidori apud PHOT. l. c. et SVIDAM in Vlpianus T. II. p. 738. Fuit, eo auctore, ingenio optimo praeditus ad mathematicas scientias, quas miris inuentis auxit, tantoque iudicio valuit, vt Syrianus assereret, nullam ipsi clauem adeo intricatam et artificiose constructam offerri posse, quam non facile aperiret: nihil tamen in reliqua philosophia memorabile edidisse dicit. Fuit benignus et moribus modestis praeditus, et πολιτικώτερος fratre. Decessit de vita coelebs et adolescens magna suae bonitatis laude relicta.

ptus a Nicolao [m] ciue, vt eum in ciuitatem deduceret, et hoſpitio exciperet. Admodum hic nugatur iterum MARINVS [n], proditque quam puerilia ſectati fuerint hi homines, quas tamen nugas, ne lectorem remorentur, ad finem paginae, eas legere non dedignantibus, exhibebimus. Athenis deſpiciens rhetorum ſcholas, quamuis ab iis maxime expeteretur, incidit in principem philoſophorum Syrianum [o], apud quem in eo ſimul congreſſu erat Lachares vir multum in philoſophia verſatus, in eloquentia vero princeps [p]. Ibi cum religioſa pietate lunam illis inſpectantibus ſalutaſſet, etſi primum conueniſſet Syrianum, iſta fidentia magnam illis admirationem excitauit, ſummamque de ſe ſpem fecit. Tanti erat ſuperſtitionem lunae adoratione demonſtrare, et futurae inſaniae oſtendere initia. A Syriano autem ad Plutarchum Neſtorii filium deductus eſt, qui cum vidiſſet adoleſcentem nondum viginti annos natum, audiuiſſetque eius amorem ac deſiderium philoſophiae, vitaeque ea dignae, magnopere illi placuit, ſic vt non inuite eum ad lectiones philoſophicas admitteret, et philoſophiam eum ipſe doceret, quamuis ſenex iam, et ſenio praepeditus. Praelegit itaque ei Ariſtotelis de anima commentarium, Platonis autem Phaedonem, hortatus, vt ea conſcriberet, quae dicerentur, vſus adoleſcentis ambitione, tanquam inſtrumento, dicens, abſolutis iſtis ſcholiis fore, vt etiam Procli commentaria in Phaedonem extarent [q]. Sed et ſanitatis eius rationem habuit, monendo admodum ſibi temperantem ab animalibus, ne ab iis in vniuerſum abſtineret, vt eo magis corpus obeundis functionibus ſuis idoneum robur acciperet. [r] Qua in re ipſum Pythagoram Plutarchus imitatus eſt, qui non vniuerſalem omnibus a carnibus abſtinentiam edixit, ſed perfectioribus eam tantum iniunxit. Biennio poſt cum ſenex Plutarchus vitam finiret, adoleſcentem ſucceſſori Syriano commendauit, qui illum non libenter tantum ſuſcepit, et eius diligentiam fideliſſima inſtitutione

 adiu-

m) Fuit Myris Lyciae oppido oriundus, frater *Dioſcoridis* grammatici, Hipparchi et *Hypati* Patricii; fuitque diſcipulus Lacharis et Conſtantinopoli docuit, ſcripſit artem rhetoricam et declamationes, vid. SVIDAS in Nicolaus T. II. p. 624. qui alius quoque Nicolai meminit, qui Plutarchi Athenienſis et Procli diſcipulus fuit, ac ſub Leone ſeniore, uſque ad Zenonem et Anaſtaſium vixit.

n) Narrat Marinus: Proclum a Nicolao, vt diximus exceptum, laſſum conſediſſe ad ſacellum Socratis, et rogaſſe Nicolaum, vt aqua ſubminiſtrata ſitim ipſi extingueret. Hunc ſtatim aquam ex fonte ſtatuae Socratis curaſſe adferri, et omen inde concepiſſe, quod in ſacello Socratis conſederit, et inde primum aquam Atticam biberit. Cumque proceſſiſſent et perueniſſent ad arcem, ianitorem adſuiſſe ad introitum, repagula foribus obditurum, vt etiam ad illum diceret: „Certe, niſi veniſſes, clauſiſſem.„ En quod inde epiphonema Marino ſubnatum: „Quod potuit omen eſſe manifeſtius, quodque „minus Pollete vel Melampode vel ſimilibus „egeat interpretibus„? Quod vero omen? nempe illud: niſi Proclus veniſſet, ſucceſſionem Platonicam exſpiraturam fuiſſe, vnde et Diadochus vocatus eſt. O lepidum caput! o rem Melampode dignam.

o) l. c. c. 12. p. 25.

p) Lachares Lacharis F. Athenienſis ſophiſta, diſcipulus fuit Heracleonis, ſophiſtae Athenienſis, magiſter multorum diſcipulorum eloquentia poſtea inclareſcentium, teſte SVIDA in Lach. T. II. p. 419. vbi ſcripta eius enumerat, et in Superianus T. III. p. 348. In diſciplinis tardior quidem erat, at vultu liberali et honeſto praeditus: et quod ad virtutem attinet, philoſophus potius quam ſophiſta nominandus. Is amiſſam oculorum lucem recuperauit. Eloquentia inter rhetores Homerum quaſi fuiſſe ait MARINVS l. c.

q) c. 12. p. 27. ſeqq.

r) Ibid. p. 29.

adiuuit, ſed et in familiam conuictumque recepit, et vitae philoſophicae, id eſt, diſciplinae Pythagorico-Platonicae ſocium fecit, cum talem inueniſſe ſibi viſus eſſet diſcipulum, quem optimis artibus et philoſophiae myſteriis innutritum, non auditorem tantum haberet aptiſſimum, ſed et ſucceſſorem tanta cathedra digniſſimum [s]. Qua vero ratione Proclum erudiuerit Syrianus, quaue via duxerit, ſupra iam narrauimus, docendo, praemiſſis Ariſtotelicis ad Platonica, et ab his ad theologiam et myſteria Proclum fuiſſe progreſſum [t]. Qui nec animi induſtriae, nec corporis vigiliis pepercit, et diu noctuque ſtudiis inuigilans, et ex Plutarchi conſilio ea literis conſignans, et compendioſa ratione, adhibito iudicio contrahens, quae a praeceptore dicebantur [u]. Quo factum, vt annum agens XXVIII, praeter alia multa, commentarium iam in Platonis Timaeum conſcripſerit, plenum iſto eruditionis genere, quod in ſcholis Platonicorum Alexandrinorum tum temporis regnabat, et inter optima Procli ſcripta merito relatum; ex quo luculentis indiciis poteſt cognoſci, quam indefeſſo labore et induſtria non ſectae tantum ſuae, ſed et veterum plerorumque exemplaria nocturna diurnaque manu verſauerit. Vt vero, qui apex omnis ſapientiae in his ſcholis conſtituebatur, philoſophiam diuiniorem omnem reliquae eruditioni adderet, theologiam quoque huius ſectae didicit, tum eam, quae diuinas naturas contemplando attingeret, tum eam, quae communionem cum naturis ex Deo emanantibus et inferioribus efficeret; quae licet illi a Plotino et Porphyrio praeferebatur, aliter tamen hac aetate placuiſſe his philoſophis, haud obſcure innuit MARINVS [x], cum theurgia multo efficacius in admirationem homines raperet. Chaldaicarum enim artium myſteria voceſque ſecretas (ϛροφαλήγξι, voce ſolenni, vtitur Marinus) et aptum ſignificandi et enuntiandi modum ab Aſclepigenia. Plutarchi filia, quam in his artibus excelluiſſe ſupra diximus, didicit; ea enim ſola traditam a maioribus et patre orgiorum totiusque theurgiae notitiam arcanam poſſidebat. Quibus myſteriis et imprimis Eleuſiniis ſacris initiatus, tandem Hecates apparitionibus ἐπόπτης interfuit [y], et theurgum ſe praeſtitit mirabilem, de quo in ſequentibus plura dicemus. Adiutus hunc in modum et praeceptorum doctrina, et diligenti lectione atque meditatione carminum Orphei et oraculorum, adhibitis eum in finem Porphyrii atque Iamblichi ſcriptis ad ſummum, ſi Marino credendum, non doctrinae tantum, verum etiam virtutum faſtigium aſcendit, quas Iamblichus theurgicas vocat, quaſque extremum felicitatis apicem Platonicos hos reformatos ſtatuiſſe, infra pluribus dicemus. Tantus cum eſſet, dignus a Syriano habitus eſt, vt eum muneris et profeſſionis ſucceſſorem deſignaret, cathedramque Platonicam cum domo et acroaterio, quod ex Plutarchi haereditate Platonicis ceſſit, traderet [z], ſicque etiam ampliſſimorum redituum eius

s) Ibidem.
t) c. 13. p. 30.
u) p. 31.
x) c. 28. p. 67. Graeca ipſa inſpicienda ſunt.
y) p. 68.
z) c. 29. p. 74.

eius ſcholae, quos mille amplius nummum conſtitiſſe PHOTIVS [a] ex Damaſcio refert, faceret participem. Iudicari ex dictis poteſt, habuiſſe ſcholam Platonicam, ad Alexandrinum habitum conformatam in Proclo profeſſorem omnibus numeris abſolutum, id eſt talem, qualem perfectisſima eius conditio poſtulabat, et promouendae egregiae ſapientiae, ſi Diis placet, aptiſſimum. Non enim elegantiores tantum ſcientias artesque, grammaticam, rhetoricamque et mathematicas artes pulchre callebat, ſed philoſophiae quoque Alexandrinae doctor fuit perfectiſſimus. Cum enim in hanc ſentinam mira ſententiarum toto coelo diuerſiſſimarum concordia, vel confuſione potius atque miſtura, confluxiſſet, quicquid omnis fere in toto terrarum orbe erat vel religionis vel ſuperſtitionis, et verſicolor ex his panniculis cento Zoroaſtreae, Hermeticae, Orphicae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae doctrinae eſſet conſutus, non tantum philoſophiam hanc mira luce perfudit, et omnibus anteceſſoribus ſuperior perfectam quaſi et ſuis partibus abſolutam auditoribus ſuis tradidit, verum etiam nouis inuentis, mirisque conciliationibus et interpretamentis auxit, hinc etiam hoc inter eius laudes numerat MARINVS [b], quod *plurimorum placitorum primus ipſe auctor fuerit, quae ante illum nemini in mentem venerint, tam in rebus nuturalibus, quam in intelligibilibus ac ſublimioribus.* Cuius teſtimonia paſſim in hac vita eius a Marino ſcripta occurrentia operoſe colligere eo minus opus eſt, quo magis ex ſcriptis Procli, quae nobis ſeruauit fortuna, patet, et ex omnibus paginis luculenter conſtare poteſt, huiusmodi concepiſſe hominem eruditum quidem, ſed fanaticum et furore philoſophiae ſuae corruptum, in animo ſuo doctrinarum male cohaerentium Chaos, in quod bona et mala, apta et inepta, ſana et inſana omnia, Chaldaicae, Orphicae, Homericae, Hermeticae, Pythagoricae, Platonicae, Ariſtotelicae philoſophiae nomine fuere recepta, quodque et allegoriarum machinis, et nefando opinionum ſyncretiſmo, et mira luxuriantis ingenii intemperie ad fulciendam, quae iamiam collapſura erat, ſuperſtitionem, et augendum ſectae huius enthuſiaſmum totum fuit comparatum. Ceterum induſtrium et muneris ſui diligenter rationem habentem profeſſorem exhibuiſſe ſe, teſtatur Marinus, qui non ad ſcripta tantum, ſed ad auditores quoque prouocat, annuis ſcholis Platonicam ſapientiam ex eo percipientes [c]. Ait etiam alio loco [d]: virum ad miraculum laborioſum vno ſaepe die, quina negotia ſcholaſtica expediuiſſe, quae Marini verba: ἐξηγεῖτο τῆς αὐτῆς ἡμέρας πέντε, ὅτε τε καὶ πλείυς πράξεις, id innuunt: *vno die quinque et interdum plures lectiones ſcholasque abſoluiſſe*, vt recte curis ſecundis emendauit FABRICIVS [e]. Addit et hoc: ſcripſiſſe inſuper plurima, ad ſeptingentorum ſaepe verſuum multitudinem: quibus ſi iungimus, quod philo-

a) l. c. p. 563.
b) c. 23. p. 55.
c) p. 56.
d) p. 54.
e) Ad h. l. In prima enim paginae huius editione de negotiis quibuslibet explicuerat, vid. p. 6. et LAMBEC. L. VII. p. 52.

philoſophos quoque conuenerit alios, quodque veſpertinos coetus cum auditoribus habuerit, mirari deſinemus, rudem ſaepe indigeſtamque molem in ſcriptis Procli deprehendi, et toties abeſſe acumen iudicii, toties regnare confuſionem materiarum male cohaerentium temereque effuſarum. Ita enim in tanta ſcriptoris feſtinatione fieri aliter non poteſt. Conciliauit haec eruditionis copia non ſummas tantum laudes Proclo, ſed et magnum diſcipulorum numerum, in quo multi fuere, in huius ſectae hiſtoria memorabiles, et in his Heliodorus et Ammonius filii Hermeae et Aedeſiae [f], Hierius filius Plutarchi [g], Aſclepiodotus [h], Zenodotus

f) Dictum de Hermea et Aedeſia ſupra §. 33. Ex filiis imprimis Ammonius inclaruit, qui parentis nomine ab aliis Ammoniis diſtingui ſolet. Is enim Alexandriae philoſophiam eclecticam, ſiue Platonicam reformatam docuit. Et fuiſſe quidem Procli diſcipulum, ipſe fatetur Comm. ad librum περὶ ἑρμηνείας in limine, vbi Proclum θεῖον διδάσκαλον, phraſi huic ſcholae ſolenni appellat. Diſcipulos habuit non minori philoſophiae laude celebres Simplicium, Ioannem Philoponum, Damaſcium, de quibus ſuo loco: Eadem vero ratione, qua Proclus et tota ſchola Platonica inſtituit, fuiſſe philoſophatum, ZACHARIAS SCHOLASTICVS p. 206. teſtatur, Platonicas et Ariſtotelicas doctrinas tradidiſſe monens, licet ipſe l. c. egregie prudentiam in veterum interpretatione commendet, quae falſa non pro veris defendit, ſed explicata ſententia, quid verum, quid falſum, diiudicat, vid. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 162. Multum tamen operae illuſtrando Ariſtoteli poſuit, vnde hodie legimus Comm. in PORPHYRII Iſagogen in quinque voces; itemque in ARISTOTELEM de interpretatione et categoriis, de quarum editionibus vid. FABRIC. l. c. p. 163. qui eleganter monet, prolegomena praefixa ad hiſtoriam philoſophicam, praecipue Ariſtotelicam multum lucis afferre. Tribui ei quoque ſolet vita Ariſtotelis, vt Tomo I. dictum, quam tamen ei denegat Patricius. Ob hoc Ariſtotelicae philoſophiae ſtudium inter Peripateticos, vt eclectici complures, referri ſolet, vnde de eo quoque egit FR. PATRICIVS Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 146. Verſatiſſimum fuiſſe in ſcientiis mathematicis, diſcimus ex PHOTIO Cod. CLXXXI. Caue eum cum aliis Ammoniis confundas: Recte eum ab atheiſmi ſuſpicione, qua ob prodigioſa axiomata theologica a ZACHARIA SCHOLASTICO confutata a quibusdam premitur, liberat Ven. REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. 26. §. 5. p. 18). Nihil enim habet Ammonius, quod non ſectae Platonicorum Alexandrinorum commune fuerit, quodque non ad enthuſiaſmum magis quam atheiſmum ab ipſis fuerit relatum.

g) Dictum de eo ſupra §. 37. in vita Plutarchi.

h) Multa de Aſclepiodoto, celebri ſcholae Platonicae recentioris homine tradidit DAMASCIVS in vita Iſidori, ex qua fragmenta nobis quaedam ſeruarunt PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 560. ſeqq. et SVIDAS in Aſclepiodoto T. I. p. 352. A pueris ingenii acumine et eruditionis laude ceteris praeſtitit, nunquam in cauſſas rerum inquirere ceſſans, ita vt breui temporis ſpatio omnes colorum mixtiones, et omne genus ornamentorum ad veſtes pertinentium perdiſceret. Nam non paruam moleſtiae exhibebat artificibus, quibus aſſidens, continuo eos explorabat. Praeterea ſexcentas lignorum differentias et venarum conſtructiones itemque genera, formasque et facultates herbarum, et quae obuiam ſunt, et quae rariſſimae, inueſtigabat, donec eas deprehenderet. Plantarum enim hiſtoriam magni faciebat, maioris tamen animalium, quam experientia et ſcriptorum veterum lectione diſcebat. Non ſolum autem philoſophiae laude inclaruit, ſed imprimis, vt ait Damaſcius, qui eum nouit, pietate et fiducia in Deum, qua cultum Deorum promouit et Oſiridis templum nouo lumine et frequentia auxit, arcanamque religionem propagauit. Cumque grauitatem comitate et vrbanitate temperaſſet, ex conſuetudine eius magnam voluptatem homines capiebant. Ipſe vero parentem in philoſophia ſuperans, in theologia non cedens, et templa inſtructiora reddidit, et ſimulacra exornauit, hymnosque nouos addidit. Priuata vero induſtria et diligenti oeconomiae ruſticae cura ingentem pecuniae vim ſibi parauit, parentis debita diſſoluit, multa in templa et externum vitae ſplendorem erogauit, quem et vitae genus et maiorum nobilitas poſcebat. Patet ex his fuiſſe hominem, vt Alexandrini plerique plenum ſuperſtitione, et ex ſectae huius principiis gentili cultui vehementer addictum, id quod SVIDAS teſtatur T. I. in Δεισιδαιμονία, referens, initio adeo ſuperſtitioſum fuiſſe, vt neque ſacrificare ſuſtineret, neque arcanum vllum audire, eo quod non haec mundo digna putaret, ſed coelo et iis, qui ſe in coelo viuere exiſtimaret. Hincque factum putamus, vt ſtudium philoſophiae magis in terreſtribus, quam diuinis poneret, quae cultu et vene-

tus [i], Pampretius [k], Seuerianus [l], Marinus, Hegias Isidorus [m], Heraiscus, Asclepiades [n], aliique huius generis. Qualis vero vir Proclus fuerit, ex addu-

veneratione prosequenda, non vero curiositate exploranda censebat. Narrat enim Damascius, licet iniustus saepe suae aetatis hominum censor, non fuisse felicissimi ingenii, sed in dubitationibus acutissimum, iisque vero extricandis non valde solertem: neque sui semper fuisse similem, neque diuiniorem philosophiam, eaque quae sub sensus non cadunt, et Platonicam de intelligibilibus doctrinam satis intellexisse, multo magis autem in sublimiori Orphica et Chaldaica doctrina defuisse ei notitiam philosophiae accuratioris: in physiologia autem fuisse exercitatissimum, et in disciplinis etiam mathematicis alios multa cum laude superasse. In morali vero philosophia semper aliquid innouare studuisse, et contemplationem ad inferiora et visibilia deducere. Nihil vero ex antiqua doctrina (Chaldaicam et Orphicam intelligit) seruasse, sed totam philosophiam suam ad rerum quae in mundo sunt et circa eum adplicasse notitiam. Natum fuisse ad Musicam, et licet generis diatonici et chromatici vsum recte intelligeret et applicaret, amissum tamen genus enharmonicum non potuisse restituere, sed potius corrupisse, eo quod minimam moderationem harmonicarum dimensionum, diesin, perdiderit. Didicisse etiam medicinam a Iacobo, cumque superasse, amissum vsum ellebori albi reuocasse, et illo insanabiles morbos sanasse, nullum autem medicum fere probasse, praeter Iacobum et Hippocratem. Haec de Asclepiodoto Damascius, vbi Graeca Photii *ipsa* inspicienda sunt, quae auctor versionis Latinae misere peruertit. Narrat plura Damascius de Asclepiodoto, miraculosa, et fidem superantia, e. g. sine lumine in summis tenebris legisse, adeo vero anilia et futilia sunt, et solo Damascio digna, vt huc transscribi non mereantur, recteque ineptum hominem explosit Photius. Habuit Asclepiodotus vxorem, Damianen, ingenio, castitate, virilique in administranda familia animo conspicuam. Conf. IONS. de Scr. Hist. Phil. L. III. c. 18. p. 300. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 54. Ceterum alii quoque Asclepiodoti inclaruere a nostro distinguendi.

i) Docuit Athenis post Proclum, fuitque Damascii praeceptor, de quo infra dicemus, conf. PHOTIVS l. c. p 213. successit Marino.

k) Pampretii supra iam facta mentio, habetque pluscula de eo SVIDAS in Pampretius T. III. p. 12. ex Marino et Damascio hausta, at negligenter, more eius consarcinata. Thebis Aegypti oriundus, natura ad poësin ferebatur: poëtico itaque studio vitae necessaria sibi conquisiturus, Athenas se contulit. Ibi grammatices professio ei tradita, isque iuuentuti erudiendae praefectus est; cumque de gloria cum omnibus philosophis contenderet, eo quod in *γραμματικῇ* praestantissimus merito haberetur, et ab Atheniensibus, tanquam magister non ignobilis honoraretur, Procli disciplinae se tradidit, et ab eo in reconditis sapientiae partibus eruditus est. Cum autem a calumniatoribus delatus grauius a Theagene, ciue Atheniensi, exagitaretur, Byzantium venit, et in vrbe Christiana ob Graecam religionem artium secretarum suspicione pressus est. Suscepit tamen eum Hillus quidam et sustentationem ex publico tanquam doctori et ex suis dedit. Illo autem in Isauriam profecto, ob superstitionem vaticinii contra imperatorem, accusatus et in exilium eiectus, ab Hillo autem Byzantium reductus est. Philosophiae notitiam oratione de anima elegantissima demonstrauit.

l) Seueriani notitiam Damascius quoque l. c. fecit, cuius fragmenta occurrunt apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Seuerianus T. III. p. 292. Fuit Damascenus, gente tamen Romana ortus, quae Alexandriae habitauerat. Ingenii acumine natura praeditus in poëtica et rhetorica, iurisque ciuilis eruditione excellebat. Agendi tamen celeritate nimia et festinatione saepe consilium praeceps anteuertebat, qua in re saepe in vita offendit. Et initio quidem Proclo duce philosophiae animum applicuit, pater autem, qui caussarum patrocinio et diuitiis corradendis eum destinauerat, obstitit. Tandem parente defuncto Athenas delatus est, somnio ad id impulsus. Philosophiae autem humilitatem perosus ad vitam ciuilem et magnificam transiit, et reipublicae gerendae se applicuit, et ad magistratus adipiscendos se contulit. Cum autem natura esset gloriae, licet virtute duce, cupidissimus, et ab auaritia quidem et iniuria abstineret, alios vero facile offenderet, et cum eminentioribus semper contenderet, nec vlli magistratui, praeter id, quod aequum erat, aliquid concedere vellet, in iure dicendo quoque esset acerbissimus, quin etiam interdum ab ira abreptus, et studens efficere, ne ab vllo contemneretur, quasdam caedes nec pias nec felices fecit, sicque in multas calamitates incidit, odio etiam Ardaburii ducis, qui plurimum apud imperatorem poterat, valde pressus est. Sanctissimum fuisse et Graecae religionis supra modum cultorem dum ait Damascius, facile inde character hominis intelligitur, qui summam dignitatem a Zenone imperatore oblatam, si Christianus fieret, recusauit. Callimachum semper risit.

m) Dicetur de iis in sequentibus.

n) Heraisci et Asclepiadis notitiam nobis fecit Damascius apud PHOTIVM l. c. et SVIDAM in Heraiscus T. II. p. 67. et Heraiscum quidem ingenio fuisse ait diuiniore. Asclepiadem vero Aegyptiorum sapientiae peritiorem;

adductis hactenus et enarrata vitae eius historia colligendum est. Quod si Marinus audiendus est, et naturae donis et immortalium Deorum fauore, et praeceptorum institutione, et exercitatione philosophica, per omnia virtutum genera et gradus ad summam felicitatem enixus est. Corporis enim viribus gaudebat integris et vegetis, licet semel atque iterum morbis impeteretur [o]. Memoriae bonitate vtebatur tanta, vt, si fides MARINO, nihil vnquam obliuisceretur, nec sibi excideret vnquam, nec conturbaretur, vllo modo [p]. Sed et animi magnificentia maxime commendabilis fuit, comis, amicus, et quasi necessarius veritatis, iustitiae, fortitudinis, temperantiae, nequaquam enim prudens mendacium admisit, sed oderat id vehementissime, veritatem autem amabat [q]. Nec obiicias huic de Proclo elogio Marini apertissima de Deorum apparitionibus, operationibus theurgicis, et his similibus, quae ab ipso Proclo profecta esse, dubitari non potest, mendacia. Supra enim aliquoties monuimus, eiusmodi veritatis vulnera non attendi in schola Platonicorum, modo res diuinas et religionem iuuare apta sint: nec eas fraudes et figmenta putida inter mendacia, nisi officiosa, esse relata. Laudatur impense, porro summisque in coelum extollitur elogiis Proclus a discipulis, quod consultationibus quoque politicis saepe interfuerit, et cum principibus viris de iure contulerit, et hortatus non modo sit, sed auctoritate etiam quadam philosophica, ad tribuendum cuique suum, impulerit. Qua in re hominem scholasticum et paedagogica superbia se principum consiliis ingerentem, sine vlla veri specie commendat MARINVS [r]. Maiori verisimilitudine credi potest, quod porro addit laudator Procli, quod apud principes viros, pro bonarum literarum professoribus intercesserit, vt salariis, et, pro cuiusque dignitate, praemiis ornarentur [s]. Cum enim magna in exstimatione viueret, multumque gloriae ex eius eruditione ad hanc Musarum sedem propullularet, dubitandum non est, tanti viri commendationem ad augenda commoda et reditus docentium plurimum valuisse. Neque tamen haec ad gratiam temereque fecisse ait Marinus, sed eos ipsos, quod sibi erat magnopere curae, coëgisse, vt in sua quisque professione diligentissime versaretur, ipso simul omnia diligentissime perquirente. Quod an priuata tantum auctoritate fecerit, an publi-

rem; alterum tamen altero longe inferiorem fuisse ingenio et doctrina. Et Heraiscum quidem naturae quodam instinctu et animata et inanimata simulacra cognoscere potuisse, corde quasi ad eorum cultum vulnerato, quamprimum ea conspexisset: sed et polluta capitis dolore praesensisse: mortui vero beatitatem spectra Asclepiadi apparentia demonstrasse. Semper versatum fuisse in adytis, et in religione patria. Asclepiadem vero totum Aegyptiacae theologiae ambitum animo comprehendisse, eiusque documentum fuisse hymnos in Deum, item opus quod scribere instituit: De omnium religionum consensu. Heraiscum autem et bonum atque lenem et fortem contra malitiam fuisse. Conf. Damascius περὶ ἀρχῶν, in WOLFII anecdot. Graec. T. III. p. 260. PHOTIVS l. c. CVDWORTH. Syst. intell. c. IV. p. 548. Non confundendus est Asclepiades cum alio Mendesio, qui theologumena scripsit, vid. CASAVBON. ad Sueton. Aug. c. 29. qui Asclepiadis a Fabricio memoratis debet addi.

o) c. 3. p. 8. c. 7. p. 15.
p) c. 15. p. 12.
q) c. 4. p. 8.
r) c. 15. p. 34.
s) c. 16. p. 34.

publico iuſſu, non indicauit Marinus, poſterius tamen veriſimile, ſi verum eſt quod addit: *Si quem negligentius ſuum ſtudium tractare comperiſſet, acerrime eum reprehendiſſe, ſic vt etiam vehementiſſimus videretur, et ambitioſiſſimus.* Quo tamen in elogio annon eius vitii, quod a moribus paedagogorum noſtri denominant characteres deprehendantur, lectoris eſto iudicium, certe ſola animi intentione non mala excuſare velle, vt Marino viſum, in tanto philoſopho ridiculum eſt et valde frigidum. Tanta porro cura exarſiſſe aiunt, in amicorum ſalutem, vt ſingularem vitae et ſanitatis eorum rationem haberet, et ſi quis amicorum eorumque vxorum vel liberorum morbo eſſet detentus, primum quidem Deos enixe pro eo ſupplicaret, cum ſacrificiis tum etiam hymnis; deinde aegrotanti promtus adeſſet, excitaret ad conſilia medicos, et ipſe nonnunquam ſingulare aliquid afferret, ſicque multos periculis liberaret maximis [ſſ]. Cibi etiam potusque erat et parciſſimus et frugaliſſimus, eiusque tantum ad depellendos morbos appetens, imprimis autem ab animalibus abſtinebat [t]. Qua in re Pythagoream diaetae rationem fuiſſe imitatum, ſupra iam monuimus; tantaque fuit in eo ſuperſtitio eius rei, vt maluam comedere iuſſus a Iacobo medico, ab ea tamen abſtinuerit, nec oleribus iſtis veſci voluerit [u]. Animi vero fortitudinis exemplum narrat MARINVS, quod in magna aduerſitatum et perſecutionis tempeſtate furentibus ex omni parte ventis vitam tamen conſtanter placideque traduxerit, et violentorum hominum improbitate multum exagitatus, Athenis relictis, ne fatis aduerſaretur, iter inſtituerit in Aſiam, vt antiquiores illarum gentium ritus pernoſceret [v]. Quo et illud referunt, quod, licet fauentiſſimis occaſionibus inuitantibus, cum facultatibus et honore abundaret, coniugium tamen non inierit, qua in re Plotini exemplum ſecutum ex odio materiae matrimonium contemſiſſe eſt credibile. Olympiodori enim praeceptoris filiae reſpuiſſe connubium, ſupra iam diximus [w]. Recuſaſſe etiam munera amicorum, plurimumque auri a Rufino oblatum, ait MARINVS [x], reieciſſe, quod credi forte poteſt de homine et parentum facultatibus, et muneris reditibus, et Platonicae haereditatis prouentibus, et Neſtorii teſtamento largiſſime locupletato, et ambitioſo gloriae ſectatore. Omnes tamen virtutes has, quas miris coloribus depingit biographus, ſuperauit, ſi eum audis, pietas, ſtudiumque cultus diuini gentilibus recepti, qui Chriſtianae religionis radiis tantum non omnis obſcuratus fuerat; magna item theurgiae ſcientia, et conuerſatio cum Diis prorſus familiaris, ad quam conſequendam artibus illis vſus eſt, quas ab Aſclepigenia didiciſſe ſupra retulimus.

ſſ) c. 17. p. 39.
t) c. 12. p. 29. c. 19. p. 44. ſeq.
u) PHOTIVS l. c. p. 560.
v) c. 15. p. 35. Lycios συμπατριώτας hanc Proclo tempeſtatem excitaſſe coniicit FABRICIVS ad h. l.
w) c. 17. p. 39. c. 9. p. 19.
x) c. 23. p. 57.

mus [y]. Nam et puerum adhuc peculiares Deorum reuelationes et ſomnia habuiſſe, et apparuiſſe ei Apollinem ſoſpitatorem morboque eum eripuiſſe, ſupra Marini fide diximus; et adultior factus frequentes apparitiones habuit. Quae vt appareat, quales fuerint, en quod refert MARINUS [z]: Arthritidis doloribus in pede vſtulatus, ex praeſcripto cuiusdam emplaſtrum impoſuerat, quod dum in lecto iacet, auis inopina aduolans abſtulit: quod etſi ſalutare ei erat, timore tamen morbi angebatur, ſupplicauit itaque Deo, rogans, vt euidentius ſe certiorem faceret. Quo facto cum obdormiuiſſet, vidit Epidaurium ad ſe accedentem, accuratiusque contemplantem ipſius crura, nec prae humaniſſimo amore dedignantem genua oſculo contingere. Quo viſo Proclus bono fuit animo nec vnquam in vita eo porro dolore affectus eſt. Qua in narratione neſcius, vtrum vel fanaticum Procli ingenium, vel eius et Marini mentiendi licentiam, vel indignam diuinis naturis narrationem magis mirari deteſtariue debeas. Sed non expectari poſſunt alia ab homine ſuperſtitione toto corrupto, et imprimis ſyncretiſtico philoſophiae Alexandrinae genio ad conflandas in vnam ſuperſtitionis maſſam, cunctas omnis terrae religiones cultusque impulſo et agitato. Talis enim erat Proclus, quem in hac inſania neminem ex hac ſecta antecelluiſſe ipſe Marinus indubitatus teſtis eſt. Nam non ſolum Hecates apparitionibus, domeſticisque ſacris Athenienſium epoptes interfuit [a], ſed et dies, noctesque totas in deorum cultu conſumſit, et ieiunia, vt ſe apparitionibus praepararet, frequentiſſime inſtituit, imprimis menſis cuiusuis vltimo die [b]. Nouilunia vero ſplendide celebrauit, et omnium fere gentium inſigniora feſta, ſecundum cuiusuis patriae morem, ſacrificiis, precibus hymnisque, in quibus pangendis magna facilitate vtebatur, peregit [c]. Quod licet cum Ammonianae ſcholae genio quam maxime concordat, quem eiusmodi religionum omnium concordiam tentaſſe ſupra demonſtrauimus, nemo tamen in hac conflandorum diuerſiſſimorum ſuperſtitionis generum induſtria Proclum adaequauit. Qui principiis theologiae Alexandrinae ineſcatus, quae ex vno fonte deitatis in diuinitatis abyſſo latente emanaſſe diuerſiſſima numina et replere immenſum quod inter homines atque Deum intercedit ſpatium, dictitabant, et haec numina cum praefici regionibus, vrbibus, locisque omnibus, tum adeſſe templis ſtatuisque, riteque culta hominum deſideria ad Deum perferre ſummum, eius vero voluntatem reuelare hominibus et beneficia diuina tradere docebant [d], non potuit non, cum inſanae religionis ſuperſtitioſiſſimae furore agitaretur, omnium regionum et terrarum colere numina, ratus, eo magis ſe numinum conuerſatione frui, quo pluribus ſacra faceret. Qua in re tamen ab aliis

y) c. 28. p. 67.
z) p. 77.
a) c. 28. p. 67.
b) p. 45.
c) c. 19. 47.
d) Vid. IAMBLICH. de myſter. Aegypt. ſect. I. c. 9. p. 16. ORIGENES contra Celſ. L. VIII. p. 387.

aliis sectae suae viris [e] non abiit, et, si verum fatendum, totius gentilis superstitionis rationem secutus est, quae in eiusmodi syncretismum coniurauit, vna Iudaeorum et Christianorum religione excepta, quam abhorrebant gentiles, et Platonici quoque execrabantur, quod reliquorum Deorum cultus cum Deo Iudaeorum et Christianorum stare non posset, et ab vtrisque reiiceretur [f]. Quod tamen vt non impediuit, sectam eclecticam Ammonii, vt non multa dogmata Christianis suffuraretur, suoque chao insereret; ita dubitari vix potest, Proclum ex ritibus quoque Christianorum sacris, vt ex dogmatibus quaedam in hoc suum religionum omnium Πανδοχεῖον recepisse, licet nomen Christianorum, his hominibus tantopere inuisum, malitiose reticuerit. Nec dubitamus imprimis psallendi Deosque hymnis celebrandi consuetudinem, licet inter gentiles non plane ignotam, tantopere tamen, ac Proclus fecit, non receptam, a Christianis eum transsumsisse, quos hoc tempore in canendis hymnis inter sacra fuisse occupatissimos constat. Sed vt tota Procli superstitio pernoscatur, etiam reliqua notanda sunt, quae MARINVS [ff] refert, quaeque hoc fundamentali sectae huius dogmate concludit: *Decere philosophum non vnius cuiusdam ciuitatis, neque certarum tantum gentium institutorum ac rituum curam gerere, sed esse in vniuersum totius mundi sacrorum antistitem:* Talis tamque sanctus ac purus cum fuerit, quid mirum, quod in theurgia miranda perfecerit, et deorum virtute se animari demonstrauerit? Cuius vt quaedam, exorata tamen prius lectoris patientia et attentione, exempla afferamus, iynge quadam siue sphaerula Hecatica (qualem etiam Apollonium Tyaneum eiusdem farinae hominem construxisse supra retulimus) opportune motitata, imbres deduxit, et Atticam infausto aestu liberauit [g]; terrae quoque motum positis fascinis inhibuit, morbos hymnis et precatiunculis depulit, et quae alia huius generis sunt, quae incredibilia fore, ipse praeuidit MARINVS, ea tamen esse verissima contendit, et multa familiaris cum Diis consuetudinis exempla, diuinaeque conuersationis specimina crepat. Quae omnia eum habuisse finem, ait, *vt purgatus defaecatusque, et natiuitatis suae victor ipse adyta sapientiae feliciter penetraret, et contemplator factus, beatorum ac reuera existentium spectaculorum, non amplius prolixis dissertationibus indigeret, ad colligendam sibi earum rerum sapientiam, sed simplici contemplatione fruens, mentisque actu spectans exemplar mentis diuinae, assecutus virtutem, quam nemo prudentiam dixerit, sed sapientiam.* Qui vt vltimus finis fuit philosophiae Alexandrinae, totiusque enthusiasmi in ea regnantis complementum; ita institisse Proclum vestigiis exemplisque Plotini, Porphyrii, Iamblichi, Iuliani, qui se ita ipsum Deum vidisse gloriabantur, extra dubitationem ponunt, et superbiam

 impu-

e) Vid. quae de Themistio refert SOCRATES Hist. eccles. c. 32. quaeque de reliquo gentilium syncretismo disserit FABRICIVS ad l. c. *Marini* p. 48.

f) Ita etiam AVGVSTINVS et ORIGENES l. c. p. 391.

ff) p. 47.

g) p. 68.

impudentiſſimorum hominum produnt, quae inProclo quoque extollendo tanta fuit, vt narrare MARINVS [h] audeat: „cum aliquando ei do„centi ſuperueniſſet vir magni in republica nominis Rufinus, caput Pro„cli lumine circumfundi ſenſiſſe, cumque philoſophus finem interpretatio„ni poſuiſſet, Rufinum aſſurgentem eum adorauiſſe, diuinaeque, quam „obſeruauerat, viſionis teſtimonium iuratum ipſi perhibuiſſe. Nam haec aliud volunt nihil, quam humana ſpecie maius quid reſediſſe in Proclo, idque iſto lumine circa caput fuiſſe proditum; recteque feciſſe Rufinum, qui diuino quodam cultu eum veneratus ſit. Ignotum enim rerum antiquarum, et imprimis ſuperſtitionis gentilis peritis eſſe nequit, capita deorum circumfuſis luminibus radiisque, quos nimbos vocauere, expreſſa fuiſſe [i]: et hanc quoque viſionem Proclo tribuunt, vt diuino ſigno, qualis in hoc corpore daemon lateret, omnes intelligerent. Quae nefandas horum hominum artes, mendacia et impoſturas luculenter reuelant, geniumque ſectae produnt clariſſime, qui in eo vnice elaborauit, vt ſiue fraude, ſiue nugis et ineptiis, ſiue mendaciis, et doctoribus ſuis, et doctrinae ſuae diuinam auctoritatem aſſereret, opponendam Chriſtianorum religioni tot argumentis et miraculis diuinitatem demonſtranti. Non puduit itaque MARINVM, vitae huius compilatorem, diuinae inſpirationis (Θείας ἐπιπνοίας) participem eum fuiſſe, aſſerere, et vultum oculosque ac ora diuinos radios ſparſiſſe, mentiri [k]. Sine his enim Proclus humanae conditioni eximi, et ſuperſtitionis gentilis antiſtiti diuinior conditio arrogari non potuit, licet nec mica veriſimilitudinis, nec vlla narrationis cohaerentia, nec color vllus in tota ea hiſtoria deprehendatur, ſatisque infelix ſcriptor prodiderit, Proclum eum non fuiſſe, quem nobis depinxit. Fuiſſe enim ſuperſtitioni addictiſſimum, et contra omnem ſanae philoſophiae doctrinam abſurdiſſimo cultui diuiniori deditum, tot enarrata hactenus loquuntur ſpecimina, quae cum in laudem Procli trahat Marinus, ſatis eo prodidit, ne micam quidem iudicii melioris et magis ſobriae mentis in eo fuiſſe. Cuius ſuperſtitionis philoſopho pudendae vt habeat lector nouum aliquod exemplum, ex MARINI [l] narratione notamus, „Proclum maxime in matris Deûm tutela et ſingulari quo gaudere ſe credidit, patrocinio triumphaſſe, gloriatum, multa et magna fuiſſe quotidie „Deae in ipſum beneſacta et dicta, immo innumera et fando vix „audita, eumque libros ſuos non abſque ope matris Deûm in lu„cem protraxiſſe. Diligentiſſimum autem in officiis erga defun„ctos ſacris fuiſſe, et quotannis per certos dies inuiſiſſe ad Attico„rum tum heroum, tum philoſophorum ſepulchra, aliorum praeterea „amicorum ipſius ac familiarium manibus non per alium, ſed ipſum iuſta „feciſſe. Exhibitoque ita ſingulis conueniente cultu ac honore in Aca„demiam progreſſum, ſingillatim ibi in loco quodam placauiſſe manes ma„iorum

h) c. 23. p. 56.

i) Vid. quos laudat FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. VIII. §. 18. p. 258. Inde mos hic in Chriſtianam eccleſiam irrepſit.

k) p. 56.

l) c. 33. p. 83. ſeqq.

„iorum ſuorum cognatorumque, mox in altera parte eiusdem Academiae „communiter vniuerſis animabus omnium ſupplicauiſſe philoſophorum. „Quibus religionibus defunctum in tertio loco ad hoc delecto vniuerſis „hominum defunctorum animabus ſacra feciſſe". Non hic prolixa diſputatione excutiemus, ex cuius potiſſimum vel gentis vel religionis ceremoniis, hunc et matris Deûm cultum et in defunctorum animas religionem acceperit, inque arua religionis ſuae chaoticae transtulerit, ſed relinquemus hoc lectoris iudicio, ad ſeculi huius, quo vixit Proclus, mores et religioſum cultum attendenti: id vero monere hic non abs re erit, pudendum fanaticiſmum, communionem animarum defunctarum, tanquam catenae, cum ſuperis totam hanc Procli pietatem ſupponere, et ſuperſtitionis notam ei inurere turpiſſimam. Talis vero cum fuerit Proclus, cumque haec virtutum eius ſumma fuerit, quis vel iudicium tribuet acre homini anili ſuperſtitioni ſe polluenti, vel inter philoſophos primae claſſis reponet philoſophiae profeſſorem cum ancillulis et quouis ex plebe inaniſſima religione certantem? et quis lectionem, quamuis vaſtam et eruditam, laudabit, in patrocinium idolorum ab ipſis ſanioribus gentilium philoſophis irriſorum adhibitam? Quis virum bonum eſſe Proclum iudicabit, qui ne pudore quidem, multo minus conſcientiae monitu deterritus turpiſſimis fabulis et diſcipulos decepit, et omnium gentium religionem et ſacra commiſcere auſus fuit, et allegoriae beneficio, vel machinis potius rotunda miſcere quadratis, omnemque eruditionem miſeranda confuſione replere non erubuit? Quod qui negat, eum Procli ſcripta nunquam legiſſe oportet, vel ad eam theologiam attendiſſe, quam Proclus Zoroaſtream, Hermeticam, Orphicam eſſe, magna oſtentatione crepuit, quamque magnis canae vetuſtatis nominibus ab eo ſuique generis philoſophis nefando auſu fuiſſe ſuppoſitam, et conficta in eam rem oracula, hymnos, et his ſimilia *tomo primo* planum fecimus et exemplis comprobauimus luculentiſſimis. Vnde qui hac de re demonſtrationem cupit ampliorem, illum ad ea remittimus, quae *tomi primi libro primo et ſecundo* de oraculis Zoroaſtreis deque philoſophia Orphica ſcripſimus. Pleraque enim deberi Proclo, et ſcripta eius hodie extantia docent, et ipſe Marinus magnis iactat laudibus. Neque magnopere mirandum, philoſophum magni nominis et pro diuino habitum non puduiſſe, eiusmodi fraudibus famam polluere; nam fuit hoc ſcholae Alexandrinae philoſophis receptiſſimum, et a moribus quoque Procli non alienum, qui nec plagii turpem refugit notam, GEMINI, aſtronomi Ciceronis aetate haud incelebris *iſagogen*, in libro *de ſphaera* exſcribens [ll]. Quamuis vero Procli vitae integritatem tantopere extollat Marinus, imprudens tamen talia paſſim miſcuit, quae multum morum eius ſanctitatem polluunt labefactantque. Concedit enim, quod ſupra iam ex parte tetigimus,

ll) Conf. VOSSIVS de ſcient. mathemat. c. XXXII. §. 26. p. 165. FABRICIVS de Procli ſcriptis §. 11. p. 103. vitae Mar. et Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 518.

fuiſſe Proclum et animi excandeſcentia vehementiſſimum *, et ſupra modum ambitioſum, licet honeſtatis vocabulo eum excuſet, et ad bona tantum reſpexiſſe hanc φιλοτιμίαν contendat. Nam hoc in cerebro tantum fanaticorum Platonicorum eius ambitionem excuſare, inde conſtat, quod pleraque de ſuis virtutibus, de commercio cum Diis, de eorum veneratione ſuis etiam cruribus exhibita, de apparitione diuorum, de precum ſuarum efficacia, de miraculis, ſuis ipſe narrauerit diſcipulis, qui θαυμασίοις hiſce non interfuere, et quae ea tantum fini vulgauit, vt ſupra reliquos homines, et praeceptorem ipſum, magnum Plutarchum, ſapere videretur. Quam animi elatioris ſuperbiam probe perſpexit Plutarchus, qui, vt ſupra dictum, ea in adoleſcente inſolentius auctoris nomen titulumque affectante vſus eſt, vt induſtriam augeret, calcarque currenti adderet [m]. Quam animi ſuperbiam ob commercia cum ſpiritibus ac daemonibus ſeſe efferentem, mire prodidit de Proclo MARINVS [n], qui, cum Aeſculapium arthritide laborantis crura oſculatum fuiſſe, ſicque ſanaſſe narrare vellet, haec praemittit: Κἀκεῖνα καὶ μέντοι ἄξια διηγεῖτο ὑπὸ συμπαθείας, οὐκ ἄνευ δακρύων; *etiam haec illa memoratu digna narrauit, non ſine lacrymis propter communem, quo Diis iungebatur affectum.* Interpres ſenſum verum non vidit, interpretatus propter condolentiam. Συμπάθεια enim illa, περὶ τὸ Θεῖον, vt alio loco MARINVS [o] ait, in diuinis fuit, et θεοφιλείαν, eodem teſte, innuit. Narrauit itaque Proclus, prae gaudio cum lacrymis, quod Diis tam vicinus, tamque carus ſit, vt pedes lambere non dedignati fuerint. Et alio loco refert MARINVS [p], Deum ſe Proclo manifeſtaſſe aſſiſtentem, voceque clara et habitu compoſito, protenſa dextra exclamare non dubitaſſe: *Proclus, decus ciuitatis.* Talia cum diſcipulis, etiam cum lacrymis narrare non erubuerit Proclus, quis vel ambitionis inſaniam, vel mentiendi proteruiam, vel puerilium nugarum impudentiam, vel iudicii defectum grauiſſimum non agnoſcat et deteſtetur? Caſtitatem vero Procli valde in ſuſpicionem adduxit MARINVS [q]. Immemor enim, vt mendaces ſolent, eorum, quae alibi ſcripſerat, nunquam matrimonium iniiſſe Proclum, ait: *Quod ad Venerem attinet, ea ſecundum naturam vtebatur, ſed ita nimirum, vt non vltra phantaſiam procederet, eamque, vt puto, leuiſſimam.* An vero tam ſanctum, tantisque religionibus obſtrictum virum decebat cogitationibus venereis animum paſcere, eumque, qui animi purgationem tot luſtrationibus, totque hymnis, tot ceremoniis theurgicis quaeſiuit, iſtis phantaſiae imaginibus delectari, quin immo vti? Apage vero frigidam Marini excuſationem, qua et iram eius excuſatum iuit, rationem vel animam potius ſuperiorem non conſenſiſſe, ſed animam tantum irrationalem commotam fuiſſe. Vt enim haec experientia

*) c. 16. p. 38.
m) c. 12. p. 28.
n) c. 31. p. 77.
o) c. 34. p. 87.
p) c. 32. p. 82.
q) c. 20 p. 50.

entia repugnante dicuntur, quae arctiſſimum inter motus animales et rationis circa ſenſationes iudicium vinculum eſſe dictitat, ipſe repugnat Marinus, qui vſum eorum motuum ei tribuit, quod ſine animae rationalis conſenſu fieri nequit. Sed nec pecuniae poſſeſſionem aſpernatum vel ea non delectatum fuiſſe, inde colligi iure poteſt, quod parentum facultatibus, teſte MARINO [r], ſupra modum ditatus, nec familiam alens, attamen Plutarchi aedes et reditus, reliquamque Platonicorum haereditatem quam mille nummum fuiſſe ſupra ex Damaſcio retulimus, acceperit, nec eam Platonicis aliis, qui tum miſeria et inopia magna ex parte premebantur, conceſſerit: quemadmodum parum laudis Proclo conciliat, quod in tam prodiga virtutum eius enarratione et immoderato panegyrico nulla tamen operum caritatis, ſtipisque in pauperes erogatae fiat mentio. Quae omnia, cum nec ambitione, nec voluptate, nec pecuniae amore caruiſſe Proclum euincant, etiam quoad voluntatis perfectiones maxima de eo mendacia conſcripſiſſe Marinum, ſui tamen ſaepe immemorem, euincunt. Septuageſimum aetatis annum cum attigiſſet, corporis inediis crebris, et vix tolerabili diaetae genere multisque laboribus et vigiliis exhauſti vires valde debilitatae ſunt, et languere coepere [s], vnde in omnibus expediendis longe erat, quam ante remiſſior. Hymnos tamen et precatiunculas, more ſenum ſuperſtitioſorum, componebat [ſſ]; vitam ita ad ſeptuageſimum quintum produxit annum, diſcipulo Hegia eum ad lectiones excitante et praeparante, et eius ſcripta diligenter curante [t]. Tandem corpore indies magis debilitato in grauem doloreque plenum incidit morbum; quem a recrudeſcente arthritide atque podagra, cuius vim inedia et frugali victu infregerat, fuiſſe ortum, credibile eſt [u]. In huius morbi hiſtoria iterum contradicit ſibi MARINVS, narrans [x]: cum in vltimo morbo grauiſſimis cruciatibus premeretur, torqueretur que, depellere tantos dolores conatum fuiſſe; quamobrem iuſſiſſe diſcipulos ſaepe hymnos dicere, qui cum dicerentur, remiſſionem doloris et ſedationem fuiſſe: tantopere vero inualuiſſe morbum, vt omnium fere obliuiſceretur. Aſt alio loco [y] refert: Aeſculapium in vltimo morbo ei medio inter ſomnum et vigiliam (quo ſtatu viſiones Deorum obrepere Platonici ſtatuebant) conſtituto draconis imagine capiti ſuo obrepiſſe, exque eo morbi remiſſionem ſenſiſſe, adeo vt ſanitati integrae reſtitutum fuiſſe; credibile ſit, niſi deſiderium, quo ducebatur, atque expectatio ingens mortis hoc prohibuiſſet, neque ipſe corpus curare neglexiſſet. Adeo ineptit, more ſcholae ſuae Marinus in laudando Proclo! Tandem exhauſto corporis perpetuis doloribus vigore mortalitatis exuuias poſt magnam ſolis eclipſin, quam ſignificaſſe mortem Procli ineptit MARINVS [z], depoſuit die decimo

r) c. 2. p. 4.
s) c. 26. p. 64.
ſſ) Ibid. p. 63.
t) p. 64.
u) Hoc colligimus ex c. 31. p. 79.
x) c. 20. p. 48.
y) c. 30. p. 76.
z) c. 37. p. 91.

cimo feptimo Aprilis ftili veteris, A. C. CDLXXXV, tumuloque praeceptoris, amici, et benefactoris fui Syriani, vt ipfe voluntatem fuam teftatam fecit, illatus eft, funus deducente tota Athenarum ciuitate. Cuius memoria plane tanquam daemonis cuiusdam in corpore verfantis fuit difcipulis. Ait enim MARINVS [a], *fe eo fine confcripfiffe vitam eius, vt confcientiae fatisfaceret, teftareturque fe diuinam illius animam,* καὶ τὸν εἰληχότα αὐτὴν ἀγαθὸν δαίμονα, *bonumque, quem acceperat, genium, fancte colere.* Quare Ifidorus quoque, Damafcio tefte [b], ad fepulchrum eius thura, tanquam Deo attulit. Scripfit Proclus plurima, licet ex his multa fuerint indigefta, quorum magnam partem amifimus, multa tamen temporis iniuriae erepta gaudemus: de quibus cum more fuo prolixe et erudite differuerit FABRICIVS [c], lectorem rogamus, vt eius de Graecorum libris commentarios adeat. Fuere autem alia critica, vt *chreftomathia,* cuius nobis compendium feruauit PHOTIVS [d], alia mathematica, vt liber *de fphaera, paraphrafes in Ptolomaeum* et *Euclidem* &c. alia philofophica, vt commentarii in *Platonis dialogos* varios [e]; alia theologica, vt *inftitutiones theologicae*, et *theologia Platonis.* Hymnos etiam compofuit plurimos, et contra Chriftianos aeternitatem mundi defendit, refutatus a Ioanne Philopono [f]. Comprehendi vero in his Procli fcriptis vaftam et infinitam lectionem, et eruditionem maximam, negari non poteft: dolendum autem, fectae, cui addictus fuit Proclus, genium, praeiudicium auctoritatis et fyncretifmum philofophicum fuffocaffe ingenii ac iudicii vim, et ad eam compuliffe abfurditatem virum non indoctum, vt non tantum fufpecta et aliena pro genuinis haberet, fed et talia ipfe fingeret, et allegoriarum machinis cuncta in fuas partes raperet, vbique tamen Chaldaica, Hermetica, Orphica creparet. Ita enim factum, vt non tantum barbaricae philofophiae hiftoriam, fed ipfam quoque Pythagorae et Platonis philofophiam mifere adulteraret atque corrumperet. Quae cauffa eft, cur tot de veteri philofophia apud eum teftimoniis, quae in Procli fcriptis inueniuntur, vel parum vel plane non ad eum recurrere liceat, accuratae hiftoriae philofophicae cognitionis cupido. Frequens etiam fuit Proclorum Proculorumque nomen apud veteres, inter fe, et cum noftro non confundendum [g].

§. XXXVI.

a) c. 38. p. 39.

b) PHOT. l. c. p. 564.

c) Ad calcem vitae Procli et in Bibl. Graec. loc. cit.

d) Cod. CCXXXIX.

e) Pertinent huc commentarii eius fiue lectiones in Platonis libros de republica, quae fpecimen effe poffunt methodi allegoricae, qua omnia euertit et corrupit Proclus, de qua legi meretur FABRIC. l. c.

f) SVIDAS in Proclus T. III. p. 185. conf. FABRIC. l. c. et de fcript. de V. R. C. c. II. §. 33. p. 117. Bibl. Graec. Vol. IX. p. 538.

g) Proclos Proculosque enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 456. et in prolegom. ad Procli vitam p. 9. feqq.

§. XXXVI. Proclo in Cathedra philosophica Atheniensi successit MARINVS [b], Flauiae Neapolis, Palaestinae vrbe [i] prognatus, et si Damascio fides [k] initio Samaritanorum religioni deditus, a qua ad gentilem defecit. Praeceptorem habuit Proclum, qui eum in Platonica et Aristotelica philosophia more suo methodoque instituit, et sibi habuit carissimum, quo duce etiam tantum in philosophia profecit, vt dignus haberetur, qui tanto magistro in schola succederet. Quo eius amore incitatus, tanta illius veneratione captus est, vt vitam eius describendo, non diuinius virtutis et perfectionis exemplar se nancisci potuisse ostenderet. Laudat eius diligentiam Damascius [l], ita tamen, vt haberet, in quo eum, more suo reprehenderet: Isidoro enim cum librum multorum versuum in Philebum Platonis legendum dedisset Marinus, sententiam vt suam diceret, *sufficere praeceptoris scripta*, dixit [u], eoque effecit, vt Marinus librum igni tradiderit [m]. Quod si ea scripta mathematica, quae hodie sub Marini nomine extant [n], successorem Procli auctorem habent, laus ei magnae in his scientiis eruditionis denegari non potest, in quibus etiam diligenter versatum fuisse non negat Damascius [o] et postulabat quoque ratio systematis Alexandrini, quae μαθήματα inter necessarias disciplinas, quae animum ad philosophiam praeparant, retulit. Quia tamen plures fuere Marini, nihil certi de eorum librorum auctore statui potest. In Aristotelica vero philosophia instituisse Marinum Isidorum Damascius ait, quam cum Platonica conciliasse, conditio philosophiae eius, quam a Proclo didicerat, et in cathedra Platonica Athenis docebat, satis superque innuit. Contemnit tamen eum Damascius eius discipulus in disciplinis sublimioribus, theologicis et theurgicis, licet dicat [p], assiduis curis et improbo labore multorum ingenii fama illustrium et antiquissimorum gloriam obscurasse. Nihil vero scriptorum ad nos peruenit, licet et commentarios in dialogos Platonis, et quaestiones philosophicas conscripserit, praeter solam vitam Procli [q], in qua qualem se gesserit, in antecedentibus fuse demonstrauimus. Quod si SVIDAE [r] verbis fidendum esset, hanc praeceptoris sui vitam

Marinus.

b) Damascius in vita Isidori apud PHOT. Cod. CLXXXI. p. 213. Cod. CCXLII. p. 550. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

i) Dicta etiam Sichem, in Samaria Palaestinae sita, vnde cum Samaria vrbe a quibusdam male confunditur, duce STEPHANO in Ethn. quae Sebaste, non vero Neapolis vocata est; quemadmodum etiam a Neapoli Arabiae oppido distinguenda est. Conf. FABRIC. prol. vitae Procli, EZ. SPANHEM. de vsu et praestantia numismatum diss. IX. RELANDVS Palaest. L. II. c. 3. p. 504. 506. L. III. p. 979.

k) l. c. p. 562.

l) loc. citat.

u) Peruertit hic verba Damascii interpres Latinus, qui in hac vita Isidori vix vmbram veri sensus vidit, et pueriliter saepissime lapsus est, vnde Graeca ipsa diligenter inspicienda sunt.

m) De aliis quoque eius scriptis similiter iudicasse, idem ait apud SVIDAM l. c.

n) Vid. VOSSIVS de scient. mathem. in addendis p. 442. adiecta sunt MARINI theoremata Geometrica, siue protheoria ad Euclidis data, PROCLI comm. in L. I. Euclidis, Basil. 1533. et seorsim edita Paris 1625. 4.

o) l. c. p. 213.

p) l. c. p. 562.

q) SVID. l. c. FABRIC. ad vit. Procli et Biblioth. Graec. Vol. VIII. p. 364.

r) loc. citat.

tam non soluta tantum oratione, sed et ligata conscripsisse dicendum esset; quod etiam placuit curis posterioribus FABRICIO [s], qui tamen in prolegomenis ad vitam Procli ingeniose prius coniecerat, traiecta fuisse ab exscriptoribus Suidae verba et ita legenda: *Scripsit etiam vitam Procli, praeceptoris sui, et quaestiones philosophicas, et alia prosa et ligata oratione:* quam coniecturam recte quoque, nisi fallimur, probat LVD. KVSTERVS [t]. Infirmo vero corpore fuit, et teneriore valetudine, quod valde sollicitum tenuit Proclum. Secessit Athenis Epidaurum, cum sibi vitae insidias strui intelligeret, rediisse tamen eum Athenas oportet; in ea enim vrbe vere ineunte mortuum esse ait Damascius [u], quem discipulum habuit, et imprimis Isidorum atque Agapium, vtrumque in hac schola excellentissimum. Et illius quidem historiam in sequentibus enarrabimus. Agapius autem, teste Damascio [x], Alexandrinus erat, a puero in artibus liberalibus educatus, maxime autem medicinam professus est. Postea Athenas delatus propter cupiditatem discendi et propositas quaestiones difficiles magna in admiratione fuit. Sed et Alexandriae iam magnam de se admirationem excitasse, IDEM ait, apud viros celebriores, magno enim impetu in literis fuisse versatum, et grammaticos rhetoresque quaestionibus criticis vexasse, tandem Byzantium profectus, ludum literarium aperuit valde insignem, et ingenii magnitudine et fortunae fauore vsus, clarusque arte sua magnam pecuniae vim collegit. Nam et vultu quoque grauis et lingua facili fuit atque disertus, licet antiquiori dialecto magis gauderet quam vulgari.

Successores Procli.

§. XXXVII. Infirma valde valetudine vsum fuisse Marinum diximus, quae ratio virum de successione Platonica valde sollicitum permouit, vt viuus de successore dispiceret [y]. Tres vero produxerat schola Procli et Marini discipulos, prae reliquis tanto muneri aptos, Hegiam, Isidorum et Zenodotum. Et Hegias quidem ex carissimis Procli discipulis fuit, qui cum adhuc adolescens esset, spem praebebat fore, vt magno Plutarcho non inferior euaderet: quae ratio permouit Proclum, vt eum adhuc iuuenem Chaldaicorum oraculorum auscultatione dignum iudicaret [z]: quoddam enim discendi desiderium et naturalis ei probitas inerat. Quoniam vero parentibus ortus diuitibus [a], magnas facultates possidebat, abiecit scholasticum philoso-

s) Bibl. Gr. l. c. p. 363.

t) Ad l. c. Suidae. Confudit hanc vitam Procli cum scriptis eius auctor Gallus hist. crit. phil. T. III. p. 195.

u) PHOT. loc. cit.

x) Apud PHOTIVM l. c. p. 573. et SVIDAM in Agapius, T. I. p. 22. apud quem ex vno viro duos fuisse exsculptos dudum monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 583.

y) Damascius apud PHOT. l. c. p. 568.

z) SVIDAS in Hegias T. II. p. 42. qui articulus ex Damascio videtur transsumtus; MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64. PHOTIVS l. c.

a) Parentem Hegiae non indicat Damascius, coniicimus tamen ex verbis eius apud Suidam et Photium, fuisse filium Archiadae, adeoque Plutarchi magni nepotem. Archiadem enim multis facultatibus abundasse refert Damascius apud Photium, apud Suidam autem eum ingenio parentem superasse dicit, quod de Archiada verum esse potest. Comparatur etiam Theageni et praefertur, qui gener fuit Archiadae, et Asclepigeniam in matrimonio habuit, quae licet

losophandi modum, quem in Platonicorum schola viderat regnantem, paedagogicos forte illorum hominum mores perosus, quos valde vituperasse non negat Damascius [b]. Fanaticae vero philosophiae loco ad ea adiecit animum, quae ad naturae enarrationem pertinebant: et cum cuperet esse religiosus, si quis alius, affinium sacra clam in Attica peregit, et vetustissima instituta laco mouit; hincque in republica celebris euasit, graues vero sibi inimicitias conflauit, cum eorum, qui bonis eius, cum amplissima essent, inhiabant, tum illorum, qui patriorum institutorum tenacissimi vitae eius insidiabantur. At ille amicis et egenis facultatibus suis subueniens animo magnifico et virtute sibi securitatem parauit. Derelictam itaque cum scholam ab Hegia videret Marinus, et corporis infirmitas de seruanda Platonicae successionis catena (qua voce hi homines vsi sunt [c]) semper aures vellicaret, de alio successore cogitauit. Et non quidem deerant ex Procli et Marini discipulis, qui nomen huic scholae dederant, sed ingenii animique viribus destituti tanti oneri ferendo erant impares: qualem fuisse Eupithium, Hegiae filium, parente longe inferiorem, et Archiadam alterum eius filium, ingenio quidem feliciorem, sed diuitiis a philosophando absterritum, nec a patre ad philosophiam adductum, sed religioni et probitati deditum; itemque Diomedem, Damascius apud SVIDAM [d] tradit. Ad Isidorum itaque respiciens, tandem illi persuasit, vt successionis decretum reciperet, qui etiam successor creatus est, nomine magis, vt ait Damascius [e], quam re ipsa. Nam defuncto Marino placuit Isidoro Athenas deserere; ne vero schola collaberetur, et Hegiam monuit et Syrianum quendam iuniorem, (cum Procli praeceptore non confundendum,) vt imminenti ruinae scholae Platonicae humeros supponerent [f]. Qui cum Alexandriam tandem secessisset, Zenodotus Marini locum in cathedra Platonica occupauit. Tanti hunc Zenodotum fecisse Proclum ait Damascius [g], vt solus dignus habitus fuerit deliciae Procli appellari; maximam etiam de illo spem concepisse: fuisse enim neque iactabundum, neque sinistrum, neque tumidum, licet nobilissima stirpe esset ortus, moribusque magnificis ornatus, et in eloquentia industrius pariter atque conspicuus. Zenodoti vero cum multi, etiam in philosophia inclaruerint [h], caue hunc Platonicum vel cum Stoico, vel cum aliis misceas.

§. XXXVIII. Vitam ISIDORI descripsit Damascius, eique reliquorum etiam, qui circa haec tempora vixerunt, Platonicorum historiam in- *Vitae Isidori scriptor.*

licet vnica spes successionis dicatur apud MARINVM c. 29. p. 91. nihil tamen obstat, quo minus dicamus, Archiadae Hegiam diu post Asclepigeniam natum fuisse. Hos parentes Hegiae si supponimus, ratio patet, cur tam grauiter tulerint Attici, quod patria sacra mutauerit. Ea enim a Plutarcho constituta erant, qui summa in religionibus valebat apud Athenienses auctoritate.

b) PHOT. p. 567.

c) Vid. EVNAP. in Porphyr. DAMASC. l. c. MARINVS vit. Procli c. 26. p. 64.

d) In Eupithius T. I. p. 902. PHOT. p. 567.

e) l. c. p. 563.

f) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 213.

g) l. c. p. 563.

h) Enumerat eos FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 273. Vol. II. p. 726.

intexuit. Scripſit enim teſte SVIDA [i], *hiſtoriam philoſophicam*, cuius vel pars ea fuit, vel eam integram abſoluit. Id quod ex eodem SVIDA colligi poteſt, qui ex Damaſcii hiſtoria philoſophica quaedam adducit [k], quae in *vitae Iſidori* compendio, quod PHOTIVS confecit, leguntur. Dolendum autem vehementer eſt, hanc nobis hiſtoriam philoſophicam eſſe ereptam, dubium enim non eſt, Damaſcium Alexandrinae ſcholae, tum in Aegypto, tum Athenis florentis hiſtoriam, forte vbi Eunapius deſiit, in ea prolixe enarraſſe. Et ſeruauit quidem nobis fortuna duplicem eius ſcriptionis epitomen in PHOTII bibliotheca [l], quarum illa breuis, haec vero prolixa quidem, ſed confuſa admodum, nulloque ordine cohaerens, ſed interrupta et manca, totaque induſtria et eruditione Photii indigna eſt; quod non improbabilem ſuſcitauit coniecturam viris doctis, non omnia, quae in hoc μυριοβίβλῳ leguntur, librorum compendia a docta patriarchae Conſtantinopolitani manu eſſe profecta. Latinam vero interpretationem, quam ANDREAS SCHOTTVS dedit adeo puerilem et ineptam eſſe, aliquot iam exemplis probauimus, vt a quouis alio, quam a docto hoc viro, Graecaeque literaturae non ignaro, confecta videatur, vnde Graeca ipſa inſpicienda eſſe ſemel iterumque monuimus. Habuit etiam celebriorum ex hac ſchola philoſophorum vitas ex hac Damaſcii vita Iſidori Suidas, ex quo, quae hactenus adducta ſunt, pleraque hauſimus, et ex quibus vitis egregie Photii epitome poteſt ſuppleri: quod cum facere nouaque verſione addita nobis iſtud compendium recuſum dare conſtituerit HENRICVS VALESIVS, vir in his literis ſummus, valde dolemus, iſtum laborem in ſpongiam incubuiſſe, quo hiſtoria philoſophica inſigniter iuuari potuiſſet, aſt ſi accurato iudicio fuiſſet adhibitus. Fuiſſe enim Damaſcium ex eadem ſecta philoſophum poſtea dicemus, qui non erubuit, rationibus Platonicis rem ſuam iuuare, id eſt fictis miraculis et ſtupendis narrationibus ſectae ſuae augere gloriam, poſthabitis non fidei tantum hiſtoricae, ſed et omnis veriſimilitudinis legibus: ex quo, quam exiguum iudicium in hac conſcribenda hiſtoria philoſophica Damaſcius adhibuerit, colligi poteſt: cui cum acceſſiſſet impudentiſſima mentiendi audacia, quae non παραδοξώτατα tantum, ſed et ἀσύςατα et inuicem pugnantia tanquam veriſſima narrauit, totus ille labor ineptiſſimam accepit faciem [m]. Accedit inuidia quaedam ſtolidi hominis, non recentiores tantum philoſophos, ſed etiam ſuae ſectae fere omnes, quotquot impoſturis ſuperſtitionis cauſſa ſuſceptis nuntium miſerunt, et religionis ſuae inſano non fuerunt oeſtro perciti, deprimens, ſed et magna atque excelſa veterum nomina, quae totus antiqui orbis eruditi chorus ſuſpexit, contemnens. Quae cum ita ſint, et hoc etiam malum acceſſerit, vt a Photii amanuenſibus et Suida male iſta ſcriptio habita et lacerata fuerit, facile

i) In Damaſcius T. I. p. 507.
k) In Gregorius T. I. p. 498.
l) Cod. CLXXXI. p. 211. ſeqq. Cod. CCXLII. p. 546. ſeqq.
m) Hoc nomine iam in eum animaduertit PHOTIVS l. c.

se inde iudicium fieri poteſt, quanta accuratione opus ſit, vt veram ex his fragmentis huius temporis hiſtoriam eruamus. Sed haec ὡς ἐν παρόδῳ [n]. -

Iſidorus Gazaeus.

§. XXXIX. ISIDORVS GAZAEVS fuit, Gaza Paleſtinae vrbe oriundus, fratremque habuit Vlpianum, de quo ſupra dictum, itidem Gazaeum. Ita enim eos Damaſcius vocat apud SVIDAM [o]. Quibus tamen obſtat, quod idem Damaſcius Alexandrinum vocat, et inter Aegyptios huius vrbis incolas refert, qui in ſomniorum interpretatione excelluerint [p]. Vnde coniecimus aliquando [q], Iſidorum et Vlpianum Alexandrinos fuiſſe, ſed Gazaeos dictos, quod ex publico aerario victum frumentumque ſtipendii loco acceperint, vt Platonicos accepiſſe, ſupra ex SVIDA [r] demonſtratum: obſeruauit enim eruditiſſimus RELANDVS [s], fuiſſe, qui Gazaei nuncuparentur, non quod Gaza oriundi eſſent, ſed quod ex aerario alerentur eccleſiaſtico, atque ita Commodianum Gazaeum dictum eſſe. Re tamen accurate penſitata abiicienda eſt illa coniectura: nomen enim Gazaei, ſi a victu ex aerario accepto deriuandum, ad eccleſiam pertinet: Iſidorus autem et Vlpianus Gaza vrbe gentili oriundi ſunt, quae et alios viros doctos et in his Procopium et Zoſimum Gazaeos genuit. Vrbis vero Gazae incolae ſuperſtitionis gentilis fuere tenaciſſimi, etiam illo tempore, quo aliae vrbes Chriſtiana ſacra dudum erant amplexae, vt erudite probat RELANDVS [t]. Sic vt mirum non ſit, ſuperſtitionis patronum Iſidorum ex hac vrbe prodiiſſe, qui, cum diu Alexandriae vixerit, ſine dubio a Damaſcio ideo inter Alexandrinos relatus eſt. Qui cum parentibus nec generis nobilitate nec facultatibus deſtitutis eſſet genitus, mature ad literarum ſtudia applicuit animum [u], et Alexandriam delatus Aſclepiodotum audiuit, hominem ex Platonicorum iſtius ſcholae philoſophorum numero [x], quem infandis philoſophiae theurgicae operibus ita potentem fuiſſe Damaſcius refert, vt cum Iſidorus et ille in Maeandrum fluuium ad natandum deſcendentes mediis fluminis vorticibus cum praeſentiſſimo vitae periculo eſſent abrepti atque ſubmerſi, Aſclepiodotus paululum eleuatus vt ſolem intueri poſſet, prolatis paucis verbis ſacris, quae effari nefas, vtrumque morti ereptum ad litus deduxerit [y]. Rhetoricas autem et poëticas profeſſorum Alexandrinorum lectiones parum audiuit, maioribus et ſublimioribus intentus, animumque ſpeculationi aptum ad contemplationes maximas eleuans, vnde philoſophiae et theologiae ſtudio ſe dedit, fratre Vlpiano reipublicae ſe accommodante [z]. Cumque ipſi ſorderent philoſophi Alexandrini, et in his Hierocles,

n) Conf. BALTVS Iugement des SS. Peres ſur la morale de la phil. payenne L. III. c. 18. p. 504. ſeqq.

o) In Vlpianus T. II. p. 738.

p) Apud PHOTIVM Cod. CCXLII. p. 546.

q) In Germanico hiſt. phil. opere T. III. p. 848. conf. tamen T. IV. p. 1447.

r) In Aedeſia T. I. conf. PHOTIVS l. c.

s) Palaeſtin. L. III. p. 792.

t) l. c. p. 793.

u) PHOT. l. c.

x) Dictum de eo inter Procli diſcipulos.

y) l. c. p. 559.

z) p. 560.

cles [a], quos ſcientiis humanis nullis quidem inferiores eſſe iudicabat, aſt in diuinis parum verſatos, ſibi non multum profuturos exiſtimabat, Athenas ſe conuertit, vbi Procli fama in his literis tum temporis ſumma valde percrebuerat. Ea enim tum erat ſententia, eos, qui in mortalibus et humanis induſtriam ponant, et vel auctam eruditionem demonſtrent, vel doctrinae ſtudium prae ſe ferant, nihil magni ad diuinam ſapientiam conferre, aſt poſt Pythagoram et Platonem, diuinos homines, quorum animae iam ad regionem idearum delatae earum contemplatione nutriantur, in diuiniori ſcientia ex medio aeuo magnos theſauros collegiſſe Porphyrium, Iamblichum, Syrianum et Proclum [b]. Viſo Proclo, valde gauiſus eſt Iſidorus, eo quod venerabilem philoſophiae faciem ſe videre putaret; aſt Proclus quoque in Iſidori facie diuinae philoſophiae vitaeque ad eam facientis notas reperit [c]: quod ſi verum eſt, indicium fuit, enthuſiaſmi, tantopere his hominibus deamati, ne in facie quidem veſtigia defuiſſe. Ex hac Procli ſchola cum profundiſſimae meditationis plenum attuliſſet animum, qui non ex libris et memoria diſciplinarum praeceptis inſtructa, ſed ex habitu animi firmo et foecundiſſimo, quem ab initio iam habuerat, ſapientiae cultum repetebat, mature ad veram philoſophiae ſublimioris cognitionem peruenit, et a ſodalibus quoque in Aegyptiis et Chaldaicis myſteriis addiſcendis ſocius adhibitus inueſtigandae veritatis ſacrae, quae in profundo lateret, ſaepe illis in quaeſtionibus veteris illius ſapientiae lumen accendit. Sed a Marino quoque in Ariſtotelicae philoſophiae dogmatibus inſtitutus eſt [d], parum tamen feliciter ei Peripatetica philoſophia ceſſit, vel quod naturali indole iſta ἀγχινοία deſtitueretur, ſine qua in difficilis et obſcuri ſenſus philoſophi doctrina parum dextre verſari quis poteſt, quum eius defectum non negat Damaſcius [e], excuſat tamen, quod animum habuerit, non his infirmis et terrenis ſed diuinis et coeleſtibus intentum, et ad ea ſe eleuantem, id eſt, ſi vero nomine dicendum, enthuſiaſticum et imaginationis ardore ad inſolita et theurgica adſpirantem, qualem Ariſtotelis philoſophia parum ſatiare poteſt; vnde carpens eos, qui exterius philoſophantur, et vtuntur memoria multarum rerum notitia referta, et facile valent inexplicabiles nectere ſyllogiſmos, id eſt Peripateticos, inanes iſtos eſſe dixit diuina ſcientia; cumque videret, Ariſtotelicam philoſophiam, etſi diuiniorem, et rationibus magis neceſſariis, quam ſenſibus, credentem, diuinis tamen ideis non vti, ſed ratiociniis, id eſt, ad enthuſiaſmum iſtum, quem quaerebat, parum vel nihil afferre, eam quoque induſtria ſtudioque ſuo non dignatus eſt amplius. Solum itaque Pythagoram et Platonem, beatas iſtas animas, inter ideas, id eſt, Deos paſcentes, et coeleſti lumine perfuſas eligens, et recentiores quoque Platonicos, Plotinum, Porphyrium, Iamblichum maxi-

a) Ibid. Aut vidit hunc, aut paulo poſt eius diſceſſum Alexandriam venit Iſidorus, cum fama eius adhuc vigeret inter Alexandrinos.

b) Ibid.

c) p. 570.

d) p. 569. 571. SVIDAS in Marinus T. II. p. 497.

e) p. 549.

maximi faciens, duce Proclo theologiae ſtudio omnem prorſus impendit operam, ſicque inſtinctum animi naturalem, quo ferebatur ad Θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, primarios philoſophiae Alexandrinae cardines, ſecutus eſt. More enim Aegyptiorum, quibus tanquam profundioris eruditionis hominibus aggregari voluit, ſuperſtitioni, et ſomniis eorumque interpretationibus reliquisque gentis illius ſuperſtionibus fuiſſe addictiſſimum, tanquam ſummas laudes vbique crepat Damaſcius. Eum vero in finem lectis quoque ſanctioris generis philoſophorum ſcriptis, ad diſcendam theurgicam ſapientiam animum applicuit, et rimandis oraculis aliisque diuinioris doctrinae fontibus inſudauit. Qua in re tam mirabilem et diuinam ſenſit Procli inſtitutionem, vt non dubitauerit, ei mortuo thura offerre, et tanquam daemoni cuidam ſacrificare [f], vt ſupra iam dictum. Egregios itaque ſublimioris ſcientiae profectus nactus, tanta inter condiſcipulos eius auctoritas extitit, vt nec Marinus dubitauerit ſcripta ſua eius iudicio atque cenſurae ſubmittere, nec Iſidorus erubuerit, ea contemnere ac reiicere, eo effectu, vt incendio deleret opus, quod diſplicuiſſet Iſidoro diſcipulo [g]. Quae etiam inter ſodales auctoritas et fiducia Marini praeceptoris in cauſſa fuit, vt communi Platonicorum decreto [h] Marino aegrotanti ſucceſſor deſignaretur. Parum tamen arriſit ſplendidum munus, quod inſignes tuliſſe prouentus, in antecedentibus diximus, Iſidoro, vel quod exigua vteretur lectione, eo quod librorum copiam damnabat, quam non cognitionis, ſed opinionis matrem eſſe credebat, ad Procli ſucceſſorem vero vir requirebatur, illi lectionis diffuſae copia non impar; vel quod Ariſtotelicae philoſophiae, quam contemnebat, non ſatis eſſet gnarus, quam tamen doceri in hac cathedra, Plutarchi, Syriani, Procli, Marini exempla resque iſta poſtulabant, vel quod Athenae, vti ex Damaſcio colligi poteſt, ei non placerent, et arcanis religionibus felicius ſe Alexandriae defungi poſſe crederet. His itaque rationibus ductus, cum amorem tantum diuinum, et arcanos Deorum aditus anhelaret [i], auertere a ſe ſcholae iudicium atque decretum omni ſtudio conniſus eſt, oſtendens, ſe non ex iis eſſe, qui caecae rationis ductu, in rectam viam impelli cupiunt, ſed oculos ſe ad animum repurgatum referre. Quod ita clarius exprimas: tantummodo ſe enthuſiaſmo ſtudere, humanae autem eruditionis partes rationisque vim omnem inter coecos ductores referendam eſſe: ex quo hominis character ſatis elucet. Tandem Platonicorum precibus victus manus dedit, et cathedram ſuſcepit quidem, ſed nomine magis, quam re, vt ait Damaſcius [k]. Marino enim e viuis ſublato cum cathedra occupanda eſſet, adeo conſilium mutauit, vt Athenas relinquere cogitaret, licet ſucceſſionis catenam ita infringi videret: quod vt ne fieret, Hegiam et Syrianum Mari-

f) p. 566.
g) Vid. ſupra in Marino.
h) ψήφισμα vocat PHOTIVS p. 568. ex quo patet, non ſola profeſſoris voluntate deſignatum fuiſſe ſucceſſorem, ſed acceſſiſſe conſenſum totius ſcholae.
i) loc. cit. p. 550.
k) Ibid.

Marini diſcipulos hortatus eſt, vt ſcholae ſaluti et ſucceſſioni, mox deſiturae, ſuccurrerent, eiusque partes capeſſerent [l]. Manſiſſe tamen per aliquod adhuc tempus Athenis, ibique philoſophiam arcanam docuiſſe, ex eo colligitur, quod Damaſcius Athenis eo praeceptore vſus ſit [m]. Qui cum ſcribat ſe illum magiſtrum habuiſſe in dialecticis, eiusque in ſcholis ac lectionibus eas exercitationes didiciſſe, colligimus inde Iſidorum, quem parum curaſſe iſtam eruditionis philoſophicae partem diſerte fatetur, cum cathedram conſcendiſſet, illi quoque ſe ſumma cum induſtria, vt profeſſoris philoſophiae expleret vices, tradidiſſe, eo quidem, quod idem Damaſcius ſcribit, euentu, vt in hoc eruditionis genere, diſſerendique facultate, omnes, quotquot illud ſeculum tulit, homines doctos obſcurauerit. Niſi enim hoc ſupponamus, a manifeſta contradictione ſaluari non poteſt Damaſcii de Iſidoro narratio. Quamdiu vero Athenienſem cathedram ornauerit Iſidorus, dici non poteſt. Illud certum eſt, Zenodotum, viuo adhuc Iſidoro, Marino ſucceſſiſſe, vt ſupra dictum, eum vero Alexandriam feceſſiſſe, quo loco, vtrum publice philoſophiam docuerit, ignoramus, docuiſſe tamen, ſiue publica ſiue priuata induſtria, dubitandum non eſſe ſequentia docent.

Iſidorus an Hypatiae maritus?

§. XL. Satis apte hactenus cohaeſit hiſtoria Iſidori, prout eam nobis, quo vnico teſte niti nobis licet, Damaſcius enarrauit. Aſt quae ſequuntur, non modo maxime impedita ſunt et confuſa, ſed et contradictione ſe euertentia, nec ſtare cum hiſtoriae veritate poſſunt, adeoque vel peſſimam Damaſcii fidem, in apertiſſimis ſui temporis circumſtantiis turpiſſime decipientem, vel ſupinam nulloque modo excuſandam Suidae negligentiam produnt manifeſtiſſime, licet a nemine, quod magnopere miramur, obſeruata hactenus, quantum quidem nobis innotuit. Ordine itaque res exponenda eſt, et errore foedo hiſtoria ſacra et philoſophica liberanda. Narrat nempe S v i d a s [n], haud exiguam Iſidori vitae particulam, quam hauſiſſe ex Damaſcii *hiſtoria philoſophia*, et dictio et reliquae circumſtantiae aperte loquuntur. Hypatiae ibi, Theonis filiae fata expoſiturus, ait, fuiſſe Iſidori philoſophi vxorem et floruiſſe ſub Arcadio imperatore. Tunc enumeratis aduerſis, quae paſſa eſt Hypatia, fatis, quae in ſequentibus exponemus, haec addit: „Horum memoria „quamuis adhuc vigeat apud Alexandrinos, nihil tamen res iſta imminuit, „eorum honorem et ſtudium erga Iſidorum: cum etiam tanto periculo „imminente ſinguli tamen crebra eius vti conſuetudine et ſermones ex „modeſto eius ore proficiſcentes audire ſtuderent. Nam ii etiam, qui „rhetoricis et poëticis ſcholis praeerant, frequentes philoſophi congreſ„ſus amabant. Quamuis enim illis inſtitutus non eſſet, tamen philoſo„phica ſubtilitate minutas etiam illorum artes adiuuabat. Nam et cetera „erat

l) p. 568.

m) P h o t. Cod. CLXXXI. p. 213. niſi malis hoc loco Iſidorum ad Alexandrinos Damaſcii praeceptores referre; prius tamen magis veriſimile.

n) In Hypatia T. III. p. 533.

„erat accuratus, et de orationibus et poëmatibus, quae oſtentandi inge„nii cauſſa recitabantur, longe melius iudicabat, quam alii. Quamobrem „etiam in theatris, cum orationes aliquae audiebantur, breuiter laudabat „declamationes, et modeſte admodum: opportune tamen, et vt par „erat. Vnde totum theatrum iudicio eius vtebatur, tanquam norma „eorum, quae melius aut peius dicerent„. Hactenus Suidas. In quibus verbis ſunt, quae conſiſtere ſecum nullo modo poſſe videntur. Et quod ad Iſidori quidem attinet matrimonium, ipſius Damaſcii teſtimonio apud PHOTIVM [o] certum eſt, habuiſſe illum vxorem Domnam, quae cum peperiſſet ei filium, quem in praeceptoris memoriam Proclum nominauerat, quinto poſt partum die mortua eſt, et philoſophum mala beſtia et amaro liberauit coniugio. Quod vero ad ſecunda vota Iſidorus tranſierit, de eo tacet epitome Photii, aſt Suidae excerpta apertiſſime loquuntur, ſatisque declarant, de eodem Iſidoro ſermonem eſſe, qui Marino ſucceſſit. Nam quod Suidas habet, non inſtitutum fuiſſe in rhetoricis et poëticis, accurate cum Damaſcio apud Photium concordat. Aſt nupſiſſe Iſidorum Hypatiae id quidem cum rationibus temporum conciliari nullo modo poteſt, vt ex erutis temporum Iſidori et Hypatiae notis liquere poteſt clariſſime. Et Iſidori quidem aetatem definiuere neque Photius neque Suidas, aſt ſatis detegi illa poteſt ex circumſtantiis a Damaſcio narratis. Fuit nempe Iſidorus diſcipulus Procli, vt ex PHOTIO patet [p] itemque Marini [q], cui in cathedra ſucceſſit, deinde relictis Athenis conceſſit Alexandriam ibique philoſophatus eſt, tandem, quod in ſequentibus probabimus, ad Choſroëm regem abiit, cum Platonicis aliis. Cuncta haec teſtimoniis vel adductis hactenus, vel adducendis adhuc conſtant indubitatis. His ſi annos aſſignamus debitos haec Iſidori hiſtoriae emergit chronologia:

Proclus naſcitur	A C. CDXII.
moritur	CDLXXXV.
Marinus ſuccedit Proclo	CDLXXXVI.
inſtituit Iſidorum	CDLXXXVII.
obit circiter	CDXC.
Iſidorus ſuccedit Marino docetque Athenis	CDXCI. CDXCII.
abit Alexandriam	CDXCIV.
Florent his temporibus ſub Iuſtiniano	
Eulalius, Damaſcius Simplicius	DXXX.
Iſidorus cum Platonicis in Perſiam abiens redit	DXXXIII.

Iam ſi ponamus, eo ipſo reditus ſui anno centenarium Iſidorum obiiſſe, non poteſt tamen natalis eius contigiſſe ante A. C. CDXXXIV. Haec ad Hypa-

o) p. 573. p) p. 569. 571. q) Ibid.

Hypatiae tempora vt exigantur, ſupponimus, quod et ipſius SVIDAE [r] teſtimonio, et SOCRATIS [s] conſtat, Hypatiam ab Alexandrina plebe interemtam floruiſſe ſub Arcadio, et anno quarto epiſcopatus Cyrilli, Honorio decimum et Theodoſio ſextum conſulibus, furorem plebis menſe Martio fuiſſe expertam: quod tempus in A. C. CDXV incidit. Concordant tempora Cyrilli, Syneſii, diſcipuli Hypatiae, Theonis patris Hypatiae et tota eius hiſtoria. Iam qui potuit defuncta vxore prima Hypatiam vxorem ducere Iſidorus, qui eo tempore nondum natus erat, quo illa laniabatur? et quis tanto parachroniſmo fidem adhibeat? Certe haec omnia extra dubitationem eſſe, nemo ſanus dubitabit, et aſſenſi ſunt nobis viri eruditiſſimi [t]. Aſt qua ratione ad hunc errorem delatus ſit Suidas, merito ambigitur, licet ſupina ſcriptoris negligentia toties nobis iam ſit notata. Et primo quidem Damaſcius malae fidei poſſet eſſe ſuſpectus, viderique haec ad Iſidorum tranſtuliſſe, vt eo grauiori inuidia Chriſtianos Cyrilli partes ſequentes cumularet; aſt his obſtant, quod is apud Photium Domnae quidem Iſidori vxoris meminit, aſt Hypatiam poſt eam duxiſſe non refert, non omiſſurus in gloriam Iſidori, ſi tantae tamque celebris in Plotini ſchola feminae matrimonio fuiſſet gauiſus, praeſertim cum dicat, Iſidorum Hypatiae multum praeſtitiſſe, non tantum vt virum mulieri, ſed vt geometriae deditae philoſophum. Culpa itaque in Suidam coniicienda magis videtur, qui cum Damaſcii hiſtoriam philoſophicam excerperet, ea quae de Hypatia prius retulerat Damaſcius, cum iis, quae poſtea de Iſidoro narrauit, vna orationis ſerie coniunxit, cum Damaſcius nihil aliud dicere voluiſſet, quam illud; etiamſi magnus eſſet furor plebis Alexandrinae in philoſophos, et Hypatiae mors adhuc omnium memoriae obuerſaretur, tamen non fuiſſe paſſum Iſidorum quicquam mali, nec honori id atque exiſtimationi ſuae apud populum Alexandrinum obſtitiſſe. Id quod luculenter ſatis ipſa SVIDAE verba haec innuunt: *τούτων ἡ μνήμη ἔτι σωζομένη τοῖς Ἀλεξανδρεῦσιν συνέστελλεν εἰς μικρὸν κομιδῆ τὴν περὶ τὸν Ἰσίδωρον τῶν Ἀλεξανδρέων τιμήν τε καὶ σπουδήν.* Quibus haud obſcure de hiſtoria Hypatiae, tanquam re ante Iſidorum geſta, loquitur, oſtenſurus, parum eius memoriam obſtitiſſe, quo minus, metu ſimilis periculi imminentis, magnum honorem et applauſum a populo Alexandrino Iſidorus meruerit. Quae cum non ſatis attenderit Suidas, vel qui eius excerpta congeſſerunt, Iſidori vxorem Hypatiam fuiſſe dictum in limine eſt. Potuit tamen ab indocti gloſſatoris manu ex margine in textum hoc gloſſema irrepere, cum is ex male intellecta verborum Damaſcii cohaerentia Hypatiam Iſidori vxorem fuiſſe colligeret. Quaecunque vero erroris cauſſa fuit, certe eiiciendus eſt ex hiſtoria eccleſia-

r) loc. citat.
s) Hiſt. eccl. L. VII. c. 15. p. 352.
t) Vid. Act. erudit. nou. ſupplem. T. III. ſ. 9.

clesiastica et philosophica, ne in posterum quod viris literatissimis accidit [w], seducat.

§. XLI. Sed vt reliquam Isidori historiae partem attexamus, quo loco is Alexandriae habitus sit, quantaque in auctoritate vixerit, ex adducto Damascii vel Suidae loco satis intelligitur. Habuisse discipulos, Serapion, eremita Platonicus exemplum est, de quo multa habet SVIDAS [x], hausta quoque, vt videtur, ex Damascio. Sedem tamen mutandi consilium postea cepit, securitatis caussa. Cum enim grauis his hominibus esset Iustiniani zelus, isque singulari lege vetaret philosophiam gentilem Athenis doceri [y], qualis nempe tum in Platonica schola personabat, et praecipuum superstitionis artiumque pessimarum fulcrum habebatur, et saniorem philosophiam amplecti iuberentur, abierunt cum Areobindo in Persiam philosophi Isidorus Gazaeus, Damascius Syrus, Simplicius Cilix, Eulalius Phryx, Priscianus Lydus, Hermias et Diogenes Phoenices [z]. Redierunt tamen postea A. C. DXXXIII [a], pace inter Persas et Romanos facta, libertatem nacti suis institutis et philosophiae conuenienter sine metu viuendi, patriamque religionem, prout visum esset, sequendi. Quem vero in locum Isidorus postea secesserit, vbi, quo tempore, quoue morbi genere vitam finiuerit, in exspirantis sectae eclecticae crepusculo a nemine veterum annotatum reperimus. Valde senem tamen obiisse oportet eo quod Proclum audiuit, quod ex more sectae Platonicae ante vigesimum annum raro fiebat: et ad medium fere seculum sextum vixit redux ex Perside, vbi hospes peregrinatus erat. Ex his enim concluditur, post A. C. CDLXV natum, et ante A. C. DXL fatis functum non esse, quae LXXV annos conficiunt, et vterque annus a natali et *Vita et mores Isidori.*

 emor-

w) Vid. magni viri FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220. MOSHEM. Hist. Christ. antiq. Sec. IV. P. II. c. 1. §. 2. p. 298. et Vol. diss. H. E. p. 214. ANDR. SCHOTTVS ad PHOT. loc. cit.

x) Vitam Serapionis descripsit SVIDAS in Serapion. T. III. p. 384. quam sine dubio ex Damascii historia philosophica hausit, et exscripsit. Is adeo latenter vixit, vt nemini fere praeter Isidorum, innotesceret. Adeo vero solitariam vitam diligebat, vt nunquam fere ex domo sua descenderet, et solus in domuncula habitaret vicinorum opera in rebus necessariis adiutus. Precibus insigniter addictus et idiotae habitu omnia templa frequentauit, et loca sacra prout festiuitatis ratio postulabat. Plerumque vero domi per totum diem degens solis diuinis vacauit, precesque cogitando recitauit. Veritatis vero cupidus non in subtilioribus quaestionibus versabatur, sed sublimioribus et diuinis erat intentus. Legebat itaque Orpheum, et de eius sensu interrogabat Isidorum, in arctiorem domunculae partem se contrahens. Adeo vero contemsit pecuniam, vt nihil possideret, praeter tres libellos, voluptatemque ita neglexit, vt summe necessariis tantum vteretur, a rebus venereis per totam vitam abstinens. Honoris adeo incurius fuit, vt ne nomen quidem in vrbe notum esset. Haeredem Isidorum scripsit libellorum, qui de eius vita haec nobis scripta reliquit. Manifestum hoc exemplo esse putamus, sectam Alexandrinam non doctrinam tantum, sed instituta quoque Christianorum, praecipue Aegyptiorum, imitatione expressisse: eo enim tempore eremitis abundabat ista regio. Quos cum summa veneratione prosequeretur plebs, mirum non est, gentiles quoque homines, praecipue Pythagoricis institutis, iam olim solitariam vitam affectantibus addictos, in huius gloriae partes venire voluisse.

y) IOAN. MALALA Hist. chron. P. II. p. 187. NIC. ALEMANNVS ad Procopii anecdot. c. 26. p. 377.

z) AGATHIAS de rebus Iustin. L. II. p. 49. SVIDAS in πρεσβὺς T. III. p. 171.

a) Ita quidem V. C. PETR. WESSELING. Obs. variar. L. I. c. 28. p. 117. conf. PETAVIVS Ration. temp. L. VII. c. 8. p. 465. qui c. V. p. 452. has inducias ad annum DXLV refert, duce Procopio.

emortuali tempore Iſidori parum abeſſe videtur. Aetatem ſane eius ad Iuſtiniani imperium referendam eſſe, ex hactenus dictis conſtat. Facie erat [b] magnifica et quadrangulari, oculis gratiam Veneris ſpirantibus, et in vnam eandemque rem inflexili acie intuentibus, grauitatem vero et venuſtatem totus corporis habitus prae ſe ferebat; ſenſus habebat mediocriter affectos et ſoli neceſſitati inſeruientes; eandem habuiſſe rationem phantaſiam ait Damaſcius; ſed exarſiſſe eam, limitesque transgreſſam ad enthuſiaſmum vsque inſaniiſſe, ex hactenus dictis manifeſtum eſt. Multo praeſtantiorem tamen nobis depingit Damaſcius ratione voluntatis virtutum. Ait enim: raro iraſci ſolitum, et ſi qua iraſceretur, rationem imperaſſe: promtiſſimum fuiſſe, bene de aliis merendo, nec ſuſpicacem, licet dolorum ac inſidiarum nihil eum falleret: Amaſſe porro ſimplicitatem et veritatem, vt ſupra modum verax eſſet, nec fictum aliquid in ſe continere videretur. Fuiſſe ſolertem ac induſtrium, et cum aurora ſurgente ſurrexiſſe, animo in oracula et ſomnia intento. Pecuniae acquirendae artibus ſe non dediſſe, ſed prudentiae domeſticae, et in omnibus prudenter ſe geſſiſſe, domi vero omnia ſapienter diſpoſuiſſe, magnamque diei partem in curanda re familiari conſumſiſſe, partim iubendo et ordinando, partim manum operi ipſi admouendo. Calamitates etiam forti animo pertuliſſe, dignumque philoſopho in illis, etiam in iactura bonorum, oſtendiſſe animum. Manſuetum quidem et lenem erga omnes ſe praebuiſſe, ſed acerrimum in reprehendendis flagitiis, et quamquam nec inimicitias aleret, nec contentiones amaret, graue tamen bellum malis indixiſſe moribus; et acerrimo zelo iis emendandis inuigilaſſe. Talem vero ſuadelam inſediſſe ori, vt nemo tam immiti ac barbaro eſſet animo, qui non eloquentia eius perſuaderetur, et cui non, accedente corporis proceritate, et affabilitate ſermonis, iucundiſſima eius eſſet oratio. Mediocri nec delicato nimis vſum fuiſſe conuictu, qui neque paupertatis ſorditiem, nec luxum diuitiarum prae ſe ferret. Colloquentibus non ſuauem tantum et comem, ſed et facilem, et vtilem ſe praebuiſſe, et ſenum maxime congreſſibus fuiſſe delectatum: adamaſſe muſicam, ſed ſeueritati Doricoque modo adaptatam. Reuocaſſe quoque philoſophiam ad animum et a verborum contentione ad mores reduxiſſe [c], veramque philoſophiae rationem non in externa fama et eruditionis ſtrepitu, ſed in mentis ad coeleſtia conuerſione quaeſiuiſſe: adeoque nec ſtatuas adorare voluiſſe, ſed ad ipſos Deos intus latentes, non in adytis, ſed in arcano mentis acceſſiſſe, et vehementi atque occulto amore ſe illis iunxiſſe, modo, qui non dici et ne cogitari quidem queat, ſed experientia tantum percipiatur cognoſcaturque. Quae omnia paſſim in hac vita Iſidori ſparſa manifeſtum faciunt, inſtitiſſe Damaſcium in laudando praeceptore exemplis ac veſtigiis Pla-

b) p. 548. 551. 559. 561. 566. 599.

c) Hoc ita tantum intelligendum eſt, philoſophiam fanaticam eum reliquis diſciplinis praetuliſſe. Animum enim incendi diuino amore per iſtam philoſophiam ſtatuebant.

Platonicorum biographorum, et nullum non virtutis genus ad eum retulisse, vt perfectissimos facere homines philosophiam Platonicam reformatam omnibus constaret. Ex quibus intelligi sine labore potest, quantum in his fidei tribuendum sit Damascio scriptori nugiuendulo, fidemque anilibus fabulis pollicenti. Quisquis autem vitae genere et virtutis ratione fuit Isidorus, illud certum est, fuisse dignum Proclo praeceptore discipulum, temperamenti melancholico-cholerici dispositione, fanaticorum praeceptorum educatione, hominum inter quos vixit, indole, et philosophorum suae sectae exemplis illi superstitionis generi pertinaciter affixum, quod ad enthusiasmum, diuinaque commercia et conuersationem pronum ferebatur, et sua sponte ruebat. Ceterum cum multis Isidoris aliis apud veteres claris [d], noster confundi non debet.

§. XLII. Tandem DAMASCIVS quoque in eclecticae sectae historia enarrandus est, cuius memoriis hactenus in delineandis vitis Platonicorum recentiorum, qui sec. V et VI inclaruerunt, potissimum vsi sumus. Fuit Damasci in Syria natus [e], et ab optimis praeceptoribus institutus. Alexandriae elegantiorum literarum studiis inuigilans, in dicendi arte Theoni operam dedit per triennium, Ammonium quoque Hermiae filium, qui ceteris in philosophia Peripatetica et mathematicis disciplinis praecellebat, audiuit, et in Platonica quoque philosophia magistrum habuit [f], ex quo patet, Alexandriae iam philosophiae eclecticae vel syncretisticae laborem eum impendisse, eique mathematica iunxisse studia. Quoniam vero eo tempore Athenae fama eruditionis philosophicae Alexandriam superabant, in hanc Musarum Graecarum sedem se recepit, dimissoque eloquentiae studio, cui per nouennium inuigilauerat, totum se perficiendae, quam exorsus erat, mathematum et philosophiae cognitioni tradidit, illorum a Zenodoto hauriens praecepta, huius a Marino [ff]. Maxime autem in Dialecticis exercitationis vim et vsum familiaritate et lectionibus Isidori assequutus est [g]. Quo Alexandriam concedente occupauit relictam cathedram, et vltimus philosophiae Platonicae professor factus est. Eo enim docente Iustinianus philosophos gentiles philosophiam docere Athenis vetuit, sicque nobilissimae catenae, successionisque, qua tantopere superbiebant, quamque ab Ammonii et Plotini tempore seruauerant, finem fecit, totamque sectam extirpauit, cuius ab hoc tempore nulla fit apud veteres mentio. Nam Damascium quoque, superstitioni auitae mordicitus inhaerentem, inter eos fuisse, qui ad Chosroëm Persarum regem emigrarunt, et hospitii ibi iure fruiti sunt, exiguo licet speratae felicitatis successu, redierunt vero facta pace, et promissa securitate, supra diximus. Ex quo tempore, vbi vixerit, dici non potest, coniiciendum *Damascius.*

d) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IX. p. 216. inter eos eminent Isidorus Pelusiota, et Isidorus Mercator, de quibus IDEM videndus.

e) PHOTIVS Cod. CLXXXI. p. 212. CCXLII. p. 566. SVIDAS in Damascius T. I. p. 506.

f) PHOTIVS l. c.

ff) Ibid.

g) Vid. §. praec. dicta.

endum tamen, eum Alexandriam delatum esse, vbi haec philosophia aliquantisper adhuc personabat, ibique forte obiisse. Patet ex dictis, recte Damascium inter eclecticae scholae philosophos referri, qui Platonicam philosophiam cum Aristotelica conciliauit, et reliquas omnes cum his in concordiam ire iussit. Vix itaque audiendus est SVIDAS [h], qui eum Stoicum fuisse dicit, quod etiam recepisse FABRICIVM [i], qui eum alio loco [k] Platonicis adscripserat, miramur. Nisi dicamus, Stoicam philosophiam ab his philosophis ad idem systema syncretisticum fuisse pertractam, cuius exemplum esse potest Simplicius [l], qui Stoica Platonicis et Aristotelicis iunxit. Fuit is discipulus Damascii [ll], adeoque ad hanc quoque sectam referendus esset, quia tamen in Peripateticis maxime eius industria enituit, eius memoriam in sequenti sectione recolemus. Tantum vero fuit inter Damascium et Simplicium, Eulaliumque, ex hac quoque secta homines amicitiae vinculum, vt, qui ὁμηλιταὶ a SVIDA [m] dicuntur, vnum simul iter ad Persas susciperent. Meruit Damascius de philosophia pariter atque eius historia, ita vero, vt ab Alexandrinae philosophiae alumno expectari potest. Scripsit enim *commentarios in Platonem*, *dubia* item *et solutiones de principiis rerum*, ex quo magno opere fragmenta nobis seruata sunt, quae vulgata debemus industriae desideratissimi Io. CHRISTOPHORI WOLFII: [n] alia ei apud veteres tributa enumerat FABRICIVS [o], qui videndus. Philosophicam autem historiam enarratione fatorum vitarumque professorum et philosophorum huius sectae, praecipue praeceptoris Isidori, auxit, de cuius ratione et fide cum supra satis, quod est, diximus, ea hic non repetimus. Addimus tantum accuratum PHOTII [p] iudicium, qui notat: *fuisse Damascium summe impium quoad religionem, et nouis atque anilibus fabulis, scriptionem suam repleuisse, sanctamque fidem nostram, quamuis timide tecteque allatrauisse: eis etiam, quos ob eruditionem summis laudibus extulerat, rursus detraxisse, seque eorum iudicem constituendo, nullum non perstrinxisse, in singulis, quos laudarat, aliquid desiderando, et quos in coelum euexerat, humi rursus allidendo.* Id verum esse satis testantur ea, quae seruauere Photius atque Suidas. Eiusdem generis fuisse *incredibilia* eius, ex PHOTII [q] indicio patet, qui in iis mendaciorum portenta, fabulasque male confictas, impioque atque atheo Damascio dignas contentas fuisse, ait. Et dubitant quidem post ANDREAM SCHOTTVM [r], IONSIVS [s] et FABRICIVS [ss], an ad hunc Damascium, vel ad alium illepidi libelli debeant referri, vide-

h) loc. cit.
i) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 620.
k) Vol. II. p. 57. conf. p. 402.
l) In comm. in Epictetum.
ll) SIMPLIC. Comm. in Phys. L. IV. c. 53. p. 184.
m) loc. cit. male ex Damascii discipulo eius praeceptorem exsculpit IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 18. p. 302.
n) Anecdot. Graec. T. III. n. 9.
o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 126. 294. IONSIVS p. 3.
p) loc. cit. p. 212.
q) Cod. CXXX. p. 166.
r) Ad l. c. Photii.
s) loc. citat.
ss) Bibl. Graec. Vol. VI. p. 826.

videtur tam Photius pro eodem vtriusque libri auctore illum habuiſſe, qui iisdem conuiciis Damaſcium onerat incredibilium auctorem, et hiſtoriae Iſidori conditorem: quemadmodum hunc quoque eiusmodi ἄπιςα καὶ παράδοξα ſcriptis ſuis inſeruiſſe multis ſupra exemplis vidimus. Quicunque autem incredibilium auctor fuerit, illud certum eſt, eiusmodi aniles fabulas, et illepida commenta, omni prorſus fide et veriſimilitudine carentia, et ad fulciendam ſuperſtitionem ruituram ineptiſſimo conatu excogitata, ex Platonicorum ſchola pleraque prodiiſſe, quibus hominibus nec impudentiores, nec audaciores fuiſſe a mundi incunabulis vllos, nemo negauerit, qui eos propius intuitus eſt, vel, quae hactenus edifferuimus, accurato expendit examine.

§. XLIII. Fuiſſe in hac ſecta quoque mulieres, philoſophiae laude clariſſimas, aliquot exemplis in antecedentibus adductis notum eſt. Nulla vero maiorem nominis celebritatem conſecuta eſt, quam HIPATIA, cuius fata admodum digna ſunt, quae hic enarrentur. Ea enim eruditionis praeſtantia morumque elegantia, et tragico vitae, quem paſſa eſt, exitu, notabilis ſacris et profanis ſcriptoribus indicta non manſit [t]. Genita Alexandriae a Theone magni nominis mathematico [u], inſolitam naturae felicitatem indolisque ad optima quaeque maximis greſſibus adſpirantis vbertatem accepit, quas animi dotes ingeniique ſublimis fertilitatem pater optimarum artium cultura, et diligentiſſima inſtitutione ita excoluit, vt eius eruditio omnibus eſſet miraculo. A parente enim geometriam et aſtronomiam didicit, et a reliquis ſapientiae profeſſoribus, *Hypatia.*

qui-

t) De Hypatia ex veteribus ſatis prolixe diſſerit SVIDAS in Hypatia T. III. p. 533. qui ſua ſine dubio ex Damaſcii hiſtoria philoſophica deſumſit. Praeter eum SOCRATES quoque Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. integro capite egit, eiusque fata enarrauit, quem ſecuti ſunt PHILOSTORGIVS et NICEPHORVS, ad quorum loca videndi HENR. VALESIVS et IAC. GOTHOFREDVS. Recentiores vero multi, qui ſacram et literariam hiſtoriam ſcripſere, Hypatiam attigerunt, ex quibus TILLEMONTIVM Mem. eccl. T. XIV. p. 274. CAVEVM Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251. MENAGIVM Hiſt. mul. philoſ. §. 49. ſeqq. p. 494. ſeqq. nominamus. Pleraque ex veteribus diligenter congeſſit B. IO. ANDR. SCHMIDIVS Abbas Mariauallenſis in diſſ. de Hipparcho, Theonibus, doctaque Hypatia in matheſi celebribus. Vt taceamus ſcriptores hiſtoriae matheſeos, aliosque, quos facile lector inueniet.

u) Non confundendus eſt Theon Alexandrinus cum Theone Smyrnaeo, de quo ſupra Sect. III. actum. Is natione Aegyptius Alexandriae in muſeo profeſſoris matheſeos munere functus eſt, collegamque habuit Pappum, teſte SVIDA T. II. in Theon Alex. p. 182. qui claruiſſe eum ait ſub Theodoſio maiore, circa A. C. CCCLXXIX, uſque ad finem fere ſeculi. Scriptorum eius, cuius titulos poſt Suidam enumerat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 211. maxima pars periit, quaeque ſuperſunt, interpolatoris manus ſunt paſſa. Ex titulo commentarii in Ptolomaei magnam ſyntaxin, editi a CAMERARIO Baſil. 1558. fol. patet, habuiſſe Theonem etiam filium, Epiphanium nomine, mathematicarum quoque ſcientiarum apprime peritum. Philoſophum vero dum veteres Theonem nominant, hoc non alio intelligendum ſenſu videtur, quam quo mathematicae ſcientiae pars propaedeumatica philoſophiae habitae ſunt. In reliquis enim philoſophiae partibus eum parum fuiſſe verſatum, ex eo colligi poteſt, quod, Suida teſte, Hypatia parentis eruditione non contenta, etiam philoſophiam didicerit, quam a patre didiciſſet, ſi in ea eruditionis parte valuiſſet. Conf. MENAG. et SCHMID. l. c. HENR. SAVILIVS praelect. II. in Euclid. VOSS. de ſcient. mathem. c. XVI. §. 9. p. 59. Fuerunt et alii Theones duo Alexandrini, cum patre Hypatiae non confundendi, quorum vnus ſcripſit gymnaſtica, alter Stoicus fuit vixitque ſub Auguſto et in APOLLODORI phyſiologicam introductionem ſcripſit. Conf. IONSIVS de S. H. P. L. III. c. 17. p. 104. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 452. SVIDAS l. c.

quibus eo tempore Alexandria laetiſſime florebat, diſciplinarum fundamenta accepit. Animo enim, vt ait Damaſcius, generoſiore praedita cum intra patris eruditionis cancellos conſtringi ſe non pateretur, reliquae etiam philoſophiae ſtrenuam operam nauauit, et eam potiſſimum ſapientiae partem didicit, quam in hac Muſarum ſede maxime excultam fuiſſe, et ſyncretiſticum doctrinae genus exhibuiſſe, multoties diximus. Platonis itaque atque Ariſtotelis philoſophumenis intelligendis et conciliandis inuicem inſudans, tantam philoſophicae eruditionis laudem conſecuta eſt, vt publice in ſchola et ſucceſſione Plotini, teſte SOCRATE [v], docendi auctoritatem capere poſſet. Poſthabitis itaque muliebribus moribus pallium ſumſit philoſophicum, et non tantum in publicis conuentibus comparuit, ſed et per mediam vrbem digreſſa audire ſe volentibus vel Platonem, vel Ariſtotelem, vel alium quemcunque philoſophum explicuit, qua de re laudis eius plena inter ſe concordant et profanorum et eccleſiaſticorum ſcriptorum teſtimonia [w]. Cumque promta et expedita dicendi facultate polleret, et omnis generis eruditione eſſet ornatiſſima, plurimos auditores nacta eſt, ſummo eam cultu et veneratione proſequentes: inter quos fuiſſe Syneſium, totum eius admiratione captum [x], *tomo tertio*, vbi de eo dicendum, prolixius ediſſeremus. Quibus cum accederet virtus, eximia et prorſus ſingularis, dici non poteſt, quanta inter Alexandrinos auctoritate valuerit, certatim in eius laudes philoſophis, iudicibus, et quoscunque Alexandria alebat, viris doctis et grauiſſimis effuſis. Nam licet omnes ſui temporis philoſophos eruditione philoſophica et mathematica ſuperaret longiſſime, maxime tamen inſignem ornatam animi commendauit modeſtia, qua ſe venerabilem reddidiſſe, ſcribit SOCRATES. Iuſta quoque atque aequa, et imprimis ita caſta fuit, vt licet eſſet formoſiſſima, et a iuuenibus adamaretur, amores tamen non tantum reſpueret omnes, miraque prudentia repelleret, ſed et virginitatem ſeruaret illibatam, et in conuerſatione cum viris ſummis et primariae dignitatis, virtutis temeratae ſuſpicionem nunquam faceret: tantamque iſta virtute auctoritatem ſibi comparauit, vt principes in republica viri eam inuiſerent, et magna ſaepe ad aedes eius eſſet hominum frequentia. Id quod tamen doctiſſimae virgini tandem ceſſit exitio, plebisque in eam concitauit furorem, quae inaudita caede eam ſuſtulit. Cuius cauſſas, ſi ab ouo, quod aiunt, res enarranda et repetenda, has habe [y]: Vixit eo tempore occupauitque ſedem patriarchalem Cyrillus, magnae auctoritatis, ſed non minoris vehementiae altorumque ſpirituum epiſcopus, de cuius vita rebusque geſtis et acerrimis, quas in eccleſia excitauit praeſul feruidiſſimus et acerrimus, ac diſſentientium impatientiſſimus controuerſiis ſacri hiſtorici, ſcriptoresque eccle-

v) loc. cit.

w) Vid. SOCRATES l. c. SVIDAS l. c. NICEPHORVS L. XIV. c. 16. PAVLI SILENTIARII epigramma antholog. T. I.

x) Vid. eius epiſtolae ad Hypatiam.

y) Dicendum de hac re in hiſtoria ſacra Sec. VI. ſequimur nos SOCRATEM L. VII. c. 13. ſeqq.

ecclesiastici consulendi sunt. Is insano rei Christianae vel potestatis magis suae promouendae, quacunque ratione posset, aestu agitatus, de eiiciendis ex vrbe Alexandria Iudaeis cogitauerat, populi Alexandrini, ad seditiones valde procliuis ingenio vsus, cum de re leui, nempe pantomimorum ludis inter plebem et Iudaeos certaretur, et Orestes praefectus Alexandriae seueris dispositionibus (πολιτείας vocat Socrates) seditionibus obuiam iuisset. Iudaeos enim cum tueretur Orestes, et huic eius curae obstarent Cyrilli fautores, is perosus dominationem episcopi, praefecturae sibi ab imperatore commissae plurimum detrahentis, Hieracem quendam, qui acerrime Cyrilli partes sequebatur, in theatro tormentis subiecit. Id quod aegre ferens episcopus, accersitis Iudaeorum primatibus extrema mala minatus est, nisi a consiliis desisterent: ad quod cum illi non attenderent, et motus atque seditionem cierent, caedesque committerent, commotus ira Cyrillus cum ingenti multitudine ad Iudaeorum synagogas progressus, eas illis ademit, Iudaeos vero ex vrbe eiecit, in qua ab Alexandri M. temporibus habitauerant. Grauissime id tulit Orestes, vrbem dolens, vna seditionis rabie tot incolis orbari. Rem itaque ad imperatorem retulit, Cyrillo valde ob eam rem infensus, qui et ipse de Iudaeorum scelere ad principem scripsit, et reconciliationem cum Oreste, populo instigante, tentauit, sed frustra. Quare res in maiores motus excrescens, tandem tragicum nacta est exitum. Cyrilli enim partes cum sequerentur monachi Nitrienses, venerunt quingenti viri in vrbem, acrique zelo incensi pro Cyrillo pugnare decreuerunt, et praefectum in vehiculo procedentem aggressi, conuiciis prosciderunt, vnus ex illis lapide percussit caput eius ad cruorem. Plebs accurrens fugatis monachis auctorem comprehendit, quem tormentis subiectum Orestes enecauit, cuius corpus Cyrillus in ecclesia recondidit, martyremque eum, pro concione magnifice laudatum, haberi iussit. Valde displicuisse hanc Cyrilli animi impotentiam bono cuilibet, etiam inter Christianos, facile credi potest; vt itaque indigni tanto episcopo facinoris obliteraret Cyrillus memoriam, plebis in Orestis partem accendit animum, qua re factum, vt insani furoris hostia Hypatia caderet. Quae, cur potissimum seditiose plebis rabiem experta sit, ita refert Damascius, vel qui eum excerpsit SVIDAS [z]: „contigisse quodam tempore, vt Cyrillus Christianorum episco„pus, ante aedes Hypatiae transiens, maximam turbam hominum equo„rumque ante aedes Hypatiae conspiceret: quorum alii aduenirent, alii „abirent; cumque sciscitatus esset, quaenam ea esset multitudo, et quor„sum tantus fieret tumultus, responsum accepisse: esse turbam salutan„tium Hypatiam, hasque aedes illius esse. Quibus auditis cum aegerri„me id ferret Cyrillus ardens inuidia, caedem ei, instigata plebe, machi„natum esse". Parum inesse huic narrationi verisimilitudinis, recte iudica-

z) loc. citat.

dicauit acutiſſimus FABRICIVS [a], nec inepte coniecit GVIL. CAVEVS [b], Damaſcium, quem in Chriſtianos furore exarſiſſe et contumeliis, Photius obſeruauit, ad conflandam Chriſtianis inuidiam maiorem, haec finxiſſe, vt cauſſam Platonicorum philoſophorum iuuaret. PHILOSTORGIVM [c] ſi audimus, cauſſa in zelum homouſianorum reiicienda eſt, qui Hypatiam ſuſtulit; ſed deſtituitur is teſtimoniis veterum, nec probari poteſt, iſtis Aegyptiarum eccleſiarum controuerſiis ſe immiſcuiſſe Hypatiam. Quae enim apud BALVZIVM [d] occurrit, epiſtola, Neſtorianam controuerſiam tangens, et Hypatiae nomen in fronte gerens, ſuppoſita illi eſt, et νοθείας omnino, iudicibus accuratiſſimis viris, MENAGIO [e], TILLEMONTIO [f], FABRICIO [ff], ſuſpecta. Omnium itaque maxime veriſimilitudine ſe commendat SOCRATIS [g] narratio, referentis, Hypatiam, quoniam cum Oreſte crebrius colloqueretur, in ſuſpicionem apud plebem Chriſtianam incidiſſe, ac ſi per ipſam ſtaret, quo minus inter Cyrillum et Oreſtem amicitia reconciliaretur. Certe grauiſſimam in Hypatiam tempeſtatem excitaſſe inuidiam et ſuſpicionem hiſtorici fatentur omnes. Tanto igitur preſſa odio ab hominibus vindicta ardentibus, quorum dux erat Petrus quidam lector, conſpiratione facta obſeruatur, domum cum illa rediret. Qui e ſella detractam ad eccleſiam quae Caeſarea nuncupatur, rapiunt, et veſtibus exutam teſtis interimunt: cumque membranatim eam diſcerpſiſſent, membra in locum, quem Cinatonem vocabant, comportata incendio conſumſerunt. Grauiſſime tuliſſe hanc rem imperatorem, ſcribit Damaſcius, et certiſſime vlturum fuiſſe, niſi Aedeſius amicos imperatoris corrupiſſet. Non mediocre attuliſſe probrum lanienam hanc eccleſiae Alexandrinae eiusque praeſuli, facile credi poteſt SOCRATI, facinus Chriſtianis moribus doctrinaeque tantopere aduerſum improbanti. An vero Cyrillo illud adſcribendum ſit, isque indigniſſimae caedis inuidia cumulandus, de eo videas in diuerſam abire ſententiam viros doctos. Sunt, qui magna patriarchae huius veneratione ducti, ab omni culpa et ſuſpicione eum liberant, cauſſamque in plebem Alexandrinam, quae ad ſeditiones valde procliui fuit animo, reiiciunt [h]. Aſt qui epiſcopi animum impotentem ſui, et feruidum atque dominandi valde cupidum perſpexere [i], impetrare a ſe non poſſunt, vt ab innocentis feminae caede puras prorſus manus, ſaltem purum ſeruauiſſe animum Cyrillum credant. Et difficile eſt in hac re certi quid ſtatuere, fatemur tamen, communem famam, omniumque indignationem, quae non plebem tantum Chriſtianam, ſed et Cyrillum ob hoc facinus teſte SOCRATE preſſit, valde ſuſpectum facere praeſulem,

a) Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 220, not. n.
b) Hiſt. lit. ſcr. eccl. p. 251.
c) loc. cit.
d) T. I. Conc. p. 926.
e) loc. cit.
f) l. c. p. 606.
ff) l. c. not. k.
g) loc. cit.
h) CAVE l. c.
i) GOTH. ARNOLD. Hiſt. eccl. P. I. L. V. c. 3. p. 224. LA CROZE Chriſtianiſm. Ind p. 37.

lem, quod insidias Hypatiae structas non ignorauerit, licet facile credamus, furorem illum et rabiem, qua in innocentis virginis corpus debacchati sunt, eum tum quidem, cum ista gererentur ignorasse. Nam eiusmodi vehementiam in publicas seditiones et caedes tandem desinentem non alienam fuisse a Cyrilli animo, non negabunt, qui praesulis in seculi quinti historia sacra celeberrimi res sine auctoritatis et antiquitatis praeiudicio partisque studio didicerunt. Certe excusari nullo modo potest, caedem iniquissimam non tantum publica confessione non detestatum fuisse patriarcham, et, qui eius regimini suberat, Petrum lectorem non puniuisse, sed egisse etiam per amicos apud imperatorem, ne publica poena in auctorem sceleris animaduerteretur. Cumque non erubuerit, monachum in publica seditione caedeque praefecti attentato deprehensum et enecatum tanquam martyrem pro re Christiana obeuntem praedicare, facile inde suspicio enasci potest, nec commissum in Hypatiam facinus displicuisse Cyrillo, qui ita odii in Orestem concepti vim effundere quodammodo poterat. Facta haec sunt, vt supra diximus, imperante Theodosio iuniore, A. C. CDXV [k], ex quo tempore caedis huius supra inuictis rationibus ostendimus, errare eos, qui Hypatiam Isidoro nupsisse asserunt. Virginem itaque obiisse oportet, si hoc matrimonium inter fabulas referendum est. Scripsit etiam commentarios in Deophanti astronomicum canonem, et in conica Apollonii, aliaque de quibus videndi MENAGIVS et FABRICIVS [l].

§. XLIV. Enarrauimus hactenus totam illam auream catenam successionis Platonicae, ab Ammonio et Plotino vsque ad Damascium, in Syria, Graecia, et Aegypto florentem. Fuisse praeter hos, quos recensuimus, alios quoque ex hac schola prodeuntes, nemo temere dubitauerit, qui cogitat, Alexandrinae et Atheniensis scholae institutione eo tempore plerosque fuisse vsos, qui eruditionis fama excellere cupiebant. Suntque hodie inter veterum scripta, quae Platonismum recentiorem et reformatum manifeste sapiunt [n], licet profecta a viris, qui vitae professione philosophos non exprimebant. Inter hos Macrobium, Chalcidium, Ammianum Marcellinum, Dexippum, Themistium, Simplicium, Olympiodorum hisque similes referendos esse, scripta quae extant, satis loquuntur. Et de Dexippo quidem, Themistio, Olympiodoro et Simplicio sequenti sectione ob eximiam in Peripatetica philosophia peritiam dicemus; de Chalcidio, quem sacra Christiana secutum fuisse putamus, tomo sequenti; vbi etiam Aeneae Gazaei ex Hieroclis disciplina ad fidem Christianam transgressi mentio facienda. Macrobium, virum consularem et illustrem sacrique cubiculi praefectum, qui temporibus Honorii et Theodosii

Alii huius sectae philosophi.

k) Annum 530. ponit VOSSIVS l. c. p. 311. sed error esse videtur literarum; aliter enim ipse c. XVI. §. 9. p. 59.

l) ll. cc.

n) Christianos ad hanc scholam se componentes edisseremus tomo tertio.

dosii iunioris floruit [m], inter Platonicos huius generis referendum esse, non dubitare nos sinunt, scripta eius quae ad nos peruenerunt, Saturnalia nempe conuiuia, et imprimis commentarius in somnium Scipionis a Cicerone descriptum [n]; ea nempe Platonicis hypothesibus referta, satis produnt, e qua schola prodierint: et reformatam doctrinam Platonicam oculis subiiciunt. Quod vt exemplo probemus, in famosissima ista huius sectae trinitate, primae hypostasi absolutam adscribit omnipotentiam, quam tamen illius respectu reliquis, nempe τῷ νῷ καὶ τῇ ψυχῇ denegat [o]. Alio vero loco [p], tria illa numina Capitolina expliciturus, more huius sectae ad physicam allegoriam confugit, et Mineruam ait esse summum aetheris cacumen, Iouem medium aethera, Iunonem infimum aërem cum terra, ast his omnibus diuinam mentem et animum inesse. Et de rerum omnium mutatione ortu et interitu, constare, ait [q], nihil intra viuum mundum perire, sed eorum, quae interire videntur, solam mutari speciem. Alia, et praecipue de statu animarum post mortem breuitatis caussa hic praeterimus. Ammianus Marcellinus homo quidem militaris, ast literis eleganter excultus [r], historiam nobis reliquit eorum temporum, quibus secta haec maximas passa est mutationes, veritatis et iudicii laude magis, quam dictionis vrbanitate, commendabilem [s]. Qui licet se philosophum nusquam dicat, luculenter tamen prodidit, se in horum philosophorum scholis fuisse educatum. Quod vt paucis probemus, ecce Alexandrinam potissimum, ex qua ipse prodiit, scholam, laudibus maximis prosequitur, et inter eius refert encomia [t], *quod inde intelligendi diuinationem multiplicem, et praesensionum originem, per mundum omnem circumlatam esse fatendum sit; quodque hoc loco primum homines longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima sacrorum caute tueantur condita sacris arcanis. Hoc*, addit, *institutum prudentia Pythagoram colentem secretius Deos, quicquid dixerit, aut voluerit, auctoritatem esse, instituisse, ratam, et femur suum aureum apud Olympiam saepe monstrasse, et cum aquila colloquentem saepe visum esse.* Eadem fere ratione Platonem extollit [u], aliosque huius sectae homines inter summa philosophici orbis ornamenta connumerat. Hinc Apollonium Tyaneum commendat [x], et Ammonium Saccam [y], Maximumque Ephesium [z], ipsumque Iulianum [a] imperatorem. Sed doctrinas quoque huius sectae non attingit modo, sed et probat, et singulare eclecticorum horum philosophorum studium futura praenoscen-

m) Cod. Theodos. L. VI. t. 8.
n) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 620.
o) Somn. Scip. L. I. c. 17.
p) Saturnal. L. III. c. 4.
q) Somn. Scip. L. II. c. 12.
r) Vitam eius enarrauit CLAVDIVS CHIFLETIVS.
s) Vid. VALESIVS ad Ammian. FABRIC. l. c. p. 612. quique de historicis Romanis scripserunt.
t) L. XXII. 16. Eadem chorda oberrat Geographus vetus a DION. GODOFREDO editus, quem hac quoque philosophia, quam tantopere laudat, tinctum fuisse verisimile est.
u) L. XXII. 16. XXIII. 6. XXX. 4.
x) L. XXII. 14. XXIII. 16.
y) L. XXII. 16.
z) L. XXII. 7. XXV. 3. XXIX. 4. vid. supra in Max.
a) Vid. supra in Iuliano.

noſcendi, ita defendit, *vt et elementorum omnium ſpiritum, vtpote perennium corporum, praeſentienti motu ſemper et vbique vigentem, ex his, quae per diſciplinas varias affectamus, participare nobiſcum munera diuinandi aſſerat, et ſubſtantiales poteſtates* [b] *ritu diuerſo placatas, velut ex perpetuis fontium venis vaticinia mortali ſuppeditare verba*, dicat, *quibus numen Themidos praeſit, eo quod fixa fatali lege decreta praeſcire fas ſit in poſterum, etc. Solem, mentem mundi noſtras mentes ex ſeſe velut ſcintillas diffunditantem, quum eas incenderit vehementius, futuri conſcias reddere.* Sed et reliqua legenda ſunt, quae genuinam Alexandrinae ſcholae ſententiam de vaticiniorum rationibus explicant. Addi poſſent alia, laudata Chaldaeorum et Brachmanum theologia [c], tanquam fontes ſapientiae, adducta veriſſimorum euentuum teſtimonio comprobata oracula [d], et his ſimilia, niſi haec ſufficerent, vt ab horum philoſophorum decretis non abhorruiſſe Ammianum demonſtrarent. Dubium vero non eſt, fuiſſe huius generis plures [e], quos tamen, cum obſcurioris famae ſint, praetermittimus. Modeſtior tamen his viris eruditis inſedit philoſophiae huius amor, quam philoſophis eam profitentibus; hi enim cum magno Chriſtianae religionis odio flagrarent, illi vel plane de ea ſiluere, vel ſatis moderate et fauenti iudicio de ea pronunciauere, rati, eam quoque inter religiones mundi varias pertinere, quibus rite Deus colitur, eamque in vniuerſale huius philoſophiae receptaculum poſſe quoque admitti; vnde de ea quoque ſobrie locuti ſunt. Nec aliunde putamus ortas eſſe diſceptationes virorum doctorum, an Macrobius [f], Themiſtius [g], Ammianus Marcellinus [h] Chriſtianam fidem fuerint amplexi nec ne, quam quod ad hunc ſyncretiſmum ſectae, et religionem prudentum ab his viris aulae magis, quam ſcholae inſeruientibus, et ſummis imperantibus placere cupientibus non attenderint [i]. Idem vtrum de Chalcidio ſentiendum ſit, alio loco diſputabimus. Addit horum hominum gregi Symmachum [k] Ven. MOSHEMIVS [l].

Obſeruationes generales de philoſophia ſectae eclecticae.

§. XLV. Expoſita ſectae eclecticae, quam Platonicam reformatam vel Alexandrinam quoque appellauimus hiſtoria, iam philoſophia quoque eius delineanda eſt, et in quae potiſſimum placita conſenſerit, quaque ratione de rebus diuinis et'humanis ſtatuendum eſſe putauerit, explicandum.

 Id

b) Conf. CVDWORTH. ſyſt. int. p. 632. et MOSHEM. h. l. *c*) L. XXIII. 6.

d) L. XXI. 14. XXIII. 5. XXXI. 2.

e) Pertinet huc Theophraſtus Athenienſis, quem loquentem inducit AENEAS GAZAEVS.

f) Chriſtianis annumerat BARTHIVS aduerſ. p. 2258. dubii haerent GROTIVS ad Matth. II. 16. et HVETIVS demonſtr. eu. Prop. IX. c. 15. p. 478. gentilibus aggregant SPANHEM. Dub. eu. T. I. p. 533. FABRIC. l. c.

g) Vid. Amoenit. lit. Cl. SCHELHORNII P. III. p. 247.

h) Pro Chriſtiano habuere P. PITHOEVS et Cl. CHIFFLETIVS in vita Amm. conf. VALES. praef. BAYLE Dict. T. III. art. Marcellin, not. B. p. 313. gentilem poſt alios dixere BAYLE et FABRICIVS loc. cit. p. 613.

i) Egregie hac de re diſſerit Ven. MOSHEM. de turbata per recentiores Plat. eccleſia §. 30. p. 162.

k) Memorabilem eius ſententiam vide L. X. ep. 61.

l) l. c. §. 32. p. 168.

Id quod eo accuratiori ſtudio et attentione faciendum, quo plura eius rei momenta ſunt, non ſolum in philoſophiae huius temporis, verum etiam in ciuitatis Chriſtianae hiſtoria, et quo pauciores ſunt, qui claram ei lucem accendere ſunt aggreſſi. Quod ante b. GOTTFR. OLEARIVM [m] nemo ex inſtituto ſuſcepit [n], eius vero veſtigia non ſolum diligenter preſſit, ſed et multis paraſangis ſuperauit, vir magnus, IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [o], qui primus fere natiuam huius philoſophiae indolem, influxumque, quem in Chriſtianam eccleſiam, magno huius damno, nacta eſt, fuse delineauit, quemque hic conſulendum omnino illis commendamus, qui de argumento grauiſſimo maximique momenti in hiſtoria etiam ſacra curatius cupiunt erudiri. Nos inſtituti noſtri memores, diligenter quidem attendemus, ad obſeruationes virorum doctiſſimorum, receptam tamen ingreſſi viam ipſam ſectae huius hiſtoriam attente conſiderabimus, exque ea potiſſimum obſeruationes quasdam generales de ſecta eclectica, vel philoſophia potius Alexandrina condemus, ea hic vno faſce comprehenſuri, quae in antecedentibus vel paſſim tantum interſperſimus, vel dicendi occaſionem nondum habuimus.

I. Indolem accepit a patria Aegypto, vbi excluſa eſt, et in qua ſyncretiſmus religionum diu iam regnauerat.

Et I. quidem ad patriam huius philoſophiae nataleque ſolum, quod inuenuſtum hunc Veneris pullum excluſit, reſpiciendum eſſe, monemus. Eam vero Aegyptum fuiſſe, et imprimis Alexandriam, ex hactenus dictis liquet, et vel vna Potamonis et Ammonii patria ſatis demonſtrat. Qualis vero paulo ante C. N. philoſophiae conditio in Aegypto fuerit, id accurate, niſi fallimur, veterumque nixi teſtimoniis in *tomi primi* epilogo demonſtrauimus. Aſt id probe tenendum relegendumque, cum ſine eo vera huius philoſophiae indoles non queat vel intelligi, vel ſatis expendi. Paucis itaque quod ad praeſentem rem ſatis eſt, obſeruamus, Aegypti incolas, maxime vero Alexandrinos non tantum gentem fuiſſe, ſuperſtitioni, religionibus et cultibus ſacris longe deuotiſſimam, ſed et ad recipienda ea dogmata, quae Deorum ſacra augere et elegantiorem reddere eorum cultum videbantur, proniſſimam. Luculentis id veterum teſtimoniis ſuo loco probauimus, ea quoque, quae *tomi primi libro primo* de philoſophia et theologia veterum Aegyptiorum diximus, rem clare euincunt. Addimus tamen AMMIANI MARCELLINI [p] teſtimonium, inter laudes Aegyptiorum referentis, *quod diuinationum et praeſenſionum origo per mundum omnem ab Aegypto circumlata ſit, hicque primum homines, longe ante alios ad varia religionum incunabula peruenerint, et initia prima ſacrorum caute tueantur condita ſacris arca-*

m) Cuius extant doctiſſimae diſſertationes de philoſophia et ſecta eclectica, adiectae STANLEII Hiſtoriae philoſophicae p. 1205.

n) Paſſim quidem tetigere hoc argumentum viri docti, e. g. HOLSTENIVS in vita Porphyrii, BALTVS de Platoniſmo PP. HVETIVS de la foibl. de l'eſprit humain L. II. c. 10. p. 217. Pauca vero dixere, nec ſufficientis.

o) In diſſ. ſaepe laudata de turbata per recentiores Platonicos eccleſia, quae in ſyſt. int. CVDWORTHI et in Vol. diſſ. H. E. p. 91. ſeqq. legitur.

p) L. XXII. c. 16.

arcanis. Tales cum fuerint Aegyptii, Alexandriae vero habitarent ex omnium fere terrarum gentibus collectae coloniae, exortus est syncretismus religionum, quo in concordiam redacta sunt religionum variarum genera diuersissima maleque inter se cohaerentia, et patriae theologiae noua inde induta facies, allaborante in id Aegyptiorum prophetarum calliditate, ne a Graecis aliisque gentibus sapientia superari viderentur, de cuius principatu a canis temporibus cum aliis nationibus contenderant. Cuius felicissimum instrumentum fuit allegorica et hieroglyphica methodus, qua licebat exsculpere quicquid libebat, quaque in formas omnes doctrina Protei instar conuersa est. Hisce circumstantiis praebenti se Aegypto superuenit philosophia Pythagorica, quae cum Platonicam tanquam filiam in societatem recepisset, vehementer se Aegyptiis commendauit, non eo tantum nomine, quod victi in victoris mores et placita transire cogebantur, sed ea potissimum ratione, quod ex Aegypto vtraque erat hausta, quodque melius et sublimius, quam ceterae Graecorum sectae, de diuinis philosophari videretur. Nec ab alia forte caussa magna, quae haec secta in Aegypto habuit, incrementa deriuanda esse, luculentis suo loco rationibus confecimus. Quae philosophia cum Aegyptiis dogmatibus esset attemperata, nouam prorsus, praesertim in theologia, doctrinaque de Deo, de spiritibus et geniis, de anima, deque cultus diuini modo et indole accepit faciem, henoticam quidem et conciliandis inter se religionibus aptam, sed a Platonicae philosophiae sensu vero et genuino plurimum deuiantem. Quibus cum accessisset noua augendi insanam philosophandi rationem occasio, philosophis Alexandrinis sub Ptolomaeo Physcone in Asiam dispersis tandemque redeuntibus, et cum interim in Asia scholas habuissent, ac orientalem philosophiam, reliquiasque nugarum Zoroastrianarum didicissent, mirum theologiae et philosophiae chaos tandem adhuc ante nati Saluatoris tempora exortum est, quod religionum aliquod Πανδοχεῖον philosophicis rationibus ornatum et Pythagorico-Platonica veste indutum recte appellaueris. Quod sidus pestilentissimum tantopere populos in Aegypto, maxime Alexandriae habitantes afflauit, vt certatim in hunc religionum cum philosophia Pythagorico-Platonica corrupta et alienis dogmatibus placitisque referta syncretismum, et, quae huc adhibita est, doctrinarum allegoricam explicationem ruerint, vt nec ipsa Iudaeorum natio, tanto odio a gentilium placitis alias abhorrens manserit ab eo immunis, sed eandem rabiem prosecuta patriam religionem noua philosophia adulterauerit, vt suo loco tradetur. Non errant itaque, qui Alexandrinae philosophiae origines ante natum Christum, adeoque diu ante Ammonii tempora quaerunt [q], quamquam perperam eas a Potamone,

q) MOSHEM. l. c. p. 93. OLEAR. l. c. p. 288. et LACTANT. L. VII. c. 7. Alia Placuisse eiusmodi eclecticam philosophiam etiam Christianis Aegyptiis, suo loco tradetur. Vid. interim CLEM. ALEX. Strom. L. I. c. 7. testimonia tomo tertio, vbi de philosophia PP. agendum afferemus.

mone, deriuant. Non legiſſe oportet vel Philonem vel Porphyrium, et Iamblichum de Aegyptiaca philoſophia et myſteriis quaerentes et differentes, nec attendiſſe ad ſyncretiſmum theologicum et philoſophicum late iam ſeculo primo regnantem, qui haec negauerit.

II. Occaſio huius ſyncretiſmi ad philoſophiam translati diſſenſiones Phil. Alex.

II. Translata eſt haec de ſacris et diuinis philoſophandi ratio, etiam ad philoſophiam naturalem et moralem occaſione diſſenſionum et rixarum innumerarum, quas philoſophi Alexandrini inter ſe alebant. Cum enim non Platonici tantum, ſed et Stoici, et Peripatetici in hac vrbe valerent, immo et Pyrrhonii, quamuis odioſa eſſent pleriſque Graecorum, qui *θεοσεβέστεροι καὶ δεισιδαιμονέστεροι* videri cupiebant, nomina, caput extollerent [r], infinita inde inter philoſophos exorta eſt diſcordia. Quae cum maxime ſeculo ſecundo poſt ſalutem mundo reſtitutam inſanum in modum eſſet aucta, non potuit non ea diſplicere ſcholae Platonicorum, quae conciliandis, magis, quam inter ſe diſſociandis opinionibus ſtudebat. Medicinam itaque afferendam ratus Potamo, philoſophus eclecticus, de conciliandis inter ſe Pythagorae, Platonis, Ariſtotelis et Zenonis placitis, vt ſupra diximus, cogitauit, et reſectis diſputationibus curioſis, in eandem doctrinam ire ea iuſſit, quod ex vno fonte dimanaſſe, et re ipſa inter ſe non differre, dudum, etiam in Graecia, fuerat creditum, et paria fere ante non multa tempora in Graecia conatus erat Antiochus Aſcalonites. Non videtur tamen Polemo ad diuiniores diſciplinas hanc concordiam tranſtuliſſe, et eclecticam hanc philoſophiam tantum intra naturalis et moralis doctrinae terminos concluſiſſe, vt eodem loco monuimus. Cum vero iſtae Philoſophorum contentiones nec a Potamone tollerentur, nec ſine magno ſuperſtitionis gentilis damno poſſent ferri, cum Chriſtiani doctores hoc potiſſimum telo gentilium philoſophorum iugulum peterent, vt ex apologiis veterum Chriſtianae reipublicae doctorum et imprimis ex HERMIAE *irriſione gentilium* [s] luculenter diſci poteſt, aliter rem aggrediendam eſſe ratus eſt Ammonius Saccas, a Chriſtianis quidem ad gentilium ſacra publica neſcio qua animi leuitate transgreſſus, ſed non iſta tamen apoſtaſia omnem doctrinam Chriſtianam eiurans. Is enim gentis ſuae moribus et conſuetudine et eclectico quod Chriſtianos doctores commendare audiuerat ſtudio inſiſtendum ratus, de tollendis philoſophorum diſſidiis, et reuocanda philoſophorum concordia, ſimul autem de concilianda cum horum placitis et auita religione Chriſtianorum doctrina cogitauit, nouumque doctrinae genus commentus eſt, in quam omnes, quotquot inter ſe diſſidebant, reſectis curioſis et inutilibus, conſentire concordiamque inire poſſent. Ad quod conſilium diuinitus ſe excitatum fuiſſe, iactauit ſine dubio, fidem eius rei faciente ſumma, quam haec philoſophia, conſecuta eſt auctoritate.

Quae,

r) Videnda quae T. I. L. II. c. vlt. diximus.

s) Obiter hic notamus, non tangere Hermiam Platonicam Alexandrinorum ſyncretiſtarum ſectam, licet Pythagoream memoret, non omiſſurus, ſi quidem ſuo tempore ſectae peculiaris nomine iam floruiſſet.

Quae, vt edifferuimus, ita se habere, luculento testimonio probat HIEROCLES, cuius ex libro *de prouidentia* fragmentum, ad quod supra iam prouocauimus, nobis seruauit PHOTIVS [t]. Ait is: *ingentem eorum numerum fuisse, qui Platonem et Aristotelem inter se dissentire dicerent, aut sua sponte contendendi studio et vesaniae addictos, aut praeoccupata opinione atque imperitia subactos: donec aliquando tandem Ammonii philosophia mundo illuxerit, hominis diuinitus edocti. Hunc enim veterum philosophorum opinionibus perpurgatis, et resectis quae vtrinque excreuerant, nugis, in praecipuis quibusque et maxime necessariis dogmatibus demonstrasse, concordem esse Platonis et Aristotelis sententiam.* Duplici itaque facie Ammonius, quique eius castra secuti sunt, philosophi considerandi nobis sunt, prout erga philosophiam fuere affecti, et prout erga religionem Christianam se gesserunt. In vtroque vero ad diuinioris doctrinae capita, de Deo, de diuinis, de geniis, de anima mundi, de sacrificiis, de mali origine, de statu animae post mortem, et similibus potissimum respexisse, totum philosophiae huius systema clamat. Quibus in dogmatibus vbi se conspirare, demonstrari posse sperabant, credebant fore, vt vel Christianis affinia magis dicere, vel eos subtilius ac felicius refellere posse viderentur, ostendendo, male sibi a Christianis obiici, quae ab illis non satis intelligerentur, quaeque recte explicita sanctam et recipiendam vbique doctrinam spirarent. Quod qua ratione factum sit postea edisseremus, postquam philosophiae nouam reformationem, respectu ad philosophos ceteros habito contemplati fuerimus.

III. Philosophia Pythagorico-Platonica loco fundamenti electa.

III. Eligebat nempe Ammonius, quam sine dubio adhuc Christianis legibus parens didicerat philosophiam Platonicam, in se, iam ad enthusiasmum pronam, vt suo loco euidenter demonstratum, sed syncretismo religionibus iam patriis et peregrinis dudum adaptatam et a pristina facie, quam a primo genitore acceperat, valde deformatam, et cum Pythagoricis coniunctam. Hoc vel vnus, qui allatus est, Hieroclis locus euidenter probat, et Longinus quoque apud PORPHYRIVM [u] testatur, Ammonium inter praestantiores Platonicos connumerans. Vnde et Platonem pro sectae suae conditore habebat schola haec Ammonii, et Platonicam se dici cupiebat, vt luculento ZACHARIAE MITYLENAEI [v] loco, aliisque horum hominum effatis demonstrari potest [x]. Et hinc ratio appellandi iis haesit, vt communi Platonicorum recentiorum nomine vocarentur, quos reformatos vel Alexandrinos nos dicere distinctionis caussa a reliquis, quos *sectione tertia* considerauimus, Plato-

t) Cod. CCXIV. p. 283. CCLI. p. 750.
u) In vita Plotini c. 20. p. 128.
v) De opificio mundi p. 189.
x) Vid. quae affert MOSHEM. l. c. §. 10. p. 109. Addi his potest EVNAPIVS p. 13. p. 77. p. 188. MARINVS vita Procli c. 10. p. 22. qui locus luculentus est. Alia in re nota praeterimus.

Platonicis, maluimus. Hos ſuae ſapientiae conditores, Pythagoram et Platonem ſolos ad illud diuinae cognitionis culmen inter Graecos conſcendiſſe, eumque in itineribus ad barbaras gentes ſuſceptis acquiſiuiſſe eruditionis theologicae theſaurum, quem Zoroaſter, Hermes, Orpheus et huius furfuris alii collegiſſent, iactabant [y]. Hinc cum ipſos antiquiſſimae philoſophiae fontes, quod diſerte tradit IAMBLICHVS [z], inſpexiſſe dicerent, ſcholae ſuae antiquam gloriam affectantes Platonicorum nomen ſeruarunt, confirmati in eo non tantum ſumma, quam in Aegypto Plato obtinuerat, auctoritate, ſed commendationibus etiam doctorum Chriſtianorum, qui propius veritatibus diuinis ab Hebraeis furto ablatis accedere Platonem putabant, quosque adeo reiicere hanc nouam philoſophiam eo minus poſſe credebant, quod Platonici eſſent, cum rectius Henotici vel Syncretiſtae dici meruiſſent, et tota eius ſyſtematis ratio longiſſime a veris Platonis dogmatibus recederet.

IV. Sed cum Ariſtotelica conciliata.

IV. Quamuis vero Platonem, quemque tanquam eius praeceptorem venerabantur, Pythagoram pro duce eligerent, non infimo tamen loco habendus erat Ariſtoteles, magna iam exiſtimatione Alexandriae a Ptolomaei Philadelphi tempore, Demetrii Phalerei opera, gauiſus. Is itaque vt cum Platone in concordiam redigeretur, reſecanda multa, et, tanquam aliena et vtrique philoſopho ex contendendi ſtudio afficta, reiicienda: relinquendus porro Ariſtoteli honos, quod dialecticam elegantius inſtruxiſſet, aſt vindicanda Platoni philoſophia naturalis et ſupernaturalis; quo in capite cum in primariis dogmatibus valde inter ſe diſſentirent Plato et Ariſtoteles mirae excogitandae erant nugae, et εὑρήματα, quibus licet valde diſtorqueretur vtriusque philoſophi opinio, attamen coire in vnum et conſpirare cogebatur. Vix opus habere haec prolixa demonſtratione putamus, cum allatus Hieroclis locus clariſſime id profiteatur [a]. Nec aliud patitur ſtudium, quod Platonici in Peripatetica philoſophia poſuerunt, qui in dialecticis quidem Ariſtotelem preſſius ſecuti ſunt, vt Porphyrii, Ammonii, Plutarchi, Olympiodori, Themiſtii, Procli, Simplicii aliorumque exemplis liquet: in phyſiologia autem eum cum Platone mira ſententiarum et doctrinarum cataſtrophe conciliarunt, monſtris hypotheſium excogitatis, quibus tanquam machinis diſcordiam inter vtrumque euerterent. Cuius exempla licet pluſcula ſe offerunt, vnum tamen de aeterna mundi generatione mentali in Deo dogma luculentum nobis ſpecimen praebet, quo Plato, mundum genitum eſſe dicens, cum Ariſtotele, aeternitatis mundi patrono in concordiam conſpirare coactus eſt, licet vtriusque mens et opinio peſſime peruerteretur. Reliquorum philoſophorum concordia facilius poterat ſperari,

y) IAMBLICHVS de myſt. Aegypt. Sect. I. c. 2. p. 3. PORPHYR. vit. Plot. c. 16. p. 118. MARINVS l. c. c. 26. p. 60. ſeqq.

z) loc. citat.

a) Conf. PORPHYR. l. c. p. 128.

rari, quotquot nempe Platonicis et Aristotelicis apte iungi posse crederent. Id enim potissimum Stoicos tangebat, dudum πυθαγορίζειν καὶ πλατωνίζειν visos: qui cum moralem philosophiam maxime excoluissent, quo in loco ieiunum sterilemque Aristotelem esse videbant, Zenonem Platonicam linguam docuerunt enuntiare, et sensus Platonicos fundere, id quod SIMPLICII *commentarium in Epicteti enchiridion* consulenti erit euidentissimum. Scepticorum cum nulla ratio habenda esset, et Cynici aperte huius sectae doctrinae morali inhaererent, vt infra probabimus [b], soli restabant Epicurei, quibuscum pacem iniisse Alexandrinos philosophos nullibi legimus, et facile credi potest, si paulo consideratius ad Epicuream physiologiam attendimus. Ea enim relictis in intermundiis Diis, de hominibus plane non sollicitis, cuncta atomis earumque motui permittebat, nec vllam cum Diis conuersationem vel cultum, praeter eum, qui beatitati eorum exhiberetur, admittebat, quod non poterat non prorsus euertere systema horum hominum, qui in hac Deorum συνουσίᾳ, et operibus inde prognatis, inque enthusiasmo et deificatione (sit verbo venia) animae summum philosophiae cardinem versari credebant. Haec ridebant quidem Epicurei, et hos philosophos Pythagoricos, tanquam impostores traducebant, vt LVCIANI [c] exemplo patet, ast ab illis quoque tanquam athei reiiciebantur, et vbiuis locorum adeo supprimebantur, vt exorta hac secta exoleuerit fere tota secta Epicurea. Ex quo syncretistico huius sectae studio rerum peritus facile intelliget, quam male consultum fuerit ab his hominibus philosophiae, quae in discordiam et dissidia distracta, tantum abest, vt coaluerit, vt potius noua inde acceperit vulnera, misereque vitiata et monstris opinionum corrupta fuerit. Fuisse huius generis philosophos ex hac secta plerosque cum in earum historia demonstratum sit, nihil his addendum, nisi vt lectorem ipsa eorum de rebus philosophicis commentaria inspicere iubeamus, certi paucarum paginarum lectione, modo sine praeiudicio accesserit, fore de ea re plane conuictum.

Et cum reliquis sectis.

V. Platonicae vero philosophiae dum dedita videri volebat gens superstitiosa, finis quoque eius non ponendus tantum, sed et obtinendus a philosophis dicendus erat. Nempe Platonem intuitionem intelligibilium et postea ipsius primi intelligibilis, summi nempe Dei, pro vltimo fine philosophiae et apice omnis felicitatis posuisse, ex iis quae *tomo primo* de Platonis philosophia fuse disseruimus, exque libris *de republica* abunde notum est. Hoc potissimum cum diuini appellationem honorificam prorsus et philosopho dignam comparauisset Platoni, reformatae quoque eius sectae eo magis arridebat, quo magis illa ex antiquissimorum philosophorum fragmentis diuiniorem hanc philosophiae partem se didicisse iactabat. Hinc diuina haec cognitio et intuitio pro summo fine et perfectis-

V. Enthusiasmus finis huius philosophiae.

b) Conf. EVNAP. l. c. p. 6.

c) In Pseudomante.

fectiſſima felicitate poſita, totusque diſciplinarum philoſophicarum orbis ei inſeruire iuſſus [d], ipſum autem ſyſtema phyſiologicum ita efformatum, vt tandem non ad Dei tantum intuitionem formalem eſſentialemque, ſed ad ipſam quodammodo deificationem duceret. Quod vt facilius fieret, relicto, quod Plato aſſumſerat ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ab iis ex philoſophia Orientali reuocatum et admiſſum, et per varios emanationum fontes, gradus, naturas, modos, claſſes, totus rerum et viſibilium et inuiſibilium orbis, maxime vero infinita naturarum ſpiritualium et intelligibilium ſeries deducta eſt. Cui cum animus hominis totus ſtatueretur concatenatus, ordo demonſtrandus erat, quo per varios gradus purgationes, aſcenſusque, liberatus a caducarum et corporearum rerum mole animus ad primum ſuum fontem aſcendere, et tum eius contemplatione, non ideali, ſed intuitiua, indeque orta coniunctione cum Deo, tum conſortio et connexione cum minoribus Diis, iisque ſpiritibus, e quorum numero mens eſſe dicebatur, frui poſſet. Id quod recte Platonicis reformatis tribui, delineatio eorum ſyſtematis poſtea comprobabit. Nos heic loci hoc vnum addimus, virtutes non theoreticas tantum, vt viſum Platoni, ſed theurgicas quoque et humanae ſortis conditionem plane exſuperantes fuiſſe requiſitas, vt nempe diuina agitatione, furoreque aliquo coeleſti excitatus ſibique quaſi ereptus animus, ad extraordinariam cum Diis conuerſationem et commercium aſcenderet, tandemque ad ipſam ecſtaſin, viſionemque per eam DEI eſſentialem pertingeret. Quod non intendere tantum ſapientiam ſuam dicebant, ſed obtinuiſſe quoque viros principes ſuae ſectae, Pythagoram, Platonem, Apollonium, immo ſuae quoque aetatis homines Plotinum, Porphyrium, Iamblichum, Soſipatram, Iulianum, Proclum, Iſidorum gloriabantur. Quod ne operoſe hic probemus, enarratae nobis eorum hominum vitae otium faciunt, in quibus diligenter ad primarium hunc philoſophiae huius characterem reſpeximus, in plerisque eorum vitis τὸν θειασμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, quem affectabant, notantes. Qua de re cum ſupra dictis PORPHYRII vita Plotini, EVNAPII vitae Sophiſtarum, MARINI vita Procli, DAMASCII vita Iſidori tanquam indubitata huius ſectae monumenta conferenda ſunt, quae tantopere de hac re loquuntur omnibus fere paginis, vt vel mediocri attentione praedito pateat, eiusmodi enthuſiaſmum finem, ſcopum, ſummamque omnis felicitatis, hanc philoſophiam poſuiſſe.

VI. Tota philoſophia enthuſiaſmo ſuperſtructa. Platonicum ſyſtema adulteratum.

VI. Ita admiſſo omnis emanationis fundamento et fine, nempe primo ſyſtematis emanatiui principio, quod, quae ex primo rerum omnium fonte effluxere, in eum tandem per varios ordines, gradus et purgationes reducit, totum quoque ſyſtema Platonicum adulterandum, et mutandum, adiiciendumque, et ex aliis ſyſtematibus inſerendum erat, quod apte magis cohae-

d) Legendus PLOTINVS Enn. VI. L. VI. c. 9. 10.

cohaerens exſtruebat doctrinae aedificium, quo factum eſt, vt tota fere facie a Platonis imagine deficeret. Aliter enim fieri non poterat, ſi ad hunc finem omnia debebant collineare. Vt itaque ſyſtema enthuſiaſticum ſuo numero perfectum conſtrueretur, materia quoque, quam Plato Deo ex diametro oppoſuerat, ſua quaſi dignitate principii alicuius abſoluti, qua apud Platonem pollebat, priuanda, et praeeunte Aſiatica philoſophia ad vnicum iſtum fontem reducenda, exque Deo fluxiſſe, ſiue ex gremio eius emanaſſe dicenda erat, vt poſtea probabimus. In diuinis autem noua fontium ſpiritualium trinitas excogitanda, vel ex variis potius emanantium principiorum, quae orientalis philoſophia iactabat colligenda et contrahenda erat, ad quam illa principiorum ternio, quam in phyſiologia ſua ſuppoſuit Plato, tanquam ad archetypum, fontemque primo-primum ſe haberet. Inde enatus mundus idealis, et anima mundi ὑπερκόσμιος, totaque illa mataeologia de qua prolixe, ſaepe ſine ſenſu et lumine, garriunt. Sed et animus ex illo fonte deriuandus, aliter quam Plato praeceperat, qui ex anima mundi decerptum dixerat, quod ne obſtaret, vox quidem relinquenda, ſed excogitanda metaphyſica quaedam anima mundi ſupramundana, qui fons eſſet vere diuinus animorum. Qua diuina origine animi poſita ſequebatur, quo magis a primi fontis natura res diſtarent, eo deterioris eſſe conditionis, hinc materialitas ab eſſentialitate vt ait IAMBLICHVS [e], diuiſa cauſſa mali, facta, corpusque, et, quae illud comitantur, affectiones et paſſiones vt poena hominis carcerque, ei tributae, a quarum conſortio et motibus liberandus et eripiendus animus, et variis virtutum gradibus et claſſibus ita praeparandus dicebatur, vt ex his vinculis tandem ereptus ad intelligibilium contemplationem aſcendere Deumque ipſum intueri poſſet. Qua de re infra plura dicemus. Tantopere vero hunc ſibi enthuſiaſmum cordi haec ſecta habuit, vt quod Plato poſt hanc demum vitam fieri poſſe ſtatuebat, viuis adhuc philoſophis obtingere poſſe hi pſeudo-Platonici contenderent, immo anteſignanis in ſua ſchola obtigiſſe gloriarentur, vt ſupra exemplis probatum: qua de re prolixe nugatur PLOTINVS [f], cui tantopere hic enthuſiaſmus deamatus fuit, vt vix verba inueniret, quibus intimam iſtam coniunctionem et intuitiuam felicitatem depingeret, quem eo potiſſimum loco legendum commendamus, vt quam craſſus enthuſiaſmus his hominibus placuerit, recte intelligatur. Quin ne materia quidem extra Deum relinquenda erat, cui maleficam et contrariam bono naturam Plato tribuerat, ſed ea quoque iſtius enthuſiaſmi particeps dicenda. Ait enim IAMBLICHVS [ff]: *ipſam quoque materiam, cum ab ipſo opifice patreque omnium facta ſit, merito perfectionem ſui quandam accepiſſe cenſendam eſſe, aptam ad Deos ſuſcipiendos: nihil enim eſſe, quod prohibeat ſuperiora diffundere lumen ſuum ad inferiora, et materiam*

 teriam

e) De myſter. Aegypt. S. VIII. c. 3. p. 159. Plat. L. I. c. 24.

f) l. c. Enn. IV. L. 3. PROCLVS in Theol.

ff) l. c. S. V. c. 23. p. 138.

teriam non expertem facere quicquam ſuperiorum participationis. Quae vt a genuina Platonis mente longiſſime recedunt, ita Alexandrinos Platonicos multo magis quam Platonem, in aſſerendo enthuſiaſmo inſaniuiſſe, produnt. Quod tamen ne mox incurrat in oculos non initiatorum, flectebatur interdum ad receptam de ſede beatarum animarum poſt mortem doctrinam, et animis tantum in choro coeleſtium locus aſſignabatur: vt ex carmine in Plotini manes diſci poteſt [g]. Aſt haec ἐξωτερικῶς tantum dicebantur, et reuera hunc ſenſum habebant, reuerti animum in fontem ſuum. Quod praeter morem ſuum clariſſime explicat PLOTINVS [h], monens, *animam non centrum tantum ſuum, ſed et centrum aliquod centrorum omnium quaerere, in quod omnia quaſi centra concurrunt, ſemperque reuolui circa idem, non tamen aſſidue aſpicere ipſum, et tamen ei adhaerere; non tamen in ipſum ſemper conuerti, ſed quando in eum prorſus inſpiciat, illique tunc demum finis optatus requiesque contingat, agens diuinum circa illum chorum, in quo inſpicit fontem vitae, fontem mentis, entis ipſius principium, boni cauſſam, radicem animae, quae non ita ex Deo effluant, vt eum comminuant.* Huic fini ſubordinata tota moles mediorum enthuſiaſticorum, quam haec ſchola tam operoſe commendauit, quaeque tota eo tendit, vt ita homines in diuinam naturam commutarentur. Qua de re infra plura dabimus, haec enim ſufficiunt, vt demonſtretur, enthuſiaſmum, a Platonicis Alexandrinis pro ſummo philoſophiae fine, electum coegiſſe infauſtum philoſophorum genus, vt multoties a Platone deficerent, eumque temere adulterarent.

VII. Cauſſae electi enthuſiaſmi.

VII. Incidiſſe Alexandrinam hanc Platonicorum ſcholam in enthuſiaſmum, et ad eiusmodi deliramenta fuiſſe delata, quorum abſurditatem et falſitatem mens ſobria, et iudicare acuteque cernere apta ſine negotio detegit, mirandum non eſt. Ita enim et patriae genus, et educatio, et exempla, et circumſtantiae externae et internae ferme omnes poſtulabant. Originem haec ſchola cepit ab Aegyptiis, quorum ingenia ad ſuperſtitionem et qui plerumque eam comitatur, enthuſiaſmum fuere promtiſſima, et natura prorſus procliui: vnde cum in Deorum cultu prorſus inſanirent, ad eam potiſſimum felicitatem adſpirabant, vt commercio cum Diis fruerentur. Qua de re, cum AMMIANI MARCELLINI et Geographi veteris teſtimonia ſupra iam citauerimus, in probanda re ex Aegyptiacae philoſophiae hiſtoria nota moram non nectimus. Ab Aegypto diffuſa ad Syros, et Aſiaticos eiusdem fere generis homines leues, facileque, rebus diuinorum ſpeciem prae ſe ferentibus capiendos ſimilibusque nugis iam repletos offendit, qui quo leuiores erant animo, eo facilius ſe ad ſpem tantam componebant. Accedit, quod plerique ex his philoſophis temperamento vterentur melancholico-ſanguineo [i], quod faciles imaginandi

g) PORPHYR. vit. Plotin. c. 22. p. 134.
h) l. c. p. 767.
i) Fatetur id AMMIANVS L. XXII. c. 16.

nandi facultatis motus extra oleas vagantes capit, semelque ista animi potentia a via declinante, non ad extraordinaria tantum simulacra et imagines in cerebro efformandas aptum est; sed in furorem quoque interdum degenerat fanaticum, tandemque in ecstases delabitur: qua de re, qui humani animi facultates viresque physica ratione enarrarunt [k], audiendi sunt. Hanc ineptam ad veram philosophiam animi dispositionem plerumque generasse enthusiasmum, probauerunt, qui de hoc animi vitio curiose disquisiuerunt. Ast eam inhabitasse plerosque horum philosophorum, in eorum vitae historia planissimum fecimus. Cum itaque et patrii mores, et genius gentis, et natura atque temperamentum ad eandem concurrerent metam, qui mirum est, eos in enthusiasmi amorem studiumque exarsisse? Accedit praeterea, quod eundem scopum, licet paulo modestius, seruauerat, et obtinendum sibi constituerat Academia Platonis, confirmata in eo, Pythagorae principiis, quae acceperat. Huic illi vero se tradiderant sectae, eo quod reliquis melius de diuinis sentire videretur, qua in re naturalis animi dispositio illa institutione valde adiuta est. Cumque philosophia Orientalis miris ingenii deliramentis eiusmodi principiorum ex Deo emanationem, et animi ad eam reductionem ipsa quoque statueret, eaque Platonicis doctrinis immixta nouam rei faciem conciliaret, non poterant non ad enthusiasmum ruere homines exigua iudicandi facultate praediti, phantasiae autem fertilitate et lusibus praeter modum abrepti. Sed et alia his accessit caussa ex vitae genere, quod plerique sectabantur. Eo enim res deuenit post natum Saluatorem hominum, vt, cum antea sacerdotes a philosophis distinguerentur, ruinam tandem minante superstitione templorum, ararum, sacrificiorum cura commendaretur philosophis Pythagoricis et Platonicis, vt eo fortius contra Christianos aggressores auitam religionem tuerentur. Cuius rei probationem vel vna Apuleii vita, vel Apollonii historia, vel Eunapii vitae satis superque exhibent. Hoc vero vitae institutum quid vel requirebat melius, vel patiebatur facilius, quam enthusiasmum talem, qui aquam porrigeret superstitioni, templis, aris, focisque, oraculis et his similibus enutritae? Quae omnia tamen mirum in modum aucta sunt, cum Christianae religioni opponeretur noua philosophia, habitum diuinum ementiens, de qua re mox plura differemus, vnum hoc dictis prius adiicientes, indolem harum gentium, ex quibus prodiere hi philosophi, ad fraudes et mendacia praesertim in arroganda sibi Deorum cura, cultu, apparitione, et his similibus, praeter modum inclinasse, et hoc nomine dudum fuisse infamem. Quod qui negat, aut hos homines Aegyptios, Syros, Cilices, Cappadoces, fuisse, aut, has nationes eo nomine male audiisse, ignoret, necesse est, certe negari in re nota non potest.

VIII.

k) Legendus MALEBRANCHE de la recherche de la verité, L. II. P. II.

VIII. Philosophia orientalis sibi vindicata.

VIII. Inualuiſſe circa ea tempora, quibus philoſophia Platonica in Aegypto caput extollere coeperat, in Aſia philoſophiam quandam Orientalem, ſupra monuimus, oſtendemusque infra, vbi de ea paulo curatius agendum, eam in enarrandis diuinarum emanationum genealogiis, conſtituendisque variis ſubſtantiarum aeternarum, ſiue, quo nomine vocabant, aeonum, claſſibus earumque ad generandum hunc mundum viſibilem, concurſu occupatam de origine et natura materiae, indeque exorti mali multa obſcura et humani ingenii captum tranſcendentia praecepiſſe, eam vero mature Alexandrinis philoſophis innotuiſſe, et ex parte in Aegyptiacum et Platonicum ſyſtema receptam fuiſſe, ſuo quoque loco obſeruatum eſt [l]. Qui philoſophi Orientales cum Zoroaſtris aliorumque ex Aſiae philoſophis dogmatum librorumque participes ſe eſſe iactarent, non tantum hanc ſibi gloriam vindicarunt Platonici, vt a Zoroaſtre et Chaldaica philoſophia, ſuum ſyſtema Pythagoram atque Platonem in itineribus inter barbaros accepiſſe dicerent, ſed et cum Aegyptiaca veteri coniungerent, Hermetica crepantes, vt eo magis domi quoque fidem inuenirent [m]. Id quod anſam dedit hominum generi ſupra modum audaci, varios libros, quales Orientales quoque philoſophi circumferebant, excogitandi et ſupponendi, qui ad hos veteris philoſophiae patriarchas referrentur. Quod cum facerent etiam haeretici ex antiqua illa, vt putabatur, philoſophia Orientali progreſſi, et imprimis qui ſublimiorem ſibi de diuinis notitiam vindicantes, Gnoſtici dicebantur, cumque illi, Pythagoram et Platonem veros philoſophiae huius diuinioris ſenſus fonteſque non ſatis aſſecutos fuiſſe dicerent, magna inde inter hos homines et Platonicos Alexandrinos controuerſia exorta eſt, vtraque parte de genuina librorum a ſe iſtis philoſophorum anteſignanis tributorum veritate, deque vero ſenſu philoſophiae Chaldaicae atque Hermeticae diſputante, ſibique vindicante [n]. Cuius diſputationis exemplum inter Plotiniana ſcripta hodie ſupereſt, quod *contra Gnoſticos* Porphyrius inſcripſit [o], in qua horum hominum deliramenta acute nec infeliciter refellit, mundumque a cauſſa inferiori eaque mala conditum non eſſe diſputauit. Quae concertationes, cum et Chriſtianorum doctorum bella accederent, magnam vim horum haereticorum ſuppreſſere quidem, et ex parte eradicauere, nihil tamen melius exhibuere, ſed multo praeſentius venenum propinauere, quod eo magis nocebat, quo magis parum a veritate abeſſe magno inter Chriſtianos doctores numero placebat.

IX. Attemperata Chri-

IX. Maiora adhuc momenta habuit ſecta et philoſophia Alexandrina reſpectu ad Chriſtianam eccleſiam habito, cui tanta vulnera inflixit, totque

l) Tomo I. L. vlt. c. vlt.

m) Videnda de hac re loca notabilia EVNAPII in Aedeſio p. 61. PORPHYRII l. c. c. 16. p. 116. MARINI vit. Procli c. 28. p. 67. IAMBLICHI de myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 4. p. 160. PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 107.

n) PORPHYR. vita Plot. c. 16. conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 304.

o) Enn. II. L. IX. p. 199. ſeqq. Gnoſticorum tamen nomen non habet Plotinus.

que morbos contraxit peſtilentiſſimos, vt non vllam fere haereſin illi tantopere nocuiſſe merito dicendum ſit, nihilque magis vel euangelii curſum impediuerit, vel doctrinam puriorem corruptelis perdiderit nefandis. Quod vt heic quoque loci tangamus, rei neceſſitas poſtulat, quamuis ad ſacram potius, quam philoſophicam hiſtoriam pertineat, cum deteſtabilis philoſophiae huius ſectaeque genius ſine his intelligi ſatis nequeat. Paucis itaque rem totam comprehendemus, commendata, ea de re, quam ſupra laudauimus, Ven. MOSHEMII commentatione, cum iis quae ſupra iam hac de re diſſeruimus, conferenda. Et prima quidem huius rei cauſſa apud ipſum Ammonium Saccam quaerenda eſt. Hic, vt ſupra diximus, parentibus Chriſtianis genitus et Alexandriae educatus eſt, quo tempore in celebri illa ſchola catechetica Clemens Alexandrinus vel Pantaenus docebant. His doctoribus cum valde arriſiſſet doctrina Platonica et Stoica, arctiori inter ſe nexu copulata, et cum aliis eclectico modo conciliata, vt *tomo tertio*, vbi de iis agendum, dicetur, dubium non eſt, Ammonium praeter Chriſtianae doctrinae capita etiam huius philoſophiae praecepta, a philoſopho quodam vel Chriſtiano, vel quod veriſimilius nobis videtur, gentili quodam Alexandrino didiciſſe, quam in ſyncretiſmum aliquem iam eo tempore inclinaſſe, aliquoties monuimus. Is cum animo relinquere ciuitatem Chriſti, quibuscunque demum ex cauſſis, ſtatuiſſet, nouamque condere religionem, vel Platonicam potius reformare philoſophiam ſuſcepiſſet, non tantum tollendis, vt ſupra diximus, diſſidiis philoſophorum animum applicuit, ſed et nouam, quam mente agitabat, ſectam, ita ordinandam cenſuit, vt quae ex Chriſtianis dogmatibus recipienda putaret, illi attemperaret, quae vero intolerabilia ei viderentur fortius ſupprimeret, et, cum patriam religionem, legibus imperatorum tum ſtabilitam, a Chriſtianis expelli ſenſim et ruinam minari cerneret, id ſibi negotii datum eſſe crederet, vt tanto malo omnes vires opponeret. Quod eo facilius illi fuit, quo magis adhuc inter Chriſtianos verſatus, modum, quo Chriſtiani ſuperſtitionem oppugnabant, Diisque gentilium eorumque ſacerdotibus bellum indicebant, cognouerat, et apologias doctorum Chriſtianorum legerat, indeque cauſſas decreſcentis ſuperſtitionis gentilis et victoriarum Chriſtianae doctrinae late graſſantium intellexerat: quibus opponere ſe, et curſum relictae religionis ſiſtere, nouum tamen et non minori applauſu recipiendum ſyſtema condere in animum inducebat. Cauſſas vero decreſcentis cultus gentilis deprehendebat varias. Obſtabat ſeruandae religioni patriae inſana et deteſtabilis ſuperſtitionis facies, quae omnem quidem orbem gentilem, maxime tamen Aegyptum ita deformauerat, vt non Chriſtianorum tantum doctorum obiectionibus ſed ipſis quoque philoſophorum gentilium, praecipue Scepticorum et Epicureorum ſcommatibus tota exponeretur. His philoſophi, qui cuſtodes eſſe debebant, diuinioris veritatis, tantum aberat, vt mederentur, vt infinitis potius diſſidiis de

ſtianorum rationibus.

de Deo deque capitibus fublimioribus fe turpiter darent, et in propria vifcera faeuientes iucundum Chriftianis victoribus praeberent fpectaculum. Magna quoque philofophorum et facerdotum pars vita peffima et omni malitiae genere inquinata, quam parum fanctitatis fuis praeceptis ineffet, demonftrabat. Tandem et pulchre videbat Ammonius, tot effe de rebus diuinis quaeftiones, quae foluere recepta religio non poffet, vt multi vanitate eius adducti Chriftianis doctoribus aures aperirent. His, quas ex ipfa gentilium parte exoriri videbat difficultatibus cauffae accedebant plurimae a Chriftianae religionis indole et doctorum eius diligentia ftudioque eam propagandi ortae. Inter quas merito miraculorum gloriae primas partes tribuimus, quae eo tempore, quo Ammonius facra Chriftiana deferuit, paffim adhuc fplendebat; certe, eorum quibus fuffulta lex Iefu Chrifti per omnem orbem ipfis miraculis miraculofius propagata erat, certiffima et attonita omnium, etiam gentilium, animis inhaerebat memoria. His iungenda inuicta argumentorum pro Chriftianae religionis veritate feries, a veritate, fanctitate, et puritate doctrinae moralis defumta, quam et vitae innocentia et martyrii gloria innumeri IESV CHRISTI teftes roborauerant. Quibus omnibus vt idoneis remediis occurreret Ammonius; ducemque fe aliis praeberet, ad abfoluendam feliciter, quam exorfus erat telam ita rem, tefte tota huius fectae hiftoria inftituit, vt, quam fufceperat philofophiae Platonicae reformationem, huic potiffimum fcopo attemperaret.

X. Superftitionis facies picta et emendata.

X. Nempe ita confilium iniit nouae philofophiae pater Ammonius, vt abfurditatem deteftabilem fuperftitionis gentilis reformatae philofophiae beneficio, quantum pote, tolleret, et rationalem magis fignificationem ineptiffimis facris et cultui irrationali induceret. Qua in re patriae fuae exemplis adiutus eft plurimis; cum hierophantae iam olim Graecae philofophiae praeceptis imbuti philofophicas interpretationes turpiffimae, quae in Aegypto regnabat, fuperftitionis dediffent. Vt itaque nefandae doctrinae cultuique diuino, praecipue vero theologiae paffim receptae meliorem colorem induceret homo aftutiffimus, ad allegoricam explicandi methodum, cui a multis iam feculis fumma deuotione adhaeferat gens Aegyptiaca, confugit, eiusque beneficio alios longe fenfus populari religioni, quam deferere, et publica auctoritas, et munera, quibus illi homines praeerant, et emolumenta, quae ex ea capiebant, vetabant, affricuit, et vt affeclae paria fufciperent, fecit. Id quod duplici modo ab iis factum eft. Primum, certum Deorum ordinem quem requirebat fyftematis emanatiui ab his philofophis recepti indoles, ftatuebant, et fummum quidem Numen, abyffum omnis diuinitatis, fontemque rerum omnium, ipfumque praeftantiffimum bonum effe dicebant, aft hunc in profundo effentiae fuae oceano latere contendebant; cumque ex hoc inexhaufto mari innumeros deos, geniosque effluxiffe afferereut,

illis

illis rerum omnium adminiſtrationem in hoc terrarum orbe tribuebant, diſtributis ita a ſummo rege miniſtris per omnes prouincias, vt variis locis, muneribus, atque operibus praeficerentur. Haec itaque numina immenſum illud, quod inter ſummum Deum et homines intercederet, χάσμα replere aiebant, et catenam aliquam efficere, omnia replentem, quibus et Dei ad homines beneficia, et hominum ad Deum preces et ſacrificia perferrentur. Haec numina populos adorare merito, cum ſupremum quidem Numen ob infinitam profunditatem pauciſſimis attingere liceat. Nec alium ſenſum ſubeſſe vetuſtiſſimis theogoniis et poëtarum fabulis; modo arcani ſenſus rite eruerentur, recte itaque vniuerſi terrarum orbis religiones, in vnam quandam conflari poſſe, et vere ſapientem theologiae antiſtitem de omnibus prorſus religionibus ſollicitum et vniuerſi mundi ſacerdotem eſſe debere. Non habere itaque Chriſtianos, quae gentilibus obiicerent, cum et ipſi ſanctiores ſpiritus Dei eſſe miniſtros dicerent: certe ab obiecta abſurditate receptam religionem eſſe liberandam, et quae abſurda videntur, philoſophice explicanda. Semel tantum PORPHYRII [p], IAMBLICHI [q], PROCLI [r] ſcripta inſpici opus eſt, vt de veritate huius rei conſtet. Hoc aſſumto dogmate palliabatur philoſophico integumento turpiſſima omnium gentium ſuperſtitio, et cum noua philoſophia, in hoc potiſſimum doctrinae capite excellere cuperet, occaſionem dedit philoſophis Platonicis infinitas comminiſcendi nugas, et in ſacris his obſeruandis mire inſaniendi. Cuius exemplum vel vnum Proclum, vel Iulianum etiam, licet imperio admotum, conſiderari volumus. Ita vero et temperamento horum hominum melancholico, et ſuperſtitioni, in qua erant educati, et honoribus atque exiſtimationi, quam apud numinum cultores conſequebantur, et commodis etiam ex miniſterio Deorum, cui ſe addicebant, valde conſultum videbatur: et haec rationalis religionis facies habebatur, quae omnes vna homines ſub vno ſupremi Dei imperio iungeret, cui non poſſet diſplicere haec cultus diuini varietas, eo quod reuera vna tantum eſſet religio [s].

XI. Philoſophorum diſſidia ſublata.

XI. Quod ad eludenda Chriſtianorum tela Ammonius et aſſeclae ſuſceperant religionum omnium inter ſe conciliandarum conſilium, illud etiam ad retundendas, quae a diſcordia et diſſenſionibus philoſophorum petebantur a Chriſtianis, obiectiones mire valebat. Reiecta enim Epicurea phyſiologia, illis non minus, quam Chriſtianis doctoribus, inuiſa, in eo neruos intenderunt omnes, vt maxime Platonem et Ariſtotelem inter ſe conciliarent. Quod cum propter philoſophos quoque, vt ſupra monitum ſuſcepiſſent, ad excipienda et retundenda Chriſtianorum

p) Περὶ ἀποχῆς L. I. §. 57. p. 49.

q) De myſter. Aegypt. S. V. c. 25. p. 140. conf. Otium Vindel. Mel. I. p. 42. ſeqq. MARINVS in vita Procli c. 19. p. 47. c. 29. p. 71.

r) Loco ſupra cit. add. OROSIVS Hiſtor. L. VI. c. I. p. 416. AVGVSTIN. ep. 16.

s) Conf. PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. VI. c. 3. p. 232. SVIDAS in Timaſio T. III. p. 470. Celſus apud ORIGEN. L. VIII. p. m. 403. THEMISTIVS Orat. XII. p. 157.

tela in iis potiſſimum doctrinae capitibus applicare tentatum eſt, quae de Deo, deque rebus et operibus diuinis praecipiebant. In quibus cum toto coelo inter ſe diſtarent philoſophi ambo, et Plato ſaniora Deoque digniora praecipere, etiam inter Chriſtianos, multis videretur, mira adhibita dogmata, et admotae machinae portentoſarum explicationum, in cerebris otioſorum horum hominum enatarum, et praeciſionibus mentalibus ac abſtractionibus metaphyſicis tanquam fundamentis ſolidiſſimis ſuperſtructarum, quibus ſana omnia apud vtrumque, et concordia prorſus eſſe demonſtraretur. Syncretiſmum itaque hunc Platonico-Peripateticum etiam Chriſtianorum in damnum excogitatum fuiſſe, recte viderunt et notarunt viri docti [t].

XII. Vitae philoſophorum ſanctae Chriſtianis oppoſitae.

XII. Sed et ſancta et integra Chriſtianorum vita ne amplius obſtaret, vel obiiceretur, hominesque ad amplectendam eam doctrinam alliceret, quae non ſanctiſſimam tantum vitam praeciperet, ſed et efficeret, remedium ab Ammonio et ſociis excogitatum eſt. Semel enim conſtitutis philoſophiae moralis fundamentis ſeuerioribus, de quibus mox dicendum, vehementer vitae ab omni corporis contagio, et affectuum inſultibus liberae conditionem vrgebant, et non purgationem tantum mentis a corporeae molis inquinamentis iniungebant, ſed virtutes quoque ſummas theoreticas, intuitiuas, theurgicas, quas infra explicabimus, commendabant, iisque ad vacuitatem ab omni paſſionum impetu, et ad ipſam Dei intuitionem peruenire philoſophiae alumnum poſſe, ſtatuebant. Quod licet nugas ingenii luxuriantis et tricas nectentis ſaperet, attigiſſe tamen mentiendum erat feliciſſimam hanc diuini generis ſucceſſionem, hosque ſectae iſtius philoſophos, dicendum, per omnes virtutis et ſanctitatis gradus ad ſupremum fuiſſe enixos. Teſtes volumus vitas omnes, quotquot hac ſectione enarrauimus, maxime vero Procli, cum nemo eorum tantopere in hoc argumento inſaniuerit, quam MARINVS. Ita vero inueniſſe ſe, non quod pueri in faba, putabant homines vaniſſimi, rati, Chriſtianos has ſuas de virorum ſectae ſuae ſanctitate fabulas tanquam oracula excepturos, nec fraudem olfacturos. Quae apud eos fiducia tanta fuit, vt in aſſerendis philoſophorum virtutibus ne mendaciorum quidem tenerent memoriam, ſibique ipſis turpiſſime contradicerent: id quod multis Eunapii, Marini et Damaſcii exemplis in antecedentibus fecimus manifeſtiſſimum.

XIII. Receptae doctrinae Chriſtianorum.

XIII. Eſſe doctrinas inter recepta philoſophiae dogmata haud paucas abſurdas et ſecum non conſiſtentes, deficere etiam multa, quae haberet Chriſtiana religio, multoque elegantius et vero propius doceret, negare Ammonius non poterat, ipſe his ſacris innutritus, et Chriſtianorum quoque diſcipulorum, quos habebat, teſtimonio et iudicio facile conuincendus, quamuis ſectatores hanc Chriſtianae religioni gloriam denegarent, re ipſa tamen Ammonii ſyſtema ſequentes. Ne itaque ſe meliores et dignio-

t) IAC. THOMASIVS Orat. XI. p. 337. BEN. PERERIVS de comm. rer. nat. principiis L. IV. c. 10. p. 238. MOSHEM. l. c. §. 16. p. 127.

digniores Deo partes reliquiſſe, deteriores vero et indignas et a vero magis alienas elegiſſe videretur, et fortius Chriſtianis obiectionibus obuiam iret, duplicem viam elegit, quam et aſſeclae ingreſſi ſunt. Primum enim veritatem non vni prorſus ſectae alligatam tenebat, ſed inter omnes diſperſam et colligendam eſſe, nec, vt ait LACTANTIVS [u], *vllum philoſophum tam fuiſſe inanem, qui non viderit ex vero aliquid*, dictabat; nec omnia quoque inuenta eſſe putabat, vt non poſſit aliquid adiici. Quamuis itaque Platonem diuinum putaret Ammonii ſecta, non tamen ſibi religioni duxit, vbi eum nimis a Chriſtianorum obiectionibus premi vidit, ab eo recedere, et vel mutare, vel detrahere vel addere aliquid. Id quod imprimis Porphyrium feciſſe, luculenter teſtatur AVGVSTINVS [x], alios vero ex hac ſecta non magis refugiſſe, inſtituta ſcriptorum eorum cum Platone docebit comparatio. Altera, quam, vt huic malo obuiam iret, elegerat via, ea fuit, vt quae praeſtantiora et excellentiora Chriſtianorum eſſent dogmata, quam vt negari reprobarique poſſent, ea, tacito quidem conſilio, ſurriperet, ſuoque ita recocta et reficta ſyſtemati innecteret, vt Chriſtiana quidem videri, ſuisque placitis obeſſe nequirent, et tamen eam omnem, quam Chriſtiani tantopere extollebant, doctrinam exhibere poſſent. Reliqua quae aptari ſuo doctrinae aedificio nullo modo poterant, imitatione, et ſimilitudine verborum et ſententiarum exprimere ſtudebat, vt ita expilata quaſi Chriſtianorum caſtra in triumphum ab iis ducerentur, haberetque Alexandrina Platonicorum familia, quibus plumis alienis ſuperbiret. Latum hic ingredi liceret campum, ſi id ex philoſophorum horum libris demonſtrari inſtitutum locusque pateretur; aſt haec prolixiora ſunt, meliusque in huius ſectae libris obſeruantur. Teſtem tamen volumus, doctrinam de tribus in deitate perſonis diuinis, et de creatione ex nihilo, quam vtramque non quidem recepere Alexandrini philoſophi, accommodarunt tamen ſuo ſyſtemati, indeque tres hypoſtaſes archichas, et eductionem materiae ex nullo praeexiſtente, praeter Deum, ſubiecto excogitarunt. Plura dabit philoſophia moralis recentiorum Platonicorum. Adiri vero etiam poteſt acutiſſimus MOSHEMIVS [y], qui multis exemplis rem totam egregie docteque illuſtrauit.

XIV. Chriſtus numero philoſophorum adſcriptus.

XIV. Nihil tamen obſtare magis receptae ſuperſtitioni, gentilemque cultum fere omnem euertere videbatur, quam miracula, quae ſanctiſſimus Saluator eiusque legati, quique in eius nomen crediderant, coram innumeris teſtibus edidere. Ea negare velle, idem fuiſſet ac inſanire, adeo totus fere orbis de eorum veritate in teſtimonium conſpirauerat; aſt praeſtigiis quidem annumerabant irriſorum vnus et alter, fidem

u) L. VII. c. 7.
x) De C. D. L. X. c. 25. L. XII. c. 20. L. XIII. c. 19.
y) Diſſ. de ſtudio ethnicorum Chriſtianos imitandi Vol. diſſ. Hr. eccleſ. p. 330. ſeqq.

fidem vero non inueniebant, cum toto coelo ac imposturis nugiuendulorum hominum, qui circa ista tempora in orbe Romano oberrabant, distarent. Cum vero, quae istis miraculis confirmabatur, doctrina, omnem superstitionem cultumque Deorum gentilem proscriberet, aliud excogitandum erat remedium, quo tam validum Christianorum manibus extorqueretur telum. In omnes hic partes versasse se infernalem, qui hos ministros suos inflammabat, hostem, dubium non est, cum post doctrinae sanctitatem nulla res magis infernalium potestatum res pessundarit, quam miracula. Tandem, vt est μυριοτέχνης, non deneganda quidem Iesu Christo eiusque discipulis miraculorum gloria visa est, sed vocanda tamen in communionem gens Platonica, spe dulci suffulta, fore, vt et auitae superstitionis cultusque Deorum salua maneret integritas, et non exigua inde ad eos redundaret gloria nominis et existimatio. Vt vero arduum imprimis negotium feliciter absolueretur, artibus multis opus erat. Quas ita instruxere homines callidissimi, vt, quod in se strictum viderant telum, in Christianos conuerterent. Et primo quidem cum inuictis argumentis atque testimoniis historia vitae actorumque Iesu Christi θεανθρώπου esset confirmata, et miraculorum ab eo editorum fides tanta fuisset, vt imperatorum quoque gentilium oculos gloria eorum perstringeret, nec ignota essent Tiberii [z] Alexandri Seueri [a], Hadrianique [b] de recipiendo in Deorum numerum Christo consilia, concedebat impia natio, Christum ex illo virorum sapientium choro fuisse, qui arctiori cum Diis conuersatione gauisi, diuinorum operum edendorum (θεουργεῖν vocabant, et a γοητίᾳ praestigiisque maiorum sollicite esse distinguendum monebant, eo quod hae impurorum spirituum auxilio efficerentur,) potestatem accepissent, adeoque et Deos suos Christum coluisse ritu magico, et eorum opera miracula edidisse. Ita ratiocinatam fuisse Ammonii familiam, luculento testimonio confirmat AVGVSTINVS [c]. *Quid?* inquit, *quod isti vani Christi laudatores et Christianae religionis obliqui obtrectatores propterea non audent blasphemare Christum, quia quidam philosophicorum, sicut in libris suis Porphyrius Siculus prodidit, consuluerunt Deos suos, quid de Christo responderent; illi autem oraculis suis Christum laudare compulsi sunt.* Intelligit oraculum illud, quod nobis seruauit EVSEBIVS [d], quodque religionis gloriam euidenti ei testimonio tribuit. Cui simile affertur a LACTANTIO [e] Apollinis Milesii effatum, quod non minus luculenter Christum in eorum philosophorum album transscribit, qui prodigiosis operibus inclaruerunt. Ita enim pronunciasse dicitur Apollo:

Θνη-

z) TERTVLL. apolog. c. 5. quod contra Tan. Fabrum, Io. Clericum, Ant. van Dalen vindicat THEOD. HASAEVS pec. diss.

a) LAMPRID. in Alex. Seu. c. 29.

b) IDEM c. 43. conf. EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 26. p. 148.

c) De concord. eu. L. I. p. 8. T. III. opp.

d) Demonstr. eu. L. III. c. 8. p. 134.

e) Instit. diuin. L. IV. c. 13.

Θνητὸς ἔην κατὰ σάρκα σοφὸς τερατώδεσιν ἔργοις
Ἀλλ' ὑπὸ χαλδαίων κριτῶν ὅπλοις συναλωθεὶς,
Γόμφοις καὶ σκλόπεσσι πικρὴν ἀνέτλησε τελευτήν.

Mortalis erat, ſecundum carnem philoſophus, ille miraculoſis operibus clarus,
Sed ſub chaldaeis iudicibus captus armis,
Clauis et palo amaram tolerauit mortem.

Ex his colligebant, teſte iterum AVGVSTINO [f], *Chriſtum neſcio quid aliud ſcripſiſſe, quam Chriſtiani docebant, nihilque ſenſiſſe contra Deos ſuos, ſed eos potius magico ritu coluiſſe.* Id quod eo facilius hominibus perſuadere ſe poſſe credebant, quo celebrior iam haec inter gentiles et peruulgata fuerat opinio, fuiſſe Chriſtum eiusdem generis philoſophum, quales inter veteres Orpheus et Pythagoras, et recentiori tempore Apollonius Tyaneus fuere, ſtupendis prodigiis clari: quae ſententia permouerat Alexandrum Seuerum, vt *inter animas ſanctiores, Apollonium, et Chriſtum, et Abrahamum, et Orpheum, et huiuscemodi Deos haberet* [g]. Aſt his quidem diſerta obſtabant, legatorum Ieſu Chriſti, totiusque ciuitatis eius teſtimonia. Vt itaque illa remouerent, non erubeſcebant cauſſari: *Diſcipulos eius non ſolum de illo fuiſſe mentitos, dicendo illum Deum, per quem facta ſunt omnia, quum nihil aliud, quam homo, fuerit, quamuis excellentiſſimae ſapientiae, verum etiam de Diis eorum non hoc docuiſſe, quod ab illo didiciſſent* [h]. Ridicula quidem haec erant, et prorſus ficulnea, aſt fidem tamen apud illos facile inueniebant, quorum intererat, gentilem religionem ſeruari, hincque quaeri receptae ſuperſtitionis patrocinium. Sane tam certa haec Porphyrio viſa ſunt, vt, narrante alio loco AVGVSTINO [i] pronuntiare non erubuerit: *Chriſtianos Dii pollutos et contaminatos et errore complicatos eſſe dicunt, et multis talibus aduerſus eos blaſphemiis vtuntur.* Et paulo poſt: *Propterea ergo Chriſtiani Diis exoſi: quia quibus fato non fuit noſſe Deum, nec dona a Diis accipere, his fataliter dedit ipſe errore implicari. Ipſe vero pius, et in coelum ſicut pii, conceſſit. Ita hunc quidem non blaſphemabis, miſereberis autem hominum dementiam.* Cui rei vt eo maiorem imperitis fidem facerent, lepidam excogitarunt fabulam, Chriſtum diſcipulos iuſſiſſe a minorum quorundam daemonum cultu deſiſtere: hoc autem eius ſapiens rectumque praeceptum ad tollendum omnem numinum cultum inſipienter Chriſtianos traduxiſſe. Ita iterum Porphyrius apud AVGVSTINVM [k], cuius verba lectori, hic legenda damus, vt genium infamis ſectae eo melius agnoſcat.

f) loc. cit. p. 18.
g) LAMPRID. l. c.
h) AVGVSTINVS l. c.
i) De C. D. L. XIX. c. 23.
k) loc. citat.

ſcat. *Sunt*, inquit, *ſpiritus terreni minimi, loco quodam malorum daemonum poteſtati ſubiecti. Ab his ſapientes Hebraeorum, quorum vnus etiam iſte Ieſus fuit, ſicut audiuiſti diuina Apollinis, quae ſuperius dicta ſunt: ab his ergo Hebraei daemonibus peſſimis et minoribus ſpiritibus vetabant religioſos et ipſis vacare prohibebant: venerari autem magis coeleſtes Deos, amplius autem venerari Deum patrem. Verum indocti et impiae naturae, quibus vere fatum non conceſſit a Diis dona obtinere, neque habere Iouis immortalis notionem, non audientes et Deos et diuinos viros, Deos quidem omnes recuſauerunt.* Plura, cum haec ſufficiant, non cumulamus, alibi legenda [l]. Ita vero, etſi miſere et inepte ratiocinabantur, incautorum tamen oculis glaucoma obiiciebant, vt miraculorum Chriſti radii eos perſtringere ad veritatem amplectendam non poſſent, ſuisque partibus vindicaretur, quicquid diuini ineſſe videbatur Ieſu Nazareni miraculis.

XV. Philoſophis non minora miracula vindicata, quam eſſent Chriſti.

XV. Aſt non tutam ſatis receptam ſuperſtitionem his praeſidiis putabat gens friuola. Copioſiores itaque phalanges educendae in aciem contra Chriſtianos, oſtendendumque erat, fuiſſe inter philoſophos, maxime vero inter ſectae ſuae principes viros, tales, qui non minora praeſtitiſſent prodigia, et a longo tempore miraculorum gloria inclaruiſſent. Ex his enim probari poſſe credebant, philoſophiae, quam elegerant, ſuae hanc quoque vindicari poſſe gloriam edendi θαυματέςερα et humanas vires excedentia, nec ſtatim deorum ſuperiorum numero inſerendos eſſe illos, quos iſta diuina virtute induiſſent Dii, amicos ſuos, ſed in album tantum virorum ſapientiſſimorum, commercio cum Diis propiore gauiſorum eſſe referendos, adeoque iuſte accuſari Chriſtianos male reiecti Deorum cultus, quem magni iſti viri non probaſſent tantum, ſed miraculis etiam confirmaſſent. Conſcribendae itaque erant et corradendae magnorum et celebrium philoſophorum vitae, tribuenda illis miracula, vtendumque credulitate populorum et mendaci fama, cuncta in maius augente, vt non minora praeſtitiſſe philoſophos iſtos, quam Ieſum, appareret. Cumque talia, quae de Chriſtianorum doctore principe ſacri hiſtorici narrabant, non poſſent ex veterum monumentis corradi, reliqua mendaciis, fraudibus, et impune fingendi licentia, par erat, addi, augerique et ita incruſtari, vt non diſſimilis ſacris hiſtoriae Ieſu Chriſti annalibus labor exſurgeret. Ad quem finem obtinendum non opus erat peregrinis auxiliis, cum domi abunde adeſſet audaciſſimae familiae, vnde plauſtra prodigiorum congereret: nempe Pythagorae hiſtoria affatim ſuppeditabat materiae. Quae cum iam cano tempore multis fabulis et portentorum narrationibus eſſet mirum in modum aucta, egregium his hiſtoricis campum aperuit impudentiſſima conſcribendi mendacia, et huiusmodi excogitandi miracula, quae et ſplendore,

l) Conf. MOSHEM. l. c. §. 23. ſeqq. p. 144. ſeqq.

dore, et magnitudine, et numero prodigia quae de Iesu Christianorum Deo narrabantur aequarent. Conscripsisse hunc in finem, et iisdem rationibus instructos PORPHYRIVM et IAMBLICHVM vitam Pythagorae, dudum viris doctis obseruatum et a nobis *tomo primo* [m] inuictis rationibus demonstratum est. Sed recentiora quoque exempla adducenda erant, ne obiiceretur, sanctiorem et θαυμάσιον istam sectam dudum intercidisse. Eum itaque in finem Apollonii Tyanensis fabula incrustata est, et praestigiator famosus ita miraculorum gloria pictus comtusque, vt non haberet Christiana gens, quo Iesu suo superbiret. Quod quia capitis huius *sectione prima* luculenter confecimus, hic repetere opus non est, sed id modo monendum, eo tempore conscriptam a Philostrato Apollonii historiam, quod in Ammonii aetatem, qua secta haec condita est, incidit, cuius consilia postea Hierocles et Eunapius satis prodidere. Sed maiora adhuc magisque profutura suis rationibus curanda erant. Nempe desinebat sensim miraculorum apud Christianos multitudo, satis confirmata sanctissimae philosophiae veritate illis miraculis, quorum fidem reiicere ipsis prodigiis prodigiosius merito visum erat. Ast hi homines, qui pudorem omnem posuerant, genti suae noua vindicare τῶν θαυμαστῶν specimina allaborabant, et hunc in finem vitas quoque antistitum sectae suae, gentilisque superstitionis enarrabant, vt potissimum eos philosophiae suae patrocinio non minora edere potuisse, ostenderent. In qua re probanda exemplis lectorem detinere, necessarium non putamus, sed ea tantum in memoriam illi reuocamus, quae de PORPHYRII *vita Plotini*, de EVNAPII *vitis Sophistarum*, de MARINI *vita Procli*, de DAMASCII *vita Isidori* in antecedentibus fuse disseruimus. Diligenter enim vbique ad hanc rem digitum intendimus, et quae prodigia de iis narrata sint, exposuimus. Ne vero haec sine ratione dicta viderentur, ipsa haec miracula et stupenda philosophorum opera philosophiae suae beneficio peracta dicendum, et theurgiae fama, quae diu ante inter populorum orientalium sacerdotes viguerat, suis philosophis vindicanda, totumque huius sapientiae aedificium ita instruendum erat, vt virtutes hae theurgicae, si non summum sapientiae apicem, certe proximum constituere, et philosophiae ministerio ad hanc perfectionem commerciumque arcanum cum Diis peruenire philosophos posse diceretur. Qua de re qui plura nosse cupit PORPHYRII *epistolam ad Anebonem Aegyptium*; vel IAMBLICHI *ad eam responsionem*, quae librum *de mysteriis Aegyptiorum* continet, vel solam MARINI *vitam Procli* legat, abunde de veritate eorum, quae strictim attulimus, conuincendus. Quin ne his quidem limitibus se continuit impudentissimorum hominum superbia, sed vt longe post se Christi legatos et sectatores relinquerent, tota

m) L. II. c. 9.

tota haec virtus theurgica, et prodigiorum edendorum facultas inter minores philoſophiae ſuae mirabilis partes a quibusdam relata eſt, eo quod inferiorum tantum numinum commercium offerret. Non negamus aliter viſum fuiſſe Iamblicho eiusque diſcipulis. Aſt ſenſiſſe tamen ita Plotinum, Porphyrium et Euſebium Myndium in praecedentibus ex Porphyrii, Auguſtini et Eunapii teſtimoniis demonſtrauimus. Rationem nempe in philoſophia, quam ducem elegerant; quaerebant, quae cum infinitos fere ſpirituum daemonumque ordines conſtitueret, ad ſummum Numen in profunda Deitatis abyſſo habitans acceſſum pauciſſimis addixit, aſt ſuis virtutibus eo aſcendere poſſe animum recte praeparatum purgatumque ſtatuit, vt ad ipſum Deum iſtum ſine imagine intuendum animus peruenire queat. Ad quem felicitatis apicem ſe perueniſſe Plotinus, Porphyrius, Iulianus imperator, Proclus, iactabant, vt in eorum vitis dictum. Haec Chriſtianorum miraculorum gloriam longe ſuperare credebant, hincque factum, vt non absque contemtu de iis loquerentur, et neſcio quarum fraudum eos accuſarent, qua de re Porphyrii, Iuliani, Libanii in Chriſtianos calumniae exemplo eſſe poſſunt luculento. Tacemus nugiuendulos haec prodigia ſuae virtuti et philoſophiae theurgicae vindicaſſe, ſicque poteſtatem in ſpiritus ſibi arrogaſſe, cum miraculorum edendorum virtutem Chriſtiani non ſibi, tanquam miniſtris, ſed Deo ſoli miraculorum auctori vindicauerint, qua de re tamen plura dicere non licet, videndus vero Cl. MOSHEMIVS [n].

XVI. Fraudes, ſuppoſitiones, mendacia habita licita.

XVI. Eſſe in his vitis philoſophorum Pythagorico-Platonicorum innumera mendacia, contradictiones apertas, et alia prorſus non cohaerentia, accurato adhibito examine, ſole meridiano clarius oſtendimus. Haec iuſto quidem Dei iudicio eueniſſe, dubitandum non eſt, qui in tam peruerſos et abſurdos ſenſus hos homines tradi paſſus eſt, vt immenſum, quod inter lucem et tenebras intercedit, diſcrimen veritatis amantibus pateſceret, ſicque tenebrarum ſerui a filiis lucis diſtinguerentur; aſt aliter euenire non poterat, cum deeſſent nugatoribus vera miracula, nec haberent aliud praeter ſuperſtitioſae et ſimplicis vetuſtatis fabulas et recentiorum praeſtigiatorum fraudes, quibus ad propoſitum ſcopum pertingere poſſent, quam mendacia. Quae licet philoſophum tantopere dedeceant, vt venerabili iſto nomine mendax indignus prorſus recte videatur, inuenerunt tamen tum in ſectae Pythagoreae moribus, tum in Aegypti et orientis conſuetudine, quibus turpiſſimam rem colore imbuerent philoſophico. Antiquiſſimo enim iam tempore inter ſacerdotes Aegyptios (licet aliarum quoque gentium antiſtites ſacrorum ab hac impietate liberari non queant,) pro ſacro quodam canone fuiſſe receptum: licere pia fraude et mendaciis rem ſacram iuuare, Aegyptiacae philoſophiae, ſuo loco a nobis enarratae hiſtoria apertiſſimus teſtis eſt, et Hermeti-

n) l. c. §. 27. p. 155.

meticae theologiae nomen, quod imperantium pariter atque ſacerdotum technas populi mentibus religioſo vinculo, tanquam iugum quoddam impoſuit et mendaci Mercurii auctoritate obſequium eius ſibi obſtrinxit, ſatis loquitur, nec negare potuit IAMBLICHVS [o], aſt de Mneui Aegyptiorum rege dudum iam teſtatus eſt DIODORVS SICVLVS [p]. Morem hunc a ſacerdotibus Aegyptiacis didicit, ſtrenueque, vt erat callidiſſimus rerum ſuarum artifex, exercuit Pythagoras, quem, veterum dictis nixi narrauimus, reditum ex ſedibus defunctorum finxiſſe, vt maiorem placitis ſuis fidem conciliaret, dixiſſe etiam, quibus in corporibus anima ſua prius fuiſſet commorata. Quem magiſtri morem tanquam normam receperunt Pythagorei, inter canones ſacros, quos ab eo acceperunt, huic quoque fidem dantes: *Neque de Diis, neque de diuinis oraculis cuiquam eorum, quae ſunt admirabilia, fidem derogandam eſſe.* Quibus, interprete IAMBLICHO [q] hunc quidem colorem addebant: *nobis quidem corporeae qui ſimus naturae, genitique et corruptibiles, adeoque momentanei, morborumque diuerſitati ſubiecti et domus paruitati, et grauitationi verſus centrum, et ſomnolentiae, indigentiaeque et abundantiae, ſtoliditati et infirmitati, animique impedimento atque aliis, quaedam difficilia atque impoſſibilia videri poſſe, quae a Diis fieri queant, qui ipſi omnia poſſint.* Aſt haec dicis tantum cauſſa aſſeruiſſe, haud obſcure prodidit TIMAEVS LOCRVS [r], cuius notabilis ſententia: *Quemadmodum corpora remediis quibusdam morboſis ſanamus, ita et animos falſis ſermonibus coërcemus, niſi ducantur a veris.* Nec alienum ab hoc mentiendi et ſupponendi more fuiſſe Platonem dialogi ipſius ſatis teſtantur [s], in quibus affinxiſſe Socrati, Parmenidi, Protagorae aliisque quos colloquentes introducit, de quibus nunquam cogitauerunt, in eius hiſtoria demonſtratum eſt. Qui vt exemplis ſuis adderet praecepto fidem, *principibus ciuitatis prae ceteris fallere et mentiri licere*, profeſſus eſt, *propter vtilitatem ciuitatis.* His praeceptoribus gloriabantur noui philoſophi, ad horum exemplum ſe componebant; quid mirum, putaſſe eos, fabulis et commentis licere ruenti in interitum ſuum ſuperſtitioni ſubuenire? ſicque mendacio officioſo res diuinas iuuare. Id vero non fictis tantum miraculorum hiſtoriis, ſed libris quoque ſuppoſititiis factum eſt, quos Zoroaſtri, eiusque diſcipulis, Hermeti, Orpheo tribuiſſe iam monuimus, ſuoque loco in *primo tomo* euidenter oſtendimus. Qua in re eo magis confirmabatur peſtilentiſſimorum hominum audacia, quod et orientales philoſophi, et ipſi Chriſtiani doctores pias has fraudes ſibi licere contenderent, magnaque tunc eſſet libros ſupponendi fingendique licentia, de qua tamen in ſacra hiſtoria plura praecipienda ſunt. Pleraque vero notatu digna congeſſit MOSHEMIVS [t].

Bbb 2 XVII.

o) De myſt. Aegypt. Sect. I. c. 1. p. 2.
p) L. I. p. 84.
q) IAMBLICH. protrept. c. 21. p. 136.
r) De anima mundi opuſc. mythol. p. 566.
s) De republ. L. III.
t) Diſſ. de cauſſis ſuppoſitorum librorum inter Chriſtianos Sec. I. et II. Vol. diſſ. hiſt. eccleſ. p. 217. ſeqq.

XVII. Seuerior et praestantior doctrina de Deo diuinisque exculta.

XVII. Restabat Christianae doctrinae praestantia atque sanctitas, quae interno argumento animos ad recipiendum vehementer commouebat, cum gentiles nugae sua futilitate falsitatem demonstrarent, et risu atque ignominia a prudentioribus dignae haberentur. Et hic quoque inueniebat consilium Ammonius, et condita ab eo secta, quod Christianis opponeret. Platonis enim vestigiis insistentes, qui copiosior fuerat in theologicis, quam physicis et moralibus atque dialecticis, inutiles, quod diserte de Ammonio testatur Hierocles, quaestiones prorsus eiiciebant, nec de natura rerum, de qualitatibus, de syllogismis, et his similibus magnifice statuebant, quamuis ea ab Aristotele maxime commendarentur. Qua de re luculenta est Iamblichi sententia, cum ab Alypio dialectico sophismate esset circumuentus, dicentis [u]: Ἀλλ' οὐχ οὗτός γε ὁ τρόπος τῆς ἡμετέρας διαλέξεως, εἴτω τὶ περιττὸν ἐστὶ κατὰ τὰ ἐκτὸς, ἀλλ' εἴτι πλεονάζει κατὰ τὴν οἰκείαν ἀρετὴν φιλοσόφῳ καὶ πρέπουσαν, *alienus a nostra disputandi ratione iste modus est, si quis in rebus externis praeter alios excellat: sed si virtutem, quibus philosophum proprie ornatum esse decet, copiis circumfluat atque abundet.* Idem de Isidoro quoque Gazaeo supra obseruatum est [x], eum contemta Aristotelis philosophia, quod ratiocinando incederet, diuinis autem notionibus non vteretur, tantum eius fastidium cepisse, vt degustata Platonica philosophia, ne aspicere quidem eam dignatus sit vlterius. Horum vero loco grauissima doctrinae capita de Deo, de principiis emanatiuis, de animae origine, de spiritibus, deque rerum spiritualium ordinibus atque modis, et perducenda per istam doctrinam anima ad summam felicitatem, explicabant, deque his operosas disputationes conscribebant, tantam sublimitatem affectantes, vt quid ipsi scriberent, vix intelligerent, certe a paucissimis intelligi possent. Qua in re nemo superior fuit Plotino, cuius scriptorum maxima pars eiusmodi argumenti generibus absoluitur, et tantam sublimitatem affectatam et metaphysicam sapit, vt ne Porphyrius quidem eum, nisi post longam meditationem intelligere potuerit. Iamblichus autem totum librum suum, quem *de mysteriis Aegyptiorum* conscripsit, argumento diuino dicauit. Porphyrii *sententias ad intelligibilia ducentes*, Procli *theologiam Platonis*, aliaque huius generis scripta tacemus. Descendebant quidem ad dialectica quoque et physica, sed ea infra dignitatem metaphysicorum et theologicorum habebant, et ad haec accurate discenda discipulos exhortabantur, qua de re ne prolixi simus, IAMBLICHI *sermones protrepticos* legendos commendamus.

XVIII. Sanctior philosophia moralis reuocata.

XVIII. Tandem et sanctitatis, quam doctrina Christiana prae se ferebat, ita rationem habuit Ammonius et asseclae, vt eam philosophia sua morali si non superare, certe aequare et eandem tenere viam viderentur. Nempe cum in illud potissimum conniteretur doctrina Christiana, vt homines

u) EVNAPIVS in Iamblicho p. 30.

x) PHOTIVS Cod. CCXLII. p. 567.

mines cupiditatum coeno erepti et a paſſionum imperio liberati imaginis diuinae veſtigia relegerent, et conſtituta ſibi aeternae et beatificae viſionis Dei meta tantae ſpei ſe pararent, officia etiam non ciuilia tantum, ſed ſpiritualia quoque et ſublimioris vitae gnauiter exſequerentur, et carnis deſideria ſupplantando, eam, cruci quaſi affigerent, viresque eius eneruarent: mira diligentia ſtuduerunt homines aſtutiſſimi, vt non deteriora vel minus ſancta praecepiſſe viderentur. Hinc grauiſſimae corruptionis, quae hominum inſidet animo, profunditas deplorata, hinc abiicienda corporis vincula inculcatum, hinc extollendum eſſe ad primum ſapientiae fontem animum clamatum, hinc diuinis affectibus pectus imbui iuſſum, hinc virtutes non tantum politicae ſed practicae quoque atque theoreticae exercendae commendatae, hinc ad intuitiuam viſionem anhelandam cuncta relata, hinc perpetuum in corpus eiusque motus etiam naturales bellum odiumque commendatum, hisque omnibus acquirendis preces adhibitae. Nec haec ſobrie tantum et ad coërcendum intra limites ſuos corpus praecepta, et tradita, ſed mirum in modum etiam aucta et exacta, graueque corporis cum anima commercio indictum bellum, extenuatae ieiuniis auſteris vires, inque ſacro Deorum cultu non dies tantum ſed et noctes conſumtae, ſummum Numen hymnis laudatum, et ad ſeueriſſimam diſciplinam cuncta fere reducta, vt diuino ſe totos amore occupatos dici poſſent [y]. Quod ſtudium ſanctitatis praepoſterae tantum fuit, vt et corporis puderet, et coniugium quoque tanquam ſtatus vitaeque conditio impura minus cum ſanctitate philoſophica conſtare poſſe crederetur, quin immo eſſet, qui tantopere inſaniret, vt genitalia ſibi ſecuri eo fine praecideret [z]. Multa a Platonicis Alexandrinis hanc in rem dicta in medium poſſent adduci, ſi in longam diſputationem protrahere liceret orationem, verum horum philoſophorum libros, et imprimis PORPHYRII *de abſtinentia et de ſententiis ad intelligibilia ducentibus*, IAMBLICHI *de vita Pythagorae et protrepticῶν*, SIMPLICII *in Epicteti enchiridion*, HIEROCLIS *in aurea carmina*, hisque ſimiles legenti vbiuis occurrent, et ſine negotio colligi poſſunt. Quibus omnibus ita augendis, vt Chriſtianam theologiam moralem ſuperarent, non dubitabant impoſtores, Chriſtianorum, quos tantopere oderant expilare ſcrinia, et verba atque praecepta referre, ſyſtemati tamen ſuo inaedificata et attemperata, hincque in deteriorem minusque ſanum rapta. „Vnde „eleganter monuit doctiſſimus OLEARIVS [a]: horum hominum „praecepta ipſius ſcripturae phraſin adeo exacte referre, vt ex illius fon„tibus ea deriuata eſſe, dubitari vix poſſit. Id vero aemulatione factum „religionis Chriſtianae manifeſtum eſſe, ne quicquam ſcilicet philoſophiae „deeſſe videretur eorum, quibus illa ſeſe maxime hominum animis com„mendare deprehenderetur. Neque ſane alios facile in ornanda ſpoliis

 „hu-

y) Exemplum prae ceteris dabit vita Procli.
z) Damaſcius apud PHOTIVM l. c. p. 567.
a) De philoſ. eclect. c. 3. p. 1220. c. 7. p. 1221.

„huiuscemodi philoſophia diligentiores reperiri, quam qui infenſiſſimo „eſſent aduerſus Chriſtianos animo. Certe Iulianum, Porphyrium et „Proclum, quos peculiaribus ſcriptis Chriſtianiſmum impugnaſſe notum, „diligentiſſimos fuiſſe in imitanda doctrina morum et inſtitutis eorum, „ſcripta illorum loqui". Sane Iulianum illa potiſſimum ratione adductum eſſe vt Arſacium pontificem maximum imitari mores et ritus Chriſtianorum, ſacerdotesque ſuos ad exemplum doctorum Chriſtianorum componere iuberet, quod Chriſtiani tam pura ſanctaque vterentur morum diſciplina, ex eius epiſtola ad Arſacium [b] liquet. Tantumque hoc Platonicorum ſtudium pietatis ad Chriſtianorum imitationem fuit, vt et ſingularia deuotionis genera, quae ſpontanea ſanctitas, procedente tempore, ſibi elegerat, et ſenſim publice commendauerat, imitarentur. Cuius exemplum vt lector habeat, ea recoli memoria iubemus, quae ſupra de Serapionis vita eremitica, de Procli ſingulari cultu matris Deûm, deque ſacris omnium ſapientum, itemque omnium hominum manibus quotannis factis ſupra narrauimus. Alia multa his ſimilia diligens lector in hiſtoria horum philoſophorum paſſim deprehendet.

Speratum ex hac ſectae conditione emolumentum philoſophiae

§. XLVI. Dici non poteſt, quam ſibi placuerit ob hanc efformatam Venerem Ammonius, Plotinus, et tota eorum ſucceſſio. Plurimum enim philoſophiae ſtudium adiutum et reformatam puriorem eius faciem eſſe clamabant, orbique gratulabantur, quod diuinitus edocto inſpiratoque Ammonio, melior et praeſtantior ſapientiae vultus, deterſo ſqualore et coeno, quod eum miſere hactenus deformauerat, iterum apparuiſſet. Qua de re magnifica paſſim ſunt Platonicorum Alexandrinorum verba, magnam prae ſe oſtentationem ferentia, vt vel ex ſolo Hieroclis loco ſupra adducto conſtare poteſt. Imprimis iactabundus in hac re oſtentator eſt EVNAPIVS [c], qui non humanae tantum ſapientiae, ſed diuinae quoque gloriam reſtitutam per hos philoſophos vbique fere gloriatur.

ſed fruſtra, damnis potius illatis plurimis.

Tantum vero abeſt, vt attuliſſe eos vtilitatem aliquam vel philoſophiae, vel eius hiſtoriae credi poſſit, vt potius variis modis vtrique nocuiſſe, maxima vero damna rebus Chriſtianorum ſacris intuliſſe fatendum ſit. Quod vt manifeſtum faciamus, cogitari volumus, ipſam philoſophandi rationem, quam Ammonius cum ſectatoribus elegit, Plotinus vero in perfectum iuſtaeque magnitudinis ſyſtema coire iuſſit. Eam ſyncretiſticam fuiſſe, et pleraque Platonis, Ariſtotelis, et Stoicorum placita inter ſe ita conciliaſſe, vt amice conſpirare viderentur, in diuinis vero omnes fere religiones ſuis nugis adaptaſſe, in antecedentibus prolixe docuimus. Magnam vero inde cladem accepit philoſophia, quae cum ſectarum quidem diſſidiis eſſet in partes diſciſſa, multisquè controuerſiis et inanibus quaeſtionibus in praeceps acta, exhibebat tamen philoſophorum principum ſyſtemata genuina, ſicque veritatis cupido occaſionem dabat, de cuiusuis

b) Epiſt. LXIX. p. 429.

c) Videſis prae aliis locis praefationem.

lusuis systematis veritate vel falsitate iudicandi, eligendique, quod rationi videretur quam maxime conuenire veroque esse simillimum. Ast haec vnica, quam philosophia sectaria exhibere poterat, vtilitas ista male sana conciliatione tota corrupta est. Cum enim, vt systemata in vnam eandemque ire cogerentur sententiam, diuersus longe et alienus ab auctorum mente sensus illis affingendus esset, deprauatam prorsus et a vera mente longe abeuntem significationem suscipere coacta sunt, ita vt si hos homines sequaris, quid genuinum Platonicum, Aristotelicum, Stoicum, et si eos audis, Aegyptiacum siue Hermeticum, Chaldaicum, Orphicumque sit, plane nescias. Non vero aliena modo et a vera auctorum mente longe recedentia exhibuerunt philosophastri pessimi, sed cum meliora quoque dare vellent, ast intelligendi iudicandique viribus, rectaque ad id voluntate non satis instructi opus aggrederentur, nubem pro Iunone, nugasque inanes et difficiles pro veritatibus vendiderunt, et, quod aiunt, carbones pro thesauro exhibuerunt. Cum enim systematum toto coelo inter se dissentientium harmonia non aliis remediis posset effici, nisi inanium vocum, obscurarum notionum et praeuisionum metaphysicarum spectris, dici non potest, quam repleuerint homines infausto sidere nati campum philosophiae spinis et dumetis, quamque larga loliorum seges inter infelicissima semina effloruerit, quam absurdae excogitatae hypotheses, quae monstra opinionum laruaeque ineptissimarum assertionum fuerint introductae. Cuius rei si quis exempla desiderat, eum vel vnius Procli libros legere iubemus, vt ad quae ingenii luxuriantis somnia et deliramenta infelix philosophus deflecterit, pateat. Sane vna de Deo diisque doctrina in infinitas tricas excrescens, et nescio quos ordines numinum innumerabiles nobis offerens, luculento esse potest exemplo. Quod eo magis auxere Alexandrini philosophi, quo magis, vt haberent, quod in tanta verae sapientiae inopia, blaterarent, ingenii fertilissimi quidem, ast nulla iudicii lege intra limites coacti habenas laxantes Phaëtontis instar, per immensa cogitationum inanium spatia discurrerunt praecipites, et notiones simplices atque claras inaudita subtilitate dissecuerunt, ac inani tumore elati, ad summum vsque apicem extulerunt. Quae cum auicularum instar nubes petentium oculorum tandem aciei euanuissent, et, nec verus sensus, nec aperta subtilitatis nimiae ratio amplius pateret, ipsique, quid sibi vellent, non intelligerent, ad vanas et nullius sensus ac significationis distinctiones et explicationes ipsa re obscuriores, et similitudines redierunt, lectore interim non incerto tantum, sed multo magis, quam ante fuerat, dubio relicto. Cuius si quis luculenta specimina cupit, Plotini euoluenda illi sunt volumina, vbi has metaphysicas nugas, et inanes ac sine mente sonos et assertiones cateruatim deprehendet. Dabimus tamen, vt lectorem taediosae lectionis onere liberemus, vnum alterumque rei huius, exemplum, vt genius sectae totus pateat. Ponebat PLOTINVS[d], pri-

d) Ennead. V. L. VI. c. 3. p. 518.

primum principiorum omnium fontem, produxisse νῦν, id est mentem et rationem ex qua omnia essent genita atque producta, nec eam primi principii locum tueri posse, quod tamen veteribus fere omnibus placuerat. Ita enim poscebat imitatio trinitatis Christianae, suis dogmatibus inserenda, suisque attemperanda principiis. Quam, a primo principio diuersitatem intelligentiae siue rationis diuinae, vt probaret, audi quaeso ita ratiocinantem philosophum: *Intelligentia suapte quidem natura indefinita est, tanquam visus, sed ab intelligibili definita. Quamobrem, sicut traditum est, ex indefinita duiate atque vno species numerique gignuntur. Id autem est intellectus, itaque non simplex est, sed multiplex, compositionem quandam prae se ferens, quamuis intelligibilem, multaque iam conspiciens. Iam vero et ipse est rursus intelligibile, sed et intelligens, ideoque iam est duo.* Haec latius persequitur, ast ita obscure, vt magnus nobis Apollo dicendus sit, qui claras et perspicuas ex istis sibi notiones, quas Plotinum ipsum non habuisse patet, formauerit. Id nisi fallimur vult obscurissimus philosophus: aliud esse subiectum, quod intelligere potest, aliud intelligentiam, intelligibile simplex et vnum esse, intelligentiam ad multa pertinere, cum multa simul, licet vno intelligentiae actu, conspiciat. Habere itaque intellectum diuinum quandam compositionem, sed mentalem, quaeque simplicitati non officiat; cum intellectualis quaedam intelligentis et intelligibilis inter se diuersa duitas sit. Id voluisse Pythagoram et Platonem, ex vnitate et duitate numeros formasque deriuantes. Facile credimus, lectorem nobis reclamaturum, nosque accusaturum esse, introducere nos spectra et cum laruis ludere; non morose refragabimur, ast sensum verborum mentemque Plotini nos assecutos esse, certi fere sumus. En vero, quas nobis nugas, et distinctiones metaphysicas obtrudat Plotinus, vt phantasiae suae, telarum araneorum quidem in modum subtiles, at nihil significantes cogitationes explicet. In simplicissimo enim ente, (ita enim diuinum intellectum tanquam principium aliquod siue ὑπόστασιν ἀρχικὴν sibi concipit, et more suo notiones et abstractiones mentis in personas transformat) sibi aliquam compositionem, quae verbis tantum, vel modo concipiendi constat, imaginatur, immo verba sine sono fundens, distinctionem comminiscitur, inter intelligibile, intelligens, et intelligentiam, nullo modo intelligibilem. Platonem vero de anima mundi loquentem, quae vnitatis, id est, essentiae spiritualis, et duitatis siue materiae aliquid sibi admixtum habet, ad inanes nugas suas et deliramenta rapit. Sed nugarum nondum satis est, cum enim absurda notionis abstractionisque metaphysicae in personam aliquam vel ὑπόστασιν commutatione sequeretur, primam ὑπόστασιν, fontemque reliquorum, ab altera distinguendam, esse ἄνουν καὶ ἄλογον, eo quod principio primo-primo monadique omnis compositio, licet intelligibilis, qualis in intellectu diuino esset, refragaretur, immane vidit monstrum Plotinus, quo, summum atque

primum

primum rerum omnium, maxime intelligibilium, fontem ſine mente et ratione eſſe, dicendum erat: id quod Platoni e diametro aduerſum erat, qui quam maximo ſtudio rationem et intelligentiam in ſummo rerum omnium parente poſuerat. Non habebat Plotinus, quo ſe ex inexplicabili labyrintho extricaret. Confugit itaque [e] ad ſimilitudinem quandam, cum verba ei deeſſent, a luce deſumtam, eamque vel ſimplicem et vniformem, vel variam et multiformem eſſe monet, et ſuperiorem lucem primo ſimpliciſſimo numini tribuit, cum lucidiſſimo ſolis corpore comparato, alteram, ſecundo principio, quam cum ſolis radiis confert. Aſt quid haec ad ἀνόησιν iſtam et ἀλογίαν, Deo tributam? Vt itaque a tanta abſurditate ſeſe liberet, diſtinguit inter νόησιν αὐτὴν ipſam intelligentiam, et inter ἔχον τὴν νόησιν, quod in ſe habet intelligentiam, et primum tribui poſſe primae hypoſtaſi concedit, alterum non item. Aſt, bone Plotine, verba audio, ſenſum non percipio. Dixeras enim, νόησιν eſſe definitam a νοητῷ, adeoque quandam compoſitionem in ſe habere. Forte id dici debuerat: habere quidem primam perſonam trinitatis tuae metaphyſicae intelligendi vim, naturamque et ratiocinandi poteſtatem, ſed non verſari circa obiecta intelligibilia, quae compoſitionem idearum ſimpliciſſimarum quandam et metaphyſicam innuant, ideo ex ſe produxiſſe perſonam alteram, intellectum. Et ſic forte clariora tibi verba data ſunt, quam dediſti, aſt quae, quaeſo, ratio illa eſt, quae nunquam in actum deduci poteſt? quaeque obiecto, de quo cogitat, nullo coniungitur vel afficitur? Sic tu nos inanibus decipis vocibus, et te non intellexiſſe ea, quae nobis myſteria obtuliſti, prodis. Ignoſcet lector beneuolus breuem digreſſiunculam de argumento ſpinoſo et taedio pleno, quam eo fine adducere neceſſe erat, vt genuina facies philoſophiae huius luculenter pateret, et quales philoſophos ſe Alexandrinae ſcholae doctores praeſtiterint, conſtaret. Alia exempla peti poſſunt ex PORPHYRII *ſententiis.*

§. XLVII. Nondum damnorum, quae ex praepoſtera hac philoſophandi ratione in ſapientiae ſtudium redundauerunt, ſatis eſt, ſed plura quoque ei inflicta vulnera. *Alia philoſophiae damna inde exorta.* Diſſeruiſſe homines hos, ſpinas colligentes et muſcas venantes, de ſubtiliſſimis metaphyſicarum abſtractionum notionibus modo monuimus. Eae cum in ſe difficulter queant intelligi, omnem tunc fere captum ſuperabant, quod inanes erant, et nullo fundamento, niſi delirantis ingenii ſomniis, nixae. Vt igitur melius intelligerentur, ad ſimilitudines confugiebant, et dictiones atque vocabula impropria; quae cum alienam rem imaginationis imperio ſubiectam ad res omni corporea imagine carentes transferrent, lectores pleroſque egerunt in transuerſum, vt vel perperam obſcuriſſima placita interpretarentur, vel

e) l. c. p. 5;6. ſeq.

vel plane, quid vellent non caperent. Teftes hac in re, praeter innumera Platonicorum reformatorum loca, volumus oracula, quae illi Zoroaftri et Chaldaicae fcholae fuppofuerunt, quae plena funt eiusmodi imaginibus, ad res fpirituales et idola mentis, quae fibi condiderunt, translatis. Vt vel vno exemplo rem illuftremus, ita oracula f:

Νοούμεναι ἴυγγες πατρόθεν νοέουσι καὶ αὐταὶ
βουλαῖς ἀφθέγκτοισι κινούμεναι ὥστε νοῆσαι.

Intellectae iynges a patre intelligunt et ipfae
Confiliis ineffabilibus motae, vt intelligant.

Quid hoc nomine fibi velint obfcuriffimi philofophi, hariolandum potius, quam decernendum eft, ideas in intellectu diuino refidentes, quae, aliis fubftantiis intelligendi pariter et effendi principium largiuntur, defignare voluiffe, alio loco g verifimile effe oftendimus. Aft dum vel auiculae, vel etiam fphaerulae magicae (vtrumque enim iyngis nomen denotat) imaginem ad notionem metaphyficam transferunt, loco perfpicuitatis, quam quaerunt, nouas rei in fe obfcuriffimae conciliauerunt tenebras. Nec hoc damnum folum, fed corrupta ita quoque iudicii vis fere omnis, vt quo diutius his quisquiliis inhaereas, eo minus de vero iudicare queas; id quod euentus in hac ipfa fecta comprobauit, quo magis enim illa prouecta aetate inualuit, eo magis iudicium fere omne exfpirauit, fic vt, quam apud Plotinum et Porphyrium adhuc deprehendere licet iudicii aciem, eam in poftremis huius fectae philofophis plane defideremus. Vt vero res maxime feria et grauiffima in difficiles nugas Siculasque gerras mutata, ita fuperftitionis quoque regnum ifta pfeudo-philofophia quammaxime amplificatum, cui tamen debellando euertendoque veram philofophiam manum admouere decebat. Vix opus effe putamus, vt haec prolixe probemus, cum fingulae horum philofophorum vitae et fcripta quoque theologica omnia, quae ab iis profecta funt, euidentiffimum exhibeant teftimonium. Certe Eunapii vitas hiftoriam fuperftitionis philofophicae melius et accuratius vocari, quam hiftoriam philofophorum, omnes paginae loquuntur. Nec fpoliata tantum veritas fuperftitioni inimica telis philofophicis, fed iisdem etiam armis oppugnata et eiecta ex plurimorum hominum mentibus eft. Ea enim fini innumera illa deorum feries et facerrima conficta eft catena, vt, quam antea prudentiores fuperftitionem riferant, iftis coloribus philofophicis indutam, quicunque philofophiae nomine dignus effe vellet, apertis exciperet amplexibus. Id quod non potuit non prudenti cuilibet valde videri exofum, et philofophiae nomen vehementer polluere, praefertim cum viderent ad aniles fabulas et turpiffimam fuperftitio-

f) v. 117. feqq. g) Amoenit. liter. T. VIII. art. 1. p. 299. feqq.

ſtitionem pleraque reuocari. Tandem et hiſtoriam philoſophicam huius ſectae ſtudio vehementer corruptam eſſe merito dolendum eſt. Etſi enim Porphyrii et Iamblichi in ea excolenda ſtudium negari non poteſt, clarum tamen ſuo loco fecimus, vtrumque non de hiſtoriae veritate, ſed de ſectae ſuae gloria fuiſſe ſollicitum, nec erubuiſſe, mendaciis et fabulis hiſtoriam philoſophiae adulterare, Porphyrium etiam eorum philoſophorum famam iniuſtis armis aggreſſum fuiſſe et profligare voluiſſe, quos ſuae ſectae rationibus aduerſos noſſet, praecipue Socratis. Omnium vero maxima vulnera inflixiſſe hiſtoriae philoſophicae libris ſpuriis viris magnis ſuppoſitis hanc ſectam fatendum eſt. Cum enim iuſtos ſe vetuſtiſſimae ſapientiae Chaldaicae, Aegyptiacae, Orphicae poſſeſſores dicerent, non tantum exiguas illas reliquias et fragmenta, quae ſupererant, ad ſuorum placitorum normam fuere interpretati, ſed vt antiquitatis ſibi conciliarent praeiudicium, ingenii ſui foetus adulterinos veros et genuinos veterum philoſophorum partus eſſe magna impudentia dixerunt. Cuius generis pleraque eſſe, quae de Zoroaſtre, Hermete, Orpheo, aliisque magni nominis viris circumferuntur ſcripta, *tomo primo* luculenter expoſuimus.

Damna ex hac philoſophia in eccleſiam redundantia.

§ XLVIII. Non minora fuere damna, quae ab hac ſecta eclectica, vel ſyncretiſtica Platonicorum Alexandrinorum paſſa eſt eccleſia. Quae licet grauia ſatis fuerint maximumque in hiſtoria ſacra momentum habeant, prolixe tamen heic loci, vbi non ciuitatis Dei, ſed philoſophiae, hiſtoriam ſcribimus, enarrari non poſſunt, ſed ſtrictim tantum exponenda ſunt, vt, quo loco habendi ſint homines, magnis quorundam veterum multorumque recentiorum laudibus digni iudicati, appareat. Et inficiandum quidem haud eſt, cum laudauiſſe valde et commendauiſſe ipſos Chriſtianos doctores rationem hanc philoſophandi eclecticam, tum eorum quosdam eruditionis laude, quam ſibi Ammonii ſchola comparauerat, illectos eius praecepta didiciſſe: praeſtitiſſe etiam hanc ſectam aliquam Chriſtiano nomini operam, eo quod Gnoſticorum aliorumque haereticorum deliramenta fortiter oppugnauerit[b]. Quin et reticendum non eſt, multis ex Plotini ſchola hanc philoſophiam viam ad Chriſtianam religionem monſtrauiſſe, cum in illa ſanctius, et plenius ea doceri viderent, quae apud magiſtros ſuos didicerant, vel exiguum diſcrimen intercedere putarent. Qua de re digna ſunt, quae afferantur, verba AVGVSTINI [i] ita ſcribentis: *Tunc Plotini ſchola Romae floruit, habuitque condiſcipulos multos acutiſſimos et ſolertiſſimos viros. Sed aliqui eorum magicarum artium curioſitate deprauati ſunt, aliqui Dominum Ieſum Chriſtum ipſius veritatis atque ſapientiae incommutabilis, quam conabantur attingere, cognoſcentes geſtare perſonam in eius*

b) CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 188. GREGOR. THAVMAT. Or. paneg. in Orig. p. 45. LACTANT. L. II. c. 8.

i) Epiſt. LXVIII. ad Dioſcur. c. V. §. 33. T. II. opp. p. 260.

eius militiam transiuerunt. Cuius caussam alio loco [k] hanc exponit: *Itaque*, ait, *si hanc vitam illi viri nobiscum rursus agere potuissent, viderent profecto, cuius auctoritate facilius consuleretur hominibus, et paucis mutatis verbis atque sententiis Christiani fierent, sicut plerique recentiorum nostrorumque temporum Platonici fecerunt.* Vtrumque vero, si recte rem aestimes, magno cessit ecclesiae Iesu Christi damno. Cum enim et Platonici hi sententiarum similitudine decepti in Christiana castra transirent, at domesticas hypotheses eo transferrent simul, et cum Christianis dogmatibus conciliarent; et Christianorum filii horum hominum scholas frequentarent, quos eruditionis elegantia et philosophiae laude commendari audiebant; factum inde est, vt castissima Iesu Christi doctrina valde pollueretur, et male sana dogmata Alexandrina sanctioris philosophiae circulos misere turbarent. Ex eo enim tempore euenit, vt Platonicam philosophiam et Christianam religionem leui immutatione et emendatione facta simul stare coniungique posse doctores Christiani opinarentur. Id quod praecipue factum, postquam Origenes in Ammonii schola hanc philosophandi viam ingressus, eam mutatis paucis capitibus ad Christiana placita retulerat, sicque is sacram doctrinam, Platonico habitu exornatam auctamque, in Alexandrinam scholam introduxerat, vt ex illis luculenter patebit, quae *tomo tertio* de eius dogmatibus Ammonianis dicturi sumus. Is enim cum plurimos discipulos haberet, qui eruditionis eius fama illecti philosophiam et theologiam ab eo discere cuperent, omnes eadem, quam ab Ammonio acceperat, methodo, instructi sunt. Qui cum postea non exiguam inde commendationem accepissent, quod tanto magistro vsi essent, ad summa ecclesiae munera promoti sunt: qui disciplinam hanc Ammonio-Origenianam per omnem Aegyptum multasque Orientis prouincias disseminarunt, et his loliis agrum DEI vbique asperserunt. Quod quas calamitates ecclesiae, quas turbas concitauerit, et quam difficulter malum potuerit eradicari, in ecclesiasticis annalibus pluribus solet exponi. Quod tantum abest, vt superstitionis gentilis patrocinium, quod haec secta stabiliebat, tolleret, vt potius ea contra Christianos haud vno modo victorias obtineret. Cum enim illis tela, a dissidiis philosophorum, a doctrinae futilitate, a moralis philosophiae insufficientia, et quae alia huius generis erant, petita extorsisset, et imprimis, quae pro sacra tuenda doctrina afferebatur miraculorum gloriam, dogmatum sublimitatem, veritatem et sanctitatem subdola imitatione, fraudibus et mendaciis elusissent, populi vero religioni, cuius viros prudentiores hactenus puduerat, hederam illam apposuissent, qua et sapientioribus venalis videri posset, persuaserunt multis, vt relictis sacris Christianis ad vomitum pristinum reuerterentur, et apostasiam non refugerent, vel vt in auita superstitione persisterent, rati parum inter-

k) De vera relig. c. IV. §. VII. T. I. p. 559. seqq.

intereſſe diſcriminis, cui cultus diuini generi adhaererent, cum ſtatuerent, quae Maximi Madaurenſis Platonici Africani verba ſunt apud AVGVSTINVM [l], *Deum omnibus religionibus commune nomen eſſe: et ita fieri, vt dum eius quaſi membra quaedam carptim variis ſupplicationibus proſequamur, totum colere profecto videamur.* Illius exemplum habemus Iulianum imperatorem, ſupra prolixe enarratum, quem cum ſollicite cuſtodiendum Conſtantius duxerit, ne gentilium philoſophorum ſcholis innutritus occaſionem deficiendi a fide caperet, recte inde colligitur, plura eiusmodi exempla triſtia hanc prouidentiam imperatori ſuaſiſſe. Huius vero exempla eſſe poſſunt Platonici temperatioris ingenii, qui non quidem auito cultui nuntium miſerunt, aſt nec Chriſtiana ſacra, licet publica confeſſione ſe illis non addicerent, reiecerunt, rati, diuerſo licet ritu, vnum tamen omnes Deum colere, nec hanc religionum diuerſitatem illi diſplicere, adeoque ab hominibus quoque ferendam eſſe. Id quod eo fortius illis placuit, quo magis Alexandrina philoſophia commune omnium fere religionum habebatur receptaculum. Hunc in cenſum Ammianum Marcellinum, Chalcidium, Symmachum, Themiſtium, refert Cel. MOSHEMIVS [m], qui de ea re videndus, de qua nos quoque pauca ſupra diximus. Qui vero in eccleſia verſabantur, huius philoſophiae amore adeo ineſcabantur, vt non dubitarent, nouam ſibi ad eius normam religionem effingere, quae Chriſtianae quidem nomen tueretur, aſt re ipſa illi eſſet diſſimillima. Cuius exempla etſi multa occurrunt, ſuo loco enarranda, Syneſii tamen Θεολογούμενα omnium luculentiſſimum ſpecimen ſunt, vt *tomo tertio* faciemus manifeſtum. Qui cum grauiſſima momenta Chriſtianae confeſſionis negaſſet, et nefanda βδελύγματα quae ab Hypatia didicit, fuiſſet profeſſus, nihilo tamen minus dignus iudicatus eſt, qui coetui Chriſtiano antiſtes praeficeretur: adeo non abhorrebat a Platonicis nugis eccleſia. Simile et illuſtrius etiam exemplum in *Clementinorum* auctore prolixe et eleganter expoſuit doctiſſimus MOSHEMIVS [n]. Huic malo affine eſt illud, quo nefandae philoſophiae myſteria Chriſtianis doctrinis attemperata viris ſanctis ſeculi primi et ſecundi affiсta eisque libri his impuris dogmatibus pleni tributi ſunt. Cuius notiſſimum exemplum cum exhibeant ſcripta, quae ſub Dionyſii Areopagitae nomine ambulant, de quibus *tomo tertio* dicetur, aliud in re nota non addimus. Id quod ſemel receptis Alexandrinae philoſophiae axiomatibus, fieri eo facilius poterat, quo magis in ea receptum licitumque credebatur, pia fraude vti, et rem ſacram iuuare mendaciis, a qua ſcabie Chriſtianos doctores cetera graues atque pios non fuiſſe immunes, docte probauit MOSHEMIVS [o], ad quem breuitati conſulentes, lectorem remittimus. Poſſent his addi alia, et fanaticiſmus in multis orientis eccleſiis per multa

l) Ep. XVI. T. II. p. 15.
m) l. c. §. 30. ſeq. p. 162. ſeqq.
n) l. c. §. 34. ſeq. p. 174. ſeqq.
o) loc. cit. p. 202.

ta secula regnans, qui tandem ad ecclesias quoque occidentales, cum libris Pseudo-Dionysii transiit, huc aduocari, nisi in Christianae philosophiae historia ea res esset tangenda. Quin et rituum et ceremoniarum et dogmatum ad eas stabiliendas excogitatarum historia [p] posset in partes vocari, quae non leuem ex hac philosophia immutationem passa sunt. Verum cum haec extra oleas vagentur, ea ciuitatis Christianae historiam condentibus expendenda relinquimus. Hoc tamen vnum adiicimus, praeiudicia etiam doctis viris plurima eandem philosophiam genuisse. Inter quae lepidam, quae per tot secula viguit, totque securi rogoque homines addixit, daemonologiam merito referendam esse, vel solus PSELLI *de operatione daemonum* libellus, ex horum philosophorum praeceptis totus constans, loquitur. Alia ne nimii simus, tacemus.

Discordia huius sectae. §. XLIX. Expectabit iam lector, ipsius philosophiae Platonicae reformatae siue Alexandrinae delineationem, vt cum genuino Platonis systemate illam queat comparare; sed rem se postulare non difficilem tantum, sed plane impossibilem, facile intelliget, si ad rationes et circumstantias huius sectae paulisper attendere accurate voluerit. Etsi enim in eo conspirauit tota secta, vt conciliatis inter se omnibus fere sectis et religionibus philosophiam reformatam superstitioni receptae ancillaturam stabiliret, et Christianae religionis sufflaminaret successus, caue tamen credas in vnum certum definitumque doctrinae systema eam consensisse; contrarium enim ipsa monumentorum ab his philosophis nobis relictorum docet inspectio, nec natura et conditio huius philosophiae aliud patitur. Cum enim diuersissimorum longeque inter se distantium dogmatum conciliationem quibuscunque possent machinis inire vellent, ingenio omnino indulgendum erat, eiusque beneficio tentandum, quod res ipsa denegauerat. Ast hic valde variabant homines otiosi suisque nugis tribuentes plurimum. Nam cum nulla fere conciliatio faceret satis, semper ad alias transibat audacia, nouum errori quaesitura patrocinium: et quanto quis phantasiae fertilitate felicior erat, tanto plus ad systema semel definitum, vt syncretisticum esset, attulisse se sibi videbatur. Hinc tot diuersae inter sese horum philosophorum φιλοσοφούμενα, quae cum ad voces nihili et inanes distinctiones cuncta redirent, non potuere non diuersissima tantum de vna eademque re nobis huius sectae exhibere placita. Cuius obseruationis in sequentibus quidem aliquot occurrent specimina, vno tamen alteroque fidem huius rei lectori facere non abs re factum iri putamus. Maximi fecisse magiam Platonicos vltimos et in his Proclum, ex supra dictis constare arbitramur, huc enim virtutem theurgicam aduocabant: Sane inter summas Procli perfectiones hanc fuisse, et magnifice iactat et exemplis tuetur MARINVS [q]. Nec aliter IAMBLICHVS,

p) Tales sunt ieiunia, coelibatus, et his similia.

q) Vit. Procli c. 28. p. 67.

CHVS [r], qui, vbi monuiſſet, *duas habere hominem animas, vnam a primo intelligibili, quae participet de potentia opificis, alteram, quae nobis inditur ex circuitu coeleſtium mundorum, ad quem anima Deum ſpeculatura reuertatur*, ait porro, *hanc obtemperare motibus mundorum; illam vero, quae ab intelligibili deriuetur, et adſit intelligibiliter, eſſe ſupra orbem geniturae, et ſolui a fati vinculis, et ad eam pertinere, adſcenſum ad Deos intelligibiles, et theurgiam omnem ad ingenitum ducentem.* Ita etiam PSELLVS [s]. Aſt aliter placuit PLOTINO et PORPHYRIO. Ille enim magiae, et theurgicis operationibus non ineſſe vim in partem animae intelligibilem, ſed tantum in eam partem, quae ex vniuerſo aſſumta irrationalis eſt, contendit, hincque etiam magicis artibus tantum quoad corpus hominem appeti poſſe aſſerit [t]. Hic vero, non tantum interdum prorſus eam reprobat, ſed vbi etiam laudat et admittit, teſte AVGVSTINO [u], *vtilem tantum* dicit *mundanae parti animae, non quidem intellectuali, qua rerum intelligibilium percipitur veritas, nullas habentium ſimilitudines corporum, ſed ſpirituali, qua corporalium rerum capiuntur imagines, eaque aptam fieri ſuſceptioni ſpirituum et angelorum ad videndum Deos: nihil vero inde accidere purgationi intellectuali animae, quod eam faciat idoneam ad videndum Deum ſuum, et perſpicienda ea, quae vere ſunt.* Pari fere modo inter ſe diſſentiunt PORPHYRIVS [x] et IAMBLICHVS [y] de poteſtate fati in Deos. Prior enim, fato ſubeſſe Deos concedit, idque tuetur, cuius loca attulit EVSEBIVS [z], poſterior, nec Diis ipſis fatum applicandum eſſe, docet, qui tanquam fati auerrunci in templis ſtatuiſque colendi ſint. Aſt ab vtroque recedit HIEROCLES [a], qui vt medium teneat, inter fati, vel quod idem illi eſt, prouidentiae diuinae effectus, pro naturarum ſpiritualium magis vel minus perfectarum conditione diſtinguit, et ex Platonis, vt putat, mente, circa eas naturas, quae imperturbatae et vſquequaque perfectae ac proinde peccati expertes ſunt, puram, ſimplicem et vniformem Dei conſtituit prouidentiam, circa alias vero ratione vtentes, quales aërias ſupra dixerat, eo quod inſcitiae et ignorantiae nonnunquam ſint obnoxiae ac propterea vitio obſitae, (vel expoſitae potius) permixtam occaſionibus atque fortunis prouidentiam tribuit. Alia diſſonantia Platonicorum de fati in Deos daemonasque poteſtate effata praetermittimus, diſcenda ex eorum fragmentis, quae collegit HVGO GROTIVS [b]. Multa huius generis ex Platonicorum Alexandrinorum ſcriptis, et *ſententiis* etiam *phyſicis* a STOBAEO [c] collectis poſſent adduci, ſi id ageremus, quibus euidenter conſtat, eos ſaepe numero inter ſe diſſenſiſſe: exempla tamen pluſcula paſſim attulit, THO-

r) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 6. p. 162.
s) Conf. TH. GALE ad l. c. Iambl.
t) Enn. IV. L. IV. c. 43. p. 437.
u) De C. D. L. X. c. 9. conf. GALE l. c. HOLSTEN. vit. Porphyr. p. 258. ed. Fabr.
x) Conf. PHOT. Cod. CCXXIII. p. 363.
y) l. c. c. 7. p. 162.
z) Praep. L. VI. c. 1. p. 236. ſeqq.
a) PHOT. Cod. CCXLII. p. 753.
b) In collectione philoſ. ſent. de fato p. 12. ſeqq. ed. Paris.
c) Vide notabilem locum p. 115.

THOMAS GALEVS [d] in hac philoſophicae hiſtoriae parte verſatiſſimus, qui adiri poteſt. Multum vero haec diſcordia aucta eſt, allegorica fabularum explicatione, quae cum propria ingenii mire luxuriantis εὑρήματα pro interpretationis norma ſupponeret, hisque cuncta accommodaret, non potuere non diuerſiſſimae etiam exinde ſententiae exſurgere. Cuius rei fidem imprimis facient Procli ſcripta, ex quibus luculenter diſcemus, eum nec cum aliis Platonicis, nec ſecum vbique ſatis conſpirare [e]. Quae cum ita ſint, ſperandum non eſt, ſyſtema aliquod cohaerens inter ſe horum hominum poſſe exhiberi, qui in hoc ſolo ſe eclecticos praeſtiterunt, vt recte obſeruatum viris doctiſſimis OLEARIO [f] et MOSHEMIO [g]. Cum vero doctrina huius ſcholae, quae non in philoſophico tantum ſed eccleſiaſtico etiam orbe tantam celebritatem et auctoritatem nacta eſt, cognoſcenda tamen ſit et qua ratione philoſophati fuerint, oſtendendum, ſi legibus inſtituti noſtri, quas nobis tulimus, parendum, certior hic et rectior vix via patet, quam vt eo, quem in aliis quoque ſectis ſeruauimus, more vnum alterumque ex horum numero philoſophum de potioribus argumentis differentem audiamus, et quae apud alios occurrunt, notabiliora et vel diſſona, vel aliam explicationem poſtulantia, qua licet breuitate adferamus. Quae tamen limitum quos nobis poſuimus anguſtia prohibet, quo minus quantam poſtulat rei prolixitas, lucem ei afferamus, quae in peculiari huius ſectae et philoſophiae hiſtoria, quam licet promiſſam hactenus vehementer deſideramus, tantum poteſt accendi. Eligemus vero in metaphyſicis, quibus dialectica quaedam praemiſit, PLOTINVM, hominem ſubtiliſſimum, at obſcurum et inuenuſtum, quem tamen haud raro paulo magis ornauit et luculentiorem reddidit MARSILIVS FICINVS [h]; in theologicis, IAMBLICHVM [i] luculenter de ſpiritibus eorumque cultu differentem; in moralibus PORPHYRIVM [k] animam ad apprehendendum ſummum intelligibile formantem, ita tamen, vt, quae memorabilia apud alios occurrunt, non plane negligamus. Ita enim ſperamus, fore, vt non quidem philoſophiae Alexandrinae ſyſtema, at philoſophemata tamen eius ſectae genuina, ipſisque philoſophorum horum, quantum licet, verbis propoſita cognoſcere queamus paulo clarius. In his vero omnibus lectorem maxime, et primo loco attendere iubemus, ad ſyſtema emanatiuum, in quo conſenſere omnes; ex eo enim pleraque lucem capiunt, imprimis catena illa ſiue ſcala diuinorum, quam otioſa haec ingenia commenta ſunt, finisque, quem ſibi omnes conſtituerunt.

§. L.

d) In not. ad IAMBLICHVM. Adde paſſim MOSHEMIVM ad Cudw.

e) Commentarii loco eſſe poteſt STANLEII Hiſt. phil. Orientalis cum annotationibus I. CLERICI.

f) De philoſ. eclect. p. 1220.

g) loc. citat.

h) In argumentis capitum. Plotinum vero aliis praeſertim Proclo praeferendum eſſe, recte monuit MOSHEMIVS l. c. p. 652. n. 21. Ideo eum puriorem Platonicum vocat STOBAEVS eclog. phyſ. L. I. p. 113.

i) De myſteriis Aegyptiorum.

k) Paſſim in ſcriptis ſuis maxime vero περὶ ἀφορμῶν.

§. L. In dialecticis pressisse Platonicos Alexandrinos plerumque vestigia Aristotelis, et ex supra dictis notum est, et ex commentariis, quos in Aristotelis libros logicos haec schola exarauit constat, nec ignota sunt in historia Peripatetica, Porphyrii, Ammonii Hermeae, Procli, Simplicii, Pselli, Philoponi et Boëthii, qui etiam ex hac schola prodierunt, labores, quibus illis lucem afferre sunt conati. Inuenit tamen PLOTINVS [l], vt in subtilitatibus eiuscemodi, et abstractionibus mentalibus ipsum foecunditate superauit Aristotelem, quae non tantum in scala eius praedicamentali carperet, sed quae meliora etiam, vt ipsi videbantur, reponeret. Nos relictis prioribus, paucis posteriora [m] afferemus, cum non tantum scalam rerum dialecticam, sed etiam metaphysicam exponant. Ita vero in iis libris, quos *de generibus entis* inscripsit Porphyrius [n]. *Dialectica eclecticorum.*

I. Solum verum ens est, cui non miscetur entis oppositum, id est priuatio essendi.

II. Multa quae sunt in primo ente, necessario sunt ab vno, et tamen, cum vnumquodque non sit conforme cum alio, ipsum seorsim genus existit. Vnum enim quod desuper extat, non cum generibus connumeratur.

III. In primo intellectu est ens, motus, status, tanquam tria rerum genera, quae ipsa natura vnum, ratione formali tria sunt. Illa natura motus est primus.

IV. Ipsum simpliciter vnum, quod est ente superius, de nullo vel entium vel generum praedicatur vt genus.

V. Nec ens, nec vnum eadem vbique ratione insunt, sed ratione diuersa magisque et minus, gradatim, et prius et posterius. Fundamenta haec sunt dialectica, vel ontologica potius systematis emanatiui, quod ex Deo, omni ente superiore, tanquam fonte fontium cuncta deriuat. His nugis superstructum totum aedificium systematis emanatiui, quod supposito ineffabili rerum omnium fonte, super omnem entis rationem et conditionem extollendo, gradus et ordines atque affectiones cum principiorum emanatiuorum, tum effectuum explicuit, iisque suas distinctiones et praecisiones mentis applicuit. De his ita porro Plotinus:

VI. Nec numerus, nec quantitas, nec qualitas sunt inter prima rerum, sed posteriora essentiae, quae post eam demum nascuntur.

VII. Motus entis intimus, status, identitas et alteritas non sunt qualitates entis, sed eius proprietates, et actus potius entis reuera existentis in actu, id est, non complent essentiam, sed sunt ipsa essentia.

VIII.

l) Enn. VI. L. I. p. 566. seqq.
m) L. II. et III. p. 595.
n) Sequimur tamen in iis Ficini summam capitibus praefixam, quae magnam obscuritatem habent, in reliquis ipsius Plotini verbis vtimur.

VIII. Relatio, locus, vbi tempus, poſitio habitus actio non prima genera ſunt, nec penes illa, ſunt enim aduentitia, et compoſitionem vel defectum innuunt.

IX. Intellectus primus dum ſe intelligit, et omnia inter ſe diſcernit, habet numerum in illis, quae contuetur, vnumque eſt et multa, id eſt vires plurimae, vigentes ad ſummum, purae, i. e. potentiae, et quidem infinitae et ipſa infinitas et magnitudo, quae et quantum et quale diuidit, vnde differentiae figurarum et aliae qualitates exoriuntur. Ludit intellectus vel ſubiectiue vel obiectiue (vt loqui in ſcholis mos eſt) ſumta voce Plotinus, cumque rerum omnium et potentias et ideas in ſe contineat intellectus, inde et vnum et multa ſtatuit. Aſt his nugis tota fere Plotini de λόγῳ intellectuque diuino tractatio, quae magnam partem ſyſtematis eius metaphyſici conficit, innititur. Hinc ſequitur:

X. Intellectus, qui ideas contemplatur, a ſuo quodam ſuperiore minime ſegregatus, ex ipſo quidem exiſtens vnum eſt, at alteritatis naturam habens vnus euadit multa.

XI. Intellectus poſt ſe habet animam, quae adeo et ipſa in numero eſt, vsque ad id, quod ipſius eſt vltimum, hoc vero infinitum eſt: eſt enim pars intellectus, qui pars boni ipſius eſt, ſed tanquam actus ex ipſo dependens. Hac potiſſimum aſſertione nititur trinitatis Plotinianae myſterium, de quo infra, quam metaphyſicam eapropter recte dixeris [o].

XII. In ſenſibili mundo, vt in intelligibili, licet analogice, et ſecundum proportionatam ſimilitudinem quandam ſunt etiam quinque genera rerum [p].

XIII. Natura corporea aequiuoce tantum dicitur eſſentia, habet enim notionem fluxus, et generatio potius dicenda eſſet [q].

XIV. Quinque rerum, quae in mundo ſenſibili ſunt genera ſunt: ſubſtantia, accidens quod eſt in ſubſtantia, accidens in quo ſubſtantia, motus, relatio. Ad tria tamen reduci poſſunt.

XV. Subſtantia eſt, fundamentum quoddam et ſuſceptaculum aliorum, et ſui iuris eſt, nec eſt alterius, aut ſi alicuius pars eſt, compoſitum ipſum complet, dum quodlibet ſui ipſius exiſtit.

XVI. Omni ſubſtantiae conuenit, in ſubiecto non eſſe.

XVII. Genus ſubſtantiae in ſpecies diuiſuri, diſtinguere poſſumus per ea, quae ad ſenſus pertinent, videlicet per qualitates vel ſimplices, vel mixtas, item per formas et figuras ac loca.

XVIII.

o) An vero meris notionibus ex mente Plotini conſtet, vel plus dicat, in ſequentibus diſputabimus.

p) l. c. L. III. p. 616.

q) Sequitur hic Platonicam et Pythagoricam notionem, conf. Porphyr. περὶ ἀφορμ. ſent. 22. p. m. 68. ed. Rom.

XVIII. Quantitas in numero et magnitudine ponenda eſt, locus vero et tempus in ratione quantitatis minime computantur, pertinent enim ad relationem. Quantum autem contrarietatem recipit.

XIX. In genere qualitatis ponenda eſt primo ipſa qualitas, deinde, qui qualitate praeditus eſt, tertio qualitatis motus.

XX. Motus genus eſt,ſi ad aliud genus non reducitur. Motus autem ſignificat progreſſionem quamlibet ſiue natura ſeruata, ſiue transmutata.

XXI. Communis omnibus motibus eſt proceſſio vel exitus ex potentia in illud, quod poſſe dicitur.

XXII. Motus, circa ſenſibilia qui verſatur, eſt ſtimulus quidam vel impetus ab alio in aliud vergens, et excitans, ne participans motu maneat in quiete: differt vero ab iis, quae mouentur.

XXIII. Motuum ſpecies probabilius diſtinguuntur per differentias internas, quam externas, ſcilicet vires motrices, aut inanimatas, aut animatas, aut ſic vel aliter animatas, vel per impulſum artis vel conſilii.

XXIV. Quies eſt priuatio quaedam; ſtatus in aeternis non eſt priuatio motus, qui in iis non eſt.

XXV. Facere atque pati motiones ſunt, ſic et reliqua genera ſiue praedicamenta, ad dicta referri poſſunt v. g. relatio, quae eſt alterius ad alterum habitudo.

Haec de praedicamentorum vel, qua voce vtitur, generum natura. Ex quibus patet, Archytae et Ariſtotelis ita preſſiſſe veſtigia, vt conſiderationis nouitate ab iis abire videretur, nec attuliſſe tamen nouum aliquid, niſi quod notiones, in ſe arbitrarias ſyſtemati metaphyſico ſuo, quod emanatiuum eſſe, ſupra monuimus, preſſius applicaret. Quod annon veterum mentem peruerterit, ex horum cum iis, quae *tomo primo* de hac re diximus, comparatione apparebit.

Metaphyſica eclecticorum de Deo.

§. LI. Aeque Spinoſa ſunt et intricata, quae in metaphyſica copioſe diſputat Plotinus, in qua tamen, quando ſe labyrintho difficultatum, et praeciſionum mentis nimiarum, atque intelligentiam quaſi fugientium, extricare non poteſt, plane nihil definit, ſed lectoris meditationem relinquit haerentem et ſuſpenſam. Colligemus nos, vt lectorem taedio moleſtiſſimi et ingrati laboris liberemus potiora, eo, quo in antecedentibus vſi ſumus, modo. Ita vero praecipit PLOTINVS:

I. Principium omnium non eſt omnia, ſed ſuper omnia et poteſtas omnium, quae quidem niſi eſſet, neque cetera forent. Super-ens nempe, quod neque mouetur neque diuiditur, neque multiplicatur, licet omnia ex eo procedant [r]. Primum et genuinum totius ſyſtematis emanatiui

 prin-

r) Haec vbique fere inculcat, vid. Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351. Enn. V. L. I. c. 7. p. 489. Enn. V. L. II. c. 1. p. 493. Enn. VI. L. II. c. 9. p. 603. et alibi.

principium, nempe fontem fontium omnium, omnibus priorem innuit Plotinus, ſicque clauem porrigit, qua totum ſyſtematis aedificium reſerari poteſt. Recte vero hoc illi tribui, vt appareat, en ipſius verba[s]: *Actus vitae, qui omnia eſt, non eſt ipſum primum, ſed ex principio velut fonte profunditur. Cogita fontem principium aliud non habentem, fluminibus vero ſe totum tradentem, nec tamen fluminibus vllis exhauſtum, ſed in ſe quiete manentem, flumina vero ab ipſo fluentia antequam aliud alio fluat, adhuc vna manentia, et quaſi iam cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Paſſim haec inculcat, et hoc principium primo primum ſuper omnia euehit. Nec aliter eiusdem tribus philoſophi. Et inter eos luculenter IAMBLICHVS[ſſ]: *Ante eas res, quae vere ſunt, et ante principia vniuerſalium eſt Deus vnus, prior etiam primo Deo, et rege eſt ille immobilis, in ſolitudine ſuae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiſcetur, neque aliquid aliud, eſtque exemplar ipſius, ſui ipſius pater, et de ſe genitus, et vni pater Deus, et vere bonus.* Et, vt ſecundum ſyſtema emanatiuum haec intelligi ſciamus, addit: *Eſt enim maius quid et prius, fons omnium et radix intelligibilium idearum primarum entium.* Diſplicuit hic valde locus RAD. CVDWORTHO[t], qui a Plotini mente primum receſſiſſe Iamblichum putat, cum Deum ante Deum primum collocaret. Nihil tamen videmus, quod nos aliter Iamblichum intelligere cogat, quam vult Plotinus, modo id notemus, in παιδείας τρόπῳ parum per eum a praeceptoribus differre, et reſpicere ad primum fontem principiorum omnium: quod in allato quoque loco fecit Plotinus. Vtrum Chalcidenſis philoſophus loquendi hunc modum a Chriſtianis de generatione verbi differentibus deſumſerit, vel eos imitatione expreſſerit, quod vult Ven. Interpres; vel, annon ad Aegyptiacam et Orientalem doctrinam reſpiciat, quam ante exortam Plotini ſcholam talia docuiſſe, ex Gnoſticorum ſomniis et Cabbaliſtarum Or haënſoph et Adam Kadmon, de quibus infra dicemus, quaeque ex Aegyptiaca theologia, orientali admixta deſumta ſunt, patet, nunc non diſputabimus. Illud certum eſt, totam hanc ſcholam principium eiusmodi primo primum, omni ente ſuperius, omnique intellectu principioque diuino prius ſtatuiſſe. Ita enim PORPHYRIVS[u] quoque, qui τὸ ἐπέκεινα νȣ̃, id quod ſupra mentem diuinam eſt principium tantae profunditatis eſſe dicit, vt non tam intelligendo, quam ἀνοησίᾳ et quiete otioque intellectus comprehendi poſſe dicat. Valde tamen, etſi in hoc conſenſere Alexandrini philoſophi, eſſe omnibus principiis diuinis aliquod prius et diuinius, in abyſſo deitatis latens, inter ſe diſſenſerunt, vtrum illud ad tres iſtas ὑποστάσεις ἀρχικὰς, de quibus poſtea dicemus, referendum vel illi proponendum ſit? Quod poſterius poſt Concilii Nicaeni demum tempora placuiſſe Platonicis iunioribus, maxime Proclo, viſum RAD. CVD-

s) l. c. p. 351.

ſſ) De myſteriis ſ. VIII. c. 2. p. 158.

t) Syſt. intell. c. IV. §. 36. p. 732. a.

u) loc. cit. p. 71.

CVDWORTHO [x]. Id quod recte reiecit acutiſſimus interpres, qui Pſeudo-Hermetis loco a CYRILLO ALEXANDRINO [y] ſeruato probat, longe prius, ac Iamblichi aetate [z], principium aliquod primum triadi hypoſtaticae in Platonica ſchola fuiſſe praepoſitum. Paulo enim ſupra diximus in Cabbaliſtico ſyſtemate, quod ante C. N. exortum eſt, lumen infinitum, triadi ſephiroticae in homine primogenito fuiſſe praemiſſum: idem Gnoſticorum Deus, in ſupremo et profundiſſimo ſilentio habitans, quin et λείψανα orientalis philoſophiae et imprimis Zoroaſtreae, ante principia rerum omnium ſpiritualia, ſiue emanationes hunc ineffabilem fontem deitatis ponentia probant, vt ex iis pateſcet, quae infra de ea re dabimus. Plotinus tamen, niſi nos obſcuritate ſua fallit, Deum hunc primo-primum, a trinitate non ſeparauit, ſed fontem et intellectus diuini et animae diuinae conſtituit [a], preſſius paulo Platonem imitaturus, a quo tamen, notionibus metaphyſicis duplicem ſibi Trinitatem excogitans ὑπερκόσμιον et ἐγκόσμιον, mire ipſe quoque deflectit.

II. Principium hoc primo-primum vitae intellectualis cauſſa eſt, nempe eſſentiae entisque auctor, quoniam eſt ipſum vnum, eſt enim ſimplex, eſt et primum, quoniam eſt principium; ab eo namque omnia profluunt, ab eo motus primus exoritur, neque tamen eſt in eo, ab eo quoque ſtatus, quoniam ipſe nihilo indiget, neque enim mouetur, neque quieſcit, cum nihil habeat, in quo quieſcat aut reuoluatur [b].

III. Neque poteſt definitum eſſe, a nemine enim poteſt definiri, neque eſt ita infinitum vt moles immenſa; ſed dicitur infinitum, quod non ſint plura quam vnum, neque habeat aliquid, ad quod ſuorum aliquid terminet [c].

IV. Quia illud, a quo ſunt omnia, nihil ſe melius eſſe patitur, minus vero bona ſunt omnia, ſequitur ipſum rerum omnium optimum, bonum ipſum exiſtere [d].

V. Quin etiamſi oportet ipſam boni naturam per ſe ſibi ſufficientiſſimam eſſe, nec indigam alicuius, non alia poteſt reperiri, praeter hanc, quae ante alia eſt, hoc ipſum quod exiſtit, quando nondum eſt malum [e].

VI. Bonum hoc pulcherrimum eſt, et pulchritudo ſupra pulchritudinem, et quia amabile eſt, eſt pulchritudinis auctor, eiusque poteſtas et flos ipſe, adeoque pulchritudinis principium et finis [f].

VII. Quod vnica ratione ſe habet, ideo libertate non priuatur, hoc vnicum enim non habet ex eo, quod habere aliud cohibeatur ab alio; ſed ex eo, quod ipſum proprie ſit hoc ipſum, ſicque ſibi ipſi placeat, neque libeat neque liceat aliquid excellentius eſſe [g].

 VIII.

x) loc. cit. p. 734.
y) Adu. Iulian. L. I. p. 35.
z) Ante huius enim tempora Hermeti hos libros fuiſſe ſuppoſitos, veriſimile iudicat vir acutus.
a) Vide infra theſin XIII. et ſequentes.
b) Enn. V. L. V. c. 10. p. 529.
c) Ibid. c. 11.
d) Enn. VI. L. VII. c. 23. p. 715. Prolixe et ſubtiliter hic de ſummi boni natura diſputat.
e) Ibid. f) c. 33. p. 723.
g) L. VIII. c. 8. p. 741.

VIII. Neque libertas, neque aliud attributum Deo adſcribendum, ea ratione, qua entibus ſequentibus ſed modo ineffabili, cum nihil inuenire poſſimus, vt digne eloquamur: omnia enim pulchra et veneranda poſteriora ſunt illo [h].

IX. Si nihil eſt ſupra iſtud, quod ipſum exiſtit primo, ſiſtere in eo gradum expedit, neque vlterius de hoc aliquid dicere: ſed perſcrutari potius, quomodo ſequentia facta ſint [i].

X. Quod omnino eſt id, quod eſt ipſa eſſentia, eſt etiam dominans, et liberum, licet actio eius ab eſſentia non differat [k].

XI. Quando dicimus vnum, et quando dicimus ipſum bonum, intelligendum eſt, vnam nos eandemque naturam ſignificare [l].

XII. Non eſt conandum in alia principia ſe conferre, ſed hoc propoſito intellectum deinde, quodue primo intelligit, mox animam poſt intellectum collocare debemus; hic enim naturalis ordo eſt, ideoque neque his plura neque pauciora in genere intelligibili decet connumerare. Non enim pauciora eſſe, inde liquet, quod inter ſe ſunt diuerſa; neque plura admittit ratio. Non enim principium vllum ſimplicius poteſt inueniri, nec datur intellectus niſi in ſtatu, adeoque neque in motu alius, atque alius in quiete: Ratio autem ab intellectu in animam vsque procedens, animam reddit intellectualem, neque aliam quandam adducit naturam, intellectus et animae mediam [m]. Magna ſubtilitate exſequitur Plotinus demonſtrationem trinitatis principiorum, contra Gnoſticos diſputans, vt eorum diuinas familias aeonasque in infinita diuinitatis abyſſo euerteret. Hactenus quidem a Platone non receſſit, nam et alii eorum temporum Platonici ita docebant [n]: idque ſine dubio ab Ammonio percepit. Qui cum ex Chriſtianorum diſciplina aeternarum ὑποςάσεων trinitatem noſſet, eam eo magis ſyſtemati ſuo inferre potuit, quo magis in Platone eiusmodi trinitatem deprehendebat, ſiue illa attributorum fuerit, ſiue perſonarum, de qua re, quid nobis in obſcuro argumento veriſimile videatur, *tomo primo* diximus. Quem ſecutus Plotinus, eandem trinitatem hypoſtaſium archicarum admiſit, vt haberet, quod non Gnoſticis tantum opponeret, ſed etiam, quod Chriſtianis: quorum doctrina ſuam philoſophiam inferiorem non eſſe, haec ſecta vehementer omnique ſtudio ſategit. Vidit hoc THEODORETVS [o], qui hanc Chriſtianorum imitationem probe animaduertit, licet valde fallatur, opinatus eandem eſſe Numenii et Plotini, quae Chriſtianorum, trinitatem. Receſſiſſe vero et Aegyptiacam theologiam iuniorem, Orientali permiſtam, et Platonicorum Alexandri-

h) Nimiam praeciſionem hic hominis verba nobis dantis notare licet. Supra enim ad eſſentiam eius omnia pertinere dixit. Hic itaque abſtractione ſumma de ordine cogitationum noſtrarum tantum intelligendus eſt. Hic vbique mos regnat in Plotino, qui incautos facile decipere poteſt.

i) p. 744.

k) p. 746.

l) Enn. II. L. IX. c. 1. p. 199.

m) Ibid.

n) Videndus CVDWORTHVS, et quae ille affert Chalcidii, Macrobii, Numenii loca, licet cum Plotino non in totum conſentientia l. c. p. 732. ſeqq.

o) Therapeut. Serm. II. T. II. opp. p. 496.

xandrinorum alios ab hac trinitate, et quaternionem quandam ſtatuiſſe, ſupra iam attigimus, ponentes primo principio aliud ſuperius, et variantes admodum in arduo et difficili argumento, qua de re diſſeruit PROCLVS [p], qui videndus: qui et ipſe ab hac Plotini ſententia diſceſſit, et trinitati vnitatem praemiſit, ſtatuitque, *numerum demiurgicum non incipere debere a trinitate, ſed a monade ante trinitatem per ſe ſola ſtante.* Paulo aliter hanc Platonicorum ſequiorum variationem refert CYRILLVS ALEXANDRINVS [q]: *praedicti*, inquit, *aduerſantur huic doctrinae, dicunt enim bonum non eſſe connumerandum iis rebus, quae ab illo proficiſcuntur; exemtum illud eſſe ab omni communione, propterea, quod ſimplex omnino ſit, nulliusque compoſitionis capax, a mente vero, haec enim principium eſt, trinitatem vnam procedere.* Ex quibus manifeſtum eſt, ſectam hanc ne in principiis quidem inter ſe conſenſiſſe, nam et in reliquis hypoſtaſibus inter ſe ordinandis valde diſſenſerunt [r].

XIII. Eſt in principiis diuinis aliquod veluti centrum, penes hoc autem circulus ab ipſo micans, praeter haec et circulus alius, lumen de lumine, vltra haec non amplius luminis circulus, ſed iam luminis indigus alieni. Ordinem principiorum diuinorum in his definit, vſus ſimilitudine Plotinus, vbi bonum ipſum quaſi centrum eſt, mens lumen inde micans, atque permanens, anima lumen de lumine ſe mouens; corpus per ſe opacum vero ab anima illuminatur [s]. „Eadem alibi [t] inculcat: aſcendentem a mundo ſenſibili ad mundum veriorem eiusque principium, ibique „cuncta intelligibilia conſpicientem, ac penes ipſum ſempiterna in propria intelligentia atque vita, horum omnium praeſidem intellectum „prorſus intemeratum, et inaeſtimabilem ſapientiam, et reuera vitam auream ſub Saturno inuenire. Omnia enim ſub ſe immortalia comprehendere, intellectum omnem, Deum omnem, animam omnem, et „haec omnia penitus conſiſtentia„. Alia loca, quae paſſim occurrunt, breuitatis cauſſa omittimus.

XIV. Ad quaeſtionem explicandam, quonam pacto ex vno exiſtente tali, quale vnum ipſum habuerit vnumquodque ſubſtantiam, neque illud in ſe ipſo quieuerit, ſed tanta inde effluxerit multitudo, quanta conſpicitur in ordine rerum, Deus inuocandus eſt, non oratione ad aures pertinente, ſed animo ſeipſum ad Deum voti gratia impenſiſſime reuocante. Videtur et hoc accepiſſe ab Ammonio Plotinus ex diſciplina Chriſtianorum, qui reuerenter et maxima cum deuotione de generatione λόγυ, et ipſo trinitatis myſterio inter arcanas doctrinas loquebantur [u].

XV.

p) In Timaeum Plat. L. II. p. 93.

q) Contra Iul. L. VIII. p. 371.

r) Enn. IV. L. III. c. 17. p. 384.

s) Illuſtrari haec poſſunt ex Iudaeorum doctrina Sephirotica et de Adam Kadmon, nam ex vno fonte vtrumque hauſtum eſt, vt infra demonſtrabitur.

t) Enn. V. L. I. c. 4. p. 485. L. V. c. 3. p. 522.

u) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. quo loco de generatione mentis ſiue intellectus diuini ex inſtituto diſſerit.

XV. Quando in explicatione originis principiorum diuinorum generationis mentio fit, procul esse debet generatio temporalis, verba de sempiternis facientibus, idque tantum ratione caussae ordinisque cuiusdam est intelligendum [x].

XVI. Quod a primo principio gignitur, dicendum est superiore non agitato gigni, alioquin si moto illo aliquid generetur, certe id quod gignitur, non secundum sed tertium erit ab illo post motum. Non itaque illo vel annuente vel voluntate decernente vel vllo pacto commoto subsistit.

XVII. Lumen itaque vndique circumfusum ex ipso dependens penitus quiescente ceu fulgor circa solem circumcurrens, ex ipso semper manente progenitum est.

XVIII. Quod semper est perfectum, semper etiam gignit sempiternum, minus autem genitum genitore.

XIX. Ex perfectissimo prodeunt, quae omnium maxima sunt post ipsum, maximum autem post ipsum, et secundum est νῦς, intellectus.

XX. Melius omnium, quae fiunt, est intellectus, quoniam omnia alia sunt post ipsum.

XXI. Genitum appetit genitorem, in cuius consecutione sit contentum, praecipue autem quando soli sunt genitor atque genitus. At vbi, quod genuit, est omnium optimum, necessario genitum ipsi cohaeret, vsque adeo, vt alteritate solum secernatur [y].

XXII. Haec mens siue intellectus Dei imago est, ex eo enim cum genitus sit, seruat multa in se genitoris similitudinemque talem ad ipsum habet, qualem lumen habet ad solem, genuitque ipsum, dum reflexione ad illum respexit. Nam haec visio, siue reflexio (ὅρασις) intellectus est [z].

XXIII. Hic igitur huius generis intellectus purissimae mentis appellatione dignus, non aliunde, nisi ex primo principio nasci est iudicandus, atque hunc iam genitum cuncta secum simul entia genuisse, vniuersam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes [a].

XXIV. Existimandum praeterea, hunc esse plenum omnium, quae progenuit, et quasi genita protinus absorbentem, propterea quod in se omnia complectatur, neque in materiam labi sinat. Illustrat hoc Plotinus fabula Saturni, Iouis et Rheae.

XXV. Animam generat intellectus perfectus existens, potentia enim tanta non potest esse sterilis. Sed hic quoque quod gignitur, genitore melius esse non poterat: cum vero foret minus, fore et illius imaginem indefinitam quoque similiter, sed definiri a generante et formari [b] necesse est.

XXVI.

x) l. c. Pertinet haec obseruatio etiam ad audaciores Plotini locutiones, quando Deum se ipsum effecisse dicit, Enn. VI. L. VIII. c. 14. p. 749. 750. Conf. CVDWORTHVS l. c. c. IV. §. 23. p. 485. et doctissimus interpres h. l.

y) Enn. V. L. I. c. 7. p. 488.

z) Ibid.

a) Ibid. p. 489.

b) Ibidem.

XXVI. Progenies mentis, eſt ratio quaedam et hypoſtaſis id quod excogitat, nempe id quod circa intellectum ſe verſat, intellectusque ipſius lumen eſt, atque veſtigium ſemper inde dependens, inde quidem illi coniunctum atque ita repletum et fruens, et compos eius atque intelligens: inde vero viciſſim ſibi ſubdita tangens et generans quae quidem, neceſſarium eſt, deteriora anima contingere [c].

XXVII. Quod intelligit aliud, vult ipſum quoque diuerſitatem fugere, ſed minus id valet, habet quidem apud ſe quod videt, ſed a ſe diuerſum. Quod vero ſe intelligit, non eſt ab eo, quod intelligitur, eſſentia ſeparatum, ſed coëxiſtens ſecum [d].

XXVIII. Eſt ſupremum aliquid, quod non intelligit, eſt inſuper, quod intelligit primo, eſt denique quod ſecundum quandam intelligentiam habet.

XXIX. Vbicunque eſt intellectus, ibi etiam ſunt multa, adeoque primum multa et vnum eſſe non poteſt [e]. Diximus, de hoc dogmate: ſupremum principium non habere intellectum, ſupra, quantum ſatis.

XXX. Intellectus ipſius actio intelligentia eſt, ſpectans intelligibile, ad ipſumque conuerſa, et ab eo velut definita atque conſummata; ex indefinita itaque duitate atque vno ſpecies numerique gignuntur [f].

XXXI. Ex his ſequitur intellectum non eſſe ſimplicem, ſed multiplicem, compoſitionem quandam prae ſe ferentem; intelligens enim et intelligibile ſunt duo.

XXXII. Cum etiam obiecta ſenſus ſint res quaedam, ſequitur obiecta intellectus non eſſe imagines rerum, ſed res reuera exiſtentes. Ita vero intellectus cognoſcit et quod in illo, et quod poſt illud, et exploratum habet, hoc reuera exiſtere [ff].

XXXIII. Vt ſenſus differt ab intellectu, ita diuerſa ſunt ſenſibilia ab intelligibilibus. [g].

XXXIV. Intellectus eſt ſimul omnia, quae tamen nihilo minus inter ſe diſtinguuntur, quoniam vnumquodque illic poteſtas quaedam propria eſt [h].

XXXV. Quot mundus rationes ſeminales habet, totidem ſingulas animas poſſidet, tot ideae ſunt in intellectu diuino [i].

XXXVI. Quod intelligitur intimum eſt, hoc vero ipſum intimum vnum quiddam eſt, et ſpecies et idea [k].

XXXVII. Intellectus et intellectualis eſſentia et idea quaelibet ab intellectu non differt, ſed vnaquaeque eſt intellectus; et communis quidem eſt ſpecies omnes, vnaquaeque vero ſpecies, vnusquisque eſt intellectus. Eſt

c) Ibid.
d) Enn. V. L. VI. c. 1. p. 533.
e) Enn. V. L. II. p. 493. L. VI. c. 2. p. 534. L. III. c. 14. p. 511.
f) Enn. V. L. IV. c. vlt. p. 518.
ff) L. V. c. 1. p. 521.
g) c. 12. p. 530.
h) L. IX. c. 6. p. 560.
i) Enn. V. L. VII. c. 1. p. 539.
k) L. IX. c. 8. p. 561.

Eſt itaque intellectus in ſe ipſo in eodem ſecum habitu conquieſcens aeterna omnium plenitudo [l].

XXXVIII. Entia ipſa intelligenti imprimis inſunt, actus vero et intelligentia entibus ipſis accedit. Vna itaque natura ens ipſum eſt atque intellectus, veruntamen a nobis talia partientibus alia illic ante alia cogitantur [ll]. Fundamenta haec ſunt doctrinae de ideis, quatenus inſunt intellectui diuino: quas Plotinum quique eum ſequuntur in metaphyſica tantum abſtractione ab intellectu diuino diſcreuiſſe, ex adductis theſibus manifeſtum eſt: ex quo ſequitur, ideas extra intellectum diuinum non eſſe [m]. Diſputari de vero ſenſu huius rei apud Platonem, *tomo primo* planum fecimus, recentiores vero Platonicos, ingenii fertilitate foecundiſſimos ſibi entia in vno ente, multa in vno, praeciſionibus metaphyſicis concepiſſe, et ita ancipitem quaeſtionem ſecuiſſe magis, quam ſoluiſſe, ex allatis Plotini dogmatibus patet: cui intellectus et ideae eius vnum ſunt, et tamen multa inter ſe varie diſcreta. Quae nimia ſubtilitas effecit, vt ſe ipſi non intelligerent ſatis, et de Diis intelligibilibus et intellectualibus, qui in intellectu diuino ſunt, quid ſtatuendum eſſet, non ſatis intellexerint [n]. Certe in mundo archetypo Deos intelligibiles peculiares ſubſtantias eſſe, vnamini fere ore confeſſi ſunt, vt multis teſtimoniis probauit RAD. CVDWORTHVS [o]: Aſt πᾶσα ἰδέα Θεὸς ait PROCLVS [p], nec aliter PLOTINVS [q], qui luculenter: *Hunc intellectum iam genitum cuncta ſimul ſecum entia genuiſſe, vniuerſam pulchritudinem idearum, intelligibiles Deos omnes.* Quod quam παράδοξον ſit, in vno ſimpliciſſimo ente extare entia peculiariter ſubſiſtentia, et tamen ea eundem intellectum hoc illoue modo affectum, adeoque ſimplicem eſſe, et multa in vno eſſe, intelligere eum nos putamus, quicunque vel mediocriter ratione vtitur. Habet tamen quae hic pro Platonicis afferat eruditiſſimus CVDWORTHI [r] interpres: „Eſſe quidem inter hos philoſophos quoſdam eo vſque dementiae progreſſos, vt diximus; prudentiorum tamen inter eos verbis conſideratis, „parum proprie haec intelligenda eſſe. Nihil enim aliud velle obſcuriſſimos magiſtros, quam hoc: mundum, quem archetypum vocant, in „altera diuinitatis hypoſtaſi latere reconditum, et omnes ſpecies et formas ei ineſſe, quae varias perſonas non conficiunt, indeque alteram „trinitatis Platonicae perſonam non vt congeriem quandam Deorum „ſpectandam eſſe. Eos vero qui ideas Deos dixere, inanibus cogitationibus cerebrum replentes parum proprie et figurate locutos fuiſſe. Deos autem νοητοὺς eſſe tantum in archetypo mundo ſpecies „Deo-

l) Ibidem.

ll) Ibid.

m) Id integro libro demonſtrare aggreſſus eſt.

n) Hinc illi Dii intelligibiles, intellectuales, Henades, Noes, monſtraque alia, quae affatim offerunt Proclus, et Chaldaica oracula.

o) Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 649.

p) Comm. in Timaeum p. 357.

q) Enn. V. L. 1. c. 7. p. 489.

r) Ad h. l. n. 19. p. 651.

„Deorum, qui ſunt in mundo ſenſibili, nempe ſolis, lunae et ſtellarum reliquarum.“ Non inficiamur eleganter et appoſite ita Platonicorum cauſſam iuuari, nec conſiderandos eſſe inſipidos homines aliter, quam in terra aliqua methaphyſica verſantes, qui ingenii ſui ſpectra et laruas in Deorum et hominum laruas commutarunt. Attamen, vt hoc pace magni Viri dicamus, plus nobis ineſſe videtur verbis horum philoſophorum: non loquemur iam de Proclo et ſimilibus, qui omnes prorſus ſanae rationis leges in philoſophematis ſuis eiurarunt, ſed Plotinum Porphyriumque teſtamur, ſuo modo ſanius, certe magis philoſophice diſſerentes. Concepiſſe hos ſibi mundum intelligibilem in ſecunda hypoſtaſi principiorum diuinorum latentem, tanquam ἀρχέτυπον mundi ſenſibilis, negari non poteſt, et multis locis teſtatur vterque. Aſt in ſenſibili mundo vnum quidem eſſe, ſed multa ſingulariter exiſtentia in confeſſo eſt, quare in archetypo etiam vnum et multa inueniri oportet, vt eſſentiae quidem ratione, ſpecies et earum effectorem vnum eſſe, vel ambo vnum exiſtere, aſt formali tamen ratione et viſibile, et viſionem et intellectum videntem inter ſe differre, idque quod a ſe ipſo videtur, multitudinem inferre, quae non tantum in intellectu primo lateat, ſed et ſuam differentem eſſentiam accipiat. Ita quidem PLOTINVM [s] rationes inire, loca ſatis euidentia docent. Requirit itaque, vt obſcuriſſimam Plotini diſputationem in ſummam contrahamus, in intellectu diuino eſſentiam quae et vnum et multa in ſe complectatur, et in qua et identitas eſſentiae, et diuerſitas formae comprehendatur. Quod excludit quidem eiusmodi vnum, quod collectiuum dici ſolet, et ex multis partibus unum totum conſtituit, non vero genericum, quod ſpecies inter ſe diuerſas capit, quae in eodem genere et eſſentia haerent. Ex quibus, niſi in obſcuriſſimo argumento prorſus coecutimus, colligimus, mediam ſententiam Plotino, quique cum eo ſubtilius philoſophabantur, placuiſſe, et ideas omnes conſideraſſe quidem vt entia vera, diuina intelligibilia, ſed adhuc in vna eſſentia comprehenſa, necdum inter ſe aliter niſi forma ſeparata, non vero eſſentiae ſecretione; id quod non pro nudis concipiendi modis et notionibus haberi poteſt. Quod non obſcure innuit, homines hos emanationis notionibus occupatos, res emanantes ex fonte, antequam ex eo prodierunt, vt ſingularia quidem entia, at in vno fonte, ceu riuulos in vno flumine, conſideraſſe. Diſerte enim PLOTINVS [f] nos cogitare iubet, *non fontem tantum, fluminibus ſe totum tradentem, velut primum principium, ſed et flumina ab ipſo fluentia, antequam aliud alio fluat, adhuc vna manantia et quaſi cognoſcentia, quo ab ipſis fluxuri ſint riuuli.* Plus itaque, quantum quidem nobis videtur, quam meras notiones in intellectu diuino eſſe putabant, at non eſſentias ſingulares vel

Eee 2 per-

s) Vid. loca allat.

f) Enn. III. L. VIII. c. 9. p. 351.

perſonas et ὑποςάσεις ſed emanationes, diuerſas quidem inter ſe ratione formae, aſt vnum ratione eſſentiae in qua adhuc ſunt. Obiici et hic lector, nos otioſorum ingeniorum ludibria enarrare, et cum laruis ludere, vixque intelligi poſſe; concedimus id haud inuiti, aſt aliter ſacra horum vatum non conſtant, nec ab his tenebrionibus clarius quid poſtulari poteſt: qui cum notionibus et praeciſionibus metaphyſicis ſibi entia confinxiſſent, eas in neſcio quas ὑποςάσεις et formas commutarunt, et ignorantes quid de iis praedicare poſſent, ad ideas obſcuras et vagas, vocesque nihili confugerunt. Mirum itaque non eſt, eos, qui clariora quaerunt, vel diſtinctis notionibus aſſueti ſunt, nihil videre, niſi figmenta ingenii otioſi, et regnum aliquod metaphyſicum, licet Alexandrina mataeologia, realiſſima ſe poſſidere principia iactauerit. Sed ex his dumetis prorependum, et in conſideratione intellectus diuini Plotiniana progrediendum.

XXXIX. Mens diuina per ſuas ideas in materiam agit, non extrinſecus more artis humanae, ſed intrinſecus more artificioſae naturae, non tamen mixta materiae, licet ab ea non ſeiuncta ſſ. Obſcuriſſime de modo imprimendi materiae ideas diſſerit Plotinus, cui difficillimum ſit notiones incertas et nihili ad res phyſicas applicare; cuncta eo tendunt: intellectus diuini ideas non ſecari, nec ſui quicquam praebere materiae, eſſe tamen potentes ad id, quod in vnitate non eſt formandum. Quemadmodum, ſi obſcurae rei lucem ſimilitudine quadam licet accendere, in architecti intellectu idea aedificii vna aedes multas conſtruit, eisque naturam quidem et conſtitutionem quaſi confert, neque tamen earum materiae ſe miſcet, vel inter eas diuiditur.

XL. Etſi ſunt in intellectu diuinae ideae etiam rerum irrationalium, illae tamen non tales ſunt, quales hae; ſed praeſtantiori gradu: nec hic viget rationale aliquid, ſed actus eſt rationali diſcurſu ſuperior. Sunt enim differentes vitae et differentes motiones, magis minusque lucidae et perſpicuae. Hinc quod apud nos poſt Deos et rationales mentes, irrationale in intelligentiarum ordine vocatur, in intellectu diuino etiam ratio quaedam eſt, quia in intellectu eſt t. Valde ſe torquet Plotinus, vt doceat, quo modo res irrationales rationi diuinae ineſſe queant. In quibus cum valde ſe premi ſentiat, more ſuo

Et fugit ad latebras et ſe cupit ante videri,

adeo ſe diſtinctionibus totum occultat. Cuncta, niſi fallimur, eo redeunt, eſſe ideam irrationalis obiecti in intellectu ratiocinante, et cum eo vnum, hincque conſiſtere cum eo poſſe: quemadmodum idea equi in hominis intellectu eſt rationalis, licet de obiecto irrationali. Paulo clarius rem explicat in argumento praefixo FICINVS: *Intellectus primus foecunditate lucis exuberante in quamplurimos ſeipſum intus naturaliter propagat radios ideales; ex hac propagatione intellectuali ſimul et na-*

ſſ) Enn. VI. L. V. c. 8. p. 665. ſeq.

t) Enn. VI. L. VII. c. 9. p. 201.

naturali naturales rerum formae tanquam lumina profluunt. Illuſtrare hoc poteſt ſchema primi hominis Cabbaliſtarum, quod infra dabimus.

XLI. In coelo incorporeo ſunt Dii duplices intelligibiles et intellectuales. Illi quidem ideae ſunt, hi intellectus omnes aeterna idearum contemplatione beati [u]. Obſcure iterum de his Diis ex Platone diſputat Plotinus, vt Oedipo opus habeat. Ait de Diis intelligibilibus, quos aeterna Deorum viſibilium in coelo corporeo exemplaria eſſe acute vidit Cl. MOSHEMIVS [v]: „Omnia illic perſpicua ſunt vndique, nihil ibi tenebroſum, nihil obſiſtens, ſed omnis illic omnibus et „conſpicuus, intrinſecus atque per omnia, lumen namque lumini occurrit vbique. Quilibet in ſe habet omnia, et omnia rurſus in alio conſpicit. Cuncta itaque vbique ſunt. Omne illic eſt omne, illic quodlibet eſt vniuerſum. Splendor ibi micat immenſus, quodlibet enim ibi „magnum eſt, ibi ſol ſtellaeque omnes, vnaquaeque ſtella ſol eſt, et ſtellae ſimiliter omnes: praecellit autem in quolibet aliud, ſed interim in „quouis omnia conſpiciuntur„. Febricitantium in morem delirat Plotinus, ſolem, lunam, ſtellas intelligibiles, et inter ſe ſua natura diſtinctas, et omnes tamen in omnibus radiantes depingens, quaſi in hoc coelo ſupramundano fuerit, vel in raptu, quem paſſus eſt, mentis hos Deos intelligibiles viderit. Et tamen Plotinus ſobrius videtur, prae recentioris aetatis Platonicis, Proclo eiusque diſcipulis; illi enim tantopere inſaniuerunt in Deorum ὑπερκοσμίων, νοητῶν καὶ νοερῶν natura [w], muneribus, beatitate et his ſimilibus deſcribendis, vt in quas ſtultitiae voragines abripi queat hominis ingenium, ſemel imaginationis aeſtu abreptum, mirari ſatis non poſſimus. Teſtes volumus, vel PROCLI theologiam Platonis, vel oracula Chaldaica ab his profecta. Sed de his paulo infra plura dicemus.

XLII. Tertium principium anima mundi eſt, quam intellectus diuinus genuit, vt ſupra §. XXV. dictum. Eam vero antequam duce Plotino deſcribimus, monendum, Proclum eiusdemque aetatis Alexandrinos philoſophos, animam diſtinguere in ἐγκόσμιον et ὑπερκόσμιον, hancque ideo mentis quadam praeciſione excogitaſſe, vt haberent, vnde trinitatem ſuam, Chriſtianorum trinitatis riualem, elegantius comerent, quam ſi anima mundana pro tertio principio eſſet admittenda, vt fecere antiquiores Platonici. Aſt hos quoque deſeruiſſe et ſupramundanam iam animam ſtatuiſſe, non tantum Amelium et Porphyrium, ſed et Plotinum, innuit PROCLVS [x], qui, *poſt Amelium*, inquit, *Porphyrius, qui cum Plotino ſeſe putat conſentire, animam ſupramundanam vocat mundi architectum ſeu opificem, mentem vero illam ad quam conuertitur, non*

 ipſum

u) Enn. V. L. VIII. c. 4. p. 545. Damus hic verba quidem Ficini in argumento capiti praefixo, ſed quae ſenſum eius fundunt: licet iam CVDWORTHVS obſeruauerit Syſt. int. c. IV. §. 36. p. 668. incerte et ambigue de Deorum generibus loqui Plotinum. Eiusmodi enim diſcrimina Idearum ſtatuiſſe locus adductus, licet obſcurus, perſuadet.

v) Ad l. c. p. 651. CVDWORTHI.

w) Ignorauit Plotinus henades, agathotetes et alias Procli laruas.

x) In Timaeum L. II. p. 92. 93.

ipsum esse opificem, sed veluti exemplum eius quoddam. Quibus in verbis, etsi de Plotino dubitat Proclus, recte tamen monuit CVDWORTHVS [y], Porphyrio non denegandam esse hac in re fidem, qui scilicet praeceptoris mentem ad vnguem tenuit. Nec a verisimilitudine abludit, Ammonium, cum triadem Platonicam ad normam trinitatis Christianae exornaret, animam vero mundanam, diuidui non minus quam indiuidui, et alterius, quam eiusdem, participem, prorsus dignitati diuinorum principiorum non respondere videret, hanc distinctionem excogitauisse. Nam quod CVDWORTHO visum, inueniri eam iam apud Platonem, falsum omnino est, et ad exculpandos tantum Platonicos, quos valde deperibat vir acutissimus, excogitatum; vt alio loco obseruauimus. Plotinus vero quae de anima mundi praeceperit [z], haec accipe:

XLIII. Duplex Venus est, altera quidem coelestis, coeli stirps, altera vero ex Ioue et Dione nata humanorum coniugiorum dux, haec ipsa quo minus attingens. At illa sine matre, et ante coniugia, quoniam nuptiae in coelo non fiunt. Illa nempe coelestis, quam ex Saturno id est ex intellectu genitam dicunt, necesse est, esse animam diuinissimam, proxime ab ipso intellectu inuiolabili inuiolabilem natam, superneque permanentem, vtpote quae ad haec mundana neque descendere velit, neque etiam descendere valeat, propter naturam ad haec inferiora non inclinantem. Hanc necesse est esse substantiam quandam separatam, et essentiam materiae nullo modo participem [a]. Satis luculenter hoc loco animam supramundanam a mundana distinguit Plotinus, sic vt mirum videri queat, Proclum de ea re dubitasse. Nec potuit aliter rationes inire Plotinus, postquam ὑποστάσεων ἀρχικῶν ternionem semel pro principiis posuisset, eo quod generatione diuina, gradu et dignitate quidem non vero essentia diuersum gigni quicquam posse sequeretur. Addit enim adductis: Quod ex mente proxime nascitur, ipsum quoque est purum, vtpote quod validissimum est, secundum se ipsum intellectus ipsius propinquitate, ingenitumque habeat appetitum ad se ipsum in genitore stabiliendum. Quae in sequentibus ita roborat, vt detineri a genitore dicat eam, ne vnquam ad materiam decidat. Ex quibus sequi putat, aliam eam esse et diuersam ab anima mundana. Ceterum inuenta haec esse a Plotino et sequacibus, vt tertia trinitatis Platonicae hypostasis, cum Spiritu S. Christianorum elegantius aptiusque conciliaretur, eleganter obseruat MOSHEMIVS [b], quem vide.

XLIV. Anima haec supramundana essentia quidem est ex essentia emanans, et existens simul, at minor quidem generante, nata enim est ex actu essentiae viuentis, quae ante ipsam est, cuius amore ineffabili fertur, gaudetque eam, tanquam bonum suum spectare [c].

XLV.

y) l. c. p. 660.
z) Euictum hoc est a MOSHEMIO l. c.
a) Enn. III. L. V. c. 2. p. 293.
b) l. c. p. 682.
c) l. c. p. 293.

XLV. Ab hac anima generantur alia, licet vna tota ſit; et in ſe quidem ipſa conſiſtit, quae vero velut partes inde gignuntur animae ſunt omnia complentes [d].

XLVI. Quia vero in ſe conquieſcit, vnum totum ſimul eſt vbique.

XLVII. Nunquam fuit tempus, in quo non animaretur hoc vniuerſum, neque potuit vnquam abſente anima corpus ſubſiſtere, neque materia vnquam informis exiſtere valuit [e]. Incipit hic Plotinus, audacioribus greſſibus a Platone deficere, vt ſyncretiſticum ſyſtema eo magis fulciret. Ex Platonis enim ſyſtemate, quale illud *tomo primo* deſcripſimus, notum eſt, placuiſſe ei: materiam informem, et inordinato brutoque motu animatam iacuiſſe, donec voluntaria acceſſione Deus demiurgus eum conderet, immiſſaque anima formaret et ordinatum quidem motum imprimeret. Valde hoc refragabatur Ariſtoteli, aeternum absque vlla generatione vel formatione ſibi mundum concipienti, multo vero magis Chriſtiano ſyſtemati, duplex, quod Plato ſupponebat, principium valde exagitanti debellantique; vtrique vero ex conſilio Ammonii, Plotini reliquorumque Alexandrinae philoſophiae conditorum attemperanda erat Platonica doctrina; reformanda itaque erat, et deferendum quidem duplex illud principium, materiam vero ab aeterno ex Deo emanaſſe generatione diuina pronuntiandum, vt poſtea probabimus. Ita vero deſideratam iniri poſſe concordiam ſperabant homines nugaciſſimi. Materia enim ex Deo animaue diuina, ſecundi Dei filia ſemper et ab aeterno propullulante, ſequebatur, eam ab anima quoque diuina aeternum non generari tantum, verum informari etiam, agitarique, nec vnquam fuiſſe tempus, vbi non iſta materia fuerit animata. Id quod Platoni quidem, mundum eſſe genitum aſſeueranti videbatur accedere, aſt Ariſtoteli quoque aeternum eſſe mundum dicenti non refragari cenſebatur, cum ita aeterna eſſet mundi, id eſt, materiae animatae, origo. Sed et ita Chriſtianae doctrinae propius accedendum, et impium ſyſtema externo habitu ſanctiſſimis dogmatibus aſſimilandum erat, creationem aliquam materiae ex Deo, non exiſtente aliquo ſubiecto, ex quo conderet, aſſerendo, et demiurgicam potentiam animae ſupramundanae, quae Spiritus S. locum in trinitate Platonicorum demiurgica obtinebat, tribuendo. Quae tamen omnia licet mire placerent hominibus hiſce, in his tricis ingenioſis et mire ſubtilibus, meris tantum notionibus metaphyſicis, abſtractionibus conceptibusque omnem fere comprehenſionis claritatem ſuperantibus abſoluebantur, traductis illis in perſonas et hypoſtaſes proprias, quibus diuinum abſolui mundum putabant. Quae omnia vt mire genium ſyncretiſmi ſectae huius produnt veramque indolem retegunt, ita ad intelligenda ea, quae ſequuntur, quam maxime notanda ſunt atque attente obſeruanda.

XLVIII. Niſi

d) Enn. VI. L. IV. c. 4. p. 647.

e) Enn. IV. L. III. c. 9. p. 378.

XLVIII. Nisi corpus sit, anima nequaquam progredietur: non enim est locus alius, vbi queat se naturaliter propagare: quod si progressura sit, aedificabit sibi locum corpusque generabit. Cum vero status eius in ipso statu corroboretur, ceu lumen plurimum in summis effulgens, interim quasi in ipsis ignis extremis vmbra resultat, quam quidem prospiciens anima, postquam substitit, formauit ipsam [f]. Notabilis locus hic est, ex eo enim dispalescere putamus, Ammonium Plotinumque hanc mundi ex anima genesin habuisse ab Aegyptiaca disciplina, qualis eo tempore viguit, cum Iudaei eam quoque reciperent, et Cabbalisticum systema fingerent. Hoc enim eadem prorsus ratione mundi generationem et formationem, ex vmbra a lumine infinito per sephiroticas emanationes, in medio igne existente deriuabat, eique lucis scintillam tanquam animam indebat. Quae argumento sunt, secutos fuisse Aegyptios, et qui inter eos nati sunt Platonicos, emanationis naturam, qua quo longius a principio emanante procedit emanatiuum, eo magis primam puritatem, lucisque naturam amittit, et vmbrae conditionem accipit: nec aliter quoque statuit Orientalis philosophia his principiis innixa. Ast Platonici, cum Platoni has nugas attemperare vellent, non plures quam tres principales emanationes, quas hypostases archicas vocauerunt, constituerunt, cum alii ex hac Orientali et Aegyptiaca disciplina progressi plura statuerent; et ab anima mundi mox ad ipsum mundum formatum progressi sunt.

XLIX. Factus mundus tanquam aedificium quoddam speciosum, longeque varium, non est separatum ab effectore, neque rursus se illi commiscuit, sed totus vbique existimatus est cura et diligentia dignus; adeo vt sibi quidem conducat ad ipsum et esse et pulchrum esse, quoad poterat esse participare, auctori vero non commixto hoc sit innoxium. In excelsis enim permanens praesidet.

L. Nempe mundus sic est animatus, vt non tam ipsius quam ipse habeat animam. Iacet enim in anima eum continente, neque quicquam eius animae est expers [g].

LI. Anima tanta, tamque ingens naturaliter, quoniam non determinatur ad tantum, itaque potest vna eademque totum corpus complecti, et quacunque illud extenditur, ibidem est et illa. Haec iam et sequentia animae mundanae, siue ἐγκοσμίῳ, quae mundum informat, conueniunt, quam iam porro describit Plotinus.

LII. Quicquid attingit animam, sic inde perficitur, prout essentia animae naturaliter se habet. Ea enim cum ex semper existentibus sit, omnia simul entia complectitur, aërem, et lumen, et solem, quaeque primi, secundi tertiique generis (intelligibilia et intellectualia intelligit exemplaria) habent. Sicque a primis ad vltima, et ab igne ad eius vmbram progrediendum, et hunc quoque illuminatum iniectis speciebus [h].

LIII. Or-

f) l. c. p. 379. g) l. c. c. 10. p. 379. h) loc. cit.

LIII. Ornatum vero eſt ſecundum rationem ex ipſius animae poteſtate, habentis in ſe tota vim virtutemque ſecundum inſitas rationes ornandi, quemadmodum rationes, quae in ſeminibus latent, fingunt formantque animantia, quaſi paruulos mundos. Anima vero per ipſam eſſentiae poteſtatem ſic eſt domina corporum, vt haec non aliter fiant atque diſponantur, quam ipſa producit. Subtiliter haec proſequitur Plotinus, vt explicet, quo modo ex rationibus ſeminalibus in anima latentibus cuncta pulchra affabreque efficta ſint. Copioſe idem exſequitur alio loco [i] oſtendens, naturam fictricem in ſe manentem per rationes ſeminales formare materiam ſine electione et inſtrumento. Sunt autem rationes ſeminales, quaedam quaſi contemplationes impreſſae deſuper ab intellectuali contemplatione. Idearum impreſſionem forte clarius dixeris.

LIV. In rebus inanimatis, quod eſt ex ipſis, quaſi conſopitum iacet in ipſis, quod autem tendit in aliud, poteſt, nititurque illi ſimile fieri, quantum quidem pati poteſt. Commune enim omnibus, in ſimilitudinem ſui ferri ducique, animae vero opus eſt, et aliquid in ipſa vigilans, et quod in aliud tendit: viuentia itaque facit omnia, quae non viuunt ex ſeipſis. Liquet ex his, ſenſum aliquem communem, ſecundum rationes diſpoſitum ex Plotini mente etiam inanimatis adeſſe: nam in illis quoque latet anima mundana, et rationes ſeminales excitat, vegetat formatque.

LV. Natura animae vbique ductu facilis admodum pronaque eſt, omniumque facillime poteſt capi, ſi quis fabricauerit aliquid, quod facile ab ipſa pati poſſit, patiendoque portionem aliquam ab ipſa ſortiri. Facile vero patiens eſt, quod qualicunque modo imitationi aptum eſt, velut ſpeculum ſpeciem quandam arripere potens. Etenim vniuerſa natura omnia mirabili quodam artificio fabricat ad illorum imitationem, quorum in ſe poſſidet rationes; cumque ſic vnumquodque fiat, certe ratio in materia, quae ſecundum rationem materia ſuperiorem formata eſt, coniuncta eſt illi Deo, ſecundum quem genita fuit, et in quem ſuſpexit anima, habuitque cum faceret [k]. Genuinum hoc fundamentum eſt, omnis magiae, taliſmanum, ſtatuarum operumque theurgicorum, quae circa materiam Diis plenam verſantur, naturamque ducunt, quo volunt. Cuncta enim eo tendunt, animam mundanam ſymphonia quadam poſſe flecti ducique, qua de re infra ex Iamblicho plura. Paucis enim et ὡς ἐν παρόδῳ haec tangit Plotinus ſuperioribus principiis maxime intentus.

LVI. Anima mundi per ſuperiorem eius vim in orbem retorquet inferiorem, rurſusque per inferiorem, rotat circulum [l]. Haec de demiurgicis operationibus animae tum ſupramundanae, quam mundanae, ex quali operatione mundus productus ſenſibilis ad normam mundi intelligibilis quos inter ſe ſollicite diſtinguebant, vt ex PLOTINO [m] et PORPHYRIO

i) Enn. III. L. VIII. c. 1. p. 344.
k) l. c. c. 11. p. 30.
l) Enn. II. L. II. c. 3. p. 100.
m) Enn. VI. L. IV. c. 2. p. 645.

RIO [n] diſci poteſt. Vtrique Demiurgus tertia triadis perſona vel hypoſtaſis conſtituta eſt: aliter tamen viſum eſt aliis. Nam Platonem rerum omnium opificem a ſummo Deo non diſcreuiſſe, ex *Timaeo* notum, et *tomo primo* luculenter demonſtratum. Recentiores autem Platonici ex Aegyptiaca et Orientali philoſophia tenuerunt, primum Deum in abyſſo aeternae deitatis latentem manere, et emanationi alicui magnae, ſiue principio cuidam hypoſtatico formandi mundi negotium fuiſſe permiſſum. Et animam quidem ſupramundanam cur ei praefecerit Plotinus, licet Platoni, δημιεργὸν τὸν νῦν, fuiſſe ſtatutum ipſe referat [o], ex allatis rationibus patet. Alii et in his Iulianus ad intellectum ſiue mentem hoc opus reuocant, inter ſe quoque non ſatis concordes. Quod vbi refert CVDWORTHVS [p], colligi inde poſſe putat, Platonicos mundi fabricam ad omnes tres hypoſtaſes retuliſſe: in quo tamen mire fallitur; rationes enim, quas adduximus, ſatis probant, mundi productionem demiurgicam operationem eſſe ex actionibus characteriſticis hypoſtaſeon exortam.

Trinitatis Platonicae conſideratio.

§. LII. Deſcripſimus, qua potuimus perſpicuitate et fidelitate ex ſyſtemate Plotini ipſis, quantum inextricabilis fere quae illis ineſt obſcuritas patiebatur, verbis eius adhibitis, celeberrimam illam trinitatem Platonicam, de qua tot tantaeque inter eruditos diſceptationes ſatis probant, argumentum eſſe obſcurum et difficillimum. Aſt probe haec principiorum diuinorum, eorumque proprietatum et characterum [q], quibus inter ſe diſtinguuntur ternio conſideranda eſt, cum tota philoſophia Alexandrina ea tanquam primis principiis nitatur. Ex his enim fontibus archicis effluxere non tantum Dii, animaeque, ſed et materia, totusque mundus, ad haec reuocandus eſt. Sed et conſideratio huius trinitatis probe expendenda eſt, ne cum ſanctiſſima, quam Chriſtianorum myſteria pandunt, Trinitate confundatur, a qua multis nominibus differt. Id quod prolixe demonſtrari poſſet, ſi vel locus vel inſtitutum pateretur, nec id magis ad ſacrorum dogmatum pertineret hiſtoriam. Paucis tamen, ne hic quoque abeamus ἀσύμβολοι, obſeruamus, eſſe trinitatem hanc Plotini et ſequacium, (qui tamen Plotini doctrinam nouis ineptiis conſpurcarunt, et neſcio quam quaternionem effinxerunt,) metaphyſicam, adeoque abſtractionis magis ope efformatam, quam rerum ſpiritualium natura fundatam. Etſi enim pollicem in totum nos premere, non poſſe viro doctiſſimo [r] fatemur, qui totam trinitatem Plotinianam nudis cogitationum relationibus, notionumque diuerſitate conſtare inter ſe putat, et perſonas iſtas hypoſtaſesque tantum introduxiſſe figuratum loquendi morem, quo Platonici plerique delectati ſunt, contendit, adeoque prorſus Sabellii errorem eam innuere iudicat; cum, vt ſupra vidimus, non nudas entis vnius diuini diuerſas relationes, ſed emanationes, et principia quae eſſentialiter ex primo Deo effluxerunt, nobis exhibeat: certum tamen ex dictis eſt, meras meta-

n) περὶ ἀφορμῶν p. m. 110.
o) Enn. V. L. I. c. 8. p. 489.
p) l. c. p. 628.
q) Conf. CVDWORTH. l. c. p. 689.
r) CVDWORTHI interpr. ad p. 673.

metaphyſicas actiones, operationes et characteres iſtis emanationibus eſſe tributas, et excogitata imprimis principia tria ὑπερκόσμια nuſpiam, niſi in cerebro horum philoſophorum, extantia, quae mirum in modum a Chriſtiana trinitate, cuius fundamentum diuina nobis natura exhibet, differunt. Et tranſſumſerunt quidem haud pauca ex Chriſtianorum diſciplina Platonici, et verba et axiomata, et imprimis ea, quae de generatione λόγου paſſim ſubtiliter ſatis ediſſerunt; aſt ea ſuo ſyſtemati ita adaptant, vt omnem ſignificationem Chriſtianam amittant. Quod non clarius manifeſtat quicquam, quam ſubordinatio, non dignitatis tantum, ſed et eſſentiae gradu differens, quam iis hypoſtaſibus tribuerunt: genitum enim genito minus eſſe, multoties inculcat Plotinus, adeo, vt cum Dei ſummi eſſentiae ſimplicitatem abſolutam tribuat, is menti ſiue intellectui ineſſe multitudinem quandam intelligibilem, mira opinionis peregrinae abſurditate aſſerat, ſicque ex anima quoque ſupramundana pertingere radios ad mundanam dicat. Quibus ſi addimus, ex hac triade cuncta emanare et eſſentiam decerpere ſuam, manifeſtiſſimum ſane eſt, longiſſime eam a Chriſtiana trinitate diſtare.

§. LIII. Iam ad reliqua Plotinianae, vel ſi mauis, Alexandrinae metaphyſicae capita progrediendum eſt, inter quae non nobilius eſt eo, quod pſychologiam tradit. De qua more iterum ſuo obſcuriſſime diſſerit Plotinus; cuius φιλοσοφούμενα ad haec reuocari poſſunt capita: *Pſychologia eclecticorum.*

LVII. Anima hominis conformis eſt animae ſupramundanae, et in ſe ſpectata eius ſoror [s].

LVIII. Non tamen ita animae ſunt in mundi anima vt partes in toto, nam ita anima mundana eſſet in partes diuiſa nec tota vbique [ſ].

LIX. Etſi enim anima hominis ſoror eſt animae mundi, differunt tamen in hominibus animae, nec ita in omnibus hominibus vna tantum eſt anima, vt vna eſt in omnibus hominis membris, quia haec anima non diſceſſit quidem ab vniuerſa, ſed ibi conquieſcens corpus circum ſe continuit, aliae vero corpore iam facto et iam exorſa, dominanteque earum ſorore anima gradatim nactae ſunt ſortes, quaſi illa iam his parauerit domicilia [ſſ].

LX. In mundo intelligibili regnat eſſentia vera, cuius praeſtantiſſimum eſt intellectus, animae autem et illic adſunt, inde namque venerunt hunc in mundum. Ille quidem mundus habet animas ſine corporibus, hic autem iam corporibus inſitas diuiſaſque per corpora. Illic ſane eſt intellectus omnis neque diſcretus neque diuiſus, ſimul et vno in mundo ſunt animae, nec ex vllis locorum interuallis diſtantiam patiuntur. Intellectus igitur indiſcretus et indiuiſus eſt ſemper, ſed anima quidem illic indiſcreta indiuiſaque viuit, habet tamen naturam diuiſionis cuiusdam capacem: eius nam-

s) Enn. V. L. I. c. 2. p. 483. conf. CVDWORTH. ſyſt. intell. c. IV. §. 36. p. 700.

ſ) Enn. IV. L. III. c. 2. p. 373.

ſſ) Ibid.

namque partitio eſt illic abeſſe, atque diſtare, corporibusque coniungi, quapropter non iniuria circa corpora dicitur eſſe diuiſibilis, impartibilis autem, quoniam non tota illinc diſcedit, ſed etiam ſupereſt ipſius aliquid, quod ad inferiora non venit, cuius natura nullam ſubire poteſt partitionem [t].

LXI. Quod itaque in Platonis ſchola dicitur, animam conſtare ex diuiduo et indiuiduo idem eſt, ac ſi diceretur, animam eſſentia quadam conſtare partim quidem apud ſuperos pertinente, partim ad inferiora vergente, quae quidem et ſimul inde dependeat, et ſe interim ad haec vsque propaget, non aliter quam ex centro linea protenditur [u]. Subtiliter haec proſequitur Plotinus in ſequentibus, oſtendens eſſe praeter naturam indiuiſibilem in anima eſſentiam proximam inde naſcentem, habentem quidem indiuiduum munus ab illa, ſed progreſſione inde facta ad naturam alteram properantem mediam euadere ambarum, naturae ſcilicet impartibilis atque primae, rurſusque naturae partibilis circa corpora et corporibus inhaerente. Addit alia, miras abſtractionum metaphyſicarum tricas redolentia: exiſtere eam alicubi, et non exiſtere, diuiſam eſſe in partes et non diuiſam, manere totam et tamen circa corpora diuidi, etc. [v] in quibus diuerſos reſpectus relationesque inani terminorum ſubtilitate ſectatur.

LXII. Praeter corporeas differentias animae inter ſe differunt, tum in moribus maxime, tum in cogitationis officiis, etiam ex praecedentibus vitae alterius inſtitutis. Vnitur etiam alia in actione, alia in cognitione, alia in appetitu; alia aliae intuentur, et quae intuentur eadem ſunt et fiunt etc.

LXIII. Anima neque corporea eſt neque ex elementis compoſita, vitam enim hunc in modum habere non poſſet, nec poſſet ei ratio et conſilium tribui [w].

LXIV. Animae vel meliores vel deteriores ſunt, partim quidem ob alias cauſſas, partim vero velut ab initio non omnes aequales; inaequalis enim facta diſtributio, ordinesque conſtituti etiam animarum ſecundi et tertii [x].

LXV. Nullam animae partium neque totam etiam animam debemus in corpore velut in loco ponere. Locus enim eſt comprehendens et continens corpora. Neque tamen ſic, vt in vaſe, eſt in corpore. Nec eſt in corpore tanquam in ſubiecto, neque vt pars in toto, neque tanquam ſpecies in materia. Sed animam adeſſe ſcimus corpori, eo quod hoc animatur [y]. Sequitur hanc praeceptoris ſui metaphyſicam etiam PORPHYRIVS [z].

LXVI. Nempe anima corpori adeſt ſeparabiliter, ſicut lumen in aëre; et melius dicitur corpus eſſe in anima, quam animam in corpore: alia enim animae

t) Enn. IV. L. I. p. 360. PORPHYR. de occaſ. p. 60. u) L. II. c. 1. p. 362.
v) Eadem repetit PORPHYR. περὶ ἀφορμ. p. m. 75. 98.
w) Enn. II. L. IX. c. 5. p. 202. 203.
x) Enn. IV. L. II. c. 18. p. 370.
y) Enn. IV. L. III. c. 20. p. 387.
z) l. c. p. 75.

animae corpori non adſunt, nempe mens et ratio, alia illi adſunt, (id eſt in illud agunt) ſenſus et vegetandi potentia [a].

LXVII. Quaelibet vis animae eſt in qualibet parte corporis tota, ſicut anima, ſed dicitur ibi agere, vbi ſiue ſeruit inſtrumentum, et praecipue, vbi inſtrumentum habet principium, e. g. ſentiendi vis in cerebro etc.

LXVIII. Anima a corpore ſeparata et exiens hic non eſt, vbi non eſt, quod eam quodammodo ſuſcipiat; eſt autem in eo, quod amantem animam trahit ad ipſum, ſequiturque illuc, vbi naturaliter eſſe et fieri poteſt. Cum vero plurimus ſit et vnusquisque locus, oportet differentiam tum ab affectione animae proficiſci, tum etiam ab ipſa iuſtitia, iudicioque rebus omnibus dominante [b]. Id qua ratione fiat, paulo poſt dicemus, vbi de ſtatu animae poſt exceſſum ex corpore dicendum eſt.

LXIX. Anima formas rerum ſenſibilium nunquam ſuſcipit, et paſſione confundente iudicium, nihil patitur ab obiectis. Si qua vero paſſio contingit, peruenit in corpus, et eo ſic vel aliter pulſato anima ſtatim praeſens has vel illas affectiones percipit, hoc vero non eſt pati, ſed agere [c]. Diſtinguit Plotinus in obſcuro diſcurſu de hac theſi inter paſſionem et eius cognitionem, nempe ſenſationes et iudicia paſſionum; et haec non illa animae tribuit, multo vero magis intelligibilium cognitionem iſtis carere dicit, quae ab intimo prodeunt, cum ſenſibilia attingantur extrinſecus, vnde illae magis actiones dicendae. Recentiores philoſophi haec, facto inter intellectum purum et impurum diſcrimine, longe clarius et felicius explicant [d].

LXX. Anima natura eſt omnium, ratio intelligibilium, et eorum quae illic ſunt, vltima, eorum vero quae ſunt in vniuerſo ſenſibili, prima. Quapropter ad vtraque vergit, et a ſuperioribus quidem bene afficitur, ab inferioribus autem quadam ſimilitudine fallitur, et tanquam delinita prolabitur. Cum igitur ſit in medio conſtituta, percipit vtraque, et ſuperiora in memoriam reuocata intelligit, eo quod quodammodo eſt haec ipſa, eaque in ſe ipſa intuetur, et ex potentia producit in actum, ex obſcuris lucidiora facta. Supponit in his Plotinus reminiſcentiam Platonis et innatas animae ex origine ſua ideas, quae reſuſcitantur tantum et recoluntur, recordatione et memoria, qua vis animae prouocatur crebriori obiectorum repetitione. Hinc in fine capitis reiicit tabulam raſam Ariſtotelis.

LXXI. Anima praecipue homo eſt, corpus enim diſſolui in partes poteſt, adeoque eſt naturae diuerſae, quae inſitam vitam non habet, ſed ab anima accipit. Ea vero tota eſt vbique, et non poteſt eſſe corporea, ſecus ac Stoici et Epicurei dicunt, eo quod intelligit, hoc vero eſt, ſine corpore apprehendere, et intelligibilium intelligentiam, vt ſenſibilium ſenſionem, habet. Si igitur corpus eſſet magnitudo, non poſſet comprehendere, quod eſt ſine magnitudine, nec cum natura diuidua indiuiduam intelligeret [e].

 LXXII.

a) l. c. p. 388. b) p. 389. c) Enn. IV. L. VI. c. 2. p. 453. d) p. 458. Enn. I. L. I. c. 1. ſeqq. p. 1. ſeqq. e) Enn. IV. L. VII. c. 1. 8. p. 456. 457.

LXXII. Ex his ſequitur, neceſſe eſſe, vt in homine praeter corpus ſit altera quaedam natura, quae eſſe habeat ex ſe ipſa, et eſſet ex genere vere entis; quod neque fit, neque perit, quaeque ceteris omnibus ſalutem afferret [f].

LXXIII. Haec motus principium eſt, aliis exhibens motionem, mouens interim ſemet ipſam, et vitam animato corpori praeſtans, ipſa vero ex ſe ipſa poſſidens, amiſſura nunquam, vtpote quam ex ſe ipſa habeat. Nam vnde naſcatur, vel in quod reſoluatur? Non ignota in Platonicorum ſchola demonſtratio immortalitatis animae, ab αὐτοκινησία deriuata, de cuius tamen vi et valore hic diſputare non licet [ff].

LXXIV. Animae ſunt cognatae diuinioris ſempiternaeque naturae, nam neque figuram, neque molem neque colorem habent [g].

LXXV. Vitia et mala animae eius tantum additamenta ſunt, et ab extrinſeco ei iniecta; purificato vero animo ineſſe comperiuntur optima, ſapientia et virtutes, ex quo concluditur, animam in gradu eſſe eius naturae, quam diuini omnisque ſempiterni eſſe fatemur. Compos enim eſt diuinorum ob quandam cognationem communionemque ſubſtantiae. Qui itaque purgato eſt animo, non dubitat animam eſſe immortalem. Plura huius generis metaphyſica argumenta pro immortalitate animae affert [h], quae inde deriuat, quod anima ex ſeſe et vitam et motum habet et animam mundi motu intelligentiaque imitatur, et ad ſe intime reuocando, res ſuas intelligit, et formas ingenitas ſe habere cognoſcit. Quae tamen cum meras Platonicas hypotheſes ſapiant, hic breuitatis cauſſa omittimus.

LXXVI. Eſt in animabus conſonantia ad ordinem vniuerſi, ita tamen, vt non tam ab ea dependeant, quam in deſcendendo ſe ipſas accommodent, vnamque concordiam cum mundana reuolutione conficiant; hinc fit, vt aſtrorum figuris earumque fortunae vitaeque electiones ſignificentur.

LXXVII. Animae ſecundum reuolutionum periodos deſcendunt, aliae hic, aliae in coelo, aliae ad inferiora conuerſae, intellectus autem omnis eſt in excelſis, neque vnquam ex ſede ſua delabitur, nonnihil tamen per animam ad haec vsque ſe demittit. Anima vero e proximo magis ſecundum ſpeciem inde vigentem afficitur, traditque ſequentibus, partim eodem modo partim aliter ſe habere, vagabundum tamen ſeruans errorem. Deſcendunt vero non ſemper aequaliter, ſed aliquando quidem magis, aliquando vero minus, etiamſi ad idem ſe conferant genus: proinde quaeque ad ſuum delabitur paratumque pro affectionis ſuae ſimilitudine. Quatenus enim illic ſimilis huic vel illi iam euaſit, ita defertur, vel in hominem vel in brutum vel in aliquid aliud [i].

LXXVIII.

f) c. 9. p. 463.
ff) c. 11. p. 465.
g) p. 464.
h) Per totum hunc librum.
i) Enn. IV. L. III. c. 12. ſeq. p. 381. ſeqq.

LXXVIII. Anima ipſa cum mundi intelligibilis eſſet tota, et in toto partem abſconderet, in partem ex vniuerſo prorumpere connisa eſt. Segregata vero penitus et ſecreta non loco ſed actu fit aliquid ſingulare, et non amplius eſt vniuerſa, ſicque ad inferos deſcendit, id eſt ſeorſim exiſtit, et in locum deſcendit deteriorem [k]. Sunt haec aenigmata obſcuriſſimae philoſophiae, de deſcenſu animarum, quae, niſi nos fallit obſcuritas, eo tendunt: animas, quae in intellectu diuino fuere, ſeſe quaſi proripientes, et ſeorſim exiſtere concupiſcentes, quoad illud, quod in deſcenſu illis adnaſcitur, in ſtatum ſingularitatis deueniſſe, ſicque deteriores factas eſſe, intellectu tamen, qui in iis reſidet, in diuinis manente. Scilicet, quod PORPHYRIVS [l] notat, „animae ſubſtantia „non de loco in locum tranſit, et in locis exiſtit, ſed tranſeuntium ſua na„tura per loca et loca obtinentium corporum habitudines ſuſcipit, ſuſci„pientibus illam huiuscemodi corporibus pro cuiusque aptitudine, ex cer„ta quadam diſpoſitione erga illam, nam prout diſpoſita fuerit, ita corpus „ſuo ordini proprietatibusque definitum inuenit; ideo purius diſpoſitae „corpus quam proxime ad immateriale accedens aetherium adiunctum eſt, „progreſſae autem a ratione ad obiectum imaginationis corpus ſolare ad„naſcitur. Sed effeminatae et formarum amore captae adiungitur cor„pus lunare. Delapſam vero in corpora, cum ſecundum informem eius „ſpeciem ex humidis vaporibus compoſita exiſtant, perfecta entis igno„rantia et caligo atque infantia ſequitur. Et ſane in ipſo egreſſu gerens „adhuc ſpiritum ob humidam euaporationem turbatum, vmbram attrahit „et praegrauatur, ſpiritu eiusmodi in terrae fundum contendente, niſi „alia quaedam cauſſa ipſum in contrariam partem retrahat. Quemad„modum igitur terrea haec teſta circumtectam in terra degere neceſſum „eſt, ita etiam humidum ſpiritum attrahens ſimulacrum (εἴδωλον) neceſ„ſario adiunctum habet: attrahit autem humorem, cum perpetuo adeſſe „ſtudet naturae, cuius operatio in humore conſiſtit, et quae ſubterranea „potius eſt. Vbi autem operam dederit, vt a natura ſecedat, ſplendor „ſiccus exiſtit, nulla vmbra ac nube obſcuratus. Humiditas enim ne„bulam in aëre conſtituit, ſiccitas vero ex exhalatione ſplendorem ſic„cum ſudumque producit „. Deſcripſimus totum Porphyrii locum, etſi longiuſculum, quia Platonicum dogma de deſcenſu animarum, quod metaphyſicis tricis valde obſcurauit Plotinus, clarius exponit, et ipſis eius verbis lumen accendit: nam Plotinus quoque, in ſupra adducto loco, ad quaeſtionem, qua ratione anima, corpore ſoluta, ad inferos de„ſcendere dici poſſit, reſpondet, id fieri, ſi animae εἴδωλον nondum pror„ſus ſit euulſum, et anima cum eo maneat, ſin per philoſophiam ſit ſo„luta eo, ſimulachrum in locum deteriorem abeat ſolum, ipſa vero ani„ma pure admodum in mundo intelligibili viuat, nihilo tunc ex ipſa ex„cepto vel foras auulſo. Et haec quidem ſimulachro huic euenire.

Famo-

k) Enn. VI. L. IV. c. 16. p. 659. Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472. l) l. c. p. 77.

Famoſiſſimum hoc in ſchola Platonicorum dogma fuiſſe, animas deſcendentes vehiculo, vel εἰδώλῳ corporeque ſubtili variae conditionis gradusque, prout animae affectae eſſent, circumdatas eſſe, nemini veterum rerum non prorſus ignaro ignotum eſſe putamus, quod tamen cum Cudworthus [m] fuſe explicuerit, magna vero eruditione, multaeque lectionis copia Ven. Moshemius [n] probauerit, non excogitaſſe demum illud Platonicos, ſed accepiſſe ab antiquis theologis, malumus lectorem ad plenos dimittere fontes, quam noſtris detinere riuulis, praecipue cum vix habeamus, quod diligentiae praeſtantiſſimorum virorum addamus, vixque credamus eſſe antiquae doctrinae cupidum, qui non librum omni eruditione veteri bonaque fruge refertum ipſe legerit relegeritque. Nos itaque ad Plotinum noſtrum redimus, ex eius dumetis tandem eluctari anhelantes. Is de anima porro ſtatuit:

LXXIX. Anima ex intellectu diuino deſcendens intellectum habet communem et proprium; communem quidem, quoniam impartibilis, et idem vtique, proprium vero, quia quisque ipſum in anima prima totum habet. Habemus igitur et ſpecies duplici ratione, in anima quidem velut explicatas atque ſegregatas, in intellectu vero omnes [o].

LXXX. Eſt itaque natura illius animae extra malorum cauſſam, quotcunque homo facit aut patitur. Mala enim a nobis aguntur a deteriore in nobis ſuperatis; intellectus vero non attingit, et innocens manet.

LXXXI. Dici itaque poteſt animam non peccare, ſi anima ſumatur per ſe et ſimpliciter: qui vero animam peccare dicit, coniungit ipſi et conflat alteram animae ſpeciem paſſiones graues habentem. Compoſitum igitur quiddam ex omnibus anima ipſa fit, et patitur vtique ſecundum totum, peccatque compoſitum, atque id eſt, quod peccat, non illud [p].

LXXXII. In generatione vero fit ea adiunctio, quando videlicet anima deſcendens ac aliud quid ab anima facta, ad nutum inclinationis fertur, non dimiſſo, quod accepit, ſimulachro. Seuocatio itaque et ſeparatio non ſolum ab hoc corpore, ſed ab omni adiuncto eſſe debet [q].

LXXXIII. Animus, vt ſupra dictum, fugiens totum, et ab intellectu diſcrepantia quadam ſeiunctus, dum parti ſe addicit, a toto degenerat, et proprium quiddam curat, contrectans colensque externa: nec ſolum aſſiſtens corpori ſed valde intra progreſſus. Hinc igitur alligatus corpori, poſtquam ab incolumi innoxioque habitu melioris prouinciae gubernandae aberrauit, deuinctus eſt, delapſus ab alto et compedibus inde alligatus, et agendo ſenſibus vtens, propterea quod prohibetur ab initio mente vti, hincque in ſpelunca et ſepulchro verſari dicitur [r].

LXXXIV.

m) Syſtem. intell. c. V. ſ. III. §. 19. ſeqq. p. 1031.
n) p. 1036. ſeq. n. 4.
o) Enn. I. L. I. c. 8. p. 5.
p) p. 6. En vero miſerum philoſophiae moralis fundamentum. Quod idem vult, ac ſi diceres, adminiſtrum regiae gazae in furto deprehenſum non laqueo puniri, ſed tantum furem.
q) Ibid.
r) Enn. IV. L. IX. c. 4. p. 472.

LXXXIV. At, cum ad intelligentiam fe conuertit, folui ex vinculis iudicatur, altiusque afcendere, quando videlicet ex quodam reminifcontiae munere ad entia contemplanda facit exordium, habet tamen nihilo minus interea aliquid fupereminens [s].

LXXXV. Qui agit fecundum motum animi incitatum per fenfus affectusque, vbi ratio vel nihil agit, vel ducitur a motu, nulla libertate fruitur [ſ].

LXXXVI. Illi itaque libertas agendi tribuenda eft, qui per mentem agit liber ab omnibus corporis paffionibus, ex qua libertate deliberationes et appetitiones ab intelligentia excitatae liberae fiunt [ſſ].

LXXXVII. Libertas vero proprie in contemplando verfatur, voluntatis autem decreto virtus eligenda, quae affiftens libertatem munusque, quod in nobis effe dicitur, comparat, neque, quibus feruiebamus ante, vltro nos feruire permittit [t].

LXXXVIII. Virtus itaque eft intellectus velut alter quidam et habitus animam quafi transformans in mentem; rurfus hoc ipfum, quod in nobis confiftere dicitur, non ad actiones quidem declinat, fed ad mentem fe recipit actionibus expeditam.

LXXXIX. Intellectus vero liber viuere dicitur, quia viuere intelligere eft, intelligit autem, quemadmodum vult, fic vt intelligentia et voluntas actus euadant idem [u].

XC. Deum propter eminentiam neque per fcientiam quandam neque per intelligentiam vllam cognofcimus ficut alia folemus, quae intelligibilia appellantur, fed per praefentiam quandam fcientia meliorem. Scribimus autem loquimurque de eo frequenter, vt ita faltem difputationibus noftris animum excitemus, et ad diuinum fpectaculum dirigamus, doctrina enim viam tantum oftendit, Deum autem videre opus illius eft, qui videre voluerit [v].

XCI. Deus a nullo vfquam abeft, et tamen quodammodo abeffe videtur ab omnibus: nam iis duntaxat eft praefens, qui capere poffunt, atque ita parati funt, vt ipfum attingere valeant, per fimilitudinem quandam et infitam potentiam, muneri inde tributo cognatam, quando fcilicet animus omnino fic eft affectus, ficut erat, cum inde proceffit: ideoque iam vere videri poteft, ficut ipfe Deus natura eft videndus [w].

XCII. Animam oportet effe informem, fi omni carere debet obftaculo, quod forfitan impediri poffit, ne ab ipfa omnium prima natura illuftretur et impleatur ad votum [x].

XCIII.

s) Ibid.

ſ) Enn. VI. L. VIII. c. 1. p. 735.

ſſ) p. 736.

t) p. 739. Ita quidem notiones intellectus et voluntatis confundit Plotinus, cuncta ad contemplationem reuocando.

u) Ibid.

v) Enn. VI. L. IX. c. 4. p. 761.

w) Ibid. Nullo fere loco enthufiafmum fyftematis fui et fontem et finem effe Plotinus magis prodit, quam hoc.

x) c. 7. p. 765.

XCIII. Si itaque res ita se habet, operae pretium est, animum ab exteris omnibus segregatum, ad intima penitus se conuertere, neque ad externum aliquid reuocari, sed iam omnia nescientem, et ante quidem affectione, tunc etiam speciebus, nescientem quoque se ipsum contemplationi illius incumbere, eique familiariter inhaerere [y].

XCIV. Non semper in Deum ipsum conuertimur, sed quando in eum prorsus inspicimus, tunc denique nobis finis optatus requiesque contingit, neque amplius dissonamus, dum scilicet diuinum reuera chorum circa eum agimus.

XCV. In hoc autem choro inspicit vitae fontem, fontem mentis, entis ipsius principium, boni caussam, radicem animae; quae quidem non ita ex Deo effluunt, vt eum comminuant: Deus enim moles non est. Hic bonum consistit nostrum, hic anima requiescit, hic tantum animus a malis liber est, hic vere intelligit, nullisque obnoxius est passionibus, hic solum viuere contingit, vbi vero viuit, ibi etiam amat illum necessario amore coelesti, Deo commisceri desiderans.

XCVI. Nullo profecto animo tunc opus est vlterius, sed cetera cuncta deponere debet, et in eo solo consistere, Deusque fieri tantum, reliquis penitus amputatis, quae circumadhaerent nobis.

XCVII. Quamobrem hic emigrare properandum est, dolendumque nobis, quod aliqua hic ex parte alligati viuamus, vt toto penitus animo complectamur Deum [z].

XCVIII. Nemo per vim extrudat animam ex corpore ne forte exeat, in locum similem migratura: alioquin exibit, corporei nonnihil deferens [a], quo per similia emigrabit. Sed expectare debet, quoad corpus totum ab anima ipsa deficiat; quando videlicet nulla vis animae amplius in ipso ligatur, quippe cum corpus iam ipsam ligare non possit, perdita videlicet harmonia [b], quam olim habens habebat et animam [c]. Accedit, si quis dissoluit corpus, non esse eam a passione liberam. Fatale itaque tempus expectandum est.

XCIX. Anima per totum coelum reuoluitur, alia in aliis speciebus; siue in sensuali specie, siue rationali siue vegetabili. Pars enim dominans consentaneum sibi peragit munus; caetera vero torpent, namque extra relicta videntur, in homine autem non superant, quae deteriora sunt, sed simul existunt: neque tamen, quod melius est, superat semper, nam haec quoque locum in eo suum habent: quamobrem et tanquam sensuales viuunt, adsunt enim et instrumenta, sensus. Multa quoque ab hominibus fiunt, quasi plantis, corpus siquidem seu planta ab intrinseco augetur, et gignitur, quapropter omnia in agendo communicant.

y) Ibid.

z) c. 8. 9. p. 767. 768.

a) Nempe simulachrum animae iisdem passionibus infectum.

b) En vero harmoniam praestabilitam inter animam et corpus iam Plotino ex parte notam.

c) Enn. I. L. IX. c. 1. p. 85.

nicant. Anima tandem e corpore migrans, id ipſum, quo abundauit, euadit [d].

C. Itaque ad ſuperiora confugiendum, ne in ſenſualem ſpeciem delabamur, ſimulachris ſenſualibus obſecuti: neue in vegetabilem vitam praecipitemur, mancipati libidini generandi et irretiti ſuauitate ſaporum, ſed ad intellectuale, ad intellectum totis viribus aſſurgendum.

CI. Quicunque igitur proprietatem ſeruauerunt humanam, homines iterum renaſcuntur; quicunque vero ſolo vſi ſunt ſenſu, bruta animalia redeunt, quod ſi ſenſus degeneratione vixerint, vna cum ipſis plantae repullulant.

CII. Quali quis ſenſu delectatus fuerit, tale euadit brutum. Sublimia ſectans, auis, muſica delinitus, animal muſicum, qui ſine ratione regnat aquila fit et ſic porro [e].

Eſt haec ſumma atque compendium pſychologiae Plotinianae, cui preſſis veſtigiis inſiſtit Porphyrius. Hiſce iam fundamentis reliqua inaedificata ſunt omnia, et imprimis moralis philoſophiae aedificium, quod in ſequentibus delineabimus.

§. LIV. Reſtant ex Plotini φιλοσοφουμένοις, quae mundum hunc concernunt, de quibus tamen non tam copioſe diſſeruit, nec integrum nobis ſyſtema exhibuit. Pleraque etiam quae habet, metaphyſica ſunt, non phyſica. Dabimus tamen, qua licet breuitate etiam horum compendium, vt integram philoſophiam Plotinianam habeat lector. Ita vero obſcuriſſimus philoſophus: *Coſmologia eclecticorum.*

CIII. Materiae notio ab omnibus admiſſa philoſophis eſt, quod ſit ſubiectum quoddam et ſuſceptaculum ſpecierum.

CIV. Etiam in mundo intelligibili materia eſt, inſunt enim ei ideae, quae formam habent, forma autem requirit ſubiectum.

CV. Cum duplex ſit mundus, intelligibilis et ſenſibilis, ſequitur, quia hic eſt illius imitatio, illic quoque eſſe materiam [f].

CVI. Corporibus, quae ſunt in mundo ſenſibili oportet adeſſe ſubiectum, quod aliud quidpiam ſit praeter corpora, quae enim transmutantur, non corripiuntur, alioquin eſſentia in non-ens euaneſceret; neque rurſus quod fit, ex eo, quod nullo modo eſt, efficitur [ff].

CVII. Materiae primae nihil prorſus eorum, quae in ipſo ſenſibilium genere percipiuntur, tribui poteſt, adeoque neque figura neque qualitas vlla, vel color, neque magnitudo. Concludit ex his Plotinus, materiam nonniſi priuatiua notione definiri poſſe [g].

CVIII. Cum non ſit quantitas in materia, vel magnitudo, neque vnum, neque multa eſt, ſed cum indefinita ſit, nunquam penes ſe ipſam

 quic-

d) Enn. III. L. IV. c. 2. p. 283. ſeq.
e) Ibid.
f) Enn. II. L. IV. c. 1. ſeq. p. 159. ſeqq.
ff) c. 6. p. 162.
g) Habuit hoc ab Ariſtotele, conf. Mosheim. ad Cudw. Syſt. int. c. V. ſ. II. §. 27. p. 945. qui aliqua erudite monet, ſine quibus haec dogmata intelligi nequeunt.

quiefcit, fed huc atque illuc in omnem fpeciem transfertur, paffimque lubricitate mira in quaelibet deriuatur, ficque euadit multa ob ipfam per omnia deductionem atque genituram [b].

CIX. Locus materia corporibusque pofterior eft, adeoque in materia non eft, vnde fequitur fufceptionem formarum non fieri ratione quantitatis [i].

CX. Neque tamen materia eft nomen inane, fed, quia neceffaria eft, qualitati et magnitudini, adeoque etiam corporibus, eft fubiectum aliquod, quamuis inuifibile et expers magnitudinis, adeoque omnes fenfus refugiens [k].

CXI. Quicquid eft in materia in potentia refertur ad actum, fed non eft actus, verum potentia. Vbi enim ex potentia et actu fit res tertia compofita, fubiectum dicitur in potentia, compofitum in actu [l].

CXII. Omnes, quae qualitates nominantur, funt actus; qualitatis tamen nomen accipiunt, quod quaelibet fint proprietates, quafi diftinguentes effentias inter fe, atque ad fe ipfas proprium habentes characterem [ll].

CXIII. Corpora in miftione tum per molem, tum per qualitatem penitus corporibus commifcentur [m].

CXIV. Corporeitas eft, corpus ex cunctis qualitatibus vna cum materia congregatum [n].

CXV. Effentiam et compofitionem vniuerfi committere cafui atque fortunae irrationale eft, propriumque hominis neque intellectum neque fenfum habentis [o].

CXVI. Mundum hunc arbitrandum eft, effe quidem femper, nunquam vero non effe; mentem tamen effe ante ipfum, non quafi praecedentem tempore, fed quoniam hic eft a mente, priorque natura mens eft, quam mundus, cauffaque mens exiftit mundi, ac velut principalis forma ac exemplar huius mundi per exemplar illud exiftentis, eodemque modo inde perpetuo fubfiftentis [p]. Celeberrimum dogma in fchola Alexandrina ex ftudio conciliandi Platonem et Ariftotelem, enatum, cum is, mundum effe genitum diceret, hic aeternum fine generatione mundum affereret. Quos vt in concordiam redigerent, ab vtriusque opinione genuina difcefferunt, et generationem quandam mundi aeternam afferuerunt, mundi ortum *κατ' αἰτίαν*, ab eo, qui eft *κατὰ χρόνον*, diftinguentes. Qua in re Ammonium reliquis viam monftraffe, Plotini locus fatis oftendit, ex quo difcimus hoc dogma in fchola Alexandrina Plotini aetate iam receptum fuiffe. Plotini poftea veftigia preffere fequaces,

POR-

b) Ibid. Caue vero confundas materiam cum corpore. Metaphyficum enim, non phyficum hic agit Plotinus, et qui eum fequitur PORPHYR. de antro nymph. p. m. 110. edit. Rom.

i) c. 11. p. 165.

k) c. 12. p. 166.

l) L. V. c. 2. p. 173. 175.

ll) Enn. III. L. VI. c. 3. p. 181.

m) p. 185.

n) p. 186.

o) Enn. III. L. I. c. 1. p. 254.

p) p. 255.

PORPHYRIVS [q], IAMBLICHVS [r], PROCLVS [s], aliique, quorum hac de re philoſophemata exponit, valideque refutat ZACHARIAS MITYLENAEVS [t]. Poſtulabat vero ſyſtema emanatiuum eiusmodi generationem aeternam, cum ex ſummo rerum omnium fonte ſimpliciſſimo deriuanda eſſent omnia: in hoc enim ſyſtemate nihil voluntarium, ſed cuncta ex eſſentiae neceſſitate fluunt, vnde non potuit mundi architectus, libera voluntate ad ornandam materiam accedens admitti, licet id placuiſſet Platoni. Negandum tamen forte non eſt, ad eludenda Epicureorum tela contra mundi originem in tempore Platonicam, hanc quoque diſtinctionem adhibuiſſe Alexandrinos philoſophos Platonicos [u].

CXVII. Mundus vero ſenſibilis cum ad exemplar perfectiſſimum ſit genitus, neceſſe eſt, eſſe mundum intelligibilem. Eſt autem ipſa mentis entisque natura mundus verus et primus, a ſe ipſo non diſtans, neque conditione vlla debilis et diuidua, neque ob defectum vllum etiam in partibus indigens, tota vita, tota mens in vno viuens et intelligens, etiam partem reddens, vt totum, nec mutationem vllam admittens [x].

CXVIII. Ab illo mundo vero et vno, et intelligibili dependet iam non vere vnus, multus ergo et in multitudinem diuiſus, in quo aliud ab alio diſtans alienumque prouenit.

CXIX. In hoc mundo non amplius viget amicitia ſolum, ſed propter diſtantiam diſcordia naſcitur, atque in ipſo defectu alia iam neceſſario aliis aduerſantur [y].

CXX. Factus autem eſt, non ratiocinatione quadam, concludente, faciendum eſſe, ſed neceſſitate quadam faciente, vt ſecunda natura primam comitaretur, non enim intelligibilis mundus talis erat, vt rerum eſſe poſſet extremum.

CXXI. Intellectus itaque infundens ſui aliquid in materiam, immobilis ipſe quietusque conſiſtens omnia fabricauit: id autem eſt ratio (λόγος) ab intellectu profluens [z].

CXXII. Quemadmodum vero in ratione inſerta ſemini ſimul omnia in eodem ſunt, nihilque cum alio pugnat, aut diſſidet et impedit, licet aliquid ſit in mole in qua alibi eſt pars alia, et aliud impeditur laediturque ab alio: ſic vtique ex vno intellectu rationeque ab ipſo manante pullulauit hoc vniuerſum, a ſe ipſo iam diſtans, atque neceſſario alia quidem nata ſunt ſalutaria atque amica, inter ſe alia vero inimica et pernicioſa, et partim volentia, partim nolentia ſe inuicem perdunt, ipſoque interitu generationem mutuam operantur [a].

 CXXIII.

q) De antro nymphar. p. 131.
r) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 3. p. 159.
s) In Timaeum Platonis.
t) De opificio mundi p. 209.
u) Conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 219.
x) l. c. c. 2. p. 255.
y) Haec ex ſyſtemate emanatiuo ſequuntur.
z) c. 2. p. 156.
a) Ibidem.

CXXIII. Non tamen inde poteſt quisquam mundo huic tanquam non pulchro detrahere, quaſi non optimus ſit eorum, quae eſſe cum corpore poſſunt, neque cauſſam perquam mundus eſt, accuſare. Nam et ex neceſſitate, non ex conſilio factus eſt mundus, et totum quiddam pulchrum eſt, ſibique ſufficiens, atque amicum, itemque partibus ſuis tam maioribus quam minoribus conueniens. In partibus itaque vituperare totum, ſtultum eſt [b].

CXXIV. Mundus itaque perfectus eſt, ex cunctis animalibus conſtitutus, ſibi ipſi ſufficiens, nulli indigus, quoniam omnia in eo ſunt animalia atque plantae cunctorum natura generalium, Dii quamplurimi, daemonum populi, bonorum exercitus animorum, homines virtute felices. Nam et in aëre et aethere, et in coelo toto ſunt animae omnes bonae, vitam ſtellis ſuppeditantes reuolutionique coeleſti ordinatiſſime ſimul atque ſempiterne: et ad imitationem mentis in circuitum agitatae ſapienter ſemperque circa idem: Quaecunque etiam in eo ſunt, appetunt bonum, ſingula vero pro facultate propria conſequuntur, coelum enim et mundi anima inde dependet: praeterea Dii, qui in eius partibus regnant, item animalia omnia et plantae, et quicquid in eo eſt inanimum: cunctis officium ſuum peragentibus [c].

CXXV. In coelo totum quidem viuit ſemper, et quaecunque honoranda ſunt, et praecipua permanent. Animae vero viciſſim corpora permutantes, aliud quidem in alia fiunt ſpecie; aſt quoties anima poteſt extra generationem poſita, vna cum vniuerſi anima viuit. Corpora vero ſecundum ſpeciem atque ſingula ſecundum totum, ſiquidem ex ipſis et animalia erunt, et nutrientur [d].

CXXVI. Nec perfectum in eo malum eſt. Hominum enim mutuae inter ſe iniuriae ab ipſo boni appetitu proficiſcuntur, quando nempe bonum conſequi non valentes aberrant aliosque inuadunt. At vero qui egerunt, iniuſte poenas luunt, tum quia animam inde reportant deprauatam, tum quia certo quodam ordine in locum transmittuntur deteriorem, nihil enim poteſt vnquam, quod in vniuerſi lege ordinatum eſt effugere [e].

CXXVII. Si igitur datur in hoc mundo animis facultas ad beatitatem conſequendam, non licet de hac regione conqueri, quod aliqui in ea non ſint felices, ſed eorum imbecillitatem potius reprehendere, quod ſtrenue certare non valeant, vbi virtutis praemia propoſita ſunt. Ratio vero mundi artifex et corruptis vtitur ad aliorum genituram, et vtilia multa vniuerſo inde efficit. Aſt et circa eas animarum actiones, quae in ipſis animabus collocantur, quando deteriora agunt, cauſſa referenda eſt in eligentem, cum animas quoque proprias habere motiones oporteat [f].

CXXVIII.

b) c. 3. p. 256. c) Ibid. e) p. 258.
d) c. 4 p. 257. f) p. 259.

CXXVIII. In mundo fuprema, vt in animali pulchriora, funt, media vero et infima, minus. Homines autem in medio inferiorique funt; at in fublimi coelum Diique coeleftes, et mundi plurimum Dii tenent, omneque in circuitu coelum, terra vero quafi centrum et velut vna quaedam ex ftellarum numero. Eft itaque homo deorum brutorumque medius. Hinc cum ad vtraque vergat, poteft etiam iniufte agere [g].

CXXIX. Prouidentia itaque accufari non poteft, quae non facit hominem Deum, fed feruat in eo, quod eft, effe hominem, id eft, agentem ea, quaecunque lex praefcribit: et homines in medio conftitutos perdi nequaquam dimittit, fed ad fuperna reuocat affidue omnibus machinis virtutem reddens potentia praeualentem [h].

CXXX. Licet vero peccatum ipfum non fit voluntarium, non tamen id prohibet, quin ipfi ex feipfis agant, quoniam ipfi actionum talium auctores funt: nec neceffitas ab extrinfeco eft, fed quoniam communi conditione intrinfeca peccant [i].

CXXXI. Ratio vero etiam artifex mundi non omnia fecit aequaliter perfecta, et bona, nec omnia fecit Deos, verum alia quidem Deos effe ftatuit, alia vero daemones fequenti natura, poft haec autem homines, et animalia deinceps, neque id quidem inuidia, fed ratione intellectualem habente diuerfitatem. Quin et futura, et circuitus fpectare decet, quibus omnia iufte commutantur [k].

CXXXII. Ratio feminaria mundi non eft mens ipfa, fincera, non animae purae genus, dependens vero ab hac, et quafi fulgur ex ambabus, mente videlicet, atque anima affecta fecundum mentem: quae hanc rationem generant velut vitam, quae quietam in fe habeat rationem: omnis vero vita eft actus. Aft non eft vita vna, vel mens quaedam vna, fed partes inter fe oppofitas habet, ideoque indigas, et inuicem repugnantes. Hinc totum inter fe in mundo confentit partes repugnant [l]. Prolixa has de prouidentiae in mundo concurfu, malorumque cum phyficorum tum moralium origine et cauffis difputationes profequitur Plotinus non tantum duobus, quos *de prouidentia* confcripfit libris, fed et in *difceptatione contra Gnofticos* Platonicis rationibus demonftraturus, mundum nec malum effe, nec a malo principio conditum, fed confilio bonum factum, et diuinitati fimilem, bona in eo effe omnia, et Deum eius habere curam; non omnia tamen aequaliter bona effe [ll].

CXXXIII. Quia mundus omnia in fe complectitur, neque fupereft quicquam, in quod poteft commutari, neque rurfus in hunc externum aliquid incidere poteft, quo difperdatur, ideo mundus durat perpetuus [m].

CXXXIV.

g) c. 8. p. 261. feq.
h) c. 9. p. 262. Aft fupra dixerat, fieri haec omnia naturae neceffitate.
i) c. 10. p. 263.
k) Ibid.
l) c. 16. p. 267.
ll) Enn. II. L. IX. c. 7. feqq. p. 205. feqq.
m) Enn. II. L I. c. 1. p. 96.

CXXXIV. Coelum ſempiternum eſt, tum ob animas, tum ob corpora pura, adeoque meliora. Igne enim conſtant coeleſti, aequali et quieto aſtra. Anima autem coeli ex Deo manans omni vinculo fortior eſt, et ſemper coelum continere poteſt [n].

CXXXV. Coeleſtis vero anima, qualis coeli eſt non corrumpi ſinit coeleſtia, quia proxima eſt ab ipſo mundi architecto; ab ipſa vero coeleſti imago quaedam producitur, quae velut a ſuperis defluens terrena animalia facit, quae quia deterioribus ad opus ſuum vtitur corporibus, locoque deteriori in vnum conciliare ſtudet, quae vix congrediuntur, et congreſſa in vnum inuita manent, ideo animalia haec mortalia ſunt, nec ſemper viuere poſſunt [o].

CXXXVI. Solus in coelo ignis eſt, ſed qui terram et aquam et aërem, id eſt, qualitates aliorum elementorum in ſe habeat [p].

CXXXVII. Cum lumen vigeat in excelſo, vbi naturaliter eſt conſtitutum, puriſſimum, quod varia ratione in ſtellis eſt diſtributum, et in reliquo quoque coelo regnet, non poteſt vllum defluxum pati; nam et animae coniunctum eſt, et nihil praecipitat impellitque deorſum, et tam ſublimis natura defluere ſponte non poteſt [q].

CXXXVIII. Motus coeli fit ab anima intellectuali et fit in circulum, qui motus eſt, quem in ſe ipſis faciunt intellectus et anima [r].

CXXXIX. Poſtrema vis animae a terra exordiens ſeſe fundit per vniuerſum, vis autem animae ſenſualis, et quae opinantem poſſidet rationem, ad ſuperiora in ſphaeris ſe habet, incubans inferiori potentiae, vimque vitalem communicans. Mouetur itaque ab ea, in circulo continente, totique inſidente, quantum ipſius recurrit in ſphaeras. Itaque cum illa hanc circulo comprehendat, merito haec conniuens reflectitur in ſe ipſam, huius vero reflexio corpus vna, cui eſt infuſa contorquet [s].

CXL. Stellae non mutant naturam motibus, locis, aſpectibus [ſ].

CXLI. Quod ſtellae futura portendunt, inde eſt, quia certo quodam ordine procedunt, et ſigna rerum habent. Plena enim omnia ſignorum ſunt in mundo et ſapiens aliud argumentatur ex alio. Mirabilis autem eorum eſt connexio et conſpiratio, quae ſunt in mundo [ß].

CXLII. Anima mundi eſt principium rerum naturalium, ſeruiunt huc conferuntque ſtellae, ceu partes coeli non paruae tum ad decoram totius formam, tum etiam ad ſignificationis officium [t].

CXLIII. Anima quae in generatione aduenit, coeli fato ſubeſt, nempe ea anima, quae veſtigium animae quoddam nacta, corporis eſt potiſſimum. Aſt altera, quae extrinſecus extat anima, ſupra fatum eſt, et ad eum

n) c. 4. p. 99.
o) c. 5. p. 99. Pertinet hic locus etiam ad animam mundi duplicem, de qua ſupra diximus.
p) c. 6. p. 100.
q) c. 8. p. 102.
r) Enn. II. L. II. c. 1. p. 107.
s) c. 3. p. 109.
ſ) Enn. II. L. III. c. 3. p. 138.
ß) c. 7. p. 141.
t) c. 3. p. 141.

eum afcenfus ad fublimia pertinet, ad pulchrum et diuinum, quibus nullum fatum dominatur. Hanc duplicem animam quilibet habet [u].

CXLIV. Quin et totus mundus compofitum quoddam eft, ex corpore atque anima corpori mancipata, et ipfa vniuerfi anima, quae non ineft corpori, imprimit autem veftigia quaedam in eam animam, quae iacet in corpore. Sic et fol et cetera omnia duplicia funt [v].

CXLV. Molefta et difficilia in mundo atque auerfa propter miftionem quandam nafcuntur, mixta enim eft huius mundi natura [w].

CXLVI. Mundus ita demum Deus eft, fi feparabilis illa anima in fubftantia connumeretur. Reliquum namque eft daemon, affectus quoque in eo daemoniaci funt [x].

CXLVII. Coeleftis influxus non generat res, fed tantum materiam difponit, eae vero ex feminalibus naturae rationibus oriuntur [y].

CXLVIII. Rationes feminales non funt intelligentiae nec intellectio, nec vifio, fed vis quaedam materiae agitatrix, haud fane cognofcens, fed agens tantum velut formam figuramque in aqua, quemadmodum ex circulo aliunde facto redundat circulus alter. Non igitur opus habet quodam rationis difcurfu. [z].

CXLIX. Deorum et daemonum, qui funt in mundo inter fe genus diftinguendum eft [a].

CL. Deorum genus paffionibus expers eft.

CLI. Daemonibus paffiones infunt; funtque illi etiam fempiterni fequente poft Deos gradu, iamque generi humano propinquiores, mediique inter Deorum hominumque genus.

CLII. In mundo intelligibili nullus eft daemon, fed qui ita dicuntur, Dii funt.

CLIII. Qui in mundo fenfibili funt vsque ad lunam, Dii vifibiles, Dii appellandi funt fecundi, eo quod a Diis intelligibilibus dependent, vt fplendores a ftellis [b]. Satis haec thefis innuit, Deos intelligibiles tantum effe ideas fiue exemplaria aeterna ftellarum reliquorumque Deorum vifibilium, vt fupra notatum.

CLIV. Daemones illi funt amores, qui gignuntur ex anima bonum pulchrumque defiderante, fed ad vfum vniuerfi geniti funt ab anima mundi aliis viribus, vt impleantur difpenfenturque fingula toti [c]. Oportebat enim ipfam vniuerfi animam fufficienter toti mundo praeeffe atque fuppetere, generando vires daemonum ipfi vniuerfo congruas.

CLV.

u) c. 9. p. 141.
v) Ib. p. 142. Ita nugis fuis idealibus omnia philofophiae naturalis capita corruperunt inepti philofophi.
w) Ibidem. x) Ibid.
y) c. 12. p. 143.
z) c. 17. p. 147. Ex hoc fonte naturam fuam genitricem haufit CVDWORTHVS, huius philofophiae praeter modum amans.
a) Enn. III. L. V. c. 6. p. 295.
b) p. 296.
c) Ibid. Fundamentum hoc fuit fyncretifmi omnium religionum, quem iniit philofophia Alexandrina.

CLV. Daemones non ſunt materiae corporeae, alioquin animalia ſenſibilia forent. Et ſi aëria igneaue corpora accipiunt, oportet tamen naturam eorum prius differentem eſſe.

CLVI. Eſt itaque intelligibilis materia ponenda, vt quod illius eſt particeps, per illam in hanc quoque corporum materiam perueniat [d]. Plura et luculentiora de his mox dabimus ex Iamblicho.

CLVII. Terra omnia in ſe elementa continet [e].

CLVIII. Terram eſſe animal, non tantum ex anima patet vegetante, ſed quia animalia quoque ex ea generantur. Quia vero non exigua mentis portio eſt, ideo mentem habere Deusque eſſe recte creditur [f].

CLIX. Terra non inepta eſt motui, niſi quod ex loco ſuo non moueatur.

CLX. Poteſt terra ſentire, quia animam habet, vt ſtellae ſentiunt propter animam, et anima hominis in corpore [ff].

Doctrina eclecticorum de creatione mundi.

§. LV. Haec Plotinianae philoſophiae facies eſt, quam Alexandria genuit, quaeque Romae poſtea, inque Aſia minore et Athenis tandem adoleuit, magnaque per quatuor fere ſecula fama floruit. A Plotino enim totam philoſophorum horum ſucceſſionem deriuatam fuiſſe, veterum teſtimoniis [g] conſtat. Et variaſſe quidem in diuerſis huic ſyſtemati doctrinis vel inſerendis vel eiiciendis etiam aliterque delineandis philoſophos huius ſectae ſupra monuimus, vnde cuiusuis ex iis philoſophemata ſingulari ſtudio excutienda ſunt illis, qui totam eius faciem accurate noſſe cupiunt: in primariis tamen capitibus non valde diſſenſerunt, ſed explicationibus ſpeciem quidem diuerſae ſententiae prae ſe tulerunt, vt nempe eo magis ſe temporum circumſtantiis attemperarent, quae, cum Chriſtiana religio, κρατῦσα, (qua voce veteres vtuntur) id eſt, dominans, euaſiſſet, poſtulabant, vt propius ſe eius dogmatibus accedere viderentur, ſicque ab imperantibus aequius tolerarentur: hoc vero ipſo perditiſſimos, quos haec philoſophia fouet in ſinu, errores, palliarunt tantum, et ſubdole pinxerunt; quo factum eſt, vt ab incautis pro iis habiti qui ſanius philoſopharentur, admiſſique peſtilentes errores etiam inter ſana diſſeminauerint dogmata. Cuius rei vt fidem faciamus lectori, et quanta in vaferrimi hominum generis hiſtoria cautione opus ſit, memorabili exemplo declaremus, attendere iubemus ad illud potiſſimum dogma, quod de creatione rerum in hac ſchola perſonuit, quod ita acceſſiſſe viſum eſt quibusdam ſanae doctrinae, vt AENEAS GAZAEVS [h] contra mundi aeternitatem pu-

d) Ibid.

e) Enn. II. L. I. c. 7. p. 101.

f) Enn. IV. L. IV. c. 22. p. 419.

ff) Ibid.

g) Vid. PORPHYR. vit. Plotini c. 7. p. 104. SOCRAT. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 15. p. 352. SOZOMEN. Hiſt. eccleſ. L. I. c. 5. p. 406. Iamblichi tamen ſcholam vocat EVNAPIVS in Aedeſ. p. 36.

h) De opificio mundi p. 56. Sequimur verba Graeca, quae ita in BARTHII editione leguntur: ὀυ γὰρ ἀγέννητος ὀυδ' ἄναρχος, ἡ ὕλη, τουτέ

εἰ

pugnans, ad ipsum Plotinum Porphyriumque prouocare ausus fuerit, statuentes, materiam esse factam. Ait enim: *Materia neque ingenita, neque sine initio, id te Chaldaei docent et Porphyrius. Scripsit is enim librum de materia, Chaldaicis doctrinis refertum, in quo rationibus hoc roborat: materiam genitam esse, et ad Plotini librum prouocat physicum, in quo tanquam dogma detestandum eiicitur error: materiam esse ingenitam, interque principia referendam.* Recentiores pari fere modo seductos hic tacemus [i]. Ast falli viros doctos, euidenter patebit, vbi totius scholae huius de materia systema paulo attentius considerabimus. Deseruisse vero Aegyptios, inter quos haec philosophia nata est, systema dualisticum, quod antiquissimis temporibus, saltem ex eo tempore, quo Persae Aegyptum inuaserunt, inualuerat, suo loco demonstrauimus, ex quo nempe orientalis philosophia systema emanationis illis commendauerat. Sane non alium, quam emanationis ordinem inter Aegyptios in rerum omnium γενέσει ab eo tempore fuisse receptum, quo Graecanica philosophia obtinuit, diserte tradit IAMBLICHVS, his verbis: Καὶ οὕτως ἄνωθεν ἄχρι τῶν τελευταίων ἡ περὶ τῶν ἀρχῶν Αἰγυπτίοις πραγματεία ἀφ' ἑνὸς ἄρχεται, καὶ πρόεισιν εἰς πλῆθος τῶν πολλῶν αὖθις ὑφ' ἑνὸς διακυβερνωμένων, καὶ πανταχοῦ τοῦ ἀορίστου φύσεως ἐπικρατουμένης ὑπό τινος ὡρισμένου μέτρου καὶ τῆς ἀνωτάτω ἑνιαίας πάντων αἰτίας. *Atque ita Aegyptiorum doctrina de principiis desuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit, et desinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorsus omnis indeterminata in se natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc est, a suprema illa vniente omnia caussa.* Quod ne de solis rebus spiritualibus intelligatur, addit: *Materiam quod attinet, eduxit* (παρήγαγεν) *eam Deus, ab essentialitate diuidendo materialitatem, quam Demiurgus accepit, cum animata esset, et ex ea simplices atque incorruptibiles Sphaeras fabricauit, postremum autem illius materiae ad corpora generabilia et corruptibilia facienda transtulit.* Quibus verbis, Aegyptiaca dogmata recitari nulli dubitamus, sed talia, quae inter Platonicos iam tum fuere recepta, ex quibus simul liquet, deseruisse scholam Platonis eius systema, quod dualisticum fuisse *tomo primo* demonstrauimus. Ex hac vero schola cum prodiret Ammonius, isque non Aristotelem tantum aeternitatem mundi statuentem, cum Platone, mundum genitum esse in tempore, asserente conciliare, sed et ex Christiana, quam didicerat, disciplina elegantiora doctrinarum capita in rem suam vertere cogitaret, quae creationem ex nulla praeexistente materia, solo summi entis nutu factam

 esse

σι καὶ χαλδαῖοι διδάσκουσι καὶ ὁ Πορφύριος ἐπιγράφει δὲ καθ' ὅλου τὸ βιβλίον, ὃ εἰς μέσον προάγει τῶν χαλδαίων τὰ λόγια. Ἐν οἷς γεγενῆσθαι τὴν ὕλην ἰσχυρίζεται, καὶ τὸ Πλωτίνου διανοίγων βιβλίον τὰ κατὰ φύσιν που λέγει, ἀγέννητον δὲ εἶναι τὴν ὕλην, καὶ τὸ ἐν ἀρχαῖς τιθέναι ὡς ἄθεον δόγμα παραιτητέον. In quibus verbis menda quaedam iacere acute vidit MOSHEMIVS diss. de creat. ex nihilo §. 29. p. 995. Cudw.

i) BESSARIO adu. calumn. Plat. L. II. c. 5. LIVIVS GALANTES compar. theol. Christ. cum Platonica, L. IX. p. 236. RAD. CVDWORTH. Syst. int. c. V. s. 2. p. 751. HVET. Qq. Alner. L. II. c. 5. BAYLE Dict. T. II. art. Hierocles not. A. p. 760.

esse tradebat, commodum ratus, a trium horum systematum genuino recedere sensu, vt moris est apud syncretistas, non potuit non dogmati iam tum recepto, materiam ex Deo esse genitam, dare manus, illudque nouis adornatum pictumque coloribus in rem suam conuertere. Ita enim sperabat fore, vt amice inter se coirent, quae longissime dissonabant, et non Aristoteles tantum vera diceret, exclusa omni generatione in tempore facta, sed etiam Plato non derelinqueretur, statuendo mundum esse opus demiurgi, quin et Christianis affinia docerentur, tradendo, non fuisse extra Deum subiectum, ex quo facta sit materia, et ita systema dualisticum expungendo, quod valde Christiani in haereticis improbabant. Non sine ingenii acumine haec suscepisse Ammonium fatendum erat: nam et systemati, quod formauerat apprime conueniebant, et idonea erant, ad os obliniendum incautis, nec satis ad rem hanc attendentibus: Ast peruertisse etiam eorum, quae conciliare inter se statuerat, systematum mentem veram, simul apparebat. Nam nec Aristoteles vnquam de materiae quadam generatione cogitauit, sed aeternam eam semperque sibi similem ita supposuit, vt tota fere eius physiologia huic axiomati inniteretur; nec Plato materiam vnquam ex Dei gremio deriuauit, sed ab aeterno sine ordine et sapientia bruta quadam vi commotam et iactatam in tempore a Deo primo in ordinem redactam et formatam esse, quod ordinem confusioni praestare intelligeret, docuit. Quod licet aliter visum fuit τῷ πάνυ GVNDLINGIO [k], qui Platoni hoc ipsum dogma tribuit: materiam quoque ex Dei gremio effluxisse, certum tamen ex physiologia Platonis, qualem *tomo primo* inuictis rationibus exstruximus, est, confudisse virum doctissimum, sed sententiae semel deamatae pertinacius inhaerentem, doctrinam Platonicam recentiorem, quam Alexandrinam apellamus, cum Academica veteri. Sed nec Christianorum quicquam, quod sanum esset, ita ab Ammonio exhibebatur. Illi enim a systemate emanatiuo toto coelo diuersi, impiumque dogma abhorrentes, materiam ex nullo prorsus subiecto, neque interno neque externo, adeoque neque ex Dei essentia esse genitam, sed ex re plane nulla libera Dei voluntate et facultate factam statuebant, cum e contrario schola Ammonii necessaria ratione et lege emanationis, vt omnia, ita et materiam ex sinu Dei deriuaret. Ita enim, si Plotinum sequimur, qui ipsum Ammonium audiuit, statuendum esse putabat: Ex nihilo fieri nihil, (id enim diserte PLOTINVS [l] et absoluto quodam sensu statuit) inde necessarium esse, vt ex vno omnia prorsus effluxerint, cum vnum sit binario prius. Vi huius emanationis non tantum ex primo rerum omnium fonte effluxisse intellectum diuinum et animam mundi intelligibilem, et quae in his comprehenduntur, omnis generis entia spiritualia, siue intelligibilia, sed materiam quoque omnem, ex qua condi omnia formarique et rationes seminales in anima mundi latentes impri-

k) Diximus de eius controuersia de hoc argumento T. I. L. II. c. 7. eandem opinionem souet GALE ad Iambl. p. 276.

l) Enn. II. L. IV. c. 6. p. 162.

imprimi illi opus esset. Cum enim cuncta fieri necessaria naturae aeternae consecutione dicerentur, non poterat non eiusmodi materiae quoque ex summo rerum omnium fonte emanatio statui. Ast hic materiae obstabat indoles inordinata, bruta, mala, vt eam describit Plato. Hunc relinqui oportebat, et confugiendum erat ad metaphysicas notiones et praecisiones, ne quid Deo indignum admittere viderentur. Mutuum accipiebant itaque Ammonius eiusque discipuli, non tantum conceptum materiae ab Aristotele, eamque omni quantitate et qualitate omnibusque formis priuabant, sed mundum quoque duplicem fingebant, vnum naturalem, alterum intelligibilem, et in hoc materiam quoque intelligibilem ponebant, quae ex intellectu diuino oriretur. Cum autem mundum intelligibilem naturalem sequi, emanationis ordo postularet, idque necessario accidere oporteret, adiiciebant et hoc: cum mundus intelligibilis non posset esse rerum extremum, intellectum infudisse aliquid sui in materiam, licet ipse immobilis quieteque consisteret, sicque rationem in materiam effluxisse et semina ei impressisse. Esse haec Plotiniana dogmata, ex supra delineata eius physiologia apertissimum est [m]: ast ita quidem materiae generationem, non vero ex nihilo sed ex intellectu diuino poni eamque dici aeterna generatione siue emanatione ex Deo existere, quilibet videt. Cum vero sola esse entia quae reuera sunt, nec mutationis caussam in se habent, sed semper sunt eadem, eodem modo se habentia, eadem schola, Pythagoram et Platonem secuta, traderet, materia ex ὀυκ ὄντων genere dicta est, sicque definitum, res omnes esse conditas ex non-ente, id est materia. Non defecerunt ab hac antecessorum suorum doctrina sequentes Platonici, PORPHYRIVS enim, cuius *de materia prima* libros sex hodie desideramus, alio loco luculenter dixit: Πάντα τὰ, ὄντα, καὶ μὴ ὄντα, ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἐν Θεῷ, *omnia et entia, et non-entia* (ita materiam vocat [n],) *ex Deo et in Deo;* et paulo ante: σῶμα δὲ καὶ ἐν ψυχῇ καὶ ἐν νῷ καὶ ἐν Θεῷ, *corpus etiam in anima, in intellectu et in Deo est*, nempe vel inhaesiue, vel subiectiue, vel efficienter, vt loqui scholarum philosophi solent. Eodem fere modo IAMBLICHVS [o]: ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ δημιουργοῦ τῶν ὅλων καὶ αὐτὴ (ὕλη καθαρὰ καὶ θεῖα) γενομένη, τὴν τελειότητα ἑαυτῆς ἐπιτήδειαν κέκτηται πρὸς Θεῶν ὑποδοχήν. *Ipsa materia pura et diuina, cum ab opifice patreque omnium facta sit, merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos.* Sed et reliqui ex hac schola philosophi [p] in hac haeresi sunt, ex quibus PROCLVS [q], Deum ἄῤῥητον αἰτίαν τῆς ὕλης vocat, et contentione haud parua disputat, Platonem in Philebo eandem tenuisse sententiam; qua de re quid disputatum olim fuerit inter B. Gundlingium

m) περὶ ἀφορμ. p. m. 75.

n) p. 67.

o) De myst. Aegypt. Sect. V. c. 23. p. 138.

p) IVLIANVS Orat. V. Damascius apud GALE l. c. p. 277. SIMPLIC. in L. I. Physic.

q) In Timaeum Plat. L. II. p. 17.

et Cl. Zimmermannum *tomo primo* indicauimus, monuimusque Proclum deprauasse Platonem alienamque ei a vera mente eius sententiam affinxisse. Tandem et Oracula testamur, in quibus etiam hoc est:

> Ἔνθεν ἄδην θρώσκει γένεσις πολυποικίλου ὕλης.
>
> *Ex quo* (Deo) *oritur abundanter generatio multiformis materiae.*

Alia ex hac schola testimonia collecta a LIVIO GALANTE, [r] RAD. CVDWORTHO [s], IO. ALB. FABRICIO [ſ], IO. LAVR. MOSHEMIO [ſſ] aliisque praeterimus. Dubium non est mature vidisse Christianos [t] doctrinae huius deformitatem, quae et Deum in materia diuidit, et nescio quam extensionem intelligibilem, nullibi, nisi in otiosorum hominum ingenio extantem [tt] comminiscitur: quare verbis, quantum licet, propius ad Christianos, iam tum rerum potitos, hisque hominibus graues, accedendum erat, ita tamen, vt systema nouum nullum inde detrimentum caperet. Hinc Hierocles mutato paulisper familiae suae sermone pressius eorum loquendi modum imitatus, teste PHOTIO [u], scripsit, materiam ex nullo praeexistente subiecto a Deo productam fuisse, vt eorum potissimum opinionem refelleret, qui Platonem dicunt posuisse materiam Deo coaeternam, ex qua Deus omnia finxerit: Hinc Platoni aliam fuisse mentem tradit, addens: ὅτι δημιουργὸν Θεὸν, φησὶν, ποὺφίστησιν ὁ Πλάτων ἐφεστῶτα πάσης ἐμφανοῦς καὶ ἀφανοῦς κοσμήσεως, ἐκ μηδενὸς προϋποκειμένου γεγενημένης. ἀρκεῖν γὰρ τὸ ἐκείνου βούλημα εἰς ὑπόστασιν τῶν ὄντων. *Plato opificem Deum censuit sustinere aspectabilem et inaspectabilem mundum, nulla prius existente materia factum et productum. Sufficere enim voluntatem DEI, vt ea quae sunt omnia existant.* Patet ex primo verborum horum intuitu, plus dedisse Christianis Hieroclem (quem in aliis quoque quaedam iis largitum fuisse, viris doctis obseruatum est,) quam reliquos Platonicos, forte quod inuidiae, qua ea secta illo tempore premi coeperat apud Christianos, se subtrahere vellet; caue tamen credas, lucrum inde aliquod accessisse veritati diuinae, verba enim dedit philosophus vaferrimus, praetereaque nihil. Vsus enim abstractione metaphysica, dum externum subiectum in quod ageret demiurgus negat, et sola voluntate sine existente materia mundum productum ait, tollit hoc dogmate tantum materiae existentiam extra Deum, non vero ait, in Deo illam non essentialiter et radicaliter latuisse. Id enim series tractationis eius vult, qua eos grauiter redarguit, qui materiam aeternam se subiectum Deo conditori tantum praebuisse dicunt, nec ex vno rerum fonte omnia deriuant. Vt itaque materia existeret, nihil extra Deum requirebatur, secundum Hiero-

r) loc. cit.
s) l. c. c. V. Sect. II.
ſ) Bibl. Graec. T. I. p. 462.
ſſ) l. c. p. 994.
t) Verisimile, Origenis errores ex hac schola progressos oculos doctoribus Christianis aperuisse.
tt) Reuocasse eam Malebranchium, infra dicetur.
u) Cod. CCXLII. p. 552.

Hieroclem, quam voluntas eius, vt materia ex ſinu eius progreſſa, extra illum extaret, ſeque formandam praeberet artifici. Quae voluntas tantum abeſt vt libera ſit, vt potius ſummam eſſentiae neceſſitatem inuoluat, cum non queat aliter velle Deus, quam voluit. Dices, lector, nos heic tibi nugas metaphyſicas oggerere, quae ad mundi condendi opus plane nihil efficiunt. Non inficiamur ita de his recte iudicari; aſt cum horum hominum opinio explicanda eſſet, nihil aliud dari poterat. Cuncta enim haec metaphyſica tantum ſunt, nihilque dicunt ad res ipſas translata, ſed mentis tantum emotae ſomnia, et praeciſiones mentales ſunt, creationem materiae quandam ex nihilo idealem nobis tanquam vmbram ſiſtentes, quam ſi manu prehendere cupimus, euaneſcit, ad phyſicam enim mundi rationem applicata nihil, quod res eſt, dicit, ſed axioma Alexandrinae ſcholae manet: mundum eſſe aeternum. Ex quo luculento exemplo palam eſſe exiſtimamus, quantis artibus in propagandis nefariis dogmatibus ſuis hi philoſophi vſi fuerint, quantaque attentio adhibenda ſit, ne a primis praeceptoribus defeciſſe, et ad ſaniora fuiſſe progreſſos putemus. Plura exempla facili labore colliget, qui in eorum ſcriptis non plane hoſpes eſt, et a praeiudiciis animum ſeruare nouit plane liberum.

Theologia Iamblichiana.

§. LVI. Propius vero vt theologiam quoque Alexandrinam qualis in Platonicorum reformatorum ſchola viguit, intueamur, audiemus quoque Iamblichum, tertium poſt Plotinum et Porphyrium eius antiſtitem, qui hoc praecipue doctrinae eclecticae vel ſyncretiſticae caput, in ordinem iuſtique ſyſtematis redegit habitum, ruentique in ruinam ſuam ſuperſtitioni humeros ſuppoſuit. Ex cuius ſchola cum magna ſeruorum turpiſſimae ſuperſtitionis caterua exiiſſet, quae ſacerdotii ſibi curam proprio quaſi miniſterio vindicauerat, factum inde eſt, vt Iamblichiana potiſſimum ſchola eiusque ſucceſſio, ἱερᾶς γεννεᾶς inſtar haberetur, et haec Alexandrinae philoſophiae pars, quam tanto ſtudio, tantisque artibus fraudibusque excolebant, κατ᾽ ἐξοχὴν Iamblichi philoſophia appellaretur [v]. Eo ſecurius vero hunc doctorem ſcholae illius ſequi licet, quo luculentius praeter ſectae eius morem haec myſteria enarrauit, exarato reſponſionum libro ad PORPHYRII epiſtolam ad Anebonem prophetam Aegyptium, qua de potioribus Aegyptiorum dogmatibus, quae diuinioris argumenti ſunt, ſciſcitatus eſt. Illi libro titulum de myſteriis praeſcripſit, quod inter ἄῤῥητα, id eſt ea, quae in vulgus propalare nefas eſt, quaeque initiatis tantum enucleatius tradi ſolent, fuiſſent relata. Aegyptiorum vero myſteria dum nobis vendit Iamblichus, non intelligenda eſt theologia Aegyptiaca alia, quam quae in Platonicorum ſyncretiſtarum ſcholis obtinuit, quaeque concordiam religionum fere omnium meditata, mirum opinionum theologicarum chaos effinxit. Sequemur vero ordinem

v) EVNAP. in Aedeſio p. 37. Aſt ſacerdotes ſe eſſe ipſe iactat IAMBLICHVS de myſter. ſ. I. c. 8. p. 15.

nem a Iamblicho obſeruatum, licet non quidem optime cohaereat, eo quod ad quaeſtionum capita a Porphyrio propoſita reſpexerit; ita enim ſperamus fore, vt quibus potiſſimum vinculis ineptiſſimum diuinioris doctrinae aedificium Iamblichus connexum ſtabilitumque iuerit, purius quodammodo et ſincerius, tanquam ex ipſo fonte, hauriamus; cum facile futurum ſit lectori attento, ad eum cuncta locum referre, quem in ſyſtemate Plotiniano occupant. Ita vero IAMBLICHVS [w] praecipit:

I. Deos dari, noſtra nos natura conuincit, cuius eſſentiae penitiſſime ineſt de Diis innata cognitio, omni noſtro iudicio et anticipatione antiquior omnique demonſtratione prior. Vtique quae iam tum ab initio iuncta fuerit propriae ſuae cauſſae, ſimulque cum eſſentiali illa animae noſtrae ad bonum tendentia quaſi implicita coëxſtiterit. Celeberrimum hoc eſt pro Dei exiſtentia argumentum, quod, cum duo membra habeat vnum, quod ab innata Dei idea deſumitur, alterum quod ab infinita voluntatis in bonum tendentia petitur, recentiorum multis [x], et in his maxime Carteſio placuit, vt ſuo loco docebitur. Recte tamen Iamblichus intelligendus, et ex proprio ſyſtemate, quod haec ſchola adoptauit, explicandus, nec confundenda eius ſententia eſt, cum eorum opinione, qui noſtra aetate vel Dei ideam quandam animo natura inſitam eſſe, vel naturali boni infinite durantis et perfectiſſimi deſiderio menti eſſe impreſſam dixere. Nempe animum hominis ex mundo intelligibili, ſiue intellectu diuino exortum in hunc mundum ſenſibilem deſcendere dicebant Platonici, ſecumque habere conſonantiam ſiue harmoniam vniuerſi, adeoque non eſſe extra intellectum diuinum, ſed conniti eo, vt cum ſuo principio, a quo ratione, ſingularitatis (veniam voci deprecamur) diuulſus eſt, iterum iungatur; ex quo ſequebatur, vt ideas omnes, ita praecipue Deorum ipſiusque intellectus diuini in animo naturaliter omni ratiocinatione priores adeſſe, vrgereque animum atque inſtigare, vt ſuo ſe fonti, ex quo emanauit, iungat. Quae diſſona prorſus eſſe illis, quae a viris doctis pro vtroque hoc de Dei exiſtentia argumento diſputari ſolent, quilibet videt, noſque monent, vt in comparandis veterum opinionibus cum recentiorum philoſophorum placitis ſummam adhibeamus prouidentiam.

II. Contactus hic diuinus non eſt noſtri arbitrii, vt vel mutari poſſit vel euitari, probari vel improbari, nos enim ab eo continemur, ab eo omni ſufficientia implemur, et hoc ipſum, quicquid ſit, quod ſumus, Deos cognoſcendo poſſidemus [y].

III. Sed et immortales Deorum comites repraeſentat innata de iis perceptio, vt, quemadmodum ipſi immutabilem ſemper obtinent eſſentiam, ſic et anima humana eodem modo ipſos ſua cognitione attingat, nec poſtulet aſſequi ſe coniectura aut ſyllogiſmo, temporaneis ſubſidiis eam eſſentiam,

w) S. I. c. 3. p. 4.

x) Videſis, quos laudauimus in medit. phil. de falſa virtute c. I. §. 2. p. 8.

y) Ibid. p. 4.

ſentiam, quae longe haec omnia ſupergreditur, vtatur potius puris notionibus, quas ab aeterno hauſit ab ipſis Diis, et per quas illis ipſis connectitur [z]. Haec ex ſupra dictis intelligi poſſunt, nefandum vero hominum fanaticorum, quem affectabant, enthuſiaſmum luculenter produnt.

IV. Dari inter Deos diuerſa genera et ab iis diſtingui varias daemonum et heroum claſſes, certum eſt, aſt eorum vel idiomata vel differentiae analogice tantum non generice concipiendae ſunt, et identitas obſeruanda [a].

V. Idiomata eorum ſunt, primo bonitas, quae a Deorum eſſentia diuelli non poteſt, animabus vero eſſentialiter non adeſt, ſed quaedam tantum portio contigit [b].

VI. Inter principium diuinorum et finem, quem animae conſtituunt, id eſt inter duos hos extremos terminos cogitandum medium quoddam, nempe heroum ordo, animarum ordine ſublimior, ſuperiorque poteſtate, virtute, pulchritudine, et magnitudine, omnibusque ad animas bonis pertinentibus longe ditior, proxime animabus coniunctus, propter vitae quae in vtrisque eſt, ſimilitudinem et affinitatem [c].

VII. Ex altera parte cogitandus geniorum ordo pendens quidem a Diis ipſis, longe tamen infra eos ſubſiſtens, eos proxime ſequens, non quidem auctor et princeps, ſed miniſter bonae voluntati diuinae facile obſequens.

VIII. Idem illud medium in opus producit eorum inconſpicuam bonitatem, quam etiam imitatur, operaque ſua praeſtat, quam poteſt, ei conformia. Quod eſt bono diuino inenarrabile, enarrat, quodque adhuc formis non veſtitur, facit in formis apparere; quicquid in eo rationes omnes ſuperat, in apertas rationes profert, excipit bonorum portionem ſibi naturalem, communicatque illam ſine inuidia, et quaſi traiicit ad genera quae ſe ſequuntur.

IX. Haec igitur duo genera media Deos et animas communi vinculo nectunt, indiſſolubilem inter eos complicationem efficiunt, vnaque connexione prima vltimis colligant, vniuerſorumque communionem indiuulſam procurant, temperiem optimam et miſcellam iuſtam per omnia operantur, ſemitamque a melioribus ad deteriora ſternunt, iterumque aſcenſum a poſterioribus ad priora aequo quodam modo, ordinemque et menſuram ſtatuunt, quibus tum deſcendet a melioribus communicatio, tum modum, iuxta quem naturaliter imperfectiora eam recipient, omnia prorſus omnibus conciliant et vniunt cauſſas omnium a Diis deſuper accipientia [d]. Omnium maxime memorabile dogma in theologia Alexandrina hoc eſt, quo omnis fere ſuperſtitio roborata, religiones diuerſiſſimae

z) Ibid. p. 5.
a) c. 4. p. 7. hoc emanationis leges poſtulant.
b) c. 8 p. 8.
c) Ibid.
d) Ibid. p. 9.

mae in concordiam ire coactae, Christianorum mediatori ordo mediatorius inter Deum et homines oppositus, expilata philosophia orientalis, datum sacerdotio, quod hi homines affectabant sibique vindicabant, fundamentum quoddam philosophicum, et in res suas ita conuersa systematis emanatiui pars nobilissima, quae daemones mediatores inter Deum et homines constituit. Et accepisse quidem tale quid ex veteri Platonis schola, ipsos eius dialogos legenti ignotum esse non potest; ast adulterasse more suo simul apparet. Plato enim amorem dicit [e], esse daemonem magnum, mediae inter Deos et homines naturae, et horum quidem preces et sacrificia, illorum praecepta et sacras institutiones, et retributionem sacrificiorum interpretari et referre. Cum autem in medio sit, ex vtroque participare, ita vt vniuersum ipsum ipsi coniungatur. Per hunc daemonem vaticinium omne procedere, sacerdotumque diligentiam circa sacrificia et expiationes et incantationes et diuinationem atque magiam. Vnde haec habuerit Plato, dici quidem non potest, coniici vero non sine verisimilitudine, peruenisse ad Platonem in eius inter barbaros itineribus vestigia quaedam doctrinae de mediatore inter Deum et homines, ex vtriusque natura participante, quam ex protoplastorum traditione inter vetustissimarum gentium origines dispersam, semper vero magis obscuratam et corruptam fuisse dubium non est. Quicquid vero illud est, certe vnum quendam daemonem magnum, diuinae naturae propiorem hanc communicationem inter Deum et homines efficere statuebat Plato. Vidit aliquid horum philosophia quoque Orientalis, quae cum ex systematis emanatiui principiis, nescio quod πλήρωμα emanationum diuinarum, quas a proprio subsistendi principio aeonas vocabant, constituisset, ex earum gremio mediatorem quendam inter Deos ac homines constituebat. His omnibus longe melius sentientes et diuinitus edocti Christiani θεάνθρωπον Dei et hominis filium mediatorem fatebantur, per hunc preces Deo afferri, et diuina beneficia hominibus obtingere, hunc esse plenitudinem Deitatis, ex quo pendeant, tanquam ex capite, omnia, digno diuina reuelatione modo tradebant. Harum doctrinarum summa conflanda erat Ammonio, quique eius philosophandi viam iniuerant, in vnum, et excogitandum dogma, quod cuncta inter se conciliaret, simul vero suo etiam scopo velificaretur, quo in se, religionem dominantem tanquam ministros eius sacratiores tueri hi homines receperant. Supposito itaque quod enthusiasmo mirifice fauebat, systemate emanatiuo, postquam ex summo Deo intellectum diuinum, inque eo Deos intelligibiles et intellectuales constituerant, medium hunc ordinem constituebant daemonum, illique ea tribuebant munera, quae et Plato, et Orientales, et Christiani de mediatore suo, licet diuersissimo singuli sensu, praedicabant. Ita vero et sibi prudentissime consultum existima-

e) In conuiuio T. III. p. 202. conf. quae hac de re diximus in Otio Vindel. Mel. I. p. 41. seq.

ſtimabant. Hac enim doctrina ſuppoſita, quam nec Chriſtianos totam negaturos eſſe ſperabant, et ſuperſtitioni auitae fulcrum praebebant, quae hanc daemonum catenam variis cultibus, variisque in locis, modisque colebat, et turpiſſimis nugis pallium obducebat philoſophicum, vt exagitari tam foede a Chriſtianis doctoribus non poſſent, et ſuis commodis et honori maxime conſulebant, qui artibus theurgicis ad commercia cum his mediatoribus inter Deum et homines ſuſcipienda praeparatos aptosque ſe iactabant; et ἀκροπόλει Chriſtianae doctrinae, de mediatore inter Deum et homines telum intendebant, iugulumque petebant, ſicque omnes ſcoporum ſuorum rationes ſe aſſecuturos eſſe ſperabant. Nec alia quoque ratio fuit, cur hi homines tantopere in hoc doctrinae genere, quod de daemonibus eorumque cultu agit, inſaniuerint, cum tamen Plotinus et Porphyrius modeſtiores ſe, licet non ſaniores, exhibuiſſent. Quo magis enim fundamenta ſuperſtitionis gentilis cum ab imperatoribus edictis ſeueriſſimis, tum a doctoribus Chriſtianis ſcriptis acutiſſimis conuellebantur, eo magis furebat gens impia, vt ruinam hunc in modum praeuerteret: cumque id, poſita hac daemonum catena artibus quoque theurgicis fieri poſſe iactaret, coaluere fraus et ſuperſtitio, et ad maturitatem hanc ſectae indolem produxere, vt ſupra natiuis eius faciem deſcripſimus coloribus. Quae hic ſemel monuiſſe ſufficiat.

X. Pertinent porro ad idiomata Deorum vnitas; exiſtendi modus melior, quam quae eſt animae et rerum inferiorum; permanentia in ſe ipſis, immobilis motionum cauſſa, prouidentia eminens et abſtracta. Pleraque haec ex ſyſtemate Plotiniano ſupra delineato facile intelliguntur[f].

XI. Mediorum generum diſcrimen ex extremorum differentia coniici poteſt. Ita vero differunt Deorum et animarum inter ſe actiones: illud genus ſuperum eſt et excellens, hoc vltimum et imperfectius: illud omnia poteſt ſimul in momento, vniformiter: hoc neque omnia, neque ſimul, neque ſubito, neque indiuiſibiliter: illud omnia generat absque vlla inflexione ad ea et gubernat, hoc naturaliter inclinat, et conuertitur ad ea, quae generat, et adminiſtrat. Illud tanquam cauſſa principalis omnibus imperat; hoc a Deorum voluntate dependet tanquam a cauſſa, aeterneque cum iis ſubſiſtit: illud vna acerrima acie fines operationum omnium et eſſentiarum contuetur; hoc ab aliis ad alia transit, progreſſum ab imperfecto ad perfectum: illud praeterea ſummum et incomprehenſibile eſt, omnique menſura ſuperius, et a nulla forma determinatum; hoc vero inclinatione et habitudine et propenſione, appetitu etiam in deterius ſuperatur, familiarique ad inferiora vergit amore, ita demum vt omnifariam ab iis colores et ſpecies accipiat. Intellectus rerum exiſtentium dux et rex, vniuerſi ratio opifex diis quidem adeſt ſemper eodem modo perfecte et ſine indigentia, ſecundum vnam operationem in ſe ipſa pure conſtantem, anima autem mentis particeps eſt partibilis multiformisque, et ad

 guber-

f) Ibid. p. 9. 10.

gubernationem vniuerſi accommodatae, ipſa etiam inanimata curat, alias aliis figuris affecta etc. [ff].

XII. Qualem vitam anima acceperat prius, quam corpori humano addicebatur, qualemque ſpeciem in actu eduxerat, tale etiam organicum corpus habet ſibi adaptatum, talemque conſequentem ſibi naturam, quae ab ea perfectiorem vitam excipit [g].

XIII. Quae meliora ſunt, et tanquam vniuerſalia, ea continent in ſe reliquorum originem, in praeſtantioribus viliora, in incorporeis corpora, et in conditoribus condita peraguntur, vnde et coeleſtes circuitus in animae aethereae circuitiones coeleſtes originaliter inſitae ſemper eis inſunt, et animae mundorum pertingentes ad intellectum ſuum perfecte ab eo continentur, inque eo primo generantur, et intellectus vniuerſalis et particularis in naturis melioribus comprehenditur [h]. Eſt hoc quoque ex praecipuis ſyſtematis emanatiui axiomatibus, in fonte emanante comprehendi emanatiuum: his animae quoque dignitas et origo, et pleraque quae de aſcenſu animarum per varios gradus ad Deum dicuntur in hac ſchola nituntur.

XIV. Dii non compinguntur vllis mundi regionibus neque inferiora haec eorum praeſentia deſtituuntur. Sed Dii in hoc maxime excellunt, quod a nullo contineantur, ipſi autem omnia in ſe contineant: quae autem ſunt terreſtria, a Deorum pleromati habent ſuam eſſentiam Deosque hic exiſtentes ante naturas ſuas proprias ſtatim ſortiuntur, quamprimum ad eos participandos idonea ſint [i]. Intelligit hic Iamblichus corpora illa aetherea et aërea, quae accipiunt Dii, quae accipere potius Deos quam ab illis accipi, contendit, ſecutus Plotinum, quem ſupra ſtatuentem audiuimus, animam vniuerſalem non accedere corpori, ſed corpus accedere animae, nec eam corpus continere, ſed ab ea contineri.

XV. Omnia itaque Deorum plena ſunt [k].

XVI. Diuinitas ſiue partes aliquas vniuerſi ſortiatur, puta coelum vel terram, ſiue vrbes ſacras et regiones, et ſaltus aliquos aut ſtatuas ſacras, ſolet haec omnia extrinſecus irradiare, quomodo ſol ſuis radiis omnia extrinſecus colluſtrat; diuinusque fulgor micat ſeparatim inque ſe ipſo ſtabilis et permanens peruadit omnia totus, et omnia complet poteſtate perfecta, concluditque omnia in ſeipſo ſecundum infinitam quandam cauſſalitatis excellentiam, vnitur vbique ſibi ipſe, et fines principiis connectit. Receptacula vero diuinorum munerum ita ſe habent, vt quaedam aetherie, alia aërie, alia aquatice pro ſua quaeque proprietate recipiant Deorum dotes, quo ſpectat theurgica ars inuocationibus huiusmodi numinum diſtributioni accommodatis vtens [l].

XVII. Nul-

ff) c. 7. p. 11. ſeq.
g) c. 8. p. 14
h) Ibid.
i) p. 15. conf. GALE h. l.
k) c. 9. p. 116. Vetus hoc eſt et peruulgatum, vt ſuo loco demonſtratum.
l) p. 17.

XVII. Nullum ex melioribus generibus eſt patibile, nec aptum natum ad paſſiones admittendas, et ne anima quidem adhuc corpore pura paſſionis alicuius aut alterationis capax. eſt; atqui ne tum quidem, cum in corpus deuenerit, ipſa quicquam patitur, immo ne rationes quidem ſeminales, quas corpori imprimit: ſed tantum cauſſa eſt, cur compoſitum patiatur [ll]; ipſa vero ex ſe immutabilis perſtat, eſſentiam habens omni paſſione ſuperiorem. Multo magis id valet de heroibus, daemonibus atque Diis.

XVIII. Non itaque afficiuntur Dii daemonesque iis, quae aſſidue fiunt in ſacris, ſed eorum quaedam arcanam omnique ſermone ſuperiorem cauſſam habent, quaedam autem ab aeterno melioribus generibus conſecrata fuere tanquam ſymbola, alia imaginem repraeſentant aliquam aliam, quae ſit rationis occultae forma manifeſta, alia honoris gratia afferuntur, aut ſimilitudinis et cognationis cauſſa conficiuntur, quaedam in nobis id, quod vtile, operantur, vel purgando vel ſoluendo humanas paſſiones [m].

XIX. Neque precationibus Dii affici poſſunt: nam diuina irradiatio, quae inter precandum fieri ſolet, vt ſponte emicat, ita ſponte operatur, longeque abeſt a tractione omni, vt quae manifeſtat ſe ipſam per diuinam efficientiam et perfectionem, tantoque anteuertit liberrimam in nobis motionem, quanto diuina volitio boni noſtram electionem praecurrit [n].

XX. Anima itaque per preces ad Deos tantum aſcendit ab illis vocata ad vnionem; hicque aſcenſus ſacerdotibus praeſtat a paſſionibus quidem puritatem, a generatione immunitatem, et ad principium vnionem [o].

XXI. Sic et inuocationes, per paſſionem ſacerdotes Diis non connectunt, ſed per amicitiam illam, quae vniuerſa continet, indiſſolubilem connexionis communionem praeſtant [p].

XXII. Ex his etiam intelligi poteſt, quid de ſupplicationibus cenſendum, quibus diuinam iram placamus. Ira enim Deorum non eſt inueterata quaedam ac permanens iracundia, ſed beneficae Deorum curae auerſio quaedam; quam quidem curam vbi nosmetipſi auerterimus a nobis, tanquam a luce meridiei nos abſcondentes, tenebras nobis accerſimus, et bona Deorum indulgentia nos priuamus ipſi. Poteſt autem placatio nos iterum reſtituere in participationem diuinam, et prouidentiam diuinam a nobis diuulſam iterum ad ſe communicandum inuitare, et debito modo participantes cum participatis mutuo connectere [q].

XXIII. Luſtrationes autem, quoties locis terrae vicinis aliquid mali incubat, medentur et tuentur, vt nulla mutatio aut paſſio poſſit in nos incurrere. Siue Deos enim, ſiue daemonas inuocat tanquam auxilia-

 tores

ll) c. 10. p. 19.
m) c. 11. p. 20. ſeqq.
n) c. 12 p. 23.
o) Ibidem.
p) Ibid.
q) c. 13. p. 24.

tores et malorum auerruncatores et feruatores, et per eos procul ablegat omnem, quae a paffionibus poffit ingruere, noxam [r].

XXIV. Neceffitates itaque propriae Diis tribui debent, quae ita fiunt, vt dignum eft Diis. Quare nec ab extra nec tanquam per vim neceffitantur, fed vt bonum oportuit effe ex neceffitate, fic fe habent femper, atque ita, vt nec alio modo fe velint habere [s].

XXV. Preces ad Deos mentesue intelligibiles dirigendae funt: nam quod in nobis eft diuinum, quod intelligibile et vnum, expergifcitur plane inter precandum, experrectum vero appetit vehementer, quod fibi fimile eft, et copulatur fuae ipfius perfectioni [ſ].

XXVI. Non per potentias aliquas aut organa Dii preces ad fe recipiunt, immo vero in fe continent orationum religioforum hominum effecta, et eorum praecipue, qui per puritatem et religionem Diis ipfis confecrati funt et vniti, tunc enim diuinum plane Numen fibi praefens eft, nec, vt alienum quid, precum percipit fenfa.

XXVII. Etfi coelefte corpus fiderum, quae Dii vocantur, valde eft cognatum Deorum immateriali fubftantiae, quod fcilicet et fimplex et immortale et vniforme et aeterni fecundum eadem motus eft, diuinae tamen mentes quae illis infunt, potiffimum refpiciendae funt, quae non continentur intra illa fua corpora, fed diuinis fuis vitis et operationibus continent ipfa corpora; nec ipfi propendent ad haec corpora, fed corpora ad diuinam cauffam adfpirant, nec eorum intellectualem perfectionem impediunt, vel iis moleftiae quid afferunt [ſſ].

XXVIII. Sunt Dii hi omnes benefici, et bonorum etiam auctores, et ad bonum tantum refpicientes vniformiter circumaguntur, ex intuitu boni folius et pulchri. Quin immo et fubiecta ipfis corpora incredibiles quasdam habent virtutes, quae partim in ipfis permanent, partim in mundi naturam profluunt, et per vniuerfam genefin ordine progredientes et vfque ad res particulares ordine pertingentes [t]. Defcendunt vero ad falutem vniuerfi, et totam genefin eodem modo continent et adminiftrant. Genefis autem iuxta naturae potius fuae modulum, quam pro Deorum viribus de Diis participat. Hinc abfurde faciunt mathematici, qui malitiam corporibus coeleftibus tribuunt, eo quod quae de iis participant, aliquando mala fint. Nam quod participatur, recipitur tanquam in alia re, et differenti, quae in his, quae funt circa terram, locis malum dicitur et inordinatum. Haec igitur participatio cauffa eft plurimae in inferioribus diuerfitatis, vt eft mifcella illa materialium cum immaterialibus influentiis, item quod inferiora haec aliter accipiant illud, quod etiam alio modo dabatur [u].

XXIX.

r) Ibid. PORPHYR. fent. XIX. p. 66. feqq.
s) c. 14. p. 25.
ſ) c. 15. p. 26.
ſſ) c. 17. p. 29.
t) c. 18. p. 30.
u) Ibid. p. 31.

XXIX. In vniuerſi harmonia et craſi euenire poteſt, vt eadem, quae ſunt ſalutaria toti vniuerſo, propter conuenientiam et perfectionem receptorum et recipientium, partibus interim ſint damnoſa, propter particulares ineptitudines [v].

XXX. Dii intelligibiles, qui incorporei et vniti ſphaeris coeleſtibus inequitant, habent haud dubie originem in mundo intelligibili atque ita ſuas ipſorum ſpecies diuinas contemplantes, totum coelum adminiſtrant, iuxta infinitam quandam operationem.

XXXI. Conſpicua itaque Deorum ſimulachra ab intelligibilibus paradigmatibus diuinis, aut ſaltem penes illa progenerantur: progenerata vero poſtquam ſunt, manent quoque in iis firmiter, eademque contingunt per ipſam illam imaginem, quae ab iis perficiebatur [x]. Satis luculenter haec Iamblichi aſſertio ex Plotini deſumta ſchola ea corroborat, quae in Plotini phyſiologia diximus, Deos intelligibiles eſſe aeterna paradigmata, ſiue ideas diuinas Deorum ſenſibilium, id eſt, ſolis, lunae atque reliquorum ſiderum. Addit enim Iamblichus: eae diuinae ſpecies, quae adſunt conſpicuis Deorum corporibus ſeparatim exiſtunt ante illa corpora, et ipſarum paradigmata intelligibilia quae impermiſta ſunt, et ſupercoeleſtia, in ſe ipſis vnita permanent, et tota ſimul iuxta aeternam ſuam eminentiam.

XXXII. Eſt itaque vnum commune et indiſſolubile vinculum inter ea penes intellectuales operationes. Proceſſus enim ille omnium ab vno, et in vnum recurſus et imperium vnius ſuper omnia, communionem praeſtat inter Deos, qui ſunt in hoc mundo et eos, qui ſunt in intelligibili. Praeterea ſecundorum ad prima intellectualia conuerſio primorumque in ſecundos Deos eiusdem eſſentiae et poteſtatis communicatio connectit eorum ſynodum in vnum indiſſolubiliter. Multis de his diſputat Iamblichus [y], vt demonſtret, diſcrimen inter Deos intelligibiles, intellectuales et ſenſibiles non impedire, quo minus vnum omnia ſint, eo quod communi gaudeant eſſentia, ex qua omnia effluxerint: vnde aſſerit quoque: Deos conſpicuos eſſe extra corpora, atque adeo ad mundum intelligibilem pertinere, et Deos intelligibiles propter vnitatem ſuam infinitam Deos conſpicuos in ſe continere, vtrosque vero ſecundum communem vnitatem et operationem vnam ſtabiliri. Ex quibus ſequitur, mentes eas diuinas, quae ſidera complectuntur, habere ideas ſuas in mente ſiue intellectu diuino, tanquam Deos maiores, cum iis tamen eſſentiae ratione eadem connecti. Quod an non ſit nugari de diuinis, lector iudicet?

XXXIII. Daemones nec oculis nec ſenſu percipi poſſunt, Dii vero notitiam omnem rationemque materialem praeuertunt. Daemones praefecturam mundi ſortiti quasdam portiones particulares gubernant, Dii res omnes tum coelum, tum mundum, tum occultas in iis poteſtates ſua

v) p. 32. x) c. 19. p. 33. y) p. 33.

ſua gubernatione complectuntur. Daemones ſunt quodammodo connati et inſeparabiles ab iis rebus, quas adminiſtrant; Dii vero, quanquam corpora conſcendunt, prorſus ſunt ab iis ſeparati. Dii principes ſunt et ordinant res omnes praeſidendo, daemones miniſtri Deorum imperia capeſſunt liberrimo obſequio [z].

XXXIV. Daemones oriuntur ex poteſtatibus Deorum genetricibus, et demiurgicis, ſed tum demum, cum iſta poteſtas ad extremos proceſſus ſui fines et diuiſiones vltimas peruenerit: heroës iuxta rationes vitales, quae ſunt in Diis, exoriuntur; animae autem principales et perfectiſſimae hos ipſos excipiunt, ab ipſis definiuntur, et ab ipſis ſeparantur [a].

XXXV. Potentiae daemonum ſunt genitabiles, et ad eos naturae adminiſtratio et animarum corporibus alligandarum cura pertinet: heroibus vero vires tribuere oportet viuificas, hominum duces, et a generatione ſolutas [b].

XXXVI. Anima per Deorum benignitatem et infuſam ab illis illuminationem ſaepe altius aſcendit, et in ordinem maiorem angelicum euehitur, tunc non amplius animae finibus continetur, ſed tota in angelicam animam euadit, et in puriſſimam vitam perfecte peruenit [c]. Et nomen ordinis angelici in Platonicorum ſcholis ante Chriſti in his terris verſantis tempora inuſitati et ipſum dogma ſuadet, imitatum hic fuiſſe Iamblichum Chriſtianos, ἰσαγγέλειαν animabus caſtius viuentibus promittentes. Eiusmodi enim κακοζηλίας exempla inter Iamblichi praecipue diſcipulos occurrunt plurima [d]. Talis anima fuit Apollonii, ſi hos audis.

XXXVII. Epiphaniae Deorum reſpondent eorum eſſentiis, poteſtatibus, et operationibus; quales enim ſunt, tales inuocantibus apparent, operationesque oſtendunt et indicia ſibi propria exhibent.

XXXVIII. Deorum phaſmata ſimplicia ſunt, daemonum vero varia; angelorum ſimpliciora ſunt, quam daemonum, inferiora vero, quam quae Deorum: archangelorum propius paulo ad cauſſas diuinas accedunt, archontum phaſmata, ſiue qui mundi ſunt rectores et ſublunaria elementa gubernant, varietatem quidem habent, ſed et ordinem et ornatum, qui vero materiam moderantur, imperfectiores apparent, et maiori varietate: animarum denique ſpectra omnigena apparent. Et Dii quidem ſalutares viſui affulgent, archangeli terribiles ſunt et ſimul mites, angeli mitiores, daemones horribiles, heroës mitiores; archontes dolores inferunt, animarum ſpectra debiliora ſunt. Apparitiones Deorum, angelorumque immutabiles ſunt, daemones forma variant. Prolixe diſcrimen apparitionum harum proſequitur Iamblichus [e], exercitatus in iis

z) c. 20. p. 37.
a) Sect. II. c. 1. p. 39.
b) Ibid. Conf. PORPHYR. περὶ ἀποχῆς L. II. ſ. 37. PROCLVS de daemone.
c) c. 2 p. 40.
d) Vid. MOSHEM. diſſ. de hac imitatione. Diſſert. H. E. p. 230. ſeqq.
e) c. 3. ſeqq. p. 41. ſeqq.

iis euocandis artifex, qui tamen, ſi recte attendimus, leues et inſulſas nugas comminiſcitur. Eandem inſaniam ſequitur Proclus, et aetatis illius ſequioris alii, quorum hac de re placita enarrauit PSELLVS [f], qui ita de his rebus ſtatuunt, quaſi his coeleſtium choris ipſi interfuerint. Prout nempe vel ordine, vel modo apparitionis, vel medio, vel fine, et his ſimilibus diſtinguuntur, ita et eorum epiphanias differre ſtatuebant: qua de re fuſe Iamblichus diſſerit. Ceterum cum angelorum et archangelorum ordinem hoc loco commemoret, quae nomina ante Chriſtum natum inter Graecos inaudita fuere, diſputatum eſt viris doctis, vnde haec nomina ad Platonicorum ſcholas peruenerint. Porphyrium iam meminiſſe archangelorum, PROCLI [g] teſtimonio conſtat, qui addit: reprehendiſſe Iamblichum hoc philoſophandi genus, quod Plato nusquam archangelorum meminerit: quin et ipſe fatetur: ου δὲ φιλόσοφος ὁ τρόπος οὗτος τῆς θεωρίας, ἀλλὰ βαρβαρικῆς ἀλαζονείας μεστός. *Non haec methodus eſt philoſophica, ſed barbarica oſtentatione plena.* Et THOMAS GALE [h] quidem ex oraculis Chaldaicis eorum nominum vſum didiciſſe Platonicos putat: aſt eſſe ea foetus horum hominum ſuppoſititios, *tomo primo* luculenta demonſtratione confecimus. Rectius L. HOLSTENIVS [i], (cuius etiam partem ipſe vidit Galeus) Porphyrium vel ex Ammonii vel etiam ex Origenis ſchola, quem adoleſcens audiuit talia accepiſſe coniicit. Certum tamen, in philoſophia orientali hos ſpirituum coeleſtium ordines et appellationes non fuiſſe ignotas, vt ex Gnoſticorum ſomniis conſtat: quin et in Iudaeorum libris apocryphis et cabbaliſticis etiam, multa de archangelorum angelorumque ordinibus garriuntur [k]. Quae permouere magnum GROTIVM [l], vt Iudaeos hanc de archangelis doctrinam ex captiuitate Babylonica attuliſſe ſtatueret, et nomina thronorum, principatuum, poteſtatum etc. inde originem habuiſſe crederet; in quo tamen rei certiorem deſideramus fidem. Nobis ſi coniecturis agendum, doctrinam de angelorum certis ordinibus Iudaeis domeſticam fuiſſe dubium nullum eſt; cuius in ſacris veteris federis paginis haud obſcura deprehenduntur veſtigia. Cum vero Iudaei de diuinis ſublimiori reuelatione edocti a multis gentilibus crederentur, veriſimile eſt populos et Orientales et Aegyptiacos, inter quos coloniae Iudaicae habitabant, ea quae a Iudaeis ſuffurati fuerant, theologiae ſuae infarſiſſe, ſicque archangelorum et angelorum nomina, quae ſatis euidenter origines Iudaicas ſapiunt, in philoſophiam Aegyptiacam et Orientalem irrepſiſſe. His cum accederent Ammonius et ſequaces, Chriſtianos imitati, mirum non eſt, haec nomina inter Platonicos Alexandrinos obti-

f) De operatione daemonum.
g) In Timaeum L. I. p. 47.
h) Ad l. c. Iamblichi.
i) In vita Porphyr. c. 6. p. 237. ſeq.
k) Dicemus ea de re infra. Conf. GAVLMIN. de vita Moſis p. m. 300.
l) Ad Matth. XVIII.

obtinuiſſe. Intercedit quidem huic ſententiae TANAQVIL. FABER [m], qui nomen angelorum, quatenus diuinum ſpiritum geniumue denotat, ipſis Chriſtianis temporibus antiquius putat, et non ad ARISTIDEM [n] tantum prouocat, qui Mineruam angelis omnibus maiorem dixit; ſed ad ipſum quoque PLATONEM [o], apud quem Δίκης Νέμεσις ἄγγελος, Iudicii angelus Nemeſis eſſe dicitur. Parum vero haec a communi eruditorum ſententia, quae angeli nomen veteribus Graecis ignotum fuiſſe ſtatuit, dimouere nos apta ſunt. Ariſtides enim audiendus non eſt, qui poſt Seruatoris demum nati vixit tempora: Platonis vero locus angeli nomen non alia ſignificatione vtitur, quam miniſtri, ſiue nuntii, vel executoris, idque vult, iudicii diuini ſententiam vindictam exſequi, et crimina punire. Vt taceamus, quod eleganter monuit Cel. MOSHEMIVS [p], ſenſu Chriſtiano Nemeſin non potuiſſe dici angelum, eo quod inter Deos relata fuerit. Plato etiam citato loco populariter tantum loquitur, nec de daemonum Deorumque ordinibus quicquam praecipit. Cauſſam itaque nullam videmus, cur deferenda ſit, eruditiſſimorum virorum IS. CASAVBONI, TH. GATAKERI, aliorumque ſententia, nomina haec Platonicos a Iudaeis et Chriſtianis accepiſſe: id quod adductus ſupra Procli locus haud obſcure innuit. Reddiderunt vero Chriſtianis, quod ab iis mutuum accepere Platonici, at ſine foenore, magnoque eccleſiae damno: quam corrupta enim his ſomniis Platonicis doctrina de angelis purior fuerit, vel ſolius Pſeudo-Dionyſii Areopagitae ſcripta, quae ex hac ſchola prodierunt, luculento exemplo teſtantur, cultusque angelorum, ab his temporibus inualeſcens ſatis prodit. Qua de re tamen in ſacra hiſtoria plura monenda ſunt [q].

XXXIX. Differunt porro apparitiones deorum, daemonum, heroum et animarum, ratione celeritatis et tarditatis, auctoritatis, emphaſis, magnitudinis et latitudinis imperii, claritudinis, luminis, ignis. Nempe quo excellentior ordo eſt, eo magnificentior et illuſtrior eſt apparitio, id quod Iamblichus [r] ita ediſſerit, vt mera ingenii otioſas nugas ſectantis ſomnia, ſine vlla veriſimilitudine enarrare, ſit apertiſſimum. Non tamen ſuopte haec omnia de apparitionibus Deorum, ingenio excogitauit ſecta Alexandrina, ſed a veteribus quoque multa accepit inque rem ſuam conuertit, quae alibi enarrari ſolent [s]. An non ſacrae apparitiones in Iudaicae et Chriſtianae gentis hiſtoria enarratae occaſionem quoque Platonicis reformatis dederint, in hoc argumento maiori contentione et audacia ineptiendi, ex ſcopo, quem ſibi praefixere, ſupra memorato, lector attentus facile iudicabit. Quod vero tantum de his apparitionibus garriant, inde potiſſimum repetendum eſt, quod Alexandrina ſchola angelos ſiue daemonas non genus eſſe

m) Epp. L. I. ep. 63. p. 214.
n) Orat. in Mineru.
o) De legibus L. IV.
p) l. c. p. 347.
q) Conf. FABRIC. proleg. ad Marin. p. 12.
r) c. 4. p. 44. ſeq.
s) Conf. Cl. IO. GOTTLOB NIMPTSCH. de apparitionibus Deorum, Lipſ. 1720.

esse purum statuebat, et ab omni corpore secretum, sed sociatum putabat ex natura simplici omnisque concretionis experte, et ex alia corporea et solida. Qua de re testimonia produxit CVDWORTHVS [t], qui tamen in quibusdam fallit et fallitur, vt ostensum a doctissimo Interprete.

XL. Porro apparitionum influentiae et munera non sunt aequalia in omnibus, nec eosdem habent fructus et effectus. Dii quippe aduentantes sanitatem corpori afferunt, animae virtutem, menti puritatem, omnesque nostras facultates in propria principia restaurant. Archangelorum eadem operatur, sed neque semper, neque in omnibus, neque sufficienter. Angeli quoties apparent, bona, sed partitiora diuisaque afferunt, plusque a luce, quae eos constituit, deficiunt. Daemones praesentia sua corpus grauant, morbisque affligunt, animamque ad naturam praecipitant, nec a corporibus et cognato iis sensu discedunt, atque eos, qui ad ignem coelestem adspirant, in hoc inferiori loco detinent, nec a fati vinculis soluunt [u]: herorum apparitio ad fortia facta et facinora quaedam instigat. Archontes mundani visi bona praebent mundana vitaeque huius commoda. Materiales vero principes materialia et quae terrena sunt largiuntur. Animarum spectra, si quidem purae sunt animae angelorumque ordine constitutae sursum reuocant, et salutaria sunt, spemque sacram ostendunt, et praestant ea bona, quorum spem induunt. Animae autem impurae ad genesin detorquent spes, et earum fructus corrumpunt, passionibus complent, quae contemplantes quasi clauis affigunt corporibus [v].

XLI. Differunt etiam apparitiones ex vario comitatu et satellitio, quo stipantur diuina. Dii circa se angelos vel Deos adstantes habent: archangeli angelos post se habent; angeli prae se ferunt opera ordini suo congruentia, daemones boni exhibent opera sua bona conspicienda: daemones vltores suppliciorum varia genera ostendunt: alii daemones praui trahunt secum feras quasdam noxias, et sanguiuoras; archontes prouincias quasdam mundi in conspectum adducunt. Principes alii afferunt materiae inordinatae speciem. Anima ignem exhibet nullius certae formae, qui animam mundi repraesentat, sin purgata fuit, lucem penitissimam et speciem defaecatam ostendit, sequiturque ducem ad superiora suum libenter. Anima vero deorsum vergens vinculorum et poenarum facies post se trahit, spiritibus materialibus plena stat, etc. Verbo: omnia haec genera ordinem sibi proprium ostendunt, aërii ignem aërium, terrestres terrestrem et nigricantem, et coelestes splendidiorem, et cuncti ordines sibi sub alterna ratione subordinantur [w].

XLII. Sed et ordines diuersi varietate luminis, subtilitate ignis, raritate aëris, inter se differunt [x]. Nugas esse putidas, quae Iamblichus enarrat, nemo negabit, cui sanum sinciput est. Sed probe tamen ea tenen-

t) Syst. int. c. V. s. III. §. 32. p. 1081.
u) Conf. MINVC. FELIX in Octau. c. 27.
v) c. 6. p. 47. 48.
w) c. 7. p. 48.
x) c. 8. p. 50.

tenenda ſunt, vt origines ſuperſtitionis late regnantis pateant. Irrepſiſſe enim haec quoque inter Chriſtianos vel ex vno PSELLO [y] diſci poteſt, et tot aniles de ſpirituum variis apparitionibus formisque fabulae ex hac ſchola enatae produnt, a quibus ad haec vsque tempora liberari mundus nondum plane potuit.

XLIII. Quaecunque in his apparitionibus fiunt, ea fiunt ex vero, nec Dii decipiunt: ſed quando peccatum aliquod admittitur in arte theurgica, tunc alia, quam quae oportet, ſimulacra in conſpectum veniunt; nempe inferiora numina habitum meliorem induunt, et mentiuntur ſe ea eſſe, quorum ſchema gerunt; quam falſitatem ſacerdotes per regulas artis facile detegere et apparentes daemones redarguere poſſunt [z].

XLIV. Cognitio diuinorum ſanctos nos facit, et res ſacra eſt et vtilis, eorumque ignorantia homines malis omnibus replet propter inſcitiam et vecordiam [a].

XLV. Vnio illa deifica non acquiritur, niſi per caeremoniarum ineffabilium obſeruantiam, per operationes rite factas, Diisque dignas, omnemque intellectum ſuperantes, perque vim inexplicabilem ſymbolorum Diis ſolis intellectorum: neque pendet iſta operatio ab intellectu noſtro [b]. Prodidit hoc loco, ſi vllo, indignam philoſophiae nomine artem fraudulentam Iamblichus. Non enim rationes dari, aut ex principiis deduci concluſiones, aut vllo modo veritatis characteres in ea re detegi poſſe ab intellectu humano contendit, ſed artifici tantum in hac arte pulchra credendum eſſe poſtulat. Is, quaſcunque tibi, Lector, fraudes propinabit, dicet, intellectum haec ſuperare omnem, et caeremoniarum ac religionis obſeruantia diſci, teque ridebit, demonſtrationem vel characteres veritatis poſtulantem. Sufficit enim αὐτὸς ἔφα Platonicorum.

XLVI. Praeſcientia nihil eſt eorum, quae generantur, nec phyſicum quid, nec in ſe humani quid habet, ſed diuinum quid et ſupernaturale eſt, coelitusque ad nos dimittitur [c].

XLVII. Mantice per ſomnia fit, ſi vel ſomno abeunte, cum iam incipimus euigilare, vocem breuem, quae, quid faciendum ſit, praecipiat, audire videmur, vel inter vigilias et ſomnum, vel cum plane euigilauerimus, voces audiuntur. Quandoque etiam ſpiritus quidam non corpulentus, nec ſpectabilis ſe iacentibus circumfundit, ita vt non oculis, ſed alio quodam ſenſu et perceptione ſentiatur, venit enim cum ſtrepitu et vndiquaque circumfunditur absque contactu, operaque mirifica praeſtat ad paſſiones animae corporisque reſtinguendas [d].

XLVIII. Anima duplicem habet vitam, vnam ſimul cum corpore, alteram ab omni corpore ſeparabilem. Priore vtimur, quando vigilamus; inter dormiendum vero ſoluti a quibusdam iniectis vinculis vtimur poſteriore

y) loc. cit.
z) c. 10. p. 53.
a) c. 11. p. 57.
b) Ibid. p. 56.
c) Sect. III. c. 2. p. 60.
d) Ibid.

riore a generatione libera et ſeparata, et tunc haec vitae ſpecies, quae intellectualis eſt et diuina, ſtatim in nobis expergiſcitur, agitque quemadmodum ſua fert natura [e].

XLIX. Quoniam enim mens entia contemplatur, anima autem generabilium omnium rationes in ſe complectitur, non mirum eſt, ſi ſecundum cauſſam comprehendentem futura, in praecedentibus ea rationibus ordinata praenoſcat.

L. Quoties mens Diis copulatur, per abſtractam operationem haurit veriſſimas ab iis et exuberantiſſimas notiones, a quibus elicit veram in ſomniis diuinis vaticinationem [f].

LI. Si vero anima, quas in ſe habet rerum generabilium rationes connectat cum Diis, earum cauſſis, potentiam ab iis accipit et capacitatem cognoſcendi et quae fuerunt, et quae futura ſunt, omniaque tempora perluſtrat, quaeque in iis euentura ſunt, contemplatur, ſortiturque prouinciam ea, prout oportet, ordinandi, curandi, corrigendi [g].

LII. Diuini afflatus, (ἐνθȣσιασμȣ̃) haec ſigna ſunt: qui eum patiuntur, neque ſenſuum vtuntur officio, neque ita vigilant, vt qui ſenſus habent expeditos, neque ipſi quidem futura apprehendunt, neque humano more operantur; ſed neque ſui compotes ſunt, vt erant nuper, ſed nullo prorſus modo, neque reflectunt in ſe ipſos propriam intelligentiam, neque promunt cognitionem ſua ſponte. Admoti ignibus non vruntur, vel aduſti, id ſentiunt; vel transfixi verubus, vel in tergo ſecuribus percuſſi etc. perſentiſcunt, ſed Dei afflatu vecti viam per loca inuia inueniunt, in ignem feruntur illaeſi, ignem calcant, fluuios mirifice tranant, nec intelligunt ſuas operationes, neque vitam animalem vel humanam viuunt, ſed aliam longe diuiniorem [h]. Dubium non eſt iactabundo mendacio haec confinxiſſe philoſophum nugiuendulum, vt haberet, quod virtuti thaumaturgae Apoſtolorum opponeret.

LIII. Enthuſiaſmus non pendet ab animae facultatibus, aut ab intellectu vel corpore, ſed eſt raptus diuinus, qui organis tanquam mediis vtitur [i]. Eius vero cauſſa eſt illuminatio ab ipſis Diis promanans, et obſeſſio plena et abſoluta, quae omnes facultates abſorbet, motusque et operationes omnes humanas et ſenſum noſtri plane exterminat, ſermones proferens, quos tamen non intelligit, qui eos loqui videtur, ſed furioſo ore occupantis Dei miniſter eſt [k].

LIV. Soni et carmina Diis conſecrantur, ſua cuique propria, eſtque in his affinitas mira, quae reſpondet propriis ſingulorum Deorum ordinibus, et potentiis, etiam vniuerſi conuerſionibus et harmonicis concentibus, qui inde profluunt; propterque hanc affinitatem ipſi Dii ſtatim praeſentes ſe ſiſtunt, vt de iis participent, qui mediocrem ad eos habent ſimi-

e) c. 3. p. 63.

f) Fundamenta huius aſſertionis ex Pſychologia Plotiniana patent.

g) Ibid. Conf. Vossivs de theol. gent. L. III. c. 35. p. 894. ſeqq.

h) c. 4. p. 64.

i) c. 7. p. 67.

k) c. 8. p. 68. Exemplum habemus in vate Delphica.

ſimilitudinem, immo perfecta ſtatim euadit obſeſſio, et melioris naturae poteſtatisque plenioris hauſtus [l]. Nititur hoc fundamento ſtudium Alexandrinae ſectae, in conficiendis hymnis ſacris poſitum, quibus mira effeciſſe Proclum et diſcipulos Marinus iactat, vt ſupra dictum. Sed et Corybantes, et Sabaii et matris Cybeles myſtae, metrizontes dicti huc pertinent [m].

LV. Anima priusquam corpori ſe inſinuaret, diuinam audiuit harmoniam; poſtquam in corpus deuenerit et ea audit carmina, quae diuinae harmoniae quam proxime ſtricturas repraeſentant, vtique ea amplectitur, et per ea diuinam harmoniam recuperat, ad quam proinde rapitur, et vnice ſeſe applicat, hauritque de ea, quantum ipſa poteſt capere [n].

LVI. Alia vaticinii diuini ſpecies eſt, quae per oraculum fit, in qua diuina vis numenque affulget iis, per quae oracula eduntur [o]. Multa de iis diſſerit Iamblichus, vt nobis perſuadeat, cuncta enthuſiaſmo diuino in oraculis acta eſſe: quorum veritas vt pernoſcatur, comparanda cum Iamblichianis ſunt ea, quae de oraculis noſtra aetate diſputauere ANT. van DALEN [p] et elegantiſſimus FONTENELLIVS [q], quos, niſi fallimur, non ſatis feliciter oppugnauit FR. BALTVS [r], nobis enim hic prolixis eſſe non licet.

LVII. Deorum poteſtas, quae omnia bonis replet, fulget vndecunque, turba igitur malorum ſpirituum locum amplius non habet, neque poteſt ſe oſtendere, ſed, ac ſi reuera nihilum eſſet, in nihilum abit, nec enim vel mouere ſe poteſt, vel negotium faceſſere, quoties meliores ſpiritus comparent [s].

LVIII. Qui ſolis characteribus ad euocandos Deos vtuntur, audaces homines, eos in vatum numero percenſere non oportet, fraudibus enim et errore plena eſt haec vaticinandi via.

LIX. Illuminatio quoque ex vaticiniorum genere eſt, quae circumpoſitum animae aetherium et ſplendidum vehiculum (ὄχημα) diuina luce perfundit, vnde ad Deorum voluntatem percitae imagines diuinae eam quae in nobis eſt, attingunt phantaſiam [t]. Ὄχημα ſiue corpus luminoſum, quo anima veſtitur, quid ſit, ſupra dictum eſt.

LX. Reliqua vaticiniorum genera, qualia ſunt extiſpicia, et auguria, et aſtrologia, aliaeque, ab arte quidem proficiſcuntur, ita tamen, vt ea ſignis quibusdam vtatur diuinis, quae ab ipſis Diis variis modis perficiuntur. Ex his diuinis oſtentis humana ſagacitas per rerum et ſignorum conuenientiam coniectat vtcunque et vaticinationem colligit probabili ratiocinio.

LXI.

l) c. 9. p. 69.

m) Illi enim muſica harmonia ad enthuſiaſmum eliciendum vtebantur, conf. LIL. GYRALD. de Diis L. VII.

n) Ibid. p. 70.

o) c. 11. p. 73.

p) De oraculis gentilium.

q) Hiſtoria oraculorum. Add. IO. CLERICVS Bibl. choiſ. T. XIII. art. 2. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. I. p. 109.

r) In Hiſtoria de ſilentio oraculorum paganiſmi: add. DAN. CLASENII de oraculis Libri III.

s) c. 13. p. 76.

t) c. 14. p. 77.

LXI. In his vaticiniorum ſpeciebus Dii ſigna per naturam, quae iis in generatione ſubſeruit, vel per daemonas generationi praefectos ſigna oſtendunt. Illi daemones vniuerſi elementis praeſidentes tum corporibus particularibus, animalibusque et ceteris in toto vniuerſo, omnia quae fiunt, cum facilitate ad obſequium perficiunt, et ſymbolice voluntatem Dei ſignificant [w].

LXII. Nihil in ſacris operibus digne poteſt praeſtari, niſi adſit aliquis ſuperum ſpectator operis et conſummator. Neque tamen is neceſſitatibus per inuocationes quibusdam attrahitur, cum diuina omni neceſſitate ſuperiora ſint: ſed inuocatio et cetera opera ſacra ab intelligente ſacerdote profecta, vi ſimilitudinis et quaſi cognationis ad Deos ipſa vltro currunt et connectuntur, nec cum violentia ſuas operationes perficiunt [x].

LXIII. Nihil in his operibus procedit a natura animae humanae, nec a cauſſa alia humana; ſed cuncta naſcuntur et pullulant ex cauſſa diuina. Non itaque ea phantaſiae opera ſunt, nec mixtae operationis, id eſt, quae ex anima noſtra et diuino afflatu extrinſece compoſita ſint: nec paſſio cauſſa eſt et affectus, nec morbus aliquis, puta melancholia, ebrietas, inſania. [y].

LXIV. Nec huc magi aduocandi ſunt, quorum totum negotium per apparentias miras, nequaquam ex rerum natura geritur, et fiunt omnia incerto et deceptorio modo. Sed nec naturalis coniectandi ſagacitas, cum diuina hac prouidentia confundi debet [z].

LXV. Sacerdotes veras Deorum ſpecies contemplari ſoliti imagines diuinatorias parui faciunt: iis enim omnia obſcure tantum adumbrantur, nec veri fiunt vera phantaſmata, et bona apparent tantum, minime autem ſunt, nec perfectum aut liquidum aliquid obtinent. Opifex eorum enim non Deus, ſed homo eſt; nec producuntur ex vniformibus et abſtractis eſſentiis, ſed ex materia ſubiecta. Sapiens itaque idolis his non fidit [a]; licet enim ad coelorum motus et conſpectus conflentur, nihil tamen habent in ſe diuini: nam materiae quae ſunt in generatione vltimae mouentur ad coeleſtes motus, ſemperque variant, et vanae euadere poſſunt [b]. Prolixe his capitibus contra talismanum, amuletorum et aliorum huiusmodi imaginum theurgicarum generum vanitatem pugnat ex propriis Platonicorum principiis Iamblichus, Plotini et Porphyrii opinionibus inſiſtens: Aſt pugnaſſe eum pro idolis ſiue ſimulacris, iisque *praeſentiam numinis vindicaſſe*, *quaecunque fundendi arte et ſculpendi arte fabrili certa mercede et opera conformata eſſent*, ait Philoponus, in libro, quem contra eius opus *de ſimulacris* ſcripſit, teſte PHOTIO [c]. Nec haec ad ſolas ſtatuas diuinas pertinere, ſed ad ſimulacra quoque magica, vel Apollonii Tyanei exemplum, quem inter diuinos homines haec

ſecta

w) c. 16. p. 79. conf. PEVCERVS de variis diuinationum generibus. GALE ad l. c. exemplum habes apud AMMIAN. L. XXIX. c. 1.

x) c. 18. p. 83.

y) c. 20. 21. p. 86. 87. ſeq.

z) c. 26. p. 94.

a) c. 28. 29. p. 97. ſeqq.

b) p. 99.

c) Cod. CCXV. p. 285.

ſecta retulit, vel Procli artes Marino laudatae oſtendunt, quorum vterque iyngibus et talismanibus theurgice operatus eſt. Non itaque ſibi conſtat Iamblichus, qui non inuſitata huius ſcholae ratione vno loco refellit, quod alio ſtabilitum iuerat. Illud vero omnino hic monendum iisdem rationibus, quibus Iamblichus talismanum vim eneruauerat, omnem quoque ſtatuarum diuinarum cultum euerti, quas tamen diuina praeſentia irradiari ſupra dixerat. Qualia ἀσύςατα et ſe mutuo euertentia plurima ſunt in horum philoſophorum ſcriptis, nec aliter quoque in φιλοσοφȣμένοις omni ſano principio et ratione deſtitutis euenire potuit.

LXVI. Diis bonis apparentibus, quicquid erat malum aut daemonicum fugit, nec tantillum pios turbare ſacrificatores poteſt, qui inde ab omnibus atheis et impiis moribus defaecantur. Qui vero ſacros ritus impie et inſolenter inuadunt, propter operationis infirmitatem et potentiae defectum Deos aſſequi nequeunt, malisque et impuris ſpiritibus familiares euadunt, quorum flatu prorſus implentur peſſimo, improbique fiunt et laſciui et daemonibus malis, quibus adhaerent ſimillimi. Nam hi mali ſpiritus Diis contrarii ſunt, vnde ἀντίθεοι, dicuntur [d]. Multa de his malis daemonibus diſſeruere, Chaldaei, Perſae, Iudaeique ex orientalibus regionibus reduces, et ſyncretiſmum quendam inter Moſaica et Chaldaica commenti, multa Iudaei Cabbaliſtae, in Aegypto enati: Puriora quaedam etiam tradidit diſciplina Chriſtiana. Hos omnes expilaſſe, ſuoque ſyſtemati infarſiſſe Platonicos reformatos dubium non eſt. Plura de his antitheis dabit PSELLVS [e].

LXVII. Imperare ſacerdos brutis quibusdam ſpiritibus poteſt natura ſua, non enim illi vtuntur rationis poteſtate et vſu, qua valet ſacerdos. Aſt in ſacris vt pareant Dii ſacerdoti a duplici, quam ſuſtinet, perſona oritur: nam non ſolum homo eſt, et humanae naturae ſeruat ordinem, quem nos in hoc vniuerſo obtinemus: ſed et perſonam Deorum gerit, eo quod in eo eſt, quod diuinis ſignis corroboratum, et melioribus naturis conciliatum ſurſum tendit, ac ad eorum ordinationem pulchre circumducitur [f].

LXVIII. Iuſti apud Deos alia definitio eſt, quam apud homines. Hi enim ad praeſentem ſtatum vitamque tantum reſpiciunt: illi vero nobis praeſtantiores vitas animae vniuerſas et priores ſtatus contuentur; atque adeo ſi quam poenam ex inuocatione inferant, habent rationem peccatorum, quae in vita priori admiſit anima, iam tandem punita. Eadem in vniuerſum diuinae prouidentiae malum punientis ratio eſt ſaepe ignota. Nos enim ſummam et exactam Deorum iuſtitiam in quamplurimis non aſſequimur, quae non tantum ad animam vnamquamque, ſed ad totam quoque animarum cognationem reſpectum habet. Eſt enim omnium animarum in corpore et extra illud communio [g].

LXIX.

d) c. 26. p. 102. ſeqq.
e) De operationibus daemonum.
f) Sect. IV. c. 2. p. 107. conf. GALE ad h. l.
g) c. 4. p. 109 Conferenda haec ſunt cum Plotinianis philoſophematis de cauſſis mali phyſici ſupra enarratis.

LXIX. Malorum vero, quae ſubinde in inuocationibus eueniunt, multae poſſunt eſſe cauſſae, quae a malis daemonibus proueniunt: quae enim diſſimilia ſunt, et diſcordia et contraria, ad naturam daemonum factioſam pertinent, qui bonorum praeſentiam mentiuntur [h].

LXX. Naturalibus aut corporeis vniuerſi potentiis quoties vtuntur inuocantes, ad eos deſcendit efficacitatis communicatio, libera quidem et ad malefaciendum indeterminata; et qui vtitur ea communicatione, is eſt, qui ea abutitur ad contrarias, id eſt malas artes. Porro ſuperna communicatio per ſimplicem ratamque illam mundi concordiam partes longiſſimas effectu ſuo tangit: ſi quis interim hoc deprehendens moliatur inique partes ſortesue vniuerſi peruertere in alias partes, ſane his mali ſequentis cauſſa non eſt tribuenda, ſed hominum audaciae et tranſgreſſioni, quae ea, quae iuxta mundi ordinem bona ſunt et ſalutaria, peruertunt [i]. Ecce vero egregiam philoſophiam, ſecundum quam veneficus et magus nequiſſimus, ipſi diuinorum ordini et catenae ad peſſimas artes damnaque afferenda imperat. Qua in re longius praeceptoribus ſuis progreditur Iamblichus. Plotinus enim, quem ſequitur Porphyrius, animam cum ex intellectualium ordine ſit, et cum mente diuina arctiſſime cohaereat fato, quod ex animae mundi diſpoſitione et rationibus ſeminalibus oritur, non ſubeſſe contendebat, et eluctari poſſe ex hac ſerie dicebat. Multum haec ſuperat Iamblichi aſſertum. Nam is non purae tantum animae communionem cum Diis, et quod inde ſequitur, imperium in materiae ordinem et ſeriem cauſſarum in mundo concedit, Deosque voluntarie obſequentes ſacrificulis ſtatuit, ſed et magos impuros abuti poſſe hac poteſtate et rerum omnium ſerie ad nocendum piis, et imperitari fato ad mala accerſenda, ſicque ipſis Diis, vel daemonibus ſaltem, qui mundo praefecti ſunt, miniſtris vti ad facinora ſua contendit. Quae quam impia ſint et abominatione plena, quilibet videt. Aſt rationem aliam peſſimarum artium, quas magi excolebant, dare non poterant, ſicque ſua opera, quae eadem ex ſchola prodibant, quaeque diuina tamen eſſe mentiebantur, excuſare coloremque iuſtum illis inducere ſtulto conatu quaerebant. Quod quibus ratiunculis, miſeris ſane et philoſopho indignis euincere ſtudeat nugator Iamblichus, in ipſo eius opere legendum eſt. Nobis enim hiſce diutius inhaerere propter limites nobis conſtitutos non licet.

LXXI. Anima mundi praeſidet mundano corpori, Diique coeleſtes coeleſte corpus moderantur; nihil vero inde paſſionis noxiae ſuſcipiunt, vel in intelligendo impedimento, vt animae corpori iunctae accidit [k].

LXXII. Hinc ratio patet, cur vapor exhalans ab animalibus et ſuffitus ſacer rite peractus Deos moueat? Is enim nec Diis nec mundanis et vniuerſalibus cauſſis nocet, vtpote qui in diuinis continetur, ea vero non conti-

h) c. 7. p. 111. i) c. 10. p. 113. k) Sect. V. c. 2. p. 117.

continet, et ipſa non trahit adaptatque ſibi Deos, et vniuerſa, ſed viceuerſa accommodatur ipſa ad iſtorum imperium, et melioribus naturis ac cauſſis vniuerſalibus applicatur, nequit autem illa conſtringere et ſibi applicare. Emolumenti ſectae ſuae, quae ordini ſacro miniſtrabat, et ſacerdotium ſibi vindicabat, rationem hac aſſertione habuiſſe Iamblichum, dubium non eſt. Sine ea enim ratio dari non potuiſſet, qui intelligibiles Dii ſacrificiorum nidore thurisque ſuffumigatione queant placari. Etſi enim vetus et peruulgata erat opinio, Deos paſci vaporibus et nidore carnium in ſacrificiis, de qua viri docti paſſim diſſerunt [l], abſurda tamen ea viſa eſt illis, qui curioſius in rationes cultuum diuinorum inquiſiuerant, viderantque abſurdum eſſe commentum, (quo tamen fundamento iſta opinio nititur) Diis eſſe corpus aliquod. Hinc vel ſacrificia ex carnibus reiiciebant, quod Pythagoreos feciſſe conſtat, vel ad daemones tantum, qui corpore quodam eſſent veſtiti, transferebant. Quod cum Chriſtiani auide arriperent, et ad conflandum ſacrificiis gentilibus odium vrgerent, malorum daemonum eſcam eſſe ſacrificia iucundiſſimam [m], deſeruere quidem Platonici receptam ſententiam, ſed cum propter emolumentorum ſuorum rationes ipſa tamen ſacrificia deſerere non poſſent, ad inanem hanc, quam Iamblichus tradit diſtinctionem confugerunt, et Deos quidem ab iſtis vaporibus nec tangi nec ineſcari poſſe dicebant, aſt ad rationem tamen vniuerſi eos pertinere, et tanquam principia paſſiua actiuis applicari docebant. Quod an ſatisfacere queat homini vel mediocriter attento, et annon deſperatam prodat cauſſam, nulla ratione philoſophica pingi ornarique aptam, ipſe lector iudicet. His vero tota de ſacrificiis doctrina innititur, de qua ita porro Iamblichus.

LXXIII. Effectus ſacrificiorum efficaciſſimi, nec vniuerſi, eiusque partium inter ſe conſenſioni, nec numeris quibusdam aut ſpecificis quorundam animalium operationibus, aut coloribus aut partibus tribui poſſunt. Dii enim ſunt ſupra naturam [n].

LXXIV. Sed procedunt mirifici effectus ſacrificiorum ab amicitia tanquam a cauſſa et accommodatione quadam, et habitudine opifices ad opificia, genitores ad genita conciliante. In ſacrificio enim perfecto omnes cauſſae a ſuprema ad infimam commouentur [o].

LXXV. Quoniam perfectiſſimae opificesque poteſtates in ſe omnes continent omnium cauſſas, ideo cum iis omnes efficientes rerum cauſſae vna cum his circumaguntur, atque adeo ex cunctis ſimul communis vtilitas in totam geneſin deriuatur, aliquando quidem per ciuitates populosque et gentes omnigenas, aliquando per domos vel hominem vnumquemque bonis diſtributis, ſecundum proprietatem et quaſi cognationem [p].

LXXVI.

l) Vid. AELIAN. var. hiſt. L. IX. c. 15. et Patres paſſim. Ex recentioribus GISB. CVPERVS Obſ. L. II. c. 3. p. 76. EZECH. SPANHEMIVS ad Iuliani Caeſares p. 226. L. KVSTER. in hiſt. critic. Homeri §. 3. p. 16. pluresque alii.

m) Conf. GOD. WALTHERVS in Hiſtoria conuiuiorum ſacrorum a gentilibus poſt ſacrificia initorum, Germanico idiomate edita.

n) c. 5. 6. p. 121. ſeq.

o) c. 9. p. 127.

p) c. 10. p. 129.

LXXVI. Daemones etſi corporibus veſtiuntur, quae quidam ſacrificiis nutriri volunt, corpus tamen illud immutabile eſt et impatibile, lucidumque et nullius indigum, ita vt nihil effluat inde, nihilque neceſſario influat, et ſi influxu opus habeat, ſufficiunt exhalationes mundi, adeoque ſacrificiis ad eos nutriendos opus non eſt [q]. Dubie, ſi ipſam orationis ſeriem reſpicimus, de corporibus, quibus daemones veſtiuntur, loquitur, quae tamen et ipſe, et anteceſſores ac ſucceſſores aliis locis agnoſcunt [r].

LXXVII. Vehiculum quod corporis ſimilitudinem habet, quodque daemonibus inſeruit, neque ex materia, neque ex elementis, neque ex aliquo corpore nobis noto conſtat: hinc ab alius eſſentiae corpore ali non poteſt, ſed materiale omne in ſacrificiis igne abſumitur, et purgatur quod in eo eſt immateriale, atque materiae vinculis ſoluitur [s].

LXXVIII. Sacrificiorum ritus connectuntur et comparantur ad Deorum ordines. Dii autem alii materiales ſunt, qui materiam in ſe comprehendunt et exornant, alii immateriales, qui omnino a materia liberi ſunt, eamque longe excellunt. Ab illis ſacrificia incipere et ad hos aſcenſum fieri decet [t]. Multa de his Deorum materialium ordinibus garriunt Platonici poſtremi, PROCLVS [u] et Damaſcius; vocant eos ἐγκοσμίους et ἀπολύτους, et Oracula ὑλαίους συνοχέας. Nec alii ſunt Dii ἄζωνοι, nempe Deorum ſupramundanorum vltimi, mundanis proximi a mundo liberi, vt recte vidit GALEVS [x]. Nam PSELLO [y], Azoni Dii vocantur, qui libere poteſtatem ſuam exercent in Zonis, ſuntque collocati ſupra mundanos Deos. Errat itaque SERVIVS [z], qui *ex altioris ſcientiae hominum mente*, *Deos communes*, quorum mentionem facit VIRGILIVS [a], eſſe vult, *qui ἄζωνοι dicuntur*, *hoc eſt*, *qui coeli certas non habent partes*, *ſed generaliter a cunctis coluntur.* Id enim oraculorum menti non reſpondere, quilibet videt, et Zonaei Dii, ſiue Spiritus numinaue Zonis annexa euincunt: qua de re videndus STANLEIVS [b], qui, dum Chaldaica nobis exhibere vult, Platonica tradit.

LXXIX. Duplex hominum ſtatus eſt. Aliquando toti anima fiunt, et extra corpus conſtituuntur, Deorum immaterialium hoſpites: aliquando vero conſtringuntur corporis teſta et opprimuntur a materia et in corporis indolem degenerant. Hinc duplex exſurgit cultus ratio, illa ſimplex, incorporea, ab omni generatione pura, atque adeo ſinceris competens animabus; haec plena corporibus et ritibus materialibus, conuenientia animis nondum defaecatis aut generatione prorſus liberatis [c].

 Vi-

q) l. c. p. 127.
r) Vid. praeter Plotinum ſupra adductum PORPHYR. de abſtin. L. II. ſ. 42. PSELLVS l. c. p. 50.
s) c. 12. p. 128.
t) c. 14. p. 129.
u) Theol. Plat. L. VI. c. 2. p. 34. Comm. in Tim. L. V. p. 301.
x) Ad l. c. Iamblichi p. 269.
y) loc. cit.
z) Ad Aeneid. L. XII. v. 118.
a) l. c. - - - Diis et communibus aras.
b) Hiſt. phil. orient. P. XIII. S. II. c. 8. p. 1127.
c) c. 15. p. 130.

Videtur haec excogitasse Iamblichus, vt Pythagoram hostias puras et incruentas tantum admittentem, cum communi superstitione, more sectae suae, conciliaret.

LXXX. In sacrificiis, quae facimus pro corporis bono et salute oportet esse cultum corporeum, ritumque eiusmodi. Haecque, quae corporea bona offerunt, a Diis tantum materialibus accipiuntur [d].

LXXXI. Maxima hominum turba naturae subiicitur, eiusque potentiis gubernatur, et sub fato est. Pauci sunt, qui supernaturali mentis vsi potentia naturam supergrediuntur, praestantiores natura euadentes: nonnulli medium tenent inter puram mentem et naturam, et ab vtraque se reducunt, alii mistam quandam ex illis vtrisque vitam amplectuntur: his diuersis hominum generibus diuersis sacrificiis opus est ritibusque vel naturalem, vel intellectualem, vel mediam vitam concernentibus [e].

LXXXII. Quoniam, antequam apparent Dii, descenduntque ad terram, omnes praesubiacentes illis potentiae mouentur, et praecurrunt, pompaeque inseruiunt, qui non distribuit, quod cuique congruit, nec vnumquemque suo proprio honore prosequitur, abit inhonoratus ipse et expers communicationis. Vnusquisque itaque Deorum, etiamsi arcani et inconspicui sacrificiis adsint, colendus est, pro suo gradu, quem tenet [f].

LXXXIII. Perfectissima vero sacri cultus ratio est, quae ad totius multitudinis numinum vnum et principale se dirigit, atque in eo diuinas omnes essentias et principatus simul colit; sed haec sero aduenit et oppido paucis [g].

LXXXIV. Quando caussae diuinae et humanae praeparationes ex aequo respondent, tunc sacrificii operatio perfecta omnia quidem bona perfecta et immensa reportat [h].

LXXXV. In caussis vniuersi supremis ea est exuberantia potestatis, vt cum in aliis, tum etiam in hoc vniuerso superet, videlicet quod omnibus ex aequo vna eademque sine impedimento praesens sit. Hac igitur ratione ipsa illa omnium prima vltimis vsque affulgent, et immaterialia principia materialibus adsunt immaterialiter [i].

LXXXVI. Ipsa quoque materia, cum a patre et opifice omnium genita sit (γενομένη) merito perfectionem sui quandam accepisse censenda est aptam ad Deos suscipiendos. Quin etiam nihil est quod prohibet superiora diffundere lumen suum ad inferiora; quare nec materiam expertem faciet quicquam, si perfecta fuerit ac boniformis, superiorum participationis [k]. Fluere haec ex systemate emanatiuo, quod recepisse Alexandrinam Platonicorum sectam supra probauimus, quilibet videt; ast licet haec Plotini placitis consonent, luculentius tamen mentem philosophorum horum plane abominabilem produnt. Plotinus enim, ne tam crasso

d) c. 17. p. 132.
e) c. 18. p. 133.
f) c. 21. p. 136.
g) c. 22. p. 137.
h) c. 23. p. 138.
i) loc. cit.
k) Ibid.

craſſo modo in diuinam naturam eſſet iniurius, neſcio quam materiam intelligibilem, vel metaphyſicam potius excogitauit, cui phyſica tanquam effectus, ſubordinata eſſet; ſicque ſpeciem dedit, remotae a Deo omnis materialitatis, licet reapſe, emanationis lege, materia quoque phyſica ex Deo eſſet: aſt Iamblichus, qui miſſis metaphyſicis ſubtilitatibus ad captum ſacerdotum diſcipulos inſtruebat, de materia, quatenus naturae ineſt, et ſacrificiis inſtruendis adhibetur, differens, materiae ex Deo genitae capacitatem admittendi diuinae communionis radios ex ipſo primo fonte deriuauit, ſicque materiam emanantium vltimum conſtituit, ſatis ita prodens, qualem Deum agnoſcat, cui addictus erat, philoſophia Alexandrina.

LXXXVII. Diis quorundam locorum rectoribus ſacrificium ex iisdem rebus, quae ibidem naſcuntur, eſt admodum conſentaneum, et gubernantibus ea, quae ex gubernatis ſunt [l].

LXXXVIII. Quia Dii angelique quamplurimi adſunt ei, ſub quo per cunctas in terra gentes numen aliquod ſortitum eſt praefecturam communemque prouinciam, proprium quoque inde tributum eſt templo vnicuique numen, quod ſacrificium inſpectat, ideo oportet caute obſeruare legem et ordinem diuinae ſanctimoniae in ſacrificiis, et bono animo eſſe, quoniam Diis auctoribus operamur, dignam autem adhibere curam, ne quod Diis indignum munus aut alienum offeramus [m].

LXXXIX. Preces magna pars ſunt ſacrificiorum, quae perficiunt, et ſocietatem indiſſolubilem Deos inter et ſacerdotes conficiunt; contactumque et notitiam nobis circa diuina praeſtant, et communionis vinculum ſunt, et dona nobis inuitant a Diis demiſſa, etiam antequam loquamur, et perficiunt omne noſtrum opus etiam cum nondum intelligimus. Summa vero ſpecies eſt, quam ineffabilis illa vnitas conſignat, quae totum earum robur collocat in Diis, quaeque adeo in iis perfecte animam noſtram conquieſcere facit [n].

XC. Preces amicitiam nobis ad Deos conficiunt, ſacramque a Diis vtilitatem triplicem afferunt. Vna ad illuminationem pertinet, altera ad communem operum executionem, tertia ad perfectam ex igne diuino plenitudinem [o].

XCI. Eſt quoddam poteſtatum genus in mundo valde diuiſum, indiſcretum, inconſideratum, quod accipit quidem ab alio rationem et obtemperat, per ſe autem nihil intelligit, nec verum aut falſum poſſibile aut impoſſibile, diſcernit. Hoc genus comminationibus confertim iactatis commoueri et percelli poteſt. Sacerdos etiam per poteſtatem ſymbolorum

l) c. 24. p. 139.
m) c. 25. p. 140.
n) c. 26. p. 141. Expilaſſe Iamblichum Chriſtianos hoc loco ipſae locutiones produnt e ſacris deſumtae.
o) p. 142.

lorum arcanorum tanquam in ipso Deorum ordine superior existens mundanis imperitat potestatibus [p].

XCII. Ineffabilium arcanorum custodiam daemones agunt, idque adeo anxie, quoniam in illis totius mundi ordo praecipue continetur: haec terreni daemones nec ad vocem vsque et auditum sustinent aliter affici verbisque profanari, ideo comminationes locum habent: ast obsecrationum in Deos ius nullum est [q].

Deorum ordines ex mente Iamblichi.

§. LVIII. Hactenus de Diis, de daemonibus, de cultu eorum et sacrificiis ex sectae suae placitis differentem audiuimus Iamblichum; iam de Deorum quoque ordinibus superioribus, diuinisque principiis alto supercilio quaedam disputans auscultandus est; in his enim praestantiorem disciplinae suae partem exponit. Et se quidem Aegyptiorum theologiam tradere iactat, et symbolicam ideo sapientiam exponit, caue tamen aliam theologiam intelligas, quam quae Platonica schola inter Aegyptios inuexit, vt *tomo primo* demonstratum. Cuncta vero ad emanationis systema constituendum, variosque emanantium ordines designandos reuocari possunt, quae ex Orientali potissimum philosophia in arua sua deriuauisse Platonicos Aegyptios illi dubium esse nequit, qui ea diligenter expendet, quae infra de huius philosophiae placitis trademus. Probe vero ad hanc theologiam Aegyptiaco-Platonicam, Orientali admistam attendendum est, quoniam genuini hi fontes sunt, ex quibus et arcana Iudaeorum in Aegypto habitantium philosophia, et multi haereticorum errores pullularunt, de qua tamen re infra differemus. Ita vero pergit Iamblichus.

XCIII. Deus totius naturae et generationum potestatumque elementarium omnium caussa, omnibus superior est, et vniuersa in se complectitur, est enim his praestantior, immaterialis, incorporeus, super naturam, ingenitus, indiuisus, totus a se ipso et in se ipso absconditus, et quoniam in se complectitur omnia, seque ipse omnibus mundi partibus communicat, ex iis eluxit, quoniam vero omnibus supereminet, et solus super omnia expanditur, est separatus, exemtus, sublimis, et per se longe explicatus super mundanas potestates et elementa [r].

XCIV. Ante eas res, quae vere sunt, et ante principia vniuersalium est Deus vnus, prior etiam primo Deo et rege. Est ille immobilis, in solitudine suae vnitatis permanens, neque enim intellectuale ei immiscetur, neque aliquid aliud, estque exemplar ipsius, qui est sui pater, et de se genitus, et vnipater Deus et vere bonus. Est enim maius quid et prius fons omnium, et radix intelligibilium idearum primarum entium. Ab hoc autem vno Deus per se sufficiens se ipse explicuit, proinde est sui pater et sibi sufficiens. Est enim hic et principium, et Deus Deorum, vnitas

p) Sect. VI. c. 5. p. 147. Imitatos fuisse hos homines viros sacros malos daemonas in nomine I. C. adiurantes et eiicientes, dubium non est. Supraque dictum, etiam sine his formulis Platonicorum theurgorum Theosebium in nomine Dei Hebraei, id est Iesu, daemonium eiecisse, quamuis esset gentilis.

q) Ibid.

r) Sect. VII. c. 2. p. 151.

vnitas ex vno ſupereſſentialis, et eſſentiae principium, nam ab eo fluit entitas et eſſentia, et propterea pater eſſentiae vocatur, ipſe quoque ante intelligibile principium eſt, vnde noëtarcha dicitur [s]. Receſſiſſe Aegyptiacam hanc Platonicorum ſententiam de Deo omnium primo priore, a Plotini mente, et quaternionem in Deo ſtatuere, ſupra [t] teſtimoniis quoque demonſtrauimus, quibus alia ex GALEI ad hunc locum obſeruationibus addi poſſunt. Dubium vero nullum eſt, haec eſſe ex Orientali philoſophia, quae de abyſſo et ineffabili profunditate fontis omnium principiorum, primo Deo prioris multa garriuit, vt ex Gnoſticorum diſciplina colligi poteſt. Id quod ſyncretiſmum ſectae Alexandrinae mire illuſtrat.

XCV. Poſt primum hunc in ſolitudine permanentem Deum, eumque qui ab illo eſt Deum ſufficientem ſibi, qui eſt cauſſa omnium eſſentiarum, eſt mens ſe ipſam intelligens et alias intellectiones ad ſe conuertens, qui Deus Emeth Aegyptiis dicitur, et eicton ante eum eſt, id eſt prima effigies et impartibile, in quo primum quod intelligit, et intelligitur reperitur, quodque ſolo ſilentio colitur [u].

XCVI. Praeter hos rerum apparentium opificio alii praeſunt duces, nempe mens demiurga ſiue opifex, quae et veritatis cuſtos et ſapientiae, quatenus ad generationem ſapienter deſcendit, et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, lingua Aegyptiaca dicitur Amun et Ptha, et Oſiris [x].

XCVII. Eſt et alius principatus apud illos ſuper elementa tota in generatione poſita, virtuteſque eorum, quarum quatuor maſculae, totidemque foemininae ſunt. Hunc ſoli tribuunt. Item alius principatus ſuper naturam omnem in generatione verſantem, quem lunae aſſignant [y].

XCVIII. Diuidentes vero coelum in partes duas vel quatuor, vel duodecim, vel ſex atque triginta, vel harum duplas vel aliter quomodocunque, duces his praeficiunt aut plures aut pauciores, denique his omnibus vnum praeficiunt, qui omnibus ſuperior ſit [z].

XCIX. Haec itaque Aegyptiorum theologia de principiis deſuper ad inferiora progrediens ab vno incipit, et definit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur, et continetur aliquo certo termino, hoc eſt a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.

C. Materiam quod attinet, Deus eam produxit diuidendo materialitatem ab eſſentialitate, hanc materiam demiurgus accipiens vitalem ex ea ſimplices incorruptibileſque ſphaeras fabricauit, ipſius vero, quod erat poſtremum ad corpora generabilia et corruptibilia facienda tranſtulit [a].

Habes

s) Sect. VIII. p. 158.
t) §. 50.
u) c. 3. p. 159.
x) l. c. Et hic a Plotino recedit, demiurgum in ſecundo principio ponente.
y) Manifeſte haec ſapiunt philoſophiam orientalem.
z) Ibid.
a) loc. citat.

Habes hic Lector, breue quidem aſt luculentum ſyſtematis emanatiui compendium, quod in Orientali et Zoroaſtrea praecipue philoſophia enatum ad Platonicos Aegyptios, ad Iudaeos Cabbaliſtas, et totius fere orbis fanaticos tranſiit. Etſi enim quaedam in his ſunt, quae domeſticam Aegyptiorum doctrinam ſapiunt, pleraque tamen aliena ſunt, et poſt exploſum demum ſyſtema duorum principiorum recepta et antiquis ſymbolis nominibusque applicata, et a Platonicis tandem recepta, Plotinum excipientibus. Ille enim licet fanaticam ab Ammonio Aegyptio didiciſſet theologiam, non tamen tam inſanum in modum delirauit, ſed ſe magis intra ſyſtematis ſui cancellos continuit, quibus diſruptis Iamblichi ſchola Phaëtontis inſtar non per coelum tantum ſed et inferos veſanis nugarum commentis praeceps vagata eſt.

CI. Homo duas habet animas, vna eſt a primo intelligibili, participat etiam de potentia opificis, altera vero nobis inditur ex circuitu coeleſtium mundorum, ad quem anima Deum ſpeculatura reuertitur. Anima itaque haec, quae a mundis aduenit mundorum quoque obtemperat motibus; illa vero, quae ab intelligibili deriuatur, adeſtque intelligibiliter, eſt quidem ſupra orbem geniturae, et iuxta hanc ſoluimur a fati vinculis [b].

CII. Habet anima principium in ſe ipſa proprium, quo poſſit ad inintelligibile reſtituere ſe ipſam, et a generabilibus refugere, et ad id, quod eſt, quodque diuinum eſt, ſeipſam connectere. Dii vero fatum ſoluunt, aſt potentiae quae ab iis deriuantur, quaeque mundo et materiae implicantur, hae quidem fato obnoxiae ſunt [c].

CIII. Daemon, quo quilibet gaudet proprius decerpitur a totius mundi diſpoſitione, nec non vitae omnigenae in eo, et corporum omnium regnante tum, cum anima per ea ad generationem deſcendit: haec autem mundi portio ſic decerpta in nobis propriam quandam ſortitur in noſtra omnia praefecturam. Hic daemon praeexſtiterat in paradigmate, priusquam in geneſin deſcenderet anima; hic vbi primum pro duce anima aſciuerit eum, ſtatim animae adeſt, eiusque vitalia opera exſequitur, ipſam ad generationem deſcendentem corpori alligat, totum in communi animal regit, vitamque animae propriam gubernat, quaeque cogitamus ab eo principium habent, et ea agimus, quae nobis in mentem is induxerit, denique eatenus nos gubernat, quoad ſacris perfecti pro daemone Deum animae cuſtodem et ducem adipiſcamur. Semper etiam bonus eſt, mali enim ſpiritus nusquam praefecturam habent [d]. Pungit in his vltimis Iamblichus veterem ſententiam de duobus daemonibus cuilibet homini aſſiſtentibus, vno aequitatis altero iniquitatis, quae non veteres tantum gentes barbaras, ſed philoſophos quoque, et in his Empedoclem quoque, immo Iudaeos et Chriſtianos veteres peruagata eſt, et Muhammedanos quoque

b) c. 6. p. 162. Haec ex pſychologia Plotiniana lucem capiunt.

c) c. 7. p. 162.

d) c. 6. ſeqq. p. 169. ſeq.

quoque occupauit, de qua tamen hic prolixe dicere locus non patitur. Adeundus autem eſt doctiſſimus COTELERIVS ad Hermam [e].

CIV. Daemon hic non eſt animae quaedam pars vel intellectus ſapientior, ſed de meliori ordine, qui animae noſtrae praeſidet tanquam praeſtantior [f]. Haec iis opponit Chalcidenſis philoſophus, qui τὸ ἡγεμονικὸν daemonem hominis eſſe dixere, de qua opinione *tomo primo* de Socratis genio differentes quaedam diximus. Plura de hoc Platonicorum genio dabit B. OLEARIVS [g].

CV. Si in Diis bonorum omnium eſſentia et perfectio habeatur, ſi prima poteſtas eorum ſit apud ſacerdotes, eorumque ſimiles meliorum ſtudioſos, veraeque communionis cum iis cupidos, omnium bonorum fons et finis ſumma cura colitur, et eſt certe, veritatis et intellectualis cognitionis contemplatio, et ſimul cum Deorum cognitione hinc ad Deos conuerſio et ſui ipſius cognitio ſequitur [h].

CVI. Sola diuina vaticinatio ab ipſis Diis pendens, nos vere participes facit vitae diuinae; cumque ipſa poſſideat praeſcientiam et diuinas notiones, nos quoque eadem diuinitate beat, bonumque pure nobis exhibet [i].

CVII. Homo ille contemplabilis et intelligibilis olim cum eſſet viſioni Deorum coniunctus, poſtea aliam ſubingreſſus eſt animam, illam quae humanam formae ſpeciem concomitatur, et propterea venit ſub fati et neceſſitatis iugum. Ab his vinculis liberari non poteſt praeter Deorum cognitionem, quae primam quidem qualitatem requirit animae ſanctitatem omni corporea puriorem, deinde praeparat animam ad participationem et boni contemplationem, ſimulque ad contrariorum reiectionem, poſthaec ad vnionem cum Diis bonorum omnium fontibus [k].

CVIII. Theurgia, vt rem omnem tandem complectamur, ipſi Dei poteſtati per ſe genitae, per ſe mobili omnia ſuſtentanti, intellectuali, omnia exornanti, ad veritatem intelligibilem reuocanti, perfectae et perficienti poteſtatibusque ceteris Dei opificibus gradatim pro cuiusque proprietatibus animam ita coaptat, vt in actionibus earum intelligentiisque architecticis anima, ſacris peractis perfecte confirmetur; et tum demum in toto demiurgo Deo animam collocat. Hic enim finis eſt anagoges [l].

Philoſophia moralis eclecticorum.

§. LIX. Habes hic Lector, breuem totius theologiae Iamblichianae, vel ſi mauis, Alexandrinae, conſpectum, ipſis celeberrimi philoſophi verbis expreſſum, quo potiora dogmata omnia fere continentur. Multa addidit ſequentis ſeculi vsque ad finem ſectae curioſitas, vt partim ex oraculis Chaldaicis diſci poteſt, partim ex PSELLI dialogo *de operatione daemonum*, ex huius ſectae principiis et opinionibus conflato conſpici-

e) p. 873. edit. Fabric.
f) c. 8. p. 171.
g) Diſſ. de genio Socratis STANLEIO adiecta.
h) Sect. X. c. 1. p. 173.
i) c. 4. p. 175.
k) c. 5. p. 176.
l) c. 6. p. 177.

ſpicitur. Sed haec prolixius enarrare, eſſet vel lectoris patientia vel noſtro abuti otio. Ad morum itaque philoſophiam, qualem ſchola Plotini tradidit conuerſi ea potiſſimum capita recenſebimus, quae ſummam rei tangunt. Specialiora enim conquirere nobis diu ſatis in hac arena volutatis non licet. Audiendi vero, qui potiſſimum in morali argumento verſati ſunt PORPHYRIVS [m], et IAMBLICHVS [n], quibus reliqui tantum non omnes concinunt.

I. Ex nihilo nihil fit, animus itaque cum ex nobiliori principio ortus, et reuera Deus ſit, ad hoc ſuum principium reducendus eſt. Nititur haec aſſertio toto phyſiologiae Alexandrinae ſyſtemate, quod vt prolixe in antecedentibus demonſtratum, rerum omnium ex primo fonte emanationem ſupponit, mentemque hominis ex mente ſiue intellectu diuino deriuat: cum vero, ex quo omnia effluxere, in id omnia quoque redeant, non potuit non animus hominis ita in hac philoſophiae parte conſiderari, vt Deo repleatur, et cum eo vniatur. Quod cum vbique crepent Plotinus et Iamblichus, ſupra adducti, prolixis teſtimoniis opus non habet. Conferri tamen cum illis poteſt PORPHYRIVS [o].

II. Extitere vero animae, priusquam in corpus ingreſſae; lapſaeque ad inferiora deſcendentes et generationem ſubeuntes corpus nacti ſunt carcer. Fuſe ſupra in pſychologiae Plotinianae delineatione de praeexiſtentia animarum, earumque ad inferiora inclinatione et ſequente ex ea lapſu dictum, quae hic repetenda. Inde enim reuera generatio malum, haecque vitae miſeria. Multis in hoc eſt demonſtrando IAMBLICHVS [p], qui videndus. Prout vero lapſus fuit vel grauior vel leuior, ita et corporis conditio, quod ex inſtituto docet PORPHYRIVS [q].

III. Anima itaque materiae corporisque vinculis mancipata, non poteſt felici vita frui, ſed materiae compedibus conſtricta detinetur, et impeditur. Hinc odium corporis in hac ſchola, quod ſupra in Plotini et Porphyrii hiſtoria notauimus. Platonem eundem fere in morem docuiſſe, *tomo primo* demonſtratum eſt. Qui licet erret, tolerabilius tamen errat, quam hi Pſeudo-Platonici. Illi enim materia a Deo independens in ſe natura ſua mali habet principia; hi autem materiam ex Dei ſinu deducunt, et diuinitatis participem fieri poſſe ſtatuunt, vt ſupra dictum. Et tamen a corporis commercio cum anima omne fere malum morale deriuant. Quam contradictionem vtrum tollant ea, quae Plotinus de mali moralis origine metaphyſicis et abſtractis quibusdam notionibus ſine fundamento alio rei naturae conueniente nixus garrit, lectoris ex iis, quae ſupra de ea re attulimus, eſto iudicium.

IV. Per hunc deſcenſum anima deſcendit ad illud quod non eſt, et eget ſeipſo, ac propterea entis quoque ipſius, licet praeſentis, laborat inopia,

m) In variis opuſculis moralibus, praecipue ſententiis et de abſtinentia.

n) In ſermonibus protrepticis.

o) Sent. XLII. p. 139. 140. de antro Nymph. p. 132. edit. Rom.

p) Cap. 8. p. 52. Conf. de Myſt. S. X. cap. 5. p. 176.

q) Sent. XXXIII. p. 77.

inopia, et ab ente, a quo nec eſſentia nec loco ſeparata nec alia quacunque re ſeiuncta eſt, conuerſione ad non-ens (id eſt, materiam) ſeparatur, iuſtamque hanc poenam luit, quod auerſione ab ente ſeipſam auerſatur, et ignorat. Recte itaque corpus carcer animae dicitur. Qui enim conuerſus ad haec inferiora ſe ipſum diuino genere ſatum deſeruit a numine profugus errat [r].

V. Hinc omnis improba vita plena eſt ſeruitutis, et impietatis; ideoque profana et iniuſta, cum in ea ſpiritus ſit plenus impietatis ac iniuſtitiae [s].

VI. Huic miſeriae vt eripiatur animus, deponenda eſt omnis peregrina ſarcina, afflicto corpore omnibusque ſuperfluis abiectis, ſenſusque ipſos auerſando conſilia cum Minerua conferenda, quomodo omnia quae animae inſidiantur, reſecanda, ac circumcidenda [t]. Plena his ſententiis ſunt Platonicorum commentaria, quae hoc vnum inculcant, liberandum eſſe a corporis ſeruitio animum: quo in argumento imprimis diſertus et copioſus eſt IAMBLICHVS [u].

VII. Finis itaque philoſophiae eſt liberatio a vinculis humanis, et natiuitatis ſolutio itemque manuductio ad id, quod reuera eſt, et cognitio verae germanaeque veritatis, animarumque purgatio, et cum Deo vnio [x].

VIII. Hic tamen finis, qui nos Deo iungit, in hac vita obtineri perfecte non poteſt, ſed fruitur eo anima in beatas ſedes recepta. Poteſt tamen per aliquod tempus guſtum eius percipere in hac vita, Deumque intueri ipſum, ſed non ſemper eo fruitur, eo quod corporis ſarcina grauatur. Perueniſſe in corpore degentes et Plotinum et Porphyrium, ſi eos audis, ad hanc felicitatem in eorum vita narrauimus, quam vero beatitatem poſt hanc vitam expectauerint, pulchre docet carmen in Plotini obitum, quod exhibet PORPHYRIVS [y].

IX. Educendus itaque eſt animus e corporis carcere et liberandus a vinculis, quibus detinetur, vt ad cauſſam ſuam, ensque verum aſcendere ſuoque ſe iungere principio poſſit. Idque fit purgatione philoſophica, quae fit liberatione a paſſionibus animae et aſcenſu per virtutum gradus [z].

X. Tantum vero opus nec ſimul nec ſemel perficitur, ſed per varios gradus ducendus eſt animus, vt ad vnionem tandem Dei perueniat. Sunt vero aſcenſus gradus, vt fiat philoſophiae ſtudioſus 1. σπȣδαῖος, 2. δαιμόνιος, 3. Θεῖος, 4. θεοπάτως [a]. Hic gradus theurgorum eſt, qui ita dicitur, quod homines in Deos transmutat, de qua animae in excellentio-

r) PORPHYR. Sent. XLII. p. 140.

s) Ibid. p. 141. IAMBLICH. protr. c. 5. p. 26. c. 13. p. 73.

t) PORPHYR. antr. Nymph. p. 132.

u) ll. cc. de myſt. p. 176.

x) PLOT. Enn. VI. L. vlt. c. vlt. IAMBLICH. protrept. c. 13. p. 81.

y) In vita Plotini.

z) Conf. BVDDEVS de καθάρσει philoſophica. PLOTINVS Enn. III. L. IX. c. 9. 10. Enn. IV. L. III. c. 7. IAMBLICH. de myſter. Sect. IX. c. 6. p. 177.

a) Conf. GALE ad Iambl. L. 15. p. 199.

tiorem natura ſua gradum conſtitutione multa praedicantem ſupra audiuimus Iamblichum. Paſſim tamen haec nomina quoque inter ſe apud Platonicos confundi videas; nam et virtutes theurgicae interdum illis Θεῖαι dicuntur [b].

XI. Hinc variae exoriuntur virtutum claſſes et ordines gradusque. Vt enim quatuor virtutes cardinales ſunt, prudentia, temperantia, fortitudo et iuſtitia, ita per varios vitae gradus differunt [c].

XII. Gradus vero virtutum octo ſunt: virtutes nempe 1. phyſicae, 2. ethicae, 3. politicae, 4. purgatoriae, 5. purgati animi, 6. theoreticae, 7. theurgicae, 8. diuinae, quorum inter ſe creſcit dignitas, vsque ad diuinitatis apicem. Non conueniunt ſatis Platonici in virtutum earumque graduum numero conſtituendo. Plerique in politicas, purgatorias, animi iam purgati et exemplares diſpeſcunt, de qua diſtributione virtutum legi poteſt MACROBIVS [d]. PORPHYRIVS [e] in virtutes hominis politici, ad contemplationem aſcendentis, vel theoretici incipientis, et theoretici perfecti, et tandem contemplantis diuidit. Nos hic MARINI [f] diſtributionem ſequimur, qui ad hanc potiſſimum normam, quam docta obſeruatione illuſtrauit I. ALB. FABRICIVS, *vitam Procli* enarrauit. Ea enim cum reliquis facile componi poteſt. Adeundus etiam SIMPLICIVS [g],

XIII. Virtutes phyſicae ſunt, quae infimum gradum abſoluunt, et dotes comprehendunt, quibus corpus hominis a natura ornatur, vt commodum animae ad felicitatem aſcendenti inſtrumentum ſe praebere queat. *Imperfectam hanc ſpeciem virtutis a natura adumbratam, et leuiſſimum veſtigium veri boni* recte dixit PROCLVS [h].

XIV. Virtutes ethicae et politicae, quae et practicae dicuntur, theoreticis opponuntur. Suntque in mediocritate affectuum ipſius irrationalis animae partis ſitae, et poſtulant, vt homo politicus rationi, id quod decet in vitae actionibus, obſequatur, vocanturque politicae, eo quod ad ſocietatem, et communionem ciuitatis ſpectant. Has virtutes poſt PLOTINVM [i] deſcribunt MACROBIVS [k] et PORPHYRIVS [l].

XV. Virtutes theoreticae ad philoſophiam vitamque theoreticam pertinent, eumque reſpiciunt, qui repurgare vitam ſuam ſtudet; is enim quantum licet, a corpore corporisque affectionibus refugit, et veluti totus in ſe ipſum vertitur [m].

XVI.

b) Vid. quae obſeruauit FABRICIVS proleg. ad vitam Procli p. 22.
c) Conf. AMMIAN. MARC. Lib. XXV. c. 4.
d) Somn. Scipion. L. I. c. 7.
e) Sent. XXXIV. p. 80. ſeqq.
f) In vita Procli ex edit. Fabr.
g) Comm. in Epictet. p. m. 5. ed. H. Wolf.
h) In Alcibiad.
i) Enn. I. L. II.
k) loc. citat.
l) loc. cit.
m) SIMPLICIVS loc. cit. PORPHYR. loc. cit.

XVI. Virtutes purgatoriae ſunt, quae in abſtinentia ab actionibus, quae corporis miniſterio fiunt, et ab affectionibus erga corpus conſiſtunt, ſuntque animae ad verum ens ſeſe eleuantis. Qua ratione hoc per quatuor virtutum cardinalium capita fiat, docet PORPHYRIVS [n].

XVII. Quoniam vero purgatio alia eſt purgans, alia purgatorum, purgatoriae virtutes ſecundum vtramque purgationem ſpectantur, nam et animam expurgant, et adſunt purgatae, vt bonum quaerat eiusque particeps fiat et auctori ſuo iungatur [o]. Hinc mors philoſophica intelligitur [p].

XVIII. Virtutes theoreticae ſiue intellectuales ſunt, animae intellectualiter operantis, hic ſapientia eſt contemplatio eorum, quae mens in ſe habet: iuſtitia exſecutio proprii muneris, ſecundum mentem operantis: temperantia conuerſio ad mentem, fortitudo paſſionum carentia ad ſimilitudinem impaſſibilis. Earum excellentior gradus ſunt virtutes exemplares, quae paradigmata ſunt virtutum in animo exiſtentium, mensque eſt quaſi ipſae virtutes, haeque cum illius ſubſtantia concurrunt [q].

XIX. Theurgicae virtutes ſunt, quibus aptus philoſophus redditur ad conuerſationem cum Diis et communionem eorum conſequendam; quam adeptus et euocare Deos, et daemonibus imperare, et ſupra humanae naturae conditionem aſcendere poteſt [r]. Cuius ſummum gradum qui obtinuit, is diuinis virtutibus potitus eſt, et ad principium ſuum, intellectum diuinum, euaſit.

XX. Ad hanc virtutum viam ingrediendam ex inſita naturae diuinae conditione ſatis virium homini adeſt, vt eluctari ex vitiorum caeno et ad principium vnde deſcendit redire queat: nec in eo fati neceſſitate obſtringitur [s].

XXI. Anima his remediis philoſophicis a corporis labe quin et vehiculi grauioris ſarcina non liberata poſt mortem vitae prioris in vehiculo animae latentia ſecum trahit veſtigia, et ad inferos non loco ſed ſtatu et conditione trahitur [t], et deterioribus in fatali periodo corporibus inſinuatur. Hinc metempſychoſis, de qua ſupra dictum ex Plotino.

Potiora haec capita ſunt ethicae Alexandrinae, quibus dogmata alia ſpecialiora iunxere, vt eſt abſtinentia a carnibus, quam PORPHYRIVS peculiari libro [u] ad leuandam corporis molem vehementer commendauit, mathematicae item artes, quas animam rationalem purgare ait HIEROCLES [x]. Quin et ſubtiliſſimum illud et ſpirituale animae vehiculum,

ſiue

n) l. c. p. 80.

o) IDEM l. c. p. 83. qui librum quoque ſcripſit de egreſſu animae.

p) IDEM Sent. IX. MACROB. l. c. c. 13. IVLIAN. Orat. VI. p. 190.

q) PORPHYR. l. c. p. 84.

r) IAMBLICH. Sect. X. p. 175.

s) IAMBLICH. de myſt. Sect. VIII. c. 7. p. 162. PLOTINVS paſſim, PROCLVS de prouidentia et fato, aliique Platonici de fato tradentes, quos collegit HVGO GROTIVS. Haec per Origenem traducta in eccleſiam Pelagianiſmo aperuere portam.

t) PORPH. Sent. XXXVII. p. 78.

u) περὶ ἀποχῆς.

x) Ad carm. aur. p. 261.

ſiue τὸ αὐγοειδὲς τῆς ψυχῆς σῶμα ſuam purgationem habere tradebant, cui tamen hic copioſe inhaerere locus non patitur. Totius vero ethicae Platonicorum reformatorum indoles ex natura ſyſtematis emanatiui iudicanda eſt. Cum enim omnia ex primo omnium rerum fonte fluxerint, et quo longius a fonte receſſerunt, eo magis impura, ſuaeque origini diſſimilia facta ſint, poſtulat ideo philoſophia, vt animus originis ſuae, et diſceſſus a fonte, indeque ortae miſeriae memor, non tantum materiale corpus, ſed et ſpirituale, quod ex animarum choro deſcendens ad terreni corporis commercium aſſumſerat, tunicasque varias, quas elementorum regiones peragrans ex iis conflatas acceperat, repurget, eluatque, et ita materiae omnis corporisque commercio exſolutus ad principium ſuum aſcendat, et ad priorem ἑνζωΐαν reuertatur, ſicque ipſi Deo iungatur, et intellectui diuino ex quo, particula eius quaſi auulſa, emanauit, praeſens ſiſtatur, eumque ſine imagine intueatur, et ita diuina communione fruatur. [y]. Quae omnia, vt paſſim in Platonicorum ſcriptis fuſe traduntur, ita enthuſiaſmum, quem ſupra luculenter deteximus, vltimum huius philoſophiae finem fuiſſe, mire confirmant, et cum genuina Platonis doctrina collata oſtendunt, quam longe ab eo receſſerint. Ad quem moralis doctrinae ſcopum eos praeter innatam hominibus ſuperbiſſimis ambitionem, laudatam ex merito virtutem Chriſtianam, et fortaſſe etiam aſcetarum vitam philoſophicam quandam virtutem rigidiorem prae ſe ferentem ſtulta aemulatione incendiſſe, dubium non eſt [z].

y) Merentur legi de hac philoſophiae moralis Alexandrinae ſumma, quae egregia Hamburgi decora, orbisque literati ornamenta LVCAS HOLSTENIVS in vita Porphyr. c. 6. p. 242. et IO. ALB. FABRICIVS in proleg. ad Marini vitam Procli erudite diſſeruerunt.

z) Multa vero ſequenti aetate et recentioribus quoque temporibus dogmata moralia impura ex his ſentinis profluxiſſe, eorum ſuo loco demonſtrabit hiſtoria. Origenes enim huic philoſophiae latam primus in eccleſia portam aperuit.

SECTIO

* *

SECTIO QVINTA.

DE SECTA PERIPATETICA.

§. I.

Sectae Peripateticae fata sub Impp.

Qua fortuna vſa fuerit ſecta Peripatetica in republica Romana, ſupra *capite primo* prolixe narrauimus, quaque ratione ex tenebris et ſqualore, in quo iacuerant, libri Ariſtotelis et Theophraſti, in lucem a Tyrannione et Andronico pertracti noua ſectae γνησίως ſecundum Ariſtotelem hactenus non philoſophantis incrementa promouerint, philoſophosque pariter et optimatium inter Romanos quosdam in ſuas partes pertraxerint, horumque patrocinium meruerint, expoſuimus. Et hoc fundamentum fuit, quo feliciter poſito haec quoque ſecta laetiſſimo flore creuit, priſtinamque recuperauit ſub Caeſaribus, ſumma rerum potitis, gloriam, qui fauore tutelaque ſua eam cum reliquis ſectis dignati ſunt. Huius itaque ſectae ſub Caeſarum imperio vsque ad medium aeuum, quo ſuppreſſis ſectis reliquis tantum non omnibus ſola triumphauit, hiſtoria iam porro enarranda eſt. Quam meliori ſorte euentu explicare liceret, ſi ſupereſſet, quem SVIDAS [a] nobis narrat, NICANDRI *de diſcipulis Ariſtotelis* liber. Quo vero quoniam caremus, conſulenda eſt recentiorum quorundam diligentia, qui in hoc ſtadio non infeliciter quidem cucurrerunt, plenam tamen huius ſectae nondum dedere notitiam. Quae enim PETRVS IOANNES NVNNESIVS [b] et IOANNES IONSIVS [c] promiſere, praeter exigua quaedam ſpecimina [d] lucem non videre. FRANCISCVS PATRICIVS autem, qui de tota huius ſectae hiſtoria, inimico licet in eam eſſet animo, egregie meruit, non indiligentem quoque in hac eius parte praeſtitit operam [e]. Deſideratiſſimus autem FABRICIVS [f] multa eius obſeruationibus adiecit, quae Ariſtotelicorum poſt C. N. notitiae lucem haud contemnendam affundunt. Attulit etiam quaedam PAGANINVS GAVDENTIVS [g], ſed ita more ſuo, vt iudicio maxime opus ſit, ad ea ſuo quaeque loco inſerenda atque applicanda. Nos itaque non contemnemus quidem virorum praeſtantiſſimorum labores, ipſos tamen fontes veterumque memorias conſulemus, talemque contexemus Peripateticae ſectae ſub imperatoribus Romanis ad aeuum vsque medium hiſtoriam, quae inſtituto noſtro reſpondeat.

§. II.

a) In Aeſchrion T. I. p. 663.

b) Ad vitam Ariſtotel. p. 153.

c) Dare voluit diſſertationes Peripateticas.

d) Prima enim tantum lucem vidit adiecta a B. ELSWICHIO LAVNOII hiſtoriae fortunae Ariſtotelis in Academia Pariſienſi. Catalogum Peripateticorum dedit de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 339. ſed mancum et imperfectum.

e) Diſcuſſ. Perip. T. I. L. X. p. 127. ſeqq.

f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 271.

g) De philoſ. Rom. Idem de LEON. COZZANDO de magiſt. antiq. phil. L. II. c. 2. p. 157. ſeqq. notandum.

Historia Peripatetica in classes distributa.

§. II. Accurate vero Peripateticorum fata distinguenda et in suas classes distribuenda sunt, quia variam inde haec secta mutationem passa est, quam nemo intelliget, qui ad eas non sollicite attenderit. Vidit id PATRICIVS, quo nemo accuratius Peripateticorum inter se classes distinxit. Nam is decem discipulorum nobis enarrauit ordines [b], quos, quia liber paulo rarius occurrit, paucis exponemus: nam varia interpretandi Aristotelem ratio ipsaque secundum Aristotelem philosophandi via lucem inde capit amplissimam. „Et primam quidem aetatem Patricius „constituit eorum, qui Aristotelem ipsum audierunt discipulorum; inter „quos qui aliquid philosophicum literis mandarunt, celebresque ob id ef„fecti sunt, hi sunt: Theophrastus, Eudemus Rhodius, Dicaearchus „Clearchus, Aristoxenus, Callisthenes, Hermias Eunuchus, Plato (iu„nior) Hipparchus, Clitus, Leo, Menon, Philo; hi Aristotelis vocem „audierunt, hos ipse suo ore docuit; his secretiores libros dogmataque „sua communicauit; hos veluti suae philosophiae haeredes reliquit. Hos „secunda aetate secuti sunt horum auditores, et praesertim Theophrasti „Strato Lampsacenus, Phanias, Nicomachus Aristotelis filius, Deme„trius Phalereus, Erasistratus medicus, Dinarchus Lynceus, Hippolo„chus, Hieronymus, qui et ipsi nomen scriptis celebre reddiderunt. „Tertia aetas numerari potest a Stratonis discipulis vsque ad Andronicum „Rhodium, per annos circiter CCXII, qui interfuerunt a Stratonis obitu „ad obitum Tyrannionis, a quo Aristotelicos libros Andronicus accepit. „Fuerunt autem hi, qui monumenta aliqua eorum philosophiae relique„runt vel suis vel aliorum libris, Lyco, Aristo, Ptolomaeus Philadel„phus, Critolaus, Diodorus, Agatarchides, Clitomachus. Quarta post „hanc aetas ab Andronico vsque ad Alexandrum Aphrodiseum, quae fuit „annorum circiter CCLVIII, a Tyrannionis aetate ad M. Antonini obi„tum, sub quo Alexander floruit, circa A. C. CLXXXII. Horum anno„rum spatio floruerunt Andronicus, Sosigenes, Boëthus Sidonius, Ari„sto Cous, Eudorus, Xenarchus, Athenodorus, Alexander Aegeus, „Cornutus, Sotion, Achaicus, Lucius, Apollonius, Adrastus, Aspa„sius, Herminus, Aristocles, Nicostratus. Quintam statuamus ab Ale„xandro vsque ad Porphyrium, quae fuit annorum circiter XC, nam ab „obitu Antonini (posteaquam obitus Alexandri ignoratur) vsque ad mor„tem Plotini a qua Porphyrius florere coepit, quae fuit secundo Claudii „secundi imperatoris anno, intercurrerunt anni nonaginta. His annis „claruerunt ipse Alexander et Alexander alter Damascenus, et Eudemus, „Galenus, Ammonius Saccas, Ptolomaeus, Heliodorus, Anatolius, „Didymus. Post quos sexta aetate a Porphyrio ad Simplicium clari sunt „habiti in Graecia quidem, et Syria atque Aegypto Iamblichus eius audi„tor, Dexippus, Themistius, Plutarchus Nestorii, Olympiodorus seni„or, Syrianus, Maximus Byzantinus, et alter Ephesius, Aedesius, „Chry-

b) l. c. L. XI. p. 145.

„Chrysanthius, Sosipater, Eustathius, Antoninus, Claudianus, Nym-„phidianus, Priscus, Eusebius, Epigonus, Beronicianus, Theodorus „Asinaeus, Proclus, Hermias, Ammonius, Damascius, Priscianus Ly-„dus, Philoponus, Simplicius, Asclepius, et in Italia Boëthius. Simpli-„cius videtur vsque ad Mauritii tempora vixisse, qui imperium coepit, „anno CCLXXVI post renuntiatum a Diocletiano imperium, vsque ad „quem Porphyrius traditur vixisse. A quo Mauritio paucis annis philo-„phiae studia penitus in Graecia obmutuerunt, perdurauitque id silentium „vsque ad Michaelis et Bardae tempora, qui fuerunt anni circiter CCC. „Intra quos septima aetate viguit philosophia inter Arabas, per quos vs-„que ad Auerroëm peruenit, qui paucis post annis in Hispania vixit, qui-„bus Psellus Constantinopoli. Cuius vrbis philosophi in octaua collo-„cantur aetate, Latini vero in nona, vsque ad Io. Fabrum Stapulensem, „qui primus philosophiam ex infinitis quaestionibus eximere conatus est. „In quo decima coepit ad nostra vsque tempora durans &c." Hactenus Patricius, cuius totam verborum seriem lectoris oculis ideo subiecimus, quod vno quasi intuitu totam Peripateticae scholae seriem exponat, licet passim sint, quae in iis moneri debeant, quae tamen, cum ex hactenus enarrata, eclecticae praesertim sectae, (quam totam ad Peripateticos is retulit) historia facile animaduerti queant, hic omittimus. Hoc vero omnino monendum est, nec primas tres classes, *tomo primo* expositas, nec septimam et sequentes in *tomo tertio* et *quarto* enarrandas huc pertinere, qui huic quidem tomo, gentilem tantum philosophiam et Iudaicam atque Saracenicam terminum ponimus. Restant vero classes tres, quas ad duas commode reuocari contrahique posse non inepte quis existimauerit, quae distinctio modo Peripatetice philosophandi peculiari ab vtraque classe adhibito nititur. Nam ab Andronico ad Ammonium, Plutarchi Chaeronensis, vt supra dictum, praeceptorem, id est, vsque ad Neronis tempora, peculiaris sectae formam, et singularem sibi philosophandi typum Aristotelis seruauit schola, et a reliquis sectis prorsus distincta fuit, talisque etiam, in cathedra publica docens, habita est. Ab hoc vero Ammonio, cum Sacca non confundendo, coepit a pristina puritate Peripatetica philosophia deficere, et syncretismo philosophico, quae pestis tum temporis totum fere philosophicum orbem afflauerat, corrumpi, reuocarique Antiochi methodus, qui Aristotelem cum Platone et Zenone in concordiam ire coëgerat. Ab hoc tempore duplex potissimum philosophiae Peripateticae facies se philosophantibus obtulit. Quidam enim vel conciliationi systematum horum inter se diuersorum, vel electioni etiam diuersorum ex iis placitorum toti se tradebant, quam viam Plutarchum et Galenum praeter alios iniisse supra ostendimus. Alii paulo pressius Aristotelem secuti, philosophi γνησίως Peripatetici videri volebant, licet sua haud raro Aristoteli affingerent. Quam potissimum philosophandi secundum

dum Ariſtotelem rationem Alexander Aphrodiſeus potiſſimum tenuit, eiusque poſtea ſchola diligenter ſecuta eſt, quibus poſtea Alexandreorum tanquam ſectae peculiaris, nomen haeſit, magnamque celebritatem nacta eſt. Quam haud parum adiuuit, diſtincta ſub Antonino imperatore, philoſophorum natio in Platonicam, Stoicam, Peripateticam et Epicuream ſectam, quibus ſolis philoſophiam publice docere ab imperatore cautum fuit. Quod cum multis litibus et diſſenſionibus portam aperuiſſet, et de mente Platonis, Ariſtotelis; atque Zenonis innumerae exſurgerent quaeſtiones, vt *ſectione praecedente* Hieroclis teſtimonio probatum, paucis id quidem viris cordatis oculos aperuit, ad perſpiciendam inter Platonis et Ariſtotelis philoſophiam differentiam, quam ſingulari libro demonſtrauiſſe Taurum Berytium *ſectione tertia* docuimus. Alii vero peſtilentiſſimo ſyncretiſmi ſidere correpti, praeciſis inutilibus quaeſtionibus concordiam inter Platonem et Ariſtotelem meditabantur, et vtrumque in foedus ire coactum ducem ſibi eligebant. Id quod primum quidem Potamonem, condita eclectica ſecta, ſuſcepiſſe, mox feliciore ſucceſſu Ammonium Saccam eiusque diſcipulum Plotinum inſtituiſſe, huncque totam Plotinianam ſcholam, auctoribus Porphyrio et Iamblicho ad Simplicium vsque, ſecutam fuiſſe in *antecedente ſectione* fuſa narratione expoſuimus. Qui eclectici vel Platonici reformati, cum in phyſicis, et imprimis dialecticis, Ariſtotelem prae Platone ſequendum quidem, aſt hunc tamen illi conciliandum eſſe ſtatuerent, mire quidem Ariſtotelis ſyſtema veramque opinionem peruerterunt, multum tamen diligentiae in eius operibus enucleandis poſuerunt. Ex quo patet, quo conſilio totam eclecticorum Platonicorum ſectam huc Patricius retulerit. Diſtinguendi tamen ea in re hi philoſophi ſunt; alii enim et quidem potior ſectae pars, Ariſtotelem cum Platone conciliare ſatagentes, Platonica eum loqui coëgerunt, vel vtriusque potius mentem peruerterunt; alii Platonem Ariſtoteli ita conciliarunt, vt huius potiſſimum conſiſteret auctoritas, qua in claſſe praeter Anatolium Alexandrinum Chriſtianum, Themiſtius, Olympiodorus et Simplicius ponendi ſunt: licet, quod ad dialectica attinet, tota Platonicorum Alexandrinorum ſchola Ariſtotelem fere expreſſerit, cum Plato non daret, quod in dialecticis ſatisfaceret. Poſt Simplicium vero Gothorum irruptione philoſophia in Graecia deleta eſt, in Italia idem poſt Boëthium factum, donec caput tandem ſub Barda iterum extolleret, et Peripatetica philoſophia fugitiua inter Arabas aſylum inueniret. De quibus ſuo loco ex inſtituto loquemur.

Philoſophia Peripatetica quo fauore vſa?

§. III. Refloreſcentem exſpirante reipublicae Romanae libertate philoſophiam Peripateticam non ſine fauoris demonſtratione recepere in tutelam Iulius Caeſar et Auguſtus, ille Soſigeni, hic Nicolao Damaſceno addictiſſimus; aſt deteriori fortuna ſub illorum ſucceſſoribus illa vſa eſt, adeo, vt Tiberio, Caligula Claudioque regnantibus Peripateticum, qui fama

ma notus esset, nullum sibi compertum esse fateatur PATRICIVS [i]. Id quod valde mirandum non est, cum nec aliae quoque sectae habeant, quos sub horum imperatorum imperio magnifice iactent, eo quod libidine, saeuitia, et tyrannide totam Romanorum rempublicam complentes imperatores, bonas artes tantum non omnes vrbe et orbe eiecerint, cum nec honos esset literis, nec securitas aut gratia vlla viris doctis, sed ii tantum principis fauore gauderent, qui aut instrumenta se praebebant saeuitiae, aut adulationibus corrupti vitiis heri thura adolebant, aut libidini noua excogitabant incitamenta, nouaque detestandae turpitudinis genera inueniebant. Id quod viros fortes bonosque, et quicunque recti honestique amorem conseruauerant vel in exilium abire, vel vim animi omnem tacito premere silentio coëgit, multos tyrannis e medio sustulit, qui ornamento erant philosophiae et bonis literis, vt supra de viris quibusdam magnis Stoicae familiae addictis ostensum. Qua de re cum extent, Suetonii, Dionis Tacitique narrationes, in re nota plura afferre superuacaneum esse existimamus. Extulit tamen caput iterum, eque puluere emersit philosophia sub Nerone, sicque Peripatetica quoque secta nouum splendorem nacta est: id quod arcanis potissimum rationibus adscribendum est, quas secuta est mater Neronis Agrippina, Claudii imperatoris coniux. Ea enim cum Britannicum tollere, cui imperium iure destinabatur, cogitasset, filiumque Neronem summa rerum potiri vellet, populi plausum captans eo consilia admouit, vt optimi imperatoris spem ciuibus Romanis faceret: Quam vt cunctis certis quasi et indubitatis indiciis promitteret, praestantissimos praeceptores eius educationi adhibuit, Senecam ex exilio reuocauit et principi moderatorem iuuentutis constituit, aliosque etiam ex variis sectis praeceptores, a tanto philosopho delectos addidit. Inter quos cum praeter Chaeremonem Stoicum esset quoque Alexander Aegeus Peripateticus, vt infra demonstrabitur, paulisper Peripateticae sectae fortuna reflorescere coepit. Quae tamen vix quinquennio peracto terga dedit, et in pristinam infelicitatem philosophos detrusit, cum non tantum soli fere magicae artis professores et mathematici apud Neronem auctoritate quadam gauderent [k], sed et philosophi passim aut e medio tollerentur, aut eiicerentur in exilium: donec tandem sublato hoc monstro honos philosophiae sub sequentibus imperatoribus rediit, qui vero ad hanc periodum referri non possunt. Vix itaque quinque vel sex praestantioris famae Peripateticos intra integri seculi spatium offendimus, Sosigenem, Boëthum Sidonium, Nicolaum Damascenum, Xenarchum et Athenaeum Seleucienses et Alexandrum Aegeum, quorum vitae memorabilia porro enarrabimus.

§. IV. SOSIGENES Aegyptius et philosophiae et mathematicarum disciplinarum peritia singulari magnam sibi nominis celebritatem parauit. *Sosigenes.*

 Vixit

i) T. I. L. X. p. 137.

k) PLINIVS L. XXX. c. 1.

Vixit is temporibus Iulii Caesaris, incertumque, ex cuius disciplina prodierit. Quod enim PATRICIVS [l] coniicit, illustrem hunc mathematicum Andronici forte discipulum fuisse, rationibus probandum erat, quas plane nullas affert, nisi quod et alii Peripatetici e. g. Boëthus Sidonius, Aristo Cous aliique eum praeceptorem nacti sint. Id quod nulla conclusionis necessitate ad Sosigenem posse applicari, quilibet videt. Magnum praecipue nomen Sosigenes nactus est, quod, PLINIO teste [m], eius potissimum consilio Iulius Caesar ad emendandos temporum errores, qui valde inualuerant, vsus est. Qui addit: *Caesarem eo auctore a Chaldaeorum, Aegyptiorum Graecorumque computationibus recedentem, quartam sectam constituisse, annos ad solis cursum redigentem singulos; Sosigenem vero ipsum trinis commentationibus, quamquam diligentior esset ceteris, non cessauisse tamen addubitare semet corrigendo.* Id quod, defectus Iuliani calendarii, quod vocant, cogitantes, non miramur, quas iam tum sensisse Sosigenem, licet veras rationes emendandi non deprehenderit, dubium non est [n]. Sed in philosophia quoque Peripatetica valuisse Sosigenem, ex eo dubitari non potest, quod non tantum Peripateticus audit PROCLO, sed teste quoque SIMPLICIO commentarium scripsit in librum Aristotelis de coelo. Alii Sosigenes veteribus memorati philosophi quia non fuere, haud facile cum astronomo commiscebuntur.

Boëthus. §. V. BOETHVS Sidonius fuit, Andronici, teste AMMONIO [o] discipulus, quem perperam eius praeceptorem facit MENAGIVS [p]. A magno hoc doctore genuinis Peripateticae disciplinae praeceptis imbutus tanta nominis celebritate inclaruit, vt eum dignum iudicauerit STRABO [q], quem inter sui temporis illustres referret philosophos. Id quod scriptis quoque testatus est, tanta Peripateticae philosophiae cognitione commendatis, vt non sine singulari laude eorum meminerint Themistius et Ammonius, Simplicius autem θαυμασίȣ titulo et honore eum mactauerit [r], quo non maius apud Platonicos Alexandrinos laudum culmen fuisse supra iam obseruatum est. Condiscipulum in philosophia habuit STRABONEM [s] fratremque Diodotum, quem vtrumque ideo inter Peripateticos viri docti connumerant [t], licet supra iam obseruatum sit,

l) l. c. T. I. L. X. p. 134.

m) L. XVIII. c. 25. conf. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXIII. §. 9. p. 161. GAVDENT. de phil. Rom. app. c. 10. p. 379. aliique qui historiam astronomiae delineauerunt.

n) Incertus nempe haerebat, cui potissimum temporis momento affigendum esset anni initium, errore in primo termino admisso, de qua re vid. IOS. SCALIGER. de emend. temp. L. IV. p. 93. AEG. STRAVCH. Breuiar. chronol. c. 35. p. 973. DION. PETAVIVS doctrin. temp. L. IV. c. 1. L. X. c. 59. aliique chronologi passim.

o) In Categ. p. 8.

p) Ad LAERT. L. VI. s. 443. vbi Ammonii verba, quorum sensum verum iam vidit PATRICIVS l. c. L. X, p. 134. peruertit.

q) L. XVI. p. 757.

r) PATRICIVS l. c. p. 135.

s) l. c. vbi Boëthum vocat συμφιλοσοφήσαντα τὰ Ἀριστοτέλεια.

t) PATRIC. l. c. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 299.

ſit, Strabonem, (quem male Stratonem vocat PATRICIVS [u]) Stoicos praetuliſſe Peripateticis, quamuis horum doctrinam didiciſſet. Ceterum Boëthus hic Sidonius, cum aliis huius nominis confundendus non eſt [v].

§. VI. NICOLAVS, Damaſco Syriae vrbe oriundus [w], vixit Augusti imperatoris et Herodis regis tempore, et in Peripateticorum ſchola eruditionis multiuariae laude celebratus eſt, vt veteres vnanimi ore teſtantur. Non audiendus itaque eſt SVIDAS [x], qui eum *philoſophum aut Peripateticum aut Platonicum* nominat, licet concedi facile queat, Nicolaum, quem πολυιστωρίας laude celebrem fuiſſe, veterum teſtimoniis conſtat, Platonicae quoque philoſophiae notitia non caruiſſe. Aſt ſe huic ſectae adſcribi noluit, ſed Peripateticae, vnde εἷς ἐκ τοῦ Περιπάτου ATHENAEO [y] audit. Scripſit is *de vita et educatione ſua* librum, cuius tamen, quod dolemus, non niſi pauca fragmenta ſuperſunt edita ab eruditiſſimo viro HENRICO VALESIO [z]: ex eo vero ſua quoque hauſiſſe de Nicolao SVIDAM, inſtituta vtriusque collatio dubitare nos haud ſinit. Patrem habuit magnopere bonis artibus deditum [a], quibus et opes et famam ſibi parauerat: qui cum incredibili ſtudio in literas ferri videret filium, in omni eruditionis genere a puero eum inſtitui curauit. Qui cum ſumma diligentia in literas incumberet, et ingenio praeditus eſſet optimo, priusquam ex ephebis exceſſiſſet, ſingularem laudem inter *Nicolaus Damaſcenus.*

 ciues

u) l. c. p. 29. et paſſim, putat enim Strabonem alium eſſe ac Stratonem geographum, ſed corrupto Suidae loco decipitur. Verum enim geographiae auctorem eſſe Strabonem conſtat, vid. GAVDENT. l. c. IONS. de S. H. ph. L. II. c. 16. p. 201. FABRIC. Bibl. Gr. l. c. not. a. CASAVBON. praef. ad Strab.

v) Varii Boëthi in philoſophiae occurrunt hiſtoria, ſilentio hic non plane praetereundi. Nam praeter Boëthium Chriſtianum, conſulem Romanum, de quo tomo tertio diſſeremus, ad philoſophos Chriſtianos delati, inclaruit etiam Flauius Boëthus vir conſularis e Ptolomaide, ab Alexandro Damaſceno Peripateticis dogmatibus imbutus, magnusque huius ſectae fautor, teſte GALENO, cuius tempore vixit. Inter Platonicos quoque Boëthus quidam teſte PHOTIO Cod. CLIV. p. 172. Collectanea phraſium Platonicarum ſcripſit, id eſt, Lexicon Platonicum. Inter Stoicos Boëthum aliquem enumerat LAERT. L. VII. ſ. 143. qui in eo a Stoicis receſſit, quod mundum eſſe animal negauit, et quod, eodem ſ. 54. teſte, quatuor iudicandi criteria poſuit, intellectum, ſenſum, appetitum et prolepſin, conf. PHILO de mundo incorruptib. p. 737. qui eum inter illuſtres Stoicos refert. Conf. MENAG. ad l. c. Laërt. qui tamen praeter rem timidius hunc a Sidonio diſtinguit, cum ex l. c. Laërtii luculenter colligi queat, antiquiorem hunc Stoicum eſſe Boëtho Peripatetico, vt taceamus, vtrumque ſectae profeſſione clare ſatis diſtingui. Etiam inter Epicureos Boëthus quidam memoratur, geometriae cognitione clarus, qui ad Epicuri hortos tranſiit, teſte PLVTARCHO de Pyth. orac. T. III. p. m. 18). et in Qq. conuiu. conf. GASSEND. de vita Epic. L. II. c. 6. p. 74. IONS. l. c. L. III. c. 6. p. 239. FABRIC. l. c. Vol. II. p. 809. audiendus itaque non eſt MENAGIVS l. c. qui ex eo Peripateticum exſculpit. Boëthii Tarſenſis, poëtae meminit STRABO L. XIV. p. 675. et medici eius nominis CELSVS L. V. c. 21.

w) ATHENAEVS L. VI. p. 249. PLVTARCH. Symp. L. VIII. q. 4. T. III. p. m. 581. PHOTIVS Cod. 189. p. 242. SVIDAS in Nicol. T. II. p. 622. et ex recentioribus, praeter GAVDENTIVM, PATRICIVM, IONSIVM, FABRICIVM ll. cc. VALESIVS ad Excerpta Peireſc. p. 414. ſeqq. VOSSIVS de Hiſt. Gr. L. II. c. 4. p. 177. GROTIVS ep. CCLXII. quae eſt ad Gallos CX. p. m. 249.

x) loc. citat.

y) loc. cit.

z) loc. cit.

a) Parentem habuit Antipatrum, matrem Stratonicen, ambos cum ob modeſtiam, tum ob reliquam dignitatem celebres. Nam cum opibus eminerent, minime ideo efferebantur: cumque virtutis fama principem locum tenerent, id parui faciebant. Pater vero et eloquentiae laude, et boni ciuis, et iuſti magiſtratus, et legati prudentis, et religionis laude valde celebratus eſt. Excerpta Peireſc. l. c.

ciues consecutus eſt, atque inter aequales magnopere eminuit. Encyclopaediae autem eo tempore receptae viae inſiſtens grammaticam primo atque poëticam didicit, ea felicitate, vt adoleſcens comoedias tragoediasque non ſine ingenii diuini demonſtratione magnaque cum laude conſcriberet [b]. Poſtea cum et doctrina et eruditionis fama laetiſſima incrementa cepiſſet, ad rhetoricam et muſicam ac mathematicas diſciplinas atque vniuerſam philoſophiam animum applicuit [c]. Qua in re Ariſtotelem multa variaque doctrina illuſtrem ſibi imitandum propoſuit, quem maxime mirabatur, ac ſaepenumero dicere ſolebat, maximam ſe gratiam habere omnibus diſciplinis, tum propter honeſtatem prorſus libero homine dignam, tum propter vtilitates, quas in hanc vitam intulerunt, tum denique propter oblectationem, qua et iuuentutem et ſenectam vnice recreant. Etſi vero mira diſciplinarum varietate et ad omnes vſus apta diuerſitate mire capiebatur, ratus iis hominem liberalem ab illiberalibus artibus diſtingui; recte tamen ſtatuit, eos qui humaniorum artium ſtudia percurrunt, in quibusdam diſciplinis breuius, in aliis immorari diutius oportere; et has quidem integras perdiſcere, illas vero duntaxat delibare, ac collecta ſingularum vtilitate, ad philoſophiam, tanquam per varia loca peregrinatos ac ad patriam ac lares reuerſos, ibi conſidere. His prudentiae regulis inſtructus ad egregiam in philoſophiae ſtudiis eruditionem progreſſus in Peripatetica philoſophia, licet alias quoque ſectas haud negligeret, et imprimis Platonem magni faceret [d], valde eminuit. Cui doctrinae elegantiae cum et facies iucunda atque pulchra, moresque accederent ſuauiſſimi, vehementer ea res Nicolaum imperatori Auguſto [e] commendauit [f]. Narrat enim PLVTARCHVS [ff]: *Auguſtum Peripateticum hunc philoſophum ſingulari proſecutum fuiſſe amore, ſuauibus moribus hominem; gracili et procero corpore, facie plenum emicantis punicei ruboris, ideoque maximas et pulcherrimas palmulas nicolaos nominauiſſe, easque ſic etiamnum dici.* Qui imperatoris amor, quo in viros doctos, praecipue philoſophos, ferebatur, tantus fuit erga Nicolaum, vt in amicitiam quoque et familiaritatem eum, vt veteres teſtantur [g], reciperet, et munuſcula, quae ad Caeſarem mittebat, magnis muneribus penſaret [h], vnde Nicolaus opibus valde auctus eſt. Parem gratiam apud Herodem regem iniit, cuius non tantum conuictu et familiaritate gauiſus eſt, ſed et in philoſophiae eum ſtudiis erudiuit, et cum illo viſen-

b) Σωτανὴς laudatur EVSTATHIO ad Dionyſ. v. 976.

c) Haec SVIDAS l. c. ſine dubio ex libro eius de vita ſua.

d) Non enim alia ratio fuit, cur Platonicum dixerit SVIDAS l. c.

e) Valde fauiſſe Auguſtum viris doctis, praecipue philoſophis, ſupra iam dictum, et exponit SVETONIVS in Aug. c. 79. Qua re licet parce magis vtendum eſſe commendauerit ei Moecenas teſte DIONE L. LII. nihil tamen id obſtitit viris vere doctis, quos ipſe Moecenas ſibi habuit commendatiſſimos.

f) SVID. l. c. Exc. Peireſc. l. c. ATHENAEVS l. c. HESYCH. in Nic. et MEVRSIVS ad h. l. p. 168.

ff) l. c. ATHEN. l. c. SVIDAS l. c. placentas mellitas fuiſſe, dicit, quod illi de dactylis referunt.

g) Citati.

h) SVIDAS l. c.

viſendi Caeſaris cauſſa Romam nauigante, in eadem naue vectus atque cum eo philoſophatus eſt. Poſtea intermiſſo philoſophiae ſtudio artem rhetoricam eum docuit, et hiſtoriam quoque ei tradidit, Herodis etiam rogatu vniuerſalem hiſtoriam ſcribere aggreſſus [i]. Non parum vero gratioſum Nicolaum fecere mores philoſopho non indigni et compoſiti, qui a doctrina eius, non abhorrebant. Omnibus enim erat notiſſimum, quo animo pecunias contemneret, et quanta liberalitate eam impenderet, neque vsquam ius atque officium pecuniae cauſſa violaret. Sed nec voluptates adamaſſe videri queat, licet cum regibus atque principibus viris ſaepiſſime conuerſatus. Namque natura erat auſterior, et ab omni voluptate alienus, vt qui eiusmodi delectationibus obnoxios pro mancipiis duceret, frugalitatem vero ac tenuitatem ſummopere commendaret. Idem vbi magnificentia opus erat, liberalis erat imprimis, neque vllatenus parcus, ne ſordidi atque illiberalis animi notam ſubiret. Iam vero in laboribus perferendis, ſicubi opus erat, praecipua conſtantia et iuuenis et ſenex praeditus fuit, ac ſi quando periculum ingruerat ab hoſtibus aut latronibus, ſi morbi vis aut tempeſtas in mari aut aliud quod diſcrimen inciderat, erat ea animi fortitudine, vt reliquos, qui in eodem verſabantur periculo, confirmaret. Porro in iuſtitia colenda adeo conſtans atque inconcuſſus fuit, vt nonnunquam iudex magiſtratuum minas contemſerit, ne a iuſtitiae norma vel minimum diſcederet. Itaque cum omnibus comperta ac cognita eſſet eius aequitas, multi illum et iudicem et arbitrum deligebant. In contractibus vero atque huiuſcemodi ciuilibus negotiis nemo vnquam, quantumuis improbus vir de illo, quippe homine aequiſſimo conqueſtus eſt, non enim aduerſus eum teſtibus opus erat aut ſyngrapha, ſed quicquid vel nudo pacto promiſiſſet, id firmum ratumque erat. Ceterum modeſtia ac morum grauitas cum foris tum domi tanta nunquam in vllo homine fuit: opibus enim ſuis et gratia non ad malas artes, ſed ad modeſtiam et comitatem eſt vſus: et nunquam alterius ciuitatis, quam patriae ſuae ciuem ſe appellare voluit. Qua imagine a veteri calamo [k] depicta philoſophum delineari ſecundum Ariſtotelicam maxime virtutem perfectionem et felicitatem quaerentem, quilibet Peripateticae ethicae gnarus palpare poteſt; aſt talem, qui moderate iſta virtute ciuili vſus eſt. Quod etſi quibusdam diſplicebat, qui ei obiiciebant [l], quod cum magnam pecuniae vim ab amicis dono accepiſſet, eam tamen minime cuſtodiret; quodque cum plebeiis hominibus vt plurimum verſaretur, viros

i) Exc. Peireſc. l. c. Ex his patet, Herodem M. non inter philoſophos quidem referendum eſſe, aſt annumerandum tamen doctis purpuratis, magnisque eruditionis et philoſophiae fautoribus. Eodem nempe loco habendus eſt, quo Auguſtus, ad cuius mores callidiſſimus rex ſe compoſuit. Quanta vero dexteritate Auguſti gratiam Herodi reconciliauerit narrat IOSEPHVS loc. cit.

k) Verba haec ſunt ex libro de vita eius excerpta l. c. Aſt eam in ſententiam magnifice de ſe gloriatum eſſe Damaſcenum, hic ipſe locus, laudata eius modeſtia, negat. Vnde coniicimus, quendam veterum ex hoc eius libro feciſſe compendium ex quo excerpta nobis dedit VALESIVS.

l) Ibid. p. 422.

viros autem primarios atque opulentiſſimos vrbis Romae declinaret, neque vnquam, tametſi a multis et maximae dignitatis viris rogatus, domos eorum adiret, ſed philoſophiae ſtudiis totos dies vacaret, non tamen mouit id philoſophum, qui pecuniae praecipuam partem in vſu conſiſtere regerebat, qui ad liberalitatem et modeſtiam adhibeatur, eumque virum optimum eſſe dicebat, qui opportune interdum oblatam, a quibus oportet, accipit largiturque ipſe, et liberis ſuis conſulit. Eundem vero cum modeſtiſſimis hominibus conuerſari velle, cuiusmodi plures in plebe, quam inter diuites illos reperiri, ad modeſtiam autem opibus inſtructo adhibendam, Deorum auxilio opus eſſe. Ex quibus haud obſcure perſpicitur, Nicolaum in id fuiſſe conniſum, vt philoſophiam et virtutis doctrinam vita exprimeret: quam vt famulis quoque imprimeret, maxime in iis erudiendis curam poſuit, quos ex quotidiana conſuetudine ad familiaritatem morum vitaeque ſuae formatos nihilo deteriores amicis ſuis expertus eſt [l]. Praeter vitae vero integritatem virtutemque eruditionis quoque praeſtantiſſimae poſſedit copias, quae, vt in vniuerſo diſciplinarum omnium campo ſe latiſſimae diffundebant, ita libros genuere veteribus ob doctrinae praeſtantiam laudatiſſimos. Inter quos eminuit *hiſtoria vniuerſalis*, Herodis hortatu ſcripta, opus arduum et non ſine maximo labore vndique collectum, et incredibili ſtudio abſolutum [m]: eius pars videtur fuiſſe hiſtoria Aſſyria PHOTIO [n] laudata. Tacendum tamen non eſt, quod IOSEPHVS [o] monet, fidem eius ſuſpectam valde fuiſſe in rebus Herodis M. Addi his debet *collectio paradoxorum morum*, quam Herodi inſcripſerat, teſte PHOTIO [p], qui eam valde laudat, ex qua fragmenta *de variarum gentium moribus* petita videntur, quae ſeruata a STOBAEO Ariſtotelis politicis ſolent adiici. Edidit etiam VALESIVS excerpta ex libris eius *de vita Auguſti*, niſi illi pars fuerint hiſtoriae vniuerſalis. Verum haec quidem ingenii eius elegantiſſimi monumenta ad hiſtoriam pertinent. Noſtras vero partes propius reſpiciunt opus eius *de philoſophia Ariſtotelis* SIMPLICIO [q] laudatum, liber item *de Diis*, *de philoſophia prima*, *paraphraſis in metaphyſica Ariſtotelis*, *libros de coelo*, *de anima* aliique, de quibus poſt PATRICIVM [r] videndus FABRICIVS [s]. Quibusdam liber *de mundo*, qui Ariſtoteli tribui ſolet, ab eo profectus viſus eſt: recte vero GAVDENTIVS

TIVS

l) l. c. p. 425.

m) Ibid. p. 421. conf. de hoc opere libris CXLIV. conſtante (SVIDAS LXXX tantum numerat) VOSSIVS, IONSIVS, FABRICIVS ll. cc. VALES. ad l. c. p. 63. GROTIVS Epiſt. ad Gallos CX. p. m. 249. vbi ſollicite congeſſit omnia, quae de Nicolao apud veteres exſtant. Is obſeruat etiam ita graece ſcribere Nicolaum, vt tamen aliquid peregrini immiſceat. Multa ex hoc opere Nicolai paſſim excerpſit Suidas.

n) Cod. CLXXXIX. p. 242.

o) Antiq. Iudaic. L. XVI. c. 11. p. 575. conf. VOSSIVS l. c. GROTIVS l. c. p. 253. Scilicet ea tacebat de Octauiano et Herode Nicolaus, quae culpari poterant, quae aliquid laudis recipiebant, ea liberaliſſime praedicabat, et vltra hiſtoriae morem. Id tamen ſibi temperauit, vt nihil diceret, quod rebus cognitis repugnaret, aut perſonae temporibusque diſcongrueret.

p) loc. cit.

q) In L. II. de coelo comm. 12.

r) l. c. L. X. p. 136.

s) l. c. p. 307.

TIVS [f] monet, id verisimile non esse. Suo enim loco *tomo primo* demonstratum est, librum illum totum Stoicis praeceptis scatere, eorumque referre physiologiam, quam secutum fuisse Nicolaum, demonstrari non potest. Ceterum a multis Nicolais [ff], qui veteribus memorantur, Peripateticus philosophus adiecto patriae nomine distinguitur.

§. VII. Peripateticae porro sectae circa ea tempora, quibus Romana respublica in monarchiam degenerauit, Seleucia dedit duos doctores XENARCHVM et ATHENAEVM, cuius vtriusque notitiam nobis fecit STRABO [t], qui Xenarcho praeceptore vsus est. Is in patria primum docuit, cuius cum nimis ei viderentur angusti limites, Alexandriam et Athenas commigrauit, tandemque Romam concessit, ibique in Arii notitiam venit, qui cum magna apud Augustum gratia floreret, Xenarchum Caesari commendauit, eiusque illi parauit amicitiam, qua tanta gauisus est, vt magna apud eum auctoritate valeret, et ad senectutem vsque in honore haberetur. Paulo ante obitum visu orbatus morbo vitam consummauit. Ex qua Augusti amicitia colligi potest, moribus fuisse Xenarchum commendatissimis, nec inter eos numeratum fuisse philosophos, quos, tanquam seditiosos, missos faciendos esse imperatori Moecenas suasit. Quamuis autem Xenarchus Aristotelem sequeretur, libertatem tamen seruauit philosophicam, multasque contra eum dubitationes adduxit: inter quas imprimis fuere, quas contra essentiam quintam Aristoteli obiecit, quam negasse testantur SIMPLICIVS [u], et IVLIANVS imperator [v]. Athenaeus, (cum scriptore deipnosophisticorum non confundendus [w]) in republica versatus aliquandiu in patria populum duxit, postea contracta cum Muraena amicitia et cum illo fugiens captus est, cum insidiae contra Caesarem Augustum essent deprehensae: sed cum insons esset inuentus, a Caesare dimissus est, rediensque Romam, multisque salutantibus et interrogantibus, se ex inferorum tenebris rediisse respondit. Breue tamen tempus superuixit, ruina domus vbi habitabat,

Xenarchus et Athenaeus.

f) De philos. Romana c. 47. p. 206.

ff) Enumerat eos FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. X. p. 292. seqq. Plerique recentioris aetatis Graeci sunt et exiguae famae, praeter Nicolaum Alexandrinum, Myrepsum dictum, opere de medicamentorum compositione inclytum.

t) L. XIV. p. 640. seq.

u) De coelo L. I.

v) Or. de matre Deûm, conf. PATRICIVS l. c. T. I. L. X. p. 136. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 209.

w) A patria is Naucratita audit, vt ab aliis Athenaeis distinguatur, seriusque Seleuciensi, nempe sub Antonino vixit, si SVIDAE in Athenaeus, T. I. p. 71. fides est, licet, ex Deipnosophisticis, quae nobis reliquit, aliud colligi non queat, quam hoc, vixisse post Commodum. Vid. VOSSIVS de hist. graec. L. II. c. 15. p. 231. Medicum fuisse putat GAVDENTIVS de philosoph. Roman. c. LXIX. p. 209. non dissentiente Cl. CLERICO Hist. medic. P. III. c. 9. p. 763. sed falluntur viri docti, qui id ex eo colligunt, quod medicos colloquentes introducit. Erat enim, recte monente SVIDA, l. c. grammaticus et criticus, qualem liber ipsius exhibet, sed talis, qui in omni eruditionis genere probe erat versatus, vnde multa collegit, quae in disciplinarum, praecipue autem philosophiae historia plurimum iuuant, licet iniquiorem se interdum philosophis ostendisse aliquot Tomo primo exemplis ostensum sit. Plura de eo dabunt editor Deipnosoph. IS. CASAVBONVS et FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 630. seqq.

bat, per noctem oppressus. Distinguendus hic Athenaeus ab aliis est, eiusdem nominis [x].

Alexander Aegaeus.

§. VIII. Non minori nominis fama inter Peripateticos hac temporum periodo eminuit ALEXANDER AEGAEVS [y]. Praeceptore Sosigene vsum fuisse se, ipse fatetur, cuius octauum librum de visu allegat. Hunc Sosigenem illustrem illum mathematicum fuisse, qui Iulii Caesaris aetate temporum rationes emendauit, iudicarunt acutissimi viri FR. PATRICIVS [z], et I. ALB. FABRICIVS [a]. Rationem ille hanc affert, in *commentario* Alexandri *in libros meteorologicos Aristotelis* [b] prouocare auctorem ad Sosigenem praeceptorem suum. Non autem circa haec tempora occurrere Alexandros alios, qui in Aristotelem scripsere, praeter Aegaeum et Aphrodisiensem: ast huius aetatem non ferre, vt Sosigenes praeceptor eius dicatur; illius autem qui sub Nerone vixerit. Sed iam PAGAN. GAVDENTIVS [c] animaduertit, minus accurate hac in re versari Patricium: Sosigenem enim hunc alium fuisse ac mathematicum, potuisse enim plures esse Sosigenes, nec credibile esse, Alexandrum Aegaeum illustris huius mathematici institutione fuisse gauisum, eo quod inde sequeretur, Alexandrum hunc iam sub Augusto floruisse, et perdurasse vsque ad tempora Neronis, in quo desiit Caesarea successio, adeoque fere centenarium Neronis institutioni fuisse praefectum. Alium itaque hunc Sosigenem fuisse, etiam hunc Peripateticum, cuius meminit DEXIPPVS [d], eumque illa scripsisse, quae dicantur: hincque colligit commentarii illius in meteorologicos Aristotelis libros auctorem esse posse Alexandrum Aphrodisaeum, qui sub Antonino Caracalla vixit. Secutus est hanc inter Sosigenem antiquiorem et iuniorem distinctionem, huncque inter praeceptores Alexandri Aphrodisaei retulit FABRICIVS [e], licet supra locum de seniore Sosigene intellexerit. Nos hic distincte versandum esse putamus; et hoc quidem dubio carere existimamus, verba haec de Sosigene mathematico intelligi non posse; tempus enim seculi fere integri inter aetatem Sosigenis et Alexandri Aegaei intercedit. Neque tamen in eam nos descendere debere opinionem iudicamus, intelligendum esse illum locum de Alexandro Aphrodisiensi, eiusque calamo exaratos istos commentarios fuisse, dicendum esse. His enim recte opponitur erudita Patricii obseruatio, methodum commentandi in Aristotelem in eo adhibitam prodere tempus, Aphrodisaeo antiquius: Simplici enim et antiquiori methodo esse scriptum, sine vllis quaestionibus aut praxibus, aut theoriis, qualem fuisse antiquiorum Peripateticorum morem exponendi Aristotelis, ex Aspasii commentariis in ethicos appareat: de qua etiam metho-

x) Enumerat eos IDEM l. c. inter eos Stoicus quoque est, PORPHYRIO in vita Plotini memoratus a Peripatetico probe distinguendus.

y) SVIDAS in Alex. Aegaeus T. I. p. 105.

z) Disc. Perip. T. I. L. III. p. 35.

a) Bibl. Graec. Vol. II. p. 273.

b) c. 3.

c) De philos. Rom. app. c. 18. p. 388.

d) In categor. c. 3.

e) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 63.

methodo alibi fusius egit PATRICIVS [f]. Omnium itaque rectissime Alexandro Aegeo hi quidem commentarii tribuuntur; ast Sosigenem habuisse praeceptorem, statuitur, a seniore diuersum et sub Caligula vel Claudio florentem. Ita enim cuncta sibi constant, et admitti potest SVIDAE narratio, tradentis, Alexandrum Aegaeum fuisse praeceptorem Neronis cum Chaeremone Stoico. Nec his obstant, quae apud SVETONIVM [g] leguntur: Neronem liberales disciplinas omnes puerum attigisse, sed a philosophia eum matrem auertisse. Hoc enim vel ad ea tempora referendum, quibus priuatus vixit, vel illo tempore factum esse statuendum, quo a recta via malis matris artibus deflexit. Initio enim suscepti imperii, vt spem optimi imperatoris faceret, philosophos ei addidisse Agrippinam, vel solum Senecae exemplum probat, qui ei moderando praefectus fuit. Incurrisse vero Alexandrum multorum obtrectationem, quasi mali discipuli peior magister extiterit, eo quod virtus doceri possit, ex SVIDA [h] colligitur. In quo falsum fuisse Suidam recte monuit GAVDENTIVS [i], cum optimorum magistrorum discipulos degenerare posse, Caligulae et Commodi exemplo constet, nec ita virtus doceri possit, vt animus natura malus solis doctrinae praeceptis vel emendetur vel eiiciatur. Ceterum de commentariis in Aristotelem huic Alexandro tribuendis anceps disputatio est, cum non tantum Aphrodisiensis magna nominis claritate inter Peripateticos vixerit, sed et alius Alexander Peripateticus vtroque iunior in Aristotelem scripserit [k]. Quam tamen disputationem dirimere tentat PATRICIVS, cuius ea de re rationes apud ipsum legendae sunt.

§. IX. Hactenus a pestilenti syncretismi malo immunem se seruauerat schola Peripatetica, ast a Neronis tempore communi philosophantium fato tanquam torrente quodam correpta contra quidem niti ausa est, ast non potuit tota eam sortem euadere. Etsi enim erant aliqui, qui pressius Aristotelem sequi conabantur, id quod in Alexandrea schola factum esse in sequentibus docebimus: potior tamen pars Aristotelem aliis sectarum placitis affinem factum coluit, et in concordiam cum iis coire iussit, quibuscum implacabile hactenus bellum gesserat. Quem syncretismum incepisse ab Ammonio Plutarchi praeceptore, et in schola Alexandrina tandem in neruum erupisse, supra iam diximus. Hac itaque ratione ad historiam sectae Peripateticae a Neronis aetate attendendum est, vt, quo modo quoue consilio vel ad Platonem vel ad Zenonem Aristotelis quoque sectatores respexerint, simul cognoscatur. *Syncretismus Peripateticorum.*

f) L. XI. p. 145. seqq.
g) In Nerone c. 52.
h) loc. cit.
i) l. c. c. LX. p. 230.
k) Plures Alexandros celebres nominat SVIDAS l. c. ex recentioribus IONSIVS de Scr. hist. phil. L. II. c. 16. p. 198. FABRICIVS l. c. Vol. II. p. 232. Vol. X. p. 473. Quae homonymia quoque caussa est, cur definiri nequeat, cuius Alexandri commentarii lecti sint in schola Plotini, teste PORPHYR. c. 14. vitae Plotin.

Ammonius.

§. X. Syncretiſtici itaque Peripateticiſmi initia ab hoc AMMONIO merito repetimus, ante quem non occurrit, qui hunc morbum, late iam tunc in orbe philoſophico regnantem in Lyceum introduxerit. Diximus iam ſupra de hoc philoſopho Alexandriam patriam habente inter praeceptores Plutarchi, cui notitiam eius fere omnem debemus, cuiusque librum, quem: *Ammonius*, inſcripſit merito deſideramus. Teſte enim EVNAPIO [l] *magnus ille et diuinus Plutarchus, cum ſuam tum praeceptoris ſui vitam ſparſim libris inſeruit, non praeterita ſilentio Ammonii morte, quem Athenis vitam finiuiſſe ſcribit.* Aſt haec omnia, praeter pauca quaedam, quae ex eius ſcriptis collegit RVALDVS [m] interciderunt, vnde mirum non eſt, valde mancam iuſtoque breuiorem eſſe doctiſſimi philoſophi hiſtoriam. Id quod occaſionem dediſſe videtur confundendi hunc Ammonium non tantum cum ciue eius Ammonio Sacca, ſectae eclecticae conditore, vt ſupra obſeruatum, ſed et cum Ammonio alio, grammatico. Id quod PATRICIO accidit [n], viro alias ſatis accurato, qui contendit, SVIDAE [o] auctoritate vſus, praeceptorem hunc Plutarchi Chaeronei, coepiſſe in ſchola Ariſtarchi docere, priusquam Auguſtus monarchiam inuaderet. Id quod excidiſſe viro docto merito miramur, quem latere non potuit, Plutarchum hunc Ammonium ſub Neronis imperio audiuiſſe. Quod vt indubitato PLVTARCHI [p] teſtimonio conſtat, ita, non potuiſſe ante conditam Romanam monarchiam in ſchola Ariſtarchi docere Ammonium hunc, tempus euincit integri ſeculi, quod ab iſto tempore ad Neronem effluxit. Nec iuuat Patricium Suidas, in cuius vitioſos codices is inciderat. In antiquis enim editionibus vno eodemque articulo: *Ammonius Saccas*, de duobus Ammoniis omiſſis vocibus quibusdam, quaſi de vno, diſſeritur, quod cum legerent viri docti, WOLFIVS, PORTVS et PATRICIVS non potuerunt non ad hunc lapidem offendere, et in varios errores incidere. Et vidit quidem Patricius, Ammonium Saccam, quem a Chriſtianis ad gentiles tranſiiſſe Suidas refert, ab hoc Ammonio diuerſum eſſe, cum autem alius Ammonius non occurreret, quam Plutarchi praeceptor, hunc eſſe intelligendum ratus eſt, alia ſine dubio decreturus, ſi Plutarchi aetatem cogitaſſet. Suboluit hoc Suidae mendum IONSIO [q] et, qui eum ſecutus eſt, P. BAYLIO [r]; tandem elegantiſſimus Suidae editor LVDOLPH. KVSTERVS [s] melioribus codicibus vſus, oſtendit tandem, deeſſe nouo articulo, vocem: *Ammonius*, *Ammonii filius*, adeoque hunc Alexandri diſcipulum ante Auguſti tempora in Ariſtarchi ſchola, non philoſophiam, ſed grammaticam docentem non a Sacca tantum, verum etiam a Plutarchi praeceptore eſſe diſtinguendum: id quod iure quoque recepit FA-

BRI-

l) In prooem. vir. Sophiſt. p. 5.

m) In vita Plutarchi c. 7. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 274. Vol. III. p. 330. Vol. IV. p. 172.

n) l. c. p. 139.

o) In Ammonius T. I. p. 143.

p) De εἶ Delphis inſcripto.

q) De S. H. P. L. II. c. 11. p. 169.

r) Dict. T. I. art. Ammonius p. 188.

s) Ad h. l. n. 11.

BRICIVS [t]. Sed vt ad Ammonium reuertamur, docuit is, vt PLVTARCHI [u] teſtimonio conſtat, Athenis et in hac quoque Muſarum ſede vitam cum morte commutauit, Nerone adhuc regnante. Philoſophiam eum ſecutum fuiſſe Peripateticam, ſed Platonicae, quam etiam deperibat, admixtam et accommodatam, et Zenonis placitis attemperatam, ex Plutarcho quoque conſtat, qui et ipſe hanc philoſophandi rationem a magiſtro edoctus eſt et ſtudioſe excoluit. Quod luculentius conſtaret, ſi, quae de virtute philoſophatus eſt, et in quibus Ariſtotelem expreſſit, hodie ſupereſſent. Ab eo autem, non ſine veriſimilitudine iudicat PATRICIVS [x], mixtam quandam philoſophiam coepiſſe, vt eo poſteriores philoſophorum plerique et Pythagorici et Peripatetici et Stoici eſſe voluerint. Recte tamen et cum grano ſalis hoc accipiendum, nec ita intelligendum eſt, ac ſi Ammonius hic primus ſyncretiſmi philoſophici auctor fuerit, nam ſuo iam loco indubitatis teſtimoniis confecimus, ſyncretiſmum hunc non tantum in Aegypto ante natum Saluatorem iam obtinuiſſe, ſed in Platonica quoque ſchola eum introduxiſſe Antiochum Aſcalonitam, quintae Academiae auctorem, moremque hunc ab eo tempore inter Platonicos fere omnes obtinuiſſe. Primus itaque ſyncretiſmi auctor Ammonius inter Peripateticos conſtituendus eſt, nec aliter, dicendum, poſteriores eum philoſophos ſecutos eſſe, niſi quatenus Peripatetica et Platonica ſchola in eclectica tandem, vt ſupra oſtenſum, coaluit. Inualuiſſe tamen circa haec tempora diſputationem de concordia Ariſtotelis cum Platone, Tauri Berytii negantis, et Attici affirmantis ſcripta ſatis euincunt: quam genuiſſe tandem Ammonii Saccae ſectam henoticam ſupra Hieroclis teſtimonio demonſtrauimus. Fuere et alii Ammonii inter Peripateticos celebres, Ammonium enim Hermeae filium commentationibus de Ariſtotele bene meruiſſe, *ſectione antecedente* diximus: meminitque alterius Ammonii inter celeberrimos ſui temporis quos vidit et conuenit, Peripateticos Longinus [y]; quem Peripateticum quoque fuiſſe, et eruditione alios fere omnes ſua aetate ſuperaſſe teſtatur PHILOSTRATVS [z]. Quem licet cum Ammonio Sacca eundem eſſe putet H. VALESIVS [a], ipſa tamen verborum Longini ſeries prodit, Peripateticum hunc Ammonium ab eclectico eſſe diſtinguendum. Id quod agnouerunt etiam P. BAYLE [b] et N. TILLEMONTIVS [c].

§. XI. Effecit mixtum hoc philoſophiae genus, vt Ariſtotelis auctoritas latius paſſim ſerperet, et inter alias etiam ſectas ſibi partes acquireret. Nam ab hoc maxime tempore euenit, vt Ariſtoteles etiam a Platonicis, *Peripatetici Syncretiſtae.*

 maio-

t) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 171.
u) loc. citat.
x) loc. cit.
y) Apud PORPHYR. in vita Plotini c. 20. n. 6. p. 129.
z) De vit. Sophiſt. L. II. c. 27. §. 4.
a) Ad AMM. MARCELL. L. XXII.
b) Dict. T. I. art. Ammonius Saccas not. H. p. 190.
c) Memoir. pour ſervir a l'hiſt. eccleſ. T. III. P. II. p. 391. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 172.

maiori, quam antea, ſtudio coleretur. Cuius rei exemplum eſſe poſſunt Platonici ſecundi poſt C. N. ſeculi celeberrimi, Taurus Berytius, qui aeternitatem mundi Ariſtotelicam illuſtrauit, Atticus Platonicus, qui non indiligentem in cognoſcendis et examinandis Ariſtotelis dogmatibus operam poſuit, Demetrius Alexandrinus, Fauorini ſectator, LAERTIO [d] et GALENO [e] memoratus, cui locum inter commentatores Ariſtotelis tribuit AMMONIVS HERMEAE [f]. Sed et Fauorinum non neglexiſſe Ariſtotelem, GELLIVS auctor eſt [g]. Addi his poſſet Sotion, auctor cornucopiae aliique, niſi in antecedentibus paſſim ad hanc rem iam intendiſſemus digitum. Eminuere tamen in Peripatetica ſchola, licet alienis dogmatibus adulterata, Alexander Damaſcenus, Eudemus et Galenus, qui cum eodem tempore vna viuerent fauore maximo et patrocinio inſigni Flauii Boëthi viri conſularis [h], cuius ſupra iam facta mentio, gauiſi ſunt. Et de Galeno quidem ſupra *ſectione tertia* prolixe actum, obſeruatumque, nec Peripatetica eum contemſiſſe, ſed in varios Ariſtotelis libros [i] ſcripſiſſe commentarios. Theophraſti etiam et Eudemi libros et placita illuſtraſſe, quartamque ſyllogiſmi formam dialecticae Peripateticae adieciſſe. Eudemus autem, (qui cum Ariſtotelis diſcipulo confundendus non eſt) ex Alexandri Damaſceni diſciplina prodiit, et GALENO teſte [k], eius demonſtrationibus anatomicis interfuit. Maior his nominis claritate Alexander a patria Damaſcenus cognominatus, Platonicam quidem philoſophiam probe calluit, Ariſtotelicae tamen, GALENO narrante [l], magis adhaeſit, quam Athenis quoque publice docuit [m], Boëthumque etiam, cum adhuc Romae eſſet, in hac philoſophia diſcipulum habuit. Paulo antiquiorem Alexandro fuiſſe Aſpaſium oportet, ait enim GALENVS [n], ſe ex Aſpaſii diſcipulis aliquem audiuiſſe, vnde concluditur, ante Antoninorum aetatem qua Galenus floruit, eum vixiſſe. Laudatum vero inter Ariſtotelis commentatores fuiſſe, Boëthius, Simplicius aliique ad eum prouocantes teſtantur, et ex fragmentis hodie extantibus [o] conſtat. Quod ſi PATRICII [p] coniectura ſequenda, ipſe Galenus iuuenis Aſpaſium ſenem audiuit, vnde Alexandri forte Aegaei diſcipulum fuiſſe putat. Plotinus autem inter ſelectos Peripateticae diſciplinae auctores hunc diſcipulis explicuit [q]. Eiusdem plane generis fuit Herminus, Demona-

d) L. V. ſ. 84.
e) De praecogn. c. 5.
f) Comm. in Ariſt. init.
g) conf. PATRICIVS l. c. p. 137.
h) Saepe eius meminit Galenus; qui eum in anatomicis, vt Alexander Damaſcenus in Peripateticis diſcipulum habuit. Conf. GAVDENT. phil. Rom. c. CIV. p. 337.
i) In libros de interpretatione, priora analytica, de categoriis, de demonſtratione, de ſophiſmatibus, vid. de libris propriis T. IV. p. 368. PATRIC. p. 128. FABRIC. Vol. II. p. 302.
k) De praecognit. T. III. p. 452. conf. IONS. de S. H. P. L. I. c. 15. p. 83. 84. GAVDENT. l. c.
l) l. c. p. 455.
m) IDEM de adminiſtr. anat. T. I. p. 129.
n) De cogn. morb.
o) Inter Comm. Graecorum in Nicomachea, Helmſtadii 1662. 4. edita.
p) l. c. p. 137.
q) PORPHYR. vit. Plot. p. 116. De aliis Aſpaſiis videndus SVIDAS T. I. p. 356. et FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 479.

monacti coaeuus, vt eſt apud LVCIANVM [r], quem Peripateticae philoſophiae addictum fuiſſe, ex commentariis in Ariſtotelem, ad quos Graeci commentatores, imprimis Boëthius ſaepius prouocant, diſcimus, et vel ſolus Alexander Aphrodiſaeus probat, qui ex eius diſciplina prodiit [s]. Aſt nec Platonicae philoſophiae ignarus fuit, citaturque a PROCLO in *Timaeum*, ex quo PATRICIVS [t] iudicat, eum illum quoque librum explanaſſe. Vitam vero egiſſe philoſopho non ſatis dignam ex Demonactis acerbo, quo Herminum petiit, dicterio iudicari poteſt [u]. Etenim cum non ignoraret, illum extreme malum eſſe, innumeraque flagitia perpetrare, Ariſtotelem vero eiusque decem categorias, ſemper in ore habere, ſane vero, inquit, Hermine decem categoriis te haudquaquam indignum eſſe opinor.

Peripatetici genuini.

§. XII. Etſi vero ſyncretiſtico correpti ſtudio Peripateticorum haud pauci ab Ariſtotele receſſerunt, inuenti tamen ſunt alii, qui ab eo diſcedere ſibi religioni duxere, et genuina magis ratione ſecundum eius opiniones philoſophari conati ſunt. In horum numero Adraſtus fuit Aphrodiſaeae Cariae oppido oriundus; quem mathematicae quidem ſcientiae liberque de natura harmonices [x], Theoni Smyrnaeo et Porphyrio memoratus clarum fecere, qui vero ſcriptis quoque de Peripatetica philoſophia libris [y] meruit, vt inter genuinos Peripateticos numeraretur [z]. Magnam vero eius famam fuiſſe, inde colligi poteſt, quod inter praeſtantiores Peripateticos, quorum libros diſcipulis ſuis explicuit, Adraſtum quoque numerauerit Plotinus [a]. Etiam Ariſtoclis circa haec tempora inter Peripateticos puriores nomen aliquod fuit, hominis Meſſenii [b], qui non tantum de Ariſtotelis libris et philoſophia editis commentariis meruit [c]; ſed et philoſophiae hiſtoriam ſingulari ſcripto excoluit [d], ex quo non contemnenda fragmenta nobis ſeruauit EVSEBIVS [e]. Huius diſcipulus cum SIMPLICIO [f] et CYRILLO [g] teſtibus fuerit Alexander Aphrodiſaeus [h], facile

r) In Demonacte T. II. p. m. 583.

s) SIMPLIC. in L. II. de coelo, comm. 12.

t) loc. cit.

u) LVCIANVS l. c.

x) In bibliothecis adhuc MSc. extare dicitur, vid. VOSSIVS de nat. Log. p. 61. de ſcient. math. c. LIX. §. 14. p. 345. vbi vero hic Adraſtus cum alio ſeniore, Peripatetico philoſopho, qui teſte STEPHANO in Philippis, Ariſtotelis diſcipulus fuit, confunditur, FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 272.

y) In Categorias ſcripſiſſe, teſtatur GALENVS de libris propriis, itemque de ordine librorum Ariſtotelis eiusque philoſophia, SIMPLICIVS, conf. FABRIC. l. c.

z) SIMPLIC. in Categorias.

a) PORPHYR. vit. Plotini c. 14. p. 116.

b) SVIDAS in Ariſtocles T. I. p. 326. Ariſtocles plures enumerant MEVRSIVS ad Ariſtoxen. p. 145. IONSIVS de S. H. P. L. IV. p. 330. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VII. p. 52. Inter eos alius quoque fuit Peripateticus, Pergamenus, qui ex philoſophorum ſchola ad rhetores tranſiit, et inter illos quidem vili modeſtoque veſtitu vſus eſt, inter hos vero ſuperbas veſtes induit, Herodemque Atticum praeceptorem nactus, magnam ſibi in patria auctoritatem eloquentia ſua conciliauit, vid. SYNES. in Dione, PHILOSTRAT. vit. Sophiſt. L. II. n. 3. p. 567. ſeqq. MEVRS. de fortuna Att. c. 8. p. 71. qui male tamen ex hoc exemplo infert, philoſophiae ſtudia praemiſſa ſemper fuiſſe eloquentiae: contrarium enim aliquot hactenus exemplis vidimus.

c) Conf. PATRIC. l. c. p. 138. FABRIC. l. c. p. 281.

d) loc. cit.

e) Praep. L. XIV. XV. conf. IONS. l. c. p. 330.

f) De coelo L. I. comm. 35.

g) Adu. Iulian. L. II.

h) Non audiendus itaque IONSIVS, qui l. c. dubitat.

cile ex diſcipulo de praeceptoris in Ariſtotelica philoſophia eruditione iudicium fieri poteſt.

Alexander Aphrodiſaeus. §. XIII. In Cariae vrbe Aphrodiſiade natum eſſe hunc ALEXANDRVM Peripateticae poſt C. N. ſcholae fere principem et ſingulare decus ex vnanimi veterum teſtimonio conſtat [i]. Quod patronymicon nomen ab aliis Alexandris eum diſtinguit. Herminum et Ariſtoclem Meſſenium in Peripateticae philoſophiae decretis addiſcendis habuiſſe praeceptores, in antecedentibus demonſtrauimus, vbi etiam Soſigenem quendam iuniorem inter eius doctores referendum eſſe monuimus, ſi commentarius in meteorologicos Ariſtotelis libros huic magis Aphrodiſienſi, quam Aegaeo Alexandro, vt vult Patricius, tribuendus eſt, de quo nihil certi dici poſſe eo loco monuimus. His praeceptoribus vſus, tanta felicitate in ſenſus Ariſtotelis obſcuros penetrauit, vt ſua aetas non haberet, quem accurata philoſophiae Peripateticae cognitione illi praeponeret. Maxime vero in hac ſchola commendauit Alexandrum, quod neglecto, qui in ea, Ammonio duce inualuerat, ſyncretiſmo, qui peregrina ſyſtemati Peripatetico dogmata affricuit, preſſius et ad genuinam Ariſtotelis mentem ſibi philoſophandum eſſe ſtatuit, eo quod veriorem, vt ipſe fatetur [k], illius eſſe ſententiam putaret. Qua ratione Peripateticam philoſophiam puriorem valde adiuuit et genuinum eius reſtaurauit ſtudium. Qua diligentia et accuratione meruit, vt non tantum explanatores Ariſtotelis eo poſteriores fere omnes illum ſequerentur, et non Graeci tantum, ſed Latini quoque et Arabes ad eum tanquam veriſſimum mentis Ariſtotelis interpretem reſpicerent, ſed et ſenſu eminentiori vocaretur ἐξηγητὴς, commentator, id eſt, interprete PATRICIO [l], *ſeu quod omnes Ariſtotelis libros expoſuerit, ſeu quod excellentiſſime, ſeu quod vtrumque.* Sed non ſolis Peripateticis tantum haec accuratio commendauit Alexandrum, verum apud Platonicos quoque magna eum auctoritate gauiſum eſſe, ex eo conſtat, quod in ſchola Plotini eius commentarios lectos eſſe teſtatur PORPHYRIVS [m]. Nec defuerunt inter ſectatores philoſophiae Peripateticae qui, cum de obſcuro ſaepe ſenſu Ariſtotelis diſceptaretur, Alexandrum vnum audiendum eſſe contenderent; negligendosque alios dicerent, qui aliena dogmata Peripateticis infarciendo, veram Ariſtotelis mentem peruerterent. Et hi quidem Alexandrei dicti ſunt. Quos vſque ad ſuam aetatem perduraſſe ait IVL. CAESAR SCALIGER [n], valde indignatus cum ſtomacho *inſcitis pertinaciae deliramentis eorum, qui ſe Alexandri ſectatores eſſe malunt, quam principis veritatis, negando, ἐντελέχειαν nobis claram animae definitionem non ſuppeditare.* Qua in re tamen laudem forte magis

i) Inſcriptiones librorum eius, SVIDAS in Alex. T. I. p. 105. et veteres plerique.
k) Praef. L. I. de anima.
l) l. c. p. 138.
m) In vita Plotini c. 14. p. 116. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16.
n) De ſubtil. adu. Cardan. Ex. CCCVII. ſ. 12. p. m. 939.

gis quam vituperationem meruit Alexandri ſchola: verum de ea videant philoſophi. Fecit haec Peripateticae philoſophiae cognitio, vt publico docendi Ariſtotelicam philoſophiam muneri, non Romae quidem, (imperatores enim ſibi praeſenti adire non licuiſſe ipſe refert [o]) Athenis tamen vel Alexandriae, a Septimio Seuero et Antonino Caracalla praeficeretur, nam *Ariſtotelis philoſophiae profeſſorem et magiſtrum publicum teſtimonii eorum praeconio conſtitutum ſe eſſe* ipſe ſcribit [p]. Ex quo ſimul patet, poſt A. C. N. CXCIX, quo Seuerus imperio admotus eſt, et ante annum CCXI, quo is fatis functus eſt, muneri profeſſorio praefectum fuiſſe, vixiſſe tamen vltra Caracallae aetatem, ex multitudine ſcriptorum, quae exarauit, non abſque veriſimilitudine colligitur. Ariſtotelem vero ita preſſis ſecutus eſt veſtigiis, vt, cum animarum immortalitatem, de qua obſcure mentem ſuam Ariſtoteles prodiderat, cum eius phyſiologia conſtare non poſſe cerneret, eam candide negaret, aſſerendo [q] temere eos, qui illam animae tribuunt, perinde mentiri, ac ſi quis bis duo dicat eſſe quinque. De quo argumento et paſſim diſputat, et multus eſt in *libro vtroque de anima*, demonſtraturus [r], animam eſſe εἶδός τι τοῦ σώματος ὀργανικοῦ καὶ οὐκ οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὐτήν, quam veram eſſe Ariſtotelis mentem, recte, niſi nos omnia fallunt, contendit. Oppoſita enim haec theſis eſt dogmati Platonico, formas rerum, et animam quoque, eſſe οὐσίαν αὐτὴν καθ' αὐτήν, et ſeorſim exiſtere poſſe, cui opponebat Ariſtoteles, formas rerum materiae inſeparabili modo eſſe immerſas; quod cum Ariſtoteles ſemel definiuiſſet, non potuit non Alexander animam pro forma corporis organici habere ab eo inſeparabili, licet fateretur [s], *eam omnino non indigere inſtrumento corporeo ad res intelligibiles capiendas, ſed ſufficere ſibimet ipſi illorum ad rerum intelligibilium perceptionem.* Aſt haec formam tantum hominis conſtituunt, vnde mentem diuinam extrinſecus aduenientem per humanum corpus, velut organum operari ſtatuit, eoque ſenſu et ratione incorruptibilem et immortalem dici poſſe animam largitur [t]. Quae quam maxime conformia eſſe menti Ariſtotelis, ex iis manifeſtum eſt, quae *tomo primo* [u] de intellectu vniuerſali, ex quo omnes hominum animae participant, diſſeruimus. Et ex hoc ſcholae Alexandreae fonte ad Arabas quoque et ab his ad Italos iſta doctrina fluxit, quam Achillinum, Pomponatium, Portum, Caeſarem Cremoninum aliosque Peripateticos magni nominis defendiſſe, ad eorum tempora delati narrabimus, liteſque ea de re motas nec ſine puluere ductas exponemus. Ex quibus de atheiſmo Alexandri, quem ei obiecere Io. FRANC. PICVS [x] et PAVLVS IOVIVS [y], iudi-

o) De fato, init.
p) l. c. p. 8.
q) L. II. Topic. p. 72.
r) L. II. Qq. et ſolut. c. 8. ſeq.
s) L. I. de anima p. 138.
t) L. II. p. 144. 145.
u) L. III. c. 7. ſ. 1.
x) De prouident. c. X.
y) Elog. vir. doct. n. 71. p. 164. conf. tamen Ven. REIMMANN. Hiſt. atheiſmi L. II. c. 26. §. 5.

iudicium fieri poteſt. Periculoſam enim ſententiam hoc dogma fouere, et ad veros euertendos de Deo ſenſus eſſe aptiſſimum, nemo temere negauerit. Videtur tamen, vt ipſe Ariſtoteles, ita et Aphrodiſienſis hunc intellectum vniuerſalem in intelligentia, vltimae ſphaerae praeſidenti quaeſiuiſſe; nam de Deo et prouidentia diuina, ipſo Ariſtotele accuratius ſaniusque philoſophatus eſt. Illi enim et ſoli immortalitatem tribuit [z], et parentem omnium, cunctis votis expetendum vocat [a], et ens proprie atque ſimplex, ac ſubſtantialem quaſi ſubſtantiam, quae immobilis mouet, neque gignitur vel interit, eſſe definit [b]; et prouidentiam qui Deo auferat, idem facere dicit, ac ſi niui demat alborem vel frigus, calorem igni, melli dulcedinem [c]; et propriam cuiusque rei naturam eius principium eſſe, cauſſamque omnium, quae ab ea ſecundum naturam fiunt, profitetur [d]. Ex quo ſpecimine de ratione eius explicandi Ariſtotelem iudicari poteſt, intelligique, abhorruiſſe eum a placitis Platonicis, quibus iniquiorem fuiſſe SIMPLICIVS [e] quoque notauit. Et tamen non a genuinis tantum Peripateticis, ſed a ſyncretiſtis etiam Ammonio, Themiſtio, Olympiodoro, Simplicio, Boëthio, Philopono magni habitus eſt, eius etiam opera ab Arabibus in ſuam translata linguam ſunt, et laudata [f] paſſim eius in philoſophando diligentia et accuratio. Quam adhibuiſſe oſtendunt commentarii eius in libros Ariſtotelis magna cura ſcripti, quos enumerant PHILIPPVS LABBEVS [g] et Io. ALB. FABRICIVS [h], quorum multi ad nos peruenerunt, quemadmodum liber quoque doctus et elegans de fato, deque eo, quod eſt in noſtra poteſtate, ad imperatores Seuerum et Caracallam, tanquam primitiae muneris, hodie integer legitur [i]; ex quibus ingenii Alexandrei elegantia cognoſci, Peripateticae vero philoſophiae lux accendi ſatis ampla poteſt. Diſtinguendum vero hunc Alexandrum ab aliis eſſe, vel ſolum patriae nomen adiectum monet, quod omiſſum interdum occaſionem dedit confundendi Aphrodiſienſem cum Aegaeo, et vtriusque ſcripta, incerto, vt ſupra iam monitum, iudicio miſcendi [k]; quemadmodum Peripateticum quendam Italum, Alexandrum de S. Elpidio cum Aphrodiſaeo interdum commiſceri monet IONSIVS [l].

§. XIV.

§. 5. p. 189. Nihil huc facit, quod Deum demonſtrari non poſſe dixit, id enim de demonſtratione Ariſtotelica tantum intelligendum eſt, quae ex prioribus principiis fieri debet, conf. MOSHEM. ad CVDW.

z) L. V. Top. p. 178.

a) In L. VII. Metaph. p. 282.

b) L. IX. p. 320

c) Qq. et ſol. L. II. c. 21.

d) De fato §. 6. p. 27.

e) De coelo L. II. p. 91.

f) Vid. quos nominat IONSIVS de Scr. Hiſt. phil. L. IV. p. 352. conf. VOSSIVS de ſectis c. XVII. §. 16. p. 92.

g) Conſpect. interpr. Plat. et Ariſt. p. 3.

h) Biblioth. Graec. Vol. IV. p. 63. ſeqq.

i) Vtimur editione Graeco-Latina Londin. 1658 8. edita, adiecto ad calcem AMMONII HERMEAE loco, de eodem argumento. In qua tamen editione merito miramur, elegantiſſimam H. GROTII verſionem, quae inter ſcriptores de fato p. m. 143. ed. Paris. extat, fuiſſe neglectam. Oppugnaſſe hunc Alexandri librum Hieroclem, teſtatur PHOTIVS Cod. CCXIV. ſed et POMPONATIVS de fato p. 378. eum improbat.

k) Vid. PATRIC. T. I. L. I. p. 31. ſeqq.

l) loc. cit.

§. XIV. Intelligi ex hactenus dictis poteſt, non defuiſſe inter philoſophos Athenis et Alexandriae docentibus et de Platonis et de Ariſtotelis vera ac genuina mente diſcordiam atque lites, id quod diſerto quoque Hieroclis conſtat teſtimonio ex PHOTIO [m] ſupra *ſectione antecedente* producto. Vbi id quoque demonſtrauimus, occaſionem haec Peripateticorum et Platonicorum iurgia dediſſe Ammonio, nouam eamque conciliatricem inter vtramque philoſophiam excogitandi. Qua in re Platonicorum quidem et Ariſtotelicorum non paucos praeiuiſſe exemplum, ab Ammonio autem peculiarem ſectam hoc inſtitutum euaſiſſe oſtendimus, quae purgatam reformatamque ſe philoſophiam tradere Platonis Ariſtotelisque decretis conformem, gloriata eſt. Videturque ab Ammonii tempore ſchola Peripateticorum, ab iſta conciliatrice philoſophia magnum detrimentum paſſa eſſe, licet Anatolius Peripateticam denuo ſcholam circa id tempus Alexandriae erexiſſet [n], vt *tomo tertio* demonſtrabitur. Nam genuinos Peripateticos fere nullos ab hoc tempore deprehendimus, ſectam vero Platonicorum Alexandrinorum in eo occupatiſſimam vidimus, vt praeter Platonem Ariſtotelem quoque, magiſtro reconciliatum commentationibus ſuis illuſtrarent, vel accommodando potius ad habitum philoſophiae Ammonio - Plotinianae ſyncretiſticum corrumperent. Id quod, repetendo pauliſper ea, quae *ſuperiore ſectione* fuſe ſatis expoſita ſunt, abunde conſtabit. Plotinum enim in illuſtrando Ariſtotele operam quoque poſuiſſe ſuam teſtatur PORPHYRIVS [o], narrando praelegiſſe eum diſcipulis Peripateticorum dogmata et ſcripta expoſuiſſe: Porphyrius autem et *praedicabilia* et *categorias*, et *phyſicarum auſcultationum libros*, quique *de interpretatione* agunt, et *de categoricis ſyllogiſmis* illuſtrauit [p]. *Categorias* etiam et *analytica* Iamblichus enarrauit, Maximus Byzantinus, in Ariſtotelem commentarium ſcripſit [q], Plutarchus Neſtorii Proclo Ariſtotelis *de anima* librum enarrauit [r]; Syrianus in *librum III. XIII. et XIV. metaphyſicorum* commentarium ſcripſit [s]. Proclus ipſe doctrinam *de interpretatione* Ariſtotelicam Ammonio expoſuit [t], Ammonius Hermeae, iſagogen Porphyrii *de quinque praedicabilibus* et librum *de interpretatione*, aliosque multos illuſtrauit commentario [u]; Damaſcius *parcebolas in L. I. de coelo*, hodie inter MSSc. libros obuias, *epitomenque in quatuor primos et octauum phyſicorum Ariſtotelis* hodie deſideratam compoſuit [x]. Quin Hypatiam quoque doctiſſimam ex hoc grege feminam philoſopham Ariſtotelis libros ſtudioſae, quae

Eclecticorum ſtudium in Ariſtotelem.

Ppp 2 Ale-

m) Cod. CCXIV. p. 283.

n) EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. VII. c. 32. NICEPH. L. VI. c. 36. HIERON. cat. ſcript. eccl. c. 73.

o) Vit Plot. c. 14. p. 116. Diſplicuiſſe vero ei praedicamenta Ariſtotelis, ſupra dictum.

p) Vid. HOLSTEN. vit. Porphyr. c. 7. p. 247.

q) SVIDAS in Maximus T. II. p. 494. qui vero eum cum Epheſio confudit.

r) MARINVS in vita Procli c. 12. p. 27.

s) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 431.

t) AMM. HERMEAE comm. in L. de interp. init.

u) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 164. Sed iudicio et libertate vſum eſſe, elegans locus Comm. in Cat. p. 5. docet.

x) IDEM Vol. II. p. 126.

Alexandriae ipſam audiebat, iuuentuti explicuiſſe tradit SVIDAS [y]. Imprimis vero memorabile eſt, hanc ſectam Dialecticam Ariſtotelis maxime excoluiſſe, eo quod in ea manca videretur Platonis induſtria, doctrina vero de praedicabilibus et categoriis Platonica vel Pythagorica potius videretur, non Peripatetica, quippe quam ab Archyta ſumſiſſet Ariſtoteles. Fuere etiam, inter eos quidam, qui ſingulari induſtria in Ariſtotele explanando excelluerunt, licet eclectici eſſent, inter quos cum Dexippus, Themiſtius Euphrades, Olympiodorus et Simplicius emineant, de his quoque philoſophis porro agendum eſt.

Dexippus.

§. XV. DEXIPPVS ex Iamblichi diſcipulis fuit [z], quem tamen nulla ratione nixus Iamblichi filium facit PATRICIVS [a]. Is, vt ex praeceptore patet, reformatae quidem Platonicorum ſcholae nomen dedit, Ariſtoteli tamen, quam Platoni, fuit addictior: id quod ex reſponſione patet, quam contra obiectiones, quibus Plotinus Ariſtotelis doctrinam de praedicamentis aggreſſus eſt, editam hodie legimus [b]. Putat hunc Dexippum, cum Dexippo Herennio hiſtorico Athenienſi vnum eundemque eſſe VOSSIVS [c], qui ducem in eo habuit Tzetzem: aſt tempora repugnant. Dexippus enim Herennii ſub Galieno vixit, teſte EVNAPIO [d] et SVIDA [e], hunc vero cum Iamblichi diſcipulus fuerit, Conſtantini M. tempora non ſuperaſſe, adeoque ſerius quam illum vixiſſe oportet.

Themiſtius.

§. XVI. Nobile porro nomen inter philoſophos ſeculi poſt natum Saluatorem quarti conſecutus eſt THEMISTIVS [f], dictus ab eloquentia Euphrades [g]. Natus eſt ignobili Paphlagoniae loco, patre Eugenio philoſopho nobili, quem fatis defunctum oratione laudauit [h]. Fallitur itaque PATRICIVS [i], qui veram eius patriam ignorans, Nicomedienſem fuiſſe putat, eo quod aliquod tempus ibi commoratus eſt, atque docuit. Ex Ariſtotelis eum deſcendiſſe proſapia, tradit Latinus commentariorum Themiſtii interpres HERMOLAVS BARBARVS, ſed ſine teſte. Illud ex epiſtola Conſtantii, qua Themiſtium ſenatui commendat, certum, parentes et maiores iam eius imperatoribus ob virtutem et literas innotuiſſe [k]. Adoleſcenti pater et elegantiores literas et philo-

y) In Hypatia T. III. p. 553.

z) SIMPLICIVS in Categ. p. 1. Δέξιππος ὁ Ἰαμβλίχου, TZETZ. Chil. IX. v. 498.

a) l. c. p. 140.

b) SIMPL. l. c. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. IV. p. 156.

c) De Hiſt. Graec. L. II. c. 16. de nat. Log. c. VIII. §. 3.

d) In Porphyrio.

e) In Dexippus T. I. p. 524. conf. IONSIVS L. III. c. 17. p. 299.

f) De Themiſtio praeter SVIDAM T. II. Themiſt. p. 171. videndi G. REMVS et Io. HARDVINVS, qui vitam eius orationibus a ſe editis praefixerunt. Add. TILLEMONT. Hiſt. des empereurs T. V. p. 816. IONSIVS l. c. L. III. c. 16. p. 294. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 1. ſeqq. Act. erud. 1685. p. 461. Nouv. de la rep. des Lettres, 1681. Dec.

g) SIMPLICIVS in L. VI. phyſ. p. 226. a ſcholaſticis *dilucidi doctoris* cognomen tulit, conf. quos nominat FABRIC. l. c. not. e.

h) Orat. II. p. 28. IONSIVS l. c. reliquique laudati.

i) l. c. p. 141.

k) conf. FABRIC. l. c. not. c. patrem eius philoſophum fuiſſe, teſtatur etiam PHOTIVS Cod. LXXIV. p. 97.

philoſophiam tradidit, obſcurumque Ariſtotelis ſenſum explanauit [l], viros etiam doctos quos in Ponto Aſiae offendit, filio ad egregia quaeuis nato praeceptores adhibuit [m]. His doctoribus cum acerrimi ingenii et praeclariſſimarum dotium adoleſcens diligenter in philoſophia, praeſertim quae ſecundum Ariſtotelem praecipit, exerceretur, euenit, vt mature philoſophi valde obſcuri libros non intelligeret modo, ſed commentariis quoque, in proprios vſus confectis illuſtraret. Quos tametſi premebat iuuenis doctiſſimus, eo tamen inuito in manus deuenere hominum, tantoque cum applauſu et approbatione lecti ſunt, vt ipſe narret [n], Celſum, philoſophum Sicyonium ex Iamblichi ſchola celeberrimum, lectis commentariis ſuis ad ipſum Conſtantinopolin vna cum diſcipulis aduolaſſe, atque dubiam horum ſententiam oraculo fuiſſe confirmatam. Quae nominis et eruditionis eius exiſtimatio ad noſtra vsque tempora perennauit, magnorumque virorum calculum meruit, qui non dicendi tantum facundiam, ſed iudicii quoque acumen in philoſophando ex merito laudarunt [o]. Etſi vero domi iam inclareſcebat, amplius tamen virtutis et eruditionis oſtendendae theatrum quaerens, Nicomediam abiit, ibique aliquantiſper docuit [p], tum Conſtantinopoli ſedem fixit, et viginti annos magna fama laudeque eloquentiam et philoſophiam tradidit [q]. Sed Antiochiae quoque in Syria, et in Galatia Graeca regione ſe aliquandiu verſatum fuiſſe, ipſe innuit [r]. Romam etiam inuiſit, inuitatus tamen lautiſſimis conditionibus, imperatoris etiam implorata auctoritate, vt ibi doceret, eo concedere noluit, ſed breui poſt Conſtantinopolin rediit: ibi enim ducta vxore, ex qua liberos genuerat, ſedem fixerat [s]. Parauit autem Themiſtio et exquiſita eruditio, et facundia cum perſpicuitate coniuncta prorſus incomparabilis nec ſatis laudanda, diſcipulos plurimos, et gentiles, inter quos eminet LIBANIVS, cuius ad Themiſtium epiſtolae [t], quantus vir in rhetoricis et philoſophicis literis fuerit, ſatis docent, et Chriſtianos, inter quos GREGORIVS NAZIANZENVS [u] etiam fuit, qui eum *βασιλέα λόγων* ex merito nominat. Tantaque eius fuit fama et exiſtimatio, vt ipſis imperatoribus gratioſus eſſet, et ad grauiſſima eueheretur munera. Conſtantius enim non florentem tantum annis A. C. CCCLV in ſenatum eum cooptauit [x], et iteratis literis ad maiores honores ſexennium poſt commendauit [y], ſed ob panegyricum quoque imperatori dictum aerea ſtatua donauit [z]. Iulianus et amicitia eum literisque frequentibus

l) Orat. XX. p. 234. XXIII. p. 294.

m) Orat. XXVII. p. 332.

n) Orat. XXIII. p. 295.

o) Conf. praeter praefationes editorum REMI, PETAVII et HARDVINI et biographos Themiſtii not. (f) laudatos, iudicia eruditorum collecta a MAGIRO Eponymol. crit. p. 774. et THOM. POPE-BLOVNT. cenſ. cel. auct. p. 229.

p) Orat. XXIII. p. 299.

q) Ibid. conf. HARDVINVS ad h. l. quem IONSIVS p. 294. non ſatis aſſecutus eſt.

r) Ibid. p. 299.

s) Conſtantii ep. ad Senat. p. 22. LIBANIVS epiſt. 1.

t) Leguntur illae in Fabricii Bibl. Graec. Vol. VIII. p. 37. et in collectione epiſtolarum LIBANII Wolfiana nupera.

u) Vid. EIVSD. ep. CXXXIX. CXL.

x) PHOTIVS Bibl. l. c. p. 97.

y) Opp. p. 18. ſeqq. ed. Hard.

z) Orat. IV. p. 54.

tibus dignatus est [a], et A. C.CCCLXII praefecturam vrbis Constantinopolitanae ornauit [b]. Parem fere gratiam apud Iouianum, Valentem, Valentinianum et Gratianum obtinuit, qui diuinam eius eloquentiam ita stupentes audiuerunt, vt quicquid vellet, quicquid illis commendaret, gratum ratumque esset, quam imperatorum gratiam ipse quodam loco [c] extollit. Maxime vero sub Theodosio Magno auctoritas eius creuit, tantaque cepit imperatorem prudentiae et eloquentiae eius admiratio, vt et munificentissimum se illi praeberet [d], et praefectum vrbis Constantinopolitanae eum iteratis vicibus A. C. CCCLXXXIV, constitueret [e], atque in occidentem profecturus Arcadium filium eius fidei atque institutioni traderet [f]. Quod licet dubium sit TILLEMONTIO, cui non videtur verisimile imperatorem pium, et Christianae religioni addictissimum filium in imperio successorem futurum informationi philosophi gentilis commendasse, patebit tamen ex iis, quae paulo infra de Themistii religione monebimus, ita se hac in re eum gessisse, vt nec suspectus imperatori, nec inuisus Christianis esse potuerit [g]. Accedit his, istis eum fuisse moribus, qui non potuere non virum optimum omnibus commendare, tantisque negotiis conficiendis, et legationibus suscipiendis fuisse adhibitum [h], vt de summa eius erga imperatorem fide, maximaque, quam possidebat, prudentia Theodosius esset longe certissimus. Tandem senio et laboribus confectus de deponendo, quod gessit munere, cogitauit [i]. Etsi enim natalem et emortualem diem atque annum Themistii ignoramus, ipse tamen in *oratione ad senatum Constantinopolitanum* meminit, se per quadraginta fere annos obeundis legationibus, gerendaeque reipublicae operam nauasse [k]. Cum vero A. C. CCCXLVII prima vice Constantium imperatorem oratione sit allocutus, ante quod tempus muneri publico admotus non est, sequitur inde A. C. CCCLXXXVII adhuc senem vixisse, et cum ante vigesimum annum honores publicos non suscepisse probabile sit, septuagenario maiorem vsque ad finem fere seculi peruixisse. Quae coniectura inde confirmatur, quod in alia oratione [l], A. C. CCCLXXXIII habita dicat, se de deponendo munere saepius iam corporis infirmitate, et senectute monente cogitasse. Recte enim ex eo concluditur, annis iam maturum reipublicae admotum esse, quia XXXVI munerum publicorum anno iam confectus fuit senio. Etsi vero omnino verisimile videtur, vsque ad seculi quarti finem vixisse Themistium, non audiendus tamen est PATRICIVS [m], qui cum Olympiodoro seniore, et Syriano et Plutarcho Nestorii cum vixisse tradit. Hos enim philosophos seculo demum quinto inclaruisse, ex enarrata *superiori sectione* eorum

a) Testantur hoc IVLIANI ad Themistium epistolae.
b) SVIDAS l. c.
c) Orat. XXXI. p. 354.
d) Orat. XXIII. p. 292.
e) Orat. XVII. HARDVIN. ad h. l.
f) Orat. XVIII. p. 224.
g) Hist. imperat. T. V. p. 493. 948.
h) Orat. XXI. p. 352. seqq.
i) Orat. XVI. init.
k) Or. XXI. p. 352.
l) Vid. not. (ii)
m) l. c. p. 141.

eorum hiſtoria liquet. Magnam vero laudem meruit Themiſtius non praeſtantiſſima tantum facundia et philoſophiae cognitione, ſed morum etiam ſuauitate, humanitate et aequitate, quae et inter philoſophos, vt poſtea dicemus, et inter omnes imperatoris imperio ſubiectos concordiam ſummopere commendare eum iuſſit. Cuius memorabile exemplum narrant ſcriptores eccleſiaſtici [n]: „Nempe Valens imperator Arianorum ſecutus partes, graui perſecutione orthodoxos, ſiue ὁμοȣσίȣς premebat, „acerbiora in dies ſupplicia aduerſus illos comminiſcens. Id aegre ferens „Themiſtius orationem ad imperatorem habuit [o], qua eum admonebat, „ne magnopere miretur, quod tanta ſit dogmatum diuerſitas apud Chri„ſtianos. Eam enim exiguam eſſe, ſi cum multitudine et diſcrepantia „opinionum, quae apud Graecos ſint, conferatur: quippe cum apud „iſtos plures, quam trecentae ſint opiniones. Porro ex varietate opinio„num neceſſario conſequi maximam diſſenſionem. Deum tamen hac „opinionum varietate delectari, vt ſinguli maieſtatem ipſius magis reue„reantur, vel ob id, quod difficile eſt, eum cognoſcere. Haec et eius„modi alia cum philoſophus ei expoſuiſſet, aliquanto mitior factus eſt im„perator„. Modeſtiam vero eius inter ſummos honores eleganter prodit tetraſtichum eius in ſe ipſum, quod editioni Aldinae operum Themiſtii praefixum eſt Graece [p], et I. Lipsivs [q] ita Latine exhibuit:

Aetherea in ſella poſitum te cura ſubiuit
Sellae argentatae, proh pudor et macula!
Maior eras humilis, minor es nunc, ſublimatus,
Deſcende, vt poſſis ſcandere nunc iterum.

Neque dubitamus aſſerere, animum ad concordiam pacemque naturali inclinatione pronum eclecticae philoſophiae ſtudium, concordiaeque inter Platonem et Ariſtotelem ineundae amorem ei excitaſſe. Etſi enim et patris et praeceptorum inſtitutione ad Ariſtotelem potiſſimum erat adductus, plurimamque in explicanda philoſophia Peripatetica ponebat operam; tantum tamen abeſt, vt Platonem reiecerit, vt eum et eloquentiae cauſſa et philoſophiae gratia plurimum faceret, et vtriusque philoſophiam probaret, atque commentariis etiam illuſtraret [r]; immo omnium fere ſapientum placita in vnum ſyſtema poſſe confundi, putaret, ſi demtis non neceſſariis, ad dogmata praecipua attenderetur. Sane ſe cum diuino Platone verſari, cum Ariſtotele habitare, ab Homero non diuelli, ipſe profeſſus eſt [s]; quem characterem eſſe ſcholae eclecticae, ex antecedentibus

n) Socrates L. IV. c. 32. Sozomen. L. VI. c. 36. Nicephor. L. XI. c. 46. Tripartita Hiſt. L. VIII. c. 12. conf. Ionsivs l. c. p. 295.

o) A Dvdithio verſa duodecimum occupat locum inter orationes. Eiusdem argumenti eſt Orat. V. ad Iouinianum.

p) Inde repetiit Fabricivs loc. cit. p. 4. not.

q) Ad Senecae epiſt. 68. p. m. 414.

r) Photivs l. c.

s) Orat. XXXIII. p. 366.

tibus notum eſt. Enarrauit itaque et Platonem, teſte PHOTIO [t], cuius tamen nihil ad nos peruenit, et Ariſtotelem, quem perſpicuis et elegantibus paraphraſibus [u] illuſtrauit, et philoſophiam eloquentiae melle deliniuit, quas nobis ſeruatas eſſe merito gaudemus. Maxime vero Themiſtium εὐφραδῆν oſtendunt orationes elegantiſſimae, nectare dulciores, quarum poſt G. REMVM et DIONYS. PETAVIVM pulchram editionem debemus IOANNI HARDVINO [x]. De religione vero Themiſtii dubios quosdam videas, vtrum Chriſtianis accenſendus ſit, nec ne? Qui affirmatiuam hic ſequuntur partem, diuerſis ducuntur rationibus. Poſt PATRICIVM [y] enim et HORNIVM [z], recentiores quoque alii Themiſtium CP. praefectum eundem eſſe putant cum Themiſtio illo, qui auctor ſectae illius fuit, quam a dogmate, quo Chriſtum λόγον multa ignoraſſe dicebant, Agnoëtae plerique dicebant. Seduxit hos NICEPHORVS [a], qui ita: *Ioannes iſte Philoponus Alexandrinus, ita vt diximus Tritheitarum praefectus fuit, perinde atque olim Themiſtius philoſophus ſub Valente Agnoëtarum ſectae praeiit.* Addunt Chriſtianae Themiſtii religionis patroni, fuiſſe eum in Gregorii Nazianzeni amicitia, et inueniri Salomoneae ſapientiae imitando expreſſae in eo veſtigia, et alia quaedam Chriſtianum ſapientia in eo deprehendi. Verum falli viros doctos dudum ab aliis, qui ſine praeiudicio rem expenderunt, demonſtratum eſt [b]. Falli enim Nicephorum, quique eum ſequuntur, duosque inter ſe miſcere Themiſtios, gentilem philoſophum, et diaconum Alexandrinum, temporum rationes ſatis euincunt. Nam et LIBERATVS [c] teſtis eſt, Themiſtium hunc, cognomento Calonymum, diaconatus munere apud Alexandrinos functum eſſe, et PHOTIVS teſtatur [d], ex Seuerianorum eum fuiſſe numero. Seuerus autem iſte Antiochiae vixit ſub Anaſtaſio A. C. DXIII, ex quo clarum eſt, Themiſtium Agnoëtarum ducem poſthaec demum tempora fuiſſe. PHOTIVS etiam auctor eſt [e], vixiſſe eum poſt concilium Chalcedonenſe A. C. DLI habitum, et ſcripſiſſe contra Ioannem Philoponum, qui poſt hanc aetatem floruit. Ex quibus ſole meridiano clarius eſt, duorum fere ſeculorum ſpatio vtrumque inter ſe Themiſtium differre. Valde vero frigidum eſt, quae vir quidam doctus [f] pro Nicephori opinione affert: duos quidem fuiſſe Themiſtios, vnum Chriſtianum philoſophum Agnoëtarum parentem, alterum diaconum Alexandrinum, qui eandem haereſin reſuſcitauerit. Vnde enim probabitur, Themiſtium philoſophum hunc errorem fouiſſe, vel eum ſeculo iam tertio ena-

t) Cod. LXXIV. p. 97.

u) In Analytica poſteriora, phyſica, de anima, de memoria et inſomniis Venet. 1534. fol. in librum de coelo et L. XII. Metaphyſ. quae latine tantum leguntur. Conf. FABRIC. l. c. p. 29. ſeqq.

x) Paris 1684. fol. conf. Act. erud. 1685. p. 461. FABRIC. l. c.

y) l. c. p. 141.

z) Hiſt. phil. p. 214. Continuator VOSSII de ſectis c. III. §. 3. p. 173. STOLLIVS licet dubius Hiſt. lit. P. II. p. 373.

a) L. XVIII. c. 50.

b) Vid. CAVE Hiſt. lit. S. E. p. 374. IONSIVS l. c. p. 294. FABRIC. l. c. p. 5.

c) In Breuiar. c. 19.

d) Cod. CVIII. p. 154.

e) Cod. XXIII. p. 6.

f) Obſ. Hal. T. I. obſ. 15.

enatum fuiſſe? et quis Chriſtianum iudicabit Themiſtium, qui vel vnam fere eius orationem ſine praeiudicio legerit? Reliquas quas pro hac re afferunt, rationes eleganter diſcutit Magnus WELSERVS, qui ita in epiſtola ad G. REMVM [g]: *Themiſtio quod Chriſtianam religionem tribuis, quam optarem, me poſſe ſubſcribere? ſed verum tibi fatebor, ego huius rei nullum veſtigium in his omnibus orationibus inuenio. Vnum nimirum Salomonis locum adumbrauit: idem alios itidem gentiles feciſſe nouimus, et hunc ipſum Chriſtianus aliquis, numquam profecto Aſſyriis transſcripſiſſet. At Gregorii Nazianzeni amicitiam coluit. Num non etiam Libanius Baſilii? Quid de reliquo in eo Chriſtianum eſt? certe non philoſophi nomen, quod antiquitus de vllo vmquam Chriſtiano abſolute vſurpatum vix puto. Scimus Iuſtinum Chriſtianum philoſophum, ſed cum adiectione martyris. Non ipſe ſcriptionis ſenſus, in qua multa vere anti-Chriſtiana, et poſtrema a Duditio verſa oratio, quam tota fere impia? quae ne mica, ne horreo quidem ſalis, in homine Chriſtiano excuſari poteſt. Et meo animo multum intereſt intelligere, minime Chriſtianum fuiſſe, qui ſcripſerit.* Hactenus vir illuſtris, cuius rationes rem prorſus definiunt. Quamuis autem a Deorum cultu et auita ſuperſtitione publica profeſſione non receſſerit Themiſtius, non tamen aequum modo erga Chriſtianos ſeruauit animum, et naturae bonitate et dominorum, quibus ſeruiebat, voluntate formatum; verum regulis quoque ſectae, cui adhaerebat eclecticae, inſtructus in eam deſcendit opinionem, omnes religiones ſuo modo poſſe admitti, liberumque eſſe, quo fere modo quis Deo ſeruiat, modo ab impietate purum ſeruet animum. Eo enim maxime argumento Valenti diſſidiorum inter Chriſtianos eo tempore feruentium tolerantiam ſuaſiſſe, Socratis teſtimonio ſupra narrauimus, et orationes quoque hodie extantes luculenter demonſtrant. Cuius principium, quod animo inſedit ſuo, quodque Platonicorum Alexandrinorum ſcitis accurate reſpondet, hoc poſuit [h]: *informaſſe Deum omnium mentes, quamuis agreſtium et barbarorum, notione ſui, ſtudiumque pietatis ita omnibus inſculpſiſſe, vt neque perſuadendo, neque cogendo ex animis exui poſſet. Rationem vero et viam, qua coli velit, non praeſcripſiſſe, ſed cuiusque iudicio et voluntati permiſiſſe. Nosque iam dudum vix aut ne vix quidem vmbram vllam religionis habituros fuiſſe, ſi omnium mortalium idem ſemper ritus ſacrorum, eadem habendarum ceremoniarum fuiſſet ratio. Nunc varietate opinionum et ad hanc diem altum auctumque eſſe ſtudium religionis, et a poſteritate ad ſempiternum tempus ſtudioſe retentum iri.* Alia ex hac oratione loca breuitatis cauſſa non adducimus, legenda apud praeſtan-

g) In Cl. SCHELHORNII Amoenit. liter. P. III. p. 237.

h) Orat. XII. p. 157.

ſtantiſſimum MOSHEMIVM [i], qui docte, more ſuo, ex his confecit, Themiſtium cum aliis huius ſectae fautoribus prudentius de religione ſtatuere cupientibus in eam deſcendiſſe opinionem, cultus varietatem nihil impedire, quo minus et Chriſtiani et ethnici ſalutem conſequerentur. Quod licet valde videatur παράδοξον, conſentaneum tamen eſt principiis huius ſectae, quae luculenter expreſſit Themiſtius, ſtatuendo, *Deum naturae dominum, et fabricatorem occultari velle, et a cognitione noſtra ſe longiſſime remouiſſe, neque ad captum ingeniorum noſtrorum ſe demittere, hocque ſatis argumenti eſſe, non poſtulare eum ab omnibus vnum idemque ius religionis: ſed cuique de ſe ſua non aliena ſponte opinandi facultatem relinquere.* Ita vero Themiſtius, qui Chriſtianis principibus ſeruiebat, et prudenter rebus dominorum ſuorum, quibus tot diuerſiſſimarum religionum ſubditi erant, conſulere putabat, et ſe heris ſuis gratum exhibebat, et licet Chriſtianus non eſſet, ad temporis tamen circumſtantias ſe attemperabat, et ſuae ſimul, cui adhaerebat, religionis cultoribus optime fauebat. Inde enim admiſſis his, quae imperatoribus non ſine Venere et Apolline commendabat, principiis atque regulis, ſequebatur, nec gentilem ſuperſtitionem, quam extirpare coeperat et euertere totam Conſtantinus M. cogitauerat, perſequendam, ſed liberum cuiuis, quicunque placeat religionis habitum Deorumque cultum relinquendum eſſe.

Olympiodorus.

§. XVII. Sequenti ſeculo quinto Peripateticae philoſophiae notitia celebris fuit OLYMPIODORVS, philoſophus Alexandrinus, quem circa A. C. CDXXX floruiſſe, ex Procli aetate colligi poteſt. Proclus enim, vt ſupra ex MARINO [k] oſtenſum, nondum viginti annos natus ad Plutarchum Athenas ſeceſſit, cum iam Alexandriae Olympiodorum et Heronem, illum Peripateticam philoſophiam, hunc mathematicas artes explicantem, audiuiſſet; qui cum A. C. CDXII natus ſit, ſequitur inde circa dictum annum Olympiodorum Alexandriae Peripateticam philoſophiam docuiſſe. Vtrum vero in ſchola Plotiniana docuerit, quoniam Platonica quoque dogmata tenebat, an in Peripatetica, quam Anatolium Alexandriae excitaſſe diximus, definiri difficulter poteſt; poſterius tamen coniectura probabili ſe commendat, eo quod Peripateticae diſciplinae docendae munus Olympiodoro MARINVS tribuit, eoque tempore Plotinianam ſcholam occupauerit Hierocles. Hunc vero Olympiodorum philoſophum clariſſimae famae vocat, magnaque dicendi facultate praeditum, MARINVS, aſt qui propter ſuam in dicendo celeritatem et grauitatem rerum de quibus ageret, a pauciſſimis auditoribus intelligeretur. Id quod occaſionem dediſſe Proclo, ea quae obſcure dicta eſſent a magiſtro, condiſcipulis explicandi, eumque ita gratum reddidiſſe Olympiodoro,

i) De corrupta per Platonicos recentiores eccleſia §. 32. Vol. diſſ. H. E. p. 171.

k) Vit. Procli c. 9. p. 19. SVIDAS in Olympiod. T. II. p. 681.

ro, vt filiam ei despondere cuperet, supra in Procli vita narrauimus. Fuisse alios quoque Olympiodoros, philosophiae laude et eruditione celebres constat. Inter quos praeter Olympiodorum Thebanum [l], historicum haud incelebrem, Olympiodori duo, Platonicae sectae addicti, aliusque Peripateticus nostro iunior enumerari solent. Nam Olympiodori meminit ISIDORVS PELVSIOTA [m], eumque Platonis admiratorem esse dicit. Quod licet tempora de Alexandrino intelligi patiantur, ex Marino tamen patet, hunc Aristotelis, quam Platonis, potiorem habuisse rationem; adeoque rectius vtrumque inter se distingui. Alter Platonicus is est, quem Platonis vitam a MEIBOMIO ad calcem DIOGENIS LAERTII editam descripsisse *tomo primo* diximus. Scriptum enim ab eo commentarium in Platonem hodienum inter MSC. Codices in caesarea regiaque Parisiensi bibliotheca et passim alibi extare, ex catalogis notum est [n]. Hunc distinguendum esse a Procli praeceptore ex eo euincitur, quod non tantum Proclum ipsum, sed et Proclo iuniorem Damascium laudet [o]. Extant porro Olympiodori *commentarii in Aristotelis libros meteorologicos;* ast is, licet ipse quoque Alexandrinus esset, a nostro distinguendus est. Iuniorem enim se fuisse, ipse prodit, testatus [p] cometen sua aetate conspectum anno CCLXXXI Diocletiani, qui incidit in annum Christi DLXV. Alium Olympiodorum Alexandrinum, Diaconum eius ecclesiae, aliosque huius nominis, quos FABRICIVS [q] enumerat, tacemus. Lapsi sunt in his homonymis distinguendis LAMBECIVS [r], LABBEVS [s] et IONSIVS [t].

§. XVIII. Meruit etiam de Aristotele ex Eclecticorum secta SIMPLICIVS [u], natione Cilix, discipulus Ammonii Hermeae [v] et Damascii [w], atque Eulamii siue Eulalii familiaris. Floruisse Simplicium sub Iustiniano imperatore, inde liquet, quod cum reliquis Platonicis, impera- *Simplicius.*

l) Ex Aegypti Thebaide oriundus ideo memorabilis est, quod Chemiae peritus fuit, tantoque apud Theodosium iuniorem gratia et auctoritate floruit, vt ad Hunnos legatus ab imperatore mitteretur. Huius Olympiodori prodierunt Excerpta ex eius historicis commentariis, de quorum editionibus videndus FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. VI. p. 237. seq. Vol. IX. p. 401. et VOSSIVS de histor. Graec. L. II. c. 20. p. 261. Diuersum hunc a Peripatetico Alexandrino esse, et nomen ποιητοῦ, id est, operatoris chemici, et patria, et aetas prodit. Huic Olympiodoro libros inscripsisse suos Hieroclem coniicit IONSIVS de Scr. hist. philos. L. III. c. 10. p. 103.

m) L. II. ep. 52. 56.

n) Conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 63.

o) Conf. KVSTER. ad h. l. Suidae p. 681.

p) l. c. L. I. p. 20.

q) l. c. Vol. IX. p. 357.

r) Is Bibl. Vindob. L. VI. p. 187. Procli praeceptorem cum iuniore Platonico confundit.

s) In conspectu Commentat. in Plat. et Aristotel.

t) De Script. hist. phil. L. III. c. 19. qui Olympiodorum Thebanum, Alexandrinum Procli praeceptorem, Olympiodorum ab Isidoro memoratum, Peripateticum iuniorem et Platonicum iuniorem, quos inter se distinguendos esse, ex hactenus dictis manifestum est, vnum eundemque philosophum indicare contendit. Qui si ad temporum notationes, vt alias facere solet, attendisset, facile confusionem euitasset.

u) AGATHIAS L. II. p. 65. SVIDAS in πρέσβεις T. III. p. 171. qui tamen in Damascius T. I. p. 506. eum Eulamii Phrygis conterraneum male facit.

v) Ad phys. l. comm. 12. p. 32. de coelo p. 115.

w) Ibid. L. IV. comm. 53. 141. IONS. de Scr. Hist. phil. L. III. c. 19. p. 306. qui tamen c. 18. p. 302. Damascium Simplicii discipulum perperam dicit.

toris edicto pressis ad Chosroëm circa seculum sextum medium confugerit, ast improbatis barbari regis moribus induciisque cum Romanis factis, quibus illis quoque de religionis libertate cautum, domi redierit, de qua re in Platonicorum Alexandrinorum historia [x] dictum. Studiosum Peripateticae doctrinae fuisse, ex commentariis in Aristotelis libros constat, in quibus et iudicii vim non contemnendam, et lectionis copiam philosophiae etiam veteris notitiam singularem prodidit. De quorum editionibus videndus FABRICIUS [y]. Etsi vero multam Aristotelis philosophiae impendit operam, Platonicam tamen cum ea more sectae suae coniunxit, quin et Stoicam vtrique applicuit, indeque mixtum illud philosophiae genus mire confirmauit, quod in antecedentibus fuse delineauimus. Specimen eius rei dabit commentarius in enchiridion Epicteti, in quo Platonica, Peripatetica et Stoica, quin Christiana quoque miscentur [z]. Aristotelem vero contra Philoponum pertinaciter defendit.

Decrescens philosophia Peripatetica.

§. XIX. Et haec quidem celebriora nomina sunt, quae de Aristotele praeclare meruerunt. Non defuere quidem alii quoque, qui ad illustrandas Peripateticas literas symbolam suam contulerunt, inter quos est Priscianus Lydus commentario in Theophrastum notus [a], qui cum Isidoro Damascio, Eulamio, Simplicioque in Persiam abiit. Transiit etiam disciplina Peripatetica ad Christianos, inter quos in oriente Ioannes Philoponus, in occidente Boëthius magnum sibi in huius sectae philosophia nomen parauerunt. Ast illi exiguae famae sunt, vixque commemorandi; horum vero consideratio in sequenti tomo, qui philosophiae inter Christianos fata et historiam explicabit, instituenda est. Seculo vero post C. N. septimo cum irruptionibus gentium barbararum cuncta vastarentur, Mauritii funesta fata philosophiae quoque studiis exitum attulerunt, expirauitque quae sola fere hactenus obtinuerat secta Platonica reformata, quodque in ea viguerat Platonis atque Aristotelis studium. Cum enim publicae calamitates tanquam torrentes vniuersum Romanum imperium occupassent, et in Italia quidem diu iam Gothorum Vandalorumque incursionibus barbaries triumphasset, Phocae tandem crudelitas Heraclii negligentia, bellum contra Chosroëm infelix, et Saracenorum, instar diluuii ingruens tandem irruptio cladesque maximae philosophiae quoque in oriente indixerunt exilium. Tandem Seculo X, Barda imperante noua lux quaedam bonis literis et imprimis philosophiae Aristotelicae affulsit, inuentique sunt viri acuti et industrii, qui nouis conatibus secundum Aristotelem philosopharentur, hinc post Ioannem Damascenum, Pselli, Michaëlis Ephesii aliorumque non ignota sunt nomina, suo tamen loco infra in Christianorum philosophorum historia enarranda.

Quae

x) In Damascio.

y) Iudicium cape ex catalogis scriptorum a Simplicio allegatorum apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. VIII. p. 621. quod rarum suo tempore fuisse ipse monet, comm. ad phys. Aristot. p. 9.

z) FABRIC. Vol. III. p. 263. Vol. VIII. p. 645.

a) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 2.

Quae vero inter Chriſtianos in exilium acta fuit Peripatetica philoſophia ad Arabas confugit, et recepta tandem, non obſtante Muhamedis erga bonas literas artesque odio feliciter recepta eſt, et benigne habita. Id quod in *tertio tomo* latius proſequemur. Hic enim non Peripateticae tantum, ſed omnis quoque philoſophiae ſub imperatoribus Romanis terminus fuit, quatenus a gentilibus culta fuit philoſophis. Quam praeter vaſtationes gentium barbararum Iuſtinianus primus fixiſſe videtur, ſublatis quae philoſophis hactenus ſoluta erant ſalariis, vt templa ex ea pecunia exſtrueret. Leo vero Iſaurus immani facinore roborauit, publicum conuictum virorum doctorum, qui inſtruendae iuuentutis cauſſa publice alebantur, eo quod conſilia deſtruendarum imaginum non adiuuaſſent, cum libris et aedibus comburendo, vt narrat ZONARAS. Sed non imperantium tantum ſocordia, zelusque praepoſterus, et populorum barbarorum inuaſiones philoſophiam tandem expulerunt, quod fatum Athenas ex ea cauſſa paſſas eſſe notat EVNAPIVS [b]; ſed neſcio qua fatali periodo inter ipſas philoſophantium cohortes amor fere omnis philoſophiae et honeſtarum diſciplinarum exſpirauit. Id Alexandriae contigiſſe ſuo tempore grauiter conqueritur AENEAS GAZAEVS [c]. Dabimus ipſa eius verba, quoniam occidentibus philoſophiae ſtudiis lucem foenerantur: *Olim pulchrarum rerum Alexandriae erat ſtudium; nunc omnia id genus paſſim euanuerunt. Qui nomina tabulis ſtudioſorum dederunt, abhorrent doctrinam: cuius erat docere, nihil praeter ſupercilium doctoris habet, caetera vel docendis rudior. In circo et theatro iuuentus habitat, frigent liberalium ſubſellia artium, magna vaſtitate horrent philoſophorum ſcholae.* Talis cum Alexandriae facies fuerit, vbi philoſophiae praecipuum erat emporium, facile inde coniici poteſt, immanem barbariem reliqua loca imperii Romani occupauiſſe. Donec ſuperuenerunt Saraceni, qui ignorantia omnia complentes, bibliothecas Alexandrinas, vt poſtea dicetur, exuſſerunt, ne quid veteris eruditionis in tam celebri vrbe ſupereſſet. Sed de his infra.

Obſeruationes generales de philoſophia Peripatetica ſub Impp.

§. XX. Diiudicari iam ſine magno labore, et mediocri attentione adhibita, ex enarrata hactenus Peripateticae ſectae ad medium vsque aeuum hiſtoria eius viciſſitudines fatorumque varietas et rationes atque circumſtantiae poſſunt. Quas vt vno quaſi faſciculo lectori exhibeamus, et quae dicta prolixe ſunt, in ſummam contrahamus, paucis his obſeruationibus rem omnem complectemur:

I. Periiſſe ſcilicet veram Peripateticae philoſophiae faciem poſt Theophraſtum fato functum, libroſque Ariſtotelis et Theophraſti in hominum idiotarum manus delatos neglectoſque; Andronicum vero protractis ex ſqualore et puluere libris Ariſtotelis genuinam explicandi huius phi-

b) In Maximo.

c) In Theophraſto.

philoſophi dogmata methodum reuocaſſe, poſterisque tradidiſſe. Et hac tamen diligentia non obſtante ex infeliciter ſartis lacunis et confuſo librorum Ariſtotelis ordine non exiguam iacturam paſſam fuiſſe philoſophiam Ariſtotelis.

II. Secuta eſſe tempora infelicia, quibus vt nullius fere ſectae philoſophis ita nec Peripateticis honos vllus habitus eſt, tyrannide omnia complente. Accidiſſe etiam, vt ſcholaſticum eloquentiae ſtudium, quod magnopere poſt Veſpaſianorum aetatem florebat, Peripateticae philoſophiae incrementis obicem poneret, cum theoretica philoſophiae ratio, conciſiori et ſcholaſtico argumentandi modo vſa effuſo diſſerendi generi, quod ſectabantur ſophiſtae non valde conueniret, idque iuuaret magnopere [d].

III. Corrupiſſe inualeſcens Seculi ſecundi initio πολυμαθείας ſtudium philoſophiam Peripateticam, et occaſionem dediſſe ſyncretiſmo, quem adulteraſſe veram Ariſtotelis mentem exemplis docuimus. Cum enim reliquas quoque ſectas tanquam exploratores perquiſiuiſſent, placuit varietas opinionum, quae in Ariſtotelis ſyſtema translata monſtra opinionum peperit, id quod imprimis per eclecticos ſiue Alexandrinos Platonicos factum eſſe luculentis ſpeciminibus demonſtrauimus.

IV. Emerſiſſe quidem ſub Antonino Pio Peripateticam philoſophiam et ad priſtinum honorem adſpiraſſe, locum in cathedra publica capientem, profeſſoribus lautis ſalariis ditatis auctisque; ſed et hanc fortunam ſuas vices expertam eſſe. Ab eo enim tempore magna inuidia ſectas ſe mutuo preſſiſſe odioque cumulaſſe Vatiniano. Cui cum medicina ex ſyncretiſmo cum Platonica philoſophia initio allata eſſet, remedium ipſo morbo fuiſſe deterius peſtilentiusque.

V. Damnoſam quoque Peripateticae philoſophiae fuiſſe audaciam criticorum et grammaticorum, lacunas in ſcriptis Ariſtotelis ex ingenio ſupplentium, ſuasque nugas magno philoſopho ſupponentium; obſcuritate autem eius ad illum finem vtentium, vt coniecturas ſuas ſaepe friuolas, ſane ſemper audaces, Ariſtotelis menti eſſe conformes, contendere poſſent.

VI. Nouam tamen ſpem melioris fortunae attuliſſe Alexandrum Aphrodiſienſem, qui neglecta ſyncretiſtica ſecundum Ariſtotelem philoſophandi methodo, preſſius philoſophum ſecutus eſt, hancque diſciplinae Peripateticae purioris rationem, auctoritate imperatorum in cathedram publicam traduxit. Aſt exorienti luci mox ex eodem, quo progreſſa eſt iſta felicitas, fonte grauem obſtitiſſe nebulam, Caracalla imperatore, qui

d) Conferri non ſine iucunditate hic poteſt cum huius ſectae hiſtoria PHILOSTRATI vitae Sophiſtarum.

qui cum patre Seuero Alexandro Aphrodifienfem Peripateticam philofophiam publice docere iufferat, de eo confilia agitante, vt omnes Ariftotelis libri plane tollerentur, eo quod Ariftotelis arte Alexandrum M. veneno fublatum effe crederet.

VII. Etfi vero Alexandrea fchola finceriori modo Ariftotelis dogmata enarrare contenderet, non tamen adeo feruilem eam induiffe animum, vt nulla in re ab Ariftotele diuortium facere auderet, fed paffim in alias opiniones abiiffe. Cuius rei exemplum fupra in ipfo Alexandro Aphrodifienfi exhibuimus, prouidentiam diuinam contra Ariftotelem afferente. Multis hanc philofophandi libertatem in fchola Peripatetica obferuatam exemplis probauit PATRICIUS [e], dignus qui ea de re attente legatur. Ita vero laudabile quidem philofophandi exemplum eos exhibuiffe, aft genuinam Peripateticae philofophiae mentem his adeo non adiutam fuiffe, vt potius alienae opiniones Ariftoteli affingerentur, quilibet facile intelligit.

VIII. Maxime vero ad variam explicandi Ariftotelem methodum, quae in eius fchola poft C. N. obtinuit, attendendum effe, eamque diuerfa ratione variaffe. Probe id obferuandum eft. Quidam enim, vt Afpafius, plurimum operae pofuerunt in verbis Ariftotelis et interpretandis et corrigendis, et reftituendis, idque et grammatica ratione et philofophica, quod, quo quis erat ingenio felicior, eo periculofius erat, ne veri fenfus Ariftotelis peruerterentur. Alii paraphrafibus obfcuritati librorum Ariftotelis mederi cupiebant, id quod Andronicus iam tentauit, maiori vero felicitate exfecutus eft Themiftius; non fine metu proprias eos ingenii fui cogitationes verbis Ariftotelis affinxiffe. Alii accuratius in exponendo Ariftotele verfaturi, totosque libros aemula quadam tractatione explanaturi, et argumenta librorum atque fummam et modum demonftrationis, et rationum pondera excufferunt, cum ipfo quafi Ariftotele philofophati. Quam commentandi in Ariftotelis libros rationem praecipue Alexander Aphrodifaeus tenuit, vnde commentatoris nomen adeptus eft. Alii tandem folis principiis Peripateticis vfi, ad mentem quidem Ariftotelis de materiis dialecticis phyficis et ethicis differuerunt, aft fuos fenfus, fuasque ratiocinationes fecuti, fuas opiniones exhibuerunt et demonftrarunt, quas cum Peripateticis principiis inaedificaffent, Ariftotelicas effe dixerunt. Cuius generis commentationes Peripateticae innumerae extant. Alios plures exponendi Peripateticam philofophiam modos exponit PATRICIUS [f], in quibusdam tamen μικρόλογος, mufcasque captans. Ex his autem quilibet, cui fanum fynciput eft, intelligit, multa potuiffe obrepere, de quibus Ariftoteles nunquam

e) l. c. L. XII. p. 160. feqq.

f) l. c. p. 146. feqq.

quam cogitauit, ſicque veram ac genuinam eius philoſophiam multis modis potuiſſe adulterari.

IX. Dubium vero non eſſe, multiplicem variamque hanc explicandi Ariſtotelem rationem multis contentionibus et diſputationibus de vera Ariſtotelis mente portam aperuiſſe, quae cum ad Saracenos, de vera eius ſententia ob multas cauſſas, infra exponendas, incertos et ab his ad ſcholaſticos doctores tranſiiſſent, enatum inde eſſe contentioſum illud et ab ipſo Ariſtotele abhorrens philoſophiae genus, quod Scholaſticae philoſophiae nomine in *tomo tertio* accurate delineabimus.

X. Acceſſiſſe tandem inteſtinis his malis eclecticae ſectae ſtudium et vindicandi ſibi Ariſtotelem et cum Platone reconciliandi, et alias ſectas ſupprimendi: idque multas quidem nobis commentationes in Ariſtotelem peperiſſe, eruditionis luminibus non carentes; aſt veros tandem ſenſus Ariſtotelis in ſe obſcuros et latentes multo magis abſcondiſſe. Et ex his omnibus hoc tandem ſtatuendum eſſe; non ſufficere Peripateticorum poſt C. N. diligentiam ad veram Ariſtotelis mentem et ſententiam ex ſcriptis eius eruendam.

SECTIO SEXTA.

DE SECTA CYNICA.

§. I.

Fata ſectae Cynicae.

Sectae Cynicae poſt natum Saluatorem fata cognituro ad hiſtoriam eius ante C. N. reſpiciendum, et indoles atque conſtitutio illius ſectae recogitanda eſt. Accurate enim *tomo primo* demonſtrauimus, eius finem atque ſcopum non fuiſſe, theoreticam quandam ſectam condere, et peculiare doctrinae exſtruere aedificium; ſed practicae potius virtutis exempla oſtendere, et ſingulare vitae inſtitutum ſequi, quod et ipſum philoſophicam virtutem, heroicumque aliquod ſapientiae viuendo expreſſae robur exhiberet, et ad virtutem commendandam vitiumque acriter reprehendendum, emendandosque corruptos hominum mores ſufficeret. Demonſtratum porro, elegiſſe ſectam Cynicam ad hunc finem obtinendum vitam duriſſimam, et ſpontaneo paupertatis iugo ſuſcepto ex beneficiis hominum diuitum vixiſſe, indictoque affectibus bello inſuperabile pectus communi vitiorum torrenti obieciſſe: vſam autem fuiſſe et lingua acerrima, et acumine in reprehendendis hominum moribus ingenioſe pungente; decori etiam cum affectata ſuperbia anxie a Graecis obſeruati negligentiam ſtudioſe coluiſſe. Quin et hoc nos docuit Cynicae ſectae hiſtoria, viros magni animi, acerrimi iudicii, et in-

et insitatae fortitudinis hanc viuendi rationem fuisse amplexos et non obstante singulari et a communi viuendi ratione prorsus deuiante vita, in magna auctoritate vixisse et patienter atque cum veneratione aliqua exceptas fuisse eorum reprehensiones, cauillis interdum ob nimiam dicendi et redarguendi licentiam similes, immo gratos eos magnis principibusque viris haud raro fuisse. Valde se commendauit hoc durum vitae genus, quod profitebatur secta Cynica, effecitque innata homini superbia, vt hanc auctoritatem et venerationem, qua Cynici veteres gaudebant, cum neglectu et commodi et decori complures affectarent. Ast deerat his hominibus Antisthenis, Diogenis, Cratetis animus, roburque illud, quod ad negligenda vitae omnis commoda perferendamque virtuti Cynicae austeritatem omnino requirebatur, deerat animi candor ad id vnice respiciens, vt grassantium scelerum torrens inhiberetur, et regnantia proculcarentur vitia: nec pauca quaedam virorum istum animi virtutisque robur exprimentium exempla impedire poterant, quo minus in turpissimam adulationem, et abiectissima mendicitatis opprobria, quibus nec recti nec decori ratio vlla habebatur, institutum vitae Cynicum degeneraret, et laudatam virtutem Cynicam maculis deformaret. Plena sunt declamationibus in impudentissimum hominum genus veterum scripta, quae otium, mores parasiticos, impudentiam, obtrectandi licentiam, decori neglectum, et vitia fere quaelibet Cynicis obiiciunt. Sane suo iam tempore CICERO [a] *Cynicorum nationem totam eiiciendam esse* statuit, *eo quod inimica verecundiae esset, sine qua nihil rectum esse possit, nihil honestum.* Caesarum vero temporibus graui oratione passim in pessimos Cynicorum mores declamauit LVCIANVS [b]. Is enim in *fugitiuis* [c] accu-„rata imagine Pseudo-Cynicos istos, descripturus, „scelestum quoddam „hominum genus esse dicit, et vt plurimum seruile et mercenarium cum „philosophia non conuersatum a pueris sed seruitutem seruiens, aut sub „mercede operam locans, aut alias artes exercens. Hos homines, cum „reuerentiam, quae philosophiae exhibeatur, conspexerint, et toleran-„tiam libertatis loquendi, hanc tyrannidem haud exiguam iudicasse, ve-„rum artes huc facientes discere non posse, artificia autem, et seruitu-„tem molestam et intolerandam iudicasse. Re igitur diligenter perpensa „ad socordiam declinasse, audaciamque et ignorantiam ac impudentiam „in auxilium aduocasse, conuitia vero noua excogitasse, et externum „philosophorum habitum, vt asinus Aesopi leonem in eius pelle, assum-„sisse, vestem detritam sibi circumdedisse, peram collo suspendisse, „lignum in manibus gestasse, latrasse omnibusque maledixisse, securita-„tem

a) De offic. L. I.

b) In Diogenes et Crates, vitarum auctione in Diog. et Antisthene, in Demonacte, in Peregrino et in Cynico, dialogis.

c) T. IV. p. m. 321.

„tem vero, quod ob talia nilil paſſuri eſſent, formae reuerentiam prae„ſtare; libertatem vero, inuito etiam domino promtam baculi expertam „violentiam. Caeterum farinam non amplius paucam, neque placentam „vt antea, tenuem, obſonia vero nequaquam ſolita, cepeue agreſte, „ſed carnes omnifariam, et vinum ſuauiſſimum, quin et aurum, cum „velint, paratum: etenim circumerrantes tributum colligere, multosque „dare exiſtimare, vel habitus veneratione, aut metu ne male audire co„gantur. - - Tali impoſtura ciuitatem repletam eſſe vniuerſam, et ma„xime ſub Diogenis, Antiſthenis et Cratetis titulo, nec non canum prae„textu: Ceterum quod natura optimum eſt in canibus eos non imitari „ſed guloſitate, latratu, rapina, venereis, adulationibus dantium, men„ſarum denique frequentatione, his perquam diligenter elaborare. - - „Nonnullos et hoſpitum ſuorum adulterantes vxores abducere, Ilienſis il„lius iuuenis inſtar, tanquam et ipſae philoſophaturae eſſent: quae vero in „conuiuiis agant, quemadmodum inebrientur, longum fore recenſere, et „haec facere, dum ipſi ebrietatem, adulteria, luxuriam, et auaritiam re„prehendunt. Ipſos vehementia irae leuiſſimarumque rerum perturba„tione, nec non indignandi facilitate etiam nuper genitos infantulos ſu„perare: non paruum igitur riſum ſpectatoribus mouere, cum quouis „etiam fortuito caſu adeo illis ira ebulliat: colore autem liuidos videri, „impudens aliquid et abominabile prae ſe ferentes &c.„ Plura eiusmodi et hoc loco, et alibi paſſim de Cynicis queritur Lucianus. Qui licet ad ridendos omnes philoſophos ſtudium fere omne ſuum contuliſſe videatur, tantum tamen abeſt, vt veros Cynicos contemſerit, riſeritque, vt potius in *Cynico*, inſtituti huius alumnum verum atque genuinum egregie depingat dilaudetque, et Demonactem Cynicum magnis laudibus extollat. Quod ſi nobis liceret eſſe prolixis, facile labore complura veterum colligi loca poſſent [d], quibus vita peſſima Cynicorum iſtis temporibus depingitur, hominesque hos, qui Antiſthenis ſe Diogenisque vel Cratetis exemplum ſequi, vel Herculis magis veſtigiis inſiſtere [e] et eclecticos practicos ſe eſſe iactabant [f], magnamque in rebus fere omnibus ἀδιαφορίαν affectabant, poſthabito omni virtutis et honeſtatis cultu, guloſitate, impudentia, ventris ſtudio, latratu maledicentiſſimo, et acerbiſſimis inuectiuis bonorum omnium odia et indignationem, populi vero ex veſtitu et profeſſione neſcio quam morum ſanctitatem colligentis plauſum meruiſſe, multis exemplis conficitur. Tanta vero maledicentiae impudentiſſima fuit audacia, vt ne principibus quidem viris immo ipſis imperatoribus

d) Vid. ATHENAEVS Deipnoſ. p. 156. conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. CXLVI. p. 149. Acta philoſ. Vol. II. p. 914. vbi Cynuleum Athenaei non nomen proprium philoſophi, ſed commune mali Cynici nomen eſſe ingenioſa coniectura traditur. Alias imagines Pſeudo-Cynicorum vide apud IVLIANVM Orat. VII. EPICTET. diſſ. 22. L. III. p. 299. aliosque, et eccleſiaſticos, IVSTINVM, TATIANVM, AVGVSTINVM.

e) IVLIAN. Orat. VI. p. 187. LVCIAN. in Demonacte T. I. p. m. 581. vit. auct. T. III. p. 107. EVSEB. praep. eu. L. XV. c. 3. et quae T. I. L. III. c. 8. de Cynicis diſſeruimus.

f) Oenomaus apud IVLIANVM l. c.

bus parcerent, quod ſuo malo feciſſe Diogenem poſtea narrabimus, et in Peregrino notat LVCIANVS [g], monens, *inſolentiſſimae linguae hominem in ipſum imperatorem audaciſſimis conuiciis debacchatum fuiſſe, quae cum ille neglexiſſet, neque ſupplicio afficere dignatus eſſet eos, qui rationem conuitiis impetendi alios artem ſibi peculiarem feciſſent, tantam dicendi licentiam non mediocrem Peregrino gloriam comparaſſe, donec is qui reipublicae procurationem obibat, eiectum eum ablegaſſet, cum praeter modum hac libertate abuteretur, dicentem, vrbi nihil opus eſſe tali philoſopho.* Iudicari ex his facile poteſt, auctoritatem, qua veteres Cynici inter omnes pollebant, horum hominum malis et deteſtandis moribus prorſus concidiſſe. Et vitae quidem durioris ſpecie, et victu atque amictu ab aliis ſe diſtinguebant, voluptatesque pedibus ſe calcare ſimulabant. Tunica vtebantur duplici ſiue abolla [h], immo ferarum pellibus tecti quidam incedebant, qualem depingit LVCIANVS [i], mendicorum affectabant ſupellectilem, nempe vt AVSONIVS [k] habet:

Pera, polenta, tribon, baculus, ſcyphus, arcta ſupellex
Iſta fuit Cynici.

Barbam etiam alebant, vt maiorem inde venerationem caperent [l]. Vita tamen nequiſſima propudioſum hominum genus et boni cuiuslibet indignationi, et plebis expoſuit opprobrio, quae ignominia, immo verberibus nonnunquam ob linguae impudentiam eos male habebat [m], petulantesque adoleſcentes lapidibus impetebant. Tamque contemta tandem virtus Cynica reddita eſt, vt ſcortorum fieret ludibrium mulieresque publicato corpore infames illis illuderent. De quo illud PERSII [n]:

multum gaudere paratus
Si Cynico barbam petulans nonaria [o] vellat.

Non probabant haec viri graues et prudentes, qui ſeuerum inſtitutum, ſummum philoſophiae robur eſſe probe norant; aſt proſtitui philoſophiae ſanctitatem et venerabilem Cyniſmi auctoritatem peſſimorum hominum profanis et deteſtandis plane moribus indignabantur, virtutis ipſius intereſſe rati, ne pro hypocritica veſania cultus eius haberetur. Quae illis

 cauſ-

g) T. IV. p. m. 283.

h) Abolla a MARTIALE, τρίβων, ſiue pallium detritum a LVCIANO Cynicis obiectum.

i) In Demonacte T. II. p. m. 572. qui ſalſe quoque eos ridet in Peregrino T. IV. p. 288. qui peram et pallium facere Cynicum putabant.

k) In epigramm.

l) Hinc barbati magiſtri philoſophi Stoici et Cynici dicti PERSIO Sat. IV.

Barbatum haec crede magiſtrum
Dicere ſorbitio tollit quem dira, cicutae.

IVVEN. Sat. XIV.

Barbatos licet admoneas mille inde magiſtros.

Conf. HORNIVS Hiſt. phil. l. VII. c. 13. p. 379. qui tamen more ſuo multa aliena admiſcet.

m) LVCIAN. in Demonacte T. II. p. 582. EPICTET. l. c. p. 308.

n) Sat. I. v. 133.

o) Nonaria, ſcortum, quod a nona hora proſtabat. Conf. GAVDENT. de phil. Rom. c. LXIX. p. 243.

caussa fuit, vt veram Cynici imaginem describerent, et qua ratione sapientiae minister esse deberet, ostenderent. In qua re valde diligentes fuere philosophi acuti, IVLIANVS [p], MAXIMVS TYRIVS [q], DIO PRVSAEENSIS [r], LVCIANVS [s], et imprimis EPICTETVS [t], qui prolixe de vita Cynica disseruit, cuius haec Cynici veri imago est: *Primum tuis in rebus non amplius te tui similem esse oportet, nec quicquam eorum facere, quae nunc facis. Non incusandus Deus, non homo, appetitus plane tibi auferendus est, auersatio ad ea sola, quae nostri arbitrii sunt, transferenda, non te iracundum esse decet, non indignabundum, non inuidum, non misericordem, puella pulcra tibi videri non debet, non gloriola, non puellus, non placentula. Cynico parietum loco est verecundia, haec domus illi est, haec ianua, hi cubicularii, hae tenebrae, neque enim debet suarum rerum quicquam occultare. - - Primum tuus animus tibi purgandus, et illud vitae institutum, corpusculum nihil ad te, mors nihil ad te, quocunque in exilium abieris, ibi erit sol, ibi luna, ibi stellae, somnia, auguria, colloquia cum Deo. Vbi autem se ita parauerit verus Cynicus, his contentus esse nequit, sed scire debet, se a Ioue legatum esse, vt hominibus, quae bona, quae mala sint nuntiet: vt quantis in erroribus versentur, demonstret, vtque alio in loco bonorum malorumque naturam, quam vbi sunt, quaerant, vbi vero sunt, non cogitent. Reuera explorator est Cynicus, quaenam hominibus iucunda sint, quae inuisa, speculatur, quae vbi accurate indagarit, vera renuntianda sunt, nec metu oportet perculsum esse, vt eos, qui hostes non sunt, pro hostibus ostendat.* Sed reliqua quoque legenda sunt, prolixiora, quam quae huc transscribi possunt, in quibus examinandas prius vires, consulendum Deum, parandamque patientiam, vt tanquam asinus vapulet, formandam ad eandem virtutem familiam, praestandumque se praeconem Deorum immortalium hortatur. Multa in his esse a prima Cynicorum imagine desumta, inficiandum non est, ast vitam quoque ascetarum respexisse illos, qui has Cynico virtutes imperant, vel ad ministrorum ecclesiae Christianae officia, quae praescribunt sacrae paginae, attendisse, dubium non est, nobisque alio ostensum loco [u]. Ab hac perfectae virtutis regula plerique, qui post Christum natum viuebant, Cynici deuiabant, et, quod IVLIANVS Heraclio Cynico obiicit, *vagi vbique discurrebant, comitatui principis importuni, vrbes circumibant, optimis quibusque conuitiabantur, pessimis adulabantur, vitamque agebant vagam et inhumanam.* Qua

p) Orat. VI. VII.
q) Differt. XXI.
r) Orat. XIV.
s) In Cynico.
t) ARRIAN. differt. Epict. L. III. c. 22. p. m. 299. seqq. Apud quem memoria repetendum Cynicos a Stoicis tunica tantum distare, principiis fere conuenire: vt tomo primo demonstratum.
u) Diff. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. VI.

Qua in re cum monachis eos non ſine calumnia comparauit Iulianus [x]. Fecit haec degenerans a virtute anteceſſorum Cynicorum vita, vt et vehementer inſtitutum Cynicum contemneretur, et honeſtos viros eius puderet, vnde mature decrementa cepit. Ad quae attuliſſe multum impudentiam caninam, qua ne principibus quidem viris ipſisque imperatoribus pepercerunt, et exilia paſſim meruerunt, Muſonii, Demetrii, Peregrini exempla probant. Certe quod ſub Antoninis Platonicae quidem, Stoicae, Peripateticae et Epicureae ſectae mentio ſit, quibus publica auctoritate philoſophari conceſſum fuit, non vero Cynicae, argumento eſt, Cynicum inſtitutum iam tum euiluiſſe. Id quod tantopere SIDONII [y] aetate, qui medio ſec. V floruit, factum, vt de iis canat:

Excluſi prope iam Cynici vix limine reſtant.

Sane ab eo tempore vix vnus et alter in philoſophica hiſtoria occurrit [z]. Intelligemus haec omnia, ſi vitas Muſonii Babylonii, Demetrii, Oenomai, Demonactis, Creſcentis, Peregrini et Salluſtii examinauerimus, qui inter Cynicos complures, quorum fere nomina tantum nouimus, vel virtutibus vel vitiis illuſtres fuerunt.

§. II. MVSONIVS teſte PHILOSTRATO [a], Babylonius fuit, a Muſonio Tyrrheno ſiue Thuſco probe diſtinguendus; qui et patria et ſectae profeſſione, (Stoicus enim fuit, vt infra dicemus) a Cynico differt, licet eodem tempore Romae inclaruerit. Quin nec plures Muſonii, apud veteres memorati inter ſe et cum noſtro confundendi ſunt, quod tamen viris doctis aliquoties accidit. Praeſertim Stoicum Muſonium cum Cynico confundendi occaſionem dedit, et locus, vbi vterque ſimul vixit, et tempus et fatorum quaedam ſimilitudo. Vterque enim ſub Nerone Romae vixit et exilium paſſus eſt. Collegit hinc SVIDAS [b] Muſonium Thuſcum et Babylonium vnum eundem eſſe philoſophum, id quod tamen nemo mirabitur, qui cogitauerit, multis nos negligentiae ſpeciminibus et maxime homonymorum confuſione ſaepius iam Suidam notaſſe. Qui tamen recentiores quosdam viros doctos ſeduxit, vt Muſonium Stoicum cum Cynico eundem eſſe, coniicerent. Id quod poſt GAVDENTIVM [c] πολυμαθέϛατος GOTTFRIDVS OLEARIVS [d] veriſimile rationibus multis reddere docte laborauit. Summa vero earum haec eſt: Prodere nomen Muſonii, Babylonium illum non fuiſſe, eſſe enim nomen hoc ex Latio; quod vero Philoſtratus Babylonium vocat,

Muſonius Babylonius.

x) Habet hoc cum aliis philoſophis gentilibus Iulianus commune, qui monachos maximo proſequebantur odio, vt vel ex vno EVNAPIO in Aedeſio p. 78. diſci poteſt. Valde his indignatur GAVDENTIVS de philoſ. Rom. c. LXXII. attamen IVSTVS LIPSIVS manud. ad philoſoph. Stoicam Cynicos comparauit cum Cappunicis L. I. diſſ. XIII. p. m. 75.

y) Carm. 2.

z) E. g. Salluſtius, de quo infra.

a) Vit. Apollon. L. IV. c. 35. p. 176.

b) In Muſonius T. II. p. 579.

c) De philoſoph. Romana c. LXXIX. p. 274. ſeq.

d) Ad l. c. Philoſtrati.

cat, non de patria, ſed de profeſſione eſſe intelligendum, idemque ſignificare, quod Chaldaeus, nempe magum vel diuinum, quae vitae et doctrinae profeſſio ei Apollonii amicitiam conciliauerit, carceremque apud Neronem meruerit. Prouocat etiam vir praeſtantiſſimus ad Suidam, qui Tyrrhenum e Volſinia dicit, filium Capitonis, et philoſophum Stoicum atque dialecticum diſcipulumque Apollonii vocat. Dialecticum autem intelligit ſenſu Platonico, quo doctrina de ſpiritibus et theurgia ad dialecticam pertinet, vnde magiae ſuſpectus factus. Vrget etiam, conuenire tempus, indolem, conditionem, maxime vero relegationem, quam paſſum eſſe Muſonium patria Tyrrhenum ipſe fateatur PHILOSTRATVS [e]. Vnde pleraque etiam cum N. TILLEMONTIO [f] ad hunc Muſonium loca referenda putat, quae de T. Muſonio Rufo apud Plinium, Tacitum, Dionem, Themiſtium, Iuſtinum, Iulianum aliosque occurrunt; licet fateatur tandem, difficile eſſe dicere, de quibusdam locorum allegatorum, vtrum ad Stoicum Muſonium, an ad Rufum Muſonium pertineant. Et haec quidem docte diſputari a viro clariſſimo, non negamus, aſſenſum tamen vt praebeamus dictis, a nobis impetrare nequimus, ſed adhaerendum putamus accuratiſſimis in homonymis diſcernendis iudicibus Io. IONSIO [g] et Io. ALBERTO FABRICIO [h], qui Stoicum Muſonium a Cynico diſtinguendum eſſe recte monuerunt. Rationes eius rei ab his viris doctis non allatae hae ſunt, quae rem extra dubitationem ponere videntur. 1. Philoſtrati teſtimonium luculentum eſt, et ſole meridiano clarius, vocatur enim iſto loco diſerte ἀνὴρ Βαβυλώνιος, homo Babylonius, quod patriam innuere nemo non videt. Quae enim doctiſſimus editor affert, Babylonium idem dici ac magum, valde contortum eſt, et verbis Philoſtrati vim affert vix tolerandam, nec demonſtrauit is, Chaldaeum et Babylonium hoc ſenſu, vt magum ſignificent, eſſe ſynonyma; de ſolo enim Chaldaei nomine verum eſt, quod cum mago in edictis imperatorum coniungatur. 2. Differre vero Muſonium vtrumque, virum optimum ſatis docere poterat ſectae profeſſio, quae diuerſa in vtroque fuit. Et Thuſcum quidem Stoicum fuiſſe nec ipſe Olearius negat; Babylonium autem Cynicum fuiſſe et vitae eius hiſtoria probat, et EVNAPII [i] teſtimonium euincit, quod clariſſimum eſt. De Apollonii enim tempore locutus addit: Καρνεάδης δὲ ἦν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους, καὶ τῶν κατὰ Κυνισμὸν οὐκ ἀφανής, εἴ τινα καὶ κυνισμοῦ χρὴ λόγον ποιεῖσθαι, ἐν οἷς ἦν Μουσώνιος καὶ Δημήτριος καὶ Μένιππος καὶ ἕτεροι γε τινὲς πλείους. *Ea tempeſtate fuit Carneades non obſcuri inter Cynicos nominis, ſi modo haberi ratio vlla ſectae Cynicae debet, inter quos erant Muſonius, Demetrius, Menippus aliique nonnulli.* Sed et alio loco Cyniſmum Muſonii ipſe teſtatur PHILOSTRATVS [k], epiſto-

e) L. VII. c. 16.
f) In Ner. p. 502.
g) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 248.
h) Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
i) In prooem. p. 7.
k) L. IV. c. 46. p. 187.

epiſtolam adducens Apollonii ad Muſonium, quae haec eſt: *Cupio ad te venire, et ſermonum ac tecti frui communione, vt aliquo modo te adiuuem, modo ne dubites, quod Hercules quoque ab inferno Theſeum liberauerit, ſcribe quid fieri cupias, vale.* Reuocat hac epiſtola Muſonio in memoriam Apollonius exemplum Herculis: aſt hunc ſectae ſuae conditorem, huius ſe imitatores eſſe Cynici profitebantur, vt ſupra probatum. Falſum autem eſt, Muſonium propter magiam in carcerem detruſum et in exilium fuiſſe actum; docet enim nos vitae eius hiſtoria, oris potius libertatem prorſus Cynicam hanc poenam meruiſſe. Teſtem volumus ipſum, quem ducem ſequitur Olearius, SVIDAM [l], qui diſerte: *Hic ob linguae libertatem, et arguendi ſtudium, et immodicam libertatem a Nerone ſublatus eſt.* Cynicus itaque cum fuerit, a Stoico neceſſario diſtinguendus eſt. Sed et 3. Cynicum vlli muneri publico admotum eſſe, nemo dicit veterum; aſt ſplendidis praefuiſſe muneribus Stoicum infra demonſtrabimus. 4. Quin nec locus exilii vtriusque Muſonii conuenit; Cynicus enim in Graeciam miſſus eſt, ad fodiendum Iſthmum; Stoicus, teſte PHILOSTRATO [m] in Giaras, quae Cycladum vna fuit, relegatus fuit. 5. Parum vero ponderis habent, quae pro ſua opinione affert Olearius. Quod ſi enim concedimus, Muſonii nomen Latinum eſſe, inſolitum tamen non fuit barbaris hominibus, ingratum Latinorum auribus aſperumque quod in patria habuere, nomen, cum Latino vel Graeco commutare, qua ratione Malchi nomen cum Porphyrii commutatum fuiſſe appellatione ſupra diximus, vt alia exempla taceamus. Magum vero fuiſſe Muſonium non alio ex loco probat vir eruditus, niſi ex falſa interpretatione eius, ad quem prouocat, quemque, diſtinctione prorſus non admittenda euertit; nihil enim alibi de magia Muſonio obiecta occurrit, quod vel leuem habeat ſpeciem, Suidas autem ipſe contradicit, qui non magiae ſuſpicionem, ſed caninam dicacitatem orisque libertatem nimiam cauſſam illi exilii extitiſſe, narrat. Prorſus vero inuſitatum et vix vllo exemplo probandum eſt, quod Philoſtrati editor putat, dialecticum idem eſſe ac Theurgum; et doctrinam quidem de Deo et ſpiritibus ad dialecticam retuliſſe Platonem certum eſt, de Platonicis autem huius temporis prius demonſtrandum. Quod ſi hoc damus, euinci tamen nunquam poteſt, in dialectica Stoicorum, quam is agnoſcit, vnquam de ſpiritibus vel arte theurgica fuiſſe praeceptum. Tantum etiam abeſt, vt has nugas curauerint Stoici, vt potius Pythagoreos Platonicosque ea de re riferint. Suidae vero auctoritas eo minus ponderis habet, quo magis in confundendis homonymis eum frequenter fuiſſe lapſum omnibus notum eſt. Tandem nec poena ſimilis, eundem fuiſſe vtrumque Muſonium probat, cum et locus exilii differat, et eo quoque tempore plures philoſophos idem fatum ſortitos, eandemque poenam paſſos fuiſſe conſtat. Verum ipſe tandem deſideratiſſimus OLEARIVS, Tillemontium,

l) loc. cit. m) L. VII. c. 16.

tium, Philoſtrati relationem ſuſpectam facientem ex eo, quod ex Tacito et Dione pateat, Muſonium relegatum fuiſſe, non in carcerem coniectum, refutaturus cum Scaligero ſtatuendum eſſe putat, Muſonium Rufum alium eſſe a Muſonio noſtro. Quibus rationibus omnibus accurate expenſis, dubium nobis reſtat nullum, Cynicum hunc Muſonium a Stoico diſtinguendum, nec cum eo, vt cum aliis, praeſertim cum Muſonio iuniori, de quo EVNAPIVS [n] videndus, confundendum, vt accidit H. VALESIO [o] et L. KVSTERO [p]. Pauca vero de hoc Cynico Muſonio nobis conſtat, monuitque iam ſua aetate EVNAPIVS [q] *Cynicorum recentiorum*, quos ſupra nominauimus, et inter quos primum fere locum obtinuit Muſonius, *certam et exploratam actae vitae cognitionem, prodente, quod equidem conſtet, nemine, haberi non poſſe, vitae tamen locum abunde ſupplere eorum libros, tanta eruditione refertos, tantaque obſeruationum, in ſcientiis, quae mores entiumque naturam inueſtigant copia ſcatentes, vt ex illorum animis, qui ſectari eos cupiant, ignorationem ceu caliginem quandam facile expellere valeant.* Hos vero libros cum hodie quoque deſideremus, pauca nobis ſufficere oportet, quae paſſim legimus, quaeque inter praecipuos Cynicos, fama illuſtriores Muſonium fuiſſe, confirmant. Ex adducto PHILOSTRATI loco patet, eum ſapientia proximum ab Apollonio habitum fuiſſe, qui cum fere diuinus crederetur, Muſonii famam et exiſtimationem haud exiguam fuiſſe, inde coniici poteſt. Quin alio loco [r] *maxime mortalium philoſophia excelluiſſe* ſcribit. Cynicos vero eum mores, maxime intrepida oris libertate et reprehendendi audacia, qua ne Neroni quidem pepercit, ſecutum fuiſſe, monſtriſque his debellandis Herculem imitari voluiſſe, ſupra iam diximus, iram vero et indignationem imperatoris eam ob cauſſam meruiſſe, ex Suida narrauimus. Ea enim παῤῥησία adeo crabrones irritauit Muſonius, vt in carcerem coniiceretur, inque eo in magno periculo eſſet, mortuusque eſſet, quantum ad eum, cuius iuſſu in vinculis erat, niſi valido robuſtoque corpore extitiſſet [s]. In hoc vero carcere cum Apollonio Tyaneo amicitiam iniit et literarum commercium, cuius aliquot epiſtolas nobis ſeruauit PHILOSTRATVS [t]. Tandem in Graeciam in exilium miſſus eſt, vbi eum vidit Demetrius vinculis conſtrictum, et, vt apud Iſthmum foderet, adactum; qua de cauſſa cum Demetrius lamentatus eſſet, ille ligonem tenuit, et valide terrae impegit, ſublatiſque in coelum oculis dixit: moerore te afficio Demetri, quod Iſthmum effodiam? quid vero paſſurus eſſes, ſi me quoque, ſicut Neronem, cithara canentem videres [u]? Quo vero fati genere obierit, incertum.

n) In Proaereſio p. 139. fuit diſcipulus Euſebii Myndii eiusque in cathedra Sophiſtarum ſucceſſor vixitque ſub Iuliano, Valente et Valentiano Impp. adeoque a noſtro diſtinguendus, conf. IONS. l. c. L. III. c. 7. p. 242.

o) Ad AMM. MARC. L. XXVII. p. 342.

p) Ad l. c. SVIDAE.

q) Prooem. p. 6.

r) L. V. c. 19.

s) PHILOSTRAT. l. c. p. 176.

t) c. 46. p. 187.

u) L. V. c. 19.

tum. Etsi enim SVIDAS [x] de eo dicit, ὅτι ἐπὶ Νέρωνος ἀναιρεῖται, quod interpres vertit, *a Nerone caesus est*: recte tamen obseruauit OLEARIVS, τὸ ἀναιρεθῆναι generali sensu significare: *e medio tollere*, et ad relegatum etiam pertinere posse, qui ἐκ τῆς πόλεως ἀναιρεῖται quemadmodum SVIDAS τὸν Κορνοῦτον σὺν τῷ Μουσωνίῳ ἀναιρεθέντα, *Cornutum simul cum Musonio vrbe exactum et sublatum dixit.* Virum fuisse magnum, gestaque eius fuisse plurima et maxima testatur quidem PHILOSTRATVS [y], sed qualia fuerint, se praetermittere dicit. Laudat in eo iniuriarum tolerantiam et animum philosophicum IVLIANVS [z] imperator. Orationes vero et epistolae eius interciderunt.

§. III. Musonio gloria inter Cynicos non par modo, sed superior fere fuit DEMETRIVS, philosophus [a] antiquae virtutis vereque Cynicae fortitudinis, qui quam Epictetus nobis depinxit Cynici faciem viuendo exprimere tentauit. Dolendum itaque pauca et exigua esse, quae de magno philosopho nobis reliquere veteres, in describendis Cynicorum vitis valde incurii. Accedit, Demetrii nomen peruulgatum inter Graecos fuisse, multosque philosophos nomen illud gessisse, quo factum, vt veterum narrationes non potuerint non confundi, nec via satis tuta pateat, Demetrios hos inter se accurate distinguendi. LAERTIVS [b] viginti enumerat, quibus addunt alios MENAGIVS [c] et VOSSIVS [d]: quinquaginta duos notant IONSIVS [e] et FABRICIVS [f]. Ex his plerique aetate quidem a Cynico Demetrio facile distinguuntur, cum vel eum tempore superent, vel infra eius aetatem sint, vitae quoque genere et professione a philosopho Cynico diuersi esse cognoscantur. E. g. Demetrius Alexandrinus Cynicus philosophus, Theombroti discipulus [g], ante C. N. viuens, quem cum nostro confudit MENAGIVS [h], recte ab eo distinguitur, quia Apollonio coaeuus fuit, et sub imperatoribus Caligula, Claudio, Nerone, Vespasianis et Domitiano floruit. Alium Demetrium Alexandrinum, cui Chytras cognomen fuit, Cynicumque institutum secutus est, tempus etiam a nostro distinguit; vixit enim teste AMMIANO MARCELLINO [i] sub Constantio, et coniurationis in imperatorem suspectus tormentisque exploratus innocentiam probauit suam. Ast non aeque certum, vtrum a nostro Demetrio distinguendus sit Demetrius Cynicus, quem Sunium patriam habuisse, Rhodiumque sophistam praeceptorem, cum Antiphilo vero medico amicitiam sanctissime coluisse, ex LVCIANO [k] discimus. Cum enim ille

Demetrius Cynicus.

x) loc. citat.
y) loc. cit.
z) Epist. ad Themist. p. 262. SVIDAS l. c.
a) EVNAP. vit. Sophist. p. 7.
b) L. V. s. 84.
c) Ad h. l.
d) De histor. Graec. L. III. p. 352.
e) De Scr. Hist. phil. L. II. c. 18. p. 39. 210.
f) Bibl. Graec. Vol. II. p. 294. IV. p. 484. VI. p. 350. X. p. 390.
g) LAERT. L. VI. s. 94. Dictum de eo Tomo primo, L. II. c. 8.
h) l. c. et ad L. VI. s. 94.
i) L. XIX. c. 12. IVLIAN. Orat. VII. VALES. ad l. c. Amm.
k) In Toxari T. I. p. m. 624.

ille Demetrius, de quo nobis sermo in praesenti est, Corinthi vixerit, Sunium vero Corinthiis paruerit, colligit inde G. OLEARIVS [l], Demetrios hos inter se non esse distinguendos. Aliter vero visum MENAGIO [m], qui serius, sub Vero scilicet, vixisse coniicit, quas etiam partes sequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [n], sui enim temporis historiam de incredibili Demetrii erga Antiphilum fide se narrare Lucianus ait. Opponit his Olearius; paulo ante Luciani tempora haec fieri potuisse. Ast his obstat, quod diserte LVCIANVS [o] scribit: *Antiphilum etiam nunc quidem in Aegypto esse, Demetrium relicta amico pecunia concessisse in Indiam profectum ad Brachmanas:* ex quibus recte colligitur, Luciani tempore vtrumque vixisse. Addimus his Demetrium Sunio oriundum viginti drachmarum millia a iudice ob toleratas iniurias dono accepisse: Ast SENECA [p] auctore pauperrimum fuisse Demetrium Cynicum: nimis etiam distare tempora Neronis, quibus hic floruit, a Veri aetate, vt tantae senectutis hominem iter ad Indos suscepisse, verisimile fiat. Nisi dicamus, Lucianum tempora ex ingenio finxisse, vt argumento, more sophistarum, inseruiret, quod vero nodum secat non soluit. Meminit et alio loco Demetrii Cynici LVCIANVS [q], narrans, eum, cum Corinthi conspexisset ineruditum quendam pulcherrimum librum legentem, arreptum codicem laceravisse, satius esse dicendo, semel a se, quam ab illo toties dilacerari. Hoc vero vtrum ad seniorem Demetrium Cynicum, vel ad iuniorem Suniensem referendum sit, dici non potest. Sed et PHILOSTRATVS [r] Demetrium Corinthium cum Alexandrino quodam Demetrio Fauorini familiari [s] miscere videtur. Adeo incerta et confusa satis est Demetrii Cynici historia! Enarrabimus tamen quae paulo certiora de eo constant. Et Corinthi quidem vixisse, Cynicae professioni se dedentem Demetrium, ex PHILOSTRATO [t] constat, Romae tamen aliquandiu vixisse quoque, ex Apollonii historia liquet, qui eum Romae vidit, sub Nerone. Ast iam sub Caligula vixisse Demetrium tradit GAVDENTIVS [u], sed more suo, sine teste; et sine verisimilitudine; quia enim sub Tito adhuc superfuit Demetrius, extremam illum senectutem attigisse necesse esset, quam tamen veteres tacent. Romae quibus fatis vsus fuerit narrat PHILOSTRATVS [x], tradens: *Demetrium se ipsum cum Nerone commisisse, maxime postquam gymnasium Nero absoluisset, omnium quae Romae essent, plurimum admirandum, festumque diem sacrificiis in eo peractis celebrauisset. Gymnasium enim ingressum Demetrium orationem habuisse aduersus eos, qui*

l) Ad PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. IV. c. 25. p. 164.
m) loc. cit.
n) Bibl. Gr. Vol. II. p. 362.
o) l. c. p. m. 632.
p) De vita beata c. 18.
q) Adu. indoctum T. II. p. m. 770.
r) l. c. L. IV. c. 25. p. 165.
s) GALENVS de praecognit. IONSIVS l. c. p. 211.
t) loc. cit.
u) De philos. Roman. c. LXI. p. 231.
x) L. IV. c. 42. p. 182.

qui balneis vtebantur, tanquam imbelles et ſeipſos inquinantes, inaneſque eſſe iſtas impenſas oſtendiſſe. Quibus dictis, quo minus ſtatim capite plecteretur, ei profuiſſe, quod cantus ſuauitate ſe ipſum eo die ſuperaſſet Nero. Nec tamen effugiſſe Demetrium, quo minus magnum ob ea, quae dixerat, periculum ſubiret. Tigellinum enim praefectum praetorio Neronis Roma illum expuliſſe, non ſecus ac ſi balneum verbis ſuis eſſet demolitus. Supra tamen in Apollonii hiſtoria iam expoſuimus, vix veriſimile eſſe, Demetrium, omnis philoſophiae robur complexum, vt ipſe ait Philoſtratus, cantu cum Nerone certaſſe, vel eo tempore Cynicam παῤῥησίαν adhibuiſſe, quo plerique philoſophi ab imperatore in exilium eſſent eiecti. Roma pulſus Athenas commigrauit, *forti adeo*, vt iterum PHILOSTRATVS [y] ſcribit, *animo, vt ne eo quidem tempore, quo Nero in certaminibus indecenter ſe gerebat, e Graecia exceſſerit.* Ex quo liquet, oris iſtam, quam Cynici affectabant, libertatem ſtudioſe magnoque animo conſectatum fuiſſe Demetrium, cuius exemplum memorabile illa eſſe poſſunt, quae Neroni mortem illi minitanti reſpondiſſe ait Epictetus [z]. Apollonii vero amicitiam cum Corinthi iniiſſet, eam ſancte coluit, diſcipuloſque ad colendum hunc virum adduxit [a]. Sub Veſpaſiano iterata vice Cynicae libertatis damna ſenſit, aſt vere canem ſe demonſtrauit. Damnatus enim et in inſulam in exilium miſſus Veſpaſianum in itinere obuium habuit; ac neque aſſurgere neque ſalutare imperatorem dignatus eſt, ſed oblatrauit: Caeſar tamen ſatis habuit canem appellare [b]. Libertatem tamen ei procurauit et commendationem poſtea apud Titum addidit Apollonius. Ille enim redeunti ab Hieroſolymarum oppugnatione, Tito Demetrium iungendum ſibi ſuaſit, vt haberet, qui ipſum, quae facienda eſſent, edoceret. In eo enim eſſe libertatem loquendi, et intrepiditatem, et veritatem, valereque cum Cynico robore [c]. Cumque Titus audito Cynici nomine turbatus eſſet, hunc dixit illi canem adfore, qui pro ipſo aduerſus alios, et contra ipſum quoque, ſi quando peccauerit, ſapienter tamen et non ſine ratione latraturus ſit. Tum vero temporis Romae erat Demetrius, ad quem Apollonius epiſtolam ſcripſit, *ſeque praefeciſſe illum Tito* monuit, *vt inſtitueret eum in moribus principem decentibus. Velle itaque vt faciat, vt illi vera dixerit, et ipſi ſit omnia ſepoſita duntaxat iracundia* [d]. Sub Domitiano vero, cum omnes philoſophi Roma exire et Italia excedere iuberentur [e], Demetrius quoque exulare iuſſus eſt; qui tamen cum animo fortiori vteretur, Puteolos tantum ſeceſſit, vbi Apollonium cum ſociis eum conueniſſe, illique cum ex dicaſterio diſparuiſſet, ibi ſe reddidiſſe, *ſectione tertia* narrauimus, quaque ratione vtriuſque animus arctiori vinculo coaluerit,

 erit,

y) L. V. c. 19. p. 202.
z) ARRIAN. diſſ. Epict. L. I. c. 26. p. m. 92.
a) PHILOSTRAT. L. V. c. 19. p. 202.
b) SVETON. in Veſpaſ. c. 13. DIO L. LXI.
c) PHILOSTRAT. L. VI. c. 30. p. 270. ſeq.
d) Ibid. c. 313. p. 211.
e) GELLIVS L. XV. c. 11.

erit, oſtendimus. Multa hac occaſione nobis narrat colloquia Demetrii et Apollonii PHILOSTRATVS [f], aſt quae in cerebro tantum ſophiſtae enata fuiſſe, nemo non videt. Adeo enim tenuia et exilia ſunt, et omni philoſophiae robore deſtituta, timiditatem quoque ſummam prodentia, quae Demetrio tribuuntur [g], vt a viro omne Cynicum robur complexo, animique ſupra modum intrepidi, qui ne imperatorum quidem ira flecti potuit, profecta fuiſſe nemo ſanus cogitare queat, et palpari poſſit, haec Philoſtratum ea tantum fini confinxiſſe, vt Apollonii fortitudinem Cynicam virtutem ſuperantem extolleret. Fuit enim Demetrius moribus vere Cynicis, auſteramque virtutem et imperterritum animum exprimentibus. Et paupertatem quidem ſummam pertuliſſe, SENECA [h] teſtis eſt αὐτόπτης, quem Demetrium familiariter nouiſſe, dubium non eſt. Ait enim plenus admiratione virtutis eius: *Demetrium virorum optimum, mecum circumfero, et relictis conchyliatis, cum illo ſeminudo loquor, illum admiror. Quidni admirer? vidi nihil ei deeſſe.* Et alio loco [i] non minus eleganter et cum laude eius: *Ego certe aliter audio, quae dicit Demetrius noſter, cum illum vidi nudum, quanto minus, quam ſtramentis incubantem? tunc enim non praeceptor veri, ſed teſtis eſt.* Aſt habuiſſe in ſumma paupertate animum tranquillum, et praeſentibus contentum idem SENECA fatetur [k]. Qui vt philoſophum conſummatae prorſus et exactiſſimae virtutis nobis oſtendat, *hunc*, ait [l], *mihi videtur rerum natura noſtris tuliſſe temporibus, vt oſtenderet, nec illum a nobis corrumpi, nec nos ab illo corripi poſſe: virum exactae, licet ipſe neget, ſapientiae, firmaeque in his, quae propoſuit, conſtantiae, eloquentiae vero eius, quae res fortiſſimas deceat, non concinnatae, nec in verba ſollicitae, ſed ingenti animo prout impetus tulit, res ſuas proſequentis. Huic non dubito quin prouidentia et talem vitam et talem dicendi facultatem dederit, ne aut exemplum ſeculo noſtro, aut conuicium deeſſet.* Similia paſſim [m] de magno viro pronuntiat, quae inſuperabile pectus, animi fortitudinem omni periculo, minisque et promiſſionibus flecti ſuperarique neſciam, ingenium excelſum, eloquentiam maſculam et Cynicae virtuti decoram, plenamque ardore et magnitudine animi, iudicii rectitudinem, voluntatisque in recto verſantis ſinceritatem laudare ſatis non poſſunt. Hanc enim ſibi regulam conſtituit Demetrius [n]: *plus prodeſſe, ſi pauca praecepta ſapientiae teneas, ſed illa in promtu tibi et in vſu ſint, quam ſi multa quidem didiceris, ſed illa non habeas ad manum.* Hac vero virtute Cynica cum auctoritatem ſibi parauiſſet ſummam, liberrimo ore in ſcelera atque ſeculi flagitia inuectus eſt, ſaleque Cynico vitiorum ſeruos perfri-

f) L. VII. c. 11. ſeqq.

g) Hoc magis etiam apparebit, ſi philoſophiae Demetrii ſpecimina cum Philoſtrato comparentur, quae exhibet SENECA ep. 67. 91. Qq. nat. L. IV. praef. de prou. c. 4. 5. conf. STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXII. p. 502.

h) De vita beat. c. 25.

i) Epiſt. 62.

k) Ep. 20.

l) De benefic. L. VII. c. 1.

m) Ibid. c. 8.

n) Ibid. c. 1. 9. 11.

fricuit, id quod hominum malorum, ipſorumque etiam imperatorum, quibus more Cynico non pepercit, illi ſummum conciliauit odium, virorum vero bonorum, qui virtutis doctrinam ſeueriorem atque emendatiorem ſequebantur, tantam peperit reuerentiam, vt eum *virum magnum, etiamſi cum maximis comparetur*, appellarent, eumque putarent, quem et priſcis ſeculis opponerent, et ſui temporis perfectiſſimum exemplum, quid natura poſſit, haberent, eumque in rebus arduis conſultatorem et adiutorem ſibi eligerent. Cuius exemplum Thraſeas Paetus eſt, qui ſpiritum redditurus, Demetrium ſecum habuit, et de rebus maximis cum eo collocutus eſt. Qua de re digna eſt, quae legatur TACITI [o] relatio. Habuit diſcipulum Menippum, Lycium, inter eius temporis Cynicos, teſte EVNAPIO [p] non incelebrem, quem ab empuſae inſidiis liberaſſe Apollonium, ſupra in eius vita, nugantem audiuimus PHILOSTRATVM [q], qui haec ſomnia Cynico affinxit, quae tamen ſecta eiusmodi delirantis ingenii commenta ridere ſolita eſt. Eum vero a Menippo ſeniore, cuius *tomo primo* mentio facta eſt, diſtinguendum eſſe, tempora diuerſa docent. Et hunc quoque Menippum colloquentem inducere LVCIANVS videtur [r], tempore ſibi magis, quam ſeniorem illum, propinquum [s].

§. IV. Referri etiam inter Cynicos ſolet, a veteribus [t] pariter, et recentioribus OENOMAVS [u]. Aſt locum ei inter Cynicos deberi, negauit praeſtantiſſimus HEVMANNVS [x]. Qui has potiſſimum opinionis iſtius rationes affert: Tradere IVLIANVM [y], traduxiſſe vehementer Oenomaum Cynicam ſectam, eiusque impietatem et flagitia eleganter depinxiſſe; opponi etiam a Iuliano Oenomaum Cynicis, maxime Diogeni. SOCRATEM [z] etiam ſimili ratione illum Cynico Diogeni opponere, et philoſophi tantum appellare nomine; nec Euſebio vnquam audire Cynicum et non ſine veriſimilitudine coniici ex irriſis ab eo oraculis, quod Epicuri ſectae fuerit addictus. Dicacitatem vero Cynicam, quam ei tribuit EVSEBIVS [a], impudentiam quidem calumniandi, non vero Cyniſmi profeſſionem innuere. Non deſtitui veriſimilitudine quadam doctiſſimi nobisque amiciſſimi viri opinionem non negamus, praeſertim cum Oenomai ſcripta hodie non ſuperſint, vt certiori coniectura inde rationes hauriri queant. Sunt tamen quae huic ſententiae non immerito obiiciuntur. Et 1. quidem SVIDAE teſtimonium, qui ex Cynicorum eum grege

Oenomaus.

fuiſſe

o) Annal. L. XV. c. vlt. dolendum, hoc loco quaedam deſiderari.
p) Prooem. p. 7.
q) L. IV. c. 25. p. 167.
r) Hoc placet quoque OLEARIO ad Phil. l. c. ſeniorem tamen praefert FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 364. quem etiam apud Eunapium intelligi putat. Aſt huic obſtat, quod Muſonio et Demetrio, qui aequales Apollonio fuere, iungatur, id quod iuniori tantum conuenit.
s) Menippos plures enumerat LAERT. L. VI. p. 101. et MENAG. ad h. l.
t) SVID. in Oenomaus T. II. p. 667.
u) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365. IONS. de Script. hiſt. phil. L. III. c. 6. p. 246.
x) Act. philoſ. Vol. II. p. 901.
y) Orat. VI. p. 199. Orat. VII. p. 209. 212.
z) Hiſt. eccleſ. L. III. c. 23. p. 202.

a) Hiſt. eccleſ. L. V. c. 21.

fuisse dicit, non plane respuendum esse putamus, eo quod verisimile est, Suidam Oenomai scripta vidisse et legisse, Cynicumque inde agnouisse: sane cum fortius contra eum testimonium adduci nequeat, merito eius auctoritate hactenus standum esse putamus. Nam quae contra eum adducuntur, firmo satis talo stare non videntur. Et 2. Cynicos quidem valde exagitasse Oenomaum, ex adducto a viro celeberrimo Iuliani loco manifestum est, ast deficientibus Oenomai scriptis dici non potest, vtrum de tota Cynicorum secta, an de Pseudo-Cynicis tantum ea Oenomaus intellexerit? Immo, si verum fatendum, posterius probabilius nobis videtur, eo quod ex supra allatis Luciani, Iuliani, Epicteti, locis manifestum est, adeo turpem improbamque fuisse Cynicorum plerorumque vitam, vt eius viros bonos et honestos, licet Cynismo maxime fauerint, vehementer puduerit, eamque ipsi graui oratione improbauerint. Id vero cum non Cynici tantum instituti laudatores fecerint, sed et ex ipsa Cynicorum secta viri graues et virtuti verae litantes susceperint, qui intolerabile Pseudo-Cynicorum pecus exsecrare, immo ridere etiam atque more suo mordere non sunt veriti, colligi inde facile potest, Oenomaum potuisse esse Cynicum, licet in Pseudo-Cynicos graui oratione inueheretur. Ita enim Demonactem quoque Cynicum fecisse constat, qui Cynicum impudentem Diogenis exemplum iactantem salse irrisit, aliumque canina dicacitate virum quendam clarissimum allatrantem, exagitauit. Eundem vero in modum Oenomaum animatum fuisse, eo magis credibile est, quia dicacitatem Cynicam ei diserto testimonio tribuit Eusebius, eaque illustrem maxime locum meruit, quod ne sectae quidem suae hominibus vitam turpem et flagitiosam sectantibus pepercerit. Dicacitatem enim istam maxime proprium Cynicae sectae characterem semper fuisse, ex allatis hactenus luce meridiana clarius est. 3. Socrates vero licet Oenomaum philosophum tantum appellet, eo tamen nomine Diogeni Cynico non opponit, sed potius iungit, scribens: *ob quod oraculum Diogenes Cynicus et Oenomaus philosophus Apollinem Pythium condemnarunt.* Philosophi enim nomen Cynici appellationi non opponi posse, nisi addito sectae nomine quilibet intelligit. Etsi vero vix ratio danda postulari potest, cur Diogenes Cynicus, Oenomaus eiusdem sectae homo, philosophus a Socrate vocetur, non sine verisimilitudine tamen coniici potest, ea propter placuisse hanc appellationem Socrati, quod Diogenes vitae magis dicacitate, Oenomaus meditationibus philosophicis et dissertationibus Cynicas rationes contra superstitionem excoluerint. Ita enim eo fortius videtur Socrates fuisse argumentatus, qui non ad Cynicum tantum dicterium, sed ad philosophicam etiam sententiam prouocauit. Rationibus enim hac in re philosophicis vsum fuisse Oenomaum, ex fragmentis eius constat, quae nobis seruauit Eusebius. 4. Eadem vero caussa quoque esse videtur, cur Eusebius, licet Cynicam dicacitatem Oeno-

mao

mao tribuat, eum tamen Cynici nomine numquam appellauerit, quod ſcilicet, non tam vitae Cynicae quam rationum Cynicarum ſtudioſus fuerit. 5. Quod vero oracula riſerit Oenomaus, tantum abeſt vt eum Cynicum fuiſſe neget, vt potius affirmet. Ex adducto enim Socratis loco clarum eſt, Diogenem Cynicum eadem in haereſi fuiſſe, nec ignotum eſſe poteſt veterum doctrinarum peritis, Cynicos et Epicureos eandem in hac cauſſa tenuiſſe ſententiam, easdemque partes Peripateticos et Academicos fuiſſe ſecutos [b]. Qua de re inſignis locus EVSEBII [c] expendi meretur, quem adduxit etiam ANTONIVS van DALEN [d]. Quae tam luculenta et certa viſa ſunt FRANCISCO BALTO, contra Fontenellii hiſtoriam oraculorum diſputanti [e], vt cum omnibus quidem Peripateticis hanc opinionem tribui non poſſe contenderet, Cynicos tamen eam fouiſſe, negare nequiuerit, ideoque Oenomaum inter Cynicos referendum eſſe iudicauerit, quod oraculorum fidem negaſſet, et impoſturae ea accuſaſſet, id modo, vt aduerſarium refellat, addens: tantum abeſſe, vt Cynici philoſophi fuerint, vt omnes potius ſcientias reiecerint, ne ipſa quidem philoſophia excepta. Id quod frigidum eſſe, nec ſatis cum huius ſectae hiſtoria conuenire, eius peritos latere non poteſt, et datum a Socrate Oenomao philoſophi nomen refutat. Vnde argumentum inuertimus, et ex hac oraculorum irriſione pro Cyniſmo Oenomai rationes potius petimus, nec cauſſam videmus ſatis grauem cur ex Cynicorum albo ſit delendus, licet Pſeudo-Cynicorum mores, ignauiam, proteruiam, dicacitatem, ſine virtute vlla canina impudentia ſe efferentem falſe traduxerit. De Cynica vero ſecta ſcripſiſſe teſtes ſunt IVLIANVS atque SVIDAS [f]. Quae vero, vt ea, quae de oraculorum impoſturis atque dolis reliquit, magna hiſtoriae philoſophicae veteris iactura interciderunt [g], quemadmodum ea quoque hodie deſiderantur, quae de Homeri philoſophia ſcripſit [h]. Fuit Gadarenus [i], ac ſub Hadriano floruit [k].

§. V. Illuſtrem etiam inter veros Cynicos, virtutis laude inclytos *Demonax.* locum meruit DEMONAX, inter optimos ſuae aetatis philoſophos numerandus. Cuius vitae hiſtoriam debemus LVCIANO [l], qui cum ridere alias ſaleque ſatyrico perfricare philoſophos ſoleat, ſepoſita hoc loco ridendi et exagitandi licentia, egregiam vitae eius depinxit imaginem. Qui licet ſolus et vnus tantum hic teſtis audiendus ſit, fidem tamen omnino meretur. Nam et tempore ei proximus fuit, adeoque ex viris fide

b) ORIGEN. contra Celſ. L. VII. p. m. 343.
c) Praep. euang. L. IV. c. 1.
d) De oraculis gentil. diſſ. II. p. m. 217.
e) P. II. c. 1. p. 63
f) ll. cc. conf. HEVMANN. l. c. FABRICIVS l. c.
g) Pauca fragmenta nobis ſeruauit EVSEBIVS de praep. L. II. c. 19. L. VI. c. 6. 7. Conferri vero de hac Oenomai opinione de oraculis poſſunt SOCRATES l. c. et qui eum exſcripſit NICEPHORVS L. X. c. 36. THEODORIT. therapeut. L. VI. p. 86. L. X. p. 141. ex recentioribus ANT. van DALEN et FR. BALTVS ll. cc.
h) SVIDAS l. c. IONSIVS l. c. p. 245.
i) SVIDAS l. c.
k) SYNCELLVS p. 349. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 365.
l) In Demonacte T. II. p. m. 560.

fide dignis Demonactis vitae hiſtoriam diſcere potuit, et in tanta optimi philoſophi fama, vndequaque nota mentiri vel ei tribuere, de quo falſitatis facile coargui poſſet, auſus fuiſſe praeſumi non poteſt; et laudator virtutis eo magis audiendus eſt, quo magis acerbum vitiorum laruataeque virtutis in philoſophis reprehenſorem fuiſſe conſtat. Qui et ipſe *duarum rerum gratia ſe de Demonacte nonnihil in lucem edere* dicit, *vt et illius memores ſint viri ſuae aetatis praeſtantiſſimi, et iuuenes quique generoſiſſimi animum ad philoſophiam applicantes non neceſſe habeant ad vetera tantum exempla ſemetipſos componere, ſed ex huius quoque viri vita habeant, quem ſibi pro viuendi regula imitandum proponant, quem ipſe omnium optimum ex philoſophis cognouerit.* Ad hos teſtes cum prouocet Lucianus, fides ei deneganda non eſt. Fuit autem Demonax Cyprius, haud obſcuris parentibus natus [m], quippe qui et dignitate et facultatibus eminebant. Aſt is omnibus naturae muneribus excelſior atque ſuperior, pulcherrimis et praeſtantiſſimis tantum rebus animum dignum iudicauit, eumque in finem ad philoſophiae ſtudium ſe contulit; quam animi alacritatem magnis paſſibus ad excelſa quaeuis graſſantem non Agathobulus [n] tantum et Demetrius, et imprimis Epictetus [o] calcari quaſi addito, excitarunt, ſed et naturalis inclinatio conuerſatione horum philoſophorum confirmata et aucta egregie promouit. Praecipue vero Timocratis Heracleotis, viri ſapientiſſimi et eloquentia pariter atque eruditione maxime ornati familiaritate vſus eſt. Neque vero tantum in adoleſcente valuit optimorum atque praeſtantiſſimorum virorum exemplum, quantum innatus philoſophiae amor et ſingularis, quo rapiebatur ad res praeclaras, impetus, quo a puero ſtatim permotus omnia humana bona ſibi contemnenda eſſe, generoſo prorſus pectore, ſtatuit. Neque tamen animo non praeparato ad philoſophiae acceſſit ſtudia, ſed poëtarum lectioni innutritus multos tenebat memoria, dicendique artes non mediocri exercebat ſtudio. Philoſophiae vero vbi operam admouit, non ſummo tantum eam delibauit digito, ſed totam ex fundamentis prorſus ſuis hauſtam imbibit [p]: cumque totum ei ſe tradidiſſet, libertatem proſecutus in id maxime incubuit, vt et ipſe rectam ac ſanam inculpatamque vitam viueret, et videntibus et audientibus ſuam ipſius mentem exemplum exhiberet, veritatemque libero dicendi genere vbique profiteretur. Qua in re praeter ſcientiam vitae quoque vſum requiri edoctus, omnibus viribus ſategit, vt et animum firmum redderet, et corpus exerceret, et ad tolerantiam variis laboribus aſſuefaceret. Et vt ſumma quadam rem comprehendamus, in eo ſumma cura ſtudioque elaborauit, ne alicuius alterius egens eſſet, ſed in ſe animique ſui diuitiis veram poſſideret vitae felicitatem. Fuit autem longe ſuperior animi eius virtus et acerrimi ingenii

m) Excidit in Ven. REIMMANNI Hiſt. atheiſmi c. XXXII. p. 238. particula, *non.*

n) Agathobulum Epicureum memorat PLVTARCHVS, quod non ſuau. viu. ſec. Epicurum T. V. p. m. 89. aſt paulo ſenior videtur fuiſſe hoc Demonactis praeceptore.

o) p. 562.

p) p. 563.

genii felicitas, opinioni illi quae sectariae philosophiae studio ad hanc animi beatitatem peruenire posse sperat, adeoque sectariam quidem philosophiam reiiciebat, nec vnius philosophi familiae nomen addicebat suum, ea vero eligebat, quibus se potissimum oblectari posse credebat [q]. Et Socrati quidem se maxime addixisse apparebat [r], habitu tamen vitaeque frugalitate Diogenem aemulari videbatur, Cynicumque institutum eligebat, quod Diogenem ex Socratis discipulis omnium maxime Socraticam disciplinam secutum, vitaeque integritatem et virtutis actionem expressisse videret, cum reliqui Socratici ad inanes speculationes sine fruge essent delapsi. Ex quibus patet, eum inter Cynicos hoc potissimum nomine referri, quod Cynicam virtutem sine apparatu et fastu demonstrandam in ipsa vita sibi elegisset. Adeo vero tristem Cynicorum eiurabat austeritatem singularem, vt nec ambitiose adulteraret ea, quae ad victum pertinebant, admirationis popularis emerendae gratia, vel vt oculos in eum coniicerent homines, verum communi cum aliis viuendi ratione vteretur; nec tantillum quidem philosophico fastu intumesceret, et cum aliis iunctam consuetudinem exerceret, et communibus reipublicae legibus lubens pareret. Qualis cum esset, non potuit non Pseudo-Cynicorum ineptos et agrestes mores contemnere et reiicere [s]. Sed in aliis quoque Cynicorum affectatam virtutem euitauit, veram animo verbisque expressit. Cuius exemplum luculentum est euitata imperiosa et proterua Cynicorum dicacitas, quam, etsi summa dicendi libertate vtebatur, tantum tamen abest vt excoluerit, vt humanitatem potius et leporem summopere in eo laudet L V C I A N V S [t]. Nam ne ironiam quidem Socratis probabat, sed Attico sermone et gratia commendabilis plenus erat in disputationibus, nec obscurus, et in corripiendo adeo humanus, vt eius in obiurgando seueritatem atque acerbitatem discipuli non subterfugerent, sed orationis magis amabili laetitia multo modestiores redditi, de futuris praecipiendis optimam spem animo conciperent. Itaque nunquam visus est vociferari, aut mira peruicacitate contendere, aut indignari, et si aliquis esset increpandus, ipsa quidem peccata reprehendebat, ceterum peccantibus benigne ignoscebat. Existimabat enim, hominis esse peccare, Dei vero, aut viri Diis proximi ignoscere atque errata emendare. Ad hunc ergo modum cum vitam instituisset suam, et nullo vnquam auxilio in rebus vllis opus habuit, et amicis in iis, quae fas erat, vtilissimam praestans operam, et aut insolentiores fortuna secunda factos submonefaciens, aut animo deiectos in aduersa cum risu consolans, nemini quoque vnquam facessendis negotiis molestiam creans aut in ius productum accusans, nullum vnquam hostem habuit, ipse hostis nemini [u], et tanta

omnium

q) Ita p. 585. Aristippum laudat, a quo laetum, quem ad vitae finem seruauit, animum didicisse videtur.

r) p. 563.

s) Exempla habes p. 581.

t) p. 564.

u) p. 565.

omnium amicitia gauiſus eſt, vt, cum aetate ſupra modum ingraueſcente conſenuiſſet, inuocatus in quamcunque domum fortuito incidiſſet, in ea cibum ſumens ac dormiens, Deus illi familiae viſus ſit oſtenſus, aut aliquis bonus genius, qui in domum intrauiſſet: tantum de eius praeſentia omnes ſibi gratulabantur [x]. Quae ἀδιαφορία Cynica, modeſta ratione vſurpata eo facilius exercebatur a Demonacte, quo ſtudioſius is in id conniſus erat, vt nulla alia re indigeret, quam non a ſe ipſo poſſet petere. Cynicum vero inſtitutum eloquentiae argutae,ſententiarum et acuminis luminibus diſtinctae, ſtudio feliciter expreſſit, euitata acerba illa dicacitate, qua eo tempore vniuerſa fere Cynica familia exoſam ſe reddebat, quamque Demonax in ipſis Pſeudo-Cynicis non ſine aculeo damnabat. Qua de re acute pariter et vrbane dicta ab eo plurima congeſſit LVCIANVS [y], quae apum more et pungunt et vngunt, et mel pariter habent atque aculeum; cuius generis multa hic exempla referre inſtitutum vetat, digna vero ſunt, quae apud ipſum Lucianum legantur, iucunditatem atque vtilitatem allatura non exiguam. Maxime vero Cynicae ſectae profeſſionem ad emendandos hominum mores, debellanda ſcelerum monſtra, ducendosque manu quaſi ad felicitatem animos adhibebat, neque tamen acerbitate paedagogica, qua ſe tanquam magiſtros Cynici obtrudere ſolebant, vtebatur, ſed ita corripiebat peccantes, vt humanitate et lepore deliniti, ipſam medicinam ſibi ducerent non vtiliſſimam modo ſed et iucundiſſimam. Cum enim amicus eſſet omnibus, nec eſſet quisquam, quem non familiarem compellaſſet, qui quidem homo erat; et alacritatem animi ſemper prae ſe ferret vel maiorem vel minorem, prout obſequii ſpem ipſi exhiberent, quos peccantes corripiebat, tanta in his omnibus eius fuit gratia, eaque tanta verborum Venere dixit fecitque, vt ſuadelam labiis eius inſediſſe quilibet iudicauerit [z]. Cumque Socratis et Diogenis exemplo in philoſophia vteretur, ad id potiſſimum reſpexit, in quo veram Cyniſmi rationem poſitam eſſe, acuti viri dixerunt, vt ſapientiae miniſter eſſet, et ad eam homines adduceret. Curae itaque illi erat, fratres inter ſe diſſidentes atque diſcordes ad priſtinam concordiam reducere, ac mulieribus cum maritis reconciliatis illorum animis pacem componere [a]. Immo populum ſeditionibus exulceratum ſcite et vtiliter differendo compeſcuit, multisque eorum perſuaſit, vt patriae modeſte et tranquille inſeruirent [b]. Qua in re ita verſatus eſt, vt amicum ſe omnibus oſtenderet, talemque, cui pacis et concordiae et communis vtilitatis cura eſſet potiſſima, quique fidem et dexteritatem amicis accurate demonſtraret, illisque vtilem et officioſum ſe praeberet [c]. Quare, cum animum ſemper laetum ſeruaret, ſolum amici aut morte aut morbo diſcruciabatur, inque eo omnem collocabat operam atque laborem, vt labentes erigeret, triſtes conſolaretur, deficientes iuuaret, contra fortunae inſultus et iniurias ami-

x) p. 585. y) p. 569. ſeqq. a) p. 565. b) p. 565. 586.
z) p. 566. c) p. 585.

amicos muniret, animumque eum ostenderet, qui rem omnium maximam et praestantissimam in rebus humanis amicitiam et voluntatum coniunctionem esse existimaret [d]. Quin nec more Cynico reipublicae se subtraxit, sed in eius procurationibus obeundis versatus multorum prauis et nefariis conatibus restitit [e]; magno etiam atque implacabili odio semper aduersus eos pugnauit, quos non iuxta veritatis ductum, sed ad ostentationem philosophari animaduerteret. Quo odio excitatus acumen eloquentiae ad mordendos hos philosophastros adhibuit, nullique sectae, ne Cynicae quidem pepercit. Cynicum enim cum vidisset, pallium quidem et peram habentem, ceterum pro baculo supra modum fastuose et arroganter vociferantem, dicentemque Antisthenis et Cratetis atque Diogenis se esse aemulum; *caue*, inquit, *impudenter mentiaris*, *siquidem tu Hyperidae* [f] *discipulus existis.* Eadem mordacitate Agathoclem Peripateticum, cum superbe et insolenter se ferret, et arroganter iactaret dialecticorum se solum et vnum esse, repressit, *atqui*, dicens, *o Agathocles*, *si primus*, *non solus*, *si vero solus*, *non primus* [g]. Cumque aliquando vidisset duos philosophos egregie rudes et indoctos de quaestione quadam satis ridicule disceptantes, et alterum quidem absurde quaerentem, alterum inepte respondentem, nihilque ad rem afferentem, *nonne videatur vobis*, inquit, *o amici*, *alter illorum hircum mulgere*, *alter autem illi cribrum supponere?* Alia huius generis, quae narrat Lucianus, digna licet sint quae legantur et iucunda, breuitatis caussa omittimus. Facile ex his intelligi potest, amicos Demonactem habuisse plurimos, hostesque aut nullos, aut illos modo, quorum prauis conatibus fibulam iniecisset. Tantusque apud omnes eius amor fuit, vt cum ipsi Athenienses, tum vniuersa Graecia eum maximi faceret, et praetereunti honoris gratia etiam illi, qui magistratus muneribus fungebantur, assurgerent, magnumque illo praesente, omnes agerent silentium: praetereuntem autem, cum vbique cibum caperet, pistrices certatim ad se traherent, vnaquaeque cupiens, vt a se panem acceptaret: ac magnam sibi datam esse felicitatem diceret, a qua panem accepisset. Quin etiam pueri poma illi afferebant, patrem honorifice compellantes [h]. Etsi vero ita non rectum tantum atque bonum, sed vtilem quoque et iucundum se praebebat omnibus, non potuit tamen tantam virtutem ferre inuidia. In magistratu enim constitutus, cum malorum consilia subuertisset, non mediocre sibi multitudinis conflauit odium, tum propter imperterritam dicendi fiduciam et libertatem, tum propter recti amorem. Vnde factum, vt Socratica fere fata fuisset expertus, nisi inexpugnabile pectus et familiarem sibi virtutem populo obiecisset. Insurrexere enim in illum quidam, accusantes, quod nunquam visus sit sacrificans, quodque solus omnium nunquam sit Eleusiniis initiatus. Ad quae magno animo, corona redimitus et nitida ve-

 ste

d) p. 566.

e) p. 580.

f) Celebris oratoris, sed contaminatae vitae historiam habet PLVT. vit. X. Orat. T. V. p. m. 597. seqq. vnde lux huic dicterio affulgebit.

g) p. 575.

h) p. 585.

ſte amictus in concionem progreſſus, ſcite quidem atque dextre, aſperius tamen, quam ſolebat, reſpondit: Mineruae ſe non ſacrificaſſe, eo quod ſacris ab ipſo oblatis eam non egere exiſtimauerit. Myſteria vero ideo neglexiſſe, quod, ſi myſteria praua et friuola comperiſſet, apud nondum initiatos non tacuiſſet, ſed ipſos ab orgiis celebrandis auocaſſet: ſin bona, rurſus humanitate adductus, omnibus expoſuiſſet. His dictis, cum prius lapides aduerſus illum ſuſtuliſſent Athenienſes, actutum placidum erga eum animum induerunt, atque ex illo tempore maioribus habitis honoribus reuereri atque colere, poſtremum vero admiratione etiam proſequi coeperunt, licet mox in ipſo orationis prooemio aſperiori initio fuiſſet vſus [i]. Quae, quanta in viro maximo et philoſophiae ſanae auctoritas et virtutis reuerentia apud ſuperſtitioſos Athenienſes fuerit, luculenter manifeſtant, remque nobis narrant prorſus ſingularem, contemta tanta cum libertate oris animique fiducia ſacra non impunita tantum manſiſſe, ſed honorem quoque meruiſſe in ea vrbe, quae optimum Socratem propter eandem cauſſam veneno ſuſtulit, et grauiſſime in philoſophiam peccauit. Ceterum et hoc quoque inter virtutes eius tacendum non eſt, ad intricatas et captioſas quaeſtiunculas, quibus ingenium et eruditionem eo tempore complures pſeudo-philoſophi oſtentabant, acute inſtructum fuiſſe, cuius exempla aliquot iucunda exponit LVCIANVS [k], expertique ſunt philoſophi haud obſcuri nominis Herminus Peripateticus, Fauorinus Academicus, Peregrinus Cynicus aliique; qua ratione effecit, vt haud facile quiſquam in illum auderet inſurgere, eique inſultare. Veri autem candoris philoſophis cum eſſet addictiſſimus, tum viuus ſummam apud eos exiſtimationem meruit, tum ſublatus e viuis is habitus eſt, qui maximis antiquitatis exemplis iure poſſet opponi atque aequiparari. Vitam ſemper duxit coelibem, ſine dubio, vt eo melius inſtitutum, quod amplexus erat, et ἀδιαφορίαν Cynicam proſequi poſſet; qua in re cum Epictetus aliquando obiurgans ei conſuleret, vt vxore domum adducta liberis procreandis daret operam, affirmans et hoc viro philoſopho non indecorum eſſe, alterum videlicet ſui loco naturae relinquere: feſtiue illi, qui et ipſe coelebs erat, reſpondit: *Da mihi igitur vnam filiarum tuarum* [l]. Vixit annos fere centum, quem ſenectutis extremae gradum vt attingeret, effecit ſine dubio, et ſumma, cui ſtudebat, temperantia, et animus nunquam vlla aegritudine turbatus, et ab affectuum tempeſtatibus liber, quod tantopere eius ſanitatem confirmauit, vt nulli vnquam morbo implicaretur [m]. Et veriſimile quoque eſt, diutius vitam prorogaturum fuiſſe, cum in hac extrema ſenecta viribus adhuc vſus ſit ſatis firmis, niſi exeundum ſibi ex hac vita eſſe laetiſſimo animo ſtatuiſſet, eo quod haud obſcure perſentiſceret, ſe ſibi amplius auxilio eſſe non poſſe, nec ciues ſana conſilia, quae in ſeditione exorta ſuppedi-

i) p. 567. k) p. 589. l) p. 583. m) p. 585.

peditabat, admittere. Discedens itaque ab omnibus hilari vultu diem suum obiit, quali semper obuiam venientibus conspectus est. [n]. Sepulturae vero curam nullam habuit, sic vt de ea rogatus, foetorem sepulturae caussam fore, nec curare se, si laniatus a canibus vtilitatem aliquam illis allaturus sit, diceret [o]. Quod vtrum profectum sit a Demonacte, decori nulla ratione negligente, et annon ex Diogenis historia huc translatum, lectoris iudicio definiendum relinquimus. Sane amplissimo funere elatus est et magnifice ab Atheniensibus sepultus, qui multo quoque tempore eius obitum luxerunt, ac sedem illam lapideam, super qua lassus quiescere solebat adorarunt, sertis coronantes, tanquam lapidem sacrum [p]. Circa funeris vero curationem nemo erat, qui non accurrisset, maxime vero ex philosophis. Illi enim suppositis feretro humeris vsque ad sepulchrum mortuum efferebant. Vixisse sub Hadriano eiusque successoribus, ex Epicteti, Peregrini aliorumque, qui cum eo vixere, tempore colligitur, natalis vero dies, tempusque obitus ignorantur.

§. VI. Alius longe commatis Cynicus fuit CRESCENS, vt enim veri Cynici imaginem eleganter expressit Demonax, ita Pseudo-Cynici mores accurate Crescens retulit. Megalopolitanum fuisse, TATIANVS [q] testatur, quod de Arcadiae vrbe Megalopoli intelligendum non de Romana vrbe, ex alio eius loco [r] satis luculenter euincitur; licet Crescentis nomen Romanum, quibusdam persuaserit, Megalopolin hanc magnam illam vrbem sedem Romani imperii innuere [s]. Nomina enim Romana illis quoque haud raro data esse, qui in prouinciis Romanis licet Graeco vterentur sermone habitabant, multis exemplis constat [t]. Cynicum fuisse S. IVSTINVS [u] testatur, sed talem, qui honestae professionis nomen turpiter pollueret, et ἀδιαφορίαν Cynicam, quam affectabat, minime eo adhiberet, vt opes et voluptates contemneret. Teste enim TATIANO [x], qui Iustini discipulus fuit, maxime omnium incesto puerorum amori deditus et pecuniae studio addictissimus erat; et quamuis φιλόκομπος esset, quo nomine eum notat IVSTINVS [y], multaque more Cynicorum populariter de animi robore, morteque contemnenda, hisque similibus iactaret [z] testibus tamen scriptoribus ecclesiasticis [a] plenus fuit malo animo, mendaciis, et vita turpi. Vnde *gulosum, et mortis timidum, luxuriaeque et libidinum sectatorem* vocat

Crescens.

n) p. 586.

o) p. 585.

p) p 587.

q) Or. adu. Graec. p. m. 157. seq.

r) p. 167. vbi templum Dianae Hymniae memorat, quod Megalopoli Arcadiae fuisse testatur PAVSANIAS.

s) Conf. BVDDEVS de V. R. C. gentilium philos. obtrectat. confirmata §. 3. Synt. diss. theol. p. 461.

t) Ita S. Paulus Tarsensis Romano nomine vsus est.

u) Apolog. I. vel potius II. p. m. 46.

x) loc. cit.

y) l. c. Id est, strepitus popularis et insolentis arrogantiae sectator, conf. E. GRABE Spicil. PP. Sec. II. p. 139. 140.

z) TATIANVS l. c.

a) EVSEB. Hist. eccl. L. IV. c. 16. SYNCELLVS p. 351. PHOTIVS Cod. CXXV. p. 162. ex recentioribus fere omnes, qui Iustini vitam et acta martyrum tetigere, alibi nominandi.

vocat HIERONYMVS [b]. Quam animi malitiam in calumniis et obtrectationibus, quas contra Chriſtianam religionem euomuit, luculenter probauit, et IVSTINO conquerente [c], Chriſtianos atheos eſſe, prorſusque ſine Deo atque impios aſſeuerauit, in gratiam et libidinem eorum, qui ſeducti ſunt, id faciens. Quem cum tanquam voluptuoſum et impoſtorem Iuſtinus redargueret, oſtenderetque nec lectam ei Chriſtianam profeſſionem, et inita cum homine profana diſputatione eum in ruborem daret, ac coram omnibus confunderet, adeo efferbuit ira rabidi canis animus, vt quod Iuſtinus praeuiderat et praedixerat, eum quod Chriſtianus eſſet atque atheus, apud magiſtratus deferret, qua accuſatione effectum, vt Chriſtiani nominis gloriam ſanguinis effuſione atque martyrio Iuſtinus capite plexus, coronauerit, deteſtabili vero Pſeudo-Cynici nomini aeternae infamiae notam attraxerit [d].

Peregrinus.

§. VII. Celebris quoque circa haec tempora inter Cynicos fama fuit PEREGRINI ſiue Protei, cuius vitam ita nobis deſcriptam reliquit LVCIANVS [e], vt facile intelligi queat, huius potiſſimum viri non tam vita quam morte illuſtris hiſtoriam illum ideo elegiſſe, vt haberet, quibus philoſophis ſi non omnibus, certe Cynicis, grauem dicam ſcriberet, et imprimis Cynicos more ſuo ſalſe rideret. Ita enim depingit Peregrinum, vt eum vitae non minus turpitudine, faſtu, moribusque iis, quos in Pſeudo-Cynicis ſani omnes damnabant, contemnendum, quam inſolito mortis genere famoſum fuiſſe oſtenderet. Aſt multa in hac narratione ſcenae, quam inſtruendam ſibi ſumſerat, ornandae cauſſa illum confinxiſſe, et retuliſſe haud pauca, de quibus merito dubitari poteſt, ſcriptorum aliorum Peregrino aequalium teſtimonia, quae Peregrinum tam malae notae hominem non fuiſſe innuunt, ſatis euincunt. Audiendus itaque Lucianus quidem eſt, ſed examinandus et cum reliquis teſtibus conferendus, vt aliquo modo, quid in Peregrini hiſtoria veriſimile, quid non, appareat. Fuit Peregrinus Parianus ex Ponto [f], qui Protei nomen cum profeſſione Cynica ſuſcepit: qui vbi firmata iam aetate in virum adoleſcere incepiſſet, multis in Armenia vitiatis mulierculis verbera haud ſemel accepit plurima: denique per tectum exiliens et elapſus turpiſſima et obſcoena fuga ſalutem quaeſiuit. Incolumitatem etiam, cum formoſum puerum per vim conſtupraſſet, pecunia redemit. Addit et hoc Lucianus: Peregrinum parentem ſenem praefocauiſſe, nequaquam ſuſtinentem

tem

b) Cat. Script. eccleſ. c. 23.

c) loc. cit.

d) *Menaeum Graecorum ad Cal. Iun.* apud PETR. HALLOIX. vit. illuſtr. eccl. orient. ſcript. Sec. II. p. 262. vbi notandum, Creſcentem tantum dici philoſophum, etſi Cynicus erat, vt ſupra Oenomaum a Socrate philoſophum dictum eſſe notauimus. Etſi vero pleraque de Creſcente ſolius Iuſtini et Tatiani auctoritate nituntur, fidem tamen iis facit et ſancti martyris integritas, et in apologia ad imperatorem eius facta mentio, vbi mendacio locus non erat. Conf. VALES. ad EVSEB. Hiſt. eccl. L. IV. c. 17. et Cynicorum eius temporis mores peruulgati. Stoicum vero Creſcentem perperam nominat GAVDENT. de philoſ. Romanorum c. CXI. p. 18.

e) De morte Peregrini T. IV. p. m. 268.

f) Ibid. p. 274. ATHENAGOR. legat. pro Chriſtianis c. 23.

tem eum iam vltra ſexaginta annos iam ſeneſcentem. Poſtea vero quam tanti ſceleris fama diuulgata eſſet, arreptaque fuga ſe ipſum condemnaſſet, incertis ſedibus vagantem oberraſſe, terram terra commutando. Ea in peregrinatione admirabilem illam Chriſtianorum ſapientiam perdidiciſſe, in Palaeſtina cum ſacerdotibus et ſcribis eorum conuerſatum. Ac ſane non multo in tempore pueros omnes illos prae ſe eſſe oſtendiſſe, prophetam ac ſacrificiorum principem, et ſynagogae ſocium, verbo omnia exiſtentem. Praeterea librorum nonnullos expoſuiſſe, nonnullos vero ſua quoque induſtria conſcripſiſſe. Inde quaſi eum Deum illos habuiſſe, et eo legislatore vſos fuiſſe et praefectum declarauiſſe: magnumque eos etiamnum colere reuerenter hominem, qui in Palaeſtina crucifixus eſt, quod nouum cultus et theologiae genus introduxerit. Haec Lucianus, quae, antequam in Peregrini hiſtoria progredimur, ſine animaduerſione et cenſura dimittere non poſſumus. Et primo quidem intolerabile prorſus eſt, quod tradit, Chriſtianos Peregrinum pro Deo habuiſſe, et legislatoria inſtructum poteſtate praefectum ſibi feciſſe. Adeone vero inſaniuiſſe, videri queat Lucianus eo tempore, quo contra *πολυθεότητα* tot apologiis ſcripſerant Chriſtiani doctores, vt hominem Chriſtianos vagabundum, et infando facinore per omnes terras infamem Deum ſibi et legislatorem conſtituiſſe, ſcribere auſus ſit, cuius contrarium pueris quoque notum eſſe poterat. Fatemur tantam impudentiam alienam nobis videri a Luciano maligni quidem animi, ſed callidi et ad res ſuas attenti ſcriptore, et non recte aſſecutos eſſe interpretes ſenſum verborum Luciani, quae hic Graece damus: *Καὶ τῶν βίβλων τὰς μὲν ἐξηγῆτο, καὶ διεσάφει, πολλὰς δὲ αὐτὸς καὶ ξυνέγραφε, καὶ ὡς Θεὸν αὐτὸν ἐκεῖνοι ἐδηγοῦντο, καὶ νομόθέτη ἐχρῶντο, καὶ προστάτην ἐπέγραφον. Τὸν μέγαν γοῦν ἐκεῖνον ἔτι σέβουσιν ἄνθρωπον τὸν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἀνασκολοπισθέντα ὅ τι καινὴν πάντην τελετὴν εἰσείγαγεν εἰς τὸν βίον.* Facile animaduerſurum eſſe putamus cautum et attentum lectorem, falſo retuliſſe interpretes ea ad Proteum, quae ad Ieſum Chriſtum ex Luciani mente referenda ſunt, nempe ad magnum illum hominem in Palaeſtina crucifixum, cum ambigua pronominis *αὐτὸν* relatione deciperentur. Niſi enim nos omnia fallunt, hoc dicere vult Lucianus: Proteum ad Chriſtianorum ſacra progreſſum non ſacros tantum eorum libros enarrauiſſe, ſed et propria de rebus Chriſtianorum commentaria conſcripſiſſe, egiſſeque in illis de eo viro, quem Deum Chriſtiani declarant, et cuius legibus et inſtitutis parent [g], quemque ſibi ducem elegerunt. Hunc eſſe magnum illum virum, quem adhuc colunt, qui palo ideo affixus ſit in Palaeſtina, quod nouam cultus diuini rationem et philoſophiam (id enim *τελέτας* velle ex iis, quae alio loco diximus, notum eſt) introduxiſſet. Ita quidem melius cohaerere verba Luciani nemo non videt. Aſt ne ſic quidem a magno impudentiae et mendacii crimine,

g) Pertinere haec ad Chriſtum ex p. 277. manifeſtum eſſe putamus. Vbi eum Sophiſtam crucifixum vocat.

ne, saltem a pudendae ignorantiae opprobrio liberari satis Lucianus potest. Nam qui vel primis labris Christianae ciuitatis historiam degustarunt, satis norunt, inter Christianos prophetarum, thysiarcharum, et scribarum nomina non fuisse recepta, sed Iudaicae genti fuisse propria. Quod in eam cogitationem deduxit quosdam, vt non ad Christianos, sed ad Iudaeos transiisse Peregrinum, Lucianum autem, more inter gentiles non insolito, Iudaeos cum Christianis confudisse coniicerent. Neque vero, licet haec supponamus, (quae tamen diserte satis ad Christum crucifixum relata vix constare cum verborum serie possunt) caussam Luciani ea magnopere iuuant, aut mendacii vel ignorantiae non excusandae notam auferunt. Vixit enim Peregrinus post Vespasianorum tempora. Ast deleta Iudaeorum vrbe et incenso templo nec legi peculiaris auctoritas, nec sacrificium vllum, nec pontifex, nec propheta inter Iudaeos fuit. Quin nec hoc inter Iudaeos et Christianos receptum, vt homini proselyto et ex vaga vita ad eorum societatem transeunti vel summi sacerdotis vel episcopi munus fuerit datum, quod conferre nonnisi post diuturnam vitae explorationem licebat [h]. Dubium itaque non est Lucianum, quem Christianos tanquam impostores, Apollonii vel Alexandri sectatoribus similes habuisse ex aliis quoque locis constat [i], confusis inter se Iudaeorum et Christianorum sacris, cum eiusdem generis, quo Pythagorei fecerant, cultum nouum et mysteria Iesum introduxisse crederet, more suo non sine bile et amaritudine Christianis labem affricare voluisse, fingendo, quod ipse de Christianis suspicabatur, homines hos ἰδιώτας et simplices a Peregrino deceptos locum ei inter sacri muneris antistites fecisse eumque martyrii affectandi occasionem ita fuisse nactum. Quod quam prorsus ab omni verisimilitudine abhorreat, quamque suspectam Luciani fidem faciat, quemuis vel mediocriter attentum manibus palpare posse putamus. Et coniicit quidem Cl. Clericus [k], Peregrinum Christianae fidei nomen daturum inter catechumenos forte receptum fuisse, mature vero animi propositum mutasse, hincque fabulam Luciani enatam. Ast cum omnia inter se misceat, et diserte tradat Lucianus, scripsisse libros Christianos Peregrinum, quorum ne leuissimum quidem vestigium inter libros apocryphos ab haereticis malisque hominibus suppositos occurrit, rectius rem omnem negari putamus, cunctaque partim ex incerto rumore partim ex maleuolo Luciani calamo profluxisse credimus. Miramur itaque merito magnum Pearsonium [l], vt hypothesi inseruiret, Peregrinum ad Ignatii imitationem, antequam igni se traderet, epistolas ad diuersas ciuitates dedisse, et viros quosdam legatos misisse, haecque probare, quod epistolae Ignatii iam Sec. II. genuinae habitae fuerint, in eam opinionem descendisse, Peregrinum Christianam religionem

h) Conf. Lamprid. in Alex. Seu. c. 45. Orig. contra Cels. L. III. p. 140. conf. Cleric. Hist. eccles. Sec. II. p. 696.

i) p. 277.

k) loc. citat.

l) Vindic. Ignat. P. I. c. 1. p. 4.

nem ſub Hadriano profeſſum eſſe, et non mediocrem inter Chriſtianos auctoritatem ſibi comparauiſſe, inde in vincula coniectum factum eſſe confeſſorem nobilem, et ad eum ſubleuandum quamplurimos, etiam τὰς ἐντέλει, presbyteros epiſcoposque vndique conuolaſſe: martyriumque ſubire maxime voluiſſe, proconſulem vero Syriae, cum intelligeret, quod mori cuperet, vt inde famam poſteris relinqueret, eum poenae ſubduxiſſe et carcere liberauiſſe: et quidem poſtea glorioſum hunc confeſſorem ex eccleſia eiectum et a philoſophis receptum eſſe, tandemque mori quidem tanquam philoſophum, famam autem eodem modo acquirere voluiſſe, quo Ignatium, cuius res noſſet, acquiſiuiſſe putauerit. Dici haec ſine omni veriſimilitudine, et, concidente vnius Luciani fide ſublesta, concidere omnia, quilibet videt praeiudicio non occupatus. Cui enim perſuadebitur, Peregrinum Cynico habitu ad Chriſtianos digreſſum tanto mox applauſu exceptum eſſe; tamque glorioſum ſubito factum eſſe confeſſorem, vt presbyteri et epiſcopi eum inuiſerent? quis tam illuſtrem confeſſorem ob leuem culpam ex eccleſia eiectum et ſanctae fidei mox apoſtatam factum eſſe credat? Quod ſi tantam famam fidei Chriſtianae confeſſione conſecutus eſt Peregrinus, cur tacent rem ſcriptores eccleſiaſtici? cur non hominis ad tantam inter Chriſtianos auctoritatem euecti conſeruata eſt memoria? cur non acriter notata apoſtaſia? quod in aliis factum eſſe nouimus. Tacemus male cohaerente haec omnia niti Luciani narratione, nec habere eam teſtem alium, adeoque ſuſpecti ſcriptoris malum in Chriſtianos animum aperte prodentis fide ſtari non poſſe. Falſum autem eſt, quod ſupponit non probat vir eruditiſſimus, Peregrinum imitatum fuiſſe Ignatium. Aliud enim vitae exemplum, Herculis nimirum, quem Cynici parentem ducemque ſibi vindicabant, eum ſibi conſtituiſſe, ne Lucianus quidem negat, et ipſe Pearſonius largitur. Neque magis certum eſt, quod addit: nunquam alii philoſopho in mentem veniſſe, moriturus vt epiſtolas ad ciuitates mitteret. Aliud enim nos docent Apollonii epiſtolae ad ciuitates paſſim miſſae, quas ſeruauit Philoſtratus. Cuius viri cum tunc recens adhuc eſſet memoria et fama maxima, cur non Apollonii magis exemplum inter gentiles celebratiſſimum, quam obſcurum iisque ignotum Ignatii morem fuiſſe imitatum credemus? Non inuiti igitur in eam deſcendimus opinionem, totam de Peregrini Chriſtianiſmo fabulam ex hiſtoria ſacra et philoſophica eiiciendam eſſe; nec magis verum eſſe, quod Lucianus addit: Chriſtianos omnem impendiſſe operam et mouiſſe omnia, vt eum furtim carcere eriperent [m]: cumque hunc conatum eſſe fruſtraneum viderent, omnia captiuo cum magna fide et obſequio praeſtitiſſe, viduasque anus et puerulos orbos ei mini-

m) Et hoc falſum, Chriſtianos ſuos furtim eripere ex carcere tentare ſolitos. Ipſe enim Lucianus paulo ante dixerat, ſponte multos occidendos ſe offerre, et Peregrinum martyrii gloriam affectaſſe. Cur itaque furtim eum eriperent?

niſtraſſe, et ſomnum cum eo cepiſſe, omnis vero generis coenam intuliſſe variam [n], ac ſacros ſermones cum eo habuiſſe, nouumque eum Socratem [o] vocauiſſe. Quin etiam in Aſia plerasque vrbes fuiſſe, a quibus venerint quidam laturi auxilium, Chriſtianis mittentibus ex publico, neque non collocuturi et virum conſolaturi [p]. Eſſe enim hunc Chriſtianorum morem, vt ſi quis praeſtigiator aut alioquin homo promtus et verſutus ad eos veniat, breui opulentus efficiatur, quippe qui hominum idiotarum ſimplicitate callide queat abuti. Peregrinum autem a Syriae praeſide, philoſophiae non mediocriter dedito liberum dimiſſum eſſe, eo quod arrogantiam, qua mortem oppetere ſtatuiſſet, et per hoc gloriam ad poſteros transmittere cogitaret, ſubolfeciſſet. Digna haec omnia ſunt nugatoris calamo, et tam miſere cohaerent, vt veterum rerum Chriſtianarum prorſus imperitum eſſe oporteat, cui maledicentiſſima in ſacram Chriſti ciuitatem ipſumque Dei filium narratio vel micam veriſimilitudinis habere videri queat [q].

Peregrini vita philoſophica et mors.

§. VIII. Dimiſſus ex carcere Peregrinus, ſi Luciani narrationem ſequimur, in patriam rediit, comperit autem paternae caedis memoriam nondum ita exoleuiſſe apud omnes, vt non accuſationem eius quidam meditarentur. Cum itaque paternas facultates fere omnes peregrinationibus exhauſiſſet, atque populus Parianus accuſationem in eum intentaret, aſſumto Cynici habitu, pallio et pera atque baculo ſubſtantiam a patre relictam ſe publicam dimittere velle edixit, hacque ratione effecit, vt ab egenis et inopibus pro vero philoſopho, Cratetis et Diogenis aemulo haberetur, inimici autem quieſcerent, ne, ſi paternae caedis refricarent memoriam, lapidibus obruerentur. Viatico itaque Chriſtianorum nixus nouam ſuſcepit peregrinationem, et vbique ſatis abundanter alebatur. Ita quidem pro comperto affirmat Lucianus [r], exigua tamen veriſimilitudine, cum exemplum afferri nequeat, ex Chriſtianis aliquem ad Cynicam ſectam ſalua fidei profeſſione, et aſſumto tamen habitu Cynico tranſiiſſe, licet Cynicos fidem Chriſtianam amplexos fuiſſe, negari non debeat. Tandem admiſſo aliquo flagitio, nempe, vt Lucianus opinatur, quod aliquid ex interdictis comediſſet, a Chriſtianis amplius non receptus eſt. Vbi mire iterum omnia miſcet Lucianus, et Iudaeos, vt videtur, cum Chriſtianis confundit. Niſi dicamus Peregrinum, aliquandiu inter Chri-

n) Et hoc mendacium eſſe, captiuitatis ſeueritas, qua Chriſtianos premebant gentiles, probat.

o) Quaſi Socrates ex ſanctis Chriſtianorum fuiſſet. Scilicet talis habebatur inter gentiles Socrates, hinc ad Chriſtianos concludebat Lucianus, rerum ad eos pertinentium ignariſſimus.

p) Imprudenter hic Chriſtianorum veterum laudes decantareLucianum recte notat HVETIVS demonſtr. euang. Prop. VII. §. 20. pag. 41.

q) Deeſſe hic aliquid calumniarum, a Chriſtianis ſublatarum coniicit TANAQVIL. FABER. in not. ad Luc. c. 2. quam coniecturam non reiiciunt CLERICVS l. c. et Cel. BVDDEVS diſſ. de verit. R. C. gentil. phil. obtrectationibus confirmata §. 6. Synt. diſſ. theol. p. 477. eo quod totus di logus in quibusdam Codd. omiſſus ſit. De quo lectoris eſto iudicium.

r) p. 276.

Chriſtianos verſantem, ob malam turpemque vitam et praecipue idolothytorum eſum e coetu Chriſtiano eiectum eſſe, quod veriſimile iudicarunt Io. Clericvs [s] et Io. Alb. Fabricivs [t]: quanquam tutiſſimum videtur, ſoli Luciano, teſti ſuſpecto et nullius, hac quidem in re, fidei, non credere, fidei Chriſtianae profeſſionem Peregrino tribuenti. Excluſus a Chriſtianorum conſortio Peregrinus, cum magna rerum inopia et difficultate premeretur, paternas opes a ciuitate repetiturus, iuſſu imperatoris datis literis eas repoſcit. Aſt ciues miſſa legatione docebant, vi non compulſum ſua fuiſſe dilargitum; quare ſtare rebus ſemel ab ſe conſtitutis iuſſus eſt [u]. Poſt id tertiam in Aegyptum peregrinationem inſtituit, ad Agathobulum iter faciens, vt ſe exercitationi philoſophicae daret, admirationem magis meriturae. Tendens itaque capitis dimidium, ac vultum limo oblinens, in magna circumſtantis populi corona virilia tractauit, vt impudentiam et ἀδιαφορίαν Cynicam demonſtraret, verberabat etiam et verberabatur ferula circa nates, et aliis quoque iuuenilibus ineptiis mira praeſtare tentabat. In qua Luciani narratione merito iterum veriſimilitudinem deſideramus, cum ſubolfacere quilibet Cynicae hiſtoriae non ignarus poſſit, haec ideo commentum fuiſſe Lucianum, quod fabellas de indifferentia Cynicorum circa res naturales ſupra detectas pro veris haberet; probabile autem non ſit, eiusmodi turpitudine admirandorum operum famam Peregrinum in Aegypto fuiſſe conſecutum. Ex Aegypto in Italiam ſoluit, egreſſusque naui ſtatim Cynica inſolentia omnes homines allatrauit, maxime imperatorem, quem natura nouerat placidiſſimum et manſuetiſſimum, nec vlli Cynicorum ob conuitiandi artem poenam irrogantem. Id quod magnam Cynicae virtutis gloriam Peregrino comparabat [x]. Tandem a praetore vrbis exire iuſſus eſt, quod tali philoſopho vrbi opus non eſſe iudicaret. Exactus vrbe cum Muſonio ac Dione et Epicteto conſuetudinem habuit, cumque aliis, quotquot pari fato mulctatos eſſe nouerat. Nodos hic quoque in narratione ſua nectit Lucianus, facilius ſecandos quam ſoluendos. Imperatorem enim, quem natura placidiſſimum fuiſſe, et tamen philoſophos vrbe eieciſſe dicit, non nominat, ſed patientiam tantum eius in Cynicorum dicacitate perferenda laudat. Veſpaſianum autem fuiſſe, non immerito colligimus ex exilio, Xiphilino et Zonara teſtibus, philoſophis indicto. Hunc enim imperatorem proteruiam Cynicorum contemſiſſe, ſupra Demetrii exemplo, Dionisque et Suetonii teſtimonio probauimus. Aſt his obſtat, tum quod Muſonius eo quidem tempore ex vrbe relegatus haud eſt, tum quod Epictetum ſub Domitiano tantum in exilium ire iuſſum eſſe, Svetonivs [y] aſſerit, Dio autem Chryſoſtomus ſub eodem imperatore ſpontaneo conſilio in exilium abierit, vt in *ſequenti ſectione* probabitur. Aſt Domitianum natura placidiſſimum et manſuetiſſimum fuiſſe, cui quae-

Vvv 2 ſo,

s) l. c. p. 701.
t) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
u) p. 281.
x) p. 282.
y) In Domitiano c. 10.

ſo, hiſtoriae Romanae mediocriter perito perſuadebitur? Accedit his noua difficultas. Epictetus enim vrbe eiectus Nicopolin ſeceſſit, Dio in Thraciam ignotus profugit. Qua itaque ratione cum Epicteto, et Dione conuerſari potuit Peregrinus vrbe ſubmotus? Cumque praeſtantiſſimi hi Stoici virtutem veram et ſeueram maxime coluerint, pſeudo-Cynicorum vero moribus eſſent infenſiſſimi, quis credet, cum Peregrino [z], impudentiſſimae vitae Cynico, eos familiariter vixiſſe? Fatemur itaque, in hac quoque hiſtoriae Peregrini parte valde nutare Luciani fidem, nobisque ſuſpicionem enaſci, condidiſſe eum hanc fabulam, non vt lectorem accurata rei expoſitione erudiret, ſed vt iucunda aliqua narratione eum recrearet, et Cynicos ſimul pungeret: qua ratione ſophiſtas saepius, neglectis veris temporum circumſtantiis, hiſtorias ſuas inſtruxiſſe, ſicque philoſophicam hiſtoriam multis fabulis contaminaſſe, multis hactenus exemplis demonſtrauimus. Tandem regreſſus in Graeciam Peregrinus modo dictis probroſis Elienſes impetebat, modo Graecos, vt aduerſus Romanos arma ſumerent, ſollicitabat, modo viros bene meritos laceſſebat, quod mortem illi aliquando attraxiſſet, niſi ad Iouis ſtatuam in Olympicis confugiſſet [a]. Quam infamiam cum in ſequentibus ludis oratione in laudem eius, quem vituperauerat, recitata emendare vellet, certatim ab omnibus contemtus eſt, cum exoleta eſſent omnia, quae excogitabat. Vt itaque famae ſuae conſuleret et admirationem, cui inſanum in modum inhiabat, ſibi pararet, priſtinas martyrii glorioſi cogitationes repetens, in publica Graecorum panegyri ſe flammis comburendi conſilium cepit, vt in hac quoque re Herculem, Cynicorum parentem, imitaretur. Sperabat enim, hoc ſibi glorioſum fore, ſacro in loco comburi, vbi ne ſepelire quidem alios morientes per religionem licebat [b]. Sparſis itaque de conſilii ſui ratione rumoribus, cum ingens eſſet hominum frequentia, conſtructo pyro et foſſa, varia fuit ſpectantium ſententia, maiorque erat multitudo Proteum accuſantium, quam eius incepta laudantium, donec magna hominum frequentia deductus habitis de vitae ſuae periculis et exantlatis pro philoſophia laboribus, auream ſe aureae vitae imponere coronam velle, dixit, Herculeumque vitae finem facturum promiſit, vt oſtenderet, qua ratione et mentis conſtantia mortis acerbitas reſpuenda ſit. Ad quae dicta qui molliori erant animo, lachrymabundi, ſeruaret ſe Graeciae, inclamabant, cordatiores ad perficienda cogitata excitabant. Cum itaque videret, non euenire, quae ſperauerat, nempe fore, vt inuitus et nolens, illis reſiſtentibus, in vita ſeruaretur, vehementer expalluit, et ſubtrepidauit etiam, admirantium tamen ſpectaculo elatus, finitis Olympicis certaminibus, noctem demum poſtremum tempus ei rei deſtinauit, quando ſe ipſum eſſet concrematurus [c]. Quae cum media apparuiſſet, ſurgente luna Cynicis ille ſtipatus prodiit, face cum reliquis

z) Demonactis etiam Peregrinum vſum eſſe conuerſatione ex Demonacte T. II. p. m. 573. patet.

a) Narrat rem prolixe p. 283.

b) p. 286. vbi longa diſſertatione de amentia huius conſilii Lucianus diſſerit.

c) p. 297.

quis armatus. Cumque rogum omnes ſimul accenderent, depoſitis ille pera ac pallio ac baculo in ſordido amiculo adſtitit, thureque in ignem coniecto, inuocatisque paternis et maternis daemonibus actutum in ignem inſiluit, nec amplius, a flamma quae multa erat, circumfuſus apparuit; Cynici autem rogum circumſtantes nullas profundebant lachrymas, ſilentio tamen perturbati animi haud obſcura ſigna edebant. Addit his fabulae incruſtator, quem vidiſſe tragoediam Lucianus narrat [d], ſimplicioribus rudibusque magnificis ſe et tragicis verbis, vt eos deciperet, illisque inſultaret, narrauiſſe, coniecto in ignem Proteo, factoque ſub initium ingenti motu cum horrendo terrae concuſſae mugitu vulturem e flamma ſubuolantem recta in coelum iuiſſe, magna voce humana clamantem: Reliqui terram, in Olympium commigro: recitauiſſe etiam virum quendam poſtea, in quem is inciderat, vidiſſe ſe Proteum hilarem in porticu Heptaphono oleaginis ſertis coronatum ambulantem, et ſancte deierantem eum aſſeuerauiſſe, vidiſſe ſe vulturem e pyra euolantem. Quae adieciſſe Lucianum, vt elegantius ſuperſtitioni illuderet, quilibet deprehendit. Haec totius vitae tragoediaeque Peregrini hiſtoria eſt, qualem nobis deſcripſit Lucianus. Qui licet ſpectatorem eius narrantem inducat, ſeque ex Parianis fide dignis reliqua accepiſſe dicat, oſtendimus tamen haud vno ſpecimine, cur fides eius hac in re ſubleſta ſit, quaeque valde nobis perſuadeant, more ſophiſtarum multa finxiſſe Lucianum. Et Peregrinum quidem philoſophum Cynicum fuiſſe dubitari non poteſt. Talem enim non Lucianus modo, ſed TATIANVS [e] quoque nobis deſcribunt, et PHILOSTRATVS [f] narrat, Cynicum hunc adeo audacter philoſophantem, vt ſe igni traderet, Herodem ſophiſtam canina dicacitate conuiciis fuiſſe inſectatum. Audiendus itaque VINCENTIVS OBSOPAEVS [g] haud eſt, qui αὐτοχειρία Peregrini forte ſeductus, ex Cynico Stoicum nobis exſculpit. Cynicorum vero in morem acerbis reprehenſionibus et obiurgationibus vſum eſſe, GELLIVS [h] teſtatur, et adductus probat locus Philoſtrati. Quin concremationem eius vere contigiſſe, adducta haec loca et teſtimonia veterum, quibus EVSEBIVS [i] addi poteſt, dubitare nos non ſinunt; vnde audiendus non eſt nuperus *hiſtoriae philoſophicae* ſcriptor Gallus [k], qui eam in contumeliam martyrum excogitatam fuiſſe fabulam pronuntiat. Aſt quae de vita eius turpi et flagitiis plena narrat Lucianus eum tantum in finem ab illo excogitata eſſe, vt et Chriſtianis et Cynicis aegre faceret, adductae ſupra rationes luculenter probant, recteque illis opponitur, non communis tantum eius aetatis fama, quae inter celeberrimos philoſophos eum numerauit, ſed GELLII [l] quoque teſtimonium, qui *philoſophum nomine Peregrinum,*

 cui

d) p. 302.
e) Or. ad Graec. c. 41.
f) Vit. Sophiſt. L. II. c. 1. §. 13. p. 563.
g) In argumento dialogo huic praemiſſo.
h) L. VIII. c. 3.
i) In Chron. ad Olymp. CCXXXVI.
k) Hiſt. crit. de la phil. T. II. p. 186.
l) L. XII. c. 11.

cui postea cognomentum Proteus factum est, virum grauem ac constantem se vidisse ait, cum Athenis esset, diuersantem in quodam tugurio extra vrbem. Cumque ad eum frequenter ventitaret, multa eum dicere vtiliter et honeste audiuisse; in quibus id fuerit, quod praecipue auditum meminerit: virum quidem sapientem non peccaturum esse, etiamsi peccasse eum Dii atque homines ignoraturi forent. Non enim poenae aut infamiae metu non esse peccandum, sed iusti honestique studio et officio. Si qui tamen non essent tali vel ingenio vel disciplina praediti, vti se vi sua, ac sponte facile a peccando tenerent: eos omnes tunc peccare procliuius, cum latere posse id peccatum putarent, impunitatemque ex ea latebra sperarent. At si sciant, homines nihil omnium rerum diutius posse celari, suppressius prudentiusque peccaturos. Descripsimus totum Gellii locum, cum vt pateat, quanta inter philosophantes fuerit Peregrini apud Athenienses existimatio, tum vt sanam potissimum et egregiam fuisse eius doctrinam moralem cognoscatur, et suspectae inde Luciani narrationi opponatur testimonium fide dignius. Ceterum Luciani quoque narratio aetatem Peregrini fecit dubiam. ANTONIVS PAGI [m] enim et IOANNES CLERICVS [n] finem habuisse tragicum Peregrini vitam coniiciunt A. C. CLXV, EVSEBIVS [o] A. C. CLXVIII, FABRICIVS [p] A. C. CLXIX. Ast non leues hic nodos conspicias. Si enim Luciano fides, Peregrinus coaeuus fuit Musonio, Epicteto, Demonacti; qui philosophi sub imperatoribus Nerone, Vespasianis, Domitiano et Traiano vixerunt. GELLIVS [q] autem se hominem vidisse, cum Athenis esset testatur. Tempora autem Gellii incidunt in aetatem Antonini Pii, iudice H. DODWELLO [r] et I. A. FABRICIO [s], ex quo concluditur, adolescentem eum sub Hadriano Athenis studiis operam dedisse, ibique, id est post A. C. CXVII, Peregrinum adhuc in viuis fuisse. His merito addimus, constare ex Philostrati loco supra adducto, Peregrinum Athenis adhuc floruisse, cum ibi magna nominis fama viueret Herodes Atticus, quod sub Antoninis factum esse, ex supra dictis liquet. Quibus omnibus si EVSEBII testimonium iungimus, viuicomburium Peregrini ad A. C. CLXVIII referentis, sequitur inde non incerta conclusione, ante tempora M. Aurelii Antonini tragoediam hanc euenire non potuisse. Ast his obstant et ATHENAGORAS [t] et Lucianus. Ille enim non combustionis tantum Peregrini mentionem facit, sed et statuam quoque eius memorat, quae in patria eius Paride, responsa dare perhibeatur, ex quibus colligimus, Athenagorae aetate, qui sub Antoninis vixit, Peregrinum viuis iam subductum fuisse. Hic autem vti dictum, Peregrinum ait, exilium passum fuisse cum reliquis phi-

m) Crit. Anti-Baron. ad A. C. 163. n. 3.
n) l. c. p. 695.
o) loc. cit.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 500.
q) loc. cit.
r) De peripl. mar. Eux. §. 10. T. I. Geograph. Graec. min. p. 117.
s) Biblioth. Lat. T. I. p. 508.
t) Legat. pro Christ. p. 30.

philoſophis Muſonio, Epicteto et Dione, id quod A. C. LXXIII accidiſſe oportet ſub Veſpaſiano. Quo tempore, cum iam iuuentutis annos ſuperaſſe Peregrinum neceſſe ſit, oportet eum ſub Hadriano LXX annos iam fere natum eſſe, et cum flammis conſumeretur, centenario maiorem obiiſſe, cum a Veſpaſiano vsque ad A. C. CLXIX integrum ſeculum effluxerit. Ex quibus omnibus hoc tandem euincitur, falſum eſſe Lucianum, qui hanc nobis Peregrini conuerſationem cum Stoicis iſtis obtruſit, ſeriusque, quam is prodit, vitae eius hiſtoriam eueniſſe.

§. IX. Vltimus, qui inter veteres Cynicos memoriae occurrit, SALVSTIVS eſt, cuius notitiam debemus Damaſcio, qui eum nouiſſe, et cum eo conuerſatus eſſe videtur, et memorabilia de eo quaedam *vitae Iſidori*, vel *hiſtoriae* potius *philoſophicae* inſeruit. Ex qua cum diuerſis in locis particulas excerpſerit SVIDAS [u], et PHOTIVS [x] quoque eiusdem nobis dederit compendium, ex vtroque hoc auctore philoſophi huius haurienda eſt cognitio. Duxit Saluſtius patrium genus ex Syria, maternum ex vrbe Emeſena, patre vero Baſilide, et matre Theoclea natus eſt. Et initio quidem, cum praeclaro eſſet ingenio, ad iuris prudentiae ſtudia ſe applicuit, iurisque notitiam vehementer expetiuit, eumque in finem eloquentiae quoque diligentem nauauit operam, cuius praecepta ab Eunoio ſophiſta, qui tunc Emeſae degebat, hauſit: quem tamen oratorem iuuenili inſolentia tumentem atque in orationibus turgidum fuiſſe, Damaſcius ait [y]. Nec alia forte cauſſa fuit, cur relicta forenſi eloquentia ad ſophiſticam Saluſtius transiuerit, et ad ſophiſticam vitam animum applicuerit, aſt meliori, quam praeceptor iudicio. Cuius affectatam eloquentiam cum recte ſubterfugeret, veteres Oratores Atticos ſibi imitandos propoſuit, eumque in finem orationes Demoſthenis ſimul omnes edidicit, tantamque in his poſuit induſtriam, vt cum non minore induſtriae, quam ingenii admiratione antiquam illam diſſerendi elegantiam aſſequeretur, eamque tanta felicitate exprimeret, vt orationes, quas ſcripſit, parum veteribus iſtis inferiores iudicarentur [z]. Cum autem Eunoium praeceptorem inſtitutioni non ſatis in dicendi arte parem iudicaret, Alexandriam abiit, et praeſtantiſſimorum, qui ibi eloquentiam docebant, magiſtrorum periculum fecit [a]. Qua in vrbe cum magna tum temporis eſſet philoſophorum frequentia, primum ibi philoſophiae amorem concepiſſe veriſimile eſt. Quem cum animo altius infixiſſet, Alexandrinis philoſophis non contentus, magnaque Athenienſis ſcholae, in qua tum Neſtorii diſcipuli ſumma cum laude docebant, fama permotus Athenas adiit, Proclumque in Platonica cathedra ſumma cum admiratione philoſophiam reformatam docentem audiuit. Quem praeceptorem licet admirarentur diſcipuli fere omnes, vt ſupra dictum, effecit tamen Zeno quidam,

Saluſtius.

u) In Saluſtius T. III. p. 276. 277. aliisque locis infra nominandis.
x) Cod. CCXLII. p. 556. ſeqq.
y) PHOTIVS l. c.
z) SVIDAS l. c.
a) Ibid.

quidam [b], vt a Proclo diuortium faceret (διάςασιν) et tum eius ſchola excederet, tum receptam in ea philoſophandi methodum, quam nugas parere tantum, parum vero ſolidi in tanta ſapientiae iactantia tradere, viderat, relinqueret. Dimiſſo itaque et neglecto chao philoſophiae Alexandrinae, quam eo tempore ad ſummas ineptias aſſurrexiſſe *ſectione quarta* probauimus, Cynicum philoſophandi genus, iam tum quidem prorſus fere neglectum, elegit [c]; et non tam otioſis ſpeculationibus de rebus diuinis et coeleſtibus, quibus Platonica ſchola tota in nugas difficiles ſe transformauerat, quam humanae ſocietati conuenienter et vtiliter philoſophandum ſibi eſſe ſtatuit. Quem in finem ἀδιαφορίαν Cynicam exprimere multo labore ſategit, vtque dolorem contemnere diſceret ardentes femori prunas imponi ſibi ſufflarique paſſus [d]; longo etiam tempore cibis crudis nec igne coctis vſus eſt [e]. Odio vero in philoſophos ducebatur magno, quorum amentiam et vitam ſaepe malam Cynica libertate taxabat, ſtatuens philoſophari non tam facile eſſe, quam plerique iactabant, ſed impoſſibile [f], nempe ſi mores ſui temporis (ad quos ſine dubio reſpexit) conſiderentur. Eandem ob cauſſam iuuenes quoque a philoſophiae ſtudio dehortabatur, tum vt philoſophorum ſcholas et congreſſus in contemtum adduceret, odiumque exerceret, quod in eos conceperat, tum vt oſtenderet, conſiderata amplitudine ſtudii illius, eos, qui ſe tanto titulo iactarent indignos prorſus eſſe. Neque caruiſſe effectu hanc Saluſtii, quam philoſophis ſcripſit, dicam, alio loco [g] teſtatur SVIDAS narrans: fuiſſe tum inter philoſophos eo tempore, quo Proclus viuebat, Athenodorum quendam longe clariſſimum, omnibusque ad philoſophiam ſubſidiis tam ab ingenio, quam recta animi voluntate inſtructum, dilucideque philoſophiam diſcipulis explicuiſſe; ipſum etiam Saluſtium hunc ob ſtudium admiratum, cum igne comparauiſſe, omnia propinqua incendente: et tamen huic Athenodoro perſuaſiſſe Sallustium ne philoſopharetur. Facile ex his iudicium fieri poteſt, et odia philoſophorum preſſiſſe hominem illius nimis acerbum, et loci inde taedium illum cepiſſe. Relictis itaque Athenis cum Iſidoro, quem diſceſſiſſe ex Platonica ſchola *ſectione quarta* diximus, Alexandriam ſeceſſit [h], ibi-

b) Duos nobis Zenones enarrat SVIDAS in Zeno Alex. T. II. p. 9. Vnus Iudaeus fuit, cui genti eum nuntium miſiſſet, per ipſorum ſynagogam aſinum album traduxit. Id quod mirum videri non debet, cum afflictis per Cyrillum patriarcham rebus Iudaeorum Alexandrinorum, inulta fere manſerit plebis iniuria. Hic Zeno natura quidem aequus et bonus fuit, teſte, quem hic quoque ſine dubio Suidas exſcripſit, Damaſcio, ſed in eloquentia et diſciplinis tardior, ſemper quidem diſcere aliquid cupiens et rogitans, quod ignoraret, ſed omnia propemodum ignorans. Etenim erat tardiſſimus ad percipiendum, et quae tandem aliquando percepiſſet, eorum facillime obliuiſcebatur. Fuit et alius Zeno, Pergamenus, Procli aequalis, et ipſe natura tardiore ad diſcendum, bonus tamen et moribus compoſitis. Vter vero ſeceſſum a Proclo ſuaſerit Saluſtio, dicere ſe non poſſe ait Damaſcius.

c) SVIDAS l. c.

d) Sua id aetate factum eſſe ait SIMPLICIVS Comm. in Epictet. p. m. 63.

e) SVIDAS in χυτρόπους T. III. p. 698.

f) IDEM T. III. p. 277.

g) In Athenodorus T. I. p. 77. vbi tamen Stoicus cum Platonico hoc deſcribentium vitio confunditur. Etiam haec ex Damaſcio ſine dubio hauſit Suidas.

h) SVIDAS T. III. p. 277.

ibique Cynicum inſtitutum proſecutus, non ipſe tantum imperterritum et ad quaeuis occurrentia indifferentem oſtendit animum, ſed ad corripiendos quoque hominum mores magna dicendi libertate vſus eſt. Qua in re et ingenio ſupra modum natura vrbano, et ad deridendum ingenioſiſſimo et promtiſſimo, quod facile inueniebat, quod e re nata eſſet, vſus eſt, et has orationis Veneres, quibus eximie praeditus erat, e familia ſua accepit, et dicendi arte confirmauit [i]. Cumque natura oſor eſſet improborum Heracliti [k] more inſectator turbae, omnes increpabat delinquentes, et quouis modo, quauis occaſione quoslibet arguebat, et ſalſe perſtringebat, interdum ſerio, ſed plerumque ridiculis dicteriis et argutis ſententiis, quibus pleroſque magna ingenii felicitate pungebat. Qua in arte excelluiſſe Cynicos ſupra monuimus. Ita vero nec amicis ſatis feciſſe, et inimicos ſibi excitaſſe plurimos facile credi poteſt: vnde eum, qui tamen familiariter eum nouit, Damaſcius auerſatus eſt [l]. Nunquam autem infirmo fere corpore viſus eſt, nec animo aeger [m]. Ait etiam Damaſcius, inſpicientem occurrentium oculos, praedixiſſe frequenter mortis genus maxime violentum, licet cauſſam, vnde id praenoſceret, ne ipſe quidem dicere poſſet, praetendens ſolummodo oculorum obſcuritatem et tenebras et humore plenos eſſe, quae in luctu pupillis ipſis oculorum continerentur [n]. Quamuis autem ſeuera admodum eſſet virtus Saluſtii, impietatis tamen valde ſuſpectus factus eſt; *veram* enim *de Diis opinionem* dixit *eſſe quintam virtutem*, *qua ne improbiſſimi quidem interdum carere videantur* [o]. Quae ſanum quidem ſenſum admittunt, ad iſtorum vero temporum dogmata applicata, impia ſatis ſunt atque profana. Tota enim philoſophantium natio diſpertiebat virtutes in quatuor claſſes cardinales, quibus reliquae omnes ſubordinarentur. Quinta igitur virtus inter non-entia referenda eſt, talisque quae apud improbos quosque inuenitur, adeoque vera de Diis opinio nullum inter veras virtutes locum obtinet. Nec dici poteſt, Saluſtium haec ſerio pronuntiaſſe, et ad anticipatam de Diis notionem, qua nec improbi carent, reſpexiſſe, quam, cum reliquis virtutibus prior ſit, quintam virtutem cardinalem eſſe pronuntiauerit. Contrarium enim Damaſcium innuere, et ridendi cauſſa haec Saluſtium dixiſſe, SVIDAE verba clare ſatis docent. Non tacebimus tamen, quid pro Saluſtio hac in re non ſine veriſimilitudine dici poſſe putemus. Nempe valde irriſiſſe philoſophos, maxime Platonicos, a quibus defecerat, Saluſtium, ſupra monuimus. Hi vero cum opiniones de Diis fanaticas nugisque meris conſtantes ſummum eſſe philoſophiae apicem contenderent, ad Pla-

i) Ibid.

k) Diogenis, forte ſcribere volebat Damaſcius, licet Heraclitum quoque plebem contemſiſſe certum ſit.

l) loc. cit.

m) PHOTIVS l. c.

n) Ibid.

o) SVIDAS l. c. Addi igitur debet atheiſmi inſimulatorum catalogo apud Cl. REIMMANNVM.

Platonicorum reformatorum affanias et inutiles ſpeculationes reſpexiſſe videtur, quas quintam virtutis conſtituere claſſem eo magis, cum aculeo dixit, quo magis principi in ſua ſchola dogmati locum inter quatuor virtutum claſſes vix relinquebant. Aſt hanc de Diis opinionem et doctrinam, quam tantopere iactabat Procli, ex qua Saluſtius erat egreſſus, ſchola, etiam improbis ineſſe, exemplis ſine dubio ex hac ipſa ſecta demonſtrauit, adeoque non in veram Dei notitiam, ſed fanaticam theologiam haec dicta ſunt. Quae tamen cautius omnino erant ſtatuenda, ne impii haberent, quod pro omni religionis et pietatis eiuratione dicerent. Ex his vero iudicium de dicteriis eius fieri poteſt, quae coniecturam noſtram mirifice confirmant [p]. Aliquando enim peregrinis quibusdam, cetera quidem eum laudantibus, vnum vero ei deeſſe dicentibus, quod non ita de Diis, vt alii multi ſentiret, *Sinite*, inquit, *ſaltem propter Nemeſin hoc mihi adeſſe.* Cumque Pamprepium magna iam dignitate conſpicuum adiiſſet, isque, qui elegans atque feſtiuus videri volebat, dixiſſet: *Quid Dii ad homines?* reſpondit: *Quis vero ignorat, neque me vnquam Deum, neque hominem te fuiſſe?* Haec enim ad ridenda communia de Diis praeiudicia, maxime Platonicorum Alexandrinorum, e quorum numero Pamprepium fuiſſe ex ſupra de eo dictis conſtat, ſpectare, ex allatis, niſi fallimur, non inepte iudicatur. Ex quibus non ſine veriſimilitudine diſputatis colligi porro poteſt, fruſtra eos eſſe, qui libellum Saluſtii *de Diis* a GALEO [q] editum, huic Cynico [r] vindicant, magisque audiendos illos eſſe, qui Saluſtium Platonicum reformatum, Iuliani apoſtatae temporibus viuentem parentem libelli Stoicis et Platonicis ſententiis inter ſe mixtis et male ſociatis refertum agnoſcunt [s]. Familiarem habuit Saluſtius Marcellinum principem Dalmatiae et Illyriorum in Epiro habitantium, virum bonum et generoſum et Romanis diſciplinis inſtitutum, diuinationis quoque peritiſſimum, et praeterea eruditionis amantiſſimum. In quo prudentiam ciuilem non exiguam, et fortitudinem admirandam, et rei militaris peritiam inſignem fuiſſe ait Damaſcius [ſſ]. Saluſtios complures cum Cynico non confundendos quaere apud FABRICIVM [t], noſtrum Sec. VI. ineunte vixiſſe, Iſidori, Damaſcii, Simplicii, aetas euincit.

p) Ibid.

q) In opuſc. mythologicis. Primam editionem debemus G. NAVDAEO cum L. ALLATII verſione et notis L. HOLSTENII Rom. 1632. 12. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. XIII. p. 643.

r) CONRING. de Herm. med. L. I. c. 12. p. 123. REINES. Inſcr. L. I. c. 2. 4.

s) GAVDENT. de Pythag. tranſmigr. c. 21. FABRIC. l. c. p. 644. qui plura de hoc Saluſtio dabit. Conf. ST. VITVS Bibl. Brem. T. VI. p. 424.

ſſ) SVIDAS in Marcell. T. II. p. 498.

t) loc. cit.

SECTIO

* *

SECTIO SEPTIMA.
DE SECTA STOICA.

§. I.

Floruisse mature sectam Stoicam durante republica Romana, principibusque viris se commendasse, in antecedentibus demonstrauimus. Eadem vero fortuna quoque Romae vsa est, postquam ciuitatis libertas in vnius degenerauit imperium. Nam apud imperatores quoque occasio data est Stoicis, eorum gratia ita fruendi, vt non posset non laeta inde secta ipsa capere incrementa. Quorum nouum quasi fundamentum iecit Athenodorus Tarsensis, Augusto valde charus atque gratiosus, ex quo sibi in philosophia ducem illum elegerat; is enim Stoicae sectae conciliauit eius animum, valde erga philosophos pronum. Quae licet fortuna sub imperatoribus sequentibus Tiberio, Caligula atque Claudio, a quibus nullus fere philosophiae honos habitus est, obscurari videretur, rediit tamen lux pristina sub Nerone, Seneca, huic familiae addictissimo, ad iuuentutem principis regendam, moderandumque consiliis suis ipsum imperium, adscito. Quinimmo laetioribus effulsit illa radiis, cum Marcus Aurelius Antoninus Stoicum habitum sumeret, et perceptis eius sectae placitis magnum eius familiae ornamentum euaderet. Neque porro parum adiuuit incrementa philosophiae studium Iurisperitorum Romanorum. Nam quod republica adhuc stante factum esse, supra ostendimus, vt ICti Stoicam philosophiam ad rempublicam adplicarent, iurisque normam eligerent, id sub imperatoribus quoque factum esse, dudum a viris doctissimis [a], qui Romani iuris historiam scripserunt, obseruatum est, caussaeque facile detegi possunt. Semel enim in republica iactis ex Stoica doctrina, fundamentis iurisprudentiae Romanae, haud facile fuit iustitiae antistitibus ab incepta semel via in aliam prorsus deflectere, sicque confusione miscere omnia; praesertim cum non exigua Stoici apud imperii moderatores fruerentur gratia, et inter ciues sanctissima haberetur haec secta; quae doctrinam de officiis ab aliis sectis neglectam diligenter inculcauit, sicque praetorum edictis, nescio quod arbitrarium saepe ius condentibus, regulam praescripsit philosophicam. Neque vero solis iurisperitis arrisit Stoica philosophia, sed et inter alios sapientiae studiosos reperti sunt plurimi, qui meteoris Stoicis decepti, et magniloquentia barbatorum philosophorum illecti, vel nomen prorsus darent sectae Stoicae, vel eius tamen doctrinam reliquarum sectarum placitis

Fata sectae Stoicae sub imperatoribus.

Xxx 2 citis

a) Io. Schilter. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. I. Vinc. Gravina Orig. Iuris ciu. L. I. §. 44. Ever. Otto de Stoica veterum ICtorum philosophia, aliique Tomo primo laudati.

citis praeferrent. Et deceptos quidem esse admiratores doctrinae Stoicae, in aprico est. Cum enim verba audirent magniloqua, virtutemque viderent commendatam talem, ad cuius perfectionem ne adspirare quidem licebat, quae vero supra humanam conditionem Stoicum perfectum euehebat, non cogitarunt, inanem hanc esse arrogantiam, quae turbidos et negotiorum appetentes tantum faceret, quod Rubellio Plauto apud TACITVM [b] obiectum; sed verbis capti magnum quid sonantibus, thesauros sibi promiserunt inanes. Quod facile intelligere potuissent, si ad id attendissent, quod FABIVS [c] monet: *Minus indulserunt eloquentiae Stoici veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque plurimum valuerunt, rebus tamen magis quam (id quod sane non quaesiuerunt) oratione magnifici*, indeque didicissent magnificentiam Stoicorum recentiorum magis in verbis, quam in re fuisse. Ast neglecta hac grandiloquentiae Stoicae, quam frustra negat IVSTVS LIPSIVS [d], consideratione, incauti in retia callidissimorum philosophorum inciderunt, et meliora atque longe praestantiora apud Stoicos, quam apud ceteros philosophos se inuenturos sibi polliciti sunt, id quod non potuit non sectam hanc vehementer augere. Multo tamen illustrior facta est secta Stoica, ex quo subdolo conatu Christianorum vitulis arandi occasionem nacta est. Cum enim doctrinae Christianae, praecipue, quae mores hominum format animumque dirigit, per omnem mundum amplissima esset gloria, et philosophi quoque ad eam amplectendam animum aduerterent, hominumque innumera fere multitudo Christianis sacris accederet, quod sanctiora longe atque pulchriora tradere crederentur; non tulit tantam gloriam sectae Stoicae inuidia, nec sanctitatis laude, qua hactenus cluebat, superari se a Christi sectatoribus passa est. Vt itaque in suis quoque scholis talia doceri ostenderet secta tristis atque tetrica, lectis Christianorum doctorum, et forte ipsorum sacrorum oraculorum libris, et verba et doctrinam ipsam ita callide imitata est, vt tamen salua atque illaesa maneret systematis semel electi constitutio, in alienum scilicet sensum iis deprauatis flexisque, quae ita furtim surripuerat. Cuius rei fidem vt faciamus, vel ad ipsa Senecae, Epicteti, Antonini scripta lectorem abire, et cum sacris Christianorum libris ea comparare iubemus, vel illa legere cum attentione et considerare, si tanti videbuntur, quae alio loco [e] prolixe satis et copiose ea de re disseruimus, exemplisque plurimis subdolam hanc Christianorum imitationem a Stoicis susceptam confirmauimus. Neque mirum videri queat, libros Christianorum in manus Stoicorum peruenisse et ab iis lectos esse. Id Neronis et postea M. Antonini tempore facile euenire potuit. Cum enim nouae superstitionis instar apud imperatores deferretur Christiana doctrina, scriptis

b) Annal. L. XIV. conf. LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. XIV. p. 84.

c) Instit. Orat. L. X. c. 1.

d) l. c. p. 88. conf. WERENFELS. de meteoris orationis Opp. p. 509.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Tempe Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

ptis vero apologiis, et publicis quoque coram praefidum tribunalibus confeffionibus de eius innocentia et fanctitate teftimonium dicerent fanctiffimi martyres et gloriofi confeffores, impoffibile fuit, vt res tanta, quae totum fere Romanum orbem commouebat, imperatorum oculos effugere, vel eorum notitiam latere poffet, qui rebus fummis moderandis adhibebantur. Ex quo numero cum Seneca imprimis fuerit, qui, imperii habenas capeffente Nerone, cum Burrho de imperii quoque negotiis profpexit [f], dubium non eft, virum prudentem, excitatum fama pariter et infamia Chriftianae religionis, qua a plerisque gentilibus aduerfariis premebatur, ad ipfa cognofcenda praecepta Chriftianorum animum applicuiffe, licet non negemus, fine fundamento commercium aliquod literarum inter D. Paulum et Senecam comminifci aliquos. Idem de M. Aurelio Antonino dicendum, quem non credibile eft, tanto fauore, quanto infra dicemus, erga Chriftianos vfum fuiffe, fi nihil fcriptorum eorum legiffet, vel doctrinam imprimis moralem eorum non percepiffet. Vtrumque vero non verba tantum et phrafeologiam, fed et doctrinae capita fumma a Chriftianis mutuum accepiffe exempla plurima loquuntur, aft, corrupta et Stoicis erroribus ab illis infecta fuiffe, docent. Ita vero non inter fuae tantum fuperftitionis homines nouos gloriae et fanctitatis fpargebat radios fecta Stoica, fed et inter Chriftianos non deerant, qui fuco illo decepti magnifica decreta vocesque magnas porticus admirarentur, et maximopere laudarent, naeuos autem ex admiftis erroribus et attemperato illis decretis fyftemate oriundos non fatis perfpicerent, turpiterque laberentur, qua de re Tertulliani, Pantaeni, Clementis Alexandrini aliorumque exempla fuo tempore et loco enarranda, documento nobis effe poffunt luculento, quae nec ipfe LIPSIVS [g] ftrenuus Stoicorum patronus, negare potuit. Viderunt tamen latentem in herba anguem viri perfpicaces inter Chriftianos haud pauci, vt fuo loco probabimus, grauemque cenfuram in Chriftianos exercuerunt. Cuius licet interiorem cauffam putet LIPSIVS [h], quod plures fuerint qui Stoicam fectam fectarentur, quam qui aliam quamcunque, quodque et hac multitudine Chriftianos vrferint, et auctoritate atque vita eos prefferint, abfit tamen tanta inuidia a viris fanctis, vt exiguam fi cum Chriftiani nominis cultoribus comparetur, frequentiam inepta aemulatione illis inuiderint, vel hypocritica vita, quam Stoici affectabant, tantis ignibus eos aduſſerit. Effe enim longe alia et maiora, ex ipfis eorum obiectionibus clare cognofcitur; nec tam pulchre picta fuit larua virtutis Stoicae, vt non latens deformitas protraheretur in lucem, et hypocrifis fucataque virtus eis ab ipfis gentilibus obiiceretur; qua de re ea relegenda funt, quae *tomo primo* [i] de hac fecta diximus. Magnam tamen fectae huic iftis temporibus,

Xxx 3 qui-

f) Plura hac de re dicemus infra.

g) l. c. p. 101. conf. IAC. THOMASIVS de exuft. mundi Stoica diff. X.

h) l. c. p. 100.

i) L. II. c. 9.

quibus in viros optimos saepissime tyrannis saeuiit, gloriam addidere viri summi Stoicis praeceptis innutriti feminaeque illustres, quae excelso animo contemta morte pro libertate et virtute fortiter obierunt, quales fuisse Caecinae Paeti, Thraseae et Heluidii vxores, Arriam vtramque et Fanniam TACITVS [k] narrat. Et ex his iam caussis magna illa incrementa orta sunt, quae Antoninorum aetate illa secta habuit, quaeque aliarum sectarum fortunam superauisse veteres testantur [l]. Certe IVVENALE [m] haut obscuro interprete, per omnem fere orbem Romanum philosophia Stoica cum reliquis eruditionis partibus inualuit. Ita enim:

Melius nos
Zenonis praecepta monent, nec enim omnia quaedam
Pro vita facienda putat, sed Cantaber vnde
Stoicus, antiqui praesertim aetate Metelli?
Nunc totus Graias nostrasque habet orbis Athenas.

Quae fortuna eo magis splendida fuit, quo magis SENECAE [n] tempore multae familiae philosophorum sine successore deficere coepere. Nacta vero sub Antonino Pio locum in cathedra publica honorem et stipendium etiam meruit [o], hocque testimonio multa auctoritatis atque dignitatis acquisitae incrementa vidit. Nempe testatus hoc ipso, quod stipendio auxisset Stoicos, imperator, habere se hanc sectam pro vtili reipublicae minimeque otiosa, cum *salaria* teste CAPITOLINO [p], *subtraxisset multis, quos otiosos videbat accipere, dicens, nihil esse sordidius, immo crudelius, quam si rempublicam ii arroderent, qui nihil in eam suo labore conferrent: vnde etiam Mesomedi lyrico salarium subtraxit.* His itaque artibus ad summam felicitatem surgens philosophia Stoica, in plerisque, quae in orbe Romano erant, Musarum artiumque liberalium emporiis publice iuuentuti tradita est. Et Athenis quidem atque Alexandriae Stoicae philosophiae decreta personasse [q], demonstratione in re nota opus haud habet: Romae autem vtrum publice doceri coepta sit, ambigit PAG. GAVDENTIVS [r]. Cuius quidem rei disquisitionem hic breuitatis caussa omittimus, addimus tamen, quod CAPITOLINVS [s] tradit: *tantum in M. Antonino philosophiae studium fuisse, vt adscitus iam in imperatoriam dignitatem, tamen ad domum Apollonii Stoici discendi caussa veniret.* Ex quo loco colligitur, Stoicae philosophiae ludos Romae tum, annuente imperatore, in aedibus suis aperuisse Stoicos phi-

k) Legendus MENAGIVS histor. mulier. philosophant. §. 75. p. 499.
l) Conf. LIPS. l. c. VOSS. de sectis c. XIX. §. 13. IONS. de Script. hist. phil. L. I. c. 20. p. 107. HORN. hist. phil. L. IV. c. 6. p. 255.
m) Sat. XV. v. 108 seqq.
n) Qq. natur. L. VII. c. 32.
o) LVCIANVS in Eunucho T. IV. p. m. 160. CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 11. XIPHILINVS in Ant. Pio.
p) Ibid.
q) STRABO L. XIV. p. 673.
r) De philosoph. Rom. c. XLVIII. p. 206.
s) In M. Aurel. Anton. c. 10.

philoſophos. Sic Tarſi quoque Ciliciae Stoicae philoſophiae praecepta tradita fuiſſe, STRABO [t] auctor eſt, qui Tarſum ideo Alexandriae Athenisque iungit: teſtesque ſunt cultae Tarſi philoſophiae Stoicae philoſophi aliquot ex hac familia haud incelebres Antipater, Archidemus, Athenodori duo, Heraclides, Neſtor, Zeno, Diogenes etiam dictus, aliique partim ſuo loco iam dicti, partim infra nominandi, qui Tarſum patriam habuere [u]. Sed fuiſſe quoque ibi peculiares conuictus a celebrioribus Stoicis nomen ſortitos ATHENAEVS [x] auctor eſt. Multum tamen ad obſcurandam hanc Stoicae ſectae gloriam contulere contradictiones et diſſidia reliquarum ſectarum, quae ſubtilitates porticus valde eneruabant. De quibus luculentum extat EVSEBII [y] teſtimonium, narrantis: *acres illas ac ſubtiles argutias Stoicorum illudi a ceteris ac derideri, omnesque vndique cum vicino quemque ſuo puluere conſperſos pugnam ſtrenue luctamque conſerere; quaſi manibus iamiam atque lingua, ſeu calamo potius et atramento mutuum in ſeſe bellum inſtruerent, atque alios alii, quibusdam quaſi diſputationum iaculis atque omni armorum genere vulnerarent.* Id quod Alexandriae quoque eueniſſe, Hieroclis ſcimus teſtimonio [z]: imprimis autem Scepticos in exagitandis explodendisque Stoicis decretis ingenioſos fuiſſe atque induſtrios, ſexti Empirici exemplum nos dubitare non ſinit. Et medicinam quidem afferre malo huic conatus eſt poſt Potamonem Ammonius Saccas, iis veſtigiis inſiſtendo, quae Antiochum Aſcalonitam et Ammonium Plutarchi Chaeronenſis praeceptorem preſſiſſe viderat; quem in concordiam ire coëgiſſe Platonis, Ariſtotelis et Zenonis decreta ſupra copioſe explicuimus. Aſt morbo medicina euaſit peſtilentior. Syncretiſmo enim illo turbata pura et genuina ſectarum harum dogmata tantum non omnia, ſectae autem Stoicae ita ſuccifi nerui ſunt, vt prorſus contabeſceret, et AVGVSTINI [a] aetate non niſi Cynici, Peripatetici et Platonici viderentur: qui vero dogmata Stoica, praecipue in morali doctrina, diligerent, ſcholae eclecticae adhaererent, quales fuere Simplicius, Damaſcius aliique. Illuſtriores itaque Stoici ad ſeculi tantum tertii poſt C. N. initia pertingunt, vbi ducentorum annorum ſpatio multi viri magni et doctrina celebres huic ſectae adhaeſerunt. Ex quibus alii fuere iureconſulti et optimates, in quibus *ſectione prima* Thraſeam, Heluidium Priſcum, Iunium Ruſticum, Caecinam Paetum alioſque memorauimus; quibus addi deberet M. Aurelius Antoninus imperator, niſi philoſophum profeſſione et inſtituto talem ipſe affectaſſet. Alii ſtrictiori vocabuli ſenſu Stoicae philoſophiae ſectaeque ſe aſſeclas profeſſi ſunt, quorum indicem poſt extemporaneam LEONHARDI COZZANDI [b] diligentiam conſtruxere Io. IONSIVS [c] et

t) loc. cit.
u) Conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 141. ſeqq.
x) L. IV. p. 186.
y) Praepar. L. XIV. c. 2. p. 718.
z) PHOTIVS Cod. CXXIV. p. 283.
a) Adu. Academicos L. III. c. 18.
b) De magiſterio antiq. philoſ. L. III. c. 4.
c) l. c. L. II. c. 18. p. 208.

et imprimis Io. ALBERTVS FABRICIVS [d]. Nos eos tantum enarrabimus, quorum fama in porticu fuit circa iſta tempora illuſtrior. Aſt ſunt iſti: Athenodorus Tarſenſis, Annaeus Cornutus, Muſonius Rufus, Chaeremon Alexandrinus, L. Annaeus Seneca, Dio Pruſaeenſis, Euphrates Tyrius, Epictetus Phryx, Sextus Cheronaeus, et, qui dignitate omnibus anteiuit, M. Aurelius Antoninus imperator.

Athenodorus. §. II. Valde res Stoicorum ſub imperatore Auguſto promouit ATHENODORVS, Tarſo Ciliciae oriundus, patre Sandone natus [e]: ab Athenodoro Tarſenſi, qui Pergamo accitus a M. Catone, in eius contubernio vixit [f], diuerſus; hic enim Cordylionis cognomen tulit. Glycae, Cedreno aliisque Alexandrinus dicitur [g], ſed hoc falſum eſſe, ex veterum teſtimoniis, qui Tarſenſem faciunt, patet. Dictus etiam a pago quodam Cananites [h]. Magna is et gratia et auctoritate apud Auguſtum valuit, tum ob animi ſingularem prorſus aequitatem, tum ob eruditionem, cuius laetiſſimus is effectus fuit, quod ſaniora et mitiora eius conſilia Caeſar Auguſtus prorſus probauit et ſecutus eſt, teſtaturque ZOSIMVS [i], mitius fuiſſe Auguſti imperium, ex quo Athenodori maxime conſiliis aurem praebuiſſet. Id quod Tarſo prorſus ſalutare euenit. Narrat enim LVCIANVS [k]: Athenodori Tarſenſis Auguſti praeceptoris, precibus apud imperatorem, Tarſenſium ciuitatem vectigalibus leuatam eſſe, ideoque populum quotannis ei, vt heroi ſolennes honores perſoluiſſe. Tanta etiam Auguſti erga illum fiducia fuit, vt Claudium poſtea, imperatorem, in contubernium illi traderet, isque et inſtitutione et conuictu eius vteretur [l]. Eo vero tempore iam aetate grauis fuit Athenodorus, vnde eo melius iuuenis ambigua inclinatione ſuſpecti mores firmare illum poſſe Auguſtus ſperauit. Contubernio vero philoſophorum iuuenes etiam principes credere, non inſolitum Romae fuit, ipſeque Auguſtus, Sphaeri et Arei philoſophi contubernium iniit [m]. Quem Areum, qui aliis Stoicus, aliis Pythagoreus dicitur [n], cum Theone Alexandrino, Stoico, aliisque philoſophis maxime Athenodorum commendaſſe, nulli dubitamus [o]. Valde ſenex, octoginta duos annos natus in patria occubuit [p], relicto de Tarſo libro [q], quem hodie deſideramus. Cum Athenodoris vero aliis, de quibus ſuo loco dictum, confundendus non eſt, vt a SVIDA [r] factum.

§. III. Se-

d) Bibl. Graec. Vol. II. p. 386. quosdam ex hoc albo deleuit HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 110.

e) LVCIAN. in Macrob. T. II. p. m. 829.

f) Dictum de eo ſupra c. I.

g) FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. p. 391.

h) FABRIC. l. c.

i) L. I. c. 6. Qui locus apud SVIDAM in Athenodorus T. I. p. 72. plane euertitur, et contrarius ſenſus exſculpitur. Conf. KVSTERVS ad h. l.

k) loc. cit.

l) SVETON. in Claudio c. 4.

m) IDEM in Aug. c. 89.

n) Dictum de eo Sect. I.

o) SVIDAS in Theon. T. II. p. 182.

p) LVCIANVS loc. cit.

q) STEPHANVS in Ἀγχιάλη.

r) Vide quae in fine ſuperioris Sect. diximus.

§. III. Serius, ante et ſub Nerone vixit Romae atque docuit Annaeus Cornutus, haud ignobile in familia Stoica nomen. Fuit is Leptitanus Afer, et non philoſophiae tantum cognitione, ſed Grammaticae quoque rhetoricae atque poëticae vſu ſingulari praeſtitit [s]. Et meminit quidem Gellius [t] Cornuti grammatici, quem *haud ſane indoctum et ignobilem*, et alibi *hominem pleraque alia non indoctum, nec imprudentem* vocat, eiusque commentarium in Virgilium laudat: Aſt hunc a Cornuto philoſopho diuerſum eſſe contendit Casp. Barthius [u]. Quod quamquam certo definiri non poteſt, cauſſa tamen grauis haud eſt, duos hic Cornutos exſculpendi. Qui enim in dicendi arte ita excelluit, vt libros quoque rhetoricos conſcriberet [x], et pangendi carminis felicitate vſus eſt, eum in grammatica quoque verſatum ſatis fuiſſe, quis eſt qui dubitet? Nec inſolitum in veteri hiſtoria literata vel inauditum, philoſophos in Grammaticis excelluiſſe. Cuius exempla multa occurrunt, et inter ea maxime Porphyrius et Proclus, vt alios taceamus. Nec obſtat, quod vrgetur, Cornutum philoſophum Graece ſcripſiſſe, grammaticum Latine: ſatis enim notum eſt, multos ea aetate vtraque lingua Graeca et Latina libros exaraſſe. Quare veriſimile putamus, eundem eſſe Cornutum philoſophum et grammaticum [y], praeſertim cum in omni eruditionis genere illum fuiſſe ornatiſſimum Dio teſtetur. Tragicum vero dum vocat auctor vitae Perſii, in poëtica quoque eum arte fuiſſe verſatum inde colligitur. Maxime tamen philoſophiae Stoicae ſe dedit, eamque profeſſus Romae iuuentuti ad ſapientiae ſtudium praeiuit, moreque philoſophorum Romae tum commorantium conuictum philoſophantium aluit; memoratque auctor vitae Perſii, quem plerique Suetonium [z] eſſe volunt, *vſum fuiſſe* Perſium praeter Lucanum poëtam *apud Cornutum conuictu duorum doctiſſimorum et ſanctiſſimorum virorum, acriter tunc philoſophantium, Claudii Agaternii medici Lacedaemonii, et Petronii Ariſtocratis Magnetis, quos vnice miratus ſit et aemulatus, cum aequales eſſent, et Cornuto minores:* Tantusque fuit philoſophantium, Cornuto duce, amor in praeceptorem, vt et maxime eius eruditionem et fidem extollerent, et remunerari quoque eius diligentiam ſtuderent. Inter eos omnium praeclariſſime de Cornuto ſenſit Perſius [a], qui virtutem Cornuti extollere in ſermonibus ſuis non neglexit, ſatisque oſtendit, qualis vir fuerit. Ita enim inter alia multa [b]: *A. Cornutus.*

Cumque iter ambiguum eſt, et vitae neſcius error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes

Me

s) Suidas in Cornutus T. II. p. 350.
t) L. II. c. 6. L. IX. c. 10.
u) Ad Claud. p. 128.
x) Suidas l. c. Porphyr. Simplic. conf. Fabricius Bibl. Graec. Vol. II. p. 400.
y) Ita etiam Vossius de hiſtor. Latin. L. I. c. 25. p. 136.
z) Ideo Suetonii Caeſaribus plerumque ſolet adiici.
a) Satyra V.
b) v. 34. ſeqq.

Me tibi ſuppoſui: teneros tu ſuſcipis annos
Socratico, Cornute, ſinu, tunc fallere ſolers
Appoſita intortos extendit regula mores:
Et premitur ratione animus, vincique laborat,
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum etenim longos memini conſumere ſoles,
Et tecum primas epulis decerpere noctes;
Vnum opus et requiem pariter diſponimus ambo,
Atque verecunda laxamus ſeria menſa.

Et paulo infra:

At te nocturnis iuuat impalleſcere chartis
Cultor enim iuuenum purgatas inſeris aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc iuueneſque ſeneſque
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.

Sed tota ſatyra legenda eſt, laudum Cornuti plena, vt quam ſobrie diſcipulos docuerit, quamque grato illi agnouerint animo diſcamus. Tanta etiam Perſii fuit erga praeceptorem grati animi ſignificatio [c], vt moriens ſcriptis ad matrem codicillis rogaret eam, vt daret Cornuto ſeſtertia, vt quidam dicunt, centies, vt alii volunt, plus, et argenti facti pondera viginti, et libros circa ſeptingentos Chryſippi, ſiue bibliothecam ſuam omnem. Verum Cornutus ſublatis libris pecuniam ſororibus, quas frater haeredes fecerat, reliquit. Ceterum ſi SVIDAE [d] fidendum, noſter etiam in Romanae hiſtoriae monumentis condendis, verſatus eſt. Ita enim lexicographus: *Duo Romani hiſtorici fuerunt T. Liuius, cuius celebre et illuſtre eſt nomen et Cornutus. Hunc autem audio diuitem quidem fuiſſe, et librorum expertem, nihil vero praeclari habuiſſe. Tantum autem fuit auditorum diſcrimen in his viris audiendis, vt Cornutum quidem quam plurimi audirent, obſequii et aſſentationis cauſſa ad hunc virum confluentes, et propter haereditatis ſpem, quod nullos liberos haberet: Liuium vero pauci: ſed quorum aliquis erat vſus et qui animi elegantia et eloquentia praeſtabant. Et haec quidem tunc ita fiebant. Tempus vero et veritas - - hunc tanquam occultum theſaurum et multa eaque bona continentem demonſtrarunt T. Liuium nempe. Alteri vero illi diuiti et pecuniis circumfluenti Cornuto obliuionem offuderunt. Quare vel vnus vel potius nullus eum nouit.* Haec Suidas, qui Leptiten Africanum quidem eum fuiſſe aſſerit, ſi tamen rem recte aeſtimauerimus, more ſuo homonymos confundit. Vt taceamus enim Cornuti non ita periiſſe memoriam, vt ne vnus quidem eum norit, tempora non concordant. Liuium enim L annis prius obiiſſe, quam in exilium

c) Vita Perſii l. c. d) loc. cit.

exilium miſſus eſt Cornutus, ex EVSEBII *Chronico* recte demonſtrauit G. I. VOSSIVS [e]. Nec qui Cornuti meminere, huius rei mentionem faciunt. Recte itaque hunc Cornutum obſcurum hiſtoricum a philoſopho Stoico diſcernendum eſſe iudicarunt viri docti [f], licet incertum prorſus ſit, quod ex tempore coniicit VOSSIVS [g], fuiſſe eum philoſophi patrem. Sed nec ex aliis Cornuti iisque indubitatis ſcriptis aliquid ſupereſt, praeter libellum *de natura Deorum* ſub Phurnuti nomine [h] primo quidem editum, poſtea vero recte Cornuto Stoico vindicatum, in quo mythologia Graecae Stoicae phyſiologiae, allegoriae in Stoicorum ſcholis receptae opera attemperatur, et theologia Stoica eleganti enarratur compendio. De cuius libelli hiſtoria conſulendus eſt, qui diligenter eam enarrauit Io. ALB. FABRICIVS [i]. Aliter quidem viſum veterum doctrinarum callentiſſimo viro THOM. GALEO [k], cui nitidam libelli editionem [l] debemus. Qui poſtquam de diuerſis Cornutis docte egit, et hunc Stoicum ob humaniores literas et philoſophiam magnum nomen in ſcriptis veterum obtinuiſſe oſtendit, alium quoque Cornutum nobis enarrat Platonicum Stobaeo et Proclo laudatum. Hunc vero Platonicum huiuſce libri *de natura Deorum* auctorem eſſe coniicit, eumque eſſe putat, quem toties Porphyrius laudat, et cuius μεταληπτικὸν ſcribendi modum Origenes et Proclus imitati ſunt. Aſt falli virum κριτικώτατον facile deprehendent, qui ipſum libellum attente legerint, in quo nihil eſt, quod non cum Stoica phyſiologia, animaque mundi per omnes partes diuiſa exacte conueniat; ſunt quaedam, quae a Platonica doctrina prorſus abhorrent. Quod vt vno alteroue tantum ex multis exemplo roboremus, en germaniſſimum Stoicum [m], Ἦν δέ ποτε, ὦ παῖ πῦρ τὸ πᾶν, καὶ γενήσεται πάλιν ἐν περιόδῳ. *Hoc autem vniuerſum quondam o puer ignis fuit et certa quadam mundi revolutione peracta omnia in ignem denuo conuertentur.* Quibus in verbis Stoam non agnouiſſe, ſed vidiſſe Platonicum aliquid virum in his literis ſummum, merito miramur. Tacemus etymologias et modum mythologiam veterem ad naturam rerum explicandam trahendi, in Stoica ſchola maxime receptum, et ab his tandem ad Platonicos Alexandrinos tranſeuntem. Alia, breuitatis cauſſa hic omittenda facile inuenient, qui auctoris opinionem, de Ioue ſiue anima mundi [n] a Platonica mundi anima longe diuerſa, de ᾅδῃ [o], de mundi generatione [p], de anima mundum permeante [q], et his ſimilibus expendent. Addimus tantum, maioris euidentiae cauſſa fati deſcriptionem, totam a Chryſippo deſumtam et Platonis doctrinae contrariam, qua *ſempiternam* dicit [r] *fatum eſſe, et indeclinabilem quandam rerum ſeriem*

e) l. c. p. 137.
f) CASAVBON. ad l. c. Perſii, FABRIC. l. c. p. 401. VOSSIVS l. c.
g) Ibid.
h) Idem quod Cornutus, vid. GALE praef. ad Opuſc. mythol.
i) loc. citat.
k) loc. cit.
l) Inter opuſcula mythologica p. 139. ſeq. ed. Amſtelod.
m) p. 176. conf. MOSHEM. ad CVDWORTH. p. 625.
n) c. 8. p. 141.
o) c. 5. p. 145.
p) c. 7. p. 149.
q) c. 11. p. 158.
r) c. 13. p. 155.

riem voluentem ſemetipſam ſeſe atque implicantem per aeternos conſequentiae ordines ex quibus apta nexaque eſt. Qui vnicus locus libellum Stoico Cornuto vindicat. Sunt enim ipſa Chryſippi placita, a GELLIO [s] relata, ſatisque hinc probatur, Cornutum hunc Chryſippi libros habuiſſe et legiſſe, quos teſtamento a Perſio acceperat. Vtrum vero ab hoc Cornuto allegoriae methodum acceperit Origenes, vt viſum Galeo, qui in eo praeeuntem habet EVSEBIVM [t], iudicium erit penes eos, qui in Aegypto diu ante Cornutum hanc methodum inualuiſſe, Alexandriae autem literarum ſtudiis innutritum eſſe Origenem cogitare volunt. Exilium tandem paſſus eſt doctiſſimus philoſophus ſub Nerone, quod oris libertate imperatorem offendiſſet. Refert enim Dio [u], a Nerone in inſulam relegatum, et prope occiſum fuiſſe, quod, cum Nero plurimos iam libros verſibus ſcripſiſſet, de rebus geſtis Romanorum, et adulatoribus ſuadentibus quadringentos adhuc eſſet compoſiturus, monitus eſſet a Cornuto, nimios fore, neque a quoquam legendos: cumque neſcio quis obiiceret, Chryſippum, quem ipſe laudibus eueheret, et cuius ſectator eſſet Cornutus, etiam plurima volumina, ſcripſiſſe, reſponſum ferret, illa vtilia vitae hominum eſſe, haec autem inutilia nulliusque pretii. Et Suidas quidem ἀναιρεθέντα σὺν τῷ Μȣσωνίῳ dicit, quod cum ita intelligerent viri docti, *interfectum eſſe cum Muſonio*, fides ideo Suidae vapulauit doctiſſimo IONSIO [x]. Aſt licet ſupinam Suidae negligentiam multoties accuſauerimus ipſi, eum tamen heic loci ſine cenſura dimittendum putamus, eo quod τὸ ἀναιρεῖσθαι non ad mortem tantum, ſed exilium quoque referri poſſe, ſupra demonſtrauimus. Ceterum cum plures Cornuti apud veteres ocurrant [y], Stoicus a reliquis accurate diſtinguendus eſt. Quod leuiori forte labore fieret, ſi hodie legeretur *Cornuti hiſtoria*, quam ſcripſiſſe Lacharem ſophiſtam tradit SVIDAS [z].

C. Muſonius. §. IV. CAIVS MVSONIVS RVFVS, de cuius memorabilibus dictis factiſque libellum ſcripſit Pollio Valerius Alexandrinus [a]. Tyrrhenus fuit, ſi PHILOSTRATVM [b] audimus, Volſinius, ſi SVIDAM [c], Tuſcum vocat TACITVS [d]. Parentem habuit Capitonem, vixitque ſub Nerone, Domitiano, Vitellio et Veſpaſiano imperatoribus [e]. Equeſtri ordine natum fuiſſe TACITVS [f] auctor eſt; hinc muneribus admotus publicis munitionibus praefectus eſt. Iuuenis bo-

s) L. VI. c. 2. Ab eo hanc Latinam definitionem verſioni ſuae intulit C. CLAVSERVS, quod non vidiſſe Galeum merito mireris.
t) Hiſt. eccleſ. L. VI. c. 19.
u) L. LXII. p. 715.
x) De Scr. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.
y) Vid. IONS. l. c. FABRIC. l. c.
z) In Lachares T. II. p. 419.
a) SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. qui tamen Pollionem antiquiorem ſub Pompeio M. viuentem, cum Alexandrino, ſub Hadriano florente more ſuo turpiter confudit, vid. IONS. de Script. Hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 246. Id etiam in Cl. STOLLII Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXXIV. p. 503. emendandum, et apud FABRICIVM Bibl. Gr. Vol. II. p. 406. pro Tralliano reponendum Alexandrinus.
b) Vit. Apollon. L. VII. c. 16. p. 297.
c) In Muſonius T. II. p. 579.
d) Annal. L. XIV. c. 60.
e) Ibid. c. 59. hiſtor. L. IV. c. 10.
f) Equeſtris ordinis ſtudium philoſophiae et placita Stoicorum aemulatum eſſe, ait TACITVS Hiſtor. L. III. c. 81.

bonarum artium ſtudiis vehementer ſe dedit, aitque SVIDAS [g], audiuiſſe Muſonium Hermogenem iuniorem ſophiſtam. In quo tamen in SVIDA accurationem merito deſideramus. Aut enim Muſonios, aut Hermogenes inter ſe confudit, temporum plane negligens. Hermogenes enim ſophiſta ſub imperatore M. Aurelio Antonino inclaruit, integroque ſeculo iunior Muſonio, huius praeceptor eſſe non potuit. Maxime vero ad philoſophiam Stoicam animum Muſonius applicuit: quod enim SVIDAS habet, fuiſſe eum diſcipulum Apollonii Tyanei, falſum eſt, et ex confuſione Muſonii Cynici, cum Stoico Muſonio enatum, vt ſupra iam notatum: nec familiaritas et conſuetudo quaedam ſectatorem et diſcipulum conſtituit, quemadmodum Muſonius quoque Cynicus, familiaritate iunctus Apollonio, Cynicus manſit, nec ad Pythagoreos tranſiit. Munitionibus vero praefectum Muſonium Stoicum fuiſſe, principia Stoica, quae ſecutus eſt, aliisque commendauit, ſatis demonſtrant. Quo pertinet, quod, TACITO [h] teſte, Plauto conſtantiam opperiendae mortis pro incerta et trepida vita ſuaſerit, id enim doctrinae Stoicae conuenienter dictum. Non audiendus itaque eſt Scaliger, qui Muſonium munitionibus praefectum a philoſopho Stoico diſtinguendum eſſe putat, quod recte reiecit IONSIVS [i], qui et ratiunculas Scaligeri profligauit. Magno vero animo diſſeminaſſe Romae praecepta Stoica non inter iuuenes modo, verum etiam inter ciues, quin et inter milites TACITVS [k] narrat, qui male hoc eueniſſe illi apud hos tradit, cum ſeditionem militum ſedare fuiſſet aggreſſus. Nec alia forte ratio eſt, quam imprudenter adhibita philoſophiae correptio apud Neronem, cur ab eo prope occiſus fuerit, et vir praeſtans ad Gyaras in exilium ire iuſſus ſit. Quod enim SVIDAS habet, Muſonium cum Cornuto ἀναιρεθῆναι, quod ita accepere viri quidam docti, occiſum eſſe a Nerone, ita intelligendum eſt, vt ſublatum e ciuitate, hominumque oculis dicat, vt ſupra in Cornuto iam obſeruatum. Certe exilio tantum a Nerone mulctatum eſſe veteres conſtanter tradunt [l]. Ex eo vero, annuente Veſpaſiano iterum reuocatus Romam venit, malorumque conſiliis inſolita animi magnitudine reſtitit, Egnatiumque Celerem, hominem bonis omnibus inuiſum ex vrbe ſemouit [m]. Quibus moribus tantam apud Veſpaſianum iniit gratiam, vt, cum Mucianus philoſophorum aduerſarius Veſpaſiano auctor eſſet, vt philoſophi Roma eiicerentur, omnes quidem philoſophi pulſi fuerint, ſolus autem Muſonius manſerit [n]. Nec dubium eſt, ſeruauiſſe ſub Veſpaſiano et Tito priſtinos honores, ſi verum eſt, quod Iudaeorum magiſtri tradunt, Muſonium Tyrrhenum, quem Turanum Rufum vocant, munitionibus praefectum Hieroſolymis ſolo aequatis aratrum ad teſtandam perpetuam deſolationem im-

g) In Hermogenes T. I. p. 860.
h) Annal. L. XIV. c. 59.
i) De Script. hiſt. phil. L. III. c. 7. p. 247.
k) Hiſtor. L. III. c. 81.
l) PHILOSTRAT. l. c. SVIDAS l. c. Auctor deſcript. Olymp. CCXI. an. 3. XIPHILIN. in Nerone.
m) TACITVS Annal. L. IV. c. 10. 40. Scholiaſtes Iuuenalis.
n) XIPHIL. et ZONARAS in Veſpaſ.

impressisse [o]. Fuisse autem Musonium ex illorum Stoicorum numero, qui non docendo modo, verum etiam viuendo philosophati sunt, ORIGENES [p] testatur, qui cum Socrate eum inter illos numerat, qui in philosophiae sectis mutata vita in melius adeo profecerunt, vt exemplo esse queant ceteris. Quod si superessent dicta et facta eius a Pollione, vti dictum, collecta, elegantissima certe doctrinae moralis, quam tradidit Musonius, facies pulchre eniteret. Eximia enim sunt quae sparsim apud veteres, praecipue apud STOBAEVM, ei tribuuntur, dicta atque praecepta, quae more Stoico perfectam virtutem postulant, quorum summam nobis exhibet collectam ex Stobaeo Cl. STOLLIVS [q]. Pleraque huc redeunt: Quemlibet diem reputandum pro vltimo, temperantiam voluptatem esse rationi conformem, et inter initia verae sapientiae numerandam. Vti vero eam victu tenui, abstinere a carnibus, quae bestias magis, quam homines decent, viuere iis cibis, quos natura suppeditat, puri sunt, et Deorum commercio non indigni, siccam vero animam praestant, tanquam optimam. Magno et excelso animo esse excipiendas iniurias, facilique perferendas patientia: exilium fortiter ferendum, cum nec solis, lunae, siderum, nec hominum vsus eripiatur: regi omnium maxime esse philosophandum: agriculturam cum philosophia coniungendam, vitandaque sophistarum vrbana, quae sectentur, otia: non obstare matrimonium philosophanti, eligendos autem esse ad id animos, qui et laboris patientes sint, et temperantiae, iustitiae aliisque virtutibus studeant, et concordiam ament, corpus autem sanum habeant. Praestandum parenti obsequium, verum non in iis quae iniusta sunt et turpia. Supellectili vtendum facile parabili, nec pretiosa: diuitem eum esse, qui nulla quidem re indigeat. Optimum senectutis pariter atque iuuentutis viaticum esse, naturae conuenienter viuere, id est virtutem sequi &c. Maxime vero commendari meretur fragmentum, quod ex libro eius *de exercitatione* nobis seruauit STOBAEVS [r], quod integrum ab omnibus illis legi optamus, qui veram philosophiae indolem exoptatumque fructum assequi cupiunt. Monet hic inter egregia multa: „Virtutem non esse scientiam tantum contemplatiuam, sed etiam actiuam, sicut et medicinam „et musicam; virum enim bonum eum esse futurum, qui non praecepta „tantum ad virtutem pertinentia edidicerit, sed secundum eam quoque „enixe exerceatur atque quam diligentissime. Atqui tanto magis conuenire, exerceri futurum philosophum, quanto maior atque difficilior est „philosophia quouis alio studio. Siquidem alias quidem artes ipsarum „cupidos accedere animis non prius corruptis, quique contraria his, quae „discenda sunt, antea non didicerint: philosophaturos autem prius multis correptos modis impletosque malitia, sic ad virtutem se conferre, hanc-

o) Vid. IONSIVS l. c.

p) Adu. Celsum L. III. p. m. 156.

q) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXIV. p. 203 seqq.

r) Serm. CXVII. p. 368. seqq. ed. Wechel.

„hancque ob cauſſam quoque maius exercitium requiri. Quoniam au„tem homo non anima ſolum, nec ſolo corpore conſtet, ſed compoſitum „quiddam exiſtat ex vtroque, ideo neceſſe eſſe exercentem ſe vtriusque „curam habere, magis quidem praeſtantioris partis, vt decet, animae, „alteram tamen non negligere, corpusque philoſophantis ad officia recte „conſtituere; eſſe enim exercitium aliquod animae ſimul et corporis „commune, idque fieri, ſi nos aſſuefaciamus ad rigorem, calorem, „ſitim, famem, victus tenuitatem, cubilis duritiem, abſtinentiam rerum „ſuauium, et moleſtarum tolerantiam, quoniam hiſce et corpus robore„tur, et anima ad fortitudinem exerceatur. Animae autem ſolius exer„citationes eſſe, faciles ſibi et in promtu demonſtrationes parare, quibus, „quae in ſpeciem bona videantur, talia non eſſe, nec mala eſſe, quae ita „videantur, quae vero reuera bona et mala ſint, cognoſcatur; deinde et „mala fugere et bona proſequi omni ſtudio. Oportere vero exercentem „ſe conari, vt vincat ſe ipſum, adeo ne voluptati applaudat, neque la„borem auerſetur, et vitae non nimis cupidus ſit, nec mortem metuat: „et pecuniam accipere non maioris faciat, quam erogare.“ Eſſe in his quaedam, quae *μετεωρολογίαν* Stoicam ſapiunt, adque ſapientis perfecti ideam philoſophum effingunt, naturam ipſam exuentem, non negamus. Laudandum tamen ſummopere, quod virtutis exercitationem, tanquam praeſtantiſſimam philoſophiae partem philoſopho commendauerit, cum eo tempore philoſophi plurimi fuerint, quos *μέχρι τȣ̃ λέγειν ἄνευ πράττειν* philoſophari indignatus eſt Epictetus. Forte et tributa ſunt Stoico Muſonio quaedam, quae a Cynico dicta ſunt, quos inter ſe frequenter confudiſſe veteres in *praecedente ſectione* oſtendimus. Cum enim eodem vterque tempore eodemque loco philoſophatus ſit, animum quoque ingentem orisque libertatem ſolito maiorem expreſſerit, facile potuit vni adſcribi, quod ab altero dictum eſt. Quamquam, ſi verum fatendum, ea, quae imprimis de temperantiae victusque ratione dura admodum, et ab omni conſuetudine abhorrentia Muſonio tribuuntur, rectius forte ad Cynicum, quam Stoicum, referuntur: qua in re tamen certum nihil eo magis definiri poteſt, quo magis Cynici a Stoicis ſola toga diſtabant, et conueniebat fere vtriusque philoſophia moralis. Muſonium ſub Iouiano et Valentiniano viuentem [s], quem veteres paſſim appellant, Stoicum item Muſonium a Longino memoratum [t] ab hoc noſtro aetas diſtinguit.

§. V. CHAEREMON Aegyptius fuit, patria potiſſimum eruditione clarus, *ἱερογραμματεὺς* enim a Porphyrio [u] vocatur, ſcripſitque *hieroglyphica* et *res Aegyptiacas* [x]: extatque hodie inſignis eius locus de Chaeremon.

s) Svidas in Muſonius T. II. p. 379. Photivs Cod. CCXLIII. p. 608. Ammian. Marc. L. XXVII. c. 8. Evnapivs in Proaereſio p. 161.

t) Apud Porphyr. vit. Plotini c. 26. ſ. 6. p. 129.

u) Apud Evseb. Praep. L. XI. c. 57. L. V. c. 10.

x) Conf. Vossivs de hiſt. Graec. L. II. c. 1. p. 164. Valesivs ad Evseb. p. 123.

de ſacerdotibus Aegyptiis apud PORPHYRIVM [y]. Sed philoſophiae quoque Graecae, more Alexandrinorum daturus operam, ſectae, quae illo tempore reliquos antecellebat, Stoicae nomen dedit, et philoſophiae quoque naturali operam impendit, vt ex libro *de Cometis* patet, ad quem prouocat ORIGENES [z], quemque ſine dubio laudat quoque SENECA [a], apud quem pro Charimandro Chaeremonem legendum eſſe, viris doctis [b] viſum eſt. Memorat quoque Chaeremonem Stoicum MARTIALIS [c], pauperrimum vitae genus ſectantem his verbis:

Quod nimium laudas, Chaeremon Stoice, mortem
Vis animum mirer ſuſpiciamque tuum,
Hanc tibi virtutem fracta facit vrceus anſa,
Et triſtis, nullo qui tepet igne, focus.
Et teges et cimex, et nudi ſponda grabati,
Et breuis atque eadem nocte dieque toga.
O quam magnus homo es, qui faece rubentis aceti
Et ſtipula et nigro pane carere potes &c.

Sed poni hic Chaeremonem pro Stoico quouis in ſumma inopia rerum huius vitae mortis contemtum affectante, vix dubium videtur [d]. Tanta enim paupertate hunc Chaeremonem Alexandrinum fuiſſe preſſum, nullo modo veriſimile eſt, cum ſatis ſplendidis praefuerit muneribus. Alexandrinae enim bibliothecae praefectum fuiſſe teſtatur SVIDAS [e], qui et alio loco [f] tradit, fuiſſe eum praeceptorem Neronis cum Alexandro Aegeo; Dionyſio diſcipulo eius, in cura bibliothecae gerenda eum ſequente. Qui tamen cum ei ſucceſſerit in aula quoque Neronis, cui ab epiſtolis, legationibus et reſponſis fuit, et ad Traianum vsque vixit [g], recte inde colligitur, non diu in aula Neronis Chaeremonem vixiſſe, et ſenecta anniſque grauem deceſſiſſe. Narrat alium Chaeremonem, qui aſtronomiae peritus videri cupiens cum Aelio Gallo Alexandria iter fecit, turpiterque ſe dedit STRABO [h], quem cum Stoico eundem eſſe putat VOSSIVS [i]. Aſt nec hominis inepti mores nec tempora nimis a Neronis aetate remota cum praeceptore imperatoris principis conueniunt [k].

Scriptores vitae L. Ann. Senecae.

§. VI. Nemo tamen inter Stoicos maiori vel naturae donorum, vel munerum ſplendoris vel eruditionis philoſophicae claritatis vel vitae mortiſque circumſtantiarum plane ſingularium luce coruſcauit, quam LVCIVS

y) περὶ ἀποχῆς L. IV. p. 360. ſeq.
z) L. I. p. 46. adu. Celſ. Oſtendit in eo, cometas interdum laetos quoque habuiſſe euentus.
a) Qq. nat. L. VII. c. 5.
b) VOSSIVS et VALESIVS ll. cc.
c) L. XI. ep. 57.
d) Idem viſum FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 392.
e) In Dionyſ. Alex. T. I. p. 598. conf. IONSIVS de Script. hiſt. phil. L. I. c. 18. p. 101.
f) In Alex. Aegeus T. I. p. 105.
g) SVID. in Dionyſ. l. c.
h) L. XV. p. 806.
i) loc. cit.
k) Diſtinguit etiam vtrumque FABRICIVS loc. cit.

CIVS ANNAEVS SENECA, in cuius scriptis magna nobis sapientiae Stoicae pars ad nostram vsque aetatem integra seruata est, dignus propterea, cuius historia paulo curatius enarretur. Quod inter veteres neminem praestitisse, quamuis magna inter eos Senecae fama fuerit, merito miramur. Recentiorum e contrario diligentia in eo valde occupata fuit, vt res nobis Senecae vel generales vel speciales exponerent. Inter quos palmam merito, reliquis praeripuisse censendus est IVSTVS LIPSIVS, Stoicae philosophiae admirator nouus, qui cum scriptis Senecae multam lucem affundere cogitaret, non tantum philosophiam Senecae eleganti tractatione *de philosophia et physiologia Stoica* illustrauit, sed scriptis quoque *eius vitam* praeposuit. [l]. Quem campum cum occupatum a Lipsio videret vir doctus, ANDREAS SCHOTTVS, ne inutilem nauaret circa Senecae historiam operam, vitam eius, editioni scriptorum Senecae praemittendam [m] ita enarrauit, vt non tam fatorum eius, quam scriptorum enarraret historiam, et qua occasione quibusque circumstantiis singula construxerit, exponeret: qua ratione multa dicta sunt, quae Senecae historiae librisque haud contemnendam lucem foenerantur. Idem porro saxum quoque voluit M. ANTONIVS DELRIO, qui *prolegomenis ad syntagma tragoediae Latinae* [n] vitam Senecae inseruit. His addi possent alii, enarrarique FRANCISCI SALVATORIS [o], IO. SCHILDII FR. PETRARCHAE aliorumque labores, nisi pleraque occupasset laudabilis industria et eruditio praestantissimorum virorum IO. ALBERTI FABRICII [p] et SEVERINI LINTRVPII [q], quibus iungenda, quae de Seneca collegit NICOLAVS ANTONIVS [r]. Nos ipsos maxime consulemus fontes, scripta nempe Senecae et Taciti, ad ea potissimum reflexuri, quae ad historiam philosophicam pertinent, et nobis Senecam suis coloribus depictum sistent philosophum.

§. VII. LVCIVS ANNAEVS SENECA patriam habuit Cordubam veterem florentemque Romanorum coloniam in Hispania Baetica, vnde nobilitas eius originem cepit. Eam enim, Marcelli opus, gloria et potentia auctam esse, regionis bonitate, et amplitudine et fluminis Baetis vsu iuuante ait STRABO [s]. Qui et porro addit: habitasse hanc Cordubam ab initio selectos Romanorum et indigenarum; vnde etiam colonia Patricia, teste PLINIO [t] dicta est, vel quod patricii generis homines eo commigrassent, vel quod splendida et diues patres etiam rei- *Senecae vita.*

publi-

l) Vtimur nos editione Lugd. Batau. 1619. 8. edita.

m) Est nobis ad manus editio Geneuensis, 1665. 8. vbi T. II. haec vita vel potius historia literaria Senecae legitur.

n) L. II.

o) Vid. Giornali de letterati 1674. p. 12.

p) Biblioth. Lat. T. III. p. 496. seqq.

q) In praef. ad SVANINGI theologiam Senecae 1710. 4. conf. Act. philosoph. Vol. III. p. 485. seqq.

r) Biblioth. Hispan. vet. T. I. p. 22. seqq.

s) L. III.

t) L. III. c. 1. hist. nat.

publicae Romanae daret, quos Auguſti tempore ex prouinciis quoque adſcitos fuiſſe conſtat [w]. Patrem habuit Marcum Annaeum Senecam, equeſtri et prouinciali loco ortum [x], et declamatorio orationis genere celebrem, qui declamatoris nomine a filio philoſopho diſtingui ſolet, famamque et propria et filiorum eruditione ſibi comparauit, cuius declamationes ab ipſo collectae et ab illo praeloquiis interſtinctae hodie leguntur. De quo tamen in hiſtoria eloquentiae Romanae pluribus agendum [y]. Matre genitus eſt Heluia, ad quam conſolatoriam miſit, cum in Corſicam eſſet relegatus [z], ex qua magni animi atque ingenii feminam fuiſſe, liquet. Natum fuiſſe ſub Auguſto, recte inde colligitur, quod ſe circa diui Auguſti ſeceſſum vidiſſe in aëre flammam ingentis pilae ſpecie memorat [a], quae tamen in ipſo curſu ſuo diſſipata eſt. Puerulus natus Cordubae, materterae manibus Romam perlatus eſt, illius pio maternoque nutricio per longum tempus aeger conualuit [b]. Eueniſſe hoc colligit Lipsivs [c] decimo quinto, aut circiter, anno ante Auguſti exceſſum, argumento ab adoleſcentia Senecae in Tiberio principatum incidente, vt ipſe ait [d] ſumto, idque eo tempore, quo aliena ſacra mouebantur, quem annum fuiſſe Tiberii quintum ex Tacito [e] inferri poteſt. Fratres habuit duos, ſorores nullas, trium enim liberorum matrem Heluiam vocat [f]. Fuere hi tres praeter Lucium Annaeum, M. Annaeus Nouatus, et L. Annaeus Mela, vt ex controuerſiarum inſcriptionibus liquet. Maximus fratrum a Iunio Gallione adoptatus nomen Gallionis ſuſcepit, et egregii declamatoris, titulum meruit [g]. Frater minimus equeſtri tantum dignitate conſpicuus, Lucanum filium genuit grande adiumentum claritudinis, vt Tacito audit, de cuius vita et carmine epico, ſtudioque philoſophiae Stoicae in Cornuti conuictu *vitae eius* ad Svetonivm auctorem referri ſolita videnda [h]. Vbi ex diuturno morbo, quo cum conflictatus eſt diu, conualuit, mature ad diſcendas literas adductus eſt, et in elegantiſſimarum artium ſtudiis ingenium optimum adoleuit. Et in eloquentia quidem ipſum parentem praeceptorem habuit, vt ex *controuerſiarum praefatione* ad filios, docta ſane bonaeque frugis plena poteſt colligi, ex ea enim patet, Marcum Annaeum filiis iuuenibus eloquen-

w) Hoc Lipsio l. c. c. 1. p. m. 17. placet, ſed dubium, an non ante hoc tempus iam nomen coloniae Patriciae obtinuerit, et an non ibi conſederint milites patricii Hiſpanis foeminis mixti?

x) Generis ſui meminit in oratione ad Neronem quam exhibet Tacitvs Ann. L. XIV. c. 54. vbi ait: „Egone equeſtri et prouinciali „loco ortus proceribus ciuitatis annumeror? „inter nobiles et longa decora praeferentes mea „nouitas enituit.„ Haec ad patrem equeſtri ordine demum auctum referri putat Lipsivs l. c. aſt pertinere ad ipſum Senecam patriciis viris in aula Neronis praelatum, ſeries verborum oſtendit.

y) Conf. Lips. l. c. c. I. p. 19. Elect. L. I. c. 1. Andr. Schottvs in dedicatione editioni declamationum, quam is curauit, praemiſſa. Nic. Anton. Bibl. Hiſp. vet. L. I. c. 4. aliique.

z) Conf. Schottvs vit. Senec. p. m. 11.

a) Qq. nat. L. I. c. 1.

b) Conſol. ad Helu. c. 16.

c) l. c. c. 2. p. 19.

d) Epiſt. 108.

e) Annal. II. fin.

f) cap. 2.

g) Evsebivs in chronic.

h) Dictum de eo Sect. I. quantum ad noſtrum inſtitutum pertinet.

quentiae ſpecimina ex optimis auctoribus collecta imitanda exhibuiſſe. Etſi vero eloquentia forte ſuperabatur a Gallione fratre, cuius eloquentiam adeo ſuauem fuiſſe, STATIVS indicat, vt canat:

Hoc plus, quam Senecam dediſſe terris
Et dulcem generaſſe Gallionem,

Auctorque *dialogi de cauſſis corruptae eloquentiae* tinnitus Gallionis memoret; ingenio tamen ad ſublimiora elato magno ſe impetu philoſophiae dedit ſtudio, caſſasque ſine re et virtute voces, licet ſonantes et pulchras, horruit. Id quod patri, eloquentiae fama filiis nomen quaerere cupienti, et natura auerſo a philoſophia animo diſplicuit, impedire is in feruentis ingenii adoleſcente non potuit, cum animi indoles maxime ſeria ad ardua quaeuis et ſeuera ferretur. Sotionem itaque praeceptorem elegit, hominem quidem Pythagoreum inſtitutum ſequentem, philoſophiam tamen, quae mores format, ad Stoicorum ſimul placita attemperantem, vt ſupra *ſectione ſecunda* [i] de eo dictum. Sub hoc praeceptore *maiori ſe impetu ad philoſophiam iuuenem acceſſiſſe quam ſenex pergat*, fatetur, et ipſe narrat [k], quem ſibi amorem Pythagorae iniecerit Sotion. Qua de re tamen cum prolixe ſatis ſupra actum ſit, ibi dicta otioſe repetere nolumus. Aſt vel diſciplinae auſteritate, vel deferueſcente adoleſcentiae impetu, vel Attali philoſophi Stoici haud incelebris diſciplina commotus ad Stoicos tranſiit, ita tamen, vt aliis quoque philoſophis operam locaret, ſtatueretque pretium. Nam et Papirium Fabianum audiuit [l], et Demetrium Cynicum admiratus eſt atque ita coluit, vt iam in aula verſatus cum eo conuerſaretur. Quin nec ſcripta philoſophorum omnium ſectarum neglexit, ſed ad caſtra eorum, non vt transfuga, ſed vt explorator acceſſit, adeo vt nec Epicurum, tantopere quidem Stoicis inuiſum, negligeret, et quae bene dicta ab eo eſſent, probaret reciperetque. Ex quibus de quaeſtione iam iudicium fieri poteſt: vtrum Seneca philoſophis ſectariis, an eclecticis ſit adnumerandus? Qua de re, vt diſtincte rem exponamus, primo quidem notandum monemus, abhorruiſſe Senecam ab eo ſectariae philoſophiae genere, quod ſeruili quaſi iugo vni ita ſectae adhaereat, vt ex nulla alia veritatem, licet manifeſtam, recipere patiatur, nec ſibi iudicium ſeruet vllum. Egregie prorſus noſter [m]: *Qualeſcunque ſunt* (libri mei) *tu illos ſic lege, tanquam verum quaeram adhuc non ſciam, et contumaciter quaeram. Non enim me cuiquam mancipaui, nullius nomen fero: multum magnorum virorum iudicio credo,*

i) §. V. *k*) Ep. 108.

l) Epiſt. 100. vbi Lucilio, compoſitionem Fabiani Papirii reprehendenti, reſpondet, huncque philoſophum vehementer laudat. Imprimis laude digna ſunt, quae de illo affert: „Ad „profectum omnia tendunt et ad bonam men„tem, non quaeritur plauſus. Cum audirem „certe illum talia mihi videbantur, non ſolida, „ſed plena, quae adoleſcentem indolis bonae at„tollerent, et ad imitationem ſui vocarent, „ſine deſperatione vincendi. Quae mihi adhor„tatio videtur efficaciſſima. Deterret enim, „qui imitandi cupiditatem modo fecit, ſpem „abſtulit.„ Egregie hoc dictum ad vitandam meteorologiam Stoicam.

m) Ep. 45.

credo, aliquid et meo vindico. Nam illa quoque non inuenta ſed quaerenda nobis reliquerunt. Et alibi luculentius [n]: *Sed ne te per circuitus traham, aliorum quidem opiniones praeteribo, nam et enumerare illas, longum eſt et coarguere, noſtram accipe. Noſtram vero cum dico, non alligo me ad vnum aliquem ex Stoicis proceribus. Eſt et mihi cenſendi jus. Itaque aliquem ſequar, aliquem iubebo ſententiam diuidere. Fortaſſe et poſt omnes citatus nihil improbabo ex his, quae priores decreuerint, et dicam: hoc amplius cenſeo. Interim, quod inter omnes Stoicos conuenit, rerum naturae aſſentior: ab illa non deerrare, et ad illius legem exemplumque formari, ſapientia eſt.* Feciſſe haec Senecam, quae faſſus eſt ſe facere, paſſim oſtendit, et ſe Stoicorum decretis ſuperſtitione coeca non addictum eſſe relictis eorum placitis [o] demonſtrauit. Nec obſtat, quod Stoicos noſtros vocat [p], Chryſippum noſtrum [q], Cleanthem noſtrum [r], Poſidonium noſtrum [s]; nam haec non ad deſignandam ſectam dixiſſe, ex illo patet, quod et Epicurum noſtrum [t] et Demetrium noſtrum [u] nominat, quamuis nec Epicureae ſectae, nec Cynicae eſſet addictus, videturque ſuos dixiſſe eos philoſophos, quos prae aliis legit amauitque, licet totum eorum ſyſtema non ſemper eſſet amplexus. Et haec quidem ita ſe habere, dicta ſatis probant. Non tamen haec obſtant, quo minus Stoicum ſyſtema ſecutum eſſe Senecam, Zenonisque adhaeſiſſe placitis, dici poſſit, ſi de tota philoſophia Senecae iudicandum. Cuncta enim Stoicis nituntur principiis, doctrinamque porticus, quoad dogmata primaria, exacte referunt. Ita v. g. Deum et materiam vnum eſſe totum dicit, ex quo res omnes partes ſint atque membra [x]; Totum illud diuidit in partem agentem et patientem [y]: Deum corpus eſſe aſſerit [z]; et tamen ſpiritum dicit infinitae potentiae et perfectionis [a]. Mundum porro, Deum, naturam, idem eſſe ſtatuit [b]; Deumque mundi eſſe animam agnoſcit, quae vbique praeſens ſit [c]. Quin et Deum fato ſubiicit [d], et ex nexu fati, decretoque Dei prouidentiam deriuat [e]. Genios etiam ex anima mundi ponit [f], eosque in Deum reductum iri tradit [g]. Materiam porro aeternam, et perpetuo fluentem admittit [h], exundationesque et incendia mundo finem allatura inducit [i]. Quibus parca manu datis addi poſſent longe plura, niſi actum iam id eſſet *tomo primo* [k], vbi Stoicae philoſophiae, quod exſtruximus, aedificium, Senecae paſſim aſſertis inaedificauimus. Quo labore defunctus quoque eſt I. Lipsius, qui in conſtruenda explicatione *phyſiologiae Stoicae* ad Sene-

n) De vita beata c. 3.
o) Vid. Ep. 33. 48. 58. 94. de vita beata paſſim, Qq. nat. L. VII. c. 22. alibi.
p) Ep. 117.
q) De benefic. L. II. c. 17.
r) Epiſt. 107.
s) Epiſt. 113.
t) Epiſt. 107.
u) De benef. L. VII. c. 2.
x) Ep. 97.
y) Ep. 65.
z) Ep. 89.
a) De benefic. L. IV. c. 7.
b) Ibid.
c) Ep. 41.
d) De prouid. c. 5.
e) Ep. 75.
f) Ep. 111.
g) Ep. 9.
h) Conſolat. ad Marciam c. vlt. ep. 58.
i) Qq. nat. L. III. c. 29.
k) L. II. c. 9.

Senecam potiſſimum reſpexit. Ex his vero de Senecae philoſophia iudicium fieri ſine magno labore poteſt. Quae enim de ea dicta ſunt, apertum faciunt, a Stoica eum quidem doctrina totoque quod porticus exhibuit, ſyſtemate non receſſiſſe, et hinc recte inter Stoicos referri, aſt ſuo tamen iudicio vſum eſſe, nec ita auctoritati Zenonis adhaeſiſſe, vt vnquam ab eo recedere, vel propriis etiam rationibus vti non auderet: inclinaſſe etiam ad ſyncretiſmum philoſophicum, qui cum caput ſemel in Aegypto extuliſſet, totum fere Romanum orbem magnis paſſibus peragrauit, et iam tum Romae quoque manifeſtare ſe coepit: aequo praeterea fuiſſe animo, nec ita reliquas ſectas condemnauiſſe omnes, vt non multa ab earum philoſophis praeclare vereque dicta eſſe crederet, adeoque obiecto ſectario odio ſine praeiudicio, quae ab aliis familiis in philoſophia dicta erant, expenderet, quaeque vera eſſe deprehenderat, admitteret. Quo imprimis animo Senecam erga Epicurum vſum eſſe, vidiſſeque multa in hortis Epicuri non contemnenda, quae porticus reiecerat et traduxerat, in Epicuri hiſtoria demonſtrauimus [l]. Nec alia forte ratio eſt, cur Seneca quem tamen acerrimum Stoicum vocat LACTANTIVS [ll], FABIO [m] audiat in philoſophia parum diligens, niſi quod ſyſtematis, cui adhaerebat, rationem non ſemper habuiſſet, et ab eo pauliſper interdum receſſiſſet. His igitur ſtudiis intentus Seneca puer apud Stoicum philoſophum vt ipſe ait, ſedit; pater tamen conſilium interuertit cauſſasque agere iuſſit, quas diu actitaſſe et Caii etiam temporibus magna eloquii gratia et fama, putat LIPSIVS [n]. Quod an veriſimile ſit, iudicet lector ex his SENECAE [o]: *Quid enim non modo eſt, ſi recorderis? modo apud Stoicum philoſophum puer ſedi, modo cauſſas agere coepi, modo deſii velle agere, modo deſii poſſe: infinita eſt velocitas temporis.* Illud probabile, hecticum corporis habitum ad perferendos orationis forenſis impetus vires ei denegaſſe. Gloriam tamen haud exiguam ſibi comparaſſe eloquentia ſua, dubium non eſt, quae licet diſpliceret auribus delicatis, *vim tamen mentis, pectusque, quod diſertos*, Quintiliano iudice, *facit*, probauit, hisque artibus ſe commendauit maxime.

§. VIII. Eruditione ita clarus Seneca, et dicendi quoque peritia celebris, cum latum clauum ſumſiſſet, ad honores in republica adſpirauit. Quaeſturam itaque primo nactus eſt [p], incertum quo tempore, ſicque honoribus auctus vxorem quoque duxit. Et bis quidem nupſiſſe, recte inde infertur, quod ante ductam Paullinam filios pariter atque vxorem memorat [q]. Paullinae vero coniugium poſt exilium demum iniit, *Fata Senecae.*

 quam

l) Vid. ep. 18. 21.

ll) L. 1. c. 5.

m) Inſtit. orat. L. X. c. 1. conf. de Senecae philoſophia LIPS. manud. ad phil. Stoic. L. I. diſſ. 18. 102. et poſt hunc multi alii.

n) l. c. c. 3. p. 21.

o) Ep. 100. coll. ep. 49.

p) Conſol ad Helu. c. 16.

q) Ep. 13. de Ira L. II. c. 36. qui liber ante exilium ſcriptus eſt.

quam nobilem ſenex iam duxit et potens in aula, quamque fidam ſibi [r] in morte quoque ſociam expertus eſt. Qualem vero poſthaec vitam vixerit, nec ipſe prodidit, nec vllus alius, meritis tamen atque eruditione ſe in aula imperatoris commendaſſe dubium non eſt; gratioſum etiam inter principes viros atque feminas fuiſſe, inuidia, quae ob id ipſum illi conflata eſt maxima dubitare non ſinit. Claudio enim imperii habenas tenente, cum Meſſalina vxor, concepto grauiſſimo in familiam Caeſarum odio ferre non poſſet, reuocatam ex exilio Iuliam, Germanici filiam, M. Vinicii coniugem, impudicae et intolerabilis ſuperbiae feminae ſe non ſubiicientem, animum attollere, Caeſariſque frui gratia, confictis criminibus, denuo in exilium eam exegit, in quo periit [s]. Cui violentiae cum varii quaererentur praetextus, cauſſaeque ſpeciem habentes veri excogitarentur, accuſata illa adulterii, Seneca quoque, tanquam inter adulteros deprehenſus in Corſicam inſulam relegatus eſt, tanta ſuſpicione criminis, vt adulterii facinus tanquam rem notam exiliumque ea de cauſſa illi indictum ei exprobrauerit Suilius apud TACITVM [t]. In hoc exilio vixit annos circiter octo, ſi ipſum audis, ſatis feliciter et tranquille philoſophiae literiſque elegantioribus totus deditus. Ita enim de ſtatu vitaque ſua ad matrem [u] ex Corſica: *Qualem me cogites, accipe: laetum et alacrem, velut optimis rebus. Sunt autem optimae, cum animus omnis cogitationis expers, vacat operibus ſuis, et modo ſe leuioribus ſtudiis oblectat, modo ad conſiderandam ſui vniuerſique naturam, veri auidus, inſurgit.* Qua de re pulchre differentem introduxit auctor Octauiae tragoediae [x], quae perperam noſtro tribui ſolet:

Melius latebam procul ab inuidiae malis
Remotus inter Corſici rupes maris,
Vbi liber animus, et ſui iuris mihi
Semper vacabat, ſtudia recolenti mea.
O quam iuuabat (quo nihil maius parens
Natura genuit operis immenſi artifex)
Coelum intueri ſolis et currus ſacros.

Talem vero non fuiſſe, qualem Stoica iactantia et hypocriſi vſus ſe ſimulauit, haud obſcure in *conſolatione ad Polybium* [y] prodidit, plena humili adulatione Caeſaris, indigna tanto philoſopho, qui, *ſi triſtitia quicquam profecturus ſit, non recuſare ſe ait, quicquid lacrymarum fortunae ſuae ſuperfuerit, amici affundere fortunae.* Quae cum abiecte nimis et demiſſe ſcribantur, dubium fecere LIPSIVM [z], an non ſcriptum illum penitus abiiciendum, et Senecae abiudicandum. Quaſi vero

r) Ep. 104.
s) SVET. in Calig. c. 19. in Claud. c. 29. DIO L. LX. DE SERVIES femmes des douze Ceſars P. II. p. 294.
t) L. XIII. Ann. c. 42.
u) cap. 4.
x) Act. II. Sc. I. v. 381. ſeqq.
y) c. 21. ſeqq.
z) l. c. p. 25.

ro Stoicae virtutis inconſtantia et ſimulata tantum fortitudo multis exemplis non conſtaret, vel a Seneca, humanum aliquid ea in re pati, fuiſſet alienum. Sane hoc in tanto philoſopho probari nemo ſanus poterit, quod quem dicto loco in exilio poſitus eiusque gratiae indigens tantis laudibus extollit, Claudium, poſt mortem ceſſante eius potentia acerbiſſima ἀποκολοκυνθώσεως ſatyra traduxerit, et conuiciis proſciderit. Non caruere tamen effectu blanditiae Agrippinae, quae in Meſſalinae locum in thoro imperatoris ſucceſſerat, operam interponente ſuam. Ea enim narrante Tacito [a] *exilii veniam pro Annaeo Seneca, ſimul praeturam a marito impetrauit, laetum in publicum rata, ob claritudinem ſtudiorum eius, vtque Domitii pueritia tali magiſtro adoleſceret, et conſiliis eiusdem ad ſpem dominationis vteretur.* Qua in re arcanas quoque, ad quas reſpexit Agrippina, valuiſſe rationes, idem non negat, quod tanto beneficio memoria iniuriae ſibi deuinctum, et implacabili in Claudium odio ductum Senecam fidum ſibi filioque fore crederet. Applaudiſſe populum reuocationi tanti viri, ſtudiorum claritudo, quam ei Tacitus tribuit, ſatis prodit, ſpeque ſine dubio enutritum ſuadet fore, vt in optimos mores ſub tanto magiſtro Domitius adoleſceret, conſiliisque eius nixa olim potentia felicitatem imperii promoueret. Nec decipi paſſus eſt hanc populi Romani ſpem Seneca, qui tanto praefectus regendi principis muneri in id philoſophiae atque prudentiae artes intendit omnes, vt, quem ſatis nouerat lubricum et voluptatibus deditum, ac ad magnos impetus pronum principis animum, vinculis quaſi conſtringeret, et temperamento in vitiorum ſtudia ruenti ſe eo modo opponeret, quo nec principis animus exaſperaretur, nec malis, quae aula ſuppeditabat exemplis corrumperetur. Quod feliciter initio ceſſit, Afranio Burrho, praetorio praefecto, ſociam cum Seneca manum iungente. *Hi enim*, teſte Tacito [b], *rectores imperatoriae iuuentae, et pari in ſocietate potentiae concordes, diuerſa arte ex aequo pollebant. Burrhus militaribus curis et ſeueritate morum: Seneca praeceptis eloquentiae et comitate honeſta; iuuantes inuicem, quo facilius lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retinerent.* Et hoc tanta felicitate factum, vt quamdiu vterque operi manus admouiſſet, a recto tramite non deflecteret Nero; quod vero Burrho mortuo, Senecaeque auctoritate apud principem poſt haec valde imminuta factum eſſe notat Tacitvs [c]. Tam propinquus autem cum ſummis rerum gubernaculis fuerit Seneca, nec honores nec opes ei defuiſſe, facile intelligitur. Et conſulatu quidem fuiſſe functum veteres teſtantur, ſed extraordinario, conſulibus ſuffectis A. V. DCCCXV, ſi faſtis credimus, quem tamen annum falſum eſſe vidit Lipsivs, [d]. Maxime vero ab exilio reuerſus in ſplendore ſtatim eſſe, et ampliſſimis opibus affluere coepit, cum

a) Annal. L. XII. c. 8.
b) Ann. L. XIII. c. 2.
c) L. XIV. c. 52.
d) L. c. c. 4. p. 22.

cum iam pater locupletes filios reliquisset, quam ob rem matrem ipse laudat [e]. In aula vero positus, immensis diuitiis potitus est, Nerone eum facultatibus supra modum augente. Ita enim ipse ad principem [f]: *Tu gratiam immensam innumeram pecuniam dedisti, adeo vt plerumque intra me ipse voluam, vbi est animus ille, modicis contentus? Tales hortos instruit, et per haec suburbana incedit, et tantis agrorum spatiis et tam lato foenore exuberat.* Id quod inimicis et obtrectatoribus largam criminandi Senecam occasionem dedit, tanquam ingentes et priuatum supra modum euectas opes adhuc augeret, quodque studia ciuium in se verteret [g]: hortorum quoque amoenitate et villarum magnificentia, quasi principem supergrederetur. Suilius ei etiam obiecit [h], qua sapientia, quibus philosophorum praeceptis intra quadriennium regiae amicitiae termillies HSS [i] parauisset. Ita vero et imperatoris fauor, et foenus, quod ex elocata pecunia receperat [k], eum ditabant. Verum et alia magnificentiae in Stoico philosopho prorsus insolitae specimina narrant veteres, villas regio splendore conspicuas, domum in vrbe, quae nomen apud posteros tenuit, quingentas mensas e cedro cum eburneis pedibus similes omnes et aequales [l], et quae alia fuerunt immensarum diuitiarum Senecae testimonio, vnde IVVENALIS [m]

Senecae praediuitis hortos

memorat. Sed ex Paullinae quoque facultatibus multum ei accessisse dubitandum non est. Valde haec exacuisse inimicorum inuidiam, iudicabit, nobis non monentibus, quicunque aulae nouit mores, rerumque sub Nerone non plane ignarus est. Hinc obiecta ei apud principem potentia nimia, euectaeque supra modum priuatum opes, studia ciuium in se conuersa, magnificentia villarum principem quasi supergressa, Italia et prouinciae foenore eius exhaustae, eruditio principis contemta, et quae alia fuerunt, enarrata a TACITO [n], nec Senecae ignota, qui vt ab his obtrectationibus se liberaret, non tantum librum *de vita beata* scripsit, sed missionem quoque flagitauit quidem, non vero impetrauit. Alienasse haec animum Neronis a Seneca, cuius tamen consiliis et opera haud exiguam imperii partem debebat, verisimile, maxime tamen obiecta libidini et saeuitiae imperatoris repagula, animum monitori asperum in Senecam armauerunt. Quo magis enim incrementa capiebat furentis libidinis infrunita apud Neronem licentia, eo magis moderatori suo inimicum factum esse illius animum disciplinae amplius non patientem necesse erat. Mature id sensit Seneca, et praeuidit, quanta ex eo in illius caput insurgere tempestas posset. Vt itaque inuidiae cederet, non tantum dimitti se ab aula et reddi philosophiae suae imperatorem rogauit,

e) Consol. ad Helu. c. 2.
f) Ann. L. XIV. c. 53.
g) Ibid.
h) Ann. L. XIII. c. 42.
i) Septuagies quinquies centena millia Philippicorum, LIPS. l. c.
k) Ep. 67.
l) DIO l. c.
m) Satyr. IX.
n) l. c. c. 52. 53.

uit, ſed et immenſas, quas poſſidebat, facultates illi obtulit, opesque refuſurum, ſi commeatum accepiſſet, eſt pollicitus [o]. Non admiſit hoc quidem Nero, et gratiam, quantum poterat, ſimulauit, animum tamen Senecae futuri prouidum capere non potuit. Qui quidem ab eo tempore, tradente CORNELIO [p], *inſtituta prioris potentiae commutauit, prohibuit ſalutantium coetus, vitauit comitantes, rarus per vrbem, quaſi valetudine infirma, aut ſapientiae ſtudiis domi attineretur;* licet certiſſimum fauoris ſui eum Nero eſſe iuſſiſſet. Nec immerito praeſenſiſſe malum euentum apud principem malum et ſuſpicionibus totum occupatum Seneca cenſendus eſt, qui prima, quae ſe imperatori obtulerat, occaſione perfidiam eius ſatis eſt expertus. Cum enim Poppaeae Auguſtae, et Tigellino praefecto praetorio maxime ſe reddidiſſet exoſum, eo conſiliis ſuis impulerunt principem, vt de caede Senecae cogitaret. Cui cum praetextum in Piſonis coniuratione quaeſiuiſſet, miſſus tandem tribunus eſt ad Senecam in villa degentem, qui neceſſitatem vltimam ei denuntiaret. Quem nuntium eo accepit animo, qui Stoicum prorſus decebat philoſophum. Quod eleganter enarrans TACITVS [q] ipſe audiendus eſt, cum haec pulcherrima vitae Senecae pars ſit. „Ille, inquit, popoſcit „teſtamenti tabulas, ac denegante centurione, conuerſus ad amicos, „quando meritis eorum referre gratiam prohiberetur, quod vnum iam „tamen et pulcherrimum habebat, imaginem vitae ſuae relinquere teſta„tur, cuius ſi memores eſſent, bonarum artium famam tam conſtantis „amicitiae laturos. Simul lacrymas eorum, modo ſermone, modo in„tentior in modum coërcentis ad firmitudinem reuocat, rogitans: vbi „praecepta ſapientiae? vbi per tot annos meditata ratio aduerſus immi„nentia? cui enim ignaram fuiſſe ſaeuitiam Neronis, neque aliud ſuper„eſſe poſt matrem fratremque interfectos, quam vt educatoris praecepto„risque necem adiiceret. Vbi haec atque talia velut in commune diſſe„ruit, complectitur vxorem: et paululum aduerſus praeſentem formidi„nem mollitus, rogat oratque temperaret dolori, ne aeternum ſuſcipe„ret, ſed in contemplatione vitae per virtutem actae deſiderium mariti „honeſtis ſolatiis toleraret. Illa contra ſibi quoque deſtinatam mortem „adſeuerat, manumque percuſſoris expoſcit. Tum Seneca gloriae eius „non aduerſus, ſimul amore, ne ſibi vnice dilectam relinqueret iniuriae: „vitae, inquit, delinimenta monſtraueram tibi, tu mortis decus mauis: „non inuidebo exemplo. Sit huius tam fortis exitus conſtantia penes „vtrosque par, claritudinis plus in tuo fine. Poſt quae eodem ictu brachia „ferro exſoluunt. Seneca, quoniam ſenile corpus et paruo victu tenua„tum, lenta effugia ſanguini praebebat: crurum quoque et poplitum ve„nas abrumpit. Saeuisque cruciatibus defeſſus, ne dolore ſuo animum „vxoris infringeret, atque ipſe viſendo tormenta eius ad impatientiam „dela-

o) Ibid. p) c. 56. conf. SVETON. in Ner. c. 35. q) L. XV. Ann. cap. 62.

„delaberetur, ſuadet in aliud cubiculum abſcederet. Et nouiſſimo quo-„que momento ſuppeditante eloquentia, aduocatis ſcriptoribus, pleraque „tradidit, quae in vulgus edita eius verbis inuertere ſuperſedeo. At Ne-„ro nullo in Paullinam, proprio odio, ac ne gliſceret inuidia crudelitatis „inhiberi mortem imperat. Hortantibus militibus, ſerui libertique obli-„gant brachia, premunt ſanguinem, incertum an ignarae. Nam vt eſt „vulgus ad deteriora promptum, non defuere qui crederent, donec impla-„cabilem Neronem timuerit, famam ſociatae cum marito mortis petiuiſſe; „deinde oblata mitiore ſpe blandimentis vitae euictam: cui addidit pau-„cos poſtea annos laudabili in maritum memoria, et ore ac membris in „eum pallorem albentibus, vt oſtentui eſſet, multum vitalis ſpiritus fuiſ-„ſe egeſtum. Seneca interim durante tractu et lentitudine mortis Statium „Annaeum, diu ſibi amicitiae fide et arte medicinae probatum orat pro-„uiſum pridem venenum, quo damnati publico Athenienſium iudicio „exſtinguerentur promeret, allatumque hauſit fruſtra, frigidis iam artu-„bus et clauſo corpore aduerſus vim veneni. Poſtremo ſtagnum calidae „aquae introiit, reſpergens proximos ſeruorum, addita voce: libare ſe „liquorem illum Ioui liberatori. Exin balneo illatus, et vapore eius „exanimatus, ſine vllo funeris ſollenni crematur. Ita codicillis praeſcri-„pſerat, cum etiam tum praediues et praepotens, ſupremis ſuis conſuleret. Hunc finem habuit Seneca, Stoicorum principiis, ſi non prorſus in vita, in morte tamen vſus, in qua licet naturam non prorſus vicerit, quod ei exprobrat SAINT-EVREMONTIVS [r], doloris impatiens, fortitudinem tamen demonſtrauit, ſectae ſuae profeſſione non indignam [s].

Animi et corporis qualitas in Seneca.

§. IX. Corpore fuiſſe Senecam admodum infirmo et a puero morbis vexato [t] ſupra iam ſubinnuimus, adeo *vt omnia corporis aut incommoda, aut pericula per ipſum tranſiiſſe*, dicat [u]. Et in iuuentute quidem *crebris deſtillationibus ac febriculis impetitus eſt, quas initio quidem contemſerat, et aduerſus morbum* vt ipſe ait [x], *contumaciter ſe geſſerat; deinde ſuccubuit, et eo perductus eſt, vt ipſe deſtillaret, et ad ſummam maciem deductus ſaepe impetum ceperit abrumpendae vitae, niſi patris eum indulgentiſſimi ſenectus retinuiſſet.* Quae tabeſcentis corporis imago ſaluti aliquando Senecae fuit. DIO [y] enim narrat: cum cauſſam quandam in Senatu egregie et feliciter Seneca egiſſet, liuore ſuffuſum principem Caligulam, qui ſolus eloquens videri volebat, cogitaſſe de eo tollendo: et facturum fuiſſe, niſi vna e concubinis monuiſſet, fruſtra mortem parari iam morituro: tabe quippe laborare. Sed aetate quoque annisque prouectior vno ſe morbo aſſignatum queritur [z], quem aſthma Graeci vocant. Quod vero virium reliquum fecerunt morbi, victus tenuitate plane exhauſtum fuit, victu enim paruo extenuatum habuiſſe

r) Opp. T. II. p. 20.
s) Conf STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gentil. §. CCXXIII. p. 454. 457.
t) Conſol. ad Heluiam c. 16.
u) Epiſt. 54.
x) Ep. 78.
y) loc. citat.
z) Ep. 54.

buiſſe corpus in antecedentibus ex Tacito diximus. Formoſum itaque non fuiſſe, ex his intelligitur, et ipſe alicubi [a] tangit. Etſi vero corpus ei contigerat valde tenue et ſiccum, eam tamen temperantiam inque cibo capiendo abſtinentiam in tanta rerum omnium affluentia adhibebat, quam inter voluptates Romanas eo tempore rariſſimam fuiſſe, illius aetatis mores noſcenti fatendum eſt. Ita enim de ſe ipſo [b]: *Inde mihi ab Attali ſchola quaedam permanſere. Inde oſtreis boletisque in omnem vitam renunciatum eſt; inde in omnem vitam vnguentis abſtinemus; inde vino caret ſtomachus; inde in omnem vitam balneum fugimus.* Et alibi auſteritatem vitae, quam ſectabatur, his indicat [c]: *Culcita in terra iacet, ego in culcita. Ex duabus penulis altera ſtragulum eſt, altera opertorium.* Sed et TACITVS [d] teſtis eſt, *Simplici victu et agreſtibus pomis, ac ſi ſitis admoneret, profluente aqua vitam toleraſſe.* Corpus autem tenue et infirmum exercitiis durioribus, et cultu agri, et foſſione vinearum, maxime vero hortorum, quod artificium ſuum dicit [e], firmauit [f], hacque ratione aetatem ad ſexageſimum tertium vsque annum, vt veriſimili coniectura ſupputat LIPSIVS [g], produxit, diutius etiam victurus niſi filum abrupiſſet Neronis ſaeuitia. Tranquillitatem enim mentis cum ſtudioſe quaeſiuerit, et temperantiae iunxerit, certam inde contra morbos ſibi medicinam parauit. Aſt quam corpori denegauit natura elegantiam animo ſupra modum attribuit. Ingenium enim nactus erat elegantiſſimum, artibusque liberalibus aptiſſimum, quod *amoenum* TACITVS [h], *excellens* COLVMELLA [i], *facile et copioſum* QVINCTILIANVS [k] nominat. Cui cum tanquam agro fertili contigiſſet cultura diligens, parentisque cura praeceptores, vt ſupra dictum, optimos adhibuiſſet, ad eam eruditionis maturitatem peruenit, quam ſummis laudibus extulere veteres et recentiores viri doctiſſimi. Quorum elogia cum collegerint IVSTVS LIPSIVS [l] et THOMAS POPE-BLVNTIVS [m], vterque ipſe adeundus eſt. Certatim ibi mox doctrinae excellentiam et copiam, mox ſtudiorum claritudinem, mox multarum rerum experientiam, mox lectionis immenſum theſaurum, mox doctrinae moralis abundantiam omnibus ſuperiorem, mox facundiae acumen laudari videas, adeo vt principem tum eruditionis vocet PLINIVS [n]. Et dictio quidem vt ſingularis prorſus eſt, et a Ciceronis imagine deflectit, ita breuitate et acumine, et ſententiarum abundantia plurimos cepit, et in admirationem rapuit, quosdam vero ſeueros iudices et cenſores nacta eſt. Refert enim QVINCTILIANVS [o]: *Suo tempore ſolum fere Senecam in manibus adoleſcentium fuiſſe, et amaſſe eum magis, quam imitatos fuiſſe, et placuiſſe propter*

 ſola

a) Epiſt. 45.
b) Ep. 108.
c) Ep. 87.
d) Annal. L. XV. c. 63.
e) Epiſt. 112.
f) Ep. 104. Qq. nat. L. III. c. 7.
g) loc. cit.
h) Annal. L. XIII. c. 3.
i) De re ruſtica L. III. c. 3.
k) L. X. c. 1.
l) In limine operum Senecae a ſe editorum p. m. 37. ſeqq.
m) Cenſ. celebr. auct. p. 109.
n) L. IV. c. 14.
o) loc. cit.

ſola vitia. Recentiori vero aetate, quis furor eloquentiae ſtudioſos occupauerit, ex quo, Lipſio duce, breue et conciſum argutumque dicendi genus inualuerat, ex dicendi artis hiſtoria, rerum literariarum noſtri temporis non plane imperito ſatis notum eſſe exiſtimamus [p]. Fuere tamen viri acuti et κριτικώτατοι, quibus tota dicendi ratio a Seneca adhibita prorſus diſplicuit. Inter quos imprimis QVINCTILIANVS [q] audiendus eſt, qui ſobrie admodum de eo pronuntiat, licet vulgatam de ſe falſo opinionem dicat, qua damnare eum et inuiſum quoque habere, ſit creditus: quod accidit illi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus reuocare ad ſeueriora iudicia contenderat. Huc vero eius redit iudicium: *Multas alioqui et magnas virtutes Senecae fuiſſe, ingenium facile et copioſum, plurimum ſtudii, multarum rerum cognitionem; tractaſſe etiam omnem fere ſtudiorum materiam; nam et orationes eius et poëmata et epiſtolas ferri: in philoſophia parum diligentem eſſe, egregium tamen vitiorum inſectatorem fuiſſe. Multas in eo clarasque ſententias, multa etiam morum gratia legenda, ſed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo pernicioſiſſima, quod abundent dulcibus vitiis.* Duriora ſunt et iniquiora, quae refert GELLIVS [r] veterum iudicia. Ita enim: *De Annaeo Seneca partim exiſtimant, vt de ſcriptore minime vtili: Cuius libros attingere nullum pretium operae ſit, quod oratio eius vulgaris videatur, et protrita: res atque ſententiae aut inepto inanique impetu ſint, aut leui et quaſi dicaci argutia: eruditio autem vernacula et plebeia nihilque ex veterum ſcriptis habens neque gratiae neque dignitatis. Alii vero elegantiae quidem in verbis parum eſſe non inficias eunt, ſed et rerum, quas dicat ſcientiam doctrinamque ei non deeſſe dicunt, et in vitiis morum obiurgandis ſeueritatem grauitatemque non inuenuſtam.* Ex recentioribus vero nemo grauiorem Senecae dicam ſcripſit, et acerbius de eius et eruditione et dicendi ratione iudicium tulit NICOLAO MALEBRANCHIO [s], qui acutiſſimi ingenii neruos tantum non omnes eo intendit, vt oſtenderet, totam Senecae philoſophiam et diſſertationes externo ornatu neſcio quas Veneres gratiasque promittentes eſſe calcem ſine arena, nec cohaerentem inter ſe, nec ſolidi quid praeter verba caſſa et inania exhibentem, imaginandi vero vim fines ſuos atque limites ſupergreſſam vagabundo errore ita omnia corrupiſſe, vt, vbi pondera rerum dare videatur, nihil plane afferat, quod veri ſitientem vel mediocriter ſatiare poſſit. Alia doctorum virorum noſtrae aetatis iudicia non minus acerba breuitatis cauſſa praetermittimus [ſſ]. Nos in definienda certa quadam atque ſtabili de Senecae dicendi genere ſententia eo magis caute incedendum eſſe exiſtimamus, quo magis in conſtituenda vera dicendi elegantia iudicioque de ea re formando in diuerſa prorſus flectere

p) Dicetur ea de re T. IV. hiſtoriam I. Lipſii enarraturis.

q) loc. cit.

r) L. XII. c. 2.

s) De la recherche de la verité P. I. L. II. c. 4. p. m. 258.

ſſ) Conf. quae affert IO. GEORG. PASCHIVS de variis modis tradendi moralia c. III. §. 17. p. 643.

ctere iudicantes cogit et patriae, et generis et temperamenti et ſeculi ratio, quibus vni placet et formoſum videtur, quod diſplicet alteri: id quod in Seneca vel laudando vel vituperando eueniſſe, adducta ſatis euincunt. Quod ſi ex ea eloquentiae imagine, quae exſpirante republica Romana obtinuit, quaeque non immerito omnibus placuit, quotquot grauitatem eloquentiae cum decore coniunctam intellexere, iudicandum, non potuit non differendi ratio a Seneca adhibita, tota improbari, adeo breuis eſt, et elumbis, et affectato ſententiarum pondere moleſta magis quam grauis, quaeque obtundat potius animum, quam capiat vel ſatiet. Quod licet legentium auribus ad ipſas ratiocinantis argumentationes non ſatis attentorum dulci quodam fluxu ſe inſinuet, examinatae tamen diſſertationes plerumque inanes dimittunt lectores, maſculaque dicendi virtute priuatae ſeducunt, et imaginibus quibusdam atque ſimilitudinibus captos ad ipſum rerum neruum attendere, et in nexus eius penetrare non permittunt. Cuius cauſſas ſi pauliſper expendere libet, facile quis deprehendere poterit. Scilicet expectari alia vix poterant ab homine et temperamenti ratione ſanguineo, atque ad imaginandi vires excitatiori quam ad iudicandi; et gentis quoque ſuae vitio ad meteorologiam iſti quidem nationi olim iam innatam prono [t], et in his ſermonis vitiis dulcibus et elegantibus tanquam inter Charites educato. His acceſſit eloquentia Stoica, turgidam virtutem verbis magnificis poſtulans, et in μετέωρα nihil ſignificantia valde inclinans, vt ſupra oſtenſum; quae naturalem animi indolem in Seneca valde adiuuit. Multa quoque dicta a viro inter aulae negotia, ſummasque curas, et effuſa magis, quam elaborata, hinc ſine ordine plurima, et prout ſcribendi impetus protruſit; multa quoque vitae magis, quam ſcholae dicta et ad amicos ſcripta, quae negligentiam quandam produnt. Aſt eſſe tamen in Senecae ſcriptis non ſummam tantum eruditionis varietatem, ſed vitiorum quoque cenſuram liberam et philoſopho dignam, ſententias quoque pulchras et argutas, et neſcio quam venerem, quae acerbitatem philoſophiae moralis Stoicae dulci quaſi nectare temperat, fatebitur, quisquis ſine praeiudicio magni viri ſcripta legerit. Ex quibus conſtare putamus, non eſſe quidem Senecae ſcripta commendanda adoleſcentibus, aſt legenda viris, qui ſi iudicium et attentionem cum Stoicae philoſophiae cognitione attulerint, multum inde capient lucis et vtilitatis. Placet QVINCTILIANI [u] ſententia: *Velles eum ſuo ingenio dixiſſe, alieno iudicio. Nam ſi aliqua contemſiſſet, ſi parum concupiſſet, ſi non omnia ſua amaſſet, ſi rerum pondera minutiſſimis ſententiis non fregiſſet, conſenſu potius eruditorum, quam puerorum amore comprobaretur.*

t) Eleganter Io. BARCLAIVS Icon. animor. c. 7. p. m. 485. „In Hiſpanica gente pompa verborum geſtuumque ideo minus ingrata „eſt, quod non aſcititia aut extorta, ſed veluti „ex naturae praecepto intumeſcit, cuius omnis „impetus, etiam in vitia declinans, neſcio quo „genio decet. "

u) loc. cit.

tur. Verum ſic quoque iam robuſtis et ſeueriori genere iam firmatis legendus, vel ideo, quod exercere vtrinque poteſt iudicium. Multa enim, vt dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda ſunt; eligere modo curae ſit, quod vtinam ipſe, feciſſet. Digna enim fuit illi natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit effecit. Ceterum ex dictis etiam de tota eruditione Senecae iudicium fieri rectum facile poteſt. Verſatum enim fuiſſe in omni doctrinae genere, eiusque magnam poſſediſſe copiam, negari non poteſt, ſcriptis eius ſatis de illa re teſtantibus. Attigiſſe etiam poëticam ex adductis liquet, et tragoedias ſcripſiſſe, ex Quinctiliani loco allato conſtat; quae vero hodie ſub Senecae nomine exſtant Comoediae an omnes illi denegandae, nec ne, noſtri heic loci decernere non eſt arbitrii, videnda vero, quae viri docti [x] paſſim ea de re monuerunt. Maxime vero laudandam putamus Senecae doctrinam, quod haud vulgarem in cognoſcendis veterum philoſophorum dogmatibus operam poſuerit, elegantemque hiſtoriae philoſophicae cognitionem prodiderit, quamquam, obſeruante QVINCTILIANO [y], in ea aliquando ab illis, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus eſt: vnde auctoritas eius in veteris doctrinae enarratione non ſine examine et attentione ſequenda eſt. In philoſophia vero quas partes ſecutus ſit, ſupra iam docuimus. Qui ſi in aliam aetatem incidiſſet, nec animi gentisque indoles Stoicam philoſophiam commendaſſet, dubium non eſt, quin egregia multa in ſapientiae ſtudio praeſtitiſſet: veri enim ſtudioſum ſe, quantum ſectae patiebatur praeiudicium, ſatis probauit, adeo vt haud raro a Stoicis ſuis diſceſſum faceret. Aſt Stoicorum doctrinis innutritus, iisdem ſcatet erroribus, quibus totum ſyſtema laborare ſuo loco demonſtrauimus. Vitae vero et philoſophiae ad actionem translatae rationem ſi habeamus, magnorum eum ingeniorum habuiſſe fata, fatendum eſt, quae magnis ſaepe virtutibus illuſtria, non minoribus premuntur vitiis. Quare in vtraque parte in extrema excurriſſe putamus, vel qui nihil inuenere in Seneca, quod non ſummopere extollerent; vel qui non niſi vitia viderunt turpemque hypocriſin. Et inter laudatores quidem Senecae inſanos merito IVSTVM LIPSIVM [z] numeramus, cui in eo diuina ſunt tantum non omnia, quem ſecuti ſunt minoris famae luminisque plurimi. His laudatur eximie eius abſtinentia, qua neglecto aulae Romanae inter immenſas opes et voluptatum inſtrumenta luxu, faſtu, pompa, frugalitatem naturae paucis contentae leges ſequentem excoluit [a]. Vita porro ſeria et ſeuera et Zenonis diſcipulo digna, quam nec aula corrupit, nec ad cognatum et familiare vitium, adulationem flexit, adeo, vt ſe malle veris offendere, quam placere adulando Neroni profeſſus ſit: quem ſaepius liber-

x) Conf. SCHOTTVS l. c. et quas prolixe laudat FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 372.

y) loc. cit.

z) Manud. ad philoſ. Stoic. L. I. diſſert. 8. p. 102. ſeqq. Vit. Senecae c. 7. p. 28. ſeqq.

a) Ep. 108. TACITVS Ann. L. XV. c. 45.

libertatem Senecae, quam feruitium, expertum fuiffe, in vltimo vitae halitu pronuntiauit [b]. Maxime vero extollitur pietas in Deum et voluntatis fubmiffio, de qua praeclare prorfus [c], licet Stoico fundamento nixus: *Si quid credis mihi, intimos affectus meos tibi cum maxime detego: in omnibus quae afpera videntur et dura fic formatus fum: non pareo Deo fed affentior; ex animo illum, non quia neceffe eft, fequor: nihil vnquam mihi incidet, quod triftis excipiam, quod malo vultu, nullum tributum inuitus conferam.* Iungitur his laudibus confuetudo examinis confcientiae fingulis vefperis, cum cubitum iret, fufcepti, quam ex Sotionis Pythagorei fchola retinuerat [d]; animus porro ingenuus atque candidus et non vxoris tantum amantiffimus, fed amicis quoque fidiffimus, et in ipfa quoque morte luculenter probatus. Studium item Deum in omnibus fequendi, affectus extirpandi, virtutem confectandi, et non verbis fed re ipfa exprimendi; magnus porro animus mortis contemtor [e], enataque inde fumma fortitudo, fpesque magna futurae poft hanc vitam felicitatis et beatarum fedium, quam magnis vocibus paffim [f] teftatus eft. Quin et facer his adiicitur fpiritus ab eo admiffus, bonorum malorumque obferuator et cuftos, fancte cuftodiendus [g]. Et abundare etiam praeclaris eiusmodi praeceptis fcripta Senecae, nemini ignotum effe exiftimamus, qui ea vel per tranfennam infpexit; vnde factum, vt non *Romae* tantum *agitatum*, *vt traderetur imperium Senecae, quafi infonti, claritudine virtutum ad fummum faftigium delecto* [h]; fed et inter Chriftianos inuenirentur, qui Chriftiano nomine non indignum reputarent, adeo vt SARISBERIENSIS [i] non erubuerit profiteri: *Senecam fic vniuerfos exterminare errores, vt aurea videatur fecula reformare, et Deos ab humano genere exulantes eius opera reuocatos hominibus contracta focietate mifceri.* Cuius generis plura a noftrorum quoque temporum viris eruditis prolata paffim inuenias [k]. Verum ex altera quoque parte non defuere viri acres et fupra modum oculati, qui vitam quoque Senecae valde criminati funt, et viuo etiam atque praefenti fcelera obiecerunt, quod imprimis Suilium feciffe TACITVS [l] prodidit, contra quos librum *de vita beata* fcripfiffe fupra iam monitum [m]; in quo naeuos fibi effe non negat, aft fcabiem propriam non videre inimicos oftendit. Pulchra funt quae inter alia profert [n]: *Quare hic philofophus laxius habitat? quare hic lautius coenat? papulas obferuatis alienas, obfiti pluribus vlceribus. Hoc tale eft, quale fi quis pulcherrimorum corporum naeuos aut verrucas derideat, quem foeda*

b) Ibid.

c) Epift. 96.

d) De ira L. III. c. 34.

e) Epift. 78.

f) In confolatione ad Marciam c. 19. 25. Dictum de eo in diff. de fecta Elpiftica Mifc. Berolin. T. V. obf. vlt.

g) Epift. 41.

h) TACITVS l. c.

i) In Policrat. L. III. c. 13. p. m. 601.

k) Vide etiam LIPSIVM cent. I. Ep. ad Belgas, ep. 42.

l) l. c. vid. etiam DIO l. c. cuius obiecta Senecae aduerfariorum fermones effe iudicat LIPSIVS loco fupra citato.

m) Conf. SCHOTTVS l. c. p. m. 13.

n) cap. 27.

foeda ſcabies depaſcitur. Maxime vero obiectum ei adulterium cum Iulia, et adulatio humilis et abiecta Claudii, in exilio cum eſſet, quem tamen acerbiſſima poſtea ſatyra proſciderat, qua animum a vindictae imperio nondum liberatum prodiderit: tum inſatiabile ſtudium regias prorſus congerendi opes, et exacta foenore non Italia modo, ſed Britannia quoque et Aegyptus. Tum vana aulae pompa, et magnificentia villarum, Stoicum prorſus indecens, et animum a ſeculi luxu et vanitate nondum vacuum ſatis manifeſtans. Sed et flagitia in Neronem admiſſa, et neglectus principis animus, atque voluntatibus ſtudio quodam immerſus adiicitur, et ſuſpicione premitur philoſophus, non puras plane manus a ſanguine Agrippinae a filio profuſae eum ſeruauiſſe [o]. Nec multum hos, qui ita in Senecam inſurgunt mouent egregiae, quas in ſcriptis ſuis effudit, ſententiae. Eas enim grandiloquum et barbatum philoſophiae magiſtrum ſapere aſſerunt, qui cum oculis arenam obieciſſet, nebulam pro Iunone fingat, et verba grande quid ſonantia, nihil tamen recti ſignificantia vendere fatagat. Quibus illi plerique ſyſtematis Stoici errores adiiciuntur, quos ſuo loco notauimus, nempe cuncta vel ad perfectionis alicuius cerebrinae et impoſſibilis ſuperbiam, vel ad turpem hypocriſin, vel ad enthuſiaſmum atheiſmo affinem redire, Deumque et animam eiusdem eſſentiae et vniuerſi partem fato ineuitabili ipſique Deo imperituro ſubiectam ſupponere: et ſi quosdam audis in Spinozae caſtris eum militare [p]. Qualia multa et his affinia paſſim occurrunt, ſuis locis videnda. Non defuere quidem Senecae, qui partes eius ſuſciperent, et ad graues has criminationes reſponderent [q]: obiectum adulterium, ſed a Meſſalina, ſcorto impudiciſſimo: exprobratus luxus et auaritia, ſed oppoſita et honeſta acquirendi conditio, et animus opum negligens, et Neroni eas refundens, liberalitas quoque publica fama nota: impietatis ſpecies molliori ſententiarum explicatione lenita, et quae his ſunt ſimilia, heic loci propter breuitatem non proſequenda. Melius famae Senecae conſulturi alii, familiaritatem Senecae cum apoſtolo Paulo inter praetorianos in aula Neronis amicos ſeruantis [r] commenti ſunt, et vt dictorum ſpecioſorum

o) DIO L. LXI. vel XIPHILIN. potius, TACITVS Ann. L. XIV. c. 7. dubius eſt, conf. DE SERVIES femmes de douze Ceſars l. c. Alia Senecae obiecta vide apud AVGVSTIN. de C. D. L. VI. c. 10. confer. Otium Vind. Mel. I. p. 99. IO. HENR. MEIBOM. in vita Moecen. c. 22. BASNAGE ad A. C. 58. n. 4.

p) Atheiſmi culpam Senecae iam obiecit Arnandus Fabius, contra quem eum defendit Io. Petrus Hunterus, vid. Act. philoſ. Vol. I. p. 143. Eandem viam ingreſſi ſunt P. BAYLE, N HIER. GVNDLINGIVS et IO. FRANC. BVDDEVS, quorum loca adduxit REIMMANNVS Hiſt. atheiſmi c. 39. §. 3. p. 285. qui tamen laudato Senecae libro de prouidentia, eum abſoluit. Nos ad ſyſtema Stoicum hic attendendum, nec verba Senecae extra eius nexum conſideranda monemus. Eandem enim theologiam ipſe ſecutus eſt, nec verba ſplendida alio ſenſu capi poſſunt, quam ſyſtematis admitiit ratio: quae itaque de atheiſmo Stoicorum dicta ſunt, huc quoque pertinent. Quam orthodoxus autem Seneca in doctrina de Deo fuerit, ex vno loco Qq. nat. L. II. c. 45. diſce, conf. BVDDEVS de error. Stoicorum, STOLLIVS Hiſt. phil. mor. gent. §. CCXXX. p. 496. Otium Vindel. Mel. II. §. 5. p. 146.

q) LIPSIVS Manud. ad phil. Stoic. l. c.

r) Phil. IV. 22. conf. WITSIVS Melet. Leidenſ. Sect. XII. de vita Pauli §. 36. p. 212. CRENIVS Animadu. philolog. P. X. c. 3. p. 242.

sorum sanum quendam et a Stoica impietate remotiorem sensum elicerent, ex sacris Christianorum sana multa illi recepta statuerunt [s], quin et epistolas inter Senecam atque Paulum proferunt [t], quas tamen ab impostoris manu profectas esse, nemo non videt. Quod licet non negent viri critico acumine celebres, sunt tamen, qui HIERONYMI [u] et AVGVSTINI [x] auctoritate moti [y], negare non audent, commercium literarum inter vtrumque intercessisse. Ex quibus iam in summam collectis enata disputatio de Christianismo Senecae, quam recte tamen reiecerunt viri docti [z], qui et deceptos antiqua fabula doctores pios viderunt, et speciosa dicta sensus Stoicos eosque impios et detestabiles fundere obseruarunt. Quamquam a vero non prorsus abhorrere putamus, peruenisse ad manus Senecae [a], summam rerum moderantis libros quosdam Christianorum, quorum caussa tunc magni motus ciebantur, captumque Senecam Christianae ethicae pulchritudine surripuisse formulas quasdam et systemati suo, malisque et impiis doctrinis subdola imitatione attemperauisse, qua de re alibi dictum [b]. Nos, si in tanto dissensu, aliquod in gratiam lectoris interponendum iudicium, nec magni faciendam magnopere philosophiam et virtutem Senecae, nec adeo vituperandam putamus. Cum enim in plerisque, principibus sane, dogmatibus Stoicos secutus sit, non alia virtus fuit, quam vel commendauit, vel exhibuit, quam Stoica, quam falsam esse et ineptam, suo loco euidenter demonstrauimus. Quaecunque itaque peccata in doctrina morali Senecae sunt, non illi sed Stoae imputanda. Porro hominem fuisse, et in tam corrupto seculo inque tam contaminata aula non prorsus illibatum seruauisse animum, excusari facilius potest, quam negari, id quod nec Tacitus nec Lipsius ausi sunt. Fatendum tamen et hoc est, magno Senecam animo fuisse philosophatum et non verbis tantum, sed re ipsa doctrinam saepenumero expressisse. Qui cum corruptum malumque Neronis animum, prout vellet,

s) Videndi qui de theologia Senecae scripsere laudati FABRICIO Bibl. Lat. T. II. p. 513. et HEVMANNO Act. phil. Vol. I. p. 743. Vol. III. p. 486.

t) Exhibet illas Codex apocryphus N. T. FABRICII T. I. p. 880. seqq. vbi historiam harum epistolarum literariam habes totam.

u) Cat. Script. eccles. c. 12. p. 66. Bibl. eccl. Fabr.

x) Epist. 56. (103. ed. Ben.)

y) LIPSIVS vit. Sen. c. 10. p. 35. TILLEMONT. Hist. imperat. T. I. p. 560. SARISBERIENSIS Policrat. L. VIII. c. 13. NATALIS ALEXANDER Hist. eccl. Sec. I. p. 91. CYPRIANVS ad l. c. Hieronymi, aliique FABRICIO ll. cc. laudati.

z) Loca complura recentiorum, qui in hac sententia sunt, notat FABRICIVS Bibl. Lat. T. II. p. 513. LINTRVPIVS praef. ad SVANINGI theologiam Senecae, Act. phil. Vol. I. p. 743. Otium Vindel. l. c. quibus addi possunt, quos in Germanico Historiae philos. opere T. III. p. 1139. his magno numero adiecimus.

a) Praeclare celeberrimus CYPRIANVS l. c. „Nescio an quisquam in Neronis aula magis cu„riosus et probitati vitae (certe philosophiae „eam inculcanti) addictior fuit, quam Seneca. „Itaque cum Paulo Romam abducto eius res ge„stae omnium ore narrarentur, et sententia de „eo in Caesaris aula ferenda esset, probabile est, „Senecam inter proceres facile principem, cum „conueniendi copiam non neglexisse, aut literis „cum eo fuisse collocutum. " Posterioris nullam videmus necessitatem, prius vero munus Senecae, cui praeerat, et varia eruditio facit probabile.

b) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus: ex qua patebit etiam frustra esse eos, qui sana a Christianis sumsisse Senecam putant.

let, emendare non poſſet, in eo elaborauit, vt a ſaeuitia contineret, et iuuante Burrho lubricam principis aetatem, ſi virtutem aſpernaretur, voluptatibus conceſſis retineret, ſicque maius malum minori impediret. Illud ſane inter omnes conuenit, digna eſſe elegantiſſimi philoſophi ſcripta [c], quorum magna pars nobis ſeruata lucem a LIPSII diligentia accepit, quae ab omnibus legantur, ſed non ſine adhibita cenſura et iudicio.

Dio Pruſaeenſis. §. X. Neronis quoque aetate inter Stoicos pariter atque Sophiſtas inclaruit DIO, a patria Bithyniae vrbe PRVSAEENSIS dictus, a Cocceio vero Nerua, cuius gratia florebat [d], Cocceianus, et ab eloquentiae dulcedine Chryſoſtomus [e] appellatus, quibus nominibus a Dione Caſſio hiſtorico [f] facile diſtingui poteſt. Eius vitam et eloquentiae imaginem deſcripſit PHILOSTRATVS [g], quae eleganti doctoque commentario illuſtrauit, et Philoſtratum paſſim emendauit SYNESIVS [h], veram eloquentiae rationem ſimul delineaturus. Addi his poſſunt, quae PHOTIVS [i] de Dione habet, et SVIDAS [k]. Patrem habuit Paſicratem [l], a quo cura potiſſimum habita, vt filius ad eloquentiam, cuius eo tempore magna erat dignitas, formaretur, cui cum accederent ingenium optimum, dotesque animi praeclarae [m], mature in dicendo valuit. Et initio quidem totum ſe eloquentiae tradidit, temporibusque Neronis et Veſpaſiani Sophiſtae munere functus [n], leuia quidem argumenta declamatorio ac luxurioſo ſtilo tractauit, more vero ſophiſtarum in philoſophos omnes, etiam magnos et virtute commendabiles calamum exercuit, et nec Homero, nec Socrati, nec Zenoni, nec Muſonio pepercit. Id quod non dicis tantum gratia, ſed ſerio animi conſilio feciſſe teſtatur SYNESIVS [o]. Sed nec ſophiſtarum meliorem rationem cum habuiſſet, crabrones valde irritauit, eorumque inuidiam ita exacuit, vt quacunque occaſione poſſent, eius exiſtimationi detraherent [p]. Qua re effectum eſt, vt vix vnum alterumque diſcipulum Dio nanciſceretur [q]. Vt igitur et odio cederet, et eruditionis theſauros ſibi compararet, iter literarium in Aegyptum ſuſcepit [r]; maxime vero mutato conſilio profeſſionem ſophiſticam abiecit, et omiſſo declamatorio dicendi genere ciuile et

c) Eorum hiſtoria quaerenda apud SCHOTTVM l. c. NIC. ANTON. l. c. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 32. qui commentatores Senecae quoque enumerat.

d) Id vero per coniecturam tantum dicitur.

e) Citandi EVNAP. in prooem. p. 7. Perperam itaque in Bibliotheca Bodleiana Dionem a Chryſoſtomo diſtingui, recte notauit MORHOFIVS Polyhiſt. lit. T. I. L. VI. c. 2. p. 965.

f) Videndus de eo VOSSIVS de hiſt. Graec. L. II. c. 15. p. 273. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 319. et ſi tanti videbuntur, quae ad DE SERVIES vitas vxorum Caeſarum Romanorum praefati ſumus.

g) De vitis Sophiſtarum L. I. c. 7. p. 487.

h) Opp. p. 35. edit. Petauii.

i) Cod. CCIX. p. 272.

k) In DIO T. I. p. 607.

l) SVIDAS l. c.

m) SYNESIVS l. c. p. 37.

n) Orat. XXI. p. 270. XXXI. p. 344. 355. SYNESIVS l. c.

o) loc. cit.

p) Orat. XII. p. 197. XXII. p. 276.

q) Fauorinum tamen diſcipulum habuiſſe teſtatur PHILOSTRAT. L. I. vit. Sophiſt. c. 8. §. 2. p. 490. licet incerto rumore nitatur. Sic et Polemonem ei adhaeſiſſe IDEM dicit c. 25. §. 8. p. 593.

r) Orat. XI. p. 161.

et philoſophicum magis probauit [s]. Quem in finem cum maxime placeret ſecta Stoica, quae omnium diligentiſſime circa mores verſabatur, ei adhaeſit, ita tamen, vt libertatem ſeruaret philoſophicam [t]. Huius itaque philoſophiae praeſidiis munitus ad eiusdem praecepta eloquentiam reformauit ſuam, et ad formandos ſuadendosque mores emendatos dicendi genus perſpicuum atque facile, ſermonemque amoenum adhibuit, et ſententias frequenter Stoicas immiſcuit. Vnde *Amaltheae eum cornu fuiſſe* ait PHILOSTRATVS [u], *quod, ad dicendi facultatem quod attinet, ex ſententiis elegantioribus totus eſſet compoſitus, Platonisque atque Demoſthenis ſonoram imitatus ſit orationem, quibus, vt lyris calamus, cum ſimplicitate exacte ſonum reddente voce ſuccinerit ſua.* Quae tamen copioſa dicendi ratio adeo diſplicuit Apollonio Tyanaeo, breuitatem Pythagoricam ſupra modum affectanti, vt eius philoſophiam rhetoricam magis eſſe, ad audientium voluptatem accommodatam diceret, ſaepiusque in epiſtolis ad illum has ad populum phaleras reprehenderet, eumque tibia et lyra potius quam oratione demulcire homines iuberet [x]. Effecit etiam hic, quem in philoſophiam conceperat, amor, vt amicitiam philoſophorum ea aetate celebrium quaereret, ſibique conciliaret, maxime vero Apollonii Tyanenſis et Euphratis Tyrii familiaritate vteretur [y], a quibus in ſeueritate doctrinae, quae de moribus praecipit, valde confirmatus eſt, quam etiam in orationibus, quas hodie non ſine iucunditate legimus, vehementer inculcauit. Eo enim totus eloquentiae dulcis et virilis tamen vigor aſſurgit, vt virtutem Stoicam commendaret, eiusque actionem ſuaderet. Ita diſputat [z], exilium non eſſe malum, et plerosque homines neglecta virtute addiſcere ea, quae nullius ſint vſus in vita. Libertatem conſiſtere in recte agendo, et fortes bonosque ac ſapientes liberos eſſe et nobiles, malos contra et ignauos eſſe ignobiles ac ſeruos [a]. Res notiſſimas etiam atque etiam inculcare debere philoſophos, quia a ſcientibus quoque bona praecepta raro obſeruentur [b]. Hominem ſapientem, qui bono genio obſequitur, eundem quoque eſſe felicem, malis autem nullum eſſe animal miſerius [c]. Vitam hominis conferri poſſe cum conuiuio in quo Deorum nos excipit bonitas, conuiuarum vero ſtoliditas multos miſeros facit, bonos per mortem Deus ad ſe vocat potandos nectare [d]. Philoſophiam non conſiſtere in ſplendidis ſermonibus, ſed in vita et actione ſerioque ſapientiae ſtudio [e]. Philoſophum eſſe, qui antecellat reliquos homines cognitione et vſu rerum non quarumcunque, ſed praeclararum et vtilium ad vitam felicem atque honeſtam [f]. Habitum philoſophi multos, rem ipſam paucos habere,

 licet

s) Prolixe de hac mutatione, quae dicendi quoque genus Dionis immutauit, differit SYNESIVS l. c. p. 36. et haec omiſiſſe Philoſtratum improbat.

t) Ibid.

u) loc. cit.

x) Vit. Apollon. L. V. c. 40. p. 224.

y) Ibid. L. V. c. 31. p. 213. vit. Sophiſt. l. c. p. 288.

z) Orat. XII.

a) Orat. XIV. XV.

b) Orat. XVII.

c) Orat. XXIII.

d) Orat. XXX.

e) Orat. XXXI.

f) Orat. LXXI.

licet ob σχῆμα illud vulgus ad eos, velut ceterae aues ad noctuam aduolitent [ff]. Plerosque de libertate gloriari qui voluptatis, auaritiae aut ambitionis compedibus vincti seruitutem seruiant [g]. Haec et alia ita tradit Dio, vt Stoicum facile agnoscas, licet se omnium fere hominum notionibus quodammodo attemperare studuerit. Vt vero, qualem philosophum esse debere postulabat, talem se praestaret, vitae seueritatem vehementer prosecutus est, eousque, vt Cynicorum fere in morem leonina pelle indutus prodiret [b], vitiorumque acerrimus censor nulli parceret, et ne imperatori quidem Domitiano assentiri auderet [i]: Id quod illi exitio tandem cessit. Exasperato enim imperatoris in illum animo dicendi libertate, ex amicitia viri honesti a Domitiano interemti [k] suspectus redditus de vita periclitatus est. Quod periculum ille tamen mature praeuidit, consultoque oraculo profugus Romani imperii fines excessit [l], idque tanta cautione, vt non tantum fugam nemo sentiret, sed et tempus illi non suppeteret, de necessario commeatu sibi prospiciendi, nec auferret secum aliquid praeter Platonis *Phaedonem* et Demosthenis orationem *de falsa legatione:* intra Romani quoque imperii fines comparere non sustineret, sed ad Getas, Thracas, Mysosque exulatum abiret [ll]. Etsi enim exilium non esse contendit PHILOSTRATVS [m], quod nullo decreto adactus fugeret, necessitate tamen metuque coactus clanculum disparuit, seseque hominum oculis atque auribus subduxit, alia in aliis regionibus agens, vt idem testatur. Nec alia, quam exulis vita fuit: cum enim necessariis destitueretur, arbores serens, aut fodiens, aut hauriendae ad balnea hortosque aquae operam locans, aliaque eiusmodi suscipiens victum sibi misera conditione quaerebat: studia tamen literarum non neglexit, sed duobus istis libellis, quos secum attulerat, cum elegantem orationis in vtroque haberet imaginem, dicendi virtutem conseruauit [n]. Postea ad castra Romana conuersus misero habitu vitaeque conditione vitam aegre sustentauit [o]. Interfecto vero Domitiano cum animaduerteret milites ob eandem caedem ad res nouas pronos tumultuari, depositis laceris vestibus nudus in aram insiluit sublimem, et orationem auspicatus, mendicum sub laceris panniculis non latuisse, sed Dionem philosophum ostendit, magnoque animo tyranni accusationem instituit, et ita dicendi suauitate ferocientium animos compescuit, vt rectius saperent, et saniora Romanorum consilia sequerentur [p]. Ab eo tempore reuocatus a Nerua, ad quem summa rerum erat deuoluta, magna apud ipsum gratia floruit, Neruaeque exemplum secutus est Traianus, qui se illum diligere non minus, quam se ipsum confitebatur, et in aureum quoque eum currum, quo triumphantes vehi solebant, assumebat, simul-

ff) Orat. LXXII.
g) Orat. LXXX.
b) PHOTIVS, SVIDAS ll. cc.
i) Orat. III. p. 38.
k) Orat. XIII. p. 219. forte Apollonii amicitia illi quoque nocuit.
l) Ibid. p. 221.
ll) Orat. XII. p. 198. XIV. p. 233. PHOTIVS l. c.
m) loc. cit.
n) Ibid.
o) PHILOSTRATVS l. c.
p) Ibid.

ſimulque cum eo vehebatur [q]. Sed et magiſtratum in patria geſſiſſe, et liberos habuiſſe non degeneres ex orationibus eius conſtat [r], itemque ſenium attigiſſe; quando vero vel vbi obierit, non liquet. Gracilis erat et corpore haud quaquam vaſto, voce placida et firma, inceſſu minime quidem incitato, ſed non ideo ſegni aut fracto, a quo nec reliqui motus corporis diſcrepabant [s]: animo vero magno, iudicio firmo, eloquentia viua et dulci, et oratione vtente luculenta licet plena imaginibus, et rebus, de quibus agebat, conueniente, cui ſententias paſſim interſerebat optimas ex variis ſcriptoribus collectas, qua ex ratione cornu copiae eum dixiſſe Philoſtratum recte vidit OLEARIVS [ſ], maximeque in eo laudat SYNESIVS [ſſ]. Cuius luculentum exemplum ſunt orationes octoginta ad nos transmiſſae [t], in quo rhetorem philoſophum, ſapientiae praecepta ſumma facundia commendantem facile agnoſcas, virumque ſummum fuiſſe Dionem fatearis.

§. XI. Eodem tempore vixit amicitiamque cum Dione coluit EVPHRATES natione Aegyptius [u], patria Alexandrinus, qui tamen multo tempore in Syria degit, vbi eum Plinius iunior praeceptorem habuit [x]. Apollonio Tyaneo cum innotuiſſet, tantus illius in hunc amor primo fuit, vt et amicitiam ſanctiſſimis inter ſe vinculis necterent, et Apollonius Euphratem cum Dione Veſpaſiano, quantum poſſet, commendaret, eo effectu, vt ſe nunquam clauſas viris ſapientibus, qualis Euphrates eſſet, fores praebere diceret, et de bene ordinando imperio cum eo atque Dione ſermones miſceret, conſiliumque expoſceret [y]. Qua occaſione cum et Apollonium imperator conſuluiſſet, isque in longe alia abiret, quam Euphrates ſuaſerat, princeps autem ei ſoli fere adhaereret, grauis inde inimicitiae inter Apollonium et Euphratem obortae, et non ſine iniuria poſtea geſtae initia enata eſſe, ait PHILOSTRATVS [z]. Hunc ſi audimus, fidemque ei tribuimus, indignis modis Apollonium laceſſiuit traduxitque Euphrates. Narrat enim [a]: ad Aethiopes profecto Apollonio praemiſiſſe Euphratem, qui illum apud gymnoſophiſtas criminaretur, et inuiſum redderet, difficilesque illi praeſtaret ſapientes Libyae. Miſiſſe quoque ſeruum delatorem, cum pecunia, ut apud Domitianum accuſatorem contra Apollonium inſtrueret eorum, quae in Ionia aduerſus imperatorem diſſeruerat [b]. Aſt ne huic quoque pepercisse Apollonium, ait, literasque Apollonii affert [c], in quibus tanquam pſeudo-ſophiſtam philoſophi indignum nomine accuſat. Inter ſophiſtas enim et grammaticos, improbumque hominum genus numerat, quo cum

Euphrates.

 ami-

q) SVIDAS, PHOTIVS, PHILOSTRATVS ll. cc.
r) Orat. XL. XLI.
s) PHOTIVS l. c.
ſ) Ad l. c. Philoſtrat. ſſ) loc. cit.
t) Vid. PHOTIVS l. c. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 307.
u) EVNAP. in prooem. p. 7.
x) L. I. ep. 10.
y) PHILOSTRAT. vit. Apoll. L. V. c. 28. p. 211. ſeqq.
z) c. 33. p. 219.
a) L. VI. c. 7. p. 235. c. 13. p. 250.
b) L. VIII. c. 3. p. 324.
c) Ep. I. II. III. V. VI. VII. Apollonii p. 385. ſeqq.

amicitiam colere respuat, eo quod inuideat aliis, cum tamen senectus ipsi vicina sit, et mors. Reprehendit porro eum, quod sophisticam exerceat, et pecuniam a discentibus accipiat: quod obierit gentes a Syria ad Italiam vsque, ostentare se in duplicata veste, quam regiam vocant: cum pallium illi olim fuerit et maxima barba, praetereaque nihil: reuertaturque iam mari adducens nauem onerariam plenam argento, auro variis vasis, pictis vestibus et reliquo ornatu, fastu item et superbia atque improbitate. Obiicit, in ipsa Stoa hortorum Epicuri patrocinium suscepisse, deterioremque Epicuro esse, quod ab imperatore dona iterum atque iterum accepisset, sicque cum animi damno et paupertate diues factus esse, adsentari eum lucri caussa hominibus quibusque, senibus, vetulis, orbis, diuitibus, delicatis, Midis, Getis. Paria passim apud PHILOSTRATVM [d] occurrunt, grauissimae, quae vtrumque philosophum exercuit inimicitiae, testimonium luculentum exhibentia. Ast vel finxisse multa Philostratum, vel animo tantae famae philosopho indigno conuiciis proscidisse Apollonium Tyaneum Euphratem fatendum est, si vel ipsius Philostrati historiam vel veterum de Euphrate narrationes consulimus. Ex illa enim patet, tantae virtutis philosophum visum fuisse Euphratem Apollonio, vt vix haberet, quem ei praeferret, quamdiu ipsi superior esset Apollonius eiusque gloriam et auctoritatem non timeret: adustum inuidia et aemulatione grauissime in eum inuectum fuisse, quod vitae paedagogicae et scholasticam superbiam redolentis vestigia, quae calcabat Apollonius, non pressisset. Id quod vidit EVSEBIVS [e], qui praeclare de hac re: *Certe Euphratem, aditus ad imperatoris palatium participem reddens, postea tamen, ob intercedens dissidium talia de eo proferens, nonne, ipsa suadente mihi ratione, Euphratis egisse Sycophantam arguitur? philosophorum suae aetatis clarissimi, qui hodie etiam ab iis qui philosophiae imbuti sunt studiis celebratur. Quod ipsum vel illustrissimum alicui, si velit, reprehensionis Apollonii exemplum praebeat. Si Euphrates enim omnium consensu philosophiae studiis clarissimus habeatur, intempestiuum minime fuerit, illius eo euincere aduersus improbitatem odium, quod mala Apollonii facta fuerit insectatus. Hunc vero, qui ab eo arguebatur, concludere, mala fama oppressisse eum, quasi vitam ageret philosophiae minime consentaneam.* Calculum esse adiiciendum Eusebio pro Euphrate contra Apollonium dicenti, veterum de illius virtute eruditione, philosophia, eloquentia testimonia postulant. Ex quibus omnium maxime audiendus est PLINIVS [f], qui eum et nouit, et in eius disciplina fuit. Ita enim de eo: *Si quando vrbs nostra liberalibus studiis floruit, nunc maxime floret. Multa claraque exempla sunt: suffecerit vnum, Euphrates philosophus. Hunc ego in Syria cum adolescentulus militarem, penitus et domi inspexi, ama-*

d) Vit. Apollon. L. VIII. c. 7. f. 3. p. 332. f. 11. p. 344.

e) Adu. Hieroclem c. 33. p. 456.

f) loc. cit.

amarique ab eo laboraui, etsi non erat laborandum. Est enim obuius et expositus plenusque humanitate, quam praecipit - - Quantum mibi cernere datur, multa in Euphrate sic eminent, et elucent, vt mediocriter quoque doctos aduertant et afficiant. Disputat subtiliter, grauiter, ornate, frequenter etiam Platonicam illam sublimitatem et latitudinem effingit [g]. *Sermo est copiosus et varius, dulcis imprimis et qui repugnantes quoque ducat et impellat. Adhaec proceritas corporis, decora facies, demissus capillus, ingens et cana barba. Quae licet fortuita et inania putentur, illi tamen plurimum venerationis acquirunt. Nullus horror in cultu, nulla tristitia, multum seueritatis, reuereans occursum, non reformides. Vitae sanctitas summa, comitas par. Insectatur vitia non homines, nec castigat errantes, sed emendat. Sequaris monentem attentus et pendens et persuaderi tibi, etiam quum persuaserit, cupias. Iam vero illi liberi tres, duo mares, quos diligentissime instituit. Socer Pomponius Iulianus cum cetera vita, tum vel hoc vno magnus et clarus, quod prouinciae princeps inter altissimas conditiones, generum non honoribus principem, sed sapientia elegit.* Descripsimus totum Plinii locum, cum luculentam nobis exhibeat Euphratis imaginem, et de rebus eius quaedam narret. Ast ne ab amico vel discipulo laudari obiiciatur, ecce Epicteti testimonium, philosophi, quo integriorem virtutisque haud fucatae iustiorem arbitrum porticus vix vnquam habuit: quod eo magis audiendum est, quo magis commendabile philosophi exemplum exhibet [h]: *Recte dicebat Euphrates, se longo tempore dissimulasse philosophiae studium, eamque dissimulationem sibi profuisse. Primum enim sciuisse se, quae recte faceret, ea se non facere propter spectatores, sed propter semet ipsum: se sibi ipsi recte comedisse, compositis fuisse oculis: in deambulationibus seruasse modum: omnia sibi et Deo praestitisse: et sicut solus certasset, ita solum quoque esse periclitatum. Si quid turpe aut indecorum fecisset, philosophiam non fuisse periclitatam: neque se nocuisse vulgo, si vt philosophus peccasset. Quapropter eos, qui suum studium ignorarent, fuisse miratos, qui fieret, cum omnium philosophorum consuetudine et doctrina vteretur, ipsum tamen non philosophari? Quid vero, inquit, mali fuit in eo, si philosophus e factis cognoscebar, non autem ex insignibus? Vide quomodo edam, quomodo bibam, quomodo dormiam, quomodo tolerem, quomodo abstineam, quomodo rem geram, quomodo appetitione vtar, quomodo auersatione, quomodo affectiones naturales et accersitas tuear, vt absque perturbatione et impedimentis viuam? inde me iudica si potes.* Haec de Euphrate Epictetus, haec Plinius, haec Eusebius, quos impostori Apollonio mendacique

g) Hoc de dicendi sublimitate, non de philosophia Platonis intelligendum: perperam itaque Euphratem aliquos inter Platonicos referre monuit FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. II. p. 53.

h) ARRIAN. L. IV. c. 8. p. m. 427. seqq.

que Philoſtrato praeferendos eſſe, nemo dubitabit, cui ſanum caput eſt. His vero artibus Hadriano quoque valde ſe commendauit Euphrates; a quo veniam ſtoice emigrandi ex hac vita accepiſſe dicitur, cum morbo et ſenecta eſſet attritus. Dio [i] enim narrat, obiiſſe Euphratem mortem voluntariam, cum ei Hadrianus propter morbum et ſenectutem cicutam bibere conceſſiſſet. Cuius veniam petiuiſſe a principe miratur PAGAN. GAVDENTIVS [k], eo quod licitum Romae fuerit, ob vitae taedium vel morbum deſperatum, vitam abrumpere, nec bona eorum in fiſcum abierint, nec eorum memoria damnata ſit: ſed illi tantum, qui conſcientia ſceleris ſe occidiſſent, ne damnarentur a magiſtratu, habiti fuerint pro confeſſis, nec bona eorum ad haeredes tranſierint. Putat autem, id factum ideo, forte quod adſcriptus eſſet familiaribus imperatoris, et Hadrianus valde eius ſermonibus delectaretur. Faciendum itaque ſibi putaſſe, vt quaſi miles obtineret miſſionem, ne iratus imperator, quod ſe inſcio atque ideo inuito hauſiſſet venenatam potionem, corpus vetaret ſepeliri, et bona in fiſcum ire iuberet. Quam coniecturam lectoris relinquimus arbitrio.

Epictetus. §. XII. Maxima porro inter Stoicos huius temporis exiſtimatione vixit EPICTETVS, cuius vitam et obitum prolixis [l] libris proſecutum fuiſſe Arrianum ſcribit SIMPLICIVS, quos vero intercidiſſe temporis iniuria eo magis dolemus, quo magis Arrianum Epicteti fuiſſe ſtudioſiſſimum, conſtat: vitae itaque eius hiſtoria in veterum monumentis paſſim diſperſa colligenda eſt, qua in re diligentem quorundam recentiorum doctorum virorum labor praeſtitit operam [m]. Hierapolitanum Phrygem fuiſſe, SVIDAS teſtatur; pauperibus parentibus natus adeo fortunae bonis deſtitutus fuit, vt in ſeruilem conditionem deiiceretur, quam tamen miſeriam animi bona praeſtantiſſima penſarunt. Hinc GELLIVS Epictetum inter eos numerat, qui vitae conditione ſerui fuerunt, et Epicteto hoc diſtichon tribuit:

Δῦλος Ἐπίκτητος γενομὴν κατ᾽ σῶμ᾽ ἀνάπηρος
Καὶ Πενίην Ἶρος καὶ φίλος ἀθάνατοις.

Natus Epictetus claudo cum corpore ſeruus
Iro pauperior. Diis in amore fui.

Non profectum quidem ab Epicteto fuiſſe, praeter SALMASIVM [n] contendunt ANT. THYSIVS [o], et HIERONYM. WOLFIVS [p], qui Leonidae, M. PLANVDE [q] auctore, tribuit. Aſt hoc Graeculi ſomni-

i) L. LXIX.
k) De philoſoph. Romanor. c. 100. p. 330.
l) Prooem. comm. in Epicteti enchirid.
m) Praefixit vitam Epicteti HIERON. WOLFIVS editioni Epictetcorum Simplicii et Arriani: BELLEGARDIVS quoque vitam Epicteti, a BOILEAVIO conſcriptam praemiſit, characteribus Epicteti Gallice, Trivolt. 1701. editis. Multa quoque huc pertinentia dedere doctiſſimi viri IO. ALB. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 259. ſeqq. et CHR. AVG. HEVMANNVS diſſ. de philoſophia Epicteti.
n) Ad Simplicium.
o) Ad l. c. GELLII.
p) In limine enchiridii.
q) Anthol. L. III. p. 427.

omnium esse, ex aetate Leonidae, Epicteto senioris, constat, illud Gellii refragatur auctoritati, ex quo descripsit Macrobius [r]. Deceptum tamen forte Gellium esse, qui se ex rumore hos versus adscribere Epicteto non obscure prodit, modestia Epicteti se viuum Deorum familiae adscribere non passa suadere videtur. Seruum autem fuisse Epaphroditi cuiusdam liberti et cubicularii Neronis, Svidas [s] testis est, quem caue cum quibusdam cum συνέργῳ Pauli Apostoli [t] confundas. Claudum crure fuisse veteres fere omnes concordant, de caussa dissentiunt. Svidas [u] ob defluxionem altero crure mutilatum esse ait; Simplicivs [x] a teneris claudicasse vult, Celsus apud Origenem [y], cum herus, refert, torqueret crus, subridentem imperterrite dixisse: *perfringes.* Cumque ille fregisset, *non praedicabam*, respondisse, *quod perfringes.* Alii fractum crus a vinculis, quibus constringi eum tyrannus quidam iusserit, asserunt [z]. In quibus narrationibus Suidae relatio et simplicior et verisimilior est. Manumissus ab hero propter philosophiam [a] paupertatem adeo non refugit, vt vix esset Romae, qui pauperior viueret, adeo vt eius domuncula nullis vnquam claustris eguerit, vt in qua nihil esset praeter lectulum et culcitram, in quibus dormiret [b]. Et eandem quoque ob caussam magnam aetatis partem solus exegit, sero tandem mulierculam nutricem asciuit puero; quem ab amico quodam suo propter inopiam exponendum ipse susceptum educauit. Cuius caussam hanc fuisse ait Simplicivs [c], quod ex philosophiae suae praeceptis statueret, *superuacanea vbique esse repudianda. Duo autem superuacaneorum genera constituisse, delicias et popularem opinionem, haec enim duo in caussa esse, cur necessarium vsum transiliamus.* Quanta vero paupertas fuit Epicteti, tantae fuere animi diuitiae, ingenium acre et excellens, et diiudicandis hominum moribus aptissimum, philosophiae cognitio tanta, quanta in homine acutissimo quaeri, et ex indefesso Stoicae philosophiae studio, grauisque magistri institutione acquiri potuit, vnde Stoicorum maximum appellare non dubitat Gellivs [d]. Vsus est praeceptore Rufo, cuius in dicendo vim corripiendique libertatem praedicat, narrans sic dixisse de moribus, vt quisque eorum, qui assideret, putaret, se ab aliquo criminis cuiusdam reum peragi: sic reprehendisse ea, quae fiebant, sic mala posuisse ob oculos, vt dolorem incuteret, et emendationis voluntatem excitaret [e]. Et hoc quidem praeceptore graue illud dictionis genus, vimque dicendi istam didicit, quam tantam habuisse efficaciam testatur Arria-

RIA-

r) Saturn. L. I. c. 11. conf. Fabric. l. c. p. 257. not. b.
s) l. c. mentio eius etiam apud Tacitvm Annal. L. XV. p. 55. Arrian. L. I. c. 1. §. 19. p. 76. c. 26. p. 95.
t) Philip. II. 25. Col. I. 7.
u) loc. cit.
x) Ad enchir. p. m. 70.
y) Adu. Cels. L. VII. p. 378.
z) Conf. laudatos Fabricio l. c. p. 258. not. c. d. Arrian. L. I. c. 8. 12. p. 39. seqq.
a) Orig. l. c. L. III. p. 119.
b) Simplicivs l. c. p. 70.
c) Ibid. p. 180.
d) L. I. c. 2.
e) Arrian. L. I. c. 9. L. III. c. 15. c. 23.

RIANVS [f], vt auditores, quocunque vellet, permoueret, SIMPLICIO [g] vero *homines*, *qui illa non afficiantur*, *vix ac ne vix quidem apud inferos corrigi posse* visi sint. Nihil hic arti studio quaesitae datum, vel affectatam elegantiam sapiens, sed naturalis grauitas visque quaedam ineffabilis, simplicitati admixta, et in animum latissime penetrans, atque conuincens [h]. Quo nomine simplicitatem illam tam stilo quam doctrina ad captum hominum se attemperantem in Epicteto iure suo laudat, et ideo Platonem, licet eloquentissimum, *doctorum tantum teri manibus*, *Epictetum*, *vulgo quoque lectorum admirabilem esse*, *vtilitatis nomine*, *quod se praeceptis illius monitos proficere sentiant*, recte asseruit ORIGENES [i]. Genus enim orationis, quod sectatur Epictetus, neruosum est, et acre, vt qui omnino mortui non sunt, eo velut stimulo quodam pungantur, et suas passiones tum intelligant tum ad eas corrigendas excitentur. Addidit vero robur vimque summam exhortationibus Epicteti vitae integritas, quanta a Stoico postulari potest a diuini spiritus agitatione nondum emendato, maxima, dignaque quae aliis exempli loco praeluceat [k]. Quam tanti fecit Celsus ille, Origenis aduersarius, vt praeferre patientiam Epicteti sanctissimo Saluatori non dubitauerit, recte ideo ab ORIGENE [l] refutatus, et ad patientiam Iesu infinitis modis Epictetea superiorem remissus. Id extra controuersiam positum existimamus, animi recti et virtutis amantis magnitudine, et nobilitate, contemtu humanae vanitatis, et infracto ad quaeuis aduersa pectore in tota Zenonis schola non fuisse, qui Epictetum superauerit, de quo eximio Stoicae sapientiae charactere, legi velimus, quae pro Epicteto ex vero disseruerunt DAN. HEINSIVS [m] et IVSTVS LIPSIVS [n]. Superauit hac virtutis seueritate Epictetus Cynicos sui temporis plerosque, nec alia caussa est, cur Cynicorum familiae eum adscripserint quidam [o], licet familiaritas quoque cum Demonacte et Musonio Cynicis, laudesque Cynismo ab Epicteto appositae, dicta etiam quaedam apertius ab illo et κυνικωτέρως prolata [p] ostendant, Cynismo eum quam maxime fauisse. Tantae vero et doctrinae et virtutis philosophum quamuis se praestaret Epictetus, non potuit tamen tam nobile Romanae sapientiae sidus tolerare monstrum illud Romani orbis, Domitianus, qui cum philosophos omnes vrbe et Italia excedere iuberet [q], ne Epicteto quidem pepercit. Propter id senatus consultum, quod Domitianus extorserat, Epictetus Nicopolin, vrbem non ita pridem prope Actium excitatam, GELLIO [r] et ARRIANO [s] testibus

f) In praefat.
g) loc. cit.
h) Conf. omnino Cel. FABRICIVS differt. de eloquentia Epicteti inserta Fasciculo differtt.
i) l. c. L. VI. p. m. 283.
k) Conf. BVDDEVS dial. de moribus philosophorum p. 1[illegible]3.
l) l. c. L. VII. p. 378.
m) De philosophia Stoica Orat. p. m. 301. seq.
n) Manud. ad phil. Stoic. L. I. diss. 9. p. 113. seqq.
o) Adagior. p. m. 544. ed. Froben. nisi calami potius errorem hic agnoscas.
p) GELLIVS L. XVII. c. 19.
q) GELLIVS L. XV. c. 11. SVETON. in Domit. c. 10. LVCIAN. in Peregr. T. IV. p. m. 283.
r) loc. cit.
s) L. IV. c. 1.

ſtibus ſeceſſit [t], magnoque exilium tulit animo, patriam ſibi fortunarumque ſuarum ſedem vbique eſſe, qui ciuis totius mundi eſſet, diuitiasque ſuas et fortunam ſecum ferret omnem, ratus. In hac vero vrbe philoſophiae ope animos hominum emendandi ſtudium non depoſuit, ſed et iuuenes et ſenes ad mentis felicitatem rite parandam et conſeruandam philoſophiam edocuit, et quoſcunque auditores nactus eſſet, inter ambulandum, in conſeſſibus hominum, et quacunque licebat occaſione de moribus ita diſſeruit, vt ſapientiae, quam poſſidebat, praeſtantia et dicendi, qua vtebatur libertas omnes in admirationem raperet, et magna cupiditate hos ſermones ſcriptis annotarent, philoſophiae ſtudioſi [u]. Domitiano e viuis ſublato quamuis redeundi poteſtas philoſophis eſſet facta, remanſit tamen Epictetus Nicopoli [x], dicendique libertate et praeceptorum ſapientia omnium in ſe conuertit animos et ſtudium, neminemque habuit, qui eloquentiae eius, naturali quidem at efficaciſſimae, reſiſtere poſſet [y]. Romam vero vtrum ſub Hadriano reuerſus fuerit Epictetus, dici quidem, tacentibus veteribus ſcriptoribus, non poteſt, certum tamen, et a SPARTIANO [z] traditum, ſumma familiaritate huic imperatori fuiſſe Epictetum, id quod veriſimile facit, Romam iterum veniſſe Epictetum, ibique cum imperatore fuiſſe philoſophatum [a]. Cuius familiaritatis cum Hadriano philoſophicae hodie adhuc monumentum circumfertur, nempe *altercatio Hadriani cum Epicteto*, quae duabus partibus apud quoſdam conſtans, reuera vna eſt [b]. Hanc genuinam eſſe et ab Epicteto profectam IO. SCHEFFERO [c] aliisque haud obeſae alias naris viris doctis viſum eſt. Aſt opus hoc eſſe otioſi hominis, vel monachi cuiusdam, qui, cum audiuiſſet, quaeſtionibus vexaſſe Hadrianum philoſophos, Epictetum quoque gratioſum apud hunc imperatorem fuiſſe, in mentem venit tale quid comminiſci, recte viri docti iudicarunt [d]. Certe qui vel vnam diſſertationum Epictetearum apud Arrianum legerit, et cum hac altercatione contulerit, manibus quaſi palpabit, nec acumen, nec grauitatem, nec philoſophiam Epicteti in ea inueniri, et prodiiſſe foetum adulterinum ex ingenio ſcioli cuiusdam Chriſtiani, qui Epicteti nomine ad obtrudendas hominibus nugas ſuas abuſus eſt. Quod vel vno exemplo luculenter oſtendit Cl. HEVMANNVS, ad quaeſtionem, *quid eſt fides?* prouocans, ad quam reſpondetur, *ignotae rei admirandam eſſe certitudinem.* Fidei

autem

t) Errant itaque WOLFIVS in vita Epicteti et HOFMANNVS in Lexico, qui Hierapolin ponunt, et patriam cum loco exilii confundunt.

u) Vid. ARRIAN. praef.

x) Id ex variis diſſertationum locis patet.

y) ARRIANVS et SIMPLICIVS ll. cc.

z) In Hadriano c. 16.

a) Conf. FABRIC. l. c. Contrarium quidem ex ſilentio diſſertationum concludunt SALMASIVS ad Epictet. H. DODWELLVS de aet. Peripl. Pont. Eux. p. 116. HEVMANNVS de philoſ. Epict. p. 8. Aſt ſilentium hoc nihil euincere, quilibet videt, cum poſt habitas has diſſertationes Romam reuerti potuerit, vixque veriſimile ſit in exiguo illo tempore, quo Hadrianus in Graeciam excurrit, eum Epictetum tam familiariter nouiſſe, neque tamen ad ſe vocaſſe principem philoſophorum amantiſſimum.

b) Editiones enumerat, ipſamque altercationem exhibet FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. I. p. 502. Vol. XIII. p. 557.

c) De phil. Ital. c 10. p. 85.

d) FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 265. HEVMANN. Act. phil. Vol. I. p. 734.

autem vocabulum, hoc quidem ſenſu, eccleſiaſticum eſt, et dignior quaeſtio Pipini et Albini ſcholaſtici aeuo, quo nomine eadem vere altercatio ſiue diſputatio occurrit, quam Epicteti temporibus. Philoſophiam autem Stoicam adeo non expreſſit auctor altercationis huius, vt Platonicum magis quam Stoicum agnoſcas [e]. Nec a veriſimilitudine abludere videtur, Secundi diſputationem cum Hadriano, quam, licet hodie valde interpolatam, non tamen totam velut ſpuriam reiiciendam eſſe ſupra oſtendimus, occaſionem dediſſe nugatori cuidam, ſimile quid de Epicteto fingendi, quod non potuit ita tegere altercationis huius artifex, vt non quaeſtiones pariter et reſponſiones ex illis Secundi ſententiis ſuis quaeſtionibus interſereret. Recte itaque abiicitur foetus adulterinus Epicteti doctrina et acumine indignus: quamuis philoſophatum illum cum Hadriano eſſe, certum ſit. Ex his vero manifeſtum quoque eſt, vixiſſe Epictetum adhuc ſub Hadriano, nec a vero prorſus abludere eos, qui ſub huius imperio finiuiſſe vitam Epictetum coniiciunt, licet incertum ſit, Romae an Nicopoli obierit [f]. Vixiſſe enim iam ſub Nerone Epictetum dubio caret, ſi etiam LIPSIO [ff] concedamus, nondum eo tempore philoſophatum fuiſſe; aſt cum ſub Hadriano adhuc floruerit, vix annis iam decrepitus ſenex vitam vltra prorogaſſe videtur. Aliter quidem ſtatuendum eſſe viris quibusdam doctis [g] placuit, qui THEMISTII [h] et SVIDAE [i] auctoritate moti ad Antoninorum vsque tempora vixiſſe Epictetum contenderunt. Ille enim in *oratione ad Iouianum*, *anteceſſores eius in imperio philoſophos habuiſſe chariſſimos*, *Auguſtum Arium*, *Tiberium Thraſyllum*, *magnum Traianum*, *Dionem Chryſoſtomum*, *Antoninos duos Epictetum*, aſſerit. Hic, Themiſtii ſine dubio auctoritate nixus, Epictetum vsque ad Marci Aurelii imperatoris tempora duraſſe ſcribit. Aſt his recte opponitur: intercedere a Neronis aetate, quo vixiſſe Epictetum conſtat, tempus centum, et quod excurrit, annorum, et exinde ſequi centenario longe maiorem obiiſſe Epictetum. Sed nec valetudinis, qua premebatur philoſophus infirmae ratio [k], nec Luciani ſilentium inter tot longaeuos Epictetum ſibi aetate proximum omnibusque celebratiſſimum, non enumerantis id admittere videtur. Nec veriſimile vllo modo, M. Aurelium, qui praeceptores ſectarum fere omnium primariae eruditionis viros ſibi elegit, omiſſo Epicteto, qui prima Stoae gloria fuit, diſcipulum eius Iunium Ruſticum, adhibuiſſe, cuius ſe diſciplinae traderet, cum tamen magnam Iunius apud eum gratiam inierit, quod Epicteti commentariorum illi fecerit copiam [l]: quorum neutrum feciſſet, ſi viuum Epictetum aetate attigiſſet. Et haec quidem Themiſtii teſtimonium, quod absque

e) Hoc vel ex prima reſponſione, *quid mundus ſit*, liquere putamus.

f) Perperam ad GELLIVM L. XV. c. 11. LIPSIVS l. c. p. 114. prouocat, teſtantem, Nicopoli obiiſſe. Nihil enim ibi de morte Epicteti.

ff) Manud. ad philoſ. Stoic. L. III. diſſ. 6.

g) RAPH. VOLATERRANVS, LVDOV. VIVES, ISAAC. CASAVB. ad Spartiani l. c.

h) Or. V. p. 63. ed. Harduini.

i) In Epictet. T. I. p. 817.

k) SIMPLIC. in praef.

l) ANTONIN. de ſe ipſo L. I. §. 7.

que dubio Suidas secutus est, valde suspectum reddunt. Ast conuellit penitus GELLIVS [m] Antoninorum tempore scribens, qui de Epicteto, tanquam fatis iam erepto loquitur. Ita enim de illo: *De Epicteto philosopho nobili, quod is quoque seruus fuit, recentius est memoria, quam vt scribi quasi obliteratum debuerit* [n]. Quibus verbis nuper quidem demortuum Epictetum innui, quilibet videt. Addimus aliud testimonium non minus luculentum ipsius M. AVRELII imperatoris, qui diserte: Πόσους ἤδη ὁ αἰὼν Χρυσίππους, πόσους Σωκράτεις, πόσους Ἐπικτήτους κατακέπωκεν. *Quod Chrysippos, quot Socrates, quot Epictetos iam dudum absorpsit aeuum istud?* Quibus rite ponderatis Themistium aut memoria fuisse deceptum fatendum est, aut dicendum more oratorum fuisse locutum et de scriptis tantum Epicteti Antoninis caris esse intelligendum, quos ea magni fecisse constat. Suidam autem cur non moremur, supra iam dictum. Deserenda itaque virorum doctorum sententia [o], qui ad Antoninos vsque aetatem Epicteti prorogant; certe tam diu contrarium statuendum, donec melioribus rationibus ea probetur, quod promisit quidem, sed non praestitit MENAGIVS [p], quem secutus est HARDVINVS [q], Themistium enim pro Hadriano memoriae vel calami lapsu Antoninos posuisse, an ab homine oratore alienum? Quanta vero in existimatione vixerit Epictetus, ex discipulis constat, inter quos fuere Arrianus [r], Iunius Rusticus [s] et Fauorinus [t], quem tamen a praeceptore desciuisse ex eo patet, quod Epictetum contra Fauorinum defendit GALENVS [u], magnus doctrinae illius admirator. Post mortem vero sancte cultam esse eius memoriam, LVCIANVS [x] tradit, narrans: fuisse inuentum, qui demortui Epicteti lucernam fictilem pretio ter mille drachmarum, sibi comparauerit, sperans vero ita sibi sapientiam Epicteti ad hanc lucernam labo-

m) L. II. c. 18. n) L. VII. §. 19.

o) Sine caussa itaque dubius haeret LIPSIVS l. c. recte enim vidit longum interuallum inter Neronem et Antoninum philosophum.

p) Comm. in Laert. p. 2.

q) Ad l. c. Themist.

r) PHOTIVS Cod. LVIII. SIMPLIC. praef. Fuit Flauius Arrianus Nicomediensis ex Bithynia, vir eruditissimus, et philosophiam Stoicam ab Epicteto doctus, literarum autem elegantiorum ita peritus, vt ob eruditionem Romae et Athenis ciuitate donaretur, quam ob caussam hunc Epicteti discipulum virum inter Romanos cumprimis laudatum, ac per omnem vitam in literarum studio versatum vocat LVCIANVS in Pseudomante T. I. p. m. 524. His meritis ad varias dignitates et Hadriani gratiam progressus, Cappadociae prouinciae praefectus est, vbi et arte et marte conspicuus Xenophontis imitatione contra Romani nominis hostes pugnauit, et philosophiam pariter atque historiam diligentia sua valde adiuuit, tandemque Senatorio axiomate ipsiusque consulatus honore auctus est. De eius scriptis post PHOTIVM et SVIDAM in Arrianus T. I. p. 320. videndi VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 11. p. 214. seqq. IONSIVS de Scr. Hist. phil. L. III. c. 7. p. 243. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 269. Praeter vitam Epicteti deperditam, quae prooemium forte dissertationum Epicteti fuit, sermones eius, quanta potuit accuratione conscripsit, quorum hodie libri exstant quatuor, de quorum editionibus consulendus est FABRICIVS l. c. p. 246. seqq. Maxime vero celeberrimum illud Stoicae ethicae compendium, quod sub Epicteteí enchiridii nomine ambulat, ex eius dogmatibus compilauit, in quod SIMPLICIVS commentatus est. Valde commendabant Stoici eiusmodi πρόχειρα βοηθήματα, siue manualia, vid. ARRIAN. L. I. c. 27. L. III. c. 10. SENECA de benef. L. VII. c. 1. epist. 94. ANTONINVS L. III. §. 13. GATAKER. ad h. l.

s) ANTONIN. L. I. §. 7.

t) GELLIVS L. XVII. c. 19.

u) Conf. dicta supra de Fauorino et Galeno Sect. III.

x) Adu. indoctum libros ementem T. II. p. m. 767.

laboranti per somnum oblatum iri. Nisi haec ex festiuo ingenio per iocum finxisse Lucianum suspiceris, quam suspicionem firmat aetas Luciani sub Commodo florentis, et a morte Epicteti nimis remota, vt tamdiu lucernam fictilem seruatam fuisse integram credibile sit. Ast ad homines tamen eius rei testes Lucianus prouocat, vnde narrationem hanc in medio relinquimus. Nihil ipse scripsit Epictetus, quae enim scripsisse dicit SVIDAS, de annotatis discipulorum ex ore praeceptoris intelligenda sunt. Ex illis vero non *enchiridion* tantum collectum, sed et congestae ab ARRIANO *dissertationes Epicteteae*, quas SIMPLICIVM *commentario* syncretistico explicuisse, *sectione quarta et quinta* diximus [y]. In his Stoicae ethicae praecepta tanta dicendi virtute et libertate commendauit, vt quid pulchrius in toto porticu sit, non inuenias. Addi his possunt sententiae et praecepta sapientiae varia, apud M. Antoninum, Gellium, Augustinum, Stobaeum aliosque dispersa, quae post BLANCARDVM [z] collegit Cl. STOLLIVS [a]. In his vero doctrinae moralis Stoicae praeceptis dicta occurrunt, non phraseologiam tantum Christianam mire referentia, sed et doctrinam sacram haud obscure imitantia, quae occasionem dedere viris quibusdam doctis, Epictetum inter latentes Christianos, vel Semi-Christianos referendi [b], quod tamen rectius inficiati sunt alii [c]. Etsi enim negari non potest, sobrie magis philosophatum fuisse Epictetum, quam Stoicos ceteros, et virilem magis esse doctrinam eius, quam reliquorum huius familiae philosophorum, masculam quoque esse dictionem et naturae humanae conuenientiorem argutiis Senecae, et meteoris Antonini, cuncta tamen, si recte ponderentur, a Stoico systemate non recedunt, et eo tendunt omnia, vt voluntati Dei, id est, ineuitabili ordini totius, quae illius prouidentia est, animus nullo rei externae desiderio turbatus vel affectione quacunque motus, se subiiciat, sicque ex Deo Stoico et animo omni affectu priuato vera tranquillitas et felicitas exoriatur, et homo toti huic, cuius pars est, se attemperet. Quae splendida quidem sunt, ast intus et in cute considerata ἄτοφα καὶ ὑπέρτοφα Stoica plurima continent [d]. Quae vero elegantius sonant, ex subdola Christianorum imitatione esse profecta alibi probauimus [e], ostendimusque, nisi fallimur, luculenter, frustra quosdam ex iis Christianae religionis admissionem exsculpere. Philosophiae vero eius summa haec veteribus [f] visa est: ἀνέχου καὶ ἀπέχου, *sustine et abstine*.

§. XIII.

y) Vtimur nos editione WOLFII Col. 1595. 8. de reliquis videndus FABRICIVS l. c.

z) Ad calcem enchiridii a se editi.

a) Hist. phil. mor. gentil. §. CCXXXVII. p. 512. seqq. conf. FABRIC. l. c. p. 268.

b) Vid. Cel. Io. GOTTL. HEINECCII diss. de philosophis Semi-Christianis §. 15. p. 32.

c) Vid. MICH. ROSSAL disquisitio de Epicteto, qua probatur, eum non fuisse Christianum, Act. erud. Suppl. T. IV. p. 309.

d) Legendae eruditae dissertationes V. C. LVD. CHRIST. CRELLII de ὑπερσόφοις et ἀσόφοις Epicteti, Lips. 1711. 1716.

e) In diss. de Stoicis subdolis Christianorum imitatoribus, Temp. Helu. T. III. sect. 2. p. 260.

f) GELLIVS L. XVII. c. 19.

§. XIII. Post hunc SEXTVS enarrandus est Chaeronea Boeotiae oriundus [g], Plutarchi ex Sorore nepos. [h] philosophiam didicit Stoicam, Herodoto Philadelphiensi praeceptore vsus [i], quem ab Herodoto Tarsensi, praeceptore Sexti Empirici, distinguendum esse, ex dicendis constabit, patebitque, non audiendum esse MENAGIVM [k], qui ex vno Herodoto duos exsculptos esse, et Philadelphiensem apud SVIDAM ex glossemate imperiti lectoris vel audaci quadam manu in textum irrepsisse, putat. Hoc vero praeceptore tantam sibi comparauit Stoicae philosophiae notitiam, vt dignus videretur, cui inter praeceptores Marci Aurelii locum faceret Antonini Pii cura et sedulitas [l]. Quanta vero industria et dexteritate animi, quamque recto iudicio et egregia voluntate hanc prouinciam Sextus ornauerit, luculento discipuli ipsius imperatoris M. Aurelii testimonio discimus, digno quod totum apponamus, vt quantus praeceptor tanto discipulo contigerit, innotescat [m]. *A Sexto*, ait, *accepisse agnosco, beneuolum erga alios affectum, familiaeque affectu paterno administratae specimen: ac de vita naturae conuenienter instituenda cogitationem; grauitatem item neutiquam personatam, et sedulam amicorum obseruationem, et imperitorum eorumque, qui citra considerationem opinione mera ducuntur, tolerationem, et mores quibusuis accommodatos, ita vt, quamuis consuetudo ipsius adulationem omnem suauitate vicerit, in veneratione tamen eisdem ipsis eodem ipso tempore non minus extiterit, ad haec dilucidam ac methodicam cum inuentionem, tum dispositionem decretorum eiusmodi, quae ad vitam recte instituendam conducerent, quodque nec iracundiae, nec perturbationis alicuius indicium exhiberem; sed quum affectibus immunis prorsus existerem, ad affectum tamen genuinum essem propensissimus; fauere promtus, sed sine strepitu, varieque, citra ostentationem eruditus.* Mirum itaque non est ad tantum talemque praeceptorem studiose in aedes Romano more commigrasse M. Aurelium, sed et adultum atque iam imperii axiomate condecoratum Sextum frequentasse [n]. Ast impetrare a nobis non possumus, vt credamus, vera esse, quae narrat PHILOSTRATVS [o]: Lucium sophistam, qui Romam modo aduenisset, imperatorem Marcum domo egressum rogauisse, quo pergeret, et ad quod negotium? Tum Marcum respondisse: *Seni etiam discere decorum est, ideo ad Sextum philosophum vado, vt discam, quae nondum scio.* Lucium igitur, manu in coelum sublata dixisse: *O Iupiter! Romanorum imperator, iam senescens, tabellis e zona suspensis, ad ludi magistrum pergit, vt pueri, Alexander vero, rex meus, tricesimo secundo aetatis*

Sextus Chaeronensis.

g) SVIDAS in Sextus T. III. p. 299. CAPITOLIN. in Marco c. 3.

h) Ibid. APVLEIVS metam. c. I. EVTROP. L. VIII. p. m. 525. DIO L. LXXI. THEMIST. Orat. II. p. 145.

i) SVIDAS l. c.

k) Ad LAERT. L. IX. f. 116.

l) citati.

m) De se ipso L. I. §. 9.

n) Ibid.

o) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557. ex quo repetiit SVIDAS in Marcus T. II. p. 501.

aetatis anno interiit. Itane vero Romanorum imperatorem iam ſenem δέλτον ἐξαψάμενον, id eſt ſuſpenſis e laeuo lacerto tabellis, quod pueri Romani in ludum prodeuntes literarium ſolebant [p], ad ſcholam Sexti properaſſe, ſanus quis crediderit? Et annon iocus hic eſt illorum egregie mordens, qui indignati, Antoninum philoſophi habitum induiſſe, paedagogicos ipſi et ſcholaſticos mores obiicere voluerunt? Magis veriſimile eſt, quod S v i d a s [q] refert: in tanto honore Sextum apud imperatorem fuiſſe, vt vna cum eo ius diceret. Additur et hoc apud Suidam: *Poſt Commodi mortem quendam ſe Sextum dicere auſum eſſe, facultatesque et dignitatem eius ſibi vindicare, eumque a multis ſaepe interrogatum ſcite reſpondiſſe. Sed cum Pertinax nonnulla ad eruditionem Graecam, cuius ille rudis erat, pertinentia ex eo quaereret, longe a ſcopo aberrauiſſe, cum quid diceret, ne intelligere quidem poſſet. Adeo natura quidem vultum ei ſimilem habuiſſe, ceteriſque in rebus arte eum retuliſſe, doctrina vero eadem excultum non fuiſſe.* Aſt fallit nos more ſuo Suidas, qui homines inter ſe diuerſisſimos confudit, et exſcriptorum ſuorum, ſuaque negligentia, quae ex D i o n e [r] transtulerat, ad Sextum philoſophum retulit, quae de Sexto alio, Maximi filio, Romano intelligenda ſunt; qui vt inſidias et ſaeuitiam Commodi euitaret, ex lapſu equi ſe periiſſe ſimulauit, cumque id innotuiſſet, fruſtra ab imperatore, multis etiam interfectis, qui eius ſimilitudinem quandam referebant, quaeſitus eſt: id quod impoſtori huic occaſionem dedit ſub Pertinace perſonam Sexti fingendi, quem tamen ex Graecae linguae ignorantia falſum eſſe detexit Pertinax, cum eam in Syria didiciſſet Sextus. Verum homonymorum confuſionem in Suida frequentiſſimam eſſe, nemo ignorat, nosque innumeris iam exemplis probauimus, vnde eum non moramur. Aſt monendus lector eſt, caueat aliam confuſionem, quae Sextum Chaeronenſem et Sextum Empiricum inter ſe miſcuit, quaeque viros etiam ſummos et ſatis alias accuratos, Is. C a s a v b o n v m [s], P e t r v m G a s s e n d v m [t], F r a n c. P a t r i c i v m [u], aliosque non minoris eruditionis viros [x] decepit, quos non vidiſſe diuerſitatem inter vtrumque philoſophum merito miramur, cum ſatis perſpicuae ſint circumſtantiae, quae eos inter ſe diſtinguunt, et ſolus fere S v i d a s ſcriptor valde inaccuratus et negligens huius confuſionis cauſſa ſit. Qui tamen Sextum Chaeronenſem, quem Scepticum inepte vocat, a Sexto Empirico ipſe poſtea diſtinguit, et ſupinam, quam admiſit, negligentiam in prima verborum eius inſpectione prodit.

p) Noluit in Flaui ludum me mittere, magni
Quo pueri magnis e centurionibus orti
Laeuo ſuſpenſi loculos tabulamque lacerto
Ibant. H o r a t. L. I. ſat. 6.

q) In Sextus l. c.

r) L. LXXIII.

s) Ad Laërt. l. c.

t) In epiſt. ad Valeſ. p. 139.

u) Diſcuſſ. Peripat. p. 139.

x) G e n. H e r v e t v s praef. ad Sext. Emp. V o s s i v s de philoſoph. p. 99. I a c. S p o n i v s autem Miſc. erud. antiq. p. 140. et M. M e i b o m i v s ad Laërt. L. IX. itemque G r o n o v i v s T. III. theſ. antiq. Graec. Sexti Chaeronenſis imaginem cum vultu Sexti Empirici confuderunt.

prodit. Nec difficile, ipſo Suida vti ad oſtendendum vtriusque philoſophi diſcrimen. Sextus enim Empiricus, eo tradente, Afer fuit, Plutarchi ex ſorore nepos Chaeronenſis ex Boeotia. Illum Pyrrhonium fuiſſe, ex Suida et ipſis illius ſcriptis conſtat, ex quibus etiam diſcimus, more Scepticorum vbique infenſum Stoicis ſe praebere eosque refellere. Sextum autem Chaeronenſem Stoicam philoſophiam doctrina et vita expreſſiſſe, vel ex vno Antonino loco ſupra adducto ad oculum patet, Stoicumque fuiſſe diſerte tradit CAPITOLINVS [y]. Sed praeceptores quoque vtriusque differunt, Tarſenſem enim Herodotum audiuit Scepticus, Philadelphienſem Stoicus, teſte Suida. Quin et tempora non ſatis congruunt. Sextum Empiricum enim ſerius, forteque poſt Galenum, vixiſſe, infra probabimus, Chaeronenſem autem ante Galenum vixiſſe oportet: Galenus enim vltimis demum Marci imperatoris annis Romam venit. Recte itaque opinionem hanc ipſe deſeruit CASAVBONVS [z], quem viri docti paſſim ſecuti ſunt [a]. Neque tanti eſſe, quae pro ea adſtruenda attulit illuſtris HVETIVS [b], vt eam nobis perſuadeant, infra in Sexti Empirici hiſtoria oſtendemus. Ceterum de Sexto Chaeroneo nihil hodie legimus, niſi diſputationes Antiſcepticas, quae Sexti Empirici operibus adiungi ſolent, ad eum referamus, quod ſatis veriſimiliter fecit Cel. FABRICIVS [c]. Eorum enim argumentum tale eſt, vt Stoico omnino conueniat. Cum enim contra porticum maxime pugnauerit Sextus Empiricus, quae ſcilicet comprehenſionem quam maxime vrgebat, conueniens fuit homini Stoico, eodem argumenti genere, quo vſus eſt Empiricus ad ἀκαταληψίαν demonſtrandam, contrarium euincere, et καταληπτικὰ illa eſſe, quae comprehendi non poſſe is clamauerat, oſtendere, ſicque Zenonis placita defendere. Aſt cum Sextum hunc Chaeronenſem in eiusmodi philoſophandi genere verſatum fuiſſe, ex verbis Antonini ſupra adductis manifeſtum ſit, quibus imperatorem didiciſſe ab eo τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξεϱευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν ἐις βίον ἀναγκαίων δογμάτων dicitur, non ſine veriſimilitudine coniicimus, hanc Sexti Chaeronenſis demonſtrationem καταληψίας, occaſionem dediſſe Empirico, eodem modo contrarium aſſerendi, ideoque vtriusque Sexti ſcripta iunxiſſe veteres, vt occaſio Empirico enata ſcribendi pateret, id quod poſtea anſam vtrumque confundendi Sextum exhibuit. Sed in re prorſus incerta nihil definimus, ſed ad diſcipulum Sexti, purpuratum philoſophum M. Aurelium Antoninum properamus.

§. XIV.

y) loc. cit.

z) Ad l. c. Capitolini.

a) Commentatores ad Laert. L. IX. ſ. 116. GATAKER. ad l. c. Antonini, Io. RVALDVS in vita Plutarch. c. 5. IONSIVS de S. H. phil. L. III. c. 12. p. 275. KVSTER. ad l. c. Suidae. OLEAR. ad l. c. Philoſtrati, FABRIC. ad Sext. in proleg. TILLEMONT. Hiſt. imperat. in Aurel. art. 32.

b) De la foibleſſe de l'eſprit humain L. I. c. 14.

c) Bibl. Gr. Vol. XII. p. 617. H. STEPHANO Pythagoreo cuidam ſine probabilitate tribuit,

M. Aurelius Antoninus.

§. XIV. Vitam vero magni imperatoris enarraturis animus non eſt, totam geſtarum ab eo rerum hiſtoriam, imperiique, cuius habenas ille rexit, fata exponere: haec enim et prolixa nimis ſunt et aliena a noſtro inſtituto, quod philoſophorum tantum et philoſophiae hiſtoriam ediſſerit. Quare eos, qui haec ſitiunt, Romanae hiſtoriae ſcriptores adire oportet, quos alibi [d] recenſuimus, iudiciumque de eorum fide interpoſuimus. Nos ad eas tantum Antonini circumſtantias reſpiciemus, quae ad priuatam eius vitam pertinent, quaeque nobis Stoicum philoſophum, cuius perſonam tuendam ſuſceperat, ſiſtunt. Cui fini tamen inſeruiunt non leuiter vitae eius deſcriptiones; quae paſſim apud veteres [e], et recentiores [f] occurrunt, eae enim illa quoque tangunt, quae propius ad ſcopum noſtrum collineant. Marcus Aurelius Antoninus, princeps virtute, prudentia, doctrina et pacis bellique artibus pleriſque Romanorum imperatoribus anteponendus, et generis vetuſtate et maiorum gloria parem ſuo tempore non habuit. Paternam enim originem a Numa Pompilio, maternam a Salentino rege pependiſſe ait EVTROPIVS [ff]. Proauum vero, auumque et patrem ſummis in republica honoribus perfunctos eſſe tradit CAPITOLINVS. Pater in praetura decedens vnicam reliquit filiam Anniam Cornificiam, filiumque vnicum Annium Verum, qui M. Aurelii poſtea nomen aſſumſit. Editus eſt in lucem Romae A. V. C. IↃcccLXXII. qui cum A. C. CXXI. coincidit, initioque aui ſui, Catilii Seueri nomen accepit. Poſt obitum vero patris ob veritatis ſingularem prorſus amorem Annii Veriſſimi nomen, iubente ita Hadriano, retulit: quod tamen ſumta virili toga, cum genitoris Annii Veri nomine iterum commutauit, tandemque in Aureliam gentem adoptionis iure aſcitus M. Aurelius dictus eſt. Patre mature illi erepto in domo aui ſui, Veri educatus eſt, qui puerum natura grauem, teſte CAPITOLINO [g], vbi egreſſus erat annos, qui nutricum fouentur auxilio, illis doctrinis artibusque imbui ſedulo curauit, quibus tenera aetas ad magna quaeuis formari initio ſolet. Quam inſtitutionem praeceptorum eruditiſſimorum ſummeque fidelium ipſe Marcus magnopere praedicat, Deorumque fauorem in naturae et doctrinae muneribus largiendis

d) In praef. ad DE SERVIES vitas vxorum imperat. a nobis Germanice verſas.

e) Praeter Xiphilinum, Herodianum, Victorem vtrumque, Eutropium et Zonaram, maxime conſulendus IVLIVS CAPITOLINVS, cui pleraque de M. Antonino et L. Vero debemus, quorum vitas expoſuit. Ipſe vero Antoninus, ſtudiorum ſuorum hiſtoriam egregiam in prooemio commentariorum ſuorum nobis tradidit, quam doctis obſeruationibus illuſtrauit THOMAS GATAKERVS.

f) Euolui non ſine fructu de M. Aurelii Antonini hiſtoria poſſunt NANVS TILLEMONTIVS in hiſtoria imperatorum, et GVIL. WOTTONVS in Hiſtoria Romani imperii, quarum illa Gallico, haec Anglico idiomate exarata eſt. Vitam vero ipſam imperatoris prolixe expoſuit et verſioni Gallicae commentariorum Antonini praefixit ANDREAS DACIERIVS, quam auxit emendauitque et Latinam fecit GEORGIVS STANHOPE, praemiſſam Londienſi comm. Ant. editioni 1707. 4. Huius exemplum ſecutus eſt IO. ADOLPHVS HOFMANNVS in Germanica verſione, et Cl. CHR. WOLLIVS in noua Lipſienſi editione Graeco-Latin. 1729. 8. Alios vbique occurrentes tacemus.

ff) L. VIII. p. m. 524. XIPHILIN. in Anton. CAPITOLINVS l. c.

g) c. 2.

endis maxime extollit [h], et concurrisse omnia, quae animum ipsius ad pulcra quaeuis formare possent, grato in superos animo agnoscit atque fatetur. Ait enim [i]: *Accepisse se ab auo mores candidos et ab iracundia alienos, a fama genitoris modestam ac masculam indolem, a matre pietatis studium et largiendi promtitudinem, continentiamque a malo patrando et cogitando, victus item simplicitatem: a proauo, quod bonis praeceptoribus priuatim sit vsus cum impensa. Ab educatore, vt labores sustineret, minimo contentus ageret, operi manus admoueret, negotiis alienis se neutiquam immisceret, nec delationem vllam facile admitteret.* Et similia quoque de praeceptoribus praedicat, quae postea enarrabimus. Tantis itaque naturae beneficiis et virtutis exemplis cum instructus esset Marcus Aurelius, non potuere non praeceptores tanquam in agrum foecundum, eruditionis et virtutis semina spargere laetissima. Elegit vero aui prudentia ad perpoliendum eius animum viros eius aetatis doctissimos et in arte sua celebres. Vsus enim est magistris ad prima elementa Euphorione literatore siue grammatico [k], Gemino comoedo eius temporis famigeratissimo ad venuste pronunciandi morem, Androne ad musicam et geometriam discendam. Grammaticae Graecae praecepta illi tradidit Alexander [l], Latinae Trosius, Aper, Pollio [m], et Eutychius Proculus Africanus: Oratoribus vsus est, Annio Marco, Caninio Celere, et Herode Attico, qui, quanta libertate dicendi apud imperatorem valuerit, quoque erga eum animo vsus sit Marcus, memorabili exemplo narrat PHILOSTRATVS [n]. Eo auctore [o], quem sequitur SVIDAS [p] Marcus etiam Hermogenem audiuit; quindecim enim annos natus, eo vsque prouectus est eloquentiae gloria, vt etiam imperatori Marco desiderium excitauerit audiendi

 Her-

b) Pulchre L. I. §. 17. „Diis acceptum fero, „quod bonos auos, bonos parentes, bonam so„rorem, bonos praeceptores, bonos familiares, „necessarios, amicos, bona omnia fere habue„rim.„ Ita et porro bona quaeuis in vita ad Deos gratissimus refert.

i) L. I. §. 1. seq.

k) Euphorionis grammatici meminit etymologicus, et ex eo FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. VII. p. 61. vtrum vero Antonini praeceptor is fuerit, incertum.

l) Ex optimis et doctissimis grammaticis Graecis Alexander fuit, Coryaeo Phrygiae oppido oriundus, clarusque discipuli Aristidis eloquentia, quam formauit, qui eius quoque laudes post mortem publica oratione, quae hodie T. I. Orat. XII. p. 142. extat, depraedicauit, communemque Graeciae praeceptorem, et vberrimum atque omnibus patens eruditionis gazophylacium appellare non dubitauit. Didicisse se ab eo ait ANTONINVS L. I. §. 10. increpationibus abstinere, nec probrose excipere, si quis barbarum quid vel soloecum vel absonum protulerit, sed illud tantum, quod dici debuerat recte proponere, et de errore oblique commonefacere. Alius Alexander Grammaticus Milesius Cornelius dictus, qui Syllae temporibus vixit.

m) Hic Pollio est, quem de Musonii dictis et factis memorabilibus scripsisse supra diximus. Conf. SVIDAS in Pollio T. III. p. 164. IONSIVS de Script. histor. philos. L. III. c. 7. p. 246.

n) De vir. Sophist. L. II. c. 1. p. 561.

o) c. 7. p. 577.

p) In Hermogenes T. I. p. 861. Dedit excerpta de vita Hermogenis ex scholiis eius msc. in c. 1. libri περὶ στάσεων, Cel. OLEARIVS ad l. c. Philostrati, ex quo patet, frequenter eius exercitiis interfuisse Marcum. XVII annos natus illum librum exarauerat, et XXIII anno de ideis scripsit, anno vero aetatis XXV artis oblitus est, nullo comparente morbo. Hinc dictum Antiochi Sophistae, *Hermogenes in pueritia senex, in senectute puer.* Plura de eo dabunt historiae rhetoricae scriptores, et qui scripta eius enumerat Cl. FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 418.

Hermogenem, isque perrexerit ad illum auscultandum illoque delectatus sit differente, eumque ex tempore declamantem sit admiratus et ingentia munera largitus. Romanae vero eloquentiae praeceptorem et ducem habuit Cornelium Frontonem [q], inter maximos sui temporis oratores numeratum [r], quem ob grauitatem valde laudat HIERONYMVS [s] et SIDONIVS [t], auctor autem panegyrici Maximiniano dicti, *Romanae eloquentiae non secundum sed alterum decus*, nominat, vt Ciceroni parem esse diceret: cuius tamen orationis genus siccum fuisse ait Eusebius apud MACROBIVM [u]. Huic ex praeceptoribus multum detulisse ait CAPITOLINVS [x], et statuam ipsi in senatu petiisse: dignitate vero consulari a Marco fuisse ornatum AVSONIVS [y] auctor est. Ast Frontonem hunc non ob eloquentiam tantum sibi commendatum habuisse imperatorem, sed ob vitae quoque imaginem, quam is exhibebat, ipse non negat, fassus [z] „didicisse se a Frontone vt sciret, quae inuidentia, „versutia, simulatio tyrannidem consequatur, quodque vt plurimum, qui „patricii nuncupentur, a pietate et affectu naturali alieniores sint.“ His doctoribus quamuis ad egregia quaeuis in scientiarum, quae ab humanitate nomen sortiuntur, studio esset formatus, ad altiora tamen adspirauit adolescentis ingenium ad excelsa natum, et naturali propensione grauitatem eruditionis sectans, hincque philosophiae se dicauit, quam in republica moderanda muneribusque cum laude gerendis valere plurimum intelligebat. Quam cum Stoica familia possidere eo tempore crederetur, cui se plerique viri magni, qui feliciter reipublicae praefuerant, addixerant, huius potissimum sectae decreta discenda sibi proposuit, praeceptoresque in hunc finem sibi elegit Stoicos. Cuius rei sibi studium primum excitauisse Diognetum ipse ANTONINVS [a] scribit, cui se debere ait, „quod philosophiae se addixerit, quodque Bacchium primum, tum Tan„dasidem et Marcianum audiuerit [b], quod dialogos, puer adhuc, con„scripserit, quodque pro stratis grabatulum, ac pellem expetiuerit, cete„raque institutionis Graecanicae adminicula.“ His ducibus in Stoica sapientia paulum prouectior Sexto Chaeroneo [c], Iunio Rustico, Claudio Maximo, et Cinnae Catullo Stoicis in disciplinam se tradidit. Inter quos prae-

q) l. c. DIO L. LXXI.

r) DIO L. LXIX.

s) Epist. ad Rusticum.

t) L. IV. epist. 3.

u) Saturnal. L. V. c. 1.

x) loc. cit.

y) In grat. act. ad Gratian.

z) L. I. §. 11. conf. GATAKER. ad h. l.

a) L. I. §. 6.

b) Valde incertos hic locus tenuit viros doctos qui isti philosophi fuerint, cum nec in Capitolino nec alibi eorum fiat mentio. Vnde in eam descendere sententiam critici acuti Is. CASAVBONVS ad l. c. Capit. et TH. GATAKER. ad l. c. Antonini, corrupta esse haec nomina, et pro Tandaside ponendum, Androne, pro Marciano Moecianum. Alii Basilidem substituunt, quem Marco praeceptorem extitisse ait EVSEBIVS ad Olymp. CCXXXI. vbi ait: Apollonium Chalcidenum, et Basilidem Syropolytanum (pro quo Scythopolitanum legendum, vid. RELAND. Palaest. L. III. p. 998.) Marci praeceptores fuisse, quem sequitur Georgius Syncellus et Marianus Scotus, ad quos prouocant GATAKERVS l. c. et FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 62. Ast hic quoque Basilides adeo ignotus est, vt, an fuerit vnquam, ferme dubitauerit HEVMANNVS act. phil. Vol. III. p. 115.

c) Dictum de eo §. antecedente.

praecipue Iunium Rusticum, cum Iunio Rustico seniore, (quem ob vitam Thraseae Paeti interfectum esse supra monuimus, quemque huius parentem fuisse coniicit IONSIVS [d]) non confundendum, maxime reueritus est atque sectatus, testeque CAPITOLINO [e], quod domi militiaeque polleret, et Stoicae disciplinae peritissimus esset, cum eo omnia communicauit publica priuataque consilia, eique etiam ante praefectos praetorio semper osculum dedit, et consulem iterum designauit, et post obitum a senatu statuas postulauit. Dignum vero his honoribus fuisse, ipse satis prodit, talem nobis in Iunio philosophum delineans [f], qualem exoptauerit sibi quilibet, qui philosophiam vitae caussa addiscendam statuerit. „Ait enim: Accepisse se a Rustico, quod in eam cogitationem deuenerit, „correctione et emendatione indigere se, quodque ad aemulationem am„bitionemque sophisticam nullus declinauerit, quod item rhetoricae, poë„ticae, et dictionis elegantioris studiis abstinuerit: ne togatus intra aedes „obambularet, neue eiusmodi alia, quae fastum saperent, faceret. Epi„stolas etiam simpliciter scriberet, ad haec vt placabilis et reconciliatu „facilis esset aduersus eos, qui offensionis caussam dederint, aut delique„rint aliquid, simulatque illi in gratiam redire voluerint, porro vt accu„rate legeret, nec comprehensione summaria contentus esset, nec gar„rulis quibusue temere assentiretur. Tandem debere se huic, quod Epi„cteti commentarios legerit, quorum is e domo sua copiam sibi fecerit. „Eiusdem fere generis philosophum Maximum fuisse prodit; accepisse se „enim ab eo, sui compotem esse, ait [g], nec vlla in re transuersum abripi, „sed et animo bono esse, cum in morbis tum in aliis casibus aduersis; „moribus esse probe temperatis, suauibus, verendis, negotia obiecta ci„tra quiritationem conficere. Laudat etiam eum, quod ita se gesserit, vt „fidem quibusuis faceret, quaecunque diceret, ex animi sententia dixisse, „quaecunque faceret, animo haud malo fecisse. Didicisse porro ab eo, „nihil admirari, ad nihil obstupescere, nusquam festinum aut segnem esse, „nusquam perplexum aut deiectum, aut ringi solitum, nec rursus iracun„diae aut suspicionibus deditum, adhaec benefacere promptum et igno„scere, veracem item esse et peruerti nescium, nec qui corrigi opus ha„beret. Quin et hoc inter laudes eius refert, quod nemo quisquam in„uentus sit, qui vel contemtui ab illo se haberi existimaret, vel praestan„tiorem se illo opinaretur; quodque vrbanitatis laudem nunquam affecta„uerit.“ Ex qua Maximi imagine facile iudicari posse putamus, recte fecisse Capitolinum, qui Maximum inter Stoicos retulit, fallique eos [h], qui hunc Maximum, Tyrium illum fuisse autumant, de quo supra inter Platonicos mentio facta est: praesertim cum tempora non concordent: Maximum enim Tyrium sub Commodo Romam venisse [i] supra demonstrauimus.

d) l. c. p. 371. e) l. c. c. 3.
f) L. I. §. 7. g) loc. cit.
h) Praeiuit in errore EVSEBIVS in Chron. quem exscripsere Syncellus et Marianus Scotus; secuti sunt Ios. SCALIGER. ad Euseb. et IAC. CAPELLVS Cent. II. Hist. eccles.
i) Vid. SVIDAS in Max. T. II. conf. GATAKER. ad Ant. l. 15. p. m. 25.

uimus. In eandem vero morum probitatem maximi ingenii rectaeque voluntatis adolescenti inspirandam ceteros quoque philosophiae magistros conspirauisse, ipse non negat. „Habere se enim, ait [k], a Catulo, ne in„super haberet amicorum queremonias, etiamsi ratio earum nulla subes„set, sed in statum ipsos pristinum restituere anniteretur, vt praeceptores „promte impenseque praedicaret, liberosque suos affectu sincero prose„queretur." Tantis ducibus vsus Antoninus philosophus, mirum non est, mature puerum vix duodecennem Stoicum philosophum expressisse. Quamuis vero, animi propensione praeter modum graui et seuera Stoicam potissimum disciplinam sequendam sibi statuisset, non recusauit tamen, more seculi sui, aliarum quoque sectarum audire philosophos, vt, quae illi philosophiae praecepta traderent, cognosceret. Peripateticae itaque doctrinae callentissimum, Claudium Seuerum [l] praeceptorem habuit, et in Platonica philosophia Alexandrum [ll], quem ipse quoque laudat, quod „ab eo acceperit, ne crebro neue necessitatibus adactus, aut dicto aut „scripto significaret alicui, non vacare se: neue hoc modo sub negotio„rum distinentium praetextu officia ea, quae vitae huius necessitas ab no„bis exigunt, solens defereret." Stoicae vero philosophiae manuductione ad iurisprudentiam Romanam vsus, praestantissimum iuris Romani interpretem Lucium Volusianum Moecianum [m] audiuit. Sed et operam pingendo, teste CAPITOLINO [n], sub magistro Diogneto dedit. „Laudat „hunc Diognetum imperator, quod ab eo didicerit, ne rebus inanibus „studium impenderet, neue eis fidem adhiberet, quae a praestigiatoribus „magisque de daemonibus auerruncandis, de incantationibus aliisque eius„modi imposturis dicuntur: ne coturnices ad pugnam aleret, neue rebus

„eius-

k) L. I. §. 13.

l) Seueri praeceptoris non meminit Antoninus, sed fratris Seueri, L. I. §. 13. ast fratrem Marci adoptione, non genere Verum fuisse DIO et CAPITOLINVS testantur. Vnde pro Seuero Verum reponendum esse iudicat IOS. SCALIGER ad Euseb. et CL. SALMASIVS ad l. c. Capitolini. Acute vero monuit GATAKERVS, cum Verus ille vitae impurissimae et flagitiosissimae fuerit, moribusque perditissimis et profligatissimis, non videre se, qui potuerit in tam foetido faeculentoque sterquilinio virtutum istiusmodi seges vlla, nedum tam ampla quam istic depingitur, deprehendi. Mauult itaque, intelligi hic Claudium Seuerum, Peripateticae philosophiae θιασώτην; praesertim cum nullibi eius alio loco mentionem faciat. Ast cur ἀδελφὸν vocat? et cur ita infra hoc nomen repetit? Pro desperato itaque hunc locum habet criticus acutus. Nec acu rem tangit DACIERIVS, qui fratris instar Marcum amauisse Seuerum putat: hoc enim verbis Antonini non satisfacit.

ll) Cum inter philosophos multi Alexandri fuerint, difficile statui potest, quis ille Alexander fuerit? Alexandri cuiusdam Platonici, qui Pelopleton dictus est, et de quo memorabilia quaedam tradit PHILOSTRATVS de vit. Soph. L. II. c. 5. p. 570. supra meminimus. Hunc inter praeceptores Marci reponendum esse putat GATAKERVS ad l. c. Ant. Ast inuito hoc fit Philostrato. Is enim narrat: „Virilem aeta„tem cum attigisset, legationem obiisse pro Se„leuciae patriae emolumentis ad Antoninum „primum, sed ob ornatum femineum contem„tum esse, Marcum vero postea inter Pannoni„cas gentes versatum, eum ad se demum vo„casse, vt ipsi ab epistolis Graecis esset." Ita vero Marco iam regnanti demum innotuit, aliusque fuit Alexander Platonicus ab illo Sophista, qui in philosophia parum excellebat, quamuis esset orator disertissimus. Addi vero Platonicorum catalogo Alexander Marci praeceptor potest apud FABRIC. Bibl. Graec. Vol. II. pag. 52.

m) De eius libro: de asse eiusque partibus, quem suis notis illustratum cum HOTTOMANNO de re nummaria edidit ELVINETVS, Par. 1565. et GRONOVIVS libro de sestertiis, et GRAEVIVS thes. antiqq. Rom. T. XI. inseruit, vid. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 817. de ICto hoc ipso MENAG. amoen. iur. c. 5.

n) L. I. §. 6.

„eiusmodi animum adiiceret, vtque libere dicta aequanimiter sustineret, „eidemque debere se, quod philosophiae animum adiecerit.“ Conuenire haec magis philosopho, quam pictori, quilibet videt, id quod maximos viros IOSEPHVM SCALIGERVM et CLAVDIVM SALMASIVM [o] commouit, vt inter Diognetum philosophum et pictorem distinguerent. Recte vero, nisi fallimur, monuit GATAKERVS [p]. Marcum philosophum Diognetum nullum appellare, et potuisse pictorem eum ad philosophiae studium impellere, monitaque eiusmodi illi suggerere, etiam qui philosophiam non esset professus: sed nec pingendi artificium quicquam impedire, quo minus et philosophiam profiteretur, eadem saltem imbutus fuerit, cum inter disciplinas liberales pictura quoque olim haberetur. Nec his obstat, quod VOSSIVS [q] vult, apud Romanos exiguum pingendi arti honorem fuisse, vt mirandum non sit, si paucissimi eam exercuerint: nam hoc non inde profectum, quod Romani putauerint, infra suam dignitatem esse, si pingerent; sed quod cum armorum studiis prudentiaeque ciuilis atque eloquentiae artibus id commode stare non posse crederent, quippe quae tantum otii, quantum ad pingendi artem requiritur, non relinquant, quodque aliis studiis vtendum esse statuerent, quibus ad dignitates liceret grassari. Neque tamen vel seruilem fuisse, vel sine honore iacuisse inter nobilitatem Romanam artem pingendi, vel vnius C. Fabii, Marci filii exemplo constat [r], qui cum patricia gente ortus esset, teste PLINIO aedem Salutis pinxit, indeque Pictoris cognomen familiae intulit primus. Nec aliis quoque exemplis destituimur, quibus constat, homines ingenuos et philosophiae simul et arti pictoriae vacauisse: cuius exemplum cum ex Eunapio supra retulerimus [s], longius ab instituto nostro hoc in argumento digredi opus haud est. Diognetum itaque πρὸς τῷ καθαρῷ τῆς ἄλλης παιδείας κατὰ γραφικὴν φιλοσοφῆσαι, vt EVNAPII [ss] phrasi vtamur, id est, *philosophiae studio, quod mentem purgat artem quoque pingendi adiecisse* nulli dubitamus. Ita vero culturae animi vbi prospectum erat, ad corpus quoque exercendum artes adhibitae, venationes, palaestrae reliquaque iuuentutis exercitia, inter Graecos pariter et Romanos vsu recepta, pugilatus, cursus, pilae lusus [t]. Addit DIO [u] apros etiam venatum iuisse, atque cum his saepe ferocissimis conflixisse, non sine admiratione omnium scribit. Eiusmodi enim exercitationibus non robur tantum corporis acquiri, sed id ad tolerantiam quoque, quam Stoica philosophia maxime commendabat, idoneum firmumque reddi, statuebat. Veritatis tamen et virtutis studium cum rebus omnibus anteponeret, facile ab his omnibus eum abduxit philosophia, quam adamare coeperat Stoica, quam animi contentionem valde augebat natu-

o) ll. cc.
p) Ad l. c. Antonini.
q) De quatuor artibus popular. c. V. §. 56. p. 88. seq.
r) L. XXXV. c. 4.
s) Sect. IV. in Prisco, Hilarium in vtroque genere excelluisse ait EVNAPIVS l. c.
ss) Ibid.
t) CAPITOLIN. c. 4.
u) loc. cit.

naturalis constantia et grauitas, quae puero adhuc inerat v). Duodecimum itaque ingressus annum, relictis, quibus patriciae gentis adolescentes tenebantur, voluptatibus habitum Stoici philosophi sumsit w), et pallium indutus humi cubuit, vixque a matre eo perductus est, vt instrato pellibus lectulo accubaret x). Qua ratione ostendit, tolerantiam Stoicam, et austeritatem disciplinae Zenonianae illi vehementer arrisisse y). Et diligentiorem quidem attentioremque ad sapientiae praecepta discipulum porticum habuisse nunquam in confesso est, in cuius laudibus id potissimum ponendum, quod non tantum ad acquirendam philosophiae cognitionem omnem, quam potuit, adhibuit operam laboremque, sed praeceptoribus etiam vsus praestantissimis, cuncta, quae vel ex praeceptis eorum vel exemplis didicerat, in eum collineare scopum iussit, vt in vita optimos mores virtutemque viuam exprimeret: quod qua ratione a praeceptoribus acceperit, ipsum iam confitentem audiuimus. Quam animi non scholae vel ostentationi, sed vitae et emendationi philosophantis praestantiam iure suo laudibus extulerunt veteres z) et recentiores a) docti bonique omnes. Quanti vero eruditionem atque sapientiam optimis praeceptoribus ducibus haustam fecerit, nulla re magis prodidit, quam honoribus, quibus praeceptores prosecutus est. Iunium enim Rusticum et Frontonem ad Consulatus dignitatem euexisse et post mortem statuis honorasse supra ex Capitolino retulimus, qui addit: tantum honoris magistris suis detulisse, vt imagines eorum aureas in larario haberet, ac sepulchra eorum aditu, hostiis, floribus semper ornaret. Tantis vero et naturae dotibus et artium atque philosophiae ornamentis cum condecoratum haberet iuuenis optimus animum, et, vt nobilitate alios superabat, ita literarum optimarum cognitione, artiumque et scientiarum praestantia omnes anteiret, commouit praeclara virtutis in adolescente lucentis indoles Hadrianum imperatorem, vt eum acerrime diligeret, sibique iungi et a se pendere iuberet, adeo vt in gremio Hadriani educatum dicat CAPITOLINUS b). Cuius tanta in eum fuit gratia, vt per omnes honorum gradus eum extolleret, et honore atque publicis

v) CAPITOLINVS c. 2. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 525. SVIDAS in Marcus T. II. p. 501. Ast valuisse semper hanc naturalem indolem seueram ad amplectendam Stoicam disciplinam, Zenonis, Catonis Vticensis, aliorumque exempla demonstrant.

w) Ibid.

x) De lectulis lucubratoriis hoc intelligendum, quibus pelle instratis philosophi studebant, SVETONIVS in Aug. c. 78. SENECA ep. 72. OVIDIVS Trist. L. I. eleg. 10.

Non haec in nostris, vt quondam scribimus hortis
Nec consuete meum lectule corpus habes.

Scilicet in istis lectulis scribebant, super femore collocata charta, non vt nos in pluteis vel mensis, conf. CASAVBON. ad l. c. Sueton. Verus autem, Diogneto auctore, pro stratis grabatulum et pellem Graecanico Stoicorum instituto commendauit, vt ait ipse L. I. §. 7. De eiusmodi scimpodio Graeciensi vide etiam GELLIVM L. XIX. c. 10.

y) Duriter habitos fuisse apud Stoicos iuuenes philosophiae operam nauantes ex PERSIO constat, qui Sat. III. v. 52. seqq.

Quaeque docet sapiens braccatis illita Medis
Porticus insomnis quibus et detonsa iuuentus
Inuigilat, siliquis et grandi pasta polenta.

conf. CASAVBON. ad h. l.

z) CAPITOLINVS c. I. EVTROPIVS l. c. VICTOR. in M. Ant. p. m. 354. DIO l. c. SVIDAS l. c. HERODIANVS L. I. et veteres fere omnes, qui de eo scripsere.

a) Vid. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. Censur. cel. auct. p. 169.

b) c. 4.

publicis Xeniis ei deferret. Octauo enim aetatis anno in collegium Saliorum eum retulit, in quo sacerdotio praesul et vates et magister factus est; vbi vero XV aetatis anno virilem togam sumsit, ei L. Ceionii Commodi filiam desponsauit, quem sibi successorem destinauerat[c]: vrbi etiam in Latinis feriis ex eius voluntate praefectus est, in quo honore praeclarissime se gessit. Quibus artibus ita Hadriano se commendauit Marcus, vt decrescentibus principis viribus, illum collegam et successorem sibi elegisset, nisi immatura obstitisset aetas. Ast, vt de hoc sibi iuuene, in quo Romani imperii salutem vertere probe videbat, certius prospiceret. Ceionio Commodo fatis erepto Antoninum quidem Pium in adoptionem elegit, ast ea conditione, vt sibi M. Aurelium adoptaret successoremque destinaret, et hic Lucium Verum, Ceionii filium eligeret [d]. Qua imperatoris voluntate ad summum honorum et dignitatum apicem Marco Aurelio via patefacta est. Qui splendor quamuis summus esset, tantum tamen abest, vt oculos Marci Aurelii fascinauerit, quo minus onus latens cernerent, vt potius teste CAPITOLINO [e], vbi comperit, se ab Hadriano esse adoptatum, magis esset deterritus, quam laetatus: iussusque Hadriani priuatam domum migrare, inuitus de maternis hortis recesserit; cumque ab eo domestici quaererent, cur tristis in adoptionem regiam transiret, disputaret, quae mala in se contineret imperium. Scilicet iuuenem philosophiae praeceptis accurate imbutum natura regni latere non potuit, nec is ignorare, quam fortes humeri tanti oneri ferendo pares requirantur. Verisimile quoque est metuisse philosophum iuuenem, ne imperii cura meditationi obesset, cui tamen totum se addixerat, neue imperii Romani conditio tum non admodum laeta, et curis innumeris grauis, aliquid postularet, quod philosopho indignum iudicare posset. Ab eo tempore Aurelii Antonini nomen sumsit, quod in Aureliani Antonini familiam adoptionis iure transiisset, et mox quaestor factus est. Neque tamen honores maximi philosophi animum mutauerunt, vt a pristina virtutis via quicquam recederet, cuius laudabile exemplum dedit, quod, narrante CAPITOLINO [f], adoptatus in aulicam domum omnibus parentibus suis tantam reuerentiam, quantam priuatus exhibuit, fuitque haud secus rei suae, quam in priuata domo parcus ac diligens, pro instituto patris volens agere, dicere, cogitare. Post excessum Hadriani dissolutis per Antoninum Pium sponsalibus, quae cum L. Ceionii Commodi filia inierat, filiam ille Faustinam ei destinauit, quae L. Vero desponsata erat, ast quam ducere is propter aetatis immaturitatem non poterat. Quaestoris adhuc atque consulis secum dignitatem contulit, et Caesaris appellatione donauit, aulico fastigio inuitum licet ornauit, honores ei cumulauit, quos enumerare hic omnes opus non esse putamus. Id vero non

c) SPARTIAN. in Hadr. c. 23.
d) IDEM c. 24. CAPITOL. c. 5. DIO L. LXXI.
e) cap. 6.
f) Ibid.

non negligendum, tantis ita circumſeptum Marcum Aurelium laboribus fuiſſe concatenatis, vt qui totum ſe antea philoſophiae ſtudio dederat, magna inde inſtituti ſibi cariſſimi ſentiret impedimenta. Quibus tamen non obſtantibus, cum tantis honoribus occuparetur, cum formandus ad regendum, vt ſcribit CAPITOLINVS [ff], ſtatus reipublicae patris actibus intereſſet, ſtudia tamen cupidiſſime frequentauit. Nec refragatus eſt Antoninus Pius, qui cum probe intelligeret, nihil reipublicae Romanae feliciter gubernandae aptius eſſe philoſophia Stoica, et ſponte alacriter currenti calcar voce et exemplo addidit, et Apollonium Chalcidenum [g], magnae famae philoſophum ex Zenonis familia Athenis arceſſi iuſſit. Cuius doctoris inſtitutione ad ſummam Stoicae doctrinae cognitionem peruenit, tanta aſſiduitate in philoſophiae ſtudium incumbens, vt licet iam in imperatoriam dignitatem eſſet aſcitus, tamen ad domum Apollonii diſcendi cauſſa veniret. Tum Fauſtinam Antonini Pii filiam vxorem duxit, in qua amplam exercendi philoſophiam Stoicam palaeſtram inuenit. Etſi enim magnis naturae dotibus erat conſpicua, animi tamen leuitate formae pulchritudinem ſuperans, cum matris veſtigia ſequeretur, maluit thorum imperatoris polluere, et indigna tanto faſtigio vita colendam ſe procis exponere, quam caſto amore maritum reuereri. In quo malo perferendo animum iniuriae tantae patientem, nec commotum ideo ita Marcus probauit, et tranquillitatem mentis in tantis coniugii fluctibus ita immotam ſeruauit, vt non deeſſent, qui negligentiam Marci accuſarent, qui ſine animaduerſione illa pertulerit, quae indecora ſibi faſtigioque Romani imperii turpia eſſe probe intellexerit [h]. Aſt non reſpexerunt Marci cenſores ad Stoae praecepta, quae ea omnia, quae extra nos, neque in noſtra poteſtate ſita ſunt, curanda non eſſe iubent, eo quod ad noſtram felicitatem non pertineant. Quamuis autem honoribus cumularetur Marcus, et a ſummo faſtigio parum

ff) Ibid.

g) Fuit Apollonius Chalcidenus, alii Chalcedonium vocant, ex Bithynia, DIO l. c. Nicomedienſem dicit, veterum ſuffragiis deſtitutus. Hominem fuiſſe Stoicae quidem philoſophiae cognitione praeſtantiſſimum, ſed ſcholaſticos ſequentem mores, ex eo diſce, quod narrat CAPITOLINVS in Antonino Pio c. 10. cum Apollonium Chalcide (Athenis ait LVCIANVS in Demonacte T. II. p. m. 576.) acciuiſſet, et ad domum Tiberinam, in qua habitabat imperator, vocaſſet, vt ei M. Antoninum traderet, atque ille dixiſſet, „non magiſter ad diſcipulum „debet venire, ſed diſcipulus ad magiſtrum, eum riſit dicens: „facilius fuit Apollonio e „Chalcide Romam venire, quam e domo ſua in „palatium. Addit Capitolinus, imperatorem eius auaritiam, quam Demonactem quoque acute riſiſſe teſtatur LVCIANVS l. c. mercedibus notaſſe. Laudat tamen Apollonium Marcus, „quod ab eo didicerit, vt liber eſſet, fir„mumque ac certum citra fluctuationem omnem „conſilii ingeniique tenorem retineret; neque „aliud quidquam vel minimum, praeter ratio„nem ſolam intueretur, vt idem ſemper eſſet, „in doloribus acerrimis, in liberorum amiſſio„ne, in morbis diuturnis, ad haec quod in ipſo, „tanquam in exemplari viuo conſpexerit eui„denter, poſſe eundem, prout occaſiones ſe da„bant, et vehementiſſimum, et remiſſum eſſe, „ſed et quod in diſciplinis tradendis neutiquam „moroſe ſe gereret, quodque hominem viderit, „qui peritiam ſuam, et in theorematibus tra„dendis ſolertiam, bonorum ſuorum minimum „exiſtimare ſe palam faceret: quod didicerit ab „eo, et quomodo beneficia ab amicis accipere „oporteret, vt nec acceptis obnoxius fieret, „nec citra ſenſum tamen omnem tranſmitteret.“ Talem cum ſe Marco praeberet Apollonius, mirum non eſt, ad domum eius diſcendi cauſſa acceſſiſſe Caeſarem iam deſignatum.

h) Fuſe et eleganter Fauſtinae Marcique hiſtoriam perſequitur DE SERVIES hiſt. des femmes des empereurs T. III. p. 122. ſeqq. qui legendus.

parum abesset, tanta tamen in eo virtus valuit, vt, quam accepisset dignitatem et potestatem, ad amplificandam reipublicae felicitatem et emolumenta imperii ciuiumque salutem tantum adhiberet, sicque luculento exemplo ostenderet, quid institutio prudens et philosophiae praeceptis nixa in principe valeret: quibus artibus ita Antonino Pio commendatus est, vt nihil fere sine illo in imperio faceret, Marcus autem industriam, probitatem, fidelitatem et amorem ei luculenter probaret. Et his quoque munimentis aduersus obtrectatorum calumnias [i], qui clanculum auocare patris ab eo animum tentabant, se tegebat et custodiebat, sic vt integra Antonini Pii illi ad mortem vsque seruaretur gratia, et cum aduersa valetudine corriperetur, spesque sanitatis recuperandae omnis decollasset, vocatis ad se amicis ac praefectis successorem sibi in imperio solum Marcum Aurelium designaret, nulla L. Veri iniecta mentione, et ita se placidissime mori luculentis signis ostenderet [k]. Ita viuis erepto Pio A. V. C. IↃCCCCXIV. A. C. CLXI, a senatu imperii habenas capessere Marcus, inuitus licet, coactus est. Quem campum ingressus, cum philosophiam vbique sibi comitem haberet, aequanimitatis philosopho dignissimae exemplum infrequens et admirandum edidit, quidque in formandis animis sapientiae studium valeat, non sine omnium stupore demonstrauit. Solus enim regnare cum posset, idque sibi vni dignitatis fastigium seruare, quod ab Augusti aetate non nisi vnus tenuerat, maluit tamen generosi animi et philosophiae cura atque emendatione feliciter subacti impulsu Lucium Verum insolita prorsus ratione collegam in imperio asciscere, et vt firmum esset societatis tantae vinculum, Lucillam filiam ei despondere [l]. Quamuis autem diuersa longe a Marci animo indole Verus esset, quae philosophiae munere nunquam rite purgata in alia omnia abibat, tanta tamen fuit Marci Aurelii Antonini prudentia, tamque accurata aequi rectique custodia, vt nunquam Verus aliquid susciperet, ex quo respublica detrimentum capere posset, ut non vigili Marci cura ad rectos fines emendaretur. Quo factum est, vt *adepti imperium*, teste CAPITOLINO [m], *ita ciuiliter se ambo agerent, ut lenitatem Pii nemo desideraret, cum se Marcus totum philosophiae in imperio exercendae, daret, amoremque ciuium imperii aequitate et lenitate affectaret.* Cuius memorabile prorsus exemplum edidit impeperator optimus erga Christianos. Hi ex omnibus prouinciis innumeris praesidum ac magistratuum epistolis accusabantur, et nouae superstitionis poscebantur repagula. His malorum publicorum, quibus eo tempore valde premebatur Romanum imperium, caussa inscribebatur omnis, quod iram Deorum ob neglectam in sui cultus contemtores vindictam in imperio Romano excitassent: hi grauissimorum criminum postulabantur, contra hos persecutiones infligendae petebantur. Et dubium non

 est,

i) Omnes obtrectationes clandestinas narrat CAPITOLINVS l. c. k) IDEM c. 7. l) Ibid. conf. SALMASIVS ad h. l. m) cap. 8.

est, prouinciarum praesides a sacerdotibus instigatos eo maiorem obtinendi contra Christianos quod flagitabant, concepisse fiduciam, quo magis imperatorem philosophiae addictissimum abhorrere ab eiusmodi placitis credebant, quae Stoica quoque principia, Deorum cultum confirmantia, euerterent. Verum longe aliter res cecidit, memorque Marcus quod a Diogneto didicerat, vt a superstitione caussas praeternaturales rebus naturalibus assignante sibi caueret, Pii quoque lenitatem, et aequitatem, quam philosophia commendabat, sibi imitandam ratus, iniustis conatibus fibulam imposuit, data ad publica Asiae comitia, quae Ephesi tum habebantur epistola, qua laudata religionis Christianorum constantia, quae immortalem illum Deum veneretur, statuit, *eos nulla molestia afficiendos esse, nisi forte contra statum imperii Romani aliquid moliri videantur; et si quis pergat cuiquam illorum negotium facessere ex eo, quod Christianus sit, delatum quidem crimine absoluendum, tametsi constet, eum reipsa Christianum esse, delatori autem ipsi poenam luendam esse.* [m]. Peruenisse hac occasione in manus Marci libros quosdam Christianorum, quos inspexit, eo magis verisimile putamus, quo magis contra tam atroces accusationes a prouinciarum rectoribus perscriptas non inique de Christiana religione iudicat, eosque vnum immortalem Deum colere statuit. Nec dubitamus asserere, transtulisse ex scriptis Christianorum in suam rem quaedam Antoninum, quae cum placitis porticus conspirare credebat: id enim loca quaedam eius in commentariis ad se ipsum occurrentia valde suadent [n]. Ceterum mox primo imperii anno natus ei est Commodus, quem cum vtero gereret mater Faustina, portenta dira significauisse, quale monstrum editura esset imperatoris vxor, narrat LAMPRIDIVS [o], euentu tristissimo rem comprobante, et suspicionem eorum firmante, qui conceptum ex gladiatore quodam a Faustina coniecerunt. Adeo etiam in philosophiae aruis non desunt infelicitatis naturalis exempla, nec penes parentes prudentes, probosque semper est, sui habere et educare similes filios. Nihil enim in se desiderari passus est Antoninus, vt filius, cui spes imperii destinabatur, praeclare et secundum sapientiae praecepta educaretur, praeceptores enim, teste HERODIANO [p], ei optimos adhibuit, et vt lubricam formaret filii indolem, vehementer laborauit: ast impedire non potuit, vt non tam bono patre genitus (nisi alienus sanguis thoro eius illatus fuerit) pessime degeneraret, monstrumque euaderet, quale vix vidit orbis Romanus. Eandem pru-

den-

m) Edictum imperatoris Apologiae suae adiecit IVSTINVS, seruauit etiam EVSEBIVS Hist. eccl. L. IV. c. 13. qui tamen perperam ad Antoninum Pium refert, VALES. ad l. c. Inde recentiores repetierunt, vid. FRANC. BALDVINVS ad edicta imperat. in Christianos p. 87. DACIER. vit. Anton. p. m. 8. et Oxoniensis Comment. Antonini de se ipso editio.

n) Vid. L. III. §. 11. L. VIII. §. 15. L. IV. §. 23. L. XI. §. 8. L. VIII. §. 10. Plura diximus ea de re in Tempe Heluet. T. III. Sect. II. p. 260. seqq.

o) In Commodo c. I. vbi fabula quoque narratur, qua adulterium Faustinae et illatus domui imperatoris sanguis adulterinus tegebatur. Conf. DE SERVIES Hist. des femmes des empereurs T. III. p. 140.

p) Lib. I.

lentiam philosopho dignam erga Verum exercuit, quem aduersus irruptiones hostium imperii cum exercitu miserat, Lucillamque filiam ei desponsauerat. Oculis enim Antonini, cuius reuerentia latentem in Vero vitiorum segetem aliquantisper represserat, submotus, amplissimumque effundendi in scelera quaeuis animum, nactus campum, ita turpissimis voluptatibus, se immersit, dum interea per duces cruenta cum barbaris bella gererentur, vt ad Canusium in grauem et fere desperatum morbum incideret. Ex quo ereptus vbi in Syriam perrexit, in voluptatis horto, Daphne, quod suburbium erat Antiochiae foedissimis voluptatibus ita infame, vt qui famae suae et honori consulere vellent, id non accederent, totum se obscoenis et abiectissimis voluptatibus immersit, ducibus Parthicum interim bellum magnis victoriis conficientibus, quorum gloriam sibi vindicauit princeps ineptissimus [q]. Quid ad haec Marcus philosophus? Ille nihil temere, nihil inconsiderate acturus, vitia Veri, quasi nesciens, dissimulabat, et vt corruptum voluptatibus animum dulci remedio corrigeret, Lucillam ei filiam in matrimonium dabat, ratus ita amorem ei figi melius, et a turpibus scortis auocari posse. Eam itaque ad Verum misit, ad praesides prouinciarum scribens, ne quis filiae occurreret, indeque ciuibus incommoda exorirentur. Verus acceptam coniugem Antiochiam deduxit, eamque non meliorem, quam ipse erat, expertus est, strenue impudicae matris vestigia calcantem et parentis famam vita turpi polluentem [r]. Duces vero confectis ex voto bellis, ad pacem et incolumitatem prouincias reduxerunt, qua victoria modeste, vt philosophum decebat, vsus est Antoninus, praesertim cum communem laetitiam graues calamitates turbarent, Vero pestilentiam secum ex orientis prouinciis Romam deferente, Germanis cis Rhenum seditionem concitantibus, et ita omnibus in Italia bellis ardentibus, quibus superuenit Marcomannorum et Quadorum defectio, quae terrore totum Romanum imperium repleuit. Quibus repellendis sacra et profana omnia mouerunt imperatores, et ad superstitionem, quod in Antonino mireris, delapsi vndique sacerdotes, Romam arcessiuerunt, peregrinis etiam ritibus, lustrationibus et sacrificiis totam vrbem repleuerunt [s]. Ambo vero hostibus obuiam euntes, prima contra eos pericula felici successu fecerunt; Alpesque, inuito licet Vero, transgressi, separatis proeliis hostes fuderunt; postea Aquileiam reuersi sunt. Vnde Romam cum redire cogitassent, Verus apoplexia correptus obiit: quem pestilentia alii extinctum volunt, aut veneno ab vxore Lucilla, pellicem Fabiam iniquo animo ferente, exhibito [ſ]. Ita quidem collega, qui oneri magis quam honori erat imperio, Marcus liberabatur, calamitates vero publicae vehementer

 eum

q) Multis hanc infamiam Veri prosequuntur scriptores historiae Augustae, ex quibus omnia eleganter enarrauit DE SERVIES l. c. p. 179. seqq. qui videndus. Vbi etiam nos quaedam, quae lucem postulabant, ad eum in versione Germanica adiecimus.

r) CAPITOLIN. in Marco cap. 15. in Vero c. 7. DIO L. LXXI. DE SERVIES loc. cit.

s) CAPIT. ll. cc.

ſ) IDEM in Marco c. 14. in Vero c. 9.

eum vrgebant, et angebat publicus de iis luctus. Qui tantus fuit, vt quae tot calamitatibus insuperabilis hactenus fuerat, virtus Stoica succumberet, et communis vox populi, quae nouam Christianorum religionem accusabat, quod ob Deorum contemtum, raritatemque in templis, derisas ceremonias, occidentesque veterum ritus religionum nouarum superstitionibus eiusmodi calamitates publicae immitterentur, victoriam de aequissimo imperatore reportaret. Nam et delatoribus, quod alias numquam fecerat, credidit, et praesidibus prouinciarum suppliciis excruciare Christianos permisit, vt populum seditionem minantem aliquo modo compesceret, et ita persecutionem illam permisit, qua eo imperante ecclesiae Christianae, maxime Gallicae, graui clade affectae sunt [ff]. Quod cum ab aequitate et lenitate Marci expectari non potuerit, occasionem dedit viris doctis quaerendi, quae caussa Antoninum permouerit, vt contra philosophiae suae, animique rationes tam tristia in Christianos statueret? Et illi quidem, qui culpandum nihil in Antonino, laudanda omnia, inueniunt, inter quos est DACIERIVS [t], in praesides rectoresque prouinciarum, et tumultuantem plebem culpam fere omnem coniiciunt. Alii turpiter se dedisse, et oblitum principia, quae olim secutus est, Antoninum fuisse, non negant. Nos ab omni quidem hac in re culpa liberari non posse Marcum opinamur. Nam quod Dacierius caussam omnem in prouinciarum rectores reiicit, qui edicto Caesaris, vt illi tantum tollerentur, qui fassi fuerint, ceteri continuo liberarentur, abusi in quoscunque promiscue saeuierint, cumque imperator criminum conuictos suppliciis afficere iussisset, falsis vsi testibus publicam inter Christianos stragem ediderint, id inuitis veterum testimoniis dici rerum Christianarum circa haec tempora peritos latere non potest. Nihil vero in tota re est, quod ab Antonino cetera optimo principe expectari non potuerit, modo supponamus, quod veteres testantur, calumniatores apud imperatorem detulisse, adeo atros esse homines Christianos, omnique sana ratione carentes, vt peccaturus non sit, si eos e medio tolleret. Non denegamus vel lenitatis vel aequitatis laudem Antonino, nec faciendum esse putamus cum AMMIANO MARCELLINO [u], qui superstitionem ei obiicit, cum ipse hostem se illius profiteatur, ita a Diogneto edoctus. Etsi enim, more

ff) Pluribus de hac persecutione historiae sacrae enarratores EVSEBIVS praesertim, H. E. L. V, c. 1. et ex recentioribus illi quoque consulendi sunt, qui historiam martyrii Christianorum excusserunt, vbi etiam H. DODWELLI sententia diss. Cyprian. XI. §. 53. examinari solet de paucitate martyrum huius persecutionis. De tempore autem huius vexationis erudite disputauit Ven. MOSHEMIVS Obs. hist. crit. L. I. c. 3. §. 10. p. 172. Synt. diss. H. E. p. 515.

t) In vita Antonini, quem tamen in Latina versione castigauit STANHOPIVS.

u) L. XXV. c. 4. vbi superstitiosum eum magis, quam sacrorum legitimum obseruatorem fuisse ait. Pluribus hanc δεισιδαιμονίαν Antonini probare satagit Cl. CHR. WOLLIVS in vita Antonini Comm. de se ipso Lips. editionis praefixa. Qui tamen in erudita diss. de ἀδεισιδαιμονίᾳ M. Antonini ad politicam hanc superstitionem tantum referenda esse, contendit. Quod licet negari in totum nequeat, insedisse hanc imperatoris animo opinionem, posse se prudentem, immo debere ad aliorum ingenia ἐν τοῖς μέσοις demittere, vid. L. V. §. 36. habenda tamen simul Stoicae physiologiae, cui adhaerebat ratio, quae popularem superstitionem non tollebat, sed emendabat, vt ex Cornuti et Sallustii libellis videri potest.

more Stoico, communem patriae religionem conſtanter ſequebatur, eosque errare putabat, qui Deos reiicerent et ab eorum cultu deficerent, Stoico tamen, id eſt philoſophico ſenſu Deorum cultui adhaeſit, quo diuina anima per mundum vniuerſum diffuſa omnesque eius partes agitans, omnibus praeſens eſt, atque viuificat, hincque tot numina conſtituit, quot elementa parteſque mundi ſunt. Quibus ex Stoicorum latifundiis admiſſis non potuit non aegre ferre Antoninus, omnem Deorum cultum contumelioſe, quod accuſabantur, reiicere Chriſtianos, quamuis ipſe popularem ſuperſtitionem damnaret. His acceſſit, quod tanta perſuaſione de veritate theologiae Stoicae eſſet certus Antoninus, vt qui alia ſentirent, in graui verſari errore non potuerit non opinari. Aſt Chriſtianos iſtis familiae Zenonianae rationibus non duci, leueque illis pondus adiicere animaduertebat, et non ratiocinationum nexibus, ſed fidei ſimplicitate et obſequio vti ad firmandam praeceptorum ſuorum veritatem videbat, et indignabatur, adeo eſſe irrationales, vt pro ſuperſtitione ſua mortem oppetere, quam philoſophiam ſequi, mallent: vnde iis ψιλὴν παράταξιν *meram obſtinationem* in morte obeunda obiicit [v]. Qua in re communi praeiudicio de Chriſtianis ductus eſt philoſophorum gentilium, inter quos ipſe PLINIVS [x] grauis ceteroquin innocentiae eorum teſtis *non dubitandum* dixit, *qualecunque eſſet, quod dicerent, peruicaciam certe et obſtinationem inflexibilem debere puniri.* Qua de calumnia, ne nimii ſimus, legi velimus, quae ex veterum ſcriptis docta manu collegerunt triumuiri in veterum lectione verſatiſſimi IOANNES SCHILTERVS, THOMAS GATAKERVS, et IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [y]. Hanc obſtinationem pro ſuperſtitione habuiſſe Antoninum eo minus dubium eſt, quo magis a rationibus, quas ille ſequebatur, philoſophicis deflectebat Chriſtiana religio, neque cum illis, vt aliarum forte gentium placita, in concordiam redigi poterat. Neque alia ſunt, quibus iudicium ſuum de Chriſtianis in *prima epiſtola* inaedificauit. Aſt tum negotium illis faceſſere prohibebat, quod apertum erat, homines innocentiſſimos, quibus praeter obſtinationem quandam crimen vllum obiicere non poterat, nulla in re ſaluti imperii Romani obeſſe. Verum cum iam mala publica eſſent cumulatiſſima, tantumque inualeſcerent calamitates publicae, vt qua ratione obuiam iis eundum eſſet, ipſe non ſatis perſpiceret, parum autem a ſeditione abeſſet plebis furor, qui cauſſam tantorum malorum in imperatoris lenitatem erga Chriſtianos, Deorum contemtores omniſque calamitatis fontes coniiciebat, ne malum malo augeretur, ad religionem, quam potiſſimum populus inuocabat, recurrendum ratus, non tantum ſacris, etiam peregrinis, Vrbem repleuit, ſed in prouinciis quoque caedi Chriſtianos, quos obſtinatione mereri mortem, nec indignos eſſe ob ſuper-

v) L. XI. §. 3. x) L. X. ep. 97. y) GATAKER. ad l. c. IO. SCHILTER. Manud. phil. mor. ad Iurisprud. c. II. §. 5. 6. p. 44. ſeqq. MOSHEM. ll. cc.

ſuperſtitionem ſuppliciis, credebat, paſſus eſt, idque eo magis, quod ita mortem oppetere, non ignoraret eos ſibi ducere longe optabiliſſimum. Ex quibus iam, niſi fallimur, luculenter diſpaleſcit, neque ſaeuitiam neque ſuperſtitionem Antonini hic magnopere accuſandam eſſe, ſed prudentiae falſam quandam rationem, qua mederi malo maiori admiſſo minore facileque excuſando, ſtatuit [z]. Dici enim non poteſt, in ea Antoninum haeſiſſe ſententia, qua plerique haerebant, ob Chriſtianos toleratos iram Deorum in imperium Romanum exarſiſſe, cum Stoicorum philoſophia cuncta ad ineuitabilem quandam fatorum neceſſitatem reuocet, illique ſine murmure parendum eſſe moneat, ſic vt contra philoſophiam peccaſſet ſuam Antoninus, ſi ob eam rem tolli Chriſtianos iuſſiſſet. Aſt cum neſcio quibus ſceleribus depictos ſibi Chriſtianos intueretur, quibus irritari populos credebat, facile illi fuit, ea permittere, quae ad crudelitatem exercendam magnopere auxiſſe prouinciarum praeſides et praefectos veriſimile eſt. Qua tamen in re, licet contra Stoae praecepta peccaſſe dici vix queat, adeo tamen rationis violauit dictamina, vt ſingulari nobis exemplo eſſe queat, ad quae falſa quaedam philoſophiae ſpecies peccata erroresque viros etiam cetera prudentes et ſobrios, ſed non ſatis cautos, ſeducere queat. Sed vt ex diuerticulo in viam et ad Marci philoſophi hiſtoriam redeamus, Lucillam viduam Cl. Pompeiano viro quidem nobili et virtutum gloria exſplendeſcenti, ſed infra principis tamen dignitatem conſtituto deſponſauit, et in eo quoque philoſophum, virtutis ſplendorem generis nobilitati praeferentem ſe teſtatus eſt [a]. Aſt diſplicuit impar matrimonium et matri Fauſtinae et ipſi Lucillae, quae tamen mox mutata, ad nutus obſequioſum ſe habiturum maritum ſperauit, et frena eo maiori laxauit licentia impudicitiae [b]. Nouam vero curam iniecere imperatori philoſopho Quadi, Sarmatae, Vandali, qui eo tempore hoſtiliter ſe efferebant, contra quos atrocia bella geſſit, quorum tamen hiſtoria alibi enarranda eſt. Silentio tamen praetereundum haud eſt, quod nobis de Alexandro impoſtore narrat LVCIANVS [c]: „Parauiſſe ſibi hominem vaferrimum aditum in aulam Caeſaream, belloque cum Marcomannis et Quadis flagrante, oraculum diuulgauiſſe, quo iuſſerit, duos leones viuos in Danubium immitti „cum variis aromatibus ac ſacris quibusdam magnificis, et mox victoriam, pacem et decus ingens promiſiſſe. Leones autem barbaros fuſtibus arcuiſſe, cum ea facta eſſent; aſt Caeſareanorum magnam ſtragem „viginti millium hominum conſecutam eſſe.“ Qua in re aut abfuiſſe ex caſtris Marcum dicendum eſt, cuius tamen contrarium ſuadet Luciani narratio, aut vergentem ad ſenectutem virum valde ſeuerum, ad ſuperſtitionem, quam in iuuentute deteſtatus fuerat, inclinaſſe, maxime vbi peri-

z) Alia haec mire illuſtrantia dat Cl. WOLLIVS diſſ. laudata §. 25. p. 55. ſeqq.

a) CAPITOLIN. c. 20.

b) Indignae tanto patre filiae vitam in ſecundo coniugio eleganter ex veteribus depingit DE SERVIES l. c. p. 196. ſeqq.

c) In Pſeudomante T. I. p. m. 571. ſeqq.

periculis premeretur, statuendum, praesertim cum fatorum seriem oraculis detegi posse Stoici crediderint, et ingentem sibi auctoritatem pepererit Alexander ille impostor. Rebus tandem ex voto, licet non sine sudore et sanguine, compositis, Romam Antoninus reuersus est, vbi et principem laude dignum et philosophum re talem se praestitit. Eo enim curam vertit omnem, vt hoc caput imperii incolume praestaret saluumque, et tranquillitatem etiam publicam promoueret, eo vero subiectos sibi populos dirigeret, vt officiorum memores, saluti vniuersi imperii prospicerent, sicque re ipsa viuendo, pulchre philosopharentur. Iustitiae itaque exsequendae totum se tradidit, leges aut rogauit nouas, aut veteres emendauit, litibus disceptandis terminos praescripsit, consanguineorum vetuit matrimonia, cauit sumtibus publicis, vias publicas diligenter curauit, antiquatas leges bonas renouauit, resque ciuitatum vel minimas curae suae habuit commendatas. Pauperes mortuos publicis sumtibus iussit efferri; mores matronarum et iuuenum diffluentes composuit; salaria otiosis, quorum nullus in republica erat vsus, detraxit: inopes suis facultatibus iuuit, reorum caussas summa aequitate cognosci curauit, et vt audirentur, mandauit. Poenas illis tantum irrogauit, quos plecti, reipublicae securitatis ciuiumque exempli, legumque sanctitatis intererat. Litium patronos admisit, et quaecunque possent, ad iuuandam caussam afferendi veniam concessit [d]. Verbo cum vitam philosophia dignam seruare contenderet, in id omnibus viribus connitebatur, vt et subiectis sibi exemplo esset, et ad eandem viuendi regulam eos componeret. Tempus vero ita diligenter collocauit, vt nunquam otiosus inueniretur, sic vt in Circensium spectacula nunquam iret, quam aut legeret aliquid, aut scriberet, aut ad animi emendationem aliquid referret. Quibus factum est, vt inter principes tantum non omnes non reperiatur, qui philosophum vita talem magis expresserit egeritque. Ex his vero intelligi sine labore potest, tanto philosopho imperante latissime extendisse pomoeria sua philosophiam, inuentosque esse plurimos, qui, vt tanti principis gratiam aucuparentur, philosophiae sua transcripserint nomina; fuisse autem multos inter eos, *homines ignaua opera philosopha sententia*, et imperatoris philosophi moribus prorsus dissimiles. Quos non ferens Antoninus barbam et pallium quidem ostentantes, indigne tamen philosophiae nomine viuentes, ventres pigros, et turpissima mendicabula stipendiis priuauit, ignauumque fucorum pecus ab aula arcuit: viros doctos et bonos gratia multa fouit et salariis auxit [e]. Qualem in imperio se praebuit Antoninus, talem etiam in vita priuata philosophum se praestitit. Subcisiuas enim horas non voluptatibus, more maiorum tribuit, non otio triuit, sed ad philosophicas meditationes adhibuit, non tantum in aula verum etiam in castris, vbi horulas suffuratus ea conscripsit sapientiae praecepta, quae Stoica ei philosophia ad

d) Diligenter haec omnia enarrat CAPITOLINVS. e) Ibid.

ad sui emendationem suppeditauit. Nihil enim contemplationi deditus attento obseruauit animo, siue domi, siue militiae versaretur, quod non chartis inscriberet, et ad firmandum animum et ad casus vitae dubios inopinatosque viriliter perferendos, quasi in horreum quoddam, reponeret, cui industriae libros εἰς ἑαυτὸν debemus. Sed nec modestia eius silentio praetereunda est, quae fructus quoque fuit philosophiae pulcherrimus. Passus enim non est, vt sibi templa et arae exstruerentur, recusauit etiam superbos titulos ex bellis quaesitos, et in fratrem, nihil eorum merentem transtulit, adulationem populi et senatus, quae in immensum eo tempore excreuerat, contemsit, ratus virtutem propria nitere gloria suisque praesidiis fultam sibi abunde sufficere, nec emendicatis honoribus opus habere [f]. Tantum autem abest, vt immensos sibi familiaeque suae thesauros cogitauerit corradere, vt potius delationes, quibus fiscus augeretur, contemneret, et cum nouum cum Marcomannis bellum instaret, et exercitum ipse vndique conquireret, ne tamen prouincialibus molestiam crearet, mallet in foro Traiani quasuis res aulicas, vestes, pocula, vasa aurea et argentea, imagines etiam praestantissimas publica praeconis voce vendere [g], ex quibus cum pecunia bello feliciter confecto abundaret, reddito pretio multa postea redemit; iterum, spectacula abrogauit, indignante quidem, et seueritatem philosophicam inique ferente populo [h], sicque magno animo munitus contra hostes profectus est, et sub ipsis profectionis diebus filium septennem Verum Caesarem, intempestiua tuberis sectione amisit, quod vulnus adeo fortiter tulit, vt medicos quoque de artis infelici successu lugentes solaretur [i]. Ita enim Stoicum decebat philosophum, qui fato se subtrahere non posse credebat, et in omnibus tranquillitatem mentis seruare cupiebat. Quam tantam fuisse ait CAPITOLINVS, *vt vultum nunquam mutauerit, moerore vel gaudio, philosophiae deditus Stoicae, quam et per optimos quosque magistros acquisiuerat, et vndique ipse collegerat.* In hoc bello cum hostes in ipso Danubii transitu deleuisset, Romani milites nimia victoriae spe elati dum concitatius Quados persequuntur, ruunt in loca sicca, montiumque claustris includuntur. Quos cum hostes pugnam detrectantes sine sanguine ad deditionem loci siccitate compulsum iri sperarent, resque in summum discrimen esset perducta, effusus subito imber, mira numinis prouidentia et hostes terruit, et Romanum exercitum ab interitu liberauit. Precibus hoc Christianorum, qui in exercitu Antonini militabant, effectum esse, multi veterum asseruerunt [k], et circumlata epistola Antonini [l], id fatentis; legionis etiam fulminatricis nomen inde originem coepisse contenderunt quidam, pro cuius miraculi veri-

f) Ibid. c. 12.

g) Ibid. c. 17. EVTROPIVS L. VIII. p. m. 526.

h) CAPITOLIN. c. 23.

i) c. 21. sollicitant tamen lectionem huius loci vulgarem Casaubonus et Salmasius.

k) Scriptores veteres et recentiores de hac re prolixe enumerat THOM. ITTIGIVS Sel. cap. histor. eccl. Sec. II. c. 6. §. 28. p. 293 quem vide.

l) Adiecta est editionibus Comm. de se ipso Oxoniensi et Lipsiensi p. 279. a Graeculo quodam confictam esse recte contendit SCALIGER ad EVSEB. Chron. A. MMCLXXXIX.

veritate disputauit eleganter HERMANNVS WITSIVS [m], ast non minori diligentia et verisimilitudine suspectam narrationem reddidit DANIEL LARROQVANVS [n], qui cum aliis, qui eam rem tetigere, consulendi sunt; nobis enim prolixius illi inhaerere, cum ad nostrum institutum non pertineat, non licet. Vltra vero arma victricia hostibus intulisset Antoninus, nisi A. Cassius, dux Romanus spe potiundi imperii, vulgata Antonini morte in Syria rebellasset, qui hostis patriae iudicatus et proscriptus temeritatis poenas luit [o]. Cuius interfecti caput cum ad Antoninum perlatum esset, non elatus est ideo, et indignanti cuidam mitem imperatoris animum, et dicente: *Quid si ille vicisset?* Stoica prorsus animi magnitudine respondet: *Non sic Deos coluimus, nec sic viximus, vt ille nos vinceret:* addens, *interemtos principes omnes meruisse interimi, eo quod viam non calcassent, quam debebant.* Caput itaque Cassii etiam cum signo doloris terris mandari curauit [p], seditiosos ad sanitatem reuocauit, eisque ignouit, maxime Aegyptiis, apud quos philosophum egisse omnibus in locis studiis, templis ait CAPITOLINVS [q]. Orientis rebus pacatis Athenas delatus est, et Cereris initiatus mysteriis, vt vitae inculpatam rationem morumque innocentiam probaret. Cumque in itinere vbique ad emendationem morum eruditionis incrementa, virorumque doctorum praemia respexisset, nec in hac Musarum sede gratiam suam amoremque in literas et philosophiam desiderari passus est, academiae enim publicos doctores praefecit, salaria constituit, doctos honorauit, omnes liberalitate recreauit [r]. Romam redux, actoque triumpho Lauinium secessit, inque eo secessu philosophiae vacauit studio, in tantum dignum se imperio reputans, quantum philosophia duce vteretur: gratiae vero animique boni specimina vbique edidit luculentissima. Smyrnam incendio et terrae motu euersam restituit [s], precibus Aristidis rhetoris [ſ] commotus, vt fidem, quam ipsi vrbis ciues praestiterant, remuneraretur. Quam imperatoris clementiam statua honorarunt Smyrnaei. Eandem liberalitatem principis optimi populus haud vno exemplo expertus est. Cum autem deuiantis a parentis moribus filii animum dolens obseruasset, Crispinam ei, Brutii Praesentis, viri consularis, filiam matrimonio iunxit, fibulam ita currenti ad vitia iuueni iniecturus [ſſ].

 Interim

m) In diss. de legione fulminatrice Christianorum, ad calc. Aegyptiac. p. m. 427. seqq.

n) In diss. de legione fulminatrice adiecta parentis Aduersariis sacris p. 553. seqq. Falsitatem rei hoc maxime euincit, quod post hanc demum de Quadis victoriam Marcus concessit, vt Christiani affligerentur.

o) Vid. CAPITOLIN. c. 24. VVLCATIVS GALLICANVS in Cassio, DACIER. vit. Ant. pag. 30.

p) CAPIT. c. 25. 26. VVLCAT. c. 11.

q) c. 26.

r) PHILOSTRAT. L. II. c. 1. §. 12. p. 563. c. 10. §. 4. p. 588. coll. p. 566. DIO L. LXXI. MEVRSIVS de fortuna Attica c. VIII. p. 71. seqq.

s) DIO, PHILOSTRAT. ll. cc.

ſ) Vitam celeberrimi oratoris enarrat PHILOSTRAT. vit. Sophist. L. II. c. 9. p. 583. conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. p. 374. Ex tempore coram Marco dicere recusauit, teste EVNAPIO in Proaeresio p. 143. tantum autem eius eloquentia apud Antoninum valuit, vt lacrymas ei prouocaret, vid. PHILOSTRAT. l. c. conf. TILLEMONT. hist. des empereurs T. II. p. 686. seqq. Legi hic possunt ex ARISTIDIS orationibus, quae hodie extant XX. XXI. XLI.

ſſ) Historiam feminae huius eleganter enarrat DE SERVIES hist. des femmes des Empereurs p. 207. seqq.

Interim nouam irruptionem fecere in Romanum imperium Scythae, vna cum aliis septentrionis populis: contra quos ipse cum filio mouit, commissoque proelio victor discessit [t]. Tandem morbo occupatus est grauissimo Viennae Austriae, vel, vt alii volunt, Syrmii, cuius incrementa promouisse medicos a filio inductos non inanis tum multorum suspicio fuit. Is enim adeo belluinam et perditissimam vitam viuebat, vt mori mallet optimus imperator, quem similem futurum Neroni, Caligulae, Domitiano videbat: graui tamen eum oratione amicis commendauit [u], ridensque res humanas, mortem autem contemnens [v], ad Stoicae philosophiae regulas compositus animam efflauit sexagenarius, ad quam aetatem, licet curis, studiorum assiduitate, itineribus et bellis valde vires attriuisset, perduxit eum temperantiae et tranquillitatis perpetuo habita ratio, vsusque theriacae quotidianus. Ex hac vero vitae philosophicae Marci Aurelii Antonini historia, vera eius imago facile depingi potest [w]. Fuisse enim non imperatorem tantum magnum atque optimum, sed philosophum quoque illustrem, qui et suorum temporum honores et laudes meruit [x], et sequentis aetatis admirationem retulit, interque maxima virtutis et prudentiae exempla, merito numeratus est, nemo temere dubitauerit. De virtute autem eius accurate et cum circumspectione iudicandum esse, recte quis existimauerit. Nam naturae maxime indolem quam ad grauitatem et seueritatem propendisse supra ostendimus, at quae insita quaedam beneuolentia temperata, austeritatem temperamenti mitigauit, multum ad has vitae philosophicae circumstantias attulisse, dubium non est. Illa naturae inclinatione cum ad Stoicae philosophiae amorem impelleretur, exemplisque maiorum, parentumque maximis incitaretur, nactus praeceptores inter Stoicos praecipuos, et rigidae sectae non doctrina tantum, sed et vita adhaerentes, tantum ad Stoicae vitae amorem impulsus est, vt in puero duodecenni magnorum virorum ex hac familia vita moresque relucerent. Quibus cum accederet naturalis animi bonitas, natura, educatione, exemplis ita formatus est, vt Stoicae philosophiae sapientem vere admirabilem facile agnoscas, isque merito inter illustria porticus ornamenta referatur. Laudemque omnino meretur, quod CAPITOLINVS [y] de eo tradit: *Fuisse per omnia moderatissimum, in hominibus deterrendis a malo, inuitandis ad bona, remunerandis copia, indulgentia liberandis: fecisseque ex malis bonos, ex bonis optimos.* Non confundenda tamen virtus Stoica et naturalis Antonini, cum Christiana, ex diuini spiritus gratia profecta, quacum comparata illa valde deficit, nec ab hypocriseos obiectione liberari in totum potest, negarique profecta multa ex famae cupiditate;

t) DIO, CAPITOLINVS ll. cc.
u) HERODIAN. l. c. c. 4. 5.
v) CAPITOLINVS c. 28.
w) Imago Gatakerianis editionibus Comment. Antonini praeposita non Marci est, sed Commodi filii, conf. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. IV. pag. 27.
x) Omnium instar erunt scriptores historiae Augustae, qui non sine magna laude eum memorant.
y) loc. cit.

ditate; nihil enim magis deprecatum esse quam auaritiae famam, nominis etiam sui ita studiosum fuisse, vt semper hominum de se iudicia perquireret, emendaretque ea, quae reprehenderentur, CAPITOLINVS refert. Nec caruit in tanta virtutum laude obtrectationibus, vitioque ei datum, *quod adulteros vxoris promouerit*, *patientia vsus illaudabili*, *quod non tam simplex esset*, *quam videretur*, *aut quam vel Pius vel Verus fuisset*, *quod aulicam arrogantiam confirmauerit*, *submouendo amicos a societate communi et conuiuiis* [z], et quae alia fuere, quae, si vera in quibusdam, et non praeter eius animi intentionem illi crimini data, hominem fuisse ostendunt, ad sapientis quidem perfecti felicitatem nondum enixum, strenue tamen viuendo ita philosophantem, vt ad eam pertingeret. Talem vero se esse in commentariis *ad se ipsum* [a] demonstrauit, in quibus non cohaerens quidem philosophiae Stoicae aedificium excitauit, at quae vitae sibi formandae variisque casibus regendae profutura passim meditatione detexerat, conscripsit, et vbicunque esset, annotauit. Eiusmodi enim meditationes, quas partim domi, partim militiae semotus paulisper a publicis curis animus produxit, in commentarios hos retulit, et prout cogitationibus se offerrent, in chartam coniecit, vnde sine dubio falluntur, qui ex tractatione quadam pleniore fuisse excerpta coniiciunt [b]. De philosophia autem M. Antonini [c] ex Stoico systemate iudicium ferendum est, nec dissolutae et inter se non cohaerentes assertiones, quae splendida multa promittunt, in se considerandae, sed ad totius aedificii Stoici συνάφειαν referendae, vt, quibus principiis suppositis, tam praeclare praeceperit Antoninus, liqueat. Quod vbi fit, clare satis innotescet, non recessisse Antoninum ab erroribus porticus, multaque pulchra videri, quae fundamento satis impio et detestando nituntur. Cuius exempla quidem hic afferre, vbi in tanta rerum copia breuitas sectanda est, impossibile, euolui tamen cum fructu possunt, quae vir summus et laude nostra superior B. IO. FRANCISCVS BVDDEVS in introductione ad philosophiam Stoicam ex mente sententiaque M. Aurelii Antonini philosophi fuse et erudite disseruit [d], quibus, si tanti

 videi-

z) CAPITOLINVS c. vlt.

a) πρὸς ἑαυτὸν, quod aliis idem est, ac de officiis suis, aliis institutiones vitae suae, aliis de se ipso ad se ipsum. Eleganter post Casaubonum LEIBNIZIVS in Theodicea soliloquia appellauit. Dicas etiam Commentarium philosophicum de rebus ad eum pertinentibus.

b) Hoc post Xylandrum et Barthium coniecere IONSIVS de Scr. hist. phil. L. III. c. 10. p. 262. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 16. licet hic dubitans. THOMAM GATAKERVM luculento doctoque commentario has institutiones morales Stoicas illustrasse notum est, quemadmodum ANDREAS DACIERIVS eas Gallice, I. ADOLF. HOFFMANNVS Germanice nobis dedit. De editionibus vero videndus FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. IV. p. 25. seqq. Vtimur nos Gat keriana G. STANHOPII opera Londini 1707. 4. edita, et Oxoniensi 1704. 8. quam recusam dedere Lipsienses 1730. 8. auctam vita Antonini a Cl. WOLLIO conscripta, et Introductione I. FR. BVDDEI in philos. moral. Anton.

c) Praeter laudatam introductionem Buddeanam legi non sine emolumento potest erudita dissertatio Cel. DAVID. KOELERI de philosophia M. Aurelii Antonini in philosophia et praxi.

d) Addi potest eius diss. de erroribus Stoicorum, quae in Analectis historiae philosophicae extat.

videbuntur, addi illa possunt, quae nos alibi ex imperatoris huius mente de philosophiae eius fundamentis et principiis luculenter disputauimus [e]. Illud recte affirmari putamus, non esse inter omnes principes, qui philosophi nomen meliori iure retulerit: licet coniiciamus, accepisse eum hanc appellationem initio non in laudem studii, quod prosequebatur, philosophici, sed vt ei affectatus philosophi habitus et professio fastigium imperatoris dedecens obiiceretur. Etsi enim philosophi nomen a Iustino iam Antonino datum esse ex EVSEBIO [f] apparet, recte tamen obseruauit FABRICIVS [g], appellationem hanc Antonino ab historicis non tribui. Quod licet negari nequeat, vix tamen persuadere nobis possumus, viro in omni vita philosophanti, vt diserte ait CAPITOLINVS, habituque Stoico incedenti, philosophi nomen non fuisse tributum. Silentii itaque historicorum non aliam caussam esse coniicimus, nisi quod conuitii ergo nomen hoc Marco additum sit, eoque eius memoriam violare nefas illi duxerint. Certe exprobratum Marco nimium philosophiae amorem fuisse, veteres non negant. Refert enim VVLCATIVS GALLICANVS [h], Cassium conuitiantem Antoninum appellasse *philosophum aniculum*, CAPITOLINVS [i] autem narrat, *fuisse populi hunc sermonem, cum sustulisset ad bellum gladiatores, quod populum sublatis voluptatibus vellet cogere ad philosophiam.* Quibus merito additur, quod supra ex PHILOSTRATO [k] retulimus, Lucium sophistam vehementer risisse imperatorem ad Sexti domum philosophiae caussa properantem, quod se pueris ad ludum literarium euntibus assimilaret. Ex quibus testimoniis luculenter patere existimamus, philosophi nomen eo tempore honorificum Antonino non fuisse, eo quod infra eius dignitatem esse iudicaretur. Quemadmodum Hadrianus quoque imperator ob similem caussam, eadem fere significatione dictus est scholasticus, quod nostro tempore barbara voce paedantam vocamus, id est hominem scholasticis vel paedagogicis moribus deformem. Verum de coniectura hac lectoris esto iudicium.

Stoici alii. §. XV. Et hi quidem illustris nominis atque famae Stoici Sec. I. et II. post natum saluatorem ab initiis monarchiae Romanae fuerunt. Fuisse alios quoque multos et his et sequentibus temporibus, ex eo colligi potest, quod de fatis sectae Stoicae initio sectionis huius diximus. Ast hi obscuri plerique sunt, et vix nomine noti, et in catalogis Stoicorum passim obuii. Cumque secta Stoica, vt supra quoque dictum, mature euiluerit, et, qui magnopere post Antoninorum aetatem inualuit, syncretismus, Platonica et Peripatetica cum Stoicis confuderit, mirum non est, post Alexandri Seueri aetatem, qua Stoici publice Athenis et Alexandriae docebant, paucos reperiri Stoicos, qui purum atque genuinum Zenonis systema

e) Amoenit. literar. T. VIII. p. 443. et Tempe Heluet. l. c.
f) Hist. eccl. L. IV. c. 12. conf. G. HORNIVS hist. philos. L. IV. c. 6. p. 258. seqq.
g) Bibl. Graec. Vol. IV. p. 21.
h) In Cassio c. 1.
i) cap. 23.
k) Vit. Sophist. L. II. c. 1. §. 9. p. 557.

stema sequerentur, et pleraque Stoica corrupta valde et adulterata inter discipulos Ammonii esse quaerenda. Tales fuere, vt suo loco dictum, Damascius et Theosebius, homines Platonici, siue conciliatores Alexandrini; Casaubonum enim a SVIDAE [l] confusione, Theosebium et Epictetum miscente seductum, perperam per hunc Theosebium intellexisse M. Antoninum, ex iis, quae supra de Theosebio ex *vita Isidori* dicta sunt, manifestum est. Nec alio sensu admittendi, qui Simplicium inter Stoicos referunt. Addunt quidam albo Stoicorum DIONYSIVM CATONEM, distichorum moralium auctorem [m]. Ast ignotus est veteribus hic Cato, sine quorum calculo definire nihil licet, quamuis non ineptum sit, quod monet Cl. STOLLIVS [n], potuisse ita philosophum quendam vocari, sed obscurum et ignotum aliis. Sed verisimile est, disticha haec nomini Catonis esse supposita, quod et Ausonio et Senecae factum. Omitti vero ex philosophiae historia possunt, eo quod ἐξωτερικῶς tantum philosophantur [o]. *Dionysius Cato.*

SECTIO OCTAVA.

DE SECTA EPICVREA.

§. I.

Post Stoicos magna quoque in imperio Romano auctoritate floruit secta Epicurea, non minus laetos nacta successus diuque post magistrum durans. Id quod suae potissimum indoli et constitutioni debuit, vinculo amicitiae et fidei constricta, quod sectae parens, Epicurus validissimum nexuerat, quodque internae lites et dissidia, quae plerisque sectis interitum attulerunt, soluere non potuerant. Cum enim et viuo Epicuro, et statim post eius ex hac vita discessum, tanta fuisset in Epicuri hortis concordia, vt SENECA [a] teste, *apud eos quicquid diceret Hermachus, quicquid Metrodorus, ad vnum referretur, et omnia, quae quisquam in illo contubernio locutus esset, vnius ductu et auspiciis dicta essent*; mansit inuiolabilis haec sectae Epicureae in eadem placita eandemque mentem vnanimiter conspirantis constantia, adeo vt nec a conditoris sui doctrina vel latum vnguem deficeret, nec dissidio vllo vincula contubernii sui solueret, sed, quod THEMISTIVS [b] testatur, ea, quae ab Epicuro constituta erant, non secus, quam Solonis leges Athenis, vel Lycurgi Lacedaemone, seruarentur. Qua de re, caussaque durantis diu sectae Epicureae dignus est, qui audiatur Numenius [c], qui *Fata sectae Epicureae.*

l) In Epictetus T. I. p. 817. Is vero Damascium quoque Stoicum perperam facit, vt supra dictum.

m) Conf. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 682. seqq.

n) Hist. phil. mor. gentil. §. CCLVII. p. 579.

o) Conf. Acta philosoph. Vol. I. p. 732.

a) Epist. 33. b) Orat. IV.

c) Apud EVSEB. praep. L. XIV. c. 5. p. 727.

qui hanc Platonicis felicitatem non obtigisse dolens; *nulla ait, in re unquam Epicureos ab Epicuro dissidere visos esse, sed potius eadem omnino cum sapiente suo sentire professos, iure propterea id nomen habuisse. Quin etiam, qui longissimo deinceps interuallo consecuti Epicurei sint, eos nec ab sese mutuo, nec ab eodem Epicuro tantillum, quod quidem meminisse attineat, discessisse. Immo sceleris apud eos, vel potius impietatis, eum damnari, qui noui quippiam inuexerit, ideoque neminem prorsus id audere: sed eorum dogmata ob constantem illam omnium inter se perpetuamque concordiam in altissima quadam et tranquillissima pace, versari: esseque hanc Epicuri sectam verae cuidam reipublicae persimilem, quam ab omni seditione remotissimam mens quaedam vna communis vnaque sententia moderetur. Hancque eos disciplinam et antea secutos esse multos perlibenter, et sequi etiamnum, atque adeo, vt simillimum veri, in posterum quoque secuturos.* In tanta sectae concordia cum tenaciter adhaereret Epicuri placitis, verisimile omnino est, multos eam sectam habuisse asseclas, cum talis esset doctrina Epicuri, vt recte intellecta et tradita non ratiocinationum tantum perspicuitatem sed et humanae mentis indolem motusque voluntatis naturales sequeretur, sicque naturae suae inclinatione ad amplectendam Epicuri philosophiam homines impelleret, eosque non meteoris quibusdam superbos magis quam sapientes, Stoicorum more, faceret, sed ex animi sui voto atque desiderio felices redderet, voluptatem quidem commendando, ast talem, quae dulcissima visa amaros sapientiae fructus pia quadam fraude exhiberet. Addi his alia ratio debet non minus luculenta, quae viris etiam grauibus et circumspectis hanc philosophandi viam commendauit. Nempe ab eo tempore, quo DEI filius in his terris muneris auctoritatem miraculis confirmauerat, et a legatis eius nomine illa quoque erant edita, non destitit infernalis genius, cuius regna vehementer turbabantur, id cogitare, vt hanc Christiano nomini gloriam eriperet, sibique vindicaret. Quod cum re facere non posset, astu et fraude perfecit, et impostores armauit plurimos, qui magiae gloriam iactantes praestigiis credulum populum deceperunt misere: quales homines per omnem fere terrarum orbem eo tempore circumuagatos esse, humanoque generi in eiusmodi argumento plerumque male curioso et pueriliter credulo imposuisse, veteres innumeris testantur locis [d]. Ab his erronibus et impostoribus decipi se, facile peruidebant viri acuti et philosophiae studiis innutriti, hincque Chaldaeos, Magos, huiusque furfuris alios a se arcebant, et persuadebant principi summo, vt excedere vrbe et orbe Romano iuberentur: ast cum nouis ita insultibus turbarentur artes τȣ̃ μυϱιοτέχνȣ, aliter rem aggrediendam ratus ipsum philosophorum genus armauit, sectamque Pythagoreo-Platonicam, in spirituum deorumque cum hominibus commercio valde industriam instigauit, vt et doctrinam suam huic fini adaptaret, et miraculorum euentuum-

d) Hoc vel vnius Apollonii historia probat, totaque eclectica secta exemplo est.

tumque diuinorum sibi vindicaret gloriam. Qua ratione innumeram hominum multitudinem deceptam fuisse, ea, quam supra dedimus, sectae Pythagoricae, Platonicae, Eclecticae, historia, luculentis demonstrat speciminibus [e]. Neque vero ita fascinari poterant prudentiorum oculi, vt nefandas imposturas et vana artis praecepta non perspicerent, qui ne ad vera Christi miracula lumina attollerent, commendauit iis daemonis impuri astutia philosophiam Epicuream, quae cum ab omni cum hominibus consortio Deos auocaret, et in intermundia securos et minime curiosos rerum humanarum relegaret, totam hanc Magorum, Chaldaeorum, Pythagoreorum, Platonicorum disciplinam tanquam turpissimae fraudis gymnasium aliquod detestata est, virosque acutos permouit, vt armis Epicureis instructi eam philosophiam tanquam prudentiorum religionem atque philosophiam amplexi non superstitioni tantum omni bellum indicerent, sed Christianam quoque religionem, velut in eodem luto haerentem, auersarentur, sicque oculos contra diuinae virtutis in miraculis relucentis animosque valde perstringentis radios clauderent. Qua ratione ciuitatis Christianae hostis haud parum rem suam iuuit, et nutantia ruinamque minantia regni sui fundamenta nouis firmauit repagulis. Ita enim viri magni et acutius cernere sibi visi, dum superstitionem vitabant, Epicuri sectam amplexi, reuera religionem omnem ridebant, et coelestis quoque doctrinae vehemens induebant odium, vt vel ex vno LVCIANO est apertissimum. Ita vero nunquam fere deerant sectae Epicuri asseclae, quae fautores multos nacta valde commendabatur. His accedebat ex moribus Epicureorum magna sectae commendatio. Quia enim et veritatis amorem abiectis praeiudiciis omnibus prae se ferebant, et morum suauitatem ac moderationem affectabant prorsus singularem, vitae quoque tranquillitas, quam sectabantur, philosophiae nomine potissimum digna videbatur, postremo comitas atque humanitas erga quosuis illos maxime ornabat [f], non potuit non iucundum videri Epicureorum contubernium, valdeque iuuari sectae huius rationes. Et hinc laeta illa incrementa orta sunt, quibus floruisse Epicuream sectam veteres testantur. Auctore enim LAERTIO [g] *illius scholae perpetua fere fuit successio, quae ceteris fere omnibus deficientibus sola perstitit, perpetuis vicibus discipulis succedentibus.* Publicas vero cathedras quoque Epicureos occupasse, passim veteres memorant, supra enim in Apollonii Tyanei historia narrauimus, Epicuri philosophiam Aegis publica docentis voce personasse; LVCIANO [h] vero teste, Athenis Epicurei non tantum publice docuerunt, sed stipendiis quoque aucti sunt: ipsa vero disciplina, si fides LACTANTIO [i], multo celebrior semper fuit, quam ceterorum. Ast

e) Testem habemus LVCIANI Pseudomanten, et quae supra in Peregrino de eius mente erga Christianos diximus.

f) LVCIAN. l. c. T. I. p. m. 584. g) L. X. f. 9.
h) In Eunucho T. IV. p. m. 160.
i) Inst. diu. L. III. c. 17.

Aſt non defuere quoque obtrectatores et inimici, qui atrocibus eam ſectam conuitiis et criminationibus traduxerunt. Inter quos, praeter Stoicos, iuratos Epicurei nominis hoſtes, fuere etiam Pythagorico-Platonici, qui cum philoſophiae ſyſtema eſſent amplexi, quod e diametro Epicureo repugnat, et ferre minime poſſent, rideri et ſuperſtitionis fraudisque nomine traduci totam gentis ſuae theologiam, magiam, ceremonias, cultumque diuinum, id quod Celſus Epicureus fecit in libro *de impoſtorum artibus*, armauerunt in Epicuri ſequaces non tantum ora et calamum, ſed plebem quoque, quam naſo, quo volebant, ducebant, et in Epicureos, tanquam impietatis fautores, Deorumque contemtores incitabant. Cuius memorabile exemplum eſſe poteſt Alexander ille impoſtor, homo Pythagoreus, cuius fraudes ex Apollonii ſchola prodeuntes magno acumine et feſtiua iucunditate depinxit L V C I A N V S [k]. Qui cum ab Epicureis, quique eis adhaerebant, fraudis et praeſtigiarum eſſet poſtulatus, horrendum quid, teſte E O D E M, contra eos edidit, dicens, „impiis et Chriſtianis impleri Pontum, qui non vererentur in ſe turpiſſime maledicere. Hinc iuſſit eos lapidibus pellere, ſi modo vellent propitium habere Deum. Edidit etiam de Epicuro oraculum, et ſciſcitanti „cuipiam, quid ageret apud inferos Epicurus? plumbeis, inquit, compedibus vinctus in coeno deſidet. Modis etiam omnibus bellum illi „fuit cum Epicuro ſaeuum et irreconciliabile, quem intractabilem appellabat, eo quod illa omnia ridicula et ludicra haberent eius aſſeclae, quae „is mira ediderat“. Eamque ob cauſſam inter vrbes Ponticas Amaſtrim imprimis habebat exoſam, eo quod acceperat, eos, qui cum Lepido Epicureo erant, eiusque ſimiles quamplurimos in ea ciuitate verſari. Ex dictis iam de fortuna Epicureae ſectae iudicium fieri poteſt, quam non niſi cum omni gentilium philoſophia exſpiraſſe veriſimile eſt. Inter Chriſtianos enim impietatis nomine tituloque adeo inuiſa fuit, vt plane ex reipublicae Chriſtianae finibus pelleretur, de quo ſuo loco plura dicemus.

Epicurei poſt C. N.

§. II. Facile ex dictis colligi poteſt, non defuiſſe ſectae Epicureae, ſucceſſionem ſuam laeta propagine extendenti, et doctrinam magiſtri in cathedra publica exponenti, viros celebres et doctiſſimos. Aſt eorum nomina nos fugiunt, nec de iis quicquam memorabile reliquerunt veteres. Quamuis enim ex hortis Epicuri etiam ſub imperatoribus non deſint viri graues et eruditi, qui philoſophiae ſuae fama vitaeque commendatione veteribus celebrati ſunt [l], qui ex catalogis Epicureorum, quos

k) In Alexandro T. I. p. m. 542. ſeqq.

l) Celſum aliquem Epicureum, eo, quocum diſputauit antiquiorem memorat O R I G E N E S contra Celſ. L. I. p. m. 8. additque, fuiſſe eum Neronis aetate. Porro S E N E C A Diodori Epicurei meminit, „qui intra paucos dies contra „decretum Epicuri finem vitae ſuae manu ſua „impoſuit, ſibique gulam praeſecuit, et beatus „plenusque bona conſcientia, reddidit ſibi teſtimonium vita excedens, laudauitque aetatis in „portu et ad ancoram actae quietem, “ de vit. beat. c. 19. Et alio loco, ep. 30. Baſſum Aufidium laudat impenſe, „virum optimum quaſſum aetati obluctantem, cui magno ſenectus „pondere incubuerat, adeo vt corpori infirmo „et exſucco ſuccurrere amplius non poſſet, qui „tamen

quos post proletariam LEONARDI COZZANDI [m] industriam contexuere magni viri PETRVS GASSENDVS [n] et Io. ALBERTVS FABRICIVS [o], peti possunt, scriptis tamen editis, philosophiae suae monumenta non reliquerunt. Quidam etiam apud veteres Epicurei memorantur, qui nunquam extiterunt, quales sine dubio sunt Epicurei illi, quos colloquentes inducunt PLVTARCHVS, ATHENAEVS, LVCIANVS, aliique, quosque in gratiam tantum dialogorum confictos esse, valde est verisimile, licet a viuentibus aliquando philosophis nomina transsumta sint. Etsi vero mirum videri potest, in tanta celebritate, quam Epicuri schola consecuta est, vbi publici quoque doctores huius sectae placita tradidere, non inueniri, qui nomina sua mortalitati et obliuioni eripuerint, non id tamen fatum alienum ab huius scholae indole putandum est. In id enim minime incumbebat grex Epicureus, vt conditis doctrinae suae monumentis aeternitatem nominis consequeretur, quae caussa quoque est, cur oppido pauca de Epicureorum post C. N. scriptis apud veteres legantur. Rationem vero huius rei facile detegemus, si modo constitutionem scholae Epicuri recte expenderimus. Quamuis enim in scribendis philosophiae praeceptis adeo diligens esset Epicurus, vt inter πολυγράφους merito referatur, tam superstitiosa tamen fuit sectatorum veneratio eius, vt addere aliquid de suo, ab eo traditis, non auderent, nec ingenio suo vterentur ad ea illustranda, quae magister reliquerat, sed quae ille praeceperat, tam sancte ad posteros transmitterent, vt plane nihil, quod memoratu dignum esset, adiicerent, et piaculum haberetur damnandum, si quidpiam fuisset innouatum. Ita vero pura quidem et a peregrinis dogmatibus illibata mansit Epicuri doctrina; ast vel nihil de ea scriptum, cum sufficerent Epicuri eiusque discipulorum monumenta, vel si scriptum aliquid, parum id curatum vel seruatum ad posteros, cum nihil plane noui in iis afferretur. Ex quo fieri potuit, vt nominis quidem celebritate suo tempore quidam inter Epicureos inclaruerint, eorum tamen obliteraretur tandem obliuione memoria. Non tacuisse tamen Epicureos, si alia scribenda essent Celsi Epicurei exemplum probat, de quo strictim veterum memorias repetemus.

„tamen philosophiae suae beneficio alacer animo fuit, et in quocunque corporis habitu fortem in conspectu mortis hilarem laetumque „nec deficientem, quamuis deficeret se praestitit, „et eo animo vultuque finem suum spectauit, „quo alienum spectare nimis securi quis esse „putaret. Idque Epicureae philosophiae beneficio, secundum quam vel sensum nullum esse „mortis dicebat, vel dolorem, vel habere se in „breuitate aliquid solatii, cum nullus dolor „longus sit, qui magnus." Sed Lucilium quoque Senecae ipsum in Epicureorum numerum recipiendum esse tantum non affirmat GASSENDVS de vita Epic. L. II. c. 6. p. m. 74. eo quod SENECA ep. 23. ad eum scribit: „Possum vocem tibi Epicuri tui reddere." Ast nec Lucilius nec Seneca, qui saepe Epicurum suum dicit, huc pertinent, sed inter eos, qui cum Stoici essent, sobrie magis de Epicuro senserunt, multaque sane dicta receperunt et probarunt. De qua re supra.

m) De magist. antiquor. philos. L. VI. c. 2. p. 415. seqq.

n) loc. citat.

o) Bibl. Graec. Vol. II. p. 808. seqq.

Celsus an Epicureus?

§. III. CELSVM Epicuri castra secutum fuisse ORIGENES [p], qui contra eum scripsit, luculenter testatur, qui *duos* ait *fuisse Celsos Epicureos, alterum antiquiorem Neronis aetate, hunc autem Hadriani et posterioribus temporibus.* Quod si, antiquiorem aliquem Celsum Neronis aetate floruisse admittimus, idem hic iunior esse videtur, ad quem LVCIANVS iucundam *de Alexandro impostore* narrationem conscripsit, tertium enim Celsum Epicureum veteres ignorant. Ast hunc Lucianus amicum suum praeter mores Epicuri schola dignos ideo sibi maxime commendatum esse dicit [q], quod Epicuro esset addictissimus, adeo vt praeter Celsum seniorem, iuniorem etiam aliquem, Epicureum fuisse dubitandum non sit. Hic vero intercedunt viri docti, qui, cum ex Origenis disputatione animaduertissent, vsum fuisse Celsum aduersus Christianos principiis non Epicureis, quibus ridere magis doctrinam sacram, quam contrariam theologiam opponere licuisset, sed Platonicis et Stoicis, in eam ingressi sunt sententiam, Origenem Celsos duos Platonicum vel Stoicum et Epicureum inter se confudisse. Ita G. HORNIVS [r] Celsum Stoicorum adscripsit catalogo, quem ideo profundissimi somni accusauit Io. SPENCERVS [s]. RADVLPHVS CVDWORTHVS [t] autem Platonici personam Celsum asciuisse perspicuum esse, ait, probatque hanc eius sententiam Ven. MOSHEMIVS [u], contendens, Origenem ex duobus Celsis vnum conflauisse, et Epicureum Celsum cum Platonico confudisse. Nos, haec non sine magna verisimilitudine dici, fatemur. Origenis enim commentarios legenti passim Stoica et Platonica dogmata occurrunt. Obseruauit enim iam ὁ πάνυ IACOBVS THOMASIVS [x], in quibusdam Celsum in castra Stoicorum profugisse, cum ipse ORIGENES [y] id fateatur his verbis: *Quid opus est recensere haec Stoicorum dogmata, adeo non irrisa Celso, vt ea veneretur etiam, et Zenonem Iesu sapientiorem iudicet.* Hinc assertas quoque a Celso circulationes Stoicas siue periodicas rerum omnium vicissitudines exagitat [z]. Eadem prorsus ratione Platonica saepius Christianis opposuisse Celsum, negari non potest, et ipse ORIGENES [a] in eo reprehendit, *quod cum deprehendatur in aliis scriptis suis Epicureus, bic, quo probabilior fiat accusatio, Epicuri placita non profitens, prae se ferat, ac si sentiat, inesse in homine quiddam terrena natura praestantius, quod cum Deo cognationem habeat, id est, animam.* Alias hypotheses Platonicas passim notat ORIGENES, e. c. laudata oracula [b], quae Epicurei ridebant, et his similia [c]. Ast licet haec ita se habeant, nondum tamen a nobis impetrare possu-

p) L. I. p. m. 8. eadem ratione Epicuro adscribit p. 10. 16. et alibi passim.
q) T. I. p. m. 583.
r) Hist. philos. L. V. c. 4. p. 271.
s) Annot. ad ORIG. contra Cels. p. 4.
t) Syst. intell. c. IV. §. 35. p. 654.
u) In not. ad h. l.
x) De exustione mundi Stoica diss. X. §. 15. seqq. p. 159. seqq. y) L. V. p. m. 249.
z) L. IV. p. m 215. a) L. I. p. m. 8. b) L. VII. p. 342.
c) Ita Timaeum Platonis exscripsit Celsus, vid. L. IV. p. m. 204. vbi eum velut Platonicum refutat. Ita transmigrationem et alia asseruit Celsus.

possumus, vt ex Epicureorum albo Celsum deleamus, cuius nobis rei rationes hae sunt: I. Origenis auctoritatem insuper habendam non esse putamus, qui, et prope ab eius tempore abfuit, et libros eius alios quoque legit [d], et quod Epicureus alias esset, scire potuit. Nec verisimile est, Origenem, virum in philosophiae historia versatissimum, cum aduersus Christiani nominis hostem manifestum notumque scribere vellet, errasse in secta, cui ille se addixerat, definienda, et hanc ei inconstantiam tam audacter obiecisse, cum ita turpi facileque praeuidendo lapsu, totam caussam contaminasset [e]. Vix enim tanta fiducia potuisset haec scribere Origenes, quae ei obiecit, nisi certus aliunde fuisset, de secta eius: *Si dicet, nihil daemonium, deorumue ibi esse, saltem nunc fateatur suam sententiam, cum sit Epicureus, nec eadem, quae Graeci, sapiat, quippe qui nec daemonas agnoscat, nec Deos veneretur Graecanicos, et apparebit, eum frustra verbis extulisse, quae iam dixit, vt vera, quaeque inde conatur intelligere.* II. Valde receptam opinionem de Epicureismo Celsi confirmat Lucianus: quem Celso cuidam Epicureo *Alexandrum* suum inscripsisse, ex prima eius inspectione patet, finisque libelli luculenter docet. Ast hunc Celsum Luciani cum Origenis Celso eundem esse, vel ex eo recte colligunt viri doctissimi Io. SPENCERVS [f] et Io. ALB. FABRICIVS [ff], quod ad eos libros *contra magos*, quos laudat Lucianus, prouocet etiam Origenes [g], qui ei obiicit, *concedere eum pene, esse magiam, cum is forte sit, qui multis libris scripsit contra magiam.* Qua in re, licet dubitabundus loquatur Origenes, patet tamen ex prooemio libri, contra Christianos scripti, quod affert Origenes, non destitui fundamento hanc coniecturam. Refert enim Origenes [h]: *Adhortari eum, vt rationis ductum sequendo accipiamus dogmata, alioqui omnino fore, vt decipiamur, si assentiamur temere: et eos, qui sine ratione sint creduli similes esse his, qui delectentur circulatoribus, praestigiatoribusque mithriacisque et sabadiis, aut quibuscunque Hecates spectris aliorumue daemonum.* III. Haec vero genuinam Epicurei philosophi indolem sapere, nemo est, qui ignoret; nec haec proficisci potuerunt a Platonico philosopho, quod hominum genus in sacrorum publicorum et sacerdotum auctoritate confirmanda multum desudasse, vel ex vno Eunapio, vel, si mauis, Apuleii *metamorphosi* intelligi, vel Apollonii Tyanei exemplo confirmari potest. Quamuis enim γοητας reiecerint, sacra tamen mithriaca, et Hecates mysteria hisque similia exagitasse non legimus. IV. Neque hoc omittendum, Celsum Platonicum, Origenis aetate superiorem inter varios Celsos veteribus memoratos, non reperiri, ignotumque nomen esse. Celsus enim

d) Sola itaque dissimulatio sectae Celsi caussa fuit, quae induxit ORIGENEM, vt L. IV. p. m. 206. dubius de auctore loquatur, et vel dissimulatorem sectae, vel in melius mutatum, vel, vt fieri potest, Epicureo cognominem dicat.

e) L. III. p. m. 136.

f) loc. cit.

ff) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

g) L. I. p. m. 54.

h) p. m. 10.

enim Cilix, Libanii discipulus [i] hoc Celso multo iunior est. V. Quod si Platonicum fuisse Celsum supponamus, ratio dari vix potest alia, cur Stoica quoque dogmata, et talia quidem, quae Platonicis displicuere, Christianis opposuerit, quam haec: ea arripuisse hominem, quibus fortissime pungi et κατ' ἄνθρωπον debellari Christianos posse credebat, licet ad sectae suae dogmata non pertinerent: alias enim solis Platonicis inhaesisset. Ast hoc si admittimus, cur non cum Platonicis eadem, qua cum Stoicis, ratione illum egisse, et gentilia, licet non sua Christianis obiecisse, dicamus? VI. Ast obiicient contrariae sententiae assertores tot Platonica a Celso Christianis opposita, nec ab Origene negata. Ad ea vero malumus ipsius Cudworthi, quam nostris respondere verbis, ita enim vir doctissimus [k]: *Celsum quidem Epicureum suspicor fuisse, sed perspicuum tamen est, Platonici saltim personam hominem induisse. Caussam huius rei duplicem opinor esse, primo enim familia haec, quae in Pythagorae et Platonis verba iurauerat, reliquis omnibus religiosior erat, proximeque ideo ad Christianam disciplinam veritatemque diuinam accedebat* (vel accedere potius quibusdam videbatur) *hominum licet contingere posset vitio, vt, quemadmodum res optimae, deterrimae, si corrumpantur fiunt, ita melior haec philosophia in pessimam omnium commutaretur. Quamobrem etiam maiori fiducia et fortitudine, quam reliquae sectae, opes Christianorum inuadere ac debellare poterant. Deinde Platonicorum praeceptis et dogmatibus, vt vulgo intelligebantur, nulla erant aptiora et magis idonea ad multitudinem Deorum cultumque, quem tot Diis afferebant gentes, tuendum et defendendum.* Sunt in his quaedam, quae castigatius a viro magno dicta fuisse velimus, quaeque ei expressit nimius philosophiae Platonicae amor; hoc autem verum est, nullam aptiorem fuisse sectam ad Christianos oppugnandos Platonica, quae gentilibus ea continere augustius multo et pulchrius videbatur, quibus Christiana enitebat religio, quae vel sola caussa sufficere potuit, vt disputaturus contra Christianos κατ' ἄνθρωπον eius vestigia premeret Celsus. Addit his Cel. MOSHEMIVS: *Caussam, cur soli fere Platonici Christianis se opposuerint fuisse, quod haec sola fere secta, reliquis tantum non neglectis in imperio Romano regnaret.* Ast hoc ad ea tempora tantum pertinet, quae infra Celsi aetatem sunt. Sub Antoninis enim in Romano imperio non Platonicam tantum sed Peripateticam quoque, Stoicam et Epicuream philosophiam publica imperantium auctoritate floruisse, suo loco demonstrauimus. VII. Ast instabunt contrariae sententiae patroni, vero prorsus esse dissimile, hominem Epicureum, cui tantopere Platonica inuisa fuere, quique contrarium prorsus systema secutus est, Platonica dogmata adhibuisse, ad demonstrandam religionis Christianae falsitatem, quod domesticis principiis vsus melius facere

i) Vid. VALESIVS ad AMM. MARCELLIN. L. XXII. c. 9.

k) loc. cit.

facere poterat. Non negamus, haec in se vera esse, sed ne hoc quidem nobis vero dissimile facit, Celsum Epicureum Platonici et Stoici quoque interdum personam suscepisse, sed habuisse putamus Celsum rationes suas, cur has potissimum partes sequeretur. Scilicet propter populum disputabat Celsus, quem a Christiana religione auocare tentabat. Hunc finem non fuisset assecutus, si Epicureis principiis instare voluisset, quae religionis omnis contemtum prae se ferebant, et exosa erant plerisque. Eam igitur sectam simulauit, quam religione se commendare nouerat, quamque euertere paribus dogmatibus Christianam doctrinam credebat. Neque vero ita superstitioni ne frigidam suffunderet, metuebat, sed credebat, si ostendisset, Platonica Christianis esse meliora, fore, vt qui haec quoque pro inanibus nugis, vt solebant Epicurei, haberent, multo magis Christiana placita, his longe inferiora, et, vt ipse putabat, multo minus rationis dictamen sequentia contemnerent. Cui fini obtinendo qualemcunque etiam dogmatum rhapsodiam Platonico-Stoicam, qualem eum exhibuisse deprehendimus [l], sufficere sperabat. VIII. Quin et hoc addendum est, adhibuisse multa Platonica et Stoica hominem versipellem, quae sensum Epicureum apud rerum intelligentes susciperent. Cuius luculentum exemplum esse possunt periodicae illae reuolutiones, quas a Stoicis transsumsit, ast quae sensum quoque Epicureum admittere posse, huius physiologiae gnaros non latet. His itaque rationibus omnibus simul sumtis et expensis caussam hactenus grauem non videmus, cur sententia a veteribus et recentioribus viris doctis plerisque recepta deserenda sit, Celsum fuisse philosophum Epicureum, etiam vbi concedimus, eum Platonice et Stoice magis, quam Epicureorum in morem contra Christianos disputasse. Certe tamdiu ei opinioni inhaerere licebit, donec meliora et certiora nobis ea de re dabit praestantissimi MOSHEMII eruditio, qui Platonismum Celsi in noua Origenis editione, quam auidissime expectamus, demonstraturum in se recepit [ll].

§. IV. Sed vt reliqua, quae ad Celsi historiam pertinent, pertexamus, ex dictis de tempore, quo Celsus hic floruit, iudicium sine labore fieri potest. Sub Hadriano enim et post eum floruisse ORIGENES [m] diserte testatur. Cumque verisimillimum esse ostenderimus, hunc Celsum eundem esse, ad quem Alexandri impostoris historiam perscripsit Lucianus, clarum ex eo quoque, durasse eum vsque ad illius tempora, adeoque serius adhuc vixisse. Lucianum enim non, quod Suidas vult, sub Traiano et Hadriano floruisse, sed ad Commodi vsque aetatem perdurasse, ex ipsius scriptis luculenter satis demonstrari potest. In illa enim de Alexandro narratione Lucianus praestigias eius enarrat, quibus deceptus M. Aurelius Antoninus, magnam cladem a barbaris passus est, vt supra *Celsi vita.*

pra

l) Hinc mox Stoicos, mox Platonicos deserit, mox syncretistam agit, vid. L. I. p. m. 33. Quae argumento sunt ex allatis ab eo rationibus de secta eius non tuto satis nos iudicare posse.
ll) loc. cit.
m) L. I. p. m. 8.

pra in Marci vita expositum: alio etiam loco [n] Aurelium Diuum appellat, ex quo sequitur, Commodi eum tempore adhuc vixisse. Ast ab imperii Traiani initiis A. C. XCVIII, ad mortem vsque M. Aurelii A. CLXXX, effluxere anni LXXXII, qui numerus satis euincit, Lucianum, qui sub Commodo solita ingenii viuacissimi alacritate adhuc scribebat, sub Traiano nondum viguisse, vt in sequentibus dicemus. Celsus autem et Lucianus cum coaeui fuerint, recte inde infertur, nimis properare GASSENDVM [o], CAVEVM [p] aliosque, qui sub Hadriano Celsum collocant, nisi iuuentutem eius sub extrema Hadriani tempora ponamus, quod si sequimur, septuagenario maior fuit Celsus, cum ad eum Lucianus scriberet. Rectius igitur statuit H. VALESIVS [q], cuius partes sequuntur SPENCERVS [r] et IO. FR. BVDDEVS [s] qui sub M. Aurelio Antonino Celsum collocant, eundemque cum Celso Luciani ἑταίρῳ faciunt. Nec his obstant ORIGENIS verba, fuisse hunc Celsum κατὰ Ἀδριανὸν, καὶ κατωτέρω. Nam haec quoque significare possunt, *vixisse eum post Hadrianum vel extremis Hadriani annis et diu infra*, adeoque cum his temporum notationibus amice conspirant. Quo vero animi charactere fuerit Celsus, ex Luciano discimus, qui veri amorem, morumque candorem et iucunditatem, et superstitionis odium in eo laudat, quod postremum ex Origenis quoque refutatione passim intelligi potest, ex quibus patet, eum a praestigiatorum artibus, qualia esse Iesu miracula homo ineptissimus putabat, homines auocare voluisse; et vbi miracula Aegyptiacorum circulatorum laudat, recte notante ORIGENE [t], id dicis tantum gratia, et ad tenebras gloriae Iesu Christi offundendas, facere. Eundem vero animum fouisse Celsum, qualem gessit Lucianus, superba et acerba irrisione sacra omnia, quae cum Epicureis non consentiebant, dogmatibus irridentem, luculenter demonstrauit Origenes [u], planumque fecit, hominem eruditionis quidem et lectionis copia non destitutum in λόγῳ φιλαληθεῖ, quem contra Iudaeos et Christianos scripserat, iudicii sanioris defectum et praeiudiciorum quandam cateruam prodidisse, longeque a verae philosophiae dogmatibus aberrasse, malum quoque veritatisque minime amantem animum prodidisse, malitia detestabili contra veritatem diuinam inflammatum. Quam hominis insaniam docta et eleganti tractatione repressit ORIGENES [x], eumque haud raro propriis armis iugulauit [y]. Verum haec ab Epicuri sectatore expectari aliter non poterant, odiumque Epicureorum in omnem religionem postulabat. Scripsit librum quoque *de bene viuendi praeceptis*, et *contra magiam*, librum-

n) T. I. p. m. 571.

o) Vit. Epicuri L. II. c. 6. p. 75.

p) Hist. liter. Script. eccles. p. 57.

q) Ad EVSEB. hist. eccl. L. VI. c. 35. et in pec. epistola ad Sarrauium, quam annotationibus suis inseruit SPENCERVS L. VII. p. 85. 86.

r) loc. cit.

s) Syntagm. diss. theol. p. 463. DODWELL. ad Irenaeum p. 32. 500.

t) L. I. p. m. 54.

u) Conf. SPENCERVS ad Orig. p. 3.

x) Consulendi de historia apologiae Origenis contra Celsum scriptores historiae literariae ecclesiasticae, CAVEVS, DVPINIVS, OVDINVS, FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. V. p. 219. Syllab. Script. de V. R. C. c. I. §. 14. p. 67. HVETIVS Origen. L. III. c. 3. sect. II. §. 5. p. 267.

y) Conf. BVDDEVS l. c. p. 469. seqq.

librumque alium *contra Christianos*, Origeni memoratos omnes, qui vero interciderunt. Fuere alii quoque Celsi viris doctis memorati [z], ex quibus A. C. Celsum cum Epicureo nonnemo [a] confudit. Scripsisse quoque Celsum quendam historiam philosophicam, AVGVSTINVS [b] tradit, quam ad Epicureorum vnum refert IONSIVS [c], FABRICIVS [d] A. Cornelio Celso tribuit, cuius *sexta pars libri de artibus* veteribus memoratur. Etiam GALENVS [e] Celsi meminit, quem cum nostro pro eodem habet GASSENDVS [f], nos, seniorem Celsum esse, sub Nerone viuentem, FABRICIO [g] assentimur.

§. V. Alios, qui libris scriptis ingeniique monumentis relictis nominis immortalitatem consecuti sunt, Epicureos hodie ignoramus. Sunt tamen inter viros eruditione celeberrimos apud veteres quidam, qui Epicuri gregi annumerantur, eo quod magni fecere Epicurum, et in multis eius partes secuti sunt, reuera autem eclectice philosophandi viam ingressi, nulli se proprie sectae addixere; quos quoniam nec omittere plane indictos, nec commodiore loco enarrare potuimus, huc referre maluimus, quam meritissima de philosophiae historia nomina intacta dimittere. Plinium Seniorem intelligimus, Lucianum Samosatenum et Diogenem Laertium, quos toties in enarrandis veterum doctrinis rebusque duces habuimus. *Alii Epicurei ignoti.*

§. VI. CAII PLINII SECVNDI, qui senioris nomine a fratris filio C. Plinio Caecilio distinguitur, res praeter scriptorem *vitarum* quae SVETONIO tribuuntur, tetigit Plinius iunior, qui et educationem literariam auunculi, et finem tragicum duabus epistolis [h] enarrauit; quibus vt et locis quibusdam in historia mundi Pliniana occurrentibus adiutus MASSONIVS *Plinii vitam* exposuit, vt eos taceamus, qui scriptores classicos Latinos enumerantes, Plinii quoque res non omiserunt. Natus autem est Plinius, vir sui temporis eruditissimus atque literatissimus, Tiberio imperante in Italia. De patria eius valde disputatum est inter viros doctos: qui enim vitam eius enarrauit vetus auctor Nouiocomensem facit, quo et duarum inscriptionum, praesidio freti doctissimi Nouiocomenses ciues BENEDICTVS IOVIVS [i] et PAVLVS CIGALINVS [k] patriae suae Plinium vindicarunt, quorum sententiae calculum adiecit illustris EZECHIEL SPANHEMIVS [l]. Ast Veronae asseruit contra Cigalinum Plinium POLYCARPVS PALER- *Plinius senior.*

z) Vid. SPENCER. l. c. p. 3. IONSIVS de Script. hist. phil. L. IV. p. 332. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 323.

a) Continuator VOSSII de sectis philos. c. V. §. 2. p. 158.

b) Praef. de haeres. ad Q. V. D.

c) loc. cit.

d) l. c. p. 325. not. d.

e) De libris propriis T. IV. p. 368.

f) l. c. p. 76.

g) Bibl. Graec. Vol. II. p. 809.

h) L. III. ep. 5. L. VI. ep. 16.

i) In historia Nouocomensi p. 213.

k) Duabus lectionibus de patria Plinii adiectis editioni Plinii Wechelianae p. 1061. seqq.

l) In orbe Romano p. 62.

LERMVS [m] duces secutus Alexandrum Benedictum, Torellum Sarainam, Onuphrium Panuinium et Antonium Pantheam Veronenses eruditissimos, quorum litem nostram non facimus, nec tamen HARDVINO [n] credendum putamus, qui ex eo, quod Romam *vrbem nostram* Plinius vocat, non Veronensem, sed Romanum facit, recte ideo notatus desideratissimo CROSAEO [o]. In iuuentute equestribus militiis industrie perfunctum fuisse, ait *vitae eius auctor*, nepos autem ex fratre praefectum alae militasse, eoque tempore *de iaculatione equestri* scripsisse; etiam Germanico bello interfuisse; tradit. Sed et togatis artibus egregie se commendauit, quibus cum iungeret insolitam eruditionem et lectionis copiam, elegantissimum se praebuit, sed Neronis tempore ob metum saeuitiae caute satis doctrina sua vsus est. Refert enim PLINIVS iunior [p] *dubii sermonis octo scripsisse sub Nerone libros vltimis annis, quum omne studiorum genus paulo liberius et erectius periculosum seruitus fecisset.* Qui tamen libri dubia grammatica continuerunt, et loquendi ambiguitates enarrarunt, si veteribus grammaticis credendum, cum in maioribus occupari praeclara ingenia eo tempore periculosae res aleae esset: adeoque scepticae meditationes in iis non quaerendae sunt [q]. Quod vero sub Nerone et Domitiano non poterat, indulsit Vespasiani clementia, apud quem gratiosum fuisse nepos refert, addens, noctibus etiam eum secum habuisse. Hinc muneribus splendidissimis auctus procurationes quoque continuas summa industria administrauit, distentus occupatusque non officiis tantum maximis, sed et amicitia principum [r]. Etsi vero summam laudem meruit ingens et inexhausta viri lectio, et eruditio copiosissima, multo tamen magis admirationi fuit industria summa et incomparabilis, qua inter fori caussarumque strepitus, et armorum fragores, inque muneribus grauissimis atque maximis et in aula infinita legit, excerpsit, scripsit. Qua de re dignus omnino est, qui audiatur PLINIVS iunior, ita ad Macronem scribens [s]: „Miraris quod tot volumina, „multaque in his tam scrupulosa homo occupatus absoluerit? magis mi„raberis, si scieris, illum aliquandiu caussas actitasse, decessisse anno „LVI, medium tempus distentum impeditumque, qua officiis maximis, „qua amicitia principum, egisse. Sed erat acre ingenium, incredibile „studium, summa vigilantia: Lucubrare a Vulcanalibus incipiebat, non „auspicandi caussa, sed studendi, aestate statim a nocte multa, hieme „vero ab hora septima, vel cum tardissime hora octaua, saepe sexta. „Erat sane somni parcissimi, nonnunquam etiam inter studia instantis et „deferentis. Ante lucem ibat ad Vespasianum imperatorem, nam ille

„quo-

m) Libris III. de vera Plinii patria Verona contra Pauli Cigalini aliorumque sententiam, Veron. 1608. 4.

n) Chronolog. V. T. p. 212.

o) M. VEISS. LA CROZE Vindic. veter. Scriptor. p. 146. conf. ONVPH. PANVIN. Comm. ad fast. 1351. VOSSIVS de hist. Lat. L. I. c. 29. p. 153.

p) L. III. ep. 5.

q) Conf. VOSSIVS l. c. Instit. orat. L. V. c. 7. §. 7. p. 353.

r) Vitae Plin. auctor, PLINIVS iun. ll. cc.

s) loc. cit.

„quoque noctibus vtebatur, inde ad delegatum sibi officium: reuersus „domum, quod reliquum erat tempus, studiis reddebat. Post cibum „saepe, quem interdiu leuem et facilem veterum more sumebat, aestate, si „quid otii, iacebat in sole, liber legebatur, adnotabat excerpebatque. Nihil „enim legit, quod non excerperet. Dicere enim solebat, nullum esse „librum tam malum, vt non aliqua parte prodesset. Post solem plerum- „que frigida lauabatur, deinde gustabat, dormiebatque minimum. Mox quasi „alio die studebat in coenae tempus: super hanc liber legebatur, adnota- „batur, et quidem cursim, ob parsimoniam temporis. Surgebat aesta- „te a coena luce, hieme intra primam noctis, et tanquam aliqua lege „cogente. Haec inter medios labores vrbisque fremitum. In secessu „solum balinei tempus studiis eximebatur. Quum dico balinei, de inte- „rioribus loquor: nam dum distringitur, tergiturque, audiebat aliquid, „aut dictabat. In itinere, quasi solutus ceteris curis, huic vni vacabat. „Ad latus notarius cum libro et pugillaribus, cuius manus hieme mani- „cis muniebantur, vt ne coeli quidem asperitas vllum studii tempus eripe- „ret: qua ex caussa Romae quoque sella vehebatur. Repeto, me corre- „ptum ab eo, cur ambularem? Poteras, inquit, has horas non perdere. „Nam perire omne tempus arbitrabatur, quod studiis non impertiretur. „Hac intentione tot ista volumina peregit electorumque commentarios „centum sexaginta mihi reliquit, Opistographos quidem et minutissimis „scriptos: qua ratione multiplicatur hic numerus. Referebat ipse, potu- „isse se, quum procuraret in Hispania, vendere hos commentarios Lar- „gio Licinio quadringentis millibus nummum, et tunc aliquanto paucio- „res erant.“ Hactenus de auunculo Plinius, qui eam nobis industriam studiorumque ardorem enarrat, qualem rarissime inuenias alibi. Luculentius rei huius fides elucesceret, si extarent, adhuc libri eius r), quos nobis idem enumerat Plinius, et in quibus historiam pariter atque dicendi artem luminibus illustrauit suis. Quibus nobis ereptis magno tamen eruditorum commodo supersunt hodie *historiae mundi libri XXXVII*, quibus historiam nobis dogmaticam naturalem exhibuit, opus arduum, difficileque, et eruditionis, lectionisque atque patientiae Plinii testimonium luculentissimum, quod Amaltheae cornu veteris doctrinae recte dixeris s). In quinque primis enim libris cosmographiam et geographiam, in sequentibus ad decimum vsque naturam animalium, a decimo ad decimum nonum, plantas agrorum pratorum hortorum culturam, a vigesimo ad trigesimum secundum medicinam ex animalibus et plantis, a trigesimo tertio ad finem metalla, lapides, artificesque pictores, statuarios aliosque ita

 enu-

r) Conf. VOSSIVS l. c. FABRICIVS Bibl. Lat. T. I. p. 401. T. II. p. 562. seqq.

s) Editionum historiam enarrat FABRICIVS l. c. p. 405. inter quas post DALECHAMPII a GRONOVIO recoctam eminet IO. HARDVINI nitida editio. De illa vid. IO. FABRIC. Hist. Bibl. suae T. VI. p. 268. de hac CLERIC. Bibl. vniu. T. V. p. 7. T. XV. p. 247. T. XXI. P. I. p. 132. eam nitide recudendam exceptamus ab elegantissimi viri IO. MATTH. GESNERI diligentia.

enumerat, vt ex infinita lectionis copia inexhaustos fere veteris doctrinae thesauros nobis exhibeat, et innumera pandat, quae obliuione sepulta mansissent, nisi e puluere et squalore in lucem produxisset Plinii diligentia. Variis tamen iudiciis exceptum opus immensi stupendique laboris; aliis in coelum extollentibus, aliis exiguum ei pretium statuentibus, vt ex sententiis virorum doctorum a THOMA POPE-BLOVNTIO [x] de Plinio collectis videre est. Nos inesse magno corpori naeuos magnos negandum quidem non esse putamus. Inter quos hic potissimum notari meretur, quod nec satis ad scriptorum quos secutus est fidem attenderit, hincque sexcentas fabulas nobis obtruserit, nec semper feliciter in assequendo scriptorum Graecorum, quos plerumque sequitur, sensu versatus sit. Quemadmodum vero illud amanuensium inscitiae atque negligentiae potissimum tribuendum est, qui excerpta ex auctoribus ad eum deferebant, vt ab eo in ordinem redigerentur; ita omnino venia danda est Plinio, eam in praefatione [y] ad Vespasianum verecunde exoranti, vbi eleganter et ex vero. *Praeterea iter est, non trita auctoribus via, nec qua peregrinari animus expetat. Nemo apud nos, qui idem tentauerit, nemo apud Graecos, qui vnus omnia ea tractauerit. Magna pars, studiorum amoenitates quaerimus, quae vero tractata ab aliis dicuntur immensae subtilitatis obscuris rerum tenebris premuntur. Iam omnia attingenda quae Graeci ἐγκυκλοπαιδείας vocant, et tamen ignota aut incerta ingeniis facta. Alia vero ita multis prodita, vt in fastidium sint adducta. Res ardua vetustis nouitatem dare, nouis auctoritatem, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, et naturae suae omnia. Itaque etiam non assecutis voluisse abunde pulchrum atque magnificum est.* Et paulo post: *Nec dubitamus, multa esse, quae et nos praeterierint. Homines enim sumus, et occupati officiis, succisiuisque temporibus ista curamus, id est, nocturnis.* Hac aequitate frui Plinium virum summum aequum est, nec ad nostrorum temporum lumina, quibus naturae historia post mille et sexcentos annos illustrata est, Plinianum exigendum crepusculum [z]. Multa quoque exscriptoribus imputanda [a], qui adeo immensi laboris opus lacerarunt corruperuntque, vt de vero eius sensu saepe vix coniecturis statui queat. Quae tamen omnia non obstant, quo minus aequissima conditione subscribamus iunioris Plinii iudicio, vocantis *opus diffusum, eruditum, nec minus varium, quam ipsa natura:* licet nimia lectionis copia haud raro vim suppresserit iudicii. In philosophiae vero dogmatibus non vni superstitiose sectae adhaesisse Plinium, sed ex aliarum quoque sectarum placitis, vt mos inoleuerat eo tempore quo scribebat, passim quaedam in rem suam transtulisse ex historia naturali facili inductione probari potest,

x) Cens. celebr. auctor. p. 128.

y) Suppositam hanc praefationem esse Plinio contendit HARDVINVS l. c. sed nulla verisimilitudine.

z) Conf. MARVILLE melanges de literat. T. III. p. 438. edit. recent.

a) Id iam SYMMACHO obseruatum L. I. ep. 24.

eſt, quae ſine dubio cauſſa fuit, cur eum inter Epicureos non recenſuerint GASSENDVS et FABRICIVS [b]. Nam non tantum Epicureum de mundis innumerabilibus dogma, furorem vocat [c], ſed in rebus etiam magnis ad ſcepticorum arua digreditur [d]; Pythagoream quoque de harmonia et ſonitu circulorum mundi aſſidua vertigine rotatorum non improbat [e]; et hunc mundum quacunque in parte totum eſſe ſenſum, totum viſum, totum auditum, totum animae, totum animi, totum ſui, id eſt Deum, cum Stoicis dicit [f]. His vero non obſtantibus in multis Epicurum quoque ſequitur, et ignem ſummum elementum eſſe ait [g], et prouidentiam Dei irridet [h], et alia ex hortis Epicuri admittit. Id quod anſam dedit viris doctis [i], Plinium inter Epicureos connumerandi. Nos, ſi quid videmus, eadem prorſus ratione, qua alii viri magni apud Romanos vſi ſunt, Plinium in Graecorum philoſophia verſatum fuiſſe, iudicamus, vt nulli ſectae adhaerens, eas ſibi opiniones paſſim deligeret, quas tractationi ſuae maxime inſeruire, et aptas eſſe argumento ſuo iudicaret. Hinc mox Scepticus eſt, mox Epicureus, mox Stoicus, prout occaſio ferebat. Ex his vero atheiſmi obiectio enata eſt, quam notam complures [k] Plinio inuſſerunt. Cum enim varia ratione de diuinis differeret, et mox diuinam prouidentiam irrideret, mox naturam Deum faceret, non potuit non impietatis fieri ſuſpectus. Magis tamen Stoicos, quam Epicureos in doctrina de Deo ſequitur, ita enim vere Stoice [l]: *Mundum, et hoc, quod nomine alio coelum appellare libuit, cuius circumfluxu reguntur cuncta, numen credi par eſt, aeternum, immenſum neque genitum, neque interiturum vnquam. Sacer eſt, aeternus, immenſus, totus in toto, immo vero ipſum totum, finitus et infinito ſimilis, omnium rerum certus et ſimilis incerto, extra, intra, cuncta complexus, in ſe: idemque naturae rerum opus et rerum ipſa natura.* Eadem enim ratione, et iisdem fere verbis SENECA [m] quoque decreuit. Aſt ſi ita cum Zenone de Deo ſtatuit Plinius, cur *irridendum* pronuntiat, *agere curam rerum humanarum illud, quicquid eſt ſummum,* cur *tam triſti atque multiplici miniſterio pollui illud* non dubitat? cur Epicurea Stoicis, quadrata adaptat rotundis? Annon haec luculento teſtimonio ſunt, Plinium de certo et cohaerente ſyſtemate non cogitaſſe, et hiſtoricum magis naturalem, quam philoſophum ſe praeſtitiſſe? De Deo vero incertum haeſiſſe, vtrum haec vniuerſi compages pro Deo habenda, vel vis quaedam diuina in illa latens admittenda? Ex quibus quid de crimine illi imputato ſtatuendum ſit, liquet. Quod enim poſt

 Zwin-

b) ll. ſupra citatis.
c) L. II. c. 5.
d) L. II. c. 7.
e) L. II. c. 3.
f) L. II. c 7.
g) L. II. c. 5.
h) L. II. c. 7.
i) Vid. ex multis SAM. PARCKERVM de Deo diſp. I. p. 63. IAC. THOMAS. praef. T. II. p. 1. REIMMANN. hiſt. ath. c. 28. p. 201. FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 402. STOLLE hiſt. lit. P. II p. 533. hiſt. philoſ. mor. gent. p. 350.
k) Pleroſque nominauit REIMMANNVS l. c. add. STOLLIVS l. c. Hiſt. de la phil. payenne p. 72. Otium Vindelicum Mel. II. §. 6. p. 149. ſeqq.
l) L. II. c. 1.
m) Praef. Qq. natur.

Zwingerum vrget FABRICIVS [n], adſpergere paſſim grauiſſimas ſententias et iudicium de vanitate rerum humanarum, mortaliumque ſtultitia, ſpeciatim de perditis Romanorum per opes moribus, nec minus de mira ſapientia ac prouida arte, fidemque omnem ſuperante vi naturae, parum ad eum abſoluendum habet ponderis, cum talia ex athei quoque calamo proficiſci queant, certe Epicureus quisque ea praecipere poſſit, ipſeque Epicurus praeceperit, licet ab huius mundi cura et influxu Numen totum remouerit. Tanta vero cum ineſſet Plinio cupiditas naturae opera et miracula cognoſcendi, attulit tandem viro doctiſſimo laudabilis curioſitas fatale exitium, quod iunior PLINIVS [o] ita narrat: „Erat „Miſeni, claſſemque imperio praeſens regebat: cum nunciaretur ei, ap„parere nubem inuſitata et magnitudine et ſpecie, quam e Veſuuio exor„tam poſtea cognitum eſt. Magnum propiusque noſcendum id eruditis„ſimo viro viſum. Iubet Liburnicam aptari. Retinae claſſiarii imminenti „periculo exterriti, vt ſe tanto diſcrimini eriperet, orabant. Non ver„tit conſilium, ſed quod ſtudioſo animo inchoauerat, obit maximo. De„ducit quadriremes, aſcendit ipſe, non Retinae modo, ſed multis latu„rus auxilium. Properat illuc, vnde alii fugiunt, rectumque curſum „recta gubernacula in periculum tenet, adeo ſolutus metu, vt omnes il„lius mali motus, omnes figuras, vt deprehenderat oculis, dictaret, eno„taretque. Iam nauibus cinis inciderat, quo propius accederet calidior „et denſior; iam pumices etiam nigrique et ambuſti et fracti igne lapides; „iam vadum ſubitum, ruinaque montis litora obſtantia, cunctatusque „paulo an retro flecteret, mox gubernatori, vt ita faceret, monenti, „fortes inquit, fortuna iuuat: Pomponianum pete. Stabiis is erat; ibi „quanquam nondum periculo appropinquante, conſpicuo tamen, et quum „creſceret, proximo, ſarcinas contulerat in naues, certus fugae, ſi con„trarius ventus reſediſſet. Quo tunc inuectus ſecundiſſimo, trepidantem „conſolatur, hortatur, vtque timorem eius ſua ſecuritate leniret, defer„ri ſe in balineum iubet, lotus accubat, coenat, atque hilaris, aut, quod „aeque magnum hilari ſimilis. Interim e Veſuuio monte pluribus locis „latiſſimae flammae atque incendia relucebant, quorum fulgor et claritas „tenebris noctis excitabatur. Ille agreſtium trepidatione igni relictas de„ſertasque villas per ſolitudinem ardere in formidinis remedium dictitabat, „tum quieti ſe dedit, et veriſſimo quidem ſomno. Sed area, ex qua diae„ta adibatur, ita iam cinere mixtisque pumicibus oppleta ſurrexerat, vt, „ſi longior in cubiculo mora eſſet, exitus negaretur. Excitatus procedit „ſeque Pomponiano, ceterisque, qui peruigilarant, reddit. In commu„ne conſultant, an intra tecta ſubſiſtant, an in aperto vagentur. Nam „crebris vaſtisque tremoribus tecta nutabant, et quaſi emota ſedibus ſuis, „nunc

n) Bibl. Lat. T. II. p. 564.

o) L. VI. ep. 16. adſcripſimus elegantiſſimam Plinii narrationem fere totam, cum pulchram particulam hiſtoriae celeberrimi phaenomeni contineat, et inſint ei quaedam, quae characterem Plinii ſenioris egregie detegunt.

„nunc hic nunc illuc abire aut referri videbantur; sub dio rursus, quanquam leuium exesorumque pumicum casus metuebantur. Quod tamen „periculorum collatio elegit, et apud illum quidem ratio rationem, apud „alios timor timorem vicit. Ceruicalia capitibus imposita linteis constringunt: id munimentum aduersus decidentia fuit. Iam dies alibi, illic „nox omnibus noctibus nigrior densiorque, quam tamen faces multae „variaque lumina soluebant. Placuit egredi in littus, et e proximo aspicere, ecquid iam mare admitteret, quod ad huc vastum et aduersum „permanebat. Ibi super abiectum linteum recubans semel atque iterum „frigidam poposcit hausitque; deinde flammae, flammaeque praenuntius „odor sulfuris alios in fugam vertunt, excitant illum. Innixus seruis „duobus assurrexit, et statim concidit. Vbi dies redditus, corpus inuentum est integrum, illaesum opertumque, vt fuerat indutus, habitus cor„poris quiescenti quam defuncto similior" [p]. Hunc finem habuit naturae interpres et indagator solertissimus, diutius victurus, nisi curiosus nimis in naturae arcana penetrare cupiuisset.

Lucianus. §. VII. LVCIANVS pleraque, quae ad vitae suae historiam pertinent, dialogis suis passim immiscuit, et imprimis partem eius in somnio enarrauit, pauca quoque de eo attigit SVIDAS [q], ex recentioribus vero in exponenda Luciani vita post GILBERTVM COGNATVM [r] desudarunt IACOBVS ZWINGERVS [s], et IOANNES BOVRDELOTIVS [t], quam annotationibus auxit FABRICIVS [u]. Fuit natione Syrus Samosata, vrbe ad Euphratem sita, oriundus, et, si SVIDAS [v] admittendus est, qui sub Traiano eum fuisse ait, sub hoc tantum imperatore natus est, cum ad Antoninorum et Commodi tempora proprie pertineat, vt ex scriptis eius satis luculenter constat. Meminit enim Seueriani [x], Titiani, Vologesi, Frontonis, virorum sub Antoninis viuentium; scripsit ad Celsum pseudomanten; narrat Peregrini finem tragicum, quem contigisse imperante M. Aurelio Antonino A. C. CLXVIII, supra euicimus. Vocat etiam, vt supra quoque monitum, M. Aurelium imperatorem diuum. Auidium Cassium quoque tangit [y], et quae alia sunt, ad Aurelii et Commodi tempora pertinentia. Quod si sub Commodo adhuc vixit Lucianus, qui A. C. CXCI, interfectus est, vix potuit Lucianus, licet grandaeuum obiisse supponamus, nascendo Traiani tempora attigisse. Ex quibus recte concluditur, errare eos, qui a Suida seducti sub Traiano et Hadriano eum floruisse dicunt [z], longiusque a vero discedere

p) Refert vitae eius auctor: „Existimare „quosdam a seruo suo occisum, quem deficiens „aestu, vt necem sibi maturaret, orauerit."

q) In Lucianus T. II. p. 457. seqq.

r) Additum elogium Luciani editioni ab eo curatae.

s) Etiam haec vita Luciani, scholastica methodo adornata, adiecta est editioni operum Luciani Basileensi.

t) Praefixit is vitam Luciani operibus eius a se Parisiis editis.

u) Bibl. Graec. Vol. III. p. 485. seqq.

v) loc. cit.

x) Quomodo hist. scrib. T. II. p. 343.

y) Ibid.

z) COGNATVS et ZWINGERVS ll. cc.

dere LVDOVICVM VIVEM [a], coniicientem, gratiam qua Plutarchus Chaeronensis apud Traianum floruit, ita inuidia adussisse Lucianum, vt amare philosophos traduceret. Si itaque non totus deserendus est Suidas, scriptor in notationibus temporum maxime inaccuratus, statuendum, extremis Traiani temporibus natum postea floruisse, et ad Commodum vsque perdurasse [b]. Id quod Suidae verba facile admittunt, qui Lucianum fuisse ait ἐπὶ τῦ Καίσαρος Τραϊανῦ καὶ ἐπέκεινα. Patris nomen oc obscuritatem sine dubio et paupertatem ignoratur [c]. Educationem ipse descripsit, ex quo patet, parum facultatum filio patrem reliquisse. Cum desiisset in ludum ire, paulo plenius eo adolescente, de vitae genere eligendo pater cum amicis pro filio consultauit. Recusabant plerique literarum studia, eo quod et labore multo, et tempore longo, et sumtu non exiguo, et fortuna quadam opus haberent, quae apud ipsos non inuenirentur: ars autem quaedam mechanica vitae sustentandae sufficeret: cumque haberet auunculum, qui tum statuarius habebatur optimus, illi in disciplinam traditus est, eo quod natura ad fingendum aptus videretur. Felici haec suscepta credebantur genio, quod et arti idoneus videbatur, et ipsi apud aequales laudi et ostentationi cessurum existimabatur, verum aliter res cecidit. Cum enim artis periculum facturo lapideam tabulam auunculus exhibuisset, durius eo impingente, tabula rumpebatur, cui rei indignatus ille scuticam quandam prope iacentem corripiens, durissimis plagis eum excepit et quasi initiauit, largissimosque lacrimarum imbres illi prouocauit. Cum eiulatu itaque aufugiens domum properauit, vibices ostendit, apud matrem fratris eius crudelitatem accusauit, moeroreque oppletus graui tandem, cum nox superuenisset somno obdormiuit. Ea in nocte diuina se somnia habuisse narrat: Duas illi per somnium apparuisse mulieres, scribit, qui manibus eum corripientes in diuersum traherent, et quaelibet violenter eum sibi vindicaret. Alteram fuisse operariam marmoreo puluere oppletam, alteram honestam faciem prae se ferentem, vestesque mundas indutam. Illam, ait, cum statuaria esset, optione ipsi facta, artem hanc a maioribus exercitam valde commendasse, artificesque in ea arte inclytos illi collaudasse, et enumerasse honores atque nominis celebritatem, ad quam illi fuerint enisi. Hanc, Humanitatis studium se prae se ferre, dixisse, et contemta arte populari, ex qua nec diuitiae, nec honores, nec amicitiae magnae prouenturae sint, exposuisse virtutes et praestantiam, qua ornatus animo, et diuina et humana omnia breui spatio edocendus sit, et laudibus euehendus summis, et diuitiis ornandus atque honoribus augendus praecipuis. Attulisse etiam exempla virorum magnorum, eruditionis claritate immortale nomen consecutorum, et imprimis dicendi gloriam ei maxime commendauisse. Quibus auditis

a) De verit. relig. Christ. L. II. p. II. 220.

b) Conf. VOSSIVS de rhetor. c. 12. p. 88. de histor. Graec. L. II. c. 15. p. 232. IONSIVS de Script. hist. phil. L. III. c. 10. p. 266.

c) Iuniorem adhuc Lucianum facit HENR. DODWELLVS de Isidoro Characeno §. 5. Geograph. minor. T. II. quod ex dictis facile diiudicari potest.

auditis relicta ſtatuaria tranſiiſſe ſe ad humanitatem,eo quod ſcutica ſemper in memoria haereret. Haec vere quidem obtigiſſe ſibi nobis perſuadere vult Lucianus, aſt accuratius attendenti veriſimile prorſus eſt, oratorum more haec finxiſſe Lucianum, et eleganti imagine vſum eam decertationem oſtendiſſe, quam poſt derelictam ſtatuarii officinam anceps, de eligendo vitae genere excitabat mens de futuris ſollicita. Quidquid vero illud fuerit, hoc certum, bonis, quod aiunt auibus Lucianum ex puluere lapidicinae ad Muſarum ianuas transfugiſſe. Quamuis autem paupertate valde premeretur, ea tamen magiſtra vſus ex patria Antiochiam ſeceſſit, ſtudiis, quibus imbutus fuerat in patria, leuioribus grauiora et meliora additurus [d]: naturalique eloquentiae dono fortunam in dicendis cauſſis experturus [e]. Neque tamen propitiam in eo conſilio exequendo Mineruam expertus eſt. Cum enim intelligeret, *quam improbae res*, vt ipſe ſcribit [f], *cauſſidicos neceſſario comitarentur, nimirum fraus, mendacium, temeritas, vociferatio, conflictatio aliaque infinita*, adeo ab hoc vitae genere abhorruit, vt in eo verſari amplius recuſaret, et ad philoſophiam ſe conferret, ei potiſſimum eloquentiam ſuam addicturus. Hunc finem vt obtineret, et nominis quoque aliquam ſibi celebritatem conciliaret, per varias terras atque regiones peregrinatus eloquentiae ſibi laudem peperit, iuuenisque per Hiſpaniam Galliamque in ſolennibus conuentibus inter oratores magna mercede conductos cum applauſu audientium numeratus eſt [f]. Ex Gallia in Graeciam profectus Macedoniam petiit, in Ionia quoque et Achaia uerſatus maſculum dicendi genus et virile quoddam robur excoluit, cuius aliquot hodie ſpecimina ſuperſunt [h]: Neque vero diutius ei placere potuit ſophiſtarum conditio, eo quod rhetores falſis et inanibus artibus mercedem et diuitias quaerere, non vero ſeruire virtuti, videbat [i]. Procul itaque ire iuſſa dicendi exercitatione totus philoſophiae ſe tradidit, non, quae vanis ſpeculationibus ambitionem paſceret, ſed quae mores emendaret, felicitatique humani generis inſeruiret. Probe enim perſpiciebat, parum vtilitatis afferre diſciplinas, niſi quis vitam ex iis haberet doctrinae conſentaneam, et in melius ſe emendantem. Neque ex ſolis libris hauriendam philoſophiam eſſe ſtatuit, ſed adeundam virorum proborum conuerſationem, et vtendum, tanquam gymnaſio quodam eorum conſuetudine, eruditionem autem a recto ſenſu boniſque inſtitutis abducere iſtos, qui ad ſolos libros eorumque argumenta et ſenſus reſpicerent. Neque eſſe operae pretium, ſi quis diſciplinas per-

d) Coniecturam ex LVCIANI Hercule facit COGNATVS in elogio Luciani, adoleſcentem eum in Gallia et aliis in locis, Rhetoricam publice profeſſum eſſe. Nihil vero horum in iſto dialogo dicitur, ſed id tantum, fuiſſe adoleſcentem in Gallia, vbi Druidum vnus eloquentiam ſub Herculis imagine ei commendauerit.

e) In reuiuiſc. T. III. p. m. 156.

f) Ibid.

g) Apolog. pro mercede conductis T. I. p. m. 385.

h) Herodot. T. III. p. m. 219. quomodo conſcr. hiſtor. T. II. p. m. 379.

i) Reuiuiſc. T. III. p. 156.

perdiſcat, ni ſimul et vitae rationes ad id quod eſt optimum, accommodet atque componat, ſaepe enim videri alios verbis excellentes, qui factis ipſis riſui aliorum ſe exponerent. Quas cogitationes valde confirmabat exemplis eorum philoſophorum, qui indigne philoſophiae nomine viuentes, in libidinem ferebantur, et conuitiis certabant, et ſupra modum ſe cibis potuque ingurgitabant: et a vociferationibus ad conferendas vſque manus pergebant, et turpia quaeuis atque indecora perpetrabant [k]. Quae et alia, quae magno numero et pondere paſſim tradit, ſatis produnt, rectas ſanasque de philoſophia notiones inſediſſe Luciani animo, nec illotis, quod aiunt, manibus ad eius ſtudium eum acceſſiſſe. Id quod fauentioribus etiam Muſis facere potuit, cum eum ſe praeſtare contenderet, qui arrogantiae, impoſturae, mendacii, et faſtus oſor eſſet, veritatem autem, honeſtatem ſinceritatemque, et quaecunque amore ſunt vehementer diligeret [l]. Talis cum eſſet, ſectariae ſe philoſophiae tradere totum non potuit, et quaecunque vero maxime conformia iudicabat, ex omnibus ſectis excoluit, cuius exempla quamplurima in dialogis eius, qui ad philoſophiam eiusque hiſtoriam pertinent, occurrunt: in quibus ſale quidem amaro et ſatyrico perfundit ſaepiſſime falſos philoſophos, et Pſeudo-philoſophiam ludibrio exponit atque riſui feſtiuiſſimo excipit; haud raro tamen doctrinas quoque morales proponit vtiliſſimas, et eloquentiae melle condit dulciſſimo, ſicque rhetorem agit philoſophum, qualem ſupra in Dione, Maximo Tyrio, Themiſtio aliisque huius aetatis viris ſummis, qui dicendi artes cum philoſophiae praeceptis coniunxerunt, deprehendimus. Fateturque ipſe, *ſe, poſteaquam ad philoſophiam transgreſſus eſſet, prout neceſſarium erat, omnes omnino vitae optimae legislatores admiratum fuiſſe, tanquam qui manus ad eos feſtinantibus porrigerent, ad optimaque et vtiliſſima adhortarentur, modo quis ad has regulas vitam componere vellet* [m]. Qua in re plerisque aliis qui ſectariam philoſophiam faſtidientes in ſyncretiſmum delapſi ſunt, philoſophatus eſt melius atque magis ſobrie, et veram quandam philoſophiam eclecticam excoluit. Hac via ſemel inita non poterat non vir ſupra modum argutus et ad ridendum quaſi factus ea ludibrio exponere, quae in ſectaria philoſophia Graecorum ipſi merito diſplicebant, et de quorum vanitate ipſe eo fortius iudicabat, qua magis mutuis inter ſe telis confoſſos ſectarios philoſophos cadere videbat. Quae occaſio fuit PHOTIO [n] et recentioribus nonnullis [o] Lucianum inter ſcepticos numerandi; aſt perperam, cum Socraticus potius dicendus ſit, cuius luculentum ipſe exem-

k) Eleganter prorſus et viuis imaginibus eloquentiam philoſophiae ſobriae iungit, et characteres verae falſaeque eruditionis et philoſophiae depingit in conuiuio T. IV. p. 366. Qui dialogus non tantum ad cognoſcendos illius temporis mores, ſed et ad mentis emendationem veramque philoſophiae hauriendam notionem ab omnibus legi meretur.

l) Reuiuiſcent. l. c.

m) Ibid. p. 366.

n) Cod. CXXVIII. p. 165. conf. epigramma vetus infra dandum.

o) Continuator VOSSII de ſectis c. V. §. 2. p. 158. c. XIII. §. 3. p. 214. c. XIV. §. 6. p. 216. HVETIVS de imbecill. intell. hum. L. I. c. 14. §. 51. p. 160. ſeqq.

exemplum exhibuit [p]. Nulli tamen magis sectae fauit, quam Epicuri, cuius partes valde commendauit. Illius enim gregis homines laudat, velut imposturae proditores acutissimos [q], Epicurum vocat virum, qui rerum naturam perspectam haberet, quique vnus, quid in his esset verum videret [r]: in eo laudandum ducit, quod quae Pythagorici, Stoici, Platonici, de spiritibus eorumque in rebus naturalibus operationibus tradunt, ille haec omnia ridicula ac ludicra duceret [s]. Epicurei porro inter tam multos insanientes vni illi sani videntur [t]; Epicuri ratas sententias librum ait esse longe pulcherrimum, qui ingens afferat commoditatum pondus iis, qui in eo legendo versentur, quique insignem ex eo quietem, tranquillitatem, libertatem accipiant, eo quod a pauoribus, a spectris ac prodigiis eos liberaret, tum spes inanes atque immodicas cupiditates adimeret, mentem sanam ac veritatem insereret, et lustraret animum non taeda quidem aut squilla, sed recta ratione atque veritate [u]. Sed et ipsum se inter Epicureos numerat, qui arma contra Alexandri praestigias ceperunt, et contra quos ille implacabile suscepit odium [x]. Celsum vero Epicureum, propter sapientiam singularem et amorem veri ac morum mansuetudinem omnium maxime vnum suspicere fatetur [y], et festiuissimam de Alexandri imposturis narrationem se composuisse dicit [z], vt Epicurum vlcisceretur, virum fere sacrum, ingenioque diuino, quique solus, quae vere sunt honesta, et nouerit et tradiderit, quique solus extiterit, qui liberos reddere solitus sit eos, qui secum haberent consuetudinem. Ex quibus omnibus larga manu datis manifestum esse putamus, valde ad sectam Epicuream, praecipue quoad naturalem eius partem, inclinasse Lucianum, licet aliarum quoque sectarum capita non plane contemneret, nec errasse hoc sensu viros doctos, qui post veterem scholiasten eum inter Epicureae sectae addictos retulerunt [a]. Quamuis autem haec omnia ita se habeant, vt magnam inter philosophos laudem nactus suo iure videatur Lucianus, nec potuerit non animus acute videns, ingeniumque festiuum errores, lapsus et vitia philosophorum, quibus eam aetatem scatuisse, nec seuera Epicteti frons ferre potuit, salse ridere, et natiuo quodam lepore traducere, sicque iucundam aliquam malo grandi et intolerabili, medicinam afferre; improbandum tamen omnino in eo est, quod exemplis quibusdam philosophorum, circumforanea impostura incautos decipientium inductus, quicquid fere placitis suis, magnam partem ex Epicuri schola haustis non consentiebat, in eandem classem retulerit, et tantum non omnem philosophorum gentem, solo Epicuro excepto, inter impostores numerauerit, cuius exempla quamplurima occurrunt, maxime vero in *vitarum auctione*, in quo dialogo veneranda atque cana

 Grae-

p) In Hermotimo T. II. p. m. 170.
q) In Alex. T. I. p. m. 549.
r) pag. 550.
s) p. 551.
t) p. 569.
u) p. 570.
x) p. 576. 581.
y) p. 583.
z) p. 584.
a) GASSEND. vit. Epic. L. II. c. 6. p. 76. VOSSIVS de sectis c. VI. §. 24. GVIL. CAVE Hist. liter. script. eccles. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 486.

Graeciae capita tantum non omnia acerbiſſime traduxit[b]. Quod cum magnam ei inuidiam conflaſſet, in *piſcatore* quidem apologiam quandam pro ſe dixit, et ſe eos tantum ridendos propinaſſe faſſus eſt, *qui egregias eorum doctrinas mercede docent, et diuites admirantur, et argento inhiant, vitiisque riſum aliis mouent, circa ianuas diuitum ſe conculcantes, coenasque diuerſas appetentes, et in illis ipſis moleſte laudantes ac vltra honeſtatem ſe ingurgitantes, cuncta reprehendentes, et inter calices illepida et abſona philoſophantes.* Veros autem philoſophos, et in his maxime Demonactem eximie laudauit. Neque tamen ita omnem reprehenſionem euitaſſe cenſendus eſt. Quid enim ad ſui temporis philoſophos attinebat [c], Pythagorae aureum femur, ex fabula enatum tanquam propudioſam impoſturam traduci? Ariſtippo temulentiam exprobrari? Diogenis Cynici mores canibus, quam philoſopho digniores, depingi? Democritum et Heraclitum ex fabulis vulgi derideri? Socratem παιδεραστίας criminis ſuſpectum fieri? ideasque male intellectas nec ad eum pertinentes illi ridicule aſſingi? Chryſippum velut nugatorem contemtui exponi? Ariſtotelem velut inepte argutum ſubſannari? Pyrrhoni, tanquam rerum omnium ignoranti illudi? Et, quod mireris, ipſam Epicuri voluptatem reprehendi. Non ſcripſiſſe haec omnia Lucianum ex vera animi ſententia, et perſpexiſſe fabulas vulgi de philoſophis multa pulcherrime mentientis, facile pro Luciano dicenti credemus [c]; aſt indigna ea ratio, de viris bonis et aeternitati nominis traditis ea corradere, quae, vera, falſane ſint, dicuntur tamen et ridentur. Verum cum naturali ad ſatyram propenſione ferretur Lucianus, eaque eſſet ingenii viuaciſſimi amoenitas, quae τὸ γελαστὸν in actionibus hominum, et in doctrinis quoque feſtiua oratione et iucundiſſima quadam ſatyra traducere poſſet [d], non potuit non in hac ipſa ridendi arte excedere, et quaecunque aliis admiranda et pulchra videbantur, habere ridicula. Qua de re vetus epigramma [e] non inepte:

Scripſi haec Lucianus, priſci ſtultique peritus,
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certi mens concipit vnquam,
Aſt, quod miraris, ridiculum eſt aliis.

Quam nimiam ridendi quaeuis licentiam etiam contra diuinum ſalutis humanae reſtauratorem exercuit, et Dei filium pro impoſtore quodam habuit, Chriſtianam quoque religionem indigniſſimis ſarcaſmis excepit, qua de re cum lapſus Luciani ſupra in Peregrini hiſtoria manifeſtauerimus, dicta hic nolumus repetere. Hac vero ſacra atque profana quaeuis ridendi

b) Ibid. T. III. p. 105. 108. 111. 113. 114. 115. 117. 118. 120. 126. 128.

c) Prolixe id ipſe in piſcatore proſecutus eſt.

d) Ita characterem Luciani delineat PHOTIVS l. c. quocum conferendus VAVASSOR de dict. ludicra Sect. I. c. 8. opp. p. 25.

e) Apud PHOTIVM l. c. damus verſionem SCHOTTI. conf. LACT. de vera rel. c. 9. VIVES de V. R. C. L. II. p. m. 208. ſeqq.

di licentia meruit Lucianus, vt inter apertos numinis hoſtes numeraretur, quod praeeunte SVIDA [f] a multis recentioribus factum eſt [g]. Neque tamen defuere viri docti [h], qui in eam ingreſſi ſunt ſententiam, graue hoc ἔγκλημα tantum excogitaſſe ſuperſtitionem, pſeudo-philoſophiam, impoſturam, quibus grauem ille dicam ſcripſerat, et qua crabrones Lucianus in ſe irritauerat, quod opprobrium repetitum a Chriſtianis, ſanctiſſimum Saluatorem inter impoſtores ab eo referri indignantibus. Nos hic nihil affectui dandum, fauoreque vel odio duce definiendum, ſed cuncta accurate expendenda, et ſic demum de Luciani impietate pronuntiandum putamus. Et quod ad ſcommata quidem attinet, quae effudit in Chriſtianos, ea nec a malitiae nec ab ignorantiae culpa liberari poſſe ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus: certumque eſſe putamus, habuiſſe Lucianum Chriſtum pro eiusmodi ſophiſta, ſiue philoſopho, qualis Apollonius Tyaneus, Alexander, huiusque furfuris alii fuerant, et qualem forte Pythagoram ipſum fuiſſe credebat: adeoque ab hac quidem impietatis labe liber pronuntiari non poteſt. Id vero illi cum reliquis ſanctiſſimae religionis hoſtibus commune fuit, qui tamen ideo inter apertos Numinis hoſtes numerati haud ſunt, ſed transſcripti in catalogum aduerſariorum Chriſtiani nominis. Neque vero ſolam Chriſtianam religionem deridendam propinauit, ſed et alias omnes, nec meliore loco Iudaeorum ipſorumque gentilium ſacra habuit [i]. Quod eo minus mirandum, quo magis ex dialogo *de ſacrificiis* [k] conſtat, eum ideo ſacra omnia exploſiſſe, quod more Epicureo crederet, abſurda et amentia eſſe ea omnia, eo quod ſupponerent, numen ipſum rem vſque adeo humilem atque abiectam eſſe, vt humanis egeat obſequiis, vtque adulatione capiatur, ac gaudeat rurſum, vt ſtomachetur, atque iracunde ferat, ſi negligatur. Ex his enim manifeſtum eſt, Lucianum Deos rerum humanarum prorſus incurios cum Epicuro concepiſſe, adeoque theologiam Lucianeam ex Epicurea diiudicandam eſſe. Negari tamen nec hoc poteſt, ſaepe aliorum nomine loqui Lucianum et audacioribus verbis de rebus ſacris pronuntiare, effeciſſe etiam fraudes ſacrificulorum et philoſophaſtrorum, quas detegendi ſaepe occaſionem habuit, vt, quicunque inter homines vigerent, cultus diuini modos inter ingenii humani, populum decipientis tricas reponeret, ſicque in ea quoque re Epicureorum veſtigia premeret, nec fidem haberet narrationi vlli, quam non ſenſibus perceperit [l]. Ea vero quae in Philopatride contra Chriſtianos dicuntur, cum Luciani non ſint, licet nomen eius in fronte gerant, nec eam abiudicet Luciano doctiſſimus FABRICIVS [m]; quoniam aperta

 ſatis

f) loc. cit.

g) Vide quae de Luciano collegit iudicia TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. auct. p. 173.

h) ERASMVS L. XXX. ep. 5. ALCIAT. par. Iur. Lib. IV. c. 5. VOSSIVS de ſectis c. VII. §. 24. IO. PHIL. TREVNER. diſſ. de theologia Athei ſ. Luciani.

i) Recte id obſeruatum VIVI l. c.

k) T. III. p. 81.

l) Conf. REIMMANN. hiſt. atheiſm. c. XXXII. §. 3. p. 224.

m) l. c. p. 309.

satis temporis recentioris Luciani aetate in eo deprehenduntur vestigia, quae erudite ostendit V. C. Io. MATTHIAS GESNERVS [n], obiici quoque ei ad euincendam eius impietatem non possunt. Sed vt ad Luciani redeamus historiam, is, sub M. Aurelio Antonino Aegypti procurationi praepositus, et stipendio insigni auctus est [o]. Quidam a Christianis defecisse, et ad sacra gentilia transfugisse somniant [p], nullo argumento sano nixi: nec certior fabula est, laceratum a canibus fuisse, ob eructatas in nomen Christi iniurias [q], quam sine dubio atrox Christianorum sacra sua vindicantium odium, quod plerumque horrenda mortis genera de iis, qui religionem impugnassent, commentum est, produxit. Podagrae vero, cuius laudes cecinit [r], cruciatibus vexatum fuisse, ipse alicubi prodidit [s]: mortuum ex illo morbo fuisse, quod vitae eius auctores COGNATVS, ZWINGERVS et BOVRDELOTIVS [t] afferunt, incertum, nec certius octogesimo, vel nonagesimo aetatis anno obiisse. Extremam tamen senectutem attigisse eum oportet, si Traiani tempora nascendo attigit. Non confundendus autem est Lucianus, cum alio Luciano Samosateno Christiano, Arianorum partibus addicto, a quo Lucianistae quidam dicti sunt [u]. Errant etiam, qui Lucianum cum Philostrato confundunt, illique vitam Apollonii crasso satis errore tribuunt [x]. Habuisse eum filium cognominem sophistam, ad quem scripsit Iulianus ὁ παραβάτης coniicit BOVRDELOTIVS [y], recte vero monuit Cl. FABRICIVS [z] tempora id non pati, cum a morte Marci Aurelii, ad annum primum Iuliani imperantis effluxerint anni CLXXX, sic vt nepos magis vel pronepos fuerit, si modo vlla ratione ex solo nomine cognationem quandam intercessisse inter vtrumque coniicere liceat.

Diogenes Laertius.

§. VIII. Tandem nec DIOGENES LAERTIVS nobis heic loci indictus dimittendus est, qui quamuis philosophum se non praestiterit, immortali tamen historiae philosophiae Graecanicae opere, cui maximam partem debemus, quicquid de philosophiae inter Graecos fatis nouimus, meruit, vt inter philosophos numeraretur, cum sine philosophiae cognitione opus arduum et graue suscipere non potuerit. Saltem silere eum nefas putamus, a quo toties de philosophorum vita atque fatis loquendi copia nobis facta est. Fuit autem Diogenes Laërtius si plerosque viros doctos audimus, Laërte Ciliciae vrbe oriundus, vnde nomen hau-

n) Duabus de hoc dialogo dissertationibus: ei etiam castigatissimam Philopatridis editionem debemus.

o) De mercede conductis T. I. p. 382.

p) Scholiastes vetus, quem sequitur Vollateranus, conf. TILLEMONT. hist. imp. T. II. pag. 709.

q) SVIDAS l. c. quem secutus est HOFMANNVS in Lexico.

r) In Tragopodagra T. III. p. 672. in Ocyp. p. 722. seqq.

s) In Hercule Gallico T. I. p. 811.

t) Prius Cognatus, posterius Bourdelotius statuunt.

u) VALES. ad Theod. p. 6. FABRIC. l. c.

x) Recte ideo Guil. Philandrum notauit COGNATVS l. c. et ad Alex. T. I. pag. 585. conf. FABRIC. l. c. p. 5. VOSSIVS de hist. Graec. L. II. c. 15.

y) loc. cit.

z) Ibid. p. 488.

hausisse plerique statuunt [a]. Paulo aliter acutissimus HEVMANNVS [b], qui non ipsum quidem Diogenem, maiores tamen eius Laërte oriundos putat, indeque Laërtii nomen ei haesisse statuit, cuius rationem in eo potissimum quaerit, quod articulo addito dicatur Διογένης ὁ Λαέρτιος, cuius generis cognomina a maiorum patria desumta et ad posteros propagata vbiuis fere in eruditi orbis occurrunt historia [c]. Additur his merito: patere ex veteribus inscriptionibus, quod Laërtii nomen inter familiarum cognomina fuerit, vnde nulli dubitamus, eleganti huic viri praestantissimi coniecturae subscribere, hacque potissimum ratione ducti ad Diogenem toties prouocantes solius Laërtii nomine vsi sumus. Alii quidem, et in his eruditissimus VALESIVS [d], a patre Laërtio nomen accepisse putant. Ast haec Graeci sermonis indoli repugnant, secundum quem non ὁ Λαέρτιος, sed τȣ̃ Λαερτίȣ dicendus esset. Nec veteribus inusitatum [e], vt ὁ Λαέρτης dicatur, quod a patre desumtum esse non potest. Potamum vero Atticae vicum Laërtii patriam fuisse, visum est IAC. SPONIO [f], mirante MENAGIO [g], vnde haec hauserit? Sed caret hoc omni prorsus fundamento, nec displicet coniectura FABRICII [h], qui non recte assecutum fuisse Sponium locum quendam PHOTII [i], vbi Laërtius allegatur, coniicit, et nomen appellatiuum περὶ Ποταμȣ̃ pro patria Diogenis eum habuisse putat. Nec certiora sunt, quae de eius aetate viri docti disputant. Vixisse eum sub M. Aurelio Antonino, LIPSIO [k], VOSSIO [l], MENAGIO [m] visum, ea potissimum ratione ductis, quod non omisisse videatur Epicteti vitam, quem sub Marco adhuc vixisse coniiciunt, nisi adhuc viuum Laërtii aetate magnum illud Stoicae familiae ornamentum extitisset. Ast recte his opponimus, Stoicorum historiam, cum Graecis, positis sibi his limitibus, finiuisse Diogenem, et omisisse ideo quoque alios, quos sine contradictione ante eum vixisse constat, e. g. praeter Cratippum Peripateticum, Senecam aliosque. Paulo aliter THOMAS REINESIVS [n], qui sub Marco eiusque filio Commodo eum floruisse contendit. Ast is solo libro GALENI [o] *de theriaca ad Pisonem* spurio nititur, adeoque audiendus haud est. Sub Seueri tempora ponit doctissimus IONSIVS [p], qui diligens in definienda Laërtii aetate fuit, quem sequitur ὁ πάνυ FABRICIVS [q]. Monent hi viri docti: vixisse eum ante tempora Iustiniani, quibus vixere Stephanus et Hesychius Milesius, qui eum exscripsere:

a) MENAG. ad Laërt. L. I. §. 1. IONS. de S. H. P. L. III. c. 12. p. 271. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 600.

b) Act. philosoph. Vol. I. p. 323. seqq. suboluit id iam IONSIO l. c.

c) Vid. GRVTERVS p. 299. FABRETTVS p. 251.

d) Ad excerpt. Peiresc. p. 41.

e) STEPH. BYZ. in Laërt.

f) In itinerar. T. II. eum secutus est HARDVINVS ad Plinium T. I. p. 424.

g) loc. cit.

h) l. c. p. 602. not. g.

i) Cod. CLXI.

k) Manud. ad phil. Stoic. L. I. dissert. 5. p. m. 22.

l) De sectis c. XXI. §. 8.

m) loc. cit.

n) Var. lection. L. II. c. 12. p. 224.

o) Conf. Act. philos. Vol. I. p. 328.

p) loc. cit.

q) loc. cit.

pſere: porro cum PHOTIVS teſtetur, Sopatrum excerptorum ſuorum librum ſextum ex Diogenis Laërtii libris compilaſſe, hic vero Conſtantini M. temporibus floruerit, vt nos quoque *ſectione V.* monuimus, ſequi inde, Conſtantini M. aetate quoque ſuperiorem eſſe Laërtium. Memorare etiam eundem Plutarchum, qui ſub Traiano vixit Fauorinum, eius apud hunc imperatorem aemulum, Sabinum ſophiſtam, ſub Hadriano clarum, Sextum Empiricum eiusque diſcipulum Saturninum; adeoque ex dictis colligendum eſſe, vixiſſe Laërtium paulo poſt Galenum, aut eo iam ſene, et ita temporibus Seueri imperatoris et deinceps floruiſſe. Diligenter et acute haec dici non negamus, aſt magis indicant, quo tempore non vixerit, quam veram eius aetatem definiunt. Accuratius de Laërtii aetate diſputaturus Cel. Heumannus [r] ad eclecticae philoſophiae origines reſpicit, quas haud ita pridem obtigiſſe Laërtius narrat. Eas vero Sec. III initia non anteuertere, laborioſa doctaque induſtria contendit, et contra obiectiones Cl. HASAEI roborat, de qua controuerſia cum nos ſupra ex inſtituto egerimus, et noua luce ſententiam Heumannianam perfuderimus, nihil hic repetimus, ſed dictis inſiſtentes ex iis veriſimile putamus, Diogenem Laërtium ante ſeculum tertium poſt C. N. medium non ſcripſiſſe, adeoque Galieni forte temporibus floruiſſe, Plotino, Longino aliisque σύγχρονον. Certiora tamen, praeter coniecturas, dare non audemus. Illud certum nobis videtur, non audiendum eſſe H. DODWELLVM [s], qui ad Conſtantini M. aetatem eum reiicit. De vitae vero eius circumſtantiis nec ipſe ſcripſit quicquam, nec aliquis ex veteribus, et delituiſſet forte aeterna nocte Laërtii nomen, niſi nobis libros eius decem *de vita, dogmatibus, et apophthegmatibus clarorum philoſophorum* ſeruaſſet prouidentia, quos, *vnicum fere columen philoſophicae hiſtoriae, ſine quo rudera tantum ſupereſſent atque coementa difficulter in pleriſque coniungenda* recte pronuntiat IONSIVS [t]. Hiſtoriam eius libri literariam ita diligenter enarrauit FABRICIVS [u], vt non habeamus, quod addamus, niſi quod hoc vnum monendum e re lectoris eſſe putamus, caſtigatiſſimam M. MEIBOMII editionem prelo Wetſteniano elegantiſſime curatam [x], omnes quidem reliquas accuratione longe ſuperare, vanam tamen fuiſſe bibliopolae gloriam, ne tantillam quidem occaſionem ſupereſſe, de erratis typographicis conquerendi [y]. Dicauit hanc philoſophicam hiſtoriam, quo nomine STE-

r) loc. cit.

s) De aetate Pythagorae §. 22.

t) loc. citat.

u) l. c. vbi de editionibus Ambroſii, Aldobrandini, Stephani quoque differit. Aeternum de Laërtio meritus eſt MENAGIVS, vir πολυμαθέστατος, ſed vndicunque a viris doctis adiutus.

x) Amſtelodam. 1693. 4. quam vbique adhibuimus.

y) Commodo lectoris inſeruituri breuem hic errorum typographicorum quos obſeruauimus, catalogum damus, ad hanc editionem, vt pareat, nihil eſſe in humanis ab omni parte perfectum. Pag. 70. l. 46. Com. Menag. omiſſus poſt. cap. n. 56. p. 116. l. 53 pro Chryſonis l. *Bryſonis*. p. 109. col. a. l. 17. pro Paraeo l. *Paruo*, vid. FABRIC. Bibl. Lat. med. T. IV. p. 380. p. 126. in marg. pro ſ. 12. l. ſ. 112. p. 137. in marg. l. 46. pro 5. l. 6. p. 174. l. 6. a fin. pro validali-

STEPHANVS BYZANTINVS recte eam appellat, feminae cuidam illustri et doctissimae [z], quae Platonis studiosissima fuit, quam fuisse Arriam, sub Seuero et Caracalla Platonicae philosophiae addictissimam post REINESIVM [a] coniiciunt IONSIVS [b], MENAGIVS [c], et FABRICIVS [d]. Recte vero monuit Cel. HEVMANNVS [e], male concludi ex amore philosophiae Platonicae, intelligi hic Arriam, cum eo tempore plures fuerint feminae Platonicae philosophiae deditae, vt taceamus, Galieni temporibus Arriam fuisse superiorem. Nos si coniecturis, vbi alia haberi non possunt, locus dandus est, hanc feminam Platonicam ex Plotiniano contubernio fuisse suspicamur, in quo feminas quoque Platonicam philosophiam didicisse PORPHYRIVS [f] testatur. Hoc et cum temporum notationibus congruit supra positis, et consilium scribendi Laërtianum illustrat, qui feminae ex multis sectis concordiam quandam philosophorum meditanti diuersas eorum opiniones exposuit. Nec alia forte ratio, cur in libro, quem Platonicae mulieri dicauit, Epicurum commendauerit, quam quod exosum Ammonianae et Plotinianae scholae nomen gratum ita reddere et liberare suo modo ab inuidia voluerit. Lectori tamen iudicium de ea re plenum relinquimus, nihilque pro certo definimus. Licet vero immortaliter meruisse Laërtium de philosophica historia fatendum sit, cum innumeros veterum scriptorum hodie deperditorum locos nobis seruauerit, et in horreum quasi aliquod philosophicae historiae contulerit, dolemus tamen, iudicii et attentionis non tantas fuisse in hoc conscribendae historiae philosophicae opere partes, quam laboris improbi et amplissimae voluntatis, quae si adhibuisset, nae monumentum philosophiae veteris condidisset, omni thesauro praestantius. Ast a iudicii et profundae philosophiae veteris cognitionis, artisque item criticae praesidiis cum instructus non fuerit, grauissimis naeuis atque maculis opus insigne deformatum est, lectoremque requirit et ad omnia atten-

dalidum l. *validum*. p. 183. l. 43. pro sella l. *cella*. p. 193. l. 2. pro non l. *vno*. p. 259. l. 8. a fin. pro ant. II. 13. l. *II*. 15. p. 320. l. 10. a fin. in marg. pro 48. l. 148. p. 438. l. 7. a fin. pro mille l. *decem mille*, vid. SEXT. EMP. adu. gramm. L. I. c. 13. s. 283. FABRIC. ad h. l. p. 441. l. 11. pro Phliasiii, l. *Phliasii*. p. 478. numeri segmentorum corrupti sunt, pro 181. l. 180. et sic porro p. 488. l. 1. pro L. VII. l. *L. VIII*. Haec in Comm. MENAGII, in Tomo I. pauciora occurrunt, emendanda tamen p. 492. not. 26. l. 8. pro II. 9. l. *XX*. 9. p. 637. pro retrimenta l. *detrimenta*. p. 336. Graeca inuerso lateri imposita. In indicibus quoque emendanda: indice IV. v. daemon pro M. VII. 15. l. *VII*. 151. v. Democritus l. 2. pro borum l. *bonorum*. v. Polemo et Crates l. *Genus* pro Demus. v. Speusippus pro Socrate l. *Isocrate*. v. Stoici pro different l. *differant*. ib. pro s. 103. l. *s*. 104. In indice primo articulus saepe omissus v. g. Ἄνδρων Ἐφέσιος, vid. Act. phil. Vol. I. p. 325. Haec non eo fine notamus, vt nitoris et elegantiae laudem editioni optimae denegemus, sed vt discat lector, quam nihil sit perfectum etiam in hac re, et vt huic quoque libro sphalmata typothetarum, quae nobis absentibus irrepserunt, ignoscat.

z) L. III. s. 47. L. X. s. 29.

a) loc. citat.

b) De Script. hist. phil. L. III. c. 12. p. 277.

c) Prooem. Comm. in Laërt. et Hist. mul. philos. §. 47.

d) loc. cit. not. f.

e) l. c. p. 337.

f) In vita Plot. c. 9. p. 108. vbi quasdam nominat.

tentum, et nihil ſine artis criticae lapide admittentem, quod innumeris hactenus exemplis docuimus [g]. Toties enim veteres ſine delectu exſcribit, contraria conſarcinat, fabulas in ſophiſtarum ſcholis enatas pro veris hiſtoriis obtrudit, libris, teſtamentiſque ſuppoſititiis fidit, et quadrata miſcet rotundis, ordinis inſuper ſaepe plane incurius [h], vt conſarcinatorem potius et ῥαψῳδὸν quam hiſtoricum agnoſcas. Ceterum exploratorem veteris doctrinae et ſententiarum fuiſſe philoſophicarum, opus ipſum loquitur, vtrum vero certae cuidam ſectae ſe addixerit, definiri non poteſt. Et fauiſſe quidem Epicuro, eiusque hiſtoriam paulo accuratius, quam ceterorum philoſophorum enarrauiſſe, ſeruatis etiam monumentis eius praecipuis αὐτοψία loquitur. Ex quo collegere viri magni nominis ISAACVS CASAVBONVS [i], AEG. MENAGIVS [k], G. I. VOSSIVS [l] et IO. ALB. FABRICIVS [m], non ſeparandum eum eſſe a partibus Epicuri, ad quas mire propenderit. SAMVEL PARCKERVS [n] vero eum Epicureae ſectae immodice addictum pronuntiat. Qua in re eum falli recte vidit Cl. HEVMANNVS [o], qui et ad rationes reſpondet, quibus inter Epicureos eum eſſe referendum viri docti contendunt. Nam nec inde ſequitur, a parte Epicuri ſtetiſſe Laërtium, quoniam eum ſuo modo defendit, illud enim Seneca quoque fecit, homo Stoicus, et de aliis quoque philoſophis praeſtitit Laërtius: nec vllo loco prodidit, ſe Epicuri ſententiam ſequi, non ſatis quoque eius ſe doctrinas aſſequi ſperare, dicit [p], et alio loco perſtringit diuinae prouidentiae hoſtes [q]. Certe ſi huic argumento vis ineſſe quaedam poteſt, eadem ratione Platonicus vel Scepticus iudicari poteſt, cum non minus Platonem extulerit [r], quam Epicurum, et Sextum Empiricum [s] laudauerit. Tutiſſimum itaque exiſtimamus, eum nulli ſectae adſcribere, ſed inter ſyncretiſtas eos referre, quorum ea aetate plena erant omnia, hoc tantum diſcrimine, vt more Senecae, ne Epicurum quidem ex philoſophiae adytis excluſerit [t]. Chriſtianum qui Laërtium fuiſſe contendunt, phraſin eccleſiaſticam ἐλεημοσύνην διδόναι [u], male ad textum Laërtianum applicant [x].

g) Conſentiunt iudicia eruditorum collecta a TH. POPE-BLOVNT. Cenſ. cel. auct. p. 158. Act. philoſ. l. c. p. 349. ſeqq.

h) Maxime haec ἀταξία magno hiſt. philoſ. malo regnat in dogmatibus philoſophorum expoſitis, conf. BAYLE Dict. T. I. art. Anaxag. not. C. p. 209.

i) Praef. ad Laërt. et ad L. I. ſ. 97. p. 138.

k) loc. cit.

l) De ſectis c. IV. §. 21.

m) Bibl. Graec. Vol. III. p. 601.

n) De Deo diſp. I. ſ. 15. p. 39.

o) l. c. p. 339.

p) L. X. ſ. 29.

q) L. IV. ſ. 55.

r) Fatetur id GASSENDVS ad L. X. Laërt. p. 113.

s) L. IX. ſ. 116.

t) Ita et Britannus, qui Anglicae verſioni vitam Laërtii praefixit, cuius verba affert POPE-BLOVNT. l. c. p. 159.

u) L. V. ſ. 17.

x) Significat enim miſericordiam praeſtare, conf. FABRIC. l. c. p. 601. not. b. qui et alios Laërtios enumerat.

SECTIO

SECTIO NONA.

DE SECTA SCEPTICA.

§. I.

Omnium postremi nos Sceptici vel Pyrrhonii vocant, exigua, si cum ceteris sectis comparentur fortuna vsi. Eos enim non tantum inuidia, qua philosophandi ratio ista pressa fuit, et doctorum suorum negligentia parum extendisse pomoeria sua *tomo primo* docuimus, sed et Romae parum inualuisse, cum ab Academica secta, elegantiori habitu sceptice philosophari visa, in exilium quasi ageretur, in ipso huius tractationis limine ostendimus. Breuis itaque atque curta admodum huius sectae est historia, nec qui ei illustrandae operam adhibuerunt, post Ciceronis tempora inuenerunt, quod paulo memorabilius adiicerent. FOVCHERIVS [a] enim, qui primus in huius sectae limitibus amplificandis laborem suum atque industriam posuit, post Varronem et Ciceronem mox ad Augustinum, et ab eo ad Cartesium progreditur; illustrissimus autem HVETIVS [b], qui totam fere philosophorum veterum cohortem in scholam Pyrrhonis deduxit, praeter Cornelium Celsum, Fauorinum, Sextum Empiricum, Lucianum et Vranium non habet, quos Scepticis professione talibus adiungat, et coactus est, dogmaticos quosdam ἑκόντες ἀκόντες in has partes pertrahere. Etsi vero caussae modo dictae per se sufficere videntur, aliae tamen addi merentur, quae incrementa scholae Pyrrhoniae valde sufflaminarunt, et obstiterunt, quo minus laetiores, quam quas habuit, propagines extenderet. Inter eas vitam philosophis haud satis dignam, quam in Scepticis quibusdam magni nominis deprehendimus, recte referri, Timonis et Eurylochi exempla suo loco exposita satis probant, nec dubitandum in schola ea, quae ἀδιαφορίαν non logicam tantum et physicam, sed moralem quoque, veram ad tranquillitatem et felicitatem viam esse docuit, plures inuentos esse, qui eidem viae insisterent, id quod non potuit non dogmaticos philosophos nouis contra eos armare telis, easque illis contra Pyrrhonios obiectiones suppeditare, quae magnum sectae isti contemtum et inuidiam parerent, et ab ea amplectenda plurimos auocarent. Quis enim sectam istam amplecteretur, quae decori rationem et honestatem inter res indifferentes habendam esse, quicquid etiam prudentiores et modestiores dicerent, exemplo suo confirmaret? Etsi enim honestius et philosopho dignius viuere Scepticos dogmaticis clamitauerint Sextus Empiricus et ei similes, illis tamen exem-

 plis,

Fortuna Sectae Scepticae sub imp. Rom.

a) Diss. sur la philosophie des Academiciens, L. I. c. 11. p. 59. c. 12. p. 61. c. 13. p. 67. c. 14. p. 68.

b) De la foiblesse de l'esprit humain L. I. c. 14. p. 154. seqq.

plis, qualia quidem inter omnes fectas inueniebantur plurima, vfr dogmatici, praecipue Stoici, iurati Pyrrhoniorum hoftes, odio et inuidia ipfam fectam vehementer cumulabant, et ftultorum inftar atque malorum hominum eos habebant, ficque multos ab ea fecta amplectenda auocabant, quam mala fama premi, etiamfi non indecenter viuerent affeclae, videbant. Aliam porro cauffam impeditorum incrementorum huius fectae illud ipfum effe putamus, quod laetiffimos initio Romae fucceffus ei comparauit, eloquentiae forenfis ftudium. Eius enim, enata monarchia Romana, cum difceptationum forenfium tantus, quantus prius, vfus non effet, mutata facies eft, et in fcholafticum quendam translata habitum, qui artis magis ftudium coloresque quaereret, quam natiuam differendi et difceptandi formam teneret. Ita vero Academica et Pyrrhonia difputandi ratio, quae Ciceronis tempore oratoribus arma fubminiftrabat, neruo fuo in foro Romano, certe in fcholis rhetorum, fpoliata eft, et vix locum in eloquentia illa fophiftica inuenit, adeoque paulo magis neglecta eft. Addi his poteft, fortunam dogmaticae philofophiae, in aula Romanorum imperatorum multum Pyrrhoniae philofophiae obftitiffe, fummisque eam imperantibus fufpectam feciffe atque exofam, cum contrarias ipfi partes fequerentur, eosque tuerentur, quos Sceptici oppugnabant. Cum enim Auguftus Stoicis et Peripateticis faueret, Epicureos amici in aula commendarent, Tiberius Pythagoricos diuinandi peritos amaret, fub Caio, Claudio, et Nerone exiguum philofophis omnibus pretium ftatueretur, Vefpafiani Titique temporibus, Pythagorici, Stoicique in aula florerent, Traianus et Hadrianus omnis generis philofophos colerent, Fauorinus autem in huius gratiam ab Academica differendi ratione et ftatuendi modo deflecteret, Antonini, praecipue Marcus, dogmaticos fummo loco ponerent, et publicas ei cathedras committerent, Platonici autem in aula Seueri, Iulia fauente, inualefcerent, et quae fequebantur tempora, eclecticos, id eft, fyncretiftas Alexandrinos gignerent, qui omnes fectas quafi deuorarent, ratio inde patet luculentiffima, cur tam modico fucceffu vfa fuerit fecta Pyrrhonia. Nec audiendus eft HVETIVS [e], qui omnem mouit lapidem, vt demonftraret, Sextum Chaeroneum M. Aurelii praeceptorem fuiffe eundem cum Sexto Empirico, eumque ita quoque Marci patrocinium philofophiae conciliaffe Pyrrhoniae. Falli enim virum illuftrem nimis Scepticorum partibus fauentem, fupra in Sexti Chaeronenfis hiftoria demonftrauimus, et in Sexti Empirici hiftoria mox enarranda oftendemus; neque fauiffe etiam Scepticifmo Marcum, vel ex Stoicae philofophiae ftudio, quod conftanter fecutus eft, liquet, et verifimile haud eft, eum Pyrrhoniis publice docendi facultatem non tribuiffe, fi eorum partibus fauiffet, quod reliquis fectis apud eum contigiffe ex Luciano probauimus. Eas vero cum non honoribus tantum, fed et falariis auxiffet imperator, quorum vtrumque fruftra in Pyrrhoniorum fchola

e) l. c. p. 155.

ſchola expectabatur, mirum non eſt, valde tenuem fuiſſe eorum numerum, qui has vitae humanae ſpes atque commoda philoſophiae odio et inuidia cumulatae, artemque nihil ſciendi profeſſae poſtponerent.

§. II. Etſi autem pauci erant, qui hanc philoſophandi viam ingrederentur, inuenti tamen ſunt viri docti et acuti, licet numero exiguo, qui humani intellectus imbecillitate faſtuque philoſophiae dogmaticae inducti ſecundum Pyrrhonem philoſophari inſtituerunt. Inter quos celeberrimum aſtronomum CLAVDIVM PTOLOMAEVM refert HVETIVS [d], eo quod obſcuritatem et imbecillitatem humani intellectus accuſaſſet. Aſt non pertinere huc magnum virum, et a Pyrrhoniis diſſentire, ex libello eius *περὶ κριτηρίȣ καὶ ἡγεμονικȣ̃ de iudicandi facultate et animi principatu*, quem ISMAEL BVLIALDVS edidit [e], diſcimus. Porro AVLVM quoque CORNELIVM CELSVM in eundem cenſum refert idem vir illuſtris [f], idemque praeſtitiſſe inter Romanos pro Sceptica philoſophia aſſerit, quod Aeneſidemus Alexandriae, quem e puluere et ſqualore protraxiſſe philoſophiam Scepticam nouaque luce commentariis ſuis illuſtraſſe, ſuo loco diximus. Cuius rei licet teſtimonium Huetius adducat nullum, reſpexit tamen ſine dubio ad verba QVINTILIANI [g], qui, *ſcripſiſſe*, ait, *non parum multa Cornelium Celſum, Scepticos ſecutum non ſine cultu ac nitore.* Ex quibus recte quidem concluditur, non diſplicuiſſe Celſo, homini literatiſſimo [h] Scepticam philoſophandi viam, qua ratione autem eam excoluerit, et an tantum praeſtiterit, quantum Aeneſidemus, non liquet, poſtquam deperditi ſunt libri eius *de artibus*, ex quibus ſextus tantum hodie *de arte medica* ſupereſt [i], et dictionis nitore et obſeruationum medicarum atque chirurgicarum praeſtantia commendabilis, de quo tamen heic differere locus non eſt [k], adeundique ſunt viri docti, qui hiſtoriam artis medicae enarrarunt [l]. Quod ſi Celſus ille, quem hiſtoriam philoſophicam ſcripſiſſe ſupra ex AVGVSTINO [m] retulimus, cum noſtro idem eſſe videatur, quod placet Cl. FABRICIO [n], colligi inde poſſet, eum more Romanorum plurimo-

Sceptici quidam celebriores.

rum

d) l. c. p. 154. Hiſtoria celeberrimi mathematici alibi enarranda eſt. Conſuli autem cum fructu poſſunt praeter SVIDAM in Ptolomaeus T. III. p. 224. MEVRSIVS ad Nicomachi Man. L. II. VOSSIVS de hiſt. Graec. L. IV. c. 13. p. 483. de ſcient. mathemat. c. XVII. p. 76. c. XXI. p. 94. c. XXVI. p. 109. c. XXXVII. p. 205. et qui literariam eius hiſtoriam diligenter enarrat FABRICIVS Bibl. Graec. Vol. III. p. 413. ſeqq. Vixit ſub M. Aurelio Antonino maximam partem Alexandriae. Non confundendus eſt cum Ptolomaeo Cyrenaeo, Stoico, cuius meminit LAERTIVS L. IX. ſ. 110.

e) Pariſ. et Hag. Com. 1663. 4.

f) l. c. p. 154.

g) Inſt. orat. L. X. c. 1.

h) „Quid plura? cum etiam C. Celſus, mediocris vir ingenii, non ſolum de his omnibus „conſcripſerit artibus, ſed amplius rei militaris, „et ruſticae etiam et medicinae praecepta reliquerit, dignus vel illo propoſito, vt illum „ſciſſe omnia illa credamus, " QVINT. l. c. L. XII. c. 11. COLVMELLA de re ruſt. L. I. c. 1. *virum vniuerſae naturae prudentem* vocat, et L. III. c. 17. *celeberrimum aetatis noſtrae auctorem.*

i) Hiſtoriam huius libri vide apud FABRIC. Bibl. Lat. T. I. p. 324. T. II. p. 448.

k) Vita Celſi a Io. RHODIO ſcripta, et alibi excuſa, et Celſi editioni Almeloueenianae praefixa eſt.

l) DAN. CLERIC. hiſt. medic. P. II. L. IV. ſ. II. c. 4. p. 517. ſeqq. Io. CONR. BARCHVSEN hiſt. medic. p. 265.

m) Praef. de haereſibus.

n) l. c. p. 315.

rum nulli prorsus sectae prae aliis fauisse, nam hunc Celsum historicorum more nihil laudasse vel reprehendisse testatur Augustinus; ast antiquiorem hunc Celsum, qui teste COLVMELLA [o] sub Tiberio et Claudio vixit, esse, quam vt liber iste ad eum referri queat, coniicit doctissimus IONSIVS [p], nec in re incerta definiri aliquid potest. Neque ex ipsis *de medicina* libris Scepticum agnoscimus, licet nec methodicae sectae nec dogmaticae per omnia addictus fuerit: ex quibus patet, de Scepticismo eius parum certi posse dici. Verum non Scepticos tantum passim inuentos fuisse, sed habuisse quoque successionem doctorum LAERTII [q] testimonio nouimus, quo teste, Aenesidemo, circa tempora Ciceronis Scepticam philosophiam Alexandriae reformanti successit, Zeuxippus, Zeuxippo Zeuxis, Zeuxi Antiochus Laodicenus, Antiocho Menodotus Empiricus, Menodoto Herodotus Tarsensis, Herodoto Sextus Empiricus, Sexto Saturninus. Caute itaque accipienda sunt verba SENECAE [r]: *Academici et veteres et minores nullum antistitem reliquerunt. Quis est qui tradat praecepta Pyrrhonis?* et vel de publica docentis voce intelligenda, vel coniiciendum, latuisse Scepticos tanquam stellas quasdam nebulosas, nec ad iubar sectae Stoicae comparere potuisse. Id quod ex hac ipsa, quam ex Diogene descripsimus, successione Pyrrhonica verisimile fit, in qua pauci sunt, qui praeter nomen res quoque suas posteritatis memoriae commendauerunt. Quod si Zeuxis ille, quem Zeuxippi successorem facit Laertius, idem Zeuxis Tarentinus est, qui ex schola Herophili medicus magna eam luce collustrauit [s], quod ex eo coniicit MENAGIVS [t], quod medici ad Pyrrhoniam sectam animo propenderunt, vt Timonis, Menodoti, Sexti et Saturnini exemplis constat, non defuisse illi sectae viros celebres statuendum est. Sic et Menodotus Nicomediensis successor et discipulus Antiochi Laodiceni, et empiricae sectae patrocinio et Scepticismi dicacitate, et in dogmaticos vehementia et iniquitate GALENO [u] notatus, nomen tulit. Eum enim Asclepiadem inuicte confutasse, IDEM testis est. De Herodoto vero Tarsensi supra pauca in Sexto Chaeronensi tetigimus. SVIDAS [x] enim Philadelphiensem facit, et nos monuimus, non sine verisimili coniectura posse Herodotum Tarsensem ab Herodoto Philadelphiensi distingui [y], illumque Sexti Empirici, hunc Sexti Chaeronensis praeceptorem dici. Suidas enim, quam facile homonymos confundat, notissimum est. Patrem is habuit Areum medicum ex Asclepiadeorum secta. Nec caruisse hunc Herodotum fama aliqua nominis ex Galeno colligi potest, qui eius ali-

quo-

o) l. c. Augusto imperante natum esse coniicit CLERICVS l. c. p. 517.
p) De Scr. hist. phil. L. IV. p. 332.
q) L. IX. s. 116.
r) Qq. nat. L. VII. c. 32.
s) STRABO L. XII. p. 580. conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 455.
t) Ad LAERT. L. IX. s. 106.
u) De natural. facult. L. I. c. 13. conf. MENAG. l. c. FABRIC. l. c. p. 335.
x) In Sextus T. III. p. 300.
y) Eundem facit HVETIVS l. c. diuersum MENAGIVS l. c. qui vocem Philadelphiensis, intrusam in textum Suidae putat, vel Areum patrem Tarsensem filium Philadelphiensem fuisse coniicit.

quoties meminit. Sunt et alii Sceptici veteribus memorati, et inter hos Cassius quidam a Galeno nominatus, et Theodas siue Theudas, Menodoti, apud Antiochum condiscipulus [z], sed ignobile vtriusque nomen memoriam eorum, praeter nomen, deleuit.

§. III. Meliore fortuna vsus est SEXTVS EMPIRICVS, *Sextus Empiricus.* ex Scepticorum schola omnium confessione [a] vir doctissimus et celeberrimus, cuius tamen vitae circumstantias tantum non omnes ignoramus. Gente fuisse Afrum SVIDAS [b] tradit, quem secuti sunt recentiores quidam [c]: ast Africam non habuisse patriam ipse quodam loco [d] haud obscure prodidit. Ait enim *apud Libyae gentes multas quemque habere mulieres, legem vero in patria sua vnica vxore contentos esse iubere*; quibus verbis patriam suam a Libya satis manifeste distinguit, vnde coniicimus Suidam, qui more suo Sextos diuersos inter se confudit, Sextum Iulium Africanum vel alium quendam Sextum ex Africa oriundum cum Sexto Empirico commiscuisse [e]. Neque tamen certiora de patria sua ipse prodidit, licet prodat, se non esse Germanum, Romanum, Thebanum, Indum, Aegyptium, Sarmatam, Schytham, Persam, Thracem, Syrum, Spartanum, Getulum, Cilicem, quarum regionum moribus opponit patriae suae consuetudines. Empirici nomen, quod et operibus eius, codices MSC. praefigunt, et LAERTIVS [f] tribuit, sectam medicorum, cui addictus fuit, manifestat, vnde medicis a plerisque addi solet [g], et ipse se fuisse ex horum numero memorat [h], ad *hypomnemata medica* sua prouocans [i]. Recte itaque in Empiricorum successione nomen eius comparet, quod sine graui ratione negant aliqui, methodicorum eum sectae adscribentes. Inter quos est eruditus historiae medicae conditor DANIEL CLERICVS [k], qui MARSILII CAGNATI [l] sententiam secutus, ex eo potissimum sectae Empiricae Sextum fuisse addictum negat, quod is in *institutionibus Pyrrhonicis* [m] ad quaestionem, vtrum Sceptica philosophia eadem sit cum medicina Empirica, id neget, et statuat, methodicos potius cum Scepticis affinitatem aliquam habere, quam Empiricos. Nulla igitur verisimilitudine concludi posse putat, elegisse Sextum, quem Pyrrhonium fuisse certo constet, eam medicinae sectam, quam contrariam esse philosophiae suae ipse profiteatur, fierique potuisse, vt vel sectam methodicam cum Empirica

z) LAERT. et MENAG. ll. cc.

a) Vid. LAERT. L. IX. s. 116. Auctor Isagog. in hist. phil. c. 4. ex recentioribus GENT. HERVETVS praef. ad hypotyp. Pyrrh. HVETIVS l. c. p. 155. MENAG. ad l. c. LAERT. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. III. p. 591. et viri docti passim.

b) In Sexto T. III. p. 300.

c) MARS. CAGNATVS var. Obs. L. III. c. 18. DACIER. vit. Plut. p. 75.

d) Instit. Pyrrh. L. III. s. 213.

e) Pyrrh. inst. L. III. s. 198. seqq. conf. IONSIVS L. III. c. 13. p. 274. FABRIC. l. c. p. 590. not. z.

f) loc. cit.

g) Auctor tabellae de sectis medicorum, apud LAMBECIVM de bibliotheca Vindobon. L. VII. p. 152.

h) Adu. Grammat. s. 260.

i) Aduers. Logicos L. II. s. 202.

k) Hist. med. P. II. L. II. c. 8. p. 378.

l) loc. cit.

m) L. I. s. 236.

pirica confuderit Laërtius, vel duo fuerint Sexti, quorum vnus methodicae medicinae et Scepticae philoſophiae adhaeſerit, alter Empiricae [n]. Sed fruſtra fluctus in ſimpulo mouet vir eruditiſſimus, cum empiricae ſectae indoles Pyrrhoniam philoſophiam facile admittat, et non ipſe tantum ſe ἐμπειρικὰ ὑπομνήματα ſcripſiſſe teſtetur, ſed et praeter Laërtium PSEVDO-GALENVS [o] eum inter empiricos referat. Quemadmodum enim Sceptici in vitae negotio, ſcepſin ſuam non ſequebantur, ita ipſo SEXTO teſte [p], Empirici cum Scepticis conſentiebant in principiis, et a ſe ſigna obſcura comprehendi non poſſe ſtatuebant, et ſigna rationalia cum Pyrrhoniis negabant. Nec recordatus eſt vir doctus, fuiſſe complures medicos empiricos, qui Pyrrhoniſmo fuere addictiſſimi. Locus vero Sexti, qui praecipue vrgetur, id prorſus non vult, ſed, niſi nos omnia fallunt, contrarium probat: ſatis enim innuit, receptam ſui temporis opinionem eſſe, conuenire Sceptico empiricam medicinam, eo quod Empirici Pyrrhoniſmo nomen dederint. Cur vero empiricam medicinam Scepticis non quadrare putauerit Sextus, alio loco [q] luculenter prodidit, monens, empiricos obſcurarum cauſſarum demonſtrationem, quam dogmatici philoſophi et rationales medici iactent, negare, Scepticos autem de ea aſſenſum ſuſtinere. Diſcrimen itaque non in eo eſt, quod in praxi medica ſolebat reſpici, in eo enim et Empirici et Sceptici ſatis erant concordes, ſed in modo tantum, quo demonſtrationem ex cauſſis obſcuris et latentibus reiiciebant, cum empirici illam plane tollentes aliquid definirent, Sceptici ſolenni ἐποχῇ ſua vterentur: id quod minime impedire potuit, vt non Sceptici Empiricorum praxin ſequi potuerint [r]. Valde vero ieiuna ſunt, quae, vt his ſe extricent, viri docti confingunt. Laërtium enim duos Sextos medicos inter ſe confudiſſe, vnde probabitur? et qui Sextum hypomnemata empirica ſcripſiſſe dici poteſt, ſi huic ſectae addictus non fuit. Quod enim Cagnatus regerit: dici poſſe, licet empiricus non fuerit, eum tamen libros empiricos exaraſſe methodicum, eo quod in illis commentariis placita empiricorum ad diſquiſitionem reuocauerit, frigidum prorſus eſt, et ab omni veriſimilitudine alienum, nec ratione vlla probari poteſt. Recte itaque veterum teſtimoniis ſtamus, qui Sextum inter Empiricos numerant [s]. Alexandriae vixiſſe, ibique vel philoſophiam docuiſſe, vel medicinam feciſſe, ex eo veriſimile putat CAGNATVS [t], quia loco quodam [u] exempla affert Alexandriae, gymnaſii, ſcholae, quae a re ob oculos poſita deſumſiſſe credere

n) Adu. Grammat. ſ. 161.

o) In iſagoge l. c. Alium quidem hunc Sextum empiricum eſſe contendit CAGNATVS l. c. quem nullo argumento ductum veterum teſtimoniis contradicere recte notauit FABRICIVS in prolegom. ad Sextum.

p) Adu. Logic. L. II. ſ. 191.

q) Adu. Logic. L. II. ſ. 327. 328.

r) Empiricorum ſecta quomodo a rationalium et methodicorum ſecta diſtinguatur, exponit CELSVS praef. de arte medica, qui hic omnino conſulendus, addendique recentiores hiſtoriae medicae enarratores fere omnes. Paucis rem perſpicue complexi ſunt HVETIVS l. c. c. 14. p. 159. FABRICIVS ad Sextum p. 63. not. G. quos vide. Acronem Agrigentinum ſectae huius principem fuiſſe ſcribit PLINIVS L. XXIX. cap. 1.

s) Conf. SALMAS. ad CAPITOLINI Anton.

t) loc. cit. u) Adu. Phyſic. L. II. ſ. 15. 95.

dere par sit. Ast decipi Cagnatum ex alio SEXTI loco [x] est manifestissimum, vbi scribit: *felem Alexandriae sacrificant. Horo et Thetidi blattam, quod apud nos nullus fecerit.* Et alibi [y] Alexandrinam dictionem suae non minus clare opponit. Recte quoque et eleganter Cel. FABRICIVS ad istum Sexti locum monuit, eum non ideo Alexandriam exemplum afferre, quod ibi viueret, sed quod celeberrima esset, et quod Aenesidemus, quem libenter sequitur, docuisset Alexandriae, et quod praecipuae dogmaticorum, quos oppugnat, scholae tum temporis Alexandriae florerent. Vt taceamus, nondum ex allato de hac vrbe exemplo sequi, eum ibi vixisse, cum et ad Rhodum aliaque loca prouocet, vbi eum triuisse tempus, nemo coniicit. Herodotum praeceptorem habuisse, LAERTII [z] testimonio, supra iam producto, constat. Valde vero miramur, CAGNATVM [a] scribere potuisse: cum de religione Sexti ex eius libris nihil intelligi possit, assequi se non valere, an idem fuerit, quem de resurrectione scripsisse auctor est EVSEBIVS [b]. An vero vnquam legisse Cagnatum libros Sexti *aduersos physicos* credendum est, in quibus tam profana ratione de Diis agit, et ita vbique gentilem sapit, vt coecum esse oporteat, qui eum a Christiana pietate longissime abfuisse non videat? immo vel primus institutionum Pyrrhonicarum liber adeo luculentus hac in re est, vt ne per somnium quidem verisimile fieri posse credamus, scriptorem earum de resurrectione scribere et dogma sacrum explicare potuisse. Accuratiori examine opus habet doctissimi HVETII [c] opinio, qui eam, quam SALMASIO et CASAVBONO duce supra asseruimus sententiam, diuersum esse Sextum Chaeronensem M. Aurelii Antonini praeceptorem a Sexto Empirico, multis rationibus nixus oppugnauit, et eundem intelligi Scepticum philosophum demonstrare conatus est. Cuius rationes cum nos hoc loco expendere promiserimus, aequum est, vt virum magnae doctrinae, sed hypothesibus suis haud raro nimia fiducia et amore inhaerentem, audiamus. Vrget vero ille 1. vixisse vtrumque eodem tempore, habuisse idem nomen, eandemque philosophiae professionem, eodem vsum fuisse praeceptore Herodoto. 2. Reiiciendam esse Suidae, scriptoris negligentis auctoritatem, qui vnum Afrum alterum Chaeronensem vocat, viderique simile, ideo Libyn dici Sextum Empiricum, quod forte diu Cyrenis Libyae vixerit, quemadmodum Pomponius Romanus a longa, quam Athenis fecit, mora Atticus dictus est. 3. Non obstare, quod Sexti Chaeronensis praeceptor dicatur Philadelphiensis, Empirici Tarsensis, fuisse enim et Philadelphiam et Tarsum vrbes Ciliciae vicinas, quae facile commutari inter se potuerint. 4. Nec multum huic sententiae refragari Capitolini testimonium,

x) Inst. Pyrrh. L. III. f. 221.
y) Contra Grammat. f. 213.
z) L. IX. f. 116.
a) loc. cit.
b) H. E. L. V. c. 27. HIERONYMVS de Script. eccl. c. 50.
c) loc. cit.

monium, Sextum Chaeronensem, Iunium Rusticum, Claudium Maximum, Cinnam Catulum Antonini praeceptores Stoicos pronuncians. Hoc enim ad posteriores hos pertinere, non ad primum, quem Pyrrhonium fuisse, ex Suida constet. 5. Licet Sexti Empirici nomini patronymicum non addatur in inscriptionibus, vsitatum tamen hoc veteribus esse, vt illa omittant. 6. Quod vero ab Antonini testimonio desumitur argumentum, quod καταληπτικῶς eum a Sexto philosophari didicisse, ait, nihil euincere, eo quod a Sceptico id quoque fieri potuerit, quos de vita instituenda regulas non minus graues praescripsisse, quam alios philosophos, constet, cum in vita dogmaticos se praebuerint. 7. Quamuis autem in isagoge, quae Galeno tribuitur, Sextus nominetur, nondum tamen inde sequi, fuisse eum Galeno coaeuum, potuisse enim ad antiquiores se prouocare auctorem: nec certum esse atque euictum, recte eam introductionem Galeno tribui. Haec doctissimus praesul, vere Sceptice disputans, vt ipse fatetur [d], ingenium, quod habuit, foecundum probat, veritatem non item. Ita enim cum eius rationibus comparatum est, vt ad Lydium lapidem criticae artis examinatae assensum non mereantur. Et vno quidem responso omnes illae ratiunculae retundi possunt, demonstrando, quod infra suscipiemus, Sextum Empiricum Galeno si non iuniorem, certe coaeuum fuisse, nec ante Commodum vel Seuerum vixisse. Hoc vno enim posito omnia concidunt, quae magno molimine exstruxit Huetius, cum Sextus Aurelii imperatoris praeceptor dimidio fere seculo antiquior sit. Sed nec quae affert digna sunt praestantissimi viri eruditione, et in patrocinium scepticismi, cui pia quadam ratione ad deprimendam in rebus sacris rationem vehementer fauebat, emendicata tantum et contorta. Etsi enim vno nomine Sexti duo appellati sunt, diuerso tamen vixere tempore, nec homonymia probat, eundem semper fuisse, qui idem nomen gerit. Philosophiae vero professionem secutus est Chaeronensis Stoicam, Empiricus Pyrrhonicam, adeoque falsum est, eidem vtrumque instituto inhaesisse, supponit etiam Huetius, de quo tamen quaeritur, vtrum eiusdem sectae vterque fuerit? Accedit, Sextum Empiricum fuisse professione medicum, quod de Chaeronensi nemo veterum prodidit. Suidae vero negligentiam cum agnoscat, cur ad eum prouocat? et cur non videt vir acutissimus, quod palpari potest, tres Sextos eum confudisse? Nec ambitiose de patria Sexti Empirici disputamus, credendum sit Suidae, nec ne, in Libya natum esse contendenti. Sufficit, Empiricum a nemine veterum dici Chaeronensem, nec ei Cyrenaicam aliquam moram adscribi. Nec meliora sunt, quae de praeceptoribus vtriusque afferuntur. Nam vnde probabit, duas Ciliciae vrbes fuisse inter se mixtas? Quod si vero id concedimus, vel, quod commode magis dici potest, Areum Tarso, Herodotum eius filium Philadelphia fuisse oriundum, nihil tamen inde lucrabitur Huetii opinio, praeter illud, confudisse inter se veteres duos Sextos, et tribuisse Chae-

d) p. 155.

ronensi,

ronensi, quod ad Empiricum pertinebat. Ast num supra omnem verisimilitudinem est, duos philosophos habuisse duos praeceptores homonymos, vicinis ex ciuitatibus oriundos vel ibi habitantes? praesertim cum ex aetate Empirici Sexto Chaeronensi dimidio seculo iunioris coniici possit, Herodotum Tarsensem, huius praeceptorem, habuisse Herodotum vel filium, vel quod malumus et ex nomine suspicamur, nepotem, qui Tarso Philadelphiam commigrarit, et cuius institutione gauisus fuerit Sextus medicus. Miramur autem, eruditissimum praesulem Capitolini verbis adeo claris et luculentis vim inferre potuisse, praesertim cum ipse Suidam, testem quem aduocat, reiecerit. Etsi vero patronymica non semper a veteribus addi, certum est, verisimile tamen non est, nunquam patriae Chaeroneae nomen Sexto Pyrrhonio fuisse additum, si is ex Boeotia fuisset oriundus, ex qua originem habuit Marci praeceptor. Nec minus contorta sunt, quae ad eludendum, quod ab Antonino petitur, testimonium afferuntur. Non enim ibi sermo est, de argumento praeceptorum philosophicorum, quae a Sexto accepit imperator, sed de demonstrandi exponendique modo, vt veritas rei oculos perstringat. Quem sensum esse verborum Antonini, certe vidisset, qua fuit Graeci sermonis peritia Huetius, nisi hypothesi inseruiuisset. Luculenter enim ait Marcus, didicisse se a Sexto *τὸ καταληπτικῶς καὶ ὁδῷ ἐξερευτικόν τε καὶ τακτικὸν τῶν εἰς βίον ἀναγκαίων δογμάτων* quae Scepticismo directe opponi nemo non videt, et Pyrrhonio catalepsiam Stoicam tribui non posse palpat. Tandem quis credat, Antoninum, Stoicum acerrimum, iuratum sectae suae hostem tantis laudibus extulisse? vel illam philosophandi viam didicisse, quam vehementer exosos fuisse dogmaticos omnes constat? Quibus omnibus cum reponi queat nihil quod momentum habeat, recte fecisse eos, qui vtrumque Sextum distinxerunt, libere pronuntiamus. Ex his autem intelligi quoque potest, falsum esse FRANC. PHILELPHUM e), qui ex Sexto Pyrrhonio Peripateticum exsculpsit. Totum enim fuisse Scepticum et de Pyrrhonia philosophia omnium maxime meritum, luculentae *institutiones Pyrrhoniae* ad oculum demonstrant; ex quibus cum prolixe satis Scepticorum philosophandi rationem *tomo primo* descripserimus, lectorem illuc remittimus. Prolixiora sunt, quae aduersus *mathematicos* f), id est, dogmaticos *vndecim libris* disputauit, in quibus non

 modo

e) L. XXVI. ep. 1. p. 178.

f) Varia fuit apud veteres vocis huius significatio. Pythagorae discipulos perfectos ita vocatos esse, Tomo primo ostendimus. Interdum pro astrologis et genethliacis vox adhibita, vt apud ipsum SEXTVM adu. math. L. V. s. 1. 2. quo sensu magi quoque mathematici dicuntur. Strictiori sensu etiam mathematici vocati sunt, qui circa quantitates rerum, magnitudines, pondera et mensuras versabantur, quo sensu hodie quoque vox in vsu est. Interdum pro humaniorum et liberalium disciplinarum orbe vox sumta est mathematicae, et *μαθήματα* dicta *ἐγκυκλοπαιδεία*, quo sensu mathematicos appellat CEBES p. 69. et hoc quidem sensu sumsisse Sextum vocem, recte obseruauit FABRICIVS, qui in limine disp. contra mathematicos de hac varia significatione vocis mathematicus, erudite disserit. His subiunxit Sextus disputationes aduersus philosophos, quas a disputationibus contra mathematicos seiunxisse, ex fine Libri VI. contra musicos est euidentissimum.

Fal-

modo Pyrrhoniae philosophiae notitiam haud leuem, sed et magnam omnis veteris doctrinae cognitionem et eruditionem haud proletariam ostendit, dignus qui ab eis attente legatur, qui veteres doctrinas nosse cupiunt, praesertim postquam magna luce hos commentarios collustrauit celeberrimi FABRICII [g] diligentia, de literis fere omnibus, praesertim Graecis, immortaliter merita. De aetate vero Sexti Pyrrhonii, vt aliquid adiiciamus, errare eos, ex dictis constat, qui sub M. Aurelio Antonino eum ponunt. Vidit id iam CAGNATVS [h], sed ratione infirma ductus suspicatus est, fuisse eum Galeno posteriorem, quoniam definitionem medicinae eandem, quam in libro *artis medicae* Galenus attulit, *scientiam salubrium, non salubrium et neutrorum.* Nec firmior SALMASII ratio ad *isagogen* GALENI prouocantis, in qua mentio fit Sexti, eam enim spuriam esse, nemo fere negat. Sed certiora et validiora sunt, quae ex successione Scepticorum a LAERTIO [i] memorata attulit IONSIVS [k]. Ea enim successio talis fuit:

Antiochus Laodicenus,

Menodotus Nicomediensis, Theodas Laodicenus,

Herodotus Arei Tarsensis,

Sextus Empiricus

Saturninus.

Menodotus autem et Theodas, siue Theudas tempore M. Aurelii Antonini inclaruerunt, vt ex GALENI libro *de hypotyposi empirica* patet, quem, A. C. CC, aetatis LXX, Seueri VII, defunctus, Antonini philosophi tempore anno aetatis XXXVII composuit, et in quo postremos ex Empiricis laudat Menodotum atque Theudam. Hunc Menodotum cum audiuerit Herodotus, et hunc demum Sextus, necessario inde sequitur, serius, quam sub Antonino philosopho Sextum vixisse. Cumque hos vltimos sui temporis empiricos memoret Galenus, recte inde concluditur, Sextum Empiricum, Galeni tempore nondum innotuisse, sicque eius tempus in Sec. III initia, vel senectutem etiam Galeni, aetatemque Seueri imperatoris esse reiiciendam. Cum enim verus isagoges Galeno tributae auctor ignotus sit, ex eo argumentum pro definienda Sexti aetate afferri non potest. Alios Sextos supra indicauimus.

§. IV. Post

Fallitur itaque communis virorum doctorum sententia, quam nos quoque in Germ. Hist. phil. opere T. III. p. 1337. secuti sumus, quae mathematum nomine omnes omnino scientias etiam philosophicas comprehendisse Sextum putat.

g) Nitidissima editione Lipsiensi 1718. fol. vid. Iourn. des Savans 1719. p. 669. Bibl. anc. et mod. T. XIV. p. 1. Act. erud. 1718. p. 337.

h) loc. cit.

i) l. c. s. 126.

k) De Scr. hist. philos. L. III. c. 12. p. 274. eum sequitur FABRICIVS ll. cc.

§. IV. Poſt Sexti aetatem non defuerunt, qui philoſophandi rationem Scepticam excolerent, mox Pyrrhoniorum, mox Academicorum nomine minus inuiſo vſi. Ex illorum numero fuit Saturninus Cythenas, quem Sexti Empirici diſcipulum facit LAERTIVS [k], et Theodoſius Tripolites, vir eruditus et mathematicarum diſciplinarum hiſtoria clarus, qui, SVIDA teſte, [l] commentarios ſcripſit in Theudae Laodiceni Sceptici *capitula*. Meminit Theodoſii cuiusdam Bithyni, quem horologii ſolaris ad quodcunque clima apti inuentorem praedicat VITRVVIVS [m], et quem cum filio non ignobile inter mathematicos ſui temporis nomen conſecutum eſſe STRABO [n] teſtatur, huncque VOSSIVS [o], cum Theodoſio Tripolitano eundem fuiſſe, et ex Bithynia in Africam ſeceſſiſſe putat. Qua in opinione ducem habuit IOANNEM PENAM [p]. Sed merito a Voſſio diſceſſere viri κϱιτικώτατοι IO. IONSIVS [q], AEG. MENAGIVS [r] et IO. ALB. FABRICIVS [s], ſi enim paulo attentius Suidae narrationem intuemur, palam fit, fuiſſe inter ſe Theodoſios hos diuerſiſſimos. Bithynus enim, Voſſio non negante, Pompeii M. tempore vixit, Tripolitanus commentarios ſcripſit in Theudam, qui aliquo ante Sextum, tempore, Traiani forte vel Hadriani vel Antonini Pii aetate vixit, adeoque ille Sextum aetate ſuperare vix potuit, et duobus Seculis Bithyno eſt iunior. Et diſtinguit quidem Theodoſium, capitulorum Scepticorum auctorem Suidas a Theodoſio Tripolita, ſed confudiſſe eum more ſuo hic omnia ex illo patet, quod eadem vtrique ſcripta tribuit. Monet etiam FABRICIVS, nunquam Theodoſii meminiſſe, neque eius ſcripta euoluiſſe videri Ptolomaeum, licet hunc ex illis profeciſſe tradant Pena et Voſſius, ex quo confirmamur, Theodoſium poſt Ptolomaeum, qui Antoninorum tempore floruit, vixiſſe: alias enim ad eum prouocaſſe dubitandum non eſt, qui alios laudauit. Meminere vero Theodoſii poſterioris temporis mathematici Theo, Pappus, Proclus, et ante hos LAERTIVS [t], ex quibus recte coniicitur, vix errare eos, qui vel cum Sexto, vel paulo poſt eius tempora vixiſſe ſtatuunt. De modo vero eius philoſophandi σκεπτικῶς, ex fragmento illo ſpecimen cape, quod ex *capitulis* eius *Scepticis* ſeruauit SVIDAS [u]. Ait ibi: *Pyrrhonem non vocandum eſſe Scepticum: nam ſi quidem motus et agitatio mentis in alterutram partem comprehendi non poſſit. Pyrrho quo mentis habitu fuerit, nos ignoraturos eſſe. At ſi illum ignoremus, non recte vocatum iri Scepticos Pyrrhonios. Ad haec Pyrrhonem neque primum Sceptices auctorem fuiſſe, neque de vlla re certi quid ſtatuiſſe. Quare Pyrrhonium dicendum, qui moribus illi ſimilis fuerit.* Scilicet ſectae nomen omnino refugiebant Sceptici, et antiquiora Pyrrhone nomina in

Sceptici poſteriores.

 patro-

k) L. IX. ſ. 116. l) In Theodoſius T. II. p. 174. m) L. IX. c. 9. n) L. XII. p. 566. o) De ſcient. mathem. c. XVI. §. 6. p. 58. c. XXXIII. §. 8. p. 160. p) Praef. ad Sphaerica Theodoſii a ſe Pariſ. 1557. 4. edita. q) De Scr. hiſt. phil. L. III. c. 12. p. 275. r) Ad LAERT. L. IX. ſ. 70. s) Bibl. Graec. Vol. II. p. 91. t) L. IX. ſ. 70. u) In Pyrrhonii T. III. p. 256.

patrocinium opinionis vocabant. Hinc Homerus, Archilochus et Euripides huc aduocati, vt ex hoc Suidae loco liquet. Seculo vero tertio valde inclinasse res Scepticorum dubium non est, cum et secta eclectica reliquas fere omnes deprimeret, et Christiani se Scepticismo vehementer opponerent, quod eius mala inter greges suos grassari viderent doctores ecclesiae, qua de re conqueritur GREGORIVS NAZIANZENVS [x], et nota sunt, quae contra Academicos disputauit AVGVSTINVS [y]. Ex quibus veterum locis colligitur, acerrimas quidem at absurdas et impudentes satis fuisse disputationes Scepticorum, et intolerabiles visas [z], telis vero piorum doctorum vbique confossas [a]. Cum itaque exiguis iam ante luminibus vsa esset [b] secta Sceptica, tandem prorsus euiluit, et cum incrementis philosophiae Alexandrinae atque doctrinae Christianae huic sectae maxime aduersis, decreuit. Cuius specimen esse potest, quod Sexti scripta, licet bonae frugis quoad veteris doctrinae copiam et eruditionem plena, plerisque veterum intacta manserint [c], et de doctissimo medico non nisi pauca extent veterum loca [d]. Occurrit quidem Iustiniani imperatoris tempore Vranius quidam philosophus, AGATHIAE [e] memoratus, ex quo sua descripsit SVIDAS [f], homo Syrus, non Peripateticae tantum doctrinae, sed et Pyrrhoniae addictus, qui Constantinopoli oberrabat, artem profitens medicam, quique nullum prorsus Aristotelis dogma recte tenebat, disputando tamen in congressibus inanem prae se typhum ferebat, et ad palatii porticus atque in tabernis librariis sedens de Deo et diuinis cum hominibus illiteratis disputationes exercebat. Hunc ephecticam philosophiam imitari cupientem, iuxta Pyrrhonem et Sextum responsiones fecisse, finemque statuisse vacuitatem perturbationis in animo, existimando nimirum, nihil esse quod comprehendi posset intellectu, ait AGATHIAS, qui et addit, cum Areobindo legato ad Persarum regem Chosroëm commigrasse, magno ab eo in honore habitum.... Ast et vita talem describit et eruditione, vt vix nomen inter philosophos tueatur, et Christianum fuisse ex Nestorii secta, et ad controuersias Eutychianas traxisse praecepta Aristotelis de passibilitate et impermixtibilitate Dei (τὸ παθητὸν καὶ ἀξύγχυτον) disputando, obseruauit Cel. MOSHEMIVS [g], adeoque et suo merito, et fidei professione omitti hic potest. Nec alia sunt, quae his addenda esse iudicamus; cum hoc vero tempore cum philosophia Graeca gentilis plane exspirauerit, eius quoque sub imperatoribus Romanis historiae imponimus finem.

x) Orat. XXI. in Athanas. p. 380.

y) Libris tribus contra Academicos, de quibus suo tempore dicendum. Conf. FOVCHER. sur la philosophie des Academiciens L. I. c. 13, p. 67. seqq.

z) AVGVSTIN. enchir. c. 20. de Trinit. L. XV. c. 12.

a) Vid. LACTANT. inst. L. III. c. 5. 6. de ira Dei c. 1.

b) Vid. Aristocles apud EVSEB. de praep. L. XIV. c. 18.

c) Obseruauit id MENAGIVS ad Laërt. L. IX. s. 116.

d) Laërtii, Suidae, Isagoges auctoris, Agathiae, Cedreni, auctoris tab. de sectis medicorum, Scholiastis Luciani et Nazianzeni loca praefixit suae Sexti editioni FABRIC.

e) L. II. p. 67.

f) In Vranius T. II. p. 740. hinc sua hausit MENAGIVS l. c. FABRICIVS l. c. HVETIVS l. c. p. 161.

g) Instit. hist. Christ. antiq. Sec. VI. P. II. c. 1. §. 5. p. 434.

CAPVT

CAPVT TERTIVM.

DE PHILOSOPHIA ORIENTALI.

§. I.

Historiae philosophiae orientalis necessitas et momentum.

Absoluta philosophiae gentilis Graecanicae sub imperatoribus Romanis historia ad Iudaeos iam, quod omnes hactenus fecerunt, qui philosophiae fata enarrarunt, pedem promouere liceret, nisi restarent barbaricae philosophiae reliquiae, hactenus fere nemini animaduersae, saltem iusta nunquam luce collustratae, quas nuper e tenebris reuocauit, viri magni, Io. Lavr. Moshemii [a] industria. Qui cum vidisset, veterum in ciuitate Christiana haeresium, quae rem Christiani populi sacram sub initia nascentis reipublicae sacrae valde vastarunt, origines ex Platonismo, praeuiis quibusdam veteribus doctoribus, a plerisque qui historiam ciuitatis Christianae enumerarunt [b] perperam, et inuita veritate deriuari, de veris earum originibus sollicitus, tandem eo, quo est animi acumine, et profunda in his rebus perspicacitate, vidit et detexit, fuisse circa nati Saluatoris tempora in notioribus Asiae atque Africae regionibus singulare quoddam philosophiae genus, quod diuinarum rerum cognitionem ceteris praestantiorem sibi vindicans, orientalis doctrinae a vetustissimis philosophis ad se deriuatae gloriam sibi vindicauit: exque ea secta plures cum ad Christianam religionem se contulissent, praeceptaque sua cum hac praepostere coniungere conati essent, exorta esse illa haeresium examina, quae Gnosticorum nomine superbientia, muscarum instar per omnes Asiae atque Africae ecclesias peruolitarunt, et nugis ineptissimis simplicitatem sanctissimae religionis contaminarunt, ad Iudaeos quoque et ipsos gentiles progressae domesticam vtrorumque philosophiam misere corruperunt, sententiarum monstra excogitarunt, fanaticismum late regnantem confirmarunt et auxerunt, librorum spuriorum segetes disseminarunt, pessimisque doctrinis totum commacularunt orbem. Quorum hominum historia, dici non potest, quantum lucis historiae sacrae atque philosophicae seculi post natum Saluatorem primi et secundi accendat, et quam multa perspici queant, circa quae sine ea merito in tenebris palpamus. Dolendum tantum est, non extare amplius horum hominum libros, et non nisi pauca et exigua fragmenta superesse, adeo quoque ecclesiae doctores variis caussis impeditos turbasse eorum notitiam, vt pauca hactenus de eo philosophiae genere caussis, et rationibus

a) In diss. de caussis suppositorum librorum inter Christianos Sec. I. et II. Vol. diss. histor. eccles. p. 217. In institut. hist. Christ. antiq. Sec. I. P. II. c. 1. §. 4. seqq. p. 71. seqq. et in institut. maior. Sec. I. p. 137. seqq.

b) Vid. Massvet. diss. I. in Irenaeum art. 1. sect. V. §. 63. seqq. p. 93. seqq. C. Vitringa Obs. SS. L. V. c. 13. p. 162. et innumeri alii, quibus exemplum praeiuere veteres doctores Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, alii.

bus veris dici possint, quae non insuperabilibus difficultatibus circumsepta omni fere diligentia superiora sint. Tentabimus tamen, vtrum tanto viro duce, viae semel ab eo apertae insistentes, afferre aliquid valeamus, quod non nudis coniecturis, sed veterum etiam relationibus consonet.

Existentia eius probata.

§. II. Extitisse eiusmodi philosophiam circa haec, de quibus loquimur, tempora, veterum de haeresibus in oriente natis narrationes dubitare non sinunt. Eae enim certi testes sunt, ad eiusmodi philosophiam, a vetustissimis in oriente philosophis acceptam istos homines prouocauisse. Qua de re imprimis PORPHYRII [c] testimonium audiendum est, eo minus suspecti, quo minus res ecclesiae Christianae ei curae erant cordique. Ita enim ille: γεγόνασι δὲ κατ' αὐτὸν τῶν Χριστιανῶν πολλοὶ μὲν καὶ ἄλλοι αἱρετικοὶ δὲ ἐκ τῆς παλαιᾶς φιλοσοφίας ἀνηγμένοι, οἱ περὶ τὸν Ἀδέλφιον καὶ Ἀκυλῖνον κ. τ. λ. *Erant Christiani eo tempore multi, tum alii, tum haeretici ex antiqua philosophia egressi, Adelphii Aquilinique sectatores etc.* Quibus verbis clarissime innuitur, haereticos eius temporis inter Christianos, non tantum antiquae philosophiae propaginem se iactauisse, sed reuera inde semina opinionum concepisse suarum. De philosophis enim loqui Porphyrium, ex sequentibus manifestum est, quibus contemsisse eos, Platonem, Zoroastris autem, Zostriani, Nicothei, Allogenis Mesi auctoritatem crepuisse, et tanquam sectam aliquam philosophicam confutatos esse, ait. Orientis autem sapientiam eos homines ostentauisse, fragmentum THEODOTI Valentiniani hominis, quod CLEMENTI ALEXANDRINO subiungi solet, quodque cum FR. COMBEFISII versione exhibuit IO. ALB. FABRICIVS [d], demonstrat, quod Valentinianis somniis refertum orientalis doctrinae titulum [e] prae se fert. Ast talem hoc fragmentum philosophiam nobis exhibet, qualem in sequentibus producemus, quaeque veteres orientis doctrinas, quantum ex iis ad ista quidem tempora peruenit, male sana curiositate ad Christianae religionis traduxit mysteria. Addimus locis his tertium non minus luculentum, probeque notandum, quod ab eiusmodi philosophi calamo profectus est, qui philosophiae suae partem non contemnendam illi doctrinae orientali debuit. EVNAPIVM [f] innuimus, Alexandrinae philosophiae innutritum, qui postquam Sosipatrae a geniis quibusdam, vt ipse vult, philosophiam edoctae historiam enarrauerat, patrem dicit, orauisse peregrinos viros, ad genua aduolutum, ederent, qui-

c) In vita Plotini c. 16. p. 118. ed. Fabr.

d) Bibl. Graec. Vol. V. p. 135. Germanice idem fragmentum edidit G. ARNOLDVS haeresiolog. P. IV. p. 41. sed cum vir doctus a veteris philosophiae notitia plane non esset instructus, non poterat non thesauros vendere, qui carbones erant. Meliorem itaque versionem dedit vir quidam eruditus Vlmae 1701 4. qui nomen literis his I. G. W. E. M. praefixit. Quem fuisse IOANNEM GEORGIVM WACHTERVM, ecclesiasten Memmingensem, virum Graece doctissimum nos docet Cl. IAC. ERHARDVS in miscell. de Iubilaeis p. 43.

e) Hunc enim titulum praescriptum habet: Ἐκ τῶν ΘΕΟΔΟΤΟΥ καὶ τῆς ἀνατολικῆς καλουμένης διδασκαλίας κατὰ τοὺς Οὐαλεντίνου χρόνους ἐπιτομαί.

f) In Aedesio p. m. 61.

quinam essent: *οἱ δὲ μόλις καὶ βραδέως (δόξαν δὲ ἴσως οὕτω καὶ Θεῷ) παρέφηναν εἶναι τῆς Χαλδαικῆς καλουμένης σοφίας ἐκ ἀμύητοι καὶ τῦτο δι' αἰνίγματος καὶ κάτω νεύοντες.* *Illi cunctabundi*, ita pergit, *aegre post aliquam moram (forsan etiam, quod Deo ita visum fuerit) se Chaldaicae philosophiae, quae dicatur, initiatos esse prodiderunt, idque obscurius et demisso vultu.* Quibus verbis satis clare innuitur, fuisse eo tempore sectam quandam philosophicam, quae Chaldaicam atque Orientalem sapientiam iactauerit, eaque mysteria panderit, quae haud contemnendam partem philosophiae Alexandrinae constituebant, licet morosius refragari nolimus contendenti, pleraque in illa Sosipatrae historia fabulam redolere. Nobis enim heic loci sufficit demonstrasse, inualuisse, primis a Christo nato seculis eiusmodi philosophiae orientalis sectam, quae diuinior et augustior reliquis habita fuerit, et dogmata multa ad Alexandrinos philosophos propagauerit, ad quam prouocare potuerit Eunapius.

Nomen Gnosticorum sibi vindicat.

§. III. Vindicasse sibi hanc sectam Gnosticorum nomen, eo quod sublimiorem ceteris philosophis de Deo deque potestatibus quibusdam siue emanationibus diuinis cognitionem se habere Sectatores eius gloriati sint, doctissimus MOSHEMIUS [g] coniicit, nam, (quod ex sequentibus quoque constabit,) circa diuina eiusmodi totam eorum doctrinam fuisse versatam. Certumque se esse, ait, philosophos hos nomine *γνώσεως* non tum demum doctrinam suam insignire coepisse, postquam Christianam religionem receperant, sed iam antea honoris caussa eam ita nominasse. Tritum enim dudum fuisse inter philosophos hoc vocabulum et ad cognitionem seu contemplationem rerum aeternarum, sublimiorem et ab omni sensu et materia secretarum designandam adhibitum: atqui harum rerum notitiam eximiam hoc genus hominum sibi arrogasse. Recte haec quidem dici, nemo negauerit, qui vetustissimarum haeresium origines paulo curatius habet perspectas. Quamuis enim Gnosticorum appellationem certae tantum haereticorum sectae propriam fuisse, eamque isto nomine ab aliis haereticis se distinxisse tradant Epiphanius, Augustinus, Pseudo-Hieronymus, Auctor Praedestinati et alii, quos magno numero sequuntur recentiores [h], in veterum tamen scriptorum lectione versatum fugere non potest, Gnosticorum nomine omnes propemodum haereses complexos fuisse veteres, qui sublimiorem de Deo et diuinis scientiam iactarent, vnde et Menandrum Simonis discipulum IRENAEUS [i], et Basilidem HIERONYMUS [k], Saturninum EPIPHANIUS [l], Nicolaum quoque PHILASTRIUS [m] Gnosticorum parentem con-

g) loc. cit.

h) Vid. quos laudat THOM. ITTIGIUS de haeresiarchis aeui Apost. c. IX. p. 162. seqq.

i) L. III. c. 4.

k) Cat. Scr. eccl. c. 21. p. 87. ed. Fabr.

l) Haeres. XXVII. sect. 1. T. I. p. 102.

m) Haeres. XXXIII. p. 71. ed. Fabr. idem facit IRENAEUS L. III. c. 11. EPIPHAN. haer. XXVI. f. 1.

conſtituunt. Dubitandum quoque non eſt, profluxiſſe hoc nomen non ex Chriſtiana ſed gentili diſciplina, conſiderantibus luculenta duo loca Diui PAVLI, quorum vno [n] diſcipulum Timotheum anthitheſes τῆς ψευδωνύμου γνώσεως, auerſari iubet, altero illam falſo iactatam ſublimiorem ſapientiam philoſophiam deceptricem et traditiones humanas atque elementa ſiue principia mundi vocat [o], quibus verbis clare ſatis origines non in ciuitate Chriſti, ſed inter ſeculares homines exortas tangit. Etſi vero, haec ita ſe habere vix dubitandum ſit, non tamen id ita accipiendum eſt, ac ſi orientalis iſta philoſophia domeſticum hoc ſibi nomen adſciuerit. Γνώσεως nomen enim Graecum eſt et a Graecis philoſophis profectum, et in Pythagorae atque Platonis tantum ſchola ad res immateriales et intelligibiles, earumque notitiam, quam metaphyſicam dixit Ariſtoteles, translatum, vt nos alibi docuimus [p] docteque expoſuit IACOBVS THOMASIVS [q]. Ex quo colligimus, Gnoſticorum nomen orientales philoſophos tum demum ſibi vindicaſſe, cum Graeci ad orientalem philoſophiam Pythagorico-Platonicam transferrent, et ex vtraque mixtum metaphyſicae genus exſurgeret: quod non ita longo ante natum Chriſtum tempore eueniſſe, in ſequentibus dicemus. Gnoſticorum vero, id eſt haereticorum vetuſtiſſimorum placita ex hac ſecta profecta eſſe, et ſublimiorem eiusmodi de Deo et emanationibus diuinis atque earundem operibus doctrinam iactauiſſe, laudatum ſupra THEODOTI fragmentum διδασκαλίας ἀνατολικῆς luculenter euincit, et ex tota Gnoſticorum hiſtoria alibi enarranda manifeſtum eſſe putamus.

Origines ſectae Orientalis.

§. IV. Originem vnde haec ſecta ceperit, ex dictis et allatis etiam veterum locis definiendum eſt. Ex oriente enim profectam eſſe non nomen tantum, quod iactabat, oſtendit, ſed locus etiam regionesque orientis, in quibus illa γνῶσις ψευδώνυμος enata eſt, quam Chaldaeam, Perſiam, Syriam, Phoeniciam, Palaeſtinam fuiſſe, eos non latet, qui veterum rerum notitia delectantur. Ex his enim orientis regionibus ad Europaeos quosdam populos, maxime vero ad Aegyptios fuiſſe hanc philoſophiam propagatam, ex iis, quae in fine *primi tomi* de philoſophia Aegyptiaca tempore Graecorum ibi regnantium dicta ſunt, ſatis notum eſſe putamus. Maxime vero Chaldaeam et Perſiam, (quae nomina in philoſophiae hiſtoria idem dicere, et Chaldaeam philoſophiam eſſe, quae inter Perſas illo tempore floruit, ex dictis *tomo primo* de harum gentium philoſophia conſtat) patriam huius philoſophiae recte aſſignari, adducta ſupra Eunapii et Porphyrii loca probant, quorum ille Chaldaicam philoſophiam ſecretiorem initiationibus ſacram, vocat, hic ad Perſarum eos philoſophos prouocaſſe, eorumque auctoritatem, emendicatis

n) I. Tim. VI. 20.
o) Coloſſ. II. 8.
p) Hiſt. de ideis ſect. I. §. 6.
q) Orig. hiſt. phil. et eccleſ. §. 25. ſeqq. p. 21.

dicatis aliquot libris spuriis Zoroastris, Zostriani, Mesi aliorumque nomine superbientibus venditasse prodit. Qua in opinione mire confirmamur conuenientia philosophiae Zoroastreae cum hac orientali et Gnostica, cuius infra luculentum dabimus specimen. Nulli itaque dubitamus asserere, fuisse eam propaginem quandam doctrinae Zoroastreae, at in peculiares opiniones et mira somnia degenerantem, adeoque inter sectas illas referendam esse, quae Orientis incolas vltimis ante N. C. annis in plures opiniones diuiserunt. Ex his vero clarum quoque esse putamus, errare eos, qui ex Platonis schola totam hanc Gnosticorum insaniam deriuant; cuius opinionis auctores sunt veteres quidam ecclesiae doctores r), qui in hos haereticos calamum strinxerunt. Qui cum Platonicam potissimum doctrinam didicissent, vidissentque haud pauca orientalis philosophiae capita a philosophis Alexandriae Pythagorico-Platonicam philosophiam tradentibus, vel ex hac Musarum sede per Asiam se diffundentibus fuisse recepta, in eam inducti sunt sententiam, totam illam errorum foeturam ex Platonica philosophia pullulauisse. Verum deceptos fuisse viros optimos ex dictis satis constat: qui si Platonicam philosophiam cum illorum decretis, quae notiora illis erant, quam nobis, comparauissent, vel hos homines ipsos audiuissent, facile intellexissent, multum inter eorum placita et scholae Pythagorico-Platonicae doctrinam esse discriminis. In quam licet multa postea essent recepta, tantum tamen abest, vt Platonem se sequi philosophi illi orientales putauerint, vt potius eum fastidiose reiecerint; quippe qui, diuinitatis profunditatem praecipiendo non attigisset. Teste enim PORPHYRIO s) praeceperunt, *Platonem in profunditatem intelligibilis essentiae non penetrasse*, PLOTINVS ſ) autem Alexandrino contra eos acumine disputans, eis inanem obiicit iactantiam, ὡς αὐτοὶ μὲν τὴν νοητὴν φύσιν κατανενοηκότες ἐκείνȣ δὲ (Πλάτωνος) καὶ τῶν ἄλλων τῶν μακαρίων ἀνδρῶν μή· *quasi ipsi quidem intelligibilem naturam cognoscendo attigerint, Plato autem reliquique beati viri minime.* Nec ad haec demonstranda alio argumento opus est, quam lectione disputationis illius a PLOTINO ſſ) contra hos homines scriptae, quam *contra Gnosticos* Porphyrius inscripsit, in qua luculenter ostendit: *Eos Platonem non intelligentes, numen quoddam existimasse, in quadam quiete in se omnia continere, etc. Multa praeterea in Platone interpretando mentiri opinionesque eius in deterius detorquere.* Graui etiam indignatione eos corripit, *quod diuinos viros cauillentur, et conuitiis in Graecos sua dogmata audientibus confirment, quodque popularem approbationem aucupentur, viros illos vituperando, qui a viris non mediocribus iam multis sint seculis comprobati. Ridiculum porro esse* ait, *profiteri, se illis esse praestantiores, cum pleraque corruperint* t); cuius a Platone dis-

Mmmm 2

r) Irenaeus, Tertullianus, Epiphanius, aliique.
s) loc. cit.
ſ) Ennead. II. L. IX. c. 6. p. 204.
ſſ) loc. cit.
t) loc. citat.

diſſenſus exempla affert pluſcula, quae nobis otium faciunt, ex collatione vtriusque doctrinae diſſenſum inter vtramque oſtendendi [u].

Cum phil. Pyth. Platonica coniuncta.

§. V. Haec licet ita ſe habeant, negandum tamen non eſt, acceſſiſſe quaedam ex philoſophia Pythagorico-Platonica ad hanc philoſophiam orientalem. Id enim non dogmata tantum oſtendunt varia, quae vtrique ſectae communia videntur, ſed PLOTINVS quoque iterum teſtis eſt, qui ita: *ὅλως γὰρ αὐτοῖς τὰ μὲν παρὰ Πλάτωνος εἴληπται, τὰ δὲ ὅσα καινοτομοῦσιν, ἵνα ἰδίαν φιλοσοφίαν θῶνται, ταῦτα ἔξω τῆς ἀληθείας εὕρηται. Certum enim, eos a Platone multa accepiſſe, quae vero noua adiecere, vt propriam philoſophiam conſtituerent, ea extra veritatem eſſe deprehenduntur.* Inter illa refert *dogmata de iudiciis et poenis apud inferos, fluminibus, transmigrationibus in corpora varia, item quod in mundo intelligibili multitudinem ponant, videlicet ipſum ens, et deinde intellectum et poſt haec opificem alium, ipſam ſcilicet animam ſibi ex Timaei verbis vſurpauerint.* Vidiſſe hic hominem Platonicum plus conuenientiae, quam reuera fuit, facile largimur, aſt fuiſſe tamen quaedam Pythagorico-Platonica infarta horum hominum ſyſtemati ex dictis manifeſtum eſt. Quod qua occaſione euenerit, ex iis, quae in *epilogo tomi primi* de philoſophia Aegyptiaca dicta ſunt, diſci poteſt, quae hic omnino repetenda ſunt. Scilicet cum ad iſtum, qui Alexandriae florebat, bonarum literarum mercatum, eruditionis, maxime vero philoſophiae Graecanicae per omnem terrarum orbem celeberrimae cupidi vndique conuolaſſent, et illi quoque, qui de rebus ſacris diuiniſque accuratius inſtrui cupiebant, ad hanc vrbem properarent, in qua pulcherrimam perſonare theologiam, teſte Geographo veteri [x], et AMMIANO MARCELLINO [y], conſtans fama erat, Aegyptii autem ad recipiendas omnium gentium doctrinas de Deo easque cum ſua theologia coniungendas eſſent proniſſimi, ſcholae vero Pythagorico-Platonicae ea eſſet exiſtimatio, vt ſingulari ſapientia de diuinis diſſerere crederetur, non potuere non homines Aſiatici nouandis rebus et opinionibus leuiſſimis ingeniis intenti Alexandriam deferri, vt et ipſi ſacra ibi dogmata diſcerent. Qui cum mirum doctrinarum diuiniorum chaos offenderent, quod canis Hermetis et ſimilibus nominibus turgebat, cumque accepiſſe Chaldaeos ab Aegyptiis ſapientiam ſuam Aegyptios iactantes audirent, domeſtica, ſaltem cognata valde et affinia fuiſſe inueniſſe viſi, manus dabant, et theologiam Alexandrinam ita patriis dogmatibus attemperabant, prout poterant, multa ita efformabant, vt nec Orientalia, nec Aegyptiaca, nec Pythagorico-Platonica manerent integra et incorrupta, ſed ex omnibus noua enaſcerentur placita. Et hac quidem ratione philoſophiam orientalem in Aegyptum perueniſſe, dubium non eſt. Quae cum magnifice de Deo diuiniſque ſtatue-

u) Prolixe et ſolito iudicii acumine ex Plotino hoc demonſtrauit MOSHEMIVS inſt. hiſt. Chriſt. maior. Sec. I. P. II. c. 1. §. 5. p. 5. p. 341. ſeqq.

x) p. 20. ed. Godofr.

y) L. XXI. c. vlt.

ſtatuere, et haud pauca veteribus patriisque, (quorum veros ſenſus nemo tenebat, ſed pro lubitu explicabat quilibet) affinia habere videretur, translata in illud religionum Πανδοχεῖον eſt, ex quo poſtea tantum malorum, velut ex Pandorae pyxide in orbem egreſſum. Certe non Aegyptiacam tantum et Platonicam, ſed et ipſam Iudaicam doctrinam corrupit. Ex hac enim philoſophia Alexandrina, quae ex veteri Aegyptiaca, Orientali, et Pythagorico-Platonica conflata fuit, Cabbalam Iudaeorum exortam et ſpuriam philoſophiam populo Dei obtruſam fuiſſe in *ſequenti libro* demonſtrabimus. Haec vero nos non nuda coniectura ductos aſſerere, ſed rei veritatem teſtem habere, facile ille intelliget, qui IAMBLICHVM [z], diuiniorem Aegyptiorum theologiam exponentem cum philoſophiae orientalis placitis generalioribus comparauerit. Ex Aegypto vero paulo ante reparatae ſalutis tempora Ptolomaei Phyſconis tyrannide eiecti philoſophi Alexandrini cum in Aſia reſediſſent, ſcholasque aperuiſſent, noua inde occaſio enata eſt, philoſophiam orientalem cum Platonica commiſcendi, et hanc genuinam rationem eſſe putamus, cur in philoſophia Alexandrina tot philoſophiae orientalis veſtigia deprehendantur, quae non tam Platonicis, quam ſectae iſti orientali, ſecus, quam plerumque fit, adſcribi debent. Cum vero poſt Plotinum et Porphyrium, intermortuis Gnoſticorum ſectis, intercideret philoſophia orientalis, Alexandrini recipientes, quicquid diuinum in orbe reſonabat, reliquias quoque Chaldaicae iſtius philoſophiae receperunt in tutum, vt ex MARINI [a], teſtimonio eſt manifeſtiſſimum. Et cum hac quidem ſecta philoſophiam quoque iſtam orientalem et Chaldaicam exſpirauiſſe veriſimile eſt.

§. VI. Fuiſſe hanc philoſophiam orientalem metaphyſicam quandam, ſiue theologiam, mediocriter ad Gnoſticorum deliria, quae illa peperit, attendenti manifeſtum eſt. *Doctrina orientalis philoſophiae de Deo.* Quemadmodum enim illa fere omnia in emanationum diuinarum ſerie quadam conſtituenda et ad viſibilis mundi opera applicanda verſabantur, ita dubitandum quoque non eſt, philoſophiam illam orientalem eiusdem argumenti doctrinam exhibuiſſe. Ex iis enim, quae *tomo primo* de barbarica Aſiaticarum gentium philoſophia diſſeruimus, conſtare poteſt, ſyſtema emanatiuum vtramque in ea abſoluiſſe paginam, et rerum omnium ex infinito Deitatis fonte fluentium ſeriem et progreſſum atque alterationem exhibuiſſe. In hoc igitur argumento philoſophia orientalis ſine dubio occupata fuit, et progreſſionem quandam ſiue emanationem virtutum quarundam ſubſtantialium, ex inexhauſta et latente numinis abyſſo per varios ordines, gradus, perfectiones, et eſſentiarum atque virtutum communicationes, vsque ad extremam emanationis lineam, nempe materiam eiusque corticem et ſcorias, malos genios, originemque mali phyſici et moralis explicare anniſa eſt. In hoc enim argumento et Alexandrina philoſophia, & Cabbala Iudaica, & Gnoſticorum

z) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. 3. p. 158. ſeqq. a) In vita Procli c. XXVI. p. 60.

ſticorum ſyſtemata multum deſudarunt, quae cum ſuo modo et ratione ex hac ſcaturigine pullulauerint, licet ad alia quoque doctrinarum aedificia, Platonicum ſcilicet, Iudaicum et Chriſtianum eam adplicuerint et accommodauerint; recte inde colligitur, ipſam philoſophiam orientalem talia tradidiſſe. Non prouocabimus iam ad reliquias Gnoſticorum, inter quas THEODOTI eclogae nobis luculentum locum [b] exhibent, ſed teſtem tantum volumus PLOTINVM [c], in eo quidem cum illis conſentientem, quod iuxta ſummam ſyſtematis emanatiui *illuſtrata, lumenque poſſidentia ſempiternum, deinde ad inferiora id traducant*, improbantem vero, ὅτι αὐτῷ τῷ πλήθει τὴν νοητὴν φύσιν τῇ αἰσθητῇ καὶ ἐλάττον, εἰς ὁμειότητα ἄγοντες, *quod ex ipſa multitudine intelligibilem materiam vſque ad ſenſibilis et deterioris ſimilitudinem deducant*. Quibus verbis demiurgi in hoc ſyſtemate malam quandam et a materia contaminatam naturam habentis opera, mundique productionem vna cum malo tum naturali tum morali exiſtentis tangit. Hunc enim errorem in iis ſibi maxime refutandum ſumſit. Ad ſyſtematis itaque emanatiui indolem reſpicientibus, facile coniici poteſt, quibus partibus ſyſtema hoc metaphyſicae orientalis abſolutum fuerit. Nempe ante omnia, et ante ipſos primos rerum omnium inenarrabiles fontes incomprehenſibilem et ineffabilem paternitatis ſiue deitatis abyſſum poſuerunt, quam cum nec cogitationibus aſſequi ſe poſſe ſperabant, nec profunditatem eius metiri quemquam aſſerebant, ſuper omnia diuina principia collocarunt, et quod infinita et ineffabili profunditate gauderet, abſtractionum ſuarum idolis decepti, mare quoddam fontium omnium diuinorum conſtituerunt. Hic ἄγνωστος πατὴρ THEODOTI [d]; hoc principium primo-prius, quod Alexandrinos ſtatuiſſe *ſectione quinta diximus*. Hic θεὸς εἷς πρὸ τῶν ὄντως ὄντων καὶ τῶν ὅλων ἀρχῶν πρῶτος καὶ τοῦ πρώτου Θεοῦ καὶ βασιλέως ἀκίνητος ἐν μονότητι τῆς ἑαυτοῦ ἑνότητος μένων, *Deus vnus ante principia reuera exiſtentia et ante principia vniuerſalium, prior etiam Deo primo, et rege, immobilis in ſolitudine vnitatis ſuae permanens*, quem praepoſuiſſe omnibus Hermetem mentitur IAMBLICHVS [e]; hoc lumen illud infinitum, Or haënſoph; ex quo principia Cabbaliſtarum Sephirothica effluxerunt; hoc ſilentium illud et profunditas inenarrabilis Menandri, Valentini et reliquorum Gnoſticorum; nam hos omnes eandem ſcholae orientalis diſciplinam ſuo modo recepiſſe, iſta ſatis conuincit nos conſenſio. Nec aliter veteres orientales Zoroaſtrem ſecuti, qui ante Oromasden et Arihmanium, Mithram poſuerunt, ex quo dogmate hanc philoſophiam orientalem fuiſſe exortam poſtea oſtendemus. Cum autem cum omni mundo philoſophante et a reuelatione non colluſtrato [f], ex nihilo nihil fieri haec ſecta ſtatueret, oſtendendum ei erat, qua ratione tum mundus ille inuiſibilis, tum viſibilis, affectuum ſiue paſſionum et malorum turbis repletus, emanatione qua-

b) l. c. p. 141.
c) l. c. p. 201.
d) p. 139.
e) loc. cit.
f) Conf. DE BEAVSOBRE hiſt. des Manich. T. II. L. V. c. 2. p. 165. ſeqq.

quadam ita esset exortus, vt integra tamen maneret summi principii perfectio. Vtrique igitur mundo sui ordines constituendi erant, qui emanationis legibus disponerentur: illique in duas classes distribuendi, quarum vna illas virtutes substantiales, quae intra diuinae perfectionis et essentiae naturam comprehenderentur, exhiberet, et quibus plenitudo infinita naturae diuinae absolueretur, altera extra infiniti πληρώματος naturam progressa, finitas res, vsque ad ipsas naturas malas productas complecteretur. Indulsisse hos homines nugaces et otiosos ingenio, et mira sibi entia imaginaria concepisse, ex abstractionibus formata, dubitari non potest, ast formasse tamen sibi haec principia emanatiua, ex infinito Deitatis fonte progressa, tanquam res quasdam vel virtutes diuinas, non diuinitatem tantum, sed et substantiam quandam in prima omnium ὀσίᾳ radicatam habentes, quaecunque de illis narrationes hodie suppetunt, confirmant. Quales enim Cabbalisticae Sephiroth sunt, qualia item Platonica principia diuinitatis, talia ista principia diuina in hac philosophia orientali fuisse, ex concordia harum doctrinarum iure quodam concludimus. Adhibita ab illis hominibus, cum Graeco idiomate mysteria sua pandere coepissent, vox αἰών, vnde decantatissimae Gnosticorum aeones in pleromate diuinitatis postea personuerunt. Huic voci quam potestatem philosophi orientales subiecerint, in tanto monumentorum veterum defectu et iactura accurate quidem et sine contradictionis metu definiri non potest; quae caussa fuit, cur in tot diuersas de eius significatione opiniones pertracti sint scriptores [g]. Hoc tamen certum esse putamus, quaecunque demum vocis origo fuerit, designari ea illas virtutes substantiales, quae ex Deo egressae et emanantes diuinam quidem naturam et essentiam habent, at suo tamen modo et peculiari quadam existendi ratione a suo fonte diuersam; quas αἰώνων nomine indigitarunt, quod intellectualem immortalemque et temporis ex mutatione successiui expertem naturam haberent [h]; in qua interpretatione vocis huius ὁμοψήφους habemus viros celeberrimos Is. de Beavsobre [i] et Io. Lavr. Moshemivm [k]. Nam plus velle hanc vocem, quam nuda attributa, ex inductione exemplorum huius vocis facile demonstrari potest, licet fatendum, ad angelos quoque et finitos spiritus passim hanc vocem translatam fuisse [l]. Quod tamen factum esse tantum κατ' ἀναλογίαν ex eo manifestum est, quod aeones proprie intra pleromatis diuini naturam

g) Praecipuas vocabuli huius significationes enarrat Io. Damascenvs de orthodoxa fide L. II. c. 1. T. I. p. 153. Ex recentioribus Iac. Basnage Histor. Iud. L. III. c. 28. §. 13. p. 732. recte vidit aeonas Gnosticorum cum Sephiris Cabbalistarum idem esse, obseruauitque in fragmento Sanchuniathonis hanc vocem iam adhibitam esse, ex quo tamen nondum sequi putamus, fuisse hoc nomen Phoenicium, cum coniiciatur, non sine verisimilitudine, hoc fragmentum ex horum philosophorum officina prodiisse.

h) Rationem hanc potestatemque vocis αἰὼν demonstrauimus in Tempe Heluet. T. II. Sect. I. obs. 4. p. 66.

i) l. c. p. 574.

k) Instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. II. c. 1. p. 143. seqq. add. Svicer. thes. T. I. p. 141. Petav. dogm. theol. L. III. c. 5. §. 6. seqq. Massvetvs et Grabivs ad Irenaeum.

l) Grabivs l. c. p. 9.

ram in ſyſtemate orientali comprehendantur. Aeones itaque, et principia ſubſtantialia ex Deo emanantia et in plenitudine diuinitatis comprehenſa, idem ſunt; et plus volunt, quam ſimplices modi diuinae naturae, adeoque non probandi ſunt viri docti, qui ſupremi numinis perfectiones, decreta et actiones ab his hominibus perſonarum habitu deſcriptas coniiciunt, et notiones quasdam atque ideas Platonicas in intellectu diuino intelligi ſtatuunt [m]. Hi enim ex eo ſatis refutantur, quod ex his aeonibus progreſſus demiurgus, mundus, homo, materia dicatur. Deos melius dixeris, ſed ita cum primo fonte connexos, vt vnam plenitudinem conſtituant; qua ferme ratione Platonem et ſequaces multos in intellectu diuino ideas, velut ὀσίας αὐτὰς καθ αὐτὰς poſuiſſe, ſuo loco euicimus. Quod ſi quis huic explicationi obiiciat, ne ſic quidem conſtare perſpicue, quid iſtis aeonibus hi homines ſibi voluerint, transſcribenda erit culpa in ingenia illorum hominum fanatica et delira, quae perſpicuis notionibus caruerunt, et contentos nos eſſe oportet eo, quod ſciamus, principia illa diuina ſignificari iſta voce, quae ex Deitatis fonte effluxere, et tamen in eius ambitu contenta ſuam peculiarem indolem, naturam et ordinem ſeruauerunt. Cum autem, vt mundus cum ſpiritualis tum materialis ex iſta emanatione fontis infiniti exſurgeret, virtutes duorum generum requirerentur, quarum illae agendo, hae recipiendo vel quaſi patiendo, ad prorogandam latiusque extendendam emanationis virtutem concurrerent, vſi philoſophi hi ſuarum regionum methodo emblematica, ſexum maſculinum atque femininum in his aeonibus excogitarunt, ex quorum concurſu tandem mundus inuiſibilis et ſpiritualis conſtitutus eſſet.

Doctrina orientalis de mundo viſibili.

§. VII. His poſitis de viſibilis quoque mundi origine, et naturis quae in illo eſſent, deque mali, quod in illo regnaret, ortu et fine, erat ediſſerendum, quas quaeſtiones ab antiquiſſimis temporibus barbararum gentium ingenia valde excruciaſſe, ex hiſtoria philoſophiae barbaricae ſuo loco enarrata notum eſt [n]. Cui nodo vel ſoluendo vel ſecando ratio ſyſtematis emanatiui adhibita, quam totam hanc deliram philoſophiam peperiſſe ſumus perſuaſiſſimi: nempe, axioma hoc: Quo magis emanans a fonte ſuo ſecedit, eo deterioris illud fieri atque impurioris naturae, eo craſſiori ſtipari congerie, vt lumen a ſplendidiſſimo igne in longinquum proiectum infirmius fit, et tenebris magis ſemper miſcetur, donec vix luminis aliqua remaneant veſtigia. Hoc canone poſito, quem clauem quoque eſſe philoſophiae Cabbaliſticae in ſequentibus luculenter demonſtrabimus, porro ſtatuebant, aeonum vel virtutum eiusmodi ſiue vnam ſiue aliquas ex plenitudinis diuinae circulo longius progreſſas, a perfectione ſua deſciuiſſe, et ita deſtitutas diuinis perfectionibus de condendo nouo ſibi regno cogitaſſe: factumque eſſe ex iis demiurgum, qui cum ſpiritualia non haberet

m) CAMPEG. VITRINGA Obſ. SS. L. I. c. 2. p. 130. BASNAGE l. c. SOVVERAIN. Plat. devoilé c. VIII. p. 62.

n) Conf. quae ex veteribus affert MOSHEM. l. c. §. 8. p. 140.

ret pura, ſed coarctata magis et in materiam coëuntia, et infinitatem atque diuinitatem amittentia, ex his mundum hunc fabricauerit, illique alias potentias ſubſtantiales, ex reliquiis priſtinae originis ex ſe productas praefecerit. Qui demiurgus et miniſtri eius atque angelicum diuini pleromatis indolem et naturam amiſiſſent, et qui ab eis conditus erat, mundus materialis craſſusque factus eſſet, quin ex eius ſcoriis atque eluuie corticeque peſſimae quaedam virtutes ſiue mali quidam daemones exorti eſſent, repletum fuiſſe hunc mundum malo phyſico et morali, paſſionibus, et turbis atque infinitis calamitatibus plenum, hincque mali originem eſſe deriuandam, quod in animum quoque hominis redundauerit, licet ipſe meliorem quoque naturam a diuinis principiis, non vero ab iſtis conditoribus materiae accepiſſet. Ex quibus omnibus ſequebatur, relucere quidem in mundo magnam primi fontis imaginem et bonitatem ex ſupremo oceano effluentem, aſt cum nimis longe ab eo, emanationis conditione, remotus materialis factus eſſet, non potuiſſe non tot mala moralia et naturalia mundo ineſſe, nec potuiſſe ſupremi numinis benignitatem illis ſatis mederi, cum ineuitabilia prorſus ſint, et emanationis neceſſitate eueniant.

§. VIII. Vt vero ex hac miſeriarum catena hominem reuocarent, *Doctrina moralis orientalium.* corporis odium ſapienti commendabant, et a ſentiendi eum facultate ad rationis vſum reuocabant, et per varios aſcenſionum ſpiritualium gradus ad Deum extollere ſe iubebant, vtque facilior fieret a malis iſtis poteſtatibus et fatali naſcendi in hoc mundo neceſſitate ad primum beatitatis et perfectionis diuinae atque ſummae fontem reditus, contemplationes, poenitentias, purgationes, cruciatus et exercitationes philoſophicas iniungebant [o], quibus a delictorum ſcabie et peccandi impuritate ad praeſtantiorem naturam animus extolleretur. Qui cum totus ita purgari non poſſet, varias poſt mortem purgationes neceſſarias eſſe, et non tantum reuolutionibus, ſed cruciatibus quoque ab illuuie inhaerente, eum eluendum dicebant, donec ad ſupremum fontem reductus plenis beatitatis praemiis potiatur. Eſſe porro hanc emanationum diuinarum ſeriem in variis potentiarum ſpiritualium ordinibus conſpicuam, quae quo longius recedant a fonte primo, eo deteriores fiant, et materiales magis atque concretae, ſed et inde peioris et malignae indolis, indeque et morbos, et tempeſtates et his ſimilia, quae mundum turbant, ab his poteſtatibus impuris oriri. Aſt et incantationibus, quibus ſuperiores poteſtates prouocentur, eas poſſe abigi [p], et fore tandem, vt vincente boni natura malum, et eluta quaſi mundi materialis colluuie et inquinamentis, tandem res omnes ad priſtinum, ex quo effluxerunt, infinitae plenitudinis circulum, redeant.

§. IX.

o) PLOTINVS l. c. p. 203.

p) Ibid. p. 212.

Discordia sectarum ex ea ortarum.

§. IX. Fuisse haec primaria philosophiae orientalis capita, in quibus pleraeque, quae ex illa egressae sunt, sectae conspirauerint, facile ex inductione dogmatum eorum, quae in illis hodie inueniuntur, demonstrari posset, nisi limites nobis positi obsisterent. Certe omnium haeresium, quae Gnosticae dicuntur, hae communes doctrinae sunt, multa ex illis recepit Cabbalistica philosophia, multa Alexandrina. Verum in applicatione speciali infinitae ortae sunt discordiae. Quarum duae potissimum caussae assignari possunt. Prima in humani intellectus natura recte ponitur, qui cum de rebus abstractis et iudicandi tantum facultate definiendis cogitat, in praeceps abripitur, vbi imaginationis oestro, ingeniique foecunditate agitur in transuersum. Id his hominibus euenit: qui cum imperscrutabilia mundi spiritualis mysteria detegere cuperent, et de diuinis et abstractis notionibus disserere auderent, imaginationis regimini more gentium orientalium se permittentes miscuerunt omnia, et prout quis ingenio erat foecundior, ita noua vocabula, nouum ordinem, nouas potestates excogitabat, et systemati friuolo et ratione sana destituto suppetias ferre tentabat, ita vero innumera opinionum diuersissimarum monstra introducebantur. Altera vero caussa ex applicatione philosophiae orientalis ad alia systemata deriuanda est. Scilicet multi ex his, qui hanc philosophandi viam latissime in oriente regnantem ingressi erant, cum religionem Christianam et doctrinae pulchritudine et miraculorum gloria radios vndiquaque spargentem cernerent, non inuiti quidem ad eam accedebant, suae vero philosophiae illam attemperabant, rati, Christum eiusmodi aeona fuisse, nec Paracletum aliud indicare, homines vero idiotas, quales Apostolos et doctores Christianos videbant, a literatura seculi imparatos, non recte intellexisse haec mysteria, adeoque ad perfectiorem γνῶσιν ea esse emendanda. Quo posito, quo quis erat ingeniosior, eo monstrosius systema produxit, qua in re exemplum praeiuisse reliquis Simonem Magum, ex hac secta orientali philosophum veteres testantur. Inde horrenda illa doctrinarum aedificia conflata sunt, quae haereticis tribuunt Irenaeus, Epiphanius, Philastrius aliique, quanquam dubitandum non sit, nec pios doctores, huius philosophiae imperitos, satis ea intellexisse, nec sciuisse satis ipsos haereticos quae vellent. Qua de re cum infinita fere dici possint, ea nobis, quibus alia sectanda sunt, ad historiae sacrae scriptores, et imprimis haeresiologos remittenda sunt. Eadem fere ratione factum, cum haec philosophia in Aegyptum perueniret, et ab Alexandrinis quoque philosophis ex parte reciperetur, vt systemati Pythagorico-Platonico infarta valde ab orientis doctrinis deficeret: Idem etiam accidit, vbi a Iudaeis ad dogmata sua applicata, Cabbalisticam philosophiam nouo iterum et peculiari habitu exornatam genuisset. Nec dubium est, alibi quoque idem euenisse, quod quidem, deficientibus veterum monumentis hodie definiri non potest. Quantacunque vero illa discordia fuerit, patebit tamen ex-

col-

collatione omnium, ſublatis ſpecialibus et domeſticis, in illis, quae ſupra expoſuimus, capitibus vbique philoſophos hos conſpirauiſſe.

§. X. Ex dictis iam ſatis luculenter patere putamus, non erraſſe nos, quod philoſophiam hanc orientalem, quam Chaldaicam vocat Eunapius, quamque ad Zoroaſtrem prouocauiſſe Porphyrius teſtatur, eſſe propaginem theologiae Zoroaſtreae in oriente circa ſecula Chriſtum natum proxime antecedentia et ſequentia late diffuſae, dixerimus. Nam vt taceamus, aliam cauſſam vix poſſe afferri, cur vetuſtiſſimorum philoſophorum Chaldaeorum, et Perſarum libros ſuppoſititiis foetibus ſibi vindicauerint, vt auctor eſt PORPHYRIVS [q] ipſe Zoroaſtreae doctrinae ita comparatae ſunt, vt eandem fere nobis doctrinae efforment imaginem. Quam vt lectoris commodo, ex prolixa illa *ſuperioris tomi* tractatione hic in breuem contrahamus ſummam, vt cum data philoſophiae huius orientalis delineatione queat comparari, ecce tradidit Zoroaſtrea diſciplina, ex vno principio infinito et aeterno principiis duobus ſummis priore effluxiſſe omnia modo legeue emanationis, hancque emanationem eſſe perfectiſſimam, puram et actiuam, adeoque naturam ſummi fontis eſſe ignem intellectualem, perfectiſſimum, puriſſimum; ex eo igne emanaſſe omnia materialia atque immaterialia, ita tamen, vt duo quaſi mundi principiorum orti ſint, quorum vnus, puram lucem ſeruauerit, alter longius a fonte luminis infiniti recedens, tenebras receperit, et materialis factus ſit. Illius emanationes particulares quo fonti propiores ſint, eo puriores eſſe et diuiniores, igneas, lucidas, adeoque ſpiritus et Deos ex ſe gignere et diuerſis potentiis actiuis et paſſiuis producere, adeoque Deos igneae naturae eſſe, quae vi naturae ſuae omnia moueant. Quae vero a fonte lucis longius diſtent, ſemper magis inde tenebrarum naturam recipere, luceque, calore, et motu priuari, indeque ortam tandem emanationis lege materiam tenebraſque, et cum his malum, quod Arihmanio non Oromaſdi adſcribendum. Hinc vero et calamitatum et malorum originem deriuandam eſſe, indeque neceſſariam eſſe pugnam inter tenebras et lucem, vt perpetua agitatione materia reddita ſpiritualis, lucida et actiua, tandem in Mithram, igneum illum et puriſſimum lucis fontem redire, ſicque ſublato in terris malo felicitas exoptatiſſima hominibus reſtitui queat. Eſſe hunc philoſophicum ſenſum Zoroaſtreae theologiae demtis ſymbolis orientalibus ſupra luculenter, niſi fallimur, demonſtrauimus. Idem doceri poſſet de animae reditu, purgatione et felicitate futura, niſi breues eſſe vellemus. Aſt eadem veſtigia in philoſophiae orientalis delineatione deprehendimus, quam cum ex Chaldaea atque Perſia egreſſam fuiſſe veteres teſtentur, quid porro dubitabimus, eam Zoroaſtreae diſciplinae typum quendam, licet valde adulteratum mutatumque exhibuiſſe?

Philoſophia orientalis ex Zoroaſtrea.

§. XI. Quamuis autem ea, quae hactenus de philoſophiae orientalis origine atque indole diximus, lucem multam veterum haereſium, itemque ſecta-

Difficultates in hiſt. or.

[q] loc. cit.

fectarum, quae cum orientis philofophis congreffae funt commixtaeque, hiftoriae foenerantur, fatendum tamen, pauca ea effe et admodum obfcura, et nondum totam eam in luce ponere apta, idque optari magis poffe quam fperari. Certi enim fontes, ex quibus de horum philofophorum fententiis notitia hauriri queat, nobis defunt, et deperditi libri eorum omnes, imprimis fuppofititii illi, quos ad Zoroaftrem, Zoftrianum, Mefum, Allogenem referebant, quosque placita eorum continuiffe nulli dubitamus. Immo fi fuppeterent, coniiciendum tamen eft, multa nos offenfuros effe obfcura, non intelligenda, vocesque fine fono et mente, fymbola de rebus omnem imaginem fugientibus materialia, metaphyficam fymbolicam fine claue, fine interprete: quae mera nobis aenigmata polliceri, quilibet intelligit. Quo magis enim imaginationis extra orbitam vagantis fomnia afferuntur, eo magis tenebrae cumulantur, et certa impeditur notitia. Dubium quoque non eft, non fatis intellexiffe difcipulos mentem magiftrorum, ex orientis methodo impropria et fymbolica dicendi ratione vtentium, et quae illi fubtiliter et abftractionibus adhibitis dixiffent, in deteriorem et phyficum quendam fenfum traxiffe. His accedunt formulae Afiaticae, grandiloquae, ab vfu dicendi communi remotae, indeque obfcurae, ratio quoque philofophandi a Graecanica, cui adfueti fuere omnes, qui de hac philofophia differuerunt, longe diftans et remota, et infueta mentibus hominum Europaeorum: transfumta multa in hoc fyftema ex aliis fyftematibus maleque applicata et confarcinata, intrufa multa, quae prorfus non cohaerent, et infuperabiles obfcuritates, nifi a genuinis et domefticis feparentur, pariunt, in quibus vero aliena a propriis diftinguere fere impoffibile: difcordiae porro haereticorum ex hac orientali philofophia progrefforum, et propria fibi doctrinarum aedificia extruentium, quae impediunt, quo minus, quid commune fuerit omnibus, qui fingulis innouatum, intelligamus. Nec a veteribus nec a recentioribus lux multa expectari poteft. Qui enim contra haereticos huius philofophiae fectatores calamum ftrinxerunt, cum orientalem philofophiam non intelligerent, eam ex Graecanicae philofophiae, maxime Platonicae, praeceptis explicantes falfos fubinde ei attribuerunt fenfus, fane parum attulerunt, quod veri fpeciem prae fe ferat, etiamfi de fide eorum bona in referendis, odioque et inuidia non euertendis haereticorum opinionibus, non dubitemus, cuius tamen in vno alteroue dubitationis cauffam fatis grauem effe, norunt qui veteris ecclefiae doctorum chartas attenta et praeiudicio non occupata mentis acie euoluerunt. Parum vero auxilii a recentioribus tantum non omnibus expectandum eft, qui Platonicam cum orientali philofophia confundentes, vel praeconceptis opinionibus feruientes quadrata faepe mifcuere rotundis. Quare fi in tantis tenebris nos quoque cefpitauerimus, veniam nobis dabit lector feliciorem Oedipum requirentibus.

LIBER

* *

LIBER SECVNDVS DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM.

CAPVT PRIMVM DE PHILOSOPHIA IVDAICA A TEMPORE REDITVS EX CAPTIVITATE BABYLONICA VSQVE AD EXCIDIVM HIEROSOLYMARVM.

§. I.

Philosophia Hebraeorum post captiuitatem Babylonicam nulla.

Ex gentilium philosophorum scholis ad Iudaicae gentis in enarrandis philosophiae fatis progredimur cathedras, cuius initia eruditionis atque sapientiae in *tomo primo* ita enarrauimus, vt eius historia exponeretur, quamdiu in regione sua sibi viuens, αὐτοκρατείᾳ peculiari gauisa est. Quam perdurasse vsque ad captiuitatem Babylonicam, qua dispersa tota fere natio in peregrinas terras translocata est, et populus Hebraeus siue Israëliticus esse desiit, ex sacris oraculis [a], quae gentis huius nobis fata pandunt, notum est. Ex eo enim tempore, quo diuturna sede inter Chaldaeos Persasque detenti tandem ad patrios fumos redierunt, non Hebraeorum porro nomen illis datum est, sed Iudaeorum, eo quod dispersis decem tribubus, quae Israëlitarum populum constituebant, pauci ex iis cum tribu Iudae et Ephraimi in Palaestinam reducti fuerint. Hebraeorum itaque sapientiae vt locum porro in historia philosophiae quaeramus, caussa nulla est: cum fata decem tribuum, loca, regimen, mores, studia nos plane lateant. Quicquid enim de his Israëlitarum post dispersionem inter gentes rebus coniiciunt viri docti, incertum prorsus est, nec nos morari aptum, eo quod ad nostri instituti limites non pertineat. Quare adeundi sunt viri docti, qui Hebraeorum historiam exposuerunt, IAC. BASNAGIVS [b] et IO. FR. BVDDEVS [c], maxime vero HERMANNVS WITSIVS [d], iis, qui plura de hac re nosse cupiunt. Nos pro scopi nostri ratione hoc ex infinitis, quae dici possent, notamus, non posse euinci, vel leui etiam verisimilitudine ostendi, tribus decem ab Assyriae rege in captiuitatem deportatas, quibus sedes datae sunt Chalach, Chabor, fluuius Gozan et vr-

a) II Reg. XVII. 6.
b) Hist. Iud. L. VII. c. 4. p. 62. seqq. ed. rec.
c) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 523. seqq.
d) In δεκαφύλῳ Aegyptiacis addito.

bes Mediae, incerta hodie loca [e], peculiarem rempublicam constituisse, et seruauisse patrios mores, instituta et sapientiam, adeoque de eorum quoque placitis et doctrinis nihil posse statui. Cuius licet contrarium nobis persuaderi cupiat nugator, qui quartum ESRAE [f] librum supposuit, narrando: Decem tribus, a Salmanasare rege Assyriorum trans fluuium in alienam terram deductas, communi consilio decreuisse, se a vulgo gentium subducere, et proficisci in vlteriorem regionem humano generi nunquam habitatam, et seruare ibi consuetudines legemque, quas in patria neglexissent, per angustos itaque introitus fluminis Euphratis ingressas, miraculo cohibitis, donec transiissent, vndis confectoque longo anni vnius et dimidii itinere, in regionem Arsareth delatas esse ibique consedisse; fabulam tamen esse, ignotus locus, et afflictum ab ineptiente Iudaeo miraculum satis prodit, indignaeque sunt nugae, quas prolixe refutemus, cum eas recitasse, sit refutasse [g]. Omnis enim harum coloniarum historia nos latet, dubiumque vix est, praeter paucos illos, ex fece vulgi, quos in terra sua reliquit victor, quique vel Samaritanis postea vel Iudaeis admixti sunt, et praeter eos, qui cum Iudaeis ex captiuitate redierunt, colonos hos Israëlitas inter gentes Assyriae Mediaeque dispersos eorumque ciuitatibus additos tot passos esse mutationes, monarchiis Assyriorum, Medorum et Persarum magnis reuolutionibus concussis, vt origines pristinae plane perierint, nec possint hodie detegi, adeoque de eorum quoque doctrina non dari posse tractationem [h]. Nec nos mouent ea, quae ex recutitorum gente vir eruditus MENASSE BEN ISRAEL orbi de residuis decem tribubus, earumque legibus et placitis persuadere conatus est, vsus relatione Iudaei Lusitani R. AARONIS LEVITAE, qui ANTONII MONTEZINII nomine innotuit, et ex America redux Menassi se decem tribus inuenisse, narrauit. Quam *spem Israëlis* peculiari libello [i] genti suae praedicauit Menasses, praeter narrantis fidem ad conuenientiam legum, doctrinarum et consuetudinum populorum Americanorum cum Hebraeis prouocans [k]; quem fidem inuenisse, non apud leuis tantum ingenii contribules suos, sed et apud quosdam Christianorum, merito miramur [l]. Nam et falsitatis notas omnes in fronte gerit relatio Monteziniana [m], et, quam crepat doctor Iudaeus, conuenientia inter doctrinas ritusque Americanos et Hebraeos nulla prorsus est, resque habet, ab innumeris fere annis inter gentes receptas, nec ab Hebraeis trans-

e) Conf. BOCHART. Geogr. S. P. I. L. III. c. 14. p. m. 220.

f) c. XIII. 40. seq.

g) Conf. tamen WITSIVS l. c. c. 4. §. 7. pag. 343.

h) Conf. quae docte monet Io. IAC. SCHVDTIVS Memor. Iud. P. I. L. V. c. 15. p. 513.

i) Amstelod. 1650. 12.

k) p. 28. seqq.

l) Historiam controuersiae enarrant FABRICIVS Bibliograph. antiq. c. I. p. 17. seqq. Io. CHR. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 125. P. II. p. 1091. I. I. SCHVDT. l. c. p. 519.

m) Demonstrauit id TH. SPIZELIVS in eleuatione relationis Montezinianae de repertis in America tribubus Israëliticis Bas. 1661. tota relatio ex fabula de fluuio Sabbathico conficta est, de qua vide NIC. FVLLERVM Miscell. L. I. c. 9. p. m. 57.

transſumtas, quales ſunt ignis ſacer a Mexicanis Peruanisque adhibitus, dies ſeptimus cultui diuino ſacer, reliquiaeque notitiae alicuius de creatione, diluuio, ſimilibusque. Populos enim complures, Hebraeorum commercio nunquam notos ignem ſacrum aluiſſe [n], Sabbathumque aliquod ſeruauiſſe [o], veterum rerum gnaros non latet. Creationis autem et diluuii aliquam traditionem apud eas quoque gentes ſuperfuiſſe, ad quas nunquam tribus Iſraëliticas acceſſiſſe conſtat, ex iis teſtimoniis liquet, quae collegere viri docti, vt conuenientiam traditionis vniuerſalis cum reuelatis doctrinis demonſtrarent [p]. Ex quibus ſatis conſtat, hiſtoriam doctrinae harum tribuum non poſſe a nobis poſtulari.

§. II. De philoſophia vero Iudaeorum tractaturis mox in limine lector monendus eſt, ne vocis in alienum a propria ſignificatione ſenſum detortae vſu decipiatur, attendendum ad id eſſe, quod *tomo primo* de philoſophia Hebraeorum monuimus, habuiſſe quidem gentem ſacram vates diuino lumine colluſtratos, politicaeque prudentiae inſtructos viros vere magnos, oeconomos optime inſtructos, viroſque doctiſſimos, ea eruditione, quae in hac gente floruit, ornatos, non vero philoſophos eo ſenſu, quo vocem hactenus adhibuimus. Fere enim idem quoque in Iudaicae ſapientiae hiſtoria obſeruandum eſt, in qua qui philoſophos proprie dictos quaeret, oleum is perdet atque operam. Etſi enim non defuere inter Iudaeos viri, quibus ex meliore luto finxit praecordia Titan, gentis tamen conſuetudine, ingeniis moribusque effectum eſt, vt parum inter eos inueniatur, philoſophiae nomine dignum, et non res modo ipſae, circa quas verſata eſt eruditio Iudaica, neſcio quas nugas humani ingenii nulla ratione fulfultas, nullo reuelationis teſtimonio commendabiles exhibeant, ſed modus quoque docendi traditiuus, et rationi prorſus inimicus omne examen philoſophicum reiiciat. Si itaque philoſophiae vocabulum arctis propriisque ſignificationis verae limitibus premitur, abiici et praetermitti tota de philoſophia Iudaica tractatio poſſet, lectorque ad eos ablegari, qui religionis, morum, conſuetudinum, traditionum Iudaicarum exponere ſolent hiſtoriam [q], ad ea fere omnia redeunt, quae in philoſophiae Iudaicae enarratione exponi ſolent. Verum recedendum pauliſper eſt a ſtrictiori vocis ſenſu, nec omittenda in hiſtoria philoſophica vniuerſali Iudaicae religionis et eruditionis hiſtoria, eo quod Iudaeorum, quae in Aegypto reſedit, coloniae res arcte cohaerent cum philoſophia illius religionis, et omitti non poſſunt, niſi magnam in philoſophica

Philoſophia Iudaica quo ſenſu dicatur?

n) Conf. Io. GOTTL. BOHNIVS de igne gentilium ſacro in Iſraëlitarum ſacra iniurio.

o) Vid. B. I. I. SYRBII diſſ. de Sabbatho gentili, nuper in Tempe Heluetica recuſa.

p) Auctores Britanni Hiſt. vniu. Intr. p. 3. ſeq. Hiſt. de la phil. payenne T. I. p. 231 HVET. Qq. Alnet. L. I. c. 5. p. m. 109. Demonſtrat. Euang. Prop. IV. c. 10. §. 6. p. 154. ed. rec.

q) Pertinent huc Io. A LENT. moderna theologia Iudaica, IAC. FRID. REIMMANNI introduct. in hiſt. theol. Iudaicae, IO BENED. CARPZOVII Introd. in theologiam Iudaicam, EISENMENGERI Iudaiſmus detectus, I. H. MAII theologia Iudaica et his ſimiles, qui doctrinam Iudaeorum ſacram enarrarunt, de quibus infra dicendum.

phica hiſtoria lacunam intactam praetermittamus, ſectae vero Iudaeorum in Palaeſtina obortae huc quodammodo pertinent, certe philoſophicae hiſtoriae multam lucem foenerantur, et ſapientiae atque ſtultitiae humani ingenii in hac gente hiſtoria non poteſt ſine earum cognitione detegi. Maxime vero Cabbaliſtica philoſophia huc referenda eſt, quae in Aegypto gentilibus originibus vſa, monſtrum illud philoſophicum, quod ex Aegyptiaca, orientali et Pythagorico-Platonica philoſophia enatum eſt, ad Iudaeorum colonias deduxit, cuius hiſtoria adeo arcte cohaeret cum fatis eruditionis Iudaicae, vt ſeparari neutiquam queant. Paulo itaque laxiori ambitu definiendus in hac tractatione campus ille eſt, quem emetiendum nobis proponimus, reſpiciendumque ad totam gentis recutitae eruditionem et doctrinam: quae cum ſero ſatis Graecanicam philoſophiam deguſtauerit, ad noſtra vſque tempora hiſtoriae filum deducendum eſt, vt vna ſerie Iudaicae philoſophiae, vel, ſi mauis, eruditionis hiſtoriam, difficulter diuellendam, lector habeat. Sic enim in ſequentibus ad Saracenorum et Chriſtianorum philoſophiam inoffenſo magis pede progredi licebit, ſuaque omnia ſede locoque inueniri poterunt. Ita vero in hoc ſaxo voluendo verſabimur, vt fata doctrinae Iudaicae a captiuitate Babylonica ad excidium Hieroſolymitanum, et ſolutam rempublicam; tum eius hiſtoriam a captis Hieroſolymis ad recentiora tempora enarremus, et placita Iudaeorum tum exoterica, tum eſoterica, quantum ex iis ad philoſophiam referri poteſt, exhibeamus et explicemus [r].

Viri ſapientes inter Iudaeos poſt captiuitatem Babylonicam.

§. III. Redux ex captiuitate Babylonica populus Iudaicus cum reſuſcitandae ex cineribus atque ruderibus vrbis veniam a Perſarum monarcha accepiſſet, et in noua foedera coiret ſanctae gentis respublica, non caruit viris prudentibus et ſapientia domeſtica inclytis, quos diuina excitauit prouidentia, vt collapſum cultum diuinum reſtituerent, et ad reuelationis diuinae legisque normam ad primam integritatem reuocarent, voluntatem Numinis ſummi reducto ex ſeruitute populo explicarent, prudentiaque ciuili nouam ciuitatem in diuerſam a priori faciem coituram ſapienter diſponerent, et ita felicitatem per tot annos exulantem Iudaeorum nationi redderent. Inter hos viros magnos maxime inclaruerunt Eſdras, Haggaeus, Zacharias, Malachias, et principes populi Zorobabel, Nehemias, Saalthiel aliique; quos partim reuelationis diuinae et vaticiniorum lumine illuſtres, partim prudentiae ciuilis perſpicacia ſapientiſſimos fuiſſe, nemo negabit, qui ſacrae hiſtoriae non plane eſt imperitus: philoſophorum vero eos choro intrudere non licet, quod nihil minus, quam philoſophia, ſcientiae habitu exornata illis curae fuit. Aliud enim vatem eſſe aliud imperantem vel

r) Scriptores huc facientes magno numero enarrat Io. CHR. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. IV. ſ. 12. p. 1074. ſeqq. Maxime huc pertinet viri ſummi Io. FR. BVDDEI introd. ad hiſtoriam philoſophiae Hebraeorum cum additionibus et illuſtrationibus recuſa Hal. Sax. 1720. 8. Plus promittunt, quam praeſtant Io. BRAVNII exerc. II. de ſapientia vet. Hebraeor. SS. ſelect. Sect. V. p. 540. ſeqq.

vel magistratum, aliud philosophum, facile quilibet intelligit. Sacri itaque annales illis adeundi sunt, qui sanctorum virorum historiam nosse cupiunt [s]. Nec alio loco Esdras ponendus est, quem eruditorum sui temporis facile principem in gente sua fuisse veterum Iudaeorum monumenta tradunt, *scribamque velocem in lege Moysis* [t], id est, legis diuinae interpretem doctissimum vocant. Cuius in interpretatione diuinorum oraculorum tantam fuisse eruditionem Iudaei iactant, vt prophetis sui temporis eum anteponant, et cum Mose eum conferant, dignumque fuisse, perhibeant, vt lex per manum eius traderetur, nisi Moses eum praeuenisset [u]. Nec alia forte caussa est, cur consessui illi magno, qui synagoga magna Iudaeis dici solet, quemque a synedrio magno distinguunt, praefuisse dicatur [x], et cur fabulis et commentis Esdrae historiam onerent [y]. Cui quidem testimonio fidem denegandam esse omnem non putamus, nec vocandam in dubium Esdrae eruditionem credimus, quamuis non certo satis fundamento niti videantur, quae pro synagogae magnae veritate et auctoritate Masorae, quam Esdra duce confecisse dicitur, BVXTORFIVS et asseclae disputauerunt [z]: ex eo tamen criticum quidem, at non philosophum exsculpi posse quilibet videt. Quare recte quidem faciunt, qui eruditis Iudaeorum Esdram adscribunt principem, perperam vero instituunt, qui auctoritatis et antiquitatis praeiudicio decepti, omnium fere scientiarum doctoribus antesignanum praeferunt, et philosophiae ei atque historiae eruditae cognitionem tribuunt summam. Hac enim ratione ad temporis nostri circumstantias veteres viri magni inepto consilio exiguntur et comparantur [a].

Esdras an philosophiae Caballisticae auctor?

§. IV. Ast opponi his potest, quod *quarti libri*, qui ad ESDRAM refertur [b], Auctor narrat: Esdram constituta republica, reparatoque cultu diuino, post emendatum Mosis librum et integritati suae restitutum canonem scriptorum diuinorum, cum probe agnosceret, per exilia, caedes, fugas, captiuitatem gentis suae traditionem veteris doctrinae, maiorum more oretenus hactenus propagatae seruari non posse, sicque arcanioris doctrinae mysteria tandem peritura esse, ad designandam literis philosophiam eam arcanam, quam a traditionis oralis consuetudine Cabbalam vocant, se accinxisse, et peculiari ad id opus diuino mandato fuisse excitatum. Cui vt obtemperaret, per quadraginta eum dies

s) Videndi praeter alios DAV. KNIBBE Hist. prophet. L. II. c. 6. p. 340. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 942. ex quo loco ea emendanda, quae de his viris sanctis in hist. phil. Hebr. §. 16. p. 48. dixerat.

t) ESDR. VII. 6.

u) Sanhedrin. c. 2.

x) Vid. BVXTORF. Tiberiad. c. X. p. m. 93. seq.

y) Somnia Iudaeorum de Esdrae eruditione exponit BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 5. §. 1. 2. p. 112. seqq.

z) Controuersiam enarrant BVDDEVS Isag. Hist. theol. L. II. c. 8. §. 3. p. 1453. seqq. IO. CHR. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. S. I. §. 2. p. 3. seqq. et plurimos alios nominant, quos vide.

a) Conf. GVNDLING. Hist. phil. mor. c. VII. §. 2. p. 30.

b) c. XIV. 46.

dies cum quinque fcribis velociffimis abfcondiffe fe in campo, exhauftoque diuini luminis et fapientiae, qui ei porrigebatur, poculo, ita repletum fuiffe diuinorum myfteriorum abundantia, vt quinque viris dictare ea, quae ipfius animo fuggerebantur, poffet, illique per quadraginta dies libros ducentos et quatuor exararent. Ex his priores palam legendos proponere, feptuaginta pofteriores autem arcanos feruare dominum iuffiffe, quoniam iis ineffet fons fapientiae et fcientiae flumen. Hos vero libros Efdram Synedrio tradidiffe fanctiffime cuftodiendos, ficque philofophiam illam arcanam et fapientiam traditiuam, cuius hiftoriam infra *capite quarto* fufe exponemus, ad pofteros propagatam fuiffe. Huic narrationi tantam fidem adhibuit I o. P i c v s Mirandulae comes, vt cum libros quosdam Cabbaliſticos non mediocri impenfa fibi comparaffet, qui Efdrae nomen prae fe ferebant, de magno, quo potitus effet thefauro gloriaretur. „Hi funt libri, ita fcribit [c], fcientiae Cabbalae, „in quibus merito Efdras veram intellectus, id eft ineffabilem de fuper„fubftantiali Deitate theologiam, fapientiae fontem, hoc eft, de intelligibili„bus angelicisque formis exactam metaphyficam, et fcientiae flumen, id „eft, de rebus naturalibus firmiffimam philofophiam effe, clara imprimis „voce pronuntiauit. Hi libri Sixtus IV. P. M. maxima cura ftudioque „curauit, vt in publicam fidei noftrae vtilitatem Latinis literis manda„rentur, iamque, cum ille deceffit, tres peruenerant ad Latinos. Hi „libri apud Hebraeos hac tempeftate tanta religione coluntur, vt nemi„nem liceat, nifi XL annos natum illos attingere. Hos ego libros „non mediocri impenfa cum mihi comparaffem, fumma diligentia, in„defeffis laboribus cum perlegiffem, vidi in illis (teftis eft Deus) religio„nem non tam Mofaicam, quam Chriftianam: ibi trinitatis myfterium, ibi „verbi incarnatio, ibi Meffiae diuinitas, ibi de peccato originali, de illius per „Chriftum expiatione, de coelefti Hierufalem, de cafu daemonum, de ordi„nibus angelorum, de purgatoriis, de inferorum poenis, eadem legi, quae „apud Paulum et Dionyfium, apud Hieronymum et Auguftinum quoti„die legimus". Verum quamuis haec non fine quadam iactantia nugatores quidam iactauerint, coecum tamen omnino oportet effe, qui non otioforum hominum fraudes, et lafciuientis ingenii extremam in fingendis et fupponendis Efdrae libris audaciam viderit, immo manibus palpauerit. Vt taceamus enim, quod infra prolixe et accurate demonftrabimus, Cabbalam Iudaicam eos maiores fuos, quos iactat, probare non poffe, effeque Efdrae aetate iuniorem; ipfe auctor libri, ex quo tota narratio haufta eft, adeo futilis et ineptus, et nulla prorfus fide dignus eft, vt folius auctoris vanitate et futilitate res omnis concidat. Legentibus enim librum infulfum et ad modum loquendi resque ipfas attendentibus manifeftum erit, prodiiffe librum fuppofititium ex officina Semi-Iudaei et Semi-

c) Apolog. p. 82. T. I. opp.

Semi-Chriſtiani, Aegyptiacae philoſophiae doctrinis innutriti [d], qui circa Seculi I. finem vel initia ſecundi vixit, orbique et eccleſiae eiusmodi foetu adulterino illuſit. Nam quod Chriſtianae religioni vel addictus fuerit, vel myſteria ſaltem eius potiora pro veris habuerit, ex variis eius locis [e] facili negotio colligi poteſt, proditque totius libri habitus, imitari voluiſſe auctorem vaticinia vel Danielis, vel Ioannis theologi, vt ſomniis ſuis Iudaeis per omnem terram diſperſis animum adderet, eisque in patrias ſedes redeundi ſpem confirmaret. Aſt fuiſſe impoſtorem, inſpiratio falſo iactata, vaticinia vana nec vnquam impleta, et imprimis veſtigia philoſophiae impuriſſimae, quae eo tempore Aegyptum et orientis regiones multas peruaſit, euidenter loquuntur, et ſuſpicionem confirmant, eo potiſſimum fine Eſdrae hunc librum impoſuiſſe hominem impudentem et audaciſſimum, vt Cabbaliſticae philoſophiae ex nugis philoſophorum Aegyptiorum, orientalium et Pythagorico-Platonicorum conflatae apud profeſſionis gentisque ſuae homines fidem et auctoritatem conciliaret. Cui coniecturae veriſimilitudinem haud exiguam conciliant veſtigia manifeſta philoſophiae partim orientalis, partim Alexandrinae, tum vigentis, quae paſſim in iſto libro occurrunt [f], quaeque, ex qua officina eo tempore, quo innumeri libri ſpurii protrudebantur, liber adulterinus prodierit, manifeſtant, recteque eos facere probant, qui impoſtoribus auctorem adſcribunt, qua de re, ne nimii ſimus, viri docti conſulendi ſunt, qui librorum apocryphorum hiſtoriam exponunt, et hunc quoque librum enarrant [ff]. Merito igitur miramur, virum magnum et acutum IVL. CAESAREM SCALIGERVM [g], Pico alias longe oculatiorem ſcribere potuiſſe: *Arcana multo plura contineri in libris Eſdrae, atque potiora, quam quiuis enarratione, eorumque librorum admirabile atque* diui-

d) Iudaicam phraſeologiam vidiſſe ſe putauit MORINVS exerc. Bibl. p. 225. ſed falſum eſſe vel vnius capitis lectio docebit.

e) Vid. c. II. 49. V. 5. VII. 28.

f) Vt exemplo res conſtet, ecce locum c. VII. comm. 12. 13. occurrentem: „Facti ſunt introi-„tus huius ſeculi anguſti et dolentes et laborioſi, „pauci autem et mali et periculorum pleni, et „labore magnopere fulti. Nam maioris ſeculi „introitus ſpatioſi et ſecuri, et facientes immor-„talitatis fructum.“ Ipſa mox phraſeologia peregrina nos hoc loco monet, non Iudaica hic nobis offerri: cogitantibus autem, tum quae de mundi huius conditione, laboribus et aerumnis pleni, tum de egreſſu, et aditu ad meliora loca orientales philoſophi tradiderunt, tum, quae de duabus vitae portis Pythagorico-Platonici praeceperunt, dubium amplius non eſt, reſpexiſſe auctorem ad doctrinam eam Aegyptiacam, quae animas, poſtquam ex diuinae eſſentiae plenitudine delapſae eſſent, per laboris et miſeriae portam ingredi in hunc mundum, ſolutas vero e carcere alia porta ad vitae immortalitatem liberas dimitti docuit, qua de re videnda ſunt, quae PLOTINVS Enn. IV. L. IV. et PORPHYR. de antro Nymphar. p. m. 101. ſeqq. praecipiunt. Ex hac Alexandrinorum ſchola ad Iudaeos Cabbaliſtas tranſiit dogma illud, vt allatis Cabbaliſtarum teſtimoniis demonſtrauit IAC. WINDETVS de vita funct. ſtatu Sect. V. p. m. 96. ed. Lond. luculentius vero ex R. ISAACI LORIENSIS tr. Cabbaliſtico de reuolutionibus animarum Cabb. denud. T. II. P. II. p. 244. ſeqq. diſci poteſt. Conf. REVCHLIN. de arte Cabbaliſt. L. I. p. 614. Coll. Piſtor. Talia multa in hoc libro occurrunt.

ff) FABRIC. Cod. apocryph. N. T. T. I. p. 936. WOLF. Biblioth. Hebr. P. I. p. 940. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1019. G. SERPILII Perſonal. Eſrae c. VI. p. 116. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 2. §. 7. p. 30. quique hiſtoriam decem tribuum expoſuerunt.

g) Exercit. de ſubt. contra Card. CCCVIII. p. m. 999.

diuinum compendium apud se esse; inque iis libris longe praestantiores sententias contineri, quam in concionibus sordidissimi calumniatoris, atque impurissimi impostoris Emanuelis etc. Contrarium enim vir summus, qua erat eruditione et perspicacia, facile vidisset, modo antiquitatis praeiudicium abiecisset, vt supposita esse Esdrae haec omnia videre potuisset. Quod vero ad Picum attinet, virum quidem diuini ingenii et insolitae eruditionis, sed minus iudicii acumine pollentem et philosophiae Pythagorico-Cabbalisticae cuiusdam inepto plane praeiudicio occoecatum, vel falsum fuisse, vel fefellisse, dubio caret; nuspiam enim apud Iudaeos et Christianos horum LXX librorum Esdrae, quorum ipsi copiam factam esse dicit, fit mentio; id quod suspicionem quibusdam excitauit; ipsum Picum iactantius talia finxisse [b]. Alii vero [i], de optimi iuuenis candore nulli dubitantes in impostorem quendam Iudaeum culpam coniiciunt, qui insano, quo in has literas ferebatur Picus, desiderio et credulitate abusus, carbones ei pro thesauris vendiderit, eumque pecunia emunxerit. SCIPIO SGAMBATVS [k] vero Talmudis libros Picum pro Esdrae libris habuisse coniicit; cui tamen coniecturae non immerito opponit desideratissimus WOLFIVS [l]: neminem Iudaeorum Talmud vnquam ad Esdram retulisse, nec eos iuuenes ab eius studio arcere, cum ad hos Esdrae libros legendos neminem nisi quadragenarium admitti scribat Picus, nec denique in Talmude inueniri ea Christianae religionis capita, quae Esdrae libris istis contineri is dicit. Omnium itaque rectissime calculos subducunt, qui impostores quosdam, cum viderent Picum ingenti veritatem Religionis Christianae ex philosophia quadam Pythagorico-Platonico-Cabbalistica demonstrandi feruore ferri, Cabbalisticos quosdam libros interpolasse, sicque Pico Cabbalae, cuius tum obscurissima et incertissima erat notitia, amore fascinato fumos vendidisse. Eadem fere mens fuit REVCHLINO [m], qui eiusmodi libros superesse adhuc sibi persuasit, quanquam diffidisse libris a Pico redemtis videatur.

Historiae Iudaicae noua diuisio.

§. V. Post Esdrae tempora de Iudaicae gentis placitis et doctrina sollicitis tempora probe distinguenda sunt, et loca, in quibus sedem fixerunt. Ex illis enim mutationibus quae iis post captiuitatem Babylonicam obtigerunt, ingens quoque in doctrina secuta est conuersio et mutatio. Maxime vero duo momenta in Iudaicae gentis historia sunt, ad quae hic omnino attendendum est, eo quod insignem in placita Iudaica habuere influxum. Quorum vnum dissidium Samaritanorum est [n], quod ante Esdrae

b) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. T. I. p. 942.

i) RICH. SIMON. Biblioth. choisie T. I. p. 323.

k) De archiuis V. T. p. 504.

l) loc. cit.

m) De arte Cabb. L. I. p. 630. ed. Pist.

n) Scriptores huc pertinentes indicat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 433. et CARPZOVIVS Crit. S. V. T. P. II. c. 4. p. 585. inter quos eminet HADR. RELANDI diss. de Samaritanis, quae P. II. dissertt. miscell. extat.

Esdrae quidem tempora coepit, post eius vero aetatem in apertum erupit discidium, et internecinum in religionis quoque negotio parauit odium. Alterum Iudaeorum coloniam tangit, ab Alexandro M. in Aegyptum deductam et ab eius successoribus ita auctam, vt non minore numero et auctoritate Iudaei in Aegypto gauderent, quam in Iudaea. Vtriusque historia proprie ad Iudaicae gentis annales pertinet, et in illis quaerenda est; nobis vero eatenus tangenda, quatenus peculiaria inde dogmata enata sunt, de quibus, vt dispiciamus, tractatio nostra postulat.

Samaritanorum historia.

§. VI. De Samaritanorum doctrina dispicientibus, occasio schismatis, quod eos a Iudaeis sciunxit, expendenda est, et historia illius populi consideranda, eo quod in religione placitisque eorum multa mutata sunt; occasione fatorum, quibus ille vsus est. Rem ab ouo, quod aiunt, orditur, scriptor sacer [o], narrans, diu ante Esdrae aetatem (ducenti effluxere ab eo tempore ad Esdram anni) cum decem tribus Israëlis in captiuitatem abduxisset Salmanasser rex Assyriorum, nouos eum colonos ex Babylone, Chuta, Hawa, Chamata, et Sepharuaiim in Samariae vicos et vrbes incolis destitutos deduxisse, vt regionem eam incolerent. Hi a Chuta postea omnes denominati Chutaeorum inuisum apud Iudaeos nomen illis pepererunt [p]. Qui cum verum Israëlis Deum colere nec possent nec vellent, immissis a Deo feris vexati ad colenda regionis numina animum adiicientes ex captiuis sacerdotem a rege Assyriae impetrarunt, qui patriam eos religionem doceret. Ast cum puro cultu illi seruire deberent, domesticam religionem dimittere nolentes in nefandum religionis doctrinaeque sacrae syncretismum delapsi sunt, et fecit vnaquaeque gens Deos suos, collocauitque in vrbibus; Babylonii constituerunt Succoth-benoth, Chutaei Nergalem, Chamatenses Asimam, Hawaei Nibhchazum et Thartakum, Sepharuaiimaei igne adoleuerunt liberos suos Adrammelecho et Anammelecho Diis suis. Qui Dii quales fuerint, satis quidem compertum non est, coniecturas tamen eruditorum legesis apud VOSSIVM [q], IVRIEVM [r], BVDDEVM [s] aliosque; haec enim ad nostros limites non pertinent, sed in historia theologiae naturalis et idololatriae speciali excutienda sunt. Illud certum est, turpissimam colendi hos Deos rationem fuisse, et legi diuinae prorsus aduersam, et sanae quoque rationi inimicam. Id quod valde exosos fecit Samaritanos apud Iudaeos, qui cum similem in sua regione idololatriam excitassent, excidii et captiuitatis poenam sibi contraxere. Non potuit itaque non apud Iudaeos ex Babylonia reduces magnum Samaritanorum oriri odium, praecipue cum resuscitandi

o) II REG. XVII. 24.

p) Samaritani Cuthim Iudaeis dicti per ignominiam, vt originem iis peregrinam obiicerent, vid. IOSEPHVS Antiq. Iud. L. IX. c. vlt. p. 326. BENIAM. TVDELENS. itiner. p. m. 37. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 4. p. 84. De inuidia huius appellationis alibi dicendi erit occasio.

q) De idololatr. gent. L. II. c. 22.

r) Hist. dogm. et cult. P. IV. c. 2.

s) Hist. eccles. V. T. T. II. p. 658. add. IO. SELDENVS de diis Syris Synt. II. c. 22. et interpretes ad h. l.

di Hierosolymis templi societatem hi appeterent, illi haereticis his denegarent. Inde enim in inimicas concertationes et magnos motus res deducta, vulnus, quod difficulter coire poterat, vehementer diduxit. Et Iudaei quidem anathemate ferire, et a sanctae gentis communione excludere Samaritanos non dubitarunt, id quod ab ipso Esdra et Serubabele solenni ratione factum esse, Iudaei narrant, quorum de hac re narrationes ipsae consulendae sunt, quae aqua et igni Cuthaeis interdixisse Iudaeos dicunt [t]. Samaritani autem odio incensi cum in aula apud regis amicos plurimum valerent, magna excitandi templi vrbisque restaurandae impedimenta Iudaeis iniecerunt; hi vt par pari referrent, intercessione potentiorum apud regem Darium effecerunt, vt ex regiis reditibus sumtus in quotidiana sacrificia Hierosolymis faciendos Samaritani erogare cogerentur [u]. Et haec quidem durante Persarum monarchia contigerunt. Qua per Alexandrum M. euersa occasionem nacti sunt Samaritani res suas amplificandi, vtendique fauore illo, quem antiqua Iudaici nominis gloria conciliabat, quoque Alexandrum M. in partes pertrahere conati sunt. Narrante enim auctore Chronici Samaritani [x], cum per Samariam rex cum exercitu iter faceret, a summo sacerdote Ezechia benedictionis ritu exceptus, magna Samaritanis donaria misit, eo quod sacerdos in somnio oblatam sibi regis imaginem dixisset, eique victoriam ex Persis promisisset. Huic narrationi contradicunt Iudaei, et rem sibi suisque vindicant. Teste enim IOSEPHO [y], cum Alexander M. vniuersum debellaturus orbem, ipsam quoque vrbem sanctam expugnare statuisset, repressus impetus a Iaddone pontifice, qui obuiam illi processerat, cuius fulgentis obtutus venerabilis adeo mouit Alexandrum, vt, cum victoriam illi senex promisisset, diuinitus sibi ostensam, et vrbi parceret, et honoribus et praemiis templum cumularet. Definiri quoque vix potest, cui parti fides adhibenda sit. Samaritani enim chronici narrationem commendat admodum, quod Samaritani eo tempore ad Alexandrum M. defecerint, Iudaeis Darii partes sequentibus, Iosephus etiam ceterique Iudaeorum historici parti suae seruire plerumque soleant; leuitas autem dicti auctoris fabulis plurimis historiam sacram corrumpentis fidem ei adimit, vnde mirandum non est, in diuersas de ea re abire opiniones viros doctos [z], de quibus arbitrium nobis non sumimus. In eo tamen elaborabant Samaritani, vt meditatam diu vnionem cum Iudaeis perficerent, qua in re Sanneballati, viri magni, et in aula Darii atque Alexandri M. potentis consilio et auxilio

t) Loca Iudaeorum affert EISENMENGERVS Iudaismi detecti P. I. c. 2. p. 118. add. WALTON. apparat. bibl. Proleg. XI. §. 4. p. 365. BASNAGE Hist. Iud. L. II. c. 5. §. 1. p. 87. seqq.

u) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XI. c. 4. p. 567.

x) De hoc chronico eiusque auctoritate consulendi Io. HENR. HOTTINGERVS Ex. Anti-Morin. p. 106. Act. erud. 1691. p. 167. BASNAGE l. c. c. 3. p. 36. FABRICIVS Cod. Pseudepigraph. V. T. T. I. p. 878. et quos laudat.

y) l. c. L. XI. c. 8. p. 585. Iuchasin p. 14. Zemach Dauid p. 26. Kabb. R. LEVI p. 26.

z) IOSEPHVM sequitur HOTTINGERVS et BASNAGIVS l. c. ABVLPETACHVM chronici auctorem Ven. REIMMANNVS hist. theol. Iud. c. XVII. p. 535. ex instituto quoque Iosephi narrationem in dubium vocat ANT. VAN DALE diss. super Arist. de LXX. Int. c. 10. p. 68.

lio vſi ſunt, ſed difficili et contrario euentu. IOSEPHI [a] enim teſtimonio diſcimus; dediſſe Sanneballatum, vt hanc inter vtrumque populum concordiam promoueret, filiam ſuam Manaſſi in matrimonium; qui cum Iaddi pontificis apud Iudaeos ſummi frater eſſet, ſperauiſſe eum, fore, vt facilius internecinum inter vtrumque populum odium tolleretur, et Menaſſe ad ſummi Pontificatus faſtigium promoto, homines hactenus religionis animorumque diſſidiis diſciſſi in vnum coaleſcerent. Sed contrarium eius rei euentum fuiſſe. Iudaeos enim indigne ferentes, Menaſſen profanum cum Chutaei hominis, Samariae praefecti filia matrimonium iniiſſe, excluſiſſe eum a ſucceſſione ſacerdotii, et vrbe pepuliſſe. Qui cum aegre id ferret, Sanneballatum ei promiſiſſe, ſe non ſacerdotium illi tantum ſeruaturum, ſed et pontificatum paraturum, et totius ſuae prouinciae principem eum facturum, aedificaturum quoque templum in monte Garizim, Hieroſolymitano haud abſimile, modo filiam retineret. Idque feciſſe etiam Sanballatum, multisque artibus effeciſſe, vt excitandi templi facultatem ab Alexandro impetraret, perſuadendo regi, multos e Iudaeis Menaſſen ſecuturos, ſicque diuiſis Iudaeorum animis, et faciliorem de eis victoriam fore, et non auſuros res contra regem nouas, quod alias conſueuiſſent, moliri. Haec et alia multa IOSEPHVS, quem more ſuo confinxiſſe multa, vt populum ſuum extolleret, deprimeret Samaritanos, legentibus eſt manifeſtiſſimum: quo et illud referendum putamus, quod alio loco [b] refert: exorta inter Iudaeos et Samaritanos Alexandriae, tempore Ptolomaei Philometoris, de vtriusque templi religione diſcordia, cum vterque populus ſuum eſſe legitimum contenderet, prouocatum eſſe ad regem et amicorum eius conſeſſum; regemque vtriusque partis rationibus pro cauſſa ſua allatis auditis, cum ex lege et pontificum ſucceſſione continua Iudaei templi Hieroſolymitani religionem et auctoritatem demonſtraſſent, decreuiſſe, Hieroſolymitanum ex ſententia Moſis eſſe conditum, Samaritanae vero cauſſae patronos ſupplicio addixiſſe. Haec enim luculenter nugantis Iudaei fabulam redolent [c]. Illud certum eſſe, recte colligitur, et auxiſſe res ſuas Samaritanos, multis cum Menaſſe ad eorum partes, quae fauore et gratia regis fruebantur, transeuntibus, et emendaſſe quoque doctrinam ſuam, vt eam ad Iudaicae religionis ſummam attemperantes haereſeos notam toties illis obiectam effugerent, ſine quo ea fortuna, quam habuerunt, vti non potuiſſent. Vnde vindicaſſe ſibi legis doctrinam in ſacra hiſtoria legimus. Neque tamen ita emolliri odium Iudaeorum potuit, qui Samaritanos velut haereticos et profanos homines execrabantur, ſibique veram religionem templique auctoritatem vindicabant, qua de re diſputaſſe in Aegypto Iudaeos cum Samaritanis, ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagi illuc traductis [d] ſupra paulo diximus.

a) L. XI. c. 8. p. 383. Caue vero hunc Sanneballatum cum alio, cuius mentio facta NEHEM. XIII. 28. confundas.
b) L. XIII. c. 6. p. 434.
c) Ita etiam BASNAGE l. c. L. II. c. 6. p. 113.
d) IOSEPH. L XI. c. 8. p. 386. L. XII. c. 1. p. 388. qua occaſione id factum ſit enarrat.

mus. Tandem inuidia in rabiem verſa eſt, quae commouit Ioannem Hyrcanum, vt Samariam cum exercitu obſideret, et poſt longas moras expugnatam tandem vna cum templo ſolo aequaret [e]. Surrexit tamen Samaritanorum metropolis ex deſolationis puluere, Aulo Gabinio prouinciae praeſide Romano eam reſuſcitante, et ab Herode amplificata, et regiis operibus exornata in Auguſti honorem Sebaſte dicta eſt [f], qua fortuna Samaritanorum, praecipue ſub Herodum imperio res eorum valde auctae ſunt.

Doctrina Samaritanorum.

§. VII. Colligi ex dictis poteſt, diſſenſiſſe quidem Samaritanorum doctrinam a Iudaica religione et placitis, ita tamen comparatam fuiſſe, vt ſperare potuerint, Iudaeos ad eam acceſſuros eſſe: hoc enim niſi ſupponamus, ratio dari nulla poteſt conſiliorum a Sanballato initorum, vt ſub genero ſacrorum communium praeſule religio vtriusque populi coaleſceret. Ex his vero ſequitur abieciſſe Samaritanos priſtinam ſuperſtitionem, qua cum Deo Iſraëlis etiam idololatriae ſeruiuerunt, propiusque in iis doctrinae capitibus, quae ad Deum eiusque cultum ſpectant, ad legis ſententiam et rationis etiam praecepta acceſſiſſe. Certius aliquid ea de re ſtatuere liceret, ſi quae recentiori aetate Sichemiticae Synagogae praefectus Eleazarus ad Scaligerum miſit, fidei confeſſio [g] veteribus per omnia Samaritanis poſſet tribui. Ex ea enim conſtaret, articulos illos, in quibus a Iudaeis diſſiderunt, traditionibus quidem Iudaeorum refragari eſſeque oppoſitos, nihil tamen continere, quod ſuperſtitionis veteris reos illos agat. Verum valde timemus, vt haec omnia a Samaritanis iſtis veteribus profecta ſint, et non multa mutata ſequentibus temporibus: de quo tamen hic iudicium interponere, partium noſtrarum non eſt. Ad haec igitur doctrinae Samaritanae capita cum prouocare tuto ſatis non liceat, veterum teſtimonia de eorum placitis exquirenda ſunt, vt, quid ſani vel inſani in eorum doctrina fuerit, iudicari queat. Verum hic quoque aquam nobis haerere non diffitemur, ſi enim eorum, quorum tamen teſtimoniis omnis de Samaritana doctrina notitia conſtat, narrationes expendimus, valde probabile fit, multa dediſſe ſcriptores eos odio, quo Iudaei ducebantur, aduerſus hunc populum, internecino, multa diſſeminaſſe vanos vulgi rumores, peperiſſe quoque quorundam ſuſpicionem fanaticas ſectas, quarum capita ex Samaritanis exorta prodierunt, Simon, Doſitheus, Menander: quanquam praefracte negare nolimus, adhaeſiſſe populo quaedam ex gentilium ſcholis deſumta, vel aliunde ex erroneis hauſta fontibus, quae occaſionem dederunt Ieſu Chriſto [h] obiiciendi Samaritanis, neſcire eos, quid adorent. Certe odioſe magis, quam par erat, doctrinam eorum traductam

e) IOSEPH. L. XIII. c. 18. p. 452.

f) Loca veterum lege apud RELAND. Palaeſtin. L. III. p. 979. BASNAGE l. c. p. 99.

g) Vid. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 2. p. 22. c. 11. p. 215. c. 12. p. 298. RICH. SIMON Supplem. ad Leon. Mutinenſ. de Ceremon. Iud. P. V. c. 1. CHR. CELLARIVS de Samaritanae gentis hiſtoria diſſ. Ac. P. I. diſſ. VI. p. 108. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. II. c. 14. p. 804. ſeqq.

h) Io. IV. 22. conf. BASNAGE l. c. c. 12. §. 1. p. 252.

ductam fuisse, ea, quae de eorum cultu diuino referunt veteres, manifestum faciunt. Narrat enim EPIPHANIVS [i], idola eos colere per ignorantiam, quia sub monte Garizim simulacra quatuor gentium sint abscondita. Sed profectam esse hanc fabulam a Iudaeorum inuidia, ex eo intelligitur, quod hi tradant, tempore R. Meir praeceptoris R. Iehudae qui Mischnam composuit, columbam in monte Garizim reconditam deprehensam esse, indeque Hebraeorum sapientes iudicasse, Samaritanos idola colere; quodque, vt haec alia ratione incrustent, ad Assyrios prouocent, a quibus Chutaei descendunt, qui in vexillis suis columbam habuerint. Hoc enim quam frigidum sit, et recutitorum magistrorum ingenio dignum, quilibet intelligit, et eleganter obseruatum a doctissimo RELANDO [k], peperisse hanc calumniam vasa sacra, belli tempore in spelunca montis Garizim abscondita, quae deinde, cum repetere vellent, inuenire non potuerint, quod factum esse ex Iosepho et Chronico manuscripto Samaritano vir eruditissimus confirmat. Ad hunc itaque montem, quem pro sacro habebant, cum obuersa facie Samaritani orarent, enata inde Iudaeis occasio, superstitionis eos reos agendi. Alia non minus friuola et nugacia, quibus illos de Deo minus recte sensisse tradunt, cum huc non pertineant, omittimus. Nec certiora putamus esse, quae EPIPHANIVS [l] eis tribuit: nec scire nec credere eos resurrectionem. Contrarium enim suadet, qui ex Samaritanorum gremio prodiit, Menander, qui ad hanc vitae immortalitatem ex resurrectione sperandam totam fere philosophiam suam reuocauit. Nec negauit alibi EPIPHANIVS [m], Dositheos, sectam Samaritanorum, resurrectionem confiteri. Nihil enim in eo dogmate est, quod non a Iudaeis modo, sed et ab orientalibus Samaritani accipere potuerint. Nec verisimilitudine caret, errorem hunc inde originem cepisse, quod Sadducaei resurrectionem negantes a Pharisaeis Chuttim, id est, haeretici, more suo vocati fuerint, sicque Samaritanis adscripta fuerit Sadducaeorum opinio. Certe eo tempore, quo Chronicon Samaritanum conscriptum est, resurrectionem eos non negasse, luculenter demonstrauit RELANDVS [n]. Pari ratione angelorum eos existentiam negasse, LEONTIVS [o] tradit. Cuius assertioni opponi posset EPIPHANIVS [p], qui in eo Sadducaeos a Samaritanis distinguit, quod illi angelos, contra quam Samaritani, repudient, nisi constaret, Epiphanium veterum sectarum doctrinas inter se saepissime confudisse. Speciemque valde habet, quod doctissimus RELANDVS [q] disputat, eos per angelos in lege Mosis, quam ex diuinis libris solam recipiebant, nihil aliud intellexisse, quam mandatum, efficaciam, virtutem, vimque Dei, id quod

i) Haeres. IX. T. I. opp. p. 25.
k) l. c. Diss. misc. P. II. p. 57.
l) loc. cit.
m) Haer. XIII. p. 30.
n) loc. cit.
o) De sectis c. 8.
p) Haer. XIV. p. 31.
q) l. c. p. 29.

quod magno conatu adſtruit aſſenſum nactus BVDDEI [r], et BASNAGII [s], eo quod in Pentateucho Samaritano angelus Dei dicatur, quod in Hebraeo Deo ipſi tribuitur. Nos tantorum quidem virorum auctoritati nihil derogatum volumus, fatemur tamen, nondum allata nos mouere, vt negauiſſe angelos Samaritanos credamus, licet concedamus, in paraphraſibus Samaritanis angelos explicari per virtutes DEI. Has enim virtutes diuinas non inſtar modorum vel attributorum concepiſſe ſibi Samaritanos credendum eſt, ſed inſtar virtutum realium ex Dei natura et eſſentia emanantium, vt radii ſolis, lux, calor ex ſole quidem emanant, ab eo tamen diſtinguuntur, ibique praeſentes ſunt, vbi ſolis corpus non praeſens eſt. Ita quidem angeli virtutes, vel emanationes ſunt ex Dei eſſentia, ſed ſubſtantiales, certaque ratione et eſſentiae definitione modificatae. Quae explicatio vt ſatis paraphraſibus Samaritanis conuenit, ſenſumque meliorem exhibet, quam illa, quam dedere viri laudati, ita eo maxime exemplo probatur, quo ipſe erudititiſſimus Relandus opinionem ſuam roborare aggreſſus eſt, ad Simonem Magum prouocans, qui ſe magnam Dei virtutem et nominauit ipſe, et a populo Samaritano nominari paſſus eſt. Ille enim, quod poſtea videbimus, non virtutem tantum moralem aliquam ſibi adeſſe iactauit, ſed eſſe ſe ex aeonibus illis ſiue virtutibus ſubſtantialibus ex Deo certa ratione emanantibus vnam dixit, adeoque, plus quam angelorum dignitatem ſibi vindicans, virtutem hanc diuinam certam eſſe a primo et ineffabili Deo ſeparatam ſubſtantiam innuit. Qui cum ex aeonum pleromate genitos fuiſſe archangelos, angelos, virtutes et poteſtates dixerit, vt infra trademus, eaque hominis fanatici deliria auidiſſime exceperit populus Samaritanus, nullo modo credibile eſt, eum angelos tamen negauiſſe, et contrario mox dogmati tantam adhibuiſſe fidem. Quod ſi vero ſtatuamus, intellexiſſe per angelos Samaritanos non ſpiritus libere ex nulla praeexiſtente materia productos, vt Iudaei docebant, ſed ſubſtantias ſiue virtutes ſubſtantiales ex infinita Dei eſſentia emanantes, quae volente Deo in imperſcrutabili profunditate latente, eius voluntatem et efficaciam operibus ſuis manifeſtent, et ſic eſſentiae quidem ratione cum eo cohaereant, ſed diſtent tamen ab eo, vt riuuli a fonte, recte omnia cohaerent, et ratio euidens patet, cur a Iudaeis diſſenſerint, curque Simon, Doſitheus et Menander ex hoc populo ad ſimilia ſomnia fuerint delati. Nec dubitamus aſſerere, Samaritanos hanc doctrinam ab orientalibus [t] accepiſſe, multumque confirmatos in ea eſſe, cum philoſophia orientalis inter eos quoque nouas ſectas produceret. Magno enim applauſu Simonis partes proſecutum fuiſſe populum Samaritanum, veteres vnanimi ore teſtantur. Alia, quae Samaritanis tribui ſolent dogmata,

r) Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 1046. *s)* l. c. p. 26.
t) Aſſyrios multa de angelis tradidiſſe, hincque inter Iudaeos et vicinas gentes eorum opiniones delatas eſſe, paſſim viris doctis obſeruatum eſt. Id quod poſt captiuitatem Babylonicam eueniſſe veriſimile: ab eo enim tempore placita orientalia omnes Aſiae regiones peragrabant.

gmata, cum philosophiae fines excedant, hic omittimus, quaerenda apud eos, qui historiam gentis Iudaicae et Samaritanae specialem enarrarunt.

§. VIII. Propius ad historiae philosophicae limites spectat SIMONIS MAGI historia veteribus quidem et recentioribus decantatissima, verum ita obscura et intricata, manca etiam et non satis cohaerens, vt citius quid displicere possit viderique reiiciendum, quam quid placeat eligendumque sit, definire liceat: Adeo veterum narrationes incertae sunt, quos non vbique assecutos fuisse sensus obscuros hominis fanatici et in orientalium philosophorum scholis educati, dubitandum non est: vnde iis non nisi adhibito examine fides adhibenda est. Pertinet vero famosissimi hominis historia proprie ad sacrae ciuitatis historiam, cuius successus et propagationem cum imitari non posset, valde impedire conatus est hostis impudentissimus; vnde eius res a sacrorum annalium conditoribus plerumque enarrari solent, qui tamen cum plerique eam historiam sine accurata philosophiae orientalis notitia considerauerint, non potuere non variis modis hallucinari, et praesertim in explicandis Simonis dogmatibus varia ratione labi. Vnus vir in his literis summus IO. LAVRENTIVS MOSHEMIVS [u] accuratiora et verisimiliora nobis de Simone mago exhibuit, et obscurissimo argumento lucem haud contemnendam attulit. Cuius vestigia ita, pace viri optimi nobisque fauentissimi, legemus, vt ea tantum strictim enarremus, quae ad philosophiae orientalis supra paucis explicatae, historiam, resque philosophiae Iudaicae, et Samaritanae illustrandas lucem aliquam afferunt, et ab eo dicta plenius exponunt, nulli dubitantes, fore neminem, qui his literis delectatur, qui non ipsam quoque praestantissimi viri de hoc argumento tractationem perlustraturus sit. Et I. quidem, veterum nos traditioni communi iungere nulli dubitamus, qui vnum tantum nobis Simonem magum sistunt, eundem cum Simone illo, quem congressum fuisse cum Apostolo Petro LVCAS [x] tradit. In alia quidem abierunt viri quidam doctissimi, magnaque veterum rerum notitia instructi, qui Simonem magum Lucae memoratum a Simone, homine philosopho Gnosticorum parente, ex Pythagorea disciplina fanaticismum fouente distinguunt, et deceptos fuisse veteres nominum similitudine, vt ex binis viris vnum conflarent, putant. In quam opinionem descendit CAMPEGIVS VITRINGA [y], quem secuti sunt veneranda & amicissima nobis nomina CHR. AVG. HEVMANNVS [z] et ISAACVS DE BEAVSOBRE [a] nostris iam sedibus ereptus. Quorum tamen coniecturis cum abunde satisfecerint, triumuiri celeberrimi IO. FR. BVDDEVS [b], FRID. ADOLPH. LAMPIVS [c] et IO. LAVR.

Simon Magus.

u) Hist. Christ. instit. mai. Sec. I. P. II. c. V. §. 12. p. 389. seqq.
x) Act. VIII. 9.
y) Obseru. SS. L. V. c. 12. §. 9. p. 159.
z) In actis erudit. 1716. Apr. p. 179.
a) Diss. de Adamitis P. II. subiuncta historiae belli Hussitici a Cel. LENFANTIO Gallico sermone exaratae §. 1. p. 350. s. 35.
b) De ecclesia Apostolica c. V. §. 2. p. 318.
c) Proleg. Comm. in Iohan. L. I. c. 3. p. 40. seq.

LAVR. MOSHEMIVS [d], ad eas respondere necessarium non ducimus, sed sufficere putamus, si rationibus vndique conquisitis, nec satis cohaerentibus, vniuersalem fere antiquitatis consensum et concors in hac re testimonium opponamus; cuius certitudinem coniecturis et suspicionibus conuellere, idem est, ac omnis fidei historicae fundamenta euertere, praesertim cum quaedam sibi viri doctissimi sumant, quae negari et possunt et debent. II. Samaritanum fuisse Simonem, ex vico quodam Gitton, testatur IVSTINVS [e], cuius tamen fidem in dubium vocant viri quidam eruditi [f], IOSEPHI [g] auctoritate moti, qui Iudaei cuiusdam vaferrimi meminit ex Cypro insula oriundi, qui Felici Iudaeae procuratori nuptias Drusillae conciliauit, et Simonis nomine inter magos eius temporis innotuit. Nec diffitendum, ingeniosa esse, quae viri eruditi afferunt, ita tamen non comparata, vt Iustini antiquissimi testis, qui ipse ex Samaritanis oriundus erat, auctoritatem labefactare satis posse videantur. Cuius assertioni fidem abunde facit, quod praestigiis maxime suis non Hierosolymis vel in alia Iudaeae vrbe, sed Samariae nomen sibi celebre et sectatores plurimos comparauerit Simon magus. Id enim homini Iudaeo nunquam euenturum fuisse, Vatinianum, quo se inuicem excipiebant Iudaei et Samaritani, odium satis probat: longeque alia fuisse hominis Cyprii ad potentium fauores sibi conciliandos destinata consilia, quam Samaritani popellum venari cupientis in aprico est. III. De parentibus et educatione Simonis quaedam tradit *Recognitionum Clementis* auctor, qui tamen, cum fabulis scateat, vix audiendus est; vnde quo loco habendum sit, quod is addit, fuisse eum praecipuum inter triginta discipulos Ioannis cuiusdam hemerobaptistae, qui ludum paulo ante aperuerat, et ex quo Dositheum quoque prodiisse dicit, liquet. Magis verisimile est descendisse Simonem in Aegyptum, vt artes ibi magicas disceret. Magno enim numero tum temporis Asiaticos homines Alexandriam confluxisse, vt non artes tantum humaniores, sed philosophiam quoque diuiniorem discerent, et magicis artibus imbuerentur, alio loco ostendimus. Nec aliunde Simonis deliria deriuanda sunt, quam ex scholis Aegyptiorum, qui, vbi philosophiam orientalem, vt supra dictum, receperunt, et chaos quoddam doctrinarum παραδοξωτάτων fuerunt commenti, eiusmodi somnia progenuerunt. Maxime vero magiae artes eo tempore in scholis Aegyptiacis personuisse, ex iis, quae suo loco de his hominibus diximus, notum est. Qui quamuis γοητείαν reiicerent, Deorum tamen commercium arcanum magiae nomine iactabant, reuera praestigiis dolisque speciem mirabilium prae se ferentibus, famam sibi et auctoritatem conciliantes, et philosophiae quendam colorem quaerentes, tradendo, magiae beneficio liberari animas a malorum daemonum malitia et insidiis, et ad eleuandos eos ad superos

d) l. c. p. 390. seqq.
e) Apolog. II. p. m. 69.
f) Vid. WOLFIVS Cur. phil. ad Act. VIII. 9. et quos laudat, ITTIG. de haeres. aeui Apost. Sect. I. c. I. §. 5. p. 26. aliique.
g) Antiqq. Iud. L. XX. c. 7. p. 969.

ſuperos felicitatis gradus illam multum prodeſſe. Quam ſententiam in Platonicorum quoque in Aegypto ſcholis receptam fuiſſe, quamuis eam improbauerit Porphyrius, ſupra *ſectione quinta* tradidimus. Sane philoſophiae orientalis, in Aegypto quoque admiſſae, alumnos eiusmodi magiam exercuiſſe, vt immundos ſpiritus hominibus moleſtos pellerent PLOTINVS[h] teſtis eſt, et IRENAEVS[i] quoque innuit. Hoc itaque doctrinae genus cum in Aegypto didiciſſet Simon, reuerſus in patriam, in qua Doſitheum ei primum locum ceſſiſſe *Recognitionum Clementis* auctor tradit, ciues verbis et factis prodigioſis eo inducere ſategit, vt ſe ἐιναι τινὰ ἑαυτὸν μέγαν, *magnum quendam humani generis liberatorem atque vindicem* eſſe, teſte S. LVCA[k], crederent. IV. Obtinuiſſe etiam hominem fanaticum et vaferrimum, apud populum Samaritanum, quod quaerebat, idem ſacer tradit hiſtoricus, quem acclamauiſſe ſcribit: ὗτος ἔςιν ἡ δύναμις τȣ̃ Θεȣ̃ ἡ μεγάλη, *hic eſt magna illa virtus Dei*[l]. Varia tum veterum, tum recentiorum de hac acclamatione, et iactata quoque ab ipſo Simone gloria, fuit opinio. Cum enim ſupremam Dei virtutem ſe diceret, in eam quidam ingreſſi ſunt ſententiam, Simonem ſe Deum ipſum eſſe manifeſtatum dixiſſe, eſſeque ſe patrem, filium et ſpiritum S. Tradunt id quidem veteres IRENAEVS, THEODORETVS aliique[m], et poſt hos recentiores multi, quibus nos quoque olim nos iunximus[n], ſed re accuratius conſiderata, deſerenda eſt haec opinio, cum veriſimillimum ſit, doctores iſtos philoſophiae orientalis, ex qua iſtae voces petitae ſunt, ignaros hanc Simoni opinionem ſine fundamento veri tribuiſſe. Hoc enim clare ſatis ex eo euincitur, quod Deum Simon ſuper omnia prorſus entia in ſublimi et recondita luce latentem poſuit, vt infra dicemus. Nec forte alia tributae Simoni iactantiae origo fuit et occaſio, quam IVSTINI[o] auctoritas, qui ſtatuam Romanos Simoni tanquam Deo poſuiſſe in amne Tiberi inter duos pontes cum inſcriptione: SIMONI SANCTO DEO tradit. Aſt falſum fuiſſe Iuſtinum, properantius ſtatuae inſcriptionem legentem, poſtea innotuit, cum ſeculo XVI. ea ipſa ſtatua in illo loco Romae effoſſa hanc inſcriptionem exhiberet: SEMONI SANCO DEO FIDIO, vnde a pleriſque, qui antiquitatis praeiudicio non laborant, et doctores eccleſiaſticos homines fuiſſe, qui errare potuerunt, recordantur, ea traditio rectiſſime reiecta eſt[p]. Cauſſa enim nulla dici poteſt vel mediocriter veriſimilis, cur hominem Samaritanum inter Deos retulerunt Romani. Quaecunque enim de virtutibus eius magicis a Petro

 quo-

h) Enn. II. L. IX. c. 14. p. 212.
i) Adu. haereſ. L. I. c. 23. §. 4. p. 100.
k) loc. cit.
l) Conf. IRENAEVS l. c. p. 99.
m) IRENAEVS loc. cit. THEODORET. haeret. fab. L. I. c. I. Tom. IV. p. 192. AVGVSTIN. de haer. c. I. EPIPHAN. haer. XXI. et poſt hos alii multi.
n) In Germ. Hiſt. phil. opere T. IV. p. 40. licet iam tum ſuboluerimus, non valde certa eſſe teſtimonia veterum.
o) Apolog. II. p. 69. 91. quem magno numero veteres Irenaeus, Tertullianus, Theodoretus, Euſebius Cyrillus ſequuntur.
p) Vid. ANT. VAN DALE pec. tract. ad calc. libri de orac. p. 579. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L. I. obſ. 36. p. 140. et quos laudat ITTIG. l. c. et Sel. Cap. H. E. Sec. I. c. V. §. 13. p. 268.

quoque disiectis et de fine tragico Simonis narrantur, quem inde cepisse dicitur, quod per aërem volaturus Petri Paulique apostolorum precibus deturbatus sit, et ita proiectus, vt ex accepto vulnere moreretur, recte a viris doctis hodie exploduntur, cum nec testimonia veterum, quae pro ea narratione adducuntur, fidei debitae gradum tueantur, nec scriptores seculo tertio antiquiores hanc mortem narrent, non tacituri rem adeo illustrem, si vere contigisset; vt taceamus coniecturam virorum doctorum, suspicantium, hominis impostoris in aula Neronis viuentis et se volaturum promittentis, sed primo statim conatu decidentis [q] exemplum occasionem dedisse fabulae. Deserenda itaque ea iactantiae Simonianae, se magnam Dei virtutem esse, expositio, cum celeberrimis quibusdam viris, et conuenientior systemati Simoniano explicatio quaerenda. Ea vero non longe petenda est, sed adhibenda tantum philosophia Orientalis et Aegyptiaca, in qua educatum fuisse Simonem magum supra probauimus. Ea enim has nobis virtutes Dei magnas siue summas enarrat, quae ex infinito lucis diuinae et incorporeae oceano emanantes demittuntur ad inferiora, tanquam radii quidam infiniti luminis, vt ea diuina luce et beatitate collustrent; quas virtutes non sola attributa modosque Dei infiniti innuere, sed naturas diuinas, substantiales, perennes, ex ipsa Dei natura editas esse suo loco diximus, et has virtutes a tota fanaticorum orientalium caterua aeonas dictas esse, probauimus. Talem aeona, siue immortalem diuinamque naturam, virtutem diuinam emanationis lege in se continentem, Simon sine dubio se dixit esse, ast addidit, μεγάλην, valde magnam, Deoque, emanantium naturarum fonti, proximam; cum et aeon illa, quam ad mundi condendi opus ex pleromate diuino processisse nugatores somniarunt, cuiusque auulsione a fonte suo malorum principiorum cateruae exortae sunt, virtus Dei fuerit, cuius tamen effectus inordinatos vt in ordinem redigeret, et humanum genus a malis, quae ista principia deteriora et iniqua hominibus inferunt, liberaret, se in mundum missum esse iactauit Simon, cui ideo opus erat supra has potestates omnes se efferre. V. Ex his vero manifestum quoque est, errare eos, qui in haereticorum catalogo Simonem magum ponunt, immo haereticorum caput et parentem fuisse contendunt, quod post IRENAEVM [r] veteres plerique [s] et recentiores haud pauci fecerunt [t]. Solide docteque admodum, falli eos, demonstrauit eruditissimus MOSHEMIVS [u], dignus qui ipse legatur et expendatur. Nos instituti nostri memores, qui haeresiologiam non scribimus, hoc vnum monemus, ipsam sectam Simonis, quam philosophicam et literatam fuisse, et dictis est manifestissimum, Christo e diametro fuisse oppositam,

q) SVETON. in Ner. c. 12. conf. BEAVSOBRE Hist. de Manicheisme T. I. L. II. c. 4. p. 203. MOSHEMIVS l. c. p. 405. ITTIG. de haeresiarch. l. c.

r) ll. cc.

s) EPIPHAN. l. c. THEODORET. l. c. AVGVSTIN. l. c.

t) Conf. quos laudat ITTIG. ll. cc.

u) l. c. p. 394.

ſitam, ita vt non potuerit eius tantum doctrinae, quae ab illo tradita eſt, eſſe deprauatio [x]. Supra enim iam monuimus, illos haereticos, qui cum Chriſtianae doctrinae placitis philoſophiae orientalis deliramenta coniunxerunt, Chriſtum habuiſſe pro ea aeone, quae ex Deo emanans genitaque in humanum corpus deſcenderit, vt a malorum daemonum imperio et libidine mundum liberaret, id quod ex omnibus eorum ſyſtematibus demonſtrari poteſt. Aſt eundem ſibi locum vindicaſſe Simonem, ſupra diximus, vnde oportebat illum graues contra Chriſti nomen inimicitias ſuſcipere, eorumque ſe partibus addicere, qui bella contra Chriſtianos ſuſceperunt, et arma philoſophica contra diuinam doctrinam a ſanctiſſimo Seruatore eiusque legatis propoſitam, arripuerunt. Chriſti etiam diſcipulum eo minus ſe dicere poterat Simon, quo magis ἑστῶτα, *ſtantem* ſe dixit, vt ex CLEMENTE ALEXANDRINO [y] et Clementinis [z] notum. Hac enim appellatione αἰῶνος ſignificationem exprimere voluiſſe, quae naturam immutabilem et per ſe ſubſiſtentem ſine temporis mutatione innuit, ex doctrina veterum, de aeternis naturis per ſe ſubſiſtentibus, quas fluxae materiae opponebant, conſtat. Qua appellatione aeternam durationem ſiue immortalitatem hominem veſanum ſibi vindicaſſe, ex Recognitionibus PSEVDO-CLEMENTIS [a] demonſtrauit MOSHEMIVS [b]. Quod delirum quidem omnino eſt, at cum rationibus, ſyſtematis vecordis exacte cohaeret; ſecundum quod materia nimis longe a primo rerum omnium fonte remota hincque coinquinata ſordibus, diuinarum emanationum coniugio ſpiritualis magis reddita fluxam illam conditionem amittit, tandemque reddita ſtabilis et duratura ad fontem primum redit. Id quod et Zoroaſtreae philoſophiae reliquiis ad philoſophos orientales fluxiſſe ſupra demonſtratum eſt. Nec aliud voluit Simon, quando ſe Iouem, Helenam vero ſuam Mineruam apud gentiles dixit, vt AVGVSTINVS [c] auctor eſt. Aegyptiorum enim philoſophia, quam didicerat, duce, Iupiter non ille inacceſſibilis Deitatis fons, ſed prima emanatio eſt, vt diſerte teſtatur IAMBLICHVS [d], quae cum ſupra dictis mire concordant. VI. Sed et Helenae ſcorti ſomnia cum his cohaerent, quae mire torſere viros doctos [e], vt quem locum ea in Simonis ſyſtemate habuerit, exponerent. Nam

x) Cauſſa huius opinionis eſt, quod inter ſyſtemata Gnoſticorum et Simonis magna ſit cognatio. Aſt inde inferre non licet, hoc illorum fontem fuiſſe, ſed id modo ſequitur, ex eadem ſcaturigine vtraque proueniſſe. Illi vero Chriſtianum ſyſtema ſubinterſerebant, Simon vero non item.

y) Strom. L. II. p. 383.

z) Homil. II. §. 22. p. 633.

a) L. I. c. 72. p. 509.

b) l. c. p. 423. qui appoſite obſeruat, PHILONI de nom. mutat. Deum dici κατὰ αὐτὰ ἑστῶτα, qua voce ſignificationem nominis יהוה ſine dubio exprimere Iudaeus Pythagorizans voluit.

c) l. c. EPIPHAN. l. c. EVSEB. H. E. L. II. c. 13.

d) De myſter. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

e) VITRINGA Obſ. SS. L. I. c. 2. p. 131. qui per hanc Helenam rationem rectam Simonem intellexiſſe, poëtico dicendi genere vſum putat, HENR. HORBIVS de vltima origine Simonis Magi c. I. §. 4. aeternam materiam intelligit, animarum ſcaturiginem IS. DE BEAVSOBRE Hiſt. Manich. T. I. L. I. c. 3. p. 36. 37. T. II. L. VI. c. 3. p. 320. mentem rationalem, et

Nam ſi cuncta recte expendantur, nihil aliud voluit Simon, quam, reſediſſe diuinam quandam emanationem ſiue virtutem in corpore huius feminae, quam praeter ignota et barbara quaedam vocabula [f] ἔννοιαν nominaſſe IRENAEVS [g] teſtatur. Per hanc enim virtutem diuinam genitos fuiſſe angelos, ſiue naturas quasdam emanatiuas minores dicebat: hancque cum mundo condendo eſſet deſtinata, immaturo conſilio extra Dei pleroma egreſſam, hos genios ſine patre genuiſſe, et ab iis ad patrem redire conantem detentam, et contumeliis affectam muliebri corpori incluſam eſſe, inque eo variis migrationibus, de quibus poëtae cecinerint, iniuriisque vexatam, cum vim dominorum orbis huius effugere non potuiſſet, poſtremo in lupanar Tyrium detruſam et a Simone liberatam eſſe, et hanc Spiritum S. eſſe, et gentilium Mineruam. Ita quidem de Helena narrationes EPIPHANII [h] referunt. Qui licet abſurda atque abſona tribuiſſe Simoni videri poſſit, nihil tamen in ea narratione eſt, quod non ingenio otioſo nugantique, et in Orientalium atque Aegyptiacorum philoſophorum ſcholis educato in mentem venire potuerit. Cum enim ille, vt ſupra dictum, aeonas generis ſequioris ſtatueret, ἔννοιαν vero, ſiue mentem ex Deo primo effluxiſſe magna verborum pompa ſtatuerent philoſophi Alexandrini, facile potuit hanc ſecundam emanationem aſſerere Simon ex earum aeonum genere, quae recipiendis virtutibus diuinis deſtinatae ſunt [i], vt haberet, quam ſecum coniugio vniret, vt emanatio ſiue virtus ea actiua, quam ſe eſſe gloriatus eſt, in diuinae lucis pleromate iuncta et coniugata eſſet paſſiuae. Quia vero a mente diuina animam mundi, et ipſum mundum conditum in ſcholis Aegyptiacis audiuerat, creationis operi vel formandae materiae praefixit hanc virtutem femineam, eamque matrem fecit omnium, etiam animarum, et ſpirituum minorum, quorum cum immoderatus in materiam appetitus eſſet, detenta eſt ab iis, cum orbis rerum materialium fatalis, cui imiſſa erat propria culpa, reditum ad pleroma diuinum non admitteret, et ad propagandam materialis mundi faciem eius opera coniugiumque adhibitum. Nihil aliud enim velle, apud orientales angelorum cum feminis concubitus, eos latere non poteſt, qui ſymbolicam orientalium philoſophorum methodum non ignorant. Nec alio forte conſilio apud gentiles Helenam ſuam Mineruam dixit, quam quod conſilio eius mundus factus ſit, et ſapientia diuina in ea enituerit. Cumque ex mente diuina animam quoque mundi effluxiſſe Alexandrini ſtatuerint, patet inde, non reiiciendum eſſe Epiphanii teſtimonium, tradentis, Simonem Helenam ſuam dixiſſe Spiritum S. Multos enim veterum per Spiritum S. intellexiſſe animam mundanam, fontem animarum, alio loco obſeruaui-

et L. VII. c. 6. p. 510. lunam innuiſſe putat. Sed parum ſatisfacere virorum doctiſſimorum explicationes narrationibus veterum, accurate demonſtrauit MOSHEMIVS l. c. p. 426. qui videndus.

f) EPIPHAN. l. c.

g) loc. cit.

h) p. 56. ſeq.

i) Id eſt, feminini generis.

uauimus, et erudite demonſtrauit MOSHEMIVS [k]. VII. Cum hac igitur femina miſſum ſe teſte IRENAEO [l], ad liberandum a malarum poteſtatum principatuumque tyrannide mundum, purgandamque et emendandam rerum materialium compaginem Simon ſtatuit, ab his enim malis angelis bella et diſſidia, quorum tunc temporis plenus erat orbis terrarum, calamitatibus oppletus, excitari, et inuidia humani generis exitium afferri ſtatuebant veteres Orientales [m], Aegyptiaci aliique huius furfuris philoſophi, vt vel ex ſolo IAMBLICHO [n] diſci poteſt. Ab his liberationem ſine dubio pollicitus eſt, et, cum morbos quoque ab his daemonibus profectos curare ſe magiae ope poſſe hi orientales philoſophi, teſte PLOTINO [o] promitterent, eorum quoque depulſionem in ſua poteſtate eſſe iactauit, animamque ex hoc miſeriarum carcere ad primigeniae lucis claritatem ſe extollere poſſe dixit, nempe ſi per Ennoiam ſuam ſalutarem reditus animarum viam aperiret. Hac ratione ſi connectitur Simonis hiſtoria, quemadmodum id philoſophia, quam ſequebatur, poſtulat, nihil eſt in tota hominis veſani et delirantis fabula, quod, licet abſurdiſſimum ſit, non tamen ſua ratione conſtet, lumenque capiat, et ſectae huius philoſophicae notitiam pandat ſolito clariorem. VIII. His ſuppoſitis, et repetitis iis, quae *ſuperioris libri capite vltimo* de philoſophiae orientalis methaphyſica diximus, lux quoque accendi poteſt nouae, quam condidit Simon, religioni, vel potius philoſophiae, quo loco iterum valde commendamus laudatiſſimi MOSHEMII [p] induſtriam. Pleraque ſi veteres inter ſe comparentur, nexusque aſſertionum non recte ſemper ab iis intellectarum ex dicti ſyſtematis natura et emanationis legibus quaeratur, huc redeunt. α. Eſſe in infinita Deitatis plenitudine numen ſummum optimumque omnis eſſentiae, bonitatis et realitatis plenum, hancque plenitudinem lucem illam infinitam eſſe, quae ex Deo vndecunque radians, omnia incorporea quadam ratione repleat. Statuiſſe ita Simonem, ſi non alia ſuppeterent, ſatis euincerent philoſophiae Aegyptiacae ſpecies, Alexandrina et Cabbaliſtica: quarum illa eiusmodi lumen in excelſo in ſede puriſſima circa Deum et ex Deo ſtatuit [q], haec Or haënſoph rerum omnium et emanationum quoque diuinarum fontem agnoſcit, hocque lumen infinitum irradiare omnia docet, vt poſtea probabimus. Sed ſtatuiſſe ita quoque Simonem, *Recognitionum Clementinarum* auctor, huius philoſophiae peritiſſimus, luculenter teſtatur [r], qui *locum aliquem vltra mundum vel extra mundum eſſe* ait, *in quo neque coelum ſit, neque terra, ne vmbra horum etiam ibi tenebras operetur. Et ob hoc, cum neque*

k) Ad CVDWORTHI Syſt. int. p. 658. conf. loco ſupra cit. p. 430. Iudaeos eadem fere ratione inſanire ex Coſri P. II. c. 4. p. 80. patet; et infra pluribus dicetur.

l) l. c. p. 99.

m) Vid. EPIPHAN. haer. XXIV. p. 70.

n) l. c. Sect. III. c. 31. p. 102. ſeq.

o) loco ſupra cit. p) l. c. p. 410. ſeqq.

q) Vid. PLOTINVS Enn. VI. L. IX. c. 9. p. 769. plura de hac re in ſuperioris libri c. I. ſ. V. diximus.

r) L. II. c. 21. p. 522.

neque corpora aliqua in eo ſint, neque ex corporibus tenebrae, neceſſario eſſe lumen immenſum cui tenebrae nullae ſuccedunt, nempe incorporeum lumen et infinitum. Valde ignarum philoſophiae Zoroaſtrianae oportet eſſe, qui fontem, ex quo haec hauſta ſint, ignoret, Mithramque hoc lumen infinitum eſſe, neſciat. Quod licet a Deo, tanquam fonte, ſeparare videatur Recognitionum auctor [s], id tamen abſtractionis tantum beneficio facit, vt Deum in iſto lumine infinito reſidentem more orientali ſymbolice repraeſentet. Quemadmodum enim, quae ſolem circumfundit, lux, ab ipſo ſole reapſe et eſſentiae ſuae ratione diſtincta non eſt, ita nec haec lux infinita a ſummo et abſcondito Deo. Quae quoque ratio eſt, cur πλήρωμα Θεότητος vocauerint, non Simon modo, ſed quicunque etiam hanc philoſophandi viam ingreſſi ſunt. Etſi vero lumen hoc incorporeum dicitur, dubitandum tamen non eſt, dici hoc tantum reſpectu materiae craſſioris, cui tenebrae admixtae ſunt. Cum enim materiae conditio, vt poſtea dicemus, in tenebris et priuatione luminis conſiſtat, recte quidem de hoc lumine, quod tenebris caret, dicitur, quod incorporeum ſit: aſt quicquid tamen reale, eſſentialeque in materia eſt, ex hoc quoque lumine effluxiſſe cenſendum eſt: niſi ſtatuas materiam vel ab aeterno coëxtitiſſe lumini, vel ex nihilo prodiiſſe, quorum vtrumque Zoroaſtris aſſeclis diſplicuit. Lumen itaque hoc infinitum illud emanationum aequor eſt, ex quo lucida omnia effluxerunt: nec aliud patitur ſyſtematis emanatiui ratio. *β.* Ex hoc fonte infinito optimoque, neceſſe eſt, ſi mundi inuiſibilis et viſibilis generatio conſiſtere debuerit, effluxiſſe naturas diuinas, immateriales, luminoſas, deitate plenas, immutabiles, et aeternum ſubſiſtentes, eo quod in primo rerum omnium fonte radicatae ſunt. Hinc aeones illae in pleromate diuino conſtitutae, maſculini et feminini generis, id eſt, tum producendis tum recipiendis emanationum effectibus idoneae, quarum octo paria conſtituiſſe Simonem veteres tradunt. Vbi acute monet praeſtantiſſimus MOSHEMIVS [t], primum par aeonum βύθος καὶ σιγὴν, profunditatem et ſilentium ad ipſum ſummum Deum pertinere. Nihil enim aliud indigitaſſe Simon cenſendus eſt, quam ineffabilem, et omni ſilentio ſuperiorem eſſe diuinitatis profunditatem, ex qua reliquae aeones progenitae ſunt. Ex hac aeonum progenie, ceteram poteſtatum ſpiritualium, archangelorum, angelorumque cateruam Simonem deriuaſſe, recte IDEM vir eruditiſſimus colligit: illud enim et ratio ſyſtematis emanatiui poſtulat, et conſenſus reliquorum, quae ex philoſophia hac orientali congeſta ſunt, ſyſtematum probat, licet veteres, hanc philoſophiam non ſatis aſſequentes, illa taceant. Statuiſſe autem has naturas coeleſtes intra diuini pleromatis parietes habitantes id eſt in luce illa diuina verſantes complures, iisque barbara impoſuiſſe nomina EPIPHANIVS [u] tradit, quae teſtimonii loco ſunt, ex barbarica philoſophia monſtroſam hanc philoſophiam eſſe deſum-

s) EPIPHAN. l. c. p. 58. 59. t) l. c. p. 412. u) loc. cit.

desumtam. γ. Cum autem ex harum naturarum angelicarum numero quaedam inclinatione in materiam extra plenitudinem lucis diuinae infinitae essent progressae, a fonte longius recedentes materiae se, inuito Deo appropinquantes, rerum materialium dominium vsurparunt, cumque magnae virtutis essent, animam, quae et ipsa emanationis diuinae pars est, arctius materia compresserunt, immersamque corpori vinculis libidinum corporearum constrinxerunt, vnde lucis diuinae radiis magis coarctatis inductisque tenebris miseria omnis hominibus enata est. δ. Extra diuini pleromatis luce diuina coruscantis ambitum, materiam esse, tenebricosam, sordidam, maloque, priuatione, frigore, et vitiositate repletam, eiusque potestatis, vt emanationes lucidas ex Deo oriundas corrumpere posset, Simonem statuisse, locus satis luculentus Clementinorum [x] testatur, quo ὕλη dicitur Θεῷ σύγχρονος ἔσα καὶ ἰσοδύναμος ὡς ἐχθρὰ, προβάλλειν αὐτῷ ἡγεμόνας ἐμποδίζοντας αὐτῦ τοῖς βουλήμασιν, *materia ipsi tempore et potestate aequalis, proferre ei, vt quae sit inimica, principes decretis ipsius resistentes.* Magnae se hic difficultates ostendunt, quas nec ipse doctissimus systematis Simoniani interpres tetigit, vtrum materia absolute Deo opposita Simoni placuerit nec ne? adeoque vtrum systema magorum Persarum; an Zoroastris Simon secutus sit? prius verba allata satis euidentia docere videntur, posterius systema emanatiuum, quale in philosophia orientali receptum et in omnibus, quae ex hac schola prodierunt sectis, admissum fuit, postulat. Temerarium quoque putamus, nodum, qui soluendus est, secare, et fidem denegare Clementinorum auctori: nam et alii veteres [y] duo principia inter se diuersa posuisse Simonem testantur, et eiusmodi inter bonum et malum principium certamen in harum sectarum scholis personuisse, vel vnius Manetis somnia demonstrant. Recte quoque et ex aequo reprehendere veteres Cel. MOSHEMIVM [z] iudicamus, quod malum omne ad architectum mundi reiecisse Simonem statuant. Ita enim systematis prorsus sui oblitum fuisse Simonem dicendum erat, cum non dici possit, vnde demiurgo illa malitia insit, nisi inclinationem ad materiam in se malam supponamus. Vnde vero materia tenebricosa et mala, si omnia ex fonte lucido emanarunt? Dicamus quod nobis videtur verisimillimum, si modo coniecturas nostras lector non dedignetur, quae in ipsius systematis emanatiui indole et natura paulo profundius considerata fundantur. Nempe originem cepisse hanc philosophiam Simonis, ex orientali, et hanc ex Zoroastriana Persarum Chaldaeorumque, supra probauimus. Eadem itaque ratione haec materia Simonis enata est emanationis lege, vt Arihmanius, Oromasdi oppositus tenebrarum et malitiae plenus, ex communi fonte Mithra emanauit, ortumque

 acce-

x) Homil. XIX. §. 14. p. 754.

y) IRENAEVS L. I. c. 28. EPIPHAN. l. c. GREGOR. NAZIANZ. Or. in laudem Heron. p. 547. Zoroastrem hic secutum esse Simonem recte iam iudicauit IAC. THOMASIVS Sched. hist. §. 34. p. 22. Conf. HVET. Orig. p. 2.

z) l. c. p. 413.

accepit ſuum. Scilicet lumen immenſum illud, quod in Deo eſſe, tota fere antiquitas aſſeruit, incorporale quidem et ab his, quas in corporibus videmus, concretionibus immune orientales aſſerebant, at non eandem ſpiritualitatis notam, quam nos, diuinae naturae tribuebant, ſed tale quid ſibi concipiebant, vt lumen longe puriſſimum eſt, ſubtiliſſimum, et actiua vi ſumma praeditum, calore, motu, omnique inde bonorum origine et natura plenum. Hoſpitem in veterum doctrinarum hiſtoria oportet eſſe, qui haec plerisque veterum placuiſſe ignorat [a]. Illi enim metaphyſicis abſtractionibus ab omni imaginationis negotio et ſimulacris remotis minus aſſueti, ſpiritualia non plane ſine corpore ſibi concipiebant [b], ſatis eſſe opinati, ſi localem quandam extenſionem, et dimenſiones corporis grauioris Deo denegaſſent, eique lucem et actiuam operationem bonique radicem tribuiſſent. Quod cum toties in *tomo primo* in veterum ſyſtematibus oſtenderimus, actum hic repetendo dicta non agemus. Lumen hoc porro ſubtiliſſimum et diuinum infinita ratione radios ſuos ſpargere aſſerebant, et veriſimile prorſus eſt, hanc concipiendi Deum inſtar ignis luminiſue rationem totam ſyſtema emanatiuum peperiſſe. Aſt ex natura lucis notum erat, oppoſitas eſſe luci priuatiua quadam ratione tenebras, easque cum mera priuatio lucis, caloris, actiuaeque virtutis ſint, non poſſe eſſe ex fonte hoc luminum omnium. Hinc quamuis omnia, quae realiter exiſtunt, vi ſyſtematis emanatiui ex vno emanauerint fonte, tenebrae tamen, et quae tenebras conſequuntur, frigus, inertia, vitae defectus, mors, et quae alia ſunt, luci bonoque oppoſita, ex hoc fonte eſſe non poterant, ſed oppoſita ratione ex priuatione luminis oriri dicebantur. Quia vero priuatio ſubiectum ſupponit, cui inducatur, ideo lumen illud immenſum, quo latius ſpargit radios, vt cuncta realitatibus, (veniam verbo deprecamur) repleat, eo minora lucis habere dicebatur ſemina, eoque magis induci tenebras, donec, quod omnium longiſſime a fonte lucis diſtat, quamuis ratione eſſentiae ſuae ſit ex Dei lumine, tamen propter infinitam emanationis diſtantiam naturam conſequatur contrariam, tenebricoſam, lumini inimicam, inertem, et refragantem bono. Et ita quidem materia, quam hanc naturam eſſe dicebant, ſecundum ſyſtema emanatiuum orta eſt, quod qui non ſatis et accurate intelligunt, nunquam dicent, qua ratione in ſyſtemate illo, quod emanaſſe cuncta ex Deo ſtatuit, materia Dei naturae oppoſita malique fomes exorta ſit. Dicent forte lectores nonnulli, nos ingenii quidem noſtri explicationes tradere, veterum vero opiniones non enarrare. Aſt hos rogamus, vt ad Zoroaſtris, vt ad Gnoſticorum, vt ad Cabbaliſtarum, vt ad Alexandrinorum philoſophorum de materiae origine opiniones paulo accuratius attendant, certi,

a) Conf. DE BEAVSOBRE Hiſt. de Manich. T. II. L. II. c. 2. §. 3. p. 172. ſeqq. qui tamen confuſione ſcriptorum Arabicorum impeditus lucem non ſatis perſpicuam rei huic attulit. Conferenda vero quae Tomo I. L. I. de philoſophia Zoroaſtris diximus.

b) Conf. quae docte monet MOSHEMIVS ad CVDWORTH, Syſt. intell. c. I. §. 26. p. 36.

certi, visuros ea, quae nos, nisi omnia nos fallunt, luculenter deteximus. Ex data hac explicatione definitio Simonis de materia lucem egregie capit. Recte enim dicitur materia illi, lumini infinito coaeua, quia lux et tenebre σύγχρονοι sunt, et vi relatiuae oppositionis simul existunt: quae oppositionis natura etiam in caussa est, cur non inimica tantum sed et ἰσοδύναμος Deo dicatur, cum quae lucis virtus est actiua, ea tenebrarum priuatiua sit, si perspicuitatis caussa notionibus Graecanicae philosophiae quibus nos magis assueti sumus, res sublimes et abstractas, sed corporeis imaginibus ab orientalibus gentibus delineatas deolarare licet. Ad hanc itaque materiam, quae essentiam ex Deo, materialitatis rationem ex tenebrarum natura accepit, inclinans demiurgus, cum mundum materialem condere vellet, non potuit non tenebris, id est malo, repletum facere; haecque ad materiam tenebricosam inclinatio, eum ipsum mali a boni fonte degenerantis semina habere, innuit, vnde originis mali caussam ad demiurgum quoque Simonem retulisse diximus. Ex his vero sequitur, mundum hunc, quamuis omnia quae vere sunt et existunt, ex Deitatis oceano effluxerint, supremi tamen et optimi entis opus haud esse, cum, quae illud producit, lumine, calore, bonitate plena sint omnia; et licet illud bonitatis lucisque mare emanationum suarum ministerio vsurum mundum plenum bonitate condere voluisset, illas tamen naturas, ministerio huic destinatas, duce ex aeonibus virtute quadam diuina, fontis oblitas, naturae suae limitatae magis et imperfectioris operationem interposuisse, quae cum tenebris ex materia pellendis maloque quod a malis angelis inductum erat, tollendis non sufficeret, inde mundum miseriis, calamitatibus et malitia redundantem ortum esse [c]. Nec alio sensu, quod EPIPHANIVS [d] ei tribuit, dixit: *mundum factum a principibus et potestatibus malitiae;* nam conditores mundi, qui ex Deo orti sunt in se mali non esse potuerunt, nisi quatenus fontem luminis infinitum relinquentes naturam suam limitatam tantoque operi imparem, mundi producendi negotio interposuerunt. Nec alia ratio subesse videtur, cur ab his angelis reditum matris ad pleroma impeditum, et repletam eam esse contumelia dixerit Simon. Haec enim, si προσωπογραφίαν ex orientali methodo adhibitam dementes metaphysica magis ratione nobis concipiamus, ineptam harum naturarum mundo imperantium ad materiam inclinationem, quam Alexandrini quoque philosophi mali in materia dominantis caussam esse dicebant, innuunt, et impeditam ab iis agitationem materiae defecandae et ad quandam spiritualem et lucidam naturam reuocandae, cui illa aeon, mundi demiurgus, inhiabat, significant. Maxime vero hoc ad animas pertinere, materiae illecebris detentam et materialibus vinculis ab ipsis illis potestatibus impeditam ex eo intelligere est, quoniam animi ex hac quoque aeone orti sunt, et hac capti-

 uitate

c) Recognit. L. III. p. 528. Clement. Hom. III. p. 648. 649. XVIII. p. 744. Gnosticis id in genere tribuit PLOTINVS l. c. d) loc. citat.

uitate a primo fonte arceantur, et innato materiae desiderio et malignorum spirituum imperio vna cum toto mundo in tenebris cohibentur, ne ad lumen illud infinitum, Deum, resurgere, et felicitate intuitione illius frui queant. Quam cum Deus fons sapientiae et luminis optimus quaerat, et, vt omnia, quae ex se effluxerunt, in se reuocet, laboret, opus inde sapientia est, vt per γνῶσιν diuini luminis anima his malis erepta sursum ad primi fontis plenitudinem reducatur, sicque ignorantia, affectus, morbi, et quaecunque alia homines vexant, materiae contagia, vinculaque malorum geniorum, soluantur, et fugentur. Quem vt Simonianae, ita omnis omnino Gnosticae philosophiae finem scopumque vnicum fuisse adducta euidenter loquuntur. Et huius quidem finis obtinendi mediatorem et pararium se ipsum Simon cum Helena prostibulo venditauit, in quibus emissae ex Deo aeones illis malis potestatibus superiores, vi diuina et magica homines a corporis et animi malis liberarent. ϛ. Ex his, quae de animae humanae origine, statu, corruptione et restitutione Simon dixerit, facili coniectura colligi possunt. Et animam quidem ab ista virtute diuina, quam architectum mundi esse dixit, originem cepisse necessario sequitur, vnde originem ei diuinam adscripsisse *Recognitionum* Auctor testatur [e]. Ast corruptam et corporis sarcina grauatam dici oportebat, cum idem, quod reliqua emanationum longius a Deo remotarum genera passa sunt, fatum subierit. Corpus enim materiale, ex materiae conditione malum, et a prauis angelis opificibusque creatum asserere cogebatur, si integra sibi et constans cohaerere tota eius doctrina debebat. Quare tenebras ex corpore offundi animae clamabat, quo minus ad fontis lucidi agnitionem veramque γνῶσιν peruenire posset [f]. A quibus corporis vinculis liberari, sicque luci et felicitati suae restitui, praecipuum mysteriorum suorum finem ponebat. Quibus vero mediis vtendum sit, quibus sacris homines initiandi, quibus sacrificiis placandi praepotentes illi mundi tyranni, vt liberiorem ad supremum luminis incorporei fontem aditum permittant, quae arcanae rationes huc faciant, de his multa quidem veteres scriptores, qui de haeresibus scripserunt, tradunt, sed incerta prorsus et dubia fide, multis ad inuidiam confictis, inter quae promiscui concubitus, et humanarum carnium viscerationes sunt, quas ipse IVSTINVS MARTYR [g], in dubium vocat. Quanquam impossibile haud esse, vt qui detestabilia omnia in alienam culpam retulerunt, legemque Mosis a fabricatoribus mundi latam animas diuiniori origine gaudentes non obligare dixerunt [h], ea permitterent, quae a virtutis verae cultoribus non admittuntur, systematis huius ratio permittat; nostra quoque tempora, quae haud dissimiles furores et abominabilia mysteria produxerunt, exempla nobis exhibuerint, ad extrema impudentiae et libidinis specimina eos posse delabi, qui nescio quos ex Deo ortus et emanatio-

nes

e) L. II. §. 57. p. 521.
f) Ibid. §. 58. p. 522.
g) Apol. II. p. 70.
h) IRENAEVS L. I. c. 23. p. 99. EPIPHAN. l. c.

nes ſibi tribuunt. De quibus tamen hic dicere nihil attinet, cum ad ecclesiaſticam hiſtoriam ea magis pertinere videantur. Animarum tamen migrationem in alia corpora tanquam poenam ſtatuiſſe Simonem, TERTVLLIANVS [i] tradit, quod omnibus Gnoſticis adſcribit PLOTINVS [k]. Omnis vero labis a malo iſto mundi opere orti liberationem ſolutionem eius promittere, ſicque materiam tenebris ſolutam ad omnis realitatis et perfectionis fontem peruenturam, ex ipſo ſyſtemate ſequitur et haud obſcure Simoni tribuit IRENAEVS [l]. Ex quibus illud quoque ſequitur, reſuſcitationem corporis nullam eſſe, cum corpus in ſe malum ſit. Negaſſe autem reſurrectionem Simonem veteres teſtantur [m]. Praecipua haec ſunt, quae de homine Samaritano, philoſopho haeretico eiusque ſyſtemate diſſerere paulo fuſius, quam inſtituti limites ferre videbantur, opus eſſe iudicauimus, vt quae ſupra de philoſophia orientali diximus, ampliorem lucem capiant, et de reliquis quoque haereſibus literatis, ex hoc fonte oriundis iudicium fieri queat. In iis enim tangendis erimus in ſequentibus breuiores.

§. IX. Inter eandem Samaritanorum gentem noua doctrina turbas mouerunt DOSITHEVS et MENANDER, quorum vterque inter prima haereticorum literatorum ſiue philoſophicorum capita ab annalium Chriſtianorum conditoribus et haereſiologis numerari ſolet [n]. Quod num recte fiat, nec ne, noſtri hic non eſt diſputare [o], hoc tantum monendum, Doſitheum inter fanaticos Iudaeorum referendum eſſe, qui nouam ſectam excitauit, diuinamque ſibi auctoritatem arrogauit, nihil vero aſſeruit, quod ad hominem pertineat, Chriſti familiae ſe aggregantem, quicquid etiam de illis veterum locis ſtatuendum ſit, qui Doſitheum inter veteris eccleſiae haereticos numerant. Sed nec circumſtantiae hominis deliri, quae a veteribus memorantur, locum ei in philoſophiae hiſtoria faciunt. Qui enim Simonis magi vel praeceptorem vel diſcipulum conſtituunt, adeoque fanatici philoſophi parentem nobis eum proponunt, dignis fide teſtimoniis veterum deſtituuntur [p]. Et veriſimilius eſt, hominem auſtera vitae inſtitutione et neſcio qua gentis ſuae arrogantia delirantem ex ſeueriori illorum Iudaeorum diſciplina prodiiſſe, quos vitatis vrbibus in agro et deſerto rigidiora inſtituta ſecutos fuiſſe infra dicemus. Ea quoque, quae de illius doctrina traduntur, hominem nobis depingunt legis quidem, quod EPIPHANIVS [q] quoque teſtatur, et patriarum traditionum peritiſſimum, at minime philoſophum, ſed

Doſitheus.

i) De anima c. XXXIV. p. 180.
k) loc. cit.
l) c. XXIII. p. 100.
m) Recogn. L. II. §. 58. p. 522. EPIPH. l. c. AVGVSTIN. l. c.
n) Vid. COTELER. ad Conſtit. Apoſt. L. VI. c. 8 BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. §. 20. p. 68. ITTIG. de haereſiarchis aeui apoſt. Sect. I. c. I. p. 1. conf. quos laudat MOSHEM. Inſt. hiſtor. Chriſt. maior. Sec. I. P. I. c. 5. §. 11. p. 376. ſeqq.
o) Poſterius acute tuetur MOSHEMIVS l. c.
p) Prius illi faciunt, qui a Doſitheo Simonis haereſin auſpicantur, poſterius Recognitionum Clementis auctor: neutrum valde probat.
q) Haer. XIII. p. 30.

ſed talem, qui magnam ſibi inter Iudaeos auctoritatem (Meſſiae vel noui prophetae) conciliaturus, cum ſpe ſua excideret, et factio deeſſet, ad Samaritanos defecit, eosque noua doctrina capere conatus eſt, ſed infelici fato et triſti ſucceſſu, qui et auctori ſectae mortem attulit et ſectatores disiecit, quae latius narrant EPIPHANIVS et Chronici Samaritani auctor et ex his recentiores quidam [r]. Nam quae eius dogmata recitantur, dixiſſe ſe Meſſiam a Moſe praedictum, emendaſſe, vel corrupiſſe magis Moſis libros ad ſuae inſaniae regulam; negaſſe vates ſacros V. T. fuiſſe Θεοπνεύϛυς corpus neglexiſſe, et inedia atque cruciatibus maceraſſe, animam vero corruptibilem mundumque incorruptibilem eſſe tradidiſſe, ſpirituum exiſtentiam negaſſe, ab animatis abſtinuiſſe, a coniuge poſt partum et ſuſceptos liberos ſe cohibuiſſe, ieiunia celebraſſe aſſidua, et quae alia ſunt, quae illi et ſectatoribus tribuuntur, non tam philoſophiam quandam ſectariam, quam inſtitutum illud Iudaicum ſapiunt, quod Eſſenorum nomine [s] infra contemplabimur, licet hos ex Aegyptiacorum philoſophorum Schola aliquid hauſiſſe ibi probandum. Non immerito itaque Doſitheum hic a noſtris limitibus arcemus, non curioſi, quod recentiores diſputant, vtrum duo Doſithei fuerint, qua de re illi adeundi ſunt, qui res ſacras Iudaeorum et Chriſtianorum enarrauerunt [t]. *Menander.* Meliori iure MENANDER huc refertur, homo Samaritanus, Simonis magi veſtigiis inſiſtens, quod pleroſque permouit, vt eius diſcipulum fuiſſe affererent: ea tamen quae de eo referuntur, magis doctrinae et diſciplinae Simonianae aemulum quam ſectatorem fuiſſe ſuadent [u]. Nam hic quoque impoſtor magnam ſe Dei virtutem eſſe gloriatus eſt, quam ex infinito bonitatis oceano ad liberandum humanum genus miſſam eſſe praedicauit. Eo enim pauca illa, quae de eo referunt IRENAEVS, THEODORETVS [x], EVSEBIVS [y], EPIPHANIVS [z], TERTVLLIANVS [a] aliique, redeunt: Eſſe vnum ſummum Deum, virtutemque hanc ſummam omnibus ignotam eſſe, vt vero cuncta, ex ſe educeret, ſex naturas ſibi ſimiles ex ſe generaſſe, id eſt aeonas ſiue emanationes aeternas et per ſe ſubſiſtentes produxiſſe, ex quibus diuina ἔννοια ad generandos angelos progreſſa mundi huius architectos et corporum humanorum ex materia mala fabricatores genuerit: et ab his geniis lernam illam malorum deriuandam eſſe, quibus mundus repletus hominesque immerſi ſint. A quorum tyrannide vt liberaretur mundus miſſum ſe ex aeonibus vnam, Deo licet minorem, eamque vindicem humani generis eſſe, quem Simon aliique illius temporis impoſtores ſe quoque eſſe iactabant. Liberationem iſtam et arcano quodam lauacro, et magiae ſcientia effici, ſicque liberari animos a materiae compedibus, vt ſuperatis malorum geniorum

r) MOSHEM. l. c. ITTIG. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 3. §. 7. ſeqq. p. 312. ſeqq.
s) Fuit haec quoque coniectura MOSHEMII, l. c. p. 379.
t) COTELER. l. c. T. I. p. 338. LE MOYNE Var. SS. p. 1099. ITTIG. l. c. p. 23. SERARIVS in trihaereſio L. II. c. 19.
u) L. I. c. 23.
x) Haeret. fabul. L. I. c. II. p. 193.
y) Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
z) Haereſ. XXII. p. 61.
a) De reſurrect. c. 5.

orum illuſionibus et tyrannide, ad Deum aſcendant, et immortalitatem quandam diſciplina ſua conformem conſequantur. Quibus omnibus, ex quibus conſtabat Menandri ſyſtema, lucem vlteriorem, praeter ea, quae de Simonis doctrina fuſe diximus, affundere opus non eſt, cum a Simonianis nugis parum diſcrepent, et ex eodem fonte orta ſint, dubiumque non ſit, in ſcholis Aegyptiacis hominem delirum emotaeque mentis ea didiciſſe. Vnum illud difficultatem habet, quod Menandro tribuunt IRENAEVS [b] et TERTVLLIANVS [c], promiſiſſe hominem inſanienti ſimilem, eos, qui baptiſmo illius tincti forent, futuros eſſe immortales, et incorruptibiles, quamprimum hoc lauacro initiati fuerint, id eſt, ſublatam fore ex eo baptiſmo omnem corruptionis mortisque cauſſam modumque. In quo dogmate prout a ſcriptoribus eccleſiaſticis refertur, merito timere ſe fatetur, doctiſſimus MOSHEMIVS [d], ne veteres verba Menandri, tumida fortaſſis, more Syrorum et inflata, male acceperint, et de corporis immortalitate intellexerint, quae de animorum ille reſtitutione intelligi voluerit. Rationes, quas affert vir optimus, apud ipſum legi velimus, omnium veriſimillima ex IRENAEI [e] teſtimonio petitur, qui Gnoſticorum ſtilo *reſurrectionem eſſe agnitionem eius, quae ab illis dicitur veritatis* teſtatur [f], id quod etiam TERTVLLIANVS [g] aſſerit. Ingenioſa haec eſſe, et in obſcuro argumento veri admodum ſimilia, fatendum omnino eſt, praeſertim ſi expendatur, quod venerabilis Abbas addit: eiusmodi ſectam, quae ſuos eſſe morituros negat, diu incolumen ſtare non poſſe, et in ipſis initiis ſuis interire debere, niſi forte ex paucis conſtet hominibus deliris et a ratione auerſis; Menandri vero factionem Iuſtini M. aetate totam nondum extinctam fuiſſe. Eſt tamen, vt ingenue hoc quoque fateamur, quod mentem retrahit, quo minus ex toto calculum huic opinioni adiiciamus. Nempe ad TERTVLLIANI teſtimonium prouocat vir longe doctiſſimus: at hoc teſte ſi ſtandum, non ad animorum ex errore et ignorantia eluctantium victoriam, ſed ad corporis aeternam ſine morte durationem pertinuit Menandri dogma. Ita enim is diſerte: *Publica totius generis humani ſententia mortem naturae debitum pronunciamus. Hoc ſtipulata Dei vox, hoc ſpopondit omne, quod naſcitur, vt iam hinc non Epicuri ſtupor ſuffundatur, negantis, debitum illud ad nos pertinere, ſed haeretici magi Menandri Samaritani furor conſpuatur, dicentis, mortem ad ſuos non modo non pertinere, verum nec peruenire. In hoc ſcilicet ſe a ſuprema et arcana poteſtate legatum, vt immortales et incorruptibiles, et ſtatim reſurrectionis compotes fiant, qui baptiſma eius induerint.* Ea in ſequentibus quoque vrget, negatque magiam tantum efficere poſſe, vt vitam aetate

b) loc. cit.
c) De anima c. 50. add. EVSEB. Hiſt. eccl. L. III. c. 26.
d) l. c. p. 436.
e) L. II. c. 31. §. 3. p. 165.
f) De reſurr. c. 19.
g) De anima c. 50.

aetate renouata vitis inſtar repaſtinet, aut mortem eximat, quare eos quoque prouocat, quos Menander in Stygem ſuam merſit, vt perennes ſe ſiſtant. Quid itaque dicendum? an relinquendi veteres, accuſandique, quod diſciplinam Menandri non intellexerint, et ad corpus traxerint, quod ad animum quidem pertinebat? Ita quidem vir celeberrimus, et qui eum in ea ſententia anteceſſit RENATVS MASSVETVS [b]. Quorum doctrinae et acumini ingenii libenter aſſurgimus, aequitati tamen viri magni, et incertum, humanitate an eruditione maioris, confiſi, paulo aliter coniicimus, ex parte quidem non tamen ex toto accuſari poſſe, ſcriptores eccleſiaſticos, quod non recte Menandri de hac immortalitate doctrinam retulerint. Et in eo quidem pollicem merito premimus viris laudatiſſimis, quod hanc reſurrectionem ad animi quoque ex materiae vinculis et ignorantiae tenebris liberationem referendam eſſe dixerint. Hoc enim et teſtimonia veterum euincunt, et ſyſtema orientale et Gnoſticum poſtulat. Sed corpus quoque ſimul eius beneficii capax ſtatuendum eſt, nec dubitamus Menandrum ſpopondiſſe ſuis, fore illorum corpus eius qualitatis particeps, ſi baptiſmate ſuo tingatur, vt immortalitatis naturam induat. Aſt his tamen non obſtantibus non tam effrenem animo emotumque ab omni ratione Menandrum fuiſſe putamus, vt haec ita intelligeret, ſuos baptiſmate luſtratos morte naturali nunquam affectum iri. Ita enim paucis ſuorum exemplis omnem prorſus fidem amiſiſſet, et irriſus fuiſſet. Sed ſignificationem ſenſumque dogmati ex Orientali philoſophia hauſto petendum putamus, ex eo ipſo fonte, ex quo dimanauit. Supra enim veriſimili, niſi fallimur, coniectura oſtendimus, philoſophiam orientalem ex Zoroaſtrianis dogmatibus id quoque recepiſſe, perpetuam eſſe inter lucem eiusque emanationes et inter tenebras materiam occupantes pugnam, emittique illas, vt pulſis tenebris, id quod in materia reale eſt et ex Deo effluxit, liberent, agitent, luceque perfundant et ſpirituali natura, ſicque ſublatis tenebriſque maloque omnia ad Deum in aeternam lucis diuinae abyſſum redeant. Gnoſticorum vero, vel haereticorum ex hac ſecta orientali oriundorum eandem mentem fuiſſe, oſtendimus, nec alia ratio patet, cur ſe impoſtores illi aeonas diuinas ad hunc finem miſſas venditauerint. In eodem vero luto haeſiſſe Menandrum, ex dictis manifeſtum eſſe putamus. Qui cum ſe humani generis liberatorem ex diuino pleromate miſſum diceret, non animis tantum ſed corporibus quoque liberationem promiſiſſe recte creditur, aſt talem, quam experientia non refutaret et mendacii argueret, quaeque cum fanatico ſyſtemate cohaereret. Pollicitus itaque iis, qui ſecuriſſimo et tutiſſimo ſacramento, qua voce TERTVLLIANVS [i] baptiſmum Menandri ridet, vſi fuerint, corporis ſui talem liberationem, qua a tenebrarum obſeſſione malorumque illuuie purgati eam naturam induere debeant, quae immortalitatis ex primo emanationum omnium fonte oriundae capax, ipſam mortem

b) Diſſ. I. in Irenaeum art. III. §. 107. p. 58.

i) loc. cit.

tem et omnimodam destructionem atque derelictionem non experiatur, qualem corporibus expectandam esse Simon tradidit, sed quae, separato licet ab anima corpore, hoc ad aeternum rerum omnium fontem deducat, spirituali lucidaque natura indutum. Hanc coniecturam si sequimur, cuncta sibi constant, et cum originibus nugarum Menandri consonant, pollicerique potuit homo fanaticus etiam corporis immortalitatem, licet mori id omnes sciant, eo quod immortalis, aeternaeque naturae, non in hoc mundo tenebrarum pleno, sed in diuino pleromate particeps fore afferebat. Quo in dogmate imitatum fuisse stultissimum hominem Christianam doctrinam ex sancti lauacri purgatione corporis quoque resurrectionem et glorificationem promittentem credibile est. Veteres vero doctores ecclesiastici cum horum hominum philosophiam non satis assequerentur, Menandri promissiones de vita et immortalitate in hoc mundo extra plenitudinem diuinitatis intellexerunt, quas ille de corpore intra pleroma translato intelligi, sicque a Simonianis resurrectionem negantibus distinguere se voluit. Ceterum in tanta obscurissimarum nugarum incertitudine et veterum dissensu coniecturis vti, et res ipsa quasi postulat, et aequitas veniam promittit. Quare hanc quoque coniecturam nostram lectoris relinquimus iudicio.

Disputatio Samaritanorum contra Peripateticos.

§. X. In sequentium temporum historia Samaritana licet pauca occurrant, quae ad nostrum institutum pertineant, non omittendum tamen est, quod narrat ABVLPHETACH Chronici Samaritani auctor [k], eo quod momentum aliquod in historia philosophiae habet. Refert is: Commodo imperante exortam esse disputationem inter Samaritanorum summum pontificem, Leuim, et Alexandrum Aphrodisaeum philosophum, de aeternitate mundi. Eam subministrasse occasionem imperatori, ferro, igne et cruce Samaritanos persequendi. Excitatum quoque persuasionibus medici sui Galeni, Iudaeos et Christianos odio persequentis, carnem suillam eorum mensis adiecisse, et coëgisse eos idolorum victimis pasci. Inter atheos ob hanc disputationem Alexandrum referre non dubitauit Ven. REIMMANNVS [l], qui tamen praeclare de Deo dictis ab Alexandro motus postea ab hac macula liberum pronuntiauit [m]. Verum vehementer de fide consarcinatoris Chronici Samaritani, quae saepius sublesta deprehenditur, dubitamus. Vt enim taceamus, Alexandrum mundum non dixisse Deum, quod fundamentum disputationis fuisse Cl. REIMMANNVS putat, quia et contrarium scriptum reliquit, et systema Peripateticum aliud postulat: nihil in tota narratione est, quod eam magnopere credendam suadeat. Nam nec verisimile est, Samaritanae gentis sacrificulum ea aetate valde contemtum cum magni nominis philosopho disputauisse; nec sub Commodo ille publici Alexandriae philosophi personam

 susti-

k) Act. erud. 1691. p. 170. BASNAGE Hist. des Iuifs L. II. c. 3. p. 49.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 17. §. 17. p. 552.

m) Hist. atheismi c. XXVII. §. 5. p. 190.

ſuſtinuit, ſed ſub Seuero demum muneri doctoris admotus eſt: nec Commodus vnquam de philoſophia curioſus fuiſſe legitur, fauitque vnquam philoſophis: nec veriſimile eſt, ob oppugnatum ſyſtema Peripateticum, quod ab aliis quoque ſectis factum, adeo ſaeuiuiſſe imperatorem in Samaritanos, qui longe alias ſaeuitiae cauſſas habuit. Tacent quoque ſcriptores hanc diſputationem et perſecutionem Samaritanorum; quemadmodum etiam ab omni fide, et a Galeni quoque integritate alienum eſt, incitaſſe virum optimum, et tyranno minime velificantem Commodum ad perſequendos Samaritanos, et ingerendam menſis eorum carnem ſuillam. Itaque haec fidei hominis Samaritani multis nominibus ſuſpectae relinquenda ſunt. Ab eo tempore ſemper anguſtiora fuere fata Samaritanorum; quae tamen cum ad hiſtoriam philoſophicam non pertineant, apud eos quaerenda ſunt, qui religionum hiſtoriam exponere ſuſceperunt; ex quibus de infelici popelli huius ſtatu pleraque diſci poſſunt [n].

Colonia Iudaeorum Aegyptiaca.

§. XI. Maioris momenti in philoſophiae hiſtoria res ſunt Iudaeorum in Aegypto, quas paucis enarrabimus. Magna quidem inter vtramque, Iſraëlitarum et Aegyptiorum, gentem ex priſtina ſeruitute flagrauit inuidia et haereditarium quaſi odium. Eo tamen non obſtante neceſſitas vtramque impulit, vt ad repellendos regum Aſſyriae impetus vires coniungerent, quod haud ſemel factum eſſe, ſacra gentis huius nos docet hiſtoria. Tandem, ex qua egreſſi ſunt Iſraëlis poſteri, regio eos colonos recepit. Quorum primam transmigrationem factam eſſe, Ariſteas tradit, cum Iudaeorum opem implorasſet Pſammetichus aduerſus Aethiopes, qui Aegyptum bello inuaſerant. Eo enim tempore magnam Iudaeorum manum auxilio laturam Aegyptiorum regi in Aegyptum commigraſſe tradit. Suſpecta tamen eſt ſcriptoris pſeudepigraphi narratio; teſte enim HERODOTO [o] et DIODORO [p], fuere hi milites Ioniae et Cariae, qui ad ferenda Pſammeticho auxilia ex Graecia acciti ibi conſederunt. Quibus cum iungat quosdam ex Arabia Diodorus, veriſimile eſt, Ariſteam gentes vicinas inter ſe confudiſſe. Alias, quae huic narrationi repugnant, circumſtantias, cum huc non pertineant, omittimus, prolixe enarratas a IACOBO BASNAGIO [q]. Certiora itaque initia coloniae Iudaicae in Aegypto deducenda ſunt, duce ſacro hiſtorico [r], a prima Palaeſtinae et Hieroſolymarum deuaſtatione ab Aſſyriis facta, quo tempore cum praefectus regionis ab Aſſyriis Gedalias inſidiis Iſmaëlis cuiusdam eſſet interfectus, reliqui, qui in terra relicti erant incolae, refragante quidem et diſſuadente Ieremia vate, in Aegyptum metu Aſſyriorum aufugerunt, cala-

n) De ſtatu hodierno Samaritanorum videndae HVNTINGTONI epiſtolae Lond. 1704. et BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 9. p. 165. ſeqq. Epiſtolae de eo argumento ad Iobum Ludolfum ſcriptae, quas cum verſione ſua et notis edidit CHRISTOPH. CELLARIVS Cizae 1688. 8. Antiquitates eccleſ. Orientales, Lond. 1682. 12. editae, in quibus p. 118. ſeqq. duae epiſtolae de ſtatu Samaritanorum hodierno leguntur.

o) L. II. p. 154.

p) L. I. p. 48.

q) Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 7. §. 1. p. 154.

r) IEREM. XLII. 15. ſeqq. XLIII. 10. ſeqq. XLIV. 11. ſeqq.

calamitatem tamen a propheta praedictam effugere non potuerunt, sed impetum in Aegyptum faciente Nabuchodonosore, Amasinque Aegyptiorum regem praelio superante, cum Aegyptiis captiui Babylonem abducti sunt, paucique remanserunt, quorum posteri, vt est natio Iudaica foecundissima, valde aucti sunt. Nouam vero coloniae Iudaicae in Aegypto condendae occasionem dedit Alexander M. qui cum vrbem, quam excitauerat, nouam, incolis replere vellet, variarum gentium colonos eo deduxit, et in his quoque coloniam Iudaicam, quam Alexandriae constituit, iisdemque, quibus Macedones fruebantur, vti priuilegiis concessit [s]. Auxit hanc coloniam belli iure Ptolomaeus Lagi, Aegypto post Alexandri M. mortem potitus. Is enim cum Aegypto Syriam iungere, Iudaeamque ditioni, quam consecutus erat, adiicere vellet, Hierosolymam vrbem, religionis obtentu sabbathi die ingressus, vrbem ex improuiso oppressit, et editis crudelitatis speciminibus haud paucis, centum millia hominum ex Iudaeis et Samaritanis in captiuitatem in Aegyptum adduxit [t]. Quos tamen cum fideles et sacramenti obseruantes, bellicaque virtute conspicuos obseruasset, et praesidia ex illis per arces disposuit, et ius ciuitatis pari cum Macedonibus conditione dedit, et sacramento omnes sibi deuinxit, et liberalem se iis praestitit. Qua regis beneuolentia terraeque vbertate multi postea Iudaei inuitati sunt, vt sponte in Aegyptum commigrarent, qui Ptolomaei Lagidae liberalitatem atque gratiam teste IOSEPHO [u] experti sunt magnam. Affuit his quaedam Aristeas, de quorum veritate disputant viri docti [x], quae tamen cum ad nostram tractationem non pertineant, hic praetermittimus: cum liberalis regis voluntas, qua erga Iudaeos vsus est, obiectam illi ab Aristea venditionem et dura alia seruitutis mala et calamitates si non omnes, multas tamen refellat. Quicquid tamen illud est, in eo conueniunt veteres, Ptolomaei filium successorem, Ptolomaeum Philadelphum, maiori adhuc quam patrem, beneuolentia Iudaeos fuisse complexum. Is enim, quos pater in seruitutem abduxerat, liberos fecit, ex quibus plurimi locorum fertilitate illecti, cum semel Aegypto assueuissent, ibi remanserunt, magnoque numero aucti numerosos coetus confecerunt, quibus cum religionis domesticae vsum concessisset rex prudens et literarum amantissimus, ex eo tempore disciplina et eruditio Iudaica secundum legis praecepta et patrum traditiones efflorescere coepit. Id quod occasionem dedit Iudaeis Graecanica in Aegypto dialecto vsis, conficiendi celeberrimam illam versionem Graecam, quam regis iussu septuaginta duos interpretes ex Iudaea accersitos miris circumstantiis diuinae cuiusdam directionis et inspirationis conscripsisse Pseudo-Aristeas conficta quadam huius versionis historia orbi persuadere conatus est, quae tamen versionis fata, a viris doctis passim disputata et excussa cum ad

Versio LXX interpretum.

s) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XI. c. 8. p. 386.
t) IDEM L. XII. c. 1. p. 388.
u) l. c. c. 2. p. 389.
x) Vid. BASNAGE l. c. p. 157.

ad hos noſtros limites non pertineant, nec hic quoque enarranda, ſed alibi quaerenda ſunt [y]. Sunt tamen quaedam, quae in philoſophiae hiſtoria ex hoc argumento omitti non poſſunt nec debent. Nempe Ariſtea impoſtore auctore, Demetrii Phalerei, quem Ptolomaeus Philadelphus bibliothecae, quam poſt patrem ingentem extruxerat et collegerat, praefecit, conſilio rex ipſe ad curandam hanc verſionem legis per orbem celeberrimae librorumque Iudaeis ſacrorum, ſe impelli paſſus ad pontificem Eleazarem legatos miſit, vt interpretes obtineret. Quam Iudaeorum narrationem tamquam veram non Iudaei tantum receperunt, ſed inter Chriſtianos quoque haud pauci; et veteres quidem eccleſiae doctores, apud quos magna erat verſionis huius auctoritas et exiſtimatio, plerique, inter recentiores vero poſt quoſdam eccleſiae Romanae principes viros [z], ISAACVS VOSSIVS, qui peculiarem de eo argumento tractationem nobis reliquit [a]. Ad cuius tamen rationes ANTONIVS VAN DALEN [b] et HVMFREDVS HODY [c] VV. CC. ita reſponderunt, vt Ariſteam falſitatis et ſuppoſitionis conuincerent, fabulamque a Iudaeis, qui priuata auctoritate hanc verſionem in gratiam Helleniſtarum ſuſceperint, ea fini excogitatam eſſe oſtenderent, vt Iudaeis Palaeſtinam inhabitantibus, quibus diſplicebat oraculorum domeſticorum in vulgus propalatio, auctoritas nouae verſionis probaretur. In hac controuerſia, quae alibi excutienda eſt, Pſeudo-Ariſteae maxime obiectum eſt LAERTII [d] teſtimonium ex Hermippo narrantis, Demetrium Phalereum, eo quod Ptolomaeo Lagidi ſuaſiſſet, dare regnum Ceranno, adeo Ptolomaeo Philadelpho factum eſſe exoſum, vt mortuo patre regno potitus eum rure adſeruandum tradiderit, donec certius aliquid de eo ſtatueret: Demetrium vero vitae taedio admota aſpide vitae finem feciſſe: quam Demetrii hiſtoriam nos quoque *tomo primo* enarrauimus, et quas inde difficultates capiat Ariſteae hiſtoria expoſuimus. Nodum hunc vt ſolueret VOSSIVS [e] pater, verſionem eo tempore factam eſſe coniecit, quo ſimul regnarunt Ptolomaeus Lagi et filius Philadelphus, quo ſolo demum regnante Demetrius regis iram expertus ſit. Quae vt firmius demonſtraret VOSSIVS [f] filius, id probare contendit, ſuſpectum erroris eſſe Hermippi teſtimonium, eo quod tempus integrum, quo fuit in Aegypto Demetrius Phalereus, annorum fuerit XXIV, ab Olymp. CXVIII. 2. vſque ad Olymp. CCXXIV. 2. quo nempe anno mortuo Lagida ſolus regnare coeperit Philadelphus. Oſtendimus vero ſuo loco in Demetrii hiſtoria, niti Voſſium

y) Hiſtoriam literariam ſcriptorum de LXXvirali verſione exponunt B. IOAN. FRICKIVS praef. edit. τῶν ό Lipſ. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. p. 316. ſeqq. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1031. Iſagog. hiſt. theol. c. vlt. p. 1516. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 440.

z) LE NOVRRY appar. Bibl. PP. Diſſ. XII. c. I. p. 234. HVET. demonſtr. Eu. Prop. IV. c. 12. p. 169.

a) De LXX Interpp. eorumque chronol. Hag. Com. 1661. 4.

b) In diſſ. ſuper Ariſtea.

c) In diſſ. contra hiſt. Ariſteae Ox. 1684. 8. et de bibliorum textibus originalibus, verſionibus Graecis et vulgata Latina 1705. fol.

d) L. V. ſ. 75.

e) De hiſt. Graec. L. I. c. 12. p. 73.

f) loc. cit.

ſium coniecturis ſatis leuibus, nec dignis, quibus Ariſteae hiſtoria tot momentis falſitatis et ſuppoſitionis ſuſpecta fulciatur, vnde dicta ibi hic repetenda ſunt, et conferenda quae oppoſuit HODYVS [g]. Nos hoc loco id dictis adiicimus, non videri veriſimile, quod doctiſſimus BASNAGIVS [h] coniicit, Demetrium apud Lagidem gratioſum eius conſilii regi prima inieciſſe ſemina, vt de tali verſione cogitaret, filium autem amplificandae bibliothecae patriae ſtudioſiſſimum id conſilium perfeciſſe. Nam nec teſtimoniis aliis, quam Ariſteae hominis impoſtoris, demonſtrari poteſt, Aegypti regem ipſum hanc verſionem confici iuſſiſſe, cuius falſae narrationi Ioſephus gloriae gentis ſuae velificans fidem adhibuit, huius vero fide ſteterunt veteres eccleſiae doctores: nec credibile eſt, Demetrium Phalereum philoſophum Peripateticum nationis valde contemtae, et imprimis propter philoſophiae ignorantiam paſſim traductae, legi eum honorem habuiſſe, vt tanquam inſignem ſapientiae theſaurum eam in Graecam transferri linguam regi perſuaderet, cum, quae in Moſis hiſtoria de mundi generatione et ortu traditur narratio ſyſtema Peripateticum totum euertat, et non potuerit non diſplicere Demetrio ab Ariſtotelis ore pendenti. Eſt et alia fabula, vetus quidem et paſſim recepta, quam in philoſophiae hiſtoria explodendam eſſe, *tomo primo* in Platonis hiſtoria diximus; quae vero cum errores multos grauesque, etiam in ciuitatis et doctrinae Chriſtianae hiſtoria, pepererit, hoc loco accurate excutienda et rationum configenda eſt telis. Nempe, iam ante τῶν ὁ verſionem librorum V. T. aliam quandam extitiſſe ſolius Pentateuchi, eamque Pythagorae, Platoni aliisque Graecorum philoſophorum lectam eſſe auctor eſt Ariſtobulus apud CLEMENTEM ALEXANDRINVM [i] et EVSEBIVM [k], quibus fidem conciliare quidam ex Demetrii Phalerei epiſtola ad Ptolomaeum Philadelphum, quam IOSEPHVS [l] affert, ſatagunt, eo quod verſionis accuratioris concinnandae in ea mentio fiat. Quae occaſionem dedere viris doctis P. P. potiſſimum, Pythagoricam et Platonicam philoſophiam Hebraeis fontibus vindicantium, teſtimoniis permotis ſtatuendi, ea quae in Pythagorae Platonisque doctrina occurrunt, legi diuinae propiora et magis affinia, ex hac verſione ab illis philoſophis, cum ſapientiae a barbaris hauriendae cauſſa in Aegypto peregrinarentur, depromta eſſe. Immo et hoc additur, inueniri in aliorum quoque philoſophorum ante LXXviralem verſionem florentium doctrina atque ſcriptis indubitata legis Hebreae veſtigia, quae ex alio fonte ad gentiles philoſophos dimanare non potuerint: idque gentilium quoque philoſophorum Hermippi, Clearchi et Numenii confirmare teſtimonia. His rationibus inducti, viri multi doctiſſimi eiusmodi verſionem legis Graecam LXX virali

g) l. c. L. I. c. 3. p. 9.
h) l. c. §. 8. p. 164.
i) Stromat. L. I. p. m. 342.
k) Praep. euang. L. XIII. c. 12.
l) L. XII. p. 391.

virali antiquiorem fuisse asseruerunt [m]. Viderunt vero alii [n] non minori perspicacia, fallacia et dubia esse, quae de hac versione dicuntur omnia. Nos quae *tomo primo* ad euertendam hanc fabulam multorum in sacra et philosophica historia praeiudiciorum matrem diximus, maximeque ad Platonis historiam pertinent, otiosa non repetemus prolixitate, sed paucis tantum hoc loco, vbi rerum series id postulat, momenta totius rei exponemus, vt lector iudicare ipse queat. Et I. quidem id ante omnia monemus, vt in omni historia ita maxime in suae gentis valde diffitendum esse Iudaeis, nationi ambitiosae, gloriaeque valde cupidae, omnesque gentes alias sapientiae opinione vehementer spernenti, et sibi eruditionis omnis origines fontesque vindicanti. Quae cum Ptolomaeorum temporibus in Aegypto habitans videret, maximam esse Graecanicae eruditionis, praecipue autem philosophiae famam atque existimationem, id quidem persuaderi sibi passa est, vt hanc esse veram sapientiam crederet, quam Graeci tradidissent: ast cum profanae genti, quam sapientiae possessionem seruare indignabantur, hunc honorem inuiderent, non erubuerunt asserere, ex suis potissimum fontibus arua irrigasse sua philosophos gentiles primarios, Pythagoram, Platonem, Aristotelem, et ex sua gente ad omnes populos sapientiam dimanasse. Quae popularis Iudaeorum arrogantia, hodie in illorum scriptis passim deprehensa [o], quas nobis fabulas in laudatorum philosophorum historia pepererit, suo loco ita exposuimus, vt hic praeterire sine taediosa repetitione eas liceat. Maxime vero haec gentis suae ambitio Iosephum corrupit, vt, cum Graecanicae eruditionis esset studiosissimus, hanc Iudaeis gloriam, quacunque occasione posset, vindicaret, nec fabulis parcens, nec suppositititiis foetibus. Quo praeiudicio inducti veteris ecclesiae doctores [p], viri pii sacroque defendendi doctrinam diuinam zelo incensi, sed artis criticae imperiti, cum hac ratione a gentilibus philosophis victorias insignes reportari posse crederent, si demonstraretur, ea, quae pulchrius rectiusque gentiles philosophi dixerint, ab Hebraeis siue barbaris ad eos dimanasse; in eo Iudaeorum iactantiae fidem adhibuerunt, nec satis cauti examinarunt, vtrum vel eiusmodi doctrinarum concordia vera intercederet, vel occasiones quibus ad gentiles Hebraica doctrina diffluere potuerit, fide dignae essent nec ne. Quorum auctoritas cum plurimos ita detineat, vt nihil in dubium vocandum censeant, quod a meritissimis ceteroquin ecclesiae Christi luminibus dictum est, mirum non est, fuisse viros multos longe doctissimos, qui in eandem sententiam concesserint [q]; licet ea animi perspicacia et acumine fuerint praediti, vt falsi-

m) Vid. post WALTONVM appar. bibl. proleg. IX. §. 6. p. 313. FABRICIO et WOLFIO enumeratos l. c. et Io. GEORG. ENGELBACH. diss. de versione Graeca LXXvirali antiquiore Viteb. 1706. Dubius haeret REIMMANNVS hist. theol. Iudaicae c. VII. §. 4. p. 110.

n) Vid. HODY l. c. L. I. c. 9. p. 48. L. IV. FABRIC. l. c. FRICKIVS l. c. BVDDEVS ll. cc. ENGELBACH l. c. aliique ab his laudati.

o) Liber Cosri P. I. c. 63. p. 28 seq. et BVXTORFIVS ad h. l. qui plura Iudaeorum loca congessit.

p) CLEM. ALEX. l. c. EVSEB. praep. L. IX. c. 1. CYRILLVS contra Iul. L. II. aliique, conf. SELDEN. de I. N. G. L. I. c. 2.

q) Vid. BARONIVS ad A. CCXXXI. n. 10. 11

LVD.

falſitatem huius opinionis nullo fere labore peruidiſſent, niſi antiquitatis et auctoritatis praeiudicio fuiſſent impediti. II. His praemiſſis facile eſt ad Ariſtobuli auctoritatem reſpondere: patebit enim ex iis, quae in ſequentibus de eo dicemus, eodem praeiudicio Ariſtobulum vehementer laboraſſe; vt taceamus, non deeſſe rationes viris doctis, quibus de ſcriptorum Ariſtobuli genuina veritate dubitent [r]. Nec melioris commatis ſunt, quae ex Ioſepho depromuntur; quam exigui enim ponderis teſtimonium eius hoc quidem loco ſit, ex dictis liquet, et manifeſtum eſt, confictam eſſe illam, quam affert, Demetrii Phalerei epiſtolam. Quin ſi eam pro genuina admittamus; nihil tamen in illa eſt, quod antiquiorem LXXvirali verſionem euincat. Nam quae IOSEPHVS habet verba: συμβέβηκε δὲ αὐτὰ καὶ ἀμελέςερον ἢ ἔχει σεσημάνθαι apud Ariſteam ita leguntur: τυγχάνει γὰρ ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ λεγόμενα· ἀμελέςερον δὲ καὶ ὀχ᾽ ὡς ὑπάρχει σεσήμανται, quae verba ad verſionem quandam trahi non poſſe, quilibet videt: neglectas enim et non dignas attentione in theſauro regio habitas fuiſſe Hebraicas ſcripturas, tantum indicant. III. Quam vero vrgent viri docti conuenientiam doctrinarum gentilium cum Hebraeis talem non eſſe, qualem iactant, ſuis locis luculenter demonſtrauimus; poteſtque ea vel hoc vno argumento refelli; tanto ſtudio arcana habuiſſe Iudaeos myſteria ſua, vt credi non poſſit, eos illa in Graecorum philoſophorum gratiam vulgaſſe [s]; fatente quoque IOSEPHO [t] ſapientiae nomine contemtam prorſus fuiſſe Iudaeorum nationem, nec tanti factam, vt ab iis philoſophiae arcana philoſophos diſcere voluiſſe perſuadere quis ſibi poſſit. Sed et IV. pauca ea, quae tanquam veſtigia Moſaicae doctrinae allegantur, aut communia rationis praecepta ſunt, aut vetuſtiſſimae traditionis a patriarchis per varias terras dimanantis reliquiae, aut longe alia dicunt, et intolerabiliorem ſenſum fundunt, quam putant viri docti hypotheſi ſuae inſeruientes [u]. Nec V. magnam rei lucem afferre putamus mediam, quam illuſtriſſimus Abrincenſium praeſul [x] excogitauit, opinionem: non totum pentateuchum, ſed partes tantum quaſdam [y] ante Alexandrum Graecae redditas fuiſſe. Quod licet ad verba Ariſtobuli prouocans HVETIVS, in iis [z] clare dici putet, tantum tamen abeſt, vt verſionem vnius vel alterius partis pentateuchi confectam ea dicant, vt potius enarrationem tantum quarundam hiſtoriae Iudaicae partium innuant. Quicquid vero dicat Ariſtobulus, indignum eſt, cui fidem tribuamus, eius teſtimonium, vt ex iis patebit, quae infra de hoc homine dicemus. Certum

LVD. CAPPELLVS Crit. S. L. IV. c. 1. HVETIVS l. c. c. 12. p. m. 166. SCIPIO SGAMBATVS de Archiu. V. T. L. III. §. 5. p. 444. VIVES ad AVG. de C. D. L. VIII. c. 11.

r) HODY l. c. L. I. c. 9. p. 49.

s) IVSTINVS L. XXXVI. c. 2. loca Ioſephi huc pertinentia vide apud HVETIVM l. c. p. 66.

t) Contra Appion. L. I. c. 4. 9.

u) Exemplum vide apud BASNAGIVM l. c. c. 4. p. 42. conf. BVDDEVS inſtit. theol. dogmat. L. II. c. 1. p. 438. Bibliotheque Germanique T. II. p. 124. VAN DALE l. c. c. 28. HODY l. c.

x) loc. cit.

y) Nempe quae hiſtoriam populi tangunt.

z) Apud EVSEB. praep. L. IX. c. 6. L. XIII. c. 12.

tum itaque putamus, oracula sacra gentilibus lingua Graeca ante LXXviralem versionem non innotuisse, idque factum esse indignantibus, qui in Palaestina, post haec tempora vixere Iudaeis. Qui tantopere hoc Iudaeorum Hellenistarum consilium detestati sunt, vt, si fides est veteri Iudaeorum traditioni [a], octauo Thebeth mensis die ieiunium instituerint, ideo *quod in eo scripta esset lex Graece, diebus Ptolomaei regis; et tenebrae venerint super mundum tribus diebus;* id est, per tres dies obnubilata tristitia fuerit facies Iudaeorum, vt apposite monuit CARPZOVIUS [b]. Id quod tamen a Iudaeis Talmudicis tantum recentiori aetate constitutum fuisse viri docti coniiciunt [c], eo quod hoc ieiunium cum insignibus Iudaeorum de hac versione laudibus et iudiciis praeclaris non conueniat. Ast simpliciori modo non negata veteris traditionis fide responderi posse putamus, nempe si hoc ieiunium ad Iudaeos in Palaestina viuentes trahatur. Inter eos enim et Iudaeos in Aegypto viuentes magnam intercessisse aemulationem nemini ignotum est. Itaque vt Hellenistarum in profananda lege diuina leuitatem notarent, facile fuit indicto eiusmodi ieiunio eorum consilia et labores detestari. Certe diffidia et odia inter vtrosque ista versione et domesticae doctrinae propalatione valde aucta fuisse admodum est verisimile [d].

Philosophiae gentilis inter Iudaeos initia.

§. XII. Peruenisse ab eo tempore et doctrinam Iudaeorum in Aegyptiorum aliarumque gentium notitiam, et philosophiam gentilem ad Iudaeos, dubium non est. Cum enim Alexandriae omnium fere nationum homines habitarent, et noua imprimis philosophiae Graecanicae, ex Aegyptiaca et Orientali corruptae facies in scholis Pythagorico-Platonicis compareret, quae famam sibi sublimioris de Deo rebusque diuinis sapientiae acquisiuerat, factum est, vt cum reliquis, qui ex omnibus fere nationibus hanc doctrinam degustabant, Iudaei quoque, inepta persuasione seducti, se apud Aegyptios eam sapientiam inuenturos, quae ex arcana Mosis disciplina ad eos peruenisset, ad illam doctrinam addiscendam, cognoscendaque philosophiae huius mysteria animum adiicerent [e]. Ad quam domesticae sapientiae corruptionem admissa symbolica Aegyptiorum methodus, quae in scholis quoque philosophorum recepta fuit, aditum parauit. A tempore enim Ptolomaei Philadelphi, vel Philometoris allegoricam interpretandi scripturam affingendique oraculis sacris legique diuinae suas et doctorum suorum nugas ex alienis fontibus in sua prata deriuatas methodum inter Iudaeos obtinuisse, veterum testimoniis demonstrari potest luculentis. Aristeas enim, vel quisquis sub eo nomine latet, refert [f], *Eleazarum pontificem, qui Ptolomaei Lagidis et Philadelphi temporibus vixit, legatis ad sese ab rege missis Hebraicas literas Graeca lingua donan-*

a) Megillath Taaneth p. 50. ed Bas.

b) Ad SCHICKARDI ius reg. c. II. th. 5. p. 107.

c) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 443. et quos nominat.

d) SCALIGER ad Chronic. Euseb. num. MDCCXXXIV.

e) Hoc vel vno Therapeutarum exemplo euinci potest, quam Iudaeorum sectam institutis Pythagorico-Platonicis manum dedisse infra demonstrabitur. Idem aliis exemplis in sequentibus roborabitur.

f) Apud EVSEB. praep. L. VIII. c. 9. p. 370.

donandi rationem informantem, de allegorica sententia diuinarum legum verbis inclusa disputationem eam instituisse, quam EVSEBIVS [g] exhibet. Quibus verbis falso quidem supponi regis cum Eleazaro pontifice literarum commercium, facile largimur, rem tamen ipsam in dubium vocari non posse, ex hoc loco est manifestum, nempe allegoricam explicandi legem rationem inter Iudaeos Aegyptios tum obtinuisse, cuius methodi patrocinium, ne Palaestinam inhabitantibus ea displiceret Iudaeis, impostor ab hoc figmento aecersiuit, ipsum Pontificem Iudaeos Aegyptios eam edocuisse. Addimus his, quae alio loco tradit EVSEBIVS [h]: *Ab Aristobuli tempore, gentem Iudaeorum vniuersam duas in partes sectam ac diuisam fuisse. Nam multitudinem quidem ritibus illis omnibus, quomodo legum ipsarum verbis concepti erant, obstrictam Mosen tenere iussisse. At ceteros quorum mens esset virtusque constantior, cum eo cortice liberatos esse, tum ad diuinorem aliquam et hominum vulgo superiorem philosophiam assuescere, atque in altiorem legum sententiam mentis oculo penetrare voluisse. Atqui hanc fuisse Iudaeorum philosophorum nationem, cuius vitae morumque rationes infinitos etiam alienigenas admiratione compleuerint.* Quae verba probe notari merentur, quoniam verum nobis tempus designant, quo sub allegoriae pallio philosophia gentilis apud Iudaeos irrepsit. Nempe id Ptolomaei Philadelphi tempore factum est, quo vltimos Pythagoreos, et Platonicos etiam quosdam, in Aegypto vixisse, et instituta atque doctrinam suam philosophicam propagasse suo loco demonstrauimus. Non intelligi enim aliam sublimiorem philosophiam, quam quae ex schola Pythagorico-Platonica, (quae mature se Aegyptiacae et orientali iunxit, vt supra dictum) ad Iudaeos transiit, Therapeutarum exemplum probat, quos illam philosophandi rationem cum patriis traditionibus legeque coniunxisse infra probabimus. Ast hos intelligit Eusebius, qui *Iudaicorum philosophorum clarissimos Iosephum et Philonem memoriae posteritatis sempiternae commendasse* scribit [i]; vterque enim hos philosophos tetigit, vt suo loco dicendum, vbi etiam demonstrabimus, eam societatem philosophicam hanc allegorice explicandi legem rationem tenuisse. Nec dubium est, inter Iudaeos hunc philosophiae Pythagorico-Platonicae amorem, allegoriae fundamento innixum sequentibus temporibus ad alios quoque, qui extra illam societatem philosophicam constituti erant, se extendisse, certe adoleuisse iam hanc philosophiam Platonico-Iudaicam Philonis tempore ex eius scriptis, ea ipsa philosophandi ratione turgentibus est manifestissimum. Addi his possent alia, vt euincatur, modum hunc detorquendi allegoriarum machinis legem ad placita philosophiae alicuius arcanioris, ex adytis Pythagorico-Platonicorum in Aegypto prorepsisse ad Iudaeos, nisi haec satis lucis rei foenerarentur, eamque extra dubitationem ponerent. Ex his vero si cum iis comparentur, quae de philosophiae Aegyptiacae Graecae-

 que

g) cap. 10. h) c. 10. p. 378. i) loc. cit.

que et orientalis satis in hac regione suis locis diximus, facili inductione colligi potest, arcanam hanc philosophiam, quam Iudaei receperunt, multum a domestica gentis huius sapientia deflexisse. Illi enim fontes, ex quibus arcanam doctrinam hauriebant Iudaei, fanatica de diuinis doctrina, maxime infausto systemate emanatiuo abundabant: quorum latices cum in prata Iudaeorum deriuarentur, licet alia longe simpliciora et elegantiora exhiberet lex diuina, displicuit tamen sancta doctrinae perfectissimae simplicitas et deliramenta gentilium magnum quid sonantia atque nugae difficiles, illi praelatae sunt. Et dubium quidem haud est, aliarum quoque sectarum doctrinam, quae Alexandriae personabat, Iudaeos quosdam philosophiae Graecanicae cupidos attigisse. Infra enim Aristobulum, docebimus, Peripateticae quoque philosophiae non mediocriter fuisse peritum. Ast praeualuisse tamen philosophiam Platonicam, Aegyptiacae et Orientali attemperatam, dubitare nos non sinunt exempla Philonis, Cabbalistarum, Therapeutarum et similium, qui Platonismo philosophiam suam arcanam allegoriarum beneficio incrustarunt. Cuius duplex caussa videtur fuisse. Vna in Therapeutarum consortio quaerenda est. Cum enim vltimi Pythagoreorum, in Italia pulsi fugatique suppliciis enecatis sociis in Aegyptum aufugissent, vt ab inuidia populi essent liberiores in campestria et deserta loca secesserunt, ibique pristinis moribus et institutis viuentes homines Iudaeos, ex regionis temperamento atra bile laborantes vel in societatem pertraxerunt suam, vel quod verisimilius est, necessitate quadam compulsos in solitudines secedere, ad aemulationem doctrinae institutorumque accenderunt, vt in Therapeutarum historia infra ostendemus. Ita vero cum instituto Pythagorico doctrina quoque ea Platonismo attemperata ad Iudaeos transiit, quae allegoriae beneficio recepta et cum patriis placitis malesano conatu conciliata, tandem prorsus a genuina facie degenerauit, vt suo loco erit manifestum. Quae societatis philosophicae constitutio cum mire Iudaeis placeret, qui se habere, quod gentibus opponerent et praeferrent, gloriati sunt, vt ex Philone patet, non potuit non hominum, sublimius philosophari, quam ceteros, visorum exemplum aliis ex Iudaeis animum addere, vt cum solitarium viuendi genus amplecti nollent, philosophiam tamen eandem sequerentur. Quam rationem PHILONEM ad amplectendam Platonicam doctrinam allegoriis Mosaicae legi accommodatam permouisse, ipse haud obscure prodit. Altera ratio in ipsa philosophiae Pythagorico-Platonicae indole, qualis in Aegypto viguit, quaerenda est. Cum enim reliquae Graecanicae sectae a Iudaica theologia nimis distare crederentur, et nec Peripatetica mundi aeternitas, nec Stoica mundi anima cum placitis Mosaicis etiam allegoriarum ope satis conciliari posse videretur, sola Pythagorico-Platonica doctrina saniora et digniora Mosaicis praeceptis afferre existimata est, eo quod sublimius de Deo diuinisque et spiritualibus substantiis philosophari putabatur. Cumque et Pythagoram et Platonem disci-

ſciplinam ſuam atque ſapientiam a barbaris accepiſſe conſtans fama eſſet, intumuit ſuperbus et aemulus Iudaeorum ſibi ſolis ſapientiae origines vindicantium animus, vt Pythagorica et Platonica a Moſe et vatibus Hebraeis ad hos philoſophos defluxiſſe ſibi perſuaderent. Ita enim ratiocinatos eſſe homines ineptos Ioſephi et Philonis exempla nos dubitare non ſinunt. Aſt magnum cum eſſet inter Pythagorico-Platonica dogmata et legem Moſaicam diſcrimen, adhibita eſt regionis docendi methodus, et allegoriae beneficio in concordiam ire iuſſa ſunt praecepta longe diuerſiſſima. Quod eo facilius fieri potuit, quo magis et tota Aegyptus in recipiendis et vniendis cum patria religione et cultu omnis fere orbis doctrinis ea ipſa via inceſſit, et Pythagorico-Platonici Alexandrini non dubitarunt, allegoria duce, peregrina dogmata ſuo infarcire ſyſtemati, vt ſuo loco dedimus probatum. Certe ab eo tempore mos ille inualuit, vt et legis Moſaicae praecepta Platonico habitu induerentur, et ſanctis viris, ſapientiae nomine inter Hebraeos illuſtribus, Platonicae affingerentur ſententiae. Cuius rei ſpecimina ex Philone haurire poteſt, qui mediocrem in his cognoſcendis rebus induſtriam ponere cupit. Luculentum vero exemplum auctor libri ſapientiae Salomonis exhibet, qui Platonicae philoſophiae dogmata Salomoni ſupponere, et pro veteri Hebraea ſapientia venditare non erubuit. Qua de re paulo plenius diſſeremus.

Liber ſapientiae Salomonis.

§. XIII. Eſſe librum ſapientiae ab ipſo Salomone Hebraico idiomate conſcriptum, et poſterioribus temporibus a Salomoneae diſciplinae ſtudioſo in Graecam linguam conuerſum, praeter alios quoſdam, qui inter libros ſacra regula pro diuinis habitos eum referunt [k], ea, qua pollebat, eruditione probatum iuit vir illuſtris et veterum doctrinarum apprime peritus NICOLAVS HIERONYMVS GVNDLINGIVS [l], alia ſine dubio, vt erat philoſophiae Alexandrinae callentiſſimus daturus, niſi παραδοξοφιλία quaedam hanc ei opinionem perſuaſiſſet. Cuius rationes vt heic loci examinemus [m], eo minus opus eſt, quo magis tota hypotheſis ſua mole curruit, ſi haec vnica admoueatur machina, manifeſta in eo libro deprehendi Platoniſmi Alexandrini veſtigia. Quod cum alio loco ita demonſtrauerimus [n], vt certi ſimus, nihil eſſe, quod veritatis cupidum in hac veritate agnoſcenda remorari poſſit, rem, quantum licet, paucis tantum conficiemus. Neque vero praeſidium huic ſententiae quaerendum eſſe a ſcriptoris conditione putamus, quem Philonem alii [o], quidam non hunc, ſed ſeniorem eiuſdem nominis [p], Platonicis quoque praeceptis imbutum, eſſe ſtatuunt: hos enim falli dubium non eſt, nec errant,

 qui

k) Vid. quos laudat I. MOLLERVS Homonymoſcop. p. 255.

l) Obſ. Hal. T. V. obſ. 13. quam obſeruationem eius eſſe ipſe faſſus eſt, Hiſt. philoſ. mor. P. I. p. 73.

m) Conf. WERENSDORF. pec. diſſ. Wit. 1702. et quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. Vol. I. p. 974. Vol. II. p. 199.

n) Pec. diſſ. de veſtigiis philoſophiae Alexandrinae in libro ſapientiae, Miſc. Berolin. inſerta.

o) HIERONYM. praef. ad librum ſapient.

p) Vid. MOLLER l. c. KORTHOLT. de can. S.S. c. XIII. p. 278. ſeqq. B. BVDDEVS Hiſt. phil. Ebr. p. 76. VOSSIVS de LXX interp. p. 396.

qui auctorem anonymum esse fatentur, at talem, qui Graecanicam sui temporis eruditionem et eloquentiam didicit. Illius enim vestigia adeo luculenta auctor expressit, quibus ad mores, consuetudines et dicendi rationem in scholis rhetorum Graecorum se attemperauit, vt merito mirandum sit, potuisse hunc librum viros doctos et acutos ad Salomonem auctorem referre, et pro foetu sapientiae Hebraeae, et argumento interno et cultu externo toto coelo diuersae, venditare. Quamuis enim Salomonea praecepta haud pauca scripto huic suo auctor intersperserit, eruditionem quoque eam adhibuerit, quae in domesticis quoque gentis Iudaicae monumentis cum laude erat versata, tantum tamen abest, vt a gentilis philosophiae, sensim eo tempore inter Iudaeos inualescentis dogmatibus recipiendis suaeque tractationi inserendis abstinuerit, vt luculenta potius eius vestigia reliquerit. Cuius vt exempla aliquot ex multis, quae alibi produximus, afferamus, ecce mox in limine libri [q]; *spiritum Domini terrarum orbem replere* dicit, *et omnia continere.* Vbi caue eam diuini spiritus omnipraesentiam intelligas, quam laudauit diuinus psaltes [r]; addit enim, hunc spiritum *συνέχειν τὰ πάντα*, quae Platonica vox est, ab anima mundi desumta, quae per omnem mundum se diffundit, eumque rationibus substantialibus continet, tanquam formale eius vinculum. Spiritum enim S. et animam mundi idem esse ex eo tempore inter Iudaeos quoque inualuit, quo purissimis diuinae doctrinae fontibus turbidae gentilium errorum lacunae immistae sunt [s]. Hanc vero animam cuncta constituere et continere, TIMAEVS LOCRVS [t] Pythagoram secutus docuit, a cuius sectatoribus in Aegyptum delatum dogma inter Iudaeos tandem disseminatum est, vnde PHILO [u] quoque spiritum diuinum per omnem mundum diffusum implere omnia dixit. Hinc in describendis spiritus diuini attributis, adeo manifestis Pythagorico-Platonicorum phrasibus auctor vtitur, vt ignorare prorsus, quid sit Pythagoricum, quid Platonicum, censendus sit, qui non manibus palpat, ex hac schola eas haustas esse. Dicit enim [x], esse spiritum illum sanctum, siue sapientiam illam, quae ex Deo progreditur, *πνεῦμα νοερὸν, μονογενὲς, πολυμερὲς, λεπτὸν, εὐκίνητον*, *spiritum intelligibilem, vnius generis*, vel potius *vnigenitum, et tamen per multas partes se communicantem, subtilissimum, facileque mobilem.* An haec Spiritui S. Hebraeorum magis conueniant, quam animae mundanae Pythagoricorum et Platonicorum, lectoris relinquimus iudicio, id modo addentes, non posse vllo colore pro Salomoneo dogmate vendi, sed aperte gentilem scholam olere, quod addit: *Πάντων χωρεῦν πνευμάτων νοερῶν, καθαρῶν, λεπτοτάτων.* Ponere enim haec verba spiritum istum sanctum, siue sapientiam

q) c. I. 7.

r) Ps. CXXXIX. 1.

s) Conf. MOSHEM. ad CVDW. Syst. int. c. IV. §. 36. p. 657. Inst. hist. Christ. mai. Sec. I. c. V. p. 430. seq.

t) Opusc. myth. GALEI p. 545.

u) De gigant. opp. p. 287.

x) c. VII. 22.

entiam essentialem fontem spirituum omnium, ex eo emanantium, et in eo subsistentium, longe clarissimum est, et spirituum quoque intellectualium, purorum, et leuissimo siue subtilissimo vehiculo amictorum doctrina, nunquam in scholis Hebraeorum, ante intrusa dogmata Pythagorico-Platonica innotuit. Quae cum ex orientali quoque philosophia hanc de spiritibus ex primis Deitatis emanationibus effluentibus assertionem auxisset et comsisset, tandem Iudaeis a simplicitate sanctiori patriae philosophiae deficientibus, hanc animam mundanam commendauit: Aliud Platonicae philosophiae specimen deprehenditur his verbis [y]: ἔκτισε Θεὸς εἰς τὸ εἶναι τὰ πάντα καὶ σωτήριοι αἱ γενέσεις τοῦ κόσμου, καὶ οὐκ ἔστι ἐν αὐταῖς φάρμακον ὀλέθρου, οὐδὲ ᾅδου βασίλειον ἐπὶ τῆς γῆς, *condidit Deus, vt reuera essent omnia et salutares fecit generationes, neque est in iis venenum perniciei, nec inferni regnum in terra.* Opponi haec verba errori apud orientales recepto, et a Platonicis, vt ex PLOTINI *disputationibus contra Gnosticos* liquet, valde reiecto, inesse mundo ex naturali eius generatione et origine malum, quilibet videt. Ast hunc rationibus oppugnat auctor prorsus Platonicis, et, mundum bonum factum esse, demonstrat primo, quia mundus εἰς τὸ εἶναι propter essentialia siue intelligibilia principia conditus iisque vt reuera esset, superstructus est, secundo, quia in condendo mundo Deus rationibus vsus optimis, eum fecit bonum; tertio, quia mali et destructionis principium non in illo est, nec ᾅδης siue corruptionis locus in terra, sed extra terrae complexum eius sedes quaerenda. Vnum PLATONIS *Timaeum* [z], vel PLOTINI etiam disputationem laudatam legere oportet eum, qui haec Platonice dici, vult intelligere. In illo enim eadem res disertis verbis traditur; in his illa aduersus orientalium errores luculenter defenditur. Vtrumque antecessit TIMAEVS [a] Pythagoricus philosophus, idem dogma tradens, bonum esse, ex consilio creatoris mundum. Sed et tertium addimus locum, quo auctor ita manifesta Platonismi vestigia reliquit, vt omni contradictione euidentius sit, eum Graecanicam philosophiam fuisse secutum. Ita enim nobis Salomonem diuinae sapientiae habitu Θεοδότῳ instructum inducit loquentem [b]: αὐτὸς γάρ μοι ἔδωκε τῶν ὄντων γνῶσιν ἀψευδῆ, εἰδέναι σύστασιν κόσμου καὶ ἐνέργειαν στοιχείων, ἀρχὴν καὶ τέλος καὶ μεσότητα χρόνων, τρόπων ἀπαλλαγὰς καὶ μεταβολὰς καιρῶν, ἐνιαυτῶν κύκλους, καὶ ἀστέρων θέσεις, φύσεις ζώων καὶ θυμοὺς θηρίων, Πνευμάτων βίας καὶ διαλογισμοὺς ἀνθρώπων, διαφορὰς φυτῶν καὶ δυνάμεις ῥιζῶν. Habes hic, lector, et voces ex intima philosophia Graecanica, maxime Platonica, desumtas, et encyclopaediae, qualis eo tempore Alexandriae obtinuit, breuem adumbrationem, et dogmata Graecanica, consistere sapientiam in earum rerum notitia, quae tum summo in Platonicorum scholis loco habebantur. In eo enim versabatur auctor praeiudicio, Grae-

y) c. I. 14.
z) pag. m. 458.
a) Opusc. myth. p. 545.
b) c. VII. 17.

Graecae philoſophiae circulum, qualis tunc obtinuit, eſſe verum ſapientiae compendium, adeoque Salomonis ſapientiam ad eandem ideam effingendam eſſe; hinc metaphyſicam ei ſiue dialecticam Platonicam circa notitiam τῶν ὄντων, id eſt idearum verſantem, logicam, ratiocinationes hominum diiudicantem, phyſicam de natura animalium et virtutibus plantarum atque radicum ſollicitam, mundi etiam ſyſtema et harmoniam explicantem; porro aſtronomiam, ſiderum curſus et poſitiones enarrantem, et chronologiam annorum periodos dimetientem tribuit. Quod ſi quis Salomoneum eſſe putet, eum rogamus, vbi τῶν ὄντων γνῶσιν, idearum ſiue intelligibilium ſcientiam in ſcholis Pythagorico-Platonicis famoſiſſimam, rex ſapientiſſimus vnquam tradiderit? eamque primo in ſapientiae diuinae indice poſuerit loco, quod tamen PLATONEM [c] et ſequaces feciſſe eſt notiſſimum. Certe non intelligibilium ſcientia, ſed timor Domini Salomoni cardo omnis ſapientiae eſt. Poſſent his adiici plura, niſi inſtituti noſtri memores breues nos hoc loco eſſe deceat, quare illa legenda ſunt, ſi tanti videbuntur, quae alibi prolixe ſatis et ex inſtituto de hac re fuimus commentati. Vnum tamen locum praeterire non poſſumus, eo quod momentum in hac noſtra tractatione aliquod habet. Ait ſcriptor ὑποβολιμαῖος de ſapientia diuina [d]: ἀτμὶς γάρ ἐστι τῆς Θεοῦ δυνάμεως, καὶ ἀπόῤῥοια τῆς τοῦ παντοκράτορος δόξης, ἀπαύγασμα γάρ ἐστι φωτὸς ἀϊδίου. *Eſt ſpiratio diuinae virtutis et emanatio gloriae omnipotentis numinis, radius reſplendeſcens diuinae lucis.* Satis manifeſte hic locus prodit, conſcriptum fuiſſe hunc librum, poſtquam metaphyſica Cabbaliſtica ex orientalium et Platonicorum ſcholis inter Iudaeos caput extulit. Illa enim ex emanatione primogeniti, ex infinito diuinitatis lumine, ſiue ex Adam Kadmon per Sephiroth ex Haënſoph, cuncta deduxit. Aſt deſumta haec fuiſſe ex ſyſtemate emanatiuo philoſophiae orientalis Pythagorico-Platonicis dogmatibus attemperato infra luculenter docebimus. Hic id modo ad loci huius illuſtrationem notamus, manifeſta eſſe, gentilis huius philoſophiae, qualis in vtraque ſchola perſonuit, veſtigia. Orientales enim, vt *ſuperiori libro* demonſtratum, tradebant, ἔννοιαν ſiue ſapientiam diuinam, tanquam virtutem quandam ſubſtantialem, naturamque immutabilem et aeternam, quam αἰῶνα vocabant, ex omnipotentis numinis ſinu et pleromate diuinae lucis velut radium e ſole effluxiſſe, et huius infiniti luminis gloriam in emanationibus ex ſe productis referre, perque eam homines ad veram γνῶσιν eſſe reuocandos: Platonici autem Alexandrini ſyſtema illud aeonum ſiue emanationum intra trinitatis Platonicae cancellos reſtringentes, vt ex PLOTINO [e] patet, mentem diuinam ſiue ſapientiam ex infinito Deo, illo principio ſuperiore, tanquam radium ex ſole profluxiſſe et emanaſſe, ſuaque luce cuncta inferiora complere docebant. Qua de re PLOTINI [f], et IAMBLICHI [g] loca excutienda

c) Loca produximus in Hiſt. phil. de ideis Sect. I. §. 4. p. 35. §. 6. p. 86. p. 115. d) Ib. v. 25.
e) loc. cit. f) Enn. V. L. I. c. 6. p. 487. g) De myſt. Aegypt. Sect. VIII. c. 2. p. 158.

enda fundemus. His cum et verbis et ſenſu omnino concinat libri ſapientiae Salomonis auctor, quis porro dubitabit, inepte ad ipſum Salomonem hunc librum referri, et prodiiſſe auctorem, Graecanicae eruditionis non ignarum ex ſchola Pythagorico-Platonica iam tum accommodatione ad orientalia placita adulterata, vel ex Cabbaliſtarum quoque ſomniis quaedam hauſiſſe? Quae omnia exemplo iam eſſe poſſunt, qua ratione philoſophia gentilis non tantum quoad methodum allegoricam, verum etiam quoad dogmata potiora in Iudaicam doctrinam irrepſerit.

Aegyptiaca philoſophia quomodo ad Iudaeos in Palaeſtinam traducta?

§. XIV. Ex dictis intelligi poteſt, qua ratione in Aegypto diuinioris doctrinae puritas ſenſim apud Iudaeos deprauari, et tritico admiſceri lolia coeperint, traditioni quadam orali excogitata. Nempe poſtquam ſemel humani ingenii tricas Iudaei deguſtauerant, quae inſignes ſapientiae theſauros et arcanam quandam de Deo diuiniſque rebus ſapientiam pollicebantur, facile fuit venerando traditionis nomine noua et peregrina dogmata introducere, et allegoriarum machinis ex legis litera, tanquam ex cortice ea placita deducere, de quibus nec Numen ſanctiſſimum, nec vates diuinus vnquam cogitauit. Non errant itaque, qui huius myſticae interpretationis legis, quae cuncta in arcanos detorquet ſenſus, origines ad ea tempora referunt, quibus allegoriae ſtudium inter Iudaeos innotuit, et ex ſacra et ſymbolica Aegyptiorum methodo ad hos peregrinos incolas transmigrauit. Id quod mature, et fortaſſe adhuc Ptolomaei Philadelphi tempore factum eſſe, ex ſupra dictis recte coniicitur, niſi fallant nos veterum narrationes. Quarum tamen quaecunque demum fides ſit, illud certum eſt, Therapeutarum ſocietatem eo tempore, quo eius hiſtoriam Philo conſcripſit, non tantum ſolitam fuiſſe legem ita ſymbolice explicare, ſed et conſtanter aſſeruiſſe, quod hunc interpretandi morem a maioribus ſuis acceperit: ex quo concludimus, cum ipſo ſocietatis huius ortu hunc quoque allegoriae adhibendae morem, et cum eo audaciam intrudendi in ſacra dogmata peregrina placita originem ſumſiſſe. Philonis autem aetate nouam hanc docendi rationem, quae Aegyptiorum methodum legi admouit, et philoſophiam exoticam domeſticis principiis immiſcuit, iam magnopere floruiſſe, ſcripta eius abunde teſtantur. Ex Aegypto vero hanc peruerſam docendi et philoſophandi rationem in Palaeſtinam quoque translatam fuiſſe, IOSEPHVS [b] teſtis omni exceptione maior eſt. Quo loco cum traditionis ſtudium eam aliquamdiu compeſcuiſſet, tandem poſt vrbis Hieroſolymae excidium gentisque diſperſionem, ſemper ad difficiliores nugas delabentibus Iudaeorum ingeniis, magis magisque fimbrias dilatauit, et arcanam ſimul illam metaphyſicam iſto integumento quaſi munitam mire propagauit. Qua de re, cum infra de origine et progreſſu philoſophiae Cabbaliſticae acturis ex inſtituto differendum.

b) Prooem. antiq. Iudaic. p. m. 3.

dum sit, hic nihil amplius addimus. Ex dictis vero de virorum doctorum variis de Cabbalae inter Iudaeos Aegyptiacos origine sententiis iudicium ferri potest; ex quibus IACOBVS BASNAGIVS [i], Aegyptiacam mythologiam et symbolicam docendi rationem, quae in hieroglyphicis obtinuit, fontem eius esse dixit, aliorumque assensum meruit [k]; Ven. REIMMANNVS [l] autem philosophiam potius Orphicam et Pythagoricam matrem huius pulli dicendam esse contendit. Vtrumque enim virum eruditissimum recte statuere, nec sibi inuicem eos contradicere, ex allatis facile iudicari potest; praecipue cum Basnagius de docendi modo, Reimmannus de doctrina, illa methodo propagata loquantur, quorum illum ab Aegyptiis, hanc ex Pythagoricorum schola, sed non tam Orphicis, quam Zoroastrianis siue orientalibus placitis adulteratam originem cepisse detegendae infra Cabbalisticae philosophiae origines planum facient.

Aristobulus. §. XV. Postulat a nobis hic ordo dicendi, vt, cum ad Aristobuli tempora origines introductae inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes philosophiae gentilis retulerimus, illius quoque hic historiam enarremus. Ea vero valde impedita et multis virorum doctorum disputationibus obnoxia est, ex quibus tamen, quae vero videntur propiora, paucis seligemus. Tradunt nempe veteres vixisse Aristobulum sub Aegypti regibus Ptolomaeis vel Philometore vel Euergeta II. et vnius ex illis praeceptorem fuisse. Qua de re tamen post alios maxime dubitauit V. C. HVMFREDVS HODY [m]. Fuisse autem in Aegypto Aristobulum quendam Ptolomaei praeceptorem ex epistola Iudaeorum Palaestinae ad Iudaeos in Aegypto habitantes, quae *in secundo Maccabaeorum libro* [n] legitur, apertum est. Quam quidem suppositionis suspectam esse putat Cl. Hodyus, sed nulla idonea ratione suffultus. Cum vero ex veterum testimoniis pateat, vixisse Aristobulum in Aegypto, et apud regem fuisse gratiosum, non inepte EVSEBIVS [o] iudicasse censendus est, fuisse hunc Aristobulum illum, qui Ptolomaeo Philometori librum suum inscripsit. Ast his obiiciuntur temporum notationes, quae obstare videntur, quo minus, Aristobulum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dici queat. Nempe epistola illa scripta est anno CLXXXVIII, quo loco aeram Seleucidarum intelligi, qua Iudaei Graecorum sub imperio vsi sunt, notum est. Hanc si sequimur, annus is incidit in annum ante restitutam per Christum salutem CXXXIV. Ptolomaeus Philometor autem imperii habenas suscepit ante N. C. CLXXXI [p]. Ex his iam concludunt viri illi docti, aut alium esse Aristobulum, cuius mentio fit in illa

i) Hist. des Iuifs L. III. c. 16. p. 393.

k) BVDDEVS diss. de moderamine inculpatae tutelae adiecta nouae editioni introd. in hist. phil. Hebr. p. 521. conf. RICH. SIMON Hist. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44. seqq.

l) Hist. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344. seqq.

m) De text. original. L. I. c. 10. qui ea in re SCALIGERI ad Euseb. dubitationibus commotus est.

n) c. I. 10. seqq.

o) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

p) Conf. PETAV. ration. temp. L. II. c. 9. p. m. 223.

illa Iudaeorum epistola, aut falsum esse, quod veteres dicunt, sub Philometore vixisse Aristobulum, et ad recentiora eum tempora esse reiiciendum, eo quod a tempore illo, quo regnum suscepit Philometor, ad epistolae illius tempus anni effluxere fere L, qua aetate Philometor iam fatis erat functus. Verum duplici ratione ad has difficultates tollendas, responderi potest. Aut enim dicendum est, vsum quidem fuisse Ptolomaeum Philometorem Aristobuli institutione; illo vero fatis functo, honoris caussa eum regii praeceptoris titulum etiam sub eius successore retinuisse, et profecta iam aetate fuisse, cum illa epistola ad Iudaeos Aegypti incolas exararetur; qua ratione difficultates has tollit BASNAGIVS [q], aut cum FABRICIO [r] statuendum, habuisse eum discipulum Ptolomaeum Euergetam II. qui Physcon a corpore obeso dictus fuit, fratrem Ptolomaei Philometoris, eo tempore, quo regno nondum erat admotus, eo vero in solio regio collocato titulum regii praeceptoris fuisse consecutum. Quamcunque ex his opinionem eligas, nulla erit necessitas statuendi, quod laudati viri eruditi volunt, duos a veteribus confundi Aristobulos, Peripateticum et Iudaeum, et commentitiam esse dictam Iudaeorum epistolam. Veteres enim si audimus, legis Mosaicae explanationem conscripsit, regique Ptolomaeo dedicauit. Ita quidem CYRILLVS [s], Chronicon paschale [t], Anatolius apud EVSEBIVM [u], et HIERONYMVS [x]. Fuisse autem hunc Ptolomaeum Philometorem, dicti Chronici Paschalis, et EVSEBII [y] atque CLEMENTIS ALEXANDRINI [z] testimoniis conficitur. Quae tamen tanti non videntur HODVO, vt non, supposita fuisse Sec. II post C. N. Aristobulo ea scripta, quae sub eius nomine ambulant, iudicandum esse censeat, quo tempore libros supponendi morem fuisse frequentissimum annales testantur. Vrget vir doctus, Iosephum tam celebrem nationis sui hominem non omissurum fuisse, si eius scripta ante sua tempora innotuissent: suspecta esse Eusebii et Clementis testimonia, eo quod parum accurationis prodant in huius hominis temporibus notandis. Clementem enim, qui sub Philometore eum vixisse tradit, alio loco [a] Philadelphi temporibus adscribere; vnde coniicit laudatus criticus, eos, cum librum vidissent Aristobuli nomine Ptolomaeo inscriptum, exsculpsisse inde Ptolomaeum Philometorem, cum verisimile sit, sub vltimis Ptolomaeis, et forte post Iosephum illum vixisse. Verum infirmas prorsus esse rationes viri celebris, et ad euertendum veterum testimoniorum concentum parum idoneas, quilibet videt. Quamuis enim apud Clementem Alexandrinum aut memoriae aut calami vitio, aut, quod verisimilius suspicamur, librariorum incuria pro Philometore vel Euergeta II, positus sit Philadel-

q) Hist. des Iuifs L. III. c. 6. §. 5. p. 404.
r) Biblioth. Graec. Vol. II. p. 280.
s) Adu. Iulian. L. IV. p. 134.
t) Ad Olymp. CXLIV. p. 178.
u) Hist. eccles. L. VII. c. 32.
x) Chron. ad Olymp. CLI.
y) Praep. l. c.
z) Stromat. L. I. p. 342.
a) l. c. L. V. p. 595.

phus, hoc tamen reliquorum fidem non euertit. Caeditque propria vineta Hodyus, qui ita concedit, vixisse tamen Aristobulum sub Ptolomaeo quodam, non vero Seculo demum post C. N. secundo, quo tempore ipse floruit Clemens, qui vix decipi potuit, vt scripta suo tempore demum enata ad antiquiora referret. Ea quoque, quae de Aristobulo tradunt veteres, qui allegoriarum ei studium tribuunt, isti aetati conuenire, ex iis, quae in antecedentibus diximus, manifestum est. Studium enim hoc allegoriarum Sec. II ita iam adultum erat inter Iudaeos, vt ex hoc vno momento antiquiora esse Aristobuli, quam Hodyus putat, tempora, iudicari par sit. Quae vero a Iosephi silentio adducitur ratio eo minus valet, quo magis a negatiuo eiusmodi argumento raro firmam duci posse conclusionem constat, et eadem illatione sequeretur, non vixisse alios viros celebres, quorum Iosephus non meminit. Quod quam infirmum sit atque frigidum, nemo non videt. Verum maxime obstabat Hodyo Aristobuli testimonium, quod confectam LXX viralem versionem Ptolomaei Philadelphi iussu et auctoritate tradit. Quod aliter remoueri non posse putabat vir doctus, quam si supposita esse, quae de Aristobulo dicuntur, omnia assereret. Secutus est eius opinionem Cel. LENFANTIVS [b]. Ast, quod pace magnorum virorum, quorum post fata merito immortalis est memoria, dicimus, admodum falluntur, et concedi omnino potest atque debet, Aristobulum illo tempore vixisse, neque tamen inde inferendum est, vera esse, quae de illius versionis auctoritate et origine regia dixit. Sufficit enim ad eleuandum eius testimonium et denegandam ei fidem, si moneatur, secutum fuisse Aristobulum, Graecanicorum in Aegypto Iudaeorum facile principem et antesignanum, communem gentis suae iactantiam, et praeiudicio nationis occupatum, sapientiam Graecam a Iudaeis deriuare voluisse, id quod de eo testatur CLEMENS ALEXANDRINVS [c]. Cui scopo vt inseruiret, legem eiusque, quam Iudaei in Aegypto moliti sunt, interpretationem, a Iudaeis ad gentes iussu et auctoritate regis Ptolomaei Philadelphi peruenisse, in scriptis disseminauit, vt ita, cum gentis suae gloriae inseruiret, tum versionem hanc priuato Iudaeorum consilio susceptam et Iudaeis Palaestinam inhabitantibus exosam tueretur, atque contribulibus suis commendaret. Ex hoc enim sole meridiano clarius est, plane nihil valere Aristobuli testimonium ad confirmandam Aristeae historiam, quamuis concedamus, eum inter Iudaeos in Aegypto sub Ptolomaeo Philometore vixisse, et pro hac fabula testimonium dixisse. Etsi vero Aristobulum ista aetate vixisse est verisimillimum, falluntur tamen sine dubio CLEMENS ALEXANDRINVS [d] et Anatolius apud EVSEBIVM [e], quorum ille sub Philadelpho ponit, hic ex LXXII interpretum numero ab Eleazaro pontifice ad regem missorum fuisse tradit. Apud Clementem enim

vel

b) Biblioth. German. T. II. p. 134. seq.

c) L. I. p. 305.

d) L. V. p. 595.

e) Praep. L. VIII. c. 32.

vel calami vel librariorum errorem esse supra iam innuimus, eo quod alio loco eum sub Ptolomaeo Philometore vixisse dicat. Anatolii vero testimonium vt in tuto ponant viri quidam docti [f], duos nobis Aristobulos propinant, quorum vnus sub Ptolomaeo Philadelpho viuens, ex LXX interpretum numero fuerit, licet in Aristeae historia eo nomine non occurrat, cuius caussam esse coniiciunt, quod more temporis illius praeter Graecum nomen Hebraicum quoque gesserit, et sub eo ab Aristea fuerit enumeratus: alter is sit, quem sub Ptolomaeo Philometore ponunt veteres. Nobis vero vnius Anatolii testimonium tantum non videtur, vt inuitis veteribus, quibus duo Aristobuli in regis Aegypti aula noti ignorantur, praeter hunc, de quo agimus, alius quoque Aristobulus excudatur: quae ratio soluendi difficultates et in concordiam redigendi veterum testimonia, multos nobis errores in historia literaria veterum peperit. Quare maluimus simpliciter Anatolium erroris arguere, in quem ex temporum confusione, praesertim ex versionis illius commendatione ab Aristobulo facta, exque gratia, qua in aula Ptolomaeorum gauisus est, incidere potuit, quam duos sine necessitate Aristobulos effingere [g]. Fuisse autem Aristobulum ex eorum Iudaeorum genere, quibus in Aegypto philosophia Graeca placuit, veteres testantur. Teste enim EVSEBIO [h] ad domesticam philosophiam, qua mysticam illam siue Cabbalisticam et allegoricam intelligi ex supra dictis notum est, Aristotelicae philosophiae studium adiunxit. Prius etiam ORIGENES [i], posterius CLEMENS ALEXANDRINVS [k] testatur. Quod vero HORNIVS [l] tradit, *Peripateticam eum philosophiam omnibus modis in Iudaea propagatam voluisse, tamen parum obtinuisse*, et veterum testimoniis caret, et eorum narrationibus contradicit, quae in Aegypto Aristobulum vixisse referunt; videturque seductus fuisse Hornius ab Anatolio, eumque inter interpretes ex Iudaea in Aegyptum missos retulisse: quo tamen quoque posito, verisimile esset, eum philosophiam Peripateticam in Aegypto demum didicisse. Verum illam Anatolii relationem inter fabulas referendam esse, iam monuimus. Ceterum refert ex Aristobuli opere ad regem Ptolomaeum exarato EVSEBIVS [m] versus quosdam Orphei, in quibus et Mosis et Abrahami fit mentio. Qui versus cum apud IVSTINVM M. quoque occurrant [n], at longe aliter, et multis, quae apud Eusebium occurrunt, deficientibus, recte inde coniecerunt viri docti, Iudaeum vel Christianum aliquem vetus illud carmen Orphicum interpolasse, vt suis auctoritatem apud gentiles ex Orphici carminis testimonio quaereret [o]. Ipsum vero

f) IVL. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 466. SCIPIO SGAMBATVS Archiu. V. T. p. 503. I. FR. BVDDEVS Hist. phil. Ebr. §. 18. p. 72. qui tamen in H. E. V. T. T. II. p. 1117. magis ad Hodyi partes inclinat.

g) Easdem rationes sequitur WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 216.

h) Praep. eu. L. VIII. c. 9. p. 375.

i) Contra Cels. L. IV. p. m. 204.

k) loc. cit.

l) Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 229.

m) Praep. L. XIII. c. 5. p. 664.

n) Cohort. ad gentes et apolog. II.

o) CVDWORTH. Syst. int. c. IV. §. 17. p. 347. FABRIC. Bibl. Graec. Vol. I. p. 171. Vol. II. p. 281.

Aristobulum huius fraudis auctorem fuisse coniecit V. C. ANDR. CHRISTIANVS ESCHENBACHIVS [p], quam tamen coniecturam improbat Cel. FABRICIVS [q]. Eruditissimus autem MOSHEMIVS [r], „non displicere sibi eam fatetur; eo quod nec ab ingenio nationis Iudaeae „haec fraus abhorreat, quam plurima eiusmodi ausam fuisse, praesertim „in Aegypto, acceperimus, quo rebus suis apud alios populos consuleret; „nec ab instituto Aristobuli remota sit, et consilio, quod totum esse fraudulentum et ad Aegypti regem decipiendum accommodatum res ipsa „doceat. Hoc enim sumsisse sibi eo loco probandum Aristobulum, quod „ipse vix ignorare potuerit, falsum esse, Graecos philosophos et poetas „a Iudaeis accepisse omnia, quaecunque sana et sapientia haberent." Quas viri praestantissimi rationes verisimilem coniecturam facere omnino fatendum est, praesertim cum ex supra dictis de Aristobuli testimonio de LXXvirali versione constet, eiusmodi fraudis et mendacii non puduisse Aristobulum, vt nationis suae gloriam apud gentiles homines extolleret, vnde mutata, quam olim fouimus [s], opinione, nulli dubitamus Aristobulum inter doctos impostores probabili coniectura referre. Ceteras hominis docti circumstantias ignoramus. Nam quod apud BVXTORFIVM [t] et BARTOLOCCIVM [u] legimus, qui R. GEDALIAM [x] sequuntur, in bibliotheca Florentina et Mantuae apud fratres Benedictinos latere in membranis Aristobuli huius opus, Philonis Iudaei scripta longe superans, tam mole quam doctrina et praestantia, recte hactenus inter incertas traditiones relatum est, et eo magis est suspectum, quod Ptolomaeo Philadelpho id inscriptum esse dicitur [y]. De patria vero Aristobuli vt hoc tandem eius historiae addamus, vetus historiae ecclesiasticae EVSEBII [z] interpres, quem Ruffinum alii, alii Hieronymum faciunt, tradit fuisse ex Paneade, quae Syriae vrbs fuit [a]. Ast cum in Graecis legatur ὁ πάνυ Ἀριστόβουλος, coniecerunt inde viri docti [b], interpretem vim vocis non assecutum, ex ea vrbem confinxisse. Scaliger autem et post eum desideratissimus nobis CROSAEVS [c] ex hac versione veteri textum Graecum emendandum esse, cum is corruptionem passus sit putant. Qua de re certi quidem nihil definiri potest, cum omnia ad coniecturas redeant: aequum tamen nobis videtur, tamdiu textum Graecum sequi, quamdiu vel ex codicibus msc. vel ex aliis veterum locis Paneade ortum fuisse Aristobulum, non demonstratur. Ceterum cum in veterum scriptis alii quoque Aristobuli occurrant, hic Iudaeus ab illis distinguendus est. Fuit enim

p) De poësi Orphica p. 148.
q) loc. cit.
r) Ad l. c. CVDWORTHI.
s) In Germ. hist. phil. opere T. IV. p. 85. Ex his vero sequitur etiam Orphica carmina iam ante C. N. fuisse huic philosopho tributa, et ex eius forte disciplina mature collecta, qua de re Tom. I. L. II. plura diximus.
t) Ad Cosri p. 33.
u) Bibl. Rabb. T. I. p. 468. conf. ESCHENBACH. l. c.
x) Schalscheleth Hakkabbala p. 104.
y) Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 281. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 215.
z) L. VII. c. 32.
a) Ita et BARTOLOCCIVS l. c.
b) VALES. ad h. l. WOLF. l. c. BASNAGE l. c. p. 401.
c) Entretiens sur diuers sujets.

enim inter scriptores rerum ab Alexandro M. gestarum Aristobulus quidam [d], et Epicurus quoque eiusdem nominis fratrem habuit, vt suo loco dictum.

§. XVI. Ex Aegypto in Iudaeam progredimur, incolarum eius in sapientiae et eruditionis studio merita exploraturi, qui mature post reditum ex captiuitate Babylonica a pristina simplicitate defecerunt, et post Esdrae, Zachariae, Malachiaeque, virorum Θεοπνεύστων tempora, quibus diuinis oraculis et sanctiori, quae ex illis hauriebatur, doctrinae, honos suus habitus est, ad humani ingenii somnia digressi sunt, cum hactenus puram seruauissent, quam a patribus acceperant, sapientiam Hebraeam. Aliter quidem post FRANCISCVM IVNIVM [e] visum GEORGIO HORNIO [f], qui ex eo iam tempore, quo Iudaei ab Assyriorum monarchis aliquoties in peregrinas terras iure belli traducti et peregrinae coloniae introductae sunt, coepisse sacram illam philosophiam indelebilem maculam contrahere, populumque Assyriorum conuersatione diuturna, praesertim graui seruitutis tyrannide pressum, paulatim patrios mores exuisse, et impietati nomen dedisse statuit, coniicitque, cum eo tempore apud Persas et Medos praecipui nominis sapientes Magi ab antiquissimis temporibus artes illicitas secretissima religione velassent, has praeter alia ab ipsis et Iudaeos hausisse. Verum dici haec sine solido fundamento, libros eos, qui post reditum populi scripti sunt, eorumque historiam continent, legenti, est manifestum, in quibus nihil est, quod Iudaeos, commixtione tantum cum gentilibus et coniugiis ἀλλοφύλων notatos, eius corruptionis arguat, licet magnopere contendere nolimus, non haesisse quasdam inter Iudaeos ceremonias, praeiudiciaque quaedam et opiniones exotericas apud paucos quosdam irrepsisse, ex Assyria in Palaestinam introductas. Ad has enim vulgi opiniones non pertinuisse magiam, sed secretissima religione a magis velatam fuisse, ipse Hornius recte innuit; ex quo intelligi non potest, quo modo hominibus patria et religione peregrinis ad haec mysteria aditus in Assyria patuerit. Nec meliora sunt, quae viri quidam docti de Pythagorae et philosophorum Graecorum aliorum conuersatione cum Iudaeorum sapientibus, praecipue Ezechiele et Daniele tradunt, ex qua suspicari liceret, gentilem philosophiam iam tum ad Iudaeos dimanasse. Quaecunque enim ea de re disputata sunt, nulla certitudine niti, et ne verisimili quidem ratione valere, *tomo primo* luculenter, nisi fallimur, demonstratum est, nec rerum intelligentes sibi facile persuaderi patientur, gentem obstinatissimam, de qua Apollonius Molonis apud IOSEPHVM [g] conquestus est, ὅτι μὴ παρεδέχοντο οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ἄλλαις προκατειλημμένους δόξαις περὶ θεοῦ μηδὲ κοινωνεῖν ἤθελον τοῖς καθ' ἑτέραν συνήθειαν βίου ζῆν προαιρουμένοις, *quod a Iudaeis non admittantur, quicunque diuersis de Deo opinio-*

[d] Vossivs de hist. Gr. L. I. p. 55. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 210.

[e] Ad Tobiae c. I.

[f] Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 227.

[g] Contra Apion. L. II.

opinionibus essent impliciti, nec consuetudo ineatur cum iis, qui alium viuendi rationem essent amplexi; cum Graecis philosophis suam doctrinam communicasse eorumque ex parte recepisse placita. Sane Iudaicae historiae annales consulentibus certum esse putamus, opiniones a lege deuiantes et vel a peregrinis acceptas vel propria ingenii luxuriantis audacia et καινοφιλία excogitatas, post captiuitatem demum Babylonicam inualuisse, et humana diuinis praetulisse, sectis quoque et dogmatum diuortiis dedisse occasionem, ex quo nempe vaticinia desierunt, et lux coelestis qua hactenus per vates diuinos collustratus fuit, deserere populum ingratum coepit. Tum enim et traditionis oralis praetextu nugae doctorum difficiles et inutiles introductae, et domesticis placitis gentiles quoque errores et consuetudines peregrinae admixtae sunt. Id quod ab eo potissimum tempore accidit, quo post Alexandri M. mortem et diuisum inter amicos eius imperium, cum hi acceptorum regnorum fines bellis dilatarent magnis et cruentis, Iudaica quoque gens, quae IVSTINO [g] teste, hactenus cauerat, ne cum peregrinis commisceretur, hancque auersionem a conuersatione cum gentilibus in disciplinam religionemque conuerterat, propius cum victoribus consuescere coacta est. Cumprimis id factum esse, cum Aegypti rex Ptolomaeus Lagi, et Syriae rex Seleucus Nicanor gentem hanc bello premerent vehementi et graui, libertatique eius insidias struerent, iugum quoque haud semel collo eius imponerent, annales Iudaeorum conqueruntur [h]. Tum enim vt plerumque fieri solet, euenit, vt victores victos in consuetudines, opinionesque suas transire manumque dare peregrinis ceremoniis cogerent, saltem attemperandi domestica ad victorum placita occasionem exhiberent. Cuius testimonium auctor primi Maccabaeorum libri [i] affert, narrans, iussisse Antiochum Epiphanem, abrogatis omnibus legis diuinae ceremoniis cultuque domestico, ἀλλάξαι πάντα τὰ δικαιώματα, qua voce totam cultus et diuinioris doctrinae, cui ille innititur, rationem intelligi eiusque ad gentilis theologiae modum emendationem praecipi, res ipsa docet [k]. Qua in re licet et manu et sanguine resisterent haud pauci, et mutatio legis sanctae genti in se pertinaci, at diuinis praeceptis religione vinctae persuaderi non posset, inuenti tamen sunt quidam, qui ad aucupandam victoris gratiam patrios ritus, opiniones et traditiones ita gentilibus attemperauerunt placitis, vt non potuerit non inde magna exoriri corruptio. Quod cum in Aegypto dudum iam obtinuisset, illius autem regionis imperantes Iudaicum quoque populum in Iudaea subegissent, factum inde est, vt Aegypti placita et mores, quos Iudaei ibi habitantes induerant, contribulibus quoque eorum Palaestinam inhabitantibus se commendarent, maxime vero arcana illa diuina tractandi docendique methodus sensim quoque inualesceret.

g) L. XXXVI. c. 2.

h) Legenda Maccabaeorum historia et IOSEPHVS antiq. Iudaic. L. XII. seqq.

i) c. I. 49.

k) Conf. IOSEPH. l. c. c. 7. p. 409.

fceret. Difplicuit non fine graui cauffa res ifta fenioribus populi, qui patriae legi atque inftitutis ita derogari, et euerfionem minari iftam contaminationem doctrinae domefticae pulchre peruidebant: his acceffit innatum genti erga peregrinos quosuis odium, et introducta atque in religionem verfa feparatio ab omnibus fere populis, ambitio quoque ftulta, qua fuam fapientiam adeo omnis terrarum orbis eruditioni praetulit, vt non dubitauerit [k] eam *fpicilegium et velut angulum in agro relictum a Iudaeorum fapientibus* appellare [l]. Vt igitur glifcenti malo, quod genuiffe Aegyptiacas fynagogas querebantur, obicem ponerent, eo tempore, quo Ariftobulus et Hyrcanus inter fe de regno difceptabant, fanxere, ארור אדם שלמד בנו חכמת יוונית *maledictus efto, quisquis filium fuum fapientiam Graecanicam edocet* [m]. Occafionem legis huius ita narrant Iudaei [n]: *Cum bellaret inter fe familia Afmonaea, Hyrcanus erat intra Hierofolymas obfeffus, atque Ariftobulus, erat extra. Obfeffi indies in arcula fune demiffa nummos dimiferunt, atque ii qui extra erant, facrificia quotidiana inde coëmerunt, quae furfum ab iis intus funt retracta. Erat inter obfidentes quidam, doctrina Graeca inftructus, qui dixit: quamdiu illi liturgiam templi fic praeftant, in manus veftras non tradentur. Poftero ergo die ifti nummos demiferunt, atque hi porcum iis remiferunt. Cum a porco iam furfum tracto peruentum effet ad medium muri, vngulas muro infixit, et quaffata eft terra Ifraëlitica. Eo tempore dixerunt: maledictus fit, qui alit porcos, maledictus fit, qui filium fuum docet fapientiam Graecanicam.* Fabulam autem effe, vel ex folo narratiunculae ineptae et nugacis argumento conftare poteft, nec filuiffet, qui hanc obfidionem fufe narrat IOSEPHVS [o] rem memorabilem, fi ita contigiffet. Vnde coniicimus, eam ad ignominiam parti alteri inurendam tanquam fcomma aliquod Iudaeis inuifum, excogitatam fuiffe, vt hodie quoque fieri folet, vbi Iudaei porcorum opprobrio vexantur. Aliud etiam loquuntur ipfae Iudaeorum narrationes, quae iam inualuiffe fub Hyrcano eiusque filio Iannaeo Alexandro doctrinam Graecam, et philofophiam illam arcanam ex gentilibus fontibus hauftam tradunt. Dabimus lectori narrationem R. IEHVDAE LEVI, libri *Cofri* auctoris [p], eo quod rem admodum notabilem exponat, pauloque luculentius metaphyficae arcanae in Iudaea origines referat. Ita vero ille: „Poft hunc inter Iudaeos eminuerunt Iehuda ben Tabbai, et Simeon „ben

k) Multa hic doctiffime cumulauit B. ZELTNERVS in diff. I. de eruditis feminis ex gente Hebraea §. 16. p. 23. feqq. qui cum his conferri meretur.

l) Conf. Act. philof. Vol. I. p. 614.

m) Paffim in Gemara Babylonica haec formula occurrit, in Menachoth f. 64. Baua Kamma f. 82. Sota f. 69. conf. WAGENSEIL. ad Sotae l. c. Otium Vindel. Melet. I. §. 4. not. l. p. 16.

n) Ex marg. add. libri Menachoth l. c. adducunt narratiunculam WAGENSEIL. l. c. p. 967. LIGHTFOOT. Hor. Hebr. ad Matth. VIII. 30. T. II. opp. p. 308. SCHVDT. memorab. Iudaic. L. VI. c. 15. §. 5. p. 260.

o) L. XIV. c. 8. p. 473.

p) P. III. p. 240. locum hunc quoque refert R. MARDOCHAI de Karaeis c. 3. p. 26. edit. Wolf.

„ben Schetach, eorumque collegae. Horum temporibus incepit secta „Karaeorum, propter quidpiam quod contigit inter sapientes et Iannaeum „regem, qui fuit e sacerdotibus (Hasmonaeorum,) et matrem habuit su„spectam, quasi ex illegitimo coniugio nata esset [q]. Hoc ei quidam e „sapientibus tacite exprobrans, dixit ad eum: Iammai rex sufficiat tibi co„rona regni, relinque coronam sacerdotii semini Aharonis. Vnde con„suluerunt ipsi socii et collegae eius, malis afficere sapientes, eos „perdere et in exilium relegare, et occidere. Quibus ille: quum sapi„entes perdiderimus, a quo discemus legem? illi regesserunt: ecce ha„betur lex scripta, qui vult, veniat et discat, neque est, quod sollicitus „sis de lege orali. Itaque assensit, et morem gessit verbis ipsorum in exi„lium relegando sapientes, inter quos etiam fuit Simeon filius Schetach, „qui fuit eius gener. Sic Rabbinorum dignitas destructa fuit ad tempus „aliquod, laborauntque conseruare legem suo ingenio et suis ratiocina„tionibus, sed non potuerunt, donec ex Alexandria reuocatus fuit Si„meon ben Schetach, et eius discipuli, et cum eo Cabbala seu traditio „oralis pristinum suum vigorem recuperauit.“ Eadem alii quoque Iudaei Rabbanitae, quos nominat Buxtorfius [r], et ex Karaeis R. Mardochai [s] narrarunt: adduntque dicti doctores Iudaici; dedisse hoc occasionem Karaeorum sectae, quod posterius tamen verisimile non esse ex dicendis constabit, eo quod isto tempore sectae Pharisaeorum et Sadducaeorum iam floruerint, quibus Karaeorum secta fuit opposita. Vnde hoc recte colligitur, hanc traditionem siue legem oralem, quam ex Aegypto redux restituit Simeon ben Schetach, non fuisse eam, quae in secta Pharisaeorum floruit, illam enim seruauerant Pharisaei; sed istam, quae in Aegypto inter Iudaeos culta philosophiam Alexandrinam cum allegorica legis explicatione coniunxit, et peculiari Cabbalae nomine innotuit, quam in Iudaea Simeonis illius studio restitutam fuisse, clare satis innuitur. Hoc vero admisso sequitur, iam ante illa tempora aliquam arcanae huius traditionis notitiam fuisse in Palaestina, nec alia ratio est, cur literali expositione legis non contenti qui regis partes sequebantur, expulsis traditionis et Cabbalae fautoribus, ex ingenio et ratiocinationibus suis hoc philosophiae genus imitati fuerint, quo opus illis non fuisset, si de solis doctorum traditionibus, quales Scripturarii et Sadducaei reiiciebant, hoc esset intelligendum. Neque his obstat, quod supra narrauimus, interdictum fuisse Iudaeis, quo minus filios suos in philosophia Graecanica erudirent: vt enim taceamus, multo magis hoc interdictum pro-

q) Ex loco Mardochai adducto et rationibus a Triglandio diss. de Karaeis p. 85. allatis patet, matrem Iannaei non illegitimorum natalium, sed vitii in captiuitate oblati arguisse sapientes. Ita etiam Ios. Gorionid. L. IV. c. 6. p. 272.

r) Ad l. c.

s) l. c. qui locum quoque R. Caleb ben Eliah Karaei affert valde notabilem, licet proprie ad Karaeorum origines pertineat. Ex Christianis praeter Triglandium et Wolfium ll. cc. rem hanc tetigerunt Basnagius Hist. des Iuifs L. II. c. 16. § 3 p. 410. Reimmann. Hist. theol. Iud. L. I. c. 16. §. 14. p. 467.

probare, quod Graecanica philosophia, inter Iudaeos recipi coeperit, cum vetandi alias eandem rem nulla fuisset caussa vel occasio; illud non omittendum, non tantum a pristina huius statuti origine exempla reperiri haud pauca, Iudaeis non inficiantibus plane contraria, sed ex quorundam etiam opinione primum istud decretum promulgatum quidem, at non aeque ab omnibus receptum; ex aliorum vero sententia, non tantam detestationem fuisse adiectam, postea vero absolute prohibita fuisse Graecanica studia in bello Titi Vespasiani decreto facto [t]. Ab his itaque temporibus praeter traditiones Rabbaniticas, in Pharisaeorum secta diligenter excultas, arcanam quoque istam et sublimiorem traditionem, quae philosophiam Aegyptiacam Hebraicae admiscuit, quamque Cabbalam dixere, floruisse, dubitandum haud est; Karaei autem vt certiora originis suae ex ipsis Rabbanitarum scriptis testimonia haberent, ad traditiones illorum haec retulisse videntur. Alexandriae enim vbi Simeon ille hanc traditionem excoluisse dicitur, longe alia eius facies fuit, quam in schola Hillelis vel Pharisaeorum aliorum. Verisimile tamen est, seruauisse haec sibi mysteria, quae latissime inter Iudaeos Aegypti incolas florebant, excitatiora quaedam in Palaestina ingenia, et plerosque patriis traditionibus circa ritus et ceremonias legis versantes occupatos ad sublimiorem illam philosophiam non attendisse, sane haec verisimilis caussa videtur fuisse, cur de hac re sileant plerique Iudaeorum magistri, tantopere Rabbaniticis ineptiis addicti, vt haec mysteria plane neglexerint, donec Sec. II restitutum est eorum studium, vt postea narrabimus. Fecit etiam commune tum metaphysicae huic arcanae, tum ritualibus praeceptis nomen traditionis incertam prioris historiam, et dubium quoque non est, odium Graecorum coëgisse Iudaeos, vt quaecunque a gentilibus accepissent, se habere negarent, vt domesticam suam sapientiam extollerent: multos etiam illud odium retraxisse, quo minus eruditioni et philosophiae Graecae operam darent. Quo tamen non obstante, illam non plane exulasse ex Iudaea exemplis constat indubitatis. Non prouocabimus iam ad R. Iochananis praeceptum [u], qui *licitum esse homini cuiuis*, *filiam* suam (multo magis filium, cum Iudaei feminas a literis arcere soliti fuerint) *in Graecis instituere*, *quia id ornamentum ei sit*, docuisse dicitur, facile enim largimur B. ZELTNERO [x], hanc concessionem a priuato factam inter priuatas quoque et a tota gente nunquam rati habitas esse reponendam; solius Iosephi exemplum contrarium docet, quem Graecam philosophiam accurate fuisse edoctum in sequentibus dicemus. Possemus etiam cum THEOD. BEZA [y] et IO. DRVSIO [z] huc aduocare חכמי מחקר *sapientes inquisitores*, eo quod studium physicum illos excoluisse tempore templi secundi stantis viris doctis visum est, qui huc etiam τὰς συζητητὰς

 τῦ

t) Conf. quae ex Iudaeorum scriptis attulere diligentissimi viri B. ZELTNERVS l. c. et Io. LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 706.

u) Quod refert R. Abhhu in Sota f. 14.

x) l. c. p. 25.

y) Ad Io. IX. 8.

z) Ad Ex. XLVI.

τῦ αἰῶνος τύτυ D. PAVLO[a] memoratos pertinere, et illos designare putant, id quod etiam GVNDLINGIVS[b] ratum habuit. Ast illi, incertum est, an Graecanicis principiis innixi de rebus mundanis disseruerint, vox συζητητὴς autem a D. Paulo adhibita, disputatorem magis, (cuiuscunque demum generis disputationes tunc synagoga Iudaica fouerit) quam physicum innuit[c], nec contemnenda prorsus est CAMERONIS sententia, qui hoc loco theologos Iudaeorum, qui mystice et allegorice id est Cabbalistice scripturas interpretabantur intelligi conicit[d]; eiusmodi enim Cabbalisticos doctores, inter Iudaeos tum viguisse ex dicendis constabit, eosque disquisiuisse de rerum omnium et seculi quoque huius origine et emanatione ex Deo, ex Cabbalisticae philosophiae delineatione erit manifestum; conuenit etiam haec explicatio cum loco IESAIAE[e], ad quem respexit apostolus, miraque elegantia in eo Cabbalistae dicuntur recensitores turrium, ob metaphysicas nugas alta spirantes, et sublimius reliquis philosophari visas; quam phrasin mysticam et Cabbalisticam esse recte vidit doctissimus VITRINGA[f], quamuis assensum non mereatur, dum *studium legis et traditionum Talmudicarum indicari* putat, *quo quis se a terrestribus et mundanis omnibus separet ita, vt* ἐν τοῖς ἐπουρανίοις *versari videatur.* Hoc enim non studio Talmudico vel traditionum, in rebus paruis et quisquiliis versanti tribui potest, recte vero sublimi illi philosophiae Cabbalisticae, μετέωρα sectanti tribuitur. Verum haec ὡς ἐν παρόδῳ. Tandem neque hoc fine animaduersione dimittendum est, quod in *Gemara Hierosolymitana*[g] dicitur, docuisse R. Iehudam, non permisisse doctores alia conditione Graecam linguam discere, quam ad solam legis interpretationem. Quamuis enim Graeca lingua ante et post templi euersionem, per totum Romanum imperium obtinente, ea se non carere posse in legis interpretatione fassi sint[h], falsum tamen est, ad hunc solum vsum Iudaeos Graecam linguam didicisse. Solius enim Iosephi exemplum luculentum contra hanc traditionem offert testimonium, quippe qui non tantum Graecam philosophiam et historiam didicit, sed et Graece annales gentis suae conscripsit, suoque ostendit exemplo, circa ea, quibus vixit, tempora, non obstante Synagogae interdicto Graecam eruditionem et philosophiam in Iudaea viguisse.

Iosephus. §. XVII. IOSEPHI dum meminimus, non omittenda est viri huius in hac nostra tractatione memoria, eo quod cum patriae tum Graecae eruditionis fuit peritissimus, interque eos referendus, qui Graecae philosophiae studium cum legis interpretatione coniunxit[i], ex quo factum, vt

a) I. Cor. I. 20.
b) Hist. phil. mor. c. IV. p. 82.
c) Conf. quae attulit B. WOLFIVS Cur. philol. ad h. l. T. II. p. 310.
d) Conf. HORNIVS Hist. phil. L. IV. c. 2. p. 228. et qui prolixe idem probat N. FVLLER. Misc. SS. L. III. c. 7. p. m. 358.
e) c. XXXIII. 18.
f) Ad h. l.
g) Tr. Megillah c. I. f. 9. vnde repetiit MORINVS Exerc. Bibl. L. I. p. 150.
h) Gem. Hier. tr. Midrasch Tillim f. 25. col. 3. ex quo repetit LIGHTFOOT Chron. temp. T. II. opp. p. 110.
i) Opp. p. 998. seq.

vt cum patria instituta cum Graecanicis comparasset, de philosophia Iudaica inepta multis obtruserit praeiudicia, quae heic quoque loci detegere, e re nostra est. Vitae suae historiam ipse prolixe descripsit, cuius breuem hic damus σύνοψιν. Natus est [k] patre Matthatia vel Matthia, genere sacerdotali et regio Asmonaeorum Hierosolymis anno primo Caii Caligulae Caesaris, qui fuit A. C. XXXVII. Puer cum fratre Matthia eruditioni gentis discendae admotus ita profecit in legis studio, vt XIV annos natus a sacerdotibus et primariis vrbis viris in publicis conuentibus quaerendo de lege exerceretur, et examine publico tentaretur. Cum autem insatiabili eruditionis patriae flagraret desiderio, sectarum Iudaicarum explorandarum cupido eum incessit; cumque illo tempore Banuni eremita austero viuendi genere magnam sapientiae sublimioris famam esset indeptus, ei se addixit, et per triennium seueram illam viuendi rationem imitatus est. Ex eremo Hierosolymam redux vitam ciuilem et simul Pharisaeorum haeresin amplexus est, quam cum rationibus suis maxime conspirare credebat, quaeque ob doctrinam ei maxime placebat, scilicet quod vitae instituto ad Stoicos accedere iudicaret, et seueriorem disciplinam sectaretur, patriarum vero legum et rituum esset tenacissima [l]. Annos natus XXVI, Romam profectus per mimum quendam Iudaeum Neroni carum gratiam Poppeae consecutus est, et amicis quibusdam conterraneis suis libertatem impetrauit. Reuersus domum adeo seditione, tumultu, belloque repleta inuenit omnia, vt iniurias a procuratorum Romanorum licentia passos ciues, frustra a vindictae studio dehortaretur, eisque, pacem vt cum Romanis colerent, nisi maturare sibi exitium vellent, sine laeto suaderet euentu. Missus postea XXX anno aetatis in Galilaeam, vt in tantis, quae terram illam occupauerant, rerum turbis et tumultibus saluti publicae, quantum posset, prospiceret, et aemulorum inuidiam vicit, et potestate ea moderate ac prudenter vsus est, eaque prudentia ex insidiis et periculis euasit plurimis. Tandem in bello Vespasiani, cum Iotapatam tueretur, occupata arce, quamuis per aliquot dies delituisset, protractus viuus in victoris manus traditus est. Quo loco positus cum magno ciuilis prudentiae praesagio [m] Vespasiano filioque Tito imperium praedixisset, in vinculis vsque ad euentum vaticinii detentus, cumque illud exitus comprobasset, a Vespasiano solutus catenisque securi confractis [n] libertati restitutus est. Ita sibi Musisque suis redditus in Aegyptum secessit, et Alexandriae vixit, quo loco Graecam et Aegyptiacam eum philosophiam, qualis inter contribules suos vigebat, didicisse, dubium non est. Ex Alexandria ad Titum profectus in obsidione Hierosolymarum ei adfuit, et quae ibi gerebantur diligenter annotauit, Graeceque

k) Flauii praenomen a Fl. Vespasiano manumissionis beneficio accepit, qui eum ciuitate quoque Romana donauit.

l) l. c. p. 1023.

m) Vid. GOTTFR. OLEARII diss. de vaticinio Iosephi, Lips. 1699.

n) Velut iniuste detentus vinctusque fuisset.

postea in annales retulit, cum eam linguam quam nondum accurate tenuerat, didicisset. Quam elegantius doctus ad condendam gentis suae historiam animum appulit, et scripta sua Romae confecit, constanti imperatorum Vespasiani, Titi et Domitiani fauore vsus, nequicquam obluctantibus eiusque fortunam euertere satagentibus obtrectatoribus. Vixisse vltra tertium decimum Domitiani annum ex eo patet, quod post antiquitates Iudaicas eo anno finitas adhuc contra Apionem scripsit, quo anno tamen obierit, incertum. De librorum eius historicorum argumento, scopo, fide, et quae alia sunt, quae huc pertinent, disserendi locus hic non est; adeundique viri doctissimi, qui plenis manibus notitiam exhibent eorum, Io. GER. VOSSIVS [o] et Io. ALB. FABRICIVS [p]. Fuisse virum non Hebraice tantum sed et Graece doctissimum, et scripta eius loquuntur, et ipse fatetur, narrans [q]: se praeter patriam disciplinam, Graecae quoque eruditioni dedisse operam, licet mos gentis suae sit, peregrina contemnere. Cuius rei vestigia in libris eius vbique fere deprehendas, in quibus praeter magnam gentis suae rerum notitiam, lectionem Graecorum scriptorum prodidit magnam atque elegantem, et Graecanicae quoque philosophiae notitiam haud proletariam ostendit. Quod licet laudandum sit in viro eleganter docto et praeter eruditionis copiam a iudicii acumine et veritatis studio suo modo commendando, fecit tamen innatum Iudaicae genti praeiudicium et ex ambitione enata persuasio, omnem eruditionem et sapientiam a Iudaeis ad omnis terrae nationes defluxisse, eosque sapientiae praestantia omnes superare populos, (cuius ineptae opinionis vestigia passim in *apologia contra Apionem* reliquit) vt magnis erroribus scripta sua inquinaret. Hoc enim praeiudicio impeditus vir eruditus, cum Graecam eruditionem per totum Romanum imperium obtinere, et pro sapientiae pulcherrimae fonte haberi cerneret, in id incubuit, vt quaecunque posset, quae apud Graecos commendabantur, ad Hebraeos referret, et non patria tantum instituta, mores atque disciplinam cum Graecis componeret, sed origines quoque veteris eruditionis Graecae gentis suae maioribus magna fiducia tribueret, qua ratione philosophicae historiae fontes vehementer turbauit, et veteres quoque Christianos doctores seduxit, vt et ipsi sapientiae et eruditionis veteris origines inter Graecos ipsamque eorum philosophiam ad Hebraeorum sapientes referrent. Quod praeiudicium cum saepius iugulauerimus, et in sequentibus quoque confodiemus, plura ea de re addere opus non est. Hoc autem monere huius loci est, peperisse hoc Iosephi studium, Graecam philosophiam cum disciplina Iudaica comparandi, eam opinionem, quae nobis sectas Graecanicas inter Iudaeorum haereses propinat, quam falsam esse, infra demonstrabimus.

§. XVIII.

o) De hist. Graec. L. II. c. 8. p. 193.
p) Bibl. Graec. Vol. III. p. 293.
q) Antiqq. Iud. L. XX. c. 9. p. 702.

§. XVIII. Ex narratis hactenus progressus philosophiae arcanae inter Iudaeos tum in Aegypto tum in Palaestina satis patet, et de originibus quoque eius illud constat, ante Ptolomaeorum primorum tempora eas non esse ponendas. Qua in re magnum quidem a Iudaeis opinionis diuortium faciendum est, sed non immerito. Illi enim Cabbalisticae huius philosophiae ortum ad ipsum gentis parentem Abrahamum referunt, librosque Cabbalisticos vetustissimos, Iezirah, Sohar et Bahir, ad tam venerabiles origines referre, qua sunt impudentia, non erubescunt. Et librum quidem Iezirah Abrahamo parenti eos tribuere ex libro Cosri, aliisque magistrorum Iudaeorum scriptis patet [r]: cuius tamen arrogantis et ineptae opinionis puduit alios ex hac ipsa gente paulo cordatiores et melioris frontis, vt vel plane Abrahami esse foetum negarent, aut duos sibi libros Iezirah fingerent, quorum vnum ad Abrahamum, alterum ad R. Akibham, quem hodie legimus, referrent. Quod tamen aeque falsum est, nec vlla ratione potest demonstrari. Quamuis autem tantae aetatis hunc librum non esse, vel caecus palpet, vt ad Abrahamum referri queat, non tamen eorum probanda est sententia, qui ad medium aeuum reiiciunt: ante Talmudis enim compilationem eum iam inter Iudaeos lectum esse, ipsius libri Sanhedrin [s] testimonio confirmatur, vbi dicitur: R. Chaninam et R. Hoschaiam pridie sabbathi solitos fuisse in libro Iezirah legere. Quod si R. Gedaliae [t] testimonio standum, cuius fidem plerique sequuntur, auctorem is habuit R. Akibham, quem sub Tito Vespasiano vsque ad Hadrianum vixisse, et tandem A. C. CXX misere periisse constat, et infra quoque probabitur. Nos nihil quidem in tanto veterum silentio definimus, illud tamen certum esse putamus, librum hunc valde antiquum esse, et mature ante Talmudis compilationes confectum, eam nobis philosophiam methodo allegorica et mystica referre, quae in Aegypto ex Pythagorico-Platonicorum scholis enata inter Iudaeos inualuit, et post templi euersionem velut singulare gentis mysterium arcana seruata est. Argumentum enim Pythagoricum esse, recte iudicauit Petrus Lambecius [u], literis enim et numeris philosophatur, quamuis dogmata in eo comprehensa non puram Pythagorae doctrinam referant, sed talem, quae a philosophia orientali admixta adulterata fuit. De libri Sohar aetate aeque incerta est opinio. Et valde quidem antiquum esse, non inepte inde colligitur, quod in eo nulla Talmudis fit mentio; ipsi tamen Iudaei paulo verecundiores non audent supra Simeonis Ben Iochai, qui discipulus fuit Akibhae, tempora attollere, qua de re Iudaeorum historici legendi sunt, qui discipulos Simeonis illum continuasse et auxisse ex praelectionibus praeceptoris dicunt, immo insignem postea temporis interpolationem passum esse librum istum fatentur. Quae sententia magnis quoque viris inter Christianos, et Iudaica-rum

Philosophiae arcanae progressus inter Iudaeos.

r) c. 24. p. 301.
s) c. VII. §. 9.
t) Schalscheleth Hakkabbala p. 28.
u) Prodrom. hist. lit. p. 85.

rum rerum peritissimis placuit: cum e contrario Io. Morinvs, Lvd. Cappellvs aliique, qui horum partes sequuntur, et Iacobvs quoque Basnagivs [x] librum suppositum et post seculum demum a N. C. X. effictum contendunt, qua de re infra Simeonis Iochaidis historiam enarraturi pluribus ex instituto dicemus, et quid nobis videatur vero simile explicabimus. Magis vero suspectam esse libri Bahir aetatem, cuius auctorem R. Nechoniam Ben Kana faciunt, qui Hillelis et Schammai atque Ionathanis Ben Vsiel tempore Herode regnante vixit, infra quoque disputabimus. Hoc vero loco id vnum monemus, quamuis libros hos in philosophia Cabbalistica summae dignitatis et auctoritatis eandem, quae iis tribuitur, aetatem non ferre concedendum sit, dubium tamen non esse, prima eorum rudimenta et quasi stamina a temporibus, quae excidium Hierosolymitanum antecesserunt esse deriuanda, ex quibus discipuli et successores deinde additis multis more Iudaico eiusmodi libros procuderunt: id quod infra suo loco latius probabitur.

Origines sectarum Iudaicarum.

§. XIX. Sed vt ad domesticam philosophiam quae in Iudaea viguit, reuertamur, ea potissimum in sectis illis quaerenda est, quae circa nati Saluatoris tempora Iudaeos in partes pertraxerunt: quarum historia licet ab illis quoque tradatur, qui ciuitatis Christianae condunt historiam [y], huc tamen proprie pertinet, eo quod domesticam nobis doctrinam exhibeat, quam philosophiae loco habendam esse, ipsi Iudaei voluerunt, qui Graecanicis studiis fuerunt addicti. Origines autem harum sectarum impeditae sunt et obscurae, et coniecturis magis virorum eruditorum definitae, quam certo fundamento demonstratae. Recitabimus nos magnorum virorum coniecturas, et quod nobis videatur verisimile modeste indicabimus, lectoris arbitrio iudicium de tota re relinquentes. Ita vero rem ornauit, multaque eruditione exposuit Iosephvs Scaliger [z], post Io. Drvsivm [a] primus de vera origine sectarum Iudaicarum sollicitus, velitationibusque Nicolai Serarii [b] prouocatus, quem doctissimi postea viri [c] certatim secuti sunt. Restituto diuino iussu vatum Iudaico-

x) Nominabimus infra loca virorum doctorum huc pertinentia.

y) Scriptores de sectis Iudaeorum enumerauit Wolfivs Bibl. Hebr. P. II. p. 815. quibus magno numero addi possunt scriptores antiquitatum Iudaicarum, Sigonivs, Goodwinvs, Relandvs, Lvndivs, scriptores Hist. eccles. Natalis Alexander, Gvil. Cave, I. Fr. Bvddevs, Io. Lavr. Moshemivs aliique; Scriptores historiae et theologiae Iudaicae, Basnagivs, Reimmannvs, Carpzovivs, scriptores Historiae philosophicae, Hornivs, Bvddevs, Gvndlingivs, et commentatores in historiam euangelicam Grotivs, Lightfootvs et innumeri alii. Maxime vero consulenda est Io. Drvsii, Nic. Serarii, Ios. Scaligeri de his sectis diligentia, quorum meletemata coniunctim edidit, et adiecta diss. de secta Karaeorum vulgauit Iac. Triglandivs in Syntagmate trium scriptorum illustrium de tribus Iudaeorum sectis, Delph. 1704. II. Vol. 4. Drvsii de Hasidaeis tractatio, Franeq. 1603. 8. et de tribus sectis Iudaeorum, ib. 1605. 8. Scaligeri elenchus trihaeresii Serarii, ib. prima vice prodiit, qua editione nos vtimur.

z) l. c. c. 22. p. 162.

a) loc. cit.

b) In trihaeresio contra Drusium.

c) Vid. Goodwin. Moses et Aaron L. I. c. 9. p. 167. Hottinger. ad h. l. Lvd. Cappellvs defens. crit. I. S. Gottfr. Schvpartvs de secta Karaeorum c. I. §. 13. p. 52. Bvddevs H. E. V. T. T. II. p. 1199. Bvxtorf. ad Cosri P. III. p. 192. Hottinger. thesaur. philolog. L. I. f. 4. p. 15. aliique.

daicorum Zachariae, Haggaei et Malachiae concitatione principumque populi Esdrae, Nehemiae, Iosuae, et Sealthielis cura templo cultuque diuino, qui per LXX annos, quibus Babylonica captiuitas durauit, siluerat, perpurgatoque a gentium contaminatione populo magna in custodienda et seruanda lege restituta erat Iudaeorum contentio et studium; quod ita inualuit, vt non tantum, quae legis litera praecipiebat, ad cultum diuinum rite praestandum, accurate multi obseruarent, sed et praeter ea quae ex lege facere tenebantur, sua etiam sponte opera praestarent pietatis et caritatis a lege non praescripta. Cui pietati strictioris obseruantiae, si ita loqui fas est, vt certiori connecterentur vinculo, iniere quidam pii viri legis et sanctitatis studio incitati συναγωγὴν quandam, siue confraternitatem, quae peculiari instituto religioneque connexa in id coniurauit, vt non legis tantum accuratam colerent obseruantiam, sed opera alia ἐκουσιαζόμενοι τῷ νόμῳ sua sponte vltroque praeter debitum praestarent, quibus et cultus diuinus, et amor proximi, et misericordia diligentius excoleretur, quaeque ἐπιμέτρον quasi et auctarium legis essent. Eiusmodi vero opera supererogationis, vt vulgo loquuntur, erant, sarta curare tecta templi maiori ex parte et in eius conseruationem atque ornatum voluntarios sumtus facere, spontaneum quoque vectigal pendere, tam ad ipsum sanctuarium, quam ad eius muros et porticus, stipem quoque largiorem in eiusmodi opera pietatis erogare: porro frequentissime templo adesse, et nunquam temere per aliud, quam per templum, iurare, item construere et ornare sepulchra prophetarum, singulis diebus, praeter octauum vel vndecimum diem mensis Tisri agnum in sacrificium offerre. ... Ita cum piis operibus toti sese dedissent חסידים *Hasidaei*, sancti vel pii (nostri barbaro vocabulo *Pietistas* vocant [d]) appellati sunt, quo tamen nomine non secta quaedam, sed σύστημα τῶν ὁσίων, corpus quoddam deuotorumque collegium intelligendum est. Quod, cum premi legi diuinae addictos et tantum non opprimi ab Antiocho Epiphane videret, excitatis diuino zelo Matthatiae reliquisque ex Maccabaeorum, qui Asmonaei profanis scriptoribus dicuntur, genere, viris fortissimis, qui ad vindicandam a tyrannide et persecutione gentem se accinxerant, se iunxit, et pro aris focisque strenue dimicauit, postea tamen Alcimo et Bacchidi se tradidit. Etsi vero spontanei instituti rationem diu seruabant, factum tamen est postea, cum iste ἑκουσιασμὸς in praecepta cogi et scripto mandari coepisset, et quae initio vltro praestanda oblata erant, ex praescripto seruanda necessario constituta essent, vt de operibus his supererogationis, praeceptisque huc facientibus in canones scriptos redactis multa tunc orirentur dubia, disputationes, velitationes, altercationesque quotidie succrescerent, magnoque numero eiusmodi con-

d) Ita LVTHERVS vertit II Maccab. XIV. 6. die Frommen, probante id SCALIGERO l. c. p. 173. conf. REIMMAN. Hist. theol. Iud. L. I. c. II. pag. 173.

constitutiones augerentur. Ex his caussis diuisus in duas partes populus duas sectas progenuit, quarum vna stricto legis mandato verbisque inhaerebat, quae postea Karaitica secta dicta est, altera praeceptis istis πατροπαραδότοις operibusque sanctitatis et pietatis melioris et supererogatoriae studebat, qui Hasidaei vocati sunt, et se meliores atque sanctiores ceteris demonstrare satagebant. Ex his vero, cum se a communi viuendi more et ratione separauissent, Pharisaei, et qui longius et austeriori instituto recedebant a communi ista viuendi regula, Esseni enati sunt: literam vero legis sequentes in duas partes scissi sunt, cum Sadoki discipulus Baithosus siue Boethus primus de poena peccatorum et remuneratione benefactorum post hanc vitam dubitasset. Hi enim Sadducaeorum sectam condiderunt, illi νομίμων, siue legisperitorum nomine, quod Karaeorum postea appellationem peperit, insigniti sunt. Haec vir summus, magna, vt solebat eruditione ornauit, et, si eum audimus, non incertas nobis sectarum Iudaicarum detexit origines, quas Serarius misere turbauerat. Quas vt testimoniis firmaret veterum, ad loca quaedam ESDRAE [e] et NEHEMIAE [f] prouocat, quibus pependisse vectigal quosdam pios viros ad templi curam constat, tum ad IOSEPHI [g] testimonium, quo scriptor Iudaeus narrat, Alcimum pontificem murum euertere voluisse sanctorum, qui vetus et ab ipsis sanctis prophetis aedificatus esset, plaga vero diuinitus immissa mortuum concidisse. Maximum vero sententiae suae praesidium in Maccabaeorum quaerit historia, in cuius libro primo [h] narratur, insurgente in Antiochi saeuitiam Matthatia congregasse se ad eum et sequaces, συναγωγὴν Ἀσιδαίων ἰσχυρὸς δυνάμει ἀπὸ Ἰσραὴλ, πᾶν ἑκουσιαζόμενον τῷ νόμῳ *Asidaeorum collegium, viros fortes et valentes in Israël, et quicunque spontaneo cultu legi essent addicti.* Quod Hasidaeorum nomen et alibi in hac Maccabaeorum occurrit historia [i]. Nec loca quoque desunt viro summo in euangelistarum scriptis [k], quibus alludi ad hanc spontaneam et superabundantem Hasidaeorum legis obseruantiam et pietatem coniicit. Licet vero haec docte admodum et subtiliter, et, vt solebat, magna rei fiducia fretus disputauerit Scaliger, et negari etiam nequeat, eleganter nec sine verisimilitudine ita rem omnem exponi magnisque liberari difficultatibus sectarum Iudaicarum historiam, rationes tamen magni viri infirmae visae sunt viris aliis doctissimis [l], idque probare non valentes, quod tamen demonstrare Scaliger instituit. Inter hos maxime eruditissimus BASNAGIVS [m] obiicit, corrupisse Scaligerum Iosephi testimonium; illum enim murum hunc non a sanctulis illis Iudaeorum, sed a sanctis prophetis excitatum dicere, et coacte valde trahi caedem sexaginta

e) c. V. 2.
f) c. X. 32.
g) Antiq. L. XII. c. 17. p. 424.
h) c. VII. 13.
i) II Maccab. XIV. 6.
k) MATTH. XXIII. 16. 29. LVC. XVII. 10. Rom. V. 6. 7.
l) Vid. LEYDEKKER. de republ. Hebr. T. II. L. VIII. c. 5. p. 610.
m) Hist. Iud. L. II. c. 20. p. 523.

ta ſacerdotum piorum ab Alcimo perpetratam ad eiusmodi confraternitatem. Ignorare eam Iudaeorum hiſtoriam omnem, maleque huc adduci Maccabaeorum hiſtoriam, quae non de eiusmodi ſocietate eccleſiaſtica, ſed de factione quadam politica initio quidem Matthatiae partes ſequente, ſed poſtea imprudenter ſe Alcimi Bacchidisque partibus addicente intelligi debeat; nec veriſimile eſſe, tacituros fuiſſe ſcriptores rerum Iudaicarum eiusmodi ſocietatem, ſi tam diu inter Iudaeos floruiſſet: loca vero foederis noui coacte valde et praeter rem, vt cuiuis apertum, huc trahi. Fatemur nos, multum ingenii et eruditionis habere coniecturam Scaligeri, aſt ficulneis inniti rationibus, nec, vt debet, probari collegii huius pii exiſtentiam. Loca enim in Maccabaeorum hiſtoria, quibus tota hypotheſis innititur, factionem nobis deſcribere bellicam, coecus ſit, qui non ex prima inſpectione intelligit. Certiora itaque ab incertis, et veriſimilia, ab iis, quae ſe nulla probabilitate commendant, ſeparanda ſunt. Hoc vnum enim certum eſſe putamus, mature poſt vatum diuinorum exceſſum ex hac vita, cum prophetiae donum inter Iudaeos defiiſſet, extitiſſe homines, qui legis litera non contenti, varias ſibi patrum traditiones finxerint, quibus lex ad opera varia cultum maxime externum Dei, et vitam a vulgi moribus ſeparatam ſpectantia noua interpretatione tracta, nouum quoque doctrinae genus pro orali quadam lege venditum pepererit: alios vero innouationibus his reiectis ſoli legi et ἁγιογράφοις inſtitiſſe. Quibus cum peculiaria quaedam dogmata accederent, tandem notiſſimae illae Sadducaeorum, Karaitarum, Phariſaeorum et Eſſenorum ſectae exortae ſunt, quorum hiſtoria et placita iam porro nobis enarranda ſunt. Minores enim Iudaeorum ſectae ad noſtrum inſtitutum non pertinent [n].

§. XX. Sectae Sadducaeorum primae origines incertae nec ſatis exploratae ſunt[o]. Io. LIGHTFOOTVS [p] ad Eſdrae tempora eas reiicit, quibus fuiſſe homines, qui reſurrectionem et iudicium oecumenicum negarent ex MALACHIA [q] notum eſt. Ad hos, Sadducaeiſmum ante natum Antigonum Sochaeum Zadocki magiſtrum, profeſſos refert Iudaeorum traditionem [r]: *ad coronidem omnium orationum olim Iudaeos in templo dixiſſe* עד עולם *in ſeculum: cum vero irrumperent haeretici, dicerentque, non eſſe ſeculum niſi vnum, inſtitutum eſſe, vt diceretur,* מעולם עד־העולם *a ſeculo in ſeculum*, id eſt, vt gloſſa interpretatur: *ad innuendum, duplicem eſſe mundum, ad extirpandam e corde opinionem negantium reſurrectionem mortuorum.* Quo teſtimonio adductus, *Secta Sadducaeorum.*

n) Tales fuere Herodiani, legis periti, ſcribae, in antiqq. Iudaicis enarrandi. EPIPHANIVS T. I. p. 51. ſeptem nobis ſectas exſculpit, quem ſequitur Hegeſippus apud EVSEB. H. E. L. IV. c. 22. conf. VALESIVS ad h. l. Ven. DEYLING. Obſ. SS. L. III. p. 453. conf. RELAND. Antiqq. S. L. II c. 9. §. 17. p. 253. ſeqq.

o) Scriptores de Sadducaeis exhibet WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 817. Egit de iis quoque P. BAYLE Dict. crit. T. IV. p. 114. licet ceteras ſectas omiſerit.

p) Hor. Hebr. ad Matth. III. 7. opp. T. II. pag. 273.

q) c. III. 14. 15.

r) Tr. Berachoth f. 54.

ad prophetarum tempora huius haereseos initia referenda putat, exortamque eam coniicit ex male intellectis verbis Ezechielis [s] Vatis; „quae secundum literam intelligentes quidam et simul nullam resurrectio„nem videntes, nullam exinde futuram somniauerint: creuisse vero hoc „dogma atque in sectam superbiisse, cum tandem ex cathedra per Anti„gonum Synedrii praesidem de eo ita determinatum fuisse, fucato prae„textu pariter et audaci assererent discipuli eius Zadock et Baithus„. Vidit tamen vir doctissimus, infirmo hanc coniecturam niti fundamento, vnde eam deseruit, et ortam fuisse eam sectam non nisi pluribus annis post Zadocki obitum statuit [t]. Manifestum vero est, ex sola resurrectionis negatione ad origines sectae huius non posse concludi, cum non tantum impietas haec fere vniuersalis omniumque locorum esse queat, sed in eo quoque clarissime a Sadducaeorum doctrina discrepet, quod hi praemia tamen et poenas in hac vita admittebant, quas impios illos negasse [s] ex Malachia apertum est. Iudaeorum vero commenta, quae eiusmodi atheos (inter quos et Aristotelem, a Simeone Iusto tamen circa illa tempora conuersum et proselytum iustitiae factum [u] numerant;) iam tum haeresin formasse dicunt, fide destituuntur. Nos tutius esse putamus, occasiones sectae ab ipsa origine distinguere, et dogmata accessoria a primariis separare. Quibus obseruatis, omnino verisimile est, fuisse ab Esdrae temporibus, vt supra dictum, inter Iudaeos homines, qui cum noua legis auctaria per traditiones doctorum enata improbarent, solam sibi legis literam seruandam constituerent, hacque opinione ducti, licentius forte, quam par erat, de futura quoque spe disputarent; nec inanis prorsus suspicio est, impura Alexandinorum Iudaeorum dogmata, quae sensim in Palaestinam quoque irrepebant, occasionem quandam disputandi de eiusmodi quaestionibus exhibuisse [v]: quibus cum accederent nouae de magistri effato sententiae Sadocki et Baithosi tandem secta Sadducaeorum enata est. Rem ita Hebraeorum doctores enarrant [x]: vixit A.M. cccIↄↄↄccccLX, tribus ante natum Christum seculis [y] Antigonus Sochaeus, Soco, oppido in Iudaeae limitibus sito, oriundus [z], homo doctus et legis peritus [a]; is cum inanes plerorumque persuasiones de merito operum supererogatorio, et cultu Deo ex ingenio praestito indigna-

s) c. XXXVII.
t) Hor. Hebr. ad Act. XXIII. 8. opp. T. II. p. 737.
u) Schalscheleth Hakkabbala p. 83. conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 865.
v) Conf. Buddeus Hist. eccles. V. T. T. II. p. 1206.
x) Loca eorum indicauere Lightfoot. l. c. et Wolfius l. c. p. 814. seqq. Drusius de sectis L. III. c. 3. p. m. 125. Carpzov. introd. in theol. Iudaic. c. III. §. 14.
y) Conf. Wolf. l. c. p. 813. vixit cum Antigono R. Eliezer.
z) Conf. Reland. Palaest. L. III. p. 1018.
a) Fuisse hunc Antigonum Simeonis Iusti successorem Iudaei tradunt: id vero vel de successione sacerdotii vel praesidii in Synedrio vel traditionis oralis intelligi potest. Plerique de secundi generis successione intelligunt, vid. Bayle l. c. not. A. p. 112. Ex Capitulis patrum vero c. I. n. 3. patet, de tertii generis successione, doctrinali nempe intelligendum esse. In pontificatu enim Simeoni successit Onias; Synedrium autem tunc nondum constitutum erat. Conf. Basnage Hist. Iud. L. II. c. 14. p. 323. c. 16. §. 6. p. 377.

indignaretur, et temporalibus promiſſionibus pietatem fere omnem inaedificari cerneret, veramque ita Deoque placituram ſanctitatem eneruari doleret, reſiſtendum ratus errori damnabili, diſcipulos docuit: *Ne ſitis ſicut ſerui, qui ſeruiunt magiſtro ea conditione, vt recipiant mercedem: ſed eſtote tanquam ſerui, qui ſeruiunt magiſtro non ea conditione, vt recipiant mercedem, ſitque timor Dei ſuper vos.* Laudandam eſſe egregiam ſententiam, quae timorem Dei non mercenarium et ſeruilem, ſed filialem, Deoque dignum poſtulat, nemo non videt, qui puriora moralis doctrinae fundamenta intelligit: idque eo magis, quo magis promiſſiones V. T. typo felicitatis temporalis ſpiritualem et myſticam tegumento quaſi velantes Iudaeorum eo tempore animos induxerant, vt ad mercedem temporalem quaſi debitam opera ſua componerent. Aſt quod laudabili ſenſu praecepit Antigonus, eo ipſo quod ad temporalia, tantum praemia reſpicere ſolerent Iudaei, a diſcipulis Antigoni eo tractum eſt, vt ſpes omnis futurae vitae praemiorumque aeternorum euerteretur, ſicque quod reuelatione et ratione duce magiſter praeceperat, ad eiuranda vera reuelationis et rationis principia adhiberetur. Zadockus enim et Baithoſus, qui ab ore Antigoni pependerant, falſa prorſus interpretatione dicti illius decepti, nec mercedem ſperandam eſſe poſt hanc vitam docebant, nec poſſe eſſe reſurrectionem mortuorum inde inferebant, rationes ita ſubducentes [b]: *Quid viderunt patres noſtri vt dicerent: poſſibile eſt, vt operarius praeſtet opus ſuum per totum diem, et non recipiat mercedem veſperi. Verum ſi noſſent patres noſtri, quod eſt alius mundus et remuneratio iuſtorum in eo et reſurrectio mortuorum, non ſic dixiſſent.* Quod cum diſcipulis illi ſuis traderent, ſicque ſchola haec a recepta Iudaicae eccleſiae doctrina ſeceſſum faceret, exorta inde eſt Sadducaeorum et Baithoſaeorum ſecta [c]. Et haec quidem Iudaeorum magiſtri conſtanter tradunt, quibus tamen diffidunt nonnulli, et, inuidia tantum dictante hanc Sadducaeiſmi originem ab illis referri, ſtatuunt [d]: nos vero nihil in hac narratione videmus, quod veriſimilitudine careat, et non ita eueniſſe cenſendum ſit, praecipue cum non de huius vel illius dogmatis Sadducaeorum fonte, ſed de ipſis ſectae originibus quaeſtio ſit. Variant tamen in quibusdam circumſtantiis magiſtri recutiti, vt ex illis eorum locis videre eſt, quae collegit LIGHTFOOTVS [e]; quo pertinet, quod quidam praetendunt [f], fuiſſe inter Baithoſaeorum et Sadducaeorum ſectam aliquam differentiam, hosque illis fuiſſe peiores, eo quod reſurrectionem Baithoſi ſectatores non negauerint [g]. Alii eandem vtriusque nominis rationem ſectariam fuiſſe contendunt, ſed Zadocki magis, quam Baithoſi nomen ſectatores recepiſſe, eo quod hic ſpurius eſſet.

 Fuit

b) Pirke abhoth l. c.

c) R. NATHAN. ad l. c. abh. c. 5. apud LIGHTFOOTVM l. c. p. 737.

d) Conf. BVDDEVS l. c. p. 1205.

e) ll. cc.

f) Conf. Scriptores de hac ſecta laudati NIC. FVLLER. Miſc. SS. L. II. c. 3. BVDDEVS l. c. p. 1208. BAYLE l. c. not. B. BASNAGE l. c. L. II. c. 15. §. 4. p. 350. alii.

g) R. GEDALIA Schalſcheleth p. 48. b.

Fuit etiam inter Iudaeos non nemo [b], qui Baithoſum vnquam extitiſſe negaret, et vocem ביתוסים conflatam ex duabus vocibus בית אוסיי putaret, quibus indicaretur Eſſenorum familia. Quod vt veriſimilitudine caret, cum plerique Iudaeorum Baithoſum Zadocki condiſcipulum fuiſſe teſtentur, licet has partes ſibi ſequendas duxerit NIC. FVLLERVS [i], remque in medio relinquat clariſſimus RELANDVS [k]; ita cum Iudaeorum teſtimonio de Baithoſaeorum a Sadducaeis diſcrimine ita comparatum eſt, vt impoſſibile ſit certi quid ſtatuere; ab omni tamen veriſimilitudine non abhorret ea ſententia, quae initio promiſcuum fuiſſe vtriusque nominis ad ſectam deſignandam vſum, poſtea tamen Sadducaeorum nomen frequentius vſurpatum alterum in obliuionem induxiſſe, ſtatuit. Quae coniectura ex eo confirmatur, quod de Baithoſaeis nec ſacra euangeliſtarum hiſtoria, nec Ioſephus aliquid habet, cuius cauſſa haud alia fuiſſe videtur, quam quod Sadducaeorum quoque nomine comprehenderentur. Quo vero tempore ſectam peculiarem conſtituere et in diuerſam a reliquis familiam coire coeperint Sadocki diſcipuli, definire accurate non poteſt. Confundere enim illos ſcripturarios cum Sadducaeis, longius quam iſti, progreſſis, qui mox poſt reditum ex captiuitate hanc ſectam exortam ſtatuunt, ex ſupra dictis liquet. Nec audiendi ſunt, qui duce EPIPHANIO [l], et conſentientibus Iudaeis quibusdam inuidia Sadducaeos cumulantibus, ſtatuunt, Sadockum defeciſſe ad templum montis Garizim, a Manaſſe inter Samaritanos conſtructum, et Alexandro M. regnante haereſin intuliſſe Sadducaeorum. Nouimus enim ex ſacra euangeliſtarum hiſtoria, Sadducaeos templo Hieroſolymitano non minus addictos fuiſſe, quam Phariſaeos; nec ex alio haec fabula fonte orta eſt, quam ex odio Rabbanitarum, qui cum Phariſaeis eſſent addictiſſimi, et traditionem a Sadducaeis negari aegre ferrent, ad haereticas origines ſectae huius ortum retulerunt [m]. In re itaque incerta ſi certi quid ſtatuendum, aſſumendum tempus Zadocki et Baithoſi, quos, cum diſcipuli Antigoni fuerint, ille vero Simeonem Iuſtum praeceptorem habuerit, vixiſſe oportet, Onia principatu et ſacerdotio fungente, Ptolomaeo Euergete Aegypto, Seleuco Callinico Syriae imperante, quod tempus in annum A. C. N. CCXL incidit, quam aeram ſectae huius plerique ſequuntur [n]. Poſt hanc enim aetatem in Iudaea eam valde inualuiſſe conſtat. Quod vero de huius ſectae origine LVCAS BRVGENSIS [o] habet, quamuis momentum habere

b) R. ASARIA in Meor Enaiim p. 32.

i) loc. cit.

k) In not. ad OTTONIS Hiſt. DD. Miſchn. pag. 37.

l) T. I. p. 51.

m) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380. MICRAELIVS Hiſt. eccl. L. I. ſ. 2. p. 265. CAROL SIGONIVS de republ. Hebraeor. L. V. c. 11. p. m. 417.

n) Conf. FRID. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 108.

o) Coniicit is ad Matth. III. 7. diſputaſſe collegium ſcribarum, ab Eſdra inſtiturum de campis Elyſiis aliisque doctrinis, quae futurae vitae praemia et poenas concernunt, quas inter Babylonios Graecosque primum Iudaei audiuerint, cum ex V. T. de iis parum iis conſtiterit, quod ſeruatae eſſent reuelationi N. T. Eos itaque

habere videatur in philofophica hiftoria, omni tamen veterum teftimonio deftituitur, neque illi heic loci immorandum eft. Quaecunque autem fit originis huius fectae ratio, illud ex annalibus Iudaeorum conftat, mature eam inter Iudaeos floruiffe, magnaque auctoritate gauifam effe. Quamuis enim in fundamentalibus religionis Iudaicae capitibus difceffum a reliquis Sadducaei feciffent, attamen non tolerati modo funt in ea gente, fed et ad facra publica, immo ad facerdotia et ipfam pontificis fummi dignitatem admiffi funt [p]. Qui licet Pharifaeos faepius inimicos effent experti, qui reiici ab iis legem moralem indignabantur, factum tamen haud raro eft, vt in vnam focietatem coalefcerent, vbi communis cauffa effet tuenda, cuius exempla complura annales Iudaici referunt, et notiffima habet euangelica hiftoria. Nec his obftant graues, quibus Rabbanitae Sadducaeos onerant, calumniae, qui haereticorum inftar eos traducunt: illae enim poft excidium templi demum enatae funt ex graui Pharifaeorum odio, quod Sadducaeorum partes tantum non fuppreffit [q]. Ante templi excidium autem vrbisque defolationem magna faepe auctoritate et potentia vfi funt. Maximas vero apud Hyrcanum Iudaeorum principem et pontificem vires haec fecta fumfit. Cum enim Pharifaei ei valde obluctarentur, eumque matris vitio indignum facerdotio iudicantes, vt deponeret pontificium axioma, cogere vellent, vehementer illis iratus nonnullos interfecit, alios ex vrbe eiecit, et in deferta loca concedere adegit; Sadducaeorum vero partes eligens, omnibus, huius fectae dogmata vt reciperent, fi R. ABRAHAM BEN DIOR [r] fides eft, praecepit, Pharifaeorum vero fectam ne quis eligeret, mortis poena cauit. Poft eius fata non conueniffe filio Alexandro cum Pharifaeis, ex iis conftat, quae fupra de fatis Cabbalifticae doctrinae in Palaeftina edifferuimus, id quod regem impulit, vt et ipfe Sadducaeorum fe fectae addiceret [s]: moribundus tamen Alexandrae vxori perfuafit, vt Pharifaeorum fauorem fibi conciliaret, quod apud plebem eos plurimum valere intelligeret [ſſ]. Quod confilium tanta calliditate exfecuta eft femina fagax et ad rerum circumftantias attenta, vt et fibi et defuncto marito populi amorem reconciliaret [t]; ita vero Pharifaeos extollens Sadducaeorum partes depreffit, nequicquam obluctantes et haud vna acie contra traditiones infurgentes [u]. Certe ab eo tempore haud femel Sadducaei fuccubuerunt. Quod fi verum

que qui peregrina philofophia duce eiusmodi praemia et poenas admiferint, Pharifaeos dictos fuiffe, qui reiecerint, Sadducaeos. Quod quam ineptum et ab omni verifimilitudine alienum fit, quilibet videt, qui vel pauca quaedam prophetarum loca de futurae vitae conditione et diuino iudicio oecumenico confiderat, vt alia taceamus.

p) In cauffas eius rei inquirit BASNAG. Hift. Iud. L. II. c. 15. §. 3. p. 348. BAYLE l. c. not. F. p. 125. HVMFR. HODY de refurrect. corpor. p. 89. 95.

q) Fufe rem narrat IOSEPHVS antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.

r) Apud TRIGLAND. de fecta Karaeorum c. 6. p. 49. conf. BASNAGE l. c. p. 351.

s) IOSEPH. l. c. c. 24.

ſſ) Ibid. Eleganter et erudite peculiari diff. huius reginae hiftoriam illuftrauit B. ZELTNERVS.

t) Megillath Taanith c. 4. BASNAGE l. c. p. 356. feqq.

u) Vid. REIMMANN. Hift. ath. c. II. §. 8. p. 40. ZELTNER. diff. de Alexandra p. 32. et quos nominat WOLFIVS l. c. p. 819.

rum est, quod Iudaeorum magistri narrant, exorta aliquando de traditionum necessitate graui publicaque disputatione inter Pharisaeos et Sadducaeos, Traditionariorum pars victoria tanta potita est, vt XV die mensis Thammuz, qui Iulius nobis dicitur, solennem diem festum in eius memoriam constituerint: quamuis vel scripturarios cum Sadducaeis confusos, vel totam narrationem valde suspectam esse, non inuiti fateamur. Magna enim potentia Sadducaei tum in synedrio et inter diuites atque potentiores tum inter sacerdotes fruebantur, quod nonnullis occasionem dedit suspicandi, Herodianos in euangelica historia memoratos Sadducaeos esse, eo quod Herodis partibus addicti magna apud eum gratia valerent. Quod licet verisimile non sit, sacra tamen et Iudaica historia teste, et Caiaphas et Ananus [x] eius successor summi pontifices Sadducaeorum sectae addicti fuerunt. Post vrbis vero et templi euersionem valde diminutae sunt res Sadducaeorum, magna eos inuidia premente secta Pharisaeorum; qui cum cathedras soli fere occupassent, Sadducaeos velut haereticos (מינ[illegible]) [y] Epicureos et Samaritanos traduxerunt, id quod seduxit EPIPHANIVM [z] et TERTVLLIANVM [a], vt Sadducaeos et Dositheanos inter se confunderent. Cuius odii tanta vis fuit, vt ad Christianos transiret, et Sadducaei a Iustiniano imperatore tanquam athei vrbe et imperio Romano eiicerentur. Statuit enim grauissima sententia [b]: *Si quidam apud eos atheos vanae nouae vocis eloquia inferre praesumserint, aut resurrectionem et iudicium negare, aut facturam Dei et creaturam angelos subsistere: hos et expelli volumus loco omni, et non relinqui voci blasphemiae, et ita a Dei simul lapsam notitia, praesumentes enim, eos effari aliquid huiusmodi, vltimis subdantur suppliciis, illato errore, ex hoc Iudaeorum emendantes gentem.* Qua clade misere afflictas fuisse res Sadducaeorum, facile intelligi potest. Erexit tamen aliquantisper haec secta caput iterum circa seculum octauum medium, si fides R. DAVID GANZ [c], Anano res eorum iuuante. Certioribus tamen monumentis constat, Ananum hunc non Sadducaeorum sed Karaitarum partes fuisse secutum [d], quos cum in eundem haereticorum censum cum Sadducaeis Rabbanitae referre soleant, recte inde coniicitur, inuidiae Karaeis conflandae caussa Ananum hunc inter Sadducaeos fuisse ab illis numeratum. Recentiori vero aetate nunquam emergere sectae huius fortuna potuit, quam Rabbanitae et voce et scriptis persecuti sunt. Sed et Saracenorum persecutionem Sadducaei experti sunt, teste enim GEORGIO ELMACINO [e] Chalifa Muhamed Mahadis, qui Saracenis circa finem Sec. VIII prae-

x) Act. V. 17. IOSEPH. l. c. L. XX. c. 15. p. 698.

y) Conf. GOD. SCHVPARTVS de secta Karaeor. c. I. §. 7. p. 9.

z) Haeres. XII.

a) De praescr. adu. haeret. c. 14. conf. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1209.

b) Nouell. 146. obscuram esse minusque accuratam hanc Graeci textus versionem recte monet Ven. REIMMANNVS Hist. theol. Iud. L. I. c. 8. §. 20. p. 601. qui aliam ex editione Iuntina 1541. Ven. affert luculentiorem.

c) In Zemach Dauid p. 125.

d) Probabitur id infra, conf. TRIGLAND. l. c. c. IV. p. 35. BASNAGE l. c. p. 365.

e) Hist. Saracen. c. IV. p. 107.

praefuit, ſtudioſe quaeſiuit Zindicos, id eſt Sadducaeos eosque occidit. Quam Muhammedanorum in Sadducaeos iram lege quoque praeceptam eſſe obſeruauit SCHICKARDVS [f]. Et haec quoque cauſſa videtur, cur pauci Sadducaeorum coetus hodie inueniantur.

Doctrina Sadducaeorum.

§. XXI. Doctrina Sadducaeorum Phariſaeorum dogmatibus oppoſita haec, ſi veterum teſtimonia ſequimur, capita complexa eſt:

I. Reiiciendas eſſe leges et traditiones omnes, ſcripto non comprehenſas, adeoque δευτερώσεις, tanquam humani ingenii inuenta, non eſſe recipiendas, nec obſeruandas. Inculcaſſe Phariſaeos, ita a patribus edoctos praeter legem ſcriptam, oralem quoque, huiusque obſeruationem non minoris neceſſitatis praetextu poſtulaſſe, quam illius, in ſequentibus demonſtrabimus. In hac vero lege orali reiicienda potiſſimam Sadducaeiſmi partem conſtituiſſe, Iudaeorum teſtimonia [g] ſatis inter ſe concordia nos dubitare non ſinunt. Praetermiſſis Rabbinorum calculis ſolum adducimus IOSEPHVM [h], qui has ſectas omnes explorauit, eoque tempore vixit, quo Sadducaeiſmus maxime florebat. Is vero de eorum in hac re mente ita: *Nunc enim indicandum eſt, quod multas conſtitutiones a maioribus per manus acceptas Phariſaei tradiderint populo, quae non ſunt ſcriptae inter leges Moſaicas: et ideo Sadducaei his auctoritatem abrogant, dicentes, oportere eas tantum ſeruari, quae ſcripto continentur; atque hinc magna inter vtrosque exorta eſt controuerſia, dum ditiores ſtant a partibus Sadducaeorum, Phariſaei multitudinis vtuntur fauoribus.* Et haec quidem, quantum ſcimus, a nemine negantur. Aſt in eo plerique diſſentiunt, vtrum Sadducaei praeter legem Moſis in pentateucho comprehenſam, reliqua quoque ſcripta a ſanctis viris profecta receperint, nec ne? Veteris enim eccleſiae doctores TERTVLLIANVM [i], ORIGENEM [k], HIERONYMVM [l] aliosque ſi ſequimur, ſolos illi libros Moſis receperunt reiectis ac neglectis reliquis ἁγιογράφοις. Quam opinionem his auctoritatibus moti ſecuti quoque ſunt viri quidam magnae in rebus Iudaicis eruditionis [m]. Re tamen paulo attentius conſiderata et abiecto PP. praeiudicio, primus dubitauit de aſſerti huius veritate IO. DRVSIVS [n], totum vero rationibus haud contemnendis reiecit SCALIGER [o], quem alii ſecuti ſunt [p]. Nec inficiamur, poſteriorem opinionem priori longe eſſe probabiliorem. Illud enim certum eſt, exortam fuiſſe Sadducaeorum

f) Taarich Perſar. p. 134.

g) Collegit ea SCHVPARTVS de ſecta Karaeorum c. I. §. 3. p. 16. 17.

h) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453.

i) De praeſcript. L. I. c. 14.

k) Contra Celſ. L. I. p. m. 39.

l) In Matthaeum c. 22. conf. SERAR. trihaereſ. L. II. c. 21. p. 89.

m) TH. GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 11. §. 5. p. m. 213. C. SIGONIVS de rep. Ebr. L. V. c. 11. p. 420. et NICOLAI ad h. l. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 16. BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 380.

n) De Sectis L. III. c. 9. p. m. 137.

o) Elench. trihaereſ. c. 16. p. m. 111.

p) BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1208. HOTTINGER. nepos ad Goodwin. l. c. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 14. §. 6. p. 326.

rum sectam, confecto iam et obsignato librorum sacrorum canone, cui si restitissent, quodque ratum iudicauerat, et diuinum pronuntiauerat ecclesia Iudaica, tanquam humanum et ὑποβολιμαῖον reiecissent, dubium non est, Iudaeos non toleraturos fuisse Sadducaeos, sed anathematis potius fulmine percussuros et ex templo atque synagoga tanquam haereticos reiecturos fuisse. Contrarium vero testatur historia Iudaica; qua testimonium dicente nouimus, et templo adfuisse, et sacris interfuisse, et sacerdotiis adhibitos fuisse Sadducaeos: in publicis vero conuentibus Iudaeorum sacris cum legerentur non Mosis tantum, sed et prophetarum virorumque θεοπνεύστων scripta, intelligi non potest, qui illis interesse Sadducaei potuissent, si praeter legem diuina oracula reiecissent. Facile etiam credi potest, scripturarum sacrarum testimonia non reiecisse Sadducaeos, cum nec diuinus doctor Iesus, nec discipuli eius cum Sadducaeis congressi hanc eis impietatem obiecerint. Immo nec Pharisaeos, nec qui ab eorum stant partibus Rabbanitas Sadducaeis hoc obiecisse legimus, licet in scirpo saepe nodum ad contaminandam aduersariorum famam quaesiuerint. Immo contrarium facile euinci potest ex disputationibus Sadducaeorum contra Pharisaeos, in quibus hi non ad legem tantum, sed ad prophetas quoque et hagiographa prouocarunt, vt ex disputatione R. Gamalielis, de resurrectione mortuorum cum Sadducaeis habita [q] clare patet, qui ad scripta prophetarum aduersarios reuocare non potuissent, si ea reiecissent. Nec alia forte contrariae opinionis origo fuit, quam male intellecta Iosephi verba, in quibus cum dicatur, Sadducaeos constitutionibus a maioribus per manus acceptis reiectis, solas eas quae scripto comprehensae essent, seruandas praecepisse, collegerunt inde veteres DD. reiecisse eos V. T. scripta praeter legem omnia: quod tamen perperam dici ex adducto loco est manifestissimum, in quo scripta lex Mosis non hagiographis vel prophetis sed traditioni orali et δευτερώσεσι Pharisaeorum opponitur: sic vt contraria potius opinio firmamentum ex hoc Iosephi testimonio accipiat, vt recte SCALIGERO [r] obseruatum. Nec dissimile vero est, ad Sadducaeos relatum esse, quod Samaritanis et Dositheanis tribuitur, cum inuidiae caussa Sadducaei Cuthaei et Dositheani appellarentur, qui ratiocinandi modus argumento ab inuidia ducto vt semper inualuit, ita praecipue in controuersiis cum Sadducaeis a Pharisaeis et Rabbanitis egregie adhibitus est. Neque vero faciunt satis, quae acute quidem at non verisimiliter coniicit BASNAGIVS [s], vt difficultates tollat: recepisse quidem Sadducaeos scripta prophetica et hagiographa, tanquam a viris sanctis profecta, sed secundariam illis modo auctoritatem tribuisse. Nam hoc quoque veterum testimoniis destituitur, nec affert quicquam ad controuersias inter Pharisaeos et Sadducaeos dirimendas, quae non in eo versabantur, vtrum sola lex Mosis diuina sit? cetera vero et scripta et per manus oraliter tradita non item? sed in eo cardinem rei vertebant, vtrum

q) Tr. Sanhedrin. c. XI. §. 2. r) loc. cit. s) l. c. p. 333.

vtrum in legibus et ritibus ecclesiae vel ad solam legem scriptam, vel ad legem quoque oralem respiciendum, lexque non scripta admittenda sit, quod Pharisaei affirmarunt, negarunt Sadducaei. Ad hanc quaestionem dirimendam non opus erat ad prophetarum et hagiographorum scripta attendere: illa enim non legem quandam ecclesiasticam, praescribebant, vel libri erant rituales, cultus diuini rationem definientes, sed vel historiae sacrae vel vaticinia, de quorum quidem veritate et Θεοπνευςίᾳ nec Sadducaei nec Pharisaei dubitabant, cum in sacro canone ab ecclesia Iudaica vniuersali consensu recepto continerentur; ad quae vero in hac controuersia prouocare non licebat, quod ventilatae controuersiae quaestionem proprie non attingerent, et leges atque ordinem sacrum in ecclesiasticis a Mose praescriptum non exhiberent. Quibus omnibus rite expensis recte fecisse viri docti censendi sunt, qui dimissa opinione priori posteriorem tanquam veriorem receperunt [t].

II. Non dari angelos vel spiritus peculiari ratione et per se subsistentes. Ita statuisse Sadducaeos ex D. LVCAE [u] testimonio patet, id quod cum toto Sadducaeorum systemate apte cohaeret; cum enim animam sine corpore existere non posse decernerent, vt postea probabimus, non potuere non et hoc asserere, non dari spiritus per se subsistentes. Aliam quidem dogmatis huius rationem affert RICHARDVS SIMONIVS [x], qui doctrinam de angelis, spiritibusque et eorum operationibus ex Babylonia in Iudaeam attulisse Iudaeos putat, de qua cum inter se disputarent, eo delapsos esse Sadducaeos coniicit, vt ipsam spirituum angelorumque operationem negarent. Verum sine fundamento haec dici, cuilibet patere existimamus, consideranti, doctrinam de angelis et spiritibus eorumque operationibus non nudius tertius inter Iudaeos post reditum ex captiuitate demum inualuisse, sed antiquissimum dogma esse, licet praefracte negare nolimus, assuisse purpurae diuinae doctrinae panniculos quosdam Chaldaicorum somniorum de angelis Iudaeorum nonnullos. Vt taceamus, si hoc verum esset, daemonologiam Iudaicam non Hebraeae sed Chaldaicae originis esse, sequi inde, recte fecisse Sadducaeos, quod relictis turbidis lacunis hoc dogma reiecerint. Qua ratione cum doctrina de angelis purior ad Christianam quoque ecclesiam ex Iudaica transierit, viderit Simonius, quo modo coetui suo, huic dogmati peculiaria placita inaedificanti, faciat satis. Nec opus est ad has coniecturas confugere, cum haec sola caussa sufficiat negatorum spirituum, quod concedere noluerint, posse spiritum sine omni corporis vestimento subsistere, vt recte quoque obseruatum Cel. GVNDLINGIO [y]. Hanc enim assertionem tueri ideo erat necesse, quod ita caussa

 afferri

t) SPANHEM. Dub. euang. P. III. pag. 112. HADR. RELAND. Antiq. SS. L. II. p. 246. BAYLE l. c. not. G. p. 116. qui contrariam sententiam prius tenuerat Cont. des pensees sur le comete p. 580.

u) Act. XXIII. 8.

x) Hist. crit. V. T. T. I. c. 7.

y) Hist. phil. mor. c. VII. p. 85.

afferri posset, cur nec poenarum nec praemiorum nec resurrectionis spes vlla post hanc vitam esset, nempe quia anima subsistere, depositis corporis exuuiis non posset. Non negamus varias hic nectere difficultates scriptores, quae vero ex male intellecto hoc dogmate tantum enatae sunt. THEOPHYLACTVS enim et EPIPHANIVS [z] tradunt, negasse eos Spiritum S. immo prior inde atheos fuisse, satis audacter concludit, quod omnem spiritum negauerint. Id quod etiam ARNOBIO [a] suo modo visum est, cui Sadducaei ita spiritus negasse videntur, vt formas atque os Deo tribuerint. Ex recentioribus SCALIGER [b] sensum verborum Lucae: Sadducaeos neque angelum credere neque spiritum, hanc habere significationem dicit, tantum abesse, vt angelos crediderint, vt ne spiritum quidem vllum credant: quam explicationem recepere quoque C. SIGONIVS, Io. NICOLAI [c] HORNBEKIVS [d] PETAVIVS [e] HARDVINVS [f] aliique. Verum nec haec fundamenti satis habent atque roboris. Quod enim ad Spiritum S. attinet, incertum annon in Babylonica captiuitate lumina V. T. de SS. Trinitatis mysterio toti obscurata fuerint genti crassiores notiones de diuinis ab illo tempore sibi fingenti? et an satis orthodoxi in eo fuerint Iudaei? quod, vbi etiam concedimus, nondum tamen euinci ex verbis Lucae potest, eos Spiritum S. negasse, cum post angelos spirituum mentionem ideo historicus sacer faciat, vt ad animae quoque hominis sine corpore existentis negationem Sadducaeos hoc dogma extendisse, intelligatur. Quod autem Deum fecerint ex ea caussa corporeum, melioribus testimoniis euincendum est, vixque credi potest, in Nouo Testamento Scriptores sacros crassissimum hunc errorem tacituros fuisse, si reuera eum errauissent. Figuratas vero non Sadducaeorum tantum, verum etiam plerorumque Iudaeorum de Deo locutiones nimis premendas non esse, notum est, et aequitas postulat. Id vero obscurius est, qua ratione Sadducaei angelos negare potuerint, cum tamen pentateuchum receperint, in quo multoties apparitiones angelorum enarrantur. Varias ea de re, vt in obscuris quaestionibus solet, opiniones et coniecturas attulere scriptores. Et magnus quidem GROTIVS [g] per angelos eos intellexisse coniicit, vitutem, efficaciam, maiestatem vel etiam emanationem supremi numinis, quae vbi hominibus manifestatur, angelorum nomine veniat. Ast vix concipi potest, qua ratione cum pentateuchi litera hanc explicationem conciliare potuerint, nec videntur Sadducaei in Samaritanorum castra transiisse, quos similia docuisse supra ostendimus. Aliter HARDVINVS [h], qui, vt erat in fingendis et pro veris obtrudendis coniecturis suis audacissimus, Sadducaeos in Platonis castris militasse, angelisque naturam corpoream, aethe-

z) Haeres. XIV. p. 51. T. I. opp.
a) Adu. gentes L. III. p. 106. conf. BAYLE l. c. not. H. p. 116.
b) l. c. c. 16. p. m. 128.
c) l. c. L. V. c. 11. p. 420.
d) De conuert. Iudaeis.
e) Dogm. theol. T. III. p. 3. et ad Epiph. p. 28.
f) De numis Herod. opp. sel. p. 352.
g) Ad l. c. Actor.
h) loc. cit.

aetheream nempe et aëriam tribuisse, spiritusque eos tantum dici ob corporum subtilitatem, asseruisse putat. Quam Platonis doctrinam didicisse eos ab Herode statuit, qui cum Atheniensis esset, eam ex Academia in Iudaeam intulerit; ob eamque rem Sadducaeos quoque dici Herodianos. Quae ingenio Harduino παραδοξοφίλω omnino digna sunt, indigna vero, quibus vel mediocriter attentus assensum tribuat [i]. Suo enim loco iam demonstrauimus, Herodem regem ab Herode Attico philosopho Platonico longissime differre, recte quoque rem pensitantes magnum inter Platonicum et Sadducaeum de spiritibus daemonibusque dogma discrimen deprehendent. Aliter BASNAGIVS [k] et, qui eandem sententiam sequitur GVNDLINGIVS [l], qui dixisse eos putant, angelos, de quibus Moses, non fuisse substantias per se subsistentes, sed ipsum Deum ea fuisse operatum, quae eiusmodi geniis adscribuntur, qui nonnisi entium intelligentium phantasmata fuerint, quae Deus hominum oculis obiecisset, vt suam intelligerent voluntatem; ea vero intellecta rursus disparerent. Monent quoque, IVSTINVM [m] eam opinionem tribuisse Iudaeis, qui vix alii esse potuerint, quam Sadducaei. Nobis magni SCALIGERI [n] placet modestia, qui vbi quaesiuisset: *quomodo aut qua fronte potuerint negare angelos esse, cum diserte in lege expressum sit nomen angeli*, fatetur *se hoc ignorare*. Rectius enim putamus de caussis veterum doctrinarum obscuris ignorantiam nos fateri, quam incerta pro certis obtrudere, praecipue cum Sadducaeorum scripta non extent, vt ex iis coniici possit, qua ratione loca pentateuchi explicuerint. Neque vero ob hanc ignorantiam, quam veterum peperit silentium, negari potest, vel pentateucho eos fidem diuinam tribuisse, vel eos spiritus angelosque non sustulisse. Posse enim sacra oracula aliquem pro diuinis admittere, et tamen angelorum apparitiones et operationes reiicere, vel vnum Balthasaris Bekkeri, quique in eodem luto haerent, exemplum luculenter demonstrat.

III. Non esse durationem animae siue spiritus post hanc vitam, sed vna mori cum corpore. Hoc quidem Sadducaeis tribuit IOSEPHVS, qui diserte [o]: Ψυχῆς τε τὴν διαμονὴν αἰναιρῦσι, et alio loco [p] τὰς ψυχὰς συναφανίζει τοῖς σώμασι. Ex quo loco recte coniicitur, vitam animae eos in corpore quaesiuisse, quo non potuere non animam facere materialem, nec alia ratio quaerenda est, cur mortuorum resurrectionem negauerint. Tolle enim animae immaterialitatem, facileque erit corporis resuscitationem conuellere, si Sadducaeorum φιλοσοφῦμενα sequaris. Sublata enim διαμονῇ, tollitur, quicquid est spei futurae [q].

 IV.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 335.
k) loc. cit. l) loc. cit.
m) In Dial. contra Tryphon. p. 358.
n) l. c. p. 120.
o) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.
q) Quod si obiicitur, posse Deum annihilatum corpus iterum animare, respondebit Sadducaeus, hoc fore nouam creationem, non resuscitationem.

IV. Non dari resurrectionem mortuorum. Hoc ex antecedentibus necessario sequitur, et Sadducaeis sacra historia tribuit. Qui enim resurrectionem corporis expectes, animae διαμονῇ intereunte? quemque in finem resuscitanda est caro, poenae praemiique post hanc vitam expers futura? Ex his vero ratio quoque patet, cur adeo inuisa fuerit Sadducaeis Christi doctrina [r]: sublata enim mortuorum resurrectione, speque futurae felicitatis, inane est regnum Christi, non negante D. PAVLO [s]. Huius itaque vitae felicitati regnoque temporali totam spem suam inaedificantes Sadducaei non poterant non doctrinae Seruatoris esse infensissimi.

V. Non esse fatum, sed omnia in nostra potestate esse, vt tam felicitatis nobis ipsi auctores simus, quam infortunii, si deteriora consilia secuti fuerimus. Haec IOSEPHVS [t]: qui vero, dum voce, εἱμαρμένη, ex Graeca philosophia petita, vsus est, quae prout in systemate sectae cuiuslibet proprio adhibita est, ita singularem significationem induit, dubiam et obscuram fecit Sadducaeorum opinionem. Inde enim enata quaestio, vtrum prouidentiam diuinam Sadducaei negauerint, quam ista voce saepissime designari notum est. Tribuunt hoc Sadducaeis Rabbanitae; quorum ea de re testimonia adduxit DRVSIVS [u]. Partibus his se addixit Ven. REIMMANNVS [x], et ante eum SALDENVS [y]. Aliter tamen visum aliis, inter quos eminent VOSSIVS [z], GVNDLINGIVS [a] BASNAGIVS [b], BVDDEVS [c], magna in republica literaria nomina, qui probe viderunt, multum interesse inter Epicuri et Sadducaeorum dogma, hosque non omnem prouidentiam Dei tollere. Prouocant quidem, qui contraria tuentur, et Sadducaeos inter Epicuri ὁμοψήφους referunt, ad IOSEPHVM [d], qui de iis ita tradit: τὴν μὲν εἱμαρμένην παντάπασιν ἀναιροῦσι, καὶ τὸν Θεὸν ἔξω τοῦ δρᾶν τι κακὸν ἢ ἐφορᾶν τίθενται, *fatum plane tollunt, et Deum extra mali cuiusuis patrationem vel inspectionem constituunt.* Quae clara quidem esse viris laudatis videntur, sed attente considerata non illud dicunt, quod hi volunt. Nam Iosephi testimonium [e] plus non dicit, quam hoc: negasse Sadducaeos eiusmodi prouidentiam, quae ita rebus omnibus praesit, actionesque humanas moderetur, vt ista inspectione et directione speciali siue procuratione eueniat, quicquid agit vel omittit homo. Id quod velle vocem ἐφορᾶν norunt, qui Graeca intelligunt. Ea enim non cognitionem tantum sed et directionem et influxum in voluntatem agentis innuit. Hoc negabant Sadducaei, omnemque Dei influxum in actiones humanas reiiciebant: ita vt libera prorsus esset hominis actio, isque et felicitatis et infelicitatis proprius sibi auctor

r) Act. XXIII. 8. MATTH. XXII. 23. MARC. XII. 18. LVC. XX. 27.
s) I Cor. XV.
t) De bello Iud. L. II. c. 12. p. 788.
u) De sectis L. III. c. 12. p. 145.
x) Hist. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 14. p. 592.
y) Otior. theol. p. 559.
z) De idol. gent. L. II. c. 10.
a) loc. cit. p. 84.
b) l. c. c. 14. p. 330.
c) Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1207. thes. de atheismo c. III. §. 1.
d) l. supra laud.
e) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

auctor conditorque esse possit. Nec aliter constare posse systema suum credebant, si praemiorum et poenarum in hac tantum vita habenda esset ratio. Ita vero pars quidem diuinae prouidentiae, non tamen omnis eius ratio, tollebatur. Concedebant enim dari in hac vita remunerationem boni poenamque mali: nec aliter quoque poterant statuere, nisi legis diuinae et comminationes et promissiones omnes voluissent euertere. Quibus admissis necesse erat concedere, attendere Deum ad res humanas, et bene gesta praemia sequi, male facta poenam, vt mox probabimus. Id quod facile intelligi potest ex sacra historia, vbi Sadducaei quoque accessisse Ioannem dicuntur, vt, quam ille denuntiauerat, instantem iram diuinam deuitarent, quod factum ab iis non esset, nisi curare Deum res humanas, iisque inuigilare iudicem credidissent. Verum influxum DEI in actiones humanas tollebant, suisque viribus solis relinquebant hominem felicitatis vel calamitatis suae proprium auctorem. Sadducaeos itaque male cum Epicureis, quod plerumque fit, compares; facilius cum Pelagii asseclis conciliabis, licet et hic quoque discrimen aliquod intersit.

VI. Non dari bonorum operum remunerationem aliam, nec malorum retributionem, quam quae fit in hac vita. Πρωτον ψεῦδος hoc fuisse, ex male intellectis Antigoni verbis enatum, ex iis, quae supra narrauimus, liquet. Idque cum toto systemate accurate cohaeret: quod cum nec vitam nec resurrectionem post fata futuram concedat, aliam quoque vel iustitiae mercedem, vel scelerum poenam, nisi in hac vita admittere non potest. Recte itaque illis IOSEPHVS tribuit, ὅτι τὰς καθ᾽ ᾅδου τιμωρίας καὶ τιμὰς ἀναιροῦσι; hoc enim conditionem defunctorum talem esse innuit, qua nec poenas nec praemia recipiunt. Ex quo intelligendum est, cur D. PAVLVS [f] coram Iudaeorum concilio se de spe resurrectionis et aeterni praemii accusari clamauerit. Ideo enim futura vita vocata Hebraeis seculum mercedis, quod eius spem habebant certissimam: eam vero Sadducaei tollebant. Neque obiici potest, legis tamen obseruantiam custodiuisse Sadducaeos, sacra fecisse, ieiunia seruauisse, quae frustra suscepissent, si nulla mercedis futurae spes illorum insedisset animis. In his enim omnibus quanquam accurate versabantur Sadducaei, omnem tamen, quam inde sperabant spem mercedis huius vitae felicitate metiebantur, malisque iudicia quidem diuina denuntiabant, verum quae in hac vita essent euentura [g]. Nam omnem praemiorum et poenarum, iudiciorumque diuinorum veritatem negare non poterant, nisi vellent ipsam legem euertere, quam tamen recipiebant.

VII. Reiiciendam esse polygamiam. Sequebantur in hoc dogmate strictam legis literam Sadducaei, quam Pharisaei quaesitis ratiunculis variis misere detorquebant, laxabantque, praesertim schola Hillelis [h].

Prae-

f) Act. XXIII. 6.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad h. l. BAYLE l. c. not. G. p. 116.

h) Conf. BASNAGE l. c. p. 358. RELAND. Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 12. p. 247.

Praeter has aſſertiones dogmaticas plura erant alia, cultum Leuiticum concernentia, quibus a Phariſaeis Sadducaei diuortium fecerunt. Cum enim omnem traditionem, quae ceremonias cultus diuini innumeris modis auxerat, reiicerent, neceſſarium erat, vt cuncta quoque improbarent, quae ingenioſa Phariſaeorum excogitauerat ſuperſtitio. Ea vero hic adducere, inſtitutum non patitur; quaerenda itaque ſunt apud eos, qui antiquitatibus Hebraeorum lucem accenderunt, ritusque et ceremonias eorum et de iis controuerſias enarrauerunt.

Vita Sadducaeorum.

§. XXII. Reſtat, vt de vita quoque Sadducaeorum aliquid adiiciamus. Coniici quidem ex dogmatum ſectae huius conditione poſſet, malam eam fuiſſe, iis nempe fulcris deſtitutam, quibus vera philoſophia moralis innititur. Verum aliter de ea pronuntiandum eſt, ſi veterum teſtimoniis ſtandum. Teſte enim IOSEPHO [i], fuit hoc hominum genus in iudicando ſeueriſſimum; vnde rigor eius ſectae et in puniendis malis acerbitas intelligitur; id quod ſyſtematis ratio exegiſſe videtur. Cum enim futurorum cruciatuum metu a ſceleribus homines retrahi non poſſe crederent, neceſſario poenarum rigore munienda erat legis cuſtodia et honeſtas publica. Quam ſeueritatem licet culpet Ioſephus et crudelitatem vocet, id tamen in homine Phariſaicam ſectam ſequente mirandum haud eſt; probat autem teſtimonio omni exceptione maiori, iuſtitiae accuratius et ſeuerius litaſſe Sadducaeos quam Phariſaeos: id quod hiſtoriam quoque Iudaicam, praecipue eam partem, quae res Hyrcani et filiorum eius, Ariſtobuli et Alexandri concernit, conſulenti luculentis patebit exemplis. Ex qua iuſtitiae obſeruatione ortum quoque eſſe videtur quod veterum multi Sadducaeorum nomen non a Sadocko, ſed a voce צדק, quae iuſtitiam ſignificat, deriuauerint, de quo etymo viri docti paſſim differunt [k]. Cumque Phariſaei indulgentia ſibi plebem conciliare ſtuderent, cauſſa inde intelligitur, cur factio oppoſita, et apud proceres rerumque dominos potens in contrarium progreſſa ſeueram ſe praeſtiterit, indeque plebi exoſa fuerit, ad quam deliniendam interdum a rigore aliquid remittere, et Phariſaeorum partibus atque ſententiae propius accedere, teſte IOSEPHO [l], cogebatur. Etſi vero vitam meliorem, quam Phariſaei homines, Sadducaei probabant, varia tamen illis obiecta ſunt. Deſcribit enim eos IOSEPHVS [m], vt barbaros, feroces, inhumanos, ſuperbos et potentiorum conſuetudinem affectantes, et inter ſe ſaepenumero digladiantes, μισάνθρωποι ruſticisque moribus viuentes. Verum, dediſſe ſe hic multum partium ſtudio, Ioſephus ſatis prodidit, qui Phariſaeorum, cui ſe addixerat ſectam ſummis extollit laudibus, ſuperbiam vero, ſeditionis ſtudium, hypocriſin, falſitatem aliaque eorum vitia reticet; Sadducaeos illis opprobriis onerat, quae ipſe alibi imprudens refutat, accuſans eos, quod volu-

i) Ant. Iud. L. XX. c. 8. p. 698.
k) Vid. DRVSIVS l. c. p. 122. SPANHEM. l. c. p. 109. BAYLE l. c. p. 114. PFEIFFER. Dub. vex. p. 890.
l) l. c. L. XVIII. c. 2. p. 617.
m) De B. I. L. II. c. 12. p. 783.

voluptatibus se dedant, diuitumque gratiam aucupentur, et blanditiis opulentis se acceptos reddant. Haec enim tam feroces et inhumanos homines Sadducaeos non fuisse, satis manifeste loquuntur [n]. Verisimile tamen est, Sadducaeos homines strenuos et acutos in disputationibus cum Pharisaeis accerrime conflixisse, et ita his ἐγκλήμασι occasionem praebuisse. Quae cum Pharisaei, quique eos secuti sunt Rabbanitae innumeris conuiciis auxissent, adeo inde fama Sadducaeorum conspurcata est, vt multi quoque inter Christianos viri docti idem de Sadducaeis crederent scriberentque [o]: iique ab haud paucis cum Epicureis componerentur, et inter hostes Dei numerarentur [p]. Cuius caussae partim a calumniis Rabbanitarum, Pharisaicas partes sequentium petendae sunt, qui infensissimo in Sadducaeos animo plerumque Cuthaeos, s. Samaritanos, et haereticos eos appellant, adeo, vt Sadducaei, Cuthaei, haeretici et athei nomen idem apud istos homines sit: partim a placitis Sadducaeorum sunt deriuandae, quae conspirare cum Epicuri hortis multis recentiorum visa sunt, eo quod et Sadducaeis et Epicureis fatum negatum, vita futura reiecta, praemia et poenae post mortem sublatae, anima mortalis asserta, actiones hominum sibi suisque viribus relictae, spiritus explosi etc. Quod licet negari nequeat, obseruandum tamen, distare multum Sadducaeos ab Epicureis, cum nec Deum extra mundum relegauerint, nec curam eius circa actiones hominum omnem et scientiam sustulerint, et praemia atque poenas in hac vita admiserint, et ex alio longe fonte, quam apud Epicurum totum eorum systema dimanauerit, vt ex dictis constat. Quare nimii illi sunt, qui Sadducaeos Epicureis aggregant, et ex Epicuri hortis Sadducaeorum impietatem progerminasse statuunt [q]. Hoc enim vt demonstretur, non sufficit, dogmatum quorundam conuenientiam et harmoniam ostendere, sed requiritur etiam, vt doceatur, quomodo Epicureismus in Iudaeam irrepserit? Quod licet fieri potuisse per Iudaeos ex Aegypto in Iudaeam migrantes videri queat [r], valde tamen timemus, vt demonstrari possit, Epicuream philosophiam in Aegypto floruisse, multo minus, inter Iudaeos Aegyptum inhabitantes locum inuenisse, vel ex Aegypto in Iudaeam translatam fuisse. Nec Iosephi hic respicienda est auctoritas, qui inepto gentis suae eruditos cum Graecis comparandi studio tres illas sectas Iudaicas cum tribus Graecorum sectis celebrioribus contulit, ne haberent hi, quo Iudaeis praeferrentur. Sed relinquendi Sadducaei originibus suis, qui, vt supra obseruatum, inepta praecepti Antigoni interpretatione delusi ad neganda futurae vitae praemia, et quae inde sequebantur, tollendos spiri-

n) Vid. loca eorum adducta a DRVSIO l. c. p. 152. et SCHVPARTO l. c.

o) Vid. WILLIMER. diss. de Sadducaeis, CAVE antiq. Apost. p. 118. PFEIFFER. l. c. REIMMAN. l. c. p. 594. quibus et nos olim calculum adiecimus in Otio Vind. p. 31.

p) Conf. REIMMAN. l. c. p. 592. Hist. atheismi c. II. §. 6. p. 37. seqq.

q) Vid. quos nominauimus Ot. Vind. p. 30. vbi eandem nos quoque opinionem amplexi sumus.

r) Monet hoc BVDDEVS l. c. p. 1206.

ſpiritus, animaeque immortalitatem euertendam potuere delabi, etſi nihil de Epicuri dogmatibus inaudiuerunt. Reliqua quae ad inurendam ſectae exoſae impietatis notam afferuntur infirma ſunt, et ex eo ſatis refutantur, quod Sadducaei non minus, quam Phariſaei in cultu diuino, expiandoque per ſacrificia Numine atque expectanda Meſſiae liberatione fuere ſeduli, quae in atheum cadere non poſſunt. Non negamus tamen, Sadducaeiſmum ad impietatem viam parare potuiſſe, et fouiſſe dogmata valde pernicioſa, veram quoque pietatem fulcris ſuis priuauiſſe, amorique et miſericordiae exiguum locum reliquiſſe. Ex quibus quam grauis fuerit eccleſiae Iudaicae tempore incarnati verbi, corruptio, facile intelligi poteſt [s]. Sed hoc tantum volumus, non tam malos fuiſſe Sadducaeos, quam eos depingunt Rabbanitae, infenſiſſimo animo calamum in eos odio et veneno tinctum ſtringentes. Quod vero Herodem ad ea facinora, quae eius memoriam dedecorarunt, inſtigauerint Sadducaei, facilius dicitur, quam probatur.

Scriptores de Secta Karaeorum.

§. XXIII. Cum Sadducaeis non confundenda eſt Karaeorum ſecta, cuius hiſtoria valde hactenus obſcura fuit. Suppreſſa enim in pleriſque locis, vbi Iudaei hodie degunt, Rabbanitarum Vatiniano prorſus odio, cum in extremos Europae angulos ſeceſſerit, rariſſimi ſunt eius libri, quae vero Rabbini paſſim habent, imprimis R. IEHVDA LEVI, ABARBANEL, ABENESRA, R. LEVI, BEN GERSOM, R. LIPPMANN et his ſimiles, cum ſint ex aduerſariis Karaeorum, valde ſuſpecti teſtes ſunt [t]. Primus, niſi fallimur, doctiſſimus Gieſenſium poſtea theologus B. IO. GOTTOFRIDVS SCHVPARTVS accuratiora quaedam de Karaeis aliquot diſſertationibus [u] tradidit, vſus beneficio praeceptoris ſui magni Ienenſium philologi IO. ANDREAE DANZII libris quibusdam doctorum Karaiticorum, qui rariſſime in his oris noſtris conſpiciuntur, magnoque venire ſolent pretio. Quoniam tamen in multis Rabbinorum teſtimoniis ſtare coactus eſt, non potuit non tractatio illa, licet pulcherrimam orientalis philologiae eruditionem ſpiret, eſſe manca et non ſatis accurata. Vt itaque meliora et certiora nanciſceremur, diligentiae atque ſtudio praeſtantiſſimi philologi IACOBI TRIGLANDII, profeſſoris quondam theologi in Academia Lugdunenſi Batauorum debemus, qui vt erat rerum orientalium curioſiſſimus inueſtigator, de interiore ſectae Karaiticae conditione et circumſtantiis vehementer ſollicitus, ipſos Karaeos in Polonia et Lithuania adhuc commorantes per literas adiit, variiſque propoſitis quaeſtionibus eorum notitiam acquirere pleniorem laborauit. Qua re effecit, vt ampliſſima reſponſione R. MARDOCHAI de origine, ſcriptis, conſtitutione et fatis ſectae Karai-

s) Conf. MOSHEM. Hiſt. eccl. Chriſt. Sec. I. c. II. §. 8. ſeqq. p. 75. ſeqq.

t) Conf. BAYLE l. c. not. D. p. 111. BASNAGE l. c. §. 22. p. 343.

u) Edidit eas Ienae 1701. 4. hoc titulo כת הקראים ſeu ſecta Karaeorum, diſſertationibus aliquot hiſtorico-philologicis ſic adumbrata, vt e codicibus mſc. vt plurimum ortus, progreſſus ac dogmata eiusdem praecipua eruta appareant.

raiticae edoctus luculentiorem dare posset de ea notitiam, et praeiudicia quoque recentiorum quorundam, maxime Io. Morini [x], qui eos reliquias esse Sadducaeorum, ab Anano sec. VIII ab erroribus Sadducaeis purgatas contenderat, feliciter iugularet. Hinc enata elegans atque docta Triglandii dissertatio de Karaeis, quam syntagmati dissertationum de trihaeresio Iudaeorum suffixit. Cui tamen cum non licuisset ipsam Karaei doctoris tractationem in vulgus edere, et ampliorem rebus Karaiticis lucem accendere, eo quod rebus humanis prius eximeretur, peruenit tandem ea in manus viri πολυμαθεστάτȣ, et de Hebraeorum historia literaria immortaliter meriti, Io. Christophori Wolfii pastoris Hamburgensis, quem nuper nobis ereptum adhuc acerbe dolemus, qui qua erat in his literis eruditione, ipsam Mardochaei tractationem Hebraice cum versione Latina vulgauit [y], notisque eruditissimis illustrauit, amplaque et docta praefatione de Karaeorum rebus scriptisque disseruit, et eorum quoque nobis catalogum exhibuit, qui de rebus Karaeorum totaque huius sectae ratione commentati sunt. In quo libro bonae frugis pleno cum eorum, quae notitiam historiae huius sectae literariam comparare possunt, plena et diligens facta sit enarratio, lectorem plura, quam quae nos in compendio strictimque pro instituti ratione dicturi sumus legere cupientem ad hos fontes ablegamus, ex quibus tantum hauriet, quantum sufficiet ad restinguendam desiderii sui sitim. Multos quoque huc pertinentes scriptores nominauit Io. Iacobus Schudtius [z].

§. XXIV. Karaeorum origines vt valde inter doctos viros disputationibus et coniecturis obscuratae sunt, ita detegi non possunt, nisi sectae constitutionem a nominis ortu, occasionemque vtriusque rite inter se distinguamus. Karaitarum siue Karaeorum nomen textuarium siue scripturarium indicat [a], quatenus traditionum sectatori [b] opponitur, eumque significat, qui sine traditionis glossaeque auctoritate solam legis literam textumue sequendum pronuntiat. Ex quo nomine intelligi potest, rei ipsius origines ad ea tempora referendas esse, quibus traditiones ortae sunt, iisque alii contradixerunt. Supra enim planum fecimus, mature post vatum diuinorum discessum ex hac vita, et vaticinandi facultatem inter Iudaeos desinentem, repertos fuisse, qui legis interpetationem molirentur nouam, patrum orali, quam iactabant, traditioni adscriptam, quam accepisse Mosen vna cum lege scripta dicebant: huncque in finem adhibitam fuisse interpretationem legis allegoricam, qua, vt in Aegypto gentilis philosophia, ita in Palaestina doctorum commentationes et definitiones habitu Mosaico induebantur: non tamen defuisse quoque viros cordatos patriaeque legis studiosissimos, qui hanc domesticae sapientiae *Karaeorum secta.*

 cor-

x) Exerc. SS. L. II. ex. 7. c. 1.

y) Hamburgi 1721. 4. vid. Iournal des Savans 1715. Mars Cat. crit. Bibl. Reimmann. T. I. p. 885.

z) Memorabil. Iudaic. P. II. p. 34.

a) v. Buxtorf. Lex. Talm. p. 2111. Schupart. l. c. diss. 1. §. 2. p. 6.

b) Cabbalistam vocant Karaei voce generaliori significatione sumta, pro quauis traditione.

corruptionem abominati traditioni huic orali, et interpretamentis legis ab humano ingenio profectis ſe oppoſuerint, legisque literam ſolam ſequendam eſſe, ſtatuerint. Ita vero Sadducaeorum familiam docuiſſe, et traditionem omnem reieciſſe, in antecedentibus luculentis veterum ſuffragiis docuimus. Ex hac vero Sadducaeae familiae traditionum reiectione manifeſtum eſt, fuiſſe eo iam tempore homines, qui traditioni omni nuntium mittentes, Phariſaeorum partibus pro ea militantibus reſtiterint. Aſt dubium quoque non eſt, diſplicuiſſe multis viris piis, legis diuinae, oraculorumque ſacrorum amantibus impia Sadducaeorum dogmata, inuita lege et prophetarum ſcriptis repugnantibus definita, adeoque eos ad hanc ſectam animum non adplicuiſſe, licet ceteroquin traditionibus non adhaererent, ſed ſolam legis literam ſimpliciter ſequerentur. In his nihil eſſe, quod non magna veriſimilitudine ſe commendet, nemo temere inficias iuerit, niſi affirmare velit, vniuerſam Iudaeorum nationem praeter vnam Sadducaeorum ſectam collum traditionis iugo ſubdidiſſe, quod omni probabilitate caret. Ex his vero conſtare arbitramur, Scripturariorum partes non eſſe iuniores partibus traditionariorum, et vtramque factionem vno ſimul tempore fuiſſe exortam. Placuiſſe hanc ſententiam magno SCALIGERO [c], ſupra quoque memorauimus, in cuius tamen ea de re opinione eſt aliquid, cui, quo minus ei ſubſcribamus, ratio ſatis valida eſt. Scaliger enim non tantum mox poſt Babylonicam captiuitatem homines fuiſſe putat diuerſi generis, quorum aliqui ſolam legis literam cultus diuini, doctrinaeque ſanctioris atque vitae regulam conſtituerint; alii illi traditionem adiecerint, et opera ſupererogationis iis inaedificauerint; ſed inde etiam diuerſae ſectae nomina emerſiſſe, hisque Haſidaeorum, illis Karaeorum nomen haeſiſſe; ex his vero, adiectis nouis, ex male intellecto Antigoni praecepto, dogmatibus a Sadocko et Baithoſo Sadducaeorum familiam fuiſſe enatam ſtatuit. Valde contemſit hanc opinionem IO. MORINVS [d], qui, Karaeos multo iuniores fuiſſe exiſtimans, reiectis et emendatis Sadducaeorum erroneis placitis ex eo fuiſſe exortos, quod ſeſe Talmudis cultoribus opponerent, contendit. Nec defendi ſatis poſſe Scaligeri opinionem, quatenus duas nobis diſtinctas nomine et familia ſectas, Haſidaeorum et Karaeorum enumerat, quae ab Eſdrae tempore inualuerint, ſupra iam conceſſimus. Inde vero non ſequitur, ſi ſectaria eiusmodi conſtitutio duarum partium vel factionum non fuit, ideo rem ipſam non fuiſſe. *Quis enim negare auſit, fuiſſe ſemper in eccleſia Iudaica nonnullos, qui inde ab eo tempore, quo homines, ingenio indulgentes, noua inſtituta obtrudere aliis coeperunt, improbandis horum conatibus fortiter reſtiterint, quos tam grauiter, tam aperte per Moſen damnatos eſſe intelligebant? Num-*

c) In elencho trihaereſii c. 22. p. 163. ſeq. Eum, quod miramur, ſecutus eſt LVDOV. CAPPELLVS defenſ. crit. S. cuius verba adducit SCHVPARTVS l. c. p. 52.

d) Exerc. bibl. L. II. exerc. 7. §. 7. 8.

Numquis porro affirmare sustineat, non alios se traditionibus sensim prodeuntibus opposuisse, quam Sadducaeos, et eos homines, qui hanc doctrinae puritatem aliis erroribus, non excusandis deturparunt? Ita egregie recteque infert Cel. WOLFIVS [e]; cum dubio careat, fuisse homines sacrarum literarum ita amantes, vt nec traditionum commentis, nec impiis Sadducaeorum dogmatibus accesserint, quorum vtrumque refragari sacris literis satis euidenter perspiciebant. Quod vbi admittimus, vt admitti debet, nisi rationibus probabilissimis fidem denegemus, euincitur inde, statim eo tempore, quo traditionis architecti prodierunt, enatos quoque fuisse scripturarios, et ex his demum Sadducaeos extitisse. Et haec quidem satis verisimilia sunt. Quando vero Karaeorum nomen originem ceperit, et scripturariorum partes, non traditionariis tantum, sed Sadducaeis quoque oppositae in sectam coaluerint, de eo ancipiti prorsus disputatione hactenus disceptatum est. Ipsos sectae Karaiticae asseclas si audimus, primae eius propagines a decem tribubus per gentes dispersis deriuandae sunt. Ita enim Karaitae in extremis Lithuaniae partibus habitantes ad Gustauum Peringerum Lilienblat scripserunt [f], coloniam se esse iactantes Israëlitarum ab Assyriis abductorum, quae in Tartaria resederit. Quod commentum esse Iudaicum facile is intelliget, qui tribuum harum fata paulo curatius considerauerit. Qui enim ex iis cum Iudaeis redierunt, nunquam peculiarem sectam constituerunt, sed cum Iudaeis in vnam coaluere gentem; reliqui consumtis disiectisque genealogiarum schedis confusi inter se, et per varias inter gentes diuersas colonias distracti, desierunt constituere peculiarem nationem. Vnde quo loco ista traditio Karaeorum habenda sit, liquet. Nec valde moramur successionem doctorum, quam ab Esdra deriuant, nobisque obtrudunt Karaei. Nam et Rabbanitae eadem ratione successionem instituunt, non meliori fide, cum vna alteram euertat. Quae vero Rabbanitae memorant, cum Iaddo, traditionariorum capite eiusque sequacibus obuiam quoque processisse Alexandro M. Ananum et Cassanatum (alii Carcasnaeum vocant) scripturariorum antesignanos, illumque edito miraculo veritatem factionis suae probauisse, Anano in ruborem dato, quod similia patrare non potuisset, putidam nobis dementium Iudaeorum fabulam referunt, quae hoc vno momento refutatur, quod Ananus seculo demum octauo post C. N. vixit, vt postea docebimus, vt reliquas insipidi commenti absurditates taceamus. Ex quibus tamen hoc conficitur, non ausos fuisse omnes Iudaeos negare antiquam valde esse Karaeorum sectam. Quia vero hic Ananus suppressam ferme scripturariorum factio-

 nem

e) l. c. praefat. p. 7.

f) Miserat gloriosae memoriae rex Suecorum Carolus XI. Gustauum Peringerum Lilienblat linguae S. professorem Vpsaliensem, in extremas Lithuaniae partes, vt de Karaeorum conditione rebusque notitiam certiorem acquireret. Is quae comperit ad Iobum Ludolfum perscripsit, cuius epistolae apographum cum ad GVIL. TENZELIVM peruenisset, is illud edidit in Colloquiis menstruis 1691. Iul. p. 572. Alia huc pertinentia vide apud BASNAGIVM l. c. L. II. c. 16. §. 1. p. 371. SCHVPARTVM l. c. c. I. p. 25.

nem contra grauissimos traditionariorum insultus nouis conatibus fulsit, resque eorum ita adiuuit, vt reflorescere inciperent, occasio inde enata est viris doctis statuendi, emendatis Sadducaeorum doctrinis abiectisque erroribus, sola vero seruata scripturae auctoritate ex Sadducaeis ortos fuisse Karaeos, Anano Sauloque filio eius et Carcasnaeo exemplum praeeunte, sic vt Karaei Sadducaeorum propago sint, sed emendata atque reformata. Ita quidem, post Iudaeorum Rabbanitarum magistros plurimos, quos Cl. SCHVPARTI diligentia adduxit [g], visum magnis viris, TH. GOODWINO [h], IO. DRVSIO [i], IO. BVXTORFIO [k], IO. HEN. HOTTINGERO [l], IO. BEN. CARPZOVIO [m], GVIL. CAVEO [n] aliisque. Verum recte huic quoque opinioni opponitur, non posse demonstrari, quod vnquam Karaei cum Sadducaeis immortalitatem animae et resurrectionem mortuorum, vel extremi iudicii retributionem negauerint, et emendatione opus habuerint. Iudaeorum Rabbanitarum vero testimonia eo magis fide indigna sunt, quo magis auctoritatis praeiudicio non occoecatus mox prima fronte cognoscit, inuidiam odiumque erga Karaeos hanc de iis fabulam Rabbanitis dictitasse, vt eo magis euilesceret aduersariorum fama atque existimatio. Paulo tolerabilior IO. MORINI [o] sententia est, qui in epistola ad Buxtorfium initium schismatis istius a Iudaeis assignari obseruat A. C. DCCXL, hoc est „annos post Talmudis obsignationem circiter LX. Ex historiis enim et „circumstantiis, quas omnes referant, et praesertim, quae ad illa tempo„ra proxime accedant, euidentissime demonstrari, R. Ase Talmudis com„pilationem coepisse ineunte seculo sexto, et R. Iose aliosque compleuisse „circa annum Christi DCLXXX. Cum igitur Talmud Babylonicum „magna apud Iudaeos auctoritate potiretur, passimque cresceret eius au„ctoritas, Iudam quendam Pumbedithanae scholae caput, הלכות גדולות „composuisse: quod tamen alii tribuant R. Keiarae, qui eum praecesserit, „quas decisiones ex Talmude velut libro authentico decerpserint. His „se opposuisse Anan et Saul filium eius, et Carcasnaeum, viros apud „eos celeberrimos, ferre non valentes, eandem traditionibus Talmu„dicis auctoritatem, quae S. Scripturae, tribui. Hinc in eos ceteros „tantum odium exercuisse, quale vnquam in vllam nationem aut sectam.“ Sequitur MORINI partes RICH. SIMONIVS [p]. Neque tamen haec quoque opinio, quae epocham nati Karaeismi ad Sec. VIII reiicit, calculum meretur; cum quod Talmudis origines iuniores quam par est, ponit, nempe tribus seculis integris serius, quam compilatum fuisse infra demonstrabimus; tum quod restaurationem sectae pressae et abiectae cum eius

g) Praeter multos a SCHVPARTO l. c. p. 39. adductos videndus LEO MVTINENSIS de ritibus et ceremoniis Iud. P. V. c. I.

h) Moses et Aaron L. I. c. 9. §. 8. p. 173.

i) De sectis L. III. c. 8. p. 135.

k) Lex. Talmud. f. 2115.

l) Thesaur. philolog. L. I. c. 1. f. 5.

m) Intr. in theol. Iud. c. III. §. 8.

n) Antiqq. Apostol. p. 422.

o) l. c. et Antiqq. eccles. orient. p. m. 366.

p) Hist. crit. V. T. c. XXXVIII. p. 161.

eius origine confundit. Recte quoque his opponitur testimonium R. IEHVDAE LEVI, in libro *Cosri*, quod supra adduximus, quod temporibus R. Iehuda Ben Tabbai et R. Schimeon Ben Schetach, cum traditionum farragines noua auctoritate confirmarentur, a traditionariis se separauisse scripturarios innuit. Nec alios scribarum nomine intelligunt scriptores ecclesiastici, quam scripturarios. Addimus his testimonium libri *Iucbasin*, quod Ananum apostatam factum et per domum iudicii declaratum, confirmauisse, non vero constituisse sectam Karaeorum luculenter testatur [q]. Aptius tamen propiusque vero hanc opinionem exornauit, B. SCHVPARTVS [r], cuius de Karaeismi origine coniectura huc redit: „Principium quoddam fixum minus esse determinabile, vt solent omnes „fere errores, qui ex opinionibus priuatis in articulos tandem commi„grarunt fidei. Ita enim se rem cum Karaismo quoque habuisse, eum „nempe creuisse, antequam crescere visus, sub carecta latuisse quidem, „at propagatum sic quam felicissime. Hinc frustra annum, mensem, „diemque introducti dogmatis expectari, sensim enim haec omnia exorta „esse. Scilicet ita dementasse Iudaeorum animos infinitam illam traditio„num Mosaicarum vim, vt maiorem iis haberi honorem contenderent, „quam ipsis S. Scripturarum libris; citius Mosen cum omnibus prophetis „valere iussum, quam recedere a patrum placitis vel latum vnguem. „Quin etiam leuiter saltem repugnasse, non piaculum modo, sed etiam „θεομαχίαν plane iudicatam fuisse. Hanc opinionem omnes coeco impetu „secutos a vero videri alienius, vt ex secta Sadducaeorum pateat; at iniu„rios quoque esse in hanc gentem, qui hos omnes traditionum osores „Sadducaeorum erroribus addictos fuisse statuant. Horum vero non e re „fuisse, vt publice ea propugnarentur, quoniam habenda temporis ratio, „quae omnibus viribus contranitebatur: quapropter necessitatis lege hos „mussitasse tantum illa, eo vnice intentos, qui tegerentur studiosissime, „latius interim serpere coepisse hanc doctrinam cumque die maiora ce„pisse incrementa. Interea traditiones non scriptas vndique magna cura „conquisitas fuisse, cautumque serio, vt symboli loco Iudaeorum essent „in oculis. Quare non potuisse celari diutius dissensum, obsignatum „enim Talmud resignasse nouae haereseos claustra, cuius oppugnatores „false inanem contribulium insaniam irriserint". In qua viri docti opinione laudandum est, agnosci antiquitatem partis scripturariorum, ast ferri non potest, per decem fere secula eam ita latere potuisse, vt non prius tandem in publicam sectam et schisma apertum erumperet. Fuisse enim plurimos, qui aperte traditionum commenta reiicerent, in antecedentibus demonstrauimus. Et, vt verum fateamur, facilius variae virorum doctorum opiniones de origine sectae Karaiticae reiiciuntur, et quid iure displiceat, ostenditur, quam probabilior sententia introducitur. Illud verisimile esse, nemo temere inficias ibit, qui Iudaicae philosophiae in-

q) Is in limine statim hanc opinionem reiecit. Conf. SCHVPARTVS l. c. p. 39. r) l. c. p. 44. seqq.

inter Aegyptiacos Iudaeos origines et historiam supra expositam attente considerauerit, primam fere occasionem literam legis pressius sequendi enatam fuisse ex methodo allegorica inter Iudaeos introducta, quod Ptolomaeorum temporibus euenit. Haec enim cum ita legis literam desereret, vt allegoriae beneficio peregrina dogmata Mosi affingerentur, non potuit non viris bonis et cordatis ita displicere, vt se nouae haeresi opponerent. Qui cum sapientiae Aegyptiacae nuntium mitterent, quae eo tempore maxime fiebat, scripturariorum, vt verisimile est, nomen a Cabbalistis siue traditionis sublimioris patronis acceperunt. Neque vero sola probabilitate haec se commendat opinio, quae ex Aegypto Karaei schismatis origines nomenque arcessit, sed et Maimonidis testimonio, viri inter Iudaeos docti et patriarum originum contribulibus suis peritioris confirmatur, qui animaduertit nomen hoc coepisse in Aegypto. Nec a verisimilitudine recedit Cl. TRIGLANDII [r] coniectura, dicteriis Aegyptiacis nomen Karaeorum adscribendum esse; ad dicteria enim Aegyptios et praecipue Alexandrinos fuisse propensissimos exemplis sine numero obuiis in historia; etiam optimi principis Vespasiani, quem κυβιοσάκτην vocare perseuerarunt, teste SVETONIO [ſſ]. Quamuis vero haec ex probabili tantum coniectura disputari fatendum sit, magnum tamen pondus haec sententia accipit ex narratione et Karaeorum et auctoris libri *Cosri*, quae allata a Simeone Ben Schetach Alexandria reduce, Cabbala Aegyptiaca, eaque cum traditionibus patrum coniuncta in apertum prorupisse schisma traditionariorum et scripturariorum disputationes tradit. Neque valde his obest Iosephi de Karaeorum secta silentium, eum enim τῶν νομίμων, id est legis partes solas sine interpretamentis Pharisaeorum sequentium mentionem ex odio sectae Pharisaicae ingenito, cui erat addictissimus, non peculiarem fecisse, sed sub inuiso Sadducaeorum nomine eos comprehendisse, omnino credibile est. Magnopere vero hoc inde confirmatur, quod Karaeorum nomen apud Iudaeos in dicterium valde inuidiosum abiit, et in Rabbanitarum Pharisaicas partes sequentium scriptis plerumque pro Epicureo, Cuthaeo siue Samaritano, haeretico vel atheo vsurpatur, cuius exempla plurima ex verporum scriptis collegere doctissimi Karaiticae historiae enarratores TRIGLANDIVS [t], et SCHVPARTVS [u], qui videndi. Etsi enim laudabile institutum solam Scripturam θεοπνεύστον pro fidei vitaeque norma admittendi hoc nomen innuat, patet tamen ex his Rabbanitarum locis, pro impiae sectae nomine hanc Karaeorum appellationem fuisse habitam, quod traditionum auctoritatem non minus diuinam esse et a Mose profectam, quam literae legis Rabbanitae haberent persuasissimum. Quare non audiendus est MORINVS [x], qui Karaeos ipsos sese hoc nomine ab aliis distinxisse, vt hoc scripturariorum nomine superbirent, pronuntiat. Contrarium enim ipsos Karaeos referre, pulchre

r) De Karaeis p. 23.
ſſ) In Vespaf. c. 19.
t) l. c. c. II. p. 5.
x) Excert. Bibl. l. c.
u) l. c. p. 9.

chre obſeruat TRIGLANDIVS [y], qui locum eorum affert, quo, *filios ſcripturae admonere*, legimus, *quod alii nomen et epitheton Karaim iis appoſuerint, ea propter quod fidem non habeant legi nouae, quae lex oralis vocetur.* Dubium itaque non eſt, Karaeos quod in contumeliam iis datum erat nomen, in laudis argumentum traduxiſſe, cum optima iis cauſſa eſſet. Qua ratione dicteria et conuitia laudabiliorem poſtea ſignificationem ſaepius recepiſſe, ſectarum hiſtoriae ſacrae et profanae paſſim loquuntur [z]. Ex his vero conſtare arbitramur, omnino deſerendam eſſe Morini et ſequacium ſententiam, quae Talmudis compilationem et euectam nimis traditionum auctoritatem hoc ſchiſma nomenque atque ſectam Karaeorum peperiſſe contendit. Hoc enim ſi verum eſſet, non tradidiſſent Iudaei, tempore Hyrcani duas has factiones iam caput inter Iudaeos extuliſſe. Quo tempore cum Phariſaeorum et Sadducaeorum ſectae diu iam inualuiſſent, dubium non eſt, fuiſſe viros bonos et cordatos, qui ab vtriusque ſectae erroribus abhorrentes, ſcripturae ſolius auctoritatem ſecuti fuerint, et tum impuras Cabbaliſticae theologiae lacunas, tum ſordidas traditionum quiſquilias reiecerint. Quales fuiſſe ſectatores R. Iehudae Ben Tabbai credibile eſt, ſi vera ſunt, quae de ſchiſmate inter ſcripturarios et traditionarios orto Iudaei referunt. Quod quidem Ioſephum ſilere non diffitemur, ad eum tamen cur magnopere attendendum non ſit, traditionariorum nempe partibus addictiſſimo, iam monuimus. Schammaeanam vero ſcholam has quoque partes ſecutam eſſe, ex hiſtoria eius infra enarranda, vix dubium eſſe videtur, quae cauſſa eſt cur Schammai ſe diſcipulos eſſe ipſi Karaei [a] venditent. Neque veriſimilitudine deſtituitur eorum opinio, qui νομικὰς in ſacra euangeliſtarum hiſtoria memoratas [b] ex Karaeorum numero fuiſſe contendunt. Quaecunque enim Karaei nominis origo fuerit, illud certum eſt, et ab interpretibus recte animaduerſum, manifeſto in verbis LVCAE νομικὰς a Scribis et Phariſaeis diſtingui, illosque denotari, qui legem alia ratione quam Phariſaei et Scribae ſolebant, ſequendam eſſe ſtatuerent. Phariſaei enim ob traditiones πατροπαραδότους a Saluatore maxime culpabantur, hi, quod ex legis litera iuga alia hominum conſcientiis tanquam onera imponerent, reprehendebantur. Maximeque hanc νομικῶν explicationem iuuat Iudaeorum traditio, in Talmude Hieroſolymitano [c] narrans: *Quadringentas et octoginta ſynagogas fuiſſe Hieroſolymis, et vnicuique fuiſſe* בית ספר ובית תלמוד *domum libri ſiue ſcripturae, et domum Talmud ſiue traditionis oralis.* Ex quo recte

y) loc. cit.

z) Exemplo eſſe poteſt Cynicorum appellatio quam a ſcommate originem traxiſſe obſeruat LAERT. in prooem. Eadem ratione Euangelicorum nomen Proteſtantibus haeſiſſe obſeruant IOVETVS Relig. du monde T. II. p. 538. TRIGLANDIVS l. c. REIMMAN. l. c. p. 463.

a) R. Moſe Bethſchitſchi apud TRIGLAND. l. c. c. 6. p. 72. 94.

b) LVC. XI. 45. 46.

c) Megillat f. 73. conf. OLEAR. ad Matth. XII 52. p. 417.

recte colligas, separatam a traditionariis factionem constituisse scripturarios. A quibus tamen τοὺς γραμματεῖς, euangelistis memoratos malumus distinguere, quorum partes in explicanda lege, forte secundum allegoricam traditionariorum et Cabbalistarum methodum, fuisse versatas et munus magis in synagoga receptum, quam sectam quandam innuere facile viris doctis [d] largimur, qui Sopherim Synagogae huc aduocant: eo quod γραμματεῖς Pharisaeis addictos fuisse ex D. Lvca [e] constet: qui tamen alibi [f] eos ex parte Sadducaeis quoque adhaesisse, prodit. Karaeos vero huc aduocandos esse, ipsa Rabbanitarum persuadet traditio, quae audaci manu literas Karaeis supposuit, quibus Rabbanitis caedes Iesu a Karaeo imputatur, vt obseruatum Io. Iac. Hvldrico [ff]. Nec alia forte ratio fuit Isaaco Orobio [g], cur Iesum Karaeorum partes secutum fuisse assereret, quam quod persuasissimum haberet, fuisse iam ista aetate homines inter Iudaeos, qui a traditionum studio Iudaeos auocarent. Quod si pro verisimili admittitur, νομικοὺς fuisse Karaeos [h], constat inde, ante vrbis excidium stante Republica Iudaica a dignitatibus et muneribus eos non fuisse exclusos, et viros quoque spectatae famae et honoris in his partibus fuisse repertos. Ast post vrbis templique desolationem eo magis scripturariorum partes decreuisse oportet, quo magis et talmudicum studium, traditionibus a Iehuda sancto Sec. II in literas relatis crescebat, et Cabbalistica mysteria inualescebant, vtrique vero allegorica legis et scripturarum interpretatio infanda literalis sensus iactura suppetias ferebat, et eius auctoritas augebatur. Mirum itaque non est, munitis traditionibus per Gemaram, et consarcinatis innumeris Iudaeorum commentis adeo fuisse exinanitam Karaeorum factionem, vt tanquam contemtae et exiguae partis eorum in Talmude mentio iniiciatur: praesertim cum principes viri inter Iudaeos traditionariorum se partibus plerumque adiunxerint. Resumsit tamen vires caputque iterum extulit Karaeorum secta Seculo VIII, quo R. Ananus Ben Dauid eam restituit. Valde contemtim de hoc Anano loquuntur Rabbanitae, qui eum apostatam, haereticum, superbia elatum, et censura synagogae notatum fuisse clamant, et offensum Karaitarum sectam ex Sadducaea exsculpsisse mentiuntur. Rem ita narrat R. Abr. Ben Dior [i]: *R. Iehudai tempore extitit Ananus eiusque filius Saulus. Qui quidem Ananus patria Betzuriensis atque initio Rabbanita fuit; sed obseruarunt in eo vitium quoddam, cuius gratia in Geonaeum non fuit promotus, neque etiam coelitus pro idoneo aestimatus est, vt fieret aechmalotarcha. Vnde ira aduersus eos in corde suo incensus emisit virus suum, conatusque est seducere filios Israëlis a traditione*

d) Goodwin. Mos. et Aaron. L. I. c. 6. p. 117. Reland. Antiq. SS. P. II. c. 9. §. 17. p. 253. seqq.

e) V. 17. VII. 30. XIV. 3.

f) Act. XXIII. 9.

ff) Ad Toldosch Iesu p. 85. conf. Wolf. ad Mardochai de Karaeis praef. p. 8. Basnage Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 7. p. 417. seqq.

g) Vid. Trigland. l. c. c VI. p. 66.

h) Conf. Wolf. Cur. phil. ad ll. cc. Basnage l. c. p. 418. seqq.

i) Kabbal. hist. f. 66.

ditione sapientum, quam inde a prophetis per testes veritatis sufficientissimos oraliter propagatam tenent, declaratus ergo est a Senatu pro sene rebelli, quod iudicibus non obediret. Tum scripsit libros et constituit discipulos statuta pessima ex corde suo commentus. Post excidium enim Hierosolymitanum Sadducaei attenuati sunt, donec assurgeret Ananus eosque corroboraret. Alia Iudaeorum loca diligenter adduxit SCHVPARTVS [k]. Ast dictasse haec Rabbanitarum inuidiam et calumniandi pruriginem, ex adductis est manifestissimum. Longe aliter Karaei, qui impudentia Rabbanitarum mendacia fortissimis argumentis euerterunt et Ananum virum cordatum, pium, legis amantissimum, ideoque a Rabbanitis magna inuidia et persecutionibus pressum demonstrauerunt, qua de re tamen, cum instituti limites obstent, dicere plura heic non licet, adeundus vero TRIGLANDIVS [l], qui totam Anani huius historiam docte et eleganter exposuit. Nos vero ex ea hoc imprimis, quod ad praesens argumentum maximopere pertinet, conficimus, non ab eo auctore demum conditam Karaeorum sectam, sed depressae et iacentis res restitutas fuisse, id quod ipsorum Iudaeorum euincunt testimonia a laudatis viris doctis allata. Ab eo tempore non defuere Karaeis viri docti legisque peritissimi, inter quos eminuere R. Menachem, R. Saadias Gaon et alii, quorum tamen historia, cum ad philosophiae acta non spectet, in historia Iudaeorum literaria quaerenda est [ll]. Non praetermittendus tamen R. Ioseph, cognomento videns, qui in doctrina de cognationibus et matrimoniorum gradibus prohibitis lucem parti suae accendit, gradus certos prohibitos constituens, cum initio innumeris consequentiis impediti vix personam vnam alteramque inuenirent, qua cum coniugium contrahere fas esse credebatur. Quo in negotio rem ad maiorem perfectionem perduxit R. Iehoschua. De quibus legibus Karaeorum matrimonialibus, licet ad certum quoque philosophiae moralis caput pertineant, hic tamen dicere nihil attinet, cum ad specialia descendere non liceat, legendus tamen de iis IOANNES SELDENVS [m]. Seculo XII iterum Karaitarum diligentia eminuit. Valde enim in Rabbanitarum interpretamenta insurrexerat R. Abu-Alpharaus Karaeus, qui in Palaestina vixit, et pentateuchum commentariis illustrauit, quem cum valde concutere traditionariorum partes videret R. ABRAHAM BEN DIOR, notum illi *librum traditionum* titulo (*Sepher Hakkabala*) notatum, opposuit, nec defierunt Rabbanitae partes suas contra Karaeos magistratuum quoque implorata ope confirmare [n]. Quibus tamen non obstantibus non potuere impedire

k) l. c. c. I. 49. conf. HOTTINGER. Hist. eccl. N. T. Sec. VIII. p. 543. quem cum DRVSIO de sectis Iud. L. III. c. 8. p. 136. fidem Iudaeorum fabulis dare potuisse merito mireris. Plura affert TRIGLANDIVS l. c. p. 101.

l) l. c. conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 954. seqq. BVDDEVS Isagog. Hist. theol. P. II. c. 8. p. 1652.

ll) Videndi TRIGLANDIVS, WOLFIVS, REIMMANNVS ll. cc.

m) De vxore Ebraea L. I. c. 4. p. 12. conf. MARDOCHAI l. c. p. 26. WOLF. l. c. p. 564. REIMMAN. l. c. p. 481. seqq.

n) Conf. BVDDEVS Hist. phil. Hebr. §. 30. p. 154. HOTTINGER. l. c. Sec. XII. sect. 4. p. 245. WOLF. l. c. p. 8. BARTOLOCC. Bibl. Rabb.

pedire inuidi Rabbanitae, quo minus Karaei coetus quoque ſuos haberent, qui hodie inter Turcas, Moſcouitas et Lithuanos reperiuntur [o]: tanta vero inuidia odioque premuntur a ceteris Iudaeis, vt cane peius et angue inuiſi illis ſint, citiusque Chriſtianum vel etiam Turcam ferant, quam Karaeorum quemquam, de quo odio memorabilia ſunt, quae viri docti paſſim annotauerunt [p].

Dogmata Karaitarum.

§. XXV. Dogmata Karaiticae ſectae pleraque ad interpretationem legis pertinent, et in hiſtoria theologiae Iudaicae enarrari debent, nec huius loci ſunt et inſtituti. Reperiuntur tamen inter ea quaedam, quae ad naturalem quoque theologiam referri poſſunt, et ex quibus iudicari poteſt, quem principiorum rationis cum reuelationis praeceptis coniunctorum vſum haec ſecta adhibuerit. Intelligi quoque ſine eorum dogmatum explicatione ſectae huius conſtitutio non poteſt, quibus a reliquis Iudaeorum ſectis diſtinguitur. Potiora huc redeunt [q]:

I. Non recipienda eſt alia fidei vitaeque norma, praeter ſcripta Moſis et prophetarum, quae ſola diuina auctoritate conſtant, et ex reuelatione diuina profecta ſunt. Caput hoc eſt atque cardo totius Karaiſmi, vt ex antecedentibus liquet, quo dogmate imprimis aduerſus traditionarios pugnabant [r]. Nihil itaque admittebant, quod non hauſtum eſſet ex diuinis oraculis. Quae, vt mox dicetur, interpretatione quidem doctorum explicabant, adeoque ad ſucceſſionem quandam doctorum ſuorum doctrinalem prouocabant; qua ratione traditionem quandam recepiſſe dici poſſent, aſt longe aliam, quam quae a Phariſaeis et Rabbanitis tradebatur. Hi enim patrum ſuorum conſtitutiones legi adiiciebant, illi interpretationem tantum anteceſſorum intelligebant recipiendam, qualem et ratio et interpretandi leges iniungerent. Alia vero in lege non comprehenſa nec recipiebant, nec pretium illis vllum ponebant, ſecus ac traditionis fautoribus placuit, qui traditiones non aequare tantum ſed et praeponere literae legis non erubeſcebant [s].

II. Reiicienda itaque omnis traditio oralis, tanquam inuentum humanum, quatenus vel legis et ſcripturae literae contradicit, vel ex ea legitima conſequentia deduci non poteſt. Sequitur hoc ex priori dogmate, et fundamenta Phariſaicae et Rabbaniticae doctrinae euertit, quae legem ora-

Rabb. T. I. p. 19. BASNAGE l. c. L. II. c. VI. p. 436. ſeqq.

o) Conf. TENZEL. l. c. BASNAGE l. c. p. 438. Io. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 6. WOLF. not. Karaeor. l. c. alii.

p) Vid. SCHVDT. comp. Hiſt. Iud. L. III. c. 13. p. 528. Memor. Iud. l. c. p. 33 EISENMENGER. Iudaiſm. deteſt. P. I. c. 8. p. 305. DIEFENBACH. Iud. conuerſ. §. 12. p. 503. BASNAGE p. 439.

q) Karaeorum doctrina ex libris eorum paſſim diſperſis, maxime vero ex R. IAPHETI LEVITAE (qui Seculo XII vixit, et varia ſcripta moralia et exegetica confecit, de quibus videndus WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 671. ſeqq.) Catechiſmo ſiue explicatione decem articulorum fidei colligi poteſt, de quo libro videndus TRIGLANDIVS l. c. c. 10. 11. p. 283. qui et ipſe, vt et SCHVPARTVS ll. cc. ſummam doctrinae Karaiticae, ex libris eorum nobis exhibuerunt. Hos ſecuti ſunt BASNAGIVS, REIMM. aliique.

r) Conf. CARPZOV. Introd. in theol. Iud. c. III. p. 11. TRIGLAND. l. c. c. IX. p. 126.

s) Conf. BASNAGE l. c. p. 381.

oralem, Mosi cum lege scripta traditam aequali auctoritate recipiendam commendat. Hinc reiecta Karaeis tota traditionum πατρoπαραδότων farrago et compilatio Talmudica. Aliter quidem MORINO [t] visum, qui Karaeos Mischnam et Talmud colere, sed iis auctoritatem supremam et diuinam non arrogare contendit, cuius opinionem secutus est RICH. SIMONIVS [u]. Sed falli eos atque fallere, luculenter probant obiectiones Karaeorum Rabbanitis factae, locaque clarissima eorum, quibus omnem traditionem oralem reiiciunt: id quod ipse MORINVS alio loco [x] agnouit et fassus est.

III. In interpretatione vero legis et dogmatum ex ea deriuatorum attendendum est ante omnia ad literam legis, tum ad regulas interpretationis, quas ratio dictitat, et consequentias inde enatas, et denique ad successionem doctrinae doctorum, quatenus cum sacris concordat literis [y]. Explicat haec assertio, qua ratione solam legis literam admiserint: ita enim explicationi legis allegoricae opponebant literalem, canonibus tantum logicis et hermeneuticis nixam, et ad sacra oracula restrictam. Et reiecisse quoque Karaeos hagiographa et prophetarum scripta LEO MVTINENSIS [z] tradit, sed reclamantibus Karaeorum monumentis, quae et commentarios nobis in libros sacros exhibent, quales R. AHARON BEN IOSEPH in Psalmos, Hiobum, et prophetas conscripsit [a], et responsiones ex his sanctorum scriptorum libris petitas ad Rabbanitarum obiectiones continent [b]. Aeque falsum quoque est, quod post SIMONIVM GVIL. CAVEVS [c] sibi persuasit, reiicere Karaeos puncta vocalia; contrarium enim ex codicibus bibliorum punctatis, quibus vtuntur, patet. Nec tamen inde sequitur, quod sequi putauit Simonius, traditioni ita eos fauisse, eo quod per Masorethas enata puncta vocalia pars sint traditionis, quod argumentum contra Karaeos valde vrget auctor libri *Cosri* [d]. Totum enim commentum de origine punctorum Masorethica reiiciebant, eo quod omni traditioni nuntium mittendum esse statuebant. Qua de re legendus est BASNAGIVS [e].

IV. Quaecunque fundamento Scripturae S. carent, vana et inutilia sunt, atque reiicienda [f].

V. Reiiciendae itaque sunt interpretationes Scripturae legisque cabbalisticae atque mysticae, et allegoricae [g].

VI. Articuli fundamentales hi sunt: quod omnis existentia materialis, videlicet orbes, et quicquid in iis est, sint creata: quod horum creator

t) Exerc. L. II. ex. 7. c. 2. §. 1.

u) Hist crit. V. T. L. I. c. 29. p. 163.

x) Antiq. Orient. ep. 13. p. 159. conf. SCHVPART. l. c. c. IV. p. 100. seq. WOLF. ad MARDOCH. de Karaeis p. 69. seqq.

y) Verba R. Iehuda Ben Eliezer affert Io. SELDENVS de vxore Hebraea L. I. c. 3. p. 7.

z) De ritibus et ceremon. Hebraeor. P. IV. c. I. §. 1.

a) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 121.

b) Exempla affert SCHVPARTVS l. c. p. 106.

c) Antiq. Apost. l. c.

d) P. III. §. 28. seqq. p. 198. seqq.

e) l. c. p. 383.

f) R. Elias Ben Mosche apud SELDEN. de anno ciuili veterum Iudaeorum c. II. p. 10.

g) CARPZOV. l. c. c. 4. §. 2. p. 14. BVXTORF. Lex. Talmud. V. קרא p. 212. R. SIMON. Supplem. ad Leon. Mutiae P. V. c. 1. p. 140.

ipſe ſit increatus; quod nulla illi ſit ſimilitudo, ipſeque vnicus ex omni parte. Decem articulos fidei Karaei numerant, ex quibus hi tres primarii ſunt: reliqui ad veritatem legis Moſaicae, ſpemque Iſraëlis in Meſſia et reſurrectione ſpectant, ad noſtrum inſtitutum non pertinentes. In eos celebratiſſimum commentarium ſcripſit R. Iaphet Levita, magiſter R. Abraham Aben Ezrae. Strictim eos illuſtrat Triglandius [b], qui haec noſſe cupientibus eſt legendus. Nos ex multis pauca tantum notamus, quae multo melius ratiocinatos fuiſſe, vel, ſi mauis, philoſophatos, Karaeos, quam Rabbanitas in aprico ponunt. Aſſerunt veritatem erutam ex lege ope ratiocinii ex vno aliud inferentis, eo quod praeter lampada legis, lucernam quoque intellectus in manibus hominum eſſe dicunt: hanc vero ex illa ſuppleri et diiudicari debere aſſerunt. Deum ſibi ponunt viuum, exiſtentem, ſcientem, volentem, potentem, cauſſam operantem, a materia ſecretum, et ſimplicem, ſic vt attributa illius omnia ipſa eius ſint eſſentia, licet diuerſitatem in effectis ponant. Immutabilem ita dicunt, vt omnis mutatio ac varietas fiat ex parte obiectorum, quae actionem recipiunt, et non ex parte ipſius operantis. Creationem eſſe aſſerunt, quae vel fit ex nihilo vel ex re alia, quam creationem continuatam dicunt. Materiae primae exiſtentiam aeternam negant, eamque anteuertere Dei beneplacitum ſtatuunt. Quae et alia ipſis Karaeorum verbis probat Triglandius [i].

VII. Quemadmodum ſcientia Dei eſt rerum omnium, ſic eius etiam prouidentia circa omnia et ſingula verſatur [k].

VIII. Homo neceſſario quidem indiget influxu diuino in ſuis operibus; anima nihilominus manet domina ſuae electionis et voluntatis: diſpoſitionem quoque habet a natura, ſtellis, temperamento etc. ſecundum quam formam et bonitatem influxus accipiat [l].

IX. Quatuor diſpoſitiones animae ſunt, mortis et vitae, ſanitatis et aegritudinis. Mortua eſt anima improba peccatis grauioribus inquinata. Viua, quae immunis a morbo peccatorum in bonis operibus incedit; Sana, quando rerum exiſtentiam, nexum ordinemque apprehendit: Aegra, quando ſtultitiam ſequitur. Iſtae diſpoſitiones inter ſe rurſus ſunt permixtae et ſex adhuc alias pariunt conſtitutiones [m]. Valde antiquam eſſe hanc diſtributionem affectionum animi vel diſpoſitionum hominis, ex noui foederis locis compluribus colligi poteſt [n], vbi ſanitas, morbi, vita, mors ad animum eadem fere ratione transfertur.

X. Mens poſt mortem, ſi digna eſt, aſcendet in mundum intellectualem, qui ſeculum vocatur futurum et paradiſus, vt intellectualibus affixa viuat in aeternum. At ſi culpae obnoxia ſit, et repulſa ab habitaculo

pro-

b) l. c. c. X. p. 150. Locum R. Aharon Ben Eliahu huc pertinentem lege apud Schupartum l. c. c. IV. p. 131. add. Basnage l. c. pag. 400.

i) loc. cit.

k) Ibid.

l) Ibidem.

m) Ibid. Basnage p. 402.

n) Collegit ea Triglandius l. c. p. 157.

propter transgreſſiones ſuas dolebit viuetque in anxietate et ignominia, quae eſt gehenna. Animarum vero transmigratio praua eſt opinio [o]. Opponi hoc vltimum aſſertum ineptis Phariſaeorum et Rabbanitarum ſomniis, ex infra dicendis conſtabit.

XI. Vera poenitentia quemuis tollit reatum [p]. Etiam hoc Rabbanitis oppoſitum, qui varios tollendi reatus gradus conſtituunt, et peccata quaedam poenitentia deleri, quaedam die expiationis tolli, quaedam afflictionibus expiari, quaedam ſola morte auferri ſtatuunt, quibus nugis melius ſapuerunt Karaei.

XII. Ieiunia ſtrictiſſime et accuratiſſime obſeruanda ſunt. [q].

XIII. Vxoris ſororem ducere etiam poſt fata nefas.

XIV. Propinquitatis ex ſanguine et affinitate gradus in connubiis accurate obſeruandi ſunt. Nimios ea in doctrina Karaeos fuiſſe ſupra iam indicauimus, valdeque a Rabbanitis eo in argumento recedunt, id quod adeo aegre hi ferunt, vt Karaeos ideo Mamſerim, i. e. ſpurios vocare non dubitent [r].

XV. Angelos, coelum, ſidera adorare, idololatria eſt: ideo neque ſimulacra toleranda [s].

XVI. Cum tremore et reuerentia in precibus coram numine comparendum eſt [t].

Sunt et alia Karaeorum dogmata tum ad fidem tum ad vitam pertinentia, quae ex monumentis eorum collegerunt SCHVPARTVS, TRIGLANDIVS, BASNAGIVS [u], ſed non ad rationis praecepta referuntur, ſed ad legis interpretationem, e. g. de Sabbatho, de circumciſione, de feſtorum temporibus, de diuortio, adeoque ad noſtros limites non pertinent, ſed in hiſtoria theologiae Iudaicae liturgicae enarrari debent [x]. Ceterum quod ad Karaeorum hodie viuentium vitam attinet, ſobriam et honeſtam eam eſſe, plerique, qui de iis retulerunt, teſtantur, et manuum illos labore viuere non foenore narrant: nec aliter moralis, quae inter eos viget, doctrina patitur, quae parentum et praeceptorum reuerentiam et obſequium, diligentiam in opere manuum vna cum ſtudio legis, amorem proximi, beneficentiam, orationum ardorem, et ſimilia poſtulat, de quibus Karaeorum hiſtoriae enarratores conſulendi ſunt. Ex quibus intelligitur, longe melius Karaeos ſapere, quam Rabbanitas Phariſaico fermento infectos, licet hi illos pro maledictis et eccleſiae communione indignis habeant [y], eosque excommunicationis fulmine ſoleant percutere [z].

§. XXVI.

o) Ibid.

p) R. Aharon Ben Eliahu apud SCHVPART. l. c. c. IV. §. 21. p. 155.

q) SCHVPART. l. c. p. 159.

r) Vid. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 27. p. 32.

s) Quam ſuperſtitioſi ea in re ſint Karaei docet TRIGLAND. l. c. p. 177.

t) Pulchra Karaiticorum magiſtrorum loca lege apud SCHVPARTVM l. c. p. 156.

u) ll. cc. Add. RELAND. Antiq. SS. P. II. p. 248. 368. 378. 401.

x) Philoſophiae quoque operam dediſſe Karaeorum nonnullos, exemplum R. Aharonis Ben Eliahu et R. Eliae Bethſchizi docet, vid. MARDOCHAI l. c. p. 145. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 149.

y) Vid. ST. RITTANGEL. ad Iezirah p. 33.

z) Vid. WVLFER. ann. ad R. Zeui Theriac. c. V. §. 8. p. 318.

Secta Pharisaeorum.

§. XXVI. Tertia Iudaeorum secta, omnium celeberrima, Pharisaeorum fuit, cuius res veteres et recentiores plurimi attigerunt [a]. Origines eius non minus, quam reliquarum sectarum Iudaicarum, incertae sunt, multisque virorum doctorum coniecturis et disputationibus expositae, quod mirandum valde non est, cum non certum quendam auctorem habuerit, qui illam condidit, vt aliis sectis obtigisse nouimus, sed tacita quadam consensione quorundam primo videatur enata, et traditionis veneratione roborata tandem in sectae constitutionem euasisse. Et Pharisaei quidem ipsi, testante historia sacra [b] ipsaque eorum, quam iactabant, successione doctorum et doctrinae, Mosis se sectatores esse superbius ostentantes, legem, quam praecipue fouebant, oralem a maximo legislatore profectam intemerata serie ipsis in manus traditam fuisse clamabant [c]. Verum inanem hanc esse iactantiam, ipsius diuini viri verbis [d] euidenter demonstratur, qui se omnia, quae a Deo in mandatis acceperat, retulisse in literas testatur, vt taceamus, tam putidas friuolasque fuisse otiosorum hominum horum traditiones, vt legis literae valde contradixerint, id quod obiecisse impiae familiae sanctissimum Seruatorem in sacra historia [e] legimus. Reiecta itaque commentitia origine, nascentis sectae initia ante reditum ex captiuitate Babylonica quaerenda non sunt. Post eam vero cum vixerint Haggaeus, Zacharias, Malachias prophetae, nihilque in eorum scriptis sit, quod suspicionem faciat, eo iam tempore hanc sectam viguisse, merito eorum quoque aetate iunior fuisse statuitur. Quamuis enim verisimillima videatur viri cuiusdam docti magnique in interpretandis sacris literis acuminis [f] coniectura, adumbrasse symbolico vaticinio Zachariam hanc sectam eiusque progeniem Rabbanitas et susceptam Babylone collectionem talmudicam visione epistolae volantis mulierisque sedentis super Epha; ex hoc tamen inferri non potest, iam tum floruisse sectam, sed potius, futuram adhuc fuisse, ita vt vaticinio praedici potuerit. Dubium itaque nullum est, ante obsignatum scriptorum Θεοπνέυςων canonem malam hanc sectam originem non cepisse. Ast non longe post ea tempora natales eius ponendos esse, ex iis liquet, quae supra de traditionis studio mox post vatum diuinorum ex hac vita excessum inualescente differuimus. Quamuis enim Hasidaeorum sectam, quae Pharisaicam condidisse magno Scaligero visa est [g], reiiciendam esse supra fassi simus, concedi tamen, nisi veterum omnium narrationes reiicere velimus, debet, traditionis studium quod mature inualuit, sectam hanc progenuisse. Hyrcani enim, et filiorum Aristobuli et Alexandri tempore magna iam auctoritate inter Iudaeos fuisse potitam, ea quae supra de Hyrcani

et

a) Scriptores de Pharisaeis enumerat Wolfivs Bibl. Hebr. P. II. p. 816. seqq. addi iis possunt plerique, qui de sectis Iudaeorum, de antiquitatibus eorum sacris, et qui in euangelicam historiam commentarios scripserunt.

b) Matth. c. XXIII. 2.

c) Conf. Eisenmanger. Iudaism. der. P. I. p. 56. seqq.

d) Exod. XXIV. 3. conf. Idem l. c. c. 8. p. 302. seqq. p. 342. seqq.

e) Matth. c. V. VI. VII.

f) B. G. Gvst. Zeltneri in diss. de muliere Hebraea per transennam docente.

g) Elench. trihaeres. c. XXII. pag. m. 170. conf. Relandvs Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 13. p. 249.

et filiorum rebus paucis diximus, et prolixe IOSEPHVS [b] exponit, euidenter probant. Errant itaque [i], qui ad tempora magis sera natales Pharisaeorum detrudunt; ex IOSEPHO [k] enim, qui ipse sectae huic addictus fuit, constat, tempore Ionathae pontificis hanc sectam iam floruisse. Quare non audiendus est doctissimus BASNAGIVS [l], qui eo tempore sectam Pharisaeorum enatam demum fuisse coniicit. Verba enim Iosephi satis luculenter nos docent, Assamonaei huius pontificis aetate tres inter Iudaeos sectas, Pharisaeorum, Sadducaeorum, et Essenorum, iam floruisse. Id quod ex addita quoque Sadducaeorum secta intelligitur, quae non isto demum tempore exorta est, sed Antigoni Sochaei discipulis si non origines, certe incrementa et constitutionem sectariam debuit: Antigonus vero tribus fere seculis ante C. N. vixit, adeoque Sadducaei Ionathae temporibus antiquiores sunt; quos cum eodem in ordine collocet Iosephus, recte inde colligitur, loqui eum non de natalibus sectarum, sed de adolescentia vel adulta forte iam iuuentute. Ex his vero altera quoque BASNAGII [m] coniectura refellitur, cui verisimile videtur, schisma, quod Hillelis et Schammai scholae pepererunt, occasionem Pharisaismum effingendi dedisse. Ast fallitur vir doctus, qui falso sibi persuasit, Hillelem tempore Ionathae Maccabaei trecentis ante restitutam mundo salutem annis vixisse. Ex vnanimi enim et concordi Iudaeorum consensu euincitur, centum tantum annis praecessisse doctores hos celeberrimos excidium Hierosolymitanum [n]. Quorum auctoritatem et fidem cum reiiciat vir doctissimus, audiendus illi est S. HIERONYMVS [o], ad quem ipse prouocat, eiusdem scilicet opinionis auctorem, ex Schammai et Hillel ortos esse Scribas et Pharisaeos. Ille enim diserte *Schammai et Hillel non multo prius, quam Dominus nasceretur, orti sunt in Iudaea.* Ionathas autem non trecentis quidem ante N. C. centum tamen et triginta circiter annis pontificatui praefuit, adeoque eius temporibus vtriusque doctoris aetas est inferior. Rectius itaque instituit vir doctissimus viam, fassus [p] melius esse, confiteri, quod lateant verae sectae Pharisaicae origines, quam eas inutili cassoque labore quaerere: vidit enim ipse, Alexandri Iannaei tempora, quibus eam floruisse indubitatum est, Hillelis tempora superare. Nec dubitamus nos huic parti accedere, quam et alii viri docti elegerunt, rati vix certum natae sectae tempus posse definiri, eo quod non simul atque semel extitit, sed succedente tandem tempore ex traditionis amore atque venera-

b) Antiqq. Iud. L. XIII. cap. 24. pag. 463. seqq.

i) NATALIS ALEXANDER Hist. eccles. V. T. aet. mundi VI. c. 1. art. 5. §. 3. p. 252.

k) l. c. c. 9. p. 442.

l) Hist. des Iuifs L. II. c. 17. §. 2. p. 447.

m) l. c. p. 446.

n) Loca eorum diligenter adduxit Cel. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 824.

o) Ad Iesaiae c. VIII.

p) loc. cit. p. 444. Ita etiam HOTTINGER. ad Goodwin. p. 178. BVDDEVS Hist. eccl. V. T. T. II. p. 1201.

neratione exorta fuiſſe tandemque in iuſtum ſectae corpus coaluiſſe videtur. Illud veriſimile eſſe nemo paulo ad hanc rem attentior negabit, mature poſt reditum ex captiuitate, et deſinentia vatum diuinorum oracula, cum canonis ſacri iam facta eſſet obſignatio, traditionis ſtudium inualuiſſe. Nam quae de Bath-Kol, Θεοπνευστίας ſecundariae genere his temporibus florente tradunt Iudaei, omnino ſuſpecta ſunt, ſatisque produnt, ea fini tantum conficta eſſe, vt traditioni indies increſcenti et augmenta capienti diuina aliqua conciliaretur auctoritas [q]. Iſtis vero traditionibus cum ἑκουσιαζόμενοι legi praeſtare obſequium etiam ſupererogatorium ſe poſſe crederent, non potuit non hypocriſi, fictae pietati, ſuperbiaeque animi ſanctitatem aliquam praeſtantiorem ſibi perſuadenti porta aperiri patentiſſima, eneruari pietas vera, et non fucatum legis ſtudium, opera commendari ſuperficiaria, et internae corruptionis emendationem non poſcentia, magnam tamen ſanctitatis elegantioris ſpeciem prae ſe ferentia, ſicque via ad vitam, quam damnata propria operum iuſtitia, alia longe ratione lex poſcebat, digitumque ad meliora aliunde acquirenda intendebat, quaeque ſenſim ex animis elabebatur, reddi plana quidem et facilis, et ſine magna lucta ineunda, aſt certiſſime ſimul in hac ἐθελοθρησκείᾳ amittenda. Ita vero ſaluo paſſionum humanarum imperio cum per traditionum obſeruationem ſanctitas ſuperbiens et fucata triumpharet, debuit omnino magnam hoc inſtitutum ſectatorum ſibi cateruam conciliare, cui cum meliora videntes et aſſerentes contradicerent, et tum legis literam ſolam ſequendam, eiusque obſeruationem κατὰ τὸ ῥητὸν tenendam eſſe contenderent, tandem in ſectam diſceſſum et ſchiſma enatum eſt. Ex his vero non inepte coniicimus, Phariſaeorum ſectam eandem prae ſe ferre antiquitatis notam, quam habet ſecta Sadducaea. Veriſimile enim eſt, aut traditionum abuſum, et ſeparationem hominum affectata pietate turgentium occaſionem dediſſe Sadducaeis ineptam mercedis ex operibus ſupererogatoriis conſequendae ſpem reiiciendi, et ſimul omnem praemiorum poſt hanc vitam dandorum expectationem ridendi, aut, enata ex male intellectis Antigoni praeceptis Sadducaeorum haereſi, fuiſſe quosdam ex legis oralis et traditionis cultoribus, qui in oppoſitam dogmatum rationem et contrarium ſyſtema conſpirauerint, ſicque in duas familias ſegregandi populum Iudaicum occaſionem dederint. Quamcunque ex his amplectamur ſententiam, veriſimile eſt, vnam ex his ſectis alterius condendae dediſſe occaſionem. Id quod non ſine magna probabilitate nobis perſuadet contraria prorſus vtriusque ſectae dogmatum ratio, ex qua nullo negotio intelligitur, vnam alteri fuiſſe oppoſitam, et anſam feciſſe Phariſaiſmo ſtudium a Sadducaeis et communi turba hominum, legis tantum ex verborum ſtricta ſignificatione obſeruantium, ſe ſeparandi et meliorem ex traditionibus patrum eorumque interpretatione ſanctitatem in vita exprimendi. Quae coniectura valde, niſi fallimur, con-

q) Conf. B. Io. Andr. Danzii diſſert. de בחקול.

confirmatur, ſectae Phariſaicae nomine. De quo quidem varias et diuerſas inter ſe doctorum opiniones eſſe, non inficiamur, tales tamen, vt pleraeque non ſatis faciant. Quidam enim a voce פרש, quae explicandi et interpretandi ſignificationem obtinet, Phariſaeos dictos fuiſſe coniiciunt, quaſi פרושים explanatores vel interpretes legis dicas. Aſt hoc etymon vel ſola Phariſaiſmi conſtitutio reſpuit, quae, tantum abeſt, vt in legis interpretatione ſola conſtiterit, vt potius legi ſcriptae aliam oralem ab ea diuerſam adiecerit. Cumque Sadducaei legis interpretationi literali prae Phariſaeis fauerint, credibile non eſt, hos id nominis obtinuiſſe, quod aduerſariis meliori iure eſſet tribuendum. Aliis Phariſaei, quaſi explicatores, dicti ſunt eo quod phylacteria, zizith, eleemoſynas, precationes, et reliqua opera ſupererogatoria latiſſimis verbis explicarent; aſt frigidum hoc eſſe, nemo non videt. Qui vero cum Hieronymo vocem a פרץ deriuant, ipſa deriuatione nominis et literarum, aliam radicem prodentium refutantur [r]. Ingenium magis ſapit Campegii Vitringae [s] opinio, qui a voce פרס, quae mercedem ſignificat, nomen Phariſaeorum deriuandum eſſe tuetur. Nempe coniicit vir eruditiſſimus, occaſionem ſchiſmatis inter Sadducaeos et Phariſaeos dediſſe quaeſtionem, vtrum operum poſt hanc vitam merces expectanda ſit, nec ne? Poſterius tenuiſſe diſcipulos Baithoſi et Zadocki, quibus Sadducaeorum inde nomen adhaeſerit, prius affirmaſſe Phariſaeos, nomen inde adeptos, quod mercedem expectandam eſſe ſtatuerent. Ita nempe Phariſaeum idem dicere ac mercenarium. Non deſtitui hanc nominis iſtius explicationem veri aliqua ſimilitudine, fatemur, praecipue cum in antecedentibus iam oſtenſum ſit, vtramque ſimul ſectam videri ortam, certe vnam alteri condendae dediſſe occaſionem. At ſunt, quae hic quoque aſſenſum cohibent. Nam mercedem non omnem negabant Sadducaei, ſed praemiorum in hac quidem vita expectationem dari vltro concedebant, adeoque non omnem mercedem reiiciebant: nec haec vna mercedis in futura vita expectandae ſpes Phariſaeos a Sadducaeis diſtinguebat, ſed traditionum potiſſimum admiſſio, quaeque illis inaedificabantur bona opera, vitaque a communi viuendi ratione tota ſeparata. Quare excuſſis omnibus de vocis huius originatione ſententiis in veteri illa opinione velut omnium veriſimillima acquieſcendum putamus, quae nomen hoc a פרש, ſeparauit, deriuat, quam Svidas [t] iam exhibuit, qui luculenter: *Φαρισαῖοι οἱ ἑρμηνευόμενοι ἀφωρισμένοι, παρὰ τὸ μερίζειν καὶ ἀφορίζειν ἑαυτοὺς τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰς τε τὸ καθαρώτατον τοῦ βίου καὶ ἀκριβέστατον καὶ εἰς τὰ τοῦ νόμου ἐντάλματα, Phariſaei, ſi vocem interpreteris, ſeparati, quod ſe ab aliis omnibus diſtinguerent, et ſepararent, vt vitam puriſſimam et accuratiſſimam ſecundum legis praecepta agerent.* Quam

nomi-

r) Dicendi enim fuiſſent פרוצים non vero פרשים.

s) Obſ. SS. L. I. p. 223. ſeqq.

t) In Φαρισαῖος T. III. p. 588.

nominis huius deriuationem grauiſſimis rationibus adducti aſſumſerunt viri multi doctiſſimi [w]. Totam enim naturam Phariſaiſmi ita eleganter exprimi quilibet videt, quae in eiusmodi ſeparatiſmo conſtitit, quo a communi hominum viuendi ratione, victu, amictu conuerſatione, legisque oralis ſtudio ſe ſeparauerunt, de qua ſeparatione in ſequentibus prolixius dicemus. Sed ſeparauiſſe ſe quidem huius familiae alumnos a communi cultu diuino non legimus; eum enim Iudaeis omnibus, quascunque etiam partes ſequerentur, communem fuiſſe conſtat; aſt vitam, ritus, ceremonias, conſuetudinesque innumeras a reliquorum Iudaeorum moribus prorſus diſſonas affectaſſe Phariſaeos, veterum concors eſt teſtimonium. Anima tamen Phariſaiſmi fuit lex oralis et traditiones patrum, quas a maioribus acceptas ad ipſum Moſen retuliſſe, et in iis augendis, explicandis ornandisque totos fuiſſe et ſacra hiſtoria et ipſe IOSEPHVS [x] teſtantur. Hic enim magnus ille canon ſectae otioſae et nugacis fuit: accepiſſe Moſen in illo quadraginta dierum ſpatio, quo in monte Sinai verſatus eſt, praeter legem ſcriptam aliam quoque ab archangelo Metatrone, eamque ſeptuaginta ſenioribus populi oretenus aperuiſſe, et vt pari ratione traditione orali vna cum lege ſcripta ad poſteros eam propagarent, praecepiſſe. Hae traditiones cum ab otioſi ingenii hominibus poſt captiuitatem Babylonicam eſſent excogitatae, et valde perniicioſis corruptae vitiorum et cupiditatum oeſtro mentis deſideriis velificarent, in tantum excreuere, vt non legis tantum ſcriptae auctoritatem ſupprimerent, ſed et illi longe praeferrentur; qua de re, qui impias plane voces Rabbanitarum, Phariſaeorum veſtigiis preſſe inſiſtentium legere cupit, apud IO. ANDR. EISENMENGERVM [y] abunde inueniet, quod horrorem incutiat. Ita vero traditionum ſtudio ſemel in throno quaſi poſito non defuiſſe cultores, cenſendum eſt, qui vt meliorem vitae ſemitam ingreſſi viderentur, impietati huic collum ſubmiſerint, hancque ſectam hypocriticam conſtituerint. Valde vero huius ſectae pomoeria dilatata ſunt, ſcholae Hillelianae ſtudiis. Quamuis enim falſum eſſe ſupra demonſtratum ſit, Hillelem fuiſſe Phariſaeorum parentem, negari tamen non poteſt, diſſenſum ſcholae Hillelianae a Schammaeana valde res Phariſaeorum auxiſſe [z]. Illa enim cum in ſtudio legis oralis et traditionum maximam induſtriam poneret, hac legi ſcriptae adhaerente, cumque maximus eſſet domus Hillel diſcipulorum numerus, dubium non eſt, Phariſaeorum familiam magna inde incrementa cepiſſe. His vero acceſſerunt artes aliae, quibus res Phariſaeorum mirum in modum promotae ſunt. Effecit enim

w) Conf. de etymo huius nominis diſputantes DRVSIVM de ſectis L. II. c. 2. 3. p. 41. ſeqq. SPANHEM. Dub. euang. P. III. p. 104. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebr. p. 421. aliosque laudatos AVG. PFEIFFERO Dub. vex. p. 88). et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 817.

x) De B. I. L. II. c. 12. p. 758. Antiqq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. L. XVII. c. 3. p. 585.

y) Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 329. conf. HORNBECK. de Iud. conu. L. I. c. 3. p. 102. SCHVPARTVS de Karaeis p. 45. ſeqq.

z) Conf. GEIGERVS de Hillele et Schammai. Non conſtituerunt quidem duas ſectas, ſed duas domus ſiue ſcholas, verum contrariis tamen ſe factionibus addixerunt, conf. DRVSIVS c. 8. pag. 50.

enim affectata sanctitas, studiumque pietatis singulare et speciosum, vt Pharisaeorum partes apud plebem plurimum valerent, et non eius tantum applausu, sed et assensu et voluntate Pharisaei gauderent. Quod displicuit quidem reipublicae proceribus, qui aegre ferebant, Pharisaeos, audax hominum genus, quod se regibus opponere non erubuit, vt ipse notat IOSEPHVS [a], fauore plebis ad euertenda imperantium consilia abuti: ast peruicit tamen haud raro eorum pertinacia, vt nec morte, nec exilio, nec alia calamitate expugnatis cedere haberent necesse, cuius illustre exemplum Hyrcani exhibet historia, cuius filius Alexander ideo ratione status politica vsus suasit vxori, vt Pharisaeorum partibus faueret, sicque plebis sibi partes per eos adiungeret, quod magno suo commodo illam quoque fecisse, IOSEPHVS [b] narrat. Eandem tragoediam Herodi Magno quoque saepius excitarunt, de qua re Iudaicae gentis annales consulendi sunt. Hac vero ratione dura sibi ipsis haud raro fata accelerarunt, saeuientibus aliquoties in rebelles Pharisaeos imperantibus. Alexander enim rex octingentos cruci affixit, Sadducaeis, vt ex tota rei serie manifestum est, haec iis fata maturantibus [c]. Nec mitior in eos fuit Herodis ira. Ast quam vi repellere non poterant aduersae partis potentiam, plebis fauore et factione, quae tota illis adhaesit, fregerunt. Illi enim se vehementer commendauerant, partim sanctitatis affectatione minutissima quaeuis sectante, partim traditionum oralium impletione ad rigorem vsque obseruata, partim operum singulari et speciosa conditione; maxime vero indulgentia in iudicando, qua in Synedrio aliisque dicasteriis erga plebem vtebantur. Et istis quidem artibus ita sibi deuinxerunt plebis animos, vt semper ab eorum partibus staret [d]; potentes autem, qui eorum artes timebant, haud raro eorum sibi fauorem conciliare cogerentur. Mirum itaque non est, et numero et auctoritate maxime creuisse sectam Pharisaeorum, et muneribus in republica et sacerdotio admotam fuisse summis [e], et in omnibus fere negotiis publicis et priuatis plurimum valuisse. His accessit eruditionis opinio, quam iis traditionum studium comparauerat. Et haec quidem Pharisaeorum ante templi et reipublicae excidium fata fuere. Post illud collectis populi Iudaici reliquiis, cum reliquae sectae dispergerentur, vna Pharisaeorum obtinuit, et in synagogis regnauit. In quibus cum Seculo II et sequentibus traditionum compilationes colligerentur, et humani ingenii commenta corpus aliquod constitutionum Iudaicarum constituere inciperent, nouo spiritu ita haec secta animata est, vt, licet Pharisaeorum nomen audiri desineret, tota tamen

a) Antiq. Iud. L. XVII. c. 3. p. 585.
b) l. c. L. XIII. c. 23. p. 463.
c) Ibid. c. 24. p. 464. vbi quidem Sadducaei non nominantur, series vero rei ipsa prodit, eos regem instigasse. Nodum in scirpo hic quaerit P. BAYLE Dict. T. IV. art. Sadduceens p. 114. not. D.
d) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 23. p. 463. de B. I. c. 4. p. 416.
e) Et summo pontificatui saepius praefuisse et maiorem synedrii partem constituisse sacra nos docet historia, colligique imprimis ex Io. IX. 13. potest, vbi Pharisaei pro Synedrio ponuntur, eo quod maiorem eius partem constituerent, et Sadducaei illis se opponere raro auderent, conf. LIGHTFOOTVS ad h. l.

men fere Iudaeorum natio in Pharisaismum reapse conspiraret, et doctores Iudaici principiis Pharisaicis solis inniterentur. Vnde qui Rabbanitae postea dicti sunt, Pharisaeorum propago genuina sunt censendi. Vixque hodie Iudaeus aliquis (si Karaeos exceperis) deprehenditur, qui non Pharisaeum in sinu atque pectore gestet, huiusque sectae dogmata apertis amplectatur brachiis, id quod doctus inter recutitos vir MENASSE BEN ISRAEL [f] ipse est fassus.

Dogmata Pharisaeorum.

§. XXVII. Dogmata Pharisaeorum, vt ex veterum relationibus innotuere, haec potissimum fuere.

I. Praeter legem scriptam dari etiam oralem, quae a Deo Mosi in monte Sinai per angelum Metatron tradita, successione patrum ad posteros orali traditione peruenerit, ei vero non minus deberi obsequium, quam legi scriptae, immo praeferendam huic esse.

II. Vtramque legem non impleri tantum sicque iustitiam apud Deum ista legis exacta obseruantia acquiri posse, sed et esse satis virium homini, ad praestanda opera supererogatoria, et iustitiam legis superantia, eo quod ab illa non poscantur [g]. Anima hoc dogma totius Pharisaismi est, qui in eo superbiam animi stulte se efferentis aperte prodidit. Ita vero Pharisaeos docuisse, et hoc fermento totam fere gentem suam infecisse, D. PAVLVS locuples testis est, qui contra hanc iustitiam Pharisaicam in epistolis ad Romanos et Galatas fortissime disputauit. Qua de re cum nobis prolixis esse non liceat, legenda sunt, quae eruditissimi viri HERMANNVS WITSIVS [h] et IACOBVS BASNAGIVS [i] eleganter disseruerunt, quae multum lucis huic Pharisaeorum dogmati conciliabunt.

III. Ad obtinendam vero et consequendam hanc iustitiam necesse esse, vt homo pro peccatis Deo faciat satis, ita nempe, prout peccati conditio postulat. Nempe id fieri vel ieiuniis, vel eleemosynis, vel lotionibus et sacrificiis, vel confessione et deprecatione peccatorum, vel lustratione post hanc vitam. Multa de his satisfactionis generibus atque classibus doctores Mischnici et Gemarici praecipiunt [k], quos recepisse doctrinam Pharisaicam supra monuimus.

IV. Esse vero hunc iustitiae operibus acquirendae fontem eo magis cunctis apertum, quo magis cogitatio cordis inter peccata referri non debeat, nisi deducatur in actum. Sequitur hoc ex liberi arbitrii viribus, quas naturali hominis conditioni Pharisaei et Rabbanitae tribuunt. Qui pecca-

f) De termino vitae L. I. s. III. p. 19. pluribus hoc probat Io. IACOB. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 11. p. 35. seqq.

g) Plura ea de re iam in antecedentibus dicta sunt. Conf. DRVSIVS l. c. L. II. p. m. 67.

h) Miscell. Sacr. T. II. exerc. XXI. p. 698. seqq.

i) Hist. des Iuifs L. II. c. 18. p. 474. seqq. edit. vltimae. Parisiensis enim ea non habet, conf. BVDDEVS Instit. theol. dogmat. L. IV. c. 4. §. 16. p. 1352. seqq.

k) Loca eorum adducunt WITSIVS loc. cit. SCHVPARTVS de Karaeis p. 155. seqq. Io. A LENT. theol. Iud. c. XIII. p. 407. seqq.

peccatum quidem originale paſſim fatentur, et neceſſitatem peccandi accuſant, quin ab vtero matris adeſſe figmentum cordis iniquum inculcant, at, vt ex toto ſyſtemate patet, peccati malitiam ita ab eo auferunt, vt, quod facere ſatis legi poſſit, in hominis viribus eſſe, audacter pronuntient [l]. Nec conſtare poteſt iuſtitia Phariſaica, niſi cogitatio animi ex peccatorum numero eximatur. Valde vero vrſiſſe hanc arbitrii liberi potentiam, et mali fomitis rationem nullam habuiſſe Phariſaeos, ex D. PAVLI diſputatione in *epiſtola ad Romanos* [m] eſt manifeſtiſſimum.

V. Eſſe non tantum Deum creatorem coeli et terrae, ſed et prouidentiam diuinam, eamque eſſe fatum. Ita quidem de Phariſaeis IOSEPHVS [n], qui cum ipſe gente Iudaeus et ſecta Phariſaeus fuerit, omnino fidem meretur et audiendus eſt. Eius vero loca vbi recte expenduntur, intelligitur, illos fatum non ſidereum vel aſtronomicum, ſed diuinum, nempe prouidentiae diuinae influxum in res atque actiones hominum intellexiſſe. Nec his obſtant, quae obiici ſolent [o], Ioſephum nimio Graecanicam philoſophiam cum domeſtica comparandi ſtudio adhibita voce εἱμαρμένη, cui nulla Hebraica exacte reſpondeat, Phariſaicum hoc dogma corrupiſſe. Facile enim largimur, non ſatis apte ex Graecorum ſcholis ad exprimenda Iudaica dogmata Ioſephum hanc vocem adhibuiſſe, cum vox ipſa, quae variae apud Graecos ſignificationis eſt, prout in ſyſtemate aliquo adhibetur, illud non ſatis exprimat, quod Iudaei de concurſu diuino circa res et actiones hominum eiusque in vires humanas influxu ſtatuunt: ſed non adulteraſſe tamen Phariſaeorum doctrinam, Dei prouidentiam ita in partes humanarum actionum vocantium, vt ſaluae tamen maneant liberi arbitrii vires, ex verbis eius ſatis manifeſtum eſſe putamus: *Fato et Deo omnia tribuunt et facere iuſta vel ſecus plerumque in hominum poteſtate eſſe putant, ſed ad ſingula adiuuare etiam fatum.* Ex his enim luculenter intelligitur, concurſum iſtum diuinae prouidentiae ad actiones hominum intelligi, de quo tres illae ſectae inter ſe diſſentiebant, quarum vna Deo nihil, hominibus omnia tribuebat, nempe Sadducaea, altera hominibus nihil relinquens cuncta ad Dei influxum referebat, nempe Eſſena, tertia medium tenens inter vtramque Deo aliquid adſcribebat, aliquid ad homines referebat nempe Phariſaica. Ipſe vero IOSEPHVS [p], ſatis alio loco prodit, hanc eius mentem fuiſſe, ſcribens: Οὐ δὲ τοῦ ἀνθρωπείου τὸ βουλόμενον τῆς ἐπ' αὐτῆς ὁρμῆς ἀφαιροῦνται· δοκῆσαν τῷ Θεῷ κρᾶσιν γένεσθαι καὶ τῷ ἐκείνης βουλευτηρίῳ, καὶ τῶν ἀνθρώπων τῷ θελήσαντι προσχωρεῖν μετὰ ἀρετῆς ἢ κακίας, *non tamen tollunt humanae voluntatis determinationem, ſed putant eſſe temperamentum aliquod inter Dei voluntatem et voluntatem hominis vt concurrant ad bonum malumque.* Et alibi: *Bonum iuſtumque facere vel non, quoad potiorem partem in humanis viribus*

l) Conf. Io. A LENT. loc. cit. c. X. §. 16. p. 352. ſeqq.

m) cap. VII.

n) Antiq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442. L. XVIII. c. 2. p. 617. de B. I. L. II. c. 12. p. 788.

o) Vid. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1202.

p) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

bus esse. Conspirare hoc cum toto systemate Pharisaico, ex dicendis aperte constabit; ita vero errare eos [q] intelligitur, qui fatum sidereum, quod Iudaei מזל vocant, huc trahunt, quo in errore praeiuit recentioribus EPIPHANIVS [r]. Qui alium peperit apud DRVSIVM [s], ex fati siderei assertione nescio quod studium astronomicum inter Pharisaeos exsculpentem, et ABRAHAMI ZACHVTI verba huc aduocantem: *Credunt planetam iuuare; nihilominus relinquitur liberum arbitrium in manu hominum.* Nihil horum vidit Iosephus, qui sectae suae dogmata accurate didicit, sed loquitur, vt plerique Pharisaei, de concursu diuinae prouidentiae, consilii vel decreti cum actionibus voluntatis humanae: quam veram Pharisaeorum mentem fuisse, vel ex vno *pirke abboth* [t] loco abunde colligi potest. Quae in contrariam partem vrserunt Baronius et Bullus, ad ea docte respondit IACOBVS BASNAGIVS [u]. Ex his vero sequentes assertiones de liberi arbitrii cum consilio prouidentiae diuinae concursu fluunt:

VI. Habere fatum influxum in actiones hominum, resque omnes, id est, prouidentiam diuinam ad res omnes concurrere.

VII. Fieri itaque res naturales omnes earumque euentus ex influxu fati, prout eas constituit.

VIII. Nihil itaque posse hominem sine influxu et auxilio diuinae prouidentiae.

IX. Ita tamen per eam non tolli libertatem humanae voluntatis in actionibus suis, sic vt decernere bonum vel malum, idque exsequi quoque possit. Pentas haec assertionum ex allato primo dogmate naturali consequentia fluit, sicque Iosephus intelligi et a contradictione apparente liberari potest. Intelligitur etiam, qua ratione inter Sadducaeorum et Essenorum doctrinam de concursu Dei ad actiones hominum mediam sententiam Pharisaei tenuerint. Ex his vero diiudicanda quaestio est, vtrum Pharisaei Stoicorum propago fuisse censendi sint? Cuius partem affirmantem IOSEPHI [x] munit auctoritas, qui Stoicis proxime accessisse Pharisaeos primus tradidit. Iosephum secuti sunt recentiores multi [y], quorum numero et nos calculum olim adiecimus [z]. Augent affirmationis verisimilitudinem mores Pharisaeorum hypocritici, magnifici, externa specie splendentes, doctrina moralis ad rigorem excedens, et meteora sequens, quales mores Stoicos quoque expressisse suo loco demonstrauimus. Re tamen accurate expensa aliter statuendum, et negatiua amplectenda videtur, eo quod magnum inter Stoicum et Pharisaicum fatum discrimen intercedere dicta abunde demonstrent. Stoici enim, licet fatum Deum quoque interdum vocitent, re ipsa tamen immutabilem vniuersi ordi-

q) DRVSIVS l. c. L. II. c. 21. p. 112. BARONIVS ad Ann. LX. p. 600. BVLLVS Harmon. Apost. diss. II. c. 15. p. 96. NICOLAI ad Sigon. de rep. Hebraeor. p. 412.

r) Haeres. XVII. T. I. p. 34.

s) loc. cit.

t) c. III. n. 15.

u) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 458. seqq.

x) In vita sua p. 999.

y) Vid. BVDDEVS Hist. philos. Hebr. §. 19. p. 86. FABRICIVS Bibl. Gr. Vol. II. n. 508.

z) In Otio Vindel. Mel. I. §. 4. p. 25.

ordinem ineuitabili nexu et ſequela cauſſarum atque euentuum in ſe complicatum a parte, quae in vniuerſo eſt, agente, id eſt, a Deo diſtinguebant, huncque illi ſubiiciebant, ita quoque hominem fati legibus conſtringi ſtatuebant, vt quam ei libertatem tribuere videntur, in ſolo earum actionum conſenſu, quae euitari etiam ab inuitis nequeunt, ponant. Aſt longe alia Phariſaeis placuere, teſte ipſo Ioſepho; nam hi ita Dei voluntatem concurrere cum humanae voluntatis actionibus docebant, vt homo earum ſolus et liberrimus auctor eſſe, et bonum eligere vel non eligere poſſet; quae immani diſcrimine a Stoico dogmate diſtant. Quae vero vrgetur morum ſimilitudo infirmiſſimo argumento nititur. Eo enim admiſſo ſequeretur, omnes hypocritas, qui Curios ſimulant et Bacchanalia viuunt, eſſe Stoicorum propaginem, quod eſt abſurdiſſimum. His accedit, longe alio ex fonte profluxiſſe Phariſaicam hypocriſin, quam Stoicam. Illa enim ex inani falſaque perſuaſione, externis operibus legem impleri, et iuſtitiam acquiri poſſe, enata eſt. Haec errorem impium, animum eſſe particulam Deitatis, parentem habuit. Etſi concedamus etiam, quod tamen concedere nulla neceſſitas poſtulat, conſentire quaedam Phariſaeorum dogmata cum praeceptis Stoicorum, nondum tamen inde inferri poteſt, ex Stoa Phariſaica dogmata emanaſſe, ſed demonſtrandum prius eſt, quo canali ad Iudaeos Stoica παράδοξα fluxerint, id quod oſtendi non poteſt, cum Phariſaeorum ſecta aetate Zenonis partibus vix ſit inferior, nec qua ratione hae ad Iudaeos peruenerint, demonſtrari queat. Ioſephi autem auctoritas hac quidem in re nulla eſt. Is enim non Stoica dogmata ſtatuiſſe Phariſaeos ſcribit, ſed affinia iis tradidiſſe monet, nempe voluit Graecis, in quorum gratiam ſcribebat, ſectas Iudaicas inſtituta aliquali cum Graecis comparatione clariores facere: vt taceamus erroneam quoque opinionem, ſapientiam Graecam ab Hebraeis originem cepiſſe, hanc ei comparationem ſatis ineptam et falſam perſuaſiſſe. Recte itaque fecit B. Bvddevs [a], quod, quo erat candore, priori opinioni nuntio miſſo poſteriorem elegerit, cuius laudabile exemplum ſequi non erubeſcimus.

X. Dantur bona et mala opera, quae a Deo non tantum in hac vita, ſed et in futuro ſeculo vel praemio afficiuntur vel poena [b]. Oppoſitum hoc dogma Sadducaeorum errori praemium futurae vitae neganti, ſed ita vt ratio praemiorum et poenarum ex arbitrii humani libertate oriatur, qua ſublata poenas quoque et praemia tolli credebant.

XI. Immortalem vim eſſe animis, et ſub terra poenas eſſe et praemia iis, qui virtuti aut vitio in vita addicti fuiſſent, et his aeternum carcerem propoſitum eſſe, illis vero facilem ad vitam reditum, (ταῖς δὲ ῥαςώνην τȣ͂ ἀναβιȣ͂ν.) Haec ipſa verba Ioſephi de ſpe futurae vitae apud Phariſaeos ſunt [c]. Quae licet plana videri queant et aperta, in diuerſas tamen

a) Hiſt. eccl. V. T. T. II. p. 1217. et annot. ad Hiſt. phil. Hebr. l. c.

b) Ioseph. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) De B. I. L. II. c. 12. p. 788.

tamen opiniones diſtraxere viros doctos. Quidam [d] enim μετεμψύχωσιν illis innui putarunt, alio IOSEPHI [e] loco nixi, quo Phariſaeorum hoc dogma ponit: Ψυχὴν δὲ πᾶσαν μὲν ἄφθαρτον, μεταβαίνειν δὲ εἰς ἕτερον σῶμα τὴν τῶν ἀγαθῶν μόνων, τὴν δὲ τῶν φαύλων ἀϊδίῳ τιμωρίᾳ κολάζεσθαι, *animum omnem eſſe incorruptum, tranſire vero in alterum corpus ſolum bonorum, malorum vero aeternis ſuppliciis puniri.* Alii vero [f], plus vidiſſe viros doctos, quam verba Ioſephi dicant, contendunt, putantque nihil aliud velle hiſtoricum, niſi animas bonorum redire in vitam et corpus aliud, glorioſum nempe atque melius ingredi, adeoque reſurrectionem tantum beatorum innui. Id quod ex ipſius Chriſti atque Pauli teſtimoniis confirmant, quorum vterque ſuam de reſurrectione filiorum regni ſententiam a Phariſaica non diſtinguat [g]. Difficile quoque eſt, certam, quam tuto ſequaris, definire ſententiam, eo quod vtramque explicationem admittant Ioſephi verba. Fatemur tamen priorem nobis ſuo modo videri probabiliorem. Nam 1. bonos diſerte opponit malis Ioſephus, et illis ſolis facilem ad vitam reditum eſſe, his vero aeternum carcerem deſtinatum pronuntiat. Hoc vero de reſurrectione mortuorum intellexiſſe Ioſephus non videtur, nec ita cenſuiſſe Phariſaei credi poſſunt, eo quod ex Danielis prophetia malorum pariter atque bonorum eſſe reſurrectionem didicerant, hancque veritatem confirmatam fuiſſe a Malachia nouerant. Nec opponi his poteſt, eſſe inter Iudaeos, qui, ſolis piis reſurrectionem expectandam eſſe, docuerint. Hoc enim, quamuis forte de particulari quadam Iudaeorum opinione concedi queat [h], toti tamen Phariſaeorum ſectae placere non potuit, quae contra Sadducaeos non virtutis modo poſt hanc vitam praemia, ſed peccati quoque poenas aſſeruit, id quod negata malorum reſurrectione tueri non potuiſſet. Accedit his 2. quod ex Iudaeorum ſcriptis eſt notiſſimum, transmigrationis animarum dogma inter Iudaeos fuiſſe receptum valdeque deamatum. Non prouocabimus ad Cabbaliſtarum placita [i], quae dogma peregrinum ex Orientalis et Pythagorico-Platonicae philoſophiae lacunis hauſiſſe videri poſſunt; ſed ipſos Rabbanitas teſtes volumus, quorum verba breuitatis cauſſa apud PAVLVM SLEVOGTIVM [k], IACOBVM WINDETVM [l] et HOTTINGERVM [m] nepotem legi velimus. Rabbanitae autem cum Phariſaeorum genuini diſcipuli ſint atque aſſeclae, vt ſupra oſtenſum, omnino credibile, eſt, hanc eos quoque μετεμψύχωσιν a Phariſaeis, maioribus ſuis, accepiſſe. Addimus his 3. non confundendam eſſe migrationem

d) Vid. laudati in Otio Vindel. l. c. p. 25. ſeqq. add. BASNAGE l. c. L. II. c. 19. p. 489. ſeqq. PFEIFFER. Dub. vex. p. 889. P. SLEVOGT. diſſ. Acad. P. III. diſſ. I. p. 885.

e) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Vid. laudatos in Otio Vind. l. c. BVDD. l. c. p. 1203.

g) Matth. XXII. 23. Act. XXIII. 8.

h) Vid. THEOD. DASSOV. de reſurr. mort. Io. A LENT. theol. Iud. c. XVIII. §. 14. p. 639. ſeq.

i) R. ISAAC. LORIENS. pec. tr. Cabb. denud. T. II. inſerto.

k) loc. cit.

l) De vita funct. ſtatu S.V. p. m. 100.

m) Ad GOODWIN. Moſ. et Aaron L. I. c. 10. p. 180.

nem animarum ex corpore in corpus cum refurrectione corporum: vtrumque enim, licet, non fatis cohaereat, placuiffe Pharifaeis credere par erat, vt Sadducaeorum dogmatibus contraria opponerent. Hi enim et futuri mundi retributionem, et animae poft fata διαμονὴν fingularemque fine corpore exiftentiam negabant. Illi errori oppofuerunt Pharifaei refurrectionem mortuorum, eamque ex fcriptis Mofis et prophetarum confirmarunt, qua in re cum fana docerent, mirandum non eft, neque Chriftum, neque apoftolos a Pharifaeorum doctrina in eo fe feparauiffe, quod communis et recepta tum effet totius ecclefiae Iudaicae, excepta Sadducaeorum familia, fententia. Alteri errori oppofita fuit transmigratio, quam licet optimus magifter cenfura notaffe non legatur, nondum tamen inde fequitur, ex filentio euangeliftarum, nunquam Chriftum ad eam digitum intendiffe, vel omnes omnino errores ineptae familiae ex inftituto refutare voluiffe. Eft quoque 4. aliquid in verbis Iofephi, quod hanc partem iuuet. Illum enim locum, de quo difceptant viri docti, vbi paulo attentius confideramus, patet loqui Iofephum non de refurrectione corporis, quod proprie moritur atque cadit, fed de vnione animae cum corpore, quae non moritur, et ita quoque refurgere non poteft: porro non effe fermonem de ftatu animae in die iudicii et feculo futuro, fed de ftatu animarum piarum et impiarum mox poft hanc vitam, vbi feparatae exiftunt. Quibus rationibus vno fafce collectis verifimilior eorum videtur opinio, qui transmigrationem Pharifaeis tribuunt. Quae vero contra eam obiiciuntur, facile retundi poffunt, quae tamen breuitatis cauffa omittimus, legenda, cui prolixiora de hoc argumento placent, apud SLEVOGTIVM et BASNAGIVM [n]. Nec difficile eft, fcaturigines detegere, ex quibus ad Iudaeos dogma hoc peregrinum dimanauit. Metempfychofin enim non in Aegypto tantum, fed in toto quoque oriente peruulgatum et vniuerfale dogma fuiffe, conftat. Aft his in locis diu vixere Iudaei, multumque cum his gentibus conuerfati funt. Cum itaque error Sadducaeorum, animas poft mortem effe definere, noua repagula pofceret, error errori oppofitus et animarum bonarum migratio afferta eft [o]. Nec defunt loca N. T. quibus hunc errorem tangi viris doctis vifum eft: quae tamen, cum obfcura fint, et aliter quoque intelligi poffint, huc non adducimus. Μετεμψύχωσιν vero hic fenfu Pythagoreo, non vero Stoicam μετενσωμάτωσιν intelligi quilibet videt, et loca Iudaeorum allata euincunt, fecus ac vifum HERMANNO AB ELSWICH [p]

XII. Effe animum non immortalem tantum, fed fpiritum quoque, etiam poft difceffum a corpore fubfiftentem.

XIII. Dari etiam praeter animas fpiritus alios fiue angelos et bonos et malos [q].

 XIV.

n) ll. cc.

o) Ita certe Cabbaliftae ex Aegypto orti animam ex vnius mundi corpore ad alterius mundi corpus elegantius et praeftantius migrare docebant.

p) De philofophum. viris doctis temere affictis §. 3. p. 3. conf. quae diximus in Otio Vindel. l. c. p. 26.

q) Act. XXIII. 8. 9. conf. DRVSIVS l. c. c. 14. p. 65. feq. quique de fectis Iudaeorum egerunt.

XIV. Expectandam esse resurrectionem [r].

Vitam Pharisaeorum magna sanctitatis specie se commendasse, veteres vnanimiter testantur. Cum enim non legis tantum literae facere satis se posse crederent, sed et opera supererogatoria ex obseruatis patrum traditionibus et ἐθελοθρησκείᾳ enata iactarent, non potuit non in id incumbere eorum diligentia, vt pietate vitae aliis praestare viderentur. Vitam itaque duram et austeram exprimebant, qualem requiri ab iis par erat, qui se a communi hominum viuendi ratione separare et meliora efformare animo constituissent. Hinc ingens inter Pharisaeos superbia; quae ita plebem contemsit, vt eam maledictam pronuntiarent [s], terrae filios appellarent [t], resurrectionem mortuorum illis denegarent, testimoniorum fidem reiicerent, et quae alia fuerunt intolerabilis fastus specimina passim viris doctis [u] enarrata. Patriarum traditionum, quae innumeris nugis quotidie ab otiosis hominibus augebantur, vsque ad superstitionem etiam in minimis erant obseruantissimi, decimabant omnia [x], quae possidebant, inque lotionibus et purgationibus ad insaniam vsque delirabant [y], et haec tamen ludicra et leuidensia magnam cultus diuini partem constituere sibi persuadebant, adeo, vt eiusmodi lotionibus et lustrationibus non Leuiticam modo verum etiam moralem animi puritatem apud Deum obtineri posse, sibi persuaderent [z]: adeo omnis sana ratio et philosophia hos homines reliquerat. Vigiliis ita corpus macerabant, vt vel asseri angustissimo vel spinis incumberent, ne somno grauiori corriperentur [a]. Ieiuniorum autem superstitiosam prorsus habuere curam [b], tum vt peccatorum maculas eluerent, tum vt insomniis felicioribus se pararent, tum vt consiliorum euentus prosperos adiuuarent, infaustos auerterent [c]: vnde praeter praescripta ieiunia spontanea quoque singulari voto elegerunt [d]. Orationum longarum et ampullatis verbis turgentium ad ineptias vsque erant studiosissimi [e], ita tamen, vt potissimum in synagogis [f], in templo, in conuiuiis, et in ipsis quoque plateis eas publice ostentationis caussa recitarent [g]. Quin et erogandarum eleemosynarum et porrigendae largiter stipis

r) Ibidem.

s) Io. VII. 49. Comment. h. l.

t) Pirke abhoth c. II. n. 5.

u) HOTTINGER. l. c. p. 176. LIGHTFOOT. ad Matth. V. 22. T. II. opp. p. 286. Specimen vero intolerabilis fastus Pharisaici cape ex sequenti historia: R. Iehuda Sanctus cum plebeium aliquando salutasset, poenitens in haec erupit verba: *Vae mihi, qui panem meum plebeio dedi!* Baua Bathra f. VIII. 2. conf. WAGENSEIL. Sota exc. Gem. c. III. §. 8. 2.

x) MATTH. c. XXIII. 23. conf. Io. CONR. HOTTINGER. de decimis Iudaeorum Lugd. Bat. 1713. 4. et laudati CARPZOV. ad SCHICKARDI ius reg. Hebr. p. 270. FABRICIO Bibliograph. antiq. p. 509. WOLFIO Cur. philos. ad l. c. Matth.

y) MATTH. c. XV. 2. MARC. VII. 3. subtilitates Pharisaeorum lege apud GOODWIN. l. c. L. I. c. 10. p. 185. SCALIGER. elench. trihaeres. c. VII. p. 56. in quibus adeo superstitiosi fuerunt, vt illotis manibus edentem poenam Dei certissimam et praesentem manere dixerint, vid. BVXTORF. Syn. Iud. c. XI. p. 239.

z) Conf. WITSIVS Misc. SS. T. II. ex. XXI. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. p. 1187.

a) Conf. BASNAGE l. c. p. 499.

b) MATTH. c. IX. 14. LVC. c. VII. 39. XVIII. 2.

c) Loca Iudaeorum collegit LIGHTFOOT. ad l. c. T. II. opp. p. 309.

d) IDEM ad Luc. XVIII. 12. p. 552.

e) MATTH. c. VI. 5. LVC. c. V. 23.

f) Quadriuia et compita intelligi putat B. G. OLEAR. ad l. c. Matth. p. 172.

g) Conf. LIGHTFOOT. ad l. c. Matth. p. 298.

ſtipis diligentem curam habebant [h], eo quod ad conſequendam peccatorum remiſſionem et iuſtitiam coram Deo tuendam plurimum haec opera miſericordiae valere ſibi perſuaſiſſent. More tamen ſuo vbique ad famam iis conſequendam, et vt per ora virum volitarent, reſpexerunt, vnde turbarum indicio eleemoſynas eos diſtribuiſſe, prouerbiali locutione dixit Saluator [i]. Vt vero operibus ab aliis hominibus ſe ſeparabant, ita veſtimentis quoque ſe diſtinguebant. Tunicas hunc in finem geſtabant praelongas, quarum fimbrias ſiue zizith, dilatabant, vt legis diuinae obſeruantiores ceteris viderentur [k]. Cuius habitus tanta illis inerat aeſtimatio, vt hunc filium terrae, id eſt abiectum et plebeium hominem dicerent, qui non filamina geſtaret in veſte ſua, illudque tritum inter eos inualeſceret: *veſtes populi terrae ſunt conculcatio Phariſaeorum:* et qui huiusmodi veſtem communem tetigiſſet, impuritatem quandam Leuiticam ſibi contraxiſſe videretur. Quin adeo inſaniebat quorundam ſuperſtitioſa ἐθελοθρησκεία, vt ne ſanguini quidem ſuo parcerent, eumque variis ineptiis ad captandam vulgus admirationem elicerent [l]. Praecipue vero in phylacteriis dilatandis ampliandisque erant diligentiſſimi, vt ſupra alios legis diuinae obſeruantes memoresque ſeſe oſtenderent [m]. Illicitum putabant edere cum peccatoribus ; immo cenſebant eſſe pollutionis ſpeciem tangi ab iisdem, eo quod immundos illos eſſe pronuntiarent: Proſelytorum vero captandorum tantam adhibebant induſtriam, vt, licet proſelytos tanquam ſcabiem Iſraëlis haberent, inuſitato tamen in iis conuertendis deſiderio flagrarent [n]. Quo in ſtudio aucupandi proſelytos et perſecutionis ſpiritus contra illos, qui ab eorum partibus non ſtabant, et lucri cupiditas ſordidiſſima crumenis magis quam animabus proſpiciens eminebat. Quamuis autem vni omnes ſectae adhaererent, in varias tamen haud raro factiones ſciſſi ſunt, quae ipſas ſe mutuo interdum anathemate feriebant. Maxime autem ad cognoſcendam inſanientis ſectae ſtultitiam ſeptem illae Phariſaeorum claſſes notandae ſunt, quos Talmudici libri [o] memorant, nempe: 1. Phariſaeus Sichemita, qui pellem Phariſaicam vel induit vel exuit lucri gratia, inſtar Sichemitarum ſe circumcidentium. 2. Phariſaeus truncatus, ita dictus, ac ſi pedibus deſtitutus eſſet, quum eos vix hu-

h) MATTH. c. VI. 1. LIGHTFOOT. h. l.

i) Ita difficultas, quam interpretes mouent, facile tolli poteſt, nec ad inuſitatos ritus confugiendum, licet veſtigia quaedam adhibitarum buccinarum in eleemoſynarum diſtributione ſe inueniſſe putent viri docti, vid. B. WOLF. Cur. ex. ad h. l. p. 116. ſeqq.

k) MATTH. c. XXIII. 5. Zizith quid ſint, explicant GOODWIN. l. c. §. 29. p. 202. HOTTINGER. ad h. l. NICOLAI ad SIGON. de rep. Hebr. p. 433. et ſcriptores antiqq. Iudaicarum.

l) Vid. LIGHTFOOT. ad MATTH. c. III. 7. p. 273. vbi Phariſaeus ſanguinem eliciens vocatur. Id de flagellatione intelligit BASNAGIVS l. c. p. 499: contrarium probante BOILEAVIO de flagell. c. 2. p. m. 8. qui flagellationis in veteri federe nullum alium vſum fuiſſe, niſi caſtigationis, probat.

m) MATTH. c. IX. 11. LVC. c. VII. 39. De Thephillin ſiue phylacteriis fuſe tractant antiquitatum Iudaicarum ſcriptores enumerati a Cel. WOLFIO Cur. phil. ad l. c. Matth. p. 323.

n) MATTH. c. XXIII. 25. LIGHTFOOT. ad h. l. CARPZOVIVS ad SCHICKARDI Ius reg. p. 324. et pec. diſſ. B. DANZII de cura Iudaeorum in proſelytis faciendis, Ienae 1688. 4.

o) Loca talmudica exhibent LIGHTFOOT. ad MATTH. c. II. 7. GOODWIN. l. c. p. 205. WAGENSEIL. ad Sota c. 3. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1852. Io. HENR. HOTTINGER. theſaur. philol. L. I. c. 1. §. 5. aliique.

mo vellet leuare, vt profundae meditationis admirationem relinqueret. 3. Pharifaeus impingens, qui oculos fuos claufit, ad euitandum afpectum mulierum, ita vt crebro caput muris impingeret et cruentaret. 4. Pharifaeus quaerens crebro, quid debeam facere, et faciam illud. 5. Pharifaeus mortarius, qui pileum geftabat inftar profundi mortarii, ne poffet oculos attollere, nec in vllam partem flectere, fed tantum vel antrorfum conii- cere vel humi configere. 6. Pharifaeus ex amore, qui morem legi gere- bat virtutis amore. 7. Pharifaeus ex timore, qui legi obfequebatur for- midine poenae; quorum, ille praecepta pofitiua, hic negatiua tantum re- uerenter colebat. Ex his vero, quantum a grauitate et fanctitate diuinae legis, et a fana quoque ratione difceflerint homines ineptiffimi et nugi- uenduli, iudicari, fimul autem intelligi poteft, cur fingulari fanctitatis opinione apud plebem in maxima vixerint auctoritate [p]. Eiusmodi enim aufteritatibus oculos oblinebant plebis ad externa tantum attendentis, vt internas fordes non perfpicerent: eam autem humanitate, morum iucun- ditate, colloquiorum dulcedine, aliisque, quibus animi capi folent, con- uerfationis quotidianae virtutibus, maxime vero indulgentia in iudiciis et mitioris fententiae patrocinio fibi adeo deuinctam habebant, vt eius bene- uolentiam atque ftudia prorfus in voluntate fua haberent [q]. Cumque et ipfi imperio, cuius iugum non fine magna indignatione patiebantur Iu- daei, peregrino effent infenfiffimi, et ad illud excutiendum quauis occa- fione paratiffimi, tantopere plebis ftudium pro Pharifaeis exarfit, vt tota ex eorum nutu penderet, et reges atque principes eorum potentiam inter plebes magnopere reformidarent [r]; eo quod nec vi nec dolo parcerent vlli, vt contrariam fibi partem queiscunque poffent machinis euerterent. E contrario, vbi potentiorum et imperantium partes Pharifaei fecuti funt, ita flexerunt plebem, vt coeco ftudio in eorum partes rueret, quos fibi prius habuerat inimiciffimos. Cuius luculentum exemplum cum nobis exhibeat hiftoria Hyrcani, Ariftobuli, Iannaei Alexandri regum, et Alexandrae reginae ad quam aliquoties iam prouocauimus, legenda omni- no eft Iosephi [s] hiftoria, vt quem habuerit influxum haec fecta in artes politicas imperantium, intelligatur. Texiffe vero fpeciofam hanc fanctitatem horrendam impietatem et fcelera grauiffima, illis ignotum effe non poteft, qui fermones Chrifti a facris hiftoricis in acta relatos lege- runt, quibus illis abominabilem malitiam, fuperbiam, inuidiam, lucri cupiditatem, vindictae ftudium, et quae alia erant animi in peffima quae- uis graffantis furentisque fcelera, obiecit [t], contra quem conflata maxime a Pharifaeis perfecutio fentinam perditiffimae nequitiae exhibuit, et qua- les homines effent, demonftrauit. Id quod praeter innatum deteftabili homi-

p) Ioseph. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 454.

q) Idem de B. I. L. II. c. 12. p. 788. Augebat eorum auctoritatem, quod in Synedrio maiorem numerum conftituerent, vt fupra obferuatum.

r) Ioseph. Antiq. Iud. L. XIII. c. 18. p. 453. c. 24. p. 463.

s) l. c. c. 24. 25. conf. Zeltner. differt. de Alexandra regina Iudaeorum.

t) Matth. c. XXIII. 1. feqq.

hominum generi faſtum et ambitionem, quae πϱοεδϱίας et laudes hominum inſano furore anhelabat [w], et quae tanta erat, vt ſe orbis reges et humani generis magiſtros eſſe ſomniarent [x], et a diſcipulis contradictionem nullam ferrent [y], ex ſordidiſſima diteſcendi cupiditate profectum eſt, qua ducti dum viduarum et orphanorum curam agere ſimulabant, eos facultatibus ſpoliabant, ſuſcipiebantque ea omnia, quae ad peſſimas animi corruptiſſimi cupiditates alendas fouendasque facere poſſe credebant [z]. Neque hoc malum ſolum fuit, ſed cum legis eſſent interpretes et ſucceſſionem doctrinae Moſaicam ambitioſe iactarent, ab eorum quoque praeceptis plebs tanquam ab oraculi effatis pependit, effecerunt deteſtandis legis diuinae detorſionibus, vt legis notitia, et pietas vera tantum non omnis ex gente Iudaica exularet, animi vero ſalutis cupidi, et veram diuinae voluntatis cognitionem anhelantes miſere deciperentur, et ab ingrediendo coelorum regno excluderentur. Quibus tanquam paucis quibusdam inter lolia ariſtis ſuppreſſis tanta in populo Iudaico ſcelerum ac delictorum ſeges effloruit, vt non potuerint non diuina maturari iudicia, quae totam Iudaeorum rempublicam euerterent. Quam calamitatem publicam mire auxere Phariſaei ſeditionibus et rebellioni addictiſſimi, praeterea audaciſſimi, et conſiliis in praeceps et interitum ipſum ruentibus deditiſſimi, cuius exempla plura exhibet hiſtoria Iudaica [a], quibus tandem effectum eſt, vt tota reſpublica a Romanorum exercitu euerteretur. Quo tamen excidio templum quidem et vrbs ſolo aequata et res Iudaeorum disiectae ſunt, Phariſaiſmus autem ex gentis ſuperbae animo, vt ſupra dictum, eiici non potuit. Fuere etiam foeminae, quae Phariſaiſmo nomen dedere, at quae eiusdem commatis quo viri, ſub pietatis praetextu nefandae licentiae impuritatisque ſpecimina edidiſſe leguntur, de quibus loca Talmudica conſuli poſſunt collecta a IOANNE LIGHTFOOTO [b].

§. XXVIII. Quarta Iudaeorum ſecta Eſſenorum eſt, cuius hiſtoria [c], eo magis expendi meretur, quo magis ſingulares prorſus eius res fuerunt, et a conſuetudinibus Iudaicis receſſerunt, et quo magis veriſimile eſt, ex Graeca philoſophia aliquid ad hos Iudaeos perueniſſe. Origines eius non minus, quam reliquarum ſectarum, impeditae et incertae ſunt, eo quod paula-

Sectae Eſſenorum origo.

w) Ibid. v. 6. ſeqq. conf. VITRINGA de vet. ſynagoga p. 191. RELAND. antiq. Hebr. p. 132. quorum prior luculentum ea de re locum ex Talmude affert p. 192. Pertinet huc titulus Rabbi, de quo vid. LIGHTFOOT. ad l.c. Matth. SELDEN. de Synedr. p. 736. aliosque laudatos WOLFIO Cur. ex. ad h. l. p. 324.

x) Vid. LIGHTFOOT. l. c.

y) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. cap. 2. pag. 617.

z) MATTH. l. c. et interpp. ad h. l.

a) Exemplo eſſe poteſt Iudae Gaulonitidis ſeditio, qui terrenum Dominum renuebat. Eius enim factio ex Phariſaeis potiorem partem conſtabat, vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616.

b) Ad Matth. III. 5. p. 271.

c) Scriptores de Eſſenis enumerat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 817. ſeqq. quibus addi poſſunt BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. II. c. 20. ſeq. p. 520. ſeq. Ven. SAL. DEYLINGIVS diſſ. de Aſcetis ad calc. Obſeru. SS. P. III. p. 451. Io. IOACH. LANGIVS pec. diſſ. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 1212. ſeqq. CLERICVS H. E. Sec. I. et II. Prol. S. I. c. 5. HEVMANN. Act. phil. Vol. III. p. 504. et nuper Ven. MOSHEMIVS Inſt. Hiſt. Chriſt. Sec. I. P. I. c. 2. §. 12. ſeqq. p. 78. ſeqq.

paulatim, quod a quibusdam priuata diligentia inſtitutum erat, tandem communi multorum ſuffragio probatum et auctum ſenſim in publicam ſectam abiit. Difficilia itaque et dubia initia, fatentibus viris doctis [d], multis coniecturis vt in his rebus ſolet, expoſita ſunt. Ipſos Eſſenos ſi audis vetuſtiſſimum ſectae huius inſtitutum fuit: teſte enim Iosepho [e] ad primorum auctorum ac parentum ſuorum libros antiquiſſimos prouocauerunt, eosque ſe habere profeſſi ſunt. Ex qua iactantia patet, ſuas illos origines longe ſupra reliquarum ſectarum natales poſuiſſe. Nec defuere, qui hac in re fidem illis haberent. Ipſe ſane Iosephvs [f] valde antiquitati huius ſectae fauet, quin Plinivs [g], ſeculorum illis millia tribuit, et ita de iis loquitur, quaſi aborigines fuiſſe crediderit. Aſt hoc homini in rebus Iudaeorum a commercio cum gentilibus abhorrentium, coecutienti facile ignoſci poteſt, fides autem Eſſenis adhibenda non eſt, quos dubium non eſt, hanc antiquitatem ideo oſtentaſſe, vt ceteras Iudaeorum ſectas hoc quoque nomine, vt in reliquis inſtituti ſui circumſtantiis, vincerent, quemadmodum Iudaeos ſibi ſuper omnes gentes alias cum ceteris, antiquitatis etiam praerogatiuam vindicaſſe, et ad eam omnes ritus ſuos etiam recentiores et a conditoribus gentis non profectos retuliſſe conſtat. Et tamen, his non obſtantibus inuenti ſunt inter eruditos, quidam, qui ad vetuſtiſſima Iſraëlitarum tempora origines Eſſenorum retulerunt, et Rechabitas inter Iudaeos ex Kenaeis a tempore migrationis ex Aegypto receptas pro parentibus Eſſenorum agnouerunt. Quam opinionem ex veteribus ſecuti ſunt Svidas [h] et Cedrenvs [i], magno vero ſtudio ornauit Serarivs [k], vt antiquitates originesque monachatus ex hac ſecta eo altius repeteret, quo nomine grauiſſime eum caſtigat Scaliger [l]. Reiiciendam autem eſſe hanc coniecturam facile palpabit, qui conſiderauerit, qui Rechabitae fuerint, et quod vitae inſtitutum ſecuti? Illi enim ex Kenaeo Midianiticae gentis populo, poſterisque Iethro, qui ſocer Moſis fuit, oriundi fuere, qui populo Iſraëlitico adhuc in deſerto palanti aſſociatus eſt, eius beneficiis atque priuilegiis fruens, ita tamen, vt diſtincta ſemper ab Iſraële gens fuerit. Ex hac enim Kenaeorum domo oriundus Rechabi filius Ionadabus, vir grauis atque doctus, peculiare quidem vitae inſtitutum ſuis commendauit, ſed tale quod ab Eſſenorum moribus prorſus erat diuerſum. Teſte enim Ieremia [m] vate, ita conſtituit Ionadabus, ne vinum biberent, nec domum aedificarent, nec agrum colerent, nec vineam confererent, ſed habitarent in tentoriis; nempe quod peregrini eſſent, quorum non erat terrae inter Iſraëlitas portio, ſed docendo ſcribendoque vitam tolerarent [n]. Aſt Eſſenos

d) Citati Goodwin. Moſ. et Aar. L. I. c. 12. §. 21. p. 237.

e) De B. I. L. II. c. 11. p. 788.

f) Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.

g) Hiſt. nat. L. V. c. 17. conf. Basnage Hiſt. Iud. L. II. c. 20. p. 514. 658.

h) In Eſſeni T. I.

i) Hiſt. p. 198.

k) In trihaereſio L. III. c. 8.

l) In elencho trihaereſii c. 24. p. 186.

m) c. XXXV. 6. 7.

n) Diligenter docteque de Rechabitis diſſeruit Hermann. Witsivs Miſcell. SS. P. II. p. m. 223. ſeqq.

ſenos agros coluiſſe, aliaque his contraria inſtituta ſecutos fuiſſe, Iudaeos etiam origine fuiſſe ex dicendis conſtabit. Nec veriſimiliorem ſententiam ſequitur R. ABRAHAM ZACHVTH [o], qui Nazaraeos huc aduocat; vt enim taceamus, duraſſe Naziraeorum inſtitutum per aliquod tantum tempus, diſcrimen inde apertum patet, quod templi nullam communionem Eſſeni habuerint, in quo tamen vi inſtituti ſui Naziraei erant frequentiſſimi. Doctiſſimus vero LANGIVS [p], nouam de Eſſenorum origine opinionem ingreſſus, non inter Iudaeos, ſed inter barbaros eorum natales quaerendos eſſe putat, ratus non fuiſſe Eſſenos Iudaeos, ſed philoſophos barbaros Iudaizantes. Huic vero opinioni, vt cetera non afferamus infra commode magis dicenda, teſtimonium Ioſephi et Philonis, qui diſerte Iudaeos faciunt, recte opponitur. In tanta itaque coniecturarum et diuerſitate et incertitudine tutiſſimum putamus fateri, latere veros natales ſectae fanaticae, nec poſſe eos accurate definiri, eo quod ſuccedente tantum tempore ſenſimque ex paucis vita agreſtis cultoribus fanaticam quandam vitae regulam ſibi conſtituentibus, in ſectae tandem formam adoleuerit. Illud ex IOSEPHO [q] certum eſt, temporibus Ionathae, fratris Iudae Maccabaei, Hyrcanique regis et filiorum [r] vna cum reliquis ſectis floruiſſe, nec a vero diſſentire putamus, quod eleganter et acute coniecit MOSHEMIVS [s], ante reliquas ſectas hanc exortam fuiſſe, licet forte nomen non mox cum ipſa ſocietate horum hominum enatum ſit. Illud ſcilicet neminem negaturum eſſe: ſtatum Iudaeorum miſerabilem et deploratum, quo calamitatibus publicis tantum non opprimebantur, occaſionem dare potuiſſe quibusdam, in deſerta et campeſtria loca ſecedendi, vt eo tutius laterent, hosque cum patriae religionis cultus, deficiente templi vſu, ex legibus Iudaicis ſeruari non poſſet, recedendum paululum a ceremoniis auitis ratos, tandem ad theoreticam quandam vitam eſſe delapſos: et cum ſimile inſtitutum in Aegypto floruerit, ex eius moribus recepiſſe illa, quae circumſtantiis ſuis atque ſcopo eſſent conſentanea. Ita enim maxime probabile fieri, homines in Syria natos, cum ad Aegyptios acceſſiſſent, temperamento ad fanaticiſmum inclinante, quod initio neceſſitas ſuaſerat, animi inclinatione poſtea ſeruauiſſe inſtitutum. Qua vero calamitate publica preſſis Iudaeis, quidam in campeſtria et deſerta loca diſceſſerint, de eo variae virorum doctorum coniecturae ſunt. Primus niſi fallimur DRVSIVS [t] grauem qua Hyrcanus Phariſaeos afflixit perſecutionem occaſionem ſectae huic dediſſe coniecit. Tunc enim Phariſaeorum nonnullos in deſerta loca ſeceſſiſſe et peculiarem ſectam conſtituiſſe

o) In Iuchaſin, conf. DRVSIVS l. c. SCALIGER. Elench. trihaereſ. c. 23. p. 147. GOODWIN. l. c. p. 237. BASNAGE l. c. p. 513.
p) loc. cit.
q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. p. 442.
r) c. 24. p. 463. ſeq.
s) l. c. p. 82.
t) De Haſidaeis p. 24. ed. Trigl.

tuiſſe putat. Aſt falli virum doctum ſola Ioſephi auctoritas euincit [u]. Alii perſecutionem grauem, qua gentem Iudaicam preſſit Antiochus Epiphanes, occaſionem ſecedendi viris quibusdam piis dediſſe ſtatuunt. Haſidaeorum enim quosdam, quique ab abominationibus gentilibus, quas in mediam Hieroſolymam introduxit Antiochus, ſe ſeparauerant, cum non omnes bello ſe tyrannidi opponere auderent, ſeceſſiſſe in deſerta, vt ab idololatria ſecuri Deum ex legis praeſcripto colerent. Qui cum in ſolitudine ſine templo, ſine victima, viuerent, peculiare tandem inſtitutum vitae ſibi finxiſſe. Quam ſententiam amplexi ſunt multi viri doctiſſimi [x]. Cel. MOSHEMIVS [y] autem maturius paulo ſectam hanc, ſi de re ipſa, non de nomine quaeratur, initium ortumque cepiſſe coniicit, et rem ita eueniſſe rationes inducit: „Aſſyriis et Babyloni„is Palaeſtinam populantibus Iudaeosque ſecum in ſeruitutem abducenti„bus, gentis huius haud paucos fuga ſeſe in deſerta loca Syriae et Aegy„pti recepiſſe, quo furorem vitarent hoſtium. Hos quum templo care„rent, neque ritus idcirco a Moſe rogatos ſeruare poſſent, facile in eam „deſcendiſſe cogitationem, ſufficere, ſi quis mente caſta puraque Deum „colat, hominemque ſupremi Numinis ſtudioſum ſine victimis, aris, ſa„cerdotibus et ſuffimentis expiari poſſe. Auxiſſe hanc opinionem ſoli„tudinem, et non modo coactas diuinae legis interpretationes, ſed etiam „princeps nouae huius ſectae dogma peperiſſe: contemplando, corpus„que coërcendo et caſtigando viam ad amicitiam Dei atque ſummum „perfectionis gradum ſterni. Adiunxiſſe ſeſe huic generi poſtea non„nullos Aegyptiacis aliisque ſuperſtitionibus imbutos, quibus magiſtris „noua plane et inuſitata religionis forma quam nec Iudaicam, nec profa„nam dixeris, conſtitutam eſſe". Nihil eſſe in hac doctiſſimi viri coniectura, quod non veriſimilitudine ſe commendet, omnino fatendum eſt, vnde qui, deficientibus certioribus indiciis, illi addere calculum voluerint, recte ſatis rationes inituros eſſe putamus. Quod ſi tamen coniecturas quoque noſtras, ob inſtituti noſtri conditionem melioribus addere licet, diſtinguenda pauliſper certiora ab incertis eſſe putamus, vt quid veriſimile ſit, quid minus, inde coniici queat. Et 1. quidem errare eos, qui Hyrcani vel etiam Ionathanis fratris Iudae Maccabaei tempore exortos eſſe Eſſenos, ſtatuunt, facile ex IOSEPHI [z] teſtimonio euinci poteſt, qui floruiſſe circa iſta tempora iam tres iſtas ſectas teſtatur. 2. Certum quoque ex IOSEPHI narratione [a], eius-

u) Valde eam ob rem Druſium exagitauit Serarius, cui acerbe reſpondit Scaliger, quorum tamen neuter veras origines huius ſectae vidit.

x) RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. § 16. p. 252. CAVE Antiqq. Apoſt. prooem. p. 118. BASNAGE l. c. p. 515. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1212. Haſidaeorum vero propaginem facit GROTIVS ad I Maccab. II. 42. nos huic olim ſententiae ſubſcripſimus, in Germ. Hiſtor. philoſ. opere T. IV. p. 237. ſeqq. vbi etiam ad Cl. LANGII obiectiones l. c. §. 2. p. 22. reſpondimus. Re vero paulo attentius conſiderata origines ſectae huius altius repetendas eſſe arbitramur.

y) l. c. §. 14. p. 81. ſeq.

z) l. c. de B. I.

a) Dabimus eam in ſeq. §.

eiusmodi instituta recepisse Essenos, quae ex schola Pythagorae desumta sunt: ea vero non alibi, quam vel in Aegypto, vel ab Aegyptiacis hominibus, ad quos vltimi Pythagorei peruenerunt, discere potuerunt, vt ex historia sectae Pythagoreae clarum esse putamus. 3. Ex his autem necessario sequitur, Essenos, si secta ex iusto suo habitu et constitutione sumatur, ante Pythagoreismum inter Aegyptios innotescentem et instituta sua illi genti commendantem, sua quoque instituta non potuisse accipere. Illud vero Alexandri M. et Ptolomaei Lagidis temporibus euenisse, quibus vltimi Pythagorei in Aegypto visi sunt, et Aegyptii ab iis vitam istam monasticam et coenobiticam didicerunt, suo quoque loco demonstratum est. Quibus positis 4. recte inferri putamus tertio ante C. N. Seculo nempe ab A. M. cIɔcIɔcIɔDCL ad A. M. cIɔcIɔcIɔDCCL, qui L annis Ionathae tempora antecedit, hanc sectam qua talem enatam esse, licet initia iam prius posuerit. 5. Ita vero nec ab Antiochi Epiphanis persecutione, et Hasidaeorum temporibus eius natales deriuari possunt, nec a temporibus inuasionis regum Assyriae et Babyloniae; illa enim integro seculo serius, haec tribus seculis prius euenit. 6. Medium itaque tempus inter vtramque persecutionem occasionem dedisse sectae huic condendae, ex dictis omnino fit verisimile. Qualis vero illa fuerit, licet definiri accurate non possit, putamus tamen posse coniici aliquid, quod verisimilitudine non destituatur. Nobis ita ab initio euenisse videtur: Cum incursione Assyriorum templum dirutum, vrbs Hierosolyma vastata, et religionis cultus omnis sublatus esset, caede quoque praefecti Gedaliae ab Assyriorum rege constituti exiguae Iudaeorum in Palaestina reliquiae timore replerentur, fuga populi ab Assyriis relicti ex terra Iudaica in Aegyptum facta est [b], ibique Iudaei haeserunt diu, sine templo, sine aris focisque et sine cultu publico, adeoque priuata tantum pietate seruire Deo cogebantur. Fecisse hoc reliquias illas populi Iudaici in Aegyptum delati in solitudine, vitata hominum frequentia, cum odium Iudaeorum in idololatriam Aegypti suadet, tum Aegyptiorum horror eorum, quos damnare sacra sua nouerant. Maxime vero timor fugitiui populi in deserta Aegypti eos compulisse videtur, cum multos ex suis a Cambyse abduci in captiuitatem cernerent. Et haec prima initia fuisse monachatus Iudaici, tum in Therapeutarum, tum in Essenorum familia postea se prodentis coniicimus. Iustamque et omnino probandam coniecturam Moshemianam putamus, homines a templo, aris, victimisque raptos quasi et abstractos vitam sibi quandam atque cultum finxisse, qui austeriori exercitatione defectum victimarum quasi suppleret, et se Deo castiori vitae habitu placere posse, sine legis Leuiticae ceremoniis sibi persuaderet. Simpliciorem tamen vitae huius eremiticae conditionem et nondum sectariam fuisse, facile credimus, praesertim cum initio Ieremia vate praesente potuerint in ordinem redigi: sed succedente tempore varia accessisse ἀλλότρια nemo negauerit, qui humani ingenii indolem

b) Dictum ea de re supra §. XI.

lem inſpexerit. Id quod incrementa ſumſit haud exigua, cum allegorica methodus in Aegypto recepta medium exhiberet ἐθελοθρησκείαν hanc cum patria lege conciliandi. Maxime vero his Iudaeis μονάζουσι nouas arriſiſſe ceremonias nouaque placita, veriſimile eſt, cum Pythagorei vltimi in Aegyptum elapſi ſolitariam vitam, quam neceſſitas initio iniunxerat, exercentes, nouis inſtituti ſui ritibus, placitis, ceremoniis res ſuas illis augendi exhibuiſſent occaſionem. Cum enim viderent, hos philoſophos fanatica quadam ratione pietatem quandam excellentiorem commendare, eamque exercitationibus corporis cupiditates ſupplantantibus firmare, ſimul autem iudicarent, facile legem domeſticam et praecepta Moſis: cum peregrinis iſtis inſtitutis et placitis mediante allegoria poſſe conciliari, non potuit non eorum philoſophandi modus recipi, et, quod initio arbitrarium, et ex variorum ingeniorum iudicio, varium quoque et diuerſum fuerat atque liberum, tandem in ſectae formam coaleſcere. Cumque credibile ſit, non omnes eodem modo, in conciliando legis ſenſu cum inſtitutis ſuis quae vel ipſi elegerant, vel a Pythagoreis acceperant, ſtatuiſſe, ratio inde intelligi poteſt, cur Therapeutae ab Eſſenis in multis diſſenſerint [c]. Cum vero ab Alexandro M. et Ptolomaeo Lagide coloniae nouae et ampliores in Aegyptum deducerentur, quae libertatem religionis patriae exercendae nactae cultum Dei Iudaico more ſeruabant, videntur primi iſti eremitae, cum ab vrbium frequentia eſſent remotiores et ſe circa ea tempora moribus et placitis Pythagoreorum attemperaſſent, in priſtino inſtituto perſtitiſſe: et ita quidem Therapeutas Iudaeos in Aegypto ab initiis coloniae Iudaicae floruiſſe, et peculiarem eiusmodi ſocietatem conſtituiſſe, nobis quidem videtur veriſimillimum. Fuiſſe autem alios quoque, qui ab eorum placitis in quibusdam diſſentirent, ex allata paulo ante ratione apertum eſt, Ptolomaeus vero Philadelphus Lagidis ſucceſſor, ſoluta Iudaeorum ſeruitute cum poteſtatem iis feciſſet, domum, ſi vellent remeandi cum aliis Iudaeis, qui in Palaeſtinam remigrarunt, huius quoque generis nonnullos rediiſſe, dubium non eſt. Qui cum cultum externum ab Eſdra, Nehemia reliquisque viris piis cum templo reſtitutum contemnerent, eo quod purius ſanctiusque ſe Deum colere poſſe crederent, ineptae quoque traditionum nugae illis parum ad colendum Numen facere poſſe viderentur, ſeceſſerunt in campeſtria loca, et peculiarem ibi ſectam propagarunt, quae poſtea, vt ab enatis reliquis ſectis diſtingueretur, a ſanctiori, quam affectabat, vitae cultusque diuini ratione, Eſſena dicta eſt. Haec coniecturae quidem tantum locum atque ius tueri poſſe in tanto veterum ſilentio non diffitemur, fatebitur tamen praeiudicio non occupatus quilibet, eam ita ſe habere, vt non tantum cum temporum et circumſtantiarum fatorumque populi Iudaici rationibus conueniat, ſed et vtriusque ſectae, Eſſenorum et Therapeutarum conſuetudines pene omnes

c) Ita vero quaeſtio quoque dirimi poteſt, vtrum Therapeutae Eſſenorum genus aliquod fuerint, de qua paulo infra dicemus.

omnes luculenter explicari poſſint, immo difficiles quoque controuerſiae quaedam virorum doctorum de hoc argumento componi. Nec deſtituitur haec opinio virorum doctorum calculo [d], qui ex Aegypto hanc ſectam deriuandam eſſe agnouerunt. De ea vero cum alia IOSEPHVS [e] alia PHILO [f] tradiderint, ille Palaeſtinos Eſſenos, hic Aegyptios quoque Therapeutas enarrans, vterque audiendus, aſt examinandus ſimul eſt: cum in quibusdam ſuſpecti teſtes ſint [g], totam etiam horum fanaticorum Iudaeorum hiſtoriam virorum eruditorum diſceptationes et praeiudicatae opiniones valde reddiderint obſcuram et intricatam.

Eſſenorum hiſtoria.

§. XXIX. Hos duces itaque ſed cum aliqua prouidentia, ſequemur, Eſſenorum ſectam propius conſideraturi; Et nominis quidem, quod apud Ioſephum Eſſeni, apud Philonem Eſſaei, apud Epiphanium Oſſeni ſcribitur, etymon adeo incertum eſt, vt citius equos gryphis iungere, quam doctorum virorum opiniones inter ſe conciliare liceat. Quidam enim חסידים per apocopen dici putant, eo quod ab Haſidaeis originem accepiſſe credunt: alii verbum Syriacum אסא quod ſanandi, medendique ſignificationem habet, huc aduocant, eo quod medicinam multi ex illis exercerent, et familiae quaedam eorum therapeutae a Philone dicantur: alii ab חסה deriuant, eo quod in loca deſerta confugerent. SCALIGER [h] a voce חסי deriuauerat, qua pius, bonus, ſanctus innuitur, ſed mutata ſententia poſtea a Chaldaica voce חשאי, quae ſilentium indicant, deriuare maluit. In cuius tamen coniectura, curae priores poſterioribus meliores videntur, ita enim Eſſeni nobis a Ioſepho et Philone deſcribuntur, vt pietatis atque ſanctioris vitae gradum ſublimiorem conſcendiſſe videantur, certe ab hac opinione nomen accepiſſe credi queant [i].

d) Primus hoc obſeruauit LVC. HOLSTENIVS in annot. ad Porphyr. vitam Pythag. pag. 11. quem multi alii viri docti, et in his nuper Cel. MOSHEMIVS §. 11. p. 78. l. c. ſecuti ſunt.

e) De bello Iud. L. II. c. 11. p. 785. Antiquit. Iud. L. XVIII. c. 2. p. 617.

f) Quod omnis probus ſit liber, p. 876. ſeqq. vbi Eſſenos practicos, et de vita contemplatiua p. 889. ſeqq. vbi theoreticos ſiue therapeutas deſcribit.

g) Conſentiunt in hac ſua narratione Ioſephus et Philo in multis, in quibusdam autem variant et diſſentiunt. Cuius ratio inde deriuanda eſſe videtur, quia propius meliusque Eſſenos Palaeſtinae incolas Ioſephus nouit, quam Philo, qui Aegyptiorum eremitarum ex Iudaeis mores propius inſpicere potuit. Vnde in illorum hiſtoria Ioſepho, in horum Philoni magis credendum eſſe videtur, vbi diſſona referunt. Negare tamen non poſſumus, fidem doctiſſimorum horum ex gente Iudaea virorum non ab omni ſubleſtae fidei ſuſpicione eſſe liberam. Vterque ſcriptor Iudaica ambitione occupatus philoſophiam Graecam omnem a ſua gente ad gentiles perueniſſe credebat: et hoc praeiudicio occupatus ita gentis ſuae res gentilibus exponere ſatagebat, vt quantacunque poſſet, harmonia inter eas et res gentilium, appareret: ratus, ita glorioſum fore Iudaeis, ſi quod Graeci tantopere iactarent, ipſos diu iam habuiſſe, demonſtraretur. Non hac ſuſpicione iniuriam fieri vtrique, Ioſephi praefatio ad Antiqq. et haec ipſa Philonis de Eſſenis tractatio luculenter docent. Hoc animo cum ad Eſſenorum hiſtoriam ſcribendam acceſſiſſent, iuſta ſuſpicio eſt, eos leues quasdam circumſtantias huius ſectae ita ornaſſe, vt quam maxime gentilibus, praecipue Pythagoreis inſtitutis, quae in Aegypto magna in veneratione erant, ſimiles viderentur, et haberent Iudaei, quae gentilium gloriae domeſtica opponerent. Certe prouidos hoc lectores facere debet, vt, cum horum virorum fide ſtandum ſit, nunquam ſine formidine oppoſiti illorum narrationes recipiant. Quae enim alii veterum de hac re habent, ex his fontibus hauſta ſunt.

h) Elench. trihaereſ. c. 26. p. 100.

i) Conf. de huius nominis origine LEVSDEN. in philologo Hebr. mixto diſſ. XX. RELANDVS Antiqq. SS. P. II. c. 9. §. 16. p. 252. DRVSIVS de ſectis L. IV. c. 1. p. 164. ſeqq. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1213.

Fauet etiam huic originationi Iudaeus vterque Iosephus atque Philo, quorum ille [k] ascetas quosdam sanctiorem vitam professos nobis sistit, hic [l] a Graeco vocabulo ὁσιότης, per paronomasiam dictos esse statuit. Eorum vero descriptionem hanc nobis reliquit Iosephus: „Inter tres Iu„daeorum sectas, illi qui circa sanctiorem vitam exercitationes suscipi„unt [m], Esseni sunt, qui Iudaei quidem genere sunt, sed amoris mutui su„pra reliquos studiosissimi. Hi voluptates quidem, tanquam scelus ali„quod refugiunt, in ea vero virtute quam maxime exercentur, quae „continere animum docet, ne cupiditatibus manus victas porrigat. Et „liberorum quidem generandorum caussa nuptias non ineunt, aliorum ve„ro hominum filios teneros adhuc et ad disciplinas aptos adoptant, et pro „consanguineis reputantes suis moribus et institutis conformiter educant: „licet enim coniugium et successionem thori non tollant, cauent sibi ta„men a muliebri luxu, creduntque firmiter, nullam earum fidem exacte „praestare [n]. Sed et contemtores diuitiarum sunt, communio vero bo„norum atque facultatum omnium inter eos viget admiratione dignissima. „Constitutum enim lege inter eos est, vt ii, qui hanc sectam ingrediun„tur, facultates suas ad communem fiscum conferant, sic vt inter omnes „neque ob paupertatem contemtum aliquis patiatur, neque ob diuitias „efferre se super alios possit, sed collatis in commune aerarium facultati„bus omnium, interque se commixtis, vnae, tanquam fratrum, faculta„tes videantur. Oleum autem pro re abominabili et probrosa habent, sic, „vt si quis inuitus eo vngatur, corpus detergat purgetque. Vilibus vero „vestimentis libenter vtuntur, et maxime candidis. Sed et procuratores „habent, qui eorum rerum curam gerunt, quibus omnes opus habent, et „singulis aequalem eorum, quae necessitas postulat, praestant operam. „Non autem vna eorum ciuitas est, sed in qualibet habitant multi hic „illicue [o], qui vero aliunde adueniunt, si sectae huic addicti sunt, ita „rebus

k) De B. I. L. II. c. 12. p. 785.

l) Q. O. P. L. p. 876.

m) ὁ δοκεῖ σεμνότητα ἀσκεῖν.

n) Hoc non ad fidem thori, sed ad fidem et silentium sectae et disciplinae, quam arcanam seruabant trahendum esse videtur. Miratur hanc a coniugio abstinentiam Plinius L. V. c. 17. „Ita per seculorum millia, incredibile dictu „gens aeterna est, in qua nemo nascitur. Tam „foecunda illis aliorum vitae poenitentia est."

o) Ita quidem Iosephus: μία δὲ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς πόλις, ἀλλ' ἐν ἑκάστῃ μετοικοῦσι πολλοί. Aliter vero Philo, qui l. c. p. 876. κωμηδὸν οἰκοῦσι, τὰς πόλεις ἐκτρεπόμενοι, διὰ τὰς τῶν πολιτευομένων, χειροήθεις ἀνομίας, εἰδότες ἐκ τῶν συνόντων, ὡς ἀέρος φθοροποιοῦ νόσον ἐγγινομένην προσβολὴν ψυχαῖς ἀνίατον, „vicatim habitant, „vrbes fugiunt, propter familiaria ciuibus ea„rum vitia, gnari, non minus periculi esse ab „eorum conuictu, quam ab aëris intemperie „pestifera, propter contagium incurabile." In hac duorum scriptorum contradictione, Philonis narratio veritati multo magis similis est, quam Iosephi. Institutum enim eorum et sustentandi se ex agricultura ratio, a mercatura et artificiis separata, vrbibus vix conuenit. Neque vllibi legimus, in vrbibus Palaestinae fuisse coenobia et collegia Essenorum, sed habitasse eos in locis campestribus atque vicis. Neque facile potuit totius sectae collegium in vrbibus eius temporis Iudaicis excitari. Nec tam rara esset eorum notitia, si in vrbibus habitauissent, nec tacuisset eos euangelica historia, nisi ita remoti fuissent ab illis oppidis, in quibus Christus frequenter versabatur, et ita cum illis congrediendi nulla illi fuisset occasio, quam veram caussam esse, cur Essenorum nulla in annalibus sacris

„rebus eorum omnibus vtuntur, tanquam propriis, et quos prius non noue„runt, cum iis conuerſantur, tanquam diu cum illis conſueuiſſent. Qua„propter iter quoque facientes nihil ſecum ferunt praeter arma propter latro„nes p). In quauis vrbe procurator eſt ſectae ordinisque illius, a reliquis diſtin„ctus, qui aduenarum curam gerit veſtimentorumque, et quae alia neceſſaria „ſunt, rationem habet. Omnibus vero pueris, qui educantur a paeda„gogo, vnus veſtitus modeſtiſſimus, vnus habitus eſt corporis: veſtes „quoque et calceamenta non mutant, niſi lacera et temporis vſu detrita, „Nihil vero mutuo inter ſe vel emunt, vel vendunt, ſed quilibet indi„genti exhibet, id quod penes ſe eſt, refertque quod ſibi vtile atque com„modum, quamuis etiam ſine commutatione vel retributione liceat ea „ſumere, quae quis cupiat. Singulari vero pietatis ſtudio in rebus diui„nis maxime vtuntur, ante ortum enim ſolis nihil profanum pronuntiant, „ſed

ſacris euangeliſtarum mentio fiat, licet non minus craſſis, quam reliquae ſectae, erroribus fuiſſent addicti, dudum viris doctis obſeruatum eſt, vid. BASNAGE l. c. p. 588. 680. CAVE l. c. p. 120. et quae nos diximus in Otio Vind. Melet. I. p. 41. Quamuis autem haec veritatem Philonianae narrationis mire confirment, non tamen totus reiiciendus videtur Ioſephus, ſed conciliari poſſe cum Philone, nempe, ſi ſtatuamus, coenobium quidem Eſſenos, refectorium, locum conuentus, aerarium, procuratores, et quae alia ad ſectae formam pertinebant, habuiſſe in agro, multos etiam agri colendi cauſſa in vicis habitauiſſe, quosdam tamen in proximis oppidis, opificiorum exercendorum cauſſa conſediſſe, ſtato vero tempore cum reliqua ſectae familia in vicis agrisque conueniſſe. Regionem vero quam incoluerint, neque Ioſephus neque Philo indicant, EPIPHANIVS autem haereſ. XIX. p. 40. ex aliorum relatione tradit, ex Nabataea, Ituraea, Moabitide et Areilitide originem eos traxiſſe, quae regiones vltra vallem ſalſuginoſam ſitae ſint. PLINIVS vero l. c. refert: „Ab occidente litore (Aſphaltidis) „Eſſeni fugitant, vſque qua nocent, gens ſola „et in toto orbe praeter caeteras mira, ſine vlla „femina, omni Venere abdicata, ſine pecunia, „ſocia palmarum. " Qui locus cum valde obſcurus ſit, vehementer torſit interpretes, cuius tamen ſenſus hic eſt, receſſiſſe Eſſenos circa litora maris mortui habitantes ab hoc lacu, quatenus eius exhalationes nocent, et circa ea loca conſediſſe, vbi palmarum copia eſt, id quod ab occidente maris in campis illic ſitis factum eſſe ſatis luculenter indicat. In hac enim ſolitudine palmarum multitudo inueniebatur, teſtaturque l. c. PLINIVS, „infra Eſſenos fuiſſe Engadda „oppidum (vicus praegrandis vineis quoque ce„lebris Cant. I. 14. de quo vid. RELANDVS „Palaeſt. L. III. p. 763.) ſecundum ab Hieroſo„lymis fertilitate, palmetorumque nemoribus. " Ex quibus intelligitur, cur *gentem ſociam palmarum* vocauerit Eſſenos Plinius, fallique Petitum et Salmaſium, qui ita dictos fuiſſe putant, quod dactylis vixerint. Vocari vero illi campi deſertum Iudae, Iud. I. 16. in quo vixit quoque Ioannes Baptiſta. Recte itaque Eſſenos eremitas quis dixerit.

p) S. CHRYSOSTOMO in Acta Hom. 46. auctore, Eſſeni Sicarii dicti ſunt, a ſicis, quas ſub veſtibus abditas geſtarunt, quibus zeli pro patria legeque cauſſa multa mala ab iis patrata ſunt. Inde Zelotae dicti. Aſt haec prorſus repugnant narrationibus Ioſephi et Philonis, vnde mendum irrepſiſſe in hanc vocem NIC. FVLLERVS Miſc. SS. L. II. c. 3. p. 166. putat, legendumque pro σικάριοι, οἱ κάραιοι, Karaei, aſt nodum ita ſecari, qui ſolui debebat, quilibet videt, adeo violenta eſt iſta emendatio. Qua opus non eſt, cum ſatis clarum ſit, confudiſſe Chryſoſtomum cum Eſſenis ſectatores Theudae et Iudae Galilaei, qui cum Caeſarem dominum reſpuerent, pro Patriae libertate et lege rebellarunt, indeque Zelotae dicti ſunt, hisque ſeditionibus innumeras turbas et calamitates excitarunt. Horum autem plerique Phariſaei erant, teſte IOSEPHO Antiq. Iud. L. XVIII. c. 1. p. 616. Ex hac factione vero illi quoque fuerunt, qui a gladiolis minutis, quos ſicas Romani vocant, ſicarii dicti ſunt, et caedibus atque ſeditione Hieroſolymam repleuerunt, vid. IOSEPH. Antiq. Iud. L. XX. c. 7. p. 697. Non errauit itaque SVIDAS, qui in Sicarius T. III. p. 312. Phariſaeos Zelotas ſicarios vocatos eſſe tradit. Quod vero DRVSIVS contendit l. c. L. IV. c. 21. p. 212. quem ſequitur BASNAGIVS l. c. L. II. c. 21. §. 5. p. 565. feciſſe quosdam Eſſenorum cum ſicariis, id veriſimilitudine caret. Alia enim vita, agreſtis, ſimplex, et a turba hominum remota fuit Eſſenorum, quos innocenter vixiſſe Ioſephus et Philo tradunt. Accedit quod haec ſecta nunquam in templum venerit, ſicarii vero in feſtorum frequentia eiusmodi caedes in templo patrauerint, teſte IOSEPHO l. c.

„ſed patrias quasdam precatiunculas in orientem ſolem [q] recitant, vt fe„liciter oriatur. Deinde ad propria quisque artificia, quae nouit, ab in„ſpectore dimittitur, ſicque vsque ad quintam horam cum contentione „indeſinenterque laborant. Deinde in eodem agro conueniunt, lotique „frigida et candidis veſtibus induti, poſt hanc purgationem in propria „domo conueniunt, in quam nemini ingredi licet, qui alienae ſectae eſt „atque opinionis: et in coenaculum [r] tanquam in ſanctum aliquod tem„plum ingreſſi, cum ſilentio et ſine ſtrepitu accumbunt, et a piſtore ſe„cundum ordinem cuilibet panes apponuntur, coquus autem vaſculum „vnum vnius edulii adiicit. Priusquam vero cibum ſumant, ſacerdos „benedicit cibo, nec licet cuiquam aliquid ante preces et benedictionem „guſtare. Poſt prandium praefectus iterum precatur, ſicque in prandii „initio et fine precibus et gratiarum actione Deum victus datorem glori„ficant [s]. Deinde ſacras veſtes deponunt, et ad operas ſuas vsque ad „veſperam digrediuntur. Ita vero coenant ſimiliter, accumbentibus „ſimul aduenis, ſi qui obtigerint. Neque clamor aliquis vel turba vlla in „illa domo auditur: ſed in colloquiis et ſermonibus vnus alterum excipit, „cedit-

q) *Πατρίους δὲ τινὰς εἰς τὸν ἥλιον εὐχὰς ὥσπερ ἱκετεύοντες ἀνατεῖλαι.* Ita Ioſephus, quae ſcrupulum mouerunt viris doctis, qua ratione fieri potuerit, vt ſolem Eſſeni adorauerint, cum notum ſit, Iudaeos poſt captiuitatem Babylonicam a cultu ſiderum et ab omni idololatria vehementer abhorruiſſe. EPIPHANIVS more ſuo haereſ. XIX. p. 41. haereticos et idololatras ex his exſculpit, niſi cum PETAVIO dicamus Eſſenorum ſectam Epiphanio memoratam ab Eſſenis differre. Cum vero diuini cultus tenaciſſimos, et in ſacris puriſſimos atque caſtiſſimos Ioſephus teſtetur fuiſſe, merito ſuſpectum ſit, quod viri quidam docti ſtatuunt, eos radios ſolis tanquam diuinam quandam exhalationem fuiſſe veneratos, ideoque ad leuandum ventrem progreſſos ſtudioſe texiſſe excrementa, ne radios diuini luminis contaminarent. Quod vbi fecere, diuinae magis omnipraeſentiae, quam ſolis, rationem habuiſſe, eiusque radios pro ſymbolo quodam eius habuiſſe cenſendi ſunt, qua ratione, Pythagoras quoque praecepit: *aduerſus ſolem ne mingito.* Obſtare tamen viri docti putant verba Ioſephi, quo minus ab idololatriae crimine abſolui queant. Cui difficultati vt occurrerent alii, varias explicationes attulerunt, videndas apud BASNAGIVM, l. c. L. II. c. 20. §. 17. ſeqq. p. 539. ſeqq. Inter eas ſpecioſa eſt SAM. PETITI, qui var. lect. c. 21. pro *εἰς αὐτὸν*, legit, *εἰς αὐτὸ*, (Θεῖον) aſt coactum hoc eſſe, verborum docet conſtructio. Nobis ſana omnia eſſe in textu Ioſephi videntur, modo vera ſignificatio praepoſitionis *εἰς* obſeruetur. Ea enim non tantum motum in locum vel ad aliquid directum indicat, ſed interdum etiam cauſſam impulſiuam, vel obiectiuam etiam, et explicanda eſt per *propter*, cuius exempla afferunt IO. POSSELIVS in Syntaxi Graeca p. 234. et FR. VIGERVS de idiotiſmis Graecae linguae c. IX. Sect. II. §. 9. p. 471. His praeſuppoſitis nihil aliud dicunt verba Ioſephi, quam hoc: Eſſenos profanum nihil ante ſolis ortum loqui, ſed recitare precationes matutinas a maioribus acceptas, et *in* vel *propter ortum ſolis* compoſitas, quibus a Deo precantur, vt feliciter illis lux ſolis illuceat. Quae vt verbis Graecis Ioſephi accurate ſatis faciunt, ita oſtendunt, ſolem non illud fuiſſe quod adorarunt, ſed materiam propter quam orarunt. Germani noſtri, vt eſt lingua eorum Graecae valde affinis, ita accurate exprimunt: *Sie beten vor Aufgang der Sonnen ihren von den Voreltern empfangenen Morgenſeegen, auf den Aufgang der Sonnen, worinnen ſie bitten, daſs der Tag möge geſeegnet ſeyn.* Haec mentem Eſſenorum exprimere, nemo non videt, nec alia ratione ea intelligi poſſe, veneratio numinis puriſſima, quam iis tribuunt Ioſephus et Philo, permittit, qui eos tanquam purioris cultus diuini cuſtodes non laudaſſent tantopere, ſi idololatrae fuiſſent. Illud vero veriſimilitudine non caret, Eſſenos more Pythagoreorum ſolem habuiſſe pro ſymbolo diuinitatis, cum eſſent allegoriae amantiſſimi; quod vbi admittitur, reliquae obiectiones facile poſſunt repelli.

r) Ex hoc loco confirmatur coniectura ſupra poſita, Eſſenos in vicina oppida ad exercanda opificia ſua fuiſſe digreſſos, certa vero hora *εἰς ἓν χωρίον* in vno agri loco ad commune coenaculum (refectorium coenobitae hodie vocant) conuolaſſe, et ita cum Ioſepho vrbium, et cum Philone agrorum incolas poſſe dici.

s) Ex his menſae benedictionibus confirmatur explicatio ſupra data de benedictione ſolis matutina non ad ſolem ſed ad Deum directa.

„ceditque dicenti, ſic vt iis, qui extra ſunt, tantum ſilentium venerabile „aliquod myſterium videatur. Cuius cauſſa eſt moderatio in cibo et potu, „et iuſta ſobrietas, qua ad ſatietatem tantum paſcuntur. Nihil vero ſu„ſcipiunt, quod non praefectorum cura et mandato agatur. Duo tamen „iniuſſi ſuſcipiunt, auxilium et miſericordiam; tunc enim licet indigenti„bus, vbi opus habent, et digni ſunt, ex ſe auxilium ferre, victumque „conferre egentibus. Conſanguineis autem aliquid tradere, ſine procu„ratorum voluntate, fas haud eſt. Irae ſunt temperantiſſimi, impetum„que eius coërcent, fidem accurate praeſtant, pacem et colunt et ope„rantur. Quicquid dicunt magis ratum firmumque eſt, quam quod iure„iurando confirmatur; iuſiurandum enim magis auerſantur, quam periu„rium, eum enim iam mendacem cenſeri credunt, cui ſine Deo fides „non adhibeatur. Veterum monumentorum ſunt ſtudioſiſſimi, maxime„que ex iis quae ad animae atque corporis vtilitatem faciunt, eligunt. Hinc „ad ſanandas affectiones morborum radices, et ſalutares herbas et pro„prietates lapidum ſcrutantur *t*. Quod ſi quis ſectam eorum ſuſcipere „ambit, non admittitur ſtatim, ſed per integrum annum extra eam con„ſtituto eadem vitae praeſcribitur, et ſimilis veſtitus ratio. Vbi per hoc „tempus continentiae ſpecimina exhibuerit, ad coenaculum admittitur, „et ſanctarum lotionum fit particeps: nondum tamen in ſectae contuber„nium ſuſcipitur, et per duos alios annos exploratur, vt conſtantiam de„monſtret. Et tum demum vbi dignus iudicatur, in ſocietatem contu„bernii recipitur. Antequam vero ad communem menſam admittitur, hor„ribili iureiurando obſtringitur, pollicitus primo quidem diuina recte co„lere, deinde iuſtitiam erga homines cuſtodire, neminique ſuo ſtudio nocere, „vel alterius impulſu; porro odio perſequi nullo non tempore improbos, „pro iuſtis autem ſemper ſtare et cum illis facere, fidem quoque praeſtare „omnibus, maxime vero imperantibus: nullum enim ſine Deo eſſe impe„rium. Quod ſi ipſe praeficiatur aliis, promittit, non ſe poteſtate in „contumeliam aliorum abuſurum, neque ſuper conſtitutos ſub ſe vel ve„ſtitu vel alio corporis cultu et ſplendore eminentiam quaeſiturum; ama„turum ſemper veritatem et mentientes reprehenſurum, manum cohibi„turum a furto, animumque ab impuro ſordidoque lucro ſeruaturum illi„batum. Sectatores ſe nihil celaturum, extraneis vero nihil reuelaturum, „etiamſi ad mortem vsque quis coëgerit. Praeterea iurant, ſectae dog„mata non aliter tradere, quam acceperunt; a latrociniis ſibi cauere, et „diligenter cuſtodire cum ſectae libros tum angelorum nomina *u*. Et „hoc

t) Haec ratio eſt, qua ducti nonnulli coniecerunt therapeutarum, id eſt, ſanantium nomen illis haeſiſſe, eo quod medicinam ſimplicium ſtudioſe colerent, immo Eſſenorum nomen inde quibusdam deriuatur. Aſt falli vtramque coniecturam ex vera vtriusque nominis origine patet. Certo tamen ſenſu inter empiricos referri poſſunt, locumque aliquem inter veteres medicos tuentur, conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. pag. 154.

u) Variae fuere eruditorum coniecturae, vnde hoc ſtatutum acceperint, et ſui ordinis praeceptis

„hoc quidem iureiurando eos, qui ad hanc sectam accedunt, obstringunt: „qui vero contra haec peccauerint, eos, ex ordine eiiciunt. Quique sic „condemnatus est, miserabili saepe fato correptus perit. Cum enim et „iurisiurandi religione et moribus ad Essenos pertineat, ne ab aliis qui„dem victum accipere potest, sed brutorum instar radicibus victitans, „fame tandem misere perit. Hinc in extremo demum agone constituti „miserti, eum recipiunt, eo quod ad mortem vsque cruciatus pertulisse „sufficientes credant. In iudiciis vero accuratissimi sunt atque iusti, nec „ius dicunt, nisi minimum centum conuenerint, quod vero semel apud „eos definitum id immutabile est. Maximum vero post Deum cultum „legislatoris nomini exhibent [x], sic vt qui illud blasphemauerit, morte „puniatur, senioribus autem et pluribus obsequi, pulchrum esse ducunt. „Ita cum decem simul consedere, nouem illorum voluntati decimus nun„quam contradicet. Cauent vero sibi, ne in medio vel ad dexteram ex„spuant. Sabbathi vero custodiam rigidiorem seruant omnibus Iudaeis, „nam nonsolum alimenta pridie sibi parant, ne ignem eo die incendere „opus habeant, sed ne vasa quidem transferre in alium locum, vel ven„trem leuare audent [y]. Aliis vero diebus foueam in loco remotissimo „effodiunt, et quod reddidit venter, sollicite defodiunt, ne radios diui„nos contumelia afficiant; post quam naturalem corporis leuationem se „abluunt lauanturque, non aliter, ac solent, vbi se polluerunt. Diui„duntur autem secundum exercitationis suae tempora in quatuor classes, „tanta iuniorum prae senioribus humilitate, vt, si quis illorum hos teti„gerit, hi se lauent haud aliter, ac si alienigena, sectaeque exsors eos „tetigisset. Diu vero viuunt, sic vt multi centenarii superuiuant, id „quod meo iudicio ex simplicitate et ordinata victus ratione deriuandum „est. Atrocia vero quaeque contemnunt, et dolores forti et prudenti „animo vincunt, mortem vero honestam et gloriosam immortalitati „praeferunt, qui eorum animus maxime in bello Romano se manifestauit, „in quo torti et equuleo cruciati, vsti fractique omnibusque tormentis „tentati non potuerunt flecti, vt vel legislatori maledicerent, vel vetitum „quid comederent, vel aliud quid paterentur fieri: sed ridentes inter do„lores acerbissimos, et tortoribus illudentes bono animo pleni animas „reddiderunt, quas iterum accepturi essent. Eorum vero opiniones et „dogma-

ptis inseruerint Esseni? Quidam ex male intellectis verbis quibusdam Iobi hoc eos hausisse putant, sed carent verisimilitudine. Neque vero coniecturis incertis opus esse putamus, cum satis notum sit, circa ea tempora, quibus Essenorum secta in corpus aliquod coaluit, doctrinam de angelis siue daemonibus eorumque in hunc mundum potestate, custodiaque tum elementorum, tum prouinciarum, et de vi magiae in illos maxime in Oriente et Aegypto surrexisse: qua de re supra Alexandrinorum philosophorum placita enarrantes fuse egimus. Cum itaque haec gentilium placita ad Iudaeos transiissent, mirum non est, Essenos, quos vel ex Oriente vel ex Aegypto originem cepisse in antecedentibus probauimus, haec somnia de potestatibus angelorum magica vi per nomina eorum eliciendis retinuisse. Ita enim Cabbalistas quoque fecisse, in sequentibus ostendemus. Id quod vidit iam VITRINGA l. c. Respexisse vero ad Essenos Paulum Coloss. II. 18. quod vult GOODWINVS Mos. et Aaron L. I. c. 12. §. 23. p. 239. et HOTTINGERO ad h. l. placet, verosimile non est.

x) Mosen sine dubio Iosephus intelligit.

y) Id ob siccitatem eorum facile fieri poterat.

„dogmata haec ſunt: corpora quidem eſſe corruptibilia, neque durabilem „eorum materiam, animas vero immortales ſemper perdurare, congeni- „tasque ex ſubtiliſſimo aethere corporibus tanquam carceribus naturali „quadam inclinatione et illecebris incluſas eſſe. Vbi vero ex carnis vin- „culis ſe liberauerunt, tunc maximo gaudio efferuntur, quaſi extra ſe in „ſublime rapti, eo quod a diuturna ſeruitute ſe liberatos ſentiant. Et „quod ad locum earum attinet, cum Graecis [z] concordant: bonis enim „trans oceanum manſionem decernunt et regionem ſitam eſſe dicunt, ne- „que imbribus, neque nebulis neque aeſtibus moleſtam, ſed qua ex ocea- „no leni Zephyro ſemper recreentur: malis vero animabus tenebricoſos „ſinus deſtinant, in quibus ex indeſinentibus poenis gemitus reſonent [a]. „Haec igitur Eſſeni de diuinis praecipiunt, quae ineuitabilis quaſi eſca ſunt, „qua illi, qui ſemel eam guſtauerunt, detinentur. Sunt etiam inter eos, „qui futura praedicere ſuſtinent, libris ſacris, et diuerſis luſtrationibus, „et prophetarum enuntiatis a iuuentute innutriti: raro autem in vatici- „niis ſuis a ſcopo aberrant. Eſt etiam alius adhuc Eſſenorum ordo, qui „in reliquo quidem vitae inſtituto, legibus et conſuetudinibus cum cae- „teris concordat, in dogmate vero de matrimonio diſſentit. Eos enim, „qui non nubunt, maximam vitae partem reiicere putant, propter ſuc- „ceſſionem, et ſi omnes in id conſenſerint, celerrime humanum genus „eſſe deſiturum. Per triennium vero vxores obſeruant, et explorant, „vtrum conceptioni ſint idoneae; et ſic exploratas demum ducunt: „vbi ſemel vero conceperunt, non amplius cum iis coëunt, eo quod non „voluptatis ſed generandae ſobolis cauſſa coniugium ineundum eſſe „ſtatuant. Hactenus IOSEPHI narratio; qui alio loco [b] addit, Deo reliquiſſe eos omnia. Ita enim: Ἐσσηνοῖς δὲ ἐπὶ μὲν Θεῷ καταλιπεῖν φιλεῖ πάντα ὁ λόγος; quae verba ſatis obſcure Eſſenorum de concurſu diuino circa actiones hominum doctrinam exponunt. Lucem tamen affundit alio loco [c], vbi eos affirmare ſcribit: Πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεσθαι, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾶν, *omnia in fati poteſtate eſſe, nec quicquam hominibus praeter fati decretum accidere.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, oppoſuiſſe ſe Eſſenos Sadducaeis et a prouidentiae diuinae decreto cuncta deriuaſſe. Aliam enim τῆς εἱμαρμένης ſignificationem non eſſe, cum ex his locis inter ſe collatis, tum ex reliquarum ſectarum de fato doctrina inter Iudaeos liquet. Cauſſam itaque videmus nullam, cur fluctuet BASNAGIVS [d], quid per

 fatum

z) Luculenter haec de ſtatu animarum poſt mortem doctrina probat, ex Aegyptiorum theologia Graecis dogmatibus attemperata Eſſenorum theologiam fuiſſe enatam; et immiſta illi fuiſſe placita Pythagorica. Cabbaliſtae vero cum eadem tradiderint, vt ex Cabb. Pneumat. diſſ. III. c. 4. Cabb. denud. T. II. p. 248 ſeqq. patet, magnopere inde noſtrae de origine Eſſenorum coniecturae confirmantur.

a) Conſonantiam cum Graecis placitis hic pluribus notat Ioſephus, cuius tamen verba, cum huc non pertineant, omiſimus, conferendus autem eſt IAC. WINDETVS de vita functorum ſtatu ex comparatis inter ſe Hebraeorum et Graecorum ſententiis Sect. VII. pag. m. 129. ſeqq.

b) L. XVIII. c. 2. p. 617.

c) L. XIII. c. 9. p. 412.

d) Hiſt. des Iuifs L. II. c. 20. §. 11. p. 529. ſeqq.

fatum intellexerint, et annon fatum sidereum respexerint, eo quod magna reuerentia cultuque solem sint prosecuti [e]. Sectarum enim oppositio, quam hoc loco Iosephus etiam in dogmate de consilio et prouidentia diuina eiusque cum actionibus hominum concursu instituit, errare nos in fati significatione apud Essenos non sinit. Quemadmodum itaque Sadducaei Pelagianismum quendam, ita Esseni praedestinatianorum opinionem secuti in extrema cucurrerunt, sicque absurdam satis hypothesin, si cum exercitationibus austeris comparetur, receperunt, qua de re digna lectu sunt, quae erudite differit Basnagivs [f]. Philone tamen auctore malum a Deo remouerunt; quod qua ratione, salua tamen absoluta decretorum diuinorum dispositione, fieri posse docuerint, in tanto monumentorum veterum defectu et silentio dici non potest, coniicimusque, eos consectaria doctrinae huius, absolutismum (sit voci venia) quendam introducentis, non satis perspexisse, et ita dogmata vno sub iugo non euntia copulasse; quod in hac ipsa doctrina saepe in ecclesia Christiana euenisse, eius historia testatur. Ceterum hoc quoque Essenis tribuit Iosephvs [g], in templum quidem donaria eos mittere, sacrificia vero non facere, eo quod sanctioribus se vti caeremoniis credant; ideoque a communi templo exclusos priuatim sacrificia facere. Aliter Philo, qui eos plane non sacrificare dicit: id quod forte de Essenis Aegyptum incolentibus intelligendum, Palaestinae incolis sacrorum curam ita habentibus. Dubium tamen occurrit, qui licuerit Essenis priuata pietate extra templum sacra offerre Deo, cum id, tanquam idololatriae species quaedam, inter Iudaeos prohibitum fuerit? Quem nodum secare quidem conatur Petrvs Petitvs [h], sed soluendus is erat; quae enim affert, probari non possunt. Nobis aut corruptissima ecclesiae Iudaicae facies accusanda videtur, qua licuit Iudaeis, quod libuit, cuius exemplum satis manifestum est, quod contra legis mandatum in templum non venerint, praesertim cum verisimile sit, prima sectae condendae occasione ita ferente et necessitate cogente, cum templum nullum esset, eos ita instituisse, postea vero cum templum profanari quotidie viderent, ab eius sacrificiis abhorruisse. Aut Iosephi in dubium vocanda fides; qui aliorum narrationibus eo magis decipi potuit, quo magis arcana, quam seruabant, disciplina, neminem ad exploranda vera eorum dogmata ritusque admittebat, qui non sectae esset addictus. Sed et hoc Iosephus addit, simplicem et honestam vitam agentes totos se agriculturae tradere, hocque vitae institutum vltra quatuor millia sequi. Philonem [i] si audimus, eius narratio in multis cum Iosepho concordat, quaedam habet ab eo diuersa. Narrat is, „summa religione eos Deo seruire, non mactando „victimas, sed suasmet ipsorum mentes componentes ad sanctimoniam; „hos vicatim habitare, vrbes refugere, propter familiaria ciuium vitia „eorumque contagium, quod incurabile sit: viuere partim ex agricultura, „par-

e) Ipse tamen in nostram propendet explicationem. f) l. c. p. 531. seqq. g) loc. cit. h) Var. lection. L. IV. c. 9. i) loc. cit. p. 876. seqq.

„partim ex opificiis in pace florentibus; beneficos eſſe erga ſuos et proximos, nullam condentes pecuniam, nec parantes ampli reditus latifundia, ſed quotidianis neceſſitatibus quaerentes remedium. Solos paene hominum degere ſine praediis, ſine pecuniis, et propter vitae inſtitutum diuites tamen haberi magis, quam ob rerum copiam, frugalitatem non vana exiſtimatione ducentes eſſe quaeſtum maximum. Tela, iacula, gladios, galeas, thoraces, ſcuta neminem apud eos fabricare, ſicut nec arma cetera, nec machinas, aut aliud quicquam bello vtile: immo ne illa quidem ſtudia reperiri ibi, quibus in pace facile abutuntur homines, negotiatores, inſtitores, naucleros ne in ſomnio quidem vidiſſe, ſubtrahentes auaritiae materiam. Omnes liberos miniſtrare ſibi inuicem; dominationem damnare vt iniuſtam atque impiam, repugnantem iuri naturae, quae omnes ex aequo genuit educauitque, tanquam mater germanos fratres reuera, non ſolo nomine. Philoſophiae partem dialecticam, vt parandae virtuti non neceſſariam relinquere eos verborum captatoribus: eam vero, quae naturam ſcrutatur, diſputatoribus, vt humano captu ſublimiorem, niſi quatenus de creatore mundi, et creatione differit. In ſola morali ſe eos exercere ſub paedotribis legibus patriis, quas non poſſit concipere humanus animus ſine afflatu numinis [k]. Has ediſcere eos et alio tempore, ſed praecipue recurrente die ſeptimo, quem ſacratum exiſtiment, feriarique tunc ab omnibus aliis negotiis, quoties ſacras aedes, quas ſynagogas vocant, adeant, pro aetatis ordine iuniores ad ſeniorum pedes conſidere [l], et ad audiendum ſe componere; ibi alium ex libro praelegere, alium quempiam vnum e peritioribus accedentem, quae obſcuriora ſint, explicare: nam pleraque per ſymbola more veterum philoſophorum illis eſſe tradita [m]. Diſcere autem ſanctitatem, iuſtitiam, curam rei vel domeſticae vel publicae, verorum bonorum malorumque ſcientiam, atque rerum indifferentium inſuper, quid expetendum, quid contra fugiendum; ea triplici regula examinare, amore Dei, et virtutis et hominum: pietatis erga Deum argumenta prae ſe ferre plurima, caſtitatem in tota vita perpetuam, a iureiurando et mendacio abſtinentiam, et quod ad Deum auctorem bona omnia, malum vero nullum referant. Virtutem quoque ſibi eſſe cordi, ſatis eos declarare; dum honores, pecunias voluptatesque contemnant fortiter, viuereque eos continenter complexos frugalitatem, ſimplicitatem, facilitatem, modeſtiam, legum reuerentiam, conſtantiam et id genus cetera [n]. Charitatem porro eorum erga homines indicare beneuolentiam, miram dictu aequabilitatem et omnium rerum

 „ſocie-

k) Cauendum tamen ne hic Graeci generis philoſophos nobis fingamus, quorum habitu Eſſenos Philo depingit. Hoc enim faciebat in Graecorum gratiam, vt haberet, quos eorum philoſophis ſolita gentis ſuae arrogantia praeponeret.

l) Iudaico more, vt infra dicetur.

m) Hoc ad origines Eſſenorum detegendas probe obſeruandum eſt.

n) Valde hic nobis ſuſpectus eſt Philo, attemperaſſe eum Eſſenorum mores Graecorum philoſophorum ſpeculationibus, et vitae innocentiam in philoſophiae theatrum traduxiſſe. Non enim fuiſſe philoſophos, ſed aſcetas Eſſenos, ex dictis manifeſtum eſt.

„ſocietatem. Patere eorum ſodalitia hominibus etiam aduenis, idem in-„ſtitutum ſeruantibus, omnibus vnum eſſe promtuarium, vnde veſtitus „et menſa communis ſumatur. Quicquid lucrentur ex quotidianis operae „mercedibus, non ſibi quemque conſeruare, ſed in medium conferendo „cuicunque volenti fruendi poteſtatem facere: tum ſi qui valetudinarii „nequeant victum quaerere, non eos negligi, paratum habentes e publico „infirmitati ſubſidium, quam ſecure ſuſtentent ex communi copia. Senio-„ribus iuniores reuerentiam et honorem exhibere, tanquam germanos „filios, labantem eorum aetatem fulcientes omnimodo tam conſiliis, quam „miniſteriis. Tales virtutis athletas eos reddidiſſe philoſophiam abſque „omnibus curioſis et ambitioſis Graecorum vocabulis, exercentem eos in „laude dignis actionibus, quibus certa perpetuaque libertas conſtabiliatur. „Id compertum eſſe in multis et variis eorum difficultatibus, ſub tyrannide „potentiorum diuerſis praeditorum ingeniis. Ex quibus licet alii conati „feroces beſtias immanitate ſuperare, nullam omiſerint crudelitatis ſpe-„ciem, alii clandeſtinis morſibus canum maleficorum more laedendo per-„petuam reliquerint afflictionum memoriam, neminem tamen vel ex cru-„delibus illis, vel ex alteris fucatis et ſubdolis, valuiſſe modo dictos coetus „Eſſaeorum ſiue ſanctorum in culpam inducere, ſed omnes diſceſſiſſe „victos virtute horum virorum, laudantes eos vt liberos ciues, et ſuo „iure viuentes etc.“ Hactenus Philo, ex cuius narratione ſi cum Ioſe-phi conferatur, patebit, ſingularem prorſus inſtituti rationem tenuiſſe Eſſenos, licet manifeſtum eſſe putemus, dediſſe vtrumque in deſcriptione ſua aliquid praeiudicio ſuo, ſapientiam et inſtituta Hebraeorum diffluxiſſe ad gentiles, et illorum ideo mores, ad horum conſuetudines, quae tum maxime fiebant, etiam ab vtroque hoc Iudaeo, efformandos eſſe. Haec enim vera ratio eſt, cur iſta Eſſenorum collegia tanquam peculiares philo-ſophorum ſectas deſcripſerint, licet fateantur ipſi, maxime Philo, totus alias Graecanicae philoſophiae admiratione captus, δίχα περιεργείας ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀθλητὰς ἀρετῆς ἀπεργάσασθαι φιλοσοφίαν. Ex his vero Ioſephi et Philonis narrationibus diiudicandum iam eſt, vtrum Iudaei fue-rint, vel philoſophi gentiles? Quaeſtionem prius, quantum nouimus, non diſputatam primus in diſceptationem adduxit, et poſterius affirmauit V. C. Io. Ioachimvs Langivs [o], paternae eruditionis haeres eximius, peculiari diſſertatione contendens: Eſſaeos non fuiſſe Iudaeos, ſeu peculiarem Iudaeorum ſectam, ſed philoſophos barbaricos iudaizantes. Quam opinionibus docte et argute tueri, ita aggreſſus eſt, vt, ex narra-tionibus, quas exhibuimus, Ioſephi, Philoniſque, eos characteres eruat, quos Iudaeis conuenire non poſſe credit. Praemiſſa enim diſtinctione Eſſenorum a Rechabitis, Haſidaeis et Therapeutis [p], ex Philone monet; adduci

o) Diſſ. de Eſſaeis, quae demonſtrat, Eſſaeos non fuiſſe Iudaeos ſeu peculiarem Iudaeorum ſectam, ſed philoſophos barbaricos Iudaizantes, Hal. 1721.

p) De Therapeutis pec. diſſ. quoque egit, de qua infra.

adduci eos inter exempla gentilium philoſophorum, in barbarico ſolo frequentius occurrentium, Perſarum, Indorumque, et haec exempla etiam Syriae et Palaeſtinae non deeſſe, oſtendi. Reieciſſe eos quoque imperia dominorum et ſeruorum conditionem, et intermiſiſſe ſacrificia, quorum vtrumque legi diuinae repugnet. Porro eos matrimonium non contraxiſſe, contra conſuetudinem Iudaeorum, tantopere coniugium tanquam legem extollentium. Exhibuiſſe eos, Ioſepho teſte, ſoli diuinos honores, ius in publicis conuentibus dixiſſe, quod tamen ſine ſynedrii conſenſu Iudaeis non licuerit; ſeparauiſſe ſe a templo, nec in id veniſſe, legiſſe libros veterum, at non Iudaeorum; in ſanctificando ſabbatho reliquis Iudaeis praecelluiſſe. Addit his vir clariſſimus, nullam fieri Eſſenorum mentionem in ſacris literis, non tacitura hiſtoria euangelica, ſi Iudaei gente et religione fuiſſent. Habendos itaque pro barbaricis philoſophis, ſed talibus, qui Iudaeorum ritus et caeremonias in multis ſint imitati. Erudite haec et non ſine ingenio a docto viro diſputata ſunt, aſt inuita, niſi prorſus fallimur, veritate. Ad totam enim hanc opinionem vna machina disiiciendam ſola diſertiſſima IOSEPHI [q] atque PHILONIS [r] verba ſufficiunt: quorum ille tres ait eſſe ſectas Iudaeorum, Sadducaeorum, Phariſaeorum, Eſſenorum, hic ſatis manifeſte philoſophorum barbarorum inter Perſas et Indos exemplis opponit Palaeſtinae Syriaeque genus hominum virtutem ſectantium, cuius regionis non paruam partem gens populoſa Iudaeorum incolat. Apud eos (Iudaeos) ait, quosdam dici Eſſaeos. Vterque ita clare Iudaeos eos fuiſſe definit, vt aut caecutire nos in meridiana luce oporteat, aut videamus non niſi Iudaeorum genus, peculiare vitae inſtitutum ſectans. Nec ita comparatae ſunt phalanges viri doctiſſimi, vt non facile queant profligari, modo id obſeruetur: non negari, quod in multis a legis praeceptis et Iudaeorum conſuetudine recedentes gentiles ceremonias, ritus, placita, ex Aegypto ſine dubio ad eos translata, vel potius cum iis in Palaeſtinam allata ſuſceperint, ſectamque conſtituerint inter Iudaeos minime orthodoxam: ſed de eo tantum quaeſtionem eſſe, vtrum origine, gente, et religione, quoad dogmata palmaria, Iudaei fuerint nec ne? vtrum eos pro Iudaeis agnouerint ipſi Iudaei? vtrumque affirmant, Ioſephus et Philo, qui hos homines cognouerunt, et eorum temporibus vixerunt. Quod autem Philo barbarorum philoſophorum exemplis adiecerit Eſſaeos, adeo non infringit, quod ipſe affirmat, fuiſſe eos Iudaeos, vt potius inter viros probos, qui virtutis ſtudio veram libertatem tuiti ſunt, ideo praeſtantiſſima barbarorum philoſophorum exempla adducat, vt occaſio ipſi ſubnaſcatur velificandi ambitioni gentis ſuae, iisque longe pulchrius et praeſtantius ex domeſtico gentis ſuae apparatu praeferendi, ſicque ſanctitatem et excellentiam legis atque legislatoris, Iudaeorum, patriaeque philoſophiae ita demonſtrandi, vt facile

q) Antiqq. Iud. L. XIII. c. 9. L. XVIII. c. 2. de B. I. L. II. c. 7.

r) Quod omnis probus liber p. 876.

facile ſibi Graeci perſuadere patiantur, omnem gentium quarumcunque ſapientiam a Iudaeis ad illos dimanaſſe. Quod vero ſacrificia intermiſerint, templumque deſeruerint, hoc tantum probat, ſeparauiſſe ſe eos a communi religionis cultu et ſingulare inſtitutum fuiſſe ſecutos, recte quoque inde magna gentis huius, quae tum regnabat, euincitur corruptio: aſt Iudaeos non fuiſſe inferri ex eo non poteſt. Reſpuit etiam gentilium partes diuina et tantum non ſuperſtitioſa legislatoris Moſis veneratio etiam vitae periculo confirmata et cuſtodita. Quod ſi illi a religione, cui adhaerere dicuntur, ſeparandi ſunt, qui peculiaria ſibi dogmata formant, quot quaeſo religiones in mundo nobis efformabimus? Addit autem Philo, leges, ceremonias, inſtituta eorum niti Θεοπνευςία vel vt ipſe habet, κατακωχῆ ἐνθέῳ, quo omnis rationis regula reiicitur, lexque diuinitus inſpirata ſtatuitur norma actionum. Nec firmiora ſunt, quae ex Ioſepho pro noua hac opinione petuntur argumenta. Nam quod matrimonium quidam inter eos reiecerint, nihil probat, niſi peculiaria ſibi placita Iudaeos quoſdam effinxiſſe. Annon inter Chriſtianos matrimonii inſtitutum diuinum ſanctumque creditur, et ſunt tamen aſcetarum coetus plurimi, qui a matrimonio abſtinent? num hi e Chriſtianorum numero eiiciendi? Quod ius dixerint ipſi Eſſeni, a moribus Iudaeorum non abhorret, qui in minoribus controuerſiis et delictis ex arbitrio quorundam iudicum vbique ius dicere ſolebant. Quod eo magis neceſſarium erat, apud Eſſenos, cum in vicis remotiores ab Hieroſolymitano ſynedrio habitarent, cuius iura priuata iſtius collegii iurisdictione non violabantur. Immo a veri non prorſus abit ſimilitudine, Eſſenos, qui ex Aegypto, non vero cum reliquis ex Babylone, acceſſerunt, turbulentis iſtis perſecutionum grauiſſimarum temporibus σύςημα ſuum peculiare ſibi ſeruaſſe, et pacatis tandem rebus obtinuiſſe, confirmatos etiam in ea libertate fuiſſe a Romanis. Quod templum non inuiſerint, ſeparationis quidem reos agit, non vero ex Iudaeorum excludit conſortio: nam nec Iudaei Helleniſtae templo Hieroſolymitano adhaerebant, ſed peculiare ſibi templum Alexandriae erexerant, et tamen erant Iudaei. Nec obiici poteſt, non paſſuros id fuiſſe ſacerdotes propter commoda ſua. His enim, vt pacate viuerent, Eſſaei proſpexerant, donaria ſua ad templum mittentes. His poſitis quae cura poterat eſſe animarum vel religionis ſacerdotibus, cum hypocritae eſſent lucro tantum addictiſſimi? Solis vero cultum Eſſenis obiici non poſſe, ſupra luculenter euicimus: multo magis conſuetudo Eſſenorum hymnis matutinis in ſolis ortu et ante eum Deo benedicendi tota Iudaica eſt. A libris vero ſacris Eſſenorum infirmum ducitur argumentum, eo quod ignoremus, quales illi libri fuerint. Allegoricos fuiſſe, ex Philone conſtat. Aſt ex antecedentibus notum eſt, libros Iudaeorum allegoricos complexos fuiſſe explicationem ſymbolicam legis Moſaicae, qua dogmata heterogenea et exotica legi patriae affricuere. Nec alios Eſſenorum libros fuiſſe omnino credibile; nempe tales, qui doctrinam iſtam moralem, fanati-

naticifmi parentem, ex lege allegoriarum machinis eruerent: id quod Iudaeos prodit, non philofophos barbaros. Quod vero fabbathum praeter ceteros Iudaeos ftrictiori obferuantia coluerint, pro eorum Iudaifmo militat, non vero eum euertit, et id probat, leuem gentis eius pietatem ad ftrictiorem legis obferuantiam homines hos feueriorem cultum vrgentes impuliffe. Quod vero facri hiftorici eius fectae non meminerint, cauffam fupra indicauimus, quod ab iis locis remoti, quae Chriftus peragrauit, nullam cum eo confuetudinem habuerint. Quibus rationibus eneruatis concidit fecta haec barbarica Iudaizans, fruftraque coniicitur, Pythagoram fua ab illis haufiffe. Nam et orientale atque Phoenicium Pythagorae iter incertum et fufpectum eft, vt fuo loco oftenfum, et antiquitas fectae, cui fauet Iofephus, ex fola Iudaei hominis ambitione enata, tanta non eft, vt ad Pythagorae aetatem afcendat. Plura facile addi poffent, fed dicemus ea in fequenti §. de Therapeutis acturi, quorum inftituta huius quoque fectae res illuftrant. Iudaeos itaque fuiffe Effenos, cum veteribus et recentioribus fcriptoribus tantum non omnibus, omnino ftatuendum eft; at mifcuiffe fe afcetico huic inftituto gentilia multa, quilibet videt, qui narrationes Iofephi et Philonis recte infpexit, nec feduci fe ab iftis viris patitur, vt cunctos eorum ritus et confuetudines pro Hebraeis a maioribus acceptis habeat. Multa enim iis infunt, quae nemo pro Mofaicis habebit, nifi eodem, quo illi ipfi, praeiudicio impeditus. Qui fyncretifmus Iudaica et gentilia inter fe in vnam maffam confundens cum in Aegypto coeperit, confirmatur inde admodum coniectura noftra, ipfam Effenorum fectam ex eadem regione primas origines accepiffe. Maxime vero ex eo tempore, quo Pythagorica philofophia et σύϛημα inter Aegyptios receptum et imitatione expreffum fuit, multa inter Effenos admiffa effe, quae a patriis legibus et ceremoniis deuiant, comparatio vtriusque euidenti nos argumento conuincit. Nam, vt pauca in lectoris gratiam hac de re addamus, et Pythagoreis ὁμακεῖον fuit atque κοινόμον, in quo fimul conuenientes audiuere magiftrum, cibum ceperunt, fimulque vixerunt; et Effeni in diaetis atque coenaculis fuis feparati a turba conuenerunt, fimulque capientes cibum a magiftrorum ore pependerunt. Communi confortii vinculo tanquam fratres inter fe nexi Pythagorei fola inftituti communione etiam aduenas ita diligebant, vt omnium vitae commoditatum, bonorum, menfae, conuerfationis effent participes: fimili vero modo Effenos quoque erga fectae fuae addictos folitos fuiffe facere, ex Iofepho difcimus. Vtrique fectae facultates in commune collatae, iisque adminiftrandis procurator praefectus. Et Pythagoreis et Effenis veftitus candidus non innocentiae tantum fignum habitus, fed in focietate quoque folus admiffus. Diei horarum diftributio vtrique fectae par fuit: nam orare ante folis ortum, et diuina curare, tum negotiis facris primum adeffe; lauari ante prandium, bene dicere cibis, communem cibum fimul cape-

capere, redire poſt prandium ad ciuilia negotia et Pythagoreum fuit et Eſſenum. Iuniorum par in vtraque ſecta reuerentia erga ſeniores, par ſilentium. Explorationis vero anni Eſſenorum cum Pythagoreorum δοκιμασία exacte conuenientes. Medicinae ſimplicium, diaeteticam et therapeuticam empirica ratione excolentis ſtudium inter Pythagoreos et Eſſenos ſimili ratione vigens. Sectae vero ἐχεμυθία, nec cruciatibus nec morte vincibilis, et iureiurando obſignata adeo apud vtramque ſimilis, vt ouum ouo, cum taciturnitate et ſilentio vtraque laudetur. Quin et Pythagoricum αὐτὸς ἔφα Eſſenis non ignotum fuit, cum iuniores a ſeniorum ore muti penderint: nec licuerit vlli ſub iuriſiurandi fide a ſectae placitis vel latum vnguem diſcedere. Et quemadmodum Pythagorei in varias claſſes diſpeſcebantur, ita Eſſenorum quatuor claſſes fuiſſe ex Ioſepho audiuimus. Nec ex alio forte fonte vtriusque dogmata dimanauerunt, eſſe animam ex aethere, cunctaque regi fato: ipſa porro methodus allegorica vt ab Eſſenis, ita a Pythagoreis adhibita. Quae breues comparationis vtriusque ſectae lineae, vt vel coeco conuenientiam palpandam exhibent [s], ita certum faciunt, aut Pythagoreos ab Eſſenis, aut Eſſenos a Pythagoreis aut vtramque ſectam ex communi fonte hauſiſſe. Verum cui, ex his tribus ſententiae ſubſcribendum ſit, de eo longa inter eruditos et varia eſt diſceptatio. Poſt Iudaeos laudatos, quorum inſolens prorſus in hac re eſt ambitio, veterum doctorum multi, et recentiores quoque nonnulli, inter quos eminet Hvetivs, et nuper ſuo modo Cl. Langivs [t], Pythagoram ab Eſſenis inſtituti ſui rationes accepiſſe ſtatuerunt. Fundamento vero omni deſtitui hanc opinionem, paulo attentius vtriusque ſectae origines et fata conſideranti erit certiſſimum. Ante reditum enim Iudaeorum ex captiuitate Babylonica nullam inter hanc gentem ſectam fuiſſe, nec vltimorum vatum tempore eas in Iudaea iam viguiſſe, ex iis, quae in antecedentibus diſputauimus, indubitatum eſt. Pythagorae vero aetas, maxime profectio eius in Aegyptum et orientem illa tempora ſuperat, quaſcunque etiam rationes chronologicas in eius hiſtoria ſequamur. Quodſi concederemus, quod tamen nunquam euinci poteſt, Eſſenos eo iam tempore floruiſſe, qua iter philoſophicum ſuſcepit Pythagoras, demonſtrari tamen non poteſt Phoeniciae commorationis eius veritas, vt *tomo primo* luculentis rationibus confecimus. Veriſimile quoque non eſt, Iudaeos, in admittendis gentilibus ad inſtituta, ſacra, ceremonias ſuas difficillimos in diſciplinam ſuam recepiſſe hominem gentilem, niſi veterem Iudaeorum fabulam recoquere placeat: Pythagoram factum eſſe proſelytum. Neque vero altera quoque ſententia, quae ex communi fonte vtramque ſectam ritus placita et inſtituta ſimilia hauſiſſe dicit, eum fontem indicare poteſt, niſi philoſophos quosdam barbaros nobis fingamus, in philoſophica hiſtoria nunquam comparentes, nulloque veterum teſtimonio probandos, adeoque recipi

s) Agnouerunt eam Galevs Court of the Gentiles P. II. c. 6. p. 147. Hottinger. ad Goodwin. Moſ. et Aar. L. I. c. 12. p. 225.

t) loc. cit. p. 32.

recipi quoque non poteſt. Tertiam itaque opinionem ampleċtamur, neceſſe eſt, quae ex Pythagorae ſchola eiusmodi morum, inſtituti, placitorum harmoniam ortam eſſe aſſerit. Quam veriſimilitudine non carere modo recte intelligatur, omnino fatendum eſt. Id quidem facile concedemus, primas conſortii eiusmodi ineundi occaſiones eſſe antiquiores Pythagoreorum diſciplina in Aegyptum introducta; at tum illud quoque habuiſſe iſtos ritus demonſtrari non poteſt, ſed credibile eſt, vt ſunt omnia initia ſimplicia, ſolas Iudaeorum in Aegyptum ſecedentium, et inuaſionis tempore in ſolitudinem confugientium calamitates, quae patriae religionis vſum publicum eripuerant, anſam eiusmodi συςήματος condendi dediſſe, paucisque ita coëuntibus, exiguis quoque ceremoniis eos coaluiſſe. At cum Iudaeorum in Aegypto numerus ſub Ptolomaeo Lagide creſceret, et circa iſta tempora in Aegyptum diffugerent Pythagoreorum vltimi, eorumque inſtituta, vitaque coenobitica Aegyptiis maxime arriderent, veriſimillimum eſt, Iudaeos hos in ſolitudine μονάζοντας, cum valde ſuis circumſtantiis conformes Pythagoreorum conſuetudines viderent, ſe illis ita attemperaſſe, vt credebant ſalua lege et religione patria fieri poſſe. Quibus cum accederet fanatica animi diſpoſitio, temperamentum atra bile plenum, opinio ſanctitatis vulgo melioris, audacia detorquendi in ſingulares et inauditos ſenſus allegoriarum ope patriam legem, exemplum porro aliorum Iudaeorum Aegyptiorum, philoſophiam gentilem et quidem orientalem et Pythagoricam Moſaicis legibus immiſcentium, et Cabbalam quandam inde effingentium, non potuit non ille tandem Eſſenae ſectae enaſci habitus, ea emergere facies, qualem depinximus. Quae cum poſtea ad patrias ſedes reuerteretur, ea quae a maioribus ſectaeque conditoribus acceperat, tandem lege ſacra ita confirmauit, vt Aſſamonaeorum tempore illa ſectae conſtitutio tanquam ſanctior quaedam diſciplina floruerit, quae a Ioſepho et Philone deſcripta eſt.

Therapeutae Aegyptii.

§. XXX. Duo nobis Philo enarrat Eſſenorum genera, quorum vnum practicum vitae genus ſecutum fuerit, alterum theoreticum. De illo in antecedentibus dictum, de hoc porro iam agendum, et Therapeutarum quoque ſecta deſcribenda eſt. De ea vero, dici non poteſt, quam diuerſae ſint virorum eruditiſſimorum opiniones atque coniecturae. Vt itaque non alienis plurimorum ſcriptorum [w], qui vel Iudaeos, vel gentiles, vel Chriſtianos exſculpunt, oculis, ſed propriis, quid de iis iudicandum ſit, videamus, audiendus ipſe PHILO, qui ſolus de hac ſecta Aegyptiaca nobis quaedam memorauit. Ita vero ſcriptor elegans [x]: „Quemadmodum in Palaeſtina ſecta viget Eſſaeorum practica, eo quod „vitam actiuam ducit plerisque feliciorem, ita et dantur contemplationi „de-

w) Scriptores de Eſſenis enumerant Ven. DEYLINGIVS Obſ. SS. L. III. p. 452. ITTIGIVS ſelect. cap. Hiſt. eccl. Sec. I. c. 4. §. 16. p. 240. HEVMANNVS Act. philoſ. Vol. III. p. 512. FABRICIVS ad Hieronym. Cat. S. E. c. 11. Bibl. Graec. Vol. III. p. 113. et maxime in ſalutari luce euangelii c. IV. p. 55.

x) De vita contemplatiua p. 891. ſeqq. omittemus autem digreſſiones huc nihil facientes.

„dediti, qui vocantur Therapeutae Therapeutridesque. Illud hominum „genus therapeuticum ſemper in contemplatione diuinitatis proficit, nec „vnquam ſuum ordinem deſerit, tendentem ad felicitatem perfectiſſimam. „Huic vitae inſtituto qui ſe addicunt, non ex more aut rogati id faciunt, „ſed amore correpti rerum coeleſtium, et quaſi furore diuino perciti do- „nec ad contemplationem illam perfectiſſimam perueniant. Deinde prae „immortalis beataeque vitae cupiditate, quaſi iam hac mortali defuncti, „facultates ſuas relinquunt liberis aut cognatis, vltro eis poſſeſſione ceden- „do, atque etiam ſociis et amicis, ſi cognati deſint. Relictis itaque fa- „cultatibus et auocamentis omnibus fugiunt ſine reſpectu fratrum, libe- „rorum, parentum, vxorumque, et deſerunt numeroſas cognationes, „ipſam denique patriam, et ciuitates fugientes extra moenia degunt in „hortis, aut villis ſolitariis, amantes ſolitudinem non hominum odio, „ſed ad cauendos congreſſus cum diſſimilibus. Huic quidem generi „ſimiles multi in orbe ſunt y), cum et Graeca et barbara terra hoc probi- „tatis perfectae genus recipiat, maxime vero in Aegypto frequentatur per „praefecturas ſingulas, et imprimis circa Alexandriam: ex omnibus au- „tem locis optimus quisque Therapeutarum tanquam in huius generis pa- „triam colonus mittitur, in locum quendam aptiſſimum, ſitum ad ſtagnum „Mariam in terreno colle accliui leniter, tutum ſimul et laudatum ab aëris „temperie. Securitatem enim ei praeſtant villae vicique proximi: aërem „vero temperat emiſſorium ſtagni exonerantis ſe in mare, et aurae nun- „quam non ex alto aſpirantes tenuiter, ſicut craſſiores feruntur ex ſtagno, „quibus permixtis temperamentum exiſtit ſaluberrimum. Domicilia vero „conuenarum ſunt admodum frugalia comparata contra aeſtum tantum- „modo et frigora, non contigua, vt in vrbibus, nec tamen longe remo- „ta, vt ſibi inuicem poſſint ſuccurrere contra fortuitos latronum incur- „ſus. Singuli autem habent ſacras aediculas, quas ſemnea vocant, ſiue „monaſteria, vbi ſolitarii ſanctae vitae dant operam, nec cibi potusque „quicquam eo inferunt, aliudue in vſum corporis, ſed legem tantum et „prophetarum oracula diuinitus prodita, hymnosque et quaedam alia pie- „tati ſcientiaeque promouendae idonea. Itaque perpetuam Dei habent „memoriam, vt ne in ſomnis quidem aliud eis obuerſetur, quam imagi- „nes diuinarum pulchritudinum, et ſunt in his, qui ſomniando produnt „praeclaras ſacrae philoſophiae ſententias. Quotidie bis precari ſolent, „mane ac circa veſperam, oriente ſole petentes diem vere felicem, vtque „mentes eorum coeleſti repleantur lumine: Occidente vero, vt anima „tota exonerata ſenſibus moleque rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in „ſyne-

y) Hoc non ita intelligendum, ac ſi Therapeutarum inſtitutum in omni mundo diſperſum reperiatur, quo ſenſu verba Philonis intellexit Valesius ad Euſeb. L. II. c. 17. aliique Act. philoſ. Vol. III. p. 521. nominati. Sed ſenſus hic tantum eſt, contemplatiuarum eiusmodi ſocietatum complures paſſim in orbe reperiri, quae vitae perfectiori inuigilent, e. g. Perſarum Magos, Indorum Gymnoſophiſtas etc. Haec vero ambitioſius verbis exornat, et affectata prolixitate auget, vt tum gentis ſuae arrogantiae, tum quaeſitae eloquentiae laudi ſatisfaceret.

„fynedrio domeftico. Medium vero matutini vefpertinique temporis in-
„terftitium totum meditationi attribuitur. Verfantes enim facra volumi-
„na, dant operam philofophiae patriae allegoriis inuigilantes, quoniam
„fub apertis verbis latere credunt fecreta naturae coniecturis detegenda
„probabilibus. Habent etiam prifcorum commentarios, quia huius fectae
„auctores multa monumenta reliquerunt de allegoriis eiusmodi, ad quo-
„rum imitationem pofteri fe accommodant. Itaque non folum contem-
„plantur, fed etiam cantica hymnosque in laudem Dei componunt, va-
„rio metrorum carminumque genere, rythmis concinnatos in auguftio-
„rem ac religiofam fpeciem. Per fex ita dies feorfum quisque in fuis illis
„modo dictis monafteriis philofophantur, non progredientes foras, im-
„mo ne profpicientes quidem: Septima vero conueniunt in coetum com-
„munem, et iuxta aetatis ordinem confidunt decenti habitu, manus con-
„tinentes fub pallio, dexteram inter pectus barbamque, finiftram appli-
„catam lateri. Tum progreffus in medium natu maximus et dogmatum
„eius fectae peritiffimus, differit vultu ad grauitatem compofito, voce
„moderata, non fine magna prudentia, fecus quam oratores aut fophi-
„ftae: reliqui omnes aufcultant per fummum filentium, annuentes oculis
„tantum aut capite. Id commune femneum, in quod feptimo quoque
„die conueniunt, fepto clauditur duplici, feparatis virorum et mulierum
„coetibus; nam mulieres quoque fimul aufcultant ex more, duntaxat,
„quae idem inftitutum fectantur. Temperantiae tanquam fundamento
„ceteras virtutes fuperftruunt. Nec cibum, nec potum quifquam fumit
„ante folis occafum, quod fapientiae ftudium luci conuenire iudicent,
„tenebris vero curam corporis. Ideo totos dies alteri, alteri vero exi-
„guam noctis partem tribuunt; nonnulli ex his vix tertio quoque die fa-
„mem fentiunt, attenti magis ad difciplinam fcientiarum. Nec defunt,
„qui perdurant duplum eius temporis, et vix fexto die deguftant cibum
„neceffarium, canticis folantes inediam. Septimum vero diem vt feftum
„facratumque honore dignantur eximio, quo poft curam animae corpus
„quoque reficiunt, ficut iumento relaxantes laborem continuum. In
„cibatu vtuntur pane fimplici, fal fupplet vicem obfonii, qui delicatiores
„funt, hyffopum pro condimento adiiciunt. Potum e fluentis hauriunt,
„contenti placare famem fitimque; edunt itaque ne efuriant, bibunt,
„ne fitiant, faturitatem cauendo vt inimicam animo pariter atque corpori.
„In vefte apparet fimplicitas ad arcendos calores et frigora, pro pelliceis
„craffa tunica in hieme, aeftate vero exomis aut interula linea. Certis
„quoque temporibus hi affeclae Mofis (γνώριμοι) ex inftituto eius conui-
„uia celebrant. Numeros enim imprimis obferuando poft feptem hebdo-
„madas elapfas conuentus fuos inftaurant, venerati vim multiplicem fe-
„ptenarii. Is dies feftus eft maximae feftiuitatis incidentis in numerum
„quinquagenarium. Vbi vero conuenere candidati et laeti cum fumma
„grauitate ad fignum datum a quodam ephemereuta, priusquam difcum-

„bant ftantes vna ferie fublatis in coelum manibus atque oculis precantur, „Deo vt placeat illud conuiuium. Abfolutis precibus feniores difcum„bunt, ac mox alii pro cuiusque dignitate: honorem vero fenectutis tri„buunt his, qui a iuuentute fe exercuerunt in contemplatione philofo„phica. Adhibentur menfae foeminae quoque, anus pleraeque, fed vir„gines non coactae caftitatis, fed fponte continentes prae amore fapien„tiae. Difcubitus ita diftribuitur, vt feorfum viri dexterum latus, feor„fum foeminae finiftrum teneant. In minifterio non vtuntur mancipiis, „quandoquidem feruitutem cum natura pugnare autumant, fed miniftrant „ingenui, et fponte quicquid opus eft, faciunt, delectu habito ex omni „fodalitatis huius iuuentute, vt quisque aliquod praeclarum fpecimen edi„dit. Hi tanquam germani filii certatim ac libenter miniftrant, haud fe„cus ac parentibus publicis; difcincti autem et promiffis tunicis accedunt „ad miniftrandum, vt omnis feruilis fpecies ab hoc conuiuio abfit. Vi„num per illos dies non praebetur, fed limpidiffima aqua, caeteris frigida, „calida vero his, qui inter feniores tractantur delicatius. Menfa pura eft „a cruentis dapibus, pro cibo panis apponitur, fal pro obfonio, et hyffo„pus pro condimento in delicatorum gratiam [z]. Tunc filentium magis „quam antea, ita vt ne mutire quidem cuiquam liceat aut refpirare vehe„mentius. Proponit quispiam quaeftionem ex facris literis, aut foluit „ab alio propofitam, nihil de folutione follicitus; nec enim captat „laudem argutiarum aut eloquentiae, hoc tantum agit, vt rem diligentius „perfpiciat, et ita immoratur doctrinae, vt et minus perfpicaces affe„quantur. Totum vero auditorium attentum aufcultat, in vno eodem„que habitu, intelligere fe nutu vultuque fignificans, probare vero hi„laritate ac exporrectis frontibus, interdum et dubitare haerereque, moto „leniter capite fummoque dexterae digito. Nec minore attentione iuniores, „qui adftant, audiunt: enarrationes autem facrarum literarum conftant ex „allegoriis. Nam hi viri totam legem exiftimant habere animalis fimi„litudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero fententias re„trufiores, fub velamine verborum abditae [a]. Vbi vero praefes vifus eft „rem bene tractando fatis feciffe auditorum defiderio, plaufus propalam „editur ab omnibus; tum ille affurgens hymnum in laudem Dei primus „canit, aut recens a fe compofitum, aut defumtum ab aliquo veteri poë„ta. Extant enim huius generis carmina prifca verfu trimetro et hymni „cum fuis accentibus inter facra canendi ante altaria vel a ftantibus, vel „a cho-

z) Hyffopo vfos fuiffe veteres inter cibos, paffim viris doctis obferuatum; vid. CLERIC. Hift. eccl. Sec. I. et II. p. 26. §. 11. BOCHART. Hierozoic. P. I. L. II. c. 30. p. 592. LEVIN. LEMNIVS de plantis facris c. 26. pag. m. 25. G. W. WEDELIVS differt. de Hyffopo aliique. Imprimis obferuandum, quod HIERONYMVS aduerfus Iouin. L. II. tradit, et nos Tomo primo iam tetigimus, Hyffopi vfum in Aegypto inter cibos non infrequentem fuiffe, facerdotesque Aegyptiorum, carne et vino abftinentes panem cum Hyffopo comediffe, vt digeftio a calida hac planta promoueretur, caputque vaporibus non repleretur. Ab Aegyptiacis facerdotibus et Pythagoras herbarum huiusmodi vfum didicit, et Therapeutae quoque acceperunt.

a) Fundamentum hoc philofophiae Cabbaliflicae circa haec tempora gigni coeptae, vt poftea dicetur.

„a choreas ducentibus moderatas variis flexibus et reflexibus. Praefulem mox „imitantur ceteri decenti ordine, omnibus intente quieteque aufcultantibus, „praeterquam in fine hymni, extremaque claufula. Tunc enim vniuerfi vo- „cem extollunt, fine fexus difcrimine [b]. Abfolutis hymnis fingulorum iunio- „res menfam efferunt, in qua rite cibus ille facratiffimus, panis fermentatus „cum fale et hyffopo apponitur ob reuerentiam menfae dedicatae in tem- „pli veftigio. Nam in ea proponi folent panes cum fale absque condi- „mento alio, fed panes non fermentati fal fine mixtura. Coenam vero „fequitur facrum peruigilium his ritibus: vbi omnes confurrexerunt, duo „chori fiunt in medio coenaculo, alter virorum, alter feminarum; cuique „fuus incentor praeficitur, honore praeftans et canendi peritia. Deinde can- „tant hymnos in laudem Dei compofitos variis metrorum carminumque „generibus, nunc ore vno, nunc alternis, non fine decoris et religiofis „geftibus atque accentibus modo ftantes, modo prorfum retrorfumque „gradum mouentes vt res poftulat [c]. Deinde poftquam vterque chorus „feorfim expleuit fe his deliciis, velut amore diuino ebrii vnum chorum fa- „ciunt promifcuum ad imitationem illius olim inftituti in rubri finus littore. „Horum omnium finis eft vnus et idem pietas. Itaque producta vsque ad „matutinum hac comeffatione honeftiffima, neque grauati crapula, neque „nictantes, fed excitatiores, quam cum venirent ad conuiuium verfo ad au- „roram vultu, totoque corpore, quam primum orientem folem afpiciunt, „felicem diem et veritatem perfpicacemque mentem fibi comprecantur: „atque ita precationibus abfolutis ad fuum quifque femneum fecedit, ad „culturam confuetae philofophiae". Hactenus Philo de Therapeutis. Ex ifta vero narratione Philonis de hac fecta iudicium fieri debet, vtrum gentiles philofophi fuerint, an Iudaei, an monachi Chriftiani. Primum placuit doctiffimo LANGIO [d], qui ex Philone demonftrare conatus eft, Therapeutas non fuiffe Iudaeos, multo minus Chriftianos, fed philofo- phos barbaricos Iudaizantes. Iisdem vero in hac affertione demon- ftranda argumentis vtitur, quibus Effenos ex Iudaeorum grege eiecit. Nempe vrget, non vocari a Philone Iudaeos, tacere de iis Iofephum, qui tamen fectas Iudaeorum enumeret; coelibatum horum hominum non conuenire cum libidine Iudaeorum, nec concordare cum fpe gignendi Meffiam; non verifimile effe, Iudaeos relictis Hierofolymis in folitudi- nes feceffiffe; fuiffe autem nec Effenos Iudaeos adeoque multo minus Therapeutas; fed dici fectam inter omnes nationes reperiendam. Ac- curate ad has rationes refpondit, remque, nifi fallimur, confecit, erudi- tiffi-

b) Id eft, Amen, vel Halleluiah concinunt, vel etiam doxologiam quandam circa ftropharum finem repetitam, cuius exempla effe poffunt Pfalmi CXXXV. LXXXIX. 15. XXXIII. 2. 3. conf. Io. SPENCER. de legibus Hebr. ritual. L. IV. c. 3. p. 1105.

c) Et hae quoque faltationes folennes facraeque inter Iudaeos receptae fuere, vt ex Ex. XV. 20. Iud. XI. 34. I Sam. XXIX. 5. et aliis gentis huius monumentis notum. Eandem vero confuetudinem Pythagoreos quoque feruauiffe, fuo loco demonftratum eft, conf. IAMBLICH. vit. Pythag. c. XXIV. n. 110. vnde facile intelligi poteft, ex quo fonte ad Therapeutas hic ritus peruenerit. Conf. SPENCER. l. c. c. 4. p. 1108. feqq.

d) Pecul. diff. Hal. 1721.

tiſſimus HEVMANNVS [e], qui videri poteſt. Nos pauca monemus: diſerte eos vocari a Philone γνωρίμυς Μούσεως, quod omnino Iudaeos denotat, adſcribi illis ſtudium literarum ſacrarum, legisque Moſaicae; referre ceremonias eorum ritus Leuiticos Iſraëlitarum; iungique tanquam ſub vno genere contentos Eſſenos et Therapeutas, adeoque hos quoque Iudaeos Philonem facere, qui Eſſenos Iudaeos dixerat. An hoc de aliis, quam Iudaeis dici poterat? Viderunt id, qui in eam ſententiam deſcenderunt, Therapeutas eſſe aſcetas Chriſtianos, illi enim ſtatuunt, eos ex Iudaeis Alexandrinis ad Chriſti ciuitatem fuiſſe transgreſſos, Ioſephum ſilentio praeteriiſſe Therapeutas, mirandum non eſt, ſolas enim Iudaeorum ſectas in Iudaea vigentes enarrare ſibi conſtituerat, incertumque, vtrum illi Therapeutarum inſtitutum innotuerit, cum rerum Aegyptiacarum peritus non fuerit. Coelibatus ratio ex peculiari ſanctitatis affectatione deducenda eſt, locumque habere potuit facilem apud homines victu tenui et ſicco vtentibus, et atra bile magis laborantibus, quam ſanguinis ebullientis copia. Nec huc ſpes Meſſiae recte trahitur, ea enim ad ſolam tribum Iudae, et domum Dauidis pertinebat, adeoque remorari in ſeruanda virginitate Iudaeos alios non potuit. In ſolitudinem autem quid hos homines ire coëgerit, ex ſupra dictis liquet, qui cum circa ſectae natales templum haberent nullum, ita cultum ſuum DEI inſtituerunt, vt in communi ſemneo eius imitationem exprimerent, facileque templo Hieroſolymitano carerent, quod Aegyptiaci Iudaei fere omnes neglexerunt. Ex quibus, cum Philo ſatis luculenter pro Iudaica therapeutarum origine faciat, conſtare putamus, fruſtra Therapeutas inter philoſophos barbaros referri. Nec certiora ſunt, quae doctiſſimi viri poſt Euſebium, Hieronymum et Nilum diſputant, vt euincant, Therapeutas fuiſſe Chriſtianos aſcetas ex Iudaeis Alexandrinis ad fidem Chriſti conuerſos. Quam opinionem praeter Thomam Brunonem Britannum [f] magna animi contentione et eruditione defendit celeberrimus ex Benedictinae familiae ſodalitio S. Mauri monachus BERNARDVS MONTEFALCONIVS [g], cui de hoc argumento controuerſia interceſſit cum I. BOVHIERIO ſenatus Diuionenſis praeſide [h]. Fatemur mirari nos, virum hunc magnae eruditionis iudiciique recti, et inſolitae in veterum doctrinis cognoſcendis accurationis ad hanc ſententiam tanto puluere excitato aſſerendam potuiſſe deſcendere. At exemplum hoc eſſe puta-

e) Act. philoſ. Vol. III. p. 517. ſeqq.

f) Chriſtianos Iudaizantes fuiſſe ſuſpicatus erat CHEMNITIVS exam. concil. Trid. P. IV. p. m. 780. incertus haeret VOSSIVS chronol. ſacr. p. 165. 166.

g) Le livre de Philon de la vie contemplative traduit ſur l'original Grec, avec des obſervations, ou l'on fait voir, que ces therapeutes, dont il parle etoient Chretiens, Paris 1709. 8.

h) Is duas epiſtolas contra Montefalconium ſcripſerat elegantes et doctiſſimas, ad quas cum reſpondiſſet monachus Benedictinus, editae ſunt vno faſce hoc titulo: Lettres pour et contre ſur la fameuſe queſtion, ſi les ſolitaires appeller Therapeutes dont a parlé Philon le Iuif etoient Chretiens, Paris 1712. 8 Montefalconii partes ſecutus eſt, in diſſertatione de origine et antiquitate vitae monaſticae HIPPOLYTVS HELYOT praemiſſa hiſtoriae ordinum religioſorum, conf. LE CERF Bibliotheque des auteurs de la congregation de S. Maur, p. 382. ſeqq.

putamus, quid auctoritatis vel hypotheseos praeiudicium ad occoecanda etiam oculatissimorum virorum lumina valeat: praesertim cum instituti monastici antiquitas virum longe doctissimum in hac opinione detinuerit. Non examinabimus eam, cum ad sacrae et ecclesiasticae historiae limites haec quaestio pertineat, et dudum satisfecerint rationibus eius vndecunque anxie conquisitis post CAVEVM [i] aliosque BASNAGIVS [k] et maxime illustris BOVHIERIVS. Hoc vnum monemus, ita nobis describere Therapeutarum sectam Philonem, vt luculenter pateat, eam non tum demum enatam, sed valde antiquam fuisse, diuque innotuisse, antequam orbem ab erroribus liberaret propheta maximus IESVS CHRISTVS. Quod si addimus, Philonem scripsisse haec, antequam in Aegypto Christiana religio inualuit, per se corruit opinio παράδοξος. Neque ad signa hic quaedam communia respiciendum est, quae cum Christianorum ritibus, magnam partem ex Iudaismo retentis conspirant; sed ad propria naturamque et constitutionem totius sectae, quae tantum abest, vt Christiana videatur, vt tota a simplicitate primorum Christianorum recedat, habeatque innumera impura, et fidem sanctissimam profitentes dedecentia. Qui vero in hac Therapeutarum historia opiniones eas vident, quas sera demum aetas in Christianam ecclesiam inuexit, e. g. S. Coenam sub vna specie, illis de visus quidem acumine gratulandum est, orandi autem sunt, vt nos tamdiu coecutire patiantur, donec clariora in ea re nobis oriantur lumina, nunquam eiusmodi παράδοξα admissuris, quamdiu a verbis Philonis stare licet. Ea enim Iudaeos nobis sistunt, sed fanaticos heterodoxos. Quicquid enim sit, de quaestione, vtrum Therapeutae certa Essenorum familia fuerint nec ne? de qua disceptant viri docti [l], quamque Philo affirmare videtur, probabilius vero nos esse existimamus, fuisse eos ex primis Iudaeis in Aegypto exulantibus, et μονάζουσαν aliam sectam, instituto tamen Essenis non prorsus dissimilem, et fanaticismo Pythagorico valde affinem; illud certum est, legem Mosaicam allegorica Aegyptiorum methodo, et metaphysica peregrina corruptam, obiectum fuisse sectae Therapeuticae, circa quod sublimiorem illam et contemplatiuam philosophiam exercebant. Illius enim literali sensui allegoriarum arietibus loco moto, substituebant peregrina placita; liberandum esse animum a vinculis corporis duris et austeris exercitationibus, et contemplatione DEI ad summam felicitatem emergendum, sicque purum cultum Deo offerendum esse. Qua in re cum insignem horum hominum beatitatem ponat Philo, qui hanc theoreticam vitam ad inuidiam

i) Antiqq. Apostol. in Marco §. 3. p. 625.

k) l. c. c. 21. §. 14. seqq. p. 579. seqq.

l) Plerisque Essenorum speciem Therapeutas fuisse placet, quibus ducem se praebuit SCALIGER elench. trihaeres. c. 26. 27. de emend. temp. L. VI. p. 503. Alii diuersas fuisse sectas statuunt, ritibus diuersissimis distinctas, ita VALESIVS l. c. BLONDELLVS de Sibyllis L. I. c. 7. ANT. PAGI ad A. C. 62. num. 3. M. HANCKIVS de Rom. rer. Script. L. II. p. 86. et nuper MOSHEMIVS instit. hist. Christ. mai. Sec. I. P. I. c. 2. §. 13 p. 79. quibus praeiuit PHOTIVS Cod. CIV. ad horum tamen rationes respondere conatur BASNAGIVS l. c. p. 648.

diam vsque laudat, recte inde concludimus, fuisse hos Iudaeos fanaticos heterodoxos, gentilibus institutis placitisque a simplicitate patriae legis eo adductos, vt superstitionibus suis, ritibus et vita otiosa propius Deum attingere se, sanctiorique cultu ei seruire posse crederent. Id quod Therapeutarum quoque nomen indicasse videtur. Et de eo quidem diuersae virorum doctorum opiniones sunt. Et CLERICI [m] quidem coniectura audienda non est; qui a Philone tantum ita vocatos fuisse putat: contrarium enim ipsa Philonis docet narratio. Quam si consulimus, incertum iam tum fuisse patet, quid Therapeutarum nomen sibi velit. Ipse enim Philo anceps haeret, quae nomini significatio adscribenda sit. Ita enim ille: *Vocantur Therapeutae, Therapeutridesque, vel quia medicinam profitentur praestantiorem ista vulgata per oppida omnia, haec enim medetur solis corporibus; illa et animas liberat morbis grauibus; vel quia didicerunt a natura et sacris legibus colere illud ens et bono melius.* Mirum itaque non est recentiores in varias discessisse opiniones. SCALIGERO [n], et post eum NIC. FVLLERO [o] aliisque [p] a studio medico ita dictos fuisse visum est, quod medicinam quandam empiricam excolerent. Huic vero sententiae recte opponitur, quod de Therapeutis nihil tale habeat Philo, sed Essenis id adscribatur a Iosepho, qui cum Therapeutis confundi non debent. Certe Philonis ex mente peculiarem et puriorem quendam cultum diuinum, quam solet esse inter homines, sectae nomen fecisse statuendum est. Hinc sectam famulantium non inepte quis dixerit. Inscripsit quoque Philo libellum hunc περὶ Θεωρητικȣ͂ ἢ ἱκετῶν ἀρετῶν, quae verba sensum satis apertum non fundere quilibet videt. Quid enim ἀρεταὶ ἱκέται, vel qua ratione intelligi possunt? SANDIVS [q] pro ἱκετῶν ἀρετῶν legit ἀσκητῶν; sed recte opponitur huic emendationi legisse iam veteres Eusebium, Hieronymum, Ruffinum, Suidam, Nicephorum ἱκετῶν non vero ἀσκητῶν, licet pertinaciter negare nolimus, ante horum scriptorum tempora vocem hanc iam corruptam fuisse in textu Philonis. Aliter doctissimus HEVMANNVS, cuius literis hanc obseruationem debemus, qui ἱκετῶν et θεραπευόντων nomen idem significare putat, nempe eos, qui humiliter supplicesque Deo seruiunt, id quod loco quodam SIRACIDIS [r] munit. Quam vocis significationem iam prodidit SCALIGER [s], monens: quare ἱκέται vocarentur illi μονάζοντες, non dubitaturum, qui inter ortum solis et occasum nihil aliud quam orationi intentos fuisse ex Philone discere potuerit. Dicamus, quid et nobis olim in mentem venerit, cum msc. Codicem Philonianum, optimae notae, quem seruat bibliotheca Augustana cum editis contulissemus: in eo enim pro ἱκετῶν, legitur οἰκετῶν. Quod vbi codicis msc. auctoritate admittimus, vt facile potuit (ὀ) ex (ὀι) omit-

m) Hist. eccl. Sec. I. et II. §. 12. p. 22.

n) Elench. trihaeres. c. 26. p. m. 202.

o) Misc. S. L. I. c. 3. p. 13.

p) CAVE l. c. p. 624. LANGIVS Hist. eccl. V. T. p. 967.

q) Hist. eccles. p. 30.

r) c. XXXVI. 17.

s) l. c. c. 28. p. 224.

omitti, ſana omnia ſunt et plana, ὀικέτης enim et θεραπευτὴς ſynonyma ſunt, famulosque ſignificant. Ad de ea re iudicium lectori relinquimus. Illud vero monendus eſt, licet theoreticam tantum vitam coluerint, retuliſſe tamen eos meditationes ſuas, non ad nudam veritatum diuinarum contemplationem, ſed ad earundem quoque in animo applicationem; quare theoretici tantum dicendi ſunt, eo quod a vita ciuili plane abſtinuerint, nec admittendi, qui vel ſolos theoreticos vel ſolos practicos fuiſſe contendunt [t]. Illud enim praeter metaphyſicae, aſtronomiae quoque et poëticae facultatis cultura; hoc moralis philoſophiae ſtudium demonſtrat. Etſi vero quam philoſophiam ſecuti ſint non indicat Philo, immo credi vult, domeſticam eos patriamque coluiſſe doctrinam Graecanica longe ſuperiorem, certum tamen putamus eſſe, ex collatis Therapeutarum et Graecorum opinionibus, multa ex Aegyptiaca, multa ex Pythagorica et Platonica philoſophia ad eos perueniſſe; nec erraturos putamus eos, qui coniiciunt Cabbaliſticam quoque metaphyſicam inter eos viguiſſe. Illi enim omnia conueniunt, quae de his Philo tradit. Gentili vero huic fermento eos illeuiſſe Moſaicum fucum, et voluiſſe videri Moſaicos philoſophos, ipſe PHILO non negat [u]. Ex quo coniectura quoque noſtra de horum ſodalitiorum origine, quam ſupra expoſuimus, mire confirmatur. Cum enim templo carerent Iudaei in Aegypto exules, et per irruptiones Aſſyriorum et Babyloniorum, quas valde timebant, in ſolitudines et deſerta loca fugere eſſent compulſi, ad eiusmodi ἐθελοθρησκείαν facile delabi potuerunt, quae contemplatione et ſeparatione a vita ciuili Deo elegantius meliusque ſeruire ſe poſſe ſtatuebat. Cum autem ſucceſſu temporis allegorica methodus inter Iudaeos ex Aegyptiorum ſcholis inualeſceret, quod poſt Alexandri M. tempora factum eſſe, ſupra docuimus, et eo quoque tempore Pythagoreiſmus inter Aegyptios innoteſceret, dubium non eſt, Therapeutarum ſectam eam tum temporis conſtitutionem accepiſſe, qualem Philo depinxit. Quae quoque ratio eſt, cur Eſſenorum ſectam malimus ſororem Therapeuticae vocare, quam vel filiam vel parentem. Ea enim ratione controuerſiae doctorum facile circa hanc quaeſtionem dirimi poſſunt: id quod placuiſſe quoque S. Rev. DEYLINGIO [x] obſeruamus. Quamdiu vero Therapeutae durauerint, in tanto veterum ſilentio dici non poteſt. Credibile tamen eos, per Chriſtianam religionem mature in Aegypto propagatam, eſſe deſiiſſe [y], forte quod multi ex therapeutis, cum meliorem et ſimpliciorem Dei colendi rationem viderent, ad Chriſtiana caſtra transiuerint, cum tantis, quantis reliqui Iudaei, praeiudiciis non impedirentur. Coniecere tamen SCALIGER [z] et BASNAGIVS [a], Eſſenos Therapeutasque in haeretico Elxai, ſub Traiano emergente,

 ite-

t) Conf. Act. philoſ. Vol. III. p. 523. ſeqq.

u) Conf. ED. BERNARDVS apud CAVE Hiſt. liter. Script. eccleſ. Sec. II. p. 16.

x) Obſeru. SS. L. III. p. 454.

y) Conf. CAVE l. c. p. 534.

z) l. c. c. 28. p. m. 222. ſeqq.

a) l. c. c. 20. §. 27. p. 555. ſeqq.

iterum comparuiſſe: qua in re ſequuntur EPIPHANIVM [b], improbante tamen, recte, niſi fallimur, HENR. VALESIO [c].

Sectae minores Iudaicae.

§. XXXI. Praeter maiores has Iudaeorum ſectas aliae quoque minores a veteribus paſſim memorantur, ſed quae exigui momenti, multae quoque fictae ſunt et nunquam extiterunt. Qui enim Geniſtas, Meniſtas, Galilaeos, Graecienſes, Baptiſtas, Hemerobaptiſtas, Masbathaeos, Samaritas, Heliogoſtos, Muſonitas, Trogloditas, Aſtanitas, Puteoritas, Belitas &c. nobis enarrant IVSTINVS, EPIPHANIVS, EVSEBIVS, PHILASTRIVS, laruas eos pro ſectariis vidiſſe, vix dubitari poteſt, vnde illis non immoramur. Herodianorum tamen ſectae meminere annales ſacri, de qua videndi, qui vel res Iudaeorum et antiquitates ſacras, vel etiam ſacram N. T. hiſtoriam enarrarunt [d]. Quae tamen cum ex plerorumque mente factio magis politica, quam dogmatica fuerit, huc quoque non pertinet: licet pertinaciter negare nolimus, multos ex Herodianis, Sadducaeorum dogmata fuiſſe ſecutos [e]. Mirabilis vero coniectura eſt HARDVINI [f] qui Herodianos in ſectam quandam transformauit philoſophicam, viſus ſibi certiſſimo indicio deprehendiſſe, fuiſſe Herodem Athenienſem, philoſophum Platonicum, cumque is Platonica dogmata, maxime de anima, inter Iudaeos ſparſiſſet, illa recepta a multis Sadducaeorum nomen Herodianorum genuiſſe. Quam paradoxam opinionem nunquam venire ſibi in mentem paſſus fuiſſet criticus audaciſſimus, niſi cum plerisque ſcriptis veterum Ioſephi quoque commentarios ſuppoſitos eſſe contendiſſet. Salua enim huius narratione, impoſſibile eſt, ſomnia Harduini tolerare, quae et eam et omnes veteres contradicentes habent. Vnde hoc vno inſano viri docti aſſerto exploſo: pleraque veterum ſcripta Sec. XIII fuiſſe ſuppoſita, quo inſulſius excogitari nihil potuit, cadit etiam inepta de Herodianis ſententia, recteque illa factio ex philoſophiae hiſtoria eiicitur. Herodem enim Atticum, hominem Platonicum et ſophiſtam celeberrimum inepte commiſceri cum Herode Iudaeorum rege, quis quaeſo non videt? Quare iis non inhaeremus: qui prolixiora cupit, ei adeundus BASNAGIVS [g].

Viri docti inter Iudaeos veteres.

§. XXXII. Fuiſſe in his ſectis viros haud obeſae naris multique acuminis, dubitari non poteſt, ex quo colligitur, potuiſſe inter Iudaeos philoſophiae ſtudia augeri, modo ei diligentem operam nauaſſent. Aſt genius nationis patriis traditionibus non ſine inſania ita inhaerens, vt nihil proprium, ſuaque ratione duce excogitatum definire auderet, ita philo-ſophiae

b) Haereſ. XIX. p. 43.

c) Ad EVSEB. L. VI. c. 38. p. 129. res ipſa in hiſtoria eccleſiaſtica Chriſtiana perquirenda.

d) Diuerſiſſimas ſcriptorum de Herodianis ſententias, poſt NIC. SERARIVM in Herode enarrarunt auctores laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 818. ſeqq. et Cur. exeg. T. I. p. 311. quos vide.

e) Ita GROTIO ad Marc. VIII. 15. aliisque viſum. Conf. KVHNIVS Pent. Qq. philolog. p. 8. ZELTNER. de Alexandra §. 25. ſeqq. p. 35. ſeqq.

f) De numis Herodiad. p. 97. et opp. ſelect.

g) Hiſt. Iud. L. I. c. 3. p. 63. ſeqq.

ſophiae obſtitit, vt aut ἀφιλοσόφȣς aut fanaticos tantum inter eos deprehendamus. Fuit tamen inter illos vnus et alter, qui de morali doctrina mereri ſtuduit, vt ex celeberrimo enchiridio morali gentis Iudaicae, quod *capitula patrum* (פרקי אבות) vocatur, patet, de quo infra pluribus agemus. Nos praetermiſſo magno illo doctorum Iudaicorum agmine, quod hiſtoriae huius gentis literariae ſcriptores enarrant [b], elegantem philoſophiae moralis ſcriptorem Ieſchuam Ben Sirach; tum celeberrimos doctores Hillelem et Schammai enarrabimus, in Philone vero exemplum dabimus cultae inter Iudaeos Aegyptiacos philoſophiae Graecanicae.

§. XXXIII. IESCHVAE FILII SIRACH hiſtoria obſcura et incerta eſt, id ex ipſius indicio [i] de eo conſtat, fuiſſe illum Hieroſolymitanum et tempore ſummi pontificis Eleazaris vixiſſe, cuius aetas in regnum Ptolomaei Philadelphi incidit [k]. Vltimus enim pontifex, cuius in libro ſuo meminit Simeon eſt, filius Oniae, diuerſus a Simeone Iuſto, cognomento Iaddi, qui Eſdrae, Malachiae et Zachariae temporibus vixit. Huius Simeonis filii Oniae ſucceſſor autem cum fuerit Eleazarus, non ſine veriſimilitudine inde coniiciunt viri docti, vixiſſe eum ſub hoc pontifice, quem ſine dubio ceteris addidiſſet, ſi iam e vita exceſſiſſet. Debemus huic Ieſu, vel quod Graeco ore quidam malunt, Iaſoni, enchiridion morale, ſummam quandam philoſophiae moralis Iudaicae, qualis poſt vatum diuinorum exceſſum in hoc populo viguit, complexum. Eius verſionem Graecam ex Hebraeo [l] confecit nepos eius, qui XXXVIII anno ſub Ptolomaeo Euergeta in Aegyptum ſe veniſſe, ibique hunc laborem ſuſcepiſſe tradit. Quae verba cum ambigua ſatis ſint, dubios fecere viros doctos de tempore verſionis enchiridii huius moralis. Et hunc quidem annum trigeſimum octauum non imperii Ptolomaei intelligendum eſſe, ex Ptolomaei canone regum Aegypti manifeſtum eſt, nec enim vel I vel II Ptolomaeus Euergeta, alias Phyſcon dictus, tam diu regno praefuit. Aut itaque trigeſimus octauus annus a Iubilaeo gentis, aut a liberatione Iudaeorum et manumiſſione ſub Ptolomaeo Philadelpho, aut a natiuitate interpretis, aut a mora eius in Aegypto intelligendus eſt, ex quibus quid prae aliis eligamus, incerti haeremus [m]. Cum quoque non addiderit, quo Euergeta regnante in Aegyptum ſe interpres contulerit, in diuerſa quo-

Ieſus Siracides.

b) Conſuli hic debent R. ABR. BEN DIOR in Sepher Hakkabala, R. ABR. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Ex Chriſtianis praeter laudatos WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 806. Io. HENR. OTHONIS hiſtoria Miſchnicorum, qua opera etiam Synedrii magni Praeſides et vice-Praeſides recenſentur, Ox. 1672. 12. et cum annot. H. RELANDI Amſt. 1698. pleniora tamen ſunt quae dedit WOLFIVS l. c. p. 808. ſeqq. vbi de doctoribus Miſchnicis agit.

i) c. L. 29.

k) Id ex IOSEPHI teſtimonio Ant. Iud. L. XII. c. 2. colligitur, vbi ad hunc Eleazarum miſiſſe Ptolomaeum Philadelphum legatos narrat, vt interpretes ipſi ſubmitteret. Quae quamuis ex Pſeudo-Ariſtea hauſerit Ioſephus, dubium tamen non eſt, Ioſepho vtriusque aetatem non fuiſſe ignotam. Conf. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 728. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 256.

l) Ita ipſe interpres in praef. id quod idiotiſmi quoque Hebraei produnt: refert etiam HIERONYMVS praef. in Prou. ſe vidiſſe hunc textum Hebraeum. Conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. II. p. m. 253.

m) Conf. FABRIC. l. c. p. 729.

que hic abire viros doctos, necesse erat. Quidam enim Euergetam II, Ptolomaei Philometoris fratrem intelligi volunt; qui aliis nimis aetate remotus videtur, vnde Euergetam I, Ptolomaei Philadelphi successorem designari verisimilius ducunt [n]. Cui tamen coniecturae opponitur: annos Ptolomaeorum, Philadelphi et Euergetae I, quorum ille XXXVIII, hic XXV regnauit, non sufficere pro complendo numero annorum aui, filii et nepotis, et probabilius esse, Siracidem auum vixisse sub extremis Philadelphi annis, nepotem vero initio imperii Euergetae II, in Aegyptum fuisse. Hanc enim temporis summam seculum conficere, quod aptius auo et nepote tribui queat. Quas rationes secuti sunt viri magni [o] et nos facile iis quoque manus damus. Occurrit etiam in scriptis Talmudicis saepe R. Ben Sira, vel Sirach, quem cum nostro eundem esse, recte viris doctis visum est. Lectum enim esse ecclesiasticum scriptoribus Talmudicis, quamuis sensim magis magisque interpolatum, et nunc nouis sententiis adauctum, nunc aliis priuatum, ex collatis Talmudicis locis cum ecclesiastico viri docti passim ostenderunt [p]. Quae additiones cum librum elegantem et bonae frugis plenum valde corrumperent et deformarent, eo quod absurda multa, profana et indigna adiecta essent, non tantum is a Iudaeorum magistris inter libros extraneos reiectus est, quos qui legat, aeterna vita priuetur; sed addita etiam ratio, quod illusionum plenus sit, physiognomica tractet, et talia exhibeat, in quibus ratio, aut vtilitas nulla sit, sed potius iactura temporis [q]. Miramur itaque, BARTOLOCCIVM [r], SGAMBATVM [s], HVETIVM [t] vt canonicam libri huius auctoritatem pro ecclesiae suae decretis euincerent, statuisse, Iudaeos hunc Siracidis libellum inter כתובים siue hagiographa retulisse; et, quod R. D. GANZ putat, ideo eius vsum vetuisse, quod res excellentes et sublimes contineat, quarum lubrica sit et periculosa inquisitio. Aliud enim allatum testimonium Talmudicum euincit. Circumfertur quoque hodie inter Iudaeos libellus breuis, sententias quasdam secundum alphabeti seriem dispositas complexus, cuius auctorem Iudaei faciunt Ben Sira fil. Ieremiae. Hunc a Iesu Siracide diuersum esse post BARTOLOCCIVM [u], VORSTIO [x] et BVDDEO [y] visum est, rectius vero ex Iudaeis GANZIVS [z], quem Christianorum plurimi [a] secuti sunt, pro eodem habuerunt. Nam licet aliam generis parentumque seriem huic Ben Sira Iudaei tribuant, notum tamen est, quam exigua eorum in genealogiis fides sit, quam fabulis de hoc Ieremiae nepote totam decoxerunt. Vnde statuendum est, si vtriusque libelli inter se instituatur collatio,

n) BARTOLOCC. Bibl. Rabb. BVDDEVS H. E. V. T. T. II. p. 953. Intr. hist. phil. Hebr. §. 22. p. 101.

o) GROTIVS, VSSERIVS, HODY, aliique laudati FABRICIO et WOLFIO ll. cc.

p) BARTOLOCCIVS T. I. p. 680. aliique WOLFIO l. c. nominati.

q) Tr. Sanhedrin c. XI. §. 1. et Gemara ad h. l. MAIMONID. ad h. l. WOLF. l. c.

r) loc. citat.

s) Archiu. V. T. p. 475.

t) loc. cit.

u) l. c. p. 683.

x) Ad R. D. GANZ Zemach Dauid.

y) Introd. l. c. p. 103.

z) l. c. ad A. 3448. et Schalschelcth p. 19.

a) HVETIVS, FABRICIVS, SGAMBATVS, BARTOLOCCIVS, WOLFIVS ll. cc.

tio, fuiſſe librum eccleſiaſticum Siracidis materiam quaſi, quam recentioris cuiusdam ſcriptoris manus refinxit, additisque quibusdam et interpolatis, demtis etiam multis, et ſelectis quae ipſi videbantur iuxta alphabeti ſeriem diſpoſitis, ea forma, qua hodie inter Iudaeos ambulat, edidit [b]. Secutum vero fuiſſe auctorem Salomonis ethicam, ex eius cum Salomoneis comparatione indubitatum eſſe patet: addidiſſe vero ex ingenio ſuo quaedam ad puritatem veteris doctrinae moralis Hebraeorum non aſſurgentia, et degenerantem philoſophiam Iudaeorum domeſticam iam tum prodentia, attentus lector facile obſeruabit. Vnde deſerendum eſſe putamus HVETIVM, qui dictante בת קול ſiue filia vocis hunc librum conſcriptum eſſe ſtatuit. Quae enim Iudaei de hac filia vocis tradunt, ab iis ad librum vllum, ea dictante ſcriptum, nullibi referuntur.

§. XXXIV. Maxima inter Iudaeos fama ſapientiae excelluit, R. *Hillel ſenior.* HILLEL cognomento Haſſaken [c], ſiue ſenior dictus, vt a iuniore R. Hillele Hannaſi ſiue principe [d] diſtingueretur. Natus is eſt anno mundi, ſi Iudaicos calculos ſequamur, cIↄ cIↄ cIↄ Iↄc XLVIII, id eſt ante N. C. CXII [e], Babylone, parentibus pauperi quidem cenſu, ſed regio ſtemmate Dauidis oriundis [f]. Quamuis autem regio ſanguine eſſet ſatus, et naturae quoque munera acceſſiſſent haud exigua, quibus optima ei contigit indoles, adeo tamen parentum inopia premebatur, vt deficiente pecunia non haberet, vnde ſumtus in literarum ſtudia faceret, ſicque animum doctoribus poliendum traderet [g]. Poſtquam Babylone annos vixerat

b) Editiones enumerat WOLFIVS l. c.

c) Res celeberrimi huius doctoris Iudaei ex ſcriptis talmudicis erui debent, id quod diligenter praeſtiterunt BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 784. ſeqq. et ſcriptorum Miſchnicorum auctores ſupra enarrati. His addendi WOLFIVS l. c. P. II. p. 824. BVXTORFIVS Lexic. Talmud. fol. 1806. BVDDEVS Hiſt. eccleſ. V. T. T. II. p. 1166. BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. III. c. 1. §. 6. p. 10. et maxime V. C. GOTFR. ENGELHARD. GEIGERVS in breui comment. de Hillele et Schammai antiquis ſectarum conditoribus, Altdorf. 1707. 4.

d) Decem generationibus hic a ſeniore Hillele diſtat, vt ex genealogia Hilleliana, quam exhibet R. D. GANZ in Zemach Dauid p. 116. patet. Ita enim ſe ſequuntur inuicem: Hillel Babylonius, Schimeon fil. R. Gamliel ſenior, R. Schimeon fil. eius, R. Gamliel Iafnenſis, R. Schimeon tertius, qui vltimus fuiſſe dicitur, qui Rabbi titulo vſus, R. Iehuda Hannaſi, collector Miſchnae, cognomento Rabbenu Hakkadoſch, R. Gamliel filius eius, R. Iehuda Naſi, R. Hillel Hannaſi fil. eius. Memorari vero in philoſophica hiſtoria hic Hillel iunior meretur, ob inuentum nouum annorum Cyclum Iudaicum, cum antea vel ab exitu ex Aegypto, vel a tempore Alexandri M. annos numerandi mos inoleuiſſet. Conf. BARTOLOCCIVS T. II. p. 415-459. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 3. §. 15. ſeqq. p. 79. qui plura de hac temporum emendatione Iudaica dabit. Quibusdam Ellel ille fuiſſe videtur, quem in vitae fine ſacra vnda tinctum aſſerit EPIPHANIVS T. I. p. 128 vid. BVDDEVS Introd. in phil. Hebr. p. 112. BASNAGE l. c. p. 85. WOLF. l. c. p. 830.

e) R. DAVID GANZ Zemach Dauid loc. cit. initium principatus eius in annum 3728, ſeculo ante excidium templi ponit, et an. 3768 obiiſſe tradit. Aſt ante ſuſceptum principatum 80 annos vixiſſe dicitur, vnde iſtud natiuitatis tempus emergit, conf. WOLF. l. c. Ceterum monendus hic lector eſt, corrupiſſe Iudaeos rationes chronologicas, et plus duobus integris ſeculis retroceſſiſſe in computandis annis mundi, ſic vt natiuitatem Chriſti in annum 3760, euerſionem Hieroſolymarum in an. 3828, ponant. Quod quo dolo auſi ſint alibi exponendum eſt, legenda autem quae in compendio referuntur Act. erud. 1686. p. 595. ſeqq.

f) Vtrum patre vel matre regia ſtirpe oriundus fuerit Hillel, ambiguum, primum placet GEIGERO l. c. Alii ex tribu Beniamin eius familiam deriuant, vid. MORIN. exerc. bibl. p. 265.

g) Erat enim Babylone quoque, vbi multi ex captiuitate Iudaei remanſerant, ſynagoga, cuius princeps ſiue rector caput deportationis vocabatur, et ex Dauidis ſanguine cretus eſſe debebat. Patrem Schephatiam, fratrem Hillelis Schabnam fuiſſe tradit Iuchaſin p. 55. eumque praediuitem, ſed fratrem iuuare ſuis facultatibus noluiſſe.

rat quadraginta, ibique vxorem duxerat, et filium genuerat, tandem cum tota familia paternas ſedes reliquit, et in caput Palaeſtinae, Hieroſolymas commigrauit, locataque, quibus poſſet, opera ſua, ſibi ſuisque victum quaerere ſtuduit. Eo vero tempore celeberrimi ſcholae rectores et doctores Schemaiah et Abtalion ibi docebant, legemque inuſitato applauſu explicabant. Hos cum audiendi deſiderio impatientiſſimo arderet, obſtabat tamen magna facultatum penuria, quo minus ex voto inter diſcipulos eorum ſedere poſſet, eo, quod didactro ſoluendo impar eſſet. Foris itaque per miniſtrorum gratiam legentes audiebat, maxime attendens, vt doctrinae ſummam perciperet, quamuis tempeſtatis iniuria vehementer impediretur. Quo loco non poſſumus omittere hiſtoriolam feſtiuam quam de Hillele narrant Iudaei, vt lectori genius hiſtoricorum Iudaicorum pateat. Ita vero rem narrant [b]: *Hillel ſenior ſingulis diebus operatus eſt, et operam ſuam collocauit, pro ſtatere,* (qui exaequabat dimidium didrachmae, ſiue partem octauam ſicli ſancti) *dimidium huius ſtateris dabat ianitori collegii academici; alterum dimidium pro ſua ſuorumque impendebat ſuſtentatione. Aliquando vero nullum reperit, cui ſuam potuiſſet operam locare, hinc etiam illum cuſtos academiae non intromittebat in interiora. Aſcendit itaque et ſuſpenſus ſedit in feneſtra, quae erat in medio tecti, vt ſolis radii deorſum per eam inciderent, vt ibidem audire poſſet verba Dei viuentis ex ore Schemaiae et Abtalionis. Dicunt noſtri doctores, hoc contigiſſe alicuius Schabbathi veſpera, cum ſol in menſe Decembre verſus aequatorem a circulo capricorni ſeſe inclinare coepit, ceciditque ſuper eum de coelo nix. Vbi vero aurora eſt ſuborta, dicebat Schemaiah ad Abtalionem: mi frater, domus haec adhuc quotidie fuit illuminata, ſed hodie eſt tenebricoſa; forte dies ipſe eſt nubilus ſuſtulerunt oculos, et viderunt ſimilitudinem hominis; aſcenderunt itaque, et inuenerunt ſuper illum niuium tres cubitos. Abſumſerunt niues et illum abluerunt, vnxeruntque ſimul et portarunt eum in hypocauſtum atque dixerunt: Hic dignus eſt, vt Schabbathum eius cauſſa profanetur.* Fides narratiunculae eſto penes recutitos; illud tamen dubitandum non eſt, maximo legis ſtudio Hillelem flagraſſe. Quo victis tandem atque ſuperatis quae ex paupertate obſtabant, impedimentis, tantos per quadraginta annos, quibus legi diſcendae totum ſe dederat, in patria eruditione profectus ſenſit, et tantopere ſe praeceptoribus commendauit, vt dignum cenſerent, qui principatui magni ſynedrii praefici poſſet. Cuius cauſſam Iudaeorum magiſtri hanc fuiſſe referunt [i]: diſputatum fuiſſe in ſchola Iudaeorum: an paſcha ſabbathum expellat, nec ne? illud ignoraſſe filios Betirae, rectores ſcholae Hieroſolymitanae. Aduocatum itaque Hillelem quaeſtionem acute diremiſſe, et ex ſacrificiis iugibus demonſtraſſe, paſcha expellere ſabbathum. Statim ergo conſtituiſſe eum prin-

b) Miſchnath Ioma c. 3. f. 15. b.

i) Conf. Bartolocc. T. II. p. 786. Lightfoot. Hor. Hebr. Matth. p. 373. ex Peſachim Hieroſ. f. 33. bb.

principem. Addunt his, iureiurando prius confirmauisse Hillelem, quod hoc per traditionem ex ore praeceptorum, Schemaiae et Abtalionis hauserit, et sic ob traditionis auctoritatem praefecturam synedrii sibi oblatam accepisse. Nactus tamen collegam [k], Schammai virum acerbum et ferocem, disputationum et altercationum latissimum campum ingressus est, de qua re in sequenti §. dicemus. Vbi vero scholae Hierosolymitanae praefecturam suscepit, tanta mox auctoritate et communi omnium suffragio regnauit, vt tanquam oraculi vox ab omnibus susciperetur, tantoque discipulorum concursu doceret, vt eorum aliquot millia numeraret. Inter eos vero octoginta selectos fuisse, R. IEHVDA LEVI [l] tradit, e quibus triginta digni fuerint, super quibus habitaret maiestas diuina, triginta digni ad intercalandos annos, viginti intermedii; maximum omnium fuisse Ionathanum filium Vzielis, minimum R. Iochannam filium Saccaei. Innumera quoque sunt quae de eruditione Hillelis Iudaei iactant, luculenta ineptae arrogantiae eorum specimina. Certe R. ABRAHAM ZACHVTH [m], non erubuit scribere: Hillelem omnes linguas didicisse, etiam colloquium montium, callium et vallium, locutionemque arborum et herbarum, colloquiumque daemonum, nec non parabolas cum de botris, tum de vulpibus desumtas. Quae licet proprio sensu non intellexisse Iudaeus, et tam insana hyperbole vsus videatur, sed eruditionem tantum quandam vniuersalem Salomonea non inferiorem indicare voluerit, impudentia tamen eius satis manifesta est, qui Salomonis hac ratione sapientiam monstrantis exemplo non inferiorem Hillelem fuisse lectoribus suis persuadere voluit. Quae quamuis credibilia non videantur, facile tamen admitti potest. Hilleli et ingenium acre, et cognitionem tum legis et traditionum accuratam, tum doctrinam moralem adfuisse, et hoc nomine mereri, vt inter doctores morales Iudaeorum locum nanciscatur eximium. Cuius specimen vt habeat lector, en praecepta moralia, quae in capitulis patrum [n] Hilleli tribuuntur:

I. Esto ex discipulis Aharonis, qui pacem amabat, et pacem prosequebatur, qui diligebat personas, et legi eos iungebat.

II. Noli te ipsum separare ab ecclesia, neque tibi ipsi confidere vsque ad mortem.

III. Prius de proximo tuo nullum iudicium feras, quam accedas ad locum eius.

IV. Non proferas ea, quae sciri non debent, tempore suo scienda erunt.

V. Noli dicere, cum mihi otium sit, discam; forsan nunquam erit.

VI. Peccatum non veretur inciuilis, neque plebeius est pius, nec qui

k) Post Menachemum, qui breui tempore praefuit, vid. Iuchasin p. 19. GANZ. l. c.

l) Cosri p. 442. Sic et Succa c. 2. p. 25. Baua Batra c. 8. p. 130. Iuchasin p. 159.

m) Iuchasin p. 55.

n) c. I. et II.

qui nimis verecundus eſt, diſcit, nec iracundus docet, nec mercator fit ſapiens.

VII. Qui multiplicat diuitias, multiplicat et ſibi ſollicitudines.

VIII. Qui multiplicat mulieres, multiplicat veneficia.

IX. Qui multiplicat ancillas, multiplicat fraudes.

X. Qui ſeruos multiplicat, multiplicat rapinam.

XI. Qui legem multiplicat, multiplicat vitam.

XII. Qui multiplicat conſeſſum in ſchola, is multiplicat ſapientiam.

XIII. Qui multiplicat conſilium, multiplicat ſapientiam.

XIV. Qui multiplicat iuſtitiam, multiplicat pacem.

XV. Qui acquirit bonum nomen, ſe ipſum poſſidet.

XVI. Qui comparat ſibi verba legis, comparat ſibi vitam futuram.

XVII. Tempore quo alii colligunt, diſperge, quo diſpergunt, collige.

Pleraque ex his ſatis ſana ſunt, et ex veterum Hebraeorum diſciplina profecta, et experientiam aliquam in vita humanam teſtantia, ſexta tamen ſententia Phariſaico fermento infecta ſatis de intolerabili arrogantia horum hominum teſtatur. Sed et dignam doctore tanto vitam egiſſe ſui tradunt. Narrante enim auctore libri *Coſri* [o], manifeſta fuit eius ſapientia et manſuetudo. *Nullum enim ſermonem profanum emiſit ex ore ſuo per omnes dies vitae ſuae; neminem in ſynagoga reliquit poſt ſe, nunquam in ea ſomnum cepit neque ordinarium neque extraordinarium, nunquam vel ad quatuor cubitos iuit ſine lege et precibus: nemo vnquam inuenit eum ſedentem et tacentem, ſed ſedentem et diſſerentem: nemo diſcipulis ſuis aperuit, ſed is ipſe: nihil dixit, quod non ex praeceptore ſuo audiuit, nunquam dixit, adeſt tempus abeundi e ſynagoga.* Quos placidos et humaniſſimos mores ita laudant Iudaei, vt more ſuo non erubeſcant, fabulis eos ornare [p], de quibus tamen plura hic dicere nihil attinet. Cuncta eo redeunt, ita irae et excandeſcentiae imperauiſſe Hillelem, vt nemo vnquam eum ad iram prouocare potuerit. Maximam tamen laudem famamque meruit cura ſtudioque, legem oralem traditionesque patrias propagandi, quas ſummo feruore cum tota domo, id eſt, ſchola ſua contra collegae inſultus maſcule defendit, cumque ſexcentos ordines compleuiſſet, ad ſex claſſes reuocauit [q], ſicque collectionis et digeſtorum iuris Iudaici, quae Talmud vocari ſolent, prima fundamenta poſuit. Laudandus vero meliori iure, quod codici ſacro ſuae integritati vindicando operam nauauerit [r]. Vixit inſolito exemplo annos centum et viginti, ex quibus quadraginta Babylone haeſit, quadraginta Hieroſolymis in legis ſtudium incubuit, quadraginta ſcholae et ſynedrio praefectus floruit, mortuus anno mundi cIↄ cIↄ cIↄ Iↄ cc LXVIII, ante N. C. XII. Succeſſorem in cathedra habuit filium R. Schimeonem, qui primus Rabbani titulo ſuperbiiſſe dicitur. Sunt qui Simeonem D. LVCAE [s] memoratum,

o) pag. 242.

p) Conf. GEIGER. l. c. §. 20. p. 23.

q) Iuchaſin p. 56.

r) Succa f. 22. Peſachim f. 66.

s) c. II. 25.

tum, qui Saluatorem amplexibus ſuis excepit, eundem Hillelis filium, ſynedrii praeſidem fuiſſe contendunt, aliis negantibus [t]. Illi temporum rationes vrgent, quae coincidunt. Nec moratur eos, quod hi obiiciunt, non fieri huius Simeonis mentionem in capitulis patrum: hoc enim ſilentium argumentum eſſe odii in Saluatorem, quem illuſtri teſtimonio ornauerat, contendunt. Nos hanc coniecturam non quidem fundamento prorſus nullo, at debili tamen et haud ſane ſufficienti niti exiſtimamus. Ea enim quae de Simeone habet hiſtoricus ſacer, praeſidi ſynedrii non conueniunt, nec ſolum nomen et aetas ſufficit, vt eandem perſonam vtrumque fuiſſe iudicari queat, cum dubium non ſit, Simeones multos eo ſimul tempore vixiſſe. Quod vero eius mentio in *Pirke abboth* facta non eſt, cauſſa ſine dubio illa fuit, quod ante parentem, ad ſummam ſenectutem vigentem fato ſuo defunctus ſit. Ceterum Hillelis nomen cum ſit frequentiſſimum [u] apud Iudaeos, hic cum aliis confundendus haud eſt.

§. XXXV. Nactus eſt collegam Hillel primo quidem R. Menachem [x], et vbi hic rectoratum depoſuiſſet [y], SCHAMMAI. Is initio ex diſcipulis Hillelis fuit, ſed poſtea a praeceptore ſeceſſum fecit, et contraria dogmata defendit, et diſcipulos atque aſſeclas nactus, peculiarem factionem conſtituit, vnde domo Hillel et domo Schammai nihil celebrius in Iudaeorum ſcriptis. Quamuis enim auctoritate Schammaeum vinceret Hillel, cuius praeceptionibus parere ſub mortis poena iniunctum fuit, et hinc huius ſchola illius diſcipulos numero ſuperaret, ſic vt audiendi non ſint, qui maiorem fuiſſe numerum eorum, qui Schammai partes ſequerentur, quam qui Hillelis dicunt [z]: magna tamen eius auctoritas inter illos fuit, qui ſolam legis literam, reiecta lege orali ſequendam eſſe docebant; quae cauſſa eſt, cur Schammai a Karaeis inter maiores ſuos connumeretur [a]: quod facile admitti poteſt, ſi de re ipſa, nempe de ſolo legis ſcriptae ſtudio et traditionum reiectione intelligatur, non vero de nomine Karaeorum, vt ex iis clarum, quae ſupra de Karaiſmi antiquitate diſputauimus. Schammaeum enim acerrime contra traditiones diſputauiſſe, iisque prorſus ex eccleſia exterminatis ſolam legis ſcriptae literam ſequendam eſſe pronuntiauiſſe, ſupra luculento Hieronymi eſſato probauimus. At fuiſſe Schammai ex Sadducaeorum numero et familia, quae et ipſa traditiones reiecit, nullibi legitur; ex quo recte infertur, praeter Sadducaeos iam tum quoque fuiſſe inter doctores Iudaeorum alios, qui repudiata traditio- *Schammai.*

Hhhhh 2

t) Ex vtraque parte auctores nominat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p 862.

u) Celebriores IDEM nominat l. c. p. 831.

x) Chagiga II. 2. Non confundendus eſt hic Menachemus cum alio, qui Eſſenorum familiam ſectatus eſt, et vaticiniis inclaruit, et Herodi regiam dignitatem praeſignificauit, de quo videndus IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XV. c. 13. p. 542. conf. VITRINGA Obſ. SS. L. VI. c. 8. p. 348. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 851.

y) Conf. GEIGER. l. c. §. 21. p. 24.

z) Tr. Schabbath f. 3. c. 3. conf. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. GEIGER. l. c. p. 24. WOLF. l. c. p. 859. Niſi dicamus initio hoc eueniſſe vt maior eſſet Schammaeanorum numerus, poſtea vero conſtitutione confirmatis Hillelis partibus maximam Iudaeorum partem iis calculum adieciſſe: conf. R. Moſes Beſchitzi apud TRIGLANDIVM de Karaeis p. 94. ſeq.

a) Vid. R. MARDOCHAI de Karaeis p. 97. et TRIGLANDIVS atque WOLFIVS ad h. l.

ditionum farragine, ſolam ſcripturam ſequerentur, reueraque Karaei, id eſt, ſcripturarii fuerint. Hac vero occaſione magnum inter Iudaeos ſchiſma exortum eſt, et duae iſtae familiae Hillelis et Schammai inter ſe multis et frequentibus certaminibus commiſſae, quod tam funeſtum eccleſiae Iudaicae fuit, vt non tantum capitali odio inter ſe ſectatores vtriusque doctoris digladiarentur, et ad mortem vsque ſe perſequerentur; ſed et tam atrox diſſidium videretur, vt ieiunium eo die indixerint, quo primum lis iſta orta eſt, nempe die IX menſis Adar [b]. Fatenturque ipſi Rabbanitae, Hillelis ſequaces [c], *ex quo tempore multiplicati ſint diſcipuli Schammaei et Hillelis, qui non inſtructi erant ad miniſterium ſuum obeundum eo, quo par erat, modo, multiplicata fuiſſe ſchiſmata in Iſraël, et legem hactenus vnam, euaſiſſe inſtar duarum legum.* Mentiuntur tamen traditionarii, vt cauſſam Hillelis iuuent, durauiſſe hanc diſſenſionem inter Iudaeos per trium annorum ſpatium, vsque dum per בת קול, ſiue vocem de coelo miſſam confirmaretur, ſecundum Hillelem pronuntiandum eſſe, et ex eo tempore conſtitutum fuiſſe, vt caedem mereret, qui in decreta Hillelis peccaret [d]. Puduit tamen diſſenſus huius doctiores quosdam inter Iudaeos, maxime MAIMONIDEM [e], vnde ſtatuit, diſputationem vtriusque factionis non tam in re ipſa, quam in modo probandi fuiſſe poſitam. Id quod tamen vix admitti ab iis poteſt, qui loca Gemarae ea reſpiciunt, in quibus de diſſenſionibus vtriusque familiae agitur; licet concedi facile queat, diſcipulos de longe pluribus inter ſe articulis diſputauiſſe, quam magiſtros. Cuius memorabile exemplum in cauſſa diuortii paſſim viri docti afferunt [f]. Truculenti autem et ambitioſi animi fuiſſe Schammai, et in deciſionibus ſuis auſteritatem magis, quam benignitatem et indulgentiam ſecutum, adeo certum inter Iudaeos eſt, vt in prouerbium abierit: Perpetuo ſit homo quiuis manſuetus ſicut Hillel, neutiquam vero iracundus, vt Schammai [g]. Hinc de eius iracundia narratiunculas quoque quasdam excogitarunt, eo fine ſine dubio exſculptas, vt Schammaeum prae Hillele deprimerent [h]. Eandem morum acerbitatem expreſſiſſe diſcipulos quoque eius Iudaei referunt [i], ita vt Hillelianis non ſolum inſidias ſtruerent, ſed et quosdam necarent, cuius tamen fides penes Iudaeorum ſit magiſtros. Vixit autem Schammai ſplendide, cum opibus valde polleret, et facultatibus Hillelem longe ſuperaret [k]. Aetate cum multo iunior fuerit Hillele, vltra eius mortem annos prorogaſſe videtur, ad ſenectutem enim veniſſe, R. ABR. ZACHVTH [l] teſtatur. De reliquis Schammai circumſtantiis vitae parum nobis Iudaei ſcriptum reliquerunt, forte quod exoſa eſſet eius apud

b) Megilath Taanith, apud BARTOLOCC. T. II. p. 708. et WOLF. l. c. p. 826.

c) Sanhedrin apud EVND. l. c.

d) Gemar. Hieroſol. ad Berachoth f. 3. apud LIGHTFOOT. opp. poſth. p. 28. EZARD. ad c. I. Auoda Sara p. 334. GEIGER. p. 33.

e) Praef. comm. ad Miſchnam fol. 3.

f) Io. SELDEN. de vx. Hebr. L. III. c. 20. p. 330. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 290. GEIGER. l. c. p. 27.

g) Conf. BVXTORF. Lex. Talm. f. 2086.

h) GEIGER. l. c. p. 23. ex Maaſaeh-Buch c. 14.

i) Loca eorum habes apud LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 6. conf. tr. Schabbath c. 5.

k) Loca talmudica exhibet GEIGERVS l. c. pag. 24.

l) In Iuchaſin p. 67. a.

apud Rabbanitas traditionum cultores memoria. Quod ſi Pollio et Sammeas apud IOSEPHVM [m] idem ſunt, cum Hillele et Schammai, nominibus auribus Romanorum ab hiſtorico magis accommodatis, quod doctis quibusdam viris non immerito placuit [n], ex eius teſtimonio conſtat, Schammaeum non minus, quam Hillelem, graui odio in partes Herodis inſurrexiſſe, huncque Schammaeo, interfectis poſtea iudicibus omnibus, ex ſingulari tantum gratia pepercisſe, quod nimirum, cum Hieroſolyma ab Herode et Soſio oppugnaretur populo Herodem in vrbem admittendi auctor fuerit, propter peccata eos dominationem illius effugere poſſe negans.

§. XXXVI. Meliori iure in hiſtoria philoſophica enarrari poteſt PHILO, ex Iudaeis Aegyptum incolentibus homo Alexandrinus [o], e nobili inter ſuos et ſacerdotali familia natus; fratrem habuit Alexandrum Lyſimachum [p], Alabarcham Alexandrinum, id eſt vectigalium magiſtrum [q], quod ex praecipuis Alexandriae muneribus fuit. Quo tempore editus ſit in lucem, nullibi indicauit, ex eo tamen, quod Caio Caligula imperante iam aetate prouectus fuit, et canos habuit, recte concluditur, ante natum Dominum IESVM CHRISTVM natales habuiſſe [r]. Quamuis autem Iudaeus eſſet, ad Graecanicam tamen eruditionem, quae laetiſſimis incrementis Alexandriae florebat, adoleſcens mature adductus, et non tantum ad eloquentiae ſophiſticae praecepta formatus, ſed philoſophiae quoque Graecae myſteriis imbutus eſt. In vtroque autem eruditionis genere cum Plato ſuper omnes fere philoſophos inter Aegyptios laudaretur et commendaretur, eius potiſſimum et eloquentiam et philoſophiam *Philo.*

m) Antiq. Iud. L. XV. c. 13. p. 541.

n) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 827. add. ZELTNER. diſſ. de Alexandra p. 36.

o) HIERONYM. Cat. Scr. eccl. c. 11. SVIDAS in Philo T. III. p. 613. PHOTIVS Cod. CV. p. 151.

p) IOSEPHVS Antiq. Iud. L. XVIII. c. 10.

q) Vectigalia ex iumentis in Aegyptum ex Arabia adductis cogebat Alabarcha, quae vox occurrit etiam apud CICERONEM ad Attic. L. II. ep. 6. et IVVENALEM Sat. I. v. 129. 130. vbi rectius pro Arabarcha legitur Alabarcha, vid. comm. ad h. l.

r) Philonem A. C. XL, imperante Caio Caligula iam prouectiori aetate fuiſſe certum eſt, natalis vero annus ex aliis demum locis colligi debet: haberque momentum ea quaeſtio in controuerſia: vtrum Therapeutae fuerint Chriſtiani, nec ne? Veſtigia vero, quibus exquiri poteſt, quo circiter tempore Philo natus ſit, haec ſunt: 1. Indubitatum eſt, eo tempore, quo legationem pro populo ſuo ad imperatorem Philo obiit, iam ſenem fuiſſe. Ita enim orationem orditur: „Quousque tandem nos ſenes erimus pueri, „corpore quidem per aetatem cani, animo vero „propter imperitiam infantes? etc. " Ex his recte infertur, cum haec A. C. XL ſcripta ſint, ante natum Seruatorem Philonem debuiſſe naſci, et minimum viginti annis prius natum fuiſſe, quam Seruatorem, ſi ſexagenarius canos iam habuit. 2. Scribit porro de ſpecial. legibus L. II. p. 776. „Fuit olim tempus, quando philoſo„phiae vacans, contemplationique mundi et eo„rum, quae mundo continentur fruebar, opta„tis ac beatis mentis deliciis etc. " Ex his patet, longum a iuuentute ſpatium tum interceſſiſſe, qua philoſophiae ſtudia excoluerit. 3. Scripta vero de Eſſenis et Therapeutis, ſiue quod omnis probus ſit liber, et de vita contemplatiua, ad quae l. c. reſpicit, confecit ante iter Romanum: meminit enim in priore, ciues Xanthi ſua incendio comburere, quam Bruto ſe dedere, maluiſſe, tanquam rem recentis memoriae, quae inter A. V. C. DCCIX, quo Caeſar interfectus eſt, et A. V. C. DCCXII, quo Brutus e vita exceſſit, accidit; vnde iterum ſequitur, hos eum libros mature in iuuentute ſcripſiſſe, eamque incidere in tempora triumuiratus Romani. Quibus ſuppoſitis, et euictis, neceſſario ſequitur, Philonem non tantum ante C. N. in lucem editum fuiſſe, ſed et hos libros, ceu ſpecimen philoſophiae ſuae ante C. N. ſcripſiſſe, adeoque per Therapeutas Chriſtianos intelligere non potuiſſe, cum eo tempore in Aegyptum nulla peruenerit de Chriſto praedicatio. Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. II. c. 22. p. 597. ſeqq. BOVHIER. l. ſupra c.

phiam ſibi imitandam propoſuit, tam felici euentu, vt apud veteres in prouerbium abierit, aut Platonem philonizare, aut Philonem platonizare[s]. Qua vero ratione id fecerit, quamque viam elegerit, ex indole eruditionis Iudaicae, maxime vero philoſophiae Graecanicae inter eos receptae, iudicandum eſt. Supra enim docuimus, a Ptolomaeorum tempore allegoriarum vſum ex ſcholis Aegyptiorum et Pythagoricorum ad Iudaeos transiiſſe, earumque ope philoſophiam quoque Pythagorico-Platonicam ſenſim inter hanc gentem fuiſſe introductam; ne vero profanis ſcriptoribus et philoſophis honor haberetur, vel Iudaeorum ambitio minueretur, ita ad ſe ſuosque fontes philoſophiam exoticam traxiſſe, vt legis arcanum ſenſum eſſe, a maioribus acceptum, contenderent, illum vero allegoriarum vſu explicari poſſe dicerent. Quo ſemel poſito, facilis fuit occaſio philoſophiam gentilem legi affricandi, et exſculpendi ex ea, quaecunque noua iis placuiſſent. Sed et hoc ſupra oſtendimus, ipſam quoque philoſophiam Pythagorico-Platonicam integram puramque in Aegypto non manſiſſe, ſed illata in illam eſſe multa ex orientali philoſophia, praeſertim in ea parte, quae de Deo et diuinis praecipit. Hanc philoſophiam, cum ea ſe valde Aegyptiis commendauiſſet, elegit quoque Philo, eo quod melius atque elegantius ceteris ſectis de Deo tradere videbatur. Domeſticae itaque eruditionis non ſatis gnarus, parumque in lege et ſcriptura eruditus[t], cum ſimplicia et aperta nauſearet, legis literam ad hanc pſeudo-philoſophiam detorſit, et ne Platoni honorem eum concederet, Moſi haec myſteria adſcripſit, et nefanda audacia per allegorias ſacra oracula tota peruertit[u]. Maxime vero, veriſimile eſt, inſtituta philoſophica Iudaeorum platonizantium, quae inter Eſſenos et Therapeutas tum vigebant, eum ad hoc ſtudii philoſophici genus impuliſſe, et licet ſolitarium vitae genus propter rationes ſuas priuatas excolere non poſſet, attamen eorum philoſophandi methodum fuiſſe imitatum. Id quod ſatis euincunt ea, quae de vtraque ſecta in eius laudem ſcripſit[x], et alio loco[y] de ſtudiorum ſuorum ratione diſſerit, quae ita comparata ſunt, vt Therapeutarum imitatorem facile agnoſcas. Dabimus ipſa PHILONIS verba, vt interponere iudicium ſuum ipſe lector queat. *Fuit olim tempus, quando philoſophiae vacans, contemplationique mundi, et eorum, quae mundo continentur, fruebar optatis ac beatis mentis deliciis ſemper confectando diuina praecepta, et oracula, quibus ſatiari prae auiditate nimia non poteram, his tantum me oblectans, humile autem nil ſapiens, gloriam,*

s) Vid. IOSEPH. Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. EVSEB. Hiſt. eccleſ. L. II. c. 4. p. 43. c. 18. p. 58. Praepar. Euang. L. VII. c. 12. p. 322. SVIDAS loc. cit. aliique, quorum teſtimonia probe notanda ſunt.

t) Id poſt SCALIGERVM elench. trihaereſ. c. 18. paſſim in Philone notatum eſt, vid. ED. BERNARDVS apud GVIL. CAVEVM Hiſt. liter. Script. eccl. ad A. C. 40. P. II. quod diſplicet FABRICIO Bibl. Graec. Vol. III. pag. 105. Quaecunque autem fuerit Hebraicae literaturae apud Philonem conditio, illud eius ſcripta legentibus, manifeſtum eſſe putamus, multis eum in locis ſatis craſſam legis Moſaicae ignorantiam prodere, id quod in homine, in gentilium ſcholis educato euenire aliter non potuit.

u) Conf. PHOT. Cod. CV. p. 150. qui eum primam cauſſam fuiſſe illati per Origenem Chriſtianae eccleſiae ſtudii allegorici, conqueritur.

x) ll. cc.

y) De ſpecial. legib. p. 769.

riam, opes, voluptatesque fastidiens, et velut in sublime raptus diuino spiritu lustrabam animo solis lunaeque cursus caeterorumque orbium coelestium, interdum deflectens ab aethere ad terram mentis oculos, tanquam e specula considerabam terrestria negotia cuncta, quae nullo sermone explicari possunt facile, multum me iudicans, qui fortiter euasissem tot calamitates mortalium. Haec in sequentibus latius persequitur, et solita eloquentia se ciuilium negotiorum fluctibus immersum et iactatum, enatare non valere, attollere tamen oculos ad pristina iuuentutis studia, et vbi interdum se pura lux offerat, vel breuis tranquillitas ex tumultibus rerum ciuilium, tunc tanquam alatum tantum non per aëra volitare, aspirante aura scientiae, quae se saepe incitet, vt ad se transfugiat &c. Ex quibus luculenter patet, fanaticam istam philosophiam [z], quam inter Therapeutas cultam esse ipse nobis tradit, proram puppimque studiorum eius fuisse, quamuis instituta istorum theoreticorum imitari non licuisset. Illa ipsa tamen eruditio et eloquentia, quibus se vnice delectari ait, eum ciuilibus negotiis immersit, et a contemplatione abstraxit. Saepius enim a gente sua in maximi momenti negotiis adhibitus, legationem etiam pro ea ad imperatorem Caium Caligulam suscepit, apud quem Alexandrini per Apionem grauiter Iudaeos calumniati fuerant [a]. Etsi autem legatio irrita fuit, eam tamen scripto comprehendit, et eruditionis, ingenii, prudentiae et virtutis specimen luculentissimum in ea reddidit. Post Caligulae tamen excessum elegans apologia sub Claudio in senatu Romano lecta est, si fides EVSEBIO [b]. Cum secunda vice sub Claudio Romam venisset Philo, locutum fuisse cum apostolo Petro, eiusque amicitia gauisum fuisse, veterum nonnulli, EVSEBIVS, HIERONYMVS [c], aliique asseruerunt, quos multi ex recentioribus secuti sunt, illi praecipue, qui Therapeutarum nomine, Christianos ascetas descripsisse Philonem contendunt. Immo fuerunt, teste PHOTIO [d], qui Christianis eum sacris initiatum, ab his tandem dolore quodam atque iracundia desciuisse dicerent. Ast falli hos, facile demonstrari potest. Vt enim quaestionem non moueamus, vtrum Petrus Romae fuerit, et hoc tot veterum testimoniis concedamus, illud certum et exploratum est, ante Neronem imperantem Petrum vrbem non vidisse: sub Herode enim adhuc in Iudaea vixit, et post eius demum mortem Antiochiam secessit, diu-

z) Conf. BASNAGE l. c. p. 600. seqq.

a) Videndus ipse de hac legatione ad Caium p. 992. et IOSEPHVS Antiqq. Iud. L. XVIII. c. 10. p. 649. Cum inter Iudaeos et Graecos Alexandriae magnae lites et seditio inde exortae essent, terni ab vtraque parte legati ad Caium imperatorem missi sunt. Apion vero Alexandrinorum legationis princeps, multa in Iudaeos iactauit crimina, interque cetera, quod Caesarem non prosequerentur debitis honoribus, eo quod nec statuis, nec iureiurando per eius nomen eum colerent. Huic vt responderet, apologiam parabat Philo, e legatis Iudaeorum potior. Sed repulsus est a Caesare, iubente illum abire, et vix per iracundiam temperante ab iniuria, ita vt conuitio eiiceretur. Addit HIERONYMVS l. c. de vita sub Caio periclitatum fuisse, quod omnino de insanientis imperatoris furore credibile est. Conf. qui plura de hac legatione dabunt TILLEMONT. Hist. imper. T. I. p. 674. seqq. BOECLER. diss. Acad. X. p. 380. seqq.

b) H. E. L. II. c. 18. subdubitat tamen FABRIC. Bibl. Gr. Vol. III. p. 115.

c) ll. cc. Qui tamen non negant, rumorem vulgi se sequi.

d) loc. citat.

diuque ibi vixit, vt D. LVCAS narrat. Hoc interim tempore Philo Romae fuit, adeoque ibi innotescere diuo apostolo non potuit. Christianis vero sacris eum addictum fuisse, cum solo Eusebii testimonio constet, quem reliqui exscripserunt, nemo cautus crediderit. Aliter de eo IOSEPHVS [e] scripsit, qui totum nobis Iudaeum depingit, quique eum πρεσβῶτα τῶν Ἰουδαίων τῆς πρεσβείας ἄνδρα τὰ πάντα ἔνδοξον, *primum et potissimum legationis Iudaicae, virum omnino clarissimum* non vocasset, si vnquam ad Christianos transiisset: eo enim tempore, quo Iosephus scribebat, Philo iam ad plures abierat. Recte quoque vrget BASNAGIVS [f], nihil, quod Christianum sapiat, reperiri in Philonis scriptis, adeo vt ne semel quidem Christianorum meminerit, quod non omisisset, si eum D. Petrus ad Christianam fidem reuocasset. Fuisse Philonem virum doctissimum, et praecipue Graecis literis, maxime vero philosophiae Graecae notitia accurate imbutum et scripta eius loquuntur, et veteres viderunt suntque fassi. EVSEBIO [g] *verbis copiosus, sententiis locuples, in diuinis scripturis explicandis altus, inque sublime se tollens, variamque et multiplicem sacri eloquii interpretationem pertexens*, dicitur. HIERONYMO *opera eius praeclara et innumerabilia* audiunt; vt aliorum de eo iudicia laudibus eum extollentia taceamus [h]. Non desunt tamen, quae in eo culpant viri docti, nempe linguae maiorum et Hebraismi prorsus ignarum, mystem potius, quam theologum, philosophum non sacerdotem esse, qui cum Alexandriae natus educatusque fuerit, scholae Platonicae doctrinam et ingenium penitus imbiberit, et mordicus retinuerit, omnia fere, obtorto licet collo, huc trahens. Hinc natam ei νοῦν ἐνθουσιαστικόν, et mysticam philosophandi rationem, reconditas et supercoelestes speculationes, hinc Mosaica Platonicis immixta, Deique dogmata ad Academiae sensum explicata; hinc nouas et subtiles ratiunculas solerter excogitatas, vndique conquisitas, a summi legislatoris mente quam maxime alienas; Hinc ineptas ac pueriles allegorias, absurdas longiusque petitas allusiones vtramuis facere paginam, comta, arguta, detorta interpretamenta, quibus diuina eloquia totamque legis Mosaicae faciem foede inquinauerit. Ita GVIL. CAVEVS [i], cuius iudicium roborauit V. C. EDVARDVS BERNARDVS [k]. In quo licet disputari possit, an tanta fuerit in Philone Hebraicae linguae ignorantia, quantam viri docti putant [l], illud certum est, allegoriae studium, quod sacrarum literarum interpretationem valde corrupit, et mala multa Origenis industria in ecclesiam introduxit [m], defectum iudicii et eruditionem superficiariam magis, quam solidam prodere. Id quod Celsus

e) loc. citat.
f) loc. cit. p. 579.
g) loc. cit.
h) Conf. quae collegit THOM. POPE-BLOVNT. censur. cel. auctor. p. 102.
i) CAVE Hist. lit. Script. eccles. p. 14.
k) In epist. h. l. a Caueo inserta.
l) Ita quidem FABRICIVS l. c.
m) Haec ratio est, cur post PHOTIVM l. c. allegoriae studium in ecclesiam Christianam ex Iudaeorum consuetudine profluxisse contendat LIGHTFOOTVS opp. T. II. p. 149.

Celſus [n] ille iam obiecit, et Porphyrius quoque acerbe monuit [o], et res ipſa loquitur. Vnde miratur Ed. Bernardvs [p], Origenem ſequi potuiſſe, tam vanum auctorem. Aſt mirandum non eſſe putamus, cum gentis ſuae mos et praeiudicium, quod vtrique, Philoni et Origeni Alexandrinis, inſedit, malam hanc conſuetudinem pro ſummae eruditionis ſpecimine commendauerit, et vterque eidem philoſophiae generi, quod ſine allegoriis conſtare non poterat, fuerit addictiſſimus. Quamuis autem idem vir doctiſſimus, cultu philoſophiae Platone eum minorem eſſe, quam aetate, iudicet, et nihil ſe extra triuium in illo commentatore legere fateatur, dignum nihil Platonis diſcipulo videat: non inuiti tamen concedimus, Philonem Platonicum non infeliciter expreſſiſſe philoſophum, at Alexandrinum, id eſt talem, qui a genuino Platonis ſyſtemate ſubinde receſſerit, et aliena ei dogmata aſſuerit. In plerisque tamen Platonem eum ſecutum fuiſſe, non tantum quoad dicendi rationem, verum etiam quoad dogmata Academiae potiora, viderunt iam veteres, qui Philonem platonizare iudicarunt. Quare non audiendus eſt Ionsivs [q], qui magno ſtudio euincere conatus eſt, Philonem Platonicum non fuiſſe. Ad cuius rationes docte ſolideque reſpondit, et Platoniſmum Philonis demonſtrauit ὁ πάνυ Io. Alb. Fabricivs [r]: id quod fecit quoque Ioannes Clericvs [s], et imprimis Cel. Moshemivs [t], qui accurate monuit, Philonem fuiſſe Platonicum Alexandrinum, id eſt, reformato Platoniſmo addictum. Illud enim ante omnia in hac quaeſtione de Platoniſmo Philonis notandum, philoſophiam Platonicam a prima conditoris auctorisque ſui facie in Aegypto valde degeneraſſe, et placitis alienis, maxime ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca itemque ex ſyncretiſtarum in Aegypto ſtudio, ortis et Platonicae doctrinae illatis fuiſſe adulteratam, Philonem etiam more ciuium ſuorum vt Platonem Moſaicum diſcipulum et philoſophum eſſe oſtenderet, et ſic genti ſuae Platonicae ſapientiae gloriam vindicaret, allegoriarum ope multa detorſiſſe, ſicque aliena lumina Platonicis dogmatibus intuliſſe, ſcatere quoque iis vitiis, quae in ſyncretiſtis plerumque ſolent obſeruari, vt male cohaerentia inter ſe conſarcinet, et veros ſenſus corrumpat. Hoc de Philone negabit nemo, qui eius ſcripta cum cura euoluerit, et cum Platonicis contulerit: hocque ſenſu ſi quis inficietur, Philonem eſſe Platonicum, nempe purum et genuinum, non moroſe refragabimur [u].

Verum

n) Orig. ad Celſ. L. IV. p. 204.

o) Adu. Chriſt. L. III. apud Evseb. Hiſtor. eccleſ. L. VI. c. 19.

p) loc. cit.

q) De Script. hiſt. philoſ. L. III. c. 4. p. 225. quem ſecutus erat B. Bvddevs Introd. in hiſtor. philoſ. Hebr. §. 18. p. 80. §. 32. p. 216. mentem tamen mutauit in noua editione. Ioannem van der Wayen his non accurate ſatis iungit Clericvs epiſt. crit. VIII. p. 210.

r) In diſſ. de Platoniſmo Philonis, Lipſ. 1693. recuſa in Sylloge diſſert. p. 150. ſeqq.

s) loc. cit.

t) Ad Cvdworthi Syſt. intell. p. 641.

u) Huc reſpexiſſe videtur Petrvs Allixivs in iudicio eccleſiae Iudaicae contra vnitarios c. XXIII. p. 354. qui eum Potamonicum, ſiue eclecticum fuiſſe putat. De qua opinione quid ſentiendum ſit infra dicemus.

Verum de eo quaeſtio haud eſt, ſed de eo proprie quaeritur, vtrum Platoniſmum reformatum, qualis in Aegypto circa tempora exorientis ſalutis mundi viguit, Philo profeſſus fuerit? Quod qui negat, eum vel non intelligere oportet, quid Platonicum ſit, quid non, vel Philonis ſcripta nunquam legiſſe, adeo ſcholae huius placita vbique prodit. Quod facili quidem labore ex ipſis Philonis ſcriptis lector colligere poteſt, cum omnes ferme paginae id loquantur, vt tamen a taedioſa ſcriptoris nugis ſuis parum grati lectione liberemus lectorem, pauca dabimus Platoniſmi Philoniani ſpecimina. Nam I. Platonicum eſſe dogma de ideis, et quilibet eius philoſophiae gnarus intelligit, et Atticus Platonicus apud EVSEBIVM [x] teſtatus eſt, cardinem eius ſyſtematis in hoc dogmate verti, et a nobis peculiari tractatione [y] luculenter demonſtratum eſt. At hunc Platonicae philoſophiae apicem vbique reſpicit Philo, inque eo eſt totus, vt non Moſen tantum idearum Platonicarum nobis exhibeat ſtudioſiſſimum, ſed et ipſum Deum ſecundum ideas in condendo mundo operatum fuiſſe aſſerat. Teſtem volumus librum eius *de opificio mundi* [z], quem ſi ſequimur, Plato totam ſuam metaphyſicam ex Moſe petiuit, adeo Platonicas nugas ſancto vati vbique tribuit. In id enim more gentis ſuae vehementer propendebat Philo, vt demonſtraret, pulcherrimam illam philoſophiam, quam in Platonis ſchola regnare putabat, totam a Iudaeis et ab eorum vate ad Platonem fuiſſe deriuatam. Hinc mundus idealis et intelligibilis Deo tributus, et dogma peregrinum Moſi adſcriptum, cuius creationis hiſtoriam ineptus ad hanc commentationem philoſophus explicare conabatur. Ita enim [a]: ***Deus vbi pro ſua deitate praeuidit imitamentum pulchrum non poſſe absque exemplari pulchro exiſtere, nec ſenſibile quicquam reprehenſionis expers fore, quod non archetypo intelligibilis ideae reſpondeat, poſtquam decreuit hunc ſenſibilem mundum facere, prius formauit ſimulacrum eius intelligibile, vt ad exemplar incorporei, Deoque ſimillimi corporeum abſolueret mundum, recentiorem hunc antiquioris effigiem, totidem complexurum ſenſibilium genera, quot in illo intelligibilia. Mundum autem illum, qui ex ideis conſtat, nefas eſt, loco vllo dicendo cogitandoue circumſcribere.*** Pluribus haec in ſequentibus explicat, et exemplo architecti formam vrbis vel aedificii condendi prius effingentis illuſtrat. At hunc mundum intelligibilem non tantum Platonicum dogma eſſe, ſed tale quoque, quod in Alexandrinorum ſcholis comtum, auctum et reformatum eſt, ex iis, quae ſupra de Alexandrinorum Platonicorum philoſophia diximus, abunde patet. Adeo vero inſanit in hac re Philo, vnde in ſequentibus [b] probare audeat, ***mundum hunc intelligibilem nihil aliud eſſe, quam verbum Dei iam mundum condentis, et hanc Moſis opinionem eſſe, non ſuam: hocque verbum in principio ideo***

x) Praep. eu. L. XV. c. 13.
y) Hiſt. phil. doctrinae de ideis ſect. I.
z) Opp. p. 1. ſeqq.
a) pag. 3.
b) pag. 5.

ideo coelum generasse, quod purissima constet essentia et destinatum sit domicilium Deorum tam non apparentium, quam sensui patentium. Quibus verbis merito horremus, hominem Iudaeum siderum et idearum deitatem cum Platonicis affirmare Mosique tribuere maluisse, quam inepta praeiudicia sua dimittere [c]. Et ne saniori sensu intellexisse videretur, ipse sollicite cauit addens [d]: *Conditorem ante omnia fecisse in mundo intelligibili incorporeum coelum, et terram inuisibilem, et aëris ideam et vacui, deinceps aquae incorpoream essentiam, itemque spiritus et lucem incorpoream, et exemplar solis intelligibile, omniumque stellarum.* Hi enim Dii non apparentes sunt, apparentium, solis, et stellarum archetypi. Eadem futilitate in sequentibus [e] procedit, et tam impie, tam absurde in hoc mundo intelligibili Mosi effingendo versatur, vt merito nauseam legentibus et impietatem detestantibus excitare aptus sit. II. Eiusdem scholae Platonicae Alexandrinae, Pythagoreismum cum Platonismo coniungentis vestigia manifesta expressit, ordinem creationis, et dierum, quibus conditae sunt res visibiles omnes, ad numerorum et proportionum rationes Pythagoricas exigens. Ita enim, rationem redditurus, cur ante condita quarto die coelestia lumina, tertio die terram ornauerit conditor: *Haec est caussa, cur terra prior germinarit, et herbam protulerit, coelum vero post sit ornatum, in numero perfecto quaternario, quem denarii omnium absolutissimi caussam fontemque non falso dicere licet. Quod enim actu est denarius, hoc quaternarius potentia esse videtur.* Id ex rationibus arithmeticis et musicis, Pythagoreos secutus explicat, et concentum perfectissimum, ex diatessaron, diapente, diapason et disdiapason exoriri ostendit, et quaternarii vim dictu cogitatuque mirandum commendat, et naturam solidi ex eo deriuat, quod ex puncto, linea, superficie et corpore constet, et potentiam ex bis duo pulcherrimam consonantiae speciem exhibentem praedicat, et quaternionem totius coeli mundique generationi dedisse initium contendit, et ob hanc quaternionis vim et dignitatem conditorem, quarta luce coelum exornasse, infert. Quod qui Pythagoricum, qui Platonicum esse negat, Nicomachum, Iamblichum hisque similes nunquam legisse censendus est. Idem de septenario numero, quo mundus conditus est, garrit, quae tamen exscribere nolumus, ne grauedinem lectori prae taedio creemus. III. Quamuis autem magnificis verbis creationis opus ad Deum referat Philo, caue tamen credas, genuinam Mosis philosophiam eum spirare, sed totus hic quoque Platonicam scholam sapit, et intolerandos errores patriis dogmatibus affricat. Nam *de mundo incorruptibili* [f] disputaturus, postquam Platonice statuerat, nec inter ea, quae sensu comprehenduntur, quicquam esse mundo absolutius, nec inter ea, quae mente percipiuntur, quicquam Deo perfectius, mundum autem

 eum,

c) Conf. de vita Mosis p. 627. CLERICVS l. c. p. 219.
d) pag. 6.
e) pag. 9.
f) pag. 939. seqq.

eum, qui ex coelo terraque conſtet, eſſe dixerat, et corruptionem eſſe vel annihilationem vel in deterius mutationem monuerat; id ex ea potiſſimum ratione impoſſibile eſſe dicit: *quia ſicut ex nihilo nihil fit, ſic nihil corruptione redigatur in nihilum.* Quae ita roborat: *Nam ex non exiſtente impoſſibile eſt quicquam fieri, et ens prorſus interire impoſſibile creditur, et vt tragicus ait: genitum nihil emoritur, ſed transpoſitum vltro citroque, formam priorem alterat, adeo ſtultum eſt ſollicitum eſſe de mundi interitu hoc quidem ſenſu.* Ex quibus recte colligit CLERICVS [g] materiam Philonem credidiſſe Deo coaeuam, ſiue ex Dei eduxerit gremio, ſiue coëxiſtentem fecerit. Quamuis enim ab Alexandrinis poſteriorum temporum, immo et ſuae aetatis quibusdam, recte in eo diſſentiat; apud Platonem genitum dici mundum, non quod habuerit generationis principium, ſed quod, ſi factus eſt, non aliter, quam dictum eſt, fieri potuerit, quandoquidem partes eius generari et mutari videmus, recteque illis opponat verba Platonis et diſſenſum Ariſtotelis ab eo, ex quibus conſtet, mundum eum non credidiſſe ratione principii aeternum, cuncta tamen non ad materiam, ſed ad mundum tantum transfert, eo quod ex ſcholis Platonicis didicerat, ex nihilo fieri nihil. IV. Non vel meliora vel ὀρθοδοξώτερα ſunt, quae in reliquis quoque Platonicae philoſophiae veſtigiis dedit [h]: *Deum quidem bona per ſe ipſum ſolum feciſſe, quippe ſibi cognata, mixtorum vero* (id eſt eorum, quibus mala admixta ſunt) *creationem propriam ei eſſe et impropriam, propriam propter admixtam ei meliorem ideam, impropriam vero propter contrariam et deteriorem*, quae nempe ex materia ortum habet: quam natura ſua bono reſiſtere, nec cogi poſſe, vt tota recta euadat a Platone didicerat. *In qua contrarietatis rerum et natiua certamina ante creationem vel formationem fuiſſe, et per eam cautum eſſe* dicit [i], *ne perpetuis laboraret diſſidiis et ſeditionibus, neue bellum pulſa pace praeualeret confuſo in mundo ordine.* Sunt et alia multa apud Philonem, Platonicam ſcholam aperte redolentia; e. g. cauſſam mundi eſſe Dei bonitatem, quae materiae eſſentiam largita eſt: fuiſſe ſolem intellectualem ante ſolem intelligibilem; obiecta ſapientiae et philoſophiae eſſe res increatas et intelligibiles, et per earum conſiderationem duci ad contemplandum regem aeternum. Mundum item per adminiſtros conditum, etc. quibus tamen, ne prolixi euadamus, inhaerere amplius non licet [k]. V. Duo tamen dogmata hic praeterire non licet, quae in manifeſta luce Platoniſmum Philonis ponunt, doctrinam de anima, et de principiis diuinis. Et de anima quidem ita praecipit: *Ineſſe homini duplicem animam, vnam ſpiritualem et rationalem ex Deo profectam, alteram irrationalem, illam ſedem habere in capite longiſſime a terra habitantem, et ad aetheris coelique nunquam interituros alligatam ambitus,*

g) loc. cit. h) pag. 16. k) Conferendus de his FABRICIVS l. c.
i) De opif. mundi p. 6.

tus, huic corporis nostri partem insensatissimam longeque a ratione secretam pedes ceu radices ad terram sedem applicatam fuisse [l]. *Animam nostram tripartitam esse, mentem siue rationem, iram et concupiscentiam* [m]; *harum autem sedem esse pectus atque ventrem, illius regionem caput esse* [n]. *Harum cuique appositam esse virtutem propriam, rationali prudentiam, irascibili fortitudinem, concupiscibili temperantiam* [o]. *In anima, quae est cerae similis, omnes formas contineri potentia* [p]. *Animam saepe a se ipsa moueri, emergentem e tota mole corporis, et e turba sensuum profugientem, nonnunquam etiam vestitam sensibus: Sed nudo motu tantum intelligibilia comprehendere, amictam vero sensibilia* [q]. *Animam corporis affectibus, tanquam aequore mergi* [r]. *Quatuor esse affectus animae, duos circa bonum praesens aut futurum, gaudium et concupiscentiam, duos circa malum instans aut futurum, dolorem et timorem* [s]. *Philosophum curam gerere eius, quae in se, viuit animae, neglecto mortuo corpore, non aliud spectantem, quam ne quid optimae anima patiatur a colligato sibi malo corpore* [t]. *Rationalem animam contra irrationalis ignorantiam et cupiditates bellum suscipere* [u]. *Animae mortem virtutis esse carentiam, vitamque cum vitio* [x]. *Animam sortitam vires inuincibiles, et absolutam in virtutum exercitiis assecutamque metam honestatis vltimam non se iactantius efferre* [y] *etc.* Haec vel leuem et superficiariam Platonicae philosophiae notitiam poscunt, vt ex ea intelligatur, quam recte dixerint veteres Philonem platonizare. VI. Nullibi vero magis Platonicum fermentum Philo prodidit, quam in doctrina de Deo, de quo ita praecepit, vt difficillime hominem Iudaeum, prima vero facie philosophum Platonicum Alexandrinum agnoscas. Et de immensitate quidem Dei ita loquitur, vt Platonem eum magis secutum esse, quam Mosen, quilibet intelligat. Quamuis enim interdum sobrie loqui videatur, *Deum*, fatendo [z] *implere omnia, non contentum, sed continentem qui solus vbique simul et nusquam sit, nusquam, quia ipse locum et regionem creauit vna cum corporibus, nec fas est auctorem intra vllam suam creaturam includi: Vbique autem, quia potentiis suis per terram, aquam, aërem, coelum extensis nullam mundi partem destituit, sed omnia inter se inuicem adstringit vinculis quae videri nequeunt;* quo nomine inter orthodoxos Dei confessores Philonem numerat CVDWORTHVS [a]; alibi [b] tamen diserte Deum locum facit, *eo quod omnia contineat, et a nullo prorsus contineatur, et omnibus ad eum refugium pateat, et quia solus sui capax est, se ipsum explens et*

l) Quod det. potiori insid. soleat p. 170.
m) De confus. ling. p. 322.
n) Ibid. et de legis alleg. p. 53.
o) Ibidem. p) Ibid. p. 59.
q) De Abrahamo p. 371.
r) De agricult. p. 200.
s) De migrat. Abrahami p. 421.
t) Alleg. leg. p. 74.
u) De eo quod det. inf. pot. p. 155.
x) Ibid. p. 168. De profugis p. 460.
y) De somniis p. 585.
z) De confus. linguar. p. 339.
a) Syst. intell. c. V. s. III. §. 8. p. 1013.
b) Allegor. leg. L. I. p. 48.

et continens. Ex quibus verbis, quae aliis Philonis locis illuſtrat Cel. MOSHEMIVS [c], recte infertur, Philonem more Platonicorum Deum habuiſſe pro anima mundi omnia continente. De quo ne dubitemus, en ipſa Philonis [d] verba: Θεὸς ἐγκεκόλπισαι τὰ ὅλα, καὶ διὰ τῶν τοῦ παντὸς μερῶν διελήλυθε. *Deus ſinu ſuo complectitur omnia, et per omnes meat vniuerſitatis partes.* Nec hic obiici poteſt, incommode tantum loqui de abſtruſiſſimo argumento Philonem; nam non affectata tantum verborum ſublimitate eum ita de Deo loqui, ſed ita vere ſtatuiſſe, ex toto eius philoſophiae ſyſtemate recte demonſtratur. De diuinis vero principiis ita quidem ſubobſcurus et inconſtans eſt, vt quid de eius mente ſtatuendum ſit, ipſi viri docti ignorent. Quibusdam enim veterum, et inter eos EVSEBIO [e], trinitatem, quam Chriſtiana profitetur religio, aſſeruiſſe, eamque ex Iudaeorum dogmatibus et traditione, ſiue Cabbala deſumſiſſe viſus eſt, quas partes ſequuntur etiam recentiores multi magni nominis et eruditionis viri [f]. Aliis in contrariam partem eundum eſſe viſum [g], qui ea, quae de hypoſtaſibus in diuinis Philo habet, tantum de tribus perfectionibus in natura diuina intelligenda eſſe contendunt [h]. Sed et tertia ſententia media quaſi via incedit, et admiſiſſe quidem Philonem tria principia hypoſtatica in diuinis, ſed longe a Chriſtianorum trinitate diſtantia aſſerit, nempe ſubordinata et ſibi inuicem valde diſſimilia, qua ratione docuiſſe quoque ceteros, ſequioris commatis Platonicos ſuo loco oſtendimus. In quibus trinitatis Philonianae explicationibus ponderandis et examinandis eruditionem et acumen maxime probauit Ven. MOSHEMIVS [i], cuius obſeruationes eo redeunt. 1. Philonem ex eorum ſcriptorum eſſe numero, qui obſcuritatem ſaepe numero conſulto conſectentur, tumque ſibi ſapientiſſimi videantur eſſe, quum ſubtilitatibus, quas nemo conſequitur, ingenia excrucient, mirandum itaque non eſſe, viros alioquin doctiſſimos mentem eius parum recte nonnunquam cepiſſe, ſententiasque ei nonnunquam tribuiſſe, a quibus, ſi obſcuriora eius dicta cum clarioribus conferantur, plane remotus ſit. Deinde duplex religionis genus eum ſtatuiſſe, populare et philoſophicum, et illud quidem putauiſſe ferendum in vulgo, et ne conſultum quidem iudicaſſe, religionem prudentum in vulgus efferre: ſed myſteria haec caute premenda et ab imperitorum oculis remouenda. Adeoque ea, quae ex vulgi opinione et theologia paſſim differit, ab iis probe diſtinguenda eſſe, quae ad ſecretiorem et arcanam, quam putabat, ſapientiam et religionem pertinent [k]. Illa itaque loca expendenda eſſe, in quibus Philo

c) Ad l. c. Cudworthi.
d) loc. cit. p. 340.
e) Praep. eu. L. VII. c. 13. p. 312. L. XI. c. 15. pag. 533.
f) ALLIX. l. c. Io. VAN DER WAYEN de λόγῳ Ioannis adu. Clericum, RICH. KIDDER. demonſtr. Meſſ. P. III. c. 5. 6. p. 246. BVLLVS def. fid. Nic. Sect. I. c. 1. §. 16. CVDWORTH. l. c. p. 640. GROTIVS de V. R. C. L. V. c. 21. aliique.
g) SOVVERAIN Platoniſme devoilé c. II. p. 98. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 5. §. 9. p. 112.
h) PETAV. dogm. theol. T. II. L. I. c. 2. p. 19. CLERICVS loc. cit.
i) Ad CVDWORTH. l. c. p. 640. ſeqq.
k) De ſacrif. Caini et Abelis p. 139.

Philo popularem religionem ad ſcita virorum intelligentium reuocat, et praecepta religionis popularis ad rationes ſublimioris theologiae accommodat. 2. Ea vero loca ſi conſiderentur, certum eſſe, Philonem non tam triadem, quam quaternionem in diuinis admittere, et ſupra triadem, quam inducit, naturarum diuinarum ſummum et principem Deum collocare. Id ex loco Philonis ſatis luculento [l] probat vir doctiſſimus, in quo praeter Deum ſummum, principem ſupremum tria numerat, verbum illius ſummi principis, et potentias creatiuam et regiam: ex quo concludit fruſtra eos eſſe, qui Philonianam triadem cum Chriſtiana conſpirare aſſerunt. 3. Quod vero ad iſtas tres naturas attinet, fatendum eſſe, ita de binis poſterioribus, quas Deum et regem appellat, loqui Philonem, ac ſi pro veris ab eo perſonis habitae fuerint. Aſt haec ex vulgi opinione diſſeruiſſe, dubium nullum eſſe, patere vero ex aliis locis, vbi popularem doctrinam religione ſapientum virorum velut temperet, aut alteram ex altera interpretetur, naturas has non eſſe perſonas, ſed virtutes tantum et perfectiones diuinas, quas perſonarum habitu ſiſtat amictas. Dicere enim [m]: Deum Abrahamo τρίττας φαντασίας triplicem imaginationem, et quidem in anima ſenſitiua, cum illi tribus perſonis appareret excitaſſe; ex quo ſequatur, tres tantum fuiſſe animae notiones aut imagines, quae in parte animae ſenſitiua crearentur. Binas nempe has naturas eum vocare bonitatem et potentiam, quae perſonae a Deo diſtinctae eſſe nequeant. Id quod latius vir doctiſſimus exſequitur, et huc iſta potiſſimum Philonis verba aduocat, quibus ait [n]: *Medius eſt ille pater omnium, proprie nominatus in ſacris literis: Qui eſt: vtrumque latus claudunt antiquiſſimae et proximae eius, Qui eſt, potentiae, quarum altera opifex, altera regia vocatur: illa Deus per quem condita diſpoſitaque ſunt omnia, haec vero Dominus.* His verbis monet, tria illa nomina vnius Dei, Iehoua, Elohim, Adonai, ad tres illas relationes, quibus vnus Deus tripliciter conſideratur, referri, nempe ad naturam illam, quae per ſe ex omni aeternitate exiſtit, ad conditorem vniuerſi, denique ad regem et gubernatorem. Id vero in ſequentibus verbis clare prodi, quae hic quoque, vt lectoris commoditati inſeruiamus, integra damus: *Atque ita medius ille, vtrinque ſtipatus ſuis potentiis, perſpicaci menti nunc vnam, nunc tres imagines exhibet, vnam quando exactiſſime purgata anima, nec ſolum ceteram numerorum multitudinem, ſed et vicinum vnitati binarium ſupergreſſa, ad illam ſimplicem, ſinceram, nullius omnino indigam ideam properat, tres vero, quando nondum magnis initiata myſteriis, adhuc minoribus operatur, nec poteſt eum, Qui eſt, ſine alio, per ſe ſolum comprehendere, ſed per ipſius acta, aut conditorem, aut regem omnium. Eſt autem haec ſecundaria nauigatio non aliena tamen a pia ſententia.* Addit, his alium locum, non minus luculentum, vbi ſcribit: *Haec quicunque audiet, - - eſſe Deum*,

l) De profugis p. 465. m) De ſacrif. Cain. l. c. n) De Abrahamo p. 367.

Deum, praeesseque rebus, et hunc vnum esse, qui vere sit, et ab ipso mundum conditum credi oportere, postremo numquam non gubernari eum ab opifice suo, is beatam, felicemque vitam acturus est. 4. Quod vero λόγον multoties a Philone in partes vocatum attinet [o], vocabulorum et nominum, quibus hoc verbum Iudaeus variis in locis ornat, eam vim et potestatem esse monet, vt si ex vsu ex recepta loquendi consuetudine aestimentur, notionem personae summo licet Numine inferioris et minoris in animis pariant. Audire enim ipsi λόγον ἀρχάγγελον medium inter γεννητὸν et ἀγέννητον, qui legati diuini munere apud homines, et vicissim obsidis et conciliatoris partibus apud Deum fungatur. Quod si tamen vmbrae dissipentur, quibus dictionem suam obscurauerit Philo, vehementer metuere se, exactis his locis ad alia, quae minus figurarum habent, ne idem dicendum sit de λόγῳ, quod de binis illis potentiis dictum sit. Quod enim dicat, verbum esse imaginem Dei, referri ab eo ad mundum intelligibilem, ad cuius archetypum mundus sensibilis conditus sit. Ast hoc si verum sit, non posse λόγον esse personam, cum inter ἀρχέτυπον et ἔκτυπον debeat esse relatio, et ita intelligibilis idea omnium rerum sensibilium in isto verbo esse debeat, nec verbum esse queat genius, spiritusque huic nostro mundo similis. Patere etiam ex libello *de opificio mundi*, λόγον esse illam idearum intelligibilium seriem, quam tanquam exemplar in condendo mundo Deus intuitus est: faterique ipsum Philonem λόγον, κόσμον νοητὸν, formam speciemque mundi idem esse, quod Deus animo conclusum habuerit, priusquam constructionem eius moliretur, esseque verbum Dei ita affectum ad mundum illum intelligibilem, sicut ratiocinatio architecti affecta est, ad formam vrbis construendae, quam in animo impressit, quae distincta reapse inter se non sint. Tandem ad dictionem Philonianam prouocat vir eruditissimus, et luculento exemplo ostendit, nullum scriptorem esse, qui meteoris, quae vocant, orationis magis abundet, sine illis vero figuris considerandum et intelligendum esse monet. Hactenus vir praestantissimus, qui cum caussam hanc prolixe enarrauerit, omnino ipse audiendus erat. Nec refragamur, si quis rationibus eius manus dandas esse coniecerit: etsi enim regeri posse quaedam facile videbit, qui Philonem secum vbique conferet [p], fatendum tamen est, in tanta Iudaei huius obscuritate et improprio figuratoque dicendi genere, quod vbique sequitur Philo, difficile esse, certi atque perspicui aliquid definire. Quod si tamen pace viri magni et nostram qualemcunque sententiam, vt instituti nostri legibus pareamus, afferre liceat, quartam nos trinitatis vel quaternionis potius, vt rectissime vir doctissimus monuit, expli-

o) Disputatum de huius λόγυ Philoniani significatione est a viris doctis Io. VAN DER WAYEN, ELL. BENOIST. aliisque contra CLERICVM, ex quo ille in comm. in Io. I. 1-18. asseruerat, Philonianis φιλοσοφουμένοις suam de λόγῳ sententiam opposuisse S. Ioannem, conf. B. Io. FRICKII diss. de λόγῳ adu. CLERICVM, Io. LAMIVS V. C. de SS. Trinit. aduers. Cleric. Otium Vind. Mel. I. p. 124. et quos ibi laudauimus.

p) Maxime ea premendo, quae de λόγῳ Philo habet.

explicationem eligendam eſſe exiſtimamus; quae eo tendit: Philonem ita explicandum eſſe, vt ſtatuat: Deum quidem ſupremum omnibus principiis diuinis ſuperiorem in infinito lucis oceano demerſum eſſe, ex eo vero ad condendum et regendum regnum ſuum tres emanationes diuinas, hypoſtaticas, et ſecum quidem ratione eſſentiae vnitas, aſt ratione ſubſtantialis exiſtentiae diſtinctas a ſe, expuliſſe emanatione diuina. Hiſce vero in emanationibus principem locum tenere λόγον, ſiue intellectum diuinum, qui cum rerum omnium ideas in ſe habeat, et ad condendas res ſenſibiles ex Deo effluxerit, creator mundi dici debeat. Eſſe hanc ipſiſſimam doctrinam Cabbaliſtarum, qui ex Or haënſoph tres ſupremas ſephiras, per emanationem deriuant, et primogenitum ſiue Adam Kadmon in iis relucere regni diuini auctorem ſtatuunt, ex iis conſtabit, quae infra de arbore Cabbaliſtica latius ediſſeremus. Hanc vero principiorum emanatiuorum trinitatem vt Philoni tribuamus, his potiſſimum rationibus ducimur: I. Ratio ex his conſtat, cur quatuor in diuinis, non vero tria tantum principia Philo poſuerit, nempe vt fontem omnium rerum, quae ex Deo emanarunt, ipſorumque principiorum triadis oſtenderet. Sine hac enim obſeruatione ratio dari non poteſt, cur verbo illi diuino, et potentiae creatiuae, et poteſtati regiae, praefixerit principem ſummum. II. Reſpondet quoque haec explicatio circumſtantiis Philonis. Is in Aegypto philoſophiam Pythagorico-Platonicam didicerat, ſed talem, quae ex philoſophia Orientali reformata et emendata, vel potius adulterata erat. Huius philoſophiae ſumma cum eſſet ſyſtema emanatiuum, illud ita recepit ſchola Platonicorum Aegyptiaca, vt ex Deo primo priore, et infinito luminis aequore, tria potiſſimum principia emanaſſe ſtatueret, vt ſupra luculenter euictum. Idem recepiſſe Iudaeos quoque, nec aliud velle doctrinam Cabbaliſticam de ſephiris et homine primogenito infra demonſtrabimus. Philo itaque cum Iudaeus fuerit, et quidem ex eorum numero, qui philoſophiam gentilem ſacris doctrinis infarſerunt, cumque in Aegypto philoſophiae operam dederit illi, quae ex orientali hunc in modum attemperata fuit, cur non quaeſo, hunc Aegyptiacae ſcholae alumnum eodem plane ſenſu de diuinis ſtatuiſſe dicamus, quo tota ſchola ſtatuit? Aſt hoc ſi ſupponimus, patebit, Philonem per tria iſta principia Deo primo-priori ſubordinata non quidem peculiares, eſſentia diuerſas et ſeparatas ab eo naturas vel perſonas intellexiſſe, verum non nuda etiam attributa, nomina et perfectiones vel munera, ſed concepiſſe ſibi ſub iis tres emanationes reales virtuteſque in diuina quidem natura radicatas eiusque eſſentiae, vt riui fonti vnitas, ſed peculiari tamen exiſtendi operandique modo ab eo diuerſas, quo ſenſu aeonas in Deo ſtatuiſſe Gnoſticos ſupra euicimus, et ſephiras in Deo ſtatuiſſe Cabbaliſtas infra dicemus. Qui cum et ipſi ſephiras parzuphim, perſonas, vocitent, licet iis hypoſtaticam quandam perſonalitatem ſenſu Chriſtiano non tribuant, manifeſtum inde eſt, conce-

concepiſſe ſibi Iudaeos Aegyptiacos, philoſophiam orientalem et Platonicam ſuis philoſophematis coniungentes tertium eiusmodi principiorum diuinorum genus, quod medium inter perſonas et attributa vel proprietates tenet. Id quod, inſtituta inter Philonianam et Cabbaliſticam doctrinam comparatione, oſtendi quoque poſſet Philoni placuiſſe, ſi prolixis nobis eſſe liceret. III. Haec vero ſi admittimus, argumentis quoque et rationibus virorum doctorum ſatisfieri poteſt facile, quibus illi pro perſonis, hi pro attributis principiorum Philonis diuinorum pugnant, et ſimul explicari luculenter poſſunt loca ea, quae ex Philone afferuntur. Quae enim perſonae habitu induxiſſe haec principia oſtendunt loca, manifeſte docent ſuo modo et ratione peculiarem exiſtendi modum haec principia emanantia habere, nec vt nuda attributa conſiderari poſſe. Quae vero cum Deo idem facere videntur, rationem inde ſuam accipiunt, quod ratione eſſentiae, originis, dependentiae, et vnitatis cum ſummo Deo, infinito illo rerum omnium fonte ita vniantur, vt idem dicere videantur, et reuera, vi ſyſtematis emanatiui idem ſint. Nec obſtant nobis valde loca a Cel. MOSHEMIO adducta, eo quod ex dictis facilis dari poteſt ad ea reſponſio. Pleraque enim cum ex improprio loquendi genere et allegoriis, quibus ſupra modum delectabatur Philo, ratiocinationem inſtituant, parum probant, cum vbique ſimilitudini ſe valde improprie accommodet Iudaeus philoſophus. Et primo quidem loco ſatis luculenter ex eo, quem nos dedimus, ſenſu Deum ſtipatum duabus δυνάμεσιν ἀνωτάταις, ſupremis potentiis dicit, et ita triplicem perſonarum imaginem in Abrahamo excitaſſe ſcribit. Annon hoc plus, quam nuda attributa, dicit, nempe ſupremas virtutes tales, quales aeonas dixere orientales? quae vbi apparent, tum demum perſonae habitum induunt, qualis δύναμις ἀνωτάτη Simon magus videri voluit. Eodem vero ſenſu in altero quoque loco dicitur, animam diuinae lucis ſplendore repletam tres imagines vnius ſubiecti percipere, vnam ipſius rei, duas reliquas, tanquam vmbras ab ea redditas; eo quod Deum fontem emanationis hae non aliter, quam vmbra ſolis lucem ſequantur. Sicque et tertio loco a fonte primo, Deo, qui eſt, Deus opifex, et Deus rex, tanquam peculiares virtutes emanatiuae diſtinguuntur, et recte dicitur, animam pleniſſime purgatam ab his emanatiuis virtutibus ad ipſum omnium virtutum ſubſtantialium fontem properare, eumque ſine alio per ſe ſolum comprehendere. Ita enim orientales quoque, Gnoſtici, Cabbaliſtici, et Alexandrini philoſophi omnes docuerunt. Nec alia mens Philonis in vltimo loco fuiſſe videtur, quo Deum vnum eſſe dicit, qui condidit regitque omnia, niſi, virtutes has ex Deo emanantes, per quas Deus creauit omnia et gubernat, ita animari, radicarique in Deo, ex cuius natura eſſentialiter, licet ſubordinata quadam ratione, participant, vt ipſe ſolus omnia condidiſſe regereque dicendus ſit. Λόγος autem quem locum, ſi hanc explicationem ſequamur, capiat in ſyſtemate Philoniano,

ex

ex dictis patet, et ex Adam Kadmon Cabbaliſtarum intelligi poteſt. Eſt enim virtus illa emanatiua Deo proxima, per quam mundum condidit et eſſentiis rationibusque inſtruxit. Qui λόγος mundus intelligibilis ideo dicitur, non quod eadem in eo ſint formaliter, quae in mundo ſenſibili, quod abſurdum inde collegit vir eruditiſſimus, ſed quod exemplariter et radicaliter omnia contineat, quae in mundo ſunt ſenſibili: quemadmodum architectus perſona eſſe poteſt, licet in intellectu eius ſit exemplar totius vrbis omniumque aedificiorum, quae conditurus eſt. Haec enim idearum multitudo, ſi Platonicos ſequimur, ſimplicitati intellectus diuini, quem λόγον Philo vocat, nihil plane derogat. Et hac quidem noſtrae coniecturae ſunt, quibus ſi virorum magnorum, noſtris luminibus longe ſuperiorum ſententiam praeferre lectori placuerit, aequiſſime id feremus, rati in tantis hominis obſcuriſſimi et tela araneorum nectentis muſcasque captantis tenebris nobis ſufficere, ſi palpare liceat, ignoſcendumque nobis eſſe, ſi decipiamur. Ex his vero, quae prolixe de Platoniſmo Philonis diſputauimus, facile cognoſci poteſt, Philonem quidem inter Platonicos omnino referendum eſſe, verum non inter puros et genuinos, ſed tales, quales Aegyptiaca ſchola genuerat, ſtudio ſyncretiſtico, natiua Platonis dogmata adulterantes. Ex eo enim ratio deriuanda eſt, cur interdum aliena a Platonis hypotheſibus admiſceat, et aliorum quoque philoſophorum placita inſpergat, quae ſe curioſe explorauiſſe, multis locis prodidit, et elegantem eruditionem in Graecanicis literis oſtendit. Reliqua quae contra Platoniſmum Philonis affert Ionſius, exigui ſunt ponderis, et pleraque falſa: non habere enim ſcripta Philonis genium Platonis, et ἀυτοψία refutat et iudicium veterum concors, quod Philonem πλατωνίζειν per prouerbium pronuntiauit, ſiue dictionis, ſiue rerum rationem habeamus, quas adulterauit quidem et alieniores a facie Platonica ſtudio ſuo ſyncretiſtico reddidit Philo, ita tamen, vt vel mediocriter Platoniſmi peritus Platonicum agnoſcat. Ex his vero eorum quoque opinio iudicari poteſt, qui Potamonicum fuiſſe putant. Quemadmodum enim Potamonis ſecta iunior eſt, Philonis aetate, vt ſupra demonſtratum, nec eam vnquam habuiſſe aſſeclas legitur; ita non alio ſenſu Philoni tribui poteſt, niſi quatenus ſyncretiſmus Platonicus Philoni ſuo modo et ratione placuit. Nec alia ratio eſt, cur Platonis mentem Philo interdum peruertat, quam quod iſtud ſtudium henoticum eum coëgerit, ab eius mente deflectere. Audiendos enim illos non eſſe, qui non intellexiſſe Philonem Platonis ſcripta, nec accurate legiſſe, dicunt, viri eruditio, veteribus tantopere laudata, ſatis euincit. Ficulneum vero eſt, quod ex Ioſepho contra Philonis Platoniſmum Ionſius vrget, vocare eum Ioſephum philoſophiae non imperitum, non vero Platonicum. Sufficiebat enim hiſtorico contribulem ob Graecanicae philoſophiae peritiam laudare, praeſertim cum non tantum Platonicam calleret, ſed et reliquarum ſectarum placita non ignoraret.

raret. Iudaicam vero philoſophiam tantum abeſt, vt Ioſephus intellexerit, vt potius patriam eruditionem ad gentilis philoſophiae modum exigat, ne ſuis laus philoſophiae Graecae denegari poſſet. Quod ſi concedamus Ionſio, facere Ioſephum ex Philone Eſſenum, eo quod de Therapeutis ſcripſit, ne ſic tamen Platoniſmus eius euerti poteſt, eo quod in eodem luto haeſiſſe Therapeutas ſupra oſtenſum eſt. Ex his vero larga manu datis de eruditione quoque Philonis iudicium ferendum eſt, qui ſi tantam in ſcriptis ſuis iudicii accurationem et diſcernendi acumen attuliſſet, quantam ingenii elegantiſſimi cumulauit copiam, omne punctum tuliſſe cenſendus eſſet. Verum deſtitutum fuiſſe iudicandi acie, ſingulae paginae ſcriptorum eius loquuntur: quae tamen ad cognoſcendam philoſophiae Platonicae faciem in Aegypto non ſine fructu legi poſſunt, et meliorem editionem [q] merentur. Quae tantopere admiratos fuiſſe Romanos EVSEBIVS [r], neſcio quam fidem meritus, ſcribit, vt digna exiſtimarent, quae in bibliotheca publica, tanquam monumenta publica, reponerent. Diſplicuiſſe tamen ineptum allegoriarum ſtudium viris iudicio pollentibus, non Chriſtianorum tantum ſobrie iudicantium querelae [s] teſtantur, quae ad eum peſtis huius in eccleſiam per Origenem introductae origines referunt, ſed et Celſi et Porphyrii, gentilium philoſophorum, reprehenſiones docent. Fecitque ſtulta haec explicandi ratio, vt ſaepe numero obſcurus euaſerit, nec a veriſimili diſcedunt, qui eum non omnia ſatis intellexiſſe, quae ſcripſit, iudicant. Fuere Philones inter veteres plurimi, a noſtro gente et fidei profeſſione facile diſtinguendi: eos enarrauere IONSIVS [t] et FABRICIVS [u].

q) Hiſtoriam editionum Philonis enarrat FABRICIVS l. c. nouam diu iam expectamus a Reuerendiſſimo ERICO BENZELIO.

r) Hiſt. eccl. L. II. c. 18.

s) PHOTIVS l. c.

t) l. c. p. 228. ſeqq.

u) l. c. p. 118. ſeqq.

CAPVT

CAPVT SECVNDVM.

DE PHILOSOPHIA IVDAICA AB EXCIDIO VRBIS HIEROSOLYMITANAE AD RECENTIORA VSQVE TEMPORA.

§. I.

Euersa diuinorum iudiciorum maturitate vrbe Hierosolyma disiectaque republica Iudaeorum, eruditionis gentis huius facies misere quoque conspurcata et deturpata est. Singulari enim irae diuinae, maledictionem nationi rebelli et ingratae immittentis fato euenit, vt omnia fere rationis lumina, quae hactenus luxerant, extinguerentur, vixque vmbra remaneret eius, quod ad philosophiam referri posset. Totam enim eruditionis Iudaicae, post vrbis templique deuastationem, faciem vno quasi obtutu considerantibus non occurrit aliud, vsque ad medium aeuum, nisi ex vna parte immoderatum plane et insanum traditionum πατϱοπαϱαδότων studium, ex altera Cabbalistica illa philosophia ex syncretismo Aegyptiaco enata, et pro patriis et domesticis mysteriis vendita, quae in artis quandam et systematis formam tandem emersit, et Iudaicis dogmatibus gentilia multa, Orientalia, Aegyptiaca, Pythagorica Platonica addidit. Tandem ex Oriente in Occidentem delato Iudaeorum populo, cum circa illa tempora solus Aristoteles inter Saracenos et Christianos caput extollere, et in scholis regnare coepisset, incepit Peripatetica quoque philosophia se Iudaeis commendare, ex quo tempore non defuerunt inter eos, qui philosophiam Graecam, praecipue Aristotelis colerent. Ex his vero intelligit lector, fieri non posse, vt Iudaeorum in philosophiae historia ratio habeatur, nisi omnem simul historiam eruditionis Iudaicae, quantum quidem ad hoc nostrum institutum pertinet, curioso simul oculo perlustrauerimus, vt quae ratio fuerit studii Talmudici, quae Cabbalistici, quid in eo rationi, quid auctoritatis praeiudicio datum sit, intelligamus, et quem rationis vsum natio haec fecerit, quaeque aliena domesticis immiscuerit, discamus. Ita enim tum demum veram intellectus humani, sapientiaeque et stultitiae in hac gente habebimus historiam.

Conditio philosophiae Iudaicae post templi euersionem.

§. II. Euersa vrbe et republica Iudaeorum, templo, igne deleto, et a Vespasiani atque Titi exercitibus vastata Iudaea, innumeraque huius populi multitudine caede, fame, cruciatibus enecata, multis vero myriadibus in durissimam captiuitatem abductis, totam quoque eruditionis Iudaicae compaginem disiectam quasi, solutisque quibus cohaerebat vinculis dispersam et in ventos datam fuisse, et historia infelicissimae nationis docet,

Restitutio eruditionis post euersam Hierosolymam.

docet, et intelligi ab iis poteſt, qui ruinas illuſtres curioſo contemplari ſolent oculo. Illud indubitata de hac gente monumenta loquuntur, ad exiguum tantum ſpicilegium rediiſſe totam eruditorum Iudaeorum cateruam, paucosque ex hac calamitate diſperſos ſe collegiſſe, qui veterem theologiam, eruditionem et ſapientiam ad poſteros propagauerint. Quae reliquiae veterum doctorum Iudaicorum, qui et ſtantis et euerſi templi fuere αὐτόπται, hic vel ideo memorandae ſunt, quod ab iis omnis eruditio Iudaica et ſapientia patrum ad poſteros poſt dirutam vrbem et euerſam rempublicam propagata, ſcholaque, quae laetiſſimis incrementis antea floruerat, paucis et tenuibus vſa progreſſibus vtcunque ſuſtentata et imminenti ruinae ſubtracta eſt. Cum autem miſerabilis totius gentis in terra ſua eſſet facies, et vix vmbra priſtinae felicitatis eſſet relicta, cunctis caede, igne, rapinis perditis et vaſtatis, plerisque vel miſerabili morte pereuntibus vel in captiuitatem morte grauiorem abductis, euaſere paucae reliquiae et ex parte in Aegyptum, in qua ab Alexandri M. aetate coloniam Iudaicam habitauiſſe, et inſignibus incrementis vſam fuiſſe ſupra diximus, ex parte in Babyloniam ſeceſſerunt, vbi multi quoque Iudaei degerunt, ex poſteris eorum, qui in bellis Aſſyriorum cum Iudaeis illuc deportati ſunt, et reduce populo redire cum reliquis noluerunt. Vtroque in loco humaniter ſatis et benigne exceptos fuiſſe profugos IOSEPHVS [a] teſtatur. Quidam tamen ex infelici populo in vaſtata Palaeſtina remanſerunt, cumque fumantis ex deſolatione Hieroſolymae conſpectum non ſine horrore refugerent, Iaſnae, quae Graecis ſcriptoribus plerumque Iamnia vel Iamnea dicitur, diſperſas collegerunt ex tanto naufragio tabulas, erexerunt ſcholam, reſtituerunt cultum diuinum, ſedemque parauerunt eruditioni domeſticae [b]. Ex quibus ruinis primus collapſam diſciplinam et doctrinam reuocauit R. Iochanan, perfecit conſilium, et ad aliquam maturitatem, quantum infelicitas temporum permittebat, perduxit, R. Gamaliel ſecundus, ab hac ſchola locoque Iaſnenſis dictus. Id

a) De B. I. L. VI. conf. BASNAGIVS Hiſt. Iudaic. L. III. c. I. § I. ſeqq. p. 2. ſeqq. quique alii hiſtoriam Iudaicam enarrarunt.

b) Iaſne, ſiue Iabne, יבנה, quae vrbs fuit Philiſtaeorum, illis a rege Vzia erepta II Chron. XXVI. 6. Ἰάμνια Graecis dicitur, Iamnes Plinio. Sita erat in locis campeſtribus non longe a Ioppe, vt ex IOSEPHO Antiqq. Iud. L. XIV. c. 8. de B. I. L. I. c. 5. diſcitur: inter maritimas recenſetur, quia in tractu maritimo ſita fuit, non tamen ad ipſum litus maris. Conf. HADR. RELAND. Palaeſt. L. III. p. 823. ſeqq. LIGHTFOOT. Cent. Chorograph. Matthaeo praemiſſa c. 15. opp. T. II. p. 181. Iuchaſin p. 21. ſi ſequimur ante exciſum templum, iam ibi Synedrio praefuit Gamaliel ſenior, Pauli praeceptor, et ibi famoſiſſima oratio contra haereticos congeſta eſt a Samuele paruo, qui paucis ante vrbis excidium annis obiit. Vrbe diruta, vt Synedrii ruinas colligeret in hac vrbe maxime R. Iochanan Ben Saccai Hakkadoſch elaborauit, de quo infra dicemus. Quem primum ſcholae Iaſnenſis rectorem conſtituunt ex Iudaeis R. D. GANZ in Zemach David p. 39. ex Chriſtianis BVXTORFIVS in Tiberiade c. 5. p. m. 20. et LIGHTFOOTVS l. c. et in opp. poſthumis p. 87. vbi hiſtoriam ſcholae huius chronologice diſtribuit. Qui et hoc ex Iudaeorum ſcriptis obſeruat, adeo claruiſſe hunc locum prae omnibus Academiae ſedibus, excepta ſolum nouiſſima Tiberiade, vt in prouerbium abierit vinea Iaſnenſium. Dubitant tamen viri docti, vtrum hunc in locum Synedrium traductum vel in eo continuatum ſit, vt Iudaei tradunt, vt ſucceſſionem ſuam doctrinalem ſtatuminent, qua de re videndus BASNAGIVS Hiſt. Iud. L. VI. c. 5. §. 8. p. 94. Addendi ſunt, qui hiſtoriam ſcholarum Iudaicarum ſcripſere, enumerati a I. C. WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 924. ſeqq.

Id cum laetiores, quam initio ſperari poterat, ſucceſſus haberet, et, qui iſta tempeſtate vbique erant disiecti, emergere iterum et ad ſynagogam patriam colligere ſe inciperent, aucto diſcipulorum numero occaſionem dedit Tiberiade quoque ſcholam excitandi, quae celeberrima poſtea Muſarum ſedes inter Iudaeos fuit, et magnam potiſſimum famam exinde nacta eſt, quod praeter alios celebres gentis huius doctores R. Iehuda Hakkodoſch ibi docuit, et, quod Iudaei gloriantur, multas immunitates et priuilegia ab Antonino Pio illi vrbi ſcholaeque impetrauit, maxime vero Talmud Hieroſolymitanum ibi conſcriptum eſt, de qua famigeratiſſima eruditionis Iudaicae ſede videndi ſunt, qui geographiam Iudaicam expoſuere LIGHTFOOTVS [c] et RELANDVS [d], maxime vero, qui collegium Maſoretharum in ea viguiſſe contendit Io. BVXTORFIVS [e]. Hoc exemplum ſecutae ſunt, rebus pauliſper pacatis, Iudaeae vrbes aliae, fuit enim ſchola Bitterae vrbe Hieroſolymis proxima, in qua mirum quoque diſcipulorum, Muſarum operi inuigilantium, numerum fuiſſe Iudaei referunt [f]. Tum Lyddae ſiue Dioſpoli cui R. Akibha, R. Tarphon aliique praefuerunt [g]. Caeſareae quoque eiusmodi ſcholam fuiſſe, doctores Caeſarienſes paſſim in Talmude laudati euincunt, de qua itidem LIGHTFOOTVS [h] videndus, qui et Magdalenſem ſcholam memorat. Nulla tamen poſt Tiberienſem nomen magis extulit, quam Zipporienſis ſiue Sephorienſis [i], in vrbe magna Galilaeae, quae Talmudicis ſcriptoribus vehementer laudatur [k]; in eam enim ſe Tiberiade contulit R. Iehuda ſanctus, rei literariae inter Iudaeos ſtator praecipuus. Alias minores in praeſentia, inſtituti noſtri memores, tacemus [l].

Doctores Iudaei in claſſes diſtributi.

§. III. Refloreſcere ab eo tempore coepit ſapientia Iudaica, reliquis iſtis ex magna gentis clade viris doctis eo connitentibus, vt patriam diſciplinam priori nitori reſtituerent. Quem in finem cathedra docentium ſemel poſita et fundata non defuerunt ab eo tempore doctores Iudaeis, qui ſucceſſionem doctrinalem inde nobis non interruptam narrant [m]. Quae cum vno intuitu totius ſtatus literarii inter Iudaeos rationem et conditionem exhibeat, paucis hic at ὡς ἐν παρόδῳ tangenda eſt, vt quid inter Iudaeos quaerendum ſit, de hiſtoria erudita et philoſophica huius populi, curioſo facilius pateat. Solent autem Iudaeorum doctores in ſeptem omnino claſſes diſpeſci, praetermiſſis, quos a Moſe et prophetis deriuant viris

c) l. c. c. 81. p. 227.
d) l. c. p. 1037.
e) In Tiberiade ſ. commentario Maſorethico c. 5. p. 15. ſeqq.
f) LIGHTFOOT. l. c. c. 52. p. 214. RELAND. l. c. p. 409. 679.
g) LIGHTFOOT. c. 16. p. 222. Chron. temp. p. 145. T. II. opp. RELAND. p. 877.
h) l. c. c. 57. p. 214.
i) c. 76. p. 226.
k) Ibid. c. 82. p. 229. ſeq.
l) Vid. IDEM c. 96. p. 237.

m) Videndi auctor Pirke abhoth, Mos. MAIMONID. in praef. Iad haſſakah aliique, plenius autem chronologi Iudaeorum R. ABR. B. DIOR in Cabbala, R. ZACHVTH in Iuchaſin, R. GEDALIA in Schalſcheleth Hakkabala. Nimis tamen fidendum Iudaeis non eſt, qui rationes temporum miſere turbant, vnde comparanda eſt cum illis Io. HENRICI OTTHONIS hiſtoria DD. Miſchnicorum cum HADRIANI RELANDI notis, qui viri docti errores Iudaeorum obelo critico confixerunt.

viris ſynagogae magnae, qui ad hunc locum non pertinent. Et prima quidem claſſis eos comprehendit [n], qui et ſtante et exciſo templo vixerunt, et eo magis hic memorandi ſunt, quod reliquias magnorum virorum ea claſſis continet, qui disiectas eruditionis Iudaicae tabulas vndecunque collegerunt. Inter eos maxime claruere, R. Eliezer Ben Iacob, qui diu vixit, vitamque vsque ad A. C. CXXX produxit, octoginta annos natus. Cuius egregiam ſententiam exhibent *capitula patrum* [o]: *Mundus hic ſimilis eſt veſtibulo mundi futuri, praepara te ipſum in veſtibulo, vt poſſis ingredi in triclinium.* Hunc celebritate ſuperauit R. Eliezer, filius Hyrcani affinis Simeoni ſeni et R. Gamalieli, diſcipulus R. Iochanan, ob nominis ſplendorem magnus dictus, quem tanti fecit R. Iohanan Ben Saccai, vt affirmaret, quod ſi omnes ſapientes Iſraëlis eſſent in lance ſtaterae, et Elieſer filius Hyrcani in altera, poſterior hic reliquos omnes ſit depreſſurus. Quin miraculis quoque doctrinam ſuam confirmaſſe, et a bath kol ſuffragio comprobatum fuiſſe Iudaei dicunt. Is hoc loco eo quidem nomine maxime notandus, quod Schammaeanae ſcholae addictus contra Hillelianos et traditiones, quod illi praebebant, patrocinium ſtrenue pugnauit, quamuis ne miraculis quidem partem aduerſam, vt manus daret, cogere potuerit. Quod textus ſiue literae legis ſtudium cauſſa eſt, cur Karaei ad eum tanquam ſcripturariorum vindicem et ſtatorem prouocent, et R. Mardochai Karaeus [p] totam diſputationem huius Eliezeris cum R. Gamaliele ad confundendos Rabbanitas afferat [q]. Quin et alio nomine notandus hoc loco eſt, nempe ob capitula ei tributa, quae cum verſione et notis edidit Gvil. Henricvs Vorstivs [r]. Quamuis enim a recentioribus manibus ea eſſe collecta, ipſe R. Zachvth [s] aliique viri docti recte tueantur, probabile tamen eſt, antiquas huius temporis, quo Eliezerus viuebat, allegorias, ad poſteros traductas materiam fuiſſe, ex qua libellus congeſtus eſt; qui cum maxima parte fabularis ſit, exemplum eſſe poteſt methodi allegoricae, quae inter Iudaeos viguit [t]. Porro ad hanc claſſem R. Iochanan Ben Saccai pertinet, quem primum Iaſnenſis ſcholae rectorem fuiſſe ſupra diximus, quemque reſtituiſſe ſynedrium magnum accepta a Tito imperatore poteſtate Iudaei tradunt [u]. Is CXX annis vixiſſe, et audiuiſſe Hillelem et Schammai Iudaeis dicitur, valdeque gratioſus apud Titum fuit. Specimina autem philoſophiae moralis, quam diſcipulis tradidit, *capitula patrum* [x] multa enarrant, digna quae conſiderentur, vt quo loco philoſophia moralis eo tempore inter Iudaeos fuerit, pateat. Eius diſcipulus fuit R. Iechoſchua Ben Chanania, quem apud Traiani filiam gratia fuiſſe vſum, Iudaei tradunt, et licentiam reaedificandi templi accepiſſe iactant. Hic adeo intentus

n) Vid. R. Dav. Ganz Zemach Dauid P. I. pag. 425.
o) c. IV. §. 16. p. m. 30.
p) De Karaeis p. 100.
q) Conf. Triglandivs de Karaeis p. 25.
r) Lugd. Batau. 1644. 4.
s) In Iuchaſin l. c.
t) Conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. I. p. 173.
u) Citati not. b.
x) c. II. §. 8.

tentus legis ſtudio fuiſſe dicitur, vt nec corpori nec veſtibus abluendis vacauerit, hinc dicterium filiae Traiani fuiſſe: *Sapientia pulchra in vaſe polluto;* cui reſpondiſſe dicitur: *Non aſſeruatur vinum in vaſculo aureo vel argenteo, ſed teſtaceo tantum* [y]. Quam tamen narratiunculam ex ingenio ſuo otioſo confinxiſſe Iudaeos, ſi alia non eſſent, ſola Iudaeorum, maxime Phariſaeorum partes ſequentium, induſtria in lauando ſatis euinceret. Fuiſſe tamen virum ſapientem, et ingenio philoſophico, ſaltem in morali doctrina non deſtitutum, ex dicto quod ei tribuunt *capitula patrum* [z], recte colligitur. Praeter hos et alii ſunt, qui ad hanc claſſem primam pertinent [a], quorum tamen notitiam dare huius loci non eſt. Merentur tamen, quae eis in *pirke abboth* tribuuntur dicta legi expendique, eo quod ex iis conſtare poteſt, nondum ab omni ſano rationis vſu tum tantopere defeciſſe Iudaeorum doctores, quemadmodum poſtea accidit, vbi infauſtum traditionum ſtudium lumina tantum non omnia inter eos extinxit. Secunda claſſis vel aetas doctorum Iudaicorum eorum continet nomina, qui deuaſtationem templi ſeculo proxime ſequenti ſecuti ſunt, inter quos fuit R. Tarphon vel Triphon ſacerdos, qui ob diuitias largiter inter pauperes diſtributas diues dicitur, et ſectae Schammaeanae adhaeſit: quem R. Akibhae alii praeceptorem alii collegam dicunt. Qualis eius de moribus doctrina fuerit, ex his dictis [b] collige: *Dies breuis et ars longa, et operarii pigri, et merces ampla, et pater familias vrget ac inſtat. Non teneris opus perficere, neque ſic liber es, vt prorſus abſtineas ab eo: Si multam legem didiciſti, multa tibi merces dabitur, fidelis enim eſt dominus operis tui. Sed ſcito, retributionem iuſtorum eſſe demum in ſeculo iuſtorum.* Ceterum et hoc diſputatur inter eruditos, vtrum hic Tryphon idem ſit cum Iudaeo, contra quem S. IVSTINVS MARTYR diſputauit, cuius affirmatiua placuit magnis quibusdam viris [c], quos alii certatim ſecuti ſunt, eo quod non nomen tantum concordet, ſed et tempus: negatiuam olim ſibi minus probatam docte defendit HADRIANVS RELANDVS [d], nos in incerto argumento nihil ſtatui poſſe vel affirmari putamus. Sed et R. Akibha ad hanc claſſem pertinet, de quo tamen infra dicendi melior nobis locus dabitur, et R. Eliezer filius Chiſmae, ſub Traiano A. C. CXXV florens, quem in diſciplinis mathematicis, maxime vero in arithmeticis et aſtronomicis excelluiſſe Iudaei dicunt [e]. Certe ſummo amore has diſciplinas hunc Eleazarem complexum fuiſſe, ex *capitulis patrum* [f] conſtat, in quibus hoc ei dictum tribuitur: *Reuolutiones anni et geometricae ſupputationes par-*

y) Iuchaſin p. 33. Zemach Dauid l. c. HOTTINGER. Hiſt. eccl. Sec. II. S. III. p. 74.

z) c. II. §. 11.

a) Videndi OTTHO, WOLFIVS, HOTTINGERVS ll. cc. vel ſi fontes mauis, R. D. GANZ, R. GEDALIA, R. ZACHVTH ll. cc.

b) c. II. §. 15. 16.

c) Eos nominatos vide apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 837.

d) Pec. diſſertatione.

e) Conf. WOLF. l. c. P. I. p. 189.

f) c. III. §. 18.

partes sunt deliciarum ad sapientiam. Huic socium iungit in his scientiis HOTTINGERVS [g] R. Iochanan B. Godgoda, et ex *Iuchasin* obseruat, gloriatos fuisse de vtroque Iudaeos, quod numerum inire potuerint guttarum maris. Id quod tamen more Iudaeorum prouerbialiter tantum accipiendum est, summamque arithmetices notitiam et accurationem prodit. Tacendum tamen non est, referre hunc Iochananum Iudaeorum quosdam ad tempora templi secundi excidium antecedentia, vt obseruatum Cl. WOLFIO [h]: quamuis in temporum rationibus minime sequendos esse infidos hos duces constet [i]. Tertia classis siue aetas doctorum Iudaicorum Tanaitarum siue Deuterotarum est, quae a Simeone Iusto vsque ad Iehudam sanctum, compilatorem Mischnae extenditur. In hac classe nomen sibi ante alios fecit R. Schimeon Ben Gamliel, pater R. Iehudae sancti, cuius frequens in Mischna fit mentio. Hunc dixisse referunt *capitula patrum* [k]: *Tribus rebus conseruari mundum, veritate, iudicio et pace.* Circa eadem tempora floruit R. Meir, discipulus R. Akibhae, et praeceptor R. Iudae sancti. Hunc proselytum fuisse Iudaei tradunt, et ex posteris principis cuiusdam exercitus Romani ad euertendam Hierosolymam missi, qui vero ad Iudaeorum sacra discesserit. Hic quamuis sapientia ita effulgeret, vt lumen mundi diceretur, multis tamen inter Iudaeos se non probauit [l]. Maxime vero notari meretur propter vxorem suam Beruriam, filiam R. Chananiae, quae circa A. C. CXXI floruit, et rarissimo inter Iudaeos exemplo literis elegantissime tincta fuit. Patet enim ex locis Talmudicis a viris doctis [m] passim adductis cum aliis eruditionis Iudaicae alumnis praeceptorum lectiones eam audiuisse, et in Academia literis sacris inuigilasse. Iudicium autem in interpretatione legis doctrinaque morali probasse, ex illis locis colligi potest, quae adduxit WAGENSEILIVS. Ast arrogantiorem fuisse, et alios Iudaeorum doctores contemnentem, supercilio quoque haud vulgari hallucinantibus insultantem passim scriptores Talmudici produnt: quemadmodum funestus quoque ipsi fuit exitus, eo quod ipsa sibi violentas manus intulit. Quam rem ita Iudaei narrant: *Dixisse R. Meir ad vxorem: certus sum me effecturum atque experturum, vt confitearis, vera esse, quae de mulieribus statuerunt sapientes. Iussisse nimirum et subornauisse aliquem ex discipulis suis, vt tentaret Beruriae castimoniam, eamque in stuprum illiceret; hunc et instando continuis illecebris per multos dies tandem, vt consentiret in adulterium, obtinuisse, eique hoc persuasisse. Postquam vero ipse maritus in locum discipuli subiisset, et cum ea congressus esset, re patefacta suspendio eam vitam finiuisse, R. Meir autem ignominiam metuentem publicam in Babyloniam excessisse.* Plura de

g) l. c. p. 76.
h) l. c. P. II. p. 844. ex tract. erunim c. 6.
i) Vide quae prudenter monet OTTHO l. c. praef. p. 7.
k) c. I. §. 18.
l) ZELTNER. diss. laudanda; WOLF. l. c. P. II. p. 850. dictum eius legitur in Pirke abhoth c. IV. §. 10.
m) ZELTNER. l. c. WOLF. l. c. P. I. p. 271.

de hac femina erudita dabit B. ZELTNERVS [n], qui ſingulari tractatione luculenta et doctiſſima non huius tantum feminae, ſed mariti quoque parentisque eius, et totius ſeculi ſecundi hiſtoriam Iudaeorum literariam illuſtrauit, dignus qui omnino ab his, qui plura cupiunt, legatur. Tandem et inter Tannaitas omnium maxime R. Iehudas Hakkadoſch eminuit, de quo infra pluribus diſſeremus. Quarta aetas ſiue claſſis doctorum Iudaicorum Amoraeorum eſt, id eſt, magiſtrorum ſententiarum, vel vt Scaliger vult, gnomologorum, alii ſophiſtas vocem interpretantur, diſceptatores alii [o]; qui fuerunt doctores illi qui in explicatione Miſchnaioth ſiue δευτερώσεων occupabantur [p]. Horum ſeptem ordines conſtituunt Iudaei, alibi enarrandos, qui durauerunt per CCL annos, vsque ad Gemaram, ex horum commentationibus congeſtam. Inter eos R. Ada Bar Ahafa, aſtronomiae laude inclytus, cuius cyclos valde Iudaei commendant [q], itemque Seculo IV, R. Hillel Hannaſi ſupra nobis iam memoratus, vbi temporum rationes eum emendaſſe diximus, nobis heic loci notandi ſunt. Quinta claſſis Seburaeos comprehendit, ita vocatos, quod per modum סברות opinionum probabilium et diſputabilium de ſenſu Miſchnaioth diſquirerent, vnde Opiniſtae quibusdam, ALTINGIO [r] non incommode ſceptici Iudaeorum dicti ſunt, eo quod de ſenſu Miſchnaioth ambiguo argumentorum pondere diſputarent. Eorum agmen duxit Raf Ioſe, rector Academiae Soranae. Durauit tamen horum aetas per LX tantum annos, propter bellorum Perſicorum calamitates, ob quas per quinquaginta annos ſcholae Iudaeorum in Babylonia ceſſarunt: redierunt tamen illi quoque cum literis Iudaicis, et noua luce patrum traditiones colluſtrarunt, quae ratio eſt, cur eorum aetatem R. ABRAHAM BEN DIOR per CLXXXVII annos ad A.C. DCLXXXIX, extendat [s]. Seburaeos excipit ſexta claſſis doctorum Iudaicorum, qui Geonim, id eſt, excellentes dicuntur, propterea, quod in doctrina patria et domeſtica, ſtudioque traditionum prae aliis excelluerint [t]: quorum ſucceſſio ad A. C. MXXXVIII porrigitur, quo tempore diſperſis ex Oriente Iudaeis et in omnem terram maxime Africam et Hiſpaniam dilabentibus defierunt ſcholae Babylonicae. Ab iſto vero tempore, qui inter Iudaeos doctorum dignitatem tuiti ſunt, et ſeptimam claſſem conſtituunt, Rabbanitae, id eſt magiſtri dicti ſunt [u]. Quo tempore coepit haec natio ad Saracenos et Chriſtianos delata, eorumque exemplo illecta, Ariſtotelicae philoſophiae operam dare. De quibus cum in ſequentibus ſtrictim dicendum ſit, plura heic non addimus. Fuiſſe autem inter hos Iudaeorum doctores viros doctos et iudicii acumine non deſtitutos, negandum non eſt,

n) Diſſ. de Beruria Iudaeorum doctiſſima femina. Altdorf. 1714.

o) Vid. WOLF. l. c. P. II. cap. 4. pag. 915. HOTTINGER. l. c. S. III. p. 273.

p) Schalſcheleth Hakkabala p. 34.

q) WOLF. l. c. P. I. p. 109. HOTTINGER. pag. 131.

r) Hiſtor. acad. Iudaic.

s) Ex his emendandus BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 8. §. 2. p. 236.

t) MAIMONID. praef. Iad haſſaka.

u) R. ABR. BEN DIOR Cabb. hiſt. pag. 44. WOLF. P. II. c. 4. p. 917.

at quod natura illis non denegauerat, insanum traditionis studium eripuit, omnemque fere rationis vsum, velut lolia triticum, suppressit. Quod vbi altius sapere quidam inciperent, fermentum Cabbalisticum, et metaphysica insana ingenia excitatiora corrupit: vnde quid ex hac doctorum Iudaicorum serie, summatim tantum enarrata, historiae philosophicae promittendum sit, liquet.

Scholae Babylonicae Iudaeorum.

§. IV. Non tamen produxit hos omnes doctores sola Palaestinae regio, sed migrauit eruditionis sedes post R. Iudae sancti mortem, cum in veteri terra se tutos satis Iudaei non crederent [x], in orientem, eumque in locum, in quem ira diuina maiores abduxerat captiuos, nempe in Babyloniam, vbi remansisse ex μετοικεσίᾳ multos Iudaeos supra diximus. Caussas huius consilii enarrare, loci huius non est; id modo monemus, duos praecipuos Iudae Sancti discipulos Raf et Samuel Babylonem commigrasse, eoque magnum discipulorum numerum attraxisse. Hac itaque occasione scholae Iudaeorum Babylonicae celeberrimae enatae sunt. Et primam quidem in hac regione scholam, Sorae, vrbe ad Euphratem sita excitatam fuisse, Iudaeorum testimoniis conficitur [y], quam demum secuta est Nahardeensis, quam iam ante captiuitatem Babylonicam floruisse non nemo ex Iudaeis [z] falso sibi persuasit [a]. Soranae vero scholae primus praefuit Raf Hunna, quem secutus est Raf Chasdam, post cuius mortem R. Bar Nachmani Pumbeditham oppidum tractus Nahardeensis secessit, ibique academiam erexit Pumbedithanam, quam suo adhuc tempore se inuenisse ait R. BENIAMIN TVDELENSIS [b]. Sed et aliae paulo post scholae ibi erectae sunt, Nareschi, Machusae, et Peruz Schibbur, de quibus tamen, cum res ad nostros quidem limites non pertineat, sed in historia literaria gentis Iudaicae enarrari fusius debeat, nihil amplius dicemus; cum allata sufficiant ad intelligenda ea, quorum in sequentibus exponemus historiam.

R. Iehuda Sanctus.

§. V. Inter omnes vero Iudaeorum doctores nullus vel sapientiae domesticae commendatione vel literarum studio, vel vitae integritate, vel eruditionis in sua gente promotae industria maiorem laudem meruit, quam R. Iehuda Hakkadosch, id est sanctus dictus: quem ob doctrinae quoque excellentiam summamque inter doctores omnes auctoritatem κατ' ἐξοχὴν Ribbi, id est magistrum, et a dignitate Nasi, id est, principem Iudaei appellant [c]. Ex quo enim Synedrium Hierosolymitanum, penes cuius praesidem populi principatus ante vrbis excidium fuit, ea euersa desiisset, rectores praesidesque scholarum

x) Praeter BASNAGIVM late l. c. horum fata enarrantem in compendio videri potest HOTTINGERVS H. E. Sec. II. c. III. p. 65. 129.

y) Iuchasin p. 120.

z) R. MOSE MIKKOZI praef. libr. praecept.

a) Non itaque prima academia Iudaeorum in his terris fuit Nahardeensis, vt visum BVXTORFIO in Tiber. cap. VI. pag. 24. et BASNAGIO Hist. des Iuifs L. III. c. 4. p. 107. conf. ZELTNER. diss. de virgine Iudaea per transennam docente §. 5. p. 6.

b) Itiner. p. 81. conf. tamen CELLARII Geogr. antiq. L. III. c. 15. 16.

c) Videndi post Iudaeos supra nominatos BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 79. Io. HENR. OTTHO hist. DD. Mischn. p. 159. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 839.

rum in Iudaea excitatarum, gentis fuae regendae, quantum captiuitatis conditio permittebat, poteſtatem aliquam ſibi vindicarunt, indeque principes populi dicti ſunt [d]. Horum primus fuit R. Gamaliel ſecundus filius R. Schimeonis, qui in obſidione vrbis periit, qui nomen Hannaſi, id eſt principis, teſte R. DAVID GANZ [e], inde retulit, cum eo tamen de hac dignitate contendit R. Iehoſchua Ben Chanania, diſcipulus R. Iochananis Ben Saccai [f]. Gamalielem ſecutus eſt in principatus dignitate R. Schimeon III, eius filius, qui collegam habuit R. Meir, et poſt hunc R. Iehuda ſanctus populo captiuo praefuit. Ortum ferunt ex tribu Beniamin et poſteris Hillelis, vt ſupra ex ſucceſſione familiae Hillelianae demonſtratum: patriam habuit Sephorida, quae recentiori aetate Diocaeſarea dicta eſt, primariam et munitiſſimam Galilaeae vrbem [g]. Iudaeorum calculos ſi ſequimur, natus eſt eodem die, quo Akibha interfectus eſt, quod factum eſſe dicunt [h] anno quinquageſimo ſecundo ab excidio templi, i.e. A. M. MMMDCCCLXXX, A. C. CXX, quas tamen temporum notationes difficultatibus laborare, vidit monuitque BASNAGIVS [i]. Id quod mirum eſſe non debet, eo quod nulla in re imparatiores, et leuiores ſint Iudaei, quam in rationibus chronologicis. Tanta vero huius doctoris inter Iudaeos fuit exiſtimatio, vt ſummo loco poneretur [k], et ob vitae integritatem atque puritatem ſanctus diceretur ſenſu eminentiori: quam tantam fuiſſe Iudaei nugantur, vt prae verecundia et caſtitatis ſtudio nunquam manum ſuam infra cingulum aut inferius ad pudenda demiſerit. Sic et ſummam eius humilitatem maxime autem infinitam eruditionem ſummis laudibus Iudaei extollunt, eoque amentiae delabuntur, vt cum Meſſia eum comparent. Ita enim in Sanhedrin [l]: *Dixit Raf: Si ex viuis eſt Meſſias, eſt inſtar Rabbenu Hakkadoſch; ſi ex mortuis, eſt inſtar Danielis viri deſideriorum.* Tantopere autem doctoris huius eruditionem valuiſſe iactant, vt gratia apud Antoninum Pium, Marcum Antoninum et Commodum imperatores floruiſſe ſumma dicant, et more ſuo fabulam mendaciis ornant [m]: inter quae non poſtrema eſt, factum eſſe Iehudae ſtudio Antoninum proſelytum, et eius iuſſu compoſitam fuiſſe Miſchnaioth collectionem; vt alia non minus inſulſa et ingenium Iudaeorum philoſophiae minime aptum prodentia hic omittamus [n]. De anno obitus eius nihil certi conſtat, illud vero dubio caret, Sephoride in patria obiiſſe [o], et

 cum

d) Qualis ea dignitas fuerit, exponit BASNAGIVS L. III. c. 2. p. 32. ſeqq. quem vide.

e) Zemach Dauid p. 97. ſeq.

f) Conf. BASNAGE l. c. L. III. c. 3. §. 2. p. 64.

g) Patria quoque dicitur S. Annae matris ſanctiſſimae Virginis. Memorabilia quaedam de ea habet BASNAGE l. c. §. 6. p. 68. 69.

h) Iuchaſin p. 32. 35.

i) l. c. §. 5. Euerſio enim vrbis Beturae ſiue Bitter incidit in A. C. 135. eo vero Akibha confugit, captusque inter Pſeudo-Meſſiae Bar Cochab aſſeclas, interfectus eſt.

k) Loca Iudaeorum, maxime Maimonidis, afferunt BVDDEVS intr. in phil. Hebr. p. 119. et WOLF. l. c.

l) p. 98. conf. WOLF. l. c.

m) Enarrat eas BASNAGIVS L. VIII. c. 1. p. 3. ex Zemach Dauid et Schalſcheleth Hakkabala.

n) Pertinet huc diſputatio Antonini cum Iuda de vnione animae cum corpore eiusque momento, quam fabulam exponit IDEM, p. 7.

o) Schalſcheleth p. 33. b.

cum eo gloriam scholarum Iudaicarum in Palaestina fuisse extinctam. Locum vero meretur inter ethicos Iudaeorum doctores propter dicta moralia multa, quae inter sententias Ben Sirae hodie adhuc leguntur [p]. Maxime vero ob collectionem Mischnicam immortale nomen consecutus est, cuius historiam paucis et in compendio trademus.

Talmudis origines.

§. VI. Talmudis, (quo nomine sylloge traditionum Iudaicarum venire solet) origines altius repetendae sunt, vt quo loco habenda sit iuris naturalis et diuini in hac gente compilatio, eo clarius constet. Mature vero traditionis amorem in populo Iudaico se manifestauisse, et ea satis loquuntur, quae supra de occasione sectarum Iudaicarum fuse disseruimus, et ipse ZACHARIAS [q] vates haud obscure, si modo recte ad eius symbola prophetica attendimus, prodidit. Exponit enim visum sibi volumen quoddam volans, et modium potissimum a foeminis duabus in terram Sinear per aërem patentem asportatum, mulierem item Ephae insidentem, massamque plumbi eius orificio iniectam. Quae visio prophetica innumeris quidem interpretum coniecturis vexata crucem plerisque ob symboli obscuritatem fixit, sic vt parum ab iis expectes, quod vel textui vel euentui respondeat: recte tamen, nisi nos omnia fallunt, viderunt viri doctissimi et in sacris literis interpretandis antiquitatibusque Iudaicis in eum finem adhibendis felicissime versati G. E. EDZARDVS [r] et G. GVST. ZELTNERVS [s], respexisse prophetam ad traditiones ita inter Iudaeos inualescentes, vt post disseminatam in Palaestina impiam doctrinam tandem in Babyloniam abductus ibique fixus quasi per collectionem Gemaricam libellus ille traditionum volans in aëre sedem suam inuenisse dicatur. Maxime vero eleganti coniectura ostendit Zeltnerus, Helenam Adiabenorum reginam gentis Iudaicae amplificatricem et εὐεργέτιδα vna cum filiis Monobazo atque Izata, non minoribus in gentem hanc meritis conspicuis, illarum mulierum symbolo praedici; eam enim cum Iudaeis familiariter et munificentissime se gessisse, non talmudici scriptores modo tradunt, sed IOSEPHVS [t] quoque refert additque, mulierem hanc cum filiis, religionem Pharisaico traditionum fermento infectam omni modo iam tum promouisse, sicque traditionum incrementa vehementer auxisse, frumento quoque (per modium adumbrato) Iudaeam fame pressam leuasse. Haec enim satis innuunt, vt reliqua omittamus, apud ipsum virum eruditissimum legenda, sensisse iam, suo tempore vatem diuinum latens venenum, eiusque per Palaestinam prius, mox per alias regiones diffusi propagationem praeuidisse, et fixum tandem collectionis terminum atque locum definiuisse. Sed vt coniecturas mittamus, ad solas scripturariorum con-

p) Conf. WOLF. l. c. p. 841.
q) c. V. seqq.
r) In praef. vers. et annot. ad c. I. tr. talm. Berachoth.
s) In commentatione de erudita virgine Iudaea per transennam docente §. I. seqq.
t) Antiqq. Iudaic. L. XX. c. 2.

contra traditionarios contentiones et Sadducaeorum contra Pharifaeos pugnas, fcholae item Schammaeanae contra Hillelianam impetus et lites recte prouocamus. Horum enim bellorum fumma traditiones fuere, in quibus tamen traditionariorum partes plerumque viciffe, enarrata fupra fectarum Iudaicarum hiftoria teftatur. Quae valde poftea auctae funt, vbi eneruatis populi Iudaici viribus, exhauftaque hominibus terra Iudaica poft excidium templi vrbisque deuaftationem plerique, qui traditionibus repugnauerant, vel interfecti effent vel difperfi, disiectique, folique fere Pharifaeorum affeclae, traditionumque patroni, quae factio fuit copiofior ceteris, et plerosque ex plebe complexa, relicti effent. Sadducaeorum enim et Karaeorum fectam ex illo tempore exigua fortuna triftibusque fatis vfam fuiffe, et tantum non intercidiffe, ex fupra narratis conftat. Hinc vero cauffa deriuanda eft, cur in fcholis et academiis Iudaeorum, quas in Palaeftina eos excitauiffe fupra diximus, traditionum ftudium vehementer inualuerit, et Schammaeanas partes fequentes, qualis R. Tarphon fuit, emergere caputque attollere non potuerint. Ita vero non infanus tantum traditionis amor, quem ciconiarum fymbolo a vate facro adumbratum fuiffe, acute monuit B. ZELTNERVS [u], vehementer in his fcholis incrementa cepit, fed et ipfe traditionum numerus infanum in modum auctus eft, doctoribus Iudaeorum in id ftudium fere omne conferentibus, vt nouis rationibus patrum praecepta illuftrarent, ritus augerent, auctoritatem veteribus adderent, et ita chaos illud traditionum fuis fupra legem fcriptam commendarent. Quod facile fieri potuit, poftquam femel credulae nationi perfuaferant, traditionum iftarum faraginem Mofen a Deo accepiffe, noluiffe vero fcripto eas confignare, ne contemtui in captiuitate euentura futurae effent [x]. Ita vero confirmata ineptarum quisquiliarum auctoritate, cum munus doctorum in eo potiffimum verfaretur, vt tantos thefauros populo explicarent, et in facro fynedrio ea iuxta illos definirent, quae diuini iuris effe credebat ecclefia Iudaica, tam confufum autem immenfumque tot traditionum chaos memoria complecti vix ab homine expectari poffet, et tamen fua intereffe plurimum crederet fuperftitiofa natio, vt ad pofteros tanta maiorum fapientia propagaretur: coeperunt doctores rectoresque fcholarum, vt memoriam iuuarent, in chartas potiora coniicere, et quae difcipuli docendi erant, fcripto confignare: ea vero fimul adiicere, quae noua addere iuffiffet ecclefia Iudaica. Qua de re maxime memorabilis eft locus R. MOSE BEN MAIMON, qui

u) loc. cit.

x) Vid. loca adducta a Io. ANDR. EISENMENGERO in Iudaifmo detecto P. I. p. 56. feqq. et WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. p. 665. Non tamen omnes inter Iudaeos ita infaniuerunt, vt omnes traditiones a patribus acceptas ad Mofen referrent, fed diftinguunt traditionum praecepta in certa genera, et quaedam a Mofe in lege fcripta effe, quaedam ab eo non fcripto fed ore tradita, quaedam a prophetis, fcribis et Rabbinis de nouo certis quibusdam rationibus et variis temporibus acceffiffe, quaedam per tredecim argumentandi modos elici poffe dicunt. Ex quibus locus etiam EPIPHANII haeref. XV. p. 33. de fontibus traditionum Iudaicarum intelligi poteft. Conf. MAIMON. praef. ad Seder Saraim, Io. MORIN. exerc. bibl. L. I. c. 6. p. 21. feqq.

qui ita [y]: *A Mose doctore nostro, vsque ad Rabbi nostrum Sanctum, nullus exarauerat ea, quae publice docebantur ex lege orali, sed in vnaquaque generatione princeps consistorii, aut propheta seculi illius sibi scribebat commentarios traditionum, quas audiuerat a doctoribus suis, publice vero ore docebat: et ita vnusquisque sibi viritim describebat expositionem legis, et rituum eius, quemadmodum audiuerat. Quod vero attinet ad ea, quae singulis aetatibus innouabantur in iudiciis, quaecque ex traditione non habebantur, sed ex aliquo de tredecim modis; horum auctoritas erat penes consistorium magnum. Ita totum hoc vsque ad Rabbi sanctum perdurauit.* Quibus schedis priuatis cum innumerae confusiones exorirentur, medelam afferre iam R. Hillel conatus est, et traditiones in sex classes distribuit, vt supra dictum. At parum promouisse hominis huius industriam in tanta traditionum farragine, cum iusta collectio deesset, facile intelligi potest: praecipue cum priuatam tantum fidem istae schedae haberent, et legis oralis auctoritas a solo doctorum ore penderet. His vero alia quoque accedebant. Latissime se extendebat, et maiora indies incrementa sumebat Christiana religio, quae inanes hominum speculationes et intolerabilia iuga validissime proculcabat; decrescebat indies Iudaeorum numerus, qui propter seditiones et impatientem iugi animum, ad rebelliones et motus varios procliues, vehementissime a terrarum dominis summisque imperantibus premebantur, disiiciebantur, et in diuersissima atque dissita loca expellebantur, quibus circumstantiis facile fieri potuit, vt plane intercideret lex oralis. Morbo itaque huic medicinam afferre se posse ratus Iehuda Sanctus, ad instituendam aliquam schedarum passim dispersarum, quibus legem oralem maiores consignauerant, collectionem animum adiecit, et vt, ea quae memoria populi sui seniores doctoresque tenebant, adiicerentur, sicque integrum aliquod traditionum corpus existeret, allaborauit. De quo consilio iterum MAIMONIDES hunc in modum disserit [z]: *Cur autem istud fecit magister noster Sanctus, neque reliquit rem, qualis antea erat? Quia vidit discipulos imminui sensim, et angustias innouari ac imminere, regnumque impietatis [a] diffundi per mundum, et magis magisque inualescere, et populum Israëliticum proiici vsque ad fines terrae; confecit syntagma, quod esset in omnium manibus, vt discere possent illud citius, neque obliuioni traderetur. Et sedit ille cunctis vitae suae diebus ipse et synedrium eius et docuerunt Mischnam plures.* Huic itaque operae per quadraginta annos Iehuda sanctus inuigilauit, et quidem, si Iudaeorum concors in eo testimonium admittimus, ab anno excidii templi CXX, vel CL, quod respondet annis N. C. CXC, vel CCXX. Hos secuti sunt in epocha Mi-

y) Praef. ad Iad Chassaka, conf. tr. Taanith c. II. f. 1. et quae ex Iudaeis afferunt Ios. VOISIN. in prooem. ad pug. fidei p. 25. WOLF. l. c. p. 671. add. R. D. GANZ Zemach Dauid ad A. 3975. ZELTNER. diss. de Beruria §. 27. p. 36. seq. WINDET. de vita functor. statu Sect. VIII. p. m. 199. seq.

z) Praef. ad Seder Saraim.

a) Ita Christianam religionem vocat, confer. EISENMENGER. l. c. p. 756.

Mifchnae conftituenda Chriftiani plerique [b]. Recentiori tamen aetate de fide Iudaeorum in ea re dubitare, nifi fallimur, coepit primus, IO. MORINVS [c], qui id fibi maxime perfuafit et validis quoque rationibus euincere fe poffe credidit, Mifchnae collectionem tribus integris feculis effe iuniorem. Scrupulos fibi iniectos hos effe dicit, non modo quod teftis huius rei antiquiffimus, annis octingentis fit fecundum ipfos auctore Mifchnaioth pofterior, nulloque alio tefte nitatur, quam Talmudico, fed multo magis, quam Origenes, Epiphanius, et Hieronymus nullam nec libri, nec auctoris mentionem faciant: qui tamen eius notitiam habere debuiffent, fi extitiffet fuo tempore, eo quod Mifchnaioth collectio ftatim ab omnibus Iudaeis in Palaeftina fuerit recepta. Cumque in nouellis [d] δευτερώσεως lectio a Iuftiniano prohibeatur, coniicit inde vir doctus, eo demum tempore circa medium Sec. VI hanc legis repetitionem vel collectionem potius fuiffe compilatam. Eadem fere fententia placuit ISAACO VOSSIO [e] ftatuenti, Mifchnam ante Iuftinianum fermone Graeco ab Aquila compilatam et annotationum loco verfioni Graece ab ipfo confectae fuiffe additam, Iuftiniani autem tempore demum Hebraice conuerfam fuiffe. Quam quoque tibiam inflat PAVLVS PEZRONIVS [f], qui a R. Akibha Graece confcriptam fuiffe ftatuit. Valde tamen ieiuna et fundamento deftituta funt, quae viri docti contra conftantem veterum et recentiorum fententiam obiiciunt, nec valida, vt Iudaeorum hac in re teftimonia conuellere queant. Nam filentium veterum non plane fufficere, vt res aliqua extitiffe negari queat, norunt, qui argumentum hoc negatiuum propius confiderarunt, et tum demum vim ei ineffe intellexerunt, vbi cauffae probabiles vel etiam neceffariae dari poffunt, cur filentio rem aliquam praetermittere fcriptores non debuiffent, fi reuera extitiffet, quae in hac quidem quaeftione a laudatis viris non afferuntur. Et Origeni quidem recentem compilationem non licuiffe videre, facile ex temporum rationibus conftare poteft, cum vix triginta annis ante eius obitum iftam collectionem iuris ecclefiaftici Iudaeorum perfecerit R. Iehuda; quo tempore fibi fuisque cancellis feruauiffe Mifchnam Iudaeos dubium non eft, cum inuidia et diffidentia huius gentis erga Chriftianos fatis fuperque nota fit, praefertim autem cum videatur vfus Mifchnaioth initio doctoribus tantum et antiftitibus religionis peculiaris fuiffe atque referuatus. Neque mirum eft, Epiphanium a parentibus licet Iudaeis natum hanc collectionem

b) Vid. HOTTINGER. l. c. p. 72. WOLF. l. c. p. 674. feqq. et quos laudat.

c) Exerc. bibl. L. II. exerc. 6. c. 2. p. 294. feqq.

d) Nou. 146. confer. IVSTELLI et VOELLI Bibl. Iuris canon. T. II. p. 1359. Graeca haec funt: τὴν δὲ παρ' αὐτοῖς λεγομένην δευτέρωσιν ἀπαγορεύομεν παντελῶς, ὡς ταῖς μὲν ἱεραῖς οὐ συνειλημμένην βίβλοις οὐδὲ ἄνωθεν παραδεδωμένην ἐκ τῶν προφητῶν, ἐξευρεσιν δὲ οὖσαν ἀνδρῶν ἐκ μόνης λαλούντων τῆς γῆς, καὶ θεῖον ἐν αὐτοῖς ἐχόντων οὐδ' ἕν.

e) De orac. Sibyll. c. XVI. p. 285. cui occafio inde fubnata eft haec fufpicandi, quod in ANASTASII SINAITAE ὁδηγῷ c. VI. p. 94. legerat, Aquilae verfionem vocari Hebraeis δευτέρωσιν, id eft, fecundam editionem.

f) Antiq. temp. defenf. c. II. p. 63.

nem ignoraſſe, quamuis poſt eius origines vixerit; quam profunda enim rerum Iudaicarum ignorantia laborauerit paſſim oſtendit, ſiue nunquam accurate eas intellexerit, ſiue poſtea eas neglexerit: aſt is tamen R. Iehudam et R. Akibham potiores traditionum auctores ex mente Iudaeorum commemorauit. Hieronymum vero huius collectionis Miſchnicae mentionem feciſſe, verba eius in epiſtola ad Algaſiam [g] ſatis probant, vbi haec habet: *Quantae traditiones Phariſaeorum ſint, quas hodie vocant* δευτερώσεις, *et quam aniles fabulae, euoluere nequeo; neque enim libri patitur magnitudo, et pleraque tam turpia ſunt, vt erubeſcam dicere.* Quibus verbis, vt rectiſſime TRIGLANDIO [h] obſeruatum, quicquid contendat Morinus, clariſſime, de magno deuteroſεων libro, id eſt Miſchnaioth, quod idem ſonat, ſermo eſt, quod volumen euolui potuit: id quod de epiſtola ſua, vt vult Morinus, dicere Hieronymus non potuit: nec de priuata aliqua eiusmodi compilatione intelligi debet, qualem tum vel extitiſſe, vel in manus Hieronymi perueniſſe demonſtrari non poteſt. Miſchnam autem peti in nouellis ab imperatore omnino fatendum eſt, dudumque obſeruatum a viris doctis [i]; at eius lectionem in ſynagogis cum vetuerit imperator, recte inde infertur, iam ante eam aetatem diu eius vſum inualuiſſe, cum controuerſia diu iam agitata inter Iudaeos ventilaretur, vtrum licitum ſit in lingua vernacula ſcripturam legere. Quae vero Voſſius de auctore Miſchnaioth habet, omni ſpecie et colore deſtituuntur, et vel ex hac ſola nouellarum conſtitutione refutari poſſunt. Cauſſa etiam nulla veriſimilis afferri poteſt, cur Iudaei aetatem Miſchnae tribus ſeculis antiquiorem fecerint; nam auctoritatis ei conciliandae cauſſa ſi id feciſſent, ad origines longe vetuſtiores eam ſine dubio retuliſſent. Nec negligenda eſt, virorum in ſcriptorum Talmudicorum lectione verſatiſſimorum obſeruatio, puritatem dictionis Hebraicae et Chaldaicae, vetuſtiora tempora, quam quae ſeculo poſt C. N. ſexto fuerunt, manifeſte prodere. Nulli igitur dubitamus in vnanimi doctorum Iudaicorum teſtimonio acquieſcere, illique eruditorum ſententiae accedere, quae Seculo II primam Talmudis [k] collectionem, ſiue Miſchnaioth originem habuiſſe ſtatuit. Comprehenduntur autem in his δευτερώσεσιν, iura, leges, conſtitutiones eccleſiaſticae, circa cultum diuinum, ritus eius et ceremonias, quaeque ius fasque eſſe cenſebat eccleſia Iudaica, cuius ius canonicum vel pandectas iuris eccleſiaſtici non inepte quis dixerit, ſunt tamen multa quoque in hac Miſchna, quae ad interpretationem Scripturae ſacrae, ad doctrinam eccleſiae Iudaicae, et ad morum diſciplinam pertinent, et ſex omnino claſſibus [l] omnem

g) Quaeſt. X.

h) De Karaeis p. 123.

i) Vid. FABRIC. Bibl. Gr. Vol. II. p. 334. et quos not. k. laudauit.

k) Conf. GVIL. WOTTON. diſſ. miſcell. de traditionibus et ritibus ſcribarum ac Phariſaeorum tempore Saluatoris noſtri, diſſ. I. Bibl. Angloiſe T. IV. P. II. p. 367. ſeqq. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 6. §. 6. ſeqq. p. 155. ſeqq. WOLF. l. c. p. 674. ſeqq. Nihil, quod miramur, probabiliter definiri poſſe putat REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

l) De Talmudis diuiſione videndus BVXTORFIVS in recenſione operis Talmudici, et in compendio BASNAGE l. c. p. 143. WOLF. l. c. c. 3. pag. 701.

omnem fere diſciplinam Iudaicam abſoluunt. Ex quibus intelligi poteſt, quo nomine eius mentio a nobis heic fieri debuerit. Quaecunque enim de naturali et diuino iure, et de morum quoque doctrina praeceperunt Iudaeorum magiſtri, quaecunque philoſophiae ſcintillae, in hac gente emicuerunt, illae in hac δευτερώσεων compilatione tanquam igniculi latentes ex cineribus erui debent, vt ex eis iudicium de placitis Iudaeorum philoſophicis fieri queat. Huic enim ſyllogae maxima mox auctoritas ſuccreuit, cum non ipſius tantum compilatoris nomen apud ſuos ſummo loco eſſet poſitum, maximaque Iudaeorum de eo eſſet opinio, ſed et firmiter perſuaſi illi eſſent, comprehendere has Miſchnaioth diuina illa ſtatuta, quae ab ipſo Deo accepiſſet Moſes, isque ſenioribus populi orali traditione ad poſteros propaganda commendauiſſet, quae obſeruationibus ſuis viri Θεόπνευστοι et rectores eccleſiae venerabiles auxiſſent, et illuſtrauiſſent. Quam tamen auctoritatem atque venerationem eas non mereri, facile quemque docebit earum inſpectio. Sunt enim non obſcurae modo et multis in locis ſano ſenſu deſtitutae, ſed et confuſae maleque cohaerentes, cum auctor earum diuerſiſſima placita, opiniones, atque praecepta ſine iudicio corraſerit, nec quae eccleſiae ſuae mens hoc vel illo tempore fuerit, definiuerit, manca etiam et inadaequata tractatio iſta ſit, cum multi iuris diuini et eccleſiaſtici caſus obtingere queant, quae in hoc corpore iuris eccleſiaſtici Iudaeorum non definiuntur. Id vero occaſionem dedit ſequentium temporum Iudaeorum magiſtris, ea quae in hoc corpore iuris Iudaici dicta ſunt, illuſtrandi commentariis, ſupplendi, augendique, ſicque diffuſiori pleniorique tractatione de iure Iudaico ediſſerendi [m], qui commentarii in vnum faſcem collecti corpus alterum Talmudis genuerunt, quod Gemara dicitur, cuius iam hiſtoriam ſtrictim enarrabimus, vt integra lectori ſeries ſtudiorum Iudaicorum circa ius naturale et diuinum pateſcat.

§. VII. Nempe illuſtratione atque explicatione opus habebat collectio Miſchnica, vt inſtituta atque canones eccleſiae Iudaicae in luce clara ponerentur. Illi itaque manum admouere conati ſunt diſcipuli R. Iehudae ſancti, vel ipſo adhuc viuente, vel paulo poſt mortem eius. Inter eos praecipue eminuit diligentia R. Chiiam et R. Oſchaiam, quibus alii R. Elieſer ben Iacob, et Mechilta ben Iſmael, alii Bar Kaphra, et R. Nehemiam adiiciunt [n]. Illi commentariis conſcriptis obſcuris addere lucem, breuius dicta amplificare, deficientia ſupplere, et ita Miſchnico textui ſuis explicationibus integriorem quendam habitum conciliare aggreſſi ſunt. Qui commentarii in hanc collectionem recepti, parem quidem cum Miſchna auctoritatem apud Iudaeos obtinuerunt, ſed nominibus tamen *Gemarae origo.*

m) Clariſſimum hac de re locum R. Iacob Chagis affert WOLFIVS l. c. p. 696. ſeqq. Ad conciliandam vero perſpicuitatem Miſchnae puncta vocalia addita, itemque accentus.

n) Videndi hiſtoriae literariae Iudaicae ſcriptores R. Zachuth, R. Dauid Ganz aliique, et ex Chriſtianis WOLFIVS loc. cit. p. 695. 1450. BASNAGE l. c. p. 139. aliique.

et charactere diſtinguuntur. Vocantur enim תּוֹסֶפְתָּא *additamenta*, eo quod textui R. Iehudae eſſent addita; item בריתא ſiue בָּרַיְתָא, id eſt *extrauagantes* vel *exotica*, eo quod extra primam collectionem eſſent comprehenſa, et extra Ieruſalem vel potius extra ſcholam Iehudae ſcripta, vt obſeruatum BVXTORFIO [o]. Ex quibus ſimul patet Thoſaphtha viuo adhuc Iehuda fuiſſe adiecta a diſcipulis, Baraiitha autem poſt eius demum mortem adiuncta, quae ſine dubio cauſſa eſt, cur hae explicationes Miſchnae ſaepe inter ſe diſſentiant, nec ſuffecerint ad tollendam incertitudinem iuris eccleſiaſtici Iudaeorum, quae ex huius compilationis obſcuritate et conciſa nimis breuitate aliisque ex cauſſis eius oriebatur. Hinc enati multi noui commentarii a doctoribus Iudaicis eo fine concepti, vt iura atque conſuetudines gentis ſuae accuratius definirent. Eos vero adhibito non exiguo labore collegit R. Iochanan Ben Eliezer [p], diſcipulus Ribbi, R. Iannai, R. Oſchaiae, R. Ezechia Ben Chiia aliorumque, quem praeſidem ſcholae in terra Iſraëlis conſtitutum fuiſſe A. M. MMMMCM XC, R. Dauid Ganz aſſerit. Hinc collectionem hanc multi Iudaeorum ad A. C. CCLXX et ſequentes referunt, quidam recentiorem faciunt, et integro ſeculo iuniorem [q]. Ex Chriſtianis Io. LIGHTFOOTVS [r] in Sec. IV poſt C. N. reiicit, quod frequens in ea Diocletiani fiat mentio. MARSHAMO [s], ante ſeculum V non innotuiſſe hanc Gemaram viſum; Morino, Voſſio et Pezronio [t] ad Sec. VII vel VIII referenda videtur. Quam litem vt hic dirimamus, noſtrum non eſt, qui Gemarae hiſtoriam ὡς ἐν παρόδῳ tangimus, hoc vnum monentes, videri huic Gemarae poſtea quaedam, quae recentiorem aetatem ſapiunt, fuiſſe inſerta, ex quibus de primae eius originis aetate iudicari non licet. Solet hoc corpus commentariorum in Miſchnam vocari גְּמָרָא, quod vel perfectionem et conſummationem ſtilo biblico infert, vel diſciplinam et doctrinam ſtilo talmudico ſignificat, vnde quidam ſupplementa interpretantur, quidam commentationes indicari volunt [u]. Haec collectio cum in Palaeſtina agroque Hieroſolymitano inſtituta ſit, ſolet Gemara Hieroſolymitana vocari, quod nomen tamen alii [x] a dialecto Hieroſolymitana deriuare malunt, et, niſi fallimur, vtraque ratio recte coniungitur. In hoc Talmude Hieroſolymitano Miſchnaioth quaſi textus ſunt, explicationes et commentarii Gemaram conſtituunt, de cuius indole, argumento, auctoritate hic pluribus diſſerere ob inſtituti rationem non licet [y]. Iuuaſſe Iochananem hoc labore traditionum ſtudium, dubium non eſt: at non adeo placuit contribulibus ſuis, quam ſperauerat, aut quod non integra eſſet

o) In Lexico Talmudico v. ברת.

p) Natus eſt, ſi Iudaeorum calculos ſequimur, A. C. 184, et Palaeſtinae ſcholae octoginta annos praefuit, obiitque A. C. 279, habuit decem filios ante ſe defunctos. Conf. WOLF. l. c. p. 875.

q) Vid. quae affert ex Rabbinis WOLFIVS l. c. p. 683.

r) In chorograph. Matthaeo praemiſſa c. LXXXI. opp. T. II. p. 221.

s) In canone chronico p. 159.

t) ll. cc.

u) Vid. laud. WOLFIO l. c. p. 663.

x) HVMFR. PRIDEAVX Hiſt. Iud. V. T. T. II. P. II. p. 539. BASNAGE l. c. p. 141.

y) Videndi LIGHTFOOT. opp. poſthum. p. 30. ſeqq. B. ZACHARIAS GRAPIVS in idea Talmudis Hieroſolymitani Lipſ. 1695. in compendio WOLFIVS l. c. p. 892. ſeqq. et REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 14. §. 6. p. 269.

eſſet collectio iſta, aut quod Iudaeis Palaeſtinam inhabitantibus hunc honorem ceteri inuiderent, aut, quod nobis veriſimillimum videtur, quod eo tempore ſcholarum in Palaeſtina auctoritas valde decreſceret, et doctiſſimi gentis magiſtri in Babyloniam commigraſſent. Hi itaque vt opus tandem arduum perficerent, noua induſtria manus ei admouerunt, condideruntque Gemaram Babylonicam. Cuius praecipuus auctor fuit R. Aſche, ſcholae Soranae rector [z], auxiliatrices ei manus iungente R. Abhina [a], qui etiam Auina, Rabina, Raf Ina et Rebina, exigua pronuntiationis differentia dici ſolet. At cum vniuerſam traditionum farraginem tot commentariis doctorum Iudaicorum comprehenſam colligere in animum induxiſſent, perficere ſoli illud opus non potuerunt, R. Ioſe autem praeſes ſcholae Pumbedithanae tandem feliciter abſoluit, vel, qui Iudaeorum dicendi mos eſt, obſignauit [b]. De tempore autem aeraque Gemarae Babylonicae non minus ambigua inter eruditos diſceptatio eſt. Iudaei plerique eius abſolutam perfectionem, et obſignationem in A. C. D, vel ſequentes etiam aliquot annos referunt, quos plerique Chriſtianorum ſequuntur [c]. Morinus autem cum Miſchnaioth et Gemarae Hieroſolymitanae iuniorem epocham conſtituiſſet, quae ante Talmud Babylonicum confectae ſunt, neceſſario recentiorem quoque huius aetatem ponere cogebatur. Hinc ducentis annis aeram Gemarae Babylonicae recentiorem eſſe ea, quae ipſi vulgo adſignatur, ſtatuit. Cuius ſententiae rationem hanc potiſſimum affert: *Omnes traditiones Iudaeorum referre, calamitates Iudaeis inflictas propter bellum Iſmaëlitarum cum Perſis, quibus tandem imperium Perſicum funditus deletum eſt, cauſſam fuiſſe tam longae ceſſationis a ſtudio Talmudico et dilationis annorum LXXIII, a morte R. Aſe vsque ad Talmudis obſignationem. At primum et indubitatum initium maximi iſtius belli Iſmaëlitarum cum Perſis contigiſſe iuxta certiſſimas Arabum et Chriſtianorum hiſtorias anno Hegirae XIII, qui concurrit cum A. C. DCXXXIV. Itaque mortem R. Aſe vel in illum annum incidere, vel circiter anterius poſteriusue. Additis igitur LXXIII annis ad DCXXXIV, colligi annum abſoluti Talmudis DCCVII.* Non deſtitui ſpecie hoc Morini argumentum omnino fatendum eſt, ipſi enim Iudaei fatentur, poſt R. Aſe mortem ſub Isdegerde perſecutionem contigiſſe, cum is decreuiſſet, vt Sabbathum aboleretur. Opponunt tamen his Morini rationibus viri docti [d]: Duos praecipue Isdegerdes in hiſtoria Iudaica celebrari, alterum eorum, qui A. C. CD imperio praefuit, vt ex PROCOPIO [e] patet, alterum qui Seculo poſt C. N. VII fere medio et vitae ſuae, et imperii Perſici a Muhammedanis occupati finem vidit. Poſteriorem hic intelligi vult Morinus; at non ſpe-

 cialis

z) Videndus de eo Schalſch. Hakkab. f. 35. p. 1. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 138.

a) Iuchaſin p. 75.

b) Schalſcheleth l. c.

c) BVXTORF. recenſ. operis Talmud. p. 230. BASNAGE l. c. L. III. c. 6. §. 5. p. 149. HOTTINGER. H. E. P. I. c. 5. ſ. 3. p. 265. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 686. ſeqq. et quos hic allegat.

d) Iuchaſin p. 117. b.

e) De bello Perſico L. I. c. 2.

cialis huius perſecutionis mentionem faciunt Gedalias et Ganzius, ſed generaliter tantum loquuntur, et aliquoties Iudaeos a Perſis vexatos eſſe teſtantur: id quod ſub priore Isdegerde fieri potuit, vt ſub poſteriore, praeſertim cum illum in Chriſtianos ſaeuiiſſe teſtetur SOCRATES [f], quibuscum paria ſaepenumero fata Iudaeos habuiſſe hiſtoria ſacra teſtatur. Alias rationes cur Isdegerdes prior intelligendus ſit, prolixe a viris doctis [g] adductas tacemus, praeſertim cum parum fidei tribuat Iudaeis Morinus, in deſignandis temporum circumſtantiis, adeoque ad eorum de Isdegerde teſtimonia prouocare non poſſit, quae in rebus hiſtoriisque aliarum gentium miſere plerumque hallucinari, ſatis notum eſt. Aliud iudicandum, vbi de rebus gentis ſuae diſſerunt, de quibus et propius rem cognoſcendi, et ex traditione monumentisque ſuorum certiora hauriendi occaſionem habuerunt. Aſt cum omnes vno ore obſignationem Gemarae Babylonicae in Sec. V poſt C. N. finem et initia Sec. VI referant, eiusque auctorem R. Aſche faciant, illum autem obiiſſe A. C. CDXXVII dicant, et inter eum ac R. Ioſe interceſſiſſe LXXIII annos ſcribant, quibus calamitatibus impediti fuerint, quo minus opus perficerent, cauſſa nulla grauis ſubeſt, cur ob anachroniſmum Iudaei ſcriptoris fides his omnibus in cauſſa domeſtica ſatisque nota deneganda ſit. His recte additur, ipſum Alcoranum teſtem eſſe, maturius conditam Gemaram Babylonicam obſignatumque Talmud fuiſſe. Multa enim in eo ſunt, quae ex Talmude deſumta ſunt, id quod integra tractatione ſe demonſtraturum promiſit IAC. WINDETVS [h], paſſimque a viris doctis exemplis oſtenſum eſt [i]: quae cum Iudaeos a Muhammedanis accepiſſe nemo ſanus dixerit, recte inde infertur, eo tempore, quo Muhammedes legem ſuam conſarcinauit, Iudaei cuiusdam opera adiutus, Gemaram iam fuiſſe obſignatam, adeoque Sec. VI fine, quo illa lex Islamitica cuſa eſt, eſſe antiquiorem. Acceſſiſſe tamen in ſequentibus quaedam, iuniora tempora ſpirantia, dubitari non poteſt, vt in tantae molis collectionibus fieri ſolet: ex quibus voces peregrinae et recentiorem aetatem referentes deriuandae ſunt. Et haec quidem de aetate Talmudis Babylonici ſtrictim paucisque dixiſſe ſufficiat, cum ex inſtituto rem exponere nobis non liceat. Tantam vero auctoritatem nacta eſt haec iuris Iudaeorum eccleſiaſtici ſylloge, vt eam non ſcripturae tantum ſacrae, verum etiam ipſi Miſchnae anteponant, de qua inſana Talmudis veneratione, cum nobis dicere plura fas non ſit, conſulendi ſunt, qui res Iudaeorum paſſim enarrauerunt [k]. Parum tamen Talmudi tribuere Karaeos, ſupra indicauimus, quae non vltima cauſſa eſt Vatiniani, quo eos Rabbanitae proſequuntur, odii. Quemadmodum inter Chriſtianos non defuerunt, qui igni

f) Hiſt. eccl. L. VII. c. 8.

g) Vid. WOLF. l. c. p. 687. ſeqq.

h) De vita funct. ſtatu p. 60.

i) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 689. BASNAGE Hiſt. Iud. L. III. c. 6. §. 1. p. 166.

k) BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 223. ſeqq. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. I. c. 8. p. 329. I. IAC. SCHVDT. memorab. Iud. L. VI. c. 27. p. 35. aliique multi.

igni id addicerent, aliis nimium illud extollentibus, de quibus Talmudis satis legenda sunt, quae BASNAGIVS [l] et WOLFIVS [m] post alios docte cumularunt, quorum hic quoque argumentum summamque, diuisiones, editiones et alia ad historiam eius literariam facientia affert, qui ea nosse cupientibus est legendus. Parum inesse corpori huic constitutionum ecclesiasticarum gentis Iudaicae, quod philosophiam spiret, omnino fatendum est, at cum neque Iudaeorum de rebus naturalem theologiam concernentibus opiniones queant intelligi, neque iuris diuini historia in hac gente cognosci, nisi hae pandectae canonum ecclesiasticorum consulantur, patet inde, cur in philosophiae Iudaicae historia eius mentio omitti tota a nobis non potuerit. Ordine enim tertio argumenta de matrimonio, votis, iudiciis, poenis, iureiurando maxime exponuntur, quae magnam partem iuris naturalis et diuini apud Iudaeos constituunt. Qui licet positiuas suae nationis et ecclesiae leges et constitutiones plerumque sequantur, multa tamen ex naturali quoque iure admixta habent, saltem in historia iurisprudentiae naturalis et diuinae cum fructu comparari cum aliarum gentium institutis possunt, cuius eruditum nobis specimen dedit doctissimi SELDENI [n] industria. Vt taceamus ipsos ritus et ceremonias Iudaeorum in philosophiae historia non negligendas esse, eo quod in historia cultuum et religionum cum aliorum populorum consuetudinibus et institutis ad Iudaica quoque respiciendum sit [o]. Verum ex hoc quoque fonte haurienda philosophiae moralis cognitio, cuius haut contemnendum compendium tractatus ille Mischnicus continet, qui פִּרְקֵי אָבוֹת, *capitula patrum* dicitur, eo quod Tannaitarum, id est patrum doctorumque, quibus traditionis successio debetur, dicta, sententiae, et prouerbia moralia in illo libro sententiarum comprehenduntur. Cuius libelli, in hac nostra historia omnino memorandi, auctor esse dicitur, non R. Iehuda Hakkadosch, sed R. Nathan, in Babylonia natus, qui et hic, et postea Hierosolymae pater domus iudicii fuit, vixitque A. M. MMMDCCCLXXXI, Chr. CXXI, aequalis R. Simeonis Ben Gamalielis. Duo vero exstant, huius generis scripta, quae passim confundi videas. Vnum haec *capitula PP.* comprehendit, apophthegmata eorum exhibens; alterum *de patribus* agit, et PP. quoque V. T. res gestas tradit. Vtrumque Nathani tribuitur, quod an recte fiat, viris doctis dubitatum est. Nam si a Nathane profectus fuisset, qui ante Iehudam vixit, hic illum librum ipse collectioni Mischnicae inseruisset, et non a recentioribus demum magistris fuisset inserendus. Addunt his: exstare in capitulis patrum luculenta vestigia recentiorum temporum; e. g. Praecipitur in iis [p]: filium quinque annorum ad scripturae, filium decem annorum ad Mischnae lectionem, filium tredecim annorum ad praecepta, filium quindecim annorum ad Talmud esse

l) Hist. des Iuifs L. III. c. 6. §. 15. seqq. p. 177. seqq. m) l. c. c. 4. p. 962. seqq.

n) In l. N. et G. secundum disciplinam Hebraeorum.

o) Vid. Io. SPENCERVS de legibus Hebraeorum ritualibus.

p) c. V. §. 21.

esse deducendum. Ex quo praecepto colligi debeat, hunc sententiarum libellum post obsignatum Talmud et introductum eius vsum demum fuisse congestum. Alia recentiorum temporum vestigia a MORINO [q] collecta, hic omittimus. Sunt tamen in eleganti libello vetustiorum quoque temporum haud exigua vestigia, inter quae imprimis dictio elegans pura, et a Sec. VII vel VIII genio longissime remota referri meretur, quae Mischnicos scriptores si non superat, saltem aequat. Tractatus quoque ille, qui *Massechet abboth* R. Nathan vocatur, commentarii instar est in *Pirke abboth*, adeoque hoc prior. Vnde coniicimus, Iudaeum aliquem, si non ipse Nathan fuit, libelli huius prima stamina ante R. Iehudae sancti tempora dedisse, syluamque aliquam dictorum a primariis doctoribus relictorum et ore gentis suae celebratorum collegisse, eam vero priuato studio passim adauctam fuisse, indeque non meruisse, vt compilationi Mischnicae a R. Iehuda insereretur. Cum autem successu temporis multa quoque sequiora accessissent, studium Talmudicum, maximeque iactatam doctrinae successionem roborantia, tandem ipsi Talmudi fuisse adiectum. Ex quibus iam quid de fide huius libelli statuendum sit, liquet, quem philosophiae moralis Iudaicae post euersum templum complecti specimina, et historiam aliquam ethicae Iudaicae exhibere, nemo negauerit, licet incertam esse successionis illius doctrinalis in illo libello datae historiam, omnino fatendum sit. Ex eo itaque infra exempla doctrinae moralis inter Iudaeos dabimus, eos secuti, qui libellum haud inutilem commentariis, editionibus, versionibus ornarunt, de quibus literaria Iudaeorum historia consulenda est [r]. Post Talmudis obsignationem plerique in illustrandis illud commentariis versati sunt, nihilque plane attulerunt, nostra attentione dignum, quare iis alibi [s] enumeratis non inhaeremus.

Fata studii Cabbalistici post excidium templi.

§. VIII. Hactenus iuris Iudaici diuinioris historiam perlustrauimus, vt qui philosophiae igniculi sub his cineribus lateant, cognoscamus; paucos tamen nos inuenisse fatendum est. Iam ad Cabbalisticam doctrinam pedem promouemus, quae et ipsa traditionis Iudaicae species fuit, sed arcana atque mystica, et alia prorsus indole naturaque diuersa, quam traditiones rituales et ecclesiasticae, gauisa. Nempe ea nobis metaphysicam Iudaicam exhibet, quae sublimius et μυςικωτέρως de Deo diuinisque rebus philosophari visa, desertis Mosaicis vestigiis, licet contrarium profiteretur, gentiles semitas secuta est. Eius contaminatae philosophiae Iudaicae origines in Aegypto fuisse enatas et cum allegorica methodo philosophemata Aegyptiaca, Orientalia et Pythagorico-Platonica introduxisse inter Iudaeos in superiori capite demonstrauimus, ostendimusque syncretisticam

q) Exerc. bibl. L. II. ex. 10. c. 1.

r) WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 700. vtimur nos editione Hebraica Giessae 1705. 4. et Latina per Io. PHIL. HARTMANNVM 1708. 4. edita, de vtraque vid. WOLF. l. c.

s) IDEM Bibl. Hebr. P. I. et in compendio REIMMANN. Hist. theol. Iud. Lib. I. cap. 14. p. 305. seqq.

cam hanc metaphyſicam etiam in Palaeſtinam irrepſiſſe animosque eorum, qui ſublimius de Deo diuinisque rebus philoſophari cuperent, mirifice cepiſſe, ita vero puriores de Deo ſenſus corrupiſſe: ſuppoſititiis autem foetibus, qui mos fuit eius philoſophiae et theologiae, quam receperant, auctoritatem tricis ſuis quaeſiuiſſe, cauſſando, ab Abrahamo, Moſe, reliquisque ſanctis viris θεοπνευςίας dono conſpicuis, arcana traditione eam doctrinam ad ſe perueniſſe. Quem morem ſupponendi libros peregrinis dogmatibus ſcatentes magnis viris, cum ſeculum poſt C. N. primum et ſecundum vehementer probauiſſet, et in conſuetudinem atque familiaritatem quandam quaſi traduxiſſet, mire iſta peſſima fraude ſtudium Cabbaliſticum inter Iudaeos poſt templi vrbisque Hieroſolymae euerſionem promotum eſt. Quod cum arcanam nobis philoſophiam metaphyſicam et naturalem exhibeat, potiori quodam iure tractationem a nobis poſtulat, praecipue cum magnam cum philoſophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica connexionem fouerit, arctoque affinitatis vinculo iuncta certum quoddam philoſophiae fanaticae genus exhibuerit. Nam de Deo, de emanationibus diuinis, de angelis, de ſpiritibus, de mundorum ortu emanatiuo, de animae origine et vehiculo ſiue veſtibus, de aſcenſu eius per emanatiuos gradus ad infinitum eſſentiarum omnium oceanum ita iſta philoſophia praecepit, vt philoſophata fuiſſe Iudaeorum Cabbaliſtarum ingenia, ſed peſſimo modo, fatendum ſit. In quae humani ingenii deliria maxime poſt euerſam rempublicam prono impetu ruebat gens Iudaica, cum antea exigua fortuna vſa fanatica tantum ingenia quaedam in transuerſum egiſſent. Ita enim iudiciorum diuinorum ira in infeliciſſimam nationem exarſit, vt non publicam tantum ſalutem, pacem atque incolumitatem amitteret, ſed ſemper magis quoque in perditiſſimas errorum abominationes, et nefandas naenias tricasque otioſorum ingeniorum digrederetur, et a ſanctiori doctrina tota deflecteret. His enim et ſequentibus temporibus libros illos Cabbaliſticos debemus, quos ad miram antiquitatem mendaces Iudaei euehunt, et diu ante hanc aetatem exaratos eſſe contendunt. Inter eos ſunt *Sepher Happeliah* [t], *Sepher Hakkaneh*

t) Sepher Happeliah, i. e. *Mirabilium*, eo quod myſteria multa ab angelo tradita comprehendere dicitur a Cabbaliſtis ad R. Elkana Ben Ierucham Ben Auigedud refertur, quem cum Nechonia eundem eſſe contendunt, adeoque ante templi ſecundi deuaſtationem adhuc vixiſſe tradunt. Eius tamen Iudaeorum chronologi non meminerunt, vnde ſuſpecta valde eſt tota illa traditio. Liber nunquam editus, ſed paſſim in bibliothecis mſc. oſtenſus Cabbaliſtica exhibet ſomnia, ab angelo, vt auctor vult, ſibi reuelata, et ex academia diuina et coeleſti profecta, de quo libro Cabbaliſtico rariſſimo, videnda quae B. Wolfius Bibl. Hebr. P. I. p. 196. ſeqq. prolixe narrat, qui et P. III. p. 126. bibliothecas nominat, vbi iſte liber mirabilium inuenitur. Ex recenſione Wolfii, qui librum ipſe vidit et inſpexit, patet, totum eſſe Cabbaliſticum, et explicationem continere arboris Sephirothicae, aliorumque principiorum Cabbaliſticorum, ad Scripturam S. translatorum, vt ex explicatione Cabbaliſtica initii Geneſeos, quam liber ille exhibet, patet. Quamuis autem nugax auctor ſe ab Elia edoctum, et in coeleſtem academiam et ad Abrahamum, Iſaacum et Iacobum introductum eſſe, mentiatur, tam impudenter tamen in ſanctiſſimum Saluatorem debacchatur, tamque indignis modis de coeleſtibus myſteriis diſſerit, vt dubium non ſit, impoſtorem quendam Iudaeum poſt templi euerſionem, cum Chriſtiana religio inualeſceret, eum librum exarauiſſe, fruſtraque ad El-Kanam ante C. N. viuentem referri.

neb [u] et *Sepher Habbahir* [x], quibus nihil illuſtrius vel praeſtantius in arcana ſua philoſophia eſſe Iudaei iactant. Aperta enim ſuppoſitionis veſtigia in illis inueniri fraudesque temporum Chriſti nati aetatem ſequentium prodere, facile probari poteſt.

R. Akibba. §. IX. Mature vero poſt templi et reipublicae Iudaicae euerſionem inter Iudaeos philoſophiae Cabbaliſticae ſtudium inualuit, fueruntque inter praeſtantiſſimos eius populi doctores, qui praeter traditionum ſtudium, hanc quoque arcanam doctrinam multa induſtria excolerent. Nemo tamen in hoc philoſophiae Iudaicae genere magis vel verſatus eſt vel inclaruit, quam celeberrimi Iudaeorum doctores, R. AKIBHA et R. Schimeon Ben Iochai. Ad illum enim liber *Iezirah*, ſiue *creationis*, ad hunc liber *Sohar*, ſiue *ſplendoris*, tanquam auctores referri ſolet, quae ſcripta in ſumma apud Iudaeos Cabbaliſtas auctoritate ſunt [y]. Vtriusque res paucis enarrabimus, et vtriusque etiam libri hiſtoriam ſtrictim exponemus, cum iſti viri ſingularia fata habuerint, libri illi autem fontes ſint, ex quibus Cabbaliſticae philoſophiae haurienda cognitio. Et R. Akibham quidem celeberrimum quoque fecit factionis pſeu-

u) Eiusdem commatis eſt Sepher Hakkanneh, id eſt *liber calami* ita dictus, quia in 49 calamos ſeu cannas liber diſtinctus eſt, in quo de praeceptis diuinis Cabbaliſticae commentationes afferuntur, cuius pars Pragae 1610. 4. edita. Ex recenſione WOLFII Bibl. Hebr. P. III. p. 127. patet, aperte ſuppoſitionem in eo prodi, et accentuationis quoque rationes Cabbaliſticas afferri.

x) Libri huius auctor dicitur R. Nechonia Ben Elkana, diſcipulus Iochananis Ben Saccai, et magiſter R. Iſmaëlis Ben Eliſa, Hillelis, Ananiae Ben Doſae et Ionathanis Ben Vſiel aequalis, vnde diſcimus, eum in annum ante natum Chriſtum circiter 40 incidere: legiturque eius dictum aliquod in capit. patrum c. III. §. 5. p. 19. Vid. poſt chronologos Iudaeos Zachutum, Gedaliam, Ganzium, OTTHO Hiſt. DD. Miſchn. p. 90. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 905. Nactus autem liber titulum הַבָּהִיר illuſtris, ſiue elucidarius Cabbaliſticus, eo, quod maxima luce profundiſſima Cabbalae myſteria colluſtret, vel illuminationem quoque eorum cognitione adiuuet. Iudaeos ſi audimus, liber hic in terra ſancta vſque ad Sec. XIII latuit, tandemque in manus Iudaeorum quorundam Europaeorum deuenit. Edita autem eſt typis pars eius Amſtelod. 1651. et Berolin. 1706. 4. Hunc librum omnium Cabbaliſticorum antiquiſſimum eſſe non Iudaeis tantum viſum, ſed Chriſtianorum quoque multis, BVXTORFIO Bibl. Rabb. pag. 41. LAMBECIO Prod. hiſt. lit. L. II. c. 16. p. 235. BVDDEO Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 29. p. 158. ed. prioris, Io. MAYERO de SS. Trinit. myſterio ex V. T. demonſtrato §. 113. p. 129. Alii autem, et in his maxime MORINVS exerc. bibl. p. 370. ex ſilentio antiquiorum ſcriptorum, praecipue autem Moſis Ben Nachman, celeberrimi Cabbaliſtae, qui Sec. XIII medio claruit Hieroſolymis, coniecerunt, iſto demum ſeculo fuiſſe conſcriptum, et vt auctoritatem haberet, R. Nechoniae ſuppoſitum. Huic ſuſpicioni opponitur citatio huius libri paſſim facta in libro Sohar, quem antiquiſſimum quoque eſſe plerique contendunt, vnde coniecit illuſtris Cabbalae denudatae collector CHRISTIANVS KNORRIVS a ROSENROTH praef. P. II p. 8. librum Bahir in Sohar contineri, certe ea inueniri illic, quae hodie paucis paginis comprehenſa extant. At vt taceamus dubiam eſſe auctoritatem et aetatem libri Sohar, vt in ſequentibus dicetur, colligi inde eodem iure poteſt, librum Bahir ex libro Sohar eſſe excerptum. Certe Nechoniae falſo tribui inde patet, quod R. Akibhae, qui Nechoniam praeceptorem habuiſſe dicitur, vt veteris doctoris in eo fiat mentio, Targum allegetur, cum Onkeloſius iunior fuerit Nechonia, vt taceamus alia allata a MORINO l. c. p. 371. 372. inter quae phraſes manifeſte recentiores maxime ſuſpectum eum faciunt. Quare aut totus liber inter ſuppoſititios et ſpurios referendus eſt, aut agnoſcendum, manus interpolatoris eum fuiſſe paſſum, difficile vero eſt, genuina a falſis diſtinguere; quare parum ei auctoritatis tribuendum, conf. WOLF. l. c. et qui ſententiam mutauit BVDDEVS l. c. p. 142. edit. ſecundae, REIMMANN. Hiſt. lit. theol. Iud. p. 361. et ipſe MAYERVS l. c.

y) Iuchaſin p. 26. Zemach Dauid ad an. 3760. 3880. OTTHO hiſt. DD. Miſchnic. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 955. BAYLE quoque de eo diſſeruit Dict. T. I. art. Akiba, p. 122. ſeq.

pſeudo-Meſſiae Bar Cochbae ſtudium, quod viro cetera in doctrina gentis ſuae verſatiſſimo miſerabilem vitae exitum attulit, vnde praeter hiſtoriae literariae Iudaicae ſcriptores, de hoc doctore Iudaico illi quoque conſulendi ſunt, qui fata gentis Iudaicae paſſim enarrauerunt [z]. Vixit autem R. Akibba paulo poſt tempora euerſi templi et vrbis [a]. Matrem Iudaeo genere natam habuit, patrem ex familia Siſſerae ducis apud regem Tyriorum Iabin, habuiſſe nugatur Zemach Dauid [b]. Iuuentutem virilemque aetatem obſcuram peregit, ruſticamque ſecutus vitam ita depreſſus iacuit, vt praediuitis cuiusdam ciuis Hieroſolymitani Calba Chuua greges paſcere cogeretur. Filiae tamen heri ſui, qui parentis paſtorem deperibat, nuptiasque illi promiſerat inſtinctu ad literarum ſtudia XL annos natus adiecit animum, ea quidem felicitate et ſucceſſu exoptatiſſimo, vt inter doctiſſimos ſuae aetatis Iudaeos poſtea numeraretur: Data enim nuptiarum fide in Academiam ſeceſſit [c], ibique per duodecim annos integros haerens, tantopere in patria eruditione incrementa coepit, vt et condiſcipulos omnes anteiret, et ad docendam iuuentutem animum adiiciens duodecim millia diſcipulorum haberet. Nec potuit precibus ſponſae commoueri, vt literarum ſedem iſtam relinqueret, eo quod ita increuiſſet diſcipulorum numerus, vt eorum viginti quatuor millia (Iudaeorum narrationes damus cauto lectori) numeraret [d]. Cum itaque nec eum ſecum habendi, nec domum reuocandi ſpem virgo haberet, quam pater ob has nuptias haereditate excluſerat, mutatis veſtibus ad ſponſum delata cum eo vixit, reducemque patri ad pedes eius ob venerationem deuoluto ita reconciliauit, vt doctrina eius illuſtri famaque commotus et generum eum ſuſciperet, et magnam bonorum ſuorum partem ei cederet [e]. His praeſidiis ſuffultus doctrinae Iudaeorum tum rituali tum Cabbaliſticae inuigilauit, docendaeque iuuentuti libriſque ſcribendis totum ſe tradidit: eo euentu, vt ſumma eius eſſet apud Iudaeos Palaeſtinam incolentes exiſtimatio et auctoritas tanta, vt non erubeſcerent dicere: Deum R. Akibhae manifeſtauiſſe, quae Moſen celauerit. Vnde librorum quoque eius ſemper apud Iudaeos ſumma fuit exiſtimatio [f], adeo vt deciſiones eius et pronuntiata tanquam diuina vbique inter Iudaeos reciperentur, quod ex mille locis Talmudis conſtare poteſt. At haec ipſa auctoritas ſumma et diuina, quam Akibha apud ſuos conſecu-

z) BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. VII. c. 12. §. 13. ſeqq. p. 346. ſeqq. et imprimis Io. A LENT in ſched. hiſtorico-philol. de Iudaeorum pſeudo-Meſſiis p. 9.

a) Iudaei l. c. in A. M. 3760. eius natales referunt, qui eſt A. C. 1. floruit autem ſub Tito Veſpaſiano et Hadriano.

b) pag. 99.

c) Vid. quae affert Io. CHR. WAGENSEIL ad Sota p. 312.

d) Bereſchith Rabba f. 67. Zemach Dauid l. c. ſed vt mendacia palpes, en quod nugiuenduli adiiciant: omnes hos diſcipulos Akibhae inter Paſcha et Pentecoſten vno tempore obiiſſe, quod non ſatis honoris ſibi inuicem exhibuiſſent, omnesque prope Tiberiam ſepultos fuiſſe, vbi etiam Akibha poſtea terrae mandatus eſt. Conf. BASNAGE l. c.

e) Locum tr. talm. Chetubb. f. 63. p. 1. affert LIGHTFOOTVS Hor. Hebr. ad Marc. X. 17. T. II. opp. p. 449.

f) Praeter librum Iezirah adſcribitur ei commentarius allegoricus de interioribus literarum, ſiue de alphabeto.

ſecutus eſt, luculentum eſſe teſtimonium poteſt, quanta eo tempore fuerit eccleſiae Iudaicae corruptio, quam nugacia ingenia, quamque impia doctrina. Fermentum enim ſyncretiſmi Aegyptiaci, quod philoſophiam Moſaicam corrupiſſe, et heterogenea dogmata, impuraſque opiniones ſacris doctrinis immiſcuiſſe, ſupra diximus, omnem quoque eruditionem Akibhae corrupit et infecit, vt ex doctrina libri *Iezirah* eſt manifeſtiſſimum. Nugas vero ſectatum fuiſſe tam celebrem doctorem et ethicae grauitatem miſere corrupiſſe, ex ſequenti narratione diſci poteſt, quam tamen non niſi exorata prius lectoris venia et ſaluo pudore ideo hic afferimus, vt in quas naenias delapſa ſit philoſophia Iudaica, quae de moribus agit, ſtatim poſt ea tempora, quibus excellentiſſimam morum doctrinam, quam Chriſtiana docebat religio, reiecerunt, luculenter pateat [g]: *Dixit R. Akibba: Ingreſſus ſum aliquando poſt R. Ioſuam in ſedis ſecretae locum, et tria ab eo didici: Didici primo quod non verſus orientem et occidentem, ſed verſus ſeptentrionem et auſtrum nos conuertere debeamus. Didici ſecundo, quod non in pedes erectum, ſed iam conſidentem ſe retegere liceat. Didici tertio, quod podex non dextera, ſed ſiniſtra manu abſtergendus ſit. Ad haec obiecit ibi Ben Haſai: Vsque adeo vero perfricuiſti frontem erga magiſtrum tuum, vt cacantem obſeruares? reſpondit ille: Legis haec arcana ſunt, ad quae diſcenda id neceſſario mihi agendum fuit.* En vero egregiam doctrinam moralem! quamuis vltima verba tantum non perſuadere videantur, quaeſiuiſſe hos venerabiles philoſophos etiam in modo exonerandi aluum myſteria Cabbaliſtica. Quamuis autem magna felicitate ad extremam ſenectutem, quam CXX annorum fuiſſe, Iudaei tradunt [h], vteretur, rebelli tamen et ſeditioſo animo, qui pleroſque Iudaeorum eo tempore, maxime in Palaeſtina, occupauerat, tragicum ſibi et miſerabilem vitae exitum parauit. Eodem enim tempore, quo ſumma inter Iudaeos in Palaeſtina auctoritate viuebat Akibha, prodiit in theatrum mundi famoſiſſimus impoſtor Bar Cochebas, qui ob mendacia fraudeſque etiam *Bar Cozibba*, *filius mendacii* Iudaeis appellatur, cuius ſeditionem reſque geſtas exitumque fraude ſua dignum viri docti paſſim enarrarunt [i]. Hic cum ab imperatoris Romani Hadriani poteſtate liberare contribules promiſiſſet, magnam ſeditionem excitauit, omniaque tumultu turbiſque repleuit. Hunc tantus doctor, quantus Akibha fuit, qui verum Meſſiam, quem patientem forte vidit, reiecerat, pro vero gentis ſuae liberatore agnouerat, et venditauerat, imo praecurſorem et armigerum eius ſe gerebat, et conſilia peſtilentiſſimi impoſto-

g) In tr. Talm. Maſſech. Berach f. 62. col. 1. ex quo repetunt CARPZOVIVS ad SCHICKARDI ius regium c. V. p. 383. not. 11. IO. A LENT l. c. p. 10. BAYLE l. c. not. F. pag. 123. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 365.

h) ll. cc.

i) BASNAGE l. c. p. 328. ſeqq. A LENT l. c. multique alii fuſe nominati a WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 721. ſeqq. cui facile addi poſſent plures. Loca Iudaeorum collegit ANDR. EISENMENGER Iudaiſm. detect. P. II. c. 13 p. 654. ſeqq. qu Akibhae credulitatem damnarunt.

poſtoris, quacunque ratione poterat, iuuabat, et ita vindicta in Romanos et ſeditione replebat Iudaeorum animos, quos auctoritate ſua, quo vellet, ducebat, vt exercitus ducentorum millium virorum conueniret, quos tanta fortitudine fuiſſe Iudaei nugantur, vt quilibet cedrum in Libano loco mouere, et radicitus euellere potuerit. Hoc exercitu Bitteram vrbem Pſeudo-Meſſias occupauit, et latrones quoſcunque, ceteramque plebis colluuiem ad augendas partes ſuas collegit. Et primo quidem turbam temere coëuntem contemſerant Romani: at cum caede, rapinis, magnaque crudelitate in gentiles et Chriſtianos ſaeuirent, tandem copias contra eam eduxere. Nugantur hic iterum Iudaei [k], concepiſſe ſibi tum ſpem hanc animo Akibham, conuertendi vxorem ducis Romani Tinnii Rufi, eamque defuncta priore vxore ſua in matrimonium ducendi: quamuis ab inſanientis hominis ingenio arrogantiſſimo eiusmodi inſania non prorſus abhorreat. Licet autem anceps initio eſſet dimicatio Iudaeique rebelles aliquoties exiguis praeliis vincerent [l], factum tamen eſt, vt tum commeatu intercluſo, tum vrbe Bittera per tres annos et dimidium [m] arctiſſima obſidione cincta ſe dedere Iudaei cogerentur, Pſeudo-Meſſias Bar Cochebas interficeretur, tantaque ſtrages Iudaeorum a Romanis ederetur [n], vt Iudaei ipſi fateantur [o], *interfectos fuiſſe mares, foeminas et paruulos, ita vt ſanguis eorum flueret in mare magnum, quod tamen milliari diſtabat ab vrbe, et fluuiorum duorum vicinorum tertia pars ſanguis eſſet: Romani etiam per ſeptennium vindemiarent ſine ſtercoratione, eo quod fertiles ſatis eſſent ex ſanguine Iſraëlitarum.* Akibha vero cum filio Pappo viuus captus detracta pelle miſere interfectus eſt [p]. Id accidiſſe A. C. CXX Iudaei tradunt, quos tamen calculos errare monet BASNAGIVS [q], eo quod Bittera A. C. CXXXVIII demum capta ſit, ex quo ſequitur, ſerius eum natum fuiſſe, quam volunt Iudaei. Licet autem in rebellionis crimine deprehenſus Akibha, merito ſupplicio affectus ſit, et ſeduxiſſe impoſtores hos Iudaeos, ipſi viderint, tantum tamen abeſt, vt deteſtati fuerint hominis veſani conſilia, vt potius inter martyres eum numerauerint, pro fide Iſraëlis mortem obeuntes, eiusque ſepulchrum, quod Tiberiade eſſe ſibi perſuadebant, quotannis magna ſolennitate inter Paſcha et Pentecoſten inuiſere, eoque commigrare cateruatim religionis cauſſa conſueuerint [r]. Fuit autem Akibha cum inter traditionis patronos ſummo loco poſitus, tum Cabbaliſticae philoſophiae doctor ſubtiliſſimus, cui, qui ſaniora inter Iudaeos ſequuntur, librum Iezirah tribuunt, quem alios magis in mentiendo et nugando impudentes ad Abrahamum patriarcham re-

k) Vid. BVXTORFII ſynag. Iud. p. 916.

l) Fatetur GANZIVS tot homines Iudaeos interfeciſſe, quot arenae ſunt maris, Zem. Dauid p. 27. col. 1.

m) Sanhedrin f. 97. col. 2.

n) 400000 homines interfecti dicuntur in tr. Talm. Gittin f. 52. col. 2.

o) Ibid. Conf. LIGHTFOOT. chorogr. in Matth. c. 52. T. II. opp. p. 280.

p) Vid. Io. A LENT l. c. p. 15.

q) Hiſt. Iud. l. c. p. 348.

r) Conf. WOLF. l. c. p. 955.

referre, et vt Akibhae eius honoris aliquid conferuarent, duos libros Iezirah fingere, fupra iam expofuimus [s]. Nulli vero dubitamus, Akibham Cabbalifticam philofophiam in ipfis, vt videtur, adytis Cabbaliftarum in Aegypto verfantium, vel ex Aegypto prodeuntium edoctum, more illius temporis valde graffanti, ipfam philofophiam fuam ad Abrahamum retuliffe, et inuenuftum pullum venerabili gentis fuae parenti patriarchaeque fuppofuiffe, vt doctrinae impiae et ex impuris fontibus hauftae, fapientiae Hebraeae opinionem fidemque conciliaret. Quamuis, vt verum fateamur, fatis manifeftis indiciis ex hoc ipfo *libro creationis* demonftrari queat, talem, qualem nunc legimus, nec Abrahami, nec Akibhae effe, licet ante perfectum corpus Talmudicum non exaratum fuiffe, quod MORINVS [t] contendit, falfum fit, cum eius in illo fiat mentio [u]. Vnde coniicimus, Akibham ex Cabbalifticis fontibus Aegyptiorum Iudaeorum fua prata irrigantem materiam quidem huius libri aliquam vel ipfum confcripfiffe, vel difcipulis fuis oretenus tradidiffe, eosque accepta a magiftro in literas retuliffe, multa vero fequentibus temporibus fuiffe addita et mutata, donec tandem in hanc, quam habemus, formam coaluerit. Quamuis enim mire a Iudaicis doctrinis abhorreat liber hic Cabbalifticus, et Pythagorico-Platonicis opinionibus turgeat, oftendemus tamen infra, eo iam tempore eiusmodi nugas inter Iudaeos inualuiffe, nec difplicuiffe numerorum doctrinam Pythagoricam otiofis Iudaeorum arcanam philofophiam fectantium ingeniis: id quod vel folius Philonis exemplo luculento conftat. Quicunque vero libri huius, qualem hodie habemus, auctor fit, illud certum eft, in immani errore verfari eos, qui ad Abrahamum foetum adulterinum referunt, quod a Iudaeis Cabbaliftis quidem fuiffe affertum, non miramur, qui more illius temporis et philofophiae, quam deperibant, ad magnos viros fua placita fcriptaque et commentationes referre folebant, eo quod auctoritatem illis conciliare, ficque gentilibus honorem eripere cuperent, quod illi tantae fapientiae auctores effent, et probare ita vellent, totam eruditionem a maioribus fuis ad Pythagoram reliquosque gentilium philofophos profluxiffe: a viris autem doctis magni fieri inter Chriftianos ferendum haud eft. Eft vero argumentum libri Cabbalifticum, cumque numeros emanationibus Cabbalifticis adaptet, ipfis Pythagorae numeris, vt eft in prouerbio, obfcurius, cuius recenfionem dabit Cel. WOLFIVS [x], qui videndus. Nos hoc vnum notamus, editiones libelli exigui valde inter fe differre, vt vel ex verfione POSTELLI, quam IO. PISTORIVS [y] exhibet et STEPH. RITTANGELII [z] patet.

§. X.

s) R. GEDALIA Schalfcheleth Hakkabala p. 28. b Io. CHR. WAGENSEIL. ad Sota p. 985. BASNAGE l. c. p. 347.

t) Exerc. bibl. p. 373.

u) Sanhedrin c. 7. §. 9.

x) l. c. P. I. p. 23. feqq. BAYLE Dict. T. I. v. Abr. not. E. p. 53.

y) T. I. Script. Cabbalift. p. 869. feqq.

z) Amftelod. 1642. 4.

§. X. Alter ex Iudaeorum doctoribus, qui Sec. II magnam nominis celebritatem in gente sua profundiori Cabbalisticae philosophiae cognitione consecutus est, fuit R. SCHIMEON BEN IOCHAI, quem inter multos alios, qui ex disciplina R. Akibhae prodierunt [a], omnium maxime Iudaei ita extollunt, vt eum principem Cabbalistarum constituant, et lumen magnum, itemque scintillam Mosis prophetae appellent [b]. Dum Akibhae discipulum Iudaei dicunt, tempus inde, quo vixit, colligi potest, si cum Iudaeis assumamus A. C. CXX Akibham excruciatum periisse. Certe magna ista calamitas, quam seditiosa sibi gens impulsore Bar Cocheba, suasore Akibha, contraxerat, in caussa fuit, vt metu Iudaeorum in speluncam confugeret, qua de re tamen ridicula sunt, quae Iudaei narrant hoc modo [c]: „Quodam tempore considebant vna R. Iehuda, R. Iose „et R. Schimeon, praesente quoque ipsis R. Iehuda filio proselytorum. „Tum exorsus R. Iehuda dicebat: quam pulchra sunt opera populi huius! „(Romanorum) exstruxerunt enim fora, exstruxerunt pontes, exstruxe„runt thermas. Vbi R. Iose tacebat. Sed R. Schimeon filius Iochai re„spondebat dicens: quicquid struxerunt, non nisi commodi sui caussa „struxerunt: fora nimirum, vt illic sedere queant mercatores, thermas, „vt ipsi in illis delicias habeant, et pontes, vt ex illis vectigal accipiant. „Tunc R. Iehuda filius proselytorum abiit, et ista enarrauit, ita vt inno„tescerent Caesari, qui hanc tulit sententiam: Iehuda, qui extulit, extol„latur; Iose, qui siluit, exulet in Cyprum, Schimeon, qui vituperauit, „occidatur. Tunc hic et filius eius sese occultabant in auditorio, et do„mestici ipsorum quotidie ipsis afferebant placentam panis et poculum „aquae. Sed quia rigorosa erat sententia, ipse dicebat filio suo: mulie„rum animus leuis est, forte dolore angentur, et nos manifestabunt. „Abierunt itaque et sese occultarunt in spelunca quadam: vbi continge„bat miraculum, ipsisque creabatur arbor siliquifera, (cuius fructus κεράτια) et fons aquae. Deponebant itaque vestes, et vsque ad collum „suum sedebant in arena, totaque die studebant, tempore precum autem „induebant et operiebant se, et orabant in spelunca: deinde vestes iterum „deponebant, ne eas detererent. Sic sedebant per duodecim annos in „spelunca, donec veniret Elias adstansque ingressui speluncae diceret: „Quis indicabit filio Iochai, quod mortuus est Caesar, et irrita reddita „sen-

R. Schimeon Ben Iochai.

a) Fuere illi multi etiam Cabbalistica eruditione insignes, et inter eos R. Ismael Ben Elisa, qui circa A. C. 200 vixit, librumque imaginis siue Sepher Hatthemunah scripsisse dicitur, in quo figura literarum Hebraicarum secundum principia Cabbalistica explicatur, et passim msc. ostenditur, vid PAVL. RICCIVS de coelesti agric. PISTOR. Collect. Scr. Cabb. pag. 132. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 702. Sic et Pirke Hechaloth, i. e. capitula de templis ei tribuuntur, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 169. BVDD. Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 196. Fatendum tamen antiquitatem eiusmodi librorum Cabbalisticorum valde suspectam esse, cum lusus verborum, voces peregrinae, consuetudines recentiores, ad quas passim respicitur, et huius commatis alia valde suadeant vel plane confictos, vel vehementer adulteratos eos fuisse. Quod hic semel monuisse sufficiat.

b) Conf. loca Iudaeorum adducta a WOLFIO l. c. p. 1134

c) Gemar. tr. Schabba c. 2. f. 33. c. 2. KNORRIVS praef. Cabb. denud. P. II.

„ſententia eius. Exite et videte homines, quomodo colant et ſeminent.“ Ita quidem Iudaei nugantur, quos has naenias et anicularum ſomnia ideo excogitaſſe, vt fidem doctrinae Iochaidis facerent, dubium non eſt. Eiusmodi enim congreſſus diuinos morasque in ſpeluncis non gentiles tantum affectaſſe, vt ſapientiae diuinitus acceptae fidem facerent, Numae, Pythagorae aliorumque exempla docent, ſed Iudaeos quoque, ita inſtituiſſe vel ſolus libri quarti, Eſdrae ſuppoſiti auctor ſpecimen eſſe poteſt. In hac vero ſpelunca eas reuelationes Iochaidem habuiſſe Iudaei tradunt, quas aut ipſe conſcripſit, aut a diſcipulis ex ore eius exceptae et in literas relatae ſunt, de eo enim Iudaeorum magiſtri inter ſe diſſentiunt. Ex hac vero doctrina Schimeonis Cabbaliſtica conſarcinatus eſt liber *Sobar*, id eſt, *ſplendoris*, in quo ſumma totius Cabbaliſticae philoſophiae collecta more Aegyptiaco, id eſt hieroglyphico et allegorico ita proponitur, vt Oedipo ad intelligendum eum lector opus habeat. Non cumulabimus heic narrationes Iudaeorum, miraculoſum egreſſum Schimeonis ex hac ſpelunca, mirabilem docendi modum, et diuinum ex hac vita egreſſum miris fabulis exponentes, ne taedium creemus lectori, eiusmodi nugis non aſſueto; legent, qui his delectantur, eas vel in *Idra Suta* [d], vel in *praefatione* eruditiſſimi editoris *huius libri* [e]. Hoc vnum addimus, paulo poſt libri huius abſolutionem eum fatis conceſſiſſe, ſi Iudaeis fides adhibenda, et prope Tiberiadem fuiſſe ſepultum, vbi ſynagogam condiderat [f]. Notatque BARTOLOCCIVS [g], Iudaeos hodie adhuc ad hunc locum Caphar Achabara dictum, et inter Zapheth et Tiberiadem ſitum ſacra itinera religionis cauſſa ſuſcipere. Maxima vero auctoritate magnaque veneratione librum hunc Sohar inter Iudaeos vigere, certiſſimum eſt, qui non dubitant a Iochaide fuiſſe profectum, licet formam libri eiusque conſignationem quidam non ad illum totam, ſed ad diſcipulos, maxime vero R. Abbam referant. Quo tamen non obſtante aeque certum eſt, ante ſeculum poſt C. N. XIII librum hunc non innotuiſſe inter Iudaeos, qui eius poſt R. Moſen Bar Nachman et R. Aſer demum mentionem faciunt, quibus is viſus memoratusque haud eſt, vt teſtantur *Iuchaſin* [h] et *Schalſcheleth* [i]. Qui tamen *poſterior* alio loco [k] tradit: *Dicere nonnullos R. Moſen filium Nachmanis iſtum librum inueniſſe, in terra Iſraëlis et eum miſiſſe in Cataloniam, poſtquam iuiſſet in Arragoniam, et incidiſſe in manus R. Moſis de Leon: dicere etiam quosdam, quod dictus R. Moſes Leon, qui ſapiens erat et doctus, has interpretationes fecerit ex ingenio ſuo, et quod multam ex iis mercedem acciperet a ſapientibus, illis impoſuerit et nomen R. Simeonis Iochaidis atque ſodalitii eius inſcripſerit, eo quod pauper eſſet et afflictus.* Quibus ſubiungit Iudaeus: *Ego credo rem vanam eſſe, id autem verum, quod R. Simeon Iochai-*

d) Cabb. denud. T. II. praecipue §. 764. ſeqq. p. 595. ſeqq. add. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. III. c. 10. p. 283.

e) T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

f) Conf. HOTTINGER. de Cippis Hebr. p. 51.

g) Bibl. Rabb. T. IV. p. 418.

h) pag. 42. 152.

i) pag. 63.

k) pag. 31. 32.

chaides et ſocietas eius verba haec et plura alia protulerint ; fiere tamen poteſt, vt ipſorum aetate literis non ſint conſignata, et in ordinem redacta ; ſed potius in quaternionibus diſperſa et ſucceſſu temporis coniuncta. Fecit haec Iudaeorum de hoc libro diſcordia, vt Chriſtiani quoque in diuerſas de eo opiniones abirent. Multi *l)* enim eius fundamenta Simeonem poſuiſſe, vſum doctrina ab anteceſſoribus accepta, diſcipulos autem ex eius ſchola prodeuntes amplificaſſe, et ex magiſtri doctrina ex ore eius excepta pleroſque tractatus iſtos, quibus liber iſte conſtat, conſarcinaſſe contendunt. Alii in contrariam prorſus partem abeuntes *ll)* librum hunc Simeoni ſuppoſitum et poſt ſeculum a C. N. X demum effictum pronuntiant. Nec, vt verum fateamur, vtrique parti rationum pondera et argumenta deſunt. Qui enim antiquitatem libri in dubium vocant, potiſſimum ad ſilentium Iudaicorum ſcriptorum, etiam eorum, qui myſteria Cabbaliſtica profeſſi ſunt, prouocant, nec fieri potuiſſe contendunt, vt tantae auctoritatis tantaeque antiquitatis liber indictus praetermitteretur, ſi iam tum extitiſſet. His addunt : doctrinam illam, quam liber Sohar iſtis nominum diuinorum combinationibus et literarum permutationibus vrget, ignotam eſſe ſcriptoribus Talmudicis, nec quicquam tale in Medraſchim aliisque antiquis Iudaeorum libris commemorari, adeoque ſuſpicandum iure eſſe, quod recentioris aetatis ingenium ſapiat. Mentionem porro in eo libro fieri punctorum et nominum, quibus inſigniuntur, vt et literarum magnarum, inuerſarum et ſimilium, de quibus Talmud ſileat, quaeque recentiorum criticorum inter Iudaeos opera ſint. Deprehendi etiam in eo copiam vocum barbararum, poſt linguae Hebraeae corruptionem ex gentis huius variis migrationibus et commorationibus ortam inualeſcentium. Allegari in eo Targum, et de lingua Chaldaea vſurpari vocem, eo ſenſu aetate paraphraſium Chaldaicarum non adhibitam. Immo ipſam Chaldaicam linguam, qua liber ſcriptus eſt, prodere, perperam eum ad Iochaidem referri, eo quod illo tempore, quo Schimeon vixit, eius vſus in exarandis libris non eſſet receptus, vt Miſchnae exemplo conſtet, quae Hebraice ſcripta eſt. Tandem ad inſignem quoque fabularum ſegetem prouocant, vndecunque ex Talmude, Medraſchim aliisque ſequiorum temporum ſcriptis conſarcinatarum, et ad res recentiori aetate geſtas ibique commemoratas. Ad haec, maxime a Morino valde exaggerata, reſpondent patroni libri huius, et in his praecipue

l) Praeter alios multos vid. BARTOLOCC. l. c. LIGHTFOOT. opp. T. II. p. 144. PFEIFFER. opp. philol. p. 888. KNORRIVS l. c. BVDDEVS Obſ. Hal. Tom. I. obſ. XVI. §. 1. pag. 208. Io. MAYERVS de Trinit. myſt. ex V. T. demonſtrato §. 114. p. 129. REIMMANN. Intr. in hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 10. p. 369. ſeqq.

ll) Io. MORINVS ex. bibl. L. II. ex. 9. c. 4. LVD. CAPPELLVS arcan. punct. reuel. p. 853. BASNAGE l. c. p. 285. FR. STRVNZIVS Hiſt. Bardeſan. p. 49. CLERICVS Bibl. vniu. T. XVII. p. 451. PRIDEAVX Hiſt. V. T. T. I. pag. 442. BVXTORF. de Abbreu. Hebr. pag. 146. 319. Bibl. Rabb. p. 314. 336. BR. WALTONVS Proleg. Bibl. III. §. 52. p. m. 257. WINDET. de vita funct. ſtatu Sect. VIII. p. m. 200. TENZELIVS Exerc. ſel. P. I. p. 18. aliique.

pue illuſtris Cabbalae denudatae editor [m]: Diu occultatum fuiſſe librum hunc acroamaticum et arcanum, nec id mirum fuiſſe, quia et lex ipſa per bis mille annos intra domeſticos primorum patrum parietes fuerit occultata, donec tempore Moſis publici iuris fieret: alios etiam dari libros non minus diu latentes, qui multo temporis ſpatio paucis fuerint cogniti. Declaraſſe vero ipſum auctorem, eundem non publicatum iri, niſi circa vltima mundi tempora: ſciri etiam non poſſe, quae fuerint libri huius, ante eius impreſſionem, fata, et quibus in bibliothecis Orientalium eius latuerint exemplaria. Stili etiam ſingularitatem et conſtitutionum eius antiquitatem, et quod nec Gemarae nec vllius libri Talmudici vllibi faciat mentionem; item quod ab omnibus quorumcunque locorum Iudaeis pro claſſico receptus ſit, ſatis teſtari, illum ſcripto eo, quod dicitur מערכת האלהות multo eſſe antiquiorem. Haec Knorrius; quibus addunt alii exemplum Codicis Samaritani, ſimiliter per longum tempus deliteſcentis; nec ad Talmudicorum ſcriptorum ſilentium hic attendendum eſſe, quos alieno a Sohare, illis quippe aduerſo, animo fuiſſe, dubitandum non ſit, nec a vero videri diſſimile, doctrinam hanc acroamaticam et arcanam et ſcripta de ea conſignata in terra Iſraëlis occultata manſiſſe, et ad Babylonios translata non eſſe, praeſertim cum Scholae hae ambae, nempe Orientalis ſiue Babylonica, et Occidentalis ſiue Iſraëlitica non admodum ſibi fauerent, et ipſe quoque Iochaides Babylonios aliquoties vocet ſtolidos. Addunt porro: vocales ſemper textui fuiſſe additas, adeoque earum mentionem in Sohare, vt in Talmude, fieri potuiſſe: Chaldaiſmum vero ea aetate magis magisque inter Iudaeos inualuiſſe, nec ipſum Miſchnae ſtilum tam pure Hebraicum eſſe: voces autem peregrinas et barbaras a recentioribus libri collectoribus et amplificatoribus eſſe repetendas: methodum per fabulas allegorice interpretandas docendi Simeonis aetate iam inualuiſſe, adeoque et illum et ſcriptores Talmudicos eam ex communi fonte hauſiſſe: resque tandem recentiores a Simeonis diſcipulis eſſe deriuandas. Facile ex adductis intelliget prudens lector, difficile eſſe, de hac re certi quid ſtatuere, et diuerſa eſſe iudicia eorum, qui ſententiam interponunt ſuam, prout nempe quis vel pro Cabbalae antiquitate vel contra eam affectus eſt. Nec nos audemus, certiora definire, explicabimus tamen modeſte, quae nobis videntur vero propiora, et in incerta diſputatione pro veriſimilibus amplectenda. Et I. quidem doctrinam eam, quam celeberrimus hic liber Cabbaliſticus de Deo eiusque eſſentia, attributis et nominibus, de Meſſia, de angelis bonis et malis, de anima hominis eiusque origine et ſtatu &c. tradit, non aeuo demum medio natam eſſe, ſed circa naſcentis Seruatoris tempora iam inter Iudaeos viguiſſe, ex patriis dogmatibus et placitis Orientalibus, Aegyptiacis et Pythagorico-Platonicis conflatam ex ſupra dictis conſtat, et ſi inſtitutum pateretur, ex Philonis doctrina cum hoc libro collata facile poſſet oſtendi [n], multo

m) l. c. p. 4.
n) Fidem eius faciemus exemplo luculento, vbi infra de macroproſopo Iochaidis differendum.

multo magis autem ex placitis philoſophiae Orientalis ſupra enarratis demonſtrari; id quod lectoris induſtriae relinquendum eſt, licet infra quoque eius rei ſpecimina danda ſint, eo quod a recepto Cabbaliſtarum ſyſtemate emanatiuo liber hic non abit. II. Nec methodus quoque libri huius ab iſta aetate abhorret, qui fuit in Aegypto, quae patria huius doctrinae extitit, allegorica, aenigmatica, multisque inuoluta velis, quamque ita ad philoſophiam ſuam arcanam traduxere Iudaei, vt, quod in ſacris ſuis Aegyptii ſolebant, ipſi imitarentur, legisque et ſcripturae ſacrae hiſtorias, imagines, dicta ad delineanda vel obtegenda potius myſteria ſua Cabbaliſtica adhiberent: quam docendi rationem iam ab Ariſtobuli tempore inualuiſſe, ſupra demonſtratum eſt. Sed et hoc III. rerum harum peritis ignotum eſſe non poteſt, ſolitos fuiſſe illorum temporum Iudaeos hanc doctrinam myſticam arcanam ſeruare, librosque de ea conſcriptos occultare, et non niſi ſelectis probatisque aperire diſcipulis; qua ratione iam ante N. C. libros ſuos philoſophicos allegorice ſcriptos Therapeutas Iudaeos arcanos ſeruauiſſe ſuo loco oſtenſum eſt. IV. Quin et illud ex ſupra dictis conſtat, migrauiſſe hanc philoſophandi rationem arcanam in Palaeſtinam iam ante N. C. paſſimque obtinuiſſe, at occultatam fuiſſe, et a pauciſſimis exultam, a paucioribus intellectam. Quibus ſuppoſitis V. nihil a vero alienum nobis habere videtur, Simeonem Iochaidem hanc arcanam philoſophiam, ſiue theologiam et pneumaticam Cabbaliſticam tenuiſſe, et diſcipulis tradidiſſe, eos autem ex ore magiſtri excepta ſenſim in literas retuliſſe, adeoque ὕλην illam congeſſiſſe, ex qua liber Sohar enatus eſt; multa quoque miracula et diuinas reuelationes finxiſſe, vt auctoritatem huic doctrinae arcaniori, a communi Iudaeorum fide valde abeunti, conciliarent. VI. Credibile quoque, diu latenter haec myſteria habita, cum quod ita ipſius diſciplinae methodus poſceret, tum quod multa in ea doctrina cum placitis Iudaeorum non concordarent: VII. diuerſiſſima quoque placita, et meditationes ſuccedente tempore fuiſſe adiectas, cum a diuerſis auctoribus ſemper aliquid adderetur: hincque factum eſſe, vt multa ſequioris temporis veſtigia in eo deprehendantur. VIII. Tandem vero librum vel collectionem potius iſtam Cabbaliſticam in eam formam ſequiori tempore coaluiſſe, qua nunc habemus, et tunc quoque illa acceſſiſſe, quae non niſi a recentiori manu potuerunt adiici. Nihil in his eſt, quod non cum hiſtoria Cabbaliſticae philoſophiae conueniat, et pro doctrinae Soharicae antiquitate militet, licet formam forte libri recentiorem eſſe concedendum, et Simeonem materiam tantum dediſſe, dicendum ſit. IX. Ita vero obiectionibus quoque virorum doctorum ſatis poſſe fieri putamus. Nam quod diu liber latuerit, vel forma eius et compilatio recentior in cauſſa eſt, vel ſtudium occultandi libros arcanos. Quae quoque ratio eſſe poteſt, cur Talmudici de eo taceant, quos de his ſacris non fuiſſe ſollicitos conſtat: quamuis etiam doctrina aliena a placitis domeſticis inuiſum eum librum facere potuerit. Nec fabularis metho-

 dus

dus ex alio fonte niſi ex methodo Aegyptiaca deriuanda eſt: largiendum autem homines medii aeui has vetuſtioris ſeculi reliquias conſarcinaſſe, auxiſſe, interpolatasque ſui temporis circumſtantiis attemperauiſſe. Quod tamen quo tempore factum ſit, definiri non poteſt, eo quod plerumque, quae arcana habentur, origines ſuas valde occultent, et initio ſupprimantur. Ceterum non omitti hic plane debet, quod PAVL. RICCIVS[o] obſeruauit, poſtquam Simeonem Iochaidem cum Dionyſio Areopagita comparauiſſet: *vtrosque aequales circa excidii Hieroſolymitani tempora floruiſſe, amborum dicta pari tenore et ſimili contemplandi legem more tractare rerum arcana, ſpiritalemque ſacri eloquii tradere intelligentiam, eorundem ſcripta quoque aequali fere annorum ſpatio latitaſſe, et eodem quaſi tempore in lucem prodiiſſe.* Quamuis enim maxime fallatur, ſtatuendo aequales fuiſſe Simeonem et Dionyſium hunc, et paria fata vtrumque habuiſſe, immo in eo quoque erret, quod ſacram intelligentiam ſcripturae vterque melius quam ceteri aperiat, recte tamen vidit, eſſe inter vtriusque doctrinam multam ſimilitudinem: cuius cauſſa ex eo intelligi poteſt, quod ex vno eodemque fonte vterque ſua hauſerit, et philoſophia Aegyptiaca recentior parens pulli huius inuenuſti fuerit, quo Iochaides Iudaicam Pſeudo-Dionyſius Chriſtianam deformauit eccleſiam. Id quod vtriusque dogmata cum inter ſe, tum cum iis, quae ſupra de philoſophia Alexandrina diſſeruimus, comparanti erit manifeſtiſſimum. Ex his vero iudicandum eſt, quousque in delineanda philoſophia Iudaeorum Cabbaliſtica, ad hunc librum ſplendoris reſpiciendum ſit? Per quod dogmata Cabbaliſtica ea, quae in Aegypto enata, et in Palaeſtinam propagata ſunt, tandem ad nos perueniſſe, ex ſupra dictis intelligitur; difficile tamen eſt aſſutos panniculos a prima textura diſtinguere, et genuina a ſpuriis diſcernere, et dogmati cuiuis ſuas origines ſuamque aetatem tribuere. His accedit inextricabilis libri confuſio et obſcuritas fere inſuperabilis; quae tamen eo minus miranda, quo magis et argumentum ipſum de rebus tractat metaphyſicis, abſtractis, rationem fere ſuperantibus, et imaginationis limites refugientibus; et methodus allegorica omnia illa non corporeis tantum inuoluit imaginibus, ſed tantis etiam aenigmatibus obtexit, vt ſphynge ad ea ſoluenda opus ſit; et fabularis illa et inepta docendi ratio Iudaica, veri ſenſus latebras tenebris cingit nouis et profundiſſime abſcondit; et liber non vnius labore, ſed multorum ſtudiis congeſtus compilatusque, varias et diuerſas etiam inter ſe diuerſorum temporum ſententias et opiniones continet, quas in concordiam redigere et confundere in vnum ſyſtema, impoſſibile iudicamus. Quam obſcuritatem libri nec alii viri docti[p], nec ipſe Knorrius, tantopere pro libri huius auctoritate tuenda occupatus, negare potuerunt, et, vel illi ſoli libri, quos ex integra tractatione exhibet *Cabbalae denudatae tomus alter* ſatis oſtendunt. Cui licet

o) De coeleſti agricultura L. IV. Collect. Script. Cabbaliſt. PISTORII p. 125.

p) Vid. laudatos WOLFIO l. c. p. 1140. add. BASNAGIVS l. c. p. 286.

licet doctiſſimus vir ille data *Introductione in librum Sohar*, multo labore et ingenio confecta mederi voluerit, vehementer tamen timemus, vt tenebras diſpulerit, licet ſyſtema Cabbaliſticum ſemel deprehenſum tenentes, ex eo lucis aliquid capere queant. Ex his itaque difficultates in cognoſcendis rimandisque myſteriis Cabbaliſticis quilibet intelligit, multoque labore animoque praeiudiciis non obſepto eo connitendum eſt, vt ex Cabbaliſtarum ſcriptis ſyſtema aliquod cohaerens certumque eruatur, quod lucem Cimmeriis his tenebris inferre queat. Qua lampade inſtructus ſi quis libri Sohar adyta rimatus fuerit, deprehendet tandem paulo clarius ea myſteria, quae ex Aegypto ad Iudaeos peruenerunt, et philoſophiam orientalem et Aegyptiacam, Pythagorico-Platonicis dogmatibus temperatam ad hanc quoque nationem propagauerunt. Sine hac enim face fruſtra quis librum Sohar legerit atque relegerit, memorque veteris ſententiae: qui non vult intelligi, non vult legi, abiecturus eſt librum non niſi initiatis pateſcentem. Ex his vero iudicandum quoque eſt, de quo viri quoque eruditi diſputant, vtrum antiquiſſimarum veritatum in eccleſia Iudaica conſeruatarum veſtigia in illo libro comprehendantur; vel otioſae recentiorum temporum nugae in eo exhibeantur: quorum illud ſcriptores de veritate religionis Chriſtianae paſſim, et imprimis, qui SS. Trinitatis myſterium ex Cabbaliſticis ſcriptis multa eruditione demonſtrare ſategit, IOANNES MAYERVS, itemque editor libri Soharici KNORRIVS A ROSENROTH contendunt, poſterius maxime IOANNES MORINVS vrget, qui valde hunc librum contemnit. Nobis ſi iudicandum eſt, in vtroque aſſerendo modus valde tenendus videtur, et nec aſſutae a recentioribus explanatoribus laciniae, materiae antiquiori adſcribendae imputandaeque, nec myſteria Cabbaliſtica cum puris reuelationis dogmatibus confundenda videntur. Demonſtrabimus enim infra luculenter, triada Cabbaliſticam ſiue Sephirothicam a Trinitate Chriſtianorum toto coelo differre, nec eſſe aliud, niſi emanationum diuinarum, ipſo primo Deo dignitate, natura, origine inferiorum, licet in eius vnitate eſſentiae haerentium et radicatarum ternio adeoque melius cum aeonibus Gnoſticorum, quam cum SS. Trinitate Chriſtianorum comparari. Cetera, quae hiſtoriam huius libri literariam ſpectant, dabit ea larga manu Cel. WOLFII [q] diligentia, quae non repetimus: id vnum in lectoris gratiam monentes, ex quinque editionibus Knorrianam [r] eſſe abſolutiſſimam, Amſtelodamenſem [s] compendio ſuo commendabilem.

§. XI. Poſt Iochaidis aetatem a Seculo III poſt C. N. ad Sec. X, exigua ſtudii Cabbaliſtici notitia in ſcriptis Iudaeorum chronologicis et literariis occurrit. Cuius variae cauſſae afferri poſſunt. Primariam in ipſa Cabbaliſtarum methodo arcana latere putamus. Abſcondiſſe enim hos homines myſteria ſua et non niſi initiatis tradidiſſe, iure iurando quoque *Cabbaliſticum ſtudium Sec. III, ad Sec. X fere neglectum.*

 ad

q) loc. cit. r) Soliſbaci 1684. fol. s) 1714. 4.

ad ſilentium ſanctiſſime ſeruandum adſtrictis ex dictis conſtat, et in ſequentibus quoque dicetur. Cum itaque pauciſſimis ea inſpiciendi data eſſet occaſio, et nonniſi precibus pretioque exorari poſſent inuidi philoſophi, vt tanta myſteria patefacerent, mirum non eſt, pauciſſimos in Cabbaliſticam philoſophiam incubuiſſe, pauciores repertos fuiſſe, quibus ſecretior philoſophiae illius conditio innotuerit. Cumque haud vno dogmate a recepta eccleſiae Iudaicae doctrina placita Cabbaliſtica abirent, omnino veriſimile eſt, eos, qui his ſacris addiſcendis operam dedere, clam id ſtudium habuiſſe, et ſcripta quoque Cabbaliſtica ſumma induſtria occultauiſſe. Nec alia forte ratio ſubeſt, cur tam pauci libri Cabbaliſtici extent, illique in bibliothecarum forulis tanquam a draconibus cuſtoditi ſeruentur. Nec, ſi etiam forte fortuna innotuiſſent, magnopere ad eos attendiſſe Iudaeos, credibile eſt. Tanta enim obſcuritate tantisque aenigmatum tenebris obtegebantur, denſiſſimoque obuoluebantur velo, vt nec vellent magnopere eos legere, quos intelligere ſe poſſe deſperabant, et ſi vellent, ſine magiſtro non poſſent, eumque difficillime impetrarent. Acceſſit ſtudium traditionum, ex quo collectio Miſchnica et Gemarica initio in agro Hieroſolymitano, et tum in Babylonia compilata eſt. Eius enim ſtudium ita occupauerat Iudaeorum animos, vt de aliis rebus vix cogitare poſſent, ſatis ſapientiae acquiſiuiſſe ſibi viſi, ſi Talmudicam eruditionem poſſediſſent. Parum etiam Cabbaliſticae doctrinae ad Iudaeos Babylonios perueniſſe, eſt longe veriſimillimum, apud quos tamen ſedes eruditionis a Sec. *III* fuit, quo ſcholae Palaeſtinae pedetentim exſpirauere: quo aliter fieri non potuit, quam vt monumenta Cabbaliſtica, in ſcholis Palaeſtinae deliteſcentia, in obſcuris angulis manerent abſcondita. Immo nec temporis ſatis fuiſſe Iudaeis ad difficillima haec dogmata addiſcenda, probabile videtur, cum et ſtudium Talmudicum totam fere hominis aetatem poſceret, ex quo obſignatione Talmudis in immenſam farraginem traditiones excreuerant; et calamitates atque perſecutiones, quibus Iudaei in Oriente premebantur, et quibus tandem in omnem terram disiecti diſſipatique ſunt, omne literarum ſtudium valde deprimerent. Non mirabitur itaque Lector, nihil nos habere, quod in hac quidem hiſtoriae Iudaicae periodo de philoſophia iſta arcana afferamus. Iam ad ea fata literaria et philoſophica progrediendum eſt, quae habuit gens Iudaica, ex quo loco ſuo illa mota eſt.

Status literarius Iudaeorum Seculo X.

§. XII. Non defuiſſe Iudaeis poſt factam iuris eccleſiaſtici, ſiue Talmudis obſignationem, viros eruditos, qui hanc eruditionis partem excolerent, Iudaeorum ſcriptores literariae hiſtoriae teſtantur, et ex doctorum ſuorum ſucceſſione, quam iactant, intelligitur. At effecere tamen innumerae calamitates, quibus infelix natio tantum non exhauriebatur, vt tota fere eruditio Iudaica ſuccumberet, certe langueſcere vehementer inciperet. Fatenturque GANTZIVS [t] et ZACHVTHVS [u], eo rem

t) Zemach Dauid p. 51. u) Iuchaſin p. 119.

rem deueniſſe, vt non inuenirentur, qui muneri docendi publico poſſent praefici, et eiusmodi homines ad doctoris munus eueherenter, quos omnia alia, praeter doctrinam literasque, ornabant. Teſte enim R. Gedalia [x] circa ea tempora quidam R. Aharon ad ſcholae rectoratum eo tantum nomine peruenit, quod diuitiis polleret, licet indignus tanto munere fuiſſet. His accedebant lites et contentiones rectorum et aechmalotarcharum, quibus res ſuas literarias ipſi peſſundauerunt. Teſtibus enim hiſtoricis Iudaeorum laudatis inter rectorem ſcholae Pumbedithanae R. Mecaſcher, et aechmalotarcham, non ſine dominationis affectatione Iudaeos regentem Dauid Ben Saccai acerba iurgia exorta ſunt, tantaque diſſenſio enata, vt vehementer res Iudaeorum affligerentur [y]. Maxima vero literae Iudaicae decrementa paſſae ſunt, ex quo Iudaei ſedibus ſuis moti, disiectique in varias regiones, ſcholas ſuas doctoresque relinquere coacti ſunt, de quibus gentis huius calamitatibus illi legendi ſunt, qui hiſtoriam Iudaicam expoſuerunt [z]. Reſumſerunt tamen vires, et paulisper redire coepit priſtinus eruditionis honos inter Iudaeos, cum Saraceni ſumma rerum potirentur, literaeque a Chriſtianis in exilium pulſae ad Muhammedanos, priſtinae ignorantiae capiſtro ſolutos confugiſſent, et inter eos philoſophia quoque eminere iterum coepiſſet, id quod maxime ſeculo X poſt Seruatoris natales accidit. Eo enim tempore ſcholae Pumbedithana atque Sorana caput extulerunt iterum, nouique doctores illis praefecti ſunt. Valde enim vtraque prius decreuerat, narratque Zachvthvs [a], poſt Raf Schalum Ben Miſaël, qui Soranae ſcholae rector praefuit, adeo emarcuiſſe florem ſcholae huius, vt poſt Mar Raf Iacob Ben Netrunaei nemo inueniri potuerit, cui docendi munus ſatis feliciter poſſet commendari, coactumque fuiſſe principem captiuitatis Dauid, textorem quendam R. Iom Toph ſcholae praeficere: deliberatum quoque eſſe, annon conſultius eſſet, eam totam tollere, doctoresque reliquos atque ſtudioſos in Pumbedithanam ſcholam transferre. Tandem, ne plane deficeret, Mar Raf Nathanem electum, ſimul autem in id laborem omnem collatum eſſe, vt vir quidam doctus et celebris ſcholae huic praeficeretur, ſicque refloreſcere poſſet. Talem tandem in R. Saadia inuentum eſſe, qui tamen non ex Iudaeis Babyloniis, ſed Aegyptiacis fuerit, qui vocatus poſtea ſcholae praeeſſe, nouoque ſplendore eam illuſtrare ceperit, id quod factum eſt A. C. CMXXVII, teſte Gantzio [b]. Ab hoc itaque Saadia noua eruditionis Iudaicae periodus exordienda eſt.

§. XIII. Dignus eſt, quem ſilentio non praetereamus R. Saadias Gaon Ben Ioſeph Aegyptius, ex vrbe Pithum oriundus. Ex quo enim a Dauide Ben Saccai aechmalotarcha [c] euocatus ex Aegypto ſcho- *R. Saadias Gaon.*

x) Schalſcheleth Hakkabala p. 37. a.

y) Zemach Dauid l. c. Iuchaſin p. 121. Basnage Hiſt. Iud. L. IX. c. 4. §. 2. p. 100.

z) Idem l. c. c. 2. p. 21. ſeqq.

a) l. c. p. 119.

b) loc. cit.

c) De aechmalotarchae dignitate, iure, poteſtate videndi poſt Iuchaſin p. 122. Hottingervs Hiſt. eccl. Sec. X. ſ. 4. p. 157. Basnage Hiſt. des Iuifs L. III. c. 4. p. 92.

ſcholaeque Soranae praefectus fuit, eruditione ſua collapſa ſtudia valde reſtaurauit literisque aufugientibus habenas iniecit. Sed et philoſophiae nomine meruit, a peſtilentiſſimo enim errore de transmigratione animarum, qui valde Iudaeos occupauerat, contribules ſuos liberare omni vi ſategit. Non potuit tamen aetatis illius infelicitas hominis doctrinam ferre, ſed mature graues inter eum et aechmalotarcham dictum lites et contentiones obortae ſunt. Nempe cum aechmalotarchae a Saracenis, penes quos ſumma rerum tum erat, principatum pretio acquiſiuiſſent, abuti poteſtate coeperunt, et inſolentius imperitare Iudaeis auſi ſunt. Id cum Dauid quoque auderet, isque a Raf Saadia poſtularet, vt iniquioribus quibusdam poſtulatis in eius gratiam ſubſcriberet, repulſam tulit. Quod ita aegre tulit aechmalotarcha, vt quacunque ratione poſſet, Saadiam vexaret. Adiunxit enim ei Raf Ioſeph hominem tenerum annis doctrinaque exiguum, mortemque niſi deſideriis ſuis velificaretur, Saadiae minatus eſt. Qui licet diſcipulos in aechmalotarcham excitaſſet, qui pro praeceptore in illum inſurgebant, infeliciter tamen ea res ceſſit Saadiae, ita vt ad necem quaereretur, cogereturque fuga elapſus per ſeptennium ſe abſcondere, quo exilii tempore libros multos conſcripſit, de quibus mox dicemus. Tandem principi Iudaeorum reconciliatus ad muneris ſedem rediit, prouinciamque hanc ea ornauit eruditionis laude, vt poſt mortem quoque Iudaeis eſſet celebratiſſimus [d]. Duabus vero ex cauſſis attentionem in hiſtoria philoſophiae Iudaicae meretur. Nam primo ſtudium is Cabbaliſticum, quod depreſſum hactenus et neglectum iacuerat, reſuſcitauit, conſcripto in librum *Iezirah* commentario [e], libroque alio Cabbaliſtico, cui titulum fecit: *lapis philoſophorum* [f]. Deinde valde memorabilis eſt propter *Sepher Haaemunah*, ſiue *librum de fide*, Arabica lingua conſcriptum, et a R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon in Hebraicam dialectum translatum. Is compendium quidem theticum theologiae Iudaicae exhibet, at tale, quod argumentis quoque philoſophicis auctum eſt; agit enim de Dei eſſentia, attributis, creatione et prouidentia, de natura, eſſentia, et facultatibus animae, de transmigratione aliisque [g], quae ad philoſophiam quoque referri ſolent; cuius libri valde memoria in hac tractatione digni compendium cum enarrauerit HENRICVS HOTTINGERVS [h], Lectorem breuitatis cauſſa ad eum ablegamus. Solet etiam idem Saadias Gaon in philologiae ſacrae hiſtoria memorari ob *Sepher Igrun*, ſiue *librum collectionis*, ex quo patet, hunc Saadiam primum inter Iudaeos Grammaticum fuiſſe, de qua re alio loco agendum eſt

d) Videndi Iuchaſin et Zemach Dauid ll. cc. GEDALIA Schalſcheleth Hakkabala pag. 38. R. AB. BEN DIOR Sepher Cabb. ex Chriſtianis HOTTINGER. l. c. p. 136. MORINVS ex. bibl. p. 431. BASNAGE l. c. p. 101. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 932. ſeqq.

e) Mantuae 1592.

f) Caue vero tractatum Alchemiſticum hic quaeras. Liber enim eſt Cabbaliſticus, vid. BVXTORF. Bibl. Rabb. p. 24. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 31. WOLF. p. 933. REIMMANN. l. c. p. 375.

g) Conf. BVDDEVS Intr. ad Hiſt. phil. Hebr. §. 30. p. 144. vbi tamen pag. 145. pro adſtruit, deſtruit legendum eſt.

h) l. c. p. 139. ſeqq.

eſt [i]; quemadmodum in aliis quoque eruditionis ſacrae partibus haud obſcura eius fuere merita, de quibus hiſtoriae Iudaeorum literariae ſcriptores [k] conſulendi ſunt.

Finis eruditionis Iudaicae in Oriente.

§. XIV. Reuocatis ita inter Iudaeos Orientales literis, noua induſtria iuuentus in ſtudia incubuit, et ita eorum increuit numerus, vt noua academia in vrbe Pherez Schibbur excitaretur, in qua nonaginta millia Iudaeorum habitauiſſe, eorum ſcriptores thraſonico more ſuo mentiuntur [l]. In hac noua Muſarum ſede circa medium Sec. XI inclaruit R. Scherira Gaon, cum filio R. Hai. Is enim Geonatu, quo nomine doctoris publici munus his temporibus ſignificabatur, functus eſt ab A. C. CMLXVII ad CMXCVII [m], ſcripſitque *reſponſionem de variis capitibus hiſtoricis ad Miſchnam, Gemaram, academias et doctores Iudaeorum pertinentibus*, quibusdam editionibus *Iuchaſin* inſertam, ex qua literaria huius gentis hiſtoria iuuari poteſt. Delatus apud Turcarum Sultanum captus, priuatusque facultatibus omnibus ſenex centenarius, e manu ſuſpenſus miſere periit, filium vero Hai ſucceſſorem habuit, qui huc eo nomine pertinet, quod praeter philologiam ſacram Cabbaliſticam quoque philoſophiam laboribus ſuis illuſtrauit, conſcripto *de nominibus diuinis* libro, et *commentario in librum Iezirah* [n]. Cum eius morte, qui A. C. MXXXVII contigit, Geonim quoque claſſis expirauit, ſimul autem Iudaeorum in Oriente felicitas occidit. Capto enim eius temporis aechmalotarcha a Calipha Saracenorum, ſcholae clauſae, doctores fugati, Iudaeique diſſipati ſicque coacti ſunt in regionibus Occidentis latibula tutiora quaerere [o]. Non tamen omnes ita ſcholas extinctas fuiſſe, ex eo colligi poteſt, quod docentes adhuc in Oriente in itineribus ſuis offenderint R. Beniamin Tvdelensis et R. Petachias Ratisbonenſis [p], qui virginem Iudaeam eruditam per tranſennam docentem ibi inuenit [q]. Parum tamen vel nihil plane ad rem literariam iuuandam ex iis collatum eſſe legimus. Ex Oriente itaque profugi maxime in Hiſpaniam ſe conuerterunt, in qua regione Iudaei iam a Salomonis vel Nebucadnezaris tempore maiores ſuos habitauiſſe gloriantur [r], et ibi genealogiam familiae Dauidicae, quae in Oriente in perſecutionibus illis perierat, con-

i) Vid. Morinvs l. c. p. 431. Gvstav. Peringer. hiſtor. linguae et eruditionis Arabum c. V. p. 193.

k) Vid. Wolf. l. c. p. 932. ſeqq.

l) Falſum id eſſe, vel ſolae perſecutiones, quae miſere Iudaeos diminuerunt, teſtes eſſe poſſunt. Calculum itaque ei addere Basnagivm l. c. p. 105. miramur.

m) Iuchaſin p. 125. b. Wolf. l. c. p. 1155. Basnage l. c. p. 109. Hottinger. Hiſt. eccleſ. Sec. IX. ſ. 4. p. 501. ſeqq.

n) Vid. Bvxtorf. de orig. punct. voc. P. II. c. 4. p. 328. Basnage l. c. p. 108. Wolf. l. c. p. 343. Hottinger. l. c. p. 505.

o) Schalſcheleth Hakkabala p. 38.

p) Videnda vtriusque itineraria, conf. Basnage L. III. c. 4. p. 118. L. IX. c. 10. p. 290.

q) Peculiari diſſert. hiſtoriam huius virginis eruditae illuſtrauit B. G. Gvst. Zeltnervs, qua huius temporis hiſtoriam Iudaeorum literariam mira luce perfudit.

r) Vana haec eſſe Iudaeorum ſomnia oſtendit Basnage L. VII. c. 9. p. 241.

conſeruatam fuiſſe iactant [s]: certiori vero fundamento cum Herode in Hiſpania exulante eo deſcenderunt, et poſtea a Tito poſt excidium vrbis illuc miſſi ſunt, tempore vero concilii Eliberitani iam illic fuerunt, vt ex actis eius patet. Huc itaque translatae ſunt ſcholae orientales, quod qua occaſione factum ſit, apud GANTZIVM [t] et ZACHVTHVM [u] legi poteſt. Ibi cum Saraceni rebus praeeſſent, facili Calipharum fauore gauiſi ſunt. Scholas itaque nouas conſtituerunt, et doctrinam Talmudicam atque Cabbaliſticam excoluerunt, tandemque cum Ariſtotelis philoſophia inter Arabes triumpharet, ei quoque diſcendae animum applicuerunt. De quibus philoſophiae Iudaicae fatis in Occidente iam porro dicendum eſt.

Fata philoſophiae Iudaicae in Occidente.

§. XV. Poſita in Hiſpania literarum Iudaicarum ſede, quae parum apud Iudaeos iſtius loci ante iſta tempora viguerant, potiſſima doctorum cura fuit de ſtudio Talmudico, quod magna induſtria ab eo tempore profecuti ſunt, Iudaeorum magiſtri, qui ab ea aetate Rabbanitae dicti ſunt [x]. Quos conatus adiuuit Saracenorum principum gratia. Iuſſit enim Calipha Haſchem II, R. Ioſeph, diſcipulum R. Moſche, qui ex oriente eruditionem Talmudicam in Hiſpaniam aduexerat, Talmud in Arabicam linguam conuertere, R. Nathan Ben Iechiel Ben Abraham autem, praeſes Academiae Romanae, qui A. C. MCVI obiit, primus lexicon Talmudicum, *Baal Aruch* dictum [y] eo fine congeſſit, vt contribules in addiſcendo Talmude adiuuaret. Ex eo tempore magnus commentatorum in illud numerus exortus eſt, narranturque additamenta ſiue thoſephoth Gemarae Babylonicae a R. Aſcher et R. Ioſech confecta, doctoresque Iudaici haud incelebris nominis R. Alpheth, R. Ioſeph Ben Meir, R. Abraham Ben Dior, R. Salomo Iarchi, R. Moſche Ben Maimon, R. Iacob Aſcher, R. Mardochai, R. Ieſchua Halleui, multique alii, de quorum tamen laboribus Talmudicis heic loci plura dicere inſtitutum vetat, plena autem eorum hauriri poteſt cognitio ex bibliothecis Rabbinicis a viris praeſtantiſſimis IVLIO BARTOLOCCIO et IOANNE CHRISTOPHORO WOLFIO ſumma diligentia conſcriptis, vt taceamus alios [z], qui hiſtoriam Iudaeorum literariam alibi tetigerunt. Quamuis autem in explanando illuſtrandoque Talmude maxima doctorum Iudaicorum verſaretur occupatio, non neglexere tamen philoſophiam Cabbaliſticam, cuius myſteria illuſtrare tentabant, reuera nouis nugis magis obſcurabant. Hinc magnus ab eo tempore ſcriptorum Cabbaliſticorum numerus deprehenditur, quos paſſim enumerauerunt viri docti [a]. Inter eos laudantur Maimonides, R. Abraham Ben Dior, R. Abraham

s) Conf. IDEM l. c. §. 10. p. 253. et I. IAC. SCHVDTIVS in memorabil. Iudaic. L. IV. c. 9. p. 128. ſeqq.

t) Zemach Dauid p. 52.

u) Iuchaſin p. 121. a.

x) Citati, Schalſch. Hakkab. p. 39. a.

y) Vid. WOLF. l. c. p. 921. REIMMANN. l. c. L. I. c. 14. de auctore conf. Iuchaſin p. 131. a. Schalſcheleth p. 41. b.

z) BVDDEVS, BASNAGIVS, REIMMANNVS ll. cc.

a) Io. REVCHLIN. ad art. Cabb. L. I. Script. Cabb.

ham Ben Iſaac, R. Iehuda Hachaſid, R. Aben Eſra, R. Baruch Ben Schemuel, R. Elieſer de Garmiza, R. Moſe Ben Nachman, R. Schem Tof, R. Meir, R. Bechai, R. Perez, R. Iſaac Bar Abba, R. Iahiel, R. Menachem Rekanat, R. Iacob Ben Aſcher, R. Ioſeph Ben Iakan, R. Ioſeph Gecatilia, R. Ioſeph Kamitol, R. Leui Rekanati, R. Iehuda, qui et Leo Hebraeus dicitur, R. Iſaac Loriia, R. Iacob et R. Moſe Corduero, R. Elia, R. Abraham Leui, R. Abraham Galante, R. Schelomoh Alkarez, R. Dauid Ben Aui Simri, R. Abraham Ben Elimelech, R. Iſachar Naphthali, vt recentiores Cabbaliſtas Iudaeos taceamus. Sed nec patria philoſophia et eruditione contenti, Arabumque et Chriſtianorum ex ſtupore ſe recolligentium aemulatione accenſi, cum viderent Ariſtotelem tanquam ſummum veritatis praeſidem vbique coli et extolli in coelum, manus quoque philoſophiae Peripateticae ſtudio dare collumque ſubdere iugo gentilis ſapientiae coeperunt. Indigne id tulere inter Iudaeos plurimi, qui ferre non poterant iungi equos gryphis, et quadrata miſceri rotundis: praecipue ſtudium hoc atque conatus Talmudis cultoribus diſplicuit. Timebant enim, ne Talmudica eruditio, in qua proram puppimque verti domeſticae ſapientiae cum contribulibus ſuis credebant, decreſceret, euileſceretque; rati naturam, indolemque atque conſtitutionem ſtudii Talmudici cum philoſophia Ariſtotelis male poſſe iungi redigique in concordiam, qua in re non abſurde eos conieciſſe, fatendum eſt. Prouocabant itaque ad conſtitutiones maiorum, qui maledictionem ei minati fuerant, qui filium ſuum ſapientiam Graecanicam doceret. Aſt vt nunquam illi conſtitutioni tantus honos habitus eſt, vt ab omni Graecanicae philoſophiae ſtudio Iudaei abſtinerent, id quod ex narratione huc-usque deducta conſtat; ita amor philoſophiae Peripateticae inter Saracenos et Chriſtianos ſcholaſtico habitu eam induentes ſic animos occupauerat, vt a communi omnium ſenſu Iudaeorum quoque ingenia in transuerſa rapta vinci ſe a profanae eruditionis hoſtibus non paterentur. Omnem tamen mouit lapidem R. Salomo Ben Abraham Ben Adrath, vel vt, in compendio apellatur Raschba, qui Barcinone vixit A. C. MCCLXXX [b], vt ſynagogae, cui praeerat, decreto conſtitueretur, ne quis philoſophiae operam daret. Quam conſtitutionem vniuerſam philoſophiam prohibuiſſe excepto ſolo ſtudio medico auctor eſt R. Abr. Zachvth [c]. Paulo aliter tamen rem narrant R. Gedalia [d] et R. David Gantz [e], nempe interdictum tantum Iudaeis fuiſſe, ne quis ex Iudaeis ante vigeſimum quintum aetatis annum philoſophiae ſtudia attingeret. Id quod ex veneratione philoſophiae profectum fuiſſe, vt nempe ſublimitati eius conſulerent, perperam quibusdam viſum eſt, et alia longe

Cabb. Bistorii p. 629. Hottinger Bibl. orient. c. I. claſſ. 8. Bvddevs Intr. in hiſt. phil. Hebr. l. c. p. 179. et maxime Wolfivs in biblioth. Hebraea paſſim, Reimmann. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 16. ſeqq. p. 377. ſeqq.

b) Schalſcheleth p. 58. a. Wolf. loc. citat. pag. 1033.

c) Iuchaſin p. 133.

d) l. c. p. 60.

e) Zemach Dauid p. 20.

ge ratio fuit eius interdicti: nempe animos adolescentum legis et Talmudis studio prius occupari volebant et quasi praemuniri, ne sapientia exotica domesticae detrimentum afferret, iuuentusque coeco impetu in peregrina rueret. Id itaque sub poena anathematis sancitum est. Parum tamen ad haec fulmina contribulium suorum attendebant Iudaei ceteri; immo R. Iedaiah Happenini, qui Barcinone quoque A. C. MCCXCVIII vixit, et qui librum moralem, ex veteribus Graecorum et Arabum philosophis lingua Arabica collectum [f] Iudaei, sed incerta fide tribuunt, contra Harischba apologeticum scripsit, teste *Iuchasin* [g]. Immo summa contentione ab eo tempore non in linguarum tantum notitiam, sed in mathematicarum quoque et philosophicarum disciplinarum studium incubuerunt. Vnde a Seculo XII, in omnibus fere scientiis inueniuntur viri inter Iudaeos docti et exoticae eruditionis callentissimi, quos tamen recensere omnes non nostri instituti est, sed eorum, qui singularum scientiarum historiam scribunt. Ex mathematicarum tamen disciplinarum cultoribus Hebraeis non tacendi hic sunt R. Isaac Ben Said, eo quod in construendis tabulis astronomicis Alphonsinis diligentem locauit operam [h], et R. Isaac Israëlita Toletanus, qui astronomiam et chronologiam diligenter excoluit, et surgente Seculo XIV, vixit [i]. Vt vero philosophiae studia promouerent, suisque Aristotelis, qui tum solus mundo imperabat, lectionem redderent facilem, ex Arabico, (Graecum enim plerique ignorabant) in Hebraeum sermonem scripta eius verterunt, quarum versionum historiam literariae eruditionis inter Iudaeos enarratores recensent [k], qui videndi. Facile vero intelligi potest, valde a vero Aristotelis sensu has versiones deuiasse, cum Arabicae interpretationes, vt infra in Arabum historia docebimus, melioris conditionis non fuerint: quin nec supposita a genuinis satis accurate distinxerunt, cum artis criticae essent imperiti, vt ex libro *de pomo* constare potest [l]. At non solius tantum Aristotelis libris hic honos habitus est, sed in aliorum quoque scriptis in Hebraeam dialectum transferendis elaborarunt. Qua in re magnam industriam praestitit R. Isaac Ben Chonaim, qui Sec. XIII inclinante, exemplo patris, Medici Arabis, cui Iudaei varios libros medicos, variasque versiones medicorum scriptorum Graecorum debent [m], adiuncto sibi R. Mose Ben Samuel Ben Iehuda Ben Tibbon, et Euclidis quindecim libros *elementorum*, et Aristotelis scripta, in Hebraeum, Alexandri Aphrodisaei librum *de anima* autem in Arabicum idioma transtulit [n]. Quod vt maiori licentia inter dissentientes et hos conatus improbantes contribules fieri posset, Aristotelem vel plane Iudaeum fuisse, vel saltem

f) Hebraice enim eum vertit R. Iehuda Ben Tibbon. Is autem claruit A. C. 1170. Iedaiah Happenini 1298. conf. WOLF. Bibl. Hebr. p. 404.

g) pag. 133. b.

h) Iuchasin p. 132. b. Schalscheleth p. 59. a. Zemach Dauid p. 57. a. VOSSIVS de scient. mathem. c. XXXV. §. 31. p. 179. 180.

i Conf. WOLF. l. c. p. 663. liber eius chronologicus et astronomicus: Fundamentum mundi, editus non est.

k) BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. I. p. 480. seqq. BVDDEVS Intr. in hist. phil. Hebr. §. 32. p. 201. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 219.

l) Dictum de eo Tomo I.

m) Vid. WOLF. l. c. p. 583.

n) IDEM p. 655.

ſaltem proſelytum factum eſſe et ex Salomonis ſcriptis furtim expilatis ſuam philoſophiam hauſiſſe contenderunt [o], vt ſuis locis monitum, et ex locis Rabbinorum ſatis impudenter mentientium, quae adduxit Cl. Wolfivs [p], diſci poteſt. Certe tanta eo tempore Ariſtotelis inter Iudaeos fuit exiſtimatio, vt non principem modo philoſophorum dicerent, ſed et *ſcientiam eius perfectiſſimam ſcientiam humanam, praeter illorum, qui diuino gaudent influxu, vsque dum attingant gradum prophetiae, quo nullus ſuperior* [q], appellare non erubuerint. Vt taceamus epiſtolam Ariſtotelis, ſine dubio a Iudaeo quodam nugatore Ariſtotelis ſequaci ſuppoſitam, qua moribundus ad Alexandrum ſcribens errores ſuos reuocaſſe ridiculo commento dicitur [r]; quibus fabulis fidem adhibere potuiſſe Scipionem Sgambatvm [s] merito miratur Wolfivs [t], qui rectiſſime pronuntiat: *Iudaeos haec omnia confinxiſſe, vt Ariſtoteles, ceu gentilis ex proprio ingenio ſapere non videretur, ipſi vero excuſatius Ariſtotelicam philoſophiam, tanquam ex ſuis copiis deriuatam poſtliminio in ſuos vſus conuerterent.* Nempe terrebat quosdam odium Graecanicae philoſophiae, quod anathematis fulmen contribulibus ſuis extorſerat; quod vt iniuſte vibraſſe oſtenderent, Ariſtotelicam philoſophiam Iudaicis originibus, ipſumque Ariſtotelem vel natalibus Iudaicis vel ſaltem religioni Iudaicae adſcribi oportebat. His quaſi munimentis contra aduerſarios vallati multam diligentiam in vertendis explicandisque Ariſtotelis ſcriptis illuſtrandisque eius philoſophiae dogmatibus praeſtiterunt. Hinc inter philoſophos Ariſtotelicos enumerat B. Io. Franciscvs Bvddevs [u], R. Abraham Chiia [x], R. Abraham Bar Chasdai [y], R. Abraham Ben Iom Tof [z], R. Abraham de Balmis [a], R. Leui Ben Gerſom [b], R. Elias de Candia [c], R. Antoli [d], R. Iehuda Co-

o) Etiam de eo Tomo I. dictum. Plura dabit Fabricivs Cod. pſeudepigr. V. T. p. 1019.

p) l. c. p. 217. quosque hic fuſe laudat.

q) Maimonid. in ep. ad R. Aben Tibbon.

r) Schalſcheleth p. 99. Io. a Lent theol. Iud. mod. c. I. §. 5. 6. p. 6. ſeqq.

s) In archiuis V. T. p. 457. t) l. c. p. 218.

u) Intr. in hiſt. phil. Hebr. § 32. p. 210. vſus indice bibliothecae Rabbinicae Bartoloccii.

x) Fuit Hiſpanus, aſtronomiae quoque notitia clarus, qui floruit A. C. 1105. Scripta eius mathematica et moralia recenſent Bartoloccivs T. I. p. 24. et Wolfivs l. c. P. I. p. 51. ſeqq.

y) Archi-Rabbinus Barcinonenſis, R. Dauid Kimchii aequalis inclinante Sec. XII clarus. Librum is ſuppoſitum Ariſtoteli de pomo in Hebraeum ex Arabico tranſtulit, vid. Bartolocc. l. c. p. 26. Wolf. p. 57. Fabricivs Bibl. Graec. Vol. II. p. 166. reliqua ſcripta moralia ſunt, et dialogos iucundos continent.

z) Bartoloccivs l. c. p. 29. nihil tamen philoſophicum de eo notat Wolfivs.

a) Fuit Medicus Italus circa initia Sec. XVI incloreſcens Venetiis, et ſi Rich. Simoni in calce hiſt. crit. V. T. p. 536. credendum, in ſchola Patauina doctor. Varia Auerrois ſcripta in Hebraicam linguam tranſtulit, enarrata Wolfio l. c. p. 70. et ſecundnm principia Ariſtotelis de ſubſtantia orbis et de demonſtratione ſcripſit.

b) Per compendium רל"בג dicitur, Hiſpanus, vel vt alii volunt, Prouincialis ex oppido Bagnoli, vixit teſte Schalſcheleth p. 69. A. C. 1290. obiitque Perpiniani, A. C. 1370. teſte Iuchaſin p. 133. b. vbi tot exaraſſe ſcripta dicitur, vt numerari non poſſint. Fuit arte Medicus, philoſophia Ariſtotelicus, cuius philoſophiae amor eum ſeduxit, vt in libro: Bella domini, et mundi aeternitatem, et donum prophetiae naturale adſtrueret. Scripſit etiam opus aſtrologicum, expoſitionem in Auerroëm de logica, phyſica, de anima, in Ariſtot. de ſenſu et ſenſibili, conf. Wolfivs l. c. p. 728. ſeqq. Bartolocc. l. c. p. 481. Hadr. Relandvs in vitis celebr. Rabbinorum, Bvddevs l. c. p. 176. G. Serpilivs vit. Script. bibl. P. II. p. 284.

c) Medicinae ſtudium excoluit, vnde nomen del Medico nactus eſt. Vixit Sec. XV, et Patauii docuit. Scripſit tres quaeſtiones de primo motore, de creatione mundi, de eſſe, eſſentia et vno, Venet. 1501. Wolf. p. 168

d) Claruit Sec. XIII, ediditque commentarium in decem praedicamenta Ariſtotelis, Wolf. p. 202. Bartolocc. p. 375.

hen [e], R. Iudas Bar Mofe [f], R. Iofeph Aben Cafpi [g], R. Iofeph Salomoh del Medico [h], R. Iofeph Ben Schem Tof [i], R. Iacob Ben Ifaac Tzahalon [k], R. Iacob Mantinus [l]. His addimus tum ex medio, tum ex recentiori aeuo R. Iacob Ben Simfon Antoli [m], R. Ifaac Ben Latech [n], R. Meir Alquadesch [o], R. Meir Ben Arama [p], R. Michael Cohen [q], R. Mofen Alatinum [r], R. Mofe Ben Iofua Ifai Ben Dauid Narbonenfem [s], R. Schemuel Ben Iehuda Aben Tibbon [t], et qui feculo fuperiori inter Iudaeos philofophiae laude floruerunt R. Ifaac Orobio [u], et R. Menaffe Ben Ifraël [x], vt alios taceamus, qui ethicam excoluerunt, eam vero cum legis praeceptis in concordiam ire coëgerunt. Quin nec philofophicae hiftoriae expertes effe fuos Iudaei voluerunt, Graecorumque philofophorum placita illis more fuo enarrarunt. Scripfit enim R. Chanania Ben Ifaac *inftitutiones philofophorum*, in quibus collectionem praeceptorum moralium ex gentilibus philofophis exhibet, et apo-

e) Toletanus, cuius expofitio fapientiae mfc. in Leidenfi bibliotheca afferuatur, vid. Cat. p. 286. in ea in varios libros Ariftotelis aliorumque philofophorum commentatur, praecipue in Almageftum Ptolomaei, WOLF. p. 431.

f) Fuit Romanus, librumque de anima et de creatione philofophicum mfc. reliquit, vid. WOLF. p. 448.

g) Barcinonenfis, celebris Grammaticus et philofophus Sec. XIII, qui comm. in decem praedicamenta Ariftotelis, et explicationem librorum Platonis de republica fcripfit, BARTOLOCC. T. III. p. 811. WOLF. p. 541. feq.

h) Cretenfis, philofophus, mathematicus, et medicus magni inter Iudaeos nominis, vixit Amftelodami circa A. C. 1630. WOLF. p. 566.

i) Hifpanus clarus A. C. 1420. in Ariftotelem commentatus eft, BARTOLOCC. T. III. p. 830. WOLF. p. 571.

k) Romanus, arte medicus, et doctor fynagogae Ferrarienfis A. C. 1630. WOLF. pag. 601. BARTOLOCC. T. III. p. 852.

l) Philofophus et medicus gente Hifpanus, clarus A. C. 1550. interpretationem dedit fcriptorum quorundam Auerrois Latinam, itemque quorundam Auicennae; et moreh nebhochim Maimonidis, vid. WOLF. p. 606. BARTOLOCC. T. III. p. 859. NIC. ANTONIVS Bibl. Hifp. nou. T. I. p. 467.

m) Hifpanus, verfione librorum quorundam Ariftotelis, Porphyrii et Auerrois clarus, WOLF. pag. 618.

n) Et hic Hifpanus fuit, et philofophiam atque mathematicam Sec. XIII fcriptis illuftrauit, WOLF. p. 669.

o) Etiam hic interpretibus Ariftotelis Hebraeis annumerandus, WOLF. p. 734.

p) Hifpanus Sec. XVI ineunte inclarefcens, philofophus magni inter fuos nominis. Is philofophiam ad illuftrandum Iobum adhibuit, WOLF. p. 751.

q) Difcipulus Auerrois, et in eum commentator, metempfychofin peculiari dialogo mfc. defendiffe, notat WOLF. p. 759.

r) Medicus Spoletinus, qui et quaedam Galeni Latina fecit, et Themiftium in Ariftotelem de coelo Latine conuertit, vid. HVET. de claris interpret. p. 224. WOLF. p. 803.

s) Floruit Sec. XV medio, dedit Qq. fuper Auerroëm, et ex Arabico Hebraicum fecit Abu Achmed Algazeli librum de opinione philofophorum circa prouidentiam diuinam, de aliis vid. WOLF. p. 825.

t) Granatenfis Hifpanus, aequalis Maimonidae Sec. XIII fcripfit tractatum de meteoris, ex Ariftotele compilatum, aliaque fimili modo ex eius fcriptis collecta, de quibus vid. WOLF. p. 1098.

u) Hifpanus Sec. XVII inclarefcens, diuque Iudaifmum diffimulans in academia Salmanticenfi philofophiae operam dedit indefeffam, eo quidem fucceffu, vt lector metaphyficae ibi conftitueretur. Inde vero medicinam Hifpali exercens de Iudaifmo fufpectus in manus inquifitorum incidit, et per tres annos captiuus detentus eft; liberatus tandem Tolofam ac inde Amftelodamum fe conuertit, et Iudaifmum, publica circumcifione, in qua nomen Balthafaris cum Ifaaci commutauit, profeffus eft, obiitque 1687. vid. BASNAGE Hift. Iud. L. IX. c. 37. §. 12. p. 1041. LE CLERC. Bibl. vniu. T. VII. p. 248. BAYLE Dict. T. IV. art. Spinoza not. M. p. 259. WOLF. l. c. p. 646. SCHVDT. memorab. Iud. P. I. L IV. c. 9. p. 159. 160. Lites eius de fyftemate Spinoziano Tomo IV. enarrabimus. Cum eo amicam collationem habuit PHILIPPVS LIMBORCHIVS de V. R. C. editam Goudae 1687. 4.

x) Hifpanus, fed qui diu Amftelodami verfatus, concionatoris inter fuos partes fuftinuit, obiitque 1659. Magna ei familiaritas cum eruditiffimis fui temporis viris, Voffiis, Grotio, Barlaeo, Epifcopio fuit, quos magni eius eruditionem feciffe, vel ex folo Barlaei in eum epigrammate notiffimo et a multis reprehenfo conftat. Prolixe eius hiftoriam literariam exponit WOLFIVS l. c. p. 778. feqq. add. BASNAGE L. IX. c. 36. §. 7. p. 998. feqq. BVDDEVS l. c. §. 33. p. 228.

apophthegmata recitat Socratis, Diogenis, Pythagorae, Platonis, Ariſtotelis, Hippocratis, Galeni, Porphyrii, Epicuri, Locmanni, Homeri, Solonis, Euclidis, Ptolomaei, multa quoque, fide Iudaica, traduntur ad Ariſtotelis et Alexandri hiſtoriam pertinentia [y]. Compendia vero phyſica, logica, ethica, quae in Ariſtotelem dedit gens Iudaea, heic loci enumerare ob inſtituti rationem non licet. Tantopere vero philoſophia multis Iudaeorum placuit, vt haud raro in explicandis oraculis diuinis ad eam reſpicerent, eiusque regulas adhiberent, exegetasque ſic philoſophicos ſe praeſtiterunt ex Sec. XII, Iarchi, Aben Eſra et R. D. Kimchi, ex Sec. XIII, R. Moſes Nachmanides, R. Bechai, R. Meir, ex Sec. XIV, R. Leui Ben Gerſom, ex Sec. XV, R. Samuel Sirſa, R. Mardochai Nathan, R. Schem Tof, R. Iſaac Ben Aramah, ex Sec. XVI, R. Schelomoh Ben Melech, ex Sec. XVII, R. Menaſſe Ben Iſraël aliique, quorum tamen notitia alibi quaerenda eſt [z]. Fuit etiam, qui Ariſtotelicis principiis vſus, veritatem religionis Iudaicae demonſtrare aggreſſus eſt, nempe auctor libri *Coſri* vel *Cuſri* vt vulgo vocatur, vel vt rectius inſcribitur *Hachoſari*, in quo diſputatio recenſetur, de vera religione, cui occaſionem dediſſe dicitur rex Coſaraeorum, qui primo quidem cum gentili et Chriſtiano congreſſus tandem Iudaeum aduocauerit, eiusque argumentis conuictus veritatem religionis Iudaicae agnouerit. Auctorem colloquii huius fuiſſe Iudaeum Iſaac Sangari, hancque diſputationem in literas retuliſſe lingua Coſaraeorum, tum Arabice Iehudam Leuitam, ac poſtea Hebraice R. Iehudam Ben Tibbon vertiſſe, Iudaei aſſerunt, quorum fide ſi ſtandum in Sec. VIII hoc colloquium referendum eſt [a]. Valde tamen diſputatio haec ſuſpecta viſa eſt, non Chriſtianis tantum, ſed ipſis quoque Iudaeis, inter quos ſunt, qui R. Iudam Leuitam hunc dialogum ad exemplum Platonis et Ciceronis confictis in eam rem perſonis, deſcripſiſſe putant, quam ſententiam R. ASARIAS [b] et ex parte R. GANTZ [c] ſequuntur. Certe dubiam eius dialogi fidem videri, ipſi, qui eum nobis cum commentario MVSCATI et ſuo dedit [d], BVXTORFIO viſum eſt. Attulere plura viri docti, ἁμαρτήματα et chronologica et hiſtorica, quae apud MORINVM [e] atque WOLFIVM legi poſſunt. Nos hic ea tantum aſſerimus, quae vir has literas apprime doctus, MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, philologus ſuperioris ſeculi celeberrimus, exemplari ſuo, quod reculis noſtris acceſſit, adſcripſit, et rem extra dubitationem ponunt. Monet is: „veriſimile non eſſe, Iudaeum tam doctum „et prudentem tanta temeritate auſum fuiſſe, de rebus minimis, regem „poſita omni veneratione ſciſcitari, quod tamen in hoc dialogo fingitur: „eſſe

y) Vid. WOLF. p. 3-6. ſeqq.

z) Videndi praeter bibliothecarum Rabbinicarum ſcriptores, quae attulere HOTTINGERVS Hiſt. eccl. Sec. XII. et ſeqq. et Ven. REIMMANNVS Intr. in hiſt. theol. Iud. loc. cit. c. 8. p. 143. ſeqq.

a) Hiſtoriam libri vide apud GEDALIAM Schalſcheleth pag. 40. b. et ex inſtituto apud WOLFIVM l. c. P. I. p. 440. ſeqq.

b) In Meor. Enaiim c. 45. p. 135 b.

c) Ad A. 4900.

d) Baſil. 1660. 4.

e) Exerc. bibl. p. 419.

„esse manifesta quaedam regis Cosaraeorum desumta ex libro Geneseos, „pleraque autem puras putas fabulas olere, quas cordatus quilibet facile pal„pet, et quidam posteriorum Rabbinorum in solatium suum de regimine Iu„daeorum confinxerit. Neque in rege eius aetatis tantam in artibus et „disciplinis sapientiam deprehendi, quam hic tribuitur Cosaraeo. Esse „quoque in eo libro apertas absurditates temporum rationibus aduersas, „e. g. dici *P. III. §. 65.* Rabban Iochananem filium Saccaei nihil omisisse „ex Mischna, Gemara, ritibus, Haggadoth, ex omnibus obseruationi„bus sapientum et scribarum, vt et verbis legis, quae non didicerit, cum „tamen Gemara longe recentior sit.“ Verum prudenti lectori dubium nullum superfore, fraudemque patefactum iri apertissime putamus, si modo disputationis secundae initia legerit. Vnde nulli dubitamus accedere viris doctis [f], qui eo fine conscripsisse R. Iudam Leuitam haec colloquia statuunt, vt caussam Rabbanitarum contra Christianos, gentiles, Muhammedanos et Karaeos, quos passim impetit, tueretur. Interim cum multa philosophica admixta sint, specimen esse luculentum liber ille potest philosophiae Iudaicae, medio aeuo in publicum prodeuntis, studiique Iudaeorum, quod in addiscenda philosophia Peripatetica posuerunt.

Aben Esra.

§. XVI. Exempla plurima hactenus adduximus Iudaeorum, certatim profanam eruditionem, praecipue autem philosophiam sectantium: sunt vero inter eos viri duo, ingenii magnitudine, eruditionis praestantia, et reliquo literarum ornatu nationis suae conditionem longe superantes, in quibus confluxit quasi, quicquid fuit doctrinae exegeticae, Talmudicae, Cabbalisticae et philosophicae inter Iudaeos memorabile, quorum memoria merito in historia philosophiae Iudaicae renouanda est. Sunt illi Aben Esra et Moses Maimonides R. ABRAHAM BEN MAIR, ABEN ESRA, id est filius Meir nepos Esrae, inter summos viros a suis plerumque numeratur, quibus *κατ' ἐξοχὴν* חחרם, sapiens [g] audit. Natus fuit Toleti in Hispania. Quamuis autem summam nominis celebritatem fuerit consecutus, mirum tamen est, nec natalem nec emortualem diem eius certum a Iudaeis memorari, quorum narrationes valde de eo variant. Scriptor *Iuchasin* [h] ex nonnullorum sententia, ait, Kalahorae, siue Rhodi A. C. MCXLVIII, secundum alios A. C. MCLXVIII, vel potius MCXCIV, anno aetatis septuagesimo quinto, vndecim annis ante R. Mosis Maimonidis obitum, fatis concessisse. Alii mortem eius in annum MCLXV, GANTZIVS [i] in A. C. MCLXXIV referunt. Quicunque vero ex his annus recipiatur, errasse tamen censendus est VOSSIVS [k], SIMLERVM [l] secutus, qui obiisse A. C. MCCXVII tradit, cum LVCAM GAV-

f) Praeter Morinum BARTOLOCC. T. III. p. 61. BASNAGE Hist. Iud. L. IX. c. 1. pag. 2. BVDDEO Introd. in hist. phil. Hebr. §. 30. p. 152. WOLF. l. c.

g) Schalscheleth p. 41. a.

h) p. 131. a.

i) Zemach Dauid ad A. 4934, qui est A. C. 1174.

k) De scient. mathemat. in addendis ad c. XXXV. §. 21. p. 449.

l) In epitome GESNERI.

GAVRICIVM [m] annum MCXLV ponentem deferendum putasset. Rectissime itaque instituunt, qui circa Seculi duodecimi medii tempora viguisse asserunt [n]. Maximam is eruditione sua apud Iudaeos famam et auctoritatem sibi parauit, ita vt non solum sapiens, sed sapiens quoque magnus et mirabilis diceretur [o], magnusque passim illis audiat. Eruditionem adeo amauit, vt eius caussa varias orbis terrarum partes peruagaretur, et in horrea quasi sua reponeret, quicquid eruditionis vbique colligere poterat. Hinc factum, vt non tantum iudicio meliori, quam contribules eius solent, vteretur, et in interpretandis sacris literis doctius meliusque incederet, sed in reliquis quoque eruditionis partibus excelleret, vnde BARTOLOCCIO [p], excellens philosophus, astronomus, medicus, poëta, grammaticus, Cabbalista et S. scripturae famosus interpres audit. Quod celeberrimi Iudaei elogium multi inter Christianos confirmauerunt [q]. Diligentiae vero eius specimen luculentum sunt scripta exegetica, theologica, grammatica, philosophica, astrologica et mathematica, quorum recensionem dabunt BARTOLOCCIVS [r], RELANDVS [s] WOLFIVS [t]. Pleraque ex philosophicis, vt et Cabbalistica nondum edita in bibliothecis latent, quae diligenter recensuit WOLFIVS [u].

§. XVII. Alter, quem inter polyhistores seculi gentisque suae merito referas, est R. MOSES BEN MAIMON, vir non vndequaque tantum doctissimus et in omni literarum genere versatissimus, sed meliori quoque iudicio, quam reliqui sui populi doctores, vsus, id quod philosophiae acceptum referendum est, quam diligenter excoluit. Solet etiam per compendium literarum רמ״בם [x], et ob nominis celebritatem Moses κατ᾽ ἐξοχὴν, vel Moses Aegyptius a loco commorationis appellari. Natus est Cordubae in Hispania A. M. MMMMDCCCXCI, A. C. MCXXXI, die Sabbati eademque vespera Paschatis, testibus Iudaeis [y], patre genitus Iosepho. Ingenio initio stupidiori visus, patri contemtus est, cum is literariam institutionem ipse adhibuisset. Ad R. Iosephum filium Megas autem abiit, vt eius disciplina vteretur. Immo LEONE AFRICANO [z] auctore, Ibnu Thophail, Ibnu Saig, et Auerroëm Arabas praeceptores habuit; qui cum in philosophiae cognitione excellerent, vt *sequenti tomo* ostendemus, mature quoque Maimonides eius mysteria didi-

Moses Maimonides.

m) In computu ecclesiastico p. 16.

n) Absoluit enim, vt ipse testatur, comm. in Exodum A. C. 1153. in Danielem 1159.

o) R. GANZ. l. c.

p) T. I. p. 36.

q) Vid. quae collegerunt THOM. POPE-BLOVNT cens. cel. auct. p. 270. G. SERPILIVS vit. Scriptor. bibl. P. IV. p. 269. BVDDEVS l. c. §. 30. p. 148. seq. et laudati WOLFIO P. I. pag. 86.

r) loc. cit.

s) In analectis Rabbinicis p. 59.

t) loc. cit.

u) P. III. p. 146. P. IV. p. 764.

x) Caue itaque Rambam a Mose Maimonide distinguas, quod accidit CASAVBONO exerc. anti-Baron. XVI. §. 16. p. m. 340. Ita ex vno Mose tres fecit GESNERVS Biblioth. p. 509.

y) Iuchasin p. 131. b.

z) De medicis et philosophis Arabibus et Hebraeis c. 28. apud FABRIC. Bibl. Gr. Vol. XIII. p. 296.

didicit. Reuersus in patriam communi omnium applausu in synagoga perorauit, et vt ingenii opes augeret, scripta doctissimorum virorum auide legit, sicque doctrinae atque eruditionis incrementa vidit laetissima. Quibus animi diuitiis factum est, vt quem virtute et scientia assequi non poterant, inuidia persequerentur, quam vt euitaret, patriam deserere coactus est. Varias eius rei caussas scriptores afferunt. R. GEDALIA [a] ciuium inuidiam accusat, quae eum expulerit; LEO AFRICANVS [b] autem, Maimonidem tradit, ab Ibnu Thophail Auerroi commendatum, vt in omnibus illi rebus adesset, apud Auerroëm mansisse vsque ad tempus illud, quo gratiam principis amiserat, et ad Iudaeos in exilium missus erat, tum enim Mosen aufugisse, timentem, ne eum prodere, de eo rogatus, sicque amicitiae violare iura cogeretur: discessisse itaque in Aegyptum. Auctor autem *Scheveth Iuda* [c] caussam profectionis Maimonidis in edictum contra Iudaeos in Africa et Oriente versantes coniicit. Valde afflictum fuisse statum atque conditionem Mosis ex eo colligi potest, quod aduersarii ei obiecerint, conuertisse se ad Muhammedanos eorumque fidem amplexum fuisse, eaque de re conquestum fuisse Maimonidem, apud Sultanum Aegypto imperantem, cum id illi obiiceretur. Suspicaturque doctissimus BASNAGIVS [d], veram fuisse apostasiae huius accusationem, eo quod non tantum ea ex caussa a Sultano innocens iudicatus sit, quod coactus tale quid suscepisset; sed et ab Auerroë eiusmodi indifferentismum religionum, quem vocant, facile discere potuerit, eiusque principia atque vestigia satis suspecta passim reliquerit. In qua tamen suspicione probanda meliores rationes merito desideramus [e]. Quicquid tamen eius rei sit, illud certum est, Maimonidem conscensa naui in Aegyptum properasse. Cairi vbi appulit, eruditionis praestantia, quae tandem omnibus innotescebat, ita se commendauit, vt a Sultano Aegypti Malich El Hadul in aulam reciperetur [f], isque sanitatem suam tuendam illi crederet, licet priuatis studiis se hactenus totum mancipauisset. Tam graui muneri praefectus totus in id incubuit, vt et semper auxilio hero suo adesset, et consilium ab eo petentes non destitueret. Quamuis autem, quod ipse queritur, toti fere dies ita absumerentur, non destitit tamen literarum quoque inuigilare studiis, iussuque heri sui Auicennae scripta conuertit [g], libellumque *de tuenda valetudine* ad eum conscripsit, qui in varias linguas postea traductus est [h]. Cum vero insigni apud principem suum gratia floreret, medicorum Aegyptiacorum inuidiam et insidias haud semel expertus est, quas tamen mire euitauit: narrant enim, concertasse aliquando cum medicis, postulantibus, vt artis specimen faceret venenumque

a) Schalscheleth p. 43.
b) loc. cit.
c) pag. 162.
d) Hist. Iud. L. IX. c. 10. p. 268.
e) Vid. Fundam. legis c.V. §. 2. 3. 6. p. 54. 58.
f) Alii Alphadel vocant. Vid. de hoc munere ipse pec. epist. inter eius epistolas, et apud BVXTORF. instit. ep. Hebr. p. 379. GANTZ. Zemach Dauid p. 15. LEO AFRICANVS loc. cit. BASNAGE l. c.
g) Vid. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. pag. 865. BASNAGE l. c.
h) Latine Ven. 1514. 1521. Aug. Vindel. 1518. Germanice ibid. 1681. conf. WOLF. p. 863.

que oblatum ſine noxa hauriret. Id praeſtitiſſe Maimonidem, antidoto praemunitum, at coactos, vt et ipſi haurirent, medicos omnes veneni atrocitate fuiſſe enecatos. Alias narratiunculas Iudaeorum tantum fide dignas tacemus. Gratia vero principum, quibus ſeruiebat, nixus, nationis ſuae ſaluti diligentiſſime proſpexit, ſcholamque Alexandriae excitauit, ad quam multi diſcipuli confluxere, quos tamen perſecutio inualeſcens iterum diſſipauit. Sunt, qui receſſiſſe illum in Palaeſtinam dicunt, ibique A. C. MCCV, ſeptuagenarium obiiſſe [i]: alii vero in Aegypto diem ſupremum vidiſſe tradunt [k] A. C. MCCI, et non tantum publico luctu Cairi, Alexandriae et Hieroſolymae deploratum, ſed et miraculo illuſtratum. Cum enim, ſi Iudaeis credendum [l], corpus exanime Tiberiadem deferretur, vbi ſepeliri ſe iuſſerat, magnaque caterua Iudaeorum et Aegyptiorum funus deducerent, in latronum greges inciderunt, fugaque omnes diſperſi ſunt. Latrones vero cum relictum corpus abiicere in mare tentaſſent, tam graue illud deprehenſum eſt, vt loco moueri non poſſet. Sed et publico ieiunio feriisque diem eius emortualem illuſtrem redditum, iidem tradunt. Fuiſſe Maimonidem virum longe doctiſſimum, et in omni eruditionis genere verſatiſſimum, cum commune doctorum virorum ſuffragium [m] atque elogia certatim ei a Chriſtianis tributa [n] euincunt, tum ſcriptorum eius catalogus demonſtrat. Vſus eſt linguis non ſolum Arabica, Chaldaica, Turcica, Medica, ſed et Graeca, raro inter ſuos exemplo, in qua legiſſe ſcripta Platonis, Ariſtotelis, Themiſtii, Galeni aliorumque videtur: fateturque euoluiſſe ſe multa philoſophorum ſcripta. Sed et ipſe Logicam ſcripſit, et in aliis etiam commentationibus ſuis philoſophiae notitiam mire prodidit [o]. In Talmudicis autem, quemadmodum ad miraculum erat verſatus, ita iudicium prae omnibus ſui temporis Iudaeis probauit, licet eo nomine multis diſpliceret. Mathematicarum ſcientiarum notitiam, quae eo tempore medicinae iungi ſolebat, poſſidebat egregiam, et in ſalutaris artis praeceptionibus et experientia vtebatur feliciſſima, et vſu valebat quotidiano et iudicio recto. Scriptorum vero eius indicem hic attexere extra ſcopum noſtrum eſt, legent eum, qui volent, apud BARTOLOCCIVM, WOLFIVM aliosque, qui etiam recenſionem dabunt ſyſtematis Talmudici ab eo confecti. Eſt in eo quoque tractatus *de idololatria*, qui in philoſophiae hiſtoria vtiliter adhiberi poteſt, ideoque ſubiunctus eſt a GER. IO. VOSSIO eruditiſſimae tractationi *de theologia gentilium*. Maxime vero iudicium philoſophicum probauit in tractatu, cui titulum fecit *Moreh nebbochim*, id eſt *doctor* vel *director perplexorum*, eo fine conſcripto, vt oſtenderet,

i) Schalſcheleth p. 42. b.

k) Iuchaſin l. c. LEO AFRICANVS vero fallitur, dum mortem eius Hegira 640, id eſt A. C. 1242 eueniſſe ait.

l) Iuchaſin l. c. Scheueth Iuda l. c.

m) Iudaeorum vide apud WOLF. l. c.

n) Apud POPE-BLOVNT. cenſ. celebr. auct. p. 390. et quae WOLFIVS poſtea collegit P. III. et IV. Bibl. Hebr. Multa illis addi poſſent. Cui enim non dictus, non laudatus Maimonides?

o) BARTOLOCCIVS et WOLFIVS ll. cc.

ret, qua ratione verba, phrasesque et allegoriae, quaeque alia a communi loquendi more in scriptum abeunt, intelligenda sint; qua occasione non multis tantum sacrarum paginarum locis lucem conciliat, sed et argumenta theologica et philosophica multa illustrat [p], praecipue vero in rationes legum per Mosen a Deo latarum inquirit, quo loco maxime Zabiorum superstitionem ansam dedisse Deo leges has atque constitutiones illi opponendi contendit. Quam opinionem magna eruditione atque studio a IO. SPENCERO [q] iterum adornatam cum *tomo primo* ex instituto examinauerimus, dicta illic, hic otiose repetere nolumus. Librum doctum Arabice ab auctore scriptum Hebraicae vertit R. Shemuel Tibbonides, ita quidem, vt de dubiis ipsum Maimonidem consuleret. Latinam versionem debemus AVGVSTINO IVSTINIANO [r] longe rarissimam, at nec fidam satis, nec elegantem, accuratiorem diligentissimo IOANNI BVXTORFIO filio [s]. Non placuit liber Iudaeis omnibus, qui ferre non poterant, hominem eruditum et philosophantem in explicandis caussis legum rituumque Mosaicorum magis ad philosophiam et historiam, quam ad traditionem Talmudicam et Cabbalisticas rationes prouocasse. Factum inde est, vt et nouitatis et haereseos nota illi inureretur. Id quod imprimis a Gallis factum, ducem se praebente R. Schelomoh f. R. Abraham Montispessulano cum discipulis R. Iona et Dauid Ben Saul, qui flammis opus hoc adiudicabant. Magnae inde exorsae sunt inter synagogas Gallicas lites, Narbonensibus illos anathemate percutientibus, aliis et inter eos R. Ioseph Ben Alpachar, Toletanae synagogae archirabbino eos defendentibus, qui et ipsi Christianorum postea opem implorarunt, postquam annitente R. Dauid Kimchi, totus Iudaeorum, coetus Gallicus illi trigae se opposuisset. Mittendi etiam ad synagogas Cataloniae et Arragoniae Kimchium consilium ceperunt Galli, quod iter tamen is morte praeuentus absoluere non potuit. Literis tamen suis effecit, vt caussam Narbonensium Hispani tuerentur, reiectis damnatisque Monspessulanis. Qui errorem suum agnoscentes, retractarunt sententiam, et cum Narbonensis Galliae synagogis in gratiam redierunt, R. Iehuda tamen in sententia sua perstitit, nequicquam omnem lapidem mouente Kimchio, vt mitiora illi persuaderet: is enim coelum terramque miscuit, et Christianorum implorato auxilio grauem genti suae inuidiam conflauit [t]. Quamuis autem plurima egregie et sobrie magis, quam Iudaei solent, in eo libro Maimonides afferat, negari tamen non potest, quod RICHARDVS SIMONIVS [u] quoque obseruauit, nimis eum Aristotelis Arabumque premere vestigia, metaphy-sicam

p) E. g. agit P. I. de Deo, de creatione, de intelligentiis sphaerarum motricibus, de influxu astrorum etc. conf. WOLF. l. c. BVDDEVS l. c.

q) De legibus Hebraeorum ritualibus.

r) Eius magis cura, quam labore conuersam, vid. WOLF. l. c. p. 857.

s) Basileae 1629. 4.

t) Vid. Epistolae Maimonidae et aliorum Ven. 1545. 8. et apud BVXTORF. Instit. Epist. Hebr. p 396. HOTTINGER. H. E. Sec. XII. f. 4. p. 262. BVDDEVS l. c. p. 167. BASNAGE l. c. p. 277.

u) Hist. crit. V. T. L. III. c. 6.

ficam quoque ſequi nimis ſubtilem, et Arabum magis placita, maximeque Auerrois, quam ſanam rationem exprimentem, vnde non potuit non ex nimio conciliandi Ariſtotelem cum ſcriptura ſacra ſtudio interdum grauiter hallucinari [x]. Cuius exemplum eſſe poteſt, quod albedinem lapidis Sapphiri, quam ſub pedibus Dei vidiſſe Moſes *Exodi c. XXIV, 10.* dicitur, de materia prima Ariſtotelis explicat, id quod quam ineptum ſit, quamque frigidum, ex ipſis eius verbis omnium optime iudicari poteſt. Ceterum in arcana Iudaeorum philoſophia parum exercitatum fuiſſe, illi non diffitentur, tradunt vero eum tandem deplorauiſſe, quod Cabbalam contemſerit, ideoque in ſenectute eam Hieroſolymae didiciſſe [y]: alii vero non ignarum eius myſteriorum fuiſſe ex eo coniiciunt, quod Bereschith et Mercauah, Cabbaliſtice ſcripſerit [z]. Illud certum, magis ad Graecanicam, quam Cabbaliſticam philoſophiam Maimonidem reſpexiſſe, multosque ſuo exemplo adduxiſſe, vt idem facerent. Quo tamen conſilio parum philoſophiam adiutam fuiſſe, ex eo iudicari poteſt, quod Arabicam tantum et imprimis Auerrois philoſophandi rationem Maimonides ſecutus eſt, et ſubtilitates affectauit fundamento deſtitutas; cuius exempla aliquot luculenta dedit BASNAGIVS *.

CAPVT TERTIVM
DE PHILOSOPHIA IVDAICA.

SECTIO I.
DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM EXOTERICA.

§. I.

Enarrata philoſophiae Iudaicae parte hiſtorica, reſtat dogmatica, quae doctrinae Iudaicae, quatenus rationis principia vel ſequitur, vel ex iis cognoſci poteſt, placita proſequitur. Eam duplicem eſſe, exotericam et eſotericam, ſiue communem et apertam, atque arcanam et myſticam ex tractatione noſtra ſatis liquere putamus, idque in praeſenti monuiſſe ſufficiat. Vtriusque diſtincta prorſus conſideratione opus eſt. Differre enim dogmata Cabbaliſtica ab exotericis et communibus *Obſeruationes generales de philoſophia Iudaica.*

x) Conf. BVDDEVS l. c.

y) R. Elias Chaiim apud BVXTORF. praef. More Nebhochim. R. Iom Tof comm. in Fund. fid. c. 1.

z) Ita quidem REIMMANNVS Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 380.

* l. c. p. 278. ſeqq.

bus ecclesiae Iudaicae doctrinis, ex iis, quae de illorum origine obiter dicta sunt, intelligitur, clarius autem ex ipsorum delineatione, quam *sectione sequenti* dabimus, patescet. Exotericam autem Iudaeorum philosophiam delineaturi, ad ea respicimus, quae post templi vrbisque deuastationem inter Iudaeos recepta et in vsu fuerunt, et pro dogmatibus Iudaicae gentis atque ecclesiae habita et admissa sunt. Placita enim Iudaeorum ante reipublicae euersionem *capite huius libri primo* iam tetigimus. Quamuis autem post templi excidium, ecclesia Iudaica turbata prorsus multas mutationes passa est, certum tamen est, magnam partem doctrinae ante euersionem vrbis florentis per Tanaitas ad posteros fuisse propagatam, et ita, quae daturi sumus, ad veteres quoque Iudaeos suo modo pertinere. Verum cum traditionis de successione doctrinali, quam Iudaei a Mosis, prophetarum et Esdrae temporibus deriuant, fides valde suspecta sit, multa quoque noua vsque ad Talmudis obsignationem accesserint, quae a vetustioribus distingui non possunt, recte inde colligitur, de antiquitate dogmatum Iudaicorum, quae exponentur, non aliter iudicandum esse, nisi prout testium tempora volunt, et testimonii permittit conditio. Antequam vero placita Iudaeorum, quae in philosophica historia critico oculo perlustrari possunt, explicamus, pauca quaedam praemonenda, et obseruationes quaedam generales afferendae sunt, ex quibus de origine indole, natura fideque horum dogmatum, et quatenus in philosophiae annalibus enarrari queant, rectum fieri queat iudicium. Potiora huc redeunt:

Philosophiae Iudaicae conditio et indoles.

I. De philosophia Iudaica paulo aliter iudicandum est, quam de philosophia gentili. Haec enim, si barbarica quaedam exceperis, traditione magis, quam ratiocinatione nixa, ad principia rationis tota se conuertit, adhibitoque ratiociniorum intellectus humani nexibus et illationibus de rebus tum diuinis tum humanis disseruit, et philosophiam moralem iisdem, qua naturalem, fundamentis inaedificauit. Aliter id inter Iudaeos euenit, qui et ipsi quidem rerum humanarum atque diuinarum notitiam ad hunc vsque diem tradere non omiserunt, ast principio cognoscendi alio vsi sunt. Quamuis enim ratiocinandi legem et illationes non neglexerint, vt vel ex tredecim argumentandi modis constat; principium tamen cognoscendi primarium, ad quod in omnibus fere attenderunt, traditio fuit, et decisiones πατροπαράδοτοι, haud raro rationis principia infeliciter euertentes. Cum enim ad auctoritatis praeiudicium, quod tot modis veram philosophiam euertit, pleraque retulerint, non potuere non inter dogmata eorum multa irrepere absurda, quae lolii instar omnem rationis segetem euerterunt. Ex quibus sequitur

Theologia cum philosophia Iudaica fere coincidit.

II. Philosophiae et theologiae Iudaicae eandem fere rationem esse, et suo modo coincidere, nec posse considerari philosophiam Iudaicam, sine theologia huius gentis inque eo vno historiam illius ab huius enarratione differre, quod illa ad ista tantum dogmata attendat, quae ex ratione quoque

que intelligi et ad eius forum pertrahi quaſi poſſunt. Et Iudaeos quidem inter dogmata ex rationis cognoſcenda principiis, et ea, quae ex traditione diſcuntur, diſtinguere ſolere, negari non poteſt; auctor enim libri *Coſri* diſerte [a] *principia vniuerſalia, humanis mentibus inſita ſtatuta intellectualia* vocat, *eo quod naturalis ratio et intellectus ipſe, ea ceu aequa et obſeruanda ſtatuat, eſſeque ea* προγυμνάσματα *vel principia et praeparatoria ad legem diuinam, praecedentia eam natura et tempore, ſine quibus nulla humana ſocietas queat conſiſtere, adeo vt ne latrones inter ſe queant ſine illis ſubſiſtere*, pronuntiat, eas vero a legibus diuinis acroamaticis diſtinguit: qua ratione quoque R. BECHAI [b] *praecepta intellectualia* a *praeceptis traditionis* diſtinguit, et illa eſſe definit *de quibus hominis intellectus teſtatur, eaque explorat, ita, vt ſi vel maxime ſcripta non eſſent, tamen intelligens ea ſuo intellectu inueniret, vt, praeceptum de honorandis parentibus etc. praecepta vero traditione accepta ea eſſe* dicit, *quae homo in aeternum non aſſequeretur, neque intellectu ſuo inueſtigaret, ſed opus habet traditione, vt, praeceptum de clangore tubae, de tabernaculo.* Verum ſi ad praxin doctorum Iudaicorum reſpicimus, exiguum illos huic diſtinctioni pretium ſtatuere fatendum eſt, dum veritates naturales vel plane negligunt, vel traditionis ſtudio et amore ita deprimunt, vt nihil placeat, quod non traditionis luce ſit colluſtratum roboratumque. Vnde non ſine ſupercilio Iudaico pronuntiauit R. SCHEM TOF [c]: *eum, qui in rebus theologicis et diuinis ſequatur rationem et ſpeculationes ſuas, incedere ſine baculo et ſcipione, ſimilemque eſſe homini, qui ſolus iter facit per deſertum in loco obſcuro et caliginoſo, hunc enim certiſſime vadere ad ſuum exitium et in ſcrobes ac pericula multa incidere.* Sobrie quidem magis et prudenter inceſſiſſe Maimonidem, et ab eius tempore complures alios, qui philoſophiam Graecam didicerunt, fatendum eſt, quibus etiam magnam partem eorum debemus placitorum philoſophicorum, vel philoſophiae ſaltem luce colluſtratorum, quae in ſequentibus ſumus expoſituri. At grauiſſima indignatione id ſtudium ſequendi philoſophiam excepiſſe Iudaeos ceteros, ſtatuta in eos condita, qui illam didiciſſent, et perſecutio eorum, qui ſe philoſophiae ſtudiis addixerant, maxime vero excitatae ob Maimonideam philoſophandi commentandique rationem lites, in antecedentibus enarratae luculenti teſtes ſunt. Quod gentis ſuae praeiudicium etiam illos, qui ſeculi ſui moribus et ſenſu abrepti tandem philoſophiae Ariſtotelicae collum ſubdere coeperunt, ita inſedit, vt habuiſſe ſua Ariſtotelem ex traditione, ineptiſſimo commento fingerent. Nec alia mens Iudaeorum recentioris aetatis eſt, quos, ſi paucos quoſdam excipias, omnem ſanae rationis vſum eiurare rectiſſime iudicauit eruditiſſimus WACHTERVS [d].

III. Quam-

a) P. II. §. 48 p. 113. ſeq. quo loco valde philoſophatur Iudaeus.

b) Comm. de lege, apud Io. A LENT theol. Iud. hod. c. I. §. 10. p. 10.

c) Praef. ad Moreh nebhochim, vid. l. c. §. 5. p. 6.

d) In Spinoziſmo in Iudaiſmo detecto p. 47.

Confusa rationis et reuelationis principia.

III. Quamuis autem distincta inter se esse rationis et reuelationis lumina Iudaei agnoscerent, noua tamen labe dogmata sua defoedarunt, dum vtriusque principia ita inter se commixta confusaque in systema redigere conati sunt, vt saepissime inter tenebras et lucem pacisci voluisse iudicandum sit. Id quod in philosophia quidem esoterica maxime euenisse ex infra dicendis constabit, sed in exoterica quoque deprehenditur, in qua traditionis, et rationis praecepta ita ineluctabili labyrintho inter se coniuncta sunt et implicata, vt exitum inuenire non liceat, nisi eo filo Ariadneo vtamur, vt quae a ratione intelligi possunt, ab iis, quae traditionis et reuelationis dictamina sequuntur, distinguamus, et ad rationes demonstrandi, quas Iudaei sequuntur, respiciamus, vt ita quid philosophicum sit in eorum doctrina, quid minus, et quae sapientiae atque stultitiae naturalis inter eos facies fuerit, inde aliquo modo cognoscatur.

Philosophia Iudaica falsa.

IV. Ex his vero Lector, nobis non monentibus, intelliget, philosophiam Iudaicam, si de modo ratiocinandi ea intelligatur, et a reuelationis principiis et praeceptis traditiones otiosae, licet innumerae, distinguantur, characteribus falsae philosophiae esse conspicuam, ideoque improbandam. Quaecunque enim philosophiae studium indignum reddunt et dedecorant, in ea inueniuntur, principiorum rationis et reuelationis confusio, obscuritas affectata et inextricabilis, principia ad enthusiasmum ducentia, praeiudicia auctoritatis et antiquitatis, quaeque alia sunt, ex his fontibus oriunda, ex quibus omnis sanioris philosophiae odium Vatinianum fluxisse, enarrata hactenus Iudaeorum testatur historia.

Pauca philosophica apud Iudaeos occurrentia.

V. Sed et hoc supra monitum, historiam Iudaeorum literariam cum philosophica arcte cohaerere, et hanc sine illa intelligi non posse: fatendum autem [e] plura in illa occurrere exegetica, liturgica, talmudica, masorethica, quam philosophica, vbi

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Exegesis Iudaeorum philosophica inepta.

Et exegeticam quidem Iudaeorum theologiam cum philosophia Cabbalistica arcto cohaerere nexu fatendum est. Ea enim dogmata peregrina, a philosophis Orientalibus et Alexandrinis accepta, ita cum lege Mosaica coniunxit, vt allegoriae methodo opeque sacris doctrinis fanatica dogmata tribueret: verum tantum abest, vt ex hac exegesi philosophica sani quid ad philosophiae incrementa vel etiam exegeseos sacrae commoda enatum fuerit, vt potius vtramque maximam inde iacturam et innumera damna accepisse, sit certissimum. Cuius rei fidem qui desiderat, illi vel vnicus tractatus Cabbalisticus: *Siphra de Zeniutha* [f] adeundus est, vt intelligat, quam misere libri architectus initia Geneseos torserit, vt somnia sua fanatica diuino scriptori affricaret. Eiusdem generis esse *Medraschim*, siue commentarios biblicos Iudaeorum, *Bereschith Rabba* R. VSCHIAE *Baal*

e) Conferri cum vtilitate potest Ven. REIMMANNI hist. theol. Iud. c. XII. seqq.

f) Cabbal. denudatae T. II. p. 348. seqq.

Baal Hatturim R. IACOB BEN ASCHER, quos margini Bibliorum adiecit BVXTORFIVS, inſpectio docet, recteque a viris doctis [g] obſeruatum eſt. Pertinent vero huc omnia, quae ſupra de methodo explicandi ſcripturam allegorica, inter Iudaeos Aegypti et Palaeſtinae incolas recepta diximus: ea enim ita comparata eſt, vt omnem ſanam philoſophiam eiuret, et innumeris erroribus, et abſurdiſſimis placitis portam aperiat patentiſſimam. Qua de re cum viri docti paſſim egregia multa monuerint [h], breuitatis cauſſa lectorem ad eos ablegamus. Nos ad vnam fabularum Iudaicarum collectionem quae in libro: *Zenna verennah* comprehenditur, prouocamus, quam eiusmodi allegoricam docendi methodum peperiſſe, dudum viris eruditis [i] obſeruatum eſt. Aſt tam abſurda eſſe, quae iſtarum fabularum inuolucro traduntur, vt philoſophicum ſenſum fere omnia reſpuant, ex earum conſideratione vel mediocriter attento erit manifeſtiſſimum. Ex quibus iam, quid de hac philoſophia exegetica ſtatuendum ſit, apertum eſſe exiſtimamus. Euitaſſe hanc Charybdin quosdam et in his praecipue Maimonidem, et philoſophiae alium longe vſum in interpretandis ſacris oraculis ſtatuiſſe, ex antecedentibus, notum eſt. Aſt ſimul annotatum in Scyllam eos incidiſſe, et ex altera parte peccaſſe, philoſophiam ſectariam ſacris literis violenta interpretatione inferendo. Adeo ſani fere nihil, vel pauca admodum in philoſophia a Iudaeis expectanda ſunt.

Syncretiſmus philoſophiae Iudaicae noxius.

VI. Noua vero philoſophiae ſtudio inter Iudaeos inflixit vulnera, nefandus ſyncretiſmus, qui initio Aegyptiacos Iudaeos corrupit, mox in Iudaeam progreſſus ſtragem latiſſime edidit. Eius enim culpa factum eſt, vt fanaticum philoſophiae genus, quod Pythagorico-Platonici in Aegyptum aduexerant, Orientales philoſophi mire auxerant, et ornauerant, Aegyptii in peculiare ſyſtema enthuſiaſticum et delirum confuderant, Iudaeorum dogmata ſincera corrumperet, et neſcio quam rerum omnium deificationem (veniam verbo exoramus) introduceret. Quibus animi ſublimiora affectantes a ſimplicitate et puritate doctrinae Moſaicae abducti, et in periculoſiſſimas errorum ambages ſeducti ſunt. Cuius rei fidem faciet philoſophiae Cabbaliſticae hiſtoria infra enarranda.

Demonſtrationes Iudaeorum non philoſophicae.

VII. Porro hoc quoque addendum eſt, Iudaeorum doctores in demonſtrandis iis dogmatibus, quae ad philoſophiam referri debent, quaeque argumenta philoſophica poſtulant, nihil minus, quam philoſophos egiſſe, et neglecta rationum philoſophicarum ſerie, ad auctoritatis praeiudicium, ex inſana traditionis veneratione ortum reſpexiſſe, adeoque inter medias doctrinas philoſophicas minime philoſophice ſe geſſiſſe, et hoc

g) Vid. REIMMANN. l. c. L. I. c. 8. §. 5. pag. 145.

h) Conf. Cel. HERM. VON DER HARDT Hiſt. ſtud. Hebr. praemiſſa ephimerid. philolog. p. 3. ſeqq. RICH. SIMON. Hiſt. crit. V. T. P. I. c. 2. PHILIPPVS A LIMBORCH praef. comm. in acta, aliique.

i) Videndi quos laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 976. ſeqq.

hoc quoque nomine philoſophiae ſtudio vehementer obſuiſſe. Non ignoramus quidem, virorum quorundam in Rabbinorum ſcriptis verſatorum induſtriam in eo ſe probauiſſe, vt modum ratiocinandi concludendique Iudaicum philoſophica quadam ratione explicarent, de quo argumento praeter Io. Ivlivm Strvvivm [k], vir praeſtans Ionas Daniel Schrammivs meruerunt, quorum ille *rudimenta Logicae Hebraeorum* edidit hic in *dialecticam Cabbaleorum introductionem* vulgauit. At parum inde lucri proficiſci philoſophiae Iudaicae, fatendum eſt. Prior enim ſolos canones quosdam hermeneuticos enarrat, a Iudaeorum doctoribus in interpretanda ſcriptura et traditione adhibitos, Moſique inepte tributos, quos nos quoque *Tomo primo* exhibuimus; qui nec accurati ſatis et adaequati ſunt, nec logicae vſum valde magnum produnt. Poſterior autem analyſin Ariſtotelis ad Cabbaliſtica dogmata applicari poſſe erudite oſtendit, fatetur tamen, *Iudaeos plerumque carere noſtris legibus τῆς παιδείας artibusque ac literis humanioribus, neque olim tantum, ſed hodie quoque diras in illum imprecationes coniici, qui vel ipſe diſcit, vel filios ſuos docet philoſophiam Graecam; adeoque, quod in his deeſt, illud e noſtratibus petendum, etiamſi veſtigia tantum ſint, quae coniungendo vtramque inter ſe philoſophiam ac ſimilitudinem oſtendendo vel differentiam, reliquerint*, id quod exemplo conatuum Henrici Mori illuſtrat. Quin et idem vir doctus egregie, prorſusque in rem noſtram obſeruat [l]: *Duo vitia Iudaeis eſſe fere natiua: primum ex his eſſe ſuperbiam, qua omnes propter gentis ſuae antiquam virtutem ferantur, ſibi id quoque tribuentes, quod maioribus ſuis in toto orbe terrarum olim pepererit exiſtimationem. Hinc victoriam ſibi naturalem eos putare, ac turpe eſſe Iudaeo in vlla re ſuccumbere. Eſſe deinde alterum quoque malum paupertatem, qua in exilio ſuo plerique premantur, et ab excolendo ingenio ſuo arceantur, ſicque ſcientiis et artibus ex certis principiis diſputandi atque ſic ad veritatem perueniendi magnam vim inferre. Naſci vero ex his duo praecipue vitia, ἀπαιδευσίαν et ἀμεθοδίαν; quoniam enim ſibi falſo perſuadeant, veteres Graecam Latinamque philoſophiam in omne aeuum damnaſſe, malle eos ſuo ſenſu eſſe diuites, quam conſulere clariorum philoſophorum libros. Hinc errores varios conſpici in eorum ſcriptis, hinc falſa bonarum artium praecepta adeoque et regulas logicas erroneas ceterisque contrarias imperitis excidere. Ceſpitare enim, et quae ſint vera ad ſyllogiſmum requiſita, ne oriatur τὸ ψεῦδος vbique negligere, inferiora ſuperioribus inferre, corporea ſpiritualibus, et ſic peſſimam ſaepe μετάβασιν committere. Principia quoque prima et quae ex primis orta, quaeque ſit inter ſententiam eiusque cauſſas connexio, ignorare, multo minus cupere obſeruare.* Addit his multa confuſionis exempla in ſcriptis Iudaeorum regnantia, et quam mali philoſophi Iudaei ſint, manifeſte prodentia, quae veriſſima eſſe fatebitur, quicunque horum hominum ſcripta ſemel curioſo perluſtrauit oculo.

VIII. Du-

k) c. V. §. 12. p. 108. l) c. VI. §. 5. 6. p. 139. ſeqq.

VIII. Duplicis vero generis esse dogmata Iudaeorum, exoterica et esoterica, siue publica vel communia, atque arcana et acroamatica ex dictis repetendum est. Quam docendi rationem Iudaeos tenuisse nulla alia demonstratione, quam Cabbalistarum scriptis opus est, illa enim arcanam istam methodum supponunt. Vnde recte monuit illustris KNORRIVS [m], *methodum formamque libri Sohar duplicis esse generis: sicut enim Aristoteles inter dogmata sua alia vocet acroamatica, alia exoterica: ita hic alia esse scholae intimioris tradita, quae multis aenigmatibus inuoluta exercitatis saltem proponantur, praesertim de rebus sublimioribus in diuinitate aliisque partibus pneumaticis, alia autem admisceri vulgatiora.* Patebit id luculenter, si comparatio instituatur inter dogmata catechetica, thetica et Talmudica et inter dogmata Cabbalistica; illa enim vulgarem, haec arcanam doctrinam constituere, ex ea manifestum erit. Vnde vero haec arcana disciplina originem ceperit? an a Iudaeis ad gentiles, vel ab his ad illos deriuata fuerit, vt definiamus, parum quidem nostra interest, ex integra autem huius arcanae methodi historia, quam ab vltima antiquitate ab omnibus fere gentibus et barbaris et Graecis et Latinis obseruatam fuisse, suo loco semper diligenter annotauimus, facile diiudicare poterit, qui mentem habet praeiudiciis defecatam. Et Cl. SCHRAMMIVS quidem, Iudaeorum disciplinam hanc docendi rationem gentilibus exhibuisse contendit. Is, vbi viguisse duplicem hanc methodum inter Iudaeos obseruasset, monet porro, *tantum abesse, vt a gentilibus mutuati sint istam consuetudinem Iudaei, vt rectius huius in doctrinae ordines varietatis originem a Mose deriuare queant, cui primo acceptam referant Cabbalam, vel et vlterius. Nam sic opus fuisse propter populi iamiam ex Aegypto prodeuntis ac deinde diu in Arabiae desertis oberrantis diuersam conditionem, vt eo modo diuina mysteria proponerentur, quo vnicuiuis forent intellectu facillima, nempe rudiorum animis leges instillandas fuisse, quarum farraginis ingentis notitia constare perfecta debuerit. Haec si postmodum sapientum animos non satiasset, in promtu rationes fuisse, quibus quaelibet lex niteretur, has vero propalare non e re fuisse ob populi leuitatem, ad contraria sentiendum vbique pronam, tum propter gentes externas etc. hinc Mosen imitari cupientes Cabbalistas ab eo hanc methodum accepisse.* Nos, quae vir doctus hic tradit, non prolixe excutiemus, nec disputabimus, vtrum eiusmodi arcanior legem explicandi modus in populo Israëlitico obtinuerit, nec ne? de eo enim dispiciendi in sequentibus dabitur occasio, sed id tamen notandum est, non sufficere haec ad quaestionem soluendam, etiamsi concedamus, aliquam arcani disciplinam inter veteres Israëlitas obtinuisse, nec hic ex ratiunculis quibusdam et suspicionibus iudicandum, sed historia duce de ea re statuendum esse. Hanc si consulimus, non tantum in vltima antiquitate eius disciplinae vestigia inter gentes barbaras inue-

Methodus Iudaeorum duplex.

m) Praef. ad T. II. Cabb. denudatae.

inuenimus, vt *Tomo primo* luculenter ostensum, indubitatumque est, ante exitum Israëlitarum ex Aegypto hieroglyphicam methodum inter Aegyptios obtinuisse, a quibus Israëlitae, si qua eius inter illos fuit obseruatio, discere potuerunt: sed et id, de quo proprie quaeritur, ex ipsa Cabbalisticae philosophiae historia luce sua perfunditur, qua discimus, hanc arcanam et symbolicam mysteria occultandi rationem accepisse Iudaeos in Aegypto post Alexandri M. aetatem habitantes ab ipsis Aegyptiis tum patria disciplina, tum Pythagoreorum moribus, tum orientalium philosophia ad eam adductis, eamque vna cum philosophia, quam in ista regione mutuum acceperant, simul recepisse. Facile tamen concedi potest, eo promtius manus dedisse gentili consuetudini Iudaeos Alexandrinos, quo magis similem disciplinam inter maiores viguisse nouerant, et quo magis in id studium operamque conferebant suam, vt, quae alieno vitulo arauerant, ex suis agris accersiuisse, et a Mose accepisse viderentur. Quod consilium probauit, Iudaeosque in eo confirmauit necessitas rei, quae postulabat, vt doctrinae pereginae, tantopere a sancitis ab ipsa Numinis maiestate abeuntes eos celarentur, quos strictior legis obseruantia in domestica doctrina detinuisset. Ita vero et emolumentum inde sibi promittere poterant maximum, sperantes fore, vt dum laterent haec mysteria, eo maior inde illorum exsurgeret veneratio. Quam vt augerent, et sacrosanctam efficerent, silentium sub mortis et horrendi iudicii diuini metu iniunxerunt. Cuius luculentum exemplum esse potest epilogus libri Soharici [n]: *Idra Rabba*, qui totus eam arcanam methodum sacrumque silentium morte multorum obsignatum esse tradit, vt alia Cabbalistarum loca taceamus. Tantamque his anathematibus vim inesse credunt Iudaei, vt cum Knorrio atque simul eius in Cabbalisticis praeceptori filius durante eius institutione, morte esset sublatus, is hanc propalatorum mysteriorum poenam esse praefracte contenderit. Possent his addi plura, luxque accendi argumento non iniucundo ex comparatione methodi huius inter gentiles et Iudaeos, si nobis liceret esse prolixis. Ast contrahenda vela sunt, legi tamen non sine vtilitate possunt, quae erudite de hoc argumento disseruit SCHRAMMIVS [o].

Diuisio doctrinae Iudaicae in theticam et moralem.

IX. Doctrina Iudaeorum exoterica aut fidei dogmata aut morum doctrinam comprehendit. Illa et articulos fidei natura notos et ratione duce cognoscendos et ex reuelatione discendos comprehendit. Ea autem praeter legis decalogum diu certo systemate caruerunt, nec definiuit ecclesia Iudaica certam dogmatum seriem, donec circa medium aeuum Iudaici doctores de constituendo theticae theologiae compendio et designando articulorum fidei numero cogitarent. Primus, qui operi manum admouit fuit Saadias Gaon, quem Soranae academiae praefuisse Seculo X, supra diximus. Is Arabica lingua conscripsit *librum de fide (Sepher*

n) Vid. R. ISAAC LORIIA de reuol. anim. P. III. c. 49. Cabb. denud. T. II. P. II. pag. 476. o) loc. cit.

pher Haaemunah,) quem Hebraicum fecit R. Iehuda Ben Samuel Aben Tibbon, vt ſupra dictum: cuius compendium exhibet HOTTINGERVS. Agit in iſto ſcripto auctor libro primo de creatione, quam ex ſcriptura probat et ex prouidentia rationibus confirmat; libro ſecundo ita de Deo attributisque diuinis differit, vt contra Trinitatis ſimul myſterium inſurgat. Libro tertio de lege, prophetis et prophetia, de Leuitis et circumciſione aliisque ad legem ceremonialem pertinentibus diſputat. Libro quarto de cultu diuino et religione, de fine creationis et in ſpecie hominis itemque de prouidentia eiusque concurſu tractat. Libro quinto opera iuſtitiae et iniuſtitiae ſiue peccati excutit, quo loco fermentum Phariſaicum luculenter prodit. Libro ſexto de ſubſtantia naturaque animae, de morte, de ſede, operibus, praemiis, poenis animae, de vitae termino, de angelo mortis etc. diſquirit, et reuolutionem corporum in die reſurrectionis explodit. Libro ſeptimo reſurrectionem ex natura rerum, ſenſuque hominis, ex reuelatione et traditione demonſtrat. Libro octauo doctrina de vltima liberatione Iſraëlis per Meſſiam, et libro nono de praemiis bonorum et poenis malorum operum explanatur; libroque decimo dogmata quaedam moralia vitaeque regulae afferuntur. Dignus libellus eſt, qui ab exploratoribus Iudaicorum dogmatum etiam philoſophicorum penitius excutiatur, eo quod non ſcripturae tantum et traditionis fide, ſed etiam rationis momentis auctor nitatur; vnde miramur doctiſſimos viros IACOBVM BASNAGIVM et IACOBVM FRIDERICVM REIMMANNVM eius rationem in condenda doctrinae Iudaicae hiſtoria non habuiſſe [p]. Fatendum tamen, priuatam tantum auctoritatem eum libellum habuiſſe; publicam enim fidem MAIMONIDAE tantum labor meruit, qui teſte R. Is. ABARBANELE [q], primus fuit, qui incepit redigere in ordinem radices et fundamenta legis diuinae, id eſt, qui librum eccleſiae Iudaicae ſymbolicum conſtituit, licet ante eum duobus ſeculis antiquior R. Saadias ſimile quid fuerit conatus. Ex hoc Iudaeorum magiſtro fidei articulos tredecim, quos poſtea vniuerſa recepit eccleſia Iudaica, diſcere licet, quos paſſim ſcriptores repetunt [r]. Fundamenta illi articuli exhibent fidei Iudaicae, non tantum religionis reuelatae, verum etiam naturalis. Quare, vt quid ſperet duce ratione et reuelatione eccleſia Iudaica, quidue credat, et quousque rationis limites extenderit, cognoſcamus, lectoris commoditati inſeruituri, paucis monemus; articulum primum ponere pro fundamentali dogmate, exiſtentiam creatoris excelſi, quod nimirum exiſtat perfectus omni modo perfectionis, et ſit ſupra quaelibet exiſtentia atque ab eo perpetuitas eorum ſit, et ſi concipiamus, non exiſtere, ceſſatura ſit exiſtentia cuiuslibet

p) Memorauit autem eum LAVR. ODHELIVS in ſynag. bifronte p. 59. et BVDDEVS introd. in hiſtor. philoſ. Hebraeor. §. 32. p. 171.

q) De capit. fidei c. I. §. 3.

r) Nominatos vide apud REIMMANN. l. c. L. I. c. 5. §. 13. p. 63. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 867. add. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. I. §. I. SCHVDT. memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 27. §. 18. p. 29.

libet entis: omnesque exiſtentiae, et quicquid extet praeter illum, neceſſario dependeat ab eius exiſtentia. Articulus alter vnitatem eius fundamentum ponit, quodque vnus ſit non tanquam ſpecies generalium, neque vnus vt ſpecies particularium, nec etiam vnus inſtar compoſiti, ſed vnus ſit vnitate, cui nulla ſimilis eſt. Tertius corporalitatem a Deo remouet, nec in eo eſſe affectiones corporum vel in ſubſtantia vel in accidente, ponit, ſed ſeparandam eſſe ab eo omnem compoſitionem et diuiſionem ſtatuit. Quartus eius aeternitatem aſſerit, qua nihil praeter eum eſt aeternum, ſi eum comparemus cum alio. Quintus poſtulat, vt ille ſolus Deus ſanctus et benedictus colatur atque adoretur, neque tale quidquam praeſtetur vlli exiſtenti praeter ipſum, ſed omnes cogitationes in eum ſolum dirigantur. Sextus prophetiam confirmat, eam ſcilicet et dari, verumque eſſe, quod prophetae dixerunt. Septimus veritatem prophetae Moſis magiſtri, tanquam fontis omnis prophetiae ſtatuminat. Octauus, legem eſſe a coelis pronuntiat, atque hoc credi poſtulat, iſtam legem, quam hodie habemus, eſſe legem traditam Moſi atque totam eſſe ex ore omnipotentis. Nonus legem hanc magiſtri Moſis non exterminatum vel extirpatum iri, nec venturam aliam legem praeter hanc, a Deo aſſerit, nec fore additamentum aut diminutionem in ſcriptura, vel explicatione ait. Decimus, Deum ſtatuit cognoſcere omnes actiones hominum, easque non negligere. Vndecimus docet, Deum retributurum eſſe bonam mercedem obſeruanti praecepta eius, et puniturum eſſe eadem violantem; retributionem autem maximam eſſe futurum ſeculum, et poenam grauiſſimam exterminium. Duodecimus, credere poſtulat Iudaeos dies Meſſiae, illumque certiſſime expectare, etiamſi cunctatus fuerit, non ſupputando tempora. Decimus tertius reſurrectionem mortuorum iniungit credendam, quae fixo ſolique Deo noto tempore certiſſime euentura ſit. Intelligi ex horum articulorum fundamentalium recenſione poteſt, praeſertim ſi explicationes et rationes additae conſiderentur, quas ex parte infra contemplabimur, auctorem eorum fuiſſe philoſophum: cuncta enim argumentis philoſophicis ornauit et roborauit. Mirandum itaque MAIMONIDEM, cuius methodus philoſophica Iudaeis multis diſplicuit, ita tredecim iſtos articulos, (Ikkarim vocat) contribulibus ſuis commendauiſſe, vt eos plerique reciperent. Fuerunt tamen quidam, qui vel inuidia duce, vel arrogantia auctore improbauerunt conatus Maimonideos, et varia in eo carpſerunt. Inter eos praecipue duorum ſe diſtinxit ab aliis ſtudium, R. Chaſdai ſeculo XIV, et R. Ioſeph Albo ſeculo XV, qui in hoc articulorum fundamentalium catalogo reprehenderunt, quod plures articulos et eſſentialia dogmata fidei omiſerit, et credenda cum agendis confuderit, ea quoque dogmata, quae fundamentum fidei tangunt, ab iis, quae minus talia ſunt, non ſatis diſtinxerit. Aliter itaque inſtituendum eſſe ratus R. CHASDAI, in *Or Iehoua*, dogmata fundamentalia, ab iis, quae hoc nomen non tuentur, ita diſcreuit, vt

duas

duas articulorum fidei classes constitueret, quarum vna eos comprehendit, quae absolute ignorari non possunt, quales sunt, esse Deum, esse eum vnicum, incorporeum et ab omni corporis natura remotum; altera eos exhibet, qui ideo fundamentales sunt, quod negato vno, totum religionis fidei systema collapsurum esset. Huc sex capita refert: notitiam Dei de existentibus, prouidentiam eius circa ea, potentiam eius infinitam, prophetiam, liberum arbitrium, nouissimum diem. Tandem eos quoque articulos fidei vocat, qui sine haereseos nota negari non possunt, quia sunt articuli fidei, non dependentes a praeceptis specialibus, et sunt isti octo: creatio mundi, immortalitas animae, praemium et poena, resurrectio mortuorum, aeternitas legis; eminentia prophetiae Mosis; quod fiat sacerdoti responsum per Vrim et Thummim, Messias: quibus coronidis loco adiicit ea dogmata, quae dependent a praeceptis particularibus; et sunt tria, precatio et benedictio sacerdotum, vtilitas resipiscentiae, principium anni et quatuor distinctiones eius. Ita quidem huius mentem explicat ABARBANELIVS [s], R. IOSEPH ALBO autem in libro suo *Ikkarim*, ad tria capita dogmata omnia reuocat, quae summa sint omnium reliquorum, et summa genera omnium articulorum, nempe sunt ea: existentia Dei, sub qua continetur vnitas et remotio corporeitatis. Legem esse a coelis, sub qua comprehenduntur prophetia atque excellentia prophetiae Mosis magistri nostri; praemium et poena, ad quam reducuntur scientia Dei, prouidentia, Messias atque viuificatio mortuorum. Videturque R. Ioseph Albo hanc distinctionem summorum generum capitumque theologiae a doctoribus scholasticis accepisse, quod cum paucioribus classibus omnia comprehendat, multis Iudaeorum placuit. Potior tamen eorum pars Maimonideo systemati adhaesit, et hos tredecim articulos non tantum pro systemate fidei Iudaicae recepit, sed et variis scriptis illustrauit, de quibus tamen plura in praesentia dicere non licet [t].

X. Doctrinam moralem Iudaeorum quod concernit, ea in hac gente non tractatione systematica et acroamatica, sed exoterica, nempe paraenetica et ascetica methodo tradita est, donec tandem ad Aristotelis ethicam deducerentur. Et exigua quidem totius moralis philosophiae et theologiae cultura, pretiumque haud magnum apud Iudaeos fuit, eo quod toti in traditionum Talmudisque studio haererent; cuius luculentum exemplum est, quod in vniuersa Talmudis compilatione ingente vna tractatio, *Pirke abhoth* dicta, moralis sit. Ex quo vero studia philosophica inter Iudaeos in Occidente habitantes emersere, coeperunt quoque illi maiorem diligentiam studio morali impendere. Vnde a seculo XI et XII, multi Iudaeorum doctores reperiuntur, qui in hoc

s) l. c. c. 3. p. 5.

t) Plura videsis apud ODHEL. l. c. p. 68. seqq. Io. A LENT. theol. Iud. hod. c. I. §. 14. p. 18. seqq. CARPZOV. pec. diss. disput. Acad. p. 483. seqq. REIMMANN. l. c. p. 68. BVDDEVM l. c. §. 32. p. 17. seqq. Inter recentiores articulos fidei omnium diligentissime illustrauit R. MENASSE BEN ISRAEL, cuius scripta huc pertinentia indicant KROMAYERVS in scrutinio religionum diss. IV. p. 76. seqq. REIMMANN. l. c. §. 18. p. 72.

hoc argumenti genere illuſtrando operam collocarunt ſuam. Quorum tamen recenſionem cum limites noſtri non admittant, viri eruditi Io. Henr. Hottingervs [u], Lavrentivs Odhelivs [x], I. B. Carpzovivs [y], Iac. Frid. Reimmannvs [z] adeundi ſunt, qui eorum pleniorem dabunt notitiam. Fruſtra tamen ethicam ſyſtematicam, philoſophico ordine methodoque conſcriptam quaeres; cuncta enim aſcetice, exotericeque tractarunt, licet vnus prae alio ordinis ſit obſeruantior; quo nomine R. Bechai *Chobbath Lebbabbot*, ſiue *officia cordis*, R. Maimonidae *Halechoth Daoth*, ſiue *regulae morum*, R. Iedaia Hapennini *Bechinath Olam*, ſiue *exploratio ſeculi* laudari merentur, de quibus libris bibliothecarum Hebraearum ſcriptores conſulendi ſunt. Fuerunt tamen, quibus, vti dictum, arriſit ethica Ariſtotelica, quique eam ſuis quoque popularibus commendare non deſtiterunt. Inter quos nomen tulere R. Abraham Ben Chasdai ob libros *de anima*, et ob *dialogum inter principem et Naziraeum* [a], et R. Kalonimvs, aliquot ſcriptis ethicis, vel ſcriptorum ethicorum verſionibus memorabilis [b]. Quibus addi poteſt, quod Cel. Wolfivs [c] nos docet, R. Meir Algvadesch, qui medicus regis Hiſpaniarum A. C. MCDXV fuit, Ariſtotelis libros ethicos in Hebraicum ſermonem transtuliſſe, et *ſententias Ariſtotelis* collegiſſe, in quas commentarium ſcripſit R. Ioseph Ben Schem Tof [d]. Ceterum ex iis, quae de philoſophia Iudaica in genere monuimus, iudicium fieri poteſt, etiam in hac philoſophiae parte reuelationis et rationis principia inter ſe confuſa, traditionem philoſophicis argumentis admixtam, et quadrata rotundis aptata fuiſſe, parumque attuliſſe doctrinam Iudaeorum moralem ad emendationem voluntatis. Peculiari tamen docendi genere de morali doctrina merere voluere Iudaei, operoſa et affectata officiorum enumeratione, quae DCXIII legibus ex Moſaica lege, vt ferunt, deductis comprehenderunt, diuiſeruntque in CCXLVIII affirmatiuas, et CCCLXV negatiuas. Nimis longus eſt hic catalogus, quam vt hoc loco totus exhiberi queat, legendus autem vel in *catecheſi Iudaica* [e], et in tractatu Talmudico *Maccoth* [f], maxime vero, qui commentario eum illuſtrauit R. Abraham Bar Ketani in *Kol Iehoua*, a Philippo Ferdinando [g] Latine edita: vel apud Chriſtianos Io. a Lent [h]: et Io. Henr. Maivm [i], qui theologiam Iudaicam hodiernam enarrarunt, easque etiam leges notarunt, quae inter Iudaeos antiquatae ſunt. Harum legum conſideratio luculenter demonſtrauit, recte nos Iudaeis philoſophiae moralis cognitionem veram ſolidamque denegaſſe. De quo ſi lector nondum conuictus

u) Bibl. Orient. L. I. cl. 6. p. 27.
x) l. c. p. 71.
y) Introd. in theol. Iud. c. X. §. 8. p. 80.
z) l. c. L. I. c. 10. §. 7. ſeqq. p. 184. ſeqq.

a) Conf. Wolf. l. c. P. I. p. 58.
b) Idem l. c. p. 1008.

c) pag. 744.
d) Idem p. 221. 571.
e) Q. 21.
f) c. 3. f. 23.
g) Ex Iudaeo, qui hunc librum edidit Cantabrig. 1597.
h) l. c. c. XIV. §. 3. p. 447. ſeqq.
i) Loc. XIII. §. 3. p. 192. ſeqq.

uictus fuerit, eum recordari iubemus, ex mente Iudaeorum praecepta affirmatiua, praeter tres, foeminas non obligare [k]: itemque ad consequendam salutem obseruationem impletionemque legis vnius in hora mortis sufficere, reliquarumque obsequium tantum pertinere ad gradus beatitatis augendos [l]. Id quod pestilentissimam morum corruptionem inducere, et Pharisaismum exhibere integra sua malignitate conspicuum, nemo non videt: Id tam abominabile visum est quibusdam, vt contradicere impio asserto non dubitauerint, parum licet promouentes, qua de re digna sunt, quae legantur, annotata ab ABARBANELE [m]. Quibus si addimus, ritualia et ceremonialia ab iis moralibus longe esse praelata, parumque de mentis emendatione cogitatum, asserta quoque multa sanioribus rationis et reuelationis principiis aduersa, consentient omnes, qui veram moralis doctrinae constitutionem intelligunt, faciem ethicae Iudaicae esse miserabilem et detestandam.

§. II. Sed vt paulo plenius intelligamus, quid de iis diuinioris doctrinae capitibus, quae ratione duce cognosci possunt, Iudaei statuerint, quibusue rationibus philosophicis eorum veritatem assertum iuerint, adducemus iam speciali enumeratione dogmata potiora, quae theologiam quandam naturalem Iudaeorum constituunt. Ita vero Iudaeorum magistri praecipiunt: *Conspectus philosophiae Iudaicae diuinioris.*

I. Creator, cuius nomen sit benedictum, vnicus est in vnitate, quae nullam omnino similem habet, et ille solus Deus noster fuit, est, et erit. Ita quidem primum articulum fundamentalem Iudaici symboli fidei praecipere, ex antecedentibus notum. At roborauisse Iudaeos hoc dogma naturale, rationibus quoque philosophicis ex MAIMONIDE [n] constat, qui vnitatis notiones Peripateticas huc aduocat, monendo: *eius vnitati nihil esse ex iis, quod in hoc vniuerso vnum est, quod ei respondere queat. Nam nec esse vnum specie, quippe quae multa contineat singularia, nec esse vnum corpore, id enim in partes et extrema esse diuisibile; sed ita vnum esse, vt nulla ei similis in mundo reperiatur vnitas.*

II. Existentia Dei nihil aliud est, quam ipsius essentia et veritas, et vicissim essentia eius nihil aliud est, quam ipsius existentia. Nam essentia eius non est ita comparata, vt existentia ipsi accidat: nam ita existentia foret res aduentitia, sed semper et necessario existit, nec quicquam noui vnquam in ipso exoritur, neque etiam accidens aliquod ipsi accidit. Haec MAIMONIDES [o], qui argumentum ducit philosophicum ex eo, quod essentia Dei nullum in

k) LEO MVTINENS. de cerem. et consuetud. Iudaeorum P. V. c. 4.

l) R. IOSEPH. ALBO fundam. fid. L. I. c. 31. conf. A LENT l. c. c. XIV. §. 8. p. 504.

m) Cap. fid. c. 13.

n) Iesode thora c. I. §. 4. p. 3. ed. Vorst.

o) Moreh nebhochim P. I. c. 57.

in se accidens habeat, adeoque existentiam in se necessario includat, cum aliunde ei tanquam aduentitium quoddam aduenire nequeat. Quod argumentum pro existentia Dei ex idea Dei, et necessitatis essentiae eius desumtum tanquam nouam Dei demonstrationem in scenam reuocauit Cartesius, quem non primum eius auctorem esse, ex hac Maimonidae ratiocinatione patet, quem a Christianis mutuum eam accepisse nulli dubitamus: apud scholasticos enim non infrequens eius mentio. Subtiliter in hoc argumento explanando, et rationibus philosophicis deducendo versatur R. IOSEPH ALBO [p], qui monet: *Deum solum necessario existere, alia vero entia omnia esse contingentia; et in hoc conuenire quod sint contingentia, nihil vero esse, quod conueniat cum eo, quod necessario existit, neque in alia re, ne in nomine quidem entis: fieri enim non posse, vt sint duae necessariae existentiae, nulloque modo ea concipi posse paria.* Quam demonstrationem ex natura et definitione entis necessarii postea pluribus vrget, et ita tum ex entis summi idea, tum ex serie rerum contingentium tandem in ente necessario desinente ratiocinatur. Quibus ratiociniis nostra aetate plurimum fuisse tributum a magnis viris, aliis circulum committi et quaestionem peti contendentibus, notum est, hicque memorare fusius nihil attinet.

III. Fundamentum fundamentorum, et columna sapientiae est cognoscere, esse Deum primum ens, istudque existentiam largiri cuilibet existenti. Omnia enim entia coeli et terrae, quaeque intra illa sunt, non existunt, nisi ex veritate illius existentiae. Quod si concipias, illud non existere, nulla res poterit existere; sin autem tibi imagineris, nulla existentia esse praeter illud solum, istud existet, neque desinet esse, propter illorum destructionem: omnia enim existentia necessario dependent ab illo, ipse autem Deus opus non habet illis, ne quidem vllo eorum. Ita quidem R. MOSE [q] tractationem de fundamentis legum auspicatus, omnem realitatem rerum in solius DEI existentia latere, pro fundamento primo posuit. Qua ratiocinatione misero sophismate abusum fuisse Spinozam, suo loco ostendetur. Alia argumenta, praecipue a motu desumta, qui primum motorem supponit, affert alio loco.

IV. Essentia Dei comprehendi ab hominis intellectu non potest, sed longe supra eum est posita. Deus enim definiri non potest; cum definitio composita sit ex genere proximo et differentia; Deus autem non habeat genus, sub quo comprehendatur; nihil autem cognosci potest, nisi ex definitione eius [r]. Paria Iudaei passim tradunt: maxime vero Cabbalistae, hanc absconditam diuinae essentiae profunditatem multis pro-

p) Fundament. fid. L. II. c. 10. conf. Io. a LENT l. c. c. III. §. 2. p. 72. R. ABRAHAM. IAGEL. Catechism. Iud. art. 1.

q) Constit. de fund. legis cap. I. §. 1. pag. 1.

r) MAIMON. l. c.

profequuntur, vt vel ex folo libro *Tik Runo Hafobar* patet, vbi inter alia: *Tu es iste vnus extra numerum, tu es excelfus fupra omnes excelfos, abfconditus omnium abfconditorum, nulla mens te omnino apprehendere poteft, tu es, qui produxifti decem ordines fiue numerationes ad illuminandum in iis mundos abfconditos, qui non reuelati funt, et mundos, qui reuelati funt: et in iis te abfcondis a filiis hominum, et tu es, qui annexus es iis, et vnis te iis: et quoniam tu es in intrinfeco, quicunque te feparat vnum ab alio ex iftis decem, reputatur ipfe, ac fi feparaffet te ipfum* [s]. Quem locum ideo attulimus, vt quam mifere corruperint Iudaei veritatem hanc: effentiam Dei infinitam comprehendi non poffe. Valde enim fallitur RITTANGELIVS, qui haec de infinitatis attributo intelligenda effe, idemque dicere putat, Deum effe cauffam cauffarum infinitam et incomprehenfibilem. Iochaidis enim doctrina ex orientali philofophia transfumta id vult, in infinito abyffo latere incomprehenfibilem Dei profunditatem demerfam, eamque, vt fe manifeftaret, in illis emanationum ordinibus ita confpicuam fe feciffe, vt quicquid in quatuor mundorum claffibus effet, Deum euolutum ex profunditatis fuae inacceffo et incomprehenfibili lumine exhibeat et manifeftet, ficque in emanationibus tantum diuinis incomprehenfibilis Dei effentia comprehendi queat. Quam genuinam Cabbaliftarum mentem effe, infra inuictis rationibus demonftrabimus. Ex his vero de orthodoxia theologiae naturalis Iudaicae, deque philofophia eorum de Deo iudicandum.

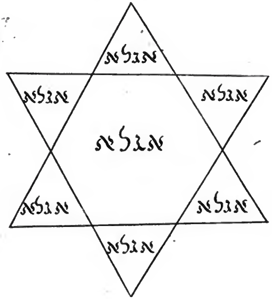
V. Deus itaque ex attributis tantum fuis et nominibus cognofci poteft, quae cum eius effentia coincidunt. Fundamentum hoc eft totius fere magiae Iudaicae, et Cabbalifticae, qua mira nominibus diuinis effici poffe gloriantur, qua de re paffim obuia funt Iudaeorum effata [t]. Quod licet mirum videri queat, ad eiusmodi nugas Iudaeos potuiffe delabi, definet tamen mirari, qui cogitabit, emanationis fyftema, quod Cabbaliftae, et ab iis alii quoque Iudaei receperunt, poftulare, vt nominum diuinorum quasdam quoque ex Deo emanationes faltem virtutes operatrices effe, concedatur, quibus commotis emanationum inferiorum feries ad fuperiorum voluntatem pertrahi poffe fperari queat. Quod ex Orientali philofophia ad Iudaeos tranfiiffe, ex Gnofticorum circa diuina nomina myfteriis colligi poteft. Multa hic otiofa et nugarum plena fomniant Iudaei, qui nomina diuina feptuaginta duo numerant, eaque fepties difpofita interque fe commutata feptingenta et viginti nomina Dei exfculpunt. Inter ea maxime nomen אגלא, Agla memorabile eft, eo quod eo Iudaei in Cabbala practica vtuntur, et hoc fcuto Dauidis, vt vocant, incendia extingui pof-

 fe

s) Locum affert STEPH. RITTANGELIVS ad librum Iezirah p. 162.

t) vid. PETR. GALATIN. L. II. c. vlt. REVCHLIN. Cabb. L. III. p. 697. feqq. Coll. Piftor. Cabbal. denud. T. I. intr. in librum Sohar c. 5. p. 178. feqq. et quae praeter alios adduxit IO. SAVBERTVS palaeftr. theolog. philolog. p. 61. feqq.

ſe contendunt, ſi igni immittatur, cuius figuram in lectoris curioſi gratiam hic appingimus.

Alii aliter pingunt, et angulis vocem ט״יר inſcribunt. Eſt autem vox Agla compendium vocum אתה גבור לעולם אדני, *tu es fortis in aeternum Domine*, quibus vim iſtam mirificam, etiam ad euitanda vulnera, et ſimilia ineſſe ſtatuunt, de quo tamen cum ad noſtrum inſtitutum id non pertineat, dici plura non poſſunt, legendi tamen ſunt, quos magno numero laudat Io. Albertus Fabricius [x]. Ex his vero de reliquis iudicandum.

VI. Maxima vero vis ineſt nomini Dei יהוה, cuius tanta veneratio eſſe debet, vt nemini illud pronunciare liceat. Multa hic dici poſſent de hoc nomine Deo mirabili, quod *Schem ham phoraſch* vocant, eo quod eſſentiam Dei clare et luculenter explicet, ſi theologiae Iudaicae placita compilanda eſſent; ſed his immorari non licet, videndi vero quos laudat Fabricius [x]. Nos id, inſtituti noſtri memores, notamus, tanta ſeueritate interdictum eſſe vſum huius nominis Iudaeis, vt aeternae vitae exſortem eum dicant, qui illud vel voce vel ſcriptis efferat, qua de re videndus eſt tractatus *Sanhedrin* [y]: immo, teſte *Auoda Sarah* [z] R. Chanina Ben Teuadion ob hanc culpam igni, vxorque eius morti addicti ſunt. Qua vero de cauſſa venerabili nomine vti prohibuerint Iudaei, et non niſi ſacerdoti benedictionem pronuntianti efferre licitum putauerint; vtrum ad tollendum abuſum et conſeruandam eius maie-

x) Cod. apocryph. V.T. T.II. p.1006. T.III. pag. 143.

x) Bibliograph. antiq. c.VIII. p. 243. ſeqq.

y) c. XI. f. 90.

z) c. I. f. 18.

maieſtatem, aut propter vſum magicum, aut propter ignoratam hodie et amiſſam pronuntiationem eo vti vetuerint, ita diſceptatum eſt inter viros eruditos, vt nobis quidem veram cauſſam non liquere, ſit veriſimillimum. Legenda tamen quae induſtria HADRIANI RELANDI [a] collecta ſunt ſcripta virorum doctorum.

VII. Dei eſſentia tota ſpiritualis eſt, diſtincta ab omni prorſus corpore, eſt enim infinitus, omne vero corpus eſt finitum, finitamque habet potentiam. Ita iterum MAIMONIDES [b], et, qui eum ſequitur ALBO [c], quo ſimul omnem materiae infinitatem negant.

VIII. Eſt Deus eſſentia perfectiſſima, et quicquid a nobis pro perfecto habetur, id quoque attribuitur Deo benedicto, ad docendum, illum omnibus numeris, et gradibus eſſe perfectiſſimum, nullumque in ipſo eſſe defectum vel priuationem, vel paſſionem. Hinc omnes perfectiones non tantum potentia, ſed re ipſa in eo ſunt [d].

IX. Attributa Dei diuiduntur in tres partes: quaedam ſunt actiua, quaedam acceſſoria, quaedam negatiua. Actiua ſunt deſumta ab actionibus Deo tributis et a Deo prouenientibus per media naturalia; acceſſoria ſunt petita ab exaltatione loquentium de eo; haec licet ſint multiplicia, nullam tamen inferunt in Deo multitudinem, neque eximunt eum ab vnitate. Negatiua autem praedicantur de eo, ad negandum de ipſo contrarium illorum, non ad affirmandum illa eo modo, quo nos ea intelligimus. Subtiliter haec exſequitur auctor libri *Coſri* [e], ſic vt vix dubitare liceat, preſſiſſe eum Scholaſticorum veſtigia, adeoque etiam ex hoc quoque argumento ſuſpicari liceat, eſſe librum hunc ſeculo VIII, quo is ſcriptus dicitur, iuniorem. Multa imprimis de paſſionibus Deo attributis ſatis eleganter diſſerit, quocum conferendus MAIMONIDES [f]. Non itaque κατὰ τὸ ῥητὸν intelligendi ſunt Iudaei, de Deo indigne loqui viſi. Ita enim ἀνθρωποπαθῶς loqui ſolent de Deo, vt oblitos fuiſſe ſummi Numinis perfectione credas. In quo allegoricae methodo ignoſcendum eſt, eiusque phraſeologia ex his theſibus philoſophicis explicanda, licet fatendum quoque ſit, obſcuros ſe ita feciſſe doctores Iudaicos, et plebi occaſionem dediſſe, venerationem ſupremo Numini debitam negligendi; vt taceamus, ſaepe has allegorias re ipſa in Dei perfectionem peccare, quamcunque etiam explicationem adhibeas [g].

X. Deus eſt infinitus (Enſoph Cabbaliſtis inde dictus, de quo in ſequentibus dicetur) diſtinctus quam maxime a creaturis finitis, habet enim infinitam durationem exiſtentiae tam antecedentem, quam ſubſequentem. Hinc attributa eius aeterna et infinita ſunt, quoniam fieri non poteſt, vt de nouo ipſi contingant, vel ita ſint in Deo, vt aliquando futura non ſint [h].

 XI.

a) In dodecade exercitationum philologicarum, de vera pronuntiatione vocis Iehoua, Traiecti 1707.
b) Mor. nebh. P. I. c. 26.
c) l. c. L. II. c. 6.
d) IDEM l. c. ALBO l. c. c. 26. Coſri P. II. §. 2. p. 77.
e) pag. 77.
f) l. c. c. 46. 59. 60.
g) Conf. BASNAGE Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 2. §. 3. ſeqq. p. 8. ſeqq.
h) ALBO L. II. c. 25.

XI. Eſt Deus etiam infinitus ratione durationis, ita vt ſit primus et nouiſſimus, atque aeternus, non enim dependet a tempore, vt entia contingentia. Fuit itaque ante mundum, errantque illi grauiſſime, qui mundum Deo coaeternum ſtatuunt. Prolixe id contra Ariſtotelem proſequitur MAIMONIDES [i].

XII. Omnia quae praeter Deum ſunt, tempori ſubiiciuntur, et ideo tempus illa immutat. Hinc ipſae etiam intelligentiae ſeparatae, etſi ex contrariis minime compoſitae ſint, vt mutationi obnoxiae eſſe queant, nihilominus mutationem a tempore patiuntur. At Deus ſemper idem eſt, tam ante creationem mundi, quam poſt illius interitum, neque vllis mutatur temporibus [k].

XIII. Deus eſt eſſentia ſimpliciſſima, neque in eo eſt compoſitum aut accidens aliquod, ſed eſt ſubſtantia, quae ſine accidentibus ſubſiſtit. Hinc ſequitur, Deum eſſe intellectum in actu perpetuo, nunquam in potentia, ſic vt non quandoque apprehendat, quandoque non apprehendat, ſed ſit ſemper intellectus in actu. Sic conſequens eſt, ipſum et rem, quam comprehendit, vnum idemque eſſe. Ita iterum MAIMONIDES [l], cuius verba quidem ſanum ſenſum admittere non negamus, ſuſpicamur tamen praeceptoris ſui, Auerrois, principium, Deum eſſe intellectum agentem vniuerſalem in cogitationibus Iudaei philoſophi haeſiſſe, haſque ei locutiones ſuggeſſiſſe. Certe incommode dicit, rem quam comprehendit, et intellectum eius vnum eſſe. Aliud enim res eſt, aliud idea rei intellectui obuerſans. Verum de his alibi.

XIV. Ex eodem fundamento Deus quoque eſt immutabilis, non tantum quoad exiſtentiam, ſed etiam quoad voluntatem. Hinc nullae in eo proprietates corporis ſunt, nec variabile quicquam, quod mutationem in eo efficere queat. Quin et paſſiones ab eo ſeparandae ſunt, quia efficiens paſſionum aliud eſt, quam id, quod patitur [m].

XV. Vocantur proprietates diuinae Sephiroth, id eſt, illuminationes, eo quod plenae ſint lucis et ſplendoris. Ita quidem auctor *praefationis in librum Seaare Ora* [n], quem vnanimem nationis ſuae conſenſum a parte ſua ſtantem habere putat LENTIVS. Sed fallitur vterque; attributa enim diuina manent in eſſentia diuina, et cum ea realiſſime et formaliter vnum ſunt, vt ex antecedentibus conſtat: Sephiroth autem, ſunt formae virtuteſque ſubſtantiales ex Deo eiuſque vnitate ita egredientes et ſe ad inferiora effundentes, vt ſalua tamen eius vnitas maneat, id quod infra, vbi ex inſtituto de iis dicendum, prolixe probabimus. Hoc vero loco vnum tantum Iudaei [o] celebris locum afferimus, teſtantis *Abrahamum vocauiſſe in libro Iezirah Sephiroth, quaſi Saphiros, ad ſignificandum, quemadmodum Saphirus omnes colores recipit, ſic Deo omnes formas, bene-*

i) l. c. P. II. c. 15.
k) ALBO L. II. c. 19.
l) Fundam. leg. c. II. §. 15. p. 23.
m) Citati.
n) l. c. p. 94.
o) R. MOSES ad Iezirah c. I.

benedictiones, emanationesque tribui, ita tamen, vt haec omnia summam Dei benedicti vnitatem praedicent. Vnde non errasse censendus est doctissimus Iudaeorum scriptor R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui *decem illos Sephiroth seu diuinas perfectiones aliud quid esse*, dixit, *quam essentiam Dei, licet dici nequeat, esse illas distinctas creaturas; sed tantum emanationes quasdam essentiae coniunctas, perinde vt radii solares cum sole, flamma cum prunis ardentibus, aut, vti Plato ait, vltimum lineae punctum cum linea coniunctum est.* Rectissime enim ita Cabbalistarum mentem exprimi, ex dicendis constabit.

XVI. Deus ita omniscius est, vt cognoscat essentiam suam, quae est infinite perfecta, eam autem infinite perfectam cognoscere non potest, nisi cognitione infinite perfecta. Ita R. ALBO [q], quae latius prosequitur MAIMONIDES [r], monens, idcirco non cognoscere neque intelligere Deum creaturas per creaturas, vti nos apprehendimus eas, sed per semet ipsum, ideo quatenus se ipsum intelligit, etiam cognoscere omnia, cuiuslibet enim rei essentiam in ipso fundatam esse. Quibus verbis discipulum Auerrois differere de intellectu diuino, cautus lector monendus est.

XVII. Deus mundi Dominus est, totiusque terrae, gubernans sphaeram potentia, quae caret fine et termino, et virtute nunquam cessante. Subtiliter haec explicat ALBO [s]: *Quia omne agens perfectum non potest operari quicquam, nisi possit operari illud, et sciat operari, et velit operari: dicimus Deum velle, posse et scire. Ita tamen, vt illae notiones diuersae agentis non inferant illi compositionem.* Res autem impossibiles a potentia Dei optimi maximi ideo excludi monet MAIMONIDES [t], quia earum existentia sit falsa, nec cadant in operationem agentis.

XVIII. Deus adeo non est in loco, vt potius locus sit, quia omnis locus est plenus gloria eius [u]. Frequens Iudaeorum consuetudo, vt Deum מקום, locum appellitent, licet de eo locum praedicari posse negent, eo quod nomen loci, vt ait ALBO [x], nonnisi rei, quae impletur corpore aliquo dimensionem habente, tribuitur, quod in ea quiescat, et quod eam ambiat. Nempe infinitam Dei omnipraesentiam et immensitatem cum negatiue magis, qum positiue definire liceat, idea loci vero diuersissima sit, prout nempe ad aliquid refertur, hinc factum, vt Iudaei incerta vocis significatione Deum locum dixerint, ad scripturae verba [y] prouocantes. Qua de re loca eorum adeunda sunt, quae collecta exhibent PAVLVS SLEVOGTIVS [z], IO. PASCHIVS [a] et vir summus, CHRISTOPHORVS MATTHAEVS PFAFFIVS [b], qui recte

p) De creatione probl. 27.
q) L. II. c. 21.
r) Fund. leg. c. II. §. 15. p. 23.
s) l. c. c. 25.
t) Mor. nebhoch. P. III. c. 15.
u) R. ABEN ESRA praef. comm. in Esther.
x) L. II. c. 17.
y) Exod. XXXIII. 21. Psalm. XCI. 9.
z) Diss. Acad. XVI. §. 15. p. 355. seqq. BVXTORF. Lex. rabbin. f. 2000.
a) Diss. de Loco th. II. §. 10.
b) Diss. anti-Baeliana II. p. 19.

recte obseruat Christianorum quosdam Iudaeos in hac re fuisse secutos. Fatendum quoque, multos Iudaeorum ista voce nihil aliud indicare voluisse, quam Deum ita omnibus adesse praesentem, vt cuncta ab eo dependeant, et ab eo vi infinitae essentiae suae diuino et spirituali modo repleantur. At cum idea spatii locique semper extensionem aliquam admittat, incommode et obscure locutos fuisse, simul agnoscendum est. Placet acutissimi POIRETI [c] pronunciatum: *Non me latet viros eruditos, nec absurda alioqui mente praeditos, H. Morum, Hebraeorum aliquot antiquiores, aliosque statuere ipsum spatium a Deo siue ab eius immensitate non differre, qua propter etiam multa, quae spatio hic tribuuntur imperfecta, ab eodem remouent. Sed si quid veri in eorum sententia siue mente subsit, vt ipsi contendunt, fateor id a ratione mea, in quo quidem sum statu, minime comprehendi posse, atque ita eorum curae relinquo suam de Deo spatiosam ideam tam pure ab omnibus imperfectionibus liberare, et tantis ornare perfectionibus, vt eadem Deo non indigna, sed digna euadat.* Immo non negamus multos Iudaeorum Auerrois sequaces, qui intellectum aliquem vniuersalem, omnia animantem admiserunt, nobis suspectos esse, quando Deum locum dicunt. Ita enim MAIMONIDES [d]: *Sicut per formam res est, quod est, et per eandem veritas et quidditas illius subsistit: sic Deus se habet ad hunc mundum, et eatenus dicitur esse forma vltima, et forma formarum, quatenus existentia omnis formae mundanae eiusque conseruatio vltima innititur Deo, et in ipso subsistit, quemadmodum res formam habentes in formis suis subsistunt.* Eadem suspicione premuntur Cabbalistae, qui Deum ita locum esse dicunt, vt mundus sit Deus expansus, Deus mundus contractus, eo quod Deus per emanationes ad omnia se essentialiter extendat, quod, vt alia absurda taceamus, reuera extensionem spatiosam Deo tribuit. Haec cum Iudaei tradant, quaestio non plane otiosa est, vtrum Spinoza systematis sui occasionem a Iudaeis acceperit, maxime Cabbalisticis scriptoribus? de qua tamen alibi dicetur.

XIX. Deus perficit omne ens, nulla vero perfectio ei aduenit extrinsecus, secus atque regibus, quorum perfectio extrinsecus accedit; regum enim imperium non eminet, nisi secundum gloriam et honorem, qui illis extrinsecus exhibetur: Apud Deum vero non ita res est: Deus enim gloriae dominatur; et quia rex est gloriae, regnum eius ab extrinseco se non erigit, neque mutatione aut destructione subditorum mutationem recipit [e].

XX. Deus ab aeterno disposuit totius mundi negotia, et diuina sua sapientia ac perspicacia vidit omnes effectus, qui in tempore futuri essent [f].

XXI. Sequuntur itaque res omnes scientiam Dei praecedentem, quae eas prout sunt, ordinat et disponit, siue sint existentia abstracta, siue exi-

c) Obi. et Resp. ad calc. Cogitat. ration. de Deo p. 742. ed. vlt.

d) Mor. nebhoch. P. I. c. 69.

e) ALBO L. II. c. 14.

f) R. Isaac Bar Sesat apud MENASSE BEN ISRAEL de term. vitae p. 226.

existentia singularia materiata firma, siue existentia materialia, quorum indiuidua mutantur secundum ordinem, qui nec corrumpitur, nec mutatur, ideoque penes ipsum nulla est scientiae vel multiplicatio vel innouatio, vel mutatio, dum enim substantiae suae immutabilis veritatem nouit, nouit simul omnia sua, quae inde sequuntur, opera [g].

XXII. Omnia fiunt ex decreto Dei, et tamen liberum est arbitrium et accidentia; sunt enim actiones vel diuinae, vel naturales, vel accidentales, vel electiuae seu liberae. Diuinae a caussa diuina proueniunt omni modo, nullam aliam habentes caussam praeter voluntatem diuinam. Naturales sunt a caussis mediis siue secundis, accommodatis illis, et perducentibus eas ad finem perfectionis suae, quam diu nulla reliquarum trium caussarum eas impedit. Accidentales sunt etiam a caussis secundis, sed accidentaliter, non naturaliter, vel ordinate, vel intentionaliter: nullam etiam habent praeparationem ad perfectionem, ad quam pertingant, et in qua subsistant: praeterea conditionem accipiunt a ceteris tribus partibus actionum. Electiuarum autem caussa est voluntas hominis electionem faciens. Ita auctor libri *Cosri* [h], qui subtiliter his distinctionibus insistit, vt rationem concursus praescientiae diuinae cum libertate hominis explicet.

XXIII. Quamuis Deus omnia praescientia sua noscat mala, origo tamen eorum non a Deo, sed ab hominis libero arbitrio deriuanda est [i].

XXIV. Absurdum itaque est dogma, prima principia esse duo, vnum boni, alterum mali. Nam bonum est per se in omnibus iis, quae existunt, malum vero praeter intentionem primam, neque aliter est, quam per accidens [k].

XXV. Absurda etiam sententia, quae ponit praescientiam necessitantem absolutamque; ea enim omnes motus et actiones animantium a Deo decretas ponit, nec penes hominem relinquit potestatem quicquam vel faciendi vel intermittendi. Tollitur etiam secundum illam opinionem rerum contingentia, et sequitur, quod omnia sint vel necessaria vel impossibilia, inutiles sunt omnes leges et comminationes, iniustumque esset, Deum punire hominem, eo quod ex vi decreti diuini non potuerit non facere [l].

XXVI. Fundamentum legis est, quod homo habeat absolutissimam potestatem, hoc est, quod homo per naturam, arbitrium et voluntatem suam faciat, quicquid homo facere potest, sine vlla re alia in ipso creata et innouata. Et sic voluit Deus optimus maximus, hoc est, voluntas Dei aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem suam, et vt homo habeat potestatem eius, quod vult, vel eligit, in iis, quae cadunt sub

g) Moreh nebhoch. P. III. c. 21.
h) P. V. s. 20. p. 367.
i) Moreh nebhoch. P. III. c. 20.
k) Albo L. II. c. 13.
l) Mor. nebh. c. 17. Cosri l. c.

ſub ipſius potentiam [m]. Multis haec exſequuntur Iudaei [n], qui omnibus modis in id connituntur, vt quam maximas humanae libertatis, ſiue liberi arbitrii vires extollant. Sine iis enim Phariſaica operum ſupererogatoriorum arrogantia et iuſtitia conſiſtere non poſſet. Hinc auctor *libri Coſri* [o], *liberum arbitrium* dicit *eſſe ex cenſu cauſſarum ſecundarum, et cauſſas habere catenatim dependentes a cauſſa prima, dependentia non coacta; quia poſſibili ſeu contingenti exiſtente anima conſtituta eſt inter conſilium et contrarium eius, facereque poteſt, quod vult.* Alia loca veterum et recentiorum Iudaeorum breuitatis cauſſa praetermittimus. Non negant diuinorum decretorum aeternitatem, nec ab eſſentia diuina ea ſeparant, verum ita cum libero arbitrio hominis conciliant, vt faciat homo, non quod Deus vult et decreuit, ſed quod ipſe decernit, Deus autem id decernat, quod facere velle hominem intelligit. Facile intelligi poteſt, quanta inde auxilia petat theologia Iudaica et ἐθελοθρησκεία ab inani hominum ingenio profecta, qua legi ſatisfacere ſe poſſe credebant. Id quod tamen examinare, et emolumentum inde Phariſaiſmo enaſcens oſtendere huius loci non eſt. Ex his vero ſequentia quoque intelliguntur.

XXVII. Sunt itaque non omnia decreta diuina abſoluta, ſed innumera conditionata, quae ab hominis libera voluntate dependent, quae cum iuris ſui ſit, et velle poteſt, et nolle. Contraria ſentientem Abarbanelem, cui OROBIVS [p] addi poteſt, ideo reprehendit MENASSE BEN ISRAEL [q].

XXVIII. Liberum arbitrium et praeſcientiam diuinam conciliare arduum quidem opus eſt et ſatis intricatum; nec hoc mirum, eſſentiam enim Dei homo capere non poteſt, quacum praeſcientia idem eſt: Certum tamen praeſcire Deum, quia homo facit, non vero facere hominem, quia Deus praeuidit [r].

XXIX. Non itaque praecedit gratia Dei in operibus moraliter bonis merita iuſti, nam ſic nunquam bene agendi haberet poteſtatem, ſed initia boni capit ex voluntatis ſuae viribus, vt meritum conſequatur. Prouocat MENASSE BEN ISRAEL [s] in his ad Ariſtotelem [t], eo quod cum gentis ſuae Pelagianiſmo conſpirare illum videbat. Ita enim ſtatuere neceſſe habebant, vt meritorum ſuorum opera ad iuſtitiam ſufficere oſtenderent. Id quod Iudaei vbique crepant [u].

XXX. Simulatque vero homo honeſtam aliquam actionem ſibi proponit facere, mox etiam Deus ad eam actionem concurrit, et ſua gratia hominem adiuuat [x]. Vidit, hanc doctrinam in gratiam Dei iniuriam eſſe, ISAACVS OROBIVS [y], qui cum LIMBORCHIO [z] diſputauit, vnde

m) Citati.
n) Vid. quae affert LENTIVS p. 158. ſeqq.
o) l. c. p. 68.
p) Amica coll. cum Limb. p. 83.
q) De term. vit. p. 217.
r) Ibidem.
s) De fragil. hum. p. 216.
t) Ethic. L. III. c. 16.
u) Vid. tr. Suca c. 5. conf. DRVSIVS de ſectis L. II. p. m. 67. ſeqq.
x) De term. vit. p. 209.
y) loc. cit.
z) Cap. fid. c. 22. p. 105. Coſri P. V. p. 362.

vnde gratiae efficaciam agnouit, qua ſequatur effectus, vt Deus vult, et qua ſola ſit, vt homo velit eo modo et gratiae gradu, quo ille ſcit hominem libere, ſed infallibiliter voliturum. At paucos in eo habet conſentientes ex contribulibus ſuis.

XXXI. Mundus creatus eſt, initiumque habuit, et finem quoque ſortietur. Primarium hunc fidei articulum putat R. Abarbanel [a], quam agnouiſſe Iudaeos quoque in Aegypto ex Philone conſtat. Nec aliter ſtatuere poterant, ſi legem Moſis ſaluam veramque vellent. Quin et rationibus philoſophicis contra mundi aeternitatem pugnauerunt, vrgentes [b]: *Mundum nouum creatum eſſe, quia corpus ſit, corpus autem nequeat eſſe ſine motu et quiete; et haec duo ſint accidentia in eo innouata, atque ſibi inuicem ſuccedentia. Quod autem alicui accidat, id ſuo aduentu ipſo nouum eſt, et quod tranſeat, nouum eſſe, ſi enim aeternum eſſet, priuationem non paſſurum. Quod autem non poſſit eſſe ſine accidentibus, de nouo ipſi aduenientibus, illud ipſum nouum eſſe, quia non fuerit ante innouationes; cum ergo innouata ſint noua, ipſum quoque nouum eſſe.* Ita quidem Iudaeorum plerique: fuerunt tamen nonnulli, qui dogma hoc reuelationis et rationis lumine nixum reiicientes, de mundi aeternitate in errores delapſi ſunt. Quidam ante hunc mundum alium a Deo factum eſſe ſomniarunt, ex cuius reſolutione ortus ſit mundus praeſens. Cabbaliſtae relicto ſyſtemate Moſaico, ex ipſo Deo fluxiſſe mundorum genera quatuor, nugati ſunt, vt poſtea dicemus. Praecipue vero Maimonidae aetate de aeternitate mundi controuerſia inualuit, ex quo principia phyſica Ariſtotelis Iudaeis placuerunt. Quamuis enim materiae formationem, vt viſibilis mundi ornatus exiſteret, concedebant, quam ſalua Moſis hiſtoria negare non poterant, materiam tamen fecerunt aeternam, licet ex Deo exiſtentem. Huic errori totis viribus ſe oppoſuit Maimonides, qui videndus [c]; cui Platonis in eo argumento ſyſtema prae Ariſtotelis arriſit. Recruduit controuerſia Sec. XV, cum aeternitatem mundi defendere ſuſcepiſſet R. Schemuel Sirſa, vel Sarſa, doctor Iudaeorum Hiſpanus, qui exſpirante Sec. XV vixit: huic ſe magno ardore obiecit R. Iſaac Kanpathon, tantaque inuidia lis ea inualuit, vt parum abeſſet, quin igni adiudicaretur: quod tamen factum non eſſe contra Zachvthi [d] relationem, (quam ſecutus quoque eſt Reimmannvs [e],) recte affirmat Wolfivs [f], ius enim vitae et necis Iudaeos in Hiſpania tum habuiſſe, demonſtrari non poteſt.

XXXII. Mundus non creatus eſt ex materia praeexiſtente, ſic vt ex nihilo producta ſint omnia, nihilque ante creationem fuerit praeter Deum. Ita quidem plerorumque Iudaeorum poſt euerſum templum tradebat doctrina.

a) De opificio Dei p. 3. ſeqq.
b) Coſri p. 363.
c) Mor. nebhoch. P. II. c. 14. ſeqq. p. 223. ſeqq. conf. Basnage Hiſt. Iud. L. IV. c. 6. §. 4. p. 129.
d) Iuchaſin p. 134. Men. Ben Israel de creat. probl. III. p. 9. Basnage l. c. p. 120.
e) Intr. in hiſt. theol. Iud. P. I. c. 18. §. 29. pag. 612.
f) Bibl. Hebr. P. I. p. 1113.

ctrina. Non prouocabimus ad MAIMONIDEM, multis hoc dogma rationibus adstruentem, vel ad auctorem libri *Cosri*, cuius verba supra adduximus, sed ad ipsam potissimum traditionem ecclesiae Iudaicae respiciendum esse monemus, quam complexum est fidei symbolum, quod creationem ex nihilo inter prima fidei fundamenta ponit, vt taceamus alia a viris doctis [ff] passim adducta, et a viro summo ISAACO DE BEAVSOBRE [g] diligenter collecta. Qui tamen vt ingenio erat magno, et eruditione elegantissima, omnem mouit lapidem, vt ostenderet, ecclesiam Iudaicam veterem creationem ex nihilo non docuisse, sed potius antiquo dogmati adhaesisse. Qua de re hic quidem disputandi nobis locus non est. Fatemur tamen, tales nobis videri viri eruditissimi, quem cum in viuis esset venerati sumus nobis amicissimum, et post cineres quoque ob insignia in rem literariam merita colimus, rationes, vt parum idoneae sint, ad contrarium nobis persuadendum. Nempe nec Philo huc pertinet, quem deuiasse ab ecclesia Iudaica adeo notum esse existimamus, vt merito miremur, potuisse virum doctissimum in animum inducere, vt id negaret [h]; nec

ff) Vid. LENT. l. c. p. 147. WITSIVS Mel. Leid. Ex. VIII. §. 32. p. 101. seqq.

g) Hist. de Manichée T. II. L. V. c. 3. p. 184. seqq.

h) Prolixior est materia, an Philo creationem ex nihilo crediderit, quam vt hic possit ex instituto tractari; pauca itaque annotamus, quae lucem quaestioni foenerari apud rerum intelligentes et a praeiudicio hypotheseos liberos apta sunt. Nempe I. concedendum quidem est, errare magnopere eos, qui Philonem inter illos numerant, qui mundi creationem ex nihilo, i. e. ex nullo praeexistente subiecto asseruerunt. Hi enim euidenti eius loco, de opificio mundi p. 2. refutantur, vbi duas caussas ponit Deum et materiam, illam actiuam hanc passiuam, illamque hanc ornasse, et ita mundum condidisse dicit. Vnde recte et eleganter obseruat vir doctus, errare Witsium, qui, vt contrarium euinceret, ad Philonis verba prouocat, quibus „aeternitatem soli intelligibili et immutabili „enti vindicat, res visibiles et sensibus expositas „generationi et formationi atque mutationi ob„noxias esse" dicit. Nam hoc de visibili tantum mundo ex fluxa materia valere, non de materiae principio, verba eius clare docent. Ex quo intelligitur, etiam verba illa: „Nihil com„mercii habet, cum eo quod non factum est, is „qui id non fecit," ad mundum ex quorundam opinione aeternum pertinere, non ad materiam, de qua Philo non disputat. Et hactenus quidem omnino viro doctissimo assentimur. At in eo fallitur, quod putat Philonem Platonis sententiae inhaesisse, qui duo absoluta principia posuit, Deum et materiam. Quamuis enim duo haec principia licet non absoluta simul non neget, quae nullus philosophus vnquam negauit, ne Cabbalistis quidem exceptis, cogitandum tamen est, fuisse Philonem ex philosophorum Alexandrinorum numero, qui de certo systemate dualistico, emanatiuum receperunt, statueruntque Deum ex se sinuque suo materiam expulisse, et emanare fecisse, vt supra fuse probatum, et infra de Cabbalistis quoque et de Origene suo loco probabitur. Hanc fuisse mentem PHILONIS locus a Cel. viro iam adductus de creat. principis p. 728. probat, vbi ait: „Deum non entibus dedisse essentiam, confusa „digessisse in ordinem, nouas qualitates rebus „indidisse, similia fecisse ex dissimilibus, e di„uersis eadem, ex insociabilibus et dissitis co„haerentia et sociabilia, ex inaequalibus aequa„lia, et quicquid delinquit deterior essentia „transformasse in melius." Quae sensu Platonico dicta esse omnino concedimus, vbi οὐκ ὄντα materia est fluxa, inordinata; dissimilis, diuersa. Ast ita, Deum καλέσαι οὐκ ὄντα εἰς τὸ εἶναι, ait, ἐκ σκότους φῶς ἐργασάμενος, „ex tenebris lucem „producens." Quae intelligi non possunt, nisi ex Cabbalistarum in Aegypto enata doctrina teneamus, emanationes diuinas, cum longissime a summo lumine se remouissent, factas esse tenebras, ob priuationem luminis, per Sephiroth autem et canalem Adam Kadmon lucis radium tenebris immissum; sicque mundum materialem conditum esse. Nec aliud vult Philo, nisi materia ex Deo emanante et longissime a fonte recedente tenebras ortas esse, at a Deo luminis immissione ordinatam et ornatam materiam. Melius id intelligent, qui Philonis mundum intelligibilem cum materia intelligibili Alexandrinorum philosophorum eorumque mundo duplici supra delineato comparabunt. II. Miramur, potuisse dicere virum eruditissimum, Platonis systema esse Hebraeorum veterum doctrinam, habuisse enim a barbaris: adeoque non posse dici, Philonem platonizantem suae gentis dogmata reliquisse, neque enim probabile

nec quae porro de reliquis teſtimoniis addit momentum magnum habere nobis videntur. In hoc enim argumento et ſimilibus, non ratiunculis quibusdam, quae toti hiſtoriae dogmaticae inducere Pyrrhoniſmum et ineluctabilem incertitudinem conciliare poſſunt, ſtandum, ſed ad teſtimoniorum claritatem conſenſumque confugiendum eſt. Qui cum talis fuerit, vt in hunc fidei articulum conſpirauerit gens a traditionis ore tota dependens, cur non a maioribus accepiſſe illud dogma credamus? Quod enim duce Baſnagio excipit vir doctiſſimus, traditionis ſententiam non fuiſſe concordem et vniformen, parum roboris habet, cum hic non de priuatorum quorundam fide diſputetur, ſed de publica traditione, quam diſſenſus quorundam non tollit. Valde vero turbat quaeſtionem vir praeſtantiſſimus, quando Cabbaliſtarum placita cum exotericis Iudaeorum dogmatibus confundit, et ex his probare cupit, Iudaeos veteres materiam coëxiſtentem Deo tradidiſſe: nam nec haec mens Cabbaliſtarum fuit, qui materiam quoque ex Deo emanantem ſtatuerunt, vt infra demonſtrabitur, adeoque ſuo modo ex non-ente deduxerunt, immo ſi eorum verbis ſtandum, id quod in materia reale eſt, prorſus materiale non eſſe, ſed ſpiritualem naturam habere, et materialitatis indolem a priuatione tantum adeoque ex nihilo accepiſſe, dixerunt: nec aliud inde ſequitur, quam, hanc theſin: materiae eſſentiam ex Deo effluxiſſe, fuiſſe acroamaticam, et ab exoterico dogmate diſtinctam, adeoque hoc aliter ſtatuiſſe, quam illam, et vnum ex altero demonſtrari non poſſe. Ex quo meliori iure colligimus, creationem ex nihilo Iudaicum dogma ſemper fuiſſe, eo quod contraria ſententia ex gentiliſmo inter Iudaeos irrepſerit. Quod vero contendit Beauſobrius, Maimonidem de abſurditate aeternitatis materiae conuictum, traditionem opinioni ſuae de creatione ex nihilo conciliare voluiſſe, ideoque eam ad Abrahamum retuliſſe; doctores autem gentis ſuae de ea non fuiſſe concordes, hiſtoria Iudaica refutat, quae hoc quidem refert, fuiſſe vnum alterumque a Peripateticiſmo inualeſcente ſeductum, qui de materiae aeternitate cogitauerit, oppoſuiſſe ſe vero ceteros omnes tanto feruore tradit, vt ignis ſupplicio dignos cenſuerint, qui talia docerent. Id quod luculenter probat, traditionis, tempore Maimonidae, eam fuiſſe concordiam inter Iudaeos, vt contraria ſentientes pro haereticis habuerint, nec ad Maimonideam philoſophiam hoc εὕρημα poſſe referri. Eſſent quidem plurima, quae de hac re, ad illuſtrandam viri optimi opinionem, poſſent afferri, ſed inſtituti limites plura nobis non permittunt dicere, alia occa-

 ſione,

bile eſſe, voluiſſe Philonem errores Graecos Moſis doctrinae praeferre. Quae nollemus excidiſſe magno viro, ſed tenacius aliquanto hypotheſi inhaerenti. Nam et ſole meridiano clarius eſt, Philonem innumeros Platonicorum Alexandrinorum errores recepiſſe, mores Iudaeorum in Aegypto ſecutum, et Platonem ſua a Iudaeis non accepiſſe, ita luculenter probauit LENFANTIVS collega Beauſobrii et amicus intimus, hoc non improbante, Bibl. Germ. T. II. p. 124. ſeq. vt vix oculis noſtris ſiſi ſimus, cum haec legeremus. Tacemus totam Moſis hiſtoriam aperte ſyſtema dualiſticum Platonis refutare. Plura addere locus non patitur.

ſione, ferente prolixius, de ea re diſputaturis. Pauca tamen in fine paginae adiiciemus [i].

XXXIII. Mundus non eſt a ſe, ſed a Deo conditus eſt in tempore [k]. Rationem auctoris libri *Coſri* ſupra adduximus, ab innouatione mundi petitam.

XXXIV. Ex lege Moſis vnica mundi creatio eſt, quae autem de rebus ante mundum conditum creatis doctores dicunt, ea allegorica ſunt, et tantum de intentione Dei interpretanda. Scilicet, ſi quosdam Iudaeorum audis, non alius tantum mundus ante hunc viſibilem a Deo conditus eſt, id quod ex eo probant, quod Moſes creationis hiſtoriam auſpicetur a libera ב, cum ſcribere potuiſſet ברא □ אלוהים [l]. Alii ſcriptores Talmudici [m], ſeptem res creatas eſſe antequam mundus conderetur; legem, poenitentiam, hortum Eden, gehennam, ſolium gloriae, domum ſanctuarii et nomen Meſſiae. Quamuis autem de ſenſu huius dicti varient inter ſe Iudaeorum interpretes [n], vt abſurditatem latentem euitent, patet tamen ex collatione locorum fere omnium, illud aut de obiecto primo aut de fine primo in intellectu diuino eſſe intelligenda; id quod ſatis commode exprimet R. IEHVDA LEVI [o], monens: *Conuenire id cum eo, quod philoſophi dicunt, primum in cogitatione vltimum eſſe in executione*, id quod etiam de fine creationis ſatis luculenter explicat, dignus qui de eo legatur. Quaecunque autem in dicto obſcuro admittatur ſignificatio, illud certum eſt, allegoricam ſententiam *κατὰ τὸ ῥητὸν* non eſſe premendam, quod praecipue in doctrina de creatione notandum eſt.

XXXV. Quodcunque Deus benedictus in mundo creauit, ad honorem ſuum ſolum creauit [p].

XXXVI.

i) Quod ad Eliezeris teſtimonium ex Capitulis illi tributis attinet, non alia eius auctoritas eſſe poteſt, quam quoad traditionem Iudaeorum exhibet, poſt confectum Talmud regnantem receptamque. Eliezeris enim ea non eſſe, ſupra obſeruauimus, conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 173. ſeqq. mirumque non eſt, vidiſſe Maimonidem *ἀσύςατα* in illis capitulis plurima; nam diuerſorum hominum ſententias diuerſis temporibus pronunciatas ea continere, notum eſt. Parum tamen obſtant creationi ex nihilo verba illa: Deum ex lumine veſtium ſuarum condidiſſe coelos, et hoc lumen extendiſſe, vt fierent coeli. Notum enim eſt, Talmudicorum ſcriptorum allegoricas locutiones *κατὰ τὸ ῥητὸν* premendas haud eſſe, nec aliud hoc velle dictum videtur, niſi Deum ex infinito lucis oceano coelos condidiſſe. Aſt illa lux etiam a Deo. Quod ſi ipſa litera ſequenda, dicendum lucem hanc ex Deo emanaſſe, quae ipſiſſima eſt Cabbaliſtarum doctrina, quibus autem tantum abeſt, vt lux haec materia ſit, vt potius totam eam ſpiritum faciant, adeoque materia ea tantum ex priuatione facta ſit. Nec alia eſt mens libri Iezirah, Sect. IX. p. 197. ed. Rittang. niſi omnia ex Deo emanantia, ex quibus mundus factus, eſſe vocem et ſpiritum Dei ſanctum. Quae licet fermento philoſophiae orientalis in Aegyptum allato infecta ſint, longe tamen abſunt ab aeternitate materiae, quam Iudaeis affingit vir celeberrimus.

k) Prolixe de hac re PHILO de opificio mundi p. 3. ſeqq.

l) Cabbaliſtarum haec ſunt ſomnia, quae mundum intelligibilem ex Deo fluentem ſupponunt, quaeque recentiores Iudaei quidam non ſatis intellexerunt, vid. LENT. l. c. p. 180. ſq.

m) Peſachim f. 54. col. 1. Nedarim f. 39. c. 2. R. ELIEZER. capit. c. 3.

n) Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 6. §. 7. p. 122. ſeqq. IAC. WINDET. de vita funct. ſtatu Sect. I. p. m. 6.

o) Coſri p. 254.

p) Bereſchith Rabba apud LENT. l. c. p. 182. Pirke abhoth c. VI. §. 11. MAIMON. Moreh nebhochim P. II. c. 6.

XXXVI. Omnes animae olim in principio rerum omnium creaturarum creatae ſunt, et centenis annis iſtae felices et beatae fuerunt in glorioſo ſuo ſtatu, antequam informarent corpus. Magno conſenſu hanc praeexiſtentiam animarum amplectuntur Iudaei, ad quos ſine dubio ex gentili philoſophia profluxit, licet MENASSE BEN ISRAEL [q] contendat, eam a Iudaeis ad Aegyptios et Graecos, praecipue Pythagoram et Platonem perueniſſe. Id enim hiſtoria philoſophica luculenter refutat, quae hoc dogma inter gentes barbaras inualuiſſe docet, quae nunquam cum Hebraeis conſuetudinem habuerunt. Maxime vero philoſophia Cabbaliſtica hanc animarum originem amplexa eſt, cum ſyſtema emanatiuum aliud non patiatur. Qua de re cum infra dicendum ſit, hic nihil addimus. Videndae interim nugae R. ISAACI LORIENSIS [r], ex quibus origo dogmatis prorſus gentilis palpari poteſt. Locum, in quo animae ante ingreſſum in corpus commorantur, vocant Guph, de quo loca ſcriptorum Talmudicorum affert LIGHTFOOTVS [s]. Sed et hoc ab Alexandrinis philoſophis transſumtum eſt, animas a ſeptentrionali plaga deſcendere [t]. Alia Iudaeorum ſomnia de animabus recitat EISENMENGERVS [u], qui videndus. Immo, eſſe inter Iudaeos multos, qui animam per emanationem ex Dei eſſentia mediantibus Sephiroth deducant, ex locis a laudato viro allatis conſtat, quae Alexandrinas origines manifeſte produnt.

XXXVII. Praeter animas dantur etiam creati ſpiritus, qui vel boni vel mali ſunt.

XXXVIII. Angeli mali ſubſtantiae ſunt corporeae, aëriae, igneae, ex duobus his elementis ſubtiliſſimis conflatae [x]. Originem haec aſſertio ſine dubio accepit ex dictis ſcripturae male intellectis, quibus Deus angelos ventos et ignem flammantem feciſſe dicitur. Haec verbotenus accipientes et prementes arctius, quam par erat Cabbaliſtae, cum vi ſyſtematis emanatiui, malos angelos tanquam ſcorias et cortices emanationum diuinarum conſiderarent, et tamen craſſam iis materiae conditionem tribuere, propter operationes illis adſcriptas, non poſſent, eiusmodi corpora aërea et ignea illis tribuerunt, et quae a philoſophis Orientalibus et Alexandrinis acceperant, ſua fecerunt. Quos ſecuti etiam Talmudici ſcriptores, cum haud raro literam premere ſolerent, vbi non debebant, neglecta ea, vbi ſequenda erat, idem dogma receperunt, ex quo mira fabularum Iudaicarum commentorumque inanium ſeges prodiit.

XXXIX. Coelum animatum eſt, ſtellaeque rationales ſunt conditae aſtraque praedita intellectu et voluntate. Eſt et hoc ex dogmatum heterogeneorum numero, quod cum reliquo fermento gentili ex Aegypto irrepſit inter Iudaeos, et dictis quibusdam ſacrarum paginarum [y], quae

ἀλη-

q) De creat. probl. XV. p. 61. conf. de reſurrect. L. II. c. 19.

r) Cabb. denud. P. III. tr. 2. c. 1. p. 244.

s) Ad Io. IX. 2.

t) Conf. WINDET. l. c. ſ. V. pag. m. 95. BASNAGE l. c. c. 13. §. 1. p. 278.

u) Iudaiſm. detect. P. II. c. 1. p. 1.

x) Vid. MENASSE BEN ISRAEL de creat. probl. 23.

y) Pſ. XIX. 1. Nehem. IX. 6. Iob. XXXVIII. 7.

ἀλληγορικῶς loquuntur, ſecundum literam acceptis, pictum ornatumque, et inſipida hypotheſi de influxu ſiderum ſuffultum. Ex Aegypto autem abſurdam doctrinam ad Iudaeos perueniſſe, ille non dubitabit, qui cogitat, et barbaram philoſophiam, maxime vero orientalem talia praecepiſſe, Aegyptiosque eadem admiſiſſe, et inter Graecos in ſchola Pythagorae, Platonis et Zenonis paria fuiſſe tradita; exque his fontibus colluuiem Alexandrinae philoſophiae confluxiſſe, ex qua ad Iudaeos tranſiit. Vt taceamus, philoſophiam Cabbaliſticam, quae ex his quoque impuris lacunis hauſit, non potuiſſe aliter ſtatuere, cum ſingulis mundis angelos praefecerit, emanationum diuinarum partes et ſimul cuſtodes, vt infra dicetur, a quibus ad reliquos Iudaeos, dictorum biblicorum interpretatione minus accurata deceptos, poſtea error digreſſus eſt. Certe apud Philonem paſſim iam hoc dogma obtinuiſſe legimus [z]. Quamuis autem MAIMONIDES [a] ipſe huic dogmati faueat, quem tamen non Platoniſmo, ſed Peripateticiſmo adhaeſiſſe conſtat, nihil tamen in eo aſſeruit, quod non cum placitis Auerrois ipſiusque Ariſtotelis concordet amiciſſime. Singulis enim ſphaeris cum intelligentiam aliquam, id eſt diuinum quendam ſpiritum praefectum eſſe dicat, aperte in Ariſtotelis caſtra transfugit, et a ſuprema intelligentia, ſummoque et primo motore imprimi ceteris motum cum Stagirita aſſerit. Fatetur autem eſſe inter gentem ſuam, qui ex hoc motu ſphaerarum ab angelis profecto oriri harmoniam ſonumque dulciſſimum credant, id quod Pythagoricum eſſe, nemo non videt. Totum vero dogma hoc ex Aegyptiaca philoſophia, ſingulis mundi partibus rectores ſpiritus praeficiente ortum eſſe recte monuit BASNAGIVS [b].

XL. Cum itaque ſtellae rationales ſint, motumque ſequantur maxime rationalem, ſequitur inde, eorum influxum regere mundum, et eorum ſitus poſitusque praedicere poſſe futura. Fatum hoc eſt aſtrologicum quod מזל *planetam* vocant, et cui plurimum Iudaei tribuunt, qui dogma hoc vel ex Babylonia vel ex Aegypto acceperunt, cum nefanda idololatria ante captiuitatem iam ad eos transmiſſum. Vix enim ratio alia dari poteſt, cur tantopere in colendo exercitu coelorum inſaniuerint veteres Iudaei. Quaecunque autem veterum Iudaeorum de aſtrorum efficacia, influxu et ſignificationibus ſententia fuerit; illud certum eſt, tanta ſuperſtitione inhaeſiſſe inepto dogmati Iudaeos poſt templi excidium, vt auſus fuerit his principiis nixus R. Abraham Auenaris, ex ſiderum poſitu et conſtellationis legibus Meſſiae indubitatum aduentum in A. C. MCDXLIV praedicere, nempe quando euenturum eſſet, vt Iupiter Saturno in cancri ſigno coniungeretur [c]. Nec mirandum magnopere, inter Iudaeos dogma hoc fuiſſe receptum, cum non tantum indoli gentis ſuperſtitioni fauenti conueniat, ſed et inter tot migrationes et deportationes inter gentes peregrinas

z) Vid. de opif. mundi pag. 5. de gigantibus pag. 285.

a) Fundam. leg. c. 3. ſ. 11. Moreh nebhochim P. II. c. 7.

b) Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.

c) Vid. VOSSIVS de orig. et progr. idololatr. L. II. c. 48. p. m. 573.

grinas illud vbiuis fere receptum facile haerere et purioribus miſceri ab iis potuerit.

XLI. Primus homo androgynus creatus eſt, nempe mas et foemina [d]. Solennis inter Iudaeos traditio, quam a gentilibus quoque accepiſſe nulli dubitamus.

XLII. Articulus fidei eſt, quod Deus benedictus prouideat non tantum in vniuerſali, ſed etiam in particulari, quodque rationem habeat non modo ſpeciei humanae in genere, ſed quod ſingulos quoque homines curet in indiuiduo. Hanc prouidentiam qui negat, haereticus eſt [e]. Lites inter ſectas Iudaeorum ſtante templo, de hoc dogmate ſupra enarrauimus, et ideo Sadducaeos a Iudaeis tanquam haereticos traduci oſtendimus.

XLIII. Nulla res fit per accidens, ſed omnia fiunt ex intentione intendentis Dei [f], adeoque prouidentiae diuinae influxus et directio ne in minima quidem creatura deſideratur. Dat enim cuique materiae formam optimam et conuenientiſſimam, quam poteſt recipere, neque ſuam gratiam, ſapientiam et gubernationem ſubtrahit vlli rei, ſic vt in pulice et in muſca aeque eluceat, quam in ordine ſphaerarum, neque aliter differant res, quam ratione materiae ſuae [g]. Aliter viſum fuiſſe MAIMONIDAE [h], quidam inter Iudaeos et Chriſtianos conqueruntur, eo quod tradiderit, diuinam prouidentiam non circa animalium indiuidua, plantas, folia aliaque vilia verſari, ſed coeco ea relinquere caſui. Sed fieri ei iniuriam, ex verbis Iudaei doctoris diligenter inſpectis diſpaleſcit, quibus non de prouidentia DEI generali, ſed de ſpeciali circa hominum actiones rationales verſanti loquitur, et Ariſtotelis magis, quam ſuam ſententiam exprimit [i] Vnde magis pie in *fundamentis legis* [k] omnia ad Deum refert.

XLIV. Quicquid euenit hominibus, ſiue bonum fuerit, ſiue malum, prout in hoc mundo fieri ſolet, vbi mala mixta bonis, omnia illa operatur Deus, et nihil accidit fortuito. Malorum tamen auctor non eſt, id quod impedit, et punit, adeoque omne accidens malum obueniens homini, opus eſt in homine productum ex abſcondito vultu Dei benedicti ab eo, cum nempe Deus illi cuſtodiam ſuam ſubtrahit propter peccatum ipſius, vsque dum poenas peccato debitas ſoluerit [l].

XLV. Vitae humanae meta immobilis et immutabilis fixa haud eſt a diuina prouidentia, adeoque in hominis poteſtate ſitum eſt, diu aut breuiter viuere, prout nempe eius temperamentum, et ſeculi decurſus, et aſtro-

d) Bereſchith Rabba ſ. 8. Medraſch Tillim ad Pſalm. CXXXIX. vid. quos nominat Io. a LENT l. c. c. VI. §. 16. p. 206. RAYM. MARTINI pug. fid. p. 449. Ios. VOISSIN. ad h. l. HORNBECK. de conuinc. Iudaeis p. 335. aliique.

e) Tr. Talm. Schabb. c. 14.

f) R. DAVID KIMCHI comm. ad Pſ. CIV.

g) Coſri P. V. §. 20. p. 368. P. III. §. 17. p. 176.

h) Mor. nebhoch. P. III. c. 17.

i) Conf. BASNAGE l. c. p. 304.

k) c. I. §. 1. 2. c. II. §. 1.

l) R. LEVI BARCELON. in Cinuch ad legem 169. conf. LENT. l. c. p. 224.

aſtrorum ſitus permittunt. Prolixe de hoc aſſerto differit MENASSE BEN ISRAEL [m].

XLVI. Per Dei exiſtentiam omnia exiſtunt, et ipſe quoque continuat ac conſeruat ſtatum ipſorum per influentiam [n].

XLVII. Non eſt vlla creatura, vel herba infra, quae non habeat Maſſal, id eſt ſidus influens, quod percutit illam: et indiuidua omnia generabilia habent virtutes ſuas a ſideribus vel ſtellis iis appropriatis: et licet virtutes orbium coeleſtium diffuſae ſint per omnia entia, tamen virtus vniuſcuiusque ſtellae propria eſt. Prolixus in his explicandis eſt MAIMONIDES [o], qui tamen more ſuo veterem doctrinam philoſophiae Ariſtotelicae principiis adulterauit, ſingulis ſphaeris intelligentias praeficiens, ex quarum influxu res inferiores generabiles et corruptibiles regantur. Magis enim ſobrie magiſtros Iudaeorum ante illum de ea re pronuntiaſſe, ex libro *Coſri* [p] patet, cuius auctor *elementa*, ait, *ſolem, lunas, et ſtellas ceteras habere equidem operationes quasdam, veluti calefaciendi, refrigerandi, humectandi et exſiccandi, quaeque ab his dependent; neque tamen attribuendam illis eſſe ſapientiam, ſed miniſterium duntaxat, vim autem formatricem, menſuratricem, et proſeminandi, vt et omnia ea, quibus ſapientia ineſt cum intentione certa, non attribuenda eſſe niſi ſapienti et omnipotenti.*

XLVIII. Ex his ſequitur, vitam et alimenta non a pietate vel meritis hominum pendere, ſed a planeta, id eſt, fato ſidereo. Ita quidem ſcriptores Talmudici [q], quorum haec aſſertio eſt. Recentiores tamen, quos nominat IO. A LENT [r], ita haec moderantur, vt expoſitione aſtrorum, dicant, deriuari in infantem recens natum aliquam virtutem, et diſponi ordinem vitae et necis, opulentiae et paupertatis, ſed ita, vt aſtra non neceſſitent homines, nec voluntatem hominis eiusque liberum arbitrium tollant, ſed iuuent tantum, inclinent, et excitent. Quod dogma latius perſequitur MENASSE BEN ISRAEL [s], qui, et ad experientiam et impleta aſtrologorum oracula, et ad motuum coeleſtium in ſublunaria influxum, horumque ab illis dependentiam, et ad ſcripturae auctoritatem et dominatum ſiderum in Geneſeos initio declaratum prouocat. Qua in re eſſe hodiernos Iudaeos diſcipulos Phariſaeorum veterum recte monuit BASNAGIVS [t]. Sunt tamen inter eos, qui ſobrie magis hic philoſophantur, et parum ſideribus in res humanas poteſtatis tribuunt, qui tamen communi et receptae inter Iudaeos doctrinae opponi non debent, cum priuatam opinionem ſequantur. Aut itaque falſum eſt, quod contendit LENTIVS [u], reiicere Iudaeos fatum aſtrologicum, aut de abſoluta tantum neceſſitandi potentia intelligendum eſt.

XLIX.

m) De termino vitae.
n) Moses Aegypt. Mor. nebhoch. P. II. c. 12. p. 214. coll. P. I. c. 69. p. 126.
o) P. II. c. 10. p. 206.
p) P. V. f. 77. p. 36.
q) Tr. Moëd katon f. 28. c. 1.
r) l. c. p. 236.
s) De term. vitae p. 14.
t) l. c. L. II. c. 18. §. 8. p. 462.
u) loc. cit.

XLIX. Innumeri dantur angeli, quorum peculiaria ſunt nomina, claſſes, munera, affectiones et qualitates. Poſſet hic tota Iudaeorum de angelis doctrina afferri, ſi inſtituti limites id paterentur: licet enim pauca de iis teneat ratio, et pleraque ex traditione acceperint Iudaei, ita tamen ſcripturae dogmata admixtis Chaldaeis, Perſicis, Aegyptiacis, immo Alexandrinis quoque Pythagorico-Platonicorum placitis adulterarunt, vt ſine hiſtoriae philoſophicae adminiculo eorum opiniones peregrinae intelligi, fontesque earum perſpici nequeant. Sed prolixiora ſunt, quae de angelis nugantur, quam vt hic vno faſce comprehendi queant omnia. Paucis tamen potiora enarrabimus, quae huc redeunt: I. Angelos Dei eſſe conſiliarios in condendo mundo ſtatuunt; quae opinio ſine dubio in Aegypto inter Iudaeos primum recepta fuit ex ſchola Platonis, quem minoribus Diis conditorem permiſiſſe mundi fabricam et ornatum dixiſſe, alibi [x] notauimus. Immo ex Orientali quoque philoſophia, quae Platonicae in Aegypto attemperata fuit, hoc dogma fuiſſe Iudaeis commendatum, vix dubium erit ea legentibus, quae ſupra de philoſophiae Orientalis placitis diſſeruimus. II. Angelos quidem ſubſtantias puras et intelligentes eſſe dicunt, et quae corpoream naturam in ſcriptura innuunt, allegorice explicanda eſſe, concedunt [y]: at de origine angelorum eorumque naturae lucidae et intelligentis differentes, eos ex luce diuina effluxiſſe, vt ſcintillas ex lumine afferunt. Id quod non Cabbaliſtis tantum placuit, quorum de angelis ſomnia infra enarrabimus, ſed et aliis Iudaeorum doctoribus, inter quos ita R. Iedaia Happenini [z]: *A ſcintilla luminis tui ab antiquitate ſcaturigo diffluit, a ſplendore tuo effunditur, inde ſeparantur caſtra intelligentiarum admirabilium, quae ſunt ſubſtantiae puriſſimae intelligentes ex ſe ipſis.* Ex quibus verbis manifeſtum eſt, emanationis modo originem angelorum Iudaeos ſibi concepiſſe, naturamque eorum luminoſam eſſe, ex infiniti luminis effluente eſſentia ſtatuiſſe, ſicque corporeas ſibi notiones formaſſe. Quod vt philoſophiae Orientali iterum eſt conueniens, immo cum Alexandrina quoque philoſophia concordat, ita veriſimile eſt, ex his ſcholis Iudaeos haec quoque hauſiſſe. III. Placuit etiam multis Iudaeorum magiſtris, angelis tribuere corpora ſubtiliſſima aëria et aetheria itemque ignea [a], vt ſupra dictum, ſexum quoque, et potentiam generandi [b]: quae ex iisdem putidis philoſophiae Orientalis et Aegyptiacae lacunis hauſta eſſe, quilibet videt, qui harum nugarum hiſtoriam tenet, vel Iamblichi librum *de myſteriis Aegyptiorum* legit. IV. Diligentiſſimi porro Iudaei ſunt in definiendis Angelorum ordinibus, hierarchiis, muneribus, dignitatibus, poteſtatibus et ſimilibus. Tres nempe ſupremas angelorum claſſes conſtituunt,

x) Hiſt. de ideis Sect. I. §. 6. p. 103. ſeqq.

y) R. Moses Ben Maimon. Ioſede hatthora c. 11. §. 4. Mor. nebh. P. I. c. 49.

z) Intr. Bakkaſcha ſ. II.

a) Coſri P. IV. §. 3. qui tamen hoc ad certum genus angelorum reſtringit, quod ex Cabbaliſtarum pneumatica lucem accipiet.

b) Conf. Basnage Hiſt. des Iuifs L. IV. c. 9. §. 5. p. 193. ſeqq.

ſtituunt, quibus ſingulis domum iudicii, id eſt, curiam quandam coeleſtem aſſignant, in quo deliberent, et ex quibus ſynedrium coeleſte congregetur [c]. In prima claſſe collocant principes faciei diuinae, Michaëlem, Gabrielem, Vrielem, Raphaelem, eo quod perpetuo coram diuina facie apparentes illam intueantur; et de his mira ſomnia narrant [d], quae allegorice intelligenda ſunt, niſi prorſus delirauiſſe eos velis. Secundae claſſi angelos ſanctitatis attribuunt, qui interdum corpora aſſumunt, inter homines apparent, mundoque ſublunari praeſunt. Hos in decem ordines diſtribuunt, heic, vbi breuitatem ſectamur, non enarrandos, videndi vero, qui paſſim haec exponunt, viri docti [e]. Tertia in claſſe angelos damni, perditionis vel mortis conſtituunt, eo quod iuſtitiam diuinam in peccatore exequantur. Illis angelis in regione ſublunari et plaga ſeptentrionali ſedem tribuunt, vt ex ELIEZERIS *capitulis* [f] patet, pluribusque Iudaeorum locis probat ANDR. EISENMENGERVS. Habere hanc quoque claſſem ſuam originem, ſi loca de malis geniis in S. paginis occurrentia excipias ex philoſophia Orientali et Alexandrina, ex collatione vtriusque eſt manifeſtiſſimum. Quaerunt hac occaſione paſſim viri docti, vtrum doctrinam de angelis Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? cuius diſceptationis hiſtoriam enarrare integram heic non licet. Nos in difficili quaeſtione diſtinguenda eius momenta eſſe arbitramur. Aliud enim eſt, vtrum dogma illud: dari angelos peculiari exiſtentia gaudentes, eſſe angelos bonos et malos, et quae his ſimilia ſunt, ex origine ſua apud Hebraeos fuerit, et an ab illis ad gentes dimanauerit: aliud, an doctrina Iudaeorum de angelis, qualem in compendio exhibuimus ex fontibus gentilis philoſophiae ſcaturierit? Prius omnes illi affirmant, qui diuinorum quorumcunque notitiam ab Hebraeis ad gentiles perueniſſe ſtatuunt. Inter quos eſt VOSSIVS [g] pater, qui per patriarchas traditionis ope ad gentiles hoc dogma transiiſſe, e. g. ad Iſmaëlitas ab Hagare, ad Ammonitas a Lotho, ad Moabitas a Bileamo &c. ſuſpicatur, id quod ea potiſſimum ratione veriſimile fieri contendit B. IO. IAC. SYRBIVS [h], quod angelorum exiſtentia a priori ex ratione non innoteſcat. Nos non id quidem praefracte negabimus, fuiſſe inter vetuſtiſſimas gentes quaedam traditionis patriarchalis veſtigia, ex quibus angelorum exiſtentiam et praecipue quorundam ex iis lapſum et malitiam diſcere potuerint. At hoc ſimul concedendum eſt, doctrinam de Deo, ceu anima mundi, quae omnem fere terrarum orbem peruagata eſt, per ſe eam opinionem potuiſſe gignere, eſſe in omnibus huius mundi partibus ſpiritus elementorum, partiumque mundanarum praeſides et rectores, prout

c) MAIMON. l. c. P. II. c. 16. et quos adducit LENT. c. 7. §. 4. p. 249.

d) Capit. Eliezeris c. 4. BASNAGE loc. cit. §. 7. p. 157.

e) MAIM. conſt. fund. leg. c. 2 § 8. G. VORST. ad h. l. p. 18. LENT. l. c. c. VII. §. 6. p. 252. ſeq. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 374.

f) c. 3. MEN. BEN ISRAEL de creat. probl. 22. EISENMENGER. l. c.

g) De orig. idololatr. L. I. c. 6.

h) Inſtit. philoſ. primae P. II. c. 2. p. 366.

prout in hiſtoria philoſophiae barbaricae *Tomo primo* fuſe etiam de Germanis Celtisque, longiſſime ab Hebraeis remotis, oſtendimus, et *Tomo quarto* de Sinenſibus, nullo prorſus cum Hebraeis commercio vſis oſtendemus. Cumque miros naturae operum effectus viderent, et ineſſe quoque naturae rerum perniciosos euentus obſeruarent, malos dari genios, qui iſta operentur, facile colligere potuerunt. Sane quae innumera de ſpiritibus ediſſeruit philoſophia barbarica, praecipue Orientalis ita comparata ſunt, vt ex limpidis Hebraeorum fontibus, dimanare non potuerint, et potius ingeniis ſacerdotum et fanaticis et fraudulentis imputanda ſint. Et in his quoque ſcholis nugas has et inania otioſi ingenii ſomnia didiciſſe Iudaeos, nulli dubitamus. Id quod in captiuitate Babylonica factum eſſe, poſt GROTIVM paſſim viris doctis viſum eſt [i]; nobis autem ſi non omnia, certe pleraque ex Aegypto deriuanda eſſe videntur, poſtquam prophetae doctrinae purioris cuſtodes eſſe deſierant, et in ſyncretiſmum quendam gens Iudaica Aegyptum incolens ruerat. Quaecunque enim de angelis tradunt a reuelationis lumine in Scriptura S. abeuntia, ita comparata ſunt, vt pateat, ea ex philoſophia Orientali, Aegyptiaca et Pythagorico-Platonica inter ſe confuſa et commixta, id eſt, ex philoſophia Alexandrina profluxiſſe. Quod qui negat, eum vel vnius Philonis ſcripta legere oportet [k], vt pleniſſime conuincatur. Sed haec de angelorum dogmate Iudaico paucis ſufficiant. Plura curioſi lectoris ſtudio non indigna dabunt BALTHASAR BEKKERVS [l], IOANNES SAVBERTVS [m], et ANDREAS EISENMENGERVS [n], qui videndi.

L. Notitia angelorum magnam partem ſapientiae Iudaicae conſtituit, et ad hominum ſalutem adhiberi poteſt [o]. Patebit id ex iis, quae infra de Cabbaliſtarum dogmatibus de angelis dicturi ſumus. Ita vero ſtatuere oportebat Iudaeos, qui philoſophiam ſuam arcanam magnam partem ex orientali philoſophia mutuum acceperant. Cum enim illa potiorem ſapientiae partem in eo conſtitueret, vt anima a malorum angelorum poteſtate liberata ad ſuperiores emanationum diuinarum ordines deduceretur; eodem modo Iudaeis praecipiendum erat. Quae ratio quoque eſt, cur in Cabbala practica, mirabiles illos effectus magicos angelorum inuocatione produci poſſe ſtatuant. Ita enim et orientales philoſophi decernebant, et qui eos ſuo modo ſequebantur philoſophi Alexandrini.

LI. Angelorum miniſteria varia ſunt, maxime vero ſingulis populis, regionibusque angeli rectores praefecti ſunt, totus orbis terrarum ab iis regitur, illisque ex mandato Dei curae eſt. Curioſiſſimos ſe in hoc dogmate praeſtiterunt Iudaei, quorum tamen placita hic recenſere loci

i) Diximus hac de re quaedam ſupra L. I. c. 4.

k) Hunc primum hanc de angelis doctrinam inter Iudaeos vulgaſſe non ſatis veriſimiliter coniicit HVETIVS in concordia rat. et fid. L. II. c. 4. p. m. 100.

l) Mund. faſcin. L. I. c. 12. p. m. 57.

m) Palaeſt. theol. philol. p. 31.

n) Iudaiſm. detect. P. II. c. 7. p. 320.

o) Conf. BVDDEVS Hiſt. phil. Hebr. §. 45. p. 415. ſeq.

anguſtia non patitur. Videnda autem, quae copioſe afferunt LENTIVS [p] et BASNAGIVS [q]. Quorum hic ex Philonis theſauris ita diuitias ſuas auxiſſe Iudaeos ſuſpicatur, qua in opinione eum anteceſſit HVETIVS [r]. At ante Philonem iam inter Iudaeos hanc de angelorum nominibus, poteſtatibus et muneribus doctrinam inualuiſſe, ex iis, quae de Eſſenis ſupra retulimus, conſtat [s], dubiumque non eſt, Chaldaica, Perſica, Aegyptiaca, et reliqua Orientalia placita domeſticis quibusdam admixta materiam huic pneumatologiae Iudaicae ſubminiſtraſſe. Eam enim in diſtribuendis angelorum muneribus et praeſidio fuiſſe curioſam ſatis, ex iis, quae ſuo loco de illis dicta ſunt, liquet. Alexandrinam vero philoſophiam in hoc capite explicando fuiſſe diligentiſſimam vel ſolus Iamblichus docet.

LII. Duo praecipue archangeli, rebellionis contra Deum capita, cum ſeditionem in coeleſti curia excitaſſent, e coelo eiecti ſunt. Varie eorum nomina exprimunt Iudaei. Schamchazai et Vziel paraphraſtae Chaldaeo [t] vocantur. Alii vnum infernalium geniorum principem conſtituunt Sammaëlem [u], quem omnium diabolorum nequiſſimum, ſeductorem Euae, angelum mortis, Satanamque appellant. Angelum vero mortis ex duabus cauſſis nominant. Nam fuiſſe eum auctorem lapſus protoplaſtorum, mortisque duce Moſe, contendunt, et mortis ſimul nuntium eſſe dicunt, cuilibet homini moribundo apparentem, oculis minacibus ac igne rutilantibus, gladio horrendo: eique appenſam fellis guttam ori immittere aegroti fabulantur, ex qua mori et putrefactionem ſubire foetidiſſimam cogatur. Eſſe in hac fabula implicito ſenſu confeſſionem Iudaeorum, diabolum cuiuslibet morientis homicidam eſſe, eumque ex vita tollere, paſſim viris doctis [x] annotatum eſt: rectiſſime autem doctiſſimi *Bibliothecae Germanicae* auctores [y] monuerunt, non nimis inuidiae conflandae cauſſa premenda eſſe allegorica Iudaeorum verba, quae hoc tantum velint, mortem non eſſe opus Dei, ſed a mala quadam natura et diabolorum principe ortam, qui inimicus ſit Dei et humani generis. At cum tamen multi Iudaeorum literam ipſi arctiſſime ſequantur, his ſaltem, qui magiſtrorum ſuorum mentem non aſſequuntur, ea obiici poſſe in confeſſo eſt.

LIII. Angeli lapſi et ex coelo eiecti cum filiabus hominum concubuerunt, filiosque genuerunt diabolos et gigantes. Paſſim haec tradunt Iudaei, praecipue R. ELIEZER [z], quibus ſuo modo praeiuit IOSEPHVS [a], qui, vt patres quoque aliqui, ſeductus fuit verſione Graeca verborum Gen. VI. 2. vbi pro filiis Dei ἄγγελοι τȣ̃ Θεȣ̃ legitur. Pertinent

p) l. c. §. 25. p. 275. ſeqq.
q) l. c. L. IV. c. 9. §. 14. p. 211.
r) loc. cit.
s) IOSEPH. Antiq. Iud. L. XVIII. c. 2.
t) Ad Gen. VI. 1.
u) ELIEZER capit. c. 14. Maſsecheth Baua Batra f. 16.
x) EDZARD. ad c. I. Auoda Sara pag. 163. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 18. p. 820. BVXTORF. Lex. Talm. col. 1495. I. IAC. SCHVDT. Memorab. Iud. P. II. L. VI. cap. 36. §. 12. pag. 337. ſeqq
y) T. XXXII. p. 72.
z) Pirke c. 22.
a) Antiq. Iud. L. I. c. 4.

nent vero huc ea quoque, quae de angelis ἐγρηγόροις in fragmento Henochiano veteres disputarunt, quae tamen heic afferre, instituti ratio non patitur. Sufficit annotasse, et hoc quoque dogma Aegypto sine dubio deberi et Aegyptiacae philosophiae. Ea enim angelorum ex pleromate diuino delapsorum inordinatos appetitus et connubia cum materia enarrabat, quae desumta esse ex orientali philosophia ex eius delineatione et Simonis Magi quoque historia constat [b]. Huic itaque dogmati, quod in istos malos angelos eorumque in materiam nisum et inclinationem omnium fere in orbe malorum caussam coniiciebat, quodque allegorico connubii spirituum cum filiabus hominum emblemate more Orientali depingebatur, et inter Iudaeos passim huic philosophiae manum dantes recipiebatur, patrocinium in domesticis monumentis quaesitum, et huc eo facilius Mosis verba tracta sunt, quod ipsa LXXviralis versio, quae maximae erat auctoritatis in Aegypto, fauere videretur. Quod PHILONIS *de gigantibus* [c] libellum, qui totus in hoc argumento explicando occupatus est, legenti erit manifestissimum. Ex eo vero luculenter quoque patet, allegorice haec intellexisse Iudaeos Alexandrinos, philosophiae Aegyptiacae addictos. Dabimus ipsa Philonis verba, cum eleganter rem totam luce perfundant: *Hi sunt illi mali angelorum nomen vsurpantes, qui rectae rationis filias scientias et virtutes nesciunt, morti autem obnoxias hominum mortalium progenies consectantur, quae nullam habent secum natiuam pulcbritudinem, sola mente visibilem, sed fucatam formam, qua sensus decipitur. Accipiunt vero non easdem omnes filias, sed alii alias selectas sibi ex innumeris. Quidam per visum, quidam per auditum, quidam per gustum et ventrem, quidam per ea, quae sub ventre sunt, quidam etiam per remotissimas occasiones intendendo suas cupiditates varias.* Quibus ex verbis luculenter intelligimus, excitando inordinatos cupiditatum in materiali corpore motus, malos istos angelos se cum hominibus coniunxisse, si Philo audiendus. Hac allegoria ad Iudaeos dogma hoc propagatum esse, ex Eliezeris, vel quisquis capitulorum illi tributorum auctor est vetus, testimonio constat. At Iudaei sequioris aetatis cum sensum philosophicum huius dogmatis non intelligerent, malos vero angelos corpore vestitos esse statuerent, κατὰ τὸ ῥητὸν traditionem accipientes, eiusmodi connubium malorum spirituum cum filiabus hominum commenti sunt, quod a Iudaeis ad Christianos quoque aliquos transiit. Eidem sine dubio origini sequens fabula adscribenda est.

LIV. Quamdiu Adam protoplastus fuit in anathemate, genuit spiritus, daemones et spectra nocturna, et Eua genuit spiritus foeminas, separati enim erant per centum et triginta annos. Et hoc tempore enatus est spiritus foeminei generis Lilith. Absurda multa de his spiritibus pronuntiarunt Iudaeorum doctores, quae collecta sunt a IO. SAVBERTO

b) Conf. BVDDEVS H. E. V. T. T. I. p. 169. c) pag. 286.

TO [d] et ANDREA EISENMENGERO [e], quaeque hodie quoque inter Iudaeos obtinere oſtendit IO. IACOBVS SCHVDTIVS [f]. Aſt allegoriae cuidam natales inſulſae traditionis deberi, nulli dubitamus.

LV. Licet magna angelorum poteſtas eorumque vſus mirabilis ſit, adeo vt cum timore venerationem mereantur, nullo tamen religioſo adorationis vel inuocationis cultu proſequendi ſunt. Theſis haec, ex reuelata quidem Iudaeorum theologia eſt deſumta, confirmationem autem petit ex ipſis rationis principiis, quam Iudaei paſſim vrgent, quorum loca luculenta adduxit IOANNES A LENT [g], qui videndus. Mireris itaque merito, potuiſſe eo delabi viros quosdam doctos, vt ſui coetus praeiudiciis inſeruituri ſtatuerent, veterem eccleſiam Iudaicam angelorum quoque nomina inuocaſſe. Id enim non BARTOLOCCIVS [h] tantum ex ſupplicatione quadam Hebraea (Litaniam eccleſiaſtici ſcriptores vocant) ad angelos directa probare ſategit, ſed vir quoque doctiſſimus, et cetera cordatus LVDOVICVS ELLIES DVPINIVS, peculiari diſſertatione, BASNAGII *hiſtoriae Iudaicae* in ea editione quam truncatam paſſim et mutatam ipſe Dupinius Lutetiae curauerat, inſerta demonſtrare conatus eſt, veterem eccleſiam Iudaicam cultum aliquem religioſum angelis exhibuiſſe, exceſſiſſe vero limites tempore Chriſti in terris viuentis, ideoque ab apoſtolis Petro atque Paulo reprehenſam fuiſſe, Rabbanitas autem ex πολυθεότητος metu in alterum extremum prolapſos omnem angelorum cultum religioſum ſuſtuliſſe, quo tamen impedire non potuerint, vt non hodie quoque eius veſtigia inter Iudaeos deprehendantur. Non patitur locus et inſtitutum, rationes Dupinii examinare, praecipue cum in noua hiſtoriae Iudaicae editione id ipſe praeſtiterit eruditiſſimus Basnagius. Obſeruamus itaque id modo, quod propius ad ſcopum noſtrum pertinet, et obiter tantum Basnagius tetigit, veriſimilitudinis praeſidium hanc opinionem inde petere, quod ad Sephiroth in precibus cogitationes dirigendas eſſe Cabbaliſtae moneant. Aſt, quod infra fuſe docebimus, hic paucis monendum eſt, nec Sephiras iſtas angelos eſſe, ſed emanationes diuinas omni angelorum ordine ſuperiores, et in vnitate eſſentiae diuinae radicatas; nec Iudaeos Cabbaliſtas ad Sephiras per ſe preces dirigere, ſed ad primam et infinitam cauſſam, quae in iſtis emanationibus ſuam vim et eſſentiae effectus demonſtrat. Vnde monuit MENASSE BEN ISRAEL [i]: *Sciendum eſſe, illas Sephiras, aut decem illuſtres luces aut numeros, quos receperunt Cabbaliſtae, emanaſſe ex prima cauſſa, ideoque radios diuinitatis eſſe, ipſamque diuinitatem iis infuſam. Quoniam autem in Deo nulla mutatio ſit, quando*

d) Palaeſtr. theol. philolog. p. 44. ſeq.

e) Iudaiſmi detecti P. II. c. 8. p. 413. ſeqq.

f) Memorab. Iud. P. II. L. VI. c. 26. p. 7.

g) l. c. p. 279. conf. tr. Talm. Berachoth c. 9. ABARBANEL de cap. fidei c. 12. p. 40.

h) Bibl. Rabb. T. I. p. 193.

i) Qq. in Geneſ. LXIV. §. 2.

do misericordia alicuius moueatur, dici eum operari per Sephiram חסד *misericordiae, quando seuere iudicet, per* גבורה *rigorem. Quare cum Cabbalistae dicant cogitationes nostras in precibus conuerti debere ad talem Sephiram, velle eos ad primam caussam, quae per Sephiram illam vim suam exerceat.* Alia, quae huc afferri queant, Basnagio non memorata adducit, lucemque egregiam toti argumento foeneratur IOANNES SAVBERTVS, duabus *dissertationibus* [k] quaestionem excutiens, *vtrum angeli ex mente Iudaeorum sint adorandi?* quas Basnagius non vidit, dignaeque sunt, quae legantur, cum mira luce argumentum hoc perfundant.

LVI. Homo creatus est ad imaginem diuinam, at ita, vt, quae in Deo ratione et ordine vniuersali effectoris, productoris et creatoris eorum sunt perfectiones, inueniantur in creaturis cum discrimine suo et substantia, prout formae extant in suis subiectis, et formae eorum in accipientibus ea. Prolixe de hac re philosophatur R. ABARBANEL [l], ostendens in homine ita imaginem Dei relucere, vt et diuinae perfectiones, tanquam vmbrae in eo refulgeant, et homo repraesentet mundum paruum, rerumque omnium creatarum compendium, tum respectu facultatum, tum etiam membrorum eius: et ratione intellectus actualisque sapientiae, qua praeditus fuit, ea se ostendat. Quae omnia rationibus philosophicis subtiliter satis munit, speciminisque loco esse potest, quo modo philosophiae praesidiis in argumento theologico Iudaei doctiores philosophantesque fuerint vsi. Plura vero de hoc ipso dogmate, quod ad nostros limites non pertinet, dabit BASNAGIVS [m].

LVII. Praeceptum diuinum de matrimonio est magnum, vniuersale, praestantissimum, omnisque loci et temporis, adeoque omnes quoque homines ad id obligantur. [n].

LVIII. Caussa mortis naturalis omniumque calamitatum peccatum est protoplastorum. Elegans de eo locus in *capitulis* ELIEZERIS [o], quo miseriam mortis et calamitatum ex lapsu primorum parentum depingit. Multa hic nugantur Cabbalistae, quorum somnia exponit BASNAGIVS [p]. Cogitandum vero, eorum proponendi docendique modum esse allegoricum, vnde ad tertium comparationis tantum attendendum et systematicae emanationis rationes illis verbis aptandae sunt, si veram eorum mentem et philosophiam assequi velimus.

LIX. Ob structuram hominis impossibile est, hanc perfectionem consequi, ob materiam quae ipsum peccare facit, hinc nullus homo iustus est. Multi sunt in eo doctores Iudaici, vt corruptionem hominis a formatio-

k) Extant in palaestra theol. philol. pag. 31. seqq.

l) Comm. in leg. p. 20. conf. LENT. l. c. c. 9. p. 303.

m) Hist. Iud. L. IV. c. 13. §. 16. p. 293. seqq.

n) R. LEVI BARZELONITA in Chinuch. f. 1. BVXTORF. diss. de sponsalibus p. 8. seq.

o) c. 14. conf. MAIM. Mor. nebh. P. III. c. 17.

p) l. c. c. 14. p. 317. conf. Cabbala denud. T. II. p. 153.

mationis in vtero tempore deriuent, eamque multis rationibus adſtruant; nec negant, ex primorum hominum lapſu deformitatem hanc eſſe ortam [q]: at ex his R. Perisol verbis patet, ad materiae inordinatos motus eos cauſſam referre; quod vt ex gentili philoſophia receptum eſt, ita cauſſam aperit, cur non obſtante peccandi neceſſitate libertati tamen hominis eiusque arbitrio vires ſufficientes ad incipiendum et cogitandum bonum tribuant. Multa paſſim Iudaei hanc in rem crepant [r], quae hic afferri non poſſunt, paſſim autem a theologiae Iudaicae ſcriptoribus collecta ſunt, eoque tendunt omnia, vt non tantum bono operi hanc peccandi inclinationem naturalem nullam inferre labem exiſtiment, ſed etiam abunde ſufficere virium ad ſuſcipienda opera bona contendant. Quod dogma a Phariſaeis acceptum caput eſt cardoque totius doctrinae moralis Iudaicae. Rationem vero philoſophicam a natura peccati deriuant, quod ſine electione libera committi poſſe negant. Ita enim Moses Aegyptius [s]: *Homo habet abſolutiſſimam poteſtatem et per naturam, arbitrium et voluntatem ſuam facit, quicquid homo facere poteſt, ſine vlla re alia in ipſo creata et innouata. Omnia pariter animalia irrationalia voluntate mouentur ſua, et ſic voluit Deus optimus maximus, hoc eſt, voluntas eius aeterna fuit, vt omne animal moueatur per voluntatem ſuam, et vt homo habeat poteſtatem eius, quod vult vel eligit, in iis, quae cadunt ſub illius potentiam.* Rationem vero philoſophicam hanc adducit R. Menasse Ben Israel [t]: *Etenim videmus nonnulla ſine intellectu agere, vt lapidem deorſum cadentem, aliaque id genus, quibus iudicium haud eſt. Nonnullis ſcientia naturalis eſt, ſed determinata ad vnam ſolam rem, neque libera, vt mutis animantibus. Etenim ouis lupum ſentiens, ſcit fugiendum ſibi, ſed hoc ſit naturali intellectu, et non libere; quia naturae inſtinctu id neceſſario faciunt. Atqui huiusmodi iudicium omnibus animalibus eſt, ſed homini iudicium liberum eſt, quia per intellectum iudicat neceſſario alia ſibi vitanda, alia ſequenda; adeo vt iudicium hoc in ſingulis actionibus non a natura, ſed a ratione proficiſcatur, quae cum libera ſit, velle et nolle, agere et non agere poſſit. Cum igitur hominum actiones ſint contingentes, neque iudicium vni adſtrictum ſit, ſequitur ei eſſe liberum arbitrium.* Plura huius generis paſſim ingeminat philoſophus Iudaeus, qui in hoc fidei ſuae fundamento demonſtrando diligentem et acutun ſe praeſtitit. Sed haec attuliſſe ſufficiat, vt ſpecimen ſint philoſophiae Iudaicae. De re ipſa iudicare noſtri inſtituti locique haud eſt.

LX. Accipiunt praemium opera bona, iuſtitiam itaque ex illis conſequi licet. Hunc quoque articulum inter fundamentales retulit R. Iagel [u], huc enim tendit totus Phariſaimus.

LXI.

q) Conf. Lent. l. c. p. 358. ſeqq.

r) Vid. Maim. l. c. Men. Ben Isr. de term. vitae p. 198.

s) loc. cit.

t) Concil. in Ex. q. 6. p. 108. conf. Basnage l. c. c. 15. §. 13. p. 359.

u) Catech. Iud. q. 11. ex recentioribus Orobius amica collat. cum Limborch. p. 57.

LXI. Eiusmodi opus bonum eſt fides, quae donum eſt quod Deus mentibus noſtris indidit, quo mediante credimus omnia illa, quae nobis per prophetas ſeruos ſuos dixit. Et haec quoque verba ſunt *Catechiſmi Iudaici*, quae vero lucem accipiunt, ex verbis R. SAADIAE GAON [x], qui, *fidem*, dicit *eſſe*, *cum cor qualitatem rei alicuius cognitae apprehendit*, *quam cognitionem excipit intellectus*, *eamque bene comprehenſam cordi ſtudioſe imprimit*, *vt ſic homo rem obiectam credat*, *ſibique in vſum commodum reſeruet*. Similia MAIMONIDES [y] praecipit. Ex his vero intelligitur, fidem hanc mere eſſe philoſophicam, nempe aſſenſum religionis dogmatibus datum, propter rationes mouentes et aſſenſum imperantes: quare formalem rei conceptionem ad fidem requirit MAIMONIDES [z].

LXII. Ad opera iuſtitiam conſequentia et reconciliationem cum Deo efficientia pertinent, ieiunia, oratio, poenitentia, lachrymae, calamitates et afflictiones, maxime vero exilium tot annorum, tandemque mors ipſa. Multis haec inculcant Iudaei, quorum loca adduxere LENTIVS [a] et EISENMENGERVS [b]. Et haec quidem ad noſtrum ſcopum non pertinent: at ideo tamen hic tanguntur, vt ea cum inſtitutis gentilium, maxime philoſophorum Alexandrinorum, comparari, et origines doctrinae moralis tam foedae et ineptae, atque a ſacrorum oraculorum praeceptis regulisque tantopere deuiantis intelligi poſſint. Ieiunia enim, orationes, exercitia auſtera, et ſimilia eos quoque ad purgandum animum et cum Deo vniendum commendauiſſe, ſupra dictum, oſtenſumque ſuo loco, philoſophiae Orientalis alumnos ſimilia poſtulauiſſe. Hi autem plerorumque errorum inter Iudaeos regnantium parentes ſunt.

LXIII. Omnia opera virtutis gradus ſuos habent [c].

LXIV. Leges Moſis omnes aeternae ſunt, et immutabiles. Ita MAIMONIDES [d], qui tamen contradicentem nactus eſt R. IOSEPH ALBO [e], qui prolixe oſtendit, *in legem cadere poſſe mutationem*, *non quidem ratione dantis*, *attamen ratione accipientis; dantem enim praeſcribere quidem normam*, *ſimilem quolibet tempore*, *tam pro incipientibus*, *quam pro aſſuefactis*, *quae tamen debeat mutari iuxta diſpoſitionis variationem in recipientibus*. En exemplum philoſophiae Iudaicae de iure naturali et diuino.

LXV. Anima hominis eſt ſpiritus immortalis, ſubſtantia cogitans et libera. Prolixe in hoc aſſerto ex ratione et reuelatione demonſtrando, et rationibus philoſophicis muniendo verſatus eſt R. MENASSE BEN ISRAEL [f], qui in id maxime incubuit, vt immortalitatem animae ex connexione cum reliquis fidei articulis ex natura ſpirituali et cogitante,

 ex

x) Seph. Aemunah f. 4. c. 3.
y) Mor. nebhoch. P. I. c. 50.
z) Ibid.
a) l. c. c. 13. p. 416.
b) Iudaiſm. detect. P. II. p. 281. P. I. p. 33. 504. P. II. p. 274. 711.
c) R. MACHIR in Abkat Rochel R. I. L. I. p. 4.
d) De fundam. legis c. IX. §. 1. p. 119.
e) De artic. fund. L. III. c. 13. conf. VORSTIVS ad l. c. Maim.
f) De reſurrectione mortuorum.

ex libertate animae, ex commotionibus et desideriis voluntatis, ex iustitia Dei etc. probaret. Qua in demonstratione vestigia pressit, R. Albo, R. Aben Ben Tibbon aliorumque, maxime autem auctoris libri *Cosri*, qui hoc loco philosophum non inconcinnum se praestat, demonstrans [g] existentiam animae ex motu, naturamque eius spiritualem ita exponens, vt esse eam dicat substantiam abstractam, proxime accedentem ad substantiam angelorum et habitantem in corpore tanquam rex, vel imperator, non localiter, coniungentem vero se corpori cum spiritu caloris naturalis, qui nequeat esse sine loco, et colligatur cum corde sicut flamma. Constituens porro tres facultates animae, vegetatiuam, sensitiuam et rationalem, easque ex operationibus et effectibus probans; formam quoque hominis vocans שלימות, perfectionem, qua essentia hominis illud fit, quod esse debet, quae est Aristotelis ἐντελέχεια, eam vero duplicem esse asserens, vnam, quae est ipsa anima operationum suarum principium, alteram, quae operationes comprehendit ex principio hoc oriundas: hincque animam definiens: *perfectionem corporis naturalis organici, vitalitate vel anima vitali praediti in potentia;* ex his vero animae operationes deducens. Ex quibus patet, psychologiam Iudaeorum medii aeui fuisse totam Peripateticam. Eundem fere in modum passim differit de anima MAIMONIDES [h], eiusque immortalitatem ex eo probat, quod res scibiles a corpore separatas intelligat. Ait enim in *fundamentis legis: anima cuiuslibet carnis est forma eius, quam dedit ei Deus, intellectus vero insuper existens in anima hominis est forma hominis perfecti cum suo intellectu, qui cognoscit et intelligit obiecta non habentia materiam. Haec forma animae non est composita ex elementis, vt resoluatur in illa, neque est ex potentia sensitiua animae; sed a Domino e coelis est, ideoque soluta cum corpore anima sensitiua, haec forma non exterminatur, quia illa anima opus non habet, sed intelligit atque cognoscit res scibiles a corpore separatas atque intelligit creatorem omnium, ac stabilis est atque permanet in secula seculorum.* Haec Maimonides, quem tamen Auerrois discipulum fuisse recordandum est, cuius schola post Aristotelem intellectum agentem extra ab intellectu vniuersali immitti homini, et reuera vnum tantum esse statuit. Ex his enim verba Maimonidis lucem capient. Caueat vero sibi lector, ne ex hoc specimine Iudaeorum de anima philosophantium de tota gente iudicet. Hi enim non domesticis principiis vsi sunt, sed peregrinis ab Aristotele acceptis, cuius vestigia presserunt. Iudaeorum vero his temporibus antiquiorum scripta consulentibus, et cum Cabbalisticis placitis, de quibus infra, comparantibus, mira opinionum monstra comparebunt, quae magna diligentia collegit EISENMENGERVS [i], ex quibus discimus, philosophiam Aegyptiacam et Orientalem psychologiam quoque Iudaicam adulterauisse.

Docent

g) P. V. §. 11. pag. 339. seqq. P. II. §. 26. p. 101. seq.

h) De fundam. legis c. IV. §. 14. p. 45.

i) l. c. P. II. c. 1. p. 1. seqq.

Docent enim animas gentilium ortas eſſe ex extremis viribus Kelifoth, id eſt corticum, quo nomine malos genios intelligunt, animas vero Iſraëlitarum originem accepiſſe ex ſanctitate emanationis Dei benedicti, quo dogmate more ſuo arroganti omnesque gentes deſpicienti ſe proximas ex Deo emanationes eſſe, gentes vltimas impuritatum materialium plenas garriunt. Animarum porro ſedem eſſe vel bonarum vel malarum; eas autem ex Deo emanauiſſe [k], easque ante corpora praeextitiſſe [l], dicunt, et quae alia ſunt philoſophiae Aegyptiacae propudioſa γεννήματα. Animas vero quinque generum eſſe ſtatuunt, et in Nepheſch, Ruach, Neſchama, Chaia et Iechida diuidunt, quae quidem Iudaei Peripatetici facultatum diſtinctioni Ariſtotelicae applicant, longe autem aliter magisque ad philoſophiae orientalis et Alexandrinae normam explicant Cabbaliſtae, et qui eos ſequuntur. Qui, ne nugarum finis ſit, in Sabbatho, nouam et ſuper additam ingredi Iudaeos animam dicunt, vt ceteras ineptias praetermittamus, quae recte diſplicuere MENASSE BEN ISRAEL [m], qui allegoria adhibita ſuos iuuare conatur.

LXVI. Anima poſt mortem ſuperſtes non protinus coeleſtia ſubit gaudia, ſed per annum oberrat in hoc mundo, maxime circa ſuum verſatur cadauer, et a daemonibus in aëre verſantibus multa patitur, et in hoc purgatorio eluitur a maculis. Ita de ſtatu animae poſt mortem Iudaei non philoſophantur, ſed inſaniunt; et quidem non fabularum tantum magiſtri, ſed ii quoque, qui ſobrie magis philoſophari cupiunt, qualis eſt MENASSE BEN ISRAEL [n]. Duodecim vero menſium ſpatium definiunt, intra quod purgari hunc in modum verſarique animam in hoc mundo, maxime vero circa ſepulchrum et cadauer ſuum, veteris hoſpitii memorem dicunt. Traditque LEO MVTINENSIS [o], filios parentibus orbatos indies mane et veſperi in ſynagoga parentum gratia preces recitare, quae dicantur Kaddiſch, inque eo pietatis officio pergere et ferme totos eſſe per vndecim menſes. Plura ea de re dabunt LENTIVS, BASNAGIVS, SAVBERTVS et WINDETVS [p], qui obſeruat, gehennam ſuperiorem hanc manſionem dici. In hac manſione elui et purgari animas multi Iudaeorum tradunt. Ita enim R. IOSEPHO ALBO [q]: *Supplicium hoc, de quo meminimus, ſiue ad corpus ipſum, ſiue ad animam ſimul cum corpore, ſiue ad animam ſolam pertigerit, pro vniuscuiusque ſtatu ac conditione diuerſum variumque eſt. Fieri enim nequit, vt is, in quo partim bona partim mala exiſtunt, maximis iſtis cruciatibus aeternum torqueatur; peracto enim certo tempore ſupplicium illud ceſſabit, nempe cum nequam iſta conſuetudo peccandi abſterſa penitus et perpetua obli-*

k) Conf. MAIMON. l. c. c. 4. §. 15. pag. 46. et VORSTIVS ad h. l.

l) Tr. Ialkuth Chadaſch f. 154. c. 4. apud EISENMENGER. l. c. p. 18.

m) In Niſchmath Chaiim f. 53. c. 2.

n) De reſurrect. mort. L. II c. 6. p. 171.

o) De cerem. et conſuet. Iud. P. V. c. 9.

p) LENT. c. XVII. §. 9. p. 594. BASNAGE l. c. L. V. c. 16. §. 5. p. 3c6. SAVBERTVS palaeſtra theol. phil. diſſ. I. p. 7. IAC. WINDET. de vita funct. ſtatu ſ. VIII. p. 189.

q) De fundam. L. IV. c. 24. WINDETVS pag. 191.

uione abolita fuerit; ac iuxta doctorum nostrorum b. m. sententiam, tempus illud duodecim mensium erit. Ast distinguere alios inter hanc animae e corpore discedentis et per annum per aërem vagantis statum et inter purgandae conditionem in purgatorio, locus quidam libri *Emek Hammelech* [r] probat, in quo colloquium narratur doctoris Iudaei cum eiusmodi anima habitum. In eo enim inter alia traditur: Animam hanc, R. Chaiim submisso a R. Isaac Loriia, vt, eam ex foemina, quam obsederat, adiuratione expelleret, quaerentique, cur viginti et quinque iam annos נע ונד, *na venad*, profuga et vagabunda (ita enim poenam hanc appellant) oberret, cum secundum Rabbinorum effata, duodecim tantum mensium spatio infernalium cruciatuum duratio sit, respondisse: eum non recte intelligere mentem doctorum, quae ea sit, exantlatis poenis extra infernum, tum demum sequi cruciatus infernales, et per duodecim menses tormentis gehennae emaculari purgarique animam, vt ita eluta impuritate et labe recte praeparata Paradisum ingredi queat. Nec dubitamus nos, hanc moram duodecim mensium ab isto vago & incerto statu distinguere omnes eos, qui transmigrationem dari animarum statuunt, vt in sequentibus dicetur. Nam non possunt esse in purgatorio vel inferno, qui poenae loco varia corpora subeunt. Quaecunque autem sententia Iudaeorum vera fuerit, in qua in partes eos ire, et diuersa sentire eo facilius est, quo magis ad ineptias otiosorum hominum omnia redeunt; illud extra controuersiam positum esse existimamus, accepisse has quoque sarcinas Iudaeos ex gentili philosophia, maxime Orientali et Aegyptiaca, quae modo haud absimili corpora transmigrationibus, poenitentiis, cruciatibus emaculari eluique statuebat, vt supra probatum.

LXVII. Datur post mortem purgatorium. Solennis etiam haec inter Iudaeos doctrina est, quam peculiari tractatione euincere et pro purgatorio Romanae ecclesiae adstruendo asserere conatus est IOSEPHVS VOISINIVS [s]. Tantae vero capacitatis ad vniuersos pertinentis hunc infernum esse Iudaei volunt, vt omnes ferme homines etiam sanctos piosque ei addicant, eo tamen discrimine, vt leuioribus maculis notati tantum transeant, alii vero duorum vel plurium mensium, quidam grauissime polluti duodecim mensium moram facere cogantur. Qua de re Iudaeorum fabulas desideranti faciet satis ANDREAE EISENMENGERI [t] industria. Accepisse hoc purgatorium Iudaeos a philosophis Alexandrinis non dubitabit, qui Orientalium, Aegyptiorum, et Platonicorum de statu animarum post mortem placita cum Iudaicis contulerit. Dignumque obseruatione, eandem iam annuam moram iisdem fere verbis a Platone definitam esse, qui in vltimo Socratis colloquio [u] inter alia: *οἳ δ' ἂν ἰάσιμα μὲν, μεγάλα δὲ δόξωσιν ἡμαρτηκέναι ἁμαρτήματα, τούτους ἐμπεσεῖν μὲν εἰς τὸν*

r) fol. 16. apud EISENMENGER. P. II. c. I. pag. 45.

s) Secutus est eum BARTOLOCCIVS Bibl. Rabb. T. III. p. 250. seqq.

t) l. c. P. II. c. 6. p. 336. seqq. p. 353. seqq.

u) Is est dialogus Phaedo.

τὸν τάρταρον ἀνάγκη· ἐμπεσόντας δὲ αὐτὲς καὶ ἐνιαυτὸν ἐκεῖ γενομένες ἐκβάλλει τὸ κῦμα, *qui licet ſanabilia magna tamen flagitia admiſiſſe videantur, illos in tartarum incidere neceſſe eſt; incidentes autem atque annum illic commoratos eiicit fluctus etc.* Sed ſequentia quoque legenda ſunt, et cum Talmudicorum ſcriptorum nugis comparanda, quae origines inepti dogmatis ſatis manifeſte oſtendunt. Quod vero addit Windetus; nullam prorſus purgatorii mentionem fieri in ſcriptis Iudaicis Gemara antiquioribus: nihil ea de re habere Targumim, nihil Philonem, nihil Ioſephum, nihil Miſchnam: locum autem *Soharis* libri, in quo luculenta purgatorii mentio fiat, prodere, quod ſerius ſcriptus ſit liber: purgatorium autem ex Platonis ſchola per Origenem Chriſtiano orbi obtruſum, tum demum, vbi a Chriſtianis receptum eſſet, ad Iudaeos veniſſe etc. id examine aliquo opus habet, nec nude admitti poteſt. Et illud quidem neminem hiſtoriae philoſophicae et eccleſiaſticae vel mediocriter peritum latere poteſt, ex orientali philoſophia ex Aegyptiorum dogmatibus et placitis Pythagoricis Alexandriae potiſſimum aedificatum fuiſſe purgatorium, quod ad Chriſtianos per Origenem traductum fuiſſe rectiſſime contendit vir doctus. At ſerius et poſt Miſchnicos ſcriptores demum inter Iudaeos inualuiſſe, credibile non eſt, et philoſophiae Cabbaliſticae antiquitas, quae mature in Aegyptum eius dogmata enata eſſe docet, aliud euincit. Haec enim cum purgatorium hoc neceſſario ſtatuere debuiſſet, quod non alia ratio eſſet, ea, quae a Deo emanarunt, et a prima origine recedentia materiae ſordibus ſe inquinauerunt, per priſtinos ordines gradusque reducendi in Deum fontem ſuum, in ipſa ſua natiuitate cum reliquis erroribus hunc quoque eccleſiae Iudaicae commendare debuit. Nec ignotum fuiſſe hunc ad Deum per has purgationes in aëre maxime faciendas reditum PHILONI [x], facile perſuadebitur ea legenti, quae de ſignificatione ſcalarum a Iacobo in ſomnio viſarum is affert, et cum Alexandrina philoſophia amice conſpirant. Quicquid autem Philoni placuiſſe videatur, illud certum eſt, nihil afferre librum *Sohar*, quod non cum tota Cabbaliſtica philoſophia concordet. Et hunc quoque fontem fuiſſe omnino ſtatuendum eſt, ex quo ad Iudaeos dogma peregrinum emanauerit. Inde vero ratio quoque dari poteſt, cur apud Iudaeos purgatorii huius non fiat mentio ante ſcriptores Gemaricos. Nempe ſupra iam oſtenſum, myſteria Cabbaliſtica arcana fuiſſe ſeruata et paucis tradita, donec tandem eius dogmata inter Iudaeos paulo frequentius circa medii aeui tempora increbeſcerent. Cum autem inter ea etiam purgatorium hoc fuerit, mirum non eſt, ex arcanis doctrinis inter exoterica et vulgaria dogmata id paulo ſerius fuiſſe receptum, adeoque antiquiores ſcriptores de illo ſiluiſſe. Immo nulli dubitamus, quin ſequioribus temporibus incomtum dogma iſtis demum narratiunculis exornatum, iſtisque fabulis auctum ſit, quas hodie Iudaei tradunt. Quamcunque autem aetatem originis purgatorii Iudaici ſtatua-

x) pag. 585.

ſtatuamus, illud dubitatione caret, ex Alexandrinis lacunis, luxuriantia Iudaeorum ingenia illud hauſiſſe, ſuisque propinauiſſe.

LXVIII. Migrant animae, vagatae poſt mortem per aërem, in alia corpora. Gentilem originem habere *μετεμψυχώσεως* dogma ignotum eſt nemini: obtinuiſſe vero inter Phariſaeos ſtante adhuc templo ſecundo, ex ſupra dictis conſtat. Cum itaque Phariſaeorum partes Iudaei poſt templi vrbisque euerſionem plerumque ſequerentur, haec quoque animarum migratio ab iis tanto applauſu recepta eſt, vt R. Menasse Ben Israel teſtetur [y], neminem inter ſuam gentem huic dogmati contradixiſſe: praeter R. Saadiam Gaon et R. Salomonem Ben Addereth, cui addit [z] R. Ioſeph Albo. Qui dum ad librum *Sobar* itemque ad Pythagoram, Platonem et Virgilium prouocat, prodit ipſe, ex qua officina ad Iudaeos illud transmigrauerit. Cui origini gentili vt colorem addat Iudaicum, Abrahamum patriarcham fingit Aegyptiis illud dogma primum tradidiſſe. Quo tacite concedit, quod veriſſimum eſſe putamus, etiam hanc peregrinam doctrinam Iudaeos ab Aegyptiis accepiſſe, quamquam fieri potuit, vt eius quoque ſemina ex captiuitate Babylonica reportauerint. Vocant vero hanc transmigrationem Iudaei *Gilgul Hanneſchamoth*, *reuolutionem animarum*, vt a reuolutione corporum verſus Palaeſtinam, quam in reſurrectione mortuorum futuram eſſe ineptiunt, diſtinguant: eique non in corpora tantum hominum, ſed in omnia quoque corpora bruta, animata et inanimata locum faciunt: iuſtorum tamen animis tres tantum migrationes aſſignant, de quibus placitis conferenda, quae diligenter viri docti a Wolfio [a] laudati, maxime vero Basnagivs [b], Lentivs [c], Slevogtivs [d], et Eisenmengervs [e] commentati ſunt, quorum primus etiam de reuolutione animarum per embryonatum et reuolutionem propriam [f] agit, de qua infra inter Cabbaliſtica dogmata dicendum eſt. Nec hic omittendum, eandem, quam olim iactarunt Pythagoras et Apollonius, facultatem ſibi vindicaſſe Sec. XII, R. Iſaac Ben Harrauad, dignoſcendi, quae anima migrationem iam paſſa ſit, quae non [g]. Fatetur tamen Leo Mvtinensis [h], non omnes Iudaeos huic dogmati aſſentiri, ſed problematice de eo diſputari.

LXIX. Reſurrectio mortuorum non tantum eſt fundamentum fidei ex reuelatione et traditione certiſſimum, ſed ex ratione quoque demonſtrari poteſt. Prius ex catecheſi Iudaica patet, articuliſque fundamentalibus ſupra expoſitis, tantaeque neceſſitatis inter Iudaeos reſurrectionis dogma eſſe

y) Niſchmath Chaiim f. 152. c. 2.

z) De reſurrect. mort. c. 18. p. 216.

a) Bibl. Hebr. P. I. p. 389. not. a.

b) Hiſt. Iud. L. V. c. 17. §. 7. ſeqq. p. 309. ſeqq.

c) l. c. c. XVII. §. 15. p. 605.

d) De transmigrat. anim. Iud. Diſſ. Academ. P. I. p. 885.

e) l. c. P. II. c. 1. p. 25. ſeqq.

f) Prius *Ibbur* vocant, et animae defuncti immiſſionem in corpus infantis notat, poſterius *Gilgul* appellant, qua anima in alium hominem anima iam praeditum migrat. Vid. Eisenmenger. l. c. p. 87. quod intolerabilius eſt transmigratione animarum gentili.

g) Vid. Bayle Dict. T. II. art. Harrauad. pag. 697.

h) De cerem. et conſuet. Iud. P. V. c. 11.

eſſe creditur, vt Iſraëlitarum albo expunctum illum velint, qui illud negare vel in dubium vocare audeat. Hinc Sadducaeos inter haereticos numerant, et cum Epicuri ſequacibus ipſisque atheis in vnam claſſem coniiciunt [i]. Poſterius dubium quidem viſum eſt ABARBANELI [k], qui, *notum eſſe*, contendit, *articulum de reſurrectione mortuorum non apprehendi per rationem, ſiquidem iuxta principia naturalia intellectualis demonſtratio eam neget, ſicque dici nequeat, hominem per modum rationis credere reſurrectionem mortuorum.* At qui acutius ratiocinantur, nec rationis deeſſe argumentationes huic veritati demonſtrandae ſtatuunt. Hinc ita argumentatus R. Gebhia Ben Peſiſſa: *Si illud, quod non fuit, exiſtit, quanto magis id reſtituetur, quod aliquando fuit.* Confugiunt etiam ſcriptores Talmudici [l] ad ſimilitudinem a figulo, vitro, rege palatium exſtruente, mure, limace petitum. R. MENASSE BEN ISRAEL [m] autem, vt contribules ſuos philoſophico acumine vicit, ita non inepte ratiocinatus eſt: *Cum quis ſecum cogitat, Deum eſſe auctorem dominumque naturae, ac proinde eum pro arbitrio ſuo poſſe naturam intendere, extendere, contrahere ac mutare; facile is etiam credet, quod Deus aliquem ſine cibo viuum conſeruare, et mortuum in vitam reuocare poſſit.*

LXX. Surget idem corpus, quod cecidit, docente id non ſcriptura tantum, ſed et ratione [n]. Argumenta ex ratione petita, quibus Iudaei euincunt, idem numero corpus reſurrecturum, inde potiſſimum petunt, quod non noua creatio fit, ſed reſurrectio, quae nouum exemplar demortui non admittat, quodque iuſtitia diuina poſtulet, vt idem corpus vel puniatur vel praemio afficiatur, quod peccauit vel bona opera produxit. Maxime vero ita ratiocinatur R. Saadias Gaon [o]: *Corporis humani natura vel caſu extincti elementa non mutari, neque miſceri aliis corporibus ſeu vniuerſalibus elementis: ſed ſignata ac diſtincta manere ad vniendum ſe et componendum rurſus idem numero corpus; corpora vero humana de nouis partibus elementaribus ſemper fieri. Illas autem partes ſeruari eo fine, vt in reſurrectione mortuorum idem corpus conſtituant; et quamuis ſeparatae longeque a ſe mutuo ſeiunctae ſint, nihilominus tamen potentia diuina facile coniungi ac copulari iterum poſſe.* Quae ratiocinatio an non principium quaeſtionis petat, et an recte concludat? hic loci non eſt disquirere, ſed lectoris permittenda iudicio. Plura dabit R. MENASSE BEN ISRAEL [p], qui hoc dogma peculiari tractatione ex ratio-

i) MOSCHE DE TRANA beth Aelohim f. 103. cap. 4.
k) De cap. fidei c. 21. p. 103.
l) Tr. Sanhedrin c. 1. f. 91.
m) De reſurrect. mort. L. I. c. 4. p. 26.
n) Prolixe hunc fidei Iudaicae articulum enarrauit ED. POCOCKIVS ad portam Moſis c. VI. p. 86. ſeqq. qui cum his conferendus.
o) Apud M. BEN ISRAEL l. c. L. II. c. 15. pag. 201.
p) loc. cit.

ratione et traditione aſſertum fuit. Reliqua Iudaeorum in hoc articulo commenta de reſurrectionis tempore, modo, materia, ex qua homo reſuſcitandus, nempe oſſiculo Luz, et quae alia quaerere et curioſe diſputare ſolent, cum naturalem theologiam non tangant, ſed pars ſint traditionis Iudaicae, hic enarrari non poſſunt, videndus tamen poſt LENTIVM [q] et BASNAGIVM [r], qui diligentiſſimus fuit in opinionibus Iudaeorum dogmaticis colligendis ANDREAS EISENMENGERVS [s]. Pertinet ad has nugas etiam Gilgul ſiue reuolutio corporum, qua Iudaeorum corpora extra terrae ſanctae regionem collapſa per minutiſſimos terrae meatus vſque ad iſtum locum voluenda ſint. Quam ineptiſſimam opinionem ex allegoricis explicationibus dictorum quorundam propheticorum ortam eſſe, vt multa abſurda alia, non ſine veriſimilitudine ſuſpicamur.

LXXI. Erit aliquando iudicium vniuerſale oecumenicum, quo praemia ſequentur aeterna opera iuſta, punientur mala in aeternum. Etiam hoc dogma Sadducaeiſmo oppoſitum eſt, vt ex iis patet, quae *capite huius libri primo* diximus. Tria vero iudicia diuina Iudaei ſtatuunt, ne vllum dogma a commentorum paleis purum maneat; primum, quod ſingulis annis in primo die menſis Tiſri, qui September nobis eſt, a Deo peragitur; ſecundum, quod diſcedente ex corpore anima inſtituitur, tertium, quod vniuerſale in extremitate dierum futurum eſt. Quae fabulis mire ornant vel potius deturpant, quibus ſaniorem ſenſum tribuere ſatagit R. MENASSE BEN ISRAEL [t], qui videndus. Totam enim theologiam Iudaeorum allegoricae methodi vitio miſere foedatam eſſe, cum metaphorae audaciores ſecundum literam acciperentur, multis exemplis ex parte iam adductis conſtat.

LXXII. Erit aeterna vita in paradiſo, et corpus quoque cumulabit voluptatibus. Tota haec quoque Iudaeorum doctrina allegorica eſt, et imaginibus a corporis voluptatibus et iucunditate petitis repleta. Quod methodum Orientalem, in ſacris quoque paginis adhibitam non ignorantibus mirum non videbitur. Hinc tot terrenorum gaudiorum cumuli aeternae vitae adſcripti, quibus ſcatent Talmudicorum ſcriptorum libri, quorum loca paſſim adduxere LIGHTFOOTVS [u] et WINDETVS [x]. Nec alia via inceſſerunt Cabbaliſtae, qui vt omnem ſuam philoſophiam fecere ſymbolicam et emblematicam, ita de futurae quoque vitae gaudiis quae ex emanationum in fontes ſuos, fontemque fontium, Deum, reditu oriri dicunt, terrenis ſymbolis et imaginibus philoſophemata ſua ornarunt. Factum inde eſt, vt craſſiori ſub aëre natis inter Iudaeos inſulſiſſimae, ſi litera prematur, fabulae de vitae aeternae felicitate et gaudiis commendarentur et reciperentur, cunctaque ad carnis voluptates referrentur. Quas naenias magna patientia et induſtria collegit ANDREAS EISEN-

q) l. c. c. XVIII. p. 608.
r) l. c. L. V. c. 20. p. 356.
s) l. c. P. II. c. 16. p. 890. ſeqq.
t) l. c. L. II. c. 20. p. 230.
u) Ad Euangeliſtarum loca paſſim.
x) l. c. ſ. VII. p. m. 131. ſeqq.

Eisenmengervs [y]. Non tamen putandum eſt, tam obeſo omnes Iudaeos fuiſſe ingenio, vt haec κατὰ τὸ ῥητὸν euentura ſibi perſuaderent, et non philoſophia duce vſi, digniora Deo et humana mente ſibi conciperent. Ipſi ſane Talmudici ſcriptores [z] fatentur, *ſeculum futurum* (haec vox ſolennis de vita aeterna) *non ita ſe habere, vt ſeculum praeſens, nec in eo eſſe eſum, nec potum, nec liberorum procreationem, nec venditionem, nec emtionem, nec inuidiam, nec odium, nec contentionem, ſed iuſtos ſedere coronas in capitibus gerentes, et voluptatem capere e ſplendore maieſtatis diuinae.* Paſſim eundem in modum decernunt Rabbini, quorum loca adduxere Windetvs [a] et Lentivs [b]. Turbatos tamen fuiſſe limpidos traditionis diuinioris fontes lacunis gentilis philoſophiae, maxime Alexandrinae, locus quidam libri *Coſri* [c] prodit, vbi ſcriptor ait: *Spiritualem illam facultatem, quae ex conſortio prophetae alicuius oriatur, conferre Iſraëlitis illuſtrem dignitatem et ſplendorem in retributione vitae aeternae, nihil enim quaeri ab eo, niſi vt anima eius fiat diuina, a ſenſibus ſuis abſtrahatur, et videat mundum illum ſuperiorem, aſpectuque lucis eius angelicae, et auditu ſermonis diuini, fruatur. Talem enim animam tutam eſſe a morte, quando organa eius corporea deficiant.* Quae verba ſi cum ſimilibus Plotini paſſim, maxime in fine *Enneadum* occurrentibus comparentur, patebit illico, ex vno fonte vtraque fuiſſe hauſta. Multi vero Iudaei Graece philoſophantes et vel Platonis vel Ariſtotelis placita ſequentes hanc opinionem receperunt, in hac vita iam eiusmodi contemplatiuam beatitatem et cognitionem diuiniorem dari et in ea paradiſum inferiorem conſiſtere dicunt. Qua de re ſatis Peripatetice philoſophantem videſis Maimonidem [d]. Hic paradiſus ſapientiae, ille animarum eſt, in ſuprema ſphaera collocatus. Multa vero ex Graecanica theologia ad Iudaeos perueniſſe in doctrina de vita aeterna, fuſe oſtendit ex comparatis inter ſe Hebraeorum et Graecorum ſententiis Iacobvs Windetvs [e], ad quem, ne nimii ſimus, lectorem ablegamus.

LXXIII. Detinebuntur in inferno infideles in aeternum, Iudaei vero ad tempus. Mira de inferno quoque, quem duplicem ſtatuunt inferiorem et ſuperiorem, comminiſcuntur Iudaei, quae ex allegoricis veterum diſputationibus iuxta literae ſignificationem ſumtis exorta eſſe, ex iis diſci poteſt fabulis, quas collegit Eisenmengervs [f]. Fatendum vero etiam hic eſt, tum imagines et ſimilitudines, tum placita quoque multa Iudaeorum de inferno ex Aegyptiaca et Graecanica philoſophia profluxiſſe, quod inſtituta ſententiarum vtriusque gentis comparatione quo-

 que

y) l. c. P. II. c. 5. p. 295. ſeqq. conf. Windetvs l. c.
z) Tr. Berachoth c. 2. f. 17.
a) l. c. p. 145.
b) p. 672. ſeqq.
c) P. I. ſ. 103. p. 63.
d) De fundamentis legis c. IV. §. 18. p. 49.
e) l. c. p. 174. ſeqq. conf. Basnagivs Hiſt. Iud. L. V. c. 19. p. 354.
f) P. II. c. 6. p. 323. ſeqq.

que demonſtrauit WINDETVS [g], qui haec latius perſequendi otium nobis fecit. Prolixe hac occaſione diſquirit BASNAGIVS [h], vtrum dogma de inferno Iudaei a gentilibus, vel hi ab illis acceperint? qua ſimul Windeti aliquot opiniones examinat, tandemque concludit, neutram gentem ab altera illud accepiſſe, ſed ſuo potius ingenio debere, cum iuſtitia diuina, quae tot ſcelera hominum, in hac vita non vlciſcatur, poſtulet, vt aeternis poſt hanc vitam poenis locus ſit: multa quoque poëtas veteresque theologos allegoria vſos confinxiſſe, et traditionem veterum ornaſſe. Concedi id facile viro eruditiſſimo poteſt, praecipue cum apud Hebraeos veteres ad rationis dictamen reuelationis fides acceſſerit. At de hoc quaeſtio in praeſentia non eſt; ſed de eo quaeritur, vtrum doctrinam illam de inferno allegoricam, qua veterem ſententiam de poenis impiorum aeternis Iudaei auxerunt et ornarunt, a gentilibus acceperint, vel hi, ab illis? In qua quaeſtione prius omnino affirmandum eſſe ipſa Iudaeorum hiſtoria non ſine magno labore ab ipſo Baſnagio explicata, pleniſſime teſtatur. Eam enim ſi conſulimus, conuincimur illico, Iudaeos ex regionum, quas incolebant indole atque moribus ad allegoricas explicationes proniſſimos, patriam domeſticamque de inferno poenisque impiorum poſt hanc vitam doctrinam illis metaphoris fabularumque commentis quaſi veſtiuiſſe, et iam forte inter Babylonios, certe in Aegypto habitantes ita ornauiſſe atque comſiſſe, vt inclinationibus ſuis et ingenio ad terrenas imagines coeleſtia et aeterna lubenter reuocanti facerent ſatis. Veriſimile tamen eſt, antiquis iſtis temporibus, ſi non omnes, certe pleroſque arcanum ſenſum intellexiſſe et recepiſſe. PHILO [i] ſane eo vsque progreſſus eſt, vt *infernum locum impiorum* dicat *eſſe locum voluptatum, concupiſcentiarum et facinorum, in quem anima iniuſta impiaque fugata a ſe ipſa longiſſime recedat, et aptius infernum dici contendat, quam illum fabuloſum apud inferos; reuera enim infernum nihil aliud eſſe, quam vitam miſeri, ſcelerati, execrandique hominis.* Sed vt ſuccedente tempore Iudaeis craſſiora indies obtigere ingenia, ita tandem quod ἀλληγορικῶς dictum erat, κατὰ τὸ ῥητὸν intellectum et a ſtupida gente pro certo admiſſum eſt. Quod domeſticum eſſe Iudaeis et a maioribus traditionis fide acceptum, quis ſibi perſuadeat? Plura, quae hic dici poſſent, praecipue ad rationes Baſnagii reſpondentia, locus hic non capit. Ceterum Iudaeis non eandem, quam infidelibus moram tribuunt. Illis enim, ſi longiſſima, duodecim menſium moram aſſignant, qua anima et corpore in cinerem redactis precibus electorum in vitam et ad paradiſum reuocentur: adeoque purgatorium ab inferno Iudaeorum diſtinguendum non eſt. Impiorum autem, haereticorum, proditorum, Epicureorum, atheorum, et reſurrectionem negantium animas aeternum torqueri aſſerunt [k]. Quamuis itaque poſt mortem poeniten-

g) l. c. ſ. IX. p. 204. ſeqq.

h) l. c. c. 18. p. 317.

i) pag. 432.

k) Conf. LENT. c. vlt. p. 693. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 6. p. 355.

nitentiae locum non eſſe dicant, purgationem tamen hanc exuſtione quaſi fieri dicunt, quo nomine a purgatorio, quod eccleſiae Romanae placuit, diſtinguendum eſt, quae paſſim confundi videas. Sunt tamen inter Iudaeos doctores, qui poenarum infernalium aeternitatem agnoſcunt, quorum loca adduxit LENTIVS [l]. Haud raro enim Iudaeorum placita inter ſe diſſentire, ex conſpectu hoc dogmatum Iudaicorum intelligi ſatis poteſt.

LXXIV. Non interibit mundus totus, quoad ſubſtantiam. Prolixe de hoc dogmate contra Graecos quosdam philoſophos diſputauit PHILO *de incorruptibilitate mundi:* eandem opinionem ſecutus eſt Maimonides aliique, qui loca ſcripturae, quae contrarium innuunt, metaphorice explicanda eſſe contendunt [m].

§. III. Et haec quidem potiora Iudaeorum de diuinis placita ſunt, quae vel ratione duce cognoſci poſſunt, vel ex rationis principiis ab iis demonſtrata ſunt, vel ob alias rationes, praecipue autem propter origines ſuas ex gentili philoſophia momentum aliquod in hiſtoria philoſophica habent. Philoſophati autem ſunt quoque de aliis rebus, de naturalibus, de metaphyſicis et ſimilibus, at in his mere Ariſtotelem ſecuti ſunt, prout eius philoſophiam ab Arabibus didicerant, vnde qualis earum facies, quae philoſophandi ratio fuerit, ex hiſtoria philoſophiae Peripateticae ſatis in antecedentibus enarrata, et ex hiſtoria philoſophiae Saracenicae exponendae adhuc, diſci poteſt. Exemplum vero deſiderantibus vel liber *Coſri* legendus eſt, vel ſcripta Maimonidea: in vtroque enim multa φιλοσοφούμενα Peripatetica occurrunt. E. g. philoſophatur ille [n] de cauſſis et cauſſatis, eorumque effectibus in natura, de operatione ſecundum intentionem primam, concatenationem et dependentiam; de cauſſa libera, naturali et accidentali, de aeternitate mundi, de natura rerum, de cauſſis Phyſicis leprae in creaturis animatis et inanimatis, de animae humanae facultatibus et vſu, deque mille aliis ex Peripatetica et ſcholaſtica philoſophia hauſtis. Hic vero, vt ſupra iam in eius vita dictum, in *doctore* ſuo *perplexorum* philoſophiam Auerroiſticam vbique ſpargit, cuius plurima in antecedentibus ſpecimina exhibuimus. Is alio quoque loco, quo vix quaeras, nempe in *Halechoth Ioſede Hatthora* ſiue *conſtitutionibus de fundamentis legis* Peripatetica dogmata phyſica et metaphyſica pluſcula diſſeminauit, quorum ecce ſyllogen, vt philoſophiae Iudaico-Peripateticae extet ſpecimen [o].

Placita Peripatetica Iudaeorum.

 I. Deus

l) l. c. §. 18. p. 692.

m) Conf. BASNAGE l. c. c. 20. §. 22. p. 377.

n) P. V. ſ. 19. p. 367. 368. P. I. ſ. 66. p. 28. §. 72. p. 36. P. II. ſ. 60. p. 125. P. III. ſ. 5. p. 158. ſ. 11. p. 168.

o) Verſionem, quam dedit GVIL. VORSTIVS, valde deformem eſſe et ineptam, dudum viris doctis obſeruatum eſt. Adhibuimus autem emendationes, quas exemplari ſuo, quod reculis noſtris acceſſit, olim adſcripſit in margine MATTHIAS FRIDERICVS BECKIVS, grande in his literis Kaufbyrae, quae genuit, et Auguſtae, quae aluit et doctorem habuit, decus.

I. Deus eſt ſupremus primusque motor orbium.

II. Omnia, quae creauit Deus in orbe ſuo in tres diſpeſcuntur claſſes. Quaedam enim creaturae ſunt compoſitae ex materia et forma, eaeque perpetuo generantur et corrumpuntur; aliae ſunt compoſitae ex materia et forma, ſed non mutantur de corpore in corpus, et de forma in formam, ſicut priores, ſed forma earum perpetuo infixa eſt materiae, neque eſt materia aut forma earum ſimilis reliquarum materiae ac formis, vt ſunt orbes et in iis ſtellae. Quaedam etiam habent formam abſque vlla materia, videlicet angeli, quia non ſunt corpora, ſed formae diſtinctae a ſe inuicem.

III. Nouem coelorum orbes ſunt, orbis lunae, Mercurii, Veneris, Solis, Martis, Iouis, Saturni reliquarum ſtellarum, et qui ſupremus cingit omnes et reuoluitur ſingulis diebus ab oriente in occidentem.

IV. Orbes ſunt puri et immaculati inſtar cryſtalli aut ſapphiri, idcirco apparent ſtellae orbis octaui infra orbem primum.

V. Vnusquisque orbis ex octo orbibus, in quibus ſunt ſtellae, diuiditur in plures orbes, vnus ſuper alium, vt inuolucra in caepa. Ex illis quidam circumeunt ab occidente in orientem; alii vero circumaguntur ab oriente in occidentem, vt ſphaera nona rediens ab oriente verſus occidentem, neque eſt inter illos locus vacuus.

VI. Nulli orbes ſunt leues neque graues, nec eſt illis color vllus, coeruleus enim color tantum prouenit ex phaſi viſus, propter altitudinem aëris.

VII. Omnes ſphaerae ambientes mundum ſunt rotundae inſtar globi, et terra pendet in medio. Sunt autem nonnullae ſtellae orbibus minoribus infixae et hi orbes non cingunt terram, ſed orbis paruus non circumiens infixus eſt orbi magno ambienti.

VIII. Numerus omnium orbium ambientium mundum eſt octodenarius, non cingentium eſt octonarius.

IX. Orbis nonus in duodecim ſigna diuiditur.

X. Iſtae duodecim figurae non reſponderunt ſibi inuicem iuxta rationem diuiſionum, niſi tempore diluuii, hoc autem tempore nonnihil dimotae ſunt.

XI. Omnes ſtellae conſpicuae vel ſunt ex ſtellis minoribus, quibus terra maior eſt, vel ex ſtellis maioribus, quarum vnaquaeque maior eſt terra, aliquot partibus: terra vero eſt maior luna ferme quadrageſies; atque ſol maior eſt terra quaſi centies et ſeptuageſies. Nulla vero ſtella maior eſt ſole, ſtellaque nulla minor eſt Mercurio, qui eſt in orbe ſecundo.

XII. Omnes ſtellae atque orbes praediti ſunt anima, notitia atque ſapientia, atque vitam agunt permanentque, et cognoſcunt eum, cuius dicto factus eſt mundus.

XIII. Con-

XIII. Condidit Deus infra orbem lunae materiam quandam, quae non eſt, vti materia orbium, et creauit in iſta materia formas, non ſimiles formae orbium. Haec elementa ignem, aërem, aquam, terram conſtituunt.

XIV. Ignis lunae proximus eſt, hunc ſequitur aër, aqua, terrae, ſunt enim vnum ſuperius alio et vnumquodque ambit inferius omni parte.

XV. Quatuor iſta corpora non habent animam, neque cognoſcunt; ſed ſunt tanquam corpora mortua, ſed ſeruant tamen ſuum ordinem.

XVI. Ex his elementis omnia corpora ſunt compoſita.

XVII. Omnia corpora infra expanſum praeter haec quatuor elementa compoſita ſunt ex materia et forma.

XVIII. Motus ignis et aëris eſt aſcenſus ex centro terrae ad coelum; aquae et terrae, verſus centrum.

XIX. Natura ignis calida eſt et ſicca, ac eſt leuior iſtis omnibus; aër autem calidus et humidus; aqua frigida et humida, terra frigida et ſicca et eſt grauior iſtis omnibus.

XX. In quolibet corpore ex iſtis quatuor compoſito inuenitur frigidum et calidum, humidum ac ſiccum coniunctim, ſed in quibusdam corporibus praedominatur ignis, in aliis aër, et ſic porro.

XXI. Quicquid ex elementis compoſitum eſt, tandem diſſoluitur, et ex vno in aliud tranſit, donec in elementum ſuum redeat.

XXII. Quatuor iſta elementa perpetuo inuicem permutantur, quolibet die ac hora, ſecundum partes ſuas, non iuxta totum corpus.

XXIII. Nunquam conſpicitur materia ſine forma, aut forma ſine materia; vtriusque tamen diſtinctio fit intellectu, qui ſolus formam concipit et comprehendit.

XXIV. Anima cuiuslibet carnis eſt forma eius, quam Deus ei dedit.

XXV. Intellectus exiſtens in anima hominis eſt forma hominis perfecti, cum ſuo intellectu.

Ex his omnibus facile intelligitur Peripateticus, et quidem Auerrois diſcipulus. Ex his vero de ceteris *φιλοσοφϐμένοις* Iudaeorum eſto iudicium.

§. IV. Philoſophiae moralis facies inter Iudaeos qualis fuerit, antequam Ariſtotelem ſequi et de virtutibus iuxta eius praecepta cum decalogo confuſa diſſerere coeperunt, ſupra dictum eſt. Nempe aut plane nihil inuenitur, aut exiguae tantum ſcintillae hanc noctem diſtinguunt, quae paſſim in ſcriptis Talmudicis veluti tenues igniculi deliteſcunt. Vnus libellus *Pirke abhoth*, qui Tanaitarum ſententias comprehendit, moralem doctrinam exhibet: ex quo vt lector habeat aliquod moralis quoque doctrinae ſpecimen, doctorum celeberrimorum effata quaedam afferemus, quae ex rationis principiis cognoſci poſſunt: quae enim reuela-

Philoſophia moralis Iudaeorum.

uelatione et traditione nituntur, ad hanc noſtram tractationem non pertinent. Non vero compendium aliquod ſyſtematicum moralis philoſophiae expectandum eſt, ſed dicta tantum paraenetica, ex quibus de moralibus Iudaeorum principiis et regulis iudicandum. Nam a ſynagogae magnae temporibus vsque ad Talmudis obſignationem ſententias doctorum Iudaicorum in iſto libello comprehendi, ex eo diſci poteſt, quod ſupra de illo expoſuimus [p]. Illuſtriora vero doctorum horum apophthegmata haec ſunt:

I. Ne ſitis ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ea conditione, vt mercedem accipiant, ſed eſtote ſicut ſerui, qui ſeruiunt domino ſuo ſine ſpe mercedis, ſitque timor Dei ſemper ante oculos veſtros. Pulcherrimam ſententiam hanc Antigoni Sochaei occaſionem Sadducaeiſmo dediſſe, ſupra prolixe enarrauimus, monentes, ad praeiudicia gentis ſuae, temporalia operum praemia tantum affectantis, remouenda eum reſpexiſſe: vix enim amorem illum purum, ſui ipſius in ſeruiendo Deo rationem prorſus non habentem, qui nonnullis recentiori tempore placuit, in animo habuiſſe, credibile eſt.

II. Qui nati ſunt, morientur, qui mortui ſunt, reuiuiſcent, qui reuiuiſcent, iudicabuntur. Scient omnes, quod Deus eſt formator et creator: ipſe eſt, qui animaduertit omnia, ipſe iudex eſt, ipſe teſtis eſt, ipſe eſt, qui accuſat in iudicio. Ipſe eſt, qui in futurum iudicabit. Benedictus ſit ipſe, quoniam non eſt coram ipſo prauitas, neque obliuio, neque acceptio perſonarum, neque acceptatio muneris, omnia enim ſua ſunt. Noueris inſuper, quod omnia iuxta ſubductam rationem tranſigentur. Neque ſecurum te faciat malus genius tuus, quaſi ſepulchrum futurum ſit refugium tuum. Te quidem nolente formatus es, te vel nolente viues, te vel nolente morieris. Tandemque futurum eſt, vt ſtes coram iudicio, redditurus rationem coram rege omnium regum, qui eſt Deus ſanctus benedictus. Ita R. Eleazar Kapernaita [q].

III. Tria haec diligenter conſidera, et nunquam incides in manus transgreſſionis: Quod nempe ſupra te ſit oculus omnia videns, auris omnia audiens, et quod omnia ac ſingula tua opera in libro ſint ſcripta: Ribbi, id eſt, R. Iehuda Hakkadoſch [r].

IV. Tria haec diligenter conſidera, et non incides in manus transgreſſionis: vnde veneris? quonam tendas? coram quonam ratio tibi ſit reddenda? Vnde veniſti? ex gutta foetida. Quo tendis? ad terram, tineam et vermes. Cui reddes rationem? regi regum Deo ſancto benedicto. R. Akabia Ben Mahaliel [s], cum Akibha non confundendus, quod tantum non accidit OTTHONI [t].

V. Omnes

p) Collegit IAC. PHIL. HARTMANNVS loca parallela capitulorum PP. in ſcriptis Talmudicis obuia, eaque ad illa in Latina quam dedit verſione Gieſſae 1708 4. notauit, quae ſpecimen eſſe poſſunt philoſophiae moralis Talmudicae.

q) c. IV. §. 22. p. 32.

r) c. II. §. 1. p. 8.

s) c. III. §. 1. p. 17.

t) Hiſt. doct. Miſchn. p. 72 ſq. quem errorem etiam errauit VORSTIVS in Zemach Dauid p. 82. conf. RELANDVS ad h. l.

V. Omnes actiones tuae fiant in nomine Dei et ad gloriam Dei. R. Iose [u].

VI. Da Deo de suo, quoniam tu, et quaecunque habes, illius sunt. Dictum R. Eliezer Ben Iehuda [x], quem ob largissimam stipem in pauperes erogatam clarissimum fuisse tradit *Iuchasin* [y]: ex quo intelligitur, sententiam hanc proprie de operibus misericordiae large atque hilariter praestandis esse accipiendam.

VII. Vbi non est timor Dei, ibi non est sapientia, vbi non est scientia, ibi non est prudentia. R. Eleazar Ben Azaria [z].

VIII. Via bona est, oculus bonus, socius bonus, vicinus bonus, qui praeuidet futurum, et cor bonum. Discipuli R. Iochananis. Videtur in toto hoc §. auctor imitatus fuisse dicta sapientum Graeciae [a].

IX. Resipisce diem vnam ante mortem tuam. R. Eliezer [b], qui poenitentiae nullam faciendam esse moram, eo quod dies mortis incerta, ita eleganter per prouerbium monuit.

X. Noctu euigilans, et solus deambulans aut iter faciens, et conuertens cor suum ad cogitationes futiles, hic ream facit animam suam. R. Hanina Ben Hachinai [c]. Ita et *Ioma* [d]: *Peccati cogitationes grauiores sunt ipso peccato.*

XI. Cuiuscunque sapientia maior est operibus eius, illius sapientia non est solida. Cuius metus de peccato praecedit sapientiam eius, illius sapientia manet stabilis. Sapientiam hoc loco pro eruditione sumit apophthegmatis auctor R. Hanina Ben Dosa [e], et voluntatis rectitudinem ante intellectus perfectionem requirit.

XII. Qui discit eo fine, vt alios doceat, in eius manum sufficienter traditur et ad discendum et ad docendum. Qui vero ea conditione discit, vt faciat, in eius manum affatim traditur, quod discat, doceat, custodiat et faciat. R. Ismael [f].

XIII. Sapiens is est, qui discit a quouis homine. R. Schimeon Ben Zoma [g], qui stante et euerso templo vixit, et propter egregias conciones fuit celeberrimus, hunc viuum in Paradisum translatum fuisse, Iudaei iactant [h].

XIV. Septem res sunt in sapiente: non loquitur coram eo, qui est maior sapientia et auctoritate: non intercedit sermonibus socii sui: non respondet praecipitanter et inconsiderate: interrogat rite, et respondet apposite: de primo dicit primum, et de vltimo vltimum: de eo quod non audiuit, dicit, hoc non audiui, et confitetur veritatem [i].

XV. Lex

u) c. II. §. 12. p. 14.
x) c. III. §. 7. p. 20.
y) p. 51. Conf. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 812.
z) c. III. §. 17. p. 24.
a) c. II. §. 9. p. 12.
b) Ibid. §. 10. p. 13.
c) c. III. §. 4. p. 18.
d) f. 29. a.
e) c. III. §. 9. p. 20.
f) c. IV. §. 5. p. 27.
g) c. IV. §. 1. p. 25.
h) Vid. Reland. ad Otth. Hist. Mischn. p. 138. Wolf. Bibl. Hebr. P. II. p. 863.
i) c. V. §. 7. p. 35.

XV. Lex (id eſt eruditio et philoſophia Iudaica) quadraginta et octo rebus acquiritur : diſcendo, auſcultatione auris, diſpoſitione et elocutione labiorum, attentione animi, intelligentia cordis, terrore, timore, manſuetudine, laetitia, frequentatione et conuerſatione ſapientum, repetitione accurata cum ſociis, diſputationibus condiſcipulorum, ſedulitate, lectione biblica, ſtudio Talmudico, imminutione negotiorum, diminutione ſomni, voluptatum, luſus, viae terrae (id eſt conſuetudinis et praeiudiciorum plebis) longanimitate, hilaritate cordis, fidem adhibendo ſapientibus, patientia in afflictionibus, modico ſomno, modica negotiatione, modica locutione, modico riſu, modica conuerſatione hominum. Agnoſcendo locum ſuum, gaudendo in portione ſua, faciendo ſepem verbis ſuis, nihil boni adſcribendo ſibi ipſi, ex Dei amore dato Deum amando, diligendo homines, ſectando iuſtitiam, amando correptiones, diligendo aequitates, vitando honores, non efferendo ſe ob doctrinam ſuam, non nimium gaudendo ob inſtitutionem ſuam, ferendo aequale iugum cum ſociis ſuis, iudicando ſocium ſuum ad lancem innocentiae, reducendo eum ad veritatem, hortando ad pacem, doctrinam ſuam ſolide confirmando, quaerendo et reſpondendo, audiendo et proficiendo, diſcendo ea conditione, vt doceat, diſcendo ea conditione, vt faciat, praeceptoris ſui ſapientiam laudando, et rectificando lectiones eius, dicendo rem quamuis ſub nomine auctoris ſui [k].

XVI. Qui diſcit a ſocio ſuo caput vnum, vel lectionem vnam, aut verſum vnum, vel tantum literam vnam, tenetur illi deferre honorem [l].

XVII. Eſto cautus in doctrina, nam error in doctrina habetur pro ſuperbia. R. Iehuda [m].

XVIII. Qui elato animo eſt in docendo, is ſtultus, impius et amens merito eſt dicendus. R. Iſmael Ben Ioſe [n].

XIX. Verecundus non bene diſcit, et iracundus non bene docet, et nullus, qui negotiatur multum, euadit ſapiens. R. Hillel [o], quem Schammaiam collegam hoc dicto impetere voluiſſe, ex iis quae de moribus placidis Hillelis et iracundis Schammai ſupra narrata ſunt, colligi poteſt. Et tamen illi ſequens apophthegma tribuitur :

XX. Fac legem tuam fixam, loquere parum et fac multum, et eſto excipiens quemuis vultu placido [p].

XXI. Pulchra eſt doctrina legis cum artificio aliquo adiuncto : labor enim vtriusque obliuiſci facit peccati. Nititur ſententia haec R. Gamalielis filii Iehudae ſancti [q] conſuetudine doctorum Iudaicorum, qui, vt gratis docere poſſent, praeter legis docendae munus opificium etiam exercuerunt. Ita R. Ioſe cerdo fuit, R. Iochanan ſutor, &c. Iniunctum itaque in tr. *Berachoth* [r], vt quisque filium ſuum doceat opificium. Plura dabunt

k) c. VI. §. 5. 6. p. 44. 45.
l) Ibid. §. 3. p. 43.
m) c. IV. §. 13. p. 29.
n) Ibid. §. 7. p. 28.
o) c. II. §. 5. p. 10.
p) c. I. §. 15. p. 7.
q) c. II. §. 2. p. 8.
r) f. 63. b.

bunt LIGHTFOOTVS [s], et quos laudat WOLFIVS [t]. Exemplum ſacrum eſto D. Paulus ſub Gamaliele ſtudiis operam nauans, et tamen σκηνοποιός.

XXII. Ne cupias gloriam ampliorem eruditione tua [u].

XXIII. Nihil homini inuenitur melius ſilentio. Silentium enim eſt ſepes ſapientiae. R. Schimeon Ben Gamliel et R. Akibha [x].

XXIV. Cautus ſis in verbis tuis, ne alii ex iis fallere diſcant. R. Schimeon Ben Schetach [y].

XXV. Tribus rebus conſeruatur mundus, veritate, iudicio et pace. R. Schimeon Ben Gamliel [z].

XXVI. Riſus et leuitas capitis aſſuefaciunt hominem ad ſcortationem. R. Akibha [a].

XXVII. Is eſt fortis, qui vincit concupiſcentiam ſuam; is eſt diues, qui gaudet de portione ſua. Is eſt honore dignus, qui honorat alios. R. Schimeon Ben Soma [b].

XXVIII. Qui impudenti eſt facie, ad gehennam, qui vero modeſtus eſt et verecundus, ad paradiſum. R. Iehuda Ben Thema [c]. Verecundia autem ita aliis deſcribitur [d]; quid eſt verecundia? ne facias in occulto, cuius te pudeat in propatulo.

XXIX. Elonga te a vicino malo, neque aſſocia te cum impio, neque deſpera de vindicta. R. Nithai Arbelita [e].

XXX. Ne multiplices ſermones cum muliere, etiam cum vxore tua, multo minus cum vxore proximi tui. Omni enim tempore quo homo multiplicat colloquium cum muliere, accerſit malum ſibimet ipſi, et impeditur a ſtudio legis, tandemque deſcendit in gehennam. R. Ioſe Ben Iochanan [f]. Valde contemſit foeminas et eruditione atque eruditorum conſortio indignas cenſuit faſtus doctorum Iudaicorum, cuius exempla pluſcula, hiſtoriam literariam foeminarum Iudaicarum illuſtrantia dabit B. ZELTNERI [g] induſtria. Adeo vero inſaniunt, vt de Iudaeis idiotis in Talmude [h] dicatur: eſſe eos abominationem, et eorum vxores inſecta, et filias beſtias.

XXXI. Cauete ab iis, qui in poteſtate ſunt conſtituti, non enim adiungunt ſe hominibus, niſi propriae neceſſitatis cauſſa. Amicos ſe ſimulant, quamdiu vtilitatem inde percipiunt, ſed non aſſiſtunt homini tempore calamitatis eius. R. Gamaliel tertius [i].

XXXII. Ne iudices proximum tuum, donec pertigeris ad locum ipſius, et iudica quemuis ad lancem innocentiae. R. Hillel et R. Iehoſchua Ben Perachia [k].

s) Ad Marc. VI. 3.

t) Cur. philolog. ad Act. XVIII. 3. p. 1273. BVXTORF. Lex. Talm. v. אומנות column. 120. ZELTNER. diſſ. de Priſcilla §. 21. TRIGLANDIVS de Karaeis p. 165.

u) c. VI. §. 4. p. 43.

x) §. 17. p. 7. c. III. §. 13. p. 22.

y) c. I. §. 11. p. 5.

z) c. I. §. 18. p. 8.

a) c. III. §. 13. p. 23.

b) c. IV. §. 1. p. 25.

c) c. V. §. 20. p. 42.

d) Tr. Miſchar Happeninim c. 31.

e) c. I. §. 7. p. 4.

f) c. I. §. 5. p. 2.

g) Diſp. de Alexandra, et de Beruria.

h) Tr. Peſachim f. 49. col. 2. conf. EISENMENGER. Iudaiſm. detect. P. I. c. 16. p. 720.

i) c. II. §. 6. p. 9.

k) c. I. §. 6. p. 3.

XXXIII. Ne specta cantharum, sed id quod in eo est, nam saepe cantharus nouus repletus est vino veteri, interdum cantharus vetus est, in quo nec nouum vinum est. R. Iehuda sanctus [l], quem ita iugulasse praeiudicium ab externo vultu et habitu desumtum, facile intelligitur. Ex hoc apophthegmate enata videtur fabula, de filia imperatoris, Iehudam ob habitum sordidum deridente, quam supra explosimus.

XXXIV. Esto humilis erga quemuis hominem, nam qui quaerit extendere nomen suum, perdit illud. R. Meir et R. Hillel [m].

XXXV. Odi principatum vel magisterium, neque familiaris sis principatui. Dictum hoc esse in Hillelem principem synagogae, quocum lites fouebat Schemaia, sententiae huius auctor [n], ex historia vtriusque supra enarrata coniici non sine virisimilitudine potest.

XXXVI. Noli te ipsum facere actorem iudiciorum, vel caussarum forensium. R. Iehuda Ben Tabbai [o].

XXXVII. Sit gloria amici tui aeque chara ac tua. R. Eliezer [p].

XXXVIII. Multiplicans diuitias, multiplicat curas; multiplicans mulieres, multiplicat veneficia; multiplicans ancillas, multiplicat scorta; multiplicans seruos, multiplicat fures; multiplicans legem, multiplicat vitam. Ribbi [q]. Sugillat ostentationem suae gentis magna familia se efferentis, simulque Pharisaicum fastum prodit, qui de mulieribus, ancillis, seruis nihil boni sperabat, quod essent filii terrae. Nam probissimam etiam mulierem superstitioni, in maleficia desinenti, addictam esse, pronunciant superbi magistri [r].

* *

SECTIO II.

DE PHILOSOPHIA IVDAEORVM ESOTERICA, SIVE CABBALISTICA.

§. I.

Philosophiae Cabbalisticae nomen et scriptores.

Considerata philosophia Iudaeorum exoterica, ad esotericam atque arcanam siue mysticam tractatio nostra conuertitur, quam obscuram intricatamque esse, ex iis, quae de eius historia, docendi modo, librisque diximus, intelligi sine labore potest, adeoque attentione opus habet, vt, quid placuerit obscurissimis philosophis e latebris suis prouocatis, deprehendi tandem queat. Vocatur haec philosophia Cabbalistica, quod nomen a voce Hebraea קִבֵּל, *Kibbel* [s], *accipere*, vel

l) c. IV. §. 20. p. 31.
m) Ibid. c. I. §. 13. p. 6.
n) Ib. §. 10. p. 13.
o) Ib. §. 8. p. 4.
p) c. II. §. 10. p. 13.
q) §. 7. p. 11.
r) Tr. Kiddusch. in fine.
s) Buxtorf. Lex. Rabb. v. קבל p. 1453.

vel *recipere*, originem accepit, et neque in ſcriptura S. neque apud ſcriptores eccleſiaſticos occurrit, vt iam IOANNI REVCHLINO [b] notatum, qui quoque obſeruauit, Ioannem Picum Mirandulanum primum fuiſſe, qui voce Latina Cabbala, Romanis auribus hactenus inaudita, vſus fuerit. Immo nec inter Iudaeos vltimam antiquitatem nomen hoc קבלה tueri poſſe, ex eo recte demonſtratur, quod in antiquiſſimis Hebraeorum ſcriptis non occurrat, et tantum in libris Talmudicis Rabbiniciſque, Iudaeorum, qui Chaldaiſmi veſtigia plurima habent, reperiatur. Quod mirandum non eſſe videtur, cum initio arcaniſſime habitam hanc philoſophiam, et tantum in Palaeſtina inter paucos eius diſcipulos ſacerrimo ſilentio quaſi obſignatam et cuſtoditam fuiſſe, ex antecedentibus conſtet. Ipſa vox קבלה, Kabbala, diuerſas ſignificationes apud Iudaeos habet. Nam nunc traditionem oralem, quam a Moſe viriſque ſanctis ſe accepiſſe iactant, illa voce innuunt [c], nunc de ſcriptis propheticis totaque eccleſiae Iudaicae doctrina intelligunt; nunc arcana dogmata quaeuis, maxime vero magica, illo nomine appellant, ſtrictiſſima tamen ſignificatione doctrinam hanc myſticam et philoſophiam occultam ea voce comprehendunt. Non deſunt quidem, qui Cabbalae mentionem a PLINIO [d] iam factam eſſe contendant, eo quod de magia differens ſcribat, ſi quorundam codicum lectionem ſequamur: *eſt et alia magices factio a Moſe et Iamne et Iochabele Iudaeis pendens*, vbi hominem Romanum nomen Hebraeum non recte cepiſſe, et ex Cabbala Iochabele efformaſſe ſuſpicantur. Aſt falli iſtam coniecturam inde certiſſima ratione euincitur, quia omnes ſcriptores, Plinio aetate vel pares vel ſuppares, hoc nomen ignorant, nec oſtendi cauſſa poteſt, cur ſoli Plinio nomen ceteris omnibus ignotum innotuerit. Et quamuis immerito BOCHARTVS [e], eundem locum ita afferens, vapulet IOANNI HARDVINO [f], qui in omnibus libris non Iochabele, ſed Iotape legi contendit, cum contrarium editio Frobeniana [ff], cuius lectionem in margine quoque expreſſit IACOBVS DALECHAMPIVS [g], teſtetur, dubitandum tamen non eſt, nomen Hebraeum Romanis auribus inſuetum vel ab ipſo Plinio corrupte expreſſum, vel ab exſcriptoribus, qui nobiliſſimum opus miſere truncarunt deprauaruntque, vitiatum fuiſſe, nec probabilitate caret Bocharti coniectura, Iochabedem Moſis matrem Plinium in animo habuiſſe, eamque in hominem magum conuertiſſe, qua ratione etiam Wechelianae editionis margo lectionem hanc exprimit. Vnde ſine veriſimilitudine coniicit IONAS DANIEL SCHRAMMIVS V. C. [h] eſſe verbum Arabica forma in futuro tempore ex Coniug.

 Paël

b) De arte Cabb. L. I. p. 629. coll. Piſtor.

c) Vid. Lexicographi paſſim, R. NATHAN in Aruch pag. 155. BVXTORF. l. c. pag. 1453. HOTTINGER. theſaur. philoſ. L. I. c. 3. ſ. 5. p. 434. Io. MORIN. exerc. bibl. L. II. ex. 9. p. 362. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. I. p. 1192. aliique.

d) Hiſt. natur. L. XXX. c. 1.

e) Hierozoic. L. II. c. 53. p. 645.

f) Ad h. l. T. IV. p. 727.

ff) Obſeruauit hoc REIMMANNVS Intr. in hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 338. edidit hanc editionem Frobenius 1530.

g) In editione Wecheliana Fr. 1608. 8.

h) Introd. in dialect. Cabbaleor. c. I. §. 10. pag. 14.

ſtudii Cabbaliſtici initia debemus. Is enim ex libris quibusdam Cabbaliſticis, quos magno aere redemerat, vt ſupra narratum, ſingularem quandam philoſophiam Cabbaliſticam, Chaldaeam, Orphicam, Trimegiſticam, Pythagoricam, ſibi conflauit, et affixas Romae CM theſes ex veteri theologia et philoſophia conſarcinatas omnibus omnium locorum eruditis ventilandas propoſuit, quorum ſummam diſcent, qui operibus Picorum rarius occurrentibus deſtituuntur, a Io. Francisco Bvddeo [u]. Legi tamen eo nomine merentur, vt ex quo fonte ineptum, quod tot viros doctos faſcinauit auctoritatis praeiudicium et veneratio Cabbalae fluxerit, intelligatur: patebit enim ex hac prima eius inter Chriſtianos origine, eruditiſſimum quidem, at nec ſatis cautum nec iudicio tantopere, quam ingenii viribus inſtructum iuuenem inepta et male cohaerente commixtione doctrinarum Iudaicarum, Chriſtianarum et gentilium miſerum chaos orbi philoſophico obtruſiſſe. In quo tamen, licet peccaſſe cenſendus ſit, excuſationem meretur, eo quod coetui Romanae eccleſiae addictus, traditionem ſuo tempore extolli magnifice, et ſcripturae aequiparari audiuerat, et neſcio quae dogmata arcana ad poſteros propagata fuiſſe crediderat. Praeiudicio enim illo occupatus, libros iſtos Cabbaliſticos, quos ipſi pro genuinis vendiderant, licet ſpurii fuerint, eſſe foetus Eſdrae, cum veteris eccleſiae Iudaicae doctrinam eos continere ſibi perſuadebat, tum, quod multa dogmata, quibus fauebat eccleſia Romana in iis deprehendiſſet, veros fontes traditionis tantopere depredicatae ſibi detexiſſe, eaque in ſcriptis Cabbaliſticis ſe inueniſſe arbitrabatur, quae Chriſtiani de SS. Trinitate, de nomine Ieſu, et filio Dei, de eius vnione perſonali, incarnatione, redemtione, paſſione, morte, et reſurrectione, veteris teſtamenti ſublatione, baptiſmo, purgatorio aliisque dogmatibus, quae in eccleſia tum perſonabant, hactenus docuerant. Haec cum Chriſtianae religioni magno cedere emolumento viderentur, et res obſcura et hactenus ignorata, neſcio quos theſauros promitteret, factum eſt, vt magno impetu in Cabbalae venerationem viri multi docti ruerent, qui Picum ſibi ducem elegerant. Cuius tamen induſtria tantum abeſt, vt omnibus placuerit, vt non tantum defendere theſes ſuas Romae prohibitus ſit, ſed tredecim quoque haereſeos ſtigmate notarentur; quarum orthodoxiam peculiari apologia conſcripta defendere, conſenſumque earum cum dogmatibus Romanae eccleſiae demonſtrare ſategit. Nec depoſuit hoc praeiudicium in aliis quoque ſcriptis ſuis Picus, ſed errorem errore auxit, et Cabbalam ſuam, eo nomine haut dignam et a Cabbaliſtarum Iudaicorum mente longe abeuntem, cum Platonicis et Ariſtotelicis opinionibus nefando ſyncretiſmo conciliauit, cuius ſpecimina ſi lubet, in *opere* eius *Heptaplo* videas. Pici veſtigia preſſit Ioannes Reuchlinus, elegantiorum literarum inter Germanos reſtaurator praecipuus, cuius vitae meritorumque hiſtoriam *Tomo quarto* accurate delineabimus. Is cum ſe Pythagoricae potiſſimum philo-

[u]) l. c. p. 230. ſeqq.

philoſophiae addixiſſet, quam ab Hebraeis deriuatam fuiſſe cum veteris eccleſiae doctoribus multis credebat, ad fontes eius ſe peruenturum eſſe ſperans, ſi veterum Hebraeorum ſapientiam, qua arcanam eius partem, rimaretur, Cabbaliſticam philoſophiam ſibi excolendam eſſe ſtatuit, ſiue ita Pythagorica dogmata illuſtraturus, ſiue reuera Cabbaliſtica ſtudia gentilis eruditionis apparatu commendaturus, vt non nemini viſum [v]. Illud certum, duobus libris, tum *de arte Cabbaliſtica*, tum *de verbo mirifico*, Cabbaliſtica eum placita illuſtrare ſtuduiſſe, parum vero ad Pythagorica dogmata et aenigmata ſoluenda lucis attuliſſe. Quicunque vero eius ſcopus fuerit, de quo alio loco [w] diſpiciemus, illud indubitatum, conſtituiſſe ſibi virum cetera ſummum et de Germania noſtra immortaliter meritum, ſed φιλόλογον μᾶλλον ἢ φιλόσοφον vt Plotini de Longino iudicio vtamur, Pſeudo-philoſophiam quamdam ſyncretiſticam ex Iudaicis, Graecis, et Chriſtianis principiis conflatam, et neutrius partis ſententiam atque mentem recte explicantem, Cabbalae etiam literali magis eiusque ſymbolis, quam reali et philoſophicae inhaeſiſſe. A quibus duumuiris mos poſtea ad noſtra fere tempora inter eruditos inoleuit, vt qui de Cabbala tractaturi eſſent, Cabbaliſticis tantum ſymbolis quae in literarum nominumque varia combinatione, transmutatione vſuque conſtant, vterentur ad explicanda ea Chriſtianorum dogmata, quae ab Hebraeis ad gentiles philoſophos maxime Pythagoram et Platonem, et ab his ad Chriſtianos dimanaſſe credebant. De quo philoſophorum genere cum *Tomo quarto* ex inſtituto dicendum ſit, hic nihil amplius addimus; notantes tantummodo, iudicium in hoc philoſophiae genere tantopere neceſſarium, illos quoque in Reuchlino deſideraſſe [x], qui ob ſtudium Cabbaliſticum eum in pretio habendum eſſe ſtatuunt [y]. Poſt Reuchlinum *de Cabbalae* ſtudio meruit Paulus Riccius Ex-Iudaeus, qui Papiae docuit, et ſanitati Maximiliani I. praefectus fuit, de cuius vita, meritisque legenda ſunt, quae poſt MELCHIOREM ADAMI [z] viri literatiſſimi, P. BAYLE [a], PAVLVS COLOMESIVS [b], IACOBVS BASNAGIVS [c] et I. C. WOLFIVS [d] collegerunt. Inter illius *opuſcula varia* enim reperitur etiam *Iſagoge in Cabbaliſtarum eruditionem*, quod breue eſt compendium R. GECATILIAE *Schaare orah*, id eſt, *portae lucis*, quod etiam in Piſtoriana ſcriptorum Cabbaliſticorum collectione legitur, et a Cl. SCHRAMMIO *introductioni in dialecticam Cabbaleorum* eſt adiectum. Eadem etiam veſtigia preſſit in libro *de coeleſti agricultura*, in quo contra atheos infideles, Iudaeosque diſputat, multaque ex Cabbala, qualem Picus et Reuchlinus formauerant, adducit. Eadem porro Sec. XVI via inceſſit Archange-

v) STOLL. Intr. in hiſt. lit. P. II. c. 1. §. 82. pag. 391.

w) T. IV. inter philoſophos Pythagorico-Platonico-Cabbaliſticos.

x) Vid. illuſtris SECKENDORFIVS Hiſt. Lutheran. p. 251.

y) BVDDEVS l. c. §. 35. p. 251. ſeq. 254.

z) Vit. Medic. p. 9.

a) Dict. T. IV. art. Riccius p. 54.

b) In Italia Orient. p. 17. ſeqq.

c) Hiſtor. Iudaic. P. IX. p. 858.

d) Bibl. Hebr. P. I. p. 966.

angelus de Burgonouo Franciſcano ſodalitio adſcriptus, qui et Picum et Cabbalam peculiari libro defendit, et *Cabbaliſtarum ſelectiora obſcuraque dogmata a Ioanne Pico ex eorum commentationibus pridem excerpta, et nunc primum luculentiſſimis interpretationibus illuſtrata* [e], edidit, vel potius, obſeruante CARPZOVIO [f] ex Reuchlini libro *de arte Cabbaliſtica* deſcripſit. Hos aliosque ſcriptores Cabbaliſticos collegit et ſyllogen eorum dedit IOANNES PISTORIVS Nidanus, M. D. hoc titulo: *Artis Cabbaliſticae, hoc eſt reconditae theologiae et philoſophiae ſcriptorum tomus I,* [g] quem tamen ſecundus ſecutus haud eſt [h], ſine dubio, quod emtores hae merces non reperirent. Seculo XVII plures inuenti ſunt, qui Cabbaliſticam philoſophiam excoluiſſe ſibi viſi ſunt, et certum ſapientiae theoſophicae genus, quod Cabbalae nomine honorarunt, fuere commenti. Quales praeter Paracelſum et Henricum Cornelium Agrippam Sec. XVI philoſophos, fuit IVLIVS SPERBERVS, philoſophus theoſophicus vel fanaticus potius, de cuius vita ſcriptisque et philoſophandi genere *Tomo quarto* ex inſtituto diſſeremus. Is *precationes Cabbaliſticas*, tractatum *de pretioſiſſimo theſauro Cabbalae*, hisque ſimiles dedit, caue tamen Cabbalam Iudaeorum ibi explicatam credas, cum allegoricas tantum explicationes ſomniorum ſuorum theoſophicorum iſto nomine obtrudat, vt ſuo loco oſtendetur. Potiori iure huc pertinet STEPHANVS RITTANGELIVS, qui librum *Iezirah*, cum R. ABRAHAM BEN DIOR, ſuisque commentariis edidit [i], vt ſupra dictum. Neglectum tamen plerisque Cabbalae ſtudium iacuit, cum ob incertitudinem et obſcuritatem non intelligeretur, donec vir illuſtris CHRISTIANVS KNORRIVS A ROSENROTH Duci Palatino Solisbaci a conſiliis ſecretioribus et cancellarius ducatus, qui praeter chemiae ſtudium Cabbaliſticam quoque eruditionem Hebraeasque literas magno ſtudio proſequebatur, clariorem ei lucem accenderet, poſtquam exhortationibus Helmontii patris, qui intimo amicitiae vinculo ei iungebatur, et hanc quoque philoſophiam deperibat, eſſet excitatus, et ad conſilia hunc in finem capta exſequenda pecunia quoque adiutus; quod occaſionem dedit Moſi Germano [k], Helmontio Cabbalae denudatae editionem adſcribendi, in quo tamen falſus eſt. Ipſe enim Knorrius hanc nobis in Cimmeriis his tenebris facem praetulit. Is cum praeter aulae et iuſtitiae negotia, quibus maxima fide et vigili cura praeerat [l], et chemicae et Hebraicae, Rabbinicae

e) Venet. 1569. 8.

f) Introd. in theol. Iud. c. VI. p. 21.

g) Baſil. 1581. fol. Comprehenduntur autem hoc Tomo R. IOSEPH CASTILIENSIS ſiue GECATILIAE porta lucis, LEONIS HEBRAEI de amore dialogi tres, Io. REVCHLINI de arte Cabbaliſtica, et de verbo mirifico, ARCH. BVRGONOVENSIS interpretatio in ſelectiora Cabbaliſtarum dogmata et liber Iezirah.

h) Errat igitur MORHOFIVS, qui Polyhiſt. T. I. L. I. c. 10. p. 99. aliquot volumina ſcriprorum Cabbaliſticorum Piſtorio tribuit, confer. REIMMANN. Cat. crit. bibl. theolog. p. 871. ſeqq.

i) Amſtelodami 1675. 8.

k) Apud Cl. WACHTERVM in Spinoziſmo in Iudaiſmo detecto p. 75.

l) Videnda de eius vita narratio CHRISTIANI THEOPHILI VNGERI in nouis literariis Lipſienſibus Latinis 1718. p. 191. ſeqq.

nicae atque Cabbalisticae eruditioni se totum tradidisset, Henrici Mori exemplo, qui circa eadem tempora Cabbalisticam philosophiam Pythagorico habitu indutam in scenam producere tentabat, vt *Tomo quarto* narrabitur, excitatus, et ab Helmontio, vt dictum, consilio adiutus Cabbalistarum scripta longe rarissima et a Iudaeis sollicita cura abscondita, aere suo pretioque magno redemit, nactusque Iudaeum quendam in his literis versatissimum, et Cabbalistica mysteria apprime doctum, ex his libris, maxime vero R. Isaaci Loriiae et R. Abrahami Cohen Irirae scriptis ipsisque libris *Sohar*, *Iezirah*, aliisque supra enarratis arcanam Iudaeorum philosophiam accurate didicit. Neque sibi tantum hanc lucem acquisiuisse contentus, potiores scriptores Cabbalisticos, scriptaque lumen aliquod obscurissimae disciplinae conciliantia collegit, suisque commentationibus aucta duobus voluminibus edidit hoc titulo: *Kabbala denudata, seu doctrina Hebraeorum transcendentalis et metaphysica atque theologica, opus antiquissimae philosophiae barbaricae variis speciminibus refertissimum* [m]. Non patitur loci huius angustia, vt operis rari atque commemoratione dignissimi recensionem, historiam, fata, laudes et obtrectationes, hic adiiciamus. Restinguent tamen sitim omnem, qui haec nosse cupiunt ex iis, quae beatae memoriae viri longe doctissimi et celeberrimi IOANNES FRANCISCVS BVDDEVS [n], et IO. CHRISTOPHORVS WOLFIVS [o] attulerunt. Verbo tantum notamus, comprehendi parte prima: *Apparatum Cabbalisticum*, *Lexicon* scilicet *Cabbalisticum*, *Clauem ad Cabbalam antiquam ex libro Pardes*, *librum Schaare Orah*, *i. e. portam lucis R. Gecatiliae; R. Iizhak R. Loriae Cabbalam recentiorem; indicem plurimarum materiarum in ipso libro Sohar propositarum, compendium libri Cabbalistico-Chymici, Aesch mezareph dicti, de lapide philosophico;* parte secunda praeter alia *tabulas duas synopticas Kabbalisticas; cum explicationibus H. Mori; tractatum primum libri Druschim, seu introductionem metaphysicam ad Kabbalam, auctore R. Vizchak Loria, vna cum H. Mori quaestionibus et considerationibus; atque epistolas aliaque H. Mori ad Cabbalam pertinentia;* itemque *R. Mosis Corduero tractatus de anima et compendium libri Emek Hammelech.* Parte tertia et quarta exhibentur *R. Abraham Cohen Irirae porta coelorum*, qui liber omnium instar dux eligendus est, in cognoscendis mysteriis Cabbalistarum, ob ordinem et perspicuitatem, tum *tabulae siue arbores Kabbalisticae, et quinque compendia Kabbalistica, typis aeneis expressa.* Alter operis tomus, *librum Sohar restitutum* exhibet, et parte prima *synopsin* tradit *dogmatum vulgatiorum totius libri Sohar, sub certos titulos digestam;* altera *Introductionem* habet *in dogmata profundiora Libri Sohar;* tertia *libros Soharicos Siphra de Zeniutha*, qui est fundamentalis totius libri Sohar, deinde *Idra Rabba, et commentarium in istum librum a R. Chaiim Vital confectum; aliosque tractatus et com-*

m) Solisbaci 1677. 4. II. Vol.

n) Introd. in hist. philos. Hebraeorum I. c. p. 280.

o) Bibl. Hebr. P. II. p. 1233. seqq.

commentarios Sobaricos; quarta: *Pneumaticam Kabbalisticam ex libro Beth Elohim R. Abraham Cohen Irirae, et Loriensis libro de reuolutione animarum* comprehendit. Quo tamen ipso non omnes libri *Sohar* tractatus nobis dedit, quos integriori editione publicos esse post haec edita demum iussit Knorrius [p]. Insigniter eum meruisse de philosophiae Cabbalisticae historia inde intelligi potest, quod primus nobis et libros arcanos Cabbalistarum detexit, et vt erat horum mysteriorum intelligentissimus, improbo labore obscuris accendere lucem sategit, et si verum fatendum, primus fuit, qui in Cabbalae philosophicae recessus arcanos et adyta nos introduxit, cum nihil certi antea de ea constaret, et plerumque cum Cabbala exegetica et literali confunderetur. Ad hunc itaque fontem recurrendum esse, in delineando Cabbalisticae philosophiae systemate, quaecunque etiam illustris collectoris de Cabbala mens fuerit, ob quam multis laudatur, pluribus vero vapulat [q], ex sequentibus luculenter constabit. Praeter Knorrium, vt modo dictum, Henricus Morus, philosophus Britannus acutissimus, et Cabbalae philosophicae lucem scriptis suis accendit, et de sensu systematis Cabbalistici cum Knorrio amice disceptauit, et cum theologo Herbornensi SAMVELE ANDREAE [r], de Cabbala contentionis serram reciprocauit, de quibus tamen lucubrationibus *Tomo quarto* plura enarranda sunt. Horum vestigiis insistere et profundiores Cabbalistarum sensus rimari sategit vir πολυμαθέστατος IOANNES GEORGIVS WACHTERVS, qui cum controuersiam cum R. Mose Germano, qui inter Christianos Petri Speethi nomen habuerat, de vero sensu systematis Cabbalistici fouisset, edidit tandem lingua Germanica: *Spinozismum in Iudaismo, id est, mundum per Cabbalam Iudaeorum hodiernam deificatum, et in Mose Germano detectum et refutatum.* Quo tamen in libro cum se perperam intellexisse quaedam Cabbalistarum crederet, edidit postea: *Elucidarium Cabbalisticum, siue reconditae Hebraeorum philosophiae breuem et succinctam recensionem* [s]. In vtroque libro magna eruditione auctor in eo versatur, vt consensum systematis Cabbalistici cum Spinozistico demonstret, eo tamen discrimine, vt, cum in priore libro Cabbalistas atheismi reos peregisset, altero et illos et Spinozam ab ea macula absolueret, de qua re infra dicendum. Multa etiam emendat, quae vir summus I. FR. BVDDEVS [ss] de Cabbalistico systemate dixerat. Possent his addi scriptores plures, si historia literaria nobis scribenda esset, sed instituti ratio prohibet contentos, eos adduxisse, ad quos in sequentibus saepius prouocandum est. Commendanda tamen hic etiam ὡς ἐν παρόδῳ celeberrimorum virorum IACOBI BASNAGII et IOANNIS MAYE-

p) Solisbaci 1684. fol.

q) Vid. WOLF. l. c.

r) Scripsit is examen generale Cabbalae philosophicae H. Mori 1670. 4. Herbornae.

s) Romae, vel potius Rostochii, vt vult Wolfius, vel Berolini, vt coniicit Reimmannus, 1706. 8.

ss) Obs. Hal. T. I. obs. 1. et in Intr. in hist. phil. Hebraeorum.

Mayeri diligentia, quorum ille in *hiſtoriae Iudaicae* opere [t] prolixe de Cabbala egit, eamque hiſtorica et dogmatica ratione illuſtrauit; hic diſſertationem dedit *de myſterio SS. trinitatis ex ſolius V. T. libris demonſtrato atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum, praeſertim Cabbaliſtarum rariſſimis monumentis illuſtrato* [u], qua lux multa doctrinae ſephirothicae accenditur. His aliisque praeſidiis munitus ſi quis animo ab auctoritatis praeiudicio libero ad cognoſcendam philoſophiam Cabbaliſticam acceſſerit, et ad origines eius paulo curatius attendat, protrahere is e latebris poterit obſcuriſſimos philoſophos. Quod ita praeſtare tentabimus, vt primo quidem in eo laborem, quantum fieri poteſt, ponamus omnem, vt veras Cabbaliſticae philoſophiae origines et progreſſum detegamus, deinde, naturam indolemque eius exponamus; tum eius diuiſionem partesque excutiamus; et tunc demum vera eius principia exploremus, nexumque totius ſyſtematis Cabbaliſtici detegamus: quo in apricum prolato facile erit, ſingula vel potiora ſaltem Cabbaliſtarum dogmata exponere, hisque omnibus iudicium interponere ſanum et a partium ſtudio alienum reique conueniens.

Origines philoſophiae Cabbaliſticae.

§. II. Origines veras philoſophiaeCabbaliſticae detegere res eſt magni fereque deſperati laboris, adeo intricata, obſcura et incerta hic ſunt omnia, id quod plerumque euenire ſolet, vbi dogmata tacite irrepunt, et pedetentim adoleſcunt atque in certam formam ſyſtematisque habitum ſuccreſcunt. Nec ex virorum doctorum de hac Cabbalae diſceptationibus lux magna ſperari poteſt, quae tantopere inter ſe diſſentiunt et ſibi inuicem contradicunt, vt citius inter lucem et tenebras paciſci, quam has opiniones omnes conciliare inter ſe liceat. Quae ſententiarum varietas maxime ex diuerſo notionis, quam de Cabbala ſibi finxere ſcriptores, ambitu et ſignificationis vel extenſione vel reſtrictione, cum laude vel vituperio coniuncta orta eſt [x]; prout enim quis Cabbalae definitionem, ſaepe non ex rei natura et indole, ſed ex praeiudicio formatam pro fundamento poſuit, ita etiam de Cabbalae origine iudicauit, quo fieri non potuit, vt non multi errores irreperent, verique eius natales miſere obſcurarentur. Sed vt cuncta ordine lectoris oculis ſubiiciamus, et proprio eum iudicio vti iubeamus, paulo diſtinctius omnia enarranda ſunt. Et I. quidem quod ad Iudaeos attinet, illi more ſuo in definiendis Cabbalae originibus prorſus inſaniunt, eas ab Adamo, Abrahamo, Moſe et Eſdra deriuantes, de quibus nugis ſupra iam aliquid dictum, quod hic non repetimus [y]. Non omittendum tamen hoc loco eſt, quod de lapſu et transgreſſione Adami Cabbaliſtae garriunt, quorum ſolennis aſſertio eſt: *trans-*

Iudaeorum de origine Cabbalae ſomnia.

t) Hiſt. Iud. L. III. c. 10. ſeqq. p. 270. ſeqq. L. IV. c. 7. 8. p. 128. ſeqq.

u) Hardercouici 1712.

x) Conferendus Wolfivs l. c. P. II. L. VII. c. I. §. 4. p. 1194. ſeqq.

y) Conf. Bayle Dict. T. I. art. Adam not. D. p. 72. Basnage l. c. L. III. c. 10. p. 270. maxime vero Eisenmengervs Iud. detect. P. I. c. 8. p. 318. ſeqq.

transgreſſio Adae fuit truncatio Malcuth, quo axiomate innuunt, Adamum, ſeparatione a circulo emanationum in regno diuino facta amiſiſſe et influxum ſephirarum ſuperiorum et ſapientiam Cabbaliſticam, de qua aſſertione videndus ANGELVS DE BVRGONOVO [z], qui tamen influxum ſephirarum in Malcuth, quae earum eſt infima, et in quam emanationes omnes ex mente Cabbaliſtarum deſinunt, et quaſi in centro comprehenduntur, cum influxu in Adamum confudit. Intelligi vero obſcura ſententia non poteſt ſine notitia ſephirarum, earumque fontis primogeniti hominis, quem Adam Kadmon vocant, quique ſumma et prima emanatio ex infinito diuinae lucis oceano eſt, ex quo tanquam ex radice ſua reliqua principia luminoſa, ſaephiraeque ſcaturiuerunt, et qui vltimam inter decem luminis ſui radios fonteſque ſephiram habet Malcuth, ſiue regnum, compendium omnium emanationum, quod ita in hominis actiones influit, vt totus ab eo dependeat, et eo influxu ab vno mundo in alium vſque ad primum rerum omnium fontem perducatur, non neceſſitante tamen emanationis ordine. His ſuppoſitis, quibus in ſequentibus lucem clariorem accendemus [a], ita de transgreſſione Adae et amiſſione luminis Cabbaliſtici atque ſeparatione a regno diuino praecipiunt, vt dicant, probe intellexiſſe Adamum, ſephirarum ſuperiorem triada, coronam, intelligentiam et ſapientiam latere in primo iſto Adamo, ſiue Meſſia, et in eo quoque radicari ſeptem emanationes poſteriores, adeoque per hanc emanationis ſeriem, qua lux diuina et infinita in regnum Dei propagetur, in Malcuth, id eſt regno Dei Meſſiam eſſe moderatorem vniuerſi, eo quod omnia per eum tanquam principiatum primum (veniam hic et in ſequentibus dabit lector beneuolus vocibus barbaris, ſine quibus vix intelligi obſcuri philoſophi poſſunt) exiſtant, et ex diuinitatis mari effluxerint. Id vero noluiſſe agnoſcere faterique, eo quod putaret, praeſtantiae ſuae aduerſum eſſe, nec poſſe ſe ad imaginem Dei conditum eſſe, Deumque perfecte referre, niſi etiam independentiae et libertatis gereret imaginem, ſicque ſperauiſſe, ſe, ſine mediatore illo, ſiue emanatione prima, ad Deum fontem fontium redire, foeduſque operum inire poſſe: ſeparauiſſe itaque ſe a ceteris plantis arboris ſephirothicae, atque regnum DEI ab emanationum iſtarum ſerie maximo ſuo et poſteritatis ſuae malo auulſiſſe. Sanando itaque et ab errore reuocando Adamo Deum conſtituiſſe legem hortenſem et ſubornatum fuiſſe tentatorem ſerpentiformem, ſicque transgreſſionem procuratam, vt in arbore puſilla intelligeret, quod crimen in arborem ſephirothicam, primogenitum Dei ſiue Meſſiam commiſiſſet. Tunc vero demum amiſſo emanationis lumine intellexiſſe Adamum, quantae felicitatis iacturam fecerit, ſicque vere mortuum fuiſſe, extincta opinione et arrogantia, qua prius

 ductus

z) In ſelectioribus Cabbaliſt. dogmatibus p. m. 19. ſeqq. ed. Venet. Accuratiora vero dat Cel. WACHTERVS in elucidario Cabbaliſtico c. I. §. 1. ſeqq. p. 15. ſeqq.

a) Videndum interim Lexicon Cabbaliſticum v. אדם קדמון Cabb. denud. T. I. p. 30.

ductus erat, et de quaerenda emanationis via in Meſſia et ſe Dei regno adiungendo iterum cogitaſſe. Quae interpretatio celeberrimi axiomatis Cabbaliſtici cum ſyſtemate emanatiuo accurate cohaeret, et in philoſophia quoque Orientali veſtigia ſua monſtrat, in qua vna emanationum extra pleroma progreſſa et a diuina plenitudine ſeparata materiaeque ſe iungens animae malorum omnium occaſionem dedit. Nec alia ſunt, quae philoſophia Alexandrina praecepit, cauſſam lapſus animorum exponens, vt ex illis intelligi poteſt, quae in delineatione ſyſtematis Alexandrini de anima ſupra dicta ſunt. Vnde quantum errent illi, qui neſcio quae myſteria Chriſtianorum hic abſcondi putant, et quam impura haec omnia ſint, quilibet intelligit, fictasque Cabbaliſticae eruditionis in Adamo origines manu quaſi palpat. Vnde vero miraculoſam Cabbaliſticae ſapientiae doctrinam Adamus praeter iſtum emanationis ſephirothicae influxum acceperit, miras porro nobis fabulas et commenta Iudaei referunt, non contenti luminoſam emanationum diuinarum notitiam et influxum Adamo tribuere, ſed ſtulta quoque opinione perſuaſi, iſta notitia emanationum diuinarum eiusque ſeriei et concatenationis pendentisque ab eo influxus mira eum potuiſſe praeſtare, quam ſcientiam Cabbalam practicam magicamque dici infra docebimus. Cui mendacio vt colorem quaerant, tradunt [b] Adamo adhuc in voluptatis horto verſanti Angelum Raſiel librum de coelo attuliſſe, in quo res mirabiles ſummaeque efficaciae de mundo ſuperiore fuerint comprehenſae, eumque ſeptuaginta duabus claſſibus ſexcentisque et ſeptuaginta libris ſapientiam coeleſtem exhibuiſſe. Hunc librum vbi accepiſſet Adamus, angelos ſuperiores ad diſcenda haec myſteria ad eum deſcendiſſe, Adamum autem id prohibitum arcana haec ſolum percepiſſe. Lapſo vero protoplaſte euolaſſe librum hunc mirificum; poſt eius preces, lachrymas et poenitentiam tamen reſtituiſſe Deum librum per angelum Raphaëlem, et ſic ab Adamo ad Sethum et ad poſteros fuiſſe propagatum et ad noſtra vsque tempora ſeruatum. Quae omnia eſſe putidas fabulas nugantium et περίεργα ſectantium Iudaeorum non melius intelligi poteſt, quam ex ipſius libri inſpectione, quem diu arcaniſſimum ſeruauerunt Iudaei, licet ſcriptus in quorundam Chriſtianorum manus perueniſſet [c], donec R. ISAAC BEN ABRAHAM currentis ſeculi initio typis eum vulgaret [d], parum gratiae apud contribules meritus, qui librum fiſco addici flammisque exuri optarunt [e]. Ex eius enim argumento [f] patet, non philoſophiam Cabbaliſticam in eo tradi, ſed Cabbalam practicam ſiue magicam, exponique nomina angelorum et ſpirituum variorum, ac doceri, quomodo tam boni quam mali ſint

b) Liber Sohar, par. Bereſchith. col. 171. EISENMENGER. l. c. c. 8. p. 376. P. II. c. 13. p. 676. vbi teſtimonia Cabbaliſtarum collecta habes.

c) Habuit eum Daniel Schwenterus, ex cuius narratione eum deſcripſit BVXTORFIVS Bibl. Rabbin. p. 184. Eo etiam vſus eſt IAC. GAFFARELLVS ad curioſitates ſuas inauditas. Add. HOTTINGER. Bibl. Orient. p. 33.

d) Amſtelod. 1701. 4.

e) Teſte WOLFIO Bibl. Hebr. P. I. p. 112.

f) Conf. REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 351.

ſint conciliandi, quomodo cum ſole et luna loquendum, quomodo morbi procreandi et curandi, ciuitates euertendae, terrae motus excitandi, vires herbarum, gemmarum, piſcium, auium, quadrupedum, lignorum, florum, pernoſcendae; doceri etiam artem vaticinandi et ex aſtris praedicendi etc. Et has tamen quisquilias impoſtoribus, quam angelo auctore digniores ad Adamum referre, ſicque origines Cabbaliſticas cum mundi exordio coaeuas ponere non erubeſcunt bipedum nequiſſimi et impudentiſſimi, veneranda canitie exſurgentis mundi et protoplaſtae ſapientia ad palliandam abominabilem impietatem ſuam abutentes: quos fucum facere potuiſſe REVCHLINO [g] merito mireris. Sed audiendi porro patienter ſunt nugiuenduli, qui tradunt, conſeruatam quidem eruditionem Cabbaliſticam arcana traditione inter Adami poſteros, multiplicato vero genere humano, et inualeſcente impietatis imperio negligenter habitam et tantum non prorſus amiſſam fuiſſe. Vt igitur tantos ſapientiae coeleſtis theſauros e puluere, quo ſqualebant, produceret, et obliuioni eriperet, ſicque ſaluti hominum proſpiceret, Abrahamum patriarcham omnem lapidem mouiſſe, diuinaque reuelatione adiutum tandem philoſophiam Cabbaliſticam reſtituiſſe, et vt poſteris tantam ſapientiam conſeruaret integram, myſteria haec in librum retuliſſe, et ſcripto conſignauiſſe, hincque exortum librum *Iezirah* [h]. De quo cum ſupra iam dixerimus, monentes Pythagoricam numerorum doctrinam tam aperte in eo ad placita Cabbaliſtarum transferri, vt manifeſtum ſit, eum confictum fuiſſe a ſciolo quodam, ſiue ipſo Akibha, ſiue eo poſteriore et iuniore, vt nugas Cabbaliſticas, ex Alexandrinis ſcholis enatas ab Abrahamo deſcendiſſe, non ſine gloria gentis ſuae Iudaei crederent, nihil dictis adiicimus. Huius porro patriarchae poſteros negligentius habuiſſe myſteria Cabbaliſtica conqueruntur, eaque in peregrinatione moraque Aegypti fere fuiſſe oblitos aſſerunt, ideo vero Deum praeter legem ſcriptam, traditiuam quoque et oralem Moſi manifeſtaſſe, et ab eo ſenioribus populi, vt arcanam cuſtodirent hanc philoſophiam metaphyſicam, fuiſſe traditam [i]. Ita pleroſque Iudaeos de traditionibus ritualibus reliquisque commentis legi aſſutis gloriari, ex ſupra dictis notum eſt. Ex quo patet, aut confudiſſe Iudaeos eorumque ſequaces traditionem oralem cum Cabbaliſtica doctrina, vel, quod magis veriſimile, placita peregrina inter ſe clanculum recepta et legi allegorica interpretatione obtruſa venerabili traditionis nomine texiſſe, et quae populares ſui de traditionibus gloriabantur, ad haec myſteria retuliſſe, vt et auctoritatem illis apud ſuos atque venerationem conciliarent, et tantae ſapientiae origines ad maiores ſuos referrent, gentilibusque philoſophis eriperent. Quaecunque vero ratio eius rei fuerit, illud certum eſt, Iudaeos Cabbaliſtas Moſen inter praecipuos huius ſapientiae doctores et anteceſſores ſuos numerare, eique potiſſimum reſtitutorum myſte-

g) De arte Cabbaliſt. L. I. p. 622. ed. Piſtor. h) Conf. FABRIC. Cod. pſeudepigraph. V. T. p. 381. i) Conf. Io. PICVS apolog. p. 81. 116.

myſteriorum Cabbaliſticorum gloriam tribuere. Quo praeiudicio occupati non erubuerunt, libellum quendam Cabbaliſticum, cui titulus: *Maian Chochma*, i. e. *fons ſapientiae*, qui de nomine tetragrammato eiusque myſteriis agit, ad Moſen referre, mentirique: angelum Michaël eum doctori huic Hebraeo tradidiſſe, et Moſen reuelaſſe eum, vt ſapientes redderet poſteros, quamquam tam immemor fuit mendax impoſtor commenti ſui, vt in ipſo contextu paraphraſin Ionathanis allegaret, quem Iudaei ipſi in aetatem Seruatore IESV paulo ſuperiorem tantum collocant [k]. Hac enim ratione impudentiam prodere apud gentem ſtolidam et in his rebus et ſimilibus ad veriſimilitudinem prorſus non attendentem, ſolenne eſt. Et haec quidem tertia ab Adamo Cabbaliſticae ſapientiae ex mente Iudaeorum periodus eſt. Quartam ab Eſdra repetunt, cauſſati, amiſſa arcana ſapientia magnis iſtis calamitatibus, quas Iudaica gens in captiuitate Babylonica perpeſſa eſt, Eſdram cum vatibus diuinis Haggaeo, et Zacharia, eam non ſine peculiari reuelatione diuina reſtituiſſe, et conſignatam libris ſancte cuſtodiendam viris ſynagogae magnae, oretenusque ad poſteros propagandam commiſiſſe. De quo commento, cum *capite huius libri primo* ſatis dictum iam ſit, nihil addimus. Ita vero reſtituta haec myſteria propagata fuiſſe contendunt, at Sadducaeorum et ſcripturariorum contentionibus, praecipue vbi ſe potentioribus iunxiſſent, eorumque partes ſecuti fuiſſent, iterum tantum non interitum paſſa fuiſſe, fugatis disiectisque omnibus traditionis tum vulgatae ſiue ritualis, tum arcanae, ſiue Cabbaliſticae cultoribus, donec redux ex Aegypto, vbi incolumis illa viguerit, R. Schimeon Ben Schetach eam reſtituerit populo gloriam, traditionemque hanc arcanam poſtliminio reduxerit. Qua de re tum R. IEHVDAE LEVI [l] tum R. MARDOCHAI [ll] Karaei narrationes ſupra adduximus, qui tamen ſcopo ſuo inſeruientes haec de ſola traditione rituali intelligunt, quos non audiendos nec Cabbalam philoſophicam excludendam eſſe, et Aegyptiaca, vbi haec viguit, Schimeonis mora, ex quo loco illam attulit, et alia, poſtea dicenda, manifeſtum faciunt [m]. Ab eo tempore, quibus quintam Cabbaliſticae philoſophiae periodum conſtituere ex mente Iudaeorum licet, paſſim iſta doctrina, ſi hos audis, viguit. Supra enim iam narrauimus, tradere Iudaeos R. Elkanam filium Ierucham, quem ante C. N. vixiſſe volunt, in libris *Sepher Happeliah* et *Sepher Hakkaneh*, filiumque eius R. Nahoniam adhuc ſtante templo haec myſteria tradidiſſe et conſeruaſſe; euerſo vero templo R. Akibhan et R. Iſmael Ben Eliſcha, aliosque doctrinam hanc eſotericam in gente ſua propagauiſſe, Seculo III vero exſurgente R. Schimeonem Ben Iochai et diſcipulos librum *Sohar* celeberrimum conſcripſiſſe, ſicque aliquod

k) Hiſtoriam libelli quatuor plagulas non excedentis exponunt BVDDEVS Introd. in phil. Hebraeor. p. 424. WOLFIVS Bibl. Hebr. P. I. p. 874. Prodiit aliquoties, etiam in collectione eiusmodi ſcriptorum, cui titulus: *Cedri Libani.*

l) Coſri P. III. §. 65. p. 238.

ll) De Karaeis c. 6. p. 12.

m) Recte hoc quoque monuit Ven. REIMMANNVS l. c. p. 356.

aliquod Cabbalisticae philosophiae systema reliquisse, et ab eo tempore propagatam arcano studio fuisse traditionem hanc philosophicam eo modo, vt capite primo fuse exposuimus. Et haec quidem Iudaeorum de Cabbalae origine, fatisque historia est, quos tantopere ineptire, et nugas nugis cumulare nemo mirabitur, qui indolem gentis huius recte cognouerit. Ea enim cum ambitione turgeret, et inani opinione vetustissimae de sapientiae possessione gloriae tumeret, illud praeiudicium, vt aliquoties iam monitum, patentibus portis excepit, descendisse omnem per totum terrarum orbem sapientiam ab Adamo, Abrahamo aliisque, quos in maiorum suorum numerum referebant, et hoc demum ex fonte ad gentes, quicquid eruditionis, luminis et sapientiae esset, fuisse propagatum. Quo semel posito, cum Cabbalistica dogmata inter sua recepissent, gloriamque inuentae et productae huius sapientiae gentilibus inuiderent, non potuerunt non ab Adamo, Abrahamo et Mose eam deriuare. Quibus accedebat, quod hac ratione inuisa alias plerisque Iudaeis placita peregrina illis possent iucundiori titulo et venerabiliore nomine commendari. Ex his vero, quid de hac Iudaeorum opinione iudicandum sit, nobis non monentibus quilibet intelligit, qui praeiudicium auctoritatis et antiquitatis exuit, et diuinam reuelationem viris inter Hebraeos sanctis traditam a Cabbalisticis somniis distinguere nouit. Illa enim quae *primo tomo* de philosophia Hebraeorum diximus animo reputanti, simplicemque et ab omni artificio philosophico remotam, quamuis egregiam et saluberrimam patriarcharum eruditionem illuminatione diuina et reuelatione magis, quam ingenii commentis nixam, cum artificioso et ex imaginationis luxuriantis exorbitationibus enato Cabbalisticae philosophiae systemate et speculationibus comparanti, erit manifestissimum, non potuisse obscuras gerras et difficiles nugas a viris sanctis proficisci, sed genuisse hanc opinionem fraudem et ambitionem Iudaeorum, quae, vt gentiles philosophos ineptientis animi naeniis superaret, talia commenta est, quae a viris sanctis profecta esse dixit, et vt mendacio fidem faceret, venerandis nominibus foetus alienigenos miro ausu supposuit. Multum autem ad auctoritatem Cabbalae inter Iudaeos conciliandam attulisse censendum est nomen non metaphysicae tantum arcanae, sed etiam traditionibus πατροπαραδότοις tributum; vtrumque enim doctrinae genus Cabbalae nomine designari, supra diximus. Traditionum enim cum summa esset apud Iudaeos veneratio, easque ab antiquissimis maioribus suis, maxime vero a Mose ad se deriuatas esse contenderent, factum est aut casu, aut Cabbalistarum studio, vt philosophia haec μυστικώτερος pars esse illius traditionis crederetur, et Iudaei in Aegypto habitantes, quos inuisos habebant Palaestinae incolae, eo quod eorum communionem cum gentilibus auersarentur, nomine isto contribulibus suis merces has suas commendarent atque venderent, quod consilium non sine felici successu fuisse executum R. Schi-

R. Schimeonem Ben Schetach, ex dictis repetendum est. Certe nisi hac obseruatione vtamur, et ea indicis ducisque instar vtamur, in historia traditionis Iudaicae nunquam ex labyrintho, quo ea comprehenditur et inuoluitur, emergemus, sed passim offendemus, vt Pico, REVCHLINO [n] aliisque accidit. II. Ad id vero non attendentes viri multi inter Christianos doctissimi, cum miros sibi pro Christiana religione adstruenda thesauros promitterent ex Cabbala depromendos eruendosque, Iudaicis istis commentis seducti sunt, vt diuinas eam origines habuisse, et a viris sanctis ad posteros propagatam inque libris Iezirah, Sohar et similibus ab iis traditam fuisse sibi persuaderent. Fuerunt in ea opinione plerique Cabbalisticae philosophiae inter Christianos cultores paulo antiquiores, Io. Picus, Ioannes Reuchlinus, Archangelus Burgonouensis, Paulus Riccius, Stephanus Rittangelius, Athanasius Kircherus, Guilielmus Postellus, Iulius Sperberus, et ex recentioris aetatis philosophis Henricus Morus et Christianus Knorrius, quorum vltimus vt reliquos omnes laboris industria et patientia in perspiciendis Cabbalistarum mysteriis et calcanda via, tot scrupis, salebris, voraginibus praecipitiis impedita, tantoque coeno referta, vt plerique ineuitabili territi fastidio, eam deseruerint, superauit; ita illam se philosophiam indagauisse sibi persuasit, quae ipsius etiam Christi et Apostolorum tempore viguerit, et e cuius scaturigine, quicquid fere est sacrorum oraculorum, fluxisse videatur [o]. Seductos fuisse viros hos cetera eruditissimos, nec mala in eo animi intentione scopoque ductos praeiudicio illo, quod a Iudaeis ad veteris ecclesiae doctores plerosque transiit: eruditionem et sapientiam omnem ab Hebraeis ad gentes reliquas peruenisse; itemque a persuasione, ea quae in Cabbalisticis dogmatibus Christianis mysteriis traduntur affinia, e. c. de trinitate sephirarum, de Messia primogenito conditore et moderatore regni diuini, de reditu animae lapsae eo mediatore ad Deum, et similibus, eadem nobis prorsus exhibere, dubium non est: at ex hac origine et natalibus huius falsitas facile detegi potest. Ineptum enim esse praeiudicium primum, eum latere non potest, qui origines philosophiae, *Tomo primo* latissime enarratas probe ponderauerit; ostendimus enim iam supra, ambitionem Iudaeorum illud totum genuisse, Philonem autem, Iosephum aliosque, qui praeter domesticam eruditionem Graecae literaturae se addixerunt, in eo propagando diligentiam adhibuisse summam, vt gentis suae gloriae velificarent: his vero ducibus seductos veteris ecclesiae antistites eo magis incautos in haec retia lapsos esse, quo magis e re Christianae ciuitatis esse crederent, veritates inter gentes sparsas, vel tales potius tantum visas ab Hebraeis ad eas peruenisse, et iure postliminii Christianis Hebraeorum successoribus vindicari posse. Ortum vero sine dubio perniciosus error, qui multos alios postea genuit, habuit ex Aegypto, quo loco

n) De arte Cabbalist. L. I. p. m. 629. o) Conf. LAVR. ODHELIVS in synagoga bifronte p. 38.

loco gentilia placita inter Iudaeos irrepſiſſe, et ex more regionis illius ſyncretiſtico habitu ſe illis commendauiſſe, ſupra *capite huius libri primo* non ſine magna veriſimilitudine demonſtrauimus. Cum enim ambitioſa natio moribus Graecorum, qui Aegypto potiti erant, et incolarum regionis illius, qui mirum ſibi patriarum, Graecarum et Orientalium doctrinarum Chaos formauerant, manus dediſſet, nec ſine inuidia hanc illis gloriam tribuere potuit, quod ab illis ea accepiſſet, nec ſine periculo concedere debuit, eo quod non ignoraret, legem Moſen a Deo immediata reuelatione accepiſſe. Non alia itaque via erat elabendi, quam vt ad ipſum Moſen, et eo antiquiores maiores ſuos noua, quae receperant, commenta referrent; et cum immane quantum vtraque praecepta inter ſe diſtare vidiſſent, allegoriarum methodo, per totam Aegyptum recepta inter ſe conciliare auderent, ſicque peregrina dogmata a Moſe et maioribus ſuis orta eſſe, ſtatuerent. Ita enim ſe rem habere, ex illis euinci poteſt, quae ſupra de fatis eruditionis Iudaicae in Aegypto veterum teſtimoniis nixi narrauimus. Nec haec ab indole gentis ſuperbae aliasque deſpicientis et faſtidientis aliena ſunt, eoque magis ſe commendare illi potuerunt, quo magis res eorum et exiſtimationem inter Aegypti incolas iuuare apta erant. Haec nationis ſuae praeiudicia cum ſequerentur Iudaei Graece doctiſſimi Ioſephus et Philo, illique a patribus eccleſiae legerentur, qui Graecanicam ſapientiam, praecipue Platonicam magni faciebant, non potuit non ad Chriſtianos quoque ineptum praeiudicium prorepere, idque eo magis, quo certius ita gentiles philoſophos confundi poſſe ſperabant, ſi haec ſpolia Aegypti ſibi vindicaſſent, et quae ab iis ſaniora docerentur, ab Hebraeis ad eos perueniſſe oſtenderent. Id quod apologias veterum doctorum Chriſtianorum legenti erit certiſſimum, ſuoque loco *Tomo tertio* a nobis prolixe demonſtrabitur. Horum veſtigia cum recentiori aetate premerent viri multi eruditiſſimi, nimio PP. amore et veneratione ducti, eadem in deuia delapſi ſunt, et diuina putauerunt Cabbaliſtarum dogmata, eo quod diuinioris originis illa eſſe Iudaei traderent. At falli eos, falſitas alterius, quod deteximus, praeiudicii euincit; nam ſi dogmata Cabbaliſtica in toto ſuo complexu et connexione ſyſtematica intelligantur ſumanturque, quo habitu ea infra producemus, apparebit, immane inter Chriſtiana myſteria et Cabbaliſtica dogmata eſſe diſcrimen, fallique eos, qui a Iudaeis vel Hebraeis potius haec profecta eſſe ſtatuunt. Quod vt ex delineatione ſyſtematis Cabbaliſtici luculenter patebit, ſic vt ſuperſedere hoc loco eius demonſtratione queamus, ita alterius praeiudicii fontes facile exſtinguuntur et demonſtrari poteſt, gentiles philoſophos nihil ab Hebraeis accepiſſe, quod in ſua arua deriuaſſent, modo ad veram quaeſtionis ſignificationem attendatur, dimittaturque antiquitatis et auctoritatis, quod pleroſque occupauit, praeiudicium [p]. III. Adeo

 haec

p) Eſſe plurimos, qui veritatem Chriſtianae religionis demonſtrandam ſuſceperunt, qui comparatis gentilium et Iudaeorum doctrinis harmoniam inter vtrasque eſſe oſtendere conati ſint,

haec clara atque manifesta sunt, vt hodie pauci inueniantur, qui has partes in totum sequantur. Cum vero talia quoque inter Cabbalistica dogmata inueniantur, quae cum doctrina in sacris oraculis V. et N. T. com-

sint, Steuchi Eugubini, Mutii Pansae, Guil. Postelli, Petr. Dan. Huetii, Edmundi Dickinsoni, Theophili Galei, aliorumque exempla, a τῷ πάνυ FABRICIO in syllabo scriptorum de V. R. C. enarrata ostendunt, et notissimum inter eruditos est. Ast falli eos in plerisque, non tantum dogmatum, si interior eorum nexus et sensus respiciatur, dissensus testatur, vt a multis, et a nobis quoque contra auctorem Historiae philosophiae gentilis in Otio Vindelic. Mel. II. est demonstratum, verum etiam ipsius opinionis falsitas, quae accepisse gentiles multa ab Hebraeis statuit, euincit. Recte vero ad euoluendam quaestionem de eius sensu statuendum est. Non enim de eo quaeritur, an non ab antiquissimis Hebraeorum patriarchis quaedam traditiones vniuersales per migrationes et colonias gentium ad has peruenerint: nec de illo quaeritur, vtrum inter religionem veterum Israëlitarum et barbararum Graecarumque nationum quaedam ostendi vel exsculpi queat similitudo? vtrumque enim lubentes concedimus, laudamusque virorum doctissimorum eruditionem et studium, quod valde se ingeniosum in his demonstrandis praestitit. At haec quaestionem non dirimunt, quae in eo proprie versatur: vtrum veteres Hebraei, et qui ab iis prodierunt, Israëlitae, ita cum gentibus barbaris et Graecis consueuerint, et conuersati fuerint, vt ab illis ad has religio, placita, ritus et ceremoniae non potuerint non fluere, et dimanasse ex circumstantiis historicis sit verisimillimum? Qua ratione si quaestio formetur, neminem eam affirmaturum esse, certo persuasi sumus, qui praeiudiciis exutis ad rationes historicas paulo liberius attenderit. Has enim si consulimus, nullo argumento satis valido ea connexio inter gentes barbaras Graecasque et Hebraeam atque Israëliticam demonstrari potest. Quamuis enim inter eos habitasse veteres Hebraeos et Israëlitas negari nequeat, scimus tamen, tantopere vtriusque mores a se inuicem abhorruisse, vt nullo modo credi queat, gentes vnius alteriusue Hebraei viri mores, placita, religionem, ab iis, quae a patribus acceperant diuersissima, in gratiam peregrini hominis recepisse, et domesticis patriisque opinionibus nuntium misisse. Valde vero se infirmitas huius opinionis ex eo prodit, quod philosophiam aliquam Hebraeorum veterum supponit, qua negata, totum illius fundamentum corruit. At ficulneis eam niti rationibus, tam luculenter in historia Hebraeorum philosophica demonstrauimus, vt ea repetere loco hoc alieno superfluum putemus. Valde vero manifestant huius praeiudicii hyperaspistae, se ad temporum rationes non satis attendisse; eo quod non cogitant, Theut, Osirim, Hermetem Trismegistum, Zoroastrem Chaldaeum, hisque similes, quos sua ab Hebraeis accepisse volunt, esse Mosis, immo Abrahami temporibus antiquiores, adeoque ea, quae introduxerunt, dogmata accipere ab illis non potuisse. Quod si concedamus, fuisse ex Hebraeis quosdam his philosophiae barbaricae conditoribus coaeuos, demonstrandum tamen prius huius opinionis patronis est, qua ratione viri hi sancti populis superstitioni deditissimis, et sine iudicio paternos mores et statuta sequentibus contraria persuadere, eoque perducere sacerdotes quoque potuerint, vt inter dogmata sua arcana, quae emolumento suo prorsus erant dicata, illas quoque virorum sanctorum doctrinas reciperent, quae superstitionem prorsus euertebant. Quod qui probare suscipit, eum vetustissimarum gentium arcanas res, caussas, fines perspicere, et ex certis monumentis haurire oportet, quod quam impossibile sit, veteris historiae perito haut latet. Vehementer autem miramur, eo potuisse delabi viros doctos, vt ab Israëlitis pluscula hausisse Aegyptios, et inter dogmata sua recepisse statuerent. Sacra enim historia duce nouimus, valde abhorruisse ab Israëlis posteris Aegyptios, eosque tanquam seruos alienigenas vehementer contemsisse, habitasse illos ea propter in regione separata, et ita instituisse rationes suas, vt nulla cum Aegyptiis connexione familiari vterentur. An ab his Aegyptios in mysteriorum suorum circulos recepisse quicquam, vel leui vmbra est verisimile? At si hoc quoque concedamus, tantopere Aegyptiorum et aliarum gentium barbararum religio Israëliticae est dissimilis, vt contrarium statuendi rationem aliam vix afferre necesse sit. Pleraeque enim gentes aut systema dualisticum sequebantur, et duo principia aequalia bonum et malum asserebant, aut vbi rationibus philosophicis religio plebis emendata erat, systema emanatiuum recipiebant, et Deum animae instar vel formalis vel emanantis per omnes mundi partes se diffundere statuebant, huicque fundamento idololatriam fere omnem inaedificabant: ex quo etiam verus sensus placitorum eorum iudicandus est. An vero has religiones istis principiis innixas ab Hebraeis fluxisse vel recepisse ab iis saniora vel mediocriter attento credibile esse potest? Fatemur esse quaedam inter has gentes, quae affinia Hebraeorum dogmatibus videntur, at aut exiguae vmbrae sunt eaeque valde corruptae traditionis alicuius a primis hominibus disseminatae, aut dictamina rationis, aut externis tantum verbis similitudinem effingunt, interna significatione vero longe aliud dicunt. Quibus omnibus inter se collatis recte pronuntiari potest, minime demonstrari vel verisimili etiam ratione euinci posse, sapientiam inter gentes dispersam ex Hebraeorum fonti-

comprehensa conuenire viris eruditis visa sunt, licet fateantur, impura, erronea, quin impia multa passim inter ea reperiri, admixtaque esse purae segeti lolia plurima; hinc enata aliis distinctio inter Cabbalam antiquam et puram et inter Cabbalam recentiorem atque impuram, itemque inter dogmata sana et reuelationi conformia, atque inepta, peregrina et ex falsa philosophia immixta. Qua adhibita visum est, viris quibusdam eruditissimis, continuisse ab vltima Hebraeae gentis origine Cabbalam doctrinas sublimiores de Deo eiusque attributis, persona, Messiae regno et similibus, eamque doctrinam methodo arcana atque esoterica inter Israëlitas fuisse traditione propagatam; Iudaeos autem, ex quo gentilium populorum conuersatione vsi fuerint, ex deamata philosophia eorum multa aliena, impura et Mosis discipulos non decentia immiscuisse, ex quibus aurum veteris traditionis, tanquam e scoriis sit eligendum. Haec mens est STEPHANI RITTANGELII [q], IO. BENEDICTI CARPZOVII [r], SALOMONIS GLASSII [s], maxime vero, qui pro hac opinione operose eruditeque decertauit IOANNIS FRANCISCI BVDDEI [t], qui huic quoque fundamento quasdam locorum in oraculis sacris explicationes inaedificauit, et cum erroris ob eam assertionem postularetur, distinctis aliquot positionibus hanc opinionem illustrauit [u]. Potiora huc redeunt, vt ostendat; Habuisse Iudaeos veteres notitiam rerum diuinarum humanarumque, quam a maioribus traditione orali acceptam et ad posteros propagatam Cabbalam appellauerint, quaeque nobis philosophia audiat. Fuisse vero hanc philosophiam Iudaicam iam tempore Christi valde corruptam, licet comprehenderit passim vestigia veritatis diuinae, quae ex sola verbi diuini regula iudicanda perquirendaque sint. Esse porro possibile, scriptores sacros noui foederis in scriptis suis ad certas hypotheses philosophiae Iudaicae respexisse, eiusque

 phra-

fontibus deriuatam fuisse. Quod praeiudicium recte reiecerunt exploseruntque viri cordati, vid. BVRNETIVS Archaeol. philos. c. 7. p. 362. WACHTER. Spinozism. Iudaic. P. II. p. 221. seqq. Nec meliora esse, quae de Pythagorae Platonisque placitis ab Hebraeis acceptis passim traduntur, suo loco Tomo primo luculenter confecimus. His vero demonstratis corruit omnis, quae pro Cabbalae origine Hebraea affertur argumentatio, quae hoc solo praeiudicio nititur, eoque magis incautis se commendat, quod magna est inter philosophiam Orientalem, Graecanicam et Aegyptiacam atque inter Cabbalisticam conuenientia atque concordia, visumque ideo REVCHLINO de arte Cabb. L. II. p. 642. Pythagoram a Iudaeis edoctum similia Cabbalistarum doctrinae praecepisse, et IACOBO WINDETO de vita funct. statu s. V. pag. m. 94. Pythagoram ab Essenis institutum fuisse, quos Pythagorae aetate nondum extitisse constat. Verum cum haec ita se habeant, nec Aegyptii a Iudaeis sua accepisse dici queant, inter Alexandrina vero et Cabbalistica dogmata magna sit conuenientia, sequitur inde Iudaeos ab iis, inter quos habitabant, hanc philosophiam accepisse. Quod enim Cl. WACHTERVS monet, in Elucid. Cabbal. c. III. §. 6. p. 30. differentiam inter scholam Aegyptiacam et Hebraicam hanc esse, quod philosophi Aegyptii philosophiam ordiantur a re vilissima materia, menti, Deo coaeua, Hebraei vero negent, quicquam vile a se existere posse, quodque illi creationem per formationem materiae a mente superueniente et opifice factam, hi vero per emanationem a Deo luce infinita explicent; ad veterem tantum philosophiam Aegypti, non vero ad Alexandrinam, ex qua Cabbala formata est, quaeque emanationis systema recepit, pertinet.

q) Ad librum Iezirah p. 27.

r) Introd. in theol. Iud. c. 6. p. 30.

s) Philolog. S. L. II. Tr. II. s. 3. art. 7. conf. WOLF. l. c. P. II. p. 1197.

t) Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 392. seqq.

u) Diss. de moderam. inculp. tutelae §. 10. p. 510. libri cit.

phraſeologiam in quibusdam, quae puriori doctrinae non aduerſarentur, adhibuiſſe in vſus ſuos. Eueniſſe tamen ex admixtis tot paleis et innumeris nugis tricisque humani ingenii, vt in veteri eccleſia philoſophia haec Iudaica mater euaderet plurimarum haereſium, maxime Gnoſticae et Valentinianae. Ab eo tempore praeter eruditionem Talmudicam Cabbaliſticam quoque inter Iudaeos viguiſſe, et ne oralis traditio periret, ſcriptis fuiſſe conſignatam, ſemper vero magis atque magis inuentis humani ingenii auctam adulteratamque et infinitis tenebris plus quam Cimmeriis inuolutam obſcuratamque. Licere vero dogmata quaedam, quae ſaniorem ſenſum admittunt, modo qui legibus interpretationis non repugnet, tolerabiliori quoque explicare ſignificatione, et ita veſtigiis veteris traditionis detectis, veritates euangelicas inde probare. Quod poſtremum inter exoptatiſſimos Cabbalae vſus quoque retulit KNORRIVS [x], et de applicatione dogmatum Cabbaliſticorum ad ſcripta N. T. diſſeruit; qui et ipſe orationem dominicam ex ſephirotica doctrina illuſtrari poſſe contendit, in quo ſequentem habuit B. BVDDEVM [y], quem cum Cel. WERENSDORFIVS [z] eo nomine notauiſſet, peculiari ſcripto defendit, IO. IACOBVS SYRBIVS [a] νῦν ἐν ἁγίοις. Verum ne ſic quoque Cabbalam quandam puram atque orthodoxam admitti poſſe, viris aliis eruditis viſum eſt: qui conceſſere quidem, dari Cabbalam quandam V. T. at contenderunt intelligendam eſſe tantum interpretationem ſenſus myſtici et typici V. T. doctrinamque in ipſa ſacra ſcriptura comprehenſam, adeoque ſacrorum dogmatum illuſtrationem ex alia doctrina Iudaeorum Cabbaliſtica peti non poſſe. Quo nomine reiecerunt quoque explicationem orationis dominicae ſephirothicam WERENSDORFIVS [b], OLEARIVS [c], SCHMIDIVS [d] magni nominis et eruditionis theologi. Nobis de hac Cabbala exegetica, quae hoc nomine perſpicuitatis cauſſa a philoſophica diſtingui poteſt, diſputare non licet, cum ad praeſens inſtitutum non pertineat; monemus tamen, non dubitandum quidem eſſe, multa veterum Cabbaliſtarum placitis fuiſſe adiecta ſequiorum temporum εὑρήματα, multa aucta et immutata, difficile vero, ſi non plane impoſſibile eſſe, de iis ſtatuere et impura a puris, genuina ab adulterinis diſtinguere, cum omnes libri Cabbaliſtici, quotquot ſuperſunt, ita corrupti ſint, ſi hanc diſtinctionem ſequi velimus, nec liceat e. g. in libro Sohar ea ſeparare, quae recentiores addiderint ab illis, quae vetuſtiſſima traditio ſuggeſſerit, niſi ſupponere velimus, nihil pro puro habendum eſſe, quod non cum Chriſtianis myſteriis concordet, quam argumentandi rationem vitioſam eſſe et laborare circulo, quilibet videt. Nec diffitemur, non videri

x) Praef. ad R. IRIRAE portam coelor. P. I. Cabb. denud.

y) Obſ. Hal. Lat. T. I. obſ. I.

z) Diſſ. de Oſiandriſmo in Pietiſmo renato, et in Demonſtratione ſolida, Buddeum ſuſpicionem de Cabbala non ſuſtuliſſe, quae vernaculo ſermone prodiit Viteb. 1709. 8.

a) In refutatione accuſationum iniuſtarum contra Buddeum, quae edita lingua Germanica Ienae 1709. 8.

b) In Vindiciis orat. dominicae.

c) Obſ. in Matth. XXIV. p. 218. ſeqq.

d) In Orat. dominica hiſtorice et dogmatice propoſita.

videri probabile, eiusmodi dogmata, quae ad fundamentum fidei ſalutisque pertinent, in V. T. tot inuolucris fuiſſe operta et plerorumque oculis ſublata et abſcondita, vt non niſi intimae admiſſionis diſcipulis fuerint reuelata: id quod tamen admittere neceſſe habent, qui puriora N. T. myſteria in vetuſtiſſima Cabbala tradita eſſe ſuſpicantur, eo quod in confeſſo ſit, totam diſciplinam Cabbaliſticam ſemper fuiſſe arcanam et eſotericam. Quod vero, noſtro iudicio, huic opinioni omnem prorſus fidem detrahit, in eo potiſſimum verſatur: nempe dogmatum illorum, quae pro purioris Cabbalae λειψάνοις venditantur, et quae conſpirare cum ſacra diuinarum paginarum traditione videntur, ea eſt conditio, vt longe aliud dicant, quam ſacra Chriſtianorum myſteria, et tantam puritatem doctrinae non habeant, quantam viri docti contendunt, ſi, quod omnino notandum, ea illis ſignificatio, ea mens tribuatur, quam totum ſyſtema Cabbaliſticum et principiorum atque concluſionum inter ſe nexus poſtulat, ſine qua cautione nunquam de vero ſenſu Cabbaliſticorum dogmatum erimus certi. Poſſet hoc exemplis luculentiſſimis illuſtrari oſtendique, Cabbaliſtarum Meſſiam, primogenitum et creatorem rerum a Chriſtianorum Seruatore Chriſto vnigenito patris immenſo diſcrimine differre, illumque ex mente Cabbaliſtarum hoc longe eſſe inferiorem, Deoque ipſo poſteriorem, trinitatem ſephirothicam a Trinitate Chriſtianorum toto coelo diſtare, et principiorum triada, ſummo primoque Deo inferiorum exhibere, et quae alia ſunt huius commatis, quorum in ſequentibus mentio adhuc eſt facienda. His merito addimus perire omnem illam iactatam puritatem Cabbalae alicuius vetuſtioris, ſi comparatio inſtituatur inter ea dogmata, quae purioris traditionis reliquiae viris doctis videntur, et inter placita philoſophiae Orientalis et Alexandrinae: ex ea enim quod certi ſumus, tantopere vtrorumque eluceſcet conſenſus, vt deſinat quilibet eorum puritatem depraedicare. Parum itaque et hiſce originibus Cabbaliſticae philoſophiae tribuendum eſt. IV. Cautius incendentes alii, non negant, obtinuiſſe in V. T. praeter legem ſcriptam ſacrasque paginas explicationem quandam oralem pleniorem et luculentiorem myſteriorum et oeconomiarum diuinarum, qua diuerſa ratio ordoque, quem diuina gratia in diſtribuendis mediis gratiae ſecundum certas oeconomias ſeruauit, quique in lege ceremoniali et vaticiniis virorum Θεοπνεύστων paulo obſcurius et aliquantulum aenigmatice propoſitus eſt, explicatus clarius, ſenſus ceremoniarum legis propter gentes ex methodo arcana abſconditus fidelibus expoſitus, et ad Meſſiae regnum applicatus, ſicque myſteria maxima regni Dei inter Iudaeos orali traditione, cum reuelatione ſcripta, cuius explicationem et illuſtrationem illa exhibuerit, propagata fuerint. Quam ſententiam praeter PETRVM CVNAEVM [e] aliosque multos [f] ſuam fecit feliciſſimus ſcripturae interpres CAMPEGIVS VITRINGA [ff], et ex Britannorum gente

e) De republ. Hebr. L. VIII. c. 8. qui tamen magis in allegorica explicatione dogmatum hanc Cabbalam conſtitiſſe putat, et prophetis tantum propriam fuiſſe dicit.

f) Vid. quos laudat WOLFIVS l. c. p. 1158.

ff) Obſ. SS. L. I. p. 133. ed. Ien.

gente V. C. PETRVS ALLIXIVS [g], quorum ille hanc Cabbalam clauem illam cognitionis esse contendit, quam Pharisaeis plebi eam inuidentibus Christus apud D. LVCAM [h] tribuit. Rationes, ad quas prouocant viri eruditissimi hae potissimum sunt: Nihil obstare, quo minus existimemus, semper fuisse in gente Iudaea viros sanctos diuinorumque mysteriorum callentissimos, qui typos et ceremonias et vaticinia prophetarum aenigmatibus quasi inuoluta, in vsum simpliciorum explicarent, eruerentque, et sic clariorem mysteriorum regni Dei sensum aperirent, cum hac quoque ratione in ecclesia Christiana mysteriorum diuinorum explicatio obtineat. Cognosci id ex vatum diuinorum prophetiis, quorum posteriores prioribus in doctrina de oeconomia gratiae in nouo foedere lucem clariorem accenderint: nec credibile esse, doctores Iudaicos hac explicandi legis et vaticiniorum sensum studium laboremque post vates diuinos abiecisse, et non illustrationibus, applicationibus, collationibus lucem obscuris accendere tentauisse. Id eo magis nobis persuaderi debere, quod Iudaei sine hoc labore et explicatione sensum ceremoniarum et vaticiniorum futuram regni Messiae oeconomiam sub imaginibus V. T. symbolica ratione adumbrantium intelligere et ad Messiam reparandamque per eum salutem applicare nunquam potuissent. Nec abhorrere id a totius Orientis moribus, vt doctrinae arcaniores et sublimiores, earumque explicationes luculentiores non scripto, sed ore traderentur, a qua consuetudine Iudaeos quoque non alienos fuisse, vel ipsum Talmud demonstrare, in quo non pauca in veteri ecclesia Iudaica recepta legantur, quae in sacras literas relata non sint. Quin in argumentationibus a Christo et apostolis contra Iudaeos prolatis, quibus ad typos obscuriores et vaticiniorum sensus magis latentes passim prouocant, et eorum significationem luculentiorem recludunt, aperte deprehendi, eiusmodi explicationi orali de mysteriis regni DEI locum fuisse; si enim non obtinuisset, eas vel tanta fiducia Iudaeis non obiecturos vel vsum aliquem largiorem speraturos fuisse: at sic ex concessis eos disputare et afferre cognita principia licet scriptis non comprehensa: ideoque Pharisaeos et Scribas non ausos fuisse aduersus quasdam locorum V. T. interpretationes a Christo eiusque discipulis allatas insurgere. Conuenire quoque sapientiae diuinae hanc traditionem siue Cabbalam doctrinalem, cui placuerit gradatim mysteria regni sui pandere; eam enim ante Mosen et patria narratione et reuelatione ἀμέσως facta patriarchis mysteria haec reuelauisse, sub Mose ceremoniis legis inuoluisse, hisque clauem addidisse explicationem clariorem oralem; in vltimis vero N. T. diebus clare omnia et plenarie in scriptis Apostolorum fuisse reuelata, sic vt traditione eiusmodi orali opus non sit. Non disputabimus hoc loco, vtrum verisimiliter satis ista tradantur, et eiusmodi Cabbala oralis inter Iudaeos viguerit nec ne? alium enim locum haec requirunt, et heic quidem facile concedi possunt omnia; parum tamen ad

g) In iudicio eccles. Iud. contra Vnitarios c. II. seqq.

h) c. XI. 52.

ad praesentem quaestionem faciunt; concedunt enim viri laudati, Cabbalam Iudaeorum philosophicam, qualis ex libris Cabbalisticis nobis innotuit, et in vetustissimis libris Cabbalisticis, *Iezirah*, *Bahir*, *Sohar* continetur, ab ista traditione orali longe differre, quamuis suspicentur, quasdam pristinae veritatis scintillas sub his cineribus latere, at et paucas eas esse, et difficulter detegendas, candide recteque fatentur, probeque perspiciunt reliqua esse gentilium somniorum farraginem, totque dumetis et vepretis hunc hortum plane deformatum esse, vt pauca, quae hinc inde latent, lilia detegere nemo facile queat, praecipue quod ea, quae saniora videri possint, ex absurdo et detestabili syncretismo, cum principiis dogmatibusque gentilibus, quem passa sunt, sensum longe alium et deteriorem acceperint, et mutare vultus orthodoxos in deformem philosophiae fanaticae faciem coacta sint. Non errare itaque eos, qui Cabbalae philosophicae origines in gentilibus scholis quaerant, et natales adolescentiamque in iis temporibus inuestigent, quibus simplicitatem Mosaicae sapientiae legisque patriae fastidientes Iudaei, gentilis μυθολογίας desiderio capti sint, coeperintque impuras gentilium philosophorum lacunas in limpidos Israëlis fontes deriuare, et noua inde sibi eruditionis vel philosophiae flumina deriuare. Quae vt plerorumque hodie virorum doctorum sententiam exprimunt, ita recte dici prouideque, ex dicendis constabit [i]. V. Etsi autem in eo consentiunt, gentili philosophiae, tanquam parenti hunc pullum deberi, de vero tamen fonte ex quo deriuanda sit philosophia Cabbalistica valde inter se dissentiunt. Quidam, et inter eos praecipue eruditissimus WACHTERVS [k] barbaricam philosophiam pro fonte Cabbalae habent; contendit enim vir laudatus, esse Cabbalam opus Rabbinorum recentium post dispersionem inter gentes ex veteri philosophia barbarica compilatum, et centonis instar congestum, id quod peculiari libro: *de natura*, *indole*, *antiquitate et origine Cabbalae*, demonstraturum se promisit, quem adhuc expectamus. Alio tamen loco [l], Cabbalam ex Pythagoricorum atque Platonicorum et Orphei quoque dogmatibus deriuat: vnde coniicimus, virum praestantissimum philosophiae barbaricae nomine intelligere philosophiam Alexandrinam, quae nomen Chaldaicae, Hermeticae, Orphicae sibi vindicauit, et dogmata pluscula ex orientali philosophia accepta suo, quod a Pythagora et Platone accepit, systemati attemperauit. Eandem quoque sententiam sequuntur B. Io. IACOBVS SYRBIVS [ll] et Cel. REIMMANNVS [m]. Esse hanc opinionem verisimillimam ex dicendis abunde constabit: at incommode haec philosophia barbarica vetus dicitur, et Orphica, a qua multis modis recessit, nec alio sensu ita vocari potest, nisi quatenus philosophia Alexandrina ex Orientali

i) Conf. quos laudat WOLFIVS l. c.
k) Spinozism. in Iudaismo P. II. p. 220.
l) pag. 69.
ll) Instit. phil. primae P. II. c. 2. p. 379. seqq.
m) Intr. in hist. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 341.

tali et Aegyptiaca veteri multa accepit, et hoc nomine Chaldaicam, Zoroaſtream, Hermeticam ſapientiam crepuit. Vetuſtiſſimae enim illae gentes, vt ſuo loco demonſtratum, et ab ipſo celeberrimo viro notatum [n], ſyſtema dualiſticum ſequebantur, et materiam Deo adiungebant coaeuam, Cabbaliſtae relicta hac abſurditate cuncta emanationis lege, etiam materia non excepta, ex Deo deriuabant; edocti ita ab iis, qui Zoroaſtris emendationem veteris ſyſtematis Magici miris commentis adulterauerant, et cum placitis Pythagorico-Platonicis, euerſo genuino eorum ſenſu, coniunxerant. Paulo aliter RICHARDVS SIMONIVS [o], qui Chaldaeos ſomniorum iſtorum auctores eſſe pronuntiat, ea potiſſimum ratione ductus, quod Pythagoras atque Plato ex iisdem fontibus hauſerint, eorum vero ſcripta valde hac in parte cum Cabbaliſtis conueniant, figmentorum allegoricorum plena, et ingenioſis de numeris et literis alphabeti ſubtilitatibus referta. Eadem alio loco [p] repetit, et exegeſin Cabbaliſticam a Platonicis et Pythagoreis deriuat. Fallitur autem Simonius, falſa perſuaſione ſeductus, Pythagoram ſua ex Chaldaicis accepiſſe, et libris ſuppoſititiis fidem incaute adhibens, quibus recentiorum Platonicorum nugae Chaldaicis originibus tribuuntur. Addi his merito poteſt, nimis antiquam facere hanc opinionem philoſophiam Cabbaliſticam, nec videri veriſimile, in captiuitate Babylonica, viuentibus adhuc et populum doctrina regentibus prophetis immediate a Deo inſpiratis, eum ad gentilia iſta placita deflexiſſe, praecipue cum eo nomine a vatibus diuinis non reprehenſi legantur, odium quoque et auerſatio Iudaeorum erga gentes peregrinas ſumma fuerit: nec credi etiam queat, Chaldaeos Perſasque arcana ſua dogmata tantopere cuſtodita Iudaeis, inuiſo hominum generi, tradidiſſe. Quibus ſi addatur: Chaldaica dogmata, qualia ſuo loco delineauimus, eſſe ſyſtemati emanatiuo contraria, quod tamen ſequitur Cabbala philoſophica, parum praeſidii in iſta opinione eſſe facile intelligi poteſt. Iuniorem itaque alii Cabbalae originem faciunt, et ab iis temporibus deriuant, quibus in Aegypto, deſerta Moſaicae doctrinae ſimplicitate, gens Iudaea coeperit ſitire lacunas eruditionis Graecanicae, et moribus victorum et imperantium ſe accommodans, patriam diſciplinam illius regionis doctrinae, in qua habitauit, attemperauerit. Idque in Aegypto maxime factum eſſe contendunt, qua in regione methodum allegoricam hieroglyphicam et arcanam occaſionem dare potuiſſe ſuſpicantur. Qua in ſententia mire ſe confirmatos ſentiunt, quod inter Cabbalam Iudaeorum philoſophicam et philoſophiam Platonicam atque Pythagoricam; qualis Ptolomaeorum ſub imperio in Aegypto caput extulit, magnam videant conuenientiam, nec ipſi Moro, Knorrioque [q] aliisque negatam, qui pro diuina Cabbalae origine certant, eo quod Pythagoram et Platonem ſua ab Hebraeis accepiſſe, et proprii ingenii commentis demum corrupiſſe ſibi, licet falſo, perſuadeant.

n) Elucidar. Cabbaliſt. c. III. §. 6. p. 30.

o) Hiſt. crit. V. T. L. I. c. 7. p. 44.

p) L. III. c. 6. p. 17.

q) Vid. Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 78. ſeq. p. 182. ſeq.

deant. Aegyptiacae itaque philoſophiae prolem Cabbaliſticam eſſe ſtatuunt. Quam opinionem eleganter ornauit vir celeberrimus, VALENTINVS ERNESTVS LOESCHERVS[r], qui vbi de Iudaeis Helleniſtis dixiſſet, haec addit: *Inter hos Aegyptii excellebant, diſperſorum ſane principes: hi, eorumque imitatione ducti reliqui, adamare coeperunt Graecam philoſophiam maxime Pythagoricam et Platonicam ad eiusque genium theologiam ſuam et SS. literarum interpretationem applicarunt, vt relicta ſimplici et puriori doctrina, noua inauditaque myſteria, quae Platonem ſapiebant, in iisdem quaererent, et ſicubi id non feliciter ſatis cederet, tradita maiorum ſuorum vel augebant vel inuertebant, vel male applicabant: quae vera eſt origo Cabbalae, quam realem vocant, traditionem a Moſe vſque acceptam mentientes. Sane Aegyptiis Iudaeis eius natales debentur, a quibus partim ad Palaeſtinae incolas, partim ad primos Chriſtianorum haereticos peruenit.* Maximam partem vere haec dici et veriſimiliter ex dicendis conſtabit. Eandem ſententiam ſecuti ſunt IO. MICHAEL LANGIVS,[s] IACOBVS BASNAGIVS[ſ], quin ipſe quoque CAMPEGIVS VITRINGA[ſſ]: quibus addi poſſunt omnes, qui concordiam philoſophiae Platonico-Pythagoricae cum Cabbaliſtica confeſſi ſunt. Tandem illuſtris MOSHEMIVS[t], rectiſſime obſeruans: *Ex ipſis noui foederis tabulis apparere, arcanam Iudaeorum ſcientiam, quam Cabbalam nominant, omnesque eius partes iam tum in hoc populo valde fuiſſe adamatas. neque rudes fuiſſe dogmatum Graecorum, verum a temporibus Alexandri M. multa ex iis adſciuiſſe, immo in ipſam religionem transtuliſſe; ex Chaldaeorum quoque, inter quos diu vixerint, ex Aegyptiorum, Syrorum aliorumque finitimorum populorum inſtitutis et opinionibus haud pauca fuiſſe ad eos deriuata, quae maiores eorum neſciuerint;* addit his: *Hebraeorum diſciplinam, quam Cabbalam vocant, valde affinem eſſe diſciplinae Orientali, circa initia ciuitatis Chriſtianae emergenti, aut potius hanc ipſam diſciplinam eſſe ad religionis Iudaicae indolem accommodatam, et veritatis parte quadam temperatam. Viderique ſibi Iudaeos ex Chaldaea et Babylone redeuntes hanc philoſophandi formam vna cum aliis Orientalium populorum fabulis ſecum aſportaſſe, atque ita ſenſim inſtruxiſſe, et limaſſe, ne nimis a lege Moſis abhorrere videretur.* Quae prorſus egregia et proxime vero dici ex ſequentibus patebit, quamuis fatendum ſit, non videri veriſimile, Iudaeos ex Chaldaea et Babylonica captiuitate hanc philoſophiam attuliſſe, cum nec in ſacrorum, qui tum et poſt reditum viuebant, vatum ſcriptis veſtigium vllum appareat, viros hos diuinos naſcenti malo ſe oppoſuiſſe, et impuritatem hanc gentilem in puriora dogmata illatam, conſpurcatamque eccleſiae DEI faciem reprehendiſſe, quod

r) Comm. de cauſſis linguae Hebraeae p. 74.

s) Diſſ. de charactere primaeuo bibliorum Hebraicorum p. 66.

ſ) Hiſt. Iud. L. III. c. 19.

ſſ) De Synagoga veteri L. III. P. I. cap. 5. pag. 675.

t) Hiſt. Chriſt. inſt. mai. Sec. II. c. I. §. 13. pag. 148.

non omiſſuri fuiſſent, ſi iam tum iſta corruptio doctrinae patriae inualuiſſet: nec philoſophiae iſtius orientalis aetas ad iſta tempora referri poſſe videatur, quam ex Zoroaſtrea veteris ſyſtematis Magici emendatione, quae vix anteceſſit tempora captiuitatis Iudaeorum, exortam fuiſſe, eamque nouis φιλοσοφȣμένοις mutaſſe et auxiſſe, ex dictis *libro ſuperiore* conſtat. Et hae quidem potiores virorum doctiſſimorum de originibus philoſophiae Cabbaliſticae coniecturae ſunt; de quarum pondere et veriſimilitudine ita iudicabunt plerique, prout de Cabbala ſibi notionem fingunt, aut bene, maleue erga illam affecti ſunt. VI. Nos in tanto virorum eruditione et iudicii acumine illuſtrium diſſenſu arbitri nobis partes, reculàrum et ſupellectilis noſtrae memores, non ſumimus: licebit tamen ſcopo noſtro obſequi, et quod inſtitutum noſtrum poſcit, luculenter explicare, quae vero propiora et tantum non certa eſſe nobis videantur, licet ingenue fateamur, eam eſſe quaeſtionis huius difficultatem et obſcuritatem, vt ſine omni oppoſiti formidine nihil omni exceptione maius definiri queat, ſufficereque putemus, ſi veriſimilitudinis gradus ita inſtruamus, vt magna ſe probabilitate detectae origines commendare queant. Aliter enim haec ſacra non conſtant, nec in inueſtigatione originum obſcurarum, quae coniectando tantum detegi poſſunt, certiſſima et nullis dubiis expoſita dari poſſunt. Non vero hic ſolis coniecturis indulgendem, ſed hiſtoriae Iudaicae filum ſequendum eſſe exiſtimamus, ſine quo facile in impedito itinere, in quo opinionum varietas et diuortia multos nobis labyrinthos conſtruxerunt, errare, et exitum non inuenire quis poteſt. Hoc vero duce inſtructi notamus α. methodum arcanam inter omnes fere gentes, et Graecas et barbaras, maxime vero, quae Orientis regiones inhabitarunt, receptam apud Hebraeos quoque, et ab his traductam ad poſteros eorum Iudaeos, in vſu fuiſſe. Non ignotum id eſſe poteſt illis, qui hiſtoriam philoſophicam a mundi incunabulis ad Chriſti nati tempora deductam attento perluſtrauerunt oculo. Cum vero inter Orientis nationes gens Iudaica non ignobilem locum occupauerit, merito inde concludi poteſt, diſciplinam arcani apud eos quoque inualuiſſe. Id quod ipſum Cabbalae nomen innuit, quod eiuſmodi ſecretam myſteriorum arcanorum traditionem oralem et receptionem innuit, et doctrinae in vulgus ſparſae omnibusque praedicatae opponitur. Multa notatu digna de hac diſciplina arcani inter Iudaeos attulit, cauſſasque eius non ſine ingenio enarrauit praeſtantiſſimus WACHTERVS [u], qui legendus eſt, at non ſine examine, ab illis, qui haec accuratius noſſe cupiunt. Nos ſupplementi loco hic notamus, multa eaque luculenta loca in ſcriptoribus Iudaeorum deprehendi, ex quibus demonſtrari queat, eiuſmodi diſciplinam arcani inter Iudaeos obtinuiſſe. Collegit ea remque docte confecit IONAS DANIEL SCHRAM-

u) Elucidar. Cabbaliſt. c. II. p. 19. ſeqq.

SCHRAMMIVS [v], quocum conferendus CARPZOVIVS [w]. Nos breuitatis cauſſa praetermiſſis teſtimoniis Talmudicis, inter quae locus Miſchnicus in tr. *Chagiga* [x] notatu dignus eſt, ad vnum Cabbaliſtici ſcriptoris Iochaidis, vel diſcipuli alicuius ex eius ſchola prouocamus, qui in *Idra Rabba* [y], qui eſt ex tractatibus Soharicis ita: *R. Schimeon exorſus dixit: Qui ambulat vt circumforaneus, reuelat ſecretum; ſed fidelis ſpiritu operit verbum: Ambulans vt circumforaneus: hoc dictum quaeſtionem meretur, quia dicitur circumforaneus, quare ambulans, vir circumforaneus dicendus erat, quid eſt ambulans? Verum enim vero in illo, qui non eſt ſedatus in ſpiritu ſuo, nec verax, verbum quod audiuit, huc illuc mouetur, ſicut ſpina in aqua, donec illuc foras expellat. Quamobrem? quia ſpiritus eius non eſt ſtabilis.* Haec dictis ſcripturae porro roborat, et tum ſubiicit: *Nec enim mundus in ſtabilitate manet, niſi per ſecretum, et ſi circa negotia mundana opus eſt ſecreto, quanto magis in negotiis ſecretorum ſecretiſſimorum et conſideratione ſenis dierum, quae ne quidem tradita ſunt angelis.* Tumque hoc epiphonemate claudit: *coelis non dicam, vt auſcultent; terrae non dicam, vt audiat; certe enim nos columnae mundorum ſumus.* Haec Schimeon Iochaides, quem iureiurando ad hoc ſilentium obligaſſe diſcipulos in antecedentibus dicitur. Nec obiiciat hic quis, librum hunc Soharicum ſubleſtae eſſe fidei, nec ad antiqua Iudaeorum tempora veteresque conſuetudines pertinere. Hoc enim, etiamſi de forma libri forte concedendum ſit, eius tamen materiam antiquam ſatis eſſe, et ad eam de quibus loquimur aetatem pertinere, ex ſupra dictis conſtat: at conceſſa etiam libri nouitate nihil ille affert, quod non indubitatis veterum teſtimoniis ſciamus, apud Iudaeos ante vrbis deuaſtationem et ſtante adhuc templo ſecundo obtinuiſſe. Id IOSEPHVM [z] legenti dubium eſſe non poteſt, qui non tantum in Iudaicae hiſtoriae initio ad id prouocat, ſed et inter Eſſenos obtinuiſſe ſacerrimum ſilentium, eiusque neglectum poena diuinitus immiſſa vindicatum fuiſſe tradit, id quod Porphyrius quoque apud EVSEBIVM [a] confirmat. Nec dubitamus, inter Iſraëlitas quoque eiusmodi diſciplinam arcani obtinuiſſe, cum ratio alias myſticarum explicationum, ceremoniarum et rituum a Deo praeſcriptarum, quas in epiſtola ad Hebraeos affert ſcriptor θεόπνευστος, quasque notas inter Iudaeos fuiſſe ipſa argumentandi ratio a diuino auctore adhibita

v) Diſſ. de myſteriis Iudaeorum philoſophicis, et in introd. in dialect. Cabb. c. II.

w) Introd. in theol. Iud. c. VI. §. 8.

x) c. 2. Dabimus notabilem locum integrum ex verſione CHRISTIANI LVDOVICI, qui hunc tr. cum comm. BARTENORAE Latinum dedit, diſſ. II. „Non ediſſerunt de nuditatibus „(i. e. coniunctione maritali et conſanguinitatis „gradibus) cum tribus, neque de opere Bere„ſchith (de creatione ſiue rebus phyſicis) cum „duobus neque de Mercauah (ſcientiis ſublimio„ribus et Cabbaliſticis Ezechielis ſymbolis ad„umbratis) coram vno.“ Quod RAMBAM explicat de rebus phyſicis et metaphyſicis. BARTENORA poſterius recte de nominibus diuinis angelisque, i. e. doctrina Cabbaliſtica de iſtis.

y) §. 16. Cabb. denud. T. II. p. 389. 390.

z) Prooem. hiſt. Iud. p. 2.

a) Praepar. L. IX. c. 3.

bita euincit, ratio dari nulla queat. Vt taceamus methodum ſymbolicam et emblematicam ab ipſo Seruatore facto auditorum diſcrimine vſurpatam [b]. β. Quamuis autem dubitandum non ſit, arcanam hanc methodum inter Iudaeos mature obtinuiſſe, impoſſibile tamen eſt, tum de eius vero modo, tum de dogmatibus, quae illa tegebantur et ſelectis auditoribus tradebantur, diſſerere, et certi quid tradere, quamuis certiſſimum ſit, nihil ea dogmata comprehendiſſe, quod reuelatae in ſacris literis doctrinae vllo modo eſſet contrarium, nec alia potuiſſe exhibere myſteria ad ſalutem neceſſaria, quam quae publicis ſcriptis eſſent conſignata. Non ſine veriſimilitudine tamen coniici poteſt, exhibuiſſe hanc ſecretiorem docendi methodum luculentiorem explicationem myſteriorum foederis gratiae, occultius ob σκληροκαρδίαν gentis terrenae tantum felicitati inhiantis propoſitorum, et tum ceremoniarum velo obductorum, tum vaticiniorum emblematibus et aenigmatibus expreſſorum, eaque illis, queis de meliore luto finxit praecordia Titan fuiſſe luce clariore explicata, ſicque arcanas rationes regni diuini demonſtratas, quas in nouo foedere luculentiſſimis nobis commentariis explicuit diuinus ſpiritus: nec dubitamus hoc cum celeberrimis quibusdam theologis Cabbalam vocare, eo quod traditionem doctrinalem communicatam cum Iudaeis orali docendi modo exhibuerit. γ. Hanc vero Cabbalam, id eſt traditionem doctrinalem puram quidem legique ſcriptae conformem ſeruatam fuiſſe, quamdiu vates diuini doctrinae cuſtodes fuerint, dubium non eſt; aſt ceſſante prophetiae dono cum ingenio humano patentior aperiretur campus maiori licentia in propriorum commentorum campos exſpatiandi, valde eam fuiſſe corruptam, et in otioſas et deliras operis ſupererogatorii quaeſtiones et aſſertiones degeneraſſe, ea, quae ſupra de traditionum non ſcriptarum inter Iudaeos origine diximus, luculenter probant. Quae etſi humanae inuentioni debebantur, magnam tamen auctoritatem traditionis titulo nomineque nactae ſunt, eo quod huius nominis et docendi modi diu iam recepti, nunc vero ſurrogatis tricis humanis corrupti magna a longo tempore fuiſſet exiſtimatio. Et ita quidem Cabbalae, ſiue traditionis, quae doctrinas haud vulgares tradit, venerationem in genere ortam eſſe, minime dubitandum eſt. Quamuis autem haec Cabbala alius prorſus naturae indolisque fuerit, ſiue antiquam illam doctrinalem, ſiue poſt hanc ortam illam ritualem intelligas, quam Cabbala philoſophica, de cuius originibus in praeſentia diſpicimus, non negligenda tamen eſt haec obſeruatio, eo quod occaſionem oſtendat, quomodo, ſemel recepta inter Iudaeos hoc docendi modo ſecretiori et traditiuo facile fuerit, ſub venerabili nomine, peregrina dogmata Moſi veterique eccleſiae Iſraëliticae ſupponere. δ. Sed vt propius ad rem ipſam,

b) Conf. Cel. PFAFFIVS primit. Tubing. p. 149. ſcriptoresque de diſciplina arcani laudati FABRICIO Bibl. Graec. Vol. II. p. 176. et bibliograph. antiq. p. 622. conf. Cabb. denud. T. II. praefat. p. 19.

ipſam, dimiſſa occaſione, accedamus, illud de origine Cabbaliſticae philoſophiae tanquam indubitatum ſupponimus, inter Iudaeos Palaeſtinae incolas eam non eſſe quaerendam. Quaecunque enim de traditionibus in Iudaea obtinentibus ante conſtitutam Eſſenorum ſectam veteres referunt, ea omnia ad legis explicationes, ceremonias, iura, ſtatuta et conſtitutiones ſapientum inter Iudaeos pertinent, vt ex ſupra prolixe enarratis eſt manifeſtiſſimum. Quae ſi memoria recolimus, patebit Cabbalae philoſophicae veſtigia tum primum in Palaeſtina apparuiſſe, cum Eſſenorum ſecta Syrorum et Aegyptiorum mores imitata et ab his dogmata et inſtituta mutuans ſectam quandam philoſophicam conſtituiſſet. Inter eos enim et arcanam methodum, et dogmata quaedam philoſophica ſublimiora, a lege aliena obtinuiſſe, ex Ioſephi et Philonis teſtimoniis conſtat, quorum hic [c] diſerte *philoſophari eos* ait *de Dei exiſtentia et generatione mundi et in morali argumento ſe exercere domeſticis vſos principiis, quae ſine peculiari numinis afflatu non queant percipi; diſcere vero eos haec myſteria ex ore ſenioris alicuius obſcuriora explicantis*, τὰ γὰρ πλεῖστα διὰ συμβόλων ἀρχαιοτρόπῳ ζηλώσει παρ᾽ αὐτοῖς φιλοσοφεῖσθαι, *pleraque enim methodo antiquiſſima ſub ſymbolis et allegoriis ab eis philoſophice expendi.* Quae ſi cum illis comparentur, quae de theoreticis ſiue Therapeutis diſputat, et conſulantur ea, quae ſupra de ſectae Eſſenae origine diſſeruimus, luculenter patebit, Cabbalam hanc philoſophicam ſiue arcanam doctrinam, inter Eſſenos certo modo obtinuiſſe. Et haec quidem antiquiſſima et prima eius veſtigia inter Iudaeos Palaeſtinae incolas ſunt, ſi hiſtoriam ducem ſequamur; qua narrante non niſi Hyrcani regis et filiorum eius tempore fugatis et diſperſis Phariſaeis traditionariis, et Simeone Schetachide Alexandriam delato, reuerſoque rebusque Phariſaeorum mutatis, per illum ex Aegypto nouum traditionis genus ceteris Iudaeis innotuit. Ab Eſſenis enim illud diſcere non licebat, qui neminem extraneum ad haec myſteria admittebant. Ex his vero, quae rerum Iudaicarum ſeries et annales confirmant, manifeſtum eſſe putamus, falli eos, qui ex Chaldaea atque Babylonia Iudaeos Cabbalam illam philoſophicam attuliſſe coniiciunt. Hoc enim ſi ita eueniſſet, non demum ab Eſſenis ea in Palaeſtinam fuiſſet introducta, nec Schetachides eam ex Aegypto attuliſſet. ε. At hae ipſae Cabbalae philoſophicae inter Iudacae incolas origines ad veram nos eius patriam deducunt, quae non alia eſſe potuit, quam Aegyptus, quam Eſſenae quoque familiae inſtituti ſui initia formamque ſuppeditaſſe, ſupra fecimus veriſimile. Hic vero paucis ea repetenda ſunt, quae *capite huius libri primo* de rebus Iudaeorum in Aegypto habitantium philoſophicis diximus. Nempe in illa regione Iudaeos a Cambyſis et poſtea Alexandri M. tempore conſediſſe, et ſub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho deductis coloniis nationem eam ſe ibi dilatauiſſe, mori-

c) Quod omnis probus ſit liber p. 877.

moribus etiam Aegyptiorum Graecorumque ſe attemperauiſſe, et vt ſeculi ſui indolem, et inualeſcentem eruditionis theologicae conſuetudinem imitarentur, duce praecipue Ariſtobulo allegoricam legem explicandi illique aliena dogmata affricandi methodum introduxiſſe, eo loco adductis veterum teſtimoniis probauimus. Non erramus itaque, ſi Aegyptum patriam fuiſſe Cabbalae philoſophicae dicamus, et ab eo tempore eius origines repetamus, quo ope allegoricae methodi, in his terris a cana vetuſtate vſque receptae, philoſophia Aegyptiaca inter Iudaeos recipi et venerabili traditionis nomine, quod patriorum dogmatum communicationem et reuelationem oralem hactenus indicauerat, coli coepit, quod Ptolomaeorum tempore factum eſſe ex ſupra enarratis conſtat. [c] Philoſophia Aegyptiaca vero qualis eo tempore fuerit, accurate, niſi fallimur, in *fine Tomi primi* docuimus, quae hic omnino repetenda ſunt. Nempe, totam fere periiſſe veterem theologiam et philoſophiam Hermeticam, incurſionibus tot populorum vaſtata regione et ſub peregrinos dominos ire iuſſa, ad quorum nutus et rationes ſacerdotes ſe compoſuerint, facile ea mutantes, quae cerae inſtar ope hieroglyphicae methodi omnes figuras admittebant, eo loco oſtendimus. Id factum quoque eſſe, cum Cambyſes cum exercitu Aegyptum depopularetur, tumque remanſiſſe Perſicae doctrinae reliquias aliquas veriſimile eſt. Monuimus porro poſt deuictos Perſas ſuperatamque Aegyptum Alexandrum M. excitata regni ſede Alexandriae, omnium terrarum colonos eo attraxiſſe, ſicque omnium fere religionum cultum et dogmata inualeſcere in Aegypto coepiſſe: maxime vero Graecanicam philoſophiam et eruditionem in victoris gratiam valde fuiſſe Aegyptiis acceptam, hocque philoſophiae et theologiae excolendae ſtudium ſub Ptolomaeo Lagide et Philadelpho mira incrementa cepiſſe; tumque praeter Peripateticam philoſophiam regibus gratam Pythagorico-Platonicam eo magis ſe Aegyptiis, populo ſuperſtitioni et religionibus vehementer dedito, commendauiſſe, quo magis tum ab Hermete et Aegyptiis acceptam eſſe, tum accuratiori modo de diuinis diſſerere eius aſſeclae gloriabantur. Neque tamen Pythagorae et Platonis placita integra ſeruauiſſe Aegyptios, ſed cum miro impetu in quendam religionum ſyncretiſmum ruerent, philoſophi autem Orientales, qui caput attollere coeperant, frequenter Alexandriam adirent, eo quod celeberrima Muſarum ſedes eſſet, Alexandrini quoque philoſophi aliquandiu in Aſia conſediſſent, factum eſſe, vt quae Pythagorae et Platonis diſciplina dicebatur, magnam mutationem pateretur. Et in naturalibus quidem propius preſiſſe eorum veſtigia conſtat. At in diuinis ſiue theologicis longe ab eorum placitis Alexandrinos philoſophos receſſiſſe, luculentis exemplis confecimus [d]. Nempe reiecto ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum ex philoſophia Orientali recipiebant, hincque emanationum diuinarum varios ordines, genera

d) Conferendus IAMBLICHVS de myſteriis Aegyptiorum, ex quo facies integra recentioris theologiae Aegyptiacae patebit.

genera atque classes, vsque ad res visibiles et materiam constituebant; adeoque pleraque, quae Orientalis philosophia de Deo et virtutibus diuinis substantialibus praeceperat, recipiebant. Cui theologiae eo magis manus dabant, quo magis syncretismo, quem mire Aegyptii fouebant, portam aperiebat patentissimum, hocque cum doctrina sua de Deo omnia religionum genera certo modo poterant in vnum confundi, vt Iudaicae atque Christianae exemplum in haereticis quibusdam luculenter demonstrat. Ita quidem desertis Platonis assertis, multa ex Orientalibus Zoroastreae theologiae reliquiis assumta, ea vero docendi modo Pythagorico-Platonico adaptata, et cum eius philosophiae praeceptis in concordiam ire mira confusione iussa sunt, donec Ammonius et sequaces, certos systematis limites constituerent, et ad Platonicos vultus paulo propius reformarent. Quae omnia cum suo loco, quantum veterum in his rebus negligentia et obscuritas patiebatur, rationibus et testimoniis roborauerimus, plura his addere opus haud est. ζ. Iudaeos vero huic philosophandi generi in Aegypto locum fecisse, *capite huius libri primo* ex instituto ostendimus, discique vel ex vno Therapeutarum et Philonis exemplo potest. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis illud theologiae Pythagorico-Platonicae temperamentum, quod Orientalis philosophia offerebat, et syncretismum omnium religionum permittebat, aptum erat, illi se formae attemperare, quam de Deo diuinisque exhibebat doctrina Mosaica, et allegoricae methodi, Aegyptiacis philosophis solennis, machinis cuncta ex voto torqueri poterant. Cuius exemplum luculentissimum cum scripta Philonis exhibeant, lector ad ea dimittendus est, vt inde rei huius veritatem discat confirmatam. Quoniam autem superbia gentis magno supercilio alios populos contemnentis eiusmodi syncretismum natura sua non admittere videbatur, ad artes Aegyptiacis sacerdotibus et philosophis solennes illi ex Iudaeis confugiebant, qui in scholis philosophorum Pythagorico-Platonicorum erant educati: nempe cum tota Aegyptiorum natio nihil sacrum et diuinum haberet, quod non hieroglyphico, vel potius, qui ex illo enatus erat allegorico et symbolico modo esset traditum, haec docendi methodus ab Aristobulo aliisque, maxime vero a Therapeutarum familiae conditoribus in hunc vsum adhibitus est, qua facile postea fuit quadrata miscere rotundis, et quod Aegyptii toties in vniendis peregrinis religionibus et placitis cum suis fecerunt, dogmata in infinitum distantia inter se conciliare, vel corrumpere potius domestica atque adulterare, sicque Mosaicae doctrinae sensus eos affingere, quos suggerebat philosophia Aegyptiaca. Et vt eo promtius recens philosophiae genus absque nouitatis inuidia reciperetur, traditionis nomine, quod venerabile inter Iudaeos fuit, vt supra dictum, abortus hic philosophicus pictus ornatusque, sicque veneratio Mosaicae traditioni debita nouae philosophiae conciliata est. Id Therapeutarum exemplo luculenter com-

comprobari poteſt, quos praecipue hanc Cabbaliſticam philoſophiam recepiſſe atque excoluiſſe ex PHILONE conſtat [e]. Ait enim ille: *ἐντυγχάνοντες τοῖς ἱερωτάτοις γράμμασιν φιλοσοφοῦσι τὴν πάτριον φιλοσοφίαν, ἀλληγοροῦντες, ἐπειδὴ σύμβολα τὰ τῆς ῥητῆς ἑρμηνείας νομίζουσι φύσεως ἀποκεκρυμμένης ἐν ὑπονοίαις δηλουμένης· ἔστι δὲ αὐτοῖς καὶ συγγράμματα παλαιῶν ἀνδρῶν οἱ τῆς αἱρέσεως ἀρχηγέται γενόμενοι πολλὰ μνημεῖα τῆς ἐν τοῖς ἀλληγορουμένοις ἰδέας ἀπέλιπον, οἷς καθάπερ τισὶν ἀρχετύποις χρώμενοι μιμοῦνται τῆς προαιρέσεως τὸν τρόπον.* Quae verba non ſatis commode expreſſit interpres Latinus GELENIVS, adeoque Graeca ipſa inſpicienda ſunt, quae manifeſte docent, eam philoſophiam fanaticam, quam iſta ſecta recepit, allegoricis explicationibus ad patrias traditiones fuiſſe pertractam. Quod paulo infra magis luculenter Philo prodit referens, ſtatuere hos viros: *Totam legem habere animalis ſimilitudinem, quod praecepta corpus referant, animam vero ſententiae retruſiores ſub velamine verborum abditae, in quibus rationalis anima egregie ſe ipſam contempletur tanquam in ſpeculo, ſub his ipſis verbis miram ſententiarum pulchritudinem conſpiciens, et explicans e figurarum inuolucris, atque ita penitiorem intellectum in lucem producens duntaxat apud eos, qui per occaſionem admoniti ſciunt obſcura ex apertis colligere.* Et hanc quidem veram originem Cabbaliſticae philoſophiae fuiſſe allatae rationes ſatis euincunt, quae comparatione dogmatum philoſophiae Orientalis, Aegyptiacae et Cabbaliſticae, quam infra inſtituemus, mire poſſunt confirmari oſtendique, quam arcte haec tria philoſophiae ſublimioris ſiue theologiae genera cohaereant concordentque. η. Ita vero facile quoque inter ſe conciliari poſſunt virorum doctorum de Cabbalae originibus ſententiae. Nam nec illi plane reiiciendi ſunt, qui philoſophiam barbaricam huc aduocant, cum non aliam intelligant, quam quae Zoroaſtris, Hermetis, Orphei, Pythagorae et ſimilium doctrinam mentita Alexandriae enata fuit. Aſt de ea quoque intelligendi ſunt, qui philoſophiam Platonico-Pythagoricam parentem philoſophiae Cabbaliſticae ſtatuunt: non enim genuina illa ſed ſyncretiſtica et ab Orientali multum adulterata huc referenda eſt, quam diſtinctionis cauſſa Alexandrinam diximus, et poſtea in Aegypto in Ammonii Plotinique ſchola in certam ſyſtematis formam coaluit, et a Iamblicho Aegyptiacae philoſophiae nomine commendata eſt. Rectiſſime vero inſtituit Cel. Moshemius, qui philoſophiam Orientalem huc adducit; ea enim theologiae Alexandrinae potiora dogmata ſubminiſtrauit, quae in Cabbalae ſyſtema fluxere: at attemperata placitis Pythagorico-Platonicis, cuius luculenta veſtigia in Cabbala deprehenduntur, intelligenda eſt, qualem ipſe quoque Philo eſt ſecutus. ϑ. Ex Aegypto hanc philoſophiam Iudaicam in Palaeſtinam partim per Eſſenos, partim per Simeonem Schetachidem perueniſſe, allata ſupra veterum teſtimonia nos dubitare non ſinunt, nec iis, quae abunde ſatis dicta ſunt, aliquid adiiciendum eſt, niſi hoc vnum, ipſos traditiona-

e) pag. 893.

tionarios, dum a Simeone hoc introductam inter Iudaeos traditionem arcaniorem, plerisque ignotam ſtatuunt, innuere, hoc non de traditione rituali, ſed philoſophica intelligendum eſſe, eo quod traditionis alterius et vulgaris notitia diu iam in Iudaea viguerit, nec ex Aegypto aduehi potuerit, vbi eam hac quidem ratione obtinuiſſe non legimus. ι. Poſt templi euerſionem vero vrbisque et Iudaeae regionis deſolationem cum multi Iudaei in Aegyptum ad fratres ſuos Helleniſtas confugiſſent, et pacatis pauliſper rebus in patriam terram rediiſſent, ſedes autem eruditionis Iudaicae in Aegypto eſſet, ex qua viri docti in nouas ſcholas in Palaeſtina erectas conceſſerunt, mirum non eſt, inter earum moderatores inuentos fuiſſe, qui arcanam hanc philoſophiam mordicitus tenerent, quales Akibham et Iochaidem fuiſſe ſupra oſtendimus. Quo magis autem reuelationis ſcriptae auctoritatem ſuppreſſit traditionis veneratio, eo magis arcanae quoque traditionis myſteria exculta ſunt; hoc tantum diſcrimine, vt, cum illa omnibus pateret, haec pauciſſimis tantum ſelectisque diſcipulis pateſierent, ex quo fonte cauſſam ſupra deriuauimus, cur vetuſtiſſimorum Cabbaliſtarum in hiſtoriâ Iudaeorum literaria tam manca ſit notitia. Nam hoc poſtulabat et arcani diſciplina, et doctrinae a Moſaicis valde abeuntes, quas aperire ἀμυήτοις periculoſum videbatur. κ. Tandem hoc quoque notandum eſt, irrepſiſſe in philoſophiam Cabbaliſticam praeter Orientalia et Aegyptiaca atque Pythagorico - Platonica placita, etiam Peripatetica quaedam. Mature id factum eſſe, et adhuc ſtante templo, viſum eſt viro ſummo HENRICO MORO f), qui in *epiſtola ad Knorrium* ita de ha re: *Sunt qui contendunt, etiam ab Antiochi temporibus philoſophorum ſcholis et certe Ariſtotelis praeter ceteros Iudaeam corruptam fuiſſe. Quo minus mirari debemus, Ionathanem F. Vriel ſectam Ariſtotelicam ſapere in ſua paraphraſi in viſionem Ezechielis, qui tamen multis annis vixit ante vrbis excidium. Nam rotas ille coelos Ariſtotelicos eſſe euincit, et in illius opinionis gratiam; et ecce vna rota in terra; interpretatur dicam, an peruertit ad hunc modum: ſphaera vna poſita erat ſub altitudine coeli. Quod ipſe* MAIMONIDES ff) *etiam notauit. Vides quam mature corrupta ſit Cabbala philoſophica apud Iudaeos etiam aliquot annis ante Chriſtum natum, immo multis, ſi calculum ineas ab Antiocho. Quam quidem ob cauſſam ſerio conſiderandum eſt, annon certiora veteris philoſophiae Iudaicae veſtigia inuenienda ſint apud Pythagoreos, quam apud ipſos Iudaeos, cum Pythagoras edoctus ſit arcana philoſophiae Cabbaliſticae quadringentis aut quingentis annis ante modo memoratam corruptionem.* Addit eius rei exemplum in ſequentibus ex libro *Iezirah*, omnium antiquiſſimo inter Iudaeos habito, *in quo praeter nugas aſtrologicas hypotheſis Ariſtotelica ſupponatur. Nam non ſolum orbium*

f) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 181. ſeqq. ff) Mor. nebhoch. L. III. c. 4.

um ſignorumque coeleſtium ibi fieri mentionem, ſed dici etiam [g] *vocari intelligentiam perpetuam eo quod ducat motum ſolis et lunae iuxta conſtitutionem eorum, vtrumque in orbe ſibi conueniente; ad quae R. Abraham Ben Dior; ducit ſolem et lunam illa intelligentia et reliquas ſtellas et figuras, vnumquodque in orbe ſuo, et impertit omnibus creaturis iuxta diſpoſitionem eorum ad ſigna coeleſtia et figuras coeleſtes.* Monet porro Morus: *In Tykkunin Zohar plane aſſeri hypotheſin Ariſtotelicam, aſſirmando mundum fabricae, mundum eſſe ſphaerarum ſeu orbium coeleſtium et omnia, quae in eo ſunt, vsque ad centrum terrae: denique in Emeck Hammelech haec ocurrere: infimum circuli et ſphaerae huius ſplendoris eſt Aſiah ſpiritualis et corporea, in cuius medio iam nos ſubſiſtimus, nempe in terra, quae vocatur* תבל *i. e. terra habitabilis. Haec certe manifeſta eſſe indicia, Iudaeos phyſicae ſuae Cabbalae partem quidem potiſſimam iam tum perdidiſſe, et in illius locum hypotheſin Ariſtotelicam aſſumſiſſe, ſphaerasque decem Ariſtotelicas ſuas Sephiroth Aſiahticas eſſe, ratos ad eam menſuram reliquas excogitaſſe.* Hactenus Morus, in cuius tamen verbis accurationem merito deſideres. Nam vbi etiam concedimus, hanc eſſe mentem locorum iſtorum Cabbaliſticorum, quam illis tribuit, et ea Ariſtotelicas hypotheſes inferre, nihil tamen inde ſequitur, quam aut libros hos a manu audaci interpolationem alienorum dogmatum paſſos aut plane recentiori aetate confictos eſſe. Immo ſi ab iis auctoribus ſcriptos eſſe concedimus, quibus Iudaei tribuunt, nec adulterina dogmata irrepſiſſe ſtatuimus, nihil aliud inde euincitur, quam poſt natum Seruatorem Sec. I vel II Ariſtotelica quaedam inter Cabbaliſtica irrepſiſſe. At ſine neceſſitate ſupponit vir acutiſſimus hypotheſin de orbibus coeleſtibus in quorum ſupremo ſumma cauſſa reſideat, eſſe mere Ariſtotelicam. Nam Pythagoricam eſſe, et ab Ariſtotele a Pythagora aliisque mathematicis antiquioribus mutuum acceptam diſcere potuiſſet ex Anonymi vita Pythagorae apud PHOTIVM [h], qui ea de re luculentus eſt. Nec haec Pythagoricis et Cabbaliſticis placitis repugnant, quae emanationes ſephirothicas radios ſuos emittere non tantum in mundum Aziluthicum ſed et Aſiahticum atque viſibilem, adeoque orbes coeleſtes animare ſtatuebant: id quod in Alexandrinis Platonicorum ſcholis quoque perſonaſſe vel ex ſolo Plotino diſci poteſt. Neque tamen praefracte negauerimus, Ariſtotelica quaedam inter Cabbaliſtica mature, et forte iam in Aegypto irrepſiſſe. Syncretiſmus enim ſcholae illius ex qua Cabbaliſtica philoſophia prodiit, nec Ariſtotelem contemſit, ſed cum eo quoque foedus iniit, vt ſuo loco dictum. Recentiori tamen aetate, poſt Sec. XI, ex quo nempe Ariſtotelica philoſophia a Saracenis ad Iudaeos commigrauit, id potiſſimum factum eſſe, nemo temere negabit, qui recentiorum Cabba-

g) c. 13. p. 144.

h) Cod. CCLIX. ex quo repetiit KVSTERVS ad calc. vitae Pythag. p. 56. ſeqq. Obſeruauit iam hic anonymus auctor harmoniam Pythagorae, Platonis et Ariſtotelis in hac re p. 60.

Cabbaliſtarum ſcripta legerit, nec negauit id KNORRIVS, qui ita de ea re diſſerit [i]: *Poſtquam Saracenorum tempore Ariſtotelis philoſophia Arabica lingua tradi coepta eſt, Iudaeorum quidam eiusdem linguae periti, et inter eos quam maxime R. Moſes Maimonides haec amplexi ſunt ſtudia etc. ab eo tempore multi alii occidentales, praeſertim, qui ſublimitate Cabbaliſtica neglecta ſolius Talmudis ſtudiis fuere contenti, Peripatetica dogmata ſcriptis ſuis hinc inde immiſcuerunt, quod poſtremis hiſce temporibus Germani quidam, etiam Cabbalam tradituri ſunt auſi, inter quos potiſſimum eſt auctor libri Schepha tal Maimonidae amore deceptus, ſed a genuinis Cabbaliſtis Orientalibus nequaquam in hoc puncto receptus.* Et huic quidem rationi innixus Cl. IONAS DANIEL SCHRAMMIVS, *introductionem ſuam in dialecticam Cabbaleorum methodo Peripateticorum potiſſimum conformatam* conſcripſit, et IOANNES IVSTVS LOSIVS [k] ſingulari diſſertatione *conſenſum Kabbaliſticorum cum philoſophia Academica et Peripatetica dogmatum per capita quinque* oſtendere conatus eſt. In qua comparatione vero viros hos doctos non ſemper ad verum ſenſum nexumque ſyſtematis Cabbaliſtici attendiſſe, adeoque alienam mentem Cabbaliſtis affinxiſſe, fatendum eſt. λ. Quin et hoc coronidis loco his obſeruationibus de originibus philoſophiae Cabbaliſticae addendum eſt: Recentiores philoſophiae Cabbaliſticae ſectatores cultoresque haud raro illatis dogmatibus et explicationibus heterogeneis, et ex genuinis fontibus non petitis doctrinam Cabbaliſticam adulteraſſe, et prout quis ſyncretiſmo fauebat, ita conſenſum doctrinae Cabbaliſticae cum his illiſue opinionibus vidiſſe, atque multa ſpuria intruſiſſe, id quod Iudaei paſſim ipſi conqueruntur, qua de re R. Meir Ben Gabbai teſtimonium adducit B. ABR. HINCKELMANNVS [l]: qui eo nomine Loriam accuſat, cui addere potuiſſet R. Abraham Cohen Iriram, qui paſſim ad Platonem, Plotinum, Parmenidem, Dionyſium Areopagitam prouocat. At hi ſcriptores Cabbaliſtici in eo non errauerunt, quod ex Alexandrinorum philoſophorum ſcholis domeſticam hanc philoſophiam illuſtrarunt. Quamuis enim aliquot ſeculis poſt conceptam natamque philoſophiam Cabbaliſticam Ammonii Plotinique ſchola ſyncretiſticam Alexandrinorum philoſophiam reformauit et in certum ſyſtema redegit, quod Platonem paulo melius referret, ad quem conatum eam praeter diſſenſiones philoſophorum Alexandrinorum vt ſupra dictum, haereticorum ex philoſophia Orientali et Aegyptiaca progreſſorum diſputationes, aliaque multa ſuo loco enarrata coegerunt: ex communi tamen fonte et Cabbaliſticae et Plotinianae ſcholae ſyſtemata hauſta ſunt, eo tantum diſcrimine vt emanationum diuinarum ordinem numerumque haec aliter exponeret, quam illa, et Platonis haec triadem illa Orientalium et forte Pythagoricorum quoque decadem eligerent.

i) Conf. WOLF. Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 1. pag. 1207.

k) Gieſſae 1706.

l) In detect. fundam. Boehmiani p. 28. conf SCHRAMM. l. c. p. 24. ſeq.

Obſeruationes de natura et indole philoſophiae Cabbaliſticae.

§. III. Conſtituta origine philoſophiae Cabbaliſticae veriſimili, iam de natura et indole eius paulo facilior erit diſquiſitio, eo quod multum lucis antecedentia huic argumento accendunt. Ex circumſtantiis enim huius philoſophiae, quas hiſtoria nobis ſuggerit, pleraque colligenda iudicioque accurate et ſine praeiudiciis interpoſito definienda. Sequemur vero ordinem in aliis hactenus adhibitum, et obſeruationibus quibusdam generalioribus potiora ſtrictim complectemur. Et

I. Quidem ante omnia monendus eſt lector, nobis hic ſermonem de Cabbala pura, quam nonnulli conſtituunt, et philoſophiam aliquam, vel theologiam potius arcaniorem Iudaeorum veterum orthodoxam fuiſſe dicunt, non eſſe. Quamuis enim ſupra iam conceſſerimus, non abhorrere à veriſimilitudine, ſenſum clariorem et luculentiorem explicationem ceremoniarum legis, et vaticiniorum de regno Meſſiae eiusque circumſtantiis orali traditione fuiſſe inter Iudaeos recluſam propagatamque, et tanquam ſtellam vsque ad ortum ſolis in N. T. luxiſſe; tantum tamen abeſt, vt eius dogmata, quorum poſtea pleniorem notitiam in nouo foedere Spiritus S. fecit, in Cabbala philoſophica, de qua agimus, contineantur, vt praeter aliquam externam ſpeciem et ſimilitudinem ex translatis ad peregrina placita myſteriis veteris eccleſiae Iudaicae oriundam nihil ſit, quod conuenientiam aliquam euincat. Non ignoramus quidem contrarium multa eruditione demonſtrare voluiſſe viros quosdam eruditiſſimos, qui contenderunt, latere in Cabbala philoſophica veſtigia myſterii SS. Trinitatis, filii Dei capitis regni diuini et creatoris, lapſus peccati, et quae his ſunt ſimilia; nec negamus attuliſſe eos quaedam magnam ſpeciem referentia. Aſt euenïſſe illis, quod in comparatis quoque gentilium philoſophorum ſyſtematibus cum fide Chriſtiana toties euenit, vt veros ſenſus dogmatum Cabbaliſticorum, quos ex tota ſyſtematis connexione habent, negligerent, et ex externa verborum ſimilitudine perperam conuenientiam aliquam colligerent, ſequens ſyſtematis Cabbaliſtici delineatio luculenter docebit, et in ſequentibus etiam exemplis aliquot illuſtrabitur. Vnum vero in praeſentia totam hanc obſeruationem clariſſima luce perfundet: nempe, primum illius ſyſtematis fundamentum hoc eſſe: ex nihilo nihil fit, adeoque cuncta ex Deo emanarunt. Quo principio ſemel poſito impoſſibile eſt, Cabbalam aliquam puram oſtendere, cuncti enim Cabbaliſtarum libri huic vni fundamento ſuperſtructi huc omnia referunt. Ex hoc vero de reliquis iudicium interponere facile quis poteſt. Hoc principio ex gentili philoſophia admiſſo et ſuppoſito, neceſſario euenire debuit, vt quicquid ex veteri traditione Iudaeorum dogmatica retentum eſſet, in corruptos detorqueretur ſenſus, et ſic vetus illa puraque Cabbala tota periret, nec hodie inueſtigari queat. Agnouit id candideque faſſus eſt MAIMONIDES [u], qui luculenter: *Scito multas egregias ſententias, quae in gente noſtra olim fuerunt, de veritate iſtarum rerum, partim longinquitate temporis, partim*

u) Morch nebhoch. P. I. c. 71.

partim infidelium et ſtultorum populorum in nos dominatione partim etiam, quod non cuiuis, ſicut expoſuimus, conceſſa erant myſteria, periiſſe, et in obliuionem deueniſſe. Nihil enim permiſſum erat literis mandare, niſi ea, quae in ſacros libros digeſta et relata erant. Quibus in verbis, quamuis rationes allatae minimam tantum cauſſam deperditorum veterum myſteriorum indicent, illud tamen recte vidit Maimonides, veterem ſapientiam Iudaicam in iſtis myſteriis Cabbaliſticis hodie reperiri non poſſe. Agnouit id. B. BVDDEVS [m], et, quo erat candore, ſaſſus eſt: *Propter easdem, quas Maimonides attulit rationes non tantum forte quaedam antiqua Kabbalae capita periiſſe, ſed alia corrupta et deprauata et cum gentilis philoſophiae erroribus permixta fuiſſe.* Qui tamen quando addit: *Non ſequi inde, omnia periiſſe, aut omnia fuiſſe corrupta, ſed fieri id omnino potuiſſe, vt plurima verae et genuinae Kabbalae ſubſint veſtigia, non attendit* δυλεύων τῇ ὑποθέσει, petere ſe principium, quando ad diſcernenda pura ab impuris nos attendere ad ſcripturae ſacrae et rectae rationis ductum, non neglectis traditionis legibus, et tum quod verum deprehenſum fuerit retinere iubet; ita enim non dignoſcetur, quid ex domeſticis principiis Cabbala ſtatuendum eſſe poſcat, ſed quid iuxta normam rectam iuſtum et admittendum nos iudicamus: qua ratione facile omnis mundi philoſophia in ſanos ſenſus poteſt transferri. Rectius viri cordati [n] ſcapham nominantes, totam Cabbalam philoſophicam non quoad dogmata tantum adiecta et ſuppoſita, ſed quoad totum ſyſtematis habitum et connexionem impuram eſſe, et philoſophiam gentilem referre, ſtatuerunt: hoc enim danda in ſequentibus eius delineatio faciet clariſſimum. Vnde vehementer Cabbalae ſtudioſis commendamus, praeſtantiſſimi WOLFII [o] obſeruationem: *Dogmata Cabbaliſtica obſcuritatis puluere ita quaſi eſſe obtecta, vt et perſpicere ea perquam difficile ſit, et ampla de genuino verborum ſenſu diſputandi materies naſcatur, vel ſaltim dubitari ſemper poſſit, num, quem ſenſum nobis, doctrina Chriſti illuſtratis, verba aperte referre videntur, eodem ab iſtorum ſcriptoribus prolata fuerint?* Addimus; vt iuſta ſubnaſcatur ſuſpicio, Cabbaliſtas concluſiones ſuas cum principiis connexas voluiſſe, adeoque illas alio quam haec patiuntur, ſenſu, a Chriſtiano valde diuerſo, eſſe intelligendas.

II. Cabbaliſticam itaque philoſophiam explicaturis non ad huius vel illius ſcriptoris explicationem attendendum eſt; factum enim ſaepe numero, vt certis hypotheſibus inſtructi occupatique viri docti ad obſcuriſſimarum doctrinarum Cabbaliſticarum interpretationem accedentes, ea affinxerint Cabbaliſtis, de quibus nunquam cogitarunt. Exemplo erunt ea,

m) Introd. in hiſt. phil. Hebr. §. 46. p. 446. ſeq. conf. BVRNETIVS Archaeol. philoſoph. L. I. c. 7. p. 372.

n) BVRNET. l. c. WACHTER. Spin. in Iud. P. I. p. 22. 69. Elucid. Cabb. praef. p. 6. LOESCHER. l. c. Morus et Knorrius ipſi, vid. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 79. Ven REIMMANN. Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. p. 410. WOLF. l. c. p. 1206. BASNAGE Hiſt. Iud. L. III. cap. 16. aliique.

o) l. c. p. 1242.

ea, quae de ſephirarum explicatione infra ſumus allaturi, quas alii dogma eſſe de Deo et attributis diuinis, alii de regno Meſſiano, alii de creatione mundi, alii de aſtronomia, alii de arithmetica, alii de dialectica exigua veriſimilitudine contenderunt. Id quod mirandum minime eſt, cum id ſaepe numero eueniat, vt doctrinis obſcuris allegoriarum ſymbolorumque velo obductis diuerſiſſimae ſignificationes tribuantur earumque explicationes dentur variae immenſa inter ſe diſtantia differentes, vt vel ſolae mythologiae Graecae vel hieroglyphicorum ſymbolorum explicationes comprobant, vt alia taceamus. Abiiciendum itaque in hac ardua de mente dogmatum Cabbaliſticorum quaeſtione euoluenda et feliciter definienda omne auctoritatis et hypotheſeos praeiudicium, et ante omnia de primis et adaequatis Cabbaliſtarum principiis diſpiciendum, quibus non ex vana et in ingenio enata hypotheſi, ſed ex ipſis Cabbaliſtarum ſcriptis locisque claſſicis definitis ea concluſionum ſeries et ſenſus inde dependens conſtituendus, qui totum ſyſtema rationalis interpretationis legibus conformiter recludit.

III. Quamuis autem hac interpretationis lege adhibita nihil aequius ſit, quam ſperare, vt in veros ſenſus Cabbaliſtarum penetrare poſſimus; in ipſa tamen laboris huius executione innumerae ſe difficultates monſtrant, quae vix ſuperari poſſunt. Ita enim allegoriarum et ſymbolorum ineptiſſimorum velo ſe abſconderunt Cabbaliſtae veteres, barbararum gentium mores ſecuti, et diſciplinam arcani ſeruantes, vt eorum mentem perueſtigaturus ſyluam denſiſſimam nulla ſemita patentem, tenebrisque horridam vepretisque et dumetis inacceſſam ſibi merito videatur fuiſſe ingreſſus, adeo perplexa, incerta, et tenebricoſa ſunt omnia et peregrinis atque inuſitatis aenigmatibus referta. At his dare ſenſum clarum, obſcuris accendere lucem, ſymbola inſolita et abſurda rationali interpretatione delineare, aenigmata inaudita ſoluere, et iis quae a dementibus dicta videntur, ſenſum tamen tribuere non philoſophicum modo ſed et verum, ſaltem veriſimilem, explicatio philoſophiae Cabbaliſticae poſtulat. Quod quam arduum opus ſit atque difficillimum, non melius lector cognoſcet, quam ſi ipſe rei periculum faciat, et, tentaminis gratia librorum Soharicorum *Siphra de Zeniutha* et *Idra Rabba* imagines ſibi ſumat explicandas, dicturus quid diſciplinae Iochaidae alumni intelligi velint per regem microproſopon et macroproſopon, eiusque cranium, barbam, crinem, naſum, per reges ſeptem Edomiticos, per draconem eiusque caput, tergum, caudam, linguam et ſimilia, quibus imaginibus emanationum diuinarum ſeriem obſcurauit ineptiſſimus philoſophus et vt tenebras tenebris augeret, eas inſuper nominum et literarum permutationibus ex Cabbala verbali obtexit. Certe fatebitur poſt inutilia et fruſtranea tentamina, ſe labyrinthum ingreſſum, ex quo inuenire exitum non liceat. Certe aeque facile ex iis lapidem philoſophorum, aut inſularum Americanarum ſitum, aut alia quaecunque exſculpet foecundius ingenium, quam ſyſtema

aliquod

aliquod metaphyficum. Et his quidem nugis libri Cabbaliftici fcatent, et haec aenigmata in fronte prae fe ferunt. Exemplum, Lector, cape ex R. Cohen Irirae porta lucis, eique, quem editor praefixit titulo [p].

IV. Facile ex his colligent lectores prudentes ac ad abfurda et a fenfu fere omni remota fymbola et imagines Cabbaliftarum itemque ad dogmata ὑπερφυσικὰ et ad nubes vsque tranfcendentia attenti, Cabbalifticos fcriptores ipfos faepe non fatis ea intellexiffe, quae fcripferunt. Quam fufpicionem magnopere confirmat, quod res metaphyficas fenfuumque imagines refugientes, quas abftractione mentali non nifi acutiffimi comprehendunt, eiusmodi fymbolis corporeis veftierint, quae non nexum modo cum iftis propofitionibus metaphyficis habent nullum, fed eas etiam ineptiffime exprimunt, et ita obfcurant, vt quid velint, non intelligas. E. g. Quae connexio roris feu humiditatis cerebri macroprofopi cum fephirarum fiue fontium fecundariorum atque emanationum diuinarum altera vel tertia: quid ftatui androgyneitatis cum emanationum in inferiora combinatione? quae conuenientia caudae draconis in capite, et capitis poft humeros tranflati, et in tergo vxoris microprofopicae, cum circulo fiue mutuo influxu emanationum fuperiorum in pleromate diuino in regnum diuinum, quod extra pleroma in mundis inferioribus emanatiua continent? Lectorem prudentem et attentum iudicem poftulamus, vt definiat, an feipfos fatis intellexiffe Iochaideae difciplinae alumnos credendum fit? Partim confirmant hanc coniecturam inepta ad ratiocinandum Iudaeorum ingenia, quae laxatis femel imaginationis, quam aeftuantem habent, et viuidiffimam Orientis incolae, habenis, Phaëtontis extra orbitam vagantis inftar fusque deque vertuntur. Hos in orbem reuocare homines et fyftema vbique cohaerens ex eorum tricis nugisque deducere, nobis quidem videtur impoffibile, et nec expectandum, nec poftulandum, vt tenebrae hae omnes difpellantur. Mirandum itaque non eft, viros acutiffimos, et horum myfteriorum notitiae acquirendae plurimum temporis impendentes de inuincibili obfcuritate et difficultatibus infuperabilibus Cabbalae fuiffe queftos. Et ante Cabbalam quidem denudatam, cum pleraque adhuc fepulta quafi laterent in fpeluncis Cabbalifticorum fcriptorum vi-

p) En illum, Cabbal. denud. T. I. P. III. Liber Schaar Haffchamaim, feu porta coelorum, in quo dogmata Cabbaliftica de Aen-Soph, Adam Kadmon, Zimzum, Aziluth, Briah, Iezirah, Afiah, Nomine tetragrammato, reuolutionibus alphabethicis, Auuir Kadmon, Perfonis Attik, Arich, Abba vel Imma, Seir Anpin, et vxore eius de lumine cranii, oculorum, aurium, narium, oris in Adam Kadmon, de partibus animae, Nephefch, Ruach, Nefchamah, Chaiah, Iechidah, literis tetragrammati quaternario, denario, fephiris, numeris, menfuris, pulchris veftimentis, confractione et lapfu vaforum, natura vaforum, radiorum lucis ambientis et internae, de differentiis localibus, eoque, quod dicitur fupra, infra, ante, retro, dextrum et finiftrum, longum, latum, profundum in Sephiris, de defcenfu animae in corpus, de Sephiris Akudicis, Nekudicis, Berudicis, de reftitutione vaforum, de conceptione, generatione, infantia, adolefcentia, et vfu rationis τῦ Seir-Anpin, de Bilance, de fuperintextione vel inuolutione perfonarum intra fe inuicem, crinibusque capitis et barbae philofophice proponuntur, et explicantur, et cum philofophia Platonica conferuntur. En fyluam Cabbalifticam, in qua Oedipus aliquis fe exerceat.

viros doctos eam rem passim moleste tulisse, non magnopere stupemus. Ex quibus vir de Hebraica literatura immortaliter meritus IOANNES BVXTORFIVS [q] filius eleganter monuit: *In librorum Cabbalisticorum explicatione, qualis liber Iezirah, Hebraeos ipsos inter se non conuenire, sed in diuersa ire, insuper fructum labori non respondere. Cabbalisticam enim hanc doctrinam abyssum esse imperscrutabilem, labyrinthum inextricabilem, nec introitum ostendentem, nec exitum, fructum eius nullum.* Post editam Cabbalam denudatam vero accensa quidem lux maior tenebris, et clauis aliqua data aenigmatibus insolubilibus, maxime ex Irirae et Loriiae scriptis, attamen non desierunt de obscuritate ineluctabili conqueri viri magni et in perscrutandis veterum systematibus magno acumine gauisi. Inter quos THOMAS BVRNETIVS [r], *Cabbalistas* dixit *cum ratione insanire omnes: sed esse morbum animi Orientalibus communem, cum allegoriis insanire, et Iudaeis proprium, cum sua Cabbala.* Similia fassi sunt viri docti magnaeque in his rebus perspicaciae I. G. WACHTERVS [s], FR. BVDDEVS [ſ], N. H. GVNDLINGIVS [ß], I. CONR. SCHRAMMIVS [t], IO. IAC. SYRBIVS [u] et IAC. BASNAGIVS [v], qui post laboriosum Cabbalisticorum mysteriorum examen, profunditatem tantam se inuenisse fatetur, vt superare et ad fundum penetrare nequiuerit. Cuius rei caussas, et molestiam nullo fructu et euentu laeto pensatam eleganter et ex vero depingit vir eruditissimus, quantusque labor incassus deuorandus sit, luculenter explicat, dignus omnino, qui ipse audiatur.

V. Auget porro ineluctabilem obscuritatem stilus scriptorum Cabbalisticorum dicendique ratio breuis, concisa, abrupta, et multoties hiulca nec satis cohaerens, cuius caussa praeter indolem orientalium ingeniorum, ob feruidiorem conditionem in praeceps quasi ruentium et cum vi quadam festinantium, studium fuit se suasque opiniones occultandi, et sub his carectis eo tutius latendi. Qui homines cum omni diligentia adhibita in id fuerint connisi, ne possent intelligi, num philosophorum nomen mereantur, vel legi velint, lector ipse cogitet [w].

VI. Fluit porro ex dictis, in cassum laborare, quicunque systema vbique cohaerens ex Cabbalistarum scriptis eruere, et assertiones omnes necessario inter se nexu coniungere laborant. Nam fuisse apud Iudaeos exiguum rationalis philosophiae vsum ex supra dictis notum est, idque imprimis ad antiquiora tempora pertinet. Exigua itaque ratiocinandi artis notitia illis instructis, mirum non est, si in Cabbalistarum scriptis multa inueniantur ἀσύςατα, in quibus conciliandis magis frustra laborabis, quam in

q) Ad Cosri P. IV. §. 27. p. 318. seq.
r) l. c. p. 372.
s) Elucid. Cabb. c. III. §. 1. p. 26.
ſ) l. c. §. 35. p. 293.
ß) Hist. philos. mor. c. VII. p. 96.
t) l. c. c. I. §. 9. p. 12.
u) Instit. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367.
v) l. c. L. III. c. 14. §. 10. p. 363.
w) Legendum sobrium iudicium MORHOFII Polyhist. T. II. L. II. P. I. c. 9. §. 2. p. 311.

in Aethiope dealbando. Et hunc quidem philoſophiae defectum in tota Iudaeorum eruditione ſupra deprehendimus, ſpeciali vero aliqua ratione ad Cabbaliſticam doctrinam pertinet. Ea enim, vt nomen docet, non ratiocinatione innititur, ſed traditione, quam a maioribus acceptam ſine examine poſteris Cabbaliſtae tradiderunt, non paſſi, vt acceptorum myſteriorum examen aliquod adhiberetur. Cui conſilio magnum iecerunt fundamentum, aſſerendo, Cabbalam eſſe diuinae originis, et a ſummo Numine Moſi traditam humani iudicii tribunal et examen refugere; quo non potuit non auctoritatis praeiudicium, ſanorum principiorum locum occupare, cum tanta Moſis inter Iudaeos fuerit veneratio, vt iis, quae ab illo profecta fuiſſe dicebantur, ſine anathematis fulmine contradicere nemo auderet. Quod cum ſenſu quodam eminentiore Cabbaliſticis dogmatibus tribueretur, mirum non eſt, de nexu aſſertionum earumque ex principiis ſuis demonſtratione Cabbaliſticae philoſophiae doctores pariter atque diſcipulos ſollicitos non fuiſſe, hosque contentos eſſe debuiſſe, ſi obſcuriſſimarum imaginum aliquis recluderetur ſenſus et cum tremore atque veneratione ad haec adyta admitterentur. Cuius exemplum luculentum extat in *Idra Rabba* [x], vbi refertur, ſocios Iochaidis quaeſtionem quidem mouiſſe, aſt hunc reſpondiſſe: *Arcanum arcanorum eſt, quod homines nec ſcire, nec comprehendere, nec ſcientiam ſuam de illo vel muſſitare poſſunt.* Cauſſam huius rei et traditionis indoles et αὐτὸς ἔφα ex ſcholis Pythagoricis ad Iudaeos delatum aperit, quae ratiocinationem non admittunt, nec ſyſtematicam aliquam philoſophiam conſtitui patiuntur [y]. Accedit allegoriarum abuſus, eo inſaniae prouectus, vt abſurda et non cohaerentia multa inferat. Quod ipſe agnouit HENR. MORVS [z], qui in hac philoſophia Cabbaliſtica multa nec cohaerentia ſatis, nec a contradictione libera animaduertit, et conſequentias multas concluſionesque falſas detexit. Eandem de Cabbaliſtarum philoſophia queremoniam inſtituerunt BVRNETIVS [a] et BVDDEVS [b]. Id quod diſplicuit quidem Cl. WACHTERO [c], reprehendenti in B. Buddeo, *quod exiſtimauerit, operam luſurum, qui nexum aut iuſtum aliquod ſyſtema deſiderauerit a gente, quae, quid ſyſtema ſit, neſciat. Hoc enim ſi verum ſit, Cabbalam non magis philoſophiam eſſe, quam ſunt vngae beccesſylenae, aut ſomnia et incertae fabulae fragmenta etc.* At non tantum eſſe in vtrumque virum celeberrimum diſſenſum, facile intelliget, qui conſiderauerit, non eſſe de eo quaeſtionem, an philoſophiae Cabbaliſticae ſyſtema aliquod exſtrui, et poſitis primis Cabbaliſtarum principiis concluſiones potiores ex iis queant deriuari, hoc enim nec negauit Buddeus, qui philoſophiam Cabbaliſticam ipſe delineauit, nec impoſſibile eſſe, ex ſequenti ſyſtematis Cabbaliſtici

x) Sect. II. Cabb. denud. T. II. p. 390.

y) Conf. Acta philoſ. Vol. I. p. 614.

z) Qq. in librum Druſchim Cabbal. denud. T. I. P. II. p. 62.

a) Archaeolog. philoſ. L. I. c. 7. p. 366.

b) Hiſt. philoſ. Hebr. p. 445.

c) Elucid. Cabbaliſt. c. III. §. 13. p. 38. ad ea reſpondit BVDDEVS in noua editione Hiſt. phil. Hebr.

adumbratione patebit: ſed id velle viros doctos, qui Iudaeos hoc nomine accuſant, non habuiſſe auctores Cabbaliſticos ſyſtematis nexum in animo, cum ſomnia ſua traderent, nec ita ad principia ſua attendiſſe, vt concluſiones cum iis recta neceſſariaque conſecutione cohaereant, quod alias in quouis ſyſtemate philoſophico requiritur. Id quod verum eſſe, ſequentia luculenter docebunt, praecipue ſi ad veteres Cabbaliſtas, quorum auctoritate praecipue ſtandum eſt, reſpiciamus. Recentiores enim Cabbaliſtas quosdam methodum ſyntheticam ex mathematicorum atque Peripateticorum philoſophorum inſtitutione edoctos certiora nobis dediſſe, facemque praetuliſſe, in nexum eum, quem dogmata Cabbaliſtica inter ſe ex principiis ſuis habere debent, penetrandi, negari non poteſt, et Irirae atque Loriiae exemplum probat. De his vero ſermo in praeſentia non eſt, ſed de veteribus librorum *Iezirah*, *Sohar*, *Bahir* et ſimilium ſcriptoribus, in quibus ſyſtema aliquod detegere, oculos requirit plus quam lynceos. Agnouit id alio loco [d] vir clariſſimus, faſſus nationem hanc ſingulari aliquo iudicio coeleſti ad ratiocinationes eſſe ineptiſſimam, et ad monſtra delapſam eſſe, vbi ad eas ſe accinxerit. Alia quidem ratione Cl. SCHRAMMIVS [e] principia dialectica et ordinem logicum Ariſtotelis in Cabbaliſtarum diſſertationibus ſe inueniſſe viſus eſt. Verum ea non reperiſſe in illis, ſed intuliſſe, plusque luminis logici vidiſſe, quam alii vident, ſeductum quoque fuiſſe ineptiſſimo praeiudicio [f]: *Non omne illud Peripateticorum ſectae tanquam origini ſuae deberi, quod forte ſtatutis illius principiis congruum eſt, ſed ipſum huius auctorem conſuluiſſe Hebraeos, itinere ad illos inſtituto, vel ſaltem, dum magnam doctrinae ſuae partem ex oriente acceperit beneque ordinauerit, vbi magiſtrum Platonem eſſet ſecutus;* palpabunt, qui viri cetera docti tractationem cum Cabbaliſticis ſcriptoribus comparandi laborem non ſubterfugient.

VII. Nouam vero ea, quae obſeruauimus, ſuſpicionem excitant: cum enim ex eo tempore, quo philoſophia Ariſtotelica inter Iudaeos obtinere coepit, etiam apud ſcriptores Cabbaliſticos melior ordo et pulchrior quaedam ſyſtematis facies inueniatur, valde timendum eſt, ne Iudaei hi Peripatetice philoſophantes, cum defectum ordinis et ratiocinationis philoſophicae inter maiores ſuos viderent, puderetque eos, in tantorum myſteriorum iactatione illos parum ſolidi cohaerentisque attuliſſe, medicinam allaturi ea adiecerint de ſuis, de quibus veteres non cogitarunt, ſaltem eas concluſiones ex principiis deduxerint, quas anteceſſores eorum ignorauerunt. Dudum id viris doctis [ff] animaduerſum ordinem methodumque a ſcriptoribus Cabbaliſticis tum demum fuiſſe adhibitam, vbi Pythagorae, Platonis, Plotini aliorumque gentilium philoſophorum libros legiſſent: Quo nomine Iriram quoque notauit H. MORVS [g], quod de ſephiroth ita

d) Spinoziſm. in Iudaiſmo P. II. c. 17. p. 223.

e) In libro ſupra laudato.

f) l. c. p. 18.

ff) Vid. LANGIVS diſſ. de charact. primaeuo biblior. Hebraic. p. 66.

g) Conſid. ad tr. I. libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 53.

ita ratiocinetur, ac si sphaerae essent Aristotelicae, poenaeque orbes Aristotelicos cum intelligentiis suis pro antiquae Cabbalae mysteriis reponere videatur. Id quod non negat KNORRIVS [h], sed tantum respondet, *duorum esse generum Iudaeorum magistros, aeui quoque periodis et locorum varietate nec non studiorum gradibus satis inuicem discretos. Nam qui vastationi vrbis fuerint propiores, quique in terra sancta suas habuerint scholas, et ad Cabbalisticorum dogmatum culmen ascendant, puriores esse, et a pollutionis Graecanicae philosophiae suspicione liberiores; postquam autem Saracenorum tempore Aristotelis philosophia Arabica lingua tradi coepta sit, Cabbalistas quosdam Maimonidem in exotericis ita instituentem secutos, ausos esse ita Cabbalistica dogmata tradere.* Quibus in verbis datam obseruationem ipse mire confirmat, fallitur vero in eo, quod putat Cabbalistas veteres a pollutione Graecanicae philosophiae prorsus esse immunes, cuius contrarium ex dicendis constabit, recteque ad haec monuit MORVS [i], magnum sibi scrupulum iniici etiam de iis, qui vrbis vastationi sunt propiores, et in terra sancta suas scholas habuerint. Verum cum supra iam quaedam allata sint, huc pertinentia, pluribus afferendis hic supersedemus.

VIII. Adiuuisse vero interpolationes Cabbalisticorum scriptorum ipsiusque philosophiae ab iis traditae fata gentis Iudaicae, dubitandum vix esse videtur. Haec enim cum miris mutationibus, migrationibus et translocationibus Iudaeos fuisse expositos doceant, vt supra prolixe narratum, recte inde colligitur, non potuisse euenire aliter, quam vt inter nouas gentes, et noua studia noua quoque placita irreperent, quae veteribus addita in vnum corpus coaluerint. Id quod eo facilius fieri potuit, quo magis allegoriae difficillimae, quicquid lubebat, affingere permitterent, et facile esset, quadrata miscere rotundis. Id quod libris Iezirah et Sohar accidisse, supra, vbi de iis actum, luculenter demonstrauimus, nec ipse negauit KNORRIVS [k].

IX. His omnibus iam rationibus subductis fatendum est, in historia Cabbalisticae philosophiae certitudinem, quae ex omni parte satisfaciat, sperari non posse et contentos nos esse debere, si subducto quod veteres Cabbalistae obduxerunt, allegoriarum densissimo velo, eos inter Iudaeos philosophos interpretes sequamur, qui faciem paulo luculentiorem arcanae philosophiae suae nobis depingunt, et quos verisimili ratione sperare possumus, non inepte antecessorum suorum mentem explicuisse, et ita calculos subduxisse, vt a veteribus tradita cum iis conspirare videantur. Ex quo intelligitur, etiam ex hac historiae philosophicae parte Pyrrhonismum sobrium suisque limitibus circumscriptum non eiiciendum, nec aliter de Cabbalistica philosophia differendum esse, quam verisimilitudinis leges patiuntur. Ex his vero patet, quid de illa cautela statuendum sit, quam in aures nobis toties insusurrant, qui Cabbalam aliquam pu-

h) In amica responsione l. c. p. 73. i) pag. 101. 181. k) Praef. T. II. Cabb. denud. §. 6. p. 4.

puram venantur, nempe diffitendum esse Cabbalistis recentioribus, eo quod noua, peregrina et adulterina multa veteribus immiscuerint. Quod quamuis pertinaciter negandum non esse, ex hactenus dictis pateat, semper tamen difficultas restat, qua ratione pura ab impuris, domestica ab alienis, genuina a suppostitiis discernere liceat, cum veteres scriptores Cabbalistici tantis se tenebris inuoluerint, vt non nisi a sequioris aetatis interpretibus lux aliqua speranda sit. Frustra huc rationem, frustra reuelationem quis aduocauerit, vt ea purae Cabbalae vestigia reliquiaeque dici queant, quae cum hac norma conueniunt. Hoc enim modo duplici ratione ratiocinandi leges violantur. Nam qui ita instituunt, eam primo hypothesin, quam tanquam purius aliquod dogma Cabbalisticum ex scriptis Cabbalisticis demonstrare satagunt, supponunt, et tum demum ad Cabbalae dogmata applicant, sicque quaestionem ratiocinii sui, praemissis vitioso argumentandi genere immiscent, et ex conclusione medium terminum demonstrationis suae deriuant: Deinde eum etiam sensum Cabbalisticis dogmatibus tribuunt, quem tota systematis, certe principiorum admissorum, ratio non patitur. Id quod in controuersiis cum Iudaeis, in quibus veritatem religionis Christianae ex Cabbalisticis scriptis viri quidam docti demonstrare satagerunt, saepe se manifestauit, Iudaeis clamantibus, ea Christianos Cabbalistis affingere, de quibus tamen disceptetur, quaeque illos statuisse ipsi negent atque pernegent. Vt taceamus, quod obiiciunt alii [l], nondum euictum esse, omne illud veteribus Cabbalistis ignotum fuisse, quod Irira, Loriia hisque similes recentiores illis tribuunt, et a placitis illis purioribus, quae animo praeconcipiunt suo, viri eruditi dissentiunt. Patebit enim ex iis, quae mox dicemus, potiora et quae fundamentum rei concernunt, ita ab iis disputari asserique, vt verisimile sit ipsos Cabbalae conditores, eorumque sectatores hunc in sensum praecepisse, licet concedi queat, plura postea accessisse, quae vetustissimis philosophis Cabbalistis indicta fuerunt, eo quod conuenienter eorum principiis asseri posse viderentur.

X. Nempe quamuis inter tot salebras inoffenso pede incedere vix liceat, illud tamen iter omnium minime impeditum videtur, quod ita recentiorum Cabbalistarum, qui magis philosophice et sine velo de his mysteriis disputarunt, explicationes sequitur, vt non tantum veterum scriptorum Cabbalisticorum cogitata cum iis comparet, et, quid sine coactione, et sua quasi sponte cum iis conueniat, et hac ratione inter se consentiat, et cohaerentis alicuius systematis rationem habeat, dispiciat: sed potissimum quoque ad fontes, ex quibus philosophia Cabbalistica hausta est, quosque in doctrina Orientalium et Aegyptiacorum philosophorum inueniri supra demonstrauimus, attendat, et id propius vero Cabbalistis veteribus tribui statuat, quod ex iis fluxisse res ipsa clamat. Hanc enim procedendi in inquirendis dogmatibus Cabbalisticis rationem omnium maxime rationalem et verisimilem esse, facile ex eo intelligi potest, quod

[l]) WACHTER. Eluc. Cabb. c. III. §. 5. p. 28.

quod ex origine rerum de eius indole iudicandi via eſt proniſſima, et ab ipſa quaſi natura commendata. Hanc ſi ſequimur, deprehendemus in multis concordiam omni expectatione maiorem talemque, quae nos plane conuincat, recte id Cabbaliſtis veteribus tribui, quod tam luculenter origines ſuas prodit. Vnde vehementer miramur, plerosque, qui de Cabbaliſticae philoſophiae placitis fuere ſolliciti, maluiſſe coniecturas ſuas ſequi, quam huic viae inſiſtere. Et Henricus Morus quidem ſaepiſſime ad Pythagoricam Aegyptiorum philoſophiam prouocauit, et harmoniam inter eam et Cabbaliſticam veterem demonſtrare conatus eſt, eo quod crederet, Iudaicam philoſophiam in hac ipſa gente fere obliteratam et corruptam ad Pythagoram in eius itinere Orientali perueniſſe, priusquam corruptionem ſequentibus temporibus demum inualeſcentem fuiſſet paſſa, hincque arborem quoque ſephiroticam iuxta praecepta Pythagorica explicuit et delineauit. At ignorabat vir cetera ſummus eam philoſophiae Pythagoricae indolem, qualem in Aegypto acceperat, cum Orientalis philoſophiae beneficio eſſet reformata, et quoad diuina in aliam prorſus formam tranſmutata; multa quoque, vt ipſe Platonicae philoſophiae erat addictiſſimus, ex ingenio finxit, et tum Pythagoreo, tum Cabbaliſtico ſyſtemati intulit, ſicque vtrumque corrupit. Vnde quae de Cabbala ille praecepit, non ſine grano ſalis legenda probeque ad veteres fontes examinanda ſunt [l]. Alia ratione hanc quoque viam calcauit eruditiſſimus B A S N A G I V S [m], qui non ſine multo labore id egit, vt origines Cabbaliſticorum dogmatum ex philoſophia Aegyptiaca oſtenderet. At in eo offendit, quod eam ſibi Aegyptiacam philoſophiam ducem elegit; quam veterem ſuo loco vocauimus, eo quod antiquiſſimis temporibus in Aegypto obtinuiſſet. Hanc cum hieroglyphicis figuris atque ſymbolis praecepiſſe obſeruaſſet, et hac etiam methodo Cabbaliſtas vti vidiſſet, ex illa hos ſua depromſiſſe iudicauit. Qua in re magnopere falſus eſt. Suo enim loco euidentibus veterum teſtimoniis demonſtratum eſt, philoſophiam illam Aegyptiacam veterem eo tempore, quo Cabbaliſtica philoſophia inter Iudaeos enata eſt, iam intercidiſſe, et a ſacerdotibus ſua dogmata ope hieroglyphicae methodi ad victorum mentem aliasque circumſtantias immutantibus, longe alia fuiſſe tradita. Mirum itaque non eſt, parum veriſimilitudinis iis ineſſe, quae de hac re diſputat. Aliter itaque res inſtituenda, eaque philoſophia diuinior ſiue theologia exploranda eſt, quae poſt Alexandri M. tempora regnantibus Ptolomaeis in Aegypto obtinuit, quae qualis fuerit in *fine primi Tomi* luculenter deſcripſimus. Eam ex orientalium, qui tunc emergebant, philoſophorum ſomniis et ex placitis Pythagorico-Platonicis fuiſſe conſarcinatam, haecque ex illis, maxime de rebus diuinis praecipiendo emendata, relicto, quod Plato ſequebatur, ſyſtemate dualiſtico, emanatiuum recepiſſe, inque conſtituendis variis emanationum diuinarum virtutumque ſubſtantialium ex

l) Conf. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. II. p. 237. ſeqq. m) Hiſt. Iud. L. III. c. 19. p. 509. ſeqq.

ex Deo progreſſarum ordinibus et claſſibus vsque ad animam; immo vsque ad ipſam materiam malosque ſpiritus, et definiendo rerum, quae per has claſſes emanarunt, ad Deum reditu occupatam fuiſſe, illic prolixe docuimus, monentes philoſophos Platonicos ſequioris aetatis duce Ammonio et Plotino eam philoſophiam reformaſſe et in formam certiorem concluſiſſe, quae a Platone paulo minus deuiaret. Hanc philoſophiam Aegyptiacam ex Orientali potiſſimum enatam excoluiſſe Iudaeos ſupra ſatis luculentis rationibus confecimus. At Cabbaliſticam inde enatam eſſe, ipſa comparatio plane docebit. Vt itaque in obſcuro et difficili argumento lectorem manu quaſi eo ducamus, vt ipſe iudicium interponere queat, exhibebimus σχηματισμὸν eorum dogmatum, quae praecepit philoſophia Orientalis, Alexandrina et Cabbaliſtica, ex quo parallelismus cuilibet intuenti erit euidentiſſimus. Ita vero praecepit philoſophia

Parallelismus Philoſophiae Aegyptiacae, Orientalis et Cabbaliſticae.

Aegyptiaca ſiue Alexandrina.	*Orientalis.*	*Cabbaliſtica.*
I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia quae ſunt, ex vno principio effluxerunt.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque omnia emanarunt ex Mithra infinito lucis Oceano.	I. Ex nihilo nihil fit, adeoque ex vno ſunt omnia, infinita luce ſiue Or Haenſoph.
II. Hoc vnum principium eſt Deus Deorum, Deus vnus prior etiam primo Deo et rege, qui in ſolitudine ſuae vnitatis permanet, qui eſt fons omnium et radix intelligibilium idearum.	II. Principium rerum omnium ſupremum optimumque ſuper omnia principia in infinito ſilentio quietum reſidet, fonsque eſt omnium principiorum emanantium.	II. Principium rerum omnium, quod eſt ſuper omnia, eſt ſenior ſeniorum, occultus occultorum, ex quo ſunt efformationes omnium regum, i. e. ſephirarum emanantium.
III. Ab hoc vno Deus per ſe ſufficiens ſe ipſe emittendo radios ſuos explicuit (ἐξέλαμψε) hinc eſt principium et Deus Deorum.	III. Ex hoc vno principio, quod immenſum lucis aequor eſt, alia omnia principia bona, lucida ſunt, duxque et origo reliquarum virtutum diuinarum inde ortus eſt.	III. Hic occultus cum lucis eſſet nimietas expandit ante ſe velum quoddam, in quo ſculpſit formas regum, id eſt, produxit Adam Kadmon principiatum primum.
IV. Haec principia ſunt ſuper omnia, et antiquiſſima, quae Aegyptiaca philoſophia ſupra Deos aetherios et empyreos et coeleſtes conſtituit.	IV. Ad hoc principium et per hoc ad Deum omnibus principiis priorem cunctae virtutes ſubſtantiales pertinent, quibus ille prior et ſuperior eſt.	IV. Rex primus reſpectu regum filiorum Iſraël id eſt principiatorum ex ſe emanantium prior eſt.
V. Hunc excipit alius Deus, Emeth, qui eſt mens ſe ipſam intelligens, et	V. Principium ſecundum lucis primigeniae naturam habet, ni-	V. In productione veli illius, hominis primogeniti eiusque conforma-

alia

alia intelligibilia ad ſe conuertens.	hilque ineſt tenebrarum.	tione innotuit occultus occultorum, et ſedet ſub throno ſcintillarum, i. e. luce plenus eſt emanante.
VI. Hic eſt poſt vnum illud quod intelligit et intelligitur, et ſolo ſilentio colitur.	VI. Eſt vero poſt primum illum Deum in abyſſo ſilentii latentem.	VI. Ita ſenior ſeniorum, occultus occultorum in illo principio in membra compoſitus, id eſt, expreſſa eius natura eſt.
VII. Hoc principium prima illius vnius effigies eſt, et Eicton appellatur.	VII. Hoc principium virtus prima, maxima et ſumma poſt Deum eſt, Deique effigies.	VII. Adam Kadmon primogenitus Dei, et principiatum primum eſt, eius imago.
VIII. Praeter hos opifex eſt mens, qui et veritatis cuſtos et ſapientiæ, et quatenus ad generationem ſapienter deſcendit et incognitam rationum latentium vim producit in lucem, dicitur Amun, quatenus vero perficit omnia cum veritate, dicitur Ptha, quatenus beneficus eſt, dicitur Oſiris, aliasque denominationes propter alias poteſtates habet.	VIII. Poſt hoc principium in pleromate diuino aliud eſt, quod rerum condendarum curam poſtea ſuſcepit, et cum eo ſunt aeones aliae ex eo fonte progreſſae, veritatem, ſapientiam, poteſtatem diuinam comprehendentes.	VIII. Eſt ex hoc principio ſub Or Haenſoph trias principiorum, ſephirarum ſuperiorum trinitas, corona, ſapientia, prudentia, quibus Adam Kadmon inferiorum cauſſa creator et moderator factus eſt, et ex his ſephirae reliquae ſeptem.
IX. Sub hoc principio ſunt alii quoque principatus ſuper elementa tota in generatione poſita.	IX. Hoc principium ſiue aeon angelos et archangelos condidit, qui rebus generabilibus praeficerentur.	IX. Ex vaſis emanationum diuinarum per Adam Kadmon ſingulis mundorum generibus dati ſunt angeli illis praefecti.
X. Hae poteſtates ſiue virtutes (δυνάμεις) ſunt octo, quatuor maſculae, quatuor foemininae. Hae ad ſolem pertinent.	X. Virtutes ſubſtantiales ſiue aeones praeter ſummum Deum et primam virtutem octo ſunt, maſculini et foeminini generis.	X. Emanationum ex Deo per Adam Kadmon decem ſunt, nempe decem ſephirae, quarum reliquae ſunt maſculae, infima vxor Adam Kadmon ſiue macroproſopi foemina.
XI. Infra hunc alius principatus eſt, ſuper na-	XI. Aeon demiurgus extra pleroma progreſſus	XI. Ex fonte primogenito, qui ex infinito lucis di-

turam

turam omnem in generatione verſantem, qui Lunae aſſignatur.	alios minores ſpiritus materiae praefecit, in ſublunaribus habitantes.	uinae oceano effluxit, flumina minora, et ex his in mundos inferiores miniſtri fluxerunt.
XII. Diuiditur coelum vel in partes duas vel quatuor, vel duodecim, et ſic porro, et his duces praefecti ſunt vel plures vel pauciores, his vero vnus praeficitur, qui omnes regit.	XII. Angeli orbis conditores duce matre ſua Ennoia mundi partibus praefecti ſunt illisque imperant.	XII. Pandalphon ſpiritus mundi eſt, cum angelis ſuis mundo Aſiahtico imperans.
XIII. Ita ſecundum theologiam Aegyptiorum doctrina de principiis deſuper ad inferiora progrediens, ab vno incipit et deſinit in multitudinem vnius imperio gubernatam, et prorſus omnis indeterminata in ſe natura definitur et continetur aliquo certo termino, hoc eſt a ſuprema illa vniente omnia cauſſa.	XIII. Cuncta ex ſuperna virtute, ignota et latente emanarunt, et a primis ad infima ſe emanatio haec extendit.	XIII. Emanarunt cuncta a prima et ſuprema luce infinita, vsque ad extrema, nempe cortices i. e. malos angelos.
XIV. Materiam, quae ex ſe eſſe non potuit, Deus ex eſſentialitate (i. e. ex ſe ipſo) produxit (παρήγαγεν) diuidendo materialitatem ab eſſentialitate.	XIV. Materia ex ſe eſſe non poteſt, adeoque ex infinito illo lucis diuinae et inacceſſae oceano effluxiſſe cenſenda eſt.	XIV. Quicquid materiale eſt, non habet eſſentiam ex ſe, adeoque ad mundum condendum ab eſſentialitate radios infinitum lumen retraxit, ſicque ex priuatione tenebricoſa materia extitit, ex qua mundus materialis conditus.
XV. Hanc materiam Deus Demiurgus animatam accepit et ex ea ſimplices incorruptibilesque ſphaeras fabricauit, ipſiusque quod erat poſtremum ad corpora generabilia et corruptibilia transtulit.	XV. Materiam acceperunt angeli conditores exque ea coelum et quae ſub ſphaeris ſunt fabricarunt.	XV. Ad mundos hos condendos radius infiniti luminis emanauit, nempe Adam Kadmon per quem conditus luceque repletus mundus et confracta vaſa.
XVI. Materia, quia ex	XVI. Materia mala qui-	XVI. Nihil itaque ma-

Deo

Deo opifice patreque omnium facta, habet perfectionem ſuſcipiendi Deitatem, quia ſuperiora diffundunt lumen ad inferiora.	dem, ſed poteſt aeon eam recipere et in ea apparere, vt lucem diuinam et felicitatem reſtituat.	teriale in ſe, cuncta ſpiritualia Deoque plena ſunt, malum vero ex priuatione lucis.
XVII. Nihil terrenum eſſe poteſt, quod expers ſit diuinae communicationis, hinc ipſa quoque terra diuinam quandam portionem inde ſuſcepit.	XVII. Eiusmodi virtus ſubſtantialis in terra ad liberandos homines apparuit.	XVII. Adam Kadmon igitur in materia ornanda ſe manifeſtauit, adeoque in mundo etiam Aſiahtico lux eſt.
XVIII. Materia propter conditionem viliſſimam et in momenta mutabilem comparari cum aeterna Dei eſſentia immutabilique natura intelligibilium non poteſt, adeoque non-ens eſt.	XVIII. Materia tenebricoſa, frigida, malorum plena a Dei eſſentia prorſus defecit, ſicque malorum ſylua facta eſt.	XVIII. Quo magis emanationes a fonte primoprimo remotae ſunt, eo magis fiunt tenebricoſae, materia itaque retractis diuini luminis radiis per priuationem frigida et tenebricoſa, facta non-ens eſt.
XIX. Anima ex Deo orta eſt, nempe ex intellectu diuino, adeoque vi emanationis pars eſt diuinae eſſentiae.	XIX. Anima ex Deo emanauit et diuinae eſt originis.	XIX. Anima hominis ex intellectu diuino prodit.
XX. Anima veſtimenta accepit in inferiorem mundum et regiones ſublunares delapſa, quibus induitur.	XX. Anima deſcendens corpori a malis angelis condito immiſſa eſt, hinc ab iis miſere vexatur.	XX. Animae vehicula ſua habent, quorum vnum alterum veſtit, quaeque deſcendens in hortum Eden et inferiora accipit.
XXI. Liberanda eſt anima exercitiis philoſophicis et reducenda ad fontem, ex quo deſcendit.	XXI. Liberanda eſt anima variis exercitiis, poenitentiis, moleſtiis, magia, vt ad Deum reducatur.	XXI. Animae per exercitia et meditationem legis ab vno mundo in alium ſicque ad ſummum fontem eleuari poſſunt.
XXII. Fiet hoc per varios gradus et purgationes et reuolutiones aſcendendo ex vna mundi regione ad aliam, vsque redeat anima ad Deum, originem ſuam.	XXII. Animae vinculis ſolutae ad Deum per migrationes varias iterum aſcendunt.	XXII. Poſt mortem anima Nepheſch migrat in mundo viſibili, Ruach abit in hortum Eden, Neſchama in hortum ſuperiorem, et ad Deum redit.
Hactenus Alexandrina philoſophia.	Hactenus Orientalis philoſophia.	Hactenus Cabbaliſtica philoſophia.

Haec ſummorum tantum capitum comparatio eſt, quam vel ipſis Iamblichi [n], veterumque de placitis haereticorum ex Orientali philoſophia progreſſorum ſcriptorum [o] et librorum Cabbaliſticorum [p] verbis, vel ex aſſertionibus ſuo loco, cum de Alexandrina et Orientali philoſophia ageremus, euidenter demonſtratis attulimus, ex qua coecum palpare poſſe credimus, ex vno fonte tria haec genera philoſophiae ſublimioris vel metaphyſicae fluxiſſe. Dubiumque nullum eſt, potiora ab Orientalibus profecta Pythagorico-Platonicis occaſionem dediſſe ita ſtatuendi, ex vtroque dein fonte Cabbaliſtas ſua hauſiſſe, et ad patria dogmata paulo diligentius inflexiſſe. Ex his vero abunde quoque patet, recte nos conſtituiſſe fontem Cabbaliſticae philoſophiae, Aegyptiacam, quae cum ſyſtema emanationis ab Orientalibus acceperit, clauem hanc nobis exhibet, qua adyta Cabbaliſtarum non infeliciter reſerari poſſunt. Cuncta enim, ſi in ſummam contrahantur vnam, eo redeunt; cum ex nihilo exiſtat nihil, omnia ex Deo, etiam materiam, quoad eſſentialitatem ſuam emanare, materialitatem vero priuationem ſiue non-ens eſſe. Omnia itaque hunc fontem et originem agnoſcere, nempe Deum omnibus principiis ſuperiorem et in infinita lucis abyſſo latentem; ex eo vero per principium aliquod primarium, quod omnibus emanatiuis fons mediatus conſtitutus ſit, primum quidem certa principia vel virtutes ſubſtantiales diuinas emanaſſe, quibus infinita et incomprehenſibilis lux diuina ad inferiora demittatur; ex his vero fontibus ſpiritualibus lucis diuinae mundos diuerſos pro gradibus emanationum propius vel longius a primo fonte diſtantium conſtitutos eſſe, et in his formandis vnam illarum virtutum ſubſtantialium diuinarum, (quas aeonas, voce ex Orientali philoſophia ſumta commode dixeris) et, vt plerique inter Orientales, et omnes Alexandrini atque Cabbaliſtae volunt, primam Deoque proximam reliquis emanatiuis praefici fontem, eumque Dei filium, atque imaginem eſſe: prodire quoque ex emanationibus intra diuini luminis plenitudinem adhuc, comprehenſis alios minores ſpiritus extra hoc πλήρωμα, eorumque varias claſſes, munera varia, naturamque magis minusue bonam ſpiritualemque eſſe, prout fonti emanationum vel propiores vel ab eo remotiores magisque craſſi et materiae affines ſint. Eſſe porro emanationes diuinae plenitudinis expreſſas imagines diuinae veritatis, ſapientiae, prudentiae, gloriae, potentiae; maxime vero triadem ſuperiorem ceu illi fonti fontium propiorem conſiderandam: et definiri poſſe atque concludi denario numero earum aeonum poteſtatem; eſſe quoque eas vel actiua vel paſſiua potentia praeditas, et ideo maſculini atque foeminini generis figura repraeſentari. Harum vero emanationum, operationum atque vim in regno Dei tum ſupracoele-

n) Conſulenda hic delineatio philoſophiae Alexandrinae ſuperiori libro data, pleraque heic ipſis IAMBLICHI verbis de myſter. Aegypt. ſ. VIII. c. 2. p. 158. Plotini, Porphyriique expreſſimus.

o) Conferenda hic ſyſtemata Simonis Magi et Menandri ſupra delineata, et quae de philoſ. Orient. in antecedente libro diximus.

p) Maxime ex libro Soharico Siphra de Zeniutha.

coelesti, quod est spirituum, tum sublunari, quod est creaturarum materialium se monstrare, et ita cuncta disponere, vt plena sint manifestantis se Deitatis, idque lucis similitudine omnium optime posse adumbrari comprehendique. Constituique posse certos orbes, gradusque, quibus euolutiones emanationum diuinarum se manifestent; et huc etiam animae originem aduocandam esse, quae ex Deo effluxerit, et per certas reuolutiones exutis vestimentis, quae in descensu acceperat, a materiae angelorumque malorum persecutione liberanda, et ad fontem suum reducenda sit. Haec communia illa dogmata sunt, in quibus consensisse Orientales, Alexandrinos et Cabbalisticos philosophos ex delineatis eorum systematibus et danda infra horum adumbratione luculenter constat. Quae recedere a Platonismi genuina et ab auctore suo efformata facie quilibet rerum peritus facile deteget; ex quo euinci sine labore potest, Orientalem philosophiam primam foetus huius inuenusti matrem fuisse. Quin ex iis, quae Iamblichum potissimum κατὰ πόδα secuti de Aegyptiaca theologia diximus, liquere putamus, laxius Alexandrinos philosophatos fuisse de diuinis magisque a Platone recessisse, quam postea factum, vbi hoc systema emanatiuum Ammonius et Plotinus reformauerunt, et trinitate principiorum summorum ex veteri philosophia seruata et partim ad Christianorum placita imitanda, partim ad Platonicam trinitatem exprimendam translata, reliquas aeonas abiecerunt, et in eo orientalibus philosophis, et haereticis ex iis prodeuntibus se opposuerunt, vt ex PLOTINI disputatione *contra Gnosticos* est manifestum. Non vero dogmata tantum sed et symbola illa peregrina et prorsus absona tum inter Orientales tum inter Alexandrinos Platonicos recepta fuisse, instituta comparatio facile euincet, habebitque, qui rei difficultate non deterretur, luculentissimum exemplum in Dracone Cabbalistarum in Soharico tractatu, *Siphra de Zeniutha* delineato, si cum animali monstroso, quod Orpheo affinxerunt Platonici Alexandrini comparetur, quale *Tomo primo* ex Proclo descripsimus; vel si Oracula Zoroastris cum Cabbalistarum symbolis conferantur. Vtrosque vero haec symbola ab Orientalibus et Aegyptiacis philosophis accepisse, nemo ignorat, quem philosophiae barbaricae notitia non latet. Ex his vero manifestum esse putamus, errare eos magnopere, qui Platonicam philosophiam, nulla addita restrictione parentem Cabbalisticae fuisse contendunt; nam et Alexandrina philosophia, praecipue ante Ammonii et Plotini reformationem, quam tamen sequentes philosophi mox immutauerunt iterum, vt suo loco dictum, et Cabbalistica multum ab ea discedit, eo quod plurima, quoad diuinas res ab Orientalibus accepisset. At nec illi tamen rem acu tangunt, qui prorsus exulare a Cabbalisticis placitis philosophiam Alexandrinam Pythagorico-Platonicam volunt. Hanc enim, vbi semel reformata esset, et ex Orientali nouos vultus accepisset, Iudaeis sua comminiscendi et dogmatibus domesticis adaptandi occasionem fecisse, origo philosophiae Cabbalisticae satis luculenter docet,

cet, et dogmata euincunt, quae ex hac ſchola tantum prodierunt. Quod qui negat, eum vel Soharicos tractatus, vel librum *Iezirah* nunquam legiſſe oportet, in quibus clara Pythagorico-Platonicorum placitorum deprehenduntur veſtigia. Nullo vero euidentiori argumento id euinci poteſt, quam ex parallelifmo inter Philonem et Cabbaliſtas inſtituto. Philonem enim in Aegypto philoſophiae Pythagorico-Platonicae ſe addixiſſe, paucos hodie eſſe credimus, qui negauerint. Aſt ſi ea comparentur, quae ſupra de Philonis philoſophia *libri huius capite primo* diſſeruimus, patebit, Cabbaliſticam ei philoſophiam ſimili modo, vt Pythagorico-Platonicam placuiſſe. Poſſet id inſtituta comparatione luculenter prolixeque oſtendi, ſi locus tantam prolixitatem pateretur. Dabimus tamen rationem rei ſpecimenque vnum et alterum, quoniam luculentiſſimum exemplum Philo eſt, et Pythagoreos Platonicosque multa ex Orientali philoſophia ſibi per ſyncretiſmum in Aegypto inualeſcentem vindicaſſe, et horum veſtigia ſecutos fuiſſe Iudaeos in Aegypto philoſophantes. Non allegabimus vero allegorias legis, non ſtudium et venerationem Therapeutarum hanc philoſophiam excolentium et ſimilia, quae ſuo loco legi poſſunt, ſed dogmata adducemus duo apud Cabbaliſtas longe celeberrima, doctrinam ſephirothicam et de Adam Kadmon ſiue homine primo, quae ita Philo expreſſit, vt plane appareat, Cabbaliſticam, Orientalem et Platonicam philoſophiam in Philone conſpirauiſſe. Hunc vero ſupra, vbi de trinitate Philonis diſputauimus, praepoſuiſſe trinis principiis in diuinitate Deum ſummum in profunditate ſua latentem, oſtendimus, huicque ſubordinauiſſe tria principia ſumma et diuina, eaque tanquam virtutes ſubſtantiales ex Deo emanantes ſibi concepiſſe, demonſtrauimus. At his alia quoque ſubiunxit eiusmodi principia emanatiua, non rem tantum, ſed et nomina a Cabbaliſtis mutuatus: Rem ipſam vt cum arbore Cabbaliſtarum ſephirothica comparari queat, exhibebimus ex ſchemate ſcriptoris veteris Graeci, ex quo illud attulit magnum Germaniae Graecarumque in ea literarum ornamentum DAVID HOESCHELIVS [q] noſter, quod haec eſt:

τὸ ὄντως ὂν

Θεὸς	δύναμις,	κύριος
ἀγαθότης		ἐξουσία ἢ ἀρχὴ
ποιητικὴ		βασιλικὴ
εὐεργέτης		ἀρχικὴ
χαριστικὴ		κολαστικὴ
δωρητικὴ		κολαστήριος
κοσμοποιητικὴ καὶ		νομοθετικὴ
προνοητικὴ		προστακτικὴ
ἵλεος		ἀπαγορευτική.

Quo

q) In annot. ad PHIL. de nom. mutat. p. 1048.

Quo in ſchemate vnius virtutis ſubſtantialis diuerſa nomina ſunt [r], vt apud Cabbaliſtas quoque in arbore ſephirothica euenit. Cuius nomina infra peculiari ſchemate delineanda, ſi cum hoc ſchematiſmo Philoniano comparentur, patebit ſephiroth Cabbaliſticas Philoni non fuiſſe ignotas, at nec aeonas Orientalium eum latuiſſe, immo, ſi dicendum, quod res eſt, ex hoc fonte vtroſque hauſiſſe, Moſisque doctrinae de attributis diuinis corruptae et adulteratae applicuiſſe. Nam et Cabbaliſtae, virtutes emanatiuas ponunt, ἐξουσίαν, coronam, quam et κυρίον, Eieh dicunt; et ſapientiam, quam Θεὸν Iah vocant, et prudentiam, quae Iehoua vocatur, porro δύναμιν quam Gebhurah vocant, allegant, et ἀρχικὴν, quae Gedolah ſiue magnitudo imperii dicitur, et ſic porro, quae omnia tandem in regno Dei, et potentia legiſlatoria ſe exſerunt. Verum ne haec noſtro tantum ingenio foecundiori forte in hac concordia inter Cabbaliſtas et Philonem videnda, deberi, cauſſetur quiſquam, en luculentum ipſius PHILONIS [s] locum, qui totum ſyſtema et Orientale et Cabbaliſticum continet, ſed Graece inſpiciendus eſt, cum interpres, qui hoc philoſophiae genus non intellexit, vim verborum veramque ſignificationem non fuerit aſſecutus. Ita vero philoſophus Iudaicus: *τὸ γὰρ ὂν ᾗ ὂν ἐστιν οὐχὶ τῶν πρός τι, αὐτὸ γὰρ ἑαυτοῦ πλῆρες, καὶ αὐτὸ ἑαυτῷ ἱκανόν· καὶ πρὸ τῆς τοῦ κόσμου γενέσεως καὶ μετὰ τὴν γένεσιν τοῦ παντὸς, ἐν ὁμοίῳ· ἄτρεπτον γὰρ καὶ ἀμετάβλητον, χρῆζον ἑτέρου τὸ παράπαν οὐδενός· ὥστε αὐτοῦ μὲν εἶναι τὰ πάντα, μηδενὸς δὲ κυρίως αὐτό·* ΤΩΝ ΔΕ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ἋΣ ΕΚΤΕΙΝΕΝ ΕΙΣ ΓΕΝΕΣΙΝ *ἐπ᾽ εὐεργεσίᾳ τοῦ συσταθέντος, ἐνίας συμβέβηκε λέγεσθαι ὡσανεὶ πρός τι τὴν βασιλικὴν, τὴν εὐεργετικὴν βασιλεὺς γάρ τινος, καὶ εὐεργέτης τινός· ἑτέρου πάντως βασιλευομένου καὶ εὐεργετουμένου· τούτων συγγενής ἐστι καὶ ἡ ποιητικὴ δύναμις, ἡ καλουμένη Θεός· διὰ γὰρ ταύτης τῆς δυνάμεως ἔθηκε τὰ πάντα ὁ γεννήσαι, καὶ τεχνιτεύσας πατήρ· - - μεγίστη δὲ δωρεὰ τὸ, αὐτοῦ λαχεῖν ἀρχιτέκτονος, οὗ καὶ συμπᾶς ὁ κόσμος ἔλαχε. Ens enim, quatenus ens eſt, non babet relationem ad aliquid; ſe ipſo enim plenum eſt, et ſibi ſoli plane ſufficiens, ſibique ſemper ſimile eſt, tum ante mundi generationem, et poſt genitum hoc vniuerſum. Stabile enim et immutabile eſt, nec vllius omnino rei indiget, ſic vt ex eo quidem ſint omnia, ipſum vero proprie nullius ſit. Ex illis vero VIRTVTIBVS, QVAS EXTENDIT ad generationem propter vtilitatem eius, quod totum conſtituit, quasdam accidit dici poſſe relatiuas, e. g. regiam virtutem et benignitatem. Rex enim ad aliquem refertur, et benefactor ſimiliter, cum alius ſit, cui imperatur, et cui beneficia exhibentur. Eiusdem naturae et indolis eſt etiam virtus effectrix, quae Deus vocatur. Per hanc enim virtutem conſtituit omnia pater, cum ea gignere et artificioſe producere vellet. Maximum vero munus eſt, eum architectum nanciſci, quem vniuerſus mundus nactus eſt.* Habes hic, lector, veriſſimum ſyſtematis ſephirothi-

r) Conf. CLEM. ALEX. Strom. L. I. p. 134.

s) loc. cit.

rothici ſenſum et explicationem, illud enim, ex infinito lumine diuino ſibique in ſolitudine et occulto ſufficienti extendiſſe ſe virtutes diuinas propter generationem rerum, easque ad mundos emanatiuos relationem habere, operante per eas principiato primo, filio Dei conditore mundi rerumque omnium architecto, ſtatuit, vt ex ſequentibus diſpaleſcet. Alio vero loco ſ) primum illum hominem Cabbaliſtarum luculenter exprimit, de homine ad imaginem Dei ex terra facto diſſerens, ita tamen, vt ad Platonicas nugas ſimul eum referat. Ait enim: Δίπτα ἀνθρώπων γένη, ὁ μὲν γὰρ ἐςιν ὀυράνιος ἄνθρωπος, ὁ δὲ γήϊος· ὁ μὲν ὖν ὀυράνιος, ἅτε κατ' εἰκόνα Θεῦ γεγονὼς, φθαρτῆς καὶ συνόλως γεώδυς ὐσίας ἀμέτοχος· ὁ δὲ γήϊος ἐκ σποράδος ὕλης, ἥν χῦν κέκληκεν, ἐπάγη· διὸ τὸν μὲν ὀυράνιον φησὶν ὐ πεπλάσθαι, κατ' εἰκόνα δὲ τετυπῶσθαι· τὸ δὲ γήϊον πλάσμα ἀλόγυ γέννημα εἶναι τῦ τεχνίτυ. *Duplex hominum genus: alter coeleſtis homo eſt, alter terrenus. Et coeleſtis quidem homo ille eſt, qui ſecundum imaginem diuinam factus eſt, expers corruptibilis et ex toto terrenae eſſentiae. Terrenus autem e ſeminali materia, quam humum vocant, eductus eſt. Propterea de coeleſti homine dicit eum non fictum, ſed ad imaginem efformatum fuiſſe. Figmentum enim terrenum irrationalis artificis* ſſ) *progenies eſt.* Quibus verbis quamuis de homine intelligibili loquatur, patet tamen ex loco priore, virtutem illam architectonicam, quae ſecundum Dei effigiem ex eo producta eſt et emanauit intelligi, cuius homines fiunt participes, adeoque idem principium ſubinnui, quod Adam Kadmon, primum ſuperioremque hominem Cabbaliſtae vocant, et ab eo, qui eſt in Malcuth, ſiue regno diuino diſtinguunt, qui nempe hominem inferiorem comprehendit, qui ſuperiorem vi emanationis influentis nanciſcitur t). Poſſent his addi plura, et parallelismus hic in doctrina de anima, deque angelis oſtendi, niſi vela tandem eſſent contrahenda, et redeundum in viam, a qua digreſſi ſumus. Sufficiunt quoque dicta, vt oſtendant, Cabbaliſtica dogmata iam naſcentis Chriſti tempore in Aegypto perſonuiſſe, et ex ſcholis Pythagorico-Platonicorum ad Orientalem philoſophiam reformatis Moſaicis illis accommodatis prodiiſſe, adeoque philoſophiam hanc Aegyptiacam, quodque in illa confirmatum eſt, emanationis ſyſtema veram clauem eſſe myſteriorum Cabbaliſticorum.

XI. Monendi vero ſunt Cabbalae arcana rimaturi, ſermonem non eſſe de Cabbala practica, ſed de theoretica; et in hac quidem non de artificiali et exegetica, ſed de philoſophica et metaphyſica, quae ſola ad hiſtoriam philoſophicam pertinet. Quid vero diſcriminis intercedat, in ſequentibus docebimus. Vt vero hoc addamus monitum, facit lapſus multorum, qui ante editam Cabbalam denudatam, Cabbalam artificialem et exegeticam, quae literalis et ſymbolica tantum eſt, arcani ſenſus

ſ) De allegor. leg. L. I. p. 46.

ſſ) Haec non ex Moſaica, nec ex Platonica, ſed ex Orientali philoſophia eſſe, haereticorum, qui Gnoſtici dicuntur, ſomnia de demiurgo docent.

t) Conf. Lexic. Cabbal. v. Adam Kadmon, p. 28. ſeqq.

fenfus fcripturarum facrarum, cum philofophica et reali confuderunt, vt ex Pici, Reuchlini, Hackfpanii aliorumque fcriptis patet, in quibus Cabbala illa exegetica vtramque facit paginam. Vix vero ediderat Cabbalam denudatam Knorrius, cum videret BVRNETIVS [u], *Cabbalam illam verbalem, ad puerorum ftudia et delicias pertinere, et ifta anagrammata fciolis et femidoctis permittenda effe, nec in cenfum vnquam venire fanae literaturae aut fapientiae, aequumque effe, hanc partem tanquam inutile membrum aut malefanum amputare a cetero corpore.*

XII. Ex his vero omnibus in genere de philofophia Cabbaliftica confideratis a praeiudiciis liberati facile intelligunt, pfeudo-philofophiae characteres in ea vbique deprehendi. Siue enim modum docendi vanum et ineptum, occultum et abfurdis atque inanibus imaginibus turbatum, fiue fyftema emanatiuum, ordinesque emanationum conftitutos ex meris ingenii otiofi ingeniis, fiue notiones obfcuras, confufas vagasque, immo nihili, fiue confequentiarum nexum miferandum, calcemque fine arena, fiue praeiudicia auctoritatis et traditionis, fine vlla rationis demonftratione admiffa, fiue enthufiafmum impium et deifmum, ad quem fyftema Cabbalifticum ducit, confideremus, nullibi eos fapientiae characteres deprehendemus, quibus a nugis ingenii ftolidi et imaginationis magis, quam iudicii imperium experti vera philofophia diftinguitur, et dignofcitur. Quibus fi adiicimus fuperftitionem deteftabilem, ad quam confirmandam Cabbaliftae hac metaphyfica in Cabbala fua practica vtuntur, nemo, fperamus, erit, qui durius nos, quam par eft, de philofophia, Cabbaliftica pronuntiaffe, conqueretur.

§. IV. Progreffuris vero ad ipfius Cabbaliftici fyftematis contemplationem prius Cabbalae diuifio probe cognofcenda eft, ne, quod magnis viris accidiffe iam monuimus, nobis quoque accidat, vt quae vno nomine gaudent, inter fe vero diuerfiffima funt, confundantur. Occafionem vero comminifcendi diuerfa Cabbalae genera dedit nugax Iudaeorum ingenium, praecipue in regionibus Orientalibus, in quibus imaginationis nimio ardore exagitatae furore accenfum, expulfa iudicandi vi ad fymbola fignificantiora, licet rei minus conuenientia delapfum eft. Haec enim confectantes Iudaei huncque corticem magis, quam nucleum doctrinae Cabbalifticae fectantes, miram nobis difciplinam literalem Cabbalifticam dederunt, et tricis naeniisque puerorum magis ludentium diligentia, quam virorum attentione dignis Cabbalam repleuerunt Quas cum fymbolorum loco adhibuiffent, ad fignificanda arcaniore modo myfteria fua, infuperabilibus obfcuritatibus repleuerunt, quicquid lucis in Cabbala in fe fatis tenebrarum complexa fupererat. Quae nifi probe difcernas, non tantum Dauus manebis in explicanda difciplina Cabbaliftica, fed miris etiam modis con- ***Diuifio Cabbalae.***

u) l. c. p. 364.

confunderis, id quod Sec. XVI, viris doctis, qui de Cabbala solliciti fuerunt, accidisse, aliquoties monuimus. Diuidi autem solet Cabbala Iudaeorum in theoreticam et practicam. Illam עיונית hanc מעשית appellant [v]. Theoretica nomen sortita est ab obiecto, quia circa res speculatione et meditatione assequendas occupatur: estque scientia explicandi scripturam sacram secundum traditionem arcanam, et hac methodo dogmata sublimiora de Deo spiritibusque atque mundis deriuandi, et mysticam quandam metaphysicam, physicam et pneumaticam exhibendi. Cabbala vero practica arcanam scientiam promittit, artificiosa applicatione nominum diuinorum, dictorumque scripturae S. vel singularum quoque vocum certo ordine, combinatione et commutatione adhibitarum, res efficere naturae modum cursumque superantes, morbos abigere, adiurare et expellere spiritus malignos, incendia restinguere, ictus armorum sine vulnere excipere, et quae alia sunt mirifica [w], quae istius ope se efficere posse iactat gens superstitiosa et impia: quam recte ideo notauit HENRICVS CORNELIVS AGRIPPA [x], horum tamen, si quosdam audis, artifex strenuus [y]. Ex hac vero Cabbalae practicae descriptione patet, tantum abesse, vt disciplinam quandam philosophicam exhibeat, vt potius nefandam superstitionem horrendo nominis diuini abusu detestandam, magiamque aliquam philosophiae nomine prorsus indignam promittat, licet quibusdam fundamentis ex Cabbala philosophica petitis, quae infra suo loco explicabuntur, nitatur. Hanc vero ita Iudaei suspiciunt, et non tantum licitam, sed pro summo quoque sapientiae thesauro commendandam esse iudicant, vt plures, praecipue recentiori tempore inueniantur, qui Cabbalae practicae se dedant, quam qui philosophicae, de quo ardenti Iudaeorum nostri temporis studio quod Cabbalae practicae impendunt, digna sunt lectu, quae congessit diligentissimi SCHVDTII [z] curiositas. Ad eam vero insaniam ineptum de Cabbala practica iudicium Iudaeos coëgit, vt non vereantur asserere, viros sanctos in gente Israëlitica Abrahamum, Mosen [a] aliosque, maxime vero Salomonem hanc magiam Cabbalisticam exercuisse, et secretis scriptionibus posteritati commendauisse, nec admissum fuisse ad synedrium magnum quemquam, horum mysteriorum expertem [b]. De qua Iudaeorum impietate impudentissima collecta plura videsis apud EISENMENGERVM et SCHVDTIVM. Nec alio ex fonte hausta sunt, quae de libris magicis, qui hodie sub Salomonis nomine ambulant et incautis venduntur, solent tradi, quales sunt Clauicula Salomonis, Historia Asmodaei, et his similes nugis impiis et puerilibus pleni

v) R. ELIAS LEVITA in Thisbi lit. פ.
w) Vid. Io. IAC. SCHVDT. Memorab. Iudaic. P. II. L. VI. c. 31. seqq. p. 190. seqq.
x) De vanit. scient. c. 47. p. 49.
y) Multo labore se eam scrutatum esse ipse fatetur c. 48.
z) l. c. §. 15. p. 196.
a) Etiam Adamum, vt ex iis liquet, quae de libro Rasiel in praecedentibus dicta sunt.
b) Conf. RAYM. MARTINI pug. fid. P. III. dist. 3 c. 22. p. 933. EISENMENGER. Iud. detect. P. I. c. 8. p. 438. seqq. SCHVDT. loc. cit. pag. 191.

pleni [c], quorum librorum catalogum congeſſit doctiſſimus WOLFIVS [d]. Nihil vero in hac Cabbala practica magis ſolenne atque celebre, vel ad efficienda miracula magis efficax, quam nomen Dei adorandum יהוה, quod Schem hamphoraſch, id eſt, nomen expoſitum vocant, quo deteſtando abuſu ad res naturae viis et operibus longe maiores et miracula praeſtanda adhibere ſolent, nugati, maiores ſuos, maxime vero ſanctiſſimos viros in populo Iſraëlitico, res ſtupendas et omni fide maiores eo nomine effeciſſe, ſeque non minora efficere poſſe, quibus tamen enarrandis hic inhaerere, cum ad noſtrum inſtitutum non pertineant, nolumus, dabunt tamen inſulſas impiasque fabulas Iudaeorum legere non faſtidientibus multa laudati viri EISENMENGERVS et SCHVDTIVS [e]. His nominibus diuinis miris inter ſe combinationibus commutatis chartam, membranulas et ſimilia ſignant, et amuleta certi generis miraeque, quod iactant, efficaciae conſtruunt, quale ſupra in clypeo ſiue ſcuto Dauidico deſcripſimus. Vocant haec amuleta קמיעות, ſiue kamea, et triplici forma in trianguli ſpeciem complicatas chartulas collo pectorique appendunt, eaque ſummo loco habent [f]: adiurationes vero ſpirituum, febrium medicationes, faſcinorum ſolutiones, et his ſimilia ea praeſtare, nugiuenduli gloriantur, quae quam inepta, quam impia, quam aliena ab omni iudicio philoſophico, vel mediocriter ingenio ſanus iudicioque recto pauliſper vtens intelligit, dudumque ineptiae ſtultiſſimae gentis viris doctis exploſae ſunt. Quam tamen ſanctiſſimum Seruatorem calumniari, quod iſta ratione vſuque Cabbalae practicae miracula ſua ediderit, merito indignantur omnes [ff]. Probe id intellexerunt viri quidam prudentiores inter ipſos Iudaeos, qui ineptum et inſanum hoc contribulium ſuorum ſtudium damnauerunt. Inter quos imprimis MAIMONIDES [g] audiendus eſt, qui de hac re ita diſſerit: *Poſteaquam autem fatui et mali quidam homines ea, quae de ſupra dictis nominibus attulimus, inuenerunt, anſam inde plura mendacia componendi arripuerunt, literas aliquas pro lubitu in dictionem vnam colligentes, ac hominibus perſuadentes, illam hoc vel illo modo dictam aut ſcriptam, talem vel talem habere operationem atque effectum. Mendaciis his ita ab iſto hominum genere confictis coeperant illa in certos libros referri, qui cum ad manus bonorum alioqui, ſed nimis credulorum virorum, qui ſolidum non habebant iudicium, inter verum et falſum diſcernendi, perueniſſent, et ab illis inter* κειμήλια *ſua adſeruati et abſconditi fuiſſent, ſimplices poſteri illos inuenientes, fidem eis tanquam veris adhibuerunt, et pro talibus receperunt, iuxta illud, quod Salomo ait:*

c) EISENMENGER. l. c. p. 350. P. II. c. 8. p. 440. BARTHOLINVS de libris bibl. c. XIX. p. 64. FABRIC. Cod. pſeudepigr. V. T. T. I. p. 103. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 1047.

d) Ibid. P. II. p. 1216.

e) Vid. EISENMENGER. l. c. P. I. c. 3. p. 354. SCHVDT. l. c. §. 16. p. 198. BVDDEVS loc. cit. §. 38. p. 331.

f) SCHVDT. l. c. WOLF. l. c. P. II. p. 1377.

ff) EISENMENGER. l. c. p. 154. SCHVDT. l. c. p. 195. WAGENSEIL. tela ign. Sat. p. 25. 32.

g) Moreh nebhoch. P. I. c. 62.

ait: Stultus credit omni verbo. Alia Iudaeorum loca a Io. WVLFERO [b] adducta tacemus. Narratque CHRISTOPHORVS ARNOLDVS [i], Iudaeum quendam celebris nominis non tantum haec coram ſe improbaſſe, ſed addidiſſe quoque, patrem ſuum, cum mortis oppetendae tempus inſtaret, inter cetera vitae honeſtioris monita, id quoque filiis ſuis accuratiſſime commendauiſſe, vt ab iſtiusmodi artibus et ſtudiis per omnem vitam ſedulo ſibi cauerent. Eadem viri cordati inter Chriſtianos paſſim [k] inculcant, qui vero pretium aliquod Cabbalae practicae ſtatuere videntur, ſi alias ſapiunt, vt REVCHLINO [l] accidit, veram indolem eius non perſpexiſſe credendi ſunt. Certe exempla triſtia, quae male eueniſſe has artes magicas eiusmodi περιεργίας ſectantibus docent [u], luculentum argumentum exhibent, quam inanibus ſomniis illae nitantur. Nec rationes meliores ſunt, et omnino fanaticis et inſipidis Iudaeorum ingeniis dignae, quas pro incruſtanda illicita hac arte afferunt: eſſe nomina effluxus ex obiectis ſuis habereque ideo intimam cum iis connexionem; praefectumque eſſe ſingulis rebus angelum rectorem, qui eiusmodi incantationibus adiurari mouerique queat, vt ad voluntatem Cabbaliſtae euocantis adiurantisque ſe flectat [m]. Quam ineptam opinionem ex Aegyptiaca philoſophia habere originem, et ab eius ſectatoribus paulo ſanioribus fuiſſe reiectam, ex iis patet, quae *praecedente libro* de ſtudio magiae inter Alexandrinos philoſophos diſſeruimus. Certe ad abominationes gentiles inter Iudaeos graſſantes hanc Cabbalam practicam pertinere, nobis non monentibus quilibet, qui ratione recte vtitur, intelligit. Cabbala theoretica porro in literalem ſiue artificialem, quam aliqui ſymbolicam quoque, licet minus accurate, vocant [n], et in inartificialem ſiue philoſophicam diſpeſcitur. Eſt vero Cabbala literalis, arcana et artificialis atque ſymbolica explicatio ſcripturae ſacrae, quam a patribus ſuis ſe accepiſſe Iudaei gloriantur, qua certo artificio commutatis transpoſitisque literis, ſyllabis et vocibus ſenſus verborum alius et arcanus eruitur. In tres vero claſſes hanc Cabbalam, ſiue exegeſin myſticam et traditiuam oraculorum ſacrorum diſpeſcunt, in Gematriam, Notarikon et Temurah, quas paſſim viri docti [o] explicuerunt, cum hae nugae multo notiores olim fuerint, quam Cabbala philoſophica. Eſt vero Gematria ſpecies conſiderationis textuum ſacrorum mathematicae, qua literae, voces, ſyllabae, commata, vel contextus inte-

b) In theriac. Iud. not. p. 65.

i) Append. ad WAGENSEIL. Sota p. 1199.

k) Vid. quos nominant WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1219. SCHVDT. l. c. P. II. L. V. c. 35. pag. 211.

l) De verbo mirifico L. II. c. 12. pag. 924. Coll. Piſt.

u) Exemplum luculentum eſt incendium Francofurtanum in vico Iudaeorum per eiusmodi Baal Schemoth ſiue adiuratorem, R. Naphthali 1711 exortum, qui cum totius nationis ſuae pudore et indignatione prodidit, quam fruſtranea et falſa ſint haec miracula omnia. Rem prolixe narrat SCHVDT. l. c. c. 6. p. 70.

m) Vid. EISENMENGER. l. c. P. II. c. 7. p. 376. BASNAGE l. c. p. 388.

n) BVDDEVS Obſ. Hal. T. I. obſ. 1. §. 6. intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 38. p. 321. ſed philoſophica quoque tota ſymbolica eſt, eique hoc nomine literalis vel artificialis opponi accurate non poteſt.

o) Plura dabunt TH. HACKSPAN. Miſcell. S. p. 290. et in compendio GLASSIVS philolog. S. L. II. P. I. tr. 2. ſ. 3. art. 7. p. m. 430. alios laudat WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. p. 1210. ſeq.

integri ex certo numerorum ordine expenduntur et cum aliis comparantur, quam variis modis Iudaei instituunt; maxime vsitatus tamen ille est, si literae, quae signa quoque numerorum apud Iudaeos constituunt, ita disponuntur, vt ex numerandi ordine vocis vel textus alicuius, inferatur altera vox vel alius textus, numero illi similis, hincque concludatur, hanc illius significationem arcanam esse. Hanc Gematriae speciem canon ille roborat, si in textibus vel vocibus duabus inter se collatis idem literarum exsurgit numerus, mysticus ibi sensus est. E. g. literae textus Gen. XLIX. 10. יבא שילה eundem numerum constituunt, quem vox משיח conficit, nempe CCCLVIII, adeoque inde concluditur, per Schiloh Messiam esse intelligendum [p]. Pertinet huc alia quoque Gematriae species, quam צורית vocant, siue Cabbalam figuratiuam, nempe quando mysticae redduntur caussae, cur quaedam in textu Hebraeo literae maiusculo scribantur charactere, reliquasque quantitate superent. Cuius lusus ingenii specimina in ipsos Iudaeos eleganter retorta exhibet Io. Iac. Schvdtivs, ad quem lectorem remittimus, cum ad nostros limites res non pertineat, sed prolixius in historia exegeseos sacrae delineanda sit, cuius breuem vero et perspicuam explicationem praeter multos alios dabit Salomo Glassivs ὁ μακαρίτης [q]. Secunda Cabbalae exegeticae species est Notarikon, cuius duo potissimum modi sunt; vnus, quando ex initialibus seu finalibus aliquot vocum seu integri commatis literis vna vox colligitur, alter, quando ex vnius vocis singulis literis singulae voces, quarum illae literae sunt initiales, colliguntur. Prius Rascho Tebhoth, posterius Sophe-Theboth vocant, cuius exempla dabunt Glassivs, Hackspanivs [r] aliique. Tertia species Temurah dicitur, id est permutatio, fitque, vel per simplicem literarum earundem transpositionem, vel per alphabethariam permutationem seu reuolutionem. Prius Albam vocant, et purus putus anagrammatismus est; posterius Atbasch appellant, sicque literarum permutandarum seriem ordinant ex modo priore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ל מ נ ס ע פ צ ק ר ש ת

ex modo posteriore:

א ב ג ד ה ו ז ח ט י כ
ת ש ר ק צ פ ע ס נ מ ל

Facile ex nominibus, quibus hae species Cabbalisticae insigniuntur, suspicari quis potest, falsa esse, quae de antiquitate Cabbalae huius artificialis Iudaei nugantur. Gematriae enim nomen a Graeca voce geometria formatum est, quia secundum proportionem mathematicam literae numerantur. Notarikon, fatente R. Elia Levita [s] nomen habet a notariis Romanorum siue ταχυγράφοις, qui vnius literae notatione integras deno-

p) l. c. P. I. L. V. c. II. §. 49. p. 427. seqq.
q) loc. citat.
r) ll. cc.
s) In Thisbi lit. פ.

denotare voces ſolebant, vel compendia literarum alia adhibebant. A quibus ſiglis nomen hoc deductum eſſe agnouit etiam R. NATHAN [ſſ]. Sed res ipſa quoque veterum temporum genio plane aduerſa et inaudita, indigna quoque auctoritate ſcripturae ſacrae eſt, et ingruentem ſequioris aeui barbariem prodit, qua ſepultis quaſi et latentibus melioribus in eiusmodi tricis occupabantur otioſa hominum ingenia; nec inepta eſt coniectura HVETII [t], ſuſpicantis, has nugas Iudaeos recentes accepiſſe a Graeculis eſurientibus. Quod enim a veriſimilitudine non abhorrere videtur BASNAGIO [u], Cabbalam hermeneuticam a literarum compendiis a DANIELE [x] vate narratis originem cepiſſe, frigidum admodum eſt, magisque probabile a gentilibus et Chriſtianis, in anagrammatiſmis et acroſtichis, deperdito elegantiae literariae ſenſu meliore acumen ingenii demonſtrantibus Iudaeos haec crepundia didiciſſe. Inter gentiles enim Graecos grammaticos mature coepiſſe in eiusmodi minutiis ineptire ex GELLIO [y] conſtat, et Leonidae Iſopſepha docent, hoc eſt, verſus Homeri, qui collecto literarum ſingularum, quibus conſtant, valore, eundem numerum replent. In huiusmodi enim verſibus, quorum priores literis conſtarent eiusdem numeri ac valoris, atque poſteriores, Leonidas ille laudem quaeſiuit, ex quibus aliqui in Anthologia extant. Vixit autem Leonidas hic poëta Alexandrinus imperante Marco. Ex Chriſtianis autem in ſimili argutiarum genere panegyricum in Conſtantinum M. luſit Porphyrius Optatianus. Paſſimque exempla horum artificiorum extant apud ſcriptores Graecos eccleſiaſticos, recteque huc etiam veterum ἀβράξας et μείθρας referuntur. Vt taceamus Lycophronis anagrammata, aliaque quae ſatis euincunt, inter Graecos has ineptias primum, vt leuiori ſunt ingenio, ortum habuiſſe. Alia praecipue de ſiglis notisque vocum integrarum literis initialibus expreſſis dabit BASNAGIVS [z], ea in re prolixus, qui conſuli poteſt. Ex his vero intelligi ſine labore poteſt, originem Cabbalae artificialis prorſus eſſe gentilem, nec ante templi vrbisque vaſtationem quaerendam, quamuis non audeamus cum REIMMANNO [a] initia eius in Sec. III reiicere. Ex his vero de exigua quoque vtilitate huius Cabbalae conſtat, quae euertendae magis, quam eruendae menti ſacrorum ſcriptorum inſeruit. Niſi in hunc eam vſum adhiberi quis velit, vt eiusmodi artificio Iudaeos ipſos oppugnet, et veritatem Chriſtianam ita κατ' ἄνθρωπον defendat, vel ex his interpretamentis de illorum opinionibus ſtatuere velit, quem vſum eleganter oſtendit THEODORVS HACKSPANIVS [b]. Potiſſimus vero vſus ſe monſtrat in addiſcenda Cabbala reali, quam nemo intelliget, niſi hanc explicandi vel torquendi potius ſacras paginas methodum intelligat, eo quod myſteria philoſophica Cabba-

ſſ) In Aruch h. v. conf. HVET. demonſtr. eu. Prop. IX. c. 11. p. m. 453.

t) De vita ſua p. m. 60.

u) Hiſt. Iud. L. III. c. 23. p. 613.

x) Cap. V. 5.

y) L. XIV. c. 6.

z) l. c. p. 614. ſeqq.

a) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 15. §. 4. p. 344.

b) In diſſ. de Cabbala Miſcell. SS. pag. 341. ſeqq.

Cabbaliſtae, eiusmodi luſibus tanquam ſymbolis quibusdam abſconderunt. Cuius exemplum libri etiam antiquiſſimi Cabbaliſtarum Iezirah et Bahir [c] exhibent, ex quibus, quam puerilia et inania hi homines excogitauerint, luculentis ſpeciminibus videre eſt. In quibus, quam parum ſalis inſit, vel vno exemplo docere patietur Lector beneuolus. In *libro occultationis* [d], qui eſt tractatus Soharicus: Sex primae voces, quibus legem auſpicatus eſt diuinus ſcriptor, ſunt ſex numerationes microproſopi, et ſex membra eius, ſic vt legendum ſit pro בראשית in principio ברא שית creauit ſex: tredecim vero voces verſiculi ſequentes tredecim formae ſunt, dignitatis digniſſimae, ſiue barbae macroproſopi. Vix riſum tenebit lector, has ineptias legens, niſi indignetur, ab impuris apellis maieſtatem ſcripturae ſacrae ita vilipendi. Plura addere et taedet et piget, dabit tamen alia citatus liber *Siphra de Zeniutha*, et qui magna patientia inſanientium Iudaeorum praecipue Cabbaliſtarum nugas collegit IACOBVS BASNAGIVS [e]. Haec vero ſufficere putamus, vt clare cognoſcatur, reiiciendam plane ex philoſophicis terris et in exilium pellendam eſſe Cabbalam artificialem, artem nugaciſſimam, pueris quam viris philoſophantibus digniorem. Aliam prorſus indolem habet Cabbala realis ſiue philoſophica, quae eſt doctrina metaphyſica ſublimior et ſymbolica de Deo, ſpiritibus, mundo, eius origine, initio et fine, de anima et ſimilibus ſecundum traditionem a maioribus acceptam. Eam in duas partes diſpeſcere ſolent, quas ab initiis Geneſeos libri et viſionis Ezechielis Bereſchith et Mercauah appellant. Quod ita interpretantur illi ex Iudaeis, qui Graecanico more philoſophantur, et in his praecipue MAIMONIDES [f], vt prius phyſicam poſterius metaphyſicam ſiue theologiam innuere dicant, eo quod in libro Geneſeos creationis hiſtoria, in prophetia vero Ezechielis apparentis diuinitatis viſio enarretur. Aliter tamen alii, praecipue ex Chriſtianis. Quidam [g], apud veteres Maaſeh Bereſchith continuiſſe putant ea, quae de Dei eſſentia, voluntate et operibus thetica et morali ratione reuelata fuerint: Maaſeh mercauah vero myſteria typorum legis ceremonialis et forenſis comprehendiſſe, exque priori, degenerante theologia Iudaica, Talmudicam, ex poſteriori Cabbaliſticam exortam eſſe. Aliis inter quos Cl. WACHTERVS [h], Cabbala Bereſchith eſt ipſa Cabbala contemplatiua, ſiue rerum diuinarum et humanarum cauſſarumque, quibus hae res continentur, vberrima ſcientia, qua vna nos cum ceteras res, tum quod eſt difficillimum, conatur docere, vt Deum et noſmet ipſos lumine naturali noſceremus, atque vt ex hac cognitione Dei et noſtri et ceterarum rerum adiumenta et auxilia peteremus, vitae bene beateque inſtituendae. Cabbala Mercauah autem eſt

c) Haec vero eſſe ſigna interpolationis ex ſupra dictis intelligitur.

d) Cab. denud. T. II. p. 349. ſeqq.

e) l. c. L. III. c. 11. p. 301. ſeqq.

f) Conſtit. de fundam. legis c. II. §. 16. p. 24. c. III. §. 16. 17. p. 48. 49. et GVIL. VORSTIVS ad h. l. conf. Moreh nebhoch. P. II. c. 39.

g) I. B. CARPZOV. introd. in theolog. Iud. c. VI. p. 20. REIMMANN. l. c. c. 15. p. 380. n. 1.

h) Elucid. Cabbal. c. IV. §. 24. p. 67.

eſt ipſa Cabbala practica, theurgica et magica, cuius partes ſunt innumerae, quam qui nouit, dicitur admirandis pollere virtutibus. Docet autem praecipue myſteria nominum diuinorum, quorum inuocatione eduntur miracula, nomina et virtutes angelorum daemonumque, communicationem ſpirituum, verba mirifica, ſignaturas rerum, punctationem, ſcrutinium animorum, interpretationes ſomniorum, aſtrologiam, futurorum praedictionem, alchymiam, medicinam etc. Verum valde timemus, vt haec Cabbaliſtarum menti per omnia ſint conformia, vt enim Maimonidae teſtimonium, longe aliter hanc doctrinam explicantis ſileamus, quam explicationem veriſimillimam eſſe BASNAGIVS [i], iudicat, docente *Lexico Cabbaliſtico* [k], quod in *Cabbala denudata* extat, Mercauah doctrinas ſephirothicas comprehendit, quae ad Cabbalam practicam non ſpectant. Rectius itaque Bereſchith Cabbaliſtica dogmata de emanationibus ſuperioribus in Adam Kadmon et ſephiris comprehenſis, Mercauah de inferioribus vsque ad mundum Aſiahticum et materialem, et cortices ſiue malos ſpiritus pertingentibus comprehendere videtur: quamquam probabile eſt, ipſos Iudaeos in explicanda hac Cabbalae theoreticae diuiſione non ſemper concordare. Quidam ſcientiam de nominibus diuinis huc etiam aduocant, de quorum virtute et inſigni efficacia ad res miras perpetrandas Cabbaliſtae innumera garriunt. Maxime vero de nomine Iehoua plena ſunt Cabbaliſtarum ſcripta, vt vel ex ſolis libris *Iezirah* et *Sohar* cognoſci poteſt. Non vero patitur inſtituti noſtri ratio, vt in iis explicandis ſimus prolixi, vnde lectorem harum rerum curioſum vel ad *Lexicon Cabbaliſticum* [l], quod Cabbalae denudatae inſertum eſt, vel, qui clariora deſiderat, ad BASNAGIVM [m] ablegamus; apud quos adorandi nominis myſteria explicantur: in illo etiam de aliis nominibus diuinis, v.g. de nomine Aelohim et Alla, de nomine Zebaoth, de nomine Ael Aelion, de nomine Aeiaeh, de nomine Adonai, de nomine Iah, de nomine El Schaddai Cabbaliſtica explicatio aſſertur. Vt vero ſpecimen habeat lector, ſubtilitatis Cabbaliſticae, nosque ἀσύμβολοι ab hoc quoque dogmatum Cabbaliſticorum genere non diſcedamus, en paucis explicationem Cabbaliſtarum philoſophicam nominis diuini Iehoua [n]. „Nomen ſcilicet tetragrammaton eſt quintum, quo velut columna ſuperiores inferioresque ſephiroth fulciuntur et cum eo vniuntur, ab imo „ad ſummum aſcendendo, et ab eo influxum accipiunt, a ſummo ad „imum deſcendendo. Et hoc nomen ſe habet vt arboris truncus, cui „alia ſancta nomina omnia ſupra et infra et circumcirca, vt frondes et ramos „inſerta comperimus. Eſt enim radix et fundamentum omnium diuino„rum nominum, quae ipſi implicantur, vnde omnes ſephiroth ſupernae „per illud ordinantur, omnesque gradus mundi excellentes ſecundum „ſpe-

i) l. c. c. 10. §. 12. p. 289.

k) Cabbal. denud. T. I. P. I. pag. 553. voc. מרכבה.

l) Illud enim librum Pardes comprehendit, qui de nominibus diuinis agit.

m) l. c. c. 13. p. 324. ſeq.

n) Lex. Cabb. v. יהוה p. 382. ſeqq.

„ſpeciem ſuam et omnia vehicula tam ſumma, quam ima ab eo reprae-
„ſentantur. Immo et literae et puncta ab hoc nomine dependent, et
„quicquid cogitatur et dicitur, in eo conſiſtit. Prima eius litera eſt pun-
„ctum intellectuale et formale, quod nulla creatura intelligit, quia ab-
„ſconditum eſt, ab oculis viuentium, ita vt homini non liceat meditari
„ſuper eo, cum credendum tantum ſit, quamuis non intelligatur, nec
„comprehendi queat vera ipſius eſſentia *). Haec litera refertur ad ſe-
„phiram ſecundam, quae dicitur Chochmah, ſiue ſapientia. Kether enim,
„ſiue corona non adumbratur, niſi in apice tantum literae Iod, quantum
„inuoluit myſterium Aenſoph. Duo enim nomina repraeſentat et apex
„quidem illius ad ſuperna reſpiciens refert lucem illam magnam, primiti-
„uam, profundam, exiſtentiam primitiuam in ipſa natura veritatis eius,
„quae vocatur א"ריך et איך גבור—, et אין ob nimiam deliteſcentiam, qua
„latet omnia entia tam ſumma, quam ima, quorum nullum de eo quic-
„quam valet intelligere : vocatur vero אריך. quod habet ſignificationem
„exiſtentiae, et denotat rem quae conſiſtit in ipſeitate veritatis ſuae, quaſi,
„qui ſolus ſit, qui ſciat exiſtentiam ſuam. Et quia nomen א"ריך in pro-
„fundo, vt principium exiſtendi eſt miſericordia magna, quae ſubiugat
„omnes auctores, hinc vocatur. אר—. Ex iſtius apicis myſterio prodit
„litera Iod, quae vocatur Chochmah, arbitrium illimitatum, quae eſt
„ſephira ſecunda. Litera ſecunda tetragrammati ה" ad Binah refertur,
„quae eſt faſciculus nouem ſephirarum, immo decem, quia connectit tres
„ſupernas cum ſex ſequentibus, immo et decimam Malchuth, quando illa
„vnitur cum Ieſod. Nomen huic appropriatum eſt tetragrammaton cum
„punctis Aelohim, quia Gebhurah, quae vocatur Aelohim, prouenit ex
„Binah, et hoc nomen denotat miſericordiam et iudicium, et ab ea pro-
„ueniunt poteſtates iudicii. Litera tertia ו" denotat ſex illas ſephiras, quae
„tres ſupremas ſequuntur, eſtque myſterium vnionis omnium ſephira-
„rum ſuperiorum et inferiorum, et aſcendit vsque ad Kether, id eſt ſu-
„premam, deſcenditque vsque ad Malchuth, ſiue infimam, omnesque
„eidem adhaerent, quaedam infra, quaedam ſupra, quaedam ad dexte-
„ram, quaedam ad ſiniſtram, ipſa autem vocatur linea media. Hinc
„habet nomina Ael in Cheſed, Aelohim in Gebhurah, Iedid in Tiphe-
„reth, Iedud Zebaoth in Nezach, Aelohim Zebaoth in Hod, et Aelohi
„in Ieſod. Ex his vero aliae quoque nominum diuinorum combinationes
„oriuntur &c. Litera quarta eſt ה" vltimum ad Malchuth pertinens,
„quae eſt Dominium et Schechina et ſapientia poſterior et Adonai. Hoc
„nomen eſt perfectae vnitatis myſterium et lapis Iſraëlis varias delicias et
„bona ad eum deferens, et illa habitat ſemper inter Iſraëlitas etiam in exi-
„lio eorum Exod. XXV, 8. ſupra hanc autem in fine octo ſephirarum eſt
„lapis alius pretioſior margaritis, qui ambit ſeptem ſephiras intra ſe loca-
„tas, et propterea vocatur lapis Schoeraeth Eſth. I, 6. Ex his omnibus
„ſequi-

*) En ſpecimen philoſophantis.

„ſequitur, ſi pronuntiatur tetragrammaton, aſſumi ore omnia nomina „ſancta, totumque mundum cum plenitudine ſua, vnde intelligitur my-„ſterium praecepti illius Exod. XX, 7. non aſſumes nomen tetragramma-„ton Dei tui in vanum, quia creatura nulla digna eſt, illum lingua ſuſti-„nere, quo portantur omnes exercitus ſupra et infra. Cum itaque homo „effert tetragrammaton, linguaeque ſuae motu literas eiusdem motitat, „hoc ipſo commouet mundos in celſiſſimis, omnesque angelorum exer-„citus in ſupernis gradum ſiſtunt, et admiratione atque triſtitia ob eum „hominem capiuntur. Reliqua nomina diuina veſtes quaſi regiae ſunt, „non partes regis eſſentiales, ſed inſtrumenta ſaltem et habitus pro indu-„mento et defenſione eiusdem. Parciturus itaque mundo et miſerturus „induit Cheſed, Gen. XXI, 33. Cum iraſcitur mundanis ob peccata „eorum, tunc producit inſtrumenta indignationis ſuae, inque horum „vexillo eſt nomen Aelohim, Pſ. LXVIII. &c.“ Habes hic, lector, breue compendium eorum, quae in libro *Pardes* fuſe et confuſe, vt ſolent Cabbaliſtae, atque obſcuriſſime de nomine tetragrammato dicuntur, ex quibus, quantum per denſum ſatis velum perſpici poteſt, cognoſcitur, nomina diuina Cabbaliſtas ita cum doctrina ſephirothica coniunxiſſe, vt ex eorum figura ſonoque, quae neceſſario vinculo connexa ſint, atque inter ſe coniugata, emanationum diuinarum ſeriem fere omnem pendere, et eius pronuntiatione moueri poſſe credant. Quae quoque ratio eſt, cur nomini huic, naturam diuinam pleniſſime euoluenti miraculoſos effectus tribuant. Aſt quam frigida, quam puerilia ſint omnia, quamque inepta ex figura literarum י,ה,ו,ה, ratiocinia, quam deteſtabilis ſcripturae S. abuſus inde fluat, ex hoc loco abunde liquere putamus. Cuncta vero, ſi ſymbola vocum literarumque tollantur, ad ſyſtema emanatiuum pertinere, virtutumque ſubſtantialium ex Deo emanantium, et alias virtutes iterum ex ſe progenerantium operationes deſcribere, ex ipſo ſyſtemate ſephirothico conſtabit. Eiusmodi vero cognomina Deo tribuunt plurima, quae in tabula exhibet liber laudatus [p]. Sed et artificiali Cabbalae ſua res eſt cum nominibus diuinis, quorum exempla, ne longiores ſimus, videnda apud BASNAGIVM [q]. Tandem ad Cabbalam realem et inartificialem quoque a quibusdam referuntur literae coeleſtes ſiue alphabethum ſidereum, quod nouo ſomnii genere in ſcenam produxit IACOBVS GAFFARELLVS, orbi literato *inauditas curioſitates* deſideranti perſuaſurus, plerorumque Cabbaliſtarum, praecipue auctorum libri *Sohar* et *Iezirah* hanc hypotheſin eſſe, quod eius fide repetiit THOMAS BANGIVS [r]. Chriſtianos autem quos ὁμοψήφους allegauerit Gaffarellus, malumus apud ipſum legi [s], quam lectorem his nugis longius, quam par eſt, detinere. Quamuis autem inter Cabbaliſtas notum dogma

p) pag. 419.

q) L. III. c. 13. §. 14. p. 337. ſeq.

r) In coelo Orientis Ex. I. p. 96. II. p. 173.

s) Vid. in compendio BVDDEVS Intr. in hiſt. phil. Hebraeor. §. 45. p. 409. ſeqq.

dogma ſit, coelum ſtellasque et intelligere et loqui, et libri inſtar eſſe, ex quo a peritis ſiderum inſpectoribus futura diſci queant, nihil tamen illud commune habet cum ſomniis Gaffarelli, quae huc tendunt: ſtellas certo ordine a Deo eſſe diſpoſitas, quanquam mira primo intuitu in iis confuſio appareat. Hoc vero ordine literas alphabethi Hebraici eas conſtituere, at, quamuis ſtellae octauae ſphaerae fixae ſint, non tamen easdem literas ſemper conficere, ſed plerasque earum pro diuerſo planetarum aſpectu literas variare: maxime vero reſpiciendum eſſe ad ſtellas verticales, eas enim, quae alicui regno impendent, euentus eidem futuros praedicere. Diſtinguendas etiam ſtellas pro ratione coeli partium, orientis, occidentis, meridiei, ſeptentrionis. Haec et ſimilia multa tradit, nugasque has a Cabbaliſtis ſe didiciſſe, non adductis tamen eorum verbis, locisque allegatis, iactat. Verum vt de inſulſa inficetaque hypotheſi nihil dicamus, quam ridendam explodendamque lectoris iudicio permittimus, illud falſum eſt, Cabbaliſtas, licet cetera magnos ſomniorum nugacium patronos, talia protuliſſe. Vnde coniecit B. BVDDEVS [r], ab Arabibus ea inuenta ad Iudaeos quosdam recentiores perueniſſe, et ab iis pro Cabbaliſticis placitis venditata eſſe: quae coniectura quoque BASNAGIO [s] placuit. Quamuis autem ab Arabum ingenio ea non abhorreant, euincendum tamen prius eſt, eos coeleſtes ſiderum imagines in literas commutaſſe. Ipſe tamen Gaffarellus inauditarum harum curioſitatum inuentor detectorque primus non eſt, ſi vera ſunt, quae ipſe tradit, Iudaeum quendam R. ELCHA BEN DAVID librum *de lectura per ſtellas* ſcripſiſſe, qui Cremonae in incendio a flammis deuoratus ſit, ſique KIRCHERO [x] fides, qui refert, Iudaeum quendam ABIVDA librum *de characteribus coeleſtibus* elaborauiſſe. Fatemur, tamen, et Gaffarelli et Kircheri nobis fidem in hac re tantam non videri, vt nugaciſſimam hypotheſin Iudaeis tribuere audeamus. Quicunque autem eius auctor fuit, certe indigna eſt, quae in philoſophiae hiſtoria locum habeat, quamuis in Pythagorea hiſtoria ſuo loco commenta his non valde diſſimilia occurrerint. Nihil enim habet, quod vel mediocriter philoſophiam ſapiat, nihil, quod ad ſyſtema Cabbaliſticum pertineat, quare recte a viris doctis tota ea fabula ad aniles naenias reiecta eſt [y]. Eundem enim in cenſum recte refertur, in quem Cabbalam artificialem retulimus, qua ipſa adhuc deterior eſt, cum ne literas quidem veras, ſed mera imaginationis exorbitantis ſomnia et imagines vanas ſequatur. Sed de his nugis ſatis. Grauiora iam conſideranda et cardines philoſophiae Cabbaliſticae exponendi ſunt.

r) loc. cit.

s) l. c. L. III. c. 26. §. 9. p. 687. ſeqq.

x) In Oedipo Aegypt. T. II. p. 109. confer. WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 13. FABRIC. Cod. pſeudepigr. V. T. Vol. II. p. 2.

y) RICH. SIMON. Bibl. crit. T. II. cap. 15. BANGIVS l. c. Obſ. Hal. T. IV. obſ. 12. §. 8.

Fundamenta systematis Cabbalistici.

§. V. Cabbalae philosophicae doctrinam descripturis de vero eius fundamento primisque principiis, quibus ea innititur, et ex quibus, rite cum iis connexis coaptatisque conclusionibus, clarius aliquod systema erui sistique potest, ante omnia dispiciendum est. Hoc enim filo Ariadneo nisi istum labyrinthum ingrediamur, nunquam inueniemus exitum verum optatumque. At quam arduum et difficile opus hoc sit, quam impedita et aspera via, quam obscurissimae, quibus incedendum est, semitae, et quam insuperabilia se obiiciant impedimenta, ex iis, quae supra in obseruationibus generalioribus de Cabbala diximus, abunde constat. Satisque id probant exempla virorum doctissimorum, qui Cabbalisticum systema explicare aggressi passim hallucinati sunt, certe sui magis ingenii εὑρήματα, quam Cabbalistarum placita nobis propinauerunt. Non prouocabimus ad eos viros eruditos, qui ante Cabbalae denudatae editionem arduo operi manum admouerunt, eorum enim neminem haec mysteria feliciter satis inspexisse, constat: sed ad peritiores atque exercitatiores in hac parte historiae philosophicae prouocamus, Henricum Morum, Helmontiumque parentem, quorum de Cabbalistico systemate cogitationes in *Cabbala denudata* complexus est illustris KNORRIVS [*]. Qui duo viri, cum primi fuerint, qui Cabbalisticae philosophiae systema ex confusione Iudaeorum in ordinem redigere et ex tenebris in lucem pertrahere conati sunt, omnino attentionem merentur. Ne vero mysteria Cabbalistica perspecturi confundantur, quando vident contraria duo systemata tribuisse Cabbalistis viros hos valde acutos, enarrabimus heic loci paucis, vtriusque opinionem de systemate Cabbalistico, et quid iure in vtraque desiderandum sit, candide exponemus, vt his remotis, quae offendere possent, eo felicius et itinere minus impedito progredi in systemate Cabbalistico detegendo valeamus. Ita vero MORVS in *fundamentis philosophiae siue Cabbalae Aëtopaedomelissaeae*, summa capita Cabbalistica ordinat.

I. Ex nihilo nihil potest creari.

II. Ac proinde nec materia potest creari.

III. Neque vero ob vilitatem naturae suae a se existere potest, eo quod nulla res vilis a se existere potest.

IV. Nulla igitur est materia in rerum natura.

V. Quicquid vero est, spiritus est.

VI. Spiritus autem hic increatus est, et aeternus, intellectualis, sensibilis, vitalis, per se mouens, infinitus amplitudine et a se necessario existens.

VII. Proinde spiritus hic reuera est essentia diuina.

VIII. Nec vlla essentia praeter diuinam a se existere potest.

IX. Cum vero nulla omnino sit essentia praeter hanc in rerum vniuersitate, et manifestum sit, aliquam ex essentia hac vnica, actu diuidi, palam est, essentiam diuinam diuidi posse.

X. Cum

*) T. I. P. II. p. 293. 308. seqq.

X. Cum vero eſſentia diuina ſit, ſingulae particulae infinitae ſunt, et in orbes infinitae virtutis et amplitudinis poſſunt extendi expandiue.

XI. Et vero cum ſingulae arenulae lapidumue granula particulaeque aëris, aetheris, ſint partes huius diuinae eſſentiae, aeque manifeſtum eſt, quod in minutiſſimas has partes poſſint contrahi et conſtringi.

XII. Ex contractis partibus conſtat mundus, qui vocatur, materialis, cum reuera ſpiritualis ſit, conſtans vtique ex diuiſis ſpiritibus, particulisue diuinae eſſentiae, in monadas punctaque phyſica contractis et conſtipatis.

XIII. Contractio haec eſt ſtatus ſomni ſeu ſoporis, diuinis his particulis, expanſio vero ſtatus euigilationis.

XIV. Euigilationis vero gradus ſunt varii, videlicet in vitam vegetatiuam, ſenſitiuam, rationalem, et in Neſchamam, Chaiah, et Iachidah; immo tandem euigilatio fit et expanſio in infinitum fere amplitudinis et virtutis orbem, adeo vt haec diuina particula ſpiritusue particularis mundum ſibi fabricare poſſit ex terra, aqua, aëre, coelo, ceterisque partibus conſiſtentem.

XV. Ac proinde particularis hic ſpiritus e puluiſculo, puta marmoris, fieri poteſt planta, e planta brutum, e bruto homo, ex homine angelus, ex angelo denique nouae terrae coelique creator DEVS.

XVI. Idem dici poteſt de ſingulis diuinae eſſentiae particulis, quas neceſſe eſt aut actu ſeparatas eſſe, aut ſeparabiles, nempe omnes aut eſſe, aut eſſe poſſe Deos terrarum coelorumque creatores. Hactenus Morus, qui haec poſtea in ſcholiis latius exponit. Alterum ſyſtema Io. BAPTISTAE HELMONTII eſt, quem auctorem eſſe *dialogi Cabbaliſtici* ex fide Cl. WACHTERI [a] ſcimus, quod hunc in modum praecipit.

I. Creator in ſe conſtituit ſpiritualem naturam, idque ſemper, et ab aeterno generauit, ſpiritusque ex ſe exhalauit, ab eo re ipſa ſeparatos.

II. Horum ſpirituum aliqui ob cauſſam aliquam e ſtatu cognoſcendi et penetrandi ſeu mouendi deſcenderunt in ſtatum impenetrationis, et ſic in centra et profunditates ſuas migrarunt.

III. Hae monades inertes variis modis coaluerunt.

IV. Ex his ſpiritibus ita inter ſe coalitis orta eſt materia, tenebricoſa, mortua et impenetrabilis.

V. Materialis itaque mundus eſt reuera ſpiritualis, nempe ſubſtantia talis, quae in coecitate et quiete illa, atque priuatione prioris felicitatis aliquando ſpiritus fuit, et adhuc radicaliter et fundamentaliter talis eſt, dum conſtat ex ſpiritibus lapſis, obdormientibus et torpentibus.

VI. Adeoque materia, qua talis, ſeu priuatiue conſiderata, non exiſtit ex ſe poſitiue, ſed priuatiue, vt vmbra, quies etc.

a) Spinoziſm. in Iudaiſm. deteſt. P. II. pag. 57.

VII. Haec abyſſus ſpirituum mortuorum vel torpentium tandem euigilat, reditque in ſtatum liberiorem et ſolutiorem.

VIII. Deus itaque creator eſt materiae, at mediate, non vero immediate.

IX. Creatura ex eadem ratione Deo eſt ratione temporis coëterna, ſed non ratione ordinis naturae, vt radii ſolis a ſole dependent, ſed cum eo coëxiſtunt.

X. Creat itaque Deus per neceſſitatem intrinſecam, nempe ratione naturae ſpiritualis, ſpiritus ex ſe exaeſtuans; ſed in mediata creatione, quae eſt tranſiens ad extra, qua ex materia ex ſpiritibus torpentibus coalita creat v.g. alia coelum, alia terram, alia ſidera, agit libere.

XI. Sequitur inde, materiam, qua talem, non eſſe ſpiritum, ſed potius ſubſtantiae ſaltem ſpiritualis extrinſecam et accidentalem quandam modificationem, a qua quam longiſſime diſtet Deus intelligentiſſimus et omnium maxime motor.

XII. Deus itaque materialis dici nequit, ob infinitam eſſentiae ſuae intelligentis et mouentis ſe et alia omnia eſſentiam atque naturam.

XIII. Parum itaque ἀκριβῶς dicitur, materiam factam ex nihilo, eo quod abſurdum eſt, ab ente ſumme perfecto, ſumme intelligente, ſumme libero, motum per ſe habente in ſummo gradu, ſumme penetrante, ſumme immutabili, ſumme poſitiuo, ſumme viuo, produci immediate ens ſumme imperfectum, omni ſcientia, intellectu et cognitione in ſummo gradu carens, ſumme neceſſarium, coactum, et ad leges motus paſſiui in ſummo gradu obligatum, adeoque omni omnino libertate et volitione deſtitutum, omni beatitate priuatum, adeoque ſumme mortuum et torpidum, et nihil eorum habens, quae in cauſſa continentur, cum tamen cauſſa nihil poſſit producere ſibi plane diſſimile.

XIV. Creatio itaque materiae facta eſt, ſpiritibus in ſtatum torporis et mortis deſcendentibus, et in monadas phyſicas atque atomos degenerantibus.

XV. Eſt vero ſpiritus idem quidem quod eſſentia diuina, ſed identitate generica vel ſpecifica, non numerica.

XVI. Eſt itaque ſyſtema ſeparatorum mundus a Deo ſeparatus.

XVII. Eſſentia vero diuina non admittit diuiſionem propter vnitatem.

XVIII. Spiritus in ſe conſideratus, quoad nos indefinitus eſt, eiusque amplitudo et extenſio tanta, quantam admittit gradus cognitionis et vnionis eius.

XIX. Non ergo conſtringitur ipſa diuina eſſentia, ſed illud quod ei analogum fuit, ſpiritus nempe creatus. Haec conſtrictio poteſt vocari ſomnus et torpor et mors.

XX. Euigilatio, quae a Cabbaliſtis vocatur ſecretio ſcintillarum, tot habet gradus aſcenſus, quot ſtatui poſſunt deſcenſus, quorum tamen ſummus eſt, vnio cum Deo, licet non vnitas, et vis creandi, non primaria,

maria, id eſt, producere ſpiritus, ſed ſecundaria, quae eſt formare vehicula, &c. quae eidem communicari queat.

Et haec quidem Helmontius, qui tamen academice et tentaminis gratia ſe tantum proponere dicit. Patet vero ex vtroque ſchemate, emanationis modum viros hos doctos, praecipue quoad materiam, excogitatis ſuppoſitisque nouis principiis oſtendere, et ex eo Cabbaliſtarum dogmata explicare voluiſſe. Quod recte quidem factum fuiſſe, ex ſequentibus conſtabit: at hypotheſibus precario aſſumtis tentandum non erat. Mirum itaque non eſt, non pauca in iis philoſophumenis diſplicuiſſe viris eruditis aliis, praecipue, qui in hac eruditionis, parte acutius vidit reliquis, Cel. WACHTERO [b], qui Mori ſyſtema examini ſubiecit. Recte is obſeruat theſin nonam, poſſe eſſentiam Dei diuidi, prorſus repugnare menti Cabbaliſtarum, qui cum tota Iudaeorum caterua vehementer inſiſtant doctrinae de vnitate Dei, quae τὸ multum in Deo reſpuit. Vnde Moſes Germanus negauit Helmontio, Deum vnum et multa eſſe. Poterat id diſcere Morus ex R. COHEN IRIRAE *porta coelorum*, qui diſerte [c]: *Cauſſa prima, Deus nempe benedictus, eſt vnus et ſingularis, incommunicabilis pluribus. Nam quia natura et eſſentia Dei ſunt ipſa diuinitas ſingularis, manifeſtum eſt, quod non extendatur ad alia, nec aliis ſit communis: quia alias eſſet hic, et alius ab hoc, adeoque non hic; vno verbo: indiuiduum et vniuerſale, eſſentia idem et eſſentia communis, indiuiſibilis et diuiſibilis. Et concluditur, quod eſſentia et natura Dei ſit incommunicabilis, ſed in indiuidualitate eſſentiam habens; vnde patet et demonſtratum eſt, quod non tantum non detur, niſi vnum ſingulare, indiuiduum, et identitatem eſſentiae habens, benedictus nimirum, qui cauſſatus non eſt, ſed cauſſa prima; ſed et repugnet, illum eſſe ſingularem in ſe, et indiuiduum, et ſimul communem alii vel pluribus.* Ita vero cadit etiam theſis decima, vndecima et duodecima, quae Cabbaliſtarum mentem non exprimunt. Illi enim, vt vir laudatus alio loco [d] recte obſeruat, conſiderant mundos non vt Deum, ſed vt naturae diuinae neceſſarium et immanentem effectum, hinc R. Lorienſis expreſſe dixit, mundum ideo conditum eſſe, vt poſſet Deus perfectus fieri in facultatibus ſuis et nominibus magnificentiae, vt Iehoua et Adonai, vel vt alii addunt, vt poſſet ſe ipſo frui, ſeque ipſum inuerſo quaſi oculo intueri. Cum vero neceſſe ſit, cauſſam alicuius rei, immanentem et emanantem cum illa ſingulariſſime vnum eſſe, quomodo omnes concipiunt, rem et modum rei a parte rei non diſtingui: hinc porro addunt Cabbaliſtae mundum eſſe opus ſubſtantiae diuinae infinitae, attributa ſua infinita varie modificantis, et ad varias ſephiras, emanationes, effluxus, virtutes, formas et naturas finitas determinantis, ſecundum intellectum infinitum. Sed ne quis mundum cum ipſo Deo benedicto in ſecula confundat, ſubiungunt, ſubſtantiam diuinam eſſe natura priorem affectionibus

b) l. c. p. 234. ſeqq.
c) Cabb. denud. P. III. p. 7.
d) Elucid. Cabbal. c. III. §. 7. p. 30. ſeq.

bus ſuis, adeoque etiam mundo Deum, ſed eſſe mundum manifeſtationem et reuelationem Dei in ſe occulti. Negantes autem mundum eſſe Deum de Deo in ſe ſpectato, quatenus ſpectatur vt En-Soph, ſeu occultus et ſe ſolo contentus, intelligi volunt. Si quis autem mundum velit vocare Deum, quatenus Deus ab intellectu humano conſideratur vt Adam-Kadmon, id eſt, quatenus reſpicitur non vt abſconditus, ſed per emanationes et effluxus a ſummis ad ima euolutus et explicatus, eatenus non repugnant, vniuerſum aliqua ratione poſſe dici Deum, ſed manifeſtatum. Rectiſſime haec vrget vir praeſtantiſſimus, quia ſyſtema Cabbaliſticum non diuidit eſſentiam DEI in multa, et vni multa ineſſe contendit, quod contra articulum fundamentalem primum et praecipuum eccleſiae Iudaicae pugnat, ſed tantum per modum emanationum et communicationis eſſentiae rerum omnium origines explicat, quod ſyſtema Mori prorſus euertit, qui Stoicam hypotheſin Cabbaliſtis affinxit, ea autem principia poſuit, quibus latiſſimum aequor, quod tangit Cabbaliſtica philoſophia, exhauriri non poteſt. Longe vero magis recedit a Cabbaliſtis Helmontianum ſyſtema, quod multitudinem in vnitate Dei alia, quam Morus, nec feliciore ratione ponit. Ita enim vnum in eſſentia Dei Cabbaliſtae ponunt, vt non queat ſeparatione ſpirituum torpentium in partes diuidi: quam ſeparationem nec nouit Cabbala, nec indicat ſyſtema ſeparatorum. Vt taceamus animae originem ex hac Helmontii explicatione non poſſe ſecundum Cabbaliſticorum doctorum mentem oſtendi. Anima enim non ex ſtatu euigilationis eſt, et ex torpente monade euoluta et excitata ad ſtatum ſenſitiuum, rationalem, ſpiritualem et diuinum eleuatur, quod Cabbaliſtis Helmontius affingit, ſed ex ſuperiore Horto Eden per mundos deſcendit, et veſtimenta in deſcenſu ſenſitiua et vitalia demum accipit. His itaque exemplis virorum acutiſſimorum, qui non ſatis feliciter in hac arena deſudarunt, moniti, abſtinebimus ab omni hypotheſi precario aſſumta, et ad emanationis leges, quas ſecutos fuiſſe Cabbaliſtas ſupra probauimus, attendentes, ea eligemus, quae cum veteres Cabbalae doctores obſcurius, tum recentiores huius philoſophiae interpretes paulo clarius tradiderunt, ſperantes fore, vt vbi hi tres fontes conſpirauerint, veriſimili ratione vera mens Cabbaliſtarum queat detegi. Maxime vero ex recentioribus commendari merentur R. IIZCHAK LORIIA et R. ABRAHAM COHEN IRIRA, quorum prior ſcripſit *librum Druſchim*, qui introductionem exhibet metaphyſicam ad Cabbalam, ad quem ſcripſit HENRICVS MORVS *conſiderationes de quaeſtionibus*, in quibus dubia haud leuia contra ſyſtema hoc metaphyſicum in ſcenam produxit: poſterior autem in libro *Schaar Haſſchamaim*, i. e. *porta coelorum*, Hiſpanice, tum Hebraice ſcripto et poſtea in Latinum ſermonem translato tractationem de Cabbaliſticis dogmatibus metaphyſicam dedit, ſolito clariorem, et concinniori ordine decurrentem, in qua auctor Platonicis haud raro argumentis et illuſtrationibus vtitur. Vtrumque librum debe-

debemus ſtudio illuſtris KNORRII, qui eos partem haud ignobilem collectionis ſuae Cabbaliſticae [e] eſſe voluit. Eidem debemus etiam commentarium R. CHAIIM VITAL in librum Soharicum *Siphra de Zeniutha* [f], ſed multo obſcuriorem, quem is demum recte intelliget, qui Irirae commentationem metaphyſicam probe expenderit.

§. VI. Iſtis vero fontibus conſultis his potiſſimum fulcris innititur ſyſtema metaphyſicae Cabbaliſticae: *Syſtematis Cabbaliſtici delineatio generalis.*

I. Ex nihilo nihil fit, i. e. oriri aliquid ex nihilo non poteſt. Caput atque cardo hic eſt totius philoſophiae Cabbaliſticae omniſque ſyſtematis emanatiui, quod ideo ex eſſentia diuina emanaſſe cuncta ſtatuit, quia impoſſibile ducit ex non-ente vllo modo fieri ens, ex nihilo aliquid. Luculenter id ſupponit IRIRA [ff], ſtatuens: *Non tantum produxiſſe Deum omnia entia, et quicquid in iis continetur, in cauſſato hoc primo, i. e. Adam Kadmon, ſed et modo quam perfectiſſimo produxiſſe, nimirum emanando, et non creando, per modum cauſſatorum, non formatorum, et, vno verbo, eminenter formalia et intellectualia.* Non ignota quidem apud Cabbaliſtas vox creationis, at longe alio ſenſu, quam in ſcholis Chriſtianorum perſonat, in quibus productionem rei finitae ex non-ente vel nihilo per virtutem cauſſae infinitae, et neceſſario per ſe ſubſiſtentis innuit, hoc enim ſenſu inter Cabbaliſtas creationis vox nunquam audita eſt. Sed creatio Cabbaliſtico ſenſu eſt emiſſio et expanſio diuini luminis in tempore facta, vt mundi exiſterent. De qua luculentus locus LORIIAE [g], qui ita de creatione pronuntiat: *Ab illo tempore, quo coepit expanſio et emiſſio iſta horum luminum, mundorumque dictorum, dependet exiſtentia creationis, notio ſcilicet omnium creatorum, ſeſe inuicem ordine ſubſequentium, vsque ad hoc ipſum momentum. Quoniam igitur ordine quodam opus fuit expanſioni et emiſſioni huic, tempore ſibi ordine ſuccedenti, non ſane poſſibile fuit, vt vel citius fieret vel tardius creatio mundi huius: quilibet enim mundus creatus eſt, poſt creationem mundi ſibi ſuperioris, et mundi ſinguli creati ſunt atque extenſi et demiſſi, et procedunt alius ſub alio, temporibus diuerſis, et a ſe inuicem diſcrepantibus, donec ordo tangeret creationem mundi huius: atque tunc iſte creatus eſt, tempore ſibi debito creatis prius mundis ſuperioribus.* Similia paſſim apud Cabbaliſtas occurrunt, quorum loca exhibentur in *lexico Cabbaliſtico* quod videndum [h]. Non mirandum vero, Cabbaliſtas, alia in eccleſia ſua doceri, vt ſupra demonſtratum, videntes ad hunc lapidem offendiſſe, multo minus cum Cel. BEAVSOBRIO [i] ex hoc Cabbaliſtarum

e) Loriiae liber T. II. P. I. p. 28. Irirae T. I. P. III. p. 1. ſeqq extat.

f) T. II. P. II. tr. 4. p. 3. ſeqq.

ff) Diſſ. IV. c. 1. p. 76.

g) Tr. I. Druſchim c. I. p. 30.

h) Voce בריאה p. 208. voce ביצירה p. 571. conf. BVRNET. Archaeol. phil. L. I. c. 7. p. 366. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 7. p. 132. 150. ſeqq. Praeiuit PHILO, quod mundus ſit incorr. p. 939.

i) Hiſt. Manich. P. II. L. V. c. 3. p. 195.

ſtarum dogmate concludendum, totam eccleſiam Iudaicam ita de creatione decreuiſſe. Aperte enim πρῶτον hoc καὶ κύριον δόγμα Cabbaliſtarum prodit, philoſophiam Cabbaliſticam non ex gremio veteris doctrinae Iſraëliticae, ſed ex ſinu gentilis philoſophiae prodiiſſe, quam in vniuerſum ita praecepiſſe, et ex non-ente etiam a cauſſa infinite potente et per ſe ſubſiſtente nihil poſſe produci, docuiſſe, adeoque vel duo principia coaeterna, Deum et materiam ſtatuiſſe, vel vnam omnino rerum omnium ſubſtantiam duabus partibus immanentibus, agente et patiente, Deo ſc. et materia conſtantem aſſeruiſſe, vel per emanationem ex Dei gremio cuncta effluxiſſe, contendiſſe, ex luculenta, quam hactenus dedimus, ſyſtematum metaphyſicorum et phyſicorum omnium philoſophiae gentilis delineatione patet, recteque a viris doctis affirmatum demonſtratumque eſt [k]. Cauſſa vero, quae inprimis Cabbaliſtas adduxiſſe videtur, vt hoc axioma in ſe veriſſimum ſenſu illimitato reciperent, haec potiſſimum eſt, quod inter ens et non-ens diſtantiam infinitam et contradictoriam eſſe viderent, et τὸ *ex*, ad cauſſam materialem referrent, quam in ſpiritibus quidem exulare dicunt, verum ad materiam pertinentem in Deo locum non habere putant, eo quod materiae contradictoria eſſet natura reſpectu Dei, quam nempe in priuatione ſola ſtatuunt, orientales philoſophos ſecuti: vnde non eſſe reuera in mundo materiam, aſſerunt, vt poſtea oſtendemus. Confudiſſe vero homines hos abſtractas ideas cum ſenſibilibus conceptibus, miſcentes cauſſam materialem cum materia, adeoque circulum commiſiſſe vitioſum, ex dictis liquet; quemadmodum veram mentem eccleſiae ſuae, ex nihilo condidiſſe Deum omnia, non ſatis aſſecuti τὸ *ex* male pro particula cauſſae materialis acceperunt, rati non-ens vel nihilum fuiſſe cauſſam materialem, ex qua Deus omnia condiderit. Quod falſum omnino et abſurdum eſt, eo quod ens et non-ens ſimul exiſtere, et in ordine cauſſarum reperiri inuoluit. Quam tamen abſurditatem creationis ex nihilo patroni recte reiiciunt. Vnde concidunt ſimul rationes omnes, quas pro Cabbaliſtis contra creationem ex nihilo affert HELMONTIVS [l] pater, eo quod ſupponunt, τὸ *ex*, ſolam cauſſam materialem innuere, ſicque nihil inter cauſſas referri et priuationem meram enti neceſſario adiungi. At nec eccleſia Iudaica vetus, nec quae eam ſecuta eſt Chriſtiana vnquam ſomniauit, priuationem eſſe cauſſam effectus poſitiui, quemadmodum, qui aſſerit cum D. Paulo: Deum ex tenebris produxiſſe lucem, nunquam tenebras cauſſam dicet eſſe materialem, ex qua Deus lucem produxerit et formauerit. Quin et haec ratio Cabbaliſtis id principium commendauiſſe videtur, quod metuerent, ne aeternitati Dei iniuria fieret, niſi ita ſtatuerent. Ita enim ratiocinati videntur: ſi ex nihilo fieri poſſit aliquid, poſſibile eſſe, vt aliquando Deus non fuerit, ſed ex nihilo demum ortus ſit atque extiterit. Verum hac

quoque

k) BVRNET. l. c. p. 373. et qui ex inſtituto argumentum hoc excuſſit BEAVSOBRIVS l. c. c. 2. p. 163. ſeqq. et qui multo luculentius id demonſtrauit Cel. MOSHEMIVS pec. diſſ. CVDWORTHI Syſt. intellectuali inſerta.

l) loc. citat.

quoque ratione creationis ex nihilo ſenſum non percepiſſe dicendi ſunt, quae tantum abeſt, vt res omnes ſine cauſſa efficiente infinita ab aeterno neceſſario exiſtente ortas eſſe dicat, vt potius neceſſitatem entis infiniti cauſſaeque efficientis infinita potentia inſtructae euincat, et efficaci ratione ita Dei exiſtentia ex hoc ipſo principio, abſoluto ſenſu ſumto: ex nihilo nihil fit, demonſtretur. Quod ſi verum ſenſum creationis ex nihilo maleſani doctores cogitaſſent, ſi ad ea dogmata de Deo attendiſſent, quae ſacra oracula de infinita Dei potentia afferunt, parcius iſta ſtatuiſſent, et facilius impium emanationis ſyſtema, quod Deiſmum inuoluit, euitaſſent. Id enim vult dogma glorificandae ſummi Numinis maieſtati conuenientiſſimum: ex nihilo creaſſe Deum omnipotentem omnia: produxiſſe ens hoc infinitum, et neceſſario ex ſe exiſtens, perfectiſſimum nullisque impotentiae limitibus circumſcriptum omnia, ex nulla praeexiſtente materia, adeoque ante illud et cum illo nihil fuiſſe, cum omnia crearet, ſed ex liberae voluntatis et infinitae potentiae diſpoſitione, ſine cauſſa materiali extitiſſe omnia. Quod nec contradictionem, nec impoſſibilitatem vllam inuoluit, cum omnino ad entis abſolute infiniti naturam pertineat, vt a nulla cauſſa materiali infinita eius potentia et, quod idem eſt, eſſentia limitetur, hoc enim demum contradictionem inuolueret: cum e contrario hac ratione ens hoc ſummum et infinitum vera et ſola cauſſa ſit non exiſtentiae tantum neceſſariae, qualem in emanatione Cabbaliſtae fingunt, ſed et contingentis, qualis in rebus ex nihilo creatis obſeruamus. Quod an non magis et rationi et pietati conueniens ſit, quam Deum non cauſſam tantum efficientem, ſed et materialem rerum omnium facere, quod Cabbaliſtae faciunt, quicquid etiam de materiae notione priuatiua garriant, vt incautos decipiant, quilibet iudicare poterit, qui cauſſarum ſeriem intelligit. At hoc fundamento ficulneo innititur totum ſyſtema Cabbaliſticum; hac cynoſura praeeunte ab eccleſiae ſuae doctrina patriaque traditione ſeceſſum fecerunt; hoc paranympho gentili philoſophiae connubium promiſerunt; hoc ſuaſore mundum in Deum expanſum, Deum in mundum contractum nefanda impietate conuerterunt. Quid itaque de toto ſyſtemate pio prudentique iudici ſtatuendum ſit, ex his colligi poteſt. Plura deſideranti affatim de hac re dabunt BASNAGIVS [m], MORVS [n] et WACHTERVS [o], viri acutiſſimi, vt alios taceamus, qui pro veritate creationis ex nihilo pugnarunt. Ipſe IRIRA [p], licet totus ſyſtemati emanatiuo inhaerens, fatetur, *vt aliquid exiſtat ex nihilo, requiri vim infinitam et actum, qui non reperitur niſi in cauſſa prima, eo ipſo, quod eſt aliena a finitate.* Quod ſine dubio ex Chriſtianorum ſcholis habuit, Cabbaliſtae enim veteres ideo emanationum ſeriem receperunt, quod ne ab infinito quidem lumine aliter, quam emanatione ex ſe aliquod produci crederent.

Iii iii 2 II. Non

m) loc. cit.
n) l. c. T. I. Cabb. denud. P. II. p. 295.
o) Spinoz. in Iud. P. II. p. 224. ſeqq.
p) l. c. diſſ. II. c. 3. p. 47.

II. Non datur itaque ſubſtantia, quae ex nihilo prodiit, vel ex non-ente creata eſt.

III. Hinc materia quoque ex nihilo prodire non potuit, ſed ex alio originem cepit. Probat id IRIRA [q] ex abſurditate proceſſus in infinitum ita: *Deſcenſus perfectionis a ſummo gradu ad imum, et a maximo ad minimum, non poteſt eſſe in infinitum, ſed perueniendum tandem ad id, quod omnium maxime priuatum eſt perfectione, quod eſt materia prima, quae aliena et priuata eſt ab omni perfectione et forma, et vsque adeo vicina atque propinqua nihilo et priuationi, vt ab hac non differat per id, quod habet, quia nihil habet omnino, ſed per id, quod poſſit obtinere et recipere, quae eſt abſoluta eſſentialitas entium, id eſt formarum naturalium et compoſitorum.* Miſcuiſſe his in verbis Iriram notiones et axiomata Peripatetica Cabbaliſticis, rei huius periti facile deprehendent: at aſſumit tamen et rationibus ab Ariſtotele mutuum acceptis probat, materiam non eſſe ſolam priuationem, ſed ſubiectum ex quo, et emanationem infimam, ideo neceſſaria conſequentia aſſerendam, quod emanationes ex ſummo ente non poſſint in infinitum protrahi vel in merum abire non-ens.

IV. Materia propter vilem naturam ſuam originem a ſe habere non poteſt. Ratio eſt, quia ipſa materia forma caret, adeoque materia a non-ente vel a nihilo potius, vno tantum gradu differt, proximaque eſt nihilo, vt monet IRIRA [r].

V. Hinc vero ſequitur, non eſſe materiam proprie dictam in rerum natura. Ratio philoſophica theſis huius quae inter κυρίας δόξας Cabbaliſticae philoſophiae pertinet, haec eſt [s]: *Intentio cauſſae efficientis eſt, ſibi ſimile reddere opus ſuum, et quanto gradu ſimile eſſe poteſt opus cauſſae ſuae, in tantum etiam decet illud produci. Vnde cum cauſſa prima ſit ſubſtantia incorporea et intellectualis, conuenit vt etiam producat ſubſtantiam incorpoream et intellectualem potius, quam materialem et corpoream, quia illa ſimilior eſt ipſi quam haec.* Valde id vrſit HELMONTIVS [t], monens, ſi materiam qua talem, Deus creaſſe ſtatuatur, poni ita actiuam cauſſam produxiſſe paſſiuum effectum, vitam, mortem etc. verbo, effectum ſibi prorſus diſſimilem et contrarium, quod contra ordinem cauſſarum et effectuum ſit. Quas rationes in hanc vnam concludere poſſumus, ex ente non poſſe prouenire non-ens: adeoque id quod materiae nomen habet, debere habere entitatis aliquid, nec meram priuationem eſſe poſſe. Ex quo ſequitur, cuncta quae ſunt, reuera eſſe ſpiritum, nec poſſe eſſe materiam, quae in ſe mera ſit priuatio. Magna vero ſe hic premi difficultate Cabbaliſtae qui philoſophari et ratiocinari didicerunt, vident, eo quod palpant, ſpiritum hunc modificatum, quem materiam vocari dicunt, ex priuatione ita factum, habere in ſe compo-

q) l. c. c. 4. p. 48.
r) Ibid. p. 49.
s) l. c. p. 57.
t) Loco ſupra laudato.

compoſitionem partium, at compoſita ex ente vno ſimpliciſſimoque emanare non poſſe. Cui difficultati vt occurrat IRIRA [w], *cauſſatum*, dicit, *quod a natura ſimpliciſſima progrediatur, habere entitatem, non vero vnitatem vel ſimplicitatem, ſed eſſe quodammodo plura. Cum enim vnum ſit, quod cauſſae ſuae eſt inferius, neceſſario debere eſſe multum, vt ex numerorum natura conſtat. Et quia compoſitum ſit ex conceptu, qui aliquid habet de cauſſa eius, et ex conceptu quo diſſimile eſt cauſſae ſuae, hinc apparere, quod non ſit ſimplex, vt illa, ſed compoſitum ex vnitate cuiusuis partis ſuae, et ex natura cuiusuis vniuerſali et ex omnibus ſimul ſumtis atque toto.* Quod totum argumentum Pythagoricum eſt, quae ſchola ex vnitate et duitate numeros resque omnes productas eſſe dicebat; quam philoſophandi rationem veteribus Iudaeis placuiſſe, qui principia Cabbaliſticae philoſophiae didicerunt, ex Philone conſtat. Verum ludere nos Cabbaliſtas, metaphyſicas notiones phyſicis immiſcentes et ex compoſito quodam in abſtracto, vel potius multo, compoſitum aliquod in concreto effingentes, facile deprehendet, qui haec paulo altius rimatus fuerit.

VI. Ex his porro fluit, omnia, quaecunque ſunt, eſſe ſpiritum.

VII. Spiritus hic increatus eſt, aeternus, intellectualis, ſenſibilis, vitalis, per ſe mouens, infinitus amplitudine, et a ſe neceſſario exiſtens.

VIII. Ac proinde hic ſpiritus eſt Enſoph, Deus infinitus. Rationibus has duas aſſertiones roborat IRIRA [x] philoſophicis, demonſtrans, hunc ſpiritum eſſe perfectum, ſimplicem, independentem, a corporis natura remotum, infinitum, optimumque, adeoque Enſoph ſiue Deum benedictum in ſecula, cauſſam cauſſarum et eſſentiarum omnium.

IX. Cuncta itaque oportet ex hoc ſpiritu infinito emanare atque fluere. Hactenus principia negatiua Cabbaliſtae poſuerunt, quae recte quoque ſecuti ſunt Morus et Helmontius; qui vero primum iam principium poſitiuum explicaturi pro emanatiuo ſyſtemate Stoicum elegerunt, vel Eleaticum, falſoque tribuerunt Cabbaliſtis. Eorum enim philoſophiae prora puppisque, et principium verum atque primum eſt: omnia ex Deo emanaſſe. Nempe negata rerum productione ex nihilo et vno Eleatico atque Stoico, duo tantum originis earum modi reſtant, vt nempe res omnes aut ex praeexiſtente materia formatae dicantur, aut emanaſſe ex eſſentia Dei aſſerantur; prior enim cauſſam materialem extra Deum ponit, poſterior in ipſo Deo. At priorem eſſe abſurdiſſimum, et primo articulo fundamentali eccleſiae ſuae, vnitati Dei aduerſum, probe intelligebant, reſtabat itaque poſterior, cum creationem ex nihilo, id eſt, nulla praeexiſtente cauſſa materiali pro impoſſibili haberent, vt dicerent, cuncta ex Deo emanaſſe. Quod vt ab Orientalibus acceperunt, qui id a Zoroaſtre didicerunt, vetus ſyſtema dualiſticum Magorum ita emendante et reformante, ita vbique in libris Cabbaliſticis crepant. Qua de re ne patientia

w) §. 7. p. 75.

x) c. 4. p. 11. c. 6. p. 18. c. 8. p. 25. c. 9. p. 29.

lectoris abutamur, loca LORIIAE [y] et IRIRAE [z] apud ipſos legi volumus. Dabimus tantum locum Soharicum [a], vt conſtet, non recentiores tantum Cabbaliſtas hoc ſyſtema emanatiuum excogitauiſſe, ſed veteres idem quoque ſuppoſuiſſe. Ita vero allegoricus liber: *Traditum eſt, antequam ſenior ſeniorum occultus occultorum inſtitueret efformationes regis, et diademata diadematum, principium et finis non fuit. Sculpſit ergo et proportiones inſtituit in ſe, et expandit ante ſe velum quoddam, et in eo ſculpſit, et certa proportione diſtribuit reges, et formas eorum, et non ſubſtiterunt.* Non afferemus in praeſentia, vbi alia agenda ſunt, obſcuriſſimi loci interpretationem, euolutae allegoriae velo, videri enim facile ea poteſt in paraphraſi quam adiecit *Cabbalae denudatae* auctor, ſed id tantum monemus, aut nullum prorſus ſenſum verbis his ineſſe, aut intelligendam eſſe productionem ſephirarum ſiue principiorum ex occulto occultorum emanantium per emanatiuum aliquod principium primum, quod primum principiatum recte vocites, conſtitutum, quod ſymbolo veli ex Deo occulto facti adumbrat. Eo enim fine iſta efformatio facta eſt, vt Deus in occulto latens, per emanationes ſuas appareret, et conſpiciendum ſe praeberet. Ait enim auctor in ſequentibus: *Senior ſeniorum occultus occultorum, in membra compoſitus et praeparatus eſt, quaſi diceretur inuentus eſt, et non inuentus eſt, non enim plane comprehendi potuit, ſed formatus quidem eſt, nec tamen innotuit alicui, quoniam eſt ſenior ſeniorum, ſed in conformatione ſua innotuit, vt quidam ſenex ſenum, decrepitus ex decrepitis, occultus occultorum, et in ſignis ſuis innotuit, et non innotuit: canus habitus et aſpectus apertura faciei cuiusdam, ſedet ſuper throno ſcintillarum, vt ſubigat illas etc.* Ex quibus verbis paulo curatius attento manifeſtum eſſe poteſt, macroproſopon, ſiue principiatum primum quod fontis inſtar reliquis omnibus eſt, ideo emanaſſe, vt Deus in aeterno latens conſpicuus fieret, ſicque mundus eſſet per emanationem Deus manifeſtatus. Hoc enim ſine emanatione concipi non poteſt. Sed haec cuncta ex ſequentibus lucem accipient. Et haec cauſſa eſt, cur R. NAPHTHALI HIRTZ in *explicatione libri Sohar* [b], Deum locum mundi vocitet, qua in re contribules pleroſque habet conſentientes, vt ſupra dictum.

X. Ex hoc vero rerum omnium fonte ſpirituali conſtituto, neceſſario eſt, omnia effluxiſſe, adeoque in eo quoque conſiſtere.

XI. Eſt itaque mundus effectus Dei immanens, in quo eſſentia diuina attributa et proprietates ſuas variis modis gradibusque explicuit et modificauit. Hoc luminis infiniti ſymbolo Cabbaliſtae exprimunt, quod retraxit radios, vt poſſent finita exiſtere, inque iis per Adam Kadmon mundos figurauit. Ita enim laudatus commentator Soharicus [c]: *Principium emanati-*

y) Tr. I. libr. Druſchim c. 20. p. 30. c. 3. p. 39. 40.

z) l. c. diſſ. V. c. 9. p. 101. ſeqq. p. 108. ſeqq.

a) Idra Rabba Sect. II. Cabb. denud. T. II. P. I. p. 390. ſeqq.

b) Sect. I. §. 30. p. 159.

c) loc. cit.

natiuum omnium collegit veſtigium in puncta minuta, et ex centum punctis facta eſt litera vna, in illis enim omnibus vita eſt, conſiſtuntque e luce ſubſtantiae eius. Quibus clariorem lucem affundit LORIIA[d], cuius verba, cum rerum omnium ortum emanatiuum ſatis luculenter explicent, hic integra legenda dedimus. Ait enim: *Scito quod antequam emanarent emanantia, et creata eſſent creata, lux ſuprema extenſa fuerit pleniſſime, et impleuerit omne vbi, adeo vt nullus daretur locus vacuus in notione lucis, nullumque ſpatium inane, ſed omnia eſſent plena luce illa infiniti hoc modo extenſa, cui ſub omni notione ſua finis non erat, eo quod nihil eſſet, niſi extenſa illa lux, quae vna quadam et ſimplici aequalitate vbique ſibi erat ſimilis, atque iſta vocabatur Or Haën-ſoph, lux infiniti. Cum autem in mentem veniret extenſo huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere emanantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum ſuarum actiuarum et nominum atque cognominum ſuorum, quae erat cauſſa impulſiua creandi mundi, tum compreſſa quadantenus lux iſta a puncto quodam medio ad latera circumcirca receſſit, atque ſic relictus eſt locus quidem vacuus, dictus ſpatium inane, aequidiſtans a puncto illo exacte in medio eius conſtituto.* Quam manifeſtationem emanantis Dei infra ſchematiſmo explicabimus. Ex his diſcimus, cauſſam finitatis et modificationis eſſe, diſtantiam a cauſſa prima: quo longius enim a primo fonte emanans diſtat, eo maiorem oportet eſſe imperfectionem. Perfectionem enim emanationibus propter infinitatem ſumma cauſſa tribuere non poterat, ſed ſufficiebat infudiſſe eſſentiam finitam, quo ipſo quodammodo permanebant defectuoſa, et infinitate illa carentia, quam intra ſe habet: ſic vt diminutior cauſſati gradus ex eo proueniat, quod cauſſa eius non abſolute in illud extendatur. Pluribus haec luculenter explicat IRIRA[e], dignus qui legatur. His itaque ſuppoſitis porro neceſſario ex legibus ſyſtematis emanatiui ſequitur:

XII. Quo propius emanans eſt infinito fonti primoprimo, eo maius eſt et diuinius; et e contrario.

XIII. Quo magis longiusque a fonte hoc ſummo primoue diſtat emanatio, eo magis deficit diuina virtus atque natura[f].

XIV. Vt vero emanationes ex occulto latenteque infiniti luminis diuini fonte prodirent, apparerentque modificationes diuinarum poteſtatum et proprietatum, primum aliquem fontem principiatumque ex ſe emanare fecit, per quod et ex quo omnes reliquae emanationes conſiſterent; et hic Adam Kadmon eſt, id eſt homo primus, ſiue Dei primogenitus. Hic ille fons eſt primarius, ex quo emanarunt, tanquam ex principiato primo omnia, quod ſub veli imagine ab occulto occultorum expanſo Iochaidis ſchola adumbrauit; de quo in ſequentibus plura dicemus. Obſcure de hoc homine primo, quem a Moſe intelligi volunt narrante: Deum condidiſſe

d) l. c. p. 32.

e) Diſſ. V. c. 7. 8. p. 96. ſeqq. c. 12. p. 107. LORIIA l. c. c. 2. p. 38.

f) Hoc ex ſyſtemate mundorum Cabbaliſticorum infra explicando lucem accipiet.

didiſſe hominem ad imaginem ſuam, veteres Cabbaliſtae differunt, variisque eum ſymbolis abſcondunt [g], de quibus poſtea dicetur. Clarius tamen hanc cauſſam inſtrumentalem infiniti Dei primariam in condendis mundis expandendisque emanationibus ſuis depingunt LORIIA [h] et IRIRA [i], quorum hic tredecim argumentis fortiſſimis euincere conatus eſt: *Quod a principio primo immediate emanauerit principiatum vnum tantum et perfectum.* Accepiſſe hoc quoque Cabbaliſtas ex ſchola Alexandrina Platonicorum ad Orientalium philoſophiam reformatorum, doctrina illorum de λόγῳ menteue diuina, ceterarum rerum omnium fonte, luculenter demonſtrat.

XV. Primogenitus hic Dei filius in emanationibus ſuis ſe Deum praecipuis modis manifeſtauit, decemque fontes luminoſos ex ſinu ſuo expulit, qui vocantur ſephiroth [k]. Ex inſtituto hanc aſſertionem infra explicabimus.

XVI. Per has ſephiras ſiue fontes lucidos ex primogenito homine prodierunt res omnes coeleſtes et in emanatione immanentes; ſpirituales productaeque ſine praecedente materia; angelicae, et creatae in ſubſtantia et ſubiecto, et materiales, quae dependent a materia in eſſe, ſubſiſtere, poſſe, et operari. Inde oriuntur quatuor mundi Aziluth, Briah, Iezirah et Aſiah, id eſt, emanationis, creationis, formationis et fabricationis [l]. Senſum aſſerti luculentius infra euoluemus, et qua ratione legibus ſyſtematis emanatiui quatuor hi mundi Cabbaliſtici conſtent, explicabimus. Hoc autem loco id monendum, cuilibet horum mundorum ſuum peculiare ſyſtema ſephirothicum tribui, ex Adam Kadmon ſiue principiato primo prodiens, quas emanationum diſtributiones per hos mundos per radios lucis ex primi hominis cranio, oculis, auribus, naſo, ore etc. prodeuntes ſymbolica ratione praefigurant; et ita e. g. ſephirothicas emanationes mundi Aſiahtici ſiue materialis ex pectore deriuant. De quibus nugis videndus LORIIA [m].

XVII. Ex his porro ſequitur, quicquid exiſtit, non exiſtere ex ſe ipſo, nec ex nihilo ortum eſſe, ſed ex Deo mediante principiato primo ſiue fonte emanatiuo, qui eſt primogenitus Dei, effluxiſſe ex infinito lucis diuinae oceano. Haec formalis ratio ſyſtematis emanatiui eſt, quod omnia ex latente occultaque Deitate mediante principio aliquo primo, quod ante omnia ex Deo effluxit, deriuat, qua ratione Zoroaſter ex Mithra Oromaſden, Simon Magus philoſophiae orientalis alumnus ex Deo abſcondito virtutem ſiue aeonem maximam liberatorem mundi, Alexandrini philoſophi mentem diuinam ſiue λόγον deriuauere, et ex hoc demum principio reliquis omnibus origines ſuas tribuerunt. Nam

hi

g) Idra Rabba Sect. II. §. 31. Cabbal. denud. T. II. p. 391.

h) l. c. p. 36.

i) l. c. diſſ. II. p. 31. ſeqq.

k) Citati p. 35. 41. 73.

l) LORIIA l. c. p. 44. IRIRA l. c. diſſ. V. c. 7. p. 97. diſſ. VI. c. 16. p. 134. Lexic Cabbaliſt. v Aziluth. p. 146. Et Cabbaliſtae tantum non omnes.

m) pag. 43.

hi omnes cum Cabbaliſtis, in his duobus fulcris totius ſyſtematis emanatiui conſpirabant, emanauiſſe lucida, realia, ſubſtantialia omnia ex Deo, eum vero, cum ob eſſentiae profunditatem in abyſſo deitatis occultus latuiſſet, ex ſe genuiſſe, vel expuliſſe generationis vel emanationis modo principium aliud diuinum ſibi proximum, per quod ſe manifeſtauerit, rebusque omnibus eſſentiam et exiſtentiam ex ſe largitus fuerit. Vidit id, vt in philoſophorum Graecorum ſcriptis raro inter ſuos exemplo erat verſatiſſimus, IRIRA [n], qui recte obſeruauit, Plotinum eandem doctrinam defendiſſe, demonſtrando, neceſſario exiſtere aliquid quod ſit ſupra omnia, et eſſe aliquid quod ſit infra omnia, nempe corpus, et quod inter duo extrema ſit medium aliquod, quod duo haec extrema vniat. Nam quod Alexandrinis philoſophis σειρὰν catenamue illam conſtituit, quae a mente diuina dependet, et per varios emanantium ordines et ſeriem vsque ad corpora pertingit, et ſumma imis coniungit, id Cabbaliſtis primigenius ille Dei filius, homo primus eſt, et quae ab illo dependet ſephirarum catena per quatuor mundorum ordines, vsque ad materialem mundum ſe extendens. De qua re cum ſuo loco luculenta Plotini verba adduxerimus, totumque horum philoſophorum ſyſtema explicuerimus, hic nihil mouemus, lectoris arbitrio relinquentes ea, quae ibi dicta ſunt, cum Cabbaliſtico ſyſtemate comparare, quod ſine nouo lumine in argumento in ſe obſcuro non fiet. Qui ſi ſimilitudinem PLOTINI [o] ea de re adhibitam, cum ea, quam R. NAPHTHALI HIRTZ [p] attulit, contulerit, videbit non ſine delectatione, ouum ouo non eſſe ſimilius, quam Alexandrinorum et Cabbaliſticorum philoſophorum de emanationibus ex primo principiato meditationes.

XVIII. Eſt itaque mundus a Deo diſtinctus, vt effectus a cauſſa ſua, verum non vt tranſiens, ſed vt immanens: ex quo patet, propter emanationem mundi ex Deo, eum eſſe Deum manifeſtatum, ſiue eſſe eum euolutionem et expanſionem Dei in ſua eſſentia occulti, et in eo, velut regno ſuo patefacti et viſibilis. Dedimus hac de re verba Soharica paulo ſupra; et neceſſario haec ex antecedentibus conſequuntur. Vi enim ſyſtematis emanatiui, non eſt quidem emanatiuum formaliter idem cum eo, ex quo emanauit, cum ratione ordinis naturaeque principium prius ſit principiato, et ita in ordine cauſſalitatis omnino ab effectu ſuo, licet in eſſentia immanente, diſtinguatur: quo ſenſu etiam recte dicitur, Cabbaliſtas Deum et mundum, creatorem et creaturas inuicem diſtinxiſſe. Aſt cum ex vno eodemque fonte fluxerint omnia, et eadem eſſentia gaudeant, per ſeriem emanationum communicata, licet varie modificata et limitata, patet tamen quo fundamento Cabbaliſtae accuſari queant, quod

n) l. c. diſſ. II. c. 2. p. 41.
p) Cabb. denud. T. II. p. 257.
o) Ennead. VI. L. V. p. 660. ſeqq.

quod vnitatis diuinae immemores essentiae diuinae multa radicaliter immo essentialiter quoque inesse, et finita ex infinito fonte effluere dixerint. Quaecunque autem in eo Cabbalistarum vel culpa vel innocentia sit, de quo hoc loco non disputabimus, illud certum, et, ne dogmata diuersissima inter se confundamus, probe notandum est, mundum Cabbalistarum esse necessarium et immanentem effectum Dei, ab essentia eius tantum ratione manifestationis distinctum separatumque, quemadmodum radii solis ex eius lumine emanantes in eo a sole distinguuntur, quod lucis expansio sunt, licet a lumine illius quoad essentiam non distent. Sunt itaque sephirae, aeones, ideae, effluxus, emanationes, formae, et quaecunque alia philosophorum hac de re vocabula occurrunt, Deo quidem fonte suo posteriores natura et ordine, et hoc quidem sensu mundus, qui per eas ex Deo emanauit, non est Deus, sed ex Deo, sicque systema Cabbalisticum a Stoico differt. Verum hoc tantum de Deo En-Soph, id est, de principio omnium primo-primo in occulto latente intelligendum est, non vero de Adam Kadmon siue Deo in principiatorum serie et euolutione se ad inferiora extendente et manifestante, sic vt hac significatione mundus Deus dici queat, non Stoico vel Eleatico sensu, sed Pythagorico-Platonico. Vnde licet Irira aliquoties ad Eleaticorum vnum prouocauerit, id tamen non eo sensu intelligendum, quo ex mente Xenophanis, Zenonis, et Melissi accipiendum esse *Tomo primo* demonstrauimus, sed eo, quo PLATO in *Parmenide* systema idealisticum Parmenidi tribuit, eiusque vnum explicuit.

Et haec quidem vera fundamenta sunt, quibus innititur totum systema Cabbalisticum. Quae verbis quidem ex Graecorum et Christianorum philosophorum scholis, quibus vsi sunt Loriia et Irira petitis ob perspicuitatem describenda erant, reuera autem, et quoad rem ipsam, in omnibus libris Cabbalisticis, si allegoriarum velum reuoluas, inueniuntur. Ex quibus in summam contractis, recte pronunciauisse de Cabbala dicendus est perspicacissimus BVRNETIVS [f]: *Cabbalam realem tractare potissimum de rerum originatione et gradationibus, siue de modo productionis a summo ente, aut profluxu rerum a prima caussa, et earundem rerum gradibus et descensu a summis ad ima, atque haec per suos mundos et sephiroth, et personas, et portas, per sua lumina et radios et vasa et receptacula et cortices aliosque modos extulisse.* Ex hac generali systematis Cabbalistici adumbratione autem specialia quoque et primaria dogmata explicanda sunt, quae iam propius intuenda, vt constet, qua ratione ex infinito omnis realitatis fonte rerum omnium origines naturamque Cabbalistae deduxerint. Singula vero capita peculiari aedificio metaphysico constant, quibus singulis rite perspectis, non difficile erit lectori, integrum sibi Cabbalisticum systema describere. Dabimus itaque in sequentibus systematicam enarrationem dogma-

f) Archaeolog. philos. c. 7. p. 373.

dogmatum Cabbaliſticorum de Adam Kadmon, de decem Sephiroth, de quatuor mundis, de angelis et ſpiritibus, de animae origine, deſcenſu et reditu, quibus adiiciemus in fine pauca de quinquaginta portis prudentiae et triginta duobus ſemitis ſapientiae. Sunt praeter haec alia multa apud Cabbaliſtas, ſed adeo obſcura et allegoriarum Cabbalaeque artificialis ineptiis deformata, vt nec patientia lectoris, nec noſtro otio in iis extricandis abutendum eſſe putemus. Certe qui iſtis deliciis capitur, et quae dicentur recte tenuerit, ſuo poſtea Marte in haec adyta poterit penetrare.

§. VII. Primum et praecipuum ſyſtematis Cabbaliſtici dogma eſt de Adam Kadmon, homine primo, filioque Dei, id eſt principiato primo, quod fontem reliquorum emanatiuorum conſtituit, quodque primum et immediatum poſt Deum excelſum principium eſt, quod ex infinito illo lucis diuinae aequore emanauit, et ex ſinu Deitatis ſcaturiuit, vt eius miniſterio et operatione mundus emanatiuus, ſpiritualis, aetherius et materialis, ſiue Aziluthicus, Briahticus, Iezirahticus et Aſiahticus ſecundum emanationis leges conderentur. Hunc fontem ideo a Deo conſtitutum eſſe Cabbaliſtae dicunt, vt, cum ipſe in occulto occultorum lateret, in his emanationibus euolutis explicatisque manifeſtaretur. Vt vero ſecundum conſuetudinem Orientalem hoc principiatum primum multis ſymbolis et allegoriis abſconderunt obſcuriſſimi philoſophi, et mox literarum nominumque diuinorum figuris, mox veli, mox draconis &c. imagine adumbrarunt, ita imprimis filii, hominisue figura depinxerunt, ex cuius partibus omnibus diuinae lucis radii rutilant, et e. g. ex oculis, barba, ore, labiis, capiteque toto, pectore, brachiis, pedibus, membrisque omnibus effluunt fontes luminoſi, luce diuina pleni et in circulum in ſe agitati motique [r]. Hos fontes lucidos, per quos in mundos emanantes influit lux diuina in primogenito homine comprehenſa, variis iterum imaginibus exprimunt Cabbaliſtae, et perſonas nobis ex iis effingunt, quae vero non creaturae ſunt, ſed notiones et radii infiniti, qui per varios gradus ita a ſummo fonte deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem entium omnium [s]. Hi itaque fontes lucidi, ſiue lumina, mundique enſophici perſonae creaturae Adam Kadmon, id eſt, hominis primi vocantur, eo quod ab eo immediate, et tanquam radii eradiantes ex vno centro proficiſcuntur, quod R. NAPHTHALI HIRTZ [ſ] ſchematiſmo radiorum ex centro oblique emicantium non ineleganter depinxit, et phraſibus ad metaphyſicam ſcholaſticam magis adaptatis delineauit IRIRA [ſſ]. Hinc mundum enſophicum, id eſt hominem primogenitum cauſſatumque primum et immediatum ex caligine id eſt ex occulto latenteque Deo progreſſum ſub ſimilitudine hominis et fa-

Dogma de Adam Kadmon.

 culta-

r) Vid. Fig. XII Cabb. denud. T. I. P. III. pag. 233.

s) Conf. IRIRA l. c. diſſ. IV. c. 11. pag. 88. WACHTER. Spinoz. in Iud. P. I. p. 91.

ſ) Cabb. denud. T. II. p. 257.

ſſ) loc. cit.

cultatum partiumque animae et corporis adumbrant, et de eius membris, quin et genere et familia, patre, matre, vxore et similibus differunt, vt ex arboribus Cabbalisticis, quas Cabbala denudata exhibet, videre est, quibus lucem LORIIAE [t] et IRIRAE [u] disputationes accendunt. Cuncta vero seposito velo symbolico ad has assertiones possunt reuocari [x]:

I. Priusquam emanarent emanantia et creata essent creata, lux suprema extensa fuit plenissime, et impleuit omne vbi.

II. Nullus itaque dabatur locus vacuus, in notione lucis, nullumque spatium inane, sed omnia erant plena luce illa infiniti hoc modo extensa, cui sub omni notione sua finis haud erat, eo quod nihil esset, nisi extensa illa lux, quae vna quadam et simplici aequalitate vbique sibi erat similis, atque ista vocabatur Or Haënsoph, Lux infiniti. Hic est fons ille fontium, et radix radicum, quam non Cabbalistae solum, verum omnes quoque Orientales philosophi ex Zoroastrea philosophia prodeuntes, et Alexandrini philosophi praesupposuerunt, quamque Philo quoque, vt supra memoratum, agnouit. Hunc Deum primo priorem, quo nomine eum appellat Iamblichus, ab aeterno in infinitate lucis suae absconditum latuisse statuebant, donec per emanationes ex occulto prodiret, hinc occultus occultorum, et senior seniorum in libro *Sohar* passim dicitur. Multa de hoc lumine abscondito habet liber *Iezirah* et commentatores eius, quibus ideo in mundo ensophico suprema et proxima emanatio, corona, splendorque vnitatis maxime aequalis dicitur האין לא non-ens, eo quod omnem entitatem, vnitatem, numerum, incomprehensibilitatem sublimitate hyperphysica supergrediatur, et omnem notionem intellectus humani propter naturam fontis sui superet. Eadem ex ratione caliginem quoque vocant Ensoph, non ratione naturae suae, quam totam lucem dicunt, sed ratione comprehensionis humanae, quia emanatiuis omnibus in tenebris vel abscondito potius incognitus manet. Cum his velimus comparari quae de hac Dei supremi vel fontis potius fontium diuinorum notione supra in delineatione philosophiae Orientalis et Alexandrinae diximus, vt communes natales eo luculentius pateant. Quod vero lucis symbolo Deum istum descripserunt, vel potius, lucem quandam veram at intelligibilem et spiritualem rerum omnium fontem fuisse dixerunt, id ex Oriente quoque eos accepisse dubium non est, cuius populos tantum non omnes sub hac imagine naturam diuinam descripsisse, historia philosophiae barbaricae testatur. Haec lux omnia replens, et ad omnia, modo tamen non corporali, extensa, πλήρωμα illud constituit, in quo aeonas Orientales, sephiras Cabbalistae, principia mentis idearumque diuinarum et animae ὑπερκοσμίȣ Alexandrini Platonici constituebant.

III. Prae

t) l. c. tr. I. libri Drusch. p. 43.

u) l. c. diss. V. c. 13. p. 124. c. 14. p. 129.

x) Damus in plerisque verba LORIIAE l. c. c. 2. p. 32. seqq. et IRIRAE l. c. c. 12. p. 105. ex quibus locis repetiuerunt quoque WACHTERVS l. c. p. 82. seqq. et BVDDEVS l. c. §. 43. p. 383. seqq.

III. Prae nimietate ſplendoris vehementiſſime coruſcantis non poterat produci mundus, vel oriri aliud quid.

IV. Cum autem in mentem veniret extenſo huic, quod vellet condere mundos, et emanando producere animantia, atque in lucem proferre perfectionem potentiarum ſuarum actiuarum, et nominum atque cognominum ſuorum, quae erat cauſſa impulſiua creandi mundi, tum compreſſa quadantenus lux iſta, a puncto quodam medio ad latera receſſit, atque ſic relictus eſt locus quidam vacuus, dictus ſpatium inane, aequidiſtans a puncto illo, exacte in medio eius conſtituto.

V. Compreſſio autem illa vndiquaque ſibi aequalis fuit circa dictum centrum, per omne ſpatium, adeo vt locus ille vacuus exacte eſſet circularis ſub perfectiſſima aequalitate, nec concipi hic poſſit vlla quadratura vel anguloſitas, ſed contractio illa facta ſit circulariter.

VI. Deſcripſit itaque et formauit ſic lux terminos limitesque ac menſuras omnibus rebus, eſtque hic locus generalis rerum omnium, qui myſtice vocantur vacuum infiniti, in quo continetur lux ab hoc ibidem relicta deſtinata ac praeparata pro omnibus cauſſatis futuris [y].

VII. Nempe quoniam lucis tantum radii eſſent compreſſi retractique ad latera, erat adhuc eſſentiae diuinae aliquid in ſpatio tenebricoſo.

VIII. Hac itaque contractione infiniti locus factus eſt cauſſatis producendis.

IX. Ex retractione iſta producta eſt ita ſubſtantia luce carens, id eſt ſpiritualis et expanſa.

X. In hoc ſpatium luce carens, lux infiniti retracta puncta vel veſtigia impreſſit, quae eſſent vaſa futurorum mundorum. Symbolice in his loqui Cabbaliſtas ex lucis imagine patet, quamuis veriſimile ſit, materiam aliquam ſubtiliſſimam, actiuam, infinite expanſam eos cogitaſſe, ſed eam materiae craſſiori oppoſitam, ſpiritum dixiſſe. Niſi enim hoc ſupponamus, ratio dari non poteſt, quomodo retractis ad latera diuinae lucis radiis remanſerit in medio ſubiectum aliquod, ſiue vas, tenebricoſum, ſine lumine, quod tamen ſubſtantiae diuinae eſſet particula. Quamuis enim IRIRA moneat, *non putandum eſſe, vaſa illa et ſubiecta recipientia (quae ſpeculi inſtar radios lucis recipiunt) eſſe materialia, vt formas, ſed ſpiritualia et naturas determinatas, quae exiſtentiam actu ſuſcipiant, quae quodammodo ab ipſis erat ſeparata*, hoc tamen de ſubiectis materialibus Peripateticorum tantum intelligendum eſt, vnde extenſi notionem in hoc argumento Cabbaliſtae non refugiunt, Deumque, in Adam Kadmon et in ſephirarum ſuperiorum triade locum vocant [z]. Nec

 aliud

y) IRIRA l. c. p. 106.

z) Vid. Lex. Cabb. v. מקום p. 548.

aliud patitur ſyſtema Cabbaliſticum, quod ab omni materialitatis notione purgari non poteſt, niſi illud plane velis euertere. Hanc contractionem Cabbaliſtae vocant Zimzum [a].

XI. Erant itaque haec vaſa deſtinata ad recipiendam lucem et potentiam infiniti, quam ex luce concaui ſui a ſummis partibus deorſum vergentem in ſpatium erat demiſſura. Philoſophice haec explicat Irira [b], quod Enſoph reſtrinxerit atque limitauerit potentiam ſuam operandi, atque vim ſuam ad diſpoſitionem potentiae producti naturamque dependentis.

XII. Quia vero in ſpatio hoc tenebricoſo, ſi ex omni parte retractae lucis infiniti (Enſoph) radii in haec vaſa fuiſſent immiſſa, omnia luce infinita fuiſſent repleta, ſicque cuncta iterum infinita luce conſtitiſſent, nec fuiſſet diſcrimen inter finitum et infinitum, ideo vſa eſt lux infiniti ad immittendos radios in vas hoc tenebricoſum, linea quadam e luce concaui ſui, a ſummis partibus deorſum vergente, illamque demiſit et deriuauit in ſpatium dictum, vt certum lucis modum acciperet.

XIII. Haec linea inſtar canalis erat, per quem exundationes lucis infinitae et ſupremae in mundos, in hoc ſpatio producendo defluerent.

XIV. Summum autem initium iſtius lineae deductum erat ex ipſo infinito, hoc ipſum proxime attingens, finis vero pergebat deorſum intra ſpatium illud inane, et hac mediante emanatione produxit, creauit, formauit atque fecit omnes mundos.

XV. Quamuis autem lineae iſtius ſummum initium proxime attingant lucem infiniti in partibus concaui eius ſupremis, finis tamen eius non protrahitur ad tantam profunditatem, vt ipſam quoque lucem infiniti ſubter mundis gyratam attingat, illique adhaereſcat; alias enim non haberet finem, vel ſuperius et inferius, ſummum et imum.

XVI. Lux autem haec demiſſa per hunc canalem, non ſtatim via recta pergit deorſum, ſed ſenſim illuc deriuatur, adeo, vt datis primis curſus rectilinei initiis, mox deflectat ad figuram circularem, orbemque illico conſtituat circumcirca tenuem, qui circulus tamen luci infinitae in circuitu ſuo non vſquequaque adhaereſcat, ne iſte circulus cum luce infinita confunderetur et res in priorem ſtatum recideret. Vnde circulus iſte propinquus quidem erit concauo infiniti, non tamen adhaerebit eidem vllo nexu, adeoque emanatio infiniti tantum ſub tenuitate lineae procedit, qua via lumen illud immanans circulo iſti infunditur: alias enim, ſi lumen illud iſtis circulis vndiquaque afflueret, emanantia aeque atque

a) Ibid. v. צמצום p. 665.

b) pag. 107.

atque ipſum ſcaturiens infinita eſſent, terminoque et menſura atque finibus carerent.

XVII. Ideo circulorum horum denarius conſtitutus eſt numerus, quoniam menſura ipſis modulusque et terminus competit.

XVIII. Iſte circulus, propinquior infinito, coronae nomine indigitatur, et tum linea haec vlterius protenſa paululumque promanans alterum circulum intra primi concauum conſtituit, qui vocatur ſapientia, et ſic porro protenſa deorſum alios circulos continuata ſua extenſione per vices circumgyrata vsque ad circulum decimum conſtituit, qui regnum appellatur.

XIX. Et hac quidem ratione decem ſephiroth, fonteſque luminum ex iſta lucis diuinae linea in gyrum effluunt, a ſupremo circulo ad infimum, repetita ſimili emanatione per omnes mundos. Quilibet enim mundus ſephiras decem ſpeciales habet, et quaelibet ſephira ſpecialis cuiuscunque mundi compoſita eſt ex decem ſpecialioribus et ſic in infinitum [c]: omnes autem habent figuram circulorum homocentricorum, et ſe habent ad inſtar ſphaerularum caepariarum, ſibi inuicem incluſarum.

XX. Illa linea a ſummo illo culmine deorſum protenſa, a qua procedunt omnes circuli ſupra dicti, ſimul etiam via recta deorſum pergit ab excelſiſſimo ſummi illius concaui epiſtomio, vsque ad debitam circulorum depreſſionem, idque per medios illos circulos omnes et forma quidem hominis, ſtaturae debitae verſus coelum erecti, in quo numerari queant CCXLVIII membra dextro ſiniſtroque et medio ſitu diſpoſita.

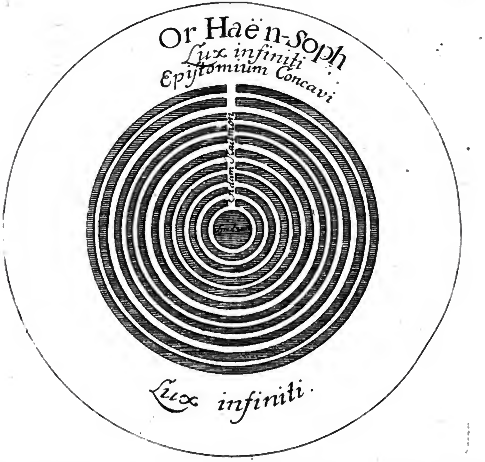
XXI. Haec figura vocatur Adam, id eſt homo, eſt enim macrocoſmus, continens omnia cauſſae primae cauſſata, et ſicut Adam inferior accipit omnia ab omnibus, ita ſuperior omnia dat omnibus; ſicut ille eſt terminus lucis deſcendentis, ita hic aſcendentis etc. [d] Adam Kadmon vero vocatur, quia primigenius Dei filius, prima creatura, id eſt prima emanatio eſt, cauſſatumque primum ex infinita luce emanans.

Haec celebris illa de primogenito homine, ſiue Adam Kadmon doctrina eſt, quae haud ignobile Cabbaliſticae philoſophiae caput conſtituit, et qua rite intellecta reliqua lucem clariorem accipiunt. Ex hoc enim primo emanationum finitarum fonte per omnes mundos facta eſt diuinae lucis ad eſſentiam rerum conſtituendam communicatio: in eo decem ſephiroth fundantur et comprehenduntur, et ex hac ſimilitudine intelligi poteſt, qua ratione emanationis negotium factum eſſe Cabbaliſtae velint. Vt vero lector imaginibus hiscemodi non aſſuetus, facilius ea, quae LORIIAE potiſ-

c) Vid. Fig. XII T. I. P. III. Cabb. denud. pag. 233.

d) Multis haec exſequitur IRIRA diff. VI. c. 4. p. 109.

potiſſimum verbis attulimus, intelligat, en figuram Loriianam de Adam Kadmon in concauo lucis infinitae et decem ſephiris ex eo ſcaturientibus:

Ceterum variis nominibus hoc principiatum primum emanationum diuinarum Cabbaliſtae inſigniunt. Non enim filium modo Dei primogenitum vocant, ſed creaturam quoque, hominem, regem, &c. Quae nomina cum ſymbolica tantum ſint, caue hominem perſonamue ex nihilo vel ex incondita materia factam intelligas. Nihil aliud enim eſt, quam cauſſatum primum proximumque cauſſae cauſſarum, quod ideo ex ſinu ſuo infinitum lumen expulit, vt cum occultiſſimum et abſconditum lateret, proprietates ſuas in condendis mundis communicandisque eſſentiae ſuae perfectionibus emanatiuo ordine oſtenderet et manifeſtaret. Fons itaque hic Adam Kadmon eſt diuinitatis, ex quo emanationes luminoſae, quae ad conſtituendum mundum Aziluthicum, Briahticum, Iezirahticum et Aſiahticum neceſſariae erant effluxerunt. Creatura vero dicitur, quia ex Deo ortum accepit; creationem ex nihilo enim Cabbala ignorat.

Quod

Quod vero de eius cranio, oculis, naſo, ore, barba eiusque pilis, pectore, manibus, pedibusque et ſcintillis ex his partibus emicantibus operoſe nugantur, ſymbola ſunt fonticulos fontium, et circulos circulorum ſephirothicorum ſatis craſſa imagine adumbrantium, eosque per varios mundorum gradus deducentium. Recte enim notauit IRIRA [e]: *Lumina et perſonas non per ſe eſſe creaturas, ſed notiones* (emanatiuas) *infiniti radiosque, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc illamue operationem per hanc vel illam ſephiram modumque.* Quod enim de ſephiris hic dicitur, eo magis de Adam Kadmon valet, quo magis is ſephirarum fons eſt. Ex his vero iudicandum eſt, vtrum Cabbaliſtae per hunc hominem ſuperiorem, filiumque Dei, hominemue primum ſecundam ſacro ſanctae Trinitatis perſonam, filium Dei vnigenitum intelligant? Quam quaeſtionem omnes illi affirmant, qui myſteria Chriſtianae religionis in Cabbala deprehendiſſe, vidiſſeque veſtigia veteris dogmatis credunt. Satis enim inter ſe concordare putant, eo quod Adam Kadmon ex luce infinita Deitatis emanauit, et πρωτότοκος τῆς κτήσεως primogenitus, creator etiam moderatorque rerum omnium et mediator inter infinitum Deum in inacceſſo lumine habitantem et regnum eius hominesque in eo verſantes vocetur. Placuit hoc poſt veteres Picum, Reuchlinum, Angelum Burgonouenſem aliosque HENRICO MORO [f] et IOANNI FRANCISCO BVDDEO [g]. Rectius tamen alii [h] confundi inter ſe longe diuerſa monent. Filius enim Dei ſecunda SS. Trinitatis perſona intra En-ſoph eſt, Adam Kadmon autem eſt infra illud infinitum et ab eo vt cauſſatum a ſua cauſſa, principiatum a principio differt. Nec reuera Adam Kadmon infinitum principium eſt, cum initium et finem et modificationem habeat, et radius tantum infiniti luminis ſit, quamuis interdum En-ſoph vt ſuprema quoque ſephira Kether, vocetur, id enim nomen tantum propter originem ſuam emanatiuam infinito lumini proximam et connexam habet. Ex quibus patet, longe differre filium Dei vnigenitum Chriſtianorum, verum Deum lucis infinitae radium infinitum et χαρακτῆρα τῆς ὑποστάσεως, ab Adam Kadmon Cabbaliſtarum. Nec vtriusque munus concordat. Adam Kadmon enim non virtute propria creat, ſed miniſter Dei in occulto latentis eius perfectiones emanantes ad inferiora tantum propagat, et ſic ordine retrogrado animam per mundorum reuolutiones ad ſuprema ducit, quod longe alio ordine modoque de filio Dei mediatore praedicat Chriſtiana religio. Ex quibus diiudicanda ſunt, quae de vnione diuinae

e) l. c. diſſ. III. c. 9. §. 7. p. 73.

f) Qq. in libr. Druſchim Cabb. denud. T. I. P. II. p. 63.

g) Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 43. p. 393.

h) WACHTER. Elucid. Cabbal. c. III. §. 11. pag. 35.

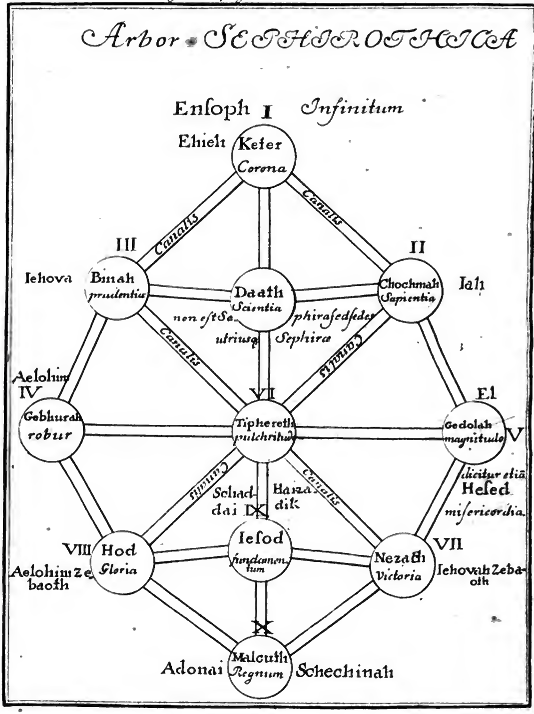
nae et humanae naturae in perſona primogeniti Cabbaliſtica obſeruauit Cl. WACHTERVS [i]: *Diuinam filii naturam in antemundanis vocare Cabbaliſtas eam, quae cum Patre et Spiritu S. vnum Enſoph conſtituit, humanam vero eandem, quatenus rebus creandis condeſcendit, et in deminoratione emiſſa eſt, et quatenus a diuinitatis fonte ſecundum aliquam ſui partem longe profluxit, vt poſſit incorporari et incarnari, et in illa et cum illa reliquae creaturae.* Haec enim a Chriſtianis dogmatibus longiſſime diſtare, vel ſola τȣ Adam Kadmon incorporatio prodit, quae non diuinae naturae cum humana vnionem perſonalem, ſed emanationum ex Adam Kadmon profluentium et ad mundum Aſiahticum pertingentium materialitatem, et luminis ab Adam Kadmon accepti priuationem innuit. Vnde melius faciunt, qui eiusmodi comparatione abſtinent, cum tota ſyſtematis emanatiui indoles adorando SS. Trinitatis myſterio applicari minime queat. Certiori vero comparatione Adam Kadmon Cabbaliſtarum cum λόγῳ philoſophorum Alexandrinorum conciliatur. Nam pleraque accurate conueniunt, λόγος enim Platonicorum horum prima et proxima emanatio ex Deo eſt, et in ſe habet ideas et emanationes omnes, eo quoque mediante et eſſentiam largiente non mundus tantum ὑπερκόσμιος (Aziluthicum et Briahticum Cabbaliſtae dicunt) ſed et ἐγκόσμιος, ſiue Iezirahticus et Aſiahticus Cabbaliſtarum conſtitit, ab eo tota emanationum per hos mundos catena dependet, et hoc nomine non demiurgus tantum, ſed et mediator eſt, vt haec omnia ex fuſe ſupra delineata horum philoſophorum doctrina de principiis diuinis pluribus pateſcet. Id quod luculentum argumentum eſt, non Iudaeos tantum in anteceſſorum horum hominum ſcholis philoſophiam hanc diuiniorem didiciſſe, ſed et Cabbaliſtica et Alexandrina dogmata ex communi philoſophiae Orientalis fonte fuiſſe hauſta. Cum vero hic λόγος hominem quoque intelligibilem conſtituat, ratio hinc patet, cur hominem ad imaginem Dei conditum apud Geneſeos ſcriptorem ſacrum, ab homine inferiori Philo loco ſupra adducto diſtinxerit, et quod eius Adam ſuperior et Adam Kadmon Cabbaliſtarum vnus idemque ſit. Hi enim eadem prorſus ratione verba loci iſtius ſacri explicant et ad Adam Kadmon transferunt. Quae ad confirmandas origines philoſophiae Cabbaliſticae ſupra poſitas omnino notanda ſunt.

Dogma de Sephiris.

§. VIII. Alterum, quod praecipuum in philoſophia Cabbaliſtica locum occupat, eſt dogma de ſephiris decem, quod arcte cum doctrina de Adam Kadmon cohaeret, vt ex antecedentibus intelligitur. Quamuis autem ex iis, quae de emanationibus principiati primi ex fonte fontium fluentibus adduximus, non difficile ſit veram Cabbaliſtarum mentem de ſephiris perſpicere, fecere tamen innumerae virorum doctorum diſſenſiones de vera earum ſignificatione totam hanc tractationem obſcuram et difficillimam. Facilius enim gryphis iungentur equi, et quadrata aptabuntur

i) loc. cit.

Fig. I. ad pag. 1003.

buntur rotundis, quam diuerſiſſimae de ſephirarum ſenſu et ſignificatione opiniones inter ſe conciliabuntur. Priusquam vero vel ſcriptorum coniecturas enarremus, vel ſoluere aenigma hoc tentemus, danda prius eſt arboris ſephirothicae delineatio, qualem Cabbaliſtae nobis exhibent, quae haec eſt, vt in figura adiecta deſcripſimus. Produnt vero et ipſa figura, *Fig. I.* et nomina huius arboris, qua appellatione apud ipſos Cabbaliſtas gaudet, latere aenigmata metaphyſica et philoſophica ſub his vmbris, quae vt ſunt obſcuriſſima, ita innumeris virorum doctiſſimorum coniecturis ſunt expoſita [k]. Et ne de nominis quidem vera ſignificatione eruditi conſentiunt, ſed varias eius explicationes afferunt. Plerique ſephiras ex notione verbi ספר, numerauit, dictas eſſe contendunt, et per numerationes explicant, ſtatuentes ſephiras Cabbaliſtarum idem eſſe ac numeros Pythagorae, ſiue intelligibilia et ideas Platonis. Id demonſtrare ſategit IRIRA [l], qui hoc nominis etymon probat, ad Platonicos prouocans, *iuxta quos ſicut infinitum eſt ante ens primum, quod neceſſario eſt multiplex et compoſitum, ita numerus, qui eſt in ente hoc primo, ſit ante omnia entia reliqua, quae ſint ideae diuinae, exemplaria et cauſſae omnium entium. Et ſupra numerum hunc, qui conſiſtit in entibus numeratis vel numerabilibus, neceſſe ſit dari numerum, qui per ſe ſubſiſtat abſolutiſſime, et qui cauſſa ſit, quod ens primum diſtribuatur in entia, id eſt ſpecies et ideas, ita vt per numerum illum, qui eſt eſſentialis enti primo, eueniat, vt ens hoc non ſubſiſtat gradu quodam certo, ſed ab illo vno deſcendant multa diſtributa in genera et ſpecies diſtinctas qualitatibus et numero.* Accipit haec opinio praeſidium ex origine philoſophiae Cabbaliſticae, quam in ſcholis Platonicorum Alexandrinorum Iudaeos didiciſſe, ſupra veriſimile eſſe demonſtrauimus, Philonis quoque multa de numeris in Deo garrientis exemplum rem probare videtur. Re tamen paulo curatius penſitata ad veritatem non prorſus collineare videtur. Quamuis enim numeri Pythagorae idem forte ſignificauerint, quod ſephirae Cabbaliſtarum, nempe formas certas ex Deo, monade, oriundas atque progredientes, et ad denarium vsque quoque ordinati fuerint, non tamen in ipſis numeris, quae ſymbola tantum philoſophica fuerunt, ſed in formis, virtutibusque ſubſtantialibus ex Deo emanantibus principia haec poſuerunt Pythagorici; adeoque Cabbaliſtae non ad numerandi rationes et proportiones attendere potuerunt. Vt taceamus, non tam numeros, quam aeonas Orientalium vtrisque occaſionem dediſſe de emanationibus diuinis ita ſtatuendi, et ſuis principiis atque philoſophumenis ſectae ſuae applicandi. Paulo aliter HENRICVS MORVS [m], Pythagoricae Philoſophiae amator, qui credit, *ſephiroth ſiue numerationes omnino ſignificare, nihilque eſſe aliud, quam numeralia quaedam repoſitoria maxi-*

Lll lll 2 *morum*

k) Conf. quae recenſet WOLFIVS Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. p. 1221.

l) l. c. diſſ. V. c. 5. p. 149. ſeqq.

m) Epiſt. ad Knorr. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 53.

morum myſteriorum antiquae Cabbalae decadem non excedentia, manuumque decem digitis, ſuper quos res numerari ſolent, reſpondentia, denariumque Pythagoricum hinc originem ſuam traxiſſe. Varias vero notiones ſiue nomina ad ſingulos numeros relata fuiſſe. Qua in coniectura facile quidem admitti poteſt, occaſionem ex ſcholis Pythagoreorum et Platonicorum in Aegypto verſantium Iudaeos nactos fuiſſe, doctrinam de ſephiris ſiue emanationibus, aeonibus, formis, virtutibus intra denarium concludendi, et iis varia nomina imponendi: at nomen inde accepiſſe veriſimile non eſt, cum praeter denarii ordinem nihil ex numerationibus ſephirae magnopere habeant, quod ad ipſarum indolem naturamque pertineat, licet cum numerorum generatione et progreſſione comparari, eorumque ſymbolis et imagine adumbrari queant. Alii ad naturam ſephirarum propius reſpicientes, a luce et ſplendore, vnde etiam ſapphirus gemma nobilis nomen habet, etymon vocis deriuant [n], et per *ſplendores*, vel *radios* vertunt, quam explicationem vocis doctrina ſephirothica commendat, quae has ſephiras ex luce infiniti, ceu radios ex ſole emanaſſe ſtatuit. Quidam ſephiras, a ſphaeris dictas fuiſſe volunt, qua in opinione Loriiam fuiſſe ſuſpicatur H. MORVS [o], ſephiras enim emanationis modum circulari motu proſequi ſtatuit, vt allatum ſupra ſchema emanationum ex Adam Kadmon oſtendit. Cl. WACHTERVS [p] ſpiritus fontanos (Kwell Geiſter,) vocat, ad rem magis, quam nomen reſpiciens, et ita virtutes ſpirituales et ſubſtantiales emanatiuas innui ſtatuens. Nos inutilem hanc et incertam de ſephirarum nomine diſputationem putamus, cum vera nominis origo nos lateat, nihilque adduci queat praeter coniecturas: proxime tamen vero eorum ſuſpicio eſt, qui a ſplendoribus radiisque lucis nomen deriuant, eo quod hoc etymon rem ipſam eadem ſimilitudine repraeſentat, qua Cabbaliſtae vtuntur, nempe lucis eradiantis ſymbolo. Quaecunque vero nominis huius origo eſt, illud certum eſt, et ex ſequentibus conſtabit, Cabbaliſtas ſephiras tanquam fontes quosdam lucis diuinae emanantis et ad inferiora ſe mediante Adam Kadmon effundentis conſideraviſſe, vnde nos quidem fontium luminoſorum nomen reliquis praeferimus, eo quod rationem ſatis apertam rei ipſius exponit, ſephirasque fontes illos eſſe innuit, qui per fontem fontium, hominem primogenitum ex infinito lucis diuinae aequore effluentes, ordine emanatiuo ad inferiora radios diuinae lucis demittunt, et ita eſſentiam cum illis vitamque communicant. Porro in figura quoque ſephirothicae arboris delineanda eruditi non conſentiunt. Plerique eam figuram adhibent, quam ſupra expreſſimus. Quidam, vt ſymbola obſcuriſſima Soharica a Loriia explicata repraeſentarent, ſchema ſphaericum, ex multis ſphaerulis conſtans exhibuerunt [q], quod tamen non intelligent, qui non

n) Bahir p. 6. IRIRA l. c. et quos nominat WOLF. l. c.

o) loc. citat.

p) Spinoz. in Iud. paſſim. Vſus eſt etiam hac voce Iacobus Boehmius.

q) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 7. ex qua repetiit BVDDEVS l. c. §. 40. p. 346.

Fig. II. ad pag. 1005.

Schematismus ADAM KADMON, et decem Sephirarum sub imagine principis.

Schönemann sc. Lips.

non Lorianas explicationes allegoriarum omnes probe tenent, eo quod ſubtiliſſimi ingenii homo circulos circulorum ſemper in ſe magis ſcaturientes ſibi concepit, et ita combinationes emanationum per innumeras formas in omnibus mundis exprimere voluit. Alias figuras longe ſubliniores et obſcuriores exhibet *Cabbala denudata* [r], quae ipſa ab iis conſulenda eſt, qui his aenigmatibus delectantur. Aliter Cel. CAMPEGIVS VITRINGA [s], qui operoſe et docte in eo verſatus eſt, vt diſpoſitionem ordinemque ſephirarum ex imagine hominis ſtantis accinctique exponat. vid. *Fig. II.* Quod admitti omnino poteſt, at non aliter, niſi quatenus hominem primogenitum innuit, in quo illae ſephirae reſident: ea enim imagine Adam Kadmon delineari, in antecedentibus ex Loriia monuimus. Facile vero in his diſſenſus ferri poteſt, eo quod a cuiuslibet imaginatione eiusmodi ſchematiſmi dependent, resque tandem ad idem punctum reuocari queat: At in rei ipſius explicatione tantopere diſſentire eruditos, hiſtoriae philoſophicae ſtudioſo, non poteſt non eſſe moleſtiſſimum. Et Iudaeos quidem in eo conuenire, quod ſephirae ad eſſentiam, attributa et emanationes Dei pertineant, Cabbaliſtarum libri omnibus paginis loquuntur. Inter quos R. MOSES, ita ad librum *Iezirah* [t] commentatur: *Abraham pater noſter vocauit ſephiroth, quaſi ſaphiros, ad ſignificandum, quemadmodum ſaphirus omnes colores recipit, ſic Deo omnes formas, benedictiones, emanationesque tribui; ita tamen, vt haec omnia ſummam Dei benedicti vnitatem praedicent.* Nec his obſtant, quae recentiori aetate veriſſime ex mente Cabbaliſtarum pronuntiauit R. MENASSE BEN ISRAEL [u]: *Dici ſephiroth diuinas perfectiones, aliud quid eſſe, quam eſſentiam Dei, neque etiam dici poſſe, eſſe diſtinctas creaturas; ſed tantum emanationes quasdam eſſentiae coniunctas, perinde vt radii ſolares cum ſole, flammas cum prunis ardentibus.* Ea enim manifeſte docent, ſephiroth in vnitate eſſentiae diuinae radicari, adeoque ſuo modo vnum cum illa eſſe, certe ad affectiones eſſentiae diuinae tanquam cauſſata eſſentialia ad cauſſam ſuam referri. Quod equidem miratur doctiſſimus VITRINGA [x], qui cum monuiſſet: ſecundum recentiorem Cabbalam per ſephiras intelligenda videri inſigniora Dei, perfectiſſimi entis attributa, quae demonſtrantur in productione et regimine mundi atque eccleſiae, haec addit: *Sed ita ſi habeat, an ſephiroth rem continebunt tam arcanam, ſacroſanctam, et remotam a ſenſibus vulgi? quis enim ignorat mortalium, qui rationem ſuam non prorſus negligit, in Deo mundi et eccleſiae rectore ineſſe attributa ſcientiae, ſapientiae, magnificentiae, ſeueritatis, et quae hic recenſentur alia. Verum equidem eſt, Cabbaliſtas ſingula horum nominum per notiones reconditas et obſcuras exponere, illa varie ab inuicem diuidere et combinare, et reſpectum vnius ad aliud per circulos et lineamenta operoſe* Fig. II.

 in

r) T. I. P. III.
s) Obſeru. SS. L. I. c. 10. p. 120.
t) c. 1. Ita comment. h. l. omnes.
u) De creat. probl. 27.
x) loc. cit.

in variis figuris demonstrare. Sed talia sunt, quae ad mysticam hanc doctrinam suam explicandam afferunt, quae, fateor, me, paucis quibusdam generalibus exceptis, prorsus non potuisse capere. Sed deposuisset admirationem hanc vir cetera acutissimus, si paulo altius et attentius mysteria Cabbalistica fuisset rimatus; ita enim perspexisset, non in nudis attributis formalibus essentiae diuinae ponere Cabbalistas sephiras, sed in emanantibus, et certum systema metaphysicum atque physicum, naturis virtutibusque atque formis diuinis nixum constituentibus, quae euolutionem latentis essentiae diuinae per innumeros gradus, formas, ideas virtutes, emanationes, vsque ad materialem mundum ita nobis exhibent, vt a communi vulgarique Iudaeorum theologia innumeris in locis abeant, adeoque non vt nuda attributa et relationes eorum ad regnum mundi sephiras considerandas esse, sed vt aeones, virtutesque substantiales ex essentia Dei progressas et in eo radicatas, quarum effluxu mundi conditi sunt, regnumque naturae longe alio modo producitur, quam theologia exoterica tradit. Hoc si teneamus, quod et concedit Vitringa BVRNETIO [y] obseruanti: *Antiquam Cabbalam praecipue circa id versatam esse, quomodo res omnes ex primo ente profluxerint per emanationem, et per refluxum quasi in Deum retrahi possint;* et fatetur, *verissimum hoc esse, si de Cabbala loquamur philosophica, vt inter Iudaeos iam circa aetatem Pauli excoli coepit illa scientia, et inter Christianos a Gnosticis, et hodieque traditur, in libris Cabbalisticis;* abiiciamus autem praeiudicium, quod virum eruditum fascinauit: Kabbalam aliquam a sanctis et prophetis primorum temporum excultam et conseruatam esse, et sephiroth qua forma nunc pingi solent, vere fuisse Cabbalae illius compendium aliquod; cum certissimum sit, non ex veteri philosophia Hebraea, sed ex Orientali hanc doctrinam sephirothicam originem cepisse: his, inquam praesuppositis, ratio haud obscura patet, cur latentes significatus et mysteria quaesiuerint Cabbalistae, nec in sola symbolica significatione, verum in doctrina arcaniore illa esse quaerenda. Id quod facile potuisset vir doctissimus intelligere, si vel *Cabbalam denudatam* vel librum *Iezirah* legisset, qui totus ista philosophia arcana nititur. Non diffitendum tamen, ita obscura, confusa, nec satis cohaerentia, et allegoriae insuper peregrinae et insolentis tenebris abscondita esse pleraque, quae veteres Cabbalistae de sephiroth disserunt, vt in cohaerens aliquod systema cogi, et clarus omnibus sensus tribui nequeat, nisi quosdam, qui in scholis Christianorum philosophari didicerunt, interpretes adhibeamus. Inter Christianos plerique in eo quidem concordant, pertinere sephiras ad considerationem et explicationem diuinae naturae. At obstitit multis, quo minus in veram earum significationem penetrarent, opinio, superesse in Cabbalisticis scriptis vestigia veteris sapientiae Hebraicae, in veteri oeconomia gratiae latenter et symbolice propositae et in N. T. clarius et remoto velo traditae; adeoque sephiras adorandi mysterii SS. Trinitatis, filiique Dei in condendo regno

y) loc. cit.

regno Meſſiano ſe manifeſtantis complecti explicationem, et hoc ex fundamento perſonas, attributa, nomina gloriamque et oeconomiam Dei, in regno ſuo ſe manifeſtantis oſtendere. Fuiſſe hanc Pici, Ricii, Reuchlini, Burgonouenſis aliorumque Sec. XVI, et Mori, Knorrii atque Buddei Sec. XVII viuentium ſententiam ſupra innuimus. Nemo vero eam vel ornauit elegantius vel magna ſcriptorum Cabbaliſticorum lectione fulciuit diligentius, quam vir clariſſimus IOANNES MEYERVS, peculiari eaque prolixa diſſertatione [a] ſatagens, vt *myſterium Trinitatis ex ſolius V. T. libris demonſtraret, atque ex veterum ac recentiorum Rabbinorum praeſertim Cabbaliſtarum rariſſimis monumentis illuſtraret.* Is ſatis confidenter ſuppoſito: *Ridiculum ſane eſſe, a Platone eiusque diſcipulis haec manaſſe, quum omnia probata ſint et demonſtrata ex ſacris literis, adeo, vt Plato aliique ethnici philoſophi haec didiciſſe cenſendi ſint a Iudaeis*, multis ſententiam ſuam probare conatur, et ita in eo negotio verſatur, vt primo quidem ſatis feliciter et non ſine ingenio ex veteris teſtamenti oraculis adorandum myſterium demonſtret, tum Cabbaliſtarum teſtimonia adducat, quibus conficitur, Deut. VI, 4. Cabbaliſtas agnoſcere, vnitatem in Trinitate prodi, quamuis de Trinitate hac ſephirarum trium ſuperiorum in arbore Cabbaliſtica diſſentiant: in locis quoque Gen. I, 26. III, 22. et ſimilibus pluralitatem in vnitate admittere, eam vero ad ſephirarum ſuperiorum Trinitatem reſtringere; tres porro has ſephiras creatores mundi, ſub variis ſymbolis et imaginibus, conſtituere, mediamque inter tres mediatorem facere, tres quoque has ſephiras inter ſe diſtinguere, licet nomen eſſentiamque diuinam ſingulis tribuant: nec obſtare, monet, ſephiras ſeptem inferiores, eo quod menſurae, modi, attributa vocentur, et ſic a ſuperioribus tribus, quae intellectuales et ſpirituales dicantur, ſoleant diſtingui: haec vero trias vnum ſit, et ſephira ſecunda ſapientia appelletur filius; foedusque inter tres illas interceſſiſſe ſtatuatur. Haec omnia adductis locis Cabbaliſtarum plurimis vir doctiſſimus roborat, et ex veteri eccleſiae Iudaicae traditione profluxiſſe contendit, eumque in finem pro antiquitate librorum Cabbaliſticorum *Iezirah*, *Habbahir* et *Sohar* contra Morinum diſputat, et ita eruditionem lectionemque in Iudaeorum ſcriptis cumulat, vt non ſine moleſtia argumentorum pondera ſub ea latentia perſpici queant. Aliorum, quae huc pertinent ſcriptorum Chriſtianorum cogitationes, a BASNAGIO [a] adductas, breuitatis cauſſa tacemus. Alii vero in longe alia abeunt, et inter perſonas Trinitatis Chriſtianae atque ſephiras Cabbaliſticas magnum intercedere diſcrimen ſtatuunt, quae ſi in concordiam redigantur, neceſſe eſſe contendunt, vt vel Chriſtiani vel Cabbaliſtici ſyſtematis verus et genuinus ſenſus euertatur, et quadrata miſceantur rotundis. Id quod erudite monuere poſt SOVVERAINIVM [b] et C. GVIL. VORSTIVM [c] ſuis placitis velificantes,

BAS-

a) Harderouici 1712. 4.

a) Hiſt. Iud. L. III. c. 14. §. 9. p. 349. ſeqq.

b) Platoniſme devoilé P. I. c. 8. p. 83.

c) Append. ad bilibr. verit. §. 71. p. 366.

Basnagivs [d], Bvrnetivs [e] et nuper Cel. Hevmannvs [f], qui eleganter et ex vero iudicat, eiusmodi coactis interpretamentis et conciliationibus dogma Sacrosanctae Trinitatis magis profanari, quam illustrari, quamuis scopus virorum doctorum in se culpandus non sit. Nec diffitemur, probe pensitato systemate Cabbalistico, ingens nobis discrimen intercedere videri inter Trinitatem Christianam et Cabbalisticam, siue triada sephirothicam. Nam quamuis verissimum sit, tribui a Cabbalistis sephiris istis superioribus diuinam originem, naturam, emanationem, et ab inferioribus ordine et dignitate eas distingui, creationem quoque illis adscribi, et quae his sunt similia, quibus addi potest, quod Cl. Mayerus praetermisit, vocari eas personas, longe aliud tamen haec volunt, quam quod personae SS. Trinitatis innuunt, et impossibile est, has cum systemate Cabbalistico conciliare, nisi id prorsus velimus euertere. Nam si tribus istis sephiris Christianus sensus personarum in diuinitate esset tribuendus, ponendae essent illae in ipso Ensoph, siue infinita Dei essentia, vt sint tres personae in eadem natura diuina, aeterna et infinita, eiusdem essentiae, sic vt dici posset: Cether est Ensoph, Chochma est Ensoph, Binah est Ensoph, vt dicimus praeeunte scriptura sacra, pater est Deus infinitus, filius est Deus infinitus, Spiritus S. est Deus infinitus. Ast hac ratione totum systema Cabbalisticum euertitur, et veri eius sensus misere corrumpuntur, totusque nexus soluitur. Quem si ponamus integrum, Ensoph, siue infinita Dei natura omnibus eius emanationibus est prior et superior, sine fine, a se ipso, caussaque caussarum et caussatorum, fonsque fontium; sephirae autem, etiam superiores, eo sunt posteriores, finitae, ab eo ortae et emanantes, et caussata atque principiata, et ne sic quidem immediate ab illo infinito, sed mediante homine primogenito ex Deo progressae. Eaedem ex supremo fonte Adam Kadmon ex infinito et latente Deitatis infinitae oceano scaturiente exortae tanquam fontes emanatiui ad varios mundos eorumque constitutionem ad inferiora descendunt: adeoque essentiam diuinam emanatione explicatam euolutamque quasi modificant, et vel intellectum diuinum, vel operationes diuinas, vel effectum diuinum siue regnum Dei manifestant. Nec hae solae emanationes diuinae sunt, sed etiam septem sephirae posteriores omnesque eodem nomine, origine, effectuque gaudent, licet ratione ordinis et modi in promanando ex infinito Deitatis aequore a superioribus differant. Habet quoque quaelibet sephira in se decem alias sephiras et sic in infinitum, et influunt omnes non in condendum tantum mundum creatum, factumque, sed in formatum quoque et emanatiuum. Haec conformia esse non Cabbalistarum tantum verbis, sed et systemati, in sequentibus luculenter demonstranda euincent. Iam vero huc vel mediocriter iudicandi

d) l. c. §. 24. p. 370. seq.

e) l. c. p. 365.

f) Act. phil. Vol. I. p. 241. conf. Wachter. elucidar. Cabbalist. c. III. §. 10. p. 34. seqq.

candi peritum, et ſacrorum myſteriorum ſanctiſſimae fidei noſtrae non plane ignarum iudicem aduocamus, vtrum ſephira corona pater, ſapientia filius, intelligentia Spiritus S. ſit, cum ſint tres illae ſephirae cauſſata cauſſae infinitae? et annon Trinitas Cabbaliſtica ſit Deo infinito minor et inferior, nempe trias emanatiuorum principiorum ex eſſentia Dei progreſſorum, quae non aliter in eſſentia diuina ſunt, niſi propter fontem et originem, quem habuerunt, et quemadmodum cauſſata ſunt in ſua cauſſa? Quae ſi myſterio SS. Trinitatis applicarentur, euerterent adorandum myſterium, et nobis Trinitatem quandam Philonianam, Platonico-Alexandrinam, Cabbaliſticam impuram et heterodoxam propinarent. His recte penſitatis non dubitamus Lectorem cautum feſtinatas iſtas conciliationes reiecturum, et manibus palpaturum eſſe, quam parum roboris iis rationibus et teſtimoniis inſit, quibus pro hac concordia viri docti militant. Cuncta enim ſpecioſo tantum appellationum nominumque ſimilitudinem mentientium fuco decipiunt, nec aliter explicari debent, quam patitur ſyſtematis Cabbaliſtici cohaerentia, nimiumque feſtinarunt viri eruditi ad hanc concordiam, cum viderent ſephiras has et nominibus diuinis inſigniri, et nomen Enſoph illis tribui, et tales operationes atque proprietates adſcribi, quae SS. Trinitatis perſonis tribuuntur. Felicius cum Trinitate Platonicorum Alexandrinorum haec Trinitas Cabbaliſtica conciliari poteſt, cum ex eodem fonte vtraque hauſta ſit. Quod licet ridiculum videatur Cl. Meyero, eo quod ex ſacris literis ſe iſtam concordiam demonſtraſſe putauit, optandum tamen eſſet, vt ipſe eandem in perſcrutandis Cabbaliſticae philoſophiae originibus, et affinitate cum Platoniſmo Alexandrino diligentiam adhibuiſſet, quam in conſarcinandis Cabbaliſtarum effatis erudite poſuit. Ita enim ſine dubio abſtinuiſſet a riſu loco rationum afferendo, vidiſſetque non ſufficere, vt verba quaedam et dicta in alienos ſenſus obtorto collo rapta in ſuam rem vertantur, ſed requiri, vt cuncta ex legibus ſyſtematis ſui, et ſenſu eius neceſſario explicentur; ſicque fruſtra eſſe iactatam concordiam, qua nec indiget eccleſia, nec honorem laudesque dogmatibus ſuis conciliare poteſt, quia non ex limpidis Iſraëlis fontibus, ſed ex turbidis philoſophiae gentilis lacunis Trinitas Cabbaliſtarum hauſta eſt. Quae omnia cum neglexerit vir doctiſſimus, externa verborum Cabbaliſticorum ſpecie et blandiente ſpe confirmandorum contra Iudaeorum impietatem dogmatum et myſteriorum Chriſtianorum deceptus, mirum non eſt, ea illum vidiſſe, quae alii videre non poſſunt, et eo vsque fuiſſe progreſſum, vt Philonem aequalia Chriſtianis de ſacra Triade tradidiſſe, ſuasque allegoricas expoſitiones partim ex ſacro codice, partim ex traditione patrum mutuatum fuiſſe, in tanta noſtrae aetatis luce in hiſtoria philoſophica aſſerere auſus fuerit. Quamuis autem, inepte Trinitatem Chriſtianam et Cabbaliſticam inter ſe conciliari, ſit euidentiſſimum, non abludit tamen a veriſimilitudine, Iudaeos, cum eiusmodi Trini-

Trinitatem principiatorum in ſcholis Alexandrinis didiciſſent, ex domeſtica vero traditione hauſiſſent, eſſe in Deitate tres perſonas quam veritatem vel ex vno legis loco, quem frontibus manibusque praeligabant, diſcere poterant, eo magis promtiusque illas impuras opiniones recepiſſe, quo magis domeſticae patriaeque traditioni affines, et tantum habitu magis philoſophico adornatas comtasque credebant, vel etiam a patribus ſuis ad gentes dimanaſſe inepte gloriabantur. Inter exoterica enim V. T. dogmata hoc quoque de SS. Trinitate fuiſſe, loca quaedam ſacrorum oraculorum ſatis euincunt. Eorum vero lumina poſt reditum e captiuitate Babylonica valde fuiſſe obſcurata, iisque has nugas gentiles ſucceſſiſſe, non eſt quod dubitemus. Sed de his diſputandi hic locus non eſt. Poteſt tamen Trinitas haec Cabbaliſtica, non obſtante magno, quod demonſtrauimus, diſcrimine, commode ad refellendos Iudaeos adhiberi. Cum enim Cabbaliſtae applicando dicta V. T. ad triadem ſuam ſephirothicam pluralitatem in vnitate et ex vnitate in diuinis admittant, ſufficit ita Iudaeos *κατ' ἄνθρωπον* conuinci, inique eos Chriſtianis abſurditatem et impietatem obiicere, cum ipſi non tres tantum, ſed decem perſonas, lumina, fonteſque diuinorum ſtatuant. Vt vero in excutiendis virorum eruditorum opinionibus de ſenſu et ſignificatione ſephirarum pergamus, audienda quoque eſt praeſtantiſſimi VITRINGAE [g] explicatio, qui ea, qua ſolebat, elegantia eruditionis demonſtrare conatus eſt, latere in iis myſterium incarnationis filii DEI abſconditum et ſymbolice delineatum, idque vnum ex veſtigiis illis Cabbalae purioris eſſe, quae corrupta et deprauata in Cabbala philoſophica Iudaeorum inueniantur. Nempe, ſephirarum monet, ordinem ſub imagine principis Orientalis, eo ſchemate, quod ſupra Fig. II. exhibuimus, concipiendum eſſe. Hunc vero principem, ſanctiſſimum Seruatorem noſtrum ita Ezech. I, 27. et Apoc. I, 13. adumbratum exhibere. Vbique enim in ſacris literis haec ſephirarum nomina Domino huic dominantium et aeternitatis patri paciſque principi tribui: coronam *Apoc. VI, 2. XIX, 11. 12.* et ſuper eam Enſoph *Luc. I, 33.* ſapientiam et intelligentiam *Ieſ. XI, 1. Col. II, 33.* magnitudinem, magnificentiam et ſeueritatem *Pſ. CXLV, 3. 4. Ieſ. XI, 2. Apoc. V, 12.* gloriam, tanquam cingulum regnique ſymbolum *Ieſ. XX, 21. Iob. XII, 18. Ierem. XIII, 11.* Victoriam et maieſtatem *1 Chron. XXIX, 11. Apoc. XIX, 16.* quam Meſſias de infernali dracone, non negantibus Cabbaliſtis reportauerit, fundamentum vero eſſe incarnationis myſterium, quia haec ſephira membrum foederis a Cabbaliſtis dicatur, et incarnatio fundamentum ſit habitantis in carne Dei *Col. II, 9.* regnum tandem humanam eſſe naturam diuinae arctiſſime vnitam, in qua habitet Schechina ſiue gloria Dei, et regnum amplificet *Io. I, 14.* Haec doctiſſimus et modeſtiſſimus theologus, qui eam tamen explicationem tantum pro probabili venditat, monet tamen, ad recentiorum Cabbaliſtarum effata non attendendum magnopere eſſe, eo quod a vetu-

g) Obſ. SS. L. I. obſ. 10. 11.

vetuſtiſſima Cabbala valde receſſerint. Laudanda in his eſt et pietas et eruditio Vitringae, fatendumque magis veriſimiliter haec diſputari, quam ea, quae de Trinitate ſolent afferri: eo quod haec comparatio ad primogenitum potiſſimum pertineat, in quo reſidere ſephirarum decadem ex allata ſupra explicatione ſyſtematis Cabbaliſtici liquet. Nec a vero prorſus abhorrent, quae de diſtributione ordineque ſephirarum dixit vir laudatus, eo quod ipſi Cabbaliſtae ita ſephiras ſub imagine hominis cuiusdam diſtribuere et collocare in ſedibus ſuis ſoleant; quamuis nullum Adam Kadmon membrum ſit, quod non totum ſephirarum ſyrma poſt ſe trahat. At ſi ipſam rem conſideremus, non alio argumento opus eſt, quam ipſius Vitringae confeſſione fatentis, in Cabbala philoſophica aliud quid has ſephiras ſignificare. Inter hominem primogenitum Cabbaliſtarum atque Vnigenitum Chriſtianorum, et inter illius incorporationem et huius incarnationem ingens diſcrimen intercedere, ſupra iam indicauimus. Nec iuuant multum Vitringae expoſitionem, non ex impura, ſed ex pura Cabbala haec explicanda eſſe. Nam vbi hanc puram Cabbalam inueniemus? vbi quaerenda eſt clauis eius? Dicit Vitringa, non in Cabbaliſtarum ſcriptis ex gentili philoſophia corruptis, ſed ex Scriptura S. veteris traditionis Iſraëliticae interprete. At opponimus his; vnde probabitur ea quae in S. Scriptura N. T. habentur, fuiſſe arcano modo tradita et propagata, et ſymbolica methodo ad poſteros translata? adeoque, fuiſſe eiusmodi Cabbalam puram ſiue doctrinam arcanam orthodoxam Scripturae V. T. contradiſtinctam? Hoc enim praeſupponitur, quod tamen adhuc in quaeſtione verſatur. Illud ſane neminem in Cabbaliſtarum ſcriptis verſatum negaturum confidimus, ſyſtema emanationis, quod proram puppimque Cabbaliſticae philoſophiae conſtituit, hanc explicationem non admittere; ſaniorem vero et orthodoxam explicationem illi magis effingunt, quam eruunt, qui argumentis vndecunque conquiſitis ſine neceſſitate pro V. R. C. militant, et accommodationes ſuas, pias quidem et eruditas, ſed rei non apte conuenientes, nobis pro veris Cabbaliſtarum φιλοσοφȣμένοις venditant. Nobis itaque ne haec quidem coniectura placet, quanquam placuit aliis [b], eo quod fundamento certo deſtituatur, merumque ſapiat praeconceptae hypotheſis praeiudicium. Ex his vero intelligi poteſt, quid de eorum opinione ſtatuendum ſit, qui ſephiras regni Meſſiani adumbrationem eſſe dicunt. Eadem enim ratione ſtatque caditque, qua Vitringina opinio, nec veri quid habet, praeter aliquam nominum accommodationem, et doctrinae Meſſianae ad dogmata Cabbaliſtica translationem ſymbolicam. Aliter hanc explicationem ſephirothicae doctrinae ornauit Cel. HEVMANNVS [i], qui coniecit, eam quidem ſapere delineationem regni Meſſiani, at corpoream, terrenam et praeiudiciis Iudaeorum, regnum ſibi huius vitae glorioſum et beatum ſpondentium prorſus reſpondentem. Id prodere putat ſephiram vltimam, Malchuth, i. e. regnum, quae clauis

Mmm mmm 2 ſit

b) Relationes innocuae 1712. p. 360. i) Act. philoſ. Vol. I. p. 241.

ſit ad intelligendas reliquas, et in qua ſuprema coronae maieſtas ſtipata reliquis attributis reſideat: id quod ex *Prou. III, 19. 20. II, 6. Pſ. CXLV, 1. 1 Chron. XXX, 11.* probat. Verum, vt pace viri celeberrimi dicamus, tangunt haec corticem tantum explicationis arboris ſephirothicae, non nucleum; quem ſi reſpicias, difficile erit, totum doctrinae ſephirothicae ſyſtema huic regno Meſſiae terreno ita aptare, vt dici queat, quid ſit En-ſoph a ſephiris diſtinctum, quid emanantium ternio in Adam Kadmon rutilans, quae ſephirarum in mundos emanatiuos, intelligibiles et materiales influentia, quae τȣ̃ Adam Kadmon connexio cum rebus emanatiuis et materialibus, qui reuolutionum ordines, et quae alia ſunt, quae manifeſte produnt phyſica et metaphyſica dogmata de originibus et gradatione rerum ſub his imaginibus comprehendi: quamuis omnino largiendum ſit viro praeſtantiſſimo, nomina ſephirarum ex locis ſcripturae allegatis eſſe petita: non enim hic de nominibus, ſed de doctrina, quam illa ſignificant, et ſymbolica ratione depingunt, quaeſtio eſt. Reliquae virorum eruditorum de ſephiris opiniones vt magis a veriſimilitudine recedunt, ita paucis enarrari poſſunt. Et HVETII [k] quidem coniectura, intelligi decem angelos ſpiritusque Deo propiores et reliquis angelis miniſterii ſuperiores, vel eo nomine falſitatem prodit, quod ſephirae ab eſſentia diuina non ſeparentur, vt angeli, ſed fontes ſint cum primo fonte fontium arcte cohaerentes, id eſt, ex primogenito emanantes, quod non poteſt de angelis accurate, ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico, dici. Vt taceamus, Cabbaliſtas angelos mundis non creandis et formandis producendisque, ſed regendis miniſtrandoque operi diuino a primogenito producto praefici, quod cum ſephiris conſtare nequit. Vnde hanc ſephirarum explicationem iam ex Iudaeorum Cabbaliſtis reiecit R. MEIR BEN GABBAI [l], et ex Chriſtianis ABR. HINCKELMANNVS [m] et IO. MEYERVS [n], Viri clariſſimi. Permouit ſine dubio rei obſcuritas nullum certum ſenſum promittere viſa, vt putarent nonnulli [o], nihil reale ſephiris ſubeſſe, ſed eſſe tantum quaedam receptacula vel repoſitoria articulorum theologiae Iudaicae, id eſt, certa ſchemata, ſub quibus dogmata ſublimiora lateant. Non vero cogitarunt, qui ita ſentiunt, de his dogmatibus in his receptaculis concluſis nobis quaeſtionem eſſe, nec de ſolo numerandi ordine et diſpoſitione eos ſollicitos eſſe, qui de ſephirarum ſignificatione quaeſtionem inſtituunt. Ex quibus etiam Cl. SCHRAMMII [p] de ſephirarum ſcopo ſententia diiudicari poteſt. Is enim decem ſephiroth repraeſentare putat decem categorias Ariſtotelis, eſſeque ſephiram ſummam coronam, ſubſtantiam ſiue ens ſummum, ſapientiam et prudentiam, virtutes politicas, vel ſpiritus mentisque operationes earumque modos, principia et ſedes; magnitudinem, quantitatem, potentiam, qualitatem et quae ex quali-

k) Qq. Alnet. L. II. c. 4.

l) Abhodath Hakkodaeſch c. I. §. 21.

m) Detect. fund. Bohem. p. 35.

n) l. c. §. 32. p. 41.

o) Io. IVST. LOSIVS biga diſſert. diſſ. II. p. 28 MORVS Conſ. libr. I. Druſch.

p) Introd. in Cabb. Dialect. c. III. p. 42. ſeqq.

qualitate fluunt actionem et passionem; pulchritudinem habitum et dispositionem, aeternitatem temporum differentiam et τὸ quando; gloriam famam et nomen, laudes et conuitia, fundamentum iustitiam, regnum vero societatum maiorum minorumque imaginem exhibere, et sic omnibus definitionibus locum aliquem assignatum esse in hac arbore praedicamentali. At, si ita licebit in omnes partes sephiras formare et traducere, facile erit ex iis quaecunque somniaueris, effingere. Ad res physicas vero earumque origines, gradationesque exponendas sephiras pertinere, coniicit BVRNETIVS [q], quod reiiciendum quidem non est, at operationes sephirarum cum earum natura et essentia confundit; adeoque non adaequatam sephirarum notionem subministrat. Alii sphaeras coelestes et systema aliquod astronomicum cogitant [r], quam opinionem iam Loriiae tribuisse Morum supra diximus. Cadit vero haec explicatio hoc solo argumento, quod sephirae ante conditos mundos in systemate Cabbalistico ponantur, et illae conditores sphaerarum mundi intelligibilis et sensibilis sint: neque ob motum eorum circularem sphaerae inde exsculpi possint. Roberti vero Fluddi, Iulii Sperberi aliorumque huius furfuris philosophorum theosophicorum somnia, qui nescio quem influxum siderum corporumque coelestium in inferiora innui putant, vix recensione digna sunt, quemadmodum illi quoque explodendi sunt, qui chemiae mysteria, lapidisque philosophorum et Χρυσοποιητικῆς aenigmata vel medicinae vniuersalis tincturaeque solaris praeparationem condi coniiciunt. Ideam vero politiae secularis felicis, recteque ordinatae et mutuo influxu attributorum moralium et politicorum nixae et adiutae sephiris affingit ingeniosissimus HERMANNVS VON DER HARDT [s], a qua opinione Heumanni coniectura parum differt. Quin et ipse Pythagoras eiusque denarius, mysteriaque numerorum hic in partes vocantur, et nihil fere est, quod denarii rationem vllo modo recipit, quod non sephirarum decadi accommodetur, vt ex I. C. STEBII *coelo sephirothico* disci potest. His tenebris Cimmeriis, tot diuersissimarum opinionum schismate mirum in modum auctis, mirum non est, desperauisse viros haud obesae naris, et in scrutanda veteri philosophia alias acute videntes de vero systematis sephirarum sensu explorando, et inductos fuisse, vt crederent, data opera suspensos tenere Cabbalistas lectores suos coruosque eludere hiantes. Graui oratione hoc conquestus est peritissimus veterum doctrinarum interpres THOMAS BVRNETIVS [t], qui inter alia ita disserit: *Deus bone, quae strues rerum et verborum? sine calce et arena, sine nexu, sine ordine, sine cognatione. Locutiones tralatitiae, peregrinae, obortae. Expositiones promittunt, afferunt aenigmata, aut vaga somnia, et dum se profitentur interpretes, coecis ambagibus argumentum confundunt. Quid*

 aliud

q) l. c. p. 365.

r) Vid. laudati WOLFIO Bibl. Hebr. P. II. L. VII. c. 2. §. 7. pag. 1225. seqq. DETLEV CLVVER. Obseruat. rerum vtiliss. in mundo, A. 1706. p. 165.

s) Conf. Relat. innoc. l. c. p. 359.

t) loc. citat.

aliud hoc eſt, quam ludibrio habere mentem humanam, et pro veritate ſolida rerum vmbras aut nuda figmenta proponere? Durior haec ſententia non immerito viris aliis doctis paulo altius myſteria Cabbaliſtica conſiderantibus viſa eſt [u], eo quod credibile non ſit, data opera Cabbaliſtas omnes lectores ſuos inanibus et ſine mente ſonis ludere voluiſſe: fatentur tamen [x]: *rem omnem maiori laborare obſcuritate, quam vt lucem hic videre, certo poſſit quis confidere, cum antiquiores illi Cabbaliſtae, quorum ſcripta aetatem tulerunt, paſſim nebulas hic offundant, nec ſibi ſemper conſtent, recentiores vero eorum veſtigia vt plurimum deſerant, et in omnia alia flectant.* Non negamus, haec potiori ex parte vera eſſe, eſſeque in Cabbaliſtarum ſcriptis et δυσνόητα et ἀσύςατα plurima, quae ſoluere velle omnia, et tenebras diſpellere totas, idem eſſet, ac laterem lauare et dealbare aethiopem. Ita enim non potuit non euenire, poſtquam ineptum inſanumque allegoriarum ſtudium nulli rei minus, quam dogmatibus metaphyſicis aptum, Iudaeos coëgit multa effingere, quae ſenſum vel nullum, vel vagum et incertum, vel contrarium quoque ſyſtemati ſuo habent, et ſi tegumenta denſiſſima tollantur, nihil quod ad rhombum magnopere faciat, exhibent, ſaepe vero in tam obſcuro argumento ſoluendisque aenigmatibus diſſentiunt. Faſſus id eſt candide Loriia [y], quo tamen perſpicaciorem horum myſteriorum interpretem gens Iudaica non habuit, monens: *Eum, qui perluſtraturus ſit verba Simeonis Iochaidae in libro Sohar et Tikkunim, nec non librum Bahir, ibidem multa inuenturum capitula admodum diſcrepantia, quorum aliqua in hanc, alia in alteram ſententiam* (de ſephiris) *inclinent; Cabbaliſtas autem poſteriores imprimis occupatos eſſe circa euolutionem huius quaeſtionis, nec tamen ad ſcopum peruenire, quaeſtionem enim arduam eſſe et difficilem.* Neque tamen ob deſperatam hanc argumenti iſtius obſcuritatem animum prorſus abiiciendum eſſe putamus, in inueſtiganda vera ſignificatione ſyſtematis ſephirothici. Quamuis enim ſperandum non ſit, vt omnes tenebrae queant diſpelli, multaque obſcuriſſimis ineptisque philoſophis relinquenda ſint, poteſt tamen detectum ſupra ſyſtema Cabbaliſticum generale et ſpeciale de Adam Kadmon clauis eſſe, qua adyta haec reſerari poſſunt, modo ad eſſentialia, dimiſſis nugis Cabbalae literalis et artificialis, quibus illa teguntur, reſpiciamus, et ad nexum ſyſtematis emanatiui attendamus; reliqua enim et minutiora et difficiliora, qualia plurima ſunt, tuto ignorare et ineptienti popello Cabbaliſtarum relinquere licet. Tentabimus itaque, ducibus Cabbaliſtis ſupra iam delectis, vtrum emergere ex his tenebris queamus. En vera dogmata Sephirothica inuolucris remotis:

I. Sephi-

u) Bvddevs Intr. in hiſt. phil. Hebr. §. 40. p. 360. Wolf. l. c.

x) Idem l. c.

y) Tr. I. Druſch. c. 2. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 31. conf. Basnage l. c. L. III. c. 14. pag. 341.

I. Sephirae ſunt entia media, quae repraeſentant cauſſam primam, in ſe occultam plane, quae ab illa immediate emanarunt, et illius virtute produxerunt et gubernant omnia reliqua. Definitionem heic damus IRIRAE [z], qui ex tenebris philoſophumena gentis ſuae protraxit in lucem, eo quod non clara tantum eſt, ſed veriſimillima quoque; tota enim cum ſyſtemate emanatiuo arctiſſime cohaeret. Vocantur autem entia media, eo quod inter fontem emanationis infinitum et mundos emanatiuos, inter creatorem et creaturas ſenſu Cabbaliſtico ita dictas, media ſunt, quibus Deus eſſentialitatem (ſit venia verbo barbaro in explicatione philoſophiae barbaricae) ſuam infinitam explicuit, et in mundis euolutam et manifeſtatam oſtendit, vnde ex vtroque participant, nempe ex Deo ratione eſſentiae, et ex mundis, ratione finitatis. Eadem fere ratione Platonici Alexandrini de ideis loquuntur, qui eundem locum in ſyſtemate diuino apud eos tuentur, quem ſephirae apud Cabbaliſtas occupant. Errauit itaque Morus, qui nudas aridasque numerationes eſſe putauit; errant illi, qui neſcio quas relationes vel phyſicas, vel metaphyſicas, vel logicas, vel arithmeticas, vel aſtronomicas, vel ethicas, ex ſephiris exſculpunt. Vi enim ſyſtematis emanatiui, ſunt emanatiuae virtutes attributorum et perfectionum diuinarum, vt ſunt ſolis radii, calorque, et ſimilia [a].

II. Iſtae itaque ſephirae non ſunt a ſe ipſo, ſed productae ſunt ab vno primo ſimplici, manifeſtantes eius bonitatem infinitam, ſpecula veritatis eius, et analogia eſſentiae eius celſiſſimae: ideae ſapientiae eius, et repraeſentationes voluntatis eius: receptaculum potentiae eius, inſtrumentum operationis eius, &c. prolixe haec proſequitur IRIRA [b], et plerorumque nominum ſephirothicorum explicationes affert luculentas, et omnino legendas, eo quod lucem clariſſimam tenebris affundant. Praecipua inter haec nomina merentur notari ſequentia: genera generaliſſima, quae in ſinu ſuo comprehendunt omnia, et extra ſe edunt, prouidentiae extenſae ab vno extremo ad alterum, et cura ſua omnia dirigentes ad commodum et emolumentum ſuum: cauſſae ſecundae, per quas prima omnia operatur, conſeruat et gubernat: radii diuinitatis eius, per quos omnia illuſtrantur et manifeſtantur: formae, ideae, et ſpecies, per quas omnia producuntur: animae et potentiae, per quas omnibus datur eſſentia, vita et motus, loca incorporea, quae intra ſe comprehendunt omnia, monades ſupernae, ad quas reducuntur omnia multa et per illas ad vnum ſimplex &c.

III. Quamuis autem Deus eſt infinitus, non ſunt tamen ſephirae idem cum Deo infinito, ſed ab eo diſtinctae finitate ſua [c]. Probe id obſeruandum, et ex ſyſtematis emanatiui nexu deducendum eſt. Nempe cum omnia ex Deo emanare debuerint, eo quod ex nihilo nihil fit, nec, ſi Deus

z) Port. coelor. diſſ. VII. c. 4. p. 147.

a) Agnouit id BASNAGIVS l. c. c. 14. §. 5. p. 345. ſeqq.

b) Ibidem.

c) IDEM diſſ. III. c. 7. p. 71.

Deus neceſſitate naturali ex eſſentia ſua infinita entia quoque infinita in tempore infinito produxiſſet, aliquod extra immenſitatem eius fuiſſet, ſed omnia in ſe immotus comprehendiſſet, ſicque mundi nunquam extitiſſent, radiis eius infinitis omnia luce infinita complentibus; hinc neceſſarium fuit, vt lux infiniti radios ſuos ad producenda finita, et limitandam infinitatem ſuam, retraheret, et ſic ſpatium aliquod luce carens remaneret, in quod eſſentialitatis ſuae veſtigia imprimeret, vt ſcilicet illud vas eſſet, quod radios emicantis in ſephiris lucis diuinae reciperet. Hac retractione non potuere non ſpatia illa ſine luce relicta fieri finita, vas vero finitum non niſi finitam lucis portionem recipere potuit. Id quod et veteres et recentiores Cabbaliſtae, de Zimzum prolixe garrientes agnoſcunt. Eſt itaque haec operatio emanationum actus Dei voluntarius et finitus, iuxta quem produxit et creauit entia finita, temporibus finitis, et locis determinatis, et ad illa et in illa ita extenditur, vt non tantum eminentia quadam illis ſit ſuperior, ſed etiam per potentiam infinitam poſſet, ſi vellet, producere entia alia praeſtantiora et maiora in ſpatiis et locis aptioribus, latioribusue et longioribus, quae intra immenſitatem et amplitudinem ſuam perfectiſſime continet. Intelligi hoc luculenter poteſt, ex ſchemate primogeniti decem circulis luminoſis per modum canalis in ſpatium tenebroſum defluentis; omnes enim illi circuli vaſe aliquo luce vacuo circumdati, adeoque finiti ſunt. Hoc vero ſemel euicto, vt non poteſt non ſequi ſaluo ſyſtemate emanatiuo, quo emanatiuum a fonte ſuo finitate diſtat neceſſario, omnes eorum rationes ſimul euertuntur, qui trinitatis Chriſtianae veſtigia in ſephiris ſuperioribus ſe deprehendiſſe ſibi viſi ſunt. Nam quamuis ſephiris eſſentiam diuinam Cabbaliſtae tribuant, immo ſuperioribus, maxime vero coronae, quae ſephira ſumma eſt, nomen Enſoph, ſiue infiniti adiiciunt, id tamen non eo ſit ſenſu, ac ſi cum Enſoph, ſiue eſſentia Dei infinita vnum idemque adeoque infinita eſſet, ita enim totus emanationis ordo euerteretur, et cauſſa cum cauſſato principium cum principiato confunderetur, vel plura aſſererentur infinita, quae omnia vt in ſe abſurda ſunt, ita menti Cabbaliſtarum repugnant. Sed apponitur Enſoph Coronae ideo, quia proxima infinito haec emanatio eſt, adeoque plurimum ex radiis lucis infiniti participat, quod cum et Sapientiae et Intelligentiae eueniat, quae propiores ſunt fonti ſuo, ideo ſeptem inferioribus praeferri a Cabbaliſticis philoſophis ſolent. Quae quam remota ſint a Chriſtiana Trinitate, quilibet palpat. Nec obiici hic quicquam poteſt, niſi hoc: recentiores Cabbaliſtas ita demum peruertiſſe veterum Cabbaliſtarum mentem. Hoc vero prius demonſtrandum erat, cum veteres Cabbaliſtae commode ita queant explicari, immo hoc neceſſario inuoluant, ſtatum inanitatis ſupponentes. Id vt teſtimonio Soharico probemus, en verba tr. *Idra Rabba* [d]: *Antequam ſenior ſeniorum, occultus occultorum inſtitueret efformationes regis* (Adam Kad-

d) Cabb. denud. T. II. p. 389.

Kadmon) *et diademata diadematum* (id eſt, varia inuolucra, quibus circumdaretur luminum nimietas) *principium et finis non fuit*, (i. e. omnia erant infinita) *ſculpſit ergo* (i. e. ſpatium euacuauit) *et proportiones* (luminis emanaturi) *inſtituit in ſe*, *et expandit ante ſe velum quoddam* (Adam Kadmon) *et in eo ſculpſit et certa proportione diſtribuit reges et formas* (ſephiras) *eorum.* Vides, lector, certa tantum modificatione luminis infiniti, finitas illas ſephiras fuiſſe productas. Hinc R. SCHABTAI [e] *lumen ſuperiorum ſephirarum* non infinitum, ſed tantum *magnum valde* dicit, *ita vt impoſſibile ſit creatis frui lumine earum, et hanc ob cauſſam neceſſe fuiſſe, in ramos ſe diffundere, in caput, medium et finem, qui ſunt ſeptem numerationes.* Quo longius itaque ſephirae ab infinito lumine abſunt, eo magis lux irradians decreſcit, et finitas augetur. Alia in re manifeſta tacemus.

IV. Hoc vero non obſtante ipſae ſephiroth, perſonae et lumina per ſe non ſunt creaturae, ſed notiones et radii infiniti, qui per gradus varios a ſummo fonte ita deſcendunt, vt tamen ab eo non ſeparentur, ſed ipſe per has extendatur ad creationem et gubernationem omnium entium, ſitque cauſſa vniuerſalis omnium vnica et perfecta, quamuis determinata ad hanc vel illam operationem, per hanc vel illam ſephiram vel modum [f]. Probe id obſeruandum eſt, ne emanationis ſyſtema euertatur. Sunt enim ſephirae emanationes et inſtrumenta Dei, ſed quae ſemper ex centro ſuo proſiliunt et promanant, adeoque ratione τοῦ eſſe ſui ab eius natura dependent. Sunt itaque non inſtrumenta vt e. g. malleus eſt inſtrumentum fabri, quod eius naturam non ingreditur, ſed ſeparari poteſt ab eo; ſed ſunt inſtrumenta eſſentialia in diuina natura radicata, et ex ea prodeuntia, vt v. c. radii ſolis ex eo prodeuntes inſtrumenta ſunt caloris cum ſolis natura arcte connexa. Prolixe id proſequitur R. SCHABTAI [g] qui videndus.

V. Sephirae hae, qui ſunt lucidi fontes radiique diuinae lucis, ſitae ſunt in primo cauſſato et emanatiuo ex Deo primogenito ſiue Adam Kadmon, qui viuificat et illuminat ſephiras emanantes, et per illas operatur in inferiora. Rectiſſime id monet IRIRA [h] prouocans ad R. MOSCHE CORDVERO [i], vnitatem illam infiniti non immediate adeſſe ſephiris illis Aziluthicis, ſed illis, quae ſunt in Adam Kadmon, qui eſt principiatum illud primum et ſummum, et cogitatio vel idea ſuprema conceptusque ſyſtematis Enſophici et radix atque ſcaturigo luminum ſupernorum, quae ad inſtar animae dat mundo emanationes. Quamuis nec cum decem ſephiris ipſius Adam Kadmon proxime vniatur En-ſoph ſeu cauſſa omnium cauſſarum, ſed per reſtrictionem illam ſaepe dictam, qua retraxit gloriam et excellentiam ſuam, et per canalem illum ſuppoſitum,

e) Ad libr. Iezirah p. 67.
f) Ibid. diſſ. IV. c. 7. p. 73.
g) loc. cit.
h) c. 3 p. 82.
i) Pardes Rimmonim tr. 4. p. 23. 24.

tum, quem ex mente Loriiae ſupra p. 1000. expreſſimus. Ex hoc enim ſchemate clarum eſt, ſephiras ex Adam Kadmon prodire et circulari modo moueri, ſicque fieri emanationem radiorum lucis diuinae ad inferiora.

VI. Cauſſa itaque prima actu eminenti exſerit potentiam et proprietatem ſuam mediantibus cauſſis ſecundis et inſtrumentis, ita vt ſit cauſſa perfectiſſima tam mediorum iſtorum, quam eorum, quae ab iis producta ſunt [k]. Neceſſario id ex antecedentibus et ex natura ſyſtematis emanatiui ſequitur, in quo cauſſa primoprima, fonsque fontium operatur etiam in infima, ſed non immediate, verum mediate. Hinc Adam Kadmon mediator inter Enſoph et Sephiroth, et his mediantibus inter ſuprema et infima eſt.

VII. Monades illae ſeu ſephirae et lumina modique diuini quodammodo ſunt cauſſa prima, et quodammodo non: et ab illa quidem emanarunt, ſed vt a ſcaturigine ſua non ſeparentur, et ita per ſe ſubſiſtant, et extendantur ad omnia entia inferiora ſeparata, et diuiſa ab iis, quae propterea non tantum non ſunt perfecta et formalia, ſed et minus magisue talia, nec vnita niſi mediantibus his ſephiris cum cauſſa prima, quae per iſtas manifeſtatur et cognoſcitur [l]. Ex his ratio patet, cur ſephirae perſonae dicantur Cabbaliſtis ſiue פרצופים, eo quod per ſe ſubſiſtant, licet modi ſint et notiones diuinae eſſentiae, vbi ratione graduum vna alteram ſuperueſtit, et in ea continetur. Sunt enim parzuphim lumina inuicem colligata ſibique inuicem inſerta, et ſeſe ſuperueſtientia: nempe pro gradibus mundorum, quibus ſingulis eſt ſyſtema ſephirothicum, quorum vnum aliud ſuperueſtit et circumdat [m]. Hinc mox decem mox duodecim, mox ſex, mox quinque perſonae numerantur; ex quo diſci poteſt, quam longe perſonae Cabbaliſticae a perſonis SS. Trinitatis diſtent. Perſonalitas enim Cabbaliſtica certa tantum modificatio et relatio luminum diuinorum eſt per ſe quidem ſubſiſtentium, ſed a cauſſa prima pendentium.

VIII. Sunt itaque ſephirae diuinitas determinata et ſe habent ad omnia entia reliqua, tanquam centrum ad circumferentiam, et radii vel lineae a centro ad circumferentiam, vel contra, ductae [n]. Idem praecipit, quem ſupra laudauimus R. Schabtai [o] et Cabbaliſtae alii, et luculenter intelligi poteſt ex figura Adam Kadmon ſupra poſita; in ea enim lucis radii circulariter effluunt et vaſis ſuis ab infinito lumine ſeparantur, et modificantur atque menſurantur.

IX. Continentur in Adam Kadmon ſiue principiato primo non tantum omnes perſonae et ſephirae duorum mundorum diuinorum Enſophici et Aziluthici, ſed et Briahtici, Iezirahtici et Aſiahtici ſeu inferiorum, ita vt per-

k) Irira l. c.

l) Ib. c. II. p. 88.

m) Conf. Lex. Cabbaliſt. v. פרצופין Cabbal. denud. T. I. p. 649.

n) Ibidem.

o) loc. citat.

perfectiones illae, quae in cauffa prima tantum cognofcuntur negatiue, in illud effluant fpecialius, fintque ibi formaliter, tanquam monades determinatae pro omnibus numeris et entibus ftabilibus [p]. Ratio in natura emanationum fita eft, fine qua nihil inferiorum confiftere poteft. Ex quibus fequitur, etiam in mundo Afiahtico fiue materiali omniumque infimo cauffas effe fephiras ex principiato primo emanantes, eo tantum difcrimine, vt gradu quarto vel quinto a fonte primo differant, adeoque limitata magis et attenuata luce conftantes influant, ex quo influxu materia oritur. Ex his vero recte conficitur, qui mundum creationis et factionis ex nihilo productum effe volunt, eo quod emanatiuis opponatur, magnopere errare, et Chriftianas notiones cum Cabbalifticis confundere.

X. Vt eft natura mundorum in quos influunt fephirae, ita etiam fe habet natura emanationis earum [q].

XI. Primogenitus homo radios lucis diuinae in mundos demittens, gignit inde lumina decem fiue fephirarum denarium [r]. Ratio, cur denarium numerum in definiendis fephiris Cabbaliftae elegerint, fine dubio a numeri denarii perfectione deriuanda eft, quam non Pythagoreis tantum placuiffe, fed inter Orientales quoque fuiffe commendatam conftat. Eadem enim ratione, qua ex triade et heptade decadis myfteria deriuarunt Pythagorei, etiam Cabbaliftae inftituunt. Qui enim a computandi modo fecundum decem digitos numeri huius rationem deriuant, non audiendi videntur, eo quod falfo fupponunt, aridas numerationes fephiras effe.

XII. Quamuis autem fephirae fint menfurae perfectiffimae, attamen pro diuerfitate analogiae fuae magis vel minus lucidae funt [s]. Id vero falua earum perfectione, quatenus nempe id funt formaliter, quod in cauffa infinita eft cauffaliter, ficque et ipfae cauffae fiunt fequentis fephirae formalis. Et hoc illud vult, quod fupra diximus, fuperueftire perfonam fephirothicam alteram et inferiorem fuperiorem, id eft intrare et pertranfire, vel in illa confiftere: nempe fuperiorem cum inferiore vniri, eamque informare et illuminare, vt perficiat per femet ipfam. Haec quoque cauffa eft, cur tot fephiras fephirarum faciant Cabbaliftae, et quamlibet fephiram fephirarum denarium in fe habere dicant, et fic in infinitum; nempe vt modificationum innumerarum rationes eo magis explanarent. Vt vero variae earum funt perfectiones, modique diuerfi, ita nomina quoque illis ex fcriptura S. defumta eos dediffe, dubium non eft, prout nempe mundus eft, in quem influunt. Exemplum explicationis huiusmodi luculentum dabit IRIRA [t] monens: *Mundum Aziluth, fiue emanatiuum, in quo lucent decem fephiroth, quando confideretur cum refpectu ad Enfoph, nomen habere coronae, quia haec ab illo accipit omnem effentiam, potentiam et operationem. Quatenus autem deinde intelligat et concludat, vocari fapientiam, fed quatenus refpectum habeat* *ad*

p) IRIRA l. c. c. 14. p. 89.
q) Prolixe id explicat IRIRA diff. V. p. 93.
r) Ibid. c. 8. p. 100. feqq.
s) Ibid.
t) Diff. VIII. c. 19. p. 189. feqq.

ad inferiora, et ad iſta ſe exporrigat, vocari intelligentiam: quae illis ſeſe applicet per excellentiam proprietatis et naturae ſuae, et hanc eſſe gratiam et benignitatem. Sed quando iuxta diſpoſitionem recipientium determinetur atque limitetur, eſſe ius ſtrictum, ſiue Gebhurah; porro quatenus coniungatur actiuum cum paſſiuo, Chesed cum Gebhurah, vel actum cum potentia, vocari Tiphereth. Et quatenus benignitas omnibus influxum largiatur, vocari Nezech, victoriam: Quando autem quibusdam det aliquam partem debitam, videlicet praemium et poenam inferioribus, quae ſint compoſita e duobus contrariis, vt quae habeant liberum arbitrium, vocari Hod, gloriam. Sed Ieſod appellari, quatenus det omnia omnibus; et tandem regnum eſſe compagem omnium perfectionum emanantium, in qua omnes concurrunt et conſiſtunt. Ita Irira ſephiras mundi Aziluthici explicat, in qua quidem explicatione non diffitemur dubium eſſe, vtrum Irira proprias cogitationes, an placita veterum ſecutus ſit; certe quae de cauſſis ad ſephiras applicatis dicit, valde metaphyſicam ſcholaſticam redolent. Quaecunque vero cauſſa ſit, illud veriſimile eſt, nomina ſephirarum modum et affectiones cuiuslibet ſephirae per omnes mundorum gradationes indicare, quibus res omnes perfectionem habent.

XIII. Ita vero ſephirae, fonteſque hi luminum ſibi inuicem ſubordinantur, vt, quo propinquior ſephira eſt luci infiniti, eo excellentior quoque ſit et perfectior. Quaelibet enim ſpatio quodam diſtinguitur, quo ab infinito lumine diſtat, donec materialem mundum inueniamus, qui eſt punctum medium circulorum et ipſius quoque ſpatii locique vacui, adeoque et remotiſſimum ab infinito, remotione κατ' ἐξοχὴν ſic dicenda prae omnibus mundis reliquis: vnde et corporeus eſt et materialis perfecta corporeitate. Ita Loriia [w]; cuius mentem Schema adiectum illuſtrat.

Fig. III.

XIV. Iſtae Sephirae ſunt productae ab vno primo ſimplici, manifeſtantes bonitatem eius infinitam. Hinc varia earum nomina, quae ſupra ex parte recenſuimus, quae cum Mevrsii *denario Pythagorico* merentur comparari, ex quo libro diſcemus, nomina ſingulorum numerorum valde ſimilia eſſe ſephirarum nominibus.

XV. Quot ex ſe radios luminis emittit Adam Kadmon, tot ſephirarum ſyſtemata denariique exſurgunt [x]. E. g. Vnumquodque de quinque luminibus mundi Enſophici componitur ex decem ſephiris duplicibus, nempe partim ambientibus et externis, partim circumdatis [y].

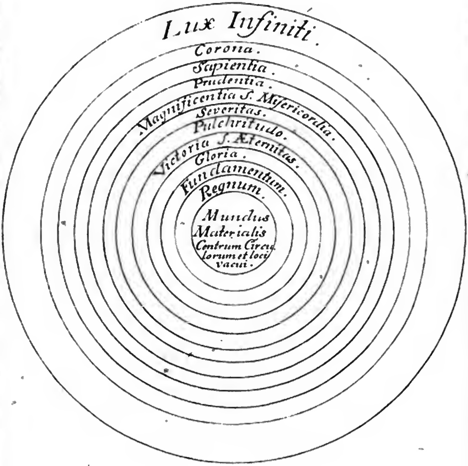
XVI. Habet quoque ſephira quaelibet vas ſuum, קלים, ex retractione lucis ortum, et recipiendis lucis radiis deſtinatum.

XVII. Fit vero ea emanatio radiorum, vel in notione rectilinea, vel in circulari. Prolixius id exſequitur Loriia [z], oſtendens, prius ema-

w) l. c. p. 37. conf. Irira l. c. p. 120.
x) Irira diſſ. VIII. p. 159.
y) Loriia l. c. c. 2. p. 37.
z) loc. cit.

Fig. III. ad pag. 1020.

Schema
decem Sephirarum
ex lumine infiniti Scaturientium
earumque ordinis inter se.

emanare decem ſephiras notionis circularis, et quidem initio vaſa decem conſtantia partibus exterioribus et interioribus: quibus veſtiantur decem ſephiroth, praeter quae decem alia lumina inueniantur ambientia; deinde pari modo emanare decem ſephiras forma rectilinea hominis inſtar, quae excellentiores ſint circularibus &c.

XVIII. Prout ex membro primi hominis lumina haec emanant, ita etiam relationem habent, et conſideranda ſunt. Prolixi in hoc ſchemate explicando, radiisque ex omnibus partibus primogeniti promicantibus illuſtrandis ſunt Cabbaliſtae, quorum tamen nugae difficiles in hunc locum non poſſunt omnes transferri. Res ipſa huc potiſſimum redit: Depingunt Adamum illum primaeuum ſub imagine hominis erecti, et quidem capite lucem infiniti, pedibus vero mundum materialem attingentis. Huic homini membra CCXLVIII tribuunt, quae ſecundum ſephiras decem ordinant, ita vt Cether cranium, Chochma et Binah, cum ſede ſua Daath, tres cerebri ſpecies, Cheſed, Gebhurah et Tiphereth brachia duo et corpus; Nezach, Hod et Ieſod pedes duos membrumque genitale, Malchuth vero vxorem Adam Kadmon conſtituat. Sephiras vero omnes in perſonas transmutant, et in ſcenam quaſi producunt, hinc prima vocatur Arich Anpin, id eſt macroproſopos; ſecunda, Abba, pater, tertia, Imma, mater, reliquae ſex vnam perſonam effingunt Seir Anpin, microproſopon dictam, cuius vxor eſt ſephira vltima [a]. Secundum difficilem hanc allegoriam myſterium emanationum, mundorumque conſtitutorum per compreſſionem et immiſſionem radiorum lucis in vaſa ſua in libris Soharicis deſcriptum eſt. Harum coniunctionem deſcenſumque vnius in alteram, et ſimilia multis deſcribunt Cabbaliſtae, et ex crinibus quoque capitis et barbae Arich Anpin, Seir Anpin, et vxore eius lumina dicunt emicare obiectiua et intelligibilia, quae reflectuntur, tenduntque ab imo ſurſum, prodeuntia per foramina innumera dictorum capitum et barbarum, ſuntque obiecta ſelectiſſima et ſingularia, admodum limitata, vt naturae inferiores per illa cognoſcant et intelligant id, quod de ipſorum ſcaturigine occulta alias non poterant comprehendere. Qua claui ab IRIRA [b] ſuppeditata referari poſſunt aenigmata Soharica, quanquam et ſic quoque multa ineſſe δυσνόητα καὶ ἄδηλα fateamur.

XIX. Sephirae cuiuslibet mundi tam in genere, quam in ſpecie ſumtae continentur literis tetragrammati [c].

XX. Ex harum itaque ſephirarum multiplici combinatione inter ſe coniugatarum influxu vaſa luce impleta, mundique producti ſunt.

Haec potiora Cabbaliſtarum placita de ſephiris ſunt, quibus innumera obſcuriſſima nullaque induſtria clare detegenda affuunt, et Cabbalae literalis applicatione, nominumque diuinorum impoſitione varia et multarum imaginum cumulatione ita confundunt, vt faſſi ſint viri in his my-

a) Vid LORIIA l. c. c. 5. p. 48. et Tabula Sephirothica eius T. I. Cabb. denud. P. II. p. 7. et qui philoſophice de hac re differit IRIRA diſſ. VIII. c. 20. p. 189. ſeqq.

b) pag. 191. ſeqq.

c) LORIIA p. 49. IRIRA p. 143. 150.

ſteriis perſpiciendis acutiſſimi [d], ſibi non omnia conſtare, euidensque ſit, ipſos Cabbaliſtas non omnia intellexiſſe. Multum vero auxit quoque tenebras ſuperſtitioſa numeri ternarii, quaternionis et ſeptenarii obſeruatio. Adducta tamen et poſt ſindona protracta ſyſtemati Cabbaliſtico accurate conueniunt, et cum philoſophia emanatiua tota amice conſpirant. Ex quibus diſcimus, eſſe ſephiras, radios lucis diuinae per cauſſatum primum emicantes, et emanationes, quibus in quolibet ſyſtemate mundano omnia formantur, producuntur, gubernantur, eum in finem, vt regnum Dei, id eſt explicatio et euolutio Dei occulti, manifeſtetur, oſtendaturque, in omnium entium ordinibus Dei lumen, attributa, perfectiones, gloriamque, ipſamque Dei eſſentiam ſe manifeſtare [e]. Ideo enim regnum ſephirarum vltima eſt, quae Deum ita manifeſtatum exponit. Ex quibus recte colligimus ſaluo ſyſtemate Cabbaliſtico non de regno gratiae, ſed naturae eam eſſe intelligendam; quo obſeruato cadunt omnia, quae pro demonſtranda oeconomia gratiae ex Cabbaliſtarum ſcriptis viri docti afferunt [f].

Dogma de mundis.

§. VIII. Tertium, quod prae ceteris momentum in philoſophia Cabbaliſtica habet dogma, vel aenigma potius, mundi ſunt quatuor, de quibus obſcura et intricata multa Cabbaliſtae garriunt. Indignatur hoc BVRNETIVS [g] faſſus quidem *inferiores Cabbaliſtarum mundos nos agnoſcere*, *ſuperiores autem*, monens, *vltra omnem oculorum aut mentis aciem elatos in vacuis ſpatiis et regionibus ſupermundanis abſcondi: neque enim aut ſua luce eos patere*, *aut mutuatitio lumine commentatorum*, *tam auctores enim*, *quam interpretes*, *rerum vmbris deceptos errores ſuos nouo fuco obducere.* Id quod ex fraudulento ſcopo methodi allegoricae confirmat, apte pronuntians: *eos*, *qui latibula quaerunt*, *ſemper ſibi ſuſpectos eſſe de ineptiis vel impoſturis.* Diſplicuit Burnetii confeſſio B. BVDDEO [h], eo quod mundorum ſuperiorum notionem ſatis claram dari poſſe conſideret; negandumque non eſt, videri Burnetium non ſatis ad nexum ſyſtematis Cabbaliſtici attentum fuiſſe, ſed difficultate et obſcuritate allegoriarum abſterritum, a profundiore meditatione ſyſtematis Cabbaliſtici abſtinuiſſe; cum ſequentia doctura ſint, dari poſſe huius quoque dogmatis delineationem aliquam cohaerentem, et intelligibilem. At hoc tamen non obſtante, multa in eo eſſe intricata, obſcura, δυσνόητα, maleque cohaerentia, is demum experietur, qui his gryphis ſoluendis operam impenderit ſuam. Nos itaque ne in tenebroſo itinere a recta ſemita deuiemus, ſequemur duces ſemel non ſine fructu delectos, et potiſſimum ad ipſam ſyſtematis emanatiui indolem et naturam, tanquam ad cynoſuram reſpiciemus. Conſtituuntur vero a Cabbaliſtis mundi quatuor, nempe mundus Aziluth, ſiue emanationis, mun-

d) Vid. WACHTER. elucid. Cabb. p. 65.

e) Obſeruauit hoc etiam BASNAGIVS l. c. pag. 339.

f) Conf. WACHTER. l. c. c. I. p. 16.

g) l. c. p. 368.

h) l. c. §. 42. p. 377.

mundus Briah, ſiue creationis, mundus Iezirah, ſiue formationis, et mundus Aſiah, ſiue fabricationis. His praefigunt Enſoph, quem mundum infiniti quidem vocant, et illi quatuor mundos iſtos, emanationis leges ſecuti, ita ſubordinant, vt ſuperior inferioris radix atque fons ſit, et ex enſophico Aziluthicus, ex Aziluthico Briahticus, ex Briahtico Iezirahticus, ex Iezirahtico Aſiahticus oriatur, et tum ordine retrogrado inferior mundus ſuperiorem ſuperueſtiat, de quo dogmate quatuor mundorum Cabbaliſtarum ſcripta plena ſunt omnia [i]. Pertinet enim hoc dogma ad doctrinas fundamentales philoſophiae Cabbaliſticae, quae non tantum de cauſſa efficienti et inſtrumentali ſiue media emanationum, ſed de effectu quoque nempe quatuor iſtis mundis, qui ex Deo emanarunt differit. Eſt autem mundus Aziluth emanatiuum primum, ex infiniti luce mediante Adam Kadmon eiusque irradiationibus profectum, in quo perfectiones mundorum reliquorum ſubordinatorum negatis eorum imperfectionibus continentur, quique citra mutationem et variationem vel defectum cauſſae ſuae infinitae emanauit, reliquisque mundis fons communicatarum perfectionum ex cauſſa infinita eſt. Vocatur autem Aziluthicus mundus, eo quod non tantum ex nulla praecedente materia (id eſt, ex nullo ſubiecto externo, non tamen ex nihilo) productus eſt, reliquisque eſt ſublimior, ſed etiam vnitus et connexus principio ſuo, a quo emanando dependet cum omnibus attributis ſuis. Vnde Irira [k], adhibitis terminis ſcholaſticis τὸ Aziluth ita explicat: *quod ſit actus ſublimior, perfectior et purior, et magis alienus a motu, quam creatio, quia emanat immanendo communione et ſine ſeparatione, et ſi reſpiciatur cauſſatum, Aziluth etiam maiorem ſimilitudinem cum cauſſa ſua prae ſe ferat, dum ipſa iſtud eſt formaliter, quod cauſſa eſt cauſſaliter et eminenter, et nulla differentia ſit inter emanatum et emanatorem, niſi quae eſt inter cauſſam et cauſſatum, vsque adeo, vt quaſi vnum ſint, quamuis analogice habeat naturam multi et finiti.* Ex his mundus Briahticus intelligi poteſt, qui ideo nomen hoc accepit, quod creatus ſit ſine praecedente materia et ſubſtantia, ex mundo aziluthico ſcaturiens. Continet itaque illas ſubſtantias ſpirituales, quae non immediate ex infinito profluxerunt, adeoque perfectiones minores et quaſi limitatas habent, quamuis ex materia externa et accedente non ſint orta, ſed ex ipſa mundi Aziluthici eſſentia profecta: quae ratio eſt, cur creatus hic mundus dicatur [l]. Mundus Iezirah eſt mundus formatiuus illarum ſubſtantiarum ſpiritualium, quae quidem creatae ſunt ex nihilo, id eſt, ſine praecedente ſubiecto et ſubſtantia, adeoque ex mundo tantum Briahtico ortae ſunt, ſed tamen creatae ſunt in ſubſtantia et ſubiecto, cui deſtinantur, et quod informant. Lucem his accendent verba Irirae [m], monentis, *angėlos* (horum enim eſt mundus

i) Vid. Lexic. Cabbal. v. Aziluth. pag. 146. Irira port. coelor. diſſ. V. c. 13. p. 124. ſeqq. R. Moses Cordvero de Palat. 24. c. 10. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100. R. Izh. Loriia tr. I. libri Druſchim l. c. p. 44. R. Naphth. Hirtz Vall. reg. Cabb. den. T. II. P. I. p. 259.

k) l. c. p. 97.

l) Ibid.

m) pag. 98.

dus Iezirahticus) *esse quidem substantias intelligentes et incorporeas, sed locatas super et in corpora firmamenti summi, et supra et in corpora coelestia, ignea, et aërea, vt illa viuificent et moueant: vel, vt loquuntur Cabbalistae, spiritus vtentes corporibus, quae vocant lampades ignis, quibus inuestiantur.* Id quod ex doctrina Iudaeorum de angelis lucem capit, quam supra exposuimus; ea enim nos docet [n], tribuere Iudaeos angelis corpora siderea; eosque omnibus elementis praesides et incolas dare. Id quod tamen de corpore tantum inuestiente, non de natura Iezirahtica et spirituali intelligendum est, nec spiritus Briahtici longe perfectiores cum Iezirahticis confundendi sunt. Hinc τὸ יצירה, scholae notionibus vsus Irira [o] definit *impressionem formae per se subsistentis in substantiam corpoream, quae ab illa non est plane aliena, sed per eius influxum producta.* Mundus Asiahticus autem materialis et visibilis mundus est, continetque substantias, quae omnino dependent a materia in esse, subsistere, posse, et operari, suntque compositae, et formae earum sunt partes vniuersi, quae per se esse non possunt, sed immersae sunt materiae extensae quantitatiue, adeoque diuisibiles, et subiectae motui perpetuo, multitudini, generationi, corruptioni etc. vt iterum habet Irira [p]. Et haec quidem satis clara sunt nec difficilia intellectu. At in ea obscuritas haut leuis versatur, quo ordine, origine, forma, et subordinatione in systemate hoc mundano Cabbalistae eos constituerint et quomodo emanationem, creationem, formationem et fabricationem inter se distinxerint. Quidam enim viri docti [q], qui diligenter Cabbalisticam philosophiam inspexerunt, primum tantum mundum, nempe emanatiuum a Cabbalistis ex infinito, siue mundo Ensophico deriuari contendunt, reliquos tres creatos esse ex nihilo secundum Cabbalistas volunt. Cui opinioni contradicunt alii [r], magnopere repugnantes, statuentesque, euertere hanc explicationem totum systema Cabbalisticum, quod, cum, quantumcunque etiam sit, emanatiuum tantum sit, creationem ex nihilo, id est ex non-ente plane respuat, adeoque omnes hos quatuor mundos ex legibus emanationis secundum quas emanatiuum prius posterioris caussa et fons est, exponendos esse, nec esse eos aliud, nisi Deum in essentialitate sua manifestatum et euolutum; siue, vt apte describit auctor *annotationum ad* Loriiae *tractatum de reuolutionibus animarum* [s]: *Esse nihil aliud, quam quatuor repraesentatas diuinitatis classes, lumine semper magis magisque diminuto.* Nec nos quoque moram facimus, huic sententiae, tanquam menti Cabbalistarum magis conformi accedendi. Vt vero ipsum systema hoc mundanum intelligat lector, iudiciumque interponere suum possit,

n) Conf. Andr. Eisenmenger. Iudaism. detect. P. II. c. 7. p. 373. L. III. c. 8. §. 9. seqq. p. 170. seqq.
o) Ibidem.
p) loc. citat.
q) Bvddevs l.c. p. 375. Basnage Hist. Iud.
r) Wachter. Spinoz. in Iud. P. II. p. 229. Io. Iac. Syrbivs Inst. phil. prim. P. II. c. 2. §. 3. p. 367. seqq.
s) Cabb. denud. T. II. P. III. p. 245.

ſit, en more hactenus ſeruato potiores aſſertiones huc pertinentes, quibus illud nititur:

I. Res omnes ſuperius in coelis, et inferius in terra, non ſunt a ſe ipſis, vel ex non-ente; ſed emanarunt a loco quodam ſuperiore. Ita R. MOSES CORDVERO [t], qui ideo cauere lectorem ſuum monet, ne ignominioſum quid dicat de vlla creatura. Omnia enim, quaecunque ſunt viſibilia et inuiſibilia, ſecundum Cabbaliſtas ex infinito lucis diuinae ſupremae oceano effluxerunt. Nec aliter ſtatuere poteſt philoſophia Cabbaliſtica, eo quod pro indubitato ponit, id quod eſſentiam aliquam habet, et non mera priuatio eſt, ex non-ente, quod eius contradictorium eſt, non poſſe oriri, ex quo ſequitur, nihil poſſe, ſenſu vero et accurato, creari, id eſt ex nihilo produci, niſi priuationem. Quo ſemel admiſſo neceſſarium eſt, omnia quae reuera ſunt, ex Deo orta eſſe et effluxiſſe, eiusque manifeſtationem et explicationem eſſentiae eius prae ſe ferre. Vidit id rectiſſimeque monuit BVRNETIVS [u]: *Cabbaliſtas hanc ſibi concepiſſe animo ideam, primum ens, ſiue Enſoph in ſe continere omnia, et eandem ſemper eſſe entitatis quantitatem in vniuerſo, ſiue ſit in ſtatu creato, ſiue increato. Cum ſit in ſtatu increato ſiue antemundano, Deum eſſe omnia ſimpliciter: cum autem ſit mundus, non augeri quidem entitatis gradus aut menſuras, ſed Deum ſeſe explicare et euoluere, per emanationes et effluxus a ſummis ad ima, quibus conſtituantur diuerſae rerum creatarum formae et ordines. Ideoque ſaepe Cabbaliſtas verba facere de vacuis, et de vaſis et vaſculis, quaſi ad recipiendos hos effluxus; et de radiis effluentibus, et de canalibus, quibus decurrant et propagentur: denique cum Deus retrahat hos radios et reſorbeat, perire mundum externum, atque omnia fieri iterum Deum.* Subſcribunt verbis Burnetii Cl. WACHTERVS [x], et ipſe B. BVDDEVS [y]. Hoc vero poſito creatio ex nihilo concidit, palamque eſt, eam Cabbaliſtis perperam ex nimio conciliandi Cabbaliſticam philoſophiam cum Chriſtiana ſtudio tribui.

II. Id, ex quo omnia effluxerunt, eſt Enſoph, ſiue ens ſummum, Numen infinitum cauſſaque prima, quae immediate produxit Adam Kadmon, id eſt, illud, quod in ipſo dicitur homo primus, qui eſt intellectus occultus et cogitatio diuina: et ab iſto ſubſequenter lumina ſuperna prodierunt, quae ſeſe exſerunt in quinque decades ſephirothicas, ita quidem, vt ad productionem mundorum inferiorum extendatur ipſa illa eſſentia, quae et in mundum emanationis extenditur, eosque non tantum produxerit, ſed et conſeruet et gubernet [z]. Tota haec aſſertio ex hypotheſi de Adam Kadmon ſupra explicata facile intelligitur.

III. Quic-

t) De Palat. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 100.

u) loc. cit.

x) l. c. P. I. p. 21. Elucid. Cabbal. c. III. §. 4. p. 27.

y) l. c. §. 44. p. 394. ſeqq.

z) INFRA diſſ. III. c. 9. §. 2. p. 72.

III. Quicquid eſt, vel eſt, ex aliquo, et materia quadam, vel ex nihilo, id eſt, non praeexiſtente ſubſtantia et materia. Hoc a cauſſa prima eſt ſine praecedente aliquo ſubiecto, ſed ex potentia et operatione cauſſae primae [a]: illud vero creatur in ſubſtantia et ſubiecto. Ita quidem IRIRA [b] philoſophatur ad demonſtrandam mundorum inferiorum בי"ע productionem et diſcrepantiam a ſuperioribus. Recte vero intelligendus eſt, ne aliena ei tribuatur opinio, dum ſe Chriſtianorum locutionibus accommodat. Creatio enim ex nihilo non ad eſſentiale pertinet, quod ex potentia et operatione primae cauſſae neceſſario oritur, vt ipſe Irira prolixe demonſtrauit, ſed ad modificationem, qua eſſentia illa effluens diſtinguitur a cauſſa ſua, quaeque in materia ſeſe manifeſtat. Haec autem modificatio conſtat in diminutione luminis ex luce infiniti emanantis, et in vaſa tenebroſa atque vacua influentis: quae lux cum ſine modificatione, limitatione et retractione ſiue reſtrictione ex Deo non potuerit emanare, ne omnia infinita luce plena, et mundus enſophicus fierent, qui ſolus omni prorſus caret priuatione; omnino diminui, et a vaſis circumſcribi, et ita radii lucis condenſari debuerunt, vt tandem extrema vltimaque emanatio in materiam per iſtam priuationem degeneraret. Quae priuatio cum non in eſſentia lucis infiniti fuerit, ſed ex retractione radiorum, et limitatione luminis orta ſit, ideo creata dicitur, quia ex non-ente eſt. Id quod radiis lucis in longinquum emanantibus declarant Cabbaliſtae, qui quo longius a lumine proiiciuntur, eo infirmiores fiunt, eo magis ad tenebras accedunt; ſic vt ex ſola priuatione lucis producantur, et ex nihilo exiſtant. Quam originem materiae Cabbaliſtae ſine dubio didicerunt a philoſophis Orientalibus, quos ex ſchola Zoroaſtriana, vetus ſyſtema Magicum ita reformante talia de ortu materiae, et tenebrarum, ipſiusque mali didiciſſe, *ſuperiori libro* demonſtrauimus.

IV. Materia non habet entitatem, ſed oritur ex priuatione perfectionis, ex ente ſupremo emanantis. Notio haec materiae oritur ex natura emanationis. Quo remotius enim emanatum ab emanatore eſt receditque longius, eo magis imperfectum eſſe oportet. Et haec ſacra anchora eſt, ad quam Cabbaliſtae confugiunt, materiae originem deſcripturi [c]. Cum enim materiam ob conditionem ſuam nimis vilem et imperfectam, ex Deo deriuare non audeant, neceſſario formalem rationem eius in priuatione ponere debuerunt, quae cum ens verum non ſit, ex Deo orta eſſe non poſſit, quamuis ſubiectum illud, in quod iſta priuatio inducitur, ex Deo effluxerit. Non itaque negant Cabbaliſtae materialitatem omnem, ſed eam tantum ex numero eſſentiarum eximunt, et in condenſatione radiorum lucis, vel luce ita attenuata ponunt, vt nihil remaneat, niſi materia quaedam tenebricoſa, carboque diuinae ſubſtantiae, in quo vix vlla ſcin-

a) Id vero non tantum ratione cauſſae efficientis, ſed etiam formalis intelligendum eſſe, leges emanationis iubent, qua fons emanans et cauſſa et forma emanationis eſt.

b) pag. 97.

c) Vid. LORIIA l. c. p. 37. CORDVERO l. c. p. 102. conf. WACHTER. l. c. P. II. p. 231.

ſcintilla apparet. Eſt itaque materia, ſi ſubiectum materiatum reſpicias, Deus, retractis lucis radiis ſubiectum aliquod opacum relinquens, vel Deus obſcuratus, ſi vero priuationem illi ſubiecto inductam conſideres, non-ens, ſiue priuatio: quo reſpectu gentilibus philoſophis per materiam aliquod poſitiuum, licet imperfectiſſimum ens, deſignantibus Cabbaliſtae hanc theſin opponunt: non eſſe in rerum natura materiam, ſed omnia eſſe ſpiritum, id eſt, materiam, qua talem ad entia realia et poſitiua non pertinere. Cuncta enim, quae realiter exiſtunt, ex prima cauſſa effluunt, adeoque ſpiritus ſunt, ſed accedente limitatione et circumſcriptione ita imperfecti et coarctati, vt inde materia exiſtat, mundusque materialis ex emanatione conſtare poſſit [d], quamuis ex Deo materia qua talis, non ſit, quia non-ens ex ente ſummo ob nimiam et infinitam diſtantiam effluere nequeat. Adſcribemus in argumento non leuis momenti, quodque omnibus philoſophorum opinionibus de materia, quae ex Deo eam deriuant, lucem affundit, luculenta verba R. MOSIS CORDVERO [e]: *Nihil eſt in mundo, cui non affluat e ſupernis influentia et lux quaedam, quamuis illa differat pro diuerſitate deſcenſus a poſterioribus, ſeu Malchuth, quae ſunt anteriora reſpectu caeterorum graduum inferiorum. Sic ergo haec incraſſeſcunt, et manifeſtiora atque quaſi corporea fiunt, de gradu in gradum, prout congruit materiae illi turbidae, ita vt nihil penitus inueniatur in hoc mundo, in quo non ſit aliquid ſpirituale et vitale, ſecundum proportionem corporeitatis et materialitatis ſuae, et pro gradu diſtantiae ſuae a fonte et latomia rerum omnium. Et quando craſſa iſta materia ſic eleuatur, vt propinqua fiat tenuiori ſuae materiae, tum allucet ipſi lux aliqua materiae eleuatioris. Quemadmodum ſi magna quaedam lucerna accenſa ſit in media baſilica, illa certe ob baſilicae magnitudinem non illuſtrabit omnes angulos baſilicae, niſi modico quodam lumine, ita vt alter alterum ibi videre nequeat: qui vero accedet ad lucernam, maiore atque copioſiore lumine colluſtrabitur, ita vt ſi propius ad vaſculum eius acceſſerit, caligare incipiant oculi eius nimio perſtricti fulgore. Ita et hic ſe res habet.* Quae philoſophi Iudaici verba ſupra dicta mire illuſtrant, ipſa vero lucem ex illis accipiunt, quae ſuperiori libro de materia intelligibili et ſenſibili ex Alexandrinorum philoſophorum mente diſſeruimus. Nam et hi et illi ex communi fonte philoſophiae Orientalis hanc ὑλῃλογίαν didicerunt. Hinc ſequitur:

V. Quo propius aliquid eſt fonti ſupremo, eo perfectius quoque eſt, quo magis autem diſtat, eo magis imperfectione limitatur, et attenuatur, eo magis fit materiale [f]. Ratio haec eſt, cur mundus Aſiahticus ſiue materialis ſit omnium infimus, eo quod a mundo enſophico omnium longiſſime diſtat, et ita radii ex illo emicantes ſunt maxime condenſati,

 lux-

d) Quam craſſi paralogiſmi et abſurditates hic lateant oſtendit MORVS ad libr. Druſchim c. 2. §. 4. p. 65.

e) loc. citat.

f) Citati.

luxque ita attenuata, vt prae imperfectione tenebrarum, id eſt, materialitatis, percipi nequeat, quamquam aliquid lucis contineat.

VI. Cum itaque ante mundos conditos omnia infinita luce fuiſſent repleta, retraxit lux illa infinita radios ſuos, et coarctauit ſe, vt poſſint mundi exiſtere, ſicque reliquit ſubſtantiam aliquam ſpatiumque luce carens, in quod radios immittens mundos poſtea condidit.

VII. Nempe vt ſupra dictum, expulit infiniti lux e ſinu ſuo radium aliquem magnum, nempe hominem primogenitum, eumque motu illo rectilineo et circulari ita illi ſubſtantiae luce carenti immiſit, vt per emicantia ex eo lumina ſiue ſephirae mundi conderentur.

VIII. Quo propiores autem hae emanationes et radii diuinitus immiſſi in ſpatium illud luce carens ſunt fonti luminum ſupremo, eo purior et perfectior fit mundus.

IX. Mundus itaque puriſſimus et perfectiſſimus eſt Aziluthicus, ſiue emanatiuus, eo quod puriſſimae luci diuinae in mundo enſophico eſt proximus, et nullam limitationem vel diminutionem luminis patitur, ſed emanauit citra mutationem, variationem et defectum cauſſae ſuae infinitae. [g].

X. Hunc excipit mundus Briahticus, cuius lux illabens coarctatur magis et ſuo modo limitatur, adeoque minus pura eſt atque magis attenuata, magisque finita. Nempe ad decreſcentem lucis perfectionem eiusque diminutionem increſcentem cuncta redeunt, emanationibus in progreſſu ſemper infirmioribus et imperfectioribus. Recte itaque dixit illuſtris KNORRIVS [h]: *creationis hunc ſenſum eſſe: Talem eſſe rei eſſentiam, vt manifeſtior ſit quam Aziluth, incraſſeſcendo quaſi; hanc autem incraſſationem rei fieri non poſſe, niſi per amotionem et ſeparationem a tenuitate et ſubtiliſſima ſpiritualitate.*

XI. Eodem modo magis perfectio lucis decreſcit in mundo Iezirahtico, quae magis adhuc a fonte omnium primo diſtat, et maiorem patitur lucis coarctationem. Ratio haec eſt, cur angelos, quibus hunc mundum tribuunt Cabbaliſtae, corpora habere aetheria, ignea, et ſimilia dicant, vt ſupra iam notatum.

XII. Vltimus vero mundus eſt Aſiahticus ſiue materialis, in quo, cum a fonte luminum ſupremo omnium longiſſime diſtet, neceſſario lucis radii ita comprimuntur coarctanturque, vt incraſſeſcant, et hic mundus inde fiat materialis atque corporeus. Hinc formae eius materiae impreſſae ſunt, vt Scholaſtico more loquitur Irira, Peripateticum cothurnum Cabbaliſtico pedi applicans, id eſt, entia ſpiritualia materiae ita immerſa ſunt, vt ſola materia percipiatur.

XIII. Operatur autem emanans ille radius diuinae lucis ex vno mundo et per eum in alterum, ſubordinato motu, ita vt mundus anterior, cum poſteriori lumen hoc communicet, et cauſſans ſemper perfectioris melio-

g) IRIRA l. c.

h) In amica reſponſ. Cabb. denud. T. I. P. II. pag. 84.

meliorisque naturae sit, quam caussatum. Magnum in hac operatione influxus luminis diuini mediata et subordinata mysterium Cabbalistae quaerunt, et rem in se iam difficilem merisque conceptibus mentalibus et abstractionibus obscuram ineptis symbolis suis et sephirarum superiorum et inferiorum, quin et mundorum superiorum et inferiorum combinatione magis adhuc obscurant et reddunt impeditissimam. Cuncta vero eo reducuntur: sephiras superiores coniungentes se cum inferioribus, (quam coniunctionem per similitudinem mariti et vxoris coëuntis adumbrant) concurrere ex mundo superiore ad mundum inferiorem eiusque sephiras, sicque v. g. sephiras Aziluthicas, Binah et Malchuth, scilicet marito et vxore coniugatis, viribus suis creare mundum Briah, singulis sephiris illis ad huius mundi sephiras, v. g. Cether ad Cether etc. concurrentibus. Cui explicationi ex IRIRA [i] haustae luculentam addimus commentationem R. MOSIS CORDVERO [k], interprete KNORRIO [l], eo quod mysterium hoc Cabbalisticum mira luce perfundat. Ita vero ille: „Res „productorum mundorum ita se habet: Quod sephiroth quoad substan„tiam suam cum primae sint, quam proximae sint caussae caussarum, „sintque emanatio tenuis, quae occulta fuit in scaturigine sua; cum ve„ro beneplacuisset ei, manifestata est, vnde vnita sunt cum radice sua „vnitate perfectissima. Istae ergo insigniuntur nomine Aziluth. Post „puram hanc sanctamque emanationem placuit benedicto, secundam crea„re essentiam respectu Aziluth, quae est Briah, quae dicitur thronus glo„riae, estque vestis decadis Aziluthicae sephirarum: ipsae autem ramosi„tates emanantes ex decem sephiroth atque resplendescentes intra thro„num hunc, deinde sephiroth Briahticae vocantur, nempe sunt ipsae de„cem sephiroth Aziluthicae, Briahticae autem vocantur quod protendan„tur vsque ad Briah. Post hunc mundum formauit Deus mundum Iezi„rah, siue decem turmas angelorum, quae insigniuntur nomine Metatro„nis, quoniam Metatron angelus princeps faciei ipsarum est praefectus, in„fluentiam suam atque vitam cunctis distribuens. Rami autem protensi a de„cem gradibus Briahticis etiam in hoc refulgent atque vestiuntur, decemque „eius gradus vestimenti vicem illis praestant, vocanturque sephirae Iezirah„ticae. Post istum mundum fecit Asiahticum, id est omnes res factas ab initio „puncti factionis, vsque ad punctum abyssi, in quo comprehenduntur Kippoth „seu cortices maligni: in quibus quicquid est, est virtute rerum sancta„rum, quae ideo huc descendunt, vt deprimantur et humilientur. Sub„stantia Briah itaque est thronus, et Iezirah sunt angeli, Asiah autem cor„tex est, et quicquid sub isto est in coelis et planetarum gyris, lux autem „extensa a summitate mundorum vsque ad punctum vltimum, splendo„rem dat, qui protensus in Briah, sephiras Briahticas, in Iezirah Iezirah„ticas &c. efficit, sic vt eaedem sephirae sint, quarum virtus in singulis „mundis existat, ita vt per intermedias vestiantur, et ita e. g. decem

 „Asiah-

i) l. c. c. 9. p. 72. k) Sect. 16. Pardes c. 1. f. 92. l) l. c. p. 85.

„Asiahticae non exiſtant, niſi per tres gradus ſuperiores emanationis, „creationis et formationis, nec decem Iezirahtici niſi per duos gradus „emanationis et creationis, nec decem Briahticae, niſi per gradus ema-„nationis". Hactenus Corduero: quae ſi in ſummam contrahantur, id volunt: mundos illos conſtitui modificatione lucis diuinae per gradus mundorum protenſa et communicata a perfectiſſimo ad imperfectiſſimum et materialem.

XIV. In omni mundo quatuor ſunt elementa pro natura et indole cuiusuis mundi intelligenda. Quatuor elementa ſuperiora ſunt haec: Gedulah elementum aquae, Gebhurah, elementum ignis: Tiphereth elementum aëris, Malchuth elementa terrae. Iſta vnita ſunt in vnitatem veriſſimam atque firmiſſimam. Atque per haec elementa ſuperiora emanata tenuiora extiterunt, quatuor elementa ſequentia ſuccedentia de gradu in gradum, a cauſſa ad cauſſatum; et gradus iſti in ſingulis mundorum gradibus inueniuntur [m]. Idem hoc vult, quod antecedentia innuunt, nempe quatuor elementa emanatiua, per gradus mundorum ſemper facta eſſe imperfectiora, donec tandem in mundo materiali, quatuor elementa, aquam, ignem, aërem, et terram conſtituerent.

Hae potiores aſſertiones Cabbaliſticae philoſophiae, de quatuor mundis ſunt, quae ex natura ſyſtematis emanatiui facile iam poſſunt intelligi. Qui ſi comparentur cum diis intelligibilibus νοητοῖς νοεροῖς et reliqua incolarum coeleſtium caterua, quam finxit Alexandrina philoſophia, ſique conferantur cum archangelis, angelis, daemonibusque orientalium harmonia horum dogmatum ex vno fonte hauſtorum mira iucunditate patebit. Ex his vero ſole meridiano clarius eſt, coſmogoniam Cabbaliſticam a Chriſtiana, immo a Moſaica toto coelo eſſe diuerſam, et in contractione radiorum lucis infinitae, eiusque expanſione et per gradus quatuor demiſſione limitata ad inferiora per varias modificationes conſiſtere, adeoque ſupponere; omnia entia, qua talia ex Deo effluxiſſe. Ita vero etiam hoc dogma accurate cum reliquis ſyſtematis Cabbaliſtici partibus cohaeret. Quae vero de modis influentis in inferiores mundos lucis diuinae, per ſephirarum combinationem Cabbaliſtae garriunt, de iis eo minus ſollicitos nos eſſe oportet, quo certius eſt, homines corruptae imaginationis morbo laborantes deliriisque aſſuetos talia nobis ſubinde prodidiſſe, quorum ipſi claram notitiam non habuere, et quae luce donare velle eſt in arena vel littore maris arare et ſeminare.

Pneumatologia Cabbaliſtica.

§. IX. Non relinquit hos mundos philoſophia Cabbaliſtica vacuos, ſed incolas iis addit ſpiritus pro mundi cuiuslibet conditione naturam propriam nactos. Et in Aziluthico quidem mundo non ſpiritus, ſed emanationes diuinas collocant, quae quales ſint, ex doctrina de ſephiris ſupra expoſita declarataque intelligi poteſt. Id vnum hic monendum eſt, quam-

m) Cordvero de Palat. 24. c. 10. Cabbal. denud. l. c. p. 100. confer. Wachter. l. c. P. II. p. 229.

quamuis emanationes hae cum vnitate Dei arctiſſime cohaereant, et ideo vnum cum ea ſint, attamen per mundum hunc Aziluthicum ab Enſophico diſtinctum a Deo in occulto latente quaſi ſeparari, vt cauſſata prima a cauſſa ſua, adeoque primum manifeſtati Dei gradum eſſe, radiosque diuinae lucis protenſos ad inferiora. Id quod ab Orientalibus didicerunt, qui eodem prorſus modo aeonas cum ſephiris amice conſpirantes in pleromate diuino poſuerunt, et ex earum progreſſione extra pleroma reliquos ſpirituum ordines deriuauerunt. Ita enim apud Cabbaliſtas quoque incolae mundi Aziluthici, id eſt emanationes diuinae fontes ſunt reliquorum mundorum, eorumque habitatorum. Et hinc mundo Briahtico thronos, mundo Iezirahtico angelos, mundo Aſiahtico Klippoth, id eſt cortices, ſcoriasque emanationum, ſpiritus malignos atque materiales tribuunt. De his quatuor claſſibus ſpirituum multa enarrant Cabbaliſtae, quaſi exercitus coeleſtes luſtraſſent exploraſſentque. Quae ſi excutiantur omnia, aut ſomnia ſunt nugantis ingenii, aut Orientalis philoſophiae, domeſticis dogmatibus admixtis adulteratisque deliria [n]. Dabimus tamen potiora, ex ipſo Cabbaliſtarum ore, ita praecipientium:

I. Deus infinitus, qui ſcaturigo eſt lucis infinitae, mareque occultum et inexhauſtum, ex ſe prodire iuſſit fontem, deinde fecit quaſi vas magnum, inſtar maris quod tertium eſt, a ſcaturigine, et hoc vas diuiſit in ſeptem alueos fluminum, qualia ſunt vaſa oblonga, ita vt ex fonte in mare, et ex hoc in ſeptem flumina effluat. Ita ſcaturigo et fons, et mare, et ſeptem flumina efficiunt decem. Sub hac ſimilitudine concipere licet generationem emanationum in mundo Aziluthico. Nempe cauſſa cauſſarum fecit decem ſephiras, coronamque fecit ſcaturiginem, ibi enim nullus eſt finis ſcaturiendi lucem, et propterea vocauit hanc, ſicut ſe ipſum infinitum, namque et haec habet nullam ſimilitudinem vel figuram, et ibi nullum eſt vas, quo comprehendi queat. Deinde conſtruxit vaſculum, et hoc implet ex illa ſcaturigine et vocatur fons ſcaturiens ſapientiam; porro fecit vas magnum, ſiue mare, indiditque nomen Binah, i. e. intelligentia. Ex his vero eduxit flumina ſeptem, nempe reliquas ſephiras. Ita Iochaides vel qui ex eius diſciplina prodierunt ſoharici auctores, ex quibus patet, emanationes diuinas conſiderandas eſſe in mundo Aziluthico, non vt attributa et perfectiones immanentes, ſed prodeuntes, eſſeque haec cauſſata prima non creaturas quidem vel ſpiritus, quales ſunt angeli, at ſua tamen ſubſiſtendi vi propria ex Deo pendente frui, adeoque poſſe conſiderari vt entia peculiaria diuina, per ſe exiſtentia, licet in eo radicata, nempe eodem modo, quo ideas in intellectu diuino ponunt philoſophi Alexandrini, aeonasque Orientales. Quo reſpectu cum inſtar perſonarum ad ſequentes mundos ſe habeant, Parzuphin a Cabbaliſtis dicuntur.

II. Pro

n) Pneumaticam Cabbaliſticam expoſuit peculiari tractatione R. Cohen Irira tit. domus Dei, quae extat Cabbal. denud. T. II. P. III. tr. I. p. 188. ibi mox in limine adducitur locus ex Soharico tractatu Raia Mehimna P. III. f. 42. ex quo potiores has theſes excerpſimus.

II. Pro his vasis, i. e. emanationibus diuinis fecit ministros, thronum nempe quatuor fulcris et sex gradibus constantem, quae itidem sunt decem; nempe spiritus Briahticos decem: quia conditus est mundus verbis decem [o].

III. Thronum autem instruxit certis turmis, quae ministrarent ei, suntque angeli (mundi Iezirahtici spiritus et incolae) nempe Chaioth spiritus viuentes *Ezech. I.* Ophanim, rotae, ibid. Arelim seu praeualidi, leonini *Ies. XXXIII, 7.* Chasmalim siue fulgores *Ez. I.* Seraphim, flagrantes spiritus *Ies. VI, 3.* Malachim, angeli, Aelohim, Dii, Bene Aelohim, filii Dei *Gen. VI, 2.* Cherubim et Ischim, viri. Horum princeps est Metatron [p].

IV. Istis iterum fecit ministros Sammaëlem et omnes turmas eius, quae sunt quasi nubes, vt insideant eis *Ies. XIX, I.* cum descensuri sint in terram, suntque quasi equi eorum. Hi sunt spiritus mundi materialis, maligni regnoque Dei oppositi, vocanturque Catariel, Adam Belial, Duces Esau, Aganiel, Vsiel, Ogiel, Thomiel, Theumiel, Samiel et Lilith. Ex hac spirituum subordinatione apparet, spiritus hos materiales et malignos pro numero sephirarum corticibus his siue nubibus circumdatarum distribui. Id quod in *supplementis Sobaristicis* siue *Tikkunim* [q] ita explicatur: *Sicut datur regnum sanctum, ita datur regnum iniquum, vbi est Sammaël praeputiatus et vxor eius, nempe praeputium, serpens et mulier adultera. Et opponitur coronae summae Cathariel &c. isti cortices sunt paries intermedius inter Israëlitas et patrem eorum, qui in coelis est, quibus ille inuoluitur.* Multa de his angelis impuris Cabbalistae pariter et Talmudistae garriunt; quae IRIRA luculenter exponit, hic, vbi breuitatem sectamur, non exscribendus. Addi his debent, quae ex libris Iudaeorum de malis spiritibus collegit ANDREAS EISENMENGERVS [r].

V. Hi decem spiritus mali vocantur Klippoth, id est cortices emanationum per quatuor mundos scaturientium, quae si istis corticibus vestiantur, tunc artis periti eos adiurare et impedire consilia eorum possunt, per reuolutiones tetragrammati [s]. Hoc verum fundamentum est totius Cabbalae practicae, siue magiae Iudaicae, de qua supra dicta hic repetenda sunt.

VI. Cum sanctus ille, qui est Seir Anpin, siue microprosopus, et sex extremitates, nec non regnum siue Schechina interdum vestiuntur istis corticibus modo dicto, mediantibus gradibus mundorum duorum creationis et formationis, id eo fine tantum fit, vt humilient frangantque et subigant illos, quamuis illis quoque vtantur ceu exactoribus saeuis atque lictoribus, vt iisdem corripiant plectantque impios peccatores.

VII. Tan-

o) Ibid. §. 13. p. 191.

p) §. 14. p. 191. conf. ANGEL. BVRGONOV. comm. in Cabb. dogm. p. 738. ed. Pist. qui tamen nouem tantum classes perperam constituit, vt hierarchiis nouem Dionysianis faueret. Conf. SYRBIVS inst. phil. pr. P. II. c. 2. p. 375.

q) Suppl. 18. f. 36.

r) Iudaism. detect. P. II. cap. VII. pag. 370. seqq.

s) IRIRA l. c. p. 195.

VII. Tandem futurum eſt, vt ſanctus benedictus abiiciat cortices illos a ſe [t]. Recte id intelligendum eſt. Non enim hic aſſertionis iſtius ſenſus eſt, ſpiritus malignos totos iri reiectum, ſed tantum corticum naturam abiiciendam eſſe, quae cum extremitas emanationum in mundo Aſiahtico ſit, eos malos reddidit et quaſi feces ſcoriasque mundi iſtius. Ipſa autem eſſentia eorum ſpiritualis eſt, et pars emanationum diuinarum, adeoque ſuo tempore in magna reuolutione vniuerſi, quando retrahet in ſe Deus radios emanantes, abiectis et peſſundatis corticibus redibunt quoque in inexhauſtum Deitatis oceanum. Ita ſtatuiſſe Iudaeos, mirum eſſe non debet, nam nec aliud patitur ſyſtema emanatiuum, regreſſusque rerum omnium, ipſiusque materiae, exuſta vel abiecta materialitate, in fontem primum, nec aliud didicerunt in ſcholis Orientalium et Alexandrinorum philoſophorum: et ita ad illos ipſorum magiſtros a Zoroaſtre dogma hoc tranſmiſſum eſt, quem ſubacto Arihmanio et expugnato, cuncta per Oromaſden in Mithram reductum iri ſtatuiſſe, *Tomo primo* demonſtrauimus. Pone pro Mithra Enſoph, pro Oromaſde Adam Kadmon, pro Arihmanio Klippoth, et confer de vtrisque philoſophemata Zoroaſtriana et Cabbaliſtica, et manu palpabis, vnde Iudaei haec hauſerint. Prolixe vero horum decem ſpirituum malignorum naturam, operaque deſcribit IRIRA [u] plenus nugarum Rabbinicarum: cuius vt habeamus ſpecimen, en a Lilith quae eſt vxor Catharielis, et opponitur Malchuth vxori Seir Anpin ſiue microproſopi, multos prouenire ait [x] turmas daemonum, et lemurum, et malignorum ſpirituum, qui forma humana appareant, nocteque media diei expiationis corticem iſtum inuitum venire cogi, vi operationum a ſenibus ſapientibus inſtitutarum, aduolantem cum centum et triginta vno heroibus volantibus in aëre, quorum facies ſcintillas ignis de ſe euomat. Eiusmodi affaniis Iudaeorum ſcripta pleraque turgent.

VIII. Iſtorum corticum deſiderium vnicum eſt, vt aſſimilentur ſephiris ſuperioribus emanatiuis [y]. Nititur hoc origine corticum eorumque reditu in Deum fontem ſuum. Etiam hoc ex philoſophia orientali deſumtum eſt, ex qua Gnoſtici acceperunt, qui eiusmodi affectationem angelorum malorum ex Ennoia progreſſorum, et pleroma diuinum imitantium aſſeruerunt.

IX. Maligni hi ſpiritus pugnant contra regnum DEI et ex Lilith gignuntur peregrinae et malae poteſtates, quae cum virtutibus diuinis luctantur, et inimicum gerunt contra eos animum, diuiduntur que in duos exercitus, quorum vnum aduerſus Seir Anpin ducit Samaël, alterum aduerſus Malchuth ducit Lilith [z]. Multa

t) Ibid. §. 8. p. 195.
u) c. II. ſeqq. p. 210. ſeqq.
x) p. 289. ſeq.
z) c. III. §. 4. p. 211.
y) Ibid. p. 197.

ta hic garriunt Cabbaliſtae in exponendo bello malignorum ſpirituum contra bonos et ipſas emanationes diuinas, quae aperte ſcholam Orientalem ſapiunt. Ea vero cum ſacra Moſis hiſtoria coniungunt, et ſeductionem Euae ad mundos quoque intelligibiles miris et ineptis allegoriis transferunt, hosque ſpiritus peregrinos ex Lilith progreſſos, ſe Deo, ſpiritibusque bonis purisque, et Iſraëlitis opponere dicunt. Quod vero et Samaëlem et Lilith contra regnum DEI duces educunt, eius ratio inde petenda eſt, quia Tiphereth, quae eſt prima ſephirarum inferiorum in Malchuth, quae eſt vltima, influit, et in eo ſe reliquae ſephirae manifeſtant, tanquam in vxore Seir Anpin, quos duos duces ſanctorum illi aggrediuntur.

X. Cortices et ſpiritus immundi in ordine rerum incorporearum ſunt cortices vltimi, vlteriore velamento carentes, ita vt nudi incedant absque veſte. Ratio, quam IRIRA [a] quoque adducit, ex ſyſtemate emanatiuo naturali conſequentia fluit, nempe: Omnes mundi a ſummo vsque ad imum ita conſtituti ſunt, vt alter alterum inuoluat, ita vt ſupremus actiuus tantum ſit, et nihil patiatur; imus autem paſſiuus, et nihil agat: intermedii autem partim actiui ſint, partim paſſiui, eo ipſo tamen actiuiores, quo propiores ſupremo, et paſſiuiores, quo propiores imo. Hinc illi cortices materiales ſunt.

XI. Cum autem homo aliquando veſtiri queat duplici veſte, quarum vnam adipiſcitur per opera ſua, vt illorum beneficio eleuari poſſit, vsque ad mundum angelicum, alteram autem per ſpeculationem obiectorum verorum atque diuinorum vsque ad mundum Briahticum; immo vsque ad mundum Aziluthicum et Enſophicum; ipſi autem cortices ſemper manere cogantur in mundo hoc infimo ſiue Aſiahtico, nudi atque veſte priuati: ideo inuident homini, eique inſidias ſtruunt, et ſeducere meditantur, vt perdat veſtes ſupernas, et infernas atque corporeas in morte. Et hinc ortum eſt peccatum Adami [b].

XII. Hi ſpiritus maligni corpora habent ex aëre denſo, adeoque nec intellectu vtuntur defaecato, et lumen diuinum deſcendens obfuſcant. Subtilis hic eſt IRIRA [c] in comparandis Platonicorum et Cabbaliſtarum placitis de angelis malis, quae omnino merentur legi, eo quod clare indicant, ex communi fonte vtrosque hauſiſſe. Obſeruandum tamen iuxta ſyſtema Cabbaliſticum omnes angelos habere veſtem aliquam materialem, ob diſtantiam ab Enſoph, et hanc veſtem eſſe naturam ſequentis mundi: at quo ſubtilioris naturae mundus ille eſt, qui illos veſtit, eo quoque ſubtilius illud vehiculum ſiue veſtis eſt. Hinc IRIRA [d], eundem fere in modum, vt Alexandrini philoſophi, de εἰδόλῳ animae, philoſophatus, coelum ſummum, quod Araroth dicitur, et puritate atque perſpicuitate cryſtallo ſimile eſt, habitaculum angelorum et manſionem animarum purarum

a) c. 4. p. 212.
b) Ibidem.
c) Diſſ. III. c. 1.
d) pag. 215.

rarum dicit eſſe, et veſtimentum eſſe eorum incolarum tenue atque pellucidum, quo inibi veſtiantur. Diſſentiunt tamen Iudaei de natura ſpirituum malorum, quas vero contentiones enarrare, huius loci non eſt.

XIII. Angeli quidam referuntur ad ſanctum illum qui benedictus ſit! qui eſt Seir-Anpin, nempe gradus Tiphereth, quaſi complectatur ſex ſephiras inferiores; alii autem referuntur ad Malchuth, regnum ſanctum, quae eſt vxor τȣ Seir-Anpin. Illud per ו, hoc per ה nominis tetragrammati indicatur.

XIV. His duobus exercitibus praefecti ſunt principes duo, Metatron et Sandalphon; et duo iſti duces ſunt duo Cherubim, qui ſuper arca foederis domini locati erant, alter mas et alter femina, vt totus exercitus [e]; Id non materialiter accipiendum eſt, ſed ita, vt in ſyſtemate ſephirothico eſt mas et foemina, nempe influens et recipiens, illuminans et illuminatum, actiuum et paſſiuum eſt.

XV. Metatron eſt princeps faciei Dei, Sandalphon ſpiritus mundi: ille Chaioth praefectus eſt, hic Ophanim: ille mundo Iezirahtico praeeſt, hic Aſiahtico imperat. Chaioth ſiue animalia locum habent in mundo Iezirah, proxime ad thronum gloriae, id eſt, mundum Briah: Ophanim ſiue rotae immediatae praefectae ſunt gubernationi mundi Aſiahtici. Suntque animalia quidem et rotae vnum idemque ratione eſſentiae et numeri, ſed differunt ratione applicationis et operationis. Illi inſigniuntur nomine יהוה hi nomine אדני Multa de his angelis duobus principibus diſputant Iudaei, ſed in explicatione varie differunt. IRIRA [f] vt Platonica et Ariſtotelica in concordiam cum Cabbaliſticis cogere haud raro tentauit, ita Metatronem cum Pſyche prima et vniuerſali ſubſiſtente per ſe, Sandalphonem autem, cum vita quae eſt in corpore primo comparat, et rotas etiam ab orbibus coeleſtibus vocatas putat, ſicque intelligentias motrices in philoſophiam Cabbaliſticam infarcit. Melius clariusque ita diſtinguuntur inter ſe, non negante Irira, vt Metatron ad Deum eiusque miniſterium reſpiciat, vnde etiam a Talmudiſtis dicitur princeps faciei, Sandalphon ad mundum materialem eiusque gubernationem referatur, vnde Rabbinis vocatur ſpiritus mundi: Ex his vero intelligi poteſt, qualis ſpiritus ſit Sandalphon, nempe non orbis quidam coeleſtis, vt volunt Maimonides, R. Schem Tobh, et Iudaeorum philoſophi alii in philoſophia ducem Ariſtotelem ſecuti, ſed princeps angelorum, quibus commiſſa eſt gubernatio mundi materialis. Quae enim de quinta eſſentia Ariſtotelis ſomniat Irira, nec attentionem, nec fidem merentur, et ex ſtudio eius conciliandi Platonica et Peripatetica cum Cabbaliſticis deriuanda ſunt. Propius ex Cabbaliſtarum mente auctor *Lexici Cabbaliſtici* [g] Sandalphonem dicit eſſe *ſandalium τȣ Tiphereth*, *quando Malchuth induta eſt calceo Metatrone*. Quamuis enim haec more Cabbaliſtico admodum aenigmatica ſint, ex adductis tamen ſenſus eorum erui poteſt, qui hic eſt: Quemadmo-

Ppp ppp 2

e) c. 4. p. 223. f) pag. 227. g) T. I. Cabb. denud. P. I. p. 605.

admodum Tiphereth, ſiue caput ſephirarum inferiorum, quod eſt Seir Anpin, angelos mundi Iezirahtici ſibi miniſtrantes habet, eorumque principem Metatronem, ita eius vxor Malchut, ſiue ſephira vltima regnum DEI, eiusque Schechina, id eſt gloria in regno eius manifeſtata et apparens, habet angelos miniſtros in mundo Aſiahtico operationem edentes, in quo mundo ſe regnum DEI oſtendit viſibile. His angelis cum praefectus ſit Sandalphon, qui ſub Metatrone eſt, neceſſario vocandus is erat, ſandalium Tiphereth, id eſt ſubordinatus miniſter ſephirae huius, cum regnum DEI per Metatronem miniſtrum eius defenſum, confirmatumque τȣ Tiphereth influxu frueretur. Recte itaque et Knorrius et Morus Sandalphonem ſpiritum mundi vocarunt; hic vero praeter rem principium ſuum hylarchicum intruſit. Non enim eſt Sandalphon ſpiritus mundi informans, ſed aſſiſtens. Pariter de Metatrone multa Iudaei garriunt, *ſuperiori ſectione* ex parte iam enarrata. Etiam quidam Chriſtianorum angelum foederis et mediatorem hic ſe inueniſſe ſomniant, facile vero ex loco et munere, quod hic angelus ex mente Cabbaliſtarum tuetur, refutari poſſunt. Ipſi vero Iudaei non omnes de Metatrone idem ſentiunt, de qua tamen re aliisque huc pertinentibus, cum prolixiora ſint, quam quae hic locum capiant, viri docti adeundi ſunt, qui paſſim nugas Iudaeorum de angelis enarrauerunt [b]. Qui etiam pluribus exponunt, quibus creaturis in mundo materiali angelos Aſiahticos praefectos Iudaei velint: de quo imprimis notabilem locum ex tr. *Berith menucha* affert EISENMENGERVS [i]. Vnde vero haec ſomnia Cabbaliſtae acceperint, quibusque ex fontibus hauſerint, obſcurum eſſe non poteſt, ad origines philoſophiae Cabbaliſticae attendentibus. Chaldaicam enim, Perſicam Sabaeam, Aegyptiacam, praecipue vero Alexandrinam theologiam, et quae ex his ſcaturiginibus orta eſt mataeologiam Gnoſticam cum Cabbaliſtica doctrina de angelis concordare amice, inſtituta comparatio oſtendit luculenter, et nos circa potiora haec dogmata animaduertimus. Quamuis autem viri quidam eruditi [k] coniiciant, ab Hebraeis ad gentes barbaras hanc doctrinam dimanaſſe, et accepiſſe a natione ſancta, quicquid de angelis eorumque natura et officio prodidere memoriae, orientales philoſophos, attamen aut egregie falluntur, et ſine veteris hiſtoriae teſtimonio id affirmant, aut ad quaeſtionis ſtatum non recte attendunt. Quae non in eo verſatur, vtrum nouerint gentes barbarae ab Hebraeis edoctae, eſſe angelos, diſtingui eos in bonos et malos, eſſeque vtrorumque varias operationes et munera varia. Tale enim quiddam tenui et obſcura traditione ad eas perferri potuiſſe, non magnopere refragabimur, vt ſupra iam obſeruatum; ſed quaeſtio de eo potiſſimum agitur, vtrum philoſophia Cabbaliſti-

b) Conf. BASNAGE Hiſt. Iud. L. IV. c. 9. §. 9. ſeqq. p. 203. ſeqq. I. IAC. CRAMER. theolog. Iſraelis P. II. p. 103. ſeq G. ELIEZER EDZARDI not. ad c. I. Berachoth p. 229. ſeqq. BVXTORF. Lexic. Talmud. p. 1191. et inprimis ANDR. EISENMENGER. Iudaiſmi detecti P. II. c. VII. p. 375. 393. 396.

i) l. c. p. 379.

k) BVDDEVS l. c. p. 420. SYRBIVS Inſtit. philoſ. primae eclect. P. II. c. 2. p. 381.

baliſtica doctrinam ſuam de angelis ex patriis fontibus hauſerit, an ex lacunis philoſophiae gentilis? Quod poſterius omnino affirmandum eſt, niſi contra ſolem loqui velimus. Vt enim Cabbaliſtica dogmata de angelorum ex Deo emanatione ſatis abſurda quin et impia ſunt, ita miramur, potuiſſe eo delabi viros doctos, vt has ineptas et diuina ſapientia indignas gerras difficilesque nugas pro reliquiis philoſophiae ſanctioris habere potuerint? Cum manifeſtum ſit, Zoroaſtriana φιλοσοφέμενα inter Orientales multis ineptiis aucta, mutata et deformata et in Aegyptum delata Iudaeis occaſionem dediſſe, ſimilia comminiſcendi, et cum domeſticis placitis commiſcendi. Ex hoc enim fonte philoſophiae Orientalis non ad Iudaeos tantum, ſed ad Platonicos Alexandrinos quoque iſta doctrina peruenit, qui haud pauca Cabbaliſticis dogmatibus affinia praecipiunt, de quibus Plato nunquam cogitauit. Vnde recte obſeruatum Porphyrio, placita haec de angelis, archangelis, et ſimilibus, eſſe doctrinam barbaricam, nam ab Orientalibus philoſophis eam Aegyptii, et ab his Platonici, didicerunt. Quod longe maiori veriſimilitudine dici poteſt, quam ſi a Iudaeis Iamblichum et ſequaces haec ſomnia accepiſſe dicamus. Philoſophia enim Orientalis illa, qualis paulo ante natum Seruatorem florere coepit, in hac doctrina multis declaranda potiſſimum verſata eſt, a cuius philoſophematis ideo diligenter ſibi cauendum eſſe monuit D. PAVLVS [l]. Quem itaque ſupra inſtituimus parallelismum inter philoſophiam Orientalem, Alexandrinam et Cabbaliſticam, ſi memoria recolimus, apparebit facile, ſi praeiudicia abiiciamus, ex communi fonte hanc quoque de angelis doctrinam profluxiſſe.

XVI. Spiritus aërii, qui vocantur daemones, medium occupant locum inter ſummum et imum, corpusque habent patibile vt homo, ſed incorruptibile, vt coeleſtia, vnde vitam habent perennem et ſempiternam. Ratione animae autem multis quoque paſſionibus ſubiecti ſunt, at quae magis animam eorum concernunt, quam corpus, ſuntque eae magis temperatae et ordinatae, quam humanae, propter facultatem ſuam intellectualem, cui magis illi ſpiritus ſubiecti ſunt. Prolixe de eo quoque differit IRIRA [m], ſed Platonica multa Cabbaliſticis more ſuo immiſcet: id vero omnino cum ſyſtemate Cabbaliſtico conuenit, ſpiritus in elementis partibusque mundi verſantes iisque praefectos maiori gaudere animi perfectione, quam homines, ob corpus ſubtilius. His ſpiritibus aëriis tribuitur miniſterium animae in deſcenſu praeſtitum. Alia ſubtiliora habet Irira, ſed quae Platonicis magis recentioribus, quam Cabbaliſtis debentur.

XVII. Quamuis omnes angeli ſint immortales, haec tamen inter illos occurrit differentia, quod naturae coeleſtes omnino ſint incorruptibiles, ſed quae corpus aliquod habent vel terreſtre vel aqueum vel aërium quae-

 dam

l) Col. II. 8. Ita conciliari poſſunt, qui hoc loco Paulum loqui contendunt, de philoſophia Platonica, cum illis, qui Cabbaliſticam intelligunt. Vtraque ſententia vera eſt, ſed reſpectu habito ad philoſophiam Orientalem, ad quam manifeſte alludit et ſomnia de angelis, de mediatore, de pleromate etc. refutat et emendat Apoſtolus.

m) pag. 237.

dam ſui perdant, quae etiam reſarcire teneantur. Spiritus autem vltimi generis magis craſſi terreſtresque nempe cortices immundi, opus habent odoribus craſſis et vaporibus humidis; e. g. ex carnis et ſanguinis odoribus aſcendentibus. Hinc illi aëris infimi incolae ſpiritus ſuperbi et iracundi, auctores ſunt arrogantiae et furoris, ſeductoresque hominum, qui et ipſi inter ſe flagrant igne diſſidiorum atque belli, et homines ad talia incitant, iisdemque variis modis illudunt [n]. Eadem ratione de ἀντιθέοις Iamblichus, et de malis angelis, mundi tyrannis Gnoſtici aliaequae ſcholae orientalis propagines praeceperunt. Quae iterum argumento ſunt, Cabbaliſtas ſua ex his turbidis lacunis hauſiſſe et in arua ſua deriuaiſſe.

Pſychologia Cabbaliſtica.

§. X. Angelis comitem Cabbaliſtae in metaphyſica ſua iungunt animam humanam, de qua non minus, quam in reliquis dogmatibus μετεωρίζοντες philoſophantur. Cumque caput hoc pneumatologiae in ſe tam difficile ſit, vt viris ſummis occaſio extiterit, in multa paradoxa et a veritate aliena delabendi; Iudaeorum autem philoſophi nec iudicio ſatis inſtructi, nec iis artibus praeparati fuerint, quibus felicem in philoſophando ſucceſſum ſibi promittere licet, parum in pſychologia ab ipſis expectandum eſt, quod ſatisfaciat; praecipue cum enthuſiaſmus, quem tota philoſophia emanatiua reſpicit, et deiſmus, ad quem ducit Cabbaliſticum ſyſtema, omnia ſana corruperit; et quae pauca erant meliora, ineptum allegoriae ſtudium prorſus deprauauerit. Non enim ſe ipſos explorauerunt, non ad animae operationes et functiones attenderunt, ſed admiſſis ſemel peregrinis placitis, domeſtica iis aſſuentes in meras nugas totam doctrinam de anima redegerunt Cabbaliſtae. Quorum de anima philoſophumena in Cabbala denudata omnium accuratiſſime enarrantur, et IRIRAE [o], MOSIS CORDVERO [p] atque ISAACI LORIIAE [q] ſcripta exhibentur. Quae priusquam enumeremus, monendus eſt lector, non conuenire inter ſe Cabbaliſtas de grauiſſimo hoc argumento, maleque cohaerere eorum de anima placita, quod non aliter euenire potuit, eo quod de argumento in ſe obſcuro et ambiguo, et cum reliquo ſyſtemate non ſatis connexo, ſecundum abſurdiſſimam methodum ſuam allegoricam praecipere ſint conati. Quem defectum cum ſupplere et emendare voluerint Cabbaliſtae quidam recentiores, qui in ſcholis Chriſtianorum philoſophiam Graecanicam didicerunt, accidit, vt Ariſtotelica et Platonica Cabbaliſticis ſupponerent, et arcanae philoſophiae ſuae myſteria ex his interpretibus minus aptis explicarent. Et tamen hi duces ſequendi ſunt, nam, quae veteres ſcriptores Cabbaliſtici habent, inuincibili obſcuritate laborant. Sequemur itaque viam ſemel ingreſſam, et horum ducum fide ita progrediemur, vt ſimul ad nexum totius ſyſtematis attendamus, cum veriſimile ſit,

n) Ibid. p. 239.

o) In porta coelor. diſſ. VI. c. 12. pag. 121. agitur de partibus animae humanae; et Tomo II. P. III. p. 188. extat eiusdem Pneumatica Cabbaliſtica.

p) In app. ad librum Sohar T. I. P. II. p. 100. exhibetur eius liber de anima.

q) Eius tr. de reuolut. animarum ibidem T. II. P. III. p. 245. legitur. Ex horum triumuirorum ſcriptis lux obſcurae apud reliquos Cabbaliſtas tractationi de anima accendi poteſt.

ſit, ita intelligi voluiſſe Cabbaliſtas, prout ſyſtematis deamati poſtulat ratio. Ita vero de anima praecipiunt:

I. Anima eſt ſubſtantia incorporea, rationalis, quae cum ſit producta ab intellectu diuino, iſtius etiam naturam in ſe habet.

II. Et quia applicatur ad corpus inclinante natura et voluntate eius, in illud infundit vitam ſecundum ſimilitudinem ſuam.

III. Ita ex ſe et ex corpore congruis qualitatibus diſpoſito membriſque et vaſis debitis praeparato conſtituit viuens et compoſitum vnum, quod vocatur viuum rationale, et hoc tanquam inſtrumento eſſentiali naturalique ſibi adhaerente haec anima rationalis vtitur, praedita intellectu, cuius, per influxum et operationem propriam, ipſa eſt cauſſa. Φιλοσοφέμενον hoc IRIRAE [r] eſt, qui ſyſtema influxus Cabbaliſtis tribuit. Rectene an ſecus, dici vix poteſt, nihil enim clari de ardua quaeſtione, quomodo anima operetur in corpus, Cabbaliſtae praecipiunt, immo ne de ea cogitaſſe quidem videntur [s]. Nec tamen inepte hac in re egiſſe Irira videtur, ſyſtema enim influxus omnium optime reſpondet ſyſtemati Cabbaliſtico, in quo influxus primae cauſſae, vsque ad vltimum effectum, id eſt materiam pertingit, et communi ſpiritualia materialibus iungit vinculo. Quod ſi quis tamen harmoniam inter mundos ſpirituales et materialem inſtitutam, circa animam et corpus quoque Cabbaliſtis tribuere velit, non refragabimur, nihil enim habemus, quod de certa eorum hac in re mente dicere poſſimus.

IV. Eſt itaque in homine vitalitas appropriata corpori naturali et inſtrumentali, in quo vita tantum eſt in potentia, quae tamen propter illud et per illud ſubſiſtit et operatur, vocaturque vegetatiua et ſenſitiua et apud Cabbaliſtas Nepheſch. Ita hanc animae partem alii quoque praeter IRIRAM [t] Cabbaliſtarum interpretes deſcribunt. Auctori enim *lexici Cabbaliſtici* [u] Nepheſch eſt pſyche anima vegetatiua, pars animae plaſtica, ſeu infima concupiſcibilis; quae etiam alibi [x] repetuntur, et Nepheſch ſpiritus dicitur vitalis, non quatenus plane corporeus, ſed inſitus ille atque primitiuus et ſeminalis, quem recentiores archeum vocant, cum quo philoſophorum correſpondet anima vegetatiua, ſeu plaſtica et Platonicorum τὸ ἐπιθυμητικὸν ſeu concupiſcibile. Cauendum autem eſt, ne hanc animam vegetatiuam faciamus ex mente Cabbaliſtarum materialem, pars enim eſt infima emanationis diuinae in hominem deſcendentis, adeoque non natura, ſed gradu et perfectione a reliquis partibus melioribus et ſubtilioribus differt.

V. Anima ipſa in corpus extenſa, per ſe ſubſiſtens, ſiue potentia quae aſſequitur ſapientiam idearum et ſenſibilium, et in homine ratiocinatur,

r) Port. coelor. diſſ. VI. c. 12. p. 121.

s) Dicunt quidem habitare animam ſuperiorem in inferiore, adeoque huius vinculo cum ſuperiori connecti; ſed hoc nihil ad rhombum facit, nec modum operationis mutuae explicat. Recentiores vero Cabbaliſtae aperte Platonem et Ariſtotelem ſequuntur.

t) loc. cit.

u) pag. 589.

x) Annot. ad LORIIAE tr. de reuol. anim. P. I. c. 1. §. 7. p. 247.

natur, vtens corpore tanquam inſtrumento, vocatur Ruach. Ita iterum Peripateticis notionibus vſus Cabbaliſticas voces explicat IRIRA [y], qui alio loco [z], hanc animam tertium eſſe dicit inter intellectum et inter formas materiales in ſe incorpoream, in corpus tamen extenſam, in ſe indiuiſibilem, diuiſibilem tamen quoad operationem et ſubiectam materiam: in ſe motum habentem, et primo motam, et ita quidem, vt ipſa cauſſa ſit omnis motus aliorum. Etiam hic Peripatetica more ſuo immiſcet IRIRA, vnde eum reliquit KNORRIVS [a], qui per Ruach animam ſenſitiuam et τὸ θυμικὸν Platonicorum intelligi pronuntiat. Nobis veteres Cabbaliſtas conſiderantibus Ruach idem videtur eſſe, quod recentiores philoſophi intellectum impurum, animamque cum corpore et in corpus agentem appellant.

VI. Porro in homine etiam datur intellectus ſpecialis communicatus ab intellectu generali et diuino, qui vno momento intelligit omnia ſimul et ſemper, et hic dicitur Neſchamah, intellectus animae eſſentialis infuſus in eam ab intellectu diuino [b]. Sapere et haec ſcholam Peripateticam, intellectum paſſiuum ab actiuo ab extra communicato diſtinguentem, facile ex comparatione praeceptionum Peripateticarum intelligi poteſt. In *Pneumatica Cabbaliſtica* [c] cum poſuiſſet Irira animam naturam mediam, quae ita vnitur cum ſupernis, vt tamen non negligat infera, ſed ad vtraque feratur, ſicque ad intellectum abſtractum eleuatur, et tamen facultatibus ſuis inferioribus deſcendat in materiam et ad formas corporeas, diſtinguere videtur Neſchamah et Chaiah tantum ratione obiecti circa quod verſatur. Rectius nobis KNORRIVS [d] pronuntiaſſe videtur, qui Neſchamah reſpondere dicit animae rationali ſeu potius intellectuali, et Platonicorum τῷ λογικῷ et νῷ, quanquam ſine dubio in eo errat, quod Chriſtum *Io. VI, 53.* diſtinguentem inter carnem, ſanguinem et vitam, ad harum trium animarum diſtinctionem reſpicere putat [e].

VII. Praeterea in homine datur vnio intellectus iſtius communicati cum generali et diuino, a quo ille formatus eſt, perque hanc intelligit, ſicut et ipſe, perfectiſſime omnia intelligibilia ſumma et ima. Et haec vocatur Chaiah [f]. Eam Knorrius definit vitalitatem quandam ſublimiorem ab extra homini ſuperuenientem, nec intrinſecus tantum eam penetrantem, ſed et extrinſecus eum ambientem: et intellectum a Deo illuminatum eſſe putat, de quo Chriſtus *Io. VI, 54.* rectene an ſecus? hoc loco non diſputamus. Conuenientiori huc ratione aduocari poſſet intellectus in Deo, ideas omnes percipiens Mallebranchii, vel νοῦς Platonicorum: optimum autem eſt, ab omni comparatione abſtinere.

VIII. Tan-

y) loc. citat.
z) Pneumat. Cabb. diſſ. III. c. 4. §. 6. p. 240.
a) Ad Loriiam l. c.
b) Ibid. diſſ. VI. p. 121.
c) loc. citat.
d) loc. cit.
e) Reiectus ideo BVDDEO l. c. §. 44. p. 430.
f) IRIRA l. c.

VIII. Tandem etiam gradu quinto et vltimo in ſe habet vnitatem illam, qua ſimilis eſt cauſſae ſuae primae, quae eſt vnum ſimpliciſſimum, cum qua vnita eſt, ſicut punctum lineae, vel radii cum centro circuli, nempe cum principio et fine generaliſſimo, omnibus entibus intimo. Et haec Iechidah vocatur, qua vnione fit ſimilis cauſſae ſuae primae, et cum illa cohaeret, et connectitur, vt haec ſit illius caput, cor vel centrum, a quo dependeat, et ad quod reducat, quicquid ipſa eſt, et quicquid continet atque operatur. Hunc intellectum abſtractum, ait IRIRA [g], quaſi per ſe conuerti ad cauſſam primam ſe ſuperiorem, neglectis penitus inferioribus. Quando autem dicit [h]: intellectum ſuprema cauſſa immobili eſſe poſteriorem, ſed immobilem tamen et eſſentia ſtabilem et permanentem; at non vnum verum multiplicem, quia natura eius conſiſtat ex intellectione et obiectis intelligendi diuerſis: animam autem adhuc magis multiplicem eſſe, quia ipſa natura eius admittat compoſitionem numericam; apertis verbis in Platonicorum recentiorum caſtra tranſit. Qui, licet intimo conſanguinitatis nexu Cabbaliſtas attingant, iisdem parentibus nati, non videntur tamen veteres Cabbaliſtae tam ſubtiliter philoſophati fuiſſe, ſed Iechida pro ea tantum facultate habuiſſe, quae aſcendere ad Enſoph eique iungi poteſt. Has enim quinque animas pro conditione quinque mundorum Enſophici, Aziluthici, Briahtici, Iezirahtici et Aſiahtici eſſe diſpoſitas, ex comparatione vtriusque dogmatis clariſſime liquet.

IX. Vt mundi illuſtrantur quinque gradibus lucis et animae ſupernae, id eſt Adam Kadmon, pro ratione et natura cuiuslibet mundi, ita et in homine inferiore, qui eſt typus ſuperioris, hos quinque gradus reperiri neceſſe eſt [i]. Multa hic congeri poſſent ex ſcriptis Cabbaliſtarum de quinque iſtis animae τȣ Adam Kadmon gradibus per lumina cranii, oculorum, aurium, naſi et oris Adami primi emicantibus, et eadem ſe ſubordinatione, vt in humana anima oſtendentibus, ſi liceret patientia lectoris iſtis difficilibus nugis abuti. Qui ergo eiusmodi ſpeculationibus delectatur, Loriianas et Iririanas diſceptationes ipſe adeat. Hoc vnum notandum eſt, emanationes animae humanae per quinque gradus iſtos mundanos fieri, vt et reliquas omnes, mediante Adam Kadmon, quo obſeruato, non difficile erit reliqua, abiectis allegoriis ineptis, intelligere et ſyſtemati emanatiuo applicare.

X. Vna anima veſtit alteram, eiusque eſt quaſi vehiculum. Nepheſch eſt vehiculum Ruach, ſicut Ruach eſt vehiculum Neſchamah. Emanatio autem omnium trium eſt a ſephiris ſuperioribus, quae ſunt radices omnium radicum. Differunt autem emanatione ſua: quia Neſchamah emanat ex Binah, Ruach ex Tiphereth, et Nepheſch ex Malchuth. Hinc Ruach

g) ll. cc.
h) Pneumat. Cabb. diſſ. III. c. 4. p. 240.
i) IRIRA port. coelor. l. c.

Ruach eſt thronus et habitaculum τȣ̃ Ruach, et Ruach habitaculum Neſchamae [k]. Haec doctrina Soharica eſt, de ordine emanationum animae, quo ſemper deterior veſtit meliorem, inferior eſt thronus et vehiculum ſuperioris. Et haec quidem intelligi ex ordine ſyſtematis emanatiui poſſunt. At quae porro CORDVERO [l] addit, qua ratione ſephirae ad conſtituendas iſtas animae emanationes concurrant, ea plena ſunt nugis inutilibus, quorum ſenſus, ſi quis modo verus ſubeſt, hic eſſe debet, quo nobiliorem gradum pars animae tuetur, eo nobiliorem ſephiram concurrere; quemadmodum autem ſephirae mutuo inter ſe influxu concurrant, ita etiam eſſe mutuam inter has partes animae influentiam, vt vna ab altera ſuſtentetur, nutriatur, perficiatur, omnes autem ex ſupremi fontis emanatione participent. Haec clauis eſſe debet ad otioſa ſomnia Soharica intelligenda; niſi haec omnia exiguo tuo damno, lector, ignorare malis.

XI. Ex hac emanationum ſerie conficitur, conſtare omnem animam denario [m]. Nempe veſtigia ſephirothicae decadis intelligit, in anima latentia; ait enim: *Impoſſibile eſſe, vllam operationem e ſummis deriuari, nec tamen complecti totam decadem, tunc enim appareret ſeparatio.* At diſtinguit tamen inter emanationem animae, quae ex Malchuth, et quae ex parte Metatronis ſiue ſerui atque miniſtri prouenit. In illa enim ob inſeparabile decadis ſephirothicae vinculum latere omnes ſephiras in Malchuth connexas, ait; in animis autem ex Metatrone prouenientibus illam decadem non apparere vllatenus et ratione tantum ad eſſe concludi, cum in illis Malchuth appareat. Multa hic obſcuriſſime philoſophatur CORDVERO [n], eo potiſſimum fine, vt oſtendat, quae emanatio in anima excitanda ſit, vt ad gradum ſuperiorem aſcendat: et virtutis ſupernae influxu et illuminatione induatur. Nam hunc enthuſiaſmum tota reſpicit pſychologia Cabbaliſtica. Non habuiſſe autem hos philoſophos notiones claras et diſtinctas ex confuſa tractatione facile poſſet oſtendi, niſi lector ipſe palparet, et feſtinandum eſſet, vt ex his tandem dumetis emergamus.

XII. Anima conſiſtit etiam ex quatuor elementis ſuperioribus, ſicut et corpus ex quatuor elementis conſiſtit; nempe ex aqua, ex parte Cheſed, ex igni, ex parte Gebhurah, ex aëre ex parte Tiphereth, ex terra tenuiſſima ex Malchuth [o]. Haec apparitio quatuor illorum elementorum in anima magis viget, quam decem ſephirarum, donec reſpectus illi quatuor magis magisque in illis illuſtrentur, prae reliquis e decade. Ratio huius aſſerti eſt, quia in ſephiris, quatuor elementa ſpiritualia refulgent, vt in §. *antecedente* dictum.

XIII. Influxus hic emanationis in animam manifeſtat ſe ex Binah in mundo Briahtico, ex Tiphereth in mundo Iezirahtico, ex Malchuth in mundo

k) IRIRA l. c. c. 13. p. 124. CORDVERO l. c. p. 100. T. I. Cabb. denud. P. II.

l) l. c. p. 101. ſeqq.

m) CORDVERO Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. T. I. P. II. p. 107.

n) loc. cit.

o) Ibid. p. 109.

mundo Asiahtico. Idem dicunt, expressis, qui influxum hunc ministerio suo dirigunt, angelis ministris, nempe ita manifestare se hunc influxum in throno, Metatrone et Sandalphone p).

XIV. Quaelibet itaque anima oritur ex radice sua et e superis descendit, ita vero, vt vna alteram vestiat. Ita Neschamah prouenit ex parte lucis manifestatae atque vestitae et protensae cum substantia Sephirarum in Briah; Ruach autem est ex luce vestita in Iezirah, et Nephesch ex luce vestita Asiah q).

XV. Praeter has tres animae partes descendit ad hominem et superne demittitur a Sancto. Figura quaedam ad typum hominis configurata, et in illa in congressu procreatur. Est haec anima ex petra sancta excisa, siue particula illa diuina extra in hominem adueniens. Ante hanc imaginem descendentem hominem non procreari CORDVERO r) statuit, aitque imaginem illam parari, antequam exeat in mundum. Haec est anima Chaiah, quae in concubitu homini aduenit. Hac nullum quidem hominem carere ait, verum Israëlitis hanc imaginem sanctam esse ait, illisque e loco sancto aduenire, cum aliis, qui cultum habent alienum, imago haec descendat e speciebus illis malignis atque latere impuritatis. Ita superbiam gentis suae prodit, se solam animam ex Deo, reliquas gentes ex malis daemonibus accepisse, stultissime ostentantis s). At et sibi contradicit, et in absurda delabitur. Dixerat enim in antecedentibus, Chaiah esse hominem illum, ad cuius typum Deus hominem primum condidit. Aut itaque Klippoth et maligni genii imago Dei sunt, quod impium est, aut totum humanum genus, ad eius imaginem conditum ex Deo locoque sancto Chaiah accepit, nec soli Israëlitae hoc priuilegio gaudent. Reliqua quae affert, omnia manifeste Platonicam scholam eiusque εἴδωλον animae loquuntur, ad notiones Iudaicas translatum, quae satis produnt, hanc psychologiam Cabbalistas in Aegypto didicisse. Simili vero rem illustrat luculento, quod in re satis obscura in lectoris gratiam hic apponemus: Sic se, dicit, habere constitutionem animae, sicut cum aurifex formaturus est fusile quoddam pro arbitrio suo fusurusque argentum in hunc finem; tum sane antequam figuram debitam operi suo conciliet, necesse esse, vt prius locum aliquem effiguret, in quo efformetur figura illa, argento in hunc finem destinato impressa. Animas vero spirituales esse, postquam igitur beneficio concubitus directionem suam adepta sit influentia istis partibus debita, tum notionem quandam quartam hic requiri, iuxta quam istae concrescant, in figuram hominis, quae configuretur in aëre horti: typum autem atque modulum illum aëreum, in quo effigurentur figurae istarum partium in formam hominis vocari Zelem, id est imaginem.

 XVI. Nul-

p) Ibid. pag. 114.
q) Ibidem.
r) pag. 123.
s) Vid. EISENMENGER. Iudaism. detect. P. II. c. I. p. 1. seqq.

XVI. Nulla eſt animae exiſtentia ante generationem ſuperiorem [t]: poſt iſtam autem generationem nuda nihilominus eſt, nec veſtitur, niſi poſtquam deſcenderit in hortum Eden inferiorem, vbi veſtis ei datur pura ex aëre horti Eden. Atque ſic gradus ſinguli eleuandi aliquando tunc deſcendunt, atque veſtiuntur. Valde hanc de veſtimento animae doctrinam obſcurauere auctores Soharici allegoriis ſuis, quas explicat CORDVERO [u], qui Phariſaicam Iudaeorum opinionis meriti ſuperbiam luculenter deſcribit. Ait enim: *Poſtquam anima hoc in mundo operam dat operibus legis, tum digna fit veſte pulchra, quae vocatur tunica magiſtrorum, eſtque veſtimentum legis et praeceptorum, quibus operam dat in hoc mundo. Hac igitur veſte aſcendere meretur, vt videat faciem Domini exercituum, regemque et patrem ſuum. Antequam enim hunc in mundum veniat, nuda eſt, et ex hoc mundo egreſſa progredi ad regem nequit, niſi veſtita veſtibus legis et praeceptorum. Veſtis enim aërea Paradiſi ſimplex admodum eſt, et alba tantum omni decore vacua: debebat autem eſſe byſſina et purpurea, quae ſunt veſtes decoris, nimirum ſpirituales ex praeceptis conſtantes, quae ſunt tenuia et ſpiritualia, vt ita in illis admoueri poſſet altari per ſacerdotem magnum* [x]. Tolle allegoriam, et habebis Pelagianiſmum Phariſaicum inter Cabbaliſtas quoque triumphantem, quamuis ex ſtercore gentili prorepentem.

XVII. Quia inferiora ſunt habitaculum ſuperiorum, vt dictum, ideo ſuperiores inferioribus adhaerere deſiderant. Nam quemadmodum cauſſatum deſiderat aſcendere ad cauſſam ſuam, ſic etiam cauſſa deſiderat, vt cauſſatum prope ad ipſam accedat. Et in hoc conſiſtit connexio mundorum. Quod ſi enim cauſſa aſcendere, et cauſſatum deſcendere ſtuderet, nihil in mundo ſubſiſteret. Hoc ex ſyſtemate emanatiuo neceſſario ſequitur [y]: omnes enim emanationum gradus a ſupremo ad infima explicantur, et omnia inter ſe vniuntur. Hinc eſt concatenatio emanationum ex mundo Aziluthico in Briahticum, ex hoc in Iezirahticum, et ex eo in Aſiahticum, et vice verſa.

XVIII. Sic etiam anima habet concatenationes cauſſae et cauſſati et corpus vehiculum eius ei eſt ſimile in omnibus partibus eius, quae ſunt CCXLVIII membra et CCCLXV venae, quae omnes concatenationem cum influxu ſephirarum habent. Miram hic nobis anatomiam corporis metaphyſicam et Cabbaliſticam vendit CORDVERO [z], quae luculentiſſimo exemplo eſſe poteſt, ad quas pueriles nugas otioſa Cabbaliſtarum ingenia excurrerint; et quam parum ſani, vel lucidi in eorum cerebro fuerit, ſed quod totam eorum philoſophiam manu quaſi duxerit imaginationis delirium. Rem ipſam malumus legi in compilatione Knorriana, quam hoc loco lectorem morari.

XIX. Spi-

t) Et tamen praeexiſtentiam animarum in Adamo creatarum ponunt. Verum haud inſolens, Cabbaliſtas ſuorum dogmatum obliuiſci, ſibique contradicere.

u) l. c. c. 5. p. 129. vbi verba Soharica affert.

x) Conf. Cel. WACHTERVS Spinoziſm. Iud. P. II. p. 239.

y) Ibid. c. 8. p. 139. ſeq.

z) Ibid.

XIX. Spiritus vitalis non ex ſuperiori altiorique emanauit loco, ſed natus eſt in ipſo corpore e ſubtili quadam materia, in quantum nimirum illa attenuari poteſt. In hoc vitali ſpiritu reſidet Nepheſch, et in Nepheſch Ruach, et in Ruach Neſchamah [a].

XX. Quodlibet opus intentione opus habet, et quo maior eſt intentio hominis, eo maior fit ſpiritualitas eius. Cum igitur quis copulatur cum ſocia ſua perfecta intentione ad vnionem ſponſi cum ſponſa directa, qua mediante in ſe deriuare poſſit animam aliquam de ſanctitate, tunc ſane deſtinatur ſemini eius anima quaedam de animabus ſanctis, praeſertim ſi praemiſerit preces debitas, vbi intentio duplicatur. Ex illo enim opere tunc corpus aliquod prodit et gutta idonea pro anima ſancta. Deſiderata itaque haec intentio eſt gutta illa, quam eleuat angelus ille praefectus huic negotio. Multa hic cumulat CORDVERO [b] acumine recutiti philoſophi digna, quae maxime huc ſpectant, per intentionem ſanctam et cupiditatem eo fine coëundi, vt anima pura prodeat, immitti cum ſemine ſanctam animam. Ex quo patet, intellexiſſe Cabbaliſtas myſterium illud conciliandi inter ſe problemata toto coelo diuerſa de animae origine per traducem et per creationem. Hoc enim ſuppoſito poteſt homo gignere animam, licet ſuperne immittatur [c]. Ex eadem ratione eluceſcere putat, quare licitum ſit coire cum grauida et lactante, quod nempe ſi ad generationem corpoream non conducat talis concubitus, ad ſpiritualem tamen conducat, quoniam ob bonam intentionem talium coniugum vniuntur ſponſus et ſponſa in diuinitate, ſicut per cetera opera. En vero acumina Cabbaliſtica!

XXI. Spiritus vitalis ille in homine permanet, etiam ſomni tempore, cum ab homine aufertur Nepheſch eius, vt rationem reddat, coram creatore ſuo. Atque tum ſpiritus ille vitalis interea oeconomiam conſeruat humanam [d].

XXII. Anima iuſtorum eſt ſupra mundum Iezirahticum, adeoque angeli inferioris gradus cauſſata ſunt, et ipſa poſita eſt ſupra omnes angelorum manſiones, et delectatur ſplendore ſuperno deliciisque ſummis, nempe luce Domini benedicti, quae omnes mundos illuſtrat. E contrario vero angeli aliquid hauriunt influentiae a iuſtis [e]. Adeo ſuperbia tumet gens Iudaica, vt animam ſuam ſuper angelos ponat, et ſedem in mundo Briahtico, immo Aziluthico figat: eo quod ex primo emanationum ordine nempe Aziluthicis exciſam eam putat. Quam Iudaeorum inſaniam Rabbinorum teſtimoniis probat EISENMENGERVS [f], exemplo vero ſuo illuſtrat recutitus apoſtata R. MOSES GERMANVS [g]. Hanc

 vero

a) Ibid. p. 142.
b) pag. 143.
c) Ita enim in Sohar referente CORDVERO l. c. p. 144. traditur, hominem amore flagrantem erga coniugem ſuam immittere in ipſam radium quendam de ſpiritu ſuo, et ſpiritum illum perſiſtere in corpore eius et incruſtari, et hac gutta ſpirituali animam ſuperne demiſſam veſtiri.
d) Ibid. pag. 145.
e) Ibid. p. 102.
f) l. c. p. 9. 10.
g) Apud WACHTER. Spinoz. Iud. P. I. p. 73.

vero dignitatem tantum animae vindicant: corpus enim ſiue vehiculum angeli praeſtantius eſſe corpore humano non negant.

XXIII. Quamuis ſint quidam, qui ſunt domini arcanorum legis, id eſt, qui in lege diuina eiusque myſteriis ſtudent, quique arcanis deciſionum, expoſitionum allegoricarum, atque iudicialium traditionum et ceremoniarum ſecundum ſenſum literalem inuigilant: non digni tamen illi ſunt tali animae excellentia, niſi pertingant ad myſteria ſephirothica, quae ſunt arcanum diuinitatis, atque iſti vocantur Domini metrorum, animamque accipiunt ex Malchuth, non ex Metatrone [h]. Prodit ſe hic fanaticiſmus philoſophiae Cabbaliſticae, quae in contemplatione intelligibilium, id eſt emanationum ſummam dignitatem quaerit atque felicitatem [i].

XXIV. Poſt mortem non mox redeunt partes animae humanae ad ſcaturigines ſuas; ſed manſio Nepheſch eſt in ſepulchro, et manſio Ruach in horto inferiore, Neſchamah autem manſio in horto ſuperiore, in quo viuit in faſciculo viuentium [k]. Multa hic ineptiunt Iudaei, vt ex dictis ſectione ſupra et ex EISENMENGERO [l] videri poteſt. Veſtem autem Nepheſch vadere, dicunt, et circumuolitare in mundo, in Sabbatho autem et ſingulis neomeniis vadere et aduniri τῷ Ruach in horto terreno, qui eſt inter cortinam pretioſam, vt ab illo diſcat atque cognoſcat, quae deinde circumuolitans manifeſtet in mundo. Ita diſciplina praecepit Iochaidis, quem nugatores reliqui ſequuntur. Alia huius generis dabit CORDVERO [m].

XXV. Redit tamen quaelibet anima poſt mortem tandem ad ſcaturiginem ſuam atque radicem, ſed non ad ſuperiorem eamque ex qua emanarunt, nempe mundum Aziluthicum, ſed eam, qua veſtiuntur; veſtis autem Aziluth eſt Briah, et Briae Iezirah, et Iezirae Aſiah. Vnde neceſſario Neſchamah Aziluthica veſtem aliquam habere debet, quae eſt Neſchamah Briahtica [n]. Multa hac de re ediſſerunt libri Soharici eorumque additamenta ſiue *Tykkunim:* quae omnia eo redeunt: cum nulla anima ſuperior ſit, quae non ab inferiore certa quaſi forma modificetur et contineatur, ideo non poſſe reditum ad ſuperiora fieri alio loco, quam vbi haec modificatio facta eſt.

XXVI. Praeter has tres partes adhuc duae aliae dantur, qui ſunt angeli illi comitantes hominem in cuſtodiam eius: hi emanarunt cum emanatione animae eius, vnus a dexteris, et alter a ſiniſtris. Si dignum ſe praebet, iſti cuſtodiunt ipſum: ſin minus, accuſant ipſum. Illud figmentum bonum et malum eſt [o]. Vetus opinio, ex Aegypto forte profecta, certe barbaricae philoſophiae adſcribenda, quae omnem fere terrarum orbem poſtea peragrauit, vt erudite demonſtrauit COTELERIVS [p].

XXVII.

h) Pardes tr. I. c. 5. f. 7. Cabb. denud. l. c. pag. 106.

i) Etiam hoc ab Orientalibus et Alexandrinis didicerunt.

k) Ibid. c. 2. p. 110. ſeqq.

l) l. c. p. 20. c. 5. p. 318. ſeqq.

m) Ibid. pag. 112.

n) Ib. p. 112.

o) Ib. p. 120.

p) Ad HERMAE paſt. L. I. m. VI. pag. 871. ed. Fabric.

XXVII. Quemadmodum gradum anima consequitur, prout operam legi dat in hoc mundo, ita anima coram facie Dei ex corpore discedens comparere non potest, nisi vestita sit vestibus legis et praeceptorum [q].

XXVIII. Vt Zelem, sicut supra dictum, ante conformationem hominis aduenit, ita abscedit ante mortem die trigesima, et contemplatur locum suum [r].

XXIX. In Adamo omnes iam praeextiterunt animae, quas simul in eo creauit Deus. Multa de hac quoque praeexistentia tradunt Cabbalistae, maxime LORIIA [s], qui tamen de animabus tantum Israëlitarum est intelligendus, vt ex testimoniis Rabbinicis ab EISENMENGERO [t] collectis disci potest.

XXX. Adam Belial, id est cortices, maliue daemones dominati sunt in Adamum sanctum, quae erant animae Adami protoplastae, easque superinduerunt et occultarunt intra se ipsos, suo commodo, vt quoniam in homine est aliquid ex Schechinah, ipsi vitam inde acciperent, et nutrimentum; hinc manibus pedibusque contendunt, vt ad peccandum alliciant hominem, quo anima eius ipsis subiiciatur, et intra ipsos abscedat, ipsique hac ratione vitam, alimenta et tranquillitatem sortiantur.

XXXI. Impossibile tamen est, animam Israëliticam cum sancta sit, etiamsi peccauerit, et subter cortices abscesserit, penitus expelli, cum ne minima quidem scintilla sanctitatis dispelli queat. Opera itaque danda est homini, vt extrahat animam ex corticibus, ad quod preces tempore copulae maritalis et prolificationis, tum opera iustitiae requiruntur, quae hominem ab isto malo separant, sed non plene, id enim in die mortis demum fiet; tunc enim putrescit malum intra terrae puluerem, tolliturque ab eo et discedit [u].

XXXII. Quaedam animae veniunt in mundum per mysterium embryonatus, quaedam per mysterium reuolutionis, prius Ibbur, posterius Gilgul vocatur; omnes autem ideo in mundum veniunt, vt restituant separentque bonum a malo.

XXXIII. Reuolutio, quae Gilgul dicitur, est, cum infans quidam de vtero matris prodit, in corpus illud subintrat anima quaedam, eademque tolerare cogitur omnes illos dolores atque miserias, quaecunque superuenerint eidem corpori, ex quo prodiit in auram mundanam, vsque ad mortem eius. Ita vt penes illam non sit abhinc exire, vsque ad diem mortis. Huius μετεμψυχώσεως explicationem superiori sectione iam dedimus. Cuncta vero ordine systematico, complexus est LORIIA [x].

XXXIV. Embryonatus siue Ibbur est, si anima quaedam in hunc mundum venit, in hominem iam in hunc mundum natum, atque adultum; tunc enim iste homo similis fit foeminae praegnanti, quae embryonem

q) Ibid. pag. 129. r) Ibid. p. 125.
s) LORIIA de reuol. anim. c. II. p. 252. seqq. R. MEN. BEN ISRAEL Nischmath Chaiim f. 70. column. 2.
t) l. c. c. 1. p. 11.
u) LORIIA l. c.
x) l. c. c. V. §. 1. p. 263. seqq.

nem in vtero gerit. Id non poteſt fieri, niſi alter ille iam annos natus fuerit tredecim et vltra, quia ex eo tempore vir reputatur, qui obligatur obſeruare praecepta : tunc ergo eidem aduenit anima altera, vt eundem adiuuet et iuſtum reddat [y]. Fundamentum inſanientis hypotheſis ſtolidi philoſophi quaerunt in loco *Deut. III, 26.* Cabbaliſtice expoſito.

XXXV. Duplex autem eſt embryonatus: primo, cum anima illa, quae de nouo impraegnat hominem iſtum, ipſa hoc caſu indiget, quia ipſi deeſt aliquod praeceptum, quod non obſeruauit in reuolutione praeterita: deinde quando ideo in hominem venit, vt opituletur ei, eumque iuſtificet et gubernet, ipſa vero embryo facta nullum patitur defectum. In priori caſu extenditur per totum corpus hominis et omnes perfert dolores : in poſteriori vero nullas miſerias tolerat, vnde nec tempus habet definitum, quo egredi debeat, ſed quo melior euadit homo, eo arctius fortiusque cum eo vnitur. Hac ratione animas parentum liberos ingredi Rabbini delirant [z].

XXXVI. Reuolutionum variae dantur cauſſae, e. g. vel ad vitium exuendum et reſarciendum, vel ad praeceptum antea vel neglectum vel occaſione implendi deſtitutum obſeruandum et perficiendum, vel ad iuuandos alios, vel vt accipiant meritam vxorem, quam in priore reuolutione non acceperant.

XXXVII. Poſſibile eſt vt reuoluantur ſimul duae vel tres ſcintillae in corpore vno, quod tamen fieri nequit, niſi hae reuolutae omnes ſint de vna radice animae, et de DCXIII ſcintillis illius radicis. Plures autem animas quam quatuor in vno corpore reperire impoſſibile. Multa huius generis ineptit Apella inſaniens [a], quae ſomniis febricitantium ſimiliora ſunt, quam φιλοσοφȣμένοις virorum prudentium.

XXXVIII. Ordo reuolutionis pergit ab imo ad ſummum, ex vno gradu ad alterum, et a mundo Aſiahtico ad Iezirahticum, et ſic porro vsque ad ſingularitatem emanatiuam. Vilius enim praecedit, et quo quis euadit iuſtior, eo eleuatur altius. Tenetur autem homo perficere atque reſtituere omnes ſpecies, nempe animam ex mundo factiuo, ſpiritum ex formatiuo, mentem ex creatiuo : qui tres hos gradus perfecit, non amplius peccabit. Iſtae igitur tres ſpecies debent reuolui, donec reſtituantur, et ſi prima reuolutione non reſtaurantur ter redeundum eſt. Id probat Loriia [b] ex *Iob. XXXIII, 29.* Lucem haec capiunt ex iis, quae *ſectione antecedente* iam de hac migratione et reuolutione diximus, qua purgari credunt animas, ſemperque magis extrahi corticibus iſtis malignis, quibus per peccatum protoplaſtorum erant implicatae, donec purae aſcendere ad radices ſuas queant. Ex quo paralleliſmus philoſophiae Orientalis et Alexandrinae cum Cabbaliſtica cognoſci poteſt, quae eundem in modum praeceperunt.

XXXIX.

y) Citati Eisenmenger. l. c. p. 81. ſeqq.
z) Conf. Eisenmenger. l. c. p. 88. ſeqq.
a) pag. 265. ſeqq.
b) c. VI. p. 269.

XXXIX. Impio autem, in quem dominium habet ignis gehennae, ita vt intret in eum, ibique abſumantur delicta eius, melius eſt in gehenna pati, quam venire in reuolutiones plures, quoniam ſingulis vicibus cumularet peccata ſuper transgreſſiones priores. Hinc ſtatim poſt trinam reuolutionem gehennae committitur [c].

XL. Pro iuſtis vero diſcipulisque ſapientum elegit Benedictus potius multas reuolutiones prae poena infernali, quantusque eſt numerus transgreſſionum, tantus reuolutionum eorumque temporis diuturnitas: qua etiam plura opera iuſta acquirunt et iuſtiores euadunt.

§. XI. Verum maturandus tandem exitus ex hoc labyrintho, emergendumque ex dumetis philoſophiae Cabbaliſticae. Pauca itaque de quinquaginta portis prudentiae, et triginta duabus ſemitis ſapientiae dictis ſubiungimus. Hae enim portae atque ſemitae inter Cabbaliſtas valde commendantur. Originem ſine dubio acceperunt ab auctore libri *Iezirah*, qui in ſemitas XXXII totam introductionem ſuam in doctrinam ſephirothicam diſtribuit. Dabimus paucis recenſionem myſterii, vt videat lector, quam ſapientiam gens Iudaea Abrahamo patriarchae tribuerit. *Semitae ſapientiae et portae prudentiae.*

Sem. I. Vocatur intelligentia admirabilis, vel abſcondita; ſiue corona ſumma, eſt enim lumen dans intelligere primordialitatem ſine principio et eſt gloria prima, nulla creaturarum valet aſſequi eſſentiam eius.

Sem. II. Eſt intelligentia illuminans, quae eſt corona creationis et ſplendor vnitatis maxime aequalis, quae ſuper omne caput eſt exaltata.

Sem. III. Vocatur intelligentia ſanctificans; et illa eſt baſis et fundamentum ſapientiae primordialis, quae vocatur artifex fidei.

Sem. IV. Vocatur intelligentia metalis ſeu receptacularis, quod in eam tanquam metam ex ſuperioribus intelligentiis delatae, ab ea emanant omnes virtutes ſpirituales, qua emanant vna ab altera virtute emanatiui primordialis coronae.

Sem. V. Vocatur intelligentia radicatiua, quod illa eſt ipſa vnitas maxime aequalis, quae coadunat ſe cum Binah, ſiue intelligentia, quae emanat e penetralibus ſapientiae primordialis.

Sem. VI. Vocatur intelligentia influentiae mediantis, quod in eo multiplicantur influxus emanationum.

Sem. VII. Vocatur intelligentia recondita, quod illa eſt ſplendor refulgens in omnes virtutes intellectuales, quae oculis intellectus et fidei contemplatione perſpiciuntur.

Sem. VIII. Vocatur intelligentia abſoluta ſeu perfecta, quod illa eſt apparatus primordialitatis, quae non habet radicem, cui inhaereat, niſi in penetralibus magnificentiae, quae emanant de propria ſui ipſius ſubſiſtentia.

Sem. IX. Vocatur intelligentia munda, quod mundat ſephiras et probat et emendat exſciſſionem imaginis earum.

c) pag. 271.

Sem. X.

Sem. X. Vocatur intelligentia resplendens, quod illa exaltata eſt ſuper omne caput, et ſedet in throno Binah, et illuminat fulgorem omnium luminarium.

Sem. XI. Vocatur intelligentia fulgida, quod illa eſt ipſa cortina, quae ordinata eſt iuxta ordinem diſpoſitionis.

Sem. XII. Vocatur intelligentia claritatis, quod illa eſt ſpecies magnificentiae, et locus, de quo oritur viſio videntium in apparitione.

Sem. XIII. Vocatur intelligentia inducens vnitatem, quod illa eſt ipſa ſubſtantia gloriae, et perficit veritatem ſingulorum ſpiritualium.

Sem. XIV. Vocatur intelligentia illuminans, quod eſt Chaſmal, qui eſt inſtitutor arcanorum et fundamentorum ſanctitatis et apparatus eorum.

Sem. XV. Vocatur intelligentia conſtituens, quod conſtituit creationem in caligine munda.

Sem. XVI. Vocatur intelligentia triumphalis vel aeterna, quod illa eſt voluptas gloriae, infra quam nulla alia gloria eſt, et vocatur paradiſus voluptatis, qui paratur piis.

Sem. XVII. Vocatur intelligentia diſpoſitiua, quae aptat piis fidelitatem, vt per eam induantur ſpiritu ſancto.

Sem. XVIII. Vocatur domus influentiae, quod ſcrutantes ex ea trahunt arcanos et abditos ſenſus.

Sem. XIX. Vocatur intelligentia omnium actiuitatum ſpiritualium, propter affluentiam, quae diffunditur in eam de benedictione altiſſima et gloria excelſa.

Sem. XX. Vocatur intelligentia voluntatis, quod illa eſt apparatus omnium et ſingulorum creatorum.

Sem. XXI. Vocatur intelligentia complacentiae quaeſiti, quod illa accipit influentiam diuinam, vt influat de benedictione eius in omnia et ſingula exiſtentia.

Sem. XXII. Vocatur intelligentia fidelis, quod in ea augentur virtutes ſpirituales, vt prope adſint omnibus habitantibus ſub vmbra eius.

Sem. XXIII. Vocatur intelligentia ſtabilita, quod illa eſt virtus conſiſtentiae omnibus numerationibus.

Sem. XXIV. Vocatur intelligentia imaginatiua, quod illa dat ſimilitudinem omnibus ſimilitudinibus, quae iuxta ſimilitudines ſuas in decoribus ſibi conuenientibus creatae ſunt.

Sem. XXV. Vocatur intelligentia tentatoria ſeu probatoria, quod illa eſt tentatio primaria, qua tentat creator omnes pios.

Sem. XXVI. Vocatur intelligentia renouans, quod Deus ſanctus renouat per illam omnia noua in creatione mundi.

Sem. XXVII. Vocatur intelligentia concitatiua, eo quod de ea eſt creatus intellectus omnium creatorum ſub orbe ſupremo, et concitatio ſiue motus eorum.

Sem. XXVIII.

Sem. XXVIII. Vocatur intelligentia naturalis, quod per illam consummata et perfecta est natura omnis existentis sub orbe solis in perfectione.

Sem. XXIX. Vocatur intelligentia corporalis, quod illa format omne corpus quod corporatur sub apparatu omnium orbium, et incrementum eorum.

Sem. XXX. Vocatur intelligentia collectiua, quod colligunt ex ea astrologi iudicio stellarum et signorum coelestium speculationes suas.

Sem. XXXI. Vocatur intelligentia perpetua, quod ducit motum solis et lunae iuxta constitutionem eorum in orbe sibi conueniente.

Sem. XXXII. Vocatur intelligentia adminicularis, eo quod dirigit seu concurrit ad omnes operationes septem planetarum et ad partes eorum.

Haec illa sapientia est, quae introductionis loco libro *Iezirah* praefixa est. Quam constare totam notionibus abstractis, vagis, et incertis ex ipsis definitionibus patet; vnde mirandum non est, Cabbalistas in harum semitarum explicatione inter se valde dissentire. Illud tamen dubitandum non esse videtur, exhibere nobis has semitas certas classes, ordinesque metaphysicos, quibus consideratio sephirarum institui potest, et quibus affectiones, modi, gradus et combinationes sephirarum tum inter se, tum ratione mundorum, quibus influxum praebent, commensurari et considerari possunt, et intellectus hominis instrui potest, vt in his semitis ad cognitionem summae caussae perueniat. Huc enim omnes commentatorum meditationes collineant, praecipue R. ABRAHAM BEN DIOR, qui tamen et ipse commentario eget, et luce, et cuius tenebras RITTANGELIVS nondum discussit. Vterque commentator etiam aliena Cabbalisticis immiscuit, et ראב"ד quidem Peripatetica, Rittangelius Christiana. Merentur vero hae semitae cum Pythagoricis numerorum contemplationibus eorumque nominibus comparari: ex eo enim intelligi potest, vnde has delicias metaphysicas Cabbalistae acceperint. Idem de quinquaginta portis prudentiae iudicandum esse videtur. Portas enim apud Iudaeos significare introductiones, distributiones et capitula, linguae Hebraeae peritos non latet, vt obseruauerunt ED. POCOCKIVS [d], et IO. BVXTORFIVS [e]. Quomodo vero has portas Cabbalistae distinxerint, de eo variant interpretes. Et REVCHLINVS [f] quidem earum catalogum dedit, quem B. BVDDEVS [g] repetiit; sed valde timemus, vt menti et systemati Cabbalistarum sit conformis, et non profectus sit ex Reuchlini ingenio. Aliter doctissimus BASNAGIVS [h], qui eas diuidit in quinque portas portarum, hasque singulas in portas decem, primamque agere putat de materia prima, de chao, de vacuo, de elementis, de aquis supracoelestibus; secundam de mineralibus, floribus, succis,

Rrr rrr 2 mari-

d) Praef. ad Maim. port. Mosis.

e) Bibl. Rabb. p. 422. Eandem opinionem tuentur BASNAGIVS Hist. Iud. L. III. c. 14. §. 17. p. 358. et BVDDEVS Introd. in hist. phil. Hebr. §. 43. p. 382. seqq.

f) De arte Cabb. L. III. p. 693. seqq. Coll. Pistor.

g) loc. cit.

h) l. c. §. 18. p. 360.

maribus, lacubus, fluminibus, plantis, feminibus, reptilibus, auibus etc. tertiam de creatione hominis, eius fenfibus, anima et facultatibus eius, de homine angelico, coelefti et diuino etc. quartam de planetis, firmamento, primo mobili et coelo empyreo; quintam de nouem angelorum ordinibus; vltimam vero non effe apertam, cum Mofes tantum per quadraginta et nouem tranfierit [i]. Sed haec quoque recentiorum ingenio, Peripateticam phyficam fecuto debentur, et vel hoc nomine improbanda funt, quod phyficas nobis claffes, non vero metaphyficas exhibent; cum tamen tota philofophia Cabbaliftica metaphyfica fit [k]. Quaecunque vero earum fignificatio fit, illud dubio caret, femitas has portasque maiorem prudentiam atque fapientiam non promittere, quam repofitoria Lullii, et vtrumque hoc diftributionis genus in eundem cenfum referendum effe. Per has itaque portas et femitas tandem ex hoc labyrintho philofophiae Cabbalifticae, fpinarum pertaefi et fpectra, lemuresque horrefcentes propere aufugimus.

Iudicia eruditorum varia de vfu pretioque Cabbalae ponendo.

§. XII. Antequam vero philofophiae Iudaicae, maxime Cabbalifticae, confiderationem relinquimus, quaedam etiam de dignitate vfuque Cabbalae dicenda funt, lectorque inftruendus eft, vt inter tot virorum doctorum de ea re concertationes tantumque diffenfum ipfe iudicare, et quid philofophiae incrementis inde promittendum fit, vel quid detrimenti inde acceperit, quaque ratione difficilis haec metaphyfica in vfum quendam conuerti queat, difcat. Audiemus vero viros doctos fententiam dicentes, et iudicium modefte interponemus. Et inter Iudaeos quidem philofophiae Cabbalifticae tantam exiftimationem effe, vt eam vulgo inuideant, ideoque non arcaniffimam tantum feruent, fed et fymbolis obfcuriffimis tegant, ftatuentes neminem ad fummam felicitatem peruenire eiusque fupremo gradu potiri poffe, licet in legis ftudio literali fit perfectiffimus, nifi etiam myfticam hanc doctrinam teneat, in antecedentibus luculentis eorum teftimoniis confecimus. Tantaque eft apud ipfos huius artis veneratio, vt eam vulgatam graues et atroces poenas fequi ftatuant, et fic poenam illuftrem Knorrium luiffe dixerint [l]. Fatendum tamen, dari inter Iudaeos quosdam, qui futilitatem ftudii Cabbaliftici agnouerint et reiecerint, quos dum refutat R. NAPHTHALI HIRTZ [m], non diffitetur, effe inter contribules fuos, qui improbent, inquiri in fenfus legis arcaniores, obtrudique hominibus dogmata fubliimiora captuque difficillima, quibus melioris et facilioris philofophiae ftudium impediatur, praecipue cum facile in Deum peccari ficque periculum contrahi queat maximum. Immo R. Mardochaeum Concors contra artem Cabbalifticam et in fpecie contra doctrinam fephirothicam fcri-

i) Conf. ANG. BVRGONOV. de Cabb. dogmat. p. 854. Coll. Pift.

k) Conf. MORHOF. Polyhift. T. I. c. 7. p. 396.

l) Vid. ipfe KNORRIVS praefat. ad Tom. II. Cabb. denud. p. 19.

m) In praef. ad vallem regiam, conf. WOLF. Biblioth. Hebr. P. II. L. VII. c. 3. §. 1. p. 1230.

ſcripſiſſe, at prohibitum a ſuis fuiſſe, ne hanc commentationem ederet, referunt IVLIVS BARTOLOCCIVS [n], et I. C. WOLFIVS [o]. Inter Chriſtianos vero de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu in opiniones diſceſſum eſt toto coelo inter ſe diſtantes. Et mature quidem poſt reſtauratas literas elegantiores fuiſſe viros doctos, qui de diuina origine Cabbalae perſuaſi, latere in ea pleraque Chriſtianae religionis myſteria, exque illa contra Iudaeos et infideles alios pulchre poſſe demonſtrari, crediderint, ſupra Io. Pici Miranduli, Io. Reuchlini, Archangeli Burgonouenſis, Pauli Ricii aliorumque exemplis probauimus. Sed et hoc ſupra monuimus, inuentos eſſe alios, qui non quidem negauerint, eſſe in Cabbaliſtica philoſophia impura, falſa, impia multa non ex limpidis Iſraëlis fontibus, ſed ex lacunis gentilis philoſophiae hauſta; aſt inueniri tamen ſub allegoriis ſymboliſque philoſophiae Cabbaliſticae, a recentioribus eius interpretibus in peruerſos et heterodoxos ſenſus raptis veſtigia priſtinae veritatis per traditionem ad Chriſtianos ab Iſraëlitis et Iudaeis, arcana methodo illam ſeruantibus translatae, et praecipue rudera luculenta myſteriorum de SS. Trinitate, de Meſſia eiusque incarnatione, de mediatore inter Deum et regnum eius, et de varia oeconomia gratiae et ob eam cauſſam reſpexiſſe ipſum ſanctiſſimum orbis redemtorem et diſcipulos eius in ſermonibus ſcriptiſque ſuis ad hanc Cabbalam puriorem. Ex quo hunc praecipue Cabbalae purioris vſum demonſtrant, vt ex ea arcani quidam et latentes ſenſus Scripturae S. queant reſerari producique in apricum. Cuius luculenta ſpecimina cum ex opinione virorum doctiſſimorum Campegii Vitringae et Ioannis Meyeri ſupra iam attulerimus, his nihil addimus, niſi quod moneamus, virum de omni eruditione, maxime vero de ſacris literis immortaliter meritum B. Io. FRANCISCVM BVDDEVM [p], qui huic opinioni tenacius adhaeſerat, eam poſtea non quidem deſeruiſſe, verum ita tamen limitibus arcte concluſiſſe, vt tantum non totam abieciſſe videri poſſit, certe ab iis, qui hac ratione ſtatuendum eſſe putant, longe receſſerit, et circumſpectione longe maiori hunc Cabbalae vſum commendauerit. Alios qui Chriſtiana dogmata ex Cabbala vel demonſtrari vel confirmari poſſe credunt, a Cel. WOLFIO [q] enumeratos tacemus. Nec defuit diligentia quorundam, qui Iudaeos hac ratione ad veram fidem reuocare conati ſunt, quod interdum feliciter ceſſiſſe, exempla Iudaeorum hac ratione conuerſorum probant [r]. Alii tamen longe aliter de Cabbala ſtatuunt, et obſcuritate inſuperabili, confuſione, et ἀταξίᾳ in ſcriptis Cabbaliſticis regnante commoti, omnem eam pro otioſis nugis ingeniorum muſcas captantium et cum laruis lemuribusque colluctantium habent, verbaque caſſa et ſine mente ſonos, affanias pueriles,

 notio-

n) Bibl. Rabb. T. IV. p. 56.

o) Bibl. Hebr. P. I. p. 798.

p) Vid. diſſert. de moderamine inculpatae tutelae, quae recuſa eſt ad calcem nouae editionis Introd. in hiſtor. phil. Hebr. conf. quae habet WOLFIVS l. c. §. 5. p. 1237. ſeqq.

q) l. c. conf. B. MARTIN. DIEFENBACH in Iudaeo conuertendo §. 18. p. 93.

r) Conf. Io. WVLFER. in not. ad Theriac. Iud. p. 66. WOLF. l. c. p. 1240.

notiones vel nihili, vel vagas, allegoricae methodi beneficio vendi ſicque pro theſauris carbones exhiberi a Cabbaliſtis conqueruntur. Hoc fuiſſe de Cabbala iudicium BVRNETII [s] ex verbis eius ſupra adductis conſtat: quamuis fateatur tandem, λείψανα quaedam veteris phyſicae et metaphyſicae Hebraicae ibi latere: eo quod hypotheſibus ſuis, quas Moſi affinxit vir doctus, quaedam affinia in iis eſſe videret. Fuiſſe vero in hac quoque ſententia Souuerainium, Vorſtium, Loeſcherum aliosque de origine Cabbalae gentili perſuaſos, ex ſupra dictis conſtat [t]. Alii inueniri quidem poſſe et detegi ſyſtema aliquod et ſignificationem quandam atque doctrinam ſymbolorum et allegoriarum Cabbaliſticarum concedunt, at nihil eſſe in ea, quod vel ſacrae reuelationi vel rationi ſanae conueniat, cunctaque erroribus magnis ex turbidis gentilium fontibus oriundis et ad enthuſiaſmum ducentibus plena, totumque ſyſtema impium et abſurdum eſſe ſtatuunt, iisque indignantur, qui ex Cabbala ſacra dogmata et ſcripturam S. illuſtrari explicarique poſſe contendunt, eo quod putent, dignitati et auctoritati ſacrarum paginarum ita valde derogari. Id quod illi potiſſimum vrſerunt, qui improbauerunt [u], quod B. BVDDEVS orationem dominicam ex Cabbaliſticis dogmatibus illuſtrare conatus eſſet. Hi omnes magna vi pertendunt, parum vtilitatis afferre philoſophiam Cabbaliſticam ad explicanda oracula ſacra, et confirmandam religionem Chriſtianam, eo quod neceſſario vel mens Cabbaliſtarum vel ſcripturae ſacrae peruertenda ſit [x], miſcendaque quadrata rotundis, ſi id negotii ſuſcipiatur, quod hoc modo feliciter ſuccedere nunquam poſſit. Longius proceſſerunt alii, qui in ſyſtemate Cabbaliſtico latere ſemina impietatis, et atheiſmum prodi, aſſeruerunt. Quo reſpexit imprimis HENRICVS MORVS [y], qui hanc impietatis ſuſpicionem methodo geometrica roborare conatus eſt. Eundem ſcopum habuiſſe initio Cl. WACHTERVM [z], ex eius diſputationibus contra Petrum Speeth ſiue Moſen Germanum patet. Nec alia mens Ven. REIMMANNO [a], cui hoc nomine philoſophia Cabbaliſtica vehementer diſplicet. Hinc diſputatio orta de Spinoziſmo in Cabbaliſtica philoſophia detecto, deque Atheiſmo Cabbaliſtarum, quem tamen negare et pro Cabbaliſtis apologiam ſcribere conatus eſt R. MOSES GERMANVS [b], quemadmodum ab hac infamia liberos Cabbaliſtas pronuntiauit B. IO. IACOBVS SYRBIVS [c], et B. I. FR. BVDDEVS [d]. Qui tamen poſtremus ita poſtea ſuam opinionem mutauit [e], vt

s) Archaeol. philoſ. L. I. c. 7. p. 363.

t) Conf. laudatos WOLFIO l. c. p. 1242.

u) GOTTL. WERENSDORFIVS et Io. ANDR. SCHMIDIVS peculiaribus diſſertationibus. Add. Ven. LOESCHER. praenot. theol. p. 230. EHREGOTT DANIEL COLBERG. Chriſtianiſm. Platon. Hermet. P. II. c. 14. p. 649. ſeqq.

x) Prius feciſſe Morum, poſterius Knorrium, iudicat BVDDEVS l. c. §. 35. p. 255. et in Iſag. in hiſtor. theol. lit. p. 137.

y) In fundamentis philoſophiae aëtopaedomeliſſeae.

z) In Spinoziſmo Iudaico.

a) Hiſt. theol. Iud. L. I. c. 18. §. 23. p. 604. ſeq. §. 34. p. 627. ſeqq.

b) Libelli titulum habes apud WOLF. Bibl. Hebr. P. II. p. 1235. conf. WACHTER. loc. cit. P. I. p. 49. FABRIC. Syllab. ſcript. de V. R. C. c. 13. p. 361. De infelici hoc patriae noſtrae alumno multa notatu digna dabunt WOLF. Bibl. Hebr. P. I. p. 813. et M. DIEFENBACH in Iudaeo conuerſo p. 128. ſeqq.

c) In diſſ. de orig. atheiſmi p. 22.

d) In diſſ. de Spinoziſmo ante Spinozam Anal. H. P. p. 346.

e) Theſ. de ath. et ſuperſtit. c. I. §. 6. p. 12. Intr. l. c. p. 388.

vt concederet, recentiores Cabbaliſtas omnino Spinoziſmi ſuſpectos eſſe, eo quod ſyſtema emanatiuum recta via ad atheiſmum ducat, quamuis contra Wachterum tueatur, differre inter ſe ſyſtema Spinoziſticum et Cabbaliſticum: alter tamen pronuntiandum eſſe de Cabbala veteri atque puriori eamque ab hac culpa prorſus liberandam eſſe. Fluctuat autem BASNAGIVS [f], et alio quidem loco operoſe demonſtrare contendit Spinozam ſyſtema Cabbaliſticum in ordinem redegiſſe, et ſuam philoſophiam ab his praeceptoribus didiciſſe, noluiſſe autem ambitione ductum fateri, per quos profecerit, nec Iudaeos inuidiam, quam ſibi conflauit, cum eo, fatendo quod ſcrinia Cabbaliſtarum expilauerit, participare voluiſſe: alio vero loco [g] emanationis ſyſtema a Spinoziſtico diſtinguit, cum prius ob emanationem, quae diuinae eſſentiae modificationem certam innuit hanc ei notam inuſſiſſet. Aliter tamen pro Cabbaliſtis et Spinoza mutata ſententia ſua pronuntiauit Cel. WACHTERVS [h]. Is enim non negauit quidem, inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere concordiam, ſed hanc potiſſimum cum Cabbaliſtis hypotheſin de rerum omnium ortu ex Deo adornauiſſe ex ordine philoſophandi, ex definitione Dei, ex ſuppoſito infinito rerum omnium principio, ex negata creatione materiae, eiusque exiſtentia ſublata, ex admiſſa ſpiritualitate rerum omnium, et euicta inde entitate ad ſolum Deum referenda, ex admiſſo aliquo principiato primo; ex aſſerta rerum omnium vita, ex mundo praedicato infinito; ex duplici reſpectu intellectus diuini interno et externo, ex eſſentia mentis humanae ex Deo deriuata, aliisque philoſophiae Spinoziſticae partibus cum Cabbaliſtica conuenientibus probat, et in vno hoc receſſiſſe a Cabbaliſtis putat, quod non decem, ſed duo tantum attributa poſuerit in Deo, et inanes imaginationis nugas de vacuis, vaſis, vaſculis, canalibus, radiis, punctis, aeonibus, ſpiritibus eorumque membris, coniugiis et his ſimilibus abiecerit: negat autem Spinozam Deum et naturam confundere, eo quod diſtinguat inter naturam naturantem et naturatam, et eos oppugnet, qui naturam Dei ad eſſentiam rerum creatarum ſpectare dicant: tota quoque eius philoſophia hoc praecipue fundamento nitatur: quod Deus et natura nequaquam vnum idemque ſint, neget etiam, Deum eſſe effectuum naturalium cauſſam immediatam. Quibus omnibus poſtquam de vſu Cabbalae eiusque tolerantia in Academiis quaedam monuiſſet, finem tractationi ſuae imponit, contendens, eos praecipitanter nimis de Cabbala iudicare, qui eandem atheiſmum docere perhibent, adeoque neque Spinozam eius culpae reum agi poſſe. Valde diſplicuit celeberrimi viri conatus non BVDDEO [i] tantum τῷ μακαρίτῃ, ſed aliis quoque [k], qui vel magnum inter

f) l. c. L. IV. c. 7. p. 128. ſeq.

g) c. 8. p. 158. ſeqq.

h) In elucidario Cabbaliſtico c. IV. p. 39.

i) ll. cc.

k) Vid. IAC. STAHLKOPFII diſſ. de Benedicto de Spinoza atheiſmi conuicto, contra auctorem praefationis in illius opera poſthuma, G. Arnoldum et I. G. Wachterum, Gryph. 1707. PAVL. BERGER. in Cabbal. Iud. Chr. detecto p. 42. DIEFENBACH. l. c. Relat. innoc. 1709. p. 417. DETL. CLVVER. annot. hiſtor. de rebus vtiliſſimis p. 213. ſeqq.

inter Spinozam et Cabbaliſtas intercedere diſcrimen contenderunt, vel vtrasque partes recte impietatis accuſari aſſeruerunt: de qua tamen re, cum infra de Spinoza tractaturis adhuc quaedam dicenda ſint, hic nihil adiicimus: ſed hoc tantum notamus, quod ipſe vir acutiſſimus, cum ea legeret, quae de hac controuerſia in Germanico opere H. P. diſſeruimus, annotauit, et per manus communis amici ad nos transmiſit. Monet nempe, *iniuriam fieri Cabbaliſtis, ſi iis obiiciatur Atheiſmus. Nullam enim doctrinam de Deo et creatione ex Deo vocari poſſe Atheiſmum, quacunque etiam ratione ſe habeat, quia alias eſſet oppoſitum in appoſito: talem vero eſſe doctrinam Cabbaliſticam, quae tantum abſit, vt Atheiſmum foueat, vt potius deiſmus ſit, quia ex Deo, principioque primo omnia explicat. Eam vero doctrinam atheam eſſe, quae mundum ſine Deo ortum ſtatuit, aut res naturales, excluſo Deo, exponit. Neutrum hoc facere vel Cabbaliſtas vel Spinozam. Rectiſſime itaque ex ſua opinione eos facere, qui haec philoſophemata pro hypotheſi habent, qua origines rerum luculentius exponere voluerint.* Id quod ideo hic monendum erat, quod neſcio quo iure haec Cabbaliſtarum et Spinozae defenſio virum eruditiſſimum fecerit ſuſpectum.

Praemonenda quaedam de Cabbalae pretio, vitandisque praeiudiciis circa eam.

§. XIII. Difficile eſt in tam ancipiti argumento, rationibus ex vtraque parte haud leuibus a viris doctis adductis in medium, de Cabbalae dignitate, praeſtantia et vſu certam ſententiam ſtatuere; praeſertim cum tota haec diſputatio lectorem requirat ab omni prorſus partium ſtudio et ab omni praeiudicata opinione liberum, attentum quoque in ſublimi philoſophiae genere ad nexum principiorum et concluſionum, et nec obſcurorum atque ſymbolicorum dogmatum veneratione, vt plerumque fieri ſolet, nec antiquitatis nimia opinione faſcinatum. Qui veri fontes ſunt, cur philoſophia Cabbaliſtica non obſtantibus obſcuritate eius ſumma, ineptiis methodi ſymbolicae, et exiguo fructu, qui ex ea redundat, tot viros inuenerit doctos, qui hederam ei ſuſpenderunt, et pro eius praeſtantia verba fecerunt. Quosdam enim antiquitatis ſeduxit veneratio, eo quod noſſent, Hebraeos fuiſſe inter gentes antiquiſſimas, et diuinam ſapientiam ex peculiari reuelationis dono poſſediſſe, habitaſſe quoque diu inter gentes; ex eo enim concludentes, philoſophiam ab iis ad gentes dimanauiſſe, crediderunt Cabbalam priſcae ſapientiae Hebraeae opus eſſe; vnde factum, cum vidiſſent magnam intercedere inter philoſophiam Cabbaliſticam, et Pythagorico-Platonicam ſimilitudinem, vt iudicarent, hanc ab illa profluxiſſe Pythagoramque et Platonem in itineribus ſuis inter barbaros hanc philoſophiam accepiſſe ab Hebraeis. Alii palparunt quidem, erronea Cabbaliſtarum dogmata difficilesque nugas hominum otioſorum, cum ſimplicitate et puritate philoſophiae Hebraicae vetuſtiſſimae non conuenire, illique prorſus indignas eſſe: cum autem praeconceptam de Cabbalae diuina origine ab Hebraeis opinionem dimittere nollent, diſtinctionem inter Cabbalam puram et impuram excogitarunt. In quo praeiudicio, licet nullibi

eam

eam Cabbalam puram oſtendere potuerint, confirmati tamen ſunt, cum intelligerent, in oeconomia foederis diuini Moſaica, neceſſario obtinere debuiſſe oralem quandam explicationem luculentiorem myſteriorum gratiae, in typis legis et vaticiniis occultius reuelatorum. Quam cum pro veteri illa Cabbala haberent, ea, quae ex religione Chriſtiana et ſacrarum paginarum N. T. reuelatione didicerant myſteria, non tantum ad Iudaeos retulerunt, ſed has eſſe quoque reliquias Cabbalae veteris atque purioris contenderunt, eaque, quae apud Cabbaliſtas de tribus ſephiris ſuperioribus, de origine, generatione, officio, naturaque media τȣ̃ Adam Kadmon et ſimilibus inuenere, ad illa myſteria, inuito licet ſyſtematis Cabbaliſtici ſenſu nexuque, transtulerunt; quae vero in concordiam redigi non poterant, ea impura eſſe, et a ſequioribus Cabbaliſtis in falſos ſenſus deprauata aſſeruerunt, ſicque veram ſyſtematis Cabbaliſtici mentem euerterunt. Qui tamen licet in vero ſenſu myſteriorum Cabbaliſticorum definiendo aberrauerint, veniam tamen merentur, eo quod veritati ſacrae non obſuerunt; in eo ſolo peccantes, quod comtiorem melioremque, quam natura ſua habet, faciem philoſophiae Cabbaliſticae exhibuerint. Longe grauius vero lapſi ſunt alii, qui ſymbolorum obſcuriſſimorum profunditate tenebriſque plus quam Cimmeriis decepti, myſteria nullibi propalanda ſacroque ſilentio tegenda latere ſibi perſuaderi a Iudaeis paſſi ſunt. Hi cum neſcio quam ſapientiam coeleſtem et ſublimiorem creparent, et ſe theoſophiae cuiusdam arcanae alumnos eſſe iactarent, myſteriaque multa et artes diuinas, etiam circa arcana phyſica ſibi reuelatas eſſe mentirentur, facile in eam ingreſſi ſunt ſententiam, ſimilia in Cabbala latere; hoc igitur praeiudicio, tanquam face, praeeunte, ad rimandas Cabbalae allegorias accedentes, cum haud eſſet difficile, ex obſcuriſſimis ſymbolis, quaecunque vellent effingere, vel potius multis verbis nihil dicere, ſua ſomnia Cabbalae ſuppoſuerunt, et in ea patrocinium ineptiarum ſuarum quaeſiuerunt, qua mente Cabbaliſticam philoſophiam iactauiſſe Fluddum, Sperberum hiſque ſimiles, ſupra monuimus. Nec id magnopere mirandum eſt, intellectu humano de obſcuris et haud facile intelligendis plerumque magnificentius iudicante:

Semper enim ſtolidi magis admirantur amantque
Inuerſis quae ſub verbis latitantia cernunt.

Quae cum ita eſſe exemplis adductis conuincamur, omnino attentio ſumma in diiudicando ſyſtemate Cabbaliſtico adhibenda, cauendumque eſt, ne de argumento obſcuro totque tegumentis allegoriarum ineptiſſimarum abſcondito, aliquem nobis ſenſum fingamus clariorem, eumque deinde regulae inſtar in explicandis hypotheſibus Cabbaliſticis adhibeamus, et inferamus magis, quam eruamus ex ſcriptis Cabbaliſticis, quaecunque optamus, vt in iis inuenire queamus, licet totius ſyſtematis harmonia et conne-

connexio repugnet. A quo lapſu ſi ſibi cauiſſent viri doctiſſimi, qui pro Cabbalae antiquitate et puritate pugnauerunt, et inter eam et recentiorem atque impuram diſtinxerunt, non contendiſſent pro conuenientia eorum dogmatum, quae nunquam Cabbala agnouit, ſed libere fuiſſent faſſi, longe alia philoſophiam Cabbaliſticam tradere, quam ſacram Chriſtianorum doctrinam, et nec Pythagoram atque Platonem a Iudaeis, ſed hos potius ſuo modo ab illis, vel potius ab eorum ſectatoribus reformatis haec opinionum portenta accepiſſe, nec admittere poſſe totam Cabbaliſticam philoſophiam ſecundum principia ſua vera et natales ſuos conſideratam eas doctrinas, quas agnouiſſe quidem veterem eccleſiam Iudaicam negare non licet, at Cabbaliſtas docuiſſe, ipſa eorum dogmata eorumque ſenſus verus atque genuinus reclamant. Et hac ratione neque ex tribus ſephiris ſuperioribus Trinitatis myſterium Meyerus, neque ex Adam Kadmon filium DEI mediatorem Vitringa, neque ex ſephirarum combinatione orationem dominicam Buddeus, neque ex mundo Briahtico creationem ex nihilo Baſnagius et alii alia exſculpſiſſent, veramque ſyſtematis Cabbaliſtici mentem peruertiſſent. Ceterum pro expellendo nimio de Cabbalae antiquitate et auctoritate praeiudicio ipſa Cabbaliſtica methodus antidotum exhibet efficaciſſimum. Obſcuritas enim inextricabilis, allegoriae difficillimae, affectatae literarum, nominum et notionum relatiuarum argutiae, et quae alia puerilia in cortice exteriori exhibet Cabbala philoſophica, iuſtam apud rectos rei aeſtimatores ſuſpicionem excitant, parum ſapientiae verae ſolidaeque ſub iſtis crepundiis latere; nec multum felicitati humanae mentis promouendae afferre philoſophiam eam, quae a pauciſſimis intelligi poteſt et vult. Veritas enim et ſapientia nudae ſunt, nec vllius hominis complexus refugiunt. Quae omnia fundamenti loco poſita, recte animum praeparant, ad ferendam iuſtam de Cabbaliſtica philoſophia ſententiam.

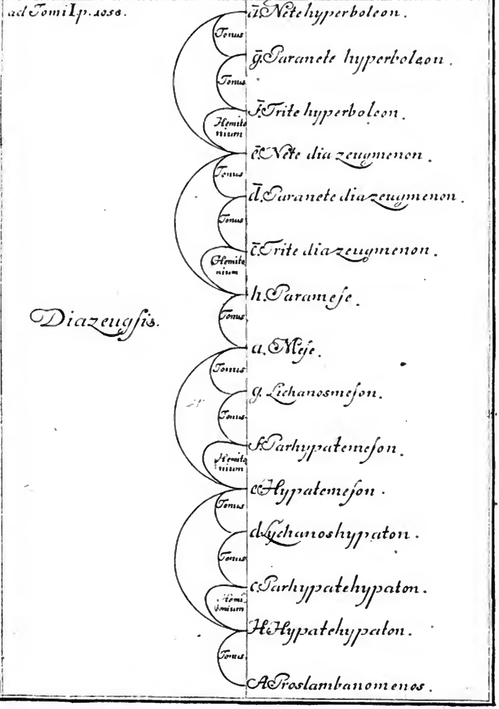
Iudicium de Cabbala.

§. XIV. His praemiſſis de Cabbalae pretio vſuque ſequentia notanda eſſe putamus: I. Scripta Cabbaliſtica antiquiora, qualia ſunt Soharica, Iezirah, Bahir et ſimilia, tanta caligine denſaque nocte repleta, tantaque confuſione ſcripta eſſe, vt aeque facile ſit, album et nigrum, quadrata et rotunda ex illis exſculpere, et eadem veriſimilitudine dogmata ſibi e diametro aduerſa effingere. Quin et corticem illum, ſub quo latet nucleus philoſophiae Cabbaliſticae tam durum eſſe, vt ferri aciem quaſi refugiat, id eſt, allegorias ſymbolaque horum librorum adeo incondita, inepta, nullumque ſaepe ſanum ſenſum fundentia eſſe, vt ne de eorum quidem literali ſenſu certus lector eſſe queat. Ex quo ſequitur, etiam in hac philoſophicae hiſtoriae parte ad ſobrium et moderatum Pyrrhoniſmum confugiendum eſſe, fatendumque, notitiam philoſophiae Cabbaliſticae, ſi ex iſtis ſcriptis antiquioribus haurienda ſit, exiguis arctiſque circumſcribi limitibus. Haec vt in ſe iuſta ſunt, ita medium inter eos tenent, qui ex vtraque parte de Cabbala iudicant, animumque praeparant, ne ſecus, quam

par

Typus Generis Diatonici.

ad Tomi I p. 1050.

par eſt, in ferenda, de hac philoſophia ſententia, agat et hallucinetur. His enim ſuppoſitis non negatur, abſurdiſſimas et vix intelligibiles eſſe Cabbaliſtarum allegorias; at cum homines tamen fuerint ratione gaudentes, quos data opera inſanire, multisque verbis nihil dicere voluiſſe veriſimile non eſt, recte inde coniicitur, concepiſſe eos ſibi quosdam ſenſus melius cohaerentes, et certam aliquam doctrinae formam comprehendentes. Qui vt deprehendantur, non proprii ingenii cogitationes et inuenta pro interpretandi norma adhibenda ſunt, quibus loqui coguntur Cabbaliſtae, quicquid voluerimus, ſed nexus atque cohaerentia totius ſyſtematis conſideranda, origines philoſophiae Cabbaliſticae conſiderandae fontesque veri, ex quibus illa hauſta eſt, expendendi, ſicque concluſiones cum ſuis principiis coniungendae, vt ex his demum mens Cabbaliſtarum obſcura patere queat. Hac cautione muniti ſi ad interpretes Cabbaliſtas recentiores, qui abiecta methodo allegorica, ſecundum conſuetudinem philoſophiae Graecanicae philoſophari et Cabbaliſtica myſteria rimari coeperunt, accedamus, ſperare poſſumus, fore, vt veriſimili ratione in mentem veram obſcurorum librorum penetrare queamus. Vbi tamen aſſenſus prudenter cohibendus, nihilque pro Cabbaliſtico admittendum eſt, niſi quod examinatum diu, ita ſe nobis probet, vt cum amuſſi dicta conſpiret: ſemper etiam cum metu quodam oppoſiti progrediendum, ne nimia fiducia ſecuri, et praecipitanter iudicantes hallucinemur. Hanc nobis legem poſuimus, hac via in delineanda philoſophia Cabbaliſtica nos inceſſimus, quam nos iterato ſtudio deuoratis mille moleſtiis emenſos fuiſſe nondum poenitet. Ex hac vero prudentia logica moderationem quandam moralem oriri oportet, in hac hiſtoriae philoſophicae parte omnino commendandam. Cum enim illius tam inſuperabilis difficultas et obſcuritas ſit, aegre ferendum non eſt, ſi viri alii docti a noſtra ſententia et interpretatione diſſentiant, et ſe alia vidiſſe credant; multo magis in tam obſcuro et ambiguo argumento inuidia eiicienda abſtinendumque eſt a conſequentiis odium quoddam diſſentientibus conflantibus, ſed tolerantia in omni hiſtoriae philoſophicae ſtudio tantopere commendanda, ſeruanda eſt. Quod ſi obſeruauiſſent viri quidam eruditi, qui acrius, quam par erat, iudicium ſuum de dogmatum Cabbaliſticorum interpretatione interpoſuerunt, abſtinuiſſent a quibusdam, quae parum placitura ſunt poſteritati ſine inuidia et aemulatione iudicanti. II. Non refugiendi ſunt Cabbaliſtae recentiores, ſed pro interpretibus, cautione modo dicta obſeruata adhibendi, ducesque eligendi, qui in obſcuro itinere viam praeparent. Parum quidem illis placent, qui in eorum ſcriptis nihil reperiunt, quod cum Cabbala, quam animo praeconcipiunt ſuo, puriore conſpiret, hinc eos corrupiſſe veterum myſteria ſenſusque heterodoxos et gentiles illis affinxiſſe clamant. At viros optimos eruditiſſimosque rogamus, vnde ſciant, Cabbaliſtas recentiores veterem doctrinam corrupiſſe? et non tantum nouis commentis auxiſſe, quod equidem facile largimur, ſed ipſum

quoque ſyſtema adulteraſſe? et e. g. pro ſacri foederis typo, quem in veteri Cabbala quaerunt, ſyſtema emanatiuum introduxiſſe? Veteres enim libros Cabbaliſticos ſine duce non intelligi poſſe, ea, qua ſunt modeſtia, ipſi fatentur, aut itaque prorſus de dogmatibus philoſophiae Cabbaliſticae tacendum, aut hi, qui haberi poſſunt, interpretes eo vsque audiendi, quo vſque malae fidei accuſari non poſſunt. Hoc vero vt fieri queat, veram Cabbaliſticae doctrinae faciem noſſe nos aliunde oportet, ad cuius comparationem de corruptione Cabbaliſtarum recentiorum iudicandum eſt. Cum autem illam latere viri docti fateantur, ſole meridiano clarius patet, paralogiſmum hic admitti, et aut incertum per aeque incertum probari, aut committi circulum vitioſum, quae hypotheſin pro demonſtratione obtrudit. Legibus itaque hiſtoriae et interpretationis quoque conueniens eſt, eos tamdiu audire teſtes et interpretes, quamdiu veriſimile eſt, et potuiſſe et voluiſſe eos veritatem profiteri, et quamdiu conſtat, dediſſe illos interpretationes tales, quae quoad ſummam rei et potiora dogmata cum orginibus, natura, indole, connexione paralleliſmo et ſimilibus Cabbalae philoſophicae conſpirant, ſenſumque ſcriptis Cabbaliſticis talem tribuunt, qui ad illa recte intelligenda omnia ſufficit. Attamen et hic cautela adhibenda eſt, ne pro certiſſima et indubitata veterum Cabbaliſtarum mente hanc interpretationem venditemus, ſed pro tali habeamus, quae veriſimili ratione illis tribui poſſit, licet poſſibile ſit, vt in his illisue dogmatibus aliam opinionem, quam quae illis a recentioribus tribuitur, habuerint. III. Magnopere vero iuuare hanc disquiſitionem poſſunt, et ad iuſtum Cabbalae pretium ſtatuendum plurimum conferunt detectae ſupra origines philoſophiae Cabbaliſticae. Eam enim in Aegypto enatam parentes habuiſſe philoſophiam Aegyptiacam ſiue Alexandrinam ad philoſophiae Orientalis placita in theologicis dogmatibus reformatam [l], et ab hac et ſyſtema emanatiuum et varios emanationum ordines, et mundi varia ſchemata et quae ſunt alia accepiſſe, ſupra veriſimillima ratione euicimus. Rationi vero conueniens eſt, ita obſcura φιλοσοφέμενα explicare, prout natales et origines eorum poſtulant, indolesque ſyſtematis eius iubet, quod illis dedit naſcendi initia. Recte itaque emanatiuam philoſophiam Cabbaliſtis tribui, et ſecundum eius leges hos explicandos eſſe, quilibet videt, qui ratione vtitur. Prodiderunt id ipſi viri docti, qui harmoniam philoſophiae Pythagoricae, vel potius Alexandrinae, id eſt, Platonicae reformatae, cum Cabbaliſtica faſſi ſunt, at putauerunt, illam ex hac ortam eſſe. In quo poſteriori licet eos falli norint, qui hoc praeiudicium a nobis ſuo loco inuictis rationibus iugulatum eſſe recordantur, prius tamen ſatis prodit, qua ratione, ſecundum has origines de Cabbala iudicandum ſit, quamuis non niſi cum certo moderamine ſenſuque reſtricto philoſophia Pythagorea

l) Eam tamen ab Ammonii ſchola propius ad Platonis mentem iterum emendatam fuiſſe et ſupra monuimus, et emanationum ordines apud Cabbaliſtas decem, apud Ammonii ſectatores tres tantum docent.

gorea mater Cabbalisticae dici queat. Hanc vero originem aperte produnt recentiorum Cabbalistarum explicationes, ex quo recte concluditur, eos quoad potiora dogmata, quae supra retulimus, recte veterum mentem exposuisse, praecipue cum totum systema, ex legibus emanationis accurate satis cohaereat. IV. His iam demonstratis, exigua attentione opus est, vt intelligamus frustra laborare omnes, quotquot in Cabbalistica philosophia purius quid, et cum sacris mysteriis in oraculis diuinis manifestatis conueniens inueniri asserunt. Quamuis enim haud inuiti concedamus, verba quaedam et loquendi formulas in ea deprehendi, quae typum illum oeconomiae gratiae referunt, qui in veteri testamento patribus reuelatus fuisse recte statuitur, nihil tamen hoc euincit aliud, quam nefandos philosophastros, fastidientes diuinae reuelationis mysteria, et aptius, quod credebant, atque elegantius ad gentilis mataeologiae normam philosophari cupientes, ingenii fanatici somnia sapientiae domesticae suppofuisse, et vt fraus lateret suos, gentiles autem crederent, tantos sapientiae thesauros ad eos ex gente sua peruenisse, formulas sacras inter suos receptas impio systemati adaptasse. Id quod inductione facta facile demonstrari posset, nisi ex praecedentibus satis iam posset intelligi colligique. Cum enim e. g. de Trinitate in diuinis quaedam audiuissent, ex eo trinitatem quandam Cabbalisticam exsculpserunt, cum filium Dei esse creatorem rerum omnium didicissent, Adam Kadmon inde efformatus est: cum hunc mediatorem inter Deum et homines constitutum nouissent, primo principiato suo hoc officium mediatorium, in emanationibus diuinis distribuendis datum est: cum regnum diuinum in oeconomia gratiae manifestatum esse ex ore patrum percepissent, regnum inde Cabbalisticum, in quo Dei essentia se visibilem et palpabilem exhibet exstruxerunt: cum animam ad Dei imaginem conditam legissent, nouam inde animam ex essentia Dei sculptam et fabricatam tanquam emanationem quandam homini tribuerunt: cum ex nihilo condidisse Deum omnia a patribus traditum accepissent, paradoxa inde creatio Cabbalistica formata et emanationi vox alienae significationis tributa est: cum angelos quosdam defecisse legerent, inde angelis corticibus natura mala adscripta est, ex emanationis remotiori a fonte suo disiunctione orta: cum lapsum protoplastum esse, vniuersalis traditio affirmaret, auulsionem hominis ab emanationum serie, et implicationem corticum ad eum lapsum significandum excogitauerunt. Verbo cum lucem esse Deum in scripturis inuenirent, phrasi allegorica ad impuras notiones suas de lumine infinito se vsque ad materialitatem ex essentia sua producendam extendente abusi sunt. Haec et alia tantum abest, vt nobis, puriora dogmata in Cabbalistica philosophia latere, persuadeant, vt potius nefanda consilia eorum, qui domestica sapientia ita abusi sunt ad palliandos errores gentiles, faciant manifestissima. Qui itaque hic aurum ex scoriis seligere satagunt, laudando quidem conatu pietatem produnt, prudentiam

vero non item; dum incautiores externis verbis decepti rerum quandam atque dogmatum concordiam perperam cogitant, et eadem ratione hallucinantur, quo illi labuntur, qui harmoniam nobis Platonicam vel Stoicam cum Chriſto cudunt externo verborum ſplendore decepti. Neque vero huius rei culpa in ſolos recentiores Cabbaliſtas referenda eſt, ſed veteres quoque in eodem luto haeſerunt. Quod qui negant, eos rogamus, vt doctrinam Soharicam de tribus ſupremis principiis ex Deitate profluentibus, ſiue tribus ſephiris ſuperioribus cogitent, expendantque ſimilitudinem, quam Iochaideae diſciplinae alumnus quidam in tr. *Raia Mehimna* [m] attulit; eamque cum ſacroſancto dogmate de Trinitate Chriſtianorum comparent: ex ea enim luce meridiana clarius intelligent, ea tria principia nec cum infinito Deo coëxiſtere, ſed ratione originis eo eſſe inferiora, nec aequali inter ſe gradu conſtare, ſed inaequalitatis rationem tenere; et ad inferiora ita emanare, vt in omnibus mundorum ordinibus, etiam in materiali eorum eſſentia deprehendatur. Quod qui pro Chriſtiano et orthodoxo habet, is nae, quid Chriſtiana religio doceat, neſcit; qui corruptum ac deprauatum a recentioribus Cabbaliſtis eſſe clamat, ſyſtema Cabbaliſticum ſe non intelligere, prodit. V. Poſito vero ſyſtemate Cabbaliſtico tali, quale non ſine veriſimilibus rationibus Iudaeis tribuimus, haud difficile eſt, de eo pronuntiare, quid ſtatuendum ſit. Nempe et matris et ſororis, (philoſophiam Orientalem et Alexandrinam intelligimus) faciem accurate refert, et cum ex iisdem fontibus hauſta ſit, idem quoque de ea iudicandum eſt. Nempe eſſe philoſophiam quandam fanaticam, ex iudicii accuratioris defectu et imaginationis extra orbitam vagantis imperio ortam, et enthuſiaſmum quendam nefandum habuiſſe pro ſcopo. Prius enim ex inepta hypotheſi, Deum tanquam lucem quandam extenſam non modo ſe explicuiſſe, ſed in tot, quoque emanationum partes ſe diſſecuiſſe, vt materialis tandem eius eſſentia fieret, vel potius, ſi hos philoſophos audias, cuncta, ne materia quidem in ſe excepta, diuina natura ſpirituali conſtare liquet, et genealogiae ineptiſſimae ſephirarum mundorumque fundamento alio nullo niſi imaginariis quibusdam notionibus nixae probant: poſterius tota conſtitutio philoſophiae huius demonſtrat, quae ſuppoſito principio: cuncta ex Deo fluxiſſe, eſſeque radios explicantis ſe Dei; cuncta quoque iterum in eſſentiam DEI reuocat, reducitque; id quod enthuſiaſmi omnis cardo eſt. Ita enim Cabbaliſtae docent: omnes res, ne quidem materia excepta ex Deo effluxiſſe, eſſe animam particulam ex eſſentia Dei excerptam, exciſamque; Deum radios eſſentialitatis ſuae vsque ad materialitatem extendere, eamque illius facere participem; cuncta itaque, et praecipue animam per varias gradationes, ordinesque atque reuolutiones ad hunc fontem fontium infinitum eſſe reducenda, et in eo felicitatem hominis ſummam conſiſtere. Haec cum ſyſtemate Orientali et Alexandrino diligenter conferenda

m) Cabb. denud. T. I. P. IV. p. 189.

renda ſunt, ſcopusque eorum conſiderandus eſt, quo facto, niſi toti fallimur, luce meridiana clarius conſtabit, enthuſiaſmum proram puppimque eſſe, vt Orientalis et Alexandrinae, ita Cabbaliſticae quoque philoſophiae. Nec aliud ſyſtema emanatiuum patitur, quod, vt omnia ex Dei natura atque eſſentia deriuat, ita cuncta quoque in eam reducit, maxime vero homini eum philoſophiae finem commendat, vt in hunc fontem ſuum regredi et abſorberi tandem ab eo, ex quo effluxit, queat: quae vera anima enthuſiaſmi philoſophici et theologici eſt. VI. Ex his vero quaeſtio etiam de Atheiſmo philoſophiae Cabbaliſticae decidenda eſt, quae tantopere viros doctos in partes ire coëgit. In qua vt λογομαχίαν euitemus, quae ſaepius ancipitem et incertam in hoc argumento concertationem fecit, praemonendum eſt, de atheiſmo philoſophico diſputaturos, aut de directo aut de indirecto loqui. Directus atheiſmus eorum eſt, qui aut Deum eſſe diſerte negant, aut aliud praeter ens ſummum Deum conſtituunt, aut ſine Deo rerum omnium origines definiunt explicantque, Deum dicis gratia tantum aſſerentes: indirectus atheiſmus autem eorum eſt, qui quidem et Deum ſummam eſſe cauſſam, et accepiſſe ab eo originem omnia referunt, eam vero Dei naturam, illumque rerum omnium ortum ponunt, quibus neceſſario eſſentia Dei euertitur, eaque Deo natura, ea attributa adſcribuntur, quae ipſam Dei notionem tollunt. Et prius quidem apertam impietatem prae ſe ferre, dubio non caret. De poſteriori vero diuerſa ratione pronunciandum eſſe putamus. Quidam enim ita de Deo inſtituunt praecipiuntque, vt licet cuncta ex eo deriuent, per eum tamen non aliam naturam, quam hoc vniuerſum varia ratione modificatum intelligant, quae impietatis ſpecies praecipue Spinozae ſolet tribui, rectene an ſecus? hic loci non diſputamus, id vero facile conceſſuros eſſe omnes cordatos ſperamus, tales philoſophos impietatis valde eſſe ſuſpectos. Quidam cautius inſtituentes Dei naturam, quantum pote ab omni imperfectione liberant, et diſtinctionem quoque inter eum et effectus ſuos extrinſecos ponunt; at ita tamen de rerum omnium origine diſſerunt, vt naturam diuinam in partes diſcerpant, et dum omnia ad hunc fontem reuocant, deiſmum quendam introducant, qui implicite naturam Dei euertit, quamuis nec hanc impietatem intendant, nec forte hanc conſequentiarum ſeriem agnoſcant fateanturque. His, vt debent, praeſuppoſitis, ne praecipitanter agamus in ardua quaeſtione, doctrina Cabbaliſtarum tota probe conſideranda eſt. Quod vbi agimus diſpaleſcit primo, vt Iudaeos omnes, ita etiam Cabbaliſtas ab omni non atheiſmo modo, ſed pantheiſmo quoque vehementer abhorrere, omnemque in eo locare operam, vt Deum ab omnibus, quae ex eo dependent, diſtinguant, et vnitatem Dei in tuto collocent. Non prouocabimus ad exotericam Iudaeorum doctrinam et articulos gentis huius fundamentales, ſed ipſos Cabbaliſtas teſtes volumus, qui ſollicite caueant, ne Enſoph cum reliquis emanatiuis confundatur. Id vel ex vno

τȣ̃ Adam Kadmon ſchemate intelligi poteſt, in quo vaſa illa luce vacua ideo excogitarunt, vt hac quaſi ſepe infinita lux deitatis ab omnibus emanatiuis finitis diſtingueretur: hinc res quidem omnes a ſuprema vnitate dependere, et cum ea connecti aſſerunt, ſed diſtinctas ſimul a Deo eſſe fatentur. Prolixe id demonſtrare conatus eſt Irira [n], euincens: *quod cauſſata, quae emanant a cauſſa prima, non aſcendant ad copiam infinitam, quodque neceſſe ſit, eſſe vnum, quod ſit ſummum et perfectiſſimum inter omnia contingentia: quod infinitas ſit attributum ſolius cauſſae primae: quod cauſſa prima non agat ex abſoluta neceſſitate et natura, ſed ex conſilio intellectus ſui et arbitrio voluntatis et electionis ſuae: quod magna ſit differentia inter bonum perfectiſſimum infinitum ſiue emanatorem, et inter emanationes, luminaque enſophica et monadica, et differant ea, vt formans et formatum, perficiens et perfectum, cauſſans et cauſſatum: quod cauſſa prima omnibus cauſſatis ſuis manifeſtauerit eſſentiam et naturam ſuam, ſed non ipſam, quatenus talem, ſed ita, vt ſe ipſam reſtrinxerit, et quaſi multiplicauerit, atque illa produxerit finita et multiplicata. Quod Deus ſeſe applicuerit ad cauſſata ſua futura, non ſecundum eſſentiam ſuam, quae incomprehenſibilis eſt, ſed ſecundum illum conceptum determinatum et definitum, quem de immenſitate et amplitudine eius iſta poſſint ſupportare, quique ſecundum exiguitatem intellectus noſtri ab ipſo admodum diuerſus et diſtinctus eſt, licet ſemper maneat radix quaſi aliqua cauſſatorum finitorum, multiplicium, mobiliumque remanens in ſimplicitate infiniti, cauſſaque eorum immobilis, quamuis coniungatur cum natura multiplici et mutabili.* Talia paſſim et Irira inculcat, et ceteri quoque monent, quae luculentum argumentum ſunt, procul abfuiſſe mentem Cabbaliſtarum ab eo atheiſmi genere, quod omnia eſſe vnam numero ſubſtantiam facit. Quamuis enim cuncta ex Deo emanaſſe ſtatuant, tantam tamen differentiam inter fontem et emanatiuum ponunt, quanta eſt inter infinitum et finitum, emanationes quoque non vt actus Dei immanentes, ſed vt prodeuntes et tranſeuntes conſiderant. Et hac quidem atheiſmi notione ab eius culpa omnino liberandi ſunt. Aſt cum quaeritur, annon indirecte eiusmodi dogmata affirmauerint, quae viam ad atheiſmum ſternant, eiusque indolis ſint, vt naturam Dei euertant, fatemur Cabbaliſtas, ſi non manifeſtae impietatis, certe imprudentis impiaeque negligentiae accuſandos eſſe, quod ea admiſerint, quae multis modis in Deum peccant. Non fieri in eo Cabbaliſtis iniuriam, intelligent, qui conſiderauerint: poſuiſſe eos *ſecundo* pro indubitato principio axioma illud ſenſu abſoluto ſineque vlla reſtrictione aſſertum: ex nihilo nihil fit, et hinc, *tertio* Deum pro ſubiecto, ex quo omnia, tanquam ex fonte, profluxerint, habuiſſe, omnemque entitatis rationem non radicaliter tantum, efficienter et dependenter, ſed et eſſentialiter (ſi ita loqui licet) ad eum retuliſſe, adeoque *quarto* ita

n) Diſſ. II. c. 4. ſeqq. p. 48. ſeqq. V. c. 3. p. 93. c. 9. p. 101. c. 10. p. 104.

to ita rerum omnium ſubſtantias, cum vnitate Dei connectere, vt tantum ratione finitatis, dependentiae, et modificationis, non vero ratione eſſentiae ab eo differant; naturam Dei, *quinto*, in extenſa quadam notione poſuiſſe, et ex eius modificatione, retractione, et ſeparatione partium finitarum a toto infinito, rerum omnium eſſentias et origines deriuauiſſe, hincque, *ſexto*, ipſam materiam ex condenſatis et compreſſis diuinae lucis radiis deriuauiſſe, quamuis voce materiae luſerint, et notionem mentis priuatiuam ad palliandum errorem nobis obtruſerint; et ita cum omnibus aliis emanatiui ſyſtematis generibus, recte accuſari poſſe, quod extenſionem in Deo poſuerint: ob eam quoque rationem *ſeptimo*, mundum Deum expanſum et manifeſtatum, etiam in creaturis atque ſubſtantiis materialibus dixiſſe; diſtinctionem vero, *octauo*, inter cauſſam et cauſſatum non in differentia eſſentiali ſed metaphyſica, et in ſolis conceptibus intellectus verſanti poſuiſſe, et ſic reuera Deum a creaturis eſſentiali quadam ratione non ſatis diſtinxiſſe, hincque, *nono*, inepte quoque, licet ſyſtemati ſuo conuenienter, rerum omnium refluxum in eſſentiam Dei, per modum compreſſionis et retractionis emanationum aſſeruiſſe. Eſſe haec omnia Cabbaliſtarum dogmata genuina, in antecedentibus inuictis rationibus demonſtrauimus: at impietati ſtratam haec aperire viam, quis eſt, qui negare audeat? Nam cum emanatio πρῶτον ψεῦδος ſit, quod Cabbaliſtas ad hos errores omnes ſeduxit, eo quod deſerta ſimplicitate religionis patriae negarent ex nihilo, etiam per operationem cauſſae infinitae, nihil fieri poſſe, manifeſtum eſt, eos de Dei eſſentia notionem ſibi formaſſe extenſam, ſine qua totum ſyſtema Cabbaliſticum nec conſiſtere, nec intelligi poteſt, quomodo communicata eſſentia ſua, Deus ita ſe limitauerit, vel vt Cabbaliſtice loquamur, radios ſuos retraxerit, vt tandem materiae quoque eſſentialitas ex ea oriri, et per hanc retractionem et limitationem ei materialitas induci potuerit? Quam abſurditatem recte notauit acutiſſimus Morvs [o], monendo: *Cum Or Haënſoph naturae ſit neceſſariae ac immutabilis, qui fieri poſſit, vt retrahat ſe ipſum a puncto vllo, quo adeo vaſtam relinquat concauitatem, in qua mundis creandis ſit locus? Quaſi natura Dei craſſa eſſet, ac corporea, nec mundi, vbi ipſe ſit, eſſe poſſint: praeterea diſcerptibilitatem, ſiue ſeparationem vnius partis ab altera, corporis proprietatem eſſe, non ſpiritus. Cumque Deus vbique ſit ſibi ſimilis, ſi poſſit disiungere eſſentiam ſuam a tali puncto, poſſe profecto a quouis puncto, atque ſic fiſſuram facere per totam ſuam eſſentiam, atque ſic diuidere ſe ipſum in duas partes: quod etiam demonſtrationi eſſet, contra infinitatem eius. Poſtremo vacuum illud, quod imaginentur, poſtquam Deus ſe a puncto quodam retraxerit, non eſſe meram non-entitatem, ſed ſubſtantiam incorpoream et neceſſario exiſtentem, et tamen*

o) Cabb. denud. T. I. P. II. p. 65.

tamen distinctam a Deo, quod sit impossibile. Nec distinctio inter Deum et creaturam, inter emanans et emanatum sufficit, vt haec substantia sua et natura differre ostendant, cum in modo tantum, nempe in limitatione eius ea tota quaeratur, omnia vero vnam tantum constituant substantiam, licet alio, quam Spinoza, magis philosophice ineptiens, asseruit modo, nempe non affectione quadam, sed emanatione, vt radii solis, quamuis ex sole emanent, et in notione atque idea intellectus nostri a sole distingui queant clarissime, tamen cum sole vnam eandemque substantiam constituunt. Non ignoramus, nec negamus quoque, veniam hic poscere philosophos Cabbalistas, eo quod nec consequentiarum harum absurditates viderint, nec accurate philosophari in ea re potuerint, cum metaphysicis meditationibus non satis assueti, et imaginationis simulacris, more Orientalium seducti, corporeos quosdam sibi, de rerum originationibus conceptus formauerint: nec inuiti concedimus viris doctis, eis ideo exoso atheorum nomine parcendum esse. Interim tamen cum de dignitate, praestantia et pretio philosophiae Cabbalisticae sententia dicenda sit, haec quoque non reticenda sunt, sed ficus ficus appellanda et scapha scapha. Aequitas vero hoc quoque loco postulat, vt apologiam pro Cabbalistica philosophia audiamus, pro qua ita perorauit vir prorsus in his literis egregius, et quod vehementer dolemus, nimis mature melioribus eruditionis partibus ereptus B. Io. Iacobvs Syrbivs [p], quem primum fere nobis historiae philosophicae, maxime dogmaticae accuratioris amorem studiumque instillasse, grati recordamur. Monet is: falsum esse, quod Cabbalistae vnam tantum substantiam posuerint, cum principiatum primum substantiam quidem dixerint, at differre a substantia caussae primae agnouerint: per emanationem eos non intelligere diuisionem essentiae participatae, sed, vt loquitur Irira [q], constitutionem de non esse in esse, adeoque notionem istam alio longe sensu, quam alias fieri solet, accipiendam esse, cum alias emanans coëxistere illi, ex quo emanat, dicatur. Nec omnes res emanasse, sed aliquas tantum, reliquas fabrefactas et formatas tantum dici, vt ex definitionibus mundorum appareat. Hinc etiam de Deo ita eos philosophari, vt eum finem suum obtinere, ideoque existere posse sine rebus creatis, has autem mero nudoque arbitrio suo produxisse fateantur. Reseruare quoque Deo illos independentiam, infinitatem et simplicitatem, perfectionem, vim agendi infinitam, immutabilitatem, creaturas vero finitas multiplices et compositas, potentiales, mutabiles esse contendere. Retractionem autem allegorice et aenigmatice intelligendam esse. Dici haec erudite et acute facile aequus lector fatebitur, an vero vir doctissimus ita caussam Cabbalistarum perorauerit, vt ab omni suspicione erroris liberandi sint, merito dubitamus. Nam principiatum primum substantia sua a caussa prima differre facilius dicitur quam probatur, et totum systema τȣ̃ Adam Kadmon euertit, qui eadem ratione cum caussa prima connectitur, vt cum caussatis suis inferioribus, quae ex natura diuina, eo mediante, participant. Emanationis autem notionem

p) Diss. cit. p. 22. seqq.

q) Diss. V. c. 9. §. 2.

nem veram ſecutos fuiſſe Cabbaliſtas, Irirae verba non negant, ſed adſtruunt. Quemadmodum enim in emanatione emanatiuum ab emanationis fonte progreſſum in eum ſtatum prodit, in quo prius non fuit, id eſt, in eum qui fuit non-ens, ita neceſſario prius in *τὸ* eſſe fontis ſui latuit, alias ex nihilo extitiſſet, quod primo Cabbaliſtarum principio eſt aduerſum; ſicque ſubſtantiam fontis ſui retinet. Id quod non negat IRIRA [r], ſed operoſe adſtruit. Quod vero inter mundum emanatiuum et creatiuum diſcrimen poſuerint, et vtrumque inter ſe diſtinxerint, certum quidem eſt, at non euincit, mundum Briahticum ex non ente creatum eſſe: id enim non admittit primum Cabbaliſtici ſyſtematis principium. Supra quoque luculenter oſtendimus, hanc creationem ex non praeexiſtente materia non de ſubſtantia, ſed de modificationibus emanationis, et lucis diuinae in progreſſu mundorum attenuatae magis et limitatae intelligendum eſſe, quae priuatio omnino ex non-ente extitit, at nihil minus, quam creationem ſubſtantiae ex nihilo inuoluit. Nullus enim mundus eſt, ne materiali quidem excepto, qui non ex Deo emanauerit, eius radiis a ſupremis ad infima deſcendentibus, vt ſupra demonſtratum. Quamuis itaque mundi variis modis pro gradatione emanationum a Deo differant, eſſentiale tamen in mundo non ex Deo tantum eſt, ſed ipſe Deus, in mundis explicatus. Id quod luculenter indicauit IRIRA [s], qui ita philoſophatur: *Deus cum omnibus cauſſatis ſit eminentior, ita retraxit ſeſe in ſe, vt cum nullo eorum conueniat, et per hanc retractionem* (id eſt limitationem infinitatis ſuae) *ab omnibus videtur ſeparatus: ſed quia etiam applicatur ad omnia tanquam cauſſa, quoad eſſentiam, potentiam et operationem eorum, ſimul tamen etiam eſt omnia in omnibus, vt, quia ipſe lux eſt, quae illa implet, ipſis plane ſit intimus.* Eadem alibi quoque repetit, et imprimis hoc vrget, quod rem totam extra diſputationem ponit: *Enſoph tam intra ſe, quam qui foras in emanationem ſe exſerit, eſſe vnum, et ſubſtantiam vnam, cum hac tamen diſtinctione, quod Sephirae in Enſoph ſint per modum vnius et ſingularis, cauſſantis et eminentis, atque independentis et infiniti, in Aziluth modo quodam formali, plurali et determinato.* Haec non Irirae tantum metaphyſica eſt, ſed veterum quoque Cabbaliſtarum, qui, quamdiu ſyſtemati emanatiuo adhaerere creduntur, tamdiu ab his erroribus liberari non poſſunt. Quae vero adiicit vir eruditus, haec ſomnia Loriiae, Irirae et recentiorum veteribus Cabbaliſtis tribui non poſſe, reuera nihil dicunt: non enim alios habemus Cabbaliſtas, quam qui huic ſyſtemati adhaerent. Quodſi ergo Cabbaliſtae athei dicendi non ſunt, quod voce ſtricte ſumta facile largimur, agnoſcendus tamen Deiſmus eorum ab iſta impietate prope remotus, eo quod totam Dei definitionem euertit. Ex dictis vero quaeſtio quoque illa lucem accipit, vtrum Spinoza Cabbaliſtarum placitis inſiſtens, eorum in caſtra transierit, nec ne? Nos totam quaeſtionem curioſam magis, quam neceſſariam eſſe putamus, parumque noſtra intereſſe, vnde errores ſuos Spinoza habuerit? Quod ſi tamen aliquid de ea dicendum, non eius roboris

r) l. c. c. 12. p. 108. c. 3. p. 94.

s) loc. citat.

nobis videntur eſſe Cl. Wachteri rationes, licet copioſe adductae, vt eadem inceſſiſſe via Spinozam, qua Cabbaliſtae, exiſtimemus. Cauſſam praecipuam eam eſſe putamus, quod Spinozae ſyſtema emanatiuum non placuerit, ſed is immanente Dei modificatione mundum extitiſſe ſtatuerit. Quod ſatis manifeſte prodidit, mundum diuinae naturae neceſſarium effectum eſſe aſſerens, cuius contrarium Iriram pronuntiantem ſupra audiuimus. Quando autem vir doctus contendit, principiatum primum Spinozam deſignaſſe per abſolutam naturam, per quam Deum omnia, produxiſſe dicit, in eo, niſi prorſus coecutimus, fallitur. Ait enim de hac natura Spinoza [t]: *Omnia quae ex abſoluta natura alicuius attributi Dei ſequuntur, ſemper et infinita exiſtere debuerunt, ſiue, per idem attributum aeterna et infinita ſunt.* Hoc vero totum ſyſtema Cabbaliſticum euertit, cuius cardo in eo vertitur, quod Deus radios ſuae lucis infinitae retraxerit, vt poſſint exiſtere mundi, id eſt, quod infinitati ſuae limites induxerit, ſicque ſubſtantiam ex ſe emanantem fecerit finitam, vnde omnia praeter Enſoph finita ſunt, licet propter propinquitatem emanationis Adam Kadmon eiusque ſephirae in Aziluth conſideratae, nomen Enſoph gerant, non quod ipſae infinitae ſint, ſed quod proximum gradum ab infinito tueantur. Sed vno eoque luculento argumento differentia inter ſyſtema Cabbaliſticum et Spinoziſticum oſtendi poteſt, licet eo ipſo loco Spinoza ad antiquorum Hebraeorum conſenſum prouocet [u]: nempe *Deum rerum omnium cauſſam immanentem, non vero transeuntem* ſe agnoſcere fatetur Spinoza. At Deum eſſe cauſſam rerum non immanentem, ſed emanantem, ſicque Deum manifeſtatum explicatumque a Deo occulto diſtinguendum eſſe Cabbaliſtae vbique ingeminant, ſicque ipſi immane inter ſuum et Spinoziſticum ſyſtema diſcrimen ſtatuunt.

Vſus Cabbalae. §. XV. Ex his vero, quae de praeſtantia pretioque Cabbalae philoſophicae fuſe diſſeruimus, iam de vſu quoque eius iudicare quis facile poterit. Eum enim exiguum eſſe in confirmanda veritate religionis Chriſtianae, ex dictis manifeſtum eſſe putamus. Quamuis enim *κατ' ἄνθρωπον* contra Iudaeos eo nomine adhiberi queat, vt oſtendatur, nec trinitatem, nec filium DEI creatorem et mediatorem, nec alia dogmata, quae Chriſtiana religio habet, adeo Cabbaliſtis diſplicuiſſe, vt non hanc arcanam philoſophiam ſuam ad horum dogmatum typum diſtribuerent et attemperarent, adeoque iure nos credere, ea dogmata, quae gens Iudaica tam foede corrupit, ex quo in ſcholis gentilium philoſophari coepit, olim inter Iſraëlis poſteros nota atque tradita fuiſſe: cauendum tamen magnopere eſt, ne Cabbalam aliquam puram exſculpamus, quam, vbi Iudaei negauerint, nullibi inuenire poſſimus, niſi in mente illorum, qui ea, quae demonſtranda ſibi ſumſerunt, pro rationibus demonſtrationis vitioſo concludendi modo afferunt. Meliorem vero vſum habet philoſophia Cabbaliſtica in hiſtoria philoſophica, in qua meliorem et iucundiorem

par-

t) Prop. XXI. Eth.

u) Ep. XXI. ad Oldenburg.

partem hiſtoriae philoſophiae Iudaicae conſtituit, et non contemnendum fructum promittit. Eleganti enim exemplo humani ingenii deliria, relicto ſemel rationis et reuelationis ductu, ob oculos ponit, et enthuſiaſmum philoſophicum, quae deteſtanda animorum peſtis eſſe ſolet, viuis depingit coloribus. Maxime vero nobilis pars eſt hiſtoriae philoſophiae Orientalis et Alexandrinae, quae cum circa Saluatoris in carne apparentis tempora magnam Orientis et Aegypti partem fuiſſet peruagata, etiam in eccleſiam Iudaicam et Chriſtianam irrepſit. Vnde prodeuntes ex hac ſchola tum Iudaei, tum Chriſtiani quidam, receptis dogmatibus his tribus philoſophiae generibus communibus, nouas haereſes condiderunt. Cuius luculentum exemplum Gnoſtica deliria, maxime vero Valentiniana ſomnia eſſe poſſunt, de quibus noſtro tempore inter G. HOOPERVM [v], RENATVM MASSVETVM [x] et I. FR. BVDDEVM [y] diſputatum eſt, illis earum origines ad Platonicam, hoc ad Cabbaliſticam philoſophiam referentibus. Qui ſi paulo attentius ad origines harum haereſium reſpexiſſent, vidiſſent, quod tandem B. BVDDEVS [z] candide faſſus eſt, philoſophiam Orientalem a Platonicis Alexandrinis intra limina ſua receptam, nouumque, quod ex hac cuſum eſt, theologiae genus verum fontem horum omnium fuiſſe, nec mirum eſſe, ſi ſyſtema Orientale, Alexandrinum, Cabbaliſticum, et Valentinianum in multis conueniat, cum in eo conſpirauerint hae ſectae omnes: eſſe non tantum in Deitatis ſinu certum emanationum numerum, ſed ex hoc quoque pleromate progreſſos eſſe alios emanationis ordines ad condendum mundum. Hoc aeones Orientalium et Valentinianorum volunt, hoc ſephirae Cabbaliſtarum, hoc trina principia Alexandrinorum in diuinis et reliqua Deorum daemonumque caterua innuunt. Quae vero Maſſuetus obiicit, qui recentiorem Cabbalam eſſe putat, quam vt referri ad illa tempora queat, quo mundum erroribus repleuit Gnoſtica mataeologia, ea ex ſupra dictis facile refelli poſſunt, vbi ad obiectiones Morini, quas ſuas fecit doctus ille coenobita, accurate reſpondimus, et veros natales Cabbalae philoſophicae deteximus. Verum de his in hiſtoria philoſophiae Chriſtianorum veterum dicendi locus erit commodior. Quae itaque hiſtoriae philoſophicae vtilitas in genere eſt, ea etiam hiſtoriae philoſophiae Cabbaliſticae adſcribenda, praecipue vbi accurate tradita fuerit, cum ob ingentem, quam fouet obſcuritatem et difficultatem, pauci ſint, qui lucem his tenebris foenerare laborant, ſicque praeiudicia diſpellere ſatis pernicioſos errores gignentia conantur. Quod cum pro virium modulo nos praeſtitiſſe ſperemus, tractationi de philoſophia Iudaica, et ſimul Tomo ſecundo philoſophicae hiſtoriae iam imponimus

F I N E M.

v) In coniecturis de Valentinianorum haereſi ex Aegyptiaca theologia Lond. 1711.

x) Diſſ. I. in Irenaeum §. 21. p. 20.

y) Pec. diſſ. de Valentin. haereſi ad calc. intr. in hiſt. phil. Hebraeorum.

z) Conf. noua editio p. 619. et Iſagoge p. 138.

SVPPLE-

SVPPLEMENTA
ET
EMENDATIONES NONNVLLAE
AD
TOMVM PRIMVM
ET SECVNDVM
HISTORIAE CRITICAE
PHILOSOPHIAE.

Habes his, *Lector beneuole*, leue aliquod ſpicilegium, collectum cum plagulas impreſſas relegendo luſtraremus. Cum enim in iis quaedam typothetarum erroribus perperam impreſſa obſeruaremus, quod ignotae manus ductus in exemplari, cuius nitidius deſcribendi copia noſtro loco nobis amanuenſe carentibus defuit, interdum minus aſſecuti eſſent, quae lectorem morari poſſe videbantur, ea in his paginis ſuſtulimus: neglectis tamen leuioribus, quae cum in ſenſus mox occurrant, facile Lector ipſe corriget. Dabitur in his humanitatis venia, praeſertim cum vltimam manum editioni libri magnae molis, nimia locorum intercapedine ab ea disiuncti imponere ipſi non potuerimus. Deinde ea adiungere placuit, quae dum moram liber edendus faciebat, interim obſeruauimus, ex quibus lux quaedam poſſit dictis affulgere, vel clarius et luculentius nonnihil exprimi, quod obſcure dictum eſſet. Virorum quoque quorundam doctorum obſeruationes interim a nobis cognitas ad examen reuocauimus, pauca quaedam autem emendauimus, plura, vt candorem decet in verum inquirentis addituri, ſi quae monenda videantur, nobiſcum communicaſſet virorum doctorum humanitas. Vt enim in tam longo itinere ſine errore et hallucinatione progredi ſupra humanam conditionem eſt, ita locum dare meliora monentibus nunquam ſubterfugimus.

Praef. pag. 2. l. 27. poſt, *annotationum* add. *caterua et obſeruationum.*

Pag. 3. l. 23. pro *qui* lege *quae.*

Pag. 5. l. 3. pro *ſtudium* l. *ſtudio*, et l. ſeq. pro *ſtudio*, *ſtudium.*

l. 24. poſt CICERONE add. (*) et in fine pag. *Tuſc. Qq. l. V. 3.* conf. *infra p. 1009.* vbi de ea re ex inſtituto.

Pag. 18. l. 28. pro *veriſimilitudines* l. *veriſimilitudinis.*

Pag. 19.

Pag. 19. ad fin. §. 13. add. Hic vero id quoque cauendum, ne, quod in ſtudio philoſophiae ſectariae toties factum eſt, et hodie quoque interdum fieri videmus, ſyſtema ſectae vel praeceptoris pro veriſſimo et vna veritatis regula habentes, putemus, omnem philoſophorum orbem etiam vetuſtiſſimum, in eandem opinionem conſenſiſſe, quam ſecta iſta, eiusque conditor definiuit. Hoc enim vbi fit, omnia confundi, incerta pro certis obtrudi, ſuppoſititia pro genuinis haberi, veteribus nouos ſenſus affingi, et hoc pacto miſerabile chaos philoſophica hiſtoria indignum condi neceſſe eſt. Nec, ſi quoque cuncta erudite ornentur, aliud inde enaſcetur, niſi vt intelligamus, quid optemus vt veteres noſtrae ſectae vel opinionis cauſſa docuerint. Quod a philoſophica hiſtoria merito arcendum, quae ea tantum enarrat, quae facto examine ſecundum fidei hiſtoricae leges veriſimilia ſunt, philoſophos tradidiſſe, ſiue veritati conſentanea ſint, ſiue errores foueant. Valde contra hanc cautelam, turpiter neglectam peccauerunt, qui theologiae naturalis hiſtoriam ſcripſerunt: hi enim cum rectiores de Deo ſenſus ſibi merito concepiſſent, vel ex ſecta et opinione ſua aſſumſiſſent veterum philoſophorum, barbarorum Graecorumque mentem miſere euerterunt, et vbique ſana, pulchra, commendanda viderunt, illis indignati, qui craſſos inter eos errores detexerunt, ſtatueruntque cum D. Paulo, eos in ſapientia ſua inſaniuiſſe. Qui ſi hoc vnum cogitauiſſent: omnem veteris theologiae naturalis orthodoxiam euerti, hoc principio ſenſu abſoluto ab omnibus admiſſo, ex nihilo nihil fit, indeque eos vel materiam ex Deo deriuauiſſe, vel Deo coaeuam ſtatuiſſe, ab ineptiente iſta interpretatione philoſophiae veteris abſtinuiſſent.

Pag. 20. l. 26. ſeqq. haec ad annotationes rectius poſito (*) referri poſſunt.

Pag. 22. l. 23. poſt verbum, *Platonicorum*, add. illa ex Orientis et Aegypti diſciplina in ſua arua deriuantium.

Pag. 24. l. 29. pro *dum* l. *cum*, p. 27. l. 32. pro *ratio* l. *rationem*, p. 32. l. 7. pro *quae* l. *qui.*

Pag. 33. not. o. add. Dedimus ſpecimen codicis egregii cum verſione *capitis primi* Germanica, variantibus lectionibus et annotationibus in *Collectan. criticis ad hiſtoriam L. Germ. ſpectantibus Vol. VI. P. XXII. p. 171. ſeq.* vbi plura de pretio huic collectioni ſtatuendo.

Pag. 43. l. 16. pro *ſecundi* l. *ſecundae*, p. 45. l. 16. pro *recipientium* l. *reiicientium*, p. 46. l. 9. pro *Antidiluuiana* l. *antediluuiana*, p. 47. l. 24. pro *quos* l. *quas*, p. 49. l. 8. poſt, *fuiſſe*, add. *aſſerit*, p. 61. l. 9. pro *poſteris* l. *poſteros.* p. 69. l. 35. pro *exornatum* l. *exornato.* p. 73. l. 1. pro *et* l. *ex.*

Pag. 59. not. d. fin. add. Cel. WEIDLERI *hiſtor. aſtronomiae c. II. §. 4. p. 16. 17.*

Pag. 81. l. 20. poſt *quo*, add. *tempore* p. 82. l. 13. 14. pro *deceptum* l. *ſeductum ineptoque praeiudicio faſcinatum.*

Pag. 92.

Pag. 92. l. 40. pro *solae* l. *solo*.

Pag. 95. l. 35 pro LIBANVS, l. LIRANVS.

Pag. 101. l. 11. ad not. Illustrari haec ex iis possunt, quae de astronomia Iobi habet WEIDLERVS *hist. astronomiae c. II. §. 13. p. 24.* ea vero luculenter probant, praeter vulgarem quandam siderum notitiam nullam artis huius cognitionem habuisse Iobum.

Pag. 103. not. ff. post 504. pon. *addatur praeter chronologos*, ib. not. k. pro *credibile* l. *credibiles*, p. 107. l. 10. pro *qui* l. *quae*, p. 108. not. l. pro *libros* l. *libris*, p. 112. l. 32. pro πατροπαραδοία, l. πατροπαράδοτα, p. 115. l. 35. 36. pro *iactabant auerruncabant* l. *iactabat auerruncabat*, p. 128. l. 19. pro *puncto*, pon. *comma*.

Pag. 130. l. 6. pro *quo*, l. *qua*. l. 10. post VITRVVIO add. not. *l. IX. c. 4.* vbi eius hypotheses astronomicas exponit.

Ib. l. 21. add. not. Distinguendum esse Berosum historicum ab astronomo contendit RICCIOLVS *almagest. p. 195.* quem alii sequuntur, eo quod HERODOTVS in *Euterpe p. 68.* Graecos polum, gnomonem, partesque diei duodecim a Babyloniis didicisse scribat, quod ad nouam Berosi gnomonicam respicere putant: Berosum historicum autem Alexandro M. fuisse contemporaneum constet. Ast nisi fallimur, viri docti perperam supponunt, Graecos ante Berosi tempora nihil astronomiae a Chaldaeis didicisse; cum contrarium indubitatis veterum testimoniis constet.

Ib. §. 20. add. not. conferri cum loco hoc Sexti potest, DIODORVS SICVLVS *l. II. c. 8.* addique Cel. WEIDLERVS *hist. astronom. c. III. §. 14. p. 40. seqq.*

Pag. 143. l. 23. pro *affere* l. *afferre*.

Pag. 148. l. 36. post *consedit*, add. not. conferri hic omnino debet viri elegantissimi ingenii THEOPH. SIGFR. BAYERI nimis mature historiae orientalis literaturae morte erepti *historia regni Graecorum Bactriani §. 6. seqq.*

Pag. 171. l. 7. pro *quo* l. *qua*, p. 173. l. 3. pro *apte* l. *ante*.

Pag. 179. l. 9. post, *eos*, add. *philosophorum*.

Ib. ad finem §. XII. add. not. (*). Ex dictis de viri cuiusdam docti ex Benedictinorum sodalitio inter Gallos sententia iudicandum est, qui nuper suppresso nomine edidit, *explicationem diuersorum monumentorum singularium, quae ad religionem vetustissimorum populorum pertinent*, *Paris 1739. 4.* lingua Gallica, quemque libri *de religione veterum Gallorum* auctorem, IACOBVM MARTINVM esse, constat, et facile lectori ex iis, quae contra Masseium disputat, subolebit. Is cum minime sibi placere omnia, quae de Mithra cultuque Mithriaco dixerunt celeberrimi viri, Philippus de la Turre, et Scipio Masseius, fateretur, antri cultusque Mithriaci nouam ipse dare explicationem constituit, supponens, Mithriaca sacra, qualia ad Romanos perlata sunt, non tota esse Persica, sed a piratis Phrygibus ad suae religionis normam attemperata, nec totam

Mithrae

Mithrae religionem exhibere aliud, nisi imaginem solis eclipsin patientis et ab eo conflictu victoriam reportantis, congratulantibus reliquis stellarum planetarumque constellationibus, quae hunc hostem vinci gaudeant. Ceremonias Mithriacas autem ex Iudaismo et Christianismo esse desumtas. Quibus innixus vir doctissimus dicam viris celeberrimis satis grauem scribit, qui aliam explicationem sequuntur, et imprimis Porphyrium insectatur, quod rerum vniuersi caussam Mithram significare, scripserit. Nos in viro docto variae eruditionis copiam suspicimus, potuisse autem nonnullis eum patrum coniecturis et explicationibus fidere, et licet nosset, eos omnia ad partes suas rapere, quae Christianis fauere credebant, siue vera essent, siue falsa, eorum tamen interpretationes sequi, et his fulcris vere ficulneis nouam istam interpretationem Mithrae inaedificare, merito miramur. Non examinabimus totam dissertationem; facient id, qui sibi constitutum habent, veteres ritus explicare: praeterire tamen hoc loco non possumus ea, quae nostrae, quam de Mithra dedimus, explicationi obstare videntur. Et I. quidem diligenter monemus, P P. ineptos prorsus in hoc argumento iudices esse, eo quod arcanos veterum gentilium cultus et religiones satis explorare nec potuerint, nec voluerint, cum ita sibi proposuissent, omnem gentilium religionem exponere, vt constaret, aut Hebraeis surreptam esse, aut innumeris absurdis constare; id quod in PP. lectione versato notissimum esse putamus, nec negari posse confidimus, nisi ab eo, qui coeca veneratione viros pietate magis et doctrina, quam iudicii acumine et accuratione claros prosequitur. II. Romanos quoque aeque ineptos esse iudices Orientalium religionis, nemo inficias iuerit, qui cogitauerit, eos ad patria placita, illius ceremonias plerumque retulisse, hincque innumera aliter exposuisse, quam Orientalium mens fuit. Quae obseruationes quam plurimis exemplis facile probandae vbi supponuntur, vt negari a veterum rerum perito non possunt, ita vno ictu omnem viri doctissimi explicationem euertunt. Ea enim tota nititur testimonio Luctatii, scholiastis Statii, qui ad STATII *Thebaid. l. I.* sub finem cultum Mithriacum ita delineat: *Persae in spelaeis coli solem primi inuenisse dicuntur, et hic sol proprio nomine vocatur Mithras, quique eclipsin patitur, ideoque intra antrum colitur. Est enim in spelaeo Persico habitu, leonis vultu cum tiara, vtrisque manibus bouis cornua comprimens, quae interpretatio ad lunam dicitur: nam indignata sequi fratrem occurrit illi et lucem subtexit: sol enim lunam minorem sua potentia et humiliorem docens, taurum insidens cornibus torquet.* Non excipiemus, quod facere poteramus, contra hunc testem, eum et Latinum esse, et aetate adeo a veteri ista religione remotum, vt eius interpretatio ex ingenio nata potius, quam Persarum relationibus accepta videri queat. Concedemus potius, eam explicationem apud Romanos mysteriorum Persicorum ignaros obtigisse, velut facilem et obscurissimo dogmati leuem

leuem ſignificationem et popularem ſenſum affingentem. Hoc enim facile perſuaderi nobis patiemur, modo certiora, quam attulit eius rei teſtimonia vir eruditiſſimus coaceruauerit. Aſt veram eſſe, et Perſarum menti conformem, eo minus nos conuincit diſſertatio eius, quo magis ipſe ſuppeditauit, ex quo ea confutari queat. Ipſe enim *p. 242.* obſeruat, Mithram a ſole ſaepius diſtingui, ad inſcriptionem apud GRVTERVM prouocans:

D. I. M. ET SOLI SOCIO

id eſt, *Deo inuicto Mithrae et ſoli ſocio.* Addere potuiſſet, Mithram in eo ipſo monumento, quod aere expreſſum eſt, a ſole diſtingui, vnde recte explicuit adiectam inſcriptionem:

DEO SOLI ET INVICTO MITHRAE.

Quod ſi Mithras a ſole diſtinguendus eſt, qua ratione ſolis eclipſin patiens dici poteſt, quo tamen ſenſu eſſe haec omnia intelligenda magna confidentia ſtatuit? Et annon haec ipſa nos eo deducunt, vt dicamus, Mithram aut plane diuerſum eſſe a ſole, aut hunc eius tantum imaginem. Viderit itaque vir doctiſſimus, qua ratione ſoli eclipſin patienti, et in hac ſola, quod vult, relatione conſiderato et Mithra vocato eam nominis ſignificationem tribuere queat, vt innuat Dominum, protectorem, patrem. Aut qua ratione ſol in hoc ſtatu eclipſeos dici poſſit mediator inter bonum et malum, ex vtriusque influxu participans, eumque cum inferioribus communicans. Haec enim aut nullum aut incommodum ſenſum, ſtante hac explicatione admittunt. Neque reliqua meliorem fidem inueniunt, quae afferuntur. Et facile quidem concedimus, Porphyrium in explicando cultu Mithriaco falſum fuiſſe, licet comprehendere nequeamus, quomodo conſentiant, quae Cl. auctor habet vno loco: Porphyrium hanc explicationem ideo excogitaſſe, vt Chriſtianos eo melius refelleret, cum alia non haberet, quae illis opponeret; et altero, eum a Gnoſticis hanc explicationem didiciſſe, at deprehendiſſe, ſe ab iis deceptum eſſe; prius enim cum poſteriore conſtare non poteſt. Quaecunque autem eſſe poteſt Porphyrii auctoritas, certum tamen eſt, non ad ipſum modo ſolem velut ſimulacrum et habitationem aeterni et diuini ignis, ſed ad hunc ipſum imprimis veteres Mithram retuliſſe, vt in ipſa tractatione luculenter demonſtrauimus. Quamuis itaque ſol Mithrae ſymbolo nonnunquam veniat, aſcendendum tamen altius, et diuinus ille ignis fons aeternus omnis emanationis cogitandus eſt, quem ignis ſymbolo Perſarum philoſophi (de his enim ſermo eſt, non vero de religione plebis) adorabant. Et hinc ſine dubio Mithras ex petra prognatus fingitur, eo quod prouocatus ex ſilice ignis ſymbolum eſt ignis diuini ſiue Mithrae, qui ex ſe emanare facit omnia. Prorſus autem ἀπροσδιόνυσον eſt, Mithram ad mediatoris dignitatem ex homine euectum eſſe; hoc enim doctrinae Perſicae repugnat, quae Mithram Oromaſdi et Arihmanio praeponit praeficitque, vt ſuo

loco

loco demonſtratum. Nec ideo μεσίτης dicitur a Plutarcho, quod mediatorem agat, ſed quod medius ſit inter lucem et tenebras, ita vt vtrumque ex eo principium effluxerit. Ex quibus conſtare putamus, viri praeſtantiſſimi explicationem neque cum vulgari Perſarum religione neque cum philoſophica conſpirare. Illa enim Mithrae nomen ſoli quidem interdum tribuit, ſed vt ſummo et diuino ſideri, influxum vi animae diuinae inhabitantis largienti. Haec Mithram primum aeterni diuinique entis fontem eſſe, ex quo actiuum et paſſiuum principium, illud ſpirituale, hoc materiale, lucis nimirum et tenebrarum effluxit, ſtatuit. Reliqua Mithriaca facile accommodari huic explicationi poſſunt, ſi emanationis ſyſtema adhibeatur, nec opus eſt ad eclipſin ſolis refugere. Quam tamen maiori veriſimilitudine expoſuiſſet auctor, ſi ad pugnam inter Oromaſden et Arihmanium, lege emanationis ex Mithra factam prouocauiſſet, illo tandem hunc vincente, et cunctis in lucidum illum fontem primaeuum redeuntibus. Ceterum vtrum verum ſit quod auctor p. 278. aſſerit, Zoroaſtrem eſſe fundatorem religionis Magorum, nec Mithriacum cultum ab eo proficiſci potuiſſe, eo quod teſte Iuſtino, is natus ſit ex locis Iſaiae et Danielis male intellectis, hi vero prophetae multis ſeculis priores ſint Zoroaſtre, Lectori, ea quae ex veteribus copioſe de Zoroaſtris aetate attulimus, expendenti diiudicanda relinquimus. Indubitatum ſane eſt, Magorum religionem Zoroaſtre eſſe antiquiorem, hunc autem Mithrae cultum non inueniſſe, ſed rationibus philoſophicis incruſtatum ſuo ſyſtemati applicuiſſe: quemadmodum nec Mithriaca religio ex Ieſaiae vel Danielis locis male intellectis proficiſci potuit, cum in ſe vetuſtior ſit, et ad initia monarchiae videatur referenda eſſe. Danielis vaticinia autem Perſis ante Zoroaſtris tempora innoteſcere non potuerunt, quem aetate illi ſupparem fuiſſe, rationes temporum et teſtimonia Arabum demonſtrant. Facile haec omnia auctor vidiſſet, et quam exigua Iuſtini in hoc argumento auctoritas fidesque ſit, intellexiſſet, ſi vel vnius Pocockii vel Hydei libros inſpexiſſet, accuratiorem Zoroaſtris hiſtoriam inde hauſturus.

Pag. 180. l. 11. pro *eum* l. *enim*. p. 181. l. 13. pro *abſolute* l. *abſoluto.*

Pag. 184. poſt l. 20. add. Videtur autem vero admodum ſimile, Zoroaſtrem ſeruato ſuoque ſyſtemati adaptato ſiderum cultu ἀςρολάτρας, quorum tum inter Perſas plena erant omnia, conciliare ſibi voluiſſe, vt eo facilius nouam religionis emendationem reciperent. Ita enim aſtutiſſimum impoſtorem religionem κρατοῦσαν per omnia fere callide ſuis placitis attemperauiſſe, ex comparatione inſtitutorum veterum et Zoroaſtreorum eſt manifeſtum.

Ib. l. 32. pro *haec* l. *hae*. p. 188. l. 39. pro *Oſello*, l. *Pſello.*

Pag. 189. ad §. 16. add. not. Pluſcula ſunt quae de Perſarum praeceptis moralibus tradit liber Sad-der, ea autem cur hoc loco afferre neglexerimus, ex auctoritate libri recentiori demum conſcripti, et ad vetuſtiſſimi temporis doctrinam probandam minime idonei intelligitur. Pleraque

 etiam

etiam generalibus naturae praeceptis conſtant, quaedam aperte Muhammediſmum ſapiunt.

Pag. 191. l. penult. pro *quam* l. *quem*, p. 193. l. 7. poſt *vernacula* pon. *meruerit*, l. 15. pro *Bituma*, l. *Biruma*.

Ib. l. 34. poſt *Samanaeorum* add. (*) et in not. Bactrianorum Samanaeos non alios fuiſſe, niſi ſacerdotes ſectae Zoroaſtris, ex nomine eorum Schaman, quod *gemere* ſignificat, Magorumque modum precandi ſuſpiriis plenum innuit, ſuſpicatur TH. SIGFR. BAYERVS, *hiſt. Bactr. regni* §. 6.

Ib. not. g. pro POSTER. l. POTTER.

Pag. 202. not. n. add. Eandem ſententiam ſuam nuper fecit, et ad Tartarorum Lamam ingenioſa coniectura applicuit Cel. MOSHEMIVS, *hiſt. ecclef. Tart. c. III.* §. *6. p. 137.*

Pag. 212. in fine §. VIII. add. not. Non obliuiſcendum vero in Indorum hiſtoria, eos, praecipue Bactrianos, hisque finitimos populos poſt Graecorum, duce Alexandro M. aduentum, eiusque ſub ſucceſſorum imperio literas et philoſophiam Graecam quoque recepiſſe, et quicquid elegantiae literariae et philoſophicae habuerunt, ex his fontibus hauſiſſe. Id quo minus prolixe probemus, otium nobis fecit eruditiſſimi BAYERI diligentia, *l. c.* §. *48. ſeqq.* qui doctiſſimis rationibus id confecit.

Pag. 213. l. 13. del. *et deſertae*.

Pag. 215. l. 27. poſt, *ſanctiſſimus vir*, add. *diſſeminauit*.

Pag. 220. l. 7. poſt, *ſcrinia*, add. *non*. p. 224. l. 18. pro *redeant* l. *redeunt*.

Pag. 226. in fine §. VIII. add. Qua de re cum in hiſtoria philoſophiae Saracenicae dicendum ſit, reliqua, quae heic moneri poſſent, ad eum locum reiicimus.

Pag. 262. lin. 29. add. in not. HERODOT. *l. II. p. 66.* DIODOR. *Biblioth. l. I. p. 61.*

Pag. 269. l. 28. pro *hanc* l. *hunc*.

Pag. 273. *not. g.* add. Videndus DIOD. SIC. *l. I. p. 63.* LAERT. *l. I. ſ. 11.* HERODOT. *l. II. p. 56.* et quos alios laudant MENAGIVS *ad l. c.* Laërt. atque REIMMANNVS *antiq. liter. Aegypt.* §. *16. p. 27. 28.*

Pag. 274. not h. add. TATIAN. *orat. ad Graec. p. 141.* CLEM. ALEX. *Strom. l. I. p. 306.* PORPHYR. *vit. Pythag. n. 8. p. 8.* IAMBLICH. *vit. Pyth. c. 29. p. 134.*

Ib. not. n. add. Alexander Polyhiſt. apud EVSEB. *praep. l. IX. c. 17.*

Pag. 275. ad l. 8. add. not. Ex quo intelligi poteſt, valde improprie loqui STRABONEM *l. XVII. p. 1135.* ſcribentem: οἱ ἱερεῖς καὶ φιλοσοφίαν ἤσκουν καὶ ἀστρονομίαν, *ſacerdotes in philoſophia et aſtronomia ſe diligenter exercebant.* Hoc enim ſi admittendum pro vero, non ſenſu Graecanico intelligendum eſt, ſed Aegyptiaco, quo quicquid vulgo inuidebant ſacerdotes, philoſophia vocabatur. Veriſimile tamen, ſub Graecorum imperio Aegyptios etiam aſtronomiam philoſophicam diſcere coepiſ-

coepisse, secus ac vult Strabo, qui Graecos astronomiam ab Aegyptiis accepisse, eorum iactantia deceptus contendit. Plato enim et Eudoxus astronomicam eruditionem non tam Aegyptiis, quam Pythagoreis suoque ingenio debuerunt, quamuis contrarium visum sit Iamblicho et Alexandrinae sectae philosophis aliis ex antiquitate Aegypti suo conditori gloriam quaerentibus. Siderum tamen motus quosdam obseruauisse Aegyptios non negamus, ad quas obseruationes prouocat ARISTOTELES *de coelo l. II. c. 12.* sed cuius eae generis fuerint, ex dictis iudicandum est.

Ib. not. s. add. *p. 73.*

Ib. l. 29. add. not. Multis probari posset, musicam Aegyptiorum fuisse popularem non philosophicam, si id ageremus. Quaecunque enim apud veteres de ea re occurrunt, id modo euincunt, ad laetitiae publicae vsum Aegyptios musicam adhibuisse. Id de sacris publici gaudii caussa institutis tradit IVLIVS POLLVX *l. IV. c. II. p. 193.* et de viris atque foeminis in Aegypto nauigantibus ad sacra Dianae in vrbe Bubasti celebranda, HERODOTVS *l. II. p. 49.* Sistrorum quoque, siue crepitaculorum aeneorum vsus, quem ab Aegyptiis ad Abyssinos transiisse notat IOBVS LVDOLFVS *hist. Aethiop. P. II. p. 380.* testis est, non tam ad harmoniae rationes, quam ad sonum et concentum eos respexisse. Scilicet ipse Osiris, si verum est, quod DIODORVS *l. c.* habet, musicorum agmen circumduxit, ad cicurandos feros vulgi Aegyptiaci animos. Haec ad philosophiam inter Aegyptios faciunt plane nihil.

Pag. 277. not. k. add. Prouocat quidem Borrichius ad locum quendam Eusebii ex veteri scriptore narrantis, Democritum in Aegypto auri argentique atque lapidum naturam examinasse, et de ea re librum scripsisse, cui narrationi fidem adhibet Ven. REIMMANNVS *l. c. p. 82.* sed deceptum esse Eusebium a libro Democrito supposito, suo loco monebimus, nec ex hac quoque libri illius inscriptione chemica peritia exsculpi potest.

Pag. 290. l. 17. pro κερατῶντι l. κερατῶσῃ, p. 295. in marg. pro *de Deo* l. *de anima*, p. 299. l. 35. pro *frusta* l. *frustra*, p. 305. post finem capitis add. not. Curiose et erudite de philosophia Aegyptiorum per omnes eius partes, quales encyclopaedia Graecanica exhibet, dispexit, licet criticum examen non adhibuerit cel. REIMMANNVS, in *antiquitat. literar. Aegypti §. 12. seqq. p. 20. seqq.* non autem in ea tractatione deprehendimus, ex quo illa, quae de philosophia Aegyptiorum disputauimus, insigniter augeri queant. Nam is ipse recte Caussinum et Kircherum exagitat, qui dialecticam et metaphysicam Aegyptiacam nobis vendiderunt. Vtramque enim disciplinam Graecam originem agnoscere, ex dicendis constabit. Apposite quoque verba affert MORHOFII *polyhist. lit. T. II. l. II. c. 9. p. 176.* monentis *Aegyptiorum principia physica in obscuro latere, quoniam nullos habeamus libros,*

vel paucissimos, qui aliquid eius rei tangant, cum haec mysteria solis sibi seruarint sacerdotes aeterna fide celanda, nec nisi literis aenigmaticis quicquam eius prodiderint. Vnde reiectis dogmatibus physicis ex Pseudo-Hermetis libris a viris doctis Franc. Patricio et Io. Pico Mirandulano haustis ea tantum capita physica repetit, quae attulit LAERTIVS *l. I s. 11.* nosque prolixe explicuimus. Ethicae porro Aegyptiacae laudes, ab oraculo decantatas, quas ex Porphyrio repetit EVSEBIVS *de praep. l. IX. c. 10.* frustra iactari, nec tam pulchra hedera dignum ab iis vinum vendi recte obseruat, id quod dogmata illa moralia, quae ex recentioribus nonnullis scriptoribus collegit, satis ostendunt: quae nos quoque tetigimus. Quae vero de legibus ab Iside latis librisque Hermeticis, de politico regimine, deque sacerdotum officio principes consilio suo iuuandi pro ciuili Aegyptiorum philosophia vel inuenta ad colendam terram facientia, pro oeconomica eorum scientia asserenda adducuntur, ad rem nihil facere, quilibet videt, qui, quid philosophia sit, et qua ratione vel a prudentia practica vel legislatoria empirica differat, intelligit.

Pag. 306. l. 35. pro *Athiopas* l. *Aethiopas*, p. 309. l. 38. pro *Agyptios* l. *Aegyptios.*

Pag. 308. not. nn. add. Sunt quidem apud Iulium Firmicum et Macrobium quaedam Aegyptiaca de motu Mercurii et Veneris, de cyclo Sothico, de periodo solari, de magnitudine orbium coelestium, et similia, diligenter collecta a Cel. WEIDLERO *hist. astronom. c. 4.* sed ea recentiora, si non omnia, pleraque tamen videntur, et tum demum exculta ab Aegyptiis, cum Graecanicis disciplinis enutrirentur.

Pag. 311. ad fin. §. 5. add. not. Alia quae mores Aethiopum concernunt, sed institutionem magis et consuetudinem, quam philosophiam moralem spirant, lege apud DIODORVM *l. III. p. 145. seqq.*

Ib. not. a. add. CICERO *Tusc. Qq. l. V. c. 3.* VITRVVIVS *Architect. l. VI. c. 10.* VIRGILIVS *Aeneid. l. I. v. 741.* Quid veteribus columnae Atlantis fuerint, vide apud ARISTOT. *de coelo. l II. c. 1.*

Pag. 312. l. 11. pro *Alante* l. *Atlante.*

P. 313. not. a. Accurate multaque eruditione de Celtarum nomine, quod plerique scriptores confundunt disseruit, hosque populos potiorem Europae partem occupasse demonstrauit, vir praestantissimae eruditionis SIMON PELLOVTIERIVS, quem honoris et amicitiae caussa nominamus. Cuius *historiae Celtarum tomus primus* demum prodiit, cum nostra iam typis edita essent. Quem librum reconditae eruditionis et vastae lectionis plenum lectorem hoc loco consulere iubemus, multam inde lucem argumento huic promittentes, quam ex altero tractationis elegantissimae tomo, qui doctrinam Celtarum enarrabit, longe maiorem speramus.

Pag. 314. not. f. add. Eleganter docteque id probauit eruditissimus PELLOVTIERIVS, *l. c. l. II. c. 10. p. 380.* seqq. qui recte quoque obseruat contem-

contemtum literarum et notitiae legendi ſcribendique cauſſam eſſe, tum inopiae monumentorum veterum, quae de Celtis poſſint conſuli, tum culturae poëſeos, eo quod carminibus res geſtas comprehendere, quam annalibus deſcribere maluerint.

Pag. 316. not. t. add. *hiſt. Celt. l. II. c. 11. p. 406. ſeqq.* vbi luculenta veterum de hac re teſtimonia afferuntur.

Ib. not. z. Druidum et appellationem et inſtitutum ex Hibernia deriuandum eſſe contendit IO. TOLANDVS, inter cuius *opera Anglico idiomate Londini cIↃIↃccXXVI* edita, ſunt tres epiſtolae ſpecimen maioris, quod moliebatur, operis, *de hiſtoria Druidum.* Obſeruat is inter alia, Drui eſſe vocem Hibernicam, vel corrupte Droi et Draoi, quae quercum indicat: hodie quoque apud Hibernos Drue magum eſſe, Druidheacht, magiam, Slatnan Druidheacht virgulam magicam: id quod innuit, inter Druidas magiam ſummum locum tenuiſſe. Confirmat hoc appellatio hodienum inter Sueuos noſtros obuia, qua ſagam, *eine Drutte* vocant.

Pag. 318. l. 1. ſine diſcrimine ſcribunt plerique, Druidarum et Druidum. Obſeruatum autem TOLANDO *l. c.* melius Druis dici, quam Druida, ex Hibernico Drui enim, pluralem formari Druidhe, vnde Latinorum Druis, et plurali numero Druides ortum, Druidas autem foeminas hoc inſtitutum ſequentes accuratius ſignificare. Druidae tamen terminationem maſculino genere adhibet Caeſar aliique, et ille quidem et Druides vocat, et Druidas.

Pag. 320. l. 27. poſt, *indicauiſſe*, add. not. Probe id obſeruandum, ne Druides cum Bardis confundantur, qui multis modis inter ſe differunt. Soli enim ſacrorum praeſides erant Druides, proprie ita vocati, Bardi in publico cultu cantum tantum curabant, et quae Druides ſanxerant, carminibus comprehendebant. Conf. TOLANDVS *l. c.*

Pag. 321. l. 36. pro *philoſophatum* l. *philoſophati.*

Pag. 324. l. 24. ad not. De Britannorum Bardis obſeruationes attentione et examine dignas affert Tolandus, qui hos Celtarum poëtas in tres claſſes diuiſos fuiſſe monet, Priuardh, Poswardh, et Aruisvarhd, deque eorum carminibus, officio, auctoritate varia affert, apud ipſum legenda, cum ad philoſophiae hiſtoriam proprie non pertineant. Teſtes tamen in re tantae antiquitatis fide dignos merito deſideramus. Abundauiſſe olim hoc hominum genere Hiberniam, et hodie quoque quosdam ſupereſſe, Tolandus tradit. De hymnis vero Bardorum apud Celtas Germanosque eleganter diſſerit Cl. PELLOVTIER. *l. c. l. II. c. 9. p. 349. ſeqq.*

Pag. 329. l. 35. ad verba: *numina adhaeſiſſe*, add. not. Luculenter id hiſtoria Auguſtae noſtrae vetuſtiſſima probat, qua tradente nouimus Deos Romanorum cum armis gentis vetera Numina eieciſſe, et in hac colonia receptos fuiſſe, qua de re erudite diſſerentem videſis magnum VELSERVM noſtrum, *rer. Auguſtan. l. I.*

Pag. 342. l. 16. pro *qui* l. *quae.*

Pag. 343.

Pag. 343. not. b. Digna imprimis, quae heic consulatur Cel. MAFFEII tract. *de gente Hetrusca* patrio sermone edita *c. 17. 18. 19.*

Ib. not. f. add. CICERO *de diuin. l. I.* SENECA *Q q. nat. l. II. c. 32.* FESTVS *l. VI.*

Pag. 344. ad l. 24. Obiiciat hic aliquis: fragmentum hoc Hetruscum apertissima suppositionis indicia prae se ferre, verbis ex sacro codice desumtis. Non negamus hoc, et impostorem quendam Hetruscam hypothesin ita comsisse, vel plane haec omnia supposuisse omnino suspicamur. Ast innuit tamen hoc fragmentum, licet confictum, de periodica rerum origine vetustissimam Italiae gentem fuisse locutam, alias simile quid tribui illi non potuisset. Illam vero hypothesin longe aliud sonare, quam Mosaicam, et Stoicos sensus fundere, adeoque impudenter ab impostore quodam cum Mosaicis confusa esse, cum illustri Moshemio statuimus.

Ib. l. penult. pro *consequatur* l. *consequitur.*

Pag. 346. l. 5. post *sunt* pro *puncto*, pon. *comma.*

Ib. l. 10. add. not. Iuuat hanc coniecturam, quod apud Etruscos Mithras quoque cultus esse videatur. Asseruerunt id non contemnendis rationibus, licet explicatione inter se diuersi, illustria Italiae literatae hodie ornamenta, SCIP. MAFFEIVS, *l. c.* et praestantissimus GORIVS in *museo Etrusco.* Mithram autem summum Deorum regem esse, a quo et ex quo omnes Dii Deaeque participent, ex supra dictis constat. Ex quo verisimili coniectura suspicamur, Mithram apud eos, qui vulgi religionem φιλοσοφικοτέρως considerarunt, vniuersum, ex quo fluxerunt omnia, designasse. Ceterum illustris Maffeius quoque, dum scientiarum inter Etruscos cultarum vestigia explorat, physicam eorum eruditionem probare contendit, iis tamen rationibus, quae, si quid videmus, philosophiam aliquam naturalem non euincunt. Disciplinae enim, quas ab Etruscis didicit Romana iuuentus, non ad res naturales cognoscendas, sed ad religionem sine dubio pertinuerunt. Diodori verba autem, physicam iis doctrinam tribuentia quid sibi velint, ex supra dictis patet. Nempe ista rerum naturalium cognitio signa et euentus ostentorum et meteororum naturalium explicabat, quod nihil facit ad philosophiam. Fulmen vero terra erumpere, quod Etruscis tribuit PLINIVS *l. II. c. 52.* simplici obseruatione didicere, cum ad fulmina ostenti caussa diligentissime attenderent. Inde vero nostri temporis philosophia, quae phaenomenon hoc non modo notauit, sed rationibus philosophicis quoque explicuit, illis tribui nequit. Pythagoram autem Etruscum, quod vir summus contendit, fuisse, facilius dicitur, quam contra ea, quae ex veteribus infra de eius patria collecta exhibemus, probatur.

Pag. 349. l. 20. pro *qui* l. *quae*, p. 355. l. 23. pro *exarsum* l. *exardescentem*, l. 31. pro *Traianos* l. *Troianos.*

Pag. 362. l. 29. add. not. non distincte quidem tradit Pseudo-Origenes, metempsychosin a Pythagora peruenisse ad Getas, ast cum a Pythagora philo-

philoſophiam eos accepiſſe dicat, ea autem, quae exoterica fuit, hoc dogma velut cardinem comprehenderit, recte hoc ex teſtimonio Origenis concluditur.

Pag. 365. l. 13. add. not. Colonias ab Aegyptiis et Phoenicibus in Graeciam deductas veteres inquilinas, quos Pelaſgorum nomine nobis narrat vetuſtiſſima Graeciae hiſtoria, expuliſſe, et per omnes fere terras diſperſiſſe, veteres multis locis teſtantur, quae accurate enumerauit doctiſſimi PELLOVTIERII diligentia; qui recte quoque obſeruauit, nouos colonos ex Phoeniciis, Aegyptiis Scythisque conſtitiſſe, *hiſt. Celt. l. I. c. 9. p. 67.* Is autem veteres Pelaſgos Thraces fuiſſe, ingenioſa coniectura contendit, cui veriſimilitudinem potiſſimum conciliat, quod Scytharum et Pelaſgorum religio in multis conueniat; cultus Deorum ſimplex ſine templo, vt ex oraculo Dodonaeo patet, quod ex quercu editum; reiecta idola, ſacrificia oblata ſola inuocatione numinis, non admiſſa ſingularia Deorum nomina; feſti dies, ſolennitates et myſteria Pelaſgis cum Thracibus communia, qualia ſunt Deorum Cabirorum, feſta Cotydica et Bendidia &c. Ex quibus, quid de religione veterum Pelaſgorum ante Aegyptiorum et Phoenicum aduentum in Graeciam ſtatuendum ſit, iudicari poteſt. Cum autem Thraces Scythaeque theogonias cudere conſueuerint, quales et Aegyptii et Phoenices deamabant, hinc fontes fabularis theologiae Graecae detegi facile poſſunt.

Pag. 377. l. 18. pro *origiae*, l. *magiae.*

Pag. 378. not. t. add. verba ipſa epigrammatis haec ſunt:

Ὅσποτε καὶ τελετὰς μυςηρίδας εὕρετο Βάκχου
Καὶ ςίχον ἡρώῳ ζευκτὸν ἔτευξε ποδί.

Qui olim etiam ſacrificia arcana inuenit Bacchi,
Et carmen heroo iunctum fecit pede.

Haec vero ſignificare quoque poſſunt, heroici carminis maieſtatem eum primum ad myſteria Bacchi decantanda adhibuiſſe.

Pag. 381. l. 32. pro *obducta* l. *obductum*, p. 398. l. 32. pro *igneam* l. *igneum.* p. 400. not. o. add. Alii ſphaerae inuentionem Nauſicaae Alcinoi filiae tribuunt, conf. Cl. WEIDLERVS *hiſt. aſtronomiae c. 1. §. 8.* p. 7. p. 406. l. 29. pro *tridentemque* l. *ſtridentemque*, p. 412. l. 38. pro *vnum* l. *vnam.*

Pag. 419. l. 17. pro *narrantur* l. *narratur*, p. 422. l. 32. pro *quos* l. *quas*, p. 420. l. 19. pro *quosdam* l. *quibusdam.*

Pag. 427. ad vocem θεὸν αὐτόν pon. not. Vrgent Homeri defenſores, vocare eum Iouem ὕπατον καὶ πρῶτον Θεῶν, et ἄριςον Odyſſ. ξ. v. 158. et ρ. v. 155. Iliad. τ. v. 258. Odyſſ. τ. v. 303. facere infinitis modis Diis reliquis ſuperiorem, Iliad θ. v. 20. et legislatorem, Iliad. α. v. 281. prouocant etiam ad

ad testimonia PLVTARCHI in *Qq. Plat.* et PROCLVM in *Tim. Plat. l. II. p. 96.*

Pag. 428. l. 10. post *drachmis*, add. *contempsisse.*

Ib. l. 38. pro *poëtiae*, l. *poëticae*, p. 430. l. 30. pro *cogantur* l. *coguntur*, p. 451. l. 31. pro *baec*, l. *bae.* 459. not. 9. col. 2. l. 1. pro *pactus* l. *nactus*, p. 462. not. g. l. 4. pro *quae* l. *quod.*

Pag. 477. not. add. Imprimis autem de siderali scientia Thaletis consulendus WEIDLERVS *c. V. §. 5. p. 69. seqq.*

Pag. 480. l. 24 pro *sectabimur*, l. *sciscitabimur.*

Pag. 492. ad finem §. 17. add. not. Docte de placitis Anaximenis astronomicis differit cel. WEIDLERVS *hist. astron. c. V. §. 8. 9.* quo loco tamen miramur, virum eruditissimum et acutum ad epistolas philosophorum prouocauisse. Auctoritas enim eorum, qui eas adducunt inter veteres, tanta non est, vt ideo fidem inueniant, cum aetatis, quam mentiuntur, testimonia nulla habeant, et qui illas allegant post C. N. fere omnes scripserint. Ratio autem satis apparet cur confictae sint, nempe vt sophistae haberent argumentum, in quo eloquentiam demonstrarent. Id scribendi ratio adeo manifeste euincit, vt alio argumento opus haud sit.

Pag. 496. l. vlt. pro *maius* l. *magis*, p. 506. l. 23. pro *facit*, l. *faciunt*, p. 541. l. 35. pro *fuere* l. *fecere*, p. 552. l. 26. pro *reditus* l. *rediens*, l. 27. pro *quod* l. *quam*, p. 573. l. 8. dele *initio*, p. 580. l. 6. pro *quos* l. *quas*, l. 23. pro *iucundum* l. *iucundam.*

Ib. l. 35. add. not. Ex hac thesi clarissimum esse putamus, Cebetem argumentum Pythagoricum scholae Socraticae principiis adaptasse: haec enim Pythagorea non est, patebitque ex dicendis suo loco, Pythagoram musicam, dialecticam, arithmeticam, astronomiam inter necessarias philosophiae praeparationes retulisse. Socrates autem eorum, quae ad vitae felicitatem animique emendationem vsum habere nullum credebat, rationem quoque habendam haud esse statuit. Quod satis euincit, non Pythagoreo philosopho, nec Stoico eandem tibiam inflanti, sed Socratico Pythagorica dogmata Socraticis placitis attemperanti hanc tabulam deberi. Et haec quoque caussa esse videtur, cur expurgatricium virtutum choro theoreticae in ea excludantur, nec ad intellectus perfectionem, vt solebant Pythagorae asseclae, sed ad voluntatis integritatem et virtutis acquisitionem referantur.

Pag. 596. l. 22. post, *differt*, add. *licet*, p. 601. l. 1. pro *sola* l. *soli*, p. 607. l. 22. post, *fuerit*, add. *studium*, p. 613. l. 21. pro *quos* l. *quae*, p. 614. l. 6. pro *de* l. *te*, p. 618. l. 26. pro *ipsae* l. *ipse*, p. 646. not. q. l. 5. pro OLEARIO l. OLEARIVS, p. 654. l. 33. pro *a versu* l. *a versus ratione et structura*, p. 656. l. 19. post, *inter se*, add. *dialogos*, p. 659. l. 35. post *Pythagoreos* del. *accessit*, p. 661. l. 27. pro *vulgus*, l. *vulgum.*

Pag. 663. not. p. add. Platonem multa asseruisse, quae ipse nec intellexit nec credidit, pulchre obseruat IO. BAPT. CRISPVS *de Plat. caute leg. distr. I. p. 22.* qui, vbi copia rarissimi libri datur, meretur legi.

Pag. 665.

Pag. 665. not. u. poſt, *caute legendo*, add. *diſtr. I. libr. III. p. 65.* et paſſim: in eo enim ſcriptor ſubtiliſſimus totus eſt, et ex propriis principiis Platonem refellat.

Pag. 668. not. e. l. 2. pro *ſylloge* l. *ſyllogae.*

Pag. 669. l. 35. add. not. Valde hanc philoſophiae diſtributionem iuuat locus AVGVSTINI *de C. D. l. VIII. c. 4.* qui videndus. Mirum vero eſt, quod EVSEBIO communi PP. praeiudicio faſcinato viſum eſt, ab Hebraeis talem philoſophiae diuiſionem Platonem accepiſſe; ait enim, *praep. l. XI. c. 1. Ac primum quidem, cum tres in partes a Platone vniuerſae philoſophiae ratio diuidatur, in naturalem, moralem et logicam, deinde naturalis in ſenſilium contemplationem et ſpirituum intelligentiam, apud Hebraeos quoque tripartitum illud doctrinae genus reperias, quod nimirum antequam Plato naſceretur, affinia prorſus atque ſimilia diſputarint.* Quod quam miſerum ſit et ineptum, ex Hebraeorum philoſophia ſuo loco accurate explicata, clariſſime intelligitur. Rectius *l. c. c.* 2. ad Atticum prouocat EVSEBIVS monentem, *Platonem tripartitam hanc philoſophiae diſtributionem ſequentem coniunxiſſe partes omnes philoſophiae in vnum velut corpus, diſperſas prius, ceu membra Protei.* Hoc enim, quod quidem perperam in laudibus eius ponunt Platonici, luculenter ſyncretiſmum Platonis diuerſa ſyſtemata conſarcinantem probat.

Pag. 672. l. 4. pro *expurgantur* l. *expurgentur.*

Pag. 676. ad. not. h. Adiiciendus his ſcriptoribus THEOPHILVS GALEVS, qui in *philoſophia generali l. III. c.* 4. de Platonis metaphyſica ſiue theologia eiusque deriuatione et ſacris fontibus egit. Cum his tantum non omnibus comparandae diſputationes CRISPI *de Platone caute legendo* velut σοφὸν φάρμακον, ne decipiamur.

Pag. 683. l. 12. pro *contrahet*, l. *contrahat*, ib. l. 25. pro *atomiſtico*, l. *atomiſtici*, p. 687. l. 26. pro αυȣ l. ἀυτȣ̃, p. 891. l. penult. pro *eum* l. *cum.*

Pag. 694. l. 9. poſt, *adſcribuntur*, add. not. Diligenter in hac quaeſtione, vtrum mens Platonis a primo Deo, quoad ſubſtantiam, differat, diſquirit, eamque affirmando docte probat CRISPVS, *l. c. diſtrib. I. L. II. p. 35.* qui cum noſtris meretur conferri. Nos locis Platonis adductis adiicimus eum, qui extat in *epiſtola ad Hermiam, Eraſtum et Coriſcum T. III. p. 323. ed. Steph.*

Pag. 697. l. 26. poſt *perſonat* add. not. Inter ea vero maxime notari meretur Didymi definitio apud EVSEBIVM *praep. L. XI. c. 23. Eorum quae pro naturae ſuae ratione ſenſibus vſurpantur, certa quaedam in quouis genere ac definito exemplaria, quas ideas vocabat, Plato conſtituit. Et quemadmodum vnius ſigilli expreſſae complures formae, ita prorſus ex vnaquaque idea vim naturarum ingentem exiſtere; ideam porro ſempiternam quandam eſſentiam eſſe vult, quae rebus ſingulis cauſſa principiumque ſit, vt qualis ipſa eſt, tales eſſe poſſint.*

Pag. 704. l. penult. add. not. His addi tertia ſententia poteſt, eorum, qui Platonem tres ὑποςάσεις poſuiſſe, ſed inter ſe eſſentiae dignitate et ordine valde diſcrepantes, ſtatuit.

Pag. 705. l. 28. poſt *ſurripuiſſent*, add. not. Legendus quoque hoc loco Crispvs *l. c. p. 37.* qui ſobria multa monet.

Poſt *pergebat* add. not. Pſychologiam Platonicam omnium fuſiſſime examinauit Io. Bapt. Crispvs, cuius tota *de Platone caute legendo* tractatio eo tendit, vt Platonicas de anima ſententias examinaret. His vero (vt ob ſummam libri raritatem paucis eas enarremus) totam pſychologiam Platonicam aſſertionibus comprehendit: animam noſtram eſſe ſine origine primam; a mente quadam pendere; animas ſimul omnes eſſe productas, et quidem ante corpus, et in coelo, finitoque numero, ſtellis pari. Animam tanquam in coelo ipſa deliquerit, mundum ſublunarem ſpeluncae loco ſubire, eidemque totum hoc, quod animando, corpus viuum reddit, in carcerem cedere. Animam vel ipſum corpus eſſe, vel corpore aliquo nunquam carere, id eſt, gaudere vehiculo; eſſe immortalem; rationalium brutorumque animas ſpecie nequaquam differre videri; animalium generationem efficientis et materiae ratione, fabuloſam, falſam, impoſſibilem ab eo aſſeri; rationalem animam formam non eſſe informantem; animam ſolam eſſe hominem; foeminae generationem adulterinam et praeter naturam aſſeri; animas migrare, recurrere in corpora, reſurgere. Quae omnia, dum erronea eſſe in Platonis ſyſtemate demonſtrat, impedito licet et obſcuro dicendi genere, verum docta explicatione illuſtrat, in eo potiſſimum laudandus, quod ipſum magis Platonem, quam Platonicos recentiores conſuluerit, et quot Plato ἀσύςατα et abſurda admiſerit, clariſſima demonſtratione patefecerit; graui obiurgatione in eos inuectus, qui maleſanam concordiam inter Platonem et Chriſtum meditati ſunt. Inter quos imprimis Steuchum Eugubinum merito ſugillat, et opponi quoque debet Theoph. Galeo in *philoſophia generali L. III. c. 2. ſ. 10.* ſtudioſe quidem Platonis pſychologiam tradenti, ſed inepto conciliationis inter Platonem et Moſen ſtudio, omnia ſubuertenti et quadrata rotundis miſcenti.

Pag. 711. l. 36. pro *quos* l. *quas.*

Pag. 713. l. 14. pro *qui* l. *quae.*

Ib. not. n. add. Eleganter vero hanc animarum a Deo dependentiam mediatam ex rationibus Platonicis exponit Crispvs *l. c. p. 11.*

Pag. 716. l. 21. pro *qua* l. *quo*, l. 36. pro *delati* l. *delatae.*

Pag. 717. not. z. poſt, *caute leg.* add. *diſtr. III. l. I. p. 453.*

Pag. 718. l. 29. poſt *reducat*, add. not. Maxime hoc loco notandus eſt paralogiſmus Platonis, qui eodem ratiocinio, quo Deum eſſe concludebat, nempe, quod cauſſa motus ſit, animae quoque immortalitatem euincebat, non attendens, ita eam Deum fieri, et independentem. Plus itaque demonſtrat in *Phaedone* et *Phaedro* quam demonſtrandum erat, quo

nomi-

nomine fortiter eum iugulat CRISPVS *l. c. distr. I. l. I. p. 13.* *qui* obscurae rationis Platonis: animam se ipsam mouere, lucem paulo clariorem accendit. Qui et *p. 15.* seqq. exponit, cur Plato animum esse dixerit numerum se ipsum mouentem, et, quam turpiter se dederit, ostendit.

Pag. 734. l. 9. pro *cui* l. *qui*, p. 735. not. a. col. 2. l. 13. pro *historico* l. *historicum*, p. 738. l. 19. pro κρατῦντι l. κρατέοη, p. 739. l. 6. pro *subolfacere* l. *perspicere*.

Ib. l. 27. add. not. Eleganter de hac animae definitione differens, IO. BAPT. CRISPVS *l. c. p. 15.* ipsos demonstrat, Platonicos fateri, numerorum rationem esse ignotam; quinque enim eius constitutis speciebus, sc. diuino, siue vniformi, qui Deo competat, substantiali et immobili, qualis mens sit; animarum, qui se moueat, naturali, qui rebus naturalibus insit, et mathematico, qui reliquorum imago sit: recurrere eos ad Xenocratis definitionem, secundum quam anima sit substantia secundum numerum vna ex substantiis multis conflata, se ipsum mouens. Ita vero poëticis eos magis quam philosophicis verbis vti, et dicere ea, quae ipsi nesciant, nec definire possint, cum hi numeri aeque illis ignoti sint ac alii. Addit ex vero: *Tandem si hos velut Proteos vi coactos ita coërcueris, vt vna simplexque sibi reddatur forma, et in ea consistant, et, quis sit ille numerus interrogentur, substantiam esse, tanquam a veritate coacti, respondebunt. Quorsum itaque tot numeris, tot harmoniis miseros remorari mortales?* Habes, Lector, egregium exemplum notionum terminorumque vagorum et nihil clari certique significantium, quibus abundat vetus et recentior philosophia.

Pag. 749. l. 18. pro *potioria* l. *potiora*, p. 756. l. 6. pro *inuidiam* l. *inuidia*, p. 761. l. 2. post, *homines*, add. *se*.

Pag. 772. l. 30. post, *sustinendis*, add. *libros*, p. 780. l. 1. pro *quo* l. *qua*, p. 800. l. 7. post, *qua* add. *libri*.

Pag. 804. l. 2. add. not. Prolixe *contemtum veterum* quem demonstrauit Aristoteles exposuit pec. diss. PAGANINVS GAVDENTIVS, in opusculo *de Pythagorea animarum transmigratione*. In ea, vt solent omnia Gaudentii, rarius occurrente, valde ob contemtam summorum virorum gloriam succenset Aristoteli, recteque obseruat, propriae gloriae immodicum amorem sic Aristotelem coëgisse se gerere; putauisse scilicet, pessundatis antiquis, se vnum placiturum, seque iura per scholas philosophorum daturum. Hinc in sequentibus more quidem suo, quo effudit magis obseruationes, quam cum cura scripsit, demonstrat, in plerisque male accusari veteres ab Aristotele, idque per exempla eundo ostendit. Recte quoque *c. 22. p. 139.* concludit: *Hunc Aristotelis morem fuisse, vt in omnibus prorsus controuersiis arbitrum censoremque ageret, etiam in iis, quae non nouerat.*

Pag. 822. l. 37. pro *habent* l. *habet*, p. 824. l. 15. pro *cuius* l. *Alexandri*, p. 838. l. 32. pro *quae* l. *quas*.

Pag. 845. l. vlt. pro *Lyceo*, l. *Lycei*, p. 856. l. 13. ad vocem memorata, add. not. CLEM. ALEXANDRIN. *l. I. Strom. p. 302.* p. 859. not. n. pro *voluptatem* l. *voluntatem*, p. 861. l. 7. pro *qui* l. *quia*, l. 19. pro *vide*, l. *vid.* p. 862. l. 5. pro *is* l. *Themistocles.*

Ib. not. s. Ius ciuitatis Atheniensis pro temporum diuersitate distinguendum est. Ciuis enim initio erat qui alterutro ex parente Atheniensis esset. Aucto vero incolarum numero ex Solonis lege, ii tantum pro veris ciuibus habiti sunt, qui ambobus parentibus Atheniensibus nati essent. Abrogata tamen lex Solonis est, donec Pericles auctoritate sua vsus eam iterum populo persuaderet, de quo videsis PLVTARCHVM in *Pericle*, qui tollendae eum legis auctorem iterum Atheniensibus fuisse ait, quia liberos omnes legitimos amiserat. Reuocata tamen est ab Aristophane rhetore in praetura Euclidis post eiectos tyrannos. Tantum vero huic iuri et dignitati tribuerunt, vt iureiurando pater teneretur profiteri, liberos legitime susceptos esse.

Pag. 863. n. z. l. 1. pro *Ati*, lege *Anti*, pag. 865. l. 19. post dicteriis, pon. *et*, pag. 871. lin. 15. pro *natus* leg. *natum*, lin. 16. pro *praecipuae* leg. *praecipue*, p. 874. l. 19. pro *quo* l. *qua*, p. 897. l. 17. pro *asturare* l. *aestuare.*

Pag. 903. l. 3. a fin. del. *absurdum*, p. 922. l. 34. pro *euertendis* l. *euertentis*, p. 935. l. 23. pro *quo* l. *quod*, p. 949. l. 3. pro *qualitates formasque* l. *qualitate formaque*, l. vlt. pro *quae* l. *qui* p. 950. l. 3. pro *facto* l. *facta*, p. 957. nota. *a* ad l. 4. a fine referenda. p. 973. l. 20. pro *auiae* l. *aliae*, not. z. l. 5. pro *totam* l. *totum*, p. 974. l. 10. del. *conficta.*

Pag. 977. l. 11. pro *noua* l. *nouo.*

Pag. 981. not. k. add. Plura dabit WEIDLERVS *histor. astron. c. VI. §. 18. p. 149.*

Pag. 991. l. 20. pro *densissimo* l. *densissimae.*

Pag. 1004. l. 9. del. *in*, l. 14. pro *tetractis* l. *tetracty.* p. 1008. not. *d.* pon. l. 7. post *putant.*

Pag. 1026. l. 15. pro *decet* l. *tradit*, p. 1037. l. 3. pro *amari* l. *a mari.*

Pag. 1054. not. (kk) add. Operosus more suo in hac adstruenda concordia inter tetractyn Pythagorae et nomen tetragrammaton Hebraeorum est THEOPH. GALEVS *phil. gener. l. II. c. 3. §. 2. p. 172.* Qui tamen, dum obseruat, Pythagoreis tetractyn dici omnibus rebus inesse, facile palpare potuisset, longe aliud eam velle, quam quod ille putat.

Pag. 1055. l. 26. pro *precatus* l. *precatum*, p. 1056. l. 7. pro *quem* l. *quam*, p. 1058. l. vlt. ad not. Valde sibi hac inuentione placuit Pythagoras et tota eius schola. Obseruatum autem recentioribus nonnullis, et imprimis inter Italos ZARINO *in dubiis de inuent. Pyth. P. II. instit. c. 3. f. 75.* ex Germanis PRINZIO *in hist. music. p. 55.* atque Cl. MATTHESONIO *orchestr. P. I. p. 301. P. II. p. 308. seqq.* verum consonantiarum

situm

ſitum non deprehendiſſe Pythagoram: quorum tamen rationes heic afferre inſtitutum vetat.

Pag. 1059. l. 32. pro *qui* l. *quae*, p. 1068. l. 4. pro *incerte* l. *incertae*, p. 1078. l. 9. poſt *obſeruauimus*, add. Sequitur ex his, p. 1081. l. 9. del. *quoque*, p. 1082. l. 9. pro *quartum* l. *quartam*, p. 1086. l. 8. pro *praecedere*, l. *procedere*, p. 1094. l. 6. pro *quae* l. *quo*.

Ib. ad fin. §. add. not. Pythagoream animarum tranſmigrationem peculiari quoque diſſertatione explicuit PAGANINVS GAVDENTIVS, quae cum aliis eius generis prodiit *Piſis 1641.* 4. In ea more quidem ſuo ſcopis diſſolutis argumentum hoc ventilat, multa tamen affert, ſobrie dicta, et imprimis ad huius dogmatis hiſtoriam facientia.

Pag. 1096. l. 13. pro *interdixit* l. *interdixerit*, p. 1098. l. 17. poſt *myſteriis*, add. *non*, p. 1102. l. 33. del. *tantum*, p. 1107. l. 34. pro *quae* l. *quod*, p. 1113. l. 6. pro *illud* l. *illum*, p. 1130. l. 15. poſt *vero*, add. *non*, p. 1137. l. 19. del. *ex*.

Pag. 1139. in fine n. VIII. add. not. Eandem ſententiam amplexi ex huius ſcholae praeceptis ſunt Nicetas apud CIC. *Q q. Acad. l. IV. c. 39.* Plato, Heraclides Ponticus et Ecphantus: tum Seleucus Erythraeus apud PLVTARCH. *de plac. phil. l. III. c. 17.*

Pag. 1140. not. v. Conferendus omnino WEIDLERVS *hiſt. aſtronom. c. V. §. 19. p. 93. ſeqq.*

Pag. 1142. l. 11. pro *conuenire* l. *conuenirent*, p. 1173. l. 35. pro *mechanicam* l. *mechanicas*, p. 1191. not. m. l. 4. leg. quae eſt, certa diſpoſitione, et ſecundum ordinem conſtitutum aliquid diſtribuere; hinc νομὴ, partitio vel diſtributio certa ſerie ſuſcepta; νομεὺς Platoni, qui ex aequo diſtribuit, et voces, ἀςρόνομος, γεόνομος, ſimileſque.

Pag. 1197. l. 30. pro *cenſendum* l. *cenſenda*, p. 1199. l. 23. pro *qui* l. *quae*, p. 1210. l. 28. pro *quos* l. *quas*.

Pag. 1223. l. 4. add. Nititur hoc axioma ratione diuina, quae homini ex igne mundano participanti ineſt. Ipſe enim animus ita pars Dei Heraclitei eſt, et poteſt ſuo modo atque intelligit, quicquid ille valet et cognoſcit.

Pag. 1243. l. 28. poſt *profluxit* add. *colluuies*, p. 1250. l. 30. pro *ſecuti*, l. *ſecutae*, p. 1264. l. 27. pro *inciſus* l. *inuiſus*, p. 1287. l. 9. pro *Epicurae* l. *Epicuri*, p. 1292. l. 9. pro *multitudinis* l. *multitudines*, p. 1308. l. 17. poſt *quantitate*, add. *in*, p. 1314. l. 17. poſt *certae leges*, add. a natura datae inſitaeque animo. p. 1318. l. 19. pro, *ne ii voluerunt*, l. *nec ii voluerunt*, p. 1321. l. 23. pro *idiotorum* l. *idiotarum*.

Pag. 1350. not. h. add. Legendus hic quoque et comparandus de hac Graecae philoſophiae in Aſia fortuna ſub Alexandro B. TH. SIGFR. BAYERVS in erud. tr. *de regno Bactriano §. 48.*

Pag. 1351. not. l. col. 1. l. 2. pro *digladiarent*, l. *digladiarentur*, p. 1355. l. 3. pro *digreſſos* l. *digreſſas*.

SVPPLE-

* *

SVPPLEMENTA ET EMENDATIONES
AD
TOMI II. P. I. LIBRVM I.

Pag. 8. l. 32. pro *Ariſtonileo* l. Ariſtoni Ceo, p. 13. l. 23. pro *facite*, l. facit, l. 33. pro *calcare* l. calcari, p. 18. not. a. col. 2. l. 18. pro *dicamus* l. dicemus, p. 33. l. 3. pro *fuit* l. fecit, p. 49. l. 30. pro *collocare* l. collocari.

Pag. 57. l. 31. pro *liberalitate caecidit* l. libertate cecidit.

Pag. 59. l. 3. pro *Stoica, ſenſa*, l. Stoico ſenſu, p. 60. l. 19. poſt *loco*, add. nihil, l. 36. pro *iis* l. is, p. 68. l. 10. pro *ea* l. et, p. 71. l. 26. pro *qui* l. quae, p. 72. l. 24. pro *quid* l. qui.

Pag. 34. not. r. add. *Hiſtoire de IV. Cicerons, a la Haye 1715.* conf. *act. erud. 1715.*

Pag. 39. not. z. add. De Ciceronis exilio comparandus, qui illud accurate digeſſit excuſſitque MORABINVS pec. diſſert. lingua Gallica, Pariſiis 1725. edita. conf. *Iourn. des Sauans 1725. Mai art. 10.*

Pag. 46. not. i. add. Ciceronis philoſophiam qui laudaret inuentus eſt nonnemo in Academia Lugdunenſium eruditorum, cuius de hoc argumento diſſertationem exhibet ARCHIMBAVD *recueil de pieces fugitiues T. III. art. 5.*

Pag. 76. l. penult. pro *decentem* l. decoram, p. 85. l. 3. pro *eam* l. eum, p. 87. l. 31. pro *animo* l. animi, p. 90. l. 33. del. *Philippus*, p. 96. l. 6. pro *locum* l. locus, p. 98. l. 28. pro *Liuiae* l. Liuia.

Pag. 102. l. 36. pro *timidos* l. timidas, p. 104. l. 21. pro *parebat* l. parabat, p. 116. l. 20. pro *obitat* l. obibat, p. 120. l. 15. pro *quos* l. qui, p. 121. l. 22. pro *vrbis* l. orbis, l. 35. pro *quod* l. quo, p. 124. l. 14. pro *redimitam* l. redimitum, l. 30. pro *verum* l. veram, p. 137. l. 19. pro *vnam* l. vnum, p. 138. l. 21. pro *quo* l. queis, l. 38. pro *Philoſtrates* l. Philoſtratus, p. 140. not. r. col. 1. l. 2. pro *ſupçonner* l. ſubçonnez, p. 142. l. 16. pro *tribuntur* l. tribuuntur, p. 143. l. 10. pro *eadem* l. eodem.

Pag. 145. l. 3. poſt *miranda*, add. not. Nec obiici poſſunt imagines teleſticae, ad quarum mirandos effectus ſuo adhuc tempore editos prouocare Cedrenum, Anaſtaſium, aliosque ſupra *p. 136. not. k.* obſeruauimus. Quamuis enim praefracte negare nolimus, eiusmodi talismanes et amuleta vel effinxiſſe Apollonium, vel illi tamen apud Graecos tributa eſſe, plurimumque virtutis illis plebem adſcripſiſſe: quorum illud profeſſio magica Apollonii ſuadet, hoc Graecorum teſtimonia innuunt: notum tamen eſt, et ex hiſtoria eclecticorum infra danda conſtabit, hos homines impoſtores talia ſaepe numero conflaſſe, et imperitae plebi ac ſuperſtitioſo cuique ita impoſuiſſe. Qualia

lia vt auctoritatem acciperent, Appollonio auctore ea fabrefacta eos dixisse, et ex hoc genere imagines Byzantinas et Antiochenas fuisse est verisimillimum, Scriptorum autem adductorum, hominum Graeca fide celebrium, testimonium non sufficit ad probandam earum vim magicam, qui quam anili superstitioni plebeculae fabulas saepe ratas habuerint, haud vno exemplo demonstrauerunt. Valde iuuat hanc coniecturam obseruatio eruditissimi MOSHEMII in dis. *de imag. telest. Apollonii bibl. Brem. Class. III. fasc. I. m. I.* nihil legi apud scriptores coaeuos, quod Apollonius huiusmodi imagines Byzantii conflauerit, tacere ipsum Philostratum et Hieroclem, non praetermissuros, si suo tempore extitissent, nec esse narrationes de iis seculo V. vel VI. antiquiores, primosque earum auctores esse Malalam, conditorem chronici Alexandrini. Haec enim satis euincunt, non Graecae modo fidei, sed et Aegyptiacae, id est, philosophorum Alexandrinorum totam fabulam deberi.

Pag. 146. l. 25. pro *ventura* l. venturae, p. 149. l. 4. pro *qui* l. quo, p. 150. l. 8. pro *simulacra* l. simulacro, p. 152. l. 26. pro *crubit* l. erubuit, p. 154. l. 32. pro *vsibiles* l. visibiles, p. 158. l. 17. pro *interdistinctam* l. indistinctam, p. 162. l. 33. pro *secuta* l. secula.

Pag. 184. not h. add. Meruit quoque de Galeni historia Cl. ACKERVS, qui GALENI libro *de affectuum cognitione* eius vitam praefixit.

Pag. 191. l. 38. pro *occupatam* l. occupatum, p. 192. l. 23. pro *quibus* l. apud quos.

Pag. 192. l. 27. add. not. conferendus qui eius rei specimina non sine indignatione affert EVNAPIVS in *vita Aedesii p.* 77. et quae infra in Aedesii historia dicentur.

Pag. 200. l. 34. pro *passas* l. passos, p. 204. l. 9. pro *quam* l. quem, p. 210. l. 21. pro *quae* l. qui.

Pag. 238. l. 32. pro *secauit* l. secuit, p. 233. l. 28. pro *visi* l. visos.

Pag. 216. not. k. add. Iungi possunt ea quae de Longino attulerunt doctissimi viri ZACHARIAS PEARCE et ANTONIVS FRANC. GORIVS, quibus elegantes libelli *de sublimi* editiones debemus.

Pag. 244. l. 7. pro *que* l. quae, p. 247. l. 34. pro *cicuratum* l. cicuratam, p. 254. l. 7. pro *indicisse* l. incidisse, p. 280. l. 15. pro *aedificantur* l. ludificantur. p. 296. l. 12. post *maxima*, del. que, p. 299. l. 15. post *accessisse* add. aduersus.

Pag. 301. not. u. add. Dudum ista scripseramus cum tandem dissertatione PAGANINI GAVDENTII laudata potiremur. In illa eundem quidem se praestat Gaudentius, qualis in aliis scriptis suis deprehenditur, nempe ab argumento quod tractandum sibi sumit, ad locos quosdam communes desiliens, et a scopo mire deflectens, ignorata vera ratione sectae eclecticae: at de ipso tamen argumento pleraque veterum testi-

testimonia collegit, qui memorabilia sunt, in haud paucis quoque candidum et accuratum se monstrat, quare ex hac tractatione rarius occurrente, multa in vsus transferri, et illis, quae nos de Iuliani philosophia diximus, lucem accendere eaque confirmare possunt. Allatis enim veterum verbis probat c. I. Maximum primum philosophia imbuisse Iulianum eique propensionem erga gentilismum indidisse, quanquam a rudimentis pueritiae primis inclinatior esset erga numinum cultum. Tum c. 2. obseruat, Iulianum Athenis etiam palliatum philosophiam didicisse, negat autem Christianos, nisi priuatos, praeceptores habuisse et imprimis Syrianum sub Constantio docuisse Athenis coniicit, quod falsum esse, vel ex sola discipuli, Procli, aetate intelligere potuisset Gaudentius, cum serius Syrianus vixerit. C. 4. Eloquentiam porro cum philosophia coniunctam fuisse a Iuliano obseruat, eamque illi profuisse, ad obtinendum imperium. C. 5 et 6. Autem seueritatis philosophicae Iuliani specimina enumerat, eiectos curia eunuchos, tonsores, cocos, barbam nutritam, neglecta oscula, nomen domini reiectum, missos saltatores et mimos, contemtum Circum et Circenses ludos, ideoque Gallis acceptum fuisse; immo huic seueritati adscribendam C. 7. putat mordacissimam satyram in Caesares, in qua tamen candorem interdum agnoscit. Hanc autem morum seueritatem quando c. 8. probat Iulianum a Mardonio genere Scytha et eunucho, qui eius moribus formandis praefectus erat, didicisse, oblitus est Gaudentius, se eam antea ex philosophiae gentilis studio deriuauisse. C. 9. Philosophos in scenam producit, qui ad Iulianum confluxerunt, assumtum ad imperium, Priscum nempe, Maximum, Chrysanthium, qui venire recusauit. C. 10. vero cum obseruauisset, Themistium floruisse temporibus Iuliani, miratur eum in huius imperatoris historia non memorari, suspicaturque, aut ignotum eum fuisse imperatori, aut neglectum, tum quod Constantio acceptus fuisset, tum quod Peripatetice philosopharetur. Ast falli Gaudentium vel ex vnius SVIDAE *T. II. p. 171. v. Themistius*, relatione constat, qui Iulianum praefectura vrbis CPtanae ornasse Themistium scribit, et ex epistolis Iuliani ad Themistium disci potest, qua de re infra in Themistio. C. II. scripta philosophica Iuliani, satis ieiune enarrat Gaudentius, deque modo eius philosophandi in silentio noctis et in castris c. 12. deque eius amore philosophiae c. 13. et auiditate librorum c. 14. testimonia quaedam ex scriptis Iuliani affert. Maxime autem c. 15. recte demonstrat, philosophiam Platonicam Iulianum fuisse sectatum: ast eius valde tum temporis immutatae vultum ignorabat Gaudentius, vnde veram rationem dicere non poterat, cur eo tempore Stoici et Peripatetici languere coeperint, eo quod syncretismum Alexandrinorum Platonicorum ignorarent. Quem tamen palpare potuisset ex iis, quae ipse c. 16. affert, quibus constat, Iulianum se ipsum vocasse Platonis et Aristotelis studiosum, et neque Stoicos neque Peripateticos ex toto contemsisse. Errauit quoque in eo quod

Iambli-

Iamblichos duos inter se confuderit, recte autem eleganterque notauit, ea etiam de caussa vacauisse Platonicis Iulianum, quia haec philosophia faceret ad genios, ad sacrificia, ad aruspicinam, auguralem, quorum omnium fuerit ille studiosissimus. Reliqua quae more suo disserit Gaudentius eo redeunt, videri philosophiae studium impulisse Iulianum, vt ediceret, ne quis ex numero Christianorum sophistam ageret, et iuuentutem doceret, eo quod sophistas non solum verborum, sed etiam morum magistros se esse velle, et ad se philosophiam de administrandis rebus publicis pertinere, crediderit contendere. Admisisse Iulianum animarum transmigrationem, opinatum, sibi animam Alexandri M. obtigisse. Chaldaeorum nullam in comitatu suo rationem habuisse, quod solis Platonicis se credidisset, et tamen contra vaticinia eorum fuisse profectum: magicas eum artes excoluisse, quamuis id taceant scriptores gentiles, adfuisse illi genium quendam, eique apparuisse, inque mortis articulo philosophice disputauisse. Quae omnia cum ex historia Iuliani philosophica a nobis enarrata lucem foenerentur, prolixe hic afferre opus haud est.

Pag. 316. l. 12. pro *fiducian* l. fiduciam, l. 29. pro *alis* l. aliis, p. 317. l. 4. pro *Syrius* l. Syrus.

Pag. 326. not. col. 2. lin. vlt. pro *existimaret* l. existimarent.

Pag. 330. l. 14. pro *nescius* l. nescias.

Pag. 335. l. 34. pro *obrepisse* l. obrepsisse.

Pag. 339. l. 7. pro *laco* l. loco.

Pag. 342. l. 27. pro *quum* l. quem.

Pag. 352. l. 25. pro *ornatam* l. ornatum.

Pag. 374. l. 1. pro *ac* l. a. l. 26. pro *maiorum* l. malorum.

Pag. 351. not t. add. de Theonis eruditione siderali conferendus quoque Cel. WEIDLERVS *hist. astron. c. VII. s. 4. §. 22. p. 188. seqq.*

Pag. 383. l. 18. pro *praeuisionem* l. praecisionum. l. 25. pro *deflecterit*, l. deflexerit.

Pag. 390. l. 34. pro *diuersae* l. diuersa.

Pag. 442. l. 11. pro nomen l. *nomine*, p. 465. l. 25. del. *atque Saracenicam.*

Pag. 468. not. n. add. Cl. WEIDLERVS *hist. astronom. c. VI. §. 19. p. 151.*

Ib. l. 19. ad voc. PROCLVS add. not. in *hypotypos. astronomica p. 353.* ib. post SIMPLICIVS add. not. *l. II. de coelo comm. 46.*

Pag. 494. not. d. lin. vlt. pro vitae l. *vita.*

Pag. 498. l. 28. pro facile l. *facili*, ib. not. d. l. 5. pro Cynuleum l. *Cynulcum.*

Pag. 500. not. u. pro Tom. VI. l. *Tom. III. p. 260.*

Pag. 501. not. x. lin. vlt. pro Cappunicis l. *Cappucinis.*

Pag. 503. l. vlt. pro conſtat l. *conſtet*, p. 504. l. 10. pro conſtat l. *conſtant*, p. 533. l. 30. pro Chriſtianos l. *Stoicos*, p. 546. l. 27. pro vitae l. *vita*, p. 549. l. 13. pro obiecto l. *abiecto*, p. 552. l. 19. pro teſtimonio l. *teſtimonia*, p. 558. not. x. pro quas l. *quos*.

Pag. 569. l. 13. pro praedicabam l. *praedicebam*. ib.

Pag. 571. l. 18. poſt, imperatori add. *notum*, l. 25. pro qui l. *cui*, p. 577. not. c. pro STEPHANO l. STEPHANVS.

Pag. 618. l. 14. poſt amore, add. *digna*, ib. l. 3. a fin. pro qua, l. *quo*, p. 624. l. 31. pro FABRICSVS l. FABRICIVS, p. 627. l. 22. pro ἕκοντες, ἄκοντες l. ἕκοντας, ἄκοντας.

Pag. 629. not. d. add. Cel. WEIDLERVS *hiſtor. aſtronom. c. VII. ſect. II. §. 13. p. 176. ſqq.*

Pag. 631. l. 18. pro Schytam l. *Scytham*.

Pag. 633. l. 23. ad vocem, HVETII add. not. Eidem nuper ſententiae ſubſcripſit WEIDLERVS *l. c. §. 14. p. 184*.

Pag. 642. l. 36. pro Chaldaeam l. *Chaldaicam*.

Pag. 649. l. 5. pro angelicum l. *angeli*, *cum*. Reliqua ad Tom. III. calcem dabimus.

Ceterum diuerſam a tomo primo orthographiae rationem non deberi auctoris conſilio, Lectorem ſcire velimus.

I. INDEX
PERSONARVM ET NOMINVM.

 Ari-

Demo-

Hiero-

Marcel-

Sosige-

II. INDEX
RERVM ET MATERIARVM.

A.

B.

Bath-

futura

D.

epi-

 seruus

F.

Gale-

G.

H.

I.

M.

N.

Ploti-

Q.

R.

S.

Deorum

T.

V.

Vesti-

X.

Z.

FINIS TOMI II.